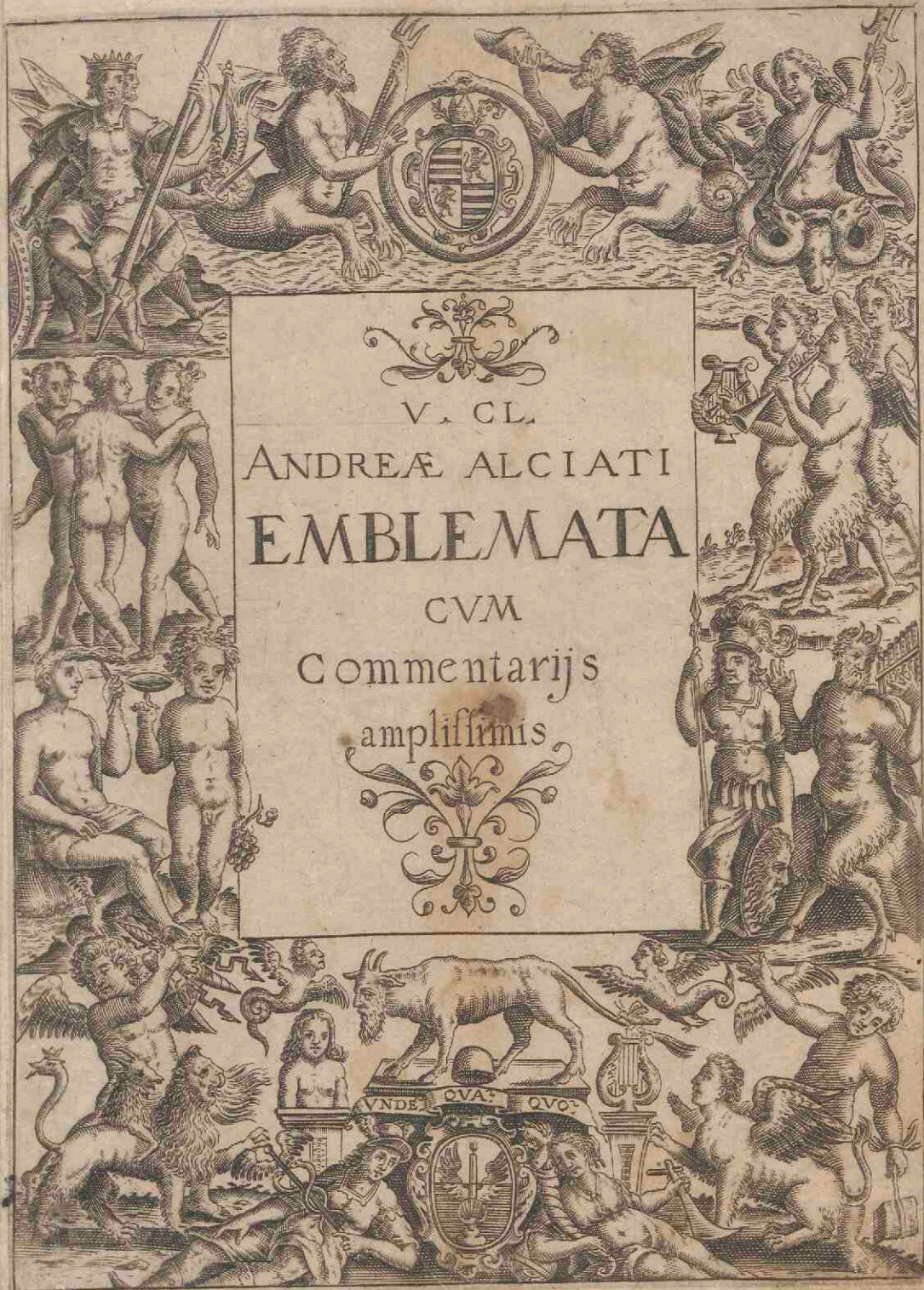

Andreae Alciati Emblemata : cum commentariis Claudii Minois ..., et notis Laurentii Pignorii

<https://hdl.handle.net/1874/39300>

ANDREÆ ALCIATI
EMBLEMATA
CVM COMMENTARIIS

CLAVDII MINOIS L.C. FRANCISCI SANCTII BROCENSIS,
& Notis

LAVRENTII PIGNORII PATAVINI.

*Novissima hac editione in continuam vnius Commentarij seriem congestis, in certas quas-
dam quasi Classes dispositis, & plusquam dimidia parte auctis.*

OPERA ET VIGILIIS

IOANNIS THVILII MARIAEMONTANI TIROL.

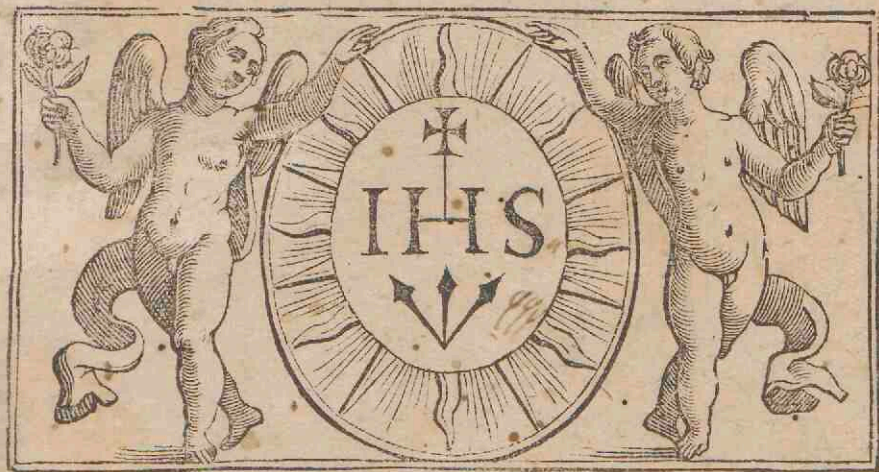
Phil. & Med. D. atq; olim in Archiduc. Friburg. Brisgoiæ

Universitate Human. liter. Professoris ordinarij.

Opus copiosa Sententiarum, Apothegmarum, Adagiorum, Fabularum, Mythologiarum, Hiero-
glyphicorum, Nummorum, Picturarum & Linguarum varietate instructum & exornatum:
Proinde omnibus Antiquitatis & bonarum literarum studiosis cum primis vult.

*Accesserunt in fine Federici Morelli Professoris Regij Corollaria &
Monita, ad eadem Emblemata.*

CVM INDICE TRIPLICI.

Patauij apud Petrum Paulum Tozzium,

Sub Signo SS. Nominis IESV. 1621.

Reuerendissimo Patri, ac Domino

D. NICOLAO DE ODDIS,

Monasterij celeberrimi Sancti Benedicti Patauini

Abbati optimè merito,

Petrus Paulus Tozzius Bibliopola S.P.D.

*Est, Reuerendissime Pater, excellentium tuarum virtutum illecebra, ea morum suauitas, vt planè ferreus sit, qui Te, vel semel allocutus, non admiretur, colat, atq; ipsis ferat in oculis. Ego verò plumbeus sim, si toties à Te omni humanitate exceptus, ac prouocatus, nō coner, quoquo modo possum, publico aliquo indicio, meā erga Te obseruantiam, ac penitus addictum animum testari. Hoc vt efficiam, non incommodam occasionem præbent **ANDREÆ ALCIATI** Icti. Clarissimi, & Poetæ optimi **EMBLEMATA** penè diuina, quæ quidem ego summo studio ac diligentia recudenda curauī, cū nouo, eoq; omnibus numeris absoluto Commentario: in quo quid præstitum sit ab eius Auctore Ioanne Thulio Germano, Viro eruditissimo, ac tui studiosissimo, malo docti per se cognoscant, quàm vt ego nimis laudando, velle videar venales, vt inquit ille, merces extrudere. Hoc vnū affirmare ausim, doctissimorum virorum fretus testimonio ac periculo, quæcunq; in aliorum ad hanc vsq; diem editis Commentarijs desiderari poterāt, in hoc vnū summo iudicio ac delectu fuisse congesta, ac noua methodo digesta: addito insuper ab eodē Thulio insigni auctario ex Græcis Latinisq; Auctoribus cōcinnato, quo tanquā regia clauī Emblematum arcana sensa, & interiora mysteria referantur.*

Hoc igitur munus, siue Auctorem, siue argumētum, siue labores in eo enucleando, ac plusquam dimidia parte augendo exantlatos spectes, minimè leue; cui potius quàm Tibi, Reuerendissime & Doctissime Pater, destinarem? qui acerrimo ingenio præditus tantā bo-

narum artium scientiam, tantam humaniorum litterarum supellectilem Tibi comparasti, ut inter religiosissimi istius Ordinis viros, perpaucos habeas, qui tecum aliqua ex parte comparari possint, superiorem omnino neminem. Quis enim ignorat, Te in subtilioris Philosophiae, Theologiae, ac sacrarum litterarum studiis (quae tua propria professio est) ita esse versatum, ut in illis insigniter excellas? Quibus tamen non eò adhaesisti, ut non etiam in letos atq; vberes Ethices, Politices, & Historiae campos excurreris; imò verò in amena Musarum ac Poeseos vireta diuenteris. Harum rerum testes habeo multos, doctos ac probos viros, qui persæpè mihi affirmarunt, se à consuetudine congressuq; tuo, omni eruditionis ac suauitatis genere condito, semper doctiores ac probiores euasisse. Neq; tamē quis existimet, Te aetatem ita in literis contriuisse, ut nullam attigeris eius vitae partem, quae in actionibus, ac rerum agendarum usu versari solet. Etenim Principum virorum, & purpuratorum Antistitum, quibus carus es, amicitiae, honoresq; ac magistratus à tui Ordinis Patribus frequenter Tibi crediti & commissi, satis declarant, quanta prudentiae laude floreas, quantumq; valeas in muneribus obeundis: ad quorum summum fastigium Te iam pridem occultis amoris & iudicii suffragiis prouectum, nemo Comitiorum vestrorum conscius ignorare potest. Quamquam animi tui magnitudo dignitatum culmina mereri magis, quam consequi exoptat; cum sat scias, honoribus non minus dignos esse, qui meriti sunt ut potirentur, quam qui potiuntur.

Sed vereor profectò, ne harum rerum commemoratione offenderim eximiam tuam modestiam, quae potius suarum virtutum ac meritorum conscientia, quam laudum, licet verarum, titillatione delectetur. Finem itaq; epistolae imponam, si prius humanissimum Genium tuum enixè deprecatus fuero, ut non tam munus, quod exhibetur, quam exhibentis animum Tibi de iunctissimum respiciat; quem esse munerum optimum, non minus vero, quam eleganti prouerbio traditum est. Vale, ac diu felix vine, Benedictini Ordinis columen ac decus singulare.

Prefatio

P R A E F A T I O

IOANNIS THVILII MARIÆMONTANI TIROL.

DE NOVISSIMA HAC SVÆ EMBLEMATVM

Alciati editione.

Culeata verborum licentia passim ab exteris vellicamur nos Germani (Lector candide) & mordaci sale perfricamur, ac si nihil nostro Marte inuenire, nihil nostro stylo & filo texere nobis datum sit, sed solum opera aliorum colligere, aliorum inuenta seruili labore corrogata in lucem protrudere. Vnde scriptor quidam Italus hac opinione imbutus, nihil dubitauit falsè de nobis pronunciare, *Germanos cerebrum in dorso gestare.* id est, scripta proferre magis laboriosa quàm ingeniosa. Verùm nã illi sinistrè de nobis iudicant: Nam præterquam quod ingeniosissima monumenta, Germanorum genuinos partus, Italis, Gallis, & cuius alteri Nationi abundè reponere possem; videas ea, quæ à Germanis indefesso labore ex alijs colliguntur (vt hoc aduersarijs demus) plerumq; elegantiori methodo, adde & cultiore veste in publicum prodire. Nec minorè, me iudice, meretur laudem accurata Dispositio & Elocutio, quàm tumultuaria Inuentio. Sed quid? vbi iam ampliùs apud exteros est Theologus, Iureconsultus, Medicus, Historicus, Poeta, aut alius grauis Autor, què non mulierculæ & cerdones sua lingua redditù legant? Ecquid hoc aliud, quàm aliorum scripta recoquere, & peregrina veste, fortè etiam Minerva & omnibus Gratijs inuitis, induere & inducere? quod certè Germanis nō tam frequens & solenne est, qui malunt Auctores natia Venere decoros venerari, quàm adsciticio fūco tam turpiter rudi plebeculæ prostituere. Quod si remoto velo sensum meum liberius ostendere licet (licebit autem bona eruditorum pace) aliud subesse reor, vnde nobis illud cōuitium impingatur; nempe sincerus candor, & Germana fides. Siquidem Germani memores, *benignum & plenum ingenui pudoris esse, fateri per quos profeceris;* suum cuiq; asserunt, & quoad fieri potest, candidè indicant, dum interim illi, qui nobis id obtrudunt, egregiè dissimulantes aliorum vigilijs insidiantur, & labores suffurantur, passimq; illud *εὐπρηα, εὐπρηα*, Archimedis, instar gracillantis gallinæ, quæ longum peperit ouum, stentorea voce ingeminant, maluntq; sæpe in plagio deprehendi, quàm mutuum reddere, aut inuentionis gloriola priuari.

Sed quorsum isthæc tam calidè inquis. Quia *proximus ardet Vcalegon*: ad me scilicet, & Commentarios hosce meos non-meos, quos si sub tam rigida censura vocaueris, non effugient conuitium illud doctissimi cuiusdam Galli, *Librum esse Germanicum*. Quid tum postea? Sanè hunc qualemqualem laborem non ideo viliorẽ censendum esse existimo, quod ex alijs libauerim, vt apes: sicut nec araneatum textura ideo melior est, quod illæ ex se flagrant. Sed propiùs ad rem.

Occasio
huius edi-
tionis.

Dum in peregrinatione mea crurum debilitate & abscessu periculo-
si ssimo Venetijs & Patavij ferè integro trienio lecto affixus detinerer, &
tædio penè contabescerem, studiis seuerioribus aliquandiu nuncium re-
misi, & cum amcenioribus Musis denuò in gratiã redij, cepiq; per latos &
lætos Philologiæ campos toto animo (quia corpore prohibebar) liberiùs
euagari, quò tempus ab amicorum alloquio & destinato studio vacuum
fallerem. Neq; tamen vnquã eo sine, vt aliquid in lucem producere; cer-
tus, id non nisi elumbe & enerue, quippe ab imbecillo & iacente profec-
tum, futurum. Interea Emblematum Alciati nouam editionem medita-
tur Petrus Paulus Tozzius, vir sanè industrius, & qui ad rem literariam
iuuandam & exornandam nullis parcat sumptibus: is instat & vrget, vt
opus mea lima politum lucem videre possit. Huic tam laudando conatui
religiosum visum est non annuere. Quapropter ex diuersis Commenta-
rijs Claudij Minois, Francisci Sanctij (Sebastianum StocKhamerum vix
Commentatoris nomine dignor, quia in sola epigrammatis resolutione
occupatur, paucissimis, ijsq; satis vulgaris sententijs & fabulis additis; ad-
hæc vix mediam Emblematum partem hoc suo more explicat) & Notis
Laurentij Pignorijs hætenus editis vnum continuũ textum exorsus sum:
tum quod arbitrarer pensum esse à me non prorsus alienum; tum verò
quod fato quodam ad me deuolutum augurabar. Nam ad Minois Galli
manum & industriam, ad Sanctij Hispani ingenium, ad Pignorijs Itali e-
ruditionem, solũ alicuius Germani videbatur requiri labor & conne-
xio. Vnde factum est, vt susceptum opus nescio qua lubentia sub manu
excreuerit, & vltra quàm promiseram, & meum erat institutum, auctum
fuerit, præsertim cùm viderem laborem hunc meum ijs probari, quibus
ipse probari semper studui. Tractaui autem Emblemata prout mihi offe-
rebantur, & vt herbæ quædam sine ferentis cura surgunt, ita & hoc in in-
genij mei agello opus, dum diuersos scriptores succisiuis horis libo, & ea,
quæ in lecto lecta, diligentius ruminor.

Methodus
observanda.

Vt autem & laboris aliorum, & meæ industriæ & methodi constet ra-
tio, ne vè me aliquis lege plagiarĩa conuenire possit, tribus verbis te, Le-
ctor

Et beneuole, edocebo. In primis singula Emblemata in quatuor Classēs distribui, quas numeri in margine apppositi ubiq; indicant. I. In primam Classē ea congeſſi, quę ipsam picturam respiciunt, fingendo, formando, iuuando, exornando, aut etiam corrigendo. Idem præstitit in elegantissimis suis Emblematis Hadrianus Iunius, sed in Alciatinis ante me adhuc nullus: nisi quod Pignorius plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis passim correxit, & feliciter restituit, cui sanè hac in parte multum debemus. II. Secunda Classis fontem & originem Emblematis indicat; ubi plerumq; ea adducuntur, quæ ad elucidationem totius Emblematis faciunt, vt Historiæ, Fabulæ, Mythologiæ, & variæ variorū sententiæ. In qua quidem Classe egregiè certarunt Minos & Sanctius, ita vt dubium sit, vtri palma meritò debeatur: strictius quidē ferit scopum Sanctius; securius & fufius Minos. Nec ego sum hic totus ἀθύρμαλος. III. Tertia Classis tota circa explicationem epigrammatis, & inuestigationem thematis occupatur. In qua Classe satis parcus fuit Sanctius, copiosior multò & accuratior Minos; ego verò post Pignoriū latius sum exspaciat, & potiùs tyronibus quàm emeritis ea opera consulere studui. IV. Quarta Classis omnium maxima, Emblematis finem ostendit, mores informat, salutaria monita vndeque petita suggerit, & sæpius in discursus pios, & qui Christianum hominem ad virtutis amorem & peccati odium inflammant, se diffundit. Quam me, præter ea, quæ Minos communia fecit, totam mihi bono iure vindicare posse, iudicabunt ij, qui meas cum aliorum lucubrationibus conferent. Hæc de mea methodo.

De fide verò, eam in excerpendo, colligēdo, & afferendo quàm potui adhibui maximam: ipsa verba Auctorum obstinatè retinui, nec facile cuiusquam sententiam verbis meis amplificauī vel ornaui, sed lectori nudam prestitui; sicuti nullius laborem in compendiū coegi, nisi ubi fortè præstitit seligere quàm colligere. Hinc videas sæpe locos adductos ad fastidium vsq; prolixos, sic enim in fundo, vnde deduxi, inueneram, securus tituli, quo quisq; in possessionem illius venerit. Neq; vllius dicta aut fastidiosè neglexi, aut odiosè vellicaui, aut alieni Patrifamilias supellectilem alteri sciens adiudicaui. Sæpe etiam aliquid annotaui, quod non valdè opus, ne si quis apud alios fortè in id incidisset, meam industriam accusaret, & culpam negligentiae impingeret. Offendi quoq; plurima ex ijs fontibus hausta, qui publici sunt, & qui mihi æquè atq; alijs patent, eadem etiam meo vase, si non æquè capace, saltem non minus puro, haurire poteram: quia tamen alii occupant, industria laudem potiùs eorum esse

esse volui quàm meam. Itaq; sub aliorum nomine pluscula dico, quæ poteram etiam meo, præsertim ea, quæ in libris, quos docti ab omni ævo publicos esse voluerunt, habentur. In sententiarum discrepantia non nisi rarissimè iudicium, aut coniecturam meam interposui, quia mihi placeat, cuius iudicium esse liberum debere: deinde quòd pleraq; in hoc genere sint huiusmodi, vt sine detrimento Reipub. secus sentire liceat: Deniq; ne dum inter Gallum, Hispanum, & Italum (gentes populari odio dissidentes) ego Germanus me arbitrum statuerem, potiùs partibus quàm rei veritati studere censear; & dum huius sententiam probatum eo, illius improbatum, Flaccus in me illud torqueat:

Nil agit interpres, qui litem lite resoluit.

Amicorum & fautorum meorum nōnumquam data opera honorificam interfero mentionem, vt gratam eorum recolam memoriam, & vt eorum ad posteritatem transmittam nomina (si quid tamen ex me posteritate dignum) quibus aliud reddere mea prohibet tenuitas.

Occupatio.

Ridebunt fortasse ij, qui in peristylis an sati ambulant, & quibus elegantiae literarum meræ naniæ præficarum sunt, quòd centonem exhibeam suo cuiusq; autoris filo & colore tam curiose formatum. At rideant & irrideant quantum velint: Ego sanè, si me meo metior pede, Germanus sum, & proinde (quod etiam ipsi volunt) melior in aliorum sententijs & laboribus colligendis, quàm in nouis inueniendis. Finge tu tibi vnum aliquem è prima classe literatorum Alciatum commentari, an tu, vel aliquis mei similis propterea rem factam habere existimes? minime verò: quippe felices illæ & eruditæ animæ ex ingeniorum suorum acumine doctrinæq; copia alios ferè æstimant; & quod nos nodum Gordium, & Sphingis ænigma censemus, id illi tanquam pueris & aniculis notum, ne verbulo quidem dignantur. Et tales qui sunt, edunt plerumq; sua tantum, nimium feruile rati in sententijs aliorum corrogandis operam ponere, etiam si ad lucem Autoris facere non ignorent. Quare si Commentatoris nomen mihi inuideant, quod id maioris ingenij & doctrinæ sit, saltem fidelis Eclogarij partes egisse me, negare non poterunt. Id licet sit mediocris iudicij & eruditionis, tamen est laboris tædiosissimi, & supra fidem non experti; quem si ab initio vel per nebulam præuidissem, subdubito, an aliquis pater patratus hanc operam à me impetrasset.

*Obiectio.
rum solutio.*

Sed video quosdam hinc & inde in me arietare: hi quidem, quod nimius sim in auctorum citationibus, cum potiùs ipsos locos adduxisse oporteret; illi verò contrà de tædiosa locorum enarratione conqueruntur, vbi locum obiter indicasse satis fuisset. Vtrinq; vallum obijcio. Illis quidem, me

me non tãto abundare otio, vt singula exscribere possem, præsertim cum ea ratione Opus in immensum excreuisset: parcent itaq; homini alijs rebus occupato, & boni consulent libri commoditatem, cum præsertim nihil omisum sit, quod ad lucem Autoris necessariò requiri videbatur. Hi verò æquo animo sustinebunt prolixitatem, quæ in multorum bonum consultò à me attentata: quotus enim quisq; est, qui tantum laboris in istam curam impendat, vt singula inuestiget? imò qui omnes auctores in parato & tanquam numerato habeat? Ego sic existimo, vix centesimum quemq; atq; inter doctos & diuites, ne dicam de tenuioribus, habere omnes, à quibus lucem & ornatum nostro Alciato sumus mutuati. Neq; enim ignoro, quid ipse laboris deuorari, dum libros, quos hic laudo, ex Bibliothecis & tabernis librarijs eruo, & amicorum Musæa & pluteos excutio. Qua in re præter Bibliothecam, quam Nationis Germanicæ membra hic Patauij comportarunt, & posteriorum liberalitas indies augeat, multum debeo Musæo D. Ioannis Andreæ Cioli, D. Ioannis Baptistæ Canclini, & Francisci eiusdem filij, amicorum longo vsu probatorum; maximè verò necessarij cuiusdam mei & penè domestici, cuius sincerus candor & cum probitate coniuncta modestia, hic nominari non vult, sed in præcordijs meistam solidum fixit *Robur*, vt inde euelli salua hac vita nunquam posse *Sperem*. Horum itaq; benignitas & hic, & alibi semper mihi patuit, laboresq; meos non parum promouit.

Verùm enim verò quis, quæso, hic seruet modum, qui æquè gratus sit omnibus? cum præsertim aliud vulgus, aliud docti ament. Quis ingenij fortisq; tam felix, qui vbiq; *τῆς ἐξ ἀλλείας*? Sapientissimos quoq; viros, sapiens Romanus ait, multa delinquere, & neminem esse tam circumspectum, cuius diligentia non aliquando sibi excidat, & se veluti perdat. In rebus arduis conatus in laude, effectus in casu est. Mihi quidem conscientia pro testimonio dicit, me bono Reipub. & literarum omnia, quæ po ui, voluisse. Fuit verò (ne & hoc nescias) in opere hoc excolendo eadem cura, quæ in producendo, nimirum secura. Non enim mihi in ipsa studiorum incude posito, & rei familiaris angustia laboranti tantum otij, vt in vnus operis cultura totos dies consumere liceat, ne mihi contingat quod Lysippo, quem statuæ vnus lineamentis inhaerentem inopia extinxit. Ideoque horum laborum veniam spero, laudem certè non quæro; imò

Et veniam pro laude peto, laudatus abundè,

Non fastiditus si tibi, lector, ero.

Neque errare mihi tuipe duco, est enim initium sapientiæ. Insignis poeta Accius, ætate & ingenio maturo Pacuio Tragediam suam, cui Attreus nomen,

Excusatio.

XII IOANNIS THVILII PRAEFATIO.

nomen, cum Tarenti recitaret, exclamavit Pacuuius: O canorum scriptum & poetici spiritus, magnificentia turgens; verum

Carmina nulla probas, molli quæ tramite currunt,

Sed quæ per salebras, altaque saxa cadunt.

Respondit placide Accius, id verissimum esse, ingentique se ideo læticia perfundi, sperare enim se quod deinceps elaboratiora producat. Ingenia namque humana esse vti poma, quæ acerbiora felicius tempestiviusque maturescant, molliora citius putrescant. Quare & mihi, si quid minus ad prudentiæ Solem coctum do, condonandum, non enim ex ijs sum, qui perfectissimè me scribere censeam, sed in eorum numerum me repono, qui & scribendo proficiunt, & proficiendo scribunt: Nihil enim simul & inuentum & absolutum est.

Accipe igitur, Lector candide, has meas lucubrationes, velut præmissum ad incerta viarum exploranda nuncium; cuius periculo si cognouero, mihi paucos duntaxat hostes esse (omnium enim morsum aut insultum effugere, quis in tanta Rhinocerotum, & in alienis scriptis malè ingenioforum multitudine sibi promittere ausit?) maiora posthac fidenter in Famæ campum producam.

Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat:

Nescio quid certè mens mea maius agit.

Itaque quæ mea mens fuit in hoc labore subeundo, in agendo fides, eadem tua sit in suscipiendo & iudicando, ut tua legentis benevolentia crescat scribentis facultas. Vale.

Vt ea, quæ supra de Methodo & Classibus dicta sunt, magis elucescerent, placuit Emblemata effingere, & rationis meæ aliquod specimen præbere, quo paratior ad cæterorum Commentariorum lectionem accederet studiosus. Hoc autem quidquid est, sacrum esse volui ei, cui Liber ipse dicatus est, cum non habeam magis dignum studiorum meorum auspicem, qui tutius reliquum agmen mihi ducat.

Nullius in omnia aequa virtus.

EMBLEMA

IOANNIS THVILII,

Ad Reuerendissimum Patrem ac Dominum D. Nicolaum
de Oddis, Abbatem.

Praescribit Medicus pilulas, ut viscera purget,
Quas parat artificis Pharmacopola manu.
Has demum argenti, vel bractea contegit auri;
Non vim, sed formam tegmen at illud habet.
Vera ita nullius sit quamvis indiga Virtus,
Nil tamen externis perdit operata bonis.

COMMENTARI.

IN officina Pharmacopoei probe instru-
cta stet rotundum monopodiū, in quo
pyxidis seu arcula, vulgò Scatula dicta cum
operculo remoto pingatur, continens pi-
lulas nonnullas formatas: & quia hae ple-

runq; bracteis aureis obduci solent, libel-
lum, quo huiusmodi bractea afferuantur,
& custellum ad usum appingi curauimus.
Possessorem Emblematis indicant insignia
gentilitia trapezophoro insculpta: vti etiā
eiusdem

eiusdem cognomen ipsæ pilulæ, tum integritas, tum compressæ obscure produnt.

II.

MEDICINÆ Coryphæorum placitum est, ut Medicus laetus & elegans non modo citò & tutò, sed etiam iucundè medicinam faciat. Quapropter ut ægrocantium ori & palato consulatur, pro pharmacis acerbis, foetidis, & amaris deglutendis, ars pilulas excogitant, quæ plerumque ex aloe, colocynthide, agurico, opopanace, sagapeno, & alijs purgantibus gustui insuauibus fieri consueuerunt, consistit etiam solida, figura sphaerica, & parua quantitate. Ad hæc verò pilularum insuauitatem tegendam & fallendam, et auro vel argento foliato extrinsecus artificiosè velantur, non ut inde virtutem aliquam recipiant, sed solum ut gratia maior oculis & palato concilietur. Nam si paulisper in ore stabantur, atque dentibus aut lingua compressius attingantur, non tantum quendam tristitiæ sensum gustui excitant, sed velut horrorem & ventriculi subuersionem proritant. Non secus vera virtus nulla ad sui consummationem re indiget, sed se ipsa contenta est; imò eo pluitis æstimanda, quo plura contemnit. Et quamuis amicitur bonis externis, diuitijs, honoribus, dignitate, amicitia, valetudine, forma, viribus, & his similibus; nulla tamen ei sit accessio aut supplementum, nisi fortè in speciem, atque ad difficultatem (siquidem ad ardua tendit) aliqua ratione mitigandam. Rectè itaque sensit Romanus

Orator Tullius, dum ei, in quo sit virtus, nihil deesse ad beatè viuendum putat. Et alibi inquit: Præsidij ad viuendum in virtute satis est. Cui suffragatur quoque Comicus (vnde nos nostrum Emblemata erui-mus) in Amphitruo:

Virtus premium est optimum.

Virtus omnibus rebus anteit profectio:

Libertas, salus, vitæ res, parentes,

Patria, & prognati tutantur, seruantur:

Virtus omnia in se habet: omnia ad sunt bona, quem penes est virtus.

Nec abluat Silius Italicus lib. 3.

Ipsa quidem virtus sibi met pulcherrima merces.

Quanti igitur æstimanda est virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest? neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporum permutatione mutatur? Quæ præditi qui sunt, soli sunt diuites; soli enim possident res & fructuosas,

& sempiternas, solique (quod est proprium diuitiarum) contenti sunt rebus suis. Teste enim Sophocle,

Ἀπὸ τῆς ἐξουσίας δὲ εἶναι αἱ κτήσεις μέγαν.

Virtus sola constans perpetuaque, possessio.

Diuitias ergo sine diuitum esse, tu verò virtutem præfer diuitijs: nam si voles virtutem cum diuitijs comparare, vix satis idoneæ tibi videbuntur diuitiæ, quæ virtutis pedissequæ sunt.

PRÆSCRIBIT Medicus Præcipit, constituit, imperat Pharmacopœcis.

Pilulæ Pilulæ, medicamenti genus, à parua pilæ vel globuli forma sibi nomen adoptauerunt; quæ quod non edantur, nec lingantur, sed integre deuorentur, Græcè *καταπότια* dicuntur, *ἀπὸ τῆς καταπί-ναι*.

Ut viscera purget Humores peccantes expellat: hinc pilulæ aliæ dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam; aliæ cholagogæ, quæ bilem; aliæ melanagogæ, quæ luccum melancholicum decurbant.

Artifici manu secundum artem, non temerè.

Bractea contegit auri aurum & argentum foliatum, & malleo ductum bractea dici potest. Hinc Bracteatius, qui huiusmodi bracteas facit. Dicitur autè bractea *ἀπὸ τῆς βράχυναι*, à resonando, & differt à lamina, quod hæc crassior, illa subtilior.

Non vim, sed formam nullas addit vires folium auri pilulis, sed tantum pulchritudinem, & formæ gratiam conciliat, palatumque fallit.

Tegmen quidquid aliud tegit: dicitur etiā regimen, regumen, regumentum, regumentum, regulum, tegillum, diminut.

Nullus sit quamuis indiga virtus Emblematis epigraphæ. Lucretius lib. 1.

Ipsa suis pollens opibus nihil indiga nostri.

Nil tamen perdit nullum damnum vel iacturam patitur.

Externis operta bonis amicta & ornata bonis fortunæ. Externa bona sunt omnia, quæ à fortuna dependent, ut diuitiæ, gloria, amicitia, &c.

VIRTUTEM se ipsa contentam esse, supra dixi; nec tamen bona externa prorsus rejicere. Ita est: etenim virtutis veræ comites ferè perpetui sunt bona corporis & fortunæ, non vice versa; siquidem singulari Dei nutu prouisum est, ut amaro-
ius

*Pilula
cur inuē-
ta.*

*Cui auro
obducen-
tur.*

*Fons Em-
blematus.*

*Qui verè
diuites.*

III

*Pilula
kata-
pōtia.*

*Pilula
differetia.*

*Bractea
vnde
ita.*

Tegme

*Bona
terna.*

IV

ius radicis, quæ tã dulces & preciosos parit fructus, saltem aliqua dulcedine permisceatur, ne primo statim aditu sectatores deterreantur: At semel perfectè possessa virtus, externa omnia vilipendit, quippe quæ nullius rei indigeat diuitijs potior, vtiliorque generis splendore, utpote quæ sola cõfescant mentibus, cū quibus bona fide coaluerit. Ad tuū tribunal appello, Præsul Reuerendissime, cur enim nõ ad Iustitiæ plus quam Priensem appellem? imò fide omnium virtutum vinum exemplar statuo. Verū antequam ad culmen virtutum tuarum veniamus, age mysticum illud intremus biuium, ab omnibus decatatum, quo securiori passu tua legamus vestigia. Notū est, quam spaciola ac patenti semita perueniatur ad perditionis vastū ac formidabile specum: ad arcem verò virtutis cælatam sideribus, radiantem & fulgidā, arcta, pressa ac lubrica, vbi ex legione hominum aut myriade integra vix decimus periculi securus turd pertranseat. Ex Delphico pronunciatum hoc tripode, nec ex cortina Sybillæ certius oraculū; diuini enim oris testimonio comprobata sententia est, cui ad stipulat consensus doctorum & vniuersa Christianæ professionis antiquitas. Et de duplici porra non minus: altera, quæ mortis regiā intrantibus aperit, capaci & ampla; altera, quæ vitæ, nimis angusta illa quidem ac humili, quò gigantes isti terrestres, & grandia spirantes Polyphemi non inferunt pedem; quò nec Sardanapalus penetrat, nec Epicurus cum turgido saginati vētris sui tympano: vbi crumena talentis prægnans, & recenti crapula sumans ingluuiens, & bullientis cholæræ tumor, & spuma libidinis circum præcordia efferuescens, & picatus stertentis ignauix lentoraditū nusquam inueniunt, & in primo statim vestibulo cum dedecore retunduntur. Cur enim non præcludatur monstris istis cœlestis ianua? cur à foribus repelli & excludi colluuiem sordidā ac pestilentem non cõueniat? Sic enim sæpe mecum discurre: Superbie tumor ex altis illis sedibus deturbauit inflatum Luciferum, nefas igitur sperare accessum, qui bus arrogantiæ vento inflatur & protuberat pectus. Generalē cataclysm introduxit sola libido, & circumfudit orbē fatalibus vudis, non igitur sperandus libidinis per illā portam transitus. Quia peccatum est in naturā succubis viris & muliebria passis,

arserunt Sodoma & Gomorrha terribili incendio, vindicante turpitudinē rei flamma & sulphure diuinitus iniecto, quomodo igitur de occupando cœlo cogitet, qui iisdem sordibus inquinatus, promiscua aut incesta se Venere polluit? Aut quomodo recipiat sedes illę pertusum aliquod doliū viniperdæ ventris, crassi & pinguis, cū integras vrbes deglutiuerit iā olim prodiga vinofitas? Submitti debet collū & curuari poples ad terrā vsq; si in votis est aut spe liber per illa limina transitus: rependū intrò macerato corpore & attenuato prius salutaribus ieiunijs, non distento, nec in molē crescente à laxiore passu & sagina. Hęc clauis prima fuit ad recludendā hanc seram, laborū nimicū & inedia tolerantia voluntaria, quæ præiuit electis suis stupendo magis quā imitando exemplo, speculū patientiæ & humilitatis Christus. Plures accingunt se animosè ac viriliter ad illud iter, sed asperitate deterriti renocant pedē aut deficiunt, & contingit illis: quod olim Hebræis, per vastissimas solitudines ad promissionis terrā contendentibus, quam, duobus exceptis, è tot millibus tamē nullus apprehēdit. Potest & nobis euenire nausea correptis inter sentes illos & spineta, si carnibus affluenti mūdant: vanitatis in medio laboriosa peregrinationis deserto, reflectamus oculos sapius, & respiciamus ad ollas Aegypti. Non sic tu, Præsul dignissime, qui ex turbulentis mundanarū illecebrarū procellis fortiter enauisti, & in securo Religionis portu, tāquam in arce & fastigio virtutū, acquieuit. Hic lux tua viuaci virtutū flāma accensa, velut in mōte posita statim radios dispergere longè lateq; cepit, adeo vt ad diuersas professionis tuę dignitates sepius vocatus, amplissimis magistratibus condecoratus fueris, & tantū non honoris apicē ascenderis: quem plurimorū vota iam dudū in te transferre conati sunt, nisi ingenua tua modestia potius refugisset quā affectasset. Sed scis, gloriā esse crocodylum? Etenim quā huic muneri aptus sis vel vnū tuum monasterium: hic Patauij abundē testatur, qđ non modò magnificis ædificijs adornasti, sed etiā nouo iuuenū seminario, & crescente Religionis sobole locu plerasti; quā tanta sollicitudine, tanto studio bonis literis imbuendam curas, vt sub graui curarum domesticarū mole nulla hac potior videatur: hem, quantus ergo hinc maturitatis fructus expectandus?

Clauis ad portam cœli.

Nicolai de Oddo laus.

Seminarium institutum.

Apostrophe.

Diuium Hercules.

Angusta cœli portam.

Qui non possint ingredi per angustā portam.

Bibliotheca
sa.

Disciplina domestica.

Pietas.

Liberalitas, & carere virtutes.

Eius illarum famula.

Standus? Quid dicā de numerosissima librorum supellestite, quam in nouam abs te institutam Bibliothecam comparasti & intulisti, eoq; ordine & elegancia disposuisti, vt vel primo intuitu cuilibet Auctori singulorum occurrat noticia. Ecce quantum tibi debeat commissa familia? quā ita gubernas, cui ita virtute preis, vt quisquis tuum ingrediarur monasterium, sibi videatur omnium virtutum theatrum subire. Hic enim te Præsule humilitas nihil sinit altum spirare, vela contrahit, nec laxat turgenti vento. Nusquam stillatio lasciuia aliqua, aut occultus ignis se prodir, quia ad regulam sacrae pudicitiae & honestatis omnia decenter attemperas. Vbiq; moderatio est in ijs, in quibus vita consistit, & correctio excessus; vbiq; cupiditas ad naturae leges frenata, quae parsimoniae amica fastidit copiam. De tua in Deum pietate iam dixisse oportuisset, quae alpha est & caput ceterarum virtutum; disponitq; cor & seram recludit intraturis alijs, quae ex his mundanis abripit ad florida illa beatorum aeterna. Ingratus sum cucus, si tacitus praeteream liberalitatem; qua tot egestate pressos subleuas, nec vnuquam urgente casu manum claudis afflicto: certe hanc ego domi pleno animo mihi commentari soleo, & pleno ore foris praedicari non desinā. Quis igitur neget, in te, ceu in *oportuissimū*, perfectum virtutum circulum completum indies cerne? vbi iustitia quaerit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, ita vt iustitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vfu. De rara tua doctrina & eruditione, affabilitate, & Nestoreo eloquio, mansuetudine, morum elegantia, & candore sincero (qui me statim primo congressu ita cepit, vt saepius exclamare cogar: o reliquū praeae sinceritatis germen) nihil dicam, ne pro Emblemate panegyrim instituisse videar. Sed vide quod te, Reuerendissime Praesul, deducam? Cum has omnes virtutes ita in numerato habeas & possideas, nulla me Hercle re alia indiges ad beatē viuendum: de his tamen tam raris dotibus nihil minuant amplius opes, quibus fortuna mater te ditauit; nec generosa prosapia & maiorum praeae imagines, quos abhinc quingentis circiter annis ex Vngaria profectos, Perusia iura dedisse & rerum ibi potitos, in dō pace & bello claros, cognatione iun-

ctos fuisse cum primis Italiae familiis, Columbarum, Bentiuolorum, Ballionorum, & aliorum Romanorum, legimus apud Historicos fide dignissimos Guicciardinū & Iouium: & ex his Oddis Perusinis Anno Christiano 1498. quidam hic Patauij Praetorio praefuit, cognomine Vngarus, a quo Oddi Patauini originem suam traxerant. Nec solum Perusinis & Patauinis terminis conclusum stetit stirpis tuae decus, sed Franciscus frater tuus sede Neapoli fixa, opibus & honore clarus, inter nobiles Centum viros, quos Continuus vocat, usque ad annum 1615. vixit, ea dignitate ad filios & nepotes propagata. Nimis sim, si in enumerandis tot illustribus viris, qui ex hac Oddorum familia prodierunt, & satis propria virtute innotuerunt, inhaerem. Nihil deniq; detrahit ornamento tuarum virtutum, imo plurimum auget amicitia, quae tibi non modō cum multis ex purpuratorum ordine intercessit, sed etiam cum viris totius orbi claris: inter quos merito habetur Torquatus Taxus, poetarum Italorum facile princeps, qui nobis Hierosolymam tam eleganti poemate ab obsidione barbarorum liberauit, simulq; linguae Italicae suum nitorem restituit; cui tu non modō amicitia, sed etiam cohabitatione aliquandiu & contubernio iunctus fuisti. Quis etiam amicitia inter te & Reuerendissimum Abbatem Angelum Grillum, illud Italiae decus, nescit? Laurentium Pignorum itidem, & Martinum Sandellium, duos eruditorum Patauij apices, tibi natale solū & communia studia magno literarū bono & patriae honore coniunxerūt. Taceo Iulium Casarem Capacium, Andream Chiocciu Medicū Veronensem, duo literarū lumina, quorum necessitudinis tecum docta prostant monumenta, reciprocae vestrae epistolae typis datae. Equisnam tuam non ambiat, non amplectatur, non emat & amet amicitiam, quam tam iucundis, tam eruditis, & cedro dignis cōdire soles colloquijs? ego sanē sine assentatione gloriari possum, me nunquam abs te, nisi doctiorem discedere. Sed ne tua virtus meo encomio indigere videatur, hic desino, quia oratio, non materia, me deserit, sed sustinet officij mei pietas, quae versu concludere iubet: Si pietas, doctrina, fides, si candida virtus Est mundo reliqua, hanc inclitus Odus habet.

Amici.

Affabilitas.

IVDICIA ET TESTIMONIA
VIRORVM PRÆSTANTISSIMORVM DE HAC
NOVISSIMA EDITIONE EMBLEMATVM
ALCIATI.

Martino Sandellio Laurentius Pignori-
us Salutem.

Varis ex me (amice) quo potissimum litterario negotio fal-
lam ocium hoc æstiuum, hisce præcipue diebus, queis
Exoriturq; Canis, latratq; Canicula flammans,
Et rabit, igne suo geminans incendia Solis.

Ego verò oblecto me accuratissimis lucubrationibus Thuilij nostri,
in Emblemata Cl. Viri & nunquam satis laudati ANDREAE AL-
CIATI. Illas vt habeam à prælo penè recentes curat honestissimus
vir Petrus Paulus Tozzius, cuius industriæ & impensis debebunt quan-
doq; studiosi non minimam profectus sui partem. In illis (si hæc scire
aues) elucet eruditionis apparatus & concinnitas ea sanè copia, vt pos-
sis appellare Mensam Apollinis & Musarum, Indicam Solis, fabularum
& figmentorum plenam, magna veritatis mole opprimentem, & non
dubie obruentem. Sunt hæc quidem & ab alijs dicta: at hic noster in
eam nouæ methodi seriem redegit, vt Colchidem illam satis iam de-
cantatam æmulatus, vetulum Aesonem recoxerit, restitueritq; primæ-
uæ & quidem vegetæ iuuentuti. Iam verò quæ ipse de suo addidit,
quam pulchra, quam acria, quam limata sunt? stylus ipse acutus, inuen-
tio & dispositio elegans, aculei molli vrbano illiti, quos nemo decli-
net, imò verò lubens excipiat, admittatq; Mihi sanè Emblemata hæc
nunc demum verè Emblemata videntur. Thuilij enim lucubratio-
nes instar aurei vasis mihi sunt, & quidem magni ponderis, quod hæc
Alciatina toreumata aptè conuestiant, ornatum non modò commodat-
um ex se ipsis, verum etiam splendorem ab auro obryzo sumptura
mutuum, magna cum ingentis precij accessione. Tu cum primum hæc
videris, ibis sat scio in sententiam meam; tu Patauina Siren,

Qui solus legis, ac facis disertos.

Vale & sicum æstumq; res suas sibi habeant, res suas sibi agant, iu-
beto. Ex Bibliotheca nostra, XIV. Kal. Aug. MDCXX.

b IOAN-

IOANNI THVILIO MARIÆ-
 MONTANO Physico-Medico Poly-
 mathia instructissimo, QVI ALCIATI
 EMBLEMATA sudato ærumnali la-
 bore & improbo ex Cimmerijs tenebris vin-
 dicata, eruditionis varietate, linguarum ele-
 gantia emendauit; Aliorum Hypomnema-
 tibus auxit; maiori cultu, nitore multiplici
 illustrauit, ELOGIVM hocce tessera in-
 star REDHOSTIMENTI impensè
 magis PETRVS PAVLVS VEN-
 TVRINVS sistit. Maacte Virum MA-
 XVME hoc TVO GENI, INGE-
 NIO. vigore.

ANDREAE EMBLEMATA ALCIATI

S V V M

IN NITOREM IN CANDOREM
ELEGANTIAE OMNIS IN CERTAMEN
REVOCASTI

IOHANNES THVILI

A C

IN TAETRO IACENTIA SITV
AD VENEREM REDIERE SVAM
VOCES HINC INDE ET VOTA
QVO TACITVR NIORA HAEC
AD STVPOREM
EO CONTENTIOSIORES ILLAE
AD PLAVSV M
A NVLLO AETATIS INGENIQ. FLORE
FAVORE ET FAMA ADSPIRANTE
ISTHAEC
QVAM A TVO
THVILI
VIRTVTVM ADMIRANDE PROME

PRO COMMENTARIIS
IN ALCIATI EMBLEMATA
SCRIPTIS COLLECTIS EDITIS
A IOANNE THVILIO
PHILOSOPHICAE SCIENTIAE ARTISQUE MEDICAE
DOCTORE EXCELLENTISS. ^{MO}

Παύλου Αἰμιλίου τῷ Καδμύσει

C A R M I N A

Α'ΔΚΙΑ'ΤΟΙΟ βίβλοισιν, ἐν ᾗς Ε'ΜΒΛΗ'ΜΑΘ' ὁ γράψας,
Πολλοὶ πόλλ' ἀγαθῶν Ε'μβαλον εὐφρονέως·

Ὡν τινες εὐσήμους μᾶλλον συλλέξατο, ἐκδούς,
Κλεινὸς Γ'ΩΑ'ΝΝΗΣ, καὶ προσέειπεν ἱκανά.

Ἐλογίμως, φανερώς τε ὁμῶς τάδε πάντ' ἐτέλεσεν

Α'ΔΚΙΑ'ΤΟΤ τεύχεα Α'λκαρ ἔχων πινυτοῦ.

Α'ΝΔΡΕ'ΟΥ ἔκ τε Α'νὴρ, ἔκ τ' Α'λκιμος Α'ΔΚΙΑ'ΤΟΙΟ,

Ἦν φάος ἔκ τε φάος, φῶς μέγα φωτὶ πορῶν·

Γ'σον ἀποσίλγων τε νόον, σελάων τ' ἐπέεσσιν,

Κ' οὐδενὸς ἐκφανέων δεύτερος ὢν μερόπων·

Εἵνεκά τ' ἀμφοτέρων ἐσθλῶν, γλώσσης τε φρενός τε,

Ἐλλαχεν ἀτρεκέως κύδος οὐρανό.

Ὅττι δὲ εὐφραδίῃ κομψῇ καὶ φέγγει λαμπρῷ

Αἰὲν ὑπεῖρ ἄλλας ἔπρεπ' ἀναμφιλόγως,

Οὐδὲν θαῦμα πέλει· καὶ γὰρ Θ'ΟΥ'ΤΑΙΟ'Σ ἐστὶ

ΙΤ'ΑΛΙΟΣ, ἠδὲ Θεοῦ Ἡ'ΔΙΟΣ αὖτε λέγεται.

De Commentario luculento in Alciati Emblemata,
à IOANNE THVILIO, V. Cl. in lucem edito.

SI fortunatos quondam, sua si bona norint,
Agricolæ, pleno protulit ore Maro,
Nunc, quibus Alciati Thvilius esse sequester
Contigit, anne illos sæcula docta manent?
Grammaticos bona sæcla manent, bona sæcla Minervæ
Symmystas, Themidos quosue perurit amor.
Neritio quis Moly Duci, amuleta veneni
Mercurium Ææi mira dedisse putet?
Mendaci quondam fingebat Græcia fama
Talia, quæ grandi pangis Homere sono.
Auctor hic en veram Antidotum tulit, Aurea chartis
Sæcula describens, Ferrea sæcla simul:
Nigrantes scelerum radices vellit, & alma
Virtutis flores, lactea dona, parat.
Munere sic Divum, divinis viribus auctus
Alciato immensum robur inesse docet;
Hinc, quæ festivis Emblemata cuderat horis,
Seria virtutum stemmata fronte gerunt.

And. Chioccus Med. Veronensis.

DE EODEM.

EXcutit Alciati solers Emblemata Minos:
Sanctius & vires exerit ingenij.
Pauca quidem, sed docta tamen Pignorius addit;
Ultimus ast punctum THVILIUS omne refert.
Gallus & Hispanus certat, certatq; Latinus,
Soli at GERMANO palma decora datur.

Benivolentia ac singularis affectionis gratia accinebat
Bernhardus Langvvel Hamburga-Saxo, Inelytæ Nationis Germanicæ DD.
Theologorum, Medicorum ac Philosophorum p. r. Consiliarius.

All'Eccellentiss. Sig. Giouanni Thuilio
 Per l'Emblemi dell'Alciato da lui commentati,
 Madrigale di
 Gio. Maria Auanzi.

Queste carte diuine
 Ocean di scienze, e di dottrine
 Contengon quant'accolse Tolomeo,
 Nel celebre Museo.
 Penna non pur viuace,
 Ma eterna, con lor pace;
 Più tu n' insegna sola
 Ch' i Licei, l'Academie, e ogn'altra Scola.

E I D E M.

Forma dat esse rei; minor est, quæ suscipit illam,
 Materies; nullus mi negat hocce Sophus.
 Materiam Alciatus libro huic, dat THVILIVS omnem
 Formam; erit hinc maior THVILIVS Alciato.

Honoris & amicitia ergò
 Iudebat
 Iohannes VVolfgangus Beer
 Augustanus, Consiliarius
 Bohemicus, & Nat. Germ.
 Bibliothecarius.

IOHAN-

IOHANNI THVILIO

PHILOSOPHO, MEDICO, PHILOLOGO
EXIMIO,

A. ALCIATI EMBLEMATA

In pristinam nativamq; reposta Orchestram, nouo coq; lautissimo amicta
habitu producenti.

Q Vicquid carmine finxit *ALCIATVS*,
Quaque Emblemata pinxit ars *APELLIS*,
Hæc *THVILIVS*, Herculis labore
Claro restituit Libro hoc nitori.

Euectus superas Liber sub oras
Dis litem atque Deabus excitauit,
Quisnam plus mereatur inde laudis,
Inuentor, Graphium, vel Explicator?
Tandem, post varias opiniones,
Hermes veridicum leuans bacillum,
Dis plaudentibus & Deabus, hæc
Rixas composuit solutione:

Quod si intelligeretis, ecquis esset
Gradu dignior altiore laudis,
Aurum qui eruit abditum fodinis,
Aut qui cudit, & induit figura, aut
Vti hoc deniq; qui facit fruiq;
Ambabus manibus mihi daretis,
Maiori quod in æstimatione

Commentaria sint *THVILIANA*,
Quam, quæ carmina finxit *ALCIATVS*,
Quaq; Emblemata pinxit ars *APELLIS*.

Applaudebit Veronæ in itinere Theodoricus
Reschingeder Neopyrgo-Pal.

A D E V N D E M.

Contendere diu libri de Auctore nouati
 Disparibus votis, turba nouena, Dea:
 ANDREAS cecinit; quid tum? dixere priores:
 Altera pars, facilis sed JANVS explicuit.
 Hoc opus, hic labor est, quæ non componimus, illa
 Et benè percipere, & ritè docere rudes.
 Pieridum Præses veniens ad iurgia Phæbus
 Componit litem, conciliatq; animos:
 Iungite fœdus (ait) Musæ concorditer: Auctor
 Sit JANVS-ANDREAS, dignus vterque cedro.

Amicitia nunquam intermoritura hoc pignus apponebat
 Franciscus Canclinus Venetus.

E I D E M πολυμαθῆ.

Diuersis diuersa placent: non omnibus idem
 Est Stomachus natus quemlibet esse cibum.
 Es gravis Orator, lepidusq; Poeta, THVILI,
 Historicus, Medicus, Musicus, atq; Sophus:
 Dote nites varia; quin es aptus ad omnia. Si non
 Hisce placere potes, nemo placere potest.

Idem eidem.

Dum nomen tento proferre, THVILIVS; aio
 TULLIVS: errorem non malè lingua facit.

Honoris & obseruantia ergo alludebat
 Ioan-Baptista VVindthier Schonganus Bauarus Medi-
 cinæ in Patauino Lyceo studiosus.

V. C.

ANDREÆ ALCIATI, I. C.

MEDIOLANENSIS

VITA,

PER CLAVDIVM MINOEM

IVRISC. CONSCRIPTA.

ANDREAS ALCIATVS in pago Alciato seu Alzato
Mediolanensi natus, è nobili Alciatorum familia, Iurisconsulto-
rum & politorum hominum gloriam incredibili studio ac virtute
longo post se reliquit intervallo. Is adolescens cùm primum inge-
nij cultum caperet, non pœnitendos institutores, à quibus edocere-
tur, nactus est, sed maximè Ianum Parrhasium, qui Romæ ac Me-
diolani litteras humaniores summo omnium applausu docuit. Eas primas artes Al-
ciatus auidè arripuit, seque ijs non leuiter tinxit, earum tamen vsum omnem ad pe-
ritiam iuris, cui se totum addicebat, optimè referendum esse duxit, vt ea studia, in
quibus alij, tanquam apud Sirenios scopulos consenesunt, huic vni ancillarentur. Ille
itaque quod seridè & percupidè eam iuris scientiam persequeretur, breui admodum
spatio temporis ita promouit, vt dignus existimaretur, qui Doctoris insignibus coho-
nestaretur. Eo primùm honore donatus sic ab omnibus suspiciebatur, tantamque de
se admirationem concitabat, vt de rebus etiam grauissimis, & quæ non nisi veteranis,
& longo vsu exercitatis viris proponi solita essent, argutè politèque responderet. Ro-
gatus enim à Quæsitore, quem appellant, hæretica prauitatis, de re admodum per-
plexæ & dubiæ, quæque iam antè multos sanè doctos, tum Theologica rei peritos,
tum iuris professores exercuerat, ita satisfecit, vt Quæsitor ille non tam ab homine,
quàm ab ipso edoctus oraculo abierit: agebatur de supplicio Lamiarum, & earum
mulierum, quæ veneficæ aut sortilegæ vulgato vocabulo nominantur: sed cùm Lamia-
rum seu strigum non esset vna species, ex ijsq; aliæ dicerentur in Crucem immixisse,
CHRISTVM Deum abnegasse, præsentibus ipsas & vigilantes, veneficijs atq;
deuotionibus infantes extinxisse: aliæ nonnulla aliquando matribus interminatæ, no-
ctu ad earum filios, quamuis foribus obseratis, valuisque oclclis irrepsisse, eos fasci-
no pressisse: quos pueros constabat morbo repentino captos, & medicis non cognito
decessisse. Respondit in has illasque Quæsitorem debere suo fungi munere. Quanquam
enim (dicebat) ex ijs aliæ reuera, & vt vulgus loquitur, personaliter non accessissent,
tamen id Lemuribus suis videri mandasse. Quædam etiam nihil vltra egisse argue-
bantur.

Alciati
solum
patrum.Præce-
ptor Al-
ciati Ia-
nus Par-
rhastus.Alciatus
Doctor
creatus.Ingenio-
sa Alcia-
ti decifio.

bantur, nisi quòd sub arbore Tellina choreas duxissent, quod tamen hæ negabant. Et ea quidem vna suspitione, quamquam solo vulgi rumore vagaretur, eas tamen volebat. Quæstor tormentis subijci, eo quòd in fauorem fidei, consciorum & consccleratorum testimonium admitteretur. Alciatus contra, id verum esse de ijs, quæ vigilantes viderent, non quæ dormientes & in somnis, multa; alia præclare, quibus totam hanc quæstionem soluit, vt nihil ad eam dubitationis relinqueret.

Professor
apud A-
uenionen-
ses.

Ad Bitu-
riges eno-
catus.

Ergo Mediolani per triennium moratus, sese foro parabat, munusq; aduocationis cum aliqua laude, certè magna fide ac religione sustinebat, cum nomen cæpit eius ad exteras nationes, nedum suos Italos propagari. Accitus enim est ad publicum profectendi munus ab Auenionensibus, propositio ei stipendio sexcentorum, cum nunquam ad eum diem cathedram, quod ipse ait, conscendisset. Qua in vrbe per aliquot annos ita ingenium suum & industriam probauit, vt vnus penè inter laudatos iuris interpretes, solusque egregiè doctus prædicaretur. Ea hominis fama excitatus FRANCISCUS I. ingeniorum solers & munificus æstimator, Alciatum ad Biturigum Academiam vocauit, Anno Christiano 1529. honorario illi duplicato, aded vt pro sexcentis, secundo sui aduentus anno, mille & ducenti præstarentur. Qua in vrbe Gallie celebri, & qua nobilium auditorum frequentia, quantum ille laborum summa sua laude pertulerit, idque quinquennium explevit, quo fuit in Gallia, supersunt etiam hodie testes longè multi, laudati viri, qui Alciatum docentem audierunt: testes etiam libri editi æterna digni memoria, quos ille succisuius horis summo studio, parique ingenio reliquit. Cum enim ad laborem, non ad otium se vocatum à magno Principe, & in Academia Galliarum florentissima intelligeret, ne quid de ea laude, quam multis magnisq; vigilijs consecutus erat, imminui pateretur, initium duxit ab ea Constitutione, quæ est De quinque pedum præscriptione, magna omnium, sanèq; doctorum hominum admiratione, eoque successu laudis, vt is labor, vel potius indefessi animi contentio, ianuam fame nunquam intermoritura aperuerit. Non est mihi animus singula percurrere, quæ magna doctrinæ laude, parique dignitate toto eo quinquennio perfecit; eius orationem vix possum transilire, quam ille habuit ex tempore, cū FRANCISCUS Rex auditorium eius ingressus, præsens interesset. Eam vnā laudem è multis non vltimam fuisse censemus, tanto Principi placuisse, eius auditoris animum demulisse, vt quasi Regia illa maiestas Iurisprudentiæ in suo sedenti solio fasces submittere videretur.

Ticini do-
cer.

Bononiæ.

Ea viri ad publicam vtilitatem nati virtus, cum in dies incrementum caperet, FRANCISCUS SFORTIA Mediolanensium Dux, sui popularis amore ac gloria captus, eum moras neglentem, penèque tergiversantem ad patriam reuocauit: vtique omnem excusationis remoram interciperet, senatoria dignitate ornauit, & vt Ticini docendi partes sustineret, ab eo impetravit. Oratione ea, quam publice Ticini habuit, fatetur ipsemet se de longinquis regionibus à principe Sfortia sola virtutis commendatione agnitum, fuisse reuocatum, & summa dignitatis codicillis ornatum, amplo etiam donatum honorario, vt professionis munus obiret. Paulò post certis de causis Bononiam, studiorum omnium altricem petijt, in qua totos quatuor annos ea celebritate ius ciuile docuit, vt nullus satis doctus è scholis redire putaretur,

saretur, nisi qui Alcium audiuisset. Quod quoties animo complector, succurrit illud Homericum de Tiresia,

Ὅς πένυται, τοὶ δὲ οὐκ αἰδοῦνται.

Nam præter eloquentiam, qua ille vnus sua ætate prudentiam iuris illustrabat, lingua viriusque cognitionem, qua suos æquales omnes anteibat, ingenio adeo felici & vberè historiam omnem vetustatis hauserat & expresserat, vt nihil penitus ignorare videretur: iuris labyrinthos ita ingeniosè penetrabat, ea mysteria purè diserteque tractabat, vt veterum laudem penè adæquaret, recentium industriam facillè superaret.

Ticinū reuocatus, ita iubente CAROLO IMPERATORE, per annos aliquot illic resedit, nihil de incæptis laboribus remisit, gloriā, quam tot vigiliarum impensis mercatus erat, auxit, vt putaret sibi exēplar propositū Herculis, cui apud tragicū, finis vnius laboris, ad sequentem gradus pararetur. Ferrariam deinde innisit, Ducis HERCVLIS honorificis adductus conditionibus, & prostratā Academiā ea solertia extulit, qua ceteras euexerat, penèq; excitarat. Ea in vrbe, vt in alijs, quas incoluerat, non modò viua voce profitendo, sed & permulta variaq; scribendo id effecit, ne vnijs & præsentibus modò consuleret, sed & posteris idem multò cumulatijs præstaret.

Ticinum
reuoca-
tus.

Ferrariæ
docet.

Post multos tandem peregrinationum labores, Ticinum repetijt, in eaq; vrbe suarum fortunarum tabulas postremò collocauit; docuit tres, quatuorvè ad summum annos, vir qui nullis ætatis difficultatibus, neq; quietis alicuius, quam capere poterat, blanditijs delinitus, à cæpto opere ac studio cessauit. De qua tamen adeo frequentè concursatione, quam plerisq; suspectam præsentiebat, seipsum publicè ita purgauit, vt non temerè rationem probabilem reddiderit. Quid enim si Auenione primum, quid si Ticini, Bononiæ, Biturigibus professus sit, tanquam qui nusquam posset consistere? prompta enim excusatio hac illi fuit; nam dum bellicos furores subterfugeret, tutamque suis quietem studijs perquireret, diutissimè peregrinatum, principumq; iussionibus huc atq; illuc agitatū certam sedem tenere non potuisse dicit. Enimverò meminerat Plautini verbi, Dū nos tanquam pilas, homines habent: ita se raptum instar lignorum, quæ pro fluctuum impetu feruntur, varieq; agitatū: quicquid tamen erroris hoc fuerit, in publicam semper vtilitatem cessisse. Alijs etiam rationibus inconstantiæ huius culpam deprecabatur, neminem esse dicebat, qui Solem vituperaret, quòd dum radijs & calore suo cuncta viuificet, ambitum terræ omnem circumquaque percurreret; nec quemquam, qui eo animo fixas stellas laudaret, vt errantes improbaret. Celebratum Homeri carminibus Ulyssē, quod mores hominum multorum & vrbes viderit, sed & philosophos veteres, vt Pythagoram, Platonem, Apollonium, aliosque multos, doctrinæ causa, peregrinationes maximas suscepisse: Dionem Prusiensem, quòd ad Celtas & Sarmatas se contulisset, tanti à Traiano Imperatore factum, vt reuertentem aureo curru exceperit: & Aristotelem, ei qui ciuilibus administrationis studia profiteretur, admodum conuenire peregrinationem, existimasse, idque Hippodami Milesij exemplo, qui diu per multas vrbes errarit, priusquam aliquid scribere sit aggressus. Idem de Lycurgo, Solone, Zaleuco, Philolao, multisq; præterea alijs proditijs, hinc illud apud Sophoclem, οἱ νοὶ μέντοι δὲ τὸν καλὸς ἐνδαιμόνων, domi manendum, cuncta cui sunt prospera, sapientes de ijs intelligere duntaxat, qui priuatim vitam agerent.

Ticinum
redit.

Causa fre-
quentis
peregrina-
tionis.

agerent, quique domi & in otio marcescere citra publicum incommodum possent: alio qui publico literarum professori, qui versaretur in hominum luce & frequentia, haudquaquam conuenire, linguam quæ plurimis Academicis prodesse possit, intra vnius loci cancellos, in quo propter bellorum strepitus & horrores gymnasium nullum sit, concludere; multum profecisse hac ratione professores alios: sibi peregrè agenti firmissimum semper fuisse in doctrina præsidium, legalem hanc professionem sibi tanquam Palladis ægiferæ clypeum, quo superatas Gorgones, id est, monstra omnia fabule prodiderunt. Et hæc quidem ille, ut passim multa de sua peregrinatione: quam tamen tam crebram locorum mutationem nihil moramur, quin potius eximiam hominis sollertiam admiramur. Ille disciplinarum liberalium, Historia omnis, Græcæ & Romanæ linguae fretus subsidijs, iuris studia nitore pristino feliciter restituit, æmulatus veteres quosdam magni nominis Iurisconsultos, Herennium Modestinum, Antistium Labeonem, Arteium Capitonem, aliosque qui pares fuere in vtriusque linguae cognitione, artiumque meliorum facultate.

Cur aliquando à communibus opinionibus opinionibus dissenserit.

Iam verò si quid aliquando inter disputandum pronunciarit aduersus receptas à maioribus opiniones, hoc non eo animo fecit, ut lectorem etiam reluctantem in suam sententiam pertraheret, sicuti obiectum illi fuit à quibusdam maleuolis, qui omnia eius consilia sinistrè acciperent. Multa enim dum doceret, varia quasi fercula, ut in apparatissimo conuiuio, solitus erat apponere, ex quibus quod magis saperet, vocati conuiue pro suo arbitratu eligerent. In qua tentanda iudiciorum alea, quam se prudenter & circumspèctè gesserit id argumento est, quod se ad vtrumque comparavit: ut si fortè populari aura exciperetur, non idèò tamen exultaret; didicerat enim ex Biante plures esse malos; & non quicquid continuo multis placeret, id sapientibus arridere: contrà si paucis probaretur, non idèò remittendum animum, cum, deserto ab omnibus auditoribus discipulo, Antigenides, mihi cane & Musis, dixerit. Sic enim aduersus insanam hominum quorundam petulantiam, adeoque caninam facundiam sese obfirmabat, ut neque caullis moueretur, neque conuiuijs ab incepto cursu reuocaretur. Qua de re tamen maturius paulo post.

Alciati paradoxa in lucem edita.

Operis illius occasio, & finis.

Duodecim post annos cum ciuile & Pontificij iuris professorijs insignibus donatus esset, Paradoxa & disputationes in publicum emisit, opus, ut ipse dicit, elaboratum horis succisuis, & à candidato adhuc & tirone. Quoties enim ea, quæ à suis doctoribus acceperat, studio ipse secum perpenderet, si quæ essent, quæ probabilibus argumentis digna refutatione viderentur, ne quod occurrebat, memoria protinus excederet, quibusdam quasi aduersarijs describere consueuerat: quæ omnia tum in manus accepta, cum paulò accuratius expoliisset, in codicem verasque tabulas referenda duxit, tandemque studiosis omnibus communicauit. Quod opus non tam ut gloriam, cuius illa ætas solet esse auidissima, captaret, à se fatetur editum, quam ut ratione aliqua Doctorum, qui tum studia iuris profitebantur, iudicium conuelleret, qui bonarum literarum cognitionem non modò Iureconsulto non necessariam ubique assueuerant, sed contrariam potius, & serijs omnibus studijs blanda quedam & illicita voluptate repugnantem: quapropter non secus quam à nauigantibus Homericas illas Sirenes, cuiusdam Ulyssisque sequendum exemplum, qui se malo nauis alligasset, socijsque aures cera illenisset,

uisset, ne vocum modulatione capti à cæpto cursu aberrarent. Quæ tamen quia dici fierique hominum more agnoscebat, qui ea facile aspernarentur, quæ assequi ipsi non possent, à suo proposito non discedebat, nihilq; secius industriam suam excitabat. Interdum tamen eorum conuicia non ferebat, qui quoddã elegantius quàm ceteri disputaret, pro obscuro incessebatur vulgo, adeò ut imperiti auditores ceu noctuæ ad Solem caligarent: quin etiam aliquando inclamarent, Indoctius loquare, sed apertius.

Quod tamen non tam auditorum, quàm Professorum iudicium fuit, qui crescenti gloriæ Alciati apertè inuiderent. Ex ijs Doctoribus neminem in pretio fuisse habitum constat (vno aut altero exceptis) qui non omnium aliarum artium rudis esset. Satis igitur sibi factum eo tempore arbitrabatur, si suum literis humanioribus honorem seruasset, iungiq; eas sua ætate sapientiæ studijs posse docuisset. Quod dum vna voce, & scriptis conatur, iuris Doctores tanquam transfugam eum insectabantur, ydemq; libris editis laceßere non desinebant: apud Humanitatis verò professores, tanquam omnino alienus esset, nec sibi locus, nec ratio vlla constabat: quorum alij eum tanto æri soluendo non esse, alij prædijs prædibusq; non satis idoneum, alij alia comminiscabantur; quo factum, ut maximam apud omnes inuidiam, gloriæ loco, adeptus sibi videretur, & huius incassum cæpti, conatus taderet, vel potiùs malo edoctus laboris eum pœniteret, donec paulatim libri, quos emiserat in publicum, & docendi ratio, quam sequebatur in multis gymnasijs sese insinuarint.

Alciatus
inuidia
pressus.

Nec verò ipse, quoties occasio fert, dissimulat, se reiecta seculorum aliquot ante lapsorum consuetudine, quam iuuenis erat amplexatus, ad imitationem & præscriptam veterum iuris explicandi rationem omni conatu studioq; reuocasse. Sed quod obseruaret, esse qui barbaras & impolitas interpretationes elegantioribus præferrent, & tritico neglecto cum atavis vesci mallent glandibus, cum primùm hanc disciplinam profiteri cæpit, eo quod nondum sibi tantum auctoritatis comparasset, seruire scenæ ac temporari cogeatur, quantumq; fieri poterat, studia sua discipulorum auribus accommodabat. Interea tamen de trita vulgataque docendi ratione identidem querebatur, suosq; monebat, ad vtilitatem publicam valdè pertinuisse Iustiniani edictum obseruari, & eam studiorum sequi methodum, quam ipse præmio Digestorum præfixisset. Humana quadam curiositate deceptos longè multos modum non tenuisse, & eò planè deuentum, ut Alciatus ipse, qui in eodem studio versarentur, dare manus consuetudini pridem receptæ cogerentur, non enim æquales, non auditores, non gymnasiorum præfectos omnino permissoiros antiquatum & obsoletum morem in vsum reuocari; plus eos facere cæptam ducentis ab hinc annis docendi viam, quàm legislatoris ipsius iussu: itaq; se ea de re securum fore posthac, neque moturum eo nomine controuersiam: id nihil esse aliud quàm aduersus torrentem natare, eique se discrimini permittere, ut qui

Methodus
docendi
Alciati.

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In quo cum diutius hæsisset, non destitit tamen, quin se totum componeret ad veterum imitationem: non tamen, in tanta opinionum varietate ac dissensione, alicui sectæ nomen dedit, aut in alicuius magistri verba iurauit, quòd optimè censeret, ut in omnibus alijs artibus, sic in ea maxime, quam profitebatur, primas partes tenere sanum iudicium;

Alciati
candor,
& indu-
stria.

Quot
capita,
tot sen-
sus.

Alciati
lectio.

dicium; vix quoque fieri posse, natura dubie sanitatis esset, idem legalis sapientiae certus doctor euaderet. Nec verò est quod quis existimet *αὐδαλίας* aut etiam *φιλανθίας* eum studio captum quædam suo tempore innouasse, aut secus docuisse quàm qui superiore seculo florissent, si quibus locis errasse veteres doctores animaduerteteret, eorum nominibus parcebat, sed tanquam aliud agens ostendebat quatenus eis standum esset, in quo suum candorem cerè laudandum exhibuit. Nouerat enim tributum fuisse vitio Aristoteli, quod quæ compilasset, eis accepta non referret, à quibus acceperat: contrà ubi eos peccasse animaduertisset, nominatim carperet atque, infestaretur: sibi Iuris interpreti agendum esse modestius, quia moralis quam profitebatur sapientia, hoc ceu inhumanum & inciuile non admitteret; altercandi studium eiusmodi ad nihil conferre aliud quàm artis opprobrium, nec cedere in laudem altercantis. Eo consilio Alciatus sua studia publica vtilitati prodesse voluit, & citra omnem ambitionem bonæ fide suos auditores docuit. Videbat hominum varia esse iudicia, & quot capita tot sensus: esse qui breuitatem eam affectarent, quam veteres Dynus, Oldradus, Rainerius ætate sua secuti sunt; alios, qui copiam maiorem vellent, etiam citra acumen vltimum, qualis in Barbatio, Felino, alijsque; nonnullis agnoscitur; quosdam subtilia perquirere, & cum Aretino, Socino, Ruino imaginari malle, vel *ἀεποβατεῖν, & περιρροεῖν τὸν ἥλιον*, per aera incedere, & citra Solem satagere, quod de Socrate Aristophanes ait. Sed ipse longo usu didicerat, neminem vnum sequendum esse, at optima quæque de singulis decerpenda: quod prudentiæ opus planè singulare ab eodem persecutum, nedum tentatum, quo suum Iurisprudentiæ lumen redderet. De elegantia verò & polito genere dicendi, quam in iuris Doctore non ferebant morosi quidam veterani, ut qui à suis magistris persuasi, errorem usu confirmatum mordicus tenebant, ille quædam disputauit, idque suis vigilijs consecutus est, ut vincula barbaries à Philosophiæ & Iuris latifundijs ablegaretur. Quod cum faceret, non tamen veterum, doctorum sanè hominum, auctoritatem eleuauit: de ijs semper candidè sensit: eorum doctrinam magnificè, quanquam sermonis elegantia caruerint: id enim vitium non hominum, sed temporum fuisse perspiciebat. Conuenire quidem Iurisconsulto oratoriæ artis facultatem censebat: faciliorem enim aditum ad ius Quiritium præstare, non tamen corpus efficere, solam eius superficiem colorare, maximos fuisse Iurisconsultos Bartolum, Baldum, Castrensem, Accursium, quos constat ne summis quidem labijs politiores artes attigisse: eorum non ferendam censuram, qui supercilio grauissimo in eos inuehuntur eo vno nomine, quòd bonarum literarum rudes extiterint: id enim perinde esse, ac si quis minoris Astrologum faciat, quod Musicam ignoret: Galenum præstantissimum medicum nullo habeat in numero, quod Euclidis Geometriæ nunquam circumum manus sumpserit.

Eos itaque summos iuris Doctores euoluebat, quos propter insignem peritiam colebat imprimis, neque; ob linguæ minus politæ horrorem dedignabatur: interea tamen quicquid ex eorum fertilibus areis ad suum excolendum studium colligebat, puræ Latinaeque locutionis fluuijs irrigabat. Quod apertius quàm antea sibi faciundum cæsuit, accitus in scholam Biturigum, cum tertius Pandectarum tomus pro lege Academiae esset explicandus: titulum enim De verborum obligationibus, ad explicandum est aggressus,

aggressus, in quo non pratermittebat, quæ à Bartolo & recentioribus copiosius & acutius ob materiæ subtilitatem explanata fuerant, qualia sunt, quæ ad moræ purificationem, quæ ad pœnalis stipulationis commissionem, quæ ad renuntiationem fideicommissorum pertinent. Et proficenti frequentes aderant nobilissimi ex Gallia, Germaniaq; adolescentes, qui eius doctrinæ illicio capti, eaq; suadæ medulla non leniter allekti, una cum viris doctissimis, qui ei frequentes aderant, mirati tamen eum tritam in scholis & nimium patienter approbatam docendi rationem consecrari, stimulos illi admonerunt, ne id quod sciret melius & politius eos ita celaret, ut invidere videretur. Cum ergo incusabant illi, ut qui ceu Plantinus Euclio, quos in pectoris penu thesauros haberet, occluderet, nec in apertum referret, dicebant nihil absurdius, quam qui optima quæq; haberet in manibus, ad imitandum ea non proponere; observabant eum adversus legum scita, quæ tractaret ipse, non solum facere, sed & recentiores alios iussisse Iustinianum *κατὰ τὴν ὁρίαν* interpretationes fieri, nihilq; magis semotum ab antiquorum usu & consuetudine, quam toto anno decem leges magno apparatu explicare, verbosèq; commentarios conficere: cœpisse quidem Pyleum, Accursium, Azonem, & Glossematum scriptores alios, quod in se fuit, leges ad litteram explicare, nec id eis infelicitè cessisse negotium: subsecutos Bartolum, & qui didascalici rectè nominantur, ut sunt Castrensis, Alexander, Iason, qui certis doctrinæ limitibus & cancellis ius concludere, hos non parva laude dignos: suoq; sæculo principes habitos, non putabant esse sequendam novissimam opinioforum sectam non multis antè annis enatam, quæ modum omnem excessisset, quæq; iam in studiorum perniciem retineretur: hos esse ut viperinos fetus parentibus exitiales, ut qui ætate posteriores seniorum sententijs aduersarentur, omnemq; horam quam doctrinæ impendisse debuerant, contradicendo insumere, de Bartoli verbis, aiebant, non debere Doctorem ita anxie sollicitum in multis & à proposito alienis immorari, satis esse quod sentiret intelligi, & breuiter admoneri, clarioreq; ordine quam fecisset ipse: non illius tantum, sed cæterorum sententias, si quæ ad rem facerent, adducendas videri, se minime probare fatebantur Doctores eos, qui suggestus passim occuparent, quatuor aut sex ad summum leges toto anno interpretari solitos; Alciatum centum posse: & quot illi Constitutiones, eum totidè integros cū suis titulis tractatus: illos, viros quidè bonos, sed non satis eruditos, sola in rubrica tres menses insudare; quæ ex lectionū pompa neminè ferè doctilem redire domum; multos, sed ignaros, Doctorum laborem admirari; paucos qui inde aliquid proficerent.

Et ea quidem sanè vehementi & acuta auditorum oratione permotus Alciatus, ut qui se omnibus utilem & morigerum doctorem præstare cuperet, postea non nisi perspicua & luculenta oratione docuit, non nisi quæ optima essent proposuit, in eodè iudicio & ratione suis ea conuiuis apponi voluit, quæ conferrent ad valetudinem, non quæ cuiq; facerent ad stomachum. Iam verò cum ipse suo munere defungi posset vnius horæ spatio, maluit tamen clepsydram duplicare: nempe ut viua voce, integra hora doceret, altera verò distaret, quò qui posent, aut etiam vellent exscribere, id ceu auctarium ab eo consequerentur. Opportunè id quidem & ingeniosè cogitatum ab erudito homine, qui citra fucum omnem doceret, intellegebat enim Iurisconsulto memoriam esse maximè necessariam, quam non parum obtunderet aut etiam imminueret

anxia

Stimuli,
quibus
incitaba-
tur Alcia-
tus ad
mutandā
docendi
rationē.

De eius
officio
docendi.

anxia illa cogitatio, quæ circa iuris subtiles quæstiones implicaretur. Post auditionem idè assiduam & diligentè non posse leuari melius, quàm scriptione observabat: quam quàm enim essent aliqui, qui valerent excellenti illo natura bono, memoria, tamen & temporis interuallo, & curis interdum hebetari, quædam in ipso orationis cursu minus ab auditore percipi, quæ ex commentario facilè intelligeret. Quam præclaram sanè & commodam docendi rationem pleriq; postea sunt omni conatu persecuti, sed nescio an ex multis pauci sint assecuti.

Bellicis
tumulti-
bus agita-
tus Alcia-
tus.

Ex hoc flagranti studio, summaq; animi contentione ad id gloriæ peruenit, quam nunquam antè sperauerat, id non semel fassus est, vt ad idem studiorum iter ingre-
diundum adolescentes excitaret. Bellica primùm clade, afflicto censu, cum nusquam in patria pedem figere tutò posset, ad professionem iuris, quam sacram anchoram vocat, se confugisse ait: ab ea salutem, honorem, opes, summum denique decus esse consecutum. Vtq; Zenonem dixisse ferunt, cum naufragus enata set, se nunquam felicius nauigasse, quàm cum rebus amissis vacare Philosophiæ cœpisset: sic Alciatum, cum in patria nimio otio marcesceret, atrocitate bellorum tandem excitatum cœpisse peregrinari, & ad disciplinam confugisse, quæ illi fuerit vt Myrtili clypeus: fuisse illum ingentis animi militem, scuto dimicare solitum, quem, cum ad expeditionem maritimam nauigasset, submersa fortè navi, eidem clypeo innixum, in tutum se recepisse. De hoc legitur epigramma Græcum, quod ipse retulit in classem Emblematum. Id eiusmodi est:

Vide Em-
blema
161.

Bina pericla vnus effugi Myrtilus armis,

Cum premererque solo, cum premererque falo.

Incolumem ex acie clypeus me præstitit, idem

Naufragum apprensus littus ad vsque tulit.

Professionis autem ad alias nationes occasio quanquam non vna esset, eam tamen à multis exteris approbari voluit, non se vltro, vt omnis egentem opis, erronem, & ignotum obrudere. Hic ne quidem possum transilire sanè lepidum ea de re carmen Alburij Aurelianensis ad Alciatum, quo eum monuit, vt de tumultibus Italicis se subduceret, in Galliam concederet, illicq; profiteretur, in quo materiam sumpsit à pomi Persici translatione, quod suo in solo noxium, in exteris consitum tandem haberi cœpit in pretio. Sic ergo ille:

Vide Em-
blema
143.

Quæ dedit hos fructus arbor, cælo aduena nostro,

Venit ab Eoo Persidis axe prius:

Translatu facta est melior, quæ noxia quondam

In patria, hic nobis dulcia poma gerit.

Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi;

Alciate, hinc vitam degere discite tuam.

Tu procul à patria, in pretio es maiore futurus:

Multum corde lapis, nec minus ore vales.

Scripta
quædam
sua corre-
xit.

Sua quædam correxit ætate maturior, quæ sibi adolescenti fatetur excidisse, ex eo à quibusdam reprehensus, id se fecisse maxima ratione, nec sine exemplis innuit. Cum enim famæ suæ confuleret, noluit in publica studiorum causa præuicari. Idem fa-
ctum

Num ab Hippocrate, Medicorum Principe, qui ne posterì errarent, quadam malè à se tradita primus correxit. Fecit M. Tullius, qui cum libri Rhetorici, quos adolescens emiserat, parum probarentur, alios oratorios adornauit, & à se antè tradita damnavit, & earum rerum occasione, in quibus lapsus esset, nouis libris editis suam gloriam permultum auxit. Eodem etiam modo Fab. Quintilianus, duobus à se scriptis libris de Rhetorica, quod nec sibi, nec alijs placerent, duodecim illos magna cura elaboratos, singulari doctrinæ laude confectos edidit. Quod ergo alijs gloriæ datum est, fraudi non debuit esse Alciato: dandam hanc scriptoribus veniam, hocq; præmio ad studia illustranda, vel etiam quoquo modo esse alliciendos, in quibus emendatio sit erranti concessa, & noua, quod dicitur, permittenda lima, qua niteant & poliantur ea, quæ aut incuria fuderit, aut humana natura parum cauerit, vt ait Flaccus. Nec verò inficiatus est, rectè ab eodem suatum, vt in nouum annum scripta premantur, quæ diutius durare velimus: sed ferè nullum esse ex omnibus, qui sit præceptum hoc ad vnguem seruaturus; quosdam enim, qui ex tempore, quàm à cura præstantiores habeantur; alios qui sic ingenio suo indulgeant, vt compescere nimiam licentiam non possint; nonnullos etiam reperiri, qui à se conscripta semel approbent, corrigendi tedium non ferant; dixisse Ouidium decentiorem esse faciem, cui nauius inesset aliquis.

Hac celebritate famæ notus Alciatus, vt à viris solidè doctis cultus est (missos Alciatiani. lubens facio exteros) imprimisq; Iacobo Minutio, Ioanne Selua, Petro à Stella, multisq; alijs, qui verè sanèq; de ingenijs iudicare poterant: sic à quibusdam certè maleuolis & inuidis obrectatoribus malè acceptus, & nonnumquam exagitatus est. Longouallium infestum habuit, hominem interdum sine mente ac sine iure tumultuam, Alciato detrahentem, alios etiam in eam contentionis rabiem velis remisq; pertrahentem. Fuit etiam illi æmulus, & σύσπορος in Italicis Academicis, Doctor quidam iuris, nomine Alexandrinus, à quo non semel prouocatus, sæpèq; conuicijs impetitus nihil respondit: vt tamen interdum solet esse acrior viri boni iracundia, indignè tulit eum quasi sibi opponi, & in eodem suggestu successorem nominari, quod ostendit hoc carmen:

Altiuolam miluus comitatur degener harpam

Et prædæ partem sæpe cadentis habet:

Mullum prosequitur, qui speras Sargus ab illo

Præteritaq; auidus deuorat ore dapes:

Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum

Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Ita læsus sibi temperabat, sed tamen ne foro cedere prorsus videretur, iniuriam acceptam inter dum vlciscēbatur: quod idem fecit prouocatus intolerabili planèq; indigna Francisci Floridi maledicentia, qui Zazium, Budeum, Alciatum, viros incomparabiles fuerat ausus laceßere: postquam enim hominis insaniam, petulantiam, orisq; duritiam pertulisset, ipse qui styli acumine facile confodere Floridum poterat, satis habuit hoc vibrare satyricon, nomine paululum immutato, versoq; in Ranciscum Olidum.

Audent flagriferi matulæ, stupidique magistri

Bilem in nos olidi pectoris euomere.

Maleuoli, & emulii.

Vide Emblemata
142.

Vide Emblemata
164.

Reddemusne vicem opprobrijs? sed nonne cicadam

Ala vna obstreperam corripere istud erit?

Quid prodest muscas operosis pellere flagris?

Negligere est satius quod nequeas regere.

Ad Bitu-
riges car-
men.

Relictis Biturigibus Italiam repetens, urbem eam in se beneficam, hoc tetraſtico, grati animi teſte, donauit:

Vrbs Biturix inuitus amans te deſero amantem,

Quinq; per æſtates terra habitata mihi:

Nunc opus ad vitulos eſt à veruecibus ire,

Ergo vale, & felix ſit tibi lanicium.

Reſpon-
ſum.

*Quod tamen ab homine candido candidè ſcriptum carmen maledicus quidam nugator, Alciati nomini nescio qua cauſa inſenſus, ita ſugillauit, vt totidem numeris ei calum-
nioſè occineret:*

Non nos, ſed noſtros nummos Alzatus amabat,

Qui tacitus ſpretis vanuit hoſpitibus.

Ille ergo valeat vitulos paſturus: at illum

Noſtra vel horrentem frigore lana teget.

*Ex quo illud verum intelligimus uſurpatum iam olim, felicitatem omnem inuidia obnoxiam: ſolam miſeriam carere inuidia. Qua tamen nugacitate minimè deterritus Alciatus, perinde ſe geſſit vt Hercules ille in ruſticum Lyndium, cuius inſanas voces contumeliarum plenas non magis curabat ac muſcas: aut vt Hecate, quæ canum latratus nihil moratur. Ea ratione facilè conijcimus ſcriptum Emblemata aduerſus inane-
nem quorundam impetum:*

Vide Em-
blema
165.

Lunarem noctu vt ſpeculum canis inſpicit orbem,

Seq; videns, alium credidit eſſe canem,

Et latrat: ſed fruſtrà agitur vox irrita ventis,

Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

Alciati
detra-
ctor qui-
dam.

*Sed & Doſtor quidam nouus, & Ciſalpinus profeſſus in Uniuerſitatem Teſſoſa-
gum (ea eſt Tholoſa) in ea peregrinatione non ſolum Italorum vitia, qui quorundam
mos, ſed & virtutes ſe addidiſſe gloriatus, cuiuſdam legis aggreſſus explicationem
in eum ſermonem incidit, vt diceret, aliter à ſe legum nodos intelligi quam ab Aleia-
to, qui nihil apud nos, inquit, facit, quàm quod floreat iura. Doſti tum quidam
aderant, qui his auditis, ſeu hominis arrogantiam perſi, ſeu riſus captandi cauſa, di-
xerunt: quæ Alciatus floreat iura, iſte oletat. Ea fuit magnæ & præſtantis ſanè
virtutis comes inuidia, quæ virum omni genere laudis admirabilem toto profeſſionis
tempore continenter exercuit.*

Alciati
morbus,
mors, &
ſepultu-
ra.

*Is quanquam ſano, viuidoq; habitu corporis à natura conformatus, quo tempore
de minuendis laboribus, quos multos grauesq; pertulerat, ob ætatem ingraueſcentem
cogitaret, neq; dum excederet annum ætatis octauum & quinquageſimum, dolore pe-
dum primùm leuiter correptus, deinde paulò grauius & crebrius, adeo vt continuæ
febris ſymptoma illi morbo adiungeretur, paulatim conſectus intra decem & quatuor
dies, integris ſenſibus, animam Deo reddidit, incunte anno Chriſtiano, ad Romanæ cu-
rie*

ria calculum, 1559. Ticini sepultus honorifice in Basilica urbis, vir cui (ausim dicere) plus sua patria, quam ipse patriæ debeat: vnus qui multis annis obsitam & occupatam quibusdam quasi opinionum senticetis, & vinciam barbaria laqueis Iurisprudentiam asseruit, vindicauit, perpurgauit: quem qui perstrinxerunt, aut inuidi, aut etiam maleuoli, qui parcius laudauerunt, parum candidi, qui pro dignitate coluerunt, eiusq; doctrinam sanè vtilem sunt amplexati, gratos se & probos, nec leniter eruditos præstiterunt.

Hic symbola hominis omni laude posteritatis dignissimi non prætermittam, quæ ad raram illius doctrinam virtutemq; prædicandam non parum pertineant. Vnum fuit gentilium, ut ipse in Emblematis testatus est, ad nomen Alciatorum familia aludens; in scuti planitie depicta conspicitur Alce, fera Germanica, quæ vnguibus tenet epigramma, *μὴ δὲν ἀναβαλλόμενος*. cuius symboli explicationem ipsemet edidit Emblemate in ordine 3. ad hunc modum:

Alciatæ gentis insignia sustinet Alce,

Vnguibus & *μὴ δὲν* fert ἀναβαλλόμενος.

Constat Alexandrum sic respondisse roganti,

Qui tot obijisset tempora gesta breui?

Nunquam, inquit, differre volens: quod & indicat Alce,

Fortior hæc dubites, ocyor annè fiet.

Alterum symbolum sibi ipsi proprium & præclare fecit, uti me pridem Paulus Iovius docuit, eo libello sanè venusto, quem de symbolis armorum & amoris, lingua patriæ scripsit. Caduceus est Mercurij inter duo Amalthææ cornua, cum inscriptione hæc, *ἀνδρὸς δικαίᾳ καρπὸς ἐκ ἀπολύτται*. huius hæc est sententia:

Anguibus implicitis geminis caduceus alis

Inter Amalthææ cornua rectus adest.

Pollentes sic mente viros, fandique peritos

Indicat, ut rerum copia multa bect.

In ea tamen icone Alciati, ad viuum expressa, qua me nuper donauit ANDREAS THEVETIVS, Cosmographus Regius, vir lectissimus, subius expressa ostenduntur insignia familiæ Alciatorum: quorum alterum gentilium est, cuius sic se planities habet à laua, turricula, in qua erecta stans aquila corona insignita summo in apice conspicitur à dextra, repagula quatuor: supra sicuti planitiem, galea (signum dignitatis equestris) superius etiam ceruinum caput, porrectis & eminentibus anterioribus animalis pedibus, in apice sententia est, de qua dixi, *μὴ δὲν ἀναβαλλόμενος*. Quæ singula si quis attendat accuratè, facillè percipiet, ab ingenioso & solerti homine nihil aut cogitatum aut prætermisum, quod ad illustrandum nomen suum (ut optimi cuiusq; gloria ducitur) aut augendam rei literariæ dignitatem conducere.

Alciati
Symbo-
la.

Vide Em-
blema 3.

Vide Em-
blema
119.

Insignia
gentilitia
Alciati.

IVLII CAESARIS SCALIGERI EX
LIB. POETICES VI. DE ALCIATI
Emblematis IVDICIUM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit: ea verò talia sunt, ut cum quouis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine nervis. Sententiæ verò tales, ut etiam ad usum ciuili-
lis vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVS LIB. II.
DE POETIS NOSTRORVM
temporum.

ALCIATVS potest inter poetarum collegium & consortium reponi, eò quòd eius extant carmina plurima diuersis in vrbibus iam impressa, ut sunt Epigrammata & Emblemata. De hoc enim illud verissimè dici potest, quod est apud Ciceronem de Scauola, Iurisperitorum eloquentissimus, eloquentium Iurisperitissimus: addam ego, & polyhistor, bonusq; poeta. Sed nostra commendatione non indiget Alciatus, qui suis scriptis iam toti orbi illustis & clarus habetur.

BARTHOLOMAEVS ANVLVS,

Libello, cui nomen fecit De Iurisprudencia à primo sui ortu ad
Academiam Biturigum deducta.

ALCIATVS tandem Alcides velut alter, & Alce,
Μηδὲν ἔφην ἀναβαλλόμενος, καὶ πάντα διελθὼν.

Ad Gallos venit tanto eius nomine motos,
Apperuitq; viam ruptas per ut Annibal Alpes,
Qua sua fida comes Iurisprudencia, rerum
Regina, ad regni transcenderet intima Franci.
Hunc Biturix, mediam quam tota amplectitur urbem
Francia, Metropolis gremio felice recepit;
Hunc Biturix magnis excepit honoribus, ampla

Et

Et mercede, prius quantam non ceperat ullus,
 Ac Saluatori (qui munere functus honesto,
 Iamque senex erat emeritus) succedere fecit.
 Primus ab Ausonijs leges regionibus ille
 Transtulit ad Gallas doctor clarissimus aras,
 Doctrina humane pariter, Iurisque peritus,
 Eloquio pollens, lingua & polyhistor utraque.
 Primus & ille tuba veluti clangente vocavit
 Militiam ad iuris studiosos undique mundi
 Partibus ex varijs turba coeunte frequentes,
 Auribus appensos dicentis ab ore diserto,
 Mirantesque virum tantum sua verba sonantem.

IO. M. TOSCANVS SVO

Italiae peplo, lib. 3.

C Hara mihi ante alias vrbs nostrae gentis origo,
 Et cui debentur teneris documenta sub annis
 Prima meis, quam natali praeposui ora;
 Insuorum regina tibi quo munere grates
 Vberius referam, quam si quo sidera adibas
 Alciati aeternis intexam nomina chartis?
 Clarius hoc non prisca tibi, non ultima secla
 Concessere decus: princeps polluta negando
 Barbariae sancta heu legum mysteria monstro
 Herculeae purgavit ope, & vinacia ferro
 Colla renascentis superavit & ignibus Hydra.
 Hic quam compedibus miserè constrinxerat audax;
 In scelus omne dolis fucans violentia rectum,

*Iustitiam cæco produxit carcere in auras ,
 Fallendique artes sublata ambage retexit .
 Margine qua Siculo tellus ad littus Iberum
 Porrigitur, quaque Aemonias declinat ad Arctos
 In Scythicum pelagus, ripamque binominis Istri ,
 Nossè quibus labor est veterum decreta Quiritum,
 Hoc duce sacra petunt prisci penetrabilia iuris :
 Hoc sine tuta via est nulli , vestigia si quis
 Alterius premat, in præceptis hunc deuius error
 Transuersum trahit, & sperato frustrat honore .*

Andreas in Alciato, Mediolanensi pago natus, sexcentos ante annos
 à barbaris hominibus captiuam detentam Iurisprudentiam primus in
 libertatem asseruit. Ab illis enim elegantissima veterum Iureconsulto-
 rum responsa, foedis & ineptis commentarijs deturpata, locis etiam in-
 numeris ob incitiam deprauata restituit, & pristino nitore reddidit, suis
 ea doctissimis æquè ac elegantissimis notis illustrans. Teruntur quo-
 tidie doctorum manibus numerosa eius de Iure Ciuili volumina, qui-
 bus magistris apud Transalpinas nationes illustres emerferunt Iuriscon-
 sulti, Duareni, Cuiacij, Zazij, Hortomanni, vel alij, quorum fama per-
 uulgata est. Poeticam foelicissimè eum attigisse argumento sunt Emble-
 mata toties Typis recusa, atq; in Italicam, Gallicam, & Hispanicam
 linguam conuersa.

CLAVDII MINOIS EPISTOLA

priorum editionum.

PROTOGENEM pictorem sua ætate nobilem, tam improbo fuisse studio, tamq; indefessa pingendi cura diligentiaque, memoria proditum est, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, si manum de tabula tollere potuisset: aded vtile in omni vitæ humanæ instituto vulgatum illud, *καὶ δὲν ἀγαν*, vt Isocratea in compositione cura diligentior à plerisque reprehendatur. Quod ided à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciam, quis meæ commentationis in hæc Emblemata modus à me sit adhibitus: in quo nimirum è multis, quæ faciliè cogere citra negotium poteram, ea duntaxat in suos locos contuli, quæ ad rem præsentem magis accommodata viderentur. In quo malui breuius omnia persequi, & leuiter attingere, quæ nemini esse ignota suspicabar, quàm quasi *παρὰ δὲν*, perque locos communes identidem exspatiari. Sed ne te pluribus morer, non erit alienum, si re ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis consilium explicem, vt eadem via compertum habeas, quid quantumque in literis contenderim, quosq; labores hæctenus incredibili facultatum penè omnium inopia laborans, in ipsi pueritiæ meæ rudimentis sum perpeffus. Quo tempore cum sperarem me liberatum iri difficultatibus, & penè dicam, miserijs, quibus exerceri & interdum obrui pupillus solet omni parentum ope destitutus, manendum quasi aliqua in vigilia mihi statuebam, neque animum ita deijciebam, vt à liberalium artium studio penitus auocarer: tametsi neq; fortuna, neq; alia melior occasio hunc mihi fructum, quem Dei beneficio videor consecutus, haudquaquam polliceri videretur. Nam me (anno ætatis duodecimo) per septennium fermè ad inferiores relegatum scholas, & nodis, quibus me expedire non nisi serò admodum potui, detentum constrinxit inimica & certè molesta sortis conditio, quæ studia mea nescio quo veterino quasi sopita & fermè extincta reddidit. Quibus tamen in ærumnis sic animus occalluit, vt septem anni citiùs elapsi sint, quàm meum me otium tam malè collocasse senserim. Quæ quanquam vera sint, tamen cum exantlatos à me labores in memoriam reuoco, est certè quod summo & præpotenti Deo immortales habeam gratias, qui me hoc veluti gyro includi primùm voluerit: atq; me, quanquam ea ætate nimium rudem, nec dum satis confirmatum, prouinciam suscipere concessit, ad quam partim ætatis imbecillitate, partim etiam ingenioli modulo ac captu omninò eram ineptus. Postquam enim linguæ Latinæ & Græcæ, Mathematicæ & Philosophiæ Peripateticæ rudimen-

ta delibassem, earumq; disciplinarum cognitionem aliquam certè mediocrem percepissem in palæstra viri literatissimi L. Baezæ, Hispani hominis (cuius in Logicis & Arithmeticis commentationes in lucem editæ à doctis commendantur) opportunitatem aliquam sum nactus ea omnia recoquēdi sedulius, quæ per triennium & eo plus in Philosophico studio primùm hauseram. In quo quidem diuturna certè, parumq; vtili meditatione retexendo, hæc edum mihi diutius fuit quàm vnquam cogitassem, vt quasi scopulum Sisyphium roto fermè septennio extractis penè viribus voluerem. Quæ tamen à me dicta, nolim à quoquam sic accipi, ac si quas in studijs ærumnas pertuli, tam molestè ferre debeam: nihil enim est quod tanti faciam labores nescio quos, aut spontaneas illas molestias, quæ studiosos comitari solent: quāquam tamen (vt id ingenuè ac liberè) dubius sim an ratione aliqua conqueri mihi liceat, quòd fortunam non tam iniquam habuerim, quàm ingenium inani admodum & rusticano quodam pudore præpeditum. Dei enim Optimi Maximi beneficio (cuius munere ac dono sum id quod sum) recreari paululum occepit ingenij mei languor: & ita hucusq; perueni, vt nunquam me poenituerit tantillis laboribus adeptum studiorum fructus vberiores quàm vnquam cogitassem: non quòd ingenio me valere iactem (quod in me quàm sit exiguum, planè sentio) sed quòd mihi nasci contigerit tempore feliciore, quo inciderim in præceptorem cordatissimum, multiplici rerum cognitione locuplerem, & quod in maximis duco, cui meum studium probari haud dubiè perciperem. Ex eo itaq; cùm excessi, quantum in me fuit, bonorum auctorum Græcorum Latinorumq; pomèria libero & quieto animo peruolutaui, erat enim mihi otij satis: bibliothecas virorum aliquot eruditorum adij, quantum mihi concessum fuit, & eruditionis alicuius comparandę instrumenta quam plurima perquisiui, eaq; auidè arripui, quasi diuturnam sitim exple-re cupiens, vt ea mihi nota essent, quorum postea vsum aliquem, quanquam admodum mediocrem, sum diligentia & studio confectatus. In his itaq; cum mihi viderer aliquantò implicatus, deq; multis multa consultarem, commodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematum, quem recens nobis Lugduno aduectum, & aliquot annis antè Parisijs excusum, noueram à Philologis omnibus non minimùm commendari. Quem cùm de manibus ferè non deponerem, & multa in eo perobscura deprehenderem, in quibus hærebam diutius, & in multis nitendo sudans, quòd tunc quos vellem imprimis libros non haberem, sciscitabar ex Leodegario Agathochthonio, Benedictino Diuionensi, homine verè pio, & in Hebræa, Græca, Latinaq; lingua non mediocriter versato, vnde mihi omnes nodi & scrupi dissolui possent. Ille quidem de nonnullis me liberè admonuit, sed hoc maximè, vt fontem ipsum, si fieri posset, adirem, ex quo nimirùm Emblemata quodque sumptum esse constaret: & Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri posset, enarrarem: id est, Alciati scripta alia, quòd id præstarem commodius, sedulò & accuratè voluerem: vtq; ingenij vires periclitari paterer, meq; nihilo segnius exerce-

exercerem, cum studia mihi alia grauiora non suppetere, ipsa omnia Emblemata scholijs & commentarijs illustrarem. Cuius viri consilio primum non leuiter inflammatus, primas lineas (quantum per ætatem certè tenellam & consilij inopem licebat) ducere incepit: in quo primo impetu satis mihi sum conscius, me non secus atq; vrsinum fœtum inconditum planè & informem peperisse. Quodd enim mihi hic auctor impensissimè placeret, cum summa perlegi auiditate: cuius opes admirabiles vt accuratius & melius aperirem mihi, alios plerosq; qui ad hoc argumentum tam plausibile facere videbantur, deuorauit: perque multas Philologiæ areas locupletissimas summa cum voluptate exspatiatus, ad extremum id mihi lucrifeci, quod nunquam fuisset consecutus, nisi animum ad hanc rerum explicandam difficultatem applicuisssem. Et quidem non potuit hic liber vel ob argumenti splendorem varietatemq; vel auctoris nomen clarissimum apud omnes, qui non sunt alieni à Musarum amœnorum choro, non gratissimus esse: cuius lepores & concinnitatem eò pluris facio, quò video maiorem cum voluptate vtilitatem in eo coniunctam, quàm alijs penè innumerabilibus, qui quotidie manibus teri consueuerunt. Quis igitur mihi iure succenseat, aut paulò etiam iniquius frontem corrugat, quodd aliquas horas in eo explanando collocarim? Nò enim meam qualem-cunq; industriam & studium ab hoc genere scriptiõis putauit vnquam alienum esse debere, quanquam non parum in eo esse difficultatis agnoscerem, quæ nisi ab homine & otio & literis abundante, vix solui posse videretur. Quodd si quis, vt sunt varia & iniqua ferè hominum iudicia, animo reputet commentarium nullo labore à nobis absolutum, censeatq; id operis quibuslibet aut etiam Grammaticulis committi non minus quàm mihi potuisse, vehementer errat. Quotus enim quisq; est (absit arrogantia dicto) qui vel Ethicæ disciplinæ aut Physiologiæ ignarus, ne dicam historiæ aut linguæ Græcæ prorsus inscius, qui vnum aut alterum Emblemata pro dignitate enarrarit? At vt isthæc missa faciam, quis noster in eo explicando & illustrando libello conatus fuerit & industria, vt eruditos non latuerit, ita imperitis non potest non esse perobscuram & valdè ignotum, qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent. In quo si non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior elucescat, certè diligentia quædam obseruari non obscure ab ijs potest, qui sunt æqui rerum æstimatores. Id verò maximè, nisi fallor, perspicuum erit in obseruando fonte & origine cuiuscunq; Emblematis, in comparandis vtriusq; linguæ auctoribus, qui magnam videbantur adferre adiumentum ad singulas notas & explicationes, vt denique in cumulandis ijs locis, qui sparsim apud Alciatum in scriptis alijs prolixissimis habentur. Quæ cum dico, scio equidem quid mihi obijci hoc loco possit: quasi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam, vt nihil omniud concedam ijs, qui in eo libello primum enarrando elaborarunt, suamq; nobis industriam probauerunt. Certè, vt verum fatear, modestius de me sentio, quàm vt velim incidere in miniam arrogantix suspicionem: sed vt aliorum ingeniorum sum candidus æstimator,

mator, ita velim hoc mihi tribui concedique, ut de me non falsa iactanti, mihi credatur. Ne enim dissimulare videar, scio ante annos octodecim, Sebastianum StocKhamerum Germanum in aliquot Alciati Emblemata scripsisse commentariola (sic enim appellat) familiariter admodum & studio facili concinnata: sed an fuerit auctoris mentem, & argumenti splendorem secutus, aliorum esto iudicium. Loquor de Tornesij Lugdunensis Typographi editione, non de alia quadam, quam ante aliquot annos adornavit Plantinus, hac nostra ætate diligentissimus Typographus: ea enim aliquot accessionibus longè alia est quàm prior: quod non erit obscurum ei, qui editionem utramque conferre volet, at vel posterior, ut sit, ea est tamen, ut eruditorum oculis non satis digna videatur. Sed esto; scripsit StocKhamerus ille in aliquot Emblemata, non tamen attigit omnia: siquidem fortè diuinare non potuit quid in alijs auctor sibi velleret; ita quædam perobscura sunt, ut vel multa rerum cognitione, vel Delio natatore sit opus ei, qui ea commodè velit explicare. Adhæc, etiam si Bartholomæus Anulus, vir eruditus, breuibz verbis, omnium ferè Emblematum sententiam complexus sit, cum tamen non puduit aliquot intacta omninò prætermisisse, quam ob causam nescio, nisi quod verissimum esse video quod vulgò dicitur: *Docti est etiam quædam ignorare*: vel, ut cum Poeta, *Non omnia possumus omnes*. Nihil enim moror Iesuitanæ familiæ sodalem aliquem, quem accipio ante annos sex in hac Academia publicè interpretatum hæc eadem Emblemata: sed tamen quædam, nō omnia attigit: quamnam ob causam nescio, nec ut sciam sum admodum sollicitus: me tamen non fugit, si persecuturus esset quod inceperat, aliorum quorundam industria ei fuisse utendum, aut certè vigilias maximas eum impensurum in explanandis rebus tam varijs, tamq; ingeniosè ab ingeniosissimo Iureconsulto excogitatis aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, ut Iesuitæ illi quicquam detrahi velim (quandoquidem lubens faueam literatis omnibus, cuiuscunque professionis & instituti habeantur) non hoc dico, inquam, ut mihi canere videar, qui nihil aliud possim de me asserere, quàm quòd ingenio penè nullo sim: & si quid sit, illud diligentiae cupiam velim tribui potius quàm acuminis aut dexteritatis. At si ad iustam carminum tam lepidorum explicationem multa decesse obiecerit aliquis: dico, nihil esse quod omnibus numeris absolutum dici & perfectum possit. Sum equidem, ut verè dicam, quod potui, consecutus, nullumq; vnquam laborem in bonis auctoribus euoluendis, qui in hoc mihi possent esse commodiores, effugi, ut ipsam auctoris mentem elicerem: quam si nondum assecutus omni parte videar, tamen quantum à me fieri potuit, conatus sum; ut eo nomine nostram qualemcumque diligentiam doctis non nimium morosis probatum iri confidam. Quam si gratam studiosis, ut vtilem spero, & aliqua dignam approbatione intellexero, efficient profectò, ut qualiscunq; nostra industria excitetur ad eam commentationem non modò illustrandam, sed etiam locupletandam. Quid enim desperem studium cuiusmodi gratum fore, cum res per se iucunda & fructuosa mirabiles amores

in ani-

in animis eorum, qui sunt ingenui & liberales, excitet: Laudatur à nobis O-
 tor, Poeta, Historicus, Philosophus, aut aliquis alius scriptor, si *γνώμης* in-
 gnioribus tanquam stellulis effulgeat & splendescat: quæ cum alicubi legun-
 tur, digito aut transuerso calamo notari solent, vt memoriæ commodius in-
 figantur, & citius occurrant, cum ijs opus erit. Atqui has sententias non
 passim, nec semper, nec vbiuis reperire est facile, cum nullum sit Emblemata,
 quod præter sententiam non afficiat animum rei nouitate, & egregia quadam
 antiquitatis cognitione. Adhæc *γνώμης* sunt interdum obscuriores, neq; om-
 nibus peruiæ esse possunt: Emblemata aut subiectæ picturæ causa, aut carminis
ἐρμηνεία, aut *ἐπιγραφή*, aliquam facilitatem habet, in qua possit animus con-
 quiescere. Proinde non mirum videri debet, si hoc scribendi genus & Alcia-
 to, & viris plerisq; grauibz admodum placuerit, vt aliquid eiusmodi lud's
 eruditis consequi possent, quod studia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimen-
 to reficeret. Id enim simile præstitit post Alciatum Gulielmus Perterius
 Tholosus, qui Morosophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetra stichis
 conscripsit. Hinc pegma Costalij habuimus, hinc Bartholomæi Anuli pictam
 Poësim egregiè & solletter elaboratam: mitto enim Bocchij laudatum inge-
 nium, qui in hoc genere summum se artificem præstitit: postremoq; omnium
 optimè post Alciatum, si quid mihi credendum sit, Ioannes Sambucus, &
 Adrianus Iunius, sua nobis Emblemata cuderunt, quibus nihil ingeniosius
 aut accuratius adinuentum, nihil diligentius elucubratum aut absolutum esse
 constat. Sed vt superior ætate Alciatus fuit, ita, ni fallor, se priorem & inge-
 nij sollertia, & doctrinæ laude præstitit: quem cum hoc in genere primas te-
 nere dicam, quas suo iure mihi repetere videatur, non est quod quis suspice-
 tur me nonnihil famæ doctissimorum huius seculi virorum Iunij, Sambuci,
 Achillis Bocchij detraxisse. Id verò studij genus nisi fuisset liberale censen-
 dum & docto homine dignum, nolissent ipsi profectò viri tanti suam indu-
 striam contulisse, aut bonas interdum horas collocasse in ijs, quæ nihili facien-
 da esse duxissent. Sed de his iam satis.

Superest vt breuiter totam nostræ commentationis rationem explicem, ijs-
 que respondeam, quos ad obtrechandam citius quàm imitandum paratos fo-
 re præsentio. In hac tota ineunda ratione nihil magis obseruandum esse du-
 xi, quàm scrupos omnes & mæandros difficiliores, vt locos etiam obscuros
 enarrare, & Emblematum penè omnium originem ex suo fonte ductam re-
 petere, postremoq; vsu cuiusq; loci & sententiæ faciem pro virili parte ad-
 iungere. Quàm verò perspicuè & commodè id à nobis tentatum sit, non dico
 perfectum, alij viderint: aliquid certè laboris & diligentia obseruari non ob-
 scurè potest, doctrinæ nullam mihi tribui darive laudem postulo: in quo ta-
 men ab ijs, qui seriò docti sunt, & literis politionibus exculsi, facilius aliquam
 gratiam impetrare mihi videbor, quàm imperitis & quibusdam nebuloni-
 bus, qui omnia non modò temerè vellicant, sed, quod ait Comicus, nisi quod
 ipsi faciunt, nihil rectum putant. Nullum adhuc scriptorem legi, qui euiliber
 in omni-

Consiliū
 & metho-
 dus Com-
 mentario-
 rum Mi-
 nois.

in omnibus satisfecerit. Nam in multis cura aut labor desideratur, in alijs ingenij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, vel Latinæ proprietas: in alijs deniq; multorum auctorum lectio, aut historiarum cognitio: quasi verò virtutes hæ omnes singulæ in singulis tam faciliè deprehendi possent. Non enim me latet in Virgilij poemate, Seruij Grammatici diligentis & accurati operam sæpenumerò desiderari: quemadmodum nec desunt, qui idem in Porphyrii & Acronis commentarijs in Horatium obseruent: sed certè hi mihi videntur molestissimi censores, qui cùm nihil faciant, nul'loq; se labore nobis commendent, importunè tamen de aliorum scriptis conqueruntur. Non tamen vt mea qualicunque commentatione præiudicatum alicui velim, quasi mea tam vnicè probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel castigari. A qua suspitione quantum abhorream, qui me propius agnouerunt, faciliè liberabunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm vt hæc minutias sua reprehensione, in quibus erratum fuerit, aliquando dignentur: vt in ijs recognoscendis parem diligentiam atq; operam impertiant. Non enim nostros errores emendari feremus impatienter; neq; nos vlllo modo piguerit audire potiora suggerentem & meliora: vt nec molestum erit priorem sententiam commutare, si quid minus accuratè tractatum aut expensum à nobis quispiam conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica literarum causa præiudicari, & ea docere, quæ aliquando putem dedocenda. Quod tamen nec sine exemplis nec rationibus me præstiturum intelligent, si modò adsit aliqua in iudicando æquitas, cùm nemini dubium sit, posteriores cogitationes meliores esse: & in monumentis veterum legamus, Hippocratem artis medicæ principem quædam à se non satis diligenter tradita, primum emendasse, ne cæteri etiam in idem impingerent. Idem factum à M. Tullio meminimus, qui cum Rhetorici libri, quos adolescens scripserat, non satis placerent, vt minus elucubratos damnare magna parte maluit, quàm corrigere; scripsitq; accuratius libros alios Oratoris, quos tanti fieri à doctis agnoscimus. Sed & Fabius duos libros à se primum De arte dicendi scriptos, quod non satis probarentur, expunxit, & duodecim illos vtilissimos nobis magno studiosorum omnium applausu dedit, in quibus videtur & priores emendasse, & perfectius aliquid reliquisse. Quod illis igitur tantis viris laudi datum est in suis retractandis, non debet nobis esse damno vel fraudi, vt meminerint quorum maximè interest, doctiores permulta scire, non tamen omnia. Itaque vt seueriorem omnem obiurgandi ansam præcludam, subinde Horatianum istud apud eum, qui sit reprehensurus, oppono, vt & seipsum norit, & errata mea me non deprecantem sustineat:

Si quid nouisti rectius istis,

Candidus imperti: si non, his vttere mecum.

Lutetia, M. D. LXXX.

S Y N T A G M A
D E S Y M B O L I S ,
S T E M M A T V M E T S C H E M A T V M
R A T I O N E , Q V A E I N S I G N I A S E V
arma gentilitia, vulgò nominantur.
Deque Emblematis.

DE S Y M B O L I S & rerum notis nonnulla plerique scripserunt: eorum tamen nemo est adhuc, quod sciam, qui eam rationem & argumentum sit accurata disputatione persecutus. Id vi præstare quodammodo possim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inuentione symbolorum, eorumq; vsu & fine quædam, si non accuratè, ac certè breuiter dicenda mihi videntur, ne subinde cogar anxie repetere quæ semel dixisse satis erit.

Quæ fuerit inuentio prima Symbolorum.

*Ægyptij
& Chal-
dæi primi
invento-
res Sym-
bolorum.*

COMPERTVM quidem nobis est vel sola coniectura, primos illos homines, sed potissimum Ægyptios & Chaldaeos, qui in schola Memphitica philosophati sunt, imò ante expressam notarum aut characterum inuentionem & scripturæ vsu, reperisse symbola quædam rudia, vt animalium, vel siderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικά, id est, *sculpturas sacras* appellarunt: quod primum ab his factum esse constat, ne ab imperita multitudine mysteria & arcana sapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facillè profanarentur, sed ab ijs duntaxat intelligerentur, qui sacris iisdem initiati essent. Quorum rerum initia prima fuisse admodum rudia & simplicia nemo ambigit, qualia solent esse rerum penè omniū principia, quæ à rebus minimis orta tandem progressum ampliore, & certè maiorem consequuntur. Quod nobis planum esse poterit, si eam inuentionem, quam Ægyptijs & Chaldaeis acceptam tribui-

mus, conferamus cum ornatu, & accurata expolitione, quam huic præclaræ inuentioni Græci adiecerunt, tanta profectò cum venustate & apparatu, vt posteriores Græcorum cogitationes prioribus his, & ferè in cultis Ægyptiorum signis præferre non dubitemus. Eò enim factum esse crediderim, quòd etiam inuento scripturæ vsu à curiosis quibusq; ingenijs, sed maximè Philologis, Imperatoribus, Ducibus, & alijs etiam, quibus politior quædam literarum cognitio, rerumq; meliorum elegans & culta natura placuit, auctus sit & asseruatus non sine literarum politiorum ornatu, is ἱερογλυφικὸν vñus. Ad quam Philologiæ partem quodam modo hoc Syntagmate declarandam (non enim mei pudoris est magnum quidpiam de me polliceri, quicquid sit, velim studiosi æqui consulant: nam alijs fortasse tra- do lampada, qui persciant quod hic à me inchoatum potius quàm perfectum) singamus primum nobis aliquem ordinem familiarem, vt eruditos homines, & maximè rerum antiquarum studiosos hac qua licuque, sed tamen familiari commentatione inuemus.

Quid SYMBOLVM, & quæ duplex sit huius vocis acceptio.

S Y M B O L V M ita Græci definiunt: *Symbolon* σύμβολον ἐστὶν ἕξ ἑστὶν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γινώσκειν. est id, quo aliquid coniectamus & cognoscimus. Vocabuli huius multæ significationes occurrunt, ex quibus hæc sunt in primis.

Symbolū accipi vulgare est pto signo, quod epistolæ, vel vasi, aut dolio, aut cæreis eiusdè generis vasis imprimatur, ne res-
Symbolū pro legit-
la.

*Græci
Symbola
inuenta
poliue-
runt.*

*Pro signo
bellico.*

gnentur à quibus minimè oporteat: idq; nos vulgari lingua Marquā nominamus.

Deinde pro bellico signo, quam Tesseram vocant, Gallis *Mot du guer*. Nempe vox hæc Symbolum, pro belli signo seu tessera, quæ datur militibus pugnaturis, quod in bellis civilibus olim etiam solemne habitum: quibus quoniam & armorum habitus par, & sonus idem vocis, & mos vnus, atq; eadem bellandi instituta, ne qua doli subreptio fiat, symbola dux quisque suis militibus distincta dat, vt si fortè quispam occurrerit, de quo dubitetur, symbolum edat, & ita si sit hostis vel socius facile agnoscatur. Quare temporibus motuum civilium, & seditionum intestinatum, C. Marij symbolū fuit, Lar Deus; L. Syllæ, Apollo Delphicus; C. Iulij Cæsaris, Venus genitrix. In vigilijs etiam castrensibus symbola id genus dari consueuerunt, vt Palma, Virtus, Victoria. Quæ tamen præcepta ex vsu disciplinæ militaris quotidie variari debent, ne hinc detur hostibus occasio insidiandi, & exploratores impunè versentur.

Pro pecunia collatione.

Tertio idem sonat ac collatio vel pecunia, qua plures in vnum conferunt ad epulas & conuiuia celebranda: quo sensu pleriq; viri eruditi etiam symbolum, & symbolam, vsurpant neutro & sceminino generibus, & quibusdam rationibus confirmant, *Symbolam dedi*, apud Teretium, non *Symbolum dedi*, esse legendum.

*Pro annu-
lo nuptia-
li.*

Quarto, Symbolum nuptiarum annulum significat.

*Pro indi-
cio.*

Quinto, coniecturam seu indicium, quo prænoscimus aliquid, vel cōiicimus, vel obseruatione dignum putamus, quo sensu ad res varias transferri testantur auctorum monumenta.

*Pro num-
mo.*

Sexto, pro Principis humilitate sumitur.

*Pro nota
quadam.*

Septimo, pro argumento, seu etymo, seu denique vaticinio aut nota quadam, qua quidpiam occultatur, sed tamen doctis auribus intelligendum proponitur; quo sensu postremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accommodamus, & veluti ad finem nostri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Aegyptiacis.

OBSERVAMUS itaque à sapienti-

bus Aegyptijs symbola primum fuisse vsurpata illa, quæ *ἱερογλυφικὰ* nuncupabant, quibus suam raram illam quidem & reconditam sapientiam solis ijs agnitam esse volebant, qui ea se dignos præstarent. Ab ea enim consulto & prudenter hisce ingeniosis & eruditis symbolis, vt iam ad-mouui, profanum vulgus arcebat: eoq; modo arcana illa doctrinæ reuera primæ & arduæ, castis beneq; rotundis auribus, & præparatis animis excipi volebant. Insignis est apud Clementem Alexandrinum locus s. Strom. quo loco ait, Aegyptios & Hebræos symbolis vsos fuisse reconditis, vt sapientiæ diuinæ eos participes efficerent, qui rebus sacris initiati essent. Addit etiam nefas existimatum Platoni, eum, qui minimè purus esset, ad purum quidpiam atrectandum accedere: quam ob causam sacra vaticinia enigmatis reddita olim fuisse constat, nec vera mysteria ostendi ijs solita, qui temerè & impudenter accederet, sed qui primum purgati essent, seseq; diligenter præpararent. Obseruat idem, eos, qui ab Aegyptiis docerentur, primum arripuisse viam & rationem, quæ vocabatur *ἐπιστολογραφικὴ*, id est, ad epistolas scribendas comparata methodus: alteram, qua sacerdotes utebatur, id est, *ἱερογραμματεῖς*. tertiam & postremam *ἱερογλυφικὴν* nominabant, id est, sacram quandam sculpturam vel cælaturam: ex quibus maximè celebris fuit ea, quæ *συμβολικὴ* dicebatur. Longior essem, si exempla Clementis vsurparem, quæ eadem penè sunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetustis temporibus de rebus diuinis aliquid scriptis mandarunt, tam Barbari, quam Græci, rerum principia occulta esse voluerunt, & ipsum verum (*τὸ ἀληθές*) enigmatis, signis, symbolis, & allegoricis quibusdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ causa est cur Apollo Pythius cognomen *λόγιος* habuerit, eò quod obscure ac oblique responderet. Cum Clemente illo polyhistorē vna coniungam Plutarchum, qui disputatione *περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος* idem omnino docet, interq; alia ostendit, hoc veterum Aegyptiorum institutum fuisse, vt ab ijs legerentur reges, vel ex ordine sacerdotum, aut eorum, qui militiæ nomen darent: eo quod illi ob fortitudinem, hi verò ob sapientiam

*Symbola
curinū
ta.*

*Clement
Alexan-
drinus de
symbolis.*

*Plutar-
chus.*

piētiā magnā celebres haberentur. Si quis ē bellicosus rex crearetur, statim se sacerdotibus erudiendum dabit, idem quē sapientiā particeps efficiēbatur, eius in quā sapientiē, quā fabulis plerāq; occultabat, & obscuro quodam verborum inno lucto complectēbatur. Hæc eius verba: *εὐθύς ἐ- γίνετο τῶν ἱερέων, καὶ μετείχε τῆς φιλοσο- φίας ἐπικεκρυμένους τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμράσεις τῆς ἀλη- θείας καὶ διαφάσεις ἐχούσας.* Quod certē ipsi notant, cum Sphinges ad templorum limina locant: innunt enim eam, quam de rebus sacris doctrinam profitentur, ea sapientia constare, quæ obscura sit, & inuolu- cris quibusdam lateat: de qua re vide Em- blema 188.

Certē antiqua illa Pythagoræ symbola huius Philosophiæ vsum non minimum præbuere; quæ cum à Tyrreniis (apud quos fuit educatus, teste Plutarcho) aut ab Aegyptiis, vt relatum est ab Iamblichō nobili Philosopho, accepisset, ita excoluit, vt magnam suæ doctrinæ partem hisce mysterijs oclusam esse voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim designa- se per naui gubernatorem, supremum Deum, primum motorem, & primam illā causam rerum omnium; vt ostenderent omnia Dei prouidentia cura; administrari: vt per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipsumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio sym- bolo Deum designabant, quā oculo depic- to, cui & baculum seu sceptrum sub- stituebant: quandoquidem Deus vnus est, qui omnia videat, & penes quem sit præ- cellens & regia dignitas. Nonnulli tamen stantem baculum ad aliud referunt, nem- pē ad naturam diuinā ἀφθαρτὸν καὶ ἀκί- νητον, id est, mutationi minimē obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui vllō vnquam pacto possit.

Hanc Aegyptiorum Philosophiā Chæ- remon complexus est, vt & Orus Apollo Niliacus; auxit Pythagoras, illustrarunt excellentes quidam Philosophi, & scripto- res nobiles, Athenæus, Clemens & Cyril- lus Alexandrini, Pausanias, Porphyrius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quamque nostra ætate penē inter mortuam magno labore ac industria, imò verò admirabili peneq; diuino ingenio excitauit, suisque perfecit numeris Pierius Valerianus, ma-

gnis illis Hieroglyphicōn Commentarijs. Cuius primæ sapientiæ vsum, ne id disti- mulare videar, retinuerunt multò ante Py- thagoram Moses, Salomon, alijque He- bræorum sapientes. Sunt & qui de Chal- dæorum symbolis ex Pselli commentarijs, quibus magica oracula seu Chaldaica Zo- roastres exequitur, nonnulla posteris reli- querunt. Sic enim in figura plantarum, florum, animalium, stellarum, rerumq; a- liarum pleraque inuoluebant, vt minimē putem commodius sapientiæ veterū quas- dam reliquias ad nostra vsque tempora transmitti potuisse. Id verò si quis velit ostensum esse aliqua exemplorum farragine, statim colliget, pro fertilitatis sym- bolo *Papauer* vsurpatum, *Cupressum* pro morte, *Oliuam* signum pacis, *Laurum* & *Hederam* ingenij semper virentis, *Malum coronæum* connubij notam iisdem habitam fuisse, vt *Satyrum* vel *Capram* libidinis, *Leonem* terroris, iracundiæ, dominatus, *Solem* anni, *Lunam* mensis, & cætera alia longē multa, quæ immenso labore pari- q; doctrina idem Pierius executus est.

De Pythagoræ symbolis obiter quadam.

V E R V M quia de Pythagoræ symbo- lis meminimus, placet quædam huc adii- cere, quæ ad id argumenti genus fortasse conducant, quæq; rerum antiquarum stu- diosi non auerſentur. Fuit vnus ille Pytha- goras, primus modestiæ magister, & qui prior *φιλόσοφος* maluit, quā σοφὸς nomē sibi tribui, & qui ad sobrietatem, primum sapientiæ omnis humanæ fundamentum, sui sæculi homines reuocauit. Cuius Do- ctoris sanē præstantis, & omnium iudicio magni, sententiæ præclaræ, quæ symbola, vulgato verbo dicuntur, notis expressa sub- obscuris, placet obiter enarrare, & aliquo interpretationis lumine insignire.

Prius illud occurrit, N E D E G Y- STARIS EX IIS QVIBVS EST NIGRA CAUDA.] *μὴ γένεσθαι με- λανέρον, Melanuros ne gēnato:* sic enim malum cum Gyrardo reddi: non vt Fi- cinus & Guartius Veronenſis, qui non ad- uertebant Melanuros esse ex genere pisciū, quod postremò Erasmus ex Plinio memi- nit. Simile fuit ænigma Antiphonis Comi- ci, à Melanuro & Mugile cauendum. Mo- net itaq; sciēter Pythagoras animal nigra- cauda.

Pythago-
ra laus.

Melanu-
rus pisci.

Dei Sym-
bolum.

Oculus
in sce-
ptro.

Symbolo-
rum scri-
ptores &
cultores.

cauda non esse attingendum: innuens, esse declinandum vitium, cui succedat mentis nigredo, & voluntatis conflictatio molesta; siquidem vitii facilitatem vitæ mox miserabilis consequitur difficultas. Apud Latinos atrum nigrumq; pro malo & improbo accipi, aliis locis dicitur commodius. Sunt ergo Melanuri, dolosi, fraudulentum, insidiatores, ii denique omnes, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore celant; sicuti etiam fallaces, præstigiatores, quique calumniis rem suam agunt aliorum dispendio, etiamq; interdum exitio. Suidas, & alii quidam à Melanuro abstinentium esse censuisse Pythagoram scribit, causamq; reddit occultiore, de qua hic nihil attinet dicere. Observandum adhuc, non bene ab Erasmo sepiam poni pro melanuro; est enim non rectè securus interpretem Laetii: ut etiam in proverbio, *Sequitur Perca Melanurum*.

Melanuri qui.

Stateram ne translias. [μὴ ζυγὸν ὑπερβαίειν. Sat erit semel admonuisse, vnius & eiusdem symboli, ut adagii sententiam esse prima quidem fronte generalem, quæ tamen ad varios usus & significatus traduci possit. Cyrillus Alexandrinus, *Stateram*, inquit, *ne transliato*, hoc est, avarus ne esto. Item & Athenæus, qui hoc symbolo *πλεονεξία*, avaritiam fugiendam esse censet, & æqualitatem sectandam. Sunt tamen qui præcipi putent studiis in omnibus moderationem & temperamentum adhibendum: alii simpliciter ad pondera & mensuras referunt, quæ iustæ debent esse: nos de omni potius æquitate intelligi, ut sit hoc tantquam ad reges principesq; monitum generale, ut etiam iudices provinciarum, aliosque omnes, qui rem publicam administrant, ut legum servata auctoritate se gerant, populosq; sibi commissos iustè & legitime in officio contineant. Nota est Iustitiæ pulchra descriptio ex Carneadis libr. περὶ καλῆς ἡδονῆς apud Gell. 14. & Ciceronis verba illa magnifica ex oratione pro Cluentio: *Legum ministri magistratus: legum interpretes iudices: legum denique idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.* Sed propius est veterum emblemata, qui Iustitiæ & Nemesim ita pingebat, ut stateram manu altera, & gladium altera ostentaret: nimirum ut indicarent duo præstantissima Iustitiæ munia, vnum quidem

Varia huius symboli explicatio.

Iustitiæ & Nemesim emblemata.

positum in facultate suam cuique tribuenda; alterum verò in puniendis facinorosis. Exempla eorum qui stateram translierint possem adducere Imperatorum turpium, & eorum, qui non principes, sed pestes suæ reipublicæ fuisse, ut Neronis, Domitiani, Heliogabali, Caracallæ, Cambysis, aliorum quæ nimis multorum; sed hæc satis. Interea fuisse viros eruditos cum Lilio Gregorio, qui ex vno hoc symbolo duo fecerint, Græca deceptos lectione, in qua modò iugum, modò stateram, legimus. Nam apud Plutarchum Symposiaco ita enuntiatur, μὴ σάρον ὑπερβαίειν. quo loco σάρον quidā pro ζυγὸν positum crediderūt. Sed ne multa; σάρος, ut Iulius Pollux explicat, est instrumentum, quo pavimenta & aræ verruntur, à verbo σάρω, σάρα. Itaq; vertendum fuit, *Scopas non transliendum*: hoc est, ne simus ad iracundiā proni, nevé levi de causa à ratione abducamur. Ita in carminibus aureis Pythagoræ præcipitur, ob leue erratum aliquod amico non esse succedendum. μὴ ἔχδαιρε φίλῳ χρὴ ἀμαρτάνος εἶνεκα μικρῆς. & quæ multa περὶ μετρίότητος ab aliis disputantur.

Alia explicatio.

σάρος quid.

Chænici ne insideas. [χοίνικι μὴ ἐπιναδίῃσαι. Chænicem Clearchus hemerographum nuncupat, id est, diurnum cibum, & demensum, quod in dies alicui impenditur: à recentioribus Latinis Sportula & Salarium. Rhemnius Fannius, aliiq; nonnulli, chænicem mensuram aiunt esse quaterni sextarii. Qui quater assumptus sit Graio nomine Chænic.

Chænic quid.

Picus Mirandulanus in quadam oratione sic exposuit, ut omnia nos anima rationali metientes, ad mensuram & regulam cuncta dirigamus. ait enim: Præcipit Pythagoras, ne super modum sedcamus, id est, rationalem partem, qua anima cuncta metitur & examinat, ne otiosa desidia remittentes amittamus, sed rationis exercitatione ac regula & dirigamus assidue, & excitemus. Hæc ille. Itaq; misero otio vita traducenda non est, sed id penitus excutiamus. Rectè Otium Plautinus ille senex: *Adolescens cum sis, & cum est sanguis integer, rei tuæ quarendæ convenit operam dare.* Item q; *Nimis homo nihili est qui piger est, nimisq; id genus odii ego male.* Vigilare decet hominem, qui vult sua

Otium quid.

sua tempore conficere negotia: qui dormit libenter, sine lucro & cum malo comest. Monet itaq; ne simus *ἡμετέριοι*, sed exemplo formicæ futuris prospiciamus. Vide Emblemata 82. Cœlium Rhodig. lib. 16. variar. lect. cap. 17.

Ne cuius dextram inieceris. *μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν.* Edocemur id noto verficulo:

Nec citò desisto, nec temerè incipio.

Cæterum porrigere, & dare dextram, est suppetias opemq; ferre; dare manus, victū se fateri; manum iniicere, vim inferre; manus addere, deridere. Monet autem, ne temerè quemlibet in familiaritatem admittas, sed deligas quem diligas: quod convenit cū Solonis apophthegmate à Laertio ex Apollodoro relato. Amicos ne citò pares, quos autem paraueris, ne rejice. Apud præcos si quid firmum & illibatum esse vellent, id dextra sanciebant, ut tradit Aurel. Probus. Accipiebant item dextram pro parte felice, religiosiore & sanctiore; & dextrum pro felici & prospero, ut Nonius retulit. Multus essem, & fortè nimius, si huc locos congererem de dextra porrecta, pro fidei sacramento: ad alia itaq; veniendum. Vide, si placet, Emblemata 9. & 39.

Arctum annulum ne gestato. *μὴ φορεῖν σεῖν δ' ἀρκυλίον.* Idem & Plutarchus. Flamipes etiam Diales apud Romanos ea ratione utebantur peruiso & casto annulo. Plantinum illud symbolo huic quadrat. *Libera sunt ades, liber sum ego, liberè me uti volo.* Adcò libertas res est inæstimabilis, ut censent iuris auctores. Sane annulum pro hieroglyphico poni servitutis, qualis est maritalis, constat ex veteribus. Nam etiam quantum etymo nominis annuli colligimus, deducitur ab AN, particula, quæ circum significat, ideoque compedum vel manicarum ceu vinculum annulus notam habet. Ex hoc ergo Pythagorei videntur monuisse cavendum, ne nos in eam servitutem comiciamus, quæ dura sit & incommoda, qualis est connubii foetias & quasi colligatio, duris implicita molestiis, sollicitudinum moribus, & quasi laqueis, à quibus nos expedire minime possumus, postquam volentes iugum trahere cepimus.

Ignem ne gladio fodito. *πῦρ σιδίρῳ μὴ σκαλεῖν.* Porphyrias ignem symbolum esse dicit naturæ, eamque ob rem in

templis asseruari, capitaleq; fuisse, si sacerdotes ignem ipsum extinguere passi essent: quo pacto apud Romanos, virgines Vestales, & apud Persas igni præficiebantur: quæ de re alii, & Clemens non parum multa. Symbolum igitur ita placet explicare, divinam naturam, hoc est, Deum immortalem, non gladio impetendum, hoc est, linguæ acumine & maledicentia. Pleriq; hoc significari dicunt, potentiorum iram non esse dictis lacessendam; quod id non nisi communi, aut certe multorum periculo fieri possit. Etenim periculosum est in eis scribere, qui possit proferbere. Ex quo quidam cum duceretur ad regem Antigonum, reus flagitii capitalis, qui ducebant, hominem bono esse animo monebant, futurum enim ut solueretur, cum ad regis oculos perveniret: At, inquit ille, Cyclopi me crudum vultis apponere? alludebat ad regem Iuseum. Quod cum regi delatum esset, hominem iussit interfici. Ita in suam perniciem miser ille gladio ignem fodicavit. Quod de principibus dictum est, idem de aliis omnibus dici potest, neminem scilicet vel dicto vel facto lædendum, aut prouocandum, quod iracundiam excitet. Nam & sapienter accepimus à Salomone, moderatus sermo frangit iracundum animum, at durus furor arcessit. Et hoc quidem symbolum unum ex iis est, quæ Andocidæ Pythagoreo à Græcis scriptoribus, non Pythagoræ ipsi ascribuntur. Politianus aliter legit, *πῦρ σιδίρῳ μὴ σκαλεῖν, ignem ferro ne fodicato.* Alii *πῦρ μάχαρᾳ μὴ σκαλεῖν, ignem gladio ne scalpito.* Scio & alios esse prouerbii sensus, ex quibus quidam ita obscenè concepit, ut pudeat dicere: quod ad mortuum cultum, vel honestam doctrinam facit, magis placet, & iis finibus nostra studia terminantur.

Cor ne edito. *μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν.* Cicero de Bellerophonte, vertit ex Homero:

Ipse suum cor edens campis errabat Aleu. Et Phocylides, apud ignem sedentem cor frustra non minuendū, præcepit hoc versu: *μὴ δὲ μάτην ἐπὶ πῦρ καθίσας μινύδης φίλον ἦρος.*

rectè quidem: nam præterquam quod tristitiarum moles, & curarum edacium onus aduersam valetudinem & corpori infestā adducit, nec cogitationum quoque studiis

d libe-

*locus in-
tempesti-
vus.*

*Dextera
quid si-
gnificet.*

*Libertas
res inesti-
mabilis.*

*Ignis sym-
bolum
natura.*

liberum permittit esse animum. Non est igitur cor edendum, si simul & sapere & valere cupimus. Sunt etiam qui hoc symbolo vsum Pythagoram fuisse asseuerant, quod cordis caro comesta, suapte natura non facile concoquatur. Ex Cyrillo didicimus, cor supra craticulam impositum, prunis & igne supposito, apud Aegyptios significare vitam suavitatemque: quod cor edendum venit Pythagoras, eadem ratione cerebrum non edendum vetuit, hoc est, vt Græcè dicitur, *μη ἐσθιεν ἐγκέφαλον, cerebrum ne mandito*: quod ab alijs exponitur de obliuione fugienda. Ex quo Apuleius ait: Homines sunt anxii mentibus, brutis corporibus, vita querula. Rectè quidem & verè: nam quot in homine sunt perturbaciones, tot regnant quasi prædones infesti, & cruenti carnifices, qui nunquā conquiescere miserum animum permittant. Ea ratione de hominum conditione conquesti sunt Philosophi longè multi. Silenus enim pronunciauit, optimum non nasci, aut quā ocyssimè mori. Huc referre possis Heracliti lacrymas de hominum miserijs, Timonis *μισανθρώπων* solitudines, Poetarum & Philosophorum satyricos aculeos. Saluberrimum itaq; hoc oraculum Pythagoræ sapientis, in quo bona pars Philosophiæ moralis occupatur, tenendum mordicus, vt quisq; nostrum meminerit, se non parum profecisse, qui malis affectibus seueram legem indixerit. Sit ergo, vt Flaccus monet,

*Latus in præsens animus, quod ultra est,
Oderit curare, & amara lato
Temperet risu.*

Nam & Chrysippus *λύπην*, quasi *λύσις* hominis appellat: etenim qui tristatur & inætores conficitur, quasi senescit miser, maciemque & pallorem contrahit. Ideoque Galenus hoc vnum præcipit ad tutandam valetudinem, à curis acrioribus & à inætores animum subtrahendum, eo quod inde morbis affligantur humana corpora, fierique interdum vt sanguis intra præcordia, quasi vi quadam trusus, confestim extinguat infusum calorem, ex quo tabes, aut etiam mors consequatur. Sed vt vult Iamblichus, cor ideo & cerebrum mandu- cantes non permittit Pythagoras, quod quasi duo sint duces, & tanquam gradus sedesve viuendi & sapiendi. Quidam etiam sunt, qui symbolum id ad amicos traducant, quibus non

esse obrectandum vel absentibus, ratio ipsa suadet. Amicum enim & cor, & corculum, blandiendi causa dicunt: vtque sine anima & corde viui, sic sine amicitia commodè vita traduci non potest.

A faba abstinento. *κράτων ἀπέχεσθαι.* Timycha Pythagorica, cum eam Dionysius cogeret id mysterij patefacere, ipsa arcanum ne prodere, mordicus sibi linguā præscindens in faciem tyranni dicitur expulisse: quod idem scribit Iamblichus & Olympiodorus his ferè verbis in Platonis Phædone: Mulier, inquit, Pythagorica coacta enunciare, cur fabam non comesset, dicit, *φάγομι ἄν, ἢ ἐποιμι ἄν*. Rursus coacta cum esset, ait, *ἐποιμι ἄν, ἢ φάγομι ἄν*. Et demum linguam sibi abscidit, instrumentum scilicet & loquendi, & gustandi. Tamen si abditum est (inquam) fabæ mysterium, Antiochus in ijs, quæ de fabæ natura scripsit, ad Michaelē Byzantium Imperatorem, ait, fabas malum succum ferre, insomnia turbulenta facere, eamque ob rem Pythagoram fabis abstinnisse. Idem Plinius memoriæ tradidit. Heron 2. rei rusticæ ex Geoponicis Didymi, idem cum Suida & Plinio: sed dicit in fabarum flore auspiciū quoddam lugubre reperiri. Horatius Serm. 2. Satyr. 6.

*O quādo faba Pythagora cognata, simulque
Vincta satius pingui ponetur oluscula turdo?* Origenes in eo, quem ipse *φιλοσοφούμενων* inscripsit, Zaretham ait Chaldaem has asferre causas, cur à fabis abstinentum esset, quod faba si macerata ad Solem per aliquod temporis spatium dimittatur, seminis humani odorem contrahat. Clarius etiam hoc exemplum profert, quod ea florente, vna cum flore in olla circumlutata si concludatur, humoque obruatur, & post aliquot dies effodiatur, pudendi muliebris effigiem habere reperietur, & mox etiam puerilis capitis. Lucianus eo Dialogo, cui *βίαν πρᾶσις* nomen, illud præcipuè notat, si viridem fabam folliculo exuas, apparere virilibus genitalibus similem: coctam autem si nocturno tempore ad Lunam certo spatio dimiseris, sanguini persimilem fieri. Acron, A faba, inquit, Pythagoras abstinnit, quod viridis in pyxide ærea seruata, vertitur in sanguinem. Memoratur & illud Pythagoræ tributum apophthegma, qui rogatus, quo tempore Veneti opera danda esset: Cum te ipso fieri debiliorem

& im-

Humana
conditio.

Timycha
Pythagorica.

Cur à fabis
abstinentum

Mira de
fabis.

Cor &
cerebrum
cur non
manden-
dum.

& imbecilliores volēs, inquit. Plutarchus de institutione liberorum, abstinendum interpretatur à suffragijs, quæ per bicolores fabas ut plurimum feruntur: id quod & Athenienses in primis fecisse in principibus & magistratibus fortiendis, testis est Lucianus. Et *κυμαστράξ*, apud Græcos prouerbij vice dicitur in eum, qui inde vitiat, hoc est, in dandis præstandisq; suffragijs, quasi Latine dicas, *Faba rosor*. Scribit Pausanias, quod Pheneutæ Arcadiæ populi, fabam ideo immundam & impuram existimant, quod cum illic Proserpinam quærens Dea Ceres diuertisset, omnibus, qui eam hospitio suscepissent, legumina præbuit, præter fabas: quo argumento eam impuram esse agnouere, atq; idcirco eam Pythagoras prohibuit. Marcellus Virgilius *κυμαύς*, oua est interpretatur; cymonq; quasi *κύψιν*, foeturam & conceptum animalis intelligere maluit, ac si per ipsas fabas Philosophus non minus ab animalis principio semineque abstinendum innuat, quàm ab absoluto iam & perfecto animali. Vide multò plura in Chiadibus.

Cibum in matellam ne immittras. Σιτιον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. Amis Græcè, vas in quo uina & excrementa deponuntur. Symbolum ita quidam interpretantur: sordidos & inhonestos homines nō esse nutriendos. Sed placet interpretatio Plutarchi: ne sermonem vrbaniū immittas in animum hominis improbi. Nam oratio cibis est animis corruptitur & putrescit, si in animum insyncerum incidit. Non igitur sunt (ut etiam in sacris præcipitur) inter sues seminandæ margaritæ. Ut enim subigenda, & cultu per diligentem est paranda tellus, antequam ei semen mandes: ita non nisi rectè purèq; præparatis animis doctrina honesta cōmittenda. Quorsum enim Horatius? *Nunc adhibe puro pectore verba puer*. Quod idem ipsum verbis alijs inculcat Clemens 2. Pædagogus: *βέλτεσθαι γὰρ τὸ ἅγιον μολύνεσθαι ὡς περ ἐν εἰκόνι*.

Ad finem ubi perueni, ne retrouertare. μὴ ἐπιστρέφειν, ἐπὶ τὰς ὁρὰς ἐλθόντα. Sic Suidas: *ἀποδημῶντα ἐν τοῖς ὁροῖς ἀνεπιστρέφειν*. Hieronymus sic enunciat: *Cum profectus fueris, ne redeas*. Existimat enim Pythagoram a nimorum immortalitatem ostendisse, nec aliud quàm μετεμ-

ψύχουσιν, aut *παλιγγενεσίαν* significat. Monebat igitur, non esse vitam expectandam post mortem, ut Hieronymus exponit. Plutarchus de liber. educand. Cum moriendū est, inquit, & vitæ terminum in proximo esse videamus, id æquo fete animo debemus. Suidas verò: Cum peregrinatum est in finibus, non retroflectendum; vel, quod idem fert, apud Diogenem, In finibus peregrinanti non redeundum; hoc est, non in concupiscentijs & desideriis, mutata iam vitæ ratione, viuendum esse, neque iis quidem voluptatibus, nec illecebris, quibus antea. Alio prouerbio dicitur, *A carceribus ad metam*. Sic ergo componenda vitæ ratio est, ut cum iam vitæ bona pars transacta sit, non capiat nos ad pueritiam redeundi iners vanumq; desiderium; sed Deo, & nature pareamus, & nugatoriam omnem spem ab animo propellamus; in dō ne quidem speremus, nisi quod liceat.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum τοῖς μὲν ἑραινίοις περισσὰ δύνειν, ἀρτία δὲ τοῖς χθονίοις. Ea ratione (ut id obiter) quidam putant Pythagoram abstinendum iussisse trigla pisce, quod per eam ternionis numeri mysterium coleret. Iamblichus tamen Pythagoram ait Apollini ex ternario numero sacrificasse, propter tripodem, ut ait, Veneri ex senione. Et Theon Smyrncus Platonius, ternarium numerum in libaminibus ea causa solitum adhiberi fuisse, quod primus ipse inter numeros dicitur omnia esse. Sic & apud Græcos in computationibus tertius crater Ioui hospitori, secundus semideis & dæmonibus tribuebatur. Huc spectat illud tritum, *Gaudet numero impari Deus*. Multa de ternario numero Proclus ad initium Timæi Platonis, & passim apud auctores veteres.

Per publicam viam ne ambules. Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ βαδίζειν. Sic Olympiodorus retulit, *φεύγειν τὰς λεωφόρους*. Fugidas vias publicas, vel à publicis viis deflectendum. Ficinus: Populares vias fuge, per diuerticula vadito. Politianus: Regiam viam declinato, per semitas ingreditor. Id traduci placet Gyrardo ad vitam cœnobitarum, quam bene, ipse viderit. Quidam per Y, literam à Philosopho designatam voluit fuisse, de qua multi multa. D. Hieronymus exponit: Ne vulgi sequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, ut optima

In numero impari mysteriū.

Seruatori tertius, adagiū.

κυμαστράξ qd.

Amis qd.

Oratio cibis animi.

Symbolū hoc vniuersi enunciatum.

plurimis placuerint. Huc pertinet Evangelij præceptum: *Ne in viam gentium abieritis.*

Laborantibus succurendum, non otiosis. Tolleni onus auxiliare, deponenti nequaquam. Alij legunt φόρτιον συγκαταβαίνειν, μὴ δὲ συναποτιθέναι. Ficius sic: Viro qui pondus eleuat, auxiliare, non tamen cum eo deponas. Sententia hæc est, Simul quidem tollendum onus, non simul tamen deponendum. In eos symbolum dici potest, qui pridem aliquot vitæ sanctioris institutum professi, ad laxiorem demum se viuendi normam, seu licentiam verius, contulerint. Olympiodor. in Platonis Phædone ita legit: μὴ ἀποτιθέναι, ἀλλὰ συνεπιτιθέναι βαρὺν. Non deponenda, sed vna subeunda onera. Quod ipse ita exponit: Simul in vita operandum, non autem contrafaciendum, hoc est, συμπράττειν τῇ ζωῇ, ἢ ἀντιπράττειν. Cum eo sentit Cyrillus: Non oportet (inquit) cooperari cuiuspiam adsignatam: sed ad virtutes & labores. Idē Plutarc. Symposiacis.

Olla & cinere quid in sacris.

Olla vestigium in cinere confunde. Post inimicitias iræ meminisse malorum est, ait ille. Sic habet Propheta vaticinium: Olla igne & carbonibus succensa; hoc est, cor plenum curis & sollicitudinibus. Olla pro corde, cinis pro poenitentia interdum sumitur à sacris Doctoribus.

Capilli mortalis symbolum.

Vnguium, criniumq; præsegmina vrina non inspergenda. Α' πουχι συμμοσι καὶ κυρπαις μὴ ἐπιρῶν. Quid verò dicas, si non calcandam, nec penitus negligendam rerum extremarum curam suo hoc symbolo docuit Pythagoras? Ideo, scribit Iamblichus, in die festo nec vngues secari, neq; comas tonderi volebat. At contrarius est symboli sensus, si (vt Ficius transtulit) enuncietur: Capillorum & vnguium superfluitates postquam abscideris, pessunda: ac si innuat, de externis minimè curandum. Theodoretus capillos mortalitatis habere symbolum dicit; mortui enim sunt, nec doloris sensum habent. Aliter explicat Paræmiographus.

Exuscatōres aulici.

Quæ vncus sunt vnguibus non nutrienda. Γαμψωνυχα μὴ τρέφειν. Mouemur hoc symbolo, vt rapaces homines fugiamus, neve inter familiares & domesticos habeamus: quoniam rapiendi desiderio, insatiabiliq; auaritate omnia confundunt & conturbant. Quod præcipuè in aulis principum est videre, & quibus ferè huiusmo-

di rei familiaris magistri præficiuntur de industria, qui amplius aliquid concedere & conseruare dominis ostentat, vt eo amplius ipso rapiant & furentur. Vnguicula igitur non nutrienda, nec domi habenda. Alij verò significari volūt omnem rapacitatem è ciuitate exterminandam esse, quod & sen sit Aeschylus, qui leonis catulum non esse alendum in Repub. scripsit.

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν, Μάλιστα μὲν λέοντα μὴν πόλει τρέφειν, ἢν δὲ ἐκτροφῇ τις, τοῖς πρόποις ὑπηρετεῖν. Catulum leonis alere in urbe non iuuat, Sed magis cauendum ne leonem nutrias, Quem qui educaris, eius & mores ferat. Quod de Alcibiade Poeta intellexit tum temporis adolescente in primis fastioso rerumq; nouarum appetente.

Aduersus Solem ne loquitur. ἢ πρὸς τὸν ἥλιον μὴ λαλεῖν. Vsu comprobatum est, eum in disciplinis reliquis, nedum in prima re litteraria, non multum profecturū, qui manifestæ veritati cōtumax repugnat. Sol pro Deo interdum accipitur. Ergo aduersus diuinitatem loquendum non est. Aliter etiam effertur symbolum, Aduersus Solem ne me iro. Quo cōmendatur verecundia. Apud Hebræos loquendi mos est, vt aliquod contra Solem fieri dicant, quod in cōspicuo & aperto fiat, vt est apud Mosem.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeto. ὁ μαρὸς οἶκος ἡλιδόνας μὴ ἔχεν. Apud varios scriptores varia est huius symboli explicatio: Domesticas hirundines ne habeto: Ne domi patere hirundines. D. Hieronymus reddit, Hirundinem in domo non suscipiendam. Alius: Sub eodem tecto hirundinem ne habeto. Marsilius Ficius: hirundinem domi ne suscipias. ὁ μαρὸς οἶκος enim est eiusdem vel tecti vel culminis. Significatur, admittendos non esse in contubernium amicos illos fucatos, qui sui compendij causa colant amicitiam. Auctor ad Herennium: Vt hirundines æstiuo tempore præsto sunt, frigore pulsæ decedunt: ita falsi amici, sereno vitæ tēpore ad sunt; simulq; fortuna immutata est, deuolant omnes. Alij tamē de garrulis, & suspicacibus dici malunt. Quo spectat illud Horatii: Percunctatorē fugito, nam garrulus idē est. Alexander Myndius, & Dionysius Helio-polites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt: vt non temerè videatur Pythagoras hirundinum consuetudi-

Sol pro Deo.

Amici fucati non admittendi.

Vide Emblemata 70.

tudinem vitandam præcepisse.

Stragula semper circumuoluta habeto.]

τὰ σπράματα τοῦ συνδεδεμένα ἔχειν. Monere Pythagoram crediderim potius (ait Gyraldus) vt parati atq; expediti semper simus, qualiq; in prociectu, tanquam peregrè abitura. Nam & in castris, cum migrandum est, omnia conuoluta habere, & colligata, conuoluta atq; solemus. Ad animum tamen conferti potest, ac si ab hac mortalitate sit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quasi nos moneat, cum non firmam hic & itabilem mansionem habeamus, & varij plerumque casus immineant atq; impendant, vt parati semper simus, quocumq; locorum peregrinandum sit, sedesq; mutandæ: nosque in nobis ipsis omnia nostra posita habere, omnesq; fortunæ casus longè virtute inferiores esse ducere debere; & demum tales esse, quales erant, qui sua secum bona omnia in patriæ direptione ferre assenerant.

In annulo Dei figuram ne gestato]

Ἰν ἀννυλῷ τοῦ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν. In annulo Dei imaginem ne circumferto. Sic enim Iamblichus explicat, ἐν δακτυλῷ τοῦ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν. ea scilicet ratio ne, ne polluat. Cyrellus, Deorum imagines, inquit, ne feras in annulis, in hanc sententiam, & significationem, de Diis ne facillè diuulges. Sed Cælius Rhodiginus sic interpretatur, non esse animam, quæ imago Dei est, merendam in corpus, quo planè, vt annulus gemma, animæ vis contineri videtur, nec mancipandam. Sed, vt Gyraldus ait, symbolum nos monet, ne in delictis & propatulo Dei effigiem ac memoriam habeamus: nam non temere, & vulgò Dei nomen pronuntiandum Hebræis, nobisque: operta enim & arcana esse oportet diuina mysteria.

Sellam oleo ne absterferis.]

Ἐλὰδ ἴψῃ τοῖς θανάων μὴ ἀμύρνυσθαι. Quidam putant, nos moneri, vt amicorum omnia ita curemus atq; propria: neque blandis verbis, & sermonum fūco placeamus. Sed, veri studio: sedes enim amicitie veritas est, non adulatio. Quid si nos ita interpretemur, vt δέκον pro throno & cathedra, vt Latini sedem & sellam pro folio & tribunali, id est, pro imperio & magistratu accipiant? Oleū pro assentatione poni, ex sacris litteris proditum, vt & pro fletis sermonibus palpoque: vt illud Dauidis: *Oleum peccatoris non pingues faciet caput meum.* & Prou. *Oleum*

ore ferre, de assentatione blandientium dici videtur. Et, *Oleum ferre in auriculam.*

Coronam ne carpito.] *Στέφανον μὴ δρῇ πρὸς θεοῦ.* Cyrellus, Hieronymus, alijque tradunt, Pythagoram eo symbolo monuisse discipulos, ne urbium & ciuitatum, in quibus eos esse contingeret, leges decretaque contemnerent, ne violarent, sed ea custodirent ac inuiolata seruarent: ne magistratus principesque urbium, qui & hodie per coronarum & diadematum insignia significantur, lactescendo prouocarent. Id quod & Christianis legibus præcipitur. Pindarus rectissime dixit, legem omnium esse dominam, cui vt Deo parendum: & Aristoteles, alij; multi præceperunt: quæ ratione Plato minatur excidium ei ciuitati, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus præfuerint. Mitto præclaram disputationem Dionis Chrysostomi de legibus: tantum admoceo, coronam pro regio fastigio, ipsaque adeo nomophylacia multos sanè auctores adnotasse, quorum rationes, quia satis celebratas existimo, hic non recito.

Qua ceciderunt ne colligito.]

τὰ πεσόντα μὴ ἀναρτίσθαι. Id & superstitiosè hodie à quibusdam obseruari monuit Gyraldus: quem tamen morem si ad animum, & animi cibum conuertamus, nihil superstitionis erit metuendum. Suidas huius meminit, ad hunc modum: *τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναρτίσθαι.* & eadē ferme quæ Diogenes affert. Sunt & qui sic efferunt: *μὴ γένεσθαι ἀπὸ τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ καταπίων.* id est: Ne gustato quacumq; in mensa deciderint. Sunt qui paulò popularius explicant; *Qua deciderunt, ne tollito:* hoc est, non decet quæquam suarum rerum esse auidiotem, vt etiam vilem sese demittat ob assem, quod Horatius ait. Nisi quis malit ad suorum mortem referre, quos ardentius appetere, vel requirere, præter humani iudicii modum est. Video & qui non malè ad lites accommodent, quas semel extinctas, non oportet reuiscere, vt Iurisconsulti asseuerant.

A gallo candido abstineas.]

Ἀ λευκοῦ γαλοῦ μὴ ἀπτεσθαι λευκῶ. Lælius, & Suidas scribunt, gallum album non attingendum, quod Ioui sacer sit, & Lunæ: atque horarum nuncius & dei. Meminit 4. Sympos. Plut. sed causam non affert. Scribit Pausanias in Laconicis, in Methana ad Isth-

Corona
pro magi
stratu.

Explica-
tio sym-
boli.

Semper
ad migrā-
dum nos
paratos
esse oportet.

Non assu-
mes no-
men Dei
in vanū.

Oleū pro
assenta-
tione.

num vrbe, ciues contra Africum vineis florecentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis remedio vfos fuisse, quem gallum homines in diuersa trahentes disceperbant, per vineas discurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi disceperant gallum se peliebant. Diuersi hi fuere à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeo amasse, vt si quem videret, fratris germani loco salutarer, & apud se haberet: suis tamen sectatoribus, qui politici dicti sunt, permisisse ait samblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paullo ante nata, præter vitulum, rectè sacrificarent. Idem ferè Suidas.

Panem ne frangito.] Ἀπὸν μὴ καταγυναι. Plerique sic interpretantur, vt dicant, hominis vitam distrahendam & consumendam nō esse ea scilicet ratione, quod panis sit humanæ vitæ subsidium. Alii verò ita, vt ad cōcordiam & communionem conferuandam inducamur. Nam vt ex multis granis vnus panis conficitur, sic ex multorum voluntate & consensu communio & concordia constat: quibus ita par uæ res crescunt, vt contra maximè dilabantur. Ab ea Pythagorea superstitione Christiani sunt alieni maximè, quorum religio in fractione panis præcipuè sita est ex Dominico instituto, hoc est, Christi Seruatoris, quo Deus sese verè ipsum nobis exhibet. Apud Plutarchum Sympos. Lucius Tyrocheus eos Pythagoreos reprehendit, qui in amicorum sociorumq; cenis panem non frangebant. Apud Q. Curtium, cum Alexāder Macedo Roxanis amore captus, eam vxorem duceret, in medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem: quod erat apud Macedones sanctissimum conuictorum pignus: quem panem diuisum gladio vterq; libabat. Credo (inquit Curtius) eos, qui gēis mores condiderint, parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent.

Salem apponito.] τὸν ἅλα παρατίδου. Quia sal à putrefactione seruat omnia, & ex purissimis liquidissimisque constat rebus, aqua mariq; pro amicitie symbolo sale vsi veteres Pythagorei. Huic symbolo non nihil congruit Prouerb. *Salem & mensam ne prateritis.* nam sale & mensa amicitia sancitur, vt ex sequentibus intelligitur. Antiqui salem apponebant in conuiuiis ho-

spitibus ante alios cibos, quo amicitie firmitas significabatur, vel quia conferuat & producit rerum multarum corpora, vel quia ex aquis multis. & fusilibus sal cogitur, & in solidum quid & vnum coalescit: ita ex diuerso conuenientes animi coniunguntur. Sunt qui hoc symbolo iustitiam significari putent: nam sal, inquit, nota modestiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur, nec plurimus nec minimus, nam vtrumq; respicitur. Sed & salem mysticè sapientiam prudentiamq; legimus: itaque dices in communi sermone, omnibus in rebus salem adhibendum. Et faceto mordacique lepore quodam dicta, salem & sales nostri sape dixere. Quin & pro acrimonia sal ponitur, vt oleum pro mollitia. Scribitur à Platone, salem diuinis rebus maximè conuenire: idcirco ab Homero diuinus sal appellatur: quod ab Hebræis Plato accepisse videri potest, apud quos Moses omnia, quæ in sacrificio offeruntur, sale condiri præcipit, cum ait: καὶ πάντων θυσιῶν ὑμῶν ἀλισθήσεται. In Euangelica historia, sed alio sensu dicitur, *Omnis victima salietur.* Apud gentes ad placandos deos sal apponebatur. Quid, in Fastis:

Ante deus homines quod conciliare valeret, Far erat, & puri lucida mica salis.

In via ne feces ligna.] ἐν ὁδῷ μὴ σχίζων ξύλα. Via, vitæ humanæ cursum, & lignum, fortem animam, etiam in sacris literis videmus significare. Malim tamē nos moneri, ne publica, & quæ sunt vniuersitatis, turbare velimus. Ad eam rem tit. iuris, Ne quid in loco publico, & similia Prætoris interdicta.

Ne libes Dijs ex vitibus non amputatis] Μὴ σπένδων θεοῖς ἐξ ἀμπελῶν ἀρμύτων. Salomō Rex maximus & sapiēs, vineā seu vitem, hominis stulti vitam intelligit, quæ sine doctrina est bonisq; actionibus. Et id non vnus Pythagoræ suis præceptū, sed & antiquorum legibus cautum, vt meminist Plinius. Seruius Maurus in sacris dici ait, vt is furore corripiatur, qui de vino sacrificauerit, quod de vitibus esset imputatis. Romani etiam Iouis sacerdotem (vt ait Plutarchus) sub vitem ingredi nolu-erant, quod cum scilicet ebrium fieri nō deceret.

Ne sacrificato sine farina.] μὴ θύειν ἀτερ ἀλφίτων. Hoc est, vt mundi ac mente candida, & expurgata conscientia, probeq; expia-

Pythagora in gallos albos amor.

Cōcordia non violanda.

Alexander panē gladio diuisit.

Sal pro amicitia.

Pro Iustitia.

Pro Sapientia.

Pro acrimonia.

Publica non turbanda.

Vitis non putata, hominis stulti symbolum.

*Mente pu-
ra Deo sa-
crifican-
dum.* expiata, Deo sacrificemus. Itaq; & gentes
mola, quæ ex farina & sale conficiebatur,
victimarum capita, antequam mactarent,
inspergere solebant. Et Hebræi eadem cau-
sa, ut conijcimus, sua pleraq; sacrificia, fa-
rina & oleo conspersa Deo offerre consue-
uerant, ut est apud Moysen, Philonem, Io-
sephum.

*Vertigo
in sacris.* Adorato circumactus.] Προκυβερν πει-
ρισπόμεινος. Vertigine actus adorato. Plu-
tarch. videtur hoc adscribere Namæ, non
Pythagoræ, qui & multa scitu digna de
vertigine in sacris affert. Aiunt quidam e-
ruditi, hoc symbolo prudentiam circa di-
uinas preces voluisse indicare Pythagorâ,
ne in nos videlicet iure retorqueri posset,
Nescitis quid petatis. Scio hac de re multa,
scituq; digna posse huc conferri: sed quia
Theologorum verius, quàm Philologo-
rum pensum est, ad alia facio transitum.
Interim vide Paræmiographum.

*Sedendo
animus
fit me-
lior.* Adoraturi sedent.] καθίσθαι προ-
κυβερνῶντας, Exponitur sic: Oportere certa
vota concipere, & in his, quæ optima fue-
rint, perseverare. Id dictum ea ratione,
quod sedentes meliorem pacatioremque a-
nimam assequi existimant; (nam sedendo
& quiescendo animus melior fit, teste Phi-
losofo) eaque causa rectius de re quaque
consilium ferre. Ergo iudicem, dum sententiam est
dicturus, pro tribunali sedere, tanquàm Deo
sacra sit facturus, legibus cautum est. Con-
sule Emblema 145.

*Thalamo
debetur
reueren-
tia.* Surgens è lecto vestigium corporis confun-
dito.] Ἀναστὰς ἐξ ἐπιμύνης, συνταπάρτυν τὰ
σπώματα. Paræmiographus hic fallitur,
qui putat idem esse hoc proverbum, Stra-
gula semper convoluta habeto. cum hoc, E-
lecto surgens ipsa conturbes stragula. Plu-
tarchus Symp. hoc ait pertinere ad puden-
tiam thalami & reuerentiam, quam rectam
& illibatam esse oportet. Sic Gyrard. Sur-
gens è lecto, stragula explicato, exponit è
somno mortalis huius vitæ erige te ad dici-
lucem, & ad cœlestium, diuinarumque re-
rum contemplationem: corporeos sensus
deserito, & perinde corporis vestigium &
stragula confundito: hoc est, ne ad momen-
tanea & mortalia, sensuiq; obnoxia respec-
tis, eorumve memineris. Non poterit er-
go rectè philosophari, qui fluxarum rerū
curam non abiecerit. Nam & sacri interpre-
tes per lectum, seu cubile, carnis volupta-
tes interpretantur: quod & poëtæ seculi,

lectum seruare purum castumq; lectum
non polluere, lectum scædare dicunt.

A piscibus abstineto.] Ἰχθύων μὴ γέ-
νησθαι. Quo loco dicit, nullum piscem ido-
neum ad sacrificium, de Aegyptijs intelli-
gendum: nam & apud gentes quasdam ve-
teres de thyngo & anguilla rem sacram fa-
ciebant, quod pluribus ostendit Athenæus
in 7. Et M. Varro lib. 3. de re rust. de certis
piscibus rem sacram fieri apud Lydios scri-
bit. Non tamen existimandum est, omni ge-
nere piscium Hebræos abstinuisse, quippe
qui tantum vesci ijs prohibitum essent, qui
pinulis & squamis carerent, ut est apud
Moysen. Sanè præter Aegyptios, & Syros
abstinuisse piscium vsu legimus. Itaque apud
eos Atergaris Dea colebatur, quæ sic
dicebatur, quia sine pisce esset, quippe Sy-
rorum lingua, Ater, privatiua est dictio, &
Garis piscem significat. Homerus etiam vi-
detur abstinentiam piscium asserere, quod
nusquam suo carmine piscium esum osten-
deret: quod idem Plutarchus meminit.
Meleager tamen Gadadeus ἐν χάρπιδι tra-
dit, Homerum, cum Syrus esset, iuxta pa-
trium morem fecisse, ut prisca illi heroes
piscibus abstinerent. Sed potuit ea quoque
ratione Pythagoras piscium vsu interdici-
cere voluisse, quod fortasse ab Hebræis di-
dicisset, pisces ignobilissima esse animalia.
Tradit enim Philo in sua cosmopœia, inter
animalia primos esse creatos pisces, quia
videlicet eorum sit anima ignobilissima, ut
hominis est acutissima: quæ autem ambo-
rum est intermedia, terrestribus & voluci-
bus data est: magis enim hæc sensilis quàm
in piscibus: hebetior verò quàm in homi-
nibus. Ergo inter animantes, Deus pisces
primos condidit, magis corporis substan-
tiæ, quàm animæ participes, & quodam-
modo animalia & non animalia, mobilia in-
anima, atq; ad ipsam solam corporis con-
seruationem Deus illis indidit spiritum a-
nimalem, seu (ut dicitur, sal carnis in-
spersitur ne faciliè putrescant. Vide Plu-
tarchum περὶ σαρκωπάτας, & H. Steph.
ibidem. Consule etiam Adagiographum,
qui multa in symbolum *A piscibus absti-
neto* congeffit.

*Piscibus
an sacra
fierent.*

*Gētes qua
piscēs non
edebant.*

*Pisces
qualia
anima-
lia.*

Vnde profectus Stemmaturum vsus.

Ex quo factum esse constat, ut sa-
pientes quiq; posterius inuentioni huic tam
d 4 inge-

*Lectus,
carnis vo-
luptates.*

ingeniosæ multum ornamenti adiecerint suis tum libris, tum disputationibus: sic etiam permulti nobiles & generosi, virique principes, qui bellicis olim negotijs præfati sunt, ut etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quod sui nominis atque familiae splendorem quam latissimè propagarent, stemmata quadam & symbola sibi usurparunt. Et certè omnibus penè gentibus in more positum fuit, ut speciale aliquod signum militare haberent, quo facilius cogi possent, & in unum convocari locum milites, qui vel fusi vel sparsi extra castra essent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1. *Βιβλ. vii.* retulit, quo loco initium eiusmodi schematum videtur repetere à temporibus Osiridis, his planè verbis: τὸ δ' οὖν Ὀσίριδι συνεπρατεύσαντο δύο λέγουσιν υἱὸς Ἀνθρί τε καὶ Μανεδόνα, διαφέροντας ἀνδρεία ἀμφοτέρους χρήσασθαι τοῖς ἐπιστημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ τινῶν ζώων ἢ ἀνοικίων τῇ περὶ αὐτὸς εὐτολμίᾳ. Pindarus enim testis est. Amphiarum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtulisse: Statius Caeanum hydræ Polyneicem Sphingis imagine vlos in scutis fuisse. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in scuto Leonem unum cum epigrammate, ἔτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν. Vlysses delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Virgil. 7. *Æneid.* ad finem, graphicè nobis exhibet arma Turni picturis elegantibus & ingeniosis conspicua, his omnino verbis: Ipse inter primos præstanti corpore Turnus Vertitur arma tenens, & toto vertice supra est:

Cui triplici crinita iuba galea alta Chimeram

Sustinet, Æthæos efflatem faucibus ignes.
At laeum clypeum sublatu cornibus Io
Auro insignibat, iam serus obstet, iam bos,
(Argumentum ingens) & custos virginis Argus,

Calataq; amnem fundens pater Inachus vna.

Et Romanis in more positum olim postes spolijs hostium exornare. Verba hæc Polybij: ἐν ταῖς οἰκίαις κατὰ τοὺς ἐπιπράττους τὸ πᾶν τιθέασιν τὰ σκῆλα. Virgil. 2. *Æneid.*

Barbarico postes auro spolijsq; superbi,
Adultaq; præterea sacri in postibus arma:

Captivi pendunt currus, curvaq; secures.

Et crista caput, & portarum ingentia claustra,

Spiculaq; clypeiq; erepta; rostra carinis.

Neq; enim dubiū potest esse, quin & cæteri Nobiles suæ insignia familiae, seu symbola quadam propria sibi vendicarent. Homerus alter 8. *Æneid.* id minimè sibi præmittendum putavit, cum Turni auxiliares copias memorat, quorum hominū arma signaq; diligenter & studiosè persectus est. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus describit, id memoria dignum notat, eos populos, quanquam iramantitate barbaros, suis in peltis, scutis, alijsq; id genus bellicis instrumentis, non modo nitorem armorum habuisse, sed & depictas ferarum imagines. Nonnulli putant Marium primum Aquila pro schemate vsum, ut præter cæteros testis occurrit Val. Maximus. Primis enim imperij Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cum educenda esset acies, aut etiam manus conferendæ, pro signo, sceni manipulis utebantur: unde legiones manipulares primò appellatas esse constat. Sed cum incrementum aliquod cepisset imperium, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Apri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præsticiebantur. Sed ut ea demum Aquila vsum cepit pro publico & perpetuo imperij Romani symbolo; sic vsum innouit, ut quæcumq; legio distinctas insigniū notas haberet: quod posteris ita transmissum est, ut eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longoque spatio, & penè vetustatis obliuione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum in terrore potuerit. Dio tradit in Pompeii Magni annulo expressa fuisse tropæa tria, ut ante idem Sylla dictator fieri sibi curarat. Plutarchus verò ait, in eo summi pretii lapillo, qui Pompeii fuit, quiq; post mortem eius, Cæsarem coegit ad lachrymas, Leonis cōspiciuam fuisse imaginem eusem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditis quanquam plerique ludicrum esse censent, ausim tamen dicere, id sapientibus olim hominibus familiare habitum, pro certo constare: quod declarant erudita & literata illa symposia: quo maximè nomine Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos si verè Principes agant, litera

Aquila quis primus pro signo vsum.

Principū quale olim studium.

Ducū bellicorum varia insignia.

Postes olim spolijs ornati.

ratis colloquiis suas epulas condire par est: non ut inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & tesseris, qui cubis, & soliorum lusu non modò totos dies terunt, in quibus luditur quidem, sed interea permultum otij & pecuniarum impenditur, multoque plus temporis insumitur, quàm necesse esset; cum in ea symbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitio ne, non mediocriter vtilitas capiatur, ingenium intendatur, iudicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc missa faciamus.

Quæ enim superioribus antea actis sæculis hic symbolorum vsus magnis quibusdā viris arriserit, exemplis innumerabilibus testatum habemus: Quin id antiquatij & studiosi lōge ante, & hoc nostro sæculo diligenter obseruauerunt in quibusdam priscorū temporum numismatis æreis & argenteis, tū saxis & ædificijs, longa sæculorum caligine, & quasi senio ferè omninò collapsis, ex quibus illorum veterum hominum studium agnoscunt in obseruandis familijs, vel gentis alicuius stemmatis, aut effingendis iis, quæ ipsi suo arbitratu conceperāt, quæq; vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditjs atq; ingeniosis proposita esse cupiebant. Siquidem, ut è multis pauca sub legam, Alexander Magnus Serpentis imagine vsus est, quod se à Ioue Ammone patre sub forma serpentis esse natum credi vellet. Augustus Cæsar magnam sui animi moderationem, alienumq; ab omni temeritate iudicium, id est, maturitatem in rebus gerendis ostensurus, in altera numi aurei parte, quod cudendum ea maximè causa iusserat, Papilionem vna cum fluuii tili Canero cælari voluit; altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imaginem in sigillo seu sphragidio sumpsisse memorant: quo pleriq; coniciunt, eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotijs alioqui perplexis admirabilem solertiam, quod tamen signum commutauit Republ. primum composita, & imagine Alexandri Magni postea fertur vsus, fortasse ut Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planeq; inaudita felicitate consecutus est, non alia delectatus est imagine quàm sua. Mæcenas eques Augusto familiarissimus,

Ranam vsurpauit, fortasse Seriphiam, ut quibusdam placet, ad arcanti fidem, quam vnicè obseruabat ille, designandam. Titus Vespasianus Augustum amulatus, propriam sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quo maturandum esse præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historijs Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentarijs literam Hebraicā TAV, salutis fuisse olim signum, etiam Paganis ipsis habitum, quod parioribus templi Serapidis passim visum fuit. Nullus est ex nostris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni expeditionem aduersus Maxentium, qua maximè signis militaribus signum Dominicæ Crucis tum primum cepit. Et certè Crux meritò pro salutis nota vsurpari cæpta est, quod T, literæ, quod fuit olim absolutio- nis signum, videatur respondere, si picturam & lineas spectes. Vide quæ subiunximus de S. Cruce, Emblem. 150. & 151.

Quid enim, ut externa illa, quæ innumerabilia sunt, transisiam, ut quæ leguntur de Atheniensium Noctua, Persarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni sacro, Thebanorum Sphinge, Osiridis Canes, Cyri Gallo aureo, & alijs etiam pluribus, de quibus fidem scriptores faciunt? Sed nescio quo modo nos magis delectant & afficiunt domestica, ut est naus illa, quam pro stemmate habuerunt Franci veteres; sicuti Sidonius Apollinaris & Panegyristes ille Pacatus testantur: quod idem signum Parisiorum esse adhuc aperte videmus: ut tria illa Repagula rubea seu vites, quibus in publico stemmate Burgundiones vsi sunt; ut Vrsi, quibus Heluetii: ut Leones, quibus Germani quidā duces: ut Ignitium vnà cum filice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo Duce primum instituti sunt? longum enim esset in singulis immorari, & ad ea omnia explicationes adicere. Quid, inquam, nunc memor veterum illorum Gallorum stemmata & insignia, quæ sibi vel ingeniosi sulerunt, aut aliqua nacti sunt occasione, vel tanquam hæreditario iure posterij vsurparunt?

Quia tamen multus essem, imò verò fortasse nimis in ea rerum veterum commemoratione, quas subinde fateri cogimur longa vetustatis obliuione nobis penè deletas & oblitteratas: facilius videtur, mea quidem

Mæcenas

Vespasianus

*Civitas
quarundam
infamia.*

*Numismata
quorundam
Principum.*

*Alexandri
symbo-
lum.
Augusti.*

Symbolū
Caroli V.

Lodoici
XII. Gal-
lia Regis.

Salaman-
dra Fran-
cisci I.

quidem iudicio, in ijs pedem, ut ita loquar, figere, quæ non tam priscorum hominum libris, quàm ipso nostrorum patrum, & quidem huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & solenne imperij Germanici stemma, quod Carolus V. superioribus annis pro imperatorio iure habuit, symbolam etiam peculiare sibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cum symboli anima VLTERRIVS. Lodoicus XII. antequam ad regnum euectus esset, aliqua ratione Histricem, quem Porcum spicem vulgus appellat. Franciscus I. felicitis memoriæ Princeps, tria lilia, quibus alij Reges regio nomine fuerunt vsi ad hæc nostra vsque tempora, & Salamandram aliquam causâ propriam sibi fecit. De Salamandra Francisci I. hoc placet adijcere, quod pauci, aut nulli ex scriptoribus attingerunt vel ex nostris, alioqui curiosis, & eruditis; fortè quia sen sum Principis assequi non potuerint, aut quia noluerint teneros amores, quibus ille delectatus fertur impensius, suis celebrare commentarijs. Accepimus enim à patribus, principem reuera maximè, à quibusdam familiaribus non semel monitum, abstinere ab vsu amorum nimio, opposuisset consultoribus alioqui bonis suam Salamandram, quæ (seu saxum, seu animal sit, non est hoc loco quærere) coniecta in focum crepitantem, dicitur algore suo flammam resingere. Ad altiore tamen sensum traxit Salamandram regiam auctor distichi, quod litteris aureis exscriptum vidimus in regia Calirhoes, id est, ad saltum Fontis aquæ bellæ, his omninò numeris:

Vrsus atrox, aquilæq; leues, & tortilis anguis,

Cesserunt flamma iam Salamandra tue.
Celebratur Francisci victoria de Heluetijs, quorum symbolum vrsus, quod & in numismatis ipsorum videre est: item de Germanico Cæsare, Carolo V. cuius insignie Aquila, ratione Imperij: deque Duce Mediolanensi, cuius gentilitium stemma Serpens, de quo nos speciatim ad Emblemam primum. Henricus II. eius filius, crescentem Luam, vnà cum hemistichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM. Margaritæ Nauarræ Regina, magni Francisci soror, Heroïna verè illustris, Heliotropiū non sine causâ sibi legit. Caro-

Henrici
II.

lus IX. duas colūnas in se complicatas vnà cum, PIETATE ET IUSTITIA, IX. descripto epigrammate: hand dubiè significatum hoc symbolo duplici, principatū omnem Christianum duabus niti quasi columnis firmissimis, pietate seu religione, quæ Deo iungit: & iustitia, quæ societatem tuetur hominum, & concordiam ciuili vinculo firmat, vnaque homines hominibus confociat. Henricus III. Gallico & Polonico regno potitus, symbolo trium coronarum specioso donatus, ex quibus due equa liter iunctæ videntur, tertia verò sublimior ac superior, addito subtus emblemate, MANET VLTIMA COELO. Henricus IIII. rex inuictissimus, & Galliarum bono singulari natus, vel cuius heroiæ virtutes laudationem omnem superat, inter multa schemata, quibus certatim exornatur à viris eruditis, hoc ferè primum euulgatum, ut sceptrum duo colligata, ense intermedio simul adnectantur, ad regni Francisci & Nauarrici ius designandum, addito verbo, DVO PROTEGIT VRSVS. Sed id quidem parum, si tanti, tamque inuicti Principis res gestas cum summa omnium admiratione velimus æstimare, quem Thrasylulo, & Camillo superiorem censere non dubitamus, imo ex nostris, Carolo Magno, & Philippo Augusto vel parem, vel certè nusquam inferiorem cognoscimus: qui tantum nobis profuit, ut merito iure illi salutem, vitam, ornamenta dignitatis omnia, libertatem debeamus. Id nisi sponte confitemur, indigni luce communi sumus. Pacem Princeps bonus armis quæsiit, imò qui nunquam nisi laceratus ad arma profiliit. Et quis in magna etiam armorum licentia eo principe mansuetior? quis parva victoria in supplices ac victos clementior? quis in pactis conuentis, in inducijs, fœderibus, promissis omnibus constantior ac fidior? Communi quodam errore lapsos se fatentur, qui aduersus eum coniurabant, postquam agnouerunt quis, & quantus esset, arma sponte abiecerunt, manusq; dederunt: illi autem vicerunt, qui se victos fassi sunt; ipseque Princeps duplici victor nomine, qui sese vicit in victoria. Catharina Medicea, Regum mater, Iridem seu coelestem arcum, adiecto symboli argumento, *quos quærit deus* γὰρ ἀνὴρ. Annas Mommorancius, militum magister, nudum Ensem, vna cum ver-

Henrici
III.

Henrici
IV.

Eiusdem
laus.

Catharina
Medicea.
Mommorancius.

bo ΑΠΛΑΝΟΣ: quo innuebat, se ab omni fraude alienum, operam fidem ac studium in summo magistratu præstitisse. Marescallus Santandreu nodum Gordium. Pleriq; idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouius ipse. Cardinalis Borbouius, pastoriciæ dignitatis notam, Ensem seu gladium flammæum habuit, quo verbi diuini vim intelligi aiunt. Carolus Lothareus Cardinalis Hederam altæ pyramidi hærentem, vnâ cum verficuli parte altera, T E S T A N T E V I R E B O. Fran-

Borbonij
Cardina-
lis.
Caroli Lo-
thareni.

Francisci
Turno-
nij.
Christo-
phori Ma-
drucci.

Alphon-
si Regis.
Francisci
Sfortia.

Lauren-
tis Medi-
cei.

Prosperi
Colonna.

ciscus Turnonius Cardinalis eieſte Man-
na. Christophorus Madruccius Cardi-
nalis Tridentinus, Phœnicem seigni com-
burentem, vnâ cum sententia, P E R I T
V T V I V A T: Ferrariensis deniq; Cardi-
nalis Hesperidum mala ab insomni non
custodita dracone, quo virtutes significari
constat. Alphonſus Aragonum rex libro
aperto, ad libertatem designandam, vti ma-
luit. Franciscus Sfortia cum Ducatum
Mediolanensem obtineret, Canis sibi sym-
bolum pingi fingiq; curauit, vnâ cum epi-
grammate, N E M O Q V I E T V M I M-
P V N E I A C E S S E T. Duo inter cætera
Principum Italarum symbola, eruditis
hominibus placuerunt, nempe vnum Lau-
rentis illius Medicei, & alterum Prosperi
Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit
colore triplici distinctas, albo, viridi, ru-
beo, vnâ cum S E M P E R, adiecto voca-
bulo, quod eruditi homines ad virtutem
triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retu-
lerunt: Hic verò Columna, quo tempore
Rauennati Reipub. præfectus, urbem ob-
sessam defendebat, duplicem ramum com-
plicatum pro symbolo circumtulit, alte-
rum è Cupresso, e Palma verò alterum,
vnâ cum sententia adiecta ab eo eloquenti
homine Antonio à Casanova, E R I T
A L T E R A M E R C E S. Illum quidem
ramum, mortis; victoriæ hunc esse notam
volebat: vt significaret in ea expeditione si-
bi certissimum esse mori, vel vincere. Qui-
bus profectò notis & signis illustribus ma-
gni illi heroes ac Principes excellentem a-
liquam suorum animorum cogitationem,
non obscure ostendi voluerunt.

De qua quidem Philologiæ parte, ne-
cogar singula percurrere, cum quosdam
viros excellenti doctrina, & antiquitatis
vel maximè studiosos aliquando disputa-
re audiebam, memini vtrò citroq; habi-

tos ea de re sermones eruditos, ex quibus
tamen ad extremum, vt vno dicam verbo,
nihil ferè præter coniectanea mihi com-
parari. Nam vt prisca illa & externa præ-
teream, quidam auctores sunt non omnino
mali, à quibus accepimus, priorum Gallie
Regum, qui à Pharamundo profecti sunt,
insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas:
nonnulli tres Coronas malunt: alij Leo-
nem qui Aquilam ad caudam habeat. In
quo illi boni scriptores temerè interdum
& sine iudicio caligant; quippè qui quod
Regum quorundam peculiare symbolum
fuerit, ad alios etiam tanquam commune
omnium referant. Videri autem certius
potest, tribus Lilijs primum Clodoneum
fuisse vsus, cum primum suadente Clotil-
de vxore lectissima, religioni Christianæ
nomen dedit: quod liliorum trium stem-
ma posterì etiam Reges ad nostra vsque
tempora retinuerunt. Polydorus Virgilius
in Anglica historia, quo loco vitam Guliel-
mi Nothi persequitur, auctor est, Reges
Anglos ad eam vsque regis illius ætatem
certas insignium notas minimè habuisse,
sed pro regum varia successione, etiam si-
gua illa fuisse varia. In quibus omnibus
primò excogitandis, effingendis, exornan-
dis, aliqua ratione pingendis vel sculpen-
dis, non video quid veri certiq; statui cer-
to possit; nisi dicamus pro animorum &
opinionum varietate miram semper pene-
que incredibilem symbolorum eiusmodi
varietatem extitisse. Eſset quidem imperi-
ti hominis, parumq; in rerum veterum hi-
storia exercitati, qui auderet affirmare nul-
lam subesse sententiam in ea ingeniosa in-
uentione stemmatum, schematum, insi-
gnium & symbolorum: quæ veteres ipsi
non tam studiosè affectassent, nisi suæ do-
ctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, sua-
rumque cogitationum aliquam non mini-
mam partem alijs notam esse voluissent.

Regum
Gallie az
tiqua in-
signia.

Regum
Anglia
stemata.

Symbolorum tria genera.

C A T E R V M ne hoc quidem præ-
termisum velim Symbola & Emblemata,
de quibus hoc agitur libro, multiplicia ef-
ſe & varia: quorum tamen rationem mul-
tiplicem ad quosdam, quasi cancellos reuo-
care possumus. Quædam enim historica
sunt, alia physica, alia ethica, & certè alle-
gorica, quibus aliquid petitur à fabulis
aut.

Symbola
triplicia.

*Histori-
ca.*

aut rerum natura, ingeniosè ad mores vt plurimum traducitur. Historica sunt ea, quæ ducuntur ex historijs, vt Leana statua ærea in Acropoli Atheniensi posita, de qua 13. Emblemate. Triumphus M. Antonij triumviri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem. Hunni Scythici descriptio, Emblem. 37. & c. Physica verò, vt Bacchi & Palladis simulachris eadem ara erectis, Emblem. 23. de Ciconiæ d'ντιπελαργία. Emblem. 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci posse faciliè videntur, quia ex ijs omnibus, quamquam non semper ita perspicuè, moralis sententia eliciatur.

Physica.

Ethica.

Differre inter se schemata, imagines, seu insignia, & symbola.

Quod cum fortasse pluribus ostendo, nolo mihi quispiam succenseat, vt qui nullum planè discrimen constituam inter schemata illa seu insignia, vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum, vel publica nationum aut ciuitatum symbola. Scio equidem, vt primò de schematis, id faciliè vel tacente me intelligi ab ijs, qui omninò non sunt obtusi: nullum stemma esse puto, quod symbolo & nota non constet, sed tamen non omnia symbola stemmata esse possunt: Alterum enim, nempe symbololum, latius: strictius verò & specialius alterum accipi compertissimum est.

Omne stemma symbolo constat, non vice versa.

Imaginū ratio.

Imagines veterum quales.

Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundem fortasse finem olim Romani sumpsisse videantur imagines, vt posterius & hodie Nobiles sua illa stemmata. Ij certè nobiles erant, qui sui generis imagines poterant ostendere, teste M. Tullio: quæ causa fuit, vt sæpè imagines pro nobilitate usurpari familiare sit auctoribus. Eas Romæ patritij in primis sibi tribuerunt, & qui soli maiores magistratus, nempe Aedilitatem maiorem, Præturam, Censuram, Consulatū obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit, Plinius 35. vt etiam M. Tullius permulcis locis, & nos infra Emblem. 137. & 184. Erant enim simulacra quædam oris similitudinem artificiosè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas in insigniore domus parte positas armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus festis exornabant apertis armarijs: cū-

que aliquis è propinquis aut affinis mortuus elatus esset, in funere circumferebantur, addito, vt magnitudine quam simillimi apparent, reliquo corporis trunco. Eas demum cereas fuisse me locus admonet Plinianus, quem citavi proximè: vt inde appareat maiorum imagines posteris etiam temporibus nominatas, sed non ita tamen usurpatas. Nam insignia Nobilium imagines habent illas quidem, sed non humani vultus, vt fuere olim Romanorum. Pro quibus certè imaginibus posteriora sæcula cœperunt habere sua illa, quæ vulgò Arma vocantur, id est insignia gentilitia: quæ vt ad honorem & gloriam veteribus usurpata sunt, sic certè, vti credibile est, fuere postea virtutis præmia, & rerum præclarè gestarum aperta testimonia.

His substituta arma gentilitia.

Qua spectentur in symbolo.

Ad extremum itaque quid ad faciendū symbola in primis obseruandum sit, adiciam, vt tandem (eorum gratia maxime, qui hanc liberalem & ingeniosam cognitionem colunt) formulam quandam apponam symbolorum faciendorum, expeditam illam quidem & facilem, iuxta Iouii doctrinam, qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitauit, sed & artem quandam apertam & compendiariam admodum inchoauit potius quam perfecit.

Symbolorum id proprium & peculiare est, vt gyris quibusdam & mæandris, nempe obscuris sententiarum inuolucris obtineantur. Si enim tam aperta & popularis esset inuentio, nihil doctrinæ aut gratiæ in ijs esse videretur: quod symbolis Aegypcijs, Chaldaeorum, Pythagæorum, Græcorum, & aliorum autè quadam ex parte demonstratum est.

Deinde, in eo vel maximè sita est Symbolorum ratio, vt cum grauitate breuitatèq; quadam plurimum sententiæ contineant: quod obseruandum notat auctor grauis & acutus Demetrius Phalereus.

Sit breue & graue.

Id præterea obseruatur vt plurimum, vt symbolum habeat aliquam cum adagio seu paremia similitudinem. Et quidem sæpenumero fit, vt symbolorum & adagiorum eadem natura esse appareat, quamquam inter se ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obseruauit

Sit simile adagio.

in

in quibusdam : & præter eum Apuleius , qui etiam exemplum apponit , ut cum olim diceretur , *Ex quocunque ligno Mercurium non fieri* , significabant omnia & quævis ingenia minimè ad doctrinam capessendam idonea , neque cuiusque animum ita esse à natura informatum , ut ingenii cultum tam commodè capere possit .

Quæ tamen fortasse magis attinent ad ea symbola , quæ oratione viusq ; voce vsurpantur , non ea quæ *παράσημα* & *ἀόρατα σύμβολα* nominantur . Certè inter utraque magna potest intercedere similitudo , ut nusquam esse non possit inter res & verba non minima cognatio : aut si magis placeat , ut ænigmata , sic symbola sunt alia in verbis , in sententiis alia : quædam etiam in utroq ; imò interdum literis atq ; syllabis . Quod pluribus illustrarem , si putarem id studiosos aliquo tandem modo remorari .

Ars quædam inveniendorum & excogitandorum symbolorum .

Ei itaque , qui symbolum aliquod vel schema commodè volet effingere , spectanda hæc primum proponuntur , ut iusta sit animi & corporis analogia (per animum , sententiam vno , altero , vel certè paucis comprehensam verbis intelligo : nomine corporis , symbolum ipsum designari placeat .) Deinde , ne ita tenebrosum sit & obsecrum , ut Delio natatore opus habeat . Tertio , ut faciliè conspici & dijudicari possit , si fortè aliquid interiectum habeat : ut interdum sunt sidera , stellæ , Luna , Sol , ignis , vnda , nubes , silux , rupes , spelunca , & alia innumerabilia . Quarto , ne qua humana forma , nisi admodum rarè , depingatur . Postremò , adhibeatur interdum anima illa symboli lingua quadam nobili minimeq ; vulgari , ut id *παράσημον ἐν ἀγαλλμα* , ingeniosaque inuentio , quæ cogitationem requirat , & eam quidem eruditam , multò plus dignitatis habeat & gravitatis . Id autem fieri ab eruditis , vel iis , qui à liberali & polita literarum cognitione auertunt animum non habeant . Græcè aut Latine commodè solet : aut denique , si magis placeat extera quadam lingua , idque sententia breui , arguta , graui , vel adagio , aut etiam hemistichio , integro versu nonnumquam , qui vel recens natus , vel aliunde peius sit , dummodo argutiarum aliquid

& salis contineat .

De symbolis , schematis , & stemmatum ratione iam satis : nunc tandem de Emblemate quædam commentemur .

Quædam de symbolis exempla Typographorum .

NON tamen mihi tempero , quin animi causa , quorundam rei Typographicæ peritorum hominum huc adiciam eiconas , quibus ingeniosè uti soleant in suorum librorum frontispiciis , quibus se vel ingenio , vel arte , meliorum litterarum adiumento necessaria commendent . Vnus in primis habitus literis primùm renascentibus , qui purè , nitideque typographicam illustravit ,

ALDVS MANVTIVS Romanus , qui pro nota singulari ac propria sibi sumpsit Delphinum anchoræ alligatum , forte ad laudem maturitatis , quæ medias partes teneat inter nimiam ac præcipitem celeritatem , & tarditatem ; de quos ad Emblemata 20. cuius epigraphæ , *Maturandum . & non nihil Emblem.* 144. Excidit mihi memoria typographi ex solo Italico , qui etiam ante Aldi ætatem Sirenem habuit , quæ vsus in suorum fronte voluminum , ad eloquentiæ (nisi me coniectura fallit ,) simulacrum ostentandum . Alioqui me non fugit Sirenum nomen ad alios flecti sensus , de quibus nos etiam suo loco . SEBASTIANVS GRYPHVS Lugduni eam artem perugili studio illustriorem fecit , suamque sollertiam nobili symbolo patefecit , captato sui nominis erymo , vel allusione potius . In tabellæ planicie Gryphis effigies , qui vnguibus pedis dextri saxum quadratum attollat : subitus orbis , seu figura spherica , ad cuius partem utramque totidem alæ , seu plumæ adfixæ : addito noemate , VIRTUTE DVCE , COMITE FORTVNA . Quæ verba duo vim schematis ingeniosi concipiunt .

Apud Germanos , Basileæ , Frobenius , artis eiusdem apud suos Roscius , stemma libris editis affixit erectū baculum duabus arreptum manibus , in cuius apice , auicula , & ex parte utraq ; duo serpentes cōplicati , sed nullo addito vocali symbolo . Credibile est virū sollertem his notis bene dicendi artē , quæ baculo innuitur , quasi sepius ac colligari sapiētia , quæ apud veteres serpentis nomine signaretur , significasse . Ioan-

Opa-

*Symbolæ
Aldi Manutij .*

Sebastiani Gryphi .

Frobenij .

Quinque
maximè
spectanda
in symbolis
inveniendis .

1.

2.

3.

4.

5.

*Ioannis
Oporini.*

Oporinus, eruditus sanè vir, nedum typographus, Delphino insidentem Ariona lyrae fides digitis attestantem sibi legit; fortè indicans litteratorum virorum salutem in medijs ac tempestuosis vitæ huius fluctibus tutam ac securam: aut etiam eruditos homines à suis nonnunquam male haberi, ab extraneis excipi humanius. Nimis multus essem, si singularum urbium Germanicarum velim collustrare officinas: alioqui fateor ingenuè plures esse vel Coloniae Agrippinæ, vel Francofurti, vel Spire, alijsq; celebribus Germaniæ ciuitatibus, quarum typographi eruditis suis symbolis non minus sese orbi Christiano commendarunt.

*Roberti
Stephani.*

Sed ad Gallos venio, qui sese ijs superioribus æquarunt, vel certè nusquam inferiores habiti sunt. Inter eos nemo mihi occurrit illustrior, vel suo æuo peritior, aut diligentior Roberto Stephano, qui pro familiaris schemate arborem habuit in ramos porrectam, addita figura speculantis hominis, verbo ascripto D. Apostoli, **N O L I A L T V M S A P E R E**: qua nota visus est arguere nimis curiosam de rebus obscuris ac diuinis inuestigationem, & doctrinæ cui cumq; apponendum modum. Simonis Colinæ, positi hominis, laudata nostris & exteris industria, qui ut litteras, earumq; gloriam ne quidem tempore intermorituram suo agalimate representaret, Saturnum salce merentem omnia depinxit, addito versiculo ut symboli anima, **V I R T V S S O L A A C I E M R E T V N D I T I S T A M**.

*Andrea
VVeche-
lij.*

Non prætereo Andreae VVecheleij equum Pegasum, de quo in fabulis, quod signum immortalis nominis per doctrinam comparandi. Elegas & bene subactum ingenium, iudicium pat, mores inculpati Federici Morelli, cuius infigne, Fous, perennes fluuios doctrinæ omnis ingenue ac liberalis significat. Qui vir cum in viuus esset, bona fide præstitit quod artis fuit, & reliquit liberos, qui eandem palmam extendunt in dies vberius, nec vnquam Fontem illum sinunt arefcere. Sebastianum Ninellium, probum & honestum virum, suæ iamdudum Ciconiæ delectarunt, notum signum **ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΛΑΨΥΙΑΣ**. Et Iacobum Puteanum, sua Samaritana puteo proxima, non ad alium quæ sita finem, quam vt alluderet ad sui cognominis aliquam rationem. Nicolao Chenello, seu Querculo placuit Quercus, & te-

*Sebastia-
ni Ninel-
lij.*

*Iacobi
Puteani.*

*Nicolai
Chenelli.*

lorum seu arundinum fasciculus vna colligatus, & arbori appensus, affixo epigrammateio, **V I S N A S C I A V I N C I**. Quod ex Scylluri peticum monito ad filios, cum morti proximus concordiam suaderet. Christophori Plantini, cuius memoriam sanctè colo, signum familiare ac proprium, circinus, cum erudita Gnoma, **LABORE ET CONSTANTIA**. Circulus in se circumactus laborem indefessum: idem in puncto hærens, constans animi propositum notat. Id sanè Plantino sphragidion conueniens, quo homine nullus laboris patientior, nullus in vitæ omni proposito tenacior fuit, præter eam morum facilitatem, qua sese omni hominum sortiprobauit. Aegidius Beysius, Plantini gener, vir certè bonus, idemque industrius, conatus soceri studia æmulari, laboriosè & constanter sese gessit, & præpropera morte desiderium sui reliquit. Is, cū ante annos penè sedecim symbolum sibi peculiarare ac proprium quæreretur, me percontatus, rogauit aliquid reperirem, quod alijs ita commune non foret: ego illi sertum albi lilij lubens exhibui, addito boni Poetæ hemistichio, **CASTA PLACENT SVPERIS**. Symbolum moribus hominis accommodum, quem notam ab omnibus illecebris turpium voluptatum in primis abhorre. Nec verò possum transilire Ioannis Richerij Arborem virefcētem, cum sententiosa nota, **ὉΛΒΙΟΣ ΑΥΤΑΡΧΗΣ**, quæ tamē parum admodum responderet arbori ei virenti, si bene corpus symboli cum anima æstimemus. Grauius sanè & melius, meo quidem iudicio, Stephanus Tassetus, Richerij socer, autē vsurparat arborem viroris plenam, addito verbo ex Dauide, **FOLIVM NON DEFLEVET**. Hoc est: metuēti Deum nihil defuturum. Quæ omnia quasi per satyram conijcio, non singula persequi cogito, quæ vt adgregare difficillimum esset, sic non perinde frugiferū. Alioqui memini me, cum quidem plus otio abundarem, vel antequam me publici muneris ratio totum occupasset, selegisse librum symbolorum, quæ vulgus nostratum *denises* nuncupat, nō tam genio meo, quā voluntati aliorum seruies. Scorsum etiā, dum studijs grauioribus quæro mihi solatium, non pauca scriptis emblematata, in quibus cecini mihi hæctenus ac Musis, de quæ ijs edendis nō sū magnopere sollicitus.

*Christo-
phori Plan-
tini.*

*Aegydij
Beysi.*

*Ioannu
Richerij.*

*Stephani
Tasseti.*

De Ænigmatæ & Anagrammatismo.

Et is sanè locus me admovet, ijs faciam satis, qui pridem mihi aurem vellicarunt, ad hanc disputationis institutæ de Symbolis perficiendam rationem, de affinis Symbolorum Ænigmatibus, atq; Anagrammatismis, seu onomastrophia, quidpiam adjicerem. Verum de gryphis, seu ænigmatibus, non est necesse hic committere aliquid; & id nodi genus faciliè permitto ijs, quibus plus otii suppetat, & ingenijs, ut qui in rebus obscuris enodandis operam cum fruge aliqua locare possint. Quoniam enim emblemata longè multa videri ænigmatibus possint, eo quòd doctrinæ reconditoris aliquid in se contineant: absunt tamen non parum ab ænigmatibus, & sicuti res à verbis differunt. Alioqui de ænigmatibus omni natura disputationem adornare, hominis est vel egregiè solertis, vel non parum antiquarii, qui ve non aliunde occupatus possit ingenii aciem in aspectum lucemq; proferre. Tantumdem penè dixerim de transmutatis nominibus, in quibus bona pars studiosorum hominum nimis operosè occupatur: & docti, indoctiq; his capiuntur aurium atq; oculorum illicitis, ut quamquam falli se interdum sentiant, ludicro tamen, & ferè inani errore delectantur. Tamen in anagrammatismis non pauci sudant nitendo; alii post longam, certeq; fastidiosam *ὀκνησίαν*, seu *περὶ πρῶτον*, quam strenuam inertiam Flaccus ait, nihil tamen proficiunt. Quid enim de ijs, qui nescio quid doctrinæ reconditæ in eiusmodi putant esse litterarum metathesi? Equidem non prorsus probo vel improbo ingeniosam istam litterarum mitionem, dum quid *πρῶτον* in se habeat: sed non ex eo mihi depreciam palmatium, quia fieri possit, ut eiusdem nominis & cognominis elementa flecti in contrarios sensus omnino possint: cuius rei exempla non pauca in plerisque virorum principum nominibus, nedum aliorum, in quibus variè contorquendis nascuntur quidam & nimis otiosi luxuriant. Et hæc sæculi nostri scabies, vel opinio assentatrix, ut delicatus quisq; ac nitidus suas laudes magis putet esse proprias ac peculiare, ex suo questas anagrammate, quasi qui è suo fundo fruges esse meliores arbitretur.

— trahit sua quemq; voluptas.
Nec fastidio aliorum stomachum, meo dif-

fusus ingenio: sed vereor ne nimia illa cura anagrammatum, nihil ferè aliud habeat quam affectationem, & studium vanitatis. Hic desisto, & ad alia, quæ magis instant, propero.

DE EMBLEMATE.

PLERIQUE sunt non satis acuti, qui Emblemata cum Symbolo, cum Ænigmatibus, cum Sententiis, cum Adagio temerè & imperitè confundant. Fatemur Emblematis quidem vim in Symbolo sitam esse: sed differunt, inquam, ut Homo & Animal: alterum enim hic maximè generalius accipi, specialius verò alterum, norunt omnes, qui aliquid iudicii habeant.

Emblema ænigma non est, quanquam interdum cum ænigmatibus aliquam similitudinem habeat: Ratio enim quædam est apertior in Emblemate, propter notas, quæ apertæ & perspicuæ sunt: Ænigma verò in verbis ambiguum est & obscurum, ut etiam viros alioqui solertes & ingeniosos interdum longa mora teneat. At Symbolorum & Emblematum (de quibus maximè hic agimus) ratio debet esse clarior & apertior: ut quemadmodum ab ijs imperiti arcentur, sic docti homines aliquid habeant, in quo ingenium exerceant.

Neq; Emblema est *γνώμη* seu sententia, quanquam sæpe Emblemata sententias in se contineant: nisi fortasse qua ratione Emblema sumitur *μετὰ ὀνόμαζον*, pro epigrammate seu explicatione Emblematis. *γνώμη* enim verbis exprimitur: & nisi fallor, aliter *γνώμη* esse minime potest, nisi pro eo usurpetur, quod *ἐν δυνάμει* diceremus. Emblema enim sæpenumero est *ἀπόρον*: nec semper necesse est in Emblemate esse adiectum epigramma. Deniq; ut vno verbo, Sententia & Emblema videntur mihi differre ut verba & res, seu signa quædam rerum, & res signatæ.

Deniq; non est Adagium vel pæremia: quia Emblema est aliquid ingeniosè ab ingeniosis excogitatum, ut ita dicam: adagium verò sermo est in ore omnium versans. In quo advertendum, an ii acutè viderint, & non potiùs aberrarint, qui quascunque sententias, adagia, similia, apophthegmata, historias ad Emblemata posse reuocari censuerunt, quasi ex re quavis Emblema cudi & confici deberet.

Super-

Emble-
mata &
Ænig-
ma
ta diffe-
rent.

Anagrá-
matif-
mus arti-
ficium ad
ostentatio-
nem.

Emble-
mata &
Ænig-
ma
ta diffe-
rentia.

Emble-
mata &
sententia
differen-
tia.

Adagi-
& Emble-
mata di-
scrimen.

Superest itaq; Emblematis nomen explicemus, si prius Alciati verba ex Commentario in tit. De rer. & verbor. signific. apposuerimus. Verba significant, inquit, res significantur: tametsi & res quandoq; significant, ut Hieroglyphica apud Orum & Charemonem, cuius argumenti & nos carmine libellum composuimus, cui titulus est EMBLEMATA. Hæc ille.

EMBLEMA quid, unde dicatur; & quomodo id nomen propriè, quomodo figuratè accipitur.

Emblema quid.

DICITUR Emblemata, quicquid interferitur ornatus causa, non modò parietibus & pavimentis, sed & rebus aliis permulctis, ut vasis, pateris, vestibus: cuiusmodi sunt clauiculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, uniones & geminæ, cæteraq; generis eiusdem. *ζωτόν* vel *δαίδαλμα* dicitur Eustathio, nempe ornamentum exemplæ, quod innoxie demi potest vasis aureis vel argenteis, idemq; reponi. Id enim nominis deductum esse constat *παρά τῃ ἐμβάλλεσθαι*, aut *ἐμβάλλεισθαι*, quod est inferere, interponere, vel iniicere. Antiquitus enim lapillis quibusdam quadratis & minutè sectis politisque, in quibus eicones quædam intertextæ essent, ædes magnatum & Principum regiae ut plurimum ornabantur, ut colligere est ex Pausania, Plutarcho, Apuleio, Philostrato, & aliis plerisque; cuius etiam rei usum aliquem videmus in quibusdam templis, tum ædibus publicis & priuatis, ut nostra hæc ætas antiquitatis æmula pridem esse cœpit. Itaq; *μεταφορικῶς* hic Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia scitè adiuuenta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerumq; pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata. Emblematis referta dici figuratè potest. Notum enim illud M. Tullii ex Lucilio:

Quàm lepidè lexus composita ut tessera omnes

Arte, pavimento atq; emblemate vermiculato.

Verba sunt Lucillii Poetæ Comici, apud quem Scauola exagitabat Albutium, qui nimius esset in ornatu & structura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odiosum. Non possum subticere à M. Tullio Verrem reprehendi acerrimè, quod emblematum vim, quæ esset in Siculorum vasis, abstulisset: quodq; Suetonius ait, Tiberium elegantie verborum studiosiorem, emblematis vocem aspernatum in quodam patrum decreto: commutandum enim verbum censuisse, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Emblema, ut accipitur à M. Tullio, & Vlpiano I. C. ornamentū exemplæ, quod pro hominum placito vasis argenteis, vel autem citra incommodum demi, rursusq; reponi potest: cuiusmodi sigilla, aut rerū, vel flosculorum, colorum ve simulacra fabricata. Nempe *ἐμβλημα*, *ζωτόν*, *δαίδαλμα* *attaché pour orner les vaisseaux d'or ou d'argent*, vti rectè doctus Hadrian. Iunius, *χρυσέειδα*, Martialis, vasa ex auro illigata, quæ crustas habent, aut torques ex auro nexiles, ut apud Baifum. Turnebus noster gemmata vasa, quæ confertas auro gemmas, hoc est, *λιθίνους χρυσείους* teneant, exponit *χρυσείδα*.

Cæterum pleriq; vel suspicari, vel obliiscere poterunt, hic ab Alciato Emblemata improprie dici, cum ea carmina videantur potius expositiones esse & explicationes Emblematum, id est, eorum symbolorum vel simulacrorum, quæ ab antiquis petita hic magna parte representat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando subiectorum habere rationem metonymicā, & sententiam vel epigramma dici posse, quod Emblemata in se complectatur.

ALCIATI EMBLEMATA LAUDATIO,

Vice præfationis ad Emblematum explanationem

Habita Lutetiæ in regia Burgundionum schola, ix. Kal. Maias, 1576.

ESI, AUDITORES optimi, non est meæ consuetudinis, quo tempore ad aliquem egregium scriptorem explicandum aggredior, initio meæ professionis tam anxie rationem reddere, cur hunc potius quam illum sumam in manus; propterea quod studiosis omnibus meam industriam & consilium in officio meo persoluendo, reque litteraria inuanda

probari iri confidam: tamen in hoc audire certe nobili & acuto, sed recenti nimis fortasse, ut mihi obijcitur, causa proponenda est, cur hunc enarrandum publice, meisque commentariis illustrandum instituerim, ne quid à me temere & inconsulto factum esse videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi, neque alieni à literarum meliorum usu & dignitate, qui dicant me non facere satis constanter, qui nescio quo animo intermissis antiquis auctoribus, & ijs, à quibus solida puraque doctrina petitur, mutato priore consilio, ad recentiorems istum diuertam: ac si prisca illi sapientes, & iam longa seculorum diuturnitate probati mihi non satis arriderent. Ego, Auditores, de me nihil possum excellens aut magnificum polliceri: sed ausim tamen dicere, me non ita esse plumbeum, ut pulcrum & utilem veterum hominum doctrinam tam parui faciam, qui nullis unquam laboribus & vigilijs peperci, ut ex eorum quasi pomæijs & fertilibus agris, studiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamen ab ineunte ætate cognitionem rerum & antiquitatis (nedum verborum flosculos, in quibus alij permulti ætatem exigunt) mihi primum comparandam esse duxi, opera pretium me facturum putavi, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo expatiarer: nulloque auctore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiam quandam verberum rerum, quæ cognitione dignissima sunt, mihi compararem, & è meliorum maximèque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio consciendo nunquam in animum induxi meum, ut veteres potius quam vetera consisterer, atque ita quorundam religioni me addicerem, ut nullo iudicio in cuiusdam magistri verba inirarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omnino deuorandos esse iudicavi: & ex ijs ea sublegenda vidi, quæ ad studiorum liberiores progressus facerent: non modò ut qui lacunas ædium complent, quibus vnum studium, si, ut ea, quæ sunt huiusmodi obturent; sed ut locupletes lauti que homines, qui iam habeant quod est satis & quibus vna ipsa sarere tam facile non potest, abundant etiam innumerabili, eaque varia rerum copia,

quippe

quippe qui ex magno aceruo quidpiam sumere putent esse multò iucundius. Quod càm dicere apud vos instituo, scio certè quàm facilius sit ea de re initium præfandi reperire, quàm exitū: tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus, quæ ad institutū hoc nostrum studiū non pertineant, longū & odiosum progmiū texere, meam omnē orationem in duo capita conferā: quorū primo, de Alciato quæ dicenda hoc tēpore arbitror: altero verò de meo ipsius studio atq; cōsilio pauca sum dicturus; quæ so diligenter attēdit.

STATIM ubi primū ex pueris excessit Andreas Alciatus, atq; eas disciplinas cæpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informari, ad ius civile animum applicavit, primū quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisq; hominibus affluenti) naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenij gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempe studia omnia, quibus ingenij cultus capitur, mirificè tum colebantur. Itaq; cum Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcumq; se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, ut famam ingenij expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus admiratioq; superaret. Quapropter hunc magna laude & summa omnium oblectatione apud se doctorem habuere Bononienses, Ferrarienses, Ticinij, eumq; amplissimis præmijs donauerunt: & omnes quotquot in Europa de ingenijs aliquid indicare poterant, cognitione atq; hospitio dignum existimarunt. Hac tanta nominis celebritate cū esset etiam exteris notus, patriam primū sibi charissimam armis & factionibus oppressam ad tempus deserere cogitavit, & Auenione moras trahere maluit: quo loco profitendi munus sibi demandatum, stipendio sexcentorum ornatus, magna sua laude sustinuit. Deinde à Biturigum magistratibus accitus, ipso etiam Rege Christianissimo procurante, secundo quàm eo venerat anno, duplicatum habuit honorarium, & mille ducentis est donatus. Fuit illis temporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus amplissimo, multisq; legationibus in primis illustri ac nobilitate cultus tum à Budeo, tum ab Erasmo, quorum alterum rarissimum Franciæ lumen non iniuria possumus appellare; alterum, litteratorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo, Cardinale doctrinæ laude commendatissimo: cultus deniq; ab omnibus ijs, qui virtutem & litterarum gloriam adamabant; quos omnes, quamdiu vixit, denictos sibi consuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à suo tandem Principe reuocatus (serè sit enim, ut ipsa virtus in proprio & natali solo non nisi serò admodum cognita, ad extremum excipiat, excepta resiciatur, resecta præmijs exornetur) à suo, inquam, Principe in patriam reuocatus, post ancipites variosque casus & labores nomine publico, exantlatos, in ordinem Senatorum honorificè cooptatus est; quam accessionem, ut ipse affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præstantis ingenij & eruditionis famam per multum auxit libris editis, quibus & suæ ætatis hominibus & posteris consulere sibi proposuerat. Et quidem intelligebat eos, qui verè docti essent, non solam cum viui sunt ac præsentis, studiosos discendi erudire atq; docere, sed hoc idem etiam post mortem monumentis litterarum assequi. In quo suam fidem & studium tam mirificè probauit, ut nullus hodie sit eleganti & polita cognitione citharæ, quin huius ingenium suspiciat. Neq; profectò hac parte video, quàm sit æquum opinio-

opinionem sequi vel *M. Antonij Oratoris*, aut *C. Lucilij*, tamen si doctus & urbanus à *M. Tullio* nominetur: Alter enim cur suas orationes edi nollet, probabilem rationem reddere solitus, id à se ita fieri dicebat, ut si fortasse quedam minimè alijs placeant, insistari posset: alter verò, quæ scriberet, neq; à doctis, neq; ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis nostrum artificij huic tam laborioso succensere ausit? quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis incunda, & indoctis profutura sunt? Neq; enim existimandum nobis est, veriora illa & simpliciora censenda, quæ viua voce dicuntur, quæq; simulari, fingique possunt, quàm quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examen proponuntur. Et hæc quidem, Auditores humanissimi, necessariò primum dicenda videbantur, ne quis fortè putaret, me illoris, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lepidum, tamq; tersum & egregiè doctum, eumq; studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilij mei rationem primum redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satisne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis ijs auctoribus, qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potius, & ad eum explanandum aggrediar, cum alios penè innumerabiles, eosq; maxime, quos posteritas communi consensu approbavit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, Auditores, non sum is, qui veteres, uti iam dixi, potius quàm vetera eaq; præclara vnquam probarim: ac si antiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione citius, quàm dignitate & usu æstimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum etatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandum, magniq; ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidia & cæca opinio, ut noua penè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent: quod idem suo seculo non temerè videtur ille conqueſtus:

Esse quid hoc dicam [inquit] vniis quòd fama negatur,

Et sua quòd rarus secula lector amat?

Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,

Præferat antiquos semper ut illa nouis.

Quæ quamquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, ut nunquam iniquis imperitorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium, vel Pacunium Virgilio? quis Lucano Andronicum Liuium? quis *M. Tullij* orationibus omni dicendi lepore ac còpia tinctis, forenses ac horridas actiones *M. Catonis* senioris anteponat? Equidem scio quàm non facili se nouitas apud quosdam insinuet, ut honorificum aliquem locum obtineat: adeò

— nos nostraq; liuidus odit.

— & nisi quæ terris semora, suisq;

Temporibus defuncta videt, fastidit & odit:

non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neq; quòd eo modo literarum dignitatem augeri velit; sed quia non nisi agere patiatur se ultimo haberi loco, si res in certamen veniat: & industriam excitare se nibilo plus posse speret. At id quàm ab equo & bono, quàm à recta ratione alienum?

Nam si tam Græcis nouitas inuisa fuisset,
Quàm nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret, terereturq; viritum publicus vltus?

Quàm multi multa possint obijcere, vltro mihi in mentem venit: ex ijs enim morosi quidam & tetrici castigatores, quæcumq; se vetustate commendant, ea penè sola & in primis omni honore habenda putant: nouis auctoritatem omnem fidemq; detrahunt. In quo ut sibi mirè placent, ita Plautinam cautionem in pergulis, in conuiujs, in balneis, peneq; dixerim medio ipso foro personant:

Qui vtuntur (inquiunt illi) vino vetere, sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas:

Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,

Aequum placere est antiquas fabulas.

Nam nunc nouæ quæ prodeunt comediæ,

Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Agnosco, inquam, ego Comici verba, teneo mentem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquam persuaferint, id in omne scripti genus esse torquendum, quod de solis fabulis Poeta ille perspicue & aperte pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicijs ut non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorum principem Pindarum, quaeso, audiant: ἀνέειπε παλαιὸν μέν οἶνον, ἀνδρα δ' ὕμνων νεώτερον. Vinum vetus laudandum esse vult, at etiam recentiorum flores hymnorum suam quoq; laudem mereri grauius ac verè testatur. Ita quidem doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, ut ita dicam, recentium quorundam hominum scriptiones, & quasi tenellas nouasq; Musarum corollas labore ac studio concinnatas non aliquo putabit honore dignas, non etiam debita sua laude ornandas existimabit? Vultis itaq; vno verbo dicam quod sentio, Auditores, non possum facilius quàm Plinij Iunioris arguta sanè & opportuna sententia: Sum ex ijs, qui mirer antiquos, inquit ille; non tamen ita ut ingenia nostrorum temporum despiciam: neq; enim in gignendis optimis lassa est & quasi effeta natura. Sit ergo recens Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam esse constet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatam prudentiam Iuris, quid eloquentiam, qua alijs præsilit, in medium adducam? Sic enim iam olim non temerè didicimus hanc pulcherrimam Iuris dicundi facultatem reuera πολυμάδιαν esse, & multiplicem atq; vberem rerum optimarum penèq; innumerabilium cognitionem, veram profectò & in actione positam, non vmbrailem quandam & in puluere latentem decertationem, sed in omnium oculis ac luce positam sapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, deq; literarijs monumentis ab eo editis, quæ omnia non augeri verbis, nedum illustrari posse certò scio? Quanquam enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit, facillimum esse laudare Solem, cum ubique præsito & semper esse possint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cum difficile non sit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum est, ne quis obijciat illud olim à Phaurorino nobili philosopho vsurpatum, Vituperari satius esse, quàm remissè laudari. Adde, quod si mihi aliquando statuendum esset, ut Alciatum quadam insigni meritaq; laudatione exornarem, putarem equidem

equidem non alio eloquendi genere mihi opus esse, quam eo, quo celebritatem nominis Alciatus est consecutus: ut qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra sibi opus esse censebat. Quamobrem si certò teneam, nunquam, aut raro admodum, parem gloriam esse in dicente vel scribente, atq; in eo, cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non possum quin pro ingenij mei tenuitate Alciatum commendem: quod ipsura tamè cum pro tantilla mea facultate vix consequor, ut certè cuperem, huius meæ vocis testes aduocabo potentiissimas & nobilissimas in Europa gentes, à quibus raram & exactam Doctoris huius ornatissimi eruditionem probatam fuisse à patribus accepimus. Primum, testis est Italia, bonorum ingeniorum parens, quæ hunc Ferraria, Bononia, Ticini, summa omnium admiratione de suggestu fulmantem, ius civile magno applausu, pariq; auditorum concursu & frequentia docentem audiuit Testis Gallia, quæ eum Biturigibus per quinquennium aluit regijs allestium stipendijs. Testis Germania, quæ præ cæteris semper industrios & sollertes homines habuit; quorum opera factum, ut literarum cultus & exercitatio, pridem extincta Gothorum incursionibus, exaperit hac tandem mundi senectute reuiuiscere. Testes exteræ nationes omnes, in quibus tamen est aliqua humanitas atq; institutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoq; consensu Alciatum excipiunt; ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornant. Et certè ea fuit egregij hominis Suadela, ut etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, sic etiam externos absentes demulserit, ut mirer hoc penè vno Italo iuris studium fuisse diuinitus excitatum. Quæ cum dico, non est quod vestrum quispiam expectet à me, ut nobiles huius nostræ ætatis Iuræ doctores inter se conferam, neq; enim id meum est: & quamquam mihi permissum ac concessum esse videretur, tamen scio in primis id & permolestum & odiosum ijs, qui sese postponi alijs non tam facillè ferunt, quiq; vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt: in quo si putarem eos ne verbo quidem mihi fore molestos, tamen ut verè & ingenuè fatear,

— non meus auder

Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent. Sed quid immoror in ijs, quæ omnibus eruditis hominibus probata esse confido? Enimvero, Auditores, non est mihi animus calculum adijcere meum ad eas disputationes, quas magna sua laude scripsit Alciatus ad Ius illustrandum; de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere; de eo inquam libello, qui, ut vident omnes, perexiguus est, si molem scripti consideremus; at magis certè & locuples & ornatus, si pretium, si dignitatem, si officinam rerum omnium selectissimarum, quaq; studio & cognitione omnino dignæ sunt, egregiè instructam: si, ut vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Ausim equidem affirmare, nihil omnino esse quod philologi alioqui morosi in eo desiderant. Sunt enim non pauci, qui longiores verborum ambitus, qui prodigiosas, ut sic dicam, foliorum & paginarum amplitudines, qui prolixam in doctrina sarraginem non temerè fastidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molem euoluerit? An tantum nobis relictum est temporis? an oij: an vitæ denique, quam tamen brevissimam esse datam nemo non conqueritur, ut ad alia etiam præclara, & in quibus plus utilitatis esse intelligimus, non primo quoque tempore properemus? Rectè Callimachus ille Grammaticus, & irre quidem dicebat, magnum librum, magnum esse malum: ut intel-

ligamus homines insigni reuera magnoq; damno multari, quibus libri tam multi atq; ampli euoluendi proponuntur. At ut permulti sunt, qui prolixitatem auerſentur, sic profecto alij quidam nominari hoc loco poſſent non illiterati, non inertes, neq; poſtremo in numero ponendi, qui ſimilitudinem, ſatietatis matrem, ut cramben bis malè recoctam planè reſugiant. Quid enim de ijs loquar, qui agrè admodum ſerunt ſibi quaſi onus quoddam grauiſſimum impoſitum humeris, ut è multis multa conquirant, & non niſi labore indefeſſo moleſtoq; ſtudia perſequantur? Sunt etiam permulti auctores, qui manibus teruntur, in quibus ſingulis non niſi fortàſſe ſingulas virtutes reperire eſt: adeò nihil ab omni parte beatum, aut omnibus abſolutum, perfectumq; numeris reperiri à nobis poteſt. Scio alios quosdam doctos & viles eſſe libros, è quibus res memoria dignas exprimimus; alios, qui verborum puritatem & elegantiam doceant; alios deniq; qui non nunquam utile dulci permisceant. Nihil dico de ijs, qui nihil niſi ſpinas habent; aut ijs, qui propter obſcurum dicendi genus, aut inſperſas opiniones erroneas pium & cordatum lectorem ſæpenumero à legendo reuocant. Quis verò in hac Emblematum officina, & quaſi locuplete rerum optimarum penu breuitatem non laudet? quis varietatem rerum iucundiſſimam, & exactam pulcramq; copiam non amplectetur? quis multiplicem vnius libelluli theſaurum exigua mole comprehenſum non putabit excolendum, & nocturna diurnaq; manu verſandum? Ut enim de prima illa virtute, qua brevis eſt, primo loco: certè Homerus ingeniorum vertex, quos egregios & ſapientes viros effingit, eodem etiam in dicendo parcos eſſe dicit: quantumq; mea mens diuturna lectione repetere poteſt, & veterem hiftoriam recordari, non agrè reperio, quamdiu manſerunt incorrupti hominum mores, ſermonem fuiſſe pauciſſimum & breuiſſimum. Quod ijs perſpicere faciliſſimum erit, qui priorum temporum auctores cum ijs, qui poſteri ſucceſſerunt, vnà conferre volent: ut Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Heſiodo; Socratem, Platonem cum Chryſippo; cum Galeno Hippocratem. Veterum enim ſapientum fuere ſententia perbreues, quaſi decreta quedam & placita, ut illa celebrata omnibus Pythagoræ ſymbola, Socratis, & aliorum quorundam ſapienter & argutè, doctè grauiusque reſponſa, quæ bodie circumferuntur, quibus quid eruditius? quid neruoſius? quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium, Lycurgi Spartanorum; nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contraſtis tam diu Romani uſi ſunt, ut non videam quid amplius poſteris acceſſerit, cum Philoſophia primum loquax eſſe cœpit: ut ad rem Poetæ illud hoc loco exclamare lubeat,

— laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Prætermiſeram Epiſtetum, in quem permulta confertur laus, quod duobus verbis, ἀνέχῃ καὶ ἀπὸ τοῦ, vniuerſam Philoſophiam complexus eſt. Quod tamen ita nolim ſeuere accipi, ut omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, ſed etiam neceſſariam: at ut veſtrum quiſq; intelligat, Alciatum ſua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priſcæ doctri-
næ ſyluam non pluris habendam ducat, quàm immanes ſcriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi ne ſcio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, ut in cochleis & teſtudinum genere, capitur? Sed pergamus quaſo ad varietatem illam, qua ſe commendat, qua in delicijs habetur, qua ſtudioſos paſcit ani-
mos,

mos, qua eruditam cogitationem suspensam tenet. Quod cum meditor vna mecum, existimo eos ineptos esse minimeq; diligentes, qui semper idem aut legunt, idemq; semper canant, neq; varietate rerum, quam nobis natura ipsa commendauit, ingenium perpollunt. Quid enim morer Seneca, acuti hominis, vita tamen instituto plane Stoici, montium consiliumq; grauissimum, quo non obscure variam lectionem, vt alienam a studijs insectatur? Reuera hic magni nominis Philosophus non sine iudicio videtur suam ea de re sententiam dixisse, sed nos natura certissimum quoddam praescriptum sequimur, eiq; paremus: quo nomine nullus est, opinor, qui nobis molestus esse debeat. Nam quocumque oculorum aciem flectamus, quancumq; in partem sese mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quam infinitate distinctum deprehendemus. Plantarum enim, florum, herbarum magna eaq; admirabilis est in omni genere varietas: iam diuersa animalium facies, ea colorum certe innumerabilium distinctio: imò verò terram ipsam videmus hac parte montibus eminentem, illa vallibus lacunosam, fontium quadam perennitate, fluminum, lacuum, vastoq; Oceano irriguam, & cerè à terra secretam, vt ipsa sui maximum omnibus ubiq; spectaculum praeberè videatur. Cuius naturae tam sapientis & prouidæ sollertiam, homines ingenio maxime, & arte feliciter amulati sunt, ijs praecipue rebus, quae litterarum monumentis continentur. Etenim rectissime putarunt ingenium humanum non esse ita sterile & infecundum, & quasi cancellis circumclusum, vt sua vi non continere posset ea omnia, quae abundans & opulenta natura educere voluisset. Ne tamen vos morer pluribus, Auditores, si conferre libeat hunc tantillum libellum cum alijs longe plurimis: & si mature iudicium adhibere par sit, quis non capietur admiratione, vbi obseruari in eo vno innumerabiles opes contineri, quae non nisi magna difficultate summoq; studio in permultis alijs commodè obseruari possint? Vt enim id aliqua parte reuocem quasi ad calculos, in Alciato puram, tersam, & antiquam dictionem nullus, vt opinor, desiderabit: acumen logicum non abest à praecara illa fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam variae colligerentur: non historia rerum permultarum: non philosophia morum & naturae, quae tota in omnibus Emblematis occupatur, vt quemadmodum in Homero pleriq; veterum dixerunt esse disciplinarum omnium officinam quandam locupletem: ita in Alcium vberissime concurrunt, quae hominis eruditi & ingeniosi laudatam aliquam ideam possint effingere. Quae certè omnia non ideo à me dicuntur, vt aliquis vestrum putet, me tam libera & aperta laudatione meos qualescumq; in hunc auctorem labores venditare cupere: quod profecto quàm alienum sit à meo sensu, facillè quivis intelliget, si verecundum animum meum, si meae vitae rationem, si minimum peneq; nullum studiorum progressum viderit. Neq; verò is sum, qui Alciati, viri certè maximi, dignitatem varamq; doctrinam cum mea tenuitate conferre audeam. Ille enim vir πολυειδής καὶ πολυμαθὴς iocando libere, relaxandoq; animum, Emblemata omni sale & lepore Attico tincla effudit: nos industria, studio, cogitatione, sensu deniq; omni nullum non lapidem mouemus, vt si pro dignitate non possumus ad umbilicum perducere quae cogitamus, saltem tamè admiratione quadam rapti, coniectanea nostra qualiacumq; potius, quàm seria doctrinae fructum aliquem proponamus. Ille, vti se res offerebat (quando maxime à Iuris professione honestam & liberam cessationem impetrabat) in medio suo otio negotium litera-

rium consecratus, rem quidem pulcherrimam, dignamque omni regio apparatu, eruditum hominum oculis spectandam proposuit: ego vero, ut libelli huius gustum aliquem meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos et Latinos aliqua, quod cerè audio dicere, diligentia & voluptate animi deuoravi, eamque continuam operam in perquirendo fixi atque locavi, ut qui Sisyphus versat saxum, sudans niteredo, si d. nescio tamen an hilum profecerim. Et hæc mea cerè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, ut cum ea de re apud vos tam liberè verba faciam, possim adolescentiæ lapsus deprecari. Fateor enim nescio quo ætatis feruore ante annos septem contulisse & sublegisse me in libelli quandam formam aliquas minutias, quas cum amicis aliquot meis ostendissem, mihi auctores fuerunt, ut de ijs edendis tum primum cogitarem, & in publicam edi lucem paterer. Id cerè, ne quid ego dissimulem, mihi tum valde placuit, ut qui meorum studiorum aliquod vel minimum specimen non agrè ferrem studiosis esse consecratum: ad eamq; rem citius quàm licebat, neque tam maturè, ut oportebat, ad Christophorum Plantinum, ciuem Antuerpiensem, regium typographum, scripserunt amici meo nomine, ut quemadmodum is ipse mihi coram pro sua facilitate primum hic Lutetia pollicitus erat, deinde per litteras idem non inuitus confirmarat, libellus prælo committeretur: quod tamen, ubi exemplar ad eum misissem, penè omnino ἀνέτυπαρον, & reuera κακὸν τύπαρον, diuturna & molesta negotiorum mole auocatus, tam citò præstare non potuit, ut ipse constituerat. Sed ea tandem edita scholia, immatura penè omnino, neq; digna satis quæ hoc tempore, tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applausu à studiosis, mihi animos admoerunt, ut quæ inculta parumq; tersa esse scirem, sumpto quodam otio libero corrigerem. At ea itaque partes sunt, ut cum mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus sim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non semel habuerunt, de castiganda illa editione cogitem: tum ut respondeam hominum de me bene meritorum expectationi, tum ut adolescentum studia, quacunque tandem ratione iuuare pergam. Quod negotium citius confecissem, & alacri studio maturassem, nisi professionis meæ continua cura & laboriosa contentio, in qua cessatori esse non licet, me penè omnino à subsæciis studijs abstraxisset: nisi, inquam, me toto iam sexennio exercuisset. Neque verò tam facile est ei, qui nostræ huius professionis munus sustineat, animum ad res tam varias & multiplices applicare: quem cerè magnum & arduum laborem si qui tam facilem esse putant, rebementer admodum errant. Nullus enim planè animus est vel adeò rectè à natura informatus, ut hoc quicquid est, quod facere debemus ex officio, qui non modò agendo, verùm etiam cogitando possit sustinere. An vos aliam causam esse ullam putatis, cur in tanto honore, quo maxime artes aluntur, tam pauci reperti sunt hætenus, qui in hac profitendi laboriosa contentione pro dignitate versati sint? Non est longè repetenda ratio: sunt enim omittendæ voluptates, prætermittendæ studia delectationis, ludus, iocus, conuiuia, confabulationes omnium penè familiarium deserendæ: quæ res ut plurimum ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honestoq; conatu studiorum humanitatis auocat, & interdum omnino abstrahit. Non longè abiero, dicamq; hoc tempore quod sacius nullo modo prætermittere possum: nostra hæc professio lōge grauior est, magisq; seria, quàm suspicari vnquam aut percipere possunt, qui dolium hoc nunquam voluta-

runt.

runt. Nulla siquidem ars est digna hominis liberaliter educati studio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum eum esse, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione sustinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quantò magis in dies prouideor, tanto etiam magis intelligo quàm absim à perfectione summorum operum, huiusq; professionis dignitate: ut quàmquam videar plerisq; nunc extra laboris aleam positus aliqua mea industria & exercitatione, imò, verò hominum eruditorum approbatione: tamen haud dubiè fateri cogar, me fundamenta, quæ cogito, nondum bene iecisse. Et hæc quidem quàmquam verissima esse constet, scio tamen quàm imperitis & parum cautis adolescentibus arrideant exoterica potius quàm acroamatica: quàm placeant, non sollertes & industrii, non laboriosi & ingenui doctores, sed clamosi quidam & importuni ardeliones, ut etiam fumorum venditores, qui audacia quadam impudenti & intolerabili, iuuentutem sibi deuinciunt, eoque nomine literarum gloriam insigni quodam fastu complere non verentur. Quid enim nos, nos inquam laboriosi & industrii, non ubicumq; faci scholastica probamus? quia fastum omnem præcludimus, quia malumus studere utilitati audientium quàm voluntati; non pendemus ab aura populari; huic multorum capitum belluæ non obsequimur. Et hinc illæ lacrymæ, Auditores, ut nemini mirum sit, cur etiam Iupiter ipse, ut est in adagio vetere, ne quidem placere omnibus possit. Sed vna tamen optimè factorum conscientia, & doctorum quorundam hominum de nostris studiis grauissimo iudicio sustentamur atq; animum colligimus: quàm quam nihil sit quod me pœnitere debeat, ut eorum hominum, qui ab euentu meriuntur omnia, fortunam incusare velim. Licet enim minime gloriari possim, ut ille, cui mille Scutulis errabant in montibus agnæ: neq; cantare audeam, quæ

— solitus si quando armenta vocaret

Amphion Diræus in Actæo Aracintho :

tamen mea ipse sorte contentus, si fas est, si licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non sum adeò informis: nuper me in littore vidi,

Cum placidum ventis stare mare. Numquam ego Daphnim

Cantando metuam, si nunquam fallit imago.

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione, vereor ne quis existimet me meas merces alienis nominibus velle carius vendere. Quod si facio, mei planè sum immemor, ut qui nasutis hominibus me ridendum propinem. At ne patiar vos hinc non satiatos discedere, neve aberrem à scopo, quem mihi primum proposueram, utque vno quasi fasce complectar, quæ hæcenus à me dicta sunt, quaeso, Studiosi Adolescentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam nostri hi labores instituti sunt) quæ so, inquam, nostri huius auctoris antiquam doctrinam diligenter obseruemus & exosculamur: peritiam iuris admiremur: eloquentiam consecitemur: succinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus consensu approbemus: varietatem certè gratissimam iucundissimamq; venemur: cuius singulas easq; admirabiles virtutes si penitus intuemur, thesaurum habemus nullo auro nullisq; gemmis conferendum: multoq; magis admirabilem, si eius vnius selectissimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum flosculis comparemus. In quo Emblematarum libello mea qualicumq; commentatione illustrando, non puto me omnino malè bonas horas collocasse: quàmquam id dictum nolim,

ut cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impensius, quod neq; vestra de me expectatio, neq; meus pudor unquam pateretur. Sed hoc unum contendendo: excusetur, quaeso (id enim mihi non semel deprecandum) excusetur, inquam, nimius adolescentia mea feruor, qui libellum quasi è nido implumè, ut ita loquar, & ut immaturum fetum emitti permiserim: excusetur deniq; nimia fortasse tarditas, quæ effecit ut nondum satis mihi facere potuerim, neq; supremam ad mouere manum in eo diligèter emendando, eo quod continuum mearum prælectionum pensum ab eo, quod tam diu mihi proposueram, me diutius auocarit. Sic enim mihi firmo quodam animi proposito statui, ut quamdiu mihi liberè ac quiete versari hac in Academia licuerit, efficiam, ut qui eruditis hominibus rationem mei ocij constare velim. Quid enim verear apud vos meas hic fateri delicias? Adolescentes optimi,

Musæ noster amor Permessides.

In quarum stadio quamquam molesto & ærumnarum pleno, honesto tamen & laudabili, sic me contineo, singulari Dei beneficio, ut nullus unquam fuerit adolescens, qui me toto iam sexennio profitentem de suggestu audierit, cui tamen modestia commendata sit, cui honesti cultus, cui deniq; humanitatis literæ, qui idem mihi ex animo non fuerit obsecutus. Nihil moror aliorum studia & labores: certè multos sollicitudinum plenos, per me licet, oblectentur alij cæcis quibusdam cupiditatibus: alij fori iurgia consectentur, hi rei militari, aut mercaturæ faciundæ toros sese dedant, alij lucris inbient, & opima sacerdotia vel prece, vel pretio, si possint, aucupari non desinant:

Me verò primùm dulces ante omnia Musæ,

Quarum sacra fero, ardenti percussus amore,

Accipiant, cœliq; vias & sidera monstrent.

D I X I.

INDEX

EMBLEMATVM IN LOCOS COMMUNES ad studioforum commoditatem digestorum.

Numerus prior ordinem Emblematis, aliter paginam denotat.

P raefatio	1.	32 Bonis à diuitibus nihil timendum.	179.
1 Insignia Ducatus Mediolanensis.	9.	FORTITVDO.	
2 Mediolanum.	18.	33 Signa fortium.	183.
3 Nunquam procastinandum.	23.	34 Α βέρε καὶ ἀπέρε.	190.
DEVS SIVE RELIGIO.		35 In adulari nescientem.	193.
4 In Deo latandum.	26.	36 Obdurandum aduersus vrgentia.	198.
5 Sapientia humana, stultitia est apud Deum.	33.	37 Omnia mea mecum porto.	203.
6 Ficta Religio.	40.	CONCORDIA.	
7 Non tibi, sed Religioni.	46.	38 Concordiae symbolum.	207.
8 Quà Dij vocant, eundum.	52.	39 Concordia.	210.
VIRTUTES.		40 Concordia insuperabilis.	213.
FIDES.		41 Vnum nihil, duos plurimum posse.	216.
9 Fidei Symbolum.	56.	42 Firmissima conselli non posse.	219.
10 Foedera.	60.	S P E S.	
11 Silentium.	65.	43 Spes proxima.	224.
12 Non vulganda consilia.	71.	44 In simulacrum Spei.	227.
13 Nec quaestioni quidem cedendum.	76.	45 In dies meliora.	232.
PRVDENTIA.		46 Illicitum non sperandum.	235.
14 Consilio & virtute Chimæram superari, hoc est, fortiores & deceptores.	81.	47 Pudicitia.	236.
15 Vigilantia & Custodia.	85.	VITIA.	
16 Νῆρε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν ἀρδρε ταῦτα τὸν φρενῶν.	91.	P E R F I D I A.	
17 Πῶς παρεῖβεν; τί δ' ἐρεῖα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθην;	102.	48 In victoriam dolo partam.	239.
18 Prudentes.	108.	49 In fraudulentos.	242.
19 Prudens magis quam loquax.	112.	50 Dolus in suos.	245.
20 Maturandum.	116.	51 Maledicentia.	248.
21 In deprehensum.	120.	52 In receptatores licariorum.	251.
22 Custodiendas Virgines.	122.	53 In adultores.	255.
23 Vino prudentiam augeri.	129.	54 Ei, qui semel sua prodegerit, aliena credi non oportere.	258.
24 Prudentes vino abstinent.	135.	STVLTITIA.	
25 In statuum Bacchi.	138.	55 Temeritas.	261.
26 Gramen.	151.	56 In temerarios.	264.
IVSTITIA.		57 Furor & rabies.	268.
27 Nec verbo, nec facto quemquam ledendum.	157.	58 In eos, qui supra vires quidquam audent.	270.
28 Tandem tandem iustitia obtinet.	162.	59 Impossibile.	273.
29 Etiam ferocissimos domari.	167.	60 Cuculi.	275.
30 Gratiā referendam.	172.	61 Vespertilio.	279.
31 Abstinētia à muneribus capiendus.	176.	62 Aliud de eodem.	281.
		63 Ira.	285.
		64 In eum, qui sibi damnum apparat.	289.
		65 Fatuitas.	292.

LXXVI INDEX EMBLEMATVM.

66 Oblivio paupertatis parens.	294.	110 ἀντέρος, id est, Amor virtutis.	457.
SUPERBIA.		111 ἀντέρος, Amor virtutis, alium Cupidinem superans.	461.
67 Superbia.	296.	112 Dulcia quandoq; amara fieri.	466.
68 Impudentia.	302.	113 Ferè simile ex Theocrito.	469.
69 φιλαυτία.	305.	114 In statuam Amoris.	473.
70 Garrulitas.	311.	115 In obliuionem patriæ.	484.
71 Inuidia.	316.	116 Sirenes.	487.
LVXVRIA.		117 Senex puellam amans.	495.
72 Luxuria.	321.	118 In colores.	499.
73 Luxuriosorum opes.	325.	FORTVNA.	
74 Tumulus meretricis.	329.	119 Virtuti fortuna comes.	507.
75 In amatores meretricum.	333.	120 Fortuna virtutem superans.	512.
76 Cauendum à meretricibus.	336.	121 Paupertatem summis ingenijs obesse, ne prouchantur.	520.
77 Amuletum Veneris.	340.	122 In Occasionem.	523.
78 Inuiolabiles telo Cupidinis.	343.	123 In subitum terrorem.	529.
79 Lasciua.	348.	124 In illaudata laudantes.	532.
80 Aduersus naturam peccantes.	353.	125 In momentaneam felicitatem.	538.
DESIDIA.		126 Ex damno alterius, alterius utilitas.	541.
81 Desidia.	356.	127 Bonis auspicijs incipiendam.	545.
82 Desidiam abijciendam.	360.	128 Nihil reliqui.	548.
83 In facile à virtute desciscetes.	363.	129 Malè parata, malè dilabuntur.	554.
84 Ignavi.	366.	130 Semper præstò esse infortunia.	557.
AVARITIA.		131 Remedia in arduo, mala in prono esse.	560.
85 Avaritia.	369.	HONOR.	
86 In auaros.	373.	132 Ex arduis perpetuum nomen.	564.
87 In aulicos.	377.	133 Ex litterarum studijs immortalitatem acquiri.	568.
88 In sordidos.	380.	134 Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis.	572.
89 In diuites publico malo.	382.	135 Optimus ciuis.	576.
90 In auaros, vel quibus melior conditio ab extraneis offertur.	385.	136 Strenuorum immortale nomen.	581.
GVLIA.		137 Nobiles & generosi.	585.
91 Gula.	389.	138 Duodecim certamina Herculis.	592.
92 Oeni effigies.	393.	139 In nothos.	600.
93 In parasitos.	396.	140 Imparilitas.	603.
94 Patuam culinam duobus ganeonibus non sufficere.	399.	141 In desciscetes.	606.
95 Captiuus ob gulam.	401.	142 Accumulatio impar.	608.
96 In garrulum & gulosum.	403.	143 Albutij ad Alciatum, suadentis, vt de tur- multibus Italicis se subducat, & in Gal- lia profiteatur.	611.
97 Doctorum agnomina.	405.	PRINCEPS.	
NATVRA.		144 Princeps subditorum incolumitatem pro- curans.	615.
98 Natura.	409.	145 In Senatum boni Principis.	618.
99 Ars Naturam adiuvans.	414.	146 Consiliiarii Principum.	623.
100 In iuuentam.	418.	147 Opulentia tyranni, paupertas subiecto- rum.	627.
101 In quatuor anni tempora.	420.	148 Quod non capit Christus, rapit fiscus.	630.
ASTROLOGIA.		149 Principis clementia.	632.
102 Scyphus Nestoris.	423.		
103 Quæ supra nos, nihil ad nos.	426.		
104 In Astrologos.	432.		
105 Qui alta contemplantur, cadere.	438.		
AMOR.			
106 Potentissimus affectus amor.	441.		
107 Potentia Amoris.	447.		
108 Vis amoris.	450.		
109 In studiosum captum amore.	453.		

RESPVBLICA.

- 150 Salus publica. 637.
 151 Respublica liberata. 641.
 V I T A.
 152 In vitam humanam. 646.
 153 Aere quandoque salutem redimendam. 651.

M O R S.

- 154 Cum lauis non luctandum. 654.
 155 De Morte & Amore. 657.
 156 Informam fato præreptam. 661.
 157 In mortem præproperam. 663.
 158 Terminus. 667.
 159 Opulenti hæreditas. 673.

A M I C I T I A.

- 160 Amicitia etiam post mortem duras. 676.
 161 Mutuum auxilium. 680.
 162 Auxilium numquam deficiens. 682.
 163 Gratiæ. 686.

H O S T I L I T A S.

- 164 In detractores. 691.
 165 Inanis impetus. 695.
 166 Aliquid mali propter vicinū malū. 698.
 167 In eum, qui truculentia suorum perierit. 701.

- 168 ἡ γὰρ ἀδωρεὰ δάρεα.
 169 A minimis quoque timendum. 705.
 170 Obnoxia infirmitas. 709.
 171 Vel post mortem formidolosi. 711.
 V I N D I C T A.
 172 Iusta vindicta. 714.
 173 Iusta ultio. 718.
 174 Parem delinquentis & suæ foris culpam esse. 722.
 175 Alius peccat, alius plectitur. 725.
 176 Insani gladius. 728.
 P A X.
 177 Pax. 731.
 178 Ex bello par. 734.

- 179 Ex pace vberitas. 742.

S C I E N T I A.

- 180 Doctos doctis obloqui nefas esse. 747.
 181 Eloquentia fortitudine præstantior. 751.
 182 Facundia difficilis. 758.
 183 Antiquissima quæque commenticia. 760.
 184 Insignia Poetarum. 767.
 185 Musicam Diis curæ esse. 773.
 186 Littera occidit, spiritus vivificat. 780.
 187 Dicta septem Sapientum. 785.

I G N O R A N T I A.

- 188 Submouendam ignorantiam. 796.
 189 Mentem, non formam, plus pollere. 803.
 190 Diues indoctus. 806.

M A T R I M O N I V M.

- 191 In fidem vxoriam. 812.
 192 Reuerentiam in matrimonio requiri. 817.
 193 In occultitatem sibi ipsi damnosam. 822.
 194 Amor filiorum. 824.
 195 Pietas filiorum in parentes. 828.
 196 Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere. 832.
 197 In Pudoris statuam. 838.
 198 Nupta contagioso. 842.

A R B O R E S.

- 199 Cupressus. 848.
 200 Quercus. 852.
 201 Salix. 855.
 202 Abies. 857.
 203 Picea. 859.
 204 Coronea. 861.
 205 Hedera. 865.
 206 Ilex. 868.
 207 Malus Medica. 870.
 208 Buxus. 873.
 209 Amygdalus. 875.
 210 Morus. 879.
 211 Laurus. 881.
 212 Populus alba. 886.

INDEX ALTER

EMBLEMATVM IN ORDINEM ALPHABETICVM DIGESTORVM.

Numerus prior Emblematis, posterior pagina est.

A Bies	202.	857.	Desidia	81.	356.
Abstinentia à muneribus capiendis.			Desidia abijciendam.	82.	360.
31. 176.			Dicta septem Sapientum	187.	785.
Aduersus naturam peccantes.	80.	353.	Dives indoctus	190.	806.
Emulatio impar.	142.	608.	Doctorem agnomina	97.	405.
Ere quandoque salutem redimendam.	153.		Doctos doctis obloqui nefas esse	180.	747.
651.			Dolus in suos.	50.	245.
Alburi ad Alciatum, suadentis, ut de rumul-			Dulcia quandoq; amara fieri	112.	466.
nibus Italicis se subducatur, & in Gallia pro			Fere simile ex Theocrito.	113.	469.
ficatur.	143.	611.	Duodecim ceramina Herculis	138.	592.
Aliquid mali propter vicinum malum.	166.		Εχδρῶν ἄδωρα δῶρα.	168.	705.
698.			Et, qui semel sua prodegerit, aliena credi non		
Alius peccat, alius plectitur.	176.	728.	oportere.	54.	258.
Amicitia etiam post mortem durans.	160.		Eloquentia fortitudine praestantior.	181.	751.
676.			Etiam ferocissimos domari	29.	167.
A minimus quoq; timendum.	169.	709.	Ex arduus perpetuum nomen	132.	564.
Amor filiorum.	194.	824.	Ex bello pax.	178.	737.
Amulectum Veneris.	77.	340.	Ex damno alterius, alterius utilitas.	126.	
Amygdalus.	209.	875.	541.		
A'v'x'x'x' d'x'x'x'	34.	190.	Ex litterarum studijs immortalitatem acqui-		
A'v'p'p'p' id est, Amov virtutis.	110.	457.	ri.	133.	668.
A'v'p'p'p' Amov virtutis alium Cupidinem su-			Ex pace ubertas,	179.	742.
perans.	111.	461.	Facundia difficilis	182.	758.
Antiquissima quaq; commentitia	183.	760.	Faritas	65.	292.
Ars naturam adiuvans.	99.	414.	Fidela Religio	6.	49.
Avaritia	85.	369.	Fidei Symbolum	9.	56.
Auxilium numquam deficiens.	162.	682.	Firmissima conuelli non posse.	42.	219.
Bonus à diuitibus nihil timendum.	32.	179.	Fœdera	10.	60.
Bonus auspicijs incipiendum.	127.	545.	Fortuna virtutem superans.	120.	512.
Buxus	208.	873.	Furor & rabies.	57.	268.
Captivus ob gulam	95.	401.	Garrulitas	70.	311.
Cauendum à meretricibus	76.	336.	Gramen.	26.	151.
Concordia.	39.	210.	Gratiam referendam	30.	172.
Concordia insuperabilis	40.	213.	Gratie	163.	686.
Concordia symbolum.	38.	207.	Gula	91.	389.
Consiliarij Principum.	146.	623.	Hedera	205.	865.
Consilio & virtute Chimera superari, hoc			Ignavi.	84.	366.
est, fortiores & deceptores.	14.	81.	Ilex	206.	868.
Cotonea	204.	861.	Illicitum non sperandum.	46.	235.
Euculi	60.	275.	Imparilitas	140.	603.
Cum latus non luctandum.	154.	654.	Impossibile	59.	273.
Cupressus	299.	848.	Impudentia.	68.	302.
Custodiendas virgines	22.	122.	In adulari nescientem	35.	193.
De Morte & Amore	155.	657.	In adulatorem.	53.	255.

In amatores meretricum	75.	333.	Iusta ultio.	173.	722.
Inanis impetus	165.	695.	Lasclunia	79.	348.
In Astrologos	104.	432.	Laurus	211.	881.
In auaros	86.	373.	Littera occidit, spiritus uiuificat.	186.	780.
In auaros, uel quibus melior conditio ab extra neti offertur.	90.	385.	Luxuria	72.	321.
In aulicos	87.	377.	Luxurioforum opes.	73.	325.
In colores	118.	499.	Maledicentia.	51.	248.
In Deo latandum	4.	26.	Male parata, male dilabuntur.	129.	554.
In deprehensum	21.	120.	Malus Medica	207.	870.
In desciscetes	141.	606.	Maturandum.	20.	116.
In detractores	164.	691.	Mediolanum	2.	18.
In dies meliora	45.	232.	Mentem, non formam, plus pollere	189.	805.
In diuites publico malo	89.	382.	Morus	210.	879.
In eos, qui supra vires quidquam audent.	58.	270.	Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere.	196.	832.
In eum, qui sibi damnum apparat.	64.	289.	Muscam Dijs cura esse.	185.	773.
In eum, qui truculentia suorum perierit.	167.	701.	Murum auxilium	161.	680.
In facile à virtute desciscetes	83.	363.	Natura	98.	409.
In fidem uxoriā	191.	812.	Nec quæstioni quidem cedendum.	13.	76.
In fecunditatem sibi ipsi damnosam	193.	822.	Nec verba, nec factio quemquam ledendum.	27.	157.
In formosam sato praeceptam.	156.	663.	Niße, καὶ μέγιστον ἀριστὸν ἀποφα. ταῦτα τῶν πρεσβύων.	16.	21.
In fraudulentos	49.	242.	Nihil reliqui.	128.	548.
In garrulum & gulosum.	96.	403.	Nobiles & generosi.	137.	585.
In illaudata laudantes	124.	532.	Non tibi, sed Religionē	7.	46.
In luuentem	100.	418.	Non vulganda consilia	12.	71.
In momentaneam felicitatem	125.	538.	Nunquam procrastinandum	3.	23.
In mortem praeproperam	157.	667.	Nuptia contagiofo.	198.	842.
In nothos	139.	600.	Obdurandum aduersus urgentia	36.	198.
In obliuionem patriā.	115.	484.	Oblitio, paupertatis parens.	66.	294.
In Occasionem	122.	523.	Obnoxia infirmitas.	170.	711.
In parasitos.	93.	396.	Ocni effigies	92.	393.
In Pudoris statuum	197.	838.	Omnia mea mecum porto.	37.	203.
In quatuor anni tempora	101.	420.	Optimus ciuis.	135.	576.
In receptatores sicariorum	52.	251.	Opulentia tyranni, paupertas subiectorum.	147.	627.
In sani gladius	176.	731.	Opulenti hereditas	259.	673.
In Senatum boni Principis.	145.	618.	Parem delinquentis & suaseris culpam esse.	174.	725.
Insignia Ducatus Mediolanensis	1.	9.	Paruam culinam duobus ganeonibus non suf- ficere.	94.	399.
Insignia Poetarum.	184.	767.	Pax	177.	734.
In simulacrum Spei.	44.	227.	Paupertatem summis ingenijs obesse ne proue- hantur.	121.	520.
In sordidos	88.	380.	τῷ παρέρων; τί δ' ἐπεῖτα; τί μοι δέον ἐκ ἐκ λεσδα;	17.	102.
In statuum Amoris	114.	473.	φιλαυτία.	69.	305.
In statuum Bacchi	25.	138.	Picea.	203.	859.
In studiosum captum amore	109.	453.	Pietas filiorum in parentes.	195.	828.
In subitum terrorem	123.	529.	Populus alba	212.	886.
In temerarios	56.	264.	Potentia Amoris	107.	447.
In victoriam dolo partam	48.	239.	Potentissimus affectus amor.	106.	441.
Inuidia	71.	316.	Præfatio in Emblemata	1.	
In vitam humanam	152.	646.			
Iniolabiles celo Cupidinis.	78.	343.			
Ira	63.	285.			
Iusta vindicta	172.	718.			

<i>Princeps subditorum incolumitatem procurās.</i>		<i>Semper praesto esse infortunio</i>	150.	337.
144. 635.		<i>Senex puellam amans.</i>	117.	495.
<i>Principis clementia</i>	149. 632.	<i>Signa fortium</i>	33.	183.
<i>Prudens magis quàm loquax.</i>	19. 112.	<i>Silentium</i>	11.	65.
<i>Prudentes</i>	18. 108.	<i>Sirenes</i>	116.	487.
<i>Prudentes vino abstinens.</i>	24. 135.	<i>Spes proxima</i>	43.	224.
<i>Pudicitia.</i>	47. 236.	<i>Serenorum immortale nomen.</i>	136.	581.
<i>Qua Diij vocant, eundem</i>	8. 52.	<i>Submouendam ignorantiam</i>	188.	796.
<i>Qua supra nos, nihil ad nos.</i>	103. 426.	<i>Superbia</i>	67.	296.
<i>Quercus.</i>	200. 852.	<i>Tandem tandem iustitia obsinet.</i>	28.	162.
<i>Qui alta contemplantur, cadere.</i>	105. 438.	<i>Temeritas</i>	55.	261.
<i>Quod non capis Christus, rapis fiscus.</i>	148.	<i>Terminus</i>	158.	667.
630.		<i>Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis.</i>	134.	
<i>Remedia in arduo, mala in prono esse.</i>	131.	572.		
560.		<i>Tumulus meretricis.</i>	74.	319.
<i>Respublica liberata.</i>	151. 641.	<i>Vel post mortem formidolosi.</i>	171.	714.
<i>Reuerentiam in matrimonio requiri.</i>	192.	<i>Vespertilio.</i>	61.	279.
817.		<i>Aliud de eodem.</i>	62.	281.
<i>Salix</i>	201. 855.	<i>Vigilantia & Custodia</i>	15.	85.
<i>Salus publica</i>	150. 637.	<i>Vino prudentiam augeri</i>	23.	129.
<i>Sapientia humana stultitia est apud Deum.</i>		<i>Virtuti fortuna comes.</i>	119.	507.
5. 33.		<i>Vis amoris</i>	108.	450.
<i>Seyphus Nestoris</i>	202. 423.	<i>Vnum nihil, duos plurimum posse.</i>	41.	236.

I

C L V I R I
ANDREAE ALCIATI
IN LIBRVM
EMBLEMATVM

P R A E F A T I O
A D
CHONRADVM PEUTINGERVM
A V G V S T A N V M.

D^VM pueros iuglans, iuuenes dum tessera fallis,
Detinet & segnes chartula picta viros;
Hac nos festiuis Emblemata cuditur horis,
Artificum illustri signaq; facta manu:
Vestibus ut torulos, petasis ut figere parmas,
Et valeat tacitis scribere quisque notis.
At tibi supremus pretiosa normismata Caesar,
Et veterum eximias donet habere manus;
Ipse dabo vati chartacea manera vates,
Quae, Chonrade, mei pignus amoris habeo.

C O M M E N T A R I I.

I. **H**Anc eandem praefationem editio
Stoccliameri habet soluta oratione,
in hunc modum:

Quod pueri nucibus ludendus tempus te-
rere, iuuenes cubis vel alea, grandiores
vero desidijs viri saepenumero chartarum
lusu fallere solent: id nos animi etiam re-
creandi causa, & succissius quibusdam
horis in Emblematis his componendis,
q; peregre artis artificum imaginibus ador-
nandis insumimus. Ut quisque ea vestibus
(veluti inauratos, ut solent globulos) aut
etiam pileis seu galeris (et fit nitida sen-
tula in hunc modum exsculpta) ornate in-
serere, scite & venuste adaptare possit: atq;
etiam per istiusmodi characteres vestigia,
& figuratos modos, anigmatum instar, pul-
cra quaque commonstrare, et plane, vel sine
ulla verborum litterarumq; serie facile

exhibere valeat. Caterum potentissimus il-
le Caesar, Germanorum Imperator, te donec
pretiosis numismatibus, huiusmodi spe-
cies & imagines praesferentibus, veterum
olim artificum mira industria elaboratis:
Ego enim vates tibi etiam poeta carmina
solum, pictos & chartaceos mitto libellos,
singularis mei erga te amoris certissima
pignora.

PROPONITVR hoc epigramma
vice praefationis, qua suum libellum Em-
blematum consecrat nobili Viro Chonra-
do Peutingero. Sumpta autem est quadam
imitatione ex oratione Ciceronis pro Ar-
chia poeta, ubi ille sic argumentatur:
Quare quis tandem me reprehendat, aut
quis mihi iure succenseat, si, quantum
ceteris ad suas res obeundas, quantum ad
festos dies ludorum celebrandos, quan-

A tum

II.

Argum-
tum pra-
fationis.

tum ad alias voluptates, & ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt intempestivis convivijs: quantum denique alex, quantum pilae: tantum mihi egomet ad haec studia recolenda sumptero? Primum itaque: Auctor suum studium laudat ex dissimilibus: occasionem huius opusculi conscribendi aperit, descriptionem Emblematis, eiusdemque vsu ac finem ponit: & ad extremum amico homini ac docto Chonrado idem suum opusculum modeste commendat.

III.

Chonradus Peutingero.

AD CHONRADVM.] De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opusculum dicatum constat, tantum ea dicam & huc referam, quae scriptorum nostri temporis lectione consequi potui. Andreas Cratander in Epistola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum praefixit, haec habet: Chonradus Peutingerus, eximium illud Augustanorum Vindelicorum decus & specimen, qui cum incomparabili auctoritate, quam in gnauiter sustinendis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus est, egregiam humaniorum studiorum peritiam coniunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde satis apparet, quod mihi aliquot Ciceronianarum orationum reliquias, & veneranda vetustatis exemplaria transmisit, tanquam auxiliatrices copias, &c. Haec quidem ille. Sed expressius Hentius Pantaleon Prosopographiae parte 3. eiusdem Chontadi vitam, laudesque perstrinxit. Sic autem ait: Chonradus ille Augustae Vindelicorum ex honesta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus est. Is cum felici ingenio esset praeditus, à teneris annis literis incubuit, & in primis legum lectioni diligenter operam impendit. Hinc factum, ut Iuris Doctor omnium acclamatione creatus fuerit. Accedebant multae heroicae virtutes, & rerum agendarum dexteritas. Itaque patriae utilis civis, & singulare ornamentum extitit, atque à Maximiliano Caesare inter suos consiliarios cooptatus fuit. Quin etiam hunc Erasmus Roterodamus plurimum ob eruditionem dilexit, & inter summos amicos habuit. Scripsit is anno 1506. Sermones continuos, in quibus multa de mirandis Germaniae antiquitatibus referuntur: praeterea de gentium quarundam emigratione Epito-

men, quae Procopio, & alijs historicis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerum antiquarum singularis aestimator, qui eiusmodi indagare, & posteris proponere magna delectatione erat solitus: tandem aetate confectus obiit, & apud suos honorifice sepultus est. Haecenus Pantaleon, quae omnia penè mihi videntur sumpta ex 18. Epist. Erasmi, quam ad eundem scripsit. Praeterea quisnam fuerit Chonradus Peutingero, nemo melius Bernardino Trebatio Vicentino exposuit. Is enim anno MDXV. Peutingero inscribens versionem suam Hieroglyphicorum Ori Apollinis, haec habet: Antiquitas ipsa nullo magis gaudet alumno. Romani autem Caesares quem alium maluit curatorem? non tibi eorum gesta cognovisse satis, eos ipsos signatos omnes in chartis, aere, argento, solido auto demonstras: & quod viui non potuerunt, mortui adepti sunt, ut eodem tempore & iuvenes, & senes, & in omni aetate quales fuerint conspici possint. Sed & ipsi Romani duces, quod non secundò perierint, tibi acceptum referunt: tu eorum Epigrammata colligis vnde cunque, & iam vetustate collapsa, dimidiata ferè restituis, ac das, ut postquam in marmo re nequeunt, in chartis legantur. Haec ille.

Dum pueros.] Dissimilitudine suum negotium cum aliorum otio conferens, tralustrum genera totidem aetatibus apta ponit, ex adiuncto tempore, quo hoc opusculum scripserit. Pueri nucibus delectantur: hincque vulgò trita pronerbia, Relinqueret nuces: Nunquam à nucibus recedere: Nucibus indulgere: &c. Ad nuces redire: id est, semper puerum esse. Adolescentes & iuvenes tessera delectantur, quod est aleatorum. Segnes autem, qui quae corporis motum refugiunt, chartulis pictis oblectantur. Est autem hoc loco notanda elegans gradatio; pueri, iuvenes, viri.

Inglans.] Nux. Macrobius lib. 3. Satur. c. 18. inquit: Nux inglans, secundum nonnullorum opinionem, à iuvando, & à glau de dicta existimatur. C. Bassus verò, in lib. de sign. verb. hoc refert: Inglans arbor dicta inde est, perinde ac Iouis glans. Nam id arboris genus nuces habet, quae sunt suaviore sapore, quam glans. Constat sane praescis illis temporibus, antequam mortalium genus ad delicias sese luxumque conuelleret, maximo in honore glandem

Nux.
glans.

glandem fuisse, vt quæ sola simplici vitæ atq; inuocæ præbebat alimenta. Quare cum hunc fructum egregium, ipsamq; arborem Deo dignam existimarent, decorare eum digna appellatione volentes, iuglandem, quasi Iouis glandem nuncupauerunt. Cloatius autem Verrius in lib. à Græcis tractatorum, ita memorat: Iuglās, di. prætermisum est, quasi diuiglans, id est, *Διὸς βάλανος*. Hanc Græci ob excellentiam etiam basilicam vocant.

Ætatum varia diuisio.
Iuuenes. mediæ ætatis homines. Seruius enim Tullus Rex Romanorum, teste Gellio, ætates diuisit in pueritiam, iuuentutem, & senectutem. Quod idem sensisse videtur Aristoteles 3. de Anima, ubi inquit: Necessè est omne quod generatur, augmentum habere, ac statum, & decrementum. Commodius tamen nos cum Auicenna & medicorum schola ætates omnes in quatuor ordines digerimus, ita tamen, vt quosdam alios sub se positos habeant gradus. Aetas prima est adolescentia, ad annum ferè producta trigessimum: secunda verò consistentiæ nuncupata, vel vigoris, aut pulchritudinis, ad annum ferè quintum post trigessimum: consequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ senectus appellatur, ad annum fere sexagesimum. Subest mox ætas, quæ ad manifestum nos interitum præcipites agit; in qua, qui diutius perseuerat, dicitur *νύμφαις ἰσχυλῆς*, id est, nymphis æquæus. Gradus ætatum minutiones vide apud Auicennam 1. 1. cap. de complex. Galenum 3. Aphor. com. 27. 30. 31. & 5. Aphor. com. 7. 9. & alibi. Sciendum verò, ætatum communis non ubiq; neq; semper haberi eosdem, sed euadere diuersos pro constitutionis ratione, aut sexus, vel etiam regionum ac terrarum sitis, coeli quoq; & victus temperamēti, & aliorum plurium, vt probè monet Galenus 6. de sanitatis regimine. Dicitur autem ætas media iuuentus, & in ea constituti, iuuenes, à iuuant, quod ea ætas maximè apta sit ad laborem tolerandum.

— Neq; enim robustior ætas
 Vlla, nec vberior, nec quæ magis ardeat
 vlla.

Tessera. Dicitur tessera, quicquid ex omni parte quadratum est: estq; corpus ex sex lateribus æquali latitudine planiticum per quadratum, à Græcis dicitur

κύβος, cubus, *ἀπὸ τοῦ κύβου*, quod facillimè prouoluatur, & quasi semper in caput saliat. Is enim cum est iactus, quam in partem incubuit, immotam habet stabilitatem: vt sunt ossicula, punctis quibusdam distincta, quæ in fritillum seu aluettum iaciunt *οἱ τὰν λῖθον* (vt Diomedis verbo utar) id est, tablizantes, de quibus hoc loco sermo. Hunc tesserarum lulum multi magno errore eundem cum talorum seu taxillorum lulu existimant. Est enim talus proptie ossis genus in articulo pedis, ventre eminens, concaua in vertebra, ligatum solidissimis neruis, quadratum forma, altera parte concauum, altera ferè planum, estq; in posteriore duntaxat suffragine, nunquam in prioribus pedibus; nec est homini aut alijs animalibus digitos habentibus, nec solidas habentibus ungulas, sed tantum bisulcis. Hoc genere ossiculi ludere veteres consuevere, non tamen eodem modo, quo cubis seu tessæris ludebāt: differunt enim hi lusus nomine, forma, & iactu, addo etiam inuentore: Nam cuborum lusus Græcis dicitur *κύβεια*, talorum verò Aristoteles 1. Rhet. *ἀσπυγῶν* *σιν* vocat: illi sex lateribus constabant, hi autem quatuor: in ludendo tessæris utebantur tribus, talis verò quatuor: tesserarum inuentionem Lydis attribunt, Palamedis scilicet apud Troiam, talorum Naucrati euidam Aegyptiorum deo. Hanc quoque differentiam animaduertit Cicero in Diuinat. Quid est enim fors? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. Et ex ea obseruatione Martialis: *Non sum talorū numero par tessera, quū sit Maior quam talus aleæ sape mihi.*

Vide de his Macrob. lib. 1. in som. Scip. Gellium lib. 1. cap. 20. Cæli Rhodig. lib. 20. cap. 14. & 27. & Budæum 5. de Asser. *Detinet.* Remoratur, & à senijs negotijs abstractos tenet.

Segnes. Viri segnes dicuntur tardi, igni, steriles, quasi sine igne: sicut è contra dicuntur ardentes, pro solertibus, diligentibus, & omnis moræ impatientibus: legentem namq; parit frigiditas, quæ in senibus vt plurimum dominatur, maxime accidentibus humoribus. Nota hoc loco artificium Alciati, qui vno epitheto duas reliquas ætates comprehendit, ijsq; lulum chartarum attribuit, viris nempe ociosis & ignauis, tum etiam senibus decrepitis &

A 2 imbe-

Talus quid.

Talorum & tesserarum lusus diuersi.

Segnes.

Iuuenes unde dicti.

Tessera quid.

imbecillibus.

Chareula picta.] Lusus chartarum : hunc Volaterranus lib. 29. Philolog. nouitium inuentum esse scribit, dignum sanè ludicro hoc nostro tempore.

Festinus horis.] Diebus genialibus & festiuis, quibus animum remittebam à seuerioribus legum studijs ; Vel *festinus horis*, subcisuo tempore. Sic enim M. Tullius, cum dies aliqui dabantur ad rusticandum, vteriamur dantur iustitiorum dies Senatoribus, ad eorum numerum accommo- dabat, quæ scribebat, testis est ipse 1. de Legibus. Sumpsit autem horam pro die, imitatus Virgilium, qui ait :

— Nunquam te crastina fallēs

Hora

Imò ipsum Ciceronem 1. in Verrem : Hic tu fortasse eris diligens, ne quam ego horam de meis legitimis horis remittam. Vbi Aconius mire horis dixit, cum dies sint plurimi. Et veteres præterea horas generaliter dicebant, more Græcorum.

Emblema quid. *Emblemata.*] Dicitur Emblemata *ἔμπελα*, quod est, interfero. Sunt enim emblemata, vel supra etiā inuimus, ornamenta exemptilia, quæ ad placitum vasis argenteis, aureisve tolli & reponi possunt, quæ sunt sigilla, variæque, ut flo- sculorum, sic & rerum aliarum simulacra affabre cæata, vel depicta. Sic accipitur id nominis à Cicero primū, deinde Vlpiano. Ex libris enim Iurisconsulto- rum didicimus, nihil aliud emblemata esse. I. cum aurum, § idem Celsus, & l. pedicu- lis argenteis. § 1. ff. de auro & arg. leg. Ea vox, cum peregrina esset, & Romanis au- ribus non satis nota. Tiberio Cæsari mini- mē placuit, ut principi, qui patriam lin- guam præferret externæ. Quamquam enim, ait Suetonius, Græco sermone prom- ptus esset, non est tamen nisi opportunè usus ; abstulit enim, sed in senatu maxi- mē : adeo quidem, ut monopolium nomi- naturus, veniam prius postularit, quod sibi verbo peregrino vtendum esset. Atque etiam in quodam decreto patrum, cum *ἔμπελα* recitaretur, vocem commutan- dam censuerit, & pro peregrina Roma- nam nostratē requirendam : aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enunciandam. Idem in Dio- nis epitome. Et hæc quidem ille. At nos Emblematis vocabulum retinemus, ut iam

receptum vsu, dignumq, Romana ciuita- re: est enim venustum & elegans, imò si- gnificantissimum, & ad hanc imitationis materiam appositisimum. Nec modo va- sis adhibentur emblemata, sed & alijs re- bus, cum triplici tamen nominis distinctio- ne, nam ea, quæ in parietibus fiebant, ver- miculata seu musæata dicuntur ; quæ in lignis, segmentata, quæ in pauimentis, tes- sellata. Interim tamen hæc aliquando con- funduntur. De hoc insuper vocabulo plu- ra Budæus in Annotat. ad Pandect. & ele- ganter Crinitus lib. 22. c. 1. de honesta di- sciplina.

Cudimus.] A fabris, aurificibus, vel alijs sculptoribus *ἀλλήγοια*, cui, meo iudi- cio, coniuncta est *ἐπινοεία*, qua facilitatem suā in his emblematis componendis ostē- dit. Significat enim se horis genialibus hæc lepida carmina conscripsisse, cudere verò feruile est & magni laboris opus : Hinc mihi haud probabile fit, Alciatum tempore illo, quo relaxationem à seuerio- ribus studijs captabat, grauiori labore ani- mum fatigare voluisse. Sic & nos Ger- mani iocari solemus, dum poetastros illos, qui omnibus imploratis Musis, & toto He- licone accito, vix vnum aut alterum ver- sum ex intimis ingenij penetralibus extor- quunt, cudere versus dicimus, Vers schmi- den, sumpta à fabris ferrarijs metaphora.

Artificum etc.] Hic versiculus descric- tionem cōtinet τῶν ἐμπελαμάτων, qua de re iam satis diximus. Sed hic aduerte ma- terialem causam.

Illustri.] clara, celebri, nobili. Sic dici- mus illustria facta, illustres fama, illustre domicilium, illustres viri.

Vestibus ut torulos.] Finalis causa em- blematum, & vsus. Conferent hæc *ἄρρα*, signa, ut ornamenta, quædam vasis, vesti- bus, pileis, ædium parietibus, aulæis, fen- stris possumus apponere: utq; ingeniosi ho- mines tacitis quibusdam notis, & quasi hieroglyphicis litteris animorum sensa exprimant. Moris fuit Alciati ætate, ut vestibus assuerentur, vel in ima fimbria, vel in manicis, vel in thorace, imagines & ingeniosa dictoria, ut videre possumus in picturis Ducum & Imperatorum eius æui ; & apparet in solidis aureis Ludouici Sfortiæ, & aliorum. Et quidem Ludouici illud fuit non admodum vulgare in hoc genere, quod antiqua libertate perstringit

Matthæus

Emble-
ma tri-
plex.

Emble-
matis si-
ne quo.

Ludoui-
cus Sfor-
tia.

Mathæus Bossus, in epistola ad Iacobum Comitem Purtiliarum: Ita quoq; & Ludouicum multi putant poenas misericorditer, & diuinitus dare, quo sese exploret atq; agnoscat, qui supra humanos errores, se tantæ mentis cæcitati obstrinxerat, vt humana atq; diuina iuxta deluderet. Nam pro pulcro & regali nomine (Ludouici) Maurum vocari, & pro eleganti forma pingi nigerrimum atque terrificum se fecit, inuerten tem manu orbem terrarum, & circa orbem hoc ænigma inscribi, quod est Dei solius audere, FACITO VELIM; quum fuisset ei satius dicere: FACITO possim. Hæc ille. Extat etiã nunc Patuuij in templo augustissimo D. Antonij, prope ostium sacrarum inter alteram avararum & parietem, imago viri militaris, in cuius manica legitur patria lingua, TV DIRE, E MI FARO; tu dices, at ego faciam: quod planè thraloncum iudicat Dn. Pignorius. Quid si potius submissè & modestè ad significandam promptam obedientiam, quam miles suoduci debet, ac si diceret: tu impera, & dictum factumq; putà? Sed nihil affirmo contra tantum Cæsorem. Io. Villanus lib. 10. Histor. Flor. cap. 60. de Castruccio: Per leggiadria e grandigia fece vna roba di sciamito cremisi, e dinanzi al petto con lettere d'oro che diceuano: EGLI E QVELO CHE DIO VVOLE; e nelle spalle di dietro simile: E SI SARA' QVELO CHE DIO VORRA'. Torulos autem appellat eminentias quasdam in vestibus, corollis, & alijs similibus. Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens: Addit, inquit, aliquos vt in corona toros, omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, quæ petasis, id est pileis, aut penulis, vestibusque adijci solent. Palam est illud ex Amphitruone Plauti: Tum meo patri autem torulus inerat aureus sub petaso. Vbi Commentatores, atq; Autor Thesauri linguæ Latinæ, fortasse non intelligentes, quid sit hic torulus, legendum censent, troculus: eo quod totulus à torus ducatur, diminutiva forma; id est, parvus torus. Sed Plauti locum defendentes, tori tororum, significare dicimus carnem extantem in brachijs hominum robustorum; in qua signifi-

ficatione dixit Plautus, torulus aureus sub petaso. Et fortè Alciatus hic allusit ad Magnatum morem nostri temporis, qui in famulorum vestibus solent addere torulos holosericos diuersi coloris, quàm sit ipsa vestis: veluti spherulam depictam extantem, vel mundum, vel globulum, aut lacertum, & similia.

Petasus. pileis, galeris, &c. Petasum, *Petasus quid.* Arcadicum pileum significatione primaria esse, didici ex Helychio: πέτατος τὸ τῶν ἐοικέναν φόρμα. sic enim legendum in Helychio, non *φόρμα*, vt in vulgatis. Suetonius ait, Augustum non nisi petasatum, hoc est, velato capite sub dio spatari solitum. Certè & Poetæ petasatum Mercurium faciunt. Id nominis à πετάωνος, pandere, vel extendere desectitur: quod pilei genus galero non ab simile volunt. Prædentiùs 2. in Symmachum:

Nec petaso insignis poterat Lacedæmonæ capta

Mercurius seruare suas de clade palæstras.

Aliqui tamen scioli hoc nomen à verbo Græco πετάσαι, quod est volo, nasci volunt, idq; pro calciamento Mercurij, hoc est, talariibus perperam sunt interpretati, cum ille apud Plautum in Amphitruone dicat: Ego has habeo vsq; in petaso pinnulas; non respicientes ad ea, quæ alibi apud eundem Plautum, nec non apud Poetas & Historicos leguntur. Vnus locus ex Suetonio iam adductus satisfacit, si enim Augustus solis hyberni impatiens erat, caput regere, non pedes debebat: nam nudis pedibus per frigus incedere, aut egentissimi, aut infanissimi hominis videretur esse. Huic rei quoq; suffragatur Suidas, cum inquit: πέτατος ἑίδος ὑπάτουτος. Επιρρίψαντων δράκοντι τὰ νομοθέτη τῶν ἀθηνάϊων πετάσους πλείονας, καὶ χιτῶνας, ὡς ἀποπνιγῆναι ἐν τῷ δεάτρῳ. Vnde liquido constat petasum non esse calciamento, sed capitis velamen in modum pilei; vel etiam μεταφορικῶς, quiddam in galeri formam ædificijs superpositum, vt apud Plinium Nat. Hist. lib. 35.

Figere. affigere, applicare, assuere. Vnde militia omiſſa, milites arma figere dicebantur, quia ea in templis suspendebant, vel parietibus affigebant.

Parmæ. Parma scutum brene peditū, *Parmæ.* pelta etiam dicta à Plinio, quamuis pelta *Pelta.*

propriè dicatur clypeus Amazonum, in modum Lunæ recurvus. Virg.

Ducit Amazonidū lunatū agmina peltū.
Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis:

Hæc quæ sæpe solet vinci, quæ vincere raro,

Parma tibi scutum pumilionis erat.

Parma, inquit Varro de lingua Latina, dicitur, quod à medio in omnes partes pat. Alexander ab Alex. 6. c. 22. Intelligit autem Autor nummos aureos grandiores, vel argenteos inauratos, gemmasq; excisas vel incisas auro inclisas, quæ omnia ad petasorum ornatam transferri etiam nunc solent.

Et tacitus valeat scribere quæq; nota.]

Notæ hic Zifrae sunt, de quibus Io. Andreas Palatius, Io. Baptista Porta, & alij: Sic quoq; se habent Aegyptiorum Hieroglyphica, ut etiamnum hodie symbola ea, quæ armis, scutis, signis militatibus, & ceteris id genus apponi solent. De quibus lepidum & eruditum scripsit Dialogum Paulus Iovius. Nos in nostro Syntagma- te quadam adduximus. Tacitis notis scribere, alio sensu, & doctè quidem Turne- bus Aduers. 14. cap. ult. ad finem. Est autem tacitis notis scribere, rem ita per pic- turam exprimere, ut non iudiceat chara- cteribus: ut si velis significare, domi ma- nendum esse mulieri, pingis Venerem, quæ referat muliebrem sexum, apponisq; sub pedibus testudinem, hæc enim nunquam domo sua egreditur. Hoc genus scri- pturæ apud Aegyptios non solum digni- tatis plurimum habuit, sed etiam vo- luptatis non parum. Nemo enim poterat callere Hieroglyphicorum mysterium (sic enim vocabant illi hoc scribendi genus) nisi rerum & animalium naturas perspe- ctas habuisset. Quod non contigit, nisi il- li, qui solerti contemplatione rerum natu- ralium causas esset persequutus. De Hie- roglyphicis doctissimè scripsit Io. Pierius Valerianus; item duos libros de sacris li- teris scripsit Orus Apollo Niliacus. Hinc & Cheremonem se facetur Alciatus imi- tari, in lib. de verb. sign. in princ.

At tibi supremus.] Optatio ex dissimili- bus. Idem ferè dissimilium locus est apud Horat. Ode 8. lib. 4. Carmin.

Donarem pateras, gratæque commodus,

Censorine, meus era sodalibus:

Donarem tripodas, præmia fortis ingo

Graiorum: neq; tu pessima munerum

Ferres, diuite me scilicet artium,

Quas aut Parrhasius pulis, aut Scopas,

Hic saxo, liquidus ille coloribus,

Solers nunc hominem ponere, nunc deū.

Sed non hæc mihi vis: non tibi talium

Res est, aut animus deliciarum egens.

Gaudes carminibus: carmina possumus

Donare, & pretium dicere muneri. &c.

Huius autem dissimilitudinis hæc mi- hi videtur germana sententia: Possum ego tibi, Chourade, Emblematum quorundam siluam & cumulum ex veterum aucto- rum bibliothecis aggregare: at magnus Imperator (cui es à consilijs) potest tibi commodè & munificè suppeditare vete- rum artificum manupretia, statuas, ima- gines ingeniosè pictas, solerter expressas, sculptas, efformatas: ipsissimas, inquam, imagines, non picturam quandam nudam aut descriptionem, qualis mea hæc est chartacea.

Pretiosa nomismata.] Donaria, qualia boni principes conferre solent optimis & fidelissimis consiliarijs. Pignoriis non dona- ria, sed vetera numismata interpretatur; Cæsares (ut ait Trebatijs) signatos ære, argento, solido auro. Dicimus autem nu- mismata & nomismata, ἀπὸ τοῦ νόμου, à lege; quia cum autè percussum numisma vti permutatione homines solerent, lege vsus numi introductus est.

Cæsar.] Maximilianus Imperator, cui à consilijs fuisse Peutingerum paulò antè meminimus.

Et veterum eximias donce habere ma- nus.] Tabulas & signa antiquorum artifi- cum intelligit. Artificum enim opera ma- nus dicuntur. Martial. lib. 1. epigr. 119. & lib. 8. epigr. 50.

Solus Praxiteles, manus Scopaq; Idem:

Mitoris hac manus est, an Polyete tua?

Ipsæ dabo.] Τὸ ἀπέναν, in libro Poetico

Poetæ consecrato. Non enim modò viden- dum quid, sed & cui des. Seneca De bene- ficijs: Vide ne mittas munera superna- cea, ut scæminæ arma, rustico libros, & stu- dioso retia. Id enim est, ac si cani des pa- leas, & ossa asino. Sic Martialis 14. lib. sed non eodem tamen sensu:

Non sunt munera quæ putas puella,

Cum donat vacuas poeta chartas.

Idem lib. septimo:

Diniçibus poteris Musus, elegosq; sonantes
Mittere;

*Tacitis
notis scri-
bere,*

*Nomis-
mata, et Nu-
mismata.*

Manus

*Decorum
in mune-
ribus.*

Mittere pauperibus munera pexa dato.
Idem libro eodem, sed aliorum:

Muneribus cupias si quis contendere tecum.

Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.

Et id quidem reuocat in mentem distinctionem Latinum Iani Lascaris, doctissimi hominis, ad Iouianum Pontanum:

Versiculos, Pœtane, tibi sic munera Baccho

Libamus Bacchi sic Cereri Cereri.

Chonrade.] Chōradus, siue Cunradus, idem apud Græcos Thraſybulus, id est, audacis consilij. Germani enim veteres nomina plerumque à studijs & exercitio solebant imponere, qualia nostro adhuc tempore passim audimus: vt à venatione Leonhart, Bernhart, V Volffgang: à studio pastificio, Henrich, Genſerich, Vichart: à laude bellica, Sigmund, Hartman, Helderich: à pace & pietate, Friderich, Sigfrid, Gottfrid: imò & à vitijs, vt Gebhart, Gotthart, Gottschalex, Eitel, & alia propè infinita, quæ mera Germanica sunt. Idem videntur in nominibus etiam seminarum, vt Hildegart, Konigund, Gettraut, &c. Quod plurimis mihi aliquando probauit Faustus Verantius, Episcopus Chanadiensis, cuius manes Deo viuant.

Pignus amoris.] Id est, *μνημόσυνον*. Seneca de Benefic. Beneficia non numero, neq; magnitudine censenda, sed dantis voluntate. Demosthen. *πρὸς Λέπτιν*. Οὐδὲ γὰρ τὰς λαβόντας ἐγὼ γε ἡγῶμαι τὸ πλεῖστον τῶν χρημάτων θαυμάσαι, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν. Sed ad rem maximè facit τὸ πρέτον eius, qui librum consecrat, & eius cui offertur. Etenim, vt Aristides ait, Orat. 5. *ἐπὶ τῶν*: Τοὺς μὲν νέας τοῖς θεοῖς προσήκει καὶ τιερεῖν, τοὺς δ' ἀνδρας τοῖς ἐλλογίοις τὰ τῶν βιβλίων ἀναδέσσει τιμᾶν. Hoc est: *Templa dñs sacrare conuenit: viros autem egregios decet librorum dedicationibus honore afficere.*

IV. Ex hoc procemio duo præcipuè notanda veniunt.

1. Senerioribus studijs aliquando interponendam esse quietem, & animum curis defatigatum honesta recreatione relaxandum: nam

Quod caret alterna requie durabile nō est.
Quò fortè possem non inconcinne illud Democriti attexere, ex Stobæo Orat. 16. quo loci ait: *Βίος ἀνεόρτατος, μακρὸς δὲ ἀπανδύκευτος*. id est: *Vita sine*

festiuitatibus, longa via est sine diuersarijs.
Et illud Statij 4. Siluarum:

— Vires instigat, alieq;

Tempestiua quies: maior post oia virtus.

Talu cantata Briseide venit Achilles.

Acrior, et postea erupit i Hectora plectrum.

Vegeta enim & strenua ingenia, quo plus recessus sumunt, hoc vehementiores impetus edunt, ait Valer. Maximus lib. 3. c. 6. Addo & illud Xenophontis, fortium virorum voces & gestus, etiam in vino, & lusu dignum studio & memoratū quiddam præferre. Hinc plurima clarissimorum virorum extant monumenta, quæ etsi subiectis tantum & genialibus horis confcripta videntur, nihil tamen humile, nihil vulgate sapiunt, vt vel ex ipsis vnguibus leonem agnoscas. Ex quorum censu ego iudico hæc Alciati Emblemata, Horas recreationis Guicciardini, Dies caniculares Simonis Maioli, & ante omnia dies gentiles Alexandri ab Alexandro. Verum non ita relaxandus animus, vt ad desidiam inclinet, sed sic indulgendum otio, vt Scipio nem Seniore imitantes, nunquam minus otiosi, quam cum somis in ocio: Nam & occupatis diebus aliquid esse agendum, monet Seneca Epist. 73. Quin etiam festis, vt Virg. 1. Georg.

Quippe etiam festis quoddam exercere diebus fas & iura sinunt.

Aqua stans pigro lentore putrescit paulatim, & squaler fit: sic mens, quam ignauia occupat, vitium contrahit facillimè, & corrumpitur. Vigor in motu est & agitatione, quam moderata quies breuibus interuallis interdum interstinguit.

2. Tacite carpit perditos nostrorum temporum mores, quibus bonas horas malè collocamus, precium nullum temporis ponentes, cum tamen nulla sic turpius iactura; omnia enim aliena sunt, hoc solum nostrum, fugacis ac lubricæ rei possessio, in quam nos misit Natura, expellendos quando ipsi visum & Deo. Magnum plerique Mortalium in caducis his ac fortuitis momentum ponunt, & beatos eos censeant, quibus ad votum parantur; miseros vbi querela defectus & egestas; miserimos, quibus ludibrio fortunæ de manibus excussa & ablata iterum, quæ olim benignior indulſit aperto & laxo sinu. Comploratur hæc iactura, nec remedium consolantis admittit: mortificat viscera, & descendit

Temporis
iactura
grauē dā
num.

altius in cor, nullis fomentis blandioris alloquij, & ex sermijis sapientiae traducti sanabilis. Nulla dies cicatricem obducit vulnari, recrudescit ad istum refrigerantis memorie. Nemo deuorare potest iniuriam hanc fortunæ, sub qua etiam generosæ mētes & virilia pectora se incuruant, nec eriguntur quibuscunq; rationum fulcris, aut assurgunt. Tanti videtur, vel in tenui re, & lubrico casui subiecta factum semel naufragium; cum interea præcipitis æui lapsus, & pronos ad interitū annos, quid, & quantum, & quomodo depēditum sit, pauci sint qui ad calculos reuocent. Sentimus quotidie in nobis decedere aliquid de nativo vigore, & imminui corporis hanc fabricam decrementis virium, Naturæ lassitudine, quæ velut annosa mater ac decrepita, sterilitate iam sua languere sensim & marcescere incipit. Depilat verticem deformæ caluitium fluentibus comis, nubes pupillis oberrat & offundit caliginē, aurium tympana surdesunt percussu vocum, vallo dentium exarmanitur fauces, ad affueta nauscat stomachus, & lentè demittit ingesta, sensum omnium ac membrorum remissior functio, & manifesta quedam tarditas. Huc igitur tabulæ & rationum codex, computemur, quo abierit, & quomodo, quod subtractum querimur, num retrahi possit, aut reponi? num emendabilis supinus hic error? ne culpa à nobis maior, quam necessitas à fati & lege hac Vniuersi videatur, in quo motus suus regularis & perennis rotat, aut raptat singula ad periodum à prima causa determinatam, certo ac definito tpe. Parcè vtendum igitur, nec dispergendum in vanos vsus grande munus è Diuina manu; in quo vti liter disponendo & dispēdando cautos nos esse decet ac prouidos, imò tenaces maxime & auaros, vt partitionis ratio dari queat aliquando, & modus ad congruum finem: ne auferatur vel malè agētibus per libidinem & vitia; aut nihil agentibus surripiatur in ocio & ignauia, qui fures sunt temporis. Vetus est prouerbiu: Sera in

fundo parsimonia. Cui rutilior ætas puerilibus ineptijs inter tales & nuces destituit, quam libidinosa exceptit adolescentia, & ad lufum, luxum, & lasciuia præceps iuuentus, in viriles annos seortationibus & adulterijs exhaustos desinens, quæ tandem spes reliqua sit purioris succi in imo amphoræ colligendi? Turbida faciem potest necesse est in ipso vitæ exitu prodigus sincerioris æui, quod amissum frustra respicit aut renocat; nam

transijt ætas, (inquit Tibul. l. eleg. 4.)

Quam cito non segnis stat, remeatq; dies:

Quā cito purpureos dependit terra colores,

Quā cito formosus populus alta comas:

Quā iacet, infirma venere ubi fata senectæ,

Qui prior Æolio est carcere missus equus.

Vidi iam iuuenem premeret cū senior ætas,

Moruentem stultos præterijisse dies.

Euenerunt, vt fulguris fulcus diuidens aerem. Quære vestigia, nulla reliqua sunt, nisi prani fructus, & iniquitatis opera, dolotis materia, & seminarium inutilis penitentia. O spina mentis, quàm acutè pungis? Disparuisse nostra culpa dies promerendo diuino fauori destinatos ac debitos, elapsam mercadæ cœlestis coronæ pulcherrimam occasionē, affigi & affligi lecto iam nudos operū desperata salute, graues nobis, molestos alijs, inuisos Deo & hominibus; ex omni numero tot annorum à cunis ad canos nihil superesse aliud, nisi breue momentum efflandi spiritus. Quot vota, & quam calida concipit tunc, quando pertesus quasi ignauia suam languēs spiritus, antea cuncta tempora recolligit tacite ac percurrit? O mihi præteritos referat si Iupiter annos? O si detur reuerti ad crepundia, & exordiri de nouo telam? vt meliori textu concinnarem omnia? quā parcas manus immitterem thesauro, nullo labore reparando? Serò, serò, mi homo, cum ventum ad agonem; vixisti, nefas regredi. Si ergo vti vis tempore, aut etiam frui, bono tuo, nunc incipe: dum incipis, moreris. Ohe, manum de tabula.

AD ILLVSTRISSIMVM
MAXIMILIANVM.
DVCEM MEDIOLANENSEM.
Super insigni Ducatus Mediolanensis.
EMBLEMA PRIMVM.

EXILIENS infans sinuosi è faucibus anguis,
Est gentilitijs nobile stemma tuis.
Talia Pellaum gessisse nomis nata regem
Vidimus, hisq; suum concelebrasse genus:
Dum se Ammone satum, matrem anguis imagine lusam,
Diuini & sobolem seminis esse docet:
Ore exit. tradunt sic quosdam enitier argues.
An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

COMMENTARI.

L PROPONIT insigne Ducatus Mediolanensis, id est, gentilitium signum Principum Mediolanensium, cuius pictura notior est, quam ut pluribus explicetur

tur: In clypeo enim seu planitie aurea conspicitur serpens cœruleus, multis gyris contortus, qui puerum anniculum rubore tinctum, expansis brachijs, euomit. Mittit autem hoc Emblemata ad Illustrissimum Maximilianum Ducem Mediolanensem, Ludonici Filium, Francisci Sfortiæ nepotem. Floruit hic Maximilianus anno Domini 1512. Decessit sine liberis. Sanctius testatur, se habere numisma Mediolanense, quod ex altera parte hoc insigne habet expressum; ex altera effigiem D. Ambrosij, Episcopi Mediolanensis.

II.

Alciati locus.

H v i v s quidem schematis rationem adferam, si prius huc transtulero, quod idem noster auctor ea de re scripsit c. 43. De singulari certamine, ut Alciatus ipse Alciatum enarret hac in parte. Sic enim ille: Celebre est in Annalibus Othonis Vicecomitis cum quodam Saraceno in Asia certamen, quem ille manu captum confossumq; galeæ ornameto priuauit, idque gentilitijs insignibus suis addidit, hoc est, vipera vix natum & adhuc manantem sanguine infantem ore euomens: nimitum ab Alexandro Magno acceptum emblemata. Siquidem in eius antiquis nomismatis idem sigillum reperire est, quo Ioue se natum rex ille per ambages ostendebat. Etenim serpentis forma pluribus Græciæ locis Iupiter colebatur. Suntque in Asia genera serpentum, quos ore parere hominum opinio ne receptum est. Hactenus ille. Celebratur itaque stemma eiusmodi à diuina & antiqua origine, perenni que nobilitate, è sano Sapientiæ capite, promanante. Sed instituenti mihi commentaria integra, quo ad eius maximè fieri potest, occurrit præter alia, quæ de hoc stemmate Ducum Mediolanensium retulit Franciscus Petrarca, Rerum memorabilium lib. 4. ad finem: cuius hæc penè verba sunt: Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatum obtinuit, magni animi iuuenis, patris iussu cum copijs transmisiit Apeninum. In ea expeditione cum fortè descendens equo requiescit, ingens vipera, nullo aduertere comite, in galeam Principis iuxta positam irrepsit: quam cum mox capiti reponeret, famoso quidem & horrifico, sed prorsus innocuo lapsu, per genas Ducis interriti fluxit. Eam à nemine lædi pos-

sus adolescens ille animosus, ad omen geminæ victoriæ traxit. hincq; factum tandem, ut ipse pro signo bellico vipera vteretur. Et hæc quidem Petrarca, magni nominis raræque eruditionis auctor: quæ narrationem, cum adolescens Bononiæ studijs operam daret, se sæpè audiuisse scribit. Idem penè Gabriel Simeon Italus retulit, eo Compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanensibus: cuius tamen verba huc conferre minimè attinet. Paulus autem Iouius, nostra patrumque memoria historiæ scriptor insignis, cum Alciato conuenit, eo nempe libro, quo Mediolanens. Principum Vicecomitum vitam est complexus. Ait enim Othonem (sacro in bello contra Turcas & Saracenos, Bulionio Godofredo duce) insigni pietate & magnitudine animi virum, nihil teritum Volucis Saraceni ferocitate, qui medio in campo ad singulare certamen fortissimum quemque ex acie Christiana prouocabat, cum eo fuisse congressum, tandemq; cum non minore fortitudine quam felicitate deuicisse: de quo confossi hostis galea opimum plenumque immortali gloria spoliū retulisse, auritam scilicet viperam, inexplicatis spiribus minaciter à cono cassidis erectam, & puerum passis manibus deuorantem: quod vnum auspiciæ virtutis argumentum, non modò gentilitiæ laudis gestamen fuit, sed & posteris id insigne audacter vsurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriam portendit. Fuere qui existimant Volucem ex stirpe Alexandri Magni progenitum, tulisse pro insigni viperam, ex Olympiadis fabula, puerum parturientem, quod ea à dracone se compressam fuisse, Iouis imagine, prædicaret. Sic Iouius. Cæterū id stemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Aegyptiorum notas, quas Hieroglyphicæ nonnè appellabāt, obseruauit ex Oro maximè Niliaco, facile discet eos imagine serpentis, Imperatorem regemque designasse. Quid enim dominium orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem optimum & tutelarem siue custodem, quid heroem, quid nominis & famæ amplitudinem figura serpentis exprimebant, nisi quod spectato huius animalis admirabili genio, conditionem & dignitatem Principum eo schemate ingenioso eruditus hominum oculis proponi volebant?

Gabriel Simeon.

Paulus Iouius.

Quid per serpentem Aegyptij designant.

Franciscus Petrarca.

lebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi dispendio suas opes adaugerent, Anguem, nisi anguem deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ est, serpentes olim adiunctos leonibus, qui Opis Dæx simulacris apponi erant soliti, quo significabant orbis Principatum. Anguis enim circularis orbem, Leo verò fortitudinem viresque representabat. Quod autem serpens ita sæpè depictus conspiceretur, qui sibi caudam mordicus ore retineret, pauci sunt qui explicuerint. Ea verò mihi per placet eruditorum quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectum, & quasi ob oculos positum fuisse Regem eū, qui suam sibi actionum omnium & consiliorum prudenter & accuratè proponeret, cuique vltima, imò verò minima etiam curæ essent. Eo enim nomine Augustus, Antoninus Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus Alexander ad cœlum euecti sunt: contrà malè cessit Helogabalo, Caracallæ, Commodo, Domitiano, & alijs permultis Reipubl. Romanæ pestibus, quod simul atq; ad summum illum Principatum conscenderunt, abiecta cura publica, sibi tantum seruire, suasque persequi cupiditates, quo inre, qua iniuria, voluerunt. Cæterùm Anguis imago, Rex custos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus suum in Regem studium (cuius beneficentiam grato animo agnoscebat) non alio modo posteris commendabat, quam serpente vigili, surrecto vertice, & elato pectore. quod Homericum illud declarat: Οὐ γὰρ ἄνδρα ταννύχιον εὐδεν βαλὼν πόρον ἄνδρα: Non decet virum consultorem, qualis Princeps esse debet, tota nocte dormire. Apud Horatium eo quidem sensu, serpens Epidaurius appellatur, vt apud Græcos ὄφεις ὀμμεα, ad vigilantiam designandam. Denique tam fuit insigne & celebre id Hieroglyphicum serpentis, vt non temerè Imperator clarissimus Epaminondas vsurparit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores posterì columnam erexerunt, appenso clypeo, in quo sculptus draco esset. Eius monumenti rationem affert Pausanias, quia is Imperator laudatissimus ex Spartiatum genere, quod Thebis antiquissimum fuit, ortum duxisse putabatur, quorum id

gentilitium insigne esset, vt qui ab anguinis illis dentibus à Cadmo telluri mandatis essent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quedam ad huius magnifici stemmatis arcanum illustrandum adijciam. In ostentis enim & prælagijs, Angue summa nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modo ijs, qui ad regij dominatus, aut etiam regni fastigiū expectabantur, sed & ijs, qui arte quadam vel ingenio celebritatem quādam sibi compararunt. Vt enim retulit 1. De diuinatione M. Tullius: Cūm Roscius in cunabulis esset, educareturque in Selonio, qui est campus agri Lanuini, noctu lumine appposito experfecta nutrix animaduertit puerum dormientem circumplexum serpentis amplexu, quo aspectu exterrita clamorem sustulit. Pater autem Roscij ad aruspices retulit: qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc speciem Praxiteles celauit argento, & Archias expressit versibus. Hec Cicero. Spartianus auctor est, Seuerus imperium præmonstratum: ei enim in stabulo dormienti serpens caput cinxit, & sine noxa, expergetis atq; acclamantibus familiaribus, abiit. Ferunt & Anguem portendisse imperium Aureliano, quanquam ille mediocrium fortunatum & parentum esset. Nam cūm eius pueri peluim serpens cinxisset, neq; vnquam potuisset interfici, postremò mater eius anguem occidi noluit. Mulier hæc templi Solis sacerdos erat, diuinationum minimè ignara, quippe que familiarem hunc serpentem, tanquam genium agnosceret. Tiberius Cæsar serpentem draconem in delicijs habuit, eiq; sua manu cibum ministravit: quem cūm is corrolum à formicis obseruasset, monitus est cauendam esse sibi vim multitudinis: formicis enim populum significari. Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus est, dormientis caput serpens circumdedit, futuræ dignitatis prælagium. Idem penè, quod de Alexandro Magno, refertur de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia matre Augusti Octauij, quæ in templo Apollinis somniavit se cum dracone congressam, indeque factum, vt macula picti draconis in corpore constanter hæret, quæ nunquam postea eximi potuit. De anguis augurio Cornelius Tacitus lib. 11. sic: Sedente Claudio Circēsis ludis, cūm pueri

Anguis
quid
si-
gnifica-
bas.

Roscius,

Seuerus
Imper.

Aurelia-
nus Imp.

Tiberius
Cæsar.

Maximi-
nus Iun.

Augusti
mater.

Quid per
serpētem
qui cau-
dā mor-
dicus re-
neat.

pueri nobiles equis ludicrum Troia inirent, interque eos Britannicus Imperatore genitus & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adscitus, fauor plebis acrior in Domitium loco praesagij acceptus est: vulgaturque affuisse infantiae eius dracones in modum custodum, fabulosa & externis miraculis assimulata. Nam ipse haudquaquam sui detractor vnam omnino anguem in cubiculo visam narrare solitus est. Virgilius non temere scripsit anguem exiisse è tumulto Anchisis. Veteres enim, ut est apud Plutarchum in Cleomene, serpentes tribuerunt heroibus: cuius rei rationem non vna multi afferunt. Sic enim Poeta lib. 5. quo loco Aeneas patri iusta facit:

*Salve sancte parens, iterum saluete recepti
Nequicquam cineres, animaeque umbraeque
paterna.*

*Non licuit fines Italos, fataliaque arua,
Nec tecum Ausonium (quicumque est) qua-
rere Tybrim.*

*Dixerat haec, adytis quum lubricus anguis
ab imis*

*Septem inges gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumuli, lapsusque per aras:
Cerulea cui terga nota, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor, cum nubibus
arcus*

*Mille trahit varios aduerso sole colores.
Obstupuit visu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula serpens,
Libauitque dapas, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.
Hoc magis inceptos genitori instaurat ho-
nores,*

*Incertus geniumque loci, famulune parentis
Esse putet.*

Sed de his satis; plura de serpentibus qui viderent, adeat Pierium Valerian. lib. 14. & 15. Nunc ad singula verba examinanda accedamus.

III.

EXILIENS.] Prodiens, extra salices, saliendo prorumpens.

Infans.] Puer anniculus. *νήπιος*, *παιδάριον*; rubens, ut fetus ex utero. Rubet autem fetus recens natus, ob tenuitatem cuticulæ, quæ à frigore ambiente condensata cutem genuinam tegit, extremitates & oscula venarum per cutem disseminata rum claudens. Hinc communior est Anatomieorum sententia, cuticulam in utero omnino abesse, quod falsum esse, ratione

& experientia constat, ut dilucidè probat Iulius Casseus Placentinus.

Sinuosi.] in sinu & gyros complicati: *Sinuosi* epitheton serpenti conueniens, sinuosum enim dicimus, à longo sinu, quicquid ob laxitatem fluit. Virg. 11. *Aeneid.*

Saucius at serpens sinuosa volumina versae.

Et *μετασποικίως* apud nostrum Autorem infra: *Sinuosi in faucibus antri.*

Efaucibus.] Fauces sunt gulæ partes interiores, tota nimirum illa capacitas, quæ ore hiantem percipitur. Quæ regio ob angustiam *ισοσπύς* dicitur, sunt enim ibi duo foramina angusta fistularum, cibalis, nimirum, & spiritalis. Plin. Summum gulæ, fauces vocatur; postremum stomachus. Hinc suffoco, præfoco, id est, spiritum præcludo, veluti obstrictis faucibus.

Gentilijs.] usurpatum à tuis gentilibus & maioribus familiæ: Nam pro imaginibus posteriora tempora insignia gentilitia habuerunt, quæ arma, vel armaria vulgo dicuntur: quæ ipsa quoque primum, ut simile veri est, virtutis fuerit præmia ac rerum preclare gestarum decora. Budæus.

Nobile stemma.] Nobiliores erant, qui sui generis imagines & stemmata seu schemata proferre poterant. Budæus Annot. in Pandect. usurpat autem stemma plerumque pro corona; deductum verò est id nominis à *στέμματα*: ut illud Homericum: *στέμματα ἔχον ἐν χερσὶν ἐκινέσθαι Ἀπόλλωνος.*

Alciat. refert 2. Parerg. c. 30. Lege 6. Miscellan. P. Nannij.

Pellaum regem.] *περίφρασις* pro Alexander: ut apud Iuuenal. Sat. 10.

*Vnus Pellaio iuueni non sufficit orbis:
Æstuat infelix angusto limite mundi.*

Aufonius Paulino:

*Ocyus illa ingi fatalis solvere lora
Pellaum potuisse deum reor.*

Sic autem dictus est à Pella vrbe Macedoniae abiectionissima, quam tamen (ut refert Pomponius Mela lib. 2.) alumnus, Philippus & Alexander illustrem reddiderunt. Hanc etiam Plinius lib. 35. Alexandri patriam appellat.

Nomismata.] Symbola in numis, signis militaribus, in templis, locisque publicis expressa, sic enim hic nomisma *συνοδοχικὸς* accipi videtur. Pignotius arbitratum hic nomisma esse numos veteres. Neque absque ratione; *Vidimus*, enim, quod sequitur

in

*Pectus cur
rubeat.*

*Pellam
Alexan-
der.*

*Pella
vrbs.*

in carmine, omnem tollit dubitationem. Alcianus autem vetustatis fuit obseruantissimus.

Vidimus.] Legimus apud Historicos. Rectè ait *vidimus*, verbum enim est *ἑμμεν*. Sic *ναὶ ἰσοπύαν ἔχοντα*, visendi vel sciendi gratia ire, vt apud Plutarch. de Historia dicitur.

Concelebrasse.] illustrasse, cum celebritate aliqua iactasse, publicasse.

Suum genus.] suam originem. Iustinus lib. 12. ait, Alexandrum virum supra humanam potentiam magnitudine animi fuisse præditum. De genere Alexandri Plutarch. Iustinus. Q. Curtius, alij multa.

Ammonem satum.] In Africa Cyrenæica prouincia est, in Cyrenæica Iouis Ammonis templum, teste Pomp. Mela, & alijs Geographis. Dictus fuit Ammon, id est, arenosus, *ἄμμος* enim Græcis arena est, quod cum Liber pater, tota iam debellata Asia, per arentes Libyæ campos exercitum duceret, & in sicca arena maxima omnes siti premerentur, Iouem patrem fertur implorasse: statim ei apparuit aries, cuius ductu amoenissimum reperit in medijs arenis fontem. Hac de causa Bacchus templo Ioui constituto, vbi fons eruperat, simulacrum arietina figura in templo collocauit, & Ammonem vocauit. Celebratur & aliud templum Iouis Ammonij, in signe & sumptuosum, ab Iarba Getalorum Rege erectum, ceterum aris nobile, de quo Virgilius: *Templa Iouis citum latus immania regnis Centum aras posuit, vigilemque sacrauerat ignem.*

Excubias Diuum æternas.

Quo & Martialis alludit eo versa: *Dissimuletque Deum cornibus ara frequens.* Sed hoc ab illo diuersum rectè putat Politianus: hoc siquidem sumptuosum, illud verò pauperimum testatur Lucanus his versibus:

Ventum erat ad templum, Libycus quod genibus vnus

Inculpi Garamantes hēnt; stat corniger illic Iupiter, et memorans, sed non aut fulmina vibrans,

Aux similis nostro, sed tortus cornibus Ammon.

Nec illic Libyca posuerunt ditia gentes Templum, nec Eous splendent donaria gemis, Quamuis Æthiopii populus, Arabique, beatus Gentibus atque Indus vnus sit Iuppiter Ammon.

Pauper adhuc Deus est, nullis violata per animum

Diuitijs delubra tenens, morumque priorum Numen Romano templū descendit ab auro. De his vide Liliū Gyrardum Syntagmate 2. hist. Deor. Politian. ca. 52. Miscel. Lege & Hygin. lib. 2. de signorum cœlest. historijs, Suidam, Pausan. lib. 4. Q. Curtium, & alios. Alexander Magnus itaque ingenti ductus cupiditate adeundi Iouem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat, nullis difficultatibus absterri potuit, quo minus per siccas regiones, & tenacissimum sabulum ductaret exercitum ad Ammonem. Quò cum peruenisset, maximus natu è sacerdotibus filium appellauit, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmans. Plutarchus tamen aliter hoc refert, cum Ammonis sacerdos Alexandrum salutaturus linguæ vitio præpeditus, pro *παιδὸς*, filiule, dixisset, *πατὶ δὲ*, id est, Iouis fili, illum vocis errorem Alexandrum libenter, perinde ac omen audiuisse, hunc cœlestis originis gratia captata, cui initia dedisset error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, Alexander fatetur vtile sibi fuisse ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat, ne aliquis sibi repugnaret. Id cur factum sit, lege Augustin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Præclara extat Alexandri laudatio apud Apuleium Primo Floridorum.

Matrem angus imagine lusam.] *Olympias Alexandri mater vel putauit, vel simulauit se à Ioue compressam sub specie draconis, ad legendam congressus iugominiā.* Id enim factum fuisse à Mago quodam impostore credibile est, vt auctores non poenitendi prodiderunt. Quæ res amorem, charitatemque Philippi extinxisse fertur; adeo vt illius persæpe concubitus cui tauerit, siue aliquas magicas artes, & veneficia reformidans, siue illius cōsuetudinem & contubernium cuiquam Deo ex quadam religione permittens. Post illa cum Philippus hac de causa Cheronem Megalopolitanum Delphos misisset, à Deo responsum est, vt Ammoni rem diuinam faceret, & hunc in primis Deum veneraretur, amissurumque ex oculis alterum, quod die in draconis forma concumbentem Deum cum Olympiade per ostij rimam

lam

Templū
Ammonis.

Ammon.

Olympias
Alexandri
mater.

lam asperisset. Olympias quoque (sicut ait Efatosthenes) proficilenti in expeditionem Alexandro, secretò genituræ detexit arcana, proinde dignos genitore animos fouere iussit. Hæc carptim ex Plutarcho. Et profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit, quàm cum Asacidarum gens ab vltima seculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, & deinceps maiorum omnium illustrauerit: nullius tamen nomine quàm filij clarior fuit. Huc refero congressum Martis (id est, personati cuiusdam militis, qui Martem mentiebatur) cum Rheâ Romuli & Remi matre. Quid enim huc commemorem aniles nostrorum fabulas de Melusina, de quæ Roberto cui cognomen Diabolo fecerunt? Non plura: nam de Succubis & Incubis aliàs.

Rheâ.
Melusina.
Robertus
Diabolus.

Diuini & sobolem seminu. Deorum non est propria generatio, sed hominum, vt rectè disputat in Numa Plutarch. vbi agit de congressu Pompilij, cum Nympha Aegeria. Nam sexus in homine, argumentum est impotentis & imbecillitatis, quæ in Deo esse non potest, vt Lactantius docet. Sed multi illustres nothi, cum incerto patre nati essent, retulerunt suum genus ad Deos; non malè profectò, sed cautè tamè, vt Epaphus Quidianus Phœbum pro patre agnouit, quia Sol & homo generant hominem.

Epaphus.

Tradunt sic quosdam enitier angues. Piu lib. 8. cap. 23. & Solinus cap. 30. Polyhist. Amphibenas ore parere tradunt: his enim caput est geminum, hoc est, & ad caput & ad caudam. Neminem quidem studiosorum latere velim, id commodè atq; perspicuè relatum scriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex tam fecundo ac copioso rerum selectissimarum pomcerio tot flores & fructus collegerim. Addo ex opinione Anaxagoræ Philosophi, cecinisse Ouidium, mustelam ore parere. Sic enim inquit in 9. Metam.

Mustela.

Qua quia mendacem parientē inuerat ore, Ore parit, nostrasq; domos, vt ante, frequentat.

Hanc opinionem refutat Aristoteles lib. de anim. gen. 3. Plin. quoq; lib. 10. Lacertam ore parere dicit, quod vulgò creditur, Aristoteles negat. Idem alij de sepijs affirmant.

Lacerta.
Sepia.

Enitier. pro eniti, παράγωγη. Enixæ dicuntur & feminæ, nitendi, hoc est, conandi & dolendi labore perfundæ. Nexum enim dicimus arctum & colligatum. Nonius. Id quidem ad zonæ solutionem referri nō inconcinne potest, qua partus describitur à poetis, nempe quod omni nexu oportet mulier solvatur, vt commodius enitatur & pariat. Callimachus Hymno in Iouem: ἐπεὶ τῆμος δ' ἐπ' ἔπει δὲ ἐλύσατο μίτριν, id est, quando pepetit, quod & admōnet Græcus scholiastes. Alcimedæ apud Apollonium Argonaut. 1. filij discessum Iugens:

† ἔπει

— ὃ ἐπὶ μίτρω

μίτριν πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον.

Quo loco scholiastes ab altero non diffidet, quin & adijcit. ὃ δὲν καὶ λυσίζωνος ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν Ἀθήναις. Quorum locorum (ait Minos) mihi copiam pro sua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocensium gymnasij hac in Parisiorum Academia primarius, vir vtriusque linguæ peritissimus, & cum quo, literarum nomine, mihi nuper amicitia intercessit.

An quia sic. Hæc non est interrogatio, sed modus loquendi Philosophorum in problematis dissoluendis, qui etiam si certissima proferant, veluti dubitando desinunt per particulam *An*.

Pallas de capite orta Iouis. Imitatus videtur illud Propert. è lib. 3.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio lib. 6. de Pallader Hinc de patre ferunt sine matris sedere natam.

Prouida consilia quod nescit curia matrū. Postremum hunc versum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beoraldus emendat, annot. in Caligulam Suetonij, ac pro consilia, legi manu, consilia. Nos cum Iureto ita melius & commodius, nisi fallit coniectura:

Prouida consilij quod non sit curia matrū.

Quod autem Pallas ex Iouis cerebro nata sit, testis est Pindarus Olymp. Ode 7. cuius rei rationem (sed aliam atq; aliam) reddunt Fulgentius Mythologic. 2. Phorontus De natura deorum, Gyraldus Synagm. 11. Ouid. Fastor. 3. epimythia ei sua tradit, sed lōgè alijs diuersa. Ex his. n. alij speculationem physicam, alij ethicen, alij alia considerant. Themistius oratione 10. οὐδ' ἐπὶ προκαλῆς τὰς φιλοσόφους (alloquitur

Pallas
cur è Iouis
cero
bro nata

quitur Imperatorem Valentem) καὶ ἀ-
πηνόσι. καὶ ὅσων σὺ χρόνον τὲ ἔτες
ἐπὶ χώρας μένεις, ἀνάγκης χειμερίστis
τῶν λόγων. τοῖς στρατηγοῖσι δὲ οἱ φιλοσο-
φούντες ἐν ἴσῃ προεδρεία, γνώμης ἀμα-
κὴ δύναμις σε θεραπεύουσιν. διὰ γὰρ
τὸτο καὶ τὴν Αθηνῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς γεννῶ-
σιν οἱ πομπταὶ τὸ Διὸς, ἐν δὲ κινύμενοι κα-
λῶς ὅτι προσήκει τῶν βασιλείων μῆτε
λόγον ἀπρακτον, μῆτε πρόξιν ἄλογον
ἐκροτᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ἐνέργον εἶναι,
καὶ γέμειν νότῳ δραστήριον. Existimo
autem cum Pindari scholiaste ad 7. Olym-
pior. figmentum id esse referendum eò, vt
dicamus omnes artes & disciplinas, è lo-
uis cerebro, id est; summi & prepotentis
Dei mente & sapientia prodijisse. Perspi-
cium enim nobis esse debet, vt alia omnia
bona, sic ipsas quoq; ingenuas artes à Deo
nobis esse communicatas. Et quamquam
Dei beneficio nobis hæc Minerva genere-
tur, ductore tamen & magistro primùm
opus est. Ad eò nemo est, qui doctrinæ lau-
datissimam εἶναι comparare sibi queat, qui
non bonis præceptoribus sese tradiderit
institiendum. De Natali Palladis extat
festinus Luciani dialogus, quem compen-
dio huc asseribit, eiq; suam subiungit my-
thologiam Sanctius: Laborabat Iupiter do-
lore capitis, insitit Vulcanum cum securi
acutissima venire, qui caput diffunderet.
Vulcano totis viribus in caput Iouis im-
pellente securim, virgo Pallas profuit
armata, iam nubilis, cæsa, pulcra, clypeū
saltando concutiens, cum armatis tripu-
dians, hastam vibrans. Addit præterea Pin-
darus in Olympicis, ad aperto Iouis capi-
te, adeo vehementer Mineruam infremuis-
se, vt totū clamorē perterritaceret Olym-
pion. Sed non abs re fuerit, quoniam sæpe
in hoc opere se nobis offert Minerva,
semel dixisse, quid hæc fabula significet:
nulla enim tam vilis fabula est, ex qua Pla-
to non eliciat, aut Astrologiæ mysteria, aut
ad vitæ commoda præcepta salubria. Mi-
nerua igitur siue Pallas, est artium omniū
& bellorum Dea. Artes & ingenii discipli-
næ ex cerebro, seu capite Iouis, id est, Dei
Opt. Max. sapientia proueniunt. Scimus
etenim ex sacris literis. omne datum opti-
mum, & omne donum à patre luminum
descendere. Securi caput Iouis aperit Vul-
canus vt Minerva nascatur. Quid hoc al-
iud est, quam impetu quodam, quadāq;

lucta, & summo ingenij conatu artem tan-
dem conquiri? Nemo enim vniquam ar-
tium apicem consequetur, si prius non se
vigilijs, sudoribus, & algoribus exerce-
rit. Sed quid est, quod addit Pindarus,
celum & terram clamore Mineruæ contie-
nuisse? Nihil aliud esse reor, quam cœ-
lum, terram, stellas, mare, cuncta denique
sapientia gubernari; ad cuius imperium
atq; nutum omnia moueantur atq; con-
tremiscant. Quid tandem innuit clamor
ille Mineruæ recens natæ? Iustitiam, æ-
quitatem, iura, leges, societatem humani
generis, virtutum præmia, scelerum puni-
tionem. Rectè itaq; tam pium clamorem
cælum & terra timent & reuerentur. Sed
quoniam & bellorum præses est, videamus
rursus, an hæc, quæ diximus, in disciplinis
bellicis etiam possint adaptari. Est Dea
belli Pallas, hastamq; vibrans effingitur;
propterea quòd illi se in bellicis operibus
gerunt strenuè, qui bonas disciplinas cum
arte bellica coniunxerunt, vixq; reperias
in re militari ducem insignem, qui non
idem summa prudentia sit præditus. Na-
scitur ex cerebro Iouis: quia belli guber-
natio ex Deo est, vt inquit Homerus. Sed
militaris ars vsu & exercitatione constat:
quapropter Vulcanus securi caput findit
Iouis, vnde nascitur Bellona, id est, ani-
mus fortis, agilis, strenuus, & consilijs at-
que stratagematis valens. Et quia Iouis est
filia, propter Iustitiam defendendam cla-
mat: bella enim ideo suscipiuntur, vt in pa-
ce viuatur. Sed enim cum bellum ad co-
res sit horrenda, vt vix eius calamitas ex-
plicari possit, quid mirum, si cælum & ter-
ra concutiantur ad horrendas Bellonæ vo-
ces? Nascitur Pallas armata, & iam adul-
ta, non infans: quia consilium ducis, ante-
quam in lucem prodeat, iam oportet esse
perfectum & integrum, omnibusq; nume-
ris absolutum. Sed quoniam iam de Palla
de ceperimus, cantemus iterum eiusdem
natiuitatem. vt ab Hesiodo accepimus, sed
tamen breuius. Inquit enim ille:

Ζεὺς δὲ θεὸν βασιλεὺς πρῶτην ἄλοχον
θετο μήτιν,

Vxorem primam Metim sibi Iupiter addit.
(id est, prudentiam) Quæ cum iam esset
Minervā paritura, Iupiter à Cælo & Tel-
lure monitus, filios, quos ex Metide susci-
peret, consilio & fortitudine patrem sup-
ratos, Mineruam ex ventre Metidis per-
iocum

Clamor
Minerva.

Pallas
Dea bel-
li.

Bellona
quid.

Pallas
cur arma-
ta nasca-
tur.

Palladis
oritur.

ἐπιμύ-
διον.

Artes ex
cerebro
Iouis.

locum & dolum erutam suamet alio con-
didit. Subdit inferius: Ipse autem Iupiter
ex capite proprio Mineruam progeniuit, ce-
sis oculis præditam, acrem, indomitam,
venerandam, cui bella, & belli clamor erāt
cordi. Hæc ille. Ioannes Diaconus Meti-
dem gravidam à Ioue deuoratam scribit
his verbis: *ἔγκυον ταύτην ποιησάμενος,*
καταπίει αὐτήν, ἵνα μὴ ἄλλος τις τῶν
θεῶν ἀποκυνδεῖν παρ' αὐτῆς ἀναιδῆς ἢ
ἀτάσθαλος. id est: *quam cum gravidam*
fecisset, deglutivit, ne quis alius Deorum
nasceretur ex ea impudens ac fatuus. Ex
eo cibo mox ipse Iupiter pro vxore graui-
dus factus, Palladem armatam de capite

*Absurdū
figmentū.*

*Minerua
vnde di-
ctā.
Pallas vn-
de dicta.*

*Pallas
cur Trito-
nida dica-
tur.*

peperit. Quod quidem monstrum tanto-
pere contra naturæ cōsuetudinem fictum,
nescio quo pacto primum æquis animis
perferri potuit, neq; fuerit cum maximo
omnium risu explosum: quippe cum men-
dacia, & res supra credulitatem fictæ, so-
leant etiam veris & probabilibus plerun-
que fidem detrudere. Putant autem Miner-
uam dictam à minuendo, quod neruos
minuat. Pallas autem dicitur (vt ait Eusta-
thius in princ. Iliad.) *ἀπὸ τῆς πάλλης τοῦ*
δούρου. id est, à vibrando hastam: vnde à
Poetis Latinis dicitur Armifera. Vel quod
Pallantem gigantem in gigantomachia oc-
ciderit. Vel quod *ἐκ τῆς τῆς διὸς συνε-
πάλτο κεφαλῆς.* id est, ex Iouis capite exi-
lerit. Hinc, vt ait Hesiodi interpretes in
Aspide, dicta est, Tritonia, vel Tritogenia:
quoniam lingua Æolica *τρίτων*, caput si-
gnificat; quamquam de hoc nomine ma-
gna est opinionum diuersitas. Nam Ho-
meri scholiastes lib. Iliad θ. *ἀπὸ τῆς τρεῖν,*
dictam asserit, quod hostes pauescere fa-
ciat. Pomponius Mela lib. 1. Super hunc,
inquit, ingens palus amnem Tritona reci-
pit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ cogno-
men inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi
genite, faciuntq; fabulæ ei aliquam fidem,
quod quem natalem eius putant, ludicris
virginum inter se decertantium celebrāt.
Hoc secutus Lucanus, sic canit de Trito-
nide palude:

*Hanc & Pallas amat, patrio quæ vertice
natā,*

*Terrarū primā Libyā (nā proxima calo est,
Vt probat ipse calor) tetigit, stagniq; quæ
Vultus vidit aqua, posuitq; in margine
plantas;*

It se dilecta Tritonida dixit ab unda.

Porro asserit Eustathius 1. Iliad. vbi canit
Homerus, descendisse de cælo Mineruam,
vt sedaret iram Achillis, *ἔρπον* ab anti-
quis pro capite vsurpari, quia caput, ex
Platonis sententia, ad instar mundi sit sphe-
ricum, vbi Pallas commoratur; quæ nihil
aliud est, Democrito interprete, quam ipsa
prudentia, quæ (vt autor allegoriarum in
Hesiodum tradit) iure dicitur à Iouis ver-
tice prognata, quoniam ab experientia sese
præmit prudentia, experientia verò ex sen-
sibus, qui in capitis ambitu cernuntur. Al-
lusit ad fabulam Terentius in sene seipsum
excruciente, cum inquit: *Non si ex capite
sis meo natus item, vt aiunt Mineruam, es-
se ex Ioue.* Et Ouid. in Fastis:

*Aur ga de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo profuuisse suo.*

Nolim fieri molestus lectori, si Iacij Tzet-
zis rationes adiunxero: cuius hæc fermè
sententia ex ijs commentarijs, quos stu-
diosè cōscripsit in Cassandram Lycophro-
nis: Tritonia Pallas dicta, qd in Trito Li-
byæ fluuiio nata creditur: vel quod tertio
mensis die orta. Ideo enim tertia dies Mi-
neruæ sacra est Athenis: vel quod *ἐκ τῆς*
τρίτης, id est, Iouis capite progenita: *τρί-
των* enim Bæotum lingua, caput nomina-
tur: vel quod eadem cum Luna sit, quæ
apparet tertio quoq; à coitu die: vel quod
eadem sit cum anima, quæ tres partes ha-
bet, *ἐπίθυμίαν, θυμὸν, ἢ λογισμὸν*: vel
quod eadem cum prudentia sit: aut ex De-
mocriti sententia, quod hæc tria præstentur
ab anima, bene consulere, rectè iudicare,
iuste agere, id est, *εὐβουλεύειν, εὐκρίνειν, ἢ
εὐπράττειν.*

P R A E T E R ea, quæ supra in Mytho-
logia Mineruæ tacta sunt, vnum hoc loco
noto, cæcam nimirum temeritatem eorū,
qui conditionis suæ obliu sese mortalitate
exuere conati sunt diuinitatem sibi arro-
gantes. Nec n. solus Alexander hanc insani-
uit insaniam, sed plures habuit assecclas, ex
quibus aliquos produxisse non erit abs re.
Antigonus Rex in omnibus Liberum pa-
trem imitatus, hederam capiti circumpos-
uit loco diadematis Macedonici, thyrsū
pro sceptro gerens, si Herodiano debetur
fides: quanquam non desunt, qui hanc in
ipso diuinitatis affectationem excusent. C.
Caligula non modò nouus Dionysius siue
Bacchus appellari voluit, sed & vnum-
sum Dionysiacum habitum indutus inces-
sit,

IV.

*Antigo-
nus.*

C. Caligula.

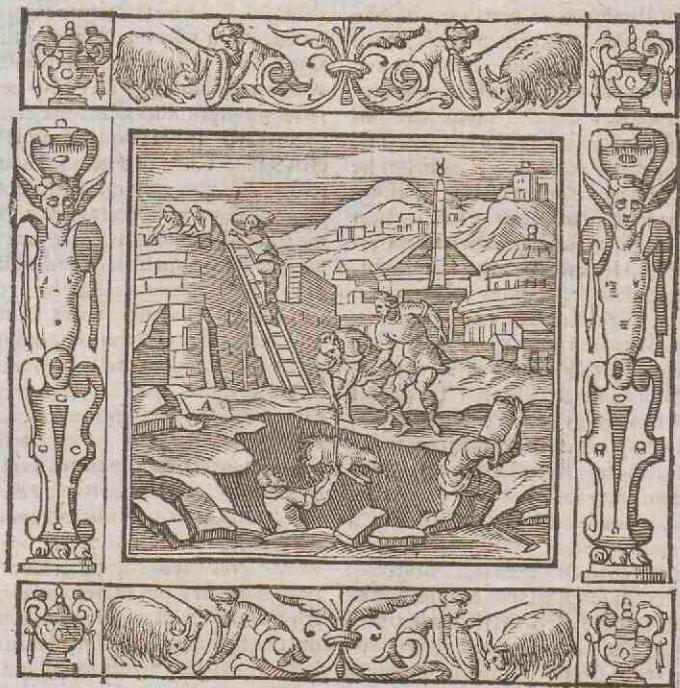
fit, in eo etiam apparatu iudicia exercens, ut refert lib. 4. Athenæus; & latius Dio Nicæus lib. 59. in hæc verba; Caligula interdum effœminator spectabatur, thyrsum & cratera tenens; interdum virili specie clauam & leonis pellem gestabat, subinde facie læuigata & erasa, mox barbata visēbatur; nunc tridentem tenens, nunc fulmen vibrans; nonnunquam Palladi bellicæ virginis affimilatus. Bacchi quoque habitum cultumque usurpasse legimus M. Antonium, quem Velleius Paternulus redimitum herederis, coronaque; velatum aurea, & thyrsam tenentem, cothurnisque; succinctum scribit, curru velut Liberum patrem rectum fuisse Alexandria. Sic Commodus Imp. Herculem se, & Iouis filium nominari voluit, deposito Imperatorio cultu omni, leonis exuvio indutus, & clauam manu gestans, Herodiano huius rei oculato teste. Non secus atque Sextus Pompeius Neptuni filius olim haberi ambinerat, Phœnium paludamentum, quo Imperatores utebantur, in cœruleum convertens. Prodeat tādē inter latuatos hosce Deos frustum illud hominis Heliogabalus, qui, si Lampridio credimus, cernos quatuor ad currum iunxit, quo vehēbatur, totidemque; canes, Dianam se appellans; & quatuor tigres, Bacchum se distans; & quatuor leones, se Cybelen vocans: non tam venationis & ferarum studio, quàm religionis & Deorum hominumque contemptu. Sed quid mirum, si in præscos illos tenebriones, quibus verè fidei lux non affulsit, tantum potuit eorum antesignanus, qui dixit: *Similis ero Altissimo*? Si enim impia licentia, ligna & lapides sibi Deos statuere potuerunt, cur non & seipsos, aut suos, scilicet uilia sculpsit mancipia. Nos, nos manet hæc dignitas, quibus sacro Baptismatis fonte regeneratis veræ fidei fulgor illuxit; nos æternus ille Pater in filios & regni hæredes adoptione sibi elegit. Gloriarī ita-

que fas sit homini Catholico, & erigere ciuitas hoc unico titulo (audite cœli & elementa, & vos beati spiritus) quia filius Dei. Quis cum bulla hunc mihi, aut summo, vel umbra amplius confestat? Prodeat, quicquid sub Luna, & supra, non æquabit excellentiam hominis & magnitudinem. Quid enim propius diuinitati, quid magis diuinum quam filius Dei? O ne degeneret; monita audiat. Audite & me, o degeneres: vos appello, qui nominis & dignitatis vestræ obliti, contempto hoc magno patrocinio, quo magnus naturæ Autor ac genitor vos amplectitur, nutrit, & sustentat liberali manu, tutorem alium & patronum ab inferis quæritis; apud quos ita foret ac vilescit paterna hæc benignitas, ut in media copia rerum, velut Tantalus aliquis, esuriem atque sitim conquesti, magicis artibus affluentiam talium mercari vobis impie, & licitari pro his cum Stygijs mercatoribus frustra conemini, execrabili sanè conuentione & pactis. Cœlum suspicito, nequam genus, ibi panarium nostrum, & cellæ, & horrea, quæ pascunt; eò dirigendus oculus, inde præsidium expectandum, & quicquid necessarium vitæ huic, & post hanc. Nec verò cogitatio hæc vnuquam irrepit menti, nos idcirco infeliciores esse, quia in catastam hanc laborum & sudorum tanquam mancipia damnati, seruile dorsum percutientis fortunæ flagris submittere cogimur, & pati iniurias. Certamen est ad gloriam, luctus ad triumphum, ut victor æternam regnet, consors & co-hæres augustissimæ possessionis, quam præpotens DEVS, voster omnium communis pater, præparauit diligentibus se. Scimus filiorum partes esse & officium, obsequi & audire iussu parentum: horum, pro spicere & largiri necessaria. O diuites nos, o securos à paterna hac cura & cœlesti pro uidentia?

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

BITVRICIS veruex, Heduis dat fucula signum;
His populis patriæ debita origo mea est.

Quam Mediolanum sacram dixere puella.

Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.

Culta Minerva fuit, nunc est ubi numine Tecla

Mutato, Matris virginis ante Domum.

Laniger huic signum sus est, animalq; biforme:

Acribus hinc fetis, lanitio inde leni.

COMMENTARII.

- I. **P**INGVNTVR operarij circa fabri-
cam magnifici ædificij & mœnium oc-
cupati; ab his non longè fossa conspicitur,
pro faciendis fundamentis facta, ex qua a-
nimal extrahitur, anteriore sui parte suæ,
posteriore verò ouem referens; vnde no-
men Vrbi Mediolano inditum creditur.
- II. **I**NDICAT Alciatus hoc Emblema-
re; quodnam Mediolani vrbis Insubrum
notissime, patriæ suæ, insigne sit atq; ori-
go. Sus, inquit, cuius dimidia pars sit la-
nea, reliqua setacea, patriæ meæ dat insi-
gne indeq; Mediolanum dicitur, quasi di-
cas, dimidia parte lanatum, notatione elici-
ta ex duarum ciuitatum Galliæ schema-
tibus publicis, Biturigum nimirum, & He-
duorum; quorum hi fuculam, illi arietem
pro insigni & symbolo habent. Itaq; habes
Medio-

Medio-
lanum
de nomi-
natum.

Mediolani *ἑρμῶν* & denominationem, à sue lanato sumptam. Dum enim prima vrbis huius fundamenta iacerentur (ut prater alios retulit D. Ambrosius) aper est repertus media parte lanatus. Alij à Medo Insulam duce nominatum Mediolanum malunt. Vrbis est metropolis Galliarum Cisalpinarum, à Gallis Insulubris condita 359. annis ante Christum natum: quanquam Olanum ducem Tusciae primum eandem excitasse testetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodire, inter quos non infimum, sed merita gloria certè insignem Alciatum inreadferipserim, qui hoc emblemate Mediolanum natale solum non illepidè celebrat. Nec verò mihi temperare possum, quin adijciam quod discendi studiosis non omnino displiceat. Imperio in Orientem translato, veteri quasi senescente Roma, Imperatores Mediolano capi & delectati coeperunt; unde in tantum excrevit ea vrbis, ut à Procopio 2. Gothici belli, prima inter Occidentis vrbes post Romam dicatur, & facile ceteris anteire, ut magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquisque fortunæ bonis. Ausonius Catalogo illustrium vrbium:

*Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumera cultaq; domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores: tum duplici muro
Amplificata loci species, populiq; voluptas
Circus, & inclusi moles cuneata theatri:
Tèpla, palatinaq; arces, opulensq; moneta,
Et regio Herculei celebris sub honore la-
nuacri,*

*Cunctaq; marmoreis ornata pistyla signis,
Moeniaq; in valli formâ circumdata limbo:
Omnia quæ magnus operum velut amula
formis*

Excellunt nec iuncta premit vicinia Romæ.
Ad id illustrandum multa suppeditabunt Geographica Volaterrani & Munsteri: ille quidem lib. 4. hic verò 2. longè plura retulit. Huc fortasse quoque pertinet, quæ de iactis fundamentis Mediolani refert Titus Livius 5. ab V. C. Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum (quæ pars Galliæ tertia est) penes Bituriges summa impetij fuit, ij regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute, fortunaq; cum sua, tum publica præpollens, quod in imperio eius Gallia adeo frugum hominumque fertilis fuit, ut abundans multitudo

vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse iam exonerare prægrauante turba regnum cupiens, Bellouesum, ac Sigouesum tororis filios, impigros iuvenes, missurum se esse, in quas dii dedissent augurij sedes, ostendit; quantum ipsi vellent numerum hominum excitent, ne quæges arcere venientes posset. Tum Sigoueso fortibus dati Hercinei saltus: Belloueso haud paulò letiorem in Italiam viam dii dabant. Is Bituriges, Auernos, Senones, Heduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos excitit: profectus ingentibus peditum equitumq; copiis in Tricastinos venit, Alpes transcedit, fusisq; acie Tuscis, haud procul Ticino flumine. Cum in quo cõfederat, agrum Insulubrium appellari audisset, cognominem Insulubris Heduorum, ibi omen cum dii sequentes loci, condidere urbem, Mediolanum appellarunt. Hec ex Livio. Hinc iam lux aliqua affulget versucilis Claudiani de nuptiis Honorij & Mariæ: *Iâ Ligurij terris spumantia pectora Triton
Appulerat, lassosq; fretis extenderat orbes:
Continuo sublime volans ad mœnia Gallus
Condita lanigerus, ovis ostentantia pellem,
Peruenit.*

Aliter tamen & rectius legit hæc carmina Alciatus in Parerg. Iuris 5. c. 13. Illius hæc sunt verba: Habebant & ciuitates sua signa, quibus originem aut cultum testarentur. Hinc in nominatis Atheniensium plerunque vidimus noctuam. Sic Claudian

ad mœnia Gallus

Condita lanigera suæ ostendentia pellem.

[BITURICIS.] Bituricis posuit pro Biturigibus per Enallagen. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis Biturix) Aquitanicæ populi sunt, quorum fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib. 8. belli Gallici Cæsar, & Plinius lib. 4. c. 19. Gallicæ, le pais al entour de Bourges. Vrbis est Academia florentissima celebris, in qua per quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit Alciatus: quod ex aliquot suorum operum locis colligere est facile, tum vel maximè his versibus (quorum copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatum doctorem illic audiuit) quibus Biturigem donauit, cum Italiam repeteret:

*Vrbs Biturix inuitus, amans te desero a-
mantem,*

*Belloue-
sus &
Sigoue-
sus.*

*Mediola-
ni laus.*

III.
*Bituri-
ges.*

*Ambiga-
tus.*

*Quinq; per astatos terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire.*

Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum stēma, quod nonnihil adiquat huius loci enarrationem. Quibus Alciati versibus contumeliosè respondit nescio quis: quo iure, qua iniuria, non est meum disquirere, nisi quod existimem nihil tam bellè fieri, dicere posse, quin malè interpretando possit deprauarier. Huius anonymi hoc est maledicium retrastichon:

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat.

*Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum*

Nostra vel horridum frigore lana teget.

Ceterum cum ait vitulos, porro Italos intelligit: cuius rei causam ex Gellio petas licet, lib. nempè 11. cap. 1. quæ tamen à me obiter dicta sint.

Vernex.

*Vernex.] Veruecem hic pro ariete fortasse posuit *καραχενσινός*, sed parum fecit. Sic Varro de vita populi Romani lib. 1. Aut bouem, aut ouem, aut veruecem habet signum. Differt autem vernex ab ariete, ut cantherius ab equo, maialis à verre, capus à gallo, caper ab hircio.*

Hedui.

Hedui.] Hedui, qui & Augustodunenses, Galliarum populi, Sequanis finitimi, in Ducatu Burgundiarum, & in Francorum regno siti, olim fratres & consanguinei à Romanis appellati. Caesar Comment. belli Gallici lib. 1. Gallicè, le pais al' entour d'Autun en Bourgongne. Apud Strabonem, Ptolemaeum, Stephanum, Melam, & Corn. Tacitum, inuenio Heduos, Eduos, Aduos, Oeduos, Aduosios, pro iisdem.

Sucula.

Sucula.] parua sus, porculus. Plaut. in Rudente: Quin tu i directu cum sucula, & cum porculus.

Signum.] publicum stemma, symbolum, arma gentilicia.

Huius populi &c.] Sic Ausonius, ex quo Alciatus id videri potest mutuatus, epistola quæ incipit, Ausonius genitor:

*Ipse ego Burdigala gentis diuersa per urbes
Quatuor antiquas stirpis origo mea.*

Mediolanum verò à Gallis excitatum fuisse, supra ex Liuio retulimus. Michael Tonsus I. C. in oratione, quam habuit ad Georgium de Ambasia Card. nomine populi Mediolanensis, anno 1500. Cum inter Historicos constet Mediolanum, om-

nemq; Insubriam, Gallorum vnam penè coloniam fuisse. Id quod vel ex hoc facile colligimus, quod vniuersum hunc tractum Galliam Cisalpinam adhuc nuncupamus.

Sacram dixere.] Mediolanum Alciati patria in Italia est: sed est & Mediolanum, siue Mediolanium in Gallia, Gallicè Xainctes, quod sanctum significat: inde Alciatus dixit, Sacram dixere puella Terram.

Vetus hoc Gallica lingua sonat.] Nimirum Gallicè, Milan, dicitur, à mediatim lanato sue. Sidonius Apollinaris lib. 7. epi. 1.

Et qua lanigero de sue nomen habet.

Veterem linguam Gallicam ait, vel propter Gallos Insuabres, à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel propter veterem linguam, quam longè aliam fuisse, quàm quæ nunc est vulgaris, & verisimile est, & docti pleriq; autumant. Hic de lingua Gallica vetere lubens aliquid disquirerem, si aut eruditorum hominum non satis inter se consentientium opiniones aliquid haberent firmamenti; aut nisi vetera certaq; monumenta nos in hac rerum caligine & ignoratione deficerent. Nihil enim ea de re possumus certi pronuntiare, nisi primo constiterit non modò quæ lingua Gallica vetus, sed etiam qui veteres, & qua maximè ætate sunt intelligendi. Alij enim fuerunt, qui vixerunt ante tempora Iulij Cæsaris, qui primus de rebus Gallicis scriptis aliquid mandauit: quique veterum Druidarum sæculis, vel postea floruerunt. Alij veteres Galli, qui sub Imperatoribus Romanis seruire aliquod passum: alij qui sub prioribus Regibus (ut vetustiores prætermittam) Clodoueo primo, Carolo Magno, & alijs: quibus temporibus credibile est non eandem fuisse Gallorum linguam vernaculam, qualis postea, quæ nunc hodie celebratur. Quia in re perquirenda mihi quidem certè videntur ociosæ disputationes quorundam, qui veteres Gallos lingua Græca fuisse vsos, ut familiari, & penè domestica, contendere ausint: alij putant linguam veterem Gallorum eandem fuisse, quæ est hodie Suissonum seu Heluetiorum. Pleriq; etiam volunt à Germanis Francos oriundos, & linguam veterum Francorum eandem ac Germanorum, quæ hodie celebratur. Iam qui volunt ingeniosiores videri, Celtas veteres eadem

lingua

Mediolanum in Gallia.

De vetere Gallica lingua opiniones varia.

lingua fuisse vsos asseuerant, qua nunc Ar-
morici Bataui. Alii deniq; (vt libere sunt
cuiusq; opinioniones) coniciunt eam linguā,
qualis nunc à Gallis Prouincialibus vsur-
patur, veterum Gallorum extitisse. Sed
nescio quo modo, si sit standum ab vna ex
iis opinioibus, quæ putatur similior ve-
ro, nos possumus commodè extricare.
Quis enim ea de re certi aliquid pronun-
ciarit, in tanta præsertim rerum omnium
confusione, populorum ac gentium migra-
tione, multitudine coloniarum, principii,
ac publicarum rerum mutatione? Quis
nescit, eentum, aut eo minore annorū spa-
tio, linguas, non secus ac res alias, vt variè
traducuntur, aut vsurpantur, omnino, vel
non minima parte variari, aut corrumpi?
Exemplum insigne proferrem in Latina
lingua, nisi putarem satis esse notum iis,
qui veteres libros euoluerunt, longè purio-
rem & nitidiorē fuisse sæculo Varronis,
Ciceronis, Augusti, quàm ætate Catonis
senis, & primi belli Punici temporibus. Il-
lud vnum asseuero, linguam Gallicam,
quæ fuit in vsu temporibus Caroli Ma-
gno, nobis hæcenus inauditam, planèq; in-
cognitam. Nos enim deficiunt vetera mo-
numenta, vt diximus, quibus liqueat, quæ-
nam ea fuerit; etiamq; addicio, eam, quæ
vulgaris erat autēo D. Lodoici principa-
tu, adeo fuisse horridam & incultam, vt si
cum ea, quæ hodie in vsu est, conferatur,
nihil plus vix ab altera differat, quàm
hodie vulgaris Parisiorum sermo à Brito-
num oratione populari. De Gallorum
quidem vetere lingua corrupta constat,
sed apud quos Gallorum sermo velut ser-
uatus fuerit, nondum liquet. Nam Galli
sermonem Gallicum dediderunt, cum
non solū Romanæ leges, sed & legiones in
Gallia constitutæ Gallos Romana vti lin-
gua cogerent: vt facile sit intelligere à Ro-
mano foro, ipsaque Romana militia Gal-
licam linguam à maioribus illis vsurpa-
tam, penè omnino fuisse abolitam. Sed vt
vetera prætermittam, cui potest esse du-
bium, quin priscum Gallorum idioma
aut non parum fuerit immutatum,
aut etiam adeo corruptum, vt primam
sui faciem amiserit, quo tempore Fran-
ci à Germania irrumperentes in Gallias
transitum fecerunt, & à quibus non im-
petrabant sedes, Gallos partim expulsi-
se, partim etiam sibi subiecisse? At lingua

Gallica, qualis hodie, quanquam ex se so-
cuples & abundans, habet tamen permul-
tas voces, quæ à Græcis deflectæ non teme-
rè videri possunt. Habet etiam non pau-
cas Germanicas, & Latinas; ex quo tamen
non sequitur, maiores nostros promiscuè
vel Græcè, vel Germanicè, Latinè ve scis-
se. Quid igitur in hac re statum non
habeo, vt promptum mihi sit quod pos-
sim refellere, quid certius adducere pos-
sim, nondum videam. Vnum mihi in per-
est, vt cum doctissimo Seneca Philosopho,
eius maximè loci occasione, quem ipse mi-
hi obtulit ca. 8. consolationis ad Albinam,
missos faciam alios, qui de gentium migra-
tionibus, conuersionibus, & corruptis lin-
guis variè disputarunt. Certè hoc loco
Alciatum ad priscam Celtarum linguam,
seu potius nostratē Germanicam allu-
sisse constat, dicit enim: *dixere puella ter-
ram*. Et nos Germani Mediolanum vo-
camus Meydland; siue Medelland; Meyd-
enim nobis virginem, Medel, puellam fo-
nat, quasi diceret, puellæ terram, seu vir-
ginis regionem, nempe Minervæ quodam
hic præcipua religione cultæ, cui rei etiā
Polybius suffragatur. Huius templum in-
ducto dein Christi Euangelio dirutum,
& in D. Teclæ commutatum est, quæ tem-
poribus illis inter sanctas virgines in sum-
ma veneratione fuit, vt in Eusebij Chro-
nicis scribit Hieronymus, & versibus se-
quentibus innuit Alciatus.

Culta Minerva &c.] Olim eo loci Mi-
nervæ diuini honores tributi, vbi nunc
templum D. Teclæ, ante sacram Virgini
Deiparæ ædem.

Numine.] Numen propriè est θεῶν *Numen*.
βελία, voluntas Dei, à nuo, quod veteres
pro volo, vsurpabant. Hic autem sumit-
ur pro potestate. Cicero 6. Phil. Magna
vis est, magnum numen vnum & idem
sentientis senatus.

Tecla.] Hæc virgo, Pauli discipula, mar-
tyrij coronam meruit apud Iconum sub
Nerone. Huius vitam pete ex Surio, & a-
lijs Historicis ecclesiasticis.

Matris Virginis ante Domum.] Tem-
plum, Basilicam D. Virgini sacram, quam
vulgus vocat, *il Domo*. Huius templi mo-
le, siue amplitudinem & architecturam æ-
dificij spectes, siue præcia materialium arti-
mes, nihil est, quod septem mundi mira-
culis ascribas augustius. Hanc erigendam

Meyd-
land.

D. Tecla
Martyr.

Basilica
D. Virgi-
nis Medio-
lani.

curauit Ioannes Galeatius Dux, anno Domini 1386.

Animalq; biforme.] duas formas habens, nempe suis & ouis: laniger sus, & fectiger aties.

Lanicium.

Lancio inde leui.] Lanicium idem est quod lana, seu lanæ prouentus. Virg. 3. Georg. *Sit tibi lanicium cura.* vbi Seruius: Lana, inquit, & lanicium dicimus, quemadmodum Fuga, & effugium. Hoc de nomine quædam Nonius, & Turnebus Aduersar. 15. cap. 21. ne quid addam præterea.

IV.

Mediolani laus.

APPARET hoc loci pius Alciati alumnus affectus in patriam, quam tam festino Emblemate celebrat. Et reuera si vlla ciuitas doctissimorum scriptis celebrari meretur, vna est Mediolanensis: nam siue originis antiquitatem, seu ciuium nobilitatem, loci amplitudinem, ædificiorum magnificentiam, aeris clementiam, soli fecunditatem, & omnium rerum abundantiam cõsideres, vix vlla alia est, quam huic iure præponere possis. Vastissimam habet planitiem, apricos colles, amcenos montes, commoda flumina, fecundosq; lacus, quæ illi omnia alimenta vbertim ministrant; nihil pulchri, nihil boni hæc amplissima & vberissima regio patitur exoptari, adeo vt prouerbio ferant: *Solo in Milano si mangia.* Hic magna quoq; est opificum omnium varietas & multitudo, præsertim eorum, qui ferrariam exercent, quod iocose innuit Macatoniorum Auctor, dum canit:

*Milanù tich toch resonat cõtone sub omni,
Dum ferrant stringas faciuntq; foramina
gucchis.*

Horum opera, quia bonitate cum reliquis certant, in longinquas regiones exportantur. Quapropter haud iniuria Cicero in Philipp. dicit, Galliam Cisalpinam, & ideo Mediolanum, florem Italiæ, imperij præ-

sidiu, ac illius pacis ornamentum esse. Quæ profecto res ita se habet, ciuitas enim circumcirca habet colonias, quæ ipsam cingunt, quibus imperat, & quæ imperata faciunt. Hinc iure nomen Magnæ passim obtinuit, vt canit quidam:

Vrbs Mediolanum populosa est, magna, potensq;

Et Thomas Edvardus Anglus:

*Est Mediolanum incundū, nobile magnū.
Quod idem versus Italici, quibus vrbes Italiæ describuntur, eleganter exprimunt:*

Fama è tra noi, Roma pomposa e santa,

Venetia ricca, saggia e signorile,

Napoli odorifera, e gentile,

Fiorenza bella tutto'l mondo canta,

Milano d'esser grande ogn'hor si vanta,

Bologna grassa, &c.

Hanc igitur vrbis celebritatem & abundantiam forsitan indicare voluit biforme illud animal, dum fundamenta illius iacerentur, repertum. (Licet mihi quæso, bona pace, nonnumq; serijs immiscere iocos, sic enim placere video temporum nostrorum moribus, qui nil tetricum probant, & fatuum iudicant, quicquid non habet copiosum aspersum salem.) Quæ enim integram non oportuit esse, licet illa fecunditatis habeat argumentum, tamen plus æquo simplices, taciturnos, & stolidos, oues vocamus. Nec verò sus totus conueniebat, de illo siquidem dicitur vulgò iactatum prouerbium: *Gran rumor & puoca lana.* German. *Vil geschrey vnd vve nig vroll, sprach der Teuffel, da er die sauu beschor.* Non igitur vrbi illi futuram famæ celebritatem absq; vberis copia, nec vbertatem absq; celebri fama; in summa, non futurum esse clamorem absq; lana, animal Porcaries omine suo portendit. Sic ego consultus augur respondissem: si fallo, nunquam me lana suilla tegat.

Omen Mediolani.

Nunquam

Nunquam procrastinandum.

E M B L E M A I I I.

ALCIAT AE gentis insignia sustinet Alce,
 Vnguibus & μηδ'εν φέρει ἀναβαλλόμενος.
 Constat Alexandrum sic respondisse roganti,
 Qui tot obiuisset tempore gesta breui?
 Nunquam, inquit, differre volens. Quod & indicat Alce,
 Fortior hac, dubites, ocyor anne fiet.

C O M M E N T A R I I.

1. **D**EPIGATUR fera illa Septentrionalis Alce dicta, cuius prioribus vngulis infer ta sunt hæc verba: μηδ'εν ἀναβαλλόμενος. Alcen descripsit Plin. lib. 8. c. 15. & Solinus cap. 32. Cæsar in Comment. belli Gallici lib. 6. Et quo commodius animal hoc depingi possit, ipsius Cæsar's verba apponam, quæ huius feræ naturam mirè explicant: Sunt, inquit, quæ appellantur Alces, harum est consimilis capris figura, & varietas pellium, sed magnitudine

paulò antecedit, mutilæq; sunt cornibus, & crura sine nodis, articulisq; habent: neque quietis causa procumbunt, neq; si quo afflicta casu conciderint, erigere sese aut subleuare possunt. His sunt arbores procubilibus, ad eas se applicant, atq; ita paulum modò acclinate quietem capiunt; quarum ex vestigijs cum est animaduersum à venatoribus, quo se recipere consueverint, omnes eo loco aut à radicibus subruunt, aut accidunt arbores, ut tantum in summa

B 4 species

species earum stantium relinquatur. Huc cum se consuetudine acclinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atque via ipse concidunt. Hæc Cæsar. Quæ si quis conferat cum Plinianis, facile aduertet, ea tam facile non posse conciliari. Adde ex Plinio: Labrum ei superius pregrande; ob id retrograditur in pascendo, ne in priora tendens inuoluatur. Idem ait & Solinus. Cæsar Alces dixit esse mutilas & sine cornibus, at vero Pausanias (Æliano de natura animalium testante) in supercilijs cornua habere mares testatur, fœminas contra omnino carere. Retulerunt Germani quidam, eruditi homines, quæ traduntur à Plinio de Alce, veriora esse quàm quæ à Cæsare. Is enim retulit aliorum quorundam, qui eam fortasse feram nunquam viderant opinionem: at eam esse, qualem Plinius descripsit, experientia constare. De fera ista præter iam dictos vide Gesnerum in opere illo volumine de animalibus.

II.
Alciato-
rum sche-
ma.

PRINCIPIS & patriæ hæc signa quasi depinxit; nunc suæ familiæ gentilitium stemma proponit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacite indicat, sumpto argumento ab Alces feræ natura, quæ equi robore, cerui celeritate, & ni proceritas aurium & ceruicis distingueret, ium è to similis haberetur, auctore Plin. lib. 8. cap. 15. Quod illustrat elegantia Alexandri apophthegmate, qui quærenti qua tandem via tanta sibi adeo celeriter comparasset, respondit (quod vnguib. Alces insertum legitur) μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differendo aut procrastinando. Siquidem optima & accommodata belli comes est festinatio: quo fit, ut qui imperat, quod rerum difficultates, quæ non nihil remorando vltro se offerunt, at cere facilius possint, eo pede citissimo necesse sit properare. Sumptum est Emblemata ex Homeri Scholiaste 2. Iliad. ut annotauit Erasmus in adagio: *Nunc tuum ferrum in igne est*. Subscribam & Homeri verba, & scholiastes, quoniam in utrisque non mediocriter subest documentum. Sic igitur inquit Nestor:

Μηκέτι νῦν δὴδ' αὐθι λεγόμεθα, μηδέ τι δειρόν
ἀμβαλλόμεθα ἔργον, ὃ δὴ θεὸς ἐγγυα-
λίζει. id est.

Ne verbum tempus fugiat, neque tempore longo

Differamus opus, pulcherrima munera Diuum.

Tum subiungit scholiastes: Στρατηγικὴ διδασκαλία, χρόνῳ φείδεσθαι. ἔτε γὰρ παρελθόντα ἀνακαλίσθαι, ἔτε αὐτίκ' ὅσας λαβεῖν αὐτὸν δυνάμεθα. ἐρωτηθεὶς γὰρ Ἀλέξανδρος, πῶς τῆς ἐλλάδος περιεγεύετο. μηδὲν ἀναβαλλόμενος, εἶπε. Id est. Militare stratagemata est, tempori parere. Non enim aut prættereuntem horam reuocare, aut comprehendere possumus. Interrogatus Alexander, quo pacto Graciam superasset: Nihil procrastinans, respondit.

ALCIATÆ gentis.] Stirpis, & familiæ Alciatæ. Ingeniosè nomen suum ab Alce traducit, quamuis vetus familiæ nomen fuit Alzatus, ut etiam constar ex carmine Poetæ Bituricensis:

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat.

Et in vetere editione Aufoniana apud Dn. Pignorium, in qua cernitur autographia Cl. Viri, legitur hæc inscriptio. *Andrea Alzati liber est, & amicorum eius*. Ceterum Alciatus innauit pro Alzato. Et forsitan in Emblem. 63.

Alceam veteres caudam dixere leonis. nonnulla est allusio ad cognomen eruditè immutatum.

Sustinet.] Præsefert, sustentat, supra dixit, gessisse insignia.

Alce.] fera illa Gallica, de qua iam diximus.

Vnguib.] pro vngulis posuit, vngues enim sunt eorum animalium, quæ digitos habent separatos; vngula veto eorum, quæ digitis carent, quod pulchrè innuit Ouidius, Io è bonis effigie in primam formam redeuntem describens:

Vngula quæ in quinos delapsa absumitur vngues.

Vngulam Alcis occulta proprietate Epilepsie mederi ferant: quid si etiam hic Alciatus his vngulis remedium animi pigri & retardantis adhibuerit, scilicet μηδὲν ἀναβαλλόμενος, quo languentem animi excitet, ut illa corpus morbo prostratum erigat? Putare licet, affirmare vix ausim.

μηδὲν ἀναβαλλόμενος.] Nihil procrastinans, nihil differens in aliud tempus. Alexandri apophthegma.

Fortior hæc.] nam ἀλκῇ, ἀλκῆς, fortitudinem significat, unde videtur nomen hoc deduci etiam.

III.
Alciatus
pro Alce
to.

Vngula
Vnguis.

Vngula
Alci.

Αλκή.

Ocyor anne fiet.] Id est, an fortior, velociusne sit Alce, dubium est. Plinius enim loco citato, ad insidias capi ait, alias morandę velocitatis.

IV.

Hoc Emblemata duo nos docet.

*Festinatio
in re belli
ca.*

*Alexandri
festinatio.*

1. Quanti momenti sit opportuna celeritas & diligentia, presertim verò in rebus bellicis, id quod Alexandri Magni exemplo palam facit. Eam enim ob rem Alexander ab omnibus fermè laudatur, quod sua precipiti in rebus agendis cura & industria, Principum omnium celeritatem multis quasi stadiis anteverterit. Narrant enim eum pedites sic instituisse, ut sua celeritate equorum cursum adquirent: ipse ne quidem sibi parceret, noctes ut plurimum insonnas traduceret, seque crepitaculo excitaret, si quando somno cortipise sentiret, quo maxime tempore vigilandum esse intelligeret. Itaque cum ab eo Darius impeteretur, maxime conquerebatur, nullum sibi satis longum reliqui spatium, quo Alexandrum pro viribus, & ea qua prestabat animi contentione atque copiis, retunderet. Hoc enim precipue curabat Alexander, ut diu noctuque, magnis itineribus confectis, improvisum hostem offenderet, quem animum etiam adolescens habuisse memoratur. Huic itaque cum Aristoteles diceret expectandam esse robustiorem ætatem, qua longè melius & opportunius ad res bellicas animum applicaret: At meruendum mihi est, inquit, ne dum annos expecto firmiores, audacem iuventutem interea mihi præcipi per incuriam patiar. Hunc Cæsar imitatus, ardua quæque quasi remerè & sine consilio aggrediebatur, imò verò dicebat de ijs consultandum non esse, quòd ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non præter mittam Aelianum locum de celeritate Alexandri in rebus consuecendis. Variæ hist. lib. 10. Alexander Philippi filius ter 6000 stadiis continuo itinere confectis, antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus conflixit, & eos vicit. Ἀλέξανδρος τῆς τετρακισίας στάδια ἐρεξῆς μεθ' ὅπλων ὁδοπορίσας, συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἀναπαύσαι τὰ στρατόπεδον, ἐκράτησε τὰν ἐχθρῶν. Sic Seneca 1. Suasor. Venit ille dies, Alexander, exoptatus, quo tibi operæ est adesse. Idem sunt termini tui, regni, & mundi. Tempus est Alexandrum cum orbe, & cum Sole desinere. Quod

noneram, vici: nunc concupisco, quod nescio. Quæ tam fera gentes fuerunt, quæ non Alexandrum posito genu adoraerint? qui tam horridi montes, quorum non iuga victor miles calcaverit? Ultra Liberti patris trophæa constitimus: non quaerimus orbem, sed amittimus, & cæc. Rectè Flau. Vegetius lib. 4. c. 31. in rebus bellicis celeritatem amplius solere prodesse quàm virtutem. Huc facit M. Tullius 6. Philip. Nam cum plerisque in rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est, tum hoc bellum indiget celeritatis. Videram etiam quod idem habet Oratione de Pompeij laudibus, seu, ut inscribitur, Pro lege Manilia: Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoris, quæ vulgò existimantur: labor in negotijs, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo, &c. & deinceps: Vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem cursum initum putatis? non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui novi, tam celeriter in ultimas terras pertrulerunt, sed hæc res, quæ ceteros remorari solent, non retardarunt. Addo de Alexandro, nullam virtutem regis istius magis quàm celeritatem laudari à Curtio, lib. 5. cum enim audisset regem Darium captum esse: In illo corpore posita est victoria (inquit Alexander) & tanta res celeritatis est præmium. Certè natu ra ea rex ille fuit, ut omnia facilius, quàm moram perpeti posset. Monemur itaque hoc lepido carmine, maxima quæque perfici diligètia, & virium firmitate (quæ duo aperte representat Alce) & assidua tam animi quàm corporis cura & cōtentione feliciter absolui. Nullus enim est repertus hactenus (nisi sit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui absque aliquo labore improbo, constantiaque animi sit aliquam summam laudis consecutus. Citatur ex aliquo veterum: Ἀλέξανδρος μὲν τολμῶν, πονῶν, καὶ ἐργαζόμενος, μὴτε καθήμενος εὐτυχῆ. id est: Alexander audendo, laborando, agendo, non desidendo, summam celebritatem consecutus est. Huic convenit illud Hesiodi lib. 2. ἐργ. μὴ δ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὐριον, ἐς τ' ἔννηρον.

*Virtutes
imperato-
ria.*

Ad cras rem differre nocet cæpusque futurum.
Et Lucan 1. bell. ciuil.

Tolle

*Iulij Cæsa-
ris celeri-
tas.*

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.
Cui affine illud Ovidianum :

Sed propterea, nec te venturas differ in horas.

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Martial.

Non bene distuleris, videas quæ posse negari.

Id vnum ex præceptis Socratis refertur à
Xenophon. *ἡ ἀπομνημονεύματός.* Quid-
quid agas, promptissimè atque optimè &
diligenter age.

2. In rebus gerendis librandas esse cuius-
que vires, eæ namque celeritate pares, &
contrà celeritas viribus equalis esse debet:
alterum enim sine altero non multum po-
test afferre commodi, imò damna plerun-
que maxima, funestumque exitium hinc
consequitur. Facessant ergo cornuæ vo-
ces, & ad res gerendas ingi industria & ani-
mi firmitate seriò accingamur.

In Deo letandum.

EMBLEMA IIII.

ASPICE ut egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
Quisne Iouem tactum puerili credat amore?
Dic, hæc Meonius finxerit unde senex?
Consilium, mens atque Dei cui gaudia præstant,
Creditor is summo raptus adesse Ioui.

C O M M E N T A R I I

I.

FINGATUR forma eleganti & hilarum vultu puer, quem dorso exceptum, & vnguibus retentum aquila, in sublime vehat. Potest quoque infra appingi (non tamen ex necessitate) canis latrans, tum quia fabulam sic Virgilius & Statius enarrant, ut mox subiungemus; tum ad significandam inuidorum calumniam, qui felicibus successibus nunquam non allatrant. Quo ad inscriptionem Emblematis, *In Deo latram dum*; locus mihi videtur sumptus ex verbis D. Pauli ad Philipp. 4. ubi ait: *χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάντῃ ἐρώ, χαίρετε*. Id est: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete*.

Inscriptio.

II.

AD ingeniosi huius carminis sententiam & originem iamam me recipio, si quædam prius vice præludij, & quasi disputationis anticipavero. Vniuersam poemæ ænigmatum esse plenam docet Plato in Alcibiade 2. quippe quæ non sit cuius intellectus facilis, quod rerum veritas quibusdā verborum inuolucris obtegatur. Huiusmodi autem signamenta tribus modis explicari possunt, ut plerumque veterum monumentis deprehendimus: quidam enim phisicæ, alij ethice inspicunt, nonnulli etiam rei Theologicæ rationem habent, ut ex doctrina Platoniorum plerique docti viri. Sic enim Homerus, ingeniorum vertex, quatuor illa prima σοιχεία inter se pangantia, & sese mutuo producentia effinxit sub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Plutonis. Ad mores traducitur allegoria, ut cum Palladem cum Marte dissidia & pugnas ciere aiunt, eam nempe animi partem, quæ sit rationis expers, in superiorem sese attollere intelligimus, virtutis vitium aduersari: quo de genere est ea, quam nunc sumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationem nonnulla referuntur, ut cum cælum suo motu tempus producat, quæque gignat perpetuo absumens, imaginem quandam intelligimus esse Dei, Cælum, Rheam atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus (vel Cœlus) essentiam diuinam præfert, Rheam vitam, Saturnus autem eiusdem mentem. Quæ autem visum est operæ pretium admonere, ut maturius ad nostri Emblematis ἐπιμύδιον deueniamus, Poetæque veteres, quantum fieri poterit, ab inepta

Poësis penes ænigmatum plena.

Quatuor elementa totidem deorum nominibus intellecta. Cuius Pallas cum Marte dissident.

Cœlus.

Saturnus, Rheas. Macrobius. Saturnus.

quorundam sciorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabulosis narrationibus observare voluisse crediderim, quale priores illi Iuviseriti (ut M. Tullius in libris de Oratore memorat) obseruarunt, qui ut auctoritatem aliquam obtinerent, eamque augerent, artem suam vulgarem esse noluerunt, nisi cum Cn. Flavius primus eam propalauit, qui eam ob rem dictus est cornicum oculos confixisse. Eodem planè modo veteres illi poætæ sub aliquo quasi velo, certè obscuro, fabulosisque ornamentis res suas occultarunt, ut imperitam plebeculam à mysticis sapientiæ reconditis arceret. Quod & Lactantius indicat, lib. 1. cap. 11. & 19. cum Poetas ait, quæ verè gesta sunt, in aliquas species obliquisfigurationibus cum decore aliquo conuersa traduxisse, & mendacium non in factis, sed in nominibus admisisse. Quamobrem inepti sunt, & planè ἀμύσιοι, qui in Poeticis narrationibus, & signamentis explicandis, ipsas tantum voces, nudaque vocabula, aut etiam simplices γνώμας considerant, nec ea potius eliciunt, quæ sensum aliquem abstrusorem contineant: ut qui in picturis dijudicandis colores aliquos, aut operum lineas quasdam conspiciant, aut ut qui mercibus inuolutis appositas imaginum tesseras admirantur, nec quid intus lateat, aut inclusum esse possit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc studium nescio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus peruium & apertum non sit, sed ei duntaxat homini,

Quem ad finem poætæ signamenti vti sint.

Allegoria poetica ratio.

Laus poetica.

Ingenium cui sit, cui mens diuinior, ut Flaccus loquitur, sicuti non obscure aliquot disputationibus est à diuino Platone traditum. Sed & ut hoc adiciam, Poetas ipsos Philosophis sapientiæ nequitiam posteriores, aut inferiores fuisse, præter alios quosdam Platonicos contendit Maximus Tyrius. Hi enim sese videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodasse, dum fabulosa eiusmodi prodiderunt, quæ diuinis rationibus accommodarunt, rem quidem aperta ratione abstrusorem, ænigmatum autem clariorum, æqualiter à scientia atque incertitia distantem, fidem sibi facientem propter id, quod incundum est, & admirationem, aliaque non satis vulgò persuasa

An poætæ philosophi posteriores.

Poeta no-
mine, re
philoso-
phi.

Poeta se
vulgo fa-
cilius ac-
comodat.

Poetica
eadē phi-
losophia.

Ganyme-
dis fabu-

persuasa : adhuc quæ animum ad rerum
existentium peruestigationem , & eorum
quæ remota sunt, inquisitionem diligenter
concitet . Qua in re præstanda hi sanè ho-
mines magnam quiddam efficere : quan-
doquidem auribus humanis insidias quas-
dam sunt commenti, i) quidem re ipsa Phi-
losophi, nomine autem Poetæ, rem inuidio-
sam ad eam artem reuocarunt, quæ popu-
lum admodum demulceat. Sese enim per-
inde habet erga multitudinem popularem
Philosophus, atq; diues aliquis in eos, qui
premuntur inopia. Sic autem videmus na-
tura comparatum, vt qui vitio sunt alicui
addicti, virtutem contrariam non susti-
neant, nisi eam superinductus aliquis fu-
cus adumbrarit. Habetur autem Poeta
mollis & facilis, propterq; delectationem
diligitur, & propter virtutem nequaquam,
aut saltem raro cognoscitur. Ita enim me-
dici salubre quoddam alexipharma cum
dulci aliquo liquore aspergunt, ne deter-
reatur æger saporis aut succi acrioris ama-
ritie. Eodem planè modo de Philosophia
illa veteri sentiendum, quæ sententijs suis
figmentorum aut carminum, tanquam ve-
ste cultuque magnifico testis, præscorum
hominum animos primùm cepit atq; de-
liniuit: neq; secus id quidem, quàm dissi-
mulata disciplinæ molestia ad institutio-
nem & morum feritatem cicurandam il-
lexit. Nec est autem quod in dubium re-
uocet, vtri melius de diuinis tractarint, Phi-
losophine an Poetæ: quin potiùs studium
vtriusque tanquam initio fœdere, mutuo
sele complecti deprehendas, vt eadem non
diuersa putes. Cum enim Philosophum
ais, Poetam etiam intelligis : & cum Poe-
tam, Philosophum quoq; innuis. Hæc &
multa alia Tyrius, quæ huc conferre pla-
cuit, ne in sequentibus repetere subinde co-
gar, quod semel admonuisse satis erit, vt
quantum Poetis debeamus, philosophus in-
telligat, nostrumque consilium in narratio-
nibus mythologicis, & Poeticis allegorijis
planum aliquando faciamus. Si enim fa-
bulam nudam aut historiam attexere satis
esse ad commentationes has, quanquam
tenues, existimassemus, aniam ridendi, car-
pendique hæc, tanquam Poetarum deliria
& nugamenta præberemus: (nonnulli enim
sunt, & fuere iam olim, qui poeticum hoc
studium vt planè nugatorium aspernen-
tur) & maximè hoc de Ganymede figmè

tum, quod reprehendit Lactan. D. August.
De ciuit. 18. cap. 13. & ipse Plato 1. De le-
gib. sub persona Atheniensis hospitis, nimi-
rùm ob insanum pederastie flagitium. Sed
quia non video quàm sit necesse singula
tam anxie persequi, quin potiùs ad pro-
positum finem me continuè recipere iam
tandem par sit. Age verò, per Ganyme-
dem ab aquila raptum, animam humanam
intelligimus, quæ, vt ait Plotinus, cum con-
dere caput intra cælum dicitur, cum reli-
cta quasi corporis secretionem, cælestia men-
tis oculo contempletur: quod sanè absq;
raptu quodam fieri minimè potest. Plato
etiam in Phædone & Theæteto, cum iubet
animam à corpore seiuungere, non loco se-
gregandam intelligit, sed monet, ne corpo-
ri animus adherescat, neque ob corporis
commercium à mente superiore fiat alie-
nus, coneturq; quantum fieri poterit, sub-
ditam sibi animæ speciem ad superiora per-
ducere. Constat autem sumptum Em-
blema ex Xenophontis Symposio, quo lo-
ci concinnè & appositè Ganymedis ἔτυ-
μον explauit. Ait enim Deos & Heroas
animæ amicitiam multò pluris facere, quàm
vsum, qui ex corpore percipitur. Iupiter
enim quarum formam (cum essent mor-
tales) amauit, has ipsas mortales esse finit;
quorum verò animas est amore prosecu-
tus, hos immortalitate donauit, de quorū
numero Hercules, Castor, & Pollux esse
dicuntur, cum aliquot alijs, quos Heroas
appellabant. Sic etiam asseuerat Gany-
medem non corporis, sed animi gratia à
Ioue in Olympum fuisse raptum. Cuius
quidem rei & testimonium ex ipso nomi-
ne colligamus licet. Habetur enim alicubi
apud Homerum γάνυται δὲ τ' ἀκίων,
latatur audiendo: & alibi etiam, πυκνὰ
πρὸς μῦθεα εἰδὼς, id est, sapientia ple-
na mente consilia sciens. Ex ambabus igitur
his vocibus, non corporis, sed mentis
deliciarum nomen Ganymedes referens,
inter Deos est relatus. Sed dum vacat, huc
ascribā verba Philosophi, vt aliquo tandē
onere candidatos lingue Græcæ leuare pos-
sim. Εἰ πιδυμὸς δὲ σοί, ὦ Καλλιὰ, καὶ μὴθε
λογῆται, ὡς ἔ μόνον ἀνδρῶται. ἀλλὰ
καὶ θεοί, καὶ ἥρωες τὴν τῆς ψυχῆς φιλίαν
περὶ πλείονος ἢ τὴν τοῦ σώματος χρῆσιν
ποιῶνται. Ζεὺς τε γὰρ ὅσων μὲν θνη-
τῶν ἔστων μορφοῦς ἠρώσθῃ συγγενόμενος,
εἰα ἀπὸ τῶν θνητῶν εἶναι: ὅσων δὲ ψυχῆς
ἀγαθῆν

la vari
accepta.

Quid per
Ganyme-
de inselli-
gimus.

Vnde dit-
tum Em-
blema.

ἀγασθῆναι, ἀδανάτας τάτας ἐποίησεν. ὁ
πρακτικὸς μὲν καὶ διοικητικὸς εἶσι, λέγον-
ται δὲ καὶ ἄλλοι. καὶ ἐγὼ δὲ οἰμὴ καὶ γα-
νυμήδην ἐσώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἐνεκα
ὑπὸ διός εἰς Ὀλύμπου ἀνενηχθῆναι. μαρ-
τυρεῖ δὲ καὶ τὸν ὄνομα αὐτῶ ἐστὶ μὲν γὰρ δι-
πτε καὶ ὁ μῦθος.

γάννυται δὲ τ' ἀκάνων.
τὸ το δὲ ὁράζει ὁ τι ἡδεταί δὲ τ' ἀκάνων.
ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλο τίς πον.

πυκνὰ φρεσὶ μῦθεα εἰδὼς.
ἐξ ὧν συναμφοτέρων τῶν ἐν ἡδυσώμα-
τος ὀνομασθεῖς ὁ γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυ-
γνώμων ἐν θεοῖς τετίμηται. Hec ferme
Xenophon. Facillimum mihi esset repete-
re agalmatis historiam, nisi fallor à Plinio,
qui sic habet lib. 34. c. 8. Leocras aquilam
fecit sentientem quid recipiat in Ganyme-
de, & cui ferat, parcētem vnguibus etiam
per vellem, &c. Sauctius Emblematis hu-
ius originem ad Scholiasten Homeri re-
fert, Iliad. 4. cuius hec verba: γανυ-
μήδης ἢ πρεπεῖ μὲν τῷ Διὶ, ὅτι ὁ
μὲν ζεὺς πρῶτος ἐστὶ νῦς, μόνος δὲ ὁ νῦς
ἔχει οἰκῆν τὸ τοῖς μῦθεσι γάννυσθαι. τὸ
το γὰρ ὁ γανυμήδης. Hoc est: Gany-
medes soli Ioui ministrat, quoniam Iupi-
ter prima est intelligentia: solius autem in-
telligentia proprium est consilij gaudere,
atq; hoc sonat Ganymedes. Fabula Gany-
medis refertur ab Homero in hanc senten-
tiam, ut vertit Nicolaus Valla:

Tros ab Erichthonia, factus est de sanguine
Tros

Idus, & Asaracus, similisq; Deo Ganyme-
des.

Egregius forma, raptus sublimis in auras
A superis cælo positus diuum inter honores
Pulcher, ut ante Iouem misceret pocula
mensis.

Trois igitur fuit filius Ganymedes, non
Laomedontis, ut videtur sensisse Cicero 1.
Tuscul. lapsus videlicet memoria (quo ὁ
nunc solent magni viri laborare, qui gra-
uioribus impediti cu ris, etiam citant vel au-
tores, vel autorum testimonia, toto, quod
aiunt, cælo aberrant: id quod diligens le-
ctor sepe in Aristotelis deprehendet libris,
præsertim de moribus.) Verba Ciceronis
hec sunt: Nec Homerum audio, qui Ga-
nymedem à Dijs raptum ait propter for-
mani, ut Ioui pocula ministraret: non ius-
ta causa, cur Laomedonti tanta fieret ini-
uria. Fingebat hec Homerus & humana

ad Deos transferrebat, diuina malle ad nos.
Meminerunt huius fabule & alij Poetæ:
Virg lib. 5. Aeneid. sic:

Intextusq; puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo cernos, cursuq; fatigat:
Acer anhelanti similis, quæ præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger
vncus:

Longam palmam nequicq; ad sidera tendunt
Custodes, sanitq; canum latratus in auras.
Statius lib. 1. Thebaidos:

Hinc Phrygius fulvus venator tollitur alis.
Gargara desidunt surgenti, et Troia recedit:
Stant mæsti comites, frustra; sonantia la-
xant

Ora canes, umbramq; petunt, & nubila
latrant.

Onidius non ab aquila Iouis, sed ab ipso
Ioue in aquilam mutato Ganymedem rap-
tum canit:

Rex superum Phrygiæ quondam Ganymedes
amore

Arfit, & inuitum est aliqd qd Iupiter esse
Quam quod erat, mallet, nulla tamen ali-
te verti

Dignatur, nisi qua posset sua fulmina
ferre.

Nec mora, percussu mendacibus aere pennas,
Arripit Iliadē, q nunc quoq; pocula miscet,
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

His quoq; suffragantur & hi versus:

Αἰετὸς ὁ ζεὺς ἦλθεν ἐπ' ἀντίθεον γανυ-
μήδην.

Κύανος ἐπὶ ξανθὴν μντέρα τῆς ἐλένης.
Ipse aquila ad pulchrum Ganymedem Iu-
piter olim.

Ad matremque Helena deinde volanit
olor.

Sunt qui fabulam hanc ad historiam refe-
rant, ex quibus Herodianus lib. 1. Licet,
inquit, apud alios comperiam pugnam illic
Illum Phryga, Tantalumq; Lydum inter
se conseruisse siue de via ortam, siue po-
tius ob Ganymedis raptum. Cumq; diu
equis viribus decertatum foret, ac permul-
ti utrinq; cecidissent, nomen ex ea clade lo-
co esse impositum. Hic etiam fama fertur,
Ganymedem ipsum trahentibus in diuer-
sa germani atq; amatoris manibus, vita ef-
se orbatum, sublatumq; è medio, pro cala-
mitatis solatio relata ad Iouem rapto rem
fabula, diuinis fuisse honoribus affectum.
Paulus Orosius lib. 1. cap. 12. Tantalus, in-
quit, Rex Phrygiorum, Ganymedē Trois
Darda-

De Gany-
mede hy-
storia.

Locus pli-
ni.

Ganyme-
des filius
Tros.

Dardaniorum Regis filium, cum flagitio
filium rapuisset, maiori conferti certami-
nis feditate deinuit: sicut Phanocles poeta
confirmat, qui maximum bellum ab hoc
concitatum fuisse commemorat. Eusebius
in Chronicis idem fere scribit, inquit: Ob
raptum Ganymedis, & Trois patris
Ganymedis, & Tantalii bellum exortum
est, ut scribit Phanocles poeta. Frustra igitur
Iouis fabula, & raptrix aquila fingitur.
Chalcidenfes tamen solebant ostendere
locum (quem Harpiguim nominabāt) ubi
Ganymedes ab Ioue fuisset raptus. In
fabulam hanc Ganymedis multis in locis
iocatur pro more suo Lucianus, quem
consule, si plura de Ganymede cupis. Vi-
de præterea Hygin in Astron. poet. Mar-
tial. 7. epigram. Homerum in Hymno
Veneris.

III. **ASPECTU**] propriè: nam inuitat ad
contemplandam picturam, quæ non nisi
intuitu & aspectu percipitur.

Egregius. *Egregius pictor,*] Excellens, eximius,
quali ex toto geige electus, peritus, *πετα*
δευμένος. Pictores olim florente Græ-
cia, non suæ artis modò, sed & rerum om-
nium, quæ cognitione dignæ essent, peritos
fuisse constat ex Pausania & Plinio. Quis
autem fuerit hic egregius pictor parui re-
fect inquitere. Nam poteris hæc intellige-
re de quodam pictore, qui hæc Emblemata
depinxit; nisi malis de Leocra pictore
nobilissimo fieri sermonem, de quo ex Plinio
iam diximus.

Anium *Iouis alite.*] Aquilæ *περίφρασις.* Hanc
regina *animum* reginam appellant, crediditque an-
tiquitas eam Ioui tela ministrare & ful-
men. Horatius 4. Carm.

Qualem ministram fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permisit expertus fidem

Iupiter in Ganymede flauo.

Hæc in Iouis tutela ideo esse dicitur, quia
fulmine non tangitur, ut Plinius lib. 2. c.
51. & lib. 10. cap. 3. est autor. Vel quod sit
altissimi volatus, ita ut nubes transuolet,
& contra solis orientis radios immotam
teneat oculorum aciem, quod scribit Ari-
stoteles. Siue quod regina sit animum, ut
cecinit in Olympijs Pindarus. Siue quod
ab ea Iouem enutritum arbitrati sint, ut
testatur Mæro in his:

Νέκταρ δ' ἐν πέτρῃς μέγας αἰετὸς αἰετ
ἀετῶν

Γαμφιλή, φορέσκει πέτρῶν Διὶ μνησίοντι.
Τὸν κ' νικῆσας πατέρα κρόνον εὐρύοπα
Ζεύς

Α' δάνατον ποίνετε, καὶ ἔρανον ἑγκατέ-
νασσειν.

Ast aquila huic nectar de petra dulce,
quod hausit

Mox vestro sublimè volans afferre solebat.
Hanc patri altitonans mox regno victor
adempto

Esse immortalem voluit, caeloz; locauit.
Phorvutus eam Ioui esse sacrâ vult, quod
volandi pernicitate alijs aubus excellat,
ἱερὸς δ' ἔσται, inquit, *αὐτὸς δ' αἰετὸς λέγε*
ται ἔναυ. *Διὰ τὸ δ' ἐξ ὑψατον τῶτον ἔναυ*
τῶν ἄλλων πτηνῶν. Lege Plinium lib. x.
c. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 19. Hiero-
glyphicôn. Sunt qui aliò conuertunt aquila-
nam: enim intelligunt, cuius insigne
aquila esset, aut legionem militum, qua le-
gione raptus esse putatur. Lactant. lib. 1. c.
10. Fulgentius Mythologic. 1.

Feceit.] *ποιήσας,* Poetarum est; nam
hinc *ποιμται* dicti sunt. Hic ad picturam
refertur, est enim pictura nil aliud quàm
muta poesis; ut vicissim poesis loquens
pictura.

Puerum Iliacum.] Ganymedem, ab Ilia
Troia ciuitate, qui Troem patrem habuit
Troia regem: & à Poetis dicitur ab aquila
raptus, & in cælum sublatus, ut Deorum
præficeretur aqualiculis. Marialis lib. 1.
Aethereas aquila puerum portatè p aurat.
Ille sum tumidis unguibus hæsīt onus.

Summa per astra.] Puto alludi ad ani-
mi alas, de quibus Plato.

Vehi.] Præclara Metaphora: hinc vehi-
culum animi, contemplatio, *διάνοια,*
θεωρία.

Quisne Iouem.] Iupiter idem est, quod
iuuans pater, quem conuersis casibus ap-
pellamus à iuuando Iouem. Ita Cicero
lib. 2. de Nat. Deor. Simili modo dicitur à
Græcis *Ζεύς*, quod vitæ omnium sit autor,
ἀπὸ τῆς ζωῆς, βίου. Eandem & *Δία* vocat,
quod per ipsum sint omnia. Hæc & plura
Diogenes Laertius in vita Zenonis.

Tactum puerili, &c.] Puerilem simplici-
tatem, id est, innocentiam & mentis pu-
ritatem Deo gratissimam esse passim te-
stantur sacrae literæ. Quò illud sacri o-
raculi referendum: *Sinite paruuli ad me*
veniant. & *Nisi efficiamini sicut par-*
uuli, &c.

Maonius.

Hom. 1.
liad. 5.

Iupiter
unde dicitur.

Puerilis
simplicitas
id est
grata.

Homerus
cur Mao-
nius di-
ctus.

Maonius.] Homerus, qui Maonijs cau-
tius appellatur à Martino Capella lib.
1. de nuptijs Philologiae, à Mæone rege à
quo educatus fertur, ita cognominatus.
Theragoras apud Lucianum in Demo-
sthenio encomio, ita de Homero verba facit:
πατέρα δὲ μάιοι τὸν λυδὸν, ἢ ποτα-
μὸν, καὶ μητέρα * μεναλῶπιν φασὶν ἢ
νύμφην τὸν δρυάδων. Alii Maonium,
siue Maonidem dictum volunt à Mæonia,
regione minoris Asiae, (teste Plinio & Pro-
clæo) nunc Lydia dicta, quod inde Ho-
merus, ut quorundam fuit opinio, traxerit
originem. Sed de Homeri patria varia tra-
duntur, multaq; in hanc sententiam sunt
conscripta epigrammata. Adiungam v-
num distichon ex Gellianis noctibus lib.
3. c. 11.

Ἐπὶ τὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμοῖα,
Σμύρνα, ῥόδος, κολοφῶν, σαλαμίν, ἰός,
ἄργος, ἀθήναι. Hoc est:

Septem urbes certant de stirpe insignis Ho-
meri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios,
Argos, Athenæ.

Sed Plutarchus ex sententia Ephori Cu-
mæi, non à patria, sed à genere Maonium
appellatum tradit. Tres enim enumerat
fratres Cumæos, Atrellem, Mæonem, Diū;
horum Diū in Asiam Bæoticæ vicum
migrasse, ibique ex Pycmide vxore susce-
pisse Meliodum. Atrellem in patria diem
obiisse, filiamq; nomine Critheida, fratris
Mæonis intellæ reliquisse. Hanc Mæon
cum ingrauidasset, iustitiam veritus, eam
Phenio Grammatico in matrimonium col-
locavit, quæ non multo post iuxta flu-
uium Meletem Homerum peperit, qui Me-
lesigenes inde fuit appellatus. Eius vitam
laetissimè prosequitur Herodotus, quem
vide.

Senex.] Ab ætatis petitiis, ab auctoritate,
dignitateq; eò quippe pronectus est au-
toritatis Homerus, ut non tantum præca-
poetica diuinus auctor apud Græcos, ab
A pulcè lib. 9. sed & contentione summa
literarum parens, & doctrinarum fons à
celeberrimis pronuncietur auctoribus. Est
que memorabile in primis, quod Palaton
ζωγράφος, siue pictor, cum Homerum de-
scriberet, illum quidem veluti vomentem
exprimebat, poetas verò reliquos per am-
bitum adstitutos ἐμνησμένα ἀνυμένους,
id est, quæ reieccisset is, absorbentes. Cui

non ineptè accommodari poterit illud
Ouidij:

Aspice Maoniden, à quo cœu fontis perenni
Vatum Pierijs ora rigantur aquis.

Huius laudes si pluribus deprecicare ve-
lim, verear, ne laborem suscepturus sim
inanem, ac prorsus inutilem, cum nihil hoc
aliud videri possit, quàm eum laudare,
quem nemo vituperat, sed omnes veneran-
tur & suspiciunt: Aut etiam cum Aristophane
querendum mihi sit, vnde nam μυ-
ριάμορον, quod, Suida interprete, decies
mille amphorarum verbum est, accipiam,
quo satis dignè eum compellare possim.
Eius laudes, patriam, luminum orbita-
tem, & quo tempore vixerit (qua de re
multum auctores ambigunt) ex probatis-
simis scriptoribus retulit Melchior Gui-
landinus in tract. de Papyro, membro 4.

Consilium, mens atq; Dei, &c.] Μυθο-
λογία est, qua respondet ad interrogata; in
qua aduertendum, quàm graphicè &
commodè Ganymedei nominis vim expri-
mat, γάνυμαι enim, vel γάννυσμαι, lætor est;
respondetque his quæ dixit, Gaudia præ-
stant: & μύδεια, consilia, vnde γάννυσθαι
μύδεσι τῷ Διὶ, Emblematis & figmenti
sensum explanat. Dicit enim illam esse
propriam læticiam, quæ à consilijs & con-
templatione oritur, & in qua summum
bonum nonnulli Philosophorum colloca-
runt. Distichon sic explico: Ille, cui Dei
consilium atq; mens præstant gaudia, is
creditur adesse summo Ioui.

R A P T V M. Ganymedis Alciturus tra-
ducit ad eos, qui pia cogitatione, & arden-
ti affectu animi, Dei quasi domicilium pe-
netrant, tamq; sibi placent in ijs, quæ Deo
grata sunt, ut in hac etiam vita non nihil æ-
ternæ beatitudinis deliciarum experiantur.
Ab hoc non dissentit Homeri scholiastes
ad 4. Iliad. qui Iouis nomine primam intel-
ligentiam, πρῶτον νοῦν: Ganymedis verò,
eum qui consilijs diuinis gaudeat. τὸ το
γὰρ ὁ Γαννυμῆδης, ὅς ἐστι νῦν ἔχει οἰ-
κεῖον τὸ τοῖς μύδεσι γάννυσθαι. Hoc pe-
nè sensu dixit Naumachius, vetus Poeta,
pulcrum esse virginem puris semper cogita-
tionibus delectari: id est (nam Græca per-
belle conueniunt huic Ganymedis etymo)

καλὸν
παρθενικὴν καθαρῶσιν αἰ μελεδήμασι
χαίρειν.

Sed & Grammatici non modò, quin etiam
Philo-

Ganyme-
du nomē
vnde.

IV.

Iupiter
quid.

Melesige-
nes Ho-
merus.

Laus Ho-
meri.

Homerus
vomens.

*Felices
qui.*

Philosophi non postremi nominis beatos seu felices, quos *εὐδαιμονας*, & *μακάριους* appellant, non alio sensu ijs id impositum nomen putant, quàm quod habeant aliquem cum dijs consensum. Nam & *εὐδαιμονεῖν* Aristotelis interpretantur *εὖ ζῆν*: nonnulli etiam *θεοπεῖν*. *μακάριος* autem à *μα*, & *τὸ χαίρειν*. Locus Aristot. est Moral. ad Nicomach. 7. Item 10. cap. 4 cuius sententiam Sanctius paulò fustius tractat. Est, inquit, vniuscuiusq; sensus voluptas propria, ut auditionis, gustationis, &c. Sed ita in vnoquoque sensu perfecta erit voluptas, si sensus ille purissimus sit, & obiectum illius sensus sit præstantissimum. Fiet hæc res exemplis illustrior. Si auditionis sensus purgatus est abunde, obijciaturq; illi celestis quædam & diuina Musica, tum ingenerabitur summa illius sensus voluptas. Sic in visu. Quid prodest, si tibi ostendatur vel Apellis, vel Timanthis ingeniosissimè depicta tabula, si lippus, aut sis captus lunine? Opus est denique, ut oculus sit purissimus, & illius obiectum præstantissimum. Ut igitur sua cuiusque sensus voluptas est propria: ita & mentis, & intellectus, & contemplationis: similique pacto summa voluptas generatur intelligentiæ nostræ, si ipsa, quoad fieri potest, purissima sit & defæcata, & sibi eligat ex omnibus rebus quod sit præstantissimum, utpote Deum, in quem contempletur, & totis viribus rapiatur. Qui igitur sic collocat intellectum suum, nec vilibus & caducis huius sæculi rebus intentus est, merito Ganymedes poterit appellari. Et enim (ut eodem libro cap. 8. idem Arist. inquit) si Dijs res curant humanas (sicuti curant) profecto illud quidem est consentaneum, ut re delectentur & optima, & quæ generis societate cum ipsis sit coniunctissima, qualis mens videtur esse, ijsq; hominibus, qui eam rem maximè ament & colant, beneficia reddant, quod res eas curent illi, quas habent charas, rectèque ut præclare facta sequantur. Ergo qui Deo charissimus est, idemq; beatissimus debet esse:

ita sapiens maximè est beatus futurus. Hæc ille. Addo præterea etiam id pietatis ergo: Ganymedei raptus figmentum non Iouis habere flagitium, sed hiitoria, à qua possint ad Dei cultum homines inflammari. Laudant auctores, certè *ἄξιους*, Xenophontem nempe & Eustachium Homericum interpretem. Sanè nostri non temerè Hieroglyphicum aquilæ D. Joanni tribuere, ut eius in diuinis rebus acumen longè perspicax & oculatum, ut ita dicam, ostenderent. Ut enim aquila, quasi acula, ab acumine dicta est; & Homero teste, *διτὸς ὀξύτατον δέρεσθαι ὑποραβίαν πετεηνῶν*: sic diuus ille oculorum acie in altissimæ diuinitatis recessum directæ, præ alijs omnibus *θεοφώτου* arcana vidit, qua Ebionitarum nefandam hæresim perfundedit, & præteribus pennis euolauit, de quæ ipso rerum diuinarum nido pellucidas illas gemmas est mutuatus, quæ postea oculis hominum caligantibus veram certamque claritatem afferant. Sed hic me cohibeo, quod id esse videam Theologorum sensum, si vnum Lactantij Firmiani locum adscripsero, ex lib. 5. cap. 10. qui ad generale emblematis huius argumentum facit: Ad placandum Deum, quem colas, inquit, ijs rebus opus est, quibus illum gaudere ac delectari scias. Sic fit, ut vitam colentium Deus pro qualitate numinis sui formet, quoniam religiosissimus est cultus, imitari. Totum igitur Emblemata innuit, eum qui formæ elegantis & præcellentis erit, hoc est, ab omni scelere purus, vitijs nullis contaminatus, sed vitæ integritate candens, & resplendentibus virtutibus omnimodè præditus; quiq; humiliter spiritu, & simplex uti puer, omnibus suis consilijs & cogitationibus in Deo solum gaudet, dici à Deo raptum per aquilam, mentem hominis (quæ auis instar sublimia petit) significantem. Talis verè in Deo lætabitur, ei deniq; in cælis commodè nectat illud propinabit perenne & suauissimum.

*D. Joanni
aquila
Hierogly-
phicū con-
tributū.*

Epilogus

Sapiētia humana, stultitia est apud Deū.

E M B L E M A V.

QUID dicam? quonam hoc compellem nomine monstrum
Biforme, quod non est homo, nec est draco?

Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis,

Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest.

Anguem pedit homo, hominem eructavit & anguis:

Nec finis hominis est, initium nec est fera.

Sic olim Cecrops doctis regnavit Athenis:

Sic & gigantes terra mater protulit.

Hac vasrum species, sed religione carentem,

Terrena tantum quicq̃ curet, indicat.

C O M M E N T A R I I.

I. **P**ONITVR monstrum biforme, superiore sui parte vitum, inferiore serpente referens, circa sceptrum, coronas, vas pretiosa, & pecuniarum aceruos occupatum. Inscriptio sumpta est ex Epist.

D. Pauli ad Corinth. I. cap. 3. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τέρα, μωρία παρὰ τὸ θεὸν ἐστὶ. Sapiētia huius mundi stultitia est apud Deum. Versus sunt Hexametri, & Trimetri Iambici.

II.

Fons Em-
blematis.

Hoc in monstro designando verbis
vſus eſt obſcuris, & ſententijs planè ænig-
maticis. Id tamen quicquid ſit, aperto
primùm fonte; deinde auctoris conſilio, ſi
tamen poſſimus commodè, illuſtrare cona-
bimur. Totum hoc formè videtur imita-
tus ex gryphis moniſticis, & diſticho quo-
dam, quæ in collectaneis epigramm. Græ-
corum legimus, quæq; huc aſcribemus.
Sunt autè εἰς χείρωνα ἱπποκένταυρον, lib.
4. Anthologiæ his verbis:

Ἀνδροθέην ἐκέρχοντο ἵππος, ἀνέδρωμε γ'
ἱπποθέην ἀνὴρ.

Ἀνὴρ νόστοι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄτερ αἰ-
λος ἵππος.

Ἴππος ἐρέγγεται ἀνδρα, ἀνὴρ δ' ἀποπέρ-
εται ἵππον.

Ἴππος ἔην ἀκάρινος, ἀνὴρ δ' ἀτέλετος
ἔκειτο.

Ὅν γε φύσις παῖζα, δοῶ ἐνεκέντρισε
ἵππον.

Ad verbum ſic effertur:

Ex viro descendit equus; ascendit au-
tem de equo vir.

Vir ſine pedibus, ſine capite autem ce-
ler equus.

Equus ruſtat viri, vir autè pedit equū.

Equus non habebat principium, vir au-
tem carebat ſine:

† inſixit. Sed hunc natura ludens acri equo
miſcuit.

Alciatus noſter paucis mutatis verbis
ſic vertit:

Ex viro descendit equus, ascendit autem
vir de equo.

Vir quidem ſine cruribus, & equus fuit ſine
vertice.

Nam equum pedit vir, & velox equus ru-
ſtat virum;

Non habebat ſinem homo, neq; quadrupes
exordium;

Sed virum natura ludens acri equo com-
miſcuit.

Quid hoc
monstro
intelliga-
tur.

Hoc informi monſtro, quod nec omninò
formam humanam, nec omninò ſerpenti-
nam figuram habeat, natura quidem du-
plici, quodq; necdum certam appellatio-
nem ſortiri poſſit, ij notantur, qui anima
rationis participe à Deo informati, terrena
tantùm ſapiunt; & neglecta conditione ſui
meliore, humi repunt, in naturamq; bel-
luinam degenerant. Monſtrum enim, vt
hic exprimitur, in hominem non deſinit,
nec eſt ſeræ principium: non enim ſinem

ſpectant Epicurei homines, propter quem
homini ſit conſeſſa ratio, qua miſerè abu-
tuntur, eamq; ſpontanea quadam & exi-
tioſa ignorantia inſiciunt. Tales fuerunt
rigidi illi Philoſophiæ ſatellites, qui cùm
perpetuò dogmatis ſapientiæ veteris, &
ſibi parùm conſtantis adhæſerint, nihil al-
liud ſpirarunt, quàm quæ terræ ſunt, ta-
metſi vnum illis videretur eſſe ſtudium
ecceſſia diuinæq; contemplandi: quos id-
eò exagitat vir ſanctiſſimus Auguſtin. li-
bris de ciuit. Dei, Lactantius, Eulebius, &
alij multi. Opinor autem hic Alciatum
exempli cauſa Cecropem appoſuiſſe, nec
quidem ab re: Ille enim primus idolorum
cultu totam Græciam imbuit, primus Io-
nem inuocauit, ſimulacrorum vſum indu-
xit, aras conſtruxit, & ſacra dijs fecit (te-
ſte Eulebio, Herodoto, & pluribus alijs)
quæ omnia ante ea tempora omninò fue-
rant inaudita. Quod verò primus inter
marem & feminam certa conubia dica-
tur inſtituiſſe, quæ antè vaga eſſent & in-
certa, & id eſt, biſformis, eſt nomina-
tus. Hincq; colligere licet, mundi ſapien-
tiam, quam technis & præſtigijſ ſatanicis
inuexere priores illi Principes, meram fuiſ-
ſe ſtultitiam, cùm perſpicuum ſit, eam lon-
gè deſcuiſſe ab inſtitutis illis priſcorum
patrum, qui leges diuinas à Noeo, & eius
meliore poſteritate hauſerant. Hos itaq;
vaſros, & religionis expertes, quibus tan-
tum curæ terrena ſunt, & quorum Deus
ventereſt, ex hominum albo reiſcimus.

Quid dicam? quoniam &c.] Quæ noua
ſunt, ſtupenda, aut admirationis aliquid
præ ſe ferunt, vt quæ à communi rerum
natura ſunt aliena, deſcribi ſerè ſolent qui-
buſdam verborum ſubobſcuris ambagi-
bus & rerum inuolucris, vt hic ſit ab Al-
ciato in monſtri huius periphrasi. Totum
certè δεκασιχὼν, vt periculofæ plenum
alex doctis vſum, mihi quidem non po-
tuit non videri perobſcurum. Quod ſi
rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tenta-
ui tamen quid hac in parte vires alioqui
imbecilles poſſent, & alijs tradiſi lam-
pa, vt maiore tandem induſtria diligenti-
am aliquam noſtram obſcurent. Quæ dum
interea meditor, fortaſſè non malè vno
claudam prouerbio, quod hic obſcurè pro-
ponitur. Id igitur prouerbiū vſurparūt
duo eccleſiæ Chriſtianæ lumina, Nazian-
zenus Gregorius, & Chryſoſtomus: ille
quidem

Epicurei.

Philoso-
phi.Cecrops
biſformis.

III

quidem in epistolis sic: τὴν πῆζιν ἐρέγειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένεσαν, pedestrem amplexari, humi, manentem philosophiā. Idem monodia in Basilium: ὃν ἀνδραποδῶδες καὶ κάτω νενευκὸς ὁ βίος: quorum vita seruilis est, qualis mancipiorum, & humum spectans. Sic Chrysostomus adhortatur, humi repētes cogitationes erigamus: ἵνα τοὺς χαμαι συρομένους λογισμὸς ἀνορθώσμεν. Mitto enim quod de paganorum studio multi è nostris tradiderunt, quos alicubi Theodoretus χαμαιζήλους καὶ ἐπιγαίους appellat: id est, rerum caducarum & humi repentium studiis addictos. Sed Lactantiana quædam lucem huic loco afferent, meo quidem iudicio, ex cap. 3. lib. 2. Quos homines (de philosophis loquitur) philosophus ac poeta Lucretius grauitè accusat tanquam humiles & abietos, qui contra naturæ suæ rationem ad veneranda terrena se prosternant. Ait enim: Et faciunt animos humiles formidine Diuum,

Depressosq; premunt ad terram.

Alio loco sic idem:

Nec pictus ulla est, velatum saepe videri

Vertier ad lapidem, atq; omnes accedere ad aras,

Nec procumbere humi prostratum, &c.

Paulò post: non oportet sublimes & excellos animos aduocari, atq; in terram premi, sed nihil aliud quàm celestia cogitare.

Monstrum bisforme.] Duas formas habens, supernè hominis, infernè verò serpentis; nec tamen hominis aut serpentis naturam aut conformationem habet. *Monstrum* enim est, quod sit contra naturam. Interea, quandoquidem Alcibiades noster in monstro tam informi effigiando primū hæserit, vti rem nouam & insolentem, planèque stupendam expressurus, nescio an huc conferre ausim Libycam illam fabulam, quam Chrysostomus Dion reulit oratione 5. Sed cum nihil sit in narrando periculi, non patiar studiosos ea defraudari. Ait igitur esse in Libya ferarum genus, ex promiscuo belluarum diuersi generis coitu, seuum admodum & ferox circa Syrtis imprimis versari. Monstri faciem esse muliebri corpore certè formoso, papillis tumens, toto pectore ac ceruice pulcher rima, cutis colore admodum nitido, reliquis partibus corporis horridis, & squammarum scabritie asperis, infernè demum

in longum anguem desinentibus. Feras esse omnium velocissimas ait, vt nemo sit adeò alacer, qui earum insultus effugerit. Animalia cætera quotquot nactæ fuerint, per vim assequuntur, tandemque opprimunt: vnum hominem modò blanditijs adoriri, & præstigijs implicare. Cætera Dion. At quia superiore commentario conatus sum inuentionem carminis Alcibiades expiscari, sicuti feci, & ex quodam autore vetere: addo & hoc, apud Aelianum lib. 9. de varia Histor. antiquissimum quædam virum in Ausonia fuisse olim, nomine Marem, cuius anterior facies hominis esset, posterior equi: Græcis est ἵππομιγής. *ἵππομιγής.* Causam autem naturæ duplicis in id confert, quod primus equum ascenderit. Refert quoq; Cælius Rhodigin. lib. 25. cap. 32. ex concubitu pastoris, nomine Crathis, cum capra, ob idq; ab hircæ zeolypo occisi, natum esse infantem, qui cruribus matrem referret, facie verò patrem. Hunc deorum numero asscitum, constans tenuit fania, fuitq; Hylæum numen; Napæumq; Huiusmodi monstra nullo pacto reperiri posse festiuis carminibus indicat Lucretius lib. 5. Plinius tamen nat. Hist. lib. 7. cap. 3. dicit, Claudium Cæsarem scripsisse natum in Thessalia Hippocentaurū, eodemq; die interiisse.

Nec est draco.] Obiter ad moneo hic con fundi virum & hominem, draconem cum angue siue serpente, &c. quæ ænigmatum lex est.

Vir anguipes. &c.] videtur de industria verbis obsecutis vsus, vt rem abstrusam, & quasi recòditam insculperet potiùs quàm delinearet.

Anguem pedit homo, &c.] Hic Græcorum more non absomit vocalem, quæ in cæsura hac remanet integra, idque ferè sit rei difficultatis aut grauitatis ostendendæ ergo. Cæterum non videtur vsus his verbis, *pedit*, & *eructauit*, quæ vim magnam habent ad demonstrandam monstri huius obscenitatem: Rem enim turpem turpia verba decent. Ponuntur autem hæc duo verba, *pedit*, *eructauit*, κατ' ἀντίθεσιν. *Pedere* enim est, quando apertis cauernis inferioribus Aëolus per posterius promontorium flatus emittit, nares ferientes: at anguem pedere, prorsus nouè & insolenter dictum, vt scilicet ad monstri insolentiam adderet quoq; genituræ nouitatem.

G 2 Sic

ἵππομιγής.

Monstrum ex capra & homine.

Hippocentaurus.

Pedere & eructare, obscena verba.

Pedere.

Monstrum.

Eructare. Sic hominem eructare sanguis dicitur, ut rem prodigiosam quoquo modo effingeret. Eructare, nihil est aliud quam efferre, & egerere, vel ructando aliquid eijcere. Iuvenal.

Si bene ructavit, si recte minxit amicus. Hoc fere sensu dixit Catullus:

In pede stans fixo carmina ructat hians. Et Lucilius apud Horatium ducentos versus stans pede in uno ructabat. Serpentem quoque inter significationes alias turpium voluptatum, & mollium illecebrarum non tam esse, aliunde didicimus.

Nec finis hominis est, &c. Non desinit in hominem, quod finem non spectet, cuius maxime causa conditus homo sit: nec habet feræ principium, quod primo anima rationis particeps donatum à Deo sit, ut omnibus alijs animantibus excelleret, sicuti copiosa disputatione Cicero 1. De legib. prosequitur.

Plin. 7. c. 56. *Cecrops rex Atheniensium.* Sic olim Cecrops.] Cecrops regionis Atticæ rex primus, qui Athenarum arcem exstruxit: hinc Cecropidæ Athenienses. Venit autem Cecrops Athenas ex urbe Aegyptiæ, quæ dicitur Sais, atque ut inquit Charax, Sais apud Aegyptios vocantur Athenæ. Pausanias ait eum *δυσὺν*, hoc est, naturæ duplicis, superiori parte viri, inferiori feræ, quod coniugia primum instituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod superius attigi, de superstitione nimirum, & idolomania, quam primus illic dicitur induxisse. Lege D. Aug. De ciuit. cap. 8. lib. 18. Iustin. lib. 2. Tzetzes in

Cur dictus dysus, varia opinio res.

Tzetzes.

Cassandra Lycophr. Cecropem ait biforem nominatum, quod ex draconis dentibus egressus sit: vel quod duorum hominum magnitudinis esset: vel duarum linguarum peritus, Aegyptiæ nimirum & Græcæ: aut, ut est in fabulis, quod superiores hominis partes, inferiores autem draconis habuerit: quod quidem *ἀλλήγορικὸς* Demosthenes interpretatus dixit, illum robore similem draconi fuisse, homini mente. Existimat tamen idem Tzetzes eum optimum regem exstitisse, quippe qui hominum ferocitatem omnem de medio sustulerit: vel quod primus mulieres, quæ more ferarum coibant promiscuè, (ut est apud Ioannem Antiochenum) ad certa coniugia reuocarit, sicque nefandos concubitus & belluinos aboleret. Nam antea pueri erant *μορονεύς*, id est, vnius natu-

re, matrem quippe solam noscebant. Regnante vero in Attica Cecrope, cessante illa serina commistio, & viris legitime Cecrops uxores iunxit. Inde iam pueris & patrem, & matrem noscentibus, dictus est ipse Cecrops *δυσὺς*, quod per illum pueri hoc essent consecuti. Hæc Tzetzes. Cecrope regnante primum in arce oliua orta est, & ex Mineræ quoque nomine Græco, Athenæ nuncupatæ. Dicebatur autem Cecrops *δυσὺς*, id est, duabus naturis, siue ob longitudinem corporis: siue idcirco, quod cum esset Aegyptius, utramque linguam sciebat, Græcam & Aegyptiacam. Primus Cecrops bouem immolans Iouem appellauit; & Cecropia regio ab eo nuncupata. Floruit tempore Moysi anno Mundi 3645. Hæc ex Eusebij Chronicis, quæ omnia in præfatione posuit latius. Aliter Plutarchus in libello De sera numinis vindicta: Perinde, inquit, ambigunt præcos de Cecrope fabulator arbitror, non (ut alii qui asserunt) ex optimo rege crudelem & immitem factum esse tyrannum; sed contra cum sub initium morosus ac terribilis fuisset, postea perquam humanè ac placidè imperasse. Aliter Iustinus: Ante Deocalionis tempora, inquit, regem habuere Cecropem, quem, ut omnis antiquitas fabulata est, biforem prodidere: quia primus matrem foemine matrimonio iunxit.

Doctus Athenus. Doctus, metaphora epitheti. Doctas posuit propter celebratissimam toto orbe scholam. Hinc enim magni Oratores, hinc Rhetores, hinc Sophistæ, hinc clari denique legum latores. Plutarchus huius epitheti vim expressit commentario, *πότερον ἀθηναῖοι καὶ πόλεμον, ἢ καὶ σοφίαν ἐνδοξότεροι*. Reuera hæc verba, inquit, multarum etiam aliarum mater, artium quæ beneuolam patens, quarum alias prima reperit, inquit; lucem misit, alijs honorem, vim, incrementa contulit. Græcè verò sic: *πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἢ πόλις ἦδε μήτηρ καὶ τροφὸς εὐμενὴς τεχνῶν γέγονε, τὰς μὲν εὐραμένη καὶ ἀναρνήσασα, πρῶτη τὰς δὲ δύνανται προσδεῖσα καὶ τιμὴν καὶ αὐξήσειν*. Cicero 1. de Oratore, omnium doctrinarum inuentrices Athenas appellat. Sic idem pro Flacco: Adfuit Atheniensis, unde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges oritur, atque in omnes terras distributæ putantur. Hæc sunt præclara certè & antiqua verba Athenarum eulogia

Eusebij.

Plutarchi.

Iustini.

Laus Athenarum.

eulogia. Sed occurrunt etiam aliorum quorundam non poenitenda testimonia. Sic enim Velleius Paterculus ad finem 1. hist. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentia, quam vniuersa Græcia, operibus quæ floruit, adeo vt corpora gentis illius separata sint in alias ciuitates. Ingenia vero solis Atheniensium muris clausa existimes. Apuleius enim 10. Asiniaurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Athenienses & catosillos, & omnis scientiæ magistratos. Idem Apolog. 1. Apud Athenienses catos Meleceides fatuus. Et Iustin. lib. 5. Athenas vocat patriam communem eloquentiæ. Lib. 2. idem scripserat, litteras certas ac facundiam, & ordinem ciuilem, disciplinæ veluti templum Athenis. Mamertin. oratione panegyric. quam Iuliano dictam volunt: Ipsæ illæ bonarum artium magistræ & inuentrices Athenæ. Valerius Max. lib. 8. c. 7. Athenas locum doctrinæ fertilissimum dixit. Quid enim transiliani cum alijs quam plurimis Casiodorum, qui lib. 12. Variarum, epist. 15. Athenas sedem esse sapientium dictas ab antiquis ait?

Gigantes
Quales.

Sic & Gigantes] Gigantes Titanis & Terræ fuerunt filij: siue, vt alij volunt, Terræ tantum sine patre. Fuerunt autem stature admirabilis, quorum pedes in serpentum volumina desinebant, ijsq; in Deorum perniciem nati putabantur: cum quibus pugnare ausi, fulmine concussi sunt, atq; sub Aethnam, aliasq; insulas detrusi. Pugnam hanc attingit Pindarus in Nemeis. Huius figmenti rationem Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quosdam impios, qui Deos negligerent, aut etiam negarent: quorum pedes in draconum volumina desisse aiunt, quod nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ gressu ad inferna mergente. Macrobius Saturnal. 1. c. 20. Virgilius in opusculo de Aethna:

Hæc natura sua est aluo tenuis, ima per omnes
Squæ meus intortus sinuat vestigia serpens.
Multa de Gigantum ortu & pugnis Di-
dorus lib. 4 & 5. A poetis vocantur anguineci, anguipedes, & serpentigenæ. Ouid. 1. Metam.

Anguipede-
des.

Serpenti-
gena.

Qua centum quisq; parabat
Inicere anguipedum captiuo brachia caelo.
Idem 4. Trist.
Sphingaq; & Harpyias, serpentigenasq; gi-

gantas.

Quod mihi reuocat in memoriam veteres statuas, quibus gigantum formæ obtortis cruribus conspiciuntur, quodq; Lamprius retulit in Commodo: cum nempe quos obtortis cruribus esset vbicumq; nactus, sagittis ex libidine solum configere, eosq; draconteos appellitare. Quod epimythion hexasticho complexus est Bartholom. Anulus in picta Poesi: hunc enim scriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutum, citare nihil verebor:

Tale gigantum legitur genus, vt nihil altius
Cogitet, at spernat, vel neget esse Deum:
Et tantum, quantum sensu exteriore mouetur,
Commodat ad præsens se, vel ad id quod
adeft.

Hoc genus anguipedum mythici finxere
Poeta,

Quorum affectus humi (segnis ad alta)
repat.

Si vacat, lege Pierium Valerianum lib. 16. & 25. Hieroglyphic. Horum gigantum arrogantia tanta fuit, vt prouerbij locum obtinuerit; nec abs re, nam ex sacris literis originem sumpsisse videtur, vbi legitur, gigantes turrim conatos struere, cuius culmen cælos attingeret, nisi Deus confusione linguarum eos ab incepto abstraxisset. Gigantum fabulam Homeri scholiastes in hanc sententiam narrat: Cum Iupiter patrem Saturnum regno deturbasset, Deorumq; sibi principatum adscinisset, Gigantes Terræ filij succensentes, Tartarus (quæ ciuitas est iuxta Oceanum) magnū bellum aduersus Iouem adornarunt: Iupiter vero illis obuiam factus, in Erebum deiecit, ac patri Saturno in ipsos imperium tradidit. Et Ophioni, qui cæteris superbia præstare videbatur, superato montem ab eius nomine Ophionium superimposuit. Missos hoc loco facio, qui multi multa de gigantibus, quorum alij, fuisse negant, quidam contra, & certè plures, non enim vacat sublegere quæ de gigantibus tradunt Herod. in Clio. Plin. 7. c. 16. Solin. cap. 5. tantum admonuisse sateft. Ego quidem facile mihi persuaserim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbaram & impiam gentem, quæ sub hominis figura feritatem exercebat, à quibus honestarum rerum inducta fuerit ἀταξία, quales describuntur à Poetis Cyclopes, Lætrigones, alijque qui feris moribus vagabantur

ἐπιμύ-
θιον.

Gigantum
arrogan-
tia.

Ophion.

Gigantes
gens im-
pia.

bantur, infantes & probos quosq; impune lædebant, nullam diuini humaniq; iuris rationem habebant. Cui videtur astipulari Berosus Babylonicus de Antiquit. Circa Libanum, inquit, fuisse Enos urbem maximam Gigantum, qui vniuerso orbi dominabantur, ab occasu Solis ad ortum. Hi vastitate corporis ac robore confisi, inuentis armis omnes opprimebant, libidini- que inferuentes inuenerunt papiliones, & instrumenta musica, & omnes delicias. Manducabant homines, & procurabāt aborsus, in eduliumq; præparabant, & comiscebantur matribus, filiabus, sororibus, masculis, & brutis, & nihil erat sceleris, quod non admitterent, contemptores religionum & Deorum.

Gigantes
terrigenei.

Terra mater protulit.] Gigantes terrigenæ dicuntur à Poetis, id est, terræ filij, ut vi nominis intelligitur; γῆ, terra, γίνομαι, fio, nascor. vel, παρὰ τὸ ἐκ γῆς ἵεναι, quasi ἐκ γῆς γεγεννημένοι. Sic canit Orpheus lib. 8. sacri serm

ὅς καλέουσι γίγαντας ἐπάνυμον ἐν μακάρεσσιν,
ἄνεκα τῆς ἐγένοντο, καὶ αἵματος ἐρανίσιο.
id est:

Nomine gentili Diui hos dixere Gigantes,
Quod geniti è Terra, Caeli sint sanguine creti.

Hesiodus quoq; in Theogonia, Erinyes & Gigantes ex cruore Caeli, cum is à Saturno filio castraretur, in gremium Terræ dilapso procreatos dicit, his versibus:

ὅσας γὰρ ῥαδάμυγες ἀπὸ σπυδὲν αἵμα
τίεσσαί,
πάσας δὲ ζῆατο Γαῖα· περίπλομένων δ'
ἐν αὐτῶν

Γεννᾶτ' ἐρινύς τε κρατερὰς, μεγάλας τε
γίγαντας.

Sanguinea quotquot gutta cecidere, recepit
Terra omnes; eadē rursus volucribus annis
Horrendas peperit Furias, magnosque Gi-
gantes.

Terra fi-
lius.
Gigantis
fratercu-
lus.

A Gigantibus ortum est prouerbiū, Terra filius, &, Gigātis fraterculus. De quibus vide Chiliades, item Politianum cap. 18. Miscel. Gigantum præterea meminit Ouid. 1. Metam. ubi eos vocat superum contemptores, & anguipedes. Meminit & lib. 5. operis eiusdem; & 5. Fastorum sic ait:
Terra feros paruos immania monstra Gi-
gantes

Edidit, ausuros in Iouis ire domum.

Mille manus illis dedit, & pro cruribus
angues:

Atq; ait: In magnos arma mouere deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa pa-
rabant.

Et magnum bello sollicitare Iouem.
Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce,
Vertit in autores pondera vasa suos.

Et Claudianus in Gigantomachia:
Terra parens quondam cœlestibus inuida
regnis,

Titanumq; simul crebros miserata dolores,
Omnia mōstrifero cōplebat Tartara cœtu.
Inuisum genitura nefas, Phlegræq; retexit
Tanta prole tumens, & in æthera protulit
hostes.

Fit sonitus, erumpunt crebri. &c.
Homerus quoq; in Batrachomyomachia,
Terræ filios vocat Gigantes:

Ἰγγενέων ἀνδρῶν μιμήμενοι ἔργα γι-
γάντων.

Terrigenūq; virū simulātes facta Gigantū.

Quinta Luna aliquid aggredi inauspicatum erat apud antiquos: erat enim hic numerus Mineruæ consecratus, quam iterilem esse constat. Hoc die canunt Poetæ natum Orcum, Eumenides, & Gigantes. Vnde Virgil. 1. Georg.

Quintam fuge: pallidus Orcus
Eumenidesq; sata, tū partu Terra nefando
Cœumq; Iapetūq; creat, saeuumq; Typhœa,
Et coniuratos cœlum rescindere fratres.
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,
Scilicet atq; Ossa frondosum inuoluere O-
lympum:

Ter pater extructos deiecit fulmine mōtes.

Gigantum nomina, quæ illustriora celebrantur à Poetis, sunt: Cœus, Iapetus, Typhon, siue Typhœus, Alocus, Enceladus, Tityus, Briareus, Gyges, Antæus, Atlas, quibus, si placet iūgatur illud monstrum horrendum ingens, cui lumen adēptum, Polyphemus in antro. Qui plura de Gigantibus desiderat, adeat Officinam Rauisij Textoris, lib. 2. cap. 37. Natalē Comitē in Mytholog. lib. 6. c. 21. & alios.

Hæc vasrum species.] ἐπιμύδιον, seu figmenti sententia. Vaser autem dicitur callidus, astutus, quasi valde Afer: mira. n. semper fuit eius gentis calliditas ac versutia. Cicero 3. de Repub. Non sunt in disputando vasi, non veteratores, non malitiosi. Eius diminutiuum, vassellus.

Sed religione carentem.] In qua tamen sum.

Quinta
Luna na-
ti Gigan-
tes.

Gigantum
nomina.

Vaser.

Qua maxime re homo à mus animalibus differat.
 summum hominis bonum esse liquidò constat: cætera enim, quæ putantur esse homini propria, in cæteris quoque animalibus deprehenduntur. Religio sola differentes homines à belluis facit: quam qui non admittit, alienus à natura hominis, vitam pecudum sub humana specie vivit. Lactant. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 10. & de ira Dei, cap. 7. & 8.

Terrena tantum quique cupes, indicat.]

Concinit huic Lactantij loco ex 3. lib. diuinar. instit. cap. 12. Beata vita, quam Philosophi quæsiuerunt semper, & quærunt, siue in cultu Deorum, siue in Philosophia, nulla est, ideoque ab ijs non potuit reperiri, quia summum bonum non in summo quæsiuerunt, sed in imo. Quid est autem summum, nisi certum, & Deus, unde animus oritur? Idem ad rem propius lib. 6. cap. 1. Nihil sapiunt nisi terram, inquit, bonaque & mala solius corporis sensu, & voluptate perpendunt. Huius arbitrio ut religionem ponderant, sic totius vitæ suæ acta disponunt. Hæc ille. Verum & Pissides, auctor Græcus, suis de mundi fabrica versibus alludere huc mihi videtur, quo loco in Philosophos, & Proclum maxime inuehitur:

Ὅ τοις λαβὼν χροῶσιν, ἐχθρὸς ἐχέεις,
 Ἀλλ' ὦ σοφιστὰ Πρόκλε, τῶν κατὰ λόγον
 Ὅ ποτ' ἀβροτῶν ἐν νέφωι λοξοδρόμων.
 Quos sic nuper reddidit Fed. Morellus,
 Græcè & Latine doctus:

Quantum valent, ut hauriant, non quantum habes,

*Sophista Procle, vocem humi serpentium
 Multum intonans è flexuosis imbribus.*

Ea est huius Emblematis fecunditas, ut inde doctrinæ fructus vberissimos decerpere, & ad vsum accommodare possis.

1. Sciendum, humanam sapientiam (quæ apud Deum stultitia dicitur D Paulo) hic potissimum reprehendi, quippe quæ religione caruerit. Vult autem Lactantius vnam cum altera, id est, religionem cum sapientia inseparabili nexu colligari, in quibus hominis officium, & veritatem omnem inclusam esse eo ligat. Religionem, quæ sine sapientia sit, non religio, sed superstitio putanda est: sapientia verò sine religione, mera est stultitia, de qua est illud Prophetæ: Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. & D. Pauli, 1. Cor. 1. & 3. cap.

2. Est præterea hic typus perquam elegans veteratorum quorundam, quos Machiauellitas non malè vocitamus, ut qui impuram & impiam Machiaueli doctrinam mordicus teneant, & ab eius præscriptis non discedant. Gens omninò Deo, pijsque hominibus inuisa, ut quæ sit ad religionis omnis nata contemptum, & ad hominum perniciem quasi ab inferis excitata. Quid enim aliud spirat aut sperat, quam ut indicatur pietati, omni que adeò virtuti probrosum exsiliū? laxentur habentæ fraudibus & latrocinij? faueatur compendijs fisci, miseraque plebecula deglubatur? Itaque iam agnoscitis apertius, Philologi Christiani, cui monstro similes sese præstent immanes illi ἄθεοι, quales aulici quidam funestissimi, nefandissimi que, digni qui in Morboniam concedant, vel ut Seianus sub Tiberio, aut sub Alexandro Seuero Turinus quidam, dignum exitium sortiantur.

3. Id porro totum potest conuerti in profligatos, & perditos huius sæculi ἄθεοι, & voluptarios Epicuri affectatores, qui neglecta futuri boni spe, suas omnes cogitationes abiecerunt in id modò, quod adest, quodque præsens est. Id quidem ego argumentum non inuitus explicarem copiosè: sed satius est ut breuius contraham, si studiosum quemque admonuero, id commodius repeti posse à Lactantianis Institutionibus, maximeque lib. 2. cap. 3. & sequent. item lib. 3. cap. 10. lib. 5. cap. 15. & ijs quæ sequuntur, ut denique lib. 6. capit. 1. 7. 9.

4. Tandem ad sensum Emblematis huc adduco Lactantiana hæc lib. 2. c. 19. Quisquis animam suam, cuius origo de cælo est, ad inferna & ima prostrauerit, eò cadat, quò se ipse deiecerit, ideoque oportet rationis & status sui memorem, non nisi ad superna niti semper ac tendere: quod qui fecerit, hic planè sapiens, hic iustus, hic cælo, Deoque dignus iudicabitur, quem suus patens non humilem, nec ad terram more quadrupedum abiectum, nec stantem potius ac rectum, sicut eum fecit, agnouerit. Idem lib. 3. cap. 27. Deus solus potest honorare virtutem, quam qui non appetunt, nec religionem tenent, cui æterna vita subiacet, profectò neque virtutis vim sciunt, cuius præmiū ignorant; neque in cælum spectant, quod ipsi se facere

C. 4 putant,

Machiauellitas quales.

Animus ad superna eleuatus.

IV.

Humana sapientia cur stultitia dicatur.

Lib. 3. c. 11.

Es. 29. Abd. 1.

putant, cum res non inuestigabiles quæ-
runt, quia ratio in cælum spectans, nulla
est alia, nisi aut religione suscipere, aut ani-
mam suam immortalem esse credere. Vi-
de & lib. 4. c. 28. initio, & non minus diser-
tè in Philosophos lib. 6. ca. 6. & de ira Dei
cap. 22. Sine religione, aut immanitate bel-
luis, aut stultitia pecundibus adæquamur:
in sola enim religione, id est, in solius Dei
summi notione sapientia est. Hæc ille. Ne-
que sanè hominum appellatione digni sũt,
qui hæc destituuntur notitia, quanquam
planum sit eos rationis, doctrinæ cuiusdã
& humanitatis haud expertes fuisse: nani-
ca re carnerunt, qua sola differt homo à
reliquis animantibus, id est, religione, in
qua certè nos homines summum bonum
constituimus. Quanquam enim homo sit
vera & expressa Dei imago, si tamen sic se
iciat atq; prosternat, ut opificè Deum
oret, in belluarum numerum merito
aggregandus. Magna igitur animæ cæ-
as sit, imò perueritas stupenda & ma-

litia verius, immiscere se terrenis & impli-
care, cœlestis cum sit & diuini seminis.
Quid igitur tibi cum sordido hospitio, im-
mortalis meus, quæ perennis æui capax,
signaculum in te præfers Conditoris tui,
ad augustissimam eiusdẽ maiestatem con-
templandam intellectu, recolendam me-
moria, & voluntatis eligendam arbitrio,
procreata pulcherrimè & efficta prapo-
tenti digito? Velut vpupæ nidulus est hoc
corpus quod circumferimus, è sordibus
concinatum & stercore, cui insidet altior
illa ac nobilior pars, vnde inficitur & fœ-
torem trahit, nisi euolet subinde, ac liberio
re cœlo fruatur. Inuisceat fetidum hoc glu-
ten carnis, si cubat, nec egreditur: adhæret
lentor & inquinat, si non quatit interdum
alas, & sese eleuat. Clausa quidem est, &
in custodia, scimus; imò & compedibus
suis hic stringitur ac vinculis, sed scirpea
sunt vel scortea non ex ferro vel chalybe:
nil adamantinum, nil marmoreum cingit,
eluctetur & erumpat, patebit via conanti.

Epilogus.

Ficta Religio.

E M B L E M A V I.

REGALI residens meretrix pulcherrima sella,
 Purpureo insignem gestat honore peplum:
 Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
 At circum cubitans ebria turba iacet.
 Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
 Et ficta stolidas relligione capit.

C O M M E N T A R I I.

I. **S**EDEAT mulier habitu superbo induta, in regali sella, pateram auream manu tenens, & potum quasi libando turbæ coram se decumbenti propinans. Hanc picturam emendavit Pignoriæ; velim tamen ego mulierem splendidiore ornari veste, quam hic apparet: tum brachiam dextrum corrigi, quod hic truncum videtur. Interim tamen non me fugit, hanc mulierem aliter à D. Ioanne in Apocal. 17. depingi, quam descriptionem omnes cæteræ editiones sunt secutæ in pictura. Eius verba sic passim leguntur: Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominis blasphemiarum, habentem capita septem, & coronam decem. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius: & in fronte eius nomen scriptum: Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ. Hæc tamen pictura nostra magis menti Autoris accommodata videtur.

II. **Q**UAM variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quamque obliquis interpretationibus contorqueant, & ad suos affectus accommodent, ut potè odio partium laborantes, certè recensere pudet. Quanquam enim salua fide & pudore, aliorum sententias in medium afferre possem, ne cui tamen stomachum moueam, tutius esse iudico veterum hominum doctrinam potius, quam nouorum placita consulari. Id ex D. Ioannis ἀποκάλυψις 17. & ex Hieremia cap. 51. sumptum esse clarum est; quod quidem de emenita religionis obseruatione, & veræ pietati opposita intelligitur. Ea est collectio reproborum, quæ meretrix dicitur, quod Deo rerum omnium auctore neglecto, & vero sponso Iesu Seruatore, impuro, illicito & nono

quodam cultu, id est, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili belluæ dicitur insidere. Aureum poculum manu tenet, id est, hypocrisis persequitur, quæ dissimulatis vitijs, & sapientiæ fucatæ auro, pietatis veræ prætextu, quamplurimis imponit, qui ebrietate plus quam fanaticæ correpti, miserè præcipientes in ima ruunt. D. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, ita planè hunc locum interpretatur: Quæ sit ista bestia, inquit, quamuis sit diligentius inquirendum, non tamen abhorret à fide recta, ut ipsa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fidei & ciuitati Dei. Imago verò eius, simulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt. Fingant enim se esse quod non sunt, vocanturque non veraciter figie, sed fallaci imagine Christiani. Hactenus ille. Calix aureus adagij vice usurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, ut qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquentia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerunt, pessimorum dogmatum sermones mortiferos, id est, venenum in calicem aureum infuderunt. Libet huc transferre verba Cælij Rhodig. ex cap. 11. lib. 8. In sanctis, inquit, litteris meretriculæ versutiatis typum habet Babylon, quæ gentibus auro poculo inicitiam propinet, vnde scelerum mox agmen promicet, & errorum inexpugnabilis acies. Apud Hieremiam cap. 51. sic adnotatum comperi: Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram. Sunt qui sermonis ornatum sic dici concipiant, quo vitijs inebrientur omnes: qui sit tamen in Domini Pontificio constitutus. Origenes: Babylonis, inquit, calicem aureum.

Aureum
 poculum.

Falsa re-
 ligio quæ.

aureum accipe, dogmatum prauorum verba pestifera, eloquentiae cultu decora. Ommino per parabolam à Propheta dici ea, scribit Nicolaus Theologus. Indicari autem Babylonis regem, is est (ut inquit Origenes) Nabuchodonosor, qui gentibus innumeris propinavit meroris potum, superbe ac crudeliter, quod Domini fiebat virtute, sibi arrogantius ascribens. Lubēs equidem huc referrem, quā in eam ipsam rem commentati sunt nonnulli è neotericis, viri certè eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctororum recentium fluijs meos agellos tam saepe irrigare iam non est animus, ne quis philologus mihi pro suo iure diem dicat: quòd longè pulchrius sit (ut Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quàm riuulos consectari.

III.

REGALI] Adiuncta sunt maiestatis & regiae cuiusdam magnificentiæ, signum alioquin alienum à simplici & modesto cultu Christiani gregis.

Residens meretrix.] Turpitudine & impuritas regio in folio locum habet, qui soli virtuti debebatur. At nulla vitia præsententem inuehant perniciem, quam quæ splendoris & honesti veste teguntur. Sedere enim in Hieroglyphicis, maiestatem & augmentum honorem exprimit, ut est à Pierio relatum lib. 43. Vestis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hierogl.

Meretrix pulcherrima.] In sacris literis non semel comparatur e mentita religio cum meretrice, ut Babylon meretrix non raro, sicut mox dicemus. Et Ezechiel leænam, id est, meretricem Hierosolymam nominat. Contra vera religio cum virgine confertur à D. Paulo: Vni viro virginem castam exhibere Christo. Conuenit autem hoc epitheton cum eo, quod sequitur, *illice forma*.

Sella.] Considera, an non nihil allusum sit per hanc vocem ad illud Suetonii in Tiber. Sellariam excogitauit sedem arcenarum libidinum. Cuius etiam mentionem facit Coel. Rhodig. lib. 14. cap. 8.

Purpureo honore.] Purpurata vestis ornamentum fuit regum, & maiestatis insignie. Vnde forasle Horatius Tyrannos appellat purpureos, Carm. 1. Ode 35.

Regumque matres barbarorum, & Purpurei metuunt tyranni.

Idem Tertullianus affirmat, de Idololat. Et ob hanc maiestatem Deus haud dubiè Sacerdotis vestem fieri iussit purpuream, Exodi 39. Sed & vnicuius salutis nostræ instaurator Christus, cum à profligatis militibus per ludibrium Rex saluaretur, purpurea veste indutus fuisse legitur: Vt rectè Lactantius purpuram insignie regiae dignitatis assumptæ fuisse scribat, lib. 4. de vera sapient. c. 7. Hinc Purpura pro summo magistratu ponitur à Plinio lib. 10. cap. 21. Et ideo imperio Romano ad monarchiam deducto, principes ipsi, qui etiā, ut olim, Imperatores dicebantur (quoniam Regium nomen Romæ infaustum inuisumque erat) purpuram pro insigni Imperatorio seruauerunt; ut auctor est Capitolinus in Maximin & Gordian. & refert Budæus de Asse lib. 2. Quam ob causam & Alexius Comnenus Imperator, cū Ioannem F. natu maximum, quem maximè diligebat, Imperio destinaret, & Imperatorem appellare curaret, purpureos calceos ei dedisse, scribitur à Niceta Choniata. Plura de purpura infra Embl. 9. & 117.

Peplum.] Peplus, siue Peplum, Græcis πέπλος, πέπλον, & apud Sophoclem, πέπλωμα. Sacrum & solenne vestimentum, eximio candore, aureis distinctum clauis, sine manicis, quod vestitores deorum simulacris iniiciebant. Seruius ad illud Virgilij:

*Interca ad templū non aqua Palladis ibāt
Crinibus Iliades passis peplumque ferebant.*
tradit peplum fuisse pallam fœmineam, Athenis Mineræ consecratam, cui interta erat Gigantomachia, & victoria Palladis de Encelado. Ad idem Turneb. lib. 14. cap. 15. Peplum Troianæ mulieres ferunt, ut ea veste Mineræ simulacrum induant, & Deam propitiā habeant. Magnis enim in periculis deorum fidem & opem implorantes, eos vestibus etiam ornabant, illo cultu fauorem numinis emere se credentes. Vide etiam Alexand. ab Alex. Suidas tamen peplum esse ait ἱμάτιον γυναικείον καὶ ποικίλον, ὅσον περίπελός τις ὦν. Idem sentire videtur Eustathius. Hinc apud Homerum βαδύπεπλοι, καλλίπεπλοι, ἑλκεσίπεπλοι, & ταυροπεπλοι, epitheta sunt mulierum. Euripides tamen viris etiam tribuit, vbi μελάμπεπλον inducit Tyndarum, & peplis Orestem obiectum scribit. Dicitur quoque Bacchus νεβριδόπε

πλος,

Purpura
pro magis-
tratu.

Peplum
quid.

Sedere.

Vestis pur-
purea.

Purpura
ornatus
regius.

πλος, in Epigram.

Νυκτέλιον, νόμιον, νεβράδεα, νεβρι-
δόπεπλον.

Pepli ori-
go,

Peplo di-
gnus.

Peplus
Aristote-
lis.

Peplus
fructus.

Latex.

Crater.

Peplum primò instituerunt ex quadam victoria Athenienses, inq; eo strenuorum ducum gesta intexta templo Mineræ im- posuerunt. Hinc fluxit proverbiū: *Pe- plo dignus*, ab Aristophane deductum, de strenuo & insigni quodam viro. Texeba- tur matronarum manibus, intraq; trien- nium numini offerebatur. Auctor est Por- phyrius conditum ab Aristotele commen- tarium, cui titulus foret Peplus, in quo du- cum exquebatur genealogias, & navium numerum ad Troiam profectarum, quin & in singulos duces epigrammata, disticha ut plurimum, præter quam in Aiace. Ponitur etiam peplū pro curruum peri- stomate ad pulverem arcendum, ab Ho- mero. Item pro instratis eorum. Dici- tur & velum Panathenæicæ navis, quam quarto quoq; anno Pallados honori instrue- bant, ducta pompa à Ceramico ad Eleusi- nium. Est deniq; peplus genus fructicis apud Dioscorid. lib. 4. cap. 196. quod Hippo- crates *μηκώνιον*, & *μηκονίτην* vocat, teste Galeno: alijs dicitur *μήκων ἀρράδης*, id est, papaver spumeum.

Latex.] Latex dicitur quivis humor, quod intra aliquid lateat. De aqua, Virg. 4. Aeneid.

*Sparserat & latices simulatos fontis Ae-
verni.*

De vino, idem 1. Aeneid.

Regales inter mensas, laticemq; Lyeum.

Sic Ovidius Palladios latices dixit, cum oleum dicere vellet. Hic vinum sacrum, ut apud Virgil. in 4.

Latices nigrescere sacros.

Captiosum hoc poculum, quod errorem tectum significat, mihi in mentem reuocat elegantem Lucretij locum, quem habet lib. 1.

*Sed veluti pueri absinthia tetra medentes
Cū dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Laborum tenuis; interea perpotet amarum
Absinthij laticem, deceptaq; non capiat.*

Cratere.] Crater est vas rotundum & amplum; neq; audiendus est Nonius, qui crateram vas vinarium, craterem vero olea- rium esse dicit. Esse autem capacius vas, quo in libationibus & solenniioribus epulis

uti solebant, testatur Virg. 9. Aeneid.

Sed magnū metuens se post cratera tegebat.

Quod & vocabulum Græcum mon- strat, *κρατήρ*, ἀπὸ τῆς κρατεῖν, quod est tenere, capere. Ab huius vasis simili- tudine crateres in monte Aetna appellati sunt foramina illa, per quæ ignis, cinisque euomitur, Latine fauces. Lucret. lib. 6.

*In summo sunt vertice itæ crateres, ut ipsi
Nominant, nos quas fauces perhibemus.*
Horat.

Crater litium, de re permolesta, sine de homine litium auctore, proverbio dicitur. Aristoph. *Κρατήρ κακῶν, τριπτήρ δειῶν*, id est, Crater malorum, factor litium. De cratere item Helenæ, lege Cael. Rhodig. lib. 19. cap. 3.

Propinat.] Laticem erroris in quoscun- que obuios diffundit & propagat. Propina- re à Græco tractum est, *προπίνειν*, post potum tradere. Est autem propriè præ- gustato leuiter vino poculum alteri offer- re, quæ consuetudo inde initium habuit, quod principes Græciæ solenni die, quem *φιλοτιμίαν* vocabant, miscere aureis atq; argenteis poculis vina solebant, quæ e manu gestantium sumentes ori parumper ad- mouebant, deinde alteri, quem vellent, of- ferebant, ingens hoc argumentum bene- uolentiæ existimantes: hoc verò *προπί- νειν*, id est, præbire dicebatur. Hinc Plautus in Stichos:

Propino tibi salutem plenus faucibus.
Quin etiam in absentium memoriâ idem faciebant: quæ consuetudo ad Germa- nos hodie quoq; deriuata videtur, dum in sanitatem aliorum bibendo proptiam cor- rumpunt salutem. Hac super re audi fe- stiuos cuiusdam versiculos:

*Dum nobiscum agitur bene, proq; salute
bibuntur*

*Alterius plena pocula sumpta manu:
Quid prodest illi potus, quæ nominat absens
Absentē, et pro quo plurima vina fluūt?
Hoc æquo meditare animo, non vlla ab a-
micis*

*Pocula pro nostra posse salute bibi.
Absurdum est, talem phrasin usurpare lo-
quendi.*

*At magnū absurdum est, hoc facere, atq;
pati.*

*Nulla salus potu: nec verò semper (opinor)
Quod multi faciunt more iubente, bo-
num est.*

Crateres
Aetna.

Crater li-
tium.

Propina-
re quid.

Sed de turpi hoc abusu infra latius. Propinare interim quoq; ad alias res transferatur. Ennius lib. 3. Satyr.

Enni Poeta salve, qui mortalibus

Versus propinas flammeos medullitus.

Terentius in Eunuchis: Hunc comedendum, & deridendum vobis propino. Demosthenes eos, qui patriam produunt, *προτινεν τοις ἐχθροῖς*, id est, propinare hostibus, dicebat.

At circum cubitans. Nullum venenum praesentius erronea opinione, quae ubi mentem occupavit, hominis animum tanquam aliquo Circae poculo ita immutat, ut se omnino nesciat.

Ebria turba iacet. Is enim error, eaq; pestifera haereticis non potest insinuari homini sine aperto animi delirio. Atque expertes rationis, adeoque dementes mouentur rebus externis, principatu, auctoritate, imperio, dignitate, & ceteris huiusmodi. Is ergo est mentis gratissimus error, quem sibi adimi nolunt incauti, ut quem non putent errorem esse.

Sic Babylona notant. Qui notant? nenepe viri sagaces, vereque pij. Duas vires Babylonis nomine insignitas reperio; vnam Aegypti, ab aliquibus profugis ex Babylone antiqua, vel (ut alii malunt) à Cambyse Persarum rege aedificatam, cuius meminit Stephanus, Strabo, & Ptolemæus. Sed altera, de qua hic sermo est, urbs est Mesopotamiæ, Chaldaicarum gentium caput, sic dicta à Belo, per literarum reduplicationem & transmutationem, ut ait Etymologicus. Sed ut sacrae literæ doceant, à confusione potius dicitur, propter linguarum confusionem eorum, qui turrim aedificabant: Babel enim Hebraeis confusio est. Hanc condidit sapientissimus, ut memorant, Medi filius, non (ut voluit Herodotus) Semiramis, cum duobus annorum milibus eam civitatis huius aedificationem antecessisse videtur, diligenti Chronico rum supputatione. De hac vide Q. Curtium lib. 5. Diodorum Siculum lib. 3. de rebus fabul. Herodotum, Plinium lib. 6. cap. 26. Huius urbis muri inter miracula orbis numerantur, quos Semiramis æmulatione Ninæ urbis, à Nino marito extructæ, post ipsius obitum ruinosos reparavit, coctilibus laterculis, & bitumine ferrominatis, tantæ crassitudinis, ut quadrigæ sibi invicem occurrentes facile pertransi-

re possent. De Babylone Propertius lib. 3. *Persarū statuit Babylona Semiramis urbē*
Vt solidum cocto tollere agger opus.

Et duo in adversum misit pœmania currus,
Ne possent tacto stringere ab axe latus.
Duxit & Euphratem medium, qua condidit arces.

Iussit & imperio figere Baëtra caput.

Turres muri isti habebant 300. plures multò habituri, nisi aliqua ex parte paludes pro menibus fuissent. Per ambitum centum portæ stabant arces, omnes cum cardinibus. Eiq; portentoso operi adhibita fuerunt ex omni regno ter decies centena hominum millia, teste Diodoro. Plura de his habes in Officina Textoris lib. 4. cap. 64. Vide quoque Guidonem Pancirollum, & eius doctissimum Commētatorem lib. 1. Rerum memorabilium. Ceterum hoc loco non possum transire, non temere sub Babylonis nomine, spurcitiem omnem, & tetram libidinem intelligi, quæ non modò corporum fuit commissione, sed & animorum fœda & scelesti conspiratione, qualis quæ vel leua superstitione, aut simulatione cultus, vel deniq; nefanda hæresi committitur. Q. Curtius lib. 5. Strabo Geograph. 16. & Herodotus in Clío, tradunt Babylonicis mulieribus morem fuisse, ex oraculo quodam cum hospitibus turpiter permisceri: qui verò admittebantur, posito super genibus argento, quantum videretur, mulierem abductam inibat, idque argentum Veneri fuisse sacrum. Addunt quoque nil fuisse moribus eius urbis corruptius, nec ad irritandas voluptates instructius; Babylonicos in vinum & ebrietatem fuisse maximè effusos; feminarum contumelia incontinentium initio modestum fuisse habitum, mox tanquam nero incaluisse, summa exuere consuevisse amacula, profanato pudore: postremò ed adduci impudentiæ, ut ima corporum reuelare non erubescerent. Putet forè aliquis, damna infelicisq; pudoris scorta ista solita perpetrare, imò nobilissimæ cuiusq; matronæ decora hæc habebantur. Quam perditæ essent mores. id porro abundè arguerit, quod comitatem arbitrantur vulgati corporis vilitatem. Ex quo satis superq; apparet, cur meretricem purpuratam Babylone appellat D. Hieronymus in epistolis: Cum, inquit, apud Babylone verfarer, essemq; purpuratæ meretricis coloris,

Babylon,
Ægypti.

Mesopotamia.
Babylon unde dicta.

Muri Babylonis.

Babylonis moribus corrupti.

Babylonis cur meretricis.

nus, &c. Eadem figura loquendi vsus est in Catalogo, vbi Romam ait à D. Petroe-
pistola priore, ca. 5. Babylonis appellatam
nomine. Meminit & locis alijs, vt in Esaiâ,
cap. 14. & 47. Sic & Septimius Tertullian.
aduersus Marcionem, & aduersus Iudæos.
Potest huc etiam conferri Isichij locus
lib. 5. in Leuitic. quo disertè ait, quæcun-
que cultu idolorum imputantur, figuram
meretricis insupplisse.

Gentes stolidas. Stultas, & excordes: an-
tea dixit, ebria turba, scilicet opinionis fal-
sa errore. Vel si mauis de Ethnicis intelli-
gere, in quos hæc hæresis maximè ius sibi
vendicat. Et Iudæi nationes omnes, præ-
ter suam, gentes, & gentiles appellabant,
vtpotè qui cultum idolorum à suis genti-
libus acceptum non mutassent.

Illice forma. Illicio & obtentu pieta-
tis, alias enim non caperet. Metaphora ab
aucupum auibus, quæ alias illiciunt, vo-
canturq; à Græcis παλέντρου. Sic apud
Apuleium, oculi illices. Est enim illicere,
seducere, illaqueare: hinc illecebre, illiciū,
& illectus. Plaut. in Bacchid.

Magis illectum tuum quam lectum metuo.
Vel illice, ab illex, id est, sine lege. Nonius
enim hanc differentiam statuit inter illix,
& illex, vt illex ab illiciendo deriuetur.
Plaut. Pœnulo:

Qui illi mala rei tanta fuimus illices.
Illex verò, à quo lex non seruetur, quasi
exlex. Idem:

Impure, inhoneste, iniure, illex, labes popli.
Interim tamen video & illex, ab illiciendo
deduci. Plaut.

Esca est meretrix, lectus illex.

Et ficta. Non omnino falsa, sed ficta
duntaxat. Quæ enim prorsus falsa sunt,
vt veris opposita, quia sese produnt, non
tam facile possunt imponere, proindeque
vitantur: ficta verò, vt quæ habeant ali-
quid simile vero, etiam cantos decipiunt.

Capit. Decipit & allicit. hinc artes ca-
ptatoriae. Virg. 1. Georg.

Neq; insidijs noctis capere serena.

Cicero 3. Offic. ex veterum legum formu-
la: Nam quanti verba illa, vt ne propter
te fidem tuam captus, fraudatusve sim.
Et in iure sæpe, capere pro decipere: vt,
Non capitur, qui ius publicum sequitur.
1. 1. 16. de reg. iur. ff. Sæpe etiam, titulo de
Minorib. vt 1. 3. 1. 1. & 1. 12. hinc captionem
accipi pro fraudatione, fallacia, damno, nõ

rarò reperimus, 1. 1. de in integrum resti-
tut. l. 1. in fin. de vacat. mun. l. 3. de coll.
bon. ff. Et captiosū pro fallaci atq; damno
so, l. 4. de vlucap. vt & aliquot locis alijs.

Qv a m. aptè Emblemata hoc nostris
exulceratis temporibus conueniat, nimis,
eheu, promptum id, verumq; esse constat.
Etenim falsarum opinionum illecebris in-
escati, decipimur specie recti. Nam vt pru-
dentiam malicia, & temperantiam immani-
tas in voluptatibus aspernandis, & magni-
tudinem animi superbia in animis extol-
lendis, & despicientia in contemnendis ho-
noribus, & liberalitatem effusio, & fortitu-
dinem audacia: sic superstitionem religio
imitatur. Vt enim olim apud Græcos
nonnulli Philosophi pallio barbaque pro-
missa raram quandam sapientiam pollice-
bantur, semperque habebant in ore liber-
tatem & honesti studium, cum ex ijs lon-
gè multi vitijs plinquam vulgaribus, pla-
neque seruilibus laborarent: Vtque apud
Iudæos Pharisei & Essæi tristi vultu, latis
phylacterijs, & cultu quodam fucato, ap-
ud imperitum & rude vulgus venaban-
tur sanctitatis opinionem: ita etiam, (quod
dicere nos admodum pudet & tædet, sed
dicendum tamen) inter Christianos homi-
nes fuere iam olim, & adhuc hodie sunt,
reuera nimis multi, qui suis peritigijs, fi-
cta que doctrina imperitos homines in-
escant, quibus errorum quasi poculo miser-
rimè & fallacissimè imponunt: ijque tan-
dem facti ebrij, erronea persuasione tan-
quam mente capti, purissimos verè & si-
plicis doctrinæ fontes aspernantur, & ira
insanientes ad belluæ nutū sese totos com-
pount, vt nunquam postea de commutan-
do misero vitæ statu cogitent. Hinc publi-
cæ calamitatis causa, hinc malorum om-
nium radix. Cogito sæpius statum & for-
tunæ iniquitatem, cum qua regina Euro-
pæ, & mater tot Imperatorum & Ducū,

Germania nostra, florentissima illa quon-
dam & celeberrima, tot iam annis miserri-
mè oppressa luctatur. Turbant domestica
bella & externa, confundunt, subuertunt,
perdunt omnia: consistantur provinciæ
intestinis motibus, sparguntur passim di-
scordiarum semina, his liti necitur, ex bel-
lo vno bellorum series & cathena; tumultus,
vt vnda vnda, sic alij alios tridunt,
vt in filum quasi quoddam cōtinuum iam
miseriarum tela producta creuerit.

IV.

*Vitia vir-
tutē imi-
tantur.*

*Pseudo-
phi.*

Pharisei.

*Pseudo-
Christia-
ni.*

*Germa-
nia mise-
ra facie,
ob hære-
ses.*

gens.

gens gentem premit agrorum vastatione, rapinis, incendijs, & excursionibus continuis, nec ratio viciniae tuetur, nec ius propinquitatis: exhauriuntur araria, & cauterium hoc mutuae expilationis & spolijs ad medullam usq; descendit, quo nervi secantur Christianae Reipub. atq; omnis adeo sorbetur & exugitur sanguis, vt luridi cadaveris iam potius, quàm vegeti corporis ac valentis viam referat imaginem, elumbis profusus atq; arida. Cùm interea barbarus ille Mahometica perfidia propugnator, Asiaticus hostis, cladi nostrae communi & exitio gnauiter innigilet, diripiat regna atq; prouincias, viresq; latius indies & cruenta tyrannidis suae brachia porrigat, & abductis in captiuitatem miserissimam populis limitaneis, in ipsa Germaniae viscera paulatim penetret. Has tibi, ò mea Germania, dissidiorum faces profanatae religionis contemptus accendit, & propitiatorij sacrificij pedibus haeticorum conculcata reuerentia. Quid enim boni à Deo

sperandum his aut capeffendum, qui prodicionis rei, tanquam desertores & transfuges, non solum ruperunt federa pacta cum ipso, & sacramenti religione stabilita; sed in castra eiusdem & tentoria, prostratis audaci calcaneo victoriae monumentis & insignibus, extremae temeritatis & impudentiae reliquerunt exemplum omni aeo memorabile? vt quamuis Christi nomine gloriantur, & Evangelica illa sua libertate, ceumq; sibi debitum, nescio quo iure, iactitent, fidem praeterea ac spem suam totam, imò temerariam praesumptionem ac sacri legam, nulla operi ratione habita, Crucis solius ac passionis merito, securi salutis scilicet, confidenter fulciant: Christi nihilominus salutarem, puram, & incorruptam doctrinam, & legem gratiae, velut humeris suis intolerabilem, perosi, probris omnibus nefarie profcendant, argumento certe insignis nequitiae. Tu, summe Deus, errorum tenebras gratiae tuae luce illumina, tu qui solus scis & potes.

Non tibi sed Religioni.

E M B L E M A V I I.

ISIDIS effigiem tardus gestabat asellus,
 Pando verenda dorso habens mysteria.
 Obuius ergo Deam quisquis reuerenter adorat,
 Piasq; genibus concipit flexis preces.
 At asinus tantum præstari credit honorem
 Sibi, & intumescit, admodum superbiens:
 Donec eum flagris compescens, dixit agaso:
 Non es Deus tu, aselle, sed Deum vehis.

COMMENTARI.

I.

ASINUS simulacro Isidis onustus, elato capite, arrectis auribus, in asinina maiestate, coram turba flexis genibus procumbente, quem agaso fuisse non perfunctoriè dedolet, ut hic apparet. Vellem tamen ego Isidem paulò aliter effor-
 matam, velo scilicet tectum caput, & ramum potius viridantem quam arentem in dextra: vellem præterea asellum sine Apocope. Versus sunt Hexametri, & Trime-
 tri Iambici, ut supra Embl. 5.

II.
 Fons Em-
 blematis.

SUMPTUM est Emblemata ex Gabriæ apologis. Sic enim ille:

Ὁ μοῖς ὄνος παρῆγεν ἀργυρῶν βέτας,
 ὅπερ συναιτῶν πᾶς τις αὖ ἐπροσκύβει.
 Τύφῳ δ' ἐπαρθεῖς, μὴ δέ λαν μένιν ὄνος,
 Ἥκυσεν, ἡ θεὸς οὐ, τὸν θεὸν δ' ἄγεις.
 Cuius talis circumfertur translatio: Hu-
 meris asinus gestabat argenteum simula-
 crum, quod unusquisque occurrens adora-
 bat. Superbia vero elatus nolens manere
 asinus, audiuit: Non es tu Deus, sed fers
 Deum. Affabulatio. Quod oporteat eos,
 qui in dignitatibus constituti sunt, cogno-
 scere se esse homines. Hi versiculi quo-
 niam commodè (sed περιφραστικῶς) red-
 diti sunt à Gabriele Faerno Cremonensi,
 conferam huc perlibenter:

Simulacrum asellus baiulans argenteum,
 Cum id transeuntes flexu adorarent genu.
 Sui hoc honoris gratia est fieri ratus:
 Iamq; insolenti elatus arrogantiā
 Nolebat ambulare, donec aspero
 Prohè dolatus fuisse clunes, audijt:
 O stulte, non es tu Deus, sed fers Deum.

SE NORIT HOMINEM, QUI
 MAGISTRATVM GERIT. Fa-
 bulæ huius rationem vno disticho com-
 plexus est Ioannes Mercerus, Hebrææ lin-
 guæ Doctor regius, quod ab eodem non se-

mel in suggestu obiter dictum:

Quid sibi vult asinus tergo mysteria por-
 tans?

Indoctos videas sepe præesse sacris.

Nō erit à realienum, si adiecero asinum à
 veteribus Aegyptijs sapientiæ, fortitudi-
 nis, laboris indefessi, & frugalitatis esse sym-
 bolum. Qui enim sapientiæ sit operam
 daturus, eum oportet victu esse tenui, om-
 nia, quæ in vitam humanam cadere pos-
 sunt, a quo ferre animo, neq; ad vllam ex-
 candescantiam aut contumeliam sese con-
 uertere: animo esse paruum, simplicem &
 inopem, ut asinus est, qui nullum inter car-
 duos & lactucam discrimen faciat: nullū
 deniq; sit onus quod detrectet: & ubi opus
 fuerit, pro boue terram proscindat, sitq; to-
 tius humanæ commoditatis assiduus mini-
 ster, ut etiā, quod adagio dicitur, portare
 mysteria compellatur. Lege Pieriū Hiero-
 glyph. lib. 12. ubi plurima de asino congef-
 sit. Sed ne vllum officiosissimæ seruitutis
 genus huic brutorum generi desit, nostris
 etiam morbis nos leuare, ac eos ad se reci-
 pere perferre; naturæ ipsius vi quadam
 occulta, minimè detrectat. Nam ut A-
 pul. lib. de re rustica ait, si quis à scorpione
 ictus super asinū assederit ad caudam con-
 uersus, transibit in asinum dolor, & is pro
 percusso torquebitur. Addit & Democri-
 tus suam fabellam, qui ait, percussū à
 scorpione, si statim ad asinum quendam acce-
 dens in aurem eius dixerit: Scorpium me
 percussit; non doliturum ampliùs, dolore
 scilicet in asinum transeunte, qui mox pe-
 dendo emoritur, ut addit Zoroastes. Et
 hæc quidem mihi meditati, succurrit il-
 la mordax & acuta Cornelij Agrippæ de-
 clamatio, quam de scientiarum vanitate in-
 scripsit, ad cuius finem adiunxit Asini
 encomium

Quid per
 asini sym-
 bolum ve-
 teres in-
 tellexe-
 runt.

Asini en-
 comium
 per Corne-
 lium Agrippam.

encomium, de quo homine quid omnino sentia, nihil habeo necesse dicere: nisi quod cum in literas declamitavit, videri voluit egregie literatus: quanquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quam otiose solers in vanitate artium insectanda.

III.
Isis.

ISIDIS] Isis prius Io dicta, filia fuit Inachi regis Argiuorum, quam Iupiter amavit, & fortuito eius coniuge Iunone interveniente, ut non cognosceretur, mutavit in vaccam candidam. Sed Iuno propter suspicionem, astute illam vaccam sibi dari petijt; quam deinde Argo centum oculos habenti, diligentissime custodiendam commisit. Tandem ea ad Nilum perueniens, implorato Iouis auxilio, pristinae formae restituta, ab Aegyptiis pro Dea culta fuit, Isisque appellata, de qua Suidas, Ovid. 1. Metamorph. & multa Diodorus lib. 1. c. 2. & alibi, qui ait, primos in Aegypto genitos homines, hunc mundum admirantes, universorumque naturam, duos tantum Deos, & quidem aeternos credidisse, Solem & Lunam, & illum quidem Osiridem, hanc vero Isidem appellasse, unde Isidi apponit cornua. Herodotus per Isidem intelligi Cererem ab Aegyptiis tradit; ut per Osiridem Bacchum. Idem & Diodorus sentit, atque etiam ipsius verba subiiciam. Quidam, inquit ille, Isiridem Iouis Aegyptii Regis filiam fuisse, eandemque cum Cerere esse, quae ab Osiride fratre vix accepta, multa contulerit ad usum vitae humanae. Prima enim triticum & hordeum, quae prius incognita hominibus casu inter ceteras herbas oriebantur, invenisse fertur. Leges quoque Isidem statuisse ferunt, quibus iustitia equè omnibus servaretur, viatque iniuria timore poenae sublaris. Hac de causa prisci Graeci Isidem legiferam appellarunt, tanquam primam legum inventricem; & quae sequuntur.

Isis eadem cum Cerere.

Isis legifer.

Extat Plutarchide Iside & Osiride commentarius, quem vide, si plura de hac recupis. Addam tamen quaedam auctarii vice ex eodem libro. In Sai Pallados erat templum, quam Isin etiam arbitrantur eiusmodi praescriptione: *ἐγὼ εἰμι πᾶν τὸ γέγονός, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πᾶν πλὸν ἐδίδας ἀποθνήσκον ἀπεκάλυψε*. Ego sum omne quod fuit, est, erit, meum peplum mortalis revelavit nemo. Nec his multum dissimilia sunt, quae tradit Diodorus. Ait

namque sacris literis in Isidis columna haec fuisse scripta verba: *Ego Isis sum Aegypti Regina, a Mercurio erudita: quae ego legibus statui, nullus solvet. Ego sum Osiridis. Ego sum prima frugum inventrix. Ego sum Ori Regis mater. Ego sum in astro canis refulgens. Mihi Bubasta urbs condita est. Gaude, gaude, Aegypte, quae me nutristi. Ceterum ne illud quidem silentio praeter eundem est, quod narrat Eusebius in Chronicis, rapuisse Iovem Io Inachi filiam, in vaccamque transmutasse, quo tempore apud Hebraeos Patriarcha Iacob regnabat. Plura de Iside habes apud Pierium Hieroglyph. lib. 39. Cesium Rhodig. lib. 5. c. 12. Nalem Comitem Myt. lib. 8. cap. 18. Huius etiam meminit D. Augustin. lib. 8. de ciuitat. cap. ult. aliisque locis, Laetant. 1. cap. 11. & 15. quidque ea significetur enarrat Macrob. cap. 20. lib. 1. Saturn. & postremo Lilius Gyraldus Syntagma. 12.*

Effigiem] signum ad similitudinem viam alterius, vel ad veritatis imaginem factum, tam in picturis, quam in sculpturis. Dicitur etiam effigia, sicut materies, materia, luxuries, luxuria, &c. Plaut. in Rudent.

Effigies.

Effigia.

Pro Di immortales, Veneris effigia hac quidem est.

Afranius Vopisco:

cuius te suscitavit

Imago? cuius effigia cognatus patre?

Tardus asellus] Recede, & ad veritatem apposite. Sic enim non raro videmus eos praefici magnis & honorificis functionibus, ut etiam sacerdotibus, qui sunt omnium tardissimi & imperitissimi. Hanc asinum tarditatem & ignaviam intellexit Antisthenes, cum Atheniensium iudicium in creandis magistratibus notaturum suadebat eis, ut asinos ad agriculturam deligerent, quos cum illi negaret idoneos ad arationem. Atqui, inquit ille, non satis vobis est magistratum elegisse, sine aptus, siue ineptus vir ille sit ad gerendum? Ex hac tamen nota tarditatis excipiendi sunt asini Palaestini, qui equos ipsos pernicitate provocare dicuntur. Et apud Euphraten Xenophon primo de Cyri minoris expeditione, inuentos ait asinos, qui equos cursu facile superarent.

Pando dorso] Reflexo, incurvo, propter impositum onus. Ovid. 4. Metam.

Sustinet. & pando non fortiter habet asello.

Idem

Asinorum quorundam pernicitas.

Pandus.

Idem 1. Fastorum:

Venerat & senior pando Silenus asello.
Et 3.

Vtq; piger pandi tergo residebat aselli.
Et naues pandæ, hoc est, incurvæ dicuntur
solenni epitheto. Iuven. lib. 5.
Tum mare veliutulum florebat navibus
pandis.

Virgilius:

Et pandas ratibus posuere carinas.
Ouid. 2. Amor.
Currit in immesum panda carina salum.
Dicitur etiã de alijs rebus. Virg. 2. Georg.
Lancibus & pandis fumantia reddimus
exta.

Et Ovidius 10. Metamorph. de apro lo-
quens:

Protinus excussit pando venabula rostro.
Derivatur autem à verbo Pando, as, quod
incurvare significat. Hinc Pandiculatio;
& Pandiculi, dicuntur ij, qui toto corpo-
re oscitantes extenduntur, eò quod pandi
sunt. Plaut. Menach.

Vt pandiculans oscitatur

Verenda,] honoribus divinis afficienda.
Ouid. 9. Metamorph. de Hercule flammis
exusto:

maiorque videri

Cæpit, & angusta fieri gravitate verèdus.
Habens mysteria] Mysterium, Latine
arcanum, sub quo aliquid arcani latet, res
occulta, quæ nefas est vulgo efferri, quæq;
ijs tantum cognita, qui iisdem sacris ini-
tiantur. Putatur hoc sacrorum genus ab
Eleusina, terræ Atticæ oppido, in reliquis
terras translatum: tibi enim duo erant my-
steriorum genera, maiora scilicet, Cereri
sacra; & minora Proserpinæ eius filię. Et
quia quæ in ijs agebantur, sacerdotes sum-
mo studio occultabant, factum, vt myste-
ria pro arcanis accipiamus. Vide Cæl. Rho-
dig. lib. 16. cap. 9. Dicuntur *μυστήρια*, ὅτι
ἐκ *μυστήριος* τῆς *ἐνδον*. id est, quod o-
porteret occultare intus, intus custodire, nec
cuiquam profano explicare. Vel *ἐκ τῆς*
μυστῆς τῆς *σώμας*. ab obsequando ore; omni-
bus enim mysterijs silentii fides debetur.
Vide proverbiū, Ante mysteria discede-
re. Alludit autem hoc loco ad paremiam,
ὅπως ἄγων *μυστήρια*. Asinus portans myste-
ria. In eum dicebatur, qui præter digni-
tatem in munere quopiam verlabatur. Ve-
luti si quis ignarus literarum bibliothecæ
præfatus esset. Aristophanes in Ravis:

Νῦν τὸν δὲ ἔγωγ' ἐν ὄντος ἄγων μυστήρια.
Ἀτὰρ κατέξα τάυτα τὸν πλεῖστον χρόνον.
id est:

Ita per Ionem sum asinus vehens mysteria.
Verum ista non iam sustinebo diutius.

Interpres affirmat, inde natum adagium,
quod olim quibus ad peragenda sacra E-
leusina opus erat, asino imposita depotra-
bantur. Quadrabit & in eos, quorum ope-
ra alij duntaxat est usus, cum ad ipsos præ-
ter molestiam, nihil interim redeat: veluti
si quis cibos alij gustet, quibus ipsi non li-
ceat vesci. Huc alluisse videtur Apule-
ius, cum se fingit asinum Cererem Deam
circumferentem. Suidas ascribit, Dæmo-
nem paremiam ad lapidem molarem re-
ferre, quem Græci ὄνως appellant, propte-
rea quod in sacris molis frumentarijs co-
ronas imponere consueverint. Itaq; tor-
quebitur eleganter in eos, quibus imme-
rentibus honos habetur: veluti cum indo-
ctis Doctoris titulus, pileum, & annulus,
aliaq; id genus insignia tribuuntur. Hæc
Erasmus.

Obuius ergo quisquis] Quisquis, pro
Quiuis. Thom. Livact. lib. 2. de part. E-
nall. autor est, hæc nomina sæpe mutari, vt
Quisquam, pro Quiuis. Cicero ad Teren-
tium. Nisi vos fortiores cognoscerem, quàm quem
quam virum.

Reuerenter adorat] Adorare, Nopius ex-
plicat, pro Religione propitiare; traducit-
que ab adore, frumenti genere, quod epu-
lis & immolationibus sacris pium habeba-
tur. Proprie tamen adorare, est ad os ad-
movere re, quod in Deorum salutatione ob-
seruatum, testatur Lipsius lib. 2. Elect. c. 6.
Multi enim eminus stantes, quod Deos ore
profano tangere verebantur, manum por-
rigebant, eamq; ad os suum relatum sua-
uiabantur. Idem videtur sentire Turneb.
Aduers. lib. 18 cap. 6. & lib. 25. cap. 1. Vbi
veteres solitos scribit in portis vrbium ali-
qua Deorum simulacra statuere, quæ qui
vibes iuibant, aut inde exhibant, ritu quo-
dam religionis, tacta dextra manu salutare
confluenter, mox manum ad osculum
referre. Vnde salutare Deos, pro Adorare,
Plautus usurpat in Stichio:

Deos salutatum atq; uxorem modo intrò de
uortor domum.

Idem, pro Ori admovere, argutè & festiui-
ter posuit in Amphitruo:

Nec Bacchum salutem hodie, nec Cererem,

Pandicu-
lari.

Verèdus.

Mysteriū.

Mysteria
vnde di-
ca.

Asinus
portans
mysteria.

ὄνως, la-
pus mola-
ris.

Quis-
quis.

Adorare.

Quid pro-
prie.

ni purgari iusseras Vasa.

quasi diceret: Precor, vt ne potum, nec cibum meo ori hodie admoueam, ni purgari iusseras vasa. Vt rectè interpretatur Schoppius lib. 1. Verisim. cap. 8. Hinc qui Principem salutabant, sacram ipsius purpuram adorare dicebantur: quia scilicet dextram manum, quam primum ea purpuream vestem attigissent, ad os admouebant & suauitabantur. l. 1. C. de apparit. precept. Prætor. lib. 12. & l. si quis seruum 7. C. qui milit. poss. eod. lib. Plinius lib. 28. c. 2. Nat. Hist. *In adorando dextram ad osculum porrigimus.* Interim video Orare, & Adorare, pro fari vsurpatum, quod ore fit.

Adorare
sacrâ purpuram.

Adorare,
pro fari.

Apul. Miles. 8. *Singulorum iuuenum genua contingens, sic adorabat.* Et 10. *Ad istum modum sene adorâre.* Postea verumque pro Precari: & posterius mansit in cultu deorum significando, quia is in precatione summus. Nam quum *ἡ θεῶν ὑπερνοσία* sit *ἐν τῷ θυῶν, καὶ ἐν τῷ εὐχεσθαι*, vt ait Plato in Euthyphrone, precatio, & quæ precationi adiuncta cæremoniæ, atq; hæc potissimum, conuersio ad dextram, flexio genuum, manus ad os relatio, sessio ad aram, & similia, adorandi nomine continentur: vt in altera proprium nomen faciendi, quod hæc ferè in agendo, altera in dicendo.

Genibus flexu] Actus summæ venerationis. Honos certè debetur magistratui, est enim munus publicum: sed magistratus virum arguit, seq; is gerere debet non modò vt licet, sed etiam vt decet.

Concipere preces. *Concipit preces*] Concipere preces, pro precari tantum accipio, quicquid alij dicant. Sic loquitur Ouidius 8. Metamorph. *Concipiunt Baucisq; preces, timidisq; Phylamon.*

Et lib. 3. Trist. Eleg. 13.

Libaq; dem pro te genitale notantia tēpus?

Concipiamq; bonas ore fauente preces?

Præstari honorem] Sic præstare beneuolentiam, amorè. Ouid. 4. de Pont. Eleg. 10. *Sed præstandus amor, res non onerosa volenti.*

Intumesceit] idem quod tumer, superbit, inflatur: Superborum enim animi inflari videntur. Horat. 1. Epist. 1.

Laudis amore tumes? —

Flagrâ.

Flagrum] Flagrum, quo seruilia tergora cædi solent, cuius diminut. Flagellum. Hinc solennia illa seruorum cognomina passim apud Plautum, Flagritriba, Flagri-

ciba, Flagrio, Subiculum (seu vt alii malunt) Sudiculum flagri.

Compefcens] Cohibens, retundens. Hinc puto esse nostrum Germanicum, *Paschge*, cuius *ἐμπασι* vix alia voce Latina magis propria explices.

Agaso] Ratio scilicet, & mens domina, quæ flectit habenas, ducitq; cum opus est.

FESTIVISSIMO hoc Emblemate tria Autor inculcat.

IV.

1. Sacerdotes, Episcopos, & qui rebus sacris præfunt, esse in honore habendos, ob id maximè, quod sacris præfunt, quorum sūt administri, licet interdum aut vitiis plurquam vulgaribus implicati, aut ignari & stupidi habeantur. Hi verò vt suum munus & officium curare vel maximè debent, sic quantam dignitatem sustineant, ipsos subinde animo secum reputare par est. Meminerint tamen se homines esse, nec sibi arrogant impensius, quod tantum ministerium gerant, & rerum diuinarum curam, quasi humeris impositam habeant; ne, vt assinus audiuit, non es Deus, sed Deū fers, illi laudiant; Non vobis hæc, sed Deo soli omnis est tribuenda gloria.

Sacerdotes honore afficiendi.

2. Idem dici potest de præfectis Imperatorum aliorumque principum, cum popularem applausum excipiunt audaciùs quàm par est, in prouinciis, in quibus vicem regiam obtinent. Sic enim admodò modestè, tamque circumspectè sese gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil, ipsius Principis laudi vel minimam detrachant, & se interea norint quales sunt. Est enim operæ pretium *τὸς ἐν ἀρχαίᾳ, τιμωμένους γινώσκων, ὅτι ἀνδρωτοί εισί.* Succurrit mihi exemplum nobile Cornelii Galli Aegypti prouinciæ præfecti: is quia sese gessisset insolentius, multaque flagitiosè fecisset, statuas etiam sibi locari passus, & Pyramides in altum tolli, quibus à se gesta contingerentur; accusatus est à Valerio Largo: cognitioni præfuit Augustus: ignominia notatus est Gallus: vetuitque Cæsar, ne reus prouinciam postea obtineret. Retulit Dion. lib. 53. Huic penè simile qd narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone: qui procurator Asiæ sub Tiberio accusatus est in senatu à prouincialibus, quod vim prætoris vsurpasset, militumque manu ad comitatum vsus esset: itaque conuictus, in exilium pulsus est. Laudatur à Plutarcho Vticensis Cato, quod quæstor factus

Præfecti ac ministri Principum.

factus, scribarum, officiorum, aliorumque generis eiusdem, minuerit eam prerogati-
nam, quam longo tempore usurparunt:
iussit enim ministros, non magistros se esse
meminissent. Non possum præterire lo-
cum è Panegyrico Pliniano longè præcla-
rum: Princeps (ait) vt se hominibus impe-
rare iorit, ita se ipsum hominem quoque
esse cogitet. Itaq; voces & laudationes, quæ
numini soli debentur, tanquam putidissi-
mas assentationes oderit. Hæc ille.

3. Notantur non modò ii, qui se indignos
cuius dignitati ingerunt; sed & ii, qui his
talibus honores, dignitates, & magistra-
tus committunt. Hos deinde auritos asi-
nos videas superbire, inflari, & tumidos se
se iactare ac ostentare, vt nihil magis. De
his lusi nostro quo festiuè, nec sine sale vir
non indoctus, cum quo Lutetiæ ante an-
nos 25. ingenii cultum se cœpisse ait Mi-
nos. Sic ille:

En tibi ovis venerandus ἀγὼν μυσνρία,
rerum

Sacrarum custos, præfides immò sacrus.
Ex quo altum spirans Superis sese aequat,
& imos,

Ob sacra quæ gestat, territat ore minax.
Quid facias illi? auritū sine rudere a sellū,

Quem procul à sacris rebus abesse decet.
Quid ergo mirum si rem perperam agi

cernamus, & contingere id, quod de asino
iuuentā ferente fabulatur Nicander, quod
subiungendo lectori minimè molestum
me fore confido. Mortales, aīst, impetras-
se olim à Diis multis precibus, vt perpe-
tuo iuuentutis munere donarentur, atque
ita nunquam in pōsterum senio contabe-
scent. Hanc igitur simulac Iouis beni-
gnitate acceperant, imperitos adeo rerum
fuisse, vt eam asino vectandam committe-
rent; qui cum sitī confectus ad quendam
fontem peruenisset, in quo serpens loci cu-
stos statiuam habebat custodiam, cumque
ibi bibere tentasset, à serpente prohibitus
est, neq; alia conditione bibendi facultas il-
li facta, quam vt id omne quod vehebat
onus, angui mercedis nomine concessisset.
Ex eo inde tempore omnes angues singu-
lis annis abiecta senectute iuuenescere, ho-
mines verò senio confectos emarcescere,

ac stoliditatis pœnas luere, quod iuuentu-
tem tanto expetitam studio negligenter
custodisset. Hinc illa Tibulli querimonia:
Anguibz excuritur tenui cū pelle vetustas,

Cur nos angusta conditione sumus?

Apuleius olim, vt ferunt, mentem hominis
tegebat sub asinina specie: at nunc multi
sunt, qui sub humana specie tegunt asinū;
adeo vt non de Asino aureo, sed de homine
ligneo nunc benigna suppeditaret mate-
ria. Nam

Summa rudes asini rerū fastigia scandunt.

Maximus hoc illis tempore venit honos.

Et nisi sis asinus, nullū tibi nomen habebis.

Ac omni spretus destitueris ope.

Non ab simile est illud, quo lusi idem qui
supra:

Sarcinulu oneratur equus, sacra gestat a-
sellus:

Munera pariri tam male. Fræce, doles?

Hoc significat imperitos rerum, ac planè
rudes admoueri honoribus tam civilibus,
tum Ecclesiasticis, generosis & eruditos
ad infimas ablegari curas. Qui si aliquādo
impatientiæ altu exciti, non nihil recalci-
trent, & onus detrectent, mox petulantis
linguæ flagro compeſcuntur:

Sus asinus, quæcumq; asinū fors aspera fecit.

Et quos ludos, fortuna, facis? imò quotus
quisq; qui non desperet, dum virtus no-
men inane est? Audi Martialem de hoc ip-
so querulum, 9. Epigr.

Dentibus antiquas solitus producere pelles,

Et mordere luto putre, vetusq; solum:

Prænestina tenes defuncti rura patroni,

In quibus indignor si tibi cella fuit.

Rumpis & ardenti madidus cryſtalla Fa-
lerno,

Et prurū domini cum Ganymede tui.

At me litterulas stulti docuere parentes.

Quid cum Grammaticis, Rhetoribusq;
mibi?

Frangere leues calamos, & scinde Thalia li-
bellos,

Si dare sutori calceus ista potest.

Sed non vltra agitabo asinos, & verborum
sarcinas suspendam: siquidem

Latores essent multæ quam pondera plures,

Si cuius asino sarcina danda foret.

Relictis ergo asinis, quā Dij vocant, ibo.

*Imperiti
extollun-
tur.*

*Arrogan-
tia indo-
forum.*

*Fabula
de asino
iuuentam
ferente.*

Quà Dij vocant, eundum.

EMBLEMA VIII.

IN triuio mons est lapidum : supereminet illi
 Trunca Dei effigies , pectore facta tenus .
 Mercurij est igitur tumulus : suspende viator
 Serta Deo , rectum qui tibi monstrat iter .
 Omnes in triuio sumus , atque hoc tramite vite
 Fallimur , ostendat ni Deus ipse viam .

COMMENTARI I.

I.

PICTURAM hanc feliciter restituit Pignorius, idq; ex Autoris mente. In triuio siquidem cernitur acutus lapidū, cui superimpositus Mercurius *ἐν ὁδῷ*, truncus brachijs, & pectore tenus. Mittabant enim viatores lapides ad pedes Mercurij religionis gratia: atq; inde erat, quod simulacrum illud effingebatur pectore tenus, ne opera & sumptus frustra consume-
 retur in partibus inferioribus elaborandis,

quæ mox essent lapidibus obruendæ. Citat insuper eruditissimum Commentariū Hieronymi Aleādrī, in quo ille Solis Pantheologiam, ex antiquorum sententia eleganter asseruit.

H V I V S Emblematis character mihi videtur penè sumptus à Suida, ex quo didicimus Hermas esse Mercurij quasdam statuas: quo loco adducit Meneclem quen-
 dam, sine Callistratem in opere de Athe-
 nienfibus

II.

Hermæ
statua.

nienſibus, à varia porticu aduſque regiam
ſtatuas eſſe, quæ Hermæ dicuntur: unde lo-
cum id accepiſſe nominis ait, quia multæ
ibi & à priuatis, & à magiſtratibus dicatæ
eſſent, ex quibus quidam Hermæ Hippar-
chei, ab Hipparcho Piſiſtrati dicebantur:
fuiſſeque Hermas ſaxeas in ædium veſtibu-
lis, & in ſanis. Addit deinde ἐρμῶν, pri-
marias eſſe ad ſtatuas Mercuriales, quæ in
vijs collocabantur à viatoribus Itemque ac-
cernos lapidum Mercurio ſacros in obſcu-
ris vijs, quæque non ita cognitæ eſſent pere-
grè euntibus. Vnde illud Damasceni: καὶ
ἐδὲκε ἐρμῶν ἐν τετυχέναι, ὁ μοι πε-
ριτυχόν, id eſt: Videbatur ſibi in Hermæum
incidiffe, quousque in me incididerat. Recreat
enim viatorem, ubi dubius de via, reperit
aceruum Mercurij. Interpretes Homeri
ἐρμῶν vocat, lapidum congeriem, ad
Odysſ. π. vt λιθινὸν ſορὸν, Epigramma-
tarius: & ἐρμῶν λόρον, Helychius. Is ho-
nos congetiei ſive cumuli lapidum, viro-
rum fortium tumulis ſolitus fuit confer-
ri; teſtis eſt Pauſaniās. Strabo: παρὰ ὁλὴν
δὲ τὴν οὐδὸν ἢν ἰδεῖν ἐκατέροθεν πολ-
λαχὺ ὥς περ ἐρμῶν πέτρων πλῆθον
προγγύλον. Reperio & eiſmodi Hermas
imponi ſolitas fuiſſe tumulis, ad propagan-
dam defunctorum memoriam. Virg.
Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta
ſepulchus.

M. Tullius 6. ad Atticum: Hermæ tui pen-
telici cum capitiſbus æneis, de quibus ſcri-
pſiſti, iam nunc admodum deſectant. Sed
gymnaſijs ſolitas fuiſſe conſecrari Hermæ
thenas, id eſt, ſtatuas Mercurij & Mineræ
iunctas, idem alibi ſignificat Cicero: Quod
ad me, inquit, de Hermæthens ſcribis, per
mihi gratum eſt, ornamentum Academiæ
proprium meæ, quod & Hermeſ conſu-
ne omnium, & Mineræ ſingulare inſigne
eius gymnaſij. Didicimus adhuc ex Ste-
phano & Helych. Græcis auctoribus Mer-
curium Hodium & Hegemonium fuiſſe
priſcis appellatum ὁδὸς καὶ ὑγεμόνιος
ἐρμῆς) tum à vijs & ſeminis, in quibus ſta-
tuebatur ad viam monſtrandam peregrè
proſciſcentibus. Proinde Hermæ, id eſt,
ſtatue Mercurij, & lapidei ligneive cippi
ſolebant in triuijs erigi, ad indicanda via-
rum discrimina, quia εὐτὼ δὲος εἰς πα-
σαν πρᾶξιν ὑγεμόνι χρὴσθαι, ait Phru-
nutus. Viatores itaque ſtatuis ſolebant la-
pidum æcernos cumulare: ſic enim Deum

putabant honorari, ea ſcilicet re, quæ in
promptu eſſet & obuia: vel quòd ita viam
reputare viderentur: vel quòd eo lapidū
cumulo Dei effigies prætereuntibus eſſet
notior. Vlpianus, auctor Græcus, annotat
ad oration. Demoſth. aduerſus Leptinem,
Hermas, id eſt, Mercurios eiſmodi fuiſſe
quadrangulos, ſuperiore parte Mercurij
figuram referentes, inferius inſcriptiones
viarum oſtendentes. Qua de re Gyraldus
Syntagma 9. Huc reſpexit Iuuenalis,
cum ait:

— truncosq; ſimillimos Hermæ.

Hinc quoque Proverbia: Mercurio dextro;
Mercurius biſſons; τρικέφαλος ἐρμῆς Tri-
ceps Mercurius. Effingebatur olim triceps
Mercurius, quia Phyſicam, Ethicam, &
Logicam amplectebatur: ſeu quod cœle-
ſtis, marinus, ac terreſtris crederetur. Talis
quoque ſolebat in triuijs apponi cum in-
ſcriptione in ſingulis capitibus, quòd duce-
ret via hæc, quòd rursus illa. Huiusmodi
Mercurij ſimulacrum primus poſuit Pro-
clides, auctore Philoſopho. Huc quoque ſa-
cit paræmia, ἐρμῶν, Mercuriale: quā dū

Eraſmus explabat, ſumit multum opere,
nec tamen quicquam proſicit. Nos altius
fabulam repetamus, vt loco difficili, qui
Eraſmum torſit, lucem aliquam afferam-
us. Didymus in lib. 16. Odysſeæ, huius-
modi fabulam narrat ex Anticlide. Mercu-
rius, inquit, præcipiente Ioue, vitam eri-
piens Argo Ius cuſtodi, à Innone alijsque
Dijs in iudicium ductus eſt impaſta dica,
eò quod primus dæmonum cæde mortu-
um eſſet conquinatus. Conueniunt in
iudicium Di, iudicant tamen par & æquū
eſſe, vt Mercurius diſto Iouis audiens eſ-
ſet, quandoquidem illius eſt nuncius. Ab-
ſoluentes denique Mercurium à cæde, ſur-
rexerunt, & ad illius pedes niueas atrasque
teſſeras, quibus erat vel abſoluendus, vel
damnandus ille, proiecerunt. Inde mortu-
us vſque, in hæc tempora in Mercurij ho-
norem per vias lapidum tumulum conſti-
tuit: quoniam Mercurius eſt viatorum
Deus. Et hos tumulos vocant ἐρμῶν λό-
ρος. Hæc Didymus, quem vide laus hæc
narrantem. Quis iam dubitabit, locum il-
lum Proverbi. 26. ex hac antiquiſſima fabu-
la poſſe interpretationem ſuſcipere? Sicut
qui mittit, inquit Salomon, lapidem in a-
ceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti
honorem. Quasi dicatis Inſcitia eſt lapideo

Hermæ.

Mercu-
rius tri-
ceps.

ἐρμῶν,

miller.

Fragments

Ant. Græc.

Hermæ-
thens.Mercurius
cur
Hodius et
Hegemo-
nius di-
ctus.
Mercurij
officia.

D 3 Lco

Sicut qui mittit gemmam in funda.
(51. vers.)

Quid no-
mine
Mercurij.

Deo obsequium præstare, lapides coaceruando ad illius statuam. Cæterum ne transiliam quod ad rem pertinere videatur, hic Mercurij nomine olim Deorum nuncii, vel sacras literas (quæ nobis diuinam voluntatem aperiuunt) intelligimus; vel Prophetas & Doctores, sacri & celestis oraculi nuncios, ex quibus orthodoxam salutis æternæ viam & rationem excipere est necesse. Serta autem suspensa, honorem cultumque aliquem obseruantie exhibendum esse significant. Nec malè huius Emblematis origo referetur ad adagium illud quod refert Plutarchus in lib. de audiendo, & inter septem Græciæ sapientum oracula celebratur, *ἑὸς Θεοῦ. Deum sequere.* De quo vide Chiliad.

Deum se-
quare.

I II.
Triuij.

[*In triuij*] Triuium est locus, vbi tres pluresve viæ diuiduntur, accipitem dubiumque reddentes itineris ignarum, de quo multa apud Strabon. lib. 5.

[*Mons est lapidum*] Prouerbiū subest, *ἑρμαῖον. Mercuriale*, de quo iam dictum est. Nec perperam id accipies pro salebris, & ruminis, & difficultatibus, quæ in vitæ genere deligendo cuius occurrunt.

[*Trunca Dei effigies*] mutilis & truncatis artibus: nam monet, monstratque viæ flexus ipse immotus Mercurius; quia satis est admoneri à doctore, etsi ipse viam sepe non ingreditur.

[*Pectore facta tenus*] Nihil præter consilium, quod è candido pectore promanet, exigitur à præceptore; reliqua tu ipse opte præsta, quod monet.

[*Mercurij*] Interpretis & nuncii Deorum, de qua re plura Cicero in lib. de Natura Deor. qui viam rectam hæsitanti viatori monstrat: peregrinantibus enim opitulari alatum illum Deum olim putarunt. Mercurij fuerunt multi, sicut multi Hercules: sed poetæ vnū faciunt eloquentiæ præsidem, Deorum nuncium, mercatorum & furum Deum. Vide adagium: *Expedi habere plura cognomina.* Dictus est Mercurius à mercibus, vt ipse videtur innuere apud Plantum in Amphitr. Aut dictus, quasi medius currens, quod sermo curat inter homines, veluti medius; eloquentiæ namque parens est. Vnde si quando silentium in multorum conciliabulis exoritur, dici consuevit prouerbialiter; *Mercurius superuenit.* O *ἑρμῆς ἐπεισελλυδεν.* ac si nefas foret loqui præseute Mercurio.

Mercurius vnde
dictus.

Dictus est Græcè *ἑρμῆς*, propterea quod Græcos (vt refert Diodorus) verborum docgerit interpretationem. Vnde etiam Virgilius eum interpretem vocat:

Interpres

Nunc et interpres Diuū Ioue missus ab ipso.
Et paulò post:
Interpres Diuū fert horrida iussa per auras.
Plura de Mercurio consultò omittimus. Vide Cæsarem lib. 6. de bello Gallico, Macrobi. Saturn. 1. cap. 19. Natal. Comit Mythol. lib. 5. c. 5.

[*Est igitur tumulus.*] In aliis quibusdā Exemplaribus legitur *Cumulus*: sed vtraque lectio toletabilis. Tumulus, quasi tumens tellus, pro sepulcro frequentius usurpari solet. Qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, *facies*, non mihi probantur: quia vocabulum, *facies*, pro effigie aut statua hic veram Latinitatem non sapit. Non desinam prius, quàm quod improba lectione obseruaui, studiosis rerum antiquarum communicem. Olim consuetudine receptum fuit, vt superstitiosi tenere oblatos in via lapides stipitesque, tantquam numina colerent. Apuleius de asino: Neque iustus religiosam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut spelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellicibus coronata: vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiat, vel cespes libamine humigatus, vel lapis vngvine delibatus. Propertius:

Et quicunque sacer, qualis vbiq; lapis.
Xenophon: *καὶ τὰς μὲν ἐδ' ἱερῶν. ἔτε βομῶν, ἔτ' ἄλλων τῶν θεῶν ἐδ' ἐν τιμῶν, τὰς δὲ καὶ λίθους, καὶ ξυλὰ τὰ τυχεύοντα, καὶ θύρια σέβασθαι.*

[*Viator.*] quicunque sis hac in vita hospes, vt omnes reuera sunt. Plato vitam nostram modò viæ, modò peregrinationi similem facit. *παρεπιδημία γὰρ ὁ βίος.*

Viatores
homines.

[*Suspende sarta Deo.*] Plinius historiæ mundi 2. l. c. 2. inter sacra tantum & bellicos honores, coronis nomen suum vindicantibus. Idem 3. c. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas statuis rebusque sacris olim solitas appendi. Quòd si quis auctoritatem etiam aliorum sibi dari postulet, adferre possum Apuleium, qui sic 3. de asino aureo: In ipso, verè mediatillio, inquit, Hipponæ Deæ simulacrum, residens ediculæ, quod accuratè corollis roseis, & quidem

De coronis
quæ
statuis
Deorum
appendebantur.

quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iamque per plateas conimeantem, populi frequenter floribus, sertis, & solutis adprecantur. Idemque libro undecimo, simulacrum Lunę describens: Corona, ait, multiformis variis floribus sublimem distinxerat verticem. Et paulò post: Dextra proferens sinistram Deę coronam, mihi etiam Hercules coronam consequenter. Itemq; Nam sibi visus est quiete proxima, dum magno Deo coronas exaptat. Ad hunc veterum ritum respexit Ouid. Fastorum 2. de Arione loquens, qui citharædus à piratis captus, iamq; de vita desperans, *capit ille coronam*

Qua posses crines. Phæbe, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è lib. De corona militis, ubi ait Pandoram primum à Charitibus coronatam, honoris causa scilicet, cum à Diis omnibus muneraretur. Vel etiam suspende festatu qui studium aliquod aggredieris, docilem te & amabilem præsta: persolue δὲ δακτρὸν & honorarium tuo doctóri. Quid enim ridento dicere verum nil vetat.

Rectum, qui tibi monstrat iter τὴν ὁρθὴν ὁδόν, qui sit tibi ἐπὶ ὁδός, quod tributum olim Mercurio epitheton. Vel *rectum iter*, ad μέθοδον refero, quę nomen habet ab ὁδῷ, id est, *via*; Estq; nil aliud quam recta vis, & ratio seu institutio bene docendi.

Omnes in trinito sumus In trinito dicuntur esse ij, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, hæsitantes quid potissimum eligāt. Iuxta Ovidianum illud, Fastor. 5.

Vt stat, & incertus, qua sit sibi, nescit, eundem,

Cum videt ex omni parte viator iter.

Theognis: ἐν τριῶν ἐστὴν κα: In trinito consisto. ut enim viam sæpe pro consilij ratione poni solemne est Græcis: sic τριῶν, pro incertitudine consilij. Itaq; Plato 7. Legum, καθάπερ ἐν τριῶν γινόμενος &c. monet, ne ad rem novam & inusitatam amplectendam accurramus, sed consistamus, quasi ad trinitum aliquod venerimus. & Minutius Felix in Octa. ut qui rectam viam nescit, ubi, ut fit, in plures vna diffunditur, hæret anxius, nec singulas audet eligere, nec vniuersas probare: Sic cui non est veri stabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque sese offereunt difficultates & salebræ, ut faciliè fallamur, nisi

Deus ipse nobis rectum ostendat iter: quod ut faciat, enixè rogandus, omnique reuerentia conatu venerandus est.

Tramite vita.] curriculo vitæ & decursu. Toto disticho eandem continuat ἀλυστορίαν à viatoribus. Tames, transversa & obliqua semita.

Ostendat ni Deus ipse viam.] ni sit ἐν ὁδῷ καὶ ὁδοποιός. Allusio ad illud Pindari: Διὸς ἐκ προομιῆς, ab Iouis proœmio. quo significatur, conatus omnis nostri principium à Deo sumendum esse. Aristides oratione panegyrica: ἀλλ' ὥσπερ ἐφ' ἑπὶ πίνδαρος, θεῶν δειξάντος ἀρχὴν, ἐν δὲ δὴ τὸ καλὸν. Sed, ut ait Pindarus, Deo initium ostendente, nihil erit impediendi. Idem auctor alio loco eandem sententiam usurpauit: θεῶν δὲ, φησὶ πίνδαρος, δειξάντος ἀρχὴν, ἐν δὲ δὴ καλεῖσθαι εὐρεῖν τὸ προκειμενόν: Deo initium monstrante, ait Pindarus, faciliè est semita ad inueniendum quod propositum est.

I. PRÆSENTI quasi ænigmatio monemur, ea tantum sequenda esse, ad quæ Deus & natura nos idoneos esse voluit; cum summæ fatuitatis & dementia sit, aliquid inuita, quod aiunt, Minerva suscipere & persequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem, naturam optimam ducem sequendam, nihilque aliud fuisse olim gigantum more bellare cum Dijs, nisi naturæ repugnare. Cicero 3. De fin. commemorat inter præcepta veterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata: Quę que sunt, ait, vetera præcepta sapientum, qui iubent temporari parere, & sequi Deū, & se noscere, & nihil nimis. Sed & D. Paulus adhortatur, eam ut sortem vitæq; rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea est innata cæcitas & ignoratio, ut qua via sit eundem planè ignoret, omni pietate vitæ cultu, & summissa mente ad eum perfugiendum est, qui se viam, qui veritatem, qui vitam esse fassus est; quem qui sequitur, in tenebris non ambulat: continuoque illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum: γνώρισέν μοι κύριε ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσμαι. *Esse mibi, Domine, viam, in qua ambulem.* Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea solidum esse viam, qua Deus nos ducit, asseuerat. Quò pertinet illud Persij è 3. Satyra:

— disc quem te Deus esse

D 4 Iussit

Trames.

IV.

Sequenda natura.

I. Cor. 7. Ephes. 4.

Pf. 143.

Methodus.

In trinito esse.

Iussit, & humana qua parte locatus es in re.

Adde, quod tam crassa caligo, tanque supina hominum mentibus insita sit ignorantia, ut quid porissimum sequi debeat, quis ignoret, & nisi adiutus opæ celestis, incertam aliquam viam se recipere non potest. Dicebat enim ipse salutis instaurator: *Sine me nihil quicquam efficere potestis.* Nec verò sumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; sed si ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo est, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

In omni discipli-

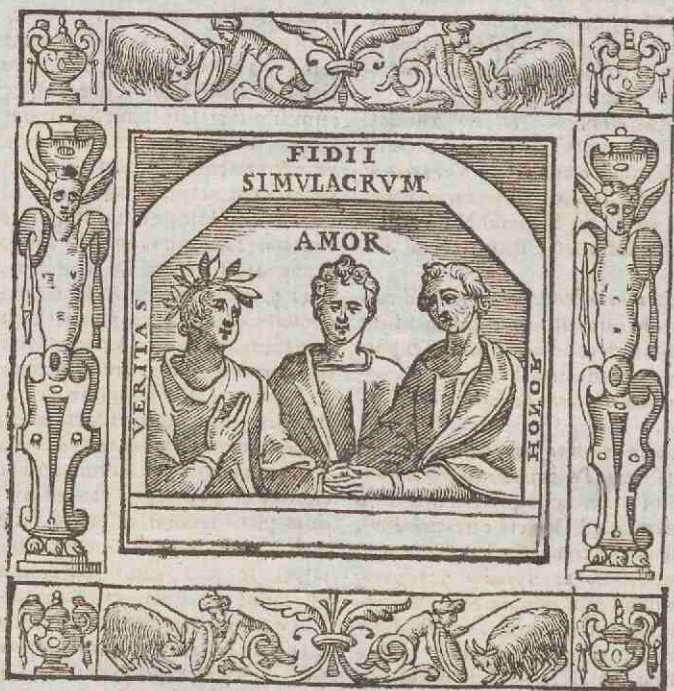
2. Videtur hoc Emblemata non malè referri posse ad cuiusq; vitæ genus & institutum, ad quod ingrediendum cum diffici-

lè sit, opus est aliquo Mercurio, id est, preceptore seu doctore, qui viam doceat. Sine enim Philosophiam attingamus, seu Medicinam, seu Iurisprudentiam, aut etiam Theologiam, vix aliquid absque magistro ductore proficiemus. Nam scholæ Philosophorum plenæ sunt argutijs spinosis, & opinionum labyrinthis. Medicina in multis fallax est, ipsaq; τέχνη μακρή, ἢ δὲ πείρα σφαλερὴ, καὶ ἡ κρίσις χαλεπή. Perpetua est inter Iuriconsultos altercandi alea, unde lites immortales. Theologia ea, quæ in scholis ventilatur, quantis scateat difficultatibus, notius est, quàm ut pluribus edicatur. Vbiq; igitur perito & succero opus est magistro.

na magistro opus est.

Fidei Symbolum.

E M B L E M A I X.

STET depictus HONOS, Tyrio velatus amictu,
Eiusq; iungat nuda dextram VERITAS:
Sintq; AMOR in medio castus, cui tempora circum
Rosa it, Diones pulchrior Cupidine.

Con-

*Constituunt hæc signa fidem ; Reuerentia Honoris
Quam fouet, alit Amor, parturitq; Veritas.*

C O M M E N T A R I I.

I.

ALCIATVS vniuersæ antiquitatis studiosissimus, hoc Emblemata defum pisse videtur ex antiquissima Sabinorum statua, qua numen vnum triplici facie, nomineq; triplici effingebatur. Sed & hodie inter Romanas antiquitates in regione Arenulæ, in ædibus Dominorum de S. Cruce, visitur Fidiij simulacrum ita effictum (vt edidit primus Iacobus Mazochius Romanus, anno 1521.) Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem forma virili, imberbi, sed ætate matura, habitu pacifico, cui adiectum nomen HONOR. Sinistra verò muliebris, virginea facie, eodem habitu, lauream coronam in capite gestas, cum inscriptione, VERITAS; quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDII SIMULACRVM. Gyrard. Syntagm. 1. 2. & 10. Historiæ Deor. Hæc quidem est veteris illius simulacri pictura, quam etiam Pignori hoc modo apingi curauerat, nisi pictoris negligentia locum Honoris & Veritatis permutasset, & sinistras iungentes, vt & Veritatē vultu puerili perperam effinxisset. Num verò ad Alciati nostri mentem, valde dubito: vt enim pace tanti viri liberè dicam, quæ sentio, non satis arridet mihi Veritas & Amor vestibus induti, cum autor dicat, *nuda Veritas*; & infra quoq; Amorem virtutis nudum pingat. Deest etiam corona ex rosis Amori, quam expressè vult autor: vt & Honorem stantem. Hinc vt Alciato illud simulacrum Fidiij obseruatum fuisse nihil dubito, sic id ipsum suo proposito perfunctoria mutatione aptare voluisse, ego infimè subsellij iudex censeo.

FO NS Emblematis repertus est, simulacrum scilicet Fidiij; his tribus imaginibus Fides describitur: quippe quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem habet, illam quidem nudam & simplicem, non compram fūco aliquo, non velo tectam. Et quidem fides definitur, dictorum conuen-

torumque constantia & veritas, quæ ideo parentem habere Veritatem dicitur, & eā nudam, quod in pactis, conventionibusq; nihil fucatum esse, aut à verò alienum debeat: cui adhæret Honos porrecta dextra, tanquam stabilis cuiusdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quod veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ quædam ratio, quæ eadem fulciri opportune & cum dignitate possit. Hoc etiā virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plastæ nobis adumbrarunt. At locum mediū occupat honestus Amor, qui Veritatem & Honorem nexu firmo colligat & deuincit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitia & benevolentia mutue conlociatur hæc inter se aliqui diuersa, vinculum nullo penè negotio dissolui poterit. Porro id mihi in memoriam reuocat, quod Athenæus lib. 13. tradit, in gymnasijs olim vna consecratos Amorem, Mercurium, Herculem: quorum ille secundus orationis, tertius roboris præses habebatur; quibus coniunctis amicitia concordiaque nasci solet. Id etiam totum referre par est ad antiquam illam veterem Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ *τριάδος*, apud quos, diu ante CHRIST I seruatoris aduentum, erat simulacrum quoddam triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempe Sanctus, Fidius, & Semipater, hand dubiè præcipuum religionis Christianæ mytherium representans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib. 4. ait, Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei sponsor alijs nominibus efferebatur. Conicere est Pistium eundem fuisse cum Fidio. Nam vt *πίσις* Græcè fides, ita *πίσιος* xpi πίσις, Fidius nominari commodè potest. Fidei simulacrum antiqui Romani in Capitolio statuerūt, teste Cicerone Offic. 3. Qui iusiurandum, inquit, violat, is Fidem violat, quam in Capitolio vicinam Ioui Optimo

Veritas
nuda.

Honos.

Pudicus
amor.Sancta
τριάς
Sabinis
præfigura
ta.Iuppiter,
Pistius, Sa
ctus, Sa
gus.Fidei si
mulacrū
in Capito
lio.

Max.

Fidiij si
mulacrū
Romæ.Error hu
ius pictu
re.

II.

Fides ad
iunctis
causis de
scripta.
Fides qd.

Max. (vt in Catonis oratione est) maiores nostri esse voluerunt. Id quod etiam confirmat Plinius lib. 35. cap. 10. dum dicit: Spectata est in eade Fidei in Capitolio imago senis cum lyra, puerum docentis. Quo ritu Fidei sacra facerent, indicat T. Liuius lib. 1. ab V. C. qui de Numa sic inquit: Soli Fidei solenne instituit, ad id sacrarium flammis bigis curru arcuato vehi iussit, manuq; ad digitos vsq; inuoluta rem diuinam facere: significantes fidem tutandā, sedemq; etiam in dextris sacratam esse. Cicero 2. de Legib. Nostris, inquit, extra portam Collinam ædem Honoris, & aram in eo loco fuisse, memorie proditum est, ad eam cum lamina esset inuenta, & in ea scriptum, DOMINA HONORIS, ea causa fuit ædis huius dedicandę.

III. *STET*] In tabula depictus proponatur stans. Recte verò stare fingitur, non sedere, aut desiderare, quia nunquam honos debet esse ociosus, aut deses.

Honor Deus. Depictus HONOS] Honorem pro Deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. Plin. 35. c. 10. August. de ciuit. 4. c. 21. & 24. Et Ouid. 5. Fast. ex Honoris, & Reuerentię coniugio ortam esse Maiestatem voluit:

Donec Honor placidoq; decens Reuerentia vultu

Corpora legitimis imposuere toris.

Hinc facta Maiestas, qua mundum temperat omnem,

Quaq; die partu est edita, magna fuit Et Pylates Brixianus in Theogonia, lib. 1.

Se quēdam lato Reuerētia iunxit Honori,

Et sacra Maiestas protinus orta fuit.

Adiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipsamet verecundia dici non ineptè potest. Quod spectat illud M. Ciceronis ex Lelio: Maximū ornamentum amicitie tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Itaq; in ijs perniciosus est error, qui existimant, libidinum, peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam.

Purpura honoris signum.

Tyrio amictu.] purpurea veste. In signū honoris & dignitatis Romanos Patricios, non etiam ceteros vlos purpura, testis est Plinius lib. 9. c. 36. quod tamen in desuetudinem abiisse queritur Iuuenalis Sat. 3. Ex Tyrio vrbe Phœnicię conchylia, & murices aduehuntur, quorum sanguine sit pur-

pura. Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylia atq; purpura constat. Et lib. 35. c. 6. Quare Puteolanum potius laudatur, quā Tyrium, aut Gergulium, vel Laconicum, vnde pretiosissime purpure. Sic Ouid. 2. de Arte:

Tyrios laudabis amictus.

Per vestem autem purpuream, puritatem honestatemq; significari, iam dictum est. De purpure inuentione extat Nonni poetę versiculi lib. 40. Dionys.

καὶ τυρίης σκοπίαζε δεδευμένα φάρεα κόχλω,

Πορφυρέες σπινδιήρας ἀκοντίζοντα δαλάρσους.

Ἡ χιτὼν κύων ἀλιεργὸς ἐπ' αἰγιαλοῖσιν ἐρέπταν

Ἐνδόμενον χαροπῇσι γενεάσι δέσκελον ἰχθύων,

Χιονέας πόρφυρε παρνίδας ἐνδοθε κόχλω,

Χείλεα φονίζας διεῶ πυρὶ, τῷ ποτεμένῳ

Φαιδρόν ἀλιχλαίων ἐρυθαίνετο φάρος ἀνέκτων.

Et Tyria spectata infectas vestes concha, Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris litoribus mædens

Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,

Niveas rubescit maxillas intra concham, Labra purpuriflans voranti igne, quo olim solo

Amœna purpuratorum rubescebat vestis Regum.

Idem refert Pollux lib. 1. de verbis idoneis ad Commodum: Tyrii ferunt, inquit: captum amore Herculem nymphę cuiusdam indigenę, cui nomen Tyro; sequebaturq; eum canis antiquo more, quo domini canes vsq; etiam ad concionem comitabantur. Quare canis hic Hercules irrepantem scopulis purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore punicco inficit. Cum igitur ad puellam Hercules adisset, delectata illa infueta tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmavit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se vestem afferret, etiam canis illius labris splendidiorem. Quocirca inuenta Hercules animante, collectoq; sanguine, munus puellę detulit, primus (vt Tyrii dicunt) auctor Punicę infecturę. Plura de purpura qui volet, adeat Cassiodorū initio

Purpure inuentio.

Canis Herculis purpura inuenit.

initio lib. 1. Variat. formul. Lazarū Bay-
fium de re vestiaria, Antonium Thylefū
de coloribus, Politianum cap. 12. Miscel.
Guidon. Pancirollum de rebus memorabi-
libus, Hieron. Columnam in Fragm. En-
nii, & alios. Vide etiam quę supra Embl.
6. diximus, & quę infra Embl. 117. sumus
dicturi.

Eiusq;] Honoris nempe.

Iungat dextram] Fidei symbolum in
dextris iunctis conspiciebatur, idq; Numę
Pompili instituto. Moris etiam fuit, vt
fidei faciendę & comparandę gratia dex-
tras coniungerent; quod multis auctorum
meliorum locis facile est obseruare; est
enim dextra Fidei dicata. Vnde Virgil. 6.
Aeneid.

Nec veriti dominorū fallere dextras.
Symbolum coniunctionis dextrarum do-
cuit Gyrail. 1. Syntag. Hist. Deor. & post
ceteros vir eruditus Caelius Curio appen-
dice Hieroglyph. Pierij quędam huc fa-
cientia non penitenda retulit. Sed de his in
fra opportunior erit dicendi locus.

Nuda VERITAS] Finge batur ἀν-
θεα, vt scribit in Amphiarao Philostratus,
virgo niueis induta vestibus. Hippocrates
in quadam ad Philopœmenem Epistola,
eam depingit mulierem pulchram, ma-
gnam, simpliciter ornatam; illustrem ac
splendidam; cuius oculorum orbes pro lu-
mine nitebant, vt aëthrorum & stellarum
fulgorem viderentur imitari. Nuda hic di-
citur, quod quę eam colunt, aperti sunt ac
simplices, nullo modo fraudulentis, aut in-
fidiis; aut quod veritatis oratio simplex
esse debeat & recta, non fucata, tecta, aut
perplexa; aut quod in luce & oculis om-
niū agnosci velit. Hinc Hor. 1. Car. Od. 24.

Cui pudor, & iustitia soror

Incorrupta Fides, nudaq; Veritas,

Quando vllum inuenient parem?

Veritatis, nudę rationem docuit Pierius
Hieroglyphicau lib. 44.

Sitq; in medio] id est, *μεσότης*, concilia-
tor, pacificator.

AMOR castus] De hoc amore pudico,
qui *ἀνδρῶς*, dicitur in Emblemate, cuius
epigraphę. *Amor virtutis.*

Cui tempora circum Rosa it] Qui redi-
mitus est corona ex rosis texta. quod hic
in pictura non exprimitur.

Diones] Dione Veneris mater ex Ioue,
Oceanii & Tethyos filia, plures enim fuisse

Veneres scribit Cicero in lib. de Nat. Deo-
rū. Hinc Dione sæpe pro Venere ipsa apud
Poetas, vt etiā hic, ponitur. Stat. Silu. 1.
Cedat equus Latia qui cōtra tēpla Diones.
Et Politianus in Nutricia:

—Līnor & sandalion au sus

Carpere cūm dominam asseruit sua forma
Dionem.

Ouidius in Fastis:

Hippolyte infelix, velles coluisse Dionē.
Et rursus:

Terribile quondā fugiens Typhona Dione.
Dicitur etiam Dionæ. Virg. 3. Aeneid.

Sacra Dionæ matri, diuīq; ferebam.

Pulchrior Cupidine] qui pulchrior est
longē, quā alter lasciuus & improbus
Veneris filius. De duplici Cupidine, & Ve-
nere duplici, maturius postea.

Constituunt hac signa fidem] His tribus
constituuntur tres efficientes causę fidei,
Veritas, mater: *Amor*, nutritius pater, seu
conciliator: *Honos*, qui tanquam fouet &
sustentat.

Reuerentia honoris] Honor cum sua
conforte Reuerentia fidem fouet; nam
Reuerentiam Honori connubio iunctam
supra ex Ouidio retulimus.

LATISSIMVS hoc loco mihi pa-
teret excurrendi campus, si mihi mens es-
set, lectori obuia ista merce tadium affer-
re: vela igitur contraho, præsertim quia
verba ipsa Autoris mentem abundē ape-
riant. Vnum tamen non prætereundum,
nimirū hoc Emblemata faciliē traduci posse
ad amorem, reuerentiam, fidem, parenti-
bus debitam à liberis: ad coniugum neces-
situdinem; tum obsequia, quę præstanda
veniunt Principibus, magistratibus, præcep-
toribus, à quibus vel sustentamur, defen-
dimur, liberaliter educamur. In fide coniu-
gum honos, amor, veritas: honos ex opinio-
ne virtutis; amor, propter officia mutua,
vitæq; huius communis vñbus necessaria;
veritas, vt sancta isthęc coniunctio procul
absit ab omni fūco & simulatione, quam
imprimis deceat cōstantia & veritas, quod
vñum societatis omnis ac concordie cer-
tissimum firmamentum. De fide, quę de-
betur principibus viris, alio loco. Sanē de-
bent serui dominis reuerentiam, obseruan-
tiam, obsequium, vt meminerint se subesse
aliquo iure gentium; pudore & liberalita-
te, non vi parendum, verē non fūctē, aut di-
cis causa officium faciendum.

Fœ-

Dextra si
dei sym-
bolum.

Veritas
Dea quo-
modo pi-
ta.

Nuda Ve-
ritas cur.

IV.

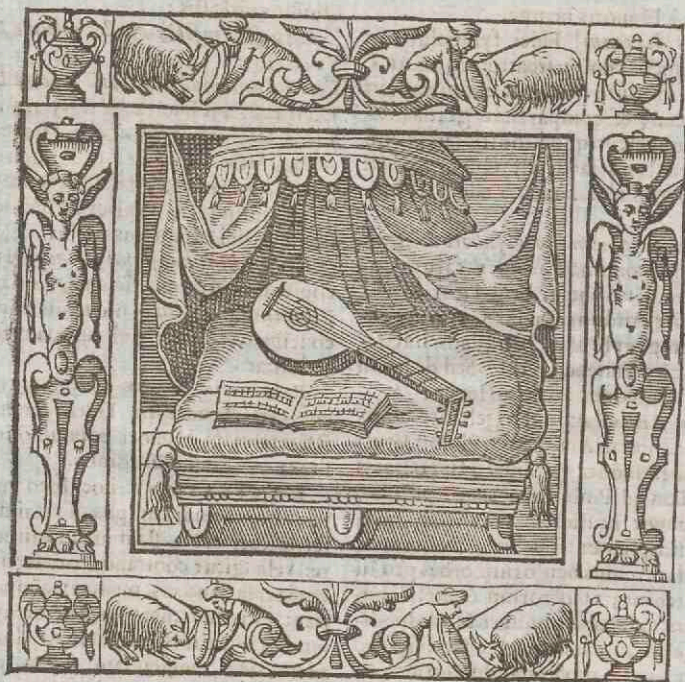
Emblema
tis appli-
catio.

Dione.

Fœdera.

Ad Maximilianum Mediolani Duce m.

E M B L E M A X.

HANC citharam, à lembi quæ forma haliutica fertur,
 Vendicat & propriam Musa Latina sibi,
 Accipe Dux: placeat nostrum hoc tibi tempore munus,
 Quo noua cum socijs fœdera inire paras.
 Difficile est, nisi docto homini, tot tendere chordas:
 Vnaq; si fuerit non bene tenta fides,
 Ruptave (quod facile est) perit omnis gratia conche,
 Illeg. præcellens cantus, ineptus erit.
 Sic Itali coeunt procures in fœdera: concors
 Nil est quod timeas, si tibi constet amor.
 At si aliquis desciscat (vii plerumque videmus)
 In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

COMMENTARII.

I. **E**XPRIMITVR instrumentum illud musicum, Italis *Liuto*, Germanis *Laut*, dictum, omnibus suis fidibus instructum; iuxta quod libellus, cernitur apertus, notulis musicis exaratus, ad designandam harmoniam, quæ in chordis Lutinæ ex arte requiritur.

II. **M**ITIT hoc Emblemata ad Maximilianum Ducem Mediolani, Ludouici filium, quo principi suo indicat, quanta vis concordia sit, sumpta comparatione à lyra temperata, aut confuso concentu: ea enim constat ex summis, medijs, & infimis chordis concinnam reddit harmoniam, si tamē eam vir artis peritus aptauerit. Eodem quoque pacto Respublica omnis variæ ac diuersæ conditionis hominibus composita, firma & concordia pace ligatur, si modo Principem habuerit idoneum, qui & consilio, & vñ rerum valeat, quiq; benevolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues sonere norit. Ea ratione præ alijs quotquot vsquam fuisse ab omni sæculorum memoria, terrarum Dea gentiumque Roma perstitit, quandiu Principes habuit pacis & tranquillitatis studiosos, eosdemq; auctoritate dignitateq; commendabiles. Cicero de Republica disputans, iurauit Scipionem eum, qui Carthaginem deleuit, de Republ. verba facientem, quando iam iamque peritura præsentiebatur. Cum enim Scipio in 2. lib. sine dixisset, vt in fidibus ac tibijs, atq; cantu ipso ac vocibus, concentum esse quandam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatū ac discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, eumq; concentum ex dissimillarum vocum moderatione concordem tamen effici & congruentem: sic ex summis, & medijs, & infimis interiectis ordinibus, vt sonis, moderata ratione ciuitatem consensu dissimillarum concinere: & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, arctissimam atq; optimum omni in Republ. vinculum incolunitatis, quæ sine iustitia esse non potest: quod à Cicerone petitū cōstat è 4. De republ. Plat. cuius hæc verba: ἴσως οὖν, ἢν δ' ἐγὼ, ὅτι ἐπισκῶς ἐμαντεύομεθα ἀρτί, ὡς ἀρμονία τινὶ ἢ σωπροσύνη ὁμοιωται; τί δ' ἢ ὅτι ἐχ' ὡς περ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρεσι τινὶ ἐκατέρῃ

ἐντα ἡ μὲν σοφὴν, ἡ δ' ἀνδρείαν τὴν πάλιν παρείχτο, ἐχ' ὅτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὐτὴ, ἀλλὰ δ' ὅλης ἀτεχνῶς τέταται διὰ πασῶν παρεζομένη συνάδοντας τὰς ἀπ' ἀνεσάτες ταυτῶν, καὶ τὰς ἰσχυρότάτας, καὶ τὰς μέσας, εἰ μὲν βύλει, φρονήσει, εἰ δὲ βάλει, ἰσχύει· εἰ δὲ πλήθει ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁφθαλμῶν τῶν τοιούτων· ὥς ἐρδύεται ἂν φαίμεν ταυτὴν τὴν ἐμῶνσιαν σωπροσύνην εἶναι χείρονός τε καὶ ἀμείνονος καὶ οὗσιν συμφανείαν, ὁπότερον δ' εἰ ἀρχὴν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἐκαστῷ. Hæc ex Cicer. lib. de republ. retulit D. August. lib. 2. cap. 21. De ciuit. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, si admoneā Romanos veteres per Lyra Hieroglyphicum concordiam designasse, vt & veteres alij iudicium compositum, concordiam in equalium, rectam bonamq; institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura, vt commodius ad concordiam suadendam symbolum ab Alciao minimè excogitari potuisset. Videtur autem sumpta comparatio ex Oro Apolline Niliaco de literis Hieroglyphicis, in fine operis, cuius verba sunt: Ἀνθρώπων συνεχέα καὶ ἐνωτικὸν βεβλόμενοι σημεῖον λύραν ζωγραφίσαι. αὐτὴ γὰρ συνεχέαν φυλάττει τῶν ἰδίων κρημάτων. id est: *Hominem coniunctum & unitum* (vt sic dicam) *significare volentes Aegyptij, lyram pingebant.* Hæc enim *continuitatem propriarum seruat pulsationum.* In lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonum temperantur: quod prudens & sedatus homo præstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in oeconomia moderanda, vel deniq; gubernatione Reipub. in quibus homines varij ac diuersi, cum singuli sint, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione in vnum quasi harmoniæ concentum conueniant. Isidorus quidem Cynicus meritò Neronem increpabat, quod cum Musicæ arti operam daret, Nauplij mala bene caneret, sua verò bona malè disponderet, neque sibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui lyra chor das optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Idein videns quandam parum cordatum

Quid per
lyram ve
teres in
tellexe
runt.

Reipubl.
cum Lyra
compara
tio.

Locus in
signis è 2.
de Republ.
Cicero
nis.

aptare

aptare psalterium: Non erubescis, inquit, qui sonos ligno aptes, animum ad vitam non componas; Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmoniæ & concentus nomine appellarit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratijs ornatum, optimum Musicum & citharædum esse. Nam idem Plato putauit Musarum nomen à *μῦση*, quod sonat idem ac honestè instituere. Sed & Geræ, populus ille Thraciæ iuxta Hæmuntiam, hoc idem significare volentes, citharas sumunt, easque pulsantes, legationes de conficienda pace faciunt, ut refert ex Theopompo Athenæus lib. Dipnosophist. 14. At seposita paulum lyra, mox resūmen da, audiamus citharam.

III. Cithara.

HANC citharam] Cithara est musicū instrumentum in triquetram figuram cōpositum, plus viginti chordis aptum, vulgò Harpa. In qua significatione vsus est Henricus Glareanus diligens antiquitatis scrutator in sua Musica. Hic tamen citharam pro testudine, quæ vulgò est Lutina, accipit, cuius inuentionem Mercurio tribuunt. Homerus in Hymno Mercurij: *Ερμῆς σοι πρῶτισα χέλυν τεκνήνατ' αἰδῶν.*

Mercurius prior ipse chelyn facit arte canoram.

Lembus. *A lembi forma*] quæ formam habet lembi, nauiculæ brevis & celerissimæ, cuius inuentionem Cyrenensibus tribuit Plinius lib. 7. Vide Lazarū Bayssium, de re nauali.

Halientica fertur.] Id est, piscatoria, propter similitudinem, quam habet cum scapha piscatoria. Hinc Halienticū opus, in quo de piscibus tractatur: *ἀλιεύς*. n. piscatorem sonat, & *ἀλιεύω*, piscor. Halienticon opusculum scripsit Ouidius, quæ tamen plerique viri docti Lucano tribuunt, Lilius Gregorius in opusculo de nauigijs sic ait: Halias est navis mariuma, apud Græcos notissima, ab ipso, ut liquet, mari appellata, scapha scilicet. Sunt qui eandem cum piscatoria faciant, hoc est, *ἀλιευτικὸν πλοῖον*, certè & à nostris piscatoribus dicitur. In hoc genere reponuntur cymbæ, scaphæ, horiæ, lenunculi, &c. De Halienticis quædam habet Plinius, lib. 32, cap. 2. Existimo autem hic fieri allusionem ex verbo Græco ad Tusculum, siquidem Tusci illud instrumentum vocant Liuto, veluti à Græco *ἀλιεύω*, deriuantes. Pignoriū indicat Italos vocare citharam

Liuto, non modò à forma, sed etiam à nomine Lembi, quem Ligures etiā nunc Leudo, siue Leuto appellant. Hinc falsus videtur Volaterranus in etymo, qui lib. 35. Philologia hæc habet: Leutū vocant fortasse a leuore, & loco plectri penna percutitur. In quo excellit Petrus Bonus Ferrariensis. Pulsatur & digitis, inuento nostra ætate Stephani Hispani aulici Ferdinandi Siciliæ Regis, excellentissimi Lyristæ. Antonius etiam Rota Patavinus (ut scribit Scardeonius) pulsando Liutum, in Italia, eruditorum iudicio, vix parem habuit.

Vendicat & propriam, &c.] Vendicet sibi propriam quātumuis, inuentionem tamen Græcis debet. Sed tamen Italos id sibi vendicare suspicor, quod apud eos lyre vsus sit frequens habitus. Non erit in cōmodum repetere, quæ de Musica prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. cap. 15. Quapropter inquit Alciatus: Hoc instrumentum, cuius Itali sunt inuentores (malim perfectiores) ad te mitto, & non aliud, quia Itali Principes cœcū in fœdera.

Accipe Dux.] Ausculta, quid hoc symbolo velim.

Nostrium munus.] Monitum, consilium. *Quo noua, &c.*] Historias Italicorū beliorū & federū tibi compares ex Guicciardini, & alijs permultis. P. Ionius lib. 15. Historiarum: Interea Maximilianus Sfortia, quum crebris rumoribus afferretur, maximum in Gallia exercitum comparari, & Regem ipsum belli Ducem, superatis Alpibus in Italiam primo quoque tempore descensurum, com meatu, arma, equos, tormenta, atque omnis generis præsidia summo studio parare, pecunias singulis vrbus imperare, munire arces, & Heluetios, ceterosque socios Principes per legatos obnixè precari, ne se in tanto rerum discrimine deserere vellent.

Cum socijs.] Socius dicitur, qui pari consilio, spe & periculo rem aliquā cum altero aggreditur. Sic Romani socios appellabant, quos ita fœdere coniunctos habebant, ut belli & pacis essent participes. Sic quoque inter negotiatores socij dicuntur, qui lucri damniq; cōmunionem inierunt. Cic. pro Q. Roscio. Qui sociū fallit, in viro- rum bonorum numero non habendus.

Fœdera inire.] Pacta & fœdera tribus modo

Lyristæ
excellen-
tes.

Lyra inu-
entio.

Socij

Fœdera
tribus mo-
di inita.

dis comperimus veteres sancire cōsue-
se: verbis, vt iureiurando: Factis, vt ma-
estatis victimis: manibus, vt his fidem ob-
stringerent. Vnde etia apud eos erant rup-
ti fœderis crimina: perituri, aræ violatæ,
& fractæ fidei.

Difficile est, nisi docto, &c.] Immo dif-
filius est imperito Principi tenere imper-
rium, totq; hominum formis moderari. Ideo Persius. Sat. 4. Neionem increpat. Et
Stratoniceus citharædus Regi Ptolemæo
pertinacius secum de arte canendi dispu-
tanti respondit: Επερον ἐστίν, ὃ βασιλεὺς
σκηπτρον, ἔτερον δὲ πλῆκτρον. id est:
Aliud est, Rex sceptrum, aliud plectrum.

Vnaq; si fuerit non bene tenta fides.]
Nisi coerceantur improbi & scelerati: Id
enim omne ἀλληγορικὸς accipiendum. Fi-
des autem (inquit Sextus Pōpeius lib. 6.)
genus citharæ, sic dictæ, quod tantum in-
ter se chordæ eius, quantum inter homi-
nes fides concordet. Virg. 6. Aeneid.

Threïcia fretus cithara, fidibusq; canoris.
Non tamen temere reperias numero sin-
gulari, nisi apud Poetas, eius diminutiū
est, fidicula.

Ruptæ.] Si intreat, aut etiam è me-
dio tollatur aliquis patriæ necessarius ci-
uis. Addam hoc loco illud pro Alciato; vi-
deo enim cū posse reprehendi, quod sen-
tentiam à fine Pentametri vsq; ad partem
sequentis Hexametri protraxerit in illis
verbis:

Vnaq; si fuerit non bene tenta fides.

Ruptæ.

Quod idem in primo disticho fecit, vbi
principium primi Hexametri reddendū
est principio Hexametri sequentis inter-
cedente Pentametro. Sed faciliè Alciati
nostrum excusare possumus, præterquā
enim quod hoc apud Græcos sit frequen-
tissimum, Latinorum quoq; testimonio
defenditur. Ovidius. 1. Fastor.

Vtq; dies incerta sacris, sic tempore certo,

Seminibus iactis est ubi factus ager,
State coronati plenum ad præsepe iuuenti.
Idem lib. 2. Pastor.

Fortè fuit Nais Lar nomine: prima sed illi
Dicta bis antiquum syllaba nomen erat
Ex vitio positum.

Quod idem etiam apud Horatium in
strophis Sapphicis obseruare licet. lib. 1.
Carm. Ode 2.

Nene te nostris vitij iniquum

Ocyor aura

Tollat.

Idem lib. 2. Ode 16.

Mugiant vacca, tibi tollit hinnitum

Apia quadrigis equas; te bis Afro

Murice tincta

Vestiunt lana.

Perit omnis gratia.] Conventus, deco-
rum, suauitas, Allegoricè, Reipub. mo-
dus & pulchritudo abire in nihilum.

Concha.] Lyra, testudinis. Ex con-
cha enim lyram primus construxit Mer-
curius, vt refert Lucianus in dialogo A-
pollinis & Vulcani, siquidem cū testu-
dinem mortuam ad ripas Nili inuenisset,
brachia adaptauit, ac iugum induxit, cala-
mos postea agglutinans, ac fundo quodā
subiecto, nouem deinde chordas super ca-
lamis, tanquam ansulis intendens, iucun-
dum quid modulatus est.

Sic Itali procures.] Principes, primores
Italiæ.

Est procerum verè procerum corpus habere.

Coeunt in fœdera.] Nota synonyma.
Coire in fœdera, antè, Fœdera inire: Dici-
tur etiam Ferire fœdera. Cicero pro domo
sua: Fœdera feriebantur pecuniarū. Virg.

— Haud sit mora, Tharcon

Iungit opes, fœdusq; ferit.

Nil est quod timeas, si tibi cōstet amor.]

ἔστις admodum efficax, planèque ijs ne-
cessaria, qui suum imperium volunt esse
stabile & permanēs. Sic Illoc. ad Nicoclē:
φιλᾶκὴν ἀσφαλῆσάτην ἢ γὰρ σώματος ἔτε
τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πο-
λιτῶν εὐνοίαν, καὶ τὴν αὐτῆς φρόνησιν.
διὰ γὰρ τῶν καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν
τὰς τυραννίδας μάλιστα ἀντὶς δύνατο.

Et Claudian.

Non sic excubie, non circumstantia pila,

Vt tutatur amor.

At si aliquid desiscat.] Discorder, de-
ficiat, si aliquis factiones concitet, aut se
desertorem præbeat.

Vt plerumq; videmus.] Vix enim vlla
tam sancta societas, quæ non habeat suum
Iudam.

In nihilum soluitur.] Antea dixerat,
Perit omnis gratia.

Harmonia.] Fidium concordia & con-
centus, ab ἀρμόζω, coapro: Plutarchus
in libello de vita Homeri, explanans
allegoricè Martis & Venetis adulte-
rium, sic concludit: Hinc fiet planum,
quod

Testudo
quomodo
inuenta.

Fides.

Excusa-
tio Anto-
ni.

quod & ab aliis poetis dictum est, ex Martis atq; Veneris concubitu natam esse Harmoniam, ex contrariis videlicet, graui & acuto, pugnantibus inter se proportionem debita sine apta. De Harmonia vide Nativalem Comitem Mythol. lib. 9. cap. 4. Fab. c. 10. lib. 1. Instit. Orator. & Macrob. 1. Saturn. cap. 6. Laudatur Iustiniano, Nouella constit. 8. καλλήτε καὶ σύμφωνος τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἀρμονία. qua soluta sequitur ἀταξία & perturbatio omnium Reipub. ordinum.

IV.

Sed audiamus nunc, quænam documenta lyra nobis cum suo concentu præbeat.

1. Inter ceteras huius symboli significationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicacia intelligitur. Sic enim plerique optimi scriptores (inter quos principatum quendam sibi suo iure Cicero vendicat) concordiam à corde desclunt: cor enim animus videtur, eò quod in corde sit animi principatus: unde concordēs, vecordes, & ex cordes denominantur. Alii concordiam à chorda deriuari malunt, quod variae chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorum consensus atq; similitudo amorem pariat, Platoni lyra consecratur, & annumeratur inter ea, quæ sūt amoris monumenta. Cum enim in se lyra suauitatem Musicam contineat, non malè videtur habere quendam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippe quæ blando ad se homines illicio pertrahat. Ceterum ea sedati animi iucunda grataque imago, in id verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedæmoniorum expressa, apud quos erat solenne, vt ad lyra, aut tibie, vt alii volunt, sonum aciem instruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animum sedabat, quàm lyrae modulis, vt plane mihi Hieroglyphicum istud mirabile esse videatur.

Lyra vita humana symboli. 2. Huc lubens conferrem, quæ de lyra retulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo, cap. περὶ εὐδαιμονίας. quo loco humanam vitam cum lyra non inconcinne confert. Sed ne longior sim æquo, lectorem ad Pierium ablego, Hieroglyph. lib. 47. qui hac de re abundè suppeditat.

Regis nor ma. 3. Addo huc, quæ Diogenes Pythagoreus disputat apud eundem Stobæum, cap. περὶ βασιλείας, Regis esse munus vt Rem-

publ. lyre instar moderetur: nempe, vbi prius sibi ipsi imperarit ex præscripto legis: quippe qui nosse debeat populi, quem sibi commissum habeat, harmoniam & concentum, ad eam legem sibi accommodandam esse.

4. Discant præterea hinc Principes, qua ratione amore potius & beneuolentia subditos gubernare, quàm vi & armis debeant; siquidem constans pax, indubitata fides, prompta obedientia, non alia clauis melius ad harmoniam tenditur, quam amore. Præclare Agesilaus, cum rogaretur cur Sparta non cingeretur moenibus: ciues armatos, & inter se consentientes, satis esse ad vrbis præsidium, respondit. Dicebat etiam ciuitatem non saxi, aut vallis, sed incolarum virtute muniri, quos nimirum si iungat concordia, nullus potest firmior esse murus. Ad id respexit Cicero 2. Philip. Nonne igitur milles perire est melius, quàm in sua ciuitate sine armorum præsidio non posse viuere? Sed nullum est istud, mihi crede, præsidium: charitate & beneuolentia septum oportet esse, non armis. Plutarch. ἐν πολιτικῶς παραγγέλμασι, nihil commendatius esse viro ciuili ait, quàm vt suos ciues amicitia mutua, concordiaque denunciat, litium & discordiarum occasionem omnem tollat. λέπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἐλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιοῦν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικοῦσιν, ἐρίδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμένειαν ἐξαίρειν ἅπασαν, &c. Nec verò aspernanda vox est Agæclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi absque stipatoribus & satellitio posset: Si subditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periclaui vel Antigoni præclara huc responsa conferam? Horum enim alter dictitabat, summa ope nitendum esse iis, qui tutò regnare vellent, vt beneuolentia potius quàm armis stiparentur: alter, amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, firmis & validis eam præsidii muniret, rectissime dixit, nullum imperii firmius & stabilius esse præsidium, quàm ciuium beneuolentiam. Idemq; penè Synesius: εὐνοία μόνη καὶ μάλιτα βασιλείας ἐστὶν ἰσχυρὸν φυλακτήριον. Nec verò mihi temperare possum, quin adiciam istuc ex Arato Plutarch.

Optima
Principis
custodia
amor.

ch. Veram ac stabilem civium benevolentiam, optimam esse Principis custodiam. *ἡ δὲ ἐν οἷον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὐνοία φυλάκ- τήριον ἀνδρὸς ἀρχόντος.* Grassatores enim & latrones sese tutantur precipitiis & rupibus, quantum possunt: Regi autem nihil fide & benevolentia suorum firmitus aut munitius esse unquam potest. Pulcher locus apud Plin. Panegyrico, ubi confert securitatem sub Traiano cum Domitiani meticoloso, & impotenti imperio: Quanto (ait) nunc tutior, quanto securior eadem domus, postquam eius non crudelitatis, sed amoris excubiis, non solitudine & claustris, sed civium celebritate defenditur? Et quid ergo? discimus experimento, fidissimam esse custodiam principis, ipsius in-

nocentiam. Hęc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere. Frustrā se terrore succinxerit, qui sepius charitate non fuerit: armis enim arma irritantur. Hęc Plinius gravissimè, ut ferè omnia. Memineram aliqui ex Volcatio Gallicano in Auidio Cassio, bonos principes illececos: contrā iure occisos tyrannos ferè omnes, tradit Agellian. var. hist. Occurrebat illud principis cordati ex Plutarcho, regum Apophthegmatis: denictis Grecis, cum quidam ipsi consulerēt, ut presidii vrbes contineret: *Malim, inquit, diu benignus, quam brevi tempore dominus appellari.* id est, *μᾶλλον πολὺν χρόνον ἐδέχαι χρησός, ἢ δεσπότης ὀλίγον καλῆσθαι.* Sed hęc plusquam satis.

Silentium.

EMBLEMA XI.

Cum tacet, haud quicquam differi sapientibus amens: Stultitia est index linguarū, voxq. sue.

E Ergo

*Ergo premat labias, digitoq; silentia signet,
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.*

C O M M E N T A R I I.

I. **S**ED AT gravis vir, habitu Philo-
sophico indutus, inter mutos suos magi-
stros libros, qui indice digito silentium si-
gnando, labia comprimant, non ad nares por-
rigat, ut in hac figura apparet.

II.
*Lingua
usus.*

*Lingua
animi in
dex.*

BOLYM carnis intra fauces claudimus
spongiosum, flexibilem, salivæ & sputi re-
ceptaculum, qui aeris reciproci allisi, val-
lo dentium, & camera oris, ac fornice illo
concauo obseptus, vocem stringit in arti-
culos & format verba, unde plectri nomē,
& linguæ, à lingendo inditum, quia lingit,
lambit, sorbet, & in fractione naturæ mo-
lam adiuuat, attenuando cibo & deglutien-
do. Exigua portio & frustillum corporis,
sed cuius functio sanè multiplex & varia.
Quicquid concipit animus aut effingit,
hoc interprete manifestat & eloquitur: si
rabies ibi occulta, aut spuma bilis circum-
præcordia bulliens, hoc præcone detegit-
tur, & cum asperitate quadam verborum
emicat: si vrentis lasciviæ suscitentur illic
carbones, & flagrate incipiant, per os ege-
runtur sermonis indicio, qui refertus ama-
toria leuitate, mollis, effeminatus libidi-
nem spirans. Quem chartæ pictæ oble-
stant & versicolores, aluens, frutillus, tessera,
lucta, palæstra, chorea, venatio, aucu-
pium, lustrum, popina, culina, & talium
aliquid, in ore habet frequenter, & testimo-
nio linguæ prodit morsum animi. Cui de-
uotio & pietas cordi, producit in collo-
quium diuina tantum, & quæ cælum aut
sublimia sapiunt, non ludicra, non scurri-
lia, aut vanitate aliqua commixta. Distingui
hominem à cæteris animantibus ratio-
ne & oratione nouimus, in ea velut in mo-
dulo species imprimuntur rerum, per
hanc se diffundunt & communicant: illa
matrix est imprægnata & grauida conce-
ptis formis, hæc velut obstetrix, quæ par-
turiienti succurrit, & foetum liberat. Suffo-
catur in vtero rationis partus, nisi aperiat
claustra, & educat aut soluat oratio. Si
viciū in prole aut defectus, talis editur
vitiq; deformis scilicet & monstrosus; im-
pura enim cogitatio & flagitiola plerum-
que in vocem erumpit similem. In cauer-
nis terræ bituminatis aut nitrosis collecta

aqua, non alio sapore per siphunculos aut
tubos salit: nec cor malum, nisi mala & in-
quinata sordibus eructat. Si vappa in cado
vinatio aut corruptus liquor, per episto-
mium certè generosus, & qui Falerni aut
Chii virtutem referat, elici nunquam po-
terit: qui sentina scatet seditissimorum affe-
ctuū, qui apides nutrit & bufones in pe-
ctore, quomodo virtutum rosas aut lilia
per orificium cordis progerminet, vel api-
culas pariat, aut bombyces? Vix cōtinget.
Quemadmodum lepra tactus contagium
spirat, & halitu inficit, ita voluntas pra-
ua, aut affectus per aculeum linguæ: scor-
pionis ictus non sic noxius aut viperæ: ve-
nenum est quidem sub labijs, sed per cana-
lem gutturis ex radice vitæ, vbi primū
emergit. Index igitur mentis lingua, quæ
si freno regitur, sanam demonstrat; egrā,
si effrænis & volubilis. Inuadere alios mor-
dicens rabido cani similem, quæ tandem no-
ta est pacati animi? Dissidiorum semina &
causas belli spargere, fuliginem candori
nominis oblinere, & inducere nubeculam
lucæ, aut famæ, effutire in vulgus quæ se-
creto commissa, superaddere auctarium cre-
scenti mendacio, dissimulare veritatem &
fucare, comminisci, fingere, dilatare quæ
nusquam & nunquam, vouere diris, exe-
crationibus ferire, allatrare cœli ter san-
ctum illud & adorandum Numen, periurijs
assuescere, contestari falsa, detestari
contraria, nonnè cloacæ Auernei spirat ra-
lis mens, & Acherontæos puteos, & manife-
stat se indice lingua? quæ mordet, pungit,
murmurat, gannit, ululat, grunnit, stridet,
strepit, sibilat, tonat, fulminat, tollit, deij-
cit, colligit, dissipat, vulnerat, sanat, quādo
libet, aut quoties interior vis, aut motus di-
ctat. Miraculi loco est, qui parcus in his,
nec dictamen audit, aut vim sequitur, co-
hibito hoc naturæ plectro, & victo ad im-
perium reginæ Prudentiæ, cuius iussu se
moueat aut coerceat. Lubricitate seduci-
mur interdum & agili flexu membri hu-
ius, elabitur enim ut anguilla solet aut mu-
renula, capta etiam & compressa, è me-
dijs digitis, & noceat priusquam animad-
uertat ratio: iaculum ante volat celeritate,

*Lingua
abusus.*

nec

nec impetus eius nisi ex vulnere iam facto
cognoscitur: intercipi nequit dum in cur-
su est, & ab arcu mentis iam excussa: O
stragem spiculi, quā improuisa es atq; Eu-
ris citior? Consultum sit vel hoc Emble-
mate, stipare arctius & munire vallo, quod
natura ipsa circumdedit prouida periculi:
quid illo firmitus arcendo hosti aut fran-
gendo, si allidit ad hūc murum osseum &
retunditur? Præiuit sapiens olim Harpo-
crates: imitemur, compescamus labra, &
opponamus digitum nec reducamus nisi
ad laudes Creatoris & proximi commo-
da. Nam silentium autoritatis tantum &
ornamenti obtinet, ut homini etiam inipe-
rito & indocto prudentiā opinionem con-
ciliet, si garrulitatis vitium nouerit com-
primere. Id expressit hic Alciatus ἐν τῇ
παλλὰδῃ, 1. Anthologiæ Græcorum Epi-
grammatum:

πᾶς τις ἀποάδευτος προνιμάτατος ἐστὶ
σιωπῶν,
Τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος δι-
σπρότατον.

Dū tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namq; tacendo tegit.

Sic vertit Sanctius:

Cū tacet indoctus, poterit consultus haberi:
Si celet verbum turpe velut vitium.

Extat & alterum eiusdem Palladæ:

Ἡ μεγάλη παίδευσις ἐν ἀνθρώποισι,
σιωπῇ.

Μόρτυρα Πυθάγοραν τὸν σοφὸν αὐτὸν
ἔχω.

Ὁς λαλεῖν εἰδὼς ἐτέρως εἰδίδασκε
σιωπῶν.

Φάρμακον ἡσυχίης ἐγκρατὲς εὐρά-
μενος.

Quod Thomas Morus sic vertit:

Rebus in humanis magna est doctrina ta-
cere.

Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras.
Nep̄e loqui doctus reliquos docet ille tacere.

Magnum hoc ad requiem pharmon
inueniens.

Hoc etiam confirmant Hebræorum pro-
nerbia: Stultus, inquit Salomon, si tacuerit,
sapiens reputabitur; & si compresserit labia
sua, intelligens. Sed de silentio mox latius.

CVM tacet, &c.] Nullum videtur inter
sapientem doctumue, & insipientem vel in-
doctum discrimen, si uterq; tacuerit.

Amens.] Ares, qui mente est minuta, vel
qui à mente descendit. Varro. Hic pro stul-

to, vel qui non malè Abderologus dici po-
test, id est, stulta loquens, quiq; nihil nisi
negias nugasq; meras effutiat. Vide pro-
uerb. Abderitica mens. & Cœl. Rhodig.
lib. 30. c. 4.

Stultitia est index &c.] Stultitiæ argu-
mentum manifestissimum est lingua effre-
nata; interpretis est enim mentis & consilij.
Seneca ad Serenum, cap. 11. Vt quisq; con-
temptissimus, & ut maximè ludibrio est,
ita solutissimæ linguæ est. Nam ut corpo-
re tenues, veste se dilatant: sic qui ingenij
aut sapientiæ inopes, diffundunt se in ver-
bis. Lipsius in notis ad Politic. Quid visu-
rus sim, nescio; sed verbosos valde, & vna
sapientes, nondum ego vidi.

Ergo premit] Tacendi artem modum-
que teneat. Apparet ad id Iuuenalis Satyr.
10. alluisse:

— digito compesce labellum.

Labias] Plutarchus 8. Symposiæcon. Labra
problem. 6. Labra, quod ijs eibus capia-
tur, appellationem sortita esse vult. i. λαμ-
βάνει τὴν βροχὴν. Sed id fortè nihil ad
rem, ut pluribus disputare, an labia, vel la-
bias sit legendum, neque enim me mouet
Gellius & Apuleius, qui labias vsurpant
in voce feminina. Gellius quidem lib. 10.
Noctium, c. 4. bis vsurpauit labias in femi-
nino. Et Macrobius 2. Saturn. c. 2. citat quos-
dam versiculos, in quibus est: Cūcurrat ad
labias mihi. Sanè Apuleius lib. 2. De asino
aureo: Ecce, inquit, natus integer, incolu-
mes oculi, saluæ aures, illibata labia, men-
tum solidum. Idem lib. 3. dixit, labias pen-
dulas. Lib. 10. Contorta in modum linguæ
extrema labia grandissimum calicem vno
haustu perhausi: hic enim labia extrema,
est sextus casus. Eodem: Labias modicas
ambrosio rore purpurantes suauari. Plau-
tus in Stichos:

Age tibi cen, quando bibisti, refer ad labias
tibi.

At quid opus pluribus? Certè labias, &
labia citra differentiam veteres dicebant:
quanquam Donatus ad Eunuchum distin-
xerit, non aptè profecto, ut labra, superio-
ra; labia, inferiora sunt; & virorum labra;
mulierum labia, & labias asinorum: quod
an verum vnquam fuerit, cæteris relin-
quo diuinandum.

Digitosq; silentia signet.] Alludit ad il-
lud Ouid. ex Metam. 1. x.

Quiq; premit vocē, digitosq; silentia suadet.

B 2 Mar-

Labra
unde di-
ctas.

Labia &
Labias,

Frēnada.

Fons Em-
blema-
tis.

III.

Amens.

Martianus Capella lib. 1. Verum quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari, silentium componebat. Et A pulcius lib. 1. De asin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori suo adniciens, & in stuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Respexit autem ad id, quod de simulachro Serapidis auctores referunt, cui præpositus erat silentij Deus Harpocrates, digito labia comprimens, aut Angerona ore serra obfignato. D. August. De ciuit. 18. cap. 5. Plin. lib. 3. c. 5. Macrobi. 1. Sat. cap. 10. Gyrard. Syntagm. 1. Huc quoque spectat illud Græcum Epigramma 1. Antholog., quod monet indecentium verborum lingue sigillum esse imponendum: meliorem namque esse verborum, quam possessionum custodiam Id autem est huiusmodi:

Ἀρρήτων ἐπέων γλώσση σφρηγὶς ἐπικείσθω.

Κρείττων γὰρ μύθων, ἢ κτεάνων φυλακή. id est:

In verbis lingua imponantur claustra tace-
cendis:

Præstat enim linguâ, quæ moderetur opes.

Pharium] id est, Aegyptium: sumpta denominatione ab insula Aegypti Pharo, prope Alexandriam, in qua ille natus creditur. Plin. lib. 5. & 13. cap. 11. Homer. 4. Odys. In ea turris est ingens, in cuius summitate ignis fieri solebat, qui nauigantibus de nocte prælucere: ab huius similitudine cæteræ quoque speculæ in similem usum constructæ. Phari appellatæ sunt.

Phari,
quid.

Vertat in Harpocratem.] Apud Catullum reperitur formula hæc loquendi proverbialis: *Patrum reddidit Harpocratem*: pro eo, quod est, imponere silentium. Id est, quæ dixit: Et factum me esse puta Harpocratem: id est, omnino taciturnum & silentem.

Harpocrates Deus Aegyptiorum, silentij præses, cuius simulacrum in sacris Isidis & Osiridis, vel Serapidis fuit positum, digito ori adnato comprimens labia, ut silentij omnes admoneret. Verba Plutarchi sunt ex disputatione de Iside & Osiride: τὸν ἀρποκράτην ἀτελεῖν ἀτελήν τε καὶ ἡμίτιον, ἔτε χερσὶν τινὰ νομισέον, ἀλλὰ τὸ περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγους νεαροῦ καὶ ἀτελεῖν ἀδιαφρόντως προσάτην καὶ σφραγιστὴν, διὸ τῷ σώματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσηκόμενον, ἐξ ἐμυθίας καὶ σιωπῆς συμβολὸν ἐν τῷ μεσορήμνι τῶν χερσὶν ἐπιφέροντες λέγουσιν γλώσσα τυχή, γλῶσ-

σα δάκμων. i. Harpocrates non est habendus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certe qui leguminibus præficiatur, sed præses atque censor aliquis novæ, imperfectæ & incompositæ hominum de Dijs sententiæ. Itaque & digitum ori adnatum habet, quod signum præ se fert taciturnitatis & silentij: proinde qui mense Mesore offerunt ei legumina, dicere solent: Lingua fortuna, lingua genius. Idem dictus est & Sigalion, à verbo σιγᾶω, quod significat tacere. Vnde Aufonius ad Paulinum:

Tu velut Oebalijs habites taciturnus Amyclis,

Aut tua Sigalion Aegyptius oscula signet.

Vide adagium, Reddidit Harpocratem. Politian. in Misc. c. 83. & alios. Hæc hæc tunc, sed nondum satis si studioforum desiderio volumus obsecundare. Addamus itaque nonnulla licet Harpocratis sigillum in annulis solitum gestari: à quibusdam ex veteribus, testes sunt longè multi, suumque auctorem laudant Plinium: in causa autem fuisse putant, ut silentij fides indicaretur.

Sigalion

Qua ratione Alexandrum Magnum existimo cum epistolam quædam matris Olympialis, conuiuijs plenam aduersus Anipatri nomen, vñ cum Hephæstione legeret, tractum è digito annulum, oritillus appressit, tacite quidem & amice, sed reipsa tamen silentium imperans. Quod mihi vltro reuocat in memoriam Titi Liuij imaginem à Patavinis supra Prætorij fores positam: habet enim ori appressum digitum, cuius gestus causas multi multas afferunt, sed qui ex alijs doctiores videri possunt, conijciunt id ea cōsuetudine ratione, quod is scribendo adeo multa sit cōplexus, ut scriptoribus alijs silentium videatur indixisse. Sed id ego quidem malim ad singularem hominis tum sapientiam, tum modestiam conuerrere, ut qui multa scribendo, longè pluram hominum animos cogitanda infuderit, de quæ Romana origine ea non minus prudenter, quàm scitè & verecundè tradiderit, quæ sine fabularum permissione dici nequaquam poterant: vel quæ si litteratum monumentis credita extitissent, non parum de dignitate & admiratione huius imperij, de quæ nomine populorum domini detraxissent. At trigimus nonnulla de Angerona, cuius effigies ore fuit obfignato apud Romanos, ut silentium inueneret, in cuius tutela vrbs esset, quodque

Harpocratis sigillum in annulo.

Angerona.

illi proprium nomen: ea nimirum super-
stitione capri, ne Dij tutelares sacris qui-
busdam auocarentur. Et ea certè causa
necatum Valerium Soranū legimus, quod
atcanum istud fuisset propalare ausus.
Nullus enim est in litteris ad eodē mediocri-
ter versatus, quin sciat ex veterum scriptis,
Romanæ verbis duo fuisse nomina, vnum
apertum & vulgare Roma; à *ῥώμη*, puella
Troiana; vel à fortitudine; aut etiam à Ro-
mo, quem Romulum postea dixerunt: Al-
terum verò ignotum, sacris abditum, vel
paucissimis cognitum, id nomen fuisse An-
thusam didici. Plinius sic libro 3. capite 5.
Cuius nomen alterum dicere atcanis cære
moniarum nefas habebatur. Iam verò
quia Romani essent silentij tenacissimi,
utebatur prima huius verbi littera S, quæ
triellinorum foribus superponerat. soli-
ta, nimirum vt conuiuis silentium indica-
retur, & ne fidos inter amicos esset, qui di-
cta foras eliminaret, vt Flaccus ad Tor-
quatum cauet. Et hodie quoq; mos obti-
nuit, vt indice labijs opposito litteram S,
pronunciando, seu potius subtilando, silen-
tium indicamus.

IV.

DOCEMYR, quanta linguæ adhi-
benda sit custodia, siquidem ferè nihil dis-
tinguatur impertus à docto, à circum-
specto prudentique homine imprudens, si
linguam cohibuerit. Diuinus ille Plato in-
terrogatus, per quid cognoscerentur ho-
mines? respondit, homines & vasa signi-
filiā simili modo probari, hæc quidem ex
sono, illos verò ex sermone facile cogno-
sci. Eam ob rem facile est conijcere, cur
quos Homerus, ingeniorum vertex, sapien-
tissimos effuxerit, eosdem & silentes ferè,
aut certè pauciloquos esse voluerit. No-
uerat enim silētium, & parcum sobrium-
que orationis vsum, specimen habere gra-
uitatis: contraq; apud sapientes maximè,
loquacitatem indicem esse stultitiæ. Neq;
enim alio nomine Therfitem morionem
vituperatione dignum arguit, quàm quod
loquax esset, quàm quod obstreperus, im-
portune garrulus & seditiosus. Is enim
non propriè loquitur, non verba facit, vt
alii, sed tumultuat: *ἡρσις μὲν
ἀμετροπῆς ἐκδοῖα*. Nestori consulti-
mo seni tribuit orationem melle dulcius
ab ore fluentem: *τῇ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέ-
λιτος γλυκύτερον αὖδον*. Menelao argu-
tam illam quidem, & nūquam à re disce-

dentem breuiloquentiam: *παῦρα μὲν,
ἀλλὰ μάλα λυγρὰς, ἐπεὶ ἔ πολυμυθὴς*.
Vlyssi grandem & vehementem, sed diu
tamen cogitabundum facit, antequàm lo-
qui incipiat. Rectissimè dictum est à quo-
dam ex veteribus, loquendi magistros nos
habere homines, tacendi verò Deos. Pro-
inde laudatur *ἐχεμυθία* Pythagorica,
& Spartanus ille Lycargus, qui suos à
pueris silentio initiari voluit. Notum est
adagium Græcorum. *Tutum silentij pra-
miū*: & illud Simonidis, Locutum fuisse
se penituit, tacuisse verò nunquam: quod
alii Xenocrati tribuunt. Nec enim omnes
ea præditi sunt virtute, qua Cato, quem
Cicero dicit, nullum vnquam emississe ver-
bum, quod emissum doleret. Succurrit
Zeuxidis pictoris ad Principem Megabizū
sermo. Is enim Princeps eum, animi cau-
sa, in pictoris officinam descendisset, & vnā
cum suis de arte pingendi disputare ad-
ostentationem auderet: Cū primū huc
venisti, (inquit Zeuxis) & linguam conti-
nuisti, pueri mei nescio quid de te magni
sibi pollicebantur, quippè qui tuum cul-
tum, tuamq; purpuram obseruarent: sed
vbi de arte, quam non tenes, loqui cœpisti,
te continuo vt ridiculū hominem esse pu-
tarunt. Quidam captiuus cū duceretur
ad Antiochum regem, qui hominem comi-
tabantur, iubeant esse præsentī animo, ex-
pertum fortasse regis clementiam, vbi
ad eius oculos peruenisset: Nulla ergo
mihi spes, inquit: alludens ad Iusum regē,
qui iocus intempestiuè iactus homini fuit
exitiosus. Merito apud Pindarum cele-
bratur Thebanus Epaminodas, qui quam
quam multa sciret, pauca tamen loque-
batur. Et certè frequenter vsuuenit, vt
qui plus habeant pectoris, vt ita dicam, id
est, in quibus & eruditio & prudentia ma-
ior, ij minus habeant linguæ. Demaratus
cū in consessu quodam sileret, rogatus
an id faceret stultitia, an sermonis mopia?
At, inquit, stultus nunquam tacere po-
test. Non possum transire absque piacu-
lo auream Zenonis vocem, qui Athenis
exceptus à quodam Principe, vnā cum
regis oratoribus (quod ille sciret eos eru-
ditis sermonibus oblectari, curauit & quos-
dam Philosophos arcessere) solus nihil di-
cebat. Itaq; comitet à legatis appellatus:
De te verò, Zeno (inquiunt illi) quidnam
sumus nostro Principi renunciaturi? Ni-

Vlysses oratio ve-
hemens.Megabi-
zus repre-
hensus à
Zeuxide.Iocus inte-
pestiuus.Laus Epa-
minonda.Demara-
tus.Zeno so-
nex inter
pocula tri-
citurnus.

E 3 hil

Romæ ur-
bis nomi-
na duo,
immo ve-
rò tria. Po-
litian. 1.
Epist. 2.
de origi-
ne ciuit.
Florenti-
na.Prudentes
pauciloq.Therfitēs
Homeri-
cus.Nestor elo-
quens.Menelai
oratio cor-
rupta.

hil, inquit, aliud, quàm Athenis esse senē,
qui tacere sciat inter pocula. Quod non
simpliciter dignum laude habitū est: ma-
gnū enim est senem taciturnum esse,
cū ea ætas sit admodum garrula: fortas-
se maius, quod inter pocula, ubi non vno
nomine ad loquendum homines pronocā-
tur: denique quōd Athenis, vrbe omniū
loquacissima. Itaque olim dictū est in
nescio quem, qui quamdiu siluit, tan-
tū magis & grauis habitus est: Philosophus
hic videri poterat, si tacuisset. Pindarus
Isthmiorū 1. in Herodoti Thebani enco-
mio, dicit: ἡ μὲν πολλὰ καὶ τὸ σεσωπα-
μένον, εὐθυμίαν μέγιστον φέρει. Atq; se-
penumero tacuisse non parum gratia attu-
lit. Idem in Nem. Od. 5. καὶ τὸ σιγὴν πολ-
λάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνδρῶν ὡς νοῆσαι.
Sepenumero silere nouisse homini sapientis-
simū est. Ad eundem omnino sensum
occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur
vel in primis Ino Euripidea, nimirū
se scire σιγὴν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἢ ὅ-
που δεῖ. Vnde Ecclesiastes 3. Tempus, in-
quit, est tacendi, tempus item loquendi:
Prius dixit, tacendi; quia veritas prius
tacendo discitur, & postea loquendo præ-
dicatur. Plus enim quam ridiculū est,
id docere velle, quod nondum didiceris.
A quo vitio diligenter dehortans Salomō:
Si est tibi intellectus, inquit, responde proxi-
mo: sin minus autem, sit manus super os tuū,
ne capiaris in verbo indisciplinato, & con-
fundaris. Ecclesi. 5. Igitur
sic linguam frenā vērba rationis habena,
Ne te confundat si verba superflua fendant.
Digna profectō sunt, vt animis nostris per-
petuō inscribantur illa Philosophorum
præcepta, quibus monemur, vt veloces
quidem ad audiendum simus & accurati,
sic ad videndum quoq;: ad credendum ve-
rō tardi, ad iudicandum tardiores etiam,
ad loquendum verō tardissimi. Quia
enim, vt Poeta nobilis dicebat, verba alata
sunt & volandia, nulla vūq; arte renō-
ari ea poterunt. Non desinam prius, quā
huc retulero pulcrum certē Pythagoræ
Samij elogium, quod scriptum reliquit A-
puleius 2. Floridorum, quandoquidem de
silentij laude mihi verba facienti occurrat,
quod aliquis ex veteribus longē ante dix-
rat, nullos certē fore sapientiæ fructus, nisi
qui à radicibus silentij profisciscantur. Sic
igitur hic noster Apul. Tor ille doctoribus

Verba
alata.

eruditus (Pythagoram intellige ab Aegy-
ptiis, Chaldeis, Pherecide Syro, Anaximan-
dro Milesio, Epimenide Cretensi, aliisque
multis edoctum) tot tamque multiu-
gis comitibus disciplinarum toto orbe hau-
stis, vir præsertim ingenio ingenti, ac pro-
fecto supra caput hominis animi angus-
tior, primus philosophiæ nuncupator &
creditor, nihil prius discipulos suos docuit
quàm tacere: primaq; apud eum medita-
tio sapienti futuro linguam omnem coer-
cere: verbaq; quæ volandia poetæ appel-
lant, ea verba detractis pinnis, intra murū
candentium dentium premere. Proius,
inquam, hoc erat primum sapientiæ rudi-
mentum, meditari condiscere: loquitari de
discere: &c. Idem fuit Iamblici Pythago-
rei præceptum, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων
κράτει, θεοῖς ἐπόμενος: linguam cohibe
pra alijs omnibus, ad Deorum exemplum.
Idem sentit Hesiodus lib. 2. ἐογ.

Γλώσσης τοῖς θεοῖς ἐν ἀνθρώποις ἔστι
ἀριστος

Φειδωλὴς, πλείη δὲ χάρις κατὰ μέτρον
ἔστι.

εἰ δὲ κακὸν εἶποις, τάχα καὶ αὐτὸς μέ-
ζον ἀλάσσης.

Lingua bonum eximium est homini, si pau-
ca loquatur.

Sig; modum conseruet, inest tunc magna
venustas.

Si probris laceres, laceraberis illico peius.
Idem: Parca lingua maximus thesaurus.

Cuius sententiam eleganter quidam ex-
pressit:

Optimus est hominum lingua thesaurus, &
ingens

Gratia, qua parca mensurat singula verbis.

Zeno Citricus cū vidisset adolescentem
multa garrulentem: Aures, inquit, tuæ in
linguam defluxere: submonens adolescentis
esse multa audire, loqui pauca. Idem
dicebat ob id binas habemus aures, & vni-
cum, vt plura audiamus, loquamur pau-
cissima. Id quod Muretus sic reddidit:
Vt nos pauca loqui, plura autem audire
moneret,

Lingua vnam, natura duas dedit omni-
bus aures.

Sed ad id argumentum copiosè locuple-
tandum, consultò repete quæ habet doctis-
simè congesta Plutarch. commentario De
garrulitate, & tractatu de Iside & Osiri-
de: quo loco docet, quid olim Harpocra-
tes

Pythago-
ricum si-
lentium.

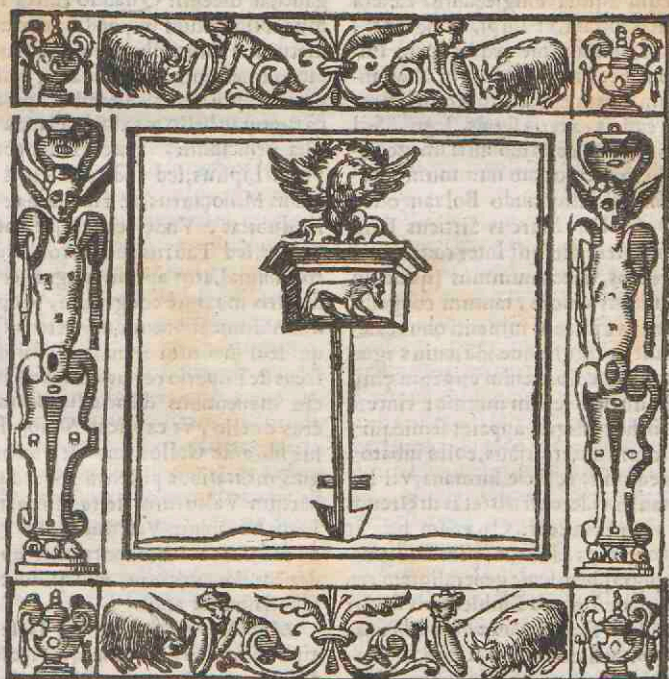
ἡ περὶ τοῦ
σιγῆντα
ἐρως ὁ
δέντων.

res apud Aegyptios mysterij habuerit. De silentij vtilitate præterea vide Gellij lib. 11. cap. 10. Plin. 3. cap. 5. & 28. cap. 6. Prouerbum, *Tutum silentij primum*. At ne de silentio ipso nimis verborum sum, iam silebo, vbi prius hoc vnum imprimam,

semper esse tacendum, nisi cum taciturnitas nocet: ipso Salomone docente, Prouerb. 21. *Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. Et Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.*

Non vulganda consilia.

EMBLEM A XII.

LIMINE quod ceco, obscura & caligine monstrum
Gnostacis clausit Dadalus in latebris,
Depictum Romana phalanx in prelia gestat,
Semiuiroq; nitent signa superba boue:
Nosq; monent, debere Ducum secreta latere
Consilia: auctori cognita techina nocet.

COMMENTARI.

DEPINGITVR signum militare Romanorum, aquila scilicet, laurea-
ta, expansis alis, volanti similis, in sacello

quodam seu tabernaculo collocata, haste-
que imposita, cuius ima pars præpilata
est, & terræ infixæ. In mediâ autem illa,

E 4 imago

imago est Minotauri, bouis nimirum humana facie, promissa barba præditi. Hanc elegantem picturam Dn. Pignorio debemus, in ceteris enim editionibus omnibus, pro Minotauro Centaurus videtur expressus, & in ea vexilli specie, quam veteres nusquam agnouisse testatur. Porro qui de imagine Minotauri plura volunt, ablegantur ad Dialogos A. Augustini Archiepiscopi Tarraconensis, qui Alciatum præceptorem ita proximè premit, ut non secundum, sed alter ab illo sit. An verò in eadem ædícula cum aquila effigiebantur cætera signa præcis vītata, ut Lupi, Minotauri, Equi, Aprī, dubium me reddit locus Plinij, quem habet lib. 10. cap. 4. ubi aliquando aquilam solam exercitum comitatum, relictis in castris cæteris signis, lego. Sed hæc *παρρησιας*. Hæc Minotauri imago reuocat mihi in memoriam nummum quendam, quem mihi aliquando Bolzani ostendit Generosus Dn. Marcus Sirticus Baro à VVolcxenstern &c. qui inter cæteros aureos, argenteos, æreos nummos (quorum ille antiquitatis amore, tantum congestit numerum, ut iustum iumentum onus exæquare possit) protulit quendam, cuius ignotum metallum, colore enim cuprum emulatur, sed duricie etiam marmor vincere videtur: in hoc effigies apparet semiequi, pedibus solum anterioribus, collo iubato, auriculis equinis, & facie humana, vti hic in Minotauro videre est; litteras in circumferentia vetustas exedit. Quænam hæc sit figura, ego anceps, lubens alios audiam. Quoad epigraphen, hanc generaliorem censet Sanctius, quam pro Emblematis sensu: Nam dicendum fuerat, *Non vulganda consilia ducum*. Sed nodum in scirpo.

II.
Fons Emblematis.

DESUMPTVM videtur hoc Emblemata ex lib. 11. Sexti Pompei Festi, dictio ne *Minotaurus*, cuius hæc sunt verba: Minotauri effigies inter signa militaria est, quoniam non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium eius, labyrinthus. Minotaurus putatur esse genitus, cum Pasiphae Minois regis vxor dicitur concubuisse cum Tauro. Sed affirmant alij Taurum fuisse nomen adulteri. Idem & ex Vegerio 3. de re militari, cap. 6. haberi potest: Tutissimum, inquit ille, in expeditionibus creditur facienda nefciri. Ob hoc veteres Minotauri signum in legionibus habuerunt: ut quemadmodum

dum ille in intimo & secretissimo labyrintho abditus perhibetur: ita ducis consilium semper esset occultum. Hæc ille. Hinc sapiens Imperator Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, percontantibus Tribunis, quoniam exercitum huc illuc agitaret? Si putarem, inquit, tunicam meam meorum consiliorum esse consciam, eam actutum exuerem, combureremq; Quod argutum responsum extollitur etiam à Crinito lib. 19. cap. 7. Et Antigonus Macedonum Rex Philippo filio multis præsentibus interroganti, ac dicenti: Quando castra mouebimus? Nihil aliud respondit, quam, Num metuis, ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, qui de hoc patrem multis audientibus percontaretur, cum in bello maxime celanda sint consilia principum. Hæc quidem bellè dici putat Lipsius, sed vnde rusticulis illis Romanis Minotaurus, & fabella hæc innotuerit, dubitat. Vnde veretur, ne non Minotaurus, sed Taurus fuerit, robustum ac ferrox animal, atq; aptum pugnae, & bellicosius viris maxime congruum, propter ingenium dimicationem amplectens: sparsa siquidem in altum arena, eoq; stimulo ardescens de imperio certat, cornibus in prociectu manentibus dum aduersarius accinctus duello, vt explicat Simon Forcatulus lib. 6. de Gallor. imp. & Philos. De signis militaribus pulchra habes apud Robertum Valturium de re militari lib. 10. Ioan. Antonium Valtrinum lib. 3. cap. 9. de re militari Romanorum, & apud Guidonem Pancirollum, eiusq; doctissimum scholiasten, & alios.

LIMINE quod cæco &c.] Descriptio periphrastica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Est autem labyrinthus Isidoro lib. 15. c. 2. perplexum parietibus ædificium. Ouidio multiplex domus, cæca tecta, & limina flexu ducta.

— in errorem variarum ambage viarum. Virgilio, Labor ille domus, & inextricabilis error. Horum quatuor celebrantur ita constructi, ut dissoluere eos nec vlla quidem sæcula possint. Primus Aegyptius, in cuius medio pro numero præfecturarum 37. erant aulae, in quibus Aegypti præfecti sepeliebantur. Viæ erant longæ, tortuosæ, & subterraneæ, quæ ad domos illas per fossos cuniculis ducebant; ceteram adeo intricatam,

Lipsij coniectura.

III.

Labyrinthus.

Aegyptius.

eat, ut qui has ingressus esset, inexplicabili errore duceretur, & exitum invenire nequiret. Ideoque labyrinthum appellabatur. Portam habebat ex Pario marmore candidissimo. Fessus iam cundo cum quis ad viarum finem pervenisset, deferabatur ad porticum columnis de Porphyrite lapide conspicuam, quæ nonagenis gradibus ascendebatur. Inde perveniebatur in aulam siue cænaculum marmoreum, pulcherrimis simulacris & statuis ornatum: sed & viæ seu meatus illi erant inarmoiei, aut lapide polito fornicibus tecti, quædam etiam fores adaperæ eiusmodi edebant sonum, ac si tonitru intus terribile existeret. Contigua huic labyrintho erat pyramis ampla, latitudine quaqua versus quatuor iugera soli obtinens, altitudine octo: in qua Rex ille, qui labyrinthum istum fecerat, erat sepultus. Hinc utiq; sumpsit Dædalus exemplar alterius labyrinthi, quem fecit in Creta, sed centesimam tantum portionem eius imitatus, ut Herodotus, Plinius, & alij tradiderunt. Tertius fuit in Lemno. Quartum Portena Hærrutig Rex sepulchri causa sibi fecit, Gallica magnificentia externo Regum vanitatem longè superante. Moles fuit sub vrbe Clusio, lapide quadrato, è quo sine lini glomere exitus non dabatur. Pyramidum in eo sitarum altitudinem M. Varronem puduit adijcere, fastigiatum opus aliàs describentem, & in summo orbem æneum, ex quo excepta cathenuis tintinnabula vento agitata longè sonitus referebant. De labyrinthis plura vide apud Plin. lib. 10. c. 4. & lib. 36. cap. 13. Isidorum lib. 15. cap. 2. Chassaneum in catalogo gloriæ mundi, part. 12. confid. 75. Pomp. Melam lib. de situ orb. 1. c. 9.

Monstrum] Minotaurum intellige, qui fuit filius Pasiphaæ, filia: Solis, vxoris Minois regis Cretensis. Ea siquidem in nefandum amorem tauri delapsa fuit, adeoque exarsit, ut pateretur se includi lignæ vacca, quo tauro illo potiretur. Ex quo concepit, & genuit horribile monstrum, formam habens partim hominis, partim tauri. Venere monumenta nefandæ. Minos autem Rex volens monstrum illud Minotauri oculis hominum occultare, Dædalum iussit labyrinthum extruere, ædificium obsecurum, & inextricabilibus erroribus clausum; in quo Minotaurum abscondit. Historiam referunt Hygin. Fab. 49. Palæphat.

lib. 1. fabulos. narrat. Ouid. 8. Metam. Virgil. 6. Aeneid. Diodor. lib. 5. Ouid. 1. De arte:

Dædalus occlusit cœceptum semine matris, Semibovemq; virum, semivirumq; bovem.

Plutarchus in vita Thesei asserit, ex Pasiphaæ & Tauri, quæ dux erat Regis Minois, adulterio conceptum fuisse Minotaurum. Monstra autem vocantur errores nature. Facit enim casus errorem in natura: sicut fortuna parit errorem in homine: ut cum bovis alioqui Grammaticus, tamen barbarissimum vel solæcissimum loquendo temere facit. Phisici monstra vocant ea corpora naturalia, quæ non habent iustum situm membrorum, neq; consuetam naturæ proportionem partium.

Gnosiacus latebris] In clauso & obscuro carcere labyrinthi Cretensis. Gnosus, siue Cnosus, seu Cnosus, vrbs est Cretæ insule, olim Cerathus dicta, nunc Candia; quodam Minois regia. Unde Gnosus, Gnosius, & Gnosiacus; adiectiva.

Dædalus] Dædalus (ut ex Chronicis Eusebii discitur) tempore Gedeonis Hebræorum ducis claruit. Atheniensis fuit, Minois filius, faber ingeniosissimus, cuius inventa plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56. Visus est is simulacra fecisse sese mouentia. Labyrinthum in Creta fecit, in quem post occisum à Theseo Minotaurum, vna cum Icaro filio inclusus est: unde cum aufugisset, propter inscrutabilem fugam (ut ait Palæphatus) pennis auolasse existimatus est. De quo plura infra.

Romana, Phalanx] Exercitus Romanus. *Φάλαγξ*, agmen militare, quo Macedones utebantur, ut legione Romani. Livius appellat cuneum & aciem militarem, connexionem atq; testudine quadrata militum. Continebat phalanx octo millia armatorum. Verba Q. Curtij: Macedones Phalanges vocant peditum stabile agmen, ubi vir viro, armis arma conferta sunt. Idem lib. 3. Alexander phalāgem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. Non ignorandum, veteres lignis corymbisq; id est, clavis depugnare consuevisse, quæ ratio militum phalangibus nominis causam præstitisse creditur, siquidem ligna vocantur phalangia. Argumento est, quod ex materia compactas substructiones etiam phalangas vocitamus: & quæ navibus subijciuntur hermata, id est, sustentacula,

Monstrum.

Gnosus.

Dædalus.

Phalāx.

Creticus.

*In Lemno.
italicus.*

*Minotauri
vires.*

*Phalanx
animal.*

racula, dicuntur item phalangia. Inde forsan phalangia nuncupata, quæ è trabibus telas contextunt; animal est simile asæneo, de quo Cælius Rhodig. lib. 7. cap. 16. hanc narrat fabellam. Scribunt Græci, fuisse in Attica Phalanga quædam, cui foret Arachne soror: eum verò ab Minerva hoplomachiam perdidicisset Phalanx, & telæ artificium Arachne, matrimonio se inuicem obstrinxere; indignata Dea, in reptile genus utrumque deformauit, quod à sætu deuoretur suo. Ad digitos quin etiam vocem hanc reuocat Aristoteles: Nam qua flexus constat, condylus (inquit) appellatur; qua non flectitur, phalanx.

*Phalanx,
interno-
dium.*

Semivirorum; boue Alludit ad illud carmen Ouidii, quod supra retulimus ex 2. Artis:

Semibouemque; virum, semivirumque; bouem.

*Ouidij ar-
guzia.*

Qui quidem versiculus ex illis est, quos amici Ouidii ex ipsius operibus sublato volebant. Qua de re extant verba Senecæ 2. Declamat. lib. in hunc modum: Rogatus aliquando ab amicis suis, ut tolleretur versus, petiuit inuicem, ut tres exciperet, in quos illis nihil liceret. Conscripterunt illi quos tolli vellent secretò, hic quos tutos esse vellent: in utrisque codicillis eadem versus erant. Ex quibus primum fuisse narrabat Albinouanus Pædo, qui inter arbitros fuit:

Semibouemque; virum, semivirumque; bouem. Secundum:

Egelidum bouem, egelidumque; Notum.

Ex quo apparet summi ingenii viro non iudicium defuisse ad compescendam licentiæ carminum suorum, sed animum. Aiebat interim decentiorem esse faciem, in qua aliquis uentus esset. Hæc Seneca.

Signa superba militaria signa, conspicua, in altum erecta.

Techna.

Auctori cognita techna nocet Consilium ducis de re dubia vel periculosa si de regatur ante tempus, nocet ei, qui detexit. Τέχνη, ars, artificium; aliquando prodolo, astutia, impostura, cauillatione, fraude artificiosa, officina (ut inquit Plautus) quemadmodum Ars, apud Latinos, quale est illud: *Sic ars deluditur arte*. Utuntur & Latini Græca dictione. Terent. in Eunuch. *Tam scio hanc technam à Parmenone profectam, quam me vivere*. Et in Proterb. *Technam hanc in te struxisti*

I V.

EPIGRAPHÆ Emblematis satis ma-

nifestat, quidnam sibi velit Auctor, nimirum quod non minus occulta esse debeant consilia Ducum & Principum, quam fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis expeditionibus obseruari debet. Ut enim momenti plurimum ad victoriam habet taciturnitas, ita sepe numero ingentes adfert calamitates linguæ intemperantia. Dion auditor est, Tiberium Cæsarem, cum aliquando apud eum quispiam percontaretur, quid causæ esset, cur sua consilia minimè committeret iis, quibus tutò fidere poterat, respondisse: Aut nulli, aut paucis: cognitum esse oportere Principis consilium. Hinc festiuè, ut omnia, Plautus in Milite:

Nam bene consultum, inconsultum est, si inimicus sit vsui:

*Neque potest, quin si id inimicus vsui est, ob-
sit mihi.*

Nam bonum consilium surripitur sapissimè, si minus cum cura aut catalogo loquendi lectum id est:

Quippe rescruerint inimici consiliū tuū, tu opte tibi consilio ocludunt linguam, & constringunt manus.

Atque eadem, qua illis voluisti facere, faciunt tibi.

Siquidem reuelata & aperta consilia, non modo Rempublicam totam, sed & ipsum haud rarò proditorem pessundabunt. Hoc enim modo iusiurandum illud, ne arcana panderet, violans, faciliè suo ipsius iudicio, & propriis peribit armis. Non itaque temerè hi, qui arduis negotiis præsumunt, animi consultationes, neque intimis etiam amicis committere debent. Etenim σύμβουλος ἱερὸν ἐστὶ χρῆμα. Consultor res est sacra: proinde non cuius communicanda Plutarch. περὶ πολυπραγμοσύνης οἱ τὰ τῶν μετ' ὧν κακὰ ζήτῶντες, προαναλίσκῃσι τῆς γνώσεως εαυτῆς. Qui potentiorum mala inquirunt, sepe ante seipsos pessundant, quam cognouerint quod quærebant. Etenim qui solis radios, & splendorem omnibus apertum diffusumque nolunt intueri, sed ad ipsum solem conuertunt oculorum aciem, excæcantur. Itaque Philippides Comicus, cum Lyfimachus ipsi dixisset, se velle de suis aliquid rebus impartiri: Quid vis (inquit) ὁ Rex, modò ne quidpiam arcani. Quæ enim suauissima & visu pulcherrima Reges habent, ea liberè ostentari volunt, ut splendida conuiuia, opes, inuificentiam:

*Principi
cōsilia oc-
cludenda.*

*Philippi-
des Comi-
cus apud
Lyfima-
chum.*

centiam: si quid autem sit arcani, id quidem non est mouendum, neq; vel minimè attingendum, &c. Nota est historia de Fulvio, cui pessimè cessit, quòd arcanum Principis Augusti Octauini credere vxor non dubitasset. Nam

Abseq; graui nullus retexit secreta periclo.

Fœmineo, cum sit garrula lingua, gregi.

Nos Germani sic efferimus:

VWillstu vvas verschvriegen haben.

So thue es deinem vveibe sagen.

Das bleibe bey ihr also verschlossen.

Als vvasser in ein sßb gegossen.

Scribit Q. Curtius lib. 4. de Alexandri rebus gestis, Persarum morem esse, vt arcana regum mira fide celent: vt non metus, neq; spes vocem eliciat, qua prodantur occulta: vetus enim disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Linguam grauius castigari, quàm vllum probum: nec magnam rem sustineri posse putant ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum natura esse voluerit: hæc ille. Huc reponenda verba Cassiodori ex formula Notariorum, libro sexto Variarum: Non dubium est, ait, ornare subiectos Principis secretum, dum nullis estimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Publicum est quidem omne quod agimus: sed multa non sunt ante scienda, nisi cum fuerint Deo auxiliante perfecta: quæ tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnosce, Regis consilium solos decet scire grauissimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarum, vt quando ab ipsis aliqua instructio queritur, tunc loquantur. Totum autem dissimulare debent, quasi scientes nesciant. Nam sollicitis inquisitionibus sepe & vultu proditur quod taceatur, &c. Leo imperator, lib. De bellico apparatu: In rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros, & taciturnos, & qui in sua non aliorum potestate sunt, cum secreta res iste, vt secretiores fiant, minimè ad cognoscendum multitudinem indigent. Onofander lib. De optimo Imperatore, ca. De consiliis non euulgandis, scribit: Stulti inconsideratè esse, temerè in vulgus consiliū promere, & multitudinem atcanū intempestiuè committere. Improbis & qui de Repub. malè sentiunt, eiusmodi obseruāt occasionēs: quas nacti, in hostes cōfestim trāsfigiunt, cū nunciū

allaturi, vnde sibi honores & præmia consequi posse reantur. Nec fuit vnquam vllus exercitus, de quo plerasq; ob causas tum liberi, tum serui in hostes haud cōmigerent: vbi præsertim arcanū aliquod atq; secretum tractari sentiunt; vel conferēdi manum & preliandi cēpus adnentare animaduertunt. Hæc fere ille. Ceterū acerbā certè lex fuit olim apud Aegyptios, qua iubebatur ijs abscindi linguam, qui Reipubl. arcana, quæ tecta esse oporteret, alicui detexissent, vt retulit Diodor. Siculus. Laudabile fuit institutum maiorum, quo obseruabatur, vt si quis de Rep. quidpiam sciret rumore, aliove modo, id ad magistratum deferret antea, neve cum alio quocumque communicaret, ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur. Magistratus quæ accepisset, vel occultaret, si ita videretur, vel multitudini prodederet. Eam ob rem Athenis, cū hospes venisset in officinam tonsoris, narrare coepit victos esse Athenienses in Sicilia: tonsor statim ad magistratum renunciauit: hospes, quia non satis constanter affirmaret, vel quia urbem totam eo rumore per turbasset, vinctus, tortusq; est, donec certiore nuncio de vero constisset. Reuera multum refert in rebus tam magni momenti non temerè spargi rumores falsos, vel parum veri similes: vnde ex summa profusaq; læticia mæror acerbissimus, summaq; consternatio: aut contrā, ex mærore læticia nimia & immoderata; quo nihil vel corporum valetudini, vel publicæ securitati perniciosius. Referrem exemplum Val. Maximi de Publio Vatiene, sed obuium est cuique, lib. 1. cap. 8. cui etiam argumento bellè cōuenit, quod idem scribit initio lib. 2. Valerius: singula enim exscribere non vacat. Interea tamen non prætermittam, quod habet Ammian. Marcellin. 21. apud Persas neminem consiliorum fuisse consciū, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos silentij quoque numen coleretur. Vide Vegetium De re militari cap. 6. lib. 3. Frontin. Stratagem. lib. 1. cap. 1. Hæc cū essem commentatus, illud iterum succurrit ex Platonis Theage: *Consilium rem esse sacram*. id est: *σύμβουλον ἱερὸν εἶναι χρῆμα*. Cui conuenit, quod effertur de Menandri *γράμματα*: *ἱερὸν ἀνὰ θεῶς εἶναι ἢ συμβουλίᾳ*. Reperitur & in Xenoc-

*Seneca
Ægyptio-
rum lex.*

*Consilium.
res sacra*

*Fulvio
malè ces-
sit ob dere-
ctum prin-
cipis ar-
canum.*

*Cassiodo-
rus.*

Xenophonte, ἢ λεγομένη ἱερὰ συμβουλὴ. Ad locupletandum verò pulcherrimum thema de non vulgandis principum arcanis, succurrūt ex Corn. Tacito loci duo in signes: Primus est initio ferè Annaliam, vbi de nouo Tiberij principatu agit, cuius tacito iussu cæsus est Posthumus Agrippa, centurionis cuiusdam ministerio: nuntianti enim centurioni, vt mos militiæ, factum esse quod imperasset, neq; imperasse sese, & rationem facti reddendam apud Senatum respondit. Quod postquam Salustius Crispus particeps secretorum comperit, metuens ne reus subderetur, iuxta periculoso, ficta seu vera promeret, monuit Liuiam, ne arcana domus, ne consilia amicorum, ministeria militum vulgarentur, nè Tiberius vim principatus resolveret, cuncta ad Senatum vocando: eam conditionem esse imperandi, vt non aliter ratio constet, quàm si vni reddatur. Sed & lib. 2. vbi de ficitio Agrippa (is erat A-

grippæ seruus, Clemens nomine, qui Augusti audita morte, sese pro domino gessit, varioque apud multos rumore sparso, Agrippæ nomen mentitus) is vincus ad Tiberium dolo trahitur; & percontanti Imperatori; quomodo Agrippa factus esset? fertur respondisse: quomodo tu Cæsar. Vt ederet locos subigi non potuit, nec Tiberius de eo supplicium sumere palam ausus, in secreta palatii parte insit interfici, corpusq; clam auferri. Anacharsis in conuiuio apud Solonem consopitus ita de cubuerat, vt sinistra comprimi pudenda viderentur, os autem dextra, quod frano valentiore indigere linguam opinaretur. Rectè vtiq; quando non facile tot recensueris homines, qui Veneris intemperantia calamitates sibi contraxerint, quot ciuitates principatusq; arcana desolant enūciatio. Quapropter loco conclusionis esto, silentium omnino seruandum in consilio, quod vim habere vis aut vsus.

*Arcana
domus
Imperato
ris non de
regenda.*

Anacharsis.

Nec quæstioni quidem cedendum.

E M B L E M A XIII.

CECROPIA effictam quam cernis in arce Leenam,

Harmody (an nescis hospes?) amica fuit.

Sic animum placuit monstrare viraginis acrem

More feræ, nomen vel quia tale tulit.

Quod fidibus contorta, suo non prodidit vllum

Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

COMMENTARI.

I. **H**ÆC quoque figura industriæ Pignori debetur, quam sanè non possum non maximo perè probare. Stat enim leæna erecta in arce seu turricula, elinguis; supra quam noctua, Atheniensium insignis, depicta cernitur, ad designandum, Atheniense opus esse. Hoc itaque posito exprimitur primum statua in suo situ; apparet deinde in leonina specie sexus diuersitas, & linguæ defectus; quæ singula antea in leæna quadrupede & prona non ita erant conspicua.

PERITUM hoc totum est ex Plutarcho in libello περὶ τῆς ἀδολοχίας, id est, de loquacitate. Pulchrum, inquit, & Leænæ fortitudinis habet munus. Ea erat meretrix Harmodio & Aristogitonis familiaris. Erat & coniurationis aduersus tyrannos conscia, & spem conceperat, ut foemina, rem castam felicitate: biberat enim ex communi Cupidinis cratere, atque argijs eiusdem Dei initiata, mysteriorum erat conscia. Verum ubi de illis supplicium sumptum est, ad quæstiones vocata, faterique iussa, nullum ex reliquis coniuratis prodidit, sed forti animo fuit, referens viros illos nihil se indignum passuros, qui illam dilexerant. Athenienses autem eñeam fabricantes leænæ, elinguem in vestibulis arcis constituerunt: ut fortè animal indicaret inuictam animi fortitudinem: quod verò lingua careret, silentij fidem ostenderet. Eusebij verba, quæ in Latinis codicibus habentur, sic se habent: Armonius, inquit ille, & Aristogiton Hipparchum tyrannum interfecerunt, & Lemna meretrix amica eorum cum tormentis cogeretur, ut socios proderet, linguam suam mordicus amputauit. Hæc ille. Sed vides multa corruptè legi, nec solum in Eusebio, sed in multis alijs aliter leguntur hæc nomina, & historia diuerse narratur. Quam si cupis videre, adeas Liliū Gyraldum Dialogo Poetarum 3. cum de Hipparcho lo-

quitur. Lactantium Firmianum lib. 1. de falsa relig. cap. 20. qui omnia confundit. Arrianum lib. 3. de rebus gestis Alexandri. Stephanum Nigrum, de nimio vitæ luxu. Alex. ab Alexandro lib. 1. cap. 3. Boccacium de claris mulieribus, cap. 48. Petrum Crinitum, de honesta discip. lib. 9. cap. 8. Aulum Gellium lib. 9. cap. 2. & lib. 17. c. 21. Pausan. in Atticis. Athenæum. Dipsosoph. 13. cap. 24. Plinium lib. 7. cap. 23. Idemque prolixius lib. 34. cap. 8. Aristot. lib. 2. Rhetor. ad Theodect. cap. 42. & 44. Sed ne in ius vocet ab illis, qui librorum supellestili non adeo sunt instructi, hanc historiam paulò altius ex Thucydide, clarissimo diligentissimoque scriptore petamus. Is igitur lib. 6. sic ait: Quam ego rem pluribus commemorando ostendam, nec alios Græcos, neque Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias, qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat autem Harmodius quidam flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton, mediæ inter ciues conditionis vir, adamabat, habebatque; Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus de stupro, non modo non expugnatus est, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensque Hipparchi potestatem, ne vi adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus sollicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamen vi nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cui neque sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Sororem Harmodij puellam nunciatam venire in pompa quadam ad gestandum canticum, per suos à ministerio submonit, dicentes.

*Historia
Harmodij & Aristogitonis
ex Thucydide.*

II.
Emble-
maris fos.

Eusebii.

*Panatho-
nea.*

centes, non permittere id magistratū, quia indigna esset. Quod ægrè ferens Harmodius, & ob eum multò ægrius Aristogiton, comparauerunt omnia, quæ ad conspirationem pertinebant: operiebantur tamen festā, quæ dicuntur magna Panathenæa, quo tantum die extra suspicionem erat cines eos, qui pompam misissent, in armis frequentes esse: & debebant ipsi quidem aggredi, opitulari autem sine mora ij, qui inter hastatos erant. Fuerunt autem non multi coniurati, occultandæ rei gratia: & quia sperabant eos etiam, qui conscij non essent, quamlibet paucis facinus audientibus; tamen ex repentina re, cum arma haberet, libenter se ipsos pariter in libertatem asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias exterius in loco, qui Ceramicus dicitur, cum hastatis exornabatur, quemadmodum oportebat singula in pompa procedere. Harmodius autem atque Aristogiton cum sumptisiam pugionibus ad opus prodijissent, conspicientes quendam de coniuratis cum Hippia familiariter loquentem, extimuerunt, arbitrati rem palam factam esse, tantumque non se iam comprehensum iri. Itaque eum, à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabantur, voluerunt primū vlcisci, si possent; atque quo erant habitu vadentes introeunt portas, nactique Hipparchum in loco, qui vocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsultè, ac per iracundiam, præcipuè alter ob amicum, alter ob dedecus, feriunt, occiduntque. Et Aristogiton quidem hastatos à principio denitavit, verū concursu multitudinis postea comprehensus non leuiter multatus est. Harmodius autem è vestigio illic occubuit. Hæc Thucydides; sed de Leænā nulla mentio. Fuit autem illa scortum Harmodij & Aristogitonis, quæ, cum conatus de tollenda Pisistratarum tyrannide successu caruisset, capta fuit, & torta fideiculis, vt consilia iuuenum proderet: sed cruciatibus, quanquam grauissimis, non cessit: quin in his post multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honorei haberetur (non tamen tantum scorto) animal nominis eius erectū fuit, & veritum in opere linguam addi ab artifice, vt honoris causa intelligeretur. Exemplum hoc constantissimæ mulieris adfert Tertullian. & in Apologetico, & ad Martyres: quod nostri ficerent animosiores,

*Leana me-
retrix pa-
tientia in
tormentis.*

& constantiores in tormentis quibuscumque perferendis Christianæ persuasionis nomine: quandoquidem leui adeo de causa repertæ mulieres essent, quæ tam forti animo pro amicorum salute ac fama non modo cruciatus intolerabiles patui fecissent, sed & spontaneæ morti sese dedissent. Hæc enim ipsa, carnifice iam defesso, postremo linguam suam comestam in faciem tyranni scruientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos proderet, sicut etiam victa voluisset, ait idem Tertullianus. Addit Gellius, in honorem Harmodij & Aristogitonis à ciuibus publico decreto sancitū fuisse, vt nemo vnquam ipsorum nomine vocaretur. Vide Prouerbiū, *Harmodij cantilena*. Eadem in tormentis patientia, vel pertinacia potius, prodita memoriæ fuit de quodam, qui Principem Gonzagā proditurus erat, & in hostium manus traditurus, quam historiam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Exemplum permulta eadem penè sunt apud Valer. Max. lib. 3. cap. 3. idemque omnino Plutarch. in vita Hyperidis Rhetoris. Historia de Leænā contigit Athenis (vt ex Chronicis Eusebij elicitur) quo tempore apud Romanos Tarquinius Superbus regnabat, Olympiadē 65.

*Harmodij
cantilena.*

CECROPIA in arce id est, Atheniensis, à Cecrope sic dicta, vt supra memorauimus ex Plinio. In Athenarum acropoli: sic enim dicebatur arx Athenarum, de qua Heliodorus librum scripsit. Tradit quoque Pausanias in Acropoli, quæ olim dicebatur Polis, simulacrum fuisse Mineræ, quod è cælo delapsum tenet fama. Propendebat lychnus aureus, Callimachi opus, qui semel oleo plenus, etiam si interdiu noctuque luceret, nunquam deficiebat. Lino Carpassio constabat ellychniū, siue θρυαλλίς, qui ignibus non absumitur.

*I II.
Acropolis
Athenarum.*

Effictam] Expressam are statuat. *An pascis, hospes?*] Spectator, si forte peregrinus ignoratione rerum Atticarum labores.

Amica fuit] εταίρα, seu meretrix. Amicus, res honesta est, significatque eum, cum quo vera amicitia iuncti sumus; cum tamen amica, quando ad virum refertur, inhonesta res sit: vt hæc est mea amica, id est, concubina; ego verò eius non sum amicus, sed amator.

Amica

Animum acrem] μεγαλόψυχον θυμόν.

μὲν, fortem, erectum, Virg. 8. Aeneid.
Aut acré dubitis in prelia poscere Turnū.
Placuit] Verbum Iuris, quo plebsci-
tum intelligit.

Virago.

Viraginis] Virago ἀντιάνθρωπος, vel ἀν-
δρῆς. Symmachus; ἀντὶ ἀνδρῶς ἐλήθη αὐτῇ. hoc
est. Vocabitur hac virago, quia ex viro sum-
pta est. Ouid. 2. Metam.

Huc ubi pervenit bello metuenda virago.
de Pallade loquens, quæ virili sit animo &
virtute. Et Martian. Capella lib. 6. de cadē:
Cōsultusq; virum præsīs, hinc dicta virago.
Auson. epigr. 1.

Thresq; viraginis arma retrahat.
sic appellatur Iuturna 12. Aeneid.

More fera] Leana, quæ pro symbolo
fortitudinis & invicti animi vsurpatur: vi-
de Pierinni Hieroglyph. lib. 1.

Nomen vel quia tale] quod mulieri
huic Leana nomen fuisset.

Fidibus contorta] Fides, pluraliter, &
Fidiculæ tormenti genus, quo à tortore
sentes funibus alligatis à tergo manibus
torquētur. A Græcis dicitur σχοινισμός,
Italicè, la corda. Sunt igitur fidiculæ chor-
dulæ, non etiam vngulæ, ut putat Isidorus
3. Etym. cap. 27. quo loco scribit, vngulas
dictas, quod effodiantur hæ & fidiculæ, quia
his rei in equuleo torquētur, ut fides inue-
niatur. At Val. Maxim. lib. 3. capit. De pa-
tientia, aperte ostendit, fidiculas esse funi-
culos seu chordulas: Rupit verbera, ait,
fidiculas laxavit, solvit equuleū: Sueton.
in Caligula cap. 33. Quin & subinde iacta-
bat exquisitum semel fidiculis de Ceso-
nia sua, cur eam tantopere amaret. Idem
in Tyberio refert, eum Imperatorem exco-
gisse genus tormenti, ut repente veretis
deligatis, fidicularum simul, vrinæque tor-
mento homines distenderet. De his Seneca
lib. 3. De ira, cap. 3. Apparatusque illi red-
dēdas est suis, equulei, & fidiculæ & erga-
stula. Ammian. Marcell. lib. 29. Intendun-
tur equulei, expediuntur pondera plumbea
cum fidiculis & verberibus, &c. 1. 1. C.
Theodos. De quæstionib. Nullas omnino
ob fidiculas perferendas inconsultis ac ne-
scientibus nobis, &c. & 1. 2. eod. Decurio-
nes siue ob alienum, siue ob suum debitū
exortes omnino earum volumus esse pena-
rum, quas fidiculæ & tormenta consti-
tuunt. Extat in inre mentio equulei, vngula-
rum, seu fidiculatum. l. 4. C. ad leg. Iul.

Fidicula-
rum tor-
mentum
quid.

mai. l. 16. C. de quæstionib. 1. 8. C. de ma-
lest. & Mathem. Curtius in 6. de Alexandri
gestis, Philotam ait post fidiculas lampadi-
bus ardentibus tortum fuisse. Discrepat
ab hac sententia, & cum Isidoro sentit Cæ-
sar Baronius, in Martyrologio Romano,
22. Ianuarij, quem vide, ubi plura de equu-
leo, fidiculis, vngulis, & cōpedibus habet.

Non prodidit ullum] Neminem ex so-
cijs coniurationis indicavit, aut manife-
stavit.

Elinguem reddidit] Representavit, for-
manit, effinxit, sine lingua. Dicimus etiam
elinguem reddere, quando alicui faculta-
tem loquendi adimimus, etiam si is linguā
habeat. Cicero pro Flacco: Conficit & lin-
guem reddit.

Elinguus.

Iphicrates] Summus Orator, qui ma-
ximè faucebat Harmodio. Vel potius ille
statuarius, de quo Plin. lib. 34. cap. 8.

Iphicra-
tes.

PATIENTIA & fortitudo plusquā
virilis in muliercula extremis etiam cruci-
atibus affecta, tenacem fidem & illibatā,
& ad miraculum constantem nobis propo-
nit. Non ergo immeritò illius feminae,
præsertim forti, mirāda tacita ruitas apud
Athenienses tantæ dignationis fuit, cum
præter naturam mulierum sit cohibere lin-
guam. Vsq; enim adeo sunt loquaces, ob-
streperæ, & garrulæ, ut earum verbalibus
vndis & causidice cedant, nec Grammatici
mutiant, Rhetor taceat, & clamorem præ-
co compescat. Hinc interrogatus quidam,
quamobrem mulieres imberbes essent? re-
spondit, quia tantum temporis silere, &
immois labris persistere non possent, quo
usque eis barba abraderetur. Non absimi-
le patientiæ exemplum refert Suetonius
in Caligula, quod non gravabor subnecte-
re, inquit enim: Quò magis nullius non
boni exempli fautor videretur, mulieri li-
bertinæ octingenta donavit, quòd excru-
ciata gravissimis tormētis de scelere patro-
ni retinisset. Quas ob res inter reliquos
honores decretus est ei clipeus aureus, quē
quotannis certo die collegia sacerdotum
in Capitolium ferrent, senatu prosequen-
te, nobilibusque pueris ac puellis, carmine
modulato, laudes virtutum eius canenti-
bus. Apud Ammianum Marcellinum lib.
14. non tam nobilis, quā cruenta narra-
tur quæstio deijs crudelissimè agitata, qui
in Constantium novas res moliri accusa-
bantur. Inter cæteros emicuit Eusebius
qui-

IV.
Constantia
mira exē-
plum.

Femina
cur imber-
bes.

Honos tri-
butus li-
bertinae
in tormē-
tus fida.

*Eusebij
cuiusdā
constans
animus
in tormē-
tis-*

quidam nobilis, qui ita euisceratus est, vt cruciatibus membra decissent, implorans cœlo iustitiam, torum renidens fundato pectore mausit immobilis: nec se incusare, nec quemquam alium passus: & tandem nec confessus, nec confutatus, cum abiecto consorte penali est morte multatus. Ducebatur in trepidus, temporum iniquitati insaltans, imitatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quædam, laceratus diutius, auulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cypri regis impexit. Hæc Amm. De Cn. Pompeio egregium quoque factum prodit Val. Maxim. Is cum legationis officio fungeretur, ab hoste Gentio Illyricorum rege interceptus, & P. R. consilia aperire iussus, ardenti lucerna admodum digitum comburi constantissimè passus est, seq; potius eiusmodi cruciatu vitā quam Senatus consilia profusurum dixit. Cornelius verò Tacitus lib. 15. Annal. quo loci de tormentis eorum agit, qui in Nerone putabantur cōiurasse, de muliere quædam impeterriti & infracti animi sic: Nero recordatus Volusij Proculi indicio Epicharim attinetti, ratusque muliebri corpus impar dolori, tormentis dilacerari iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira, eo acrius torquentium, ne à scœmina spernerentur, peruicere, quin obiecta denegaret. Postero die cum ad eisdem cruciatu retraheretur, gestamine sellæ (nam dissolutis membris nequibat insistere) vinculo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restrecto, indidit ceruicem, & corporis pōdere commissa, tenuem

*Mulier in
fracti ani-
mi in tor-
mentis.*

iam spiritum expressit: clariore exemplo libertina mulier in tanta necessitate alienos ac propè ignotos protegendo, cum ingenui & viri, & equites Rom. senatoresq; intacti tormentis charissima quæq; suorum pignorum proderent. Quis ergo iam fidem habeat verbis Senecæ, in Troade, quibus inquit, tormentorum vim quicquid latet, exprimere posse? Sic enim ille:

*Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui
Quodcumq; celas adiget inuitam dolor,
E pectore imo condita arcana eruet.*

Necessitas plus quàm pietas potest.

cum exemplis tam manifestis etiam in se xui infirmiore contrarium elucescat. Docuit nimirum constans fides labilem frangere linguam; & quod humana spes vix inuenit aditum, eò penetravit amor. Quate non immeritò

*Scire loqui laus est, laus est quoq; scire ta-
cere;*

*Ille magis pulchra est, hæc quoq; pulchra
magis.*

Bonus senex apud Terent. Andria, seruum laudat de fide & taciturnitate. Huc Horatius lepidè:

Est & fideli tuta silentio merces.

Græci dicunt, ἀνὴρ δουρὶ γέρας τῆς ὀνείας. Horatius ad seruandam amicitiam sic: *Arcanum nec tu scrutaberis vllius vnquā; Commissumq; teges & vino tortus, & ira.* Tullius 2. Philipp. criminis loco obiecit Antonio, quod scriptas ipsius litteras, cum amici essent, postea euulgasset, cum cepissent inter se inimicitias exercere. Sed ne quid desideres, vide Senecam epist. 89. & 108.

Consilio & virtute Chimæram superari,
hoc est, fortiores & deceptores.

EMBLEMA XIII.

BELLEROPHON, ut fortis eques, superare Chimæram,
Et Lycij potuit sternere monstra soli:
Sic tu Pegaseis uictus petis athera pennis,
Consilioq; animi monstra superba domas.

COMMENTARI

ARMATVS eques alato equo insi-
dens hastam in monstrum illud Ly-
cium, Chimæram dictum, vibrat. Chimæ-
ram hac forma nobis restituit Pignori-
us ex antiquis Corinthiorum nummis, qui miti-
ficè tamen illud Lucretij lib. 5. illustrent:
— Triplici cum corpore et una
Prima leo, postrema draco, media ipsa Chi-
mæra.

Ore foras acrè efflaret de corpore flammâ.
Vnde & Fulgentius lib. 3. Mytholog. Chi-
mæram tricipitem pingi testatur; Leonem
videlicet in principio, capram in medio
draconem in fine: quæ ante Fulgentium
habet Hyginius non vagari loco.

Ex ipsius vocabuli Bellerophontis ety-
mo sumptum videtur Emblemata, conuer-
sis aliquot litteris. Nam Bellerophanta,
F dixerunt,

*Bellerophon-
tes unde di-
ctus.*

*Fabula
de Bellerophon-
tes.*

dixerunt, quasi malorum occisorem; τὰ βέλληρα enim, mala dicuntur: vel quasi βεληφόροντα, sapientem consultorem dixeris; quod etiam inuuit Homerus 6. Iliados, qui ipsum βεληφόρον ἀνδρα, consultum virum, nominat. ut vult Fulgentius, lib. 3. Mytholog. Fabulam inter ceteros late narrat Pindarus, Ode 13. Olymp. Sed quia multam diuersam narrat, visum est totam ex varijs contextam autoribus, precipue verò ex Homeri scholiaste in 6. Iliad. huc asserere. Bellerophontes eques praestantissimus, adolescens formae dignitate insignis, antea Hipponus dicebatur: sed post occisum Bellerum Corinthiorum Dynasten, cepit appellari Bellerophontes. Erat autem natura Neptuni filius, fama verò Glauci. Ob eadem itaq; perpetratam Argos se contulit, ubi à Proeto rege humaniter exceptus, hospitio regio usus est. Interim Antea, vel ut alij maluerunt, Sthenobea Proeti vxor, incredibili adolescentis amore correpta, cepit illius animum ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille hospitij religione permotus, cum flagitium reculasset, & foeminam lasciuam repulisset, Antea verita, ne Proeto prior Bellerophontes indicaret amores, & dolore repulsa indignata, illum apud maritum occulte defert, & tentata pudicitia accusat. Quod ubi persuasisset, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis instigabat, semper ad autem occinens illud Homericum:

Τὸ δ'ναίης, ὃ Προίτ', ἢ κἀκταβε βέλληροφόντην.

Aut morere, Proete, aut interfice Bellerophontem.

Proetus tamen verè regio ingenio, & ut Homeri utar verbo, ἀγκυλόμντης, noluit propria manu Bellerophontem perimere, sed ablegauit eum ad socerum Iobatem, Lyciae regem, litteris illi nec opinanti designatum facinus indicantibus datis, ut quoquo modo de medio tolleretur. Quas ubi perlegisset Iobates, quo Proeto morem gereret, varijs expeditionibus, aleisq; valde periculosis iuuenem obiecit: incolumemq; atq; inuictum tot exantlatis laboribus euasisse cernens, tandem ad Chimæram delendam non tam vocauit, quàm coegit. Erat autem Chimæra adeo terribilis, quæ flammas euomebat, ut proxima quæq; combureret, ac igne deuastaret, & pecora inter-

Chimæra.

ficeret. At verò Dij cognita illius innocentia, eius miserti, Pegasus alatum equum, natum è Neptuno & Medusa, vel ut alij volunt, è sanguine Medusæ, dum eius caput à Perseo caderet, illi dederunt. Eo equo astute consensu (ut Strabo ait lib. 8.) Bellerophontes vectus, monstrum illud virtute incredibili confecit. Iobates iuuenis virtutem & fortitudinem admiratus, re diligentius secum animaduersa, tandem reperit, meram hanc esse fallaciam atq; caluniam. Data ergo illi in matrimonium Cassandra filia (alij Philonoe vocant) in generum sibi adsciuuit, & decedens regni successorem instituit. Hanc infamiam non ferens Proeti vxor, sumpta cicuta sibi mortem consciiuit. Verum Bellerophontes, quale est ingenium plerisq; mortalium, tanta rerum gestarum felicitate elatus, in cælum quoque ascendere super equo Pegaso statuit: quā arrogantiam Iupiter, omnis temeritatis grauissimus vindex, deprimendam esse ratus, cæstrum equo illi immisit, qui selesorem ex aere in terram excussit, in qua solum equitare debuerat, non vero etiam in cælum ferri, quod tot victoriarum obtentu, & tot monstris domitis videbatur affectare. Vnde Horatius lib. 4. Carm. Ode 11.

*Terret ambustus Phaeton auaras
Spes: Ex exemplum graue præbet ales
Pegasus, terrenum equitem grauatus
Bellerophontem.*

Cecidit autem in campum Lyciae, qui ab huiusmodi euentu Alieus est dictus, errauitq; ibi claudus, mancus, & cæcus, donec inedia absumptus fuit. Quod ideo confictum volunt, quia mente oberraret excussus. Nam ex Epicharmi doctrina, ὅς ὁρᾷ, καὶ νῦν ἀκρεῖ, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλά. Mens videt, mens audit, reliqua vero omnia cæca. Equum autem alatum Aurora dono accepit à Ione, ut sine labore mundi plagas quotidiano cursu celerius posset circumire. Historia refertur ab Asclepiade. Vide prouerbum, Bellerophontu litteras. Eandem hanc fabulam copiose & eruditè non modò reulit, sed & ad historicam fidem reuocauit Sabellic. 5. Enn. 1. Non grauabor autem huc attexere mythologiam Plutarchi de Bellerophonte, deque Chimæra, ex lib. de virtutib. mulierum. Huius hæc est sententia: Fabulosum est quod

Pegasus.

Temeritas Bellerophontis.

Mythologia Bellerophontis ex Plutarcho.

quod in Lycia dicitur euenisse, tamen hoc publica fama receptum sit. Narratur itaq; ad eum modum: Amisodarus, seu Isaras, vti nominatur à Lycijs, ex Lyciorum colonia, quæ iuxta Zeliæ erat, venit vnâ cum nauibus piraticis, Chimaro duce, homine bellicoso, sed crudeli admodum & effrato. Huius nauis in prora Leonis, in puppi Draconis habebat insigne. Cumque noxæ multum Lycijs intulisset, mareque infectum habuisset, vt ne quidem traijci tu cõ posset, neq; vrbes maritimæ proinde habitabiles essent, in eundẽ quidem expeditio nẽ suscepit Bellerophontes, & ad extremũ interfecit, fugientemq; Pegaso (quod, vt coniecto, genus erat nauigij celerissimi) insecutus: atq; Amazones expulit, & bellica virtute domuit, &c. Deinde sequitur: Sunt qui affirmant Chimæram illam Poetarum figmentis decantatam, montem fuisse Soli oppositum, in quem Solis radii cum retro flecterentur, & vehementem æstum in planiem retorquerent, factum esse vt inde fruges marcescerent. Quæ mali causa cum nota esse Bellerophonti, excidi iussit ipse præcipitii partem eam, quæ læuissima putabatur, & plurimum solarem æstum reflectebat. Sed quod non ei essent habitę gratiæ, iratus ad vlciscendum Lycios se contulit: tandem tamen à mulieribus placatus est. Noraphis autem 4. lib. de Hercule narrat, fuisse aprum ingentem in Xanthorum finibus, fruges depopulantem, quẽ Bellerophon occiderit. Quod mihi minime videtur fabulosum. Hæc ex Plutarcho, sed concise. Historiam hanc complexus est integram præter Homeri euarratorem Palæphatus lib. 1. Ἀλληγορικῶς autem Fulgentius 1. Mytholog. Vide Natalæm Comitæ Mytholog. l. b. 9. cap. 4.

BELLEROPHON Sapiens, beneq; consultus, quique sit βελιφόρος, vel τὰ βέληρα φέρων. Sic autem denominatus est, à Bellerio Corinthiorum principe à se interempto, cum aliàs Hipponus vocaretur.

Fortis eques] Animi magni, Pegaso vectus.

Chimaram] Chimæra, monstrum trifforme, priore parte leonem, draconem posteriori, media capram referebat, flammæ ore vomebat. Homerus: Πρόσθε λέων, ὅππιδεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Δεινὸν ἀποπνεύουσα πυρὸς μένος ἀνδραμένοιο.

Prima leo, postrema draco, mediæ inde capellæ.

Qua grauius parulus spirabat naribus ignem.

Hos eodem versus habet Hesiodus in Theogoria: vnde licet dubitare, vter eorũ prior floruerit, quamuis ego ferẽ coætaeos iudicem, Homerum tamen antiquiorem nonnihil. Ouid. 11. Metamorph.

Quoq; Chimæra iugo medijs in partibus hircum,

Pectus & ora leæ, caudâ serpentis habebat.

Vide Homerum 6. Iliad. & Lucet. lib. 5.

Solius tamen Chimæram montem esse scribit in Lycia, vnde noctu fumidus ignis exhalat. Atq; hunc montem monstro illi triforini nomen dedisse, ipsemet etiam Seruius assentitur ad illud Virg. 6. Aeneid. Horrendum stridens, flammæque armata Chimæra.

Est, inquit, Chimæra mons Lyciæ, cuius etiam hodie arderet cacumen, iuxta quod sunt leones, mediæ autem pascua sunt, imæ verò serpentibus plena. Hunc quia Bellerophon habitabilem fecit, Chimæram dicitur occidisse. A qua sententia parum discedit Palæphatus, cum ait, ante planitiem montis Chimæra Leonem fuisse quẽdam, Draconem autem retrò, ex quibus pastores læderentur. Ad quẽ loca Bellerophon ubi accessisset, montem occu panit, postea quẽ iniecto igni, ferẽ perierunt. Triformis est autem Chimæra (qua notatur amoris petulantia, id est, κύμ' ἐρωτός) quia volutras corporis insultu leonino primum inuadat, deinde procacitatem & lasciuia in ducat, postea verò penitentiam & venenum. Fulgent. 3. Pierius 1. & 14. Hieroglyphic. Hesiodi interpretes in Theogonia Chimæram sensu allegorico tres expouunt Rhetoricæ partes: δεικνυμένην, seu iudicialem; παρηγορικὴν, seu demonstratiuam; συμβουλευτικὴν, seu deliberatiuam. Ita vt leo iudicij genus referat, quod extaret, ac elingues quodammodo ex aduerso dicentes constituit. Chimæra verò, seu capra, præferat laudationis typum, quia la scini latius tum qui dicit, tum qui audit. Draco deniq; obtineat genus συμβουλευτικόν, quod variū sit in primis, & longior ad persuadendum viatur orationis tractu. Monstri huius mater ab Hesiodo dici-

Chimæra
mons Lyciæ.

Chimæra
cur trifor-
mi.

*Echidna
mater
Chimæra.*

tur Echidna, quam nihil aliud esse voluit, quam ποικίλον νῦν καὶ πολυειδῆ, id est, variam multiformemque; mentis vim, aut longiorem, & πολυέλικτον, id est, multiplicibus implicitam spiris artem, Chimærae instar ignis euomentem globos. Cæterum pro ingeniorum captu, sunt qui variè admodum Chimærae figmentum ad veritatem reuocent. Est qui Chimæram esse putet vitiorum quandam varietatem, ac multiformem (perinde ac Chimæra est) vim: quam perimit Bellerophon, id est, vir bonus prudensque, qui Bellerophon nuncupatur, velut malorum occisor. Vide de his plura apud Cœl. Rhodig. lib. 13. cap. 9. Natalem Comitem Mythol. lib. 9. c. 3.

*Chimæra
mulier.*

Satis superque de Chimæra hucusque; nisi me Lycophronis interpres, vt aliquid adderem, renocaret. Ille enim Chimæram pro muliere ponit, filia Amisodari, Lyciæ præsidis, cuius fratres duo, Leo & Draco, qui cū Lyciæ egressus occupassent, viatores, aliosque multos trucidassent. Quod aut concordet, & vnā in aliorū perniciem conspirantes, tricipitè belluā illos plerique nominarunt: vt quia periti bello essent, & insigni corporis præditi robore, ignem exspirantē dixerunt. Hos Bellerophon vicit, in ictu faucibus plumbo, id est, seruitutis freno. In priori parte Leo pugnabat, Draco in posteriore, at in medio Chimæra, eò quod esset infirmior. Alij ad hunc penè modum: Chimæram (vt colligitur ab Homero) gentem fuisse bellicosam, quam leo ni esse similem dicebant. Hæ fuerunt Amazones, quæ à facie pugnabant valde strenuæ & generosæ, quas Poeta cum Chimæra, hoc est, capra, confert, quia per præcipitia incederent capratum in modum, & in præruptis locis habitarent.

Lycæa.

Monstra Lycij soli] Chimæram; fallaciā dubiam, fraudem, quanquam variam & fortio rem: Homines im probos, maleficos, fraudulentos. Lycii autem deducuntur à nomine λύκος, *lupus*; hinc adagium, *Homo homini lupus*. Est Lycia regio minoris Asiæ, sic dicta à Lyco Pandionis filio, quam rigat fluvius Xanthus, alius ab eo, qui Iliū præterfluit: dicta prius Ter mille, vt tradit Herodotus.

Sternere.

Sternere] Deuincere, occidere. Liu. 1. belli Maced. Cum omni parte cæde ingenti sternerentur. Horat. 2. Sat. *Stravit ferro pe-*

Pegasus pennus] Pegasus, de quo antè diximus, dictus est; vt ait Homeri scholiastes 6. Iliad. ὅτι ἐκ πεπιδῆται ἐκ τῆς τῆς Γόργωνος τραχήλου, id est, quod exilierit ex Medusæ collo. Aut potius, vt ait Hesiodus in Theogon. ὅτι ἀκεαὲν περὶ πηγὰς γένετο. id est, quod apud Oceani fontes sit natus. Tradit autem Palæphatus, Pegasus nauim fuisse, qua vectus est Bellerophon. Nauigia enim cūm ex alto cernuntur, si fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobilesque vtrinque remorum ordines, procul spectantibus alatorum præbent animalium speciem. Ad allegoriam verò si referamus, per Pegasus (quem ex Medusæ, seu Gorgonis capite à Perseo amputato procreatum Poetæ conminiscuntur. Ouid. 4. Metamorph. Iuuenal. Sat. 4.) famam & immortalitatem nominis intelligimus. Virtus enim cum terrorem (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4. Lycophronis interpres Pegasus pro equo fabuloso agnoscit, totiusque fabulæ seriem tractat, eodem penè quo cæteri modo, sed subdit ἀλλήγοριαν τὴν τῆς φυσικῆς γνώσεως, quæ ad hoc nostrum propositum nihil attinet. Addit etiam, nunquam fuisse Pegasus equum, quia nullus se vnquam vidisse alatum equū sit testatus; at quia vir egregius Bellerophon nauem cōscendit, cuius alæ vela essent, locum factum esse fabulæ.

Petus aethera] Proverbialis formula, pro laudem cōsequeris immortalem. Aether, vt autor est Aristoteles lib. 1. de Cælo, cap. 3. ἀπὸ τῆς αἰθέρος, id est, à semper currendo, dicitur, cuius verba sunt: Aetherem superum locum appellauerunt à semper currendo, perpetuo tempore posita appellatione, cælum ipsam, stellæque omnisque fide rea compago intelligitur. Non, vt quidam putant, quod igneus sit & incensus, sed quod cursibus rapidis semper rotetur.

Consilioque animi] cui respondet nomen Bellerophon, vt diximus. Plus autem consilio & animi dexteritate effici, quam viribus corporis, infinitis exemplis perspicuum est.

Monstra superba] ἀλλήγορικώς, pro dolosis lycophantis, obrectationibus, & alijs generis eiusdem; non certè hominibus (quid enim tam naturæ humanæ contrarium?) sed portentis, & naturæ erroribus.

1. N V L L A est tanta difficultas, aut etiā vis

*Pegasus
unde di-
ctus.*

*Pegasus
quid.*

Aether.

*Sycophan-
ta monstra
sunt hu-
minum.*

IV.

*Cessat &
fortiendi
vis.*

vis, quæ consilio & magnitudine animi sopiri, & tolli tandem non possit. Quâquam enim nobis interdum sit concertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere instructioribus, pugnae tamen minimè est cedendū, modò instructi sumus firma quadam panoplia constantis animi, saniq; iudicii. Notius enim est, quàm ut confirmare necesse habeam, nihil tam arduum, tamq; inaccessum esse, quod dexteritate ingenij attingere, & tandem assequi non possimus: nullas deniq; tantas vires, aut etiam fraudum inuolucra tam intricata, quæ declinare, aut etiam auersare nequeat ingeniosus beneque consultus animus. Quæ sententia certè philosophica hoc lepido figuratur emblemate.

*Deus vitæ
humane
moderator.*

2. Sub hac præterea Bellerophontis fabula vitæ humanæ ratio propè omnis continetur; nam neq; aduersis rebus nimis tristi, neq; prosperis & felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum

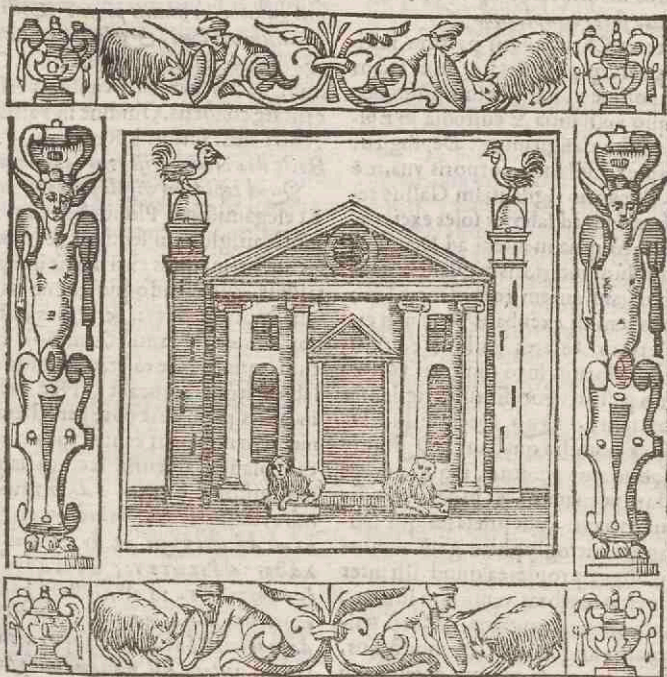
omnium deniq; moderatorem Deum esse experimur. Is enim pro sua singulari clementia, & calamitatibus iniquè circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitosus esset, Bellerophonti: & nimis elatos animos depimit, quare idem postea de celo dicitur detrusus.

3. Eadem fabula denique per Chimeram ab ira, monstrorum omnium turpissima, proposita eius turpitudine nos reuocat: illa enim furibundos facit eos, qui tali animi motu exagitantur; oculosq; rubro colore perfundit, & flammis armatam Chimeram efficit. Nullum sane est vitium magis vel honori, vel vitæ mortalium, vel facultatibus infestum, quàm ira, quæ omnia vno tempore euertit, nisi Bellerophon, id est, recta ratio illi moderetur. Igitur qui huic vitio sunt dediti, non minus à nostra consuetudine auertendi sunt ac deuirandi, quàm teterrimi & maximè perniciosi serpentes.

*Ira est
Chimera*

Vigilantia & Custodia.

EMBLEMA XV.

I N S T A N T I S quod signa canens det gallus Eoi,
 Et reuocet famulas ad noua pensa manus:
 Turribus in sacris effingitur area peluis,
 Ad superos mentem quod reuocet vigilem.
 Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,
 Templorum idcirco ponitur ante fores.

C O M M E N T A R I I.

I. **A** N T E R I O R facies, & fores templi cuiusdam conspiciuntur, cum duabus vtrinq; turriculis, in quarum summitate campanæ, & supereminentes galli, vigilantie symbola: portæ limen verò custodit vtrinq; leo. Et hæc pictura suam elegantiam Pignorio tacite acceptam refert. Sed quia plerisq; epigrammatis structura subobscura videtur, eam huc subiungere nihil erit abs re, quæ sic habet: Gallus effingitur in turribus sacris, quod canens det signa Eoi instantis. & quod reuocet manus famulas ad pensa noua: Area peluis, scilicet, effingitur in turribus sacris, quod reuocet mentem vigilem ad superos. Sed leo custos est, quia dormit oculis apertis, idcirco ponitur ante fores templorum.

II. **E** x vetere Christianorū patrum instituto, & ex rerum proprietate; tum etiam ex Oro Apolline videtur desumptum hoc schema, quo vigilantia & custodia in Episcopo requisita designantur: Depingitur autem duplex vigilantia, corporis vna, mentis altera. Corporis vigilantiam Gallus refert, qui homines ad labores solet excitare. Campana verò, quia mentem ad Deum excitat, symbolum interioris vigilantia: continet. Custodiam autem representat leo, pro foribus templi excubans. Sanè non citra mysterium veteres gallum editiori sacrorū templorum loco constitui voluerunt, quo pastoris potissimum vigilantia representaretur. Quod spectat illud D. Gregorij ex homilia quadam: Quisquis populi speculator ponitur, inquit, debet in alto stare per vitam, ut prodesse possit per prouidentiam. Sunt præterea, qui Doctores sacros hieroglyphicè galli nomine velint intelligi, propterea quod illi inter præsentis vitæ tenebras venturam lucem, quasi cantando prænunciant. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis, modò hos, modò illos excitat, & tempus antelucanū

discrimine aliquo partitur: ita pro ratione personarum, aliarumque circumstantiarum, doctrinam salutarem animis inferere debent. Quantum verò ad leonem pertinet, Aegyptij vigilantem inuere cum vel lent, aut etiam custodem, leoninum caput appingebant: leo enim clausis oculis vigilar, dormit apertis. quocirca non ab re ad sacra claustra & sacra leones eriguntur, tanquam custodes, ait Orus, & Pierius lib. 1. Hieroglyph. ex quo cetera petas licet, si quid præterea desideres. Non possum illud Plutarchi transilire, lib. De Pythia oraculis: οὗ δὲ ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆ ἀπόλλωνος, ἐσθλὴν ὑπὲρ ἡλῶσεν ὄραν, ἢ καὶ ὅν ἐπιστῆς ἀνατολῆς: id est, qui gallum in manu pinxit Apollinis, maius enim tempus, & solus ortum instantem significare voluit. Apuleius lib. 2. Commodo noctis inducias cantus perstrepebat cristate cohortis. Ouidius in Fastis gallum Nocti cædi scribit à Romanis:

Nocte dea Noctis cristatus caditur ales,

Quod tepidum vigili prouocet ore diem.
 Et elegantissimè Plinius lib. 10. c. 21. Proximè, ait, gloriam sentiunt & hi nostri vigilantes nocturni, quos excitandis in opera mortaliibus, rum pendoque somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec Solis ortum incautus patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum, &c. Aelianus 4. animal. historiae, cap. 29. οὗ ἀλεκτρυὸν τῆς σεληνῆς ἀνισχύτης ἐν θαλάσῃ φασι, ἢ σκιρτᾷ. ἥλιος δὲ ἀνίσχων ἐκ ἂν ποτὲ αὐτὸν διαλάδοι. ὡς ἰσώτατος δὲ ἐαυτὴ μᾶλλον ἐστὶ θυμὸς αὐτοῦ. id est, Gallum gallinaceum exoriente Luna, ut afflatum diuino quodam spiritu bacchari atq; exultare ferunt. Oriens autem Sol nunquam ipsum fallit.

tum

Gallus
 cur sacris
 turribus
 statua-
 tur.

Quid sit
 Leonem.

Gallus
 turris.

eum vehementissimè vocem contendens.

Lucræti 4. sic:

*Quin etiâ gallum, nocte explaudetibus alus
Auroram clara consuetum voce vocare.*

Poeticam rationem huius antelucani gallorum cantus tradit Lucianus in Somnificæ Gallo, quâ mox subiungemus: philosophicâ Heliodorus Aethiopic. i. his verbis: καὶ ὃν γὰρ καὶ πρὸν ἀλετρυμένους ἀδύσιν, ἔτε, ὡς λόγος, ἀισθίσεις φυσικῆς τῆς τῆ ἡλίου καὶ ἡμᾶς περιπορήεις ἐπὶ τὴν τῆ δὲ προσήσιν κινέμενοι ἔτε ὑπὸ θερμότητος, ἀμα καὶ τῆς περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σιτέσθαι ἁπτόν ἐπιθυμίας τῆς συνολικῆς ἰδίῳ κινήματι ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγχείροντες. At vero pulcherrimum D. Ambrosij locum ex lib. 5. cap. 24. libri, quem Hexaemeron inscripsit, apponere non gra uabor, quod sit huius Emblematici valde accommodus: Galli cantus suavis est in noctibus, nec solum suavis, sed etiam vilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & sollicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente, latro suas relinquit insidias: hoc ipse Lucifer excitatus oritur, cælumq; illuminat: hoc canente, mæstitiam trepidus nauta deponit, omniq; crebro vespertinis flatibus excitata ten. peltas & procella mitescit: hoc canente, deuotus affectus exilit ad precandum: legendi quoq; munus instaurat: hoc postremo canente, ipsa Ecclesiæ petra culpam suam diluit, quam, priusquam gal lus cantaret, negando contraxerat. Istius cantus spes omnibus redit, agris leuatur in commodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia mitigatur, reuertitur fides lapsis, lesus titubantes respicit, errantes corrigit. Hæc ille: quo ex loco facile videmus, quid nobis statuendum sit in vitæ & studiorum ratione, cum vir ille sanctissimus tantum elaboret in eo explanando mysterio. Fulgentius quoq; gallum Mercurio attribuit, ob mercato: um vigilantiam. Sed quid prohibet utilibus quoque permiscere incunda? Galli naturam festiuissimè, vt omnia, expressit sub æmigmati Thomas Stiglianus, elegans Poeta italicus, hoc modo:

*Se ben nesson mi batte, io grido forte.
Ed h' barba di carne e bocca d'osso.
Se fra Christiani e pur tener mi posso,
Com' il gran Turco, più d' una consorte.*

Son crestoso in vn luogo, e di tal sorte,

Che giù mi pedon, quand' il peso è grosso.

E sempre, d' che mi fermi, d' che sia mosso

Auien, che l' horologio in gola porte.

Son Capitan d' essercito pedone,

E per r'sare una mia foggia sgherra

L' elmo h'ò in testa, ed in groppa vn pennacchione.

Son senza braccia, e con altrui fo guerra.

Son senza denti, e mozzico in tenzone.

Porto gli sfroni, e vo co i pie per terra.

Cauro spesso sotterra,

Per trouar mia ventura, e mio destino.

E pur s'imo vn Rubin men d' vn lupino.

Habetur & aliud de Gallo:

Natura solers productas munere vates,

Mendaci nunquam voce futura cano.

Quâ prius obtineor sole, bis nascor in aurar,

Nec baptisma, nisi post mea fata, fero.

Mortuus ancipiti dependet corpus obelo,

Cœcilians hominû gaudia multa gregi.

Hæc forsan vltra clepsydram, non tamen extra thombum.

INSTANTIS Eoi] Lucis aduentantis, diei redeuntis, quem videtur aperire Eos: quod temporis Gallicinium appellatur] Horatio Galli cantus. H' òs autem aurora est Græcis. Ouid. 3. Fast.

Tres ubi luciferos veniens premiserit Eos.

Auson. in Eidyllijs:

Ter clara instantis Eoi

Signa canit serus depresso Marte satellites.

Sed pro Poeseos studiois pauca super hæc annotabimus. Vocalis n, apud Græcos longa est, Latiniq; cum Græcas voces huiusmodi transferunt, n. in e. longum commutant, quod Ouidius fecit in carmine iam citato. Sed aliquando euem, vt dictiones Græcæ, quæ per n, scribuntur, eadem & per e, enuncientur, quod hic fit. Nam Græcè ἡὼς, & εὐὼς dicitur. Vnde Propertius lib. i. vno disticho vtramque quantitatem est complexus:

Sine illam Hesperijs, sine illâ ostendet Eos;

Vret & Eos, vret & Hesperios.

Canens det gallus] Lucianus in Dialogo, qui inscribitur Somnium, seu Gallus, multa disserit de gallo, è quibus pauca, quia non sine iucunditate leguntur, trāslatam hinc conieci. Loquitur autem Micylus in hunc modum ad gallum: Profecto & olim istiusmodi quiddam de vobis audieram, adolescentulum quempiam fuisse

F 4 Gallum

Alind.

III.

Eos Aurora.

ἡὼς, & εὐὼς.

Fabula de Gallo.

Enigma de Gallo.

Gallum, Marti adamatum, atq; huic Deo compotasse; colluistasse; & in voluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerem adiret Mars, cum ea concubiturus, hunc Gallum vnâ secum adduxisse. Quoniam autem Solem potissimum metueret, ne si è sublimi conpexisset, Vulcano se proderet: foris ad ostium adolescentulum semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando Sol emergeret. Deinde Gallum aliquando somno correptum excubias deseruisse inscientem, Solemque nullo presentiente immiuisse Veneri ac Marti securè dormientem, propterea quòd consideret Gallum indicaturum fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanum à Sole eductum, eos deprehendisse implicitos, atque irretitos his vinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martè, simul atq; dimissus est, indignatum aduersus Gallum fuisse, atq; eum in aquam transfussisse, iisdem armis, vt in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam, quòd vos Marti purgetis, cum iam nihil opus, simul atq; Solem exortem sensistis, mulrò antè vociferati, atq; illius exortum prænuuciare. Hæc Lucianus, & multa alia ibidem. Aristophanes in fabula, cui titulus *ὀπρῖδες*, lepidam narrat fabellam; imperasse scilicet aliquando Gallum Persarum genti (quare quoq; auis Persica dicitur) vnde etiam tiam gestat rectam, quod solis regibus erat concessum. Adeo verò formidolosum & durum imperium illud fuisse, vt nunc quoq; gallis canentibus cuncti mortales, seu multam verentes, ad opera peragenda profiliant. Erasmus in adagio, *Præquam gallus iterum cecinerit*, causas reddit ex Plinio, & Cicerone, atque aliis, cur noctu gallus canter, quem vide. Sed fas sit latius nonnihil cum gallo cucurire, seu vt Demosthenes dicit, *κυνὸς γεω*. Ambrosius Nolanus suæ ætatis Philosophus haud ignobilis, in suis quaestionibus existimat, gallorum antilucanum cantum ab innata quadam salacitate proficisci. Esse enim hoc animal præ cæteris gallinis deductum, ac velut vxorium, miraq; sollicitum de sobole propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantamque turbam vnicuius maritus impleat. Hinc aliquando

*Triginta viduas lapidis temerarius ictu
Reddidit (heu facinus) sole stupere puer.*

Cantu autem libidinem coeundi significari, vel illud præcipuè denotat, quod antequam ad ineundas gallinas idonei sint, conuicescant. Quod plerisque auibus vsu venit, quæ Veneris procliuatatem denuntiât quemadmodum de perdicibus ait Plinius, quæ superuolantium afflatu concipiunt, sepe voce tantum audita masculi. Quid mirum in auibus, cum & vxor quædam lax solis mariti absentis litteris missis se impregnata fassa fuerit? ò secunditatem. Galli igitur concocto cibo, expulso iâ somno ad Veneris illecebras excitantur, cantusque blanditiis ad se gallinas alliciunt. Mul torum Philosophorum fuit opinio, omnia, quæ infra Lunam sunt, cum superioribus cognationem quandam, quam Græci *συγγένειαν* vocant, habere. Vnde Cheremon Stoicus, & cum eo Porphyrius, arbitrati sunt, gallo à Sole aliquid cæleste conferri. In qua etiam opinione fuit Proclus, qui insitum esse gallis ait, Apollinis numen aduocare, & veluti propriis canticis assurgenti supplaudere. Qui adeo præ cæteris animalibus cum sole est coniunctior, vt hanc ob causam leo, qui animal maximè solare est, eius aspectum, cristas, vocemque perhorrescat, & eorum præcipuè (vt D. Ambrosius lib. 6. Hexæmer. cap. 4 dicit) qui albi sunt. Cuius rei causam explicauit Proclus, qui ex Platonica officina prodijt, in eo libello, cui titulus, *περὶ τῶν μαγέας*. Rationem autem huius à materia sensus assignare nequimus, sed solum à superni ordinis contemplatione, quoniam videlicet solaris virtutis præsentia conuenit gallo magis quàm leoni. Sed Lucretius aliam huius timoris affert rationem, cum de gallo loquens ait:

*Quæ nequeunt rapidi contra constare leones,
Inq; tueri, ita continuo meminere fugai:
Nimirum, quia sunt gallorum in corpore quadã
Semina, quæ cū sunt oculis immissa leonũ,
Pupillas interfodiunt, ac remq; dolorem
Præbent, vt nequeat contra durare feroces.*
Alij autem dicunt, gallum esse symbolum colendæ diuinitatis, & diuinum quid præ se ferre: Quòd verò diuinum est, omnis humana terrenaq; potestas reueretur. Tanta igitur inter leonem & gallum discordia intercedit, vt etiam (quemadmodum ex superstitionis Democriti scriptis tradit Sotion) herbula quædam, quæ leo nunc patitur, ita gallum abhorreat, vt si puella non

*Risum
neat
mici.*

*Cur
gallum
meat.*

Aristophanus fabula de gallo.

Cur gallus manet canet.

dum viro iuncta, sed tamen quod tunc men-
sibus laboret, nuda, passusq; cinibus legu-
minum segetem circumcarat, gallum habēs,
in manibus, illico exarefeat. Sed quo me,
galle, rapis?

Et reuocet] Homines excitos ad laborem
vocat.

Famulas manus] id est, manuarios arti-
fices, operas, hi sunt *βαλάντοι τεχνίται*,
mechanici, seruales.

Pensum.

Ad noua pensa] Pensum est manipu-
lus lanæ vel lini, è colo, pendens; metapho-
ricè, est officij cuiusq; perfunctio. Ouid.
1. Amor eleg. ad Auroram:

Tu, ne fœminei possint cessare lacerti,

Lanificam reuocas ad sua pensa manu.

Idem de Lucretia 2. Fastor.

*Lumen ad exiguum famula data pensa tra-
hebant.*

Et in Epitolis:

Neue traham serua grandia pensa manu.
Virgilius 8. Aeneid.

*Famulasq; ad lumina longo
Exercens penso.*

*Cur gal-
lus in tur-
ribus.*

Turribus in sacris] Hoc est in templis.
Apud nos Salmantica (verba sunt San-
ctij) multis in nobilium turribus visitur
huiusmodi effectus gallus, vt possimus fa-
cilè inspicere, qua regione vêtus instet. In
terroganti mihi, cur potissimum gallus
huic inferuiret negotio? aliqui dixere, pro-
prium esse gallinaceorum rostrum ad
ventum dirigere. Hæc ille. Magis pia est
illa explicatio, quæ cruce in turribus tem-
plorum, gallos gestantes, eò trahit, vt pec-
catores, dum eminus crucem spectant &
gallum, memores peccati & penitentia Pe-
tri, & venia per crucem obtinent, excitentur
ad similem penitentiam, & in spem eri-
gantur impetranda gratia. De gallo in
pinis templi extat lepidum hoc carmen
enigmaticum:

Excelsa volucris versatur in aere quadam,

Huic similis qua sit nulla sub orbe niget.

In medijs huius nata sunt ignibus ala,

Orta est è flammis, aethera deinde subit.

Septeno vasto degluberet ore iuuenos,

Hanc se corripere non satianda fames.

*Nola seu
tintinna-
bulum.*

Area pelius] περίφρασις nola seu tin-
tinnabuli, cuius inuentionem repete ex 6.
Polydori, cap. 13. De pelui area ipse Alcias
tus 8. Parerg. cap. 11. sic ait: Dubitabilior
est alia questio, an immodici importunq;
campanarum peluium pulsatores officio

iudicis compelli possint, vt cessent. Et scien-
dum veteribus non fuisse hunc morem,
sed instar peluium fabricata hæc vasa cam-
panas appellari ceptas, quod ex Campano
aere conflata essent. Vnde prouerbum in
loquaces & obstreperos, *Dodonai as* quod
in Dodona duæ essent columnæ: in altera
peluis ærea, in altera puer cum flagro pel-
uium, vento impellente, percutiens; vnde
tinnitus in multas horas perdurabat. Lu-
cena.

*Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsari.*

Hæc Alcianus. De Campanæ inuentione
& vsu plura habes apud Guidonem Pau-
cirollum, & lautum eius scholiasten, Re-
rum memorabil. lib. 2. Tit. 9.

Ad superos mentem &c.] Vt gallus cor-
pus ad laborem, sic campana mentem ad
Deum euigilare facit: Est autem tintinna-
bulum prædicationis & institutionis hiero-
glyphicum, vt docet Pierius Hieroglyph.
lib. 47. Hinc Sacerdos Mosaicus ad imas
tunicæ simbrias aurea tintinnabula gestare
iubebatur, Exodi 28. vt eorum sonitus
quotiescunq; Pontifex ingrederetur egre-
dereturq; Sanctuarium, exaudiri posset.
Significabat id, oportere Sacerdotem vo-
calem esse, nunc docendo, nunc arguendo,
nunc exhortando, sæpissimè vero conso-
lando, atq; ea conquirendo opportuna re-
media, quæ nostra fragilitas videbitur ex-
pescere.

Est leo sed custos, &c.] Hoc totum sum-
psit Alcianus ex Oro Apolline Niliaco,
qui libellum de notis Hieroglyphicis Græ-
cè composuit, cuius hæc sunt verba: ἐ-
γρηγορότα γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα,
λέοντος γράφουσιν κεφαλὴν, ἐπεὶ δὴ ὁ λέων
ἐν τῷ ἐγρηγορέναι, μέμνηται τῆς ὀφθαλ-
μῶν, κοιμώμενος δὲ ἀνεγρότας τέρας
ἔχει, ὁ περ ἐστὶ τῶ φυλάσσειν σημεῖον. διό-
περ καὶ συμβολικῶς, τοῖς κλειδοῖς τῶν
ιερέων λέοντας ὡς φύλακας παρελήφασιν:
*Vigilantem & sedulum hominem, & cu-
stodem, cum Aegyptij volunt ostendere, leo-
nis caput pingunt, quoniam leo vigilans
oculos claudit, eisdem cum dormit, apertos
habet: quod quidem custodia atq; excubia-
rum signum est. Vnde & non absq; signifi-
catione, templorum claustris leones, qui sint
custodem loco, appinxerunt. Leonem qui-
dem παρὰ τὴν λέων, λέων, à videndo deduc-
tum volunt, quia fera est perspicacissimi
visus.*

*Dodonai
as.*

*Tintinna-
bulū præ-
dicatio-
nis symbo-
lum.*

*Leo unde
dictus.*

visus. De quo si plura cupis, vide Aristotelem de Hist. anim. & Oppianum in 3. & 4. de venatione, Plinium Nat. Hist. lib. 8. c. 16. qui asserit, leones nunquam limis oculis intueri de oculis adaperitis non meminit. Vide etiam Caelium Rhod. li. 13. c. 8.

Leons imago in valuis templorum.

Templorum idcirco ponitur ante fores] Eruditè non minus quàm diligenter in suo Copiæ cornu Pierius leonis faciem illam, quæ prima visa est Ezechielis, initiantium factorum admonitionem nobis oblatam fuisse tradit eamq; à primis visam, quod à vita principum soleat totius populi consensus legem sibi statuere. Ponuntur itaq; ad valvas templorum, vel postibus sustinendis, vel hyperthyris; aliquando etiam pronas locorum, vt Deum venerari primò meminerimus. Addit etiam, in pronao Tarvisinæ Cathedralis draconem alatum vnguibus leonum duorum comprimmi; draconem retorto collo leonis pectus remordere. Cuius Emblematis eam esse sententiam docet: pravam quidem cogitationem cor incescere, fortem animum eam protinus elidere; à laeva leonem suo pectore subiicere apprehensum leuiculum: generosum quippe animū seipsum vincere.

I V. Duo pastores ecclesiastici munera.

1. DVÆ sunt Episcopi necessariæ dotæ, vt eius, cui animarum cura demandata sit: nianirum vt ijs, quibus præsit, continud studeat, vt nihil eorum eis desit, quod spectet ad fidei veræ profectum & augmentum: nè ve quis à recta via desciscat, aut sacræ doctrinæ terminos transiliat. Nec verò est satis, vigilantem eum esse, nisi etiam custodem sese fortissimum præbeat, id est, cum cura & vigilantia, quæ perpetua sit oportet, & etiam necesse habeat coniunctā cum moribus doctrinam, quæ & suos instruat, & alienos etiam hostes, atq; erroneos homines forti animo retundat, veræque & sanæ institutionis quasi hasta percellat. Quod duplici symbolo hic ostenditur,

sumpto argumento ab ijs animalibus, quæ & sacris in turribus, & pro foribus templorum apponi solent, gallo nimirum, & leone: quorum alter vigilantiam, custodiam alter designat.

2. Campana præterea prædicationis (vt diximus) & institutionis gerit symbolū. Meminerint tamen verbi diuini præcones, nisi & ipsimet ad vocis suæ clangorem viuendi rationem iustituerint, atq; ita ad normam illam accommodarint vitam suā, campanis se vel in hoc quoq; assimilandos fore, quæ etsi clarissimum edendo sonum alios cieant, ipsæ tamen sibi surdæ sunt & stupidæ. In quos elegans extat emblemata cuiusdam:

Æra graui cūctos veluti campana sonore, Ipsa licet penitus sint sibi surda, ciet: Sic es, recta docens alios, peruersa sequute.

Quiq; alijs sapiens, non sapit ipse tibi. Eodemq; planè sensu Apostolus 1 Corinth. 13. Si vel hominum (inquit) vel angelorum linguis loquar, charitatem autem non habeam; factus sum æs resonans, ac cymbalum tinniens. Addam de campanis *πατήρ*, vulgarem esse errorem, quo Paulinus Episcopus Nolanus, Diui Hieronymi æqualis, & sanctimonia vitæ spectabilis, primus in suam Ecclesiam campanæ vsum inuexisse creditur: quasi priorī sæculo ignotus ille fuerit. Verius namq; est, vitum illum sanctissimū Gentilium sacrorum abusum correxisse, & ad pia munia transulisse, vt nimirū eius sono exciri possent scitius habitantes ad conciones præcationesq;. Cæteroquin ijsdem, quibus hodie, vñbus deputatas fuisse priscis quoque sæculis campanas, Hadrianus Iunius disertè docet, lib. 3. Animaduers. cap. 11. Sed ne gartulitatis vento impulsus audiam *Δωδωναίων χαλκῆιον*; flagellum de pelui.

Concionatores qui à campanis discant.

Campanarum vñ rigo.

Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν · ἄρ' ἔρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Sobrius esto, & memineris non temerè credere: hæc sunt membra mentis.

EMBLEM A XVI.

NE credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto:
 Hi nerui humane membraq; mentis erunt.
 Ecce oculata manus, credens id, quod videt: ecce
 Pulegium antiquæ sobrietatis olus:
 Quo turbam ostenso sedauerit Heraclitus,
 Mulserit & tumida seditione grauem.

COMMENTARI I.

- I. **R**ECTE habet se manus oculata; sed simplex illud quoduis aliud potius representat quàm pulegium: elegantius multò habet editio Rouilliana. Sanctius epigraphen Emblematis Latinâ apponit.
- Sobriè viuendum, & non temerè credendū.
 Duo hic præcepta cuiq; honesti studioso traduntur, nimirum vt sobrietatem amet, & credulitatem leuem & temerariâ vitet: quam ad rem duabus (suo more)

II.

NOTIS

notis vitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, ut sobrietas paruo contenta significetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero 1. Epistolar. ad Atticum, carmen hoc Græcum citat: Priuatis rebus meis, inquit, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeā quandam cautionem & diligentiam: atque ita Siculus insusurret Epicharmus caute nam illam suam:

Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν ἄρδρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Ac nostræ quidem rationis ac vitæ quandam formam, ut opinor, vides. Hoc carmen alij hoc modo citant:

Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν ἀνέρα φρονέοντα ταῦτα. id est.

Esso sobrius, & memineris virum, qui sic sapiat, non oportere esse credulum. Sed quia Erasmus deprauatum versiculum testatur in adagio: Namini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. sic ille è vestigijs codicum hoc carmen Trochæcum restituit:

Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν, ταῦτα νεύρα τῶν φρενῶν.

Nam quod νεύρα dixit, pro νῆφε, & μέμνησο, pro μέμνησο, dialecti proprietates est. Alteram autem partem idem Cicero. usurpauit lib. De petitione Consulatus: Quamobrem, ait, Epicharmion illud teneto, nervos atque artus esse sapientiæ, non temerè credere. Relatum est etiam ab Alciato nostro lib. Parergon 4. c. 8. Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromat. & ad institutum Christianum accomodat. Sed de his mox dicemus plura, in quarta classe.

I II. NE credas] temerè, vel adeo facile. Conuenit cum Epicharmi sententia Theognidis versiculus:

Πίσεις χρήματα ἔλεσσα, ἀπιστεῖν δ' ἐτάσσα. Fiso res periit, diffiso salua remansit.

Licet nemini fidere sit inhumanum, omnibus verò fidere stultum. Quare pulchrè Hesiodus:

Καὶ κασιγνήτω γελᾶσας ἐπιμάρτυρα, ἴσθαι.

Πίσεις δ' ἀπὸ ὁμοῦ, καὶ ἀπιστεῖν ἀλεσσαν ἀνδρας. id est:

Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus,

Subridēs, nocuit non credere, credere sæper.

Seneca epist. 3. lib. 1. Vtrumque enim vitium est, & omnibus credere, & nulli. Vide parēmiam, *Fiducia pecunias amittit.*

Epicharmus] Epicharmus Siculus, ut ait Diogenes Laertius, Elothalis filius, Pythagoræ discipulus, Philosophus & poeta, Comædiæ inuentor, teste Suida.

Ne non sobrius esto] Esto sobrius: duo enim negata vni affirmationi æquivalent.

Nervi, membraq;] ἀρδρα, νεύρα, τὰ μέρη. Metaphoræ, quibus vim utilissimi præcepti illustrat. Nam εἰώμη ψυχῆς σωφροσύνη, ut refert alicubi Stobæus. Quo sensu dixit Iustinus, genitricem virtutum frugalitatem. Sic Cicero pro lege Manilia, nervos Reipub. appellat milites, classes, vestigalia, quod in his consistat omnis Reipub. firmitas. Sic apud Demosthenem, νεύρα πολιέμεν τὰ χρήματα. Fabius lib. 1. mollem educationem nervos omnes animi & corporis frangere. Et Dion in Vespasiano: Pecunias nervos esse imperij semper dixerunt. id est, νεύρα γὰρ τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα διὰ τοῦτο εἶναι λέγον.

Ecce] Demonstrandi nota rectè iungitur cum manu oculata, quæ credit id, quod videt.

Oculata manus] Adagium, quo rei certitudo significatur. Oculatas enim manus dixit Plautus, quæ promissa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes Ita lena quædam in Asinaria adolefcenti aureos montes pollicenti, cum illa nihil com moueretur promissis, inquit:

Quum à pistore panem petimus, vinum ex ænopolio,

Si as habent, dant mercem: eadem nos disciplina utimur.

Semper oculata nostra sunt manus, credunt quod vident.

Idem in Pseudolo:

Ecce die caca hercle olium, id vendito oculata die.

Oculata die aliquid vendere, est presenti pecunia vendere. Vim proverbi videtur expressisse Terentianus ille leno Sannio in Adelphis:

— Verum ego nūquam adeo astutus fui Quin quidquid possem, mallem auferre potius in presentia.

Huc quoque allusit Chærea in Eunuchis:

— Fac sis, nunc promissa appareant.

Et

Epicharmus.

Sobrietas animi robur. Nervi Reipub.

Oculata manus.

Oculata die vendere.

Et Propert. lib. 1.

Cui nō autē parēt, donec manus attigit.

Idem Plautus in Truculento:

Manus vetat, priusquam penes sese habeat,
quicquam credere.

Imō & sacrę litterę admonent, non omni
spiritui esse credendum.

Credens id, quod videt.] Herodorus:
ὅτα τυγχάνει ἀνθρώποισι εἶντα ἀπισ-
τερά ἐφ' ὅσων: Aures sunt hominibus
magis incredulę, quā oculi. Proinde lau-
datur illud Theocriti:

μη πισύειν τάχιστα, πρὶν ἀτρεκέως πέ-
ρας ὀφθῆναι.

Ne crede citissimē, ni prius finem videas.

Cuius sententię vim tenere debent qui ver-
santur in Rebus, & negotiis grauioribus
implicantur, sed maximē temporibus pe-
riculosis. Si enim propter amicitiam mul-
torum fucata vix fratri fides interdum
sit habenda, perpetuō meminisse debemus
Pythagoricę paręmię, Ne cuius dextram
inieceris, quandoquidem hominum ea sit
improbis & versutia, vt non modō ser-
mo, sed & frons, vultus, & oculi ipsi perse-
pē mentiantur. Apollonius rogatus à re-
ge Babylonis, qua ratione quietus in suo
principatu perduraret: Si, inquit, paucis
fidem habueris. Nulla enim regibus ma-
ior perniciēs impendet, quā cum de lato-
ribus facilem ad se aditum prębent. Plato
de Repub. magistratum optat, qui sit τὰ
ὄτα διατεθρυλλημένος, id est, qui aures
obtusas habeat ad rumores & fabulas po-
pulares. Addam & id Plautinum ē Tru-
culento:

Non laudandus est is, qui plus credit qua
audit quā

Qua videt, non placet, cū illi plus lau-
dant quā audiunt.

Quā qua vident, pluri est oculatus testis
vni, quā auriti

Decem, qui audiunt, audita dicunt, qui vi-
dent, planē sciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, ini-
tio Floridorum, qui vt inferuiat argumen-
to quod tractat, plus fidei aurium quā
oculorum esse adhibendum vult. Huius
hęc verba: Non itidem maior meus Socra-
tes: qui cū decorum adolefcentem, diu-
que tacentem conspicatus esset: Vt te vi-
deam, inquit, aliquid eloquere. Scilicet So-
crates tacentem hominem non videbat: et
enim arbitrabatur homines non oculorū,

sed mentis acie & animi obtutu confide-
randos. Nec ista re cum Plautino milite
congruebat, qui ita ait: Pluri est oculatus
testis vnus, quā auriti decem. Imō hunc
versum ille ad examinandos homines con-
uerterat: Pluri est auritus testis vnus, quā
oculati decem. Atqui si magis pollerent
oculorum quā animi iudicia, profectō
de sapientia foret aquilę concedendum.
Homines enim neq; longē distita, neque
proximē adfita possumus cernere, &c. A-
puleius tñ aliō sensu etiam torquet, vt dixi.
neq; propriē cōtrarium quid à Plauto sta-
tuit, sed certē dissimile. Vide Prouerb. Ocu-
lus magis habenda fides, q̃ auribus. Ad rem
redeo. M. Tullius in Lælio: Hęc in fabu-
lis stultissima persona improuidorū & cre-
dulorum senum. Non minimum commen-
dantur ἀπιστίαν quidam ex veteribus, non
quidem vt omninō fidem omnibus abro-
gemus, sed vt nullo non loco circūspecti-
mus, videamusq; quatenus dextra sit
huic vel illi adinocenda. Demosthenes hęc
ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui lapsi sūt con-
cessā à natura custodiam salutis & for-
tunarū. Sed de his iam iam latius agemus.

Pulegium] Pulegium Gręcē γλήχων,
glechon, seu glachon: Cuius vires permul-
tas habet Plin. lib. 20 cap. 14. & Apul. De
herb. virt. cap. 92 multa. Cæterum, pule-
gio vitia stomachi tolli, testatur Diofcori-
des lib. 3. cap. 31. Ναυτίας τε, καὶ διηγ-
μὸς σωμαχὸς μετὰ δέξυρῳ τε ποτίσας πα-
ραμυθεύει. hoc est: Nauseas & erosiones
stomachi in posca (id est, vino, quod aceto
& aqua temperatum est) bibitum lenis.
Dixerat autē, hanc herbam esse λεπτοντι-
κὴν, θερμαντικὴν, καὶ πεπτικὴν. id est: ex-
tenuatiuam, calefactiuam, & concoctionis
adiutricem. Vide epigramma Græcum
lib. 2. ἐκ πεδονῆς.

Ὁ γλήχωνι Κρίτων ὁ φιλάργυρος, ἀλλὰ
διγὰλκῳ

αὐτὸν ἀποσφαίνει θλιβομένη σωμαχὸς.
Quod ita vertit Sanctius:

Nō glechone Chiron, ast sordidus aris odore,
Vexatum stomachum sape dolore leuat.

Antiqua sobrietatis] qua veteres, homi-
nes frugi, & rerum parabilium appetentes
vtebantur. Est autem pulegium siti & vi-
olentia contrarium. De veterum fruga-
litate lege Valer. Max. lib. 4. c. 4. & lib. 7.
c. 1. Nā, vt ait Horatius 2. Carm. Ode 15.

Prinatus illi census erat brevis,

Com.

Oculorū
iudicium
præpollet
iudicio
aurium.

Pulegiū.

Posca qd.

Frugali-
tas etc.
rum.

Non sta-
tim fiden-
dum.

Commune magnum. —

Plinius epist. 2.2. lib. 1. de Catilio Seuero : Quam parvus in victu ? quam modicus in cultu ? Soleo ipsum cubiculum eius, ipsumque lectum, ut imaginem priscæ frugalitatis aspicere. Ipse autem Plinii frugalitatem habes lib. 2. epist. 6.

Olus.

Olus | *λάχανον*. *Olus* dicitur omnis herba sativa, ab alendo, quod veteres oleibus alerentur, antequam essent repertæ fruges; ijsque vellebantur absque luxurioso condimento, unde proverbum, τὸ ἐν λάχανοις πέπερι, in oleribus piper; pro re ingrata & insipida. Hinc quoque; olus pro tenui & quotidiano victu nonnunquam accipitur. Horatius 2. Serm. Sat. 7.

In oleribus piper.

— si nusquam es forte vocatus

Ad cenam, laudas securum olus. —

Et quia agrotantes plerumque; tenui egent victu, eos oleribus curatos fuisse constat ex Plinio, & Plauto in Capt. ubi Hegio Parasitum inuitat ad cenam terrestrem, multis oleribus. Cui ille respondet: *Curato agrotos domi*. Inde Heluones antiquitus propriè appellati; nam helus, veteres dicebant pro holus. Quia verò agroti nauseabundi valde sunt, fastidiosique; & delicati ciborum arbitri, hinc postea translata ea vox ad homines delicatos opiparosque; qui magnas pecunias in dapes profunderent; non in voraces, quod hactenus à plerisque; falsò existimatum.

Heluones qui propriè.

Heraclitus.] Heraclitus in seditione quadam rogatus à ciuibus, ut concordiam suaderet, suggestum ascendit, calicem frigida compleuit, infusam digito farinam miscuit, unā cum pulegio, idque bibit, & hinc discessit: nimirum re ipsa loquens, plerumque; seditiones ex luxu rerumque; superfluarum usu oriri: inter eos autem facile constare concordiam, qui modicis ac tantum necessarijs essent contenti. Nam δειπνον γὰρ εὐτελὲς ἐ ποιεῖ παρρησίαν. id est:

Ubi cena frugi est, nulla debacchatio.

De Heracliti facto vide Plutarchum de garrulitate, Erasmus in Aphorismatibus lib. 8. Commentatores Dioscoridis, in verbo, *Glechom*. Cœlium item Rhodig. lib. 13. cap. 5. Vide quoque; adagium, *Thymbra visitans*.

Magna. Quo turbam, &c.] In eo nonnullis fortasse σκοτεινός habendus est Heraclitus, id est, tenebrosus; sed certè hac ambage, &

symbolis aphonis plus fortè persuasit, quam alius quipiam oratione prolixissima. Siquidè πολλῶν πάντων καὶ μακρῶν περιόδων ἐν ῥήμα καὶ νύμῃ πείσιν ἐχόντος ἀνδρώπῃ κυριώτερον ἡγέται: Plerumque; vir, cuius perspecta fides est, uno verbo vel nutu longas aliorum orationes superat. Sic enim fidem fecit Amasidi Pittacus, cum linguam immolatiæ victimæ remisit, tanquam membrum omnium vel optimum, vel pessimum. Sic Anacharsis, de quo iam supra diximus, cum apud Solonem repertus est eo gestu dormiens, ut dextram haberet admotam ori, sinistram pudendis: ut significaret, maiore studio & cura linguam esse cohibendam, ut partem omnium maxime rebellem. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiam suos liberos adhortantibus; vel Tarquinij Superbi summa papaerum capita baculo decurientis, huc commemorare, cum hæc iam vulgò trita sint? Olim enim cum nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chrysippi sapientia loquax esse didicisset, omnia breuibus oraculis, aut symbolis, interdumque ἀφώνοις, non minus commodè tradebantur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultum & informationem. Sed audiamus Plutarchum ea de re studiosè commentario περὶ ἀδολεσχίας disserentem: οἱ δὲ, inquit, συμβολικῶς ἀνευ φωνῆς αὐτῶν ἐράζοντες ἐκ ἐπαίνωνται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως, ὥς Ἡράκλειτος, αἰχμούντων αὐτὸν τῶν πολιτῶν γνώμην τινὰ εἰπεῖν περὶ ὁμοιοῦς, ἀνακῶς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχρὴ κύλικα, καὶ τῶν ἀφρίτων ἐπιπάσας, καὶ τῷ γλῆχονι κινήσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν· ἐνδείχσας αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχεῖσι ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῶν πολυτελέων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα διατηρεῖ τὰς πόλεις.

Turbam grauem tumida seditione] Populum, vel plebem tumultuantem, iamque; ad seditionem se comparantem.

Mulserim] mitigarit, lenierit. Mulcere enim est delinire, quasi mollicere, hoc est, molle reddere. Hinc Mulciber dictus Vulcanus, quod molliat ferum, ac mitius reddat. Et Mulsum, quasi melle delinitum.

EMBLEMA hoc frugalitatem & sobrietatem suaderet, temerariam verò ebriositatem dissuadet, de quibus duobus si cum doctissimo Minoe paulò latius diffundar, facile me veniam impetraturum confido, præ-

modis, sed & gestu vire boni.

Pittacus

Anacharsis.

Scilurus

Tarquinij Superbi

Mulciber

Mulciber.

Mulsum.

I V.

præsertim in re tã vtili, addo & necessaria.

1. De frugalitate M. Tull. 3. Tuscul. Verisimile illud est qui sit temperans, quem Græci *σώφρονα* appellant: eamque virtutem *σωφροσύνη* vocant: quam solen equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiã modestiam. Sed haud scio an rectè ea virtus frugalitas appellari possit, quod angustius apud Græcos valet, qui frugi homines *χρησίμους* appellant, id est, vtilis: At illud est Latinis abstinentia, omnis innocentia, quæ apud Græcos vñtatum nomen nullum habet, sed habere potest *ἀβηδία*, nam est innocentia affectio talis animi, quæ noceat nemini, reliquas etiã virtutes frugalitas continet: quæ nisi tanta esset, & si his angustijs, quibus pleriq; putant, teneretur, nunquam esset L. Pisonis cognomen tantopere laudatum. Sed quia nec qui propter metum præsidium reliquit, quod est ignavia: nec qui propter auaritiam clam depositum non reddidit, quod est iniustitia: nec qui propter temeritatem malè rem gessit, quod est stultitia, frugi solet appellari: eo tres virtutes, fortitudinem, iustitiam, prudentiam frugalitas complexa est, etsi hoc quidem commune est virtutum: omnes enim inter se nexæ & coniugatæ sunt. Reliqua igitur & quarta virtus, ut sit ipsa frugalitas necesse est. Hactenus ille de vi verbi: nos ad rei notionem veniamus. Rectè Apuleius, sobrietatem dicit esse sapientia omnis primarium fundamentum, quod in se virtutum omnium semina continet: nam sobrietas temperantia species, prudentia comes est, in perspicientia veri, falsique, tum in delectu habendo rerum bonarum ac malarum; ea fortis est, quæ voluptatum illecebris non capiatur, & iustitiam colit, quam in se primum seruat, alijs etiam tribuit. A sobrietate itaq; suam philosophandi rationem Pythagoras orsus est, cum quibus, certisque de causis ab esu carnum prohiberet. Quod adeo multis probatum est, ut pleriq; inde facti meliores, ac cultiores, sapientia latices imbibebant: alij superstitiose Pythagoram æmulati in totum repudiarunt esum carnum, & animantia muta, ut impura crediderunt: quo de numero Eucratia, deliri quidam hæretici, de quibus Epiphanius. Sobrietas virtutum pene omnium seminarium est: quam vnã

qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide temperantiam, vitæ hominum custodem appellat. In Gorgia præcipit, ut qui sanus ac beatus esse velit, hanc virtutem exerceat. Et Xenophanes nihil in homine nasci mali posse, qui temperantiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot sapientes olim habiti sunt, temperatissimi prædicantur: ut Socrates, qui quod tenui victu esset, ea peste sæuissima tactus non est, quæ Atticam inuasit. Et Plato, apud quem cum nobilis imperator Timotheus cœnasset, moderatis cibis exceptus, post ridie illi factus obuius, dixit: Qui apud te, Plato, cœnant, sequenti die bene se habent. Nominatur & Pythagoras inter sobrios, qui etiam dicebat: Venter pinguis non gignit sensum tennem. Idem cum offendisset aliquem insigniter obesum: Non desines, inquit, tibi molestiorem carcerem struere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatam sapientibus, qui semel tantum interdum epularentur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cum nullum isthic patriæ frugalitatis vestigium obseruaret, admiratus est insulæ corruptissimæ deprauatum morem, quæ admodum refert ipsemet in epistola quadam ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pulvis vsus, quam panis fuit, & eorū bonæ valetudinis quasi quædam mater erat frugalitas, inimica luxuriosis epulis, & aliena nimis vini abundantia, & ab immoderato Veneris vsu auersa. Val. Max. lib. 2. cap. 5. Non est quod sic verbis multis augeamus frugalitatem Caij Fabricij, Coruncani, Curiij, quos celebrat Tullius: hæ enim virtutes fuerunt potius temporum, quam hominum. Probatur, me quidem iudice, modestia vel Agasicles, de quo Ausonius, & Plutarchus: vel Neruæ Goccei, boni Principis, de quo Valerius Martialis. Solemnia olim fuerunt niphalia, Iunonis sacra, quæ abstemia à matronis abstemijs celebrabatur, ut matronæ mores essent, quam Deam colerent, quæ eas moueret sobrietatis, ut quæ sit indiuidua pudicitia comes. Non transilio, quod receptum moribus, ut non nisi à ieiunio iudicia exercerentur reorum capitalium, ut meminuerint, se ad rem seriam accedere, & in qua de hominis agatur capite, de quo non nisi prudentissimè, & maximè sobriè cognoscendum. Id adicio, Baccho, Deo

temu-

*Niphalia
sacra.*

*Indices
sobrij.*

De frugalitate.

*Sobrietatis
laus.*

temulento, tum papauer, tum ferulam olim
tributam legimus, erudito sanè figmento,
vt vini vis ob oculos poneretur; papauer
somnia conciliat, vt mero plenus lui obli-
tus, dare se somno debeat, suam vt spon-
taneam infamiam tegat: ferulam verò ca-
stigationis notam, vt intelligant ebriosi, se
pœna dignos citius quàm misericordia,
qui se sponte in id discrimen coniecerint.
Eadem prudentia fuit apud sapientes ve-
teres, dum præfigerent annum luctus ma-
trosis, quæ viros amisissent, ne scilicet an-
te annum post mariti mortem properaret
ad secundas nuptias, ne fieret confusio san-
guinis, l. 8. ff. de his qui not. infam. Iul.
Paul. i. receptar. sentent. tit. vlt. Multa huc
conferri possent ex Decretal. Pontificum,
de penitent. & remiss. sed hoc studiosis pen-
sum imponimus. Addo ego postremo, nul-
lam virtutem ad Naturæ leges sic esse com-
positam, quam frugalitatem. Inquirenti-
bus in nos sagaci mentis oculo, vitia qua-
dam apparebunt obscuriora & in recessu,
quædam in aperto & frõte posita, & quasi
manu prehendenda, crassa, supina; de quo
luxus & largior bonorum profusio, vbi
nec ratio suadet, nec postulat necessitas,
saturando, vestiendo, protegendo cor-
pori, & ab incommodis supernè deiecto-
rum inbrium, caloris & frigoris, vindi-
cando. Non susdandum magnoperè pro
his, nec Oceano diuisæ gentes adeunda,
quæ à Solis cubilibus ministrant exotica,
si relegata in vltimas terrarum oras in
temperie hac, moderamen naturæ, & quod
dictat sequamur, quæ in excessu laborat
& fraugitur, amica frugalitatis. Non quæ-
rit superflua, imò nec fert, modis quibus
expellat & se exoneret, prouide corruptio-
nis, vtiliter inuentis. Videmus hoc in ele-
mentis, & quicquid coalescit eorum con-
nexionem, in animantibus, metallis, stirpibus;
excernunt si quid aggranat, & deijciunt
superflua. Crepat nubes nimio humore præ-
gnans, rarior à temperato humido ipso
motu & agitatione paulatim se consumit,
& miscet aeri Non libratur diu vaporum
terrestrium densior ibi globus, nec molem
sustinet stabile subiectum pendentis mate-
riæ, vincitur copia, & cedit ruenti tadem.
Hinc nix, pruina, grando, fulmen, rores,
nimbi, pluuia, ignita spectra, cadentes stel-
læ, quæ purgamenta non incommode ap-
pelles, & proluneni velut quandam satu-

rata & parturientis auaræ, quam cogit ad
egestum Natura, & vsus Vniuersi. Deinde
illud ipsum, ex quo talia, nonne pars Ocea-
ni fuit, aut fumantis terræ, secretionem reie-
cta? Exudat inutilis mador scilicet, admix-
tus pingui fœcumento & viscoso, de magno
hoc & infimo mundi corpore, quem adlā-
bit sol, atq; attrahit, vt vel dissipet radiorū
iactu, aut reuerberet, exuberante massa,
subactum & coctum alitet, eundem re, di-
uersum aspectu & dispositione. Steriles
herbæ luxuriant passim & noxia gramina,
non iussa crescere prouocante femine, sed
coacta exire, vitiosæ vligini sic quasi exco-
landæ, & purgando terrestri vtero, ad con-
cipiendum meliorem fœtum. Metallarias
intremus cavernas, vbi fœx impurior, &
sordida superfluitas inter ramenta aurea
& venulas desidens ad segregationem, ex-
trudente vi intrinseca conuascens precij,
sensum itura, se ostentabit. Nec in stirpiū
excrementis propellendis Natura segnior:
capillamenta quædam, cinnos, aut floccos
præmittunt arbores, & musco se operiunt
ac viridi lanugine, priusquam germinet,
purgantis se medullæ, & inutilem succum
secententis manifesto signo. Age verò, quā
prouide in nostro deniq; & ceterorum ani-
mantium corpore canales istos egestionis
superflua disposuit, ne collectis velut in
cloaca sordibus, exitu intercluso, corrum-
peretur situ & putresceret? Huc aurum
nariumq; quadrisoræ portæ faciunt, & tu-
bus maior deferendis excrementis, & vri-
naria fistula angusta ac breuior, & forniculæ
traiectæ cutis, puncturis similes, sine nu-
mero, sudori deijciendo, & porta ipsa præ-
toria, reciprocus vsus, gurgulio, intrantis,
exeuatis cibi vehiculum: cumq; vel inte-
stinorum volumina turgent, obstructa in-
errante flatu, aut venarum euiripi noxio san-
guine, naturæ amula ars clysters præpa-
rauit & scalpellum apertioni. Adeo vias
omnes ac modos disposuit sedula mater se-
gregandæ copiæ, vt in tenore suo, mensu-
ra atq; ordine consistenter & conseruaren-
tur singula, ne vel defectus noxam, vel ex-
cessus pareret. Modus in medio & medio-
cri, virtutis titulo & laurea dignus: extre-
ma laborant, nec sana sunt, nec ad sanita-
tem adminicula, quæ abundant præsertim,
fomenta lasciuia. Sacra Frugalitas placat,
falx luxuriæ & sarculum runcandis sar-
riendisq; siluescentis mali quisquilijs, quæ
sola

Tempus
luctus.

Frugali-
tas ad le-
ges natu-
re compo-
sita.

Natura
vbiq; su-
perflua ex-
cernit.

Mentis
pro ex-
crementis
hominis

Vitiosæ
medicinae
fistula

sola prudenter, quousq; progredi liceat, quid ornatus corporis, quid alimēta, quid structurae sumptuum efflagitent, subductis calculis computat, & per gradus vitae ac honorum sic partitur, vt laxiorem manum potentioribus, & qui in aliquo fastigio eminent, relinquat; contrahat ceteris de inferiore sorte, & iubeat coercere vanitatem, compresso paululum surgenti spiritui. Si confusio in his, vbi ordinum discretio & dignitatum? vbi autoritas & veneratio? Vilescunt aequalitate hac & perdunt splendorem, dum conditionis suae limites, quisque transiliens, supra vires & opes per ambitionis scalam assurgit. Corruptionis hoc publice, imo perditionis exitus seminarium sit. Veritat in proprium sinum oculos quilibet, videbit quid, aut quantum liceat: a censu enim & statu hic temperandus affectus. Violenta sunt, quae cum immodico appetitu, & ordine intereso sunt; naturam enim aut destitunt, aut vitiant & corrumpunt, quae metas suas habet ac limites, intra quos consistit moderabili ac determinata inclinatione ad ea quae nutriunt, firmant aut seruant, sine excessu, cum mensura & lege aliqua, quam nefas transire salua illa. Vis infertur item pestium rerum vbi ac superfluo, quibus voluptatem mortalium insania scilicet circumscribit, & miseriam felicitatis titulo falso indigitat. Onera enim sunt, & corruptela, quae tumultuaria oblectatione & infidiosa sic confunduntur, vt naturam velut in gyrum agant, & non solum offendant, sed opprimant copia. Obuium & parabile est, quod appetit, nec indiget nauigijs, quibus ex altero orbe transmarina apportentur, crescant, quae alant & sufficiant, in omni loco: quae saturent nauis in abundantia, nulla regio dabit; illa enim necessitate, haec desiderio praepostero, in quo varietas & nonitas, efflagitantur: ibi naturalia & gratuita quae sedant, hic importuna ac molesta irritant. Venter ad legem naturae compositus, paruo dimittitur, si quod debetur accipit: qui volatiliū lauticias decoxit, & de piscium genere selectiores, non placatur poleuta ac bubula, extra ordinaria enim fames vrit, quae non tam castiganda vt sileat, quam prouocanda ciborum delectu, vt minori cupiditate sopita maiorem resuscitet, nouo quodam & ingenioso gulae irritamento, in tormento

verius. Supplicium certe est habere ingluuiem, quae nisi exhaustis siluis & fluminibus, nesciat pasci, quae respuat domestica, inhiat peregrinis & exoticis. Flammæ consero & occulto igni hoc torturae genus, quae, vt podagricus humor, stillicidio fouetur de meliore hoc succo obsoniorum. Si suffocare vis, tempera, & viuere ad regulam, quam natura dicit: vbi luxuries aliqua & superfluitas, praescinde ac demete, & cogita, salite per medios campos rivulum, qui remedio sit huic incendio: proferri in agris & hortulis, quae doment elutic, & corpus natua virtute vegetent, quam terra inserit, & fabricator huius Deus. Neminem adhuc fames consumpsit, qui glutire libellam panis, & fontanam bibere potuit. Ad lac & pulment nascimur omnes, immutimur his a teneris: quis ad culinaria officia, & magyricas artes insolentem stomachum traduxit, nisi curiositas & nauis. Quid desperatio, vt ego quidem arbitror, prima magistra fuit focarij huius artificij, quae praecaptos continentiae vires transilire, & polyphagiae studio rimari omnes mundi angulos, cum abiectione quadam & contemptu vitae, temeraria persuasit. Qui primus concham, marinam aperuit, ostrea, & rubetas ponticas, vt cocta conuiuijs inferret, desperatum fuisse & praecipue audaciae hominem, necesse est; nec meliorem illum, a quo detracta cutis anguillae, & caueo sua testa, fluuiatili colubio scilicet, ac scorpionibus, & qui fungos praeparare, & carduos utiles douit, quorum illi reftudinum, asinorum isti proprii sunt. Quis uis uero in ranis & conchilijs terrestribus nihil, quod piscis speciem referat, simile, cum his nec officula insint aut spinae, illae squammis & branchijs careant; extracta sunt tamen ex cauernulis suis & lacunis animalcula haec, & pisculentorum catalogo, propter exiguum buccellam, quae uestitilis, & ad concitandam libidinem efficax, inserta. Vt iam nullum, penè sub celo genus viuētium sit, quod in voragine ventris humani & cloacae insatrabile, nouo artificij sumptu & precio confectum, elixum, trixum, assatum, lectum, tritum, sartum, puluerulis aromaticis maceratum, conditum, totum denique aut alijs sexcentis cocturae formis praeparatum, non descendat. Latum igitur & laxum, luxus hic aperuit capum ad omnem lasciuia: nec impunè iam pec

Desperatio docuit polyphagiam.

Natura parum contenta.

Ars magica.

catur hoc peccatum ac libere, sed cum labore etiam & incredibili molestia, quam coquus subit, & is cui coquitur, uterque lassus, hic vorando, alter instruendo: ad palatum enim & saluam prurientis linguæ ac commodare debet artem, nec præcepta habet aut vsum, sed nuntum delicias, & gurgulionem versatilem pro magistro & archimagyro. Interea tamen strage publica exhaustiuntur saltus ac nemora, fontes & flumina, aer & æquor: nec natura parui edendo sufficit, quia nil sufficit diuiti mensis. Pullus & mater in eadem olla; vrinam & nidus interdum, & quæ illum concinnant. Pro perniciem? Habent adfuit quæ frænent: næ fastigio supremæ intemperantiæ insitimus; demittamus nos ad delicia sacra sobrietatis, ubi sinum suum aperit natura, & effundit quod opus, & quantum.

De credulitate.

2. Quoad credulitatem, ea sanè aut mature admittenda, aut statim repellenda, cum nemo citius fallatur, quam qui temere credit; nemoque rectius iudicat & certius, quam qui rem exploratam habet. Homerus Ulysses, quem sapientissimum facit, non alio vsum præsidio dicit, neque alia ratione terræ marisque periculis euasisse, quam quod nemini se crediderit, & callide consilia sua texerit. Hesiodus (ut supra annotauimus) non ab re monet, ut neque fratri quisquam adeo fidem habeat, aut etiam negotium aliquod vel ioco transigat, nisi teste adhibito. Nullus est, qui nesciat ab inimicis nobis importari grauissima incommoda; sed longe perniciosius dānum ab amico creatur sæpenumero; quia fit alioqui facile inimici effugere insidias, ab amico verò, aut eo qui amici nomē mentiatur, quis ita prouidè cauteque sibi cauerit, quin interdum opprimatur? Nisi molestum esset, ostenderem multo plures ab amicis quam inimicis oppressos esse: plures vires prodicione captas, quam vi expugnatas: plures in veterum libris, ipsaque vitæ quotidiana reperiri amicorum questus, quam inimicorum accusationes. Ad symbolum istud ἀπιστίας, obuius potest esse locus ex l. si vindicari, 20. C. de pœn. quam extruxit B. Ambrosius à Theodosiso, principe nimis præcipiti ac iracundo: Et si princeps referuer aliquem puniendum, debet iudex ad dies triginta differre, quod videat, an relaxari pœna posse videatur.

Lex Theodosij.

Occasionem legis huius ferenda memorat Sozomen. hist. Eccles. lib. 7. cap. 24. extatque in Codice Theodosiano. Bene, inquam, iusteq; prouisum à sapiente principe, quæ facti à se pœnituit, alioquin quod Iustinianus ait l. Imperialis, 23. C. de nupt. nihil est tam peculiare Imperatoris maiestati quam humanitas, per quam solam Dei seruat imitatio. Hæc de iudicijs olim sancita. Nunc si maiorum in rebus alijs prudentiam intueamur, licebit aperire videre in tutelis pupillorum, & curationibus adolescentium minorum, ad eos nempe defendendos, qui se propter ætatis imbecillitatem defendere non possunt. Cum que intelligerent pupillos ea esse ætate, ut tutorum ope indigerent ad annum vsque 14. exactum in masculis, 15. in foeminis, non minorem curam impendi voluerunt in minoribus, curatorum prudentia gubernandis, ad annum vsq; vigesimum quintum. Est enim adolescentia maximè feruida, & vitijs indulgens, nisi nitatur & cohibeatur auctoritate prudentum. Eleganter Horat. ad Pisones epist. de adolescente:

*Cereus in vitium flecti, monitoribus asper:
Vitulum tardus prouisor, prodigus aris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere
pernit.*

Plutarch. περί ἀρρέων, idem complexus: ἀραρχία μὲν τὴν ἐνιοι τῶν νέων ἐλευθερίαν, ἀπαίδευσία νομίζουσι, χαλεποτέρους ἐκείνων τῶν ἐν παισὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν δεσποτίας ἀρρίνου τὰς ἐπιθυμίας, ὥσπερ αἱ δεσμῶν λυθείσης. Non minus eruditè Dio Chrysostomus Sophista: χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ εὐρίπισον, καὶ εὐολισον, καὶ σφοδρότερον δίνεται χαλινῷ. Proinde Athenis olim adolescentēs τῶν λήξων ἤρχον, id est, rei hereditariæ, suorumque honorum haberent potestatem, biennio præficiantur curæ vicinæ regionis, hoc est, anno 18. quo ex ephebis excedere mos illis esset ad vigesimum: tum nominabantur περίπολοι, vel ἑφοδοί, & ἐπίσκοποι τῆς χώρας, post id tres fiebant λήξιαρχοι, & referebātur in eorum numerum, qui suæ omnino essent potestatis, & τὴν λήξιν, hereditatem regere poterāt. Occurrit huius Emblematis occasione adagiū *Ama, tanquā osurus, oderu tanquā amaturus*: Rectè id, quia fallax & lubrica multorum fides: & quod honio sit εὐμετάβολον ζῶον, Platoni nempe: & Hesiodus præc.

Veterum cura pro pupillis.

præcepit, non nisi testibus adhibitis cum fratre esse iocandum: quia sæpe lenibus de causis fratrum iræ acerbiores existunt. Apud Atticum Pomponium queritur Tullius de Cneo Pompeio, cui præceteris fidem habuerat, seque ab eo tamen proditum. Et ad uxorem Terentiam, falso se putasse ab ijs amari, qui inuidebant: eos se non secutum, qui purè amici essent. Tacti leuitate animi Athenienses impetum in Macedonas moliri statuebant, falso accepto nuncio de morte Alexandri: sed eos retraxit Demades orator aculeato verbo: Si Alexander hodie mortuus est, & cras, & perrendie sic erit. Opportunè vir catus induxit *ἀντίσταν*, eamque opposuit inconsulto furori hominum, de se suisque rebus non bene cogitantium. Apud Poetam Troiani nimis creduli, à Sinone proditi, qui suasit equum diuina Palladis arte fabricatum intra Ilij mœnia inducendum. Mirum quantum malorum agmen secum aduehat nimia credulitas. Ea res Pompeium Magnū perdidit, populari & optimatum fidem studio, tandemque desperatis rebus ad Alexandriæ regem miserimè profugū. Quid M. Brutum, C. Cassium præcipientes egit, quàm de altera acie falso acceptū nunciū? Similem exitum nacti Antonius & Cleopatra, cum illa de Antoni morte sinistrū quid, quanquam falsò, accepisset. Quid mirum si in paruis error dominetur, cum etiam viros magnates opprimere soleat? Quorsum querela Comici: *Prò Deum atque hominum fidem?* & illud Ouidij: *Hec vbi pacta fides, vbi qua iurare solebas?* Tull. item 7. Verr. Vbi fides? vbi execrationes? vbi dextræ complexæ sunt? Notum de Brasidæ clypeo, quod in eos torqueri solet, qui, cum maximè opus est, fidem non seruiat. Stultum ac periculosum cuius fidere: at miserum nemini fidere. Conditio misera tyrannorum, ab omnibus sibi metuendum, sed in primis Dionysij, de quo Tull. 5. Tuscul. & Val. Max. Quæ vetera & externa vt missa faciam (notiora enim sunt, quàm vt in ijs immoremur) ad quid tandem oracula diuina nobis *τῶν ἀντιστάντων* suadent? non esse omni spiritui credendum: & tentandi spiritus an ex Deo sint: item, cauendum à fermento Pharisæorum? Denique illud: *Esote prudentes ut serpentes?* Illud etiam nos non fugiat Ouid. 3. Artis: *Nec citò credideris: quantum citò credere ledat,*

Exemplum vobis non leue Procu erit. Aurel Victor. in Valentiniano: Si ei infidus hominibus, quibus sese quasi fidissimis, prudentissimisque dederat, carere, aut probatis, eruditisque vti licuisset, perfectus haud dubiè princeps enituisset. Plaut. Trinumo: *Nimum est difficile reperiri amicum, ita vt nomen cluit, quoi rem tuam credideris, sine omni cura dormias.* Hierony. ad Celantiam, de ratione piè viuendi, vbi de obrectatione: Est sanè hoc vitium, quod vel in primis extinguì debeat, & ab eis qui se sanctè instituere volunt, prorsus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mētem, ac leuem faciat, quàm faciliè totum credere, & obrectatorum verba temeratio mentis assensu sequi. Hinc enim crebræ dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur: hoc est quod sæpe de amicissimis inimicos faciat, & con cordes quidem, sed credulas animas dissonat. At contrà, magna animi quies, magnaque est morum grauitas, non temerè de quoquam sinistrè quid audire: beatusque est, qui ita contra vitium hoc se armavit, vt apud eum detrudere nemo audeat. Hæc ille. Huius sanè argumenti sententiā facile est in immensum excrescere: sed placeat exempli loco, verbum *μὲν ὁ ἀντιστάντων*, de iudicio hominum præcipiti ac temerario intelligere, de quibus nonnunquam pronuntiatur citius quàm par esset, necdū bene inspectis eorum moribus, qui commendantur. Sic Horat. i. epist. 18. *Qualè commēdes, et atque aspice, ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem. Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo* Quem sua culpa premit, deceptus amitte tueri; Vt penitus notum, si tentes crimina, serues, Tuterusque tuo fidem praesidio, qui Dite Theonino cum circumroditur, ecquid Ad te post paullo ventura pericula sentis? Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet, Et neglecta solent incendia sumere vires. Vt enim qui pro alio fideiubet, seque soluturū constituit, tenetur ex pacti, seu stipulationis nexu pro principali debenti reo, sicuti non fuerit soluendo, aut noxā commiserit; ita qui alium commendat non satis sibi perspectum ac cognitum, & cuius mentem, versatilem fortasse, non detexerit,

Obrectatores non audiendi.

Videndum quem commendas.

sui dānum pudoris ferre ac pati cogitur. Grauius M. Cicero ad Brutum: Temerè de altero affirmare est periculosum, pter occultas hominum voluntates, multiplices quæ naturas. Et Seneca, neminem citò iudicaueris, neminem citò vituperaueris. Vitium est omnia credere: Vitium est nihil credere. Inter legendum sese obtrulerunt exempla quædam illustria de credulitate ex Amm. Marcellino. Primum quidem lib. 14. de Constantio sic habet: Arelate hyemem agens Constantius, post theatrales ludos atq; Circenses ambizioso editos apparatu, ad diem vi. Id. Octob. qui imperij eius annum tricesimum terminabat, insolentia pondera grauius librans, si quid dubium deferretur, aut falsum, pro liquido accipiens & comperto, inter alia ex carnificatum Herontium Magnentianæ comitem, partis exulati mœnore multauit. Vtq; ægrum corpus quassari etiam leuibus solet offensis, ita animus eius angustus & tener, quicquid increpauisset, ad salutis sue dispendium existimans factum aut cogitatum, in fontium cœdibus fecit victoriâ luctuosam, &c. Idem lib. 30. vbi narrat, quibus dolis interceptus & oppressus est Para Rex Armeniorum, Valentis iussu: qui quod accepisset eum sibi infestum, malisq; artibus quiduis facere & moliri, agenti in Armenia Traiano, remiq; militarem curanti arcanis literis mandauit, vt regem eum quoquo modo de medio tolleret. Itaq; illecebrosis regem Param insidijs primùm ambiit, ei Valentis litteras egregias in eum voluntatis testes ostendit, modò sese conuiuium ei præbuit, ad vltimum composita fraude ad prædium verecundius inuitauit. Qui nihil metuens mali, venit, concessoque loco honoratior discubuit: cumque apponerentur exquisitæ enpediæ, & ades pulsu nervorum, & articulo flatilque sonitu resulerent, iam vino incalescente, ipso conuiuii domino, per simulationem naturalis cuiusdam virgentis egresso, gladium districtum intinans, toruo lumine ferociens quidam immittitur barbarus, asper, ex his quos Supras appellant, confossum iuuenem, ne exilire posset etiam eum præpeditum. Quo viso, regulis fortè prominens vltorū, expedito dolo assurgens, vt vitam omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit victima, ictibus multiplicatis sedè concisa. Hocque figmento nefarie

decepta credulitate inter epulas, quæ reuendæ sunt vel in Euxino ponto, hospitali numine contuente, peregrinus cruor in ambitiosa toralia sparsus, & spumans satietati superfluit, conuinarum horrore maximo disperformit. Libro verò vltimo, qui est 31. de Valente: Illud ferri non poterat, quod cum legibus lites omnes questiones committere veteres vellet, destinatisq; velut lectis iudicibus negocia spectanda mandabat, nihil agi contra libidinem suam patiebatur, iniuriosos aliàs & iracundus, & criminantibus sine differentia veri vel falsi facillimè patens, quæ vitiorum labe etiam in his priuatis quotidianisque rationibus impendio est formidanda. Seneca, de quo supra facta mentio, epistola 3. non minus esse vitiosum credere omnibus, quàm nemi nisi disputat, eodem cum Hesiodi carmine sensu, *πιστὸς γὰρ ἀνθρώπων ὄντα πάντας*. Si aliquem amicum putas esse, cui non tantum habeas fidei, quàm tibi, vehementer erras, & veræ amicitie vim nondum tenes. Tūc omnia cum amico delibera, sed de ipso prius. Post amicitiam credendum est, ante amicitiam iudicandum. Diu cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit: cum fieri placuerit, toto illum admitte pectore: tamq; audenter cum illo loquere, ac tecum. Quid est cur me coram illo non ptem solum? Quidam quæ tantum amicis committenda sunt, obuijs narrant, & in quaslibet aures, quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiam rursus charissimorum conscientiam reformidant, & si possent, nec sibi quidem credituri, interius premittunt omne secretum; neutrum faciendum est, vitiumque vitium habet. Citatur de credulitate hoc Menandri:

Οἱ προκαταγινώσκον δὲ πρὶν ἀκούσαι
σάφως

Αὐτὸς πομπὸς ἐστὶ, πιστεύσας κακῶς.
Quicumq; damnat, remq; nō plane audyē,
Est improbus vir, ideo quod credit malè.

Item illud:
Μὴ πάντα πρὸς πάντι πιστεύειν δεῖ.
Credenda cunctis esse cuncta ne putes.

Ne nimis multa, vtrumq; verbum, *νῦν γὰρ μὲν νοῖ ἀπιστεῖν*, referri mihi videtur posse ad illud Chilonis generalius, *μὴ δὲν ἀγῶν*, quo innuebat in hominum consuetudine omni, debere omnia esse moderata, scilicet amicitiam non effusam aut dissolutam, sed sobriam ac verecundam, cum nimia

Constantius
credulus.

Para rex
Armenie
à Valente
oppressus.

Valentius
nimis
credulus.

Seneca
in
cuius de
credulitate.

Nō quidem
in amicitia
rem
piendam.

nia interdum familiaritas cōtemptum pa-
riat. Vnde nobis Germanis tritum sermo-
ne prouerbiū: *Aller leut freund, ieder-
mans GecK*, id est: omnium amicus, singu-
lorum satius. Id monitor Valerius Mar-
tialis antè cauerat:

Si vitare voles acerba quadam,

Nulli te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, at minus dolebis.

Queritur non illepidè Catullus, sed non
sine stomacho tamen, de amici læsa fide,
his omninò verbis ad Alfenum:

*Alfene, immemor atque vnanimis false so-
dalibus,*

*Iā te nil miseret, dure, tui dulcis amicali?
Iam me prodere, iam non dubitas fallere,
per fide?*

*Nec facta impia fallaciū hominum cœli-
colis placent.*

*Qua tu negligis, ac me miserum deseris in
malis.*

*Eheu, quid faciant dic homines, cuius ha-
beant fidem?*

*Certe tute iubebas aīam tradere, inique, me
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi
forent.*

*Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia,
factaque*

*Ventos irrita ferre, ac nebulas aerem
sonis.*

*Si tu oblitus es: at Dī meminerint, memi-
nit Fides.*

Qua te ut poeniteat postmodo facti faciet tui.

*Idem alio loco ad Aristiā vocat, pertæsus
alius amici veteratoris:*

*Desine de quoquā quicq̃ bene velle mereri,
Atq; aliquem fieri p̃sse putare pium.*

*Omnia sūt ingrata, nihil fecisse benignè est.
Immo etiam tadet, tadet, obestq; magis.*

*Va mihi, quem nemo grauius, vel acerbius
urget.*

*Quam modo qui me vnum, atq; vnicum
amicum habuis.*

Exempla isthæc adeo multa nos commo-
nent, sed grauius afficiunt nostra, qui ab ijs
audacissimè fallimur, qui nobis secundum
Deum animam debent: imò nullos nacti su-
mus hostes capitaliores, magisq; despera-
tos, quam qui nostris auspicijs, opeq; vna
sunt euecti: ex quo fateri vetus illud cogi-
mur. *Benefacta malè locata, pro malefactis
arbitranda.* Non præteribo lepidum pro-
uerbiū, Germanis nobis vsitatum,
quod sic sonat:

Travv nicht dem VVolff auff der Heyd,

Dem Bauren nicht auff seinem eyd,

Dem Iuden nicht bey seinem gvrissen,

Du vvirst von allen dreyen bschiffen.

Quod sic vertit Ioannes Buchlerus, de re
litteraria benè meritis:

Credere iurāti Superos, per & astra colono,

Nitiq; conscientia

Iudai, silusq; lupo confidere in ipsis,

Errore complet plurimos.

Itaq; fide, sed cui vide; nam

Qui leuiter notis nimium confidit amicis,

Fallitur, & cordis dicitur esse leuis.

Sed de credulitatis materia longior ef-
set oratio ex multis exemplis: quædam
satis erunt. Dion perijt, quanquam su-
spicaretur insidias sibi strui à Calippo, sed
veritus est obseruare amicum & hospitem.
Antipater Cassandri filius, vocato ad cenā
Demetrio, illoque vicissim sequenti die vo-
cante, veritus ei diffidere, à cœna oppres-
sus est. Sed ne longior sim, lege orationem
Dionis Chrysost. *περί ἀπιστίας.*

Πᾷ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἔκ ἐτελέσθην.

Lapsus ubi? quid feci? aut officij quid
omissum est?

E M B L E M A X V I I.

ITALICAE Samius sectæ celeberrimus auctor
Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò prætergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem urgens reddere quemque sibi.
Quod didicisse gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant quæ pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersas mala flamina raptent.
Qua ratione hominum vita regenda fuit.

C O M M E N T A R I I.

L **A**STET vir cœlum suspiciens, volat- autem turmatim volitent, & singulæ lapi-
tui gruum sublimium intectus: grues- dem voguibus apprehensum gestet; quod
quidem

quidem in hac figura non exprimitur, neq;
etiam colli & rostri breuitas cum forma
gruum satis cōgruit. Verūm volatus gruū
litteram A, vel vtralijs magis ardet, v. φ-
λόν delineari videtur; ex quo Palamedem
litteram T, inuenisse indicat Philostratus;
& Hieronymus gruum ordinem littera-
tum appellat.

II.

LAERTIVS & Suidas scribunt, Py-
thagoram præcepisse, suos auditores do-
mum repetentes, hunc versiculum pro-
nunciare:

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐν
ἐτελέσθη;

Triplex
hominū
lappus.

Cōstat enim omnem humanæ vitæ lapsum
potissimum esse: aut cū trāsgredimur, id
est, secus facimus quā oportet, quod est
plus quam decet; aut quod omīssum opor-
tuit, neq; satis consideratē fecimus: aut o-
mittim us quod erat faciendū. Priori er-
rori responderet illud, πῇ παρέβην; quō trāsf-
gressus? alteri verō, τί δ' ἔρεξα; quid feci?
tertio, τί μοι δέον ἐν ἐτελέσθη; quid feci
non conueniens? Erasmus in adagio, *Quō
transgressus?* laudat plurimum hunc verti-
culum; & meritō. Nam si sic exerceamur
quotidie, fieret utiq; vt meliores, imō san-
ctissimi euaderemus. Ait tamen Erasmus,
se nescire, cuius sit versiculus, quem apud
Homerum non reperiat. Inuenies tamen
illum in aureis Pythagoræ carminibus. Sic
enim ille ibi:

Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι
προσδέξασθαι;

Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἑκάστων
ἐπειδὴν;

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐν
ἐτελέσθη;

Quæ interpretatus est Virgilius, siue quis
quis fuerit auctor epigrammatis de viro bo-
no, his quidem verbis:

Non prius in dulcē declinet lumina somnū,
Omnia quā longi reputauerit acta diei:
Quæ prætergressus, quid gestum in tempore,
quid non?

Cui isti facti decus absuit, aut ratio illi?

Versiculus verō ita explicauit Erasmus:
Lappus ubi? quid feci? aut officij quid omis-
sum est?

Confer Hieroclis commentarium ad car-
mina Pythag. & Arrianum dissertationum
Epicteti lib. 4. cap. 6. Refert hunc eundem
versum Plutarchus in libello de Curiosita-
te. Cæterum gruem cum lapillo depictam,

Gruū sym-
bolum.

prudentiæ symbolum fuisse notum est, &
Pierius refert 17. Hieroglyph. Docēt enim
probatissimi auctores, lapillum grues idē
ferre, dum in sublime volant, vt illius lapsu
explorent, supra terramne, an mare volitēt,
quod ex sono intelligunt; ac proinde confi-
dendum, an vltetius progrediendum sit.
Maximus Tyrius disputatione 40. lapilli
arrepti aliam rationem adfert, nimirum
quod propter imbecillitatem corporis, a-
liāsque parum fultas, instar naui fluitent
à ventis impulsæ: quod cū intelligunt,
non antē se volatui credunt, quā lapidem
apprehenderint, firmamentum videlicet va-
cillaturi volatus, salutisq; custodiam. Ha-
rum prudentiam cū non ignoraret cor-
datus homo Deucalion, à diluuij fluctibus
seruatum aiunt gruum beneficio: quarum
quidem superuolūtatiū clangore admoni-
tus enatauit, teste Paulania. Non erit huc
conferre alienum, quod scitē & ad hunc
locum accommodatē Plutarch. retulit lib.

Gruum
volatū.

πώτερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χει-
ρῶν αἰῶνα ἢ τὰ ἐνδρά. sic enim habet: ἡ δὲ
γεράνων μεταβολὴ τῆς πτήσεως πρὸς ἀνε-
μον, ἐκ ἐνὸς γένους ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ κοινὸν
πάντες ἰχθύες νοῦντες, αἰεὶ πρὸς κύμα καὶ
ροῦν ἀντιπύχονται, καὶ παραφυλάττε-
σιν ὅπως μὴ καὶ ἐρῶν προσφερομένῃ τοῦ
πνεύματος, ἢ λεπτῇ ἀναπτυσσομένη λυ-
πῇ τὸ σῶμα γυμνέμενον καὶ διατραχυ-
νόμενον. ὁ δὲν αἰεὶ συνέχουσιν ἐαυτοὺς ἀντι-
πώρες· σχιζομένη γὰρ ἔτα καὶ κορυφὴν
ἢ θάλασσαν, τότε βραγυχία κατασέλ-
λει, καὶ καὶ τὸν ἐπιφανείας ῥέουσα λείως
πιέζει, καὶ ἐκ ἀνίστησι τὸ φοικῶδες. id est.
Illa verō gruū ad ventum aciei commu-
tatio, non vnius, sed & vniuersi maritimi
generis est: siquidem & æstum fluctuū; con-
trā natando niti, & eadem de causa aqua
tūc omnibus mos est: cauēt quippē ne ven-
tus à tergo incumbens, squamas subrigat
eieatq; atq; ita nudatum & exasperatum
corpus vulneret. vnde in ventum, obnixi-
quē fluctibus cursum dirigunt: sic enim à
vertice scissi fluctus & branchias cohibent,
& per summa delati minus infestant, &
horrorem non incutiunt. Hæc ille. Ascri-
berem alium locum non mihi vs commo-
dum ex eo, quem scripsit ipsemet de ani-
mal. solertia libro, sed indicare duntaxat
hic mihi satis esto. Ammian. Marcellin. lib.
18. de Barbatone garrulo quodam nebu-
lone, eodemq; proditore: Ignorabat, iu-

quit, notum Aristotelis sapiens dictum, qui Callisthenem, sectatorem & propinquum suum, ad regem Alexandrum mit- tens, ei saepe mandabat, ut quam rarissimè & iucundè apud hominem loqueretur, vi- tæ potestatem & necis in acie linguæ por- tantem. Ne sit hoc mirum, homines pro- futura discernere nonnunquam & decen- tia, quorum mentes cognatas cœlestibus arbitramur: animalia ratione carentia salu- tem suam interdum alto tueri silentio so- lèr, ut exemplum est perquam notum: Lin- quentes orientem grues ob calorem, pla- gamque perentes occiduam, cum montem penetrare cœperint Taurum aquilis abun- dantem, timentes fortissimas volucres, ro- stra lapillis ocludunt, ne eis eliciat vel ne cessitas extrema clangorem: iidemq; col- libus agiliore volatu transcurfis, proijciunt calculos, atq; ita securius pergunt, &c. Ne scio an huc conferre ausum Virgilij illud ex 10. Aeneid.

— quales sub nubibus atris
Strimonia dant signa grues, atque aethera
tranant

Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore
secundo.

Vide Plin. lib. 10. cap. 23. Pierium Hiero- glyph. lib. 17. & Prouerb. Grues lapidem
deglutientes.

III.
Pytha-
goras.

ITALICÆ Samius, &c.] Pythagoram Italico- rum Philosophorum sectæ aucto- rem fuisse testatur Cicero 1. Tuscul. & D. August. in lib. 3. de Ciuit. Dei. cap. 2. Dicitur Samius, quia ex insula Samo erat oriū- dus, Demarati mercatoris locupletissimi filius, ut quidam aiunt, quamquam Dio- genes Laërtius multos, ex multorum sen- tentia, illius numerat patres. Multas per- agrauit regiones discendi causa; tandem Crotonem venit, Italicæ oppidum, Tarqui- nio Superbo regnante, tenuitq; Magnam Græciam cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate: multaq; post sæcula sic viguit Pythagoreorum nomē, ut nulli alii docti viderentur. Primus omnium μεμψύχοσι inuenit, id est, animarum de corporibus in corpora transitum; ideoque vetuit carnibus vesci. Huius vitam pete ex Laërtio, Plutarcho, Plin. lib. 2. Gellio lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 1. & lib. 17. cap. 21. De eo quoq; multa habet Ouid. Metamor- ph. vlt. in princip. Politianus in Lamia, Ti- tus Livius lib. 1. ab V. C.

Secta] Secta secundum Ciceronem 1. de Orat est disciplina, vel certa quædam di- sciplina formula, factio, studium, ratio vi- tæ. Propriè tamen est illa ratio dogmatū, quam quis sibi imitandam proposuit; à se- ctando (ut quibusdam placet) dicta; vel ut alij volunt, à sectione, quod plerunq; dogmata à se inuicem sunt diuisa.

Auctor] Num Pythagoras Italicæ sectæ auctor, vel autor fuerit, alijs disquirendū relinquo: certè hæc duo inter se differre vocabula vel ex eorum origine constat; est enim auctor, qui rem acceptam auget, & deducitur à Græco verbo αὐξω. Autor ve- rò, qui aliquid ex se facit, nec ab alio acci- pit; deriuatum ab αὐτός.

Claussit suum dogma] Sapiētia suæ vim omnem, aut certè præcipuam vno hoc car- mine comprehendit & circumscripsit. Dogma est dictio Græca, significans senten- tiam, edictum, decretum, placitum cuius- que sectæ: dicitur ἀπό τοῦ δόκειν, quod est opinari. De dogmate vide plura in epist. 96. Senecæ.

Quò prætergressus?] quò transgressus? aut ultra quàm decuit, fecisti? quod est NIMIS. Lege Prouerb. Quò transgressus?

Quid agis?] vel quid agebas? sic enim Græcè, τί δ' ἐπέζα; qui lapsus est in eo, quod PARVM.

Quid omitte agendum?] quid non de- cens à te factum est? quod est peccatum in bono omisso.

Hanc rationem vrgens] Volebat quisq; sibi apud se rationem hanc reddere. Idem penè de Sestio Seneca lib. 3. De ira, cap. 36. quem locum mox subiiciemus.

Quod didicisse gruum &c.] Ex volatu gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis proposuit, nimirū ὡς αἰσχρὸν εἶναι τὸς λογισμὸς ποιεῖν ἢ προεῖν ὅ μὴ ὀρ- νίδες: ut verè addiscant homines rationis participes, si deteriores se præstiterint aui- bus in vitæ actionibus. Plinius Nat. hist. lib. 10. cap. 23. hæc de gruib; tradit: Cer- tum est, Pontum transuolatu ras primū omnium angustias petere inter duo pro- montoria, Criuemetopum & Charambin; mox saburra stabiliri. Cum medium tran- sferint, abijci lapillos è pedibus: cum at- tingerint continentem, è gutture arenam. Idem ait Solinus, & Cicero 2. de Natura Deor. Alciatus lib. 1. Parerg. cap. 20. expo- nens locum Pollucis, sic ait: Metaphora à gruib;

gruibus sumpta est, quæ in terram descen-
dunt surripiendi alicuius lapidis causa,
quem pede retinent, vt in alto volantes, eo
demisso experiantur ex cadentis strepitu,
supra mare, an verò supra terram volitent,
vt Suidas, & Aristophanis interpres in Api-
bus ostendit. &c. Contrarium tamen tenet
Aristoteles, cuius hæc sunt verba, in lib. 8.
de nat. animal. cap. 12. Sed auium grues
(vt dictum est) ex vltimis in vltima abeunt;
volant flatu secundo. Quod de lapide nar-
rant, falsum est: Lapidem enim tenere eas
fulcimento, quem vbi deciderit, accipi vti-
lem ad auri probationem aiunt. Hæc Ari-
stoteles. Quod de anseribus Marcellinus
scribit, rostra sua lapillis occludere, Tau-
rum montem aquilis abundantem, quas
maximè timent, de gruibus alii malunt.
Nostrum non est de hac lite pronunciare,
vt q. ii anseres nunquam ad passionem du-
xerimus, neq; gruum ordines ita curiose
inspexerimus. Huc fortasse pertinet ver-
bum Gruere, siue Congruere; à gruibus
ductum, quod significat connenire. Grues
enim se non segregant, siue cum volât, siue
cum pascuntur, ait Festus.

Ex agmine] propriè: nam agmen pro-
priè multitudinem sese agètem significat.
Virgil.

Longum per valles pascitur agmen.

Ne cessent, &c. Reddit causam, cur
grues lapidem gestent, & eandem ad huma-
nam vitam applicat.

Mala flamina] venti aduersi & im-
petuosi.

I. H V N C Pythagoræ versiculum in pri-
mis obseruari diligenter, & addisci cupe-
rem, ab iis maximè, qui studia liberalia se-
ctantur, & ex iis fructum aliquem sperant
vberimum. Per multi enim ex iis peccât,
quod non satis attenti septa, vt ita dicam,
lectionis transiliunt, & aliis rebus animum
applicantes, non vident se abscedere ab eo
laudabili & ingenuo instituto, cui nomen
dederunt. Alii sunt, qui quanquam labo-
riosis, non sunt attriti satis, aut adiciunt ani-
mum ad quæ agunt. Alii deniq; quanquã
multa, & quidem sæpè diuque agant, ta-
men innumerabilia, aut cerè multa præ-
termittunt in transcurso, quæ ad instituti
laboris perfectionem valde conducere.
Sed præstat Alciatum magistrum audire
citiùs, qui ita suos auditores adhortatus
est quadam prælectione, ab iisdem primùm

rogatus, qua præcipuè methodo in studio-
rum cursu esset vtendum: Præcat nobis (in-
quit ille) vetustissimus Italicæ Philoso-
phiæ auctor Pythagoras, qui discipulos
suos carmine Græco, quod maximè neces-
sarium ad ipse discipulæ disciplinæ esset, admo-
nuit, quodque quotidie eos in ore habere
iussit. Id est eiusmodi: *πῇ παρέσθῃ; τί δὲ
ἐπεξῆα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθῃ;* Et-
enim hæc tria non tam præcepta, quam
oracula vnicuique nostrum semper ante o-
culos esse debent. In primis scilicet, ne qua in-
re aut excidas, aut transieris ab instituto
tramite feraris: quod ijs cōtingit, qui aliis
in rebus, animi intentione occupata, ad scho-
las tamen accedūt, vt qui vel amore capiti,
vel armis rixisque dediti, vel aleæ lusuique;
mancipati, vel artibus illicitis addicti, scho-
lastici tamen nomen seruant. In hos An-
næus Seneca veteris Iureconsulti verbis in-
uehitur: Etiam magna, inquit, pars vitæ cla-
bitur malè agentibus, maxima nihil agen-
tibus. Qui enim auribus solis præfentes,
mentem aliò intendunt, si aliud agere La-
tinis dicuntur. Alterum est, vt attēdamus
ad id, quod agimus: vt cum quid boni à
nobis factum fuerit, magna voluptate af-
ficiamur: si verò quid malè verisus vide-
rimus, in futurum abstinemus. Etenim
præmium virtutis maximum ipsa est ani-
mi voluptas. Iisce enim iuuenibus, qui in
sophisticis canillationibus, vel legum opti-
marum ambagibus diuini immorantur,
rectè quis dixerit: *Vide quid agas.* Cuius
rei exemplum in huius anni lectionibus
accipi potest. Fuerunt florente Romano
imperio varii in eorum Republ. magistrat-
us, vt Præfeti prætorio, vt Proconsules,
vt Præsides prouinciarum, vt clarissimi,
vt spectabiles, vt illustres, & si qua alia sūt
huiusmodi nomina. Hæc hodie mutata
Reipub. forma exoleuerūt, nec vllò in vsu
permanferunt, sed vnusquisque iudex eam
habet cognominationem, quæ sibi vel lege
municipii, vel Principis sui diplomate con-
cessa est. Ideoq; parum refert diutius in
veterum magistratuum muneribus digno-
scendis versari. Bartolus cerè & veteres
non vltra tres, aut quatuor lectiones hac
in re videntur consumpsisse. Quod si quis
maiorē anni partem hoc in argumento
transigere velit, huic rectè præceptum Py-
thagoricum insusurrabitur: *Vide quid a-
gas.* Superest tertium, ne quid agendum
omit-

ne qua-
dam.

1. Quid
transgr. f.
sui?

1. Quid
agis?

3. Quid o-
mittis a-
gendum?

Congruere
verbum.

IV.

Errores eo-
rum, qui
literas ad-
discunt.

Locus Al-
ciati ex
prælectio-

omittamus: In quo sanè adeo peccant vniuersi studiosi, vt vix vllum supersit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius disputationem, & apertam dilucidamq; huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiam aliud comminisci, aut aliundè minùs opportunè conquirere.

2. Deinde hoc idem ad vniuersam vitam humanam trahi posse nemo sanus non iudicat. Vidit hoc Seneca lib. 3. de Ira, cap. 36. cuius verba non piger huc adicere: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderator, quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillitas, altus, ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censorq; secretus cognoscet de moribus suis? Vt hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum è conspectu lumen est, & contineuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum serutor, facta ac dicta mea remetiatur. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo, quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum possum dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco, &c. Neq; est alienum etiam quod relatum est apud Apuleiũ 1. Florid. de Gymnosophistis loquens: Vbi, ait, mensa posita, priusquàm edulia apponantur, omnes adulescentes ex diuersis locis & officiis ad dapem cõueniunt. Magistri perrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hic alius se cõmemorat inter duos arbitrum delectum sanata similitate, reconciliata gratia, purgata suspitione, amicos ex infensis reddidisse. Itidem alius, sese parentibus quidpiam imperantibus obedis- se, & aliud aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse: deniq; cæteri commemorant. Qui nihil habet ad offerre, cur prandeat, impransus ad opus foras extruditur. Non acquiesco, sed Senecæ verba produco, quæ mihi certè

videntur non aliena à Pythagoreis, de quibus hæcenus. Magnam vitæ partem elabi nihil agentibus: maiorem malè agentibus: totam aliud agentibus. Certè Arrianus dissertationum Epicteti libro, scitè est interpretatus his penè verbis: πᾶσι παρέβην; vbi omisi adulationem? quid reprehendi? num vt ingenuus? num vt generosus? Si quid autem eiusmodi deprehenderit, se ipsum increpat & obiurgat. Quid tua interfuit ista loqui? an mentiri non licebat? Philosophi enim asserunt, nihil prohibere, quo minus mendacium efferatur. Tu itaque si nihil ex res aliud, nisi vt rectè de rebus iudices, vbi manè surrexeris, ita tecum loquere: Quid mihi deest ad tollendas animi perturbationes? quid ad tranquillitatem animi obtinendam? Sic Horatius Sat. 4. Ser. 1. ex persona sua docet, quo pacto quis se ipso melior euadat. Inquit enim:

— Neq; enim cum lectulus, aut me Porticus excepit, desu mihi: rectius hoc est; Hoc facies vinam melius: sic dulcis amicus Occurram: hoc quidam non belle, numquid ego illi

Imprudes olim faciã simile? Hac ego mecum Compressis ago labris.

Hæc prisce illi tenebriones; Sed quid nos superna luce illuminati? quod labimur? quid agimus? quid non agimus? vbi est animus quotidianus speculator sui? vbi secreta actionum censura? Age mi homo, ad cunas mecum redi & crepundia: natiuitatis speculum accipe in manus sepius, & considera generationis exordia: subeant defectus naturæ, corporis infirmitas, membrorum languor: perpende ortum inglorium & ignobile, de maledicta stirpe & execrabili protoplasti, tu etiam, qui in fastigio gloriæ, nec ex collumie vulgi. Vade in penetralia & interiores recessus, & scrutare, si quid sanum ibi aut integrum; vires aliorum animantium, robur, ac arma confer tuis: anfractus spectâ & lubricum viæ, qua incedis: globum volubilem, cui insistis, gyrum rotæ, quæ te circumfert; fluxum temporis, qui ad seniam præcipitat; curarum laborumq; turbinem, quo inuolueris; procellam fati deniq; & subitum imperum, qui prosterne, & catastrophem imponit huic tragediæ. Cretam sume aut calculos, subduc rationes, omnia discute qua potes diligentia: scribe primò numerum eorum, quæ bona in te, tum quæ contraria inueni-

EXAMIN
sui.

Praclarus
Seneca lo-
cus.

Apuleius
de Gymno-
sophistis.

Vide in
manu
examini.

ris: figuram circuli ibi relinques, mihi crede, & orbicularem litteram, quæ nihil signat; hic acernum numerorum vix numerabilem. Multiplicabis per centurias, inquam, & chiliades malorum summam, ibi inter monades consistes: aded nihil ualoris in te, aut precii, aut ponderis. Meditare hæc, & fac quod mola: contunde & contere, nec dissipa tamen & eijce conclusa in farinario cordis, nisi uentilata prius & purgata rationis cribro. Ita fiet, ut memoriam tui nunquam deponas aut notitiam, quæ recente & florida, vanitatis aura euanesceat paulatim, quæ sumat in nobis, & de cloaca pectoris assurgit; & succrescent virtutum plantulæ vicissim, ac veræ deuotionis pulcherrimæ. Plurimum autem conducit irrigandis istis nouellis & producendis, discussio transactæ vitæ, ut dixi, & inspectio frequens; videre maculas & nequos, qui inhaerent, aut adherent; coniunctio enim suboritur & rubor è meliori sanguine, si vulnera animæ recrudescant, & pateat deformitas. Quod ijs contingit, qui in speculis explorant faciem, cum defectus aliquis sese aperit, aut nota turpior, quæ dedecorat; pudore enim suffusi resiliunt, abiecto indice, & de remedio cogitant: Simile quiddam sentiunt, qui in scrutinio suarum actionum occupantur, & colligunt analecta flagitiorum. Latens morbus & incognitus, insanabilis; ad radicem enim non descendit remedij applicatio, ut euellat aut purget fontem mali: Idem planè in vitiis hanc curam accidit; dum occulta sunt, serpunt, senescunt, negliguntur: sanari possunt detecta. Fœneratoris sacculum comparemus conscientiam nostram, qui monet claudit adulterinam & probam, neutra tamen agnoscitur, nisi deprompta, & ad lucem inspecta curiosius, unde precium additur primum & æstimatio: De hoc genere fucato actiones nostræ sunt & opera, proba commixta reprobis; laxari oportet loculum seu crumenam cordis, ubi abscondita, & eximi, ut ad Lydium explorentur. Alii cum libello conferant vel codice rationario, in quo bona continentur & mala nomina Nec inscitè hoc: referta est talibus

debitis nimirum charta hæc mentis: supputandum, & inueniendus modus ut expungatur priusquam submittantur hæc, & auctionentur bona: in cambium enim velut tradita sunt & vsuram, ut nummus nummum pariat, id est, ut ex vno vitio novum suppullulet. Quod diutius tenemur obstricti, ed difficilio r redimendi ratio; in quæstum enim obligamur, & in luctum cedit, quod soluitur, si serò soluitur, nec ad præfinitum terminum. Ex asse vix liberatio, ubi mora. Faciamus maturè & in tempore, dum in capite consistit solutionis summa adhuc, nec exereat. Sit tabula in manibus assidue & in conspectu, numerus, componamus per partes, partium particulas, particularum partes, in minutias & atomos: ex his in caput denuò & massam integram, ne calculi error damno sit, aut seducat. Magna utilitas profectò, imò necessitas potius hic arithmeticum esse, ac Platonis aut Pythagoræ discipulū. Mercator studiosè attendit, ne in rationibus subducendis aberret: ubi negotiorum animæ & salutis agitur, ibi supputator oscitet aut dormiat? Ita fit tamen: res ipsa clamat & improbitas, quæ incrementa sumit in horas, ut torrens ab affluxu nitium. Supina negligentia in eruendis his scriptis & area cordis purganda, communis ferè omnium: siluescit, cultoris ignauia, & in spinas luxuriat; nemo falcem immitit, secat, aut stringit. In flore est malorum fecunditas, vereor ne ad maturitatem. O insurgat Aquilo diuini timoris, & demetat? Venite vos Zephyri cœlestis gratiæ, perstate hortum hunc, ut lilia germinet & flosculos paradisi. Delabere d salutare collyrium, & perunge oculos, ut penetret acies, circumspiciat & obseruet, in hoc enim cardo salutis voluitur. Ad lapsum proiecti sumus omnes, & sicut pisces ad natandum, ita nos ad peccandum proni. Si lux destituat ab alto, & subtrahat lucernam æternus Sol, quæ ad indagandum crimen & agnoscendum præfulgeat, iam Stygias oras tangimus pede, & oberramus in Cymmerijs tenebris.

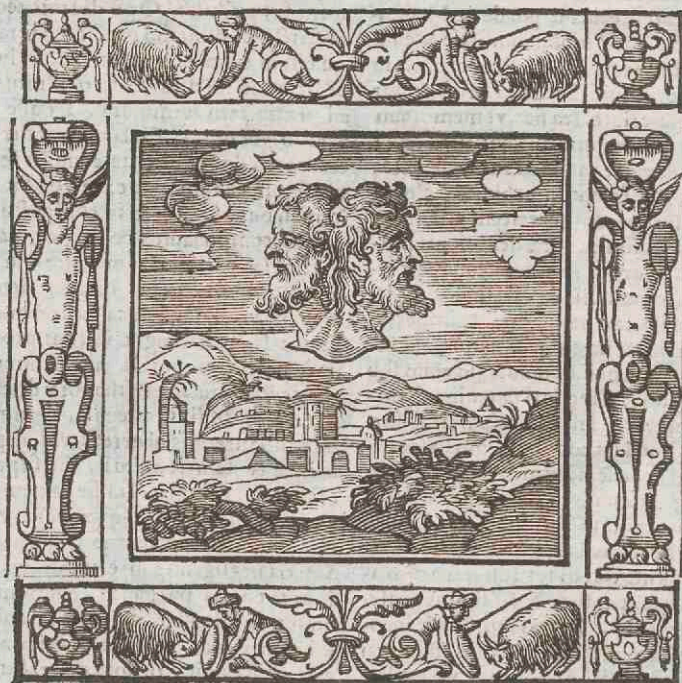
Quæstum
profit in-
spectio
sui.

Fœnerato-
ris saccu-
lo similis
conscien-
tia.

Libello ra-
tionario,

Prudentes.

E M B L E M A X V I I I.

IANE bifrons, qui iam transacta futuraq; calles,
 Quig; retro sannas, sicut & antè, vides:
 Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quòd
 Circumspectum hominem forma fuisse docet?

C O M M E N T A R I I.

- I. **L**IP PIS & tonsoribus nota est Iani
 bifrontis effigies, scilicet capita duo
 coalitis occipitijs, facie vtrinq; virili præ-
 dita; quid ergo opus pluribus explicare?

- II. **S**YMPTRVM videtur hoc Emblemata
 ex Plutarchi problematis, licet historia de
 Iano notior sit, quam vt Alciatum nostrum
 velimus adigere, vt alicundè compilauerit.
 Ianus rex fuit Italiæ, qui Saturnum
 seu bicipitem veteres quidam plastæ & pi-
 ctiores effinxerunt, vel quòd ferinum & sil-

uestrem cultum suorum hominum in ci-
 uilem mutarit: vel quòd pater Græcæ &
 Latine gentis crederetur: aut quia Solem,
 quem eundem cum Iano volebant esse,
 cœlestis aulæ ianitorem putarent, quippè
 qui eam oriens aperire, occidens verò clau-
 dere videretur. Sed tamen id tam celebre,
 varijsq; nominibus decantatum Iambici-
 pitium quam plurimi ad solertiam pruden-
 tiamq; regis retulerunt, siquidem pruden-
 tis est præterita nosse, futuris verò mul-
 to antè providere: quod significauit Te-
 rent.

Ianus cur
 biceps.

II.

rent. in Adelph.

*Istuc est sapere, non qđ ante pedes modo est
Videre, sed ea illa, qđ futura sunt. Prospicere.*
De hoc figmento multi Poetæ Iuserunt,
quorum alij ad alia ingeniosè traxerunt.
Ouid. 6. Fastor.

*— Videt Ianus qua post sua terga ge-
runtur.*

Sed maximè in primo, vbi faciei duplicis
rationes alias adfert; cur baculum dextra,
clauemq; sinistra teneat; cur vocetur Patul-
cius, Clusius, & alia multa. Macro. 1. Sa-
turn. Creditur inquit, geminā faciem præ-
tulisse, vt quæ ante, quæque post tergū ef-
sent, intueretur. Quod proculdubio ad
prudenciam regis, solertiamque referendū
est, qui & præterita nosset, & futura pro-
spiceret, sicut Antevorta & Postvorta, di-
ninitatis scilicet aptissimæ comites, apud
Romanos coluntur. Qđ spectat adagium,

πρόσω καὶ ὀπίσω, A fronte & a tergo; quod
est diligenter inspicere, & præterita cum
præsentibus & futuris conferre. Berofus
Babylonicus (nisi tamen nos fallit Berofi
nomen) lib. 3. Antiquitatum scribit, Noe

alio nomine vocatum Cælum, tributumq;
illi cognomen Ianus, à Iain, quod apud
Aramæos & Hebræos sonat vinum, à quo
Ianus, id est, vinifer, & vinofus, quia pri-
mus vinum inuenit: cuius vi & vapore e-
brius effectus, cum minus pudicè in terrā
cecidisset, Cham eius filius, magicus & ve-
nificus (quem postea Agyptus Saturnū
iuniorem coluit) patris virilia comprehen-
dit, tacitèq; submurmurans carmine ma-
gico patri illudit, simul & illum sterilem
perinde atq; castratum effecit. Neq; dein-
ceps Noe scēminam aliquam fecundare
potuit. Hinc orta fabula apud Poetas, licet
tempora non conueniant; & Lilius Gyr-
aldus sub suem Syntag. 4. ab hoc dissentit.
Sed bicipitij huius causam aliam & eādem
penè attulit Plutarch. in quæstion Roma-
nis: Nempè quòd genere Græcus ex Per-
rhœbia fuerit, atq; in Italiam profectus, se-
dibus apud barbaros positus, linguam vitæ-
que rationem mutauerit. sic enim fama
receptum est. Vel quòd Italos, qui feri-
nis essent adhuc moribus, quique iniustè
viuerent, ad aliud vitæ traduxerit & reuo-
carit institutum, ita vt agriculturam & ci-
uilem cultum eos docuerit. Sic verò ille:
*διὰ τὴν τὸν Ιάνον διπρόσωπον οἰόντων γε-
γονέναι, καὶ γράφουσιν ἕτως καὶ πλάττε-*

*σιν, πότερον ὅτι τῶ μὲν γένηται ἄλλην ἐκ
περὶ αὐτίας ἢν (ὡς ἰσορῶσι) διαβάς δὲ
εἰς ἰταλίαν καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτοῖσι βαρ-
βάροις, μετέβαλε καὶ γλώτταν καὶ διαίταν,
ἢ μᾶλλον ὅτι τὰς περὶ τὴν ἰταλίαν αὐ-
τὸς ἀγροίους καὶ ἀνόμους χρομένους ἐθεσιν
εἰς ἕτερον εἰς σχῆμα, πείσας καὶ γεορ-
γεῖν καὶ πολιτευσθαι, μετέβαλε καὶ
μετεκόσμησε.* Effingebatur pterea Ianus *Ianus*
quadristons, quod quatuor mundi plagas *quadri-*
maiestate sua complecteretur, vel quòd *frons.*
quatuor habeat annus partes, ver, æstatem,
hyemem, & autumnum. Dicitur Ianus, *Iani ery-*
quasi Eanus, ab eundo. Ianus enim pro ce- *mon.*
lo & mundo capitur, cuius munus est &
officinm, semper ire. Vel dicitur à Ianua,
vt videtur sentire Ouid. 1. Fast.

Præsideo foribus cæli cum miribus Horu.

Et redit officio Iupiter ipse meo:

Inde vocor Ianus.

Alij potius ianuam à Iano dictam volūt:
alij Ianum ab hiano dictum contendunt,
quoniam chaos ipse sit, teste Ouidio:
*Me chaos antiqui (nam sum res prisca)
vocabant.*

Templum Iani, vt autor est Plinius, Nu-
ma Pompilius primus instituit. Verba Plin-
ij sunt, lib. 34. cap. 7. Præterea Ianus ge-
minus à Numa Rege dicatus, qui pacis bel-
liq; argumento colitur, digitis ita figura-
tis, vt trecentorum quinquagintaquinque
dierum nota per significationem anni, tem-
poris, & æui, se Deum indicaret. Huius
templi portæ tempore belli patebant, pacis
verò claudebantur. Ennius:

— Postquam discordia tetra

Belli ferratos postes, portasq; refregit.

Vnde ipse Ianus Patulcius & Clusius voca-
batur, de quo Ouid. in Fastis:

Nomina ridebus, modo nāq; Patulcius, idē

Et modo sacrificio Clusius ore vocor.

Hasce portas ter clausas fuisse, histo-
rijs proditum est. Primum Numæ tem-
poribus: deinde peractō secundo bello
Punico: Postremò post Actiacas pugnas
ab Augusto consecras. Qui plura de Ia-
no cupit, adeat Macro. Saturn. 1 b. 1.
cap. 9. Pierium Hieroglyph. lib. 14. 32. 35.
& 48. Vide quoq; adagia, *A fronte, & a
tergo.* & *Alter Ianus.* Imago Iani bifron-
tis, sed corona spicea, in nummis etiā nunc
conspicitur, tributa Pompeio ob curam
annonæ; de qua Erisius in Numismatis.
Qua similitudine deceptus Theodor. Cā-
terus

*Templum
Iani.*

*Macrobij
locus.*

*Ianus idē
qui Noe.*

terus eandem effigiem Iano tribuit. lib.
vlt. Variar. lectio.

III. IANE *bifrons*] Sic Virgilius in 7.
Aeneid.

— *Ianiq; bifrontis imago.*

Ouidius bicipitem vocat. *Iane biceps* &c.

Callere.
Callus.
Futuraq; calles.] Callere, propriè signi-
ficat callum facere. Est autem callus, si-
ue callum, cutis labore, & opere indura-
ta. Hoc tamen loco significat scire, hoc
est, calliditate, quæ est vrbana scientia,
quod sicut pes vel manus ex longo labore
callum ducit, ita mens longa experientia
colligit habitum quandam rerum, in qui-
bus versatur. Persius.

— *Dicenda, facendaq; calles.*

Horatius in Arte.

Legitimūq; sonū digitis callemus, et aure.

Plautus vtramq; significationem vno ver-
su complexus est in Persa.

Magis calleo, quā aprugnum callū callet.

Quiq; retrō sannas] Alludit ad illud
Persij, Sat. 1.

*O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis*

albas,

*Nec lingua, quantum sitiat canis Appula,
tantum.*

*Vos ò patricius sanguis, quos vinere fas est
Occipiti caco, postica occurrere sannæ.*

Sanna
quid.
Est porro sannæ irrisio, quæ (vt inquit
Hier.) ab occipitio ore distorto, & labris
contractis fit, anteriorum dentium osten-
tatione. Hinc subsannare, tali ludibrio
vel scommate irridere: & sanniones dicun-
tur fatui in dictis & moribus, quos moros
vocant Græci. Cicero lib. 2. de Orat. Quid
enim porro tam ridiculum, quàm sannio
est? qui ore, vultu, imitandis motibus, vo-
ce, deniq; corpore ridetur ipso. Esse autē
originis Græcæ liquet Eustathij verbis ad
10. 15. & 16. Odyss. & colligitur ex Cælio
Rhodig. qui ait: Apud Cratinum Sannas
fatuum indicat. Vnde & Sanna, verbum
Latinis frequens, puto, defluxit; etiamsi à
uariū sonitu Grammatici opinentur dictū,
Tæte cur oculis, tot fingunt vultibus]
Ianium non modò bicipitem, sed & trici-
pitē, & quadricipitem effectum olim,
supra innuimus.

An quid] Hæc non est interrogatio Poe-
tis & oratoribus familiaris: nec enim hic
dubitatur, aut dubitando interrogatur; sed est
modus loquendi Aristoteli in problematis

peculiaris, qui omnia proposita problema-
ta soluit per hanc particulam, *An. vt & su-
pra Embl. 1. monuimus.*

Circumspectum hominem] Prudentem,
sagacem, qui in omnem partem circumspe-
ctat, vt occurrere possit.

Hoc e schemate Iani, repræsentatur ty-
pus optimi regis, qui cum cæteris præsit,
debet etiam prudentia, alijsque virtutibus
antecedere. Neq; enim alia ratione puto
Ægyptios oculum in scepro regio suis
hieroglyphicis designasse, quàm vt in Prin-
cipibus, summisq; Regibus maximè, pru-
dentiam, tanquam Reipub. vigilantem ac
prospicientem oculum esse debere signifi-
ficarent. Memineramus aliàs Iani bicipi-
tium eò relatum à pictoribus & poetis
eruditis, quòd prouidus, beneq; cordatus
Princeps Græcæ gentem cum Latina
communione legum, connubiorum, mo-
rumq; sociauerit: quod & historiæ veterū
memorant. Nos ad virtutem principis
egregiè periti duplicem conferre malu-
mus, τὴν εἰρηνικὴν, καὶ τὴν στρατιωτικὴν,

studium belli & pacis; vt ex vtraq; quid
sit Reip. salutare videat, aut prouideat ci-
uitis, hoc est, sciat quæ in vsu sint, τὰ πα-
ρόντα εἰδέναι, καὶ τὰ μέλλοντα προνοῶ-
σκειν. Verbum εἰδέναι, Græcis videre, &
scire significat. Rectè Vegetius lib. 6. de
re militari, nullum esse, quem oporteat vel
plura, vel meliora scire quàm principem,
cuius doctrina debeat prodesse omnibus
subditis. Atqui prima illius ratio impen-
denda in constituendis legibus salutaribus,
& motibus emendandis: altera in tutandis
subditis ab omni hostium externo insultu;
quod rectè facere non potest, nisi videat,
certòque teneat, quid temporum varietas
postulet, vt & iudicis, seu principis offi-
cium est, vt res, ita rerum tempora qua-
rere, quod ait Ouidius. Prudentiæ ciui-
lis exempla duo ex multis obuia nobis
occurrunt: Alterum in Romanis duceb.,
qui domitis plerisq; gentibus, suoq; iugo
submissis, eas suis moribus vinere permi-
serunt: alterum in Imperatoribus Chri-
stianæ fidei assertoribus, qui prudenter cū
hæreticis summo in re non semper egerūt;
id vtrumq; seorsim dispiciamus. Cū à
Scipionibus Pœni denicti essent, eos suis
legibus vinere concesserunt: eas enim non
posse tolli funditus censebant, quàm cum
summa eorum, quos vicissent, desperatio-
ne:

IV.
Typus
primi
regis.

Virtutis
duas pri-
cipe.

Prudentiæ
ciuiliis
pud Ro-
manos.

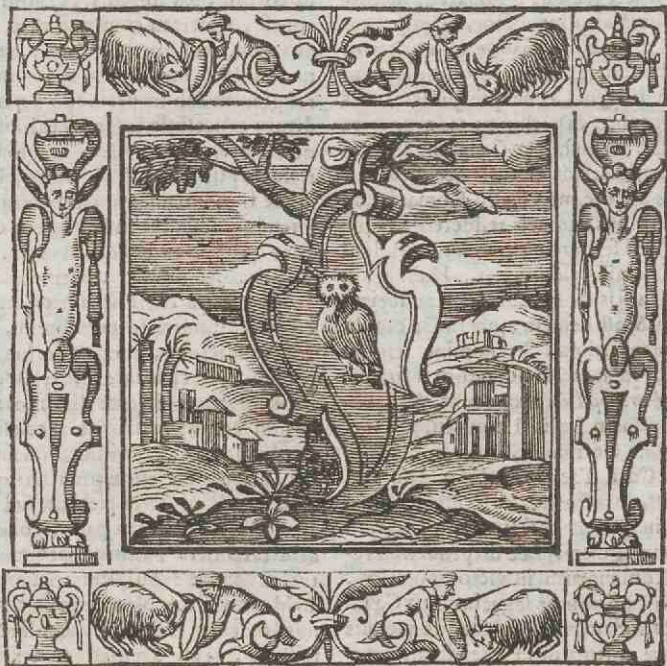
ne: adde, quòd intelligerent, in ijs non minus æquitatis esse, quàm in Romanis; quod & ipse testatur Polybius. Sic cùm Flaminus profligasset Macedonem tyrannum, reliquit Græcis instituta vetera, & fuit eos suis vivere legibus. Subacta Macedonia Paulus Aemilius victor, leges patrias voluit intactas esse, aliàsque addidit etiam novas, planè necessarias, tanto studio, cura que adeò diligenti, vt ne ipse quidem vsus longo tempore experiundo eas arguerit, ait Linius. Deuicta per Cæsarem Iulium Gallia, idem accepit victoris beneficium; in cæteris agnoscimus facilè Romanis conuenisse, cùm ius barbaris redderent, ijsque maximè, qui feritatem exuerant, & studiosi honestatis ciuilis viderentur. Habuerunt itaq; in Gallijs semper amicam ac sociam ciuitatem Massiliensem, quæ tincta erat literis humanioribus. Eo nomine semper habuerunt fœderatam Rhodum insulam, eiusque *εὐτροπία* proba runt, & naualem disciplinam imitari non erubuerunt. Nihil hic de Germanis, quibus suos mores, quos Corn. Tacitus eleganti libro persecutus est, intactos permiserunt Romani victores, in quibus obseruarent priscæ simplicitatis imaginem. Hæc de prudentia veterum Romanorum in victos populos. Iam verò non minor sagacitas fuit Cæsarium quorundam, veræ sanctæque pietatis Christianæ cultorum, in ferendis aliquando sectarijs, & ijs, qui alienas ab orthodoxa fide opiniones in orbe Christiano disseminarent. Quod quàm consulto, quàm ciuili modo, quamque vtiliter ab ijs fa-

ctum sit, ex eo intelligere est, quòd Theodosius Imp. verè orthodoxus, non sit vsus stricto iure, summaque potestate in hæreticos, Socrate teste, hist. Eccles. lib. 5. cap. 2. neq; coegit eos ad communionem orthodoxorum, sed singulis permisit pro suo cuiusq; arbitratu communicare. Sozomenus item Eccl. hist. lib. 7. cap. 1. narrat. Gratianum Imp. omnibus in exilium propter religionem sub imperio suo deportatis redditum concessisse, legemq; tulisse, vt quisque liberè, quam vellet, religionem teneret, demptis tamen Manichæis, Photinianis, & Ennomianis, quorum pernicacia nõ ferenda putabatur in hominum cœtibus. Hæc quidem ex bonorum principum institutis. At mirum videri possit, quòd Ioannes Papa 1. à Theoderico rege missus est ad Iustinum Imperatorem, precaturus, vt edictum, quod aduersus Arrianos proposuerat, reuocaret, ijsq; alioqui damnatis hæreticis, liceret suo more vivere. Quod factum Ioannis ab Ecclesia probatur, laudatum doctoribus, non sanè quòd illi fauerent hæreticæ prauitati, quam stigmatum auulsam percipiebant, sed quòd ad Ecclesiæ communem pacem conducere id arbitrarentur. Paulus Diaconus, & Platin. in Ioanne 1. Sulpitius Severus in vita B. Martini lib. 2. Non desinebat B. Martinus Ithacium increpare, accusatorem Priscillianiani, vt ab accusatione desisteret; ac Maximum Imperatorem orare, vt sanguine infeliciū abstineret. Verùm de his factis, ad alia festinet oratio.

Prudens magis quàm loquax.

E M B L E M A XIX.

NOCTUA Cecropijs insignia præstat Athenis,
Inter aues sani noctua consilij.
 Armiferae merito obsequijs sacrata Mineræ,
 Garrula quo cornix cesserat antè loco.

C O M M E N T A R I I.

I. **D**E P I N G I T U R noctua, nota auis, in sua planitie; hæc enim Atheniensibus erant signa gentilitia. Epigraphæ Stockhameri sonat, *Prudens, sed infans*.

II. **H** V I V S Emblematis character duobus videtur ex minis aliquot vetustis, in quibus est Mineræ simulachrum cum ingenti umbone, sub qua est noctua. Sunt & alij quidam mimi in quibus expressum est Palladis galeatum caput, à cuius altera parte noctua innititur prostrato carche-

sio: iuxta quadrigæ cum Victoria, laurea circumducta cum baccis. Fabulam autem noctuæ Ovidius 2 Metamorph. refert, quæ quia longiusculè ab illo narratur, breuitati consulens omitto. Hoc tamen summatim dico, Coronidem è ministerio Palladis propter loquacitatem expulsam, in cuius locum successit Nyctimere. Est autem Noctua Mineræ sacra vel propter oculos cæcios, quibus qui præditi sunt, præstantioris & acutioris ingenij feruntur esse: vel propter lucubran-

di

Cur
 dicitur
 noctua
 Minervæ
 sacra
 Athenarum
 simulachrum

di & contemplandi munus, quod animi vis dicatur nocturni potissimum temporis silentio vegetari. Quia verò Minerva Athenarum preses erat, ideo ab iis pro signis gentilitiis fuit adhibita. Nam cum Neptunus à Minerva victus, non posset regione Attica potiri, iratus immisit illis *Δυσβολίας*, id est, leuia stultaq; consilia. Hoc Minerva non mutavit, sed quod illi malè statuisser, illa in bonos exitus vertebat. Vnde natum proverbium, *γλαυξ ἵππατο*, Noctua volans: quoniam hæc avis sacrata Minervæ, & auspicata consiliis credebatur, eiusq; volatus Atheniensibus erat victoriæ symbolum. Alludit huc Aristophanes in Vespis.

Γλαυξ γὰρ ἡμῶν τρὶν μάλιστα τὸν στρατὸν διεπτᾶτο. id est:

Noctua nostras ante pugnam pervolarat copias.

Refert enim Plutarchus in vita Periclis, illi è superiore navis tabulato concionanti, noctuam ad dextram advolasse, ac malo insedis: quod omen effecit, ut omnes irent in illius sententiam. Iustin. lib. 23. rei huiusce causâ Hieroni duci ascribit, cui adolescenti prima bella incunt, a quilam in clypeo, noctuam in hasta consedis refert. Quod ostentum, & in consilio cautum, & manu promptum, Regēq; futurum significabat. Hinc factum est, ut Athenienses non solum in nummis, tum aureis, tum argenteis noctuam insculperent, sed etiam in templorum foribus, & in portis vrbis, atq; etiam in vexillis idē signum apponendum curauerint. vnde paræmia, *Noctuas Athenas*. Quod idem sonat, ac si dicas, in mare fers aquam, in montem ligna. In huiusmodi cultum noctuæ acerbè ludit Demosthenes, cum è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectās, sublatiis manibus: O Pallas, inquit, vrbis domina, cur tribus infaustissimis bestiis delectaris? Noctua, Dracone, & populo? Ex vna fortè cæcitate: ex dracone liorem animorum, ex populo instabilitatem & inconstantiam intelligens. Alij malunt referre ad nummū aureum & argenteū, in quo insculpta erat Noctua. Vnde et in proverbium abiit, *Noctua Lauriotica*, quo velut ænigmate vim pecuniarum significabant; Laurios enim Atticæ regio est, non modò metalli venis, sed & noctuis fre-

quens. Hinc Aristophanes in Avibus: *Γλαυκὲς ὑμᾶς οὐποτ' ἐπιλείψει λαυριωτικαί,*

Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἐνδὸν, ἐν τε τοῖς βαλαντίοις

Εννεοττεύουσι. id est:

Noctua vos nō relinquet Lauriotica, sed hæc Edibus aderunt in ipsis, inque oculis nūdulos

Sibi parabunt.

De nomismate Atheniensis testatur quoq; Plutarchus in vita Lylandri, cum de seruo meminit, qui domini sui furtū *ἀνιγματοχῶς* indicans, ait: multas sub regulis cubare noctuas; ostendens illic abditas pecunias, noctuis insignitas. Nec illepidè dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur. Hoc loco mirari subit, qua causa ductas Erasmus, vertit Græcum pro-

Noctua volavit.

Erasmus taxatur.

verbium *γλαυκὰς εἰς ἀθήνας*, *Vlulas Athenas*: cum vertendum fuisset, *Noctuas Athenas*. Nam *γλαυξ*, propriè noctuaria significat; *ἀνιγώλιος*, vlulam. Neq; eadem est noctua cum vlula, quod ex Aristotele liquet; & diuersarum linguarum nomina manifestant: Vlulam vocant Itali *Aluco*; Germani, *Huhu*; Hispani, *Antillo*; Noctua verò illi, *Cinetta*; illi, *Kauz*; hi, *Lechuzza*. Præterea vlula quamuis inter aues nocturnas nominetur, solet venari picas; noctua mures, lacertos, & huiusmodi bestiolas, ut idem Aristoteles autor est. Plinius etiam lib. 10. cap. 12. Aristotelis verba transiens ait: Vncos vngues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, vlulæ. Plura de huius Emblematis materia qui desiderat, legat adagia, *Vlulas Athenas*; *Noctua volavit*; *Noctua Lauriotica*; & *Atheniensium inconsulta temeritas*, Pierium 20. Hieroglyph. Gyrard. Syntag. 11.

CECROPIÆ Athenis.] Athenas Cecropias à Cecrope Rege, & Athenienses Cecropidas appellari, iam in superioribus attigimus. Athenæ autè *ἀπὸ τῆς ἀθηνᾶς* minata. (ut iterum adhuc repetere cogamur) hoc est, Minerva, quæ nomen huic civitati imposuit. Diuus August. 18 de Civit. Dei, c. 9. ex Varrone diuersum ab alijs sentit. vide Platonem in Cratylo.

Insignia præstat] Cur Athenienses noctuam pro insignibus gerant, iam satis dictum arbitror.

Sani noctua consilij] ab effectu dicitur

Hani

Noctua Lauriotica.

fani consilij, quia eius volatus latum & auspicatum consilium reddebat Atheniensibus. Nam quod quidam referunt, verba illa, *fani consilij*, ad fabellam Angeli Politiani, quæ est in fine Lamiae, de Noctua & cæteris anibus, Sanctio non placet, suū tamen cuiq; esto liberum iudicium.

Armifera Minerva] Minerva ex cerebro Iouis armata profiliit. Consule quæ supra Embl. 1. de Minerva diximus. Mihi succurrit illud Anacreontis de rosa:

Πολυκαλόνον τ' ἀθηνῶν

Κορυζῆς ἐδέειννε ζεύς, id est:

ut cum ē vertice Iouis exiliit armata scuto & hasta Minerva. Quidius 6. Fast.

Creditur armifera signū cæleste Minerva.

Idem 2. Amorum, eleg. 6.

Vixit & armifera cornix inuisa Minerva.

Martial. initio epigramm.

Accipe belligera crudū thoraca Minerva.

Meminit & in Olympijs Pindar. Ode 7. Armata autem fingitur (ait Phornutus) in ipso ortu, quod sapientia suis ipsius prædijis satis instructa sit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium, & belli Dea, quod & disciplinarum liberalium vsum, & bellorum administrationem sine sapientia mancā, & inanē esse intelligimus. Pindari Scholiast.

Obsequijs sacrata] Noctua dicatam fuisse Palladi, repudiata cornice, copiose tradit Ovid. 2. Metamorph. Minerva Erichthonium Cecropis filiabus cistella viminea inclusum, & servandum tradiderat, & ne aperirent, interdixerat. Quod cum neglexissent, Coronis factum Minervæ indicavit, vnde ab eiusdem comitatu repulsa est, & in cornicem mutata. Sic enim conquegitur:

— *Mihi gratia talis*

*Redditur, ut dicar tutela pulsa Minerva,
Et ponar post noctis aenem: mea poena volucres*

Admonuisse potest, ne voce pericula quarāt. Cuius postrema verba mythologiam habeant. Garruli enim, quique nimio linguæ vitio laborant, haud unquam possunt cū sapientibus & cordatis viris habere commercium: quia ubi apud eos aliquid effutierint, tandem odiosa infamiae labe aspergantur, & à convictu laudato virorū honestorum, & virtute insignium abesse coguntur. De noctuæ prudentia Dion. Chrysostomus doctè ac lepidè oratione Olym-

pica, quæ est 12. Hoc etiam addere nō gravabor, quod Alciatus scribat, Minervæ noctuæ meritò consecratam, nempe ab Eustathio ingeniosè ad 1. Iliad. ratione redditā: γλαυκα sacram esse τῇ ἀθρητικῇ ἀθηνᾷ, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀθρεῖν τὸ γλαύσκειν τὰν τὸτητα: quia nimirum ἀθρεῖν & γλαύσκειν idem significant. Phornutus in lib. de Natura Deorū, causam reddit, quare noctua Minervæ sacra sit, his verbis. οἱ δὲ δράκοντες, καὶ ἡ γλαυξ διὰ τὸ ἐμμερῆς τὰν ὀμμάτων ἀνατίθενται ταύτῃ τῇ γλαυκότητι ἕσθαι. id est: Dracones & noctua ei consecrati sunt propter oculorum similitudinem, siquidem ipsa glauca est. Vide Lamiam Politiani.

Garrula quo cornix] Virgines silentiū decorat, garrulitas dedecorat, ut postea dicemus, ideo cornix, quæ loquax est, ex ministerio Minervæ exclusa, noctua verò afficta. Vide Ovid. loco citato 2. Metamorphoseos. Reiecta est cornix à Pallade, sicuti à Græcis accepimus, quod meditationum sit infesta pernigilio, & mentis agitatione interpellat sua garrulitate, cuius ipsa signum gerit. Sic enim Græci κροῖσεν dicunt, de garrulis, ut *cornicari* Persius in Satyris. Sed & reperio cornicem in Palladis manu apud Peloponnesios vñtatum Hieroglyphicum, longè secus quàm Athenis, ubi cornices ad arcem Palladis non aduolabant: cuius rei causam non à fabulis, sed ab ipsa natura repetit Lucretius. Noctua, inquit Boecatus, ideo Minervæ est attributa pulsa cornice, ut ostendatur, sapientem prameditatione in obscuris seposita, noscere, uti & noctua videt in tenebris; & garrulitate atq; loquacitate repulsa, ut opere agat, loca, tempusq; respicere. Fabula videtur ex vero traxisse originem. Nam Plinius de cornice loquens, ab Archuri sīdere, inquit, ad hirundinum aduentum notatur, eam Minervæ lucis templisq; raro, alicubi omnino non aspicī, sicut Athenis. Vide Iustinum lib. 23. in fine. Memini legere me apud Plutarch. De odio, & invidia, inter cornices & vlulas perpetuum esse dissidium, quarum vel ocellarum sanguinem permisceri quidam negant: ut etiā si quis confundat, utrumque seorūm diffuere narrent. Aelian. lib. 3. c. 9. de animalibus. perspicue idē tradit, ἐπεὶ δὲ ἡ γλαυξ ἐστὶν αὐτῇ (supple κορώνη) πολέμιον, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς αἰῶσι τῆς κορώνης, ἥδε

*Armata
cur Pal-
las.*

*Noctua
cur Palla-
di sacra
reiecta
cornice.*

*Cur cor-
nix à Pal-
ladi re-
pulsa.*

*Cornix
& vlula
rum dissi-
dium.*

ἡ δὲ μεθ' ἡμέραν ἐκείνην ταῦτο δρᾶ τοῦτο
ἐδύνατο εἶναι τὴν δὲ τὴν γλαυκὰ τυ-
νικαῖτα ἀρδενῇ. De hoc inter noctuam
& cornicem dissidio facit quoq; mentio-
nem Aristoteles lib. 9. de Histor. animal.
cap. 1. Cornix meridie oua surripiciens no-
ctuae, absument, cum non clarè interdiu
noctua videat. Noctua contrà oua corni-
cis noctu exedit; estq; altera interdiu, al-
tera noctu potentior. Sed die vel cætera
auiculæ omnes noctuam circumuolant,
quod mitari vocatur, aduolantelq; percu-
tiunt. Quapropter aucupes ea constituta,
auicularum genera multa & varia capiūt.
Vide Aelianum & Oppianū, de aucupio.

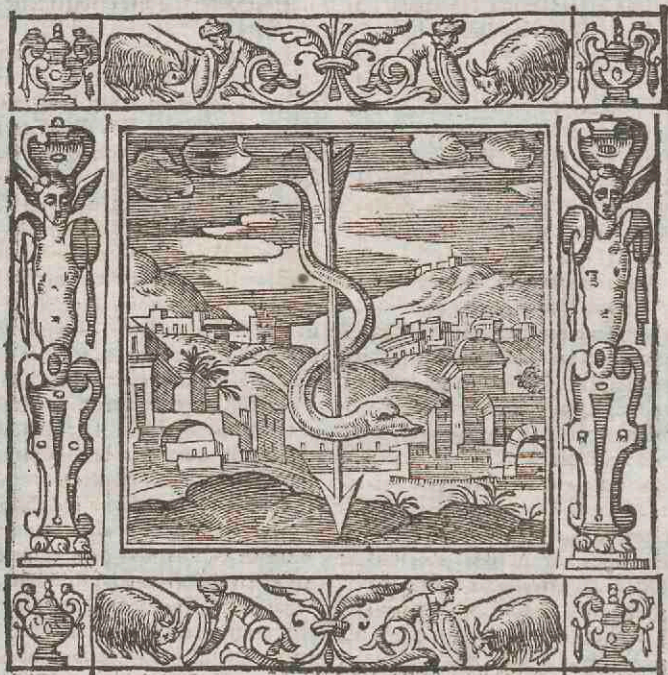
VERBORVM parsimonia sapientes
maximè decet, eorumque perspicacitas in
rebus obscuris & difficilibus agnoscei ver-
sariq; debet. Eo enim præcipuè differt ab
imperito & stulto prudens, rerūq; sciens,
quod pauciloquus, quodque oculatus in
ijs sit, ad quæ alij conuiuent, vel oculorū
mentis obscura caligine cæcutiunt. Eius
quidem rei symbolum est Noctua, olim
Atheniensium insigne, ac Mineræ sacra.
Sed quorsum hoc Emblemata, dixerit ali-
quis, aut quodnam argumentum habet?
Nimirum ciuitatem optimis moribus ac
legibus insistentem sapientia, consilio matu-
ro, recta prudentia firmari, spera inani ho-
minum loquacitate. Idem de singulis ma-
gistratibus, quique Remp. administrant,
est statuendum: quæ ratione Demosthenes,
alijque boni oratores, aduersos habebant
demagogos, blandosque concionatores,
qui vulgi cupiditatibus inserviebant: nec
minus eos insectabantur quàm sophistas
obstreperos optimi quique Philosophi.
Certè epigraphes argumentū, quod habet
instar oraculi, *Prudēs magis quàm loquax*,
possem nō incommode illustrare Fabij ce-
xemplo Maximi (qui quo tempore Anni-
balem inueniliter exultantem sua patien-
tia fregit, multis conuiicijs militari lasciu-
tia impletus, non ponebat rumores ante

salutem) nisi occurreret laudatum Eteo-
nici facinus. Is Lacedæmonijs præfectus,
cum accepisset, suos milites in insula Chio
annonæ laborantes tacitè coniurasse in in-
sulares Chios, utq; sese discernere, arun-
dinem manu pileone circumtulisse: censuit
ille, non aperta vi (quod fieri commodè
non poterat) agendum: sed quindecim de-
lectis comitibus per urbem incedendo, qui
primus ei obuiam veniebat arundinem ha-
bens, obtruncari iussit. Causam sciscitan-
tibus, nihil aliud respondebat, quàm id se
factum, quod gestasset arundinem. Ita-
que cæteri coniurati arundines statim de-
posuerunt. Imò Eteonicus Chijs conuo-
catis, ne vllum quidem de coniuratione
verbum fecit, ne metum aut suspicionem
inijceret, sed pecanias imperauit, quas ius-
sit militibus distribui, ne quid noui moli-
rentur. Ii statim paruere. Sic paucorum
pœna periclitantibus multis occursum est.
Retulit Xenoph. 2. rerum Græcar. Socra-
tes admonēbat suos discipulos, ut tria po-
tissimū in omni vita haberent: Inani-
mo prudentiam, in vultu verecundiam, &
in lingua silentium. Hinc Cato, Uticen-
sis dictus, cum ei etiam nunc puero, vitio
daretur taciturnitas (nec enim cum pue-
ris exercebatur, nec à quoquam audiri vo-
lebat) ait: Carpent taciturnitatem, mo-
dò vitam probeant. Et addidit: Tum de-
mum abruptam hoc meum silentium,
cum ea loqui potero, quæ sunt indigna
silentio. Latere plerumque volunt verè
probi, & in pectore intimo domicilium
virtus habet, non in vultu aut fronte. Con-
trà improbi odiola garrulitate perpetuò
aures astantium obtundunt, imitati scilicet
ollas & dolia, quæ quo magis vacua
& inania, eo magis resonantia. Natura
enim hoc linguosis istis insitum, ut non
multa solum loquantur, sed etiam mala.
De quibus non malè dicitur, quod qui-
dam de lusciniâ capta & pennis exuta:
Vox es, præterea nihil.

Maturandum.

E M B L E M A X X.

MATURARE iubent properè, & cunctarier omnes;
 Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
 Hoc tibi declaret connexum echeneide telum:
 Hæc tarda est, volitant spicula missa manu.

C O M M E N T A R I I.

I. **T**EL o seu sagittæ circumuoluta est remora, maturitatis symbolum. Est autem Echneis siue remora pisciculus semipedalis longitudinis, & quinq; digitorum crassitudinis, limaci magnæ similis, ut asserit Plinius lib. 32. cap. 1. Secundum verò Oppianum, aspectu anguillæ, forma turbinata, colore nigro, ore acuto, qui & incuruatur ut hamus, in petris vinens. Aristoteles lib. 2. de nat. animal. cap. 14. ait: Remoram errore nonnulli pedes habere prodiderunt, expes enim omnino est; sed quoniam pinnas habet pedibus similes,

hinc fit, ut pedibus instare videatur. Pisciculus quidam est saxis assuetus, in cibos non admittendus, nomen à remorandis navibus adeptus, utilis ad iudiciorum causas, & amatoria veneficia, ut aliqui volunt. Vide Plin lib. 9. cap. 25.

TR I T O, vulgò proverbio dicitur, maturandum quidem esse & accelerandū, paulatim tamen & præmeditare, ne nimia festinatio & parum considerata, periculosa; neque prælonga tarditas & mora perniciosa sit futura, sed mediocritas & modus in omni re servetur: quod eleganter hac figura

figura exprimitur. & duabus notis hieroglyphicis ob oculos ponitur. Telum enim velocitatis, agilitatisque indicium est, ut explicat Pierius lib. 42. Hieroglyph. Remora autem impedimentum & tarditatem significat: Idem lib. 30. Alij rem planè eandem significantes, Delphinum remoræ adiunxerunt, ut Paulus III. Pontifex Max. Alij anchoram delphino copulauerunt, ut Aldus Manutius, nobilis Typographus. Rectè itaq; ex his medium constituetur, participans de utroque extremorum, excessu puta & defectu. Id enim omnibus in rebus summè laudatur, commendatur & præcipitur, Aristotele teste lib. 2. Ethic. & lib. 4. Polit. Hinc illud Ouidij:

Inter utrumque tene, mediocritissimus ibis.
Nimia siquidem omnia (iuxta Plautum in Pœnulo) hominibus nimium negotium exhibent. Quare semper illud, quod medium est, atq; inter utrumq; probatur. Martial. epigr. 1. Cicero lib. 4. Tusc. quæst. Aristoteles 6. Moral. cap. 9. sic ait: Ad deliberandum autem multum temporis sumunt, propterea quòd celeriter aiunt conficienda esse, quæ suscipimus, lentè capiendum consilium. Vnde sumptissè videtur Sallustius illud, quod in historia Catilinæ posuit: Nam & priusquam incipias, cōsul- to: & ubi consuleris, maturè opus est factu. Quem locum Ioachimus Perionius diligens Aristotelis interpres, sic censet posse melius legi: Antequam incipias, consulto: & ubi consuleris lentè, maturè factu est opus. Quæ quidem interpretatio plena est, & verbis Aristotelicis cōgruens. Sed tamè si verba Sallustij diuersa disputatione legas, integer constabit sensus, sic: Antequam incipias, consulto; & ubi consuleris maturè, factu opus est. Vide pro- uerbium, *Festina lentè*. in quod vberimū copiosæ orationis quasi fluium congestit Chiliadum autor. Vide etiam adagium, *Antequam incipias consulto*.

MATURARE iubent Maturitas vocatur ea virtus, quæ media est inter celeritatē nimiam, & tarditatem. Nigidius apud Macrobiū 6. Saturn. cap. 8. Maturè, inquit, est, quod neq; citius est, neq; serius, sed medium quiddam, & temperatum est. Sic & in frugibus, & in pomis, matura dicuntur, quæ neq; cruda & immatura sunt, neq; ca- duca & nimium cocta, sed temperata & adulta. Interpretationem hanc Nigidia-

nam duobus verbis eleganter exprimebat Augustus Cæsar. Nam & dicere in sermo- nibus, & scribere in epistolis solitum se- runt: *non de sepe deos. Festina lentè*. Per quod monebat, ut ad rem agendam simul adhiberetur & industria celeritas, & tar- ditas diligentia: ex quibus duobus contra- rijs sit maturitas. Sic Poeta Neptunum inducit discessum ventis imperantem, ut & citò discedant, tanquam fugiant; ita ta- men fugiant, ut standi mediocritatem in regressu teneant, tanquam maturè, id est, temperatè abeuntes: veretur enim, ne in ipso discessu classi noceant, dum nimio rap- tu tanquam per fugam redeunt. Hæc ex Macrobio. Vide A. Gellium lib. 10. cap. 11. Noct. Att. Obiter istud addo, ex dialo- go de Oratoribus, qui tribuitur Tacito: Maturare huius libri editionem festino, ut dimissa priore cura, nouæ cogitationi to- to incumbam pectore. Quo ex loco constat, verbum Maturare, non semper ita stri- ctè sumi, ut à Macrobio, Gellio, & alijs. Idem Tacitus in 2. histor. vbi de Muciano agit, quem penè imperij socium habuit Ve- spasianus, maturitatem perbellè describit, & quidem paucis: Mucianus cum expedi- ta manu, non lento itinere, ne cunctari vi- deretur, neq; tamen properans, gliscere fa- mam ipso spatio sinebat, gnarus modicas vires sibi, & maiora credi de absentibus. Idem Historicus lib. 4. eiusdem Operis, in duobus principibus confert cum maturi- tate, vel tardatione potius, celeritatem ni- miam & præcipientem, ad hunc modum: Domitianus Mucianusque accingebantur dispari animo; ille spe ac inuenta prope- rans, hic moras neceus, quæ flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & prauis impul- soribus si exercitum inuasisset, paci belloq; malè consuleret.

Cunctarier Παρὰ τὴν, Cūctarier pro cunctari. Cūctationis pulcher est apud Ammianum locus initio 16. vbi de Con- stantio: Hinc & deinde nec itinera, nec flu- mina transire posse sine insidijs putans, erat prouidus & cunctator; quod præci- puum bonum in magnis ductoribus, opè ferre solet exercitibus & salutem. Sic idem lib. 29. de Theodosio solerti duce sub Va- lente Imperatore diutius agens, ut anti- quus ille cunctator pro negotio consulta- bat, commentis potius & prudentia, quàm periculosis cōgressibus, hostem pugnacem

*Festina
lentè.*

*Maturè
re.*

*Muciani
maturi-
tas.*

Cūctatio

Telum.
Remora.

*Medium
tenere
beati.*

*Sallustius
emenda-
tu.*

*III.
Maturi-
tas.*

& impenetrabilem iactu telorum, si fors copiam dedisset, oppressurus. Non mihi tempero, quin exemplum nobile adiugam ex eodem Historico, de duobus ducibus, qui sub Gratiano Cæsare meruerunt, quos lubens ego confero cum Fabio Maximo & Minutio. Sic itaq; Ammian. lib. 31. Nannieno negotium dedit, virtutis sobriæ duci. Et Mallobandem iunxit pari potestate collegam, domesticorum comitē, regemque Francorum, virum bellicosum & fortem. Nannieno igitur secum reputante fortunæ casus versatiles, ideoq; cunctandum esse censente; Mallobandes autem pugnantid cupiditate raptatus, ut consueverat ire in hostem, differendi impatient, angebatur.

Ne quid nimis.

Ne nimium præceps &c. In rebus omnibus commēdatur mediocritas. Vide pro uerb. *Ne quid nimis.* Hesiodus ἔργ.

Μέτρα φυλάσσειν, καὶρός δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀρίστος.

Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Huic quoq; ad stipulatur Venusinus Poeta: *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines, Quos ultra, citraq; nequit consistere rectū.*

Echeneis.

Echeneide ἐχηνίς, ἰδος, Latine Remora, à sistendis & remorandis nauibus sic appellata, παρὰ τὴν ἔχειν τὰς ναῦς. de qua in sequentibus opportunius.

Telum.

Telum Telum vulgò id appellatur, quod ab arcu mittitur; sed propriè id omne telum dicitur, quod manu in longinquum projici potest; vnde lapis, plumbū, lignum, ferrum, sub hoc nomine continetur. Deductum à Græco τῆλε, vel τηλε, quod longè significat. Eandem significationem etiam in Græco nomine inuenire possumus, etenim quod nos telum dicimus, illi βέλος, vocant, ἀπὸ τοῦ βάλλειν, quod est mittere, seu iaculari. Telum seu sagittam pro signo velocitatis poni, non est recens. Itaq; Armenij sagittam Tigrim vocant, per quandam verbi translationem. Nam velocissimum animal tigris; & fluvius rapidissimus nominis eiusdem, qui ex Armenia defluit in Mesopotamiam.

Telum vel locitatis signum.

Volitant ad designandam celeritatem; vel *volitant*, quia sagittæ posteriore sui parte pennatæ sunt.

Spicula.

Spicula missa manu Spiculum, est telum missile, siue sagitta, sic dictum à spicarum specie. Ouidius ferè sic 1. de Ponto, eleg. 4.

Sarmatica spicula missa manu.

Virgil. 11. Aeneid.

Spicula conuerso fugientia dirigat arcu.

Aliquando spiculum sumitur pro sagitta ferro, & cuspide Curt. Alexander sagitta ictus est, quæ in medio crure reliquerat spiculum. Nescio an huc etiam recte contulero, quod de Cymodocæa nympha Virgilius in 10.

Fugit illa per undas,

Ocyor & iaculo, & ventos aquatæ sagitta. Sic quoq; celeritatem proferimus nos Germano prouerbio: *Gleich wie der boltz von der Sennen.*

1. IN rebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi esse potest, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: sed videndum maxime, ut maturè non modo suscipiamus, sed & consecretur, quod nobis propositum est, ne hac vel illac aberrando parte nos quodammodo pœniteat. Plutarch. oratione ad Apollonium: σοφοὶ δὲ τὸ μὲν ἐν ἀγῶνι, ἔπος ἄνεσαν περὶ σωφίας. Sapientes istud quidem, *Ne quid nimis*, præter modum celebrarunt. Laudatur & illud Phocylidis:

πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίας δ' ἀλεεινὰί.

eo enim vel maximè nomine Aristidem ut be pepulerunt Athenienses, quod nimis iustus esse videretur. Eodè penè modo Ephefij Hermodorum. At ut modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vñum addamus ex Lilio: In bello Punico secundo, Teretio Varroni, homini iuueniliter exultanti & remeratio datus est collega Paulus Aemilius, maturus ætate & consilio, ut sua prudentia feruorem alterius temperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquando belli ducem meminimus, eum quidem cunctatorem & maturum, ut Marcelli celeritatem reprimeret. Id si placet ad ninniam quorundam studiosorum industriam referre, sic statuo. Præceptum hic est rebus in omnibus agendis validissimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit, quàm agrum optime colere: ita sæpe putatur inutilissimum, nimio se labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur, immodica suffocantur: sic iuuatur ingenium laboribus ac studijs moderatis; contrà obruitur si immoderate exerceas. Nam ut plerunque lasciujs euenit ob nimium canendi studium, quo

IV. *Vitæ nimia celeritas & tarditas.*

Aurea mediocritas.

quo mirifice delectantur, ut in eo exspirent, nempe quas, ut ait Plinius, spiritus deficiat citius, quàm cantus: Ita nonnulli, studiis intenti plus quàm par sit, in ipso conatu interdum emoriuntur. Ceterum nulla opera, quanquam ab illustri artifice profecta, commendatur, quæ immoderata sit, ut Appelles Protogenis tabulas admirabatur quidem, ut immensi laboris: in hoc tamen non laudabat, quod manum ponere de tabula vix unquam posset: significabat ei nocere nimiam diligentiam, quam etiam in compositione Iocratea reprehendit Fabius: adeo modus in rebus, & certi denique fines spectandi sunt in omni capiendi consilio, labore sustinendo, aggrediendo, perficiendoque negotio, ut quod ait Flaccus:

*Insani sapiens nomen ferat, equus iniqui,
Vlterà quæ satus est, virtutis si petas ipsam.*

Quibusdam certe in negotiis celeritate opus est, mora obest: hoc enim citat ex nescio quo Plutarch. *τι θεμελιον ἀγώνων πρόφασις ἀρετῶν ἐς ἀπὸν ἔβαλε σκότον.* Certaminibus iam propositis, cunctatio virtutem profundas in tenebras deficit. Itaque M. Curius Dentatus Consul, cum delectum subitum coactus esset educere, nemoque iuniorum respondisset, coniectis in sortem tribubus omnibus, Polliæ, quæ proxima exierat, primum nomen extractum vna citari iussit: eo non respondente, bona hastæ subiecit. Quod cum illi nuntiatus esset, occurrit ad tribunal Consulum, collegiumque tribunorum appellavit. At Consul Dentatus appellationem non recepit, bona eius & ipsum vendidit, non tam festinatione poenæ, quam præveniendi periculi causa, quando res, tumultusque belli moram dilationemque non reciperet, dum interim cognosceretur de excusatione aut immunitate. Retulit Val. Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardum consilium, ut multo præstantius: contra nimium præceps damnatur, ut quod adiunctam poenitentiam habeat Sic Lucian. Epigramm.

ἢ βραδύτης βελή μέγ' ἀμείνων. ἢ δὲ ταχὺ

ἀπὸν ἐρελκομένην τὴν μετάνοιαν ἔχει.
2. Sub hoc quoque schemate continetur de celestis myropolio depromptum remedium contra vim & impetum in vitia rucatis animi, fertur enim ille saepe effreni cursu in præceps, nisi remora rationis & cuncta-

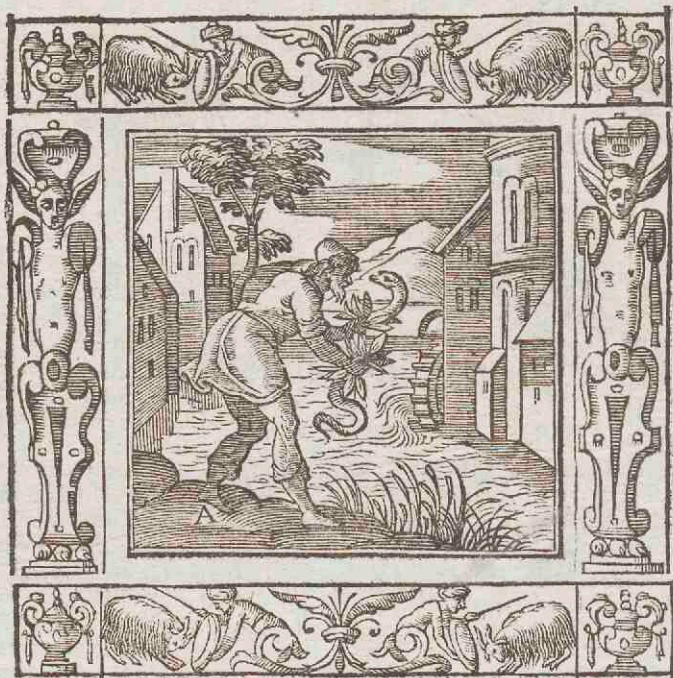
tio surgentes motus frangat & retundat. Sic enim faciendum est, quoties inuitat occasio, aut potiundæ voluptatis spes aliqua obiecta, cum ad lasciuia spectatus in muliere decor & venustas prouocat, quando laceratus iniuria in aduersarium incidis, & vindictæ cupidine præcordia iam percelli ac stimulari sentis; cum obicitur denique & occurrat, unde causam peccati vel ansam quomodo libet animus concipere, & inescari queat, prouocandum mox ad rationis tribunal, & consultandum, an citra honoris & famæ læturam turpitudine illa sic possit transmitti, quæ labe inde, quam deforme stigma perennis ignominie expectandum, quàm constanti viro indignum sic cadere & diffari, velut ad sibilum leuioris auræ flosculorum pappi solent in patentibus campis; in eam molliem masculas vires degenerasse, vel proteruioris oculi iactu lethiferam plagam inflicta cordi, vel eos suscitatos ignes, qui restingui nequeant, querelæ audiantur, & signa probent; desperari militis notam esse, abiicere clypeum ad fragorem crepantis tympani, aut rugiente classico: ad strepitum blandioris voculæ, aut aspectum quem pruriens femina proicit, ita leuiter cōcuti, deferere stationem, & dare manus, non minus. Actum ipsum intue dum; quæ brevis sepe & momentaneus, & sordes in ipso, & aculeos post ipsum, qui tanquam aspidis aut scorpionis immisso veneno sauciant. Magnæ virtutis medicamentum hoc, efficax & salutare inhibendis flagitiis, ubi mora interruptit & deliberandi spatium, nec ad factum affectus re inconsulta mox se præcipitat: refrigerat calor & subsidit sensum, si non exit cum impetu. Sicut enim flamma, cum materiam corripit & effundit se globo pleniore, coercet minas, & reprimatur aqua inspersa: ita conceptus iste libidinis feruor, si frigidam infundat deliberans, & attemperet. Vehemens est inter ipsa initia, & in furia sua, sed compescit obex, & frangit vires. Ab iracundo exemplum habe, cum rabies agit, & armare manus ad vindictam incipit, cum in oculis inimicus est, & ad votum perdendi occasio, cum furor impellit, & recrudescens memoria acceptæ iniuriæ. Actum est, si primum sequatur impetum, si non discurrat iudicio & examine molem flagitii, seueritatem legis, rigorem iudicis, poenas &

tormenta, quibus luendum. Quæ dum cogitat, languet, ac friget manus interim, despumat bilis, & hosti parcitur. Similis ratio in ebrioso: dum in vitro scintillat generosus ille liquor, & virget sitis, acclamant socij, dum feruet opus, dum fumat mensa, dum in circulum bibitur, & contrahuntur noua iura fraternitatis & amicitiae, Baccho sanciente foedera, dum clamoribus omnia personant & lætitiæ iubilo, iam porta panditur ad peccatum, intrare libet citatis passibus & ingurgitari,

ni reuocent quæ adiuncta vitio, quæ committantur, ratione magistra. Equo frequenter excutit infessorem nimia pernicitas, & aurigam impetus suus sternit, ruentem & pronum in verbera, quibus à moderamine & mora nullum periculum, si contineant & reducant habenas. Similiter faciendum in hoc stadio flagitiorum; vncus iniiciendus est rotæ, qui sistat, frænum equo, & remora sagittæ, ne nimium properent.

In deprehensum.

EMBLEMA XXI.

IAM DV DVM quacumq; fugis, te persequor: at nunc
 Cassibus in nostris denique captus ades.
 Amplius haud poteris vires eludere nostras:
 Ficulno anguillam strinximus in folio.

COMMENTARI I.

I. **V** I A in ripa è præterlabente fluente extractam anguillam folijs involutâ retinet: folia autem sunt ficulnea, hoc est, lata, umbrosa, & profundè laciniata, aspera & scabra; hic verò male pinguntur acuta, lauri folijs similia.

II.
Anguil-
la.

D V C T A est similitudo à natura anguillæ. Piscis est oblongus, lubricus, & volubilis, generatur scopulorum attritu sine coitu, sine ovo, quam ideo Aristoteles neq; marem, neq; foeminam esse dicit, vivit octonis annis, duratq; sine aqua senis diebus Aquilone spirante. Capiuntur plurimæ in lacu Benaco hyemato, Plinius & Solinus in Gange reperiri innestrata magnitudine scribunt, Aelianus in Timano, alij in lacu Vulsinensi, Plutarchus in limosis locis iuxta Syracusas ingentem anguillarum multitudinem esse perhibent. Dicitur anguilla ab anguis similitudine, estq; adeo lævis, & lubrica, ut difficulter manibus teneri possit, imò quanto fortius premitur, tanto citius elabitur, teste Isidoro, de qua etiam Plinius lib. 9. cap. 51. & 57. Hinc hominem, qui fugitivam rem aliquam nulla consequendi spe sectaretur, indicare si vellent Aegyptij, anguillam pingebant, quam manus à cauda prenderet. Hanc quidam ut caperet diligenter infecutus, cū sapiens ex manibus eius evasisset, tandem deprehensam in folio ficulno scabro, & aspero cautè involutam constrinxit. Unde adagio dicitur, τὸ Ἰπὶ φύλλον ἐγκέλει. Folio ficulno anguillam. quod vide. Lege etiam Aristotelem lib. 6. de historia anim. cap. 16. Cœl. Rhodig. lib. 18. c. 1. Prouerb. Cauda tenes anguillam, & Anguilla in strigmento. in Erasmus & Iunij adagijs, & nihil ultra ad Emblematis explicatiorem desiderabis.

Folio ficulno anguillam.

III.

I A M D V D V M] verba sunt piscatoris, anguillam capram & irretitam alloquentis. Cassibus in nostris] Retibus, vinculis. Ouid.

Cassus.

Decidit in casses prada perita meos. Cassis, is, g. m. significat rete, quia cassum id est, rarum. Cassis, idis, g. f. galeam denotat.

Vires eludere nostras] me cum risu effugere, evadere, astu mihi imponere. Cic. in Cutil. Quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet?

Ficulno anguillam, &c.] Allusio ad Prouerb. Folio ficulno anguillam. Cui potest videri aliud finitimum quod refertur ab alijs; Inter Orci caneros adhereres pro arcè irretiri, ut nulla pateat effugii ratio.

A L L E G O R I C A prosopopœia in quemvis deprehensum, & fugacem, qui ob scelera notatus semel atque iterum è manibus iudicum sublatus, & pro temporis occasione subterfugius vsus, non tamen possit effugere & expedire sese, si tandem correptus arctiori nodo illigetur. Id facile & commodè potest illustrari nobilibus historijs, de Perse, Pseudophilippo, Iugurtha, qui Romanorū infestissimi hostes, dolis, fraudibus, subterfugius vsu, ut vix capi posse viderentur, tandem tamen succubuerunt: sed libri sunt in omnium manibus. E multis, quæ occurrunt, vnum sublegere placet ex Iustino: Hæno Carthaginiensis adeò dives erat, ut ceteros civis opibus anteiret, is de occupando regno cogitavit, sed interfecto primū Senatu: quod machinatus simulatis filiarū nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui suas in domo epulas parari mandavit, ut poculis veneno infectis senatores testius enecaret, & ita Remp. invaderet. Quo ramen consilio nefario per ministros detecto, magistratibus placuit scelus declinari, non vindicari, periculum enim erat, ne plus negotiū exhiberet res cognita, quàm cogitata. Itaque decreto cohibuerunt, ut modus nuptiarum sumptibus statueretur. Quo consilio præventus Hanno, servitia concitavit, rursumque constituta cadibus die, cū iterum se proditum vidisset, munitum castellum cum viginti servorum millibus occupavit, sed comprehensus est ad extremum, dum sibi conatur Afros, & Mauritanos conciliare. Virgis cassus, effossis oculis, & manibus curribusque fractis, necatus est: corpus verberibus lacerum cruci affigitur. Filij quoque cognatiq; quàmquam innoxii, ultimo supplicio affecti. Sed ne sim longior, id & opportunè totqueri potest in eos, qui fallacis sunt fidei, quiq; crebrò furtim se subducunt ab iis, apud quos verum dicere necesse habeant: uti plerisque (heu nimium multos) nostra hac tempestate videmus, qui aliud in-

IV.

Fugax tādem deprehensus.

Homines ambidexi.

ore.

*Pertina-
ces.*

ore promptum habent, aliud in pectore
clausum tenent, quod de Catilina Salu-
stius ait; sicque imponere aliis assuevere,
vt non vereantur perfricta fronte pertina-
cius obfistere iis, quos sibi iuste interdum
aduersari norunt. Quod & accommo-
dari potest in pertinaces quosdam & re-
fraetarios, qui diuinis oraculis demum in

nostram sententiam pertrahuntur, cum
eos nihil moerentur humana. Denique vix
quisquam adeo versipellis fugax & impro-
bus est, quin arte aliqua siue industria ca-
piatur, atque ita irretitus in extremum etiam
discrimen adducatur, & insidiarum sua-
rum poenas meritas luat.

*Versipel-
les.*

Custodiendas Virgines.

EMBLEMA XXII.

VERA haec effigies innupta est Palladis : eius
Hic draco, qui domine constitit ante pedes.
Cur Diua comes hoc animal? custodia rerum
Huic data: sic lucos, sacraque templa colit.
Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili: laqueos undique tendit Amor.

COM-

COMMENTARI.

I. **S**TAR depicta Pallas, veste succincta, galcata, hastam tenens, (cui miror deesse clypeum) ad cuius pedes draco vigil exubat, quem quia ceteræ editiones quadrupedem & alatum exhibeant, Pignori acriter contra nititur, & serpentis specie depingi debere contendit. Sic enim ille: Palladis draconem in ea hæresi sunt nostri, ut credant fuisse alatum, auritum, & quadricterem. pessimè omnino. Antiquitas enim omnis, dracones serpentum vulgarium forma perpetuò exhibuit. Vidimus autem proximè, quid Ausonius in Chimæra, nomine draconis interpretatus sit; & nos alibi proposuimus Sarda iconismum, in quo draco, Antiphili cælo insculptus, arcum intendebat, apposta ad neruum sagitta, & phætra spiris impleta, cuius hoc erat lemma in altera parte eiusdè gêmæ: ΔΡΑΚΩΝ ΘΕΑΤΕ ΝΟΤΣ ΑΛΚΙΜΟΣ ΤΟΞΟΘΗΣ ΑΘΗΝΑ. ut mittamus, quæ alijs annotauimus de curru Cereris, de statua Laocoontis, de imagine Aesculapii, de malis Hesperidum, de Mercurii virga, quam Caduceum appellamus. Et sanè hanc Athenagoras dracone & dracone constare insigniter scribit. Imò Arnobius, & Iulius Firmicus anguem & colubrum appellant in sacris Sebaziis, quem Clemeus Alexandrinus draconem. Et draconarii in exercitu Romano quid prætulerint, notum sanè est. Hos tamen dracones sunt qui auges & serpentes non semel vocitent. Hæc Pignorius. Ego hac in re auditor tantum.

II. **T**RYS Emblematis huius mihi ductus videtur ex Atticis Pausaniæ lib. 1. ubi narrat, simulachrum Mineræ fuisse olim Athenis talari veste, cuius pectus obtegeret Medusæ caput eburneum, cum Victoria cubitorum quatuor, & hasta in manu: ad pedes fuisse clypeum appositum, iuxtaque hastam obuolutum draconem. Phidias clarissimi nominis statuarius, Palladis simulachro Draconem apposuit, quæ pedibus Dea comprimeret, quo significabat, virgines & puellas (fuit enim Pallas virginis nomen) pernigili cura continendas esse, ut ea ratione sit optimè muliebri pudicitie consultum. Sanè draco sacratus Mineræ est, & propter acrimoniam visus vigilie custodiamque admodum

accommodus: vide ab acuto visu nomen apud Græcos habuit, id est *παρὰ τὴν δέρεος δαί*. nam *δέρεος* est, acutissime vi deo: ut & *ὄφεις*, serpentes, ab *ὄπτα*. ideoque Palladi sacer est, quia vocabulum id *παρὰ τὴν πάντα ἀδρεῖν*, & *βλέπειν*, & *περὶ πάντων νοεῖν*, factum plerique tradunt, prudentiamque; hinc interpretantur, quæ omnia perspicat, & ante omnes intelligat. Vi de Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 20. Ad nominis etymologiam alludit Horatius in Satyris, cum inquit:

*Cur in amicorum virijs tam cernis acutū,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius.*
Et Virgilius 2. Aeneid. indicat dracones in Palladis tutela esse:

At gemini lapsu delubra ad summa dracones

*Effugiant, sanæque petunt Tritonidis arces
Sub pedibusque Deæ, clypeique sub orbe teguntur.*

Porro quod hic scribat, veram esse Mineræ virginis effigiem, nec tamen explicet per partes, sed Draconem tantum adiungat vigilantie veluti ministrum, non videtur alienum, si Deæ panopliam subiecerō. Puella igitur armata virum sapientem aduersus omnes animi perturbationes se armantem, & vitis animo forti resistentem significat: vel quod virtutem suis ipsius prædijs instructam satis esse intelligimus, ut iam dictum est. Galeam habet cristatam in capite, quod referendum est ad iudicium, & constantiam, qua vel maximè sapientis cerebrum, arx & propugnaculum animi, potissimum valeat: hastam verò longam, quod oratione percutiat eminus: Scutum crystallinum viri sapientis magnam solertiam representat, qua seipsum haud aliter intus diiudicat, quam si in speculo crystallino ea, quæ externa sunt, contempletur. Sed illud Gorgoneo capite terribile apparet, quod formidinis & terroris imaginem esse voluit, quā alii pectori Palladis appingunt, quia sapiens in pectore terrorem habet, quo aduersarios afficiat. Inde enim Tritogeniā dictam esse vult Phormutus, quod malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quod sapientia sit multiplex, seu quod testa & opera sit, neque cuiuslibet seipsam conspiciendam præbeat.

Panoplia
Palladis.

Cur armata
Pallas.

Galea.

Hasta.
Scutum.

Caput
Gorgonis
in clypeo.

Pallium.

Can-

Pignori
opinio de
dracone
Palladis.

Cur Palladis
simulachro
Draconem
compremeret.

Glauco-
pis.

Dracones
ex vlu-
la Pal-
ladi cose-
crantur.

Candidus in eo color simplicitatem respi-
cit; aureus interitens, vim sapientiae ful-
gurantem; purpureus fulgorem penetrā-
tem. γλαυκῶπις ideo est, καὶ φοβερά, καὶ
χαροπὴ, καὶ δεινὴ ἀνδρική, quod vil-
lustris est & conspicua, ut quidam volunt,
sic & formidabilis. Non enim tam caecos
habet oculos, ut acutē non videat: ἔρῃ
γὰρ δριμύ· unde & ὀφθαλμίτις, καὶ ὀπ-
τιλέτις dicta; templū q̄ habuit à Diome-
de positum, nomine ὀξυδερκοῦ ἀδυνάως.
Ceterum alii, & Homerus maximē, tra-
dunt eam glaucis esse oculis & caecis, qua
ratione huic consecrantur dracones, & vlu-
la, nimirum ob similitudinem oculorum:
acutissimo enim visu est draco, & quādam
excubandi vigilandiq̄ vim habet, nec ve-
natione capi posse videtur. Draconi autē
similem esse virtutem indagatricem aiunt,
quae diligentissimē omnia perscrutetur,
timeturq̄ studio indefesso: ideoque ab
acuto visu illi nomen factum, ut iam dixi-
mus. Sed placet huc, non praeter rem ta-
men, attexere, quod perspicuē docuit Pō-
ticus Heraclides in allegoriis Homericis:
ἡ δὲ πὺν φρονήσει μετανοία, δικαίως ἐν-
τοῖς ποιήμασιν ἀθηνᾶ νομίζεται· σχε-
δὸν γὰρ ἡ θεὸς, ἐκ ἄλλης τινός, ἢ συνέσεως
ἐπὶ ὀνυμὸς ἐστίν, ἀθηνᾶ τις ἔστα, καὶ πᾶν
τὰ τοῖς λεπτוטάτοις ὀμμασι τῶν λογισ-
μῶν διαθρῆσα. διὸ δὴ καὶ παρθένον αὐ-
τὴν ἐτήρησαν· ἀφθονον γὰρ αἶ το φρό-
νημα, ὅδε μία κηλίδι μιανθῆναι δυνά-
μενον, ἐκ τε τῆς τῆ διὸς κεφαλῆς γεγε-
νησθαι δοκεῖ. τέτον μὲν γὰρ ἀπεφρονά-
μεθα τὸν χάριν ἰδίως λογισμῶν εἶναι
μητέρα. Quae coniuncta est cum pruden-
tia poenitudo, iure apud Poetas Athena, id
est, Minerva, nuncupatur. Etenim eius no-
men non aliundē ducitur, quā ab Ietel-
lectu, ut Athena tanquam ἀθηνᾶ vocetur,
hoc est, contemplatrix, & nihil non inspi-
ciens acutissimis mentis oculis. Itaq; virgi-
nem eam mavere dicunt: quia prudentiae
vis non perit, neq; vlla foedari macula po-
test. Adhuc putatur ē Iouis orta capite:
quem locum praecipuē rationum esse ma-
trem ostendimus. Sed haecenus satis. Lege
Phornutum lib. de Nat. Deor. Fulgent.
Mytholog. 2. Gyrald. 11. Syntag. Pierium
Valer. Hieroglyph. 14. Natalem Comitē
Mythol. lib. 4. cap. 5.

III.

INNVTAE Palladis] Hinc παρθένος
Graecis per excellentiam dicta. eo enim no-

mine culta est in Acropoli Atheniensis: unde & templum Parthenon, cuius meminit
Plinius lib. 34. vbi ait: Fecit (de Phidia lo-
quens) & ex ebore aequē Minervam Athe-
nis, quae est in Parthenone astant. Strabo:
ἐν παρθενῶνι τὸ τῆ φειδίας ἔργον ἐλεφαν-
τινον, ἢ ἀθηνᾶ. Eius autem virginitas pu-
ri & incorrupti esse symbolum, Phornu-
tus ait.

Domina] Palladis: Sapientia enim rerum
domina.

Cur Diua comes hoc animal?] scilicet
draco. Huius quidem rei meminit obiter
Plutarchus, comment. de Iside & Osiride.

Custodia rerum Huic data] tāquam cu-
stodiae symbolum. Inde celebres sunt dra-
co hortis Hesperidum seruādis praefectus,
draco aurei velleris, draco Martis Castalij
fontis custos. Cicero Philip. 13. Qui domi-
ni patrimonium circumplexus, quasi the-
saurum draco.

Sic lucos, sacra; templa colis] Sic in lu-
cis & del ubris colitur, eo nempe habitu,
testis Pausanias in Atticis. Scribit Strabo,
lucos à Poetis templa Deorum vocari. Ma-
gis tamen probabile est, lucum dici nemus
arboribus densum, nequaquam caeduum,
numini alicui, aut hominis cineribus con-
secratū; ideoq; circa delubra, aut circa se-
pulchra positum. Sic dictum à crebris lu-
cibus sacrificiorum, quae ibi nocturno tem-
pore accendebantur. Alij dictum putant
per ἀντίφρασιν, quasi minimē lucidus, ob
arborum densitatem. Ioannes Scopas in
suis Collectaneis contra Quintilianum di-
sputat, lucum dici à luca, vocabulo Ara-
maeo, quo Hetrusci utebantur, significatq;
senem, & seniosem. Existimabantur luci
religione quadam esse imbuti, utpote Deo-
rum domicilia. Deniq; nullus erat lucus,
vbi non adesset aliquod numen. Quod sen-
sisse puto Ovidium in illo versu 7. Meta-
morph. quāvis aliter explanēt interpretes.

— per sacra triformis

Ille Dea Iucroq; foret quod numen in illo,
Iurat,

Ignorabat enim Iason quodnam numen
in illo Iuco coleretur, per illud tamen iu-
rat, gnarus non posse Iucum esse sine nu-
mine.

Innuptas opus est, &c.] Phocylidis eadem
est sententia.

Παρθενικήν δὲ φύλασσε πολυκλείστους
βαλάμοισι,

Μηδὲ

Μηδέ μιν ἄχρι γάμων πρό δόμων ἐπ-
τῆσαι ἐόσθαι.

Κάλλος δυσήρτων ἐν παίδων τοκέσσι.
Clausula tibi virgo thalamis seruetur ho-
nestis.

Nec finito hanc ad connubium foris usq;
videri.

Forma puellarū seruata parentibus agrè est.
Quò spectat etymon nominis παρθένος,
quod Grammatici desectunt à παραθέ-
ειν τῇ μητρὶ, quòd virgo apud matrem
manere debeat, quem morem veterum He-
siodus attigit 2. ἐργων.

Οὕτε δόμων ἐντοσθε φίλῃ παρὰ μη-
τέρα μέμνει.

Cura asseruare puellas] Nō est arx, neq;
possessio vlla, quæ tam difficulter asserua-
ri possit quàm fœminia. Stobæus cap. 73.
ex nescio quo poeta citat hoc (Minos Ale-
xin Comicum allegat)

ἢ ἐστὶν ἔτε τέχης, ἔτε χρήματα,
ἔτ' ἄλλο δυσφύλακτον ἐδὲν ὡς γυνῇ.

Ita Plautus Epidico :

— doctè & sapienter dicis: non

Nimis potest pudicitiam quisquam sua ser-
uare filia.

Laqueos undiq; tendit Amor] Ἐνὼμην .
Sic. n. discipulis suis tenerorum iuor amo-
rum præcepit: Semper tibi pœdeat hamus.

IV. OCCASIONE huius Emblematis
subit non sine mentis aculeo, temporum
nostrorum proteruia, & pulcherrimæ vir-
tutis castitatis neglectus, è cuius gremio
eximium decus venit & immortalis glo-
ria. Hæc (audi & gaude, assiduus tantæ
virtutis cultor, qui me in has verborum
ambages rapis & rotas; audite & vos, qui
spresistis hactenus) niueum puritatis can-
dorem aspergens animis, tanquam AN-
GELOS in corpore humano, mirabili
metamorphosi, & diuino planēfatu, pro-
ducit. Casta mens viridarium est diuini-
tatis, & rosetum fragrantissimum, cui vir-
gines apiculæ inerrantes, fauos conuectant
gratiarum. Custodes suos habet non squā-
mis horrentes dracones, sed genios & cœ-
lestes spiritus, qui stipant & muniunt auo-
lautes, renolantes vicaria functione, solo
decore tracti tam teris pectoris, quod nec
imaginaria aliqua obsecutitas inquinat, nisi
volubili saltem & aduentitio conceptu,
qui pulsat & transit non auditus. Specio-
sum quidem est omnium virtutum ac re-
uerendum agmen, in quibus claritudo ma-

ior atq; venustas spectaretur, si paterent
oculis supra naturæ sortem. Sed nescio
quomodo supergreditur vna ceteras di-
gnitate & forma, quotquot sunt, cui præ-
ter muliebrem habitum nihil mulieris,
sed Cherubini ordinis aut Seraphici quem
piam conferas, Solis radios æmulante vul-
tu, toto corusco, fulgido, florido, leuato ad
sidera, in seipsam redeunte, & submissa a-
gnitione sui, toto deniq; fixo, stante, per-
durante: sic flammeus ardor aureis virgis
circum tempora serpens, sic fulgurantes
oculi latentem amorem, & additum ignem
palam produnt. Quid ignem? incendium
potius, & ardentem pyram de lignis vitæ,
quæ in casto hoc corde, nec alibi extra hoc
plantantur. Vera vita hinc est, vernans,
perennans à fonte vitæ, à quo & donum
ipsum, ah superi, quàm rarum, & sine pre-
tior? Nihil in homine viuum, totum inspi-
ce, vbi radix hæc in marcote & vitio: emor-
itur succus & medulla, tanquam nouellæ
arboris sideratione percussæ, sub ortum ea-
nis, exiccatur enim & defluit sensim cadu-
cis folijs, occulto morbo. Non attollit
flos vllus virtutis caput, iuxta spinam Ve-
neris, quæ premit & suffocat: purgatus sit
oportet hortus interior animi ab vtrica
hac libidinis, euulsi prurientis lasciniæ sen-
tes, acicolæ dispositæ ad meliora semina, si
messis aliqua speranda selectior, & in sinu
cultoris optabili fructu redundans. Cur
sic despectum igitur, quo sine species
omnis sordescit? cur pedes conculeant id,
quod diademate honoris verticem coro-
nat? quod sertis incingit, cui seriem latu-
ris constanti virore? quod throno ter ado-
randæ maiestatis redimitos admonet? Hoc
cine ludibrio sit, & sublannantium cachin-
nis expositū? O tempora, ò mores? Quod
rola est in florum genere, nardus in odori-
feris, cupressus inter arbores, inter gēmas
adamas, in metallis aurum, hoc castitas in
virtutum choro, duplici laurea insignis, ex
palma & lilio: Hoc illibati pudoris, illud
profligatæ libidinis signum, quæ laceffit
continud & impugnat. O magnam victo-
riam, nunquam cadere? quæ martyrij triu-
phum iure mereatur præclaro inconcus-
sæ fortitudinis testimonio. Redi ergo, Re-
gina exul, veneranda & formosa castitas.
Te, ò sancta pudoris mater, bonorum om-
nium vota flagitant. Cur auertis faciem
purpurantem lactis & rosarum mixtura?
Suscipe.

Castitatis
cōtēptus.

Difficul-
ter custo-
diendi
puellas.

IV.

Castita-
ta laus.

Castitas
exempla
in Ethni-
ca.

Castitas
Virginū
Patau-
narum.

Suscipe fasces imperij, & aurum solium
ingredere, noui inaugurationis titulo salu-
tata Domina & Imperatrix mundi. Hunc
tibi (esto secura) non inuidebit, quæ filium
tuum præfert inter cælestes choros, parens
Altissimi, quæ est typus tui, aut à te ecty-
pon: cuius mater es & filia, miraculum v-
traq; in vestro sexu, & velut gemina Cyn-
thia inter stellas minores. Atq; vt omittā
tot veri Dei cultui dicatas virgines, inter
incredulos quoque repertæ sunt, in quibus
mirum quantum eluxerit pertinax pro-
positum in seruando tanto virginitatis the-
saurō, vel (quod non minus est) vlciscen-
do violatum præfloratumq; Milesias vir-
gines septem legimus, Gallico furore cun-
cta vastante, ne quid indeeens ab hoste pate-
rentur, turpitudinem morte declinasse. Ni-
canor victis atq; subuersis Thebis, vnus
virginis captivæ superatus amore est, cu-
ius expetens coniugium & voluntarios am-
plexus, quod vtiq; in illa fortuna debuerat
habere captiuam inter opatissima, sensit pu-
dicis mentibus pluri virginitatem esse,
quàm regnum, & propria interfectam ma-
in flens & lugens amator tenuit. Auctores
habemus aliam item Thebanam virginē,
quam hostis Macedo violat, dissimulasse
paulisper dolorem, & violatorem virgini-
tatis suæ mox ingulasse dormientem, &
tandem cum gaudio se quoq; interemisse.
Consulto præterea Erechthei filias, quæ
ob custodiam castitatis per quandam exo-
chen παρθέροι, dictæ sunt. Cæterum in-
ter virtutis huius claritates adeo præsignis,
adeoq; gemmis & omni auro preciosioris,
etiā si in plerisq; enituit, quas tamen ve-
teribus præferas Patavinis, non sanè mul-
tas inuenias. Castitas loci & seueritas tan-
tum non incomparabilis abiit in prouer-
bium etiam antiquis. Quis enim non legit
vel illud Valerij Martialis ex 11. Epigrā.

Tu quoq; nequitias nostri lususq; libelli

Vda puella leges, sis Patavina licet.

Quod si quis inuidè nimium solers est, ac
Poetæ lepidissimo credendum minus opi-
natur, is Plinij Cæcilij ex 1. Epistol. astipu-
lationem audiat, qui vbi vniuersam Traus-
padanæ Italiæ partem, vt multum vere-
cundiæ & frugalitatis antiquæ retinentem
collaudauit, deniq; ait de puella quadam:
Habet auiam maternam Serranam Procua-
lam è municipio Patavino; nosti loci mo-
res, Serrana tamen Patavina quoq; seueri-

tatis exemplum est. Durant adhuc hodie
in virginibus Venetis prisce castitatis ve-
stigia, quando non nisi operta facie prodeit
visenda in publicum: velut dicent subin-
de illud Hieronymi: Illa tibi sit pulchra,
illa amabilis, quæ procedens in publicum
vix vno oculo, qui viæ necessarius est, pa-
tente ingreditur. Apud Spartanos tamen
diu obtinuisse legimus, vt virgo aperta fa-
cie, at conuelata nuptæ in propatulo vise-
rentur. Cuius eam Charilaus reddebat ra-
tionem, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἀνδρας εὐρεῖν
δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σάφειν ἔς ἔχοντας.
id est: quoniam virginibus viros sibi pros-
picere, necessarium sit, mulieribus autē quos
comparant, custodire. Scribit Tacitus,
Poppææ Sabinæ raros fuisse in publicum
egressus, idq; velata parte otis, ne satia-
ret aspectum; vel quia sic decebat, Sed & Ho-
merus in persona Penelopes, vult pudicam
mulierem vix solam in medium procede-
re, sed ancillis comitibus stipatam. sic
enim ille:

Οὐκ ὦν, ἄμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολος δὴ
ἔπειτο. id est:

Haud sola, ast illam duæ famulæ comita-
bantur.

Val. Maximus exemplum seueritatis me-
morat in Q. Antistio, qui vxorem repudia-
uit, quod illam in publico cum quadam
libertina vulgari secretò loquentem vidis-
set. Is enim maluit occurrere incunabilis
& iniurijs culpæ, quam perfectum scelus
vindicare. Idem fecit Sæpronius Sophus,
non alia de causa, quàm quod vxor, igno-
rante se, ludos spectasset. Nunquam igitur
committendum, vt virgines plusquam sa-
tis est enagentur, insidiatur enim amor vin-
diq; tanquam canis venaticus auidè inhiās
feræ, loca perlustrat singula: nec quid-
quam est eo sexu fragilius aut imbecil-
lius. Namque

Vt corpus, tenerus sic mens infirma puellus.

Et, Videndo vrit fœmina. Præterea pro-

cliuem esse fœminam occasione præsertim
data, vel sacræ docent litteræ: In filia, in-
quit Ecclesi. 26: non aduertente se firma cu-
stodiam, ne inuenta occasione abutatur se:
sicut enim viator sitiens ad fontem os ape-
riet, & ab omni aqua proxima bibet, donec
deficiat. Simili modo cap. 23. Nō des aqua
tua exirum, nec modicum: nec mulieri ve-
niam prodeundi. &c. Certè cum sit adeo
difficilis puellarū custodia, statim vt sunt,

aut

Virgines
Venetæ
mō.

Ceterum
lietis
gabinat.

Virgines
nubiles
elocanda.

aut esse incipiunt maturæ nuptiæ, seu, ut
Iuris auctores loquuntur, viripotentes,
sunt elocandæ, & ijs querenda conditio.
Id & præcepit Sapiens Hebræus: Si tibi fi-
liæ sint, ait, eru dñi illas, & trade viris corda
tis. Quamquam enim virgines maturæ
vito nihil dicant, atq; quod Naso ait,
Pulchra verecundo suffundant ora rubore;
tamen intia se multa loquuntur, vel teste
Comico verere Menandro, qui hunc affe-
ctum eleganti penicillo adumbravit:

Θυγάτηρ ἐπιγάμος, κἀν ὅλως μὴ δὲν
ἀλλή,

διὰ τὸ σιωπᾶν πλεῖστα περὶ αὐτῆς λέγει.
id est:

Quamquam sileat passim puella nubilus,
Silendo multa solita est intra se queri.

Quare circumspicere iura permittunt ei,
quæ annum quintonum & vicissimum ex-
cesserit, ut possit non expectata parentum
auctoritate, virum ducere. Val. Maximus
lib. 6. refert exemplum longè præclarum
de Publio quodam Manio, qui se pudici-
tiæ acerrimum vindicem præstitit. Nam
in libertum suum, quamquam admodum
gratum sibi, animaduertit, quod filia suæ
iam nubili osculum dedisset: cum præser-
tim non libidine, sed errore lapsus videri
posset. Et quidem poenæ gravitate, teneris
adhuc puellæ sensibus castitatis disciplinā
ingenerari magni aestimavit: eiq; tam tristi
exemplum præcepit, ut non modo virginita-
tem illam, sed etiam oscula ad virum
sincera perferret. Osculo enim pudici-
tiam mulierum delibari, veteres credide-
runt. Hinc Ovidius:

Oscula qui sumpsit, si nō & cetera sumpsit,
Hæc quoq; quæ data sunt, perdere di-
gnus erat.

Et enim inter adulterij procæmia etiam o-
scula enumerantur vulgari illo versiculo:
Visus, & alloquiū, tactus, post oscula factū.

Quis enim alligabit in suu ignem, & non
comburetur? aut ambulabit super carbo-
nes ignitos, & non ardebit? Vnde aduer-
tenda Apostoli prudentia, dum de cælibatu a-
git: non enim dicit: Bonum est vxorem nō
habere: sed, *Bonum est mulierem non tan-
gere:* velut tactus quoq; non citra pericu-
lum admittatur, ut quæ illaqueet virorū
animas, quæ adolescentium anolare corda
faciat. Poetarum concinnat fabulæ, Mi-
thram & Erichthonium vel in lapide, vel
in terra de æstu solo libidinis esse genera-

tos. At Ioseph, qui Aegyptiæ tactum re-
formidavit, ac velut rabidissime canis mor-
sum refugit, ne paulatim serpetet virus,
etiam vestem, quam ea tetigerat, perinde
ac si pestiferum imbibisset succum, confe-
ctum abiecit. Quod autem dictum est: *Cre-
scite, & multiplicamini:* necesse fuit prius
plantare siluam & crescere, ut esset quod
mox excideretur. Quod verò ait: *Replere
terram;* illud altius inuentibus præmon-
stratur, nuptijs terram vtiq; repleri, at vir-
ginitate paradisum. Nuptias scimus ho-
norabiles, & totum immaculatum: sed ita,
ut præter virginitas, & micantius vibret.
Argenti nitorem matrimonium præfert;
virginitas rutilantis auri radios imitatur.
Rectè quidem Verus Imperator, vxorem
dignitatis nomen esse, non voluptatis, dicti-
tabat. At illu strior semita est, qua nos non
præflorata integritas ducit. Cælestiū igna-
ri de maritandis ordinibus fanciunt, &
censoria nota cælibes multant. Et in legi-
bus Plato, qui vxores abnuant, supplicio
censet admonendos. At id genus domesti-
cū thesaurum quotusquisq; per momē-
ta non cupit allisum obtritumque? Certè
ut aliud non sit, stultissimum est compe-
des suas, licet aureas, amare. Quid? quod
veteres non nisi castas mentes sacerdotijs
suarum Dearum adhibuerunt. Hinc Vir-
gines Vestales, Iunonis Argiæ, Mineræ,
Dianæ, deniq; Apollinis etiam. Ex quo &
Lyricus Poeta:

Dianam tenera dicite virgines,

Intonsum pueri dicite Cynthium.

Teutonum vxores, victore Mario, ut Vestæ
ac Cereri dicarentur, à Consule anxie con-
tenderunt: voto excidentes, faucibus elisis
commori præoptarunt, quā pudoris aleā
subire. Tanto fœdiore illo, qui viginti su-
perstes fuerat vxoribus; eaq; cui secundus
& vicissimus fuisset maritus. Huius tanti
thesauri, castitatis inquam, custodiam sci-
tè Poetæ significarunt per Argum illum,
centum oculos habentem, vnicæ tamen iu-
uencæ seu mulieri præfectum: eum tamen
ob feminae emulationem interemptum.
De quo Ouid. lib. 3. Amor.

Centum fratre oculos, centū cernice gerebat

Argus, & hos vnus saepe fefellit amor.

Claudian. sic:

Argum fama canit cetero lumine cinctū.

Corporis excubijs vnā seruasse iuuentam.

Et Angerian. de eodem:

Virgini-
tas nu-
ptijs præse-
renda.

Custodia
castitatis
difficilis.

Argus

P. Ma-
nim seu
rui pud-
icitie vin-
dex.

Osculum
procæmiū
adulterij.

*Argus eram prudens, & habebam lumina
centum.*

Centum sed rapuit lumina Iuno mihi.
Occurrit viri egregij frequens dictum, se
malleferuentium fornicarum agminis,
vel pulicum cohortis, quam vnus femi-
næ custodiam agere. Rectè itaq; admo-
net quod vulgò dicitur: *Mulier pudica ne
sola sit vnquam.* Neq; enim Dæ (si poetis
creditur) sibi pepercere, nec ipsi Dij tan-
tum prospicere vnquam potuere, quin a-
moris technis delusi fuerint. Haud igitur
frustra Propertius quaerit:

Dic mihi, quis potuit lectū seruare pudicū?

Qua Dea cum solo viuere sola Deo?

Nec etiam ea, quæ semper domi, & intra
parietes vixit, omnino continens, casta, &
inuiolata pudicitia esse censenda est; sæpe
enim nox vna interposita perturbat om-
nia, atq; vel vno momento, etiam portis
optimè clausis, & feris quàm plurimis
adhibitis, furtum illud dulce committi-
tur, amissa ea re, quæ nec restitui vnquam,
nec vlla ratione restaurari potest. Qua-
tuor enim sunt, quæ abeunt irreuocabili
transitu:

Virginitas, tempus, verbū, viridūq; iuuentū.

Huius custodiæ difficultatem expressit
elegantè Tibullus:

Hæc fecere malas, hinc clauē ianua sensit,

Et cæpit custos liminus esse canis.

Sed pretiū si grāde feras, custodia victa est,

Nec prohibet clauēs, & canis ipse tacet.

Aureos enim hos imbres non excludit tur-
ris athenæa. Quod mihi reuocat in memo-
riam lepidos Apollodori senarios, quibus
ait occludi fores repagulis, sed nequaquā

fabrum ianuam, adeo clausam & munitam
reddidisse, quin ad eam pateat aditus feli
& adultero. Eius hæc sunt verba:

*Καὶ κλειεῖ δ' ἡ θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' δὲ εἰς
τέκτων ὄχρᾳ νῦν εἰποίησεν θύραν,
δὲ ἥς γὰρ ἡ μοῖχος ἐκ εἰσέρχεται.*

Sed ea denum casta est, quam nemo roga-
uit; atq; eadem continentia nomen & glo-
riam rectè feret, cuius animus nullis euen-
tibus facilè collabascit: modestiam autem
& probitatem salacitati, ornatui, vestium
compositioni, faciei pigmentis & signis,
choreis, inanibus colloquijs, & curiositati
longè præponit: ac totum deniq; vitæ cur-
sum perpetuæ integritatis constantia egre-
giè peregerit. Sed exulcerata hac nostra
ætate aliter iuuentulæ minorem institu-
untur, alios ab ipsis incunabulis imbi-
bunt mores. Vt venustula Venuscula ap-
pareat, compta, & ad speculum com-
posita, mater curat primū: vt pro artibus
Mineræ arma Cupidinis trañet, pro acu
arcum, speculum & spiculum, pro tela
telum exerceat: vt argutula, pica colore
& lingua, in spectaculis, in choreis prima
& vltima: vt blanda & affabilis nutus &
nictus amatoris obseruet & reddat; ne pe-
de, vel oculo aberrat; vt arguti digiti
de fenestris loquacia signa projiciant; ne
denique solercissimum aliquem commit-
tat in tyrocinio lasciuia. Ex schola hæc
domestica, ex communi praxi omnia, ab
exemplis, à consorcio & consuetudine, ab
autoritate & abusu publico; vno verbo, à
fatali quadam & incurabili dementia. Et
quid ex tali hac plantula tandem? Lais &
Thais fiet: sileo.

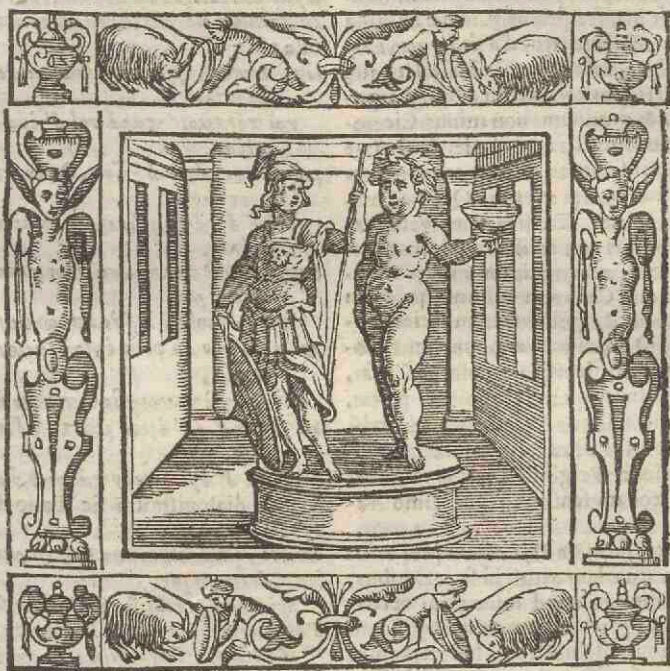
*Quæ
sta cetera
da.*

*Iunonem
larum
dierna
stentia*

Vino prudentiam augeri.

EMBLEMA XXIII.

HAEC Bacchus pater, & Pallas communiter ambo
 Templa tenent, soboles utraque vera Iouis.
 Hæc caput, ille femur soluit: huic usus olivi
 Debitus, inuenit primus at ille merum.
 Iunguntur merito: quòd si qui abstemius odit
 Vrina, Dea nullum sentiet auxilium.

COMMENTARI.

I. **E** I D E M basi insistent Bacchus & Pallas: ille nudus, hederis coronatus, pateram tenens; hæc galeata, scuto & hasta armata, & capite Gorgonis in pectore munita.

II. **P** R O Dijs fuisse veteribus habitos, qui sibi beneficijs humanum genus deuinisissent, notius est ex M. Tullij libris De nat. Deor. Lactantio & Euseb. quàm ut confirmare sit necesse. Tantum obiter ad-

monebo, quosdam Deos ipsos olim templis & aris fuisse cultos, ut Cererem & Neptunum, quòd absq; sale cibi penè omnes insipidi sint, refert Plutarch. Symposi. 4. Ut Herculem & Musas, quia Euandrum literas docuit Hercules, idem nestis, est in question. Rom. Sic deniq; Mercurium iuxta Venerem statuere, ut ostenderent, matroni moui voluptatem maxime orationis indigere: itemque Suadam & Granas, ut inuocarent.

*Dij multi
 is/de aris
 positi.*

De dijs
συνναοῖς
in eodem
templo cul-
tis.

rent coniuges inuicem quæ vellent, persua-
dendo impetrare debere. Certè repetitio ap-
put auctores quosdam Græcos, nomine pe-
culiari Deos nuncupatos esse *συνναοῖς*, qui
bus delubrum commune fuit: ij etiam di-
cti *ὁμαχεται*, vt apud Thucydidem. Ro-
mæ etiam in inscriptione priuatæ cuiusdā
domus, teste Fabricio, δὴ ἰλὴν μεγάλῃ
σαραπίδῃ, καὶ τοῖς συνναοῖς θεοῖς. His quæ
dixi de dijs *συνναοῖς*, velim adiungi argu-
tam laue & eruditam non minus Cicero-
nis optationem ex 12. ad Attic. de Cæsare
vicino: Scripseram ad te, quia cognoueram
ex tuis litteris, eum *συνναδὸν* Quirino ma-
lo quàm Saluti. Tulliana hæc verba te-
neo, quibus suis non facilia intellectu: sen-
tentiam itaq; ænigmaticam interpretor.
Optat itaque Cæsarem Iulium (qui extin-
cto Pompeio Reipub. veterem faciem im-
mutarat) Quirini *συνναδὸν*, non tam vt eo-
dem templo, iisdemq; aris colatur Cæsar,
atq; Quirinus, quàm vt similiter pereat,
deq; medio tollatur Cæsar, quemadmodū
olim Romulus ad capræ paludem aduo-
cata concione. Virgilius Deos communes
appellat eodem sensu, in vndecimo A-
eneidos;

In mediisq; focis, & Dijs cōmunibus aras.
Exempla quædam attuli in superioribus,
quibus adiungo quod nunc mihi occur-
rit, apud Aegyrenses Amorem atq; Fortu-
nam eodem in delubro coli solitos, nempe
ad eorum significandam mutabilitatem.
Scribit Hesiodus in Helicone, idem fuisse
templum Musarum & Cupidinis, quod
ijs scilicet Amor comparatur. Et Phornu-
tus ait, Mercurium ducem Gratiarum,
cumq; ijs adiungi, quod ratione quadam
gratificari oportet, non temerè, & in pri-
mis merentibus & dignis, nam qui est in-
dignus, ad retributionem pigrior est & ne-
gligens. Locum Synefsij longè pulcherri-
mum ex epist. 1. a me obseruatum, video
ad rem facere, quo venusta similitudine
Poeticam æquat Philosophiæ. Huius hæc
verba: *παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην*
τὸς μὲν ἀπὲ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας,
καὶ τὴς συνναῖς τέτῃ ποιητικῆς. Ait, Poe-
ticam esse *συνναδὸν* Philosophiæ, hoc est,
contubernalem, & eius quasi templi con-
sortem. Quod dictum ad summam Poeti-
cæ laudem, quæ iisdem honoribus ac Phi-
losophia donanda videatur. Hic ergo non
immeritò simul iunguntur Bacchus &

Minerva, ambo eodem patre nati, sine ma-
tre ambo, bellatores ambo, jambo duarum
præclarissimarum rerum inuentores, olei
& vini. Videtur porrò Alciati carmen con-
fictum ex lib. 4. Epigram. Græcorum, *εἰς*
ἀγαλμα Διονύσου πλησίον Ἀθηνᾶς, id est:
In statuam Bacchi iuxta Minervam, quod
tale est:

εἰπέ τί σοι, ξυγόν καὶ παλλὰδι· τῇ γὰρ
ἄκοντες

καὶ πόλεμοι· παρὰ σοί δ' εὐαδὸν εἶλα
πίναι.

μὴ προπετῶς, ὃ ξῆνε, θεῶν περὶ τοῖα
μετάλλα,

ἴσθι δ' ὅσοις ἦκελος δαίμονι τῆδε
πέλω.

καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέως· οἷδεν
ἅπας μοι

ἦώς δ' ἔμπεδ' ἰνδὸς ἀπ' ὠκεανοῦ.

καὶ μερόπην δ' ἐφύνη ἐγεγύραμεν· ἢ μὲν
ἐλαίῃ,

αὐτὰρ ἐγὼ γλυκεροῖς κότρυσιν ἡμερίδος
καὶ μὴν ἐδ' ἐπ' ἐμοὶ μήτηρ ὠδῖναι ὑπέ-
ταλιν.

λῦσα δ' ἐγὼ μὴρὸν πατρίον, ἢ δ' ἐκέρην.

Quem dialogismum sic Latio donatum
reperi;

Dicito, quid commune tibi est cum Palla-
de? namque

Spicula sunt illi, sed tibi vina sacra.

Talia ne temerè Dinos spectantia quaras,
Aduena, dicturi quin cape verba prius.

Bella mihi cura, tum belli gloria, & istud
India testatur vobore vicia meo:

Prodest illa virus succo frondentis oliue,

Pocula sed nostro munere lata bibis.

Per me nec genitrix ullos est passa dolores:
Femur ego solui, sed caput illa patris.

Nos (inquit Claudius Minos) eundem
hunc dialogismum duplici interpretatio-
ne expressimus, quam hic, Lector optime,

repræsentamus, vt etiam aliorū Epigram-
matum Græcorum, quorum non pauca

sibi sumpsit Alciatus ad sua eudenda Em-
blemata, non vt putes nos cum artifice no-
bili Alciato certamen suscepisse, sed vt in-
telligas libera esse studia, & non parue lan-
di fore vel in minimis æmulari meliores.

Hoc genus versionis multos annos recoi-
didi, ea mente, ne vnquam foras euolaret:

sed ex amicis nostris pleriq; vim mihi in-
iecerunt, & putauerunt esse satius edere

quàm perdere, ad excitandam saltem, quod
aiunt, studiosorum industriam. Hic igitur

animum,

Emble-
matum fuit.

Minos
modestia.

animum, non carmina iacto, quæ fieri meliora possunt. Sed quocumque res abeat, id contentionis genus si tibi probatur, aut non prorsus improbat, nullum mihi palmarium deponco liberalius. Versio igitur nostra hæc est:

Dic, quid tibi commune [est] cum Pallade? Nam ei iacula,

Et bella; tibi verò placet cōpotationes. Ne temere, ò hospes, de dijs talia scruteris,

Sed scito quibus [ego nominibus] similis deæ huic sim.

Etenim mihi bellorum amica [est] gloria: hoc scit omnis mihi

Orientalis domitus Indus ab Oceano. At certe hominum genus donis ornavimus: Illa quidem oliua,

Ego autem dulcibus racemis vitis. Quin etiam nec mater [mea] propter me

dolores patris perpessus est: Sed solui ego quidem femur paternum, illa verò caput.

Quid commune tibi est cum Pallade? dic age, namque

Illi arma & pugna, sed tibi vina placet. Istæ hæc ne temere de dijs scrutaberis, hospes:

Sed mæge, cū diuina quid mihi conveniat. Prælia multa mihi cōfecta: fatebitur istud

Omnis ab Eois India victa plagis. Munera nostra hominum generi sunt grata: Minerva

Vitæ olea est, ceret vitis amica mihi. Mater nulla mei sensit fastidia partus:

Patris egoq; femur, soluit at illa caput. Sed quia contentiois litteraria hic res est, age audiamus & versionem Sanctij.

Quid tibi commune est cum Pallade? cui fera bella

Et cordi hasta sunt? at tibi vina placet. Ne temere, ò hospes, de diuinis talia quaras:

Sed quibus hanc referam, discere maligne, Deam.

Gloria bellorū chara est mihi: testis ad ortū India perdomitum littore ab Oceani.

Et mortale genus nos ambo iuvamus: oliua Hac iuvat, at vitis dulcibus ipse botris.

Nec mea me propter genitrix est passa dolores:

Patris ego solui semen, at ista caput. BACCHVS pater] almus Deus, cuius munere alimur & reficimur. Sic idem dicitur Liber pater, alii Neptunus pater, Apollo pater. Eustathius Homericus Bac

chum deducit ἀπὸ τῆς βαχχέως, quod est, incondito vultu perfonare, quo furentes Bacchæ, quas India debellata secum abduxit Bacchus, agebantur: deinde insertam literam *ν*, quo expressio fieret immanioris soni. Eadem de causa Iacchus dictus est, *Ιάκχων* enim vociferari significat.

Communiter ambo Tempia tenent] vt sint *συνναοὶ θεοὶ*, vel *σύνβατοι*, vt Ceres & Neptunus, Hercules cum Musis, Mercurius & Venus, de quibus iam diximus.

Soboles utraq; vera Iouis.] Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo postea. Pallas ex Iouis capite nata, vt superius expositum est. Suspicio hoc in loco non temere Bacchum vñā cum Minerva cōiungi, & utrūque sobolem Iouis dici: vt noceat duo præstantissima munera homini à Deo concessa, quorum alterum ad animum, nimirum prudentia; alterum ad corporis vires instaurandas, nempe vinum, pertineat.

Hæc caput] Minerva è capite Iouis nata, vt Emblem. i. dictum est.

Ille femur soluit] vt dicitur Emblemate ab hoc secundo, in Bacchi statuam. Femur, siue semen illam partem pedis significat, quæ à coxendice ad genua vsq; producit; dictum à ferendo, seu ferimen, quod hac maximè parte sustineatur atq; feratur homo. Valla ita distinguit, vt semen anteriorem, siue anteriorem partem significet, femur verò posteriorem seu posteriorem: video interim indifferenter à poetis usurpari.

Huic usus oliui] Olea & oliua, significat arborem & fructum eius, oleum & olium, liquorem ex bacis oleæ expressum. Virg. 3. Georg.

liquidi corrumpitur usus oliui. Et ecloga 5. idem:

Craterasq; duos statuam tibi pinguis oliui. Oleæ inuentionem tribuunt Minervæ, Virgil. i. Georg.

Oleaq; Minerva Inuentrix. nam cum terra initio fuisset obruta aquis, emerisset primum Attica; eius amore ducti Neptunus & Minerva, de ciuitatis constituendæ nomine litem intenderunt: Ioui complacitum, eius fore vrbis pontificium, qui pulcherrimum excogitasset munus. Tunc portubus & naualibus à Neptuno urbem exultam, Minerva oleam in Acropoli producente; quo argumento euasisse superiorem; & inde institutum, oleastro

I 2 victores

Iacchus

Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati.

Femur. Femen.

Olea. Oliuum.

Olea que modo inuenta.

Versio Mi nois.

Versio Sæ tij.

III. Bacchus pater vnus de dijs.

victores coronare. Quia verò oleum, oli-
uæ fructus, ad omnes artes sit accommo-
datum, omnes artes Minerva inuenisse cre-
ditur. Nam profectò nulla ferè ars est,
quæ non utatur olei beneficio, sicuti etiam
ignis munere. Hinc proverbiū, *Oleum*
& operam perdere. pro, frustra in aliqua re
eniti. Item & aliud, *Oleum non vidit*. pro-
rudi in qualibet arte. Cur autem olea Mi-
neruæ sacra sit, variæ assentuntur causæ.

*Olea cur
Palladi
sacra.*

Olea ab Homero antro Ithacensi applau-
tata fingitur, quod typum mundi habere
sapientibus est visum, quia moles hæc vni-
uersa, diuinæ sit germen prouidentiae, cu-
ius creditur symbolum olea: quam Palladi
consecrarunt veteres, quæ ipsa est pro-
uidencia. Tradunt alii causam, quòd sem-
per vireat, & aliquid semper habeat glau-
cedinis, & quòd oleum nihil contineat hu-
midj admixtum, sed semper sincerum &
αἰσχροῦν persenseret: ita & virginitas, ait
Phoebus. Sunt qui solum oleæ assignet,
quòd arbor hæc pacis sit symbolum, ideo
que arma ferri dicuntur, bellaque suscipi,
quòd tandem commodius in pace viuatur.
Gyrald. Syntag. 11 aliam habet rationem.
Porro Palladi oleam esse dicatam ex vete-
rum commentariis didici: eandem castita-
ti sacram, quæq; humanis vñibus non pol-
lueretur, imò quæ Deorum templis non
accenderetur, nisi consultò. Inter Græcos
auctores pleriq; assueverant, oliuam ab im-
pudicis constam aut non crescere, aut fru-
ctum non ferre: qua opinione imbuti, à
castis tantum & virginibus inferi debere
putabant.

Inuenit primus at ille merum] Præter
alios plurimos locuples testis est Plinius
lib. 7. cap. 56. Tibullus 1. eleg.

Hic docuit teneram palis adiungere vitæ,

Hic viridem dura cadere falce comam.

Illi iucundos primum matura sapes

Expressa inculcus uua dedit pedibus.

Idem confirmat Euripides in Bacchis,
cum ait:

Σεμέλης γόνος
Βότρυος ὑγρὸν ποτὶ εὐρε, κείσιν ἡμέκατο
θνητοῖς, ὃ πάντες τάλαιπώρος ἐροῦς
ἀνθρῶπις, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλι ροῆς,
ὑπνε τε, λήθην τῶν κατ' ἡμέραν κακῶν
διδάσκω, ἐδ' ἐστ' ἄλλο φάρμακον πόνων.

Semele factus

Potum vacanti repperit mortalibus

Ac protulit, mororum ille nubila

Fugat repletus vinea liquoribus,

Somnusq; sit mali diebus singulis

Oblivio; nec pharmacum malo aptius.

Non minor tamen gratia illi asino habenda est, quem Naupliæ incolæ lapideum
erexerunt, quia putationem vitium adin-
uenit, quàm Baccho, qui vires tantum o-
stendit mortalibus: nam nisi visis cultura
& putatio inuenta fuisset, breui totum id
munus erat interituum, aut inutile futu-
rum. Cùm igitur asinus vitis pampinos
Naupliæ abrosisset, samentorum puta-
tionem utilem esse vitibus ostendit: quippe
cum illa sit arbor omnium cæterarum hu-
midissima, pluraq; gignat ligna supervaca-
nea, tanquam excrementa.

Iunguntur meritis] Naturæ siquidem
prouidentia duos liquores humanis cor-
poribus gratissimos contribuit, intus vini,
foris olei. Id quod à Democrito pronun-
ciatum Græci scribunt, cùm ex eo quære-
retur, πῶς ἂν ἀνθρώτοι, ὃ μακροχρόνους γί-
γναιτο οἱ ἀνθρώποι. Huc respexit An-
tiphanes poeta, qui bibere & viuere eadem
in statera collocabat, sic:

Τὸ δὲ συνείπε μοι τί ἐστὶ τὸ πίνειν, φημι
ἐγὼ

Dic mihi quid est viuere bibere, dico ego.

Quid si qui] pro, Si quis.

Abstemius] alienus, siue abstinentis à te-
meto, id est, vino. Gellius lib. 10. Ouid. Me-
tamorph. 15.

Gaudetq; meris abstemius unda.

Varro: Quantopere abstemias mulieres
voluerint esse, vel ex vno exemplo potest
videri. Dicitur autem vinum Temetum,
quod attenter: malè addiderunt vulgò,
quòd attentet mentem, non enim mētem
solum attentat, sed & corpus ipsum: &
huic rei propria vox attendandi. Apul. in
Apolog. An quod verius est ex crapula he-
lucio attentatur? De temeto Cicero 4. de Re
pub. Magnam vim habet disciplina vere-
cundiae, carent temeto omnes mulieres.

PRÆSENS Emblemata nil aliud præ-
cipit, quàm moderatum vini vñum com-
mendat, eiusq; effectus ostendit. Deus
enim sine dubio singulari beneficio huma-
num genus afficere voluit commostrata
vini plantatione, cuius inuentionem Ethni-
ci Baccho attribuant. Nos verò plantatio-
nis vitium primum inuentorē fuisse Noe
post diluuium, ex Genesi nouimus. Est
autem vinum ad multa certè vtilissimū.

Plinius

*Asinus
rationis
vitiis
inuenit.*

Abstemius

Temetum

IV.

*Vini
sua.* Plinius lib. 2. 3. ait, Vino ali vires, sanguine
colorem que hominum, & mentem augeri
eū nobilioribus partibus. Gellius lib. 15.
cap. 2. ex Platonis sententia, vinum ingenii
fomitum esse refert, virtutisque incitamen
tum, si mens & corpus hominis eo flagret.
Quod quidem male à nugatore quodam
citatum sic emendat Gellius: Sed enim,
inquit in primo & secundo De legibus,
non ut ille nebulo opinabatur, ebrietatem
istam turpissimam, quæ labefacere, & mi
nuere hominum mentes solet, laudauit:
sed hanc largiorem paulò, iucundiorem
que vini inuitationem, quæ fieret sub qui
busdam quasi arbitris, & magistris conui
uiorum sobriis, non improbauit: Nam &
modicis honestisq; inter bibendum remis
sionibus refecti integrarique animos ad ias
tauranda sobrietatis officia existimauit:
reddiditque eos sensum latiores, atq; ad in
tentiones rursum capiendas fieri habilio
res. Hæc Gellius. Hinc illud vulgò tritum
emanasse suspicor: *Vinum acuit ingenium.*

*Plato
quatenus
vinū lau
des.* Commodè itaq; ἀγᾶλμα proponit Bac
chi, & Palladis, eodem altari erectis, ut ni
mirum significetur prudentiæ incrementū
esse aliquod, si Bacchi, id est, vini gene
rosi, sed moderati, vsus accesserit. Etenim
vinum promptissimum habetur liberè lo
quendi tanquam calcar: itaq; & vino fa
cundiam & inuentionem tribuit Plutar
chus. Et Aristoteles lib. 8. de nat. anim. Pfit
tacum loquaciorem fieri putat, si vinum
biberit. Adhæc

*Cur Bac
chus &
Pallas ea
de ara lo
carentur.* Ennius ipse pater numquam nisi potus ad
arma.

Profuit dicenda.

Et Aeschylus poeta clarissimus, nonnisi
inter pocula tragedias scripsisse fertur.
Alcæus & Aristophanes comicus vino ma
didi pangendis inuigilabant poematis.
Quid plura? Narratur & prisce Catonis
sæpe mero caluisse virtus. Disertos autem
vinum facere, ex vulgato illo constat:
Fœcundi calices quem nō fecere disertum.
Fomes enim est, & incitabulum ingenii vir
tutisque, ut Cretensis ille iactabat apud
Gellium lib. 15. cap. 2. Præterea vinum ob
liuionem malorum inducit, somni author
est, tristitiæ solatium adfert, imò tãquam
vita vinum est hominibus: & quænam vita
est homini quæ destituitur vino? Hinc
olim Baccho effigies pueritiæ tributa fuit,
quod vinum potum curas & solitudines

*gies pre
riliu tri
buit.* animis eximeret, hilaritatemq; quandam
animis induceret, etiam ipsi senibus, quo
rum corpus dum perineat, calorem & spi
ritus auget, ut inde recreatis viribus, quasi
interpolati reiuuenescere videantur. Vnde
vinum à Deo hominibus tributum Plato,
scribit, quasi remedium aduersus senec
tutem.

— neque

Mordaces aliter diffugiunt solitudines.
*Quis post vina grauem militiam, aut pau
periem crepat?*

ait Horatius lib. 1. Carm. Od. 18. Et lib. 3.

Ode 21. ita amphoram alloquitur:

Tu spem reducis mentibus anxys.

Viresq; & addis cornua pauperi.

Post te neq; iratos trementes

Regum apices, neq; militum arma.

Quod pertinet, etiam illud Sapientis Pro
uerb. 31. *Date siceram mœrentibus, & vi
num ijs, qui amaro sunt animo. Bibant, &
obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui
amplius non recordentur.* Nam ut grauis
est Socratis apud Xenophontem sententia:
Vinum non aliter mœtori medetur, quàm
mandragora hominibus: læticiamq; non
aliter excitat, quàm oleum inspersum igni
flamam adauget. Haud igitur immeritò
vinum ἀπὸ τῆς ὀνίσεως, id est, ab emolu
mento seu inuamine dictum existimant,
iuxta illud Homeri Iliad. 6.

— ονίσεαι δὲ καὶ πίνουσαι. hoc est.

Inuamen senties, si biberis.

Sed & nullo magis stimulo concitatur Mu
sica, quam suavis vini gustu. Ouidius:

— Nec non & carmina, vino

Ingenium faciente, canunt.

Et Tibullus:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu.

Mouit & ad certos nescia mœbra modos.

Non possum præterire, quod scribit Athe
næus Dipnosoph. 10. cap. 13. ex Polybio,
vinum mulieribus olim interdictum; can
sam verò adiicit: αἷς λαθὲν εἶναι ἀδύνατον
τὴν γυναικα πιδεσθαι ὄνον. fieri non posse,
ut qua mulier vinum biberit, lateat. Ea
causa maximè puto ab eodem Gellio scri
ptum lib. 13. cap. 11. Conuiuiatum nume
rum à Gratiis ad Musas desinere. Sic vete
res Bacchum Musis adiunxerunt, quia vi
no non minimùm vires ingenii excitentur,
quæ aliquando in icinius torpent; mouean
tur phantasiæ, addatur impetus, submini
stretur fiducia: quam ob causam laudata

*Bacchus
cur Musis
iunctus.*

sunt hominum veterum symposia: eoque nomine Homerum puto suos Heroas, ipsamque Vlysem inter pocula de rebus longe ferius facere differentem. quod Virgil. egregie imitatus est. Scio quid Plutarchus sentiat quo loco disputat, An sit inter pocula de rebus grauibz differendum: sed lo cum indicare mihi satis est. Bacchilides quatuor in cōiuiis requirit: Moderatum cibi ac potus apparatus: suauē colloquū: veram conuiuiarum benenolentiam: & bonum vinum, quo maximē senes delectantur. Habet enim vinum vim attrahendi amicitiam, & vt Athenaeus eleganter dicit, videtur ἐλκυστικόν τι πρὸς φιλίαν. Ouid. *Vina parant animos, faciuntq; coloribus aptos,*

Cura fugit, multo diluiturq; mero.
Si tamen non sobriē bibantur,
Vina parant asinos, faciuntque furoribus aptos.

Tria enim sunt, quorum moderamen excessisse est ad infernum accessisse.

Οἶνος καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρώη,
Οὐτέρων πέμπει τὴν ὁδὸν ἐς δίδυμ.

Hinc profluxit istud:

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora nostra:

Conseruant eadem, balnea, vina, Venus.
Plerumque enim horum excessus tandem generat filiam podagram, quam semel susceptam, nulli vnquam genero elocare poteris, etiam amplissimis dotatam diuitiis, sed tibi perpetuū erit alenda. O sobolem inamoenam, & saepe inemendabilem: cuius mentio hoc carmine continetur:

Λυσιμελὲς Βάκχος, καὶ λυσιμελὲς Ἀφροδίτης,

Γεννάται θυγάτηρ λυσιμελὲς ποδάγρα.

Quidam sic vertit:

Membrifragus Bacchus, cum membrifraga Cytheraea,

Progenerant natā membrifragā podagrā.

Sed ne ego Germanus, dum de vino latius me diffundo, latius infudisse censear, praesertim quod absque exemplo meorum Commentatorum id agam, Minos enim satis brevis in vini laudibus est: Sanctius quoque tali munere superfedet, ne vinosus arguatur, vt qui à parentibus quasi hære-

ditario iure accepisse facetur, vt esset abstinens: Adducam ex temperatiore gente quendam, qui vini laudes breui compendio, sed proluxa elegantia est complexus; qui sic canit:

*Vin, sangue della terra,
Vin più caro a' mortai, ch'è'l sangue uerq;
Benedetto il primiero,
Che ti trouo. Per te s'ardisce in guerra,
E si sta lieto in pace;
Dissacciator verace,
De l'humana tristezza,
E tesoro d'allegrezza.
Liquesatto rubin, tenera gioia,
Ch'entrata a' nostri seni
Altra gioia inuisibile diuini.*

Vinum igitur est, quod robur & vires homini addit, easdemque mox adimit: vnde & à vi nomen traxit; acuit ingenium, liberat cor metu, primum ex tellure gignitur, à sole coquitur; & quamdiu ligneis vinculis coercetur, nihil horum prestat. Aperiatur ergo carceres, & profiliat equus iste poeticus; sic enim Niceratus nobili epigramma te vinum vocat, quod huc asseribam:

Οἶνος τοι χαρίεντι μέγας πῶλεϊ ἵππος
δοῖσθαι.
Ὅσαρ δὲ πίνων καλὸν ἐ τέκνῳς ἔπος.
id est:

*Includo sonipes vati est i carmine Bacchus,
Nam perit epota nobile carmen aqua.*

Idem sensit Horatius:

Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt.

Quae scribuntur aqua potioribus.

Martialis:

*Possunt nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim Poetae. Ergo
Bacche, bibat doctus tua munera, rusticus
vndam.*

Vel mitius nonnihil:

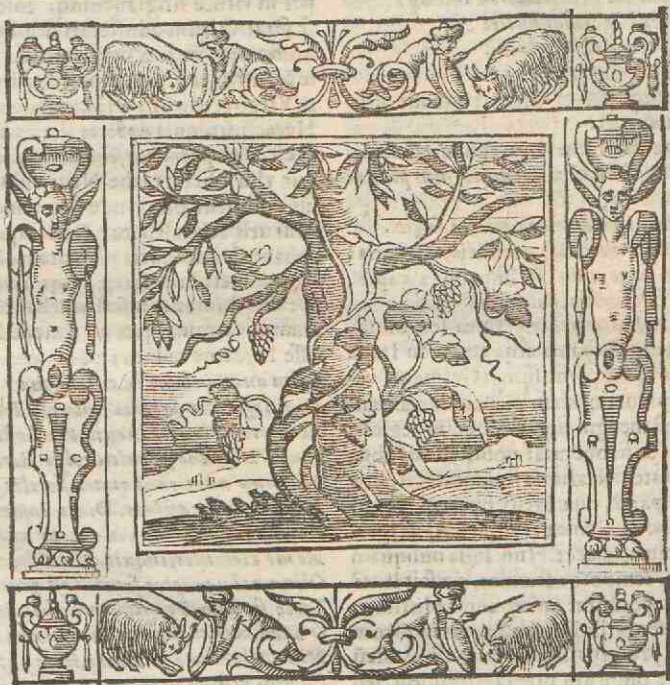
*Docti vina, rudes Zythum, pecus hauriat
vndam.*

Vide adagia, Non est Dithyrambus, si bibat aquam. Et, Aquā bibens, nihil boni parias. Sed hoc Emblemata cum Salomone concludo: Exultatio anima & cordis vinum moderate sumptum; ad iucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quae te vitā defraudet.

Prudentes vino abstinent.

E M B L E M A XXIIII.

QUID me vexatis, rami? sum Palladis arbor:
Auferte hinc botros; virgo fugit Bromium.

C O M M E N T A R I I.

STET olea arbor ramis suis, & perpetuo suo virore decora, ad cuius radices implantata sit vitis, quæ sursum serpendo palmites suos cum oleæ ramis implicet.

VIDETUR hic παλινοδῶν. Superiorem enim dixit epigrammate, eum, qui à vino abhorreat, handquaquam prudentem evadere: quod rationibus aliquot, si non omnino necessarijs, saltem tamen probabilibus confirmari potest. Nunc autem prudentes à vino abstinere debere ponit. At hæc inter se sic conciliare est facile, si dicamus prudentis esse vino moderatè uti: seque enim sumptum, rationem obturbat,

curas, vigoremque animi impedit, ut merito cesserit in Prouerbiū, *Sapientiam vino obumbrari*, ait Plinius. Sanctius titulum malè collocatum esse censet, cum epigramma de virginibus tantum agat, quibus vinum dandum non est: hanc igitur discrepantiam conciliat mutato lemmate, sic *Virgines vino abstinent*. Porro hic olea, Mineræ arbor, vitem increpat, quæ suos ramos implicet, & admoceat olivis; eiusque coniunctionem & societatem deprecatur. Sumptum est autem distichon ex eo Græco incerti:

Παλλάδος εἰ μὴ φύτῶν, Βρομίου τί με δλίβετε κλώνες;

I 4

Απίετο

Fons Emblematus.

Αἰπετε τοὺς βότρυας · τραπεζὸς ἔμελλω.

Quod Iambicis dimetris sic reddidit Politianus :

*Quid me implicatus palmites,
Plantam Minerua, non Bromij?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.*

Minos autem sic :

Palladis sum planta, Bromij cur me affligitis rami?

Tollite racemos: virgo ego non sum ebria.
Quid me palmitibus premitis? sum planta

Minerua;

Tollite mi vites: vina puella fugit.

III.

QVID me vexatus premitis, infestatis.
De verbo *vexo*, vide Gellium lib. 2. cap. 6.
Rami Palmites, pampini.

Olea quae Sum Palladis arbor Olea seu oliua, arbor est in Hispania atque etiam in Italia notissima & frequentissima; Germanis vero, & Septentrionalem plagam inhabitantibus penè incognita, gaudet enim regione subcalida & temperata: nobis Tirolensibus ob vicinitatem Italiae satis innotescit, praefertim ei parti, quae lacui Benaco, vulgò *lago di Garda*, vnicæ (ut ferunt) carpionum piscinae, adiacet. Huic folia nunquam deficiunt, semperque frondet, crescit lentè & tardius, perdurat tamen annis plurimis; fructum fert vtilissimum, baccas nimirum oblongas, prunulis similes, ex quibus oleum conficitur omnium praestantissimum, sed & esui salutarè ac preparatarè accommodantur. Oleae autem folia (dictu mirabile) brumali & solstitiali die conuerti, ut quae pars eorum fuerat inferior & occultior, eam super praefertur, atque ad oculos & Solem exponi, prodit, & seipsam expertum dicit Gellius in Art. noct. lib. 9. cap. 7. Contingit autem (ut hoc obiter addam) bruma seu solstitium hybernium Sole existente in Capricorno ipsi Idibus Decemb. estque dies omnium breuissima. Solstitium verò aestiuum contingit Idibus Iulij, Sole in principio Canceri existente, estque dies anni longissima. Oliua coronabantur equites, triumphantes, & ouantes; gestantibus indicium erat pacis: unde pacifera dicta. Oleam Mineruae sacræ esse superiori Emblemate diximus, idque testatur Plinius lib. 12. cap. 1. lib. 16. cap. ult. & 17. c. 44. Martianus Capella lib. 6. Sidon. Quid lib. 6. Metamorph. Virgil. 2. Georg.

Solstitium quando contingat.

Olea Mineruae sacra.

Adsis, d Tegeae fauens, oleae; Minerua Inuentrix.

Oleum, inquit Phornutus, munus est, quod mortalibus dedit Minerua. Ideo autem Mineruae donum esse creditur, quod semper in vitore sit, glaucumque colorem praefert ferat. Oleum adulterari nequit per aliud humorem, verum semper in sua sinceritate persistit: itaque, non dissimile est virginitati. Virgo creditur Pallas, ut inquit Porcius Heraclitus, quia ἀρθρον δὲ τὸ ὀρθόν. id est, *Nunquam consensit prudentia, neque vlla inficitur labe.* Neque visibus humanis polluitur olea; unde non temere Deorum aris accendebatur. Graeci quidam negabant ab impudicis plantatam oleam crescere, fructumque ferre: itaque à virginibus & castis duntaxat inferi volebant. Sed audiamus carmina, quae ex Aeneo se transmississe Perortus tellatur :

*Olim quas vellent in tutela sua
Diui legerunt arbores: quercus Ioui,
Et myrtus Veneri placuit: Phaebo laurus,
Pinus Neptuno; populus celsa Herculi.
Minerua admirans quare steriles fumeret,
Interrogauit causam. Dixit Iupiter:
Honorem fructu ne videantur vendere.
At me Hercules, inquit, quod quisque voluerit,
Oliua nobis propter fructus est gratior.
Tunc sic Deorum genitor, atque hominum sator:
O nata, meritis sapiens dicere omnibus,
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.*

Oleum etsi Iudaeorum regibus vngendis erat olim proprium, ut ait Lactantius lib. 4. de vera Sap. cap. 7. adeo ut reges illi omnes Christi, id est, vincti fuerint appellati, (ut Psal. 105. *Nolite tangere Christos meos*) à Christo videlicet, qui est Rex regum, & Dominus dominantium, Apocal. 19. Mos tamen iste ad alias quoque gentes postea dimanauit. Nam & Ulysses reducem ab Eurynome domi suae primum lotum, deinde oleo vinctum fuisse, priusquam per pulchrè vestiretur, Homerus indicat. Ideo autem veteres Reges vngabant, & tanquam stellarum rore caput lineabant, sapientiae sedem oleo dignam, quod Mineruae iidem consecrarent: quamquam vinctionis istius etiam alia dari potest ratio, quod Regem non modo aduersus hostes, sed etiam domi contra scelera & insidias pugnare deceat; ideoque par sit, cum oleo iungi, velut oblectantem & arduum atletam in sacris praefectorum ludis, qui Ioui, vel alii cuiuspiam numini.

*Arbores
Dij
era.*

*Olea in
vinctis
regibus
Iudaeorum.*

Et alij.

Causa.

numini, aut manibus per inferias edebantur. Vnde apud Virgilium:

*Exercent patrias oleo labente palastras
Nudati socij.*

Stephan. Forcatulus lib. 6. de Gall. imper. & Philol. Sed nunc ab oleo ad butyrum (hem, lapsus sum) ad botrum.

Botros] *Βότρυς, Βότρυες*, declinant Græci, significat gemmam; *συνεδόχην*; pro racemo accipitur.

Virgo fugit] puella verecunda & pudica procul est ab omni temulentia, abhorret à vino.

Bromium] Bromius dictus est Bacchus, *παρὰ τὴν ἑρπύνην*, i. à tonitru, quod dum nasceretur, est auditū, vt fabulantur. *ἑρπύνη* . n. *zono* significat. vnde Brontes ille gigas, Vulcani famulus dictus fuit. Vel dicitur à *βρόμος*, fremo, strepo. Iuuen. Sat. 6.

— *Bromium committere noli.*

& ad rem appositè Theogoniæ scriptor non inuenustus, Pylades:

*A strepitu Bromius, q̃ vociferetur Iacchus:
Quid curis soluat corda, Lyæus erit.*

Reperi citatum ex Ennio Athamante:
*Hic erat in ora Bromius, hic Bacchus pater
Ille Lyæus vitis inuuentor sacra.*

Multa Baccho nomina indita expressit Ouid. 4. Metan.

*Thuraq̃, dāt, Bacchumq̃, vocant, Bromium
que, Lyæumque.*

*Igniuomq̃, satumq̃, iterū, solūq̃, bimatrē:
Additur hic Nisæusq̃, inderōsusq̃, Thyonæus.
Et cum Lenæo genialis consistit uua,
Nyteliūque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Euan.*

*Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes.* —

De Bacchi cognominibus prodita plura sunt à Lylio Gyraldo in hist. Deor. & à Iuliano Aurelio, & alijs

MULTA nobis præcipiunt scriptores & sacri, & profani de vini vſu, & eius inōmodis, ex quibus aliqua afferre operæ erit precium. Virgilius in Opusculis:

*Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore,
Vno namq; modo, vina, Venusq; nocent.*

*Vt Venus eneruat vires, sic copia vini
Et tentat gressus debilitatq; pedes.*

Multos cacus amor cogit secreta fateri:
Arcanum demens detegit ebrietas.

Bellum sepe parit ferus exitiale Cupido:
At Lapithas bello perdit, Iacche, graui.

Quare hoc epigrammate olea, quæ est pa-

cis & tranquillitatis signum, vitem à se arceat: ex vino namq; nascuntur plerunq; discordiæ, rixæ, & bella, id testante sapientissimo Salomone, Prouerb. 20. Luxuriōsa res est vinum, & tumultuosa ebrietas: Qui eunq; his delectatur, non erit sapiens. Sed & hoc, præsertim fœminis, meliori illi sæculo sanctè obseruatum ait Valer. Maxim. lib. 2. ca. de institutis antiquis: Vini, inquit, vſus Romanis fœminis prorsus ignotus fuit, ne in aliquod dedecus prolaberentur; quoniam proximo à Libero parte incontinentiæ gradus ad incontinentiam Venerem esse conſuevit. Quæcunque enim fœmina vini vſum immoderatè appetit, ea & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit. Hec ille. Iuuenal. Sat. 6.

— *Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis qua sint discrimina
nescit.*

Cuius quidem rei non inscius Romulus, vino semper est vſus parcissimo. Quodq; antiquitus Romanis mulieribus vinum bibere, perinde ac si in adulterio deprehensæ, capitale fuerit, scribit Gellius lib. 10. c. 24. vnde institutum, vt cognatis osculum ferrent, deprehendēdi causa, quò indicium odor faceret si bibissent. Sed & M. Cato refert, non solum probro affectas, sed multatatas quoque à iudice mulieres, nō minus si vino vſæ essent, quàm si adulterium admisissent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibisset, interemit: cuius facti nec accusatorem, nec reprehensorem habuit, vnoquoq; existimante optimo exēplo illam violatæ sobrietatis pœnas pendidisse, ait Val. Max. lib. 2. c. 1. Polybius etiam testis est, matronas liberas vino abstinuisse, vt etiam seruos, item & ephebos omnes ad annum vitæ tricesimum, quod & apud Massilienses in vſu fuisse nonnulli tradunt. Proditum est ab Aeliano, lib. 2. cap. 37. De var. hist. Zaleuci legem apud Locrenses fuisse, qua si quis merum bibisset, nisi valetudinis causa medico id iubente, morte mulctabatur. Ex quibus perspicuum est, quàm olim odio habitū sint ebriōsi, vinoque dediti. Oīvos (inquit Plato in Cratylō) δὲ τὸ οἴνους τὸν πρὸν ἐμπαινεῖται. hoc est, vinum dicitur ab eo, quod existimatione ac opinionum vanitate mentem oppleat. Et Plutarch. de tranquillitate animi: Vini & carniū plenior vſus corpus quidem validum, athleticæq; firmitate facit.

Romulus
sobrius.

Romana
matrona
vinū non
attingebant.

Quibus
vinum in
terdice-
retur.

Vinū vn-
de dictū.

Bromius
cur dis-
tus Bac-
chus.
Brontes.

Bacchi co-
gnomi-
na.

IV.

Veneris
& vini
proprieta-
tes, & co-
gnatio.

et, animum verò imbecillum & fragilem.
Et Quidius:

Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile
suadent:

Ille pudore vacat, Liber, amorq; meum.

Propertius:

Vino forma perit, vino corrumpitur aetas,

Vino saepe suum nescit amica virum.

Proverbium vetus est, *Anima sicca, sapiens*
tissima. An vero etiam conciliabimus ad
epigraphen huius distichi Plautinū illud?
Non vinum moderari, sed vino solent, qui
quidem probi sunt. Retuli paulò antè
monitum Polybij certè graue, καὶ δὲ ἐν ἐσὶν
ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πῶσαν οἶνον, fieri
non posse, vt quæ vinum biberit mulier, la-
reat. Bellè consentit illud Varonis ex Aga-
thone: Virgo de coniugio abducatur idè,
quòd maiores nostri virginis acerbæ aures

Venetis vocabulis imbui nosuerunt. Dio-
nysius legem primū à Romulo scriptā
fuisse testatur lib. 2. de prohibito temeto sē-
minis. Vinum siquidem, iuxta prouerbij,
lac Veneris dicitur. Quid. 3. Artis:

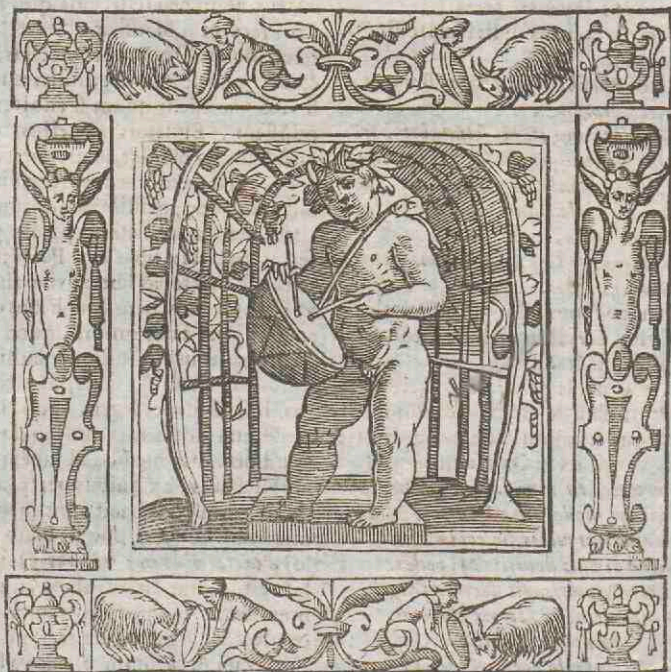
Turpe iacens mulier, multo madefacta
Lyao,

Digna est cōcubitus quoslibet illa pati.
Virginibus deniq; præsertim sacris, imò
& omni adolescenti, virus & toxicum esse
vinum, adhortatū regēgē D. Hierony-
mus epist. 44. Si expertus, inquit, creditur,
moneo præcipuè, vt virgo, seu sponsa Chri-
sti vinum tamquam venenum fugiat: hæc
aduersus adolescentiam prima sunt arma
dæmonum. Vinum enim & adolescentia
duplex incendium voluptatis: quid oleum
flammæ adiciamus? Hec ille, & rectè sa-
nè: Nā Venus in vinis, ignis in igne subest.

Vino la-
Veneris

In statuam Bacchi.

EMBLEMA XXV.

DIALOGISMVS.

BACCHE pater, quis te mortali lumine nouit,
 Et docta effinxit quis tua membra manu?
 Praxiteles, qui me rapientem Gnoſſida uidit,
 Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
 Cur iuuenis, teneraq; etiam lanugine uernat
 Barba, queas Pylum cum ſuperare ſenem?
 Muneribus quandoque meis ſi parcere diſces,
 Iunior, & forti pectore ſemper eris.
 Tympana non manibus, capiti non cornua deſunt:
 Quos niſi dementis talia ſigna decent?
 Hoc doceo, noſtro quod abuſus munere ſumit
 Cornua, & inſanus mollia ſeſtra quatit.
 Quid uult ille color membris penè igneus? omen
 Abſit, an humanis ueris ipſe focis?
 Cum Semeles de ventre parens me fulmine traxit
 Igniuomo, infectum puluere merſit aquis.
 Hinc ſapit hic, liquidis qui nos bene diluit undis:
 Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
 Sed nunc me doceas, qui uis miſcerier? & qua
 Te ſanus tutum prendere lege queat?
 Quadrantem addat aqua, calicem ſumpſiſſe falerni
 Qui cupit, hoc ſumi pocula more iuuat
 Stet intra heminas: nam qui procedere tendit
 Ultra, alacer, ſed mox ebrius, inde furit.
 Res dura hæc nimium, ſunt pendula guttura, dulce
 Tu ſuis. heu facile commoda nulla cadunt?

COMMENTARI I.

ASTAT ſimulacrum Bacchi vitibus circumſeptum, forma iuuenili, imberbi, nuda, rubea, fronte cornuta, capite hederis redimita, manibus tympanum pulſante.

NON ex uuo loco ſumptum eſt hoc Emblemata, multa enim continet, quæ ſparſim alibi leguntur. Nos omnia ſingillatim diligenter aperiemus, ne quid intercuſetur. Argumentum uero epigrammatis tale eſt. Bacchicæ ſtatux præfert ἐπιμύδιον ἄθλον per Dialogiſmum, quo demonſtrat

incommoditates & damna, quæ temulentiam conſequentur: nam ex immodica uini portione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil uel miſerius, uel exitius uideri, nedum cogitari poteſt. Deinde ſumendi uini legem quandam præſcribit, omnibus uilem, & planè neceſſariam. Bacchus quidem iuuenis effingitur, quod uino hilares homines ſiant, iidemq; annos quaſi iuueniles ſeruent, ſi ſobrie utantur eo Dei munere. Tympanum & cornua eidem Baccho tribuuntur, ad ſtrepitum & furorem indicandum

candum, qui violentiam consequi soleat. Igneus est seu rubeus, ad vini naturam designandam, quod nisi aqua misceatur, non secus atq; ignis praeordia adurit, ebrietatem & furorem inducit. Itaq; ad extremum, quot quibusve vini sit vitædum mensuris præcipit.

III. *BACCHE pater*] Cur Baccho Liberi patris impositum nomen sit, Plutarch. explicat *κεφαλ. παλαιῶν* libro: quod nimium bibentibus libertatem ingeneret. Non nulli enim per violentiam liberi & feroces efficiuntur: aut quia liba exhibuerit, aut quod ille apud Eleutheram urbem Bœotiz, Eleutherius, id est, Liber appellaretur.

Quis te mortali lumine] Quis te hominum aliquando humanis oculis vidit, cum sis Deus? Hæc ad signentium. Nam nefas olim fuit, Deos fuisse homines putare.

Et docta effinxit] Quis te pictor aut statuarius arte sua tam affabrè expressit?

Praxiteles.

Praxiteles, qui me, &c.] Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatissima lib. 34. cap. 8. Oriundus hic celebris artifex ex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & ob artis excellentiam ciuitate Romana donatus.

Ariadne à Baccho rapta.

Rapiëntem Gnosida.] Ariadnen intelligit, Minois Cretensium regis filiam, quæ Thesei amore capta, Minotauri necandi occasionem ei præbuit, ea lege, vt se vxorem duceret. Sed eam Theseus in insula Naxo, quæ Baccho sacrata est, somno sepultam periturus reliquit, cuius misertus Bacchus, eam sibi connubio iunxit, quam in celo raptam, Coronam Gnosiam appellat. Ouid. 8. Metamorph.

Cur iuuenis Bacchus. *Cur iuuenis, &c.*] Ouid. 3. Fastorum: *Sine qd ipse puer semper iuuenusq; videris; Et media est ætas inter utrumque tibi.* Et in Metamorph.

Tibi enim inconsumpta iuuenta.

Tu puer æternus, tu formosissimus.

Iuuenis ideo effugitur, quod ad iuueniles annos molliter transigendos maximè conferat, si parcius, & vt decet, sumatur: vel quod hilares & lætos faciat. Gyrard. Syntag. 7.

Lanugo.

Lanugine vernat Barba] pilis mollibus, à lanæ similitudine, vt est in malis coroneis. Martial. lib. 2.

Dum tibi vernaret tenera languine mala. Hinc ager vernans, hoc est, pullulus, floridus, viridis, lætus.

Queas Pylum cũ superare senè] Alludit ad Prouerbiū, *Senem vel nolentē vinum saltare compellit.* Vnde etiā tritum illud:

Vinum facit vetulas leuiter salire.

Et discit pauperem, claudum facit ire,

Mutus dat eloquium, surdusq; audire.

Cui conuenit illud ex Athenæo:

Οἶνος καὶ προέοντας ἐς ἀρροσύνην ἀναβάλλει. id est:

Insanire facit sanos quoq; copia vini.

Huc spectat quod Plato De legib. 1. ait: nō solum senem fieri bis puerum, verum etiam temulentum Per senem Pylum *συνοδοχῆς*, senem quemuis sapientem hominem intelligit, qualem Nestorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locum de Bacchi iuuenta non de vi, sed de ætate & tempore intelligendum esse mihi

Bacchi iuuenta.

facile persuadeo (ait Minos) cum Ioan. Fratre, viro sanè docto: mirari enim possit aliquis Bacchum iuuenem semper videri, cum sit ille Nestore annosior. Nā & apud Lucianum Iupiter rider Cupidinem, qui se puerum esse iactet, cum sit ἀρχαῖτερος πολὺ τῆ ἰαπείτης. Quam germanam explicationem lubens admitto, vt eruditam dignamq; quæ probetur omnium calculis. Dicitur autem Nestor Pylus senex, à Pylo, oppido in Peloponneso in Mefenia versus occidentem à Neleo condito, vbi regnavit. Ouid. epist. Heroid.

Nestor.

Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua, *Misimus, incerta est fama remissa Pylo.* Porro *Nestorea senectū*, iam in prouerbiū abiit, de senibus viuacibus. Sed non tot annos vixisse Nestorem, quot vulgò creditus est, facile quiuīs cōijciat ex Quæstionibus Porphyrij super Homerum, cum disserit, quid sit *γερὰ*. Est autem *γερὰ*, spacium triginta annorum, id est, pariendi ac generandi perfectius spacium, quod annum triginta periodum conficit. Quo nomine sexagesimum attingens annum, duas videtur implese vitæ *γερὰς*. Si verò ultra pergat, in tertia iam utiq; cōsebitur. Quod de Nestore cecinit Homerus:

Nestorea senectū.

τῷ δ' ἦδ' ἴδ' ἄνδρ' ὅς μ' ἐν γερῇ μερόπων ἀνθρώπων

ἐφ' ἡσδ', οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἦδ' ἐγένοντο,

Γερεῖα.

ἐν πύλῳ ἠγαθὴν, μετὰ δὲ τριτάτοις ἀνείκεν. id est:

Huic iam dua quidem ætates mortalium hominum

Defe-

*Defecerant, qui cum ipso antea simul nutri
ti sunt & geniti.*

In Pylo diuina, cumq; tertijs regnabat.
Quo in loco Commentator ait: *ἰσέον ὅτι
οἱ παλαιοὶ τοῖς γένεας ἐξ ἡρώων ἔσαν τριά-
κοντες.* hoc est: Sciendum est, quod veteres
geneas numerabant annorum triginta. Ea-
dem & Censorinus scribit in lib. de die na-
tali. & Plutarchus de oraculorum defectu.
Herodotus in Euterpe. Nam tres vir-
orum progenies eorum anni sunt. Tertio
quoq; Odys. repetit Homerus Nestoris
ætatem. Huius opinionis est quoq; Acron
super Horatium, lib. 2. Carm. Ode 9. Nam
quod cecinit Ovid. in 12. Metamorph.

Vixi

Annos hos centū, nunc tertia viuatur ætas.
fabulosè potius dixit, quàm historię veri-
tatem secutus: nam ait in 8. eiusdem ope-
ris. Nestorem primis annis & Tyndatidas,
Pirithoum & Theseum, Peleum & Laertē,
aliosq; complures simul coisse, ut aprum
Meleagricum occiderent. Atqui Helenam
raperat Theseus, quamvis senex pusillā,
autore Plutarcho. Præterea vivebat Lær-
tes post reditum Vlyssis, vigesimo post ca-
ptam Troiam anno. Deniq; ne pluribus
agam, sic Nestorem ad tertiam ætatem per-
uenisse intellige. Prima fuit, quando Her-
cules Pylum oppugnauit. Secunda, quæ in-
ter illud tempus, & Troianam expeditio-
nem intercessit. Tertia, quando pugnabat
in bello Troiano.

Muneribus quandoq; meus &c.] Si so-
briè vino vsus fueris: nam hic parcere, est
φείδεν, non omnino vīφεν. Virg. ad finem
1. Aeneid.

Munera, lariciamq; Dei.

Scio ab alijs legi, die, pro diei: sed hic ser-
pus me nihil moratur. In appendicibus
Virgilianis:

*Compedit Venerem, vincla constringe
Lycum,*

Ne te muneribus ledat æterq; sua.

Iunior &c.] Duo præstat vini vsus mo-
deratus, floridam ætatē, & vires corporis.

Tympana non manibus] Tympanum
(ait Sanctius) instrumentum erat ex vna
parte membrana clausum, intus vacuum,
quod baculo pulsatur: vti eo solebant in
sacrificio matris Deorum. Huic simillimū
esse videtur instrumentum illud, quo A-
ethiopes nunc vtuntur in nostra Hispania,
præcipuè in locis maritimis. Est quoque

tympanum instrumentum, quo saxa sub-
uehuntur, alio nomine γέπαιος, id est grus.
Sic ille. Tympani descriptio extat apud
Suidam, qui in verbo *Tympana*, sic se tribit:
Iudi tubæ loco flagella quatiebant, habe-
bant & tympana horribilem quēdam bom-
bum edentia: quæ sic confecta erant. In
abietis (Lipsius palmarum arboris, interpreta-
tur) stipitem excavatū nolas siue tintin-
nabula ex orichalco inferebant, & os dein-
de valis taurino corio obtegebant, atq; ita
tympanum id in altum ferebant, concutie-
bantq; in acie. Tum quæ in eo erant tintin-
nabula, & multa, & magna, atq; intus in o-
perto sonantia, obscurum & inconditum
edebant sonum, mugitui non absimilem.
Fuit ergo tympanum illud infra rotun-
dum, supra planum, atq; ibi corio obdu-
ctum, quod bacillis pulsabatur: qualia sūt
hodie equestria nostra tympana (*Heerpau-
gen*) quanquam etiam ligno cauo ex vtra-
que parte pellem obductam fuisse scribat
Isidorus, id tamen instrumenti genus non
tam tympanum, quàm Symphoniam ap-
pellans. Tympanum luxuriæ instrumen-
tum dicitur a Iustino, lib. 30. Suspicor Bac-
cho tribui tympanum, tanquam hilaritatis
signum notissimum, vel propter strepitū
inconditum, quem edere interdum solent,
qui vino sunt onusti. Plutarchus de Pto-
lemæo Iuniore, qui temulentus in palatio,
tympano comploso obambulabat: *Graue,*
inquit, *& calamitosum si Cleomenes ope-
raretur otium dissolutum Regis Cybeleij
prestigatoris, ubi primum ille tympanum
posuerit, & tripudiantium coetus dimiserit.*
Græcè ita: *δενὸν γὰρ εἰ Κλεομένης κἀδύ-
ται μιντραγύρτα βασιλέως σχολὴν ἀναμέ-
νων, ὅταν πρῶτον ἀποδύται τὸ τύμπα-
νον, & καταπάσῃ τὸν διάσπον.* Ovid. 4.
Metamorph.

*Quacumque ingrederis clamor iuuenilis,
& vna*

*Fœmineæ voces, impulsaq; tympana pal-
mus.*

*Concauæq; æra sonant, longaq; foramine
buxus.*

Capiti non conua desunt] Ovid. in E-
pist. Sapphus:

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Nam prius ab Orpheo in Hymnis Βα-
κχέας, καὶ δὴ κέρας est appellatus. Hoc
loco admonendi mihi sunt Philolo-
gi, Bacchum veteribus κερασφόρον depi-
ctum

*Tym-
panum cur
adiunctū
Baccho.*

*Bacchū
cornutū
quid fin-
xerint.*

*Tres Ne-
storis æta-
tes.*

*Tym-
panum.*

etum, id est, cornutum, aut cornigerum: vel quod primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inuenisse credatur: vel quod eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam causam historicam retulit 2. Legum, & post eum Athenæus Dipsosoph. 2. Olim solit'erant in capiendopotu cornibus uti pro poculis. hinc verbum κέρασαι, pro, vinum fundere: & κέραια, quasi κεραιή, quod à nomine κέραια deflexum est. Pompeius Festus ad moralem sententiam accedit, quod qui temulentii sunt, adeo interdum truces apparent, ut cornua habere videantur. & Scholiastes Horatii ad Odam 19. secundi Carm. ibi, Te vidit insons Cerberus aureo cornu decorum.

ait cornua Baccho tribui solita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat. Vnde qui bibit plus nimio, si soluat acutæ verbera linguæ, liberior notum ignotumq; ferit, & arcana si qua tacenda suscepit, effutit nullo delectu. Cur igitur Bacchus cornutus, de quo primo usu poculorum, qui è cornibus erant, quædam attigimus. Certè apud Xenophontem legimus, Græcos non nisi cornis vlos poculis; & Nicandri interpretes non ignorarunt, cum nondum apud gentes vasa excogitata essent. Noster hic suo more ad mores & Philosophiam referre, quam ad historiam maluit.

Hoc doceo, nostro quod abusus est. Sic Plinius lib. 23. cap. 1. Vino modico nervi iuvantur, copiosiore læduntur, sic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborum iuvatur, tristitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, somnus conciliatur: Cōtrā, si nimius adhibeatur vini usus, belluina cornua capessimus, & in furorem intolerabilem nonnunquam ruimus. Nō me fugiebat, vnde vini, τὸ οἶνον, appellationem Plato in Cratylō deducere, quod etiam supra tetigi, neπε παρὰ τὸ οἴσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπάν, quod opinione mentem oppleat: vel, ut & etymolog. ἀπὸ τῆς ὀνίσεως, eo quod iuvet & recreet. Sed ad hūc locum mihi satisfecerit Plutarchi monitū ex 7. Sympol. Probl. 10. cuius hæc est sententia: Quod verò summum est, ut in consultatione de rebus arduis imprudens atq; imperitus rerum sequatur prudentiores, hoc vinum ebriis adimit. Idē enim Plato vino nomen ait impositum esse οἶνος, quod efficiat, ut qui biberint, sapere se putent,

οἶον δαί νοῦν ἔχειν. Vini effecta quædam adduximus, cum superiore commentatione adiungo. Menandri celebratur illud: ὁ πολὺς ἀκρατὸς μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν. Immoderatum merum nos parum sapere cogit. Plato 2. legum, censet optimum fore, si quemadmodum Carthaginenses olim, miles in castris nunquam vinum gusteret, sed toto expeditionis tempore aquam bibat: servis nunquam permittatur: magistratus abstemii fiant, quamdiu munere publico fungantur: iudices, iique, qui rebus præfunt publicis, vinum omnino non attingant, quo tempore causis & negotiis vacent. Ex Eripho Comico citantur hæc, Λόγος γὰρ ἐς ἀρχαῖς, οὐ κακῶς ἔχων. Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὃ πάτερ, Πείθειν γορεύειν οὐ θέλοντας. Innuit, iuxta vetus verbum, certè verum, tantam esse vini vim, ut senes vel nolentes saltare faciat.

Sumit cornua.] in effusam prolabitur audaciam. Ouid. 1. Artis:

— tunc pauper cornua sumit, & 4. Trist.

Iam feror in pugnas, & nondum cornua sumpsi;

Nec mihi sumendi causa sit ulla, velim.

Idem 3. Amor eleg. 10. quo loco significat se respuisse, & ab amoris laqueis extricasse se, ait:

Venerunt capiti cornua fera meo.

Plato Dialogo De impositione nominum, οἶνον dictum vult, quasi οἴονον, neπε διὰ τὸ οἴσεως ἡμᾶς ἐμπιμπάν. quod Horatius 1. Carm. videtur circumlocutione expressisse:

— sana tene cum Bercyntio

Cornu tympana, qua subsequitur cacus amor sui,

Attollēs vacuū plus nimio gloria verticē, Addis cornua pauperi.

Ouid. 4. Fastorum:

Mitte pater caput huc, placataq; cornua vertas.

Cornua pro audacia Phornutus accipit, quod vinum audaces reddat. Vnde sumere cornua, pro insolenter se gerere, & arrogantem se præbere, præter alios Amm. Marcellinus usurpavit initio lib. 20. vbi de Lupicino, quem Iulianus miserat ad Britannos tumultuantes: Supercilia erigētem ut cornua, inquit, &c. Athenæus lib. 13. οἶνον κατ' ἰόντος εἰς τὸ σῶμα, ἐπαναπλεῖ καὶ

Cornets
vse pocu-
lis, veteres.

Oἶνος vn-
de dica-
tur.

Quibus
vinum
bibunt.

Cornua.

Summe
cornua.

καὶ ὅσα καὶ τὰ μαινόμενα: Vino in corpore descendente, ascendunt verba improba & furiosa.

Mollia sistrum.] Ebrius ad musicam, vt asinus ad lyram. Sistro dolci & sonoro instrumento in sacris Iſidis utebantur veteres. Martial.

Hac quatiet tenera garrula sistrum manu.

Quid de morte Tibulli:

Quid nos sacra iuuant, quid nunc Egyptia profunt

Sistrum?

De Sistro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Instrumentum hoc æneū fuit, curuum ad lebetis formam, vt Plutarchi commentario de Iſide retulit: circum erat parua quædam cymbala seu tintinnabula, & in eius parte superiore sculpra erat felis humana facie: in ima verò, figura Iſidis & Nephthys. Est autem sistrum Græca dicto, σίστρον, à σῆς, quatio, crepitaculum significans, vt ait magnus Etymologicus. Dicitur & σῆστρον, per n. *Mollia sistrum*, dixit, non tam ob id, quòd sistrum sint re ipsa mollia, quàm quod homines reddant molles & effeminatos.

Quid vult ille color membris, &c.] Nuda fiebant Bacchi simulacra, inquit Phornurus, vt naturam vini ostenderent, quod arcana detegat. Horat. l. epist.

Quid nō ebrietas designat? operta recludit. Qua de causa non immeritò vinum dicitur dulce tormentum, quod potentius quam vilis equuleus aut fœdicular secreta extorqueat. Vnde

Reges dicuntur multis urgere culullis.

Et torquere mero, quē prospexisse laborant.

Rubedo autem colorem satis indicat, hinc quæ cognomen Ignigenæ habuit. Strabo lib. 13. Habet enim vinum (vt refert ex Eratosthene Suidas) æquale cum igne robur: vbi hominem subierit, conturbat eū, cœu Libycum mare Aquilo vel Austri; vnde quoq; prodit ea, quæ latent in mentis recessu, & virorum animum in vniuersum conuertit. id est: οἶνος τοι πυρὶ ἴσον ἔχει μένος, εὐδ' ἂν ἐς ἀνδρᾶ ἔλθῃ κυμαίνεσθαι δὲ οἶα λιβύεσαν ἄλα βορῆς, καὶ νότος. τὰ δὲ καὶ κεκρυμμένα φαίη, βυσσοθὲν ἐκ δὲ ἀνδρῶν πάντ' ἐτίναξε νόον.

Cum Semeles de ventre parens &c.] Hunc versiculum cum tribus sequētib; ex lib. 1. Epigr. Græcorum excerptit Alcianus, tit. εἰς οἶνον. Tetrastichon Græcum Me-

leagri sic se habet:

Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἦλθ' Bacchus
ὁ κοῦρος cur nym-

Νίψαν, ὃ πρὸ τέφρης ἀπὶ κυλόμενον. phus tem-

Τοῦνεκα σὺν νύμφῃς βρόμιος φίλος. ἢν perādus.

Δὲ νῦν ἐρύης
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἐπὶ καίμενον.
Bacchus vō è flāmis puer exilisset, in undis
Tinxerunt Nympha sordidum adhuc ci-

nere,
Hinc iunctus Nymphis est Bacchus gratus:
at ignem

Ardentem capies, hunc c nisi miscueris.

Id Claudius Minos ita olim conabatur reddere:

Nymphæ Bacchū, cūm ex igne profilije infans:

Abluerunt, in cinere nuper volutatum. Idco cum Nymphis Bromius suavis: si ve rō ipsum prohibeas

Misceri, capies ignem vtiq; ardentem.
Profilije rapido cū Bacchus ab igne puellus,
Est Nymphis lotus puluerulēus adhuc.
Cum Nymphis ideo gratus fit Bacchus: at illum

Ni miscere sinas, igneus ardor erit.

Bacchi natiuitatem & res gestas vide apud Homerum in hymnis Bacchi, & apud Ouidium in fine 3. Metamorph. Extat & Orphei hymni in eundem. Fabula sic narratur: Iupiter captus amore Semeles, filia regis Thebarum, eam grauidam reddidit; quare Iuno irata, vt eam de medio tolleret, formam vetulæ assumpsit, eius nutricis, ad eamq; accedens persuasit, vt experiretur, an Iupiter verè & ex animo illam amaret: idq; hoc modo, ab eo aliquid magni petendo, nempe velit talis & tantus secum concumbere, qualis & quantus cum Iuno ne coniuge sua consueuisset. Semele igitur experiri volens (vt sunt mulieres illius rei, præsertim nouæ, cupidissimæ) summo perere petijt. Iupiter autem Semele iurauerat, se quidquid ab eo peteret daturum; ideoque vt iussurandum seruaret, illam flagranti fulmine occidit adhuc prægnantem: infantulum autem nondum maturum partui, ex ventre eius sumens, femori suo imposuit, ac tamdiu fouit, donec menses maternos compleret. Quidij versūs de ortu Bacchi hi sunt:

Impfectus adhuc infans genitricis ab alua
Eripitur, patrioq; tener (si credere dignum est)

Insuitur

Bacchi
natiui-
tas.

Sistrum.

Sistrum
unde di-
ctum.

Bacchus
nudus.

Bacchus
igneus.

Meros
mons.

Bacchus
cur Di-
thyrambus
dictus.

ἐπιμό-
θρον οὐσι
καὶ de or-
in Bac-
chi.

In fuitur femori, maternaq; tempora cōplet.
Pomponius Mela libro de situ orbis 3. cap.
7. de India sic ait: Urbium, quas incolunt,
Nylā est clarissima, & maxima, montium
Meros Ioui sacer: famam hinc præcipuam
habent, quod in illa genitum in huius spe-
cu libetum arbitrantur esse nutritum. Vn-
de Græcis autoribus, ut femori Iouis insu-
rum dicerent, aut materia ingessit, aut er-
ror. Sic ille. *μυρὸς* autem, id est, meros, co-
xam seu femur significat: hinc dictus est
Bacchus à Poetis Dithyrambus, *παρὰ τὸ*
δύο θύρας θύων, id est, quod duabus ianuis
exierit: hoc est, vtero Semeles, & Iouis fe-
more. Quamvis alij Dithyrambum di-
ctum existiment, quasi Lythirambum, ut
est apud Pindarum, quod Iupiter illum
assuisset femori, ac mox eo in lucem pro-
dituro, inclamasset: *λῦθι δὲ θύμα, λῦθι θάμ-
μα*, ac si dicat: Solue futuram, solue futu-
ram. Vel quod secreta promens os dithy-
ron faciat: nam eidem loquacitatis ratio-
ne picam sacram esse prodidere. Plinius
eadem ferè, quæ & Pomponius narrat,
lib. 6. cap. 21. Nec non, inquit, & Nylam
urbem pleriq; Indiæ asseribunt, montem-
que Metum Libero patri sacrum, unde ori-
go fabulæ Iouis femine editum. Hæc Plin-
ius. Phornutus autem in lib. de Nat. Deo-
rum sic inquit: Insutus est femori Iouis, ut
partus immaturus ad maturitatem & per-
fectionem veniret. Quod vinum pedibus
(qui per femora significantur) calcatum
ad perfectionem festinet. Prima enim bo-
trorum digestio & concoctio non est vsui
idonea: ubi autem pedibus calcari fuerint,
promanat vinum, & perfectionem accipe-
re incipit. Prima vini concoctio fit tem-
poris ratione per calorem radiorum Solis fer-
uente cōstu. Secunda fit pedum ministe-
rio per calcationem, qua vinum è botris
elicitur, & exprimitur, quasi id necessariò
femorum vi contingat. Hactenus Phornu-
tus. Afferam, si commodè possim, quæ Phi-
lo Iudæus habet, lib. Quod omnis probus
liber, de Theodoro & Lysimacho loquens:
Cum ait, Lysimachus præterea rogasset,
num & è patria fugatus esset propter suo-
rum inuidiam ciuium: respondisse Nequa-
quam, sed propter excellentiam ingenij,
quod patria minime capiebat. Sicut enim
Semele Baccho gauida cum non potuisset
perferre vterum, Iupiter eam miseratus,
abortivum ambussit, & inter Deos retulit:

sic eum patria mea minor esset, quàm vt
caperet Philosophum, bonus quispiam,
sive Deus, sive Genius, Athenas, in locum
fortunatiorem commodiorem quæ me tran-
stulit, &c. Porro Bacchi nutrices, vites
intelliguntur, quas Lycurgus pepulit
per montem Nyseron: quia consuetu-
do fuit asseruandi vini causa admiscere
marinam aquam. Idem videtur sentire
Athenæus Dipnosophist. 11. cap. 3. quo
loco rationem reddit, cur Nymphæ dican-
tur Bacchi nutrices, nempe quod aqua im-
mista vinum augeat, & temperet. Prisci au-
tem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnā,
Apollini duas, Baccho plures attribuerūt,
quod oporteat hunc Deum pluribus nu-
tricum Nympharum mensuris mansuefa-
ctum esse ac domitum. Referam huc lepi-
dum Cœlij Rhodigini Epigramma, quod,
ni fallor, è Græco confluxit:

Ardentis Semeles audes puer excidit alio,
Ardebatq; vno mater &c. ille rogo.
Et spes nulla sup. misera succurrere matri.
At puer in flammis non tamè vsus erat;
Ogygis occurrit, sed non prius attigit illum,
Succubuit multa quā Iouis ignis aqua.
Ignis abijt, sed non abijt vis ignea prorsus.
Quisq; curi summa parcat, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangi-
to, clamat,
Quisquis es, ignis enim est, ni prius im-
bre laues.

Hinc sapit hic, liquidus &c.] Quod e-
tiam admonerat Plato, Bacchum temulen-
tum Deum sobrijs Nymphis temperandū
esse, id est, vinum aqua miscendum. Huc
facit illud Plutarchi. disputatione, An seni
regenda Respub. Aquam niero miscemus,
quo Deū furentem (vt cum Platone istuc)
sobrio altero castigatum temperemus.
ὅς φησιν πλάτων ἐπὶ τῇ μινυμένῃ πρὸς
Ἰδωρ ἀράτῃ, μαινόμενον θεὸν ἐτέρῳ
θεῷ νήροντι σωφρονίζεσθαι κολαζόμενον.
Idem de philosophis, qui non minus litera-
tis sermonibus condunt apparatus con-
uiuij, quàm vinum aqua diffusa diluit, &c.
ἥττον ταῖς Μέσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς
Νύμφαις κεράνυντες: nō minus Bacchum
Musis, quàm Nymphis permiscentes. Huc
pertinent Cnemonis verba ad Nausiclem,
lib. 5. Arthiop. hist. apud Heliodor. καὶ
μοι δοκεῖς ἢ τὸ δαιμονίῳ μάλιστα συνί-
ναι, τὰν Ἑρμῆν τῷ Διόνυσῳ συγκαθι-
σθέντων, καὶ λόγων ἡδυσμα τῷ ποτῶ συ-
ναρχέων.

Bacchi
nutrices.

Aqua vi-
perandum
vinum.

πᾶνα χέων. *Videris mihi sacra rei tenere optime rationem, qui coniungis Baccho Mercurium, & orationis condimentum poculis admisces.* Eiusdem lege quaestionem primam Sympoſi. 3. Huc facie illud Antinoi, ni fallor, apud Homerum *Odyſſi. φ.*

— οἶνος σε τρώει μελινδής, ὅς τε καὶ ἄλλος βλάπτει, ὅς ἐν μιν χανδὸν ἔλη, μὴ δ' αἰσιμα πίνῃ

Vinum ladir dulce, quod & alios

Ladir, quicumq; ipsum abundanter capit, neq; decenter bibit.

At quæ causa incusandi vini, si quis damnum inde consequatur: εἰ γὰρ οἶνος τὰ ὅλα, ἐδὲ ὁ δ' ὄνυστος ποιεῖ, τὸ δ' ἄμετρον τῆς πόσεως, καὶ τὸ πέρα τῆ καλῆς ἐχόντος ἐμπορεῖσθαι τὰ ἀκράτα· ὅς δ' ἔμμετρα πίνῃ, ἰλαρότερος μὲν, καὶ ἡδίων γένοιτ' αὖν. id est: Non enim vinum hoc, neq; Bacchus facit, sed immoderatus potus, & ultra quàm decet, & satus est. Caterùm si quis moderatè bibat, hilarior quidem & incundior fieri solet. Theocritus *Eidyllio 13.* à Baccho dari hominibus latitiam & dolorem ait:

οἶα δ' ἰόνυστος δ' ὦν' ἀνδράσι χάρμα καὶ ἄλγος.

Apud Euripidem Bacchi verba sunt interitum minitantis Pentheo, à quo se cōtem ni senerat: *Agnosce Dionysum filium Iouis, qui si eius auctoritatem species, Deus est vehementissimus, idemq; hominibus mississimus.* id est: γινώσκειται δὲ τὸν Διὸς Διόνυσον, ὅς πέρφικεν ἐν θεῶν θεὸς δεινότατος, ἀνθρώποισι δ' ἡπιότατος. quod dictum est pro moribus viciatium: qui enim sapiunt, eo moderatè vtuntur: qui secus, furorẽ Bacchi suo non leni malo expectant. Et id explicant duo verba, *χάρμα καὶ ἄλγος*, ex versu Theocriti à nobis adducto: quorum prioris à Marone vis explicatur ad finem 1. *Aeneid.* vbi dicitur, *Letitia Bacchus dator.* vt Hesiod. 2. *Operũ:* *δῶκε Διόνυσον πολυγυῖος.* Horatius, *Ode 14. 2.*

— mero

Tinge pauimentum superbo

Pontificum portiore canis.

Tristi autem homini & mœsto Plautus bibendum monet, vt bilem diluat. Et M. Tullius 3. *disput. Tusc.* Calicem mulsi inungendum esse dicit nescio cui, vt plorare desinat: hæc quidem de altero verbo *χάρμα*; alterum verò, *ἄλγος* nempe, dicitur

de anxietate animi, deq; mœsticia. Est enim compertum, eos qui meraco vtuntur, fieri melancholicos & obliuiosos, atq; interdum fariosos. Virgil.

Bacchus & ad culpam causas dedit: ille furentes

Cætauros letho domuit, Rhetiq; Pholusq; Et magno Hyleæ Lapyris crastore mināre. Ponticus Heraclides lib. De allegorijs Homericis, id perspicuè docuit, citans illud ex *Iliad.* ζ. ὅς ποτὲ μαινομένωιο Διόνυσω τιβῆναι, &c. ait enim Bacchum seu Dionysium *μαινόμενον* appellatum à Poeta, id est, insanum & furentem, quod nimio vino insani homines fiunt. Hinc veteres merum non sine noxa biberunt, donec Staphylus Sirrheni filius docuisset vini diluendi rationem. Caterùm quod vinum linguam impediatur, balbutientq; inducat, Romæ olim Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur: quo volebant intelligere, facundia quasi lacteam minimeq; impeditam dulce dinem; quod ipsum non vbiuis, sed in vico, quem Sobrium nuncupabant, fieri sollemne fuit. Verùm quia de vini varijs effectibus sermo incidit, non puto me lectori grauem futurum, si plerosq; in falsiculum collectos huc asseram, idq; ex venerandæ antiquitatis monumentis traducto carmine, quod forsitan Pacuuij abauus parenti suo (bonæ memoriæ) compositum ad seram posteritatem transmisit, quod sic se habet:

Bis sex credatis species sunt ebrietatis.

Ebrius est primus sapiens: est alter opimus:

Ternus grande vorat: quartus sua crimina plorat:

Quintus luxuriat: sextusq; p omnia iurat:

Septimus accendit: bis quartus singula vendit:

Nonus nil celat, qđ hēt sub corde reuelat.

Sōnia deus amat: undenus turpia clamat:

Et cū sit plenus vomitum facit duodenus.

Da ligt der Haas im pfeffer. Im aufzeten findt mans.

Torret ab igne tecur] Horat. 4. Carm.

Comeſſabere maximi,

Si torrere tecur quaris idoneum.

Idemq;

— meum

Feruens difficili bile tumet tecur.

Vide Athenæum 10. Diphosophitt. cap. 9.

Plin. lib. 14. c. 15. De Alexandri molētia.

Sed nunc me doceres, &c.] Non fat fuit

K oitea-

Ebrietas species.

*Varij esse
vini.*

ostendisse incommoda, & aggritudines, nisi remedia quædam adhibeantur. Præceptum itaq; est de vino temperatè sumendo, nimium vt quarta pars aquæ semper immisceatur. Quod tamen præceptum pro ratione locorum, temporum & personarum ad ἐπιεικειαν reuocandum est. Prouerb. Episcopi. Athenæus 10. cap. 8. & lib. 15. cap. 15.

Quadrās Quadrantem addas aquæ &c.] Quadrans est tertia pars assis; sumitur pro vase, quod tres cyathos contineat. Si vis (inquit) sumere calicem vini meri, adde illi tres aquæ partes. Calicem autem pro cyathos posuit. Cyathus autem idem est, quod uncia; sicq; constabit sensus iuxta Hesiodi præceptum, quo ad frugalitatem adhortatur homines, lib. 2. Georg.

Cyathus Κρήνυς τ' ἀένδα καὶ ἀπορρύτα ἢ τ' ἀθά-
λωτος
Τρὶς ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέταρτον
ἔμεν οἶνον. id est:

Fœtibus ex liquidis semperq; fluëtibus adde Tres lymphæ partes, vini non amplius unâ. Hunc miscendi modum non attigit Chiliadum autor, in Prouerbio. Bibe quinq; aut tres, aut ne quater. quem vide. Neq; Cœlius Rhodig. lib. 28. cap. 39. quamuis multa vterq; de vini symphonijs ad aquâ doctissimè disputauerint. Est & epigramma Græcum Hesiodicæ sententiæ conueniens, incerti autoris:

Vinum Βάκχε μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ, μὴ δ'
ἐλάττω
ἐστὶ γὰρ ἡ λύπης αἰτία, ἡ μανίας.
χαίρει κρινάμενος τρισὶ νόμοις τέταρ-
τος αὐτὸς.
τῆμος καὶ θαλαμοῖς ἐστὶν ἐτοιμότατος.
ὡδὲ πολὺς πνεύσκειν, ἀπέσραπται μὲν
ἔρωτας,
καπτίσεται δ' ἵπνῳ γέτονι τῷ θανάτῳ.
id est:

Nec minor esto modus Bacchi, nec largior aquo:

Hinc mæror mentes occupat, inde furor.
Quartus tres secum Nymphas admittere gaudet:

Sic thalamis aptus, coniugioq; venit.
Namq; solet teneros contemnere multus amores,

Et somnum morti conciliare parem.
Vini mensura optima, quæ non nimia, neq; minima:

Est enim doloris causa, vel insanix.

Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipse;

Tunc enim thalamis (id est, iugalibus amoribus) promptissimus.

At si multus spiret, euertet quidè amores, Mergeturq; somno vicino morti.

Nec nimio, sed nec minimo vino utere prudens:

Inde dolor venit, hinc causa furoris erit. Gaudet enim Nymphis mixtus tribus esse Lyæus.

Delicijs thalami quæ ratione placet. Immodicus si sit, teneros exoluet amores.

Vt fiat morti par grauis inde sopor. Sic autem vertit Vrhous:

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus.

Nec minimum: hinc mæror provenit, inde furor.

Quartus & ipse tribus Nymphis miscerier optat.

Tunc quoq; sic thalamus conuenit ille magis.

Sin nimius spiret, placidos auertit amores. Atq; sopor morti proximus inde venit.

Huc facit illud Basilij: Nullus ex aquæ potu crapulam sensit, nullius vquam caput doluit aqua grauatam, nullus aquæ potor alienis pedibus indiguit, nullius pedes ligati sunt, nullius redditæ inutiles manus aqua irrigatæ. Sed hæc omnia tanti non sunt potatoribus, vt propterea hydro-

potæ esse velint: quin potius exclamant, a-

quam circumagendis rotis molendinarum esse natam, & vehédīs nauibus, non vt sitim pota tollat: sicut Cyclops etiam indigna-

bundus exclamat: ἀπόλασας τὸν οἶνον ἐπι-
χέας ὕδωρ. Et alius: Απαγέλις, βατράχοις
οἶνο χρεῖν σε δεῖ, ad eum, qui plusculum a-

quæ miscuerat vino. At non recordantur stolidi isti, primæuos in mundo homines ante diluuium præter aquam nihil aliud bibisse, & ad extremam senectutem sanos & robustos degisse. Hac ego puto ratione tigrides Bacchi curru iunctas à veteribus, vt indicarent moderatū vini vsum furentis animi sauitiam cohibere. Habet autem ille sodalitiū & satellitiū tale:

Πάθηρα τῖγρες, Βακχίῳ Σαρύρι; sequuntur:

In vino feritas, iurgia, probra, Venus.

Sic enim Zeno. Citticus hilarior in conui-
uio factus, quàm vt eius natura ferret, se-

uera illa quidem & Philosophica, eius rei cau-

sam quærentibus dixit, lupinum quam

quam

quam

quam

quam

quam

quam

quam

quam

quam

quam amarum, aqua tamen moderatum dulcescere. Primus Plummerichus, rex Aegyptius, mensis vinum adhibuit, sed certa mensura.

Ramina.

Seet citra heminas] Ημίον, dimidium sextarii significat. De qua ita Pufcianus, siue Q. Rhenmius Palæmon:

At corylas quas, si placeat, dixisse licebit

Heminas: recipit geminas sextarius unus.

Qui quater assumptus sit Graio nomine Chœnix.

Significat autem ultra mediocres mensuras nihil adijciendum, vel sobrijs mensuris vřdum. Neq; enim Græcorum veterum, bibacitate insignium, aut Germanorum nostri huius temporis consuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent. Carolus Magnus lege olim vetuit, ne quis alium ad bibendum prouocaret; ebriumq; in exercitu aquam in posterum potare cōpult, ipse temperantia pulcherrimum exemplū existens, cibi potusq; parcissimus.

Atq; etiam Sparta mos est laudabilis ille, Ut bibas arbitrio pocula quinq; suo.

At nunc alia lex, imò consuetudo illaudabilis viger, quæ sic habet: ἢ πῖσι, ἢ ἀπίσι. Sauff, oder entlauff. ò tempora? Quis verò Scythia aut Thrax immaniores leges prescriberet? Sed hoc parum est, nisi dicat: Aut bibe, aut hunc cantharum, quātus est, in caput impingam tuum. & ita non raro ex comperatione fit monomachia: sic enim assuefacti (seu maui, à sue facti) sunt. Domitius Neronis pater, omni parte vitæ detestabilis, documentum furoris sui etiam hac in re edidit, occiso Liberio suo, honesto viro, quod potare quantum iubebatur, recusaret. Alexander Macedo Promachum bibacissimum hominem, in vini certamine victorem, talenti corona donauit, tribus tantum postea supersitem diebus: ipse rex ad duos choas, seu duodecim sextarios (ò regiam & egregiam laudem?) processit; ceteri cuncti, unus & quadraginta, effusis visceribus propemodum spectante rege crepuerunt, & potando spiritum eructauerunt. Sed placet Eubuli Comici, quem citat Athenæus, legem conuiualem huc apponere. Loquitur autem Bacchus τὸν συμποσίανταρχον.

Caroli Magni sobrietas.

Τρεῖς γὰρ μόνοις κρατῆρας ἐγκρατανύω τοῖς ἐν φρονέσιν. Τὸν μὲν ὕψις ἐνα ὄν πρῶτον ἐκπίνωσι· τὸν δὲ δεῦτερον ἑρῶτος, ἡδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνε.

Ὅς ἐσπίνοντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι οἴκαδε βαδίζουσιν· ὁ δὲ τέταρτος ἐκ ἑτῆς ἡμέτερος ἐς ἄλλ' ὕβρεως· ὁ δὲ πέμπτος βοῆς.

Ἐκτος δὲ κόμων· ἑβδομὴς ὑπωπίας.

Ὁ γδοὺς δὲ κλήτορος· ὁ δὲ ἑννατος χολῆς. Δεκάτος δὲ μανίας· ὥστε καὶ βάλλειν ποιεῖν.

πολὺς γὰρ εἰς ἐν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς ὑποσκληθῆναι ῥᾶσα τοὺς πεποικώτας.

Quos versus sic vertit Ferdinandus Sanctius, Francisci frater, & laborum comes iucundissimus:

Tres namq; solos bibere crateres meri

Suadeo disertus; sanitatis misceo

Primum; secundum verò amoris ac iocis

Dulcia soporis dona prebet tertius;

Quem perbibentes sobrijs si dici auent.

In tecta gressus dirigant. Quartus tamen

Omnino non meus est, quia est iniuria:

Quintus refert clamorē: at ebriū arguit

Sextus: laceffit septimus: lites mouet

Octauus: ira nonus est: decimus furit,

Et tela torquet; nāq; parui in vasculum

Effusa vini copia euerit virum.

Permulti è veteribus vino in totum abstinerunt, sed in primis sacerdotes Aegyptij, qui iidem reges fuerunt: reperio tamen vřos fuisse vino in Deorum caeremonijs, vt tradit Hecataeus, non rem quidem gratam Dijs coelestibus oblaturi, sed gigantum eruoem, qui in Deos pugnascent, propinaturi: sibi enim persuaserant, vitem ex fuso in terram gigantum sanguine primum pullulasse; vnde & amentiam, & furorē inesse vino credebant.

Ultra alacer, mox ebrius, inde furit]

Gallis veteribus non ebrietas modò sed ebrietatis comes rixa & concertatio à Platone, alijsq; quibusdam notatur. In cuius culpæ societatem Germani nostri à Cornelio Tacito vocantur, pariq; & vinolentia, & contentionis appellantur nomines: sic enim ille: Aduersus stim non eadem temperantia; diem noctemq; continuare potando nulli probrum. Si induleris ebrietati, suggerendo quantum concupiscunt, haud minùs facilè vitijs quàm armis vincuntur. Crebræ, vt inter vinolentos, rixæ; raro conuiujs, sæpius eadē & vulneribus transiguntur. Hæc Tacitus. Memini legere me apud Firmicum Maternum, auctorem non postremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit: Lycurgum

Germani à Tacito exaxati.

Thracium idem vites excidi iussisse, quia vinum in Thracia insaniam furoremque pararet: quod pertinere puto initium Odes lib. 1. Carm. Horat.

Natis in usum latitia scyphis

Pugnare, Thracum est: tollite barbarum morem, verecundumq; Bacchum

Sanguineis prohibete rixus.

*Ebrietas
sugilla
tio à pue-
ro facta.*

Quia ratione etiam Astyages apud Xenophontem, cum Cyrum rogasset, quam ob causam à vino abstinuisset inter conuiuandum: quia metuerem, inquit, ne in cratere mixta venena essent; cum enim tu ad natalitia amicos adsciuiisti, facile obseruari venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? Videbam enim vos, ait, neque mentis neque corporis esse compotes. Primum, quæ nos pueri facere prohibemur, hæc vos faciebatis: Omnes enim clamabatis simul dicebatisq; inimicem nihil, canebatis magno cum ridiculo, & cum canentem non audiretis, iurabatis optimè cum canere. Et quisque vestrum cum de suis viribus loqueretur, mox saltaturi surgebatis, cum non modò ad numerum saltare, sed ne ingredi quidem possetis, eratisque omnino obliui, & tu quod rex esses, & alij quod ipsis imperares. Ebrietas nimirum est illa Circe, homines in asinos, porcos, canes, & leones conuertens. Quid enim similis cani, sui, deniq; insano & furibundo homini, quàm ebrius? Qua de re audiamus miros Diaboli lusus, in id Tragicomediam quandam, quam quia neque protritam, neque vulgo notam existimo, age recenseamus. Autor est Timæus, fuisse Agrigenti domum quandam, cognomento *τρίηνη*, id est *Triremem*, euentu tali: Adolescentes aliquot illic conuenientes, conuiuium hilarius agitabant; mox, uti a solet, cum incaluisse vehementius, ita decussi mente sunt, atq; externati, ut in triremi se opinarentur constitutos, mariq; altius exundante hiemem ingruere atrocem. Proinde velut naufragium veriti, egestis quæ intus essent nauigium facturi leuius, vasa omnia, & quidquid vino feruidis primam occurrebat, in viam, cum in mare festinantius iactare adorti sunt, accurrentibus hinc inde, qui projecta diriperent. Insequenti die, ubi affuit magistratus, factum istud coarguens, cum illi necdum satis edormissent, respondere, se mortis metu præoptasse quæ in nauis essent disperdere, quàm fluctibus

*Insana
ebrietatis
historia.*

deuorari. Admirantibus mentis stuporem vniuersis, qui inter eos videbatur natu gravior: Ego, o viri Tritones, inquit, præformidine infra thalamos me conijciens in imo iacui. Cumq; amplius delirare animaduertenterentur, dimittantur ab ignoscente magistratu, commoiti grauius, canerent in posterum inuitationem eiusmodi brutalem. At illi gratias agentes: Si, inquit, fertur ex tam procellosis vudis portum fuerimus assecuti, inter marinos Deos vobis, ut seruatoribus, in patria statuas erigemus. Hinc non frustra dicit Salomon, ebrium similem esse dormienti in medio mari. Ebrietatis sceleram ac deformem faciem ita suis coloribus depinxit D. Augustinus: Est blandus dæmon ebrietas, dulce venenum, suauis peccatum; quam qui in se habet, se non habet; quam qui facit, non facit peccatum, sed totus est peccatum. Et alius bellè, *μέθυ δυν εἶναι μητρόπολιν τῶν κακῶν*. hinc enim ceu coloniarum omnium flagitiorum deducuntur. Audiamus Lucretianam, vel illam potius expressam effigie ebrij contemplemur:

*— Homine vini vis cum penetravit
Acri, & in venas discessit diditus ardor,
Cōsequitur grauitas mēbrorū, præpediuntur
Crura vacillanti, earde scit lingua, madet
mens.*

*Nant oculi, clamor, singultus, iurgia gli-
scent.*

Isocrates ad Dæmonicum aiebat: Cum mens à vino opprimitur, idem facit quod currus, qui suos agitadores amiserunt. Seu ut alius dicit:

*Fertur equis auriga, nec audit currus ha-
benas.*

Pitracus olim volebat facinus ebrij duplici poena puniendum esse, tum quod fuerit ebrius, tum quod ex ebrietate facinus admiserit. Mitius nostri Icti, qui damnum ab ebrio datum non aliter æstimandum censent, ac si quadrupes id fecisset. I. sed & si. S. 1. ff. ad l. Aquil. Aut casu aliquo absq; facto personæ contigisset. I. vt. in fi. ff. de administ. tut. quod pluribus disputat Ferdinandus Valquius lib. 3. Illustr. controuers. cap. 96. num. 31. Iulius Clarus lib. 5. Sentent. §. fin. vers. Præterea quaro. Antonius Gomezius lib. 3. Variar. resol. cap. 1. num. 73. Didacus Couarruias in Clem. si furiosus, de homic. part. 3. num. 3. & 4. Iacobus Mevocius de arbit. iudic. lib. 2. cent.

*Ebrietas
historia.*

cent. 4. casu 326. ad quos lectorem huius
cupidum ablegatum volo. Historiarum
monimentis proditum accepimus, Cleome-
nem Spartanum apud Scythas vino in in-
saniam versum, quod cum eis voluisset con-
tendere largiore vini potione. Huc refer-
rem proverbium, *Nemo cantat sobrius*,
nisi esset omnium in ore, vimque eius tene-
rent vel mediocriter eruditi. Certè ut quæ
supra sunt à me adnotata, hoc qualicum-
que auctario locupletem, reperio Thraci-
bus in more positum fuisse in convitijs
præliari, sequè inuicem vulneribus defor-
mare, teste Marcellino Amm. Quæ verò
adduximus de Thrace Lycurgo, lumen ca-
pient ab Epigrammatario Græco anony-
mo: cuius hoc carmen ex lib. 1. ἀνδο-
λογίας.

τίς ποτ' ἀκηδέσῳς οἰνοτρόφον ὄμφακα
βάκχου
ἀνὴρ ἀμπελίνῃ κλήματος ἐξέταμεν.
χείλεα δὲ εὐφροῖς, χαμάδις βάλεν, ὥς
ἂν ὀδίταις
εἴη νηχομένοις ἡμιδαῆς σκύβαλον;
εἴη οἱ Διόνυσος ἀνάρσιος οἷα λυκέρῳ,
ὅττι μιν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφρο-
σύνην.

τοῦ δὲ γὰρ ἂν τάχα τίς διὰ πώματος,
ἢ πρὸς αἰδῶς

ἦλυθεν, ἢ γοεῶν κύδεος ἔσχε λύσιν.

Quærit poeta, qua ratione quis adeo in-
consideratè uiam vini altricem immaturam
Bacchi ex vitis palmite absciderit: la-
bra autem contrictus (sic enim quæ sunt
immatura, sunt eadem acerba, proindeque
labra hebetant, & constringunt) humi pro-
iecit, adeo ut esset viatoribus semicome-
stum putamen. Imprecatur itaque illi Dio-
nysium hostem, sicuti olim fuit Lycurgo,
quod ipsam crescentem extinxerit lætitiā (is
est Lycurgus Thrax, qui quod vites abscin-
di curasset, dicitur à Baccho hostili odio
persecutus, ut est apud Hyginum.) Nam
hunc fortè per potum aut ad cantum ve-
nisset, aut curæ lucri solationem ha-
buisset. Si quis carmine idem malit, huc
appono:

Quis temerè hanc uiam tenero de corpore
matris

Ausus vesana est dissecuisse manu:

Semesamq; via media proiecit, acerbis

Quod tristi sensu strinxerit ora sapor?

Infestus sit Bacchus ei, velut ante Lycurgo,

Ut qui nascentem sustulit Euphrosynem.

Hanc qui libasset quondam, vel ludere versu,
Vel poterat cura solvere corda gravi.

Cui poetæ non bene sano respondit vir
multiscius Pictius Valerianus, hoc limato
hexasticho:

Κείνος ἀριστέυσας κ' οἰνοτρόφον ὄμφακα
μισῶν,

ὅς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαῆς χα-
μάδις,

Κλήματα τ' ἐξέταμεν ἐν ὄλους βλαστῆς
ἀπὸ βίης,

ὅς τὴν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφροσύνην,
Τοῦ δὲ τίς οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ

πρὸς ἄρνη,

Ἦ λυθ' ἂν ἢ γ' αὐτὰ τάχα λελήθε πρέ-
πον.

Maeste animis quisquis vinum hoc immi-
te perosus,

Allister putri vile putamen humo,

Ramosq; ex plantâ totâ ab radice recidit.

Atq; ita gliscentem sustulit Aphrosynê.

Namq; aliquis poto hoc vino gravis isset
ad arma,

Aut decoris poterat non meminisse sui.

Huc pertinet historia quam Hyginus re-
tulit de Icario à pastoribus interfecto, qui
vinum sibi à Baccho datum cum iisdem
dedisset, eoque facti ebrii concidissent, &
sibi venenum propinatum fuisse putasset,
eum fustibus interfecerunt. Reperio apud
Tranquillum in Domitiano, edixisse Im-
peratorem, ne quis in Italia nouellaret:
quod enim summam quandam vini vber-
tatem, frumenti verò inopiam videret, exi-
stimans nimio vinearum studio arua negli-
gi, cohibuit nimiam hominum circa vites
vel curam, vel libidinem. Iussit etiam vine-
ta in prouincijs succidi, relicta ubi plurius
parte dimidia. Et hæc ferè ille. Sed Philo-
stratus in Apollonij vita causam eam di-
fertè tradit, quam supra posui, nimirum
edicti causam eam fuisse, quod in Asia præ-
cipuè homines vino nimium indulgentes,
seditiones excitarent.

Res dura hac nimium] Seuerior hæc bi-
bendi lex, dixerit aliquis: dura quidem ijs
potissimum, qui sibi omnia effuse licere
volunt.

Sunt pendula guttura] Nullus est, qui
non appetat vini delicias, neq; ita diluti,
aut ita angustis poculis: facillè enim finit,
& sponte sua illabitur, nec opus illud per
manicam Hippocratis percolare.

Hæc facillè commoda &c.] Quæ com-
moda

Difficilia
quæ pul-
chra.

IV.

Ebrieta-
tis dete-
ctio.

moda sunt, vel quæ ita putantur, non facile nobis accidunt: nam δύσκολα τὰ καλὰ, ardua quæ pulchra. quæ verò sunt incommoda, vltiò veniunt, etiam non arcescunt. De quo infra proprio loco.

Satis multa de vini usu & abusu his tribus Emblematis passim attulisse videor, & lubens hic orationis cursum sistere, nisi esset quod vehementer me torqueat. Cum gemitu & fremitu, cum rubore & pudore hic recordor inclitæ nostræ Germaniæ, cuius πολυποσία reliquarum nationum ore fœdè traducitur. Trium Furiarum mentionem faciunt Poetæ, ego quartam adiungo, & do principem locum in theatro flagitiorum Ebrietati. Hæc in medio Europæ sedem stabilivit, atq; adeo subdidit orbem nostrum, vt quamvis alijs quoq; gentibus imperet, Germanos solos pessundet calcaneo, & compedibus iniectis trahat iniunctos olim populos, quò vult, Babylonia meretrix cū philtro suo & intoxicato calice. Non læuior pestis visa est, non atrocior hostis grassari; nec Romana potentia ita vires nostras contriuit, vt hæc. Fractum iam hinc & imbellegenus videmur, decusso prisco illo robustatis & fortitudinis flore; denigrato militaris gloriæ, quæ solennis quasi & propria fuit gentis nostræ, splendore ac luce; conuersis in effeminatam quandam ac turpissimam mollitiem, virtutum heroicarum clarissimis insignibus, quibus fulserunt atavii proavique nostri, peculiari nationis genio; conculcatis victoriarum palmis, & triumphali laurea de capitibus turpiter abiecta. Vitreis bipennibus, & ex argento aut opere figulino confectis gladijs itur nunc ad prælia; cantharus, lagena, trullæ, carchesia nunc armant viros; coronam aufert, qui vibrat hastam & quatit fortius, amphorale poculum scilicet, aut craterem tricongium, aut orcam balneario labro capaciorem. Vexillum suspendit in templo Bacchi victor in hac palæstra, cuius nunquam sicus gurgulio in dolium ventris trāsmittit, quod nec bonis caperet vterus, aut elephanti. Prosternei primum in tali conflictu & occumbere, probrum habetur in summo gradu, & dedecus vix Rhemi abluendum aut Istri fluminibus. Vltimum arena excedere, res trophæo & arcu digna, quam Fastis & Annalibus inseras. Nec laudem solidam meretur, nisi qui calceos, &

Novi genus certa
minis.

matulas incrustatas squammis suis & creta salugine, novit exhaurire, & renouere stomacho fastidiente, nisi refundat eundem liquorem in mensam aut cyathum, semicostum iam & innatantem turundis ciborum ac crudis frustulis, execrabilis turpitudine. Quem ex arte tamen & aulica nescio qua vrbanitate traductum morem, non verentur plerique Saxonice cuiusdam virtutis, & Pomeranæ nouo insignire elogio. O gigantes? O Achilles & Hectores? O monstra mihi? ò vtres? ò cloacas? Hominiibusne vos comparem, an bestiis; imò ne bestiis quidem. Nam quis vnquam ebriosas vidit bestias? Quanto igitur melior asinus & canis, imò quoduis brutum, siue esse, siue bibere necesse sit, modum notuit, nec vltra quàm est opus progrediuntur, licet multi cogant? At ebriosi merum cadaver & fœtor sunt.

Ve bibat haud sitiens, vel edat, iam ventre repleto

Verberibus cogi bestia nulla potest.

Ergo homo deterior longè est (sateamur oportet)

Qui bibit haud sitiens, qui vorat antè satur.

Violentum sanè hoc mali genus, non infame solum & abominabile, quod subvertit naturam, animorum corporumque lues prestantissima: quod ingenij nervos debilitat, frangit vigorem, & quidquid inest luminis obfuscat, ac densa obducit caligine: quod succum iuuentutis exhaurit, fugit colorè, perimit formam, vultus facit larvis ac diabolicis spectris similes. Manuum tremor hinc & titubatio, vertigo cerebri, mentis anxietas, rerum obliuio, mors memoriæ. Hinc graueolentis halitus matutina mephitis, oculorum tumor & lippitudo, rugæ frontis, pustulæ & furfures, nasi marcidii pyropi, genæ pendulæ, scabies membro rum & contractio, malè consistens pes, vacillans lingua, furia noctis, somni trepidatio & metus. Omnium vitiorum hæc mater est, iurgia seminat, cædes gignit & homicidia, raptus, adulteria, stupra, tumultus, bella. Quæ postquam radices altissimis egit, quò magis euellitur, eò firmitus hæret: toxicum animæ & aconitum, quo tacta mens, velut asphaltico bitumine pigrum lentorem trahit & gluren ignauia, vt stupidis sensibus, & vecordi spiritui ac stercenti, tota lægheat, sibi metipso graue onus

Ein
meri-
scher
schauet
les.

Ebrietas
mala

ac sarcina. Non sic fumat elibanus aut
furnus ardens, vt stomachus ebrij; & pa-
tentis sepulchri factorem libentiùs quàm
cloacam gutturis foras; sulphur & naphtà
inter ronchos efflat titio inferoi. Sed cor-
nua sumit, & contra me insurgit bibonum
& ebriosorum caterua, tali se ratiocinatio-
ne excusans:

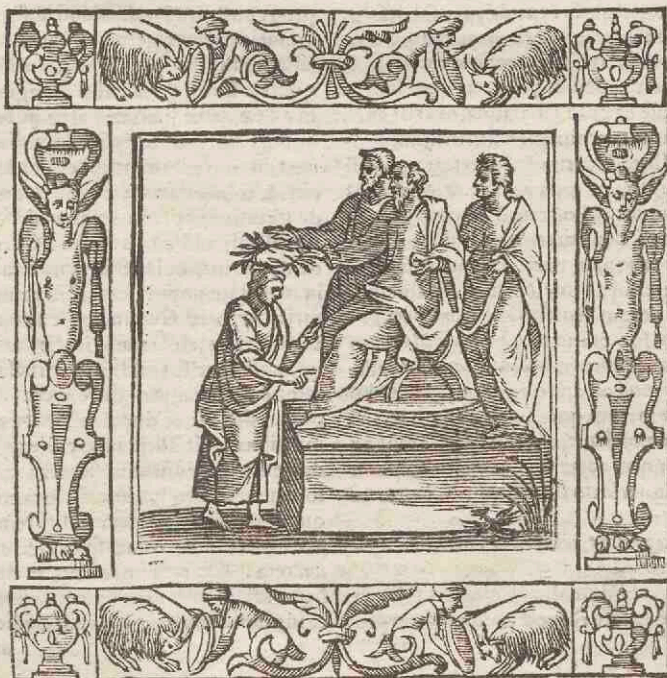
*Fœcunda terra potat,
Hanc arboresq; potant.
Et potat aquor aurat,
Et Luna potat aquor,
Ipsumq; Luna Phœbum:
Quid ergo tu sodalus,
Potare me vetabis?*

Rectè utiq; si madidi isti gulones aquam
liquidam potarent, non refractam seu ex-
tillatam vite. At dum contrà certatim spu-
mantes hauriunt pateras, plenog; se pro-
luunt ore institutum naturale fallunt, fal-
lunturq; & ipsi crebrò. Erubescat quis-
quis particulam habet sanæ mentis, dege-
nerare in hoc nefas, quæ voluntaria est in-
fania, qua mentis status concutitur, profl-

gatur corporis valetudo, patrimonio atte-
runtur; cuius vrbium & prouinciarum
excidia ac ruinæ comites sunt. Agedum
euigilemus aliquando, viri populares, abdi-
cemus tetrum hoc vitium ac flagitium,
hanc tabem & labem, & parum supererit,
quod in nobis carpant, deq; nostra laude
decerpant Germanomastiges. Ni paruerit-
tis, alta voce intonabo, *ὅς τῆς πατρίδος.*
Me miserū, ipsa sua Germana modestia sede
Exulat, & luxur virtutem eiecit auitā.
Iuuat etiam velut in specula aliqua consti-
tutum, vnde non solū Germani, sed vni-
uersi populi exaudire me possint, prophe-
ticum illud proclamare: *Va surgentibus*
summo manè, & potum inebriantem secten-
tur. Huius oraculi tum præsentis, tum
posteris meminisse volo. Plura de hac ma-
teria qui cupit, videat Prouerbiū, *Vinum*
caret clauo; & *Vinum senem etiam nolen-*
tem saltare impellit. Platonem 3. de Re-
pub. & 6. de legib. &c. Plinius quoq; de fu-
gienda ebrietate fufum orationis riuitum
exprophit lib. 14. toto cap. 22.

Gramen.

E M B L E M A XXVI.

GRAMINEAM Fabio Patres tribuere corollam,
 Fregerat ut Pænos Hannibalemque mora.
 Occulit inflexo nidum sibi gramine alauda,
 Vulgò aiunt, pullos sic fouet illa suos.
 Saturno Martiq; sacrum, quo Glaucus adeo
 Polybides, factus creditur esse Deus.
 His merito arguitur nodis tutela salutis;
 Herbaq; tot vires hæc digitalis habet.

C O M M E N T A R I I.

I. **V**IRI venerabiles & togati loco eminentiori conspiciuntur, qui alium habitu quoq; pacifico indutum graminea corona donant, quam eius capiti imponere videntur. Iuxta è gramine alauda pronolat. Est autem alauda parua a uicula, quæ in summitate capitis apicem habet; unde etiã galeata dicitur, vt testatur Plinius lib. II. cap. 37. Titulus Emblematis Sanctio non placet. Quorsum enim gramen, quod ad aliud est, apponatur pro lemmate, ac non potius illud, quod per gramen significatur? Reponit igitur ille titulum: *Tutela & salus.*

II. **G**RAMEN herbam, quæ alijs est sanguinaria, celebrat, vt tutelæ, præsidij, salutisque symbolum. Ex ea enim corona graminea fiebat, apud Romanos maximo in pretio habita. Sed & proprias quasdam in ea vires esse exëplo est alauda, Martis auis, quæ nidum gramineis ramulis vallare soleat. Ad hæc Saturno & Marti gramen est consecratum, ne quis eam in minimis habendam putet. Postremò comeso gramine Glaucus, Deus marinus est habitus. His omnibus tanquam notis arcanis defensionem, salutemq; intelligimus. Emblematis huius veram sententiam repero ex Festo Pompeio, cuius hæc verba: Herbam do, cum ait Plantus, victum me fateor, significat: quod est antiquæ & pastoralis vitæ indicium; nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cum superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant. Citatur ex Attio:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam comserunt.

Plinius de obsidionali corona, dari solitam è gramine testatur, quod gramen decerpti

erat, quo loco obsessos seruasset aliquis. Summum enim apud veteres victoriæ signum fuit herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8. Mirus pudor est, victusque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Itaq; herbam dare, siue porrigere gramen, est sese fateri victum, agnosce-re victorem, præsidij & salutis auctorem reuereri. Antiquitus quidem, teste eodem Plinio, nulla corona, nisi Deo dabatur. Sed demum vt in generosis virtus cresceret, & ignavis torpor excuteretur, diuersa veteres excogitauerunt coronarum genera, prout cuiusque virtus non absq; quadam conuenientia exigere videbatur. Aliæ enim erant ex apio, aliæ gramineæ, aliæ quernæ siue iligneæ, aliæ oleagineæ, aliæ myrtæ, aliæ laureæ, aliæ aureæ. De quibus librum scripsit Claudius Saturnius, in quo earum origines, causas, species, & solennitates latè complexus est. Sed de graminea corona, de qua hic sermo, ipsius Plinij audiamus verba: Corona quidem, inquit, nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarum principis, præmissq; gloriæ. Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, rostratæ, ciuicæ, triumphales, post hanc fuere, suntq; cunctæ magno intervallo, magna; differentia. Cæteras omnes singuli, & duces ipsi imperatoresq; militibus, aut aliquando collegis dedere, decreuit in triumphis. Senatus cura belli solutus, & populus otiosus; graminea nunquam nisi in desperatione suprema contingit: nulli nisi ab vniuerso exercitu seruato decreta. Cæteras imperatores dederunt, hanc solam miles Imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione, abominant-

Corona
gramineæ
dignitas.

Herbam
dare.

minandoq; exitio totis castris. Quod si ciuica honos, vno aliquo ac vel humillimo ciue seruato, præclarus facerq; habetur, quid tandem existimari debet vnus virtute seruatus vniuersus exercitus? Hæc Plinius.

GRAMINEAM Fabio [Græc.] Corona graminea (quæ & obsidionalis) dabatur ab ijs, quos obsidione liberauerat, ait Gellius lib. 5. cap. 6. Hæc data est à S. P. Q. R. (qua claritate nihil equidem in rebus humanis sublimius duco) Fabio illi, qui rem omnem Romanam restituit cunctando, non pugnando. Nec data cum magistrum equitum, & exercitum eius seruasset: satis tunc fuit nomine nouo coronari, appellatum Patrem ab ijs, quos seruauerat: sed quo dictum est, consensu honoratus est, Hannibale ex Italia pulso. Quæ corona adhuc sola ipsius imperij manibus imposita est; & quod peculiare est, sola à tota Italia data. Sic Plinius lib. 22. cap. 3. 4. & 5. vide etiam Festum. Vnde liquet, collam gramineam fuisse obsidionalem, non ciuicam, ciuica enim ex quercu constabat. Paschalis & alij. Laurentius Lippius Collensis in Distichis, de obsidionali: *Obsessam Pæno seruauit milite Romam*

Quintus, natino gramine fere tulit.

De Quercu Virgilius:

Atq; umbrata gerunt ciuili sæpora quercu.
Vitam Q. Fabii Maximi latè narrat Plutarchus.

Patres] Romani Senatores. Romulus centum Senatores, quos ad Reipub. curam elegit, patres ab honore appellauit: siue (vt alij volunt) ab ætate, & curæ similitudine: horumq; progenies ab his Patricii dicebantur. His centum Patribus postea alij ex equestri ordine additi, ac simul scripti fuere vsq; ad trecentos, quos Brutus, quo plus virium in Senatu frequentia ordinis regis cædibus diminui faceret, elegit, à quo Patres conscripti vocati sunt. Vel quod erga Rempub. paterno esse animo deberent, sic nominati.

Pænos, Hannibalemque.] Id est, Hannibalem Carthaginensem Ducem. Pæni, quasi Phœni, quia duxerunt originem à Phœnicibus, quam tamen deriuacionem ab alijs vsurpatam refellit Pompon. Sabinus ad princiipium Aeneid.

Fregerat mora] Cunctatione. Hinc cunctator pro dictatore Fabius appellatus, de

quo Poeta 6. Aeneid. Ennius imitatus, sic: *Vnus qui nobis cunctando restituit rem.* Claudianus de bello Gethico:

Primus fulmineū lento luctamine Pæniū Compressit Fabius.

Auctor de viris illustr. Fabius Annibalem mora fregit. Pugnam eius cum Hannibale pulchre describit Lilius lib. 2. Dec. 3. & alij multi.

Occulit inflexo nidum, Græc.] Quibusdā auibus & belluis herbarum quatuorundam cognitio est à natura insita, vt quod arte maxima & diligenti obseruatione homines ipsi sciunt, hæc naturæ beneficio sentiunt. Quod autem alauda siue galerita nidum sibi ex gramine conficiat, ex veteri Prouerbio sic expressum est à Cassiano Basio scholastico, lib. De agricultura: Galeritæ, inquit, in gramine nidificant, vnde etiam Prouerbiū: *Εν κορυφῇ κοίτη σκολιῇ κέρηνας ἀγρῶν.*

Ramosum gramē nido occultatur alauda. Soler enim alauda peculiari quodam amuleto suum lustrare nidum impositis quibusdā ramulis graminis, sicut aquila callicricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, palumbes lauro, vt ex Zoroastri magi 15. γεωπονικὸν retulit literatissimus vir Belgij decus Iunius, adagio, *Alauda in nido latet gramen.*

Saturno, Martiq; sacrum] Gramen ideo Saturno sacrum creditur, quia Aischyriō Samius in quodam Iambo ait, Saturnum seminasse gramen, quod vocat Gramen deorum. Sanctius coniectura ducitur, id ideo esse, propter viuacitatem, quam hinc herbe peculiarem tribuunt Poetæ: dicitur enim ab ijs viuax & inexpugnabile. Cuius opinionioni concinit celebratum in Hispania pro uerbiū: *Mars vieio que la gramma.* Magis viuax quàm gramen. Marti verò sacrum est, quia ex gramine ortus esse creditur. Neq; absurdum fuerit eius natiuitatem recensere pulcherrimis Ouidij versibus. Fastorum igitur 5. sic loquitur Flora: *Mars quoq; si nescis, per nostras editus artes: Iupiter hoc et adhuc nesciat vsq; precor. Sancta Ionem Iuno, nata sine matre Minerva.*

Officio doluit non eguisse suo.

Ibat vt Oceano quereretur facta mariti:

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul aspexi: Quid re, Saturnia, dixi.
Attulisti Exponit, quem petat illa locum:

Addidit

Animantium quorundam solertia. Alauda in gramine nidificat.

Gramen cur Saturno sacrum.

Cur Marti.

*Adidit & causam. Verbis solabar amicus.
Nō inquit, verbus cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis usu
Iupiter, & solus numen utrumq; tenet;
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater?
Et parere intacto dummodo casta viro?
Omnia tentabo latus medicamina terræ,
Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu, vultū dubitantis habebā.
Nescio quid, Nymphæ, scire videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua re-
tentā est;*

*Ira Iouis magni causa timoris erat.
Per precor auxilium, dixit; celabitur autor,
Et Stygia nomen testificabor aqua.
Quod petis Olenij, inquam, mihi missus ab
arue*

*Flos dabit, est hortus unicus ille meus.
Qui dabit, hoc dixit; sterilem quoque tange
iuuencam,*

*Mater erit. Tetigi, nec mora, mater erat.
Protinus harentem decerpsti pollice florem;
Tangitur, & tacto concipit illa sinu.*

*Iamq; grauis Thracem, & laua Proponti-
dos intrat,*

*Fitq; potens voti; Marsq; creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis: Habeto
Tu quoq; Romulea, dixit, in vrbe locum.*

Quo in loco Antonius Constantius Fanen-
tis: Huic Deo, inquit, gramen consecratum
dicunt, quod id ex humano cruore procre-
tur. Poterit & physica huius rei ostendi
ratio. Nam quoties caltra locantur, seligi-
tur ad id expeditus locus, non exaratus; ob
idq; sapius in gramineis campis collocan-
tur, qui ab agricolis spernuntur: propterea
quod gramen valde serpat & propagetur,
humoremq; omnem eibat, eiusq; omnino
tollendi vel euellendi nulla ratio esse pos-
sit. Vnde puto ab Ouidio, epitheto ad rem
accommodato, *inexpugnabile gramen*, di-
ctum esse; Metamorph.

*— Lolium tribuliq; fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Reuera gramen & in nominis ratione, & re
ipsa cum Martē aliquam habere simila-
dinem videtur: nam Gramen & Gradius
(quod Martis cognomen est) à gradiendo
& serpendo duci videntur. Adhæc Romæ
in campo Martio copiosum gramen cre-
scebat; & Martiali præmio donabatur. Ho-
rat. princ. 4. Carm.*

*Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.*

Idem 3. Carm. Ode 7.

*Quamuis non alius flectere equum sciens
Æquē conspicitur gramine Martio.*

Quo Glaucus adeo, &c.] Id variis mo-
dis ab Athenæo libro 7. cap. 16. & aliis nar-
ratur. Hic piscator fuit Anthenodius, natu-
di peritissimus, qui vel cunctos sui tempo-
ris natatores in vudis exuperabat, ait Palæ-
phatus: nam solebat è portu spectantibus,
donec iam extra eorum esset prospectum,
enatare, & diebus aliquot latere. Cum au-
tem rediret, persuadebat sese in marinis flu-
tibus vixisse, hincq; marinus Deus pri-
mum est nominatus. Tradunt alii eum ali-
quando ob nimiam piscium, quos ceperat,
multitudinem fuisse defessum, omniq; in
media via abiicisse: vnum ex piscibus mori-
bundum herba gustata reuixisse, & in flu-
uium prosiliisse: quod cum Glaucus obser-
uasset, eadem herba comesa, immortalita-
tem adeptus putatur. Plin. lib. 9. cap. 16. &
lib. 3. cap. 11. Aufonius:
Sic Anthenodius Boeotia per freta Glaucus
Gramina gustatu postquā exitialia Circes
Expertus carptas moribundus piscibus herbas
Sumpsit, Carpathium subiit nouus aocola
pontum

Ille hamis & rete potens scrutator operi
Neros, aquoream solitus cōuerrere Tethym,
Inter captiuas fluuauit prado catervas.

Ad id respexit Franc. Picus Mirandulan. in
Voto pro salute coniugis (michi enim aliud
agenti pridem locus ille occurrit.)

Nū mibi firmari possent mea vota, maligno
Impete depulso morbitum pallida tabes?

Nū tetrus pelli poterit mors improba succus?
Gramine vel Glauci, vel prisca Pæonis arte?

Alius fuit Glaucus Minois filius, de quo
talis refertur fabula: Glaucus Minois &
Paliphaes filius, cum murem persequere-
tur, in cadum melle plenum incidit, ibiq;
exanimatus est. Quem cum parentes qua-
rerent, Apollinem sciscitanti sunt de puero;
quibus Apollo respondit: Monstrum vobis
natum est tribus coloribus, quod si quis vo-
bis indicauerit, cui rei in agro monstrum
hec sit simile, ille vobis filium reddet. Mi-
nos forte audita, cepit monstrum à suis
quare: cui dixerant, natum esse vitulum,
qui ter in die colorem mutaret per quater-
nas horas; primo esse album, secundo ru-
beum, deinde nigrum. Minos autem ad
monstri ænigma soluendum augures con-
uocauit: inter quos Polydus Cerami filius

Argo-

Glaucus
piscator.

Fabula
de Glau-
co alio.

Argolicus dixit, monstrum simile esse in agris fructui mori siue rubi. Nam primum albus est, deinde ruber, cum permatur ruit, niger. Tunc Minos ait, ex Apollinis responso, filium mihi restituas oportet. Quod Polydus dum auguratur, vidit noctuam in cella vinaria apes abigentem; accepto angurio quæsiuit puerum in cado mellis, regi; extractum tradidit. Cui Minos inquit: Cor poti inuento spiritum restitue. Quod Polydus cum negaret posse fieri, Minos iussit illum simul cum puero in monumento includi, & gladium apponi. Cum essent inclusi, draco repente ad corpus pueri processit: at Polydus sibi timens accepto gladio draconem interemit. Cum supervenisset & dracæna, vidissetq; draconem mortuum, herbam quandam attulit, qua tactus draco spiritum recuperavit. Id cum vidisset Polydus, similiter fecit in puero: cumq; ambo vociferarentur intus in monumento, quidam preteriens Minos nunciauit, qui monumentum iussit aperiri. Sed nec sic etiam Polydum dimisit, ut abire in patriam, nisi prius Glaucum doceret artem illam vaticinandi: qui quidem docuit artem, sed iamiam abiturus iussit, ut Glaucus in os ipsius Polydi inspuerit. Quod cum fecisset Glaucus, artem edoctam perdidit. Hæc ex Tzerze in Cassandram Lycophronis, & Hyginio. Idem narratur à Clearcho Solensi vitæ lib. 7. Fuit & alius Glaucus, Silyphi filius, qui in Bæotia iuxta Potnias dilaceratus fuit ab equabus, quas à Venere atcebant, ut velociores essent in quadrigis. Alii aliter referunt. Hinc nihil amplius obscuritatis habebunt versiculi Ovidii in Ibin: *Potniadum morsus subeat, ut Glaucus, equarum;*

Inq; maris salias Glaucus ut alter aquas.

Viq; duobus idē distis modo nomen habenti. Presocent animæ Gnosia mella viam. Fabulam Glauci etiam habes apud eundem Ovidium 13. Metamorph. in fine. Vide quodque Natal. Comitem Mythol. lib. 8. c. 5.

Polybides] Polybi filius. In hoc patronymico se habuisse fatetur Claudius Minos, nisi scrupulum hunc, quamquam leuem, ipsi exemissent prosopographi ex 1. Argonautic. Apollonii scholiaste, cui Glaucus dicitur *πολύβηταις*. Pleriq; nostra Academia Parisiensis (verba sunt Minois) viri eruditi, mihi pridem significarunt, Polybi-

dem Glaucum *διὰ τὸν πολὺν βίον καὶ δεινόν*, esse fortè denominatum: quod ipsum non videretur abhorre: à Glauci vinacis fabula. Sed huic tamen coniectaneo ut non plane sum assensus, sic neq; omnino repugnauit. Sic ille. Age & nos cum Glaucō in coniecturarum mari piscemur. Nisi adducta satisfecerint, per me lege *Polybides*, traducto nimirū patronymico à vate illo, qui Glaucō vitam tanquam patens alter reddidit: hunc sanè editio Sancti Polyidum, non Polydum vocat; unde auguror ab imperito exscriptore scriptum *Polybides*, cuius aspirationis similitudo ansam errori literam b, interponendi forte dedit. Si piscis iste friger, calidam affunde, & nobis embamma coxeris.

Factus creditur esse Deus] Vide proverbia, *Glaucus comesa herba habitat in mari.*

Nodis] notis, symbolis, & quibusdam quasi ænigmatibus.

Digitalis.] *δακτύλιος*, ut Aristolochia *μάκρη ἢ δακτυλῆτις* dicta, à digitorum forma, qui interfecti sunt. q. d. herba hæc vires tantas habet, etsi digitorum non excedat. Plin. 24. cap. 19. Sunt & qui aculeatum gramen vocant trium generum, cum in cacumine aculei sint, plurimum quini, dactylon vocant, &c.

AD VERTIS graminis virtutibus ostendit illud meritò pro nota salutis & tutelæ poni. Sic enim veteribus in more positum erat, symbolis quibusdam analogis re exprimere. Unde meminimus quæna corona vsus ad seruatore civium celebrandum, quod & ad finem libri huius nostri dicemus. Et cupressi foliis in procerum ac magnatum funeribus. Item myrti foliis ad amoris illecebras significandas, myrtus enim Veneri sacra: & populi arboris frondibus ad dei noctisq; designandas vices: & lauro ad varicinia, virginitatem, Poetarum famam semper virentem: & panipino ad lætitiā, qualem Bacchi munus præstat; adhæc pomis ad amorem, nam *τά μήλα*, poma Veneri tributa: item nucibus ad pueritiæ ludos: persico ad silentium cordatum, quia linguæ folium gerat simile, pomum cordi: moro, ad prudentiam in negotiis adhibendam: amygdalo ad festinationem: lactucis, quia frigida naturæ sunt, ut innuereat sistendos, aut cohibendos Veneros impetus. Deniq; nasturtio, ad calorem inter-

IV.

Veterum symbola.

Glaucus alius ab equabus discerpens.

*Glaucus cur di-
bus Polybides.*

*Graminis
virtus.*

internum excitandum. Sic quoque gramen salutis nota erat. Porro de graminis virtute multi multa loquuntur. Plinius vero postquam multa de gramine dixit lib. 24. cap. 19. hæc addit: Sunt qui & aculeatum gramen vocent trium generum: cum in cacumine aculei sunt plurimum quini, δάκτυλον appellant; hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntque sanguinis eiendi gratia. Altero, quod est δειξάνω simile, ad paronychia & pterygia vnguium, & cum caro vnguibz inereuit, vtuntur cum axungia. Ideo dactylon appellant, quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli, sed tenuis, nascitur in parietibus aut regulis: huic caustica vis est: sistit vlcera, quæ serpunt. Gramen capiti circumdatum sanguinis è naribus fluxiones sistit. Satis multa de gramine, quæ tamen nescio an conferre auserim cum iis, quæ tradunt à veteribus de sagmine, herba vulgo nota, ubique, vel non lata, crescente, quæ verberna Plin. 22. c. 2. sacra olim habita, quia ex loco sacro, hoc est, arce Capitolina à Cōsule vel Pratore cū sua terra euelleretur, idè sagmen seu sagminea nominata, quoniam è sacro agebatur, eamq; legati, seu caduceatores cum ad hostes clarigatum accederent, hoc est, ad ea repetenda, quæ ad ius populi Romani pertinerent, ad feriendum fœdus, bellumq; indicendum mitterentur, clara voce verba conciperent, eam gestare, eamq; redimiri consueverent. Ex ijs legatis vnus verbenarius dicebatur, vt Plin. idem retulit 25. cap. 9. Qua de re Linius lib. 1. Fœciales cum in Africam ad fœdus percutiendum ire iuberentur, senatus consultum in hæc verba factum est, vt priuos

Verberna.

lapides silices, priuasque verbenas secum ferrent, vt Prætor Romanus his imperaret, vt fœdus fetirent: illi Prætozem sagmina poscerent. Herba id genus ex arce sumptum dari Fœcialibus solitum, inde illud Næuii poetæ: *Ius sacratum Iouis iurandum sagmine*. Hæc herba idè magno in honore habita, quia in summis reipublicæ negocijs vsus quendam præstare videretur. Circa hanc herbam scribit Plin. magos insanire, cap. 9. lib. 25. credunt enim si ea sub canis ortum, neque Luna, neque Sole conspiciente, effatis solemnibus collecta fuerit, se posse quæ velint impetrare, amicitias conciliare, & quoscumque morbos abigere. Hactenus ille de verberna. Quibus ex verbis facile est colligere, quàm delira & ociosa veterum hominum opinio nescio quid præter naturam de herbula somniantium. Nos tamen veniam hanc damus antiquitati, quæ in medijs tenebris veri lucem videre non potuerit. Minus ferenda nostrorum quorundam superstitio circa eam herbam, quam D. Ioannis appellant, quamq; ante solis ortum eo die lectam, rituq; solemnitate, putant habere vim incredibilem: quam ob causam non mulierculæ modò & deliræ anus, sed & viri quidam boni, hac sanè parte nihil mulierculis meliores, eam gestant, ex ea quasi zonas, & corollaria concinnant, quam omnium nozarum, & infortuniorum amuletum certò fore sibi persuadent. Nos alijs rebus pietatem colendam esse ducimus, & eos qui nœnias credunt eiusmodi, suo more viuere permittimus. Non ergo plura de his, ad alia maturamus iter.

*Verberna
posita.*

Nec verbo, nec facto quemquam
lædendum.

E M B L E M A XXVII.

ASSEQUITVR, Nemesisq; virum vestigia seruat,
Continet & cubitum, durag; fræna manu.
Ne malè quid facias, neve improba verba loquaris:
Et inbet in cunctis rebus adesse modum.

C O M M E N T A R I I.

QUO AD picturam, hæc ad Sanctij mentem videtur restituta, sic enim ille: Hoc Emblemata vulgò sic depingitur, vt sinistra manu Nemesis frenum contineat ad compescendam loquacitatem: dextra verò manus cubitum sinistræ teneat apprehensum, ne malefacta possit exercere. Sed si ego essem in hac sententia de cubito compresso, non sic pingendum putarem Nemesis, sed vice versa, vt frænum ha-

beret in dextra, cuius cubitus sinistra premeretur: dextra enim agimus, quidquid siue boni, siue mali agimus. Nisi rursus obiciamus, sinistram malefactis attribui, dextram benefactis. Sed tamen his omis- sis, ego potius sum in hac sententia, vt credam, cubitum in hoc emblemate non sumi pro brachii cubito, sed pro quodam mensurae genere, qui cubitus dicitur apud Vitruuium & alios, Græcè πῦξ, Latini vo-

Corre-
pictura.

cant.

cant *cuodo*, penultima correpta. Itaq; illa verba,

Continet & cubitum, duratq; frana manu. sic interpretor: Nemesis una tantum manu simul & cubitum (hoc est, virgam illam mensurariam) & frænum continet; quod de clarat versus ultimus;

Et iubet in cunctis rebus adesse modum. Hoc est, iubet, ut adsit mensura cum facis, cum dicis. Deniq; si epigrammata, quæ in Proverb. *Adrastra Nemesis* adducitur, cum Latina versione ad vnguem examinaueris, non dubito, quin libes venias in nostram hanc sententiam. Quam si sequeris, emendabis picturam. Hæc ille. Ab hac sententia non multum diserepat Pignotius, qui hanc ita restituit figuram, nisi quod hic ambas occupet manus, dextram fræno, sinistram cubito; quod ille vni manu tribuit.

II. NEMESIS nomen, ut hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νέμεσιν indignari, succensere, iuste accusare. νέμεσις verò apud Latinos nomen non habet; Plinius testatur lib. 28. cap. 2. & Ausonius cidylio de Mosella:

— *Latia Nemesis non cognita lingua.*

Adrastra etiam dicta ultrix superbiorum & arrogantium verborum, τιμωρὸς ὑπερόγκων καὶ ἀχαλίνων λόγων. ait Suidas. Pausanias Adrastra ἀπὸ τῆς μηδέν ἀντὶν ἀποδιδράσκων ἐστὶ γὰρ ἡ παρὰ τὸ δέιον δίκην ἀνέκφυκτόν τι καὶ ἀναπόδρασον. quod nimirum ipsam nihil effugiat: nam diuina ultio est inenitabilis, quæque non potest effugiri. Quo sensu puto dictum à Catullo:

— *Precesque nostras*

Oramus caue desibus ocello,

Ne pœnus Nemesis reposcat à te,

Est vehemens dea, ledere hanc caueto.

Idem Pausanias in Atticis, auctor est, Nemesis, siue Rhamnusia scelera vindicem habitam, potissimumque contumeliosis & elatae mentis hominibus succensere, illosque iuste persequi & punire. Macrobius i. Saturn. 17. eam contra superbiam coli fuisse solitam scribit: nec defuere, qui apud Hesiodum Nemesis Intitiam inter preterantur, cum cecinit, αἰδώς καὶ νέμεσις, Pudor & Nemesis homines reliquere, & ad immortaliū cœtus euolarunt. Hæc sæpenumero pingebatur cubitum altera, altera manu frænū tenens, de qua illud est in Græcorum collectaneis lib. 4. unde istud

epigramma desumptum videtur.

H' νέμεσις ἀπολέγει τῷ πείχει, τῷ τε χαλινῷ.

Μὴτ' ἀμετρον τι ποιῆν, μὴτ' ἀχαλίναν λέγειν.

Vna manus cubitum ostendit, gerit altera frænū;

Illā modū serua, hæc admonet os cohibere.

Nemesis præmouet & cubito & fræno,

Neq; immoderatum quid agendum, neque effrenatè loquendum.

Mensura frænoq; homini Rhamnusia monstrat

Ut verbis frænū, rebus inesse modum.

Et aliud eiusdem ferè argumenti:

H' νέμεσις πῆχυν κατέχει. τίος ἐνεκα; λέξεις.

Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδέν ὑπὲρ τὸ μέτρον.

Contineo Nemesis cubitum, quæ causa, requiris?

Præcipio cunctis rebus adesse modum.

Nemesis [ego] cubitum contineo, cuius [rei] causa? dices.

Omnibus mandatum annuncio, nihil præter modum agendum.

Mensuram teneo Nemesis, cur? inquis, ut omnes

Admoneam, quo nil mihi modus adsit, agam.

NEMESIS] Nemesis Noctis & Oceanis filia, ut tradit Hesiodus in Theogonia, his verbis:

Τίχτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι,

Νύξ ὁλοῖ. Hoc est:

Nocte nata est Nemesis damnum mortalibus agris.

Euripides illam Iouis filiam facit in Rheso:

Ἀδράστει μὲν αἰδὸς παῖς,

ἔργοις σομάτων φθόρον.

Hæc (ut breuius multa complectar) dea indignationis fingitur, improborum & vaniloquorum hominum vindex, eorumque malitiæ, arrogantia præsertim atq; superbie seuera ultrix: à turpibus deterrens, ad virtutis amorem alliciens. Hanc celebrat Euripides, Macrobius, Plato, & alii multi, nosq; paulò post multa de ea dicemas, & alios citabimus. Angelum Politianum hic præterire non possum, qui eam pulcherrimè describit in Silua, cui titulus Mâto, sic: Est dea, quæ vacuo sublimis in aere pèdens Et nimbo succincta latus; sed candida palas, Sed

For
bluanti

III
Nemesis

Sed radiata comam, ac stridentibus infon-
nat alu.

Hac spes immodicas premit: hac infesta su-
perbus

Imminet: huic celsas hominum contunde-
re mentes

Successusq; datum, & nimios turbare pa-
ratus.

Quam veteres Nemesein genitam de Noctē
silenti,

Oceano dixere patri; stant sidera fronti,
Frana manu, paterasq; geris, semperq; ve-
rendum

Ridet, & insanus obstat contraria cœptis.
Improba vota domans, ac summis ima re-
nuolens

Miscet, & alterna nostros vice temperat
actus.

Atq; huc, atq; illuc vēsorū turbine fertur.
Vestigia servat.] Epigramma Græco-
rum i. ἱππάλιν eam ob rem dicta, id est, ve-
stigiaria, quæ vestigia hominum insequa-
tur. Est & quædam ad proverbiū allusio,
ἵππος μεταλθεῖν, & ἵππον δῶκεν. id est,
vestigijs insistere, & vestigia persequi: quod
Platoni familiare est.

Continet & cubitum, duraque frena]

Hæc temperantiæ symbola diligenter an-
notat Pierius Valer. Hieroglyph. lib. 36. &
48. Cubitum hic ingeniosè accipi non in
significatione primaria, pro cubito manus;
sed pro vlna, lex palmorum mensura, tum
primū animaduerti, cum aliud agens in-
cidi in Iulium Pollucem, qui pro eodem
accipit πῆχυν κὶ ὠλέννυ, id est, enbitum
& vlnam. Non patiar hic de differen-
tiis vlnarum, & cubitorum apud auctores
controuersis aliquid commisceri, sed ad
rem dico πῆχυν à similitudine cubiti, cum
ad rectos angulos brachium flectitur, ac-
cipi pro instrumēto Architectorum, quod
ex regulis duabus ad angulum rectum co-
agmentatis, conficitur, γνάμονα Græci
nominant, vt Latini normam. Quam esse
verissimam carminis Græci (ὡς νήμεσις πῆ-
χυν κατέχευ) & huius nostri Emblematis
sententiam philologi omnes faciliè iudica-
bunt. Cæteram qui cubitum duobus con-
stare palmis dicunt, digitos omninò qua-
tuor & viginti commemorant: dicūt enim
cubiti spatium id esse, quod ab extremis
vnguibus in medium brachii angulum por-
tensum est, illud quidem sesquipedale. Pi-
ctores cubitum quartam corporis huma-

ni partem volunt esse. Didici etiam ab
Architectis, regium cubitum (id mensurę
nomen) maiorem communi tribus digitis.

Ne male quid facias, &c.] cui respon-
det fræni symbolum: vt enim frænum
equum ferocientem domat, sic Nemesis ta-
citis ictibus à verborum licentia, & facto-
rum improbitate rationem coercet. Huc
facit Menander:

Αἰσχρὸν δὲ μὴ δὲν πράττε, μὴ δὲ μὴν-
δανε.

Nil facito, discito ve turpe quod fiet.

Idem:

Ἐργὼν πορνῶν χεῖρ' ἐλευθέρην ἔχε.

Noli occupare in improbus factis manum.

In cunctis rebus adesse modum] In rebus
cunctis modus ostenditur cubito, id est, vl-
na seu mensura.

PROVIDA profectò fuit admodum
veterum in moribus componendis cura; di-
ligentiaque: qui vt ostenderent superbiam
Deo: præ alijs vitijs inuisam esse, dixerunt
eos, qui hac correpti essent, non modò cen-
sura diuina, sed etiam indignatione puniri:
ideoque proprium ad hanc vltionem nu-
men adhibere, Nemeseos nomine nuncu-
patum. Colligere est enim è multis, qua-
tuor potissimum (ait Ficinus) nempe le-
gem, iudicium, iustitiam, Nemesein. Ho-
rum exemplum quisq; nostrum in se ha-
bet, in mente legem, quid agendū sit, quid
non, communi norma dictantem, & ho-
nestum quidem sequendum, eius verò con-
trarium fugiendum. Habet in ratione iu-
diciū distinctiori quadam argumentatio-
num discussione discernens, quod in hac
vel illa actione positum est honestum esse,
vel turpe. In voluntate est iustitia, quæ
eligat aut prosequatur, quod ratio per men-
tis leges sequendum, vel fugiendum dicta
uerit. Est & in imaginatione Nemesis, quæ
turpibus actionibus, verbisque succenseat,
ac legiū è indigneur. Celebre est, & ad
hæc nostra præcipue pertinens Leonis By-
zantij scomma, quod in gibbosum effudit,
qui oculorum eius imbecillitatem fuerat
cauillatus. ἀνθρωπικὸν, ἔφη, πάθος ἐνε-
δίξας, ἐπὶ τὰ νότια φέρον τὴν Νέμεσιν.

Humanam, inquit, affectionem obijci, cum
in tergo feras ipse Nemesein. Aristot. 2. de
arte dicendi, νήμεσιν pro animi commotio-
ne accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad
Nicomach. mediam illam quidem inter
φρόνον καὶ ἐπιχαρακτικὴν, id est, inui-
diam

IV.

In mente
lex.

In ratio-
ne iudi-
cium.

In volun-
tate iusti-
tia.

In imagi-
natione
Nemeseis.

nam & peruersam latitiam: definitur itaque in Rhetoricis, *λύπη ἐπὶ τῷ χαυρομένῳ ἀγαθῷ ἐν παγερῷ*, dolor ob eius felicitatem, qui ea sit indignus; quod ita velim apertius explicari. Opponitur misericordia Nemesis, id est, indignatio: sunt itaque quodammodo inter se contrariae, sed non tamen propter se, at propter res subiectas: bonum enim bono nunquam contrarium est. Misericordia est ægrotudo ex alterius miseria, iniuria laborantis; & is quidem affectus nascitur ex opinione mali, non cuiusvis, sed eius tantum, quod vel dolorem, vel interitum afferat: dolorem quidem, ut si quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis destituatur, aut aduersæ fortunæ casu aliquo conuentiatur: interitum, ut si quem innocentem torqueri, vexariue videamus. At Nemesis prospera fortuna improborum excitatur. In utraq; fortuna quidam est; Nam misericordia dolemus innocentis affligi infortunio; Nemesis dolemus felicitate hominis improbi. Quæ in re periq; falluntur, qui eandem esse Nemesis atq; inuidiam putant, propter aliquam motuum similitudinem.

Differentia inter Nemesis & inuidiam.

Nam inuidia nullum inter bonos & malos discrimen ponit, sed bonis alienis cruciatur, seu illa dignè, seu indignè accidunt: & inter aequales ac similes præcipuè regnat. At Nemesis agrè fert tantum indignos & improbos opibus & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi commotio est, ut virtus existimetur, & in probis tantum viris est. Cum enim aequitas posuisset, ut malis malè, bonis eueniat bene, certè vir probus & iustus maximè gaudet, cum iustitia seruatur: ut cū sceleratos homines, sicarios, grassatores, prædatores, aliosq; id genus de medio tolli videt: sic neq; minus gaudet quando viris beneficentis aliquid optimè succedit. Quæ omnia paulo post exemplis illustrabimus. De Nemese sic Ammian. Marcell. lib. 14. ad finem: Hæc & huiusmodi innumetabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumq; præmiatrix aliquoties operatur Adrastia, atq; utinam seniper, quam vocabulo duplici etiam Nemesis appellamus. Ius quoddam sublime numinis efficacis, humanarum mentium opinione sanari circulo superpositum, vel (ut definiunt alij) substantialis tutela generali potentia parilibus præsidens satis: quam Theologi veteres fingent

Locus ex Ammian.

tes Iustitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradunt omnia despectare terrena. Hæc ut regina causarum, & arbitra rerum, hæc disceptatrix, vtrum sortium temperat, accidentium vices alternans, voluntatumq; nostrarum exorsa interdum aliò quàm quò contendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eademq; necessitatis insolubili remaculo mortalitatis vinciens fastus tumentes in cassum, & incrementorum detrimentorumq; momenta versans, ut nouit, nunc erectas mentium cernices opprimit & euernat. nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Pinnas autem idè illi fabulosas aptauit, ut adesse velocitate volucris cunctis existimetur: & prætereundum gubernaculum dedit, eiq; subdidit rotam, ut vniuersitatem regere per elementa discurrens omnia non ignoretur. Sic ille: qui etiam lib. 22. Quem ab ima sorte ad usque iubendum Imperatori penè elatum, idèq; intolerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurem (quod dicitur) vellens, monensq; ut castigarius viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadam egit excelsa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemesis, ait, semper bona est viuentibus secundum legem, & moderatis hominibus, & philologis; at verò contra leges delinquentibus, & his qui aliquibus insidias struunt, & magnas res auspicantur. Nam impedimento esse, & obstat his quæ inconsulte & præter animi nostri sententiam fiunt, Nemesis vocantur. Quidam produnt, quod Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. Plato Dialogo 4. de legib. Nemesis iudicii angelum appellat, dicens: Lenium volatiliumq; verborum grauissima imminet poena. Nam omnibus præposita est Nemesis: iudicii angelus huiusce modi inspector omnium. Cuius sententia proximè accedit ad nostram religionem. Nobis enim ex diuinis oraculis verè persuademus, supremum rerum omnium opificem nihil latere, nihilq; omnino impune relinquere: quippe qui, ut cecinit Orpheus,

πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἀνέει, καὶ πάντα βραβεύει.

Idem Tragic. Seneca:

Dominare tumidas, spiritibus altos gere;
Sequitur superbos vltor à tergo Deus.

Quisque

Artemidorus

Deum autem

Quisque rectum cupit sub velo silentii, quod egit cum morsu aliquo & metu, quem ingerit patrata obscenitas, & relinquit post se. Latebræ quaruntur & diuerticula, nox & umbræ, quæ ministræ sunt & seruiant flagitio mure testes. Lucida Solis facies omnibus suspecta est, & à die formido, ne reuelet ac prodat. Sed oculum diuinum quis fallat? Magnus est & acutus, penetrans noctes & nubes, cuius aciem nec abyssi terminent aut cardines orbis. Præsentem tamen illo, nulla nos libidinis species non polluit. Modò clausum sit cubile, & obseratæ fores, ne tertio pateant, in calore suo transeunt incesta concubia, seposito cum vestibus pudore ac metu. Cum in cambio sedet vsurarius, & pauperum sudores lingit fallaci & infidioso calculo; cum multiplicatis luctis pauperem deuorat esurientis animæ, & ad ossa deglubit iniusto aris auctario; quanto totus in rasura nummaria, de vendendo cælo & anima delibet, bonus tamen haberi vult & beneficus in congressibus, quia nemo deprehendit ocularis inspector in hebraismo illo feneratorum aperte malum. Qui factionibus clandestinis conspirant in cades, & latrocinia meditantur, aut bonis alienis, ut vultur aut cornus cadaueri, inhiant: qui magicis secretis imbuti contesserant animam sacrilego frædere cum desertoribus angelis, modò recondita sunt, & inclusa in adyto pectoris, puros se indicant scelert, & procul culpa. Ergo cæcum sibi Deum fingunt isti tales, nec videre quid agant. Erratis, quibus hoc persuasum. Diuinus enim intuitus, quem nec atonus fugit, vel apex rerum in toto hoc ambitu, videt acta & concepta, notat, & tandem eruit quocumque scrinio seposita custodis animi, frangit sigillum conscientiæ, & quicquid inferi præm arcani proferit, iudicat, damnat. Experiuntur plerique completo iam facinore, morsum aliquem ac dolorem intrinsecum, turbantur ac trepidant, & quod factum, expunctum vellent & infectum; obuersatur enim ante oculos & pungit futurorum memoria, senectitas iudicii, & rigor pœnarum, quia vindictam indignantis Dei se incutrisse, secreto licet flagitio, tacita meditatione præsumunt. O aculeum mentis, quàm altè infigeris? ò duram Nemesein, quàm pertinaci insequeris pede? Præeant hæc, aut subeant, dum in apparatu propo-

situm scetus est, & in via, subsistet fracto impetu velut iniecto fræno. Ast nunc promissi fidem soluamus, & adductis aliquot exemplis rigorem Nemeseis ostendamus. Prodeat ergo impius ille Nero, qui post multa improba & scelerata facinora tandem suam perpeffus est Nemesein. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum, qui prehendi nõ potuerunt, cui enim senatus coactus fuerat assentiri, huius statutz populus noctu culenem suspendit; palam etiam voces audiebantur, his conceptæ verbis: *Nero matrem interfecit*: quas multi ad Nerone deferebant, non tam vt afferrent interitum delatis, quàm vt Nerone apud Nerone accusarent. Tandem post miseram, impiam, & indignam omniud vitam, à senatu iudicatus est, vt nudus per publicum duceretur, furca eius inserta capiti, virgis ad mortem usq; cæsus, atq; ita præceps de saxo daretur, vt retulit Xiphilius, & Eutropius. Passus est etiam suam, ceterè vt atrocissimam, sic iustissimam Nemesein Seianus, magno quidem, sed fallaci honore sub Tiberio lactatus, aded vt imperatori pro collega haberetur; sed & Liuius Drusi, filij Tiberij ab eodem stuprata, & Druso veneni potione per Eudemum medicum extincto, quodd deniq; Prætorianos militesq; alios multis ac magnis largitionibus sibi deuinxisset, eoq; in principem coniuisset, Tiberius hominem non aperta vi, sed paulatim depressum irretruit, eumque in senatu accusauit. Crimine patefacto, Patres ita censuerunt, vt Seianus capite multaretur, eius corpus in Gemonias projiceretur, in liberos etiam ammaduerteretur: qua de re multa Dio. lib. 58. Corn. Tac. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbe dictis & sceleratè factis, aliq; multi Demadi pessimè cessit, qui dum funeribus necessaria venderet, optasse dicebatur vt in hac arte sua grande maiusq; solito lucrum obtineret, itaq; damnatus est, quia id votum nisi ex mala mente, pessimoq; in Rempub. animo proficisci iudicatum est: aded id lucrum non posse sine multorum morte contingere. Retulit Seneca de benefic. 6. Sic Theodoto præceptor Ptolomæi Aegyptio rum regis sua lingua fuit exitio: nam cum Pompeium interfici persuasisset, quia mortuos non mordere dixisset, inuò verò sese iactasset Cæsare Iulio fortio rem, in Asia tandem à M. Bruto deprehensus, meritas

Nero Nemesein expertus.

Seianus

Demades.

Theodotus.

L pœnas

Conscientia mille testes.

peenas luit, ut est apud Plutarch. De Nemefi idem Plutarchus disputatione De ijs, qui serò corripuntur à nomine, multa eruditè collegit, ut & Gyrardus Syntagma. 15.

Vide etiam Petrum Crinit. de honesta discip. lib. 19. cap. 6. Natal. Comit. Mytholog. lib. 9. cap. 19. Prouerb. *Adrastia Ne mesis.*

Tandem tandem iustitia obtinet.

EMBLEMA XXIIIX.

ÆACIDAE Hectoreo perfusum sanguine scutum,
 Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit,
 Iustior arripuit Neptunus in æquora iactum
 Naufragio, ut dominum posset adire suum:
 Littoreo Aiæis tumultu namque intulit unda,
 Quæ boat, & tali voce sepulchra feris:
 Viciisti Telamoniade tu dignior armis.
 Affectus fas est cedere iustitiæ.

COMMENTARI I.

IN litore maris visitur tumulus, affabri opere extructus, latera ferientibus maris undis, quibus clypeus innatat, & ad tumulum adnata. Emblematis epigraphæ ex Hesiodo eruta est, lib. 1. Georg.

— Δίκη δὲ ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει
Ἔς τέλος ἐξελθῶσα. hoc est:

Iustitia verò emergit super iniuriam eadem prodians. Quæ verba non commodè interpretatus est Chiliadum author in Prouerbio, Malo accepto sapit stultus, siue quod propter aucter admodum componebat; siue quod fortè in exemplar incidit corruptum. Nam legit ὕβριον, pro ὕβριος.

APPEAR ET id sumptum esse ex dno bus Epigrammatibus Græcis lib. 1. titulo εἰς Δίκην: primumq; sic habet:

ἀσπίδ' ἀχιλλῆος τὴν ἐκτόρος αἶμα τιέ-
σαν,
λαρτιάδης δαναῶν εἰλε κακοκρίσιν.
ναυηγὸς δὲ θάλασσα κατέσπασε, καὶ παρὰ
τύμβον

αἶαντος νηκτὴν ὄρμισεν, ἐκ Ἰθάκῃ.
Pelida clypeum non aquo cessit Vlysses.

Iudicio, plenum sanguinis Hæcorei.

Sed mare naufragio detraxit; nāq; natādo

Is tumulum Aiæcis, non Ithacam petijt.

Clypeum, qui Hæctoris sanguinē biberat,

Laertiades Græcorum obtinuit iniquo

iudicio.

Naufrago [Vlyssi] autem mare detraxit,

& ad tumulum

Aiæcis natantem deiecit, nō ad Ithacam.

Quem clypeum Laertiades à iudice Graiū,

Hæcoreo sparsum sape cruore, tulit;

*Naufragium passo mare ei abstulit, adq; se-
pulchrum*

Aiæcis pepulit fluctibus, haud Ithacam.

Sanctius hoc modo vertebat:

Hæcoreo clypeum Pelida sanguine tinctum

Iudicio Danaum falso habuit Ithacus.

Per mare dissectus, diuisa puppe sepulchrū

Concussit Aiæcis, littora non Ithaca.

*Quod autē sequitur, Alcibiades ipse expref-
sit, sed musa paulūm fusiore, addiditq;ue
postremò ἐπιμύδιον.*

*καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον
ἀθῆνης,
καὶ κρίσιν ἑλλήνων συγερὴν ἀπέδειξε θά-
λασσα.
ἀσπίς ἐν διγυαλοῖσι βοᾷ, καὶ σῆμα τι-
νός τε.*

αὐτόν σ' ἐκκαλέουσα τὸν ἄξιον ἀσπί-
διώτην.

ἔγρεο παῖ τελαμῶνος, ἔχεις σάκος ἀια-
κίδαο.

Minos sic vertit:

*Rectè Neptuneus iudicium tulit, melius
quàm Minerva;*

*Et iudicium Græcorum odiosum [ini-
quum] ostendit mare.*

*Scutum in littoribus clamat, & monumen-
tum agitat,*

*Ipsū te vocans, [ὁ Αἴας] dignum scuto
bellatorem;*

*Exurge ὁ fili Telamonis, habes scutum
Aeacidæ.*

Æquior est index Neptuneus Pallade longè.

Et mare iudiciū Græcorum ostendit iniquū.

*Nam monumentum agitat scutum, & te
in litore clamat,*

*Vnum te appellant dignum, Αἴας ὁ bone,
scuto;*

*Eia agendum Telamoniade, scutum excipe
Achillis.*

Versio Sanctij sic habet:

Iudicio pulchro Neptuneus Pallada vicie,

Arguit & Graium iustus suffragia Pontus.

*Nam clypeus reboas Pelagi delatus ad
undas;*

*Busta quatit, dominum potiorē voce sa-
lutans;*

*Eia age iam Telamon, clypeum iam cernis
Achillis.*

Historiam de armis Achillis multi aliter

intelligunt, aut narrant, quàm oportet, nos

ex Q. Calabri, qui Paralipomena scripsit

ad Homerica Iliada, lib. 4. & 5. carptim

*eandem adducemus. Achille itaq; à Pa-
ride occiso, adiit Græcorum exercitum*

*Thetis, Achillis mater, propositisq; præ-
miis eos inuitavit, ut certaminibus filii sui*

funus celebrarent. Porro certaminibus

confectis Thetis Achillis arma in medium

*protulit, illi offerenda, qui in asserendo A-
chillis caduere maiorem in Troia nauaf-
set operam. Ajax Telamonius, & Vlysses*

sibi inuicem arma petunt. Constituuntur

iudices aliquot ex captivis Troianis, idque

*cōsilio Nestoris, ne spe frustratus vel Ajax,
vel Vlysses Græcis exitium strueret. Quare*

Ajax in rabiem & furorē actus in oues

*Græcorum senit, existimans se Vlyssi, cæ-
terisq; proceribus necem admoliri. Sed*

*Historia
de armis
Achillis.*

postea saniori menti restitutus, pudore affectus ob ea, quæ patrauerat, sibi mortem conscinit. Troiani itaq; iudices Aiacem armis spoliarunt, non Græci, quamvis Quidius aliter videatur sentire, lib. 13.

Aliter sē
sit Oni-
dins.

Metamorph. & Sophocles in Mastigophoro, cum inquit: Νῦν δὲ αὐτὰ Ατρεΐδου φῶτὶ πάντεσσι φρένας ἔπραξαν. id est: Nunc verò arma ipsa Atreida homini versutissimo tribuerunt. Illud tamen potest accipi velut ab irato homine dictum, qui temerè in principes Græcorum debacchatur, quasi ipsi sponte dederint, non iudices. Hoc autem de iudicibus Troianis præter Calabrum asserit etiam Homerus lib. 11. Odys. in fine, ubi sic loquitur Vlysses: Οἷν δ' Αἴαντος ψυχὴν τελαμωνιάδεο, Νόσφιν ἀδελφεὴν κεχολάμεν' ἐνὶ ἐκα νίκης Τὴν μιν ἐγὼ νίκησα δικάζομενος παρὰ νηυσὶ.

Τεῦχεσιν ἀμφ' Α'χιλλῆος ἔθηκε δὲ πότνια μῆτις.

Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν ἢ παλλὰς Ἀθηνῆν. id est:

Sola autem Aiacus anima Telamoniade seorsum stabat irata propter victoriam, Qua ipsum ego vici litigans apud naues, De armis Achillis: posuit autem veneranda mater.

Filij autem Troianorum indicauerunt & Pallas Minerva.

Pindarus etiam in Nemeis Ode 8 idem videtur sentire. dū inquit: Κρυφαῖσι γὰρ ἐν ψαφοῖς Ὀδυσσεὺς δαυτοὶ δερᾶπυσαν. id est: Occultis enim iudicijs Vlysses Danaï prætulere. Communior nihilominus obtinuit opinio, quod Achille fraudulentè à Paride interfecto, Ajax Telamonis filius, post eum fortissimus Græcorum extiterit, tum quia multa præclarè gessit, tum etiā quia sibi sanguine iunctus, & frater patrnelis fuit, & eius corpus liberasset; ideoq; arma Achillis & scutum sibi dari à Græcis petiit. Sed Vlysses sua astutia & eloquentia iudicibus Græcis persuasit, ut sibi potius arma, tamquam magis emerito darentur; quod & factum fuit. Ajax verò impatiens repulsæ, præ iracundia, illataq; iniuria sibi merente proprio mortem iniecit: quod elegantissimè describit Ovidius lib. 13. Metamorph. Sed quia hoc loco propter hyperbaton confusa nonnihil syntaxis, ea sic est ordinanda: Neptuneus iustior arripuit scutum Aiacida (perfusum sanguine

Synonym.

Hæcoreo, quod concio iniqua Græcorum dedit Ithaco) iactū in aquora naufragio. *ÆACIDÆ*] Achillis, ab Aæaco autem Telamonis & Pelei patre.

Hæcoreo perfusum sanguine scutum] Id dicit, propterea quod Achilles Hæcoreum maximum Troianorum ducem interfecit. Cretens. lib. 3. de bello Troiano, & Dares Phryg. de excidio Troiæ.

Ithaco] Vlyssi, ab Ithaca patria.

Concio iniqua dedit] Quod scutum Vlyssi adiudicavit iniquus Græcorū confessus. Refertur vel ad suffragia & fauores, vel ad ipsos iudices, Agamemnonem & Menelaum, qui concionem aduocant, ad ferendum iudicium de armis Achillis: Fuit ergo vel iniquus confessus & iudiciū procerum; vel iniqua concio ipsius Vlyssis, quam repete ex Ouidii Metamorph. 13. Tria enim significare Concio, notat ex Verrio Flacco Gellius lib. 18. c. 7. Locum, suggestumq; vnde verba fierent. Item ceterum populi. Et orationem ipsam, quæ diceretur ad populum.

Iustior Neptuneus.] Aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ scutum & arma illi abrepta reddiderit. Tacite videtur alludere ad id quod postea dicit, plus inesse piscibus marinis humanitatis & fidei, quam hominibus. Seneca Declamat. 1. Controversiarum 7. O maria iustiora iudiciis, o mitiores procellæ patre? Sic Ouid. 1. Tristium eleg. 4. ubi poeta suos labores cum Vlyssis laboribus comparat:

Cumq; minor Ioue sit tumidis qui regnat in undis:

Illum Neptuni, me Ioue ira premit.

Idem 3. eiusdem operis elegia vndecima:

Neptunig; minor quam Iouis ira fuit.

Apud eundem, Dido Aeneæ:

Iustior est animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video Hyperbolon: & quidem mari nihil est implacabilius. In Epigrammate Græco fit comparatio inter Neptunum & Palladem, sic: Καλὰ ποσειδῶν δίκασεν πολὺ μάλλον Ἀθύνως. hoc est:

Multò melius indicauit Neptunus quam Pallas.

Igitur expone, Neptuneus iustior fuit Pallade & cæteris, hoc est, mare melius indicauit quam sapientia. Porro Neptuneus dicitur à nando, paulum primis litteris immutatis, auctore Cicerone lib. 2. de Naturæ

tura

III.

Concio.

Mare iustior
hinc lo-
minibus.

Neptunus
vnde illi
fuit.

tura Deorum.

Arripuit] Verbum celeritatis ad hominum eleuandam fidem, eamq; cum Neptuni, id est, maris equitate conferendam. Imò verò quoduis genus belluæ interdum mitius est hominibus, quam ipsi homines in suos.

In aquora iactum] Proiectum in mare vi tempestatis, quæ Vlysses naufragum fecit.

Dominum suum] Aiace[m], qui dominum quidem iure, post Achillem mortuum, animo retinuerat: possessionem verò minimè, quam Vlysses eloquentiæ viribus obtinuerat.

Littoreo Aiace tumulo] De Aiace tumulo in littore sito alibi dicitur. Ajax autem, vt tradit Sophocles in *Mastigophoro*, dictus est à particula, αἰ, αἰ, id est, *Heu, heu*. Verba Aiace sunt apud Sophoclem: αἰ, αἰ, τίς αὖ ποτ' οἷός ἐσθ' ἐπ' ὀνυχῶν ζυγοῖσιν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς. hoc est: *Heu, heu, quis unquam putaret sic meum nomen meis malis allaturum cognomentum*. Pindarus autem longè aliam huius nominis affert rationem, conficta non ille pida fabella; cuius sensus carptim collectus ex Ode 5. Isthm. talis est: Telamonem Hercules belli socium adiunxit, quod in Laomedontem Troiæ regem parauerat, Capta Troia, occisoq; Laomedonte, Telamon pro concione Hercule[m] celebravit. Hercules verò cum sacra Ioui faceret, sic pro Telamone Ioui supplicauit: Iupiter pater, iam sæpe meas audinisti preces; nunc te oro, pater, vt huic viro fortem prolem ex propria vxore tribuas, amicumque meum fortunatum reddas. Hæc vbi dixit, animum reginam aquilam magnam Iupiter è cælo demisit. Hæc tamquam vates aliquis oraculum promens dixit: Erit tibi filius, vt petis, Telamon, quem Aiace[m] vocabis ex viso alite, viribus præstantem, belliq; sudoribus cunctis populis admirandum. Vocat autem Pindarus hoc in loco αἰετόν, *aquilã*; vnde *aias* dicitur.

Quæ boar] Immutatur, & quasi mutum bouis edit. metaphora à bobus sumpta; nam Boos, mugire significat à verbo Græco βοᾶς, quod est clamare: vnde reboos, & boatus.

Voce] καταχρηστικῶς, pro sonitu.

Vicisti &c.] προσωποποιήσας maris ad Aiace[m]: sic se habent facta quædam iudicio-

rum, vt non obtineant nisi post eorū mortem, quorum fuit ius.

Telamoniade] Ajax Tlemonis fili. Pater Aiace[s] Telamon dictus est à Ioto, vnde scutum propendet: nam τελαμών cingulum latum, vnde pendet ensis aut scutum significat.

Affectus fas est, &c.] ἐξ ὕμνους & ἐπιμύθιον, ad quod illustrandum succurrit Aelian exemplum nobile ex lib. 13. var. hist. de Macareo quodam sacerdote Mityleneusi, sed quia liber est in omnium manibus, non adscribam. *Affectus*, inquam, *fas est cedere iustitiæ*. hoc est, τὰ πᾶν τὰ δικαιοσύνην. vt h. c. iustitiæ nomen accipiat etiam pro veritate, quæ perpetuam se iustitiæ comitem præstare debet. Alluditur autem, nisi fallor, ad oratorios affectus, qui sæpe veritatem rerum opprimunt, aut peruertunt, adeo nihil tam horridum, aut etiam tetrum, quod non splendet oratione, & tanquam excolatur, vt olim dixit artis huius mirus artifex. Sed tamen ad iurisperitorum placitum reuocanda sunt omnia hominum iudicia, imò & consilia. Veritati opinionem præpollere; & plus valere quod agitur, quam quod simulare concipitur. Quod & Tullius 1. Offic. non minus generaliter videtur dixisse: Efficiendum est, vt appetitus rationi obediant, eamq; neque præcurrant.

D. z. occisi Achillis armis inter Aiace[m] & Vlysses coorta est nobilis illa, Poetisq; decantata controuersia; quæ sanè Aiace[m] cedere coactus esset astutus & vaser Vlysses, nisi sua eloquentia tanquam fascino aliquo iudices Græcos in suam sententiam pertraxisset. His tamen armis iniuria & dolo partis, non diu potitus est malæ fidei possessor. Retulit enim Pausanias, ea Vlyssi naufragio ablata ad Aiace[m] tumulum adnataste; sic enim in Atticis ille: Dicunt Salaminis accolæ, florem in ea regione primum post mortem Aiace[s] esse visum; candidus, & purpureus non nihil, filio minor, & caule, & folijs. Literæ in eo sunt, quales hyacinthis. Historiam iudici, quod de armis institutum fuit, audiri ab Asolen-sibus, qui instauratum postea Ilium incoluerunt, quique arma post Vlyssis naufragium ad Aiace[s] tumulum eiecta dixerunt. Ossa genuum, quæ medici molas vocant, disco adolescentis pentathli fuisse paria ostenderunt. Id autem Deo volente factum

L 3 colligit

Telamon
vnde di-
Aus.Orationis
vis.

IV.

Locus
Pausa-
nia.

Veritas, et
ius premi-
tur, non
opprimi-
tur.

colligit hic Emblematographus, ut alludat ad vulgatum miserorum & afflictorum conquestum, Iustitia verumq; laborat, sed tandem elucatur: & quāquam prematur, non opprimitur tamen. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentie defensio interclusa respirat. Er pro Caelio, exclamat, magnam esse vim veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiamq; contraque fictas omnium insidias facile se per seipsam defendat. Idem in Sextiana defensione: Alia quædam ciuem egregium iniqui iudicii procella peruerit, cæteri aut repentina vi percussit, ac tempestate populari, per populum tamen ipsum recreati sunt atq; reuocati, aut omnino inuulnerati, inuolatiq; vixerunt. At verò qui senatus consilium, qui auctoritatem bonorū, qui instituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut concitatæ multitudini iucundi esse voluerunt, omnes ferè Reipublicæ pegas aut præfenti morte, aut turpi exilio pependunt. Per multis sanè exemplis confirmari potest, plexosq; iudicium iniquitate, aut etiam populari rumore, vel alio modo damnatos, deq; honoris gradu decessisse, qui tandem vita functi, certissimis coniecturis insontes, & ab omni obiecto crimine immunes deprehensi, concitatam de se opinionem non modò non absterferunt, sed immortalis gloria tandem donati sunt. Opportundè ergo à Liuius dictum est: *Veritatem laborare sæpe, extinguī nunquam.* Etenim quæ falsa sunt, vel nullo certè laborante desuntur temporis aliquo tractu: vera autem & iusta violentis hominum iniurijs interdum cedunt, sed tandem emergunt. Recte Menander:

Εἰ παντὶ θεῷ καὶ τῷ δίκαιον ἐπικρατεῖν,

ἴς τοι δίκαιος μὲν ἴσων ἀνδράων κρατεῖ, τὸ θεῖον τὴν δίκην τε συλλαβών.

Tempore omni quod iustū est, vincere par est: Vnus vir iustus infinitis non iustus.

Prestat, Deo q̄ iustitia adiuvantibus. Sententiam verò Alciatini carminis cum hoc Menandri monosticho comparo:

ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀνδρείαν χράνος.

Tempus in lucem tandem veritate trahit.

Quamvis præclarorum hominum monumenta sicut iqualeant, eorum tamen virtus nullis vnquam sæculis obscurari omnino potest. Huc fortè non incommode illud

Pindari, ex Ode 8. Olymp. κατακρύπτει

δ' ἐκ νόვის αὐγὰς ὅταν κενδρὸν χρίν. id est: Nec pulueris stans occultis congenitorum inelytam gratiam. Occurrit interea Seneca cordatus sermo ex epistola 79. vbi de virtute, quæ suos honores suumq; precium non obtinet, nisi apud posteros, disputat: Quamdiu, inquit, videbatur furete De moctitis? vix recepit Socratem fama.

Quamdiu Catonem ciuitas ignorauit, respuit: nec intellexit, nisi cūm perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, nisi accepisset iniquiam. Dum violatur, effulsit.

Numquid non sorti sue gratias egit, & exitum suum complexus est? de his loquor, quos illustrauit fortuna, dum vexat. Quamultorum profectus in notitiam euasere post ipsos? quā multos fama non excepit, sed eruit? nulla virtus lateret, & latuisse non ipsius est damnum; veniet qui conditam & sæculi sui malignitate compressam dies publicet: paucis natus est qui populū ætatis suæ cogitat. multa annorum millia, multa populorum superuenient. Ad illa respice, etiam si omnibus tecum viuentibus, silentium liuor indixerit, venient qui sine offensa, sine gratia iudicent. Et hæc quidem Seneca verba de veritate iniuria vel ignauia hominum quodam oclusa tempore, sed tandem tamen suum decus obtinent. De iustitia verò numquid certissima initio lib. 2. in Rufinum Claudianus, quo loco, providentiam diuinam fatetur ex eo quod tandem Rufinus sceleris pœnas dignissimas tulisset. Cic. pro Sextio: Hunc ego reditum repudiarem? qui ita florens fuit, ut vereat ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse, ut ita redirem. Vide Comment. Manutij fol. 139. b.

Abstulit hunc tandè Rufini pœna tumultū. Abstulitq; deos iam nō ad culmina rerum. In iustos creuisse queror: tolluntur in altum. Ut lapsu grauiore ruant.

Erigite igitur vos, qui iniquorum violentia oppressi in squalore iaceris: nam etsi eueniat veritatem suppressi, iniustum iusto præferri, tamen Deus veracissimus & æquissimus omnia temporis progressu, vel etiam post mortem vindicabit, redintegrabit, & restituet: & (quod adagio dici solet) inspicier, etsi serò, pellem Iupiter. Ideoq; etiam Deum laneos habere pedes veteres.

Ethnici crediderunt, ut qui ceterus vindex & ultor, licet admodum tardus, nobis quæ iam non sperantibus, iniustitiæ & iniuriarum existat.

Tempus enim, aperi-

Viri eo cellentis in honore quamlibet citius habiti.

Etiam ferocissimos domari.

E M B L E M A XXIX.

ROMANVM postquàm eloquium, Cicerone perempto,
 Perdiderat patria pestis acerba sua,
 Inscendit currus victor, iunxitq; leones,
 Compulsi & durum colla subire iugum:
 Magnanimos cecisse suis Antonius armis,
 Ambage hac cupiens significare duces.

C O M M E N T A R I I

TRIVMPHATOR cultu regio se-
 deat in curru triumphali, quem leo-
 nes subiugati & lupati trahant. Formam
 autem currus triumphalis lubens vellem
 ab aliquo accuratè mihi describere, certè quæ
 hic posita est, nō placet, ob varias rationes.
 Vt verò hac in parte pictura iuuetur, non-
 nulla ex probatis autoribus de triumpho,
 quatenus huic rei inferuiunt, afferam. Se-

natu itaq; triumphatori obuiam proceden-
 te usq; ad portam Capenam, postea in Ca-
 pitolium se conferebant. Currum præce-
 debant tubicines, & buccinatores, spolia,
 statua, tabula, simulacra urbium expugna-
 tarum, arma, donaria, ministri sacrificio-
 rum. Pone sequebatur reges & duces cum
 liberis & vxoribus, itemq; alij hostes ca-
 pti, manibus post terga ligatis. Quod ele-

*Ritus
 triūphi.*

ganter expressit Ovidius, 4. Trist.

Ergo omnis populus poterit spectare triumphos.

Cumq; ducū titulis oppida caepa leget?

Vinctaq; captiva reges cervice tenentes,

Ante coronatos ire videbit equos?

Hic qui Sidonia fulget sublimis in ostro,

Dux fuerat belli, proximus ille duci.

Hic lacus, hi montes, hac tot castella, tot amnes.

Plena fera cadis, plena cruoris erat. &c.

Curru
forma.

Sed propius ad rem. Tandem ipse triumphator quatuor candidis vehebatur equis, ipse aureo infidens curru, qui non bellicarum, neq; ludicarum quatrigrarum, sed turris rotundæ instar constructus erat, auro gemmisq; mirifice cælatus, ut Plutarchus in Aemilio, Appian. in Libya & Mithridatica, Zonaras de triumpho Camilli tradiderunt. Habes cutrus formam, videamus triumphantis habitum. Hic purpuream gerebat vellem, auro intertextam, interius verò tunicam palmatam, dextra manu ramum è lauro, sinistra sceptrum eburneum tenebat, & in regia sella eburnea sedebat. Vides quam non respondeat hæc pictura. Addo, quod eodẽ curru aliquando vehebatur triumphatis vxor & liberi; imò & carnifex, teste Plinio lib. 28. cap. 4. & Isidoro lib. 18. c. 2. qui ait: Quod vero à carnifice triumphantes conungebantur, id erat indicio, ut ad tantum fastigium euecti, mediocritatis humanæ commonerentur. Sed his talibus in nostro hoc curru vbi locus? Totum triumphi apparatus qui discere cupit, adeat præter citatos Dionys. Halicarnas. lib. 2. & 5. Valer. Max. lib. 2. c. 8. Iosephum de bello Iud. lib. 7. ex neotericis Guidonem Pancirollum de rebus memorabilibus, Anton. Valtrinum de re militari Rom. lib. 7. & ante omnia Robertum Valturium de re militari lib. 12. & alios.

II.
Vnde eru
ta inscrip
tio.

EPIGRAPHEN huius Emblematis, Etiam ferocissimos domari, videtur mutuatus Alciatus è primo Annal. Cornel. Taciti, vbi facta Augusti præclara paucis complectitur, deque mutatione reip. Romanæ agit: Posito Triumviri nomine, Consulē se ferens: vbi militem donis, populum annona, cunctos oculi dulcedine pellexit: insurgere paulatim, munia senatus, suagistratum, legum in se trahere, nulla aduersante: cum ferocissimi per acies, aut proseriptione cecidissent. Testis huius hi-

storiæ potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem civili bello cum dimicaturus esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus iugum subire illo prodigio significante. Nam quod ita vectus est cum Mima Cytheride supra monstra etiā illarum calamitatum fuit. De Ciceronis vita, factis, & causis interitus, quibus M. Antonius eum ad necem posttulavit, (quarum potissima hæc fuit, quod Cicero, cum sibi, è re sua, maximè opus esset, seruire temporis non potuerit) plenissimè agit Plutarchus. Nam huius operis breuitas tanti viri præclara facinora non potis est comprehendere, iustum enim volumen desiderant. Illa tantum referemus, quæ lucis non nihil huic emblematis possunt asferre. Cæsarem in Senatu confossum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui tyrannidem perferre non poterant; qui tamen cum aleam periculosissimi & funestissimi consilii subissent, longè aliter cecidit quam putassent; tyrannum enim de medio sustulerunt, at ipsam tyrannidem tollere non potuerunt. Statim enim perturbatis rebus, & omnium consternatis animis eandem potentiam nescio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam moribus & virtutē instituto dissimilis, aliisq; partibus Cæsare inferior: cui apertè omni contentione animi restitit M. Tullius, & plerique alii nobiles Romani. Eam quidem quam non modò antè præsentiebat, sed planè experiebatur insanam M. Antonii rabiem, non dissimulauit ipse Cicero 2. Philipp. cum ait: Doletis tres exercitus populi Romani interfectos? interfecit Antonius: auctoritas huius ordinis afflicta est? afflixit Antonius: desideratis clarissimos ciues? eos quoque eripuit vobis Antonius: omnia deniq; quæ postea vidimus (quid autem mali non vidimus?) si rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. Et deinde subiecit: Versatus in bello est, saturavit se sanguine dissimilium suorum sui ciuium. Itemq; 3. Philip. ait, eum in hospitibus testis Brundisii fortissimos viros, ciues optimos, iugulari iussisse, quorum ante pedes eius morientium sanguine os vxoris respersum fuisse constabat. Certè Plinius lib. 14. cap. 22. Antonium sanguine ciuium ebrium, & eum sitientem nominauit. Actionibus igitur

Emble-
ma tra-
ctum ex
Plinio &
Cicero-
ne 2. An-
toniana.

M. Anto-
nius ty-
rannus.

tur Philippicis à Cicerone in senatu habi-
 tis sic excanduit Antonius, ut inde omnem,
 quod aiunt, lapidem mouerit, quo Cicero
 de medio tolleretur. Itaq; composita in-
 ter tres Romanorum duces pace, Lepi-
 dum, Antonium, & Cæsarem Augustum,
 triumviratus inuaditur; fit ciuium prosci-
 ptio: ubi Antonius ea conditione auuncu-
 lum suum proscribi passus est ab Augusto,
 ut Cicero sibi ab eodem proscribendus tra-
 deretur. Quare Cicero cum tota domo
 proscriptus Asturam primò nauigauit,
 mox Circios, in terram postea descendit,
 nondum omni spe de Octauio abiecta; Astu-
 ram pedibus rediit. Hinc filiis suadenti-
 bus Formias transuersis itineribus proces-
 sit: quo cum appulisset, corui infausito vo-
 latu ab infausito appulsu arcere voluisse
 visi sunt. Hinc lectica delatus est in proxi-
 mam villam suam, neq; ibi diutius com-
 morari est ausus, coruis iterum omnia gar-
 ritu infestantibus, reuersus itaq; in Formia-
 num, ut nauim cõscenderet, cum in altum
 prouectus esset, ventisque aduersis agita-
 tus, & vitæ & fugæ eum cepit tadium.
 Referebatur igitur lectica ad nauem, cum
 Popilius Lænas (quem aliquando Cicero
 in Senatu capitali iudicio defenderat patro-
 nus) cum globo militum Antonii obuiam
 occurrat. Sensit Cicero eos ad eadem mil-
 sos, continuò lecticam deponi iussit, hicq;
 sine gemitu, barbam sibi læua manu (qui-
 mos illi fuisse dicitur) demulcens venien-
 tes excepit, atq; ex lectica prominens cap-
 put immota ceruice anputandum Popilio
 præbuit. Interfectus est ergo annos natus
 quatuor & sexaginta; caput ab Antonio in-
 ter duas manus in rostris positum fuit,
 quo loco orationes in Antonium Cicero
 habuerat. Nec cohibere lacrymas potuit
 tota ciuitas, cum rescissum Ciceronis ca-
 put in illis suis rostris spectaret: nec aliter
 ad illud videndum, quam antè ad audien-
 dum concurreratur. Valer. Max. lib. 5. c.
 3. multa, Seneca 7. Controuers. 2. & Suaso-
 riar. 6. capite, Appian. lib. 4. belli ciuili. Seue-
 rus Cornelius facum hoc planè funestum
 ita deserit:

*Abstulit una dies ani decus, istaq; luctu
 Conticuit Latia tristis facundia lingua,
 Vnica sollicitus quondam turpela saluq;
 Egregium semper patria caput: ille Senatus
 Vindex, ille fori, legum, ritusq; togæq;
 Publica vox, sauis æternū obmutuit armu;*

*Informes vultus, sparsamq; cruore nefando
 Canitiæ, sacrasq; manus, operumq; ministras
 Tantorum, pedibus cuius proiecta superbus
 Proculcavit ouans: nec lubrica fara, deosq;
 Respexit, nullo luet hæc Antonius auro, &c.*
 Quemadmodum autem in abscissum Ci-
 ceronis caput ignominiosè læuierint M.
 Antonius, & vxor eius, recitat Crinitus de
 honesta disc. lib. 1. c. 8. Quamquam ad Em-
 blematis explicationem (subiungit Clau-
 dius Minos) videamur adduxisse, quæ stu-
 dioso cuiq; satisfaciunt: tamen adiciemus,
 quod non parùm fortasse conducit ad ma-
 teriam seu fontem carminis huius expla-
 nandum. Si enim locus est coniecturæ no-
 stræ dandus (in quo tamen nihil cuiquam
 velim præiudicatum) videtur id Alciatus
 duxisse potius ex Antonianæ 2. M. Tullij
 loco, sed (ut plerisq; doctis videtur) cor-
 rupto, qui sic habet: Vehabatur in effeso
 Tribunus, &c. sequebatur eum rheda cum
 lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli
 hic legunt, *leonibus*, quod non probatur
 criticis, & ijs, qui maiorem probabilitatem
 sectantur, quiq; censoriam virgulam in
 scriptis auctorum meliorum subinde ad-
 ferunt. Quo ex loco suum videtur Em-
 blema confinxisse Alciatus, & *leonibus*, le-
 gisse pro lenonibus: adhæc non rectè tem-
 porum rationem habuisse. Si quos moueat
 Plinianus locus, quem attuli, nihil certè
 moror, cum nihil præfractè hæc in parte
 ausim affirmare.

ROMANVM postquam] Est & in hoc
 hyperbaton, & implicatus verborum con-
 textus, quem sic digerimus: Postquam M.
 Antonius, pestu acerba patria sua, perdidit
 eloquium Romanum Cicerone perem-
 pto, inscendit currus victor &c.

Romanum eloquium] *νατὰ τὴν ἑξοχὴν*
 Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Ci-
 cero, ut etiam disertus artifex Reipub. ad-
 ministrandæ à D. Augustino. Plinius senior
 eum sic lib. 7. c. 30. salutari: Salne, inquit,
 primus in toga triumphum, linguæq; lau-
 ream merite. &c. Lucanus maximum anto-
 rem Romani eloquij appellat. Eximiam
 laudem Ciceronis vide apud Plinium loco
 citato, & lib. 31. c. 2. Item Cœlium Rho-
 dig. lib. 2. s. cap. 3.

Perdiderat] id est, perdidisset, de medio
 sustulisset. Martialis pulchro epigram-
 mate comparat scelus Phorini, qui Pom-
 peium occidit, cum scelere Antonij, lib. 3.
 Epigr.

Fons Em-
 blematis
 alter.

III.
 Syntax.

Eloquentia parës
 Cicero.

Ciceronis
 fuga.

Ciceronis
 cadens.

Epigr. 24.

*Par scelus admisit Pharijs Antonius armis,
Abscidit vultus ensis vterq; suos.*

*Illud laurigeros ageres cū bea triumphos:
Hoc tibi Roma caput cū loquereris erat.*

*Antonij tame est petor, quā causa Photini,
Hic facinus domino prestitit, ille sibi.*

*Alciatus
notatus.*

Fallitur tamen Alciatus in temporis supputatione, quod paulò ante inquit Minos; nam ante mortem Ciceronis Antonius iunxerat leones, vt ex Plutarcho, & ex Plinii verbis citatis patet. Et ex Cicerone ad Atticum lib. 10. cum inquit: Tu Antonij leones pertimescas caue. Et in 2. Philip. Sequebatur rheda cum leonibus, sic enim legendum, non leonibus, vti videtur legisse Alciatus.

*Pestis
patria.*

Patria pestis acerba sua] Allegorica ne farij hominis, Rei que pub. perniciosi hostis, descriptio, quam sæpè orationibus vsurpat, vt Carilinaris, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cū Clodium aliquando tetram & inmanem bellnam, sæpe furiam, sæpius pestem appellat. Sed & Gabinium atq; Pisonem, duas imperii Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipubl. hostes Aristiona, Nabim, Catilinam, pestes, morbum & vomitum patriæ appellat, id est, νόσος καὶ ἀνόσμος πόλεως. sic Virgil. Aen. 3. Harpyias pestem & iram Deorum: & 12.

Turni se pestis ad ora

Fertq; refertq; sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiciā, in eorum maximè gratiam, quos in politionibus literis instituiamus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim, pestis, παρὰ τὸ πῶς: vnde ducta vox antiqua, pessum. Pernicies etiam à pernecando ducta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens ita de amore suo:

*Me miserum aspiciate: & si vitā puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemq; mihi.*

Idem ad Rufum:

*Eripisti, heu heu, nostra crudele venenum
Vita, heu heu, nostra pestis amicitia.*

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi. & ibidem: Atque delebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. pestis, verum etiam stirps ac semen malo-

rum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, sic iste Reipubl. causa belli, causa pestis atq; exitii fuit. Et Philip. 7. Tetram & pestiferam bellnam ne inclusam & constrictam dimittatis, cauete. Apuleius 5. Asini aurei, de sorotibus Pſychæ: Sed iam, ait, pestes illæ, teterrimæque furia anhelantes vipereum virus nanigabant. Idem lib. 7. Verum fortuna meis cruciatibus insatiabilis aliam denudò mihi pestem instruxit. Eodem schemate dixit idem Apuleius 9. Asini, de muliere quadam: Sed omnia profus vt in quandam cenosam latrinā in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens: Vt esset, ait, criminum sedes, maledictorum materia, locus quidem expositus, in quem spurcitie se omnes scenarum colluuiionibus deriuarent &c.

Iunxitq; leones] Præter ea, quæ de iunctis leonibus adducta sunt, legimus apud Plutarchum, hæc pompam non fuisse tum primū ab Antonio vsurpatam: constat enim iam olim Annoni Duci Carthagineni sum malè cessisse, quod leone pro iumento vsus fuerit ad ferendas sarcinas, pullum que in exilium eo nomine, quia id tyranni dem portendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in memoriam hieroglyphicum EMOLLITAE FEROCIAE, vbi Bacchus curru trahitur à tigridum paricuius animalis effigies indomitam & effertatam sæuitiam arguit. Sed ad rem. In Antiochi numo videre est leonem ferè humi procumbentem, & superuolantem noctuam: quo significatur, vires cedere sapientia. Leo enim roboris habet hieroglyphicum: noctua verò Minervæ. Referrem & leones subiici magnæ Deæ vehiculo fuisse solitos, eosque Solis trahere curru, sed hæc non sunt huius classis. Certe in Faustina veteri numo Cybele turrita sella Leoninæ insidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inscriptione, MATRI MAGNÆ. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum Elephantum quos habebat ad pompam institutos, conatum assuefacere, vt sessorem paterentur: quod & ab aliis tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonii leonibus iam satis, si tamen admonero id ostentum à Cicerone ipsomet præuissum, Epistolis ad Attic. Tu Antonii leones pertimescas, caue: nihil est illo homine iucundius, &c. quæ locum

*Pestis crymon
vsus.*

*Bacchi
curru
trahitur
à
tigridibus.*

*Leonem
magis
Deæ
curru
trahit
ces.*

locum supra quoq; tetigimus.

Iugum.] Nolim prætermittam quod notat Pierius 48. Hieroglyph. iugo feruitutem significari, & fatigationem. vnde vulgatum illud: *Subdere colla iuga*, pro eo, quod dicimus, in feruitutem trahere, à bobus sumpta metaphora. *Sub iugum mittere*, castrense verbum est, de quo Lilius lib. 3. Tribus, inquit, hastis iugum fit, huius defixis duabus, superq; eas transuerfa vna deligata: sub hoc iugum Dictator Aequos misit. Mittebantur autem sub iugum hostes discincti, exceptis omnibus armis telisq; vt scribit Festus. Hinc etiam verbum *Subiugare*. Nostro tempore sub iugum, quod Græcum *Tl* æmulatur, mittantur ii, qui picatis manibus rem inueniunt antequam amittantur, non tamen discincti conducuntur sed à carnifice, & eius paranympis fustibus strictim cincti: qui dum vno saltu hoc iugum transire coguntur & conantur, fatali nexu irreti hærent, & è fenestra canabina prospicientes miserandum exhibent spectaculum, cum famæ & vitæ dispendio, & corporis suspendio.

Magnanimos cessisse.] Huic fere simile Accit illud ex Nonio:

Nullum est ingenium tantum, neque cor tam ferum.

Quod non labascatur lingua, mitescat malo.

Ambage hac.] Signis & mutis demonstrationibus eiusmodi. Leones enim iunxit, vt significaret se fortissimos quosque sub iugum misisse. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia multa signat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria significatione pro verborum circuitu, & sententiarum aliorum tortorum ductu accipi solet: at hic, quantum conijcio, schema, vel pompam, aut factum insolentem arguit, quo tacite quid sibi veller, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter sumi *metaphorice* pro verborum circuitu, qualis in criminibus excusandis aut velandis adhiberi nonnunquam solet. Lilius 2. Per amba-

ges regens ingenij sui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, senes & consulares fallendæ fidei exquirere. & id quidē translaticie, propriè verò ambages sunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque, Aequoris ambages dixit, sic sæpe apud Cornel. Tacitum Annalib.

1. PROPOSITUM inhumanitas facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentiae plusquā nefariæ insani huius hominis ingatos leones ad currum iungentis. Et hoc quidem certè sat nobis intelligi datur, nullam esse tantam vim, aut firmum animi propositum, nullius tam præfectam vocē & sententiam, quæ non coerceri ante edomari queat. Quoties enim vel libertas, vel vitæ oppressa, & quasi sopita est tyrannorum violentia? Vtrò sese mihi offerunt exempla longè multa de ijs, qui indigna & immerita extincti nec à multis iam antea actis annis, desiderium sui nobis reliquerunt, vt eorum non possimus vel sine lacrymis, vel iusto dolore meminisse. Vice versa nemo vsq; adeo ferox, immanis, potens, seu etiam altitatus est, quin ab alio, etsi se inferiore tandem domari, vinci, & superari possit.

2. Notatur præterea hoc schemate insolentia & superbia, quæ semper & à natura victoriæ inest, vt exclamat Cicero in oratione pro M. Marcello, quem vide. Seneca in Troade:

Victor feroces impetus primos habet.

Recitat Plutarchus in Laconicis, Archidamum Agesilai filium, post confictum apud Chæroneam habitum, cum à Philippo rege Macedonum victore litteras accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsisse: Si metiaris vmbra tuam, laudquam reperies illam factam maiorem, quæ erat ante victoriam. Grauius admonens, non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quam ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, vt homo se suis, & propriis bonis metiatur potius quam externis, quæ fortuna cum liber, dat, cum visum est, eripit.

IV.

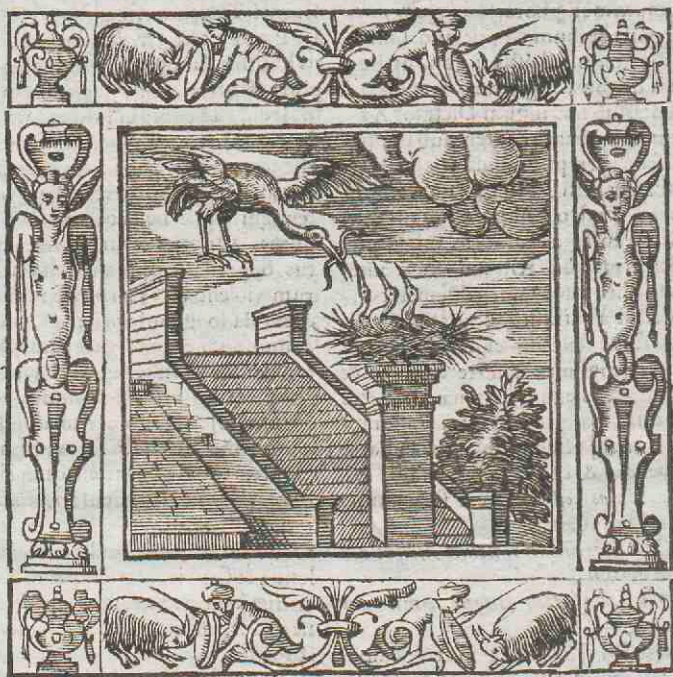
Nihil tādūrum quod frangi nō possit.

Arrogantia victoria carmes.

Gratiam referendam.

E M B L E M A X X X.

AERIO insignis pietate ciconia nido,
 Inuestes pullos, pignora grata fouet.
 Taliq; expectat sibi munera mutua reddi,
 Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
 Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
 Corpora fert humeris, praestat & ore cibos.

C O M M E N T A R I I.

- I. **I**N summitate recti, turricula eminente
 depictus est nidus ciconiarum, ubi cu-
 bantes ciconiæ ab altera sui generis aduolan-
 te, cibumq; rostro ferente nutriuntur.

Ex Oro Apolline Niliaco libro poste-
 riore de Hieroglyphicis tractum emble-
 ma: vel ex D. Basilio Magno homilia 8^{is}
 ἐξ ἁπλοῦς, cum inquit: Iam verò pietas

& obsequium ciconiarum erga suos senio
 confectos parentes, satis profecto liberos
 nostros beneuolos parentibus atque obser-
 uantissimos efficere potest, modò mentem
 adhibere velint. Nemo enim prorsus est,
 qui naturæ sensu prudentiaq; sic destitua-
 tur, ut non mediocri pudore eum existi-
 met dignum, quisquis quod ad virtutem
 atti-

attinet, fuit se ab alitibus istis, nulla recte rationis vi præditis, deprehendi inferiorem. Illæ genitorem per senium defluxu penarum degreuescentem suis met pennis circumdatum fouent, & abunde victum, lauteq; subministrantes subsidium etiam ei, quoad fieri potest, in ipso volatu præstant, sensim utrinq; suis eum subleuantibus alis.

Idq; adeo vulgatum est, adeoq; notum, ut quidam harum ipsarum alitum nomine vicariam gratiæ dictionem appellent *ἀντιπελαργισιν*. Hactenus Basilii. Orus autem Apollo sic: Parentis amatorem significare volentes Aegyptij, ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, verum ad vltimam usq; senectam permanens, parentibus victum sufficit. Idem in libro priore de cucupha in hunc modum scribit: Gratitudinem scribentes cucupham anem pingunt.

Sola enim hæc cæterorum animalium parentibus iam senio cōfectis gratiam refert: In quo enim loco ab eis nutrita est, nidum illis conficit, ac pennas vellit, cibumq; sufficit, quousq; renatis pennis per se ipsos iam parentes cibum parare possint. Vnde diuina sceptrā cucupha insigniunt. Hæc ille. Cucupha anis quæ fuerit, si quis scire desiderat, à Pignorio inuitatur ad Melsam.

Isacam, ad quam ille commentarium scripsit. Non est utiq; cicuma, quæ videtur esse nycticorax, ut apud Antonium Liberalem. Extat in Chiliadibus elegantissimum proverbium, *ἀντιπελαργίῳ*, ubi pulchra leguntur ex Homero, Euripide, Aristophane, Plinio, cæterisq; Addam nihilominus quod Aristoteles de ciconia scriptum reliquit lib. 9 de nat. animal. Ciconias, inquit, genitorum senectutem inuicem educare vulgatum est. Sed sunt, qui meropes quoque idem facere confirmant, vicemq; reddi, ut parentes non modò senescentes, verum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec patrem, aut matrem exire, sed in cubili manentes pasci labore eorum, quos ipsi genuerunt, cunctantur, educant. Sic ille. De hoc argumento nonnulla etiam ex Platone 1. Alcibiad. peras licet. Plin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Athenæo, Homero Iliad. 4. Isidoro lib. de nat. anim. item 12. etymologiar. cap. 7. Aristophane in anibus, A. Aliano lib. 15. c. 4. & alijs.

AERIO nido] alto, ex subiecto adiun-

ctum *μεταρρυσιν*, ut apud Virgil. 1. ecloga:

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo. & 3. Palumbes eadē ratione dicuntur aërij.

Insignis pietate] Petronius Arbiter:

Ciconia etiam grata, peregrina hospita,

Pietaticultrix, gracilipes, crotalistris,

Aus exul hyemis, ritulus tepidi temporis.

Hinc, in nummis Adriani sculpta est ciconia cum inscriptione, P I E T A S A V G V S T A.

Reges enim antiquitus summo in scepro Ciconiæ gestabant effigiem, in imo Hippopotami, ait Suidas: ut admoneretur,

pietatem plurimi esse faciendam, sæuitiam & crudelitatem cohibendam atq; comprimendam. Crinit. lib. 4. cap. 13. Non patitur autem ciconia nos ultra progredi, priusquam Ioannis Mallaræ ciuis Hispanensis,

Sanctio amicissimi, earum apponamus, in quo ciconiæ pietas extollitur. Id est huiusmodi:

Qui legus Aenea pietatem in fata parentis,

Cūq; humerus olim dulces referret onus:

Landas antiquos fratres, exarserit igne,

Cū grauis Aetna, suos qui eripuerat patres.

Miraris quando Iunonis templa sacerdos

Ascendit, gnatis vincta duobus annis:

Non animum extollis cū parua ciconia

nidus,

A quibus alta fuit, conuehit ore dapes:

Nōne tuas ardens exurit flamma madallas,

Antipelargias cum pia facta vides?

Quæ ratione carent, sunt nostro exempla

labori,

Ut discat grates reddere, parq; pari.

Elogium hoc, insignis pietate, Aeneas suo Poeta princeps initio 1. Aeneid. tribuit,

quod repetitur ab hoc nostro in Emblemate, cuius inscriptio, Pietas filiorum in parentes.

Verbum, pietatis (quod obiter inde dictum, quod quæ in ea simul, quasi penitus, & in penetrabilibus recondantur.

Tullius vsurpat id vocabulum sæpe, sed maximè ad Lentulum, per quem fuerat ab exilio renocatus. Sic enim 1. epistol. initio: Ego omni officio, ac potius pietate satisfacio omnibus, &c. Idem epistol. 9. lib. 1. eiusdem: Pericunde mihi tuæ litteræ, quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cum illud ipsum grauissimum, & sanctissimū nomen pietatis leuius mihi videatur?

Ciconia] Fuit ciconia (ut ad fabulas nos conuertamus) antea pulcherrima puella de ciconia,

Troiana,

ma de pietate ciconiarum.

Pietas un-

de dicta.

Fabula

de cico-

nia.

Cucupha
gratitudi-
nis sym-
bolum.

Cucupha
anis.

III.
erius.

Troiana, nomine Antigone, Laomedontis filia, quæ cum se iactaret formæ pulchritudine Iunonem superare, à Iunone in ciconiam conuersa fuit. De qua Ouidius 6. Metamorph.

Pinxit & Antigonem ausam contendere quondam

Cum magni cōsorte Iouis: quam regia Iuno In volucrem vertit; nec profuit Ilion illi, Laomedonue pater, sumptis quin candida pennis,

Virgilius explicatus.

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro. Huc allusisse crederem Virgilium in illis verbis, *spretaq; iniuria formæ*. neque exponendum ibi, *que*, pro id est, vt aliqui putat, qui omnia simul coniungunt, videlicet iudicium Paridis, *spretæ iniuria formæ*. Sed hoc curiosus lector diiudicet. De ciconia Noscipulus *περὶ σχεδῶν: πέλαργος ζῶον, ἀρ' ἔστι πέλαργουσις, ἐπὶ τῶν ἐπισαμένων ἄριν, ἐδ' ὧν εὖ ἐπαθὼν, καὶ ἀντιδιδόντων, διὰ τὴν τῶν πέλαργων πρὸς τὰς αὐτῶν πατέρας ἢ τέ γράσκουσι, καὶ δαμονίαν ἢ ἀντιδιδόντων τῆς γεννήσεως αὐτῶν ἢ ἀνατροπῆς.*

Inuestis. Impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa doctè Fortnerius Selection. 1. cap. 29.

Pullis pignora. Appositio. Liberi inter virum & uxorem tanquam vinculi & charitatis mutux habentur pignora. Ouid. 3. Fastorum:

Inque sinu natos pignora chara tenent. Sic Nouella Valentiniæ de libertis: Itaq; libertus, qui cuius Romani priuilegium fuerit conuictus, siue vnicum pignus, siue plures cuiuslibet sexus habeat filios, cum mori cœperit, soboli suæ omnes proprias si maluerit facultates supremo securi dimittat arbitrio. Claudia. 1. De raptu Proserpinæ, vbi Pluto queritur se priuari spe sobolis:

Ast ego deserta mærens inglorius aula Implacidas nullo solabor pignore curas? Et pauld post de Cerere: Cōmedat Siculus furui sua pignora terris, Idem 3. eiusd. operis:

reuoat tandem custodia chari Pignoris.

Taliaq; expectat &c. Sibi vicem repemum iri sperat, cum fuerit affecta ætate, & alieno opus habuerit subsidio.

Nec pia spem &c. nec pulli educati pa-

tiuntur parentum spem esse inanem, sed ijs subueniunt cibando, gestando & fouendo. hinc præclara verba *γυροβοσκῆν, γυροτροφεῖν, γυροκαμῆν.*

OMNIBVS ijs, qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omnium magistra natura persuasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modo arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud Solin. cap. 43. Polyhist. quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Itaq; hæc & pietatis, & grati animi symbola gerūt, vt videre est apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auius esse. Atqui par est eo lubentius & alacrius naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum conseruare tutariq; qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior est nostra conditio, eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam. Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, iidem liberi facient, eamq; rependent pietatem, quam prius in parentes exhibuerimus. Nec verò est quod pluribus has naturæ leges cōmonstremus, quandoquidem omnes norint, post tria illa, quæ ad diuinum cultum spectant præcepta, primum rerum humanarum decretum esse, vt parentes ipsos in honore habeamus: cui & spem certumq; præmium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem. Hesiodus huc alludēs, 1. *ἔργων*, seculū impium describit ab effectis hominum sceleratorū, qui probro contumeliæq; afficiunt parentes, eosq; senio affectos non sustentabunt. *Iupiter*, inquit, perdet hoc genus hominum, *Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἱ γυροβοσκῶντας ἀτιμήσουσι τοκῆας, μέμψονται δ' ἄρα τὰς χαλεποῖς βάζοντες ἐπέεσσιν* σχέτλιοι, οὐδ' ἔθεῶν ὅτιν εἰδότες, οὐδ' ἐμὲν οἶγε γυρόντεσσιν τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δόσιν χειροδία. Ecce hodie quoq; multi sunt, qui non ingratitudine solum, quod est maximum om-

IV. Parentis boni quam debeat.

Parentum violat.

num vitorum, ut inquit Fabius, nomen illud sacrum violare non verentur; sed etiā pugnis & verberibus in progenitores suos laeuit non erubescunt; quibus tamen iusto Dei iudicio & lege talionis, proprii liberi rependunt vices. Hinc quidam, cum à filio raptaretur, cum ad ianuam perductus foret, ait: *παύεσθαι ἐκέλευς, καὶ γὰρ ἀντὶ τοῦ ἐλπίσθαι τὸν πατέρα μέχρις ἐν ταύτῃ.* id est: *Desine fili, nam Ego patrem habemus.* Alius se excusans, cur patrem verberasset: Et ipse, inquit, patrem suum verberauit, & ille rursus suum, quin & filium ostendens: Et hic, ait, ubi in virum euaferit, me quoq; flagris cederet: hoc enim gentile nobis est. Quis autem feret, si filium patri causam necis praestitisse audiat? Portentum atq; monstrum est certissimum, esse aliquem humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc suauissimam lucem aspererit eos indignissimè luce priuarit. Sed ubi est illa naturæ vis (ait Cassiodor. variat. epist. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? ferarū catuli sequuntur parentes, à cespite suo virgulta non discerepant, propago vitis propria seruit originis; & discrepat homo à suo fusus initio? Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam personam possunt obligare? Nutriuntur à parualis; ipsis laboratur: ipsis diuitiæ cōquiritur: & cum sibi unusquisque credat abundare quod possidet, cum à patribus adhuc queritur, pro altera potius ætate peccatur. Proh dolor? non merebitur eorum affectum, pro quibus subire non recusamus exitium? Maria ipsa laevis tempestatibus excitata genitoris cura non refugit, ut peregrinis mercibus acquirat, quod propriae soboli relinquat. Aues ipsæ, quarum vita semper in eis est, naturam suam extranea sorde non maculant. Cico-

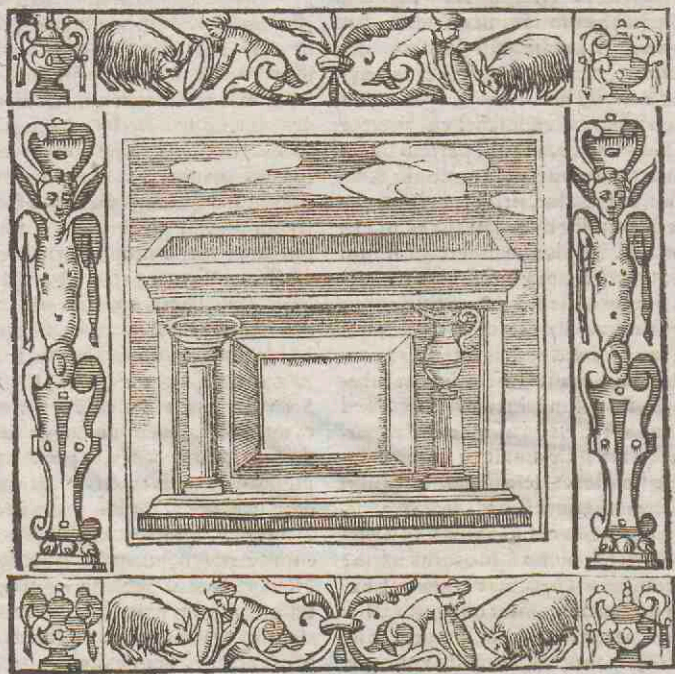
nia, redeuntis anni iugiter nunciatrix, ejiciens tristitiam hyemis, læticiam verni temporis introducens, magnum tradit exemplum pietatis. Nam cum parentes eorum pennas senio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos querendos idonei potuerint inueniri, plumis suis genitorum membra frigida resonantes, eis corpora lassarescunt, & donec in pristinum vigorem alis grandæua redierit, pia vicissitudine iuuenes reddunt, quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoque non immeritò vita longa seruantur, qui pietatis officia non relinquant. Haec Cassiod. Hanc naturæ legem, quod plerumq; à sceleratis quibusdam naturæ monstris violaretur, iura ciuilia confirmarunt, ut lib. 5. Si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis: & de alimentis liberis ac parentibus. C. ubi responsum hoc legitur Antonini Fij: PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCVRERE IVSTVM EST. ea tamen alimenta praestari debent promodo facultatum: & si non praestentur, captis pignoribus & distractis cogetur quis satis dare sententiæ. Solon vnus de septem sapientibus, si quis parentes non enutrisset, eum ceteri ignobilem statuit & obscurum. Nam ut Cicero quadam oratione scriptum reliquit, quum pietas sit virtutum fundamentum, patrem filius ut Deum vereri debet & colere, neq; enim multò secus parens liberis est. Quid autem potissimum ratione beneficii deuincens filius, & planè auctoratus parentibus debeat, Aristoteles ita finit lib. 9. Moral. Videtur quoq; parentibus alimenta maximè suggerenda, veluti hoc debeamus, quumq; ut simus ipsi argumentum praestiterint: honestius quoque ea re illis mutuas operas reddere, quàm nobis ipsis allaborare: honor item impendendus eis quemadmodum Deo.

*Pietas uir-
tutū fun-
damentum.*

Abſtinentia.

E M B L E M A XXXI.

MARMOREAE in tumulis vna ſtat parte columna
 Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
 Ius hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
 Deſunctum puras atque habuiſſe manus.

C O M M E N T A R I I.

I. **A**STAT tumulus operoſa ſtructura
 erectus, in cuius priore facie vtrinque
 inſculpta apparet columna, quarum dex-
 tra malluuium ſeu pollubrum, ſiniſtra ve-
 ro vrceum ſuſtinet. Accuratè & planè ad
 mentem auctoris hanc reſtituit picturam
 Pignotius, ſic enim columnarum mentio
 in epigrammate, quarum nihil apparet in
 reliquis editionibus. Epigraphen autem
 non eſſe ſatis plenam, & argumento carmi-
 nis accommodatam cenſent Minos & San-
 ctius; hic mutat, *Abſtinentia iudicum*. Il-
 le verò rectius, *Abſtinentia à muneribus*

capiundis.

LEG Iulia repetundarum caueretur,
 vt vr bani magiſtratus ab omni ſorde ſe ab-
 ſtineant, neve plus doni munerisve acci-
 piant &c. Vide Alciat. lib. 3. diſpunct. cap.
 9. Sic locutus eſt Horatius 1. Serm. Sa-
 tyra 4.

*Magnus uterque timor latronibus: at bene
 ſiquis*

Et viuat puris manibus, contineat utrumque
 Verùm quantum ad ſymbola propoſita
 ſpectat, malluuium & vrceus integritate
 iudicis, & à muneribus capiundis ab-
 ſtinentiam

*Il.
 Vrceus
 cum Em-
 blema*

Manus
abluens
ad olim.

finentiam repræsentant. Manuum siquidem abluendarum gestus olim fuit innocentie quædam aperta demonstratio. Cum enim quis se innocentem & immunem à crimine aliquo vellet indicare, sed nec vllum in eo admittendo assensum præbuisse, præsentibus quibusdam manus abluisse, ut ex ea manuum munditie puritatem animi declararet. Huc quidem spectat illud regij Psalms; *Lauabo inter innocentes manus meas*: idemque est intellectum à peruerso nostri Redemptoris iudice Pilato, cum accepta aqua manus abluir, innocentiam professus, crimenque in Iudeos reiciens. Quod annotauit Hierius Hieroglyph. 35.

Aristealo
sus de ri
tu Iudeo
rū in ab
luendis
manibus.

Commodè sese obtulit locus ex lib. Aristoteles scriptoris Græci, qui est de lege diuina, huic emblemati non parū accommodus. Ille sic: *ἐπρωτότισαν δὲ καὶ τὰ τοῦ τινος χερσὶ ἀποκαθάρμενοι τὰς χεῖρας, τὸ τὴν καθαυτὰ ἐνχορταί. διεδόχου δὲ, ὅτι μαρτύριον ἐστὶ τῆ μὴ ἐν ἐργασίαι κακόν. πάντα γὰρ ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται, καλῶς καὶ ὁσίων μεταφέροντες ἐπὶ τὴν διανοήσασθαι τὴν ἀλλήλων πάντα.* id est, Interrogarunt (Iudeos intelligit) cuius rei causa manus abluerent vota facturi: significarunt illi id fieri in testimonium & argumentum nullius sceleris perpetrati: Nam quod per manus omnes conatus soleant expediti, ita pulchrè & sanctè ad iusticiam omnia referebant. Apud Aegyptios per ignem & aquam, ut quæ continebantur thuribulo & phiala, maculas, labelsve deterfas elutasque optimè didicimus significari. Apud quasdam gentes suffitio erat in vſu, qua qui prosequerantur funus, quia polluti haberentur, aqua sparsi solebant ignem supergredi, ut qui sibi persuaderent, purgationem ita fieri. In aqua puritatem hanc intellexit Catullus, cum ait:

Aut quilibet qui puriter lauit dentes.

Nonnulla sunt apud Cassiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant, ex eo petat, qui voluit, lib. 9. epist. 19. & lib. 11. epist. 8.

VRCEVS] Aqualis, vas terreum aut æneum ad aquam excipiendam aut haurientiam. Horatius in Arte:

Amphora cæpit

Institti, corrente rota cur vrceus exit?

Mallunium] Pollubrum, vas, lebes, seu sinus ad manus abluendas, quasi manulanium. Baysius in libello de vasculis sic ait:

Nonnulli peluim à pesuendo dictam volunt, alij à pedum lotione: inde pelluuiū, vas in quo pedes lauantur; mallunium verò, in quo manus.

Hac forma] hæc designatio symbolorū. *Ius dictum.* Index, ut vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui ius dicit. Ius dicere ipsorum est magistratum. Cicero pro Flacco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum: Quippè ius Laodiceæ medicæ cum Romæ Plotius dicat. & 10. Antoniana: Qui cum Prætor urbanus esset, vrbe caruit, ius non dixit. Illud tamen paulò distinctius est explicandum, ne mihi diem dicant iuris studiosi. Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicentis, ff. de iurisdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc est, Prætoris, officium esse latissimum. At non modò Prætozem intelligimus iuris dicentis nomine, sed & præfectum vrbi, ut ff. de off. præf. vrbi. l. 1. & De ius voc. l. 2. præsidem provincie, l. cum hi. §. sed nec mandare, ff. de transact. & ædilem curulem, qui certis de causis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis vſitatum, ut ius dicentis verbo, Prætor appellaretur, velut iuri dicundo præ alijs constitutus, l. 2. §. populo, ff. de orig. iur. At de vrbi Prætoze id modò intelligimus: alij enim qui creati sunt Reipub. augeſcente, ius non dicebant, sed tantum de capitalibus quæſtionibus cognoscebant, quæ ipsis obueherant forte, unde Quæſtores appellati. Ne longior ſim, ita statuo, alium fuisse à Prætoze iudicem, & à ius dicente: quod planum est ex M. Tulio, 2. in Verr. & pro Rabirio Post. Itaq; distinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: ut stipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tamen aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporibus Imperatorum (quo antiqua penè omnia obsoleuerunt vnà cum linguæ Romanæ puritate) iudicū nomine quicumque magistratus et maiores appellari cœperunt.

Sine sordibus] fuisse ἀδούριτον κριτήν, iudicem incorruptum, & à muneribus capiendis alienum, qualis ab Horatio describitur 4. Carm. 9.

Vindex anara fraudis, & abſtinentis

Ducentis ad se cuncta pecunia &c.

Sordes autè pro auaritia & nimia parsimonia poni notum est. Horatius 1. Ser. Sat. 3. Si neq; auaritia, neq; sordes, ac mala iustitia obijciat verè quisquam mihi.

M Hinc

Ius dice-
re.

Ignis &
aqua in
thuribu-
lo et phia-
la.

Vrceus.

Mallu-
nium.

Sordes.

Hinc sordidi, tenaces, auari, & qui ex rebus vilissimis quæstum captant. Italis *Spilorci*, *Tacconi*, *Lesinanti*. Germ. *spaeling*, *Kispenpfenning*, die ein laus umb den balg schinden.

Defunctum] qui iam officio suo viuendi functus est, & finem imposuit.

Pura manus.

Puras habuisse manus] καὶ δαράς χειράς, vt dicuntur in Nouella. 8. Hi puris manibus viuere dicuntur, qui pure atque integre vitam transigunt; qui neq. dolo, neq. astu alijs negotium faciunt; qui deniq. sunt (vt hic Alciatus intelligit) ἀδωποδόντοι, i. a munerib. accipiendis alieni.

IV.

REPRÆSENTANTVR iudicis æquissimi & incorrupti notæ, quibus post mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte, malulium in altera depictum, arguit sepulti hominis in administranda iustitia æquitatem & innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quemque maximè commendant, sic ab eo si abscedant, non iudex, sed impius & inhumane carnis habendus est. Reclamant enim aduersos iniquos iudices, & diuinæ & humanæ constitutiones, quod in Republ. bene liberaliterq. instituta nihil debeat incorruptius obseruari quàm iudiciam, quod lingua sapius quàm nummis perueri solet. Quamobrem non iniuria Cicero dicebat, se non intelligere, cur qui sententiâ pecunia corrumpit, pena dignus sit: qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis est nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipse perpetuè meminisse Deum habere se iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire possit. Et ne quid hic nota dignum transiliam, verba Iustiniani, quæ integra reperiuntur in primo Codicis, titulo de mandatis principum, huc adscribam, digna quidem illa, quæ literis aureis passim consignentur: δεῖ τοίνυν σε καθαράς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἀπάσης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων καθαράς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδενὸς ὀφείσθαι κέρδους, μήτε μείζονος, μήτε ἐλάττωτος, ἀλλ' ἀρκείσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τὸ δημοσίη σοι χορηγουμένοις, καὶ διάτε σαντὶ διάτε τῶν περὶ σε καθαρῶν αὐτοῖς πανταχοῦ φυλάττειν τὸ δίκαιον. Oportet igitur te purè susipientem hoc administrationis munus, procul ab om-

καθαράι
χεῖρες.

ni largitione, præ alijs omnibus, mundas seruare Deo, nobisque. Et legi, manus, nullum lucrum contingere, neq. maius, neq. minus, neq. captiosum quiddam contra subiectos facere negotiando, sed contentum esse solis à fisco tibi ministratis. Et tam per te quàm per eos, qui circa te sunt, purum eis vniq. seruare ius. Suetonius in Tico ait, Pontificatum maximum idèd se professus accidere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit. Puritas hæc manu reuocat mihi in mentem ridiculum cuiusdam factum, qui cum de iudicis iniquitate & in clementia apud vicinum conquereretur, vicinus monuit vt manus iudicis perungeret (largitionibus rem aggrediendam intellegens) idq. exemplo currum persuadēs, qui nisi axes habeant probè perunctos, non nisi stridore & strepitu promouētur. *Vver schmiert, der fahrt*. Moniti memor, ille die constituta ad tribunal comparere, accepta secum axungie copia, qua, dum aduersarius rem agit, ille iudicis manus & vestē non perfunctoriè perungit, vel hac ratione iudicem sibi lenem & clementem facturum. Sic sanè fit, vt plerunq. causa cadas, aut differaris, nisi iudicium vgas manus, non quidem axungia, sed linimento ex chrysi & argyri præparato, siquidem facile *Causa perduntur, qua paupertate geruntur*. Inueniuntur & hodie Stratoles & Dromoclides, quorum sermo omnis, cum de Reipub. negotio aliquo capefendo, deq. tribunalibus colloquerentur, erat, vt se inuicem ad auream messē inuitarent. Notum quoque est iniquitas iudicis illius, qui cum ab vna parte saccum glandibus refertum, ab altera vero porcum dono accepisset, vnicuique victoriam pollicitus erat: cum verò ille, qui glandes attulerat, causa cecidisset, cum iudice exposulauit; sed responsum tulit, porcum saccum euertisse, & glandes deuorasse. Largitiones huiusmodi Germani non inconcinne vocant *Heelkiechel*, quasi dicas, *placentas infernales*, ad Stygium focum à dæmonibus excoctas, vnde & originem traxisse probabile est; nam in Romana historia prorsus latet, quis omnium princeps largitione grassari adortus sit, teste Coelio Rhodig. lib. 23. cap. 14. Hi qui tales placentas deuorant, tandem & ipsi à Tartareo barathro deuorantur. O meliora Deus.

Causa
simpliciter

Iudex
reprobus.

Bonis

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

IVNCTVS contiguo Marius mihi pariete, nec non
 Subbardus, nostri nomina nota fori,
 AEdificant bene nummati, sataguntque vel vltro
 Obsruere heu nostris vndique luminibus.
 Me miserum: geminae quem tanquam Phinea raptant
 Harpyiae, ut proprijs sedibus eijciant;
 Integritas nostra, atque animus questor honesti,
 His nisi sint Zetes, his nisi sint Calais.

COMMENTARI I.

DVO iuuenes capite, tergore, & pedibus alati, armis prosequuntur auolantes Harpyias, monstra capite virgineo, alata, vncis pedibus, extremitate in angue desinente. Harpyiarum à Zete & Calai in fugam actarū imaginem ex antiquis monumentis studiosè nobis restituit Pignorius;

sic enim extabāt in antiqua gemma excisa, eius generis, quod gēmarij vocant Cameo.

SIGNIFICAT sibi rem esse cum quibusdam rabulis forensibus, malis vicinis, suas aedes ita altè extruuntibus, ut officerent luminibus suarum aedium: atque à quibus sic importunè fatigaretur, ut olim

II.
 Occasio
 Emblematis.

M 2 Phineus

*Fabula
de Phi-
neo.*

*Seruius
notat.*

III.
Cognit.

Phineus ab Harpyijs, vt partū abesset, quin proprijs ædibus expelleretur, nisi succurrisset animi probitas & integritas. Phineus autem fabula sic se habet: Phineum Arcadiæ regem vxorem duxisse Cleopatram, Boreæ & Orithyæ filiam tradunt, cumq; alteram nomine Idæam, Dardani filiam, liberis nouercam superinduxisset, eius nefario suafu filios ex Cleopatra susceptose excaecauit. Qua de causa irati Dij, ei quoq; oculos sustulerunt, & immiserunt Harpyias, quæ cibos & mensam eius diriperet, & turpissimè fœdarent. Hic Iasonem cum Argonautis vellus aureum petentem suscepit hospitio. Cuius beneficij memores Argonautæ Zetum & Calain, Boreæ & Orithyæ filios, alaros iuuenes ad pellendas Harpyias miserunt. Illæ ex Arcadia armatos iuuenes fugientes ad insulas Plotas perueniunt. Et cum ultra tendere vellent, ab Iride admoniti, vt à Iouis canibus abstinerent, conuerterunt suos volatus. Hæc conuersio, id est, Strophæ, nomen insulis dedit. Hæc ferè Seruius 3. Aeneid. Sed ferè semper ille in Cosmographia fallitur, id quod diligens lector poterit intelligere multis in locis. Phineus igitur non Arcadiæ, sed Odrysiæ rex fuit, vt ex 4. Val. Flacci constat, vbi eius narratur historia multis versibus. Odrysiæ porro in Thracia est, teste Plinio, & extenditur vsque ad Bosphorum Thracium, vbi tunc erat Phineus, quando Argonautæ Colchos petebant; indeq; Harpyiæ fuerunt fugatæ, non ab Arcadia, vt Seruius narrat. Cætera ex Virgilio 3. Aeneid. Onid. 6. & 7. Metamorph. petes. Vide etiam Val. Flaccum 4. Argonaut.

IVNCTVS contiguo &c.] Vicini mei Marius & Subbardus, qui iunctum habet parietem meis ædibus. Dicitur autem contiguum illud, cuius extremitas vel superficies aliud tangit.

Pariete] Proceleusmaticus pes, constans quatuor syllabis breuibus, hic vice dactyli positus, quales versus passim occurrunt apud Virgilium, vt *Edificant, sedaq; interit abiete costas.* Et, *Hæc parietibus scala, postesq; sub ipsos.* Et, *Mœnia, quiq; imos pulsabat ariete muros.* Verùm commodè, nec insolenter accipi verba ea ita possunt, vt *pariete, abiete, ariete*, sint trisyllaba, nempe vt in *pariete*, r littera applicetur vocali præcedenti, & i, proxima fiat consonans, i.e., monosyllaba; & sic

de cæteris.

Nomina nota] Bene noti in nostro foro, vel vt locupletes, vel vt pragmatici & factiosi homines. *Sie seind beKandt als vrie der boes pferming.*

Bene nummati] Horatius 1. Epistol. *At bene nummati decorat suadela.* Venusq; Cicero 2. in Rullum: Non minus bene nummatus, quàm egregiè capillatus. Ammian. Marcellin. lib. 14. Si ad aliquem bene nummatum, tumentemq; oculis honestus aduena salutarum introieris. Sanctius hic Displasiatum esse dicit, qui sit, quando in medio dictionis eadem consonans geminatur. Nam numus, & numatus, simplici m. debent scribi, teste Aristotele lib. 5. de morib. inquit enim: Sed introductus numus est ex instituto, quasi inopiæ ac indigentia præsidio futurus. Ob eamq; causam nomen duxit, quod non à natura, sed à νόμος, id est, lege, numus sit ortus, in nobisq; id sit, vt mutetur, reddaturq; inutilis.

Sataguntq;] nititur quantum possunt.

Vel ultra] Etiam sua sponte, nullo suo iure nullaq; à me iniuria pronocati. Arguitur iniustus & violentus diuitum animus, à quibus in primis est timeandum, quippe qui neq; ius neq; bonum, sed nec æquum colunt. Qua ratione puto dictum à Platone 5. legum: valdè diuites homines non esse bonos. Refert Plutarch. ita quendam dixisse Syllæ gloriant: Quomodo vir bonus esse potes, qui tam magnas opes possideas, cum nihil à patre acceperis? Tales quidem ex eorum sunt genere, quos notat Plautus in Pœnulo: *Si nihil sit litium, lites serunt.*

Obstruere nostris luminibus.] Obstruere luminibus vicini ἐμπροσθεν τῆ ἀπὸ τοῦ. est structuram aliquam iuxta eius ædificium facere, quæ lumen eidem eripiat. Obstruere enim luminibus, verbum antiquum iuris. vnde Cicero pro Domo sua: Cum ille negaret, inquit, primò se luminibus eius obstructurum minabatur. Idem in Bruto: Vt horum concisis sententijs (de Philisto & Thucydide loquitur) interdum etiam non satis apertis cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atq; altitudine orationis suæ, quod idē Lysia Demosthenes: sic Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata peritior oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphoram nemo non videt, pro eo quod dixisset sine tropo: impedimento

*Displasi-
simus.*

*Displasi-
improbi.*

*Obstruere
luminibus
boni quia.*

dimento fuit, ne orationis Catonianæ lumi-
na viderentur. Huc refero Alciati verba
ex commentario ad tit. De verb. signific. l.
139. Finge, inquit, Concedit lex volenti lau-
tè ædificare, ut vicinum ad proximæ rei
venditionem cogere possit, an eum quoque
adiuvabit, qui lautum ædificium perfecit,
sed addere illi aliquid desiderat, puta hor-
tum ampliare, vel impluvium? qua in re
cum ego impeterer, negabam adiuvari.
Cum enim ornatus urbis ratione ita con-
stitutum esset, & qui ciues ad expolienda
ædificia incitaretur, in eo qui iam perfe-
cisset, hæc ratio locum non habebat. Paulò
post ita: Verùm cum non tam iuri meo
quàm iudicibus diffiderem, transegi, ut
verissimum sit illud Hesiodi, μή δ' ἄν
βῆς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γένοιτο κακὸς εἶναι. quod,
ut ait Columella, non solum de boue dici-
tur, sed etiam de omnibus partibus rei fa-
miliaris, adeò refert non habere malum vi-
cium. Hæc Alciat. Vide adagium, Officere
luminibus, & Aliquid mali propter vicinū
malum, & Budæum in Annotat. prioribus
in Paudect.

Gemina quem tanquam Phinea raptant
Harpyia. Hesiodum secutus, duas tantum
Harpyias statuit. Virgil. trium meminit,
quarum nomina Aello, Ocypete, & Celæ-
no. Finguntur volucres monstræ, facie
virginea, vnguibus vultures referentes,
ἀπὸ τῆ ἀρπάζειν, à diripiendi dictæ. vnde
Suidas ait, ἀρπυγίαι δαίμονες εἶναι.
Sed quoniam nobis propositum, fabulis ip-
sis allegoricas enarrationes adijcere, non vi-
debitur à re alienum, si explanemus, quid
Harpyiarum nomine intelligatur. Sane ut
vis nominis indicat, Harpyia rapacitatem
notat: vnde Harpax, & harpagare verbum
apud Plautum. Has sic describit Virgilius
3. Aeneid.

Virginei volucrum vultus, foedissima ventris
Prolunies, unceq; manus, et pallida semper
Ora fame.

Fulgentius ait, ideo virgines fingi, quod
rapina omnis steril. scatur, nulliusque sit fru-
gis: Volucres propter celeritatem, qua fe-
runtur qui rapiunt: Plumis operæ, quod
latitet quicquid ab ijs ærascutum est. Tres
verò, quoniam primò aliena expetuntur,
cui succedit inuasio, & postremo abscon-
duntur. Hinc enim nomina dè re facta:
Aello, tanquam ἐλὼν ἄλλο, tollēs alienum.
Ocypete, ab οὐκός, velox, & πέτομαι, volo,

quasi citius aufugiens. Celæno, à κελευός,
quod est niger. Sūt qui per tres Harpyias,
avaritiam, inuidiam & superbiam intelligi
velint. Opinor autem hic Alciatum de in-
dustria duarum tantum meminisse, ut ad
rem suam, id est, duos vicinos accommo-
daret. Ille quidem 2. Prætermisitorum ait,
Harpyias ira tonantis aduersus Phineum
impulsas à Poeta fingi, quod quæcunque
maxima oriantur mala, iræ diuinæ soleant
ascribi: & Theophrastus hæc tem pesta-
tes, sterilitates, & alia generis eiu idem, quæ
non vitio terræ, sed casibus proueniunt,
ἀπὸ τῆ δαίμονος αἰτίας appellat, id est,
causam Deorum numine vrgentem. Plu-
tarch. lib. de usura vitanda, Harpyiarum
fabulam torquet in debitores, qui grauen-
tur æro alieno: tolerant enim ac sustinent
tanquam Phineus Harpyias illas pennatas
pascentes, &c. ὡς ὁ φινεύς ἀρπυίας τινὰς
ὑποπτερές βίσκοντες. Si plura de Har-
pyis requiras, consule Syntagma 6. Histo-
riæ Deorum Gyraldi. Syntalem Comit.
Mytholog lib. 7. cap. 6.

Integritas nostrā, &c.] Accommodat fa-
bulam. Proprijs ædibus cedere cogar, &
his expellat, nisi mentis integritate & ho-
nestate vindicet, meq; tuter, ut olim Phi-
neus, Zete & Calai adolescentibus for-
tissimis.

Hu. nisi sint Zetes, &c.] Verba Orphei
subijciam Latinis versibus;
Agnoui duplicem Boreæ de germine spicā.
Quos peperit nubens Illisi ad fluminis undā
Regis Erechthei diuum genus Orithyia,
Qui plumis etiam circum calaria fustis
Corpore Dijs similes Zetes, Calaisque vo-
labant.

Pindarus in Pythiis Od. 4. Strophe 8.

θυμῷ γελανεῖ δᾶσων ἐν —
τυν βασιλεὺς ἀνέμων
Ζῆταν κάλαϊν τε πατὴρ βορέας.
ἄνδρας πτεροῖσι νότα πε —
ορῖκοντας ἀμυρὰ πορφυρέοις. id est:
Animo ridenti velociter
Ornabat rex ventorum
Zeten Calaiq; pater Boreas,
Viros, qui alis in tergo
Moueantur ambo purpureis.

Boream autem ventum esse Septentriona-
lem nemo nescit, cuius filij dicuntur Ze-
tes & Calais, fictis ingeniose vocabulis. Ex
nominum etymo non est dubium quin lon-
gè multa peti possint, quæ quasi nos ma-

Harpyia
rigidi ex-
actores.

Zetes &
Calais,
ad quid
relata no-
mina.

nu ducant ad cognitionem rerum vberio-
rem, & quidem magis apertam. Certè mi-
hi placet scholiastis Pindari acumen, qui
eo loco *ζήτην ὡς ζήτην*, nempe *ἀγαν*
ἄων, quod *nimum flet*, interpretatur: *κά-*
λαιν verò, vt qui *καλῶς ἄων*, quia *leniter*
flet. Conficta creditur fabula, propter ni-
miam velocitatem illorum, qui ad Boream
habitant; vnde hi principes ad Argo vene-
runt. At ad rationem physicam non vsur-
pat Alciatus, sed ad mores conuertit, quò
facilius ingeniosis hominibus suum id car-
men ostenderet.

Integritas nostra, atque animus quaesitor
honesti.

Nam *κάλαϊς* fortasse *ἀπὸ τῆς καλῆς*, quo
animi designatur integritas: animus autem
quaesitor honesti, est ille *ζήτης*, à *ζητεῖν* no-
men habens, quod *querere* significat. Idem
video posse obseruari facillè in Homericis
nominibus permultis, & ijs personis, quæ
à Platone inducuntur: quæ nomina inter-
dum totius disputationis argumentum im-
plicant.

IV. OSTENDIT Emblemata, quantus the-
saurus sit vitæ innocentis conscientia, vt
Vita inte-
gra the-
saurus.
quæ insultus & iniurias maleuolorum ri-
deat; & quamuis fractus orbis labatur, in-
nocentem ferient ruinæ impanidum. Est
enim hæc instar muri ahenei, quæ quis su-
stentatus, non eget Mauri iaculis, nec arcu,
ad retundendas insidias iniquorum & vio-
lentorum hominum. Itaq; rogatus Bias,
quæ vita metu careret? innocens, inquit,
& eius qui sit sibi bene conscius: nam om-
nes animum innocentem amant & charum
habent, vt est apud Pindar. adeò vt innocen-

tem damnare pro grauissimo crimine sit
iam olim habitum: ergò malè cessit Ar-
chiae quòd Archilochum interfecisset: Ca-
cilio Metello de Dalmatis circa causam
triumphanti: Attalo regi Asia, quòd inson-
tes amicos occidisset. Virtus enim & ani-
mi dotes virum prudentem à quorumuis
iniurijs & molestijs egregie nouerunt de-
fendere, liberare, & vindicare. Siquidem vir
prudens & sibi & patriæ sufficiens consul-
tor, teste Platone in Alcib. 2. Sic enim viri
boni sæpenuerò ab importunis dominis
deturbantur sine vlla legum & honesti ra-
tione, nisi æquanimirate, vel potius numi-
nis aliquo præsidio, & quasi ariete vindicen-
tur. Demosthenes in Callicem: τὸ χάλε-
πότερον ἐστὶν, ἢ γέροντος πονηρὰ καὶ πλεο-
νέκτη τυχεῖν: id est, Nihil molestius esse
potest, quàm in vicinum malum & aua-
rum incidere. Quòd etiam illud Pindari
non malè quadrabit ex Nemeor. 10. Χάλε-
πα δ' ἐπὶς ἀνδράποισιν ὁμιλεῖν κρεσσό-
νων: Periculosum est contendere cum poten-
tioribus. Rectè Thucydides: πρὸς τὰς ἀνυ-
γέροντας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλένδε-
ρον καθίσταται. Ex vicinis malum bonum-
ve proficiscitur. Themistocles cum præ-
dium quoddam vendere vellet, hoc quoq;
præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγὰδες ἔχει
γέροντας, id est: quod vicinos etiam habe-
ret bonos. quasi vicini commendatione fu-
turum esset longè vendibilius. Cato quo-
que senior admonebat eos, qui agros em-
pturi essent, vt ante omnia animaduertērēt,
ne malum haberent vicinum. Cauebit er-
go prudens, ne illi sit salufuginosa vicina.

Integritas
animi
honesti
quaesitor

Signa fortium.

EMBLEMA XXXIII.

DIALOGISMVS.

QUAE te caussa mouet volucris Saturnia, magni
Vt tumulto insideas ardua Aristomenis?

Hoc moneo, quantum inter aues ego robore praesto,
Tantum semideos inter Aristomenes.

Insideant timide timidorum busta columbae;

Nos aquile intrepidis signa benigna damus.

COMMENTARI.

I.

IN sepulchro magnifico sumptu erecto
sedet regina auium aquila, expansis alis,
volanti similis, nota fortitudinis, strenuita-
tis, & intrepidi animi. Editio Rouilliana
in sepulchro insculptam habet epigraphē,
D. M. Aristomenis. hoc est: Dijs manibus
Aristomenis.

II.

Hoc ex epigrammatōn Græcorum

libro 3. sumptum pulchrè est æmulatus,
quo sub nomine Aristomenis Imperato-
rem Carolum V. celebrat, alluditque aper-
tè ad aquilam, quam in scuto habuit, &
imperiali stemmate, quæ fortitudinis no-
tam præ se ferat. Ea enim ut dignitate cæ-
teris auiibus antecellit: ita ille Princeps a-
lios & fortitudine & splendore nominis lou-

*Aquila
pro stem-
mate Im-
peratoris.*

gē antecedit: Hæc quidem Minos, sed non immeritò cum Pignorio dubitamus, quomodo Alciatus potuerit celebrare tumulum Caroli V. cum Carolus obierit anno 1558. Alciatus verò anno 1550. Sed Poetis aliquando licitum est etiam viuis tumulos erigere, præsertim ijs, quos in Deorum numerum inferere properant. Epigramma est Antipatri eius ἀνδρείας, quod huc adscribere non piget:

Emble-
matus fōs.

ἔρρι Διὸς κρονίδας δίδαντορ, τεῦ χάριν ἔσας

γοργὸς ὑπὲρ μεγάλης τύμβον ἀριστο-
μένους;

ἀγγέλλω μερόπεσσιν, ὅδ' ἔρεκεν ὅσον
ἀριστος

οἰωνὸν γερόμαν, τόσον ὅδ' ἡμιθέων·
δειλαῖτοι δειλοῖσιν ἐφεδρήσεσι πέλειαι·

ἄμμες δ', ἀτρέστοι ἀνδράσι τερπόμεθα. hoc est:

Nuncia fare Iouis, præpesq; volatibus ales,
Cur magni ad tumulum fidei Aristomenis?

Hæc homines moneo: volucrum quantum
optima viuo.

Tantum hic heros optime inter erat.
Stiparint pauidæ timidorum busta colūba,

Ast ego delector fortibus vsq; viris.
Avis Iouis Saturnij nūcia, quam ob causam

stas

Ferox, sup magni tumulo Aristomenis?
Nuncio hominibus, quod quantum præ-

stantissima

Volucrum sum, tantum hic semideo-
rum [fuit.]

Pauidæ quidē pauidis assidebūt columbæ,
Nos autem interritis viris delectamur.

Fare age qd sedens Iouis ales nūcia pernix
Magnanimi tumulum trux ad Aristomenis?

Nimirum quantum alitibus sum robore
præstant.

Tantum semideus præstitit ille viris.
Sic bustis pauidæ pauidas decet esse colūbas:

Nos verò intrepidus signa superba sumus.
Antipatri exilat Epigramma certè nobile

Platonis
tumulus.

in Platonis, diuini hominis, tumulum, cuius animam ad sepulchrum è cælo allapsam in speciem aquilæ dicit:

αἶστε, τί πτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον, ἢ τινός, εἰπέ

ἀπερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;

ψυχὴς εἰμὶ Πλάτωνος ἀποπταμένης ἐς
ἐλυμψων

εἰκὼν· σῶμα δ' ἐγὼ γυνεὲς ἀτδὶς ἔχες.
Cur aquila ad tumulum hunc volitas, dic?

nunquid ab astris

Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò anima extincti sum diua Platonis,
Olympum

Qua colo, sed corpus terrigenum Attica
habet.

His non absimile est illud Marulli de Agestilo:

Nuncia magnanimi volucris Iouis, ede
quid urna

Inuisti rostro cuds Agestilei?

Ipsa inter volucres quantum caput effero,
tantum

Mortales omnes cedere Agestilo.

VOLUCRIS Saturnia] Aquila, quasi dixeris Iouiana; nam & Iupiter dicitur Saturnius à Saturno patre. Virg. in 4.

Nec Saturnius hæc oculus pater accipit a-
quis.

Sic apud Homerum multis in locis κρονίδης. Cur autem aquila Iouis sacra, diximus supra Emblem. 4.

Ardua] sublimis, erecta, eminens.

Magni Aristomenis] id est, Caroli Quinti, quem nomine Aristomenis appellat.

Αριστομένης, optimæ mentis hominem sonat, ait Pindari scholiastes. Et Pausanias in Messen. cum Græcorum omnium optimū

Apollinis oraculo iudicatum refert; quod & alieubi confirmat D. Hieronymus. Sed Aristomenis historiam, quoniam multis

est incognita, paulò latius quàm pro operis instituto narrabimus, quam credo legen-

tibus non fore iniucundam. Scripsit illam Rhianus Renaus Græcis carminibus, in

quibus Aristomenes nihilo fuit ignobilior, quàm in Iliade apud Homerum Achilles.

Pausanias in Messeniæ, Rhianum secutus, latissimè commemorat hanc historiā;

nos autem multa præscindentes, quod ad Aristomenem attinet, prosequemur.

Fuerunt igitur inter Messenios & Lacedæmonios certis de causis acerrima odia. bellaq;

plurima, in quibus e quo Marte pugnatum est. Tandem post continuos viginti annos in bellis exhaustos (vt Tyrtæus canit)

Messenij deuictis tales leges imposuerunt Lacedæmonij. Primum iureiurando eos

astringunt, ne vel vnquam à Lacedæmonijs deficiant, vel aliàs noui quid piam mo-

hantur. Deinde vt de omnibus frumentis,

quæ

Agestilo
tumulus.

I. I.
Iupiter
Saturnus.

Aristomenis.

Aristomenis
historia ex
Pausania.

quæ agricultura comparantur in hominum alimoniam, dimidiam partem in Spartam ferrent. Decretum item est, ut ad funera regum, aliorumq; qui magistratum gesserunt, tum viri ex Messenia, tum mulieres, pullis induti vestimentis accedant. Itaq; tantis oppressi ærumnis Messenij, cum nihil humanitatis in posterum à Lacedæmonijs sperarent, satius esse duxerunt in acie cadere, aut tota Peloponneso eiectiones fugere, quàm hæc pati. Deceuerunt itaque deficere. Urgebant eos non leuiter adulescentes quidam, rerum quidem bellicarum imperiti, magnitudine tamen animi præstantes, qui in libera patria mori malent, quàm aliàs beato etiam seruitio frui. Inter hos fuit & Aristomenes, cæteris nobilior: Nam cum eius matre Nicotelea Genium aut Deum serpentis specie aiuit rem habuisset, putabatur tamen Pyrrhi, aut Nicomedis filius. Hic florens etate, excelsosq; præditus animo magistratus ad defectionem sollicitat: conferitur prælium: victoriam neutri manifestam sunt consecuti. Aristomenem verò plura facinora edidisse fama est, quàm de viro credi possit, adeo ut finita pugna regem eum elegerint: Fuit enim oriundus ex genere Aepyridarum. Cum regnum detrectasset, eum exercitus imperatorem designauit. Qui ut tereretur Lacedæmonios, profectus noctu Lacedæmonem, ad templum Palladis Chalciæ clypeum suspendit, cui inscriptum fuit, *Aristomenes de Spartanu Dea dicauit*. Lacedæmonijs redditum fuit oraculum, ut consiliarium Atheniensem acciperent. Athenas itaq; mittunt, qui oraculum nunciarent, & virum peterent. Athenienses verò cum nolent nec res Lacedæmoniorum crescere, neque Deo refragari, Tyrthæum ludimagistrum, qui & ingenio minime valere putabatur, & altero pede erat claudus, Spartam mittunt. Profectus eo Tyrthæus, magistratibus & militibus elegiaca & anapæstica recitauit carmina, quibus eorum animos ad bellicam laudem excitabat. Itur in bellum: Anaxander Spartanorum rex erat; Aristomenem legionarij ex Messenij octoginta selecti comitabantur, qui contra Alexandrum & principes Lacedæmoniorum imperterriti animo irruentes, vulneraq; excipientes, audacia & tempore Anaxandri milites fugabant. Hos ut insequerentur alijs Messeniorum

præcepit Aristomenes, ipse autem factio in alios impetu, qui maxime resistebant, iisdemque vi repulsis, ad alios rursus est conuersus: Cum hos quoque absque mora pepulisset, alacrius iam in eos, qui adhuc resistebant, irrupit, donec totam Laconum aciem perturbauit. Cum verò non sine turpitudine fugerent, & vim sustinere non possent, horribilius eos, quàm pro vnius hominis furore insequeretur: Ibi ne pyrum siluestrem in campo enatam cursu præterveheretur Aristomenes, prohibuit vates Theoclus; ad hanc enim Castorem & Pollucem dixit subfedis. Aristomenes autem cum effrenatè ferretur, pyrum præterlapsus scutum amisit; quod dum quaerit, multi Lacedæmoniorum fuga salutem quaesierunt. Post acceptam cladem, cum esset animus abiectus Laconibus, neq; iam amplius arma sumere statuisset, Tyrthæus recitatis elegis persuasit eis, ut arma non abijcerent, sed bella caperent. Aristomeni autem Andamiani reuerfo coronas & fruges iniecerunt mulieres, caticum huiusmodi concinentes:

In medium campum Stenyclerion, & iuga montis

Spartanos sequitur fortis Aristomenes.

Aristomenes posthæc Delphos est profectus; cumq; ex Bæotia rediret, in templo Trophonij, reuelante Pythia, inuenit scutum, quo accepto maiora continuo est aggressus: namq; obseruato vespertino tempore in oppidum Pharis Spartanorum peruenit, indeq; occisis, qui repugnabant, prædam ingentem abegit. Intinere autem, cum quidam Lacedæmoniorum grauioris armaturæ milites, & rex Anaxander irruerent, in fugam eos vertit, & Anaxandrum est insecutus: sed iaculo in coxendice grauius vulneratus receptui cecinit; non tamen prædam sibi, quam abegerat, extorqueri passus est. Postquam è vulnere conualuit, cum vellet in Spartam irrumperet, Helenæ prodigijs & Dioscurorum noctu est prohibitus. Virgines deinde, quæ in honorem Dianæ in Caryjs saltabant, per insidias cepit, quarum patres opibus & autoritate valebant. Perductis his in Messeniam vicum quandam, noctem illam quiet, & militibus & manipularibus virginum custodiam demandauit: Ibi petulantes adulescentes ad violandas virgines impellebantur, urgebantq; propositu vel renuen-

*Caticum
Aristome
ni cantatum.*

*Aristome
nes virgines
capiunt.*

Mulieres
Aristome-
nē capiūt.

Elabitur.

Aristocras
res prodit-
or.

te Aristomene, tanquam Spartanis viris solū inferrent iniuriam. Et adeo res processit, ut cogeretur Aristomenes quosdam eorum interficere. Deinde virgines illas magna pecunia redemptas dimisit. Est in Laconica Aegila, ubi templum Cereris est, ibi festum celebrari à mulieribus cūm sciret Aristomenes, illuc cum militibus irruit: Sed cum mulieres non sine numinis auxilio ad defensionem prouheretur, multos Messeniorum & gladijs, quibus victimas secabant, vulnerant, & verubus, quibus assabant, transfigunt; Aristomenem vero facibus percussum vitum capiunt. Ut autem vinculis elaberetur, Archidamia Cereris sacrificia in causa fuit, quæ eum illa nocte dimisit, non largitionibus corrupta, sed eius amore correpta: Excusauit autem fugam, tanquam perustis vinculis Aristomenes euaserit. Tertio belli anno, cūm prælium esset committendum ad fossam magnam, & Arcades ex omnibus simul oppidis Aristomeni misissent auxilia, Aristocratem Arcadam regem, & illo bello ducem Lacedæmonij pecunia corruperunt. Aristocrates accepta pecunia primò Arcadas celauit quid esset factururus; cūm verò ad manus iam essent venturi, eos perterrefecit, tanquam & angustijs forent comprehensij, & si vincantur, recedendi copiam nūllam sint habituri: Sacrificia insuper inauspicata fuisse asserit. Quemlibet igitur insit sibi fuga consulere, cum primū ipse signum daret. Cūm verò intulissent se iam hostibus Lacedæmonij, & contra nirentur Messenij, sub initium pugne Aristocrates subduxit Arcades: Itaq; sinistrū cornu, & medium agmen destitutum est præsidio. Aristocrates flagitium flagitio addidit, fugit enim per mediam aciem Messeniorum. Quare Messenij cadebant animi, & Arcadam transcursu erant perturbati; & quidam eos, ut manerent, suppliciter orabant; quidam cōiurij aduersus eos tanquam proditores, & iniuria sunt vsi. Lacedæmonij destitutos auxilijs Messenios facile circumdant, superant, fundunt. Ex Messeniorum vulgo multi ceciderunt, ex principibus etiam non pauci. Aristomenes, qui in illa pugna magna cum laude pugnauerat, sed frustra, propter paucitatem, collegit Messenios palantes, quibus persuasit, ut mediterranea oppida defererent, & in Iram montem commigrarent. Hunc ita

que in locum cum se contulissent, eos obfusione Lacedæmonij cinxerunt, quibus Messenij per vndecim annos restiterunt; nec solū restiterunt, sed multis incursionibus in agros Lacones exercuerunt, iumenta abigendo, messesq; Laconicas comburendo: captiuos insuper sub hasta vendebant. Fecerunt & irruptionem in oppidum Amyclas noctu, cepitq; illas Aristomenes, & diripuit, antequam Spartani superias ferre possent. Deinde cum totam regionem deuastaret, obuiam factus est Lacedæmoniorum manipulis, & duobus regibus, commissioq; prælío vulnera inter pugnandum tum alia accepit, tum caput eius lapide est ictum, adeo ut tenebræ oculis offunderentur. Prostrato eo Lacones frequentes accurrunt, viuūq; capiunt. Ceperunt item ex eius militibus circiter quinquaginta. Hos omnes Lacedæmonij in Cradad (Barathri id nomen erat, quò Lacedæmonij nocentes præcipitabant) abijciendos censuerunt. Ceteri Messenij decicci in Cradad continuò perierunt, Aristomenem autem tum quoque, ut antea, deorum aliquis conseruauit: Aiuunt enim aquilam volatu se submisisse, alijsq; illum sustinuisse, donec ad finem Barathri perueniret illasus. Hic iam Aristomenes, sciens fatale esse hominibus ut morerentur, obuolatus pallio, forti & impeterrito animo mortem expectabat. Tertio autem die post, cum strepitum sentiret, facie detecta vulpeti cadauera corrodentem conspexit, quam tacitus fuit ad se accedere, eamque ut accessit cepit, & altera manu chlamydem mordendam bestię obijciebat, ne laderetur; fugere volentem sequebatur apprehensa cauda per tenebras: cumq; in loca transitu difficilia esset peruentum, à bestia est auulsus. Tandem & cavernam quandamprehendit, & per eam luminis splendorem vidit; tunc vulpem dimisit, cauernamq; latiorē manibus reddidit, domūque in Iram montem incolumis euasit. Ex templo Lacedæmonij est per transfugas nunciatum, viuere Aristomenem; huic rumor non plus fidei est adhibitum, quā si mortuus suis viribus reuixisse diceretur. Dum hæc aguntur, Corinthij Lacedæmonij mittunt exercitum ad expugnandam Iram. Cuius rei cūm Aristomenes esset factus certior per exploratores, nocte sopora securos & palantes, nec excubias agen-

Aristomenes
per se
do cap.
tū.

Servauit
per
pā clau-
bitur.

tes Corinthios trucidat, vnâ cum ducibus, spoliâq; diripit. Quæ res effecit, vt Spartani crederent Aristomenem viuere. Lacedæmonij post hæc quadraginta dierum inducias cum Iræ incolis pepigerunt, & ipsi quidem domum reuersi festum celebrarunt; Cretenses autem sagittarij per Messeniam passim vagabantur. Aristomeni igitur ab Ira propter inducias longius profecto, & securè vaganti, septem sagittarij insidias struxerunt: & captum Ioris, quæ in pharetris habebant, constringunt; duo verò Spartam proficiscuntur, Aristomenem captum nunciaturi, reliqui Agellum Messeniæ vicum petunt. Habebat ibi quædam puella cum matre, patre orbata, hæc nocte præterita per quietem videbat leonem vinctum, & vnguibus destitutum à lupis in agrum earum esse perductum, ipsa verò vinculis leonem exolvebat, vnguesque restituebat; & sic lupi dispersi à leone sunt visi. Tunc autem adducto à Cretensibus Aristomene, intellexit virgo, re vera sibi offerri, quod noctu antea apparuisset, & quis esset, matrem inter rogauit. Vt rem percepit, Cretensibus vinum infudit liberius, qui cum fuissent inebriati, pugionem ab eo abstulit, qui maxime somno erat oppressus; & sic Aristomenis vincula rescuit virgo. Aristomenes autem arrepto gladio Cretenses interfecit. Hanc postea virginem duxit vxorem Gorgus Aristomenis filius; hoc enim modo præmia persoluit Aristomenes puellæ pro seruata vita. Vndecimo autem obsidionis anno fatale iam erat tum Iram capi, tum Messenios sedibus eijci; habebat enim Aristomenes huiusmodi oraculum:

Cum Neda curuiusq; ex te caper hauris vnda;

Non ego Messeniam tuear, quæ fata propinquas,
(Neda fluvius est, cuius fontes sunt in Arcadia, Messeniamq; ab Elæis determinat) Timebant itaq; Aristomenes & Theoclus vates (quibus datum fuerat oraculum) ne capri ex Neda biberent. Sed cum vates Theoclus iuxta Nedæ ripas ambularet, conspexit caprificum, quæ summis folijs radebat aquas; hanc Græci Olynthum nominant, Messenij Tragum, id est, caprum. Vnde vates coniecit, id voluisse Deum significare, instareq; iam fatum Messenij. Id significauit Aristomeni, reliquos Messenios celauit. Habebant nescio quid in oc-

culto Messenij, quod si evanesceret, futurum erat ex oraculo, vt tota Messenia submergeretur; sin verò id conseruaretur, fore vt regionem aliquando Messenij recuperarent. Id cum certò sciret Aristomenes, oracula noctu asportauit, & in monte Ithoma defodit, vbi maxima erat solitudo; Iouemq; & reliquos Deos, qui Messeniam vsq; ad illa tempora seruauerant, adhibuit custodes. Post hæc nocte quadam procellosa custodes deseruerunt præsidia, id cum per pastorem quendam intellexissent Lacedæmonij, eadem nocte per tenebras inuadunt Messeniorum arcem. Quod cum percepisset Aristomenes, venit cum Gorgo filio, Theoclo vate, Manticlo Theocli filio, & aliis; noctu quidem nihil memoria dignum ab vtrisque est gestum. Orta autem luce, cum inuicem se aspicere possent, Aristomenes Messeniis oraculum propalaui; qui in extremam desperationem adducti, in Lacedæmonios quo quisque potuit modo, impetum fecerunt. Messeniam item mulieres correptas regulas & saxa, aliaque in Lacedæmonios iaculabantur, sed imbricū & fulgurum violentia oculos Messeniorum obæcabat: quæ omnia Lacedæmoniorum animos erexerunt. Messenii tamen contra fatalem necessitatem totis viribus agebant. Tres itaq; dies contra Lacedæmonios steterunt, & totidem noctes, prodijt tandem Theoclus vates, & Aristomenem sic est allocutus: Quid frustra laboras? capi Messeniam prorsus nunc fatale est; vidisti caprificum, Apollo prædixit, mihi communem cum patria mortem Deus intentat: tu te ipsum reliquosq; Messenios serua. Hæc cum dixisset in hostes irruit, quos sic est allocutus: Atqui non perpetuò lati Messeniorum opibus fruimini. Post hæc irruptione in hostes facta multos occidit, & ipse interiit. Messenios à pugna auocauit Aristomenes, quibus præcepit vt se sequerentur, si quem ipse transitum præberet. Congregatis igitur vxoribus & liberis, in extrema parte posuit filium Gorgum, & Manticlum vatis filium, ipse in principio ad hostes conuersus capitis nutu, ac motu hastæ significauit se transitum petere. Lacedæmonij ex Hecati vatis consilio aditum patefecerunt, ne rabiosi homines, & ad extremam desperationem peracti supra modum ferocirent. Messenios abeuntes susceperunt Arcades allatis vestimentis & ci-

Theocli vatis interitus.

bis

*Aristomenes
tertio
vires.*

*A virginis
liberatio.*

Neda.

bis, terram insuper cum eis sunt partiti. Post aliquot deinde dies cum & Messenii & Arcades expeditionem occultam duce Aristomene in Lacedæmonios parassent, Aristocrates (quem supra diximus pecunia à Lacedæmoniiis corruptum) hoc consilium Lacedæmoniiis patefecit. Hoc cum Arcades intellexissent (nunquam enim neque Arcades, neque Messenii proditorem putarunt Aristocratem) eum lapidibus obruerunt, insepultumque dimiserunt. Rursus Aristomenes cum quinquaginta Messeniis Iram montem inuasit, multos ibi Lacedæmoniorum trucidauit, illorumque triūphum vertit in luctum. Reuersus in Arcadiam filium Gorgum, & Mantium patris filium cum exercitibus dimisit, terras & sedes quaesitum. Gorgus in Siciliam peruenit, & Zenclam urbem occupatam Messenem nominauit. Mantius insulam Sardoam cepit, habitauitque; Aristomenes Delphos est profectus, quid ei responsum sit, non dicitur. Cum filia deinde se in insulam Rhodum contulit, postea Sardis ad Ardyn Gyga filium. Cumque ad regem Aphrotem animo destinasset iter, morbo correptus obiit. Neque enim debebant Lacedæmonii vlla iam clade posthac ab Aristomene affici. Mortuo Aristomeni Damagetus ac Rhodii monumentum edificarunt illi stare, & honores ab eo tempore decreuerunt. Aristomenem item contendunt Thebanis in Leuctico praelio auxilium tulisse post mortem, & in causa eum potissimum fuisse, ut cladem acciperent Lacedæmonii. Hec ex Pausania. Quibus addimus festinum Marulli epigramma:

Viderat armatas uni dare terga cohortes

Iupiter; & Martem credidit esse suum.

Mox ut Aristomenes notis procul agnitus armis,

Et fulsit volucris auxiliarius apex:

Macte ait, o iuuenis, si te mea bella tulisset,

Non alia cælum tunc eguisset opes.

Dignum est relatu quod Plinius lib. 11.

Nat. hist. cap. 37. de Aristomene scriptum

reliquit: Hirto corde, inquit, gigni quos-

dam homines proditur, neque alios fortioris

esse industriae, sicut Aristomenem Mes-

senium, qui trecentos occidit Lacedæmo-

nios; ipse vulneratus & captus semel, per

cauernam latomiarum euasit, angustos vul-

pium aditus secutus: Iterum captus sopi-

tis custodibus somno, ad ignem aduolutus

lora cum corpore exussit: Tertiò capto Lacedæmonii pectus dissecuere causa videnti, hirsutumque cor repertum est. Idem narrat etiam Crinitus lib. 13. de honest. discip. c. 7. Vide Plutarch. in vita Romuli, & Val. Max. in fine libri 1. cum agit de Lynceo: sed in omnibus codicibus inoleuit mendū, legendum enim est ibi pro Athenienses, Lacedæmonii. quod clarius est, quàm longiori indigeat probatione. Vide etiam Cœlium Rhodig. lib. 17. cap. 9. meminit quoque Dion Chrysostom. orat. 35. ferè initio.

Quantum inter aues] Collatio parium.

Semideos inter.] Semidei sunt Heroes illustres, & nobiles viri, qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quàm proximè accesserunt, ab impetita plebecula, & Poetis ipsis (qui vulgarem opinionem velis remisque confectati sunt) in numero Deorum relati creduntur: Tales fuerunt illi, quos altero parente Deo, altero mortali prognatos existimabāt: ut Hercules, Aeneas, Achilles, &c. Hesiodus:

Zeus κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἀρετον

Ἀνδρῶν ἡρώων θεῶν γένος, οἱ καλέονται Ἡμίθεοι.

Iupiter Saturnius fecit iustius & melius, Virorū herouū, diuinū genus, qui appellantur Semidei.

Ouidius 1. Metamorph.

Sūt mihi semidei siluestria numina Fauni.

Et Statius 2. Achill. Reges semideos appel-

lat. Lucianus in mortuorum dialogis sub

Tiophonii persona: *Ἡρώας*, inquit, ἐστὶν ὁ

μὴτ' ἀνδρωπὸς ἐστὶ, μὴτε θεὸς, ἀλλὰ καὶ

συναιμώτερον ἐστὶ. id est: Heros est, qui ne-

que homo est, neque; Deus, & simul utrumque

est. Mitto quæ Plutarch. de oraculorum

defectu disputat, quæque; Diuus Augustinus

10. de ciuit. Dei, c. 21. aliiq; certè mul-

ti retulerunt de Heroibus.

Insideant timida, &c.] Columbam pro

trepidatione & timiditatis symbolo pone-

re vulgatissimum fuit antiquis, nam & no-

men illi apud Græcos τήρῳν, hoc idem si-

gnificat: deducitur enim à τρέειν, quod est

trepidare. Homerus enim sic:

Αἰ δὲ βάτην τήρῳσι πελειάσιν ἰδμαδ'

ὁμοίαι. hoc est:

Ha pauida gressu similes abiere columbae,

Ouid. 1. r. arde:

Vt fugiunt aquilas timidissima turba co-

lumba.

Picrius

*Aristocrata
tu poena.*

*Aristomene
tu mors.*

*Aristomene
corde
hirsuto
proditus.*

Semidei.

*Columba
pro trepidatione.*

Pierius Hieroglyph. lib. 2. id scitè perspicueque declarat. Est enim columba avis simplex & supra modum pauca, ita ut propter genuinum timorem in summis locis nidificet; admodum salax, foetui continuo indulget, eaq; nihil foecidiùs, mares more feminarum oris etiam incubant & fouent, ob hæc Veneri sacra esse creditur. Aquilæ odiosa, de qua re Varro plurima. Sed columbina simplicitas in prouerbiū abiit. *Busta.* Sepulchra, tumulos. Iuuenal. Satyr. 3.

portandum ad busta cadaver.

Ouidius Fastorum 5.

Compositiq; nepos busta piabat auis.

Et Virgilius:

feminaq; seruant busta.

Cicero in Pisonem: Quorum ego furor nisi cessissem, in Catilinæ busto, vobis duci bus, mactatus essem. Mortuorum cadauera olim cremabant, & cineres, quos religiosè afferuabant, busta dicebantur, quasi com busta. Cicero tamē 3. De legib. bustum pro monumento accipit, ut & Suetonius pro sepulchro.

Nos Aquila. Aquilam Romanorum (rerum dominorum) insigne fuisse, quam plurimi auctores referunt. Neq; verò id sine causa factum conijcio, nam vetusti qui que aquilam auium principem vocitabant: ut Horatius proinde dixerit, ei Iouem per misisse regnum in aues vagas. Obseruabant enim eius auis præstantiam virum, eam politam, concinnam, intrepidam, strenuam, liberalem: quæ adiuncta perpetuò fortem debent Principem comitari. Sed & aquilino naso homines regios appellarunt, testibus Platone & Plutarcho: ita ut Persæ ad regnum nemini aditum liberum concederent, nisi qui ea nota insignis essent; atq; Cyrus ille, quem aquilino naso fuisse memorabant, Pyrrhus etiam Epirotarum Imperator, Aquilæ cognomen sibi datum à suis lubens admisit. Cum enim milites eum Aquilam appellassent: *τί γὰρ*, inquit, & *μέλλω τοῖς ὑμετέροις ὄπλοις, ὥσπερ ἀκυπτοῖς, ἀπράμειναι*. Quid verò, non debeo vestris armis, tanquam alis pernicipibus, in altum tolli? Imò verò apud Thebanos Aquilæ ut sacra aues colebantur, ut apud Aegyptios Crocodili, Ibes, Cynocephali. Imò non ausim equidem transilire, Aquila-

lam olim rerum successum prosperarum portendisse, sic enim Iupiter omen optimum cepit, cum sibi aduersus Titanas proficiscenti apparuit Aquila. Prætermitto laudans quæ prolixa sunt in Xenophontis commentariis. Certè Aquilam alii referunt. Gordii, pauperis alioqui viri, in curru per totum diem sessitasse; vnde regnum Phrygiæ filio Midæ præmonstratum voluit. Cum Hiero admodum adolescens esset, & mediocrium homo fortunarum, primo bello, quod vnuquam iniisset, Aquila sedit eius clypeo, quod præsagium regni fuisse creditur. Tarquinio Romam migranti Aquila pileum è capite abstulit; vnde Tanaquil uxor vaticiniorum perita regnum illi portendi coniecit. C. Marius puer Aquila nudum cum septem pullis in agro reperit; cuius ominis ratio fuit septem Consulatus ostensa. Celebratur & Octauii Cæsaris Principatus primùm Aquilæ ostento notatus. Cum enim aliquando in via Campana pranderet, Aquila ex improuiso panem ei de manibus eripuit, & leuiter deinde reddidit. Nec prætermittendum quod legitur de Alexandro Macedone, quo recens nato, Aquilæ duæ in culmine domus per totum diem sedisse dicuntur; quod omen tum primùm captum fuit duplicis Imperii, nempe Asiatici & Europæi. Sed hæc dum colligo, ferè non sentio mihi ad reliqua pergendum. Vide Pierius Hieroglyph. 19.

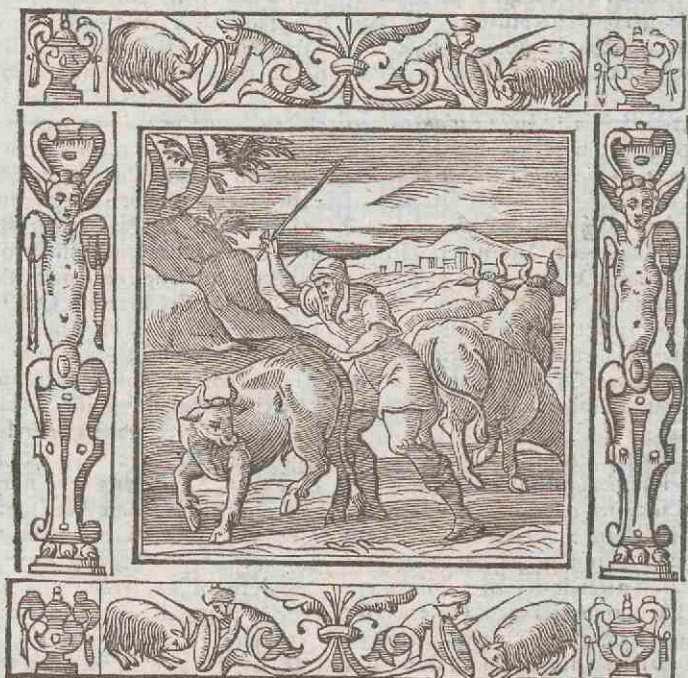
IV. Carolus V. laudes celebrat (ut Claudius Minus arbitratur) quem quam aptè cum Aristomene compareret, satis constabit, si quis gesta Caroli cum historia Aristomenis supra fusè enarrata conferat. Quare non multus ero in enumerandis eius laudibus, ne mihi contingat id, quod sophistæ cuidam, qui cum appararet recitare librū, & Antalcidæ percontanti, quod esset argumentum, respondisset, Herculis encomiū: Quis, inquit, illum vituperat? Supervacuum existimans in eo laudando sumere operam, quem omnes vno ore prædicarēt. Hercules autem apud Spartanos religiosissimè colebatur, ut & Carolus apud Germanos; vixit enim is inter homines, ut vivus laudabilis fuerit, mortuus verò felix iudicetur.

Ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Sustine & abstine.

EMBLEM A XXXIV.

ET toleranda homini tristis fortuna ferendo est,
Et nimium felix saepe timenda fuit.

Sustine (Epictetus dicebat) & *abstine*. oportet

Multa pati, illicitis absq. tenere manus.

Sic ducis imperium vinctus fert poplite taurus

In dextro; sic se continet à gravidis.

COMMENTARI I

I. **A** Vaccis gravidis, & armentorum grege pascuo bubulcus taurū respicientem legregat, in quem verberibus sanire videtur. Et quamvis epigramma de poplite vincto dicat, tamen hoc loco illud non exprimitur.

II. **S**UMPTVM est Emblem ex Oro Apolline in libello de Hieroglyphicis, ubi de

tauro sic ait: Hominum dubiæ & instabilis temperantiæ significare volentes, taurum pingunt genu dextrum ligatum; sic enim non coit. Alciatus vt hoc oculo poneretur, συμβολικόν adiecit, nēpe taurum roboris excelsi, patientissimum & abstinentissimum animal. Aegyptii enim sacerdotes eum fortem & temperantem signi-

Tauri
symbolū.

significare vellent, taurum valetudinis integre pingebant. Onerum enim & laborum omnium patientissimus est, arumnas nullas detrectat, instatq; operi herili quantulibet. Sed & abstinens est, quippe qui post vaccae conceptum cum illa non cocat, vt idem Orus lib. 2. Hieroglyph. & Plinius lib. 8. cap. 45. Vide Pierium Valer. lib. 3. Hieroglyphicon. Sed vt paucis, quemadmodum Patientia & Abstinencia duae virtutes sunt, praeter ceteris viles, sic iis opposita duo vitia, intolerantia nempe & incontinentia, multo omnium granitissima & exitiosa maxime dicebantur Epicteto (teste Gellio lib. 17. c. 19.) nempe cum aut inurias, quae sunt ferendae, non toleramus, neq; ferimus: aut a quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis haec duo verba cordi habeat, eaq; sibi imperando atque obseruando curetis, erit plerumq; impeccabilis, vitamque viuet tranquillissimam. Verba duo haec dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχε. *Patere & abstinere.* De aduersis aequo animo perferendis, quaedam Lactantius 6. c. 18. & Plutarchus consolatione ad Apollonium; de abstinencia vero exempla longe multa sunt apud Valer. Max. lib. 4. cap. 3. Vide quoq; adagium, *Sustine & abstinere.* Variusq; verbi vim expressit Horatius 4. Carm. 11.

Vindex auara fraudis, & abstinens

Ducentis ad se cuncta pecunia,

Consulq; non vnius anni,

Sed quoties bonus atq; rectus

Iudex honestum praeulit vtili, &

Reiecit alto dona nocetium Vultu, —

ET toleranda homini &c.] Aduersa fortuna viro forti toleranda est. Huic responderet verbum ἀνέχε. Adhortatio est ad patientiam, cui simile illud Virgilii 5. Aeneid.

Quidquid erit, superanda omnis fortuna

ferendo est.

Et nimium felix, & ceter.] Publii mimus est is:

Fortuna cum blanditur, capratum venit:

Tum enim maxime timenda est, cum valde prospera putatur. Ergo idem Publius

verè:

Fortuna vitrea est, qua cum splendet, frangitur.

Horatianum hoc est vulgo tritum: Sapientis ventis agitur ingens Pinus, quo videtur

respexisse ad illa Herodoti, in Polymnia,

ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζωᾷ κεραυνοὶ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐξ ὧν φαντάζεσθαι. τὰ δὲ συμ-
κρα οὐδὲ μιν κνίσει. ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκή-
ματα τὰ μέγιστα δεινὰ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκνίπτει. Cetera: φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολῆει.
Alexidis hoc laudatur;

καὶ ἐντυχῆτις, ὡς εἶκε, προσδοκᾷ
αἰετὶ δὲ, καὶ μή τι πιστεύειν τύχη.
*Fortuna quamuis sit tibi prosperrima,
Semper aliquid timeto, diffidens ei.*

Epictetus.] Stoicus fuit natus Hierapoli Phrygiae, seruus & claudus, cuius quidem morum & vitae tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fidei tribus drachmarum milibus penderetur. Circumfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis referatissimum, quod eius auditori Arriano tribuitur: continet libellus ille quasdam disputationes admodum viles & succinctas ad perturbationes animi cohibendas. Hunc Politianus Latinitate donauit. Duos Epicteti de se versus citat Aulus Gellius lib. 2. cap. 18. quos is sic Latinos fecit:

Seruus Epictetus fuerā, qui corpore mancus,

Pauperie pressus, charus eram superis.

Illicitis absq; tenere manus] Tmesis. id est, tenere manus abs illicitis. nam absque hic non est vna dictio, sed duae, conflatae ex praepositione abs, & copulatiua que, ne quis fallatur. Suadet itaq; continendas esse manus ab illicitis.

Sic ducis imperium.] id est, ductoris. Aegyptii cum indicarent hominem modestum, & qui facile posset a male factis auereri, taurum genu dextro ligatum pingebant. Si enim dextro genu constringatur, mansuetum se praebet, & vincula consequentem. Pierius eodem lib. 3.

Poplite.] Poples, genu est curuatura, pars genu opposita. Lucanus:

— nisi poplite lapsa

Vltima curuati procederet ungula tauri,

Sic se continet a grauidis.] Huc pertinet egregium Aristotelis verbum ἀτιμάζειν, de tauro dictum, qui seorsum a vacarum consortio & grege pascitur, id est, ab armentatur.

D V O B V S his verbis, ἀνέχε καὶ ἀπέχε. Philosopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehendere potest. Primum siquidem ad patientiam adhortabatur, qua quisque disceret tum aduersos fortunae casus, tum etiam laborem equo animo per-

Epictetus.

Tauri symbolo quid significetur.

Poples.

A τιμάζειν.

IV.
Philosophia epicteti duobus comprehensa verbis.

perferendum : altero , esse ab omni luxu ,
potissimumq; venereo præcipiebat absti-
nendum . Quæ duo præcepta duobus hi-
sce verbis comprehensa , sic Horatius illu-
stravit :

*Qui studet optatam cursu cōtingere metā,
Multa tulit fecitq; puer, sudavit & alsit,
Abstinit Venere & Baccho .*

Patientia.

Itaq; duo præcipue nobis hoc emblemate
proponuntur, tolerantia & abstinencia .

1. In tolerantia constans hominis animus
agnoscitur , quando scilicet malis non ced-
dit, sed contrā audentior exsurgit . Vnica
siquidem cōstantia hominem ab hominum
communi sece differentem maximè, & lon-
gè nobiliorem facit: quandoquidem, vt do-
ctè cecinit Prudentius, omnibus alijs vir-
tutibus , & societatem & auxilium suum
fortis patientia misceat ; virtusque omnis
vidua sit, quam non patientia firmet. Gra-
uiter ad hunc sensum Horat. 2. Carm. 3.

*Æquam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Leticia.* —

Exemplo est Socrates, qui ea fuit æquani-
mitate, vt abeuntem domo, & redeuntem
eodem semper vultu fuisse dicebat Xan-
thippe, morosa vxor. Stoici ergo πρὸς τὴν
εὐθυμίαν inducebant suis disputationibus,
τὴν ἀναλγησίαν, καὶ τὴν ἀπαθίαν. Et huc
spectant Senecæ consolationes, & ferè om-
nes epistolæ, quibus tolerantia & sobrietas
eruditis aculeis instillantur .

*Abstinen-
tia.*

2. At quantū conducatur abstinencia, quan-
tasq; habeat vires, pleni sunt auctorum li-
bri, plena antiquorum monumenta: iam e-
nim latè patet, vt per omnia omnium vir-
tutum domicilia ferè locum sibi suo iure
vendicat . Hinc apud Lactantium triplex
statuitur virtutis gradus: primus est à ma-
lis operibus abstinere: alter, à verbis malis:
tertius, à rerum malatum cogitatione. No-
tum est illud :

Est virtus placitis abstinuisse bonis .

Cui non malè conuenit Ciceronis illud
Offic. 1. Bene Pericles, cum haberet colle-
gam in prætura Sophoclem Poetam, hique
de communi officio conuenissent , & casu
formosus puer præteriret, dixissetq; So-
phocles : o puerum pulchrum, Pericles?
At enim prætorum, Sophocles, docet non so-
lū manus , sed etiam oculos abstinentes
habere. Anacharsis Scythæ eo gestu reper-

tus est apud Solonem dormiens , vt altera
manu pudenda, altera os obfignaret, conti-
nentiæ & silentij signa exprimens . Duo
enim sunt in homine membra, quæ non nisi
admodum difficultè edomari possunt, sin-
gua nempe & genitalia . Itaq; quod Ana-
charsis toto ætatis suæ tempore bellum
voluptatibus indixerit, statuis eius inferi-
ptum fuisse legimus, γλώσσῃς καὶ γαστροῖς,
καὶ αἰδοῖαν κρατεῖν. Quare cum sacer-
dotes Aegyptij frænum libidinibus impor-
tandum esse suaderent, viri genitale manu
cohibitum & repressum pingebant. Refer-
rem quæ de Alexandri Macedonis conti-
nentia ab historicis memorantur, qui nu-
ptam mulierem attingere, neq; Darij filias
captiuas videre sustinuit, sed hæc sunt in
ore omnium. Huc facit illud Horatij:

*Non possidentem multa vocaueris
Rectè beatum, rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusque letho flagitium timet.
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire .*

Item illud ἀπέχῃ sic :

*— & per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma .
Nisi id primum conferre mavis cum illo
3. Carm. 3.
Iustum & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida .* —

3. Ex consequenti hic inculcatur quoque
continentia coniugalis , taurus enim, vt &
cetera animalia, post impregnationem cum
compare non coit, solus homo in talem
libidinem prurit, adeo vt δειναπλάσιος
mulier affectet concubitum quam mas, si
vtero gerat, vt refert Cælius Rhodig. lib.
14. cap. 4. tunc enim semen conceptum nex
uos mouet, & inde ardor conflagrationis in-
nascitur . Videant igitur mariti quomo-
do hac in parte mulieribus morem gerant.
Laudatur continentia Driui, qui se vxori
seruauit integrum, quamdiu versatus est
in expeditione Germanica . Et Pescenius
Niger ignarus rei Venereæ fuisse dicitur,
nisi quantum liberis procreandis imper-
deretur . Claudian. 2. de laudibus Stilico-
nis, quo loci laudat pudicitiam Theodosii.
*Hinc fuit ut primos in cōiuge disceret ignas
Ordi.*

*Continen-
tia*

IV.

*Continen-
tia con-
iugal.*

Orāitq; virum non luxuriante inuenta,
Sed cum lege thori casto cum fœdere vellet.
Obuius sese locus offert D. Hieronymi
aduersus Iovinian. Inconcessum maritis

post conceptum foetum mulieribus iungi,
tum quod venter tumidus non subigatur
sine periculo; tum quod non suscipienda
prolis causa coeatur.

In adulari nescientem.

EMBLEMA XXXV.

SCIRE cupis, dominos toties cur Thesalis ora
Mutet, & ut varios querat habere duces?
Nescit adulari, cuiquāve obtrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus sonipes dorso excutit omnem,
Qui moderari ipsum nesciat Hippocomon.
Nec sentire tamen domino fas: ultio sola est,
Dura ferum ut iubeat ferre lupata magis.

COMMENTARI.

PINGITUR generosus equus cum
suo equite, habitu & apparatu eque-
stri, quem equus elevatis anterioribus pedi-

bus, quasi infestis impatiens, excutere
nititur.

Ex Vlpiano Demosthenis interprete, hi

N floriam

II.

Locus e Demosthe- nis inter- prete. Historiam primi huius distichi petitam suspicor. Verba eius non piget adscribere: αλευας ἀπάγονός τις τῷ ἡρακλέῳ θετταλός, ἐτυράννευσε θετταλῶν. εἴτα καὶ οἱ τάτε παῖδες. μὴ φέροντες οὐκ τὴν τυραννίδα οἱ θετταλοί, καὶ ἀπορούντες τί δεῖ ποιεῖν, μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν τὸν φίλιππον. εἴτα ἑλθὼν ἐκείνος ἐξέβαλε τὰς ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος. καὶ ὁ πῦρ τότε χάριν αὐτῷ ἐμολογοῦντες οἱ θετταλοί, δεδωκεν αὐτῷ νέμεσθαι παρὰ τὰς καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς. ἄπιοι θετταλοί ἐνομίσθησαν, ἡ δὲ τὸ τὸν Ιάσονα θετταλὸν ὄντα, ἄπιοι ὀφθῆναι περὶ τὴν μῦθον. ἡ δὲ τὸ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ ἀθηναίων πρὸς λακεδαιμονίους μετετάξαντο, ὥς φησιν ὁ Θουκυδίδης. id est: *Aleuas* quidam ex *Herculis* familia *Thessalus*, tyrannide in *Thessalia* potitus est: deinde huius etiam liberi. Quam cum *Thessali* nec ferre possent, & qui se verterent, non haberent, *Philippi* opem petierunt. Is cum venisset, *Aleuadas* tyrannos expulit. Cuius beneficii nomine gratum suum animum de claraure, & sum fructum *Pagasari*, portorium item ac mercatum uedigalia illi concesserunt. *Perfili* autem existimati sunt, vel propter *Thessalum* *Iasonem*, quem *Medea* fregisse fidem constat; vel quia bello *Peloponnesiaco*, cum utraq; acies iam staret in procinctu, ab *Atheniensibus* ad *Lacedaemonios* defecerunt, ut ait *Thucydides*. *Hactenus* *Vlpiam*. Innascitur autem plerumq; popularis rebellio, vel ob iniquam magistratus administrationem, vel intolerabilem Principum tyrannidem. Extant apud *T. Liuium* Dec. 4. lib. 9. orationes, quibus mutuis conuiitiis se lacerant *Philippus* *Thessalorum* rex, & ipsi *Thessali* coram legatis, quos *Senatus* ad disceptandas controuersias miserat. Verba *Liuii* ex oratione *Thessalorum* haec sunt: Nequicquam & illum victum, & se liberatos esse, ut equum tenacem non parentem franis asperioribus castigandum esse. *Philippus* sic claudit suam orationem: Insolenter & immodicè abuti *Thessalos* indulgentia populi *Romani*, veluti ex diuturna siti nimis auide meam haurientes libertatem. Itaq; seruatorum modo prater spem repente manum iforum licentiam vocis & linguæ experiri, & iactare sese insectatione & conuiitiis do-

Locus ex Linio de Thessalis.

minorum. Nec vero hic transire possum, equum rectè cum populo, non quouis, sed ferocienti, & quilibet difficulter freno parreat, fessorem cum principe comparari. *Didici* enim frenato aequo hieroglyphicè hominem designari ferocem quidem & animo inuicto, sed qui tamen obsequatur rationi. Est enim equus animal ferox & superbum, sed quod hominis leges subeat, & quas non egrediatur, ubi paululum assueuerit: ut quod ait *Horatius*,

Non equitem dorso, non franū pellat ab ore.
Sic *Virgilius* in *Georgic*.

Sed tamen idem olim curru succedere sueti Quadrupedes, & frana iugo cōcordia ferre. *Idipsum* & obseruatur in *Carthaginis* historia: cum enim vrbis fundamenta iacerentur, caput acris equi repertum, & hinc gentem fore bello egregiam premonstratum est: cuius ostenti ea significatio fuit, facilem victu per secula gentem. Addam & hoc, apud *Onirocritas* & somniorum coniectores, caput equi, asini, canis, si in somnis apparuerit, seruitutem significari. De quibus iam satis. Nunc ad historiam redeo, (inquit *Claudius Minos*) quam me non statim esse nactum fateor, sed penè aliud agens tandem reperisse. Cum enim iam horum commentariorum, non quidem perpolien dorum, sed scribendorum me satietas aliqua tandem caperet, quippe qui ad studia graviora festinarem, mihiq; permulta nōdum satisfacerent, quod omnino, sicuti mihi proposueram initio, consilium auctoris detexisse non viderem, maximeq; trium vel quatuor Emblematorum, & huius ipsius in primis, opportunè de iis verba facienti & studia humanitatis recolenti (tres ante annos, ni fallor, vnà cum viro doctissimo *ROBERTO VVIDIO*, *Tornodotensi*, *Glareani* *Lorici* quondam auditore, qui per septennium hac in *Academia* *Parisiensi* diligenter & eruditè docuit) mihi venit in mentem, quod aliud agens ab homine amico acceperam, huius Emblematis originem videri haustam ex *Diod. Siculi* lib. 16. ad annum *Philippi* 4. Sic enim penè *Diodorus*: *Alexandrum* *Phereum* tyrannum interfecerunt *Thebe* vxor eiusq; fratres *Lycophron* & *Tisiphon*: qua ex re sibi gratiam popularem pepererunt. Hi tamen in apertam tyrannidem prolapsi, seuitiam tantam exercuerunt, ut Principes *Aleuadè* in *Thessalia* nobilissimi in eos con-

Equi hieroglyphici.

Locus ex Diodoro Siculo.

III. Thessalia.
iurarent. Quod verò id per se non possent, Philippum Macedonium in sui auxilium aduocarunt: qui profectus in Thessaliam, tyrannis deuictis libertatem huic populo restituit.

THESSALIS ora] Regio Thessalica, id est, ipsi Thessali. Thessalia regio est Græciæ famosa, montibus & ciuitatibus clara. Strabo lib. 9. Gens inquieto genio &c. Flauius Vopiscus in Saturnino de Gallis nescio quid tale scripsit: Saturninus, ait ille, oriundus fuit Gallis, gente omnium iniquitissima, & auda semper vel faciendi priucipis, vel imperij.

Toties dominos mutet] Reges, seu tyrannos potius. Historiam paulò supra ex Diodoro Siculo lib. 16. & Vlpiano retulimus.

Obrudere palpum] Prouerbiū Plautinum, pro eo, quod est, arte doloque fallere, siue adulari. Hinc Palpones dicuntur adulatores. Translatio ab equifonibus, qui refractarijs equis vel manuum plausu, vel lingua palpo blandiri solent. Lege Chiliad. Grauiſſimam offensam tolit Vespasianus, quod Neroni cantanti aut discederet, aut obdormisceret, ut est apud Sueton. in Vespasiano.

Regia quem morem &c.] Huc pertinet oratio Maronitarum ex Liiuo, loco paulò ante citato: Itaque dominari assentatores regios, his solis loqui & in Senatu, & in concionibus licere: eos omnes honores & capere ipsos, & dare alijs: optimum quemque, quibus libertatis, quibus legum cura sit, aut exulare pulsos patria, aut inhonoratos, & deterioribus obnoxios filere. Occurrit exemplum Constantini Manassis, de Imperatore Michaelē ab assentatoribus miserè perditō: In fabulis est (inquit ille) venatorem illum Actæonem à rabidis canibus pro fera dilaniatum: sic certè cūm Michaelē stipassent assentatores quidam improbi, effeminati, omninoque malè feriat, in quod exitium miserum, in quam malorū Lernam eum non coniecerunt? Curtius lib. 8. Non deerat talia concupiscenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sapius assentatio, quā hostis euerit. Paterculius 2. historię Rom. de nepote Augusti Cajo: Nec defuit conuersatio hominum vitia eius assentatione alentium: etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio.

Ingenus sonipes] Equus liber, genero-

sus, velox & superbus, sic dictus à sonitu pedum, quem quasi ad viuum versu expressit Virgilius:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Hippocomon.] Ab equis ornandis seu componendis, ut etiam Hippocomius ab equis instruendis fucato colore, robur inani sagina mentientibus, ait Quintil. Alciatus noster in annotationibus in lib. 12. C. in 1. non patimur ypocomos, ubi legendum Hippocomos, id est, stabularios, qui equos curant. *ἵππος* enim equum significat, *κομῶ*, nutrio, curo. Existimo autem fuisse munus publicum eorum, qui in id agebantur, ut de prouincialibus acceptos causa publici curus equos cura sua alerent. Hæc ille. Forte illi sunt, quos Itali vocant caualarici, Germani Rosbereiter.

Nec sœuere tamen domino fœa.] Cleinemia principem maximè decet, nihilque debet esse ab eo tam alienum, quàm nimia censuræ seueritas; quod si cogant iura & leges in facinorolum aliquando sœuere, id efficere debent, non quidem personæ, sed vitij odio.

Lupata.] Frena asperissima, quibus equus ferocior coeretur, à lupinis dentibus ita nominata, qui dentes inæquales sūt. Quid. 1. Amorum:

Asper equus duris contunditur ora lupatis. Claudian. 2. de raptu Proserpinæ:

Terruit orbis equos pressis parere lupatis.

Et Panegyrico de Probino & Olybrij consulatione:

— Iuga ferrea necesse.

Cornipedes, rigidique docet seruire lupatis.

Plutarchus scribit, difficile esse consilium dare regibus: non enim regium putant ad rationis præscriptum viuere, qui regiam maiestatem velint in effrænata licentia: alio se se arbitrio permittere, seruile arbitrantur. Quare suis moribus viuunt, seu veriùs, pro sua libidine faciunt omnia. Si verò sint paulò moderatiores, ne si quidem interpellatorem æquo ferunt animo; adeò Regibus insita est quasi perpetuum, ac venaculum malum, ignorantia. Si bene atque ex officio administrent, id totum sibi acceptum referri volunt: extraneos consultores in societatem laudis admittere dedignantur. Vnde illud, *Magno constare regum amicus bona consilia*. Eodem ferè sensu, nisi me fallit animus, sagillat Galliarum

N 2 populos

Hippocomon.

Cleinemia principis.

Lupata.

Principibus consilium difficile.

populos Lampridius in Alexandro Seuer-
ro, quo loci ait: Verum Gallicanae gentes,
vt se habent duræ ac retrogradæ, & sæpe
in peratoribus graues. Idem dici par est
de Belgis, quod pernicax, & superbum ho-
minum genus, & vix vquam suis princi-
pibus morigerum. Hæc vernus scriptor de
Belgis, fortasse verè pro suo tempore.

I V.

*Equitandi
peritia
qua ratio
ne in prin-
cipibus ef-
se debet.*

*Scipione
cordata
vna.*

1. **D**ISCANT hinc principes qua ra-
tione subditos regere & moderari debeant,
ne imperitis rerum gerendarum accidat
quod equisoni, qui dum equum alioqui
violentum moderari nesciat, nec cum sit
opus aut frigno, vt sistat, aut calcaribus, vt
incitet ad cursum, aut modum teneat, ex-
cutitur facillimè, seq; ex eius manu equus
eximit: Eodem modo Princeps importu-
nus, & in suos plus æquo sauiens, vel etiã
omniò regni administrandi prorsus igna-
rus, vulgi animos in se commouet. Eam
ob causam dicebat Aristippus, bene cessu-
rum Regi & Principi, si equitandi artem
primum teneret: etenim si alias disciplinas
disceret, id quidem hominum opera & vi-
gilijs effici, qui tamen sæpenumerò verum
dicere ne quidem audent, vt quod sciunt
odiosum esse principibus, qui cum delique-
rint, argui nolunt: at equitandi peritiam
Princeps non modò ex hominibus, sed ex
equo didicerit, qui adulari nesciat, vt ho-
mo, nec certè blãdiri, vt parasitus aut sen-
ra. Si enim vel ipse Princeps equum, vt
decet, non rexit, erratum statim equus
vindicabit, suum quæ fessorem, quicumque
sit, deiciet. Serio itaq; prius ars hæc ad-
discenda principi, aut sese indignum repu-
tet, qui in tanto dignitatis gradu sedeat.
Quod præceptum alicubi à Plutarcho li-
teris consignatum memini ad hunc fermè
sensum: Qui equos domant, ijs primùm
adblandiuntur, ac mollissimè tractant, vt
assuescant frigno: sic popularis multitudo
lenitate retinenda & excipienda ei, qui diu
in pace regere cupiat. Huc respicit gra-
uiter dictum à Scipione Africano maiore,
quo regi Antiocho pacem cum Romanis
inire cupienti exprobrauit, non esse tem-
pus, quandoquidem rex ipse perperis ef-
set lupatum & hippocomonem. Quod et-
iam Stobæi ea pertinent, quæ retulit ex
Episteto, serm. 44. Quemadmodum, ait,
bonus equorum domitor non bonos tan-
tum pullos alit, feroces autem famelicos
talere iubear, sed ambos ex æquo nutrit,

magis verò castigat alterum, & cogit simi-
lem fieri meliori: sic vir prouidus, & ciui-
lis facultatis peritus, bonos ciues beneficijs
demereri, malos autem non continuò per-
dere conatur, sed de alimento quidem mi-
nus ei prospiciet, instruet, verò, & vregit
eum vehementius qui rationi & legi obste-
rit. Plutarch. initio De institutione liberali:
Qui equi à primis bene domiti annis, suis
non obsequuntur fessoribus? Qui autem
indomiti perstant, nonne ceruice durissi-
mi, & animis feroces euaserunt? Idem De
discipline adulatoris & amici, ex Carne-
ade ait: Dnitum & regum filios nihil rectè
neque bene discere, præterquam equitare:
quod his assentetur præceptor in exercita-
tione literarum, semper ea probans quæ
puer admiserit, cedens ac submittens sese
plus quam par est. Certissimum enim est,
sæpè ab equo fessorem deijci, qui equitan-
di fuerit ignarus. Hæc ferè Plutarch. Græ-
ca studiosis penè omnibus ad manum esse
scio, vnde latius non diffundor.

2. Taxatur pernicijs regum, adulatio, quæ
plerumq; in aulis Principum sedem habet,
& veritati os obstruere nititur: nam reges
non facillè patiuntur sibi molles aurículas
mordaci radere vero, vt Persius ait Sat. 1.
Imò quotusquisq; ex aulicis est, qui vel
hiscat pro veritate contra mendacium?
De hoc Principum solenni vitio Tacitus
lib. 1. Historiarum, in oratione Galbæ Pisonem
Licinianum adoptantis: Iurum per a-
dulario, blanditiæ, pessimum veri affectus
venenum. Suadere principi quod oportet,
multi laboris. Hæc ille. Marcellinus
verò Ammianus passim de assentatoribus
Constantij Imperatoris, Iuliani virtuti lau-
diq; detrahentibus, sed maximè ad finem
lib. 16. ita scribit: His tot ac talibus prospe-
ro peractis euentu, in palatio Constantij
quidam Iulianum culpantes, vt princeps
ipse delectaretur, Victorium siue Victori-
num idèò nominabant, quod verecundè re-
ferens quoties imperaret, superatos iudica-
bat sæpe Germanos. Interq; exaggeratio-
nem inanum laudum, ostentationem quæ
aperit luculentum, inflabant ex vsu Im-
peratorem suopte ingenio nimium, quic-
quid per omnem terræ ambitum agebatur,
felicibus auspicijs eius assignantes. Quo-
circa magniloquentia elatus adulatorum,
tunc & deinde edictis propositis, arrogan-
ter satis multa prætebatur, se solum, cum
gestis

*Carnea-
dis apo-
phleg-
ma.*

*Adulatio
taxata.*

*Adulatio
in aulis
principum.*

*Adulato-
res Con-
stantij.*

gestis non affuisset, & dimicasse & vicisse, & supplices reges gentium crexisse aliquoties scribens: & si, verbi gratia, eo agente tunc in Italia dux quidam egisset fortiter contra Persas, &c. Tam longè exular veritas ab aulis principum, vt non immeritò dixerit, quisquis ille fuerit, autor Alphabetti aulici:

Quastus adulari et meriri primus in aula.
Antigonus rex Asiae aliquando inter venandum, mutata veste, relictis comitibus, errabundus apud agrestes homines in vili tugurio pernoctabat incognitus, de se ipso tanquam de altero percontatus astantes, omnia quæ fecerat mala, ab illis audiuit. Mane quæsitus atq; inuentus, cum vestem allatam & regium ornatum vidisset: Date, inquit, purpuram, quam vt primum indui, verum de me, nisi hac nocte, audiui nunquam. Tale est, quod fertur de Ludouico VI. Francorum rege, qui sæpe dissimulato habitu turba se admisit, vt liberarum populi voces & iudicia de se exciperet, quo facilius & suis, & Reipub. medere tur incommodis. Nota est Alexandri Mamææ Imperatoris querela; veritatem, aiebat, regum auribus minimè esse peruiam, in tanta quidem adulatorum turba. O græue regibus incommodum, rerum veritatē vix, ac ne vix quidem ipsos percipere; longè verò grauissimum, quod sobriarum admonitionum minime sint capaces, sed tanquam aduersus incantationes, ita aduersus bonas admonitiones obturant aures, & obdurant corda, solis adulatoribus faciles & morigeri. In aulis enim Principum

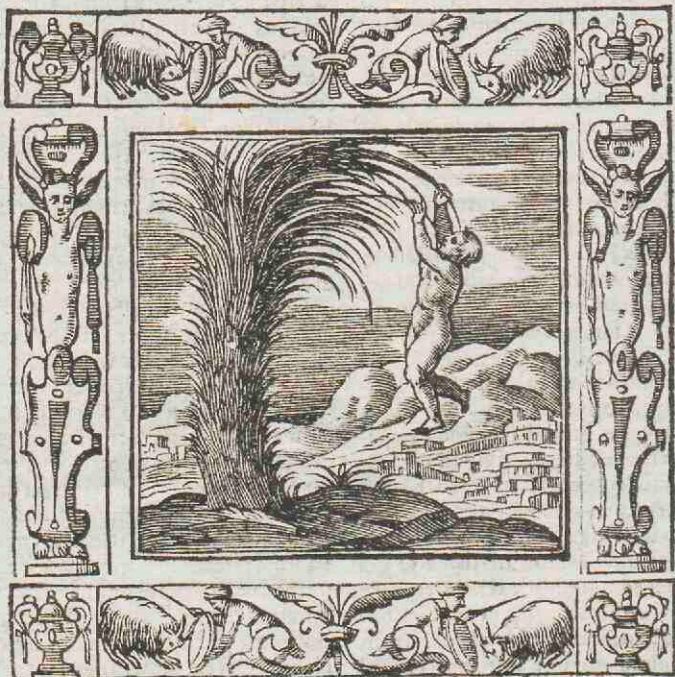
*πράττει δ' ὁ κόλαξ ἄριστα πάντων, δέυ-
τερα
Ὁ συνοφάντης, ὁ κακοήθης τρίτα λέγει.*
Subit Imperatoris Augusti augusta confessio. Is mortuo Varo, idcirco supra modum dolere se aiebat, quod non esset, à quo verum audiret. Quidam non inconcinne hac de re ratiocinatur. Habent, inquit, principes nonnulli apud se feminam quandam vultu formosissimam, quam magni

faciunt, induuntq; veste longissima ad talos vsq; descendentes hæc altero pede pleurumq; claudicat, nonnunquam vtroq; etiam: quo fit, vt agerimè ferant, si ventus quispiam spirans vestes, quibus hæc puellæ vitia teguntur, quandoq; attollit. Quare instituire permultos, qui non secus huiusmodi ventos buccis plenīs absorbeant, atq; Charybdis & Scylla marinas aquas, & quæ in ijs sunt deglutire consueverunt. Id explicans subiungit: Principum vitæ conditio, permultis expetita potentia prudentiaq; vititur, & magna autoritate extornatur: quam veritas denudare & imminuere, adulatorum ora obtegere consueverunt. Nam regnat nunc φιλοκολακία, vt multis mendaciorum & calumniarum lues, velut obsonium omnino esse videatur. Et ita ipsi ex stultis reddunt insanos, ex insanis insanabiles. Habet illa Siren, adulationem dico, cautionem carni nostræ suauissimam; sumus enim φιλαντροί, & quisq; sibi Suffenum agit. Longè secus David egit, qui prolixè describit, quos & quales in aula sua ferat. Non erat stipatus, vt nunc sit, magno agmine aionum, negonum, ganeo-num, gnatonum, balatronum; quos Constantinus tineas foricesq; palatij appellare solebat, vt Anaxilaus opum vermes, Diogenes canes regios. Heliogabalus alligabat eos rotæ aquaticæ, vocans eos amicos Ixionicos. Doceat adultores reprimere Sigismundus Imperator, qui cum à quodam supra modum laudaretur in faciem, & diis prædicaretur similis, illi colaphum impexit; dicentiq; Cur me cædis Imperator? respondit, Cur me mordes adulator? De adulatione præterea & perniciosi blanditijs plurima habet Cicero in dialogo de Amicitia, vbi post multa sic ait: Scitum enim est & hoc Catonis, multò melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos, qui dulces videntur: illos namque verum sæpe dicere, hos nunquam. Vide quoq; quæ infra de adulatione dicemus.

φιλοκο-
λακία
vitium
solemne.

Obdurandum aduersus vrgentia.

E M B L E M A XXXVI.

NITITVR in pondus palma, & confurgit in arcum;
 Quô magis & premitur, hoc magis tollit onus:
 Fers & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
 Quæis mensas inter primus habetur honos.
 I puer, & reptans ramis has collige: mentis
 Qui constantis erit, præmia digna feret.

C O M M E N T A R I I.

I.
*Palma
 arbor.*

PALMA arbor est in Indæ frequens, frondibus perpetuè virentibus, quas etiam nunquam amittit. Coma eius est in cacumine, & pomum non inter folia, sed inter ramos habet. Folia cultrato sunt mucrone lateribus in se bifidatis. Pomum palmæ est oblongum, non ut oliuæ orbiculatum. Hæc igitur arbor huc appingenda venit, cuius rami nonnihil inflexi puerum adhaerentem sursum rapiant, ad significan-

dam eius firmitatem, ut quæ contra pondus nitatur.

HUIVS Emblematis primarius typus mihi videtur nisi coniectura fallor, petitus è Quintio auctore Græco, qui editam quandam locum & admodum asperum, difficilem quæ ascensu tradit, cuius in summitate palma confurgat, illicque virtus infideat, nimirum ex montis asperitate varios & difficiles labores: ex palma verò tē-

poris

I.
*Emblema
 montis pro
 corpore.*

poris diuturnitatem intelligens. Nullus enim est, qui virtutem aliquam possit assequi, nisi multis laboribus diuque perpessus. At temporis diuturnitas nullo signo figurari melius potest, quam eo quod anni & mensis habetur symbolum. Huc facit illud Quintiliani: Desinit in aduersa niti, qui peruenit ad summam, scandenti circa cima, labor est. Ansam quoque præbere potuit Gellius in noctibus Atticis, lib. 3. c. 6. cuius hæc sunt verba: Perhercle rem admirandam Aristoteles in 8. Problem. & Plutarchus in 8. Symposiac. dixit: Si supra palmam, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter vigeas, oneresque ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedere intra hæcitur: sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuraturque. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam ingenium eiusino si ligni est, ut vigenibus, opprimenibusque non cedat. Hæc Gellius. Commodè huc mihi sese offert locus Phoruti Græci scriptoris, libro de natura Deorum, cap. de Musis, ubi ait, Musas ex veterum sententia coronari palma, ob nominis similitudinem, eo quod Phœnices primi credantur litteras inuenisse. Probabilior autem ratio est, quæ ab eo sumitur: quod planta hæc tenella sit, quod benefica, quod perpetuè virens: Arbor hæc difficulter scanditur, fructusque refert suaves admodum, ut non abs re Musæ coronis utantur à palma confectis. Græca si quis malit, apponam: *σεφανοῦνται δὲ φοίνικι, ὅς μὲν τινες νομίζουσι, διὰ τὴν εὐρυμυρίαν, ἀπὸ τῶν φοινίκων δοκεῖν εὐρύματα εἶναι τὰ γράμματα, ὡς δὲ ἐυλογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ τρυφερόν καὶ ἐνεργές καὶ αἰέζον καὶ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τὸ φύε.* Nescio an ad palmæ naturam alluserit Salomon in Canticis, cap. 7. cum inquit: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Sanctius certe nullum interpretum, quid literalis sensus significet, indicare testatur. De palma vide Plin. lib. 13. cap. 4. & lib. 16. c. 42. Plutarch. 8. Symposiac. Orum Apollinem lib. 1. Philostrati Icones lib. 1. in Paludibus. Et ante omnia prouerbum, *Palman ferre*, quod si legeris, nihil erit amplius quod desideres. Cur autem eadem palma sit victoriæ symbolum & præmium, vide a-

puḍ Leonic. var. hist. lib. 1. cap. 68.

NITIVR in pondus videtur niti aduersus impositum forte sibi onus.

Consurgit in arcum Causam arcuationis seu fornicationis palmæ reddit Plutarchus in libello de causis naturalibus, problem. 32. his verbis: Cur inter omnes arbores sola palma contra impositum onus assurgit? Vtrum quod ignea & spirabilis facultas, quæ maximè pollet, cum tēatur & irritatur, sese exerceans magis ac magis exerit? An quoniam pondus ramos subito vogens, aerem omnem, qui in his est, oppressum cedere retrò cogat, qui deinde relumptis paulò viribus, aduersus onus acriter rursus instat? An molles & teneræ virgæ impetum non sustinentes, cum onus quiescit, paulatim se erigunt, & speciem, quasi contra illud assurgant, præbent?

Bellarum dulcia *παιδιάματα* suntque omnia ea, quæ secundis mensis apponi solent. Gellius lib. 13. c. 11. Locus est elegans apud Ioann. Salisberiensem (auctorem quidem non ineptum, & quem non ægrè inter optimos fortasse habere mus, si meliore sæculo floruisset, in Polycratice lib. 8. cap. 7. Significant bellaria, ait, omne genus mensæ secundæ, quoniam ibi solent apponi quæ pulchriora sunt & deliciariora. Vult autem hoc nomine M. Varro: Bellaria, inquit, ea maximè mellita sunt, quæ mellita non sunt. Quod fortè eò referri potest, quod virenti gratiora sunt ea, quæ necessitas appetit, quàm quæ irritatio gula inuenit. Hæc ille. Addam & locum Arnobi aduers. gentes lib. 7. nam & his verbis Bellaria significat: Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur Diæ coelites, ut fieri mos est post cœnarum diuturnum & locupletum saginas: frustilla hæc paruula pro luauibus matreolis sumunt, non quibus famem sedent, sed ut pajatis admovent otium, seq; ipsos plenæ appetitu voracitatis instigent. Sed vereor ne quis hæc præter rem congesta dicat.

Odoratas glâdes Odoriferos dactylos. Fructus enim palmæ ob digitalem longitudinem dactyli dicuntur. Hic non possum nō latius aliquanto me diffundere, & de huius arboris mira natura aliquid non ingratum (ut spero) asserere. Sciendum enim palmas inuicem maritali quadam copula coniungi, maresque attrahere ad se feminas, neque has congressum, quantumcum

III.

Palmæ cur in arcum con-
surgat.

Bellarum.

Palma admiranda natura.

que adniti possint, aufugere, sed vltro ramis ab utraq; vicissim contrà ad osculum quodammodo exporrectis, manifesta dare mutui desiderii signa, quemadmodum eleganter ostendit Philostratus in Imaginib. & Galenus tangit, lib. 6. de loc. affect. cap. 5. Narrat quoq; Ammian. Marcellinus lib. 24. non tantum maritali palmas ipsas, sed & sexus facile posse discerni: quin & feminas generare seminibus marium illitas, easque mutuo amore delectari. Atq; hoc inde claret, quod contra se vicissim nutantes ne turgidis quidem flatibus auertantur. Et si ex more scemina maris non illita fuerit semine, abortus vitio fetus amittuntur in tempestiui. Addit & illud: Si qua femina, cuius arboris amore praelusa sit, ignoretur, vnguento ipsius infici truncum, & arborem aliam naturaliter odoris dulcedine concipere, hisq; indicijs velut coeundi quâdam prodi fidem. Solent itaq; cauti palmarum, ne feminae aut sterilitatis noxam incurrant, aut fructum, quem aliquando imaginatione libidinis (vt ita dicam) concipere consueuerunt, ante maturitatem amittant, ita ordinare vtiusq; sexus palmas, vt maris eo saltem intervallo à feminis distent, quo pulvis ventorum flatibus à folijs masculorum sublatus, in feminarum folia incidat, idque satis ad fecunditatem & fructus maturitatem facere compertum est. Sed mirum dictum, quod si qua procul à mare absterit, vt neq; pulvis neq; aura, odorue eius ad eam permeare possit, excogitauerunt coloni funem à mare religatum ad feminam vsq; producere, atq; ita quasi maritali vinculo copulatam, masculi virtute clanculum funem irrepente, fecundam fieri, quæ prius in ea sterilecebat solitudine. Diophaues quoque autor Græcus Florentinum citat, de palmæ amore in Georgicis ita differentem: Palma, inquit, amat, & quidem ardenter, alteram palmam, neq; prius desiderium in ea cessat, donec ipsam amasiam consolari contingat. Videre est ipsam arborem incuruatam, & non ferentem proprium pedamentum, neque fructum producentem. Atq; hoc ipsum agricolam non latet, nouit enim quod amet, quam vero amet, ignorat. Quapropter multas palmas contingens, rursusq; ad amantem regrediens, eamq; manu attingens, quasi osculum mutuo ministrare videtur. Quam vero ipsa desideret, affectionum, & si ita di-

Diopha-
nus locus.

cere licet, manuum nutu aliquo modo significat; ad illam enim respicit, & in illam ex toto se amanter iniecit, eamq; quasi amplectitur. Medela igitur amoris est, vt agricola frequenter masculam contingat, & manus suas amanti admoveat, & maxime vt flores ex spatha masculæ decerpens, in caput amantis imponat, ac veluti expetiti concubitus gratiam faciat; hoc namq; modo amorem mitigat, & palma ipsa exhilarata de cætero optimum ac pulcherrimum fructum fert. Cæterum sine maribus non gignere feminas, sponte edito nemore, confirmat quoq; Plinius lib. 13. c. 4. imò verò circa singulos plures mutare in eum pronas blandioribus comis: illum erectis hispidum, afflatu visque ipso, & plures etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa vi duas post sterilecere feminas, adeoq; esse Veneris intellectum, vt coitus etiam exco- gitatus sit ab homine ex maribus flore & lanugine, interim verò tantum puluere in spectro feminis. Quæ ne quis fabulosa suspicetur, huiusmodi amoris & coniugii exemplum id genus arboris in Italia quoque dedit. Cuius rei celebris testis est Iouianus Pontanus, Alphonsi Iunioris Neapolitani Regis eo tempore præceptor, & epistolarum magister, Philosophus, Orator, ac Poeta insignis, & quem fabulas pro historia, de re maxime suo tempore omnibus conspicua, scribere puduisset. Hic igitur duas celebrat palmas, marem vnum Brundusij, feminam alteram Hydruntis, quæ diu steriles permanferunt, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum altera alteram contueri poterat. Vbi verò tantum adoleuerunt, vt sese inuicem conspiciere potuerint, longo quantumuis multorum stadiorum tractu dissidentes, fecunditate cœperint. Sed cur non ipsum audimus Pontanum?

Brundusij latus longè vires ardua terras

Arbor, Idumæ vsq; petita locus:

Alteræ Hydruntinis in saltibus amula
palma,

Ille virum referens, hæc muliebres decus,

Non vno crenere solo, distantibus agris

Nulla loci facies, nec socialis amor.

Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor

Vtraq; frondosæ & sine fruge comis.

At postq; patulos fuderunt brachia ramos,

Cœpere & cælo liberiore frui:

Frondosiq;

Palma
sine com-
pari non
fert fru-
ctum.

Iouianus
Pontanus

De
bus
mis
rum.

*Frondosq; apices se conspexere, viriq;
Illa sui vultus, coniugis ille sua:*

*Hansere et blandum venus sitientibus ignē,
Optatos sœcis sponte tulere sua.*

*Ornarunt ramos gemmis, (mirabile dictū)
Implenere suos melle liquento fauos.*

Quos elegantissimos versus propterea hic recensere minus dubitavi, quod videam his historicam fidem attributam non tantum à Ioanne Pierio in Hieroglyph. sed & Melchiorre Guilandino in Tract. de Papyro, memb. 3. plura de palmarum natura cognitu incundissima & admiranda disse-rente, atq; Platonis, plantas animalia asserentis, sententiam defendente.

Mes as inter.] *ἀνὰ σπονδῶν*, pro, inter mensas.

Reptans.] nitens & conscendens, *παρὰ σπονδῶν*.

Mentis qui constantis erit, &c.] *ὑπόμνη*, quæ complectitur totius Emblematis sententiam. Eam illustremus licet exemplo nobili, ut Emblemata persè quidem lepidū, accessione quadam fiat illustrius. Admirabilis *Q.* Fabij Maximi constantia omni laudatione superior venit in mentem. Is cum pecuniam pro captivis Annibali numerasset, fraudatus ea publice, tacuit: venim parentibus, sic neq; patriæ communi parenti putabat esse aliqua occasione succensendum. Cum sibi dictatori magistrum equitum Minutium iure imperij senatus equavit, quanquam queri posset, siluit tamen. Multis iniurijs, contumelijs, probris lacessitus, in eodem animi habitu permansit. In bello gerendo prouidus, rumores, qui de se temerè à suis spargebantur, quod cum Annibale iuueniliter exultante non consereret manus, aut contempsit, aut elusit, adeo ut se iniectum aduersus iram, spem, metumq; præstiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius, qui nisi se imprimis suosq; fortitudine inuictosq; robore animi vicisset, Annibalem potentissimum hostem vix etiam pugnando retudisset. Constantia exempla habet Val. Max. lib. 3. c. 8.

O C C A S I O N E palmæ arboris, quæ pondere pressa non flectitur, sed atollitur; & cuius suauissimi fructus, nempe dactyli, cum voluptate secundis mensis apponuntur, ad laborū & difficultatum persequutionem sit adhortatio, ex qua nempe sumus utilitatem aliquam non minimam percipituri. Nullus est certè, qui eruditionis

aut famæ laudem maximam assequi possit, nisi primum graues & molestos labores pertulerit. Id velim symbolum bene natis adolescentibus proponi, qui aliquando studiorum liberalium difficultate non minimum deterrentur. Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimoq; sensu degustarent, hac vna grata boni spe, molestias quantumvis acerbæ denorent. Sanè rebus in agendis proposita semper debet esse constantia, quæ sit ærumna cuiusuis firmissimum condimentum. Belle huc conuenit hoc Senecæ 1. de Ira: Mil-le sunt, in quibus pertiniacia impedimentum omne transcendit, ostenditq; nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit. Et deinde: Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium expectat?

Palma porro symbolum potest tribui Ecclesiæ victrici, quæ aduersus tot tyrannos paganice sectæ, & Iudaicæ superstitionis æmulos tandem aliquando triumpharit. Ut enim concitati fluctus ventorum turbine ad caudem allidentes cum fremitu resiliunt, nec continuo licet assultu percussam sternunt aut penetrant: ita liuoris procella agitata Demon, quantumvis impetu feratur & furore maximo in hanc petram, retunditur tamen vsq; & frangit vires vano conatu. Sic Hilarius de Trinitate lib. 4. Habet hoc proprium Ecclesia, dum exercetur, floret: dum opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit; dum ceditur, vincit: dum arguitur, intelligitur. Quid? quod natu ram quoq; palmæ arboris habet sacrosancta Crux, augustum scilicet, & adorandum illud trophæum, quod summus dux noster, & supremus Christianæ militiæ Imperator suis humeris impositum in alto Caluarie vertice, atq; in ipso umbilico nationum omnium ac gentium, expugnatihostibus triumphans crexit. Hæc enim dum cedit ponderi, & cacumen submittit calcandæ similis & proterendæ pedibus, se fortius deniq; relibrat, & in ardua passis frondibus contra nititur. Hæc nullum tormentum formidat Sathanæ, nullam machinam sæuentis fortunæ, nullam arietem oppugnantis mundi, nullam phalaricam libidinis, nullam catapultam iniuriæ, nullos tentationum pyrobolos, nullam vim, nullam impetum: Fulminet inimicus, tonet, verberet, iaculetur, fodiat, punctum

*Studiosi
deterren-
tur labo-
rum diffi-
cultati-
bus.*

*Palma
symbolū
victricis
Ecclesiæ.*

*Sanctæ
Crux pal-
ma natu-
ræ habet.*

*S. Crucis
vis.*

punctum casum, cominus, eminus, eludet
ictus hæc parma, & diuinum sacrosanctæ
Crucis ancile, saluumq; tutabitur & inui-
ctum militem. Qui enim sic armatus, con-
temnit ariolorum magorumq; fœtalia illa
arcana, & execrandas artes, & stygias con-
iurationes: non formidat occulta carmi-
num murmura, nec Colchicos succos, nec
philtera vim Dijs factura, nec Plutonica
volumina, quicquid recôditarum virium
expirent, nec Acherontæos ritus, membra-
na chartaque contentos, nec præstigiolorum
quidquid ab inferis, tutus est, tectus est,
inexpugnabilis est. Si patenti chasmate cœ-
lum dehiscens emicantem flammam in ab-
dito ostenter, si terrifico fragore crepent fa-
stigia orbis, si repentinus ignium sulcas
diuidat æra, si concussa resultant funda-
menta terræ, si cataractæ ruant, si rauca
ventorum assibilent murmura, si lapides
glomerentur, si fulmen incidat & erumpat
flammæ, si spectrum occurrat, aut tristior
aliqua nocturni phantasmatis species, si
eruenta appareant Solis & Lunæ corpora,
si prodigiosa deniq; in nubibus & insoli-
tæ figuræ, Crux inclamatur in desperatis
rebus omnibus. Quodcumq; in nos telum
sinistro libratum fidere inuolet; quæcumq;
procella inopini turbinis feriat, Crucis præ-
tendimus scutum, & plagam aut rerundi-
mus subitò, vel minus penetrantem exci-
pimus intrepidè. Reperiuntur tamen ad-
huc ex ea hominum collumie multi, qui
nò solum reuerentiam omnem & cultum,
in nescio quem impietatis atheismum pha-
natico spiritu deuoluti, subfurari impuden-
ter, sed ipsi etiam damnatorum flammis
inaudita blasphemiam deuouere sacrilegè
præsumunt. Apud quos inter infamem su-
spensæ latronis furcam, vbi infelicem ani-
mam eliso gutture per postica corporis mo-
riens eiecit, & nostram hanc, in qua sponte
egredientem paternis manibus innocens fi-
lius commendauit, nihil relinquitur discer-
minis. Imposituræ huius seminarium fuit
schola Istebij apostatæ, ille cruciarij huius
(vt sic dicà) belli antesignanus ac prodro-
mus, ductore Diabolo; cuius afflatu ple-
riq; ex alto Romani cardinis solio poten-
tissimi Cæsares ebrij, promulgatis sangui-
narijs edictis, & publicata contra Crucem
maledictionis sententia, in teneram adhuc
nascentis Ecclesiæ sementem immanitatis
sux falcem immiserunt, vepriusquam in

florem ac maturitatem germen lactescens
pertingeret, decuteretur. Illis tamen ple-
rosq; ad hunc scopulum, & factò vitæ nau-
fragio turpissima morte consumptos, eu-
denti vltionis exemplo, reperimus. Cum
densior aliqua nubes pendulis humoribus
sefe conglomerans, lucernam illam orbis
Solem subducit ad tempus, caligant infe-
riora hæc, & sublatus vulgò creditur: mox
vbi resoluta in pluuiam materia, aut in
ventos discussa, faciem demò aperit, lumi-
ne velut recens producto, noua quadam a-
mœnitare intuentium oculos permulcet
suauiter ac recreat: Ita splendor Crucis post
eclypsin illam, & turbulentissimam to-
nantis paganissimi procellam, cum versus
in noctem totus putaretur & extinctus,
perumpens tandem impietatis nubem cla-
rior multò emicuit, & in fulgore pulchri-
tudinis admirabili, vt iam radios suos ac
celestes iubar non in vnâ aliquam prouin-
ciam aut regnum, non in eas solum partes
terrarum & climata, quibus vniuersi mun-
di ambitum generali illa ac trita particio-
ne complectimur, Asiam inquam, Euro-
pam, Africam; sed sub axem ipsum, & po-
lum nostris vestigijs obuersum, vltra me-
tas Aequatoris, Capricorni, & Oceani, lon-
gè lateq; projiciat. Ibi depactus tener de
hoc sacratissimo ligno ramusculus, iam in
truncum exit, pandentem brachia sub ca-
dentem & nascentem Solem, lambentem
cono sidera, basi demissa ad vsque confinia
Tartari, vbi piacularibus flammis ab inhe-
rentibus labeculis lustrandi pij maues, ri-
uulos etiam diuini sanguinis, per canalem
gratiæ de alto salutiferæ Crucis tubo de-
fluentes, cum spe potiundæ beatitudinis
nobiscum participant, & per nos. Pereant
igitur à facie terræ omnes inimici Crucis,
cuius laudes non capiunt orbis cardines;
cuius nomen inelytum sit & gloriosum
cunctis gentibus. Hanc Maurus adoret ac
Scythia, Thrax & Tartarus; huic lunas suas
Oriens, aquilas Occidens submittat: huic
tiara Persica cedat, & Romana mitra: huic
regum poplites se incuruent, & ad oscula
procumbant magnates mundi. Quis mihi
dabit, vt apprehendam ramos tuos, o felix
palma, & comedam de fructu amaritudi-
nis? vt mœroris decerpam flosculos, & in
fasciculum myrrhæ colligam? Submitte
cacumen, eia sublimis arbor, insecte fron-
des tuas, o speciosum germen & floridum,
o nobi-

*Aduersa-
rij Crucis.*

similis

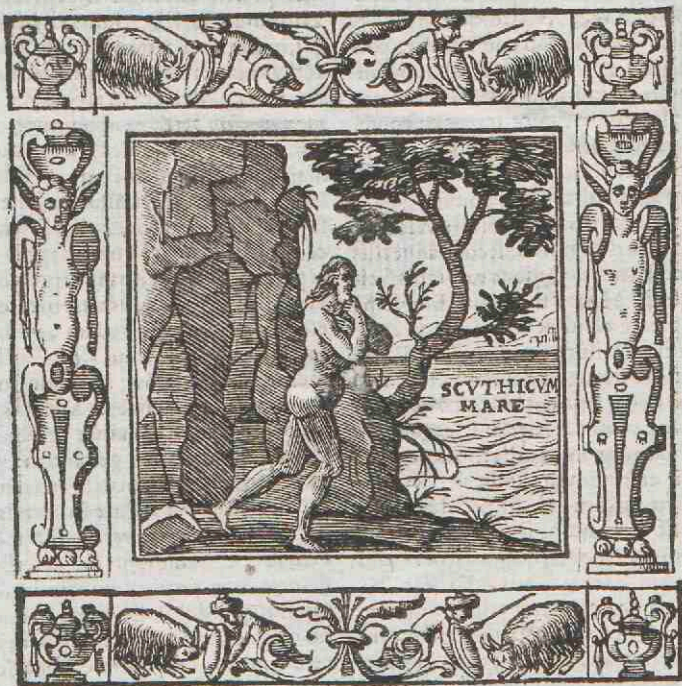
*apostatæ
prodromus*

o nobilis planta & inclita: sine, vt contin-
gam manu & arripiam de te ramusculum:
perunge sensus meos eruantati stipitis glo-
rioso riuulo, cuius balsamico sapore igna-
ui spiritus torpor totus immutetur, vt cū
iudex tremendus, qui in te pependit, vin-
dicatus sæculum per ignem, in nouissi-
ma tuba & tempestate valida descenderit;

quando plangent vniuersæ tribus terræ ad
conspicuum apparentis signi tui, ego sub
vmbra ramorum tuorum protectus, ex vl-
tricibus flammis arduus hinc abripiat in
campos illos beatorum, perenni Maio ac
sempiternis delicijs æternum vernantes.
O fiat, fiat.

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS inops, Scythiciq; miserrimus accola Ponti,
Vstus perpetuo liuida membra gelu:
Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi.
Et pretiosa tamen stragula semper habet.
Nam murina illum perstringunt vndiq; pelles:
Lumina sola patent, cætera operius agit.
Sic furem haud metuit, sic ventos temnit & imbres;
Tutus apudq; viros, tutus apudq; Deos.

COM.

I. **I** V X T A mare Scythicum rupes eminet, in qua cauerna vel antrum conspicitur, vnde prodeat vir vndiq; præter oculos, pellibus indutus, qui tamen hoc loco nõ ita depictus habetur, sed id editio Lugdunensis eleganter expressum habet, vt probè monet Pignorius.

II. **C** O R N E L I V S Tacitus extremo de moribus Germanorum, Fennos ita describit: Fennis mira feritas, fœda paupertas, nõ arma, non equi, non penates, victui herba, vestitui pelles, cubile humus. Sola in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant, idemque venatus viros pariter ac feminas alit. Passim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbrumque suffugium, quam vt in aliquo ramorum nexu contendantur. Huc redeunt iuvenes, hoc senum receptaculum. Id beatus arbitrantur, quã ingemere agris, illaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare: securi aduersus homines, securi aduersus deos. Hæc Tacitus. Quibus ex verbis facillè colligo ab Alciato sumptum Emblematis exemplar. Eadem penè descriptio extat accolarum ad Nilum apud Ammian. Marcell. lib. 14. non longè à principio. Nec non Emblemata hoc à Iustino historico petita esse, facillè quiuis dixerit, qui Scytharum descriptionem, quam tulit ille lib. 2. euoluerit. Sic enim: Scythi inter se fines nulli, neque enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Vxores liberosque secum in plaustribus vehunt: quibus, corijs imbrum hyemisque causa tectis, pro domibus vtuntur. Iustitia gentis ingenijs culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius: quippè sine tecto munitioque pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ ijs vsus ac vestium ignotus: & quamquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vestiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippè diuitiarum cupido ibi est, vbi & vsus. Atque vti nam reliquis

mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret: Profectò non bellorum tantum per omnia sæcula terris omnibus continua retur: neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis factorum conditio raperet. Prorsus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisque Philosophorum consequi nequeunt, cultosque mores incultæ barbariæ collatione superari: tantò plus in illis proficit vitiorum ignorantia, quantò in ijs cognitio virtutis. Et hæc quidem Iustinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus citare scribere malui, quàm truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vti iam dixi: cuius epigraphiæ, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Biasis, sententiam complectitur, & quasi animam ingeniosæ picturæ, quam subiecit oculis. Bias enim Priensis, qui inter septem sapientes numeratur, cuius (vt inquit Cicero in paradoxis) cum patriam Priensem cepisset hostis, ceterique ita fugerent, vt multa de suis rebus secum asportarent, cum esset admonitus à quodam, vt idem ipse faceret: Ego vero, inquit, facio, nam omnia mea mecum porto. Hoc tam insigne dictum vt nobis ostenderet Alciatus, depingit Hunnum seu Fennum pellibus cooperatum, nihilque preciosi gestantem: vnde fit, vt & frigora contemnat, & latrones nõ per timeat, nam, vt inquit Iuuenalis,

Cantabit vacuus coram latrone viator. Genus hoc hominum sic describi ab historicis recentioribus animaduerto, ne vel minimum studiosi hæcant. Pannonienses initio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti: inde Hunni habuerunt, gens Scythica. Mox Gothi ex insulis Oceani Germanici profecti: post Gotthos Longobardi, nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur: misera adhuc regio, vtpotè quæ sit sub cælo frigidissimo, Duci Mosconis tributaria: non tamen aurum, argentumve, quibus omnino carent, sed preciosas animalium pelles fabelorum scismorumque pendunt homines. Non arant, non serunt, neque panes conficiunt: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant, sub ingurijs ex virgultis con-

Typus
Emble-
matis.

Locus à
Iustino hi-
storico.

Biasis
apoph-
thegma.

Descri-
ptio Hun-
norum.

contextis inter densas silvas humiles habi-
tant: unde sit, ut homines siluestribus feris
commorantes, vestimentis se non laneis ne-
que lineis induant, sed pellibus nuper aut
lupo, aut ceruo vrsòve detractis. Nullius
ipius aut auri, aut argenti vltus: lac & mel
in cibatu frequens: contra frigora & rigo-
res ferinis pellibus murinisq; corpora com-
muniunt. Mela Hunnos eosdem facit cum
Sarmatis, de quibus lib. 2. Sarmatē, inquit,
auri & argenti maximarum pestium igna-
ri, vice rerum commercia exercent, atque
ob scititiam hyemis admodum assidua,
demersis in humum sedibus, specus aut
fustossa habitāt, totum braccati corpus, &
nisi quia vident etiam ora vestiti. Ouidius
3. de Trist.

Pellibus et sicut arcet mala frigora braccis.

Oraq; de toto corpore sola patent.

Idem 5. de Trist.

Quas ut non timeas, possis odisse, videndo.

Pellibus & longa corpora reſta coma.

Facile huc possem aggerere nobilem eius-
dem generis descriptionem ex 3. Ammiani
Marcellini, ab initio ferè; sed studiosos ad-
monuisse sat est. Vide Val. Maximum lib.

7. c. 2. & Alciatum lib. 6. Parerg. cap. 26.

HYNNVS inops] Inops dicitur sine ope
& auxilio. Virgil. 1. Georg.

Atq; inopi metuens formica senecta.

Scythiciq; miserrimus accola Pòri] Pau-
perimus habitator iuxta mare glaciale
Scythicum. Sic enim differunt accola &
incola, vt accola dicatur, qui ad locum ali-
quem, hoc est, iuxta locum habitat, vt ac-
cola Padi, accola Rheni: Incola verò, qui
ipsum locum inhabitat.

Vstus perpetuo gelu.] Vtere etiam frigo-
ris est Virg. 1. Georg.

Boxea penetrabile frigus adurit.

& Lucanus:

Vrebant montana nives.—

Sic Ovidius 3. Tristium, eleg. 2.

Plurima me pelago terraq; pericula passu

Vstus ab assiduo frigore pontus habet.

Eodem lib. eleg. 4.

— ascripto terra perusta gelu.

Sed & Pastor. 1.

Vos dare pperuos teneris sementibus auſtus.

Nec noua per gelidas terra sit vsta nives.

Quamquam tamen verbum istud, *Vtere*,
pro molestiam exhibere, accipi metapho-
ricòs, & quidem non raro, palam est. Cor-
nel. Tacitus lib. 13. Ambusti multorum

artus vi frigoris. & Festus Pompeius lib.
14. ait, primum nomen inde accepisse fri-
gus, quod fructus nempe ac virgulta per-
urat. Locas Pompeij Festi, ubi pruinam
deriuat à perurando, quia virgulta & fru-
ges perurat, suppeditauit etiam mihi, cu-
ra verbum, quod à cor vrendo desectunt,
& illud Ennianum: *Curamve lenasso, qua
nunc te coquit.* Amm. Marcell. initio fe-
rè lib. 17. accipit ut hic noster: Et quoniā
aeris vrente scintilla, cum discrimibus vl-
timis laborabatur. At μεταφορικòς saepe
reperias, ut apud poetam aliosq; non raro:
qualia sunt hæc:

Vritur infelix Dido, totaq; vagatur

Vrbe furens. Et, *Vrit arrox Iuno.*

Sueton. in Tiberio: Vrebāt insuper anxiam
mentem varia vndiq; conuicia. Seneca e-
pist. 3. Quidam obuijs narrant, & in quas-
libet aures quicquid illos vrit exonerant.
Marcell. lib. 20. Perfugæ vrebant Iuliani
virtutes, quas per ora gēitium diuersarum
fama celebrior effundebat. Idem ad finem
eiusdem libri: Super his vrebat eius anxiā
mentem, quod velut patefacta ianna diui-
tis domus, irritus propositi reuenteretur.
loquitur de Constantio ab expeditione Per-
sica incassum reuertente. Lib. 22. vbi de Lu-
liano bellum in Persas meditāte: Vrebat
bellandi gemino desiderio.

Qui Cererus non nouit opes.] qui vsum
panis atq; vini non habet. Sic Marcellinus:
In sua vita victu sunt asperi, ut neq; igni,
neq; saporatis indigeāt cibis, sed radicibus
herbarum agrestium, & semicruda cuius-
uis pecoris carne vescantur.

Lyai.] Bacchi, id est, vini, ἀπὸ τῆς λύαι
sic dicti, quod hominum membra & ani-
mos dissoluat, uti norunt omnes.

Stragula] vestimenta, pallia, pelles, qui-
bus vitur pro vestitu: alias stragula seu
stragula (vtrumq; enim dicitur) pro le-
ctorum, & aliarum rerum oportiori ac-
cipiuntur.

Perstringunt] vndique cingunt, totum
operiunt, & quasi includunt.

Murina pelles.] Emurium pellibus. Am-
mian. Marcell. 6c: Indumentis operiunt li-
teis, vel ex pellibus siluestrium murium
consarcinatis. Nec alia illis domestica ve-
stis est, alia forensis: sed semel obsoleti co-
loris tunica collo inserta non antè deponi-
tur aut mutatur, quā diuturna carie in-
pannulos defluxit defructata. Hæc ille. Se-
neca

*Bacchus
Lyai.*

Stragula.

*Pelles mu-
rina.*

III.
Inops.

Accola.
Incola.

Vtere ver-
bum.

neca in epistolis meminit pellicularum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatæ essent. Has Armetinos atque Zibellinos quidam putant, sed nōdum scio an rectè. Hodie quoque à Scythia frigidissimisq; regionibus lautissimas pelles murium afferri Megistanum hiberno cultui, vel pueri sciunt; & Turneb. lib. 15. Ad uersat. cap. 13. meminit. Atq; harum pellicum vsum etiam Chinesibus familiarem esse, testatur Ioan. Petrus Maffei lib. 6. hist. Indic. dum Chineses vestimenta per hyemem preciosis murium Scythonicorum pellibus, quas vulgò Martas vel Zobelinas vocamus, calore admodum suauis, & ventis impenetrabili densitate suffulcire ait, quibus tamen haud scio an non & cuniculorum pelles in Barauia sua meritò exæquandas putarit Hadr. Iunius. Sunt qui opinantur, murem illum peregrinum ab Hieronymo quandoque dici Muscum, qui in delicatiorum vsum habetur: nam muscum, id est, *μῦσκον*, murem paruum indicare. Sed hoc odoris genus priscis fuisse incognitum, Hermolaus putat; nec muscum dici, sed moschum.

Sic furem haud metuit, &c.] Tatus & securus agit, ex se beatus est; neq; furum, neq; temporis iniurias metuit.

IV. Hoc schemate significatur, animum hominis pendere non debere ex his, quæ caduca sunt & fortuita, vtpotè quæ sollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, sed ea tantum debere esse satis, quæ benigna natura sit elargita, vel quæ ab ingenio proficiscuntur. Vel intelligit paupertatem ubicunque terrarum (etiāsi ab omnibus penè miserrima censeatur) esse tutam & securam. Sic sanè nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex se-

se, quicquid in se vno ponit omnia: cui autem spes omnis & ratio, & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihilq; quod exploratum habeat, permanens sibi, ne vinum quidem dñe, ait M. Tullius. Huc pertinent quæ Seneca disputat epist. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circumspiciendum nobis est, quomodo à vulgo tuti esse possimus. Primum nihil inde concupiscamus: rixa est inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento invidiantis eripi possit: quàm minimum sit in tuo corpore spoliolum. Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci plures computant quàm odierint. Nudum latro transiit: etiam in obfessa via pauperi pax est. Ad philosophiā ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos, insularum loco sunt, &c. Adicio ex fragmentis Petronij Arbitri:

*Cōsonuere tuba, iugula stat diuite ferrum
Barbara contemptu.*

sic lege, contemptu, pro contemptui, non ut in vulgatis, *contemni*. Idem in carmine, cuius initium,

*Orbem iā totum victor Romanus habebat.
legitur eiusdem argumenti γῶγον.*

Arma placent miseri, detrita q; commoda luxu

Vulneribus reparantur: inops audacia tutae est.

Sallust. Quoniam egestas facilè habetur sine damno. Quis autem nudo vestimenta detraxerit? Non abludit Inuenalis, quamquam non sine sale Satyrico:

*Iures licet, & Samothracum,
Et Diuorū aras, continere fulmina pauper
Credetur, atq; Deos, Dijs ignoscētibus ipsis.*

Chinenses
pellibus
utuntur.

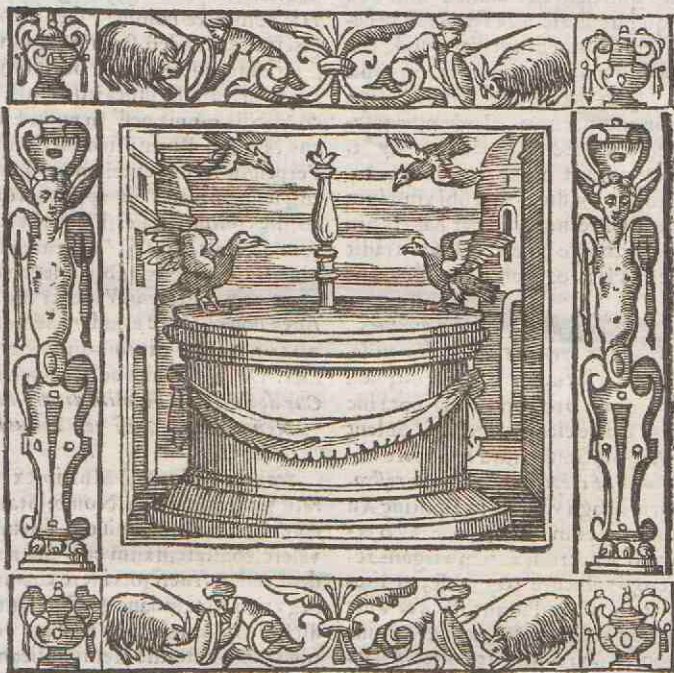
IV.
Animus
ab extor-
nis mini-
mè pen-
dens.

Pauper-
tas ubiq;
tuta.

Concordiæ Symbolum.

E M B L E M A X X X I I X.

CORNICVM mira inter se concordia vita est,
 Mutua statq; illis intemerata fides.
 Hinc volucres hac sceptrum gerunt, quod scilicet omnes
 Consensu populi stantq; caduntq; duces:
 Quem si de medio tollas, discordia præceps
 Aduolat, & secum regia fata trahit.

C O M M E N T A R I I

IN solida basi stat erectum sceptrum
 regium, circa quod cornices, notæ satis
 aues, magna festiuitate & alarum plausu
 volitare videntur, quasi sollicitæ, ne in ali-
 quam partem declinans sceptrum cadat.

DESUMPTVM est Emblemata ex lib.
 3. de animalibus Aeliani Græci scriptoris,
 citante Politiano cap. 67. Miscell. in hæc
 verba: Cornices inter se fidissimæ sunt, &
 cum societatem coierint, maximo se opere

diligunt. Neq; id genus animalia videat
 quispiam licenter misceri & temerè. Quin
 hoc quoq; distant, qui res istiusmodi cal-
 lent, altera extincta comparem viduam de-
 gere. Cæterum id quoq; audio, veteres in
 nuptijs post Hymenæum cornicem inuo-
 care, signumque id concordie dare ijs con-
 suesse, qui liberum quærendorum gratia
 conuenissent. Tum qui sedes auium &
 volatus obseruant, inauspicatum esse capti-
 tibus

tibus auguria dicunt, vnius tantum cornicis obsequium. Hæc Asilius. Orus Apollon in Hieroglyphicis fere idem habet: Martem, inquit, & Venerem scribentes, aut nuptias, geminas cornices pingunt, marem & feminam: quoniam hoc animal duo ova parit, ex quibus marem & feminam generari oportet. Si autem eueniat, quod raro euenit, ut duo mares generentur, aut duæ feminæ, iugati mares cum feminis alteri cornici non admiscuntur. Idem neq; femina alteri mari, sed dissociati soli degunt. Ideo vnicæ cornici occurrentes augurantur futurum, ut viduali vita sibi viuendum sit. Sic ille. Cæterum cornices haberi pro concordia symbolo præter Orum tradit etiam Pierius Hieroglyphic. 20. Iuuenalis Satyra 1.

Cornices
symbolū
cōcordia.

*Ut colitur pax, atq; fides, victoria, virtus,
Quaque salutato crepitat concordia nido.
Quem Satyrici locum scio à plerisq; non
de cornice (quod pro concordia nota hic
statuimus) sed de ciconia intelligi. Solent
enim ad id Onidianum istud adducere:*

*Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Sed cornicis imago videtur in Faustine Augu-
stæ nummis cum inscriptione C O N-
C O R D I A. Sceptrum autem virgam regiam
Hieroglyphicum regni esse, ex literis
sacris tradit idem Pierius lib. 41. Vide
adagium, Cornicum oculos configere, cuius
explicationem non admittit noster Alciatus
lib. 7. Parerg. cap. 17. quem vide. Porro
prodigiola cornicum viuacitas in prouer-
bium abiit, Cornicibus viuacior. Vnde
Hesiodus:*

Cornici-
bus, viu-
acior.

*Ter tria secula hominis transmittit garrula
cornix.*

Et Faustus:

*Longaq; producat vitæ cū secula cornix.
Eodē pertinet, quod Philosophus ille moriens
cornicibus inuidisse longævitatē legi-
tur, quam natura negasset homini. De
concordia præterea non nihil agit Onidius
1. Fastor ibi:*

*Candida te nixeo posuit lux proxima tēplo,
Qua fert sublimis ætea Moneta gradus.*

III.

*MVTVA statq; illis &c.] Hic versicu-
lus in alijs editionibus sic habebat:*

*Inq; vicem nunquam contaminata fides.
Quam autem sequimur, correxit Barthol.
Anulus, ut alios quosdam locos, quos pos-
tea indicabimus.*

Quid scilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor,

videtur pertinere Horatianum illud, Ode
35. lib. 1.

*Iniuerso ne pede prorsus
Stantem columnam: neu, populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma.*

Concitet, imperiumq; frangat.

Hic columnæ nomine, sceptrum Principis, ipsumq; adeo statum regium, populi, omniumque Reipub. ordinum concordia fundatum significat: quæ nisi seruetur concordia, omnia pess. m. eunt. Elegans locus Nazarii Panegyrico ad Constantium: Perpendit secum excellens prudentia tua, eiq; semper pietas tua applicata omnes concordie commoditates, illam esse fundamentum ac radicem otij, bonorum ciuium seminarium, quietis publicæ segetem, & aliam pacis altricem. Videtur iste panegyristes non obicure alludere ad nomen βασιλέως, quod inditum, quia rex sit βασις λέω. De quo Minos adhuc puer ita ludit: *Cur docti βασιλῆα olim dixere Πελασγοί?*

Nempe βασις λέω rex bonus haud dubie est.

Stantq; caduntq;] Multiplex verbi stare, significatus est ex Nonio: Stare, id est, consistere, erigi, prominere, fidem habere, valere, constare, fixum esse. Sic apud eundem cadere, ruere, occidere, euenire. In panegyrico Maximiano & Constantino AA. dicto: Dij immortales probare voluerunt tibi innixam stesisse Rempublicam, cū sine te stare non posset.

Duces] Reges, & qui imperium in populos exercent.

Quem] consensum.

Discordia præceps aduolat] Discordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua postea) pleriq; volunt. Vide Gyrard. Syntag. 1.

Regia fata] Regis aut Principis mortē. Alludit ad illa famigerata verba, quæ posuit Sallustius in Ingurtha: Concordia patris res crescūt, discordia maximæ dilabuntur. Quod & evangelicæ literæ testantur. Sic subditorum atq; ipsius plebeculæ firma concordia, & tranquilla vnanimitas, Reges ipsos, eorumq; Rempubl. egregiè & diutissimè conseruabit iuxta adagium: Concordia fulciuntur opes etiam exigue.

PRINCIPVM summorum status non aliunde stabilimentum capit, quàm à populi consensu, concordia, & beneuolentia. Itaq; prudenter & prouidè faciunt, qui

Sines

Calices

Discordia

Principum
concordia
nece
ria

qui stabile ac firmum in subditos imperiū
tutari volunt, cū motuum omnium &
seditionum causas præcidunt, maluntque
à suis amari, quàm timeri. Eam populi
concordiam & consensum, regie potesta-
tis conservatricem hic proponit *συμβολι-
κός*, adhibita cornicum, quæ sceptrum
sustinent, imagine. Ex quo meminisse de-
beat imperium suum pendere à populari
consensu. Quod ut sit molestum exem-
plis hinc inde conquisitis confirmare, tan-
tummodo repetam quæ auctor ipsemet in
lib. 15. Comment. De verbor. signific. attul-
lit. Principio rerum omnium, inquit, non
diuina iussione, sed ex populi consensu re-
ges assumpti sunt: quod & post Romani
imperij occasum seruatum fuit, cū Ca-
tolus Magnus à populo Romano Augus-
tus electus est, & à Pontifice Leone sacro
oleo inunctus; quod ius populi hodie Gre-
goriana lege in septem Germaniæ Prima-
tes translatum est. Sic & Franci Chilper-
ico electo, quod regno non esset idoneus,
Pipinum *παινετικόν* consilio substitue-
runt. Et cū Pipini proles à maioribus
degenerasset, rursus Odonem, mox eius
fratrem Robertum, & deinde Roberti ne-
potem Hugonem ad summum fastigium
euexerunt. Is Hugo est, qui vulgò Cape-
tus dicebatur, unde oriundi sunt, qui etiā
num Francorum rebus moderantur. Et
quod de maximis hisce Regibus, nimirum
Romano & Franco, dictum est, idem & in
inferioribus obseruatum fuisse, qui histo-
ricos legerit, deprehendet, ut meritò cen-
seam diuina lege eum iustum Principem
esse, qui ex populi consensu regnet: quod
& Aristoteles tradit, qui verò inuitis domi-
neret, eum tyrannum esse. Vnde cū ma-
gna regna non ex subditorum consensu,
sed per violentiam, primò constituta sint,
merito D. August. De ciuit. Dei 4. magna
latrocinia esse dixit, adducto etiam piratæ

cuiusdam exemplo, qui comprehensus, &
ante Alexandrum Magnum adductus, cū
interrogaretur, quæ causa mare haberet in-
festum? Quid tibi, inquit, ut orbem ter-
rarum habeas infestum? sed quia id ego ex
guo nauigio facio, latro vocor: tu quia ma-
gna classe, Imperator. Hactenus Alciatus.
Quoties autem veterum monumenta per-
curramus, facillè obseruamus quàm fluxa,
& momentanea sit Principum potentia,
quanquam sublimis & altis nixa radicibus
puteatur. Hi enim nisi precario, & quasi
populari suffragio imperant, nempe quo-
rum nisi moderatum sit imperium, quàm
cristissimè corrui. Asianus refert Thry-
sum insignem tyrannum suos ad eò torsis-
se, ut legem tulerit, quæ nemo neq; priua-
tim, neq; publicè iniucem colloqui aut mi-
scere sermones auderet. Quod cum sub-
ditis molestissimum & odiosissimum esset,
qui nutu oculorum, manuumq; gestu ani-
mi sentia cogeantur exprimere, id etiam
voluit esse prohibitum, ut molestiæ dolo-
rem adijceret intolerabilem: quispiam eo-
rum locum publicum petijt, qui multis
lachrymis effusus, alios etiā ad fletum pro-
nocauit. Id cū rescisset tyrannus, in fò-
rum statim venit, quod etiam id, si posset,
populo eriperet, fletu nempe libertatem.
Ciues commoti arma regijs satellitibus ex-
torserunt, & suum tyrannum de medio
sustulerunt. Eandem fortunæ mutatio-
nem sensit Amasis Aegyptiorum Rex. *Amasis*
Cū enim plerisque ex suis extremo sup-
plicio affecisset, alios fortunis spoliasset, &
in omnes insolentior atque superbior veni-
ret, imperium eius aliquando toleratum
est, donec Aethiopes Aethiopum Rex in eū
irruisset: tum enim odia occulta erupere,
cumq; multi ab eo descisissent, regno tan-
dem pulsus est, teste Diodoro lib. 2. Plura
obuia sunt.

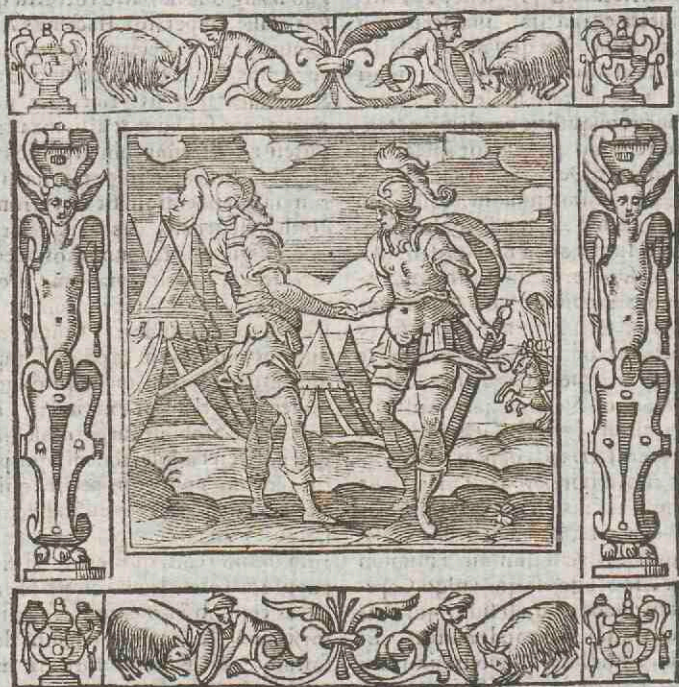
*Historia
Thrysi ty-
ranni ex
Æliano.*

*Amasis
fatum.*

Concordia.

E M B L E M A XXXIX.

IN bellum civile duces cum Roma pararet,
 Viribus & caderet Martia terra suis:
 Mos fuit in partes turmis coeuntibus easdem,
 Coniunctas dextras mutua dona dare.
 Fœderis hæc species: id habet concordia signum,
 Ut quos iungit amor, iungat & ipsa manus.

C O M M E N T A R I I.

I. **P**INGUNTUR duo viri belli duces,
 habitu militari dextras iungentes.
 Hanc picturam licet omnes editiones sic
 habeant, non tamen placet Sanctio, ut qui
 dextras coniunctas auro vel argento elabo-
 ratas vel depictas intelligat, idque ex locis
 Taciti colligi putet. Vnde non viutorum
 hominum manus coniunctionem, sed quan-
 dam vstratam fidei notam pingi vult. Cui
 & ego pedaneus iudex subscribo, inductus

ipſius Autoris verbis,

Coniunctas dextras mutua dona dare.
 Dextræ enim donari non potuerunt, niſi
 metallo aliquo effigiatæ. Quid? quod Pi-
 gnorius pignore contendere paratus eſt,
 Alciatum, cum hæc ſcriberet, reſpexiſſe ad
 eam annuli ſpeciem, qui dextræ implicitas
 exhibet, quiq; in frequenti uſu apud ma-
 iores noſtros, nunc apud nos (uti præclara
 quæq; repudiamus) vix, ac ne vix qui-
 dem

*Pictura
 emenda-
 tio.*

dem extat; Itali appellabant olim, *Annello di fede*. Nostri Germani vocant, *Hand-treue*, apud quos adhuc frequens illorum anulorum usus, quibus plerumque noui sponsi se donant, & quales in illicitis amoribus Nisa à suo Mopsò accipit. Hoc autem carmen videtur effectum in commendationem muneris, ut & Antonius Querenus, politissimus nostri sæculi poetarum, in munus smaragdi luse elegantissimis catenibus, quæ adducit Pignorius, ut labori suo tumultuario auctoritatem concilient. Ea sic sonant:

Quem fulgore tibi rutilum viridante Smaragdam.

Parua noui mitto munera ad hospitium.

Hunc, ne ingrata tui subeat obliuia Lygdi.

Pulcher Hyla, digiti inferre marmoreis.

Et quoties oculus flexi teres incidit auri.

Incluso radians circulus in lapide.

Dic tecum: Quo Lygdis Hylam bonus ardet amore.

Nullum aurum, nulla est lucida gemma magis.

II.
Origo huius Emblematis.

Lib. 2. c. 19.

Dextra symboli fidei.

Mæ docuit Alciatus ipsemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, videntem materiam sumpsit Emblematis, nempe ex eodem Tacito, lib. 2. & 18. quibus ostenditur, dexteras concordie signa vtrò citroque destinari ab exercitiis bellicis. Nec verò aspernor quod libris Genialium dierum notat Alexander Neapolitanus, nempe Marium, cum in Romanos maxima clade sæuisset, quos feruare voluit, dextra porrecta aut salute data incolumes fecisse. Tacitus in lib. 2. Annalium, ubi de morte Germanici agit: Iurauere amici, dextram morientis contingentes, hic gestus est datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius se mortem vituros. Idem paulò antè: Ab rege Parthorum Artabano legari venerè, miserat amicitiam ac foedus, & cupere renouari dexteras. Hic fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum significatur. Occurrit exemplum Valerij Max. ex lib. 6. cap. 4. de Caio Popilio, qui legatus ad Antiochum missus, isque eum prompto animo & amicissimo vultu dextram Popilio porrexisset, inimicem ei suam porrigere noluit, sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit, cui cum post aliquam breuem moram satisfecisset, Popilius manus eius tanquam socij apprehendit. Cæsar. 2. De bel-

lo Gallico, tendere manus, petendæ pacis signum fuisse Gallicum memorat, ubi de Bellonacis. Item 7. Gergoniorum mulieribus, quæ pectore nudo prominentes è muro pallis manibus Romanos obtestabatur. Signum item fuisse deditionis eodem lib. traditur, ubi de Heduis, qui manus tendere, deditionem significare, & profectis armis mortem deprecari dicuntur. Cum ijs, quæ addaxi è Cornelio Tacito locis, velim addi hæc ex eodem lib. 18. Hist. Centurionem Sisehem, dexteras, concordie insignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferentem, varijs artibus aggressus est. Dexteras hic pro quodam vîrato fidei symbolo depicto in auro, argento ve, aut alio quouis metallo accipi paret. Quo sensu hic locus alius Taciti sumitur libro Historiarum primo, ubi de initio principatus Vitellij: Miserat (ait) ciuitas Liogonum veterè instituto dona legionibus, dexteras hospitij insignie.

DVCES] Imperatores suos, quibus exercitus essent committendi.

Viribus & caderet] Significat bellum ciuile: idque videtur ex Horatij Epod. 16. imitatus:

Altera iam teritur bellu ciuilibus ætas.

Sus & ipsa Roma viribus ruit.

Itaq; consultor ille apud Antiochum Annibal rebus omnibus maturo iudicio perpensis ait: Romanos nunquam nisi armis suis vinci posse; nec Italiam aliter quam Italicis viribus subigi.

Martia terra] Roma, vel quod fuerit studijs asperissima belli: vel propter Romulam Martis filium, ut fama tulit, à quo originem traxit, sic appellata. Lege T. Liuium in principio totius operis. Ouid. 3. Trist. eleg. 7.

Dumq; suis victrix septem de mœtibus orbè prospiciet domitū, Martia Roma, legar.

Martialis lib. 5. Epigram.

Pulchrior & maior quo sub duce Martia Roma.

Alio quodam loco Martiam turbam, pro Romano populo dicit:

Crede mihi, nimium Martia turba sapit.

Sic Symmachus lib. 1. Epistolar. Ab exortu penè vbis Martiæ &c.

Coeuntibus easdem] Synæresis est, figura, quæ fit, quando duæ vocales in vnicam syllabam contrahuntur. Editio Stockhameri habet, hæsdem.

Dextra iuncta pro concordia.

III.
Bellum ciuile.

Roma terra Martia.

Dextera
fidei sa-
cra.

De iur-
o dāi.

Concordia
unde di-
cta.

IV.
Dextra
concordia
signum.

Dextera
testis fi-
dei.

Coniunctas dexteras Dextera fidei dica-
ta est, ut mox dicemus, Virg. 6. Aeneid.

Nec veriti dominorū fallere dexteras.
Plinius lib. 11. cap. 45. Inest & alijs parti-
bus quādam religio: sicut dextera osculis
aversa appetitur, in fide porrigitur. Dex-
tras iungere Graeci eleganter vno verbo
effertunt, *δεξιόσδαι*.

Id habet concordia signum Concordia
dicta est, quasi cordium coniunctio. Quae
coniunctio quia re ipsa nequit fieri, ut sci-
licet amicorum corda ipsa coniungantur,
id fit per dextrarum apprehensionem: dex-
tra enim parti potior cordis vis incumbit,
& ipsa dextra manus est cordis potissima
ministra.

Hoc Emblemate Alciatus indicare
voluit priscorum morem, quo iunctis dex-
tris fidei & concordiae signum exprime-
rent: est enim, ut dixi, dextera fidei sacra,
unde in permultis veteribus nummis duae
manus iniunctae ostenduntur additis inferi
prionibus, *Fides exercituum*: nonnunquam
etiam, *Fides Romanorum*. Fortasse huc per-
tinet illud Pythagorae, Ne cuius dextram
porrexeris, ne scilicet quempiam temere
in interiore nostri amicitiam admitta-
mus. Et verò poeta nullius antiquitatis
ignarus, ex dextra fideque, ait nimirum se-
dus & concordiam per dextram significa-
ri. Viderat hoc longè antè Xenophon lib.
5. De institutione Cyri: *ἡ δὲ Τριφυλίας, ὅς
τὰς ὕπνους καὶ τὰς δεξιὰς ἐδὼκα ἐμπεδώ-
σω*. Hunc quoque morem attigit Aristophanis
scholiastes: *ἔδος ἐμὲ πρὶς καὶ σου
δῖναίς βεβαλαίς τὰς δεξιὰς δῖδοναί ἀλ-
λῆλοις*. Quidius 6. Metamorph.

Ut pignus fidei dexteras utraq; poposcit,
Inter seq; datas iunxit.

Cicero ad Atticum: Vbi sunt illē densē dex-
trae? Idem 2. Philip. Dextrae, quae fidei tes-
tes esse solebant, perfidia sunt & scelere
violatae. Dextram in fide porrigi ideo ait
Varro, quod omnis veterum auctoritas
dexterae manus virtute constaret. Auctor
est Plutarchus, Flamines rem diuinam ma-
nu ad digitos inuoluta facere, consueisse,
symbolicè significantes, fidem tutandam
esse, ac eius sedem in dextris esse sacratam.
Quae de dextris disputat Coelius Rhodig.
lib. 22. cap. 14. Sæctius pro ridiculis habet.
Fere transilieram quae Iustinius de Dario

moribundo retulit 11. lib. Is enim rex por-
recta manu expiravit, quam vnicū pignus
fidei regis dextram se ferendam Alexan-
dro dare dedit. Sic conqueritur Aeneas
Virgilian. 1. Aeneid.

cur dextra iungere dextram

Non datur?

Quod pertinet & illud ex undecimo Aeneid.

*Oremus pacem, & dexteras tendamus in-
ermes.*

Cicero etiam pro Deiotaro: Per dextram
ipsam, quam hospes hospiti porrexisti.
Fuit enim & hospitij symbolum apud Sy-
ros & Persas. Hinc & Romani Principum
bene de Republ. meritorum statuas pede-
stres & equestres ita effinxerunt, ut dex-
tra porrecta, fidem in Rempubl. ostende-
rent. Itaq; in ipso belli, seu tumultus ciui-
lis classico, ne amici cum inimicis absque
discrimine premerentur, interpositum est
cuiusmodi fidei sacramentum. Hoc de sym-
bolo Pierias lib. 35. Mos ille dextrarum iun-
gendi olim fuit apud Parthos, ut qui dex-
tris complexis, tanquam Dijs praesentibus
& arbitris, pacta sancirent. Ideam Medi ob-
seruauerunt & Persae, qui dextrae fideiq; pi-
guore confirmabant, si quid ratum esse vel-
lent. Certè apud nos Germanos adhuc
hodie solennis est usus, ut vel mutuo se sa-
lutantes, vel certi quidpiam promittentes,
vel etiam singularem amorem & sinceram
fidem demonstrare volentes, dextram inui-
cem porrigant. Sed & quidquid hoc mo-
do inuicem stipulati fuerint, hoc inuiolata
fide, non secus ac sacrum iusiurandum di-
ligentissimè obseruant, adeo ut Germana
fides in proverbiū abierit. Hoc etiam ap-
ud D. Paulum 2. ad Galat. videre est: Dex-
tras, inquit, dederunt mihi & Barnabae so-
cietatis, &c. Hanc sententiam Canonistae
adducunt, Iungere, aiunt, dexteras solet ef-
se signum confederationis, quo utebantur
antiqui cum inuicem confederabantur.
Nec absq; mysterio iam olim, & hodie in
Cartholica Ecclesia eandem consuetudi-
nem obseruari videmus in sponsalibus, ut
quos animorum candor, castus amor, &
spontaneus consensus perpetuo & concor-
di matrimonij vinculo coniungere decre-
uit, hos omnino etiam dextrarum copula
publicè corroboraret.

Dextera
hospitij
symbolum.

Mos iun-
gendi dex-
tras.

Germana
fides.

Concordia insuperabilis.

E M B L E M A X L.

TERGEMINOS inter fuerat concordia fratres,
 Tanta simul pietas mutua, & vnus amor:
 Inuicti humanis vt viribus ampla tenerent
 Regna, vno dicti nomine Geryonis.

C O M M E N T A R I I.

GERYONIS effigiem exprimit homo corona & habitu regio, triceps, sex pedibus, & totidem manibus, quarum sinistra omnes vni clypeo in nitantur; dextra verò, vna hastam, altera gladium, tertia sceptrum, gerunt. Apposita concordiae imago, vt cui non desit prudentia, defensio, imperium, iniuriarum ultio cominus & eminus facta, celeritas, robur.

GERYONEM veteres talem finxerunt, qualem hic depictum damus, tricipitem, trimanum, tripedem; quod varij va-

riè sunt interpretati, alijs ad hyemem, alijs ad tempus, alijs ad Lunæ mutationem triplicem id trahentes; alij ad sophistam tris linguarum peritū referunt, alij ad tres insulas Hispaniæ copiosissimas, duas nempe Blearides & Ebusin, quibus imperauit Geryon: Palephatus manult ad Trinacriam, i. tricipitiam ciuitatem in Euxino ponto conuertere: sed quia hæc parum ad nostrum institutum facere videntur, ijs omissis, de fraterna concordia id intelligimus. Vnde liquet Emblemata desumptum esse ex vltimo

gia. va-
rid.

Fons Em-
blematis.

Geryō cur
triceps &
tricorpor.

mo libro Iustini Historici, vbi hæc verba leguntur: In alia parte Hispaniæ, & quæ ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta læticia est, vt nisi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, vt Herculem ex Aſia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipſum non triplicis naturæ (vt fabulis proditur) fuiſſe ſerunt, ſed tres fratres tantæ concordiæ extitiſſe, vt vno animo omnes regi viderentur. Nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſe, ſed cū armenta ſua rapi vidiffent, amiſſa bello repetiſſe. Sic ille. Huius de Geryone pegmatis permulti meminere, vt Eunapius Sardiæ auctor Græcus, vita Sophiſtarum: Lucianus in Toxari, ipſo penè extremo: Arrianus de Alexandri geſtis lib. 2. quo loco ſententiam retulit Hecatei Abderitæ de Hercule & Geryone: Natalis Comes Mytholog lib. 7. cap. 1. ſub finem: Cæſ. Rhodig. lib. 6. cap. 7. & lib. 20 cap. 6. Silius Italicus lib. 13.

Qualis Atlantiacæ memoratur littore quondam

Monſtrū Geryones immane tricorporis ira,
Cui tres in pugna dextra varia arma gerebant.

Vna ignes ſauos, aut altera pondè ſagittas
Fundebat, validam fundebat tertia cornū:
Atq; vno diuerſa dabat tria vulnera viſe.
Vide etiam Plinium lib. 4. cap. 2. & Pompon. Melam lib. 3. cap. 6. Ouid. 9. Metamorph.

— Nec me paſtoris Iberi

Forma triplex mouit.

Huic armenta Hercules abduxit, ab Eurithæo inſuſus, vt eſt apud Iſocratem in encomio Helenæ: Talis quoq; depingitur Herilus apud Virgilium.

Herilus.

Et regem hæc Herilum dextra ſub Tartara miſi,

Nascenti cui tres animas Feronia mater,
(Horrendum diſtu) dederat, terna arma mouenda,

Ter letho ſternendus erat: cui tum ſamen omnes

Abſtulit hæc animas dextra, & totidem exiit armis.

Molionides.

Tales item fuiſſe Moliones, aut Molionides obſeruo; ſiquidem D Gregorius Nazianzenus, vt hoc obiter adijciam, pro con-

cordi fratrum amore, verbum Molionides uſurpauit, non ſine aliqua prouerbij facie: δι Μολιονίδαι, τῆς ὁμηρικῆς δέλτου τὸ δαῦμα, ἢς κοινωνία συμφορῶν ἐν γόρῳ; Molionida, Homericæ poematis miraculū, quos periculorum ſocietas coniunxit. Plutarch. περὶ φιλαδελφίας. δαυμάζουσιν ἑδὲν ἡττον ἢ τὲς Μολιονίδας ἐκείνης συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκύντας: Non aliter quam Molionidas illos admirantur, quos coactis corpore concretos fuiſſe exiſtimarunt. Hi vaſta corporis mole Augiæ regi Elidis auxiliaries, oppreſſi ſunt ab Hercule atq; interfecti, ait Pindarus. In terpres Homeri ad Iliad. 7. quaternas manus totidemque oculos illis tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus.

TERGEMINOS] Lucretius lib. 5.

Quidve tripectora tergemini quoq; Geryonæ uis.

Virgilius 8. Aeneid.

— maximus ultor

Tergemini necē Geryonis, ſpotijsq; ſuperbus Alcides aderat.

Sic Tergemini & Trigemini fratres dicuntur Horatii & Curiatij apud Liuiū 1. ab Urbe. quod eſſent vno partu editi.

Inuicti humanis ut viribus] Vt cū vinci non poſſent ab hoſtibus etiam fortiffimis.

Ampla teneret Regna] Duas ſcilicet in ſulas Balearides & Ebuſim: vel Trinacriā in Ponto Euxino, de qua Palæphatus.

Vno nomine Geryonis.] Quamquā tres eſſent, vno tamen nomine nuncupabantur. Geryon vocabulum priſcum, à gera deriuatum, quod eſt aduena, vt interpretatur Hieronymus. Nam Geryon filius priſci Hiabæ Numidæ fuit, quamuis Heſiodus in Theogonia eum filium Chryſæoris facit, qui fuit filius Medusæ, in hanc ſententiam:

Edidit at Chryſæor ſibi Geryonem triſancē,
Hercules ante ſuos illum vis inclita tæuros
Perdidit, atq; animā claua deponere iuſſit.
Quidquid ſit, adueniens claſſe in Hispaniam, Geryonæ, id eſt, aduenæ nomen habuit. Sed qui Geryonem hyemem interpre-
tantur, diſtum voluit ἀπὸ τῆς γαρύειν, qd eſt fremere, quod propriū eſt hyemis.

CONCORDIA, vinculum incolu-
mitatis & pacis. tot tantasque vires habet,
vt vix vinci aut domari ferè queat, etiam ſi
præ ſe ferat neſcio quid puſillum aut de-
bile

III.
Tergemi-
ni.

Geryon
vnde
dictus
cuius
filius.

IV.

bile, nempe vbi singulorum habetur ratio. Vt enim lapides quidam insulæ Cycladicę (teste Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundum: ita Respublicę discordijs pessum eunt, & quàm ocysimè collabuntur: concordi verò pace ligatę manent & perdurant. Quod aperte docuit Scilurus ille Scythę, cüm moribus idus extelorum fasciculo colligato, & postea soluto inuictam concordiam filijs commendauit. Nam fratrum inter se concordiam dixit Antisthenes quouis muto firmius munimentum. Quintilian. declam. 33. De vnanimi fratrum amore: Membra herclè inter se citius pugnaverint, & si qua in nobis natura geminauit, diuersos ceperint effectus: nam quid aliud est fraternitas, quàm diuisus spiritus, & quę ad tuendos nos concessa sunt, multiplicata eò quidem feliciter, quòd diuersis etiam consistētibus locis esse idem, ac plura simul obire possumus. Horat. lib. 1. epist.

— notis teneriq; columbi,

Fraternis animis quicquid negat alter, & alter.

Idem eod. lib. ad Iulium Florum:

— ubicumque locorum

Viniens, indigni fratrum rumpere fœdus. Nobile fraternę concordię exemplum nobis reliquit Eumenes rex, qui insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Cum is rumor Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaque fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum cum audisset illum viuum, profectus est illi obuiam vnà cum satellitibus, hastam gestans. Eumenes autem amanter illum amplexus, dixit in aurem: Ne festines ducere, priusquam me mortuum videris; nec præterea per omnem vitam, vllam offensi animi significationem vel dicto vel facto dedit: quin etiam moriens fratri & vxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cüm multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit: sed filio Eumenis, posteaquam adoleuisset, adhuc viuens principatum tradidit. Vide Plutarch. *περί φιλadelphίας*. Simile concordię exemplar exprimit in coniugibus Ouidius 8. Metamorph.

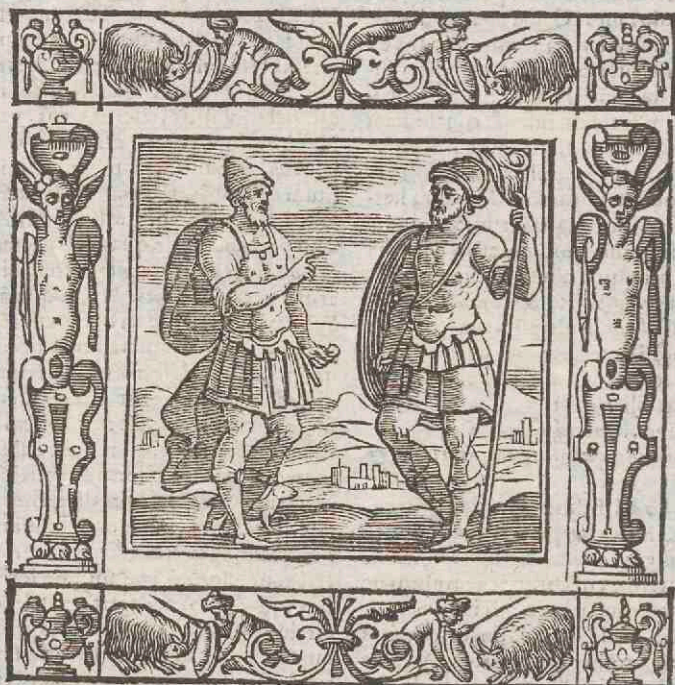
Sed pia Baucus anus, pariliq; atate Philamò
Illæ sunt annis iunoti iuuenilibus illæ.
Conseruere casā, paupertatemq; ferendo
Effecere leuem, nec iniqua mēte ferendam:
Nec refert dominos illic, famulosve regas,
Tota domus duo sunt, idē parentq; iubetq;
Cū Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tractasset. Altum, & hac fama perterriti classarii cogitarent de repetenda domo, idque plerique suaderent: solus Themistocles obstitit, dicens, eos vnuerfos hostibus fore pares, dispersos verò perituros: Tanta fuit viro in vnanimi militum concordia fiducia. Vnde etiā Agesilaus Lacedæmoniorum Rex, cum à quodam percontaretur, quam ob causam Sparta non cingeretur mœnibus? ostendit ciues armatos & vnanimes: Hi, inquit, sunt Spartę ciuitatis mœnia. Significans, Respublicas nullo munimento tutiores esse, quam virtute ciuium consentiētium. Eam ob rem etiam finxerūt veteres Geryonem fuisse tricorpore, aut tricipitem, quòd vnà cum fratribus, quos duos habebat, tanto amore tantaq; fideliū traduxit, vt ij vno nomine Geryones dicerentur: adeoque vnica regi animam & voluntatem in esse, quanquam tres essent, communis iactabat opinio. Nō possum hoc loco subtercere, quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi, quo loco monet, eum, qui sit infirmo corporis habitu, industriū sibi pro socio debere sumere, vt quondam Nicias Lamachum. Siquidem proditum est memorię, his artibus Geryonem admirabilem fuisse, qui multa crura, pluresque manus atq; oculos habere dicebatur, vnico tamen animo atq; consilio regni sui fines moderaretur. Hęc ferè Plutarchus. Cæterum aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquā potuisse, nisi separatos & à se disiectos. ex quo perspicuum fit, quàm firmus & inuictus sit vnanimus ille animorum & voluntatum quasi nexus atq; consensus: Vniuersi quippè concordēs inuicti, qui singuli debiles, & nullius sunt roboris. Sic enim, vt Philosophi loquuntur, Vnita virtus valētior est seipsa dispersa. Lege Pierium lib. Hieroglyph. 32. c. De tricipite.

*Geryō cuius
tricorpor.*

Vnum nihil, duos plurimum posse.

EMBLEMA XLI.

LAERTAE genitum, genitum quoque Tydeos vnà,
 Hac cera expressit Zenalis apta manus.
 Viribus hic praestat, hic pollet acumine mentis,
 Nec tamen alterius non eget alter ope.
 Cum duo coniuncti veniunt, victoria certa est:
 Solum mens hominem, dextrave destituit.

COMMENTARI I.

I. **P**ROPOSITVR ἀγῶνα, in quo
 sint expressæ, & mutuo coniunctæ ef-
 figies Vlyssis, habitu ducis militaris, in a-
 ctu loquentis; & Diomedis, habitu itidem
 militari, galea, hasta, & clypeo armati, quo-
 rum alter prudentia & consilio, alter firmi-
 tate virium commendabilis. Cur autem
 hic Vlyssi catulus attributus, an ob sagaci-
 tatem significandam? an quod post varios
 errores in patriam redux à cunctis cognitus

fuerit? Editio Lugdunensis viro armato
 senem, barba & tunica philosophum, maxi-
 mum codicem gestantem, opponit. Nec id,
 meo iudicio, malè.

EMBLEMATIS huius typum ob-
 seruo apud Homerum Iliad. x. quo loco
 vnà cum Agamemnone & Menelao Ne-
 stor consultat de mittendis exploratoribus
 in Troianorum castra. Hanc in se prouin-
 ciam recipit Diomedes, animi magni vir, si
 tamen

II.
 Fons Em-
 blematis

tamen ei socius aliquis una profecturus adiungatur. Eius hæc verba :

νέστωρ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγή-
νωρ,
ἀνδρῶν δὺς μιν ἐὼν δύναι στρατὸν ἐγγυ-
εῶντα
τρώων· ἀλλ' ἔτις μὲν ἀνὴρ ἄμ' ἔποιτο καὶ
ἄλλος.

μᾶλλον δ' ἀλκωρὴν καὶ δαρσαλέωτερον ἔσαι,
οὔντε δ' ἔρχομένα, καί τε πρὸ οὗ τοῦ ἐ-
νόησεν.

ὅπως κέρδος ἔη μόνος δ' ἔπερ τε νόησεν
ἀλλὰ τε οἱ βράχων τένος, λεπτή δέ τε
μῆτις. id est,

Nestor, me mouet cor, generosusq; animus,
Fortius hostium subire castra, quæ propè sunt,
Troianorum : sed si sit aliquis vir, qui me
sequatur,

Maior erit mihi fiducia, & audacius erit
Euntibus una duobus; namq; hic ante il-
lum cogitat

Qualiter utile sit: solus verò quanquam in-
telligat,

Tamen ei tardior animus, & consilium im-
becillius.

Vide adagium, Duobus pariter euntibus, v-
bi postrema pars horum Homeri verbo-
rum sic redduntur:

At mihi si quis alius veniat comes, ille fu-
turus

Solamen, fueritq; simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dein hic prior illo,

Si qd opus factu, videt. Atqui solus & vnus
Quamuis perspicat, tamen est mēs segnior
illi, &

Consilium tenuē.

Plutarchi disputatio, qua civilem homi-
nem informat, huc facit, cum ita dicit: ἂν
δ' ἢ τις ἐργάδης, ἐπιφανὴς δέ καὶ μεγά-
λη πρόξις, ἀνδρὶ ἐπὶ ταύτῃ τὰς ἀντα-
πρώτων, εἴτα προσελέσθαι τὸν φίλον, ὡς
ὁ Διομήδης,

εἰμὲν δ' ἡ ἑταρόν γε κελεύει ἑμαυτὸν ἐ-
λίσσας,

πὺς ἂν ἐπείτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θεῖοιο λαοεί-
μην;

Cum res aliqua proponitur, magna quidem
illa atq; illustris, sed ardua & difficilis, la-
borum & operis socium tibi amicū assu-
mito, vt Diomedes: Quod si mihi alterum
adiungi iubetis, inquit, qui tandem possim
oblisci diui Vlyssis? &c. Eundem Home-
ri locum Apuleius de demouio Socratis
vsurpauit, & breuibus verbis explicuit:

Nonne Vlysses ait ille cum Diomede de-
liguntur, veluti consilium & auxilium,
mens & manus, animus & gladius? Attigit
etiam Claudianus, cum sic cecinit in sexto
Consulatu Honorij:

Nunc mihi Tydiden attollunt carmina
vatum.

Quod iuncto fidēs Ithaco patefacta Dolonis
Indicio, dapibusq; simul, religataq; somno
Thracia, sopiti penetrauerit agmina Rhef.
Graiaq; retrulerit captas ad castra iugales.
Et Ouidius in oratione Vlyssis:

Deniq; de Danais q's te laudare, petire?
At sua Tydides mecum communicat acta,
Me probat, & socio semper confidit Vlysse.
Est aliquid de tot Graiorum milibus vnū
A Diomede legi, nec me fors ire iubebat.

LAERTÆ genitum] id est, Vlyssēm,

Laertæ & Anticleæ filium. Fuit enim Laer-
tes pater Vlyssis, vt liquet ex eadem oratio-
ne Ouidij:

Nam mihi Laertes pater est, Arceſius illi,
Iupiter huic.

Vlysses rex fuit Ithacæ & Dulichij insula-
rum, vir multiscius, & astutus admodum,

imò Græcorum omnium callidissimus, fa-
cundissimus, & ingeniosissimus; egregius
bello, consilio, & laborum patientissimus;
ideoq; in Troiano bello multa prudenter
perfecit, cuius nomine tota Odyssea Ho-
meri conscripta, & passim de illo facit men-
tionem Homerus, vt in 1. Odysſ. de co ſus
cavit:

Oppida multa adiit, fuit huic sapientia nota,
Cōsiliū, variosq; dolos qui nouit & artes.
Vt refert Strabo lib. 1. Virgil. in Aeneide
passim etiam plurima de eiusdem virtuti-
bus eximijs & sapientia. Horat. lib. 1. e-
pist. 2.

Genitum quoq; Tydeos] Diomedem, Ty-
dei & Deiphiles filium. Tydeus filius Oe-
nei regis Aetoliar, pater Diomedis, fuit ma-
gnus bellator, paruas tamen corpore. De
quo dictum fuit illud peruulgatum:

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.
De quo satis multa Statius, præcipuè lib.

3. Theb. Diomedes autem huius filius etiā
cum alijs Græcis ad obsidionem Troiæ pro-
fectus est, vbi adeo strenuè se gessit, vt post

Achillem & Aiace[m] facildè palmam obti-
nuerit fortissimi: plurimas singulares pu-
gnas aduersus insignes Troianorum prin-
cipes habuit, & inter alia cum Aeneā nobi-
li Troiano congressus, Venerem Aeneam
prote-

III.
Laertes.

Vlysses.

Tydeus.

Diome-
des.

protegentem percussit: quapropter illa indignata multas ei miseras attulit, uxorem eius etiam adulteram fecit. Qua re cognita, Bonus homo domum redire noluit, ut idem Homerus. De Vlyssē preterea & Diomedē multa eleganter Dist. Cretensis, in sex illis libris, quos de bello Troiano scripsit.

Hac cera] Has in cera effigiandi artes non ignoro antiquissimas esse, sed an ad illud perfectionis fastigium olim peruenierint, quo hodie sunt, dubitare me faciunt insignia hac arte elaborata opera, quæ passim me videre memini, quibus sanè ad vitam præter spiritum nihil defuisse vel Iouem lapidem iurasses.

Zenalis. *Zenalis.*] Quis ille fuerit, adhuc clam me esse fateor ingenuè: puto equidem nomen esse cuiusdam egregij pictoris, qui etate Alciati non minus celebris fuit, quam Alexandri tempore Apelles, aut Lysippus, alter pictor, alter statuarius: nisi aliquis malit esse nomen quoddam fictitium. Sed hæc dum in hac obscuritate cum Minoe vacillans hærerem, lucidissimam faciem nobis industria Pignori (ut solet in his talibus) prætulit, sic enim ille: Bernardus Zenalis Tarvisinus, acutus pictor & architectus, scripsit de Pictura, teste Ioanne Paulo Lomatio, qui eiusdem non semel meminit. Bonauentura Castillioneus: Quatuor præterea orbis eodem in marmore conspiciuntur, ex quibus testimonio Bernardi Zenalis Architectonices peritissimi, noster Alciatus existimat, aquas ab Agonalibus vel aliunde labentes, per cuniculos ex orbibus insilientes, copiam earum indigenti populo subministrasse.

Viribus hic præstat] Diomedes valet corporis viribus.

Hic pollet acumine mentis] Vlyssēs pollet consilio & perspicacitate.

Nec tamen &c.] Alter alterius ope indiget.

Cum duo coniuncti &c.] Alludit ad illud Homeri Iliad. κ. σὺν τε δὲ ἐρχομένα.

Solum mens hominem, &c.] Consilium viribus destitutum parum conducit: contra verò corporis robur consilij expers, facillimè i. præceps ruit. Isocrates Parænesi ad Demonis ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἀνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἐλάφε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκήνων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυ-

χῆς ἐπιμελείας ἐπεσκόησεν.

Docet Emblemata, nihil egregium, nihilq; magnificum perfici bellè posse, in his potissimum, quæ bellica negotia respiciunt, nisi maturo consilio coniungantur corporis vires, id est, nisi iuuenum robustiorum viuacitas, senum & eorum, qui valeant experientia, ductu regatur. Non enim solum viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, ratione, sententia. Proinde Sophocles: γνῶμαι μὲν ἔργων τῶν ἐν ἀνθρώποις τρο-

φαί· βέλαι τὰ δ' ἐξ ἐπράξαν, ἡ χερῶν σθένος. *Hominum quidem rationibus opera sunt ac enutrientur: sed eas res consilia effecerunt, non manuum robur.* Huc refer pro-

uerbium εἰς ἀνὴρ, ἄδεις ἀνὴρ. *Vnus vir, nullus vir.* quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis, & alioquin difficilibus. Quam ob causam apud Aegyptios Mercurij gemini simulachrū sic effectum conspiciebatur, ut alterum senili esset vultu venerandum, alterum florente iuuenta: ut significarent eum, qui Rei publicæ munia obire nō velit, cum animi prudentia vires habere debere cōiunctas, quod alterum alterius egerat adminiculo. Aristoteles 8. Moral. Nicomach. σὺν τε δὲ ἐρχομένα, ἢ γὰρ νοῆσαι, καὶ πράττειν δύνατά τεροι. &c. hoc est: Pariter autem si duo iter faciant, & maiora mente concipere, & plura conficere poterunt. Quod perspicue declarat Sallustius initio Catilinarij belli: Diu magnum inter mortales certamē fuit, vine corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priusquam incipias, consulto, & vbi consulueris, maturē factō est opus. ita vtrumq; per se indigeas, alterum alterius auxilio eger. Lege Plutarchi disputationem pulcherrimam, An seni gerenda Respubl. sit. Sed occurrit mihi Hesiodi istuc:

πλείων γὰρ πλείονα μελέτη, μέζων δ' ἐπιθήκη. id est,

Plus augere potest multorum industria vires, idemq; Homericum ex Iliad. μ.

— πλείονα δὲ τί ἔργον ἀμείνον.

Quid verò Euripideum hoc sciēs præteream ex Phœnissis?

— εἰς δ' ἀνὴρ ἑπ' ἀνδ' ὄρεται. vel illud ex Heraclidis,

μῖς γὰρ χερὸς ἀσθενὲς μάχῃ.

In id quadat elogium de Fauno Aborigi-

IV.
Cōsiliū,
& vīres.

Mentis
vires
nisi

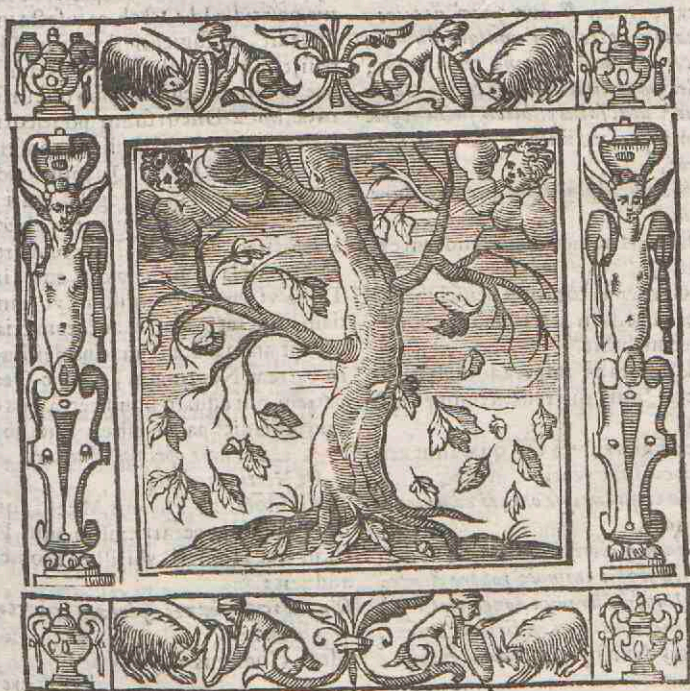
num rege, quod in 1. retulit Dionysius Halicarn. *ἀνὴρ μετὰ τοῦ στρατῶντος οὐνός τε. vir & impiger & consultus*. De Mithridate sic Paternus: Consilij dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Theodosij, dux consilio, miles exemplo. Sed placet admodum quod fuit memoriae proditum de Lælio & Scipione, quorum amicitia non minus quàm consilium de rebus magnis celebrabatur. Itaq; qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum esse egrorum facinorum histrionem; nempe Lælium illius collegam gestorum: Scipionem præclara quadam gerere, sed Lælij consilij. Tradit Iul. Capitolin. Antoninum Pium nec in bellicis, nec in civilibus negotijs aliquid statuisse, prius quàm sumpto eum viris grauib; cōsilio; dicebat enim equius esse vt tot & talium virorum consilium sequeretur ipse, quàm vt tot præclari homines ab vnus consilio penderent. Vicem duorum sustinere difficile esse dixit Iurisc. in l. si plures. S. nam difficile. ff. de pact. Difficile est, ait, vt vnus duorum vicem su-

stineat. In hanc sententiam puschre Aristoteles 2. Polit. Tamen Aufonius in Tumulis hoc elogio donat Antiochum: *Consilij belloq; bonus, quæ copula rara est*. Quo nomine celebratur Traianus apud Plinium Panegyrico, ciuitas Atheniensis à Pericle, idemq; Pericles à Thucydide. De consilio, deq; viribus ad res maximas vni gerendas coniunctis, adduxi nonnulla, sed addo isthæc ex declamatione Quintiliani 317. Inter præcipuas vires est, Imperatorem non pugnare aliquando. Sic extrahitur hostis: sic impetus subitus partis aduersæ mora frangit: sic interclusos commeatibus, in deditionem venire, fame cogimus. Itaq; hercè legimus militem robustum, legimus iuuenem: Imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum, & manus sola spectatur: in his, consilium, & ratio, quæ bona procedentis ætatis, in locum virium subeunt. Ipsum præterea nomen Imperatoris satis significat, non exigere, manum ipsius. Imperator enim debet præcipere. Sed de his satis.

*Imperator
ru & mi-
litis mu-
nera.*

Firmissima conuelli non posse.

EMBLEMA XLII.

OCEANVS quamvis fluctus pater excitet omnes,
 Danubiumq; omnem, barbære Turca, bibas :
 Non tamen irrumpes perfracto limite, Caesar
 Dum Carolus populis bellica signa dabit .
 Sic sacra quercus firmis radicibus adstant,
 Sicca licet venti concutiant folia .

C O M M E N T A R I I.

I.

ASTET procera quercus validis suis
 nixa radicibus, cuius laciniola folia
 hinc inde impetus ventorum decutiat, ar-
 boris trunco immoto, vt probè hic expri-
 mitur.

II.
 Fons Em-
 blematis.

FERE totum hoc mutuatus est Alcia-
 tus ex Epigrammate quodam Crinagoræ
 lib. I. Antholog. εἰς ῥώμην. quod Carolo
 V. Imperatori accommodat :

Οὐδ' ἢν ὠκεανὸς πᾶσαν πηλυμῦραν ἐ-
 γείρει,

οὐδ' ἢν γερμανίη ῥῖνον ἀπαντα πῆν·

Ῥώμης ἐδ' ὅσον βλάβει σθένος, ἄχρη κε
 μίμνη

δεξιὰ σημαίνει καὶ τὰρι θαρσάλην.

Οὕτω καὶ ἱερὰ ζινὸς δρυὲς ἐμπεδα ῥί-
 ζαις

ἐσάτιν· οὐλλων δ' αὖτα χέουσ' ἀνεμοί.

Oceanus moueat licet oēs undique fluctus,

Et potet Rhenum Teutona terra suum;

Non cadet imperiū Roma, quo tēpore Caesar

† ac solus Praerit, † atq; salus publica facta reget.

† se Sacra Ioui quercus nam † sic radicibus

† rapit Et tamen aridulas huic † caput aura

comas.

Non si Oceanus omnem inundationem ex-

citarit,

Nō si Germania totum Rhenu biberit;

Romæ vel tantum labefactabit robur,

donec manebit

Cæsaris dextra ad imperādum strenua.

Sic & sacrae Iouis quercus firmiter radi-

cibus

Stant, ex folijs autem ea, quæ sunt ari-

da, decutiunt venti.

Oceanus quanquam ipse omnes commoue-

rit undas,

Et Rhenum ebiberit Teutona terra suū;

Roma tamen stabit immoto robore, dextra

Cæsaris Imperio strenua donec erit.

Nēpe Iouis sacra quercus radicibus harent,

Sicca licet ventus pulsa cadant folia.

Id conuertitur ingeniosè ad celebres illas
 victorias, quas Germani Principes de Tur-
 carum exercitu retulerunt. Cū enim So-
 lymanus trecentis millibus armatorum,
 Vngaria maiori ex parte occupata, Au-
 striam, ipsamq; Germaniam toto conatu
 inuadere statuisset, de Vienna, clarissima
 Austriæ vrbe, obsidenda cogitauit, quod im-
 menso apparatu circiter Idus Septemb. an-
 no 1529. aggredi conatus est: cuius minas
 & impetum, quanquam maximum, cū
 Germani non ita putarent esse metuendum,
 vrbe vndiq; obsessa, tanta fortitudine resiste-
 rent, vt Turcæ multoties reiecti, vix ad
 oppugnationem vel sustibus adigi possent.
 Sic Turca per mensem integrum cōtinuis
 oppugnationibus Viennam frustra tenta-
 uit, postidic Id. Octob. re infecta inglorius
 discessit, & fugienti similis in Thraciam
 redijt, multis millibus ex suis amissis. De
 hac obsidione lege omnino discursum Pa-
 rutæ, lib. 2. Discursuum politicorū, quos
 Italica lingua elegantissimè conscripsit.

OCEANVS pater Quamvis videantur
 fluuij omnes in mare cogi, à mati magno
 absumi. Dicitur Oceanus ἀπὸ ἀκύττης,
 à velocitate. Quod videtur innuere Pom-
 ponius Mela in principio 3. cum inquit:
 Tanta vi semper immissum, vt flumina e-
 tiam vasta retroagat, & aut terrestria depre-
 hendat animalia, aut marina destituar. Por-
 ro Patrem Neptunum, vt hic Oceanum
 patrem, qui aquam significet, à qua cuncta
 oriuntur, dici palam est ex Lucilio:

— Pater optimus diuum,

Vt Neptunus pater.

Et fuit doctrina Thaletis Milelij, qui om-
 nia ex aquis generari existimauit. Plutar-
 ch. in vita Homeri, vbi illud Homericum
 adducit:

Ὁκεανὸς τ' ὡς περ γένεσις πάντεσσιν ἐ-
 τυκτο.

Idem Homerus:

Ὁκεανόν τε

Germani-
 rum Prin-
 cipum et
 gloria de
 Turcis.

III.
 Oceanus
 unde di-
 ctus.

Oceanus
 cui pater
 dictus.

Ἄλγεα νύτ' ἐδ' αἰνέουσιν, καὶ μὲν τὰ τι-
μὰν δὴν ἔχουσιν, καὶ τὰ μὲν τὰ τιμὰν

Mater Tethys inquam, id est, mare dicitur: ut Platoni prima illa rerum omnium materia. Qua ratione Pindarus, ἀριστὸν μὲν Ἰδῶπ' cecinit. Simile illud Virgilianum 4. Georgic.

Oceanūq; patrē rerum, Nymphasq; sorores.
Cicero Academ. 2. Princeps Thales, viuas ex septem, cui sex reliquos consensisse ferunt, ex aqua dicit constare omnia. Quo pertinent etiam Homerica isthæ à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè latèque patens ostenditur:

Εἰς οὗ καὶ πάντες ποταμοὶ καὶ πάντα θάλασσα
καὶ πάντα κρήναι καὶ φρέιατα πάντα γαίονσι.

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanusq; pater totū qui amplectitur orbē.
Quid si per Oceanum patrem ἀλλήγορη-
κῶς intelligamus Turcicum Imperatōrē,

sua celeritate, suoq; (ut ita loquar) hominum, vel potius mancipiorum examine, & inaudita multitudine toti Europæ, orbique Christiano, ut magnum & imensum mare cæteris fluvijis bellum indicentem, dudumq; minitantem? Videtur præterea hic alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouidij, ubi loquitur de diluvio in terras misso: *illum*

Ceruleus frater innat auxiliariis undas,
Convocat hic amnes.

Danubiumq;] Danubius fluvius Germanie celebris, qui & Ister dicitur, teste Pomponio Mela lib. 2. cuius hæc sunt verba: A pertis in Germania fontibus, alio quā defuit, nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentium diu Danubius est: deinde aliter appellantis accolis Ister fit, acceptisq; aliquot amnibus ingēs iam, & eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tantis, reliquis navigabilibus, effluit. Hæc ille. Exoritur verò nō longè à silva Hercinia, è fonte limpidissimo, in atrio arcis Donaveshchingen, quæ magnifica sedes Comitum à Furstenberg; ubi sumpto initio etiam passu superabili, cursum versus orientem ad Ponticū mare torquet, receptis sexaginta navigabilibus amnibus priusquam mari immisceatur. Et hic solus in Europa ad ortū perpetuū cursum dirigit. Vide Plinium lib. 4. c. 12.

Barbare Turca] Hæc verba magnam inuolunt hyperbolem, idem enim sonant ac si dixisset: O barbare Turca, etiam si tot hominum millia congregares, quot dicitur olim Xerxes Persarum rex habuisse, à cuius copiis flumina ingentia exiccata tradit Herodotus; nihil quicquam proficeres, si aduersus inuictum Cæsarem arma moueres: imò iam omnibus notum est, qualiter aliquando salutem fuga quaesieris, idque præfractis pontibus, ne à Cæsarianis capereris. Sed hæc non sunt nostri instituti, & Caroli Imperatoris inuictissimi triumpho & parta gloria, magna desiderant volumina. Vide Pantaleonis Prosopographiam. Intelligit itaq; noster hic auctor innumera- biles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiumque Germanicū fluvium nobilissimum numero suo exercitu exhaustientes. Alluditq; ad exercitum Xerxis, quem Græci ut numerosissimum facerent, flumina exhaustisse fluxerunt.

Non tamen irrumpes] vi, magnosq; impetu non penetrabis in Germaniam.

Cæsar dum Carolus] Quamdiu præerit Imperator Carolus expeditionibus bellicis.

Sic sacra quercus] Sacra scilicet Ioui, nam Græca verba sic habent: ἱερωὴ καὶ ἱερὰ ἑνὸς δ' ὄψεσ, hoc est, Sic & Ioui sacra quercus. Cau sam cur Ioui sit sacra hæc arbor, supra innuimus, & Alcibiades ipse in fine libri refert. Est autem appositissima comparatio. Licet ventis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aride, ipsa tamen immota sedet arbor: sic imperium firmis hæret fundamentis augustum & stabile, tametsi pleriq; hinc auocentur, aut pereant in bellis Turcicis. Huc pertinet Virgilij collatio lib. 4. Aeneid. quam ut Aeneæ constantiam ostenderet, ab Homero sumpsit, teste Macrobio lib. 5. c. 6.

Ac velut annosam valido cū robore quercū Alpini Borea nūc hinc, nūc statibus illinc, Eruere inter se certant; it stridor, & altè Consternunt terram concusso stipite frodes. Ipsa hæret scopulis, & quantum vertice ad auras

Ætherias, tātum radice in tartara tendit. Eadem quoq; quæ hoc Emblemate comparatio allegorica legitur apud Lucanum lib. 2.

Promer in magnum populus, pugnatq; minaci

Cum

Quercus Ioui sacra.

Oceanus pater qd allegori- cas,

Danubius.

Origo illius.

Cū terrore fides, ut cū mare possidet Auster
Flatibus horrifonnis, hunc aquora tota se-
quuntur :

Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Folij tumidis immittat fluctibus Eurum,
Quamvis ista nouo vetum tenuere priorem
Aquora nubiferoq; polus concesserit Euro,
Vendicat unda Notum.

Quercus
quid.

Et aduerte iterea, quercus nomine signifi-
ficari in Hieroglyph. fortitudinem, diutur-
nitatem, imperium firmum & principatū,
vt docet lib. 51 Pierius Valerian.

Firmis radicibus adstant. Huc fortè
non omnino malè illud referam Senecæ è
lib. De providentia: Id in quoq; ait, solidif-
simum est, quod exercuit. Non est arbor
solida, nec fortis, nisi in quam frequens
ventus confurgat. Ipsa enim vexatione con-
stringitur, & radices certius figit. Et id ex
Epistola 265. Libani Rhetoris (quem li-
brum Græcè si haberem, eò libentius vte-
rer) Ea, inquit, me ne minimè quidem com-
monerunt. Neq; enim vetusta, & iam fir-
mis radicibus arbor ad terram flecti, vento
etiam maximè furenti, facillè potest.

Sicca folia arida, & aliàs ad casum pro-
na. Typus humanæ vitæ, ut dicemus.

IV.

I. IN NVIT, ea vix confici posse, aut
labefactari, quæ firmis radicibus hærent,
quæq; vel longo temporis decursu, vel in-
signi aliqua virtute famam sibi pepererunt
immortalem. Ex industria autem quercui
Cæsare Carolum V. comparat auctor, vel
quia Ioui sacra est. Ouid. lib. 7. *Sacra Ioui
quercus.* Vel etiam quia à veteribus inter
felices arbores prima recensebatur. Me-
minit Artemid. de somn. interp. lib. 2. cap.
25. Crinit. lib. 20. cap. 6. de honesta discip.
Sed & ipsius arboris qualitas quàm maxi-
mè ad rem facit, est enim procera, ramosa,
& valida, crassiore caudice, glandes produ-
cit optimas, quibus prius frugum homines
loco frumenti vesciebantur: testatur id O-
uid. 1. Metamorph.

Arbuteos foetus, montanaq; fraga legebat,
Et qua deciderant patula Iouis arbore
glandes.

Multa hac de re Plinius lib. 12. cap. 1. Ra-
dix, autem eius latissimè circumiacentem
terram amplectitur: sic valido robore qui-
bus suis tempestatibus, ventorum turbini-
bus, cœliq; iniuriis egregiè resistit. Vide
adag. um, *Incus maxima non metuit stre-
pitus.*

2. Exhibet humanæ vitæ typum, tum
quoad perturbationes, & angustias, quæ
maris fluctibus comparantur; tum quoad
breuitatem & inconstantiam, quam folia
arida arborum representant. Obseruavi
non rarè apud auctores litteratos, vitæ hu-
ius nostræ perturbationes, tumultus, cla-
des, marinis fluctibus comparari, ut apud
Græcos & Latinos sæpe, in sacris verò li-
bris sæpissimè. Sic poeta:

Diluvio ex illo tot vassa per aquora vecti.
Idem nubem belli dixit alio quodam loco.
Si quis autem causam requirat, cur aqua
pro vehementioribus ærumnis accipiat, pro-
mptæ ratio est, quia pericula, casusque
reliqui corpus soleant ex vna parte aliqua
labefactare: sed aqua vniuerso statim cir-
cumfusa corpori, ipsum obruit, eique sese
tuendi consilium omne adimit. Palam quo-
que est homines folijs esse similes, indeque
Homero dicuntur *μινυδάδ' ἰοι, αἰὲρ περι-
τuri.* Sicut Iliados 6. idem cum folijs con-
feruntur, quorum alia ventus humi sternit,
alia virescunt tempore verno. Apud Plu-
tarch. Euripides:

*ὁ δ' ἔ' ὄλβος, ὁ δ' ἔ' βέβαιος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέρας,
κ' ἡμέρας, μία τὰ μὲν καθ' ἡμέραν ὕψον
τὰ δ' ἡρ' ἄνω.*

Sophocles Aiaci: *ἀνθρώπος ἐστὶ πνεύμα, καὶ
οὐκ ἄνθρωπος.* Nempe & in sacris litteris
homo dicitur umbra, pulvis, ventus, cinis,
flos, fœnum, ad inconstantiam & breuitatem
vitæ designandam. Siste te mihi paulisper
hic, mi homo; non te ducam in Alcinoi vel
Hesperidum illos sæculis omnibus decan-
tatos hortos, in areas florum fulciete aere
pensiles, ventis impositas, vbi diuinitatis
æmula supra vires suas librauit se temera-
rijs alis humana ambitio. Pratum ingre-
dere vernis mensibus, cui riuiulus aque cul-
toris manibus inductus paulò pinguior in-
natat: theatrum videbitur versicoloribus
anlæis distinctum, apotheca generibus aro-
matum vnguentorumque fragrantissimis
referta; tabula (dicam verbo) diuino digi-
to pigmentis omnibus & lenocinijs colo-
rum discriminata, quibus palatia ipsa stel-
lati orbis tacita mente conferas. Quid non
spectatur ibi pro voto & affectu? imò su-
pra votum & affectum, quod rapiat, sus-
pendat, liget ac vinciat sensus? Lustra ma-
tutinis horis, cum formosa mater Aurora,
rubescēte cœlo roseis quadrigis inuchitur;
lustra, inquam, ac perlustra, qualiter se lar-
genti

Mare pro
cumulis,

Homines
folijs simi-
les.

Carolus
V. cur
quercui
collatus.

Quid ex
horibus
discer-
mus.

genti lumini primum obuertant teneri flo-
sculi, & imprægnari iam nocturno ro-
suo fatiscant paulatim apertis tunicis, &
calycem rumpant, salutantes altorem So-
lem nouellialumni, & ostentantes diuitia-
rum quidquid habent. Stupenda res verè.
Perge & inambula, concipe figuras, pictu-
ras, idæam totam ac speciem, causam, se-
men, folia, filamenta, cinnos, singula: carpe
digitis de contemptissimis vnum, & con-
sidera, non deerunt argumenta diuinæ po-
tentia: in tantillo corpulento, quod sic per
sectè absolutum, vt vel Apellis ingenium
prouocet. Ergo patenti sub cælo, in medijs
campis, scena nobis ingens panditur mira-
culorum Dei, ne remotius & tanquam in
secessu seposita, causam præberent obliuio-
nis. Non enim vt pascat oculos solum, &
applaudat diffusi odoris flamine, emergit
formosum illud germen, sed vt magnes sit
animorum, & attrahat ad cultum & agni-
tionem Auctoris duntaxat hunc chalybem hu-
mani cordis. Nunquid aliud etiam? Ru-
mina & disquire, primus aspectus ansam
dabit, & subiiciet arcanum; non opus ri-
mari altius & eruere. Vidisti primo cre-
pusculo surgentis flosculi decorem? Paulò
serius hortulum repete, squalorem vide-
bis & mortis faciem, vt subita caluicie, flac-
cidis membris & languentibus, capita de-
pilata gratiam omnem amiserint diarie. Ve-
neres, & hemerulæ, quantum vitam dies v-
na cum Sole nascentium & cadentium in-
choat & claudit. Vbi nec reginis ipsis ex eo
genere parcitur, rosæ & lilijs, quæ præmi-
nent alijs forma, privilegium tamen im-
munitatis non habeat, triduo enim expi-
rant, posito diademate, qui cursus ætatis
longissimus, nec rarus tamen, ingruentibus
aliunde periculis ab inclementia cæli. O
sapientem & salutis prouidum, qui sapere
discit ex his talibus, & prouidere sibi? Cla-
mant sine voce; docent & erudiant sine sen-
su ac mente; præeunt ac monstrant viam
paruulæ istæ particule. Vniuersi huius, mo-
riendum esse, nepotibus cedendum ac na-
scituris post nos, eadem lege, vt & ipsi ce-
dant regulari serie, serò & serò decurren-
te, tangente quidquid fatum unquam &
vltimum; hoc vnam. Et angustis terminis
vivendi spacia circumseribi; hoc alterum.
Et exponi periculis, quæ primæ causæ co-
gnita; hoc deniq; tertium. Et in triade hac

fatali (numera vtut vis, inuerso, conuerso,
triangulati ordine) quodlibet primum est:
in nativitate enim periculum moriendi, &
in morte ipsa, mortalem nasci medicina est
mortalium, si meminerint. O iterum terq;
sapientem, qui sic sapit, vt necessitatem
mortis ex floribus, & post hanc floridas il-
las palmas præmii nunquam desituri con-
templando sapius, florentibus sertis redi-
mitus, triumphans tandem possideat.

Hoc pio discursu præiit mihi Renere-
dissimus & doctissimus P. Nicolaus de
Oddis, celeberrimi monasterij S. Benedicti
Novelli apud Paraunos Præsul vigilan-
tissimus, cum aliquando (quæ viri est hu-
manitas) me ad colloquium & colloquium
inuitasset, & simul iucundissimo prospe-
ctu, hinc ad præterfluentis fluminis ripas,
inde ad amœno virore ridentes campos, o-
culos & animum pascereamus. Cuius ego
verba excipiens, in has prorupit voces: Felu-
ces ergo ter & amplius, qui concinnandis
plantariis & hortorum cultura labores
suos consecrant, ii medius fidius vitam eli-
gunt naturæ maximè congruam, cuius pri-
ma semina ab iisdem initiis vernante ad-
huc & iuvenescente mundo, quem in viri-
dario paradisi formatus Genearcha stir-
pis, rastris & ligonibus exercuit, princeps
hortulanius, impresso ad id operis diuino
ductu, ratione magistra. Multas, vt video,
habet commoditates hæc vita, seu voluptas
spectetur, seu necessitas. Ab hac inuentio
artis & modus colendi, compellente fame
& custodia corporis fovendi, tegendi ex v-
tero telluris subactæ laboribus & edomiti
solerti industria. Quid enim effundit illa
nisi rogata & precario, quod cedat in usum
nostrum de meliori succo? siluescunt pas-
sim agrestia, & in copia pullulant, quibus
cicurandis, vt sic dicam, & in nativitate
rem genium traducendis, studio certè opus
& solertia. Cui voluptas se comitem admi-
scuit, non ea solum quæ nutrant, sed quæ
delectent etiam & blandiuntur sensibus,
viam ostendens inuestigandi. In quibus tan-
ta varietas, ornatus, & elegantia, vt nec o-
culos saturare colore, nec fragrantia nares
valeant, in admirationem sui pertracto, &
in naturalibus his aliquid etiam supra na-
turam sublimius & purius contemplante
spectatore.

Nicolaus
de Oddis.

Utilitas
agricul-
tura.

Spes proxima.

EMBLEMA XLIII.

INNUMERIS agitur Respublica nostra procellis,
 Et spes ventura sola salutis adest:
 Non secus ac navis medio circum æquore, venti
 Quam rapiunt, salsis iamq. fatiscit aquis.
 Quod si Helene adueniant, lucentia sidera, fratres,
 Amisos animos spes bona restituit.

COMMENTARI.

I. **N**AVIS in medio mari ventorum turbinibus, & fluctuum procellis agitata, velis undiq. expãsis periclitari videtur, cui duæ stellæ, quæ Dioscuri appellantur, supernè imminet, spem bonam tranquillitatis allaturæ.

II. **S**i quid nostræ coniecturæ dandum, suspicamur id ab Alciato scriptum fuisse, quo tempore ad Nicæum colloquium, magna omnium spe & votis expectabantur

Reip. Christianæ Principes potentissimi, Carolus Quintus Imperator, & Franciscus I. Galliarum Rex: quod loci nonnulli in certam spem veniebant, sedus aliquod firmum & stabile, pacemq. inter eos compositum tandem aliquando & sancitum iri: ut eo transacto negotio rixarum omnium & contentionum, tum deniq. falsarum opinionum in religione Christiana tam longè lateq. grassantium omnis occasio tolleretur,

Comparatio Reipublicae cum nauis ventis agitatur.

Castor & Pollux ad allegoriam.

tolleretur, aut certe magna parte lues ista sanaretur. Comparat ergo Christianam Rempublicam cum nauis ventis & fluctibus hinc & illinc agitata, sic ut parum abest, quin infans & futeatibus aquis obruatur, omniumque spes penitus cadat, nisi tam crassae caligini & tempestati Deus Opt. Max. aliquid lucis immiserit, quod bonorum virorum, totiusque populi consternati animi recreentur. Sunt verò qui hic per Castor & Pollucem intelligi velint Summum Pontificem & Imperatorem, à quibus unanimi voto ad metam eandem collimationibus bellorum cessatio,urbationumque optata fuit quies. De eo regum cōuentu, quem iam attigimus, extat Epigramma Iani Lascaris, quod sic habet:

Num Martus castra, an Veneris tentoria fulgent

Argento atq; auro? ast are micant pceres.

Et Marti grata & Veneri, Venus aurea: ferrum

Mars amat: in precio est tpe quodq; suo.

Littora ad Oceani summi cū cōiunge utroq;

Conueniunt Reges, Regia testis vides:

Conueniant alacres ad publica commoda; Turca

Europa excedent finibus atq; Asia.

Extimj Heroum, Leda ut sidera nauta,

Vos seruatores terra fretumq; colit.

INNVMERIS agitur Reipublicae status pluribus interturbatur afflictionibus.

Et spes &c. Sola spes est, quae foueat miseris modis oppressos. Hinc interrogatus Diogenes, quidnam in vita esset extremum? Spes, dixit.

Non secus ac nauis. &c. Reipublicam nani comparari ab auctoribus, notius est quam ut multis probetur; quosdam locos tamen attulisse non erit abs re. M. Tullius Epist. ad Cornificum 12. lib. recte nauis nomine Remp. designauit. Conscende, inquit, nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus, utinam prospero cursu. Idem in Pisonem non sine gratia vsus est eadem allegoria: Non tam sui timidus, ut qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipublicae nauem gubernasset, saluamque in portu collocasset, frontis tuae nubeculam pertimecerem. Alios ego vidi ventos, &c. Et pro Sextio eandem translationem mirè variat: Si mihi in aliqua naue cum meis amicis

nauiganti hoc accidisset, ut multi ex multis locis praedones classibus eam nauem se oppressuros minitarentur, nisi me unum sibi dedissent, &c. Cum verò in hanc Reipublicae nauem ereptis senatui gubernaculis, fluitantem in alto tempestatibus seditionum ac discordiarum, armatae tot classes, nisi ego vnus deditus essem, incursum viderentur, depugnarem potius cum summo, non dicam exitio, sed periculo certe vestro, quam non id vnus pro omnibus susceperem. Horat. l. Carmin. eodem sensu & schemate:

O nauis, referent in mare te noui

Fluctus, &c.

Præter Stobaei locum cap. 44. & alium quendam è Plutarchi Bruto, quibus Rempublicam nani comparant, succurrunt duo alij è Panegyricis Maximiano dictis. Prior is est Pacati: Statim igitur præcipientem Rempub. refrastisti, & gubernacula fluitantia recepisti: omnibus spes salutis illuxit, posuete venti, fugere nubes, fluctus resederunt: & sicubi adhuc in longinquioribus terris aliqua obuersatur obscuritas, aut residuus vindarum pulsus immurmurat, necesse est tamen ante tuos nutus dilucescat, & sileat. Alter verò est Mamertini: Neque, inquit, cum Reipublicae nauem secundus à puppi status impleteret, salutarem manam gubernaculis addidisti, &c. Alia enim longiora sunt, quam ut huc transferri commodè possint. De nauis quaedam Pierius doctè collegit libro 47. quae hic commemorare nihil attinet.

Circum Circum, hic aduerbij naturam induit, unde & suo casu priuatur.

Fatiscit. Deficit, & penè obruitur vi *Fatisco*. tempestatis & fluctuum. Virg. 1. Aeneid. *Accipiunt inimicum imbrem, rimisq; fatiscunt.*

Vbi Seruius sic inquit: Fatiscunt, abundanter aperiuntur: fatim enim abundanter dicimus, unde affatim; id est, affatim hiscunt.

Quod si Helena adueniant &c. *Periphrasis* est geminorum, qui Castor & Pollux à Poetis dicuntur, & Iouis ex Leda filij. Iupiter. n. in cygni formam versus Ledam compressit, quae peperit duo oia, è quorum altero gemini nati sunt, Castor & Pollux: ex altero verò Helena. Quae fabula ex dictione *πολυμήμω* nata est, ut ait Athenaeus lib. 2. cap. 17. in Dipnosophi: qui asserit *δόν*, id est, *onum*, idem apud vete-

P res

Reipublicae nani comparatio.

res quod ὑπέραιον significasse, id est, *superior*
rem thalamum, cenaculum, vel cubicu-
lum, quale tribuit Homerus Penelopæ,
Odys. 1. Atq; ideo nati ex-ouis, quia in
superiore parte domus fuerint nati. Hi v-
bi adoleuissent, mare piratis liberarunt, ea-
que de causa propitij nautis olim crede-
bantur. Ferunt, si horum alter appareat,
tempestatem portendere; si ambo, serenita-
tem. De his sic Plinius lib. 2. c. 37. Vidi no-
cturnis militum vigilijs inhaerere pilis pro
vallo fulgorem effigie ea, & antennis nau-
gantium, alijsq; nauium partibus, ceu vo-
cali quodam sono insistant, vt volucres se-
dem ex sede mutant: graues cum solita-
riæ venire, mergentesque nauigia: & si in
carinæ ima deciderint, exirentes: geminae
autem salutaræ, & prosperi cursus præ-
nuunt, quarum aduentu fugari diram il-
lam ac minacem, appellatamq; Helenam
ferunt. Et ob id Polluci & Castori id nu-
men assignant, eosque in mari Deos inuo-
cant. Hominum quoq; capita vespertinis
horis magno præfagio circumfulgent. Om-
nia incerta ratione, & in naturæ maiestate
abditæ. Hæc Plinius. Seneca Natural.
Quest. lib. 1. sic: Argumentum tempestatis
nautæ putant, cum multæ transuolant stel-
læ: quod si signum ventorum est, ibi venti
sunt, id est in aere, qui medius inter Lunâ
& terram est. In magna tempestate appa-
rent quasi stellæ velo insidentes, adiuuari
se tunc periclitantes existimant Pollucis
& Castoris numine. Causa autem melioris
spei est, quod iam apparet frangi tempe-
statem, & desinere ventos. Sic ille. Solet &
hoc nostro tempore id splendoris siue lu-
minis nautis apparere inter procellas &
tempestates: quo viso bene sperare incipiunt
nautæ, idq; vel D. Nicolai, vel S. Thermi,
siue D. Hermiæ numini tribuunt. Sed (ab-
que Sanctorum iniuria, & bona piorum nau-
tarum pace dixerim) res est naturalis, vt
communis Philosophorum consensus pro-
didit. Nam hic ignis fit in iussima aeris re-
gione ex fumo pinguiore, qui frigiditate
aeris nocturni cogitur atq; densatur. Incen-
ditur autem ex concursu duarum contra-
riarum qualitatum, quæ inter se pugnant:
Vapor enim calidus est, & aer nocturnus
frigidus. Concurrent autem tantisper,
donec hac agitatione vapor incendatur. Fi-
guntur autem pilis, aut antennis nauium,
propter suam grauitatem, vbi tantisper hæ-

ret, donec incendij materia fuerit absum-
 pta. De Castore & Polluce vide Plutarch.
 2. De rectorum Philosophic. cap. 18. Dio-
 dor. Siculum lib. 5. sub finem cap. 5. La-
 stant. lib. 2. cap. 2. Val. Maximum lib. 1. c.
 8. Theocrit. eidyll. 27. Pindarum Nemæo-
 rum ode 10. Senecam in Herc. Furent.
 Nat. Comit. Mythol. lib. 8. c. 9. Vide quoq;
 Homerum & eius interpretes lib. Iliados
 3. in illo versu:

Κάσopa θ' ἰπποδάμοι, ἡ πρὸς ἀγαθὸν
 πολυδύκεα.

Horatius 1. Carmin.

Dicam & Alciden, puerosq; Ieda,
 Hunc equis, illum superare pugnis
 Nobilem? quorum simul alba nautis
 Stella resulsit.

Desinit saxis agitata humor,
 Concidunt venti, fugiuntq; nubes,
 Et minax (sic Dii voluere) ponto
 Vnda recumbit.

Lucentia sidera] Ita Horatius 1. Carma.
 Sic te diua potens Cypro.

Sic fratres Helena, lucida sidera.

Intelligit Castorem & Pollucem geminos,
 qui alias Dioscuri dicuntur, id est, Iouis
 filij. Horum fabulam eleganter narrat O-
 uidius in fine 5. Fastor. his verbis:

Abstulerat raptas Phœben, Phœbesq; sororē
 Tyndarida fratres, hic eques, ille pugil.
 Bella parant, repetuntq; suas & frater, &
 Idas,

Leucippo fieri pactus uterq; gener.
 His amor ut repetant, illi ut reddere nolint
 Suadet, & ex causa pugnat uterq; pari.
 Effugere Oebalida cursu potuere sequentes.
 Sed visum coleri vincere turpe fuga.
 Liber ab arboribus locus est, apta arca pu-
 gna;

Constiterant illo nomina fida loco.
 Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense,
 Non expectato vulnere pressit humum.
 Vltor adest Pollux, & Lyncea sforat hasta.
 Quæ ceruix humeros continuata cois.
 Ibat in hunc Idas, virox; est Iouis igne re-
 pulsus;

Tela nam dextra fulmine raptæ negat.
 Iamq; tibi Pollux cælum sublime patebat:
 Cum Mea dixisti, percipe verba, Pater.
 Quod mihi das uni, cælum partire duobus:
 Dimidium toto munere maius erit.
 Dixit, & alterna fratrem statione recepit.
 Vtile sollicita fidus verumq; ratū.
 Sed obiter memini legere me apud Festū
 Stellam

Plinius.

Seneca.

Castor
& Pollu-
cis causa
Physica.

Dioscuri.

Fabula
Dioscuri
rum.

Stella, qd
significet.
Lux quid
hierogly-
phicè.

stellam significare lætum ac prosperum, idq; ex Arceo Capitone, auctoritatem secuto Scruillii auguris. Lucem etiam seu lumen, id est *q̄as*, pro spe accipi solenne fuit, ut apud M. Tull. i. Philippicæ: Lux quædam videbatur oblata, &c. Euripid. item, *q̄as ñxet èp̄ois kanois lux venit meis malis*. Nam & Varro de lingua Latina 2. testatur, lumē pro sancto omne veteribus fuisse. Ex quo illud Virgilio:

subitoq; fragore

*Innotuit laeuum, et de caelo lapsa p̄ umbras
Stella facē ducēs multa cum luce cucurrit.*

Sidera Sidus Latinum vocabulum est, ideo per i. & non per y. scribendum, ut faciunt imperiti: sic etiam Cōsiderare, Desiderare. Est autem sidus conglobatio multarum stellarum, quod aliqui constellationem dicunt, ut Taurus, Orion. Quamuis aliquando sidus pro stella ponatur, contra Macrobij præceptum.

NON est alienus animus ab illa allegoria, quam supra tetigimus, ut scilicet per

nauem procellis agitatum Respublica intelligatur, per lucida sidera Summus Pontifex, & Christianissimus Imperator, fratres nempe formosissimæ Helenæ, Ecclesiæ Catholicæ, qua nihil speciosius: hi etenim in flagranti turbine Reipub. Christianæ spem nobis addunt non modicam. Est autem nobis in aduersis amplexanda spes proxima & firmissima, quæ nec fallit, nec frustratur unquam; de qua Psal. 9. Sperent in te qui non erunt: nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. De hac clamat Ecclesiast. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus sperauit in Domino, & confusus est. Quis enim innocauit eum in die tribulationis, & despexit illum? Hanc vas electionis ad Roman. 9. inculcat: Gloriamur, inquit, in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem; spes autem non confundit.

Castor
& Pollux
cis

Spes

Sidus.

IV.
allegoria

In Simulacrum Spei. EMBLEMA XLIV.

D I A L O G I S M V S.

QV AE Dea tam lato suspectans sidera vultu?
 Cuius peniculis reddita imago fuit?
 Elpidy fecere manus. Ego nominor illa,
 Quae miseris promptam Spes bona praestat opem.
 Cur viridis tibi palla? Quod omnia me duce vident.
 Quid manibus mortis tela refracta geris?
 Quod viuos sperare decet, precido sepultis.
 Cur in dolioli tegmine pigra sedes?
 Sola domi mansi volitantibus undique noxis,
 Ascras ut docuit Musa verenda senis.
 Quae tibi adest volucris? Cornix fidissimus oscen;
 Est bene, cum nequeat dicere, dicit, erit.
 Qui comites? Bonus Euentus, praepsq; Cupido.
 Qui praecunt? Vigilum somnia vana vocant.
 Quae tibi iuncta astat? Scelerum Rhamnusia vindex,
 Scilicet ut speres nil, nisi quod liceat.

C O M M E N T A R I I

I.

QVOD attinet ad picturam ea ad Authoris mentem sic exprimenda fuerat. Mulier viridi palla induta fundo dolioli insideat, vultu ad celum eleuato, arcum fractum manibus gestans: cui cornix appicta stet, & praecedat Cupido, more solito nudus & alatus pictus; tum Bonus euentus, habitu simplici, dextra pateram, sinistra spicam & papauer ostentans. A tergo vero astat Rhamnusia, freno & cubito armata. Hic tamen pictoris socordia cornicem relegauit, quam desidero, ut etiam Spei erectos ad sidera vultus. Doliolum nostris moribus depictum Pignoriis censet æquius fuisse testaceum exprimendum, quamuis & ligneum ab antiquitate sit, ut idem in Commentario de seruis pridem annotauit. Hæc ad mentem Alciati: interim non roe fugit, Spem, (Deam à Romanis cultam æde in foro olitorio ædificata) aliter quoque pingi solitam: nam ait Gyraldus, eam se vidisse pictam in Adriani Imperatoris aureo numismate. Femina fuit stans, inquit, iustitiæ laciniam sinistra manu nonnihil attollens: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repositum erat veluti

cibarium, id est, vas in floris similitudine, cum hac inscriptione SPES P. R. Quidam etiam Spem Deam viridi indutam palla effinxerunt, & sedentem supra doliolum cum cornice: quidam etiam cum Nemese, &c. Hæc ille. Vide Syntag. 1.

Ex varijs locis aptè concinnatum est hoc Emblemata, quapropter singula percurramus, ut vnicuique suam explicationem adaptemus, ubi prius huc adscripserimus doctissimi viri B. Dardani epigramma in Spem, ut, si fieri possit, cum Alciati Emblemate conferamus. Est autem eiusmodi:

Tu, qua sustentas toreti vestigia ligno,
 Esne Dea? an nostro sanguine creta? Dea.
 Vnde fata? Ecce rerum caligine. Et ecqua
 Admonuit nutrix vbera? Credulitas.
 Ecquinam à tergo plaudunt tibi? Gaudia.

Dic quis
 Pallidulo semper te praeit ore? Timor.
 Suspiciens intento cur caelum lumine? Tandem
 Hinc dabitur votu meta suprema meus.
 Fare, age, q; vultus deturpat causa serenos?
 Excrucior, quoties irrita vota cadunt.
 Cur baculo innixa es? Dum pascit opinio
 mentem

Ceca

Correctio
figura.Edis
spes.

II.

Epigram
ma
in
Spem.

*Cæca meam, irrepfit curra senectæ mibi.
Quid titubas pedibus? Rerum est spes lubri-
ca: sæpe*

*Quod puro completi, labitur è manibus.
Huic verò Emblemati, vt & 46. infra, mi-
rum ni occasionem dederit Marullus, qui
lib. 3. Carm. ita scripsit de spe & Nemese:*
*Quanam hac, tam semper qua lata est? Opti-
ma rerum*

*Spes bona. Qua lateri iuncta? Potens
Nemesis.*

*Dux magis an comes est? Vindex magis.
Vnde duabus*

*Tæpla eadem? Speres ne nisi quod liceat.
Et hinc licet videre quàm minimè pudue-
rit clarissimum virum laudatis aliorum
vestigijs, & quidem non semel, insistere,
quod necio quibus nimium delicatulis
religiosum fuisset.*

SUSPECTANS sidera vultu] Videtur
hic versiculus exprimere gestus sperantiū,
qui semper cælum intuentur, quoniam
omnia bona è cælis, atq; à Deo ipso bono-
rum omnium datore proueniunt. Huius
expectationis signum expressè notauit re-
gius Psaltes, Psal. 120. ἦ ὅρα τὰς ἐσθλαμὺς
μὲ ἐς τὰ ὄρη, ὅθεν ἦεν ἡ βοῦντή μὲ.
Leuani oculos meos in montes, vnde veniet
auxilium mibi. Et 122. πῶς σε ἦρα τὰς
ἐσθλαμὺς μὲ τὸν κατοικῶντα ἐν τῷ ἑρα-
νῷ. Ad te leuani oculos meos, qui habitas
in cælis.

*Peniculis reddita imago.] id est, penicil-
lo depicta & expressa. Peniculus, vel peni-
cillus, siue peniculum, pictorum est instru-
mentum, ex caudarum extremitatibus con-
fectum, quasi dicas, patium penem. Plin.
35. lib. A crepto peniculo lineam ex colore
duxit summe tenuitatis per tabulam.*

*Elpidij fecere manus.] Nullus extitit,
quod sciam, pictor aut statuarius hoc no-
mine, sed est nomen è re fictitium; nam
ἐλπίδος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc est, à spe,
quam depinxit, nomen habet.*

*Spes bona præstat opem.] Alludit ad Pro-
uerb. Spes seruat afflicto. & Spes alunt exu-
les. Ouidius:*

*Spes bona dat vires, animum quoque spes
bona firmat:*

*Viuere spe vidi qui moriturus erat.
Sed & meminì legere me apud Plutarchū,
olim Romæ aram fuisse bonæ Spei. Cui
conuenit & versiculus è Comædia quapiā:
ἄνθρωπος ἀτυχὴς σώσεται τῆς ἐλπίδος.*

*Hæc explicatius dixit Ouidius 1. de Pon-
to, Eleg. 7.*

*Hæc Dea, cum suggerent sceleratas Numina
terras,*

In Dijs inuisa sola remansit humo.

*Hæc facit, ut viuat fessor quoque compede
vinctus,*

Liberatq; à ferro crura futura putet.

*Hæc facit, ut videat cum terras undique
nullas,*

Naufragus in medijs brachia iacet ags.

Sæpe aliquē solers Medicorū cura reliquit,

Nec spes huic, vena deficiente, cauit.

Carcere dicuntur clausi sperare salutem,

Atq; aliq; pendens in cruce vota facit.

*Hæc Dea quàm multos laqueo sua colla li-
gantes,*

Non est proposita passa perire nec.

*Spei quoq; commoda describit eleganter
Tibullus lib. 2. Eleg. vlc.*

Iam mala finissem letho, sed credula vitæ

Spes fouet, & melius cras fore sæper ait.

Spes alit agricolæ, spes fulcis credit aratis

Semina, qua magno sonore reddat ager.

Spes etiam valida solatur cōpede vinctum.

Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

*Spes facilem Nemesein spondet mibi: sed ne-
gat illa,*

Hei mibi, ne vincas dura puella Deam.

Cur viridis tibi palla?] Palla vestimenti

*genus est ad terram vsq; promissum. Vi-
ridis autem color eorum est proprius, qui*

spe aliqua lætantur: nec inmetitò is spei

*fuit dedicatus, similitudine ducta à segeti-
bus, quas quando virides videmus, spera-*

mus illas ad maturitatem perēturas. Hæc

subindicat Alciatus in emblemate illo de

coloribus:

Nos sperare docet viridis, spes dicitur esse

In viridi, quoties irrita retro cadit.

Quid manibus morte tela, &c.] Restā

*etiam mortis tela non temerè Spei tribuun-
tur, quod viuos etiam in extremas misē-*

*rias adactos soletur & recreet, vt enim ha-
bet Adagium, Egrotō dum anima est, spes*

est: & Theocritus:

Θαρσύνει γὰρ φίλε βᾶττε, τὰχ' αὐριον

ἔσεται ἀμεινον,

*Ἐλπίδες ἐν ζωῆσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θά-
νόντες.*

*Χωρὸς ἀλλοτὴ μὲν πέλει αὐδριος, ἀλ-
λοτὴ δ' οὐ. hoc est:*

*Fidere, Batte, decet, melius cras forsan ha-
bebis,*

III.
Omnia
bona
Deo.

Penicu-
lus.

Elpidius.

Ara bona
Spes.

Palla.
Cur viri-
di veste
induta
spes.

Fracta te-
la mor-
tis.

*Sperandū est viuis, nō est spes vlla sepulchris.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter aethere
fulget.*

Quidam Rhodius ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueam, in qua more ferae alebatur, ad cruciatum ignominiamq; amputatis naribus, ac scedata vulneribus facie, cum à quibusdam admoneretur, vt inedia sibi dolorum finem aliquem quæreretur, his respondit: At cuncta homini, quoad viuit, speranda sunt. Quæ dum commentor, lubens adjiciam Fornerii, præclari certè hominis distichon, quod ille vtraq; lingua, eademq; sententia suggessit:

Ελπίς, ὑποτράφος μόνην τρέφει ἐνδοξοῦ
ἥ θορ,

ἢς ἀπάγευδε θανεῖν ἥδ' ἰον, ἢς βιοῦν.

*Intus alit pectus nostrū spes viciada: qua se
Destituit, durum est viuere, malo mori.*

*Spes etiā
in mori-
bundis.*

Ammian. Marcell. lib. 31. quo loci de bello planè crucior & misero aduersus Germanos agiti: & cum omnia castrorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam semianimes spem vitæ inaniter vsurpando. Apollodorus Comicus huc respexit, cum ait, non oportere animum abiicere cum, cui aliquid aduersi ceciderit, sed semper expectandum esse melius.

ἐνδέετο' ἀδυμῆν τὰν κακῶς παρόντων
δεῖ

ἀνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκῆν αἰεῖ.

Quod viuis sperare decet (Gr.) Sic ordinor. *Pracido sepulchris illud, quod decet sperare viuis: vt illud, quod, sit in accusandi casu, non coniunctio.* Pracidere verò hic amputare, vel denegare significat: & dicimus, spem alicuius rei præcidere, id est, auferre siue præcludere, vt apud Ciceron. 2. Verr.

*Locus ex
Hesiodo.*

Cur in dolioli, (Gr.) Ignauitæ hæc nota esse potest. Nam ferè dum speramus, desidemus: sed malim hoc ad fabulam referri, quam tradit Hesiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἐργα καὶ ἡμέραι inscribitur. Cum enim Prometheus ignem suffurando Iouem offendisset, causa fuit munda tantorum malorum: fabricatur virgo Pandora, fortissima & gratiosissima, cui singuli Dii dona contulerunt, vti Pallas sapientiam, Venus decorem, Mercurius eloquentiam &c. vnde & nomen habuit, πάντων enim omne, & δῶρον donum significat. Mititur ergo Pandora in terram, dolium affe-

rens Epimetheo fratri Prometheus, omni malorum & morborum genere repletum. Hoc cum aperuisset, innumerabilia calamitatum genera tam primū homines inuasertunt, yna tantū spe in doli labris remanente, id est, in ipsius ore pyxidis consistente. Sic enim Hesiodus:

ἀλλὰ γυνὴ χύρεσι πίθε μέγα πῶμ' ἀ-
σελῶσα

ἐσκέδασ'. ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κίθεα
λυγρὰ

μὲν δ' αὐτόθι Ἑλπίς ἐν ἀρήκτοισι
δόμοισι

ἐνδὸν ἔμμενε πίθε ὑπὸ χεῖλεσιν, ἐδὲ θυ-
ράζε

ἐξέπτη. hoc est,

— Tegmen ab urna

*Dum Pandora leuatur, totū exilire per orbē
Curarum infesta effigies: spes sola remansit*

Intus, & de labris ima sub parte resedit.

In adagio. *Malo accepto stultus sapit.* narratur hæc fabula, sed concisè, & videtur innui Epimetheum aperuisse pyxidem (si pyxis vocandum est vas illud, quod omnia mala continebat, & non dolium) cum ipsa Pandora in domo Epimethei vas aperuit. Certè verba Hesiodi non indicant, vas illud posse Latine dici pyxidem,

ἀλλὰ γυνὴ χύρεσι πίθε μέγα πῶμ' ἀσε-
λῶσα. hoc est:

Sed mulier manibus magnum operculum

auferens.

Vide Plutarchum in consolatione ad Apollonium. Moschopolus in Hesiodum, Satyros dicit dolium dedisse Epimetheo ante Pandoræ aduentum. Origenes aduersus Celsum lib. 4. hanc ridet fabulam. Ridiculum, inquit, est, quod de doliio dicitur, quod olim viuerent homines absq; malis, & graui dolore, & morbis molestioribus, quæ Parca mortalibus dederant: sed femina manibus magnum doliio operculum auferens, diffudit hominibus, & curas atroces partita est; sola autem ibi Spes in tutissimis domibus intrus relicta est sub doli labris, nec extra enolauit. Hæc Origen. Mythologi tamen Pandoræ, ad humanum corpus referunt, femineo nomine expressum, quod carnis imbecillitas minimo exsolui potest.

Noxæ Noxæ Dæx finguntur, quæ hominibus mala inferunt, eorumq; mentes perturbant, vt canit Hesiodus.

Aferai vt docuit, (Gr.) Hesiodus ab A-
lci

*Fabula
de Pando-
ra.*

Pandora.

Noxæ.

Hesiodus.

scra Bœotia vico. Virg. 6. Ecloga:

— *Hoc tibi dant calamos, en accipe,*
Musa

Asrao quos ante seni.

Qua tibi adeit volucris? Cornix.]

Quod vocem edat, Cras, Cras, cornix Spei
adtingitur, propterea quod semper qui spe-
rant animi pendeant in futurum tempus.

Oscen.] Oscen dicitur cornix, quia voce
augurium prælagit, ut de ea Virgilius:

Sape sinistra cana prædixit ab ilice cornix.

Omnes namque, aures ore catuque, auspicium
facientes, præcis oscines fuerunt vocatae,
ait Varro. Clinit. lib. 21. cap. ult. de honest.
disci pl. ut & apud Horatium lib. 3. Ode 27.

Oscinem corum prece suscitabo

Solis ab ortu.

Et bene cum nequeat dicere, dicit erit]

Videtur hoc imitatus, & quidem mutua-
tus ex Suetonii Domitiano, qui sic ait: An-
te paucos, quam occideretur, menses cor-
nix in Capitolio elocuta est: *ἐσσι πάντα
καλῶς*. id est: *omnia recte procedent*. Nec
defuit, qui ostentum sic interpretaretur:
Nuper Tarpeio qua sedit culmine cornix,

Est bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Hec Suetonius Tranquillus in fine operis.
De fortuna in melius mutata, 11. A. Enid
Virgil.

*Multa dies, variisq; labor mortalibus agris
Retulit in melius: multos, alterna reuisens
Lusit, & in solio rursus fortuna locavit.*

Sed ad rem propius: ex historiis ecclesiasti-
cis meminimus, Athanasium, virum san-
ctum, à paganis suggillatum, quasi magi-
cis artibus deditum. Illum ergo excipien-
tes ludibrio, audita cornicula, poscebant,
quod omen illud esset? respondit: Auis di-
cit, cras, cras, pronunciat enim vobis triste
de Iuliano infortunium. Quod verum
constitit, nam paucis post diebus relatum
est de cæde Iuliani nuncium.

Quis comites? Bonus Euentus, &c.] Duo
hi Spei comites vana quædam phantasma-
ta ingerunt, ne plus tædij adferat expecta-
tio, quam ferre queant miseri mortales.
Bonu Euentus simulachrum dextra pateram,
sinistra spicam ac papauer tenens, scul-
ptum Romæ fuisse scribit Plin. libro 34. c.
8. & 36. c. 5. Bonu Euentus, & Bonæ fortunæ
simulachra in Capitolio ex Praxitelis ope-
ribus. Gyrard. Syntagm. 1. Legi de veteri
numismate Imperatoris Titij, vbi quod-
dam simulachrum fuit BONI EVEN-

TUS AUGUSTI, dextra pateram, sin-
stra papauera tenens, ut apud Plin. Et in
Seneci numo eadem Boni Euentus specta-
tur effigies, figura stolata, stante, dextra pa-
teram cum frugibus, sinistra spicam & pa-
pauer tenente. Circumfertur libellus Bar-
tholomæi Marliani, qui inscribitur Topo-
graphia vrbis Romæ, vbi lib. 6. cap. 6. hæc
verba reperuntur: Templi Romæ euentus
vestigia quadrata & oblonga spectantur,
inter Mineræ & S. Eustathij plateas Co-
lebarur autem euentus, ut omnia prospere
scelicerq; euenirent. Quate Varro ad
Fundaniam scribens, ipsum inuocauit, Cu-
ius simulachrum erat habitu pauperis, dex-
tra manu pateram, sinistra verò tenens spi-
cam. Vide Alexand. ab Alexand. Diet. ge-
nial. lib. 4. cap. 12.

Qui præcunt?] Hæc verba mihi videntur
posse melius legi sine interrogatione,
& ad superiora referri, ut intelligas Bonu
euentum & Cupidinem Spei esse antecambu-
lones, qui etiam vocantur somnia vana vi-
gilum. Sed de hoc liberum esto iudicium.

Vigilum somnia vana vocant.] Hoc ex
Platone sumptum est, qui dicebat τὰς ἐλ-
πίδας ἐγρηγοῦσθαι ἀνθρώπων δρεῖπες ἐί-
ναι. hoc est: *Spes esse vigilantium somnia*.
Et Quintilianus lib. 6. cap. 3. Spes inanes,
& tanquam somnia quædam vigilantium.
Quo videtur alluisse Maro in Bucolic.

— an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
Non enim est qui verbis possit facile con-
sequi, quam varias in animo patiantur ima-
ginationes, qui vehementer aliquid sperant.
Atq; his inanibus simulachris perinde affi-
ciuntur, ac semet oblectant, ac si iam tene-
rent, quæ sibi pollicentur. Pindarus in O-
lymp. 12.

*— αἰ γὰρ μὲν ἀνδρῶν
πόλλ' ἄνω, τὰ δ' αὖ κάτω
φενδὴ μεταμόνια τέμνοι-
σαι, κολίνδοντ' ἐλπίδες.* id est:
Spes etenim mortalium, multa sursum,
deinde verò deorsum vana mendacia secan-
tes volutant.

Scelerum Rhamnusia vindex.] Neme-
sis, quæ etiam Rhamnusia dicta, quia eius
statuam ab inclito statuario Agoracrito fa-
bricatam coluit Rhamnus, nobilis Atticæ
pagus, teste Pausan. in Attic. De Nemese
Pomponius Lætus in Romanarum histo-
riarum compendio sic ait: Virgo & victrix
Nemesis numen fuit, quo qui ex malefa-

Templi
Bonu E-
uentus.

Spes vigi-
lum som-
nia.

Oscen.
Locus ex
Suetonio.

Athana-
si præsa-
gium.

Bonu E-
uentus.

*Nemesis
quod nu-
men fue-
rit.*

dis delinquebant, puniebantur. Vnde victo-
res Nemeseu non frustra inuocabant. Ro-
mani enim semper iusta monere arma; cæ-
teræ nationes odio & maleuolentia liuore-
que quod imperium tantæ urbis iustitia
augeretur, tela in populum Romanum ca-
piebant. Nemesis, quam pleriq; existimaue-
re esse vim fortunæ, alij filiam Iustitiæ, alij
vim quandam esse inter cœlestes discurren-
tem, prima rerum semina, quæ factorum
& sortium vires temperat, atq; emendat,
rebus humanis trutinam adhibens, è celo-
que terrena despectans, nocentes punit, bo-
nis præmia largitur. Et cum sit velocissi-
ma, quia diu non permittit impios præesse
atq; grassari, alata fingitur à veteribus, &
eius pedibus supponitur rota, eura citis-
simè discurrat. Sed tandem multitudinis
scelerum indignata, oculos iam diu à re-
bus humanis auertit, & cum genitrice in
remotiore parte cœli ultra tartarum re-
giones non reditura renascentem urbem
expectat. Rhamnusia est appellata ab Rhā
nunte oppido Atticæ regionis, vbi tēplum
& simulacrum habuit: & ab Adrasto, Adra-

stia. Romæ templum huic Dæx posuit in
Capitolio, vt inde suam urbem pollet vici-
sci. Hæc ille. Vide quæ supra Emblem. 27.
de Nemese accumulauimus.

Vt speres nil nisi quod liceat Quælibet
enim sperare nō est cuiuslibet. Itaq; in hoc
præcipuè illud animo fixum hæreat, *Ne
quid nimis.* Fortuna, vt naturæ noscenda
est mensura suæ. Nec verò sapiant, qui al-
tius spirant, plusq; animi gerunt, quam vi-
rium habeant.

ELLEANS est Spei descriptio per
Dialogisum, cuius nempe vires & adiu-
cta convenientissimis symbolis explicat.
Ea enim hominem lætum reddit, & sem-
per meliora expectantem ad mortem vsq;
comitatur. Ea tamen si importuna sit &
immoderata, vlticem Rhamnusiā secum
aduocat; quæ vota plus æquo ambitiosa
faciat irrita. Sed quia hæc singillatim suis
locis tacta sunt, plura de his addere super-
sedeo. Qui plura de specupit, adeat Sto-
bæum serm. 109. & alios; nos ad porcum
properamus vltierus.

In dies meliora.

EMBLEMA XLV.

ROSTRA nouo mihi setigeri suis obtulit anno,
Hacq; cliens ventri xenia, dixit, habe.
Progreditur semper, nec retrò respicit unquam,
Gramina cum pando proruit ore vorax.
Cura viris eadem est, ne spes sublapsa retrorsum
Cedat, & ut melius sit, quod & ulterius.

COMMENTARI I.

I. **P**ORCO terram rostro suffodiendi, cui
 ascriptum sit **VLTERIVS**, astat
 rusticus, qui versus duas columnas symbo-
 lum Caroli V. habentes, **PLVS VL-**
 TRA, manum extendat.

II. **R**USTICVS quidam Alciati cliens
 Kalendis Ianuarijs porcinum caput pro
 strenis obtulit. Hinc sibi Emblematis ar-
 gumentum nactus Alciatus, ex natura luis
 (qui dum siliquas ore reflexo colligit, sem-
 per ulterius progrediens, nunquam retrò
 aspici) nempe ut nihil procrastinando me-
 liora sequamur, neque temporis aliquam
 particulam sinamus effluere, quod non
 pertineat ad aliquem progressum, & rei me-
 lius gerendae occasionem. Alludit autem
 ad extremum (ut ne in minutulis etiam
 otiosum deprehendas) ad symbolum Ca-
 roli V. Imperatoris, quod est **VLTERIVS**.
 Epigraphen habet, *In dies meliora*. viderur
 attigisse Tullius 1. de legibus: Ego animi
 pendere soleo, ait, cum quid orsus tradu-
 cor aliud neq; tam facile interrupta conte-
 ro, quam absoluo instituta. Non ablu-
 dit Corn. Tacitus initio libri de Oratoribus:
 Huius libri editionem maturavi, ut dimis-
 sa priore cura huic nouae cogitationi toto
 pectore incumbam. Hac ille.

III. **R**OSTRA] Synecdoche numeri. Ro-
 strum autem non solum de aui-
 bus dicitur, sed etiam de alijs animantibus,
 & de ipso homine. Plaut. Menæch.
Apud mensam plenâ homini rostrum deliges.
 Rostera caprarum dixit Var. 2. de re rust. c.
 3. Canum Plinius lib. 8. cap. 4. Summ. Cice-
 ro 1. de Diuinat. A similitudine autem ro-
 stri animi pars navis exprorecta & acu-
 minata, ex ære ferreo in prora eminens,
 rostrum appellatur; hinc naues rostratae,
 quæ etiam æratæ dicuntur. *Novo anno*
 Kalendis Ianuarij, quo die
 etiam hodie strenas mittendi obtinuit usus.
Setigeri sui proprium porci epithetum.

setiger, vel setosus. Virgil. 12. Aeneid.

Setigera factum suis, intonsamq; tridentem.

Attulit:

Dicuntur autem setæ à suc, quasi suetae; & *Seta.*

sunt pili crassiores, rigidi atq; erecti, qua-
 les sues habent. Et licet leonum & equo-
 rum pili propriè dicantur iubæ, tamen et-
 iam nonnunquam setæ vocantur. Cic. Tu-
 sc. 5. In hoc medio apparatu fulgentem gla-
 dium è lacunari seta equina appensum de-
 mitteri iubet. Dicuntur item setæ de homi-
 ne. Ovidius:

Barba viros, hirtaq; decent in corpore seta.

Plautus Casina:

Ita quasi setus labra mihi cōpungit barba.

Setas denuntium pilorum & barbitii horro-
 rem vocat; unde etiam, barba setosa.

Cliens] Cliens est correlativum patro-
 ni: nam patronus est defensor causæ, cliens
 verò defensione indigens, id est, litigator,
 qui patronum sequitur, ut ab eo defendatur
 in iudiciis.

Cliens.

Xenia.] *ἑτίμα*, munera hospitibus dari
 solita, quæ verò remittebantur, apophore-
 ta dicebantur. Hinc Martialis duos postre-
 mos epigrammatum libros Xenia, atque
 Apophoreta appellavit, quod in singulis
 distichis descripta sint munera, quæ mitti
 solebant, & disticha ipsa pro muneribus,
 hoc est, pro xenis & apophoretis missa.

Xenia.

Hic verò intellige strenas, amicorum do-
 naria, quæ Kalend. Ianuarii ultro, citroque
 exhiberi solita. Ex L. Pomponio Pictori-
 bus asside, si qua ventura est alia strena stre-
 nuè. Quo loco advertimus strenam à stre-
 nuitate dici, ut apud Nonium. Iam qui-
 dem Kalendas anni auspices antiquitas sa-
 cravit, quibus & strenæ donarentur. Qui-
 mos à Tarso rege posteris transmissus, cum
 verbenas felicis arboris ex luco strenas no-
 ni anni auspices primum accepisset, ut vi-
 dere est apud Symmachum: quod argu-
 mentum iam inde fuit vitis strenuis eas de-
 beri.

Strena.

beri, & ob virtutem elargiendas. Ex eo colligimus, occasione munusculi à rustico cliente dari, artificem ingeniosum Alciatum egregiam sententiam capasse, & rationem arripuisse philosophandi.

Ventri habet Protopopœia rustica rustici hominis. Solebant autem pro Xenii plerumque mitti lauta obsonia & delicatioribus cibis; quod ex Apuleio colligo: Mittit mihi, inquit, xeniola porcum optimum, & quinque gallinulas, & vini cadum iam ætate pretiosi. Obiter hic noto, prisca Italia carnes suillas in magnis deliciis fuisse, præsertim vuluam suillam. Vnde Martialis:

Te fortasse magis capiet de virgine porca.

Membrum graui de suo vulua capit.

Lucanis quoque Italiae populis Lucanicas, genus sarciminis ex porcina carne, acceptas referimus. Quomodo verò hæc fiant, lingua Italica tibi dicet ipse porcus in Spingem mutatus:

Essendo stato in vita san del corpo,

Dopo morte pigliai la pelarella.

Hebbi già te budella dentro al corpo,

Ed hora hò il corpo dentro à le budella.

De le quali entrar debbo à un altro corpo.

E quindi girai à sotterranea cella.

Là oue sen'za sol m'asciugherò.

Perch' esca ad ingrassare chi m'ingrassò.

Sed parum abfuit, quin me porcus extrachorum saltare faceret. De carne suilla plura habes apud Cœl. Rhodig. lib. 25. cap. 25. & 26.

Progreditur semper] Hinc occasio capta Emblematis; & fit allusio ad symbolum Caroli V. Imperatoris, V L T E R I V S.

Gramina] Quilquillas, fursures, & alia.

Ore pandi] Rostro reflexo, recuruo. De voce pandus, diximus Emblemate 7.

Cura virus eadem est] Idem debent curare homines, ne frustrentur tua spe, rebus que cupitis.

Ve melius &c.] id est, δευτέριον ἀμετρώων.

PERTINET hoc præceptum ad sedulos & diligentes, qui semper in melius proficiunt, non procrastinant, non differunt, neque moras nectunt, & diutius consultando sibi mera somnia fingunt: desidēt iniret, speque vana sese lactant, ut ille apud Martialem, qui se nunc causidicum, nunc

se Rhetora fingeret, aut speraret nescio quid, nunquam tamen se prouheret: inanicertè ac supina cogitatione, imò vacordia planè delira. Nam, quod Seneca epistola 3. Inter cetera mala hoc habet proprii stulticia, semper incipit vinere. Ad id traduci potest quod Senec. disputat de Benefic. lib. 2. cap. 16. quod loci ait, vitam semper inchoare, molestum. Idē ad fin. epist. 69. & pulchre paulo antè epist. 63. Nō in concinnè illud Horatii:

vinendi rectè qui prorogat horæ Rusticus exspectat dū defluat annus.

Cerrè ne pluribus, puto generali sententia emblematis intelligi τὴν ἐνυπείαν, hoc est, felicem diem successum, qua voce Cicero vsus ad Atticum 9. Contrarium est adagium, Mandrabuli in morem res succedit: cui conuenit illud Maronis 1. Georgic.

Omnia fati in peius ruere.

Quid si hoc referamus ad studii Philosophici assiduitatem, ut Plutarchus facit disputatione de profectu morum? Sic enim ille: ἐν τῷ φιλοσοφῆν ἐκ ἐστὶ ἀνθρώπου διάλειμμα προκοπῆς, ἐδὲ σπριγμός. In philosophando & virtutis itinere nulla est cessatio, nulla perpetui progressus intermissio. Contrà, misere & nonnunquam improbè desipiunt, qui suis ita malè rebus prospiciunt, ut quo magis ætate prouehantur, peiores euadant: Sicuti Menedæus per multos Athenas studiorum causa proficisci dicebat; principio sapientes, deinde philosophos, postea Rhetores, tandem idiotas. Qui itaque se meliorem in dies facit, quasi seipsum vincit: qui in deterius abit, vinci se ignanè permittit. Quod Plato 1. De legib. ait esse turpissimum: ἡττάσθαι αὐτὸν ὅς' ἐαυτὸ πάντων ἀσχετόν τε ἀμα καὶ κένισον. In varijs Calliodori formulis multa sunt, quibus hic locus commodè potest exornari. Alacriter, ait, incumbendum est inchoatis, cum iam exspectatur aliquid, quo nos profecisse gaudeamus: spes enim efficiendi laboris tedium adimit: magnum que illicium & incitamentum, si nobis persuadeamus id perfectum iri, quod percipimus. Idem lib. 8. Natura ipsa boni adhibita perseverantia præbatur; quia minus est, si quæ laude digna indicantur, incipiamus, quàm quod consulto est inceptum persequamur.

*Carnes
suilla in
delicijs.*

*Enigma
Lucanica.*

*IV.
In dies
meliora.*

Illicitum

Illicitum non sperandum.

EMBLEMA XLVI.

S P E S simul & Nemesis nostris altaribus adsunt,
Scilicet ut speres non, nisi quod liceat.

COMMENTARI I.

I M A G I N E S Spei & Nemesis superiore Emblemate scite expressimus, eadem & huc appingenda, Spes scilicet doli insidens, palla induta viridi, arcu fracto, & cornice affecta. Nemesis verò altera frenum, altera manu cubitum teneus. Desidero hic formam dolioli, arcum fractum (hic enim integer apparet) & absentem cornicem.

Hoc Emblemata fere idem est cum superiore 44. Videtur autem Alciatus alluisse ad Epigramma Græcum, quod habetur lib. 1. Anthol. *εἰς ἐλπίδας*, sed diversa clausula: nam Græcum distichon irreduco concludit.

*Ἐλπίδα κ' ἐν μέσῳ εὖνεσ παρὰ βασιλῶν
ἔρευσα,*

*τὴν μὲν ἐν' ἐλπίδι, τὴν δ', ἐν ἀμελείᾳ
ἔχουσ.*

Quod sic eleganter reddidit Politianus:
*Spem simul & Nemesis posita dicat Eunus
in ara.*

Scilicet ut speres omnia, nil habeas.

N E M E S I S De Nemese, quæ & Rhannusia, & Adrastia, deq; eius origine, simulacro, ac deniq; contumeliosorum & elatæ mentis hominum persecutione & punitio ne scribit Pausanias in Atticis, & refert Leon. de var. histor. lib. 2. cap. 28. Vide adagium, *Rhannusia Nemesis*, præter ea, quæ supra abundè dicta sunt.

Nostris altaribus Iisdem aris sunt locata: Altare, quasi dicas, Alta ara. Nam antiqui in ædificijs à terra elevatis sacra faciebant

III.

11.
imitatio
Alciati.

ciebant Dijs superis, in terta Dijs terrestribus, in effola Dijs infernalibus. Altare superis tantum consecratum erat, ara tam superis quam inferis.

Scilicet ut speres &c. Versus iste ferè idem est cum ultimo Emblematis 44.

IV. R E C T E & verè Pindarus Nem. 8.

Κελεύει δ' ἐλπίδων καὶ νόον τέλος.

Vana spei imbellis eventus. Quo spectat
Horatianum illud ex 4. Carmiu.

Terror ambustus Phaethon auaras

Spes, &c.

Spes cum
Nemese.

Meminimus in superiori Spē cum Nemese vnā expressam fuisse, ex quo intelligi liceret, nihil nisi quod fas & iustum sit, quod quæ fieri facile possit, expectandum, sibi quæ fugendum esse. Nam valdè est insolens & temerarium ambire, quæ nequeas assequi, aut si assequaris, non tamen tueri aut serua re possis. Occurrit exemplum Cæsaris Borgiae Valentini Ducis, qui audacius quàm aliquis alius eiusdem conditionis, Imperii maiestatem sibi pollicitus, milita-

ribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico: *O Cesare, d' nullo.* id est: Aut Cæsar, aut nihil: qui tandem morte misera interceptus, vaticini locum inuenit; sed non quem spe magnifica sibi proposuerat. Itaque de eo sic ludit Sannazarius: *Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quid ni,*

Cum simul & Cæsar, possit & esse nihil?
Idemque in eundem:

Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar:

Omnia desecunt, incipis esse nihil.

Non possum non asserere, quæ Plato de Spe sentiat lib. 13. suæ Reip Dial. 1. Qui nullius, inquit, iniuriæ sibi conscius est, hanc iucunda spes semper adest, optima senectutis nutritrix, quemadmodum Pindarus ait. Quicunque videlicet iuste sancteque vitam exigit, dulcis eum spes comitatur, cor nutritrix, senectutemque fouens, quæ maximè hominum volubilem gubernat animum. Hæc Plato.

Platonis
locus.

Cæsar
Borgia.

Pudicitia.

EMBLEMA XLVII.

PORPHYRIO, domini si incestet in adibus vxor,
Despondetq; animum, præq; dolore perit.
Abdita in arcanis natura est causa: sit index
Sincera hæc volucris certa pudicitie.

COMMENTARI I.

PORPHYRIO pudicitia symbolū, ab Aristotele inter scissipedas commemoratur, cœruleoq; esse colore, cruribus longis, rostroq; iuxta caput purpureo, magnitudine galli gallinacci. Eorum etiam, quæ pedibus apprehendit, seruat frustula. Fodientis more bibit. Quinq; digitos habet, inter quos medius eminet. Alexander Myndius in 2. de Volucrum historia, Libycam esse auem dicit, & inter Lybicos Deos numen habere. Plinius ait, Porphyrio solus mortu bibit: idem ex proprio genio omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum veluti manu afferens. Laudatissimi in Comage, Rostraijs & præ longa crura rubent.

ATHENÆVS lib. 9. Dipnosoph. cap. 12. de Porphyrione hæc habet: Polemon in 5. eorum, quæ ad Antigonum & Adæum scripsit, Porphyriionem auem refert, in quacunq; domo fuerit eutrita, vxorum pudicitiam mirè seruare, & eiusmodi præfensionem habere in adulterijs, vt si tale quid cognouerit, statim domino significet, suspendio vitæ finem imponens. Addit præterea, hanc auem non prius cibum sumere, quam loco commodo reperito, vbi paulisper deambulet. Postea puluere se conspergens lauat, & sic deum cibum capit. **ALIANUS** quoq; lib. 14. cap. 35 ait, Porphyriionem muliebris pudicitia obseruatorem esse, matrisq; familias adulteriū suspendio suo indicare. De hac auē vide etiam **Oppianum**, **Nicolaus Leonicus** lib. 3. de var. hist. cap. 17. latè prosequitur Porphyriionis naturam. Fit etiam in **Leuitico** de hac auē mentio, cap. 11. Hispanis hæc auis dicitur *Calamon*, vt monet **Antonius Nebrissenis** in **Quinquagenis**, c. 35. **Ioannes Tzetzes Chil.** 9. sic ait:

Ὁ πορφυρίων ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ὑπάγει σῶφρον,
ὡς εἰς κόρυν ἔφοιτο πέρων, εὐδὲως δυν-
ομεν. Id est:

*Porphyrio auis valde est temperans,
vt si solum videat meretricē, statim percat.*
Huius rei causa est in abditis naturæ arca-

nis: tantumque licet hinc colligere, quàm turpe, quàmq; flagitiosum sit adulterium, cuius actu vel clanculario auis eiusmodi vita priuetur. Itaq; quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi potest pro certæ & illibatæ pudicitia symbolo.

INCESTUS polluat se adulterio. Incestus, vel incestum, est flagitium in affines admissum. Non **Marcel.** Sed & pro quacunque libidinosa pollutione **Seruius** accipit. *ἄετος*, pudoris cingulum, quo sponsæ ornabantur; per translationem sumitur pro pudore ac legibus connubij. Hinc *ἀνὴρ ἄετος*, pro turpi flagitio **Græci** accipiunt. Iuriconsulti incestum sumunt pro impudico, & turpitudinis flagitio in propinquos admissio, l. ult. ff. de ritu nupt. Incestare etiam dicere possumus, funere pollueri, auctore **Virgilio** 6. **Æneid.**

*Præterea iacet exanimū tibi corpus amici,
Heu nescis, totamq; incestat funere classem,*

Despondetq; animum. Animum despondere, apud **Ciceronem** nusquam legi. **Bu-** daus opinatur: vsum tamen eius loquendi formulæ apud **Varronem**, **Linium**, **Columellam** notat: apponit **Plautinum** id è **Menach.** *Pater eius postquam perdidit puerum, animum despondit.*

Abdita in arcanis. Causam occultam philosophi appellant, vt cum quæritur, cur magnes ferrum? cur succinum paleam trahit? id in naturæ arcanis esse dicit, quia eius ratio reddi non potest.

Sincera puræ, simplicis, & sine fūco: & in hac significatione per i, Latinum scribendum est. Quod si pro integro & illibato accipias, per y scribitur, quia præpositioni **Græcæ** *συν*, cum, originem suam debet. Nam qui diuidere fructum alucorum cum socio volunt, simul cum cera mel partiuntur; quod si mel tantum sine cera consignent, fraudem socio faciunt, nec integre agunt. Sincerum itaq; quasi simul cum cera.

PRORSVS detestandum est adulterij crimen, vt quod animalia rationis exper-

III.
Incestus.

Incestare.

Desponde
re ani-
mum.

Causa oc-
cultæ.

Sincerus.

IV.
Adulterio-
cia vitæ.

ria ad indignationem moueat; nam quod de Porphyrione aut allatum est miraculum, eius quoque; apud alios fit mentio, sed neotericos, quorum studium & industriam laudo: sed veteres in primis habeo. Firmicus Maternus (quem aliis citauimus, auctorem certe piū & doctum) scribit, à leone castissimo animali leonem feminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Aristotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia ostenditur. Non est alienum quod Nouella 12. Iustinian. scribit, eos qui se poluunt nefario coitu, ea facere, quæ bruta rationis expertia detestantur. *πράττειν ὅτε βίη τε καὶ ἀνὸς τὰ, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθυμῶν, ὅποια πολλὰ καὶ τὸν ἀλγὺν ἀποσείηται ζῶον.* Vnde non immerito apud diuersas gentes grauius in adulteros & adulteras animaduertum est. Solon suis legibus itauit, fas esse deprehendenti mæchum interficere in ipso adulterio. Zaleucus legem tulit, vt quisquis mæchus aut adulter fuerit deprehensus, eratis oculis pœnas lueret. Aegyptij adulteriij conuictum virgis ad plagas mille cædebant, mulierem mulat: nouerant quippe sapientissimi Legumatores immoderatam & indomitam femineæ sexus ambitionem à libidine & voluptatibus, non tam seueritate pœnarum quàm formæ turpitudine & infamia detereri. Aliquando tamen adulterium in viris castratione & virilium abscissione punitum legimus; vt ea pars pœnas lueret, quæ peccasset. Vnde merito à Martiali ridetur, qui vxoris suæ mæcho naves præciderat, quia tamen corporis parte nihil fuerat peccatum:

Quis tibi persuasit naves abscindere mæcho?

Nō hac peccatum est parte, marite, tibi.

Sente, qd egisti: nihil hic tua pēdidit vxor,

Cum sit salua sui mentula Deiphobi.

Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes vxorum pudicitia, tantumque; aberat ab ea facilitate, quæ post inuasit, vt prius esset incredibile, crimen adulteriij apud Spartanos inuenti: ferturque dictum cuiusdam vetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarum darent apud Spartanos adulteri? neque enim videre se quidquam super hac re sancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, à amico, apud nos adulter est. Quam ille subiecit: Quid igitur, si existat? Dabit, inquit, bouem rau-

tum, vt porrecto vltra Taygetum in ðrem collo bibat ex Eurota. Cumque; ille ridens dixisset: Fieri non potest vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit Geradas, Sparta existat adulter, in qua diuitiæ, delitæ, & corporis asceticus cultus probro habetur: contra, verecundia, modestia, ac obedientia magistratibus debita obseruatio, decori laudique; dantur? Prudenter intellexit Geradas, ibi non posse nasci vitia, vbi non admittuntur vitiis semina. De scæminarum præterea priscarum pudicitia notum est illud Argei, qui quibusdā non suas, sed aliorum quorundam vxores prædicantibus: Per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præter quam solis maritis, quibus cum viuunt. Tam insignis erat apud priscos virginum & vxorum pudicitia, vt eas ab alijs, quàm à parentibus, aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudiciam haberetur: tantumque; cautione consulebatur illarum famæ, vt parum pudica haberetur, de qua rumor, quamuis vanus, orti potuit; sed ea demum summa matronalis pudicitie laus haberetur, si mulier adeo domi conclusa videretur, vt nullus esset, qui de ea vel bene, vel male loqui posset: propterea quod hoc ipsum, matronam versari in fabulis, trahique; per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam vxorem, videtur habere cognitam cuius laudes prædicat, quod ipsum aliquid detrahât pudori femineo. Quid igitur dicendum de nostri temporis matronis, quæ siue maritis interesse gaudent inueniunt conuiuijs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris & feminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet virorum oculis? Penitiora tangam cum Horatio, non siue morsu:

Sunt quas Eunuchi imbelles, & mollia sēper Oscula delectant, & desperatio barba,
Et quod abortiuo non est opus.

Proh pudor; Hæ tamen Venelopæ & Lurætiæ haberi volunt. Hinc ego nouus a-ruspex Porphyriionum raritatem auguror, vt quos muliebri petulantia ad infamatum suspensum idium adactos, è rerum natura exulare fecit.

Pœna a-
dultero-
rum.

Adulteri
castrati.

Pudici-
tia Spar-
tanorum.

Priscarum
matronarum
pudicitia.

In victoriam dolo partam.

EMBLEMA XLVIII.

A IACIS tumulum lacrymis ego perluo Virtus,
 Hec misera albentes dilacerata comas.
 Scilicet hoc restabat adhuc, ut iudice Græco
 Vinceret: & caussa flet potiore dolus.

COMMENTARI I.

MVLIER discincta, mœsta, tumulo
 marmoreo insidet, crinem sibi dila-
 nians. Ad significandum verò Aiæ esse
 tumulum, iussæ apparent litteræ, D. M.

AIACIS, Dijs Manibus Aiæ.
ExPLICATVR id agalma ab Eu-
 stathio ad Iliados Homericæ β. citaturq;
 à Porphyrio alienbi. Quod epigramma
 tributum Virtuti, conditionem suam de-
 ploranti, mutatum fuisse à Mnasilca Sicyo-
 nio, & in Voluptatem conuersum, ex alte-
 ro factum de Aiæ, admonuit doctissimus

Camerarius. Hoc ex 3. Epigrammatōn
 Græcorum sumptum, tit. εἰς ἥρας. Est
 enim terrastichon Asclepiadis:

ἄδ' ἐγὼ δ' ἀτλάμων ἀρετὰ παρὰ τῷ θεῷ
 κἀθήμεαι
 αἰαντος τύμβῳ κειραμένα πλοκάμους,
 θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβλημένα, ἕνεκεν
 ἀχαιῶν
 δ' δολόφρων ἀπάτα, κρήστον ἐμὲ κέ-
 κριται.

Virginis sic vertebat:

† Dilacerata comas, visu miserabilis, eben, † Dila-
 Confideo riata

Confideo ad cineres hic Telamoniada,
Ista dolore graui, mihi quid fraus callida
quondam

Iudicibus Graijs ante locata fuit.

Illae ego misera Virtus huic affideo
Aiace tumulo, dilaceratis crinibus,
Animi dolore magno faucibus, quod Graecis
Fallaciarum machinatrix fraus, res prae
stantior me iudicata est.

Ad tumulum sedeo Aiace, miserè obruta
luctu,

Atque comas, Virtus, dilacerata meas:
Victa dolore graui, & Graiui iudicia unam
Meme fallaci postposuere dolo.

Epigramma Anti-
patri. Eiusdem omnino argumenti sequitur co-
dem 3. lib. Epigramma Antipatri, quod
subiungimus:

Σῆμα παρ' Αἰάντεον ἐπὶ φοινίσσῳ
ἀκταῖς

Θυμοβαρὴς ἀρετὰ μύρομαι ἐζομένη.
ἀπλόκαμος, πινόμενα, διακρίσιν ὅττι

πελασγῶν
Οὐκ ἀρετὰ νικῶν ἔλλαχεν, ἀλλὰ δό-
λος.

Τένυχ' αὖν λέξεν Αἰχλλέος, ἄρσενος
ἀκμῆς.

ἔσκολιῶν μύθων ἄμμες ἐφίμεθα.

Sanctius ita reddidit:

Aiace propter Rhæteo in littore bustum

Affideo Virtus, nec levis ira mea est.

Dilaniata comas, lacrymans, quod mouit
Achiuos

Non virtus, quando viceris arte dolus.

Arma vel hac dicant Pelida fortis, inane
Quid volumus verbum? poscimus arma
virum.

III.
Aiace tu-
mulus.

AIACIS tumulum] Tumulum aiaceis
in littore Rhæteo fuisse constat ex epigram-
mate iam iam allato, & vult Q. Calaber:
Eū fuisse prope Sigæum Troiæ promon-
torium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & So-
zom. histor. tripart. lib. 2. cap. 18. Sed & de
Aiace interriti Herois apud Ilium inuen-
tis ossibus, cuius genu patella puerilis di-
sci magnitudinem facillè æquarer, scribit
Pausan. se ab homine fide digno audisse,
qui confracta versus litus eius tumuli par-
te, marinis fluctibus, in illum visendi cau-
sa se penetrasse, & omnia diligenter perspe-
xisse asseuerauit. Nolim prætermis-
sum, quod notatur à scholiastis quibusdam, Aia-
cem (de quo hic) nominatum ab αἰ, αἶ,
heu, heu, nota dolentis, seu lamentantis par-
ticula; & αἰάξεν, lamentari est.

Aiæx un-
de dictus.

Dilacerata comas.] Signum doloris gra-
uissimi Sic Ouid. de Tibulli morte:

Venit inornatas dilacerata comas.

Aschylus scholiastes ἐν τέρσις: σύνθησι
γὰρ τοῖς θρηνοῦσι τίλλειν τὰς αὐτῶν
τρίχας. Et ne quid præteruolet, quod ad
materiam illustrandam facit, illud puta-
mus adijciendum. Gestum lamentantis ex-
pressit Lucan. lib. 2. in Martia matrona:

Postquam condidit unā

Supremos cineres, miserando concita vultu
Effusus laniata comas, concussaq; pectus
Verberibus crebris, cineresque ingesta se-
pulchri,

Non aliter placitura viro.

Cum hac statua Virtutis eiulantis con-
fero illud Horatij ad Augustum 1. Epist.
lib. 2.

Romulus & Liber pater, & cum Castore
Pollux,

Post ingentia facta, Deorū in reple receptis
Plorauere suis, non respondere satorem
Optatum meritis.

Placet illud Petronij Arbitri Satyrico:

Pellitur à populo victus Cato, tristior ille
Qui vicit, fascesq; pudet rapuisse Catoni:
Namq; hoc dedecus est populi, morumque
ruina.

Non homo pulsus erat, sed in uno victa po-
restas,

Romanumq; decus: quare iā p̄dita Roma,
Ipsa sui merces erat, & sine vindice prada.
Potrò Alciatus imitatus est hoc Ouidia-
num 4. de Ponto, 13.

Venit ad albentes illabefacta comas.

Iudice Græco.] Id est, Agamemnone,
quem prauum Attidem vocat Anson. in
Epitaphio Aiace, quod etiam huc non ma-
lè referri potuisset. Vide num alludat ad
Prouerb. Græca fides, & Pergracari. quo-
niam malè audiebant Græci, circa fidem
& probitatem. Sed is postremò locus mihi
videtur altiore quadam consideratione in-
digere: nam cum dicit,

Hoc restabat adhuc, vt iudice Græco

Vinceret.

Rem exaggerat ipsa Virtus lachrymarum
plena, à iudicis persona. Est enim indigni-
fimum, virtutem à Græcis ipsis, à quibus
id omnium minimè fuit expectandum, cie-
tam, oppressam ac desertam fuisse: sunt e-
nim Græci sapientiæ nomine commenda-
ti, quo etiam cæteris alijs nationibus præ-
luceant. Atqui si id à Barbaris profectum
esset

esset, ferendum quidem aut ridendum denique fuerat. De hoc iudicio vide quæ supra Emblemate 28. diximus. item Ovidium 13. Metamorph. Et latius habetur apud Ciceronem lib. 5. de bello Troiano, prope finem.

Causa flet potiore dolus adeo fraudulenti & dolosi superiores sunt in controuersia. Vel, dolus sit melioris conditionis quam iustum & æquum.

IV.
Virtutem
lucere
quid.

PROSOPOPOEIA est Virtutis ad Aiacei tumultum insidentis, & magna lachrymarum copia eiulantis, propterea quod iniuste lata sit à Græcis iudiciis sententia de armis Achillis Vlyssi, non autem Aiacei, cui debebantur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quosdam viros bonos pierumque iniquorum iudicium decretis angere, & iniuste de suo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem, vel consilium præstantibus. E multis quæ occurrunt locis ad id illustrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio, quibus clarorum virorum beneque de reip. meritorum casus miseros & indignam fortunam conueritur. Sic pro Sextio: Hæc audiuius de clarissimorum virorum consilijs & factis, hæc accepimus, hæc legimus; neque eos in laude positos videmus, qui incitantur, aliquando populi animos ad seditionem, aut qui largitione excarant mentes imperitorum, aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inuidiam aliquam vocauerunt: leues hos semper nostri homines, & audaces, & malos, & perniciosos ciues putauerunt: ac verò qui horum imperus & conatus represserunt, qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consilijs audacium restiterunt; ij graues, ij principes, ij duces, ij auctores huius dignitatis atque imperij semper habiti sunt. At ne quis ex nostro, aut aliquorum præterea casu hanc vitæ viam pertimescat, vnus in hac ciuitate, quem quidem ego possum dicere, præclare vir de Repub. meritis L. Opimius indignissimè concidit, cuius monumentum celeberrimum in foro, sepulcrum desertissimum in littore Dyrrhachino relictum est, &c. Idem 1. de Oratore ubi agit de Rutillij causa, qui C. Marij Procòsul à publicanorum iniurijs Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, peres quem iudicia tunc erant, in exilium pulsus est damnatus repetundarum. Sic itaque Cicero: Cum esset ille vir exemplum, ut scitis, innocentiae, cumque illo nemo neque integrior esset in ciuitate, neque sanctior, non modò simplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatus quidem aut liberius causam dici suam, quam simplex ratio veritatis ferebat. Et post: Nunc talis vir amissus est, dum causa ita dicitur, ut si in illa commenticia Platonis ciuitate res ageretur, nemo ingemuit neque inclamauit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo est questus: nemo Rempub. iamploaui, nemo supplicauit. Cæterum nescio an conferre huc possim opportunè adag. quo dicitur, *bonos viros esse lacrymabiles*; faciles enim sunt ad misericordiam viri boni piique: ut de Heraclito palam est. Sic Aeneas Virgil. *fatur lacrymans*. Dido contrà duriem eidem exprobrat, in 4.

Boni viri
lacrymabiles.

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non si trecentis quosquot eunt dies

Amice, placeas illachrymabile Plutona.

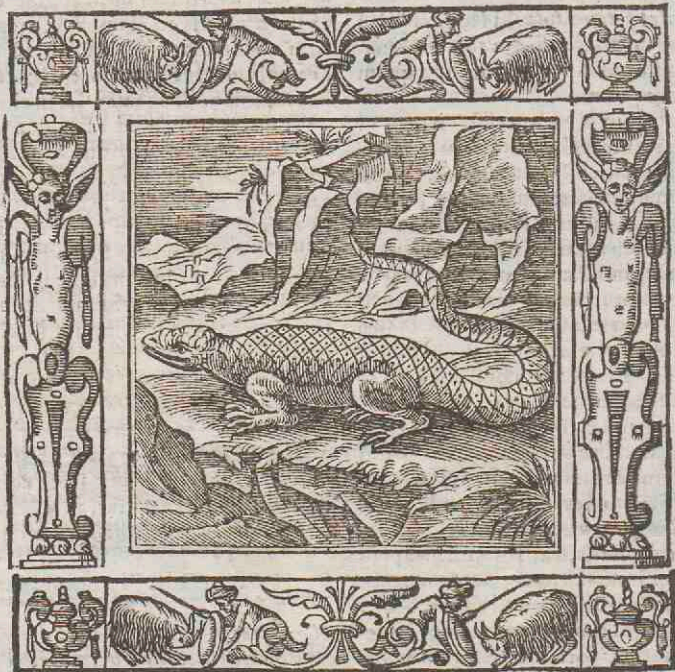
Ex ea certè perpulchra thesi possumus & alias quasdam à re non alienas subicere: id primum ex D. Hieronymo, ad Iulianum: Difficile est pressam in malis innocentiam non dolere, & in hoc ipso, fide non periclitari, quia videat se iniuste sustinere quod patitur. Sed hoc grauius, quod putetur indignum, iniurias proficisci, unde nasci iura debeant, ut in L. meminerint. C. unde vi. Nec hodie id rarum, ut fraus, iniquitas & perplexa litium stratagemata præualeant, æquitas interim & probitas obfuscetur, & usque adeo opprimatur, ut virtuti ipsi ausiendi detur frequentissima.

Q

In frau-

In fraudulentos.
EMBLEMA XLIX.

PARVA lacerta, atris stellatus corpora guttis
 Stellio, qui latebras, & cava busta colit,
 Inuidia, prauiq; doli fert symbola pictus.
 Heu nimium nuribus cognita Zelotypis.
 Nam turpi obtegitur faciem lentigine quisquis,
 Sit quibus immersus stellio, vina bibat.
 Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
 Quam forma amisso flore relinquit amans.

COMMENTARI.

I. **A**D designandum hominem fraudu-
 lentum & inuidum pingitur stellio,
 quo nullum animal fraudulentius. Est au-
 tem stellio serpens lacertæ similis, circulis
 quibusdam, & velut lucentibus guttis in
 modum stellarum depictus. Rore vivit.

stellionis
descri-
ptio.

Eius morsus hominem facit stupidum, ra-
 ro tamen interficit. Sanctius emblematis
 epigraphen emendat. In fraudulentos &
 inuidos.

PLINIVS lib. 29. cap. 4. tradit è stel-
 lionibus malum medicamentum fieri. Stellio

Nam

Nam, inquit, cum stellio immortalis est
vino; eorum qui biberint, faciem lentigine
obducit. Ob hoc in vnguento necant eum
insidians pellicum formæ. Alciatus libro
1. Parergon, cap. 46. id copiose satis enar-
rat. Sic enim ait: Crimen stellionatus no-
men sumpsit à stellione, lacerta stellata:
quod animal niale apud veteres audijs, siue
quia inuidum (cum enim eodem, quo au-
guis modo pellem exuat, eam confestim
deorat, tanquam vilem esse pro comitia-
lis morbi remedio norit, idcircoq; homini
bus præripiat, vt Plinius lib. 8. cap. 3. atte-
stat) siue quodd ex eo malum medica-
mentum fiat, quo mulieres decipiuntur.
Nam cum mortuus est in vino, faciem eo-
rum qui biberint, lentigine obducit: ob hoc
in vnguento eum necant, si quæ mulieres
pellicum formæ insidiantur. Qua ex cau-
sa verisimile est primò proditum id iudi-
cium: An quia in id animal versus sit, vt
canit Ouid. Metamorph. 5.

— *duri puer oris, & audax?*

Vnde & impudentiæ est symbolum, Græ-
cèq; dicitur *δοκίματος*, quia sit *δοκεῖς*
τῆς ἀπῆς, *contactu asper & durus*. Hæc
Alciat. noster. Sanè idem Plinius lib. 30. c.
10. nullum esse animal dicit, ex opinione
communi, quod fraudulentius inuideat
homini: indeq; stellionum nomen in male-
dictum translatum ferunt. Quocirca &
Venus irata, Cupidine filium probroso &
maledico nomine Stellionem vocat; apud
Apuleium lib. 5. Milesiac. Pleriq; volunt
stelliones eosdem esse ac tarantulas, quas
Græci *δυνασώτας* nominant. Quia ve-
rò ex proximo Alciati loco meminimus
criminis stellionatus, de eo hæc pauca obi-
teri: Stellionatus ijs obijcitur, qui aliquid
dolo fecerint: & vbicunq; nomen propriū
deficit criminis, stellionatus obijcitur, ait
Vlpian. Locum autem præcipuè habet in
eo, qui rem forrè aliq obligatam dissimula-
ta obligatione per calliditatem distraxerit:
sed & in eo, qui merces supposuerit, vel
corruperit, quiq; imposturam fecerit. Pe-
na stellionatus nulla est à legis contitu-
ta, quia nec legitimum crimen est. Vnde
facta illa illusio, de qua apud Trebellium
Pollionem in Gallienis. Cum enim qui-
dam gemmas vitreas vendidisset pro veris,
subripi quasi ad leones venditores iussit,
deinde cauea caponem emitti, & per Cu-
rionem edici: Imposturam fecit, & passus

est. Quem locum ex Capitolino etiam
Lipsius adducit lib. de Amphitheat. c. 9.
De crimine stellionatus vide plura apud
Anton. Gomezium lib. 3. Refolut. cap. 7.
Cuiacium lib. 10. obseuat. cap. 26. Prospe-
rum Farinac. in praxi criminali lib. 1. tit. 3.
cap. 9. n. 33. cum multis seqq.

PARVA lacerta] Quod stellio lacerta
sit similis, sed multo ea minor.

Stellatus corpora guttus] In tergore ha-
bens notas in modum stellatum. Vertius
tamen ab eo dicit, quod verris stillet ci-
bo, potius quam à stellatum similitudine,
quia eius corium varium est. Hellenismus
hic est: vt nuda pedem, hoc est, secundum
pedem. Græci sæpe hanc præpositionem
κατά, id est, secundum, omittunt. Imitatus
est autem Ouidium, qui dicit:

— *varijs stellatus corpora guttus.*

Stellio qui latebras] Virgil. 4. Georgic.

— *Sæpe ignotus adedit*

Stellio lucifugus congesta cubilia blattæ.

De Stellione sic canit Ouid. 5. Metamor.

Dū bibit illa datā, duri puer oris, & audax

Constitit ante Deā, risitq; anidāq; vocauit.

Offensa est: neq; adhuc epota parte loquentē

Cum liquido mista persudit diua potentia.

Cambibit os maculas: et quæ modo brachia

gessit.

Crura gerit, cauda est mutatus addita mem-
bru:

Inq; brauem formam, ne sit vis magna no-
cendi,

Contrahitur, paruaque minor mensura la-
certa est.

Mirantem, flentemq; & tangere monstra
parentem

Fugit anū, latebrāq; petit, aptumq; colori

Nomen hēt, varijs stellatus corpora guttis.

Et caua busta colit] Ouidius 3. Amor.
eleg. 8.

Mors tamē è templis in caua busta trahet.

Prætiq; doli] Doli mali, ad differentiā

doli boni, qui est solertia quædam, callidi-
tas, & stratagema in hostes adhibitum. Do-
lum malum Seruius definit machinati-
onem quandam alterius decipiendi causā,
cū aliud simulat, aliud agitur. Labeo
autem omnem fallaciam, calliditatem, ma-
chinationem ad circumueniendum & de-
cipiendum alterum adhibitam, censetque
sine dolo malo aliud agi posse, aliud simu-
lari. Hac de re Coel. Rhodig. lib. 1. cap.
7. & 8.

Crimen
stelliona-
tus.

Stellio im-
pudentia
symbolum.

Stelliona-
tus quid.

III.

Metamor-
phosis stel-
lionis.

Dolus
malus.

Zelotypis.] Ζήλος, æmulatio seu inuidia; τύπος, forma. Hinc mulier zelotypa, quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ opinio permultis mulieribus animum dedit viros quoquo modo tollēdi de medio, ut hoc etiam adiciam præter rem. Nam Cic. 2. de Offic. refert Alexandrum Phereum ab uxore interfectum propter pellicatus suspicionem. Sic Antoninum Verum Lucilla: Lemniæ viros omnes vna excepta interfecerunt: & Demetrius Antigoni filius, Nicanor, alijq; à suis fœminis interempti. Deniq; cum omnia peruestigaris, collige tecum, quodd vindicta nemo magis gaudet quàm fœmina. Ouid. 2. artis: Sed neq; fuluus aper media tam sauis in ira est.

Fulmineo rapidos dum rotat ora canes:
Fœmina quam socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora metus habet.
In ferram flammamq; ruit, positosq; decore
Fertur, ut Aoni cornibus ista Dei.

Nam turpi obtegitur] Syntaxis obscurior sic componitur: Quisquis vina bibat, quibus sit immersus stellio, obtegitur faciem turpi lentigine.

Lentigo. Lentigine.] Lentigo, macula subrufa, aut nigricans in facie aut manibus ad lentis similitudinem.

Pellex. Pellice.] Pellex, quasi παλλαξ ἢ παλλαξίς, ait Gell. lib. 4. cap. 3. vel à pellēdo, quodd uxorem legitimam è thalamo pellat, vel quodd virum pelliciat. Paulus in l. 144. de verb. sign. Digestis ex Masurijs Sabini sententia pellicem pro ea sumit, quæ citra matrimonium cum aliquo consuefcet, domiq; retineatur: additq; vulgò sic accipi, quæ cum eo se misceat, cui sit vxor. Cæterum an admittere ausim distinctionem iustifconfusi in dicta lege inter pellicem, amicam, concubinam, nondum satis liquet. Sed præstat audire Demosthenem oratione aduersus Nearam, egregiè nomina τῆς παλλαξίς, τῆς ἐταίρας, καὶ τῆς γυναικὸς distinguentem: ait enim: τὰς μὲν ἐταίρας ἡδονῆς ἕνεκ' ἔχομεν· τὰς δὲ παλλαξίς τῆς κατ' ἡμέραν δεραπίας τοῦ σώματος· τὰς δὲ γυναῖκας τὰ παιδοποιεῖσθαι γνώσις, καὶ τῶν ἡδονῶν φύλακα πύκνῃ ἔχειν. Amicos habemus voluptatis causa: pellices seu concubinas famulitiij & cura quotidiana gratia corporis utimur: uxores autem ducimus ut legitimos tollamus liberos, fidamq; rei familia

ris custodiam habeamus.

Forma amisso flore relinquit amans] Solenne hoc ferè esse solet in amore meretricio, ut cum formæ flore pereat etiam amoris feruor. Quod non nesciuit meretricula illa apud Terentium Heautou.

Quippe forma impulsu nostra nos amatores colunt;

Hac ubi immutata est, illi suum animum alio conferunt.

Hinc Socrates dicebat, formam esse modici temporis tyrannidem. Deformitatem autem nihil magis accelerat, quam vinum, in quo stellio suffocatus ebibitur, ut docet ex Plinio Alciatus: nec dissimulat doctissimus Turnebus, cuius carmina ex Epithalamio Francisci Valesij adducere non grauabor, sic enim ibi:

Sic quæ pellicibus nupta insidiantur amans,

Quas forma plus esse dolent, medicata propinant

Pocula, gumata lentigine stellio quatu

Inficus, ut vario signetur tergo vultus

Discolor, & maculis lineescant ora subortis.

PROPONITVR stellio, fraudis & malignitatis nota, utpote qui non modò homini bona sua inuideat, sed etiam virtutis inficiat. Vnde non immeritò stellatis circulis maculatur: Videmus enim in plebique animantibus certas quasdam notas esse malignitatis à natura inditas, ut caueamus, ne quid inde noxæ damniue contrahamus. Vulgò enim fertur, cauendum esse ab ijs, qui notis quibusdam insignes sunt. Diciturq; non tardò eum, qui pedibus claudicat, & animi quadam claudicare parte: quique gibbo sit deformatus, aut struma, aut aliquo generis eiusdem vitio, cæteris infestior esse, & magis versipellem, si quid tamen vulgari hominum opinioni dandū: Vitiosum corpus vitiose naturæ imaginem esse. Quod Homerus in suo Therfite confirmavit, qui ut deformior erat, ita etiam turpior, loquacior, & seditiosior describitur. Sic Cicero pro Roscio Comedo cauillatur Fannium Chæream ex habitu corporis: Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrafa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nonne ab imis vnguibus vsq; ad verticem summum (si quæ coniecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijs constare totus videtur? qui idcirco capite & super-

Turpitas carminis

IV

Note malitiae lignitatis

supercilijis semper est rasis, ne pilum vllum
viri boni habere dicatur. Lusi eodem pe-
ne scilicite Martialis in Zoilum :

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine
luscus :*

Rē magnam praestas, Zoile, si bonus es.

In fraudulentos tales Sinones porro mul-
ta detrahunt congeri possent, sed pauca ad-
duxisse suffecerit: ut illud Tullianum pro
eodem Comædo Roscio: Aequè perfidio-
sum ac nefarium est fidem frangere, quæ
vitam continet; & pupillum fraudare, qui
in tutelam peruenit, & socium fallere, qui
in negotio se coniunxit. Plinius Secundus:
Fides improborum levis, & tam infida
quàm ipsi. In Anthologia Græcorum hoc
circumfertur :

Ὅν ἔτις ἐλάττει μισθὸν ὁ λέγων ἀνα-
φαντάν,

ὅτι περὶ τὴν καθαρὰν ψευδομένη φι-
λίην.

τὸν μὲν γὰρ μισθὸντα προσιδέτες εὐτρε-
πόμεσθα,

τὸν δὲ λέγοντα φιλεῖν, ἢ προφυλακτὸ
μεσθα.

ἐχθρὸν ἐγὼ κείνων κρίνω βαρὺν. ὅς ποτε
λάτρη

τὴν ἀπὸ τῆς φιλίας πίσιν ἔχον ἀδικεῖ.
scilicet amicum simulatum declinare non
possumus: eum, qui aperit nobiscum exer-
cet inimicitias, vitare non ita ægrè possu-
mus. Et quid homine sabdolo & duplici
potest esse perniciosius? Seneca Tragic.
Hippolyto in fallaces, & simulatores :
Vbi vultus ille, & ficta maiestas viri,
Atq; habitus horrens, prisca, & antiqua

appetens,

Morumq; senium triste, & aspectu graue:

O vita fallax, abditos sensus geris,

Animisq; pulchrâ turbidis faciem induis.

Pudor impudentem celat, audacem quies :

Pietas nefandum vera, fallaces probant.

Simulantesq; molles dura.

Potes huc adijcere exempli causa, quod
Marcellin. Ammian lib. 15. initio, & de
Mercurio perfidissimo asseratore, ibidem.
Nos ad alia festinamus.

Dolus in suos.

E M B L E M A I.

ALTI LIS allektor anas, & cœrula pennis,
Affucta ad dominos ire redire suos,
Congeneres cernens volitare per aera turmas,
Garrit, in illarum se recipitq; gregem,
Prætensa incautas donec sub retia ducat:
Obstrepitant capta, conscia at ipsa selet.
Persida cognato se sanguine polluit ales.
Officiosa alijs, exitiosa suis.

C O M M E N T A R I I.

I I.
 Locus Al-
 ciati.

A V C V P E S in insidijs latitant, ex-
 pansis suis retribus: anates, aues vndi-
 que cognitæ, turmatim aduolant, præda
 futura. Sed splenem exerceo nasum cri-
 spante cachino, quoties artificis contem-
 plor subtilitatem in exprimendo hoc reti,
 cancellos verius dixeris. O cæcæ & stoli-
 dæ aues, quas tales, clathrata insidiæ de-
 cipiunt.

A L C I A T V S lib. 9. Patergon cap. 11.
 sic ait: In Milite Plautino, viriosè legitur,
Palestrio, cum legendum sit, *Paleutrio*, no-
 men veteratori, impostoriqu; seruo conue-
 niens. Vnde & *παλεῦτρις*, quasi allekta-
 trices aues Aristoreli libro de histor. anim.
 9. turtures vel columbæ, quæ aluntur, vt
 alias alliciant, & aucupes ad congeneres
 capiendas adiuuent. Quod & in cornu-
 cibus fieri consuevit, itemque anatibus:
 de quibus (est enim aucupij genus valde
 iucundum) nos quandoque sic carmine
 lusimus:

Altilis allektor anas, & cœrula pennas,
Affucta ad dominos ire redire suos,
Congeneres cernens volitare per aera tur-
mas.

Garrit, in illarum se recipitq; gregem,
Incautas donec prætenso in retia ducat:
Obstrepitant alia, conscia at ipsa selet.
Persida fraudatrix cognati sanguinis ales,
Officiosa alijs, insidiosa suis.

Hæc Alciatus, cuius versus ideo ascripti,
 quod paucula quædam in his immutata
 sint. A fide dignis mihi relatum est, esse
 in montibus Veronenfibus huiusmodi au-
 cupes, qui tales anates in turribus, vt co-
 lumbas, lant quæ cum euolant, non prius
 domum redeunt, nisi alienis comitate,
 adeo vt sæpe triduo aut quadriduo domo
 absint. Et hanc similitudinem Alciatus ad

suæ gentis proditores applicat.

A L T I L I S anas] Anatem à natandi af-
 fiduitate dictam vult Varro 5. de lingua
 Latina. Nam iuxta paludes parit, & sta-
 tim à partu aquas petit. Huius auis pe-
 ctus tantum & cœrux olim gulg dabatur,
 nunc tota voratur. Martialis.

Tota quidè ponatur anas, sed peccore tantu,
Et cernice sapit, cætera reddo cogno.

Dicitur autem altilis, quod alatur domi,
 vel ruti, vt gallinæ &c.

A l l e k t a t o r] ab alliciendo. Legi alicubi,
 morem esse aucupibus, exoculatam co-
 lumbam in reti ponere, quæ subultans
 strepitu cæteras columbas ad se pelliciat.
 Ea Græcis dicitur, *παλεῦτρια*, à *παλεῦ-*
ειν, quod est decipere, seducere, siue in la-
 queum illicere. Vide adag. *Sedens colum-*
ba. Aristoteles lib. 9. de histor. anim. cap. 7.
 ait: Palumbum allektorum (quæ domi ex
 cæcata aluntur) prius mas, quàm formi-
 na moritur. Aristophanes in Aibus de
 columbis loquens:

Καὶ ἐπαγαγὰς παλεῦειν δεδεμένας
ἐν δίκτῳ id est:

Et cogit palestria agere alligatas in reti.
 Vide etiam adagium, *Pulebre fallit vulpē.*

C æ r u l a pennis] cani coloris, vel subci-
 nericij.

I r e r e d i r e.] Ire, pro abire, vt alludat ad
 verba Iustitiani, in 5. Cernorum quoque,
 De ret. diuisione, in Insistent. in siluam ire
 & redire solent. & paulo post: In ijs anima-
 libus quæ ex consuetudine abire & redire
 solent. Martialis 12. lib. epigram.

Atq; inter mensas ire, redire suas.
 Virgilius 6. Aenid.

I t q; r e d i t q; v r a m r o t i e s.] —
C o n g e n e r e s t u r m a s.] Eiusdem generis
 anates turmatim volantes.

Garrit

Garrire.

Garrus] Garrire, quasi ineptè strepero. Cicero lib. 2. de Orat. Nam & sc̄clis multis antè gymnasia inuenta sunt, quam in his Philosophi garrire cœperunt. Nonius. Et proprium esse autum quidam putant. hinc aues garrulæ dicuntur canore & hilaris. Virgil. 4. Georg.

Garrula quum tignis nidum suspendit hircundo.

In illarum se recipitq; gregem] se sociâ illis adiungit.

Præten[s]a incautus] Donec eas cogat in paratas ab aucupibus pedicas.

Perfidu cognato &c.] Sese obstringit sceleris perfidiæ longè grauissimo, quod prodatur, & per insidias ad mortem præcipitet sui generis aues.

IV.
Proditorū
franges.

Hæc similitudine (cuius facilè subintelligitur apodosis) proditorum animum fraudulentum apertè arguit: qui cum animo esse amico ac benèuolo sese profiteantur, ut incautus & improuidis facilius imponant, sed sanè nocentiores, quòd versutiores, habendi sunt. Sic enim plerumq; insontes & incautos in ignota discrimina, vel ad extremum vsque vitæ periculum adducunt & compellunt, sed potissimum cum vel vitæ consuetudine, & familiaritate, aut etiam obsequij aliqua specie futata eos tenent irretitos, nodisq; tam tenacibus illigatos, ut sese hinc nequeant extricare. Quo de genere sunt vesperthiones quidam, & sceleratissimi sycophantæ (quorum numerus quantum his temporibus accreuerit, dici non potest) qui viros inculpatæ vitæ, simplices planè, & ab omni furo alienos, in discrimen & præcipitum trahunt; nullumq; non mouent lapidem, ut, quod est in proverbio, in laqueos inducât: quam ad rem cuniculis quibusdam vtuntur, cum impingunt nomen detestandi for-

tilegij, vel etiam hæreseos, aut sc̄ctæ alicuius, ut securitūs magisq; impunè ouiculam, id est, hominem simplicem, minimeq; malum ab omni crimine tam sc̄lesto, tamq; abominando alienissimum mactent, vel certè quocunq; tandem modo exterminent: sic ut insons ille misellus hac aspersus labe (tamen si toto vitæ tempore virtuti pietatiq; nomen dederit) humanæ societatis pernicies, & pestis habeatur ab impetrata multitudine, quæ ut in vitium plus quàm liceat credula, ita ob inconstantiam maximam, quæ illi familiaris est, ad virtutes ipsas inuertendum sic prompta & parata sit, ut, quod ait Flaccus, sincerum audè cupiat vas incrustare. Sed ut paucis contraham, hoc genus hominum ut exitius & magis auersandum, sic & præter ceteros alios, in quos leges solent animaduertere, dignissimum qui in exteris terras ablegentur, aut certè ut calumniatores merita pœna afficiantur. Quod enim vnice docuit optima illa omnium magistra natura, hi tollunt, & improbitate iniquiore labefactabant, nimirum ubi contra suam sanguinem insidiantur, & in animas suas fraudem moluntur, ut loquitur Salomon. Id totum tamen torqueri melius fortasse potest in patriæ proditores, quales fuerunt *φιλῆται* apud Græcos, apud Olynthios Læthens. Talis fuit Metius ille Sufserus dux Albanorum, pugnae defector in bello Romanorum aduersus Albanos, qui suæ proditoris penas dedit ab equis discerptus, ut lib. 1. Læuius memorat. Tu quoq; o scelerate Iuda, Christum Dominum & Magistrum tuum (voluisses modò) & nostrum, nefario osculo prodidisti. O impietatem. Sic sæpius

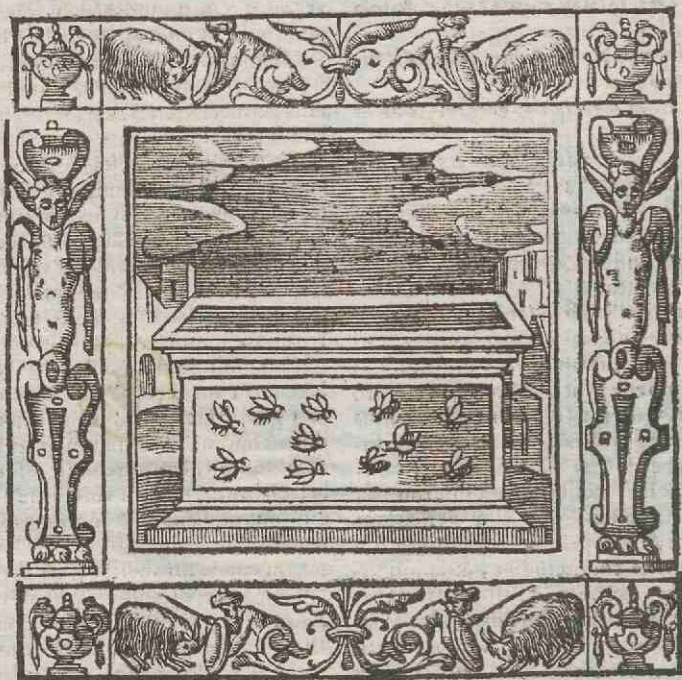
Prodito-
res pa-
tria.

Impia sub dulci melle venena latens.

Maledicentia.

EMBLEMA LI.

A R C H I L O C H I tumulo in sculptras de marmore vespas
Esse ferunt, lingua certa sigilla mala.

C O M M E N T A R I I.

I.

STATVATVR tumulus marmoreus,
in quo vndiq; vespæ, insecti genus in-
uisum, oberrent. Quamvis cæteræ editio-
nes habeant aduolantes & auolantes, hæc
tamen pictura magis arridet, quæ vespas
potius sculptras (de quibus epigramma lo-
quitur) quam viuas representat.

II.
Archilo-
chus.

AR C H I L O C H V S Poeta Lacedæ-
monius, vel vt alij volunt, Parus, repudiū
ac repulsam passus in nuptijs Neoboles,
Lycambis filix, sibi promissa, Iambis à se
reperitis satyricè adeo, & grauius ipsum
Lycamben deuouit & infectatus est, vt
eum cum filia ad laqueum impulerit. Vnde
Horatius in arte Poetica:

Archilochum proprio rabies armauit Iâbo.

Et alibi:

Es agentia verba Lycamben.

Ouidius in Ibiu:

Postmodo si perges, in te mihi liber Iambus.

Tincta Lycambæ sanguine tela dabit.

Politianus in Nutricia:

— Licet acrem effusus in iram,

Ore Lycambiadas rabioso occideris ambas
Archilochus. —

Hinc prouerbia, *Archilochia* edicta, pro
contumeliosis & mordacibus. *Archilochi*
patria, pro maledicis. *Archilochum* sere-
re, *Archilochum* calcare, pro eo, quod est,
maledicentia delectari. Extat epitaphium
Archilochi, ex quo Emblemata hoc desum-
ptum videtur, lib. 3. Epigram. Græcor.
Σύμα

Epita-
phiū Ar-
chilochi.

Σῆμα τὸ δ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὃς
ποτὲ πικρὸν

Μικτὰν ἐχιδνάειν πρῶτος ἔβαλε χόλῳ·
Αἰμάξας ἐλίκωνά τὸν ἡμερον. οἶδ' ἐλυ-
κάμινε

Μυρόμενος τριῶν ἄμματα θυγατέ-
ρων.

Ἡρέμα δ' ἢ παράμεινον ὁδοιπόρε, μή πο-
τε τῷδε

Κινήσης τύμβῳ σφῆκας ἐρεζομένους.
Archilochus iacet hoc in litore tectus, a-
marus

Cuius vipereo carmina felle madent.
Sanguine fœdavit Musarum Heliconæ, Ly-
cambes

Lugens naturarum turpia lora trium.
Hospes abi tacite, irritas ne fortè crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.

Sepulchrum hoc Archilochi litoreum,
qui quondam amaram

Mulam serpentina primus tinxit bile;
Qui cruentavit Heliconæ mansuetum, no-
uit (id) Lycambes,

Lugens trium nexus filiarum.
Sensum verò transi, viator, ne fortè huius
Moueris tumulo fucos insidentes.

Litorem Archilochi tumulum en: qui no-
xia quondam

Carmina vipereo sanguine tincta dedit:
Iq; cruentavit mansuetum Heliconæ: Ly-
cambes

Pendentes natas de trabe tresq; videt.
Tu verò sensim transi, ne fortè crabrones
Affixos isti commoneas tumulo.

Pindar. 2. Pyth. ait se nolle conuicio aliquo
Ixonem afficere, quod Archilocho conui-
cia non bene cesserint. Sic ille:

— Εἰ μὲ δὲ χρεῶν
φεύγειν δ' αἶος ἀδινόν, κακὰ χοροῖαν.

Εἰδὼν γὰρ ἐκὰς ἑῶν, τὰ πολ-
λ' ἐν ἀμαχανίᾳ

φορεῖν ἀρχιλόχον βαρυό-
γοις ἔχθρῳ πεινόμενον. id est:

Me autem oportet effugere morsum imbel-
lem & impotentem, maledicentiam nem-
pe. Vidi enim iam olim multa in egestate
positum conuiciatorem Archilochum, in sen-
sis obrectationibus enutritum, & quasi pin-
guem factum. Antisthenes dicebat, Dio-
genes vespis esse similem. Vespis enim
non magnum esse alarum strepitum, acu-
leum autem acutissimum. Dion oratione
8. & Stobæus Sermon. 11. De Archilocho
plura habes apud Val. Maxim. lib. 6. cap. 3.

Alciatum lib. 5. Parerg. cap. 18. Prouerb.
Irritare crabrones.

TUMULO de marmore] Tumulo mar-
moreo, vt apud Virgil. 4.

— Fuit in testis de marmore templum.

Vespa] Vespa insectorū genus, apibus Vespa.

penè simile; sic dictum, quod vesperi gran-
diores muscas venetur in cibo, ijsq; capite
amputato, reliquum corpus absumat. Ve-
spas quoq; eos dicit ait Sextus Pomp. lib.
vlt. qui funerandis corporibus officium ge-
runt, non à minutis illis insectis, sed quia
vespertino tempore eos efferunt, qui pom-
pa funebri duci propter inopiam nequeunt.
Vespasū mirum artificium in construendo
nido describit Pierius Hieroglyph. lib. 26.

Certa sigilla.] Quæ sunt symbola cer-
tæq; notæ hominis intemperanter lingua
abutentis, vt qui maledicentissimus fuerit.

VESPAE tumulo affixæ Archilochi,
linguæ malæ petulantiam effrenam at-
guunt: hæ enim rauæ sunt & mordaces,
sed nullam ab ijs neq; oblectationem, neq;
fractum comparare possis, vii nec à male-
dicis aut mordacibus expectare quicquam
præter aculeum debeas. Sub Archilochi
nomine intelligitur scriptor quiuis, insoli-
ta quadam verborum petulantia & mor-
dacitate alios insectans: in quo tamen neq;
curam, neq; eruditionem possis deprehen-
dere: sed hoc tantum notus, quod audaciā
in obrectando maluerit ostentare, tamq;
prauè innotescere, quàm stare gratis, &
cum silentio, vt loquitur Martialis. Lubet
attexere cenotaphium Laurentij Vallæ,
mordaci effectū stylo, vt mordax ille fuit
in scriptis penè omnibus à se editis.

Venit ad infernas postquā Laurentius ades:
Si quæris quid agat, nunc quoq; mordet
humum.

Mordacius fuit Aretini virulenti ac pesti-
feri scriptoris Italiæ epicedium, lingua He-
trusca conscriptum.

Qui giace l' Aretin Poeta Tosco,

Che disse mal d'ognun, suor che di Dio.

Scusandosi con dir: Non lo conosco.

Cuius hic ferè sensus: Hic iacet Aretinus
vates Hetruscus, qui petulantis linguæ vi-
rus in quoslibet enomebat, præterquam in
Deum, cuius nullam habebat cognitionem.
Et hi tales nonne ad venena nascuntur?
qui cum velut scorpionis ictu optimum
quemq; lancinatint, ac fistulato vulnere, vt
Hieronymi vixat verbis, viam aperuerint,
mox

III.

Vespa ob-
rectato-
res.

IV.

Epita-
phiū Val-
la.

Aretini.

Maledi-
ci.

Diogenes
vespis si-
milis.

mox latius veneni pestiferam vim fundūt. Atra hominum, vt inquit Plinius, ceu serpentum lingua vibrat, tabesq; animi contrectata omnia adurit, culpanum omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoq; & ipsarum noctium quieti inuidentium gemitu, quę sola vox eorum est, vt inauspicatarum auimantium vice, obuij quoq; verent agere aut prodesse vitę. Nec tamen vllum aliud abominati spiritus pręmium nouere, quā odisse omnia. Cicero pro Plārio: Nihil est tam voluere quam maledictum; nihil facilius emittitur, nihil citius excipitur, latius dissipatur. Foetens sermo putridę mentis est indicium; hinc nihil grauius olet, quā oris malum & virulenta mephitis. Plauti ex Pœnulo scita sententia est, in maledicos, ac velut Scyllaros canes concinnata:

*Isthic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quasui habeant male loqui melioribus.*
Fuit Medius quidam ex Alexandri adulatoribus, qui alios hortabatur, calumnias in quemuis audacter conflassent. Nam etiam si, inquit, vulnus perlanarit, in quem mortuum infixeris, nihilominus cicatricosus conuilectur locus. Balatronem quoq; inuenio scurram fuisse virulentum; vnde Horatius: *Balatro suspendens omnia naso.* Et Hieronymus: Ne me putes in modum rustici Balatronis cuncta Origenis reprobare. In hoc pestilentię virus scite conformatum est adagium, vt *ocimum ferere* dicantur, quum perniciosus se carptorum vituperorumq; subducti supercilij vibrat idem idē spiritus, cuius nocentissimi non aliud ferē opus est, quam cuiusq; famam proscindere, & terribili veneni luridam tabem affigere, qua plurimum vita deflorescit, parantur rebus exitia, & mentium quoq; (vt sic dicam) exuruntur intima, quādo nihil est, quod sordidus dens, & felle non lita, sed macerata vox non concutiat, dum luto eodem conspurcat omnia, nec in se ingestum diluit, aut de austerius oculo festucam excussura, suam prius trabem eximit. Adagij ratio est, quoniam (vt Plinius inquit) nihil ocimo fecundius, cum maledictis ac probis ferendum pręcipiunt, latius proueniet. Ceterum ne lingua nostra sit gladius acutus, dum sale multo hunc illumq; defricamus, meminerimus Archi-

lochi libros ob solam dicacitatem & ingenij virulentiam à Lacedæmonij vrbe sua interdicos, ne illorum lectione quippiam de veneno honestis illorum moribus instillaretur, quando ad bene dicendum natus homo est, non ad infigendum atrocis linguę vibrantem aculeum optimo cuiq; non ad inspergendam factis alienis labem. Videmus tamen ferreque ac pati cogimur Archilochos & Aristarchos quosdam in publicis scholis,

Qui omnia se simulant scire, (Plauti verba sunt) nec quidquam sciunt.

Quod quisq; in animo habet, aut habiturus est sciunt.

Id quod in aurem Rex Regina dixerit,

*Sciunt. Quod Iuno fabulata est cum Ioue,
Quę neq; futura, neq; facta sunt, tamen ij sciunt.*

Quod si ijs, vt Asino illi Aesopico, leonis pellem detraxeris, illico illę aures Midę latitantes patebunt. Et cur in Midę familiam eos non transcribam? cum dictus putetur Midas, quasi *πυρρὸν εἶδος*, hoc est, nihil sciens. Nihilominus hi tales nil aliud pensi habere videntur, quā vt stylo confodiant quoscumq; vel rei literarię principes, seq; ex ea obrectandi licentia palmarium quærere. Infelix hominum genus, qui grunnta porcos, larratu canes, ruditu ascellos malunt æmulari, suamq; pruriginem, ac scabiem proderere, quā intra fores Mularum *τὰς ἀφθόνας* se continere. Audite, o viperę, quid vobis occinat Italus quidam Poeta, sanē venustissimus:

Punge la lingua più che la saetta.

E su da la Natura

Cinta di doppie mura,

Perche s'habbia à tener guardata e stretta.

Tu, che l'hai sì attoscata

Verfo la fama altrui,

Tiella de' denti tui

Rinchiusa frà i cancelli,

Ch'vn dì non te la rubino i coltelli.

Sed cesso plura maledicis bene dicere, saltem Anticyras eos nauigare velim, vt pestoribus hellebero purgatis, & deposito illo ignorantię atq; obrectationis morbo, ad saniores tandem, Aesculapio fauente, mentem redeant. Quod in tanta maledicorum frequentia magis opto, quā spero.

Medius
adulator.

Balatro.

In receptatores ficariorum.

EMBLEMA LII.

LATRONVM, furumq; manus tibi, Scaeva, per urbem
 It comes, & diris cincta cohors gladijs:
 Atque ita te mentis generosum, prodige, censas,
 Quod tua complures allicie olla malos.
 En nouus Actæon, qui postquam cornua sumpsit,
 In prædam canibus se dedit ipse suis.

COMMENTARI.

VIR venabulo & habitu venatico instructus, caput cernium eminentibus cornibus habens, à gregè canum irruentium prostermitur & laceratur.

STOBÆO citatur illud ex Phanorino, ni fallor: ὡς περ ὁ ἀνταίων ὕπο τῶν τρέφοντων ἀπ' αὐτῶν κυνῶν ἀπέθανεν, ἔτος οἱ κίλακες τὰς τρέφοντας κατακτείνουσιν. Quomodo Actæon à canibus

quos alebat, discerptus est: ita parassiti & assentatores eos, à quibus nutriuntur, miserè perdunt. Actæon venator Aristæi ex Autonoe filius. Cadmi nepos, cum ex venatione lassus ad fontem potaturus accederet, ibi casu Dianam (venationis Deam, castitatis & solitudinis amicam) vidit nudam se lauancem. Quod illa indignè ferens, in faciem Actæonis aquam iniecit, unde

Actæonis fabula.

11.
Fons Emblematis
Stobæo.

vnde ille in ceruum conuersus est. Quem cum canes conspexissent, in eum irruentes dilaceratum comederunt. Namq; ita Saturni legibus cautum fuerat (vt ait Callimachus in quodam hymno) vt qui Deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Quod respexisse videtur Virgilius in Phat maceut. cum dixit:

*Per cineres, Amarylli, foras, riuoq; fluenti,
Transq; caput iace, ne respexeris.*

Hanc Actæonis fabulam latè prosequitur Ouidius lib. 3. Metamorph. idemq; breuiter lib. 2. de Trist.

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam,

Præda fuit canibus non minus ille suis.

De eodem etiam Claudian. in Ruffin. & Sill. lib. 12. Huc facit pulcherrimus locus ex Miscel. Politiani, cap. 80. de Tiresia, ob Pallada nudam conspectam oculis capto. Ibi ex Nonno 5. Dionysiacôn, inducit Actæonem exclamantem, vt felicem Tiresiam dicat, qui citra mortem, tantum amissis oculis Mineruam conspexerit nudam, quæ etiam lumen ademptum in animum ipsius transtulerit. Atq; adeo sic ait:

*Ὀλβιε Τηρεσία, σὺ μὲν ἑδράκεις ἐκ τὸς
ὀλέθρου*

*Τυμὸν ἀκαιομένους διπτείρωνος εἶδος
Ἀθήνης.*

*Felix Tiresia, tu quæ vidisti citra perniciæ
Nudâ inuita misericordis formâ Mineruæ.*

*De Actæo
ne varia.*

Quod narratur de Actæone in ceruum transformato, sunt qui fabulam putant, plerique historiam malunt, auctore maximè Plinio, qui Actæonem & Cippum cornutos editos memorat. Quin & Maximus Tyrius à veris canibus Actæonem lacera- tum fuisse dicit apud Corinthios, huiusq; facinoris auctores Bacchiadas appellat. Vi de Mytholog. Natal. Comit. lib. 6. c. vlt. Ad quod apud Homerum legitur, Dianā per montium errantem fuga telis delectari, capras & ceruos fugaces venando persequi, sunt qui referant ad fabulam Actæonis. Alij veterum secuti philosophiam, sagittas eas, quæ ceruum assequuntur, solares radios indicare volunt ἡερολυρικῶς, quorum nempe radiorum repercussu, cor nua ipsa pro conditione loci, vbi luna est, & apparent & obducuntur. Sed hoc in carmine Alciati illustrando, placet mythologia, quam acceptam ferunt Anaximeni: nimirum quod Actæon periculis, quæ multa venando pertulerat, tandem expensis, ætate

iam affecta timidior factus, in ceruum dicatur mutatus, cumq; canes nihilo secius aleret, suum omne peculium absumpsit, hincq; à canibus laceratum. Conuersus autem fingitur in ceruum haud abs re. Nam sic aptè significatur stultitia. Auctor namque est Aristoteles, omnia animalia, quæ magnum cor habent, timidiora, infanioraq; esse. Vnde apud Homerum Achilles vocat Agamemnonem, *Ὀλβοπαρὲς, κυνὸς ὄμματα ἔχων, καρδίην δ' ἐλάττω.*

Temulente, qui canis oculos habes, cor autem cerui.

Vide Adagium: *Ceruinus vir.* Plinius quoque vult, pauida esse animalia, quibus præ grande sit cor: quo in numero refert mures, lepores, asinos, ceruos, &c. Maluit Alciatus, & quidem ingeniosè, torquere in eos, qui latrones furesq; recipiunt: aut etiam (vt verbis vtar Marcellini de deprauatis Romani populi moribus agentis, lib. 14.) qui familiarium agmina, tanquam prædatorios globos post terga trahunt, ne San- nione quidè domi relicto, vt ait Comicus.

LATRONVM] Vox latronū apud veteres usurpata est pro stipatoribus, & custodia corporis protectoribus, qui Imperatorem comitabantur, quasi laterones, quod eia ca latera esse solebant, à verbo Græco λατρεύω, quod est, *in seruiuo*. Seneca 1. de Clementia, cap. 12. Ita sumit Capitolinus, Marcellin. Spartian. & Herodian. lib. 5. *σώματοφύλακες* dicti, seu lateris custodes. *δορυφόροι*, spiculatores Tacito lib. 17. & 18. Seneca 3. de Benefic. cap. 25. & lib. 1. de ira. Sueton. Claudio, cap. 35. In Galba, cap. 18. Tacit. 1. & 13. Annal. refert, Germanos custodes Imperatori Romano, & principis minæ adfuisse. Sic olim latrones pro stipatoribus, à stipe nuncupati, quam mercedis nomine accipiebant corporis custodes, qui cum ferro circundabant Regum corpora. Latrones ergo, *ἀπὸ τῆς λατρου*, à mercede, Varro lib. 6. Latinæ linguæ. Hodie dicuntur latrones viarum oblectores, qui publicè & per vim furantur: sic dicti à latendo, vel quod à latere adoriātur. Horat. lib. 1. Epist.

Uringulenti homines surgunt de nocte latrones.

Furumq;] Ganeonum, eorumq; qui malis artibus viuunt. Eruditus vir Alciatus has voces, *Latronum furumq;* non accipit vt

*Cor in ceruum mu-
tatur de
fab.*

*III.
Latronum*

vt synonyma, vel promiscuè, quod Horat. ait 1. Serm. furta latrocinij est magnis parua comparare.

Manus. Multitudo, globus. vt maxima militum manus apud Ciceronem in Philipp. & sæpe aliàs. Virgil. 6. Aeneid.

Manus. Iuuenum manus emicat ardens.

Scana. Proprium quoddam nomen aut fictitium, non temerè suspicetur aliquis. Pleriq; *scana*, legunt, pro, *cira*, crudeli, ter-rifica, &c. Sed malim Scenam accipi, vt Symmachus, pro improbo, sinistra famæ homine, rerum imperito. Quæ sub obtentu tuo à quibusdam scænis designata dicuntur, aicille. Et Græci, eum qui sit ingenio tardo, *σκαῖον* appellant. οὗδ' *σκαῖον*, οὐδ' ἐπὶ *σκαῖον*, dicit Aristophan. id est, neq; *scanam*, neq; consilij inopem.

Te comes] te comitatur, se tibi adiungit, & latera stipat.

Cincta cohors gladij] Turba ficiariorū, quos vulgus Itatorum vocat, *braui*, & *spadacini*, per contumeliam.

Mentis generosum] Nobilem, & excelsio animo præditum.

Prodige. Cicero 3. Offic. Prodigij, qui epulis & viscerationibus, & gladiatorum muneribus, ludorum venationumq; apparatus pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuiem, aut nullam sunt omnino relicturi.

Allicis olla malos.] Ea est olla amicitia, vt habet Proverbium; ad quod respexit Martialis lib. 9. epig. 15.

Hunc, quem vina tibi, quem mensa parauit amicum.

Esse putas fida pectus amicitia?
Vinum amar, & cyathos, & sumina, & ostrea, non te:

Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Actæon, &c.] *μυθολογία*. Tā-gis Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouid. 3. Metamorph. vt supra inuimus.

IV. *VBEREM* documentorum segetem ex hoc Emblemate merere licet. Nos tria potissimū libabimus, & leui (quod aiunt) brachio perstringemus.

1. Corripiuntur Actæones quidam, qui sibi videntur multo insigniores & nobiliores, si quosvis ficiarios, nulliusq; frugis homines, & ganeones inertes, domi & mensæ suscipiant, haud sano mentis oculo præiudicantes, se vnā cum patrimonij comminuti damno, nominis et plerumq; vitæ iacturam

facere. Tutissimos enim se fore credunt, vt potè tanto tamq; generoso satellitio stipati; & tamen non aduertunt, quanti constet, quamq; noxia sit ea familiaritas. An-nulus in picta poesi sic:

Cornibus in ceruum mutatum Actæona sumptis

Membratim proprij diripuerunt canes.

Ne, miser est dominus, parasitos quisquis e-daces

Pascit, adulatum prada parata canum;

Se quibus irridendū suggerit & comedendū

Seruus & ex domino corniger efficitur.

Non piger huc traducere, quæ Diō Chry-sost. orat. 10. De seruis, appositè scribit, se non putare damna à malis canibus plures accepisse, quàm à malis hominibus. Ete-nim à canibus perniciosus vnus Actæonē aiunt (inquit ille) perditum, & his qui-dem in rabiem cum acti essent: à pernicio-sis verò hominibus dici non posse, quot perierint & plebei & reges, quot etiam ci-uitates; hi quidem à seruis, illi autem à

militibus & satellitibus, alij ab amicis qui busdam, nomine tenus amicis: alij quidem à filiis & fratribus, vxoribusq; damna capiunt innumera. Memorabile est illud ex Constantino Manasse Michaelis Imperato-ris exemplum, quem cum Actæone à cani-bus discepto comparat: siquidem incon-sulto illi Principi, quod ab assentatoribus obsessus esset, miserè omnino cessit. Talem quoq; Cicero depingit Verrem diuersis lo-cis. Libro 4. Tua Messana, tuorum adi-utrix scelerum, libidinum testis, prædarum ac factorum receptrix.

Aliquanto post: Fuisse Messanam omnium istius furtorū, ac prædarum receptricem, negare non po-tuerunt. Idem lib. 5. in eundem: Nam, vt antè docui, hanc sibi iste vrbe delegerat, quam haberet adiutricem scelerum, fu-torum receptatricem, flagitiorum omniū sociam. Sic Paulus Iouius lib. 11. Histor. de Sacramoro Vicecomite: Subidem tem-pus, inquit, Sfortia aduersis nutantis Ligu-riæ rumoribus, & Sacramori Vicecomitis inexpectata defectione percussus, cum pri-mis Heluetiorum cohortibus Nouariam contenderat, vt opportuna in vrbe, tutus ab insidiis, aduentantes legiones expecta-ret. Sacramorus circumvallandæ arci præ-erat, vir principe ortus familia, sed maio-rum suorum virtutis & gloriæ penitus oblitus, vt pote qui fortuna sua minimè

*Locus
Dionis
Chrysost.*

*Michael
Impera-
tor.*

Verres.

*Sacramo-
rus.*

contentus, ad antiquum inclitę domus decus, nequaquam bonis artibus aspiraret: alebat enim circa se audaces veteranos, ab egestate & superbia cędibus assuetos, & maleficijs infames; & in his aliquot primę nobilitatis adolescentes dissoluta vita perditos & effrenes, qui à parentum imperio, gratiaq; dilapsi, licentię militaris libertatem quærebant. &c. Venit hic mihi in mentem quod de receptoribus, seu receptatoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3. §. cognoscit, ff. de off. præf. vigil. quia sine his diu maleficia latere non possint. l. 1. de recepti. Sic Vlpian. in l. Congruit, de præf. vult à præfide animaduerti in sacrilegos, latrones, plagarios, fures, prout eorum quisque deliquerit: receptorq; eorum coercere, sine quibus latro diutius latere nō potest. Cui simile illud Quintiliani ex declamatio ne 255. vbi ait, proximos eos esse transfugis, à quibus transfugę recipiuntur: quia natura simile sit, facere scelus & probare. 2. Qui mythologica tractantur, hoc de Actęone figmentum ad venatores referūt, qui suas opes miserè dilapidant in venandi luxu inuiti admodum & sumptuoso: etenim à canibus, quos aluere, tandem vltione diuina quasi membratim dilaniātur. Nam tamen nihil aliud sceleris admitterent, nisi in eo, quod erogent in victum canum, quod commodius posset egenis & pauperie pressis conferri: ea tamen culpa satis habet granitatis ad prouocandum iram Dei præpotentis iram, qui tot bona nobis non est elargitus, vt ijs tam malè vramur. Eoque grauius illi peccant, quod rebus necessarijs animum non applicent, vt agricultores, vt Reip. vt alijs honestis actionibus, sed omnem temporis vsuram collocant in venatu: quo fit, vt in vrgentem iniunsq; sibi notam penuriā præcipient ruant. Itaq; dici non ab re potest, eos non à canibus modò, sed auibus & equis absumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait, Poetas hoc figmento nihil aliud docuisse, quàm homines cauere maximè debere, ne quid agant quod dijs inuisum sit aut ingratum, aut quod eos in iram prouocet. Adhęc olim omnes labori fuisse intentissimos, & mani-

bus victum quæsiuisse, non fernis aut exteris sua negoria, sed sibi tantum commisisse: id eoq; qui laboriosi essent, opibus & facultatibus præ cæteris abundasse: cōtrā qui sese otio dedebant, voluptates consecabantur, venationi & alex dabant operam, in extremam rerum penuriam decidisse, & opibus exhaustos esse, adeo vt aureo hano se piscatos esse dolerent, aut cum canibus sibi opes cucurrisse, auolasse eum accipitre conquererentur: quemadmodum & ipsi Actęoni cōrigit, Cui rei domesticę curam negligenti, quinimò venationi duntaxat intentō, facultas omnis & vita defecit. Cū autem nihil amplius in bonis haberet, in illum homines dicebant: δειλε Ακταίων, ὅς τῶν ἰδ' ὡν κυνῶν κατεβράβη, id est: Miser Actęon, qui à proprijs canibus consumptus es. Vide prouerbium, Ale superum catulos.

3. Demum illud speciatim in prodigos adolescentes non ab re licet conuertere, qui promi magis quàm condi, vt Phryges serò sapiunt & cum fortè, sed frustra respiscunt, cū nihil est amplius in loculis. Sibi quidem mirè placent, cū secundis fortunę ventis opes suppetunt, quibus impudentes & ignaros ganeones (qui nullum aliud sibi pensum relictum habent, quàm vt lautas culinas assecentur, alienaq; quadra vivant) pascant & enutriant. At exhaustis patrimonijs, quid illis superest, nisi vt aliena compilent, tandemq; in malam crucem adigantur, ab ijs relictī, longinque valere iussi, à quibus in conditionem tam miseram, tamq; abiectam coacti sunt? Recte itaq; dicere solebat Aristonymus: Ligna dum ignem nutriunt, ab ipso consumi, diuitias dum adulatores alunt, ab eis labefactari. Quæ cum ita sint, commendandus est Timon Atheniensis, qui Demeam adulatorem ligone percussit, homines admonere volens, ne pessima parasitorum contagie labefactati, per imprudentiam in tam procliuia vitę discrimina pessum raperentur, omniumq; ignominia, contumelia, atq; ludibrijs expositi, eorum, quibus se suaq; omnia crediderant, proditiōe perderentur.

Penæ receptorum.

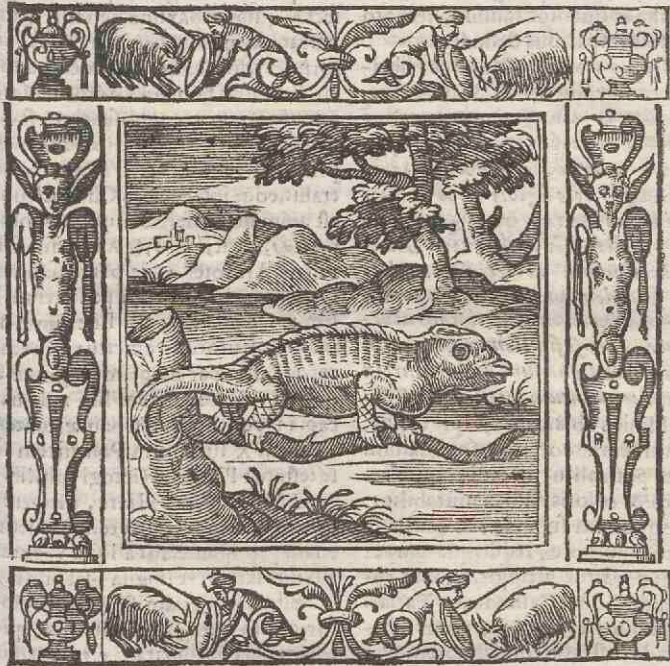
Venatores.

Veterū in dustrā.

In adultores.

EMBLEMA LIII.

S E M P E R hiat, *semper* tenuem, qua *vescitur*, auram
Reciprocatur Chameleon :

Et mutat faciem, varios sumitq; colores ;
Præter rubrum , vel candidum .

Sic & adulator populari vescitur aura ,
Hiansq; cuncta deuorat :

Et solum mores imitatur Principis atros ,
Albi, & pudici nescius .

C O M M E N T A R I I .

*l.
 Chama-
 leontu de
 scriptio.*

CHAMAELEONTEM pro picto-
 ribus sic ex auctoribus describo. Cha-
 mæleontem habet Africa, sed frequentio-
 rem India. Crura eius recta sunt, latera
 ventri inunguntur ut piscibus, & spina simi-
 li modo. Rostrum habet suillo non mul-

tum dissimile, caudam prælongam, quæ in
 tenuitatem desinit, viperinis orbibus se im-
 plicans; ungues aduncos. Motus ei tardus,
 ut testudini: corpus asperum, ut crocodilo.
 Oculi in recessu cauo, tenui discrimine præ
 grandes & concolores corpori, qui nun-
 quam

quam operiuntur: nec pupillæ motu, sed totius oculi verſatione circum aſpiciunt. Celfus eſt, & hianti ſemper ore; ſolus animalium nullo alio quam aeris alimento nutritur. Epigrammatis verſus primus eſt Hexameter, ſecundus quiſq; Iambicus dimeter, conſtaus quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus Spondeo.

Genus
carminis.

II.

Emble-
ma d Plu-
tarcho pe-
ritum.

Adulator
ut Cha-
maleon.

Chama-
leontis na-
tura.

E X P R E S S V M id eſt Plutarchi libello, De discrimine adulatoris & amici: huius hæc verba: Ο κλάξ ἀτεχνὸς τὸ τῷ χαμαιλέοντος πέπονθεν· ἐκείνός τε γὰρ ἀπ᾽ ὅλας χροιάς πλην τῆ λευκῆ συναρρομαίνεται. καὶ ὁ κλάξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπερδὴς ὅμοιον ἐαυτὸν ἐξ ἀδυνάτων παρέχειν οὐδὲν ἀπολείπει τῶν ἀσχηρῶν ἀμειψόμενος. Adulatori quidem omnino id accidit ut Chamaeleonti: ſiquidem ut ille colorum omnium ſimilitudinem exprimit præterquam albi: ſic aſſentator, cum ſe ſimilem præſtare non poſſit in his, quæ digna ſunt ſtudio, turpia quoq; imitatur quantum poteſt. De Chamaeleonte Plinius lib. 8. cap. 33. Ipſe celfus, inquit, hianti ſemper ore, ſolus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimento: & coloris natura mutabilior: mutat namque eum ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque ſemper quemcumq; proximè attingit, præter rubrum, candidum quæ. Caſſiodorus Variar. formularum lib. 5. epiſt. 34. naturam Chamaeleontis ad fruſtratoreſ debitorē non minus ingenoſe traducit. Fugere neſcius, ſed ſuæ ſponſionis ignarus: obliuiuoſus cum relinquitur: trepidus, cum tenetur. Mutat verba, variat conſtituta: nec in vna dicti ſui qualitate contentus, diuerſis imaginibus immutatur. Merito Chamaeleonti beſtiæ conferendus, quæ parvorum ſerpentum formæ conſimilis, aureo tantum capite, & reliquis membris ſubalbentis praſini colore diſtinguitur. Hæc quoties hominum aſpectus incurritis, dum ei fugiendi velocitas denegatur: nimia timiditate, colores ſuos variè commutat, ut modò veneta, modò blattea, modò praſina, modò poſſi cyanea reperiri. Prouer. Chamaeleonte mutabilior. Meminit & Ariſtoteles Chamaeleontis lib. 1. de morib. cap. 10. & Plutarch. in Alcibiade, Democrit. in lib. de poteſtate Chamaeleontis, Crinitus lib. 18. de honeſt. diſc. cap. vlt. Ouidius 15. Metamorph. Id quoq; quod ventis animal nutritur & aura,

Proſtinus aſſimilat, tetigit quoſcumque colores.

Chamaeleontem nihil edere, & vento nutrirī, non probatur omnibus, iisq; eruditis: linguam enim habet, inquit, hoc animal ſemipalmum longam, quam porro in inſecta, quibus maximè veſcitur, exerit ac vibrat, cuiusq; mucore ſcarabæos, locuſtas, formicas, muſcas & alia inſecta ad ſe adducit. Fatentur tamen ad octo meſes, atque interdum integri anni ſpatium faciem tolerare; nam cum pulmonibus magnis ſit præditus, ventum intro magno impetu attrahit, eoq; intumeſcit. Chamaeleon nomē eſt animalis & herbæ mutantis colorem, à χαμαί, id eſt, humi, & λέων, quaſi leo terreſtris. Ariſtotel. 4. de part. anim. cap. 11. Omnium ouiparorum pedeſtrium tenuiſſimus Chamaeleon eſt. Præ nimio namque metu multiformis efficitur: metus enim refrigeratio per inopiam ſanguinis calorisque eſt. Vide eundem lib. 2. de nat. anim. cap. 11. per totum. Chamaeleontem apud Leonem X ſummum Pontificem ſe vidiffe teſtatur Pierius, Hieroglyph. lib. 27.

SEMPER hiat] Hiare, propriè eſt ore aperto ſpiritus emittere. Accipitur tamen etiam pro ſponte, aut aliqua vi externa aperiti ſue ſcindi, ut lingua hiat ariditate, tellus æſtu, hiant etiam flores, quando aperitur, oratio quoq; hiare dicitur, quæ malè coniuncta concinnataq; eſt. Per translationem ſignificat mirari, dubitare, ſtupeſcere. Virg. 6. Æneid.

Incertus clamor fruſtratur hiantes. Reciprocatur.] Repetit, retroſpectitur, vel recipit. procare, petere eſt, vnde procax, & proci dicti. Reciprocum verò à recipiendo dici ait Varro, quia eò redeat vnde proſectum eſt. Hinc maris & animæ reciprocatio. Hoc loco verò reciprocare propriè eſt auram reſorbere, ſubindeq; retrahere: ſic enim Liuius reciprocare pro reſpirare uſurpauit.

Veſcitur aura.] Alluſio ad Prouerb. Venito viuere. Populæ aura veſci, eſt populū iugis aſſentiri, vulgi mores inſequi. Aliàs aura atheræa veſci, eſt viuere: nam quemadmodum partes ſolidæ animalis cibo & potu, ſic ſpiritus ære aluntur. Virg. 1. Æneid.

Quod ſi ſata virū ſeruans, ſe veſcitur aura Athera.

Sic & adulator] Applicatio ſimilitudinis. Mores

Chama-
leontis
natura.

11.
hiare

Reciprocatur.

Veſci auram

Mores atros] malos. Solebant enim pri-
sci quod bonum erat, creta, vel alba linea
notare, quod turpe, carbone nigro. Vnde
Persius:

*Quæque sequenda forent, & qua vitanda vi-
cissim,*

Ille prius creta, mox hac carbone notasti.
[Albi & pudici, nescius.] Color albus
mentis integritatem, vt rubeus pudorem
signat, vt dicemus infra.

PERSTRINGIT Emblemata non si-
ne sale proiecram adulationem, quæ in Cha-
meleonte præfiguratur: nam assentator o-
re mellito, curpillina & perniciofa adula-
tione peruersos mores superioris sui faci-
lè imitatur, & approbat, à pudore & inte-
gritate animi profus alienus. Vt enim non
nulli pictores imperiti, quia nequeant asse-
qui quæ pulchra sunt & difficilia, in vici-
nis quibusdam ac verrucis aut rugis de-
pingendis tori sunt, & quælibet repræsen-
tant præter ea, quæ pulchra sunt, quæque
ingeniosi artificij laudem mereantur: Sic
& assentator, vt principi viro, cui assidet,
aliquid gratum faciat, eius diligenter imi-
tatur intemperantiam, tracundiam, super-
cilium, acerbiteriam in seruos, diffidentiam
in domesticos, & cognatione iunctos. Nam
præterquam quod sponte naturæque pro-
pensione ad deteriora propensum est, vide-
tur eo modo sibi longè abesse à vitio re-
prehensionis, si turpia imitetur. Quem mo-
rem vt barbaricis moribus conuenientissi-
mum, merito perstrinxerunt auctores gra-
uissimi: hoc enim vitio quoddam laborat Alcibiades, vt qui ingenio esset versatili, &
ad quidvis comparato, naturam Chame-
leontis habuisse dictus est. Sed mirum est
sanè quod narrat de Arabum quibusdam
populis, apud quos inualuit consuetudo,
vt illorum Rege aliqua corporis parte af-
fecto, aut decurcato, populus eius regionis
agritudinem imitetur Principis, illoque
membro falsis lanaeque conuoluto, sic in
medium prodeat. Quod idem de scurra
quodam Philippi Macedonis memorie pro-
ditum accepimus. Cum enim in oppugna-
tione cuiusdam ciuitatis Argiuorum, vnus
Philippo fuisset erutus oculus, postmodum
scurra faciem similem oculum circumliga-
tus processisse fertur. Idemque cum erus
in quadam pugna Regi fractum esset, in
eius conspectum venire non erat solitus,
nisi claudicans, eodemque crure colligato.

Ea itaque est assentatorum mens, hoc vnum
studium, vt imitentur omnia, omnibus af-
fensum præbeant, præterquam ijs, quæ
sunt à natura sua longissimè remota, niri i-
rùm quæ à niueo simplicitatis & innocen-
tiæ decore, ac pudoris & verecundiæ quasi
rubore omnino sit aliena. Nam quod An-
tisthenes dictitabat, vt meretrices omnia
bona præter prudentiam, sanumque iudi-
cium suis amatoribus imprecantur: sic as-
sentatores ijs, quibus cum agunt. Vide Pie-
rium in Chameleonte, lib. 27. Hieroglyph.
Assentatorum porro mores eleganti & acu-
to mictone percussit Satyra 3. Iuuenalis:
*Natio comæda est: rides? maiore cachinno
Concuritur: stet. si lacrymas aspexit amici.
Nec dolet: igniculū bruma si tepore possas.
Accipit endromidem: si dixeris, astuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper
& omni*

*Noctē, dieque potest alienum sumere vultū.
A facie iactare manus, laudare paratus;
Si benè ructauit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitū dedit aurea fundo.*
Bene Isocrat. ad Demonicum, *μὴσὶ τοῦς
κολακιστοῦς ὡς περ ἐξ ἀπατάνας, & μ-
εότεροι γὰρ πεισθέντες τοῦς πεισθέντες
ἀδινῶσι.* Ammian. Marcellin. libro 15.
Quam sit assentatio infesta principi, von-
dum apud Noricum exuto penitus Gallo,
Apodemius assentator, turbarumque incen-
tor, raptos eius caiceos vehens, equorum
permutatione veloci, Mediolanum adue-
nit, ingressus regiam, Constantii ante pedes
proiecit, velut spolia regis occisi Partho-
rum, & perlato nuntio repentino docente
rem insperatam & arduam, hi qui summā
aulam tenebant; omni placendi studio in a-
dulationem ex more collato, virtutem, fe-
licitatemque Imperatoris in cælum extol-
lebant: cuius nutu duo exanimatori princi-
pes essent in modum militum gregatiorū.
Quo ille studio blanditiarum exquisito
sublatus, immunemque se deinde fore ab
omni mortalitatis incommodo fidenter exi-
stimans, confestim à iustitia declinavit, ita
intemperanter, vt æternitatem eam aliquo-
ties assereret, & ipse distando, scribendoque
propria manu, orbis se totius dominum
appellaret. Q. Curtius lib. 6. de Alexandro:
Non deerat talia concupiscenti adulatio
perniciosa, perpetuum malum regum, quo
rum opes sæpius assentatio quam hostis
euertit. D. Hieronymus in Pelag. Callida,

R inquit

Color al-
bus & ru-
bens.

IV.
Adulato-
rii mores.

Alcibiades.

Arabum
assentatio.

Scurra
Philippi
Macedo-
nis.

inquit, insidiosa, blandaq; semper est adu-
latio. Diogenem Cynicum scitè admodum
& verè solitum dicere accepimus: *κρείτ-
τον εἶναι ἐς κόρακας ἀπαιθεῖν, ἢ ἐς κόλα-
κας*, id est: *præstare ad corvos redigi, quàm
adulatoribus exponi*. quoniam illi mortici-
cia modò consecretur, hi etiam viuos
bonosque laniatu pestifero excarnificent.
Idem interrogatus, quænam bestia mor-
sum haberet omnium nocentissimum? re-
spondit. Si de feris interrogas, est obrecta-
tor: si de mansuetis, est adulator. Nam ob-
rectator quidem præ se fert odium, adu-
lator autem sub amici persona multò læ-
dit grauius. Et hi tales, qui probe loquun-
tur, & improbè faciunt, *χρυσόλογοι* dicun-
tur, qui norunt propinare *θαυάτιον με-
λίχρον*, Ein Judas Kuss.

Das seind die rechten Käßen

Die vornen lecken und hinten Krazē.
Adulatorum mores graphicè depingit Te-
rentius Eunuchus:

*Omnia habeo, nec quidquam habeo: nihil
cum est, nihil desit tamen.*

*Est genus hominum, qui esse priuos se om-
nium rerum volunt.*

*Nec sunt: hos consecretor: hisce ego nō paro me
ut irrideant.*

*Sed his ultra arrideo: & eorum ingenia ad-
miror simul.*

*Quicquid dicunt laudo: id rursum si ne-
gant, laudo id quoq;*

Negat quis, nego: ait, aio.

Postremò imperavi egomet mihi

*Omnia assentari: is quæstus nunc est multò
vberimus.*

*Sed de hac malè feriatur hominum tur-
ba aliàs.*

*Adulator
vis moris.*

Ei, qui semel sua prodegerit, aliena credi
non oportere.

EMBLEMA LIIII.

COL-

COLCHIDOS in gremio nudum quid congeris? eheu,
Nescia cur pullos tam male credis, avis?
Dira parens Medea suos sanissima natos
Perdidit, & speras parcat ut illa tuis?

COMMENTARI I.

BA 31. suæ infestat statua Medæ, stri-
cto ferro infantem nudum petentis,
in cuius gremio aniculæ aduolitantes ni-
dum construere appareant: sed pone infans
alter nudus & sanctus, quasi mortuus ab-
iectus humi iaceat.

Cv M. Epigrapha huius Emblematis
conuenit illud Senecæ de beneficijs 4. cap.
27. Quomodo malè filix consulit, qui il-
lam contumelioso & sæpe repudiato col-
locauit: quomodo malus pater familias ha-
bebitur, qui negotiorum gestorum damna
to patrimonij sui curam mandauerit: quo-
modo dementissimè testabitur, qui tuto-
rem filio reliquerit pupillorum spoliato-
rem: sic pessimè beneficia dare dicetur, qui
cumque ingratos elegit, in quos peritura
conferat. Hoc ex Græco Archia Poetæ E-
pigram. lib. 1. & philosophian.

Αἶαν ὄλην, νήσους τὲ διῖπταμένη σὺ χε-
λιδῶν,

μυδαῖς γραπτῇ πυκτίδι νοσοτρο-
φεῖς;

ἔλπι δ' ὀρταλίσχον πῖσιν σέο τὴν δὲ φυ-
λάξεν

κολχίδα, μὴδ' ἰδίαν φεισμένην το-
κῶν;

Terram omnem, insulasq; peruolitans tu
hirundo,

Medæ in picta tabula pullos alis?

Speras autem pullis implumibus fidē tuis
hanc seruaturam

Colchidem, quæ neq; propriis pepercit
liberis?

Tot saltus, undasq; emensa, & hirtendo, vo-
lans,

Medea in picta nidificas tabula?

Tuq; tuos fore securos? tibi fida putanda,

Qua neq; vel natis dira pepercit, erit?

Marullus sic exposuit 3. Epigrammaton
paraphrasticis:

Quid vaga tot terras urbesh; emensa vo-
lueris,

Colchidos in sano nidificas gremio?

Ignoribusq; tuis credis male sana fidelē,
Ipsa suos parcas qua laniatis atrox?

Ni foetus exosa tuos Pandione natus

Phasiaca queris perdere sanitia.

Breuius reddidit Politianus, nimirum tri-
bus hendecasyllabis:

Medea statua est, misella hirundo,

Sub qua nidificas; tuosne credas

Huic natos, rogo, qua suos necauit?

Sed breuissimè Borbonius noster, vno di-
stico:

Medea statua est: natos cui credis, hirundo?

Fer alio: viden', hac mactet ut ipsa suos?

Idem penè Italico idiomate eleganter red-
ditum inueni:

Sai quale statua è quella,

Ou' hai tu'l nido posto,

Semplice rondinella?

De la cruda Medea. Mutalo tosto,

Mutalo, nè fidare i figli tuoi

A chi già uccise i suoi.

Multa alia extant in Medeam epigramma-
ta in lib. 4. Epigram. Græcor. & ἡρώδης,

vnum tamen eisdem est argumenti, quod
sic habet:

Κολχίδα τὴν ἐπὶ παισὶν ἀλάστορα τραυ-
λὲ χελιδῶν,

πῶς ἔτλης τεκῶν μαῖαν ἔχειν ἰδίαν;

ἢς ἔτι κανθὸς ὕψαιμος ἐπαράπτει φόνιον
πῦρ,

καὶ πολὺς γεννίων ἄρρος ἀποσταλαῖν
ἀρτιβρεχὺς δὲ σίδηρος ἐφ' αἵματι. φεῦ-
γε πάντῃ

μητέρα, κόν κηρῷ τεκνοφονῆσαν ἔτι.

COLCHIDOS] Medea Colchis nomina-
tas; quamuis Medæ patria fuit Corinthus,

ut testatur Pindarus Ode 13. Olymp. & in
terpres Apollonij, non Colchi, ut pleriq;

existimant: tamen euicit vsus, ut Medea
dieatur Colchis, propterea quod pater

eius Aëta Corinthum linquens Colchos te-
nuat, ubi diu regnavit. Fuit autem insignis

venefica, & incantatrix maxima, quæ cum
Iasonem ex Thessalia cum Argonautis ve-

nientem perdidit amaret, illum adiunxit, ut
vellus aureum, quod in templo Apollinis

à dracone custodiebatur, acquireret, & dra-
conem sopitum occideret: quo facto vna

R 2 cum

III.

Medea hi
storia.

cum Iasone clam aufugit, ut prolixè describit Valer. Flaccus in Argonaut. Ob hoc pater eam celerimè persequèbatur: illa vero hoc aduertens confestim fratrem suum paruulum, quem secum abduxerat, occidit, & in multa frustra secuit, ac sparsim in varijs locis proiecit, ut scilicet pater persequens in colligendis hinc inde dissipatis membris retardaretur, ipsaq; interim commodius aufugere posset. Cùm verò aliquā diu cum Iasone vixisset, & duos ex eo liberos procreasset, Iason petrus eam repudiavit, & Creusam Creontis regis Corinthiorum filiam duxit, quamobrem illa indignata ita excauit, ut in vindictam duos filios, quos ex Iasone susceperat, in patris conspectu trucidaret, nec prius à cadibus abstinuit, quam nouam nuptam cum tota domo concremaret. Hinc illud Ouidij 1. de Arte:

*Cui non deserta est Ephyrae flāma Creusa,
Et nece natorum sanguinolenta parens.*

Tum demum Athenas se contulit, Aegoeque Athenarum regi iam seni nupsit. Hæc breuiter perstrinxi, quia nihil tritius quàm Medæ historia. Qui plura cupit, adeat Senecam in Tragedia, cui titulus *Medæ*. Et Ouid lib. 7. Metamorph. Natal. Comit. Mytholog. lib. 6. cap. 7. & alios.

Gremiū. In gremio] Gremium est inter complexum femorum, feminumq; in quo complexu mulieres concipere solet. Et differt à sinu, quoniam sinus est intra pectoris brachiorumq; complexum: quare cum lactantur infantes, ad sinum admoventur; pueri verò iam facti à sedentibus matribus, utique cum illis blandiuntur, ad gremium accipi solent. Cic. in Bruto: Filius in gremio matris educatus.

Sinus. *Malitia mulierū.* *Dira parens Medæ]* Taxat improbitatem & crudelitatem sceminarum, ut quæ ira percitæ proprijs filiis non paterent. De harum autem malitia innumera & mira adducerem, nisi vel crabrones irritare, vel paruulam bonarum turbam offendere vereretur. Sed audiamus vnum & alterum. Seneca:

*Sed dux malorum scimina, & scelorum
artifex.*

Sic & Pamphilus Poeta:

Fallax, improba, sana, tristis, amens,

Inferma, instabile, procax, petulca.

Quæq; est scimina.

Idem alio loco:

*Labili, incōstans, praeceps, mutabilis, ardēs.
Insulsa, ferrox.*

Hac de re lege Eclogam Baptistæ Mantuani: imò, si vis, ipsum Salomonem.

IV. Fidem habet ei quod violens.
APOSTROPHE est ad hirundinē, ad statuam Medæ nidificantem: ex quo datur intelligi, cauendum esse ab eo, qui semel impositus: vel ijs nullam amplius habendam fidem, qui semel vel quoquo modo laeserunt; aut ijs nullo pacto assentiendum, qui cū sua dilapidant, vix aliorum curam commodè gerent. Nemini enim res aliena quàm sua debet esse charior aut commendatior. Quomodo enim fieri potest, κακῶς κεχρημένον ἀρδρα τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιστόν ἐν ἀλλοτρίοις. Id explicat Socrates apud Xenophontem lib. 3. ἀπορνήμι. nempe colloquio cum Glaucōne. Refert Plutarch. ἐν γαμικ. παραγυῖλ. Qua ratione Timarchum impudicitie & prodigalitatis accusauit Aeschines, non tam ut hominem probro afficeret, quàm ne deinceps ad populum concionaretur. Qui enim rem familiarem ad eō mālè administrasset, indignus videbatur cui publica credentetur. Præclare Tiberij factum memoratur à Corn. Tacito: qui ut honestam innocentium paupertatem lenauit: ita prodigos, & ob flagitia egentes Vibiū Varroem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Syllam, Virellium, mouit senatu, aut sponte cedere passus est. Gorgia oratore publicè aliquando dicente, ut concordiam suaderet, Melanthius nō sustinuit: aiebat enim de pace enim minime alijs verba facere debere, qui sibi, uxori & ancillæ concordiam persuadere non potuisset. Idem in Laconicis: Agis Archidami filius ei minime Duci fidem habendam dicebat, neq; credendum iuuenem exercitum, qui suam ipsius patriā miserè prodidisset. Id dicebat Ephoris, qui Imperatorē quendam lubricæ hominem fidei in hostes mittebant. Egregiè Isocrates ad Demonicum: ὅταν ὑπὲρ τῆ σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβελεύεσθαι σκοπεῖ πρότερον πῶς ὑπὲρ τῆ αὐτῆ διακίησται, ὃ γὰρ κακῶς διακίησθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων, ἂν ἔποτε καλῶς βελεύεται ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων. Cum quid de te ipso consilium, ab aliquo es capiturus, aduerte prius quomodo t. suo ipse se negotio gesserit: nam qui perperam suas res administrauerit, vix est ut quidquam rectè consulat in alienis. Idem ad Nicoclem, sub finem.

mem: δὴλον ὡς ὁ μηδὲν ἂν αὐτῷ χρήσι- tum est, quod qui sibi nihil utile prospiciat.
μος, εἰδ' ἐν ἀλλοις πρόνιμον ποιήσεν. Cer- neq; in alienis prudentem fore.

Temeritas.

EMBLEMA LV:

IN præceps rapitur, frustra quoque tendit habenas
Auriga, effreni quem vehit oris equus.
Haud facile huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temerè proprio ducitur arbitrio.

COMMENTARI I.

AURIGA curru insidens ab equis
curfu citato properantibus per sale-
bras & denia rapitur in præceps, frustra re-
tractis & directis habenis.

LO C U S est Platonis in Phædro de duo-
bus equis, bono & malo, & eorum auriga
ratione: quod M. Tullius allusisse visus est
2. de Republ. Ut auriga indoctus cur-
ru trahitur, operitur, eliditur, lauiatur.

Quem locum observauit Heraclides Pon-
ticus libro de allegoriis Homericis. Lo-
cus hic, ut apparet, è Maximi Tyrii ser-
mone 55. tractus est. Neque verò gra-
uabor locum integrum sublegere: Τὸ
τον δὲ τῆς ἀνδραπίνης ἐνδεῖας πρὸς τὸ
θεῖον ἐξεῦρε θεὸς τρόπον, ἐπιδείκναι τὴν
ψυχὴν γυῖνον σώματι, ὡς ἡνίοχον ἄρμα-
τι, καὶ παραδόντας ἡνίας τῷ ἡνίοχῳ

ἀρχὴν θεῶν, ἔχουσιν μὲν παρ' αὐτῶν ῥυθμὸν
 τεχνῆς, ἔχουσιν δὲ καὶ ἀτεχνῆς ἐξουσίαν.
 ἡ δὲ, ἐπειδὴν ἐπιβῆ ἀρμάτων, καὶ λάβη-
 ται τῶν ἡνιῶν, ἡ μὲν εὐδαίμων καὶ μα-
 καρτὰ ψυχὴ καὶ μεμνημένη τοῦ ἐπὶ τῷ
 ὄρχημῳ ταύτην ἐμβιβασταμένη θεοῦ καὶ
 ἡνιοχὸν προσάξαντος, ἔχεται τῶν ἡνιῶν,
 καὶ ἀρχεῖ τῷ ἀρμάτων, καὶ κολάζει τὰς τῶν
 ἵππων ὀρμὰς· οἷδ' εἰσιν ἀτεχνῶς παν-
 τοδραποῖ ἄλλος ἀλλεχὺ θεῶν διορμημέ-
 νοι, ὁ μὲν αὐτῶν, ἀκόλαστος καὶ ἀνῆσφατος
 καὶ ὕβρις, ὁ δὲ, θυμώδης καὶ ἱππητικός· καὶ
 ἐμπληκτός, ὁ δὲ, κοθῆς καὶ ἐκκελυμέ-
 νος, ὁ δὲ ἀνελεύθερος καὶ συμικρόφων καὶ
 ταπεινός. ἔτι δὲ ἄρμα ἐσασιασμένον τα-
 ράττει τὸν ἡνιοχόν. κατὰ τὴν μὲν κρατὴ
 σὴ αὐτῆ, κατὰ τὴν δὲ δύνασιν αὐτοῦ ἵπ-
 πῶν μὲν αἶψον φέρεται, νῦν μὲν τῷ ἀκολά-
 σῳ ἵππῳ πᾶν τὸ ἄρμα συμφορέμενον
 αὐτῷ ἡνιόχῳ ἐπὶ ὕβρει καὶ παροινίας καὶ
 λαγνείας καὶ ἄλλας ἐπὶ ἐκλυσιβείας ἡδον-
 ας, νῦν δὲ τῷ θυμικῷ ἐπὶ κακώτεροις
 παντοδραπῆς. Quæ Latine ita sonant:
 Verum hic unus inuentus est modus ab ip-
 so Deo, quo humana conditio minorem se
 esse diuina fateretur, propterea scilicet quod
 animum terrestri corpori, tanquam aurig-
 am imposuit currui, cuius & habenarum
 sustinendarum & incitandi vim esset ha-
 biturus. Huic enim auriga, simul aurigan-
 di artem, viresq; tradidit: simul etiam li-
 berum abutenda artis arbitrium dedit, qui
 postquam inscenderit currum, & habenas
 acceperit, siquidem felix beatusq; animus
 sit, memoriamq; habeat se iussu Dei subla-
 tum esse in currum, valideque aurigatio-
 nem regere debere, nimirum habenas mo-
 deratur, regitq; currum, & equorum teme-
 ritatem contundit. At equi diuersum appe-
 tunt cursum, temereque huc atq; illuc ra-
 piunt currum, hic ad petulantiam, ingluui-
 æ ac contumeliam, ille ad temeritatem atq;
 ferociam, alius verò tarditatem, molli-
 tē, seruitutem, fatuitatem, atq; humilitatem
 sectatur, cuiusmodi seditionibus distractus
 currus, aurigam conturbat, & si vi cerit eū
 præpotentis equi vis, fertur currus pro libi-
 dine victoris. Quo fit, ut vittrice interdum
 petulantia, una currus & auriga ad con-
 tumelias, conuicia, imperitates, atque alias
 nefarias, minimèque sincere voluptates;
 interdum verò dominante iracundia, in
 multis variisq; calamitates uterque fera-
 tur in præceptis. Huc etiam referam com-

modè illud D. Cypriani, ex lib. De discipli-
 na & bono pudicitia: Coerceat animus,
 ait, stimulos carnis, refrenet impetum cor-
 poris: Accepit hanc enim potestatem, vt il-
 liad imperium eius membra seruirent. Et
 quasi legitimus ac perfectus auriga vltra
 concessas corporis metas extollentes se car-
 nis impetus, celestium præceptorum ha-
 benis reflectat, ne vltra terminos suos cur-
 rus iste corporis raptus in periculum suū
 secum & ipsum rapiat aurigam, &c.

IN præceptis rapitur frustra &c.] Allu-
 dit ad illud Virgilianum,

— Frustra retinacula tendens,

Fertur equis aurigamq; audit currus ha-
 benas.

Et ad prouerb. De curru delapsus. Citatus
 ex Platone locus est in Phædro, qui expli-
 catur commodissimè à Plutarcho, Qua-
 stionum Platonic. 8. quod pertinet Cicero-
 nis hoc è 3. Tuscul. Exisse è potestate di-
 cimus eos, qui effrenati feruntur, aut libi-
 dine, aut iracundia. Qui igitur exisse è po-
 testate dicuntur, ideo dicuntur, quia non
 sunt in potestate mentis, cui regnū totius
 animi à natura tributum est; hinc compo-
 tes & impotes, qui animum habent, vel nō
 habent in sua potestate.

Auriga] Auriga non dicitur ab auro, sed
 ab aureis; sunt enim auræ lora siue freni,
 qui equis ad aures alligantur; sicut oreæ,
 quibus ora coercentur.

Effreni quem vehit oris.] Manifesta allu-
 sio ad paremiam, Os infrane. id est, ἀχά-
 λινε σωματος ἵππος.

Ratio quem nulla gubernat] vide pro-
 uerbium, Exitij nulla ratio, ὅπερ ἐπεὶ εἰς
 λόγος. cui affine illud Quintiliani, Scelera
 non habent consilium.

SIGNIFICATUR, nihil ei com-
 mittendum esse, qui in proprios affectus
 nullum sibi sumit imperium, sed temerè
 huc atq; illuc concitatus fertur, non aliter
 quàm equus, quem nulli freni, nullæque
 habenæ continent. Similitudinem hanc mu-
 tuatus est ex Platone, qui animum nostrū
 cum auriga, corpus verò & eiusdem per-
 turbationes cum equis comparabat, iuxta
 quod ab Hieronymo etiam dictum est, sen-
 sus corporum quasi equos esse sine ratione
 currētes, animam verò in aurigæ modum
 frenā currentium retinere. Maximè eni-
 m est efficiendum, vt appetitus rationi obe-
 diant, eamq; neq; præcurrant, nec propter
 teme-

Cyprianus
locus

III

Auriga

IV.
Cui non
credibile

Phil^o de
Mose.Iuuenilis
impet^{us}.

temeritatem, nec propter pigritiam aut in-
guauiam deserant, sintq; tranquillī, atque
omni perturbatione careant, vt docet M.
Tullius. Nam quod asinus facit, quod sus,
& canis, hoc homo qui affectibus obtem-
perat, rationi enim subducit clauum, &
committit furioso ac stolido, qui leges nul-
las accipit, nullas dicit. Bestiam vis insita
trahit & obiecti amor, moderari nescit vel
cohibere, imperium enim est & necessitas
in ipsa, non voluntas nec electio. Felem vi-
de cum obijcitur musculus, per medios fu-
res inuolat & rapit. Similis impetus in il-
lo, qui sensus sequitur, & quod iubent eli-
git. Preposterus ordo, si domini ius seruus
occupet, excussa disciplina; si imperat cui
parendum: si præsist inferior, subist maior.
Vbi sic, ibi præsens noxa & excidij metus,
labascit regnum & inclinat ad euerfionem.
Arcem struxit manus diuina, dum conde-
ret hominem, imò non arcem, sed mūdum
quasi quendam contractiorem, & ambitu
minori cōpactum, vbi sicut in amplo hoc
& spaciolo, iura etiam diuisit & ordines,
vt caput esset & rector viuis, velut Monar-
cha regni, subditi ceteri. Apex hic celsitu-
dinis & ius sceptri rationi cessit: fors dete-
rior, quibus sub praeordia stationes diui-
sae, affectibus suppositis, qui cum belluis
naturae ductum participant, & praesentia
rerum tanguntur, & gustant, nisi dirigat
virtus praedominans, & habenas iniiciat: si
laxentur, ruunt vt torrens egressus metas,
& ferociunt vt aper aut pardus, quos oc-
culus amor stimulat. Spectant huc illa
ex Tulliana schola petita, 2. Tusculan. di-
sputation. Reliquum est, vt tute tibi im-
peres: quanquam hoc nescio quomodo di-
catur, quasi duo simus, vt alter imperet, al-
ter pareat: non in se tamen dicitur, est e-
nim animus in partes distributus duas,
quarum altera rationis est particeps, alte-

ra expers. Cū ergo praecipitur, vt no-
bismetipsis imperemus, hoc praecipitur, vt
ratio coerceat temeritatem. Philon Iudeus
lib. 1. de vita Moysi sic ait: In vniuersum
dabat operam, vt ad primos impetus ani-
mi resisteret, quasi contumacem equum
obseruans: nimirum ne inuito au riga ratio
ne cursum plus satis accelerantes confun-
derent, perturbarentq; omnia. Hæ sunt e-
nim bonorum & malorum origines: bono-
rum, si ratio teneat imperium: contrario-
rum, si affectus dediscant obedientiam. Se-
neca item ad hunc modum: Quid prodest
equum regere, & cursum eius freno tem-
perare, & affectibus efferatissimis abstrahi?
Fortasse id non malè conuertas ad iu-
ueniles impetus, consilij ac iudicij exper-
tes, quibus nihil credendum facile, quod
sit ea ætas lubrica certè, & præcept, & que
nisi maturè refrenetur, tristem exitum sen-
sura sit. Argutè Dion Chrysostomus:
χαλεπὸν ἢ νεότης, καὶ ἐνρίπισον, καὶ
σφοδρότερον δέεται χαλινῶ. Et Aristot.
Moralibus ad Nicomachum: χαλεπὸν
καταμαντένεσθαι περὶ νέων, ἀσώχαστος
γάρ ἢ ἡλικία, καὶ πολλὰς ἔχουσα μεταβο-
λὰς ἄλλοι ἐπὶ ἄλλο φερόμενη. Elegans
est descriptio adolescentis apud Horatium
epist. ad Pisones:

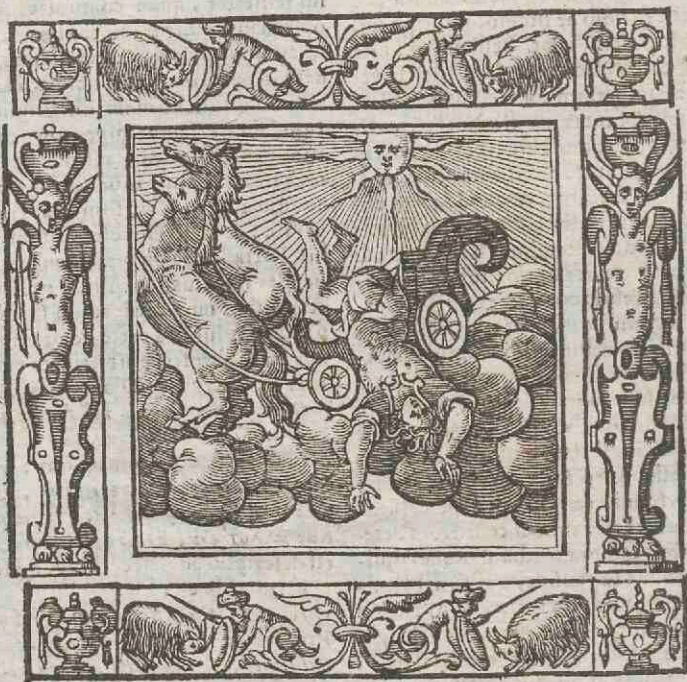
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vitulum tardus prouisor, prodigus aru,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere
pernix.

Quid pluribus opus? Tria sibi videri dif-
ficilia dixit sapiens Hebræus, viam auiculae
in aere medio volitantis: viam colubri
in media planitie oberrantis: viam nauis in
æquore medio, sed omnium difficillimū,
viam adolescentis in ipso ætatis seruire lu-
xuriantis. Sed me reprimo, ne metas exce-
dam lectionis composita ac moderata.

In temerarios.

EMBLEMA LVI.

ASPICIS aurigam currus Phaethontæ paterni,
 Igniuomos ausum flectere Solis equos:
 Maxima qui postquàm terris incendia sparsit,
 Est temerè in seſſo lapsus ab axe miser.
 Sic plerique rotis fortune ad sidera Reges
 Euecti, ambitio quos iuuenilis agit;
 Post magnam humani generis clademq; suamq;
 Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

COMMENTARI.

I. **S**OL radiatus curru suo aureo quatuor
 Sequis (licet hoc loco duo tantum sint
 conspicui) vehitur, qui dum consternati
 & ferocientes videntur, iuuenem aurigam
 suum & curru relictis habenis dant præci-
 pitum.

II. **PHAETHON** filius Solis & Clyme-

nes Nymphæ, iuuenis maximè temera-
 rius, qui arroganter ac importunè à patre
 efflagitans, ut currum & equos, quibus Sol
 vehitur, die vno gubernare permitteretur:
 impetravit, sed oneri difficillimo impar.
 Equi enim ignoto vectore perterriti, in par-
 tem contrariam inclinaverunt, quos ipse
 extra

Fabula
 Phaetho-
 nis.

extra viam currentes retinere amplius nō
potuit; inde magnum in terris incendium
erortum, adeoque vt vniuersus confagra-
ret mundus; & Iupiter ipse celo timens il-
lum fulminis ictu decurru precipitauerit,
& in Padum deiecerit, vbi fuit submersus.

Hinc Ouid. lib. 1. Tristium:
Vitaret cœlum Phaethon, si viveret, et quos
Optauit stultè tangere nollet equos.

Totam autem Phaethontis fabulam, & pre-
cipitem eius casum describit latè Ouidius
à fine 1. Metamorph. per magnam partem
2. Cicero quoque; 3. Offic. sic de Phaethonte
meminit: Ac ne illa quidem promissa ser-
uanda sunt, quæ non nisi ijs ipsis vtilia, qui
bus illa promiseris. Sol Phaethonti filio
(vt redeamus ad fabulas) facturum se esse
dixit, quidquid optasset: optauit, vt in cur-
rum patris tolleretur. Sublatus est, atque is
antequam constiterit, ictu fulminis deflagra-
uit. Quanto melius fuerat, in hoc promissum
patris non esse seruatum? Plinius Na-
tur. histor. lib. 37. c. 2. Phaethontis, inquit,
fulmine icti sorores fletu mutatas in arbo-
res populos, lacrymis electrum omnibus
annis fundere iuxta Eridanum annem;
quem Padum vocamus, vt plurimi Poetæ
Græci dixerunt. Sed paulò inferius sub-
dit: Phaethontem in Aethiopia Ammonis
obiisse Theophrastus asserit. &c. Vtitur e-
xemplo Phaethontis Horatius lib. 4. Carm.
ad Phyllidem amicam, qui illam monet, ne
altiora se petat, sic:

Terret ambustus Phaethon avaras
Spes, & exemplum graue præbet ales
Pegasus, terrenum equitem grauatus
Bellerophonem.

Semper ut te digna sequar: & ultra
Quam licet, sperare, nefas putando,
Disparem vites.

Placet huc affigere cuiusdam anonymi car-
men non illepidum de Phaethonte:

Ausus in æternos inuenis cōscendere currus,
Ignæque audaci sumere lora manu,
Oblitus pariterque sui, metaque paternæ,
Quos mundo sparsit ignibus ipse perit.
Et illud breuius eodem spectat:

Lucifero puer inuectus temerarius axe
Concidit, & secum perdidit orbis opes.
Hæc dicta meminimus in fatuos & fœcor-
des principes, qui cum nimia animorum
impotentia terræ cœloque minari non dubi-
rent, semetipsos in præcipitium non raro
coniiciunt. Et de Gallicis motibus quod se-

quitur, frequenter à studiosis recitatur:
Si Phaethonte vno bona pars ambusta ca-
dente.

Orbis, & insolitis terra perusta rogi;
Nil mirū infelix si iam cadat impete vasto
Gallia, qua fatuos tot Phaethontas habet.
De Phaethonte vide plura apud Plutar-
chum. De sera numinis vindicta, Lucianū
in Dialogis Deorum, Icones Philostrati,
tit. Phaethon. Natal. Comit. Mythol. lib.
6. cap. 1.

ASPICIS aurigam currus &c.] Al-
ludit ad Epitaphium Phaethontis, quod
Ouidius loco citato ponit:

Hic situs est Phaethon, currus auriga pa-
terni;

Quem si non tenuit, magnus tamen excidit
ausus.

Igniuomus Solis equos] Sol à quatuor e-
quis trahebatur, quorum nomina referun-
tur ab Ouidio lib. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyros, Eous, & Aethon
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus
auras

Flammiferis implent.

Quamuis Homerus 4. Odys. duos tantū
Solis equos enumeret, Lampum scilicet,
& Phaethontem: quibus alij addunt Ery-
thraeum & Actæonem. Hi quatuor equi
Solis igneam naturam indicant: Phlegon,
à φλέγω, quod est inflammo: Pyrois, quasi
ignitus, ἀπὸ τοῦ πυρός: Eous, ab ἑως, auro-
ra: Aethon, quasi ardens: Sūt qui his equis
quatuor horas iuxta Solis exortum appa-
rentes intelligi velint, vnde est illud:

Hæc iubet, hæc splendet, dein hæc calet, illa
tepebit.

Malim ego à studiosis legi diligenter quæ
de ijs Solis equis habet Ouidius loco iam
citato.

Maxima qui postquam] vbi permultos
motus concitavit, flamma & incendio ter-
ram depopulatus est.

Est temere in seculo] de plauistro decidit,
quod ausu temerario inscenderat.

Lapsus ab axe] Synecdoche, pars pro
toto.

Sic plerique rotæ &c.] Similitudinis ἀπό-
δοξος. nam noui quidam principes ad regni
vel principatus fastigium euecti auro qua-
dam fortunæ blandientis, non ex virtutum
meritis. Fortunæ rota, cui insidet, tributa
est, propter varietatem & inconstantiam. *Fortuna*
Galenus ἐν προπρεπτικῇ ἐστὶ τὰς τέχνας, *insistat.*
egregiè

III.

SOLIS
EQUI.

FORTUNA

EYR ROTA

egregiè

Quid per
Phaethonem.

egregiè fortunam eiusq; inconstantiam de-
pinxit.

*Galea-
cius Sfor-
tia.*

Ambisio quos iuuenilus agit iuueniliter
exultantes, vt de Hannibale Cato maior.
Pignorius hæc de Galeacio Sfortia Duce
Mediolanensi dicta esse censet, qui natus
annos tres supra triginta, ab Andrea Lam-
poniano, Hieronymo Olgiato, & alijs in
æde D. Stephani cæsus est. Lamponianum
autè celebravit elegantissimis versibus Ma-
rullus lib. 3. carm. Et de Galeacio Bossus
epist. 5. scripta ad Lodouicum Sfortiam:
Quod tuo fratri Galeaz faciliè contigisset,
ni generosum quidem animum ad sæuitiã,
intolerabilemque libidinem conuertisset.

*Miserri-
mus Pro-
copij Cili-
as casus.*

&c. Extat exemplum longè pulcherrimū
apud Anmianum, historiarum lib. 26. de
Cilice quodam Procopio, qui vana quadã
motus ambitione desciuit ab Imperatore
Valentiniano: imò verò imperium merca-
tus, imperatorq; appellatus leui paucorū
sufarctio illektorū precio, deinde tu-
multuarijs succlamationibus plebis, mul-
tos ad suam factionem concitauit, pluri-
mas strages edidit. Sed tandem victus post
scdam suorum defectionem, captusq; Im-
peratori offertur reticens atq; defixus: sta-
timq; abscissa cervice discordiarum ci-
uilium gliscientes turbines sepeliuit, ad ve-
teris Perpennæ exemplum, qui post Serto-
rium inter epulas obtruncatum domina-
tione paulisper potius, è frutetis, sub qui-
bus latebat, extractus, oblatuq; Põpeio,
eius insu est interfectus. Subit & illud An-
tigonis regis, qui cū audiisset filium in
extraordinario conspectu ab hostibus inter-
fectum esse, nil aliud dixit quàm, Serò ni-
mis in trististi, mi fili, qui tam temerè in ho-
stes te conteceris, neq; tuę salutis, nec meo-
rum monitorum memor. Sensit vir pru-
dentissimus, eum merito perire, qui nec
suę salutis, nec bonorum virorum moni-
torum memor, temerè in periculum se
coniecit.

*Antigo-
nus Rex.*

*Miseræ
principū
quorum-
dam am-
bitioforū
fortuna.*

Post magnam humani generis &c.] Post
ingentem populorum stragem, & facultatū
longè maximum dispendium tãdem
pœnas sui furoris & amentię luunt. Seneca
epist. 95. Multi inueniuntur, qui ignem
inferant vrbibus, qui inexpugnabilia sæcu-
lis, & per aliquot ætates tuta prosternant,
qui æquum arcibus aggerem attollant, &
muros in miram altitudinem adductos a-
rietibus ac machinis quascent. Multi sunt

qui ante se agant agmina, & tergis hostium
grates insistent, & ad mare magnum perfusi
cade gentium veniant. Sed hi quoque vt
vincerent hostem, cupiditate victi sunt. Ne-
mo illis venientibus resistit, sed nec ipsi am-
bitioni crudelitatiq; restiterant. Tunc cū
alios agere visi sunt, agebantur. Agebat in-
fecelicem Alexandrum furor aliena deua-
standi, & ad ignota mittebat. Nec Cneo-
quidem Pompeio extrema inire bella, aut
domestica virtus, aut ratio suadebat, sed in-
sanus amor falsę magnitudinis, modò in
Hispaniam & arma Sertoriana, modò ad
colligendos piratas ac maria pacanda vade-
bat. Hæ prætexebantur causæ ad continuã-
dam potentiam. Quid C. Cæsarem in sua
sata priuata pariter ac publica immisit?
gloria & ambitio, & nullus supra ceteros
eminendi modus. Quidni C. Marium se-
mel consulē (vnum enim consulatum ac-
cepit, ceteros rapuit) eum Teutonicos
Cimbrosque concideret, eum Iugurtham
per Africæ deserta sequeretur, tot pericu-
la putas appetisse virtutis instinctu? Ma-
rius exercitum, Marium ducebat ambitio.
Ideoq; cum multis fuerunt mali, pestife-
ram illam vim, qua plerisque nocuerunt,
ipsi quoque senserunt. Et hæc quidem
Seneca.

PHAETHONTIS casus hic tradu-
citur in Principes quosdam Ducesq; iue-
niliter exultantes, qui magno suo suorum-
que malo cuncta sursum & deorsum ver-
tunt: eumque quod volunt, omne sibi lice-
re putent, non mirum est, si intolerabilem
malorum lernam secum aduehant. Nihil
enim aliud afferre potest tam cæca præ-
cepsque temeritas, quàm certissimum po-
puli discrimen, & interdum exitiū. Quod
si illi quandoq; respiscant (quod ferè non
fit, nisi accepto damno, eoq; grauissimo) id
sanè contingit, postquàm vulgus decidit in
grauem fortunarum omnium iacturam,
vt spēs nihil reliqui habeat: ferè fit enim,
vt Principes illi fatui & excordes, eo quod
habeant in alios imperij ac potentię, pro
sua libidine miserimè abutantur, & quasi
prodigant in Reip. detrimentum. Vitio da-
tur Agamemnoni, quod ambitiosus magis
quàm cordatus fuerit, qui pro vna Hele-
na tot tantosq; homines ad necem postula-
rit, suosq; ad eandem belli aleam prouoca-
rit. Rectè Flaccus:

*Fabula quæ Parisus pp narratur amorem
Græcia*

Græcia Barbaria lento collisa duello,

Stultorum regum & populorum continet ætus.

Non est ambiguum, quin securius ævum
traduxissent, & gloriam credo meliorem
fuisse consecuti nobilissimi Imperato-
res, Cyrus, Xerxes, & Alexander, si suis
contenti finibus, maluissent regna propria
tutari & administrare, quàm armorum a-
lea plus quàm par esset, alienis inhiare, I-
tidè & innumerabiles alij, quorum effera-
tor ambitio, regnandiq; cupiditas, & suu-
& populi interitum accersivit. Quid enim,

ut ceteros taceam, aliud fecit Alexander,

quanquam præclaris naturæ & doctrinæ

laboratus muneribus, quàm ut grassato-
rum princeps orbem circumcuraret, sibi

suisq; labores & molestias innumerabiles

crearet, nullumq; quietis & otii finem pro-
poneret? Huius insatiabilem victoriarum

stimulus nullus vel prosperissimus successus

inquam extinguere potuit: nullus homines,

quamquam magnus, eius ambitionem se-
davit. Itaq; non contentus amplissimo im-

perio Persico, impetum fecit in Scythas, in

Bactrianos, in Indos, vltra etiam progres-
sus si per copias suas licuisset, aut nisi

morte violenta repressus esset. Quid de

Pompeio? quanta virtute & experientia vi-
ro? quàm magni à suis habito? nec enim

vna causâ fuit cur à Romanis, aliisq; gen-
tibus maximo in honore esset. Eum ramen

miserè occæcavit, tandemq; perdidit infa-
na ambitio, nec se modò, sed & patriam &

Remp. quam defendere se iactabat, oppres-
sit & funestè dilaceravit. Totus enim in

anxiosa gloria, in cuius communicatio-
nem admitti neminem sustinebat, dum

Spartacum perdomuit, dum Lucullo cri-
pit victorias Ponticas & Armeniacas, dum

Metello honorem de piratis suffragatur,

vnusq; omnibus excellere, omniumq; glo-
riam obscurare cogitat, alienavit à se opti-
morum quorumcunq; animos. Ergo dum

potentiam suam putat egregiè fultam C.
Cæsaris, affinitate, quem sibi adiunxerat ad

suas vires firmandas, ab eodem fuit oppres-
sus. Et hos quidem suæ civitatis Phaethon

tas rectè dicimus, quales nimirum multos
superior patrum & nostra vidit ætas. Con-

stantinus Manasses Annal. de Michaelo Im-
peratore hunc in modum ferè scribit (quia
enim Græca non suppetunt, Latinam ver-
sionem huc conferre non verebor) ubi Mi-
chaelus maturam ad ætatem peruenit, iā-

que solus amplitudinem negotiorum Im-
perij procurare cepit, reapse verum illud

probavit esse quod est in fabulis. Quippè

mox ut alter quidam iuuenis Phaethon,

curru con censa, totum Romanorum im-
perium perdidit, & ipse de auito patrioque

regno, veluti quodam curru, est derubans
& excussus, non pronus tantum cadēs,

sed etiam decorsum lædens. Quippè luxu-
riolæ humidæque vitæ se dedit, velut al-

ter Nero, immodestus in vino, animo effe-
minato, impudicus, temulentus, omnem

pecuniam in collusores exhauriens, qui ce-
rant securæ impuri, currum agitantes,

mimi, primo statim dilaculo temulentæ
dediti, delicias ciborum & suavia, obsco-
riorum avidè quærentes, totos dies apud

inuerecundas mulieres exigentes, potores,
ludiones, libidinum flammis furentes: qua-

lis scilicet olim erat ille Sardapalus, rex
Ninivitarum, &c. Quod dum meditor, v-

trò sese offert Caroli ultimi Burgundiæ
Ducis fatum deploratissimum, qui pro-

pter virtutem bellicam, & ditionem am-
plissimam, inter Principes fortunatissimos

haberi potuisset, si vim ingenij, qua polle-
bat, & magnitudinem animi, qua se terri-

bilem & formidabilem ostenderat, ad sua
potius asseneranda, aut etiam augenda,

quàm ad extera expugnanda convertisset;
nec sanè tam infelicem mortem obiisset.

Huc refer Adagium, *Aut Regem, aut sa-*
rum nasci oportere. & Habenas ignarus

non trahet. Fabulam hanc alij aliò trans-
ferunt, nimirum ad insignem quandam

conflagrationem, ut Plato in Timæo, cui
Lucretius lib. 5. subscribit. Ficinus, & ali-

quoque alij, tradunt fuisse Cometam vastum
natura solarem, qui tandem dissolutus, in-

tolerabiles æstus concitaverit. Sed hæc præ-
ter rem. Si ad mores referre malis, appone

re huc potes exemplum Flamini Consu-
lis, cuius temeritas insignè detrimentum

suæ Reipubl. attulit. Valer. Max. 1. cap. 6.
Cæterum nolim hoc loco prætermitteri,

Phaethontem hic scitè ab Alexaro compa-
rari cum ambitiosis & improvidis princi-

pibus (quod etiam facit Dio. Chrysosto-
mus Oratione 1. de regno) ut tacitè allu-

deret, meo quidem iudicio, ad Tiberij de
Caligula dictum. Quod enim sagacissi-

mus senex Tiberius naturam adolescentis
Caij Caligulæ suam atq; probrosam non

poterat inhibere, aliquoties predicabat exi-

*Carolus
dux Bur-
gundio-
num.*

*Cū Phaethone
Principes
ambitiosi
compara-
tur.*

tio suo, omniumque Caium viuere: & se
natricem (serpentis id genus est) populo

Romano, Phaethontem orbi terrarum e-
ducare.

Furor & rabies.

EMBLEMA LVII.

OR A gerit clypeus rabiosi picta leonis,
Et scriptum in summo margine carmen habet:
Hic hominum est terror, cuius possessor Atrida:
Talia magnanimus signa Agamemno tulit.

COMMENTARI I.

1. **A** G A M E M N O N habitu militari,
regia corona ornatus appingitur,
qui dextra strictum gladium, sinistra cly-
peum gestat; in clypei vero medio seu um-
bone leo depingitur, & in margine nomen
A G A M E M N O N conspicitur. Et quia
Agamemnon in decennali illo Troiano bel-
lo summus militum dux erat, propterea

hinc Graecorum castra, illinc Troia incen-
dio conflagrans ei attribuitur.

Ex Pausania lib. 5. qui primus ἐλα-
χών, cuius haec sunt verba: Timor Agamē-
nonis scuto infidet, habēs caput leonis cum
hoc carmine:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὃ δ' ἔχων
ἀγαμέμνων.

Hic

Hic timor est hominum, sed eum gestans
Agamemnon.

vel aliter:

Terror hic est hominum, qui; hunc gerit,
est Agamemnon.

Talem enim clypeum habuit Agamemnon
cum leone depicto ad terrorem alii incu-
tiendum: qui in Olympiæ sano per aliquot
tempora pependit. Homerus Iliad. 11. pau-
lò aliter arma Agamemnonis depinxit, cu-
ius verba Sanctius sic Latina fecit:

Accipit ingentem clypeum, pulchrumq; su-
perbumq;

Orbis hic decies circūdabat areus orbis,
Bisq; decē in gyrū radiabant ultima bullis.
Ast media infixus clauus, atq; aretgebant.
In media horribilis surgebat Gorgone sana;
Vmblicus durus, circum terrorq; timorq;
Desuper huic inerat calata argentea lora,
Ceruleus quæ terga draco maculosa tra-
hebat.

Ipse triceps ternā tollebat in astra coronā.

ORA gerit clypeus] Leo quidem pro si-
gno roboris & vigilantia apud Aegyptios
habebatur, sic & ad terrificum hominem,
qui reliquos aspectu solo consterneret, af-
fumebatur, testis est Pierius in Leone. Otus
Apollo sic inquit: Terrorem significantes,
leonis caput pingunt: quoniam hoc fortis-
simum animal omnibus aspicientibus timo-
rem incutit.

Et scriptum in summo] Id vno nomine
dicitur ἐπιπράμματα, vulgo Gallico E-
scrivan.

Hic hominum est terror] Inscriptio cly-
pei: οὗτος φόβος ἐστὶ βρατῶν.

Cuius possessor Atrida] id est, Agamem-
non. Atreus Tantali filius fuit, pater A-
gamemnonis & Menelai, qui inde Atridæ
dicuntur. Horatius:

Nestor componere lites
Inter Pelidem festinat, & inter Atridem.

Talia signa] huiusmodi symbolum.

Magnanimus Agamemnon] Agamem-
non filius Atrei & Aropes, de quo multa
Homerus. Nam rex fuit Mycenarum, &
rex regum in expeditione Troiana; sic di-
ctus ab ἀγαν, id est, valde, & μέγας, ma-
gno, duro, quasi quādiu dureret in bello; aut
qui in operanda virtute sit indefessus. Pau-
lò tamen aliter deriuat Socrates apud Pla-
tonem in Cratylo, quamquam ratio etymo-
logia eodem tendat. Etymologia verò hæc
est, ἀγασὸς κατὰ τὸ ἐπιπράμναι. Est autem

hoc loco terminatio antiqua, qua veteres
vtebantur. Agamemno, pro Agamemnoni;
sic Telamo, pro Telamoni.

QVORUNDAM Principum & Im-
peratorum ferocia & immanitas signis ple-
rumque notisq; vexillaribus exprimitur,
ita vt quid in animo reconditum habeant,
tacitis symbolis apertè ostendant. Quid e-
nim significat in eiusmodi stemmatis Vul-
tutes, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones,
quā rapacitatem, ferociam, internecio-
nem, formidinem, & cetera generis eiusdē,
quæ perpetuò sanguinarios Duces comi-
tantur? Plutarchus Aristide: Hanc iussi
appellationem, inquit, regum & potētum
nullus est profecutus: ἀλλὰ πολισφακίται,
καὶ κεραυνοὶ, καὶ κινήτορες, ἐνίοι δὲ δέτοι
& ἰέρακες ἔχαρον προσπαρονομένοι, τὴν
ἀπὸ τῆς βίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς εἶπκε,
μᾶλλον ἢ τὴν ὑπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγα-
πῶντες, sed potius dicti sunt urbium vasa-
tores, fulmina, & domitores: alij etiam a-
quila & accipitres vocari maluerunt, à vi-
tute potentia, vt apparet, magis quam ex vir-
tute laudem & gloriam amplectentes. Ap-
positè ad id argumenti Lactant. lib. 1. Di-
uinat. Institut. cap. 18. Romani non sapien-
tiores Græcis, regiam virtutem putave-
runt, ait, exercitus ducere, aliena vastare,
urbes delere, oppida excindere, liberos po-
pulos aut trucidare, aut subijcere seruitu-
ti, videlicet quò plures homines affixe-
rint, spoliauerint, occiderint, eò se nobilio-
res & clariores putant: & inanis specie cap-
ti gloriæ, sceleribus suis nomen virtutis
imponunt. Hæc Lactan. Nescio quis apud
Tullium loquitur imperator glorio-
sius:

Si fas cadendo cælestes scandere sedes,

Vni mi cæli ianua aperta patet.

Cum Syllana crudelitas magna licentia sæ-
uieret in capita ciuium (nam supra novem
millia occisa feruntur) percussoribus libe-
rè per urbem vagantibus, ac cæteris metu
attonitis, Q. Catulus palam ausus est dice-
re Syllæ: Cum quibus tandem victuri su-
mus, si in bello armatos, in pace inermes
occidimus? Subit Neronis sanguinaria cru-
delitas: is Vestinum consulem, cum eodem
die omnia munia consularia obijisset, è con-
iunio repente ad mortem rapi iussit. Con-
iuniorum nihil aliud quàm exitum expecta-
bant. Horum pauorem irritens Nero, di-
xit illos satis supplicij luisse pro eulis
con-

IV.

Signa fe-
rocitatis.

Neronis
crudeli-
tas.

consularibus. Dicas hoc à clemente dictū, quibus portentis aliquando committetur
si cetera Neronis facinora spectes. Hei Respublica?

In eos, qui supra vires quicquā audent.

EMBLEMA LVIII.

DV M dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam ceteraq; arma tenet,
Alcidem Pygmaea manus prosternere letho
Posse putat, vires non bene docta suas.
Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
Et saui implicitum pelle leonis agit.

COMMENTARI.

- I. **H**ERCULES exuijs leonis tectus, claua sua armatus, monti innixus dormiens effugitur, quem nanorum turba omni genere armorum hac illac aggreditur, & dormientem lacescit. Videtur autem hic desiderari pius sen picea, sub qua dormientem fingit Herculem Emblemato-graphus.
- II. **EPIGRAMMA** hæc respicit ad illud Hesiodi ex ἰ. ἔργων. ἀφρων δ' ἐν ἐδέλοις πρὸς κρείσσονας ἀνθρώπων τιφρίζει.

Emble-
ma ex
philostro-
so petitiū.

III.

Fire...

Sub picea] Piceam, quintam cedri speciem esse docet Plinius lib. 16. cap. 10. Arbor est feralis, & funebri indicio ad fores poni solita. Vnde Virgilius de tumultu Milani loquens 6. A. & c. ait :

Alcides.

Pygmaei.

Homines
crispitha
mi.

Mantis,
pro multa
tudine.

Manus] Non facîle verbis inhæreo, nisi quantum ad antiquitatis notitiam faciant liberaliorem, & ne multa, video verbum, *manus*, non rarè accipi pro hominum multitudinè: ut apud Tull. 2. Verrius: Comi-

res illi tui delecti, manus erant tuæ: præfecti, scribæ, medici, accensi, aruspices, præcones, manus erant tuæ: ut quisque te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliena attingebat, ita maxime manus tua putabatur: cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliae dedit, quam si centum cohortes fugitivorum fuissent, tua manus sine controversia fuit. Idem lib. 4. in eundem: Non hostium aduentu, neque repentino prædonum impetu, sed ex domo atque cohorte Prætoriam manum fugitivorum instructam, armatamque venisse. Item eadem oratione: Ut cum perinde apud te Prætorium imperium, ac nomen esset, ad illam partem manum extinguendam, ducem te, principemque præberent. Noster hic de receptatoribus licariorum ante:

Latronum furumque manus, &c.

Prosterne letho.] suffocare, elidere, tollere de medio.

Posse] quod erat adûvaton.

Putat] quod erat δύνων. Scipio Africanus dicere solebat, in re militari turpe verbum esse, *Non putaram.* quod aliis in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consiliis melioribus corrigere; sed quæ ferro peraguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error fere est inemendabilis.

Vires non bene docta suas] Græca phras, pro, non bene dimensis viribus suis, nulla ratione habita imbecillitatis suarum vididit.

Excitus] Excitatus à somno. Liu. lib. 1. Hercules ad primam somno excitus.

Proterit hostem] Facile vir magnus victoriam de pusillis nanis retulit.

Et saui implicitum pelle &c.] Partem eorum contriuit ut pulices, partem reclusit in pelle leonis, fortasse ut ad Euristæum ferret. Leonina autem pelle dicitur usus pro thorace Hercules post occisum in silva Nemea leonem truculentissimum, de quo Theocrit. & Diod. Siculus, & nos postea.

APOLLOVS hic admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum susci-

piendum negotium, ad quod perficiendum vires non suppetant. Rectè Pindar. Pyth. β. Χρὴ καὶ αὐτὸν αἰεὶ πάντος ὀρεῖν μέτερον. Oportet quisque sui modulum ipse querere. Sic Propertius:

Turpe est quid nequens capiti summittere pondus,

Et pressum inflexo max dare terga genu.

Et Cicero 1. Officio. 1. suum quisque noscat ingenium, ac remque se & vitiorum, & bonorum suorum iudicem præbeat, ne scenci plus quam nos videantur habere prudentiæ: neve histrio videat in scena, quod non videat sapiens in vita. Pindarus Nē. 10. Καλέπαι δ' ἔπαις ἀνδρώποισι ὁμιλεῖν κρεσσόνων. id est:

Difficilis pugna est fortioribus repugnare velle.

Quod mihi declarat in Vrania Herodotus: καὶ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπερμήκης. Sed, ni fallor, converti fabula in eos potest, qui licet tenuis fortunæ sint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi sint præter infamiam & detrimentum. Allusio est ad proverbum. *Cum sis nanus, cede.* Quod intellexisse videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quod loci magnum Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum illud effert proverbiali schemate, eoque eruto à Græco apologo quopiam: Frustrâ, inquit, virum circumlatabant, immobilem occultis iniuriis, ut Pygmæi, Thiodamas agrestis homo Lydius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihilo magis commotum fuisse susurrorum & blateronum aulicorum conviciis, quam Hercules ille μεγάλωσμος καὶ μεγάλωφυκος rustici hominis contumeliosa inlectatione, aut Pygmæorum insultibus externis fuerit. Huc refero prudens Atchidami dictum, qui conspiciens filium cum Atheniensibus iuveniliter ac temere congredientem: Aut viribus, inquit, adde, aut animis adime. Docēs periculosam esse audaciam, si vires non suppetant.

IV.
Nihil præter vires suscipiendum.

Impolite

Impossibile.

EMBLEMA LIX.

ABLVIS Aethiopem quid frustra? ab desine: noctis
Illustrare nigra nemo potest tenebras.

COMMENTARI

DVO viri circa Aethiopem nudum
sedentem iuxta fontem occupantur,
ut eundem alter aspergendo, alter abiter-
gendo in nitorem dent, & candorem.

Ex Luciani Disticho translātū, quod
reperitur lib. 2. Epigram. Graecorum, tit.
eis ἀδύρατον, sic enim habet:

Ἐστὶ μάτην ψίπτας δέμας ἡδ' ἰνδὺν ἰ-
σχεο τέχνης,
ἀδύρατον δ' ὄψεσθαι ῥύματα καθηλιάσαι.

Quod sic redditum est Latinitati:

Ablus Aethiops frustra, quin desinis arte?

Haud unquam efficies nox sit ut atra
dies.

Id autem ex apologo quodam Aesopico

manasse planum est, de quodam, qui emit
Aethiopem, ratusque illum colorem non na-
tura, sed praeteriti domini negligentia ac-
cidisse, perpetuis lotionibus miserum usque
ad morbum diuexavit, colore nihilo quam
antea fuerat meliore. Nativum Aethio-
pum nigrorem ex sideris vicini vapore pu-
tat accidere Plinius, lib. 2. cap. 78. Quid. 2.
Metamorph. ad fabulam retulit, ex incen-
diog; Phaethontis accidisse, ut nigrescerent
Aethiopes:

Sanguine tum credunt in corpora summa
vocato,

Aethiopum populos nigrum traxisse colorē.

Aethiopum nigritiem omnino exustioni

*Aethiopes
cur nigri*

Emble-
matis fcs.

& superficiali calori, qui non in corde resideat, sed in extremis supernatet, Alexander putat asseribendam. Cui rei argumento illud esse, populos eos quum estuosiſſima incolant, timidos item esse ac effœminatos: Scythas verò, qui in gelidissima sunt regio ne albos esse ac animosos. Quod ipsum etiã Gallis ferè vsu venit, quibus in corde ac iecore naturalis subsistit calor ac nidulatur, nec ad extrema se magnopere promit, indicio est cutis candor. Vide Cœlium Rhodig. lib. 16. c. 15.

Galli cur
albi.

III.
Ethiops
unde di-
ctus.

Ethiops
non albe-
scit.

IV.
Mores uel
animum
mutare
difficile.

ABLVS [Ethiopem] Maurũ. Aethiops autem dicitur à verbo Græco αἰθω, ardeo, & ὄψ, aspectus, qui, solis ardore torreatur. Huc pertinet proverbia. *Ethiopem dealbare*; &, *Ethiops non albescit*. quod refer & illud Nazianzeni: Πάσα δ' αἰς αἰὶν ἀποτί-
δεταὶ τὰ κατὰ σκεῖτον, οὐδ' ἀλβιδό τὸ μέ-
λαι. hoc est, *Parus non deponit pelles ma-
culas, neq; nigrorem Aethiops*. Si quid de Aethiopibus pluribus requiras, consule Plin. lib. 5. c. 8. & lib. 6. cap. 30.

SIGNIFICATUR hoc schemate,

ὅτι μένει αἰς αἰὶν ὡς πρὸς τὸν τὴν
δοχμὴν. naturas manere ut suum habuere
principium. Pindarus Olymp. 13. ἀμάρ-
τῃ κρύφα τὰ σὺ γγενὲς ἄνθος. Difficile est
occultare morem ingenium. Idem Aristophanes Vespis: ἀποσῆναι χαλεπὸν εὐσεως
ἢ ἔχεις τις αἰεὶ. Tegere difficile est quam
que naturam habeat. Succurrit illud Ci-
ceroni ad Q. fratrem: Hoc nũc non conten-
do, quod fortasse cum in omni natura, tum
iam in nostra ætate difficile est mutare a-
nimum, & si quid est penitus insitum mo-
ribus, id subito euellere. Quò referendum
Diogenis apophthegma, qui cum impro-
bum quendam & proteruum castigaret,
rogatus quid faceret: Aethiopem, inquit,
abstergo, ut difficulter candidum reddam.
Quod in genere de his omnibus intelligi
potest, quæ nulla arte, nullaque industria
corrigi aut mutari queunt. Sed speciatim
hoc torquēbimus in ea, quæ fucata sunt &
simulata, ut gloriam humanam, non vitæ me-
ritis, sed precario emptam, cuius omnia si-
mulacra, ut sic dixerim, tanquam florenti
celeriter decidunt: quandoquidem simula-
tum quicquam non possit esse diuturnum,
& ficta cito ad naturam redeunt suam. Ve-
re Flaccus:
Natura expellat furca, tamen usq; recurrat.
Menander:

ἡ φύσις πάντων τῶν διδασμάτων
κρεττή.

Natura omnibus doctrinis imperat.

Vel hoc traducemus ad mores indociles, & indomitam quamdam naturam, quæ nulla vi aut arte mitescere potest, ut sunt effrata quorundam ingenia, à quibus non possunt auelli, quæ rudibus annis primum percepta sunt. Nam
Quo semel est imbuta recēs, servabit odore Testa diu.

Tameñ enim ad tempus desinere videatur in perisq; cacoethes, multaq; prohibeant atas, metus, & magistri; eum tamen habitum delere, nedum tollere, ferè non est qui possit. Adscribam huc Epigramma lepidum Avuli ex Picta Poeti:

*Indocile ingenium si pergas velle docere,
Infelix operam perdas: ut si quis a sellum
In campum doceat parvum currere frangit
Qui cum quadrupedum in morem videtur
Equorum*

Tollere posse caput, gressus glomerare super-
bos:

Hunc tamen aut frangis, aut si calcaribus
urges,

*Auriculas demittit iniqua mentis a sellum
In terram, et pedibus posticus calcitrat. Ergo
Desine: nam nunquam ars naturam vincet, equusq;*

Nunquam ex degeneri fiet generosus a sellum
Et nunquam ex stolido cordatus fiet ab arte.
Τὸ τοῦ μὲν ἀδύνατον, ἀνδρὸς ἢ σοφοῦ. Co-
uari quod fieri non potest, non pertinet ad
sapientem: Helenæ verba sunt ad Menelaum apud Euripidem. Nulla sapientia
(inquit Seneca epistola undecima) natura-
lia corporis aut animi ponuntur vitia; quic-
quid infixum & ingentum est, leuiter arte
non vincitur. Quædam nec disciplina, nec
vltus vaquam excutit, sed natura vim suam
exercet, & illos vitij sui etiam robustissimos admonet. Hæc, ut dixi, nulla sapientia
abigit, alioqui haberet rerum naturam sub
imperio sui, si omnia etaderet vitia. Quæ-
conque attribuit conditio nascendi, & cor-
poris temperatura, cum multum se, diuq;
animus composuerit, hærebunt. Nihil ho-
rum vitari potest, non magis quam accer-
siri. Iſocrates inter familiares dicere soli-
tus est, se quidem docere decem milia: ca-
terum qui ipsum docuisset audaciam &
vocalitatem, quæ natura illi denegarat, me-
cedis loco daturum decem milia. Hæc au-
tem

Picta
mutila
ex Picta
le Picta.

tem quia sunt naturæ, quæ non faciliè mutari possunt, non artis, à præceptoribus dari non possunt. Durum est adueta relinquere, ait ille: Hieronymus ad Heliodorum, de laude vitæ solitariae: Corpus assuetum tunicis lorice onus non fert: caput operum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat campus. Nicephorus lib. 12. cap. 32. histor. ecclesiast. de Martino episcopo Nouatiano, qui cum Iudei initiaffer, qui tamen ritus aduetos non posset abijcere, dicebat Martianus, periure fuisset ac si spinis manus imposuisset, non autem Sabbatio. Conferri potest Iuuenalis illud è Satyra 13.

Mobilis & varia est ceterè natura malorum:

Cum scelus admittunt, superest constantia: quid fas,

Quidve nefas, tædem incipiunt sentire peccatis

Criminibus, tamen ad mores naturæ recurrit

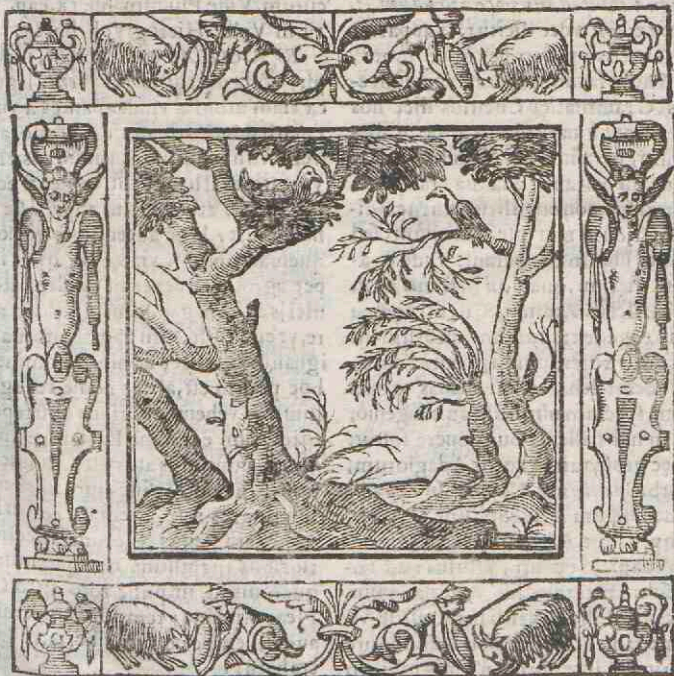
Damnatos, fingi & mutari nescia: nam quis

Peccandi finem posuit sibi? quando recepit Eiectum semel attrita de fronte pudorem.

Vlpianus Iurisc. hanc thesion ad speciem facti singularis aptauit, l. præcipiunt, ff. de ædil. edict. mancipia, quæ rudia sunt, præsumuntur esse simpliciora, & ad ministeria multò aptiora, trita verò & veteratiora difficile est reformare.

Cuculi.

E M B L E M A L X.

RURICOLAS, agreste genus, plerique cucullos
Cur vocitent, quanam prodita caussa fuit?

S 2

Vere

Vere nouo cancat Coccyn, quo tempore vites
 Qui non absoluit, iure vocatur iners.
 Fert oua in nidos alienos, quater ille,
 Cui thalamum prodit vxor adulterio.

C O M M E N T A R I I.

I.

DVABVS arboribus insident duæ aues, vni cuculus in ramo; alteri cucula in nido, quæ supposita cuculi oua fouet, sua esse credens.

II.
 Alciati
 locus.

QUOD hoc emblemate expressit, idē nobis luculenter enarrauit ipse Alciatus lib. 7. Paterg. cap. 5. his verbis: Cuculum vocant, qui matrimonij sui incuriosus sit, quique vxorem suam moechis permittat. Cucubitare verbum confinxerunt, quasi cucultrare. Ego cuculos peculiari conuicio agricolas dictos apud veteres legi, qui negligentes, socordes, tardiq; essent, quod nō prius putatas vites haberent, quam cuculus canere cœpisset. Horatius:

Magna compellans voce cucullum.

Græcè κούκλς à voce dicitur, vt appareat veteres Græcos ypsilon per u, eo more, quo nos Latini facimus, pronunciasse. Recentiores Grammatici Cuculos dici hos homines putant à natura auis, quæ in alienum nidum, maximè Hypolaidis, quam ipsi Curucam vocant, oua sua transfert. Sed hac ratione non cuculi, sed curucæ dici debuissent; cum non ipse in alienum, sed alij in suum nidum congerant: vnde & adulterium dictum, quasi ad alterius torū. Hactenus Alciat. At itaq; Cuculi nomen abusu in eos esse tractum, quorum impudicæ sunt vxores; cum ij contrā cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant, spectato nimirum auis ingenio, quæ sua in nidis alienis oua ponere soleat. Latius hæc prosequitur auctor Adagiorum, in Proverb. Cuculus. &. Herniost in capum. ibiq; citat Plinium & Hesiodum, à quibus hæc sumpta sunt. Addit insuper: Quin arbitror in conuicio cuculi, allusum ad vocem cubadi. Aristoteles lib. 6. de nat. anim. cap. 7. sic ait: Pullos cuculi nemo ait se vidisse; parit tamen, verū non in nido, quē ipse fecerit: sed interdum in nidis minorū auium, & oua, quæ aliena reperit, edit. Maximè verò nidos palumbium petit, quorum & ipsorum oua esca absumens sua relinquit. Multa quoq; de cuculo reperit

lib. 9. cap. 29. per totum. Nicolai Leonice-
 ni circumferuntur problemata naturalia, in quorum 28 sic inquit: Cur cuculus auis in alienis (vt aiunt) semper parit nidis? An quia natura ducē animantium nonnulla pro sui custodia, multa callidē & prudenter facere videntur? Quamobrem rationis non omnino expertia esse bruta pleriq; philosophorum contenderunt. Timiditatis igitur suę conscius cuculus, vt pote qui à minimis quibusq; vellicetur auiculis, ita non fore tutam generi suo stirpem ratus, nō fefellerit, nullum facit nidum, sed ad alios deuolat, vbi adulterato fœta nixu pro suo alienum & subditiū educat cuculum. Vide Plinium lib. 18. cap. 26. Pierium Valer. Hieroglyph. lib. 25.

RVRICOLAS &c. Solent, inquit Porphyrio, lenia rustici (alij leni legunt) circa viani arbuta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari: tum illi prodicari, tanta verborum amaritudinem in eos effundū, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellasse. Acron hæc affert: Hoc autem ipsa re nouimus, quemadmodum viatores, quos in itinere per agros conspexerint vindemiatores, conuicijs agitare gaudeant, illiq; ita responde re, vt cuculum eum appellent, quasi pigritū, ignauum scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, aliter hodie res agitur, calumnijs vehementioribus obstripiuntur: Viatores enim eos nunc Pulterones, nunc Cornutos, nunc alios atq; aliis conuicijs incelsunt. Illi contrā, siue ciuis, siue magistratus, siue rex ipse occentare cœperit, omne opprobrii genus regerunt, retedensq; posterioribus turpissima quæque minitantur: quamuis id impune toto agro Campano Neapolitanoq; tempore vindemiæ licere audio, nempe ne quid libertatis Libero detrahat.

Cucullus Dicitur etiam cuculus, idque frequentius. Marialis:
Quamuis permultos cuculus cantauerit annos.

Aliās

*Cuculi
 nidos.*

Cur cuculus in nidis alienis parit oua.

Cuculi qui facit.

Cuculus & cuculi.

Allas cucullus significat tegumentum capitis, Iuuenal. Sat. 3.

Contentusq; illic venato, duroq; cucullo.

Hinc Bardocucullus. Item inuolucrum chartaceum, quo infiores & propole pulueres & aromata cōdunt, Germanis Scharnuzel. Martial.

Vel thuris, piperisq; cucullus.

Vere nouo cātar] vnde & pro verni temporis symbolo ponitur Cuculus, id quod imperitā etiam plebeculā innouit. Vnde illud de cuculi natura:

Frigore digredior, redeunte calore reuertor:

Desero quod peperī, hoc tamen edueat altera mater.

Quid tibi vis aliud dicam? me vox mea prodit.

Sic Hesiodus:

ἦμος κόκκυξ κόκκυξεν δρυὸς ἐν πετάλοισι:
Vt cantum audieris quem reddis ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare homines dicit, quia eo nuncio verum veris aduentum intelligant. Pistothenus apud Aristophanem, Auius, ubi Cuculum Aegyptiis imperasse dicit, tam eos ait quā Phœnices ad cantum huius auiculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere solitos: tempestiuor enim apud eos messis, quā in Græcia & in Italia sit. Cantus porrō coccygis, prouerbii speciem habet, de iis, qui semper eadem ingerunt: quod aus hæc eādem vocem sæpius reitet.

Quo tempore vites, &c.] Illud est, quod Plinius ait, probro solere obici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehēdisset vitem putantes. & Horat. 1. Sermon.

Tum Prænestinus falso multumq; fluenti
Expressa arbusco regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sæpē viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.

Cum loco Horatiano & Pliniano coniungo illud Ausonii consentaneū, in Mosella:

Inde viator

Ripariū subiecta terens, hinc nauita labēs,
Probra canunt seris cultoribus.

Notatur iners] ignauus, otiosus, qui nihil laboris vel artis facit. Virg. eelog. 1.

Libertas, quæ sera, tamen respexit inertem.

Fert oua in nidos alienos] Agricola, inquit Sanctius, non vocantur cuculi, propterea quod cuculi naturam imitentur, sed quod domi habeant cuculum, id est, adulterum. Quare sic ille verba explicat & or-

dinat: Cuculus fert oua in nidos alienos; qualiter ille, id est, adulter, cui uxor, scilicet aliena, prodit thalamum, scilicet mariti, adulterio, id est, adulterando. Ego vero existimo, Alciatum, respexisse ad prouerbium ex Aristophane petitum, κόκκυξ, ἰσλοὶ πιδ' ἰουδε. Coccyx, herniosus in campum obiter taxans Aegyptios, apud quos plerique sunt exēti: & hos ad agricolationem vocat. Hinc quoq; hæc vox cuculi, occiditur iis maritis, quibus, dum fundi vxorū ignauos se præbent colonos, vicaria opera strenui & magis assidui cultoris succedit. Quo spectat perfacetum illud Epigramma, quod ex venerandę vetustatis monumentis descriptum Martiali restituit Hadrian. Iunius lib. 5. Animaduers. cap. 17. id Martialis esse vel Iouem lapidem iurare paratus. Id verò sic se habet:

Milo domi nō est: peregrē at Milone pfecto,
Arua vacat; uxor non minus inde parit.

Cur sit ager sterilis, cur uxor lactiter, edā:
Quo sodiatur ager nō habet; uxor habet.

Thalamum prodit] coniugium, seu lectum coniugalem deserit, decipit, ledit: Sic dicimus prodere coniugium, prodere fidē,

prodere officium, pro, iureiurando non stare. Salust. in Catil. Ea sæpe ante hæc fidem prodiderat. Cicero 4. Academ. Qui statuit omnem cruciatum perferre potius, quā aut officium prodāt, aut fidem.

Q V I D sibi uelit Emblemata hoc, satis ex dictis clarum arbitror: siquidem cuculi nomen abusuē in eos traductum est, quorum impudicę sunt vxores: cum ii contra cuculi potius vocari debeant, qui vxores alienas adulterant, spectato nimirum anis ingenio, quæ sua oua in nidis alienis ponere soleat. Quo etiam significato utitur Plautus Aſinar.

At etiam cubat cuculus: surgo amator; i domum.

Et paulò post ibidem:

Cano capite te cuculum uxor ex lustris domum rapit.

Hos tales Italica linguę procacitas etiam Hircos vel capros nominat, inuento non adeo nouo, ut nullam sapiat antiquitatem: erat enim caper apud veteres hieroglyphi cum eius, qui vxorem haberet adulteram.

Atque insuper illud ad gium ferebatur in spurios, si de patre quispiam queriraret, ut responderent, τὴς μητέρος ὅς εἰς. Matrux quippe ut capra. Nam caprarum natura in-

S 3

Prodere fidem.

IV. Cuculi q.

Hirci qui sint, & quare sic dicti.

Cuculus
seris
fiam.

Cuculus
coccygis.

Iners.

Agricola
cur dicti
cuculi.

stabilis, lubrica, atque mobilis admodum est, quare hecudus in capribus à matre tantum dignosci potest. Quod verò sunt non illiterati viri, qui dictionem inde sumptam putant, quod hirci suas foemellas iniri ab alio facile patiuntur, etiam si coram spectata uerint, ut quem notat Iuuenalis, cum dixit: *Doctus & ad calices vigilanti stertere naso.* aliter traditum ab Asiliano legimus (ut etiam supra retulimus) qui sentire hircos ritualitatis affectum testatur exemplo Crathis pastoris, cuius dormientis cerebrum caper cornibus in eam incitatis eliserit, propterea quod deprehensus esset ab eo cum capella, quam amabat, Venerea copula misceri, de quo vide Caelium Rhodig. lib. 25. cap. 32. (proh pudor; hircum quadripedem à capro bipede honestate vinci.) Quod verò vulgus *Beccum* vocitet eiusmodi notæ hominem, antiquissimam esse dictionem in Græcorum habetur commentariis. Apud historicos enim legere est, Plāmetichum Aegypti regem Phrygiorum antiquitatem, de qua magna inter Aegyptios & Phrygas erat contentio, in Aegyptiacis pueris humano omni consortio inhibito educatis, eo argumento deprehendisse, quod ex sua pte natura *Bech*, pronuntiant, quæ vox propriè caprarum & hircorum est, eoq; vocabulo Phryges panem appellarent. Rostrum verò auium pleriq; nunc Italiæ locis *Becco* nūcupatur; quod non nesciuit Suetonius, agens de A. Vitellio, cui Tolosæ nato cognomen in pueritia *Becco* fuerat, id explicat gallinacci rostrum. Et *Beccare*, passim pro mordendo decerpere dicitur. Quasi verò fuerint primitus homines à capris enutriti, naturaq; ipsa vocem enūciare docuerit, quæ ad alimoniam magis necessaria videretur, id honoris Phrygibus adiudicatum, ut antiquissimi omnium haberentur: quaq; ratione balantes onces, & latrantes canes nos appellamus, eadem

illi beccos hircos vocauere. Nec sufficere perulanti plebeculæ illos beccos appellasse, nisi eisdem probroso etiam ignominioso epitheti conuicio proscinderent, & *beccos cornutos*, seu cornigeros indigetarant, monstrosiq; cornuum signis ostensis, ipsas voces exasperarent. Sic Andronicus Imperator Constantinopolitanus, luxu & libidine perditus vir, cornua cerutorum, quos ventus erat, insignia, & rari aliquid habentia in porticibus fori suspendebat, specie quidem ostentandæ magnitudinis ferarum, quas cepisset, cum reuera ciuitatis mores, & vxorum, quas ipsi corrumpebat, lasciuia notaret; ut prodidit Nicetas lib. 2. de Imperio Andronici Comnen. Inuenio præterea vxoris adulterio infamem *Cucurbitam* dici; nam in legibus Longobardicis *Corbita*, pro stupro vel infamia usurpatur. Hinc verbum *Cucurbitare*, quod dicitur de vasallo, qui vxorem domini adulterat, vel saltem ad illud crimen sollicitat. Sed ne illi hominum generi, quos vnquam Sol vidit miserimo, sum acerbior, neue iam antefatis afflictis istis. Boni s. hominibus commendatione hac mea afflictionem addere videar, his dimissis ad cuculos redeo. Scio enim nomen cuculi alio quoq; accipi sensu, ut pro inepto homine, rerumque imperito, ut apud Lycophronem Aiax κόκκυξ appellatur, sicuti Meleager Glauconis filius *insulsus cuculus*, κόκκυξ ἡλιδιος, apud Platonem Comicum. Et nos quoque hodie stolidis & ineptis voce *Cuccu*, insultamus: quod (ut ego quidem reor) traditum est à lusu puerili, qui à Polluce dicitur Apodidrafcinda, Germanis, *Guggerbergen*. vbi obstructis vni ex caterua oculis, ceteri in latebras sese abdit, quos dum ille vestigat, ipsi subinde emissâ voce *Cuccu*, signa dant, & quærentem quasi imprudentiæ arguunt, quod proditos nequeat inuenire. Nunc ad vespertilioes.

Beccus unde dicitur.

Beccus cornutus conuicio probrosus.

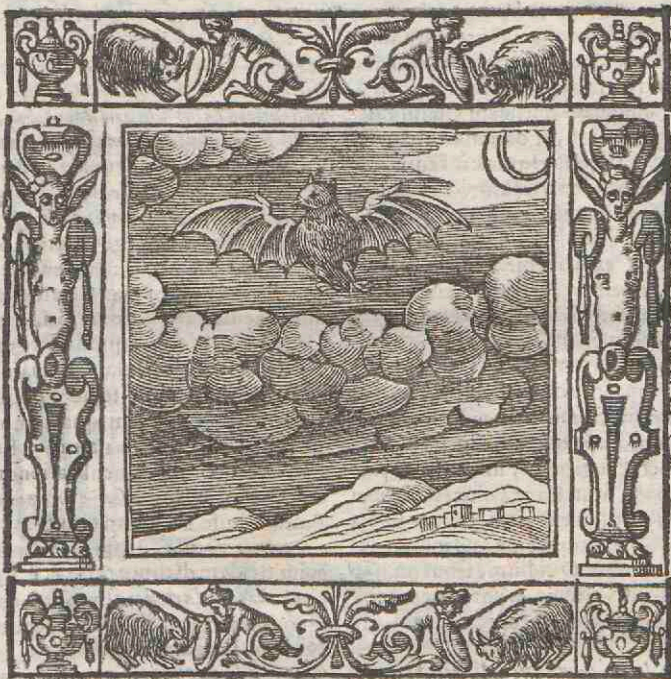
Cucurbita quis dicitur.

Cuculus & ineptus.

Vespertilio.

EMBLEMA LXI.

ASSUMPSISSE suum volucris ex Mineide nomen,
 Socraticum auctores Cherephoonta ferunt.
 Fæsa viro facies, & stridens vocula, tali
 Hunc hominem potuit commaculare nota.

COMMENTARI.

PINOR noctis tenebras, luce lunari
 nonnihil illustratas; in his volantem
 vespertilionem, autem omnibus notam, vel
 si maus, murem alatum, exprime.

SUMPTVM videtur Emblemata ex Sui-
 da in dictione *χαιρέφων*. Fuit Chærephon
 Atheniensis, Socratis discipulus, qui tam
 pertinaciter libris incubuisse fertur, ut lu-
 cubrationibus nocturnis extenuatus, maxi-
 mum pallorem maciemque contraxerit,
 ut vulgari ioco Noctua, vel, ut alijs placet,
 Vespertilio sit vocitatus. Apud Aristopha-

nem, in macilentum & pallore confectum
 petitur dictum proverbiale, ἐδὲν διολ-
 οῖς χαιρέφωτος τῆ εἵς. Nihil natura
 differt a Chærephonte. Hic est ille Chære-
 phon, ut ait Laertius in Socrate, cui Pythia
 de Socrate reddidit celebre illud oracu-
 lum: σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπί-
 δος, ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σο-
 φώτατος. id est: Sapiens quidem Sophocles,
 sapientior Euripides, at mortalium omnium
 sapientissimus Socrates. Philostratus in præ-
 fat. vit. Sophistarum, duos fuisse eius nomi-

Chærephō
 Noctua
 murem.

nis tradit, quorum alter Buxeus est cognominatus (vt *Πρόξυς* Græci nominant, qui sunt lucida cute, & texture rarioris) quod admodum pallidus esset; ille enim lucubratione nimia sanguine laborabatisque est, qui cognomen habuit Noctur. Alter iniurius quidam homo fuit, impudentissimo que momordit, qui etiam Gorgiæ studium taxare ausus sit. Ex quorundam, qui non extant, commentarijs Aelianus refert in 9. variæ hist. Philetam quendam Coum fuisse adeo macilentum, vt occasione etiam leuissima subuertere posset: qui ne à ventis tolleretur, ferreis soleis utebatur. Id tamen figmento similis esse quis non videt ad iocandum?

Philetas.

III.
Minci-
des.

VOLUCRI ex Mineide.] Id est, vespertilionem. Mineides Thebanæ sorores, cum Liberi patris sacrificia in contemptum raperent, Mineræ lanificio addictæ, ex improviso, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum sono perterritæ, telis instrumentisq; suis in vites ac hederam repente commutatis, omni loco feris repleto, noctu fugientes, in vespertilioes transformatæ sunt. Hinc volucrum Mineidæ pro vespertilionibus dixit Alciatus. Quia vero typi opportunitas me huc inuitat, nihil verebor ipsum Ouidium, fabulam hæc elegantissimis versibus, 4. libro Metamorph. experientem adducere, sic enim ille canit:

*Finit erat dictu: & adhuc Mineia proles
Vrget opus, spernitq; Deū, festumq; p̄sanat:
Tympana cum subito non apparerent auctus
Obsrepucere sonus, & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; ara sonant, & olent myrrhaque
crociq;*

*Resq; fide maior, capere virescere tela,
Inq; hedera faciē pendens frōdescere vestis.
Pars abit in vites, & qua modū flā fuerūt,
Palmitē mutatur: de flamine pāpinus exit:
Purpura fulgorem pictus accommodat vni.
Iamq; dies exactus erat, tempusq; subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucē,
Sed cum luce tamen dubia confinia noctis.
Tectā repente quati, pinguesq; ardere vi-
dentur*

*Lampades, et rutilis collucunt ignibus ades.
Falsaq; sanarū simulacra vtilare ferarū.
Eumida iādudum latitant p̄ tecta sorores,
Diversaq; locus ignes ac lumina vitant.
Dumq; petunt tenebras, paruos membrana
per artus*

*Porrigitur, tenuesque includunt brachia
penna.*

*Nec, qua perdiderint veterē ratione figurā,
Scire sinūt tenebra, nō illas pluma leuauit.
Sustinuere tamen se perlucetibus alis.
Conataq; loqui, minimam pro corpore vocē
Emitit, peraguntq; leui stridore querelas.
Tectaq; non siluas celebrant; luceq; perosa
Noctē volant, seroq; tenent à vespere nomē.*

Charephoonta] Lege Chærephoonta per
as, non per os. Additum autem est o, poetice,
nam dicendum erat Chærephonta. Est
autē acculatiuus Græcus in a, terminatus.

Fusca viro facies] quod esset colore sub-
nigro, & voce stridula. Eius quidem rei
causam referre non temere possumus ad
lucernarum fuliginem, quæ lucubantes in-
ficiuntur. Quintilian. 11. cap. 3. Et vigilan-
tæ noctes, & fuligo lucubrationum biben-
da. Dicitur etiam fusca vox, quia p̄sona
Pollucis huic opponitur canora.

Strides vocula] propriè. Vespertilioes
enim stridere dicuntur, Græcè *στρίδω*.

Commaculare nota] probro, conuicio,
ignominia. Nota dicitur probrum, inquit
Nomius, Lucilius lib. 30.

Quæ scis scire tuas oēs maculasq; notasq;
Suetonius: Varijs affectus notis. Cicero
pro Rabirio: Turpitudinis notis omnibus
in signis homo.

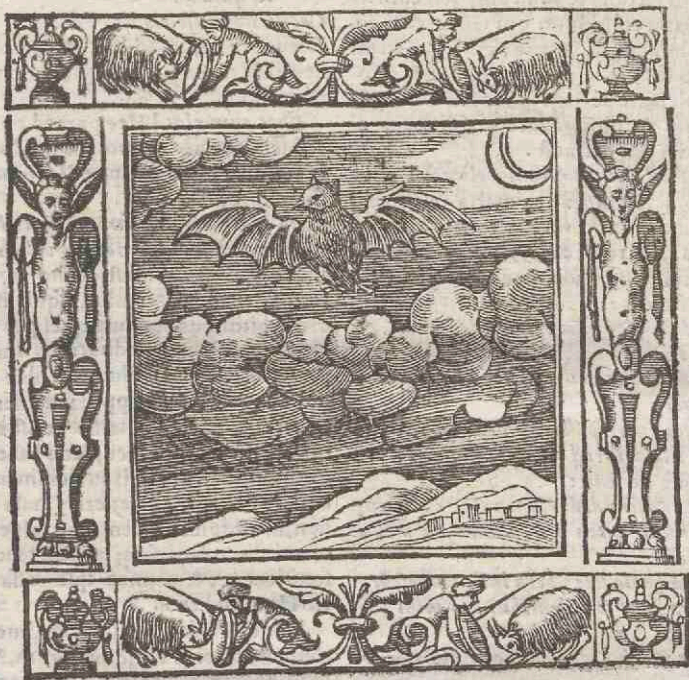
Q V A N T V M conijcere licet, Emble-
ma hoc non torquetur in pallorem, qui ex
studijs contrahitur, sed in labes qualdam
corporis, quæ animi vitia produunt. Qui e-
nim oculos habent ægros, assiduusq; lucu-
brationibus propè iam perditos, non ideo
ludibrio sunt habendi; sed potius qui ves-
pertilionis imulati naturam, videntur ali-
quo modo tum vocem, tum vultum hu-
manum exuisse in eo, quod in luce homi-
num versari refugiunt. Sed de his proximo
Emblemate latius.

Aliud

Aliud.

EMBLEMA LXII.

VESPERE quæ tantum volitat, quæ lumine lufca est,
 Quæ cum alas gestet, cætera muris habet;
 Ad res diuerfas trahitur: mala nomina primum
 Signat, quæ latitant, iudiciūq; timent.
 Inde & Philosophos, qui dum cælestia querunt,
 Caligant oculis, falsaq; sola vident.
 Tandem & versutos, cum clam sectentur virumque,
 Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.

COMMENTARI I.

I. **P**ICTURA eadem huc quadrat, quæ
 superiori Emblemate fuit expressa,
 nempe Vespertilionis.

II. **C**ONFLICTVM ex multiplici acce-
 ptione vocabuli Vespertilionis, quod ad va-
 rias res torquere solent eruditi. Primò, in
 debitores, qui ne in iudiciū pertrahantur, &

æs alienum cogantur exsoluere, ad
 modum vespertilionum lumen fugiunt, &
 in medijs noctis tenebris, & per amica si-
 lentia Lunæ volitant. Conuertitur etiam
 in tenebriones quosdam, qui sapientiam eā
 profiteri se fingunt, à qua sunt alienissimi,
 simulant enim quod non sunt; nec secus

ac volucres hæc plumarum loco membra-
nas in aere morantur, muribus non ab-
similes: ita hi naturæ aut rerum obscurarum arca-
na ratiuntur, sed irritò conatu. Denique in-
versipelles, & subdolos quosdam dicitur,
qui nulli factioni se addicunt, sed cum v-
traque parte colludunt: qui tamen cum so-
leant omnibus imponere, omnibus etiam
suspecti sunt & iniuri. Sed pro hoc & pri-
ori Emblemate perlege ipsius Alciati caput
integrum 16 libri 9. Parerg. qui locus e-
gregie tibi ista declarat.

III.
Vesperti-
tio.

VESPERE *qua tantum volitat*] Vesperti-
tilio, volucre, bisforme animal, à vespere no-
men trahens, quod à vesperti volitet, de quo
Plin. c. 61. lib. 10. & cap. 37. lib. 11. Legi ali-
cubi tetrastichon hoc, naturam vespertilio-
ris exprimens:

¶ Quadrupes & aues volitat, discurre, &
inter

Quadrupedes non est, nec numerandus
aves:

Lacte suos nutrit pullos, & non parit ouum;
Sunt ala, dentes, labra, pedesq; duo.

Idem ipse de se sic:

Est mihi de sero deductum vespere nomen;
Ala mihi cutem est, plumaque mollis
abest.

Sola auium pario, soli ubera lacte tumescunt,
Aspera sunt soli dentibus ora mihi.

Vel aliter:

*Nec mus prorsus ego, volucris nec glori-
or esse,*

Sola meo factum nutrio lacte meum.

Adverte autem illud (*Vespere qua tantum*
volitat) referri ad primum genus homi-
nam, quos attingimus, eorum nempe, qui
infames sunt, & iudicium formidant.

Lusus.

Qua lumine lusea est.] Membrum hoc
refertur ad caligantes Philosophos. Luscū
autem ponit pro luscioso seu luscitioso; si-
quidem luscus ille est, qui altero oculo ca-
ptus est: qui etiam monoculus, & cocles di-
citur Martial.

Oculo Philani semper altero plorat:

Quo fiat istud quavis modo? lusea est.

Luscioso
& Luscio-
sio.

Lusciosi verò sunt, qui ad lucernam non
vident, & *μωωπες* vocantur à Græcis. Lu-
scitiosi demum festo sunt, qui parum vi-
dent propter vitium oculorum, quique
plus vesperti vident quam meridie: quo
morbo laborasse Tiberium, Dio scribit: &
Suetonius eundem etiam noctu in tenebris
vidisse refert. Vlpianus verò Luscitiosum

dici putat, ubi homo lumine adhibito nihil
videt; cui & Nonius ad stipulatur, & Var-
ro. Plautus Milite:

Mirum est, lolio viciare te, tã vili tritico,
Quid iam? Quia luscitiosus. Verbero, ad epol-
tu quidem

Cacus, non luscitiosus.

Dicunt enim, quod lolium comedentibus
oculi obscurantur. Vide proverbum, *Lolio*
viciat.

Qua cum alas.] Hæc pars ad posteriores
respicit, nempe versutos & infidos, qui de
se possunt, quod est apud Varronem in Aga-
thone, profiteri:

Quid multat factus sum vespertilio, neque
In muribus planè, neq; in volueribus sit.

Mala nomina] id est, debitores, qui non
sunt soluendo. Nomina, inquit Budæus,
pro debitoribus ponuntur, vel pro syngra-
phis pecuniarum creditarum. Inde illud
proverbiale apud Columellam lib. 1. c. 7. Vel
optima nomina non appellando fieri mala,
foenerator Alphius dixisse verissimè fer-
tur: id est: quamvis locupletes habeas debi-
tores, tamen si diu ipsis iudicium non dicta-
ueris, usurasque non petieris; mala tandem
fieri, id est, ipsos tandem non soluendo tan-
to acri alieno fieri: sicque; inanem tandem per-
secutionem, & nomina ipsa cassa factum
iri. Hæc Budæus.

Inde & Philosophos] Confer huc Plutar-
chum de placitis Philosophorum, M. Tul-
lium de natura Deorum 2. Aristophanem. &
Vespælaus, Lucianum passim, Iustinum Mar-
tyrem aduersus Aristotelis dogmata, & al-
ios sanè multos, qui sapientum veterum
cæcitatem stilo confoderunt. Vide hinc Gra-
tianum, c. hinc etiam, 49. dist. 1.

Caligant oculi] caliginem inducunt,
obscurant. Vnde, oculorum caligo.

Falsaq; sola vident] Sic falsus est Cice-
ro 2. de natura Deor. se facilius quid fal-
sum sit, videre, quam verum agnoscere.

Tandem & versutos.] hoc est, *ἀλλοπο-*
σάλλες, qui tanquam bestiarum generis com-
munis vel epicæni oberrant, desultoria le-
uitate infames, infidi, veteratores, Vertum-
no, Proteo, aut Empusa mutabiliores, quos
neque vt prehendas, neque vt mittas, scias.
Versutos Nonius vocat ad malitiam calli-
dos, vt de Catilina Cicero pro Cælio: Ver-
sare suam naturam, & tegere ad tempus,
atque huc & illuc torquere & flectere. Idem
Cicero 3. de nat. Deor. Versutos eos appel-
lo

lo, quorum mēs celeriter versatur. Festus: Versari dicuntur quorum mēs crebro, ad malitiam vertitur. Plautus Epidico:

Vorsutior es quā rota figuratus.

Ita Suidas: *γυγυλῆς πολυποστέπος, cardine versatilior.*

IV. QVAM Vespertilionis nomen ad multa traduci possit, speciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alcicius.

1. Primò Vespertilioes ij appelluntur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi se continent, neq; in publicum prodire audent: hi quidem lucifuge à Seneca & Apuleio appellati. Vel qui sit alieno grauati noctu tantum prodeunt, ne à creditoribus offendatur, & in ius quo quo modo vocentur, vt indicat Alcicius de rerum signific. Itali de ijs dicunt, *E pipi-frelo.* Quod ab Aesopi notissima fabella tractum, de vespertione, mergo, & rubo, nauticam societatem contrahentibus. Vide adagium, *Vespertilio.*

2. Deinde ocuerunt id nominis in quosdam rigidos Philosophiæ satellites, qui omnino cæcunt, dum ea, quæ sunt abstrusa prorsus atq; abdita scrutantur, ac rerum ecclestium naturam inquirunt, quæ à nobis longè remotæ, neq; oculis intueri, neq; tangi manu, neq; percipi sensibus possunt: & tamen sic de his disputare ausi sunt, vt quæ asseruerunt, probata certaq; videri velint. At profectò longè secus habendum nobis est. Illi enim dum contradicendi prurigne insaniunt, dum etiam quæ falsa sunt proferrunt, arctè & accuratè defendunt, aliorumq; argumenta, quauquam vera, refutant audacius, non tantum illis elapsa veritas est, quam se querere simulant, sed ipsi eam, si quam tandem reperire magno studio porterunt, vel imminuunt, vel etiam labefactant. *Similes sunt noctua oculis, ait Bias, qui sapientia inani dant operam; illius enim oculi noctu quidem vim suam habent, sole orto caligant: eodem modo eorum mens ad res vanas perspicies acutissima est, ad veri aut luminis obtusa.* hoc est: *ἐστῆσαν τοῖς ὀμμοῖς τῆς γλαυκῆς οἱ περὶ τὴν ματαιὰν σοφίαν ὑποκρινόμενοι, καὶ γὰρ ἐκείνους αἰὲρ οὐκ ὁρᾷ μὲν ἐπὶ τῶν ἡλίου δὲ καὶ φαιτός ἀμαυροῦνται.* *Ἰσοκρίτης, πρὸς δὲ τὴν τὸ ἀληθινὸν φῶς κατακλίνουσιν ἐξαμαυροῦνται.* Facit huc Varro illud Eudæmonibus: Postre-

mò, nemo egrotus quisquam somniat, nec tam infandum, quod non aliquis somniat philosophus. Socrates cum esset omnium Philosophorum vel Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus, tamē vt ceterorum argueret ignorantiam, dicebat se duntaxat hoc vnum scire, quod nihil sciret. Videbat enim ocularissimus ille veritatis indagator, Philosophiam illam humanam nihil in se habere certi, nihil veri: nec (vt plerique censent) doctrinam ipsam dissimulauit, vt alios refelleret, sed quadam ex parte veritatem nouit: humanam enim sapientiam nullam esse falsus est, adeoque quam Philosophi scientiam profitebantur, quæ tum maximè versabatur in siderum inspectione, contempsit, derisit, abiecit.

3. Postremò nomen hoc traducitur in calidos & versipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis sunt, nec illius, cum vtroq; tamen colludunt, & plerumq; tanta dexteritate res agunt suas, vt cum vtraque parte communicandi ius habere videantur, & vtramq; (vbi colluberit) conuicijs prosciudere: cumq; aliud temporis exiger occasio, eandem probabunt, præque altera essent. Genus hominum certè vt versatile & infidum, sic detestandum maximè & execrandum. Quid enim cum illis agas, qui neq; fidem, neque mentem habent sibi constantem? Non dubium est, quin alios, cum quibus versantur, fallant, cum sese ipsi prius sefellerint. Si enim veritatis essent aliqua tandem parte studiosi, darent operam profectò, vt societatem cum melioribus & sapientibus inirent, ijsq; adhererent, contrarios verò fugerent, & seridò, non perfunctoriè aut oscitanter, & quasi aliud agentes, aduersarentur. Sed quid lucris, aut præmij, deniq; consequuntur? nimirum quod mendaces atq; impostores, quibus non creditur, etiam si vera dixerint: sed & illud adijcitur, quod vtriq; parti suspecti & odiosi apud omnes turpissima infamiae labe asperguntur. Vtriq; enim proditorum habentur loco, quibusque neutra pars ex animo fauere possit: quo fit, vt qui factionis vtriusque sibi contraria conuictores, & asseclæ voluerint haberi, non raro ab vtraque conuiciantur & aterantur, vt Metius Suffetius Albanorum dux, aucipitis & dubiæ fidei homo, raptor Albani, Romanique federis, cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenses, in quo cum se medios,

Versipelles.

Soloni
lex.

Vesperti-
lionis sym-
bolum.

gererent in neutram partium inclinatos, se-
dato tandem bello a diuisis militibus con-
fossi sunt. Vnde festinè dixit quidam ma-
gno nominis Princeps, Sevensibus idem ac-
cidisse, quod ijs solet, qui mediam domus
partem incolunt, vt fumo ab inferioribus,
pulvere autem & strepitu vexentur ab ijs,
qui supernas partes teneant. Sapienter ita-
que à Solone sancitum est, vt qui in ciuili
discordia & populi discessione duas in par-
tes, non vni aut alteri se adiunxisset, sed so-
litaris, neuterque à communi malo ciui-
tatis secessisset, is domo, patria, fortunisque;
omnibus priuaretur, & exul extorrisque es-
set; quod non inflammandæ aut augendæ
discordiæ, sed compescendæ potius, aut e-
tiam extinguendæ gratia decretum est. Idē
Phauorinus Philosophus inter fratres & a-
micos dissidentes faciendum esse censebat,
vt qui essent in medio partis vtriusque; be-
neuoli, si in concordia amittenda parum
auctoritatis quasi amici ambigui habuiss-
sent, cum alter in alteram partem discede-
ret, vt hac via concordiam vtrinque; instau-
rarent. Eo consilio Cicero actionibus in
Catilinam, vult in fronte, nedum in animo
inscriptum esse quibuscunque ciuibz, vt
omnes apertè fateantur, quid de bello tam
nefario & periculoso sentiāt. Orus Apollo,
Hominem, inquit, imbecillè & προτετευ-
όμενον, id est, leuem ac temerarium signi-
ficare volentes, vespertilionem pingunt.
Hæc enim auis cum pennas non habeat, vo-
lat tamen. Huc alludit Politianus in qua-
dam epistola: Dum nec mures planè, nec
aues sumus, vtrisque; tamen nos probare te-
ramus. Sed ad alia festinandum, si prius

monuero, Hesychium dixisse, vespertilio-
nem impurum hominem, quique in ambi-
guo ponat ea, quæ fidei sunt, representa-
re: Vespertilio enim vtrum ales an muscu-
lus sit, ambiguum est, cum implet in fabu-
lis persuadeat gallo se esse murem, cato ve-
rò alitem. Volat quidem non pennis, sed
membranulis innixus, neque pluma, sed pi-
lo, eoque murino vestitur. Ita homines ple-
rique volatu qualicumque præditi, sacrosan-
cto Baptismatis fonte tantum abluti, apud
Catholicos Christum fatentur, Petrum
Ecclesiæ specificè præposuisse apud hære-
ticos impudenter delirant atque perguarican-
tur, apud Iudeos Christum vident, apud
Mahumetanos tam Iudeos quam Christia-
nos incessunt. Impurissimum hominum
genus, nō modò vespertilionibus perquam
simile, sed cui meritò ἀπὸ τοῦ παραίτε-
στον nomē inditum sit, abominabile id qui-
dem & omnibus abhorrendum. Pierius
lib. 25. Hieroglyph. Ex hac facie fuit Ecce-
bolius Constantinopolitanus Sophista, de
quo Socrates libro 3. Historiæ Ecclesiast.
cap. 13. & Suidas, mentionem faciunt, qui
cum Imperatorum ingenijs se accommoda-
ret, vehementer Christianum esse pallia-
to fūco simulauerat: sub Iuliano vero Apo-
stata temporis inferniens truculentus Gen-
tilis apparuit; ac rursus post Iulianum
Christianus esse voluit. Etenim ante por-
tam oratorij se ipsum pronum in terram
proiciens, clamauit: Calcate me, salem in-
spidum. Ad hunc modum leuis & mobi-
lis Eccebolius & ante & post Iulianum fuit.
Sed hi Verrum cui non iustam moueant
iram? Ergo directò ad Iram.

Eccebolius
Constantinopolitanus
Sophista.

Ira .

EMBLEMA LXIII.

ALCAEAM veteres caudam dixere leonis,
 Qua stimulante iras concipit ille graues.
 Lutea cum surgit bilis, crudescit & atro
 Felle dolor, furias excitat indomitas.

COMMENTARI I.

I. **L**E O, horrendum animal, à venatori-
 bus insequentibus actus, irruentium
 & latrantium canum turbe se opponit, cau-
 da erecta latera flagellans, oculis, ore, ac to-
 to corporis habitu furorem præ se ferens.
II. **I**D è scholiaste Apollonij Rhodij ad
 lib. 4. ἀλκαὴν λέγεται κυρίως ἡ τοῦ λέον-
 τος οὐρά, ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπε-
 σθαι: Alcaea dicitur precipue leonis cauda,
 qua nimirum ad robur & fortitudinem ex-
 citatur. Reliqua apud eundem require-
 Impotentem & indomitum furorem signi-

ficantes Aegyptij, leonem catulos cauda
 flagellantem pingebat: leonem quidem ob
 iram, catulos vero caecos, quoniam eorum
 ossa inter se collisa ignem videntur emitte-
 re. Plinius 8. lib. cap. 16. leonis irati signa
 colligens, ait: Leonum animi index cauda,
 sicut & equorum aures. Namq; & has no-
 tas generosissimo cuiq; natura tribuit. Im-
 mota ergo placidus, clemens, blandienti-
 q; similis, quod rarum est: crebrior enim ira-
 cundia eius. In principio terga verberatur,
 incremento terga, seu quodam incitamen-

to. flagellantur, &c. ex quibus colligere est facile, quantus sit leonis concitati furor. Aelianus 5. histor. animal. c. 39. idem quod Plinius: deq; alcaea cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. cap. 14. e. in idem hist. anim. Coelius Rhodig. lib. 13. cap. 8. Quomam verò, inquit, Plinius scribit, leonem conuerberando se cauda, stimu-
landoq; in praelium excitari; sciendum est, ex hoc facto dici eam ab eruditissimis Al-
ciam, ἀπό τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπε-
σθαι, quod eius incitamentum ad fortitudinē
excitetur. Plutarchus in libello de vita
Homeri, loquens de leone sic ait:
ἐρῇ μὲν πλευρὰς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτε-
ρῶν

Leons
cauda
cur alcaea

μαίνεται. hoc est:

Cauda latera & costas utring; flagellat.
Est autem versiculus Homericus. Vide O-
rum Apollinem lib. 1. & 2. Nicolaus Leo-
mencus in suis quaestionibus naturalibus
duas reddit causas, cur leo motet in iracun-
dia caudam. Inquit enim: Cur leones in ira
caudam terga sua cauda flagellant? An quia
leonum animi index est cauda? & reliqua
Plinii verba. An quod iracundia, accenso
circa praecordia calore provenire dicitur?
calidi autem est movere cum omnia, tum
ea magis & crebrius, quæ mobiliora exi-
stunt, qualis sanè in animantibus omnibus
est cauda. A quo non dissentit Lucretius,
his versibus:

Sed calidi plus est illis, quibus acris corda,
Iracundaq; mens, facile effruescit in ira;
Quo genere in primis vis est violenta leonū,
Pectora qui fremitu rumpunt plerunq; ge-
mentes,

Nec capere irarū fluctus in pectore possunt.
Superius verò, cum de varietate animi lo-
queretur, dixerat:

Est etiam calor ille animo, quē sumit in ira
Cum fruescit, & ex oculis micat acris
ardor.

Alexander Aphrodiseus hanc causam red-
dit, quod eorum anima vehementius mo-
ueatur, sitq; vltionis admodum appetens;
cauda verò utatur veluti homines manu,
qua illi se plerunq; in excarescentia com-
plodere solent. Leo porro, vbi ira feruidus,
ac turba canum circumvallatus, defixis in
terram oculis, confurgit in praelium, dici-
tur σκύζειν. Hesiodus in fine sui clypei:
Δεινὸν ὄρεν ὁ ὠοισί, λέων ὡς σώματι
κύρσας,

σκύζειν
quid.

Ὅς τε μάλλ' ἐνδ' ὑκέως δινὲν κρατεροῖς
δυνάεσσιν

Σχίσσας, ὅτι τάχιστα μελίσσονται θυμὸν
ἀπὸ τοῦ σώματος.

Εἰ μὲν ὅμως δ' ἄρα τῷ κελευδὸν πίμπλα-
ται ἡ τὸρ. id est:

Sanum videns oculus, ut quando patius leo
corpus,

Quiq; alacriter admodum unguibus sanis
pelle,

Difficili, q̄ citissime lenè animum abstulit:
Alacriter adhuc furibundum cor explet.

Sed huc propius accedit. Lucani pulchra
descriptio è lib. 1. quo loco Cæsarem cum
leone furibundo comparat:

Aestifera Libyes viso leo cominus hoste.

Subsedit dubius, totam dum colligit iram.

Mox ubi se sana stimulant verberare cauda.

Erexitque iubar, vasto & graue murmur
hiatu

Infremuit, dum cotta leuis se lancea Mauri

Hareat, aut latè subeant venabula pectus.

Per ferrum tanti securus vulneris exit.

Horatius quo loco verba facit de excares-
centia, peritè dixit, Prometheus insani leon-
is vim stomacho apposuisse nostro. Vide

de leone plura huc facientia apud Cæl.

Rhodigin. lib. 13. cap. 8. sup cit. & Pierium

Valer. lib. 1. Hieroglyph.

ALCÆAM veteres caudam &c.] Te-

stes sunt auctores iam citati, qui huius no-

minis causam assignant. Callimachus etiam

in musca alcæam absurdè posuit. In Lexi-

co Comico: Non in leone solum intelligi-

tur alcæa, sed in equo item & bone, & id ge-

neris alijs, quæ utuntur cauda ut adiutorio:

Vnde caudam Græci vocant ἐρῶ, διὰ τὸ

ὀρίεν ἐαυτὰ τὰ ζῶα τῇ ἐρῇ quia ea parte

se concitent animalia, ut leo, taurus, canis.

Qua stimulante] qua se mouente, eri-

gente, & quasi spinescente, lateraq; flagel-

lante. Sic Lucan.

Mox ubi se sana stimulant verberare cauda.

Lutea cum surgit bilis.] Bilis Græcè χολή,

omnis humor est in nobis calidus sic-

cus. Duplex primū statuitur, naturalis

vna, quæ simplici nomine bilis appellatur,

estq;ne utilis ad alendum corpus. Alia ve-

ro est quæ recedit à naturæ medicritate,

additoque nomine vitium designante solet

appellari, estq; in multiplici differentiata.

Ha enim rubra, alia glastæa, alia nigra, flava

alia, liquida, aquosa, fusca, &c. puto hic in-

telligi glastæam, quæ ἰσατάδης glastum

colore

Cur
leoni
cauda
cur

Bilis

colore casio refert, eam medici faciunt acerrimam, calidissimam, mordacissimam, quæq; extremam inter bilis genera malignitatem obtrineat, in ventriculo & circa ipsum gignitur à calore vehementissimo. Præter Galeni commentarios ea de re plura perdoctè disputat Fernellius De functionibus & humoribus lib. 2. c. 3. & 9.

Crude scit. Crudus fit, commouetur, excitatur. Sic ferè Curtius lib. 7. in initio, Recruduit soporatus dolor.

Astro felle. Felis ira folliculus, quæ hominem pro sui conditione commutare solet. Cicero 3. Tuscul. Græci volunt illi quidè, sed parum valent verbo, quem nos furorem, *μελαγχολίαν* ipsi vocant: quasi vero atra bili solum mens, ac non sæpe vel iracundia grauiore, vel timore, vel dolore moueatur.

Furias excitat indomitas. Philemon Comicus,

μαυρόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργίζομεθα. τὸ γὰρ κατασχέειν ἐστὶ τῆς ὀργῆς πόνοσ.
Insanimus omnes cum irascimur.
Ira enim difficillimè refranatur.

Et Tusculanarum 4. Cicero: An quicquam est similius insanix quàm ira? quàm bene Ennius iram initium dixit insanix? & furia rum tædas arduas dixit in Paradoxo aduersas Clodium. Verbum Græcum *δύσκολος*, animum vehementem sonat, de quo hic, *δύσκολος*, cum impetu feror. At nihil aliud insania est, quàm ira, vel audacia nimia; aut siue ratione pericula suscipere. *ὀργή* lenius quiddam est, & cupiditas vlciscendi, *παρὰ τὸ ὀρέγειν*, appetere, concupiscere. at *μῆνις*, grauius quid & vehementius, vbi cupiditatem factum comitatur, ita vt à *μῆνιν* duei videatur.

ADMONEMVR iræ impetum cohibendum esse, omnesque occasiones deuittandas, quòd ea perturbatio sic hominem extra se deiiciat, vt in belluam ferocissimam quasi transformet. Hæc vbi semel erupit & laxant fræna furor, impotens est, nec sui capax: in voce rabies, in oculis, in vultu, in incessu præceps fertur, non vadit: glomerat verba & abruptis laborante spiritu, hinc inde, intercisâ, præpostera: spumat lingua vt solet cani venatico, tument buccæ, crepant dentes, ignescunt lumina & fulminant, tremunt pedes, rotantur brachia, assultu rapitur vt cernuus traiectus glande, sursum deorsum currit, minatur, sternit.

peffundat, maciat quidquid obuium. M. Tullius 1. de Officijs: Licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum, qui aut libidine aliquid, aut metu commoti sunt, aut voluptate nimia gestiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, statusque mutantur. Laetius de ira Dei, cap. 5. Cum in animum cuiusdam incidit velut squa tempestas, tantos excitat fluctus, vt statum mentis immutet, ardescant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alterius vultum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens, &c. Sic Ouidius 3. de Arte:

Pertinet ad faciè rabidos cōponere mores:

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Ora tument ira, nigrescunt sanguine venæ, lumina Gorgoneo sanius angue micant.

Itaq; summè nobis elaborandum est in ira domanda, vel saltem sic compescenda & continenda, ne nobis possit vllum adferre nocumentum: hanc enim qui vicerit, hostem se vicisse omnium maximum & perniciosissimum dicere non iniuria potest. Pertinet huc Tullij 3. Tuscul. His perturbationibus, quas in vita hominum stultitia quasi quasdam immittit furias, atq; incitat, omnibus viribus, atq; ope repugnandum est, si volumus hoc quod datum est vitæ tranquillè placideq; traducere. Quod ex Græco Menandri sumptum videtur, qui ait:

Ζῆσσις βίον κρείττον ἀν θυμῷ κρατῆς.
Vires beatè, vacuus iracundia.

Sallust. Iugurtha: Cupido & ira pessimi consultores. Quædam leguntur apud Hebraeorum Parcmiasten, Prouerb. 22. Noli amicus esse iracundo, neq; stude furioso, ne discas mores eius, & capias animæ tuæ scandalum. Idem c. 22. Graue est saxū & onerosum, sed ira stulti grauior. Et Ecclesiastici 28. Certamen festinantium lites incēdit; si sufflaueris, quasi ignis ardebit: si expueris, exstinguetur. Ennius iram initium dixit insanix: cum plerisque nimis illam sequentibus finis & insanix sit & vitæ. Siquidem hæc etiam pestis est: sæpe alios, semper tamē prius possessorem suum torquet & cruciat, vt miser, vnde quibusdam videri potuerit huic nescio quid melle dulcius inesse. Habet fortasse vltio dulce aliquid efferum, inhumanum; ra nihil nisi amarū habet. Mordicus ergo Ciceronianum illud tenendum est: Ira procul abât, cum qua nō

Ira furor
breuis.

Iracundia
gradus.

IV.
Ira cohibenda.

Irati descriptio.

*Architas
& Plato.*

hil rectè fieri, nihil considerate potest. Iure laudatur Archita Tarentini dictum, & Platonis amici sui factus; quorum primus, dum se studijs dedito possessiones suas culpa villici destructas aspiceret, in eum versus: Summerem, inquit, ex te debitas poenas, nisi tibi iratus essem. Alter iratus seruo non impunem dimisit, ut Architas, sed amico commisit, ut supplicium exigeret, veritus ne se ira impetus, quo non deceret, impelleret. Hæc, horumque similia frænare iram debent, ne sequaces suos, ut solita est, in infamiam elademque præcipitet. Id quod Alexander Macedoni, totius penè Orientis victori, contigit, qui subita quadam ira correptus, Clytum nutricis suæ filium (à quo fuerat ad Granicum omnem seruatam) interfecit; quemque provinciam præfecerat, conuincio admouerat, multisque honoribus, ut amicissimum, donauerat, impetu nescio quo inflammatus ferro traiecit. At paulò post cum ad se rediisset, ereptum telum ex Clyti vulnere in seipsum doloris impatientia vertebat, nisi suorum manibus fuisset prohibitus. Sic & Mahometes Othomanus, cum duos eueures in horto pubescentes foris rediens decerptos inuenisset, protinus duos iuuenes sibi charos, eleganti forma præditos (quos ad usum nefariæ libidinis domi enutriebat) se decerpisse negantes, traiecit gladio. Hinc non immerito Menander:

*Mahometes
Orthomani.*

Ὅργῃ δὲ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακὰ.
Mala perpetrare cogit ira plurima.

Aristoteles dicebat, perinde atque fumus oculos & aspectum conturbat, ut neque ea nobis videndi potestas fiat, quæ sunt ante pedes: ita oborta ira rationi caligo suffunditur, ut se delinquere nulla cogitationeprehendere possit. Vnde plerumque facta ex ira sequitur poenitentia. Quod innuit Horatius lib. i. Epist. dum canit:

— Qui non moderabitur iræ,
*Infectum volet esse dolor quod sua serie
mens,*

Dum poenas odio per vim festinas inulto.

Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se conijcit in angulum, edormiturus quod biberat villum: at ira minus est sui corpus quam ebrietas. Democritus ad Lacedæmonium flagris in seruum sequebatur. Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Nam seruanus est qui suis cupiditatibus imperare non potest. Hinc Corys Thracum Rex, natura celer ad iram, sæuusque castigatorem eorum, qui in ministerio deliquissent: igitur naturæ suæ morbum agnoscens, vitio materiam præcipuit. Nam cum quidam ad illum detulisset vascula fragilia tenuiaque, scire tamen & curiosè elaborata, is quidem hospiti munera dedit, cæterum vascula omnia confregit. Demiranibus cur id faceret: Ne, inquit, seuiam in eos, qui erant fracturi. Hoc moderationis exemplum ex bello furiosa Thrace (ut canit Horatius) habeto. Nostrorum temporum heri famulos suos diris, exitijs, crucibus, execrationibus furioso ore imprecatis castigant: Vnde quidem minister cum domino ad iram & maledicta proclini pactus, ne posthac mille pestes, aut totidem cacodæmones in hominum cœtu sibi imprecaretur, sed mille potius aureos; facile enim tum sibi futurum, ut clam secum domini expendat voluntatem. Non ita multò post herus irapercutus, in copiosa frequentia hominum mille aureos famulo imprecatur. At hic illi rursus decem mille. Quæ res ita concitavit ad amarulentiam herum, ut iam diras, exitia, & quidquid vspiam est malorum execrationum, intonaret. Qui aderat litis componendæ studio, dominum orant, ne sæuiat, neve in deteriorem partem dieta famuli interpretetur, cum nemo sit ex ijs, qui non verum esse velint, quod ille optauit. Verum vos quidem dicitis, ait, atqui alia hæc est moneta, de qua clam inter me & famulum conuenit, eam vos non cognoscitis. Qui plura Emblemata hoc explicantia desiderat, euoluat totum Plutarchi librum de ira cohibenda, & Valer. Max. lib. 9. cap. 3.

*Corys
Rex.*

Exemplum.

In eum qui sibi damnum apparat.

EMBLEMA LXIV.

CAPRA lupum non sponte, meo nunc ubere lacto.
Quod male pastoris prouida cura iubet.
Creuerit ille simul, mea me post ubera pascet:
Improbicas nullo flectitur obsequio.

COMMENTARI.

CAPRA vberibus lacte distensis lupi
caulium lactentem lactat, & in suam
perniciem hostem nutrit.

Ex lib. I. Epigrammatum Grecorum,
tit. εὐχαριστῶ καὶ ἀχαριστῶ, auctoris in-
certi, quod est huiusmodi:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐδέ-
λουσα,

Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφο-
σύνη.

Λυγνδεῖς δ' ὦπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πόλε-
ῖς ἔσται.

Ἡ χάρις ἀλλὰ ζῶν τὴν εὐσιν ἐδυναται.

Capra lupū lacto mammis inuita, sed illū

Pastoris cogit mens male cauta mei.

Nutritus per me tandem fera saniet in me:

Vertere naturam gratia nulla potest.

Lupulo proprijs vberibus nutritio inuita,

Sed [ad id] me cogit pastoris impru-

dentia:

Qui vbi creuerit ex me, contra me rursū

fera erit:

Gratia mutare naturam non potest,

T Lactio

Lacto lupi casulam māmīs inuicta capella,
Quo me pastoris cura coegit iners.
Postquam creuerit ille ex me, male saniet
in me:

Naturam mutat gratia nulla malam.
Chiladum autor sic vertit:
Lacto lupum uberibus proprijs, non sponte,
sed horsum

Me demens adigit pastor, ut id faciam.
In me rursus erit fera, postquam creuerit
ex me:

Natura haud unquam vertitur officijs.
Videtur confictum hoc Epigramma ex
Theocrito, apud quem est eiusdem argu-
menti apologus.

III. MALE pastoris prouida cura] ποιμένος
ἀποσύνη.

Iubet. Permittit, sinit, Græcum habet
ἀναγκάζει, cogit.

Creuerit ille [simul] Postquam adoleuerit.
Ponitur autem simul pro ubi, vel post-
quā. Sic Liuius 6. Belli Punici: Qui simul
in potestate vestra erūt, ex tempore omnia,
quæ nunc sub Carthaginensibus sunt, in
dicionem tradent.

Mea me post ubera pascet id est, post-
quam meis uberibus nutritus fuerit, mo-
deinde ipsam pascendo absumet. Est autem
verbum pascō, hoc loco neutri generis, &
vesci, vel comedere significat. Sic Virgil.

Pascentes seruabis Tityrus hœdos.

Aliàs quoque actiuum est, & significat alte-
ri cibum præbere, nutrire, vel etiam pascen-
tem obseruare. Cicero 1. de Diuin. Qui cū
propter paupertatem suæ puer pasceret.

Improbis nullo etc.] Idem sonat penè
Publianus ille nimis:

Maleuolus semper sua natura vescitur.
id est: nullo beneficio ingrati animus muta-
tur. Consonat quoque cum Socratis dicto:
κακὸς ποίων εἶναι, ἀρετὰν λύνει. hoc est: Ma-
lis faciens bene, nutrit lupos. Hispani di-
cunt: Cria el cuerno, sacarte ha el oio. Huc
refer adagia, Lupus pilum mutat, non ani-
mum. & Colubrum in sinu fouere & Arias
ambulationis mercedem persoluit. Occur-
rit opportunè illud Theocriti Eidyll. Ὁρ-
ῶσαι καὶ λυκιδεῖς, ἀρετὰν κύνες, ὡς τὸ
φάγοντι. Ale & fœtus lupi, ale canes, ut
te absumant. Sic autem Scholiastes, ἐκτρέ-
φειν ἀντίον τοῦ λύκου ἐκχόνους, καὶ κύνες,
ἐπὶ τῇ λύμνῃ τῇ αὐτῇ ὡς καὶ τὸν ἐδίδ-
δαξαι ἐπὶ ἀχαριστία. ἐπὶ δὲ τῷ Σοκρά-
τους. κακὸς ποίων εἶναι ἀρετὰν λύνει.

TORQUETVR Emblema in ingra-
tos, eosque potissimum, qui perniciem ijs
adferunt, qui de se bene meriti sunt: quo
genere hominum nihil peius aut deterius
educere vel gignere terra potest: tantumq;
id flagitium atrocitatis habet & probri, ut
omnia conuicia ingratitude solo nomine
contineri dicantur. Quid verò execrabilius
esse potest, quàm ijs vitam adimere, aut
etiam quodam torquere pacto, qui nobis
vivendi causas suggessere, dederuntq; ope-
ram, ut quod sumus, essemus? C. Toranius
ingratissimus filius, trium virum partes se-
cutus, proscripti patris sui, prætorij & or-
nati viri, latebras, ætatem, notasq; corpo-
ris, quibus agnoscei posset, centurionibus e-
didit, qui eum persecuti sunt. Senex tamen
pater de filij vita magis, quàm de sua soli-
citus, petijt, an incolumis filius esset, & an
imperatoribus satisfaceret. At ipse est, qui
te nobis prodidit, inquit vnus d militibus:
continuoque pectus eius gladio traiecit. In
digna quidem mors, sed auctore cædis mi-
serior. Idem penè de Villio Annali narra-
tur, qui cū proscriptus ad clientē suum
confugisset, sceleratus filius militibus occi-
dendum patrem se præsentē obiecit, bis
patricida, ut qui consilio prius, deinde spe-
ctaculo tam crudeli & impio ei vitam ade-
merit, à quo vitam acceperat. Dignū quo-
que quod memoretur ingratitude ijs exem-
plum est militis cuiusdam Philippi Macedo-
num regis: is forè naufragio exutus om-
nibus, vix etiam non spiritum ducens er-
rabat, consilij inops. Eum conspiciatus Ma-
cedo quidam benignè amplexatū iuber be-
ne sperare, seminiū in villam suam per-
ducit, fouet accuratè, lectulo quoque cedit,
nec patitur quidquam ab eo frustra deside-
rari. Postremò digredientem viatico etiam
instruit, submurmurantem identidem: Nō
sentiar ingratus, parem rationem faciam,
liceat modo mihi imperatorem meum adi-
re. Venit ille ad Philippum, miseriam suam
exponit, sed hospitij benignitatem reticet:
nec satis; Miserantem illum inducit impu-
denter quidem, sed militariter, donec sibi
Macedonis cuiusdam agros. At is non al-
lius erat, quam ille ipse hospes. Qui tam
inhumaniter omnibus exutus, nil diffimu-
lando, per epistolam facti seriem Philippo
insinuat. Excanduit is, nec valeus tam in-
signem scinitiam decoquere, improbiſſimo
homini beneficium rare fortunæ inuiscera-
rabie

IV.
Ingrati

Ingrati
dignitas
plum.

tabile retaliandi, stigmata iniuri iussit, resti-
tuto in integrum priore domino. Missos fa-
cio quam plurimos alios ingratitudinem ho-
ratos, qui nobis interdum occurrunt in
historiarum monumentis, ne nimum hic
hæream. Tantum adicio, quod scribunt
auctores gravissimi, ingratitudinem scele-
ris atrocissimi loco esse positam, adeo ut
tanto crimini non sit vili poena legibus con-
stituta, quod (sicuti sapienter arbitratu)
maius sit quam ut ab hominibus vindica-
ri possit, ideoque ad ultionem diuinam re-
mitteri. Nam si omnium virtutum mater
gratitudo, quoniam ex huius fontibus pro-
fluat in parentes pietas, in patriâ charitas,
in Deum religio, inter homines amicitia, in
educatores & magistros veneratio: certe
colligendū, quod ad Atticum Cicero scri-
bit, ingratum omnia inesse vitia. Hinc opinor
factum, ut natura ipsa ad id nos proueha-
te, ingratos nemo non Vatiniâno prosequa-
tur odio: siq; facultas adsit, & pariatu-
ratio, primo quoq; tempore vltum eat, ve-
luti sint tum beneficentia, tum reuicorum
omnium communes hostes. Vnde legimus
apud Xenophontem, in Persarum mori-
bus & statutis hoc esse positum, ut maxime
ingratitudinis notam insecutentur. Quem
enim cognouerint posse gratiam referre,
nec referre, in hunc fœuerrimè animadu-
erunt: quippe qui arbitrentur eos, qui sunt
ingrati, & Deos negligere, & parentes, &
patriam, & amicos. Ingratitudinem verò,
ait, porissimum impudentia sequitur: quæ
ad omnem turpitudinem maxima est dux.
Sanè ut hoc quasi per transennam adiciā,
pulcherrimas ingenij sui penè diuini do-
tes multum obscurauit Aristoteles, *ἡμῶν*
vos dictus ab Atheno, quod animo in præ-
ceptorum Platonem fuerit ingratos, quan-
quam ramen alicubi dissimulet in suis di-
putationibus: ex quibus oculati homines
facile coniungunt, quid animi habuerit ille
in doctorem, cui debebat omnia lubens re-
ferre accepta. Quapropter nō immerito et
ab ipso Platone mulus vocabatur, quod
mulus, cum saturatus est lacte materno,

calcibus perat matrem. Ab hac ingratitu-
dinis peste miserè exercitus fuit Romanæ
facundia: parens Cicero, qui à Popilio, quæ
capitis reum defenderat, è viuis sublatus
fuit. Tullia quoq; Tarquinij filia, curru *Crudeli-*
super faciem mortui parentis duxit, equis *tas Tul-*
etiam immanitatem refugientibus; ut ca-
lia.
nit Onidius lib. 6. Fastor. Scribit Trogus,
Thessalonicen ab Antipatro filio interfe-
ctam, quod Alexandro fratri magis quam
sibi faueret; quum tamen illa vitam per v-
bera materna deprecaretur. His hominum
portentis ture adiungo Neronem, alteram
humani generis facem, ut eum Plinius vo-
cat: Is matrem Agrippinam varijs modis
perdere tentauit: primo veneno, sed cum
sentiret eam auidentis premonitam, nauem
solutilem, cuius ruina petiret, commentus
est, simulataque amicitia Baias euocauit.
Quam quando euasisse ut comperit, inops
consilij eam interfici iussit, quam prius
stupro contaminauerat. Ea perempta pro-
currens nudam est cōtemplatus, nec verbo
temperauit flagitiosiore: *ἐκ ἡδυν, ὅτι ἔτα*
καλὴν μητέρα εἶχον. nesciui, inquit, mihi
esse matrem adeo venustam. Propter hæc
& alia nefanda flagitia puto irroboraſſe
opinionem illorum, qui Neronem resur-
recturum suspicati sunt futurumq; Anti-
christum. Alij vero putarunt, nec occi-
sum quidem, sed subtractum, & viuum
occultari in ætatis vigore, qua fuit, cum
credetur extinctus, donec suo tempore
reueletur, & restitatur in regnum. Sed
hæc ut Ialeno frigidiora, & quæ vel ipsas
thermas Neronianas possint refrigerare
(ut Martialis abutar versiculo) merito ir-
ridet August. lib. 20. de Ciuit. Dei. Confer
huc, si vacat, pulcherrimum Socratis moni-
tū ad filium Lamprocle, matri Xantippe
contumeliosum, ex 2. *ἀπομνημον.* Xeno-
phontis, & quædam Asiani De varia histo-
ria exempla, ex lib. 3. c. vlt. De ijs qui ab in-
grata patria malè plexi sunt, & iniuste dā-
nati. Nihil enim video aptius huic loco il-
lustrando.

Neronem
parrici-
dium.

Fatuitas.

EMBLEMA LXV.

MIRARIS nostro quod carmine diceris Otor,
 Sit vetus à proavis cum tibi nomen Otor.
 Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
 Saltantemq; auceps mancipat aptus auem.
 Hinc fatuos, capti & faciles, nos dicimus Otor:
 Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habet.

COMMENTARI.

I.
 Otor.

STYLIVS aurito bardocucullo te-
 ctus, auem otida sequitur, quam mani-
 bus prehendere satagit. Est autem Otor (ve-
 refert Plinius lib. 10. cap. 23.) avis bubone
 minor, noctuis maior, auribus plumis emi-
 nentibus; unde & nomen illi. Quidam La-
 tini Afionem vocant: imitatrix aliàs auis
 ac parasita, & quodam genere saltatrix. Ca-

pitur haud difficulter, ut noctuæ, intentæ
 in aliquo circumeunte altero.

IOCATOR Alciatus in quendam O-
 thonem, vocando eum Otum, id est, stul-
 tum, ob vocabuli similitudinem. Porro de
 Oto sic scribit Aristoteles lib. 8. de natura
 anim. cap. 12. Otor noctuæ similis est, plu-
 nulis circiter aures eminentibus præditus;
 unde

vide nomen accepit, quasi auritum dicas. Nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem. Blatero hic est, & hallucinator, & pinnipes, saltantes enim imitatur. Capitur intentus in altero auepe, altero circummeunte, vt noſtua. Athenæus lib. 9. Dipnoſoph. cap. 14. cum ferè ea, quæ iam ex Ariſtotele citauimus, diſputauerit, ſubdit: Vnde eſſectum eſt, vt qui facilè decipiuntur. Comici ex te ipſa Otos vocauerint. Cælius Rhodig. lib. 3. cap. 29. Ab auribus, inquit, quæ Græcè *ōta* dicuntur, corripitur Otus, veluti auritus dicatur, pinnulis circa aures prominentibus. Vlulam nonnulli interpretantur, alij aſionē. Scitum eſt, quod ſcribit Ariſtus Dionyſius: Aus hæc, inquit, laudata, & ſaltans capitur veluti nyctico-raz: vnde Otos item dicimus, qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ vanitatem affectantes, id eſt, *κενοδόξος*. Hæc Cælius. Vtitur autem in hoc Epigrammate Alcianus quodam ridiculi genere, de quo meminit Quintilianus lib. 6 cap. de riſu, his verbis: Fiunt & detracta & adiecta aſpiratione, & binis coniunctis verbis. &c. Fit enim interdum, vt ij, qui nobilitatem affectant, nomine leuiter immutato vel detorto, dignam ſtoliditatis appellationem ſortiuntur.

DIGERIS OTUS ſeu potius Otis. Licet etiam Hiſpani Otin & Otum nomine diſtinguant, vt teſtatur Sanctius, tamen hæc nomina ſæpe confunduntur, vt hic apparet, quæ ſunt tamen diuerſæ.

Aurita eſt, ſimiles &c. Vide Plinium lib. 10. cap. 23. Ariſtor 8. de nat. anim. cap. 12. Athenæum Dipnoſoph. 9. cap. 14 Cælius Rhodig. lib. 3 cap. 29.

Auceps aptus doctus aucupandi.

Mancipat Manu capit, propriam efficit, & vſu capit. Mancipare verbum eſt Iuris conſultorum. Horat. 2. Epistol.

Quadā ſi credis conſultus *mancipat vſus*. Hinc emancipare, quod eſt manumittere, liberare. Et mancipium, homo vel iumentum, quod manu capitur, ſiue mancupi emptione acquiritur. Eſt autem mancupi emptio, quæ ſolemnitate quadam fiebat, adhibitis nouiſſimis quinque teſtibus Romanis ciuibus puberibus, & alio cuiusmodi con-

ditionis, qui libram æneam teneret. Emptor ita dicebat: Hoc ego ex iure Quiritium meum eſſe aio, hoc quod emptum eſt hoc ære, æneaque libra. deinde libram ære percutiebat, idq; æs dabat ei, à quo rem emptam accipiebat: & hæc mancipatio vocabatur.

Auem Oridem.

Captu & faciles qui facilè decipiuntur, & circumueniuntur, fatui. Italicè, *chi non hanno punto di ſale in zucca*.

Hoc tibi conueniens. Quasi diceret: Tu te Othum iactas, vt qui originem trahas ab Othone Imperatore magno, cum ingenio ſis ad vanitatem composito, ad aucupandam gloriolam pronus: ego verò te Otum ab Otide aue dixerim, quod vt ea geſticulabunda, & ad ſuas laudes aſſultans facilè capitur, ſic tu ineptus & glorioſulus conueniens tuiſ nomen moribus inditum habes.

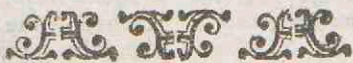
Hoc dictum eſt in quēpiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par eſt, auitæ nobilitatis iactatorem, quem Othonem appellat, ab Otide aue fatua & geſticulatrice, captuque facili, quàm Ariſtoteles noctuæ ſimilem, & circa aures alarum quandam ſimilitudinem habere tradit. Pro uerbialiter enim *ōtoi* dicuntur, qui in re qualibet facilè decipiuntur, ac illi maxime, qui verbis ſeſe protelari facillimè ſiunt, cuiuslibet ſine delectu & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Euſtathio Homeri ſcholiaſte didiciſmus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id eſt, *κενοδόξος*, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide prouerbi. **Aues quaris**. Noto præterea hoc loco eos, qui vt priſcæ nobilitatis exiſtimationem ſibi conciliant, genus ſuum ab ipſa arca Noe, ne dicam à turre Babylonica, aut primo rerum chaos deriuant, idq; armis gentilijs neſcio quibus, planè ridiculis, probare contendunt: vnde nihil mirum, ſi deinde Oti, aut etiam ex re nata gigantum fraterculi habeantur, vt qui in tanta omnium rerum vicifſitudine hanc generis gloriā ſuperſtitioſè affectent.

IV.

Otho ab Otide.

ōtoi qui.

Thraſodes.

Obliuio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

CVM lupus esuriens mandit cernarius escam,
 Praeq̃ fame captum deuorat hinnuleum,
 Respiciat si fortè aliò, vel lumina vertat,
 Presentem oblitus quem tenet ungue cibum:
 Queritat incertam (tanta est obliuio) prædam.
 Qui sua neglexit, stultè aliena petit.

COMMENTARI.

I.
 Lupus cer-
 uarius.

Lynx.

LVPVS cernarius, sic dictus, quod ex
 cerua & lupo, vel ex lupa & ceruo gi-
 gnatur, animal mistum, pingitur prædam
 vnguibus tenens, sed respiciens ad gregem
 sub pastoris custodia pascentem; praesentis
 oblitus futuro inhiat. Quod si placet lyn-
 cem appingere, quæ etiam est ex genere lu-
 porum cernariorum, per me licet: est au-
 tem animal vario colore, & maculoso ter-

gore, acutissimi visus, mammias habet in
 pectore.

CARMINIS huius sententia similis
 est huic, quæ ex Menandro citatur:
 ἀπὸ τοῦ τὰ παρὲς, μὴ δὲ τὸν τ' ἀπὸ τοῦ.
 Aperta linguens, persequi noli abdita.
 Plinius lib. 8. cap. 22. Sunt, inquit, in eo ge-
 nere, qui cernarij vocantur, qualem è Gal-
 lia in Pompeij Magni arena spectatum vi-
 dimus.

Cervus
 natus.

dirius. Huic quamvis in fame mandenti,
si respexit, oblivionem cibi surrepere aiunt,
digestumque querere aliud. Solinus hoc
explicatius dixit, cap. 18. polyhistor. Co-
eunt, inquit, lupi toto anno non amplius
dies duodecim. Vescuntur in fame terra.
At hi, quos ceruarios dicimus, quamvis
post longa ieiunia repertas ægrè carnes mā-
dere cœperint, ubi quid casu respiciunt, ob-
liscuntur, & immemores præsentis, co-
piæ, eunt quæsitum quam dereliquerunt,
satiætatem. Meminit quoque huius rei D.
Hieronymus in epistola ad Chrysogonum
monachum, his verbis: Verum tu quod na-
tura lynces insitum habet, ut post tergum
respicientes, non meminerint priorum, &
mens perdat, quod oculi videre deserint:
Ita nostræ es necessitudinis penitus obli-
tus, ut illam epistolam, quā in corde Chri-
stianorum scriptam Apostolus refert, non
parua litura, sed imis, quod aiunt, ceris e-
raseris. Et illæ quidem, quas diximus, fe-
ræ, sub frondente captantes arboris ramo
fugaces capreas, aut timidum ceruos avi-
mal comprehendunt, currentemque frustra
prædam, dum hostem suum secum vehit,
rabido desuper ore dilaniant; & tamdiu
raminere prædandi, quamdiu venter va-
cuus, sic cum fame guttuxasperat: ubi
verò sanguine pasta feritas viscera distenta
compleverit, cum saturitate succedit obli-
vio, tamdiu nescitura quid capiat, donec
memoriam revocaverit esurians. Tu necdū
satiatus es nobis, cur finem iungis exordio?
cur amittis antequam teneas? Hæc ille.

IV PVS ceruarius] Lynx.

Mandit] mandere incipit.

Hinnuleum] Hinnulus seu hinnuleus,
est ceruorum, caprarum, damarum, & si-
milium foetus; Horatius 1. Carm. Ode 23.
Vitas hinnuleo me similis Chloe.

Inuenio etiam hinnulum dici piscē, quem
aliās galeum lænem dicunt, Romani pefco
colombo. Dicuntur etiam hinnuli foetus ex
equa & asina geniti, quibusdam burdones
vocati.

Quem tenet ungue] Alique editiones ha-
bent, tenet ore; at magis arridet ungue, quod
habet Rouilliana.

Incertam prædam] Quam nondum ar-
ripuit, nec de arripienda securus est.

Qui sua neglexit, &c.] Non videtur in-
commodum, si apponam lepidum & faci-
le Thomæ Mori tetraſtichon, huic Emble-

mati convenientissimum:

Os canis implet annas: alium capturus hia-
bat:

Non capit, at quæ iam ceperat, ore fugit.
Sic miser in terrâ, dum rē captas alienam,
Sapius & merito perdit, auare, tuam.

Glossographi Accursij aiunt, cum, qui ho-
ra, una eademque duos sectatur lepores,
quandoque utroque catere.

Q u o d de lupo ceruario dictum est,
idem sæpe contingit ambitiosis & avaris, I V.
qui spe honoris amplioris, aut commodi, Auari &
in quo sit vberior quæstus, neglecta præsen- ambitio.
ti sorte venantur aliam. Fit tamen sæpenu- si.
merò, ut utraq; frustrentur. Hinc Sopho-
cles in Thyeste:

τὸν ἀμυχανὸν δ' ἔρως
πολλὰς ἔδνηκε τὴν παρόντος ἀμυχανὴν.
id est:

Impossibilem cupido

Multos fecit re præſente frustrari.

Id quidem exemplis quàm plurimis con-
firmari posset, sed vnum ex Iustino subij-
ciam. Pyrrhus Epirotarum Rex, in amplis-
simo imperij fastigio collocatus, iam nec
eo contentus, Græciæ, Asiæque; regna medi-
tabatur: neque illi maior ex imperio quàm
ex bello voluptas erat: nec quicquam Pyr-
rhum, quā tulisset imperium, sustinere va-
luit. Sed ut ad regna deuincenda innictus
habebatur, ita victis acquisitisque celeriter
carebat: tanto meliùs studebat acquirere
imperia quàm retinere. Quam ob causā
collatus est ab Antigono, luſori imperito,
qui cum multa & feliciter iaciat, ijs tamē
utendi modum negligat. Plutarcho teste.
Fruendum est itaque rebus præſentibus, &
rectè agendo speranda meliora. Est enim
animi valdè pusilli & angusti, inopiam me-
tuere plus quàm par est, ideoque ijs, quæ
ad sunt, non frui, & alienis anxius inhiare,
magis stoliditatis argumentum. Ferè e-
nim fit, ut iuxta proverbia. Duos inſequens
lepores neutrum capiat: cuique illud con-
ueniat:

δυσὶν ἐπιδυμῆτας ἐδέρου ἔτυχες.

Ambo concupiscens neutrum affecutus es.
Pulcher locus apud Procopium 2. De bel-
lo Gothico: refert enim Bellisarium initio
belli scripsisse ad Theudebertum Franco-
rum Regem (qui cum eo manus cōseruit)
Sapius est securè sua ut quisque possideat
tenere, quàm dum aliena nimium appetit,
de suis rebus periclitari. Huic bellè con-

T 4 uenit

Pyrrhus
Epirota.

Procopij
locus.

*Cupidorū
mos.*

uenit quod Seneca refert epist. 73. Solebat Attalus hac imagine uti: Vidisti aliquando canem à domino frustra panis aut carnis aperto ore captantem? quicquid excepit, protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem nobis euenit, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id si ne vlla voluptate dimittimus, statim ad alterius rapinam erecti & attentī. Hoc sapiēti non euenit, pleuus est: etiam si quid euenit, securē excipit. Huc refer Adag. Præsentem mulge, quid fugientem insequeris? Multæ sunt huic affines sententiæ, ut apud Hesiodum:

Νήπιος, ὅς τὰ ἔτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα δ' ἰώκει.

Stultus, qui non prompta sequens, iam prompta relinquit.

Salustius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogum, pertractis ad societatem nefarii belli, de euentu tamen

anxiè dubitantibus in incerto habuere, quid nam consilij caperent. In altera parte erat ars alienum, studium belli, magna merces in spe victoriæ: in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe, certa præmia. Sed & Plendulus seruus apud Plautum sic secum loquitur: *Certa amittimus dum incerta petimus, atq; hoc euenit in labore, atque in dolore, ut mors obrepit interim.* Iustinius in nemo. C. de assessorib. Festinans ad duo diuersa neutrum bene peragit, ne cum in vtramq; festinat, neutrum perficiat. Et Satyra Iuuenalis:

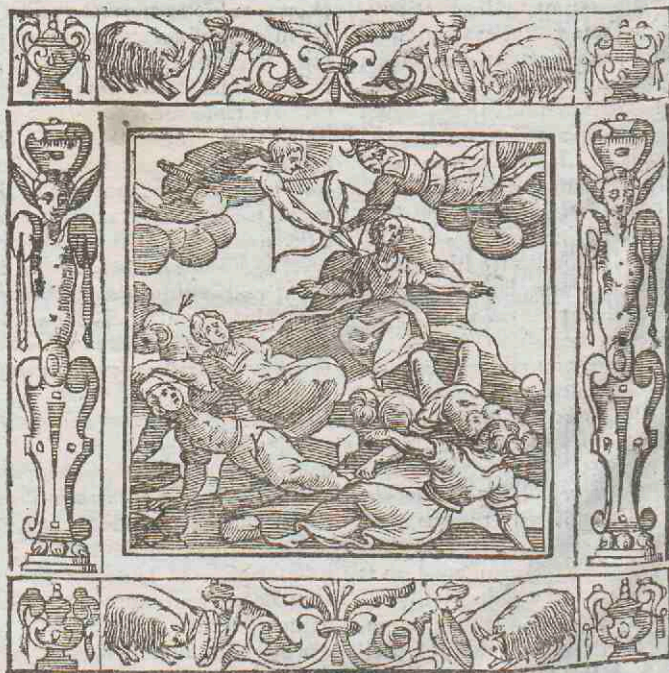
Pectora nostra duas non admittētia curas.
Ridetur adolescens luxu perditus apud Persium, Satyra 3. his verbis:

*Duplici in diuersum scinderis hamo
Vdum & molle lutum est.*

Hæc dum colligo, penè mihi quoq; ad vltiora progrediendi su reppit obliuio.

Superbia.

EMBLEMA LXVII.

EN Statue statua, & ductum de marmore marmor,
Se conferre Deis ausa prociac Niobe.
Est vitium muliebri superbia, & arguit oris
Duritiem, ac sensus, qualis inest lapidi.

COMMENTARI.

I. **A**POLLŌ cum sorore Diana ē subli-
mi sagittas in liberos Niobes iacula-
tur, quorum ille filios, hæc filias ferit ac
prostermit: Niobe verò mater flebilis &
mæsta scopulo afflida, in quem tandem ver-
ti videtur. Ad picturam exprimentam
nonnihil confert Pausanias in Atticis, qui
Nioben in marmor conuersam etiamnum
lacrymas emittere in Siplylo affirmat, seq;
aliquando illud, vt videret accessisse dicit
his verbis: Ad theatri verticem ex medijs
saxis spelunca in arcem subijt, imposito
tripode, in quo Apollo & Diana sunt Nio-
bes filios necantes. Nioben ego quoque vt
viderem Sipylum montem conscendi. Sed
vbi propè accesseris, videas saxum & rapè
præcipitem, nullam proflus effigiem præ-
ferentem, nec mœrorem. Quod si procul
abscedas, intueri videaris flentem & mœ-
sto vultu mulierem. Quod etiam Ouidius
6. Metamorph. fabulam elegantissimè nar-
rans, & de saxo sic loquens, innuit:
Flet tamen, & validi circumdata turbine
venti

In patriam rapta est, vbi fixa cacumine
montis

Liquitur, & lacrymus etiamnum marmora
manant.

II. **E**MBLEMA hoc ex Iuuenalis Saty-
ra 6. potissimum sumptum esse censemus,
vbi ille Niobes fabulam commemorat, vt
mulierum superbiam noter, quæ multo-
rum sæpe malorum causa fuit. Sic igitur
inducit Iuuenalis Niobes maritum Am-
phionem clamantem ad Apollinem:
Parce, precor, Paan, & tu depone sagittas:
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem;
Amphion clamat, sed Paan contrahit arcu.
Extulit ergo gregem natorum, ipsumq; pa-
rentem,

Dum sibi nobilior Latone gente videtur,

Atq; eadem serosa Niobe facundior alba.

Quibus in carminibus (vt & hoc dicamus
obiter) legendum puto,

Parce, precor, Paan, & tu Dea pone sagittas.

Nam Apollo mares, Diana femellas inter-

ficiebat, vt patet ex Homeri versibus, quos
sic vertit Nicolaus Valla:

Aureo sex natus arcu cecidisse Diana.

Ac totidem Phœbi iuuenilia corpora telo

Infelix vidit Niobe; cum se illa per omnes

Ostendat populos, nec demens cedit honori

Insignis Latona tuo, quia numero scilicet

Natorum. Sed te genitam Titanida Ceo

Arguit enixam geminos: qui numina facti

Tam facile exitio potuerunt tradere plures.

Nona dies illos funesta morte iacentes

Vidit adhuc, nec enim tumulari Iupiter

ipse.

Passus, & in lapidem populum conuertor

omnem.

Luce tamen decima, miserantia numina

Dinum

Mandare solo. Niobe tot funera vidit,

Et potuit tandem lacrymis saturata dolore;

Indulisse epule. Sipyli nunc mœre sub alto

In lapidem versa aspicitur, similisque ge-

menti

Supplicia expendit super, vbi numina mille

Nympharum sub recta colunt, Acheloia

circum

Litora, vbi toties iussat indulgere choreis.

Meminit huius fabulæ & Q. Calaber lib.

1. de relictis ab Homero, cuius verba sic

Latina fecit Sanctius:

In Sipyli scopulis, Niobes vbi corpora quon-

dam

In saxum vertere Dei, nunc saxa per vda

Distillant lacryma, nebula caligine mista

Circumstant lapidem, damnoſa umbracula

colonis.

Hanc faciem veniens longis stupet adus-

na ab oris,

Et gemebunda piè miratur lumina petra.

Fæmineæ speciem referentis imagine luctus.

Fabulam autem totam habes in Chiliadi-

bus, adagio, Niobes mala. Erat Niobe filia

Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habe-

bat sex, totidemq; puellas. Eo successu in-

solens contempnit Latonam, quæ non nisi

duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ.

Hanc fabulæ narrant post occisos liberos,

quos

Niobes fa-
bula ex
Homero.

Ex Q. Ca-
labro.

Ex Ch-
liadibus.

Niobe fa-
bula.

II.
Emble-
ma unde
petitum.

Filij Niobes.

Historia de Niobe.

Mythologia.

quos permultos habebat, præ dolore in saxum conuersam fuisse, illud innuentes, immodico dolore dirigit. Id saxum, quod fabulæ dedit occasionem, in Sipyllo Phrygiæ conspici tradit Homeri scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Gellius lib. 20. cap. 6. sic ait: Mira & propè adeo ridicula diuersitas fabulæ apud Græcos Poetasprehenditur super numero Niobes filiorum. Nam Homerus pueros puellasque eius senos dicit fuisse, Euripides bis septenos, Sappho bis nouenos, Bacchilides & Pindarus bis denos. Quidam alij scriptores tres fuisse solos dixerunt. Tzetzes septem filios & totidem filias suis nominibus enumerat; filij sunt, Sipylus, Agenor, Phædimus, Ilmenes, Eupnytus, Tantalus, Damascichthon; filia, Negra, Cleodoxe, Astiocha, Phaeta, Pelopia, Euryge, Chloris. Alij aliter eummetant. Palæphatus in libello de non credendis fabulis sic ait: Niobem dum viueret, super filiorum sepulchrum lapidem factam esse memorant. Quicunque autem ex lapide hominem, rursumque ex homine lapidem fieri posse credit, stultus hic quidem planè est. Verum autem sic habet: Niobe, mortuis suis liberis, cum lapideam imaginem sibi constituisset, eam supra natorum suorum sepulchrum posuit. Nosque ipsi hanc utique qualis reuera esset, inspeximus. Hæc Palæphatus. Extat in tumultum Niobes elegiaca prolopopœia certè elegans, his omnino verbis:

*Esse procul lati, cernant mea funera tristes;
Non similis toto mæror in orbe fuit.
Bis septem natos peperit; bis pignora septem
(Me miseram) Diuum sustulit ira mihi.
Dirigui demum lacrymus, & marmora manant.
Sic mihi mors dolor est, sic mihi vita dolor.*

Discite, mortales, quid sit turgescere fastu,
Et quid sit magnos posthabuisse Deos.
Fuerunt qui Niobes fabulam ad historiam referre conati sunt, dixeruntque acerbissimam pestilentiam aliquando fuisse in Phrygia, atque eodem die Niobes filios omnes interiisse, cum multos haberet. Atque cum pestilentia autor sit Sol & Luna, quia ex calore vaporumque copia illa nascatur, proditam est in fabulis Apollinem & Dianam illos sagittis confodisse; ad tantos dolores cum obstupuisse, & propè sine sensu Niobe mater eorum videretur, dixerunt fabu-

larum artifices illam fuisse in lapidem conuersam. Quo etiam alluisse videtur Cicero 3. Tusculan. Et Niobe, inquit, fingitur lapidea, propter æternum, credo, in luctu silentium. Vide Mytholog. Natal. Comit. lib. 6. cap. 13. & alios. Multa quoque Niobes inuenies epigrammata Græca lib. 3. Antholog. tit. εἰς ἀρχαίους τινας. Et lib. 4. εἰς ἡποιδῶς, quæ breuitatis causa omitto.

EN statua statua &c.] Expressa imago lapidea ex alia imagine saxea, in quam conuersa Niobe. Hoc imitatus ex senariis his ex 3. Epigram.

Ὁ τύμβος ἔτος ἐνδὸν οὐκ ἔχει νεκρὸν,
Ὁ νεκρὸς οὗτος ἐκ τὸς οὐκ ἔχει τάφον,
Ἀλλ' αὐτὸς αὐτὴ νεκρὸς ἐστὶ καὶ τάφος.
Hoc in sepulchro mortuus non conditur.
Hoc est cadaver, & sepulchrum non habet:
Sed est idem cadaver, & sepulchrum sibi.
Sepulchrum hoc non habet intus mortuum;
Mortuus hic extra non habet tumulum;
Sed ipse sui mortuus est & tumulus.
Istud sepulchrum mortuum intus non habet:
At nec sepulchrum sibi habet extra mortuus:
Sibi sed ipse est & sepulchrum & mortuus.
Istud huic simile est lib. 4. Antholog. tit. εἰς ἡποιδῶς.

ἐν τοῖς μεθεοῖ ταύταις λίθον ἐκ δὲ λίθου
τοῦν Ἰπράξιτέλης ἐμπάλιν ἐργάσατο.
Quod Sæctius Græca epigrammata euolvens sic ex tempore vertit:

Vinebam facere Dij me marmora; marmor
Sed rursum viuit munere Praxitelis.
Cæterum id variè accipi figmentum reperio, ut cum torqueretur in præfractæ cervicis hominem, stupidum, eumque qui sit vel animo vel corpore immotus. Ad id facit quod citatur ex Lucilio, poeta Græco, de quodam saltatore, qui se mouere non posset, ὀρχηστὴς νιόβης ἐμπροσθὶν ἀρχέτυπον. Orchestes spirans archetypum Niobes.

Dactum de marmore marmor] Marmoreum idolum è simulacro marmoreo, id est, Niobe marmorea. Cæterum marmor dici videtur παρὰ τὸ μαρμαίρειν, splendescere, & quasi scintillis micare. De marmorum generibus habes apud Plinium lib. 36. cap. 6. cum seq. & Isidorum lib. 16. c. 5. item apud Pancirollum lib. 1. Rerum memorab. Inter hæc ut Parium candore, Parium ita Lacedæmonium viriditate cunctis hilarius. Lacedæmonium Martialis intelligit cum lib. 1. Epigr. 84. ita canit:

Quisquæ picta colit Spartani frigora saxi?
hoc

III

Niobe su-
pidum si-
gnificat.

Marmor.

Parium.
Lacedæ-
monium.

hoc est, potentiorum domos Laconico mar more cultas, Lacedæmonios autem Spartiatas siue Spartanos fuisse nominatos, notum est, & historicam huic rei fidem facit Perotus ad istum Martialis locum. Ac quia Lacedæmonium siue Spartanū istud marmor diuersis quasi squamarum coloribus erat variegatum, non immerito illud pictum appellatur, idque serpentum maculis Serpentinum siue Ophites etiam nominatur, ut idem Perotus alibi inquit. Pæter supra adducta, fabulam Niobes habes apud Ouidium Metamorph. 6. Rei veritatem, si vacat, ex Palæphato & Pausania in Arcadie, exquire.

Se conferre Deis] Quæ numini ausa est obloqui, seq; efferre supra hominū captū. Procax Niobe] petulans, conuiciatrix. Vnde procacitas, licentia turpium conuictiorum, qua meretrices & scurræ vtuntur.

Est vitium muliebri superbia] Solenne est mulieribus, quæ sunt potentiores, superbire. Sic Sallust. in Iugurthino dicit, superbiam comune nobilitatis malum. Idem ibidem: Quæ in magnis superbia, in infimis iram rectius nuncupari. ὄργην, quasi ὄρεν, ab ὀρέεσθαι, hinc ὀργυλός, iracundus, qui Gallico idiorismo, orgueilleux. Sed rursum alia occurrūt Sallustiana: Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia, atq; crudelitas appellatur.

Arguit oris Duritiem, ac sensus, &c.] Sic construe: *Superbia arguit duritiem oris & sensus, qualis inest lapidi.* Sensus hic est genitiuus. Huic consonat illud Terentij, os durum, pro impudente. Lapis in Hieroglyphic. hominem sensus expertem significat; ut pro stupido & alienatæ mentis homine vsurpari certum est: vnde illud Comici: *Quid stas lapis?* & primos illos homines rudes & impositos, nullaq; disciplinarum cognitione cicuratos, saxeos appellauerunt. Hinc enim Maronis illud:

Quo tempore primum

Deucalion vacuū lapides iactauit in orbē,
Vnde homines nati, durum genus.

Sic & Ouidius 1. Metamorph.

Inde genus durum sumus, experiensq; laborum,

Et documenta damus, qua simus origine nati.

Theocritus in Eidylliis Milonē rusticum impositum, planēq; rudem appellat *fragmen dura rupis*, id est, πέτρας ἀτόκον, μα-

ἀτόκον. Lactantius lib. 1. c. 20. loquens de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam, qui colunt talia? nisi ipsos potissimum lapides, ac stipites esse? Ouid. 5. Metamorph.

Ad auditas stupuit seu saxeæ voces.
Attoniteq; diu similis fuit.

Idem 13. Metamorphos.

Duroq; simillima saxo Torpet.

Et in Ariadne:

In saxo frigida sedi.

Quamq; lapis sedes, tam lapis ipsa fui.

Quo sensu dixerat ante Ouidium Catullus de nuptiis Pelei, Ariadnen saxeæ effigie fuisse, ut vim doloris exprimere non posset, neq; in vllam vocem erumpere, cum vidit se à Theseo in litore Naxus insulæ relictam. Tibullus lib. 2. Eleg. 4.

O ego, ne possim tales sentire dolores,

Quam mallet in gelidis montibus esse lapis?

Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,

Naufraga quæ vasti tūderet ora maris.

Ouidius De Ponto:

Felicem Nioben, quamuis crudelia passam,

Quæ posuit sensum saxeæ facta malis.

1. de Ponto, Eleg. 2.

Fine carent lachryma, nisi cum stupor obstitit illis;

Et similis morti pectora torpor habet.

Et deinde:

Ille ego sum frustra qui lapis esse velim.

Sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche, quamuis præsentī corpore, sensibus tamen aberat. Apul. 6. De Ass. aur.

Quod autem modò dicebam lapidem pro stupido vsurpari hieroglyphicè, id ostento planum est, quod animum percudit Superbi Tarquinij, cum à columna lignea repente lapsus anguis omnes in fugam vertisset, omnino hoc viso consternatis, Nam portendebat is serpens nouum & inexpectatum principem, de columna lignea hoc est, stupore, quem diu simulat, proditum.

Lapis pro stupido.

Qualis inest lapidi.] Lapidem vsurpari, pro stupido, aut sensus vacuo iam diximus. Sic Martialis lib. 5. in quandam Matriniam:

Non possum vetulam querere, Matrinia;

possum

Et vetulam, sed tu mortua, nō vetula es.

Possum Hecubam, possum Nioben, Matrinia; sed si

nia; sed si

Nondum

Nondum erit illa cæcis, nondum erit ista lapsus.

IV. FIGMENTVM hoc Niobes ob insolentem iactantiam in saxum rigens transformata, arguit potentiorum quarundam mulierum superbiam, & immodicam arrogantiam, quæ obcæcatæ ne ipsis quidem Superis subesse se putant, adeo ut suæ mortalitatis immemores incidant in miseram quandam ἀναισθησίαν, & sensus vacuitatem. Hoc ergo verborum inuolucro monentur, ne sese altius effertant, & plus quam oporteat apud alios intumescant, aut etiā plus sibi tribuant, quā par est. Præterea de numine bene sentiendum esse, tacite videtur innuere: quandoquidem non erratur periculosius, neque scelestius quā in numinis contemptu. Pindar. Olymp. 3. ἐπεὶ τό γε λοιδορήσαι θεὸς ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίας ἐστὶν ὑποκρέειν. nam *Dijs conuiciari*, inquit, *odiosa sapientia est; & intempestivè gloriari, idem est atque insanire*: Præclare monitor ille apud Virgilium:

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Sed quod ad argumentum facile emblematis facit, non possum prætermittere illud Valerij Max. de neglecta religione: Deorum spreti monitus excalescunt, & humana consilia castigantur, ubi se celestibus præferunt. Etenim propter δλαζουεϊαν καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia flatus Tātalis, ut Stadius cecinit Thebaid. 3. Huc congeram insignem Pindari locum ex Olymp. 9. quo sub Cadmi persona monet vnumquemque, ut exemplo Penethei filii, piè & reuerenter de Diis sentire discat.

εἰδ' ἔστιν ὅς τις δαιμόνων ἱπερρονοεῖ,
εἰς τῷ δ' ἀθροῖσας θάνατον ἠγείσθαι θεός.
τὸ σωφρονεῖν δὲ, καὶ σεβεῖν τὰ τῶν θεῶν
κέλλιστον οἰμαίγ' αὐτὸ, καὶ σωφροσύνην
δυντοῖσιν εἶναι χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις.
id est:

Si quis sit, qui Deos contemnat, ad huius (nempe Penethei) mortem respiciens, secum animo reputet esse Deos. At verò temperantem esse, & numen diuinum colere, censeo rem esse omnium pulcherrimam, & sapientissimā hominibus, qui huic sese implicant. Sic quoque Thamyris, cum nimis fuisset arrogans ob poetice facultatis peritiam, cum Musis in certamen venire ausus, satis ma-

gnas suæ temeritatis pœnas dedit. Sic non leue supplicium passus est Marsyas, quia cum ipso Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere ausus est. Sic etiam Arachne fertur in bestiam mutata, quia ausa fuit cum illa Dea de artificio texendi contendere, à qua artem didicerat. Fuit Niobe Tantalī & Euryanassē filia: ac Tantalus auaritia, Euryanasse opulencia est, ex his nascitur mortalisi superbia, quā iamiam depictum ibo; cuius & Deorum despicientia, amicorum contemptus, & beneficiorum vel à Deo, vel ab hominibus acceptorum obliuio, assecræ esse consueverunt. Apellis mihi hic manum optarem & pigmenta, quibus ad vitium liceret depingere horrendum illud monstrum, celi exulem, soli & soli pondus, Stygis incolam, Superbiam, inquam. Non oculus esset hominis tam curiosus, scio, quem ad intuendum voluptas traheret, vel amor pietatis: qui desiderio duceretur oblectandi se terribili aspectu isto ac terrore. Coloribus vinis ego non vtar, & carbo mihi pro penicillo erit, qui ad umbrem rem rudiori ductu, nec ad artis legem. Quid ad legem autem, ubi lex omnis contempta virtutis & honestatis? ubi sceptrum libidinis, clauus fastui, fræna ambitioni committuntur? ubi calcatur ius & æquitas? ubi pudor & modestia sub pedibus iacent? ubi nefas & flagitium iura dicunt? Hicne ad legem componi posse & decorum seruare, ubi in dedecore summo & confusione singula? Comicozum morem imitabor, & quod verbis non exprimo, declarabo signis & nutu: id est, producam & sistam in theatro ventosam illam & turgidam Aoli filiam Superbiam, quæ ventrem habet tumentem inani flatu velut utrem, pedes longos ac rigidos, collum gruis instar erectum, manus sicut cedros vicinas nubibus: metatur passus ac numerat librato corpore, spirat ut follis, tanquam Euros parturiens aut Aquilones; oculos rotat ac diducit, iactitat brachia, caput obliquat ut anser, voluit grandia, quasi mundum cerebro clauderet: assergit spiritum, nec seipsam capit, contemnit Deum, ridet homines; simiae mores refert, affectum pavonis: quidquid videt vanitatis, imitatur & effingit, & spectari vult, & ostentat, non contenta decore suo nisi ad mirator adsit, qui monstret digito. Calami strum in dextra est & radius crinalis, in altera

De Dijs bene sentiendum.

Thamyris.

Marsyas.

Arachne.

Niobe mythologia.

Deo etio.

Superbia.

tera speculum: pro galea & thorace reticu-
lum & vitæ; furas sandalium cingit. Et
hæc sic armata vincit tamen. O incuriam?
Insperimus monstrum, & quæ toruitas in
vultu ac membris vidimus, nondum mo-
res ac fructus, quos parit in obfessis, de-
formitas, quam tibi conformes? Proferen-
di & isti in lucem, à turpissima matre tur-
pior proles, à pueri tritico vitiosus tamus:
hinc flos & fructus ad natum sitis. In-
grediatur superbus, quibus signis hic mor-
bum suum & generosam indolem appetit?
consideremus eis. Bipodem scurum aut
catum dicemus, cum manè surgit, ita pi-
los componit, effingit & resingit se, fricat,
lambit, crispit, suerigit, aur in tergum pen-
dulos rejicit, vel intorquet cinnos, ynguen-
tisq; saturat, rotando digitis sat implumem
adhuc, & distractam in angulos, matris
caudis mediisfidius quàm simillimam
barbulam. Ibi stat in obtutu speculi defi-
xus, subridet, miratur formam & egregiū
illud decus naturæ, venustè obliquit oca-
los in humeros & satera: placet statura, pla-
cet habitus, a surgit paulatim spiritu, & re-
ciprocatur in sui amorem tunc affectus,
inflatus supra id, quod est, inani ac turgi-
do fastu, concipit nauseam ac despectum
aliorum, solus in sui admiratione & mun-
do corporis, supra omnem molliciem for-
mineam ac leuitatem occupatus. Si ruga
in collari hinc decens, aut plica in pallio;
si calceus in pede fluens aut laxior, si stria-
tus thorax, aut follicantes caligæ, nec ad
furas velut conglutinata tibialia, rapitur
furta & diras spuit, execratus opificis in-
curiam & errorem manus. Quem hic mihi
nauium vesti aspersit trifurcifer ille sar-
tor? vt Dij Dæq; perdant scelus. I puer,
accersere portentum hominis: pereat in via
mala peste: en, vt ludibrio simi bestie? Sic
tribat futuræ vix notabilis error delicatu-
rum, & magnum quiddam de autoritate
sibi detractum putat, si nater paucissimum in
corio pedunculus. Lepidus homuncio.
Quid tum? Egreditur in publicum, vbi
prius septeno serreatu classicum cecinerit,
quem tanto impetu promit, ac si pulao-
nes euellere, & omnia viscera euomere co-
naretur: tractat eaput in omnes partes, quasi
muscas in aere numeraturus aut hundi-
nes: ad mensuram passus, quasi qui semen-
tem spargit, certo spacio figit, & incedit na-
ranti similis, tanquam ad ictum tympani

armatus miles. Nunc vibrat furas vt thy-
rum quatens, nunc extremo calce leuiter
stringit humum, & circumfert se affectata
quadam iactatione corporis. Docet natu-
ram, non docetur gradum formare quasi
in libra pendulum. Cedite obuij, & locum
honoratiorem concedite, nisi thralonis ma-
litis experiri armatam manum: vos quoq;
iumenta sistite, cum calcitrone enim vobis
res est. Hæc leuitatis signa, quæ adhuc vel
aratas excuset, vel stoliditas, si non contem-
prus se admisceat, & nescio quæ praposte-
ra philantia, vanissimæ persuasionis fulcro
insisteos. Denoluitur enim interdum eò de
mentie inflatus animus, vt cecitate hac per-
cussus nec agnoscat authorem vitæ, nec bo-
na & dona, quæ habet ex eo fonte, irrisor
Dei atq; hominum. Et dum in admiratio-
ne sui totus defixus hæret, non remittit a-
gnitionis radios, grata ac humili beneficio-
rum recordatione, ad caput ipsum & pri-
mum ostium casualis. In celo narum hoc
flagitium, eò grauius, quò altior ruina; ho-
multarum enim perenni flammarum vitio
ne lucis Angelum in executorem transfor-
manit diuinæ iustitiæ, horribili metamor-
phosi. Prima igitur noxa hæc, vnde nocen-
di ac perdendi omnes formæ, seminarium
malorum, quia excussit à supremo gradu
celstitudinis spiritum inter cælestes choros
principem, in voraginem calamitatis nun-
quam terminanda; quod calcar erat per-
secutionis in nostrum genus, & exercendæ
tyrannidis. Tanto studiosius euitandum,
quoniam qui tali scelere se contaminat, in
Deum ipsum armare manus, & velut gi-
gas quidam expellere de throno videtur:
montes enim vanissimarum cogitationum
aggestu surgenti in nubes connectat, & de
spolio cæli, exturbandq; rege tacitus præ-
sumit. Non hoc intendat, dic sodes, cui a-
las istas tumetres adglutinat non quispiam
Dædalus, sed diabolus? Omniind: iusti enim
memoriam deponit, ex quo formatus, & lu-
cem antiac generosi stemmatis in se tra-
ducit, vt nobilis prosapiæ splendorem de-
gener spurius. Assurgit mente per scalam
vanitatis & inanis gloriæ, non rectis & di-
rectis gradibus, ab infimo in altiore ordi-
ne, sed assultum ad culmen temerario pas-
su. Periculosum est stare in præcipitio &
respicere, vertigo corripit & stermit. Causa
fastus, ne idem tibi, aut ex te, cultor.

Impudentia.

EMBLEMA LXVIII.

P V B E *tenuis mulier, succincta latrantibus infra
Monstrorum catalis, Scylla biformis erat.
Monstra putantur auarities, audacia, rapus:
At Scylla est, nullus cui sit in ore pudor.*

COMMENTARI

I.
Scylla.

DE Scyllæ pictura sic Pignori: Scyllam qui vident in anterioribus editionibus, non rideant, modò possint se continere. Nos illam è veteri estypo hic & alibi exprimendam curauimus. Vides ergo hic feminam alatham infima sui parte in varia monstrorum capita desinentem. Hanc Isacus refert capita habere sex, & duodecim pedes: ἕξ μὲν κεφαλὰς ἔχων, καὶ μὲν κύνος, λέοντος, γοργόνος, φάλαινης, ἀνδρόπι. Sex habens capita, eruca, canis, leonis, Gorgonis, balana, femina. Alij aliter eam describunt, vt mox dicemus.

SCYLLAM Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe, quod eundem deperrit, sic affecit, vt fontem, in quo Nympha se lauare consueuerat, veneficijs & magicis herbis infecerit, cuius rei nescia Scylla fontem de more ingressa, inferiores corporis sui partes in caninos rictus vidit esse commutatos: quam tantam deformitatem horrens, in mare se præcipitem dedec & in saxum mutata. Poetis argumentum fabulae præbuit. Homerus Odyss. 12. Ouid. 14. Metamorph. Refertur etiam hæc fabula in prouerbio, *Charybdim fugiens incidi in Scyllam*

II.

*Scylla in
mestrum
marinæ
mutata.*

Scyllam. Iustinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charybdi materiam Poëtis suggestam ait ob fratrem, quod in Sicilia citato latroque impetu fertur, in quo vndarum inter se concurrentium tanta pugna fit, ut aliàs veluti terga dantes vorticibus in imû descendere, aliàs quasi victrices in sublime ferri videas; nunc hic fremitum feruentis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. Accedit perperitum Aetnæ montis incendium: hinc latratus auditos: hinc monstrî credita simulacra; dum nauigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant vndas; quas sorben- tis æstus vorago collidit. Scyllam fuisse nauem trementem Palæphatus tradit. Sal- lustus saxum putat esse in mari prominen- s, quod procul visentibus muliebrem for- mam repræsentet, in quod illi fluctus, quo- niam & luporum eiulatum, & canum la- tratum videntur imitari, succinctam esse. Heraclides Ponticus ait, ab Homero per Scyllam significari omnis generis im- pudentiam, quæ non ab re canibus cinga- tur, rictibus audacia, rapina, & auaritia re- ferretis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto suum Emblemata duxisse: σκύλλαν τε τὴν πολυόρσρον ἀνείδειαν ἠλλανόρησε· διὰ δὴ κύνας οὐκ ἀλόγως ὑπέ- κεισα, ποροτομαῖς ἀρπαγῇ, πολὺν καὶ πλεονέξια περραγόμενας. Virgilius sic Scyllam depingit:

aliter quàm omnes intelligunt, quos & legere & audire contigerit. Verba igitur Aristotelis hæc sunt: Quare omnes, qui medicinam inuestigant & exquirunt, primum ab eo debet, quod magis ei contrariū est, discere, quemadmodū Calypso mouebat: *Extra unā est fumū longe cœlle carinā.*

Hæc Aristoteles. Quo in loco primò est notandum, lapsum Aristotelem memoria, vt sæpe solet, cum citat Homerum. Nam, vt omnes ibi notant, Calypso posuit pro Circe. Sed ego pro Calypso reponendum censeo Vlysses. Locus enim, quem citat Aristoteles, est apud Homerum Odys. 12. Verba autem sunt Vlyssis ad nauclerum suum, iubentis vt naue[m] desceat longè à fumo & vinda, vbi erat Charybdis. Nam de Scylla non ausus est Vlysses verbum facere, ne & socios & nautam terreret multitudi[n]e periculorum, vt ipse[m]et Vlysses paulò inferius testatur. Deniq; intellige fimum & vndam, tantum pro Charybdi. Moriet enim Aristoteles, vt quando vitium aliquod fugere voluerimus, in contrarium desceamus, sic enim medium melius tenuerimus; idq; probat experimento, illorum, qui contortas virgas in rectum dirigunt. Ex his collige, frustra scripsisse Chiliadum autorem adagium illud, *Extra fimum & vndam*. Namq; neq; adagium illud est, nec locus explicatur, nec meritò taxatur Argyrophus, qui etsi non omnino scopum tetigit, minus tamen aberrauit in sua translatione. Præterea versuculus ille, qui circumfertur incerto autore,

Adagiis
explica-
tione.

Incidit in Scyllā cupies vitare Charybdim.
malè intelligitur à nostris. Non enim signifi-
ficatur minus periculum vitans in malis
incidere, sed contrà. Nam Scyllam minus
malum esse quàm Charybdim, notius est
quàm vt egeat admonitione. Hactenus
Sanctius.

PVBE tenus mulier] Impudentiæ nota.
 ας σημεῖον τῆς ἀνοίας ἐκ ἐλάχιον. quod
 non minimum amentia signum, ait Gale-
 nus προτροπικῶς ἐπὶ τέχναις. Imitatus
 est autem Virgilium, qui sic :

Succincta latrantibus infra &c.] Infe-
riore sui parte cincta quasi monitiosis ca-
nibus. Est altera imitatio Virgiliana:
Quid loquar aut Scyllam disce, quam fama
sequuta est.

Candice

III.

*Candida succinctam latravibus inguina
monstris;*

Dulichias vexasse rates?

Scylla
did.

Ex quo loco aduertes duas fuisse Scyllas. Vna Nisi Megarensium regis filia fuit, contra quos dum deuictis Atheniensibus pugnaret Minos, propter filij Androgei interitum, quem Athenienses & Megarenses dolo necauerant, amarus est à Scylla Nisi filio. Quæ ut hosti posset placere, comam purpuream parenti abscissam ei obtulit: quam Nisi ita habuerat consecratam, ut tamdiu regno potiretur, quamdiu illam habuisset intactam. Postea & Scylla à Minoe contempta, dolore in anem citiu, quæ & alaunda dicitur, conuersa est. Virgil. 1. Georg.

Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.

Vide fabulam apud Ouidium 8. Metam. Altera fuit filia Phorei, de qua hic sermo est, quæ versa fertur in saxum in mari periculofum, de qua Ouid. 4. Metam. Has tamen plerumque Poetæ confundunt, ut 6. Fast. Ouidius. Et Propertius lib. 4. sic loquitur:

Quid mirum in patrios Scyllam fuisse capillos,

Candidaq; in sauos inguina versa canes?

Ouidius in Amoribus:

*Per nos Scylla patri canos furata capillos
Pube premit rabidos inguinibusque canes.*

Idem 2. de remedio:

*Præterita cæcutus Niseida natita gaudet.
Sunt qui volunt Virgilium vtramq; Scyllam coniunxisse, quapropter sic versum excudendum curarunt,*

Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama sequuta est.

Sed duriusculus est versus, nec credo Poetam sic scriptum reliquisse, imò potius more poetico fabulas confudisse, ut vnâ Scyllam pro altera acciperet. Nam & ipse in Citi varias refert opiniones, quem vide. Lege etiam Nannij Miscellan. lib. 6. & Iacobum Bononiensem, Annotat. quas paucaulas scripsit in Virgilium. Alciatus lib. 7. Parerg. cap. 6. contendit Virgilium τὸ πρὸς ποντὸν seruare voluisse, quæ ut plurimum falsa est: sed id non placet Sanctio.

Monstrorum catulis, canibus monstris, Virgil. dixit:

Ab timidis nautas canibus lacerasse marinis.

Et Ouid. 4. Trist.

Esse canes vero sub virginis.

Cicero de haruspice responsis: Quam Scyllam tam eminentibus canibus, tamque idionis Poetæ fingendo exprimere potuerit? &c. Canes porro accipi pro rapacibus & exploratoribus hominum rapacium idem Cicero nō sine satyrico motu nos docuit, ut lib. 1. in Verre. Debere, aiebat, suam rationem dare: multa sibi opus esse, multa canibus suis, quos circa se haberet. Et lib. 3. in eundem: Quid ista cohors, quorum hominum est? Volusi aruspices, & Cornelli medici, & horum canum, quos tribunal meum vides lambere? Eadem oratione: Qui cum agros maximos ac feracissimos per seipsum, hoc est, per Aproniam, Verrem alterum depopularetur, ad minores ciuitates habebat alios, quos tanquam canes immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut pecuniam, aut frumentum publice dari cogerat.

Scylla biformis. Superne feminam representans, inferne in caninos rictus dehincens: Dicitur vero Scylla ἀπὸ τῆς σκυλῆος, spoliatō scilicet: vel ἀ σκυλλειν, vexando: licet quidam putarint ἀπὸ τῶν σκυλλῶν, à canibus derivari.

Monstra putantur &c. Mythologia. Monstra Scyllam, id est, impudentiam committantia sunt auditas, temeritas, rapina seu rapacitas.

Raptus. hic raptus, pro rapina, poetico more, ut cogitatus, pro cogitatione: ut ausus pro audacia. In iure alioqui raptus dicitur contractatio fraudulenta personarum, propriæ, ut in Cod. de raptoribus virginum, & in Decretal. 5. de raptoribus. Rapina vero fieri intelligitur in rebus mobilibus per vim ablati, ut in tit. Vi honor. rapt.

As Scylla ipsamet est τῆς ἀνδρείδας, ty pus seu imago. Vide omnino Cœl Rhodigii lib. 14. cap. 3. nolo enim ego hic impudenti turpitudine chartam inquinare.

Quidnam sibi velit hoc emblemata, satis ex ipso epigrammate constare reor: appositæ enim Alciatus id ad in. pud. etiam transfudit, quæ tribus potissimum vitij rabidissimis comes esse soleat, auaritiæ, siue rapinæ, iudiciæ, inuidiæ, quæ sub elegantia aut viri, aut mulieris forma plerumque latent. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non sibi permittit, turpe putat nil?

Porro

Rabulae
forenses

Porro hoc quicquid est emblematis, recte torseris in fori latratores, rabulas, quibus quid impudētius? quid rapacius? quid deniq; fraudulentius? qui dum iusti & æqui patrociniū suscipere aiunt, sapius aliter affirmatiuam, alter negatiuam partē rei indicāde defendunt: vnde fit, vt vnus eorū iniustum semper teneatur, prout pars hunc vel illum conuenerit prius, idq; per plures dies, menses, & annos, lites interdum in mortales protrahentes, quoad miserorum animi penitus exhauriantur ac eloculentur, tantum abest vt bona publica & priuata defendant. Sed ne videar patris odio laborare, nihil dicam hic vltra de æruscatoribus illis, quibus nulla religio est vel om-

Æruscatores.

nem hominem natum, vt dicebat Archilochus, decoriare, principis saltē sui, qui placere hoc pacto studeat, silentium vt adaugeant; & nec minus tamen prædam in suū suum conferant, vt est apud Lampridium. Et tamen hi in precio habentur, qui potius nouis illis tormentorum, hoc est, tributorum, vectigalium, portoriorum, quibus misera plebs dilaniatur, excogitatis generibus digni erant, vt Perilli tantum aneum experirentur. Hos igitur morbosam abire exoptem; eum enim in locum lauerniōnes & gryphos istos, vel ipsis etiam felibus rapaciores ablegari video à Lipsio, lib. 4. de Repub. c. 11. Quod etiam ego amando Vespasianum cū vectigali suo vrinario:

Φιλαντία :

EMBLEMA LXIX.

Quod

QUOD nimium tua forma tibi, Narcisse, placebat,
 In florem, & noti est versa stuporis olus.
 Ingenij est marcor, cladesq; philautia, doctos
 Qua pessum plures datq; deditq; viros:
 Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata querunt,
 Nilq; suas prater tradere phantasias.

C O M M E N T A R I I.

I. **I**N fonte limpidissimo iuuenis formosus vmbra suam ab aquis reuerberatam inuentè contemplatur, iuxta quem sui nominis flos, Narcissus scilicet, prorupit. Flos est purpureus, stellatus, de quo Plin. lib. 21. cap. 5. 11. & 19.

II. **T**IRSIAS vates tamdiu victurū Narcissum prædixit, quamdiu à sui conspectu abstineret. At ille ignarus infortunij, quod iam iam sibi impendebat, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperijt, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis commutatus sit, qui Narce dicitur, teste Plinio lib. 21. cap. 19. Est autem Narce, *νάρκων* sine *νάρκωσις*, stupor, torpor, membrorumq; dissolutio: & Narcissus flos, si diutius naso admoneatur, mentis torporem inducit, de quo vide Marcellum Virgilium in Dioscoridem. Narcissi fabulam refert Ovidius 3. Metamorph. De eodem vide Icones Philostrati, tit. Narcissus, & Statium lib. 7. Thebaidos. Pausanias in Boeoticis sic ait de Narcisso: In Thespiensium terra locus est, qui Danacum appellatur: ibi Narcissi fons visitur: & aquam hanc inspexisse Narcissum ferunt, qui nō intellexit suam se vmbra videre, ac seipsum à semetipso amari ignorauit, atq; hoc amore in xta fontem contabuit. Sed id planè insulsum est, eo demeritæ quemquam peruenire, vt ex amoris ardore hominem ab hominis vmbra dignoscere nequeat. Verum de eodem & alia quædam narrantur prioribus minus nota. Sororem Narcissum gemellam habuisse, tam in alijs rebus specie planè similem, tum eadem: utrosq; comam habuisse vnicolorem, iisdemq; vestibus fuisse indutos, simul item venatū exiisse: at Narcissum in amorem incidisse sororis. Mortua autem puella fontem adiit, & suam se videre imaginem intellexit. Qua re intellecta, non nihil alienationis in amore sensit, tāquam

non suam vmbra, sed sororis imaginem conspiceretur. Hæc Pausanias, qui & Narcissum herbam multò ante Narcissi mortem fuisse, testimonijs antiquissimorum probat. Vide plura de Narcisso apud Nat. Comitem Mythol. lib. 9. cap. 16. Cæl. Rhodig. lib. 2.6. cap. 21.

QUOD nimium &c. J Descriptio *φιλανθίας*. Huic simile penè est Epigramma pictæ Poeseos Bartholom. Anuli, quod propter elegantiam ascribam: *Narcissus liquidus formam speculatus in undis.*

Contemnens alios, arsit amore sui: Tabuit, & sensim venienti in membra stupore.

Ipse sui, factus flos hyacinthus, amans. Hinc fugite (o iuuenes) fons iste Philautia, seipsum

Stultus, ubi, cū se non bene norit, amat. Euolue pulcherrimam disputationem eadem de re Marfilij Ficini, Orat. 6. c. 17. in conuiuium Platonium.

Tua forma tibi, Narcisse, placebat J Plutarch. Symposiac. 5. quæstion. 7. refert, idem accidisse cuidam, quem Eutelsidā nominat, quicū se in undis aspectaret, amore sui captus, penè periit, dum ita deperiret.

In florem tibi cognominem, id est, Narcissum.

Noti stuporis Narcissus enim flos dicitur à *νάρκων*, quod stuporem sonat; vel à *νάρκωσις*, torpescere. Unde etiam flos ipse caput tentat.

Olus Olus dicitur omnis herba satina. *Marcor* putredo, caries. Metaphora, pro eo quod est deprauatio, *φιλανθία* enim ingenio inducit quasi marcorem & exitium.

Cladesq; mors & exitium, alia metaphora.

φιλανθία φιλανθία, vt vertit r. Carm. Phil. Ode. tia.

II.
 Vaticinium
 Tiresia de
 Narcisso.

Narce
 herba.

Narcissi
 fabula.

II

Narcissus
 unde
 eius.

Olus
 Marcor

Ode 18. Horatius, est cæcus amor sui; cuius verba elegantissima ad Bacchum, subseribam:

Sæua tunc cum Bercynthia

Cornu sympanæ, quæ subsequitur cæci amor sui,

Attollens vacuū plus nimio gloria verticē.

De *φιλαντία* vide prouerbia, *Suum cuiq; pulchrum.* & *φίλωνας*. Adi etiam Aristotelem lib. 9. Moral. cap. 7. & 8.

Pessum plures datq; deditq; pro, pessum dat, & pessum dedit, tmesis. Pessum, à *πέσσω*, cadere, significat deorsum; quasi sub pedes proiectum. Apul. lib. 5. Nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. Lucrer. lib. 6.

Auleaq; præterea ceciderunt mania magnus

Motibus in terris, Et multa per mare pessū

Subsedere suis pariter cum ciuibus vrbes.

Qui veterum abiecta methodo Qui à veterum doctrina, docendiq; ratione desciscientes, nouam quandam sectam induxerunt. Methodus est compendiosa via, seu præceptio: siquidem *ὁδός*, viam significat. & *μέθοδος*, viam breuiusculam & compendiosam, qua incédere vetuit Pythagoras. Vnde abbreviationes & artium præceptiones hoc vocabulo ab Aristotele intelliguntur.

Niq; suas præter ijq; nil aliud tradere voluerunt, quàm quod eorum dictabat libido.

Phantasias. Opiniones. *φαντασίας* Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. appellat rerum visiones & imagines, Cicero. 1. Academ. Visa. Aristoteles 2. de Anima, phantasia describit phantasticæ virtutis operationem, scilicet motum à sensu secundum actum factum. Vnde patet differentia inter phantasia & phantasma; nam phantasma est imaginatio vel visio eius, quod non est: phantasia autem solum eius quod est, anthore Suida. Ego cum Socrate per canem & auferem iurare paratus sum, Alciatum hoc loco respexisse ad phantasia morbum, quæ est intellectus vel cogitationis deprauatio, de qua Galenus interiorum 3. Affectio, inquit, quæ dicitur phantasia, nil aliud est, quàm intellectus corruptio. Quam etiam tangit Celsus lib. 3. ubi phrenesis species exequitur. Hinc à communi indicio deuios simplex vulgus phantasticos nuncupat. Hos Itali passim Byzaros

dicunt, credo ab inconditis moribus populorum, qui in Ponto dicuntur Byzares, vt inquit Stephanus, meminitque Valerius Flaccus: *Byzaresq; vagi*.

NOTANTVR hoc figmento, qui à veterum legibus & institutis desciscientes, nouam quandam doctrinæ formam confectantur: tamq; sibi placent, vt licet obtusiores reuera sint, quicquid tamen præcipiūt, violentius aliquantum inculcant, neglecta prorsus & oblitterata maiorum via & ratione: eoq; deuentum est, vt fidem illam canam, & priscam veterum auctoritatem præ sua opinione nihili ducant: tanta est cæcutientia, stultitia atq; peruersitas. Tales sunt *νέοσφοι* quidam impudentissimi, qui nouorum dogmatum persuasionem populū incautum inescant, verborumq; phaleris sic protelant & peruerunt, vt miserimi homines errore perciti, quasi gustata loto, libenter à Christianæ Reipubl. communionem, suo magno malo, desciscant. Tam enim sunt perfrectæ frontis, vt sua dogmata omnium esse certissima verbis scriptisq; asserere nō veriti, nullam aliam meliorem, aut certiozem de religione traditam fuisse sententiam, quàm quæ à se suisque tradatur, assument. Sicq; plurimorum damno & perniciē detestandam *φιλαντίαν* in rebus diuinis experimur. Potest & hoc torqueri commodè in imperitis, & *ἀπιστοῦς* rerum suarum non æquos admiratores, quibus sanè (vt Comicus ait) nihil vnquā quicquam iniustius, nihil enim rectum putant nisi quod ipsi fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, suaq; plus quàm par est, admirando, ingeniosi hos absq; vilo fructu facillimè marcescat. Vnde merito illud reperam, quod Alciatus in quadā Oratione dixit: Nullam esse perniciosiorem, studiū calamitatem, quàm sui ipsius confidentiam & admirationem, quem morbum Græci *φιλαντίαν* appellant. Est enim ea lues adulatione deterior, eoq; hominem inducit, vt se existimet optimè scire quæ non intelligit, reddiq; eum negligentem, superbū, otiosū, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error non tam oratione quàm frequenti auditu & collatione, quæ cum peritoribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauedum ab hac bellua: nullus enim erit veræ sapientiæ capitalior hostis, quàm qui meliorum præceptorum dogmata flocci facit. Dili-

I.V.

Novi da-
flores re-
prehens.

Imperiei
φιλαντίας

*Præla-
tus Plato
in locus.*

mus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ sapientiæ terrestre oraculum merito docti omnes suscipiunt ac venerantur, lib.

5. De leg. aut eam planè sententiam pari verborum pondere scriptis mandavit: πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς εἶναι, οὐ πᾶς αὐτῷ συγγράμῳ ἔχον ἀποφυγὴν ἡδονῆς μνησάμενος. τὸτο δ' εἶναι ὁ λέγει, ὅς οἷός τις αὐτῷ πᾶς ἀνθρώπος οὖτος τοῖς καὶ ἐρῶς ἔχοντες δὲν εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀληθείας πάντων ἀμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἐαυτῷ φιλίαν αἰτιον ἐκείνη γίνεται ἐκασοτε. Quæ singula si diligenter expendamus, suppetet nobis ac commodatum certè & presens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus quidem gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλευστέων non abs re appellat maximum quoddam malum, innatum in meliore hominis parte, vempè animo: & eo quidem deterius ac presentius, quod licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vni-

*φιλευ-
στία mor-
bis maxi-
mus.*

quam de remedio querendo, aut parti male affectæ applicando cogitant, vt tandem sani possint euadere. Atqui nulla exitiaior aut damnosior ægritudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat, & tenaciter foueat: quo fit, vt omni animi contentione & industria in eo malo periculosissimo propulsando sit enitendum, & eo maior cura conferenda, quod morbus hic (in quo sit fons, & cer- tè principium aliorum omnium) quæ in animum cadere possant, vitiatorum) grauiores affert corruptiones, elademquè ingenij præsentiozem. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac percussus peste oberret, sanum vel in alijs, vel in seipso iudicium retineat, cum se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis infusa caligo tam densa, tamquæ spinosa, vt vel apertis oculis nihil videat. Itaq; qui sui capitur amore, non vere sese amare potest, sed falsam quandam de se opinionem, vt vmbra aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitanter aucupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso falli πάντων χαλεπώτατον, imò ve- rò adiectam δεινιώτατον χυμῶδιωτάτον.

Cum enim impostor ipse præstò semper habeatur, nec minimum quidem abscedat, quo pacto non esset grauissimum malum, in primis quæ deplorandum? Cæcitas hæc

*Cæcitas
animi
maxima.*

omnium maximè intolerabilis, cum inscientiam nostram sapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratio ne laboremus, tamen nos omnia ingenio afsecutos arbitramur. Tolerabile aliqui vitium, si ea tantum placerent, quæ ingenij specimina quadam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem, in quibus sit tantum fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus autem parètem agnito errore ptabeamus, nemo est quin veniale putet. Quotus autem quisque est, qui placido ferat animo, quod ipsi nati, & vitia tam impensè nobis placeant, velut amatozem amica, vt ait Flaccus, Turpia decipiunt cecum vitia, aut etiam ipsa hæc.

Delectant, veluti Balbinum polyphus Agnæ. Quod sit, vt vero verius dictum sit à Theocrito (vt id ad nostrum sermonem conuertamus.) ἔρωτι

Πολύφωμος, ὁ πολυφώμε, τὰ μὴ καλὰ καὶ πέρανται, id est:

Haud raro Polyphemo,

Qua minime sunt pulchra, ex pulchra videntur amoris.

Nimirum id in causa est, quod, vt ait Varro, Omnes videmur nobis esse belli, festini, saperdæ, cum simus σάπροι. Id tamen omnibus generaliter verum est, tamen in artifices, atq; ex his potissimum poetas, adhuc in amâtes precipuè quadrare videtur. Etenim rectissimè scripsit Aristoteles lib.

4. Moral. Suo quemq; artificem opere impense delectari, nō aliter, quàm rebus quibusdam ex se felle prognatis. Neq; secus adamant sua carmina poetas, quam parentes liberos. Est enim artificis opus quasi quidam ingenij fetus: de quo Socrates ait, rectius iudicare obstetricem quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuiq; sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnum exemplum extat de Tarquinijs adolescentibus. Vnde & hodie vulgo scitè dicunt: Nullum reperiri deformem amasium; propterea quod amati vel non pulchra pulcherrima videantur. Hinc illud Plautium in Stichis:

Suus rex regina placet: sua cuique sponsa sponso.

Id quoq; optimè denotare videtur apologus ille. In animum concilio dixit aquila, se in aulicos eligere velle formosissimos quosque aliarum animi filios. Cum igitur cer-

*Suus rex
que
chris.*

*Apollonius
de
ne.*

ratim queq; suos offerret, bubo, O regina, inquit, accipe meos, qui ceteros pulchritudine superant. Qua forma, subdit aquila, sunt filij tui? Qua ego sum, respondit bubo. Tunc omnes vehementi cachinno commotæ fuerunt. Sed esto hoc venia dignum, ut suis quisq; liberis, suis artibus, suo instituto, suis ingentis, suæ patriæ paulò impenitus fauceat; nisi eò cæcitatæ rapiamur, ut & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitis; eaq; virtutum nomine doneamus: ac sibi quisq; sit, quod sibi fuit. Suffenus Catullianus, aut Menius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epistolis notans inquit:

Dum mala delectant mea me, vel denique fallant.

Ex Aristonymo citatur illud: ἐστὶν ἐν βίῳ μάλα βλάβη, τὸ ἀνοήτους ὄντας τοὺς πολλοὺς, οἷον δὲ φρονίμους εἶναι. Id in primis est in vita humanæ noxium, quod per multi cum se sapere putent, tamen desipiunt.

Quamobrem nihil deterius aut periculosius, quàm nimium fidere. Certè (ut de me ipso aliquid) sum satis mihi conscius, quàm debili & penè nullo ingenio sum: si quid tamen sit, nõquam vllatenus me profecisse liberè confiteor, quàm cum ignorare me multa, & quidem penè omnia primò agnoui, tumq; meo non minimo sumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus sum, quàm nõ sit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam sæpè mero contingit, ut nos plerique presentes laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti, sicq; de nobis bene mereri putant, cum sæpius ut de coloribus cæci, sic ij de nostro capto & in literis, aut etiam honestis actionibus profectu sentiant. Interea tamen eorum in sententiam pedibus imus, quod aiunt, atq; importunè falli nos finimus. Crassam meherclè & supinam credulitatem. Agnoui Iubens Socrates de se Phrysiognomi iudicium, talemq; à natura fore se palam falsus est, nisi se Philosophiæ excolendum tradidisset. A qua quidem modestia longè semper absumus, qui e mentitos quosdam sapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamenta nobis inesse demuramur, & ut vera credimus abolutaque, quasi quibus ad perfectionem addi nihil possit, ideoq; molestè ferimus, si qui, dum nostri mentionem faciunt, non satis honorificè loquantur, eaq; tribuant, quæ nos

minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus, ut deploratissimus sanari egre potest, nisi tamen aliquando meliore quodam impulsu genio, potius spectemus quid nobis desit, quàm quid adsit. Si quid enim adest, cauendum est imprius ne effluat, aut pretio ampliori quàm par sit, æstimatum vilescat apud alios: si quid deest, quod sciamus ornameto nobis esse posse, & vsui, efficiendum est, ut labore & diligentia comparari à nobis & conqueri possit. Sed in primis meminisse debemus, subindeq; animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum alijs sumus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Bene Seueca libello de vitæ tranquillitate: Puto multos potuisse ad sapientiam puenire nisi putassent se peruenisse. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosum, præterquàm quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & desidiæ fouet, solet etiam vnà secum aduchere & alere turpissimam ignorancem, quam merito Sophocles δυσπέραστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere vicinos, qui sui laudator fuerit. Idcirco numquam probata est illa plus a quo pruriens φιλαυτίας opinio in Astydamente histione, quòd suas ipse laudes inscribi vellet statuæ, quam mernerat. Non enim populus hominis votum insolens sibi ferendum esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, exciderat, Suidas auctor est, Nymphas à Narcisso speras verissimè dixisse:

πολλοὶ σέ τε μισοῦσιν, ἂν σαυτὸν φίλῃς.

Et multi te oderint, si tu te ipsum ames.

Quid tam malè audijt Sophistarum nomeu, nisi ob effrenatam illam, & cæcam sui admirationem? Socrates ut eorum importunitatem frangeret atq; eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eosq; contrarijs armis oppugnaret, nempe honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atq; contentione, dicebat hoc vnū se scire, quòd rerum omniam esset inscius. Id verò non aiebat, ut falsa de se loqueretur, apud eos presertim, quorum familiari consuetudine vrebatur, sed ut assereret ea Iubens omnia se nescire, quæ tam impudenti fronte sibi arrogabāt trinitales illi ματαιόλογι, qui sic liberales

*Quæ sequantur
φιλαυτίας.*

*Astydamente
histio.*

Sophista.

disciplinas, ipsam quæ Philosophiam ostentando, reuera profiterentur & profanarent: aut potius vt significaret ad veram solidamque sapientiam neminem accedere vnquam posse, nisi primùm se norit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam stolido & lubrico, qui cum nondum primoribus labijs literas degustarint, fallam tamen sibi scientiæ persuasionem induant. Ex quibus alij se *αὐτοδιδάκτες*, alij *πανσόφους* & *πανεπισήμονας* efferre non verentur: alij alios quoscumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leniculis & venia dignis erratis ingeniosiores, non perpendunt, *ὅτι μὴ μῆσασθαι ἑἶναι ἐστὶν ἢ μὴ μῆσασθαι*. sibi nempe ignoscunt, vt Mæuius ille Horatius, qui seipsum ignorans carpebat alios, se quæ venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbum hunc amorem esse, dignumque notari. At quanto in errore versantur, qui sibi primas nullo rubore tribuunt? Agathocles Peripateticus cum apud Demonastem iactaret, se solum & primum esse Dialecticorum, audiuit: Si solus es, qui primus? si primus, qui solus potes esse? Non est quod reperam literatoris illius Rhemij inolebilem arrogantiam, cum diceret, vnâ secum natus, & tadem periturae disciplinas. Nec est quod memorem duorum in Philosophia principum notam satis & pernulgatam *φιλαυτίαν*, Aristotelis nempe & Ciceronis; quorum hic tam suæ ipsemet industriæ & ingenio tribuit, vt nullis ferè in procemijs laudem propriam continerit: ille verò, quod non modò suis in eodem Philosophico curriculo certatoribus parum fauerit, sed quod contradicendi studio doctorem etiam Platonem vexarit, sui nominis celebritatem non parum obscurauit. Illi ipsi Philosophi libris, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen etiam suum præigi volunt. Vnde Heraclitus rectè arrogantiam sacrum nuncupauit morbum: vel quia præstantissimus quisque ea in primis peste implicetur: vel quia vltima rerum linea mors, afferre medelam valeat. Permittatur hoc ad inflammandum studium, & exercendam doctorum hominum industriam: *honor enim alit artes*; nullusque sui laboris præmio, & contentionis honestæ laude frustrandus est. At quis sanæ mentis eum dixerit, qui sibi plura quàm habeat, arroget? Narrat Athenæus

lib. 12. cap. vltimò, Trasylaum quendam tanta infantia fuisse percitum, vt quotquot naves in Pyreum appellerent, suas esse crederet: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, alijque suam fortunam lubens communicabat; quod si qua naufragium fecisset, nil inde mæoris conciperet: donec frater eius è Sicilia reuersus, hominem medico committeret, is vbi respiciisset, affirmauit se nūquam vixisse feliciter, quàm cum eo mentis errore teneretur; quippe qui in tanta voluptate nihil molestiæ sensisset. Perinde se habent *φιλαυτοί*, aut reuera deterius, quandoquidem vt alijs nocumento sint, anxie student, tum vel maximè quod honorem alienum sibi audaciùs arrogat, aut quod aliorum conatum nigro loliginis succo, & mera æruginè conspergant. Olim discipulis mos erat, vt proprietatem Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem secutus Plato 2. ad Dionysium Epistola fatetur, quicquid scripserit, non sua, sed Socratis esse. Qui leges primùm tulerunt ad cicurandos mores; aut continendos hominum animos, earum inuentionem non sibi, sed alicui numini tribuerunt: tum vt diminutis nomine, quasi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis, tum vt inferrent rudiorum animis, leges, vt pulcherrimum Deorum inuentum, sic & vtilissimum, à nemine esse violandas, sed toto pectore colendas, tutandas, amandas. Sic & priores illi, cum referrent omnium artium & disciplinarum inuentionem ad primam illam causam, id est, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam esse commenti sunt. Quorsum hæc? vt nimirum intelligamus, quàm in omnibus pulcherrima sit modestia, quæque turpis valdeque perniciosa *φιλαυτία*. Concludam itaque: cum Platone, dicam quæ eum, qui magnus est futurus, maximè decere, neque se, neque sua sic admirari, vt nihil putet exactius, nihil melius: *διὸ πάντα ἀνθρώπων γὰρ φεύγειν τὸ σοφὸν φιλεῖν αὐτὸν. τὸν δ' αὐτὴ βελτίω διόκειν δὲ μὴ δειμίαν ἀισχύνην ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ προῖν, δὲν ποιοῦμενον*. Idcirco est opera pretiū, vt quisque nimium sui amorem fugiat, meliores insequatur, nullo verecundie rubore præpeditus. Repeto illud Platonis Cratylus: *τὸ γὰρ ἐξαπατῆσθαι ὑφ' αὐτῶν τῶν χαλεπώτατον, ὅταν γὰρ μὴ δὲν σιμῶν*

Rhemius
Palamò.

Aristoteles & Cicero
φιλαυτοί.

Philosophi
φιλαυτοί.

Thrasylus
lib. 12. cap. 12.

Platonem
Epistola 2.
ad Dionysium
Legem 1.
Cratylus 1.

ἡρὸν ἀποστῆναι, ἀλλ' αὖτε παρ' ὃ ἐξ ἀπα-
τησιν, πᾶς ἐ δεινόν; A seipso decipi ali-
quem, res est omnium pessima. nam quan-
do sui ipsius impostor ne vel minimum à
se discedat, sed ipsi semper adsit, quis non
dicat hoc esse molestum? Verecundè hoc
ita poeta princeps:

non ego Daphnim

Cantādo metuā, se numquam fallit imago.
& M. Tullius: Nisi me communis decipiat
φιλαντία. Lussit in quemdam sui nimio
plus confidentem Strobilum, vir catus, &
sui natura minimè dicax, his omnino spi-
culis:

In speculo, & vitreus sese dum spectat in
vndis

Cherilus, & nimio flagrat amore sui,
E doctore vago bacchatur vappa, suosq;
Collegas nihili cæcus, inersq; facit.
Ringit, & ipse suos patitur pro crimine ma-
nes;

Sic neq; se insanum cogitat esse miser.

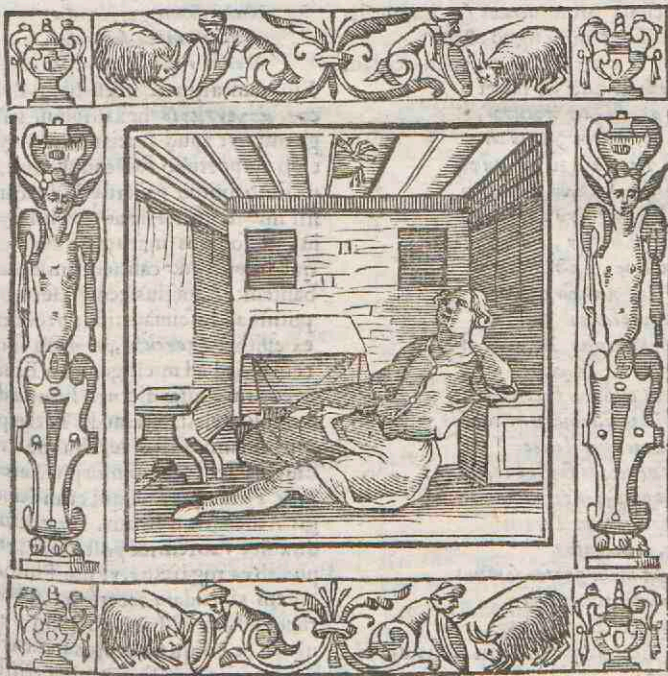
Succurrebat pridem exemplum Thessali
apud Plin. Historiæ mundi lib. 29. vbi sic:
Eadem ætas, Neronis principatu ad Thes-
salum transiit, delentem cuncta maio-
rum placita, & rabie quadam in omnes æ-
ui medicos petorantem. Hic tanta arrogan-
tia fuit, vt Iatronicem se inscripserit, quasi
medicorum victorem. Nihil inferior fuit
Menecratis medici arrogantia, qui, cum
quadam desperata curatione ipsi feliciter
cessissent, populati adulatione dictus est
Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis
iogenij delectatus, insolentius vsus est eo
pro titulo. Tandem Agesilao scribens, lit-
teris hanc præfixit salutationem: Menecra-
tes Iupiter Agesilao regi salutem. Rex eo
offensus procemio nihil ultra legere digua-
tus est, sed rescripsit in hunc modum: Rex
Agesilaus Menecrati sanitatem. arguens
hominis insaniam. Nunc ad alia.

Thessali
arrogan-
tia.

Menecra-
tes.

Garrulitas.

EMBLEMA LXX.

QUID matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit ense putare,
Quam linguam immodicam stirpitibus eruere.

C O M M E N T A R I I.

I.

PICTURA, quæ hic representatur, homo scilicet humi reclinatus & dormitabundus, superius verò hirundo in suo luteo, quod sub trabe fixit opere, non satis facit ad meam saluam; magis placet illa, quam editio Lugdunensis habet. Quod si nodum in scirpo quærere fas sit, sic ego emingerem. In cubiculo aperto hominem in lecto collocarem, ibiq; hirundinem aut circumuolitantem, aut extra nidum residentem (in nido siquidem plerumq; conticescit) exprimerem. Et quia Alciatus hic pro iure poetico hirundinem & lusciniam confundit, idem in pictura imitaret, & foris in arbore residentem lusciniam affingerem; nam sic quoque garrulitas importunior notaretur. Ad designandum verò tempus matutinum, Solis radij è summis montium apicibus prominentes (vt habet editio Rouilliana) mihi signo essent.

Alia pictura.

II.

Charactere huius Emblematis.

IMITATVS est Anacreontis Odam eius *Χελιδόνα*, quæ sic habet:

Τί σοι θέλεις ποιῆσαι,
Τί σοι λάλη χελιδὼν;
Τὰ τὰρ σά σευ τὰ κῆρα
Θέλεις λαβὼν φαλίζω,
ἢ μάλλον ἐνδοθέν σευ
Τὴν γλῶσσαν, ὥς ὁ Τηρεὺς
Εἰκνύς, ἐκδέρει;
Τί μευ καλῶν ὀνειρώ
Τπορθρίασι γυναικί
Ἀφῆρασας βάθυλλον;

Ad verbum sic sonat:

Quid tibi vis faciam,
Quid tibi, loquax hirundo?
Pennas tuas leues
Vis abreptas forfice rescem?
Aut potius internam hanc
Linguam, vt Tereus
Ille, demecum?
Quid mihi gratos somnos
Matutinos vocibus
Eripuisti Bathyllum?

Eandem sic Latij numeris donauit H. Stephanus:

Quibus loquax, quibusnam
Te plectam hirundo poëta?
Vtrumne vis volucres
Alas tibi recidam?
Imam secem ve linguam
Tibi quod ille Tereus
Fecisse fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas strepens ad aures,
E somnijs beatis
Mihi rapis Bathyllum?

Minos verò sic:

Quasnam tibi parabo
Penas, loquax hirundo?
Pennas tuas recidam
An forfice has volucres?
Tuam secem ve linguam,
Olim vt tibi ille Tereus?
Nam manè garriendo
Gratum mihi soporem,
Meum rapis Bathyllum.

Eiusdem argumenti est lib. I. Epigr. Græcor. *ἑρπυγία* hexastichon gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quod eum importuno suo cantu excitatum, sua uilissimo somno priuarit; ideoque malum illi imprecatur. Hic autem hirundinem obiurgat, somnos matutinos auerterem, suoque importuno cantu dormientes interturbantem. Sauctius censet sermonem fieri potius ad lusciniam; idq; probare conatur ex epitheto garrula, vt infra suo loco dicitur. Sed ad intelligentiam Emblematis, & eorum, quæ dicturi sumus de Progne & Philomela, fabulam de Tereo præmittimus, quam multis versibus describit Ouidius in fine 6. Metamorph. Tereus itaque Rex Thracum fuit, qui cum Pandionis Regis Athenarum filiam, Prognem nomine, duxisset uxorem, & post aliquantum tempus ab ea rogaretur, vt sibi Philomelam sororem videndum accerferet, profectus Athenas dum adducit puellam, eam vitiauit: ac ne cuiquam scelus indicaret, linguam illi amputauit, sororem perijisse coniugi affir-

Philomela de Tereo.

affirmans. Illa tamen rem in veste suo cruce
re descriptam misit forori: qua re cognita
Progne Ictum filium interemit, & patri e-
pulandum apposuit. Postea omnes in aues
mutati sunt: Tereus in vrpupam, Ictys in
phasianum, Progne in hirundinem (vt com-
munior fert opinio) Philomela in luscini-
am.

III.

Matuta.

QVID matutinos somnos Qui sunt lon-
gè suauissimi. Hinc intellige etiam quietem,
& à cōtentione laborum vacationem;
quæ tamen quies aliquando interrumpitur
importuna quorundam nugacitate. Matu-
tinus dicitur à Matuta, id est, Aurora, quæ
matutino tempore præest, Græci λευκό-
δευρ vocant. Ouidius 6. Fast.

Leucothea Graijs, Matuta vocabere nostris.

Videtur autem Alciatus primum hūc ver-
sum ex Martiale mutatus lib. 14.

Si matutinos facild est tibi rūpere somnos
Lucanus in tertio:

Dum non securos liceat mihi rumpere
somnos.

Statius 2. Silvarum:

Et matutinos abrūpere murmure somnos.

Progne Hirundo. Videtur autem hic
noster Alciatus Prognem cum Philomela
confundere, cuius linguam Tereus absci-
dit, cum ei vim intulisset, non autem Pro-
gne uxori. Num verò Progne in hirundi-
nem mutata sit, vel in lusciniam,

Grammatici certant, & adhuc sub indice
luc est.

Ouid. 6. Metamorph. vbi fabulam narrat,
etsi non exprimat, quæ illarum in luscini-
am, quæve in hirundinem mutata sit, in-
quit enim:

Pendebant pennas: quarū petit altera siluas,
Altera tecta subit, neq; adhuc de pectore
cadit

Excessere nota, signataq; sanguine pluma
est.

attamen 2. Fastor. Prognem in hirundinem
transformatam canit:

Fallimur, an verus prænuncia venit hirundo.

Et metuit ne qua versa recurrat hyems?

Sæpe tamen Progne nimium prosperasse que-
rere:

Virgi tuo Tereus frigore latus erit.

Idem sentit Seruius, explicans illud Virgi-
lij carmen ex Ecloga 6.

Quas illi Philomela dapes, quæ dona pa-
rarit.

Atqui, inquit ille, Progne hoc fecit, sed ab-

uita nomine, aut illi imputat, propter
quam factum est. Probus verò eundem lo-
cum explicans Prognem in lusciniam dicit
transformatam. Martialis & communior
opinio Philomelam in lusciniam mutatam
asserunt, sic enim ille 14. Epigram.

Eles Philomela nefas incesti Tereos; & qua
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

Cæterum non desunt, qui contrarium sen-
tiant, & Prognem in lusciniam, Philome-
lam in hirundinem mutatam asserant: vt
Tzetzes in Chiliad. Statius Papinianus:

Non sic Philomela penates
Circuit amplectens, animamq; in pignora
transfert.

Et Ioannes Grammaticus in Hesiodi com-
mentatio ferè in fine, inquit: & πρὸνν ἀν-
δρῶν γεγονυῖα τὸν ἱτύν ἀδύρεται, φιλο-
μύλλα δὲ χελιδὼν, τρεῖς, φησί, με εἰ
βιάσατο. hoc est: Et Progne in lusciniam
commutata Ictem deplorat, Philomela autē
in hirundinem, Tereus, inquit, mihi vim in-
tulit. Idem Ouidius ipse secutus, ad Liviā
de morte Drasi lusciniam intelligit, cui
tribuit filium, & in vmbrosis silvis com-
morari dicit: vnde colligunt hauc antè fuisse
se Prognem:

Talus in vmbrosis mitis nunc deniq; silus

Deslet Threicium Daulias ales Ictyn.

Idem expressius alibi:

Sola virū nō vltā prius mæstissima mater,

Concinit Ismarium Daulias ales Ictyn.

Gabrias etiam Græcus fabulator Ictem fi-
lium facit lusciniæ. Catullus eodē modo:

Qualia sub densis ramorū concinit vmbus
Daulias absumpti fata gemens Ictyl.

Ita & Horatius de Progne loquens, quam
uis non expresso nomine, lusciniæ tamen
similem dicit:

Nidum ponit, Ictyn flebiliter gemens

Infelix aus, & Cecropiæ domus

Æternum opprobrium, quid malè barbaras
Regum est vltā libidines.

Omnium apertissima id manifestat Mar-
cus Varro dicens: Lusciniola (aliqui per-
peram legunt Lusciola, nam ipsius Varro-
nis autoritate constat in libris de re rusti-
ca, cantatrices lusciniolas appellatas) quod
luctuosè canere existimatur, atque esse ex
Attica Progne facta avis. Sed quid opus
tam multis? vide quid hac de re disceptet
Cælius Rhodigin. lib. 29. cap. 26. Iacobus
Bononiē. & P. Nannius 6. Miscellan. anno-
tation, in Virgil. nec enim video quam sit
necesse

Probi.

Martia-
les.Tzetzes
Statij.Ioan. Græ
matici.Ouidij. at
tera.Gabria.
Catulli.

Horatij.

Varronij.

De meta-
morphosi
Prognis
& Philo-
mela di-
uerse opi-
niones.
Ouidij.

Seruij.

necesse quaestionem hanc inter Grammaticos controuersam dicimere; ut neq; uacat huc adducere quæ leguntur apud Thucydidem lib. 2. τῆς συγγραφῆς, Pausaniam in Phocicis, Strabonem lib. 1. & alibi.

*Daulia
cornix.*

Garrula] Hoc epitheto Sanctius probare conatur, hoc loco de lusciniâ fieri mentionem, cum de ea dicatur, *cantare simul nocte dieq; potest*. Ductus præterea veteri proverbio, *Daulia cornix*. quod in garrulos & canoros dicitur, & de lusciniâ intelligitur. Martialis etiam garrulam illam uocat, loco paulo ante citato. Plinius quoq; cantum lusciniæ garrulum uocat lib. 10. cap. 29. Citat demum adagium, *Lusciniâ deest cantio*. Sed meo iudicio, parum conuincit, cum idem epitheton etiam hirundini tribuat Maro 7. Georg.

Garrula quam tignus nidum suspendat hirundo.

*Hirundo
garrulitas
signum.*

Adhæc hoc emblemate tangitur odiosa garrulitas, at garrulitatis symbolum esse hirundinem constat ex Pierij Hieroglyph. lib. 22. Cantum autem lusciniæ quousquisq; est qui potius studio & labore accersat, nedum auerferetur. Deniq; possum & ego adagium adducere ex Aristophanis Ranis, qui nugationem nihili *Musæam hirundinum* uocat. Huc spectat illud Hesiodi:

Quem manens gemens Pandionis excivit hirundo.

*ὄρσπον-
γόν.*

Vbi interpretes ὄρσπονγόν exponunt, clamor, non autem diluculo flens, cum hirundo tota clamitet die, non autem mane tantum aut uespero, ueluti facit lusciniâ. Eidem Hesiodo κατίλλη ἢ χελιδὼν dicitur propter garrulitatem, unde Poeta is κατίλλωα formauit. κατίλλειν enim garrire est, eoq; cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur.

*Hirundo
garrula.*

Somnos rumpis] Refricat mihi memoriam historia ex Plinio lib. 35. cap. 11. Lepidus in Trimmuitatu quodam loco deductus à magistratibus in nemorosum hospitium, minaciter cum ijs postero die expositauit, somnum sibi ademptum volucrum concentu. At illi draconem in longissima membrana depictum circumdedere loco, eoq; terrore aues tum siluisse narrantur, & postea cognitum est ita posse compesci.

*Auium can-
tus ut com-
pescatur.*

Daulias.

Daulias] Daulia, Daulis, uel etiam Daulias, pro lusciniâ effertur à Poetis, quod in

urbe Daulide (quæ quondam fuit sub ditione Regis Thraciæ. Plin. lib. 4. cap. 3.) in auem sui nominis transformata dicatur à Poetis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. *Daulia cornix*.

Dignus Epops Tereus, &c.] id est, merito in Vpupam mutatus, qui maluerit linguam rescindere, quam omnino auellere. Vpupa auis militarem quandam cristam in capite retinet, & quasi adhuc filium querens, has uideretur ingeminare uoces, πῆ, πῆ, id est, *ubi, ubi*: hinc Epops dicta, Latinis vpupa. De qua Plinius 10. cap. 29. Alij in accipitrem mutatum Tereum uolunt, ut Higinius fabula 45. Solinus: In Senensi regione, non longè à Flauio poli colonia, Byziæ oppidum, quondam arx Terei regis: hinc inuisum hirundinibus, & deinceps alicibus illis inaccessum. Ante aquilæ rex auium fuisse vpupa dicitur, cuius emicentia non obscura insignia reliqua conspiciuntur: cristam enim habet plicatilem, quæ cum erigitur per longitudinem capitis, refert similitudinem diadematis regij: adhæc longo & acuto rostro tanquam cuspidem armata exercet tyrannidem in auiculas. Hinc illud:

Rex fueram; sic cristâ probat, sed sordida uita.

Immundum è tanto culmine fecit aue. Ait enim D. Hieronymus in ca. 5. Zachar. Spurcissima est auis vpupa, semper in humano stercore commorans, ex quo & nidum facere dicitur, & pullos suos de vermibus stercoreis putrescentis alit. In diuinis etiâ vpupa symbolum exhibet hominis uitij dediti. Pierius lib. 25. Hieroglyph.

Putare] Præscindere. Metaphora à uerbis & arboribus, in quibus superflua & inutilia resecantur.

Stirpitibus eruere] funditus, radicitus enellere. Auem porro philomelam (uerba sunt Sanctij) lingua carere pro certo affirmare possum, nisi me oculi fallunt. Nam diebus abhinc paucis, cum hæc scriberem, amicus quidam meus mihi commonstrauit philomelam in cauea conclusam, quam cum inde extraxissemus, pertenne vestigium linguæ vix potuimus reperire: quæ res non paruam mihi præbuit admirationem, tantam inesse huic auiculæ suauitatem cantilenæ, & vocis crispationem, nullam tamen linguam qua id possit modulari, nisi forte eam in gutture habet absconditam. Vnde

non

Vpupa

*Vpupa
lim. res.*

*Vpupa
Sordida
Putat.*

*Philomela
La lingua
carit.*

non abs re fixerunt Poeta Philomela præcisam fuisse linguam. Vide Aristot. 9. de histor. anim. cap. 15. Consule etiam Plinium loco citato lib. 10. cap. 29. qui ingenium exercuit in luxuriosa tantillæ aniculæ descriptione.

T O R Q V E T V R Emblemata in eos imitandæ, qui odiosa garrulitate rationis inopiam præ se ferre satis arguunt, ut Progne abscissa lingua in hirundinem garrum nimio insignem commutata, eos significet, qui sapientiæ parum, loquentiæ multum habent. Et sanè vsuuenire solet, ut loquaciores ferè sint, quibus est rationis defectus, quàm qui prudentia & ingenij viribus antestantur: cum apud graues & sapientes quosque viros silentium commendatissimum, verborumque parsimonia grata sit. Extat apud Aristophanem de Cleophonte quodam garrulo dictum:

ἐὺ δ' ἂν χελιδὼν ἐπιβρέμεται θρηνίᾳ
χελιδὼν.

Ex cuius labris hirundo Thracia instrepit.

Quò spectat præceptum illud Pythagoricum: ὁμιλοῦντες χελιδόνων μὴ ἔχων. id est: Hirundines sub eodem tecto ne habeas.

Quod D. Hieronymus & Cyrillus cum Aristotele consentientes intelligunt, abstinendum esse à consuetudine & commercio garrulorum & susurrorum; quam quidē sententiam corroborat Alexandri historia, quem cum quiescentem hirundo quædam magno garritu supra caput volitans importunè interturbaret, Aristander Thelmuſeus pro domesticis, qui Alexandro insidias pararent, accipiendum interpretatus est; quod euentus postmodum comprobauit, Alexandri Astropi, quem ex amicorum numero Thessalis equitibus præfecerat, consilio patefacto. Hirundinis quoque garrulitatem notauit suis Iambis Nicostriatus:

ἢ τὸ συνεχὲς καὶ πολλὰ, καὶ ταχέως
λαλεῖν
ἂν τὸ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγχονται ἡμῶν σωφρονέσθαι πολὺ.
hoc est:

Loqui si indefinenter, multaq; et velociter, Prudentiam indicaret, utiq; hirundines Fortasse quam nos sapere dicantur magis. Lege Plutarch. 8. Sympoticæ. problem. 7. & ea, quæ supra Emblemata 1. 1. & alibi accumulauimus; quibus hic adiungimus lepidam à Cælio Rhodig. relatam historiā, lib. 21. cap. 46. Ex Helleſponto in Atticam

uenerat amator quidam, Gnathena scortil si tanta illici pellectus: cumque admissus commodum accubisset, erat inter pocula loquacior impendio, ac planè, ut Græci dicunt, *ροπτίνος*. Id mirabunda mulier, cupiensq; finem, sic illum adorta fertur: An non ab Helleſponto te profectum dicis? Quum annuisset is: Et quo, inquit, pacto ciuitatum illic primam ignorare videris? Sciscitante autem eo, quanam foret hæc? Sigeum, respondit Gnathena. quo aptè admodum & concinnè, ex nominis ratione silentium, quod Græcis *σιγή* est, illi suadere visa est. Sic enim Troiæ promontorium Sigeum dictum accepimus, ob Herculis taciturnitatem: qui hospitio ibi prohibitus discessum simulasse dicitur, mox per silentium aduersus Troiam venisse, atque eam expugnasse. Huc facit dictum Cleomenis, qui cum risisset, Sophista quodam multa de fortitudine differente, atq; dicente: Quid rides Cleomenes, audiens de fortitudine differente, præsertim cum sis rex? Quoniam, inquit, o amice, si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silètio auscultarem. Visum est ineptum, quenquam de fortitudine magnificis uti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset quam in hirundinis morem garrire. Planè quemadmodum laudi quā maxime est vera illa facundia: ita inanis verborum sonitus, nulla subiecta sententia, vitio non caret quā maximo. Cui accedit, quod quibus multa effutire moris est, ij aut falsa loquantur, aut superflua, vel quod verius, vtraque. Nam *χαρὶς τότ' εἰπεῖν πολλὰ, καὶ τὰ κέρια*. Non est eiusdem & multa & opportuna dicere. Videas tamen Arabicos istos tibicines, ære Dodoneo loquaciores, in confessi & congressu sapientum garrulitate ipsas columnas rumpere, dum ore effrazi sensuum effutiant inuolucra, & verborum selquipedalium instrepunt voluminibus, ac vocum turba: atq; vitio Pisoniano cum loqui nesciant, tacere tamen haud queunt, qui sibi nihilominus acuti & arguti videntur, etiam si sint omni pistillo obtusiores. Hi sanè si tantum in loquendo molestiæ caperent, quanta alios afficiunt, non utique longos traherent sermones. Garrulitatis vitio non obscure insimulantur à Plutarcho tonsores, nam tonsorum genus bene loquax esse pronunciat:

Sigeum.

Cleomenis dictū.

Garruli reprehēsi.

Tonsores cur garruli.

IV.
Garruli
odiosa im
portuni-
tas.

Historia
Alexan-
dri.

Loquaci-
tas nota-
tas.

ciat: & Theophrastus constringas ideo vocat *ἀδύνα συμπέρινα*, id est, *secca coniunia*. Solent enim in constringas, quæ sunt conforum officinæ, spermologi, nullius rei, nisi rumorem mutuo colligendi, ac postea differendi studio ducti confluere. Hinc Donatus in Terentium, constringam esse sedem ociosis aptam annorat, quemadmodum & scholiastes Aristophanis in Pluto. Ex mul-
to igitur illo in constringis desidentium sermone conforum loquacitas. Sensit id Archelaus, qui confori garrulo subinde rogan-

ti: Quomodo te radam, o rex? Silendo, inquit. His tamen hac in parte non multum fortassis concedunt lippi, qui cum ob oculorum imbecillitatem plurimum à rebus gerendis habeant otij, rumoribus audientis & dissipandis se dedere solent. Inde istud proverbiū apud Horat. lib. 1. Sat. 7. *Omnibus & lippi notum, & conforibus*. Sed ne & ego lectoribus odioso multiloquio molestiam pariam, nunc ad Invidiam me conuerto.

Invidia.

EMBLEMA LXXI.

SQUALIDA vipereas manducans femina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quæq; suum cor edit,
Quam macies & pallor habent, spinosaq; gestat
Tela manu: talis pingitur Invidia.

QUOMODO Invidia depingēda sit, satis ex ipsius Alciati verbis colligi potest. Mulier nimirū macie lurida, oblita oculorum acie, viperis circum caput errantibus redimita, mamminis turpiter dependentibus, dextra spinosum gerēs baculum, sinistra viperam & cor humanum: quæ si ori denotaturæ similis admoeretur, magis meo placeret iudicio. Reliqua eius ornamenta iamiam ex Ouidio adducemus.

PRÆSENS Emblemata Invidiæ descriptionem ob oculos ponit, cuiusque effectus sub ipsa figura indicat. Cuius viam imaginem non alius expressit elegantius ipso Ouid. 2. Metamorph. Et in primis eius domum sic depingit:

*Protinus Invidia nigro squallentia tabo
Tecta petit: domus est imus in vallibus
huius
Abdita, sole carens, non ulli peruia vento,
Trista, et ignavi plenissima frigoris, & qua
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Ad habitum deinde ipsius Invidiæ accedens, canit:*

*— Videt intus edentem
Viperæus carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam; visaq; oculos auertit. At illa
Surgit humo pigre, semesarumq; relinquit
Corpora serpentum, passuq; incedit inerti.
Ex duobus interpolitis versibus:
Pallor in ore sedet, macie in corpore toto:
Nusquā recta acies; linunt rubigine decet:
Pectora felle vident: lingua est suffusa veneno:*

*Risus abest, nisi quem visi monere dolores.
Nec fruitur sorono, vigilantibus excita curis;
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo
Successus hominū, carpitq; et carpitur unā,
Suppliciumq; suum est.
Et paulò infra:*

*— Baculumq; caput, quem spinæ circū
Vincula cingebant: adoperta quoque nubibus
atrus
Quacumque ingreditur, florentia proteritis
atrus,
Exuritq; herbas, & summa caemina carpit:
Afflatuq; suo populos, urbesq; domosq;
Polluit.
Nō multum huic dissimilis est descriptio*

Virgiliana Invidiæ, in opusculo de Lituore. Nos sic depingemus luridam huius ac tristem formam; pallefcit vt plumbum color non natiuus, sed argyrio similis & sulphuri, concavitas luminum in exanguivultu, superciliorum filua, rigida entis ac striata plicis, dens nigricans, latus, sesquipedalis, vt spatha piscatoria, aut palmula nautica: camuræ autres ac fluxæ, capilli velut stiria pendentes, aduncus nasus, hamati digiti, struma & gibbo formidabilis forma, & prorsus ad habitum Stygium. Pyxidem gestat impletam salina spumantis Cerberi, stridentibus hydrys circumuoluta collo ac humeris, terrifico aspectu. Huic subter præcordia vorago patens imos recessus corporis aperit, vbi vultus sedet, & rōdit ilia, disfidet circum & viperæ, quæ sanguinem ad lambunt. Vis mores? dicam paucis. Odit, rōdit, mordet, vorat, rider, spernit, insectatur, calumniatur, execratur, damnat omnia. Porro in hanc materiam multa scripta reperiuntur apud Poetas & Oratores, quos vide.

SQUALLIDA Sordida, inculta, à squamarum crebritate & asperitate dicta vox. Olim enim verbum *Squallere*, de omnibus ijs dicebatur, quæ dura essent, densa, & rigida, squammarumq; similitudinem imitantia: at postea assiduo vsu effectum est, vt hoc verbum de ijs tantum diceretur, quæ inculta sunt, deformia, & multarum sordium congerie contaminata. Virg. 2. Aeneid.

Squallentem barbam, & concretos sanguine crines.

Squallor etiam est tristitiæ nota: Cicero ad Terent. Mihi ante oculos dies noctesq; vertatur Squallor vester ac mœror.

Fœmina Rectè fœmina Invidia, vel quia id nomen contumeliosum, vel quod non cadat id vitium, nisi in animos molles, parumq; viriles. Ex omnibus enim vitijs nullum est pigrius invidia, hæc in altos animos non ascendit. Hinc Ouid. lib. 3. de Ponto:

*Lituor, iners vitium, mores nō exit in altor,
Viq; latens ima vipera serpit humo.
Ea quoq; de causa idem Ovidius Invidiā in imis vallibus latitare confluxit.*

Viperæus manducans carnes. Invidia simile aliquid habet cum vipera, quam ferunt

*Invidia
idea.*

*Invidia
mores.*

Squallere.

Squallor.

*Invidia
cur famina.*

*Invidia
ut vipera.*

runt non prodire in lucem, nisi arrosis matris lateribus (Theophrastus autem id negat, & aliam causam assignat mortis maternæ) sic liuor eum primum afficit, & quasi enecat, in quo gignitur. Quod pertinet illud Ouidij in descriptione Inuidiæ, 2. Metamorph.

— *Videt intus edentem*

Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum. Sed alia fortasse ratio commodè reddi potest, vipereas carnes edit Inuidia, quod alienis malis gaudeat, ijsque pascatur: (id vitium Græcis appellatur ἐπιχαιρεια) vel id dicitur, ut eius perniciēs ostendatur, quæ enim venenata venenis aluntur animalia, exitius venenum habent. Plinianum illud rectè sociat lib. 24. Sed quis

In veneficos.

inuenit illa, venena scilicet, præter hominē? Deinde sequitur: Quid? non & homines quidam ad venena nascuntur? atra hominum, seu serpentium lingua vibrat, tabesque animi contracta adurit culpantium omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoque & ipsarum noctium quieti invidentium gemitu, quæ sola vox eorum est, ut inauipicatarum animantium vice obuij quoque verant agere, & prodesse vitæ, nec ullam abominati spiritus præmium nouere, quam odisse omnia.

Cuique dolens oculi] Hinc illud Maronis de Liore:

Testatur gemitu graues dolores,
Suspirat, gemit, incurritq; dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit.

Sunt qui oculorum affectioni liorē per similem faciant, & restissimè quidem: Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt, & ad omnem splendorem caligant; quod idem est inuidiæ proprium. Vnde puto dictam inuidiam ab in, quod aliquando significat valde: & video. Quia qui inuidia laborant, semper animum & oculos in eum, cui inuidet, habent; ex quo tamen non nisi tormentum hauriunt, quo maius Siculi non inuenere tyranni, ut canit Horatius.

Inuidia unde dicitur.

Cor nō edentium.

Quæ suum cor edit] Allusio ad Proverb. Pythagoræ, Cor ne edito. id est, ne cuius animum ex crucis: vel ad vocabulum cura, quæ quod cor vrat, veledat, dicitur. Cicero 3. Tuscul. ex Homero illud de Belierophonte citat ex veterum nescio quo: Ipse suum cor edens, hominum vestigia vi-

sans.

Similes Maronis versus hi:

Torquet viscera carnifex cruentus.
Vesanos tacitè mouet furores.
Intentans animo faces Erinnyes
Lethæus, Tityiq; vultus intus
Qui semper lacerat, comestque mentem.

Sic & Petronius Arbiter:

Cui vultus iecur intimum pererrat,
Et pectus erabit, intusq; fibras.
Non est quem lepidi vocant Poeta:
Sed cordus mala, liuor atq; luxus.

Quod spectat dictum Matreæ Alexandrini, qui ænigmatè lusitando aiebat, se beluam alere, quæ se ipsam absumeret: ἑπὶ τοῦ τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἐστὶν ἐσθίειν, quo significabat quorundam inuidiam, qui improbè & ignauè dolerent ob prosperos suorum laborum successus. Retulit Eustath. 1. Odyss. & Athenæus. Seneca lib. De paupertate: Interdum non licet esse palam miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes. Græci dicunt δάκνυσθαι, vel τὴν καρδίαν δάκνυσθαι, cum grauem & molestant animi sollicitudinem significant. Et δακνέδωμος ἄνθρωπος, noxa animum mordens, ut Homerus Iliad. vltimo:

— Τέο μέγχις ἐδύρομενος ἢ ἀχέων
ὄντ' ἐδαι καρδίην;

Quosque lamentans & moriens cor tuum exedes?

Quam macies] sic Ouidius:

— Macies in corpore toto.

Virgilius:

Infelix macies renudat ossa.

Et pallor habent] id est, macies & pallor totam occupant. Ouidius:

Pallor in ore sedet.

Virgilius:

Pallor terribiles genas colorat.

Spinosaq; gestat Tela manu] Hoc referendum est ad aculeatam inuidiorum maledicentiam. Siquidem Effundit mala lingua virus ærum, & perpetuò carpit, quod assequi nunquam potest. Ad id respexit Ouidius, cum ait: Indoluit baculumque capit, quem spinea circum

Vincula cingebant.

ELEGANS Inuidiæ descriptio ex effectis, adiunctisq; quibus ostenditur eum, qui labore inuidia, virulentis cogitationibus pasci, aliorum prosperis successibus in gemiscere, animum morore conficere, corpus macie & pallore confectum reddere, aculeis

Macies

pallor

Macies

Macies

aculeis maledicis alios infectari. Nullum enim vitium invidia peius venustius est, aut homini damnosius & efferatius: quandoquidem si cum quibuslibet alijs confertur, inspicimus quàm cæca temeritate rapiantur, qui melioribus invident. Nulla enim alia vitia sunt, quæ non aucupentur aut sentiant aliquam voluptatem: Invidus perpetuò meret ac tristatur, eoq; gravius afficitur, quo maiori tenetur invidia, qui non secus atq; ædes, in quibus ipse sit, conflagret. Miserrima sanè conditio, sed quæ tanquam felicitatis pedissequa, successus videndo prosperos intabescat, ut Naso cecinit. Arridet Alexandri Macedonis dictum, Invidos homines nil esse aliud quàm tormenta, seu tortores suos proprios. Levis adolescentis graue verbum. Anacharsis invidiam vocavit vlcus, quod passim verum sua vi contraheret. Socrates ferram animæ appellabat. Aristoteles antagonista fortunatorum. Invidi enim non minus cruciantur aliena felicitate, quàm suo infortunio. Hinc Themistocles adhuc adolescens nihil dum splendidum à se fieri dixit, quod invidios adhuc nactus non foret. Nam sicut cantharides vegeto maximè tritico innascentur, & ros pulchre florentibus: sic invidia plerumq; inuadit bonos viros, & in virtute proficientes, & ingenij personaq; gloriam sustinentes. Quare rectè Cicero. Tusculan. invidiam dixit esse ægritudinem ex alterius rebus secundis. Sed illud in hac peste pestilentissimum, quod invidus mentis æstuationem gravius distrahentem nemini omnino audeat aperire, sed defixus hærens in vno obtutu (ut Virgiliano abutatur versu) non vellicatur modò, sed lancinatur, ac demum exarnificatus tantæ sollicitudinis rationem comprimere: credo, diuino indicio protinus irrogante supplicij. Ita enim intolerabilius vitium, dum fateri erubescit, invidiæ stimulis se agitari, secundis rebus ingemiscere, fratris aut vicini fortunam videri maiorem aut nimiam. Atque Sincerus, rari vir ingenij, magnæque nobilitatis, cum in conspectu Federici regis inter physicos esset questio, quid præcipue conferret oculorum perspicuitati? alijq; sceniculi afflatum, alij vitri vsum, alij aliud diceret. At ego, inquit, invidiam aio. Obstu puerunt hoc dicto adeò Medici, ut ab auditoribus derisui haberentur. Tum ipse: Annon invidia omnia maiora & pleniora

videre facit? Quid autem oculis magis presentaneum, quam ut vis ipsa videndi maior reddatur atq; vegetior? protulitq; statim Ovidianos versus ex 1. de Arte amandi:

Fertilior seges est alienis semper in aruis,
Vicinumq; pecus grandius uber habet.
Pindarus 2. Pyth. sic:

—σάμας

Δέ τι νος ἐλκόμενος
περιπαῖς, ἐνέταξεν ἑλ-
κος ἐδ' αὐαρόν ἐ' ἀπὸς δὲ καρδίας,
πρὶν ὅσα φροντὶδ' ἰμὴ χανᾶται τυχαῖς.
id est:

Qui facultate alicuius tangitur abundanti, influit vlcus miserum suo ante animo, quàm qua secum corde molitur, assequatur. vel: Qui ob facultates cuiusdam, opumque abundantiam, animo diserucitur, seipsum angit miserè, sibiq; ante insigir vulnus, quàm ut nocere possit ei, cui invidet. Hæc autem descriptio perlegans, qua inuidorū tristissima & infelicitissima vita proponitur: quippè qui virulentis cogitationibus pascantur, quæ sibi horribilem perniciem adferant, quicq; sine consilio & ratione aliorum rebus optimis marcescant, & aculeis maledicis pungant & insectentur, nullum tamen inde commodum reportaturi. Itaq; ut hoc quasi per transennam, quid ea turpius aut miserrimum, eum ut alijs noxam dānumq; inferat, sibi prius, & quidem sæpe numero gravius nocet? Ergo in cæteris iniquissima, in hoc tamen æquitatis aliquid habet, quod cum, in quo est, tanquam veneno proprio afficit, perdit, absumit, eumque vlciscitur primum, à quo concepta & educata fuerit: quod habet illud:

ὁ φθόνος ἐστὶ κακίστον, ἔχει δὲ τὴ καλὸν
ἐν αὐτῷ.

τίχαι γὰρ φθονερῶν ἔμματα: καὶ κρα-
δίην.

Invidia est malum; habet autem aliquid boni in se:

Tabefacit enim inuidorū oculos & cor.
Res mala, liuor, habet tamen in se quid boni, adurit.

Quos tener, interna; corde oculisq; facer.
Quod idem videret sentire Menander, dum ait:

ὁ φθονὸς αὐτῷ πολέμιος καὶ δίσταται.
Αὐθαρέτοις γὰρ συνέχεται λύπαις αὐτοῖς.
Sibi hostis ipse redditur vir inuidus;

Hunc namq; mæror, què sibi accersit, pre-
mit.

Placeti

Pindari
locus.

Inuidorū
misera cō-
ditio.

Alexandri
dictum.

Themisto-
cles.

Terentium
Albi Sinceri
respo-
sum.

*Invidi re-
bus à Ju-
liano ge-
stis impen-
sè detra-
hebant a-
pud Con-
stātiū.*

Placet addere insigne inuidiæ maledictiæ exemplum, ex Anniano lib. 17. quo loco narrat, quantum apud Constantium Augustum detraxerint assentatores rebus præclare à Juliano gestis: Omnes qui plus poterant in palatio adulandi professores rectè consulta, prospereque facta vertebat in risum, talia sine modo strepentes insulse, in odium venit cum victorijs suis capella, non homo: ut hirsutum Iulianum carpentes, eumq; talpam loquacem nominantes, & purpuratam simiam, & litterionem Gregum: & his congruentia plurima, atq; vermacula principi resonantes, audire hæc taliq; gestienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur, ut segnem incescentes, & tumidum & umbratilem, gestaq; secus verbis comprioribus exornantem: quod non tunc primitus accidit: namque ut solet amplissima gloria obiecta esse semper inuidiæ, legimus in veteres quoq; magnificos duces vitia criminaq; (etiam si inueniri non poterant) sinxisse malignitatem spectatissimis actibus eorū offensam: ut Cimonem Milciadis filium insimulatū incesti, qui prope Eurimedonta Pamphiliū flumen Persarum populum deleuit innumerum, coegitque gentem insolentia regis elatam, obsecrare suppliciter pacem: Aemilianum iudem Scipionem, ut somniculosum, æmulatorum incusari malevolentia, cuius impenetrabili vigilantia obstinata in perniciem Romæ, duæ sunt potentissimæ vrbes excisæ. Necnon etiam in Pompeium obrectatores iniqui multa scrutantes, cum nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo hæc obseruauerunt ludibrosa & irrita, quod genuino quodam more caput digito vno scalpebat: quodque aliquandiu tegendi vlcis causa deformis, fasciola candida crus colligabat: quorum alterum facit ut dissolutum, alterum ut novarum rerum cupidum asserabant, nihil interesse oblatrantes argumento subfregido, quam partem corporis redimeret regis maiestatis insigni, in eum virum, quo nec fortior, nec cautior quisquam patriæ fuit, ut documenta præclara testantur. Hæc quoq; pestis magnos quandoq; viros inficit, quando eius quoque stimulis proditur agitarus. Alexander rex potentissimus, ut perdicam odio prosequeretur, eò quod esset bellicosus: Lysimachum, quod militandi peritus; Seleucum, quod magni animi;

*Alexander
inuidus.*

Attalum, quod imperatoria dignitate pol-
leret; Ptolemaum, quod ei prospere om-
nia succederent. Sic Simmas Periclem,
Alcmaon Themistoclem, Clodius Pom-
peium, Meneclides Epaminodam, Asinius
Pollio Ciceronem inuidia oppugnauere.
Inuidiæ sententiam quoq; expertus est Be-
lissarius, Iustiniani Dux generalis, summus
in laude militari vir: refert enim Zonaras
tom. 3. Annal. in Iustinian. eum iussu Iusti-
niani, siue Tribonianus eius Cancellarij, cu-
ius prima erat apud ipsum principem au-
toritas, odio & inuidia, adde etiam calum-
nia affectari imperij, satellitio & stipatori-
bus ademptis multatum, & domi custodi-
ri iussum, eiusque mortui opes fisco addi-
ctas. Procopius tamen & Crinitus scribunt,
eum luminibus priuatum, & tam grani,
tamq; iniqua oppressum fortuna, tugurio
lum sibi, prope viam constitui fecisse, in
quo reliquum vitæ transigeret, victum
quæritans, & hoc subinde prætereuntibus
dictitans: Date stipem Belissario, quem re-
rum prospere gestatam magnitudo extul-
lit, & nec error, sed lino: & inimicorum in-
uidia excacavit. Præclare Lipsius: Si-
cut virtuti gloria comes, sic & inuidia: sed
hanc adeo non curat, ut vix cernat. Minu-
ti qui non se attollunt, nolunt etiam alios:
& factis cum obstare non possunt, conantur
linguis, & spargant verborum leuia ista
tela. Atq; id eminus, ut Parthi fugientes,
nam cominus non se componunt, ne rectis
oculis splendorem nostrum intueatur. Sed
coronidem imponat ipsa Inuidia, & suam
nobis breuibus describat naturam.

Sum pestis, toto qua non truciulentior orbe,

In portentoso corpore poena mihi.

Ex proprio lator non prosperitatu honore,

Ærumna animo non queror agra meus:

*Est amor alterius dolor, est ærumna volu-
ptas,*

Quo me conficio corpore semper adest.

Dum nihil alterius damnis gaussa reporto;

Alteriusq; bonus nil cruciata lucror.

Sola mihi noceo, pario mihi sola dolorem,

Conficio torquens membra furore meo.

Immensum proprio tormentu corde, meq;

Alterius morior prosperitate sinu.

Plura de inuidia habes apud Horatium in

Epistolis, Plutarchum passim, Cælium

Rhodig. lib. 20. c. 30. & maxime apud D.

Basilium in libello de Inuidia.

LXXX

Luxuria.

EMBLEMA LXXII.

ERVCA capripes redimitus tempora Faunus,
 Immodica Veneris symbola certa refert.
 Est eruca salax, indexq; libidinis hircus:
 Et Satyri Nymphas semper amare solent.

C O M M E N T A R I I.

PINGITUR Faunus siue Satyrus, monstrum cornutum, facie rubra, hispidum, caudatum, caprinis pedibus, mutone arrecto, cætera specie humana; cuius tempora cingat eruca; cuius latus stipet Nympha.

PAYSANIAS in Atticis narrat historiam de Satyris, eorumq; libidine valde prodigiosam, vnde hoc Emblemata desumptum videtur; eamq; se ait accepisse ab Euphemio Care, qui narrabat, se, cum in Italiam nauigare, vi ventorum pulsus ad exitum mare, quod navigari non soleat,

perlatum esse. Insulae ibi multæ sunt ac desertæ, quarum incolæ sunt agrestes homines. Ex insula nominantur Satyricæ, in quibus homines rubicundi, qui caudas in medio dorso habeant, equinis non multo minores. Qui statim ubi senserunt novos venisse hospites, ad nauigium, quasi facto impetu, accurrerunt, bullamq; vocem ediderunt, sed mulieribus vnâ aduectis manus iniecerunt. Nautæ metu perculsi, barbaram mulierem in insulam proiecerunt, eam Satyri non solum qua parte naturæ consuetudo permittit, sed & toto corpore

Insula Satyrica.

II.
 Historia
 prodigio-
 sa de Saty-
 ri.

Plinius
quid de
Satyris
sentiat.

De Saty-
ro à D.
Antonio
vifo.

Satyri
Baccho
sacri.

III.
Eruca.

Faunus.

libidinosè violarunt. Minimè verò fabu-
losum esse de Satyris commentum osten-
dit Plinius, qui illos in subfolanis Indorū
montibus inueniri tradit, humana effigie
animal perniciosissimum, vt propter veloci-
tatem nisi senes aut agri capi nequeant.
Idem Satyros, quales poetæ & pictores fin-
gunt, ex capra videlicet & homine permix-
tos fuisse arbitratur. Vide eundem lib. 6. c.
30. lib. 7. c. 2. & lib. 8. cap. 54. Hoc idem vi-
detur sentire Plutarchus in Sylla. Diuus
item Hieronymus refert, eiusmodi animal
à S. Antonio Eremita vifum inter saxosam
vallem, homunculum scilicet haud gran-
dem, aduncis naribus, fronte cornibus as-
perata, cuius extrema pars corporis in ca-
prarum pedes desinebat. Qui de conditio-
ne sua interrogatus respondit: Mortalis ego
sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario
delusa errore gentilitas, Faunos, Saty-
ros, & Incubos vocans colit, &c. Et paulò
infra subdit Hieronymus: Hoc ne cuiuspiā
ob incredulitatem scrupulum moneat,
sub rege Constantino, vniuerso mundo te-
ste, defenditur: nam Alexandriam istiusmo-
di homo viuis perductus, magnum popu-
lo spectaculum præbuit: & postea cadaver
exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale
infuso, Antiochiam, vt ab Imperatore vide-
retur, allatum est. Plura de Satyris vide apud
Aelianum lib. 3. De var. hist. & Leon-
tic. Thomæum lib. 2. c. 24. Apud Plutar-
ch. in Galba, homines in diem viuentes, &
Satyrici, ἐφ' ἡμέραι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις
ἐνδραστοί, pro libidinosis & luxu diffu-
entibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σα-
τυροὶ τοῦ Διονύσου ἱεροὶ ὄρνια ἔχουσι τὰ
αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θεοῦ πρῶγματος.
Satyri Baccho sacri erectos habet mutones,
diuina symbolum potestatis.

ERUCA] Eruca vermis est, & herba ca-
lidæ virtutis, de qua Plinius lib. 19. cap. 8.
Alij sic dictam volunt ab vrendo; alij ab
erodendo, quod bestiolas omnes corpori
innascentes erodat: huius in condiendis ob-
sionis tanta est suauitas, vt Græci eam ob
bonitatem iuris ἐνζυμαρον appellarint. Ve-
nerem mirificè stimulat, vt dicemus. Itali
vocant Ruchetta, vel etiam Ricola.

Capripes Faunus] Quos Græci Satyros
vocabant, Latini Faunos appellant, qui
Dij nemorum habiti sunt, & agrotum,
Seruius in 7. Aeneidos; Faunus, inquit, &
Fauna dicti sunt à vaticinando, id est, à fan-

do: vnde & fatuos dicimus inconsideratè
loquentes. Sed de alio Fauno ibi videtur
fieri mentio, qui & Faruelus. Pici filius, &
pater Latini, qui in Latio regnavit. De Fau-
nis sic Plinius lib. 12. cap. 1. Quin & Silua-
nos, Faunosq; & deorum genera siluis, &
sua numina tanquam è cælo attributa cre-
dimus. Faunorum quoq; mentionem fac-
cit Cicero 3. de Nat. Deor. & nos infra plu-
ra dicemus, cum de Pane acturi sumus; si-
quidem, vt doctis placet, Pan Inuus, &
Faunus pro eodem sumuntur. Dicitur ca-
pripes à pedum forma. Horatius Carm. 2.
Ode 19.

— & aureus

Capripedum Satyrorum acutas.
Redimitus tempora.] Caput habens ciu-
tum & coronatum. Virgil. in Copa:

— Graia redimita mitella.

Ouid. 3. Amorum, eleg. 9.

Flaua Ceres tenuis spicis redimita capillos.
In 10. Aeneid. vbi de Aemoneide Phœbi sa-
cerdote:

Insula cui sacra redimibat tempora vittæ.
Idem 3. Aeneid.

Vittæ, & sacra redimitus tempora lauro.

Immodica Veneris] Nam Venus mode-
rata, vt naturalis, non vertitur vitio, modò
sit licita. De commodis autem & incon-
modis à Venere ortis legat curiosus Actiū
lib. 3. cap. 8. Paulum lib. 1. cap. 35. Celsum
lib. 1. & Medicos passim, mihi hæc docere
iam non vacat.

Est eruca salax.] Frequens enim eius
efus Venerem stimulat. Idèò antidotum
contra amorem præscripturus Ouid. ab
erucæ vsu cauendum suadet 2. De re-
medio:

Nec minus erucas iubeo vitare salaces.
Virgilius etiam in Moreto:

— Venerem renouans eruca morantē.
Et appendicibus Virgilianis:

— Libidinosis incitatus erucas.
Ibidemque:

— Salaces nocte tollat erucas:
Eodem quoq; poemate:

Nam quamuis videar satis paratus;
Eruca tu opus est decem manipulis. &c.
Vt & Aemilius Macer in eleganti opu-
sculo De viribus herbarum:

Non modicè mansam Venerem stimulare
vel haustam.

Confirmant medici, pari ter pluresq; poeta.
Loquitur de eruca. Illud tritum vulgo:
Excitat

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.
Et ex Ouidio etiam illud :

— *Ex horto qua venit herba salax.*

Salax] ad libidinem prouocans; petulantia nomen, dictum à sale, qui propter calorem libidinem excitare, seminalemque vim expergefacere & acueret potest. Inde Venus mari vel salo nata fingitur, illiq; salacitatis ergo sanum ad portum maris aruspices ponti iusserunt. Inde marini Dij omnes lasciuiores foecundioresq; habiti sunt à Poetis. Hac eadem de causa Aegyptij olim omnem salem ita auersabantur, vt ne pane quidem salito vescerentur: quippe cū viuendi puritatem in primis adamarent, omnia nequitiae irritamenta submonenda censebant. Vide Aristot. in probl. Laugium lib. 2. Epist. 32.

Indexq; libidinis hircus] Viri libidinosi probra & impudica facinora notare si velint Aegyptij sacerdotes, hircum fluxerunt; hircus enim celerius quàm quoduis animal rem Venerem aggreditur, quippe septima postquā natus est die, vt est apud Aelianum, alij septima dixerunt hebdomadae feminas inscendit. Quare non immerito ab Horatio libidinosus appellatur: cuius foecunditatis gratia inter Deos insipienti saeculo annumeratus aliquando est, perinde ac Panes & Satyri. Huc puto torquendum Aristotelis verbum *τραγίς*, quod nonnulli vertunt, *hircus* id est, in morem hircorum salacium clanes mouere & lasciuire; quamquam ab hircino odore seculento alij trahant. Non possum transilire quod retulit Pausanias de simulachro Veneris hirco insidentis, ad significandam nimirum coitus insanam petulantiam. Plautus Mostel. de immundo & libidinoso:

— *At te Iupiter*

Dijq; omnes perdant, obolusq; allium.

Germana illunies, rusticus, hircus, harna suis,

Canem capra commista.

Eundem Apuleius vocat, hominem sordidum, & hircina libidine foeculentum.

Et Satyri] De Satyris præter supra citatas auctoritates vide Pomp. Melam. Aelianum de animal. Orphei hymnū in Satyrum, Natalem Comit. Mytholog. lib. 5. c. 7. 9. & 10.

Nymphas] Nymphæ Oceani & Tethyos filij creduntur, quarum quædam coelestes, quædam terrestres, quædam fluuiales, aliæ

marinæ, aliæ stagnorum præsides. Quæ coelestes putabantur, credebantur esse animæ sphaerarum, quas etiam Musas vocarunt, ac vires, quæ inde ad nos manarent. Terrestrium aliæ siluis præerant, vt Dryades; aliæ montibus, vt Oreades; aliæ singulis arboribus, vt Hamadryades; aliæ pascuis & floribus, vt Napææ. Flumiorum præsides Naiades dicebantur; stagnorum Limniades. Quæ fontibus præesse putarunt, Ephrydiades vocarunt. Vide Mytholog. Comit. lib. 5. cap. 11. & 12.

Semper amare solet] Amare hic mihi videtur esse verbum petulantiae, & pro ipso amore frui, poni. Sicut posuit Terentius Eunuch. interprete Donato:

— *Certe extrema linea*

Amare, haud nihil est.

Plantus Bacchid. *Sine te amem.*

LIBIDINIS foeda expressissima symbola ponit ob oculos, nempe Satyrū, qui erucam capite gesser. Eruca quidem (ab vrendo dicta) prouocat ad Venerem, vt potè quæ virtutis sit calidissima. Plin. lib. 19. cap. 8. Satyrus autem, siue hircus (animal salacissimum) luxuriam putidam & olentem designat. Sunt enim Satyri ad Venerem propensissimi: vnde id. nominis dictum putant à *σατῆρ*, quod virile membrum est. Hoc itaq; innuit libidinem in affectu ardere maxime, in actu ipso foetere, & olentem esse, vt quemque ab illicitæ Veneris titillationibus subducatur. Depinximus in superioribus Superbiam & Inuidiam, age experiatur etiam penicillum nostrum Luxuria, illa scilicet quæ ad Priapum, impudicum hortorum custodem, stirpis suæ refert primordia, salacissima mulier, cloaca libidinis, quæ sicut Aethna furit amoris perpetuo æstuat incendio: patienti coma, laxa ac pendula, in qua fucus coloris & tinctura, delibuta vnguentis & smigmate aromatico, lasciuus & emissiui oculis, procaci vultu, inflata facie ac subruffa, carbunculis suis condecorata scilicet & smaragdis, quales lepæ flos protrudit, aut lues Gallica. Insignes gemmulae? Nardo redolent manus, pectus nudum, turgida mammilla, composita ad lasciuia omnia meretricio cultu. Nunquam hæc sola graditur, satellitio cincta est, psaltria conuantur & chorus musicus, Veneris præfatur imago in vexillis, rheda insidens, quam trahunt ad libidinem proiectæ volu-

X 2 cres.

Amare.

IV.
Symbola libidinis.

Satyri libidinosi.

*Luxuria
Ideæ.*

eres. Arma non habet, quibus pugnet, aspe-
ctu vincit & verbis, quæ sicut tela pene-
trant & occidunt. Væ qui tangitur, sine
sensu vulnus, inenarrabile tamen, fibras enim
cordis depascit, & serpit ad centrum vitæ.
Gradatim & disertè hoc docet Gregorius
in Moral. cum ita scribit: Ex quo luxuria
semel mentem alicuius occupauit, vix eum
bona cogitare permittit. Sunt enim deside-
ria viscosa, quia ex suggestione oritur co-
gitatio, ex cogitatione affectio, ex affectio-
ne delectatio, ex delectatione consensus,
ex consensu operatio, ex operatione consue-
tudo, ex consuetudine desperatio, ex despe-
ratione peccati defensio, ex defensione glo-
riatio, ex gloriatio damnatio. Quocirca
Seneca 28. Epist. monet, indurandum esse
animum, & à blandimentis volupratum
procul abstrahendum. Et quidem libidinis
initium continebis, si exitum cogitaues:
quanquam adeo blandum malum luxu-
riam dixit Val. Maximus lib. 9. vt accusa-
re id aliquanto sit facilius, quam vitare. D.
quoq; Bernardus luxuriam triumphan-
tem graphicè depingit: Luxuriæ currus, in
quit, quadrigis voluitur vitiorum, inglu-
uie ventris, libidine coitus, mollicie vesti-
um, oclij soporisque resolutione: trahitur equis
æquè duobus, prosperitate vitæ, & rerum
abundantia: & qui his præsumt duo, igna-
uiz torpor, & infida securitas. Sed quosnā
captiuos in triumphum ducat nonnihil dis-
piciamus. Atq; vt de Hercule taceam,
quem Iupiter per adulterium ex Aleme-
na sustulit, & qui, ne non patris sui similis
esset, nihil antiquius habuit voluptate, &
quidem impura, & quouis iure verita; ex-
indeq; triginta vna nocte mulieres aliquan-
do fertur iuissè; atq; vt apud Athenæum
est, idem septem diebus quinquaginta filia-
bus Thestij virginitatem imminuit: Tra-
ditum utiq; meminimus, Proculum, qui
Probi tempore tyrannidem innasit, nocte
vna decem captiuas ex Sarmatia consti-
prasseratq; ea de re peculiari eum episto-
la gloriatum fuisse, seq; inter forres nume-
rari affectasse, dum molliciem suam maxi-
mè commemorando manifestauit, vt gra-
uiter censuit Pierius lib. 10. Hieroglyph.
Hoc amplius Anton. Mizaldus prodidit,
ex eodem Proculo centum virgines intra
quindecim dies sæcum concepisse. Cent. 1.
Memorab. aphor. 82. Et quæ continentia

fuisse dicas eum, qui cum viginti iam sepe
lisset vxores, eam sibi matrimonio copula-
uit, quæ vigesimum secundum maritum
habuerat? De his D. Hieron. lib. 3. Epist.
Ex hoc hircorum genere fuit quoque He-
liogabalus, ille, vt Alexander Scuerus ait,
non solum bipedum, sed etiam quadrupe-
dum spurcissimus: is enim mulieres nun-
quam iterauit præter vxorem. Nec tamen
video, quid miribus in hoc velint mulie-
res cedere. Singulare muliebris lasciuia e-
xemplum retulit Gaudensius Merula,
qui Auguste Taurinorum vidisse se testa-
tur adolescentulam satis elegantem, & ad-
eo libidinis anidam, vt quinq; & triginta
viros ordinis militaris ad coitum seriatim
admiserit. Anton. Mizaldus Cent. 8. Memo-
rab aphor. 10. Messalinam scilicet Claudij
Cæsaris vxorem victura, quam Plinius lib.
10. cap. 36. scribit, ancillam in Venerem
id certamen è prostitutis electam, die ac
nocte superasse quinto & vicesimo concu-
bitu: *Et lassata viru, nondum satiata recef-
sit.* vt ait ille. De huius portentosa libidine
extat apud Dionem Cassium Nicæam lib.
60. & eius Epitomarium Xyphilinum in
Claudio. Nil dicam de salacitate Semi-
ramidis, Myronæ, Cyrenæ, & aliarum pru-
rientium feminatum, sola mihi agmen du-
cat Quartilla Perronij, cuius dictum ille,
efferratam mulieris libidinem, & passiuam
prostitutis pudoris nundinationem ex-
queas, ita concinnauit: Lunonem meam
(inquit Quartilla) iratam habeam, si me
vñquam memini virginem fuisse. Nam in-
fans cum paribus inquinata sum, & subin-
de prodeuntibus annis maioribus me pue-
ris applicui, donec ad hanc ætatem perue-
ni, quæ scilicet (vt est in prouerbio) tau rû
ferre potest, quæ vitulum tulerat. Sed por-
tentosa hæc libido me quoq; in verbotum
luxuriam traxit. Desino, vbi cum Venera-
bili Beda exclamaui: O extrema libidi-
nis turpitudine, quæ non solum mentem ef-
feminat, sed corpus enervat: non solum
maculat animam, sed sedat personam. Om-
ne namq; peccatum, quodcumq; fecerit ho-
mo, extra suum corpus est; qui autem for-
nicatur, in corpus suum peccat. Semper
illam præcedunt ardor & petulantia, sem-
per comitatur sætor & immundities, sem-
per sequitur dolor & penitentia.

Gregorius
locus.

Luxuria
eritupha.

Hercules
luxurio-
sus.

Proculus.

Luxuriosorum opes.

EMBLEMA LXXIII.

RVPIBVS aerijs, summiq; crepidine saxi
 Immites fructus ficus acerba parit:
 Quos corui comedunt, quos denorat improba cornix,
 Qui nihil humane commoditatis habent.
 Sic fatuorum opibus parasiti, & scoria fruuntur,
 Et nulla iustos utilitate iuuant.

COMMENTARI I

IN cacumine arduo montis exprimitur
 arbor caprificus cum suis grossis, ad
 quam certatim aduolant aues, maximè ve-
 rò cornices & corui. Emblematis titulum
 sanctius mutat, & reponit, *Fatuorum opes*.
 Aut pro luxuriosis intelligi vult effusos
 & prodigos: & tunc alio loco censet collo-
 candum Emblemata.

Hoc ex apophthegmate Diogenis sum-
 ptum. Dicebat enim, eos, qui profuse &
 temerè bona decoquerent in rebus Vene-

reis, conuiuijs magnificis, & id genus alijs,
 arboribus esse similes in montium cacu-
 mine nascentibus, quarum fructus homi-
 bus essent inutiles, à vulturibus aut coruis
 deuorandi. Argutà hanc Diogenis sententiã
 retulit in Paraphrasi Menodoti orationis
 ἐπὶ τὰς τέχνας Galenus, his plauè verbis:
 καλὸς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογέ-
 νης· ὁ μὲν, χρυσὰ πρόβατα καλῶν τὰς
 πλεσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, τοὺς ἐπὶ
 τῶν χρημῶν σπικῶς ἀπεικάζων αὐτοὺς.

Locus Ga-
 leni.

ἐκείνων γὰρ τὸν καρπὸν, ἢ ἀνθρώπου, ἀλλὰ κόρακας ἢ κοιλίᾳ ἐσθίειν· τῶν τε τὰ χρηματά, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀσείοις, διαπαρᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων. εἰ τινες ἐὼν ἕως τύχη πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπατώντες παρέρχονται, μὴ γινώσκοντες προσποιούμενοι. ὁ δὲν ἂν οὐ τοῖς κοίλαις τὸς τοῖς ἐκείνοις, ἀμάρτυς τις ἦν, καὶ γὰρ τοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρεύμενοι πρόσθεν, ἐπειδὴν μὴ ἐξέχουσιν ὑδωρ, ἀνασυράμενοι προσέρχονται. Quae verba sic se habent: Praeterea itaq; Demosthenes & Diogenes: siquidem ille diuites imperitos, nulloq; literarum cultu perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eosdem sicubus comparabat, quae nascuntur in locis praeiuratis, & ad quae difficilis accessus est; earum enim arborum fructu non homines, sed corvos & graculos vesci: horum autem hominum bona & reditus non ab honestis hominibus, sed à quibusdam facietis & assentantibus absumi. Qui tamen, postquam locupletis res omnis consumpta est, huic fortè occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione praetereunt. Quare nec ille in elegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit, quando quidem hos, cum fortè humore omni exhausti sint, qui antè ab istis aquari solebant, mox abducta veste permungunt. Hæc Galenus. Confero verba Plutarchi ex apophthegmatis Philosophorum: τὰς ἀσώτους ἐστὶν ἀπαρᾶσθαι εἶναι συκαῖς ἐν κρηνῶν περικύκλαις, ὧν τὸν καρπὸν μὲν ἄνθρωπος ἢ ἀπογέυεται, κόρακες δὲ καὶ γυπες ἐσθίουσι.

III.
Aerius.

RVPBVVS aerijs &c.] id est, editissimis, altissimis: eadem metonymia, qua superius Emblem. 30. aerio nido dixit. Sic Virg. 4. Georg. Rupe sub aëria deserti ad Strymonis undā. Sed nota acumen & artificium, nam rupes seu saxum, est imperiti & stolidi symbolum; aer, pro ventoso ponitur; crepido, pro fortunæ summum gradu. Quae ergo ratione elegantius exprimas diuitē imperitum & gloriosum?

Crepido.

Summiq; crepidine saxi] Crepido secundum Vallam est ora terra, quam aqua aluit, ex hoc appellata, quod ibi aqua aluens crepat, cum currit, aut vndas appellat. Columel. lib. 8. cap. 17. Sic enim maris atrocitas obiectu crepidinis frangitur. Per

metaphoram verò & putei extremam oram, quæ ad puteum respicit, vulgò os putei dictum; & omnem extremitatem solemus crepidinem appellare. Dicitur etiam crepido abrupti saxi altitudo, ut ait Sernius, vel ora præcipitij. Virg. 10. Aeneid. Fortè ratis celsi coniuncta crepidine saxi. quem locum hic videtur imitatus Alciatus. Item crepido dicitur editoris cuiusq; loci altitudo & extremitas, quam mendaces infidere solebant, ut essent magis conspicui. Seneca: Quis crederet, iacentem super crepidinem Marium, aut fuisse, aut futurum consulē? Ponit Minos huc; ἀρόκῃς ἀρπός, arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans. Sed videtur mihi deceptus, respexit enim ad locum & situm arboris, de quo hic agitur: atqui ἀρόκῃς ἀρπός ea est arbor, quæ fert fructum in cacumine & apicibus ramorum. Id verò quid hic ad rem? cum ea arbor etiam in plano possit consistere cutilibet exposita.

Immites fructus] crudos, immaturos, acerbos, ἀρόκῃς ἀρπός. Sic Plinius, immittia adhuc & cruda poma vocat. Horatius 2. Carm. Ode 5. Vnam immitem appellat. Eodem Virgilius vocat feros, Georg. 2.

Fructusq; feros mollite colendo. Et eleganter Lucretius lib. 5.

Fructusq; feros mansuescere terra Cernebant.

Ficus acerba] Caprificum intellige; quæ ideo acerba dicitur, quod fructus ipsius nunquam maturescat. De hac Plinius lib. 15. cap. 19.

Quos corui] improbi quique; imposteriores, homines nigri, id est, moribus infamibus & perniciosi præditi, quos fugiendos esse monuit Horatius:

Hic niger est, hunc tu Romane cauto. Coruum autem esse imposteris hieroglyphicum testatur Pierius lib. 24.

Improba cornix.] Id est, inauspicata, quam Virg. sinistra vocat in Eclogis; & improbam 1. Georgicā, ut improbus anser ob garrulitatem. Cornicem autem præsens inter prodigiosas aves reponebant. Itaque his nominibus improba vitæ homines intelligit, ex quibus nulla potest neque gratia, neque commoditas elici, ut sunt lenæ, & scortilla, & alij opum assectæ.

Qui nihil humanæ commoditatis habet] qui non subseruiunt hominum vitiis, quamvis omnia hominum causa facta.

Sta: Et bona dicuntur à beando: beare, est prodesse, seu beatum facere. Hinc *Xenoi* *αὐδὲς, viri boni & salutare.*

Sic fatuorum] insipidorum, impudorum, nulla penè mente, nulloque ingenio prædorum. Cicero 2. de Finib. Ipse negat, vt autè dixi, luxuriosorum vitam reprehendendam, nisi planè fatui sint.

Parasiti] scurræ vagi, homines alienæ quadræ affucti, & qui omnia ventris gratia faciunt. De his commodiùs infra Emblemate 93.

Scorta] meretriculæ. Scortum apud antiquos corium vel pellem significabat: inde in aliquot sacris ac sacellis scriptum haberi Varro testatur lib. 6. de lingua Latina: Ne quid scortum adhibeatur, ne morticinum quid adsit. Quò respiciens Quindius ita canit:

Scortea non vlli fas est inferre sacello.

Ne violent puros exanimata Deos.

A scortis istis pellibus meretrices quoque scorta fuerunt appellatæ, & pelles. Nam & in Atellanis licet animaduertere, rusticos dicere, se adduxisse pro scorto pelliculam, teste Varrone, loco iam allegato. Et illud Lenit. 15. Vestem & pellem, quam habuerit, lauabit aqua: Helychius Hierosolymitanus de meretricibus interpretatur. Vel, quod pellibus scortis pro lecto utebantur. Pierius lib. 34. hieroglyph. Vel, quod vt pelliculæ subigantur, vt est apud Festum. Vnde scortum scortum Apuleio libro 1. Miscel. pro meretrice annosa, & instar pelliculæ ac corij rugosa.

Iustos.] Viros bonos. In sacris iusti dicuntur non tantum qui iustitiam, sed & qui virtutes alias omnes colunt: eaq; iustitia est, quæ in se virtutem amplectitur omnem. & Plato Dialogo, qui *εὐσυνία*, vel *πείρα* *εὐσυνίας* inferibitur, virtutes morales vno iustitiæ nomine complecti videtur. Tullius 1. Offic. iustitiæ inest splendor virtutis maximus, ex qua boni viri nominantur, cuius primum munus est, ne cui noceat; deinde vt communibus pro communibus utatur, priuatis vt suis. Idem in 2. Iustitia, ex qua boni viri appellantur, mirifica quædam res multitudini videtur. Refert possis huc quæ disputat *αὐτὸν* *ὁ* *Διον* *Σοφίστα*, & Aristoteles 5. de moribus ad Nicomachum.

I L L V D hoc loco exprimitur, quod vulgus crebrò usurpat: E diuite malo ma-

le opes, & opibus bonis eos indignos esse penitus, qui ijs malè vtantur. Fit enim saepe, vt amplissimæ possessiones, quæ in pios vsus conuerti debuerant, in sumptus inutiles, vel etiam perniciosos & detestandos prodigantur, nulla habita iusti ac æqui ratione. Etenim pecunias, quas multo cum labore quis vnciatim vix comparserit, iuxta Archilochum, eas non rarè vniuersas se mel in vnius scorti aut scurræ marsupij effundit homo ignauus, prodigus, & inutile terræ pondus. Alexander Macedo Promachum hominem bibacissimum, in vini certamine victorem, aurea corona donauit. M. Tigellius Hermogenes fuit adeo prodigus, vt tibicines, histriones, parasiti, gnathones, mimi, epulones, balatrones, mendici, vnguentarij, caupones, reliquiq; ociosæ & perditæ vitæ homines, mortem eius lacrymis defleuerint. Horat. lib. 1. scrm. Sat. 2.

Ambubaiarum collegia, pharmacopola, Mendici, mimi, balatrones, hoc genus omne Mæstum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli,

Quippe benignus erat.

Callias quidam fuit, qui consecrandis meretricibus vniuersum dilapidauit patrimonium. Hinc per iocum dicebatur à scortis deplumatus. Commodè se mihi offert occasio promendi de luxu id, quod alta mète clausum gero, sermonem scilicet familiarum, quem non ita pridem mecum habuit Reuerendissimus Præsul Nicolaus de Odis, vir vt doctissimus & humanissimus, ita præclare de me meritis. Nam cum de donis & bonis naturæ incidisset mentio, isq; plura eruditè (vt solet omnia) cedro digna locutus esset, ego tunc vulgari imbutus opinione sic subiungo: In seniam vergit natura, parca nunc in largitionibus, quæ olim profusior: vix decimo suppetit ad vsum vitæ, quibus famem pellat, & ab iniurijs cæli tectus sit; labor & sumptus grandiores sepe, nec ad mensuram proveniunt: vitis & arbor infra votum coloni, nec comparandis rebus precium, nec cundendo huic materia sufficit; in summo mercium omnium valor, & in moeroris iniquum auctarium, non à pondere ad vnciarum legem aut libellam, sed à libidine taxantiū estimatis. Non ea gratia fructibus & sapor, non ea virtus herbis & radicibus, non ea copia in volucrium & aquatiliū genere,

Alexander.

Tigellius.

Callias.

Nicolaus de Odis.

nec tam prodigi in humanos vsus propaga-
tione ferinae saltus ac nemora, sicut anti-
quis saeculis. Irrata sit aut inuida terra ne-
cesse est, aut male propitia fideras torpere
illi vterum grandaeva, aut impotentia hac
ad seminandum. Verum ille subridens:
Falleris, mi Thuili, falleris, inquit; & te
vulgata ad assensum seducit opinio; non
certe me. Considera mores & luxum saecu-
li huius, prodigiosus est & in tuum ore suo,
vt Nilus in solstitio, transgressus rationis
metas & naturae, à duplici fonte, Libidinis
& Luxus, quibus monstis saturandis vel
orbis araria congeri nil iuuat. Vt in sexum
peccetur & diuersam speciem, vt amatori
suo cognata succumbat, vt septa religionis
perfringat incestus stuprator, adulter alie-
nos thorus violat, in raptum queratur vir
go, pellex & vxor cohabitent, matronae pe-
riclitentur & impuris lenonibus praedae
sint, misceatur proles dubijs parentibus,
tot spurios & nothos omnis regio alat, no-
cturnis lamiarum conuenticulis siluæ &
montes perstrepat, Libido suadet, quæ
conglutinandis affectibus impuritatis ne-
xu, querulis hinc inde transmissis epistolis
& munusculis primò vadū tētat, cōuētus
indicit solitarios & clandestina colloquia,
ad lymposia citat, voluptuarias mensas in-
struit, lautijs adornat & scenico appa-
ratu, securas accersit & mimos, phoascos
adhibet & psalterias, ad Phrygios modos &
saltatiunculas pronocat, in amplexum de-
niq; propellit; & hæc omnia sua quadam
solennitate & plausu, prostituto pudore,
publicè, passim, impunè. Sumptuosa hæc
spectacula sunt, & impensis egent irritan-
do scelesti, quæ vel larga patrimonialia exhau-
riant: pecunijs non parcitur, modò potiun-
dæ Veneris arrideat spes, aer & vnda con-
uehant, quod pro philtro sit, & trahat in
nassam. O infelix piscatio & capturæ mo-
dus? Ita viuunt tamen, vt totum orbem in
hoc malum coniurasse dicas: non tot auicu-
læ in siluis, quot meretriculæ, lenones, for-
nicarij, concubinarij, pellices, adulteræ in
vrbibus, vbi mœchantur, scortantur, venan-
tur, & lepusculos quæruunt in istis dume-
tis. Ah, Christianum hoc? Barbarum inter-
roga, Thracem, Turcam, Scytham, detesta-
bitur turpitudinem, ad honesti amorem so-
lius naturæ ductu, quàm nos, qui de salu-

*Duo saecu-
li mala,
Libido &
Luxus.*

*Detesta-
tio libidi-
nis.*

tifero chrismate & fidei dono aded glori-
mur, melius compositus. Peculiaria qua-
dam vitia norantur & quasi propria singu-
latum gentium, vt alia latrocinijs aut tur-
tis deditæ sicut impensius, ad crapulam alie-
aut factum & inane gloriæ, ad iracun-
diam quadam & furorem prolesteres: li-
bido vniuersum mundum possidet. Et ne-
scio certè quo fato contingat, vt decretum
iudicis, aut prætoria feneritas in hoc genus
flagitij minus rigida & præceptis, lenè ad-
modum procedat, aut infra modum deli-
cti: conuictetur, hæret sententia, in mora to-
tus processus suffragantium lenitudine.
Laudem, si in spem correctionis, patrato
crimine, non iterato & in consuetudinem
tracto: reprobem, si in scandalum & corru-
ptelam aliorum, quam intempestiua hæc
coniuuentia facit profeminat, pestilenti sa-
nè & omniū maximè pernicioso Reipub-
contagio. Luxum adiungo, non minus no-
xium & virulentum malum ciuitatibus,
prouincijs, regnis, imperijs, grassatur enim
& serpit quæ terrarum se latera porrigit.
Hunc dissuasorem honesti, & populatorem
opum, præclaris scilicet titulis & elogijs,
Poetæ insigniunt. Verè talis, sorbet, deglu-
tit, deuorat, decoquit vniuersa inexplabili
stomacho, Regios thesauros, & talentorum
myriades ingluuiens capit, in structuris, mū-
do, voluptate, & pastu corporis (animam
vt focariam ministram habet) excessus ad
stuporem, supra rem & annuos census: ab-
sumit diæta quod mensis non reddat: quod
animus rapitur, erumena sequi cogitur,
quidquid repositum insit. Non ergo natu-
ræ senium aut lassitudinem incusa: im-
mensa petimus, quæ illa largiri nescit: ter-
minos suos habet, desideria nostra infinita
sunt, necessitati succurrit, ad superflua nos
vota extendimus; benignè dispensat, ingra-
ti accipimus; dat quantum potest, nos in-
iuriam interpretamur, si in media copia
defatigatis extrema deficiant. Illa nos pa-
scere ac vestire debet, fecit, ac faciet in poste-
rum, imperio magni Numinis, quod præ-
sidet: quis ad plura importunus vigeat?
Dignum est experiri non ercam, vbi mater
na sollicitudo in nausea. Hæc ille tanquam
ex Phæbi tripode; ego tacitus in sententiam
pedibus iui, plura additurus, nisi me Laus
ad se vocasset.

Luxus.

*An natu-
ra dila-
tans.*

Turmu-

Tumulus meretricis.

EMBLEMA LXXIV.

QUIS tumulus? cuius urna? Ephyræ est Laidos. ah, non
 Erubuit tantum perdere Parca decus?
 Nulla fuit tum forma: illam iam carpserat atas,
 Iam speculum Veneri tanta dicarat anus.
 Quid sculptus sibi vult aries, quem parte leæna
 Vnguibus apprensus posteriore tenet?
 Non aliter captos quod & ipsa teneret amantes:
 Vir gregis est aries, clune tenetur amans.

COMMENTARI.

I. **T**UMVLVS pingitur marmoreus, in
 quo sculpta cernitur leæna, arietem
 vnguibus à tergo complexa. Sed nescio
 quis veteris hic pictorem corripuit, qui
 dum aries depingendus fuisset, capram,

eamq; mammis suillis præditam effinxit.
 Quis sibi à risu temperet?

II. **D**ICTVM Emblemata est ex Pausania
 2. Corinthiac. cuius hæc sunt verba: Autè
 urbem (Corinthus dicit) cupressorum
 nemus

*Monumē-
tū Laidis.*

nemus viret, quod Crapion vocāt, in quo est Bellerophontis lucus, & Veneris Melanidis templum, ac Laidis monumentum insculpta leana, quæ prioribus pedibus arietem complectitur. Alterum item in Thessalia est, quod Laidis existimant. In Thessalam enim accessit Hippostratis amore capta. Antea verò cum adhuc puella esset, ex Hyccaris, quæ in Sicilia sunt, à Nicia & Atheniensibus captiuam fuisse referunt, Corinthiq; diuenditam, forma omnes temporis eius meretrices superasse, atque in tantam venisse æstimationem apud Corinthios, ut nunc quoq; pro Laide contendant. Hæc ille. Fuit enim Laides meretrix nobilissima Corinthi, vnde & Corinthia dicta Gellio lib. 1. cap. 8. quāquam patriam habebat Siciliam, auctoribus Plutarcho, Athenæo, & Solino. Hæc ob elegantiam venustatemq; formæ grandem pecuniam demerebat; conuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant neque admittebatur, nisi qui dabat, quod poposcerat: poscebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc natum illud frequens apud Græcos adagium: *ὁ πᾶντος ἀνδρὸς ἐστὶν πόρνη* & *ὁ πάντων ἐστὶν πόρνη*.

Non cuius hominum contingit adire Corinthum.

Ab hac cum Demosthenes petisset, ut suam copiam faceret, & illa decem drachmarū millia pro concubitu poposceret, petulantia mulieris, & pecuniæ magnitudine expavidus Rhetor, discedens: Ego, inquit, tanti poenitere non emo. Solinus Polyhistor. cap. 11 de Sicilia: Hic Laides illa, quæ eligere patriam maluit, quàm fateri. Hoc dicit, quod cum nata Crasti foret, quæ vrbs est Siciliæ, Corinthi agere, Corinthiaque dici maluit. Eam porro Suidas à Thessalis mulieribus Zelotypis in templo Veneris interfectam scribit ex Athenæo: nam Corinthi Veneri operatam, Cotyn Deam turpitudinis, & præposteræ libidinis præsidem coluisse, tradit idem Suidas, quæ eadem Coty dicebatur, in cuius tutela obsceni in famium amorum sectatores erant. Eam idem nominat *ἑποπον τῶν ἀισχυρῶν*. De Laide extat scriptum carmen anonymi cuiusdam, eruditi sanè hominis:

*Lais anus speculo se contemplata nitenti,
Vt solitum vidit deperisse decus,
Labraq; nunc pallere, olim inuidiosa cor-
rallu,*

*Et versa in canas aurea fila nives,
Et qui certabant ebori, rubigine dentes
Squalle, & ruga tempora laxa rudi,
Luminaq; illustri tantū nō amula Phœbo,
Nunc sub mucoso clausa latere specu:
Et tamen idem animus stimulos sub pectore
re eosdem,*

Et noto sensit feruida corda Deo;

*Sic secum: Facie nimium viuacior, o mens,
Cur dudum hac anus est, tuque puella
manes?*

Id non malè quadrat in nostrum hoc Alciati carmen, sed accepi pridem à viris Italici soli, id scriptum fuisse in quandam meretricem Venetam, quæ ætatis lapsa, seu decusso flore, quoties se in speculo conspiceret, fronte iam rugis obsita, miserè contabescebat, & nihilo segnius ardore tentiginis premebatur. Plura de Laide require apud Stephanum Nigrum, de nimio vitæ luxu, cum de meretricibus agit; Athenæum lib. 13. cap. 20. Leonici de var. histor. lib. 1. cap. 81. Lactantium lib. 3. de falsa sapientia. Gyraldi Syntagm. 13. hist. Deor. Memini quoq; me de eadem aliquid legere in epistolis Antonij de Guevara.

Quis tumultus? Cuius hoc est sepulchrum? De tumulo diximus supra Emblemate 8.

Cuia vrna? Veteres interrogabant per Cuius, cuius, cuium; nunc idem per genitiuum Cuius quærimus. Cicero 3. Ver. Vt optima conditione sit is, cuius res est, cuium periculum. Vrna autem propriè significat vas aquarium, à verbo vrinare, siue vrinari, quod est in aquam mergi. Sed hic capitur pro sepulchro, quia cum corpora mortuorum cremabantur, quidquid reliquiarum remanebat, in urnam coniciebatur, siue lapideam, siue fictilem, quæ imponebatur sepulchris.

Ephyrae est Laidos famosæ illius meretricis. Dicitur autem Laides Ephyrae ab Ephyra vel Ephyre, vrbe Achaia, quam postea Corinthum appellauere, teste Plinio lib. 4. cap. 4. cuius verba sunt: Medio hoc intervallo, quod Isthmon appellamus, applicatu colli habitatur colonia Corinthus, antea Ephyra dicta, ab Ephyra Oceani filia. Propertius lib. 2. eleg. 6.

*Non ita complebant Ephyrae Laidos adici,
Ad cuius tacuit Græcia tota fores.*

Claudian. in Eutropium:

*Haud aliter iuuenem flammis Ephyreia
Lais,
Et*

Lais qua.

*Lais occi-
sa.*

*Cotys
Dea tur-
pitudinis.*

III.

Cuius.

Vrna.

Ephyre.

Et gemino ditata mari.

De eius patria pleriq; cōcertāt, vt Athen.

Ah, non Erubuit ei etiam tam formosā

mors ausa est iniicere manus? Nēpe mors

nemini parcat. Virgilius in Appendicibus:

Ille rapit iuuenes prima florente inuenta,

Non oblita rapit sed tamen illa senes.

Et Odar. lib. 3. Horat.

Mors & fugacem persequitur virum,

Nec parcat imbellis inuenta

Poplitibus, timidoq; tergo.

Parca] mors, vltima linea retum. Di-

cuntur Parca dea fatales, sic à Poetis per

ἀντίπαρον dicta, quod nemini parcant.

Quarum tres sunt, Clotho, Lachesis, Atro-

pos, diuersis præfexta officijs: volunt enim

viam esse, quæ vitam hominis ordiatur,

& colum baiulet; alteram, quæ neat & con-

textat; tertiam, quæ filum rumpat ac finiat.

Prima est Clotho, quam Statius vocat fer-

ream. Seneca grādauam, Pontanus impro-

bam & sedulam. Secunda est Lachesis, Qui-

dio dura, Martiali inuida, Claudiano fer-

rea dicta. Tertia Atropos, de qua Statius

lib. 4. Thebaid.

— Hos ferrea neuerat annos

Atropos.

De Parcis vide Mytholog. Comit. lib. 3.

cap. 6.

Nulla fuit tum forma] Iam obrepente

senio amiserat formæ elegantiam & venu-

statem.

Carpserrat atas] Nempè senilis, qua

veniente color & venustas flaccescit. Ouid. 3.

Trist.

Ista decens facies longu vitiabitur annis,

Rugæq; in antiqua fronte senilis erit:

Iniicietq; manus forma damnoſa ſenectus,

Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Iam ſpeculum Veneri, &c.] Milites, qui

per ætatem à bellicis functionibus ceſſāt,

dicuntur vulgò arma poſuiſſe; & qui ali-

cui omnino arti renunciaſſent, Deo illi, qui

arti præerat, iſtrumenta eius artis ſuſpen-

debant. Horat. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,

Et militau non ſine gloria.

Nunc arma, deſunctumq; bello

Barbyton hic paries habebit.

Idem 1. Epiſtola ad Meccenatē:

— Veianius armis

Herculis ad poſſe fixis, latet abditus agro.

Ut alicubi Virg.

— hic victor ceſtus, artēq; repono.

Loquitur de Entello. Sic ſcorra, cum ad Veneris
ſeniles annos perueniſſet, Veneri ſpeculum
dicant. Auſonius Græcum Platonis epigrā
ma ſic vertit:

*Lais annus Veneri ſpeculum dico: dignum
habeat ſe*

Æterna æternum forma miniſterium.

*At mihi nullus in hoc uſus, quia cernere
talem,*

Qualis ſum, nolo: qualis eram, nequeo.

Idem inuenies apud Thomam Morum.

Neq; hoc Poeta alicuius Itali, ſanè elegan-

tis, diſſentit:

Viſtaſi Nicoloſa

*Dentr' un ſpecchio, ch' un d' l'era da
nante,*

A la laida Bertuccia eſſer ſemblante:

Ahi veloci anni (diſſe) ahi lieue etate,

Come toſto paſſate;

Hier creſpa e gialla hebli' io la chioma,

hor haggio

Creſpo e giallo il viſaggio.

Hier fui con queſto viſo

Cagion di pianto, hor ſon cagion di riſo.

Ægætæ ferunt enim rugas contractas, amiſ-

ſamque formæ gloriam, quam diu in ſpe-

culo erant inuitæ. Hinc Ouidianum illud

3. Trist.

Cumq; aliquis dicet: Fuit hac formoſa. do-

lebis,

Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum.

Idem ferè auctor de medicamine faciei:

Tempus erit, quo vos ſpeculum vidiffe pi-

gebit,

Et veniet rugis altera cauſſa dolor.

Id & attingit ad Ligurinū Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te ſpeculo videris alterū:

Qua mens eſt hodie, cur puero non eadem

fuit?

De ſpeculo multa paſſim leguntur: fuit

enim illud anathema Veneris. Philoſtratus

Iconibus. Ideoq; Triton apud Apuleium

Veneri ſpeculum prægeſtat in pompa. A-

mor, vt ait Euripides, *φιλεῖ κατόπτρον καὶ*

κόμης ξανδίσματα. amat ſpectula, & cri-

nium ruſſationem. Apud eundem Eleetra

damnat formæ lenocinium vſu quaſitum

ſpeculi in matre Clytemneſtra, abſente ma-

rito Agamemnone:

Ἥ ξανδὸν κατόπτρον πλόκαμον ἐξήσ-

κεις κόμης.

Quæ ſtanos orbes crinium ad ſpeculum ſti-

dioſè componebas.

Sed & Ouidius, tenerorum doctor amo-

rum,

Mors ne-
mini par-
cat.

Parca.

Parcarū
officia.

Senectute
forma de-
ſoreſcit.

Arma po-
nere.

Veneris
speculum
dicere.

Speculum
anathe-
ma Vene-
ris.

rum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam :

Quid male compositos quereris perisse capillos ?

Quid speculum mœsta ponis inopta manu ?

Scalpere. *Quid scalptus* Scalptus idem est quod sculptus; imò scalpere, & non sculperere, dici debere auctor est Diomedes. Historiam iam ex Pausania commemorauimus.

Non aliter captos, &c. ed quod sciret inescare & capere miseros amantes.

Vir gregis est aries Virum gregis appellatariem, vt primo Transformationum Ouidius :

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Vir gre- Virgilius etiam de Capro :

Vir gregis ipse caper.

us. & in Georgicis :

Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

Vide Macrobi. lib. 6. cap. 6. Hanc loquendi formam usurparunt auctores certe graues, vt missum faciam Ciceronem, qui oratione in Pisonem, admissarium pro homine immoderate libidinis dixit. Papinianus enim de admissario tauto :

— stbulig; maritus.

Admissa- Et Saluianus 7. de Providentia: Hi verè vt emissarii equi, non ad paucas tantum, sed penè ad omnes vernulas suas, id est, ad greges proprios irruerunt, & in morem eorum pecudum, qui mariti gregium appellatur, feruida libidinis debauchatione grassantes, in quacumq; eos primam formam ardens impudicitiae furor traxerat, irruerunt. Hos tales & nos Germani vocamus *Statt-haagen*, quasi dicas tauros vrbano, qui toti vrbis sufficiant.

Clune tenetur amans, Horatius 2. Satyra lib. 1. Sermon.

Quod pulchra clunes, breue quod caput, ardua cernix,

Hoc illi recte, ne corporis optima lynceis

Contemplerè oculis.

Locus iste omnis sanè Iubricus ac Venereus, quo festinus scriptor mulieres equis venalibus comparat. Sed ad rem; clunes, & earum inspectio, sedes ac in citamentum libidinis, quarum intuitu mulieres ad populares homines otiosos adigunt ad infamiam. Sed quis non videt, quam scœdum ac contemptum clune capi, & voluptati turpi succumbere; quam belluinum, si homo

rationis particeps nihil putet inter se & quadrupedem interesse? Adduxissem huc aliquid hunc locum explicans ex Anatomi corum scitis, si isti castis mētibus parcendum duxissem. Pertinet huc Diogenis Cynici dictum, apud Laertium, qui videns Olym pionicen quendam oculos in scortum subinde reflectentem: Ecce, inquit, vt aries Martius à puella vulgari obtorto collo vinculus abducitur.

Hoc schemate exprimitur stoliditas amatorum, & rapacitas meretricum. Nam per arietem, fatuum stolidumq; animal, amatorem vesanum & fatuum intellige, qui blandæ & dolosæ dominae subleruat, quiq; suam seruitutem, quam sit miser a, non sentiat: sed vides eundem à leana partibus posterioribus scalpum & derentum, quo rapina meretricia, imperium quæ in amasios libidine prurientes, & quasi vinculo colligatos exprimitur. Cæterum leana nomine meretricem intelligi multis veterum sententijs constat, & maximè sacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hierosolymam leanam vocat, & Heliam catulum eius, qui in Aegyptum ductus est. Plautus Truculento :

Bonæ esse oportet dentibus leanam probam, Arridere quisquis veniat, blandè alloqui, malè cordè.

Consultare, bene loqui lingua: meretricem esse similem sentis

Condecer. &c.

Huic & conuenit senarius veteris cuiusdam poetæ:

ἵσων νεαλὺς καὶ γυναικὸς ἐμώρως.

Par est leana & femina crudelitas.

Retulit Pierius in leone 1. Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10. in quibus Laidis monumenti huiusce meminuit. Idem Pierius eodem lib. 1. ostendit, meretrices quoq; sphigis effigie hieroglyphicè designari, quod capite humano mansuetudinem præferrent quidem, cæterum reliquo corpore leonino rapacitatem & imperium, quod in amatores exercent, indicarent. Idemq; Philip. Camerarius cap. 71. Horat. success. scriptum reliquit. Et Megaricæ sphinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensium, quos omnes veterum scriptores damnant. Eadem quoq; vocantur lupæ; vnde Iupanar dicitur à Tertuliano lib. 3. ad vxor. confutorium publicorum.

Diogenis dictum.

Arietem libidinis gnâ.

Leana meretricem sicut.

Meretrices cœ sphigis designant.

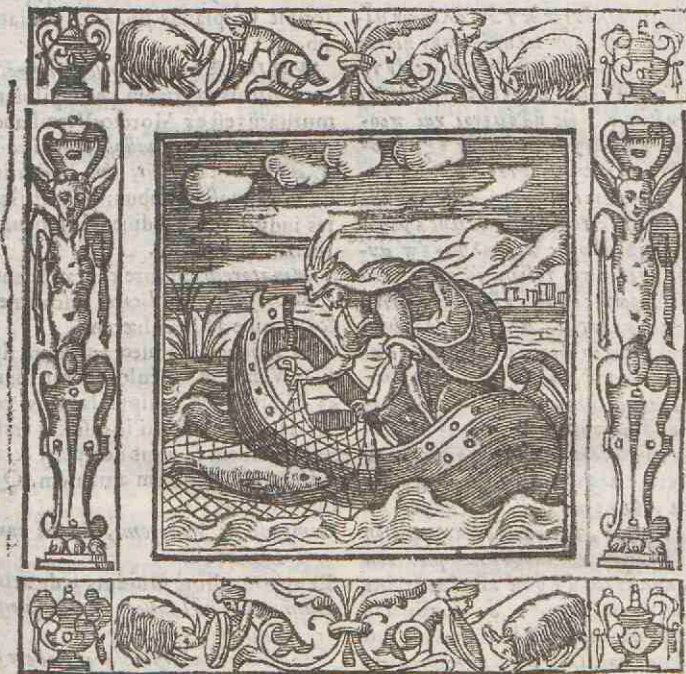
rum libidinum. Plautus Epidico :

Dinortunt mores virgini longè, ac lupa.
Sic verò dicuntur, fortasse quòd miseros
amantes laniant, excoriant, lacerant & de-
glutiant: Esca enim est meretrix, eodem

Plauto teste, quæ tantisper blanditur, dum
illud quod rapiat, videt. Eam etiam mari
similem facit, cum quicquid des denoret
& absorbeat, satietur nunquam. Sed de his
latius in sequentibus.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOS AE indutus piscator tegmina capre,
Addidit ut capiti cornua bina sua;
Fallit amatorem stans summo in litore sargum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.
Capra refert scortum: similis sit sargus amanti,
Qui miser obscæno captus amore perit.

I.

Sargus.

PISCATOR in cymba sua stans, cornibus & pelle caprina testus, reti caprum sargum extrahit. Est autem sargus piscis quidam cantharo pisci similis, bis annuo parietis, vere & autumnano; aurris inhabitat, & semper nullum comitatur. Plin. lib. 9. cap. 17. & 51.

II.

Locus A-
liani, qui
est typus
huius
Emble-
matis.

COMPARATIONIS huius origo sumpta est ab Aeliano, lib. 1. de animal. cap. 23. (alij lib. 1. cap. 19 allegant, ego hoc auctore deficiente, dum propero, videre non potui) cuius verba huc conferre non piguit. φιλοσοφῶν τὸν ἀλόγων αἰγὸς ἰσχυρῶς. ἐὰν γοῦν πλησίον τῆς ἡμέρας νεμομένων ἢ σκιαμῶς ἢ δευτέρας ἐν τῇ θαλάσῃ φανῇ, οἷδε ἀπὸ νῆος προσέειπε καὶ ἀναπνέουσιν, ὥς ἡδόμενοι καὶ προσέλασθαι τῶν αἰγῶν ποθέσιν ἐξαλλόμενοι, καί τρι ἢ πάντι ἐντες ἀλτικοὶ τινάλλας· νηχόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τοῖς κύμασιν, ὁμοῦ τῆς τῶν αἰγῶν ὁσμῆς ἔχουσιν αἰσθῆσιν, καὶ ὑπὸ ἡδονῆς προσελθεῖν ἐπ' αὐταῖς σπεύδουσιν. ἐπεὶ τοίνυν εἰς τὰ προειρημένα δυσέρωτες εἰσὶν, ἐξ ὧν ποθέσιν. ἐκ τέτοια ἀλίσκονται. ἀλίσκος γὰρ ἀνὴρ αἰγὸς δὲ αὐτὸν περιλαμβάνει σὺν αὐτοῖς τοῖς κέρασι δαρείσας αὐτῆς, λαμβάνει δ' ἄρα τὸν ἥλιον κατὰ νότον ἐπιβαλεῖν ὁ θηρατὴς τῇ ἀγρᾷ, εἴτα κατὰ πᾶν τῆς θαλάσσης ὑφ' ἧν οἰκῶσιν οἱ προειρημένοι, ἀλριτα αἰγῶν ζώοντα διαβράχυντα. ἐλκομένοι δ' οἱ σαρκοὶ ὥς ὑπὸ τινὸς ἰνγῶς, τῆς ὁσμῆς τῆς προειρημένης, προσίσσιν καὶ σιτοῦνται μὲν τῶν ἀλφίτων, κηλύνται δὲ ὑπὸ τῆς δόξης βλεπομένης ὥς αἰγὸς, αἰρεῖται δὲ αὐτῶν πολὺς ἀγκίστρον σκληρῶ. Quotū verborum hæc est sententia: Capras sargi admodum amant. Cum. n. umbra quadam apparet ea vñ caprarū, qua secundum littus pascuntur, statim præ latitia gestiunt, et quantum maxime possunt, adnatant: Et quanguam salire non possunt, tamen salire nituntur, sed frustra tamen. Caprarum odorem percipiunt, etiamsi in fluctibus versentur; quæ causa est ut accedere ad capras in primis affectent. At cum in suo amore sint adeo in felici nati fidere, earum causa capiuntur, quas tam deperierunt. Piscator enim caprina indutus pelle cum cornibus, insidias struit, sole relicto à tergō, atq; farinam iure capri no mactefactam in eam deijcit partem ma-

ris, in qua sargi sunt: quo illicio odoris capri sargi accurrunt, farinam degustant, & maxime detinentur, eius pellis caprina quam sentiunt. Ex his itaq; piscator multos valido hamo capit, &c. Sic se habet iuuenilis amatoria facilitas, qui in quodvis formæ obiectum, vel capræ etiam latente speculum ita exardescunt, ut illius laqueis iteriti, vix inde se extricare possint. Porro sargus & eius amor in captas querendus est apud Gaudentium Merulam lib. 3. Memorab. cap. 33. Eundem quoq; pulchrè describit Oppianus lib. 4. & Volaterranus lib. 25.

VILLOSÆ indutus piscator &c.] Piscator indutus caprinam pellē pilosam. Hoc mutuatus est ex Moreto Virgiliano:

— & cinctus villosa tegmina capra. Addidit ut capiti &c.] additis capiti duobus quasi cornibus; nam stulti amantes induunt & libidinem hircorum, & ferociam taurorum.

Amatorem] amore capræ detentum. Stans summo in litore] piscatore eo culta & tegmine ad litus hærens.

In laqueos] Laqueo amorem significari, & Venerem vinculo, docuit Pierius lib. 48. Hieroglyph. quippe laqueis, retibus, aut decipulis incauti in insidias trahuntur: Sed neminem facilius decipias, & arbitrio colligaris tuo, quam amantem. Quo sensu Virgilius:

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

Et appositissime Ovidius 3. de arte: Dum cadat in laqueos captus quoq; nuper amator,

Se solum thalamos speret habere tuos. Simi quem gregis ardor agit] Sargus capræ amore detentus, & ementita capræ forma delusus illaqueatur. Simium gregem pro capris dixit, quæ simæ dicuntur ob depressas nases. Eodem enim epitheto usus est Poeta 10. Ecloga:

Dum tenera attondent sima virguleta capella.

Citantur & hi versiculi Nævij Aegistho: Tum autem lascivum Nereï simum pectus Ludens ad cantum classium lustrat.

Capra refert scortum] Quia capra libidinosa admodum est, ut ait Plutarchus in questionibus Romanis prope finem, cuius hæc

III

Lagum.

Simus

greg.

Capra meretricem significat.

hæc sunt verba : Quid est , quod cane & capella sacerdotem adeo abstinere voluerunt , vt non modò attingere , sed ne appellare quidem liceret ? An quod caprâ quasi luxuriosam atq; olidam abhorrent ? An quòd tanquam morbidam timerent ? Capra enim morsu pestilenti maxime nocet , siquidem germina peruestigat , quæ auidissimè depascitur : sic meretrix adolescentiæ potissimum cupida est , nimirum ætas ea est , quæ ob imperitiā facilius decipiat . Vnde non illepidè Neco Attica meretrix dicitur , id est , Capra , cognominata est , quòd Thallum adolefcentem , qui in Atticam mel & caricas empturus adgenerat , abliguisset .

Obsceno captus amore perit Imitatus & mutatus est illud Ouidij 2. Fastor.

cæco captus amore furit .

vbi de Tarquinio amore Lucretiæ capto loquitur . De nomine verò Obscenus , quod ad scribendi rationem attinet , pulchrè annotauit Lucius Andreas Resendius , Lusitanus , vir pariter & Græcis & Latinis literis imbutus , in suo Vincentio . Oscei , inquit , populi fuere Italiæ , de quibus Aeneid. 7. *Oscorumq; manus* . Hi notati sunt à veteribus de spurcarum libidinum frequentiori vsu . Vnde verba impudentia & spurca , autore Festo , Verrius tradit Osceia appellari . Ergo in prima syllaba b , scribendum non est , nec diphthongus in penultima . Quin etiā si à scena deriuetur (vt Varro placet , qui sanè etymologias coactiores facit) absq; diphthongo scribi oportet , quoniam in scena , quæ Græcè σκηνή dicitur , nulla est . Plura de hac voce commentatus est Baptista Pius in Lucretium . Qui obscenus scribunt , ab ob & cæno deriuant .

Hoc de sargo pisce , qui si sit à larvato piscatore deceptus , manifestè in eos torqueretur , qui cæco turpiq; amore capti decidunt in obscenam personarum meretricum nassam , mentis errore nescio quorati pulchrum id esse , quod pulchrum apparet , sed tandem eos diu multumq; pœnitet , cum ad sese redeunt , non enim possunt effugere , cum maximè volūt . Quod discrimen vt vitari tandem aliquando possit , adhibenda est cautio diligens . Nam , vt

nostrates discitant , Prius nosse opus est , quàm amare , quæ enim primò visam statim exardet , leuitatis non minimum præfert argumentum . Iudicio siquidem est opus & maturo consilio . Proinde bellè profectò Quid . De remedio amoris primo , qui vt illicitos excludit eiusmodi ignes , sic honestos probat : ait enim :

Si quis amat , quod amare iuuat , feliciter ardet ;

Gaudeat , & vento nauiget ille suo .

Sed hodie , pro dolor , sceleratos & libidinosos plerosq; flagitioso fœminarum amoris sese tãquam in seruicium detestabilem applicantes , tandem insidiarum reti turpissimè capi , & ad omnium fortunarum , famæ , honoris , atq; ipsius vitæ perniciem ruerè , & subito præcipitari videmus . Rectè Plautus meretricem mari similem facit , vbi incauti omnium facultatum faciunt naufragium . Huc spectat dictum Archite Tarentini apud Platonem : *ἡδὲ οὐκ ἔστιν ἀπὸ κακῶν ἔσχατα μάλων ὑποπτάς* : quæ vt pilces hamo , sic homines omnis generis & ætatis capiuntur . Hinc macaronicè quidem , sed verè & seriò iocatus est ille , quisquis sit , qui cecinit de fraude meretricia :

Vult iuuenem , Veneris propter smorzare brusorem :

Vult brannum , propriam propter defendere causam :

Vultq; senem , reliquis pro souenire bisognis .

Atq; in malhoram mittit finaliter omnes .

Has tales miratur Apuleius : Quantas , inquit , latebras nequissimæ mulieres pro sua libidine comminiscuntur ? callidæ , procaces , temerariæ , & ad flagitia perastutulæ .

Sed auscultemus , obsecro , sapientissimo Salomoni , qui Proverb. 5. sic ait : Fautus distillans labia meretricis , nouissima autem illius amara quasi absynthiū , & acuta quasi gladius biceps . Pedes eius descendunt in mortem , & ad inferos gressus eius penetrant . Nunc ergo , fili mi , audi me : longè fac ab ea viam tuam , & ne appropinques foribus domus eius . Ad huius Emblematis argumentum copiosius illustrandum , repetenda est pulcher rima Socratis disputatio cum Aristippo 2. Commentariorum Xenophontis , & colloquium eiusdem Socratis cum Theodora , lib. 3.

Voluntas esca malorum .

Apuleius .

Salomon .

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

SOLE fate Circes tam magna potentia fertur,
 Verterit ut multos in noua monstra viros.
 Testis equum domitor Picus, tum Scylla biformis,
 Atque Ithaci postquam vina bibere sues.
 Indicat illustri meretricem nomine Circe;
 Et rationem animi perdere, quisquis amat.

COMMENTARI.

1. **P**ICTURA, quæ hic representatur, (vi liberè dicam) non placet, femina nempe iuxta natem stans, & herbis instructa, potionem nautis subministrans: non enim Circe ad nauem venit, sed ab Vlyssæi socij in domum illius diuerterunt, quos illa poculo & tactu virgæ aureæ in bestias transformauit. Hic verò illa vir-

gam non habet, & ei delphinus appingitur. Quid delphinus in terra? nonne hoc est. Delphinum filius appingere, fluctibus aprum?

Placent magis cæterarum editionum figuræ, & præsertim illa, quam habet editio Rouilliana; ibi enim mulier solio sedens, circumiacentes belluas virga tangit.

HOMERVS

II. **HOMERVS** Odyſſea κ. αἵτ, ſocios aliquid Vlyſſis, qui miſſi ab eo fuerant exploraturi Circeas aedes, virga percuſſos à Circe, epotoq; pharmaco venefico, ſtatim in porcos eſſe transformatos. Quo ſigmento effingitur meretricis & libidinis ſœdæ typus. Ea enim ſuis præſtigijs humanas illas cogitationes, & naturales motiones (quæ ῥῆμαι Græcis dicuntur) in homine tumultuantes excitat impotenter, & mutat in deterius; ex quo fit, vt homo naturæ diuinæ particeps in belluam degeneret. Per Vlyſſem autem, qui nullo veneficio à priſtina forma dimoueri poteſt, mentem animæ duccem, intelligimus. Morale huius Emblematis ſigmentum (inquit Franciſcus Sæctius) ſumptum eſt ex Plutarchi libello, quem de vita Homeri compoſuit, qui libellus, quod ſciam, nondū eſt donatus Latinitate; quāvis Policianus raptim, atq; ſuppreſſo auctore omnē ſuā præſationē in Homerū tranſcripſerit. Plutarchi verba ſic ſe hēnt: καὶ τὸ μεταβάλλειν δὲ τὴν εἰς αἴρας τὸ Ὀδυσσεὺς εἰς οὐκας, καὶ τοιαῦτα ζῶα τῶ τὸ ἀνίπτειται, ὅτι τῶν ἀφρόνων ἀνδράπων αἱ ψυχὰι μεταλλάττειν εἰς εἶδη ἀσώματων θυριῶδων, ἐμπροσθεν εἰς τὴν τῶ παντὸς ἐγκύκλιον περιφορὰν, ἣν Κίρκην προσαγορεύει. καὶ κατὰ τὸ εἶκος ἡλίω παιδα ὑποτίθεται οἰκῆσαν ἐν τῇ Αἰαίῃ νήσῳ. Ταύτην δὲ ἀπὸ τῆς ἀλῆθειας, καὶ ἐδύρεσθαι τὰς ἀνδράπους ἐπὶ τοῖς δαυτοῖς κέκληκεν. Hoc eſt: Et illa transformatio ſociorum Vlyſſis in ſues & familia animalia, enigmatice innuit, quod amantium hominum anime tranſmutantur in ſpeciem corporum ferina nature, cadentes in circularem hallucinationem vniuerſi, quam Circe appellat Homerus. Et meriti Solis filiam illam facit in Aiax inſula comorantem; & hanc à lamentatione & luctu hominum circa mortuos ſec appellauit. id eſt, ab αἰ, αἰ. heu, heu. Sunt verò, qui dicant rei veritatem ex eo eſſe inſpiciendā, quod Circe meretrix, quos ſibi amore turpi deuinxit, effeciſſet tandem prædatores, viarum obſeſſores & homicidas, nempe quibus nihil ſuper eſſet ad vitam miſeram ſuſtinendam; quæ vitia eū potius ferarum ſint quàm hominum, rem totam lepidō & commodo ſchemate Homerus, & alij nonnulli è veteribus adumbrarunt. Cui ſententiæ ſubſcribit Palladas lib. 1. Græcor. epigr. his verbis:

τὴν κίρκην ἔφημι καὶ δὲς ἐπὶ κεν ὄμφορ, ἀντ' ἀνδρῶν ποιεῖν ἢ οὐκας ἢ λίγες, τὰς αὐτῇ προσιόντας. εἰταῖρα δ' οὐσα πα νῆργος,

τὴς δ' ἐλεασθέντας πτωχολάτῃς ἐποίει. τῶν δ' ἀνθρωπείων ἀποσυλήσασα λογισμῶν,

εἴτ' ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδ' ἐν ἔχοντας ἐτί, ἔτρεφεν ἐνδον ἐχέουσα, δίκην ζῶων ἀλογί- των.

ἐμφορῶν δ' ὦν ὁδυσσεὺς τὴν νεότητα φυ- γῶν,

ἐχ' ἐρμῆ, φύσεως δ' ἰδίας + δῶρημα λο- γισμῶν + ἐμφορῶν.

εἴχε, γοητείας φάρμακον ἀντίπαλον. id eſt:

Nō, vt Homer⁹ ait, triſti medicamine lectos Hoſpitio Circe reddidit ipſa ſues:

Pauperior ſed quisquis erat diſceſſit ab illa: Nam meretrix quondā pernicioſa fuit.

Exutosq; ſua prorsus ratione maritos Fornice continuit, non ſecus atq; ſeras.

Et tamen hanc ſtrenuū deluſam ſpreuit Vlyſſes,

Inſigni rerum conditione valens:

Mercurioq; datam nec ſas eſt credere moly, Ille ſed ingenio reppulit τῆς; dolum.

Circem non dico, vt dixit Homerus, Pro viris feciſſe aut ſues, aut lupos.

Ad iplam diuertentes, meretrix cum eſſet vaſtra,

Homo inſecatos pauperimos effecit. Et humanam vbi prædata eſt rationem,

Dein (fecit) vt nihil haberent amplius, Alebat intus habens inſtar animalium ex- pertium rationis,

Prudens autem cum eſſet Vlyſſes iuuen- tatem vitans:

Non (tam) Mercurij (quàm) naturę pro- priæ donum, rationem

Habebat, incantationis remedium con- trarium.

Non credam Circen, ceu magno fertur Ho- mero,

Transformaſſe homines in noua mōſtra, lupos.

Sed ſpoliaſſe illos fortunæ omnibus, homo Corruptos, meretrix nā benè cauta fuit.

Exutos opibus fatuos & mente carendes Reddebat, miſeris turpiter uſa viris.

Expertes rationis erant: has intus alebat, Vt captas turpi in fornice vaſtra ſeras.

Hanc tamē illuſit maturo pectore Vlyſſes, Non tam Mercurij, quàm rationis ope.

Xenophon 1. ἀπομνημονεύματων: Socratem, ait, in conuiuijs, ad quæ non nisi coactus accedebat, parcissimè cibum capere solitum, iocoq; vlturpare, multis eiusmodi appositis cibis, Circeem homines transformasse in fues: ipsum autem Vlyssæm mutari non potuisse, consilij Mercurij memorem, & abstinentia ipsummet sua semper videntem. Præterea fabulæ huius meminere Diodorus lib. 4. Plinius varijs locis, D. Augustinus 18. de Ciuitate Dei, cap. 17. M. Tullius quoque prima Verrina (vt hoc quasi per transennam) allusit ad hanc poeticiam fabulam: Et adhuc id, quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Mutius, quid enim facere potuit elegantius ad hominum existimationem? æquius ad lenuendam mulieris calamitatem? vehementius ad Quæstoris libidinem coercendam? summè hæc omnia mihi videntur laudanda: sed repente vestigio ex homine, tanquàm aliquo Circeæ poculo, factus est Verres: redit ad se, atq; ad mores suos, &c.

III. *SOLE SATA CIRCEIS*] Ouidius initio 14. Metamorph.

Sole sata Circes, variarum plena ferarum.
Testis Higinus. Virgilius (vt & Ouidius) Solis filiam vocat, A. Æneid. 7. initio:

*Proxima Circeæ radientur litora terra,
Diues inaccessos ubi Solus filia lucos
Assiluo resonat cantu.*

Circe qua. Fuit autem Circe (vt inquit Hesiodus in Theogonia, & Cicero 3. de Nat. Deor.) Solis filia ex Perside Oceani filia. Hæc beneficijs dedita, multarum herbarum ac radicum vires adinuenit, quamvis à matre prius in ijs esset instructa. Nupsit Sarmatarum regi, quem veneno sustulit, regnoque crudeliter vsa, ab incolis pulsa est. Indeque in Italiam venit, & non longè à Caieta Campaniæ oppido in monte Circeo confedit, ubi homines ad se venientes carminibus & beneficijs in varias bestias mutabat. Vide Virg. 7. A. Æneid. Filiam autem Solis habitam propter herbarum sciētiam, quæ radijs Solis vim & incrementum capiunt, credibile est. Lege omnino Nat. Comitem Mytholog. lib. 6. cap. 6.

Cur Solus filia Circe. Tam magna potentia] Vis carminum & beneficiorum, de qua re vide Epistolam Mediceæ apud Ouidium, Virgilium in Bucolicis, Manilium lib. 1. Astronom.

Verterit vs multos &c.] Homerus Odyss. 10. & post eum Virgilius & Ouidius

hic 14. Metamorph. ille 7. A. Æneid. & Eclog. 8.

Testis equum domitor Piceus] Sic quoq; cum vocat Virgilius 7. A. Æneid. Piceus fuit Saturni filius, rex in Latio, quem Pomona, Dea florum, amauit, & eius volentis sortita est coniugium (licet Ouidius 14. Metamorph. Canentem Iani & Veniliæ filiam vxorem habuisse dicat) Postea Circeæ cum eum in venatione visum amaret, & sperneretur, irata eum in auem picum Martium conuertit. Virgil.

*Ipse Quirinali lituo, paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancile gerebat
Piceus equum domitor, quem capta cupidine coniux*

*Aurea percussam virga, versumq; venenti
Fecit asem Circe, sparsaq; coloribus alas.*
Hoc autem ideo fingitur, quia augur fuit & domi habuit picum, per quem futura noscebat.

Tum Scylla biformis] Idem epitheton tribuit Scyllæ supra Emblem. 68. Ouidius 14. Metamorph. circa principium refert, Glaucum Deum marinum à Scylla Phorci filia spretum, Circes auxilium implorasse, Circeemque eiusdem Glauci amore correptam, illi Scyllæ odium conatam inducere. Quod cum minus assequeretur, lacum, in quo se Scylla lauare consueverat, infecit venenis; quibus pube tenus in varia monstra conuersa Scylla, cum sibi displiceret, seque ipsam fugeret, in fretum Siculum desiluit, ibiq; in saxum conuersa est, cuius superior pars virginis figuram refert, inferior in canes, & lupos, & huiusmodi animalia mutata est. Carmina Virgilij de hac re, supra Emblem. 68. citauimus, ubi plura de Scylla congestimus.

Atq; Ithaci fues] Vlyssis socios inuuit in fues mutatos, quia Ithacæ rex fuit Vlysses. Sed hæc trita sunt, nec in his immorari necesse est.

Indicat illustri &c.] Hoc est quod supra de Circe meretrice inuimus. Hoc autem epitheton illustri, declarat cur Solis filia dicta fuerit Circe, quia illustris & famigerata: nam hoc sentit Plutarchus in verbis supra citatis.

Et rationem animi perdere] Idem mythologici Venerem appodixunt, quasi appodixunt, id est, stultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propius allusit 2. de laudib. Sciliconis Claudianus:

Luxu.

Piceus fabul.

Scylla.

Luxuria mentis priuat.

Luxuries prae dulce malum, quae dedita semper

Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus, Mebraq; Circais effaminat acrius herbis.

Simile est istud Menandri:

Αλλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχῃ τις ἀξιοί, Παρά τινι τὸ ἀγόντων οὗτος ὄψεται;

Carere amantes mente si quis non putat, Quos esse potius mentis expertes putet?

Propertius:

Scilicet insano nemo in amore videt.

A meretricibus efferantur homines, & in belluas mutantur, dum nimirum sunt libidinosi ut hirci, gulosi ut lues, invidi & rixosi ut canes, inertes ut asini. Hoc per fabulam Circes hoc loco eleganter exprimitur, quam ad veterum mythologorum sensum sic expressit vir industria & ingenio

(vtinam verè addere possem, orthodoxa fide) nulli secundus Erasmus: Quid innuit Circes fabula, veneficijs homines vertentis in feras, nisi eos, qui nequaquam ratione ducuntur, id quod hominis est proprium, sed totos sese dederunt turpibus affectibus, iam preter hominis vocabulum nihil hominis habere, sed ad pecudum degenerasse naturam, putà libidine in vrsos, somnolentia ignaviaque in lues, ferocia in leones, at q; ira de consimilibus? Quid Vlysses, qui solus poculo epoto, virgaque monstrosa percussus, non est mutatus, nisi firmum illum & constantem sapientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illicijs ab honesto potest abduci? Huc quoq; recidunt carmina Horatii 1. Epistol.

Sirenum voces, & Circa pocula nosti: Quae si cum socijs stultus cupidusq; bibisset, Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:

Vixisset canis immundus, vel amica luto sus

Nec parum illustrabit hoc Emblemata Plutarchi Dialogus, quo Grillum disputantem facit. Idem ἐν γαμικαῖς παράγγεμα. sic habet: ἡ δὲ διὰ τῶν φαρμάκων θύρα, τὰχὺ μὲν αἰεὶ καὶ λαμβάνει φαίδιος τὸ νῆχρον, ἀβροτὸν δὲ ποιεῖ τῷ φάρμακον. ἑταρὰ δὲ φίλτρα τινὰ τῶν γυναικῶν ἐπιτεχνώμενα τοῖς ἀνδράσι καὶ χαρήμενα δὲ τῷ νῆχρῳ αὐτοῖς, ἐμπληκτοῖς καὶ ἀνοήτοις τῷ διοφθαλμῶν συμβῶσιν. ἔδὲ γὰρ τὴν κίρκην ἀνίσταν οἱ καταφάρμακον θέντες, & δὲ ἐχρήσατο πρὸς ἑαυτοῖς ὕσας

καὶ ὅνους γενομένους τὸν δ' ὁδὸν αἰεὶ ἔχοντα καὶ συνόντα φρονίμως, ὑπερνήσαντες. id est: Vt pisces quibusdam medicamentis celeriter capiuntur, sed esui tamen sunt inutiles: ita mulieres, quae amoris poculis & veneficijs viros capeant, voluptateq; in suam potestatem redigunt, stupidos eos, amantes, & deprauatos vita socios deinceps habent. si enim nihil Circa profuerunt, quos veneficio mutauerat, neq; ad vllam rem ijs usa est, cum in canes & asinos degenerassent: Vlysses autem prudentem virum, prudenterq; secum versantem, omnino no dilexit. Labet intexere lepidum ac mordax epigramma Bellaij in quendam:

Certaure diu, cum te conuere parentes, Tene asinum mallent, an generare suae: Clitella namq; huic, lanterna placebat at illi;

Nec paribus studium par erat ingenijs. Fecit te varium amborū sententia monstrū. Nam caput est asini, cetera membra suis.

Videtur hoc elegantissime penicillo expressisse hominem planè stolidum, ac gulosū, qui non plus integræ mentis habet quàm asellus, vecors animal, & tamen gula ac libidini addictior, ad naturam suillam accedit. Quales nimis multos strobilos & ganeones, è bonis alioquin & honestis ortos familijs agnoscimus, & quos neq; natales ingenui, neq; ipsa educatio flectere potuerit. Et quid cum ijs agas turconibus, comedonibus, ventribus, qui inter inguen & caput nullum discrimen faciunt, & tantum subare & obliquare sciunt? Diximus satis de priori exemplo eorum, qui à Circe in belluas sunt conuersi. Alterum est Pici equum domitoris: hunc etsi in auem ideo mutatum diximus, quod primus pico in auspicijs vsus sit, quodque augur fuerit; quod à Seruio est annotatum: tamen id melius, & ad hunc locum opportunius referemus ad animi lenitatem & inconstantiam, quæ ex turpi amore contrahitur. Tertium exemplum fuit appositum in Scylla, de qua iam superius à vobis dictum satis. Hic tamen speciatim conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt superius faciem virginem ostentat, ita inferuè rabidi canes conspiciuntur audacia, rapina, ingluuiies, qui ad exitum miseriamq; certillimam præcipites agant, quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eò spectant, vt quisq; virtutis & honesti studius

Lepidum epigramma Bellaij.

Picum tur in auem mutatus

Scylla quid hic denotet.

IV. Meretricibus.

Socij Vlyssis qui.

Vlysses quid.

Plutarchus Plutarchi logos.

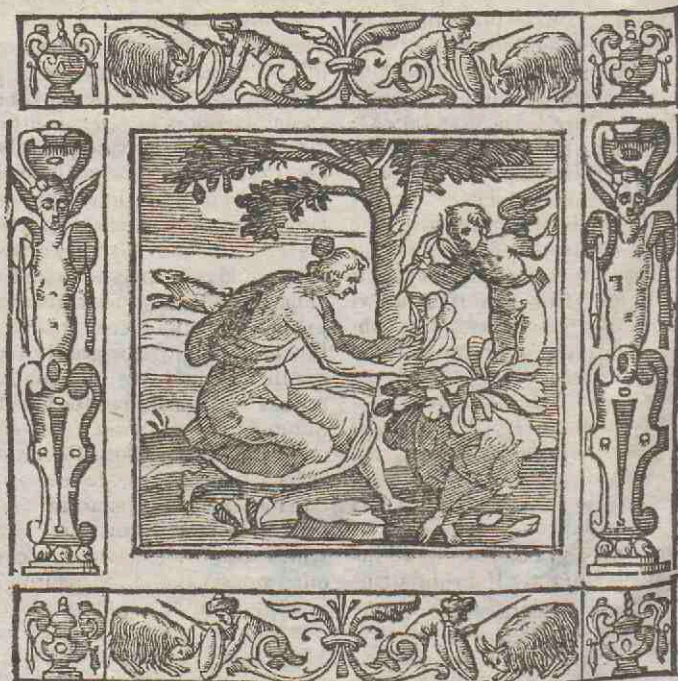
*Locus Va-
lerij Ma-
ximi.*

sus impudicarum mulierum dolos præstigi-
asque omnes declinet; intelligatq; quod
Cicero ait, corporis voluptatem non satis
dignam esse hominis præstantia, eamque vt
belluarum propriam contemni ac reiici
oportere: Præsertim cum (quod idem Ci-
cero prudenter monet,) libidinosa intem-
peransq; adolescentia effectum corpus tra-
dat senectuti. Rectè Val. Maximus: Luxu-
ria & libidine nihil scedius, nihil damno-
sius: his virtus atteritur, victoriæ langue-
scunt, sopita gloria in infamiam conuer-
titur, animiq; pariter & corporis vires expu-
gnantur. Adeo vt nescias ab hostibusne, an

ab illis capi perniciosius habendum sit. Itē
nunc, qui tam studiosè meretrices sequi-
mini, quæ vos ad mortem animæ & corpo-
ris raptant, in infimem notam, seramque
pœnitentiam, & fortasse inutilem, ducunt.
Cogitate, quæso, rei obscenitatem, breui-
tatem, finem, ac longum dedecus, horæq;
fugacis, aut forsitan momenti vnus illece-
bras, multorum pœnitentia, vel æterno sup-
plicio puniendas: est enim meretrix (vt cū
Boetio concludam) inferni ianua, via ini-
quitaris, scorpionis percussio, viscarum sce-
lerum, puteus interitus. Nunc vobis Vene-
ris amuletum paratum eo.

Amuletum Veneris.

EMBLEMA LXXVII.

INGVINA dente fero suffosum Cypris Adonis
Lactuce folijs condidit exanimem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca resistit,
Quantum eruca salax vix stimulare potest.

COM.

COMMENTARI I.

I V V N I M formosum exanimem Venus lacrymabunda tegit lactucæ, herbæ hortensis, folijs; cui tam pio officio interest Cupido, matri condolens: aper verò homicida, fuga sibi consulit. Quod ad Epigramphen seu indicem Emblematis huius attinet, est *Amuletum Veneris*. Sciendum ergo, quid sit amuletum. Amuleta, remedia sunt, quibus arceri & auerri creduntur mala omnia, sed maxime veneficia; ab amoliendo nominata, de quibus Plin. aliquid 23. cap. 1. & lib. 27. c. 9. item 28. cap. 4 & 30. cap. 10. & 15. & lib. 37. cap. 3. & 9. Dicitur & *ἀποτροπαῖα*, quæ appensa, alligataque incantamenta magica, venenorum propulsant insidias, aut certe inefficaces reddunt; in quo differunt à periammatis & periaptis, quia hæc specialius quid signi fient, & quod suum effectum præbeant, ut hominibus instar miraculi sint. Illa vero significatum habent generalem, suamque vim ex ratione medica videntur mutare. Apud Medicos amuleta sunt in differentia multiplici *ἀποτροπαῖα*, *ἀλεξήτρια*, *ἀλεξίφάρμακα*. Hæc bestiarum venenatarum medentur moribus, teste Galeno, eoq; differre *ἀπὸ τῶν ἀλεξίφαρμάκων* quidam putant quod tamen non probatur Galeno. Eruditi homines hoc differre putant, quod τὸ *ἀλεξίφάρμακον* intro sumatur, *ἀλεξήτριον* foris imponatur, nec modò veneni causas sed & fascinationis depellendæ, quæ appendi soleat collo: *ἀλεξήτριον* simpliciter Hippocrati est medicamentum seu remedium: nam *ἀλέξασθαι* est *συντεῖν*. Alexipharmacum dicitur medicamentum, quod deleteriis pharmacis medetur, nō extrinsecus impostum corpori, ut quod *ἀλεξήτριον* dicitur, sed intro sumptum. Sunt tamen qui hæc accipiant indifferenter: *ἀλεξήτριον* enim est à veneni noxa vindicare, sicuti & Latini amuleta, ab amoliendo: *ἀποτροπαῖα* sunt amuleta quæ appensa, illigataq; venenorum & incantamentorum arcunt insidias, aut reddunt inefficaces. Hæc hæcenus, nunc ad ipsum Emblemata pergitur.

A T H E N A E V S lib. 2. Diognosiphist. cap. 32. rationem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interemptum lactucæ folijs occulasse, quod nimirum lactucis vrescentes hebetiores fiant, & *διεργητικοί*,

& ad libidinem minus idonei. Eius verba hæc sunt: *Καλλιμαχος φησιν, ὅτι ἡ ἀρροδίτη τὸν ἄδωνιν ἐν θρίδακιν κρύψεν, ἀλληγορῶντων τὸν πομπῶν, ὅτι ἀσθενεῖς εἰσι πρὸς ἀρροδίτια οἱ συνεχῶς χρώμενοι θρίδαξι.* Hoc est: Callimachus ait, Venerem inter lactucas Adonin condidisse, allegoricè innuentibus poetis, eos ad Venerem imbecilles esse, qui lactucis assidue vescantur. Idem Athenæus citat hæc carmina Eubuli poetæ:

Μὴ περὶ τί μοι θρίδακινες, ὦ γύναι, ἔπ' ἐπὶ τὴν τράπεζαν, ἢ σεαυτὴν ἀτιῶ. Ἐν τῷ λαχάνῳ τέτω γάρ, ὡς ὁ λόγος ποτὲ τὸν Ἀδωνιν ἀποθάνοντα πρέβηκε Κίπρις. Δὺς ἐστὶ νεκρῶν βρῶμα. Hoc est: Ne appone nobis lactucas, mulier, Meam ante mensam, vel tete coargue: Namq; hæc in herba, ut vetus sermo prædicat,

Venus Adonin condidit exanimem.

Est itaq; ne erres, mortuorum hic cibus.

Cœlius item Rhodig. lib. 27. cap. vlt. in fine, sic ait: Quod ad lactucas attinet, celebres sunt apud Athenæum Aristoxeni *θρίδακινες* id est, lactucæ, quibus in hortis sole occiduo cenomeli infundebat, manē ostentans videntes se habere placentas, sibi à terra summissas. In lactuca deniq; occultatum à Veneri Adonin, cecinit Callimachus. Quod allegoricè interpretatus Athenæus, illuc referendum putat, quod in Venerem hebetiores fiant, lactucis vescentes assidue, tanquam mortuorum sit cibus, ut scribit Eubulus. Hæc & plura Cœlius.

I N G V I N A [suffossum] Hellenismus, subintelligitur enim præpositio *κατὰ* inguinazin loco nimirum maxime periculoso, cum eò intestina decumbant. Theocritus tamen in epitaphio Adonis, in femore percussus dicit.

*Dente fero] apri, qui fulmen in dētibus & ore habet, ut canit Ouid. 8. Metamorph. Cyprus.] Venus, ab insula Cypro ei sacra, libidini deditissima Polydor. Virg. lib. 3. cap. 17. De inventoriū. rerum, post Iustinum Martyrem, Euseb. Lactant. & alios sexcentos retulit. Alij Venerem Cypriam dictam putant, quia in vtero ferre præbeat, quod dicunt Græci *κύειν πέφει*, quippe cū Cyprus, antequā Venus eò appulisset, dice*

θρίδακινες Aristoxeni.

III.

Cypria Venus.

Quare sic dicta.

retur Sphecia, ab habitantibus ibi populis Sphecibus vocatis, ut scripsit Philostephanus in rebus Cyprijs. Deinde dicta Cerastra, ut inquit Xenagoras in lib. 2. de Insulis, quod illam homines habitarent, qui multos tumores, tãquam cornua quædam in capitibus habere videretur, cum cornua *κέραια* dicta sint Græcis, *κέραιαι*, cornuti. (Venus enim cornutos efficit) Alij voluerunt insulam illam vocatam fuisse Macariam, quasi beatam, ob fertilitatem. At postquam Venus illuc appulit, vocata fuit Cyprus.

Adonidis
fabula.

Adonis] Fabulam Adonidis ab apro interempti descripsit Ovidius sub finem 10. Metamorph. huius tamen mysterij non meminit. Fuit Adonis filius Cyniræ regis Cypriorum ex propria filia Myrrha, adeo pulchritudine excellens, ut eius amore Venus caperetur. Cumq; maxime deditus esset venationi, aliquando, mandatorum Veneris immemor, aptum excipere ausus, ab eo fuit interemptus. Addunt autem Græci fabulæ huic, Martem rivalem, quia amorem Veneris Adonidi inuideret, sese in aptum transformasse, & sub illa specie Adonem interemisse. Fabulam hanc attigit Augustinus De ciuitate 6. cap. 7. totumq; illud ad Physicem retulit Macrobius 1. Saturn. cap. 21. De Adonide plura vide apud Nat. Comitem Mytholog. lib. 5. cap. 16.

Lactuca folijs conditis &c.] quod hic refert Alciatus de Adonide, id alijs de Phao ne Lesbio tradidere, quem Cratinus ait inter lactucas pulchras absconditum ab amante Venere, ut retulit in historia Poetarum Lil. Gyrardus.

Arum
genitale.

Genitali aruo.] Hic arum genitale pro virilibus & pudendis posuit, quod sint generationis instrumenta, ut Virg. 3. Geor. Hæc faciunt nimio ne luxu obtusior usus Sit genitali aruo, & sulcos oblimet inertes. Sic quoq; vocat (si rectè memini) Ovidius 2. Amor. eleg. 13. Loquendi eandem formulam non est aspernatus Augustin. lib. 18. cap. 23. De ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa, ut cetera cuncta seruirent: ita genitale arum vas in hoc opus creatum seminare, ut usque terram manus, &c. Sic arum genitale, xñ-wos Græcis, Latine hortus dicitur. Apuleius ex Menandro:

Arætaq; sulcos molles aruo Venereo,
Thyrsumq; pangant hortulo in Cupidinæ.

Lactuca resistit] Plinius lib. 19. cap. 8. de generibus lactucæ loquens sic inquit: Quidamq; Eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri. Est quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo ætate grata: stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. &c. Dionys. Cassius lib. 12. de agricult. cap. 13. Cocta, ait, coitum auertit. Vnde Pythagorici ipsam eunuchum appellant, at mulieres *εὐνυχίδες*, forte quia arrigere prohibeat: *εὐνύχος* in columna est.

Quantum eruca salax &c.] Plinius satis de eruca lib. 20. cap. 13. in princip. sed apertius eius naturam declarat lib. 19. cap. 8. his verbis: Eruca præcipue frigorum contemptrix, diuersa est quam lactuca natura, concitatrix Veneris. Idcirco iungitur illi serè in cibis, ut nimio frigori par feruor immistis temperamentum æquet. Vide quæ de eruca diximus Emblem. 72.

FINGITUR Venus interempti Adonidis genitalia lactucis recondere, ut moneamur, libidinem turpemq; voluptatem ciborum moderatorum vsu sopiendam & reprimendam esse. Nihil enim æquè conducit ad motus illicitos cohibendos, quam victus ratio temperata. Ovidius inter alia, quæ de remedio amoris scripsit, ut à quibusdam cibis abstinendum esse monet, sic quosdam esse tutò adhibendos suadet, his quidem verbis:

Ecce cibos etiã (medicina fungar ut omni Munere) quos fugias, quos ve sequare dabo.

Damnus an Libycus bulbus tibi missus ab oris,

An veniat Megarus, noxius omnis erit. Nec minus erucas aptum est vitare salaces.

Et quicquid Veneri corpora nostra parat: Vitilium sumas acuentes lumina rotas.

Et quicquid Veneri corpora nostra negat. Laurentius Lippius Collensis, in distichis:

Surgentem Venerem mollis lactuca moratur. Denoret erucas qui cupis esse salax.

Sic quoq; Martialis lib. 13. palumbes torquatos reprimere Venetem tradit:

Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbi.

Non edat hanc volucrem qui veler esse salax.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem a-

morem excitari Phocylides testatur:

Οὐκ ἀγὰδὸν πλεονάζον ἐστὶν ἀνθρώποις ἐνέειναι,

ἢ πολλὰν

Lactuca

Erucas

IV.

Veneris
copia
conferat.

Ciborum
copia
diminuit
vital.

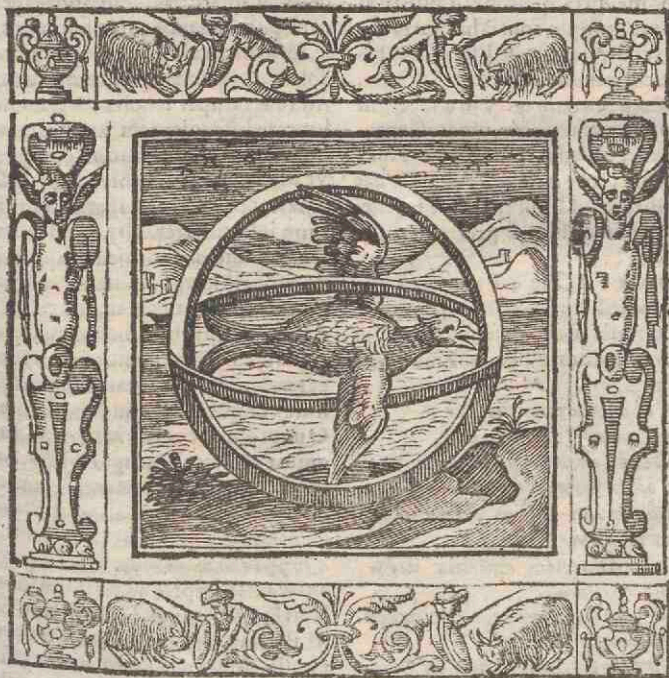
Η πολλὰ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἐλκεῖ
ἔρωτας.

Rectè Valerius Max. Esus carnum, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis. Siquidem, teste D. Hieronymo, venter mero astuans citò spumat in libidinem. Venter enim & genitalia vicina sūt, & vnum alteri subministrat. Ex vicinitate enim membrorum sequitur consideratio vitiatorum. Et cui incognitum esse potest illud: *Sine Cerere & Baccho friget Venus?* Pabuli certè vbertatem, quæ genituræ redundantiam plantis etiam, nedum animantibus assatim subministrat, in homine quoque salacitatis causam existere, tradit Empedocles. Quò pertinet illud Euripidis: Vult crapulatum Cypriis, haud famelicū, quod ab Achæo sumptum, qui multò antè dixerat: Amara Cypriis est esurientibus.

Sed quid furioso nostro sæculo amuleta præscribo Veneris? irritamenta & incitamenta nunc quaruntur: quæ quisquis; enim est, qui non ex intimis Medicinæ venetralibus pharmaca ad Venerem proriantia eruat? nec Medici inquiritur consilium, quisq; sibi hic medicus. Possem tædij leuandi gratia adducere binas historias de cantharidibus perperam adhibitis, planè ridiculas, in quibus ego ipse consultus Apollo, dum Constantiæ ad Acronium lacum adhuc studiosus Medicinæ, D. Andrea Kallio (æternū viue Deo, mi Andrea, quando mihi non potuisti diutius) in praxi assisterem; sed memor iuramenti Hippocratis nostri de taciturnitate seruanda, supprimo, & à Venere ad Cupidinem propero.

Inuiolabiles telo Cupidinis.

EMBLEMA LXXVIII.

NE dirus te vincat amor, neu femina mentem
 Diripiat magicis artibus ulla tuam:
 Bacchica aus praesto tibi motacilla paretur,
 Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
 Ore crucem & cauda, & geminis ut complicit alis
 Tale amuletum carminis omnis erit.
 Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
 Phasiacis ladi non potuisse dolis.

C O M M E N T A R I I.

INTER duos circulos sese quasi de-
 cuffatim interfecantes pingatur mota-
 cilla seu iynx, ita ut ore & cauda, & amba-
 bus alis, quatuor nimirum angulis, crucē
 constituat, ut hic vides. Motacillam & Iyn-
 gem aliqui confundunt. Picturam inuēt
 Aristoteles lib. 2. de nat. animal. cap. 12. his
 verbis: Ut auiculā, quam Iyngem vocant.
 Hæc paulò maior quam fringilla est, co-
 lore vario: habet sibi propriam digitorum,
 quam modò dixi, dispositionem, & linguā
 serpentibus similem, quippe quam in lon-
 gitudinem mensura quatuor digitorum
 porrigat, rursusque contrahat intra ro-
 strum, non complicatam, sed terreni lum-
 brici more collectam, & in se reductam.
 Collum etiam circumagat, in aduersum
 reliquo quiescente corpore, modo serpen-
 tum: ungues ei grandes & similes, ut mo-
 ædulus exenit; voce autem stridet. De hac
 auc vide plura apud Plinium lib. 11. præ-
 ter ea, quæ iam iam sumus prolixius dictu-
 ri in Classe 3.

PINDARVS Ode 4. Pythiorum au-
 ctor est, motacillam à Venere primum è
 cœlo ad homines deportatam, & Iasoni
 traditam, ut Medeam alliceret. Eius verba
 hæc sunt:

† Πόντια δ' ὀξύτατον βελών
 Παιλίαν Ἰνγγα τετρακνυαμον
 Οὐλοπόθεν ἐν αὐτῷ ζεύξατα κύκλῳ,
 Μαννάδα ὄρνιν Κυπριγενέα γέρεν
 Πρώτον ἀνθρώποισι. Λιτάς τ' ἐπαοιδάς
 Ἐδιδάσκουσεν σαρὼν Αἰσονίδαν,
 Οὔρα Μιδείας τοκέων ἀρέλοιτ' αἰδῶ.
 id est:

Veneranda verò Cyprogenia, telorum acu-
 torum domina,
 Picturata Iyngem, Bacchi auct, ex Olym-
 po attulit

Hominibus primum, ut indissolubili circu-
 lo quadriradiam

Iungens; carmina præterea magica sapien-
 tem docuit

Æsonidem, ut Medea erga parentes reue-
 rentiam

Et pudorem adimeret.

Quo loco admonent interpretes, Pindari
 Iyngem auiculam esse maculosis plumis,
 oblongo collo, lingue admodum protensa,
 frequenter sese vertentem, ceruicem sub-
 inde volutantem, quam sibi veneficæ mu-
 lieres ad amatorias incantationes accommo-
 dam putent, eam namq; accipiunt, trocho
 & rotæ alicui alligantes, quam in orbem
 voluunt, & uoxta verba immurmurant.
 Addunt insuper scholia, Venerem Iasoni
 hanc dedisse auiculam applicatam rhom-
 bo, pedibus & alis crucem complicantem:
 ut Medea erga parentes suos ipse Iason
 auferret pudorem, & illam ad suum auxi-
 lium instimularet. Alij, quod exempla vi-
 scerum interanea orbiculo appendunt. Vn-
 de proverbio apud Græcos vulgato, Iyn-
 gem hi dicantur habere, qui veluti quibus-
 dam præstigijs homines ad sui amorē per-
 trahunt. Est etiam alius locus Pindari su-
 per eadem re, quæ citat Adagiorū auctor,
 simul cum his, quæ adducunt interpretes.
 Quapropter consultius erit, ipsius verbis
 omnia referre. In adagio igitur, *Iynge tra-*
hor sic ait: Qui vehementi & impotenti de-
 siderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi
 dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis, hymno
 4. *Ἰνγγι ἔλκομαι ἦτορ.* id est: *Iynge trahor*
animo. Interpres addit huiusmodi fabu-
 lam: Iyngem aiunt, fuisse filiam Echus, a-
 lij Pythus, quæ cum amatorijs venenis in-
 citasset Iouem in amorē Ius, à Iunone
 irata versa est in auem, qua mulieres vi
 consue-

II.
 Motacil-
 la à Vene-
 re Iasoni
 tradita.
 † Πόντια

Iynx
 quidā

Iynge trahor
 fabulam

confluxerunt in amatorijs veneficijs, quæ
admodum indicat Theocritus in Pharma-
ceutria:

Ἰὺνξ ἔλαχε τὸ τήνον ἐμὸν κατὰ δῶμα τὸν
ἀνδρᾶ.

Per te Iunx meus ille domum vir, quæso, tra-
batur.

Hæc ille. Ex quibus satis apparet, hanc au-
culam non fuisse olim accommodam ad
depellendos amores, sed ad inducendos po-
tius. Id quod satis declarat versiculus
Theocriti, toties in Pharmaceutria repeti-
tus; intercalaris enim est: & verba commen-
tatorum Pindari: tum præterea ipsa fabel-
la. Siquidem Iunx pellexit Iouem in Ius
amorem, non autem amuletum fuit, ut Iu-
piter ab amore liberaretur. Sed Alciatum
non de ea intellexisse argumento sunt ver-
ba Pindari, vnde ille omnia sumpsisse vide-
tur, & duo illa carmina vltima huius epi-
grammatis. Sed antequam vltra progredia-
mur, audiamus quoque opinionem Stockha-
meri, qui ad hoc emblema sic commenta-
tur: Hoc abstrusum remedium, quo violenti
amores, & magicæ artes fugari & euitari
possint, excerpit auctor ex Paulo Geom-
etra Florentino, lib. 2. sup. Geometr. cap.
10. qui asserit, se in quodam Alberti Ma-
gni libello, quem de amulero, hoc est, de
omni genere remedij aduersus cuncta ma-
la medicamenta, & præsertim contra ve-
neficia, quàm doctissimè scripsit, legisse sæ-
pius, Motacillam aem notissimam (cuius
duplex genus recenset Aulianus lib. 15. c.
28. & lib. 16. cap. 13.) Libero patri, id est,
Baccho multis de causis sacram, ut auctor
est Herodot. lib. 8. cap. 36. in figuram cru-
cem efficientem dispositam, inter circulos
binos æquè sese intersecantes, ac humano
pectori adhibitam, quàm maximum esse
amuletum aduersus philtrea, ac veneficia
omnia, maximè tamen contra illa, quæ ho-
mines ad Venerem impellant, contra sæ-
nissimos squissimi Cupidinis arcus, qui
dem, ut Pelignus vates multis in locis te-
statu, paucis parcere didicerunt. Medea
verò nullis carminibus, nullis medicamen-
tis, nullis denique incantationibus aut ve-
neficijs potuisse ad amorem sui Iasonem re-
ducere, ex quo ipsam Corintho, vbi tunc
erat, expulit, & Glaucon siue Creusam
Creontis regis filiam vxorem duxit, ut re-
fert Theodotus lib. 10. cap. 43. Id autem
propter amuletum illud, quod Iason se-

cum gestabat, cuius nomen subicit Theo-
dotus. Hæc ille. Quæ licet cum Alciati
mente probè conuenire videatur, Sanctius
tamen omnia meras nugas esse dicit, ob ra-
tiones nunc adductas. Nos aliorum senten-
tiam postea afferemus, eidemque subscribe-
mus. D. Iynge vide portò Tzetzen Chi-
liad. 11. Suidam, & Lycophronis interpre-
tem; item adagia, Iynxes. & Iyngem habet.

NE dirus te vincat amor] Ne amoris
laqueis te irretiri patiaris. Dirus amor,
quasi Dei ira immixtus. Ouidius 10. Me-
tamorph.

Multaque ut excuteret diros, si posset, amores
Addidit.

Neufæmina &c.] Neue mulier quædā
venefica animum tuum magicis artibus
præpediat.

Bacchica ams] Cur motacilla dicatur
aui Bacchica, rationem auctores non red-
dunt. Hesychius quidem Bacchum Ἰὺν-
ξιν cognominatum ait, quia (ni fallor)
ad Venerem inflammaret immoderatus vini
vltus. Fortasse Bacchus Ἰὺνξιν appellat-
ur, quod vinum homines ad se Iynxis in-
star alliciat, ac si dicamus, illecebrarium.
Pindarus dixit μαῖνᾶδ' ὄρνιν. hoc est,
aem insanientem, à μαῖνα, quod est fu-
riose moueor, aut infans; quemadmodum
Mænades Bacchi sacerdotes. Vide Hero-
dot. lib. 8. cap. 36.

Motacilla] Auiola est plumis discolori-
bus, prælongo collo, lingua exerta, colore
vario, motu crebro se circumagens, & cer-
uicem in orbem flectens: vnde & στρογγυ-
λὴν vocant, seu σείσουραν, aut κίλλουραν,
ut apud Hesychium; Latinis Motacilla,
Gallis bergeronnette, aut balleguene, Italis,
Codatremola, à caudæ motu, seu caudæ tre-
mula. Venetis, Squassacoa, ballarina, vccel-
lo di neue. Germanis, Bachsteltzen, qui etiam
assiduam caudæ vibrationem ori garrulo
comparant, dicentes: Es gehet ihm das mau-
als wie der Bachsteltzen der schwanz.
Hispani vocant, Fexpita, vel aguzaniene,
quod rostro niuem foret. Vargo meminit
De lingua Latina; Sic Galerita & Motacil-
la: altera quod in capite habet plumam a-
latam: altera quod semper mouet caudā.
Non me tamen fugit, quod pluribus ver-
bis contendant Baptista Pius, Annotat. post.
c. 3. Motacillam, & Iyngem pro vna & ea-
dem accipi non debere, idque contra Ser-
uij & Gazæ opinionem. Certè Ἰὺνξ, Iynx,
ea est,

III.
Dirus.

Bacchus
cur dica-
tur Ἰὺν-
ξιν.

Motacil-
la quæ a-
us.

Iynge de
scriptio.

Opinio
Stockha-
meri.

ea est, quæ alio nomine dicitur *κίχιδος*, Latinis, *Verticilla*, Hispanicè, *Torçecuello*, Italicè, *Storacollo*, *capotorto*, Germanicè, *Vindhals*, *Trachals*, Gallicè *turcor*; auis paulò maior fringilla, coloris varij, cui col lum circumagitur, lingua serpētibus simi lis, prælonga (qua exerta formicas attra hit, vnde formicula dicta quibusdam Ita lis) ungues utrinq; bini. Quæ autem hæc auis sit, repete ex Plinio lib. 11. & ijs, quæ supra ex Aristotele adduximus.

Quadriradialis.

Quam quadriradiam] quam locabis in medio orbis circulo, ita ut utraq; ala, capite & pedibus quasi crucem referat. Voluit autem exprimere verbum Græcum *τετραράδιον*, quo Pindarus eam, de qua hic agitur, auem appellat, id est, *quadriradiā*: *κίχιδος* enim est radius rotæ.

Amor diuisus in firmior.

Ore crucem & cauda &c.] Hoc allegoricè aliqui interpretantur, innuentes, si velis ab amoris seruitio liberari, opus esse, ut illum amorem diuidas. Id quod præcipit Ouidius 2. de Remedio amoris, his ver bis:

Hortor & ut pariter binas habeatis amicas:

Fortior est plures si quis habere potest. Secta bipartito cum mens discurret utroq; Alterius vires subtrahit alter amor.

Hoc pulchra similitudine ob oculos ponit Plutarchus in libello de amicitia in multos diffusa. Inquit enim: Verùm quæ admodum fluij in multos diducti riuos lentiores habent cursam, ita vehemens amor in multos dispersus haud dubiè marcescit. Habetur & alia allegoria, de qua paulò post.

Amuletum.

Tale amuletum] *Ἀνέξωδον*, omne genus remedij aduersus veneficia, malaq; medicamenta dictum ab amoliendo, ut quidem aiunt. *ἀπορράδιον*, *ἀπὸ τῆ ἀπορρέπην*, amoliri, depellere, quod verbū frequens est Plinio. Vide quæ superiore Emblem. initio de amuleto diximus.

Carmen pro incantatione.

Carminus] Carmen hic ponitur pro incantatione, uti Virgil. vsurpauit Eclog. 8. *Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Daphnin.*

Carmina vel cælo possunt deducere Lunā. Carminebus Circe socios mutauit Vlyssis.

Hoc Veneris signum] quia id Venus è cælo attulisse, & Iasoni donasse, cecinit Pindarus.

Pagasæus Iason.] Falluntur qui legant

Pagasæus. Iason autem dictus est Pagasæus à Pagasæ Thessaliæ vrbe, quam sinus Pagasæus amplectitur, teste Pomponio Mela lib. 2. Iuxta hanc Argo nanis fabrefacta fuit, quam etiam Ouid. 7. Metamorph. principio Pagasæam puppem nominat. Idem 8.

Auctor teli Pagasæus Iason.

Et Faistorum 1.

Passus idem Tydeus, & idē Pagasæus Iason. Lucan. 2.

Ut Pagasæa ratis peteret cum Phasidos undas.

Aliquibus ea vrbs dicitur Pagasæ, numero multitudinis; hinc corruptè legi in Pomponio loco citato Pagasani, pro Pagasæ, doctè annotauit Ferdinandus Pincianus, vir acerrimi iudicij, in suis castigationibus in Pompon.

Iason] Iason filius Aesonis Thessaliæ regis fuit, qui in Colchos expeditionē parauit ad vellus aureum expugnandum. Quam rem latè prosequitur Ouid. lib. 7. Metam. & Orpheus in Argonauticis, Pindarus Ode 4. Pythiorum. Apollonius Rhodius, Valerius Flaccus, & alij. Dicitur autem Iason à sanando, ut videtur innuere Pindarus citato loco, *ιατρὸς* namq; *sanatus* est: & quia Chiron, qui à primis annis Iasonem instituit, magnus fuit in arte mædendi, ideo ab ea arte *ιατρικῶς*, quasi sanatorem nominauit.

Phasiascus dolus] Incantamentis Medæ. Phasis fluiuius est Colchorum, vnde fuerunt nominati Phasiani. Ab eodem etiam Medea Phasiasca, & Phasias Poetis dicitur, quod ibi natam esse quorundam sit opinio, quamuis Pindarus Corinthis orituram dicat, Ode 13. Olymp.

ARTIFICIALE est in Venereis motus, & præstigijs laqueos amuletū, cuius tamen rei fides penes auctores esto. Id Alciatus noster ex Homero & scholiastis quibusdam extulit, quod hic octosticho tradit, nimirum ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitiusius aut furiosius præstigium) adhibendam esse motacillam humano stomacho, quæ disponatur inter binos circulos sese quasi intersecantes. Sanè nunquam mihi persuasero, virum doctissimum, & rerum multarum cognitione insignem, id alijs communicasse ut rem veram & seriam ut crederet tãram esse amatorij philtæ vim, ut mentis humia

ne libertatem sic cogere, aut torquere vel
flectere eo tandem modo posset. Sed tamen
profecto non ausim diffiteri, pleaque esse
remedia ex bonis auctoribus petenda, qui-
bus effrenata & indomita pend amoris hu-
iusce perulantia cohiberi, aut etiam sopiri
queat. At verò quis tam excors erit aut
stupidus, qui furorem illum Cupidineum
insigni hoc præstigio coerceri posse dixe-
rit, & fascino quodam cupidines mentem
occupantes exturbare? Viderint alij, qui-
bus amatoria Ovidiana quandoq; placue-
runt impensius: tamen ipsemet extulit &
verius, & quidem salubrius:

*Ardet, & affuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen est illis attenuatus amor.*

*Ergo quisq; opè nostra tibi poscit ab arte,
Deme veneficijs carminibusq; fidem.*

*Idem loco alio verè & disertè, amorè non
conciliari magicis artibus, docet:*

*Fallitur Amonias si quis decurrit ad artes,
Datq; quod à teneri fronte reuellit equi.*

*Nò faciet ut vinat Amor Medecides herba,
Mixtaq; cū magnis Marsa uenena fontis.*

*Phasias Asonidem, Circe tenuisset Vlysem.
Si modò seruari carmine posset amor.*

*Nec data p̄fuerint pallidia philtia puellis:
Philtia nocent animis, vimq; furoris ha-
bent.*

*Sit procul omne nefas: et amarus amabilis
esto.*

Quod tibi nò facies, solare forma dabit.

Sed miseri homines amore perculsi graui,
eum re amata statim potiri nequiverunt,
ad artes magicas & amatoria pocula per-
fugium habuere, res imprimis noxias & ex-
ritales. Constat enim Lucretium poetam,
Autiochum, Caligulam, in furorem ver-
sos sumptis hisce philtis, quemadmodum
& Lueullum, aliosq; nonnullos. Cate-
rum nullum perinde remedium est efficax
ad turpes hosce motus sedandos, quàm
studio & labori cuiuspiam honesto sese prorsus
dedere: sic enim fiet, vt clauus clauo
pellatu r. Cum enim perspicuum sit, amo-
rem hunc non nisi in animos luxu & otio
fractos itrepere, nullo planè modo auelli
potest, nisi accedat labor aliquis & anxie-
tas, quæ sua molestia innatas amoris macu-
las oblinat. Ouidius:

*Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
Da vacua menti, quò teneatur, opus.*

Porro de hac re Claudius Minos: Diu me
torfur, quod sator ingenuè, carminis hu-

ius sententia, sed post diutinum meditatio-
nis tedium, coniectanei mei facio copiam
studiosis, vt expectem eorum iudicium,
quorum acutior *Evsozja*. Quamquam li-
bidinis sit aded furens ac feruidus impe-
tus, vt vix submoueri animo possit, quem
semel occupat, sopiri tamen imposito ali-
quo labore vel ludicro potest, qui quadam
opinionem hominem reueat obuiatum ac
defessum, vt quasi clauus trudatur clauo,
& mollicies, vnde nascitur male feriat
amor, retundatur, aut etiam quodammo-
do corrigatur. Amor certè res lenis, &
qui non nisi lenitate nititur, ac sistitur ali-
quando rei leuicula interuentu. Et quid
si rei serie animus intendatur, & honestis
sefe laboribus dedat?

*Na, Venus oia amat: finem qui quars a-
mori,*

(Cedit amor rebus) res agiturus eris.

Nullus tamen qui sapiat, existimet amo-
rem sedari efficaciter per carmina, vel su-
surros magicos, sed nonnumquam com-
mentis quibusdam, ac ludicris artibus mo-
tus animi efferati, aut impotentis compe-
scitur. Occurrit exemplum, fortasse ab hoc
argumento non alienum, apud Corn. Tacitum
lib. 16. vbi de Pœno quodam, Basso,
qui Neroni Domitio flagitijs impuris ac
cædibus ciuium occupato, speciem thesau-
ri obiecit, quem dicebat in fundo quodam
defossam. Vanum quidem certè commen-
tum, sed interea dum thesaurus ille imagi-
narius magno conatu erueretur, aut erui
putaretur, tamdiu Nero spe animum la-
ctans, remisit sese, & à sceleribus vacauit.
Eodem spectat illud, quod est apud Plu-
tarchum. Alcibiades, cum populi rumores
de se sparsos inhibere non posset, caudam
sux caniculæ truncavit, eaque per visum
Atheniensem fugiente, popularis multitu-
do causam exquirebat, cur id factum es-
set. Rogatus à familiaribus Alcibiades,
quem ad finem id populo spectaculum
præbuisset? Vt tandem desinat, inquit, de
me deteriora comminisci. Sed vesani amo-
ris, atq; effrenis libidinis adeo difficilia &
abstrusa sunt remedia, vt nisi diuinitus den-
tur, vix quisquam est, qui huiusmodi infi-
dias euadere possit. Quid si ergo amuletum
certius & profecto salubrius hac appose-
ro? Suggestit illud Laurentius Antiquus,

*Leontinus, insignis Theologus, & rare pro-
bitatis, nec vulgaris eruditionis vir: Is enim*

*Amor res
lenis.*

Bassus.

*Alcibia-
des.*

*Amuletum
sacrum
contra a-
morem.*

*Præstigiū
amoris
præstigio
non polli-
cet.*

*Philtia
sunt no-
xia.*

*Remediū
efficax in
amorem.*

arbitratur, hoc symbolo, Motacilla crucis orbi inclusa, voluisse Alciatum exprimere verba illa D. Pauli ad Galatas cap. 5. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.* Interpretatur autem dirum amorem, Venerem masculam, cui auctor adiungat illicitum sceminarum, quæ duo mentem diripiunt. Profecto frequens ille caudæ motus in Motacilla, nescio quid obsceni representet. Pie sanè, & ingeniosè. Habemus er-

go præsentissimum contra tela Cupidinis remedium, nempe vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitijs crucifigamus. Si quidem iste erit diuinus & celestis *virtus*, qui terrenum illum, & in hac corporis compage delitescentem *spora*, robore validiore conficiet. Hoc vnum captivatum animarum amulecum satis erit ad turpia omnia libidinum motuumq; genera frangenda.

Lasciuia.

EMBLEMA LXXIX.

DELICIAS & molliem mus creditur albus
 Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
 An quod ei natura salax & multa libido est?
 Ornat Romanas an quia pelle nurus?
 Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
 Et celebris suavi est unguine muscus Arabs.

COM.

COMMENTARI.

PINGITUR femina pellibus murinis, & sumptuosis vestibus ornata; quam ego vellem dare, vt chirothecas, vel quid simile naribus tanquam odoratura, admoueret. Huic assistant mures illi albi, vel Zibellini.

QUONIAM breuiter in adagijs declaratur illud, *Mus albus*: omnia illa verba transcribam. Mus albus, apud Suidam; *μὴς καλός*, id est, *mus malus*, apud Diogenianum: in hominem lasciuum & immodicæ libidinis dicebatur. Nam mures domesticæ salacissimi sunt, præsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatē, aucthorum testimonijs docet, lib. 12. cap. 10. Atq; inter multa illud addit, Epicratē in fabula quapiam, cum mulierem significare vellet prodigiosæ libidinis, *μωρία* appellasse, (sic enim Messalinam vocat) quasi dixeris *murinam*: citatq; prouerbiū, *μὴς λευκός*, ex Philemonis comedia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passeruli, columbæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis:

Nam cū me murē, cū me tua lumina dicis.
Sed cur non ipsum audimus Aelianum, sua verba ex lib. 12. cap. 10. histor. animal. Politiano, cap. 96. Miscel. dictantem: Ferit autem mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducant Cratinum, scilicet in Eupigrius: Age nunc tibi de sereno aduersus molliciem muris fulguro Xenophontis. Sed enim feminam quoq; murem narrat ad Venerea esse præarabidam. Rursumq; apud Epicratem in Choro, fabula enī hæc Epicratis est: Postremū subiit me detestabilis lena, deierans per puellam, per Dianā, per Persepharam, esse vitulam, esse virginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam salacissimam dicere voluit, cum cauum prorsus murinum vocitauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeo statim detestanda lena, vt sæpe latere non est. Hactenus Aelianus, auctoritatibus etiam magno nominis Comico-rum succenturiatus. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisq; scriptoribus tradita. Opici mures dicuntur Iuuenali salaces, libidinosi, obsecni, à spelunca, quam

Græci *ὄρνις*, id est, *foramen, cauernam*, vt D. Augustin. tradit quæst. in Exod. lib. 2. Sic enim obsecnariis partes per cauernam interdum argui docet Ausonius in epigramatis:

Deglubit, fellat, molitur per utramq; cauernam.

Muris quoq; salacitatem expressit Plautus Truculento, vbi Phronesium Dinarcho suadere conatur, vt multiuolus sit in re Venerea, sic enim ait:

Cogitato, mus pusillus quā sit sapiens bestia. Etatem qui vni cubili nunquam committit suam,

Quia si vnū ostium obsideatur, aliud per-fugium gerit.

Adhæc nonnulli feminam salacissimam per æluri femina simulacrum figurari dicebant, propter animalis ingenium: cogunt enim mures ad coitum femina, ipsæq; puniunt, nisi pareant.

DELICIAS & molliciem] molitudine, luxum, libidinem, lasciuiam. III.

Mus albus] Adagium. *Mus albus*, de lasciuo & immodicæ libidinis homine. Murem album hodie vocant Armellinum, de quo Paschalius in libro de Coronis, & Stephanus Pygihus in Hercule Prodicio.

Arguere] ostendere, significare.

Natura salax] De salacitate murium iam diximus; quibus addo, non deesse auctores, qui feminas absq; masculi coitu, solo gustatu vel linctu salis concipere affirmant, eò quod in nauibus maritimis immensam murium copiam enasci vidissent. Franciscus Petrarca contra, murem albū siue Armellinum suis versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitauit, vt pote qui delicatioris cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitia tantæ sit abominationi, vt limo ante ostium caui illito, capi potius à venatoribus, quàm eo fedari patiatur: quod cū sanctioris sit amoris proprium intermetate castitatis symbolum, quæ diuina tantum flamma succendatur, à periculis rerum ponitur.

Romanas nurus] matronas. nomen specialius pro communi, *συρὸν δὲ χη* Poetis vsitatissima. Ouidius 2. Metamorph. *Excipit, & nurbus mittit gestāda Latinus.* id est, feminis Latinis. Dicam obiter, Romanas

II.
Mus ma-
lus in bo-
minam
lasciuū.

Mures sa-
lacissimi.

Æluri
symbolū.

Mus al-
bus.

Mures
absq; coi-
tu conce-
pere.

Armelli-
nus sym-
bolum ca-
stitatis.

Nurus.

*Vfus pel-
liu apud
Roma-
nos.*

manos olim in obfessione Vaiorum pellibus
rectos hyemare cepisse, vt est apud Liniū
lib. 5. sed hæc pelles rudiores erant, vt sæcu-
lum tunc fuit, quas nulli alij vsurparent
in vrbe. Constat tamen pellium vsum pos-
tea in vestitum irrepsisse: quod Seneca tes-
tatur in epistolis, quo loco mentionem facit
pellicularum vulpinum, muriumque,
quas Zibellinos atq; Armelinos plerique
nuncupant: tamen Zibellini maiores sint,
quàm quibus murium nomen conueniat.

Zibellus.

Sarmaticum murem, &c. Zibellus à
quibusdam mus Sarmaticus appellatur
ad Alciati mentem, quod à Sarmatia adue-
hatur: dicitur & Aelurus, de quo lege ca-
pit. 10 lib. 12. Aelian. De animalium histo-
ria. vide etiam quæ supra Emblem. 37. de his
pellibus dicta sunt.

*Musculus à
Moscho
diuersus.*

Moschus.

Musculus Arabs Murem illum peregrini-
um, quem Zibellum vel Zibellinum ap-
pellant, ab Hieronymo dici quandoq; Mu-
scum, qui in delicatiorum vsum habetur,
aliqui opinantur. Nam *μύσχος*, paruum
murem significat. Sed hoc odoris genus
priscis non innotuisse, arbitratur Hermo-
laus, nec Muscum dici, sed Moschum. Ha-
beri autem ex arboribus arentes pannos
muscoso villo, præstantes odore, quod ge-
nus Bryon dicunt Græci, nos Muscum.
Moschus autem apud Aetium & Paulum
capræ sanies creditur, quam Dorcada di-
cunt, ex vmbilico aut vomica. Nam circa
vmbilicum solet Nouilunij tempore huic
capreolo, seu capræ Indicæ (quam Scali-
ger vult Gazelam esse Arabum, Exercita-
t. 21. contra Cardanum) abscessus qui-
dam protuberare, qui maturus vel sponte
rumpitur, vel ob quandam pruritus ter-
ræ aut saxo affrictus, saniosum humorem
emittit (hinc à quibusdam pus aromati-
cum vocatur) euacuataq; hac vomica rur-
sum sanguinem quasi menstruum colli-
git, & iterum suo tempore emittit. Existi-
mant autem peritiores, hunc tam precio-
sum succum capreolam illam producere,
& tanquam liberalitate vberiore compen-
sare quod accepit, propter pascua odoratis-
sima herbarum, quæ in sanguinem vertan-
tur, & hunc odorem illi conciliant: vt est
apud Ioachim. Camerar. Symbol. Cent. 2.
Emblem. 45. Veniam facile impetrauerim,
præsertim à delicatis nasus, si materiam de
Moscho non vbiuis obuiam, paulò proli-
xius triuero, sic enim suauior ad olfactum

redibit. Sanè in India maximum Moschi
prouentum esse, inter omnes conuenit, eu-
sius historia ita describitur à Scaligero Ex-
ercitat. 21. In regno Peru (inquit) Gaze-
læ simile animal album est, cuius ex inferio-
re mandibula æquè dentes vtrinq; singuli
exeruntur. Sub cuius ventre sit sanguinis
collectio in tumorem, quod apostema Græ-
ci vocant. Capta feræeam partem cum co-
rio simul absciunt. Quæ sanguinis gut-
tæ inter secandum effluunt, caduntque, et
pro Moscho optimo atq; excellentissimo
aut excipiuntur, aut colliguntur: cuius mi-
nimæ particulæ beneficio ad cæteri cruo-
ris condimentum vtuntur. Vbi secuerit,
hirudines admouent, tamq; diu, quoad earum
suctu vniuersus cruor cum ipsa vita
detrahatur. Eum sanguinem exccatunt,
atq; in puluerem redactum, prioris illius
perpauilla quantitate viribus verè effica-
cissimis perficiunt, quippe centesimam sa-
tis esse produnt. Tum illud in folliculos
hocce, qui ad nos importantur, inditum ser-
uant. Adulterationes, aut sinceritatem ita
vel deprehendunt, vel probant. Sincerum
naribus admotum illico sanguinem elice-
re, &c. Porro alia rursus Moschi pronētus
ratio à regni Chinesis traditur scriptori-
bus, quæ sic habet. Bestiolæ ibi sunt vulpe-
culæ, aut catellorum magnitudine atq; i-
magine. Hæ ad necem verberatæ, ac plagis
mollior putrescunt cum carne pariter &
sanguine. Tum ex pelle, carne, & sanguine
incolæ rotundas vncialesq; pilas siue cru-
menulas conficiunt, quæ filis vndiq; con-
suta venduntur. Cæterum optimum ac
præstantissimum Moschi genus ex testicu-
lis horum animalium colligitur. Alterum
etiam Moschi nomine & ipsum proster, ean-
dem tamen virtutem non habet. Vnde Chi-
nenses, omni in re vt feruntur elegantissi-
mi, ita & crumenas has rotundas testiculo-
rum forma effingunt, quod facilius ementi-
bus imponant. Animal ipsum naturali in-
stinctu, cum pretium testiculorum suorum
intelligat, de fuga aliàs desperans, eosdem
dentibus & morfu auellit, & in lytron ve-
luti libertatis abiicit. Ita occupato colle-
ctione testiculorum venatore, necem ali-
quando euadit. Quod ipsum & de fibro
proditum accepimus, de quo infra Em-
blem. 153. Chineses multa sanè verlutia
id odoramenti genus vendunt, ieciniore e-
nim boum seu vaccarum siccata & contu-
sa

*Eius pre-
batio.*
*Alia ra-
tio Mos-
chi colligendi.*

*Chineses
Moscho
venerunt
faciunt.*

*Moscho
diuersus
de Mo-
schi.*

sa admisceant, quibus Moscho imbutis crumenas impleant: & frans quotidiano experimento agnoscitur. Moschus si tempore corruptus sit, & odoris expers, crumenulis eximitur, ac in mortario tunditur in minutas partes: deinde puerili vrina aspersus, ac plumbeæ ollæ inclusus, obturato probè ore, pristinam odoris virtutem, si modò aliquis etiam vigor subsistat, adipiscitur. Iohann. Hugo à Linshoten c. 23. & 70. suæ nauigat. Cœl. Rhodig. lib. 24. cap. 25. Commentator Pancirolli. lib. 2. Rer. memor. tit. 1.

PARSTRINGIT molliciem & lasciuicm nobilitum quarundam matronarum, quæ ad corporis ornatum ostentent ratas pelliculas animalculotum, nempe muris aranei, æluri, zibellini (felis libidinossissimi) & præterea vtantur suffitu musci Arabici. Ceterum muscum Arabicum circumferunt, non modò matronæ principes, sed & aliæ gradu longè inferiores: tantaque in his est & cultorum, & suffituum varietas, vt ferè ignorent voluptatem, quæ inde capi possit, quod in his assidue versentur, quibus nempe perspectum non est, quod Satyricus ait, voluptatès ex vsu ratione commendari. Cur autem mulieres suffitu & suauissimis odoribus vtantur, hanc esse causam aiunt, quod totæ sint Venereæ. Ita que Poetæ Græci Venereæ nusquam loco egredientem fingunt, nisi odore aliquo exquisitissimo relicto ad suam præsentiam declarandam: adijciunt præterea suffitus omnes esse salaces. Muliebres ornatus ridet taxatque Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberimè Plautus in Pænulo: item Aelian 1. De varia historia. Nec enim pauca reperiuntur apud auctores primæ notæ spicula in nimium mulierum cultum. Ouid. in arte:

*Fœmina caniciem germanis inscit herbit,
Et melior vero quaritur arte color.
Fœmina procedit densissima crinibus em-
ptis.*

*Proq; suis alios efficit are suos.
Quid de veste loquar? non iam segmenta
requiro.*

*Nec qua de Tyrio murice lana rubet.
Iuuenal. 8. Satyra:
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat
nil.*

*Cû virides gēmas collo circumdedit, et cūm
auribus extensis magnos promisit elēchos:*

*Intolerabilius nihil est quā fœmina diues.
Martialis de quadam Philæni, lib. 9.*

*Tinctis murice vestibus quod omni
Et nocte vititur, & die Philenis,
Non est ambitiosa, nec superba;
Delectatur odore, non colore.*

Plutarch. apophtheg. philosophorum: Curdam vnguentis delibuto dixit Zeno, mulierem olet. id est, τῆς ἐς τὴν γυναικὸς ὀσέω; D. Hieronym. ad Demetriadem, de seruanda virginitate: Polire faciem purpurissò, & cerussa ora depingere, ornare cinem, & alienis capillis turritum verticem struere, vt taceam de murium pretijs, candore margaritarum rubri maris profunda testantium, smaragdorum vitore, ceramiorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent, & insaniunt studia matronarum. Idem Hieronymus epistola ad Gaudentium, de educatione infantulæ sic: *φιλόσοφος* genus fœminarum est, multasque etiam insignis pudicitie videtamen libenter ornari. Quapropter cum feminas & imbecillitas mentis, & grauiorum operum negata affectatio, omne studium ad curiosiorem suum cultum hortatur conferre, vt Valer. Maximus scriptum reliquit lib. 9. cap. 1. ideo ruenti harum luxurie in ipso mox introitu obstitendum, ceteroquin futurum, vt insoliti siue insolentis cetus studium quotidie aliquid nouitatis sumptuosius sit adiecturum. Quocirca solis maritis permixtae sunt fœminæ ornari: sic enim habet Canon: Fucari pigmentis, quo vel rubicundior, vel candidior appareat, adulterina fallacia est, qua non dubito etiam ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittenda sunt fœminæ ornari, secundum veniam, non secundum imperium. Nam verus ornatus, maximè Christianorum & Christianarum, non tantum nullus fucus mēdax, verum ne auri quidem vestisq; sed mores boni sunt. Adhibenda igitur est mundicia, vt Cicero dicebat, non odiosa, neque exquisita nimis, vt non quærantur colores fictitij & fucati. Nam vt gravis est innocentij exhortatio absit, vt alterius color comparabilis sit nativus: quinimò cum facies adulterino colore fucatur, os abominabili fetore corrumpitur. Quid enim vanius, quam crines intorquere, planare caesariem, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia? quandoquidem fallax sit gloria, & vana sit pulchritudo. Omnis caro fœnum, & opus

*Mulieres
circa cultum
studiosa.*

*Qualis
ornatus
conueniat.*

IV.
Ornatus
matronarum
nimis
albus
albus
Arabici.

Mulieres
cur odori-
bus dele-
bantur.

Morsus in
nimium
fœmina-
rum cul-
tum.

& omnis gloria eius quasi flos agri. Sed ad hanc tamen luxuriam ardere & insanire studia matronarum conqueritur D. Hieronymus ad Demetriadem, vt diximus. Et in vita B. Marcellæ ita de Romanis matronis differt: Illæ solent purpuris & cerussâ ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris preciosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritos ira plangere, vt tandem dominatu eorum se caruisse latentur. De hisce inauribus loquitur Seneca, cum cuiusdam locupletis domus censum auribus gestari scribit, in lib. de vita beata. Sed quid solas feminas ornatu studio incessimus, cum videre sit quosdam virili saltem forma mulierum nitores æmulari? de quibus aculeat sic idem Hieronymus ad Rusticum monachum: Videas nonnullos accinctos vestibus, pulla tunica, à mulieribus non posse dissidere, sub eodem manere testeo; simul eodem iure ancillas habere iuvenes in monasterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia esse matrimonij. Martialis acutum scomma in quemdâ lib. 12. *Hic qui fœminas noctesq; diesque cathedris,*

*Incedit tota notus in Vrbe nimis,
Crine nitens, niger unguento, pellucidus ostro,*

Ore tener, latus pectore, crure glaber.

In huiusmodi cincinnatulos pueros, & ealamistratos, & peregrini muris olentes pellicula, inuehitur etiam D. Hieronym. illud Martialis vsurpans:

*Posthume, non bene olet, q bene semper olet.
Cui accommodari poterit illud Tullij ad Atticum lib. 2. Quamquam illa tua horridula mili atq; incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; & vt mulieres, ideo bene oleret, quod nil oleant, videbantur. Sed quantus hodie est abusus vestium & serici? in quibus matronæ translucent, & viri vsq; ad plebeios iam ijs ornantur, toties vetitis lege sumptuaria, tam sæpe, quam frustra promulgata. Solinus certè hoc illud esse sericum dicebat, cap. 63. in vsum*

publicum damno sceleritatis admissum; & quo ostentare potius corpora quam vestire, primò fœminis, nunc etiam viris perfracta luxuriæ libido. In huiusmodi sericarum vestium subtilitatem tenebrimam grauius stomachatur Seneca lib. 7. de Benefic. cap. 9. inquit: Video sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil, quo defendi aut corpus, aut pudor deniq; possit, quibus sumptis mulier parum liquidò nudam se non esse irabit. Hæ ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium accersuntur, vt matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant. Intelligit nimirum sericas illas vestes, in Coo insula è filo subtilissimo, tenuissimo, ac delicatissimo textas, vt instar vitri pellucere, atque ita corporis partes sub aspectum facili subijcere. Hinc Horat. lib. 1. Satyra 2. *Cois*, ait, hoc est, tenuissimis illis in vestibus,

*— tibi pendere videre est
Ve nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. An tibi manus
Insidias fieri, preciumq; ameller ante
Quam mercem ostendi?*

Indeq; Varto vestes illas, vitreas appellat togas, id est, oculatas vel ocellatas. Suidas tunicas interlucentes dicit, & visu facili penetrabiles. Petronius vocat ventum textilem; & alibi, nebulam lineam. Huiusmodi ornamenta Elaias cap. 3. mulierum impudicarum esse innuit. At Christianarum mulierum verus ornatus graphicè à Tertuliano ita describitur, lib. de cultu fœmin. Proditæ vos iam medicamentis & ornamentis extructæ, Apostolorum sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictæ oculos verecundia, & spiritus taciturnitate, inferentes in aures sermonem Dei, annectentes ceruicibus iugum Christi. Caput maritis subiicite, & satis ornate eritis. Manus lauis occupate, pedes domi figite, & plusquam in auro placebunt. Vestite vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitie. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem. Nunc ad statulum Augiæ accedamus.

Viri mulieres.

Vestis Cois.

Veni mulierem ornare.

Abusus sericarum vestium.

Aduersus

Aduersus naturam peccantes.

EMBLEMA LXXX:

TVRPE quidem dictu, sed & est res improba factu,
 Excipiat siquis chænice ventris onus.
 Mensuram, legisque modum hoc excedere sancta est,
 Quale sit incesto pollui adulterio.

COMMENTARI I.

HVIUS Emblematis picturam nul-
 lus hactenus dedit, atq; ipsum etiam
 epigramma leui (quod aiunt) brachio per-
 strinxerunt commentatores: ego verò ni-
 hil verebor rem turpiculam liberioribus
 impetere verbis, præsertim cum hæc ziza-
 nia non perfunctoriam requirat runcatio-
 nem. Quapropter sic pictori præui: Fiat
 lectus undiq; peripetalinatis velatus, iux-
 ta hunc homo nudus ventrem in pateram
 auream exoneret, coram quo in mēsa qua-

dam stet fictile poculum, & cyathus vi-
 treus; cuius rei rationem iam subiungemus.
 Quid autem in lecto velato agatur, suffi-
 cit illud me & pictorem scire parco enim
 castis oculis, & cum his etiam mentibus.
 Ob id quoq; à Minoe hoc emblemata ad cal-
 cem reiectum fuit, quod non videbatur
 committendum auribus tersis, tum quòd
 ipsi indigaum vilum sit explicatione proli-
 xiore. Alit me uò pudebit cū Virgilio ex En-
 nij stercore margaritas legere. Ergo ad rē.

II.

V I D E O allusum ad symbolum Pythagoræ, quod sic explicat Plutarchus de educatione puerorum: *αἰτίον εἰς ἀνδρῶν μὴ ἐμβάλλειν, ἐπισημαίνει γὰρ ἔτι εἰς ποτηρὴν ψυχὴν ἀσεβῶν λόγον ἐμβάλλειν, ὡς προσήκειν. Οὐ μὲν γὰρ λόγος τροφὴ διαγωγῆς ἐστὶ. τῆτον δὲ ἀκάθαρτον ἢ ποτηρία ποιεῖ τῶν ἀνδρῶν.* id est: *Cibus in scaphio non ponendus. Significat autem in animum nequam urbanos sermones immitti non oportere: sermo enim intelligentia cibus est, quem impurum reddit hominum nequitia.* Vide adagium, *Cibum in matellam ne immittas.* Cæterum id tra-

Pons emblematis.

ctum videtur ex Artemidori s. de insomnijs, cuius hæc sunt verba: *ἔδοξε τις εἰς χοίρικα χεῖν, ἑάλω ἀδελφὴν ἑαυτῆς μισθόμενος μετρεῖν γὰρ ἢ χοίρις, τὸ δὲ μέτρον νόμος ἐστίν. τῶτον ἐν τινὶ παρὰ νόμῳ, παρὰ τὰ νομοισμένα κοινῇ τοῖς ἑλλήσι πράττων.* Hæc Latine ita sonant: *Quispiam sibi visus est in choenice alui exonerare, consuetus de eo, quod cum sorore cubitasset, damnatus est. Mensura enim est choenix: at quidem mensura legi similis est. Quodam itaq; modo legem transgressus erat, qui nimirum admisisset aliquid præter leges totius Græciæ communes.* Ego verò pro pignore certare paratus sum, Alciati, dum hoc emblemata cuderet, respexisse ad illud Martialis de Bassa:

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro.

Bassa, bibis vitro: carius ergo cacas.

idq; torfisse in nefandum illud masculæ Veneris flagitium, quod præter epigraphæ satis quoq; indicat comparatio. Quid enim magis est *ὑπερὸν πρότερον*, & quis alius turpior abusus, quam auro extempera excipere, aut è vitro vel fictilibus bibere? Sic quoque est contra naturam (sic enim plerumq; Iurisconsulti hoc vocant flagitium) tam execranda valorum permutatio. Hæc mea est opinio de hoc Emblemate, cui etiam hanc picturam accommodavi. De reliquo Lectoris esto iudicium.

III.

TVRPE quidem dictum, &c.] Ilocrates ad Demonicum: *αἰ ποιεῖν αἰσχρὸν, τοιαῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.* Quod turpe factum, ne puta dictum pulchrum. Paulò diuersius tamen M. Tullius ea epistola, cuius initium, *Amo verecundiam;* Quædam sunt non turpiter, dicuntur non honestè. Et priori de Offic. Quarum partium cor-

poris vsus sunt necessarii, eas neq; partes, neq; earum vsus suis nominibus appellat; quodq; facere turpe non est, modò occultè, id dicere obscenum est. Et ad finem eiusdem libri: Ita terra quædam, ita obscena, ut dictu quoq; videantur turpia.

Excipiat siquis] Imitatio manifesta Martialis:

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro.

Chœnice] Chœnix est demensum & cibus diurnus, de quo dicemus paulò infra Embl. 82.

Mensuram, &c.] Comparatio legis, quæ etiam quædam est mensura, ad chœnicem.

Legisq; modum hoc excidere sancta est] Eæ est, quæ vno verbo dicitur *ἀνγκία*, legis transgressio: sed hic non legis cuiuscunq; sed naturalis ac diuinæ, quam turpiter violant & nefariè, qui vel incestu, vel adulterio, seu preposterâ Venere sese inquinant.

Incesto pollui adulterio] Sic quoq; Cicero pro domo sua incesto flagitio pollueret, dixit. Dicitur autem incestum, quasi minime castum; vel à Veneris cesto alienum. Cogita, num allusum sit ad meam opinionem.

V I X saluo pudore aliquid de præfenti Emblemate dici potest, tamen aliquid sobrie dicendum est. Quamvis epigrammate suo non obscure videatur taxare incestum Alciatus, tamen ego in concepta persto opinione, ductus, ut dixi, inscriptione & comparatione; Interim non nego eos, qui incestu sese polluant, in naturam peccare. Quis enim, verbi causa, non exhorreat maculosissimam illam Semiramidis cum Nino filio commissionem? Quis Neronis cum Agrippa matre, Artaxerxis cum sorore, Bassiani Caracallæ cum nouerca, & alia eius generis flagitiorum monstra? quæ qui patrantur, videntur hand dubiè vim quasi armatam ipsi naturæ iniicisse, cum ne in brutis quidem animantibus tale quid admissum reperire sit. Nam Ioannes Lopez Hispanus, quem citat Nicolaus Boerius Decil. 18. num. 2. à fide digno homine audiuisse se refert, qui suis id viderit oculis, quod generosissimus equus propter incestum cum matre sua commissum, ad quem committendum arte & vnguentis pellectus fuerat, cognito crimine, morsu sibi ipsi genitalia magna cum astantium admiratione absciderit. Hæc quamvis ita sint,

Alia opinio de fonte Emblematis.

Chœnix

Incestus

Equus

Ant, nescio qua ratione carera enormia scelera immanitate precat mascula Venus: argumento esse possunt Sodomitica illa ciuitates, igni & sulphure à Deo subuersæ. Genes. 19. Vnde & in eos, qui impietatis huius actionis ceno inquinati sunt, poenam mortis constitutam videmus. Auth. Vt non luxurientur contra naturam. Et Auth. De his qui luxur. contra natur. Quo pertinet lex Scantinia, quæ puerorum amplexus impios, & præposteram atque abominandam catamitum sustulit Venerem, concubitoribus graui supplicio imposito, vt ait Lætus in Legibus Romanis. Atque in hos Constantius etiam & Constant Imp. gladium distringi iubent, cum in hæc verba rescribunt: Cum vit nubit in feminam viris porrecturam (ita enim legendum esse potius quàm, viros parituram, Godofredus rectè monet, siquidem porrigere proprium est feminatum, vt arrigere masculorum) quid cupiatur, vbi sexus perdidit locum? vbi scelus est id, quod non proficere scire? vbi Venus mutatur in alteram formam? vbi amor queritur, nec videtur? Iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis penis subdantur infames, qui sunt, vel futuri sunt rei l. cum vir. 3 l. C. ad L. Iul. de adult. Nec minuitur hæc supplicij irrogatio, etiam si ex vtriusque tam concubitoris, quàm pathici cingendi consilio atq; animo delinquantur. Nam & Caius Fescennius Triumuir C. Corneliū, fortissimæ militiæ stipendia emeritū, virtutisq; nomine quater honore Primpiliab Imperatoribus donatum, quod cum ingenuo adolescentulo stupri commercium habuisset, publicis vinculis onerauit. A quo appellati Tribuni, cum de stupro nihil negaret, sed sponsionem se facere paratum esse diceret: si non adolescens ille palam & aperte corpore quæstum factitasset: intercessionem suam interponere noluerunt. Itaq; Cornelius in carcere mori coactus est. Rectissime enim placuit, nulla ex causa hoc masculorum nefas excusari posse; quia quod natura, legibus, & moribus sit prohibitum, nequedum in volentem committi oporteat. Sed & M. Lectorio Mergo Tribuno militari Comius Tribunus plebis diem ad populum dixit, quod Cornicularium suum stupri causa appellasset: is iudicium non sustinuit, & sibi mortem attulit C. Marius quoq; Imperator † Clu-

sum sororis suæ filium Tribunum militū, à † Plocio iure cæsum pronunciauit, quia eum de stupro compellare ausus erat, vt ex Val. Maximo lib. 6. cap. 1. Petrus Aærodius recenset lib. 2. Decret. tit. 46. Pland qui muliebria passus fuit, eum à Prætoro à subfellijs remoueri Vlpianus testatur, in l. 1. §. remouet. ff. de postulando. Auctor nobis Plato est, Laium Thebarum regem atrociter, id est, ignis supplicio in emasculatores ac naturæ peruerterentes placita animaduertendum censuisse. Vbi estis nunc leges? cur tam impunè peccatur? quid felines istæ pullariæ (vt Ausoniano vtat verbo) sancti pudoris maiestatem audaci pede conculcant? Grauius Plato 8. de Legibus: Abstinentium à maribus censeo: nam qui istis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem seminantes, vbi radices agere quod scribitur, nunquam poterit. Cognata ijs sunt, quæ scribit Maximus Tyrius: Cum masculū, inquit, corpore iniqua sit permixtio, sterilisq; congressus. Quid saxis mandas semina? fabulum quid aras? Oblectationis hoc genus ad ipsam trāsferuatur, ad agricolationem oculos conuerte, fructuosis latere voluptatibus, ne sæcula mox futura semine pereant destituta. Sed quot hodie reperire est, qui etiam imbecillam, & præsidio indigentem libidini suæ depopulandā sedandamq; substernunt. Non potest res hæc pro magnitudine sceleris enarrari. Hos tales non immerito impios & parricidas appellaueris, qui bus non sufficit sexus à Deo datus, nisi & suo profanè ac petulanter illudant. Hæc tamen inter illos lenia & quasi honesta sunt. Quid inde mirum, si querelas sexus formi nei audiamus? Vt nuper hisce auribus audiuimus: cum enim meretricula ex triobolarius serid pensum traheret, & iuuenē quendam imberbem obuium haberet, qui quæreret, cur à questu suo ad linum & lanam rediret? Illa nihil præmeditata subiungit: Hoc vobis catamitis acceptum ferimus, qui nobis luctum nostrum præripitis. Quod fuit magno circumstātium cachinno exceptum. Quid dicam de ijs, qui abominandam non libidinem, sed insaniam potius exercent? Piget dicere. Sed quid his forte credamus, quos non piget facere? & tamen dicendum est, quia fit. De istis loquor, quorum teterrima libido & execrabilis furor ne capiti quidem parcat. Quibus.

† Alij Trebenia.

Plato in Venerem masculā.

Argutum meretricula respensum.

*Neronis
immanis
libido.*

bus hæc verbis, aut qua indignatione tantum nefas prosequar? vincit officium linguæ sceleris magnitudo. Videamus aliud monstrum. Neco Imperator Sporum puerum exectis testibus in muliebrem naturam vertere conatus est: addita dos, additum flamæum, addita celeberrima nuptiarum solennitas. Quid multis? palam pro vxore habuit. Hinc non insecutus cuiusdam iocus: Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem. Inter Gallos olim id malum posticæ Veneris adeo insæuijsse memorix proditum est, vt inde nefaria sanciretur lex, ne cui duxisse vxorem liceret, qui prius vxoriam non implexerit functionem. Longè secus nostra Germania, quæ licet bibula, sordida, suspiciosa, superba (quod vltimum ipsi Alexander Magnus

exprobrauit) apud alias gentes audiat, cæmen ipsi nefariæ libidinis huius nota nunquam iure iniuri potuit. Rectè; nam tanta huius rei turpitudine est, tantum dedecus, vt mortem potius eligendam, quàm tale quid patrandum, Paulus respondeat in l. isti quidem 8. ff. de eo quod metus causa. Sed de hoc nefando crimine, propter quod ira Dei venit in filios dissidentia: & quo ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, violatur: cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruerfirate polluitur: nihil dicam amplius, cum vel solum ipsius nomen chartas quodammodo inquinat. Videri tamen poterit Iul. Clarus lib. 5. sentent. 8. Sodomia. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrio. indic. cent. 3. casu 286. & Coel. Rhodig. lib. 15. cap. 9. & 10.

*Sodomia
crimen
est.*

Desidia.

EMBLEMA LXXXI.

DESIDET

DESIDET in modio Effesus, speculatur & astra,
Subtus & accensam coniegit igne facem.

Segnities specie recta velata cucullo,
Non se, non alios utilitate iuuat.

C O M M E N T A R I I.

SENEX habitu Iudaico insidet inuerso modio, & vultu ad coelos eleuato sidera contemplatur: sub modio autem absconditam habet facem, quæ tamen fumo euaporante proditur.

Ex vno symbolo Pythagorico duo emblemata fluxit Alciatus, præsens nimirum, & immediatè subsequens, nam *desidere in modio, & in chœnice figere sedem*. idem sonat, sed variè tamen accommodatur. Docentur autem eo symbolo, non debere nos in vitæ nostræ sportulis ita spem collocare, vt sede in eis statuta totum ætatis tempus ociose traducamus, sed aliquam inuemus rationem, vt nostrâ industria victum comparemus, neq; semper ab aliorum opè pendeamus. Hoc autem assequemur vitæ vel contemplatiuæ (vt vocant) vel actiuæ: quod his duobus emblematis ostendere Alciatum voluisse mihi planè persuasum est. Ac proinde hic locus mihi visus est inter alios permultos dignus esse, qui maiore cura studioq; à nobis explicaretur. Sed mihi ea de re cogitanti tam multa è multis & varijs occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti studio, aut etiam plerisq; otiosus videri. Plutarchus 4. De rectorum de anima disputans ex Democrito, ignitum quiddam esse ait ex naturis concretis mente perceptis, globosas ideas, quæ habeant igneam facultatem, idque corpus esse. Succurrit id Lactantij è 2. cap. 3. Quod si anima ignis est, in cælum debet eniti, sicut ignis, ne extinguatur, hoc est, ad immortalitatem, quæ in cælo est. Virgil. in 6.

*Ignis est ollis vigor, & cælestis origo
Seminibus.*

Hesiodus, & eius interpretes, ab ea opinione non recedunt, cum aiunt, Prometheum ignem cælestem clepsisse, quem simulacro à se confecto apposuit, vt animatum fieret, ea enim mens est, quæ molem agitat, & toto se corpore misceat. Quod si obrepat ignia, facile hunc ignem deprimit, nec sensus ad alta ferri permittit: hæc enim in

insidijs latitat & abditis viarum, vt præuertat auxilia & annonam obsessis, com meatum enim intercipit cælestis alimentis, atq; aditus omnes claudit, ne salutarium ciborum, qui mentem pascunt, quidquam trāseat. Obstruit, inquam, canales sensuum & constipat, aurium imprimis, quæ sunt velut prætorix duæ portæ castorum in humana hac acie, ne riuos deferant diuini fluminis ad interiora cordis, & laxet sitim. Ita fit, vt pigro lentore stertens subsidat paulatim in feces nativus humor & vitalis, donec expiret tandem & emoriatur, vt lychnus, ardens subtrahito pingui. Grande malum hoc & penè desperandum, truncum enim facit, & hominem vertit in non hominem, vt simulacro simillimus fiat & insensibili statuae, qui hoc obsessus. Aures habet quidem, sed sordidas; os, sed mutus; oculos, sed cæcos; pedes, sed claudos; manus rigidas & quæ nihil palpant, vestigia insunt & inania organa, qualia in cadauere. Clama, inusta, obinrga, increpa, imò compelle, verbera, cum mortuo agis; stipes est, lapsus est, sensu caret, nec Deum, nec homines audit; nec minis, nec penis tangitur, nec tonantem nec fulminatam metuit, sicut mortis, ita eorum quæ sequuntur, securus. Cur ita? quia sax & ignis, qui mentem vegetat, extinctus est, aut certe lentore suppressus. Quod si quis fortasse dubitat, cui Hesiodus & ipse Maro dicant Iouem ab hominibus ignem remouisse, facilis est responsio. Vis enim & solertia humani animi difficilis est inuentu, quod hebetiore ingenio simus: adeo nihil tam excellēs & præclarum sine magno aliquo labore vitæ dedit mortalibus. Contegunt ergo cenobitæ otiosi ac languidi facem accensam sub pallio, nullis artibus, aut studiis honestis animum applicantes, nulla sua industria ac diligentia notionēs animi exercentes, vt non minus verè quàm rectè in eos id Plantinum conuerti possit;

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea, quæ de igni, vel ardenti facula iam

dicta sunt, adijcerem lubens quæ Plutarchi disputat Commentario, An rectè dictum, *ἀδὲ βίωτας*: eo etiam, qui est de cupiditate diuitiarum. Sed maximè iuuat locus ille Problematum, quo ait, veteres obsecris vfos rationibus, potissimum in rebus sacris, lucernam corpori animam continenti similem dixisse. Lux enim est, inquit, qui intus est animus, &c.

III. *DESIDET in modio*] vitâ ignauam ducit. Cicero proinde in Verrinis dixit per Metaphoram ignauis consentanea: Quid sedes Verres? quid spectas? Idem in Vironem: An potest vlla exculatio esse, non dico malè sentienti, sed sedenti, cunctanti, dormienti in maximo Reip. motu consuli? Eodem sensu Hesiod. ait, *spem non bonam, vrum indigentem tenere, sedentem in taberna, cui victus sufficiens non sit*:

ἐλπίς δ' ἐν ἀγαθῇ κερχρμένον ἀνδρα κομίζει,

ἥμενον ἐν λέσχη, τὰ μὴ βίος ἀρκίος εἶν. Sed & Demosthen. 2. Olymp. Atheniensibus succenset, eosq; sedere dicit, & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: *ἀλλ' οἷμαι καθήμεθα, ἡδὲν ποιεῖντες*, &c. *Desidere in modio*, pro ignaui signo superius posuit, in simulacrum Spei:

Cur in dolioli tegmine pigra sedes?
Lege Pierium Hieroglyphic. lib. 56.

Essai qui. *Essaius*] Essaii, Iudæi fuerunt, ab alijs vitæ seueritate, ieiunijs & institutis quibusdam differentes. De ijs Philo Iudæus, Eusebius de præparat. Euang. & Philastrius in catalogo hæres. Quid si Alciatus noster per Essæum Phariseos intelligat, sectam à cæteris Iudæis separatam; quæq; ob hypocrisis *paries dealbatus* dicitur in sacris literis: Ego sanè nihil ab hac opinione abhorreo.

Speculatur & astra] vt qui religionem profiteatur, *θεωρητικὸν* quandam præ se ferens. Sic supra de spe:

Qua Dea tam lato suspectans sidera vultu?

Subtus & accensam contegit igne facem] tegit faculam ardentem sub modio: vires ingenij non exerit, sed hebescere patitur. In diuinis literis modius hieroglyphicum est doctrinæ Iudaicæ, veritatis lumen sub eo recondentis, sicut explicat Hilarius in Matthæum. Id verò petitum est è Socratis apophthegmate: *ὅυτε πῦρ ἱματίῳ περιεβαλὼν ἑνύατον, ὅυτε διαζρόν ἀμάτῳ μαζρόν.* Neq; ignem veste, nec tur-

pe aliquod delictum tempore occultare possibile est. Quòd refero adagium, *Sub tunica & sinu*, de ijs, quæ occulte fiunt, non palam & in propatulo: &c. *Manum habere sub palio*. pro eo quod est, languere otio.

Segnitie velata cucullo] Sacis manifestè taxat hic cœnobitarum quorundam desidiam.

Non se, non alios iuuat.] Proinde ex tercio illo genere hominum, quod Hesiodus assignat. Cicero 2. Offic. Quamobrem contentum sunt ij, qui nec sibi, nec alijs profunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Lege prouerb. *Nec sibi, nec alijs utilis.*

IV. *NON* me fugit, hoc schema non incommode torqueri posse in eos, qui conceditam sibi eruditionis & ingenij dotem aliquam excellentem miserè negligunt, idq; non referunt ad vsum, cuius potissimum gratiam norunt sibi esse demandatum & commissum à summo & præpotenti bonorum omnium auctore Deo; tamen, nisi me fallit animus, videtur hoc reuera tortum esse in desides quosdam cœnobitas, qui *θεωρητικὸν* imaginem aliquam professi, ignauiæ situ ætatem terunt: literas aspernantur, aut certe non magni faciunt, quanquam alioqui valeant ingenio, & non parua naturæ dexteritate: iners omnino genus, & fruges consumere natum, & ex tercio illo hominum genere, quod assignat Hesiodus, merito dixerim, cum nec sibi, nec alijs commodum aliquod referant. Quod ipsum tamen velim æquis auribus accipi, non enim is sum, qui ausim, aut etiam velim carpere instituta illa vetera primùm quidem à sapientissimis inducta patribus, nostræ pietatis Christianæ antesignanis & vindicibus, quorum tanta est apud nos auctoritas, vt inuerecundum esset, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem nõ probare, non colere, non amplexari. Vt ergo apertè dicam quod sentio ea de re: hic ab Alciato, à me, ab alijs etiam, quibus simplex, minimeq; fucatus est animus, nullo modo reprehenditur monachorum institutum & regula, sed multorum ex ijs otium, ignauiæ, imperitiæ notatur; quippe qui eo nomine pessimè de se, de quæ alijs mereantur. Iactent ij quantumvis sui ordinis suarumq; legum antiquam dignitatem & sanctimoniam, nisi enim se similes ijs præstiterint, qui laboribus, vigilijs, studijs

*Modius
quid in
sacris.*

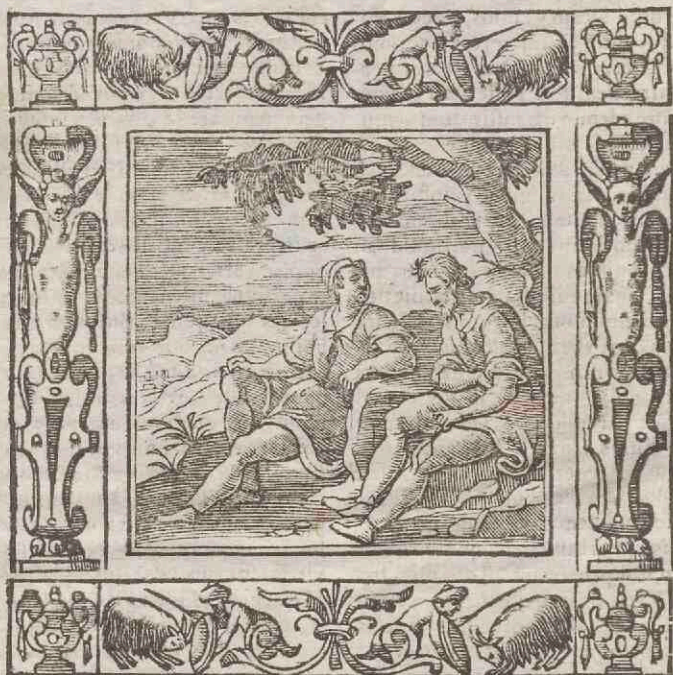
dijs, ieiunijs, omni deniq; patientiæ laude Christianum nomen auxerunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeantur eo, quod fuit honorificū apud priscos, monachi nomine, quod illi sua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, in contemptum adducunt. Vtinam verò vt cōtinuò solent inolescere ob veterum illorum patrum admirabilem toti posteritati religionem, ita eorundem vitæ institutum æmularentur: non enim misero & infelici otio se ita dederent, vt *δὲς διὰ πασῶν* abessent ab ijs, quos ad piæ vitæ religiosæq; institutionem se imitari dicitant. Sed ne ab eam longius, quid laboriosius excogitari, quid sanctius, quid diuinius in terris fangi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim ecclesia seminarium clarorum virorum habuit, quàm quod à cœnobijs, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò, Deus optime? quàm absumus à prima illa canaq; religione, cūm qui seuerioribus institutis sese obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam solitudinem meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm desidio sam vitam sibi proponant. Talis olim fuit Seruilius Vacia, vir prætorius ac prædices, qui odio negotiorum abdidit se in villam suam, quam habebat non procul à Cumis, nec alia re notus fuit, quàm eius villæ otio. Itaq; qui negocijs premebatur, exclamare solebat: O Vacia, solus scis viuere. Huius tam ignauum & sine literis otium damnans Seneca, epist. 51. negat illum scire viuere, sed latere. Eoq; nonnunquam villam præteriens, ioco dicere solebat: Hic situs est Vacia. subiudicans,

nihil interesse inter mortuū, & inerti ocio additum. Ah quàm vereor, ne idem verè dici possit de multis, qui sub religionis specie præstātissimas ingenij dotes sepeliūt. At id quidem certè pluribus exaggerare videtur esse non modò superuacaneū, sed & intempestiuum; quādoquidem notius sit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquius in eos debacchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris esset infiniti, & penè *ἀδύνατον*: admonere, intempestiuum & quidem importunum: reprehendere, proflus odiosum, & perinde non omnibus gratum. Hac enim tempestate sic omnia sunt exulcerata, sic lubrica & peruicacia, vt quod te vertas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incedere suppositos cineri dolofo; & quicquid in eiusmodi quorundam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomitum citissimè deprehendas, aded sub omni lapide dormit scorpius. Quamobrè satius esse duco malum bene conditum non mouere, & huius ordinis viros bonos (quos tamen paucos & colendos, & excolendos esse puto) à malorum fœce semper abstrahendos & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari pro vitio virtus crimina sæpe ferat. Quod si qui monachi (vt sunt ex ijs quidam boni viri, sed non satis eruditi) dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo molestus, quippè qui fausta omnia illis precari non desino, euoluant quæso diligenter magni ac sancti viri Chrysostomi Christianam sententiam, ad illum sacri Euangelii locum, *Inceat lux vestra, &c.* Hunc enim Chrysostomum iudicem honorarium si ad miserint, nihil dico amplius, causa dicta est.

Desidiam abijciendam.

EMBLEMA LXXXII.

QVIS QVIS iners, abeat. Nam in chœnice figere sedem
 Nos prohibent Samij dogmata sancta senis.
 Surge igitur, duroq; manus assuesce labori,
 Det tibi dimensos crastina ut hora cibos.

COMMENTARI.

I. **S**EDENT duo viri desides & otiosi, habita vili & pannofo, alter manu in sinum inserta: ego alterutri malum supponere modium, ut huic insideret, sic enim videtur velle epigramma.

II. **P**YTHAGORAS Samius inter alia rectè viuendi præcepta hoc præcipuè cōmendabat: μὴ ἐνὶ χοίρῳ καθεῖσθαι. id est: Ne chœnici in: sedens. Quod Plutarchus de educatione pueror. ita exponit: φεύγειν ἀπὸ γλῆς, καὶ πρὸς γῆν, ὅπως τὴν ἀναγκάαν παρασκευάζομεν τροφῇ. id est: Fugere otium, & prospicere quemadmodum neces-

sarium paremus cibum. Diogenes Laertius in vita Pythagoræ ait: In chœnice non sedendum: id est, ex æquo futuri habendam curam: chœnix enim diurna esca est. Huius symboli Pythagorici diuersæ feruntur expositiones, sed hanc Plutarchi sequutus est hic Alciatus, & libro 1. Parerg. cap. 17. cuius explicationem malum ab ipso repetere (cū sit locus obuius) quam ab aliis quibusq; tamen si doctissimis emendicare, ut sumus initio polliciti. Sic itaq; ibi ille: Sciendum est, inquit, apud Athenienses fuisse mensuram triici, quārum quifque

Symbolū
Pythago-
ricū.

Chœnix
quidē

que vno die comederet: ea erat & maior libra, vocabaturque chœnis, vel *μᾶλλον*, vt interpres Aristophanis ait Pendebat autem earum drachmas 12. hoc est, septem & viginti vncias Græcas, vt Iulius Pollux, & Nicandri interpres scribit: nostra autem mensura sesquibram: eius chœnicis dimidium drachmarum 75. libra seu libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon ostendit eo carmine:

Artica non minor est, ter quinque hanc deniq; drachmus.

Et ter vicenis tradunt explerier vnā.

Igitur inbet cōstitutio duas libellas. id est, chœnicem victualis substantiæ custoditis præstari: quod etiam olim fieri solitum ostendit Pythagoræ symbolum, *Super chœnicem non esse sedendum*: id est, non debere quonquam præfenti cibo esse cōtētum, sed potius aduersus legem Euangelicam de crastino sollicitari. Sic & Corinthii *χρὴνός ἐστις* dicti, quod pluribus seruis abundarent, quibus demensum, seu, vt in Euangelio Lucæ dicitur, *πρὸς μέτρον* quotidie præstandum erat. Id singulis mensibus erat apud Romanos quaterni modii, vt scribit in Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Vide plura in adagio. *Cibum in matellam ne immittas.* & *Chœnici ne infideas* & apud Pierium Valer. Hieroglyph. lib. 56. præter ea, quæ in Prolegomenis de Symbolis Pythagoricis dicta sunt.

QUIS QVIS iners] quicunq; sine arte, otiosus, & ignauus est, nihil operis aut artis facit, Cic. 2. de Fin. Sed lustremus animo non has maximas artes, quibus qui carebant, inertes à maioribus nominabantur. *In chœnice figere sedem*] fertari ob spē demensi diurni.

Nos prohibent] prohibemur ex Pythagoræ Symbolis.

Samij senis] Pythagoram dicit, grauem illum & seuerum Philosophum, à Samopatria Samium dictum, vt refert Iustinus lib. 20. histor. & nos plura de eo diximus Embl. 17.

Dogmata sancta] Pythagoræ symbola oraculorum instat à priscis celebrata sūt. De his Plutarchus variis locis: quæ symbola certatim à viris doctis exposita sunt. Ex veteribus nominantur Anaximander Milesius iunior, & Polyhistor Alexander, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plu-

tarchus, Athenæus & Laertius non perpetua disputatione, sed hinc inde multa explicauerunt. Ex recentioribus Philipp. Beroldus, Erasmus, Photicius, & Gregorius Gyraldus in ea re sedulam operam nauarunt.

Manus assuesce labori] apta & compone te ad laborem. Verbum hoc, *assuesce*, (inquit Minos) frequentatium vel naturæ neutrius pro actiōe malè vsurpari, me non longè autē monuit Fornerius IC. doctissimus, vel aliud agens: cui ego, vt in cæteris, facile assentior. Malim ergo dicere:

— Durorq; manus compone labori.

Crastina vt hora] id est, crastinus dies. *Hora pro Synecdoche.* Hora autem pro die poni, alibi monuimus. Virg. 1. Georg.

— Nunquam te crastina fallet

Hora.

INCVLCATVR hoc symbolo Pythagoræ, non esse indulgendum otio & desidia, nec in diem, vt aiunt, & citra futuri temporis præmeditationem viuendum; sed strenuè laborandum, & sua quemque industria sibi vitæ necessaria, ne in posterū ea desint, lucrari debere. Labores enim bonis viris, & senectuti optimum esse obsonium, ait Xenophon in Oeconom. Sed & Diogenes interrogatus, quid mortalibus in vita miserimum esse existimaret? Respondit, senectutem inopem. Itaq; laborandum inueni, vt seni commodior viuendi facultas suppetat; & vt quidā rectè admonuit, viaticum ad senectutem semper reconduendum: quæ timenda eò quod non veniat sola, sed quamlibet secum afferens querelam. Appositè nos Germani:

Gedenck lung anden alten man.

VVillstu zu lezt nicht bettlen gan.

Proinde meritò Respublica omnis liberaliter instituta segnes & laborum obsores expellit & execratur. Institutam celebre laudatur Atheniensium (profectum illud quidem ab Indis & Aegyptijs) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam singulis annis statoque tempore ciues in iudicio sistebant, exposituri, quo quæstu, quaq; arte viuerent. Et Corinthi Periæder hunc morem instituit, vt si quem splendidius obsonari animaduertenterent, exquirerent vndenam sumptus ille suppetaret: si esset vnde illud vitæ genus tueri posset, sinebant vti: si facultatum modus non esset, iubebant hominem moderatius viuere.

Labor senectutis obsoniū.

Institutū Atheniensium.

*Dictum
Tiberij.*

*Infirmum
Florenti-
num.*

re: ni dicto esset audiens, multa damnaba-
tur; at si nihil omnino haberet, nihilo mi-
nus ita splendide viveret, curabant interfi-
ci, quia hunc furem esse, aut prædatorem,
aut calumniatorem necesse esset. Ea fuere
veterum instituta, hi mores: sic enim cen-
sebatur ignavum & nullius frugis hominem
indignum esse, qui vitæ commodis fruere-
tur. Præclara se mihi offert oratio Tiberij
in senatu, qua respondit M. Hortalo, nobi-
li iuveni, cui inopi Augustus antè succur-
rerat, ut suum ordinem servaret: sed po-
stea cum se, suosq; liberos, quos multos ha-
bebat, sustentare non posset, Tiberium Cæ-
sarem rogavit, ut nova liberalitate iustifi-
cetur. Cui sic Tiberius: Si quantum pau-
perum est, venire huc, & liberis suis petere
pecunias coeperint, singuli numquam ex-
satiabuntur. Respub. deficient. deinde, quod
si ambitione exhausti sumus, per scelera sup-
plendum erit. Dedit tibi, Hortale, Divus
Augustus pecuniam, sed non compellatus,
nec ea lege ut semper daretur, languescet
alioqui industria, intendetur socordia, si
nullus ex se metus, aut spes, aut securi om-
nes aliena subsidia expectabunt, sibi igna-
vi, nobis graues. Corn. Tacit. 2. Annal. Re-
fert Sabellicus, apud Florentiam patrio in-
stituto in eos animadverti, qui otiosè & i-
gnaviter in ea ciuitate agunt. Expostulatus
enim eorum quispiam, unde victum sibi
compararet, nisi rationem possit explicare,
qua vitæ probet integritatem, ut sceleris
convictus plectitur, aut ut ciuitati perni-
ciosus eiicitur. Tale profectò debet esse
ignavi hominis malèque feriatum præmium,
καιρόμενος γὰρ ἑδενός ἀξιος, ait Plato, dor-
mitans nulla re dignus est: quo quidem in-
nuuit, eum numquam ad summam virtutis
laudem peruenturum, qui duram & aspe-
ram illius callem numquam fuerit ingres-
sus. Siquidem *ὁ φεύγων μύλην, ἀλφίτα*

φεύγει, qui fugit molam, fugit farinam. Vi-
de meritò ut studiorum labores sequitur
gloria, sic ignaviam contemptus & inopia
comitantur. Apud Lacones proverbio ce-
lebratum est; Admota manu fortunam es-
se inuocandam, quo significabatur, sic esse
inuocandos Deos, ut simul & manum ap-
ponamus, & nostram addamus operam, a-
lioqui frustra inuocari. Verum est, numi-
ni acceptum ferri oportere, si quid in actio-
nibus hominum prosperè cedit: Sed non
fauet numen ociosis & pigris. Vult sua
munera ad nos per nostram venire indu-
striam, ne stultum videatur, si faueat do-
na ipsius contemnentibus. Et quid po-
test esse nequius aut scelestius, quàm tem-
pus, rem scilicet preciosissimam, somno
inertiaq; transigere. Qui enim desides,
ignavi, & oscitantes viuunt, non hercule
magis viuunt, quàm stolidæ pecudes, &
meræ belluæ; neq; enim viuunt, sed spiri-
tum trahunt, sicut pecudes solent. Vnde
non immeritò Solon in suis legibus in-
ertiam hanc, turpemque ignaviam seue-
rissimè culpavit: Qui desidiam, inquit,
sectatus est, is accusantibus esto obnoxius.
Idem symbolum de chœnice Plutarchus
ita exponit in Sympliciis, ut ex præsentī
mensa semper aliquid in futurū relinqua-
mus, & hodierno die crastini memineri-
mus: re siquidem parata non erit ulterius
consultandum, ut ille bonus vir hospitem
eluserit (ne rebus serijs ioci desiat) cum e-
nim satur recederet, & ex reliquijs capum
integrum coctum in manicam coniecisset;
interrogante hospite, quid eo facturus es-
set, in crastinum se asportare, dixit: cui cū
subiecisset hospes: Atqui lex nobis præse-
pta est, ne de crastino cogitemus. Suscepit
ille: Pareo igitur legi, qui hoc prandio
mihi destinato, nihil quidquam ero super
crastino sollicitus.

*Dictum
Cornelii.*

Idem.

In facile à virtute desciscentes.

EMBLEMA LXXXIII.

PARVA velut limax spreto Remora impete venti,
 Remorumq; , ratem sistere sola potest:
 Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
 Detinet in medio tramite caussa levis.
 Anxia lis veluti est, vel qui meretricius ardor
 Egregijs iuvenes seuocat à Studijs.

COMMENTARI.

NAVIS omnibus suis armis instructa
 in medio mari fluctuet, velis expāsis
 & vento tumidis, cui in puppe adhæreat o-
 re remora, pisciculus limacē magnitudine
 æquans, petris assuerus, aliàs Echeneis ap-
 pellatus, vt dicemus.

PVLCHRA similitudine declarat,
 quàm sint leues causæ, quæ à recta virtutis
 via nos auerant, cum ne grauissimis qui

dem causis nobis esset cedendum: idq; sum-
 ptum à remoræ natura, quæ cum piscicu-
 lus sit aspectu niger, non maioris quàm
 pedalis magnitudinis, limacis magnæ simi-
 lis, tamen nauigia stare cogit nullo suo la-
 bore, non retinendo, neq; alio modo quàm
 adhærendo; infra enim carinæ tabulam en-
 tis applicitus pinnis, quas etiam tenues ad
 modum habet, in transversum dilatat.

TUTTA

tanti roboris est, ut riant venti licet (sic loquitur Plinius lib. 32. c. 1.) & sciant procellæ, imperet furori, ac vires tantas compescat, quosq; non vlla interdum vincula, non anchoræ pondere irrenocabili factæ præstare queat, quantumlibet magnos ipse paruulus adeo infrænet impetus, & mundi rabiem domet. Idem habet etiâ lib. 9. cap. 25. de echeneide. Vide porro Isidorum, Aslanum lib. 12. c. 45. Lucanum lib. 6. Volaterranum lib. 25. Philolog. Sic D. Basilium in Hexamer. Homil. 7. vnde cætera sumpta sunt: *ἐχίνος ὅταν προΐδῃ ταραχὴν ἐξ ἀνέμων, ἡμῶς δὲ τινὰ ὑπελθὼν γενναίαν, ἐπ' αὐτὴς ὥσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως θαλένει κατεχόμενος τῷ βαρεῖ, πρὸς τὸ μὴ παδίῃς τοῖς κύμασιν ὀπισθορεσθαι, τὲ δ' ὅταν ἰδῶσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκωμένην βλάβαν κίνησιν τῶν ἀνέμων.* id est: Echinus ubi præsentit ventorum tumultus, calculum quendam & lapillum magnum arripit, in eoq; quasi in anchora inuititur, ne facili impetu fluctuum dimoueat: quod cum nauta obseruant, prorsus sunt ventorum & fluctuum agitationem. Cassiodor. meminit epist. 35 lib. 1. Variat. formul. Cardanus De rer. variet. 7. cap. 37. satis constare, ait, hærentem Remoram naues retardare. Et Rondeletius contendit experimento vidisse tiremem, in qua Cardinalis Turonensis Romam vehebatur, à cursu inhibitam, tamq; deprehensam præbuisse cõuiuium. Vide præterea adagium, *Festina lente*, & ea quæ supra Emblem. 20. de echeneide diximus, item Plutarchum 2. Sympos. quæst. 7 & 2. Problem. quæst. 3. non enim commo- de possumus citra cædium omnia huc con-
ferre.

III. *PARVA velut limax, &c.* Contextu, quandoquidem multos fallit, sic ordino: *Parua remora velut limax*, id est, quæ adeo parua est, ut limaci magnæ possit comparari *spreto impete venti remorumq; sola potest sistere ratem*. Itaq; illa verba, *velut limax*, per parenthesin respondeant ad verbum *parua*.

Remora Græcis *ἑχέμης*, παρὰ τὸ ἔχειν τὰς ναῦς, à tenendis nauibz, vnde etiam Epigrammatarii quidam veteres anchorâ echeneida vocarunt; Latini Remoram dixerunt, ob eandem rationem. Huius impedimenti habita ratione Plautus ait:

— Nam quid illa

Tamdiu intus remoratur remaligines? eo enim nomine remoram appellat. Locum citat Festus ex Patina Comœdia. Cæterum remoram impedimentum, & obiectam tarditatem significari apud veteres asserit Pierius Hieroglyph. 30.

Spreto impete id est impetu. Vide Gellium lib. 19. cap. 7. Statius Thebaid. 7.

— *aurigam impete vasto.*

Sic quoq; Ouidius 3. Metamorph. & Luccretius varijs in locis.

Ratem sistere sola potest Plinius lib. 9. cap. 25. & lib. 32. cap. 1. & alii citati.

Ad sidera vectos summum iam honorem consecutos. *ἀλλήγορις*.

In medio tramite pro in media instituti benè cepti via, re infecta. *ἀλλήγορις*.

Anxia lues veluti est &c. duas ponit causas, ob quas iuuenes potissimum ceptis rebus cum damno non leui abstinent, easque penitus deserunt; vna sunt controuersæ, aut litis mouendæ triciæ & quasi tendiculi: altera est amor meretricius, & amasia-
tum illecebræ.

Qui sunt ingenio lubrico & inconstanti, mentem suam ab honesto quodam instituto vitæ dimoueri facillimè sinunt. Hos refert naui, quæ remora, pisciculus minutissimo sistitur: mirum sanè & planè incredibile, nisi fidem auctores magni nominis facerent. Sic homines quosdam, licet admodum ingenio virtuteq; præditos, retardat aliqua causa leuissima, ut in medio cursu pergere amplius nequeant, & ita turpiter deficiant. Veluti in quibusdam est anxialis & forensis contentio, qua tanquam gyro inextricabili, nonnulli sponte, plurimi autem inuiti, trahuntur & perpetuò inuoluuntur, adeo ut innumeros ad honorem, bonorumq; omnium, imò etiam corporis perniciem vq; redactos videamus. In alijs verò peruersa societas, & perniciosa improborum consuetudo: vel eorum inuus charitarum, tesserarum, & alex lusus, insatiabilis comessatio, & libidinosa crapula: vel etiam pestifera illa lues, meretricius amor, abominanda scortatio, & id genus alia, quæ plerunq; iuuenes, licet generosæ indolis, à virtutum tramite, pariterq; à serijs studiisiam feliciter ceptis distrahunt, & plane auocant. Quæ in re, ut in Glauci & Diomedis armorum permutacione, sentiunt tandem suo magno malo quàm periculosum sit, & quidem alienum à recta mente, Philo-

Locus Basilij Magni.

Remora quid.

IV. Inconstanti.

Causæ quæ multos retrahunt.

Philosophiæ septis auocari, ut rei vel lenicula, vel etiam flagitiosæ se adiciant. Hæc animi humani lubricitas reliquæ sunt de primo natio, quem primo parenti aspersit tentator, cicatrices adhuc apparent & signata, nec sanies extracta ab radice, purulentia quædam inest prioris mali, & propensio ad morbum (Repeto hic ea, quæ aliquando per occasionem exarant ad Excellentissimum Virum D. Ioannem Sozomenum IC. fautorem singularem, qui nationæ Græcæ sacundia Romani eloquij uitorem probè coniunxit) Sicut lapidem sua grauitas ac moles, ita mentem propensio hæc trahit in præceps, nisi suspendat ac teneat, ut manus illum, sic brachium diuinū & gratia cœlestis hanc. Hinc leuitas illa & gyrys consiliorum, atq; in proposito nutatio, quod vanitatis aura, ut plumam ventus, rotat iuani vertigine. Non sic Polypus mutat colorem, aut Proteus formam, ut animus vota. Somnia rerum læstant & ludunt, cerussa ducit & stibium, id est, vanus splendor ac mendax, ut subæratum aurum in nocte, aut corallij rubor in vitio. Profecto vitrea sunt quæ admiramur, quibus trahimur in amorem. Video hominem Attalicis aut Phrygijs textis opertum, cuius collum gemmatus torques, armillæ brachia, digitos adamantes cingant & smaragdi, quem satellitum agmina stipent, gliscit cupido, & volo vestiri simili habitu. Fertur fama de alio, qui in arcem sapientiæ & doctrinarum euasit, delector, & eligo aliquid tale. Si Mydæ talenta & gazam Persicam audio, insisto affectu & desidero. Fortitudinem mihi aliquis commendat, & virtutes heroicas in Iulio Cæsare, aut Põpeio Magno; pascunt laudes & trahunt. In Olympico stadio aut gladiatoria arena coronatus describitur, lego triumphales curus Capitolio inuectos, & apparatus victoriæ, laurea placet, & incingi vellem. De vino Chio sermones feruntur aut Falerno, saluam trudit lingua, & ebullit voluntas, totus sum in poculis, & vmbra deglatio cane Arloptico stolidior. Magna volubilitas & rapida conuersio? Quod in indice horatio rota facit, hoc in nostra natura cupiditas, semper in motu est ac labore. Tristitia sternunt, lætis erigimur, prospera mul-

cent, aduersa turbant: spes fulcit, deiecit metus: curæ mordent, gaudia laxant & serenant animos: contrahit ira, aperit & diffundit amor: rodunt acerbæ & constriungunt, dulcia blandiuntur & exhalant, ringimur præsentis malo, formidamus futurum, de præteritis aculeus adhuc inhæret & punctura, quæ defunt optamus, quæ ad sunt reiecit: nausea in copia, in defectu desperatio, vicina molestia, remora alliciunt & trahunt ad se: peregrina placent, displicent domestica & generant fastidium. Si in mari sumus, ad litora respicimus; inhiamus transmarinis à terra, & ventis alas pandimus. In eligendo statu vitæ par leuitas: solitarius turbas quærit, qui in turbis recessus & quietem: vixi deuinctus libertatem, cœlebs vinculum & sociat laretis: qui suam exercent, qui rastro & litigones, qui nassam trahunt ac reria, aliorum sunt oculos, & supra vel infra suam sortem tendunt vota. Miles ad arma, ad arma rusticus: nauclerus ad campos, qui hic ad nauim & trātra: ruris opes tollit auileus, qui in rure palatinas delicias & luxum. Nemo contentus, scindimur in partes vago discursu, nec quisquam quod habet diligit & amplectitur, alienis inuolat, & immittit manum aut mentem. Hinc seges vitiorum, ex sensu enim consensus, ex hoc opus nascitur: vident oculi, appetit voluntas, rapit manus aut perficit: impellit animus, corpus exequitur, ut lictor aut carnifex edictum prætoris. Sicut remotis valuis Sol ingreditur, ita per fores sensuum corruptionis radij, nisi pessulum reducat auersa voluntas, quæ custos est ac ianitor; si negligenter excubat aut stertit, irrumpit hostis & occupat. Porro ad illustrandum hoc Emblemata commodissimum habes exemplum in Critia & Alcibiade apud Xenoph. i. Cōmentar. hi enim adolescentes magnis naturæ & ingenij conformati dotibus, ad res summas nati, leuiculis occasionibus non tã deterriti quàm auocari ab officio, sibi suæque Reipub. exitum creant. Quis nescit Neronis primū in imperio quinquennium: quo se tam mitem, & præter modum tractabilem præstitit, sed mox in prærabidam feritatem, & barbaram truculentiam erupit. Sed nunc Ignauos excitemus.

Inconspicua
animus
humana

Nemo contentus est
sua sorte.

Exemplum.

Ignauus

Ignauī.

EMBLEMA LXXXIV.

IGNAVI Ardeolam Stellarem effingere serui
 Et studia, & mores, fabula prisca fuit:
 Quæ famulum Asteriam volucris sumpsisse figuram
 Est commenta: fides sit penes historicos.
 Degener hic veluti qui cœnet in aere Falco est,
 Dictus ab antiquis vatibus Ardelio.

COMMENTARI I.

- I. **I**N aere apparet auis ardea, vncis vnguibus & rostro, expansis alis volanti similis: sub qua iuuenis pennis vestitus discurret, qui brachiorum loco alas ardeæ sufficeret.
- II. **E**MBLEMATIS fons peti potest ex loco Aristotelis, qui est lib. 9 cap. 18. de histor. animal. cuius hæc sunt verba: Sed stellaris *δρυος*, id est, piger cognominatus in fabula est, ut olim è seruo in auem transi-

rit, atq; (ut cognomen sonat) iners ociosaque est: talis ardeolarum vita est. Hæc ille: Tetigit nonnihil Pausanias in Phocicis: Augures, inquit, & auem *δρυος* appellant, quæ inter ardeolas & maxima est, & pulcherrima. In vetere igitur fabula inductus erat seruus quidam fatuus, & nihil non fatagens, qui asteriæ vel ardeolæ stellatæ figuram repræsentaret, ut mores & conatus ardelionum exprimeret. Hi quotquot sunt, satis mouent

movent sese, nihil tamen promouent, nihil-
que agunt, sed tantum satagunt, idque ad
modum adulterini & degeneris falconis,
qui cit tantum ceuentis in aere motus.
Talem describit Attalum Marcialis, lib. 1.
& 2. & Afrum lib. 4. ut postea subiunge-
mus. Talis est apud Terentium in Eunu-
cho Thraso, ut etiam Suffenus apud Catul-
lum, Huc refer adagium, *Callipides*.

III.

IGNAVI serui nullam ad operam vti-
lis. Ordo est talis: *Fabula prisca fuit*, id est,
antiqui fabulati sunt. *ardeolam stellarem*,
id est, anem illam asteriam vocatam à ful-
gore astrorū. *effingere serui ignavi* & *stu-
dia* & *mores*, tarda enim est auis, Hispanis
Garçola dicta.

Ardeola

Ardeolam stellarem Aristoteles lib. 9. c.
1. de histor. animal. Ardeolarum tria sunt
genera, Pella, Alba, Stellaris, piger cogno-
minatus. Quæ verba transtulit Plinius lib.
10. cap. 60. inquires: Ardeolarum tria ge-
nera sunt, Leucon, ab albedine; Asterias, ab
astrorum fulgore per similitudinem dicta;
& Pellos, quia non ita in altum volat, *πε-
λλος* enim *propè* sonat.

Fabula prisca Aristoteles supra citatus
lib. 9. cap. 18.

Fides sit penes historicos Eiusmodi est
illud Sallustij à Iugurthino: Ceterum fi-
des eius rei penes auctores erit.

Falco de-
gener.

Degener hic veluti falco Hic, scilicet
seruus, est veluti falco degener, qui ceuet
in aere. Falconem degenerem vocat auem
illam, quæ in turribus nidificat, quam sæ-
pe pueri alunt pro accipitre ad aucupan-
dos passerulos, Tionunculus, Latine di-
citur, Hispanè *Cernicalo*, German. *Vuan-
nen vaeher*. Hæc auis aliquando durat in
aere pendens leniter commotis alis, nec dex-
tera, nec laua, antè, aut retrò, infra vel su-
pra mouetur, quod hic Alciatus vocat
cenere.

Cener.

Cener alas agit, & volare contendit.
Cenere proprie est cluues mouere, obsec-
num verbum, pertinens ad mares obsecnè
se morantes. Persius Satyra 1.

— *An Romule, cenes?*

Iuuenalis 2.

An te ceuentem, Sexte, verebor?

& Sat. 9. idem;

Computat & cener, ponatur calculus.

Ardelio Ardilio est homo inquietus,
huc atq; illuc semper volitans, saliens, ma-
nus iactans, rogam modò deiciens, modò

Ardelio
quid.

reponens, & omnibus negotijs sese immi-
scens. Vnde rectè à Germanis dicitur, *Häs
in allen gassen*. Quid sit ardilio nemo me-
lius docet Martiale lib. 2. his verbis:

Declamas bellè, causas agis, Attale, bellè,

Historias bellas, carmina bella facis.

Componis bellè mimos, epigrammata bellè;

*Bellus es Grammaticus, bellus es Astro-
logus.*

Et bellè cantas, & saltas, Attale, bellè;

Bellus es arte lyre, bellus es arte pila.

*Nil venè cum facias, facis attamen omnia
bellè.*

Vu dicam quid sis? magnus es ardilio.

De eodem Attalo idem lib. 1.

Semper agis causas, et res agis, Attale, semper,

Est, non est, quæ agas, Attale, semper agis.

Si res, & causa desunt, agis, Attale, mulas.

Attale, ne quod agas desit, agas animam,

Idem Martialis lib. 4. deridens senem Afrū
sic ait:

Cõdita cum tibi sit iam sexagesima messis,

Et facies multo splendeat alba pilo;

*Discurris tota vagus urbe, nec vlla cathe-
dra est.*

Cui non manè feras irrequictus, Aue.

Et sine te nulli fas est prodire Tribuno,

Non caret officio Consul uterq; tuo.

Et sacro decies repetus palatia cliuo,

† Saturiosq; modos, Partheniosq; sonas, † Sigorios

Hæc faciant sanè iuuenes; deformis, Afer, que.

Omnino nihil est ardellione sene.

Phædrus elegantissimus fabulator sic:

Est ardellionum quadam Roma natio,

Trepidè concursans, occupata in ocio,

Gratu anhelans, multa agendo nihil agès,

Sibi molesta, & alijs odiosissima.

IV.

ANTE QUAM veniam ad intentio-
nem huius carminis, lubet paulum exor-
tari, non tamen ut omninò volitem præ-
ter casam, quod aiunt, sed ut à thesi ad hy-
pothesim, quod præcipiunt Rhetores, fa-
cilis me recipiam. Quia enim id omninò
tortum est in ardelliones, eosq; qui multis,
varijlque studiis eodem tempore animum
applicauit, quæramus an prouidi sint, qui
sic se gerunt. Primum quidem videmus
esse natura comparatum, ut nemo sit reper-
tus hactenus ingenio adeò felici, naturæq;
bonitate præstans, ut pluribus artibus ad-
dictus, multum promoueat: Rei enim v-
nius studium, facultas vna, & negotium a-
lioqui serium, totum hominem requirit:
quodq; de cibis Medici solent præscribe-
re

An cõsul-
tum va-
rijs studijs
occupari.

re, iidem in ingeniis prudentes homines diligenter esse cauendum præcipiunt. aded nullus est ita valenti stomacho, quin sibi permultum noceat, si multiplici & confusa, immoderataq; ciborum copia ventriculum saburrare malit, & corpus onustum reddere, quod ait Horatius, quàm medicis & necessariis epulis valetudini consulere. Sic qui pluribus & variis studiis vno eodemq; tempore ingenium onerat, seipsum quidem ad tempus videtur reficere varietate rerum: sed interea tamen non modò nihil inde lucrì capit, sed memoriã obtundit, aciemq; ingenii debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Porcium obiecerit, quem summum hominem fuisse meminerant histori: nempe is summus Imperator, summus orator, summusq; Iurisconsultus à quibusdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibusdam aliis vel Græcis, vel Romanis, qui superiorem aut inferiore sæculo floruerunt, longè aliud sentiendum erit: fuit. n. M. Cato Aquilio Gallo multò inferior, si illius in iure peritia cum huius doctrina veniat incertamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neq; Lucium Crassum, Marcumve Antonium, neq; Hortensium, aut Ciceronem superauit. Tam verò in disciplina belli non est cum C. Cæsare comparandus, aut aliis certè multis, quos Resp. Romana olim laudatissimos aluit. Idem iudicium de cæteris, nam & Plato relictis artibus lenioribus, se totum philosophiæ consecrauit: & Demosthenes cum se gloriæ daret, relictis philosophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam est amplexatus. Et quidem viri illi magni in id videntur incubuisse, vt vnã disciplinam sibi ornandam & excolendam proponerent, ad eamq; vnum suum omne studium reuocarent. Ita qui excellere aliis & antestare, aut aliqua in laude esse volet, procul abesse debet ab illo πολυμαθίας immoderato studio, quæ ἀμαθίας sæpenumero inducit. Statuo itaq; cum Seneca: Certis ingenijs immorari & innutrirì oportere: nusquam esse qui vbiq; est. In peregrinatione agentibus hoc euenire, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias: idem accidat est necesse ijs, qui nullius ingenio familiariter se applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorum ctebra muta-

tio. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur, &c. Sed iam satis lusus. Veniamus ad ipsius Emblemata. Susceptum est in ardelionis, vanosq; ostentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutius; quandoquidem se omnia tenere, & ad vnguem nosse profiteantur, cum tamen tenera in ijs præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil. Sed lubet paucis in eiusmodi Thraones inuehi, quod omnia sibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogant, vt si cum alijs (quod sit sæpiusculè) rixantur,

*Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsari.*

Quam enim ex omnibus artem aut disciplinam adduxeris in medium, cuius se imperitos non negent? Quid tam recòditum & obscurum in rerum arcanis esse potest, quod illi sua industria, mira q; ingenij solertia non sint exactè complexi? Tanta est horum hominum tam male feriatorum impudentia, tam quæ insolens proteruita, vt cum oculos, quod aiunt, cornicum ausi sint conspici, nemini debeat esse mirum, si de rebus, quas minimè compertes habent, contra omnium sententias & iudicia pronuncient audacius, & plus quàm par est, iniquius. Tum enim videas eos suam opinionem elato supercilio tueri accuratius, sic vt periculum sit, si coneris eos de causis deijcere, ne sua efferata licentia in te impotentius sæuiant quàm velles, acrius inuehantur, suaq; Stentorea & vocalissima loquentia te tuasq; rationes inuidiosè traducant apud imperitū vulgus, tibi omnem respondendi libertatem eximant. Si verò sit quæstio de litteris, quæ ad humanitatem pertinent, quas vel primoribus tantum lausris degustarint, aut tibi tacendum, aut si penitus auscultare nolis, colloquendum est rarius, eoq; pacto vt non vsipiam te quicquam refellere posse videare. Si quid de Iurisprudencia fortè dicendum sit, tum bellè suo more excurrunt. Nunquam, inquit, veteres exactè disciplinam legum sunt interpretati, aut, Farragines sunt gloriæ semarum intolerabiles, aut, inter se mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiusmodi. Si de arte medica sermo est, Numquam tamen illis habes) Galenus aut Hippocrates. Si de astrorum scientia, quid? Hoc lippis & confo-

*Ardelionum per
dia tunc
tur.*

*Exemplum
in ardelionis.*

*Ardelionum
per
dia tunc
tur.*

confortibus esse notissimum contendunt, nempe vt diligenti hac & bene prouida cautione propriam incertitiam tegant. At si ad Theologiae reconditoris arcana deueniendum sit, aperient statim, quid iuris habeant in ijs excutiendis: solertes se esse fingent, sudabunt nitendo, neq; tamen hilum proficient, & abundè satagent, nihil agent tamen. Nec est quod Philosophiam commemorem. Illi enim nihil nesciunt, qui tam seridè per omnem disciplinarum circulum peruolitarunt, vt eorum iudicio vel ipse Plato cæcutiat, Aristoteles ineptiat, Cicero garriat, Aquinas deliret, & Peripatetici omnes miserabiliter errent. Adeo sunt in omni disciplinarum genere exercitatissimi, vt, contra Socratis institutum & mentem, hoc tantum sciant, quod omnia sciant: quin potius hoc tantum nesciāt, quod omnia ignorant. At si tam multa sciant, mirum est ma-

ximè, quod se nesciāt. Si enim vel quadam ex parte scirent, quid illud sit, γνῶσις σεαυτοῦ, iam pridem perspexissent sapientiæ adiutorium cuius obuium & patentem esse non posse, nisi cū aliquid se ignorare norit: aut si quid sciat, non oportere eo fastu intumescere, vt nullum alium scire melius posse & absolutius audeat existimare. Sed missos faciamus eiusmodi πρὸς ἀγνοίας, vereor enim ne vehementius in rei literariæ ardesiones inuehar, & specialius id conferre videar in Sophistas quosdam iactabundos, nihilq; non tentantes: quod qui dem tamen in genere video intelligi de ijs posse, qui suam operam & studium collocant in varijs & multiplicibus vno eodem que tempore tentatis negotijs, quæ certè aggredi possunt illi satis audacter & anxie, perficere verò constanter minimè possunt.

Auaritia.

EMBLEMA LXXXV.

HEV miser in medijs sitiens stat Tantalus undis,
Et poma esuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare,

Qui, quasi non habeas, non frueris quod habes.

C O M M E N T A R I I.

I.

IN fumido fluvio Acheronte rex Tantalus humerorum tenus immersus appareret, cuius capiti superimpendet fructifera pomus ipsæ verò ore hiantes frustra fructus capiat. Magis placet pictura Rouilliana, ibi enim Tantalus mentum aquæ effugienti immergit, & brachia ad fructus impendentes frustra extendit, adeo ut cibo, & potu simul frustretur.

II.
Emble-
matu *ty*
pus ex *Pe*
tronio *Ar*
bitro . &
Horatio .

Est avari hominis *εικὼν*, sumpta ex Petronio Arbitro & Horatio, verbis quibusdam tantum mutatis. Ille enim ita in Satyrico:

Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia carpit

Tantalus infelix, quæ sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Hic verò 1. Sermone Satyrico.

Tantalus à labris sitiens fugientia caprat
Flumina. Quid vides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestus undiq; saccus
Indormis inhians, & tanquæ parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Et Cornelius Gallus:

Quid mihi diuitiarum quarum si dempseris vsum,

Quamvis largus opti semper egenus ero.

Imò etiâ poena est partis incumbere rebus,

Quas cum possideas, est violare nefas.

Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas

Caprat, & appositis abstinet ora cibis.

Faustus Andrelinus in Distichis:

Semper eget, sitiens medijs cæta Tantalus undis.

Inter anhelatas pauper auarus opes.

Tantali
fabula.

Tantalus Iouis ex Pione nympha filius fuit (licet Lucianus in dialogo de Dipladibus ipsum Aethonis filium faciat) qui cum aliquando Deos conuiuio suscepisset, ut eorum diuinitatem experiretur, Pelopem filiam membratim disceptum, coctumque apposuit comedendum: illi verò cum exhorruissent cibum, non solum abstinuere, sed collectis in vnum membris puerum in pristinam formam reducere. Tantalum

verò ad inferos detrusum perpetua fame sitique torquendum consuevit, ut etiam in medijs epulis & aquis famelicus & sitiens sit cogatur languescere. Quod canit Homerus à. Odyss. his verbis:

καὶ μὴν Τάνταλον εἰσείδων χυλεπ' ἄλγ' ἔχοντα,
ἑσάοτ' ἐν λίμνῃ, ἥ δὲ προσέπλεαζε γένην.

σεῦτο δὲ διψῶν, πίειν δ' ἂν ἔχεν ἐλέσθαι.

δοῦναι γὰρ κύψαι ὁ γέρον πίειν μὲν γενέων,

Τοσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχθεὶς αἰοὶ δὲ ποσὶ

γαῖα μελαινὰ φάνεσκα, καταζήνασκε δὲ δάμναν.

δένδρεα δ' ὕψιπέ τηλα κατακρήδην χέει καρπὸν,

ἔχυν καὶ ροῖαί, καὶ μυλῆαι ἀγλαὲς καρποὶ, συναεὶ τε γλυκεραὶ, καὶ ἑλαιοὶ τηλεθόσσοι.

τῶν ὅπ' ἰθὺσι ὁ γέρον ἐπὶ χερσὶ μέσσοισι

τάσθ' ἀνεῖμα ρίπτασκα ποτὶ νέρτα σκιδέντα.

Tantalum hic vidi duos perferre labores.

Namq; erat in stagno mentum tangens, sitiq;

Assidue urgebat, potandi at nulla facultas.

Nā quoties in aquā defleat labra, refugit.

Unda leuæ toties absorpta, ac terra videtur.

Sub pedibus, rursumq; leuæ Deus enocat undam.

Hic sunt ardorei scetus, præstantia mala.

Punica, sunt oleæ, sunt ficus, pomag; forma.

Insigni, senis allestāt quæ cuncta palatum.

Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,

Protinus hos venter celeres in nubila portat.

Sanctius sic Latinitati reddidit:

Tantalus hic aderat duos sine fine dolores.

Corde ferens, mento & contingens usq; paludem.

Et sitis nullas poterat cōprehendere lymphas.

Nam quoties haustus liquidarum optabat aquarum.

Ha quoties

*Herodes fugiunt, & se tellure recondunt.
Nigraque sub pedibus (Dij siccant) terra
manebat.*

*Atq; caput supra pendebant Punica mala,
Pomaq; cū pyris, splendentes arbore fructus,
Et dulces fici, satiusq; virenti olivæ,
Quas miser esuriens si vellet carperet, videret
In sublime ferens nebulis condebant & um-
bris.*

*Alij ad inferos relegatum volunt, eiusque
capiti saxum impendere, cuius casum sem-
per eximescat, eaq; pœna excruciarī, quod
Deorum liberalitate vsus sit intemperan-
tius, cū eorum interesset conuiuijs, &
uictar & ambrosiam suis aequalibus im-
periuisset; vt testatur Pindarus, Tzetzes,
& Didymus. Alij quod linguam habuerit
incontinentem, & Deorum secreta reuela-
uerit. Quid 2. Amor. Eleg. 2.*

*Aspicis indicibus nexas per colla catenas,
Squallidus orba fide pectora carcer hiet.
Quar aquas in aquis, & poma fugacia
capit.*

*Tantalus, hoc illi garrula lingua dedis.
Idem 2. de Arte.*

*Eximia est virtus, præstare silentia rebus;
At contrā grauis est culpa, tacēda loqui.
Quam bene, quod frustra caperatis arbore
pomis*

*Tantalus in media garrulus ariet aqua.
Vide Pindarum 1. Olymp. & adagia, Tan-
tali pœna. Tantalī lapis, & Tantalī talen-
ta. vbi alias causas ex Athenæo & alijs de
pœna Tantalī reperies. Clitophon apud Achillem
Stadium scriptorem veterem, lib. 2. loquens de amore
puerorum, quem Menelaus vehementiorem dixerat muliebri:
Quo pacto, ait, vehementior? An quia si-
mul atque apparuit, euanesceat, nec amanti
sui perfruendi potestatem facit? sed Tan-
tali poculo similis videtur: Sæpe enim e-
tiā inter bibendum auolat, amansq; ni-
hil, quod hauriat, amplius inueniens, abire
cogitur, atq; etiam id, quod iam haustum
est, prius eripitur, quā qui bibit, exatur-
retur, &c. Apud eundem Achillem eleganter
detorquet fabulam Tantalī Mellitæ al-
loquens Clitophōtem, cuius Venerem pro
uocare non poterat: Quamdiu, ait, eorum,
qui in aliquo sacrario cubant, morem imi-
tabimur? Largam tu quidem aquæ mihi
copiam offers: verū ne hauriam, veras.
Tantone tempore, vt propter fluuium se-
dēam, sitimq; expleri non possim? Næ*

ego Tantalī mentē haud dissimilem tho-
rum sortita sum, &c. Lege Lucianum in
Dialogis mortuorum. Horat. 1. Epist. ad
Iulium Florum, Ciceronis vltimum Para-
doxum, & Nat. Comit. Mytholog. lib. 6.
cap. 18.

MISER Tantalus] verē quidem, at spē
te miser. Tantalus, quasi *ταλάντας*, id
est, infelicitissimus. Plato in Cratylo. Apul.
lib. de Deo Socratis: solus Tantalī vice in
suis diuitijs inops, egens, pauper, non qui-
dem fluentum vllum fugitiuum capiat,
& fallacis vndæ sitim, &c.

In medijs vndis] opibus & facultati-
bus, quæ sunt fluxæ caducæq; Hinc du-
ctum puto verbum *abundare*, *redunda-
re*. &c.

Sitiens] Nunquam expletur cupidita-
tis suis, proinde rectē cum hydrope com-
paratur auarus. Horat. 2. Carm. 2.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops.

Nec sitim pellit, nisi causa morbi.

Egerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Lege eiusdem Satyram 1. Ser. 1. Ouidius:
*Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.
Sed* nunquam se det, nec conquiescit.
Poma proxima] res partas, nummos in
arca.

Qui, quasi non habeas, &c.] Citatur ex
D. Hieronymo vulgatissimum illud, Tam
deest auaro quod habet, quam quod non
habet. *Marsupiorum ministerum.* 1. *ὁ δολο-
τὴν βαλάντιον*, auarum hominem vocat
Eunapius Sardiannus. talis describitur in
Aulularia Plauti Enclio, miserimus se-
nex, amittendi metu sese perpetuū excru-
cians. Contrā laudatur à Theocrito Ptole-
mæus Philadelphus, qui domi sue non oc-
cultaret opes inutiles, vt formicæ solent,
quæ aurum penitus egestum in antris asser-
uare memorantur, vt Solinus & alij qui-
dam tradūt. Huc Horatian. *Magnas inter
opes inops.* 3. Carm. 16.

F A B U L A M Tantalī in medijs vndis
sitis torquet in auaros, qui habendi cu-
piditate excæcati etiam in hac vita suos pa-
tiuntur manes: vnde ijs quid mali optet,
nisi vt viuant diu? Macrob. Saturn. 1. Illos,
inquit, epulis ante ora positis excruciarī fa-
me, & inedia tabescere, significat eos quos
magis magisq; acquirendi desiderium co-
git, præsentem copiam non videre, & in af-
fluencia inopes, egestatis mala in vbertate

A a 2 pa-

III.
*Tantalus
vnde di-
tus.*

*Auarus
compara-
tur hydro-
pico.*

IV.
*Auaroru
conditio.*

Aliorum
opiniones
de Tanta-
lo.

Achilles
Stadius.

patiuntur, nescientes parta respicere, dum egent habendis. χρημάτων δ' ὄρεται, ἢ μὴ ὀρίσεται κόρος, πενήτης ἐσχάτης πολλὰ χαλεπώτερον, μέζονες γὰρ ὄρεται μέζονας ἐνδείας ποιεῖσι, aiebat Bion: id est: Cupiditas habendarum opum, nisi aliqua satietate cohibeatur, extrema pauperie longe deterior est: maiores enim cupiditates egestatem quoque maiorem arcessunt. Proinde si quem diuitem efficere voles, (dicebat Epicurus) μὴ χρήματα προσέβη, τῆς δ' ἐπιθυμίας ἀποισεύ. non est quid opes augas, sed tollas cupiditatem. Referam huc

Max. Ty.
rj locus.

25. Quid, obsecro, continua hominum cupiditate agitur? Vbi enim semel animus supra quam necessarius exigit usus, voluntatibus indulserit, priorem contumacia fastidit, nouam cupiditate detinetur. Et hoc est quod Tantalus significat anigma, continuam videlicet voluptuarij sitim, ut cum oblectationum interdum latices affluant, recedant interdum, propterea cupiditatum refluxus excietur; quibus tamen cupiditatibus infestissimus dolor, metus ac perturbatio permixta sint. Nā quidnam homines timere peius solent, quā ne praesens voluptas elabatur? Græca si quis malit, hæc sunt: τί γὰρ ἂν εἴη πενέστερον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος διανεκῆς; ἐπειδὴν γὰρ ἀπαξ ψυχὴ γεύσεται ἡδονῶν ὑπὲρ τὴν αὐτῆς χρεῖαν, κόρος αὐτὴν προτέρων ἔχει, καὶ ἐτέρων ἐρεῖ. καὶ τὸ τὲ ταῦτά τε αἰνιγμα, τὸ τοῦ ἄρα, διότι διανεκῆς ἀνδρὸς φιληδόνου, καὶ ἡδονῆς νόματα προσέοντα καὶ ἀπρόντα αὐδῆς, καὶ παλιέροια ἐπιθυμιῶν, καὶ λυπαὶ πικραὶ ταύτης ἀνακεκραμέναι, καὶ παρακαί, καὶ φόβοι. φοβερὸν μὲν γὰρ παρῆτα ἢ ἡδονὴ μὴ ἀπελθεῖ. Id quoque quod supra diximus, eos nimirum, qui suis cupiditatibus obsecundant, suos in hac vita pati manes, cōfirmat Lucretius lib. 3. Atque ea nimirum quacunque, Acheronte profundo

Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis: Nec miser impendens magnum timet aere saxum

Tantalus, ut fama est, cassi formidine torpens;

Sed magis vita, diu metus urget inanis Mortales, casumque timent, quem cuique ferat fors:

Nec Tityum volucres ineunt Acheronte iacentem

Sed Tityus nobis hic est, in amore iacentem Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor,

Aut alia quous scindunt torpedine cura. Hæc iste ad Epicuri sensum, sicuti & Tullius l. schola Tuscul. sub persona cuiusdā Epicurei. Nam & sunt, qui huc putent pertinere descriptionem inferorum apud Platonem & Virgilium lib. 6. Aeneid. Cupiditas ergo est illa auri sacra fames: cupiditas est ille Tityj vultus: cupiditas habendi est, quæ bufones nutrit in medijs visceribus pingues & ventrosos, nec saturat tamē & placat famelicos, in ventriculo enim scoræ massa inhaeret de fusili argento, & grandæscit continuò, nec cibos admittit alios: & quamquam radit, rapit, trahit, elepit, furatur, piscatur, emungit, exhaurit, euacuat, spoliat, assidua tamen fame torquetur. Est enim auaro hoc proprium, ut semper sit inops, & curis inambus perpetuò vexetur, testante Horatio: Semper auarus eget. Cuius miseriam, ingenium, & absurdos mores pluribus describit lib. 1. & 2. Serm. & nos Emblem. proximo depingemus: longè autem elegantissimè Lucianus in Timone. Deniq; ut vult Publus in mimis, & Seneca varijs in locis: Inopiæ parua defunt, auaritiæ omnia. Luxuriæ defunt multa, auaritiæ omnia. In nullam auarus bonus, in se autem pessimus; ipseque miserix est causæ suæ: tam enim illi deest quod habet, quā quod non habet. Et quidquid omnibus abstulit, sibi ipsi negat. Insanus medio flumine quarit aquas. Is nisi cum moritur, nihil rectè facit. Auaritiæ porro immanem belluam, turpem effectum, & fallacem sectam tam Latini quam Græci scriptores passim detestantur & execrantur misificè, ut multis etiam Luuenalis Sat. 14. Auaritiæ currum pulchrè describit D. Bernardus super Cant. Serm. 38. Auaritiæ, inquit, rotis vehitur quatuor vitiolorum, quæ sunt Pusillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, Mortis obliuio. Porro iumenta trahentia, Tenacitas & Rapacitas: & his vnus auriga ambobus præsidet, Ardor habendi. Sola quidem auaritia, quia conducere plures non patitur, vno contenta est seruitorum. Rectè Apollodorus: Ἀλλὰ σχεδόν τι τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν Εἰρηκας ἐν φιλαργυρίᾳ γὰρ πάντα ἐνί. Is nempe dicit, omnium quod est caput Malorum, auaritiā mihi cum nominas. Pertinet

Cupiditas habendi.

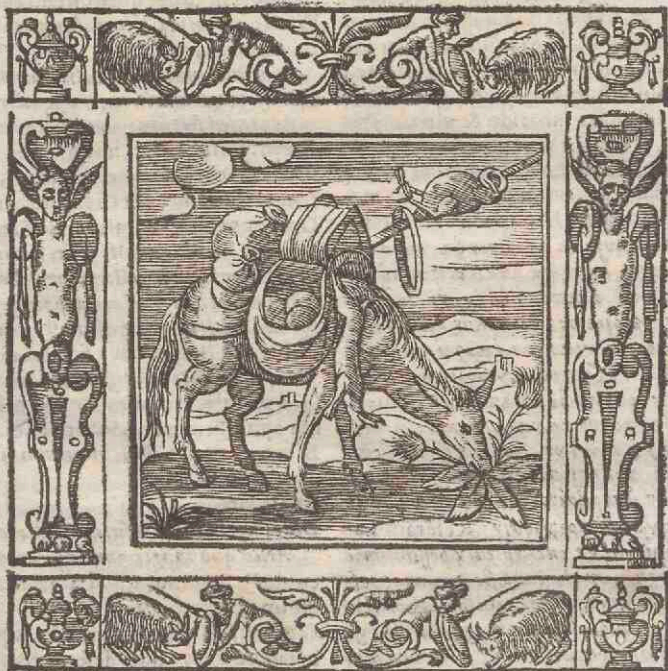
Auaritia detestatio.

Auaritia currus.

*Radix om-
nium ma-
lorum.* Pertinet huc illud Pauli Apostoli: *ῥίζα γὰρ
πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία.* id
est: Radix enim omnium malorum est aua-
ritia. Sed & Bion hanc appellavit, *κακίας
μητρόπολιν.* id est: vitiorum metropolin. Quibus & addendum Timonis dictum,
duo maiorum esse elementa, *ἀπλησίαν &
φιλοδοξίαν.* id est: inexplebilem divitia-
rum aviditatem, & gloriae appetitionem.
Sed de hac in sequenti latius.

In avaros.

EMBLEMA LXXXVI.

SEPTITIVS populos inter ditissimus omnes,
Arna senex nullus quo magis ampla tenet;
Defraudans geniumq; suum, mensasq; paratas,
Nil prater betas durasq; rapa vorat.
Cui similem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne asino? sic est: instar hic eius habet.
Namque asinus dorso pretiosa obsonia gestat,
Seq; rubo, aut dura carice pauper alit.

I.

ASINVS, ignauum animal, oneribus ferendis natum & destinatum, pingitur oblovis & cupediis lauissimis onustus, ipse interit asperis carduis vescens, olere suis labris digno.

II.

PLUTARCHVS libello περὶ εὐδουλίας, meminit negotiatoris cuiusdā Chii, qui omnium maximē auarus, tametsi multum vini, primarq; bonitatis venderet, ipse tamen sibi acidum, vappamque conquirebat. Et fortasse is fuit, a quo cum profugisset seruus, rogatus quamobrem se ab heri dominio fugitiuus extulisset: Quia, inquit, cum praesto bona sint, mala tamen quaerere solet; quippe qui vinū generosum vendat, tantumq; subacido & vitiato utatur. Itaq; rectē genus id hominum comparatur asino, qui tergo gestet epulas opiparas, obsoniaq; deliciatissima, & tamen carduis viciat. Verba huc apponā Plutarchi: ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χεῖρισον ἐκ τῆς σαρκὸς ἐλκεσιν, οὕτω τὰ κάκινα τῶν ἰδίων συνόχῃς ἐπὶ σαυτῶν, ἐδέν τι τοῦ χιῶ βελτίων γενόμενος, ὅς πολὺν καὶ χρηστὸν οἶνον ἐτέροις πιπράσκων, ἐαυτῷ πρὸς τὸν ἀριστὸν ὀξὺν ἐζητεῖ διαγευόμενος οἰκίας δὲ τις ἐρωτῇ τίς ὑπ' ἐτέρων τί ποιῶν τὸν δεσπότην καταλέλοιπον; Ἀγαθὸν (ἐρῶ) παρόντων, κακὸν ζητούντων. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρυσὰ καὶ πρῶτα τῶν ἡδῶν ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχλῆρα τρέχουσιν. Referam Latine, ut poterō. Ut cucurbitula pessimum ē carne sanguinem eliciunt; sic tu quaeq; pessima in te ipsum cōfers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cum magnam vini generosi copiam venderet alijs, sibi vappam & acidum vinum seruabat. Eius itaq; famulus rogatus, cur ab herō fugisset: Quia, inquit, cum ei bona adsint, malum tamen conquirat. Ei longē multi similes suauia potulenta transmittunt, & ad molesta praua; quasi accurrunt. Idem περὶ φιλοπλητίας: οὗδ' ἐν εὐπατῶν, ὥσπερ ὄνος βαλάνος, εὐλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, αἰὲ καπνὸν καὶ τέφρας ἀνατιμωλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μὴδὲ ἀλέας, μὴδὲ καταρίοτιτος. Nihil capiens inde commodi, veluti balneatoris asinus, qui ligna & sarmenta defert, semper sumo pleui ac fauillis, nunquam autem balnei & articeps, neq; teporis, neq; mundicie. Si-

mile est illud ex secundo Epigrammatōn, tit. eis οὐδ' ἄλως.

Πολλὰς μυριάδας χρυσὸν ἄρτεμιδαρος καὶ μὴδ' ἐν δαπανῶν ζῆ βίων ἡμιόων. πολλὰς αἱ χρυσὴ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσαι.

πολλὸν ὑπὲρ νότε χόρτον ἔδουσι μόνον.

Multas myriadas computat Artemidorus,

Et nihil impendēs viuit vitā mulo rum.

Qui saepe auri pretiosum onus habentes

Multum super dorso, foenū edunt solū.

Viuens ut multi, dum sumptus praecaut omnes.

Supputat innumeras Artemidorus opes.

Auri saepe gerunt ingentia pondera dorso &

Muli, sed secum non nisi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc memini: Ferebat

hanc quoq; iniquitatem Septius, & imbrī

frumenta in area corripī patiebatur. Talis

Opiniū apud Horatium 2. Satyrarū 3.

Pauper Opimius argēti possit intus et auri,

Qui Veientanum festus potare diebus

Capana solitis trulla, vappamq; profectis,

Quondam lethargo gradī est oppressus, &c.

SEPTITIUS] nomen fictum ab Alciato.

Populos inter ditissimus omnes] inter

stios populares omnes locupletissimus, ut

ille apud Persium 4. Satyra:

Dives arans Curibus, quantum nō milius

oberret.

Et Horat.

Dives agris, diues postis in senore nummis

Arua quo magis ampla] vno verbo, lo-

cuples. Aruum, quod atatum, necdum

satum.

Senex] eō quod auaritia senes praecipuē

inuadere solet, quia defecit eos calor defi-

ciente sanguine. Senum auaritiā carpit

Cicero in lib. de Senect. inquit: Auaritia

senilis quid velit, non intelligo: quid enim

absurdius esse potest, quam quod minus re-

stat viā, plus viatici quaerere? Senibus an-

tem omnibus vitium auaritiā inesse, osten-

dit Comicus in Adelph.

Defraudans geniumq; suum.] Defrau-

dare genium, est naturae denegare quod

appetit, cui opponitur, Indulgere genio, ani-

mo obsequi. Plant. in Aulul.

Perditissimus ego sum omnium in terra,

Nā quid mihi opus vitā est, qui tantū auri

Perdidi, quod custodiri sedulo? egomet me

fraudauī.

Ani-

Auari a-
sino com-
parati.

Locus Plu-
tarchi.

Plut. Ep-
igrammat.

III.

Alciat.

Senectus

Animusq; meum, geniumq; meum, &c.
Sic Terentius in Phormione:

Suum defraudans genium.

*Nil prater betas, durasq; rapa] ouendo-
XII, pro quibuslibet abiectis & vilibus edu-
lus: in quo notanda sordities auarorum.*
Martialis:

Ve sapiant fatuae fabrorum prandia beta.
fatuas vocat, quia sunt insipida: hinc pro-
uerb. *Beta insipidior.* Persius vocat, plebeia.

Inopem quem copia reddit] Antithera.
Ouidium imitatur 3. *Metamorph.*

Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.

*Pretiosa obsonia] Obsonium est quid-
quid ultra panem & vinum in cibum ad-
iicitur. Graeci ἐντραπὴς ἄματα vocant ob-
sonia mensis imposita (inquit Baysius) Ita-
li dicunt, *Companatico*, quasi id, quod cum
pane edatur. Hinc verbum *obsonari*, quod
est, sumptus pro obsonijs facere.*

Seq; rubo, aut Erc.] Alludit ad adagiū,
Asinus stramina manuū quam aurum.

Id genus hominum à Grecis nominantur
*ἄμαρτοι, & Cuminum sēctores ab Aristote-
le 4. Moral. Niconiach. ἀμαρτοπισται. vi-
de adag. Cuminum sēctor. Hos Itali vocant,*
Squartapiccioli.

Dicitur in auaros & sordidos, qui
asinina quadam stoliditate obsessi adeo sūt
excordes, tamque sui parum memores, ut
*solo pane mucido, vappa, & larido subran-
cido se expleant, quamquam opimis pos-
sensionibus abundent. In quo sane ut genū*
insigniter defraudant, sic & partis ad sum-
humanum concessis miserabiliter abutun-
tur. Vnde recte sensit Cicero 2. Tuscul.
Magno malo (inquit) est hominibus. auar-
itia, idcirco quod homines magnis & mul-
tis incommodis consistantur propter im-
mensam pecuniae cupiditatem. Ab animis
cum, in quos semel ingressa est, amicitiam
honorisq; desiderium pellit: ac nunquam
inde egreditur, quin potius cum annis cre-
scit, & quamuis senio subeunte corporibus
vires decrescant, habendi cupiditas tem-
pore ipso augetur. Et quo nimis ad vitien-
dum spaciū superest, tanto plus struendis
intenta opibus timidius necessaria promit.
Itaq; quicquid; auaritia captus laborat, cū
neminem amet, à nullo etiam amatur; &
cū omnia auro postponat, quanto plus
auri possideret, tanto plus querendo inhiat.
Ut auri sacra fames expleatur periculosiss-
navigationibus ultra anni & solis vias ad

querendum aurum vitæ pretio commea-
tur, & in viscera terræ scinditur, dum ad lu-
cernarum lumina per inuios montes agun-
tur cuniculi: ut scitè mehercule Deme-
trius Phalereus dixerit, Auaritiam vel Plu-
tonem ipsam ex intimis terræ penetralibus
se tracturam sperare. A qua tamen deter-
rere deberet funestum M. Crassi exemplum,
qui dum Orodis Parthorum regis thesau-
ris inhiat, auaritiam suam vndecim Legio-
nibus, & proprio capite multatam sensit,
postquam apud Carras circumfusi vndiq;
equitatus, in modum grandinis densas sa-
gittas pariter fuderunt. Ita deleta misera-
bili strage exercitu, ipse viuis in manus
hostium incidit; cuius caput recisum regi
ludibrio fuit, auro liquido in rictum oris
infuso, ut qui arserat auri cupiditate, mor-
tuus saltem satiaretur. Certe illud velut
ex oraculo promptum videri potest, quod
Astronomic. 4. scribit Manilius:

Vituros agimus semper, nec visimus vn-
quam:

Pauperiorq; bonus quaq; est, qui plura re-
quirat;

Nec quos habet numerat, tantum quod non
habet optat.

Sed nunc, quod supra promissimus, auari
mores & praxin vitæ depictum eamus, o
illaudabilem & impiam? Queramus hūc
in cubiculo primum, quid tractet, quid
somnet, quæ curæ mordeant, quæ flagel-
let anxietas Plutonis mancipium. Nun-
quam solus dormit, quin lemures secum
habeat ac virunculos terrigenas perperuū,
cunienlorū seruitores & auriphilos, totus
in caernis est mente & voto, & thesauris
incubat, eruit, conflat, cudit, congerit; sac-
cos, modios, cistas & arcas facit, claudit,
reberat, extrahit, supputat, passit oculos
colore, copia, varietate. Hic abacum videas
pro altari, rationum tabulas pro libello de-
uotionis, calculos & cretam pro granulis
preparatorijs; erumena & locus duo can-
delabra sunt, in quibus aurum, non cera
fulget; moneta rum sculpturae & symbola
sacras imagines referunt: lanca hebraea,
qua debitorum latera transuerberat, Cru-
cis stipitem; in cornibus aræ Iudæ effigies
posita & Mercurij, duo penates quidam &
tutelaria numina. Dum subducit, multi-
plicat, subtrahit, diuidit, atantis partes ex-
quitar; syngrapha & chirographa pecca-
torum collectanea sunt, compunctio sab-

Crassus
auaritia
panas
luit.

Auari ho-
minis vi-
ua effi-
gies.

nascitur & intus dolor, si in pactis & contractibus sponso excidat fide ac fallat. Ut primum pedes effert domo, rapine sicut vultur inhians, forum pro tempore quaerit, licitationes audit & precium rerum: crescente, animus ridet & in rosis cubat; turbatur, laxiore illo & aequabili. Si instructior cella & granarium, lauis arma inuocat, grandines ac procellas accersit, pruinās excipit osculo & salutat. Vites adun, & conteri segetes, in votis & delicijs habet, voluptas est videre stragem publicā, planctus audire & querelas communes egentium, dummodo marisupij vterus talentis sibi turgat quocumq; iure: spe solus deuorat omnia, & affectu inuadit; quā lucri odor spirat, sagacior cane sequitur, de laqueo cogitat, si frustratur. Quinimodoterruncij vinus iactura magis affigitur, quā sacrilegio millies iterato, quā deuincta continuis periculis myriadi demonum infelici anima, quā plaustris blasphemiarum coniectis in magnū illud cœli Numen superante rabie. His. n. plerumq; dotibus exornat vitā suā tenax opum & sordidus corrasor; nec mirum, in quo metus omnis poenarū extinctus, & spes premij; cui cœlum fabula est & infernus. Quid ni fabula? qui superos cæcos, demones mortuos iam pridē prorsus sibi confingit. Ita pertinaciter malus est, nec ut bonus sit venit vnquam in mentem, licet videri talis cupiat, & simul et deuotionē exteriori habitu; spectatur. n. & ipse in anno senel in cœtu fidelium, & murmurat labijs nescio quid, curuat genua, & suspirat fixus in obtutu sacræ imaginis. Suspirat, inquam, & sumptuosa sit & incrustata nobiliori metallo, deplumare vellet ac detrahere corium. Igneus feruor orationis, quem mater hypocrisis parit. Sicut

*Auari de
notio.*

paralysis nervos dissoluit & ligat sensus, ita morbus hic vigorem animi, ne se exerat salutari conceptu: distrahitur incursum vanitatis assuetæ, ne colligat spiritum & assurgat, in terrenis hæret immerfus, ut rana in luto; & quod rubetæ cōtingit, hoc auaro, ut copia nunquam saturer, & in ipsa rerum affluentia fame moriatur. Avaritiam porro ipsam monstrum horrendum describit Crinitus lib. 2. Poemat.

*Ecce horrenda oculis heu facies meis
Raptim sumisco desiliens specu,
Immane monstrum constitit,*

*Cui sunt & manus, et pectus ahenæ,
Et diris colubris implicitum caput.
Frons humana, tamen lurida buxæ
Pallore, & maculis squallida lividis
Monstrabat insitam famem.*

*Tunc primum pauido dirigui metu,
Et mens attonitis torpida sensibus;
Vnde hæc, obstupui, tanta lues foret,
Qua sic tabificis noxia sordibus
Urbes & agros inficit.*

*Sed mox cum licuit cernere clarius,
Et dirum video prodigij scelus:
Agnoui cupidis implicitum viris
Monstrum, qui misera solliciti famæ
Nil præter aurum cogitant.*

Verò verius igitur est, quod à Crispo Salustio refertur in hunc modum: Bellaa, fera, immanis, intoleranda est auaritia. Quod intendit, oppida, agros, fana atq; demos vastat, diuina cum humanis permiscet. Neq; exercitus, neq; mœnia obitant, quod minus sua vi penetret: Fama, pudicitia, liberis, patria atque parentibus cunctos mortales spoliatur. Auari quoq; hominis infectationem habet Phœdrus: *Vulpus cubile fodiens &c.* lector inde petat, quia nos properamus.

*Auaritia
quale monstrum.*

In aulicos .

EMBLEMA LXXXVII.

VANA Palatinos quos educat aula clientes,
Dicitur auratis neectere compedibus.

COMMENTARI.

COMME
IUVENIS cinnamatus, veste more
aulicorum indutus, in cippo, vel pedicis
aureis inclusus detinetur.

ALLUSIO est ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Aristippum (Philosophum aulicum) aureis teneri compedi-
bus, ne posset exire; quod splendidiore Prin-
cipum vita captus, Philosophicam vitam
mentiatur. In quo sensu etiam Seneca di-
xit, stultum esse compedes suas, quāquam
aureas, adamare. Id tamen quā studiosē
faciant aulici, nemo est quin videat. Quam
autem pertinet ad nostri distichi ma-
teriam, videtur respicere ad M. Catonis le-
pidam sententiam: Dicebat enim fures pri-
uatorum furtorum in nervo & compedi-

bus etatem agere, publicos iraturo & pur-
pura vifendos. Retulit Gellius lib. 1. cap.
18. Hunc spectat adagium, *χρυσὸν πέναι,
αυρεα compedes*. Prouerbiali metaphora
dicitur feruitus splendida & amabilis, qua
lis est ferē vita aulicorum. Horatius de v-
xore formosa :

Teneq; grata
Compede vinctum.

Vide etiam adagium, *Leo chordula vin-
cus*. Apud Plutarch. Theophrastus expro-
brat Aristoteli, quod relicta Academia mal-
let in Philippi aula versari, quod & antè
fuerat à Diogene reprehensum, Aristotelem
cenare quando Philippo, Diogenem cum
Diogeni placeret.

VANA

III. *VANA aula*] epitheton verissimum, quia aula inani saepe vento suos affeclas laetat.

Palatini. *Palatinos*] Palatinus mons dictus, super quo Roma primò ædificata fuit, & in eo Reges primò, deinde Consules, postea Imperatores maiore ex parte sedem habuerunt. Vnde ego ductum puto, quod ij, qui in domibus principum habitant, vel officium curiale exercent, palatini dicantur (licet etiam à palatio id non male traduxeris) quietiam Comites & Curiales dicuntur nostro sæculo. Alciatus in l. scriinijs, de palat. sacr. largit. lib. 12. Cod.

Aula. *Aula*] Aula propriè dicitur locus, qui perflatum habet. Nunc domos & regias principum aulas vocamus, quod ante se habeant plerumq; loca subdialia & ampla. Vide plura de hac voce apud Cels. Rhodig. lib. 12. cap. 5.

Auratis compedibus] Prouerbiū, *Aurea compedes*.

IV. *Aulicorū conditio.* *Aulici* appellantur, qui in regum principumvè aulis educuntur & nutriuntur: hi quidem viuunt splendide, epulantur lautissimè, vestiuntur magnificè, incedunt superbè, verbis vtuntur sesquipedalibus, præsumunt maxima quæuis, fransq; sublimi regnat in aula, adeo vt eorum felicissima omnium videatur vita. Interim tamen sui iuris non sunt, nec ingenuè liberi, imò au reis vinculis alligati, impliciti & irretiti rectè dici possunt. Non enim animaduertunt quantum voluptatis & oblectamenti suppeditet viuere *λιτῶς μὲν, ἀλλ' ἐν ἐλευθερίᾳ*, nec alijs gnathionum more, aut parasitorum nescio cuius rei gratia, manum de osculari, ridenti arridere, & scedè palpando quamlibet personā induere. In quibus facitandis quid (obsecro) fidei aut bonæ mentis, quæ honesti ratio esse potest, cum simulationis & perfidiæ sentinam inexhaustam in animo præsentem ubiq; circumferant? Elegans aulicorum descriptio habetur apud Senecā Tragicum Hercule Qæto:

*Pauci reges, non regna colunt,
Plures fulgor conuocat aula,
Cupit hic regi proximus esse,
Clarumq; latas ire per vrbes:
Vris miserum gloria pectus.*

Sandè, vt id paucis, si qui sint, qui vitam parasiticam viuunt, totam illam quidem ad alienum comparatam arbitrium, sunt reue-

ra aulici moriones, & strobili, qui vento fu-
moq; ebrij mera sibi somnia fingunt, nihil
non sperant, nihil non promittunt, seruitu-
te voluntaria, eaq; grauiore pressi, quod
etiam cum possint asserere sese, effugia nul-
la quærunt. Minus ea de re, quo tempore
curis vacuus rusticaretur, carmen scripsit,
quod tale est:

*Aulicus insipiens, & fumus ebrius aula,
Se ipso, aut pollicitus credit ad astra vehi.
Et dum caprat iners, & se fore posse beatū,
Vt qui speret edax, certa futura putat,
Compedibus strictis & manicis adstringitur
excors,*

*Et patitur vana credulitate capi.
Ore, oculis, vultu mentitur, saepe rezentus
Plusquam seruili conditione miser.
Nam qua seruitus est turpior, imò pudeda,
Quam turpe & suadū sponte subire iugū?
Verissimum hoc, Aulica vita, splendida
miseria. Habent enim aulae sua mysteria
non cuius obuia; habet hoc pelagus sub
vndis la tentes scopulos, qui nauigantibus
non apparent, antequam grauitè impege-
rint: Vnde rectè amicum monet Ouidius
lib. 3. Trist. eleg. 4.*

*Vsibus edocto si quidquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Vine tibi quantumq; potes praelustria vita.*

Sauum praelustri fulmen ab arce venit.

Nullum enim est vitæ genus, quod tot ca-
sibus ac mutationibus sit obnoxium, quā
vita aulica. Exemplo nobis inter infinitos
sit vnus Petrus Vineæ Campanus, obscuro
loco natus, sed doctrina atq; eloquentia,
quantum ætas illa tulit, insignis, Frederici

II. Imperatoris arcanorum omnium prin-
ceps ac moderator. Cæterum per inui-
diam, quæ in aula & oritur, & nutrimenta
habet (licet Germani dicant Inuidiam in
collegijs & monasterijs nasci, in aulis nu-
triri & viuere, in xenodochijs mori) atq;
virtutis perpetua est insectatrix, in suspi-
cionem adductus, tanquam cum Pontifice
Alexandro III. sentiret (quo cam Fide-
ricus bellum gerebat) luminibus est pri-
uatus. Cuius rei impatiens, atq; ob id in
furorem versus, ad Sanctum Miniaturum,
quod Hetruriae oppidum est, sibi ipsi mor-
tem conscium. Refert Fulgentius lib. 6.
c. 11. Lucianus eo Commentario, quem
scripsit deijs, qui conducti mercede in di-
uitum familijs viuunt, scitè aulae pictu-
ram explicuit, nempe vestibulum sublime
& in-

*Admon-
catum di
aulicū.*

*Petrus Vi-
neæ Cam-
panus.*

*Aula di-
scriptio.*

Aula i-
ni com-
paratur.

Alphabe-
tum auli-
cum.

& iuauratum, abruptum, subricog; aditu,
ita ut plerumq; qui se ad summum perue-
nisse putant, præcipientes ceruice fracta dei-
ciantur. Intus opulentia ostentatio, spes
fallax, ambitio, æmulatio, obrectatio, su-
mi, adulationes, multæ manus, pauca cor-
da, luxus, auaritia: quæ omnia speciosis fu-
cis teguntur. Nam qui in aulis sunt arri-
sotes, hos habes & arrotores, imò & deriso-
res, qui simulacra omnia gerunt. Interroga-
tus quidam iniuriarum palatinarum pa-
tientissimus, quomodo senectutem, rem in
aulis rarissimam, esset consecutus? Iniuri-
as, inquit, accipiendo, & gratias agendo.
Circumferuntur vericuli nimium veri au-
thore incerto, de ministris in aulis princi-
pum senescentibus:
Regum sollicita quicumq; senescit in aula,
Aut furis, aut ultro concupit esse miser.
Lucanus non secus sensisse videtur, dum 8.
de bello civili inquit:

Exeat Aula

Qui vult esse pius: virtus & summa potestas
Non coeunt.
Nos quoq; Germani de aulicis seriò ioca-
mur: Lang zu hoff, lang zu haell. Scitè sa-
nè ille poeta, qui aulam igni comparauit, à
quo non nimium distare, nec propius acce-
dere iuuat. Sic ille:
Vicinium torret, longinquè nò iuuat ignis,
Sic neutro potus est aula iuuare modo.
Nimium semotus eris, nimiumq; propin-
quus,

Vilis ignis eris, proderit aula ducum.
Nò possum coronidis loco præterire, quin
huc apponam Alphabetum aulicum, quod
à Iacobo Reinero excellentissimo Musico
symphoniz accomodatam me aliquando
canere memini:

A ula eadem est omnino fides, qua mobilis
aura.

B landitur, sed post mordet ceu scorpius
Aula.

C onsilij raro melioribus vititur Aula.

D issimulet, regnare diu qui poscit in Aula.
E xulat integritas, pietas, & candor ab
Aula.

F erre moram, atq; iram franare docemur
in Aula.

G runde sophos videre bonos censetur in
Aula.

H orrent vera loqui, cupiunt qui crescere
in Aula.

I nuidiam qui ferro nequit, discedat ab
Aula.

K yrie, qui fenuere canent, eleyson, in
Aula.

L anguent virtutes, scelus omne at regnas
in Aula.

M uneribus mentes hominum capiuntur
in Aula.

N ugas Aula leues, & fumos vedit inanes.
O tia quisquis honesta cupit, procul exe-
at Aula.

P orta Erebi in terris Aula, & tua, Tan-
talis, poena est.

Q uæstus adulari & mentiri est primus in
Aula.

R ara aus in toto verè pius aulicus or-
be est.

S incerus & simplicibus va semp in Aula.

T urpe senex & inops quando incolit au-
licus Aulam.

V ita difficilis methodo benè dicitur Aula.

X anthe retroibus, erit quando constantia
in Aula.

Y dra Aula est capitum multorum horren-
da venenis.

Z enones fatui sunt, atque Thrasones in
Aula.

Plura de re aulica habes apud Augustin.
Niphium lib. 2. De statu etiam & miseria
curialium agit Aeneas Silvius epist. 42. &
166. pulcherrimè Antonius de Guevara
in sua schola aulica. Extat etiam libellus
idiomate Germanico planè festius, in quo
rota praxis aulica sub personis animalium
graphicè representatur.

In sordidos.

EMBLEMA LXXXIIX.

QV AE rostro, clystere velut, sibi proluit aluum
 Ibis, Niliacis cognita littoribus,
 Transijt opprobrij in nomen: quo Publius hostem
 Naso suum appellat, Battiadesq. suum.

COMMENTARI I.

I. IBIS anis Aegyptia, sese hoc loco incuruat, & sibi ipsi per posteriora rostro aluum proluit. Ibis autem formam sic describit Herodotus in Euterpe: Nigra, inquit, tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adusco, eadem qua crex (avis pugnax, & ad cibum comparandum ingeniosa) magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cū serpentibus pugnant. At earum, quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum,

pennæ candidæ, præter caput ceruicemq. & extrema alarum & natium, quæ omnia sunt vehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Colitur ab Aegyptijs, quia serpentes alatos ex Arabia in Aegyptum vere inueniente commigrantes interficit. Sic quoq. Cicero 1. de Natura Deor. Velut ibes maximam vim serpentum conficiunt, cum sint aues excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroque rostro. Auertunt pestem ab Aegypto, cum volucres angues ex vastitate Libyæ vento Africo inuectas inter-

interficiant, atq; consumunt: ex quo fit, ut illæ viuæ nec mortu noceant, nec odore mortuæ.

P. 1. N. 1. 7. 5. lib. 8. cap. 27. de Ibide sic ait: Simile quiddam & volucris in eadem Aegypto monstrauit, quæ vocatur Ibis, rostri aduicinate per eam partem se abluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre est. Hæc Plinius. Vide Aristot. lib. 9. de hist. animal. cap. 27. & lib. 3. de generat. anim. c. 6. Ammianum lib. 22. Hist. Pompon. Melam lib. 3. cap. 9. Solinum cap. 45. Plutarchum de industria anim. Pieriū Hieroglyph. lib. 17. Quamobrem Ouidius & Callimachus suos æmulos & obrectatores hoc nomine insignes esse voluerunt, ut mox subiiciam.

CLYSTERE velur] Clyster Græcis κλύστρον, κλύστρος, κλύστρομα, ἐκκλύστρομα, & κλύστρον, à verbo κλύειν, quod est abluere, et si in genere omne medicamenti genus significet, quod liquidum in partem aliquā infunditur: tamen in specie plerumq; accipitur solum pro medicamento, quod per anum in intestina iniicitur: vnde etiam ἐννύμα dicitur. Huius autem medicamenti vsum hominibus ostendisse ibin, refert Plinius lib. 8. cap. 27.

Ibis] De Ibide lege quæ scribit Plutarchus Comment. Vtrum plus rationis insit terrestribus animantibus quam aquatilibus; Strabo lib. 17. ἡμερώτατον δὲ τὸ ἰβίς, πελαργώδης μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος. διττὴ δὲ τὴν χοίρειαν, ἡ μὲν πελαργώδης, ἡ δὲ ὅλη μέλαινα, μετὴν δὲ αὐτῶν ἀπασα τριόδοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Niliacis cognita] in Aegypto nota. Aristot. 9. hist. anim. Sunt verò ibes tam pro priæ & peculiare Aegypto, ut extra eam regionem viuere non possint, asportataq; ocysimè moriantur. Hinc ibes hieroglyphicè Aegypti significare scribit Pierius 17. Hieroglyph. De Nilo porro, qui miræ ferocitate vniuersam Aegyptum beat aluione fecunda, habes multa apud Pōp. Melam lib. 1. cap. 9.

Transiit opprobrii in nomen] translata est in probrosam appellationem sordidum & obsecrorum. Videtur autem Alcias velle facere nouum adagium, & meritò. Nam Ibides possumus vocare sordidos, propter auis huius naturam, quando quidem sic vocauit Ouidius hoste suum,

in quem scripsit Ibis: & Callimachus carmen maledicum scripsit in Apollonium, qui Argonautas celebravit, quam testo nomine appellat Ibin, ut ait Suidas.

Quo Publius hostem Naso &c.] Ouidius Callimachum imitatus, aduersarium quemdam suum Ibin appellauit, quod vitum Romanum mentiretur: vel quod exulantis Ouidii uxorem turpi amore tactus sollicitaret: multa; ad Augustum deferret, quo diutius in exilio Poeta detineretur. Itaque doctum emisit Poemation in Ibin Naso, in quo non expressit maledici nomē, siue quod inultus maledicat, & pronocatus regerat in eum conuicia; siue quod aliquem nominatim carpere, & ita verbis pro sciudere lege prohibitum esset. Ouidius eodem opusculo in Ibin:

Nūc quo Battia des inimicū deuouet Ibin:
Hoc ego deuoueo teq; mosq; modo.

Battia desq;] Callimachum intelligit, Poetam elegiacum Cyrenæum, discipulū Hermocratis Iasei Grammatici. Hic Apollonium Rhodium, qui se ingratum discipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit, eumq; per contemptum Ibin nominauit, quasi auem Aegyptiæ & Alexandrinæ, siue quod Alexandrinus esset, quamuis Rhodius diceretur; siue quod spurcissimus & impudentissimus. Dicitur autem Battia des, aut quia originem traxit à Barto rege Cyrenensium, qui alio nomine dicitur Aristæus: aut quia Cyrenæi omnes à Barto gaudebant denominari, sicut Cecropidæ à Cecrope. Nam Battus, ut ait Pindarus in Pythijs Ode 4. rex fuit inclitus & probus; quamq; charus fuerit Cyrenæis, aperit Aristophanes in Pluto. Vide prouerb. **Batti Silphion**. Suidas Callimachum Battii filium & Melamæ facit, qui etiam huius poematis meminit his verbis: ἰβίς, inquit, ἐστὶ ποῖνμα ἐπιτρεφόμενον εἰς ἀσάριαν καὶ λοιδορίαν εἰς τινὰ ἰβὶν γεόμενον ἐχθρὸν τῷ Καλλιμάχῳ. ἦν δ' οὗτος Ἀπολλωνίου ὁ γραφὴς τὰ ἀργοναυτικά. Ac Apollonius non tam doctori suo, quam patriæ ingratus, meritò nomen id sortitus est, præcipuè cum per ignominia vocabulum spurcissimæ volucris, qua refertissima patria fuit, quam tum auersabatur, ferre coactus esset. Ouidius lib. 4. Amor. eleg. 15. sic laudat Callimachum;

Battia des toto semper cantabitur orbe.
I. d. dicitur in pueros & sorditie quadam

Ouidius in Ibin.

Callimachus.

Cur Battia des dicitur.

IV.

Homines impuri et sordidi.

II. Ibis na mra.

III. Glyster.

Ibes pecu liares Aegypto.

Nilus.

dam insignes, ut qui turpia, & quæ alioqui silentij fidem requirunt, etuctantes aperiant, & quæ natura prouida voluit esse tecta, detegunt enulgantq; sicq; interdum loquuntur, ut, quod vulgo dici solet, podicem ex ore faciant. Hos itaq; non ab re Ibides dixeris, id est, sordidos & ineptulos; indignos, inquam, qui in hominum albo numerentur, perspecto auis ingenio. Hæc

enim (ut diximus) rostri aduncitate se per eam purgat partem, id est, aluum, qua reddi ciborum onera maximè est salubre. De panthera ferunt, eam tam auidam esse excrementorum hominis, ut si in vase suspendantur altius quàm possit attingere, enecet sese defatigati porrecto corporis: Ita nonnullis, quod est fœdissimum, id dulcissimum est. Vide prouerbiū, *Osce loqui*.

In diuites publico malo.

EMBLEMA LXXXIX.

ANGVILLAS quisquis captat, si limpida verrat
Flumina, si illimes ausit adire lacus,
Cassus erit, ludetq; operam: multum excitet ergo
Si creta, & vitreas palmula turbet aquas,
Dives erit: Sic ijs res publica turbida lucro est,
Qui pace, arctati legibus, esuriunt.

COMMENTARI I.

DV^o piscatores in aqua stagnante pisces venantur: alter quidem pertica aquam turbare videtur, alter ex aqua turbulenta captam anguillam extrahit.

Id videtur sumptum ex apologo quodam Aristopico, de piscatore aquam verberante, ut fugientes pisces incaute in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem cum culparet aliquis, statim huic piscator: At nisi, ait, sic moueatur unda, me mori esurientem est necesse. Proinde vulgato Adagio ij dicuntur anguillas captare, qui priuati quæstus gratia tumultus concitant, cum videant publico Reipubl. statu nihil se posse corraderi. Itaque non mirum, si seditiones enatas esse gaudeant, vel etiam excitent, quod publicum ciuitatis malum in suum vertant commodum. Prouerbij vsum ex Aristophanis verbis in Equitibus colligere erit facile.

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγγυλλεῖς θηροῦμενοι πέλονται.

Ὅτ' αὖ μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν ἐδὲν.

Ἐὰν δ' αἶψα τε καὶ πάντα τὸν βόρβορον κινῶσιν.

Αἰρετοί, καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢ τὴν πόλιν ταραττός.

Fecisti, ut is qui capiat anguillas, faciat;

Quiescit cum sunt stagna, venatur nihil: Sed cœnum ubi omne illas & hac subuerterit.

Captura magna est: tu quoque ubi perturbaueris.

Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Vide adagium, Anguillas captare. & Picturum, Hieroglyph. 29.

ANGVILLAS] De anguilla diximus supra Embl. 21.

Si limpida verrat Elumina] si in aqua pura & lucente piscetur. Virg. 6. A. Æneid.

Remis vada liuida verrunt.

Illimes lacus] sine limo. Ouidius 3. Metamorph.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis.

Cassus erit, ludetque operam] id est, spe ex eide, nihil capiet, frustra se laborasse sentiet. Prouerbiales metaphora.

Multrum excitet ergo Si creta] Si multum arenæ vel sabuli, aut cœni limæue excitaret.

Palmula.] Remi extrema pars, sic dicta eo quod protensa est in modum pal-

mæ. Virg. 5. A. Æneid.

Litus ara, & lamas stringat sine palmula cantes.

Vitreas aquas.] Per similitudinē vitree dicuntur aquæ, cum sunt quietæ, nec turbata. Statius 5. Siluarum.

Vitreasque natatu plaudit aquas.

Turbet] Aristoteles lib. 8. de nat. animal. cap. 2. Anguillæ, inquit, pauca quædam,

certisque locis vescuntur limo atque edulij, si quis apponat. Sed plurimæ dulci humore viuunt, idque qui viuariis anguillariis dant operam, obseruant, ut quàm maximè pura sinceræque sit aqua, fluens semper, & effluens per ripas, ubi viuaria extrahuntur.

Nam nisi aqua sit clara, breui strangulatæ intereunt, branchias enim habent exiguas.

Hinc turbare aquas soliti sunt, qui eas piscantur. Hæc Aristot.

Diuus eris] ditabitur ex copiosa captura.

Sic ijs res publica &c.] Similitudo erat, cuius hic est ἀπαράσις.

Turbida] tempore tumultus aut belli.

Pace] tempore pacis.

Arctati legibus] coacti, retentique iugo legum ciuiliū.

Elegans metaphora a vinculis aut compedibus, quibus illigati fontes retinentur. Lex, teste Cicerone, vinculum est ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c.

Nec sanè aliunde magis florēt Respublicæ, quàm cum legum viger auctoritas: quæ institutæ sunt præcipuè,

ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaq; sit inter improbos innocen-

tia, tradit Isidorus auctor non omnino malus. Huc pertinet quod alicubi dictum

est à Demosthene: ἐδὲν ὄρελος πόλεως, ἥτις μὴ νεῦρα ἐπὶ τὰς ἀδικήοντας ἔχει.

Nulla utilitas ciuitatis, qua nō habet neruos in iniuriosos. Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, ait Modestinus.

Seneca 95. epist. appellat leges minis mixta præcepta, constituuntur itaq; leges pœna. Ergo punit lex ea etiam interdico,

quæ non sponte admittuntur flagitia, sed culpa aliqua atque ignorantia: ut lex Aquilia culpam in damno dato vel leuissimam.

l. 31. Si putator, l. 44. ad l. Aquil. ff. Sed ad rem: leges constringunt improbos, aliosq; in officio continent Repub. quæta, nullo-

que

que

que

que

que

que

que

que

que

que

que

Aqua vitrea.

Anguilla rum natu ra.

71

Lex cur primū laud.

Y. L. Pone Emblematis.

Anguilla qui dicitur capere.

III.

Palmula.

que tentata tumultu. Sic M. Tull. pro Sex-
tio: Illum totiam funeribus Reipub. exul-
tantem ac tripudiantem, legum, si posset,
laqueis constringeret. Rebus enim pertur-
batus scelerati homines sibi pollicentur im-
punitatem, qua nulla maior ad peccandum
illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius
Cæsar dictitabat, iis, quos grauior criminū
vel inopia luxuriæ vis urgeret, bello ci-
uili opus esse. Cum superioribus isthæc
adiungo: arctatos legibus pro iis, qui legū
nexibus, & quasi iugo continentur. Nam
& iugum, legum symbolum fuisse inter-
pretes quidam rerum sacrarum docent.
Rectè apud Virgil. in 1. Aneid.

*Iugū pro-
legū sym-
bolo.*

— *Legesq; viris & moenia ponet.*
Qui enim legibus parent, similitudine qua-
dam colla subdere iugo videntur: ut sub-
ire iugum inferiores, qui potentiorum pa-
rent imperiis.

*IV.
Piscari
anguillas
quid.*

PER piscationem anguillarum mani-
festè designatur illud, quod dicitur: *ὅτι
καὶ τῶν πέλων διημαγοὶ τότε μέλιστα
ἐργάζονται, ὅταν τὰς πατρίδας εἰς ἐλ-
θὲν περὶ ἀγῶσιν*: eos nempe qui Reipub. cla-
uum tenent, cum vel maximè quæstum fa-
cere, cum patria sua opera, laborat seditio-
ne. Est certè quoddam hominum genus,
quod non nisi malo publico saginatur, &
cui rebus tranquillis malè est. Hi nihil
magis affectant quàm ut res mortalium
sursum deorsum misceantur. M. Tull. pro
Amecino: Is mihi propriè & solus honos
videtur quem sis neq; maiorum commen-
datione, neq; per alterius calamitatem af-
secutus. Lucanus lib. 1. belli ciuilis:
*Hinc usura vorax, audidumque in scenore
tempus.*

Et concussa fides, & multis utile bellum.
Eo de genere præfecti fisco, ærarij quæsto-
res, depeculatores, & qui annonam vexant,
ærucatores, dardanarij, hirundines num-

quam saturæ, qui spiritum ac sanguinem
populi auido ore sitiunt, nedum fortunas
ex pilant: & quibus licet esse beatis, quia co-
rum fraudibus quidam viri principes vi-
nunquam ferè desinant. Querimur, cui la-
mur, lamentamur, sed quis Calais vel Ze-
thes harpyias famelicas abigit? quis magi-
stratus intercedit? quis gratiofus noxas vo-
litantes auerruncat? Imò si quis sese fortè
offerat, suspectas habemus quereuntum la-
crymas, vota incessimus spoliatori. Quin
nec mala nostra, nec etiam remedia pati pos-
sumus: prædari, depeculari, aliena diripere
putamus esse licitum, quia solemne est fie-
ri; & ad id vitæ genus per omnes prouincias
comparatæ sunt hominum myriades, qui-
bus nihil aliud pensi, quàm ut suos com-
pilent populares, miseros nonnunquam &
egentes, & quibus præter miseram animam
nihil est reliqui. Verùm

*Hac fierent, si virtutis vena vlla paterna
Viuere in nobis? unde istud dedecus.*

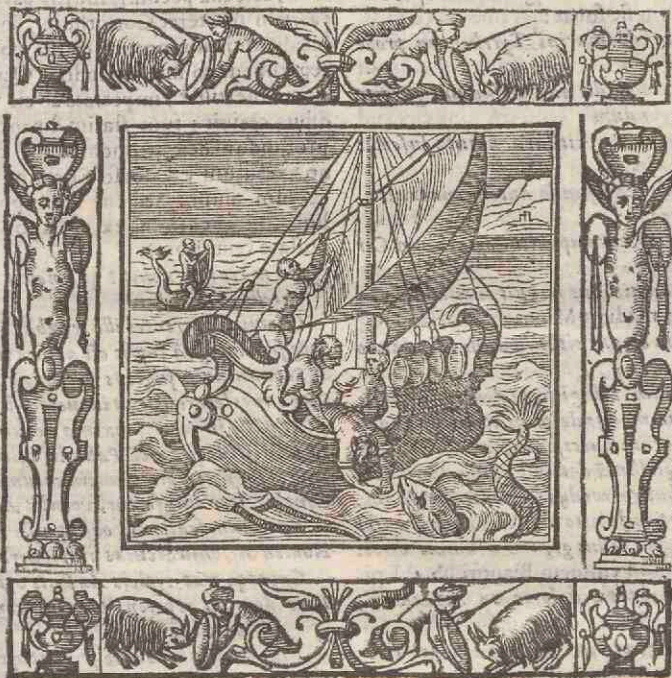
Hanc artem (heu nimium) callēt quidam
Principes *διμασχοί*, qui tyrannico concu-
llo in ciuitatibus dissidia ferunt, quod licen-
tius multent miseram plebeculam. No-
tissimum est quod iactitant magni illi la-
trones à laqueo immunes, nihil esse vtilius
& opportunius, quàm in aqua turbida pi-
scari. Sic viuunt: rea est morum deprauatio
atq; hominum peruersitas, ut qui ipsi sa-
penumerò legum sacra tractant, aut certè
quibus ut custodibus asseruanda & tutan-
da concreduuntur, ipsimet legum solutis &
perfractis repagulis victitent. Memini quē
aliquando Marius apertè libereque fastus
est: Bello enim contra Cimbro gestò, cū
mille Camertes ciuitate donasset, idq; qui-
busdam reprehenderetur, ut à legibus pa-
trijs alienum, statim ait, se inter armorum
streptus legum præscriptum & quasi vo-
cem audire minimè potuisse.

*Principes
quædam
dum capi-
unt.*

In auaros, vel quibus melior conditio ab
extraneis offertur.

EMBLEMA XC.

DELPHINI insidens vada cœrula sulcat Arion,
Hocq̃ aures mulcet, frenat & ora sono.
Quàm sit auari hominis, non tam mens dira ferarum est:
Quig̃, viris rapimur, piscibus eripimur.

COMMENTARI I.

EX naui perfidi nautæ Arionem citharædum deiiciunt vnâ cith̃ cithara; sed hunc Delphinus excepturus præstolat. Elongioquo verò illius tergo insidens citharam pulsât Arion, & ad portum hoc vectore citharat. Delphini sunt pisces hominum amatores; linguam habent contra naturam aquatilium, mobilem, breuem & latam, non differentem à suilla. Arte musica mulcentur; pro voce gemitum edunt hu-

mano similem. Dorsum habent repandum & rostrum simum, unde & Simonis nomine gaudent. Obuiam nauigijs veniunt, alludunt etiam, & quæuis plena prætereunt vela: nullum est animal quod celeritate nō excellant.

Id extulit è Græco βιάνορος hexasticho, quod est τ. Epigr. sic autem:
φῶρος ὅτ' εἰνάλιοι τυραννίδος † ἐγγυδα
δ' ἴνυς

Il
Fons Em.
blemæ
† ἀγγυδα

φορμικτὰν ἀκάτε δῆκαν ὑπερβύδιον.
 Αὐτῆκα μὲν κισάρη λιγυρχεῖ δ' ἔξατο
 δελφῖν

Σύνθρονον . ἐκ δὲ βυθῆ νῆχεδ' ἐλισσά-
 μενος ,

Μέχρις ἔπ' ἰσθμὸν ἐκελσε κορίνθιον .
 ἥρα δάλασσα

Ἰχθύς ἀνδρώπων εἶχε δίκαιοτέρας .

Ad verbum sic sonat :

Fures quando marini Tyrrhenum prope
 vorticem

Citharædum de naui posuerunt gurgite
 mergendum ,

Statim eum cum cithara arguta suscepit
 delphin

Sessorem ex profundo autem enatauit e-
 mergens :

Vsq; ad isthmum appulit Corinthium Cer-
 rē mare

Pisces hominibus habuit tum equiores .

Sic autem reddidit Minos :

Præcipitem ἐ ναὺς citharædum aliquando
 latrones

In vastum pelagi fortē dedere fretum ;
 Protinus in medijs delphin apparuit undis .

Illicio grata dulcisonaq; chelys :

Sessoremq; isthmū deuexit adusq; Corinthi ,
 Fluctibus & medijs reddidit incolumē .

Hinc patet indomito meliores aequore nasci
 Pisces , quā tellus gignat alumna viros .

Exat & aliud eiusdem Bianori lib. 4. Epi-
 gram. εἰς εἰκόνα ἀρίωνος τῷ κισάρῳ δ' ,
 quod tale est :

ἄσπασεν Περιανδρὸς ἀρίωνος εἰκόνα ταύ-
 την ,

καὶ τὸν ἀπολλυμένῳ σύνδρομα νηξά-
 μενον

εἰνάλιον δελφίνα . λέγεις δ' ἐπ' Ἀρίωνα
 μύθος .

Κτενόμεδ' ἀνδρώποισι , ἰχθύσι σω-
 ζόμεθα .

Quod sic ferè ad verbum vertit Sæctius :

Constituit Periander Arionis icona talem ,
 Expetitum ut hominē pisce vehi videas ,

Delphin piscis erat . quid Arionis indicat
 icon ?

Nos pisces seruant , interimunt homines .
 Ferè idem cecinit Faustus Sabæus :

Erexist statuam Periander Arionis , & qui
 Æquo a sulcanti tergora curua dedit ,

Delphini monstrat placidi pia fabula ,
 quantum

Exuperent homines impietate feras .
 Historiam , seu (si mauis) fabulam copio-

sè tractauit Herodotus lib. 1. qui inscribi-
 tur Clío , & post eum eleganter A. Gellius
 lib. 16. cap. 19. item C. Iulius Higinus in
 poetico astronomico , cum loquitur de Del-
 phino , & Plinius lib. 9. cap. 8. Plutarchus
 in conuiuio septem Sapientum . Ea autem
 sic habet : Arion citharædus excellentissi-
 mus , arte sua pecunijs multis partis cum
 patriam repeteret Corinthum , in piratas
 incidit , qui nummorum caussa consilium
 ceperunt de eo interficiendo . Quod ubi
 animaduertisset , impetrata ab eis venia si-
 dibus cecinit ; tum statim è prora sese in
 profundum deiecit : quem subitò à delphi-
 no exceptum , & dorso Corinthum vsq;
 vectum aiunt . Sed cur non apponimus
 huc Ouidij carmina ex 2. Faistor. ipsa ve-
 nustate venustiora ?

Quod mare non nouit ? qua nescit Ariona
 tellus ?

Carmina currentes ille tenebat aquas .
 Sape sequēs agnā lupus est à voco retentus :

Sape audium fugiens restitit agna lupū .
 Sape canes leporesq; una iacuerē sub umbra :

Et stetit in saxo proxima cerua lea .
 Et sine lite loquax cū Palladis alite cornix

Sedit , & accipitri iuncta columba fuit .
 Cynthia sape tuis fertur , vocalis Arion ,

Tanquam fraternis obstupuisse modis .
 Nomen Arionis Siculas impleuerat urbes .

Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis .
 Inde domum repetens puppim conscendit

Arion .
 Atq; ita questas arte ferebat opes .

Forsecan infelix ventos , undasq; timebas ;
 At tibi naue tua tutius aquor erat .

Namq; gubernator districto constitit ense ,
 Cateraq; armata conscia turba manu .

Quid tibi cum gladio dubiam rege navi-
 ta puppim ,

Non sunt hac digitis arma terenda tuis .
 Ille metu pauidus , mortē non deprecor , ingr .

Sed liceat sumpta pauca referre lyra .
 Dant veniam , videntque moram : capit ille

coronam ,
 Qua possent crines , Phœbe , decere tuos .

Induit & Tyria distinctam murice pallā ;
 Reddidit ic̄ta suos pollice chorda sonos .

Flebilibus numeris veluti canentia dura ,
 Traiectus penna tempora cantat olor .

Protinus in medias ornatus desilie undas ,
 Spargitur impulsæ carula puppis aqua .

Inde (sive mauis) tergo delphina recuruo .
 Se memorant oneri supposuisse nouo .

Ille

Arion
 citharæ-
 d' à
 phini
 uati
 ria

Ille sedet, citharāq; tenet, preciaq; vehendi
Cantat, & aquoreas carmine mulcet a-
quas.

Dij pia facta vident: astris delphina recepit
Iupiter, & stellis iussit habere novem.

Alluit ad hanc historiam Propertius, ele-
gia 2. ad Cynthiam, de somnio naufragij:

Sed tibi subsidio delphinum currere vidi,
Qui pueri Arioniam vexerat ante ratem.

Habetur etiam & elegans octostichon
Philippi lib. 1. Epigram. Græcorum, ubi
philomela gloriatur se vestam esse delphi-
no; quo facto colligit fabulam de Arione
non fuisse vanam nec ficticiam. Quod si
propter Græcæ compositionis leporem ap-
posuero, nihil me peccatum arbitror.

μερομένη βορέην, ἐπεπρωμένη ὑπὲρ
αἰμῶν.

πνέει γὰρ ἐμοὶ δὴ κηλὶς ἢ πῖος ἢ δ' ἄνεμος.
ἀλλὰ με τὴν μελίχριν ἀνδρόνα δέξατο
νότος.

Δελφίν, καὶ πτηνὴν πόντος ἠνιόχει.
πιστάτω δ' ἐρέτῃ πορθυεμένη, τὸν
ἄκατον

νέοντῃ τῇ νόματος θέλγον ἐγὼ κιδάρη
ἐρεσίν Δελφίνος αἰετὶ μεσσην ἄμιστον
ἦνυσαν. & φεύσας μύθος ἀρόνιος.

Cuius epigrammatis sensum sic vertere
conabatur Sauctius:

Preteribus pennis vento bacchante ferebar
Per mare Bistonis, qui mihi saurus erat.

Sed me dulcisonam suscepit ædona curvo
Pontius agnus delphin corpore piscis aue.

Que fido tranans spaciosum in remige pon-
tum,

Mulcebam varijs corda marina sonis.
Delphini Musas (navulo sine) sape culerūt:

Nam neq; Arionia fabula falsa fuit.
Porro de delphini natura, & eius in homi-
nem amore testatur Gellius lib. 7. cap. 8.

& Plinius lib. 9. cap. 8. hic refert de delphi-
no, qui ē pauperis cuiusdam pueri, ex Ba-
iano Puteolos in ludum literarium itantis
manu pastus, dorsum præbebat ascensuro,
pinnae aculeos velut vagina condens: rece-
ptumq; Puteolos per magnum æquor in
ludum ferebat, simili modo reuehens plu-
ribus annis: donec morbo extincto puero,
subinde ad consuetum locum ventitans,
tristis & mœrētis similis, ipse quoq; (quod
nemo dubitaret) expiravit. Leonicius quo-
que de var. histor. lib. 1. cap. 53. ex Pausa-
nia refert, se vidisse delphinum à puero vo-
catum, subito aduentare solitum, illumq;

dorso acceptum, leniter per mare ferre con-
suetum, collati in se beneficii memor: de
quo ille. Quamobrem, inquit, vera esse il-
la, quæ de citharædo Arione Herodotus,
Plinius, & pleriq; alij referunt, haud ina-
gua cum re credi potest. Enalium etiam
adolecentem in mari à Delphiinis serva-
tum, eodem penè quo Ariona modo, retu-
lit in Symposio septem sapientum Plutar-
ch. Idem narratur de Telemacho pueru-
lo; qui cū fortè in mare decidisset, exci-
pientibus Delphiinis, ab imoq; retrahenti-
bus, euasit. At idem Plutarch. ad finem
disputationis, qua inquit, An sit aliquid
in brutis rationis. Sed hæc plusquam satis.
De Arione consule etiam Mytholog. Nat.
Comitis lib. 8. cap. 14.

DELPHINI insidens] Delphin piscis
marinus, celerissimus & φιλενθρωπος. Del-
phinum musicum signum ideo dici (vt &
hoc addam) Atari interpret scribit, quod
novem stellis insignitus sit, vt testatur O-
uid. Fastor. 2. qui est Musarum numerus.

Vade cœrula] mare cœruleum. Vadum
non raro pro mari ponitur apud Poetas.

Aut sunt vada salsa cita decurrere puppi.
Et Virgil. 7. Aeneid.

Litus ad Ausoniū tot p vada cœrula vexit.
Sulcat] μεταφορὰ ab aratoribus, pro eo
quod est, secat, proscindit. transgreditur.

Hac quoq; translatione vsi sunt Virgil. 5.
Aeneid. Ouid. 1. de Ponto, & alij.

Hocq; sono] lyrae suæ modulis. Hunc
versum aliqui sic legunt:

Et cithara mulcet, frangat & ora sono.

Aures mulcet] delphini. Virgil. 1. Aeneid. dixit:

Et mulcere dedit fluctus, & tollere vêtos.

Paccunius, mulcere laudibus, pro mollire
seu lenire, vt vult Festus. Ouid. 4. Trist.

Pastor arundineo carmine mulcet oves.

Frangat & ora] translatio in verbo fra-
nat, ab equis sumpta, pro eo quod est, reti-
net, sistit, regit.

Viris rapimur, piscibus eripimur.] Id
paulò ante catmen Græcum expressit.

H' ῥα δαλαῶνα
Ἰχθὺς ἀνδρώπων εἶχε δικαιότερες.

Item eiusdem argumenti ex 4. A. v. doloq.

Epigramma supra adductum, cuius con-
clusio eadem cum Alciati versu ultimo:

Κτενὸς μετ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σαζόμεθα.

Cui cōuenit Ouid. 5. lud. ex 1. Trist. eleg. 4.

Delphi-
nus à poe-
ta voca-
tus pa-
uit.

III.
Delphi-
nus cur
signum
musicū.

Vadū pro
mari.

Mulcere.

Epigram-
ma de del-
phino phi-
lomela ve-
dit.

Delphin
puerū ad
ludum se-
rens.

*Mare mi-
nus homi-
nis.*

*Cumq; minor Ioue sit, tumidis qui regnat
in undis,*

Illum Neptuni, me Iouis ira premie.

Non absimile huic. Corp. Tacitus 3. His-
tor. dixit: Valenti mare tutius quàm lito-
ra & vrbes. Rapimur autem, hoc est, op-
primimur, lædimur, de medio tollimur:
rapere enim ad vim pertinet. Eripimur, li-
beramur, seruamur. Virgil. 6. Aeneid.

Eripe me his inuisite malis

*IV. Avaritia
quanta
perniciet.*

ARIONIS fabula non iniuria flecti-
tur in crudelem & insatiabilem hominum
avaritiam, qui in vitam aliorum non veren-
tur cōspirare, quò bonis eorum & opibus
potiri quoquo modo queant. Hincq; ad-
monemur, mitiores esse feras in hominem,
quàm ipse homo in hominem sit. Hinc nō
immeritò Virgilius 3. Aeneid. exclamat:

Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames?

Quid verò scelestius aut deterius ea cupi-
ditate habendi, quæ non modò sui facit
immemorem, sed etiam sibi & alijs exitia-
lem? Eam itaque rectè Menander appellat
μέγιστον ἀνθρώποις κακόν. Maximum ho-
minibus malum. Euripides verissimè,
ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλεόν ἔχειν τέφρῃ ἀνὴρ,
ἐδὲν προνοεῖν δίκαιον, ἐδὲ βέλεται,
φίλοις τ' ἀμικτός ἐστὶν ἡ πάτη πόλες.

Quisquīs ambitiosum & avarum inge-
nium habet,

Nihil sapit iuste, neq; vult,

Difficilisq; amicis est, & toti ciuitati.

Ambire què vides, avarum & viuere,

Is nec sapit, nec sapere vult prorsus sibi;

Imò est amicis & molestus ciuibus.

& Bion Sophista optimè τὴν φιλαργυρίαν
μεγίστην πάντων κακίας εἶναι celsit.

nempe avaritiam esse metropem omnium

vitiorum. Cur autem summum malum à
quibusdam dicatur avaritia, in promptu
ratio est, quòd ea vix vnquam sola esse
queat: quippè cū perpetuas habeat sibi
comites rapinam, periurium, mendacium,
proditionem, atq; etiam patricidium, quod
exemplis longè multis perspicuum esse
potest: sed vnum ad rem præsentem satis
erit, quòd ex Aristotele protulit Aristony-
mus: Socios octo latrones de spolijs inter
se concertasse, ex quibus quatuor sunt in-
terfecti: deinde quatuor alios rursum eo
nomine dimicasse: vnde factum vt duo tan-
tū fuerint superstites, qui etiam cū ri-
xandi finem non facerent, vnus ex omni-

bus ad extremum incolumis euasit. Sed
quid reliqui tandem futurum, si etiam dex-
tra in sinistram armetur? Hæc ille. Cicero
pro Quinto: Nullum est officium tam
sanctum atq; solemne, quod non avaritia
comminuere atq; violare soleat. Et quidè
statim omnis iustitia negligitur, & aliena
per iniuriam occupantur, cū pectus aua-
ritia, miseraque cupidine feruet, ait Hora-
tius. Perplacet illud Iuuenalis, de avaritia:
*Inde fera scelerū causa, nec plura venena
Miseris, aut ferro grassatur sapius vllum
Humana mentis vitium, quā sacra cupido
Indomiti census: nam diues qui fieri vult.
Et cito vult fieri: sed qua custodia tegum?*
Id flecti verè potest ad exēpla miserae pro-
scriptionis, non certè Syllanæ, vel trium-
viralis, sed Gallicanæ iam toties vsu pata-
non in citharædois (quibus facillè carere-
mus) sed in homines vitæ inculpata, so-
brios, non rebelles, non reprobos, quieros,
qui minimè belligeri, imò ab omni dimi-
candi alieni infamia, & in eadem quasi veda-
naue publico & nefario tumultu, insontes
perierunt, aut extorres facti patria carere
coacti sunt. Et quis non vidit viros bonos,
certeque laudatos penè omnes extorres fac-
tos diu exulasse, aut in exteris regionibus
mortuos, nec alio nomine à suis pulsos,
quàm quòd insigniter improbi nō essent,
aut factionem nullam alerent? Et quidem
certò scimus idem contigisse quibusdam
nostris vrbibus, atq; Miliciorum ciuitati,
apud quos nemini esse bono licebat. Sed
desisto iā, vt succurrat illud Tibulli eleg-
3. lib. 2.

*Prada feras acies auxit discordibus arma:
Hinc cruor, hinc cados, mors propiorq;
venit.*

Prada vago, insis geminare pericula ponto.

Bellica cum dubijs rostra dedit ratibus.

Certè propter duo Pronomina, meum &

quum, subinde homini imminet periculum

inde, vnde minimè oportet, ab homine sci-

licet: nam homo homini lupus. Nullum

malum frequentius, nullum pertinacius,

nullum blandius, Tempestas minatur an-

tequam surgat, crepant ædificia antequam

corruant, prænunciat fumus incendium:

ex solo homine subita perniciet, & eò dili-

gentius tegitur, quo propius accedit. Er-

ras, si istorum, qui occurrunt, vultibus ere-

dis; hominis multi effigiem habent, animos

ferarum. Nihil illas ad nocendum, nisi ne-

cessitas

*Avaritia
summum
malum.*

*Plena
mini
pau.*

essitas incitat, fame aut timore coguntur
ad pugnam: homini perdere hominem quo
vis tempore libet. Sic Iudæi apud Ioseph.
Antiq. lib. 17. cap. 17. conqueruntur de

Herode, quod plura mala ab eo sint passi,
quàm ab vlla bestia ipsis infligi potuissent.
Sed cesso, & me ab Ananias ad Gulam con
fero, à barathro ad voraginem.

Gula.

EMBLEMA XCI.

CYRCVLIONE gruis, tumida vir pingitur aluo,
Qui Laron, aut manibus gestat Onocrotalum:
Talis forma fuit Dionysi, & talis Apici,
Et gula quos celebres deliciofa facit.

COMMENTARI I.

Iuxta mensam cupedijs & vinis in
structam statuatur homo collo gruiuo
(vnde vellem huic iconi collum longius
protrahi) ventre sesquipede prominente,
qui vna manu latum altera onocrotalum,
aves voracissimas, gestet. De his in progres
su. Sed longè venustior meo iudicio appa-

ret pictura Rouilliana, habet enim collum
longissimum, & capaciorem ventrem, Bac
chi sepulchrum dices.

ARISTOTELIS 3. Moral. cap. 10.
ad Nicomachum sic ait: Itaq; Philoxenus
quidam Erixius, cum epularum volupta
te duceretur, collum sibi dari gruis longius

II.

phil ex-
nem

Bb 3 optabat,

Guloforū
imago.

Larus.

Onocrota-
lus.Melan-
thius.III.
Curculio.

optabat, quod ex ea caperet voluptatē. Præsenti ergo eicone depinguntur lurcones & gulosi seu helluones, quorum illis tribuit gruis collum, ut sibi dari postulabat Philoxenus: his, vel (etiam si mauis) vtrisque ventrem fecit prouerbio. Expressit autem ventris hæc gulæq; mancipia, duarum auium maximè furacium, & gulæ deditarum imagine. Larus enim edacissimus est, qui, quoddam totam escam ore deuoret, locum fecit prouerbio, *Larus hiens*. Auicula est de mari victum quærigans aut lacubus, quæ Gavia Latinis dicitur. Hinc Matron, quidam parodus, Chærephontem parasitum comparauit famelico laro, eo quoddam voracissimus esset helluo. Πενώρτι λάρω ὄρνιθι ἐοικώς. Onocrotalus autem oloorum similitudinem habet: nec omnino differre viderentur Onocrotali & olores, nisi faucibus ipsis inesset alterius vterigenus. Huc enim inextinguibile animal congerit, mira ut sit rapacitas; mox perfecta rapina, sensim inde in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Plin. c. 47. lib. 10. Et hæc bellissima guloforum insignia Melanthij Poetæ tragici ἐξοράξω insignis votum fuisse traditur, ut collum oloorum optaret, quo diutius dapum sensu frueretur: ut etiam eius, quem superius attigi, qui sibi à Dijs volebat impartiri τριών ἔχει τὸν λάρυγγα πυγέων. i. gurguliores longum cubitos, cuius est mentio apud Gellium 19. c. 2.

III. CURCULIONE grui] Grui collo. Videtur ex proprio fecisse appellatum: est enim curculio, vermis edacissimus, quasi gurgulio sic dictus, & frumenti sortitus vocabulum, quo nomine sunt etiam notati plerique parasiti, ut ex 2. Miscellan. Nannij discas. Varro 2. de re rust. cap. 3. etiam pro gula posuit: Collo breui, curculione longiore. vbi de hircis loquitur. De gruibus consule Plinium lib. 10. cap. 23. & quæ diximus Embl. 17.

Humida vir pingitur aluo.] Id est, φούκων, quasi dicas ventrosolum: quo epitheto notatus est Prolemæus Energetes, propter abdominis studium. Ut Alcæus Pittacum Mitylenæum φούκωνα ἢ γάστρωνα, quoddam pinguem habere aqualiculū, appellauit, teste Laertio. Citatur ab Arhenæo ex Euripide, sicuti & à Galeno oratione ἐπὶ τὰς τέχνας. γνάθε τε δόλος νηδύος δ' ἡσσημένος.

Abdominis minister & seruus gula. Huic conuenit Persianum hoc Satyra 1. Pinguis aqualiculus propenso sesquipedale exte.

Id hominum genus vocantur προκάσπες Græcè, nempe quæ pingui abdomine venter prominat.

Qui Larum] Larus auis est audax & vorax. Larum significauit Virgilius in illis carminibus, quæ sunt 4. Aeneidos: Hic primum paribus nitens Cyllenius alu Constitit; hinc toto præcepit se corpore ad undas

Misit aui similis, quæ circum littora, circū Pifcos scopulos humilis volat aquora iuxta.

Quæ carmina, ut inquit Petrus Nannius, ab Homero sumpta sunt, quod primus ipse animaduertit. Homerica sic vertit ille: Pieria infensa se misit ab æthere in undas; Deinde laro similis volitat iuxta aquora summa.

Qui maris indomiti sinuosa ad littora sepe Captando pisces aspergine tingitur unda. Postea subdit: Valde miror, cur Virgilius nomen auis omiserit, & in genere quam in specie versari maluerit, cum non siue causa Homerus larum ex omnibus piscatricibus auibus exemerit, cui Mercurium in volando similem vellet. Est enim larus Mercurio dicatus, qui à loquacitate nomen inuenit: λάρω enim quasi λάλω dictus. Denique hanc causam reddit: Larus Latinè ab alijs dicitur Fulica, in quibus est D. Augustinus: ab alijs Gania, in quibus est Gaza: ab alijs Herodios, Ciconia, Ibis. Quare Virgilius, ne litem faceret, nomen auis omisit. Hæc ille. Aliam causam affert Sernius in illo loco, quæ non displicet. Incongruū enim erat Heroico carmini, si Mergum diceret. Sic alibi per periphrasim ciconiam dixit:

Candida venit anus longis innisa colubris. Hæc ille. De laro extant quædam prouertia in Chiliad. Ut, *Larus hiens*. Larus paritur. Larus in paludibus. Sunt qui hanc auem eandem cum Ceppho esse putent, pro uerbio decepti, quod circumfertur, λάρω κέπος: Sed laro longè aliud est ingenium quam Ceppho sit: Cepphus enim ad cibum tenuia quæq; sectatur, ut etiam spuma marina sit contentus: larus verò inter voracissimas numeratur, omniumque animalum esse fertur, unde sit à veteribus Herculi dicatur

carus, quem belluonem maximum fuisse
prædicant. Neq; temerè Aristophanes Ra-
nis, Cleonem reipublicam omnem deuor-
rætem, Laron vocat. Præterea Hesychius
Hierosolymitanus, latum ait esse auem,
quæ tam in mari quàm in terra versetur,
& vtriusq; partis cibo, quem plurimum,
& vndeuncq; perquisitum deuoret, enu-
triat. Vide plura apud Pierium Micro-
glyph. 23.

Gesser Onocrotalum Antonius Nebriss.
multæ doctrinæ vir, Hispaniæ laus, in suis
Quinquagenis, testatur se vidisse duos O-
nocrotalos: alterum mortuum in foro Bo-
noniensis; alterum volantem ad Anæ flumi-
nis ripam, qui æquiparabat mole sua agnū
auiculum. A scribam aliqua illius verba:
Ingluuius, inquit, in onocrotalo mirum in
modum est ampla, quipæ quæ amphoræ
mensuram, aut non multo minus capiat.
De qua Martialis lib. 11.

Turpe Ramennatis guttur Onocrotali.
Nam turpe guttur, pro magna ingluui-
positum. Est porro ingluuius, vt definit Ari-
stoteles, curis in amplum sinuata, qua pri-
mum cibis ingestis continetur incoctus.
&c. Hanc onocrotalus aqua explet, atque
ore aperto pisciculis se obiectat, quos cum
sensit deprehensos intra ingluuiem, aquam
per oris spiramenta euomit, atq; ita præda
vescitur. Croton Bononienses (vt & Vene-
ti) vocant. Interpretatur *asinus crepitans*:
quoniam *ὄνος* est *asinus*, *κροτάς*, *crepito*;
nomen impositum est à voce, quam aus
illa edit, quam mihi audire non licuit. Hæc
ille. Hanc autem Gallia Septentrionalis O-
ceano proxima mittit, teste Plinio lib. 10.
cap. 47.

Talis forma fuit Dionysi Dionysius
Clearchi, qui primus Heraciæ regnauit,
filius, & ipse patriæ imperans, ob nimias
delicias, nimiasq; erapulationes, adeo pin-
guis effectus est, vt præ pinguedine vix spi-
raret, & penè suffocaretur. Quare statue-
runt Medici, vt acus oblongæ ac tenuissi-
mæ fierent, quæ tunc lateribus ac ventri ad-
digerentur, cum profundissimo somno te-
neretur: tunc enim excitabatur cum vinam
carneam acus attingebant. Ius dicebat cor-
pore arca ita condito, vt præter caput pe-
nitens nihil extaret. Quinq; & quinquagin-
ta annos vixit, cum tres & triginta impera-
set. Hæc Stephanus Niger in lib. de nimio
luxu. Athenæus lib. 1. Dipnosoph cap. 3.

Est alus Apici Apici, pro Apicii: sic Dio-
nisi, pro Dionysij, per apocopen figuram
Poetis vitarissimam. M. Apicius (quem
Plinius vocat nepotum omnium altissi-
mum gurgitem; & alibi, ad omne luxum
ingenium solertē) nobilis fuit Romanus,
valde gulosus, qui amplissimum Capitolij
vestigal, & Principum congiaria comesta-
tionibus hausit. Hic cum subductis ratio-
nibus ex sextertio nullies, quod in culinā
congresserat, tantum centies sibi superesse
cognouisset, famem metuens veneno vitam
finiuit. In quem sic ludit Martialis lib. 5.
Epigram.

Dederas, Apici, bis trecenties veneri.
Sed adhuc super erat centies tibi laxum:
Hoc tu grauatus, ne famē & sitim ferret,
Summa venenum potione duxisti.

Nil est, Apici, tibi gulosus factum.
Libros de gulæ irritamentis conscripsit, vt
author est Suidas. Vide, si plura cupis, Sene-
cam, de consolatione ad Albinam matrem.
Lucianum in Nigrino, Athenæum loco ci-
tato, Plinium lib. 9. cap. 17.

Et gula quos celebret &c. Multos hu-
ius generis præter duos iam nominatos, si
cupis legere, consule Stephanum Nigrum
de nimio luxu, Coel. Rhodig. lib. 7. cap. 1.
Officinā Textoris lib. 5. cap. 51. Talis fuit
Gnatho Siculus, Publius Gallonius, qui ob
gulam in prouerbum abiit: *Axæpus*, *A-
bron*, *Astydamas*, quorum luxum & deli-
cias ex veterum monumentis hinc inde
colliges. Sed ab exemplis gulæ Clodius Al-
binus, & Phago minime excludendi sunt,
quorum hic adeo gulosus, vt adhibitus mē-
se Aureliani, aprum integrum, centum pa-
nes, veruecem & porcellum vno die com-
derit, biberitque orteam vini, teste Flauio
Vopisco: ille quingentas ficus, centum
Campana persica, melones Ostenses decē,
vuarum Labicanarum pondo viginti, sic-
dulas centum, ostrea quadraginta vna co-
na deuoravit.

PROPOSITO gulæ ætippo notan-
tur ganeones, gulones, lurcones, gurgues,
& voragines, quibus vt porcis anima pro
sale data est, quorum vita sagina est: hos au-
tem ventri mancipatos homines immundo
rum dæmonum vasa fieri scribit Porphy-
rius. Idem dixit corpus pingue factum a-
nimam quoq; in esuritionem cogere à vi-
tæ prolapsam felici, redditam etiam in
corpoream: ad idq; quod diuersum est, de-

Bb 4 flexam

M. Api-
cius.

IV.
Gulosi.

*Bocotij
cur rudes
habiti.*

*Smindyri
des Syba-
ris.*

flexam, ut ne primoribus quidem, quod aiunt, labris sapientiam praeiussit, sed nec summis contingat digitis, nusquam ad bonam sese recipiens frugem, aut vix. Democritus ait, vivere impudenter, intemperatè, impiè, non tam malè vivere est, quam mori. Bocotios non alia magis ratione fatuos, pingues ac rudes, & *ἀναισθητους*, id est, brutos ab Atheniensibus dici, quā propter *ἀδυναμίαν*, id est, edèi inexplibilem aniditatem, testatur Plutarchus. Idem affirmat Philoxenum & Gnathonem Siculum (quorum iam meminimus) gulæ proceres, imò verò extremos ac perditos homunciones, cupedi uorosque infamari licetis, quod coniuijs adhiberi emungere se in paropsides sive pultaria solui essent, ut abstinentibus ceteris, soli epulis ampliter fruerentur, vel ad distensionem obfarcirentur verius. Smindyrides Sybarita luxu & felicitate diffuens, annis plus minus viginti nec orientem se vidisse solem dicebat, nec occidentem. Epicuri, ut puto, hic socius exiit, qui dum palato quid sit optimum iudicat, cœli palatium (ut Ennius dicebat) non suspexit. Ast hoc ipsum sincerius tota ferè vita sibi contigisse prædicebat Ponticus Hestius, dum eruditioni incumberet anidius. Huius nimirum animus fuerat in paginis & codicibus: illius verò nebulonis (hem, epulonis dicere volebam) in patinis & calicibus cuius doctores, coctores, culpa, pulpa, pœna, cœna; coctex, lodex; fabula, pabula; supellex, pellex; fiscus, discus fuerant. Id genus hominum dum cogito, in mentem mihi venit Hercules Strozæ, verè nobilis poetæ in heluonem conscriptum epigramma, quod sic habet:

*Sape bibis, qui sape vomas, & sape voracem
Distendas miseri corporis ingluuiem.
Quin si forte tenax stomacho cibus haerit,
hunc vel*

*Dextra, vel in fauces indita penna ciet.
Tanquam sis genitus perdenda ad vina,
nec illi*

*Te natura alij sinxerit officio.
O dignum laqueo facinus: quodcumq; voratur,*

Turpiter ingeritur, turpius egeritur.
Hanc in rem vide, quæ Ios. Quercetanus literis prodidit in suo Diæterico Polyhistorico Sect. 2. cap. 8. ubi de varijs cum sobrietatis, tam gulæ ebrietatisq; effectis eruditè differit. Et quis dubitet, ventres istos

commodissimè equiparari posse inexplibilibi illi Danaïdum dolio, quod inani quamvis labore repleturæ, ut cum Ouidio dicat. *Affiduas repetit quas pudent Belides undas.* Quæ fabula et si variam interpretationem capit à mythologicis scriptoribus, ut videtur est apud Nat. Comitem lib. 9. cap. 17. Tamen & de heluonibus rectè eam usurpari posse festinus quidem Poeta indicat hoc epigrammate:

*Belidas singulat pertusa in dolia vates
Mox effundendas fundere semper aquas.
Nomine mutato, narratur fabula de te,
Ebrie, quæ meas qui sine fine bibis.
Quin etiam hoc in te quadrat, turba ebria,
quod sint,*

Corpora quæ fuerant, dolia facta tibi.
De talibus sic pergeantibus perquam verum est, quod Varro dixit, ijs vitæ modulum culinam esse, dum scilicet omnia epulis metiuntur. Sic prodigos & ebriosos Lucretius dicebat natos esse vino in vesicâ calando siccaudoq; quippe qui cellas diuitum vinarias epotas effundunt in matulas: vel, ut eiusdem Varonis vitæ verbis, diuitum apothecas Chias ad communem reuocent matellam. Nam quidquid auinum voritat, (inquit Seneca) quidquid piscium vorat, quidquid ferarum discursat, nostris se pelitur ventribus: quare nunc, cur subito moriamur? quia mortibus viuimus. Retia, hamos, viscum, laqueos meditamur, rapaces volucres imperio parere, & prædari nobis docemus, ad nil aliud, nisi ut gulæ satiet fiat; quam non modò explendo, sed onerando fatigamus, & angustum ventrem varia arte laxamus, cui aliquando utilior famus esset, vtilissima verò sobrietas, scdō illi saeculo ac misero, simul & siluis, & nubibus, & fluctibus pacem linquens. Nos cœlum terræ, ut habet adagium, miscemus: hoc est, quæ in terra crescunt, ut olera, fructus arborum; quæ in aquis, piscium omne genus; & quæ in aere volitant, vnum in ventrem coacervamus: & quarti elemēti, hoc est, ignis loco, fortia vina, aromata, sinapi, &c. adiungimus. Ita confusis elementis tempestates varias, concussionēs, & tanquam tonitrua cieri nihil mirum est; ut ex continuis vaporibus catarrhos, fluente & refluxante tanquam in eurypis materia. Quid itaq; frigida cum calidis pugnant, humentia

Mollia

*Heluonum
dolia
sunt
Danaïdum.*

*Ingeritur
se gula.*

*Hypophora
se gula.*

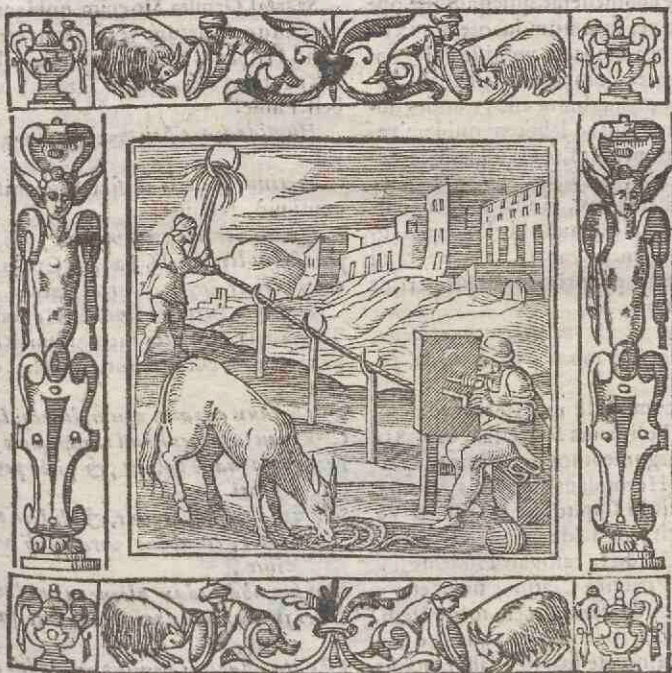
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Basilii: Ex vario & crasso alimento, vinique fuliginosæ exhalationes, elata in morē densæ nubis, Spiritus Sancti illustrationes in ipsam mentem suo interuentu impediunt. Sed nunc pro more Gulæ asseclam suis coloribus depingemus, sed strictim & currenti penicillo. Aqualiculum trahit, non fert, triumphoralem instar eadi vina-rij, latum, inflatum, infarctum: suras tremulas habet, follicantes, cubitali crassitie, breuiusculas, pumilionum mensura: elunibus incedit ac podice pendulo, radente ter-

ram: capite oblongo, prominentibus auriculis, sicut olla ericongia, auritum peponē diceres: naso cupreo, putulento, gibboso, flaccidis maxillis, labris stillantibus & obtortis, sacculorum more, quibus Veneti piper suum & caryophylla vendunt. Digtos vide, lucanicas credes, brachia siue inter nodijs & iuncturis, inculcata sicut puluilli lanci. In summa, truncus carneus est spirans, damnatus ad saginam & macellum, cuius lardum & pernas deuorabunt in stygia popina inferorum vultures. Nūc Oculi fauis nos ad se trahit.

Ocni effigies, de ijs qui meretricibus donāt, quod in bonos vsus verti debeat.

EMBLEMA XCII.

IMPIGER haud cessat funem contexere spatio,
Humidaq; artificii tangere fila manu.

*Sed quantum multis vix torquet strenuus horis,
Protinus ignavi ventris asella vorat.
Faemina, iners animal, facili congesta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inq. suum.*

C O M M E N T A R I I.

I.

PINGITUR strenuus restio, conficiendis ex iunco funibus nunquam non occupatus, sed quod ille miser longo tempore, assiduq; labore contorsit, tortum ignaua asella astans deuorat.

II.
Chara-
cter Em-
blema-
tis.

ID ex Pausania Phocidis tractum, enumeratis enim aliquot statuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, post has virum quendam sedere ait, inscriptionemque indicare eum esse Ocnum, qui texat è iunco restim vel funem, sed astantem asellam totum quod ille laboriosè texuerit arrodentem. Gnauum & industrium hominem fuisse Ocnum aiunt, qui uxorem sumptuosam & prodigam habuerit, quæ profunderè confueuerat, quicquid ille opere faciundo per summum laborem quæritasset, idq; per ambages voluisse Polygnotum designare. Compertum est etiam Ionum vulgò prouerbiū esse, quoties hominem significant ad laborem quidem vehementer propensum, sed nihil inde capiētem commodi, *Ocni funiculum torquet*. Ita ferè Pausanias. Huius quidem effigiei Plutarchus meminit libello περὶ εὐδυνίας, & Plin. 35. cap. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarum:

Ocni fun-
niculum
torquere.

*Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
Aeternumque tuam pascat asella famem.*

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicōn Pierius. Et Politianus Miscellan. cap. 81. Id quoq; argumentum in matmore cælato tradit Hermolaus Barbarus, Romæ duobus locis, in Capitolio nimirum & Vaticanis hortis videri. Idemq; de Ocno alia scitu digna tradit in castigat. Pliniani lib. 35. cap. 11. Præterea Cratinus fingit etiam quendam apud inferos funem torquētem, alium verò arrodentem ea, quæ ille iam torsisset. Hinc de inaniter laborantibus id prouerbij etiam vti solent: *Contorquet piger funiculum*, de quo vide adagia.

III.

IMPIGER] Diligens, industrius. Virgil. 1. Aeneid.

— ille impiger hausit
Spumantem pateram.
Et Ouid. 1. Metamorph.

— patrios adit impiger ortus.

Videtur tamen (quod obiter dixerim) adiectiū hoc differre vel maxime à nomine Ocni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauare, significat. Dicitur enim ὄκνος ἢ ὄκνητος, & ipsa ἄστυα dicitur ὄκνος ἢ ὄκνητος: sed & ὄκνην, idem est quod pigrescere. Hæc tamen dictio ad sensum potius attinet: ignauus enim est, nihilq; agit, tamen si laboret, qui suas opes male collocat, easq; in vsus minimè necessarios erogat.

Non
Ocni.

Sparto] Genista. Sic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus est herbarum apud Hispanos frequentissimum: ex hac fumes nauticos fieri solitos scribit Lilius 2. bell. Punice.

Spartum.

Humidaq; artificis, &c.] περὶ φαρμακείας restis.

Protinus] potè ac sine intermissione, continuè. Nonius.

Ignavi ventris] πολυτελής γυνή sumptuosa mulier. Sic D. Paulus Cretenses vocat γαστέρας ἀργές. ventres pigros.

Faemina iners animal] Hesiodus in Theogonia mulieres fucis assimilat, qui apam labores consumunt, cuius hæc est sententia:

Mulier
fucis
comparata.

*Quale fauus examen apum dulciq; liquore
Cernimus infames haud raro pascere fucos;
Per thyma manè volant, & picta per arua
repenti*

*Sole vasa, cerasq; legunt, & dulcia mella.
Prædo latet, curuque vorax sub vimine
viuit,*

*Inq; sua abdit edax alienos extra labores.
Talis in humanis prius ab Ioue foemina
rebus*

Est data, flagitijs hominè qua lædatur iniquis.

Vide prouerbiū, *Mulieris podex*.

Mundum] Mundus est ornatus mulieris, Græcè dicitur κόσμος. Vnde mundus dictus est hic, quod alio nomine celum appellare

Mundus
quid.

pellare libuit. Nam ut inquit Plinius lib. 2. cap. 4. quem *κόσμος* Græci nomine ornamenti appellauerunt, eum nos à perfecta absolutaq; elegantia Mundum. Liuius in Oratione Catonis pro lege Oppia seruanda: Munditia, ornatus, & cultus, hæc feminarum insignia sunt, his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellantur maiores nostri. Nonius ex Lucilio:

Legauit quidam uxori mundum omne, penumque.

VIpiamus noster ait mundo muliebri contineri specula, vnguenta, vasa vnguentaria, & si qua dici similia possunt; distinguitque muliebria ornamenta à mundo muliebri, ac si mulier possit esse munda, nec tamen ornata: ut solet in ijs contingere, quæ se mundarint lotæ in balneo, neq; se ornariunt: & contrâ, est aliqua statim à somno ornata, nec tamen mundata. Sed hoc nimium subtiliter à Iurisconsulto; nam apud oratores, poetas, alijsq; terfos auctores, munda muliebri non ea modò continentur, quibus mulier sit mundior, sed etiam quibus ornatio. Val. Max. lib. 9. cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia, quæ lata fuerat olim bello Punico secundo, ad coercendam mulierum luxuriam: sed eas tamen ait excusari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione, quaniobrem omne studium ad curiosiorem sui cultum illis permitti.

Prodiga.] Consumit, dissipat; verbum apertissimum ad prodigalitatem notandam.

VIRERES cum virum in recumulanda sollicitum, neq; assiduus quantumli-

bet labores declinantem; vxorem verò prodigam, & ad omnia petenda dissipandaq; intentam hieroglyphicè significare vellit, hominem sparti funiculum torquentem, illam verò asellæ effigie assidentem à tergo, & opus quantumcumq; fieret abroden tem effingebant. Laborat enim miser ille homuncio totis diebus, speratq; discescere; sed quicquid labore tam improbo partum enascitur, ad ornatum quædam suam transfert prodiga & insolens mulier. Vnde vero verius à Iuvenale scriptum Satyr. 6. *Prodiga non sentit pereuntes fœmina censu, Ac velut exhausta rediit pululet arca Numus.* Et pleno semper tollatur acervo: *Non unquam reputat quanti sua gaudia consistunt.*

Quò pertinet adagium, *Mulieris podex*, in Chiliad. Adag. Rectè etiam Hesiodus: Qui fidit, inquit, mulieribus, is etiam futuris fidem habet. Et festinè Lacon quidam querentibus, quamobrem vxorem duxisset adco pusillam & paruulam? respondit: E matris quod minimum esset eligendum. Nam ut verè Menander.

γυνὴ τὸ σύνολον ἐστὶ δαπανηρὸν οὖτος.

Natura fecit sumptuosas fœminas.

γυνὴ πολυτέλης ἐστὶ ὄχληρον, ἡ δ' ἐστὶ

Ζῶν τὴν λαβὼν ὡς βέλεται.

Est permolestia sumptuosa fœmina,

Nec vinere arbitrio sinit virum suo.

Cui autem contigit vxor in otio deses, & in compto corporis ornatu prouentus, reditus, & quæstus profundens, is certè rem faciet ut funarius solet, nimirum retrogrado ductu. Epigraphe emblematis viderur id torum torquere in rapacitatem & avaritiam meretricum, de quibus alias.

In Parasitos.

EMBLEMA XCIII.

QUOS tibi donamus, fluuiales accipe cancos;
 Munera conueniunt moribus ista tuis.
 His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
 Chelarum armatus, maximaq; alius adest:
 Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
 Pernicesq; pedes, spiculaq; apta pedi:
 Cum vagus in triuijs, mensq; sedilibus erras,
 Ing, alios mordax scommata salsa iacis.

COMMENTARI I.

I. **P**INGITUR parasitus habitu aulico,
 quia illud hominum genus plerunq;
 aulas sectetur: ventre obeso, & prominente,
 progredienti similis: qui in patina can-
 cros fluuiatiles ferat.

II. **N**ON est mihi dubium, quin, cum au-
 ctor hic suum carmen cuderet, vel memo-

ria adiutus thesauro, egregiam Taciti de-
 scriptionem sibi tanquam archetypum fio-
 geret: sic enim ille lib. 15. Annal. vbi de Ne-
 ronis lasciujs amplissimè: Vatinius inter
 scedissima eius aulae ostenta fuit, iutrinæ
 tabernæ alumnus, corpore detorto, facieijs
 scurilibus primo in contumelias assump-
 ptus,

Parasitus
 descriptio
 prior

ptus, deinde optimi cuiusq; criminatione
coufque; valuit, vt gratia, pecunia, vi, nocen-
di etiam, malis præmineret. Apparet hoc
fufceptum efle in mordacem quendam &
αχάλην σόματος feuriam, cui symbolice
cancer flumiales dono dat, paraſiticiſ
moribus, apprimē, reſpondentes. Decorum
itaq; ſeruat in eo, quod rationem habeat
perſonæ, cui hæc tribuat. Nec malè illud
traduxeris ex libello Plutarchi, de diſcri-
mine adulatoris & amici, cuius verba ſunt:
Ego verò noui quendam, cui vxorē ſuam
eiecerit, vt amicus item ſuam repudiaret.
Depreheſus eſt autem clanculum ad il-
lam commeare, vel ad ſe accereſcere, id quod
etiam ab amici vxore animaduerſum eſt.
Vſque adeo non nonerat adulatoris inge-
nium, qui credidit hos verſus Iambicos
magis conuenire cancro, quàm aſſentatori:

*Eſt venter omne corpus, vndiq; obtuens
Oculus, ſunq; beſtia reptat dentibus.*

Nam huiusmodi quidem eſt imago para-
ſiti & amicorum, qui patellam ſequuntur,
& ad prandia preſto ſunt, quemadmodum
inquit Enpolis. Hæc Plutarchus. De adu-
latoribus feſtiua inuenies epigrammata lib.
1. Florileg. tit. εἰς νόλακας. Vide etiam a-
dagium, Polypi.

[IN Paraſitos] Paraſitus, Græca eſt di-
ctio, παρασίτος, qui aliorum menſas & ci-
baria ſectatur. Cōponitur ex παρά, quod
ſignificat iuxta, & σιτῶς, quod aſculentum
ſignificat: quare paraſiti vocantur, qui ad
voluptatem eius, in cuius contubernio ſit
loquuntur & faciunt, nihil repugnantes
cibi & ventris gratia. Hi eſti olim ſerui nō
erant, tamen maxime ſeruiles habebantur,
quippe qui libertatem offa venalem habe-
bant, cuiusque gratia præter irriſum, dicte-
ria, colaphos, etiam ollas ſibi in caput con-
fringi permittēbant: quod non obſcurè in-
quit Plautus in Captiuis. Inſuper hæc ollæ
erant repletæ cinere, vt nimirum eo per to-
tū corpus effuſo maiorem riſum præbi-
toribus ſuis exhiberent. Ad quod alludit
idem Plautus Curcul. Mōmerus præmius
paraſitum induxiſſe videtur, quem appel-
lauit φίλον ἐλάπιναν, amicum menſa-
lem. Sinopeus Diodorus facit e admodum
reliquas artes non à dijs, ſed à ſapientibus
excogitatas videri dicere; verū paraſiticam
eſſe Philij Iouis inuentum. Paraſiti etiam
olim dicebantur, vt prodidit Crates, qui
ſacro frumento colligendo præſciebantur.

Cœl. Rhodig. lib. 1. cap. 7.

[Flumiales cancris] De cancris vide Eli-
nium lib. 9. cap. 31. vbi leges aliquos can-
cros Hippos vocari, tantæ velocitatis, vt
conſequi non ſit. Vnde apertior erit com-
paratio, ad paraſitum, cui Aleiatus perni-
ces pedes tribuit. Cancros præterea graphi-
cè deſcribit Calenius: *Illos dena pedum veſtigia, denaq; in arcus
Crura recurvantur, laterumq; à margine
ludunt.* Ambiguumq; iter eſt, &c.

[Munera conueniunt moribus] Cancer
enim animal eſt aquatile, oculos ſemper
habens apertos, forſices dentatos atq; acu-
tos pro armis, ventrem magnum, & octo
pedes: ſic etiam paraſitus, qui aduldo hinc
inde victum quæritat, oculos habet admo-
dum vigilantes, ob ventris repletionem om-
nia perluſtrans; nec deſunt ſpicula nociua,
dum enim cibi gratia huic applaudit, alte-
ri maledicit; ventri inſuper & gulæ totus
deditus: vt denique cancer plutes, ſic ille
per omnia loca celeres pedes habet.

[Hæ oculi &c.] Sic ordino: Hæ, ſcilicet
cancris, oculi vigilēs ſunt, & ordopluſimus
chelarum armatus forſice.

[Vigiles] aperti: quod refert paraſitorum
vigilantiam in obſeruandis aliorum men-
ſis. Euolue proverb. ἀλλοτρεσθῶτοι in Chi-
liad. Sic vigilēs oculos tribuit Famæ Virg.
lib. 4. Aeneid.

[Forſice pluſimus ordo] ἀλλυγορία ab o-
xerettu. Pedes enim habent cancri flumiales
ad modum forſicis: Sanctius manuſte lege-
re, forſice, vt etiam in Plinio legit de can-
cris loco citato: Præterea bina brachia, den-
ticulatis forſicibus. Sed non magni refert
quomodo legatur, vt rumq; enim inſtru-
mentum referunt cancrorum chelæ, nimirum
forſicis & forſicis; eſt aut forſiceps in-
ſtrumentum biſuleum, quo fabri clauos e-
moluntur, quone prunas aut candens fer-
rum prehēdunt: forſex ve id eſt inſtrumen-
tum ſartorium, quo pannum incommoda
fructa diſſecant, & vſui aptant. m. H. eq.

[Chelarum] Chelæ dicuntur cancrorum
& ſcorpionū brachia, à Græco χελῶν, quod
etiam ſignificat vngulam. Eſt etiam ſignū
cœleſte, anterior ſcilicet pars ſcorpij. Vnde
Virgilius 1. Georg. *Qua locus Erigonen inter, Chelaſq; ſequētes
Panditur.*

[Maximaq; alius] id eſt, venter, Propenſus.

Hippi ge-
nus can-
crorum.

Cancris eo
paraſiti
compa-
tio.

Forſeps.

Forſex.

Chela.

Vnde pe-
tiſſa Em-
blema.

III.
Paraſi-
tus.

Paraſiti-
ca inuen-
tor.

Propensus ventris] prominens, turgens.

Perfius Sat. 1.

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.

Abdomē. *Pingui abdomine*] Abdomen propriè significat pinguedinem, quæ spinæ, ubi renes sunt, adheret; sic dictum, ut quidam volunt, quod abditum sit. Sed Celsus lib. 4. cap. 1. Abdomen, *ὑπογάστριον*, est illa corporis humani pars, quæ à coxis & pube sursum versus ad præcordia peruenit; ab exteriori parte euidente cute, ab interiore leui membrana inclusa, quæ omento iungitur, & *περιτοναῖος* dicitur. Hinc ab Anatomicis abdomen dicitur ea cavitatis, quæ intus diaphragmate à thorace distinguitur, & circumscribitur à cartilagineis, & ossibus pubis & coxendicis, lumborum vertebra, & utrinque costis. Translatè ponitur pro vicio ventris: vnde Cicero pro Sestio dixit, insaturabile abdomen. Inde etiam dicimus. Abdomini indulgere, Abdomini inseruire, Abdomini operam dare, Natius abdomini. Iuuenalis:

— *venter adest abdomine tardus.*

Ausonius Eidyllio 9. cui Mosella nomen:

— *Cui prodiga nutat*

Aluus, opimatoque, fluens abdomine venter. Et parasitus Eustathio dicitur *παρασιτός*, quod abdomini inseruiat.

Spiculaque, apra pedi] id est, dicteria & mordacia verba habes in promptu: nam spicula missa volat, etiam volat irrevocabile verbum.

Cum vagus.] Horat. 1. Epistolar. bellè scurram ita descripsit:

Scurra de scripto.

Scurra vagus, non qui certè præsepe teneret; Impransus, nō qui ciuem dignosceret hoste: Qualibet in quævis opprobria fingere sauus: Pernicies & tepestas, barathrumque, macelli. Parasitum quoque eleganter describit Val-
lib. 4. cap. 11. Item Iuuenalis Sat. 3. & 4.

Mensaque, sedilibus erras.] Hinc epitheta, *τραπέζοδρος*, quod mensas illingat, & nidorem è cibus surgentem rabido ore capiat. Hinc *δυσπάρης*, aut *δυσπάρης*, quod foribus alienis insidietur, nempe qui luerit aliena viuere quadra. Prou. Sargatinum perniciēs.

Scommata.

Scommata falsa] Epitheti metaphora, à mordacitate salis. Est autem *σκάμμα*, cauillum, sales, dicterium, à verbo *σκάπτω*, cauillor, dicteria iacio. De Scommatum autem generibus Macrobius Saturn. 7. c. 5.

DONAT Parasitof canctos, ut per horum figuram graphicè depingat hominis importuni & obrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæstum & ventrem omnia conferat sua studia, ut alijs, & plerumque etiam præsentibus obloquatur, in quos eia culetur molesta & acris quædam dicteria. Id autem genus hominum si quando iocandi fines transiliant, ita ut è salibus hilari fronte acceptis, & datis, ad scommata mordacia se conferant, iam tum fastidio esse nō ab re incipiunt: nec enim sapiūt, qui ijs omnia licere volunt, quandoquidem nihil magis lubricum sit & importunum conuicio, quod quasi melle litum animos ingreditur. Cauendum itaque quàm fieri potest ab huiusmodi scurra & adulatoribus, qui omnia laudat, omnia assentantur, etiam iniqua & impia, ut placeat, probat, nihil non facit & perpetrat ventris gratia, in quo summam felicitatem constituit. Interim etiam credentem decipit, abentem rodit & mordet; deinde se odiosum reddit, ac denique perditionem sibi ipsi acquirit. Lege parasitum Luciani. Bellè apud Plautum Captiueis, initio ferè Actus 1. sic parasitus de se, suæque notæ hominibus:

Quasi mures semper edimus alienū cibum, Vbi res prolata sunt, cum rus homines erunt, Simul prolata res sunt nostris dentibus, Quasi cū caletur, cochleæ in occulto latent, Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit: Item parasiti rebus prolatis latent In occulto miseri, vititant succo suo.

Martialis in Philomusum scurram, lib. 7. *Quid te diripiunt potentiores,*

Per conuiuia, porticus, theatra,

Et tecum quoties ita incidisti,

Gestari iuuat, & iuuat lauare.

Nolito nimium tibi placere,

Delectas, Philomuse, non amaris.

Mordet ibi hominem fatuum, & vrbantum,

in conuiujs alienis oberrantem. Idem Mar-

tialis lib. 9. in quendam Cantharum:

Cænes, Canthiare, cum fortis libenter,

Clamas, & maledictus, & minaris.

Deponas animos truces monemus,

Iber non potes, & gulosus esse.

Horatius 2. Epist. 1. notam impressit,

Quævis sit Dorfenius edacibus in parasitis.

Nam & Philum mordet festinè Martialis,

eò quod nunquam domi cenaret. Sed ad

rem: D. Hieronymus ad Domnionem:

Contra quemlibet passim in triuijs strepe-

re, &

IV.
Licentia
nimia pa-
rasiti.

Parasiti
mores.

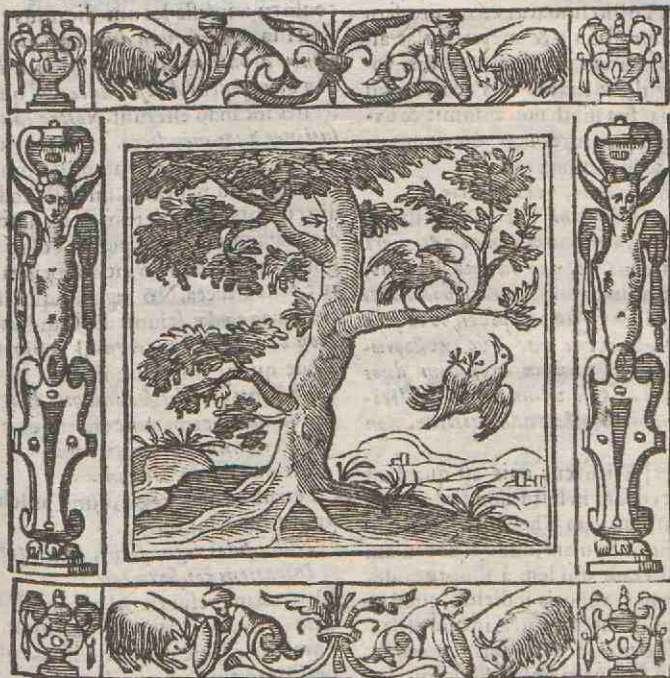
Cancer
symbolū
inconstā-
tiae.

re, & congerere maledicta, non crimina,
scurrarum est & parasitorum. Porro can-
crum inconstantiæ symbolum facit Ioan-
nes cognomento Scholasticus, dum homi-
nem, qui modò risui indulgeat, modò lu-
ctur, modò austeritati atq; temperantiæ se
reddat, modò delicijs dissinat & volupta-
tibus impletur, cancro æquiparavit, nunc
autè, nunc retrò, nunc in transuersum gra-
dienti, miraq; inconstantia vitam suam tra-

ducenti: quod idem & de parasitis non ma-
lè dixeris, qui dum leuitate mimica omnia
imitantur, omnium mores induere nitun-
tur. De quo Horatius:
*Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sano dictata magistro
Reddere, vel partes mimū tractare secūdas.*
Parasitos & adulatores multos habes in Of-
ficina Textoris lib. 5. cap. 40.

Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.

EMBLEMA XCIV.

IN modicis nihil est, quod quis lucretur: & vnum
Arbustum geminos non alit erithacos.

A L I V D.

IN tenui spes nulla lucri est: vnoq; residunt
Arbusto gemina non bene ficedula.

COM-

I.

A VICVLAE duæ pro sede in ramo arboris dimicant; harum vna ramo insidet, altera vt insidere possit illam mordicus impugnat.

II.

Fons Emblematus.

DVO Epigrammata, eiusdem penè sententiæ, desumpta videntur ex prouerbio Græco Zenodoti: *μία λόχη ἔτρεφει δύο ἐρίδακας*. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Vide etiam adagium, *Vna domus non alit duos canes*. Ad hoc eleganter allusit Aristophanes Vespis:

— γὰρ ἀνὸς τρεφεῖν δύναται ἂν μία λόχη κλέετα δύο. id est:

Non enim fieri potest

Fures vt vnquam saltem alant vnus duos.

III.

Ganeo.

DVOBV8 ganeonibus] Ganeo, cui vitæ modus est culina, vt Varro describit, quam à M. Tullio fumatur etiam pro scortatore, qui prostibula & meretriculas assectatur. Est autem talis homo futilis, vorax, heluo, gulæ & luxui totus deditus, qui ingluuie illa sua nihil non absumit & exhaurit: tales itaq; plures non poterit nutrire vna vel tenuis culina.

In modicis] rebus, vel negotijs.

Et vnum arbustum &c.] Proverb. est Chiliad. *Arbustum vnum non alit duos erithacos*. Cedrenus, *πολλοὶ παρὶ τὴν δεξιάν, hanc similitudinem vsurpauit: δύο, φησὶν, ἐρίδακας μία λόχη οὐ τρεφεῖ, οὐτε μία χάρα ἐν δωδὴσεται ὑπὸ δύο κυβερνωμένη ἀρχαίων*. Vt vnum arbustum duos erithacos non alit: sic vnum regnum feliciter à duobus principibus administrari non potest.

Erithacus.

Erithacos] Erithacus auis est quædam solitaria, vt eodem in saltu non temerè nisi vna reperiatur; quam Theodorus Gaza in Aristotele nunc Siluiam, nunc Rubeculam nominat: alteram quidem à siluarum desertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur. Sic quoq; Italis dicitur, *Petto rosso*. Germanis, *Rotbrustle*, Rotkrappflin. Huius meminit Plin. 10. c. 20.

In tenui spes, &c.] D stichon alterum eiusdem argumenti cum superiori, mutatis tantum verbis. Alludit autem ad prouerb. *Tenuis spes*. Vide Chiliad.

Vnoq; residunt Arbusto.] Proverbium

aliud idem cum superioribus. Arbustum locus est arboribus constitus.

Ficedula] Ficedula à scibus edendis nomen habet, cum tamen vis potius velca- tur. Marual. lib. 1.

Cum me scius alant, cū pascant dulcibus vni-

Cur potius nomen non dedit vna mihi?

Formam & colorem mutant ficedula. No-

mien hoc solum autumnino habent, postea

Melanchorophi vocantur. Italis, *Beccafico*.

Germ. *Schnepff*. Legem Plinium lib. 10. c. 29.

Nō nēst multum lucri expectandum

ex rebus minimis, in quibus quanquā mul-

tum laboris & opere collocetur, tamen fru-

ctus inde parum capitur. At in rerum ma-

iorum administratione vtilitas multo con-

surgit vberior. Quamobrem vulgò varijs

effertur modis adagia, vt in tenui statu

consorti non esse locum dicamus; qualia

sunt ista. *Domus vna duos non alit canes*,

vt nec arbustum duos erithacos: Vno ramo

non bene sedent duæ ficedulae; & quod no-

strates locando effertur. *Nōstra ianua non*

sustinet duos mendicos. Falluntur itaque,

qui è rebus minutulis amplissimum expe-

ctant quæstum, præsertim si sit eodem stu-

dio consorti, vbi plerumq; res absq; inui-

dia transigi, nisi agrè, possit. Veluti nec re-

gnum, nec amor vilo modo socium patian-

tur, teste Seneca, Nō regna, inquit, socium

ferre, nec tædæ sciunt. Et Quidius:

Non bene cum socijs regna, Venissq; manet.

Vnde quoq; vulgatum illud:

Dum canis os rodit, socium quæ diligit odit.

Quod nos Germani sic effertimus,

Zweyen hundert an einen sein

Bleiben selten vber ein.

Sic etiam est in re regni, quod pulchrè ex-

pressit Lucanus lib. 1.

Nulla fides regni socijs, omnisq; potestas

Impatiens consortis erit.

Quod etiam respexit Alexander Magnus,

cum ad monarchiam aspirans dixit, Mon-

archum non capere duos Soles. Cicero 1. Of-

ficio. Quod enim est apud Esnium, Nulla

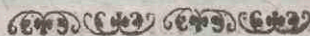
sancta societas, neque fides regni est, id la-

tius patet. Nam quidquid eiusmodi est, in

quonon possint plures excellere, in eo sit

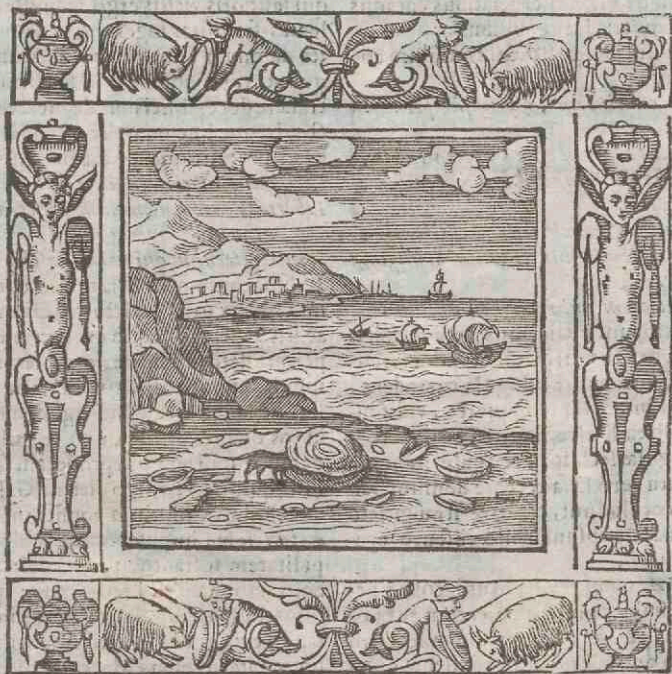
plerumq; tanta contentio, vt difficillimum

sit sanctam seruare societatem.

Captivus ob gulam.

EMBLEMA XCV.

REGNATORq; penus, mensaq; arrosor herilis
 Ostrea mus summis vidit hiulca labris.
 Quis teneram apponens barbam, falsa ossa momordit:
 At ea clauserunt tacta repente domum;
 Depreſsum & tetro tenuerunt carcere furem,
 Semet in obſcurum qui dederat tumultum.

COMMENTARII.

INTER ostrea quædam hinc inde iacentia vnum cæteris maius, latius hiat, quod subiens musculus cibum capturus capitur, & gulæ pœnas luit.

EMBLEMA desumptum est ex epigrammate Antiphili lib. I. Epigram. Græcorum, tit. εἰς ὄστρα, quod hic ferè ad verbum Latinè expressit Alciatus; sic autem se habet:

παμφάγος ἐρπυσὺς κατὰ δάματα λιχνο
 βόρος μὲν,
 ὅσρεον ἀδρήσας χεῖλεσι πεπταμένον,
 πάγωνος διερροῖο ροδὴν ὠδάζατο σάρκα.
 αὐτίκα δ' ὀσρακὸς ἐπὶ λατάνησε δό-
 μος,
 ἀρμόσθη δ' ὀδύναισιν ὅδ' ἐν κλειθροῖσιν
 ἀρυκτοῖς
 ἀνφθεῖς, αὐτερόνον τ' τύμβον ἐπεσπάζετο.
 πότμον.

Cc Omni-

Omnivorus, repēsque per ades helluomus
Ostreum conspicatus labris patens.
Barba madida spurcam momordit car-
nem:

Statim verò testacea crepuit domus,
Aptata [id est, clausa] cruciatibus. at mus
in claustris inenitabilibus.

Captus, sui interfectorem tumultum con-
traivit.

Helluo, & omnivorus, repensque per atria
mus, ut

Conspexit tumidus ostrea aperta labris,
Apposuit barbam madidam, spurcasque mo-
mordit

Carnes: eum crepuit testacea lasa domus.

Claustura retentaturus captum firmissima
murem,

Interfectorem qui reperit tumultum.

Apud Asopum etiam mus penum inha-
bitans, ubi victus variorum domini fercu-
lorum asseruabatur, singula corrodens,
utque nihil intactum relinqueret, vidit in-
ter alia ostrea hiulca, fissa, testisque apertis:
accurrit gula sectator, & avidè momor-
dit. Ostrea verò lasa repente domum seu
concham ocludunt, capto & strangulato
fure, qui semetipsum in illo obscuro sepe-
liuit tumulo.

III.
Penus.

REGNATORque penus] Mus incolens pe-
num. Penus est omne esculentum aut po-
culentum, sed frequenter metonymicos pro
eo loco, in quo asseruantur esculenta quæ-
vis, accipitur, quo de nomine controuer-
siam repetere non penitendam ex Gellio c.
1. lib. 4. Dicitur autem Penus, secundæ &
quartæ declinationis; item Penu, penu. Pe-
num, peni. Penus, penoris.

Mensaque arrofor herilus] assuetus rode-
re mensas heri seu patrisfamilias.

Ostrea.

Ostrea hiulca] hiantia, vel ostreas hian-
tes. Ostrea sunt pisces concha operiti, qui
singularem in cibis gratiam habent. De his
Plinium vide lib. 32. c. 6. Ostreorum etiam
mysticam explicationem habes apud Pie-
rium Valer. Hieroglyphic. lib. 28.

Falsa ossa] id est, testam ostreae, quam
ossa esse putabat.

Domum.] Pro cochlea, vel testa, qua
pro domo vitur, idque metonymicos & ca-
tactesticos.

Deprensus furem,] In iure est εἰς τὴν
αὐτῶν πόρῶν.

Tetro tenuerunt carcere furem.] ἀλλὰ
ποῖα à furibus, qui deprehensi conijciun-

tur in carcerem.

Tumulum] μεταπονήος tumultum di-
cit, vel à consequenti, quod perierit forex
in Ostreae testa.

I. D. videtur propriè in eos esse tortum,
qui lautioris victus ergò se in domos opu-
lentas serviliter ingerunt, unde nihil præ-
ter damnum, aut etiam interitum conse-
quuntur: gulam enim in servitutem per-
trahere docet Lucianus de mercede condu-
ctis. Itaque huc non incommodè retulero
illud Horatii, quanquā fortè aliò recidat:
— qui pauperiè fugiens, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus,
atque

Serviet aternum qui parvo nesciet vti.
Lysimachum memoria prodit, cum fuisset
in Thracia prælio victus à Dromachete,
ac siti penè enectus, se exercitumque hosti
permisisset, iam desiderio expleto: O Dij,
inquit, quam pusillæ voluptatis gratia in
servitutem me ex tanto rege conieci? Vel
in eos quadrabit, qui luxu & gula intem-
perantia mortem præproperam sibi arec-
sunt, quique, ut vulgo dicitur Gallico, suū
in dentibus tumultum conficiunt. Hi sunt
ἀνὰ πέτρῃς seu impotentes, qui obiectam cupi-
ditatem sectantur: qui à delicatioribus
bolis nunquam sibi temperant: qui etiam
totos dies in crapula, noctesque in compo-
tando exigunt. hi sic describuntur à Luci-
lio, ut citat Nonius Marcellus: I

Qui sex menses vitam ducunt, Orco spon-
dent septimum.

Hi saginæ mancipati ad faces & cereos vi-
vunt, dum inter pocula transiguntur no-
ctes, somno impenduntur dies, lucis ac te-
nebrarum ordine perverfo. De his puto e-
go Virgilium cecinisse:

Nosque ubi primus equus Oriens afflauit an-
helus,

Illic fera rubens accendit lumina vesper.
Hos tu existimas, inquit Seneca, scire quæ
admodum vivendum sit, qui nesciunt quan-
do? rimet verò hi mortem, in quam se con-
diderunt? tam infausti homines quam no-
cturnæ aues sunt. Licet in vino vnguentis-
que tenebras suas exigant, non conjuvan-
tur, sed iusta sibi faciunt. Rectè etiam Ci-
cero pro Caelio: Vitium ventris & guttu-
ris, inquit, non solum minuit ætatem ho-
minibus, sed etiam auferit. Plures enim vi-
demus gula quàm gladio cadere. Porro
de meritis deprehensus, poenasque dignis il-

IV.
Gulæ is
sponte
neq̃ lapsi
serviunt.

In d. pronerbio dicitur: *Decipula murem cepit. Quasi dicatur, Lupus in foueam incidit, aut aper in casses. Vide etiam adagiū, Mus picem gustans.*

In garrulum & gulosum.

EMBLEMA XCVI.

VOCe boat torua, praelargo est gutture, rostrum
Instar habet nasi, multiforisq; tube.

Deformem rabulam, addictum ventrig; guleq;
Signabit, volucer cum Truo pictus erit.

COMMENTARI I.

PINGITVR truo, auis aquatica, quæ
alias etiã Onocrotalus dicitur, ab asini
no. crepitaculi sono, quam supra Embl. 91.
descripsimus. Fortè truo hic est, qui pas-
sim inuenitur apud ludos Mexicanos, di-
citurq; Alcatraz, anseris magnitudinis, pi-
scibus victitans, rostro duarum spithama-
rum, cuius tantum inferiorem partem mo-
uet. Habet ingluuiem à rostro ad pectus,

in qua piscium decem libras ingerit, & a-
quæ vnam. Reddit faciliè quæ ingurgita-
uit. Quidam aliquando præ grauedine ce-
cidit, & captus est, deglutierat enim par-
uulum puerum Anthiopem.

VIDETVR id tractum ex Clementis
Alexandrini 2. Pedagogi cap. 1. cuius hæc
verba: τὸν νοῦν ἐγκατορύξας τὰ κοιλία,
τῷ ἰχθύϊ τῷ καλεμένῳ ὄγῳ τὰ μέγιστα
ἐσθίων.

Cc 2

II.

εοικως Qui animum in alio desodit, pisci qui a fellus dicitur, maxime similis. Hunc ex piscium genere solum habere cor in ventre, εν τῇ γαστρί, Athenus ex Aristotele tradit: quamobrem vocatur ab Epicharmo ἐκτραπελόγαστρος, propter monstrificam ventris naturam. Cæterum Onocrotalus, qui & Truo dicitur, gutturis est amplissimi, & vocis clamosissimi, ita ut rudium asini dicas, & nasum habere instar tubæ. A vasta illa ingluvie Germanis dicitur *Kropfgans*. à latitudine verò rostri *Loeffalgans*. Austriaci ob absurdam & monstruosam à reliquo genere autem speciem vocant *Ohnugel*, quasi sine pari.

Truo.

III.
BOARE.

VOCE boar] Translatio à bobus, quorum est boare. Prisci etiam dicebant Boire, ut est apud Pacquium in Medea. Et Boiare; sed Boare vltarius, quod à Græco *Boáo, clamo*, derivatum videtur.

λαρυγγίζω.

Torna] μεταφορῇ ab aspectu ad vocem. Hanc autem vocem edere propriè est λαρυγγίζω, ut est in proverbio; hoc est, non naturali modo, sed dilatato gutture effundere immanem vocem. Quod vitij Demosthenes obiecit Aeschini.

Instar habet nafi] Festus ad hunc modum: Truo, avis onocrotalus, Cæcilus irideus magnitudinem nafi: Pro dij immortales, unde prorepsit truo? Germ. *Ein Nasenkaenig*.

Multi foris; tubæ] Hoc epitheton malim tibi quam tubæ adiungere, ratione obuia.

Rabula.

Rabulam] Tamen si simpliciter pro cau sarum patrão exponat Nonius, Rabula tamen propriè est is, qui nimia verbositate, & rabie quadam in agendis patrocinijs vteus, aures radit atq; percellit. Unde ei nomen à radendis auribus, vel à rabie, vel à raudi, id est, raucitate. Rana vox, rauca, inquit Festus, parumq; liquida, proximè canum latratum sonans: unde & caudicus pugnaciter loquens, rabula. Galli vernacula lingua, nunquam nisi contumeliosè Chicanos appellant rabulas, fortè à verbo Græco *καχάειν*, corrumpere, offendere, inuentum aliquod comparare ad decipiendum. Malim tamè à voce *σκάνοι*. Siculorum enim gens querula, & controuersa natura. Germani quoq; non ineptè vocant *Zungedrescher*, & inter hos Brisgoi, *Lappartschcher*.

Addictum ventri; gulsq;] Is unico verbo *γλωσσογαστρ*, vel *γλωσσογαστρο* appel-

latur à Iulio Polluce Onomastic. 2.

ACCOMMODATUR in quosdam tabulas forenses, & (ut Aristotelis verbo utar) *γαστριμάργυς*, qui incondito suo clamore, importunaq; garrulitate cœlo mare conturbare apud quosdam videntur, cum tamen importuna sua loquacitate dent sine mente sonum; quippe qui omnia referant ad ingluuiem: quibus deniq; ut (dictorio vulgato notantur) omnia sunt lingua & podex. Id genus homines, quod in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitidine plurimi sunt, quos tamen probi viri doctiq; fastidiunt. Vnde Cicero de Oratore: Non enim declamato rem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quaerimus oratorem. Idem Cicero eodem libro 1. de Oratore: Quasi rabulæ, qui sibi diserti non videntur, nisi omnia tumultu & vociferatione concusserint. Idem Cicero ibidem: Non enim caudicem nescio quem, neq; proclamato rem, aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus. Inter hos qui clamosissimus est, putatur alios iudicio & doctrina antestare, dum causam, quam defendit, à iudice contendit extorquere. Hinc non immerito sacissima experientum verborum flagella. Rabulam enim Ammianus appellat litium confarcinatorem, Cato vitii iugato rem, Sallustius canine facundie exercitum, Iurisco. litium concinnatorem, l. 9. ff. de off. procon. Apuleio est hirudo forensis, *γλωσσογαστρ* Aristophani, *κόπης* Euripidi, quod lingua eorum ceu mucro penetrat alijs, ut Comicis, *δικολέκτης*, *φιλόδικος*, *φιλαίτιος*, *ῥωποπερπερίδης*, arulscator, *σycophanta*, & Demostheni *περίστυμμα* *τῆς ἀγορᾶς*, Iulio Polluci *δικορράδος*, sic enim ille genus hoc hominum describit: *δικορράδος*, *δικογρᾶδος*, λέγων ἐπὶ χροῖμασι. μηδὲν ῥῆμα προῖκα εἰπὼν, μισθὸν ὁδεύοντες, πρὸς χάριν λέγων, πρὸς ἰδοὺν δὲ ἡγανγοῶν, id est, *Calumniator*, *litium conceptor*, *litium confutor*, pecunia causa loquens, nullum verbum gratis proferens, pro mercede verba faciens, ad gratiam dicens, ad voluptatem conciones habens. Seneca in ludo Claudij eos appellat Venale genus Et Apuleius lib. 10. Capita vilissima dicit, forensia pecora, & togatos vultures. Et de his Plautus Persa:

Etiamsi nihil est litium, lites ferunt. Huc etiam facere videtur illud quod Di-

IV.
Onocrotalus
avis quid
referat.Rabula
rā agor
minuta.

uus

tus Hieronymus ait, eos lyncibus & leonibus crudeliores, qui ore rabido denorēt. Quin & castus scriptor, Columella, præfatione librorum de re rustica: Olim, ait, sine rabulis beatas fuisse vrbes: sed maximo quodam malo, contra maiorum morem repertum ac concessum in ipso foro latrocinium. Plinius Secund. lib. 2. epist. 3. Nos qui in foro veris litib. ac iurgiis quotidie terimur, multum malitiæ, quāquam nolen-tes addiscimus. Symmachus de Iuliano fami-
liari suo lib. 1. epist. 37. Scis in illo forēsi pulvere quā rara sit copia, cognitio san-
di oris, & boni pectoris, dum aut modestum

ingenium verecandia contrahat, aut suc-
cessū eloquēis insolescat. Laertius Anachar-
sides, ἀγορὰν ἐπὶ εἶναι ὀπισμένον τόπον εἰς
τὸ ἀλλήλους διατᾶν. forum aiebat destina-
tum locum ad inuicem fallendum. Egre-
giē Constantinus magnus, qui litium cir-
cuitus amputauit, in Cod. de formul. &
impetr. sublat. cuius legis videtur memi-
nisse Nazarius panegyrico: Nonne leges,
ait, ingerendis virtutibus, & vitiis fugien-
dis constitutæ, veterum caliginosæ ambages
rescisse, cupiendę simplicitatis laqueos
præciderunt? Sed cesso, ne in me ipsum ra-
bula concitem.

Doctorum agnomina.

EMBLEMA XCVII.

MORIS vetusti est, aliqua professoribus
Superadijci cognomina.
Faciles apertosq. explicans tantum locos,
Canon vocatur Curtius.

Reuoluitur qui eodem, & iterat qui nimis,
Meander, ut Parisius.
Obscurus & confusus, ut Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis brevis, multa amputans, ut Claudius,
Mucronis agnomen feret.
Qui vel columnas voce rumpit, Parpalus,
Dictus Truo est scholasticis.
Contra est vocatus, tennis esset Albius
Quod voce, vespertilio.
At ultimas mutilans colobotes syllabas,
Hirundo Crassus dicitur.
Qui surdus alijs, solus ipse vult loqui,
Vt sturnus in prouerbio est.
Hic blasus, ille rancus, iste garriens.
Hic sibilat ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singultit alius, atque iussit hesitans.
At conspuat alius, ut psecas.
Quam multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa surgunt nomina.

C O M M E N T A R I I.

- I. EX cathedra doctor habitu decenti ornatus profiteri videtur, cui frequentes assident & auscultant auditores, ore manumque gestum locuturi referentes.
- II. Hoc Emblemata non aliunde fuit desumptum, sed tantum Academiarum ostendit morem, in quibus plerumque professoribus adduntur agnomina ex vitijs precipue desumpta. Quod hoc loco planum fit in quibusdam superioris sæculi Iurisconsultis, vel etiam, quantum conijcio, in aliquot alijs, qui Alciati tempore minus apte ius civile profiterentur (quorum tamen, ut par erat, nominibus parce) unde singuli singula in scholis cognomina sunt sortiti, quibus notaretur ingenij vel naturæ proprium & peculiare vitium in legibus enucleandis.
- III. MORIS vetusti Nihil hoc est noui, in Academijs præsertim.

Cognomina] aliquando ad laudem, sed potissimum ad vituperium.

Reuoluitur qui eodem] qui se implicat, eodemque redit, unde digressus est.

Maander] seu Mæandrus, fluvius Phrygiæ siue Mæoniæ, ita sinuosis flexibus, ut saepe credatur ad fontem reuerti, de quo vide Plin. lib. 5. cap. 29. Hinc cum res agitur non simpliciter, sed vafreis & obliquis consilijs, Mæandros dicimus, metaphora sumpta à fluuio Mæandro, qui sinuosus & flexuosus labitur: unde & nomen habere videtur, quasi oberret, quærens hominum consortia. Est etiam Mæander pictura genis, in morem labyrinthorum flexuosis ambagibus implexum. Vide adagium, *Labyrinthus*.

Labyrinthus] quod se bellè non explicet, nullaque utatur methodo. De labyrintho diximus supra Emblemate 12.

Nimis

Nimu breuis] Breuitas, qua necessaria prætermittuntur, est in vitio, vt fortè fuit Claudius Cantiancula. De hac breuitate est illud: *Dum breuis esse volo, obscurus fio.*

Mucronis agnomen] Forſau alludit ad agnomen *κόπης*, quod Euripides rabulis tribuit.

Qui vel columnas voce rumpit] Huc Prouerbiū Chiliad. *Columnas rumpere.*

Truo] qui dicitur *ἀπυρρίζων*, hoc est, gutture dilatato immanem vocem effundere. de quo diximus superiore Emblemate. Hoc vitium quoq; Aſſchini à Demosthene fuit attributum.

Tenuis quod voce] vt Chærephon Socraticus, qui dictus est vespertilio. De quo diximus Emblemate 61.

Colobotes] mācus, decurtatus. *κολοβώω*, *comminuo & trunco.*

Qui surdus alijs] Sanctius legit, *Qui surdus alijs.* Sed non placet, cum id nec metri ratio, nec sensus admittat.

Sturnus] De hac aue Plinius lib. 10. c. 24. & Volaterranus in Philologia.

Blasus] Qui lingua impeditus est. Hoc cognomen fuit Semproniorum, à vitio lingue impositum, vt etiam Balbus.

Sibilat ceu vipera] serpens. serpentum enim proprium est sibilare.

Tumultuatur ille rictu. &c.] Notat hic alia vitia ex ipso oris habitu desumpta.

Pſecas] Pſecas est stillicidium, vel gutta, aut stilla è tectis decedens. Pſecas iam olim audiuit Antimachus lyricus, quod identidem loquens expueret: quod cognomen etiam datum fuit Olympico euidam, cuius nomen non occurit. Vocantur etiam Pſecades ancillæ, quæ delicatarum matronarū capillos fūco medicato conspergunt. Vide sis prouerb. *Pſecas, aut ros.*

Quam multa &c.] Quot vitia, tot vocabula & nomina conuiciola fingi possunt.

Q V A M V I S hic peculiarium quorundam vitia taxantur, potest id tamen generalius de omnibus accipere enim natura, vt potius consuetudine deprauata comparatur, vt citius vitia quam virtutes in ijs obseruemus, qui publicè docent, ioculari quadam lasciuia, vt est quorundam in conuiciado natura procax. Homines enim imperiti, vt etiam argutuli quidam auditores, qui nasum rhinocerotis habent, facilius quod stultè dixeris reprehendere, quam quod sapienter taceris, probare possunt,

vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum profectò onus est atq; munus, vt ipsemet assueuerat disputatione 1. De natura Deorum, suscipere atq; profiteri sese, omnibus silentibus, vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adest enim ferè nemo, quin acutius atque acutius vitia in dicente quàm recta videat. Ita quicquid est, in quo offenditur, id etiam illa, quæ laudanda sunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id, in quo deliqueris. At isthæc licentia & deprauata consuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia, quæ torqueri solent ob ea, quæ sunt in corpore, vel in fortunis hominum vitiosa, proficiuntur ab animis parum sanis. Proinde Vlyſſes apud Homerum Therſitæ non claudicationem, non gibbum aut caluitiem exprobat, sed omnino garridum vitium. Sic Achilles non naturæ vitia insectatur in Agamemnone, sed ea, quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quasi frenum imponi rectè rationis potest. Sic Fabius Quintil. lib. 10. c. 2. In magnis auctoribus incidit aliqua vitiosa, & à doctis inter ipsos et mutuo reprehensa: atq; vtiq; tam bona imitantes dicerent melius, quàm mala peius dicunt. Hec ille. Subiungit Minos:

Vitia corporis ne mihi exprobanda.

Sic ego cum primùm ad Academiam Parrhinam venissem, ad capiendam ingenij cultum, offendi longè multis simulacris Doctores laborare, sed eorum maximè, qui Ramistæ, & Carpentariſtæ, quasi factioni nominibus insigniebatur. Ramus, vir acris ingenij, & iudicij singularis, Theſſalus methodicus audiebat, sed à quibus, nisi tumultuosus & linore percitis? Quernus, trium cantilenarum poeta, & histrio Regiæ vocabatur, quàm rectè, alij viderint: Certè nunquam vidi festiuorem, & qui suis prælectionibus plus operæ fumeret in salibus iocisque inspergendis. Belletinus peregrinus in Philosophia, alioqui Græcè, rei que philosophicæ peritus. Et Massicus, qui Hebræum alphabetum paucis auditoribus, hoc est, vni aut alteri, quàm publicè doceret, Vox clamantis in deserto, & venerabilis Beda, falsè nominabatur. Bossulus, bos lallus, & cymbalum Academiæ, vt olim Appion Grammaticus, mundi cymbalum incessabatur. De cæteris faciliè sileti patior. Hæc Minos. Quid

Conuicia in professoribus.

*Pueritia
nostri sa-
culi mo-
res.*

ego de me ipso dicam? qui cum tantis viris minimè sum comparandus, nihilominus linguarum aculeos dum in Academia Friburgensi Humanitatem publicè profiteor, non potui effugere, etenim subinde Rusticus Academicus audiebar; sic .n. alii qui nasci nebulous mihi humile genus exprobrabant, & quod spatium octennij ab aratro & agro ad cathedram euasissem, primumq; Bucolica Virgilij explicanda suscepissem. Sed hos tales scripta Ecloga pulcherrimè retudi, illisq; longū silentiū indixi. Possem hic nō iucōmodè inuehi in quorundā iuuenum petulantiam, ne dicam malitiam, qui professores docentes clamoribus, stridoribus, sibilis, & magnistrepitu multa interrumbant & explodunt, sed nolo paucorum verborum amarulentia multorum odia incurrere. Sed quia etiam pueri sub præceptoribus & magistris militant, eosque non rarò dicaci scurrilitate impetunt, de puerili procacitate nihil verebor aliquid dicere, quæ infelici nostro sæculo ita inualuit, vt nihil minus puerile appareat modò, quàm puer; nihil ad virilem audaciam proiectius, quàm ipsa pueritia, malorum ac libidinum penè omnium capax, in qua prauitas supra annos, anni præoccupati malitia, nec ad frugem aliquando venturi numeros omnes & gradus maturioris æui suppleant, non sanè virtutum, sed flagitiorum detestabili quadam ac execranda prolusione. Si aberret citharædus & heret inter initia: si fabulæ summam præfatus actor trepidet fallente memoria, quid sperandum de progressu? Sic à capite pendit, hoc est, à rudiori ætate totius vitæ iudicia, & specimen ibi elucet ac sustinetur, aut cadit atq; labascit spes, quæ rarò meliori exitu à prauis exordijs, se commendat. Quod in spinæ vel vtricæ speciem prodire vult, pūgit statim & vrit, ne vnam ab ijs aut rosam speres. An verò pullaster corni rostrum mutasse aliquando aut colorem legitur? Nec Maurus infans pellem transformauit vquam vir factus: vt nigredo hic, ita vitium ibi altius infigitur. Ego inter sæculi faules næuos etiam hanc corruptelam morum in iuuentute, & infectionem à nimis pestilentem & contagiosam, numero. Siste mihi huc pusionem aliquem quadrimulum, vix ouo exclusum, vt sic dicam; notabo quæ in viro etiam offendat, Catonis virgula: adeo supra decorem sa-

piet versuta quadam & intempestiua calliditate; tætabo ingenium propositis gryphis, expedit acutulus responsa ad stuporem; dicerijs impetam, opponer se, nec deerunt conuicia, quibus latret & mordeat; stomachum mouebo, iuramenta eructabit rabiosulus, blasphemias & execrationes. In summa, ad omnem nequitiam inueniam aptū, & talem prorsus rantium, ex quo impuritatis & incontinentiæ capacissimum tornari possit vasculum; amatoria enim si miscam & Venerea illa, nutum, rem & verba dabit. Non est grauior vindicta, meo quidem iudicio, indignantis Dei in stirpem nostram, quam peruersitas hæc in teneris nouellis, quæ à radicibus corruptæ in conuato malo grandescunt. Excusetur, si rariores & hinc inde dispersæ aliquot; vt lorum multiplicant se, ac serpunt vt scabies in morbo pecore. A flagris remedium, inquis; olim profuerunt ceræ, nunc vix aliquid fustes in calloso & rigido corio. Parentes sciunt & Magistri, quantus labor in educandis & formandis liberis, quorum manus, oculus, lingua erant & intendunt sine fructu. Manguit quidem percussus, clamant, vlulant, recalcitrant sub flagro correctoris, tanquam cauerio subiecti, nihil interim ab assueta malitia remittunt aut emendant, reductis caligis & subsidente dolore repetunt solita, plagarum non amplius memores. In globum incidat aliquis aut coronam talium nebulonum, saturatus opprobrijs & cauillis, suspenso naso, iactis digitis, distorta & caperata fronte, bifurcatis manibus insigniter exceptus verbera vix effugiet & lapides. Erubescit vir bonus, & dolore, vt par est, tangitur intemis visceribus; alloquitur ad monet, reuocat salutari & paterno consilio: subsannant illi, & poppysmis eludunt. Si grandæuus aliquis, delirium & caluitium exprobrat: matrona honesta, veneficium audit vel prostibulum, strix, saga, meretrix. Vbi ergo illud: *Ex ore infantium & lactentium profecisti laudem?* Maledicta crepant & scommata sale saliora, quæ Deum & hominem tangunt; Diras, Erynnes, Furias, quibus deuouent animas, & aduocant te in fidem perituri, ò Veritas, & adorandum Numen. Quin & facere ingluuiem profusos nepotulos videas interdum, venire ad tumultus, descendere in aciem, cōfertare manus, gladiatoria spectacula & ludos aperire, ganni-

*Agoniam
na à pueri-
ta pueri-
ta.*

pannure, grunnire in plateis, nemini cedere. aurea corcula, Cæsarelli & Reguli parentum. O tempora, o mores.

Natura.

EMBLEMA IIC.

PAN A colunt gentes (Naturam hoc dicere rerum est)
 Semicaprumq; hominem, semivirumq; Deum.
 Est vir pube tenus, quod nobis insita virtus
 Corde oriens, celsa verticis arce sedet.
 Hinc caper est, quia nos natura in secula propagat
 Concubitu, ut volucres, squamea, bruta, feras.
 Quod commune alijs animantibus, est caper index
 Luxuria, Veneris signaq; aperta gerit.
 Cordi alijs sophiam, alijs tribuere cerebro:
 Inferiora modus, nec ratio ulla tenet.

I. PAN (de quo nonnihil diximus supra Emblem. 72.) pingitur cornutus, rubra facie, inferiore parte hispidus, pedibus caprinis, manu fistulam septemplex tenens. Quorum omnium significata iam subscribemus. Editio Stockhameri epigraphen habet, *Vs Natura*. Sed parum aut nihil à nostra differt.

II. PVLCHRVM epigramma, & eruditionis atq; varietatis plenum, in quo retineta natura depingitur in figura Panos, quem colebat antiquitas quasi Naturæ Deum, quod & ipsum indicat nomen. Sed hic non erit alienum paucis digredi, ut huius pignoris, & plurimum aliorum fiat notio explicatior. Nemo est ex literatis, qui nesciat, quæ & quot portenta olim Aegyptus tulerit quæ sui causa, proque suo arbitrati deos finxerit. Sic enim Saturnum colunt, qui sororem suam Cybelem in uxorem duxit, ex qua suscepit Osirin & Isidem, quos alij Ianum & Dianam nominant, & liberos ex ijs genitos Typhocæ, Apollinem, Venerem: sed maior aucta infania hominum, cum quidam animalia pro dijs habere cepissent, nempe boues, quibus carere non possent ad vsus agtorum colendum: & oves, à quibus viderent materiam præberi vestium, itemq; lac & caseum ad nutritionem: imò & canes, ut hominum custodes, & venationum socios. Quare & apud eos Anubis, canis capite fictus: Ibis, quæ avis, pro dea habita, quia locustas & serpentes Aegypto infestas absumeret. At verò Hircus ea ratione deus putabatur, ut Priapus apud Græcos, & Romanos, quia per membrum genitale continua species animalium propagaretur. Inde Pana deus, cornutosq; Satyros, perpetua rentigine ad res Veneris idoneos. Hanc deorum simulatorum multipliciter meritò vellicarunt Arnobius, Lactantius, Iustinus Martyr, idemq; Philosophus, Athenagoras, Tatianus, D. Augustinus, D. Ambrosius, Firmicus Maternus, & alij veræ pietatis assertores ac vindices. Mythologi ad rationes physicas Deorum naturam retulerant. M. Tullius 2. de natura Deor. ad multiplices Dei effectus multò prudentius pro suo captu renocauit, nam & naturæ nomen sepe pro deo, aut mente diuina usurpauit. Imò veteres pendè omnes immergi tenebris

insemitæ, nihil aliud esse Deum censuerunt, quàm prodesse hominibus, & variis sanè modis vitam beare communem. At quia in rebus naturæ nihil præstantius, aut perfectius, quàm Dei ipsius opificium, id est, homo, animal prouidum, memor, sagax, plenum rationis & consilij, præclara quadam ratione conditum, in describenda corporis humani fabrica, & compositione admirabili, suam sollicitam nobis probare conati sunt. Cuius rei specimè ingeniosum nobis hoc lepido carmine proferat Alciatus, qui hominè, ceterè *μικρὸν σκῶρον*, vel quasi totius Vniuersi epitomen exhibet. Sed audiamus quid de Pane sentiat antiquitas. Phormneus siue Cornutus in lib. de Natura Deorum, cap. de Pane: Talem, inquit, & Pana esse nō dubito. Siquidem & ipse cum hoc vniuerso idem est. Inferior pars huius Dei hispida est, & hircum refert, ad designandam asperitatem terræ. Superior autē pars similis est homini, propterea quod æther teneat totius mundi principatum. Hoc autem rationabilem designat partem. Lasciuum & libidinosum eum fingunt, propter multas seminum causas & commistiones, quæ ex ipsis fiunt. In locis desertis eum morari tradunt, ut eius vnitatem ostendant; mundus enim est vnus & vnigenitus. Nymphas persequitur, siquidem gaudet exhalationibus, quæ ex humido prodeunt, sine quibus fieri non potest, ut mundus appareat. Indurus esse dicitur nebride, aut pelle pardi, tum propter pulchritudinem rerum omnium varietatem, tum etiam propter colores, qui in mundo cernuntur. *Συπτόν* eum appellant, siue quod à ventis omnibus perflatur, *ἀπὸ τῶ σιπτόν*, id est, à flando: siue quod ad saltandi ritum sit minus aptus, & more rusticorū, qui musam politiorē non degustarunt, subsultet, *ἀπὸ τῶ σκιρτῶν*, id est, à saltando. Quod autem plerumq; in montibus & speluncis versetur, factum est, ut coronam è pinu arbore sortiretur: hæc enim arbor montani quippiam & magnificum habet. Fingitur cornutus, & bifidos habere pedes. Fuerit fortasse hic & Priapus, cuius vi omnia in lucem prorumpunt. Hæc & alia plura Phormneus. Homerus autē in hymno Panos eum Mercurij filium facit, vocatumq; Pana dicit à Baccho, quod oblecta-

Cur tot
Deos Æ-
gyptus es-
finxerit.

Pan hoc
vniuersum
designat.

rit omnium Deorum animos. Orpheus in hymnis latius Pana Deum celebrat. Hymni principium tale est:

πανα καλὸν κρατερὸν, γὰρ θεὸν, κόσμῳ τὸ δῖμα πᾶν.

ἐρατὸν, ἡδὲ θάλασσαν, ἡδὲ χθόνα παμβασιλείαν,

ἢ πῦρ ἀθάνατον. τάδε γὰρ μέλη ἐσὶ τὰ πανός. id est:

Pana innoco fortē, deū mundi vniuer sum. Cælum, mare, terram, omnium regem, Et ignē immortalem. Pani enim hæc curæ sunt.

Pana voco magnū, qui totū cōtinet orbē, Qui mare, qui cælum, qui terras frugiferentes,

Æcernūq; ignem. Hæc Panos sunt omnia membra.

Panos de scriptio.

Silius Italicus Pana sic describit libro 3. Pan Ioue missus erat seruari testā volente,

Troia pendenti similis Pan semper, & uno Vix illa inscribens terra vestigia cornu:

Dextera la sciuit casa Tegeatide capra, Verbera lata mouēs festa per cōpita cauda,

Cingit acuta comas, & opacat tempora pinus.

Ac parua erūpunt rubicunda cornua frōte. Stant aures, summoq; cadit barba hispida mento.

Pastorale Deo baculum, pellisq; sinistrum Velat grata latus tenera de corpore dama.

Claudius Minos, non vt ceteri cum nobili & erudito artifice Alciato (dispar enim congressus Achilli) sed animi causa carmē iā olim de Pane Deo effudit, quod tale est:

Pana Deū facie humana, pedibusq; ferinus, Semivirūq; deū, semiferūq; virum,

Effinxere olim plasta, doctiq; poeta.

Ars obscura quidē, non malē grata fuit. Si bene conspicias, totum sonat, estq; homo totum:

Namq; animo refert & ratione Deum. Est mēbris cōpactus homo vel sensibus ipsis,

Est animal parte hac, inferiore ferum: Instar habet planta, qua parte augetur, vt orbis

Parvulus à pri scis inde vocatus auis.

Herodotus in Euterpe loquens de Aegyptiorum moribus, Panos, inquit, simulachrum & pictores pingunt, & statuarii scalpunt quemadmodum Græci, captiua facie, hircinisque cruribus, haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris Dijs. Qua tamen causa eum talem

describant, non est mihi relatu iucundum. Sed quæcūq; hæctenus de Pane dicta sūt,

explauatius scripsit Seruius in Bucol. Virgilij: Pan, inquit, Deus est rusticus, in Nature similitudinem formatus; vnde dicitur

πᾶν, id est, omne. Habet etiam cornua ad similitudinem radiorum Solis, & Lunę cornuum. Rubet eius facies ad ætheris imitationem. In pectore nebridem habet stellatam, vt stellas imitetur. Pars inferior hispida, propter arbores & feras. Caprinos habet pedes, vt ostendat terre soliditatem. Fistulam habet septem calamorum, propter harmoniam ex septem sonis. Pedum habet, propter annum, quem in se recurrere fingunt Poetæ. Cum Amore Deo luctatum esse, & ab eo victum, quia omnia vincit amor. Ex his Seruij verbis admoneor elegantissimi epigrammatis Strozæ patris, de Amoris & Panis lucta, quod huc apponendum duxi, quandoquidem nec abhorret multum à materia, nec est iniucundum auditu.

Pan & Amor quondam lucta certare volentes.

Deponunt calamos ille vel ille sacros.

Hic onus alarum, villosa nebridos ille: Projicit hic arcum, projicit ille pedum.

Tunc liquida excutos artus perfundit olino, Cecropiaq; modum seruat uterq; Pales.

Conseruere manus totis conatibus ambo, Robore Pan fidens, dexteritate puer:

Aspera pugna fuit, primūq; assultibus anceps:

Nunc Pana aiebāt vincere, nunc puerū. At demum elato prensauit cornua saltu.

Panaq; qui vincit omnia, vicit Amor. Sed iam addamus aliquid de Pane, quod peritioris literaturæ auídos non nihil delectare possit. Porphyrius in libro de Respon sis, Panem famulum Dionysij facit, & in numerum bonorum Deorum collocat; nihilominus narrat agricolis quibusdam apparuisse, quos repente mortuos confirmat, interrogatumq; Apollinem de necē nouem agricolarum in quodam Branchidarum agro, sic respondisse:

Tornus Dionysij famulus Pan, aurique cornis,

Per nemora obscurus gradiens, mentesque per altos,

Pinum una atq; alia resonans siringa tangebāt,

Gestabatq; manu: multos is corpore vasto pro-

Seruij de Pane testimonij.

De lucta Panos & Amoris.

Alia de Pane.

Prostravit, mortique viros dedit horridus ille.

*Historia
notanda
de Pane.*

Sed magna dignum est admiratione, quod Plutarchus refert in eo libro, quem composuit de tacentibus oraculis, cuius verba, ne Græcis ceptonibus obstrepat, sic exprimere conatus est Sanctius: De morte autem huiusmodi demonum hæc ab homine nec imprudente, nec futili nobis sunt tradita. Epitherses præceptor Grammaticæ fuit Aemiliani Rhetoris (quem & vos aliquando differentem audiistis) pater. Navigaturus hic in Italiam navim conscendit, mercimoniis, mercatoribusque multis plenam, qui se audisse dicebat (cum sub noctem circa Echinadas insulas ventus posuisset, navisque prope Paxas constitisset) vigilantibus plurimis, multis etiam a cœna bibentibus, repente cuiusdam vocem auditam esse Paxi, Thamum nomine inclamantem, ita ut omnes teneret admiratio. Erat autem Thamus vir Aegyptius, eiusdemque navis gubernator, non tamen omnibus, qui aderant, nomine cognitus. Bis itaque vocatū siluisse, tertio respondisse. At illum, quisquis erat, altiore voce clamasse: Cum perveneris ad Palodes, hæc verba nunciabis: *πᾶν ὁ μέγας τῆδ' ὄνκε*. hoc est: *Pan magnus interijt*. His auditis, Epitherses dicebat, obstupuisse cunctos, consulasseque inter se, peragendane, an negligenda essent, quæ audivissent, censuisse Thamum, si aspiarent venti, silentio præternavigandum; sin autem deficerent, ubi eo locorum venissent, manifestanda quæ audierant. Cum tandem ad Palodes venerunt, & navis neque ventis, neque undis posset propelli, è prora obuersam in terram Thamum pronunciassè iussa, hoc est, *πᾶν ὁ μέγας τῆδ' ὄνκε*. *Pan magnus obiit*. Hæc vix dum perfecta verba ululatu magno, nec unius modi, sed quasi multorum gementium excepta sunt. Quæ res, quoniam multis presentibus acciderat, celeriter Romam est allata. Thamus ipse à Tiberio Cæsare accersitus. Consuluit deinde Tiberius Philosophos, quænam Panem illum arbitrarentur. Qui responderunt, ex Mercurio & Penelope natum esse credi oportere. Hæc sunt verba Plutarchi. Eusebius verò refert, hæc & similia accidisse, quo tempore sub Tiberio Cæsare Christus Deus ac Dominus noster passus est, qui omne demonum genus è vita expulit. Quamquam

*Eusebij
de hac hi-
storia tes-
timoniū.*

quid vetat, hanc vocem intelligi posse de Christo Servatore nostro, qui verus est *Pā*, id est, Omne, ac totius Naturæ dominus & conservator? Sunt qui asserant, illam vocem auditam è Paxi illa nocte, quæ post passionem Dominicam sequuta est, anno Imperii Tiberii decimo octavo. Sed hæc hæcenus.

PANA colunt gentes] Gentiles, seu Pagani vulgo dicti. De Pane consule Lactantium, & D. Augustinum de civitate Dei lib. 18. cap. 17. Phœnutum de Nat. Deorum. & post eum Gyraldum de historia Deorum. Syntagm. 15. nonnihil etiam tibi supeditabit Eusebius 3. præparat. Evang. elix. Vide præterea Plutarchum lib. 4. de placitis Philosoph. Alex. Aphrodisi in 7. *μετὰ τὰ θυσία*. Lucretium lib. 3. Natal. Comit. Mythol. lib. 5. c. 6. Pierium Hieroglyph. lib. 10. & 44.

Est vir pube tenus] Alii legunt, *Vir senus umblico est, hominum quia propria virtus, &c.*

sequitur lectionem, quam voles.

Quod nobis infra virtus, &c.] Cicero 1. Tusc. Platonem in Timæo secutus, & Aristotelem in 2. De Anima, principatum animi ait esse in capite, sicut in arce summa: ita verò & cupiditas locis disclusa: illa. n. in pectore, hæc subter præcordia sedē habere dicitur. Galenus in lib. De placitis Hippocratis & Platonis, in cerebro posuit spiritus animales, id est, imaginationem, memoriam, sensum, motum, & intelligentiam. facultatem vitalem in corde, naturalem in iecore, de quo exiit nutritio & generatio, quæ tria sunt non partes, sed facultates & vires de unico animo existentes, qui ut seipsum moveat ratiocinando, irascendo & concupiscendo, utitur cerebro, corde & hepate, quæ tria sunt instrumenta sede & loco distincta. Quod itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & cella verticis arce sedentem, animum, siue eam animi facultatem, quæ rationis est, intelligit, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat: vel fortasse ad veterum quorundam sententiam, qui animi principatum in corde statuebant, ut Empedocles: alij in cerebro, ut Plato & Democritus. Plutarchus De placitis 4. c. 5.

Celsa verticis arce sedet.] *ὑψηλῶς αἰτίας* & *ἀλλήγορία* à summo & præstanti Principe in arce summa, ut loco tanti, sed ēte.

Hinc

111.

*Animus
in ce-
rebro, in
in cordi.*

Hinc caper est, &c.] In superioribus dictum est, hircum libidinis esse symbolum, & concubitu fit generatio. Vide Macrobius. cap. 8. Saturni. 1. lib.

Ut volucres, squamea, bruta feras.] Animalium est diuisio: sunt enim aut aerea, ut volucres; aues; aquatilis, ut pisces; terrena, ut homines & bruta omnia. Huc confer principium 1. Metamorph. Ovidianæ.

Coram alijs sopherian &c.] Id est, rationem & mentem, cuius sedem in capite bona Philosophorum pars, & quidem eorum, qui meliores nota putantur, esse voluere. Cicero 1. Tuscul. Quæst. Alij, inquit, in corde, alij in cerebro dixerunt animi sedem esse & locum. Homerus & Hesiodus in corde videntur posuisse intelligentiam; idq; significari volunt sapientiores per illa verba passim apud hos poetas repetita: *ὅδ' δὲ ἐνὶ φρεσὶ βάλλειν ὄσιν*. hoc est, ut dixit Macrobius: *Tu condita mente teneto*. Sunt enim phrenes septum transuersum siue præcordia; unde pro animo aut mente sumuntur: & Phrenetici dicuntur, quibus mens laborat. Plutarchus tamen lib. 1. de placitis Philosoph. testimonio Platonis in capite mentem collocat. Plutarchi verba sunt: Propterea, inquit Plato, mens quæ in homine augustissima pars est, in capite constituta est. Lege Opificium Dei apud Lactantium.

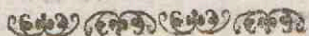
Inferiora modus, nec ratio.] Inferiora belluina planè sunt, ut ira & appetitus, quæ tamen superiori animi parti, id est, ipsi menti subijci debent, nisi enim in motus imperium obineat ratio, quid inter hominem & belluam putabis interesse?

Pan pingebatur, ut multarum diuersarumque naturarum particeps.] Id enim nominis Pan totum vel vniuersum sonat. Itaq; Macrobius Saturni. 1. cap. 17. Pan ipse sub hoc habitu quo cernitur, solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt, appellantes *τὸν τῆς ὕλης κύριον*, non sylvarum dominum, sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem, significare volentes; cuius materię vis, vniuersorum corporum, seu illa diuina, siue terrena sint, componit essentiã, &c. Alciatus Panos naturam & habitum ad hominem transtulit. Homo enim constat animo diuino, cælesti, immortali, Angelis & Deo simili: corpore verò mortali,

ex quatuor elementis composito; hac quidem parte bellum in naturam proximè referent. In animo duæ partes sunt: illa quæ intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio vitatur ac valet; quæ pars superior nominatur, & proprio nomine Mens, quæ verè homines sumus, quæ Deo similes, quæ cæteris animalibus excellentiores, & longè superiores: Altera est ex conuersione corporis, rationis experta, bruta, fera, atrox, & bestia quàm homini similior: in qua sunt motus illi, qui Græcis *παθή* dicuntur, pars longè inferior & abiectior, quæ nimirum à belluis nihil differimus. Homo itaq; medium est quiddam inter diuinas intelligentias, & bruta animantia, eãque ob causam finxerunt veteres Pana esse Deum, qui superiore parte hominem, inferiore verò caprum referret: ut natura humana hoc inuolucro, & quasi proposito agalmate significaretur. Homo enim pro superiore sui parte rationem habet diuinam, & cælestem; inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis.

Cæterum sunt qui hominis naturam triplicem hic notari velint, diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem, quæ cum Angelis participat; humanam, quæ cū belluis; diabolicam autem, quæ quippiam scelestè & depravatè cogitat & molitur. Quod planum etiam facit August. sub finem c. 3. lib. 14. de ciuitate. Disquirerem hic de vocis etymo, *τὸ ἀνθρώπου*, in quo ingeniosa Grammaticorum, & philologorū coniectanea pridem celebrantur; sed id aliorum esto pensum. Non pedem refero, nisi prius moneam studiosum, legisse me non ita pridem homiliam D. Gregorii, hunc locum sacri Euangelii explicantis: *Prediccate Euangelium omni creatura*, quæ eruditè præclarus & eruditus ille pater verbum illud, *omni creatura*, ad solum hominem, seu hominum speciem ingeniosè confert. Est enim homo creatura omnis, hoc est, particeps essentiæ rerum omnium à Deo conditarum: imò homo est Dei opificium planè singulare ac diuinum, quo res nature vniuersæ quasi sub compendio habeantur. Lege, si placet, Anatomicos quid de Microcosmo sentiant, & inter hos omnino Andream Laurentium lib. 1. suæ Anatomiz.

Hominis natura triplex.

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA I C.

VT sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes:
 Artibus hic, varijs casibus illa praest:
 Aduersus vim fortune est ars facta: sed artis
 Cum fortuna mala est, saepe requirit opem.
 Disce bonas artes igitur studiosa iuuentus,
 Quae certae secum commoda sortis habent.

COMMENTARI I.

- I. **M**ERCURIUS pileo alato, manu
 caduceum suum serpentibus impli-
 citum tenens, & in cubo sedens exprimi-
 tur, cui affingitur Fortuna caeca, globo in-
 sidens, dextera gubernaculum, sinistra co-
 piae cornu tenens. Accuratiorem vtriusq;
 habitum ianiam Galenus docebit.
- II. **E**MBLEMATIS, vti & carminis
 huius materiam video sumptam ex Gale-

ni oratione parenetica ad bonas artes, in
 qua fusè & oratorio more Fortune & Mer-
 curii symbola diuersissima explanat. De-
 claratur id vberimè de Plutarchi cōmen-
 tario De exilio. Locū Galeni, vel Menodo-
 ti (ut aliis placeat) ex oratione ἐπὶ τὰς τέχ-
 νας huc cōgessimus in gratiā Philologorū:
 τὴν τὸν τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι ἐ-
 ληθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες ὡς πλάτ-
 τοντες

τούτες αὐτὴν ἡ μόρον ἐν ἑαυτῇ θυναικὸς
 ἤρκεσθην· καὶ τοὶ τῶν ἱκανὸν ἦν ἀνοίας
 συμβολὸν· ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδωσαν
 ἐν χερσὶν ἔχον· αὐτὴ καὶ τοὶν ποδῶν ὑπέ-
 βεσαν· βάσιν· σφαιρικὴν· ἐσέρησαν δὲ ἐν
 τοῖν ὀφθαλμοῖν· ἐνδεκνύμενοι διὰ τῶν
 αἰσθητῶν τὸ τῆς τύχης ἀσάτον· ὥστε οὖν
 ἐν νηὶ χειμαζομένη σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύ-
 ζεσθαι τε τοῖς κύμασι κινδυνεύειν καὶ βυ-
 θισθῆναι, μοχηρῶς ἀντὶς πράττειν ἐπι-
 τρέφας τὰ πηδάλια κυβερνήτη τυφλῷ·
 κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τῷ βίῳ
 μεζόνων ναυαγίων περὶ πολλὰς εἰκας γι-
 νομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ δα-
 λαιτταν, ἐκ ὁρθῶς γινώσκοντες ἐσιν, ἐπι-
 τρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι
 παραγμάτων τυφλῷ δαίμονι μηδ' αὐτῇ βε-
 βαιοῦς ἐστηρικμένῃ· ἐμπληκτὸς τε γὰρ
 ἐστὶ καὶ ἀνὴρ εἰς τοσούτον, ὡς πολλὰς τὴν
 ἀσφαλῆς ἀνδρῶς παρερχομένη, πλατὶ-
 ζειν τὰς ἀναξίους, ὡς δὲ τῶν βεβαιοῦς,
 ἀλλ' ὅσον πάλιν ἔσας ἀραιεῖσθαι τὰ
 δοθέντα· ταύτῃ τῇ δαίμονι πλήθος ἀν-
 δρῶν ἀμαθῶν καὶ ὀλίγον ἐπέταται, μηδ' ἐ-
 ποτ' ἐν τῷ αὐτῷ μενέσῃ διὰ τὸ τῆς βάρ-
 σεως ἐνμετακύλισαν, ἥτις αὐτὴν ἀρεὶ καὶ
 φέρει, καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θα-
 λαττῆς· ἐνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλ-
 λήλοισι, ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνῃ δ'
 ἀελαβῆς ἐκείνῃ διεξέρχεται καταγελῶ-
 σα τῶν ἀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων
 αὐτὴν, ὅτ' ἔδεν ὄρελος· τὰ μὲν δ' ἡ τύ-
 χης μέγαντα τοιαῦτα· τὸν δ' ἐρμῆν, ἀπὲρ λό-
 γον ἔχοντα δεσπότην, ἐργατὸν τῆς τέ-
 χνης ἀπάσης θέσσαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπε-
 ραντί τῆς τύχης κεκοσμηκασιν οἱ γρά-
 φοντές τε καὶ πλαττοντές· νεανίσκος
 ἐστὶν ὁραῖος, καὶ ἐπικτήτων ὡς κομμω-
 τικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' ἐνθὺς ὥς συνεμ-
 ρανέσθαι τὴν τῆς τύχης ἀρετὴν δι' αὐτῶ·
 ἐπὶ δὲ παιδρὸς μὲν τὰς ὀφεις, δέδορκε
 δὲ δριμύ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημά-
 των ἐστὶν ὁρατὰ τὸν τε καὶ ἀμετάπτωτότα-
 τον ἔχει, τὸν κύβην· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐ-
 τὸν τὸν θεὸν τοῦτο τῷ σχήματι κοσμή-
 σιν, ἰδοὺς δ' ἂν τὰς διαστάτας αὐτῶ, παι-
 δρὸς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγεμένῳ θεῷ,
 μεμρῶμεν δὲ ἂν ἐπὶ αὐτὸν, ὥστε οἱ
 τὴν τύχην, ὡς ἀπολειπομένους πατ', ὡς ἐ-
 χωρίζομένους, ἀλλ' ἐπομένους τε καὶ δια-
 παντὸς ἀπολειπόντας τῆς προνοίας αὐτῶ·
 id est: Cum veteres declarare vellent fortu-
 na improbitatem, nō satis habuerunt eam
 pingendo fingendāq. specie muliebri repra-

sentare (quod tamen erat magnum amen-
 tia signum) sed & fecerunt, ut manibus
 clauum prehensum teneret, pedibus autem
 sedem globosam supposuerunt: adhuc eam
 priuarunt oculis: ijsq; omnibus fortuna in-
 stabilitatem designauit. At verò quemad-
 modum, cum nauis admodum fluctuat, ita
 ut procellis undique agitata parum abest,
 quin periclitetur, improbè certè ille prae-
 omnino fecerit, si caco gubernatori clauum
 commiserit: ita cum longè plura naufra-
 gia, eaq; grauiora multis in familijs quam
 in mari accidant, profectò amens ille fuerit,
 qui in eiusmodi casibus seipsum Fortunae, ca-
 ca Dea commiserit, ea enim nullam habet
 firmitatem & constantiam, solida nimi-
 rum & expers mentis est, qua se penumero
 viros honore dignos, & quorum magna est
 habenda ratio, praetermittit: locupletet au-
 tem indignos: neque hoc quidem constantè
 aliquo modo: nam & qua dederit, postea in-
 terdum adimit. Hanc autem Deam impe-
 ritorum hominum multitudinem confectatur,
 numquam in eodem manentem loco, eò
 quòd basis, cui insidet, sic maximè volubi-
 lis. Quam ob causam fertur in loca quadā
 abrupta & precipitia, interdum etiam in
 mare detruditur, in quo vnà omnes obruiun-
 tur, qui fuerint eam secuti: ipsa verò damni
 expers elabitur, intereaq; securè ridet eos,
 qui conqueruntur, & à quibus innocatur:
 cum tamen ea tamquam surda nihil auxilij
 eis praestet. Et quidem fortuna facta eius-
 modi sunt. Nunc verò contemplare, quāso,
 Mercurium sermonis dominum, omniūque
 disciplinae opificem, quem contrario prorsus
 modo exornarunt pictores & fictores. Iuue-
 nis est & formosus, formam habens non ar-
 cessitam, neque suco illitam: sed statim ubi
 apparet, ea quidem forma, virtus animi e-
 lucescit: hilaritatem oculis pra se fert, acu-
 tè intuetur: eius autem sedes, cubus est, om-
 niū figurarum maximè stabilis, permul-
 tumque à casu aliena. Haec etiam figura
 Deum hunc interdum ornant, ut possis in-
 tueri eos, à quibus colitur, hilari esse vultu,
 sicuti & dux ipse Deus: cui nunquam suc-
 cenescant, ut sunt qui fortunam accusant,
 cum se relictos à tergo contemptosque sen-
 tiunt. Qui enim eum consequuntur, per om-
 ne vitæ tempus eius providentiā singularè
 persentiunt.

Mercurius qua-
 liter effi-
 ctus.

VT [Sphara Fortuna] Alij legunt, Vt For-
 tuna pila sed cum manifesto vitio metri.

Fortu-

III.

*Fortuna
cur spha-
ra insti-
stat.*

Fortunam rotam seu rotundo lapidi insiden-
tem pinxerunt veteres, quo eius instabilita-
tem designarent, vt pluribus verbis docet
in Circulo Pierius. Et Galenus loco supra
citato, sic vertente Sanctio: Cuius indicare
nequitiam cum veteres constituisent, in se-
mineam speciem exprimere non contenti
(quanquam hoc satis aptum erat amentie
signum) gubernaculum etiam manibus ha-
bendum dederunt, basim pedibus globosam
subiecerunt, eam denique orbatam oculis
effinxerunt: vt scilicet per has figurandi ra-
tiones fortunæ inconstantiam expressam
ostenderent. Porro de Fortuna pleni sunt
vndiq; Philosophorum & Poetarum libri:
addam tamen Pacuuij carmina, quæ citan-
tur in 2. Rhetor. ad Herennium:

*Fortunam insanam esse & cacam,
Et brutam perhibent Philosophi,
Saxoq; instare globoso pradicant volubili.
Ideo quò saxum impulerit, eò cadere fortu-
nam autumant.*

*Cacam ob eam rem iterat: quia nil cernat
quò sese applicet.*

*Insanam autem aiunt: quia atrox, incerta,
instabilisq; sit.*

*Brutam: quia dignum atq; indignum ne-
qucat internocere.*

Legel. 3. diuinar. instit. Lactantij, & Au-
gustinum de ciuit. Dei libris potissimum
2. 4. & 7. Huc etiam facit elegia quædam
Philippi Beroaldi, de Fortuna, vbi eius mu-
tationem & nomina graphicè depingit. Vi-
de etiam Cæli Rhodig. lib. 21. c. 29. Nata-
lem Comit. Mytholog. lib. 4. cap. 9. Et qui
dem quæ primum Fortuna dicebatur, à
vortendo, digammi mox mutatione in F
literam affinem, Fortuna vocitata est: cu-
ius nimirum præcipua vis est, summa imis
commiscere, rerumq; inducere mutatio-
nem. Hic porro sphaeram pro quacunque
re volubili & rotunda vsurpauit, ad signi-
ficandam volubilitatem & inconstantiam,
qualis est in artibus sordidis & mecha-
nicis.

Cubo sic insidet lapidi quadrato, firmæ
sedi, ad designandam artium liberalium
stabilitatem: vel vitam ipsam sedentariam
hominum studiosorum. Galenus in Ora-
tione, quam proximè citauimus, ad artes (si
modò eius est) ait Mercurium vt oratio-
nis parentem, & artium omnium authorem
in aliam effigiem quàm fortunæ, effectum
esse à veteribus tum pictoribus, tum sta-

tuarijs; sic enim ille ibi Sanctio interpretet:
Mercurium verò tanquam rationis domi-
num, & artium omnium authorem aspice-
runt, vt alia quàm Fortunam effigie de-
corarunt. Nam iuuenis est formosus, nec
eiusmodi, vt fucatum quidquam in eo aut
comptum deprehendas; sed in cuius forma
animi virtutes protinus eluceant. Est enim
hilari vultu, acribus oculis, basi innititur
sic vndiq; figuratæ, vt quadrantal seu tel-
seram referat, qua maximè figura res ipsa
stabilis ac immobilis redditur. &c. Idem se-
rè Pierius Hieroglyph. lib. 39.

Hermes & *epuys*, Mercurius dicitur, eò
quod sit Deorum interpres, *ἀρὸ τῶ ἐρμῆ-
νέων*, quod est interpretari. Herma à Græ-
cis ponitur pro firmamento, ait Festus:
Vnde Mercurij nomen inuentoris, vt puta-
bant, firmæ orationis ductum. Hic autem
apud Festum (obiter admonco) firma ora-
tio est pactum seu stipulatio, firmissimum
iuris vinculum, vt didicisse se meminit Mi-
nos ex Guiljelmo Fornerio, Antecessore
Aurelio doctissimo.

Artibus hic Mercurius bonarum disci-
plinarum præles, & inuentor.

Varijs casibus illa rebus fortuitis, quæ
que sunt in perpetuo inconstantie motu.

Aduersus vim Fortuna est ars facta Vi-
de Aristot. 6. Ethic. ad Nicomachum, c. 4.
vbi citat Agathonis versiculum:

Τέχνη τὴν ἔσπερον, ἡ τὴν τέχνην id est:
Fortuna chæra est arti, ars quoq; fortuna.
Et quamvis sententia Alciati hic videatur
dissentire ab illa Agathonis, non tamen ita
est: quod vt intelligatur, similitudine qua-
dam demonstratur. Arboribus fructu &
pomis luxuriantibus solent substitui qua-
dam succæ, ne rami ingenti onere pressi rui-
nam faciant. Sic aduersus vim fortunæ est
ars facta, sed fortuna, cum mala est, sæpe
requirit artis opem. Nam *τὴν τέχνην* v-
pine, & *τέχνην τὴν* Fortuna ars inuenit,
non ars fortunam. Vide Plutarchum in li-
bello de Fortuna. Cæli Rhodig. lib. 22. c. 9.
in fine & lib. 28. cap. 12. Didymum super
Odyss. 23.

Disce bonas artes, &c. Muruatus id vi-
detur ex Ouidio 1. De arte:

Disce bonas artes, monco, Romana iuuetus.
Solebant veteres Fortunam ipsam
ita effingere, vt mulier esset, quæ pilæ insti-
steret. At Mercurium studiosorum numen
cū designabant, basim quadratam, seu vndiq;
quatuor

*Fortuna
unde di-
cta.*

*Mercurij
imago*

Hermes

*IV.
Libera-
les quæ
liberant*

les artes
siqui sa-
vius.

quatuor angulis nitentem tesseram efficie-
bant: hoc enim modo firmum studiorum
& artium liberalium fundamentum sta-
tumq; effingebant, ut quæ nullo Fortunæ
impetu possent concuti. Sic Bias ille Prie-
niæns omnia secum se portare prædicabat.
Sic Aristippus Cyrenæus civibus suis man-
davit, ut eas sibi pararent possessiones, quæ
nani fracta simul cum possessore possent
enatare. Igitur hi mihi sapientes videntur,
qui periculosos artibus relictis, roge studia
sequuntur. Hæc ipsemet Alciatus oratione
quadam Ferratiæ habita. His itaq; agalma-
tis propositis, admonet bonas disciplinas
opera diligenti amplectendas esse, quibus
nimium fortuitos casus non temerè vel
sustinere, vel etiam retundere possumus.

Quò spectat illud vice Proverbij celebra-
tum, *ἡμῶν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη*.
vn. Ars hominibus est infelicitatis portus.

nēpe sua cuiq; ars pro viatico est. Unde
qui sapiunt, etiam si suppetat abundè res
familiaris, tamen liberos suos artificium
aliquod discere cogunt, quo, si contingat,
ut fortuna auferat opes, aut in exilium ire
iubeantur, sit quo sibi victum parèt. Nam
ut rectè ait Menander:

ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν εἶσταν.
Sapiens suas ubiq; circumfert opes.

Idem alibi:
*Ἄναφάρετον κτήμ' ἐστὶ παυδέα βρο-
τοῖς.*
Doctrina domino haud eripi suo potest.

Huc quoq; collimat Amphidici comici sen-
tentia:

Οὐκ ἐστὶν ἐδὲν ἀτυχίας ἀνθρώπινος
*Παραμύδιον γλυκύτερον ἀνθρώπῳ τέχ-
νης.*

Ἐπὶ τῷ μαθήματος γὰρ ἐστὶ καὶ ὁ γὺς

*Αὐτῷ, λέλινθε παραπλέων τὰς συμ-
φορὰς.*

Solamen arte dulcius mortalibus

Non esse possit omnis infortunij.

Mens nāq; studio haud sentit artis deditæ.

Mæroris oram se sui præteruehi.

Sed huc ad rem, meminimus ex Tullio pro

Archia poeta, naturā sine doctrina, cōmen-

dari, qui & ipse ait malle naturā sine doctri-

na, quā sine natura doctrinā. Sed bonus ille

artifex causā suā servit. Tamē certius est

quod arte perficitur, quā quod natura.

Sic non idem iudicium artis & fortunæ:

nam fortuna inconstans, ars certa. Fortu-

nam sectantur & casum ingenia temera-

ria; artem, doctrinamq; non nisi cordati

ac providi homines. Itaq; videri feliciores

ac tutiore in statu qui à liberalibus artibus

præsidium quarunt, quā qui à mecha-

nicis & sordidis, sed maximè quæ corporis

laboribus exercentur, & à casu pendēt, nec

nisi quibusdam momentis temporum so-

lantur hominem. Eo de genere coqui, fistu-

licines, aucēdi, mimi, ioculatores, milites,

balatrones, iixæ, confores, & alij sexcenti,

qui ad xenodochia etiam non sponte com-

meant, aut stipem queritando vitam mise-

ram fallunt. Sed (quæ sæculi nostri est in-

felicitas) non raro etiam videas hodie lit-

teratos, & solidè doctos egere. Hinc non

immeritò mirabatur molitor ille, cū qui-

dam studiosus stipem ab eo peteret, & se

magistrum septem artium liberalium pro-

freretur: Te miserum, inquit, qui cū se-

ptem artes liberales calleas, ostiatim victū

quaritis: mihi unica mea, illaq; ex infimis

mechanicis, tam abundè suppetat, ut fa-

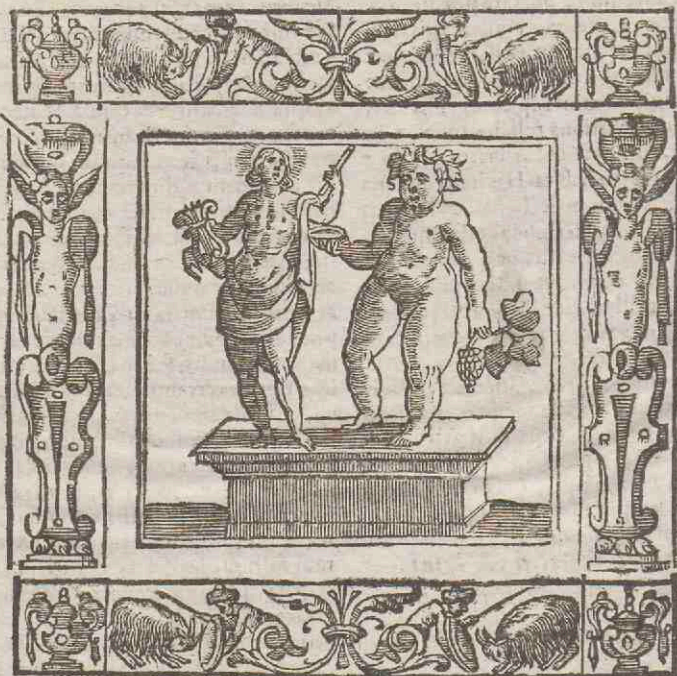
miliam totam laurissimè alam. At nūc cui

senectus oneri, nobiscum rejuvenescat.

In iuuentam.

E M B L E M A C.

NATVS uterq; Iouis, tener atq; imberbis uterque,
 Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
 Saluete, eterna simul & florete iuuenta,
 Numine sit vestro qua diuturna mihi.
 Tu vino curas, tu victu dilue morbos,
 Vt lento accedat curua senectâ pede.

C O M M E N T A R I I.

I. **I**N eadem ara statuuntur Bacchus & Apollo: ille quidem nudus, hederâ redimitus, altera manu pateram, altera racemum gerens, cuius statuam aliâs descripsimus. Hic vero capite radiato, altera manu citharam, altera bacillum, quo Medici pharmaca miscunt, tenens.

II. **P**RECATOR longam iuuentutis viriditatem ab ijs Dijs, qui nunquam senescunt, Apolline scilicet & Baccho, qui sem-

per pinguntur & florente iuuenta. Desumptum est autem ex Callimacho, ut refert interpretes Lycophronis. Colebatur enim Delphis Dionysius cum Apolline. Fuisse autem veteribus morem diuersos Deos eadem ara statuendi, satis, ut puto, manifestum uimus supra Emblem. 23.

NATVS uterq; Iouis] Poetæ quos im-peasè laudant, à Dijs genitos dicunt. Nempe & principes viros ac illustres pro Dijs habuit

*Apollo &
Bacchus
iuncti,
quid.*

habuit paganica secta, quæ quidquid admiraretur, aut magnum prædicaret, Deum dicebat. Multus est in ea materia exaggeranda Lactantius, eloquens vir, saneq; Christianus, acutior Arnobius, pergravis Augustinus libris prioribus de civitate Dei, ex ætus Iustinus Martyr, aliiq; plures. Ex Florido poeta vetere hi celebrantur numeri: Sic Apollo, deinde Liber, sic nideatur ignifer, Ambo sunt flammis creati, proptatque ex ignibus;

Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt,

Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras peccatoris.

Tener atq; imberbus uterq;] Sic Tibullus eleg. 4. lib. 1.

Sola æterna est Phæbo Bacchoq; iuventus, Nam decet intus crinis utrumq; Deū.

De Baccho & Apolline plura habes apud Gyraldum in Histor. Deor. Syntag. 7. & 8.

Quem Latona tulit] Apollo Iouis filius, ex Latona in Delo insula vno partu editus cum Diana, medicinar vsum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph.

Quem tulit & Semele] Bacchus ex Semele Iouis filius, vt abunde supra in statnam Bacchi explicuimus. Emblem. 25.

Saluete &c.] vt illud Homeri Iliad. ω. χρίετε χήρυκες Διός ἄγγελος, ἰδὲ κ' ἀνδρῶν

ἄρ' αὖ

Hæc verborum formula solemnis fuit in hymnorum epilogis.

Numine sit vestro] vestro beneficio.

Tu vino curas] Diluere vino curas, id est, auferre, tollere, μεταφορά. Ouid. 1. Art.

Cura fugit multo diluiturq; mero.

Horatius: Curas edaces dissipat Eubius.

& Tibullus 1. Eleg.

Bacchus & agricola magno cōfecta labore Pectora, tristitia dissoluenda dedit.

Tu victus dilue morbos] aufer corporis aggritudines certa victus ratione.

Vt lento accedat &c.] ἀλλ' αὖτοια προσπαθῶν.

Dv o sunt, quæ vt corpus bene constitutum, sanum, & incoluie conseruant, sic & animum ipsum curis expediunt, nimirum certa victus ratio, vinumq; moderatè sumptum; vt contra crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam hominis labefactant & corumpunt, ipsamq; senec-

ritatem accelerant. Hic itaq; descriptos videas Apollinem & Bacchum: illum quidē medicinar principem, qui salubri diæta præcipiat quid quantumq; sit in victu sequendum vel fugiendum: hunc verò, qui vino sollicitudines adimat. Marfil. Ficius lib. De vita cœlitus comparanda, duos hosce Deos sic copulat: Fratres certè sunt indiuiduq; comites Phœbus atq; Bacchus: ille quidem nobis duo potissimum adfert, lumen videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odoremq; vini ad spiritum recreandum, quorum vsu quotidiano spiritus ipse tandem Phœbus euadit & liber. Philosophorum est etiam ea sententia, sed tria tamen esse ad vitam longam, adeoque valetudinem tutandam necessaria constitunt. Prima est frugalitas, temperantia, sobrietas (quam modò *Μακρὰν* appellabamus) eam enim esse matrem sanitatis asseruerant artis medicæ professores: eam virtutum omnium domicilium prædicant philosophi omnes, victus enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Prudenter itaq; hortabatur Plutarchus iuvenes vt hæc tria cuarent habere, in animo temperantiam, in lingua silentiū, in ore pudorem. Secundò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires eueruat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Ouidius:

Cernis vt ignauum corrūpant ocia corpus,

Et vitium capiunt, ni moueantur, aqua.

Vtendum exercitationibus modicis, inquit

Cato apud M. Tull. tantumq; cibi & pot-

tionis vtendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Hac super te consule omnino Gymnasticen Hieronymi Mercurialis.

Tertiò voluptas animi honesta & oblectatio: cor enim, in quo est calor vitalis, faciliè molestijs atteritur, vt contra exhilaratur lætitia, viresq; sumit. Qua ratione Arist. 4. de morib. ad Nicomach. risum & iocū ait ad vitam degendam esse necessarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate posuit, & risui lætitiæq; operam dabat. Legimus & sapientissimum lacorem legum Lycurgum, τῷ γέλωτι, id est, risui statum erexisse, eoq; Lacedæmonios ad risum & lætitiā inuitalle, Plutarch. in Lycurgo. Quare

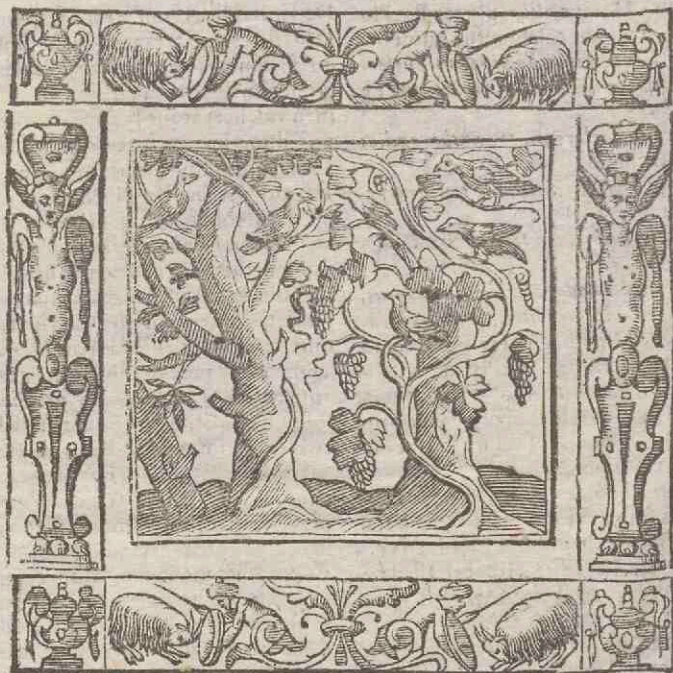
Interpone tuis interdum gaudia curis.

Comparatio Bacchi et Apollinis.

IV. Duo ad valendum conducuntur.

In quatuor anni tempora.
E M B L E M A C I.

ADVENISSE hyemem frigilla renunciat ales.
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æstatem sese expectare cucullus.
Autumno est tantum cernere ficedulas.

C O M M E N T A R I I.

I. **Q**UATVOR depingantur aues, frigilla, hirundo, cucullus, & ficedula, arboribus insidentes. Pictor hic de suo nimis liberalis quintam & sextam addidit, nobis inuitis, veluti quintam rotam currui iungens. Cæterum de frigilla agit Aristoteles lib. 8. Histor. animal. cap. 3. De hirundine nos egimus Emblem. 70. De cuculo Emblem. 60. De ficedula verò Emblem. 94.

II. Ex vulgari obseruatione sumptum Emblemata: solemus enim per quatuor auicularum genera quatuor anni tempora designa-

re. Frigilla hyemem significat, hirundo ver, cucullus æstatem, ficedula autumnum. Sed & alia esse quatuor anni temporum symbola nemo est qui nescit: vt veris, cista florū, quia vere cuncta florescant. Cista verò spicis referta æstatem refert, vt est apud Eusebium. Et copię cornu vuis & pomis plenum autumnus est index: sicuti mensa apud ignem parata hyemem significat. Nec solū anni tempora huiusmodi signis denotabant, sed & integros Fastos hoc modo fibi constituebant. Renoco in memoriam, quod

post hoc
voluit

quod olim puer in patria apud rusticum septuagenarium vidi, tabellas nōpe buxas duodecim, laeues, subtiles, in modum libelli colligatas, in quibus singulis multiplices erant exarata figura, à pastore, ut aiebat ille. Sed certe si iam maturius illa rumino, quæ memoria adhuc vinida suggerit, videntur mihi aliquid supra rursus sapere. Labens etiam referrem ad Fastos picturam illam mirabilem in augustissimo Prætorio Patavino, quæ tot etiosa ingenia torquet, si frequentiores invenirent astipulatores. Ast hæc παρέργως.

ADVENISSE hyemem] Hyems, pars anni frigidißima, sic dicta ἀπὸ τοῦ ὕω, plus. Unde per y. scribendum censeo. Nec me mouet Varro, qui hyemem ab hiando derivat, quod anima, quæ à nobis efflatur, tñ appareat: spiritus enim postea hyeme quasi in nebulam concretus cernitur.

Fringilla] Anis à frigore dicta, quod eo caneret & vigeat, ut quibusdam placet; Græcè, στίξα. Germ. Finck. Hispā. Aguzanie. De qua Arist. lib. 8. c. 3. de histor. anim. Alij legunt Fringilla, & Fringuilla, indeq; verbum Fringultire desecti putat Festus, quo vsus est Apuleius, pro præpeditè & obscurius verba enūciare: Audisti prui-gium meum vix singulas syllabas fringultientem. Et iterum: Sæpe in rebus nequam difficultibus fringultis, vel omnino obmutescit. Sed apud Hesiodum non fringilla, sed cornix habetur pro hyemis hi-roglyphico: *πύτοι ἐπεζόμενι κράτῃ λακέρυχα νό-ρουν.*

Quod Maro ita transtulit: *Tum cornix plena plenam vocis improba voce.* Et sola in sicca secum spaciatur arena.

Garrula hirundo] De hirundine, & cur garrula dicatur, diximus Emblem. 70. Hirundines plures à mari conuolantes verni temporis indicium esse docent auctores. Ovidius 2. Fastor. *Fallimur? an veris præntia venit hirundo?* Notum est adagium: *Vna hirundo non facit ver.* Cui simile adagium aliud, *Audi Chelidonem, cō quod hæc anis præntiet, veris aduentum.* Lege Pierium lib. 22. Hic roglyph. Dicitur etiam à Sappho ἵππος ἄγ-γελος ἡμερόπωνος ἀνδρῶν. Veris nuncia blā diloga luscina. Sed ciconiam repetio etiam veris esse notam. Ea enim adueniente

hyeme migrat in regiones calidiores, vere nos inquit. Sed & nonnulli addidere in æstatis pictura, quia constat esse ex erraticis æstatis. Adhæc Miluius eiusdem temporis verni ponitur indicium, quia verno primum tempore incipit apparere, certumq; sit eius nuncium. Ei aut nomen ἱκτινῶ ab aduentu, quod magno rusticorum & pauperum desiderio expectatus accedat.

Cucullus] Vide quæ de cuculo diximus Emblem. 60. Tribuitur hoc idem hirundini à Philemone Comico:

ἡ μὲν χελιδὼν τὸ θέρος, ὁ γύναι, λαλεῖ. *Hirundo æstatem nunciat, o mulieres.* Sed Aristophanis interpres Equitibus hoc citat: *ἡ χελιδὼν ἐστὶν ἐσπὸς ἀρχῆς.* Noua hirundo veris est initium.

Ficedula] Ficedula ab edendis ficis dicta, autumnus non solum crebræ sunt, sed etiam moleste. De his Emblem. 94.

Hoc referendum videtur ad quasque temporum & annorum vicissitudines, vel ad ea, quæ suo, non alio tempore solent esse tempestiva, quorumq; magna vis est, si suo tempore vsus accomodemus. Rectè Ovidius:

Temporibus medicina valet, data tempora profunt:

Et data non apto tempora vana nocent. In hanc temporis quasi cyclicam μεταβολὴν varij varia luserunt, quæ huc nouiguerit ascribere, eaque potissimum, quæ maiorem cum hoc Asciani retrasticho affinitatem habere mihi videntur. Lubēs enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & 7. lib. 4. Ouid. ad Pisonem:

Cessat hyems, madidos & siccant vere capillos:

Ver fugit æstates, æstatum terga laceßit.

Pomifer autumnus, nebulis cessurus et undis.

Idem prinio de remedio amoris:

Poma dat autumnus, formosa est messibus æstas:

Ver præbet flores, igne leuatur hyems.

Et Tristium quarto:

Vere prius flores, æstu numerabis aristas,

Poma per autumnū, frigoribusq; nives.

Claudian. de sene Veronensi, qui nunquam pedem limine sui tugaroli extulerat:

Fringibus alternis, non Consul e computat æuum:

Autumnus pomis, ver sibi flore notat.

Idem condit ager soles, idemq; reducit:

Meriturq; suo rusticus orbe diem.

*Et res
hominis
temporibus
anni com-
parata.*

Barthol. Anulus in Poesi pictas ad hominū
magis que mundi perpetuum & æternum
cursum ingeniosè traduxit :

*Ver, æstas, autumnus, hyems, hæc quatuor annis
Sunt tempestates orbe volubilibus.*

*Quatuor ætates homo sic habet integer aui,
Qui puer, hinc iuuenis, mox vir, & inde
senex :*

Æterno ut simili mundo revolutio vitæ

Nos itidem æternos arguat esse homines.
Istud nimirum est, quod Eratosthenes non
inseicè ætatis partem vigentem ver esse di-
xit; eam autem partem, quæ vigori & flori
succedit, ætatem & autumnum; & hyemē
rigentem & fugientem senectutem. Ean-
dem sententiam complexus est Naso 15.
Metamorph. hac verborum serie :

*Quid? non in species secedere quatuor annū
Aspicis, ætatibus peragentē imitamina nostræ?
Nā tener & lactens, pueriq; similimus auro
Vere nouo est, tunc herba recens, & roboris
expers*

*Turget, & in solida est, & spe delectat a-
grēstes.*

*Omnia tunc florēt, florūq; coloribus almus
Ludit ager, neq; adhuc virtus in frondibus
vlla est.*

*Transit in ætatem post ver robustior annus,
Fitq; valens iuuenis, neque enim robustior
ætas*

*Vlla, nec uberior, nec qua magis ardeat, vl-
la est.*

*Excipit autumnus, posito fernore iuuenta,
Maturus, mitisq; inter iuuenemq; senemq;
Tēperie medius, sparsus quoq; tēpora canis.
Inde senilis hyems tremulo venit horrida
passu,*

*Aut spoliata suos, aut quos habet, alba ca-
pillis.*

*Nostra quoq; ipsorum semper, requieq; sine
vlla*

Corpora vertuntur; nec quod fuimus ve,

sumusve

Cras erimus.

Facere hic non possum, quin immensum
hoc Dei beneficium, si non pro dignitate
extollere (quis enim istud queat?) ac deli-
bate instituam, quod gratissimas has vices
temporum, ætatis & hyemis, sementis ac
messis, dierum & noctium fecit, ut terra ac
animantia conservarentur. Absq; his vici-
bus res humanæ durare non possent. Per-
petua enim ætas omnia erueret, perpe-
tua hyeme omnia rigerent & corrumpen-
rentur. Hinc scitum illud principis poeta-
rum, ex intima Philosophia depromptum,
ut alia vatis illius permulta, quod vehe-
menter mihi semper attitit :

*Non res hunc tenora possent perferre labore,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq;
Inter, & exciperet cæli indulgentia terras.
Ad has autem temporum vices conservan-
das, & rerum nascentium fecunditatem
augendam, admirabili sapientia Deus mo-
tum Solis & Lunæ & convenientes stella-
rum ortus & occasus accommodavit. O
magnum diuinæ bonitatis argumentum?
De anno & eius partibus extat ænigma
tale :*

*Est genitor, natos qui bis sex procreat, vni
Cuiq; horum nata triginta, dispare forma:
Quadam sunt nigra, quadam sunt vultri-
bus albae :*

*Sunt immortales omnes, moriuntur & oēs.
Huc refer proverbiū, Ver hyemem se-
quitur, & varios locos Hieroglyph. Pierij.
Idipsum ait Seneca, Epistola quadam ad
Lucilium discipulum: Nullus rei finis
est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt
atq; sequuntur. Diem nox premit, dies no-
ctem: ætas in autumnum desinit: autumno
hyems instat, quæ vere compefcitur: om-
nia transeunt ut reuertantur. Nos quoq; a-
lio transimus.*

*Tempora
vices a
Deo.*

*Ænigma
de anno*

Scyphus Nestoris.

EMBLEMA CII.

NESTOREVM geminis cratera hunc accipe fundis,
 Quid grauis argenti massa profudit opus.
 Clauiculi ex auro, stant circum quatuor anse:
 Vnamquamque super fulua columba sedet.
 Solus eum potuit longaeuus tollere Nestor.
 Meonide doceas quid sibi Musa velit?
 Est caelum, scyphus ipse: colorq; argenteus illis,
 Aurea sunt caeli sidera clauiculi.
 Pleiadas esse putant, quas dixerit ille columbas:
 Umblici gemini magna minorq; fera est.
 Hac Nestor longo sapiens intelligit usu:
 Bella gerunt fortes, callidus astra tenet.

H V I V S Emblematis pictura satis ex
subsequentibus constabit. Nempe
Nestor vir senex & grauis, scyphum tenēs
argenteum, duobus fundis, aureis clanicu-
is, & quatuor ansis praeditum, super quas
singulas aurea sedet columba. Ceterarum
editionum scyphus, me iudice, accommoda-
tior est. ansae enim & duplex fundus hic
vix ac ne vix quidem apparent.

II.
Nestoris
crater.

P O C U L I Nestorei descriptio ex Ho-
mero sumpta est. Quid verò ea composi-
tio significet, ex Athenæo. Homeri inter-
pres memorat, Nestorem, quamquam se-
nex admodum esset, poculum sustulisse, cū
ceteri iuniores vix à mensa tollerent. Sic
habet Homeri locus:

Πάρ δ' ἐπεὶ περικαλλὲς ὄϊκοθεν ἦγ'
ὁ γεραιὸς

χρυσείῃσι ἥλοισι πεπαρμένον ἕα τὰδ'
αὐτῷ

Τέσσαρ' ἔσαν. Διαιὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶ σ
ἐκαστὸν

χρυσίαι νεμέδοντο, δῶ δ' ὑποπυθμένες
ἦσαν.

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τρα-
πέζης

πλεῖον ἔδν. Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμοχνητὶ
ἔειπεν.

Quem sic vertebat Franciscus Sanctius:

Et pulchram iuxta phialam, quam duxe-
rat aureis

Transfixam clavis longaeus: quatuor ansae
Huic inerant: geminae circum unamquam
que columba

Ex auro ardebant: geminis erat abdita
fundis.

Hanc, si plena foret, magno conamine quis
quam

A mensa, Nestor verò facile ipse lenabat.

Athenæus
de poculo
Nestoris.

Verba porro Athenæi ad hunc ferè mo-
dum se habent: Nestoris poculum quatuor
aures, ut Homerus testatur, habebat; quod
ita Poeta descripsit, ut cœli faciem repræ-
sentaret. Argentum enim, quo tantum po-
culum constatum erat, cœli colorem indi-
cat; clavi aurei, stellae; Pleiades, quæ circū
aures erant, Pleiades referebant (Peliadas
siquidem sæpe pro Pleiadas posuerunt Poe-
tæ) ut Simonides & Pindarus testantur, per
transmutationem literæ. Et quando Ho-
merus πελειάδας, id est, columbas indu-
cit Ioui ferentes ambrosiam, de Pleiadibus,

non de columbis est intelligendum. Hæc
breuiter ex longissima Athenæi disputatio
ne, quem vide Dipsosophist. 10. c. 12. sed
maximè 13. libri 12. Quædam non præni-
tendæ lectionis adnotauit de illo cratere
Nestoreo Cornelius Vitellius Annotationi-
bus in Georgium Mernlam.

GEMINIS fundis] Meminit huius pocu-
li, uti & columbarum, Martialis lib. 8. Epi-
gram. in Euctum:

Hi duo longæuo consentur Nestore fundi.

Pollice de Pylio irrita columba nitet.

Quod grauis argenti] crater factus è
massa argentea. Circumlocutio, qua nimi-
rum Nestoris scyphum commendat à ma-
teria.

Stant circum quatuor &c.] Quatuor,
inquit Alciatus, ansae seu aures habebat po-
culum, & totidè columbas: sed Athenæus
sex ponit columbas, Quæ, ut inquit Ouid.
in Fastis, septem dici, sex tamen esse solent.
Vide igitur num Alciatus fuerit memoria
lapsus.

Fulua columba] Fuluam, auream inter-
pretor, ne quis ad colorem simpliciter re-
ferat.

Potuit longæuus tollere Nestor] Sic enim
Homerus:

Vix alij plenum poterant sustollere mensa
Poculum, at ipse senex Nestor facile abstul-
lit illud.

De Nestore, eiusq; ætate diximus satis Em-
blem. 25.

Mæonida] Homeri. Cur autem Home-
rus dicatur Mæonides, dictum est Emble-
mate 4.

Est cœlum &c.] Tribus distichis sequē-
tibus continetur ἐπιμύδιον, vel ut melius
dicam, poculi ἐξουχισμός.

Scyphus ipse] σκύφος masculinum est & Scyphus
neutrum, flexu item variante, ut est auctor
Athenæus. Diciturq; ut ipse putat, Scy-
phos quasi Scythos, à Scythiis, quibus e-
brietas nimio plus frequens est: proinde
Scythiis are, inebriari est. Vide de hoc non-
nihil in adagio, *Episcythiis are*. Est porro
scyphus vas ligneum rotundum, lac ferū-
que capiens, Herculi dicatum, ut citharus
Baccho. De scyphis & varijs poculorum
generibus vide quæ memoriæ prodidit Io-
han. Brunerius de re cibaria lib. 3. c. 9. Cæ-
lius Rhodig. lib. 27. cap. 27. Guido Panci-
rollius

III.

Scyphus

Scythiis
re.

rollius de rebus memorab. lib. 2. tit. 2. de Porcellanis.

Pleiadas esse putant] Columbae repræsentant Pleiades, numero tamen non obseruato. Pherecydes tradit septem sorores fuisse. Lycurgi filias ex Naxo insula. Et quia Liberum educauerunt, eas à Iouic inter sidera fuisse relatas. Harum nomina putantur, Celæno, Sterope, Merope, Alcyonoe, Maia, Taygeta, Electra. quarum septima (ut ait Aratus) vix cerni potest, propterea quidam existimant vocatam Electram.

Sunt qui pudore occulasse se dixerint, quoddam cum aliæ Dijs nupissent, sola Electra nupit mortali. Alij, quod illa non tulerit spectare ruinas Troiæ, manumq; ante oculos opposuerit. Lege Ouid. 4. Faestor. Proclus verò Diadochus in Hesiodum, septem tradit Atlantis filias, ex Pleione Nympha genitas, vnde sunt Pleiades appellatæ; cæterum non esse has aliud intelligit, quam *ἑπτὰ πλῆρες ἀστεράων τῶν ἐν τῇ οὐρανῷ*, id est: *Angelicæ septem sphaerarum vires*. & Celæno quidem sphaeræ Saturniæ, Steropæ Iouis, Meropæ Martis, Alcyonæ Veneris, Maiam Mercurij, Taygetam Lunæ, Electram (quam à sparsis crinibus etiam Cometen nuncupant, etiâ si Mater hoc tribuit Atri interpreti) Solis.

Vide Cœl. Rhodigin. lib. 16. c. 16. Seruius: Pleiades, inquit, signum est septem stellarum ante genua Tauri, quod ortu suo primæ navigationis tempus ostendit. Vnde Græci *πλειάδες* dicuntur, ἀπὸ τοῦ πλέειν *navigatione*. Latine dicuntur Vergiliæ, à verni temporis significatione, quo oriuntur. Plin. lib. 2. cap. 41. Gellius lib. 13. cap. 9. Fit hæc dictio aliquando tetrasyllaba. Propertius: *Nō hæc Pleiades faciunt, nec aquosus Oriō.* Interdum e. litera abijcitur, & dicitur Plia des. Stat. 1. Silu.

Nec per Egeas, Hyadas, Pliadumque niosum

Sidus. Vmblici gemini] sic ego lego per syncope, ut stet metrum.

Magna minorq; sera est.] Hemistichion Ovidianum ex lib. 4. Trist. Eleg. 3.

Magna minorq; sera: quarum regit altera Graias,

Alteræ Sydonias, utraq; sicca, rates.

Vrsam maiorem siue Elicen, & minorem siue Cynosuram intelligit, quæ Græcis arcti dicuntur, suntq; Septentrionali polo ve-

lut axe quodā nixa, & arctico circulo clausæ, sicq; dispositæ, ut resupinata utraq; caput alterius contegat: cuius autem caput quæ superior est, ad inferioris caudam contendant. De his Ouid. Faestor. lib. 4. Vrsarum fabulam verò Metamorph. 2. Habet ergo fidas illud figuram similem plaustrum, vnde antiqui Græcorum *ἀναξαρ*, hoc est, *plaustrum* dixerunt. Nostri quoq; à bobus iunctis Septentriones appellauerunt, hoc est, à septem stellis, ex quibus quasi iuncti triones figurantur. Gellius lib. 2. cap. 21.

Longo vsu] longa exercitatio & experientia doctrinam parat certissimam, potissimū quæ ad disciplinam astronomieam longa obseruatione opus est. Vide prouerbiū. *Affidua stilla saxum excavat.* vbi auctor hoc ad assiduitatem refert, quod hic Alcianus ad Astrologiam retulit. Vter melius senserit, ego pedaneus index non decido. Viramq; sententiam elicies ex Athenæo.

Bella gerunt fortes &c.] Collatio est dissimilium: qui corpore sunt fitmo & valenti committunt prælia, atque inter se dimicant: sapiens verò rapitur & ducitur ad rerum cœlestium cognitionem. Arsenim est longi vsus & obseruationis, quæque plus potest in rebus arduis, quàm robusti corporis vires.

Callidus astra tenet] iuxta illud: *Sapies dominabitur astris.* Dicitur autem callidus, qui callum longo artis vsu sibi induxit, auctore Donato. Callidus rerum iudex, apud Horatium 1. serm. pro prudenti & intelligenti rerum æstimatore.

HOMERVS in Nestore, senæ eloquentissimo & consultissimo, typum sapientiæ repræsentat: cuius patera geminis fundis, argentea, clauiculis aureis, quatuor ansis, & sub harum quaq; sedens columba, cœlum & pulcherrimum astrorum ornatum significabat. Nam crater, cui sit color argenteus, clauiculis aureis, cœlum refert purissimum, & stellas aurei coloris: collibæ sunt Pleiades: duo vmbilici, utraq; Vrsa. Hoc igitur schemate Astronomiam tacite commendabat, quam quidem solus sapiens & apprimè exercitatus ingenio potest assequi, ut solus Nestor suum poculum manu ferre poterat. De huius pulcherrimæ artis excellentia plura repetere licet ex Plinio varijs locis, sed potissimum lib. 7. cap. 37. quæna vide; nos properamus.

Callidus.

IV.
Nestoris
crater.

Quæ

Quæ supra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CIIII.

CAVCASI A eternum pendens in rupe Prometheus
 Diripitur sacri præpetis vngue iecur.
 Et nollet fecisse hominem: figulosq; perosus
 Accensam rapto damnat ab igne facem.
 Roduntur varijs prudentum pectora curis,
 Qui cæli affectant scire, Deumq; vices.

COMMENTARI II.

PROMETHEVS gigas nudus rupi
 cathenis ferreis alligatus cernitur, cu-
 ius præcordijs insidens aquila, rostro rena-
 scentia arrodie viscera. Emblematis inscrip-
 tio sumpta est ex dictis Socratis: τὸ ἰατρικὸν
 ἡμᾶς, ἔπρὸς ἡμᾶς. quod adagij vice poni-
 tur à doctis. Sanctius ex ultimo epigram-
 matis disticho, in quo totius emblematis
 cardinem esse dicit, aliam elicit inscriptio-

nem, sic enim reponit: Qui addit sciētiam,
 addit dolorem. vt legimus in sacris literis.

FABVLAM Promethei præter alios
 plurimos narrat Hesiodus latè in Theogo-
 nia, tangit in Georgicis. Sed nos ex varijs
 concinnatam adducemus, maximè sequen-
 tes Iulij Higini in poetico astronomico,
 cap. de Sagitt. Prometheus Iapeti filius, qui
 propter excellentiam ingenij miram, ho-
 minem

Epigra-
 phe.

II.

Prome-
 thei fabu-
 la.

minem finxisse existimatur, dicitur à Ioue impetrasse, vt partem hostiæ in ignem conijcerent, partem in suo consumere victu: idq; postea cōsuetudo confirmavit. Quod cum facile à Deo, non vt ab avaro homine impetrasset, ipse Prometheus immolat tauros duos, quorum primum iocinora cum in aram posuisset, reliquias carnem ex utroq; tauro ab ossibus diuisam, & in vnum compositam corio bubulo textis, ossa autem, quæ circa reliqua fuerunt, pelle cōtecta in medio collocavit, & Ioui dedit opationem, vt quam vellet eorum sumeret partem. Iupiter autem, etsi non pro diuina fecit cogitatione, neque vt Deum licebat omnia [quæ] debuit ante prauidere, sed (quoniam credere institimus historijs) deceptus à Prometheo, vtrumque putans deceptus à Prometheo, delegit ossa pro sua dimidia parte. Itaq; postea in solennibus & religiosis sacrificijs, carne hostiarum consumpta, reliquias, quæ pars fuit eorum, eodem igne comburunt. Sed vt ad propositum reuertamur, Iupiter cum factum rescisset, animo percitus mortalibus, eripuit ignem. Prometheus verò consuetus insidia sua opera creptum mortalibus ignem restitueret cogitabat, itaq; cæteris remotis auxilio Mineræ in cælum ascendit, ibiq; ad Iouis ignem venit (alij dicunt, ferulam ad solis currum adiuuissè) quo dimisso & in ferulam coniecto, lætus, vt volare videretur, non currere, ferulam iactans, ne spiritus interclusus vaporis extingueret in angustia lamen. Itaq; homines adhuc plerumque qui laticæ nuncijs sunt, celerrimè veniunt. Præterea in certamine ludorum cursibus instituerunt ex Promethei consuetudine, vt currerent lampadem iactantes. De quo vide adagium, *Cursum lampada tradidit*. Pro quo facto Iupiter Vulcano imperavit, vt feminam è luto componeret, quæ cum astutissima esset, & omnibus artibus à Dijs donata, vocata fuit Pandora. Hæc missa fuit ad Prometheus cum malis omnibus in vasculo inclusus, quod munus cū spreuisset Prometheus, illa ad Epimetheus, Promethei fratrem, contendit, qui dempto vasculi operculo omnia mala euolare sentiens, vix vltimam, & in imo residentem spem occulsi, cum qua vas illud seruauit. Cum verò Prometheus Iouis munus reiecisset, quod insidias formidaret, dicitur à Mercurio Iouis iussu ad Caucaum, Scy-

thiæ montem asperum & inhabitabilem, ferreis vinculis alligatus, eiq; aquila, vel vt alijs placet, vultur additus, qui perpetuò cor exederet, excusq; renouaretur. Martialis lib. 1.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus

Affiduam nimio pectore parit auem.

Hæc ideo ficta esse asserit Aristides lib. 2. contra Platonem, quia Prometheus Rhetoricen communicauit mortalibus. Quæ de re vide plura in adagio, *Communis Mercurius*. Plato in Protagora, sapientiam à Prometheo surreptam ait, hominibusq; communicatam, cuius hæc ferè verba sunt: Cōmunem Vulcani & Mineræ officinam, in qua artes excolebantur, clam ingressus, furatus est Vulcani artem igneam, aliamque Mineræ, qua viuendi facultas obuenit. Idem Plato in dialogo de Regno, à Prometheo ignem, à Vulcano artes, datas hominibus esse tradit. Nec solum ignem, sed plurimas alias artes generi humano viles inuenisse, de se ipso testatur Prometheus apud Aeschylum, quem vide. Plutarchus in libello de Fortuna: Prometheus, inquit, furtim è cælo nobis afferens ignem, id est, rationem, omnia ista suppeditat. Et paulò inferius: Fabella de Promethei igne alio atque alio viritum omnibus diuiso, sub inuolucro indicat partes prudentiæ in orbem particulis exiguis esse dispersas, deinde se recepisse in ordinem. Plinius lib. 7. cap. 56. ait Prometheum asseruere ignem in ferula, primum docuisse. Cicero in Tusculano Prometheus ait virum quædam perspicacem fuisse, & in rebus arcanis apprime versatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouem iratum, quod veritas in profundo demersa videatur. Iecur autem ab aquila exesum significat sollicitudines & curarum ardores, quibus vel prudentiores irretiantur, quantum vinculis cum se conantur expedire, in alias molestiores recidunt. Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, sed à vulture corroditi tradit, idque perbellè interpretatus est. Quædam sunt apud Aphrodisæum in problematis, perdocta sanè, & ad mythologiam pertineantia. Menander suauissimus Poeta, meritò torqueri Prometheus, inquit, quia feminam, scilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & scelestum omnino animalis genus inuenerit, vt est in his: *Prometheus feminas inuenit.*

Mythologia.

Prometheus feminas inuenit.

est &

Iupiter à Prometheo deceptus.

Pandora.

ἔτ' ἡ δίκαιος προσηταταλευμένον,
Τράρῃσι τὸν προμηδέα πρὸς ταῖς τέ-
τοις;

καὶ γίνετ' αὐτῷ λαμπρὰς ἄλλοδ' ἔδ' ἐν
Ἀγῶνι ὅ μισῶν οἱμ' ἀπαντὰς τὰς θεάς,
Γυνῶνας ἑπλάσσειν. ὃ πολυτίμητοι θεοί;
Γένος μισῶν. hoc est:

Ergo immerentem dilabant Prometheus
Pendere fixum Caucaſi de rupibus?
Ropai tus ignis huic, aliud nibi boni,
Sed quod Deos odisse cunctos credidi,
Inuenit idem scæminas. o Dij boni,
Genus nefandum.

Duris autem Samius scriptum reliquit,
Prometheum fuisse coniectum in vincula
quia Palladem amauerit. Scholiastes Apol-
lonii Rhodii id figmentum retulit ad his-
toriam fidem. Air enim ex Agreia nescio
quos scriptore rerum Scythicarum, Prome-
thei coridè absumi ab aquila, iuxta poe-
tarum commenta, quod suam regionem
fluvius (cui nomen Aquila) frequentu elu-
uione corrumpet. Cum verò Hercules
quibusdam fossis fluvium auertisset, ex eo
factum, ut diceretur aquilam abegisse, ac
Prometheum liberasse. Alij secus tradunt,
Prometheum nempe cum præstare non
posset incolis Scythicis, quibus præerat, ea
quæ necessaria essent, ob inundationem
fluvii Aquilæ, in vincula coniectum, neq;
solutum inde, donec Hercules fluvium in
mare deduxisset. Seruius Grammaticus in
Sileno Virgil. aliam allegoriam huius fa-
bulæ affert, & quæ magis fortasse quadrat
huic nostro Emblemati. Prometheum Af-
sycijs Astrologiam indicasse, quam in mon-
te Caucaſo diutina observatione deprehen-
derat. Aquilam esse sollicitudinem, quæ il-
lius cor vexaret & corroderet. Per Mercu-
rium debere intelligi prudentiam: depre-
hendisse rationem solminum Prometheum,
hominibusq; indicasse. Sed ne longior sum;
vide ipsum Seruium in illo versu:

Caucaſeasq; refert volucres, furtumq; Pro-
methoi.

De Prometheo argutè satis Antonius Thy-
lesius:

Illuſt' ſuperis quòdam vaſer omnibus vnus
Mortalu, facitas ſurripuitq; ſacies.

Iupiter vlciscens; mortales imperat omnes

Ludat ut occultis ignibus vnus Amor.

Sed nunc tandem audiamus quæſtus ipsius
Promethæi ad Caucaſum alligati, apud
Aſchylum, ut Cicero vertit 2. Tuſcul.

Titanum ſoboles, ſocia noſtri ſanguinis
Generata cælo, aſpiciſcite religatum aſperu
Vinctumq; ſaxu, nauem ut horriſono freto
Noctem pauentes timidi adnectunt nauita.

Saturnius me ſic infixit Iupiter.

Iouis numen Mulcibri aſciuit manu.

Hos ille cuneos fabrica crudeli inferens

Perrupit artus: qua miſer ſolertia

Transuerberatus caſtrū hoc furiaſcū incolo.

Iam tertio me quoq; funeſto die.

Tristi aduolatu aduincens lacerās vnguibus

Iouis ſatelles paſtu dilaniat ſero.

Tum iecore opimo ſarta & ſatiata aſſatim

Clangore fundit vaſtū, & ſublime aduolās

Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguine.

Cam vero ad eſum inſtatu renouatum eſt
iecur.

Tum rursus tetros audia ſe ad paſtus reſert.

Sic hunc cuſtodem maſti cruciatus alo,

Qui me perenni viuum ſecat miſeria.

Namq; ut videtur, vinclu conſtrictus Iouis

Ancere nequeo diuam volucrem à pectore.

Sic me ipſe viduus peſtes excipio anxias.

Amore mortis terminum inquirens mali:

Sed longè à leſho numine aſpellor Iouis.

Atq; hæc vetuſta ſacris glomerata horridis

Luſtifica clades noſtro infixæ eſt corpori:

Ex quo liquata Solis ardore excidunt

Gutta, qua ſaxa aſſidue inſtillant Caucaſi.

De Prometheo præter citatos agunt Phor-

nutus in libro de Nat. Deor. cap. de Pro-

metheo. Lucianus in Prometheo ſeu Cau-

caſo; & in Deorum dialog. ſub perſonis Io-

nis & Promethæi; & in opuſculo de ſacrifi-

cijs, & in Amoris. Philoſtratus lib. 2.

Plato lib. de nat. hominis. Horatius lib. 1.

Carm. Od. 3. Diogenes Laërtius lib. 1. de

vita Philoſoph. Cæli Rhodigin. lib. 7. c. 12.

20. & 21. Natalis Comes Mytholog. lib. 4.

cap. 6. & alij multi, quorum aliquos etiam

infra citabimus. Extant etiam duo Epigram-

mata Græca Iuliani in lib. 4. Epigram.

Græcor. tit. εἰς τὴν πρὸς ἱππῶν.

CAUCAſIA rupe] Sic Politianus in Nu-

tritia:

Nondum Caucaſia pendens in rupe Pro-

metheus.

Æternū] aduerbium, pro perpetuū.

Sed hic d. gnūm videtur in quaſitione, quā-

obrem dixerit, æternū, quandoquidem

poſtea ſolutus ſit Prometheus, ut ex Lu-

ciano & Higino locis citatis conſtat. Du-

plicem aſſigno reſponſionem: Vel enim æ-

ternū capitur pro longiſſimo temporis

ſpatio.

Historica
de Prom-
etheo.

Seruij de
Prom-
etheo alle-
goria.]

Querela
Prom-
ethæi ad

Caucaſi
alligati.

III

spatio, siquidem, ut ait Aeschylus, ad triginta millia annorum iacuit religatus. Aut reuera nunquam fuit solutus, nam ne Iouis iussu raudum irritum caderet, ex duabus rebus, hoc est, ferro & lapide, quibus Prometheus fuerat alligatus, digitum illius Iupiter vinciri iussit, & ita cum soluit, quomam illi vaticinatus esset, quod si rem cum Nerie nympha (alii vocant Themida) haberet, futurum erat, ut filius nasceretur, à quo eadem Iupiter pareretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. Qua consuetudine homines vsi, quo satisfacere Prometheo viderentur, annulos lapide & ferro conclusos habere coeperunt. Qua de rememinit Plinius in proœmio libri 36. his verbis: Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus initijs in tantum hæc admiratio exarsit, diximus quadam rebus in mentione aurum nolorumque. Fabulæ primordium à rupe Caucalea tradunt, Promethei vinculorum interpretatione fatali, primūq; fragmentum saxi inclusum ferro, ac digito circumdatum hoc fuisse anulum, & hoc gemmam. Vnde quoq; est, ut solus fereus annulus, quo diu Romani sunt vsi, id possit significare. Sed de annulorum origine, eorumq; vario gestandi ritu, consule doctissimum Scholiasten Pancirolii lib. 1. de rebus memorabit. De Legatis.

Prometheus. Ex etymo nominis ostenditur Prometheum vatem fuisse, nam προμηθεα prudentiam, pronidentiamq; significat; & προμνδευω, prospicio, prouideo. Vnde adagium, προμνδεις μετὰ τὰ πρόμνντα, id est, Prometheus post res confectas.

Diripitur iecur pro iccore, Græca locutio frequentissima Poetis, in qua deest præpositio κατά, id est, secundum. ut, nuda pedem, fractus membra. Ouidius:

Partes quasq; sedendo

Flectitur.

Sacri præpetis id est, aus diuinæ. Periphrasis aquilæ, quæ, ut alibi diximus, Ioui sacra est. In qua significatione vsurpatur à Virgilio 3. Aenid.

Et volucrum linguis, & præpetis omina penæ.

Præpes autem, ut docet Gell. lib. 6. cap. 6. aus dicitur, quæ opportune in auguriis præuolat. Blondus præpetes dicebat, quæ se ante auspicantem ferunt, nam præpetere dicebant antecire. Ouidius Fast. 6.

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis. Hanc autem Promethei aquilam (inquit Higinius) nonnulli ex Typhone & Echidna natam: alij ex Terra & Tartaro: complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicant.

Et nollet fecisse hominem Prometheus Prometheus hominem finxisse, & igne clam è coelo sublato eundem animasse creditur. Ouidius lib. 1. Metamorph.

Natus homo est: siue hunc diuino semine fecit

Ille opifex rerum, mundi melioris origo: Siue recens tellus, seductaq; nuper ab alto Æthere cognati retinebat semina cæli. Quam satus Iapeto mistâ fluminalibus undis Finxit in effigie moderatum cuncta Deorum.

Fama est, Prometheum cum hominem fingeret, portiones acceptas è singulis elementis suo operi admiscuisse, atq; pro ipsorum elementorum temperamenti non solum vires singulis corporibus addidisse, sed etiam motus aniorum & mores. Qui verò magis etiam fabulosè rem aggressi sunt explicare, dixerunt, timorem leporis, astutiam vulpis, ambitionem panonis, feritatem tigridis, iracundiam leonis, & magnitudinem animi fuisse hominibus ab ipso Prometheo adiunctas: quod ita significauit Horatius in primo Carm.

Fertur Prometheus, addere principi

Lino coactus particulam undiq;

Delectam, & insani leonis

Vim stomacho apposuisse nostro.

Memoriæ prodidit in Phocæis Pausanias, non procul à Panopenibus apud torrentem quædam saxa fuisse ingentia, reliquias creditas eius luti, è quo Prometheus vniuersum genus hominum finxit. Hunc poetica quadam cum suauitate reprehendit Propertius lib. 3. quia cum plurimum operæ in corpore hominum rectè formando consumpisset, mentem neglexerit, in qua scitè & optimè fermanda totum studium erat adhibendum, sic enim inquit:

Oprima infelix singenti terra Prometheo,

Ille parum cauti pectoris egit opus:

Corpora disponens, mentē non vidit in arte;

Recta animi primū debuit esse via.

Figulosq; perosus, quia ex luto hominē finxerat, materia scilicet figulina.

Ab igne Solis intellige, ut pleriq; fabulantur, quamuis supra etiam diximus ignē illum.

Origo an
nuloꝝ.

Prome-
theus un-
de dictus.

Præpes.

Qua ra-
tione.

illum fuisse Ionis.

[*Roduntur varijs*] Hæc duo carmina videntur alludere ad dogma illud Pythagoricum, *Cor ne edito*, hoc est, animum doloribus angoribusq; non excrucians, ut explanat Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ.

[*Prudentum*] nimium altè sapientum. Bene dixit, *prudentum*: nam reliquos non similis macerat cura; & Prometheus prudentes refert. Hinc Alex. Aphrodis. in problem. sententia: Similiter, inquit, Prometheus cum sapiens esset, sideræque aquilæ causam peruestigaret, naturamq; eius ac situm, cumq; discèdi cupiditate veluti exederetur, tum demum quieuit, cum ei Herculis dubitationem omnem sua sapientia soluit.

[*Qui cæli affectant.*] Iophon Bacchis, ut refert in Eclogis Stobæus:

Επίταμαι κ' τὰ δὲ, οὐκὰ περὶ νῦν
Ὡς μάλλον οἷς εἰδέναι τὰ τῶν θεῶν
Ζητέω, τοσοῦτο μάλλον ἥσεται.

IV. VARIÀ hoc Emblemata nobis suppeditat documenta, sed quædam libasse sufficiat. Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis, huius fabulæ mysterium exponit. Per vulturum, siue aquilam, iecur immortale tudentem, nihil aliud intelligunt præsci illi Theologi, inquit, quàm tormenta malæ conscientie obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniantis, semper quæ curas, si fortè requiescere tentarint, excitantis, tamquam fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parcentis, lege hac, quæ se iudice nemo nocens absolvitur, nec de se suam potest vitare sententiã. Cui videtur assentiri Petronius his hendecasyllabis:

Cur vultur iecur ultimum pererrat,

Et pectus trahit, intimaq; fibras,

Non est quem lepidi vocant poeta:

Sed cordis mala, liuor atq; luxus.

Hic autem conuertitur fabula vel in eos, qui diuina Philosophiæ mysteria nescio qua mente subtilius conantur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Christianæ oracula complecti, vel etiam ipsa æcane diuina (quæ scrutari periculosissimū est, ut quid planè *ἀδύνατον*) discutere, de quæ ijs humano sensu aliquid statuere se posse putant: ad quæ certè humani oculi caligant, ut noctuæ ad lumen Solis diurnum.

Proinde Sapiens Proti. 25. *Qui scrutatur maiestatem, opprimetur à gloria.*

Quod etiam spectat illud Euripidis:

ἄπορὸν δὲ θνῆτορ ἔστιν ἄνθρωπος. id est,

Mortalem non debet altum sapere. Scitu digna sunt illa Arnobij lib. 2. contra Gent.

Quæ nequeunt sciri, nescire nos constitemur, neque ea conquirere aut inuestigare

curamus, quæ comprehendit liquidissimum est non posse, quamuis mille per corda suspicio se porrigat atq; intendat humana.

Et idèd. Christus, cum mortalium sciret

cæcam esse naturam, neq; vllam posse comprehendere veritatem positarum ante oculos rerum, pro comperto habere, & cognito, quicquid sibi esse suasisset, & prorsus su

spicionibus hæsitare, litigiosas ferere atque

intèdere quæstiones; omnia illa nos linque

re & post habere præcipit, neque in res eas, quæ sint à nostra procul cognitione dimota, instructuofas immittere cogitationes.

Et deinceps: Quid est, inquit, vobis vestigare, conquirere, quisnam hominem fecerit?

animarum origo quæ sit? quis malorum

excogitauerit causas? orbe sit Sol amplior, an

pedis vniuersæ latitudine metiatur? alieno

ex lumine, an proprijs luceat fulgoribus

Luna? quæ neq; scire compendium, neque

ignorare detrimentum est? Remittite hæc

Deo, atq; ipsum scire concedite, quid, quare, aut vnde sit. Vestris non est rationibus

liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res. Hæc Arnob.

Addam & aliud oraculum Minutij Felicis, Romani olim caustidici, qui in Ostaui

uo ita scribit: Quo magis mirum est, non

nullos tædio inuestigandæ penitus veritatis, enilibet opinioni temerè succumbere,

quàm in explorando pertinaci diligentia perseuerare. Itaq; indignandum omnibus,

& indolenscendum est, audire quosdam, &

hos studiorum rudes, literarum profanos,

expertes artium etiam sordidarum, certè

aliquid de summa rerum ac maiestate decernere, de qua tot omnibus sæculis sectarum

plurimarum vsque adhuc ipsa Philosophia delibet. Nec immeritè: cum tantum absit ab exploratione diuina, humana

mediocritas, ut neq; quæ supra nos cælo suspensa sublata sunt, neq; quæ infra terram

profunda demersa sunt, aut scire sit datū, aut scitari permissum, aut scrutari religio-

sum: beati satis, satisq; prudètes in re videamur, si secundū illud vetus Sapiētis oracu-

lum

Scitum
est, quod
non potest
sciri.

Minutij
Felicis
oraculum.

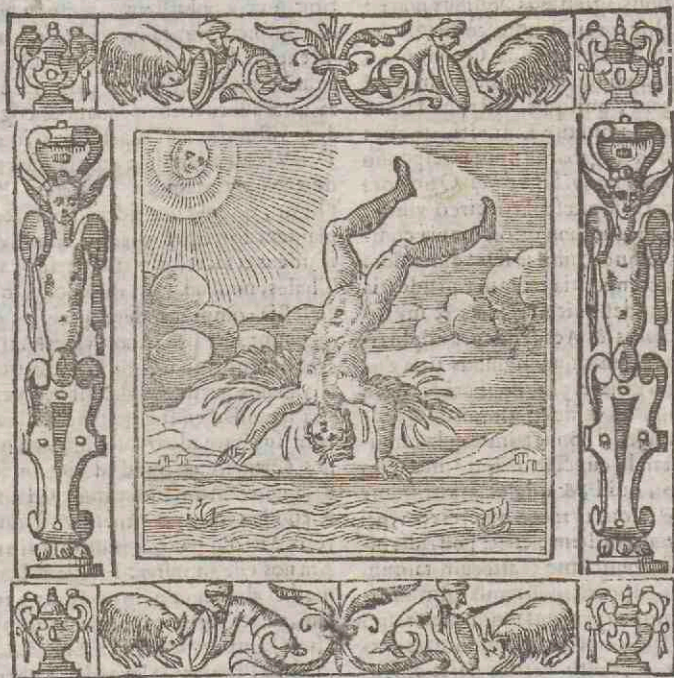
lū, nosmetipſos familiarius nōnerimus. Idē
 ē Minutius paulō poſt hac de re ita doctē
 & prudenter Proinde, ait, ſi quid ſapientia
 vobis aut verecundia eſt, deſinite coeli pla-
 gas, & mundi fata & ſecreta rimari: ſatis eſt
 pro pedibus aſpicere, maxime indoctis, im-
 politis, rudibus, agreſtibus, quibus non eſt
 datum intelligere ciuilia, multo magis de-
 negatum eſt diſſerere diuina. Quamquam
 ſi philoſophandi libido eſt, Socratem ſapie-
 tia principem, quiſquis veſtrum tantus
 eſt, ſi potuerit, imitetur. Eius viri, quoties
 de coeleſtibus rogabatur, nota reſponſio
 eſt: *Quod ſupra nos, nihil ad nos.* Quod ora-
 culum idem ipſe præſentit, iccirco vniuer-
 ſis ſe præpoſitum, non quod omnia com-
 periſſet, ſed quod nihil ſe ſcire didiciſſet.
 Ita conſeſſio imperitiæ ſumma prudentia
 eſt. Hoc fonte deſluxit Arceſila, & multo
 poſt Carneadis & Academicorum pluri-
 morum in ſummis quaſtionibus tuta du-
 bitatio: quo genere philoſophari & cautē
 indocti poſſunt, & docti glorioſe. Quid?
 Simonidis Melici nonne admiranda omni-
 bus & ſeſtanda cunctatio? qui Simonides
 cum de eo, quid, & quales arbitraretur
 Deos, ab Hierone tyranno quaereretur, pri-
 mō deliberationē diem petijt: poſtridie bi-
 duum prorogauit, mox alterum tantum
 admonitus adiunxit: poſtremo cum cauſa
 tanta morā tyrannus inquireret, reſpō-
 dit ille: *Quod ſibi quanto inquiſitio tar-
 dior pergeret, tanto veritas fieret obſeu-
 rior.* Mea quoque opinione, quæ ſunt du-
 bia, vt ſunt, relinquenda ſunt: nec tor ac
 tantis viris deliberantibus temere & auda-
 cter in alteram partem ferenda ſententia
 eſt, ne aut anilis inducatur ſuperſtitio, aut
 omnis religio deſtruatur. Sic Minutius.
 Poterit etiam non incommodē torqueri in

eos, qui Astrologi iudicant) vulgò nuncu-
 pantur, quorum animus quantis vagetur
 erroribus, ſalij viderint. Velti quoddam
 Philoſophos, qui quæ abſtruſa priuſus, at-
 quæ abdita Deus eſſe voluit, ſerutati ſunt:
 ac naturam rerum coeleſtium inueſtiga-
 runt, quæ à nobis longē remotæ neque oculis
 conſpici, neque tangi manu, neque com-
 prehendi ſenſibus poſſunt, & tamen de illa
 rum omnium ratione ſic diſputarunt, ve
 ea, quæ aſſeruerunt probata & cognita vi-
 deri voluerint, ait Lactantius in opificio
 Dei. Viſa eſt etiam hac epigraphe commo-
 dē anus quædam in Thaletem Philoſo-
 phum, quem cum ſidera noctu contem-
 plantem fortē in foueam incidere vididiſſet,
 illudens ei facere dixit: *Quæ ſupra nos, o
 Thales, nihil ad nos: quomodo, obſecro,
 coeleſtia comprehendere poteris, qui ea,
 quæ ſunt ante pedes, non vides?* Arifton di-
 cebat, eorum, quæ Philoſophi ſcrutantur,
 alia ad nos pertinere, alia nihil, quædam ſu-
 pra nos eſſe. Senſit autem diſciplinam mo-
 rum ſpectare ad nos; ſophiſticam nihil ad
 nos pertinere, eo quod ad vitæ emendatio-
 nem non tantum non proſit, ſed rixas etiā
 & contentiones progengeret; Aſtronomiam
 verō, Aſtrogiam, & huiuſmodi artes ſu-
 pra nos eſſe omnino. Fabulam hanc Pro-
 methei ab Heſiodo in operibus pertracta-
 tam, ad rei veritatem explicat in præmio
 libri vltimi naturalis Hiſtoriæ Plinius, &
 in libro Problem. Alexander Aphrodiſ. Le-
 ge præter citatos ſupra, Diodorum Sici-
 lum in 6. Lactantium lib. 2. cap. 11. Huc
 referenda diſputatio nobilis Socratica ex
 Xenophon. 1. Comment. ferē initio, & quæ
 Lactantius in 2. cap. 9. Diuin. Inſtitut.
 colligit.

In Astrologos.

EMBLEMA CIV.

ICARE, per superos qui raptus & aera, donec
 In mare precipitem cera liquata daret.
 Nunc te cera eadem, feruensq; resuscitat ignis,
 Exemplo ut doceas dogmata certa tuo.
 Astrologus caueat quicquam predicere: praeceptum
 Nam cadet impostor dum super astra volat.

COMMENTARI I.

- I. **I**VVENIS alatus in conspectu radiati Solis ab alto in mare subiectum decedit, alis vndiq; diffluentibus.
- II. **IMITATVS** est Alciatus Epigramma Iulianū, ex 4. Antholog. quod tale est:
 εἰς Ἰκάρου χαλκὺν ἐν λυτρῷ
 ἰσάμενον.
 Ἰκάρη, κηρὸς μὲν σε διόλεσε· νῦν δὲ σε
 κηρῷ

ἦγαγεν εἰς μορφήν αὐτοῦ ὁ χαλκὸς.
 Αἰετὶς ἄρα, μὴ ὥστερ' ἀλλ' ἐκ τῆς
 μὴ τὸ λουτροῦ,
 ἠέρα δὲν πίπτων, ἰκάριον τελέσει.
 In Icarum aneum extantem
 in lauacro.
 Icare, cera quidem te perdidit, nunc vero
 te cera

Reuocat

Renocat in formam rursus statuarius.
Sed agendum, ne pennas tolle per aera, ne
lauacrum,

Ex aere cadens; Icarium facias.

Icare, cera olim te perdidit, at modo cera
Ad formā renocat te bene fīctor adhuc.

At vero pennas ne tolle per aera, lapsu
Balnea ne fiant nominis Icarij.

Aliter:

Cera tibi vitā prius abstulit, Icare, sed nūc
Te cera finxit denuo docta manus.

Immotus liquidū seruato per aera pennas,
Balnea ne fiant nomine clara tuo.

Sanctius verō ita Latinitati donauit:

Icare, cera quidem te perdidit, ipsa sed igne
Artificis redijt pristina forma tibi.

Nunc age ne moueas pennas, ne forte la-
uacrum,

Æthere ab usq; cadens, Icarium facias.

In hac versione verba illa *xnpōs, & xnpō*;

interpretibus, vt & ipsi Alciato, negotium

præbuisse videntur. Nam in primo loco

xnpōs, ceram significat: in secundo videtur

accipi pro igne. Quod verbum Alciatus

volens exprimere, dixit *en ignis*

Nunc te cera eadem formensque exuiscit

ut intelligas, que, pro, id est, positum esse

per te & hinc in; quod in Poetis sæpe nota-

runt Commentatores: sic vt sit sensus:

Nunc eadem cera, hoc est, ignis artificis te

iterum suscitauit. Nam Icarus hic, de quo

loquitur poeta, uera erat imago Icarij. Ica-

ri autem fabula sic se habet: Icarus Dæda-

li filius fuit, quos Minos Cretæ rex in laby-

rintho à Dædalo fabricato conclusit. Sed

Dædalus corruptis custodibus sub facien-

di muneris specie, quo simulabat regem

posse placari, cera & pennis alas sibi & fi-

lio fabricauit, quibus ex imperio Minois,

quælatè terra mariq; imperabat eo tempore,

enolarent. Sed cum Dædalus & sibi &

Icaro alas humeris aptaret, multis verbis

filium monuit, ne vel sublimiora loca, vel

mari nimis propinqua expeteret, sed me-

diam quandam regionis viam seruaret, se-

que volantem sequeretur: sic enim loquit-

ur apud Ouidium:

Me pennæ sectare datus: ego prauis ibo.

Sit tibi cura sequi, me duce tutus eris.

Nam siue atherias vicino Sole per auras

Ibimus, impatiens cera calorū erit.

Siue humiles, apioze freto iactabimus alas,

Mabilis æquoreis penna madefcet aquis.

Inter utrumq; vola: ventos quoq; nate ca-
ueto.

Quaq; vocant aera vela secunda dato.

Verum Icarus, quæ sunt adolescentum

ingenia, parum ea referre ratus, neglectis-

que paternis admonitionibus, captus sua-

uitate volandi, altiora loca expetiuit: qua-

rè alis nimio Solis calore liquefactis, in ma-

re præceps decidit, quod ab eo fuit Icarium

nominatum, vt ait idem Ouid. 3. de Arte

amandi:

Icare, clamabat; pennas aspexit in undis:

Ossa tegit tellus, æquora nomen habent.

Idem de Tristibus:

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis

Icarus, Icaris nomina fecit aquis.

Quæ ob id videntur ficta, quod vela Ica-

rus, malum & antennas Dædalus inuene-

rit, teste Plinio lib. 7. cap. 57. Palæphatus

autem ait in scapha fugisse Dædalum, pe-

rijsq; Icarum in mari, cui nomen dederit.

Icarum porro fabulam prolixè satis per-

secutus est Ouidius 8. Metamorph. nō lon-

gè à principio; sed pulchrius atq; iisdem

penè verbis in 2. de Arte amandi, statim in

principio meminit & pluribus alijs in lo-

cis; totamq; narrationem, si vacat, repete

ex Diodoro Siculo lib. 4. rerum antiquarum cap.

13. vide quoq; Virgiliū 6. Aeneid. in prin-

cipio, & ibidem Seruium; Silium lib. 14.

Natal. Comit. Mytholog. lib. 7. cap. 16. &

alios:

PER superos & aera id est, per super-

rum aera.

Donec in mare Donec in mare lapsus,

pennis nimio Solis æstu liquefactis.

Nunc te cera eadem, &c. Rursum fin-

geris à pictore ex cerea quadam materia.

Intelligit autem picturam encausticam,

de qua Plinius, & alij. Sed vt aliquid am-

plius de re minus obuia differam; ex pur-

pure atramenti genus conficiebatur, quod

encaustum nominabatur, quo soli Impe-

ratores priuilegijs & literis sub scribendis

utabantur, alijs omnibus sub pena rebellio-

nis id erat prohibitum, vt ex Niceta colligere est.

Huiusmodi autem encausti conficiendi rationem docuit Leo Imperator in l. sacri affatus 6. C. de diuers. script. Te-

rebatur in puluerem conchylium purpurae, & adiciebatur nonnihil de cocto ex ipsa colore, ac simul liquabatur, reduclaque inde materia liquida, & densitate sua scriptioni apta, dicebatur encaustum. Vnde, vt

E c puro

Fabula Icarij qd significet.

III.

Encaustum.

Encausti confectio.

Apes.

Fabula Icarij.

puto; apud Italos *Enchiothron*, hoc est, atramentum scriptorium, corruptum vocabulum postea derivatum est: Cur verò encaustum dicatur librarium atramentum, indicat Cael. Rhodig. lib. 7. cap. 31. Idem lib. 29. cap. 24. quod vulgo smaltum vocatur, encaustum posse dici arbitratur. Ab hoc ergo encausto nomen traxit encaustica pictura, quæ in cera, tabulis, eboreq; fieri solebat, cestro primum, id est, viriculo (Turnebus legit vericulo, apud Plinium lib. 35. cap. 11. Perotus viriculo, quod ab vrēdo sic dictum sit) cavata materia; procedente verò tempore fetis inducta supra tabulas, iterumque ad motus gallæ carbonibus adusta ad sudorem usq; Deinde liatēis puris, ita ut quasi marmora nitescerent; quæ pictura in navibus nec Sole, nec falo, ventrisque corrumpitur. Hinc encaustes dicitur, qui encausticè pictus est, coloribus scilicet inunctis, & resolutis igne ceris, quem Iuvēti rectè dixeris. Vnde Martialis lib. 4. Epigram.

*Encaustica
pictura.*

Encaustes Phaethon tabula tibi pectus in hac est:

Quid tibi vis? dipylon qui Phaethonta facis?

quasi dicat, inique facere pictorem, qui cum semel fuerit combustus Phaethon, iterum eum comburat. De hoc picture genere accipiendum est illud hemistichion Ovidij: *tabulasq; coloribus uris.*

Sed hoc loco illam artem iconicam innuit, quæ ex cera variè colorata effingit imagines ad viuum, & illas quidem eestypas, suspicatur etiam doctissimus Pignorius; additque huiusmodi artificio non semel inclavisse Vibem Mediolanensem. De encausto habes plura apud Pancirollum lib. 1. rerum memorabit. proprio.

Exemplo ut doceas] αὐτὸς ὁ ζῶν τὰ δόγματα, commonefacias vnumquemq; doceasq; certo tuo exemplo. Debemus enim aliorum periculis fieri cautiore, & maxime istud est sapere, dum alieno damno sapimus. Nam

Felix quem faciunt aliena pericula cautū. Publilius Mimis: Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Astrologus caveat Gra.] Hoc disticho non damnat auctor Astrologiam, ut quidam putant ignari; sed merito damnat precipites Astrologos, qui cum nihil sciant, omnia tamen se scire obtestantur, præsti-

gijsq; omnia complent, quales multos passim invenias. Vide in lib. 2. Epigram. Grecor. In Astrologos.

ICARI fabulam hic Alciatus noster torquet in Astrologos quosdam falsarios & impostores, qui supra humanum caput conantur aliquid, quæque longissimè ab sunt ab ingenio humano, vi mentis, & artis experientia se hariolari posse putant. Rectè sanè Isocrates dixit in orat. κατὰ τῶν σοφῶν. τὰ μέλλοντα προγινώσκον ἐκ ἡμετέρας φύσεως ἐστὶ. *Futuros eventus prædicere non est nostra natura.* Diogenes cum mente agitare Philosophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum societate functiones dicebat, homine nullum aliud sibi videri sapientius aut absolutius. Cum verò contemplaretur astrorum inspectores, divinatores & coniectores, clarè pronuntiabat, nihil esse quod sibi videretur homine stultius & stolidius. Attamen quortus quisque est, qui non hodie plus propè fidei hariolis istis & coniectoribus, quam sacris oraculis habet? quis non ex sua hora suorum eventuum seriem trahi putat, & rectè facta ac vitia sideribus potius & stellarum cursibus, ut vocant, quam sibi ascribit? At hæc figmenta, vel potius deliria, vir sapiens facillimè declinat, ipsaq; popularis multitudo porrecta hæc respicere oceperit, si tandem fucum agnoverit sibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnem damnat apud Gellium 14. cap. 1. Phavorinus: Nam aut aduersa fore dicunt (ait ille) aut prospera; si impropèra dicant, & fallant, miser homo frustra timendo fiet: si vera respondeant, eaq; prospera non sint, iam inde aliquis miser ex animo erit, antequam è fato fiat. Si felicia promittant, eaq; sint eventura, tum planè duo erunt incommoda: nam & expectatio spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij frustum spes iam defloraverit. Eleganter Actius poeta se nihil credere auguribus dicit, qui aures verbis diuitant alienas, suas ut auro locupletent domos, nulloque pacto huiusmodi hominibus res futuras præsagientibus esse utendum. Cicero ad finem 1. de divinatio. Nunc illa testabor, me non fortilegos, neq; eos qui quæstus causa hariolentur, ne psychomantia quidem agnosce.

Non habeo deniq; nunci Martium augurē.

Nor.

*ICARI
fabulam
torquet*

Non vicinos haruspices, non de circo astrologos.

Non Iſiacos coniectores, non interpretes somnium.

Non enim sunt ij aut ſcientia, aut arte divini.

Sed ſuperſtitioſi vates, impudentesq; arioli: Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat:

Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam:

Quibus divitias pollicentur, ab ijs drachmam ipſi petunt.

De his divitijs ſibi deducant drachmam, reddant cetera.

Atq; hæc quidem ex Ennio. Astrologos & ſcudicos eiſmodi, qui ſe deo plenos ſimulant, uti Paulus 5. ſententiarum loquitur, ſed maximè qui alienam mortem prænuntiant, non ſecus quàm parricidas exſecrata eſt antiquitas omniſ: itaq; & maleſei dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, ut eſt apud Xiphilinum, cum diem prædixiſſet Astrologis, quo excederent Italia: hi contra, noctu præſcripſerunt ei diem, quo ei moriendum eſſet: & intra illum diem mortuus eſt, Dione teſte; forſè non fato, ſed propter vaticinium. Ergo cum ſæpe alias, imperantibus Auguſto, Tiberio, Vitellio, interdictum vaibus & mathematis fuiſſet, ne vilo modo de cuiuſquàm morte prædicereſt (quòd id ſemper habitum ſit exempli peſſimi: & mortis metus ſæpe ipſa morte deterior, aut etiam nonnunquàm mortem acceleret) tandem etiam à Domitiano Cæſare Aſclerario astrologus vivus comburi inſluſ, & Largius Proclus capite damnatus eſt, quia publicè prædixiſſent quo die Imperator ſupremum vitæ diem clauſurus eſſet. Præclatus ſeſe mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. cap. 9. in Astrologos, quem videtur v- ſurpaſſe hic noſter: Qui Homerum, inquit Picius, allegoricè exponunt, per illam Icarī fabulam, qui factitijs pennis cælo tenuiore ſe committens, in mare præceps datuſ eſt, Astrologos aiunt deſignari, qui peniſ temerariæ profeſſionis in cælum ſe ſub rollentes, cum de ſuiſ celeſtibus dogmatibus, quibus ſublimari videntur, quid ſunt prædicturi in pelagus ruunt mendaciorū. Occurrit etiam divinatoris cuiuſdam Angli ſomnium. Is ex aſtris prædixerat Henricum ſeptimum Anglorum Regem (qui

tum regno præerat) eo anno extinctum iri. Rumor ſtatim ad ipſum delatuſ eſt. Iubet itaq; hominem ad ſe vocari: à quo ſciſcitaruſ fertur, an ex aſtris certum aliquid poſſet præcognosci. Innuſit. Sed tunc, inquit Rex, eiſ artis perituſ eſt? ſic eſſe reſpondit. Tum Rex: An certò coniectaſ me hoc ipſo anno moriturum? ſic eſſe ait. Dic ergo mihi, Rex inſert, ubi tu futuruſ eſ hiſ feſtiſ Natalitijs (inſtabat enim Nataliſ Domini dieſ) nam & hoc forſè te nò fugit. Ego, ait, cum meiſ familiaribuſ & domeſticis laute me victurum ſpero. At certè, ait Rex artiſ tuę ſum peritior quàm ſiſ ipſe: nam ſcio te futurum in carcere, ſimulq; hominem in vincula conijci iubet. Illic ubi iam ſatiſ divinandi calor refrixiſſet, cum riſu dimiſſuſ eſt. Eiſmodi hominum fatuitatem acerrimè perſtringunt Baſiliuſ oratione 6. *εἰς τὴν ἐξ ἀναισθητοῦ*. Euſeb. De præparatione Evangelica libro 6. & Piciuſ Mirandula in opere ex profeſſo in nugones eiſmodi edito. Ad finem penè 4. Comment. Xenophon id ſub perſona Socratiſ eleganter & copioſè diſputat. Quò etiam ſpectant Laſtantiāna ex c. 3. lib. 3. & Cæliuſ Rhodig. lib. 14. cap. 9. Quadrat & hoc Horatii 1. Carm.

Quid ſit futurum cras, fuge quarere, & Quem forſ dierum cumq; dabit, lucro Appone.

Sed quòd ſequitur apud eundè, ſpecialiſ: *Prudens futuri temporis exitum Caliginoſa nocte premit Deus, Ridetq; ſi mortaliſ ultira Fæſ trepidat.*

Meminit Eunapiuſ Sardianuſ lib. de Philoſophorum & ſophiſtarum vitis, in Priſco: Quoſ, ait, glorioſoſ ob dogmatum inſolentiam animaduerteſebat, & penuſ exten- dere maioſes, fragilioſeſq; quàm Icarī fue- rint, eoſ ſenſim ex alto deducebat, non ad mare, ſed ad humum, & humanitatiſ modulum. Epigramma extat cuiuſdam anony- mi, eruditum ſanè, & nimis veridicum, quiuſ vereor, ne in noſtroſ quòſdam Principes quadrarit. Ita ſe habet carmen: *Cum coniectore princeps audaculuſ, amens Conſulit, & qua ſint fata futura rogat. Sceptrā manent, inquit te regia, & ecce pa- rente.*

Maioſ erit: Clavio veriuſ ore loquor. Credulitate iſta fallaci captuſ, ad arma Curriſ, in exitum eceſ at ille ſum.

Ecce 1. E

Vana præ- dictio.

Locus ex Pico Mirandula in Astrologos.

Angli di- vinatoris vana præ- dictio.

Et cum vate suo cecidis, sed dispare casu,

Alter ut in Phaethon, Icarus iste fuit,

Sed de falsis & falsis huiusmodi prædictio-
nibus plena sunt vndiq; historiæ & lau-
dorum patrum monumenta: aliud me tor-
quet, & huic materiæ pertinacius inhæ-
re cogit; nempe eò improbitatis humani
genus abreptum iudicii errore, ut plures
reperiuntur, quorum animos turpior ali-
qua peccati feditas occupat, qui ex astris
aduocant patronos, & præcedunt occultam
aliquam illorum impressionem, seu violentum
potius impellum ad flagitia: rapi, in-
quam, peccantem impetu stellæ, quæ noxia
quadam naturæ suæ propria virtute non
inclinet modò, sed impellat tactum, ligato
arbitrio; ut in furto deprehensus aut sacri-
legio, ut fornicator aut incestu pollutus,
facti sui rationem cælestibus causis ascri-
bat, & dicat fecisse coactum, nec potuisse al-
liter, innatum hoc sibi & impressum ab al-
tiore vi, desperare medelam in necessario
malo. Ita non tam delectat, spontanea ma-
litia, quàm cæli ductu & imperio malos
esse. Dij Deæq; vos perdat infausta fide-
ra, execrandi ignes, monstra, portenta, pe-
stes mundi, si à vobis hoc virus; si damno
potius quàm vltui nostro & communi gen-
tium ac terrarum bono producta. Impiū
credere, blasphemum eloqui. Recludatur
Astrologorum arcana, hoc non suggerent,
muta enim sunt, cassæ consilio & mente, in-
feriora homine creationis gradu, electionis
iure, quibus assistit mouens virtus, non in-
hæret ut pars; quorum actio ad certam le-
gem ac finem attemperata, sub nutu ma-
gno Dictatoris, à quo nunquam defectunt,
nec possunt. Quo ex fonte igitur potestas
illatenius edicto vel iussu? dominari & co-
gere? Iniuria sit & extrema seruitus in no-
bilissimam stirpem, Satori proximam simi-
litudine & imagine. Ab eo sicut conditi su-
mus laxo voluntatis & libero vsu, ita præ-
cellimus quicquid hoc privilegio caret, siue
ætherei sit illud, seu terrestris feminis. A
digniori directio hæc & frænum, quod in
manu solius Dei. Age verò, si necessitas ab
astris, & ius suum in hominem, quomodo
id fiat consideremus. An immisso fluxu,
deferente aere & insinuante? quo tandem
fluxu, quæso? quis impressit stellæ, quis e-
tiam expressit, ut decideret in certum ali-
quod corpus natiuitatis hora seminarium
feceris? Detestabile commentum in iniu-

riâ diuinitatis, disponente ea & cooperante
nos perdi, ministerio malè propicij lumi-
nis. An verò ab aspectu forsan aut positu-
ra hæc violentia? Ingeniosa stultitia. Vidit
prognosticator aliquis scilicet in genesi Lu-
theri Apostatæ diros positus plauetarum
& horrendas configurationes, quæ crude-
litate hominis significarent, auidaciam,
præposteris mores, incestam libidinem, in-
quieta & infausta consilia. Fac non potuisse
certò prædicere, inquis, monachum il-
lum, seu nonstrum verius, in publica pace
Principum Germaniæ moturum esse sedi-
tionem, imperante Carolo; at animaduertit
sinistris illis constellationibus præuidere
potuit, futurum hominem phanaticum,
turbulentum, & natum in exitium patriæ.
Res docet, pro dolor, & iacentis Europæ
lamenta, fuisse talem: sed & alium longè, si
falsu represso, qui in pectore inani gloria tu-
mido cœpit ebullire, intra septa monaste-
rii, memor religionis & voti, continuisset
se, nec tam petilentes dæmonis affatus,
quàm salutaris diuini Spiritus suggestio-
nes (quibus certè non caruit, quidquid vir-
tute stellarum diuinantium superstitioso
calculo suxerit) auido gutture imbibisset.
Magna vis est cælestium signorum, non eo
inficias, & effectus patiunt in elementis &
mixtis corporibus alterando, inclinando,
contemperando, mirabiles sanè & euident-
es, quibus mores interdum, studia, consi-
lia, casus, dubio iudicio tamen, nec causis
illis ligantibus, respondent. Vidimus cour-
sursum planetarum in humido signo annis
superioribus, intumuerunt flumina frequen-
tibus cataractis & eruptionibus nubium;
vidimus insalubres tempestatum variatio-
nes, Ioue in piscibus, Marte in tauro exi-
stente. Quin & ipsæ leges motuum osten-
dunt, temperari lumen Solis & Lunæ, cæ-
terarum planetarum mitiori congressu. O-
ritur præterea à cælestibus illis, causis di-
similitudo non solum regionum, sed inge-
niorum etiam ac morum, ad situm cœli &
plagas diuersas, & ingenerantur corporibus
mixturæ humorum in excessu nec iusto
temperamento, in hoc, melancholico, in al-
tero, cholerico affluxu, Martis aut Saturni
intritus, superante. Sed quid hæc ad matrem
illam rationis & fontem, immortalitatem ho-
minis animam? quæ proportio inconcreti
ad corporeum? qualis actionis modus pa-
tiente subiecto non disposito nec capace?

Quid

*Opinio eo-
rum, qui
asserunt,
astra co-
gere homi-
nes ma-
los esse, re-
futatur.*

Quid stella, crassiori celi patri, nec sua luce, sed aliena spectabili, cum purissimo & simplicissimo vitæ habitu, cui lucerna mentis nunquam non lucida & ardens perpetuus comes? Adimit fidem religioni excreta hæc diuinitas, miracula extenuat, providentiam tollit, dum omnia constellatum vi prouenire, & à sideribus fatali necessitate pendere docet. Autorem peccati & causam scimus præuicationem hominis sua sorte diabolus; radix illa omnis mali in hodiernum diem: strenuè enim fungitur partibus suis alter, nos assensum damus & sequimur: ille tentat & aggreditur certis machinis, nos clauas offerimus patentibus portis, iugo ipsius feruiles humeros sponte submittent. Cur ergo in cælo ponimus aduersariorum castra, ubi salus & spes nostra? Ab inferiorum lacunis ebullit scatu rigo hæc flagitiorum, imò in corpore nutrimus venam ipsam & fontem. Claude reducto pessulo, nemo turbabit: in tua potestate est admittere, repellere; aperire, operire: absolutum ius habes & plenum, quid in alium traducis culpam? Ecce dicam clarius. Dominus & Imperator corporis & animæ suæ est homo, nemo pedem inferre citra consensum in hoc palatium, & arcem mentis, vallatam suis prædijis. Tormentis quidem suis quatit continuò & verberat hostis, non expugnat tamè aut enertit, nisi prodat ipsa volens ac deserat. Victoriam maxima spes est velle resistere, parare arma & congedi: nec plaga terreat quantum ius funesta & penetrans, sanabilis est. Sed insurgendum collectis viribus, & bonum certamen inchoandum maiori impetu. Plures vidimus ad extrema faucios respirasse, ornatos deniq; palma & triumpho, Pulchrum, spectare militem prouolutum humi, madentem sanguine, vulnerebus oblitum, reuocato spiritui resiliere in victorem & vincere. Iacens semper isti expostus est, nec ad luctum habilis, erigi oportet & instare. Multos coniecit in fugam prima plaga paulò durior, & frangit robur, quoniam se percussoris viribus, non

proprijs meriuntur, & despondent animù. Ad curationem properandù maturè & somneta vulneris, quæ volutās applicet edocti, præteritis periculis, & futurorum cautior. Porro cur Astrologia iudiciaria cū suis partibus explodendâ, causas reddunt Epiphanius, disputans aduersus Phariseos & Manichæos, Basilii Hexameri Homil. 1. & 6. Chrysostom. in Genesiu Hom. 5. & 6. In Matthæum Hom. 6. Certè Augustinus, qui & ipse Astrologiæ operam nauauit, Confession. lib. 4. cap. 3. lib. 5. cap. 3. & 7. ite lib. 7. cap. 6. De doctrina Christiana lib. 2. cap. 21. 22. 23. & 24. De ciuitate Dei lib. 5. initio, vsq; ad cap. 8. Contra Academ. lib. 1. cap. 7. modò quidem graniter queritur se deceptum, qui arti illi aliquid tribuisset: modò verò in eam, eiusq; professores acerrimè inuehitur. Vnde non immerito dicitur. Quantum Astronomi metiuntur, tantum Astrologi mentiuntur. Cæterùm Dio Chrysostomus Oratione 4. de regno, Icarium lapsum ad iactantiam principum iuuenilem, & populares, quas de se concitant opiniones, transtulit. Et Lucianus in Astrologia, inuentus calorem & iusticiam per hæc demonstrari asserit, cum non illa disquiritur ab ea ætate, quæ conueniunt, sed ad cælum animo tollatur ab arte aberrans, & à iudicio recto præceptis in mare decidit. Neq; alia de causa hæc celebrata sunt à poetis, nisi vt demonstrarent, diuinarum & rerum omnium excellentiam nemini esse uitam, optimamq; esse mediocritatem, quæ neq; inuidiam secum trahat plurimorum, neq; tamèi contemnatur, quod patitur infima hominum conditio. Huiusmodi etiam casum Bellerophonis fuisse fingit, qui & ipse nimis audaculus, altiora quam par erat aggredi conatus, Pegasus equum alatum, dum in fodrem Pyrenem caput inclinaret, astutè conscendit, in cælum volare volens alienis alis, tandem miserè & iudiciale præcipitatus est, & temeritatis meritas luit penas. De quo Emblemate 14. At nunc & nos alas contrahimus.

*Lapsus
Icari qd
significat.*

*Homo sua
voluntate
ex domi-
nus.*

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CV.

DV M turdos visco, pedica dum fallit alandas,
 Et iacta altiuolam figit arundo gruem,
 Dipstada non prudens auceps pede perculit: ultrix
 Illa mali, emissum virus ab ore iacit.
 Sic obit, extento qui sidera respicit arcu,
 Securus fati, quod iacet ante pedes.

COMMENTARI.

I. **A**UCEPS arcu tenso impositaq; sagitta ad gruem in aere volentem colimat, quem interim vipera conculcata in pede morder.

II. **Æsopi apologus.** **I**n exapologo quodam Æsopi de aucupe & vipera. Hic accepto visco & arundinibus exijt aucupatum. Vaso turdo in alta sedente arbore, compositis arundinibus sursum spectabat eum comprehensurus. Verum ignarus in viperam dormientem

incidit, à qua morsus, iam quæ præ dolore vitam agens, dixit: Ah, alium capturus ab alio miserè capior. Huic simile est Epigramma Antipatri Sidonii 3. Antholog. de Alcimene aucupe, qui cum arcu & funda peteret aues, in altum specularatus, ictus à dipstade interiit. Totum autem carmen est prosopeia:

ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἀρτάντειραν
 ἐρῶν

στὴν

σπέρματος ὑψιπετῆ βισονίαν γέ-
ρατον, διὰ τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν
πρὸς χερμασῆρος εὐστροφὰ καὶ αὐτῶν
ἀλκιμῆν πτανῶν ἔργον ἀπώδε νέ-
φος.

καὶ μετὶς ἐντέτερα παρὰ τοῦρα διπλάς
ἐχιδνα
σάρκι τὸν ἐκ γενύων περικρὸν ἐνείσα
χέλον,
ψελίς χύρωσεν ἴδ' ὡς τὰ κατ' αἰθέρα
λευσάν,

τὸν ποσὶν ἐκ ἐδάων τ' ὡῖμα κυλινδό-
μενον

Hoc sic utcumq; Latio reddidit Minos:
Qui prius ego & sturnum, & rapacem
arceus

A femine altiuolatem & Bistoniam grū,
E corio fundat tortilia brachia intendens

Alcimenes [ego] volucrum arcebam
ptocul multitudinem

Et me quædam vulneratrix iuxta talos
dipsas vipera,

Carni [meæ] è mandibulis amaram im-
mittens bilem,

Sole [me] priuauit [id est, me interfecit]
ecce ut ad æthera spectans

Pedibus non videbam malum obuolu-
tum [id est, proximum.]

Qui sturnum iactis sementibus ante rapacē
Arcebam altiuolatem Bistoniamq; grū,

Extēsis manibus, bubulæq; in verbere fundā
Alcimenē abigens ipse procū volucres;

Infligit pedibus serpens itū vulnera dipsas,
Lethiferæq; nigrum virus ab ore vomit.

Meq; dat ipse neci, arctus dū sidera specto,
Nescius exitij, quod foret ante pedes.

Fernandus Sanctius Francisci frater sic
vertebat:

Qui prius & sturnum matura è messe fa-
gabam,

Pascentemq; auide semina nostra grū,
Excitans torto saxum de verbere fundā

Arceba innumeras Alcimenē volucres.
Cum me lethalis talos prope dipsas, amarū

Inspirans bilem faucibus interimit.
En ego qui summum speculatus sum vērū,

cladem
Non animaduerti, quæ sit ante pedes.

DVM turdos] Turdus auis nota, inter
primas saporis bonitate insignis. Vnde Ho-

ratius in Epist.
Nil melius turdo, vulua nil dulcius am-
pla.

Et Martialis lib. 13. Epigram.

Inter aues turdus, si quis me iudice certet.

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis agit Plinius lib. 10. cap. 42. &

53. Huic aui, licet sit loquacissima, tamen

peculiaris ascribitur furditas. Vide ada-

gium, *Surdior turdo*. Hæc auis Hispanis

dicitur *Zorzal*, Germanis, *Krametsvogel*.

Est etiā piscis dictus turdus, de quo Plin.

lib. 32. cap. 11. Colum. lib. 8. cap. 16.

Visco] Viscum, vel Viscus, visci, glutinū

capientis auius accommodatum, quod

non prouenit, ait Plinius, nisi maturatum

in ventre ac redditum per auium aluum,

maximè palumbium & turdorum. Hinc

proverbium, *Turdus ipse sibi malum ca-*

cat. Vide ibi.

Pedica] Pedicæ dicuntur laquei, quibus

pedes illigantur. Virgilius 1. Georg.

Tūc gruibus pedicas, & retia ponere ceruis.

Dum fallit alaudas] Alauda & Galerita

ta, idem est: sic dicta, quod cristatum apicē

habet supra caput, ad similitudinem gale-

ri vel galeæ; vnde illi impositum etiam cas-

sitræ nomen, à casside. Hinc etiam dicte-

rium in milites galeatos, qui ab hac aue a-

laudæ dicti sunt. Et Cæsar legionem alau-

dam vocauit. Cicero ad Atticum: Antonius

cum legione alaudarum ad urbem perge-

re. De alauda Plinius lib. 11. cap. 37.

Et iacta arundo] Pro telo seu sagitta hic

sumitur arundo: ob usum enim, quem sa-

gitis conficiendis præbent arundines, hæc

pro illis à Poetis accipi palam est. Virgil.

7. A. eneid.

Perq; uertē sonitu, perq; ilia venit arundo.

Idem 5. A. eneidos:

Namq; volans liquidu in nubibus arsit ar-

rundo.

Grue] De gruibus satis dictum est Em-

blemate 17. Hic tamen adnotanda Synec-

doche, qua speciales quasdam aues posuit

pro alijs quibusuis.

Dipsada] Dipsas, serpentum genus vi-

pēra magnitudine minus, ad perniciem in-

ferendam multo celerius: sic dicta à ver-

bo *διπλάς, στίος*. Quos enim mordicant ap-

prehenderit, siti inardescunt & inardescunt

vehementius, ad potumq; effernescunt, ac

inde incessanter haurientes ror dissiliunt.

Cauda (vri ferunt) lineis distinguitur du-

bus, nigrisq; corpore reliquo albicante, vt

scribit Sosttratus. Nascentur in Libya qui-

dem, sed præcipuè in Arabia. Cæli Rhodi-

gius lib. 25. cap. vlt. Dioscorides lib. 8. c.

Ec 4 119.

119. ex Hermolai versione: Dipladis mortis comites sunt tumor quidam solutus, sitis contenta vehementer, nunquam explebilis, nunquam interquiescens. Ob id ipsa Diplas ab alijs *πυσις*, ab alijs *καύσων* vocata est. A quibusdam etiam dici melanurum, & centridam vel centrinam, à figura animaduerti. Huius meminit Plinius lib. 22. cap. 5. & lib. 23. cap. 8. Solinus Polyhistor. cap. 3. Lucanus lib. 9. Lege Lucianum præfatione de dipladibus, & Plerumque Hieroglyph. 16. ubi habetur eiusdem epigramma in Framarianum scurram facientissimum, quod ob venustatem non piguit ascribere.

Epigramma in scurram.

*Narrabat quidam vim diplados exitiale,
Perpetuam infundatque pede fixa sitim.
Nempe sitim, tria quam nequeant exting-
guere Nili*

*Ostia, vel magnis stagna phansta cadus.
Interiore loco Libya. Garamantas ad ipsos,
Qua fons arenti struthius ora solo.
Quippe ubi quis misera spatiatus foris per-
arui,*

*In pede fulminei vulnera dentis habet.
Rite dua dextra famula, totidemque sinistra
Hac gerit, hac pleno vase propinat aquas.
Illa propinatis alius superingerit, illa
Nec mora, nec reges, pocula mille parat.
Framarianus ad hac: Hanc d' mibi quarite
amici,*

*Figat ut illa meos officiosa pedes.
Ovidius quoque lenam quandam temulen-
tam, quæ puellam suam arte meretricia in-
strueret, Dipladem vocat. Sic enim scribit:
Est quadam (quicumque) volet cognoscere lenam,
Audiat) est quadam nomine Diplas a-
nus. &c.*

Non prudens.] Incautus.

Auceps.

*Auceps.] Auceps est qui aves captat, ab
avis & capio dictus, quasi auiceps. Erat au-
tem hic, ut dictum est, Alcimenes.*

*Extento qui sidera respicit arcu.] Fortè
allusit ad verbum Græcum *εὐνοχίας*: is e-
nim est *εὐνοχος*, hoc est *ἀπρόνοκος*. Quam
quam me non fugit, id tribui nomen pisci
euidam, qui sic à corporis habitu nuncu-
patur.*

*Securus fati.] Id est, iguarus & inficius
infortunij, quod sibi mortem attulit; ma-
lum, quod pedibus obvolutum fuit: sic e-
nim loquitur epigramma:*

*τὸν ποσὶν ἐκ ἐδάην πῦμα κυλινδόμενον.
Sic Lactant. lib. 2. cap. 3. in philosophos:
Dum aliorum præcipitium vident, non pro-*

*spexerunt quid ante sub pedes esset. M.
Tullius in 2. De Divinat. ridens haruspi-
cinam.*

*Democritus non inficere nugatur, ut phylseus.
quo genere nihil arrogantius: citatque illud
ex nescio quo Poeta:*

*Quod est ante pedes, nemo spectat: oculi scri-
tantur plagas.*

*Tali quoque similitudine usus est Horatius
in Arte poetica:*

*Si veluti merulus intentus decidit auceps
In putum, fons amve.*

*TAXANTUR Astrologi, qui cum
coelestia id est, corporum superiorum in-
spectationem se consecrari putant, ea tamen
ignorant, quæ propius sunt admodum: cum-
que præsentia ferè ignorent, futurorum
scientiam habere se gloriatur. Atqui, quod
Pindarus habet Olymp. 12. τὸν μέλλον-
των γὰρ τεύσεσθονται φράσας id est, obfci-
ta sunt admodum & cæca futurorum cogni-
tiones. Huc quoque quadrat, quod paulò
supra de Thalete ingessimus, qui domum
exiens, cum sideribus inspicendis torus in-
tenderet, in scrobem subiectam procidit,
ac post casum mox probrium domesticæ a-
nus se: utum est: Mirum videri, quæ ratio-
ne Thales coelestia contemplari ac comple-
cti animo aggrediretur, qui ea, quæ essent
ante oculos, considerare non posset. Sic e-
nim illa: δίκαια παθεῖν ἐφ' ὅς τὰ παρὰ
ποσὶν ἀγνοῶν, τὰ ἐν ἑσπέρῳ ἐσκόπεις. Id
alii tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetra-
stichis idem scribit, cuius hæc verba:*

*Ἀέροις περισκοπῶν τις ἀεροσκοπός
Πίπτει λεληθώς πρὸς φρεσίν. Τυχὼν
δὲ τις*

*Ὁδοιπόρος, σενέντι, ταῦτ' ἐφ' αἰών.
Νοῦν θεῖς ἀναβέλτισε, τὴν γῆν ἐβλέπεις.
Huc quoque pertinet quod epigrammate
Græco παλλὰς ἀδδοκταγίδ habetur lib.
2. Anthologiae.*

*εἰπὲ πᾶθεν σὺ μετρεῖς κόσμον, καὶ πείρα-
τα γαῖης*

*ἐξ ὀλίγης γαῖης σῶμα φέρον ὀλίγον;
σαυτὸν ἀριθμῶν πρότερον, καὶ γινώσκεις
σεαυτὸν,*

*καὶ τὸτ' ἀριθμῶν γαῖαν ἀπειρεσίην.
εἰδ' ὀλίγον πηλὸν τὸ σῶματος ἐκ κατα-
ριθμῶν,*

*πὺς δύναται γινώσκει τῶν ἀμέτρων τὰ
μέτρα;*

*Vnde age tu cæli metiris, & ultima terras
Cum tenne & tenui sit tibi corpus humarum
Te*

Te metire prius, moneo, & te nosse labora,

Atq; sati hinc orbis discere perge modū.

At mensura luti tenuis cum te fugiat, qui

Nosse rei innumera tu potere numerum?

Est enim perspicuum, quā sit aduocatō,

ut coelestia, quē à sensu sunt remotissima,

deprehendere queas, qui te ipsam planē

ignoras. Vnde Plato in Phædro ridiculum

planē putat, cum qui sua ipse ignorat, alie-

na persequari velit. locatur proinde oppi-

dō quā eleganter in Astrologum quen-

dam Thomas Morus ætatis suæ magnū

deq; quia alijs videri voluerit vates veri-

dicus, & tamen vxoris adulteria, cum hoc

potissimū, tangeret rem suā, ex astro-

rum inspectione non potuerit deprehende-

re. Carmen tale est:

Saturnus, procul est, iamq; olim cecus, ut

aiunt,

Nec propē discernens à puero lapidem.

Luna vercundus formosa incedit ocellis,

Nec nisi virginem virgo videre potest.

Iupiter Europam, Martem Venus, & Vene-

rem Mars,

Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.

Hinc factum, Astrologi, est, tua eū capis

vxor amantes,

Sidera significent ut nihil inde tibi.

Eiusdem aliud extat in eundem epigram-

ma, non minus lepidum & festiuum, sed

strictius:

Astra tibi athereo pādunt sese omnia vati.

Omnes & qua sint fata futura monet.

Omnibus ast vxor qd se tua publicat, id te

Astra, licet videant omnia, nulla mo-

nent.

Nunc cum Amore aliquandiu nobis res

erit.

Potentissimus affectus amor.

EMBLEMA CVI.

ASPICE

ASPICE ut inuictus vires auriga leonis,
 Expressus gemma pugio vincat Amor?
 Vig manu hac scuticam tenet, hac ut flectis habenas,
 Vig est in pueri plurimus ore decor.
 Dira lues procul esto: feram qui vincere talem
 Est potis, à nobis temperet anne manus?

COMMENTARI I.

I.

CUPIDO puer nudus alatus, currui
 insidet triumphali, quem trahūt duo
 lupati & capistrati leones, ipse verò dexte-
 ra scuticam vibrat, sinistra habenas regit.

II.

Fons Em-
 blematis.

ILIID. extulit ex Græco Argētarij,
 quod habetur lib. 1. Epigram. Græc. tit.
 eis έρωτα.

Αὐγάζω τὸν ἀρκυντὸν ἐπὶ σφραγίδος
 έρωτα,

χερσὶ λεοντείαν ἀνισχέοντα βίαν.
 ὅς τ᾿ αὖ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος, ἃ δὲ
 χαλινὸς

Εὐθύνας· πολλὰ δ' ἀμφοτέροισι χάρει.
 φρίσσω τὸν βροτολογόν· ὁ γὰρ καὶ θύρα
 δαμάσδων

Αὔριον, ἃ δ' ὀλίγων φέρεται ἀμειβλῶν.
 Quid video in gemma hac? amor est, au-
 riga leoni

Insidet, & franis ora superba regit.
 Una manus flagro cadit, moderatur ha-
 benas

Alter: nulla magis signa placere queūt.
 Sed metuo immitte puerū, mortalibus agris
 Quid faciet, qui sic corda ferina domat?

Contemplor ineuitabilem in sigillo cala-
 to Amorem,

Manibus leoninum qui moderatur ro-
 bur:

Qui hac quidem manu flagellum ad cer-
 nicem, illa vero frenos

Dirigit: multa aut circumflorete gratia.
 Horresco homicidam: Nam qui feram e-
 tiam domat

Atrocem, neque imbecilibus ignoscet
 hominibus.

Indomitum spectro calatum in gemmula
 Amorem,

Qui manibus saui colla leonis agit.
 Una manus flagrum capiti, tenet altera
 franos:

Et circum pueri gratia multa genas.
 Hinc procul, hinc homicida: feras qui per-
 domat istas,

Vel magis infirmos pdomet ille homines.
 Sanctius festinanter, & ut tantum intelli-
 possit, vertit, hoc modo:

Conspicor inuictum pulchra in testudine
 Amorem

Frenantem manibus terga superba lea-
 Hacq; manu scuticam, per colla hac gran-
 dia frana

Dirigit, & pueri splendet in ore lepos?
 Horreo carnificē: nam qui fera colla leonū

Sic domat, à nobis temperet ipse manus?
 Huc respexit Lucianus in Deorum Dialo-
 gis: conquerentem enim Venerem apud
 Cupidinem filium facit, & sibi nonnulli re-
 formidantem, ne propter scelera quamplu-
 rima leonibus tandem obijciatur, cui puer
 Cupido: θάρρει μῆτερ, ἐπεὶ καὶ τοῖς λέεσιν
 αὐτοῖς ἡδὴ ξυνήθης εἰμι, καὶ πολλὰ καὶ
 ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα, καὶ τῆς κόμης λα-
 βόμενος ἡνιοχῶ αὐτὸς. οἱ δὲ σάυνεσι, καὶ
 τῶν χεῖρα δεχόμενος ἐς τὸ σῶμα περιελ-
 μινσάμενοι ἀποδίδασσι μοι. Confide ma-
 ter: leonibus enim ipsis iam familiaris sum
 factus, & saepenumero conscendi eorum ter-
 ga, & apprehendi iugas, equitis more insi-
 dens illos agito: illi verò interim mihi cau-
 dis adblandiuntur, ac manum insertam o-
 ri receperant, lambuntque: deinde mihi red-
 dunt innocuam.

AVRIGA] Ductor, propriè de eo, qui
 currum regit.

Expressus gemma] sculptus & effictus
 in annulo. Gestabatur enim in annulo, ut
 moris est in annulorum gemmis familia
 emblemata gestari. Græcum epigramma
 habet σφραγίς, quod baltheum, sigillum,
 & testudinem significat.

Pugio.] Paruus puer, παιδίον καὶ πα-
 δάριον. Veteres enim pufus & pufa, pro
 puero & puella dicebant. Cic. 1. Tuscul. in
 lib. Platonis, qui inscribitur Menon. Pufio-
 nem quandam Socrates interrogat, &c. Idē
 pro Cælio: Propter nocturnos quosdam
 inanes

Lucianus
 locum.

I 11

Pufio

inanes metus tecum semper pugio cum ma-
iore sorore cubitavit. Iuvenal. Satyra 6.

Nonne putas melius qđ tecū pūso dormit?

Pūso qui noctu non litigat.

Vtq; manu hac Sc. Alij hūc versum

aliter legunt, sic :

Vtq; manu hac scuticam teneat, hac ste-

flat habenas.

Quem alij vitiosum indicant, quod sylla-

bam breuem post tertium pedem produ-

cat; Quod tamen facili negotio possumus

excusare, non enim vitium est carminis, si

littera producat in casura, vt hic sit :

id multis testimonijs defendere possem, ē

quibus pauca accipe. Martianus communē

esse affirmat litteram t, finalem: quod ego

non in vniuersum praecepti velim, sed tan-

tum, vt dixi, in casura. Virgil. 10. Aeneid.

Nam tibi Thymbre caput Euandrius ab-

stulit ensis.

Idem libro 10.

Per medium qua spina dedit, hastamq; re-

cepit.

Iuuenalis.

Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni.

Ouidius 3. Metamorph.

Nubibus esse solet, aut purpurea aurora.

Horatius 1. Serm.

Qui non defendis alio culpante solutos.

Idem eodem loco.

Quum grauius dorso subijce onus, incipit ille.

Scuticam tenes. Scutica est paruum fla-

gellum a loris factum, a Græco σκῦτος,

quod est corium, quia fiat a corio siue pel-

le. Hinc etiam dicitur scuta, quia sunt pel-

libus operta. Horatius Serm. 1. Sat. 3.

Ne scutica dignam horribili sectere fla-

gello.

Iuuenalis Sat. 6.

Hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,

Hic scutica.

Claudius Minos ait, se penes esse libellum

membrana descriptum, in quo præter alia

quædam, commentarius est nunquam edi-

tus, in Satyras Persij. Scuticam ergo sic de-

scribit Innominatus ille: Scutica erat quædam

corrigia, habens in summitate nodos quos-

dam in modum fabæ; de qua Terentius:

Hac faba cadet in me. Hæc ille. Huc

referendum prouerbium, Vnica scutica

impellit omnes. Ad gloriosulorum quoque

tumorem reprimendum, & instruendam

leuitatem nimio plus se effluentem, Aristo-

Rhodig. lib. 29. cap. 3. quod est, τὰ σκῦτη Scuticam

βλέπεν, scuticam aspicere.

Plurimus ore decore formosissimus: in

Græco habetur, πολλὰ δ' ἐμφορέθηλε

χέρσιν. Multa autem circumflorebat gratia.

Et talem effluxit Lucianus in Amore fu-

gitino.

Dira lues. Epiphonema, O dirum exi-

tium: vel sine epiphonemate, vt est in Græ-

co, φρίσσω τὸν ἑρποδορῶν. Horresco ho-

micidam. Dirum, Dei ira natum, Verrius

ait. Nonius, Deorū ira missum: quidquid

enim aduersum, credidit antiquitas esse ab

irato numine: sed infelices, qui vt cultum

verum ignorabant, sic causas irarum falsas

credidere. Ideo ridet miseram superstitio-

nem, qui inter eos sapientes habiti, ad om-

nia momenta trepidantium, consocium

neglecti numinis. Ouidius 7. Metamorph.

Dira lues populis ira Iunonis iniqua

incidit.

At lues, a Græco λῦσις, soluendo, seu dis-

soluendo. Dicitur autem hic lues amor,

quod nihil adeo soluat hominum vel gene-

rosorum mentes, quā foedi & ignaui amo-

ris consuetudo. Medeam quoq; vocat luem

Seneca in Medea.

Feram talem Leonem. Argumentum a

maiori ad minus.

Est potius potest. Catullus:

Cur non diuini Cræsum superare potes sit.

ELEGANTISSIMO isto schema-

te satis ostenditur, quanta sit amoris vis,

qui de fortissimis etiam & ferocissimis triu-

phum agat. Leonum enim nomine signifi-

cantur viri granes, & alioqui sanctimonia

probitateq; aliqua insignes. Leones autem

amore fuere notat Plin. 8. historia mudi,

cap. 16. & Aristotel. histor. animalium lib.

6. Sed non possū conuenientibus oculis tran-

silire, quod scribit Plutarch in Amatorio:

ὁρῶν ὁ μὲν ἀρτίως μὲν εἰς τὴν ἀνδρῶν

τιν ἐλκόντας τὸν ἔρωτα, τὸς δ' εἰς τὴν

γυναικόντιν, ὑπερβύς, καὶ θεῖον ἀγα-

θὸν, ἐκ ἐξαύρατον. ἐπεὶ τηλικαύτην

δύναμιν ἔσχει τὴν μὴν τὸ πάθος, οἷς ἂν

προσῆκον ἐξελάυνεν αὐτὸ πανταχόθεν

καὶ κολύειν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ

σεμνυνόμενον. id est: Non sum ductus ad-

miratione a quibusdam vestrum in concla-

uia virorum, ab alijs in gynaceum trahi a-

morem, ingens ac diuinum bonum: quan-

doquidem tanta sit vis, & tantus honor a-

mori exhibitus, vt a quibus omnino expellē

debeueras.

T. littera
finalis pro
ant.

Scutica.

Scuticam
aspicere.

Dirum.

Lues.

IV.

Leones
qui.

Amoris
vis.

debuerat & opprimi, ab iisdem augeatur & predicetur. Est enim huius affectus tantus effectus, ut sapientissimos quosq; nec non fortissimos duces, nullis bellorum estibus aut machinis territos, inuadat & concutere soleat, imò expugnet & prosterнат; acutissimos reddat stupidissimos, & qui iudicio possent, dementet; prudentissimos ad insaniam redigat, moderatos effrenet, deniq; in brutum hominem commutat: cuius porro tanta vis est, ut quos aggreditur, in desperationem præcipitet, ac manus sibi inferri miserando aspectu cogat; homines belluis immaniores efficiat, quas ad mortem tuere voluntariâ nulquam animadvertimus, aut alias sui generis vnguibus aut dentibus dilacerare. Solent præterea ij, quos rapit insana cupido, de statu mentis deturbari, à studio & cognitione virtutis auocari, nam omnem illorum fortitudinem infringit, corporis robur enervat, functiones animæ inturbat, & ad omne vitium & turpitudinem præcipientes agit. Superbe enim imperat amor, atq; etiam iniuitis, ut inquit Seneca:

Sæpe obstinatus induit franos amor.

Et Ovidius hoc testatur:

Res immoderata cupido est.

Idem pulchrè alibi cecinit, nimirum lib. 3. Amor.

Citum fronte oculos, centâ cervice gerebas

Argus, & hos vnus sæpe fessellit amor.

Potentiam amoris sic depingit Virgilius in Cæci:

Seu malus ille puer, quem nec sua flectere mater

Irata potuit, quem nec pater, atq; auus idè

Iupiter, ille etiam Pænos domitare leones.

Et validas docuit vires mansuescere tigres.

Videndus est hac de re omnino Crinitus lib. 16. de honesta discip. cap. 4. Quem, ob-

fecro, non vicit amor improbus? vel etiâ

diuinos viros. Quis Davide sanctior? Quis

Salomone sapientior? Quis Sampson for-

tior, qui & ipse leones dilacerant: amore

tamen omnes sunt superati. Sed omnis sa-

cris historijs, exemplis prophanis rem illu-

stramus. Prodeat ergo primus Marcus il-

le Antonius, vir singulari prudentia prædi-

tus, qui Cleopatræ nimio amore incensus,

insana etiam eiusdem suscepit studia ac con-

silia, nihil non imprudenter, leuiter ac ne-

gligenter tractante. Plutarchus in eius vi-

ta. Quid Herculem in medium produ-

cam, communem orbis humani dæmonia-
xov, monstrorum dominatorem, totiusq; fer-
titudinis speculum? Ille amatorio Ompha-
les beneficio infelix succubuit, & robur in
fœmineam molliem, laborem in luxum,
Matremq; in deliciis muliebres, appêsa la-
teri colo, commutauit. Vnde de illo Ouid.
Quem non mille fera, quem non Scheneleius
hostus,

Non potuit luno vincere, vicit amor.

Julius Cæsar victor in Gallijs, in Germa-
nijs, in Britannia, in Hispanijs, in Italia, in
Thessalia, in Aegypto, idemq; mox in Ar-
menia, in Ponto, in Africa, & rursus in Hi-
spania supremo Marte victurus, in medio
tantarum victoriarum ab amore regio in-
terim apud Alexandriam victus est. Hani-
nibal apud Thrasymenum, apud Cannas
victor, at demum in patria sua vincendus,
prius apud Salapiam Apuliæ oppidum me-
retricio amore succubuit. Quanta igitur
censenda vis amoris, quæ tam duros ani-
mos, tam rigida pectora leui frangat in-
cursu, tam rapidos pedes, tam fortia bra-
chia fragilibus vinetis liget. Signatur
Vitellius, Vitellij Imperatoris pater (vt
scribit Suetonius) strenuus, ingeniosus
ac prudens, qui turpis & infamis liberti-
na: amore vsq; adeo fuit erecitus, vt nihil
non homine indignum patraret: quippe qui
inter cætera scorti vilissimi saluam cum
melle in illatum commisceret, quo tanquã
summo balsamo instaurandæ vitæ oppor-
tuno, arterias & guttur crebro, idq; pu-
blice abiecto omni pudore, ad eius gratiam
aucupandam perfunderet. Quare & so-
pus qualis sit amor, docere volens in quadã
luarum fabularum dicit, omnes animi af-
fectiones ac perturbationes ad efformandũ
amorem conuètere: Iram, metum, tristi-
tiam, gaudium, mansuetudinem, acerbita-
tem, emulationem, diffidenciam, & demum
reliquas omnes, inter quas vnus pudor &
verecundia desiderantur. Nec solum mol-
les & effœminatos reddit amor, sed etiam
nonnunquam eò dementiæ perducit homi-
nes, vt sese non raro præcipientes agant, ac
crudelium vitæ suæ laeniam exerceant. Hu-
ius generis monstra fuerunt Phillis, Iphis,
Hæmon, Sappho, Biblis, Calluce, Phædra,
Dido, Pyramus & Thyse, Gidica, Byl-
salia, Timagoras, & vtriusq; tum sexus,
tum status plures alij, quibus mors
à seipsis illata, quod insultrus tantæ per-
turba-

Julius Cæsar

Julius Vitellius

M. Anto-
nij Cleo-
patram
amor.

Exemplum
Herculis.

turbationis ferre non possent. Hisce non-
nulla, quæ nostris temporibus euenerunt,
exempla apponemus. Galeazius Man-
tuæ Dux Patavij degens, iussus à puella,
quam deperibat, sese in fluuium profundū
conijcere, admissis statim generoso equo
calceatibus, ut illi morem gereret, se in flu-
men præcipitem dedit. Alijs porro huius-
modi amore captis vel sola amasiarum ia-
ctura, vel absentia mortem præ desiderio in-
tulit. Simile exemplum nobis suppeditat
nobilis quidam Gallus iuuenis, non minus
strenuus quam omnibus gratus, ex familia
Alegriorum oriundus, qui cum ingenti a-
more Mantuani Ducis filiam prosequere-
tur, ab eademq; vicissim coleretur; cumq;
ei fortè veneno infectum pomum ac dele-
terium, quod in sui perniciem inscius ab alio
acceperat, obtulisset, & ex eius usu ex-
tremos illum spiritus agere animaduertisset,
deprecatus primò culpam, extremo ami-
mi dolore percussus, in sinu eius non sine
suspirijs & lacrymis animam prior exha-
lauit, quem statim illa secuta est comes.
Hinc liquet, quàm potens sit amoris affe-
ctus, qui omnem napellum, arsenicale ve-
neum, & quoduis aliud deleterium, quod
potuit pomum intoxicari, noxæ prompti-
tudine, & exitij celeritate superet. Aliam
historiam amoris imperum mirificè refe-
rentem petere licet ex Aenea Silio, de
Euryalo quodam equestri ordinis, & comite
Sigismundi Imperatoris, Augustano; &
Lucretia Senensi puella ab eodem adama-
ta: quorum ardor paucò temporis curri-
culo adeo increuit, ut cum Euryalo, disce-
dente Imperatore, esset abeundum, disces-
sumque sui Euryali & longum vale ferre
non posset Lucretia, ex desiderij vehemen-
tia, repentina morte paucas post horas con-
cidit. Cuius mortem cum audisset Eurya-
lus, eundem vitæ exitum subiisset, nisi re-
creatione amicorum & salutaribus cohorta-
tionibus fuisset restitutus: nec tamen per
totam vitam deinceps mœrorem illum ex-
cutere, vel vlla animi hilaritate, at ne risu
quidam oblectari potuit. Cæterum amore
corrupti imaginem graphicè descriptam
exhibet Plantus Cistellaria, quàm de lecto-
ris patientia consilium non grauabor adfer-
re, cum egregiè hunc locum illustret.
Credo ego amorem primum apud homines
carnificinam commentum.
Hanc ego de me coniecturam domi facio.

ne foris quæram.

Qui omnes homines supero atq; antideo cru-
ciabilitatibus animi:

Iactor, crucior, agitor, stimulator, versor in a-
moris rota miser.

Exanimor, feror, differor, distrabor, diripior:
ita nullam mentem

Animi habeo: ubi sum, ibi non sum: ubi nō
sum, ibi est animus.

Ita mihi omnia ingenia sunt; quod lubet,
non lubet iam id continuo.

Ita me amor lapsum animi ludificat, fu-
gat, agit, appetit,

Raptat, retinet, iactat, largitur: quod dat,
non dat: deludit;

Modo quod suasisit, dissuasit: quod dissuasit, o-
stentat.

Maritimis moribus mecum experitur, ita
meum frangit amantem

Animum: neq; nisi quia miser non eo pes-
sum, mihi vlla abest

Perdito perniciēs.

Occurrit, quod Aelian. 12. Var. hist. nar-
rat de Dioxippo Olympijs victore, cum
pugilū more Athenas eques introiret ma-
gno populi concursu, & alij rerum aliarū
quæ in eo essent apparatu, pulchritudine
caperentur: ipse medio triumpho conie-
ctis oculis in mulierē quandam formosissi-
mam, ab eius aspectu non potuit abduci;
quin etiam vultum sæpe mutabat, ut faci-
le appateret, eum telis Cupidinis laucium,
iam nō sui fuisse compotem. Quamobrem
Diogenes Synopenis ad populum: En, in-
quit, pugilem vestrum magnum, ut à puel-
la configitur? Quasi dixisset, turpe esse qui
viros vicisset, à muliercula superari. At io-
cularis iste reprehensor ignorare se finge-
bat, quanta sit amoris vis, quamq; efficax
pulchritudo formaque decens corporis,
quam non temerè Socrates exigui tempo-
ris tyrannidem appellauit: Carneades, re-
gnum quod nullis satellitibus egeat: Plato,
naturæ privilegium: Publius Syrus, mu-
tam commendationem: Laertius, quavis e-
pistola ad commendandum efficaciorē:
Theophrastus, tacitam seu silentem fran-
dem, quia sine verbis persuadeat: Theocri-
tus, elephantinum siue eburneum detri-
mentum, quod grata sit aspectui, sed mul-
torum incommodorum causa. Confero
huc Propertianum istud:

Eripitur nobis iam pridē chara puella, &c.
quo loco de viribus amoris in generosos
animos

Dioxip-
pus.

Pulchri-
tudinis
appellatio-
nes.

Galea-
zian Man-
tue Dux.

Nobilis
Gallus a-
more pe-
rige.

Ingenus
amor Eury-
ali &
Lucretia.

Amoris
affectus.

animos, exemplis hinc inde ductis, nimirum raptæ Helenæ: Centaurorum impetus in Pirithoum: Romuli qui Sabinas rapere docuit: Achilles de sibi erepta Hippodamia Briseide: sic enim poeta elegans:

Inferior multo cū sim vel Marte vel armis,

Mirum si de me iure triumphat amor?

Magni saepe duces, magni cecidere tyranni,

Et Thebae steterunt, altaq; Troia fuit.

Phryne.

Plutarch. in Hyperide reulit exemplum perquam venustum & memorabile de Phryne, pulcherrima foemina, quæ impietatis ac culata, defensa est ab Hyperide, oratore certè nobili, qui quoddam videret eam iā dam nationi proximam, commiseratione vsus, uti quoquo modo iudices flecteret, mulierem produxit in medium, & discissa veste, nuda pectora iudicibus ostendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimit tendam censuerunt; ex quo & oratoris astutia, & iudicum inexpectatam misericordiam, ipsiusq; reæ venustatem (id est, τὸ εἶδος ἀξίον τῶν παρ' αὐτῆς, ut loquitur in Phœnissis Euripides) spectanda proponuntur. Aristotelis memoratur dictum, pulchritudinem omni epistola commendatiorem, id est, formam corporis habere maiorem persuadendi vim quàm quævis oratio vel epistola. Ex eo itaque cum aliquis quæreret, cur quæ pulchra essent, tam impensè amarentur? dixit, eam esse cæci hominis interrogationem. Mirati enim possit aliquis fuisse cæcum, qui nunquam antea quicquam vidisset, &

Qui nunquam vise flagraret amore puella,
de quo Iuuenalis. Quid plura? etiam in cæcorum animis subtilis & perucax regnat amor. Proclus omne pulchrum dicit honestum esse, idemq; amabile, eò quod natura diuinæ aliquam imaginem habeat, ex quo τὸ καλόν, ἢ καλὸν quidam deducant, quod est vocare: quia ad se vocet & allicit hominum animos: quam etiam ob rem credibile est à veteribus, reges eos in primis creatos, qui pulchritudine alijs antecellerent. Sic enim Homerus suos heroas à di-

gnitate vultus ipsaq; pulchritudine commēdat. Achillem omnium pulcherrimum facit: quamvis enim Nireum nominet ex ijs, qui ad Ilium venissent formosissimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de suo Aeneas:

Ipse ante alios pulcherrimus somnes
Infer se socium Aeneas, atq; agmina iūgit.
De Lauso verò, de quæ Turno sic:
Filius huic iuxta Lausus, quo pulchrior
alter

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.
His consentanea maximè sunt quæ dispartantur ab Isocrate in Helenæ laudatione: ubi sic pulchritudinem commēdat, ut causa esse rem diuinam statuatur: ea enim ferè contemnuntur, in quibus nulla pulchritudo: contra quæ pulchra sunt, suspiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de causa censet in precio haberi, summisq; honoribus affici, quàm quòd pulcherrima quædam res sit: deniq; alia omnia bona inuidia sunt exposita: nullus tamen est, qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignosq; honore putant: cumq; omnia fortitudo sua dignitate antecedit, à pulchritudine tamen imperatur. Sed quorsum hæc pulchritudinis cōmendatio? Ad nostrum scilicet Amorem, quem rectè sentientes pulchritudinis desiderium dicunt. Plotinus triplicem statuit pulchritudinem, cum nihil aliud sit, quàm ex plurius concinnitate coarctans gratia. Hanc si in animo perpendas, ea nimirum ex virtutum splendore venustas est. Si in corporibus requiras, coloribus lineisq; mira congruitate coalescentibus decus consistabit gratissimum. Sed nec sonorum modulata iucunditas pulchritudinem respuit. Triplex hæc pulchritudo tres habet sensus subseruientes, triplicem verò imperitantem amorem. Radios ex animi claritate vibrantes interior mētis percipit oculus. Corporea autem gratia corporeus perfruitur visus. Musica verò consonantia aures per mulcet. Nos, nisi cessamus, obtundimus.

Potentia Amoris.

EMBLEMA CVII.

NUDUS Amor viden' ut ridet, placidumq; tuetur?
 Nec faculas, nec quæ cornua flestat, habet:
 Altera sed manuum flores gerit, altera piscem,
 Scilicet ut terra iura dei atque mari.

COMMENTARIUM.

AMOR nudus alatus sedet, subri-
 dens, perquam amabili & blando vul-
 tu, inermis penitus, sed altera manu flores
 gerit, altera vero piscem ostendit.

SUMPTUM est Emblemata ex lib. 4.
 Epigram. Græc. eis ἐρωτα γυμνόν. id est:
 In Amorem nudum. Epigramma est Pallade:

Τυμνός ἐρως διὰ τῆτο γελᾷ, καὶ μείλιχος
 ἐστίν.

Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρρῆγτα βέλη.

Οὐδὲ μάτην παλάμῃς κατέχει δελφίνα
 καὶ ἄνθος.

Τῇ μὲν γὰρ γαλᾶν, τῇ δὲ θάλατταν
 ἔχει.

Nudus Amor blandus iccirco arridet ocellis;
 Non arcus, aut nunc ignea tela gerit.

Nec temere manibus florem delphinnâq;
 tractat:

Ille etenim terris, hoc valet ipse mari.
 Nudus Amor ob id ridet, & placidus est,

Quia

Quia non habet arcum, neq; ignita tela.
Haud sanè frustra manibus tenet Delphi-
num & florem;

Hac enim terræ illa vero mari imperat.
Nudus Amor mitis placidis aridet oculis:
Nempe arcu & faculis, ut solet ille, caret.
Nec temerè is florem manibus, delphinag,
gestat:

Ille etenim terris imperat, hacq; mari.
Sanctius ut verba Græca melius intelligan-
tur, sic vertit:

Nudus Amor ridet blandè: qua causa, re-
quiris?

Non arcus retinet, sæuq; tela manu.
Nec frustra palmis flore, delphinag, gestat:

Continet hac terram, continet illa mare.
Huiusmodi imaginem sibi quoq; proposue-
rat Faustus Sabæus, dum canit:

Improbe inermis Amor, quid visu fallis a-
mantes?

Sepositis armis, non tamen insidijs.
Nā sub flore dolos, sub pisce picula claudis:

Allicis ut peras, improbe naufragio.

Rosa cum Cupidine collatio.
Legi alicubi Philostratum Cupidini ro-
sam conferre. Nam sicut illa recessus mollis
est, ita Cupido, cui aurei, non aliter ac rose,
capilli tribuuntur: hic quoq; spinas proia-
culis gestat, pro facibus fulgorem, folia pro
alis data sunt: deniq; vtriq; tempus, color
& mores conveniunt. Delphinus autem
hominum amans, maris quietum statum
& tranquillitatem ostendit, iramq; & com-
motionem fluctuum ibi emollitam signat:
ut docet Pierius in Delphino suo Hierogly-
ph 27. Id videtur expressisse apertius in
Hippolyto Euripides:

*O ποικιλόπτερος ἀμφιβαλὼν
ὠπυτάτῳ πτερῷ.
Ποτᾶται δ' ἐπὶ γαίῳ, ἐνύχτων
ἑ' ἀλμυρὸν ἐπὶ πόντον.* hoc est

Ille pennis ornatus varijs undiq; volitat.
Alis velocissimis;
Volat namq; super terram, sonorumq;
Et solum super mare.

III.
PLACIDVMq; tuetur] Græcū habet,
μέλιχος ἐστὶν, placidus est.

Nec faculas] faces ardentes. Proper. lib.
2. eleg. 20.

Quorum alij faculas, alij retinere sagittas.
Tribuit autem fax Cupidini, quod cor-
da mortalium adurat, & animos conficiat.

Nec que cornua flectat] Arcum, qui cor-
natus apparer, cum possimum tensus est.
Vel ponitur σὺν κέρασιν, pars pro toto,

Fax Cupidinis.
Nec que cornua flectat] Arcum, qui cor-
natus apparer, cum possimum tensus est.
Vel ponitur σὺν κέρασιν, pars pro toto,

solabant enim ex cornu fieri arcus. Virg.
11. Aeneid.

Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu.
Flores gerit] rosam, Τὸ ἄνθος, ἡ δὲ τὸ πο-
δὸν promiscuè ponit apud Poetas solenne
est. Sed hic non est prætermittendum lepi-
dum Ausonii epigramma (quod iam diu
tribui Virgilio ceptum, inter eius appe-
dices etiam nunc legitur) de Rosa:

Vidi Pastano gaudere rosaria culta,
Exoriente novo rosida Lucifero.

Rara pruinosis canebat gemma fructus,
Ad primos radios interitura die.

Ambigere, raperetna rosa tuas aura ru-
borem.

An daret, & flores tingere ora dies.
Ros unus, color annus, & unam mane, duorum
Sideris & floris est domina una Venus.

Forsan & unus odor, sed celsior ille per auras
Diffatur, spirat proximus ista magis.

Communis Paphia Dea sideris, et dea floris
Præcipit unius muricis esse habitum.

Cerrè Philosphi quidam odorem rose &
colorem à Veneris stellæ proficisci existi-
mabant, quare poeta Venerem semper or-
loquit roseo dicit Virgil. 4. Ecloga:

tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nympha calathis, tibi candi-
da Nais

Pallentes violas, & summa papavera carpēs,
Narcissum & florem iungit bene olentis a-
nerbi.

Politianus Eleg. de violis:
Formosa è viola, Veneris munuscula nostra.

Dulce quibus tanti pignus amoris inest.
Hortos tutela Veneris assignat Plautus.

Plinius item lib. 19. c. 4. Rursus quod rosa
& rubet, & pungit, affectus amatorij signū
esse affirmat Placiades, utpote qui sine ve-
recundia rubore, & facinorosi criminis e-
xulceratione esse non possit. Vnde fortè
Claudius Minus anam sumptit sui carmi-
nis, quod ociose solum eruditorum venia
fretus hunc emblemari affixit. Id sic habet:

Symbola adulantum cernis, rosa, piscis, a-
morum.

Non sanè unius symbola certa mali
Nā rosa verna suis non est sine sentibus, idē
Piscis habet spinas intus & ipse suas.

Pulchra rosa est, verum illa brevis sit mar-
cida: piscis

Est ferus, esse aliqua nec cietur arte potest.
Vide Pierium Valerianum Hieroglyph.
libro 55.

Piscem

Rosa

Piscem

Rosa

Piscem

Rosa

Piscem

Rosa

Piscem

Rosa

Piscem

Pisces] Delphinum, vt in Græco, *Delphina*, & *Δελφίνος*. De delphino alibi.

Scilicet vt terra iura det, atq; mari] Emblematis *ἑξήκοντος*. Notissimum ex 10. Elegia est illud Virgilij:

Omnia vincit amor, et nos cedamus amori.

Idem alibi:

Omnia vincit amor, quid enim non vinceret ipse?

Idem in Georgicis:

Omne adeo genus in terris hominumq; ferarumq; est.

notum est carmen. Propertius:

Hic Deus est terras, & maria alta domat.

A G A L M A præsens significat omnia subijci imperio Amoris, qui nudus est, propterea quod hic affectus debet esse simplex & apertus: ridet, quod oblectationem præ se ferat: blandè aspicit, vt persuadeat: nullis armis instructus est, vt cum eo congrederi non reformides. Amoris item tanta est potentia, vt nouam naturæ faciem, mores prioribus ex toto diuersos inducere valeat. Quamobrem & Plato *διὸν πάντων ἐμπεριπύην* nuncupauit, quod nihil non experiatur, vt qui omnia affectet, & audeat. Nam qui silentio prius ad reprehensionem vsq; studebat, iam efficitur garrulus. Socordem nimisq; desidiosum videas satagere, ac studiosius labori se subijcere. Et quod sine fine miremur, parcum quoq; & *μυρόζορον*, id est, qui minima quæq; plurimi facit, videas, si in amorem incidet, perinde ac igne ferrum molliori ac remitti, vt fiat tractabilior & iucundior. Sed quid mirum? Inspicienti altius paulò, & in intima naturæ se insinuanti innotescit apertissimè, quicquid discimus, quicquid excogitamus, quicquid omnino pertractamus in vita, ex amoris fontibus profuere, quibus latius manantibus vberimè rigati artes percipimus aut inuenimus: Quod, nisi inuestigationis oblectamentum

inhæreret affixum, fieri nunquam posset.

Inueniendi quippe desiderium fomes est ac incitabulum ingeniorum. Proinde qui artium magistrum dixere amorem, nihil om-

*Artium
magister
amor.*

nino à veritatis ratione videntur aberrasse.

Plura de Amoris potestate lege apud Athenæum 13. cap. 5. & Platon. in Conuiuiis.

Apud Euripidem Hippolyto nutrix Phædræ heram alloquitur, eiq; amorem suadet, in quo si quid sit vitij, culpam omnem in Venærem confert,

φαίτ' ὃ δ' ἐν αἰδέῳ. ἐστὶ δ' ἐν θαλασσῷ κλύδωνι Κύπρις· πάντα δὲ ἐκ ταύτης ἐστ.

Vinit per aethera: estque in marino æstu Venus: omnia verò ex ea nata sunt.

Lucretius initio libri 1.

Alma Venus, hominum, Diuumq; æterna voluptas,

Idem eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentis

concelebras.

Et deinde:

_____ tibi suavis dadala tellus

Submittit flores: tibi ridet aquora ponti.

Ouidius:

Tu superos, ipsumq; Iouem, tu numina poti.

Victa domas, ipsumq; regit qui numina terra,

Tartara quid cessant?

Qua ratione tradidit Pausanias in Cotinthiacis, apud Sicyonios extare nobilem Veneris statuam ex ebore, quæ capite gesseret et li orbis; altera manu teneat papauerum capita; altera verò malum: quo significaretur quanta Veneris in animantia omnia, in que ipsos Deos vis esset. Egregiè etià post sexcentos poetas de potestate amoris canit Perrus Crinitus lib. 1. poemat. Vide etiam Cæsar. Rhodig. lib. 29. cap. 16. nobis enim omnia aggerere non vacat.

*Veneris
statua.*

Vis amoris.

EMBLEMA CVIII.

ALIGERVM fulmen fregit Deus aliger, igne
Dum demonstrat uti est fortior ignis Amor.

COMMENTARI.

I. **F**ULMEN Iouis (quod hic elegantissime trisuleum vtrinq; & alatum expressi curavit Pignorius) manibus apprehensum Cupido nudus, at pharetratus & alatus frangit ac dissipat.

II. **P**ENE ad verbum expressit Alciatus distichon, quod habetur lib. 4 Antholog.

ἡς ἔργα.

ἡ πταρὸς τῶν πταρῶν ἰδὼν, ἃ δυνάμις κεραιῶν.

Deiuvus ἡς κεραιῶν τῶν πυρὸς ἐστὶν ἔργα.

Alatus alatum intuens perfringi fulmē;

Ostendens, quod fortior ignis fulmine sit Amor.

Aliger alatum fulmen perfrigit, & hoc est:

Fulmine quod rapido est fortior ignis
Amor

Lilius Gyrald. Hist. Deorum Syntagmate II repetit ex Plinio, fuisse in curia Octavii Cupidinem fulmen tenentem, cuius auctor nesciebatur. Id affirmabatur Aleibiadem fuisse Principem forma in ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Quod idem dicit Satyrus Historicus inter ea, quæ de Aleibiade commemorat: Clypeo, inquit, utebatur auto atq; chore confecto, in quo erat insignis Cupido, κεραιῶν ὑποδομῶν. id est: fulmen incurrans seu hæcens.

ALIGERVM fulmē] Epitheti metaphora. Fulmen cum telo Amoris comparat: sed

fulmen aligeri

Ad & fulmen telum vocatur Græcis, ut apud Sophoclem: *ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ βέλους τῆς κεραυνῶν*; & Herodotum, *βέλους ἐνέσ-κυν-τῆς Θεός*. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem, ideoque pictores fulmini tribuunt alas, quod à sone immitti crederetur. Vnde Virgilius:

Ocyor & ventis, & fulminis ocyor alis.
Deus aliger] *ὁ πρᾶνός*, alas gerēs Cupido, Græcis etiam *ἄρως πτερόεις*. Virgil. 1. Aeneid.

Atq; his aligerum dictū affatur Amorem. Tibullum autem Cupidini alas, quod nihil amantibus lenius aut mutabilius sit, ut vult Seruius in Virgil. Sic & Ovidius alloquitur Amorem:

Tu levis es, multaq; tuis ventosior alis.
Igneis Amor] Merito amor ignis dicitur, quod non levis atq; ignis amantes vtat. Itaq; Virgilius passim amorem ignis nomine nuncupant. Sic 3. Georg.

Omne ad id genus in terris hominumq; ferarumque,
In furias ignemq; ruunt.

Idem Aeneid.
C. caco carpitur igni.
In Eclog. porro:
At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.

Quid, epistola Paridis Helenæ:
— quis enim celauerit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et vulgatum illud:
Nescio quid sit amor, nec amo, nec amor,
nec amari.

Hoc scio, quisquis amat, vritur igne gravi.
Scripsit & perelegans sanè tetraſtichon Ioan. Secundus in Cupidinem, camino insculptum, eadem ferè causa:

Flammino Veneris quisquis fuit ille camino
Qui sculpsit puerum, credite, doctus erat.
Scilicet æterna penes hunc custodia flamma:

Per quem sopitus non queat esse focus
Et quoniam in epigrammata incidimus, placet aliud quoque subiungere, quod ab hoc loco neutiquam est alienum:

Me nix candenti perijt mod. Iulia. Rebar
Igne carere nix, nix tamen ignis erat.
Quid nix frigidius? nostrum tamen urere pectus

Nix poruit manibus, Iulia, missa tuis.
Quis locus insidijs dabitur mihi entus amoris,

Frigore concreta silet ignis aqua?
Iulia, sola potes nostras extinguere flamas,
Non nix, non glacie, sed potes igne pari.

T A N T A vis est amoris, ut ipso fulmine concitator sit, & violentior: quippe qui nec ipsi Ioui cedat, quem multoties arcu petiisse Poetæ referunt: quo significatur, amore strenno nihil vehementius esse neq; insuperabilius. Itaq; Græcis *ἄρως πρᾶνός* dicitur. De quo illud est distichon per proſopopœiam:

Perfringunt, penetrant, urunt mea spicula fulmen:
Scilicet hinc nomen est mihi *πρᾶνός*.

Hanc quoq; sententiam expressit ipsa Venus apud Virgilium, dum ait:
Nate, patris summi, q. tela Typhoea tēsis.
Quidam existant Euripidis versus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omnium potentissimum facit: hi sunt:

ἔρωτα ἔστις μὴ θεὸν κτείνει μέγαν,
κὶ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπερτατον,
ἢ σκαῖός ἐστιν, ἢ καλῶς ἀπὸ τοῦ ὄν,
καὶ οἷδε τὸν μέγιστον ἀνδράποισ θεόν.

Anacreon:
ὁ δὲ καὶ θεὸν δύνασται
ὁ δὲ καὶ ἔρωτά, δαμάζει.
Menander:

Δέσποιν' ἔρωτος ἄδεν ἰσχυρὸς πλέον
Οἶδ' αὐτοῦ: ὁ κρατὶν ἐν ἄρᾳ θεῶν
Ζεὺς, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀνυκαταδίδει ποτεῖ.

Nil est amore, nil, heras, est potentius,
Non vel Deorum rector ipse Iupiter:
Sed is quoq; illi gerere morem cogitur.

In Troadibus Euripidis Helena factura suum excusans apud Menelaum maritum, confert omnem culpam in Venerē, à qua coacta sit, his verbis:

τὴν θεὸν κόλαζε, κὶ Διὸς κρείων γενῆ,
ὅς τῶν μὲν ἄλλων δαιμόνων ἔχει κρατὸς,
καί νυν δὲ δέλης ἐστὶ. id est:
Deam obiurga, & sias longe potentior.

Qui alijs Dys imperat,
Huius quidem (Veneris nempe) servus est.
Seneca in Hippolyto:

Hic volucer omni regnat in terra potens.
Ipsumq; flammis torret indormitis Iouem.
Gradius istas belliger sensit facies;
Opifex trifidui fulminis sensit Deus.

Et qui furentes semper Æthnaeis ingis
Versat caminos, igne tam parvo calet.
Ipsumq; Phœbum, tela qui nemo regit.

I V.
Amor ful-
mine supe-
rior.

Amor om-
nium da-
miter.

Figit, sagitta certior missa puer:
Vol. utq; caelo pariter & terris grauis.
Et in Octauia:
Quem submouere fulminis dominus negt,
Caeli tyrannum, saua qui penetrat freta,
Ditisq; regna, detrahbat superos polo.
In eandem quoque sententiam de se ipso
Cupido:

Sol calet igne meo, flagrat Neptunus in
vndis,

Pensa dedi Alcide, Bacchum seruire coegi,
Quamuis liber erat.

Ouidius in Epistola Phædræ:

Quidquid amor iussit, non est contemnere
tutum:

Regnat, & in dominos ius hêt ille Deos.
Huc facit illud Clementis δ ο σρωμάτ. ἐ-
ρρωτα γὰρ τὸν ὄβρὸν μέλπομαι βρούντα
μίτρας πολυανδέμοις δαίδειν. ὁ δὲ ἢ
διδῶν δυνάμεις, ὁ δὲ ἢ βροτῶς δαμάζει:
Amorem celeberrimum delicatum florentibus ple-
nam coronis: quippe qui in Deos imperium
obtineat, atq; homines domet. Huc spectat
illud Ouidij 5. Metamorph.

— videt hunc Ericyna vagantem,

(Ditem intelligit)

Monte suo residens, natumq; amplexa vo-
lucrum:

Arma, manusq; mea, mea (nate) potentia,
dixit,

Ille quibus superas omnes, cape tela Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire sagittas:

Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni,
Tu superos, ipsumq; Iouem, tu numina penti

Victa domas, ipsumq; regis q numina terra:
Tartara quid cessant?

Huc quoque quadrat Augeriani octostichon, sanè lepidum:

Augeria- Omne olim caelum (ut fertur) caelum om-
in lepidiū ne ruebat,

carmen. Inter se superi dum fera bella gerunt.

Fortis erat Bromius thyrsos, Mars ense, tri-
dente,

Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.
At cum visus Amor fuit in fulgentibus ar-
mis,

Necnon accensa lapade pulchra Venus:
Priuatur thyrsos Bromius, Mars ense, tridēte

Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

Talem quoq; potestatem ipsi attribuit Phi-
lippus quidam Poeta Græcus, vt scilicet

omnes reliquos Deos suis armis & insigni-
bus spoliari vnus Amor. Sed mirum fuit

Ouidij ingenium in eo affectu, exprimen-

do, eiusq; vi amplificanda: sic enim 2. Amo-
rum, eleg. 1.

In manibusq; Iouem, & cum Ioue fulmen
habebam,

Quod bene pro caelo mitteret ipse suo.

Clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen
omisi,

Excidit ingenio Iupiter ipse meo.
Iupiter ignoscas: nil me tua tela iuuabunt:

Causa tuo maius ianua fulmen habet.

Et in secundo eiusdem operis, eleg. 5. vbi
conqueritur de amafia, quæ se alteri com-
municarat, quamq; ideo verberibus cade-
re constituerat:

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.

Qui modò sauis erā, supplex ultroq; rogavi
Oscula ne nobis deteriora daret.

Risit: & ex animo dedit oscula, qualia pos-
sent

Excutere irato tela trifurca Ioni.

Quod verò ignis fortissimus sit amor te-
stat Xenophon, qui ait amorem ipso igni
torentiorem, & feruidiorem: nam ignis
tangētem solum vrit, & vicina depascitur:

amoris ignis etiam in procul intuentes &
longo terrarum tractu diffusus arden-
tes suos radios vibrat. Eodem spectat & illud

Ouidianum ex epistola Phædræ ad Hip-
polytum:

Venit amor grauius, quò serius: vrimur
intus,

Vrimur, & cæci pectora vulnus habent.

Deinde:

At bene successit diro quod adurimur igni.
Et post:

— Me tacitum conscius vrit amor.

Eodem respexit Baptista Mantuanus, ele-
gans poeta, dum cecinit:

Ignipotens ideo, quia vult ardere medullas.
Et Campan.

Flammeus accensis ignibus ardet amor.

Hæc de igne & ardore, quem ad amoris af-
fectum traducere poetis solemne est. Nos
argumenti sententiam possumus non incon-
cinnè traducere ad fœdera illa, quæ percu-
ti solent inter principes viros, & familias

nobiles inter se dissidentes, sed tãdem quæ
pactis conuentis, connubiorum illecebra,
dataq; fide coeunt, ac deponunt hostiles

animos. In eo vis amoris elucescit, vt quæ
Martis impetum omnem contundat opta-
ti aduentu Cupidinis. Argumentum lepidi-
huius distichi audiui aliquando trahi ad il-
lud

Iud Elſdra, quo loco veritatem rege, vino,
fœmina potentiorẽ arguit: de quo id le-
gimus *Ed. II. 10.*

Rex, mulier, vinũ, prae cunctis fortiter urgẽt.
Sed inter omnes Veritas victrix manet.

Item ad eum modum:

*Magna meri vi est, fortis rex, fœmina for-
tis:*

*Fortia quæ cum sint, Verum tamen omnia
vincit.*

Potest idipsum non inconcinne intelligi de
amore virtutis, de quo paulo post. Sic e-

tiam allegoricè de sancto Christianorum
in Deum flagrante amore, qui quoscunq;
alios turpes & depravatos amores, puta
mundi oblectamenta & carnis illecebras e-
gregiè dissipat. Poterit deniq; salmen hoc
a Cupidine concussum traduci ad id, quod
dici solet, *Amore plus quàm vi effici*, quod
in quadam Epist. expressit D. Hieronymus:
Ingenia quidem, inquit, liberaliter educata
facilius verecundia quàm metus superat.
Sed hæc indicasse sufficiat.

*Amor dicitur
vini.*

*Amor
plus po-
test quàm
vis.*

In studiosum captum amore.

EMBLEMA CIX.

IMMERSVS studijs, dicundo & iure peritus,
Et maximus libellio.

Helianiran amat, quantum nec Thracius umquam
Princeps sororis pellicem.

Pallada cur alio superasti iudice Cypri?
Num sat sub Ida est vincere?

I.

Metru.

SENECA vir gravis, habitum doctorali,
Sed astant hinc Pallas armata, illinc Ve-
nus nuda cum suo Cupidine; ille verò à
Pallade aversus, le ad Venerem tanquam
amplexurus vertit. Primus quisq; versus
est Heroicus: secundus quisq; est Iambi-
cus Archilochius dimeter, quatuor Iam-
bis constans, receptis tamen spondais in lo-
cis imparibus.

II.

Proto-
pus Em-
blematis.

EMBLEMA hoc in Hieronymum
Paduanum scriptum, videtur sumpsisse Al-
ciatus ex Græco Pauli Silentarij, quod sic
habet:

ὁ πρὶν ἀμαλθᾶκτοισιν ἐνὶ φρεσὶ ἡδὺν ἐν
ἡβῃ

οἰστροφόρῃ παρὶς θεσμῶν ἀπειπάμενος
γυιοβοροῖς βελέεσσιν ἀνέμβατος ὁ πρὶν
ἐρώτων

ἀυχάνα σοι κλίνῃ κύπρι μεσαιπόλιος,
δέξο με κατὰ χαλῶσα, σφῆν ὅτι παλλὰ
δα νικᾷς

σὺν πλεόν, ἢ το πάρος μῆλ' ἐφ' ἐσπε-
ρίδων.

Senex est, qui conqueritur se, cum iuuenis
esset, telo amoris inuolabilem fuisse: ætate
autem prouectum amoris iugo cogi. Epi-
gramma ferè ita Latine sonat:

Acer erā, ut primus inuicta mēte sub annis
Oestrifera spreni dulcia iura Dea:

Misilibus nec eram diris uiolandus amorū,
Qui tua nunc canus sub iuga vado Ve-
nus.

Suscipe ouans, tetrica victa tibi Pallade
cessis

Quam prius Hesperidum munere maior
honos.

Qui prius duris in præcordijs iucundam
in pubertate

Oestrifera Paphiz legem recitanti;

Membriuoris telis imperuius qui prius e-
ram, amoribus

Collum tibi inclino, o Venus [ego] se-
micanus.

Suscipe me lætabunda, sapientem quia Pal-
lada vincis

Nunc magis, quam olim pomo ex He-
speridum.

Quā prius in duris florenti ætate medullis,
Nulla mihi oestrifera cura foret Paphiz:

Nullus amor potuit nostros abducere sēsus:
At Venus, heu, canas nunc tibi subdo

romas.

Me iam admitte: magis doctam tu Palla-
da vinctes,

Quā quondam pomo viceris Hesperidū.
Vide nam huc referre possis initium Odes

undecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat
Scribere versiculos amore perculsum gra-
ui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum memini ele-
gia tertij Amorum, qua Tibulli mortem
describit:

Ecce puer Veneris fere exersamq; pharetrā.
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amotem etiam suis destitutum armis de-
scripsit initio eiusdem operis amatorij his
verbis:

Quis tibi, saue puer, dedit hoc in carmine
iuris?

Pieridum vates, non tua turba sumus.

Quid, si præcipiat flaua Venus arma Mi-
nerua?

Ventilet accensus flaua Minerva facit?

Ad hunc locum placet adgregare Ienac
suauis Tibulli nāmeros, eleg. 1.

Interea dū fata sinunt, iungamus amores:

Iam veniet tenebris nox adoperta caput.
Iam subrepet iners atas, nec amare decebit.

Dicere nec cano blanditino capite
IMMERSVS [studys] totus in studijs oc-
cupatus. Translatio ab aquis.

Dicundo & iure peritus. Iurisperitus,
peritus iuridicundo.

Et maximus libellio J. Libellio diceba-
tur veteribus, quem nos tabellionem voca-
mus. Græcè γραμματεὺς dicitur. Sed hoc
loco quendam insigniter literatum, & eū,
qui libris pendè immortalis fuerit, intelligi
rectè iudicat Pignorius.

Helianiram amat. Alij legunt Heliōda-
ram adamat, quod non displicet, cum id
nomen puellæ sæpius in Græcis epigram-
matis repetitum inueniatur, nulla tamen
historia vel fabula præuia.

Quantam nec Thracius unquam. J. Hac
parium collatione turpem amorem signi-
ficat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Rege,
qui Philomelæ iuueniculæ, Pregnēs vxoris
sorori, stuprum inulit. Fabulam repete ex
Ouid. 6. Metamorph. & supra ex Emblem.

70. Stockhamerus arbitratu hic per Thra-
ciam principem intelligi Iodem, qui natus
fuit & regnavit in insula Creta, quæ in
Thracia

III.

Libellio.

Tereus.

Thracia est, ut Cicero lib. 3. de nat. Deor. Pellicem autem facit Semelem, de qua alibi. Sed certe mihi hæc opinio non ita arri-det, sicut prior.

Sororis pellicem) intelligit Philomelam Proctres sororem, quæ sic apud eundem Ovidium:

Pellex ego facta sororis.

Dicitur autem pellex à pellendo, quia concubina pellit è lecto propriam uxorem. Sed de hoc vocabulo plura diximus Emblem. 49.

Pallada curatio &c.] ò Venus, cur ite-tum superasti Palladem? num faterat seme-l in monte Ida te victricem fuisse? Hæc apostrophe gratiam addit, eaq; tacitè si-gnificat, quàm fuit ad libidinem propensi, qui ab ea in primis deberet esse alienissim.

Cypri.] Cypri, vel Cypria, Veneris co-gnomæ, à Cyprio insula, luxui deditissima insula, lib. 18. D. Augustin. Ciuit. lib. 4. c. 10. alijsque plures, & nos supra Emblem. 77. Dicitur autem Cypri, ἀπὸ τῆς κύβητος, quod est parere seu producere, quia Dea sit fecunditatis. Horat. lib. 1. Carm.

Sic te diua potens Cypri.

Num sat sub Ida &c.] Alludit ad iudi-cium Paridis sub monte Ida circa Troiam editissimo, vbi Paris inter Iunonem, Palla-dem & Venerem de pulchritudine contenden-tes, pro Venere sententiam tulit, eiq; au-tem pomum adiudicauit, in quo scriptum erat, Pulchrum pomum, pulchrum donum, pulchrior accipiat. Vnde Paris in epistola ad Helenam:

Cum Venus, et Iuno, Pallasq; in monti-bus Ida.

Corpora iudicio supposuere meo. Sed quia fabula lippis & consensibus nota est, huc non apponam. Si tamen plenissimè & festiuè descriptam illam cupis, consule Daretæ Phrygium de bello Troiano per-torum secundum: & Lucianum in Iudicio Paridis, &c. Huc refero festiuum epigram-ma, quod habetur lib. 4. Antholog. εἰς ἀπορρίψιν τῆς ἀδελφότητος.

Παλλάς τῶν Κυthereiῶν ἐνοπλον εἶπεν ἰδύσα.

Κύπρι, θέλεις ἄτως ἐς κρίσιν ἐρχέμεθα; ἢ ἀπαλὸν γελάσασα. τί μοι σάκος ἀντίον αἶρεν;

ἢ γυνὴν νικῶ, πῶς ὅταν ὅπλα λάβω; Id ego in gratiam philologorum sic Ro-mana ciuitati donauit:

Pulchram cum Pallas Venerem vidisset in armis:

Nunc in iudicium, tu veniamus? ait. Molliter hæc videns, sensu cur arrepsit in me?

Nuda en te vict, quid facia arma feret? Ad verbum sic sonat:

Pallas Cythereiam armatam videns dixit: Cypri, vis ut in iudicium veniamus?

Illæ verò molliter risit: Quid clypeum aduersum me sumis?

Si nuda vinco, quomodo cum arma capio?

Ex Guicciardino Italo, scriptore hi-storiæ diligenti ac erudito, didici, Epigram-ma hoc Alciati speciatim scriptum fuisse in Hieronymum Paduanum, doctum quidè hominem, sed qui amatoria etiam tracta-ret. Quod & generatim traduci potest in quosdam doctrinæ gloriæ celebres, qui à more turpi excitati videre non possunt, quantum vitæ suæ & sanæ detrahant. Pu-det sanè referre miram amantium amantiam, quæ nō modò occupat inde vulgus, vbi consuetudine in naturam versa fuor omnis excusabilis, sed etiam doctos homi-nes quam plurimos, sui nominis oblitos, qui hæc percussis non leuiter insania, disci-plinarum liberalium (quibus ingenium per-ficitur, boniq; mores inseruntur) cultum uatium turpissima Veneris labe infama-runt. Tales fuerunt apud Græcos Callima-chus, Sophocles, Philetas, quos secuti pro-ximè Catullus, qui Lesbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthia: Naïo, qui Corinnam, versum mira luxuria ce-lebrarunt: atq; vnde morum infamiam me-rebantur, eloquentiæ gloriam sunt conse-cuti. Tolerabili or inter hos Sappho, nam-gras, sexus, auium leuitas puellam excusant. Sed quid Anacreonti facias? Quid Alceo? quorum vterq; non modo poeta ingenuis, sed vir fortis, & rebus gestis in sua repub-clarus fuit. Quanquam quid Poetas, qui-bus nescio vnde est maior licentia data, & non potius vitæ duces arguā Philosophos? Plato Philosophorum princeps, imò Deus, (vt aiunt) de amoribus suis etiam turpi-bus (quanquam vero Philosopho nulla li-bido non turpis & inconcessa sit) multa li-centius scripsit, quàm quibus Platoniceum nomen præfigendum esset. Scripsit tamen, & scripta extant, neque tam celebris famæ notam, neq; iudicium posteritatis erubuit, curam hanc metumq; omnem vincentem

IV.
Origo Em-blematis.

Qui inter doctos a-mori ope-ram dede-runt.

petu passionis animum vigentis, stylique
dulcedine calamus excitantis: quæ vel in
turpi pudendaq; materia tanta illi est, vt
(pace tanti viri dixerim) Epicureis in
tibus magis quam in Platonicijs Platonici
ingenij cernas radios. Certamen eiusmodi
inter Palladem & Venerem etiam nunc du
rat, quodq; crebro accidat, pleriq; etiam
viris bonis (qui eo. fortasse non tam inuiti
hærent) videtur esse ludus. Quo loco refer
re placet quæ Paulus Iouius, ætatis nostræ
historicus excellentissimus, de Augustino
Nypho Philosophiæ professore retulit. Su
sceptis enim liberis & vxore senescente se
ptuagenarius senex, puellâ citra libidinem
impotenti amore correptus est vsque ad
infantiam, ita vt pleriq; Philosophum senē
atq; podagricum ad tibig; modulos saltan
tem miserabili pudore conspexerint: vnde
illi maturatum vitæ exitum constat. Me
lius quidem Panætijs, qui adolescentulo
querenti, an sapiens amaturus esset? De sa
piente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à
sapiente longè absumus, non est commi
tendum vt aliquando iucundum in rem tã
commotam & impotentem, alteri emanci
patam, & vilem sibi. Marcus etiam Tul
lius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad
secundas nuptias: Vix possem ego, inquit,
eodem modo vxori & sapientijs studio da
re operam. Quo referam illud Chrysippi:
Cum enim dixisset quidam sapientem amo
re non capi, testimonio esse Menedemum,
Epicurum, & Alexinum: Hac ego, inquit,
ratiocinatione vtat: Si Alexinus ille disso
lutus, & Epicurus insensatus, & Menede
mus canis ac delirus (sic enim ab Eretrij
sibus dicebatur) amore capti non sunt: nec
sapiens quidem eo capietur. Sed quia de
tarpijs amoris quibudam affectis nonnulli
attingi, hq; maximè quibus eruditi pleriq;

& qui sapientiam proficiunt, argui nonnu-
 quam solent, nescio an huc rectè audeam
 conicere τῆς ἀποδείξης, id est, *Veneris*,
 εἴ τιμον, quam παρὰ τὸ ἀπείκων ἀδελ-
 phiendo non ineptè quidā deflectunt. quod
 confirmat Euripides in Troadibus his ver-
 sibus :

fibus :
τά μωρὰ γὰρ πάντ' ἐστὶν ἀφροδίτῃ βρο-
τοῖς ,

καὶ τὸν ὀρθῶς ἀποστύγει ἀρχὴ θεοῦ.

*Vbiq; stulta est Venus mortalibus,
Recteq; nomen cœpit à dementia.*

Et Cytheream, Veneris nomen, Grammatici defleunt *παρὰ κείνης τὸν ἔρως, τοῦτες κρῦπτον διαγὰν μίσην* quia, ut inquit Cicero 1. de Officijs, qui ad voluptatem corporis paulò sunt propensiores, quàm ea capiantur, occultant & dissimulant tamen appetitum propter verecundiam. Sed redeo ad carceres; Pallas scientiarum præfes tunc superatur à Venere, quando literarum studiosi omissis libris liberis operam dant, & scēminas sectari instituant, unde integra exhauriuntur patrimonialia, res dilapidatur in lupanaribus & popinis, nihil que ab egregijs Academijs reportatur, quàm ignorantia & contaminatissimi mores. Et hi tales merito faciunt, quod aliquando quidam iuuenis, qui in celebri Gymnasio sine fructu tempus terens, cum à patribus rudis disciplinarum, ac penitus expers reuocaretur sequo infidens, & iam abiiturus, tabellionem adhibitis aliquor testibus ad se vocauit, ac verbis conceptis sanctè iurauit, se nihil prorsus literarum ab illa Academia ablatum. Itaq; si quid eruditionis posthac quacumq; incuria decideret scholasticis, aut petiret, diligenter se iam contestari, ne sua culpa id accidere suspicarentur, neve penes se huiusmodi rem vniquam quæterent.

A'vriēws, id est, Amor virtutis.

EMBLEM A C X.

DIC ubi sunt incurui arcus? ubi tela Cupido?
 Mollia quæis iuuenum figere corda soles.
 Fax ubi tristis? ubi pennæ? tres unde corollas
 Fert manus? unde aliam tempora cincta gerunt?
 Haud mihi vulgari est hospes cum Cypride quicquam,
 Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
 Sed puris hominum succendo mentibus ignes
 Disciplina, animos astraq; ad alta traho.
 Quatuor eq; ipsa texo virtute corollas:
 Quarum, quæ Sophia est, tempora prima tegit.

COM M E N T A R I I.

AMOR nudus sine alis, sine armis as-
 fidet, redimitus corona florida, &
 tria alia ferta brachio dextro inserta habes.
 Hoc decastichon tralaturn reperio ex

Græco Mariani Scholastici eis ἐπερτα, ἐκ-
 παρωμένον, in amorem coronatus, quod
 sic est 4. Epigram.

πῆ σοι τόζον ἐκείνο παλιντονον, οἱ τ' ἀπὸ
 σείο

Pons Em-
 blematis

πηνύμενοι, μεσάτην ἐς κραδίην δό-
νακες;
πῶ πτέραι; πῶ λάμπας πολυάδυνος; ἐς τί-
δε τριῶν
σέμματα χερσὶν ἔχεις, κρατὶ δ' ἐπ' ἄλ-
λο φέροις;
ἐκ ἀπὸ πανδ' ἡμῶν, ξένα, κύπριδος, ἐκ ἀπὸ
γαίης
εἰμὶ, καὶ ὑλαίνης ἔκγονος εὐφροσύνης.
ἄλλ' ἐγὼ ἐς καθαρὴν μερόπων φρένα πυρ-
σὸν ἀνάπτω
εὐμαδίης, ψυχὴν δ' ἔρανὸν εἰσανάγω.
ἐκ δ' ἀστῶν σεφάνας πύστων πλέκω. ὦν
ἀπ' ἐκείνης
τῆςδε φέρον πρότῃ τῇ σοφίᾳ σέρομαι.
id est:

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor sagittæ?
Vbi pennæ? vbi fax tristis? ad quid tres
Coronæ manibus tenes, in capite aliam
fers?

Non [ego sum natus] à vulgari, hospes,
Cypride, neq; à terra

Sum maternali genitus voluptate;

Sed ego in puris hominum mentibus igne
accendo

Honestæ doctrinæ, mentem verò in cœ-
lum induco.

Ex virtutibus autem coronas quatuor ne-
ctos quarum ab unaquaque

Easque ferens, prima quæ est sapientiæ
coronor.

Arcus vbi reflexus, Amor, diraq; sagitta.

Quos tenevos animos sapere ferire soles?

Pennæ vbi sunt? vbi fax tristis? cur ergo co-
ronas

Fers manibus? capiti cur agendum una
subest?

Non ego vulgari natus sum Cypride; nec me
Materna et terra sæda libido tulit.

Ast hominum puris accendo in mentibus
ignes

Doctrina, atque animos purus in astra
traho.

Quatuor eq; omni nectō virtute coronas,
Quas fero ego, & Sophia est prima coro-
na mihi.

PLATO in Symposio (vt obiter tan-
gam, quæ falius in Classe IV. sunt dicen-
da) duas Veneres, duosque Cupidines esse
scribit, diuinum & cœlestem alterum; alte-
rum vulgarem & plebeium. Hos duos Cu-
pidines videtur innuere Ouidius 4. Fast.
cum inquit:

Alma fave, dixi, geminorū mater Amoris
quamvis non me fugit, aliter explanari ab
interprete. Cupido Græcis dicitur ἔρως.
huic contrarius, quiq; illum dissoluit, ἀν-
τέρως, de quo hic sermo. Atq; de hoc sen-
sisse Virgiliū autumat Sernius 4. A. ſuicid.
in his carminibus:

Testatur moritura Deos, & conscia fati
Sidera, tū si quod non a quo fœdere amātes
Cura numē hēt, iustiq; memorq; precatur.

Aντέρως, vt inquit Cicero 3. de nat. Deor.
ex Venere natus est atq; Marte. Tertia, in-
quit, Venus, Iouis nata ex Dione, quæ nu-
pūt Vulcani: sed ex ea & Marte natus ἀν-
τέρως dicitur. Amoris huius honesti exem-
plum habes apud Plinium Secundum, au-
ctorem castissimum. lib. 3. Epist. 3. vbi de
Iulio Genitore Rhetore. Et nescio an agno-
scere ausim differentiam inter Cupidinem
& Amorem, de qua Nonius: nam Cupidi-
nem ait esse inconsideratæ necessitatis, A-
morem iudicii. Videtur id innuere Phocyl-
lides: Σεμνὸς ἔρως ἀρετῆς, ὁ δὲ Κύπριδος
αἰσχρὸς ὁφέλλει. Virtutis amor honestus, at
Veneris dedecus adfert. Hac de re fuit Lu-
ciani in dialogo, cui nomen ἔρωτες, vel
ἔρως καὶ ἀντέρως. De quo etiam scriplere si-
n-
gulares commentarios quidam recentio-
rum, vt Cœlius Calcagninus, Augustinus
Nyphus cap. 19. 60. 98. de amore. Geofre-
du s Linoerius in Mythologia Mularum,
de Erato. Et si quem lingua delectat Galli-
ca, videat horum duorum amorum differe-
ntiam apud Iosephum Queretanum
lib. 1. magni speculi mundi, & etiam in Do-
ricis suis cationibus; aliosq; quàm plures.

DIC vbi sunt incurui &c.] arcus enim,
pharetra, telaq; Amori tribuuntur, qua de
re dicitur paulo post in statuam Amoris.
Fax vbi tristis? Tristis, à consequenti,
noxia, exitialis. Fax autem Cupidini tribui-
tur, quod indicant Aegyptij sacerdotes,
qui per ignem amorem exprimi voluerūt.
Ouidius 2. Amor. eleg. 9.
Cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
Ildorus non postremi ordinis auctor ra-
tionem reddit, quia nonnunquam amor cu-
piditate impatientius exurat, nonnunquam
verò præ satietate abuoler. Itaq; apud Gel-
lium Porcius Licinus dixit, hominem ob
amorem non esse ignitum, sed ipsum ignē.
Notum est illud Virgilij:
Cæco carpitur igne &c. Est molles flamma
medullas.

Item

Item:

Vritur infelix Dido.

vti ita diximus paulo ante, Emblem. 108.

Corollaria.

Tres unde corollas Fert manus? cur triplicem coronam manibus contrectas? Quid significet corona, notum est: inde corolla, diminutivum, parva corona, de quibus videtur Plinium lib. 21. cap. 2. Inde corollarium (vt inquit M. Varro de lingua Latina lib. 4.) quod est additum, seu additio, præter id quod debetur, Italici, *Giunta*, Germanici, *Zuegab*, Hispanici, *Annadidura*. Hoc in ludis, cum placuissent actores, solebat dari præter promissas coronas. Suetonius in Augusto: Corollaria & præmia in alienis quoque muneribus ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat.

Corollarium.

Virtutes morales.

Vnde alia tempora cincta gerunt? cur alia corona caput redimitum est? Quatuor sunt virtutes Cardinales (de quibus latè Cicero in Officijs, Seneca in libro de quatuor virtutibus Cardinalibus; & Macrobius in lib. de Somnio Scipionis, refert Plotini Philosophi elegantem harum virtutum distributionem) Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia. Harum tres ultimæ in operatione consistunt: frustra enim (vt sæpe reperit Aristoteles) quid sit virtus, quæ eius partes, didiceris, nisi eas fueris operatus. Prudentia siue Sapientia (nam hic pro eodem sumuntur, quamvis alibi differant) omnis in meditatione consistit, intellectio: neque vritur. Hæc igitur est causa, quare amor virtutis Sapientiæ corollam in capite habeat, reliquas in manibus, quæ in exercitatione consistunt.

Venus vulgaris.

Vulgaris cum Cypride? Non sum natus Venere vulgari: nihil mihi rei est cum vulgaria voluptate. Vulgaris illa Venus circa turpes amores versatur; honesta verò ad virtutem & honestatem amplexandam inflammatur, & ad rerum celestium contemplationem animos pertrahit. Quod dum meditator, non possum mihi temperare, quin aliquid ultra adijciam. Apuleius apologia 1. pro se ipso dicit item ex Platone geminam esse Venerem, quarum altera vulgaris, quæ sit percita populi amore, non modo humanis animis, sed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cœlestem Venerem, quæ prædita sit optimæ amore: solis hominibus, & eorum paucis curare: nullis ad turpitudinem stimulis, vel illecebris sectatores suos percell

lentem, eius enim amore non amicum & lascivum sed contra incorruptum & seriū pulchritudine honestatis, virtutis amatoribus suis conciliare: & si quando decora corpora commendet, à contumelia eorum procul absterre. Neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quam quod admoveat divinos animos eius pulchritudinis, quam prius veram & sinceram inter deos videre. Quapropter, vt semper, eleganter Afranius hoc scriptum reliquit:

Amabit sapiens, cupient ceteri.

Potro Veneris epavie, id est, celestis & inculpata, ab omniq; corporis sciuntæ desiderio, templum Athenis fuisse scribit Pausanias. Primos hominum Assyrios eam coluisse; deinde Paphios, postea Ascalonitas, Phœnices, inde Cytheræos, vltimos Athenienses, Aegæo rege sacra illius constituent. Veneris autem *παραδῆμυ*, id est, vulgaris seu publicæ sanum Athenis extruxit Solon ex pecunijs, quas lupæ in prostibulo merentes contulerant. Athenæus lib. 13. Plato in conuiuio quod nos obiter adiungo non inuenustum Bapristæ Cynthij epigramma, de Solone & Veneri:

*Palladus afflatu patriæ dum conderet olim**Iura Solon, illi candida Cypris ait:**Quid sequeris demens plena hac monimenta laborum?**Cur placidum numen non colas ipse meum?**Fortè piget coluisse Cyprin; Tritonia nobis**Est longè inferior, iudice vel Paride.**Hinc senior: Phrygio si mens non leuia fuisset,**Non esset flammis Troia cremata tuus.**Tu verò ne queso iterum me iudice certes,**Nam tibi non cedet aurea poma Venus:**Me iuuat iste labor, vera hic parit otia sudor:**Ocia sed flammæ, quæ facis ipsa, ferunt.**Sed puri hominum.]* Effecta pudici amoris: vbi notabis diligentem præparationem opus esse, priusquam aditum habere possis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum speculationem.*Animos astraq;] Hic raptus quomodo fiat, superius docuimus ad Emblemata 4. cuius inscriptio est In Deo latandum.**Quatuor eq; ipsa &c.]* ex omni natura virtutis tres corollas conficio, de quibus prima, quæ prudentiam seu sapientiam repræsentat, caput circumdat. Virtus in genere sub se continet virtutes morales & intellectuales.

Etinas.

Venerem
qui primam
coluerunt.De Solone
& Veneri
epigramma.

Ætinas duodecim enumerat Aristoteles practicas, & quinque quæ ad intellectum pertinent: è quibus omnibus quatuor desumpsit sibi Anteros, tres ex practicis, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiam; vnam ex intellectiuis, Sapientiam.

IV.

EFFINGIT Cupidinē ἀνέρος ἢ ἀστρος, sine arcu & sine telis, erudito sanè figmento dialogistico, quo quidem virtutis omnis distributionem assignat. Sed primum aduertendum est ex Platone in Symposio, duas esse Veneres, & totidem Cupidines: hæc antiquior & sine matre, cælo nata, quæ cælestem Venerem vocamus; altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & communis appellata. Eadem ratio est Cupidinis utriusque. Horum enim alter honestas cupiditates animis ingerit: alter vero affectus voluptuosos & terrestres inculcat. Prior ille ἀνέρος est, quasi dicas, prior contrarius; qui hominem attollit ad lupetiora & cælestia contemplanda, omnemque virtutem & honestatem præstat. Hic itaque tres coronas manibus contrectat, vnamque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honesti fons petitur) designantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidem Platoni in Timæo omnium corporis partium diuinitissimam, & certè principem) Prudentiam representat: providere enim & aliquid prudenter meditari, contemplationis est: tres aliae, quas manibus continet, Iustitiam, Fortitudinem, & Temperantiam notant, quæ potissimum in actione positæ sunt; manus enim actionis sunt organa.

Duo Cupidines & totidem Veneres.

ἀνέρος.

Quatuor corona ad totidem virtutes relata.

Locus Ciceronis.

Quod perspicuum est ex primo Officiorum Ciceronis: Qui maximè perspicit, inquit, quid in re quaque verissimum sit, quique acutissimè & celerrimè potest videre & explicare rationem, is prudentissimus & sapientissimus ritè haberi solet. Quocirca huic quasi materia, quam tractet, & in qua versetur, subiecta est veritas: reliquis autem tribus virtutibus necessitates propositæ sunt ad eas parandas tuendasque; quibus actio vitæ continetur: quo sanè loco differentem facit virtutem Prudentiam à reliquis tribus, ea enim posita est in veri investigatione & contemplatione, reliquæ sunt actionis. De utroque Amore Plato in Coniuiio. Ficinus Oratore 2. c. 7. & orat. 7. cap. 8. in idem Coniuium Platonis. Cæterum ἀνέρος a Proclus interpretatur Amorem diuinum. ani-

mas à corporibus abstrahentem: quæ in significatione hic usurpatur. Alij duplicem Amorem ideò effectum esse narrare, quod nullius frugis aut commodi possit esse amor, nisi mutui sit: quæ de re Porphyrius Philosophus hunc adfert Apologum: Cum, inquit, Cupido infans parum coalesceret, Venus Themini Deam consuluit: quæ Veneri respondit, Anteros necessariū esse, qui rependat vices, ut sese mutuo iuuent. Cui Venus acquiescens, Anteros, quasi Contracupidinem dicas, genuit: quo vix dum nato, Cupido coepit adolescere, & procerior euadere. Sed hæc fortasse περὶ ἑρῶς, Scio quidem apud Plutarchum in ἐρῶς τικῶν, duos Amores esse iuxta Aegyptiorum sententiam & Platoniorum, ἑρῶς τικῶν ἢ ἑρῶς, id est, id est, vulgare, & cælestem amorem: sed quia desecit aliquantum ab ea quam recti sententia Mariani, faciliè prætereo. Apuleius tres amores facit libello, quem De philosophia scripsit (vbi Platonem auctorem appellat) vnum diuinum, cum in corrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum de generis animi, & corruptissimæ voluptatis: tertium ex utroque permixtum, mediocris ingenij & cupidinis modicæ. Animas autem fusciores, ait, impelli corporum cupidine: vinum quod illis propositum est, ut eorum usura potiantur, atque eiusmodi voluptate & delectatione ardorem suum mulceant. Illas verò facetas & urbanas esse: animas bonorum deamare, & factum velle uti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præstantioresque reddantur. Medias ex utroque constare: nec delectationibus corporis prorsus carere, & lepidis animarum ingenij capi posse. Veigitur illud amorem deterrimum, inhumanissimum, atque turpem facit, non ex rerum natura, sed agritudine corporis, morboque natum: sic illum diuinum, deorum munere, beneficioque concessum, aspirante celesti cupidine in animos hominum venire credi. Tertiam speciem amoris, quam mediam dicit, diuini atque terreni proximitate collectum, nexuque & consortio parili copulatumque; rationi propinquus est diuinus ille, & terrenum turpitudine iunctum esse voluptatis. Hæstenus Apul. Bene Tullius 4. Tuscul. virtus est animi affectio constans, conueniensque; & laudabiles efficiens eos, in quibus est, & ipsa per se sua sponte, separa-

Duplici amor ad alij signis ficit.

Triplex amor apud Apuleianum.

Virtutis qualitas.

ea etiam vestitate, laudabilis. Ex ea profici-
scuntur honestæ voluptates, sententiæ, a-
ctiones, omnisque recta ratio dici potest.
Huius igitur virtutis contraria est vicio-
sitas, ex qua perturbationes, quæ sunt tur-
bidi animorum, concitantiq; motus, auersi
à ratione, & inimicissimi mentis vitæque
tranquillæ. Sed ad vim argumenti facit il-
lud Valerij Max. lib. 3. cap. 3. Est & illa ve-
hemens & constans animi militiâ, litteris

pollens, venerabiliura doctrinarum anti-
stes philosophia, quæ ubi pectore recepta
est hominum, inhonesto atque inutili affe-
ctu dispulso, toros in solido virtutis muni-
mento confirmat, potentiores metu ac do-
lore faciens. Ad id spectat hoc Flacci:

Quod si

*Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te celestis sapientia duceret, ires.*

*Amor virtutis, alium Cupidi-
nem superans.*

EMBLEMA CXI.

ALIGERVM, aligeroq; inimicum pinxit Amori,
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemesis.
*Vt quæ alijs fecit, patiatur: at hic puer olim
Intrepidus gestans tela, miser lacrymat.*

*Ter fuit inq. sinus imos : res mira , crematur
Igne ignis , furias odit Amoris amor .*

C O M M E N T A R I I .

I. **A**NTEPΩΣ, Amor virtutis alatus & pharetratus, Cupidinem itidem alatum, exutum armis, nudum ad arborē vinculis constringit, arcus veid & sagittæ in igne iuxta posito comburuntur.

II. **T**RANSLATUM est ferè ad verbū ex lib. 4. Epigram. Græcor. incerti auctoris, quod sic habet:

πτανώ πτατών ἐρωτα τὸν ἄντιον ἔπλασ' ἔρωτι

ἀ νέμεσις, τόξω τόξον ἀνυνομένα.

ὡς καὶ πάλιν τὰ κ' ἔρεξεν ὁ δὲ θρασύς, ὁ πρὶν ἀταρβής

Ἰακύνθῃ, πικρὸν γενόμενος βελόων,
ἐς βάδον τοῖς κόλοι ἀπέπτυσεν. ἀ μέγα δαύμα,

φλέξει τίς πυρὶ πῦρ ; ἢ φάτ' ἐρωτος ἔπος

Pennatū volucris puero atq; ultreia pennis
Tela Cupidineis opposuit Nemesis :

Vt qua commisit, ferret, qui fortis & audax
Ante, modo expertus spicula amara gemit :

Terq; sinum spuit in medium, proh mira :
quis ignem

Igne vet? flammas sensit Amoris amor.

Pennato pennatam Amorem contrarium
finxit Amori

Nemesis, arcu arcum ulciscens :

Vt quæ mala fecit, patiatur. Audax verò
qui prius [&] intrepidus,

Lachrymat, amara ubi sensit tela :

In immum ter sinum conspuat. Quàm ralde
mitum?

Accender quis igni ignem? attigit Amor
rem Amor.

Pennato Nemesis pennatam finxit Amori
Oppositum, arcu arcum ut qui domet al-

ter Amor :

Quæ mala qua fecit patiatur. Qui prius
ergo

Audax, intrepidus, sensit amaritatem:

Conspuat in mediumq; sinum. Igne accen-

ditur ignis.

(Mirum) & Amorem isthuc verberare sen-

tit Amor.

Non est alienum quod Ovidius cecinit x.

Amorum, eleg. 1.

Quid si præcipiat flava Venus arma Minervæ?

Ventilut accensas flava Minerva faces!

Eteleg 8 lib. 3. quæ Tibulli mortē deestlet:

Ecce puer Veneris fert ever samq; pharetrā
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Pantanas in Eliacis mænotat Cupidinem

depictum fuisse, qui alteri Cupidini palmā

ē manibus extorquere niteretur: quo vo-

lebant intelligi honestum amorem, de amo-

re Venereo victoriam quaerere. A' vtepota

certè, id est, ἀντι-δίων, opposuerunt vete-

res ἐρωτι, ut interpretes nonnulli exemplū

ita apponant: In Phædra ἐρως, in Hippoly-

to ἀντερως erat: ut apud Naasone in Apol-

line persequente, & Daphne fugiente, cuius

poetæ versus huiusmodi:

Deq; sagittifera prompsit tela duo phare-

tra. &c.

Hoc est quod superiore Emblemate ex

conuivio Platonis adduximus, qui duas fin-

xit Veneres, cœlestem & terrestrem, duos

pariter Cupidines, honestum scilicet & tur-

pem; quorum prior ex Venere & Marte,

alter ex Erebo & Noctē nati dicuntur, ut

colligit Petrus ex Cicero de Nat. Deo-

rum. Et ille veros & honestos immittit or-

dores, sinceros, stabiles atq; æternos: hic

verò turpes, fallaces, inconstantes, ac dissi-

miles amores incutit. Idcirco apud poetam

nonnunquam hunc aurea cuspide figit, il-

lum plumbea: illum ut amet, hunc ut ab-

horreat; vulgi mirum inconstantiam &

vite dissimilitudinem significantes.

ALIGERVM aligero. & erat.] Nemesis

Dea indignationis, & scelerum vindex (de

qua abundè dictū Embl. 27. 44. & 46.) af-

finxit aligerum amorē aligero amoris oppo-

situm, certèq; contrarium arcu arcum,

ignem ignem: id est, Cupidini vulgari oppo-

suit alium Cupidinem ei aduersantem.

Hoc loco videtur Nemesis cap: propterea in

dignatione, atq; adeo pro artifice, qui agere

ferebat amorem omnia sub ditione tenere,

atq; omnia vastare. Quapropter prius a-

morem virtutis, qui Cupidinem victum

teneret ac superaret: siquidem potentior

est Cupidine virtutis amor.

Te qua alijs fecit, patitur. ut ferat eos cruciatus, quibus miseros affectu homines. Adducitur idem à Suida :

Διὸς παῖδά κ' ἐρεξε, δίκην δ' οἱ Δεία
γένοιο id est :

Si quis patitur qua alijs fecerit, iusta pœna fuerit.

Et apud Prodari scholiasten 4. Pyth.

οὐδ' ἄλλο ἐρεξε, τοῖον τέλος αὐτὸν ἵκνε.

Alicubi & apud Pausaniam : *Ἰψὴν ἀντί-βου* capietur ille, quibus usus est. *ταῖς δ' αὖ-ταῖς* *τέχνησιν ἀλώσεται, αἷσπερ ὕληρ-ξεν.* Sed de hoc latius in Classe IV.

Puer olim intrepidus imò *παρὰ δ' αὐ-τόν*, iniunctus, qui vim suam etiam in Deos exercet.

Lacrymāt Dicimus & lacrymat, & lacrymatur; sed hoc frequentius. Terent. in Adelph. *Oh, lacrymo gaudio.* Cicero 7. Verr. *Ecquis fuit, quin lacrymaretur?*

Ter spuit inq; sinus imos Hic versus pro varia interpunctione varias recipit expli- cationes. Quidam interponunt post *sinus* *imos* : & dicunt alludere poetam ad morem puerorum, qui plorantes totum pectus con- spurcant salinis & crassiore sputo. Ter spuit (addunt illi) id est, sæpius consper- git pectus salina; nam *ter*, vini superlativi obtinet. Alij in *extinguunt* post *Ter spuit* : & illud ad expressum signum irati & abomi- nantis trahunt. Tibullus Elegiar. 2. de sene amatore loquens :

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumsta- tit arcta :

Despuit in molles & sibi quinq; sinus. Iuvenal. Satyr. 7.

Conspuiturq; sinus verè deprehendere mēssē si libet.

Et apud Theocritum puella rusticum quendam, à quo amabatur, ridens, dum il- li deformitatem, graucolēnam, & alia cor- poris vitia exprobrat, ter in suum sinum despuittat enim :

Τῶς εἰς ἐόν ἐπτύσε κλάρον.

Pignoriū legit, *Ter spuito inq; sinus imos.* ad arcendum videlicet fascinum. Plinius lib. 28. c. 4. Scaliger ad Petronium, & Lin- denbruchius in Ceirin : lacrymæ enim a- moris non restringunt, sed excitant incen- dium. Aliter tamen videtur tenuisse Geor- gius Anselmus, dum ait :

Funde diu vinctus gemitum, Deus improbe

& exlex,

Funde diu tepidas ex oculis lacrymas.

Prædopudicitia & rationis, mentis abactor,

Cacū uulnus, edax cura, pteruus Amor.

Absoluunt homines grauidis tua vincula

curis,

Tu modo da rapidis irrita verba Notis.

Nam quem accendisti miser in mentibus

ignem,

Extinctū lacrymis nunc quoq; cerne tuis.

Sed ut & ego meum afferam symbolū, ar- bitror allusum esse ad prouerbiū, *In*

uuum ipsius suum in spue. quo utimur ad-

monentes aliquem, ut domesticorum malo- rum recordatione desinat arrogantius in-

sectari alios; siquidem qui vexat alios, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi

nihil simile à quoquam contingere posse.

Quod hic petulantius illi amori contingit,

qui arrogantius alijs insultans, nunc quæ fecit alijs, ipse patitur, inq; suipius suū

spuere cogitur. Vel, *in sinum spuere*, hic posuit pro signo humilitatis & subiectio-

nis, cum ex Calaubono in Theophrastum notem, *procul spuere*, esse signum eminen-

tia; unde etiam apud Plautum in Persa, ad exprimendum gestum gloriosum ait qui-

dam : *magnificè conserebor* Hæc ego mu-

stans criticis sanioribus & senioribus indi-

cijis subijcio.

Odit amor amor Eadem Polyptosis apud Ouidium 3. Amor. eleg. 10. inuenitur :

Causa fuit multis noster amoris amor.

TRIVMPHVS est Amoris pudici, IV.

qui de Cupidine Venereo spolia ample re-

ferat. Nemesis igitur ultionis Dea super-

bientem Veneris filium voluit ab alio ad-

uersario Cupidine, seu opposito amore vin-

ciri & constingit; quo significatur, turpem

amorem, aut noxiam aliquam cuius dicitur

posse ab honesto quodam affectu & labo-

re non modò immui, sed & sopiri. Vnde

verè Ouidius 2. de Remedio :

Alterius vires subtrahit alter amor.

Manifesta est itaq; allusio ad prouerbiū,

Clauum clauo pellere. Quò pertinet illud

Hieronymi ad Rusticum Monachum. Phi-

losophi sæculi solent amorem veterem amo-

re nouo, quasi clauum clauo pellere. Cice-

ro 4. Tuscul. Locidēque, inquit, mutatio-

ne, tanquam ægroti non conualescentes,

sæpè curandus est. Etiam nouo quodam

amore veterem amorem tanquam clauū

clauo eiciendum putant. Id mihi in me-

moriam tenocat C. Valerium Flaccum,

qui primum luxu perditus adolescens tem-

poribus.

Thuilij cō
iectura.

Amor quo
modo ab
Amore su-
peratur.

Valerius
Flaccus.

Lacry-
more et La-
crymo.

Spuere in
sinum
quid.

Pignoriū
de hac re
sententia.

poribus belli Punici secundi, cum captus
flamen esset à Licinio Pontifice Maximo,
quo facilius à vita flagitiosa recederet, ad
curam sacrorum & caeremoniarum con-
uerso animo, quantum prius luxuriae fa-
ciat exemplum, tantum postea modestiae
& sanctitatis specimen suasis, ut ait Valer-
Max. lib. 9. cap. De mutatione morum. For-
tasse huc non malè quadrat istud anony-
mi cuiusdam:

Dum sedet, & vano defessus membra labore,

Pan, & se tortum ceculo amore pudet:

Cepit agens una calamos inflare sonoros

Cantibus, & sic quo radia fallat, habet.

Sic opus ad Musas animu reflectere dulces;

Tale amuletum turpis amoris erit.

*Exempla
vita sta-
tu mutan-
ti in me-
lius.*

Testis est Plato, qui audito primum Socra-
te, poeticam abiecit, totumque se Philoso-
phiae dedit studio: teste Polenione, adole-
scente profligato, luxu & ganea perduto,
qui cum fortè in scholam Xenocratis ve-
nisset, & philosophum exquisitè disputan-
tem aduersus luxum & tetram volupta-
tem, statim se recepit ad meliorem frugè,
& sic excolendum se dedit praeceptis sapi-
entiae, ut inter noti nominis philosophos nu-
meretur: de eo Laertius, Horatius 2. Ser-
Val. Maxim. lib. 6. c. 1. Id reuocat in men-
tem Socratis de se iudicium, qui cum à
physiognomo quodam Zopiro, ex inspec-
tione vultus argueretur ut bardus & mu-
licrosus. Verè, ait, nam talis eram natura,
nisi me philosophiae dedissem extolendum.
Sed in primis valdè nos afficit Hieronymi
pia vox in ea, quae est ad Rusticum episto-
la: Gratias ago Deo meo, ait, quod de ama-
ro semine litterarum dulces fructus capio.
Significat beatus ille, se ex profanis li-
teris meliores succos expressisse, & quic-
quid in ijs spurcum aut amarulentum fo-
ret, fecisse melius meditatione diuini ver-
bi, & veridice pietatis. Vide plura apud Ce-
lium Chalcagnin. in libello *dytépos*, Cri-
nitum lib. 1. poematum, in epigram. exhor-
tationis ad virtutem, Coel. Rhodig. lib. 16.
c. 24. & 25. lib. 23. c. 4.

2. Traditur legis talionis ratio: nā diuinæ
ac humanæ litteræ probant, quantopere cū
equitate contineat, ut quisque ea patiat,ur,
quæ in alios fecit. Lactan. lib. 1. c. 16. Diuin.
instit. de Ioue loquens: An tandè, ait, ille ve-
nit in mentem, ab alio expectes alteri quod
feceris? & timet ne quis sibi faciat, quod ip-
se Saturno? Boethius (quid enim verear

adducere auctorem tam bonum?) De
consolat. 2. Quid autem est, inquit, quod
in alium quisquam possit facere, quod
sustinere ab alio ipse non possit? Bur-
siridem accepimus necare hospites soli-
tum ab hospite Hercule fuisse mactatum.
Regulus plures Poenorum bello captos
in vincula coniecerat, sed mox ipse victo-
rum catenis manus præbuit. Vllamne igitur
eius hominis potentiā putas, qui quod
ipse in alio potest, ne id in se alter valeat,
efficere non possit? Hæc ille. Seneca longè
antè usurparat idem verbum, sed alio ta-
men sensu, ep. 139. Quarum voluptatum
impotentia atque insana libidini ob hoc v-
num possis ignoscere, quod quæ fecere pa-
tiuntur. Accommodatius ad hunc locum
Cicero 2. de Oratore, alio tamen orationis
filio: Ut sementem feceris, ita & metes. In-
stiria enim videtur postulare, ut qui fece-
rit alijs iniuriam, ab alijs itidem accipiat
iniuriam. Hæc enim lex est talionis, ut pas-
sena reddatur. Virgil. in decimo de Tur-
no, qui Pallantem Euandri filium interfe-
cerat:

Nescia mens hominū sati, sortisq; futura,

Et seruare modum rebus sublata secundis:

Turno tempus erit magno cum optauerit

emptum

Intactum Pallata, & cum spolia ista, dictū

Oderit.

Etenim cum Aeneas Turnum prostrauis-
set, illique parcere decreuisset, viso Pallan-
tis balteo, quo se Turnus cinxerat,

Furijs accensus & ira,

Terribilis: Tunc hinc spolijs indute meorum

Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere,

Pallas

Immolat, & poenam scelerato ex sanguine

pascit.

Et Orodes prædixerat in 10. eod. lib. fore,

ut eadem poena breui afficeretur Mezen-
tius, quam in ipsum intulerat.

non me quicumque es inulto

Victor, nec longum latere te quoque fata

Prospectunt paria: atque eadem mox arma

tenebis.

Glyca Annualibus scribit, Adonibezecum

viuum captum, extremisq; pedum ac ma-
nuum partibus mutilatis: Septuaginta, in-
quit ille rex, reges extremis pedum ma-
nuumq; partibus truncati, mea sub men-
sa micæ collegerunt. Quemadmodum in
illos ego me gessi, ita mihi diuinitus est re-
pensum

*Aquū est
en ea pa-
ti, quæ in
alios fe-
cit.*

Turno.

*Mezen-
tius.*

*Adoni-
bezecum.*

Diomedes

Perilli tauri

Vetronius Turinus

pensum. Diomedem Thracem quoque Diodorus & poeta tradunt equos habuisse, quos carnibus humanis pascere solebat. Hos Hercules Argos perduxit, occiso Diomede, quem suo ipsius exemplo equis mandendum apposuit. Non secus atq; Phalaris Siculus tyrannus Perillum tauro suo aeneo inclusit. Perillus enim, ut Phalaridis crudelitatem aleret, aeneum fecerat taurum, in quo pariter fontibus atq; infontibus impositis, ignemque supposito, ex clamore & sonitu vocis; mugitus tauri, non hominis gemitus esse apparet. Itaque vel ab iniquissimo tyranno extorsit hic Perilli non hominis, sed feræ sæuior animus, iustiores læuitiam. Etenim Phalaris ipsum inuentorem & artificem cruciatum experiri iussit, ut est apud Plinium lib. 34. cap. 8.

Nec enim lex iustior ulla est,

Quam necis artificem fraude perire sua.
Aelius Lampridius in Alexandro Seuerio, Vetronium Turinum, ait, fumo venditorem accusari Alexander iussit: probatisque per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus quid promississet, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit: & fumo apposito, quem ex stipulis atque humidis lignis fieri iusserat, necavit, præcone dicente: Fumio punitur qui vendidit fumum. Trebellius Pollio in Gallieno: Cum quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset eius uxori (Gallienum intelligit) atq; illa re prodita vindicari vellent, surripi quasi ad leonem venditorem iussit. Deinde cauea caponem emittit: miratibusq; cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici iussit: Imposturam fecit, & passus est. Deinde negotiatorem dimisit. Lampridius in vita Seueri: Clamabatq; sæpius quod à quibusdam siue Indæis, siue Christianis audierat & tenebat: idq; per præconem, cum aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri

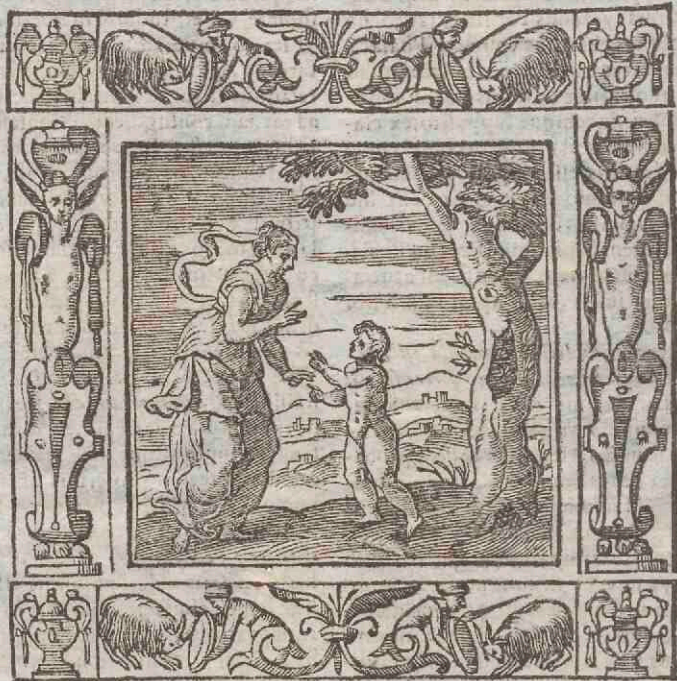
non vis, alteri ne feceris. Nec verò prætermittendum quod narrant Socrates hist. Eccl. lib. 6. cap. 5. & Sozomen. lib. 8. c. 7. Eutropius primus Imperatoris cabicularius, ac primus eunuchus, cum de nonnullis, qui ad Ecclesiam confugerant, vindictam sumere vellet, studiosè in hoc incuberat, ut lex ab Imperatoribus ferretur, qua veraretur ne quisquam ad Ecclesias confugeret; quin etiam ut inde abstraherentur, qui ad eas iam confugissent. Confestim poena subsecuta est. Proposita autem hac lege, haud diu postea Eutropius ipse, quod coniugi Imperatoris contumeliam intulisset, primus eam legem transgreditur, & ex palatio profugus ad Ecclesiam supplex accurrit. Verum Imperator Eutropium abstrahi iussit: poenasq; capite truncatus dedit, & lex quæ lata fuerat, prorsus è publicis commentarijs expuncta est. Hæc illi. Vide Prouerb. Neoptolemi vindicta. & illi simile aliud, Termeria mala. Rectè Cassiodorus lib. 9. Variar. epist. 2. Poena ista peccati est, ut unusquisque in se recipere possit, quod in alteram proterius exerceat. Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarum, *Quod quisq; iurus in alium statuerit, eodem iure statuitur*. Quamuis hæc iam satis videri possimus illustrasse, hæc tamen obuia refundimus in studiosorum gratiam: mores quos quis in se adprobauit, in alio reprobare non potest, l. 1. C. de inoffic. testam. & quod glossographus, *Patere legem quam ipse tuleris*. ad l. 1. ff. quod quisq; iur. in al. stat. Citant Accursiani monostichon, si nō planè bonum, saltem probatum vulgo, *Frangenti fidem fides frangatur eadem*; ad l. cū proponas, C. de pact. c. peruenit, 2. de iur. iur. aud. c. infidelis, 8. q. 2. Sed & illud: *Iustum est ut qui alium decidero voluit, suam sentiat iacturam*. Authent. de emphyteut. contract. §. si quis. Et, *qui mortem misceat, mortem pati debet*, l. 1. §. propterea ff. ad l. Cornel. de sicar.

Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris.

Dulcia quandoque amara fieri.

EMBLEMA CXII.

MATRE procul lieta, paullum secesserat infans
 Lydius: hunc dira sed rapuistis apes.
 Venerat hic ad vos placidas ratus esse volucres,
 Cum nec ita immitis vipera seu a foret.
 Quae datis, ah, dulci stimulos pro munere mellis;
 Proh dolor, heu sine te gratia nulla datur.

COMMENTARI.

- I. **P**VERVLVS ab arbore caua, in qua apes mellificant, plorans discedit, & ad matrem accurrit, digitos apum aculeis vulneratos ostentans, quem mater videtur increpare. Figura haec in omnibus editionibus est transposita, & in loco infantis Lydij positus est Cupido: quod etsi Pignorius admonuerat, nihilominus hic error etiam in illius editione inrepsit.

APPARET id esse tractum ex Bianoris & Antipatri Epigrammatis, eiusdem penè argumenti, lib. I. Antholog. titulo eis δάνα τον και eis δανόντας. Sed Bianoris eiusmodi est:

καρον αποπλανηνεπιμαζιονερμάναντα
 ουδ βρέφος ως αδικως ειλετε ευγενεες
 ηγνοισεν ο δειλαιος ες υμεις οτα μελι
 σας.

E'λδω

II.
Emble.
matris

Ἐλθὼν, αἰδ' ἔχων ἦτε χειρότεροι.
ἀντὶ δὲ οἱ θάινῃς ἐσεμάξατε ποῖνα κέν-
τρα,

ἢ πικρὰν, ἢ λυπερὴν ἀντίπαλοι χάριτος.
Minos utcumq; ita interpretatus est:

Puerum aberrantem [&] adhuc lactentem
Hermonactem,

Ah, infantem, ut iniusta, percussistis, o
bouigenæ [apes?]

Ignorabat miser ad vos, sicuti ad apes,
Cum venisset: vos autem viperis eratis

peiores;

Proq; comestione [mellis] impressistis ru-
bros aculeos.

O [vos] diræ, dulci aduersariæ estis gra-
tia; [id est,] non minus amare quam

mel dulce est.

Errantem in trivio, mollem Hermonactem
puellum

Iniuste nimium corripuistis apes.
Vipera quam sit atrox peiores, venit ubi ad
vos

Nescius, infelix esse putabat apes.
At pro melle graues stimulum pungendo

cruentum

Liquisistis: sic sic gratia mellis abit.
Antipatri verò tale est:

τὸ βρέφος ἐρμώσαντα διεχρίσασθε μέ-
λι, αἶ,

(φεύχυντες) ἐρπυσὴν, κηρία μαυόμε-
νον.

πολλὰ μὲν δ' ἐξ ὑμῶν ἐσιγμένον ἀλέσας,
αἶ, αἶ,

κέντροις: οἱ δ' ὀρίων φολὰ μωρόμεθα.
πείθεο λυσιδίκα, καὶ ἀμύντορι, μὴ δὲ με-
μίσας

ἀνέν, κακείνας πικρὸν ἔνεσι μέλι.
id est:

Recens natū Hermonactē occidistis, apes,
(Ah canes?) reptilē, fauos inquirentem;

Sape ex vestris punctum perimitis, ah ah,
Aculeis, quæ serpentū latibula spernitis.

Dic Lydidæ & Amyntori [parētibz tuis]
neque apes

Laudare debes: etenim illis amarum in-
est mel.

Repentem per humum tenerum Hermona-
ctem, legentem

Dulcia mella (nefas heu) pupugistis apes.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,

Serpentes nequeant ut nocuisse magis.
I, age, Lydica matri, & Amyntori dicitō
patri:

Improba apes, melli cum sit amarities.

Ceterum Epigramma est Melesagri lib. 7.
Græcorum Epigrammatum, in quo ex a-
picula quærit, cur Heliodoræ corpus tan-
gat: Num ideo ut ei nunciet, quod ipsa a-
moris dulcem & amarū stimulum habeat?

MATRE procul liſta] Sanctius hoc par-
ticipium non probat, auribus enim (vix ille
ait) Latinis est inauditum, quamuis in vsu
sit, derelictus, derelicta, derelictum.

Infans Lydius] Periphrasis Cupidinis,
ut placet Minoi. Sed series imaginum tras
positarum fecit, ut ille infantem Lydium,
Cupidinem interpretaretur, quod sanè à
vero longè abest. Bianorns hunc puerum
Hermonactem vocat. Sed concedamus ipsi
hoc. Lydi populi sunt in regione minoris
Asiæ; omni mollitie & voluptate depraua-
ti, qui primi caupones & insitiores fuerūt;
refert Leonicus ex Clearcho lib. 3. c. 95.
de var. histor. Herod. libro 1. Lege Plin. 3.
cap. 5. & 5. c. 29. itemque Athenæum Dip-
nosoph. cap. 4. lib. 12. & Prouerbia; Lydio
more: Lydorum carica: Lydus cauponarum:
Lydus ostium clausit; &, Lydus in meridie:
& putant nonnulli verbum, ludere, à Ly-
dis ductum.

Paulum secesserat.] Huic figmento in-
dulgetur. Nam Poetæ omnes semper Cu-
pidinem Veneri adesse faciunt. Rationem
adfert Seruius: Quia, inquit, Venerea vo-
luptas sine amore non potest exerceri. Ho-
rat. 1. Carminum?

Liberum & Musas Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Symposi. rationem longius repeti-
tam narrat. Vide 3. præpar. Euangel. Euse-
bij, & Gyrard. Syntagm. 13.

Dira sed rapuistis apes.] Enallage perſo-
næ, per apostrophem expressit vim verbi
ἐλάετε, id est, sustulistis de medio.

Venerat hic ad vos &c.] putabat esse vo-
lucres mites, sed re ipsa expertus est, ser-
pentis morsum non esse nocentiorē.

Stimulos] aculeos, vel quicquid pungit
& vexat.

Proh dolor, heu sine te.] Alludit ad illud
7. Metamorph.

— nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid lætis interuenit —

Plautus in Amphit. Est in atate hominum
(ita Dijs placitum) voluptati ut moror co-
mes consequatur. & Horat. Odat. 2.

— nil est ex omni parte beatum.
Huc prouerbia: Dulce & amarum: & Ne

Gg 2 quare

III.

Lydi mol-
litie infi-
gnes.

Cur Cupi-
do Veneri
adiungat-
ur.

Volupta-
tis comes
est mor-
ror.

quare mollia, ne tibi dura contingant; &c.
 Facem bibat qui vinum bibit. item que il-
 lud. In apes irruiſti. & Neq; mel, neq. apes.
 Ceterū in eo tandem velim ſtudioſum ad-
 monitū: pro eo quod in Greco eſt, ὁ πικρὸς
 γλυκερὸς ἀντίπαλος χαρίτος, dicit Alcia-
 tius, Proh dolor, heu ſine te gratia nulla da-
 tur: inimicū obſeure id quidē, vt oēs vnā me
 cū ſentiunt Ego verò fateor his verbis (ſic
 ſic gratia mellis abſit) me nō aſſecutum eſſe
 Græcæ conſuſionis leporem. Senſus iſte eſt:
 O apes, quæ non minus amara eſtis quā
 mel ipſum dulce. Nam vox ἀντίπαλος, ſi-
 gnificat vitium equalium contrarietatem,
 aut æqualitatem virium, quæ ſunt inter ſe
 aduerſæ: quaſi apertè diceret, apum acer-
 bitatem æquare mellis dulcedinem, ſum-
 mumque bonum ſummo compenſari
 malo.

ἀντίπα-
 λος.

IV.
 Amoris
 mel &
 ſel.

Fabula
 de Volu-
 ptate &
 Dolorē.

SvB hoc eleganti ſigmento, amoris
 naturam intelligere licet, qui, vt rectiſſimè
 Plautus ait, & melle & ſelle eſt ſecundiſ-
 ſimus: nam gultu dat dulce, amarum ad ſa-
 tietatem uſq; aggerit. Quid enim volup-
 ta te blandius? ſed eadem quid triſtius? Ita
 enim Dijs placitum, voluptati vt mæror co-
 mes conſequatur, ait in Amphitruo Plau-
 tus. Hinc extat in Platonis Phædone Socra-
 tica fabula: Quo tempore Saturno exacto,
 & regnis cæleſtibus pulſo, Iupiter imperiū
 conſtituere cœperat, ſerunt coram eo ad-
 fuiſſe Voluptatem & Dolorē, cum gra-
 uiſſimis expoſtulationibus & criminibus,
 quibus ſe mutuò inceſſebant. Iupiter ra-
 tus ex uſu maximè eſſe & ſuo, & Reipub.
 inimicitias & odia deleri, operam dedit, vt
 in gratiam litigantes redigeret: ſed fruſtra
 expertus omnia; tandem reluctantēs ada-
 mantina quadam catena inter ſe copulauit
 atq; deinceps, vt quamuis inter ſe diſſide-
 rent, nihilominus neceſſariò ſimul eſſent,
 manerentq; perpetuò. Vnde ſemper ferè
 extrema gaudiū luctus occupat. Quod ele-
 ganti carmine expreſſit Iacobus Bilius in
 Sacra Anthologia:

Quem ſcabies urget, tenet hunc nonnulla
 voluptas

In friſtu; ſequitur maior at inde dolor.
 Querendis opibus gaudēs inſudat auarus;
 Quaſiſas ſequitur cura grauiſq; metus.
 Sic quoq; qui molles riſus & gaudia carnis
 Perſequitur, Liber quoq; Venusq; inuāt:
 Riuus erit tandem riſus Sardonijs, huius
 Læcia in luctum deſinet, inq; crucem.

Ab hac ſententia non alienū arbitror, quod
 priſci Romani duas Diuas coluerunt, An-
 geroniam & Volupiam; alteram ab angori-
 bus diſtam, alteram à voluptate. Et Ange-
 roniam quidem ſacerdotes in ſacello Volu-
 piæ ſacra faciebant: ſignificantes, dolores ac
 voluptates in vita hominum inimicem eſſe
 mixtas. Addunt, Angeroniam ſimulacrum
 in ara Volupie fuiſſe collocatum, quod do-
 lor comes ſit voluptati, & voluptas dolo-
 riſ; hac figura, vt os habeat ſignatū & clau-
 ſum. Quo indicare voluerunt, eos, qui do-
 lores & anxietates animi diſſimulant, pa-
 tientia beneficio ad maximam peruenire
 voluptatem. Macrobi. lib. i. in Somn. Scipio-
 nis. Cauendum eſt itaq; dum oblectamen-
 ta magno labore conquirimus, ne ſub dul-
 ci melle venena lateant. Exemplum præſto
 eſt in apibus, quæ mel dulciſſimum conſi-
 ciunt: eadem aculeum habent præſenta-
 neū, ſi quis ſeſe propius admouerit. Quod
 non neſciuit Boetius, qui ſic:

Habet omnis hoc voluptas,
 Stimulis agit ſurentes,
 Apiumq; par volantium,
 Vbi grata mella ſudat,
 Fugit, & minus tenaci
 Ferit iſta corda morſu.

Hinc à Greçis γλυκύπικρος Amor dicitur,
 dulce-amarus: quod ſignificat Euripid. in
 Hippolyto his verbis:

τί τ' εἶ δὴ λέγοσιν ἀνδράπους ἐρᾶν;
 ἡδίστον, ὅ πᾶν, ταῦτ' αὖ, ἀλγυνόν θ' ἀμα.
 id eſt:

Quid hoc eſt quod dicunt homines amare?
 Reſponder nutrix:
 Lucendiſſimum, d' ſiliq; ſed idem calamito-
 ſiſſimum.

Verba ſunt Phædræ ad nutricem, cui ſuos
 in Hippolytum amores credit. Huc reſpe-
 xit Catull. ad Mallium:

Multa ſatis luſi, non eſt Dea neſcia noſtri,
 Qua dulcem curis miſcet amaritiem.
 In formoſam puellam γλυκύπικρον id ali-
 quando torſit Claudius Minos:

Virgo ſenella, decens, qua forma alleſtat &
 mantes,

Adpetitur vernans cen roſa odora nimis.
 Necdum lecta placet, ſed ſpinis obſita duris
 Ingratam gratis miſcet amaritiem.
 Grata, decens forma placet, & bene com-
 pra puella;

Aſt irarum æſtus, iurgia nulla placent.
 His certè vitijſi ſi qua vacat vxor, in omnes
 Dinorum

Anger-
 onia et Vi-
 lupia.

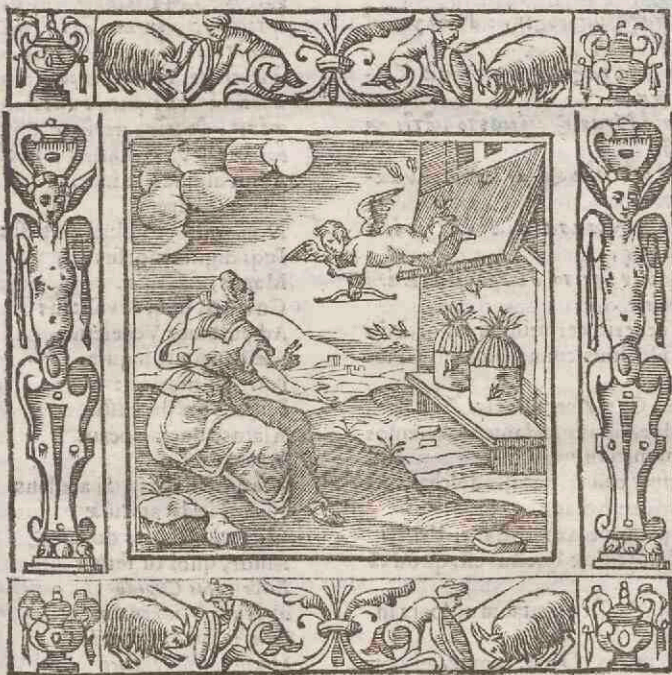
Amor
 γλυκύ-
 πικρος.

Diuvæ illa choros adnumeranda venis.
 Putabam pridem id de Amore ab apibus
 puncto figmentum non incommode reuo-
 cari posse ad id, quod Plutarch. scribit (fi-
 ramen verè dicendum id esse Plutarchi pro-
 blema) ab apibus eos pungi citius, qui stu-

pro sese commaculasint: quodd id animal bus citius
 sit munditiei & elegantie perstudiosum, pungi ne
 quippè quæ facillè odorentur, nec immun-
 ditiam libidinosorum sustineant, citaturq; funda pol-
 luto libidine.
 ibidem Theocriti locus, quo continentur
 Veneris ad Anchisen verba.

Ferè simile ex Theocrito.

EMBLEMA CXIII.

ALVEOLIS dum mella legit, percussit Amorem
 Furacem mala apes, & summis spicula liquit
 In digitis: tumido gemit at puer anxius ungue,
 Et quatit errabundus humum, Venerig, dolorem
 Indicat, & grauter queritur, quodd apicula paruum
 Ipsa inferre animal tam noxia vulnera possit.
 Cui ridens Venus: Hanc imitaris tu quoque, dixit,
 Nate, feram, qui das tot noxia vulnera paruum.

I.

I NTER apum aluearia, circumvolitantibus apibus, Cupido ad matrem sedentem aduolat, eiq; saucium ab animalculis digitum gemebundus indicat.

II.

*Idyllon
Theocri-
ti.*

Hoc ferè idem cum superiori, nisi quòd concinnius & lepidius claudit Theocritus, quem sua lingua loquentem audire non pigeat:

τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντασα
μέλισσα
κηρίον ἐκ τῆς βλῶν συλεύμενον, ἄκρα δὲ
χειρὶν
δάκτυλα πάνθ' ὑπένυξεν. ὁ δ' ἄλγεε, καὶ
χερ' ἐρύσση,
καὶ τὰν γὰρ ἐπάταξε, καὶ ἄλατο. τῷ δ' Ἀ-
φροδίτῃ
δείξεν τὰν ὀδύνην καὶ μέμφοτο, ὅττι γε
τυτθὸν
θῆριον ἐντὶ μέλισσα καὶ ἀλίκῃ τραύμα-
τα ποιεῖ.
καὶ μὰτῆρ γελᾶσασα, τί δ' ἐκ' ἴσον ἐστὶ
μελίσσας,
καὶ ὁ τυτθὸς μὲν ἔης, τὰ δὲ τραύματα ἀλὶ
κα ποιεῖς.

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quam plurimis conuersum est: Minos hic transtulit:

Furem olim Cupidinem noxia pūxit apīs,
Faus ex aluearibus prædantem, extremos
autem manuum

Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibusq; tumebat.

Et terram percutiens exiliit, atq; Veneri
Ostendit dolorem, & questus est, quòd tam
exilis

Bestiola [lūm] esset apīs, tanta vulnera infligeret.

Mater verò ridens: Quid, inquit, an non
tū similis es apibus,

Et cū tam paruus sis, tamen vulnera tantā
facis?

Noxia apīs furacem olim malè punxit Amorem

Prædātē mella ex aluearibus, isq; tumebat
Extremis manuum digitis, ideoq; dolebat,
Et terrā quætiens pedibus, Veneriq; dolorē
Ostendens, multos questus ex ore ciebat,
Quod tam exile animal tam saua infligere
posset

Vulnera. Cui ridens mater: Quin, nate, apibus tu

Es similis, cū infers adeò tot vulnera paruus:

Sed carmen hoc Theocritus ex Anacreon te transcripfit, cuius Ode sic habet.

Oda Anacreon.

ἔρωσ ποτ' ἐν ῥόδοισι
κοιμαιμένην μέλιτταν
ἐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη.
τὸν δάκτυλον δὲ δαχθείς
τῆς χειρὸς, ἀλόλυξε.
δραμὼν δὲ καὶ πεπασθεὶς
πρὸς τὴν καλὴν κυθήνην,
ὄλωλα, μάτερ, εἶπεν,
ὄλωλα, καὶ ἀποδνήσκω.
ὅφρις μὲν ἔτυψε μικρὸς
πτερωτός, ὃν καλεῖσσι
μέλιτταν οἱ γεωργοί.
αἱ δ' εἶπεν, εἴ το κέντρον
πονεῖ το τῆς μελίττας,
πάσον, δοκῆς, πονεῖσιν
ἔρωσ ὅσος σὺ βάλλεις; id est:
Amor aliquando in rosis
Iacentem apem
Non vidit, & vulneratus est:
Inq; digitis morsus
Manus, enlavit.
Currens, itaq; & volitans
Ad pulcrā Venerem:
Perij, mater, inquit,
Perij, & morior:
Serpens me percussit
Alatus, quem vocant
Apem rustici.
Illa autem dixit: Si aculeus
[Tam] lædit apiculæ,
Quantum putas dolent,
Amor, quos tu feris?
Inter rosas Cupido
Apiculam iacentem
Non vidit, estq; punctus:
Manumq; sauciatus
Mox eimulare cœpit.
Et cursitans volansq;
Ad candidam Cytheren,
Heu occidi, occidi, inquit,
Vitamq; mater efflo.
Ea me minuta serpens
Pennata vulnerauit:
Apem vocant coloni.
Tunc illa: Apis si acumen
Tantum facit dolorem,
Quantum putas dolere
Quos tu feris, Cupido?

Tabella picta huius argumenti extat apud
Aloysium Corradinum Iuris Consultum, &

& quidem manu periti artificis depicta, in qua leguntur hi versus :

*Dum puer alucolo furatur mella Cupido,
Furanti digitum cuspe fixit apus.*

*Sic etiā nobis brevis, & peritura voluptas,
Quā petimus tristi mixta dolore nocet.*

Videntur autem decerpti ex illis Herculis Strozæ :

*Dū Veneris puer alucolos furatur Hymetti,
Furanti digitum cuspe fixit apus.*

*Indoluit graniter, pueriliq; ora rigavit
Fleribus, & matri spicula questus, ait :*

*Vnde hæc tantillus vires animantibus unde
Exili possunt laderet aculeola ?*

*Cui Dea subridens inquit : Non tu quoque
nate,*

*Corpore non magno, vulnera magna
facis ?*

ALVEOLIS] alucariis apum.

Dum mella legis] Cupido mellilegus ;

talis enim est titulus in Theocriti Eidyllion.

Mala apes] noxia.

Quatit humum.] Doloris signum, pedibus terram percutere. Est & indignantis,

& grauitur ferentis. Homerus de Ioue :

κακτιζων ποδὶ γαῖαν. id est :

Simul autem excussit dentes.

Calcitrans pede terram.

Horatius etiam multis in locis pro signo lætitiæ posuit. Hanc tamen calcitratiōnem non esse indignantis, sed moribundi,

putat amicus Minois Io. Frater Laualensis. Nam Irus ab Vlyssæ grauissimo ictu ad terram afflictus, eorum more, qui animam efflant, apud Homerum terram pulsant pedibus, vt Io. Arneid. Virgilianæ :

*Sternitur infelix Acron, & calcibus atram
Tundit humum expirans.*

Ouidius 1. Artis :

Iydium aquatam ter pede pulsat humum.

Spicula] Diminutiuum ab ape. Sed reclamatur secunda syllaba, quo minus intret carmen heroicum. Nam quantum sentio, illud i. breue est, quamuis non occurrat aliquod Poetarum testimonium.

Ridens Venus.] Poeta Græci Venerem appellat φιλομένην id est, risu amicam.

Horat. 1. Carminum :

Sine tu manus Ericyna ridens.

Tria genera risus ponit Clemens Alexandrinus : μεδίαμα, risum decorum : κλισμοδόν, meretricium, καλχασμόν, pro-

cacem & notas referentem libidinis. Alii primum faciunt Naturæ, quæ potius est dicenda hilaritas : hunc in Sara Abrahami vxore fuisse memorant. Secundum stultitiæ, sicuti est omnium stultorum cachinnus. Tercium malitiæ, qualis fuit in Chamo, cum paternā derideret turpitudinem.

Feram] bestiolam. Apes hic feræ dicuntur, vt apud Iuriconsultos l. naturalem, ff. de acquir. domin. Plinius tamen lib. 11. cap. 5. tradit eas nec mansueti, nec feni generis esse. De apum autem natura & proprietatibus, varias & mirabiles considerationes, præter cæteros ad satietatem vsq; scripserunt Aristoteles & Plinius.

Qui das tot noxia vulnera.] Huc spectat illud è 3. Eidyllio Theocriti :

ὅν ἔργων τὸν ἐρωτα, βαρὺς θεός. ἢ παρὰ

μασδὸν ἐδύλαξε, δρυμὸν τέ μιν ἔτραψε μάτηρ. id est :

Nunc amorem noui, dirus utiq; Deus est, & quidem leana

Mammam suxit, inq; saltibus ipsum mater cecitavit.

Sed propius accedit quod citatur ex Næuio :

Æde, o! Cupido, cum pusillus sis, nimis multum vales.

AMOREM cum apibus comparat.

Apes ceram & mel conficiunt, eadem aculeum habent violentissimum : sic amor voluptatis supeditat illecebras, idem dolorem meroremque fundit in animos.

Diogenes dicebat, quemadmodum venenū multo commixtum ob dulcedinem bibentibus primum gratum est, sed paulo post inde mortis agonem sentiunt : Sic quoque amoribus turpibus operam dantes, initio voluptatem sentiunt, quam tamen perpetuus dolor consequitur.

Vnde verè dicitur, *Amor est amaror.* Quod idem eleganter, vt omnia, expressit Iulior amorum Nafio 2. Artis :

Quod iuuat exiguum est, plus est quod laedit amantes :

Proponant animo multa ferenda suo.

Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla.

Cærula quot baccas Palladis arbor hirtæ Littore quot conchas, tot sunt in amore dolores ;

Quæ patimur, multo spicula felle madent.

Hinc

III.

Terram
pedibus
quatit.

IV.

Amor atq;
bus colla-
tus.

Amor &
maras.

Venus
mica ri-
sus.

Triplex
risus.

*Amoris
vulnera.*

Hinc puto esse, quod Amori atque dedica-
tus sit, quia eius vulnere saucii, semper e-
minus feriuntur, veluti sagitta quadam ab
amatis oculis emissa, & in amantium ocn-
los recepta. Sunt verò illi, ut Plato philo-
sophatur, radii quidam tenuissimi, qui ex
intimo cordis expirant, ubi vitalis sanguis
dulcissimus calidissimusque sedem habet.
viamq; sibi, ut Musæus ait, per oculos pate-
facta, per amantis identidem oculos illapsi
ad intimum eius cor penetrant, accensoque
interim magis ac magis sanguine, bilis e-
riam inflammatur, unde ille sequitur dolo-
r, quem affixum esse cordi amantes om-
nes profitentur, quicumque illos euentus,
aut durus, aut facilis sequatur. Pierius
Valerian. Hieroglyph. lib. 42. Vel id intel-
ligetur generalius de iis rebus, ex quibus
petitur aliqua oblectatio, quæ tamen non
contingit absq; aliquo dolore & molestia.
Quod sanè in nulla alia re certius & eu-
identius cernitur quàm in amore. Unde ve-
teres prudenter suadent, nimium amorem
matrè esse expellendum, tanquàm feram,
priusquam vngues & dentes producat. Sūt
autem amoris dentes & vngues, suspicio &
zelotypia: quæ aliquando ita rodunt & ra-
dunt, ita molestè mordent corda amantiū,
ut hanc ob causam passim legantur histo-
ria planè tragicæ. Atq; ut nihil dicam de
Leuconoa à Thessalo, de Procri à Cepha-
lo in venatione occisis (siquidem feminas
huic vitio admodum deditas esse, præser-
tim prægnantes, testatur Galenus, quam-
vis & viri sæpè numero, præsertim Itali &
Hispani, hoc vitio ad insaniam usq; labora-
runt) audiamus quod accidit patrum no-
strorum memoria. Iustina nobilissima vir-
go Romana, ætatis suæ puellas omnes for-
nia supergressa, cum locupletis quidam,
sed stolido & furenti viro in matrimonium
esset tradita, de excellenti illa specie in su-
spicionem marito venit, qui candidissimam
vixoris ceruicem conspicatus, inclmantis se
ad exuendum calcem, furor ex zeloty-

*Dentes a-
moris qui.*

*Historia
de marito
zelotype.*

pia correptus, teneram puellam & novam
conjugem obtruncavit. De quo facinore
tales lugubres querelæ leguntur:

*Immisit ferro secuit mea colla maritus,
Dum propero niuei solvere vincla pedis:
Durus ante thorum, quo nuper nupta
coiui,*

*Quo cecidit nostra virginitatis honos.
Nec culpa meruisse necem, bona numina
testor.*

*Sed iaceo fari sorte perempta mei.
Discite ab exemplo Iustina, discite patres,
Nenubat fatuo filia vestra viro.*

Sic nullibi amor suum mel sine felle asper-
git. Extat liber Italicus, cuius inscriptio:
Antidoto della Gelosia, per Leuanti da
Quidicciolo Mantouano. in quo, si quis a-
lia exempla desiderat, multa memorabilia
reperiet. Quibus rectè adici potest libel-
lus epistolarum Coelæ nobilis feminae
Romanæ ad amatorem suum, in quo præ-
ter elegantiam, varias, immò innumeras spe-
cies zelotypiæ inueniuntur. Porro amor
etsi paruus videatur, ingentia tamen haud
rarò excitat mala. Hinc poeta:

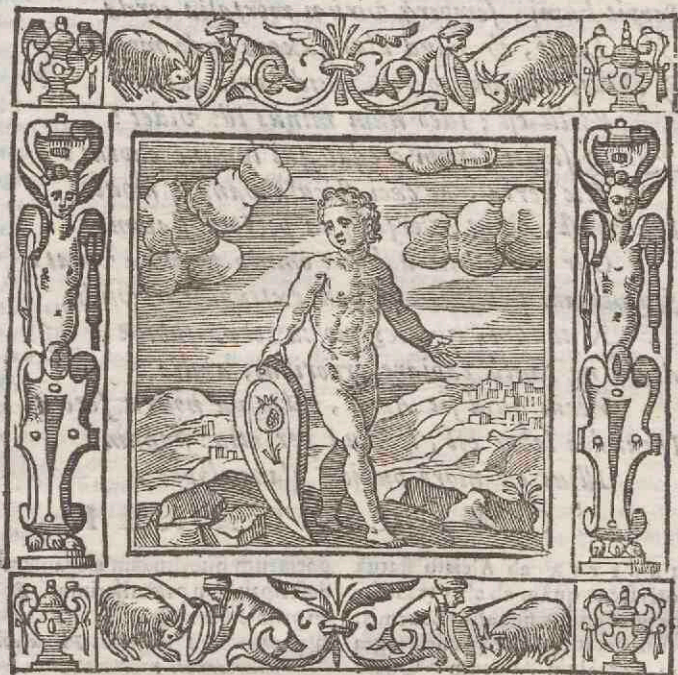
Bellum sæpe petit ferus exitiale Cupido.
Et omnes poetæ huius rei pleni sunt. Quid
enim nostris temporibus est, quod non per-
scorta & lenones, & meritorios pueros per-
petretur? Multæ sunt ciuitates, multa re-
gna, multæ provincie per hunc insanorum
& furiosorum Deum deuastatæ. Nā quot
ciuitates arma ceperunt ob raptas mulie-
res? Quot feminae patriam & parentes
hostibus prodiderunt propter hunc furo-
rem? Quot mariti vxoribus, aut contrā
illæ maritis ob hunc ipsum præclarum
Deum insidias struxerunt? Quot filij à
matribus fuerunt trucidati? Atq; ut vno
verbo dicam, nihil est propè nefarium, im-
pium, temerariū, cuius Cupido non sit au-
ctor. Athenæus lib. 13. c. 4. Dipnosophist.
enumerat bella propter mulieres excita-
ta, qui libet quia est in manibus, faciliè mihi
tempero à longiore commentatione.

*Amor
multum
malorum
causa.*

In statuam Amoris.

EMBLEMA CXIV.

QUIS sit Amor, plures olim cecinere Poeta,
 Eius qui vario nomine gesta ferunt.
 Conuenit hoc, quod veste caret, quod corpore parvus;
 Tela alasq; ferens lumina nulla tenet.
 Hac ora, hic habitusq; Dei est. Sed dicere tantos
 Si licet in vates, falsa subesse reor.
 Eccur nudus agat? Dino quasi pallia desint,
 Qui cunctas domiti possidet orbis opes.
 Aut qui quaso nives, Boreamq; euadere nudus
 Alpinum potuit, strictaq; prata gelu?
 Si puer est, puerumne vocas, qui Nestora vincit?
 An nosti Ascræi carmina docta senis?
 Inconstans puer hic obdurans pectora, quæ iam
 Trans adiit, numquam relinquere sponte potest.

At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?

An curuare infans cornua dira valet?

Alas curve tenet, quas nescit in aethera ferre?

Inscius in volucrum flectere tela iecur.

Serpit humi, semperq; virum mortalia corda

Ledit, & haud alas saxeus inde mouet.

Si cecus, vittamq; gerit, quid tania caco

Vtilis est? ideo num minus ille videt?

Quisve sagittiferum credat qui lumine captus?

Hic certa, ac caci spicula vana † mouet.

Igneus est, aiunt, versatq; in pectore flammæ.

Cur age viuere adhuc? omnia flamma vorat.

Quinetiam tumidis cur non extinguitur undis

Naiadum, quoties mollia corda subit?

At tu ne tantis capiare erroribus, audi:

Verus quid sit Amor, carmina nostra ferent.

Iucundus labor est, lasciua per otia: signum

Illius est nigro punica glans clypeo.

COMMENTARI.

I.

EFFINGITUR ab Alciato statua Amoris secus quam ab alijs tradi solet: nempe puer nudus, sine alis, sine armis, qui clypeum gerat, in cuius planicie nigra expressum sit malum Punicum. Quare clypeus fuisset niger exprimendus, ut in Rouliana editione.

II.

Argumentum Emblematicum.

FIGMENTUM de Amore, ut sibi repugnans & ἀδύνατον particulatim reprehendit, ostenditq; quam sit absurda Cupidinis descriptio, qualis circumfertur ex opinione veterum poetarum: Nam nuditas & vestium priuatio repugnat. Dei naturæ rerum omnium copia beata. Puer non est, qui sit annosior Nestore: inconstans non est, qui sic obstinate obfirmet animos: pharetratus non est, quia puer bene iaculari nescit, neque alatus, qui volandi sit impotens, seq; humo tollere non possit: non est sagittifer, ut qui captus lumine igneus non est, quia ignis omnia depascitur. Tandem apponit veram Amoris descriptionem, eaque naturalem, vnâ cum eius schemate. Sub quibus omnibus inuolacris graphicè exprimitur amatorum vita miserrima; quæ sigillatim omnia explicabimus, si prius

poetarum quorundam elegantem Amoris descriptionem præmiserimus. Et quidem in primis Marulli:

Quis puer hic? Veneris. Plena qua causa pharetra est?

Non bene promissus certa quæ arma mouet. Cur sine veste Deus? Simplex puer odit a-pertum.

Vnde puer. Pueros quod facit ille senes. Quis pennas humerus dedit? Inconstantia.

Quare Nulla Deo frons est? Signa inimica fugit. Quæ fors eripuit lucem? Immoderata libido.

Cur macies? Vigilis cura, dolorq; facit. Quis cæcum præit? Ebrietas, Sopor, Otia.

Luxus. Qui comites? rixæ, bella, odia, opprobria. Quis cælo dignatus? Homines. Quæ causa coegit?

Mitior auctore est credita culpa Deo. Heu curuum genus, & veri corda inscisa?

quo ius. Fæq; scelus miseri si scelere abluimus? Addam & Augeriani poetæ certè non ille-

pidi eadem de re carmen: Angelus inuicta qui cuspide semper oberrat.

Dic

Disce-
pro-
ma-
cula.

Auger-
ni-
ma-
de-
amore.

*Dic mihi, te nudum cur tua mater alit
Nudo homines, qui nostra petunt delubra.*

Rubenti

Cur stant in dextra spicula? Trade necē.

Cur puer es? Pueros facio quoscūq; sagittis

Saucio, siue volans ignibus vno meis.

Ventosas humeri cur fixit Iupiter alas?

Est quous leuior flamine quisquis amat.

Cur tecum facula? Quia viruida corda,

fletumq;

Et iuga montosa, et scruposa saxa cremo.

Cacus est an claro, dic, lumine? Cacus a-

mator.

Non ego: luce poli lux mea clara magis.

Pascere ambrosia, seu necare? Pascor a-

menis

Blanditijs, risu, sedulitate, iocis.

Cur tibi pulchra parens? Quia densos for-

ma, caleres

Ingenerat: forma munere nascor ego.

Cur maris ē fluctu prognata est mater? A-

mator

Vt mota in salsis fluctuat unda vadit.

Dic, tua non vilis domus? an cultissima?

Nulla

Tecta colo; hiberno sub Ioue dego miser.

Dic ubi stas, dum lassa tuo sunt membra

volatu?

Crede mihi, nūquam me leuis ala vehit.

Sed quem non delectaret Amor fugitiuus

Politiaui, quem ē Græco Moschi, sermone

Latino loquentem fecit, hoc modor

Cū Venus intento natum clamore vocaret,

Si quaquam in trinijs errantem vidit A-

morem.

Hic fugitiuus, ait, meus est. precium seret

index

Basili Veneris: quod si ad me duxeris illū,

Non tantum dabo basiliolum, plus hospes

habebis.

Insignis puer est: en omnia percipe signa.

Non est candidulus, verum ignem imita-

tur, ocelli

Acres flammeoli, mala mens, suauissima

verba.

Quod loquitur, non sentit idem, vox mel-

lea: sed cū

Ira inflātur, tū mens est aspera, fallax,

Fraudator mendax, ludit crudele puellus.

Crispulus est olli vertex, faciesq; proterua,

Exiguaq; manus, procul autem spicula tor-

quet.

Torquet in vmbiferumq; Acheronta, &

regna silentium.

Membra quidem nudus, mentem velatus,

ausq;

More quatit pinnas, & nunc hos, nunc pe-

tit illos.

Sape viri pressans precordia, sape puella.

Arcum habet exiguum, sed & arcu impo-

sta sagitta est.

Parua sagitta quidem, sed cælum fertur

ad vsq;

Parua pharetra olli dependet, & aurea

tergo.

Sunt & amari intus calami, quibus ille pro-

teruus

Me quoq; sape ferit matrem: sunt omnia

sana.

Omnia, seq; ipsū multo quoq; sauius angit.

Paruula fax olli, Solē tamen vrit & ipsum.

Verbero si prendes, age, ne miserare puellū.

Si flentem aspicias, mox ne fallare caueo.

Sin arridebit, magis attrahet: basia si fors

Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis

Multa venena labris: si fors ita dixerit:

Heus tu

Accipe, nempe tibi cuncta hac mea largior

arma.

Ne contingat, caue; fallacia munera amoris:

Omnia quippe igni sunt infecta illius arma,

Elegantissimē quoq; Amorem descripsit

Propertius lib. 2. Elegia de Amore:

Quicumq; ille fuit puerū qui pinxit Amorē.

Nōne putas miras hunc habuisse manus?

Hic primum vidit, sine sensu viuere aman-

tes,

Et leuibus, curis magna perire bona.

Idem non frustra ventosas addidit alas,

Fecit & humano corde volare Deum:

Scilicet alterna quoniā iactamur in unda,

Nostraq; non vllus permanet aura locus.

Et merito hamatus manus est armata sa-

gittis,

Et pharetra ex humero Gnōsia utraque

iacet.

Ante ferit quoniam intus quā cernimus

hostem,

Nec ququā ex illo vulnere sanus abit.

Phorontas in libro de Nat. Deor. sic loqui-

tur de Cupidine: Puer esse fingitur, quod

planē mente careant, deceptioniq; obnoxij

sint, qui amant. Alatus est, quoniam ple-

runq; cædis est autor: vel quod tanquam

anis in hominum mentes impetuosē inuo-

let. Sagittas tenere fingitur, quia qui eius

sagittis vulnerantur, non secus ac tenera

perculsi dolent: neq; appropinquare, aut

attin-

Phorontus de Cupidine.

Amor fu-
gitiuus
Politia-
ui.

attingere, quos amant, audent, verum longe eos inueniuntur, stupentes. Fax ei traditur, quia videtur inflammare animos. *ἔπειτα*, id est, Cupidinem dici existimant ab inquisitione eorum, quos amantes inquirunt: *ἔπειτα* enim significat inquirere. Hæc & alia Photinus. Vnde licet intueri, bene expressisse veteres amorem, non quod eum ita crederent, aut esse, aut viuere; sed ut commodius eius effectus nobis ostendere possent. Quapropter nonnulli à veteribus commentitiam istam Cupidinis diuinitatem doctè vereque perstrinxerunt: ut Alchias poeta:

*ὅς ἐστιν ἀδίκῃ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀ-
νόητος,
ἡρξάς ἀνδράπων ἐστ' ὁ ἔπος πρόφα-
σις.* id est:

Non amor est qui afficiat iniuria humanum genus, sed intemperantes:

Animis enim hominum hanc occasionem præstat amor.

Nullum amor offendit, prauis occasio sed sit
Mentibus ille hominum, quos mala multa inuuant.

Quasi diceret sine ullo verborum circuitu, non amor, qualis à poetis celebratur, fictitius ille pufio, lædit homines, sed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 12. Alciatus autem iocosus argumentis confutat ea, quæ ab antiquis dicta sunt, non quo veterem picturam improbaret, sed vt commodius quid sit amor, ipse posset declarare. Quod neq; sine autore fecit, siquidem Seneca in Hippolyto sic ait: Deum esse Amorem, turpiter ratio fauens Finxit libido: quog; liberior foret, Titulum furori numinis falsi addidit: Natum per omnes scilicet terras vagum Ericyna mittit, ille per cælum volans. Proterua tenera tela molitur manu, Regnumque tantum minimus in superos habet;

Vana ista demens animus asciuit sibi,
Venerug; numen finxit, atq; arcus Dei
Quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitq; luxu, semper insolita appetens:
Hunc illa magna diu fortuna comes
Subit libido. &c.

Idem in Octauia:

Voluerem esse Amorem fingit, immittit Deū
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusq; sacros instruit sena face:
Genitumq; credit Venere, Vulcano satum.

Vus magna mentis, blandus aequo animo calor;

Amor est inuenta gignitur, luxu otio:

Naturitur inter lata fortuna bona.

Quem si fouere atq; alere desistas, cadit.

Breuiq; vires perdit extinctus suas.

De amore, deq; eius causis & pictura latè

& pulchrè Alex. Aphrodis problem. 87.

[*QUIS sit Amor &c.*] Multi tam Græci quàm Latini poetæ cecinerunt, quid sit Amor, quod esset superuacaneum adducere. Sed præter iam adductos eleganter hanc materiam tractarunt Virgilius de Venere & Baccho, Ouidius 1. Metamorph. Apuleius de Asino aureo, & quàm plurimi alij inferius nominandi.

[*Vario nomine*] Propter diuersa vel adiuncta, vel effecta, quæ studiosè in Syntag. histor. Deor. explanat Gyraldus.

[*Conuenit hoc*] Nonne hoc est absurdū, quod nudus, quod puer, quod arciteneus, quod alatus, quod oculis captus? Præparatio ad refutationem fabulæ.

[*Hæc ora, hic habitus*] talis Amor describitur à poetis, quæ fictio quam sit absurda, mox ibo ostensum.

[*Eccur nudus agat.*] Maxima, inquit, est impudentia eum nudum pingere, cum Dij nulla premantur egestate. Est ergo hæc prima absurditas. Ea tamen nuditas importunam & perpetuò vigilantem amantium pertinaciam arguit: vel manifestam eorum insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus: Cur re cum nullo corpus uelamine mostrat? Stultitia insani manifesta patet amoris. Nudus porro pingitur Amor, quia hic affectus tegi & dissimulari non potest. Ouidius in epistolis:

Sed male dissimulo: quis enim celauerit ingem,

Lumine qui semper proditur ipse suo? & Qua licet & possum tuctor celare furem:

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Quo sensu dixit Antiphanes Comicus, duo esse, quæ regi occulta iue non possunt, amorem nempe & vinoleuciam, quod si quis temerè neget, statim arguitur mendacij. Et ea imprimis causa factum puto, vt obiter dicam, qua Bacchus in statuis omnibus pingatur nudus, sicuti supra docuimus. Vel demum Amor nudus fingitur, ad exprimendam eius mollietiem, irritat enim corporis nuditas lasciuie appetitus.

[*Qui cunctas domiti.*] Hinc dictus est

Alciati
consilium
in hoc
Emble-
mate.

Amor
est
hic
Amor.

ταρδα-

Nullum
periculū
detrectat
amantes.

Παιδά μὲν ἄρ' οὖν, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν ἀνατοῖς.
Aut qui quæso nives. Si nudus, non po-
terit frigora perpeti. Alterum repugnans.

Nil est quod timeant amantes, dum frui
rebus amatis se posse sperant? Sic Plautus
sub amatoris persona:

*Neq; ulla mihi obstabit, amicus, neq; mons,
neq; adeo mare:*

*Nec calorem, nec frigus metuo, neq; vētum,
neq; grandinem:*

Imbrē perpetiar, laborem sufferā, solē, sitim;
Non concedam, neq; conquiescam usquam,

neq; noctū, neq; diū,
Prius profecto quam aut amicam, aut mor-
tem inuestigauero.

Tibuli item eleg. 1.
Quisquis amore tenetur, eat tutusq; facerq;
Qua libet insidias non timuisse deest.

*Non mihi pigra nocent hiberna frigora
noctis,*

Nō mihi cū multa decidit imber aqua.
Propert. lib. 3. eleg. 15.

*Non tamen est ququam sacros qui ladat
amantes,*

Scironis media sic licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet am-
bulet oris.

Nema adeo, ut noceat, barbar' esse volēs.
Una minifrat iter, demonstrant astra sa-
lebras;

Ipsē amor accensas percutit ante fuces.
Sæua canum rabies morsus auertit hiantes.

Hinc generi quouis tempore tuta via est.
Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altas ire si iubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:

Non si per ignes, & infesta agmina,
Cunctis paratis ensibus pectus dare.

Rorcamq; Alpinum id est, ab Alpibus
spirantem, quod epitheton etiam Virgilius
illi iungit.

Puerumne vocas? Puer est ob amatorū
varietatem & inconstantiam, qualis inest
puero: vel quod amantes pueriles habeant
sensūs, & careant iudicio. Ouidius 1. Amo-
rum, eleg. 10.

*Est puer est, & nudus Amor, sine sordibus
annos.*

Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Moschus de Amore fugitiuo: ἔστι δ' ὁ πᾶς
πρῶτος αἶμος. Est autem puer insignis.

Qui Nestora vincit? Senem quemque
sapientissimum. De Nestoris ætate diximus
supra Emblem. 25. Hesiodus & Orpheus

Poetæ Græci vetustissimi, mortalium &
immortalium mentes amore capi & doma-
ri tradunt. Ficin in Platon. Coniunium.
Sed id non est satis, nisi aliquid aliud quæ-
ramus. Amor puer pingitur, cum Nestore
sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogo-
nia canit, Chaos, Tellurem, Tartara, Amo-
rem Deorum primos extitisse. Verba hæc
Hesiodi sunt:

*ἦτοι μὲν πρῶτα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔ-
πειτα*

*γαί' ἐνρύστερρος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι κάρη νηφέντος οὐ-
λύμπε,*

*τάρταρά τ' ἠέροντα μυχῶ χθονὸς ἐὺρυα
δεῖος,*

*ἦδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
λυσιμελής, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀν-
θρώπων*

*δάμναται ἐν σῆδεσι νόον, καὶ ἐπίφρονα
βυλὴν.*

Principio confusa chaos, sine imagine moles
Extitit: hinc vacuis tellus apparuit aruis:

Nam prius ipsorum panimentum facta Deo-
rum est,

Quoddam qui cælo sedes habuere supremo.
Tartara dehinc una sūt nisa dehiscere terra

Et mox pulcher Amor surgit, mediusque
Deorum

Cernitur; hic illos forma supereminet oēs.
Membra Deus latè soluit Diuumq; virūq;
Consilium, atq; ipsam domitat sub pectore
mentem.

Vel aliter:

Ante chaos natum, superū firmissima sedes;
Inde solum terra lata: tum Tartara nigra
Intra adytum terra, & feralia claustra
barathri.

Inde ortus supos inter pulcherrimus omnes
Dulce Deum, pariterq; virum gratumque
Cupido

Solamen, qui corda domat, mētesq; feroces.
Et Orpheus Argonauticis:

*πρεσβυτάτον τε καὶ αὐτοτάτην πολύμυτιν
ἔρωτα.*

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor,
qui Nestora vincit ætate, qui sit Nestore
annosior, denique qui senior Iapeto, ut ex
Luciano meminimus iam supra. ὁ ἔρως ἀρ-
χαῖότερος Ἰάπετε. Vide adagium, Iape-
to antiquior.

Afcrai senis] Hesiodi, qui ab Afcra Bæ-
tiæ pago prope Heliconem oriundus fuit,
terra misera & pessima, ut ipse ait in Geor.

ἄσκη

Amor
qua ratio
ne vin-
cat Nesto-
re ætate.

Hesiodus

ἡσυχία καὶ κακὴ δ' ἐρίδι ἀργαλέη ἐδ' ἐ-
ποτ' ἐσθλῇ.

Hesiodi vitam & mortem elegantissimo
carmine perstringit Politianus in Nutri-
cia, ex illo versu, *At tibi Dadaleos &c.*

Inconstans puer] au inconstans habendu-
sus, qui sic pertinaces & obduratos red-
dat animos? Ad id respexit Ovidius de
Arte:

Error &
inconstan-
tia amo-
ris.

Errat, & in nulla sede moratur amor.
Hoc de se fassus est Horatius lib. 4. Carm.
Od. 1.

Intermissa Venus diu
Rursū bella moues? parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bona
Sub regno Cynara. Desine mollium
Mater saua Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Tam durum imperijs &c.
Ad idem videtur respexisse l. epist. ad Me-
cēnatem:

Non eadem est atas, non mens. —
Solue senescentem maturē sanus equum.
Sobriē ille quidem post emensum pelagus
mollium voluptatum: sed sunt tamen ple-
riq; senes penē capulares, quorum in me-
dullis regnat amor vuidus, turpis tamen,
& risu, quā misericordia dignior: at eū
Iudum, seu lasciuia, seu morbum faci-
lius est reprehendere, quā sistere, aut le-
nire; & bonorum virorum aliquando hic
morbus est. Inconstantiam porro amoris
bellē expressit Plautus Trinummō:
Nihil sic celere est, nec volat ut amor,
Atq; is mores hominum moros & morosos
efficit:

Mianus placet, magis quod suadetur; quod
dissuadetur, placet.

Cum inopia est, cupias: quādo eius copia est,
tantum non velis.

Ille qui expellit, is compellit: ille qui nō sua-
det, vetat.

Insanum est & malum in hospitium diuer-
ti Cupidinis.

Hic obdurans pectora.] Idem fermē in
Hippolyto Seneca:

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Sero recusat ferre quod subiit iugum

Theophrastus: ἔπος δ' ἐστὶν ἀλογιστὰ τινὸς
ἰνιδουρίας ὑπερβολῇ, ταχέϊαν μὲν ἐχέ-
σα τὴν πρόσodon, βραδύαν δ' ἐτὴν ἀπο-
λουσι: Amor est irrationalis cuiusdam
cupidinis excessus, qui velocem habet acces-
sum, tardum autem discessum. Vnde tri-

tum illud, Amor animi arbitrio sumitur;
non deponitur. Id non possum docere com-
modius, quā ex eius arte, qui se egregiū
doctorem praestitit naturae amoris expli-
canda: sic enim eleg. 10. lib. Anior. 3.

Luctatur, pectusq; leue in contraria ducit:
Hac amor, hac odium: sed puto vincet
amor.

Odero, si potero: si non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat, qua tamen odia
habet.

Sic ego nec sine te, nec tecū viuere possum
Et videor voti nescius esse mei.

Quicquid eris; mea semper eris: tu selige
tantum,

Me quoq; velle velis, anne conctus am?
Linteā demporius, ventisq; ferentibus uti?

Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.
Idem eleg. 2. primi:

— haerunt tenues in corde sagittae
Et possessa ferus pectora versat Amor.

& eleg. 18.

— tener ausuros grandia frangit amor
Sape mea dixi, tandem discede, puella:

In gremio sedit protinus illa meo.
Sapē pudet, dixi; lachrymis vix illa reuoluit

Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?
Implicitq; suos circum mea colla lacertos;

Et qua me perdunt oscula mille dedit.
Vincor: & ingenium sumptis reuocatur ab

armis.
Resq; domi gestas, & mea bella cano.

Sic Propertius:
In me tela manent, manet & puerilis

mago;
Sed certē pennas perdidit ille suas:

Euolat è nostro quoniam de pectore nusquam
Assiduusq; meo sanguine bella gerit.

Idem libro 2.
Errat, qui finem vesani querit amoris,

Verus amor nullum nouit habere modū.
Eundem affectum expressit Catullus in

Lesbiam:
Odi et amo; quare id faciā fortasse requiris?

Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.
Quod idem apud Marullum reperio, sed

fusiore Musa:
Odi te, mihi crede, quantacunque es;

Odi confiteor, Camilla; sed quam
Et odi, & magis in dies magisque

Velim odisse: sequi, atq; amare cogor;
Sic me amor retrahit tuus, trahitq;

Sic quem sauitia fugas proterua,
Tam rara reuocas decore forma;

Cap pharetra amor.

Ex senarijs veterum.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

At pharetras & tela gerit] arcitenēs seu pharetratus amor, idemq; puer. Aliud absurdum, neque enim puer arcum cultuare potest. Xenophon idcirco Cupidines sagittarios fingi ait, quod formosi & formosæ etiam è longinquo loco vulnerent, nimirum oculis ipsis tamquam sagittis eminus in re amaram emissis: *ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοῦτοι διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν αἱ καλοὶ τιτρώσκουσι*. Propertius: Et merito hamatis manus est armata sagittis.

Et pharetra ex humero Gnosia utroque facit.

Horat. Carm. 2.

Semper ardentem aciem sagittas

Cote cruenta.

Moschus in amore fugitivo.

ὁ χρύσεον περὶ νῶτα φαρέτριον, ἐνδοθεὶς ἐντὶ τοῖς μικροῖς κάλαμοι, τοῖς πολλὰ καὶ ἡμὰ τιτρώσκει. id est:

Et auream ex hamotis [fert] pharetram.

Intus autem Amari calami, quibus sæpe me fauciat.

Parua pharetra olli depedit & aurea tergo, sunt & amari intus, calami, quibus ille protervus

Me quoq; sæpe ferit matrem.

Theocritus in Eidyllio 16. d'ραπέτης, ait, Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricòs exponit: ait enim pharetra significari cor, telis cogitationes, arcus os & label la, quæ habent aliquam cum arcu similitudinem, adeoq; ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

πολλά μοι ὑπ' ἀρχῶν
vos ὡκέα βέλῃ
ἐνδόν ἐντὶ φαρέτρας
φωνᾶντα συνετοῖσιν ἐς
δὲ τὸ πᾶν ἐρμινέων
χατίζει. id est:
Multa mihi [sunt] sub cubito
Celeres sagittæ
Intra pharetram
Sonantes prudentibus, apud
Vulgus verò interpretibus
Indigent.

Intelligit Pindarus pulchra animi sena,

quibus se fatent ornatum & ex cultum, & oratione diserta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his satis.

Alas curve tenet.] Cicero De nat. Deorum, pennatum Cupidinem vocat, ut Orpheus & Plato in Phædro πτερόεντα, idq; propter frequentissimas in eo vicissitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexan. Aphrodisæus problem. 87. rationem reddit, propter instabilitatem nempe, & levitatem. Ovidius initio 1. De arte:

Magna paro, quas possit amor remanere per artes

Dicere, tam vassa peruagus orbe puer.
Et levis est, & habet geminas, quibus evocet, alas:

Difficile est illis imposuisse modum.

Secundo Amorum 9. eleg. sic:

Tu levis es multoq; tuis ventosior alis:

Gaudiaq; ambigua dasq; negasq; fide, alloquitur Cupidinem. Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet: cuius senarios propter elegantiam huc conferre non piget:

τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνδρῶπων ἄρσιν,
ἢ κηροπλασίστας ἐραβὶ ὑπόπτερον;
ὡς δ' ἐν ἡδαι πλὴν χειρὶ δόνας γράφειν,
ἀλλ' ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τὸν τῷ θεῷ.
ἐστὶν γὰρ ἔτε κέρος, ἔτε ῥά ῥις
ἀπαλλαγῆναι τὰ φέροντι τὴν νόσον.
βαρὺς δὲ κομιδὴν. πῶς ἂν ἔν' ἔχει πτερὰς
τοῖστο πρᾶγμα λήρος ἦν, ἂν φήσεται τίς.
id est:

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior?
Hirundines solùm sciebat pingere:
Mores nec ille norat, aut mentem Dei.
Nec est enim levis, nec est is qui celer
Morbum ferentis afolet prae cordijs:
Gravisq; valdè, qui sit ala ut sint ei?
Nuga mera sunt hac: quis ergo perforat?

Inscius in volucrium &c.] Non potest
auceps esse, aut anes telo scire, quorsum
ergo tela, vel sagittæ?

Flectere tela iecur.] Philosophi libidinis vim & sedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematicum professores censent à Venere iecur ipsum regi: qua ratione sedem amoris, poetæ iecur agnoscunt, Cupidinemq; iecur sagittis appetentem vicerantemq; suis queruntur carminibus. Horatius 1. Epistolarum:
Nò ancilla tui iecur viceret ulla, puerue

Cur etiam
tu a
mor.

Iecur se.
des libidi
nis.

Serpis humi] humi graditur, semperque hominum genus lædit; neq; se potest humo tollere, cum sit saxeus. Repugnantia sunt, quibus superuacaneam Amoris eius-va docet.

Si cæcus, vittamq; gerit] Si sit oculis captus, cur oculos habet opertos vittæ, vel tennia? id enim nihil ad rem facit. Qui re ipsa cæcus est, non potest magis oculorum primari usu, si vittæ obtendatur. Cæcum, nō solum oculis captum, sed & insidiosū, & occultè malum; vel lateus & tacitum quid veteres dicendum existimarunt. Virgil. 6. A. Æneid.

— *Caca regens filo vestigia.*

Sifenna 4. historiar. Subitò mare subhorrescere, cæcosq; fluctus in se prouoluere leuiter occipit. Idem alio loco: Cæcum veteres pro improuido dixerunt. Varro 4. de vita populi Romani: Neq; id cæci Confules fecissent. Sed Amoris cæcitas impeditā hominis rationem ostendit; nec enim modò τυφλός, sed & τυφλοποιός έρως. Theocritus Eidyll. 10. Τυφλός δ' έν αύτός ό πλῆτος, αλλά και άρρόντισος έρως. hoc est: Cæcus non solum Plutus, verum etiam delirus Amor. Prope tritus 2. Elegiar.

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis.

Scilicet insano nemo in amore videt.

Ouidius in Epistolis:

— *Quid deceat non videt ullus amans.*
Non enim aduertunt quò tendant, sed sola passione ducuntur.

Tania.

Tania] Taniam, ait Verrius Flaccus, else ornamentū laneum capitis honorati. Seruius verò ea Virgilij verba declarans,

Puniceu ibant euincti tempora tanis.
ait, vitæ roseis, & significat lemniscatas coronas, quæ sunt ex frondibus, & discoloribus fascijs, & sicut Varro dicit, magis honoris sunt. Sed ponitur ibi per synecdochē, quia extremitas pro tota vittæ ponitur. Hoc loco pro panniculo, quo oculi Cupidinis velantur, accipiendum. Citatur illud Ennianum:

Volans de cælo cum corona Et tanijs.

Quisve sagittiferum credat] sagittifer aut iaculator minimè esse potest, qui sit lumine captus. Absurdum aliud per collatio nem dissimilium.

Hic certa, ac caci &c.] Versum hunc sic legito:

Hic certa, ast caci spicula vana mouent.
ut rectissimè admonet Pignori, & ante

ipsum editio Stockhameri habet. Iaculātor visu scopum aliquem sibi certum proponit, cæcus verò id non potest.

Ignæus est] Qui igneus seu flammens Amor, cum omnia ignis depascatur? Dicitur verò igneus Amor ab effectis, ut iam dictum est. *Flamma sine Vulcano.* Iunius Cent. 7. Prouerb. 87. De amore igneo, aut potius amoris igni, è multis, quæ mihi ad alia properanti occurrunt, pauca seligam. Antipater Sidonius:

μη κλάϊον τὸν έρωτα δόκει, τὴλέπρωτος, πῆσειν,
μὴδ' ὀλίγω παύσειν ὕδατι πῦρ ἀπνεές,

χρυσὸς έρωτος ἀπ' αἰώνιος. ἐσέσθῃ δ' οὐδ' ἐν πολλῷ τικτόμενον πέλαι.

Circumferuntur hæc incerti cuiusdam; αὐτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος έτος, νύκτωρ

τὸν καλὸν ἡμέρων λύχρον ἀναφλογίσει.

δευρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ὄψον σέλας, ἐνδοῖα γάρ με

καίμενον πολλὴν ἐξανήσει φλόγα.

Quò spectant quæ Aul. Gell. reculit 19. cap. 9. ex Aedituo:

Quid faculam præfers phileros, quæ nil opus nobis?
Ibimus, hic lucet pectore flāma satur. &c. At cur Amor igneus dicatur, ardere autē qui amore corripuntur, Paulus Silentianus ita:

— ἀντιτύπου γὰρ
εὐθὺς ἀποθνήσκει κοῦφος έρως κρᾶσίης, οἷστρος ὀλισθήσαντες ἔχει φύσιν. ἢν τις δίσου

ἄκρον ἔλῃ, φλογέας δ' ὕεται ἐν τὸς ὅλος. ἐλπίδι μὴ δέλξης φρένα μαχλάδι γυροβόρον γὰρ

πῦρ ὑπορίπτεται θυμὸν ἐφελκομένη.

Tumidus Naiadum.] Naiades aquarum Deæ, ἀπὸ τῆ νάω, σῆμο, dictæ: per quas hic castas & pudicas puellas macronasq; possis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

δεινὸς έρως; δεινός. τί δὲ τὸ πλεον; ἢν πάλιν εἶπω,

καὶ πάλιν οἰμώζων, πολλὰκι δεινὸς έρως;

ἢ γὰρ ὁ καὶς τέτοισι γελᾷ καὶ πυκνὰ κακισθεῖς

ᾄδεται, ἢ δ' εἶπω λοῖδορα καὶ τρέπεται. δαύμα

Ἰαυμα δὲ μοι, πᾶς ἄρα διὰ γλαυκοῖο
θανεῖσα
κυματος, ἐξ ὕγρᾳ κύπρι οὐ, πῦρ τέ
τοκας.

*Sauus Amor? sauuus. Quid tū, si talia morēs
Conquerar? atq; iterum talia: sauuus A-
mor?*

*Nimirum puer hac conuicia ridet, & ipsis
Gaudet, & insultat iurgia si qua loquor.*

*At ego demiror, glauco Venus edita ponto,
Qui flammam ex unda progenerasse potes?*

*Sauus Amor, sauuus. Quid verò amplius?
si rursus dixerò,*

Et rursus, plorans sæpe, sauuus Amor.

*Arenim puellus ridet, & sæpe vituperatus
Gaudet, si autem dixerò contumelias, in
de insultat.*

*Mirum autem mihi, quomodo utique, è
glauco vbi apparuisti*

*Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem pe-
peristi?*

*Sauus Amor, sauuus. Quid tandem? ut dix-
ro rursus,*

Et rursus plorans, sæpeq; sauuus Amor?

*Nā puer his ridet, nihili & cōuitia curat,
Insultās iactem si qua ego probra loquar.*

*Interea miror, cur è glauco edita fluctu,
Ex humore ignes, tu Venus alma, foras.*

*Ouidianum hoc conuenit: 3. Amor. eleg. 5.
Flumina deberent omnes in amore iuuare:*

Flumina senserunt ipsa quid esset amor.

*At tu ne Gre.] Hactenus refutatio fuit
veterum de Amore commentationum, tan-
demq; veram amoris descriptionem vlti-
mo disticho perstringit.*

*Ne capere erroribus] ne vanis figmen-
tis poetarum tamdiu hæreas.*

*Iucundus labor est] Amoris descriptio
κατ' ἐναντίον, ut apud nescio quem:*

*Cera placens, praduice malum, tristisque
voluptas.*

*Et apud Petrarcham: latens ignis, gratum
vulnus, lapidum venenum, dulcis amaritu-
do, delectabilis inorbus, iucundum suppli-
cium, blanda mors. Amoris itaque finitio
est, ut sit labor iucundus in ocio lasciuo.*

*Id est, amantium vita omnis versatur in la-
bore, qui tamen labor voluntate suscipi-
tur, conseruaturq; atque augetur luxu &
ocio, ut ex Seneca adduximus. Theophras-
tus rogatus, quid sit amor? animæ otiosa
affectus, respondit. Quare duo opposita,
labor scilicet & otium, simul eodemq; tem-
pore, & eodem modo possunt in eodem hæ-*

rere subiecto, ut loquuntur philosophi. Vn-
de illa sunt de amore vulgò etiam nota, ex
ocio amorem nasci, ipsumq; ociosum esse:
sed amatores ipsos laboriosam & arumna-
rum plenam vitam trahere. Vnde illa Oui-
diana:

*Ocia si tollas periere Cupidinis arcus;
& Tam Venus ocia amat.* quia facile solet

amor irrepere in malè feriatos & desides
animos; quique ferè nulli honesto labori dāt
operam; est enim ocium parens libidinis.

Itaq; rectè Ouidius:

*Quaritur Egisthus, quare sit factus adul-
ter?*

In promptu causa est; desidio sus erat.

At vbi sunt amoris correpti & irretiti la-
queis, tum demum sentiunt sese laborio-
sam vitam agere. Ex quo hæc eiusdem
poetæ:

Militat omnis amans, & habet sua castra

Cupido.

*Idem: Amor odit inertes. &
Militia species amor est, discedite segnes. &
Qui non vult fieri desidiosus, amet.*

*Signum illius est &c.] Amoris symbo-
lum est, Punica glans in nigra scuti plani-
tie. Quod libidinis & obscenæ volupta-
tis actum significat; cuius schema est ma-
lum Panicum in nigra scuti planitie, quæ
representant similitudine quadam sexus
vtriusq; γυναικὶ καὶ μύρια. Panicum qui-
dem dulci sapore, sed amaro cortice, mihi
referre potest ἡδονὴν γλυκύπικρον. Nigra
planities cæcitatem & caliginem, quibus
implicatur, qui turpiter amant. Cæterum
vir doctus quispiam ait, hic glande signifi-
cari partem obscenæ genitalium, quam
Cornel. Celsus, Arist. & Galenus Balanon
appellant, quod glandem significat: est quæ
virilis penis prior pars, quæ Latinis est men-
tula. Scutum verò siue clypeus, τὰ τῆς γυ-
ναικὸς αἰδοῖα significat. Nam clypei no-
men, latens & arcanum habet significatū.*

Clypeum quidem à κλύειν dici volunt,

quod cluere, id est, morem gerere signifi-
cat: vel eò quod elepat & celet totum cor-
pus, ut notat Sospater Charisius, vel γλύ-
πτειν, eo quod imago & facies cuiusque
redderetur: quas tamen originationes ali-
qui trahunt ad obscenum sensum, de quo
hic aliquid apertè dicere me pudor verat.

Vide Godescal. Stevvech. ad Veget. Glandem
verò accipi pro mentula, obscenō
nempe significato, confirmo Arcadam epi-
thetico

*Glans quid
hoc loco.*

*Symboliz
Amoris.*

*Clypeus
quid.*

*Glans quid
hoc loco.*

*Symboliz
Amoris.*

*Clypeus
quid.*

*Glans quid
hoc loco.*

*Symboliz
Amoris.*

*Clypeus
quid.*

*Glans quid
hoc loco.*

*Symboliz
Amoris.*

*Clypeus
quid.*

*Glans quid
hoc loco.*

*Symboliz
Amoris.*

Amoris
descri-
ptio.

theto, qui *βυλανοπαύσι* dicti, ob luxum nī-
mios, & obscenam Venerem legibus veri-
tam: & id quidem symbolum glandis in
nigra clypei planicie mihi suggerit eiusdē
sensus Hieroglyphicum. Veteres pingē-
bant Venerem myrto coronatam. Myrtus
pudendi muliebris significatum habet. Iu-
lius Pollux onomastico, carunculam esse
dicit intra muliebre pudendum lasciuo
quodam motu nonnunquam subsultantē.
Hinc iocus apud Aristophanem, ubi cho-
rus seum ait, ensē posthac se in myrti
ramo gestaturum. Quae de re fabula hāc
à Græcis circumfertur. Faunus Hecatem
filiam sollicitauit ad stuprum: quem cū
auerfaretur petulantem, ille virga myrtea
fertur eam primum verberasse, deinde vini
tormentum adhibuisse, mox in anguē con-
uersum spiritus totam implicuisse, atque ita
pudicitiam virginis rapuisse. Quae fabula
virga myrtea, nequitiae est imaginatio, vi-
num moris hilaritas; at angues multipli-
ces modos voluptatis repraesentant. Inuit
hāc poeta:

*Quos durus amor crudeli tæbe pedit.
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silus tegit.*

Color ni-
ger labo-
ris index.

Hāc interpretatio licet sit gentina & na-
turalis, Sanctius tamen tanquam prauam
illam & impudicam respuit: & picturam
talīs laboris cum iucunditate misti clypeū
esse dicit nigrum, qui color est laboris in-
diciū; & in medio clypei glans Punica,
cuius succus ex dulci & amaritudine con-
stat. Quod infra Emblem. 207. clariū ex-
pressit Alciatus, de malo medica loquens:
*Aurea sunt Veneris poma hāc: incundus
amaror*

*Indicat: est Græcis sic γλυκύπικρος A-
mor.*

Plautus Cistellaria, Act. 1. Scen. 1. quod e-
tiam supra citauimus:

*Nam ecastor, Amor & melle, & felle est fœ-
cundissimus:*

*Gusta qui dat dulce, amarum ad satieta-
tem usq; oggerit.*

Porrō quemadmodum in tepido (inquit
Muretus var. lect. 16. 1.) remissi calorīs ac
frigoris quidam quasi cinnus est: ita mul-
te sunt voluptatis & doloris permissiones,
vt cum alibi, tum in amatoria lenitate.

IV.

FINGANT & resingant alij *ἔρως*
καὶ ἀντέρως, & egregie ingenia exerceāt;
ego alium depingam. Cupidinem, aliam

mihi statuam. statuam, alium amorem pro-
ducam; non nudum, sed sartum testum;
non alatum, sed constantem; cuius symbo-
lum in fulgido fidei vexillo est tex sancta
Cruce, roseo irrorata sanguine. Naturae du-
ctum sequimur pleriq; ac semina ab ea in-
sita, diuerso fine, differentibus studijs; imō
non sequimur, sed potiùs trahimur, ita im-
periosa est nonnunquam & importuna no-
uerca illa, nisi moderamen adit & clausa
qui dirigat. Ad prana certē vehementior
stimulus, & mens nostra vestigijs illis,
quæ ad ruinam & præcipitium ducunt,
multò quàm ad virtutis semitam conse-
ctandam proclinior. Sciscitari lubeat ho-
minem potationibus continuīs impensē de-
ditum, quid integros dies noctesq; traxit
se bibendo delectet adeo, vel iuuet? Ab radi-
ce deriuabit vitium, & in naturam trāsferet,
atq; indolis sub ea magistra corruptelam.
Ecce tibi tuū *ἔρως*. Causas libidinis suæ
scortator rogatus, & qui signatis folijs &
tesseris perdit horas aleator, congenito pru-
ritu illo ac lasciuæ flammis, quas è semi-
nis sanguinisque traduce intensiores im-
biberit, ille hic, naturali quodam ad ludi-
cras animi relaxationes impresso affectu
se suamq; culpam defendet. Sed rini isti
malitiæ ac prauitatis ex alio fonte sunt &
vena, quæ si non generat & educit, affluit
tamen & producit, datq; incrementa. Hęc
assuetudo est, & conceptæ voluptatis ima-
ginaria apprehensio, quæ calcar addunt a-
nimo, vt frui desideret; & contumaciam,
ne à libatis semel faciliè diuellatur, cum
dispendio etiam famæ & salutis. Exemplū
sit, qui telo Cupidinis traiectus, amoris iugū
humeris suis vel semel sustinuit, quid
aliud nisi hortos Veneris & deliciarū om-
nium præsens sibi flagit & imaginatur
theatrum? In eo rosas colligit, lilia deli-
bat, decerpit violas, in areolis iniquitatis &
impudentiæ: totus est ibi dormiens, vigi-
lans: transeunt horæ, transeunt dies in ijs
excubijs. In summa, amat, amari vult, ama-
tam quærit, quæ sita fruitur; hæc esca, hoc
viscum, hic hamus, qui implicat & capit.
Sic quiescit tamen, & in pace est, aut vide-
ri vuluit beatum se censet, hic terminus
voti. Ebriosus ad eundem finem, eodem in-
tentio, ad malum, pessimo vterq; O longè
aliter, Cupidinis mancipia. Somnia sunt &
illusiones, imō proflusiones ad interitum
animæ. Cauebant ab his nallis qui sapiunt.

Ostendo

Amoris
dini
symboli
S. Cruce.

Trahi
sua quæ
voluptas.

Amor di-
vinus vn-
de querens
dicit.

Offendo medelam, quæ vel prauertit, vel auertit morbum. Viridaria deuotionis & piorum roseta ingredi, flosculos inuenies, succum exprime & applica. Progignit illos Caluarie vertex & Oliueti, Bethleemiticus & Nazarenus ager: spinæ ambit, sed egrediuntur supra & prominent: aculei minuuntur & valiant, cordis verò digitus, armatus non lalcio illo ac procaci, sed diuino amore ac cœlesti, penetrat, catpit, & in sinum colligit. Fone, fone, quisquis es, cui tanti thesauri capax gremium. Tale debet esse prorsus, aut obuoxium præ fati malis: inuadunt ista & irrumpunt, nisi prophylacticon hoc & præmurale, Christus nascens, laborans, moriens. In ipso solo securitas, & flammis, quas ingerit & infundit menti, quibus tacta liquefcit, vt nix ad Solem. Admirabilis est splendor & vis huius ignis, adurans, penetrans, consumens: exugit faeces terrenas in quo gliscit, resoluuntur glaciem torporis, curarum frigus dissipat, vertit in aliam naturam. Ex quo silice eliciendus: inquis. Lignum pro silice percutere, suscitabis lignum, vitæ, in quo mors domita. Inferre cordi surculum de hac arbore, si non ipsam radicem, si nec stirpem vel ramum. Ad nucleum seu medullam rade, dulcedo tanget aliqua, sed sua amaritudine diluta, & felle attemperata. Naturam lauro ac hederæ inesse, vt ex attritu ignis scintillet, constans scriptorum quorundam est opinio. Nouum ego tibi hic genus ligni ostendo, totum igneum, totum ex flamma. Si pectus friget, & abdita mentis, guttulam instilla de hoc succo arboris, carbores concipies deuotionis viuos & spirantes. Si niuem sentis lassitudinis ad illa super na, trahere in amplexus, & affrica ramusculum de hoc germine, incalesces & affaberis, velut ex furno, amoris incendio: nihil enim in hoc, nisi merus ignis, nisi intensi li-

ma pruna, quam crescenti substrauit diuina Charis. Tange, explora, imò deuora, innoxium est, salutis & vitæ nutrimentum. Videmus pericula & casus in fluxa hac & instabili peregrinatione: videmus ludibria fortunæ, mortis, demonis: hoc scutum sit aduersus ea, hæc glans ænea & catapultæ. Torrens iste mortalitatis traiciendus vorticibus præceps, baculus hic sit, qui gressum vacillantem fulciat. In elibano coquimur æstuantium libidinum: refrigerium hic queramus & vmbram. Spiritus malignus turbat & mordet: arripiamus hanc citharam, quæ tumultuantem compescat. Serpentes mortiferi desertum hoc infestant: erigatur stipes hic sacer in medio, conspectus sanabit. Sitis virget, nec sapiunt aquæ in Marah insuauis & impotabiles: immitamus hoc lignum, ne sitar fient. Gusta, mi homo, gusta: solatur, nō cruciat iste Amor: depellit ærumnas animi, non inserit: distrahit curas, non seminat: laxat dolores, non incendit: eleuat spiritum, non deiecit: parës lætitiæ est, basis fidei, anchora spei, fomes amoris, patientiæ speculum, clauis celi, polaris stella vitæ, ac lucida Cynosura, quæ sola genus humanum peccatorum diluui obrutum, ad æternæ vitæ portum, & ex carceribus his per stadium immortalitatis, ad metam deniq; & coronam dirigit, quæ nec annis marcescit, nec frigore. Cæterum de amore copiosè scripserunt (vt hoc corollarij loco subiungam) Aelianus in var. hist. Plato Dialogo de Philosoph. & Coniunio, Xenophon in Symposio, Andreas Capellanus Regius in Eroticis, Volterranus lib. 32. Marsilius Ficinus lib. 1. cap. 56. Ludou. Viues 3. de Anima. Brunsen lib. 1. c. 2. & alij quàm plurimi, quorum copiosum catalogum habes in principio Eroticorum Andree Capellani Regij, nuper à Dermaro Mulheto editorum.

Virtus 3.
Crucis.

Amoris
diuini
vis.

Scriptores
de amore.

Amor di-
vinus
quomodo
gignit
vires.

Amor di-
vinus i-
gnis.

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXV.

IAM DV DVM missa patria, oblitusq; tuorum,
 Quos tibi seu sanguis, siue parauit amor:
 Romam habitas, nec cura domum subit ulla reuerti,
 AEterna tantum te capit Urbis honos.
 Sic Ithacum premissa manus dulcedine loti
 Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

COMMENTARI I.

I. **S**V **arbore loto**, fructibus suis onusta,
 Socios & quasi somnolenti iacent Vlyssis socij, quorum ille tergora valido fuste non perfunctorie dedolat, & ad discessum compellit. Sed ut picturam iuuenius, de loti arboris forma aliquid dicendum. Polybius, historiae scriptor *ἀγρίων*, ait in 12. Loton arborem asperam, pumilam, spi-

nosam, frondibus viridantem rhamno similis, cuius fructus initio candidis myrtis non sit dissimilis, mox increscens patet meo colore, magnitudine rotundæ oliuæ, nucleo perpusillo, è quo delicatus exprimitur latex, quo sitis leuatur, siue admixta aquæ, sed ultra diem decimum non durabilis. Theophrast. 4. lib. de Plantis. scribit Loton

*Lotos quæ
 est arbor.*

Lotoz parem habere cum pyro magnitudinem, eiusque pomum fabae simile; quod dum maturefcit variat colores: vix instat: quo ex fructu memorant integrum quendam olim exercitum in Africa commeatu inopia laborantem fuisse ad dies aliquot refectum. Plura de loto habet præter cæteros Botanicos Rembertus Dodonæus lib. 29. c. 24. & nos in progressu ex Plinio & Strabone.

II. Typus & sons Emblematis.
MINIME mihi dubium est, Alciam cum id Emblemata scriberet, habuisse in manibus Ammianum Marcellinum, & tunc ad eum respexisse locum, qui est lib. 14. quem integrum apponam, & deinde sententiam explanabo. Verba itaq; Ammiani sunt hæc: Illud autem non dubitatur, quod cum esset aliquando virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas pleriq; nobilium, vt Homerici bæccarum suauitate lotophagi, humanitatis multis formibus officijs retentabant. Et hæc quidem ille. Extat prouerbiū, quod ab Homero initium sumpsit: *Lotum gustauit*. Dicebaturq; de ijs, qui diutius in peregrinis regionibus hæreant, veluti obliti reditus. Sumptum à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odyss. 9. narrans, quemadmodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti. Est autem lotoz, quam eandem Celsum dici docet Dioscorid. lib. 1. arbor, de qua Plinius lib. 13. cap. 17. tam dulci ibi cibo, vt nomen etiam genti terræque dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis, gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrastus lib. 4. de plantis, c. 9. Hæc ferè auctor Chiliadum. Mitto hic quæ Ouidius 9. Metamorph. de loto ait. Herodotus in Melpomene lotoz fructum sic describit: Fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Hæc ille. Sed obiter notabis, Herodotum hoc loco, Strabonem vltimo Geographiæ, & alios Geographos, posuisse Lotophagos in minore Syria contra Pomponium Melam, & Plinium loco citato, qui in maiori posuerunt subest in edicibus mendum. Multa quoq; de loto arbore Chinus lib. 20. cap. 4. & 6. **LAND. Andum** Jam dudum raro ad longum temporis spatium refertur, vt ex Te-

renio & alijs p. oteris elicere. Sanctius Iam pridem dixisset.

Missæ patria] relicto natali solo.

Quos tibi Erc.] Duo hic amicorum genera notat: vnum eorum, qui sanguinis coniunctione; alterum, qui vel vicinitate, vel studijs quibuldam paribus, vel commercio aliquo, aut vsu vitæq; consuetudine amicitia nobiscum sunt iuncti.

Sui sanguis] Primum amicorum genus, qui tibi sunt cognatione vel affinitate iuncti.

Sine parauit amor.] Alterum genus, qui buscum tibi amicitia intercedit.

Romam habitus] Potest hoc intelligi sy necdochicos, pro quauis vrbe celebri.

Eterna Vrbs] Vrbs nat. e. E. x. x. i. v. Roma, vt olim Athenæ ævæ, & Alexandria πόλεις, quod cæteris excellere: id quod vidit Magius Miscellan. lib. 4. cap. 6. Alludit autem ad priscorum Romanorum opinionem, qui Romam & Romanum Imperium semper duraturum credebant. Hinc illud est Iouis apud Virgilium, Veneri perpetuum imperium pollicentis:

*Hic ego nec metas rerum, nec tempora pono;
 Imperium sine fine dedi.*

Et Ausonius:

Ignota æterna ne sint tibi tempora Roma.

Idemque:

Vrbis ab æterna deductam rege Quirino.

Ouidius 3. Fastor.

Æterna cum pater Vrbis ait.

Sed præter hæc, placet etiam quæ sequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ Vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti. Idem lib. 16. Et vrbis templorum, forumq; Pacis, & Pompeij theatrum, & Odæum, & stadium, aliq; inter hæc decora Vrbis æternæ. Idem lib. 19. Difficultatem aduentantis inopiæ frumentorum Vrbis verebatur æterna. Idem Ammianus lib. 16. Romani ingressus imperij virtutumq; omnium larem; & lib. 17. Si ablatur vno templo miraculum Romæ sacerat, id est, in templo mundi totius, &c. Norum est illud Virgilij 1. A. Enid.

Romanos rerum dominos, gentesq; togatas.

Et iterum:

Ille inclita Roma

Imperium terris, animos aquabit Olympo.

Et Ausonius:

Hh ;

Martia

Duo amici
 eorum ge
 nera.

Roma,
 Vrbs p. ex
 cellens.

Romana
 Vrbis elo
 gica.

II.
 Typus &
 sons Em
 blematis.

Lotum quæ
 sunt.

Lotus.

Lotus.

III.
 Land.

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Nec mirum quàm plures in ea, tanquam locum gustassent, decineri, cum communis sit patria, ut inquit Modestus in L. Roma. ff. ad mancip. Eadem etiam caput orbis terrarum à Iustiniano Imperatore appellatur, in l. 1. §. sed & si. C. de vet. iur. enucl. Nec dissimile est quod ait Cassiodorus lib. 1. Variar. epist. 32. Roma mater omnium dignitatum. & epist. 39. Roma eloquentiæ secunda mater, virtutum omnium latissimum templum, &c. Præclara hæc certè Romanæ urbis gloria: & meritò quidem, ea enim tot populorum discordes ferasq; linguas Latini sermonis commercio ad colloquia contraxit, ait Plinius. Mitto quæ notat Alciatus ipse Commentario de verbis significat, ad l. 87. Porro Epitheton id Urbis æternæ, mirum quàm sæpe usurpatur in Historijs Marcelli inquam præter locos à me in superioribus adductos commentarijs, placet & alios quosdam sublegere. Sic enim idem Ammianus lib. 21. In locum Tertulli Maximum Urbis præfecit æternæ. Et 23. Iisdem diebus legatos ad se missos Urbe æterna. Item 25. Tyberis interfecans Urbem æternam. At 26. Apronia regens Urbem æternam. Initio 28. Scævius per Urbem æternam rebat cuncta Bellona. Eodem. Per hæc & alia, quæ decolorabant speciem Urbis æternæ. Deinde post: Funera deploravit Urbs æterna. Quod elogium certè magnificum ne cui videatur omnino ridiculum, huc consero nummum veterem, in quo Romæ simulachrum est in sede cum ancili. & inscriptione, ROMÆ AETERNITAS. Et quidem ipsum Romæ nomen, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. Plutarch. libro de fortuna Romanorum. Fortunam, ait, Tyberis traiecit, alis positis, exutis tarsibus, abiecta instabili pila, ita Romam ingressa: quod indicium esse, eam ibi constanter permanfuram, neq; in posterum aliò aboluturam. Teneo tamen memoria, quid de ista Urbis æternitate iam olim senserit Octavianus Augustus, qui, ut Plutarchus retulit Apophthegmatis, cū observaret Pisonem ita magnificè edes excitantem, ut propter meretriciam, quam adhibebat, videretur eum æternitate pacisci, aut ædificium nunquam interitum cogitare, sic dixit: Pisonem ita ædificare quasi Roma foret æterna. Non reperam miseram Romæ deflagrationem sub Genferico barbaro principe, quamq; sedē attritum fuerit id imperium sub Athalarico & Odoacre, id enim commodiùs ex Paulo Diacono & Orosio mutuari potest.

Ithacum præmissa manus Id est, multitudo Vlyssis sociorum, quos exploratum miserat in Lotophagorum patriam. Manius, pro multitudine seu numero hominum ponti alio loco monimus. Ithacum, est hic genitivus, pro Ithacorum, vel Ithacensium, Vlyssis sociorum ab Ithaca, Vlyssis patria, sic dictorum. Sic Vlysses sæpe vocat Ithacum Alciatus. Supra Emblemate 28.

Quod Græcorū Ithaco concio iniqua dedit. Ita Emblemate 76. Atq; Ithaci postquam vina bibere suos. Et infra Emblemate 172.

Audit hæc Ithacus Et Emblemate 182.

Mercurium hoc Ithaco fama dedisse suos

Dulcedine loti Lotos Nympha fuit quæ Priapum fugiens in arborem sui nominis mutata fuit; de cuius arbore cum Dryope Euryti filia flores aut baccas decerperet, in loton quoq; transformata fuit, quod sacras frondes violare ausa esset. Lotos fructum dulcem esse tradit Plinius, Strabo, Theophrastus, & alij supra relati. Arborem Itali vocant *Perlaro*, Tracentini *Begolaro*, à baccis quas profert, Germanis est peregrina, teste Matthiolo.

Liquerat & patriam Ithacam.

Liquerat atq; ducem Vlysses.

DIVERSIS modis hoc Emblem applicari potest, quos breuiter attingemus.

1. Alciatus torquet in eos, qui patriam obliuione delent, in alio quodam solo tenti, & fortuna quadam benigniore lactati. Notissima est illa Tenui vox apud Ciceronem Tusc. 5. Patria est ubicumque est bene. tum enim vel maximè patriam ipsumq; natale solum tradere solemus obliuioni, cū aliena regio meliorem nobis & lautiorē conditionem proponit.

2. Potissimum torquetur in eos, qui eū ad amplum aliquem dignitatis gradum peruenierint. sui suorumq; inmemores facti, tumidas attollunt vertice cristas, ut ijs nihil intolerabilius esse possit, neque asperius: quippe qui nec de parentibus, nec de amicis amplius cogitent: ex quo perspicuum

Roma
Urbs æter-
na.

Urbs
æterna

Urbs
æterna

IV.

Patria
est ubi
que bene
est.

Sui & sui
rūtili.

enim sit, quam desipiant, quamq; recordes sint, cum non intelligant leuissimo casu se posse deturbari, quamq; temerarij & instabiles fortunæ fluxus & reflexus. At Oratorem audiamus licet: Si quam vir tutis præstantiam, aut ingenij, aut fortunæ splendorem sumus consecuti, eam nostris impertire est opus, & cum proximis communicemus: ut si parentibus nati sumus humili & obscuro loco, si propinquos habemus imbecilliores, vel animo, vel fortuna, eorum augeamus opes, eisq; honori sumus & dignitati: ut in fabulis, qui aliquando propter ignorantiam stirpis & generis in famulatum fuerint, cum cogniti sunt, & aut Deorum, aut Regum filij inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres permultos annos esse duxerunt. Apud Euripidem Iphigenia, verba Menelai Agamemnoni motes mutatos obijcientis, & imperium & honorem ei delatum:

Ἄνδρα ἔχρεον
τὸν ἀγαθὸν, πρᾶσσοντα μεγάλα
τῆς τρώης μεθίσταναι.
ἀλλὰ καὶ βέλτερον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς
φίλοις,

ἢνικ' ὀφελεῖν μάλιστα δυνάτος εἰν ἐν τού-
χῳ.

Virum non decet

Bonum, autum rebus prosperis

Mores commutare:

Sed stabilem esse tunc maximè amicis,

Cum iuuare maximè potest felix existens.

Voluptati
dediti lo-
tophagi.

3. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuosos, & libidine prarienteis, qui gustato semel dulci blandoq; turpium voluptatum veneno, ab eo ferè non abstineant. Lucianus de mercede conductis. Meminit & Dio Chrysost Orat. 35. Ponticus Heracritus ait, ab Homero voluptatem designari per Lotophagorum regionem, quæ voluptas posita esset in ea re perfruenda, quæ dulcissima putaretur: ἡ δὲ θῶν μὲν τὸ λατοφάγον χερσίον ἔχεν γεωργὸν ἀπολυσσῶς, ἡ δὲ συσεύς ἐχρα τὸς παρέπλευσε. Symmachus in epistolis allusit: Ut mihi, ait, quasi apud scopulos hæsisse videaris.

4. A. Cellius flexit in eos, qui nimium immorantur in Dialecticæ gyris & maxandris De hori præterea hieroglyphicis vide Plerium lib. 52. in fine. Nunc audiamus harmonicam Sirenum concordiam.

Sirenes.

EMBLEMA CXVI.

ABSQUE aliis volucres, & cruribus absque puellas,
 Roſtro absque & piſces, qui tamen ore canant,
 Quis putat eſſe ullos? iungi hac Natura negavit:
 Sirenes fieri ſed potuiſſe docent.
 Illicium eſt mulier, quæ in piſcem deſinit atrum,
 Plurima quod ſecum monſtra libido vehit.
 Aſpectu, verbis, animi candore trahuntur,
 Parthenope, Ligia, Leucoſiaq; viri.
 Haſ Muſæ explumant, haſ atque illudit Vlyſſes:
 Scilicet eſt doctis cum meretrice nihil.

C O M M E N T A R I I.

I.

PINGATUR nauigium velis & remis
 impulſum, ad cuius malum vir mili-
 tari habitu alligatus conſpiciatur: in litore
 verò adſint tres Sirenes, monſtra ſcilicet
 ſuperiore ſui parte virginea forma, infe-
 riore volucrum auium; harum vna voce,
 altera tibijs, tertia cithara canens ſingatur.
 Vnde in hac noſtra pictura deſidero ter-
 tiam Sirenem cithara canentem: neq; vel-
 lem capita ad formam puerilem potiùs
 quàm puellarem accedere. Alas etſi Alci-
 atus hic illis adimat, veteres tamen ſapissi-
 mè addiderunt. Satis elegantem earum
 picturam habes in Mythologia Natalis Co-
 mitis, Patauij apud Petrum Paulum Toz-
 zium impreſſa, typis Paſquati, 1616.

II.
 Sirenes
 quæ.

ELEGANS eſt Sirenium mythologia:
 hæ fuerunt Acheloi fluminis, & Calliopes
 Muſæ filię (alijs Terpſichorem, alii Melpo-
 menem, alijs Steropen Sirenium matrem
 faciunt) tres nimirum, Parthenope, Ligia,
 Leucoſia. Harum vna voce, altera tibijs, a-
 lia lyra canebat. Virginea ſinguntur facie,
 & in piſcem deſinunt: alijs volucres eas fa-
 ciunt. Cùm litus Siculum incolerent,
 nautas prætereuntes cantus & vocis amo-
 re nitate pelliciebant, pellectos ſopiebant, ſo-
 pitos demergebant, & poſtea deuorabant.
 Vlyſſes cùm illac ſibi prætereundum eſſet,
 Alenuit cera ſociorum callidus aures,
 Atq; ſuas vinclus præbuit ipſe manus.
 Tranſiit ſcopulos, & inhospita littora
 claſſis:
 Illa præcipites deſluere freto.
 Sic blandas vocuq; notas, & carmina vicit,
 Sic tandem exitio monſtra canora dedit.
 Martialis huc alluſit lib. 3. ad Caſſianum:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam;
 Blandasq; mortes, gaudiumq; crudele.
 Quas nemo quondam deſerebat auditas.
 Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.
 Homerus Odyſſ. p. id pertractat. Meminit
 & Plato in Phædro. Virgil. Aeneid. 5. De
 Sirenibus Ouid. 5. Metamorph. ſic canit:
 — Vobis Acheloides vnde

Pluma pedesq; auium, cùm virginis ora
 geratis?

An quæ cū legeret flores Proſerpina vernos,
 In comitum numero miſta Sirenes eratis?
 Quæ poſtquàm toto fruſtra quaſiſtis in orbis
 Protinus in veſtrâ ſentirent aquora curam.
 Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
 Optatiſtis facilesq; Deos habuiſtis, & artus
 Vididiſtis veſtros ſubitis flauere pennis.
 Ne tamen ille canor mulcendas natus ad
 aures.

Tantaq; dos oris lingua deperderet uſum;
 Virginei vultus, & vox humana remaſit.
 Neſcio quo caſu ferè præterieram Sireni
 deſcriptionē toties mihi lectam apud Clau-
 dianum:

Dulce malū pelago Siren, volucresq; puellar
 Scyllæos inter fremitus, audiamq; Cha-
 rybdim,
 Muſica ſacra fretis habitabant dulcia mō-
 ſtra.

Blanda pericla maris, terror quoq; gratis
 in undis,

Delatis licet huc incumberet aura carinis,
 Impleſſentq; ſinus venti de puppe ſerenes,
 Figebat vox vna ratem, nec tendere certū
 Delectabat iter reditus, odiumq; iuuabat.
 Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipſa vo-
 luptas.

Sed

Emble-
ma unde
sumptū.

III.

Sed id totum periculum videtur ex Fulgen-
tio lib. 2. Mythologi: de Ulyssē & Sireni-
bus: Tribus, inquit, modis illecebra amoris
trahitur, cantu, aut visu, aut consuetu-
dine &c.

ABSOVE alis volucres. Sic construo:
Quis putet esse illos pisces absq; rostro,
qui sint volucres absq; alis, & sint puellæ
absq; cruribus, & tamen ore canant? Sire-
nes enim putantur esse aues sine plumis,
puellæ sine pedibus, pisces sine rostro, can-
tatrices; quod tamen à comatoni natura
videtur alienum. Describit autem mon-
strum ad imitationem ferè illius Horat. in
Arte poetica. Talem quoq; descriptionem
habuimus supra Embi. 5. de homine angui
pede, idq; ænigmaticis. Sirenas appellat se
minuolucres Lycophron in Cassandra, alij
semiferas vertit. Quo loco Isacius memi-
nit victoriæ Musarum, quæ se alis Sirena-
rum coronant. Putat tamen fuisse por-
tentosas, earumq; fabulam trahit ad alle-
goriam; dicit enim nomine Sirenium τὰς
ἡδονὰς intelligi; & scorta eas fuisse, quæ le-
pore suo nāvigantes retinerēt, tradit idem
ex Plinio iuniore.

Quis putet esse villos? Vt Chimæras, vt
Hippocentauros, & alia eius generis por-
tentia fabulosa: vel vt Tragelaphum, quod
Aristoteles finxit in Analyticis: aut deni-
que vt illud informe monstrum, quod Ho-
ratiū exhibet initio epistolæ ad Pisones,
Et miranda cāunt, sed non credenda Poete.

Certè Lucrētius lib. 5. aliquot rationibus
arguit Hippocentauros non esse, quales à
poetis describuntur. Et Xenophon 4. de
institutione Cyri, ait Chrysanthum dubi-
tare an sint Hippocentauri, addit enim hoc
verbum, εἰ ἐξέειπεν. Valdè stomachat-
ur Galenus in Pindari, quia fingere nō
dubitauerit ex hominibus & equis Magne-
sij natos Hippocentauros. Et M. Tullius
2. de natura Deorum: Quis, inquit, Hip-
pocentaurum, aut Chimæram credat esse?
Quod & idem confidentius negat 1. Tu-
scul. Eiusmodi tamen populos fuisse in Pe-
lio Thessaliæ monte à Nymphis educatos,
tradit Diodorus Siculus lib. 5. faciliè à scri-
ptoribus suis persuasus, id est, poetis, qui
rerum omnium memoriam figmentis qō-
pleuerant. Alioqui constat primos Thes-
salos equitandi artem vsu rapsse: quos cū
rudes homines, quales ea tempora ferebāt,
eminus in montibus equis sedere primū

essent intuiti, putarunt quasi animalia no-
ua, & supernè homines, infernè verò e-
quos: & quem vulgi errorem poetæ ample-
xati, adeoq; pictores noua hæc monstra
repreſentarunt. Bene quidem Palæphatus
lib. 1. ἀπιδανόν, ex Hippocentauri etymo
veritatem elicit. Nulli enim alij fuere Hip-
pocentauri, quàm equorum subactores,
vel stimulatōres, ἀπὸ τοῦ ἵππου, & κεντράς.
Nihil ò tamen minus scribit Plinius lib. 7.
cap. 3. se vidisse Hippocentaurum in mel-
le conditum, & Aegypto allatum, obla-
tumq; Clandio Cæsari, eodem die expi-
rassē. Scimus adhuc multa de Satyris &
Siluanis iactata: & quod D. Antonius vidit
in solitudine, forma Satyri monstrum, te-
ste B. Hieronymo, id plerique putant fuisse
dæmonem incubum, aut succubum. Et Sa-
tyros fuisse in subſolanis Indiæ montibus
scribit Plinius, quin & eiusmodi animal
fuisse aliquando ad Cornel. Syllam dedu-
ctum Plutarchus auctor est. Sirenes quo-
que aues fabulosas esse putat Plinius lib.
10. cap. 49. cui sanè aduersantur Theodo-
rus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in
mari se vidisse affirmant. Sed de his plus
latis.

Sirenes fieri.] Sirenes, σείρην, à verbo σείω,
quod est iacto, turbo, decipio. Vel ἀπὸ τῆς
σεισῆς, id est, à catena seu vinculo, eo quod
libidinis vinculum Sirenes fuerint. Non
autem ducitur à verbo σῶω, id est, traho,
vt aliqui putant: hinc non scribi debet per
y, sed per i, Siren.

Illicium est mulier.] Græca locutio, ἡ
γυνὴ βέλγνπρον, τὸ δελυτίσιον, id est, il-
licium, lex, ab illiciendo, quod blanditijs illiciat.

Qua in piscem desinit atrum.] Absur-
dum est: quo alludit ad illud Horatij ad
Pisones:

Vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne.
Per piscem mollietates & voluptas plerum-
que intelligitur. Vide Lucianum de Sytia
Dea, vbi mulierem superne in caudam pi-
scis desinentem vīam fuisse ait.

Plurima quod secum.] Quam plurimas
certè calamitates ex libidine proficisci ne-
mo nescit: tamen eius tres sunt præcipuæ
illecebræ, siquidem aut visu, aut cantu, aut
commerci o capiuntur, & in turpis amoris
pedicas illaqueantur humani animi, vt mox
dicemus.

Aspectu.] Visu nascitur amor. Hinc il-
lud.

Hippocen-
taurus.

Satyri.

Sirenes.

Sirenes
unde di-
cta.Mulier il-
licium.Piscis qd
allegori-
cās.Tres ad
voluptatē
illecebra.Sirenes
quid.An mon-
stra den-
tur, qua-
lia poeta
sunt.

Visus, a-
moris ini-
tium.

Iud Propertij vulgatissimum:

S; nescis, oculi sunt in amore duces.

Pindarus formam amoris praecone 8. Ne meor. facit:

ἔρα πόντις καὶ ἄρ' ἀρροδίτας.

O Veneranda pulchritudo, Veneris praeo, &c.

Theocritus, ὡς ἶδον, ὡς ἐμάνην.

Quod Maro Ecloga 8. sic est amulatus:

Vt vidi, ut perij, ut me malus absculit error.

Quidius item in Epistolis:

Tunc ego te vidi, tunc capi scire quis esses:

Illa fuit mentis prima ruina mea.

Et vidi, et perij: nec nota ignibus arsi.

Idem 3. Amorum, eleg. 10. (alloquitur amantiam)

Perq; tuos oculos, magni mihi numinus ins-
tar;

Perq; tuos oculos, qui rapere meos.

Amoris
vulnera
ex oculis.

Ap. lib. 10. Causa omnis & origo praesentis doloris, & medela ipsa, & salus unica, mihi tute ipse es. Ipsi enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi praecordia, meis oculis acerrimum commouent incendium. Plato amoris vulnera radios esse quosdam ait tenuissimos, qui ex intimo cordis expirant, ubi vitalis sanguis dulcissimus & calidissimus sedem habet, viaq; sibi per oculos patefacta, subinde per amantis oculos illapsi ad intimum eius cor penetrant. Lucian. dial. ἔρωτες: ἔρως πρῶτον ἔχει βαλὼν μὲν ὁ φρενὸς ἐν αὐτῇ, καὶ δαδάνται, ποθεὶ προσώγων ἐράσασθαι: qua ratione Philostratus δαδούχης amoris oculos fecit: ὧ κακοὶ δαδούχης ἔρωτος, πρῶτοι μὲν ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε, καὶ μάλ' ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε, mali facie-
ri, primi in nobis pulchritudinem accendi-
stis. Itaque probatur sententia Plotini ἔ-
ρωτα deducunt, ἀπὸ τῆς ἐράσεως. lib. 3.

De amore. Ex quo illud Propertij:

Cynthia prima suis me incautum cepit o-
cellis.

Contactum nullis ante cupidinibus.

Affidue crescit spectando cura puella.

Ipse alimenta sibi maxima praeber amor.

Seneca De remedijs fortuito rum: Non in-

telegis partem innocentiae esse cecitatem. Hinc oculi adulterium monstrant, hinc in-
cestum, hinc domum, quam concupiscit, hinc vibem, & mala omnia. Certè oculi sunt irritamenta vitiorum, ducesque scelorum. Ex Plutarcho refertur illud è Stobaeo ἐν λόγῳ κατὰ κάλλος. Formosos intueri in-
cunatissimum: tangere autem & trahere si-

ne periculo non licet. Imò, ut Xenophon de-
cet, qui ignem tangunt, uruntur dum ta-
xat: formosi vero, quatenus procul distet,
incidunt tamen. Est enim visus, incitamentum
amoris occasio. Graeca ita sonant: τὰς κα-

λὺς ὁρᾶν μὲν ἐπιτερέσαστον, ἀφασθαι
δὲ καὶ λαβεῖν ἐκ ἀκίνδυνον. μάλλον δ'
ὡς ῥησιν ὁ ξενόφων, τὸ μὲν πῦρ τὰς ἀλ-
μῆνες καίει μόνον. οἱ δὲ καλοὶ, καὶ τὸς
μακρὰν ἐξῶτας ὁράπτειν. ἡ γὰρ ὁμοί-
ασι τὴν πᾶν ἐστὶ. Huc pertinent illa
Hecubae ad Menelaum verba ex Euripide
Troadibus, quo loco ei suadet ut Helenam
de medio tollat:

ὁρᾶν δὲ τήνδε, φεῦγε, μήσ' ἔλκη πόθῳ
αἰρεῖ γὰρ ὁμματα ἀνδρῶν, ἐξαίρει πά-
λῃς,

πῖμπρσι δ' οἶκος. ὧ δ' ἔχει κλημάτα.
Cernere hanc, fuge, ne te trahat sui des-
derio.

Capit enim oculos virosum, delet ciuitates.
Accendit ades, sic enim habet mulcimen-

Apud Gratiarum impudicus oculus est
impudici cordis indicium, C. nec solo. 3.

q. 5. Sed huc libentius integram D. Angu-
stini sententiam ex lib. de fide Christiana
confero: Nec solo, inquit, affectu & tactu,

sed aspectu quoque appetitur, & appetis
concupiscentia foeminarum. Nec dicite vos

habere animas pudicas, si habetis oculos im-
pudicos: impudici cordis est nuncius ocu-

lus impudicus. Nam & taceute lingua,
conspectu mutuo corda semacerant in-
pudica, & secundum concupiscentiam car-

nis ardore alternatio delectantur, etiam
intuitus ab inualida voluntate corporis fu-

git ipsa castitas. Eodem sensu, sed breuius,
Hieronymus epist. ad Furiam, ubi de ser-

uanda viduitate: Speculum mentis est fa-
cies, & taciti oculi fatentur cordis arcana.

Hinc etiam est illud celebre Polemonis di-
ctum; Oculos esse tanquam fores animi.

Per illos enim animus emicare, indidem-
que animum introspecti. Quo nonnulli o-

culum verum cordis nuncium dicuntur.

Sic apud Ecclesiast. cap. vi. hominis facies
vocatur platea animae. Oculos quoq; Cu-

pidini Veneris filio, in quibus excubet, cu-
in specula quadam, tribuit Philostratus. Et

rectè: sunt enim oculi Veneris illices, &
potentissimum amoris incitamentum, quo

tum fulgor & amabilis intuitus quodam
quasi morfu vitalia populatur & morsica-

tum medullas depascitur. Vnde Apuleius
Fatidis

Oculi fo-
res ani-
mi.

Statidis suæ oculos morficantes scitè appel-
lat lib. 2. quemadmodum Horatius oculos
in Damalim putres dixit hoc est, in Dama-
lis amorem solutos. Accedit deniq; ad oen-
lorum gratiam, quod vel solus illorum in
hominè quidem beneuolo intuitus, non me-
diocrem generare videatur suauitatem. Sic
enim Euripides:

Suave est viri beneuoli oculos intueri.

Quos cum osculamur, ait Plinius lib. 11.
cap. 33. animum ipsam videmur attinge-
re. Hinc oculissimum pro eo, quod est cha-
rissimum, apud Plautum & alios frequen-
ter inuenias.

Verbis. Et verba certè non minoremi-
um habent ad pellicendos animos quàm
oculi: imò verò maiorem plerumque.

Candore. Eloquentia compta ornatq;
qua vel pertinacissimi, vel etiam maximè
refractarij molliti, & in aliam penè formā
mutari queunt. Vel candor hic pro pul-
chritudine usurpatur, ut apud Propertium
in. 1. lib. 1. cap. 11.

Nec Phrygium falso traxit cādore maritū
Aucta externis Hippodamia rotis.

Nisi candorem referre matris ad illam Si-
renem Alexanimam, quam nostri gratiam,
animum quæ purum ac simplicem & verè
amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cu-
iusdam Thesalæ gratia, cuius amore ita ex-
arisse Philippum Macedonem aiunt, ut
pleriq; suspicarentur eum amatorio quo-
dam philtro eo adactum. Quam ob rem
Olympias Philippi vxor tantum opera po-
suit, ut tandem Thesalā illam prehende-
rit: quam cum diligenter intuita esset, eius
formam certè bonam, verba omnia naturā
ingenue spirantia, præclaram educatio-
nem: facessant ergo calumniæ, ait Olym-
pias: tu enim in te philtum habes: non al-
io fascino capitur Philippus.

Trahuntur. impelluntur, alliciuntur.
Ordo est: Viri trahuntur aspectu, id est,
Parthenopes verbis, id est, Ligia: candore, id
est, Leucosia: nā id hæc nomina significant.

Parthenope. Hæc sunt trium Sirenium
nomina, quas Homeri Scholiastes natas ait
ex Acheloo & Sterope vel Terpsichore.
Eas autem ille sic nominat, Aglaope, Thel-
xiopia, Pisinoe. Commentator Apolloni
sic vocat, Thelxiopē, Molpē, & Aglaopho-
nos. Alciatus noster Clearchum imitatus
lib. 3. Amator vnam vocat Parthenopen al-
teram Ligiam, tertiam Leucosiam. Quæ

nomina non temere Sirenibus sunt impo-
sita. Parthenope enim dicitur Παρθένος
ἡ ἡρώδης, & responder aspectui.
Ab hac Neapolim, nobilissimam Italiæ ci-
uitatem, Parthenopem dictam putat Strabo
lib. 1. Geograph. quod in ijs locis inor-
tina sit.

Ligia. Ligia non à ligando, ut putant
nonnulli, neque ab illiciendo, sed à Græco
Λίγιον, quod canorum significat: aut à Λί-
γος, acutè, dulciter; quod ad sermonis &
colloquij refertur illicium.

Leucosia. Leucosia à λευκός, album, ab
albedine, quæ in sui admirationem rapit,
mentisq; oculos quasi fascino aliquo de-
cipit: ea autem significatur verborum or-
natus.

Has tri. Duo proponit antidota aduer-
sus blandarum Sirenium cantum, id est,
aduersus voluptatum illecebras: nempe
studium literarum & peregrinationem.

Musæ explumant. Per Musas intellige
literatos, qui cum voluptatibus corporis
nihil habent commercij: præcipuum autè
libidinis antidotum est literarum studium
& contentio in disciplinis. Huc placet ad-
ijcere fabulam Græcorum scholiastarum
poeticam satis vulgatam, quam inter cate-
ros narrat Pausanias in Boeotici, Stephe-
nus, & Gregorius Gyraldus. Suast aliquā-
do Iuno Sirenibus, voce & cantus suauita-
te plus æquo tumescentibus, ut Musas ad-
canendum prouocarent, & eas vincere nite-
rentur. Musæ conditionem, ubi aliquātum
concertassent, non recusantes, facili nego-
tio de ijs victoriam retulerunt. Nec verò
mirum cuiquam videri debet, si tam facile
vicerint. Quis enim suauem & nativum
Musarum modulum cum eo blando qui-
dem, sed & fallaci capcioso Sirenium cantu
comparat? Musæ igitur plumas Sirenibus
auulserunt, quibus libræ coronas concesserunt
in victoriæ signum. Atq; idcirco à re so-
cus Aptera in Creta vocatus est. Vnde

Antonius Thylesius, qui de coronis libel-
lum composuit: Sed ubi inquit tandem ca-
nendi suauitas & doctrina Musis ad iudica-
ta est, victores Iouis filie Sirenium alas stir-
pitus diuelleres, se nouo ferti genere nun-
quam antea visō decorauerunt, ne solus
Maia natus temporibus esset aligeris. Spe-
ctantur Romæ nouæ Musarum signa, mar-
morea, affabrè & antiquo artificio facta:
singula pennam habent capillo suffragantē.

*Partheno-
pe unde
dicta.*

*Ligia vn-
de dicta.*

*Leucosia
cur sic di-
cta.*

*A Musis
Sirenes
expluma-
ri quid.*

Hæc

*Oculorū
gratia.*

*Verba in-
flammas
ad amo-
rem.*

*Candor
quid.*

*Sirenium
nomina.*

Hæc ille. Fabula hæc sub allegoria intelligi potest de malis & ineptis poetis, qui bonis infesti sunt, & fuere semper; sed demum à bonis & doctis vincuntur inepti. Mythologi Sirenium vocabulo, sophistice: Musarum nomine, solidam & expressam sapientiam volunt intelligi: plumæ, scripta sunt ridicula eorum, qui adumbrata, non vera sapientia sese ostentant: de quibus docti sapientesque viri facillimè triumphant. Hoc veterum signum Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, statim initio lib. 8. attigit, cum ait ex Pythagoræ sententia, aut eorum ceret, qui eius vitam scriptis tradiderunt, esse Musas Sirenibus præferendas.

Peregrinatio con- *Has atq; illudis.]* Antidorum est alterum in Amorem, nimirum peregrinatio. Quid. 10. Metamorph. *fert ad a-* *Ire libet procul hinc, patriæque relinquere* *morem de-* *finis,* *clinadum.* *Dum scelus effugiam, retinet malus ardor* *amantem.*

Id verò, suadet apertius 1. De remedio:

Tu tantum, quævis firmis retinere vinculis,
I procul, & longas capere perge vias.

Tempora nec numera, nec crebro respice
Romam:

Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoste
fuga est.

Idem libro 2.

Manat amor cæcus, si non ab amante re-
cedat,

Turbæq; in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à cæcis ignis defenditur agræ:

Vtile finitimis abstinuisse locis.

Non facile esuriens, posita retinere mæsa,
Et multam saliens incizat unda sitim.

Notum est, quemadmodum Vlysses socio-
rum aures cera illeuerit, ne Sirenium can-
tus audirent, seq; natis mal o iusserit alli-
gari, ne, quanquam cuperet, ad Sirenas i-
ret. Erat autem illa Sirenium astutia, vt
quibus rebus audiendis quisq; maximè de-
lectaretur, eas præcipuè canerent: vt pote
ad captandos ambiciosos & gloriæ cupi-
dos, res eorum gestas; ad demulcendos li-
bidinosos, res amatorias canebant: erantq;
mirificè omnium præteritorum negotiorum
memores. Sic itaq; canunt apud Home-
rum Odysl. 12.

Δεῦρ' ἄν' ἰὼν πολὺαῖν' Ὀδυσσεὺ μέγα κῆ-
δος ἀχαιῶν,

Sirenium *des achæarum,*
cæcilena. *νῆα κατὰ σπονῶν ἵνα καὶ τέρην ὅπ' ἀλέσας.*

ἔγερ' πο τίς τῇ δὲ παρὶ λᾶσεν ἡ μελαίνῃ
πρίν, ἢ μέων μελίγηρυν ἀπὸ σωματῶν
ὅπ' ἀλέσας.

ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νῆται καὶ πλεῖονα
εἰδὼς.

ἴδμεν γάρ τοι πάντ' ὅσ' ἐνὶ προῖν' εὐρεῖν
ἀργεῖοι τρωῆς τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.

ἴδμεν δ' ὅσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πύλων
βοτείρῃ.

Huc age flectere ratem Graiorum gloria Vlysses.

Flectere ratem celerè, nostras & percipe voces.

Nullus in nigram trāseris nauita puppim,

Quin nostras voces audiuert: inde recessis

Doctior, & cantu mox delectatus eodem.

Scimus enim Graij fuerint qua Pergama
circum.

Consilio superum, & qua Troes funera passi.

Deniq; cuncta patet nobis mortalia facta.

Cicero 5. de Finib. illud ita vertit:

O decus Argolicum, quin puppim flectis

Vlysses,

Auribus vt nostros possis cognoscere catus.

Nam nemo hac unquam est transuectus ca-
rula cursu,

Quin prius astiterit vocu dulcedine captus.

Post varijs anida satiatus pectore musis.

Doctior ad patrius lapsus peruenit oras.

Nos graue certamè belli, cladèq; tenemus.

Græcia quam Troia diuino numine vexit:

Omniaq; d' latis rerum vestigia terris.

Cum verò has illarum fallacias fefellisset

Vlysses, fama est ipsas Sirenes se in mare

præcipitasse, neq; amplius postea auditas;

vt significant illa carmina:

Sanguine Sisyphio generatus magnus V-
lysses

Hæc tutos sola præstitit arte suos.

Illeuit cera sociorum callidus aures.

Atq; suis vinculis præbuit ipse manus.

Trāselit scopulos, et in hospita licorè clausus

Ille præcipientes desiliere freto.

ἡμῖν δ' ἔπειταται τὸ τοῦ ποσειδάριον.
Hac Venus ad Musas: Venerem exhorre-
scite Nympha:

In vos armatus aut Amor insiliet.
Cui contra Musa: Verba hac age dicito
Marti:

Aliger huc ad nos non volat ille puer.
Venus Musis [hæc ait] ὦ puellulæ, Ve-
nerem

Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Musæ ad Cyprum: Marti stulta hæc bla-
teramenta [id est, iaciatur hæc in Mar-
tē, qui sæpe ab Amore correptus est]

In nos autē non volat iste hic puerulus.
At Venus ad Musas: Venerē colitote, puellæ.

Durior aut in vos arma Cupido feret.
At Musa ad Cyprum: Aptæ isthæc ludicra
Marti:

Pueronamq; in nos non volat iste lenis.
Carmen Theocriti est ex Eidylio 9.

ἔτι ἔαρ ἔξαπίνης γλυκεράτερον, ἔτε με-
λίσσας

ἔνδεα, ὅσον ἐμὴν μῶσαι φίλαι. οὗς γὰρ
ὀρώσασιν, τῶς δ' ἔτι πατρὶ δαλίστατο
κίρκα. id est:

Neq; ver subitum lenius est, neq; apibus
Flores [tam dulces] quàm mihi musæ cha-
re [sunt.] quos enim aspiciendo

Exhilarant, eos sua potione non poterit fa-
scinare Circe.

Idem argumentum tractat Lucianus in
Dialogis Deorum: quod eò spectat, ut signi-
ficetur, doctos, & laboriosa studiorum mo-
le pressos, stulto amore non capi; quod acci-
dere solet ijs, qui otio sese turpi dedunt,

laboremq; honestum refugiant; quod Ci-
cero pro Cœlio pluribus verbis exculit: Sci-
tote iudices, inquit, eas cupiditates, quæ ob-
ijciuntur Cœlio, atq; hæc studia, de quib-
us disputo, non faciliè in eodem homine
esse posse. Fieri enim non potest, ut animus
libidini deditus, amore, desiderio, cupidita-
te, sæpe nimia copia, inopia etiam nonnun-
quam impeditus, hoc quicquid est, quod
nos facimus in dicendo, non modò agēdo,
verùm etiam cogitando possit sustinere.

An vos aliam causam esse vllam putatis,
cur in tantis præmijs eloquentiæ, tanta vo-
luptate dicendi, tanta laude, tanta gloria,
tanto honore, tam pauci sint, semperq; fue-
rint, qui in hoc labore versentur? Omitten-
dæ sunt omnes voluptates, relinquenda stu-
dia delectationis, ludus, iocus, conuiuium,

setmo etiam penè omnium familiarium de-
serendus; quæ res in hoc genere homines à
labore studioq; dicendi deterret, non quò
aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

Non me fugit variè à varijs trahi
hanc Sirenum fabulam: ut cum Pausanias
in Atticis ait Sophoclem dictum fuisse no-
uam Sirenem. Siren etiam nominatus esto
Bacchylides: εἰὸς δ' αὖτις ὦν ἐτι ποιημάτων
καὶ λόγων τὸ ἐπαγαγὼν σερπῆνι εἰκάζειν.

Solitus etiam nunc poematum & sermonū
illecebras Sireni conferre. Unde etiam di-
ctum illud de Catone Grammatico: Cato
Grammaticus Latina Siren. Et Apollonius
Tyaneus apud Philostratum, in Apollinis
templo suspensas etiam aureas Sirenum il-
lecebras memorat, in huiusmodi significa-
tum. Pletisq; dicuntur Σερπῆνες, sed altio-
re sensu, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ με-
σὴ δύναμεις, ut Suidas: & in sua Repub.

Plato, cum de sphaerarum cœlestium volu-
bilitate tractaret, singulas Sirenas dicit sin-
gulis orbibus insidere, significat motu sphe-
rarum cantum numinibus exhiberi, nam Si-
ren dea canens Græco intellecta valet. Ma-
crob. 2. Commen. in somn. Scipionis Doriō
in libro de piscibus scribit (quod etiam Ser-
uius, Palephatus, & Isacius in Cassandram
Lycophronis sentiunt) formosas quasdam
meretriculas fuisse Sirenes in litore habi-
tantes, quæ suauitate harmoniæ ad se na-
uigantes allicerent, & illeptos tamdiu reti-
nerent, donec ad summam inopiam negle-
cta rerum vtiliū cura redigere rentur. Qua-
re dicti sunt omnes naufragium pati, qui
ad Sirenes accessissent. Alij saxa, alij aues
esse Sirenes dicunt. Nos pro more ad mo-
res trahemus.

1. Itaq; Sirenem cantus nil aliud esse quā
adulatorum voces mihi persuadeo, quæ pe-
ste nulla neq; suauior, neq; sceleratior prin-
cipes aut ambitiosos homines inuadit. Illæ
in profundissimum somnum principes in-
ducunt, quia tanquam dormientes eorum
pleriq; quid differat amicus ab adlatore
non vident, & quoniam suauior est auribus
adulatoris quàm amici oratio, quæ iucun-
diora sunt libentius admittunt. At contrā
adulatores cogito ingenio magnatum, il-
los qui iucundiores futuri sint sermones
excogitant, & num rerum gestarum glo-
ria, vel congerendis opibus, vel scortis, vel
alijs huiusmodi rebus delectentur, earum-
que studium mirificis laudibus extollunt.

Quæ

IV. Sirenes
quid signi-
ficent.

Sirenes
meretri-
ces.

Sirenum
cantus a-
dulato-
res.

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ

Quæ oratio cum grata sit auribus, auditorem in perniciem trahit; ubi enim adulationi locus est, nullus amicitiae, nullus sinceritatis, nullus iustitiæ patet: quippe cum is, qui plus alijs quàm sibi ipsi de se credat, ad suauitatem loquentibus, ad omnem vel suam, vel suorum salutem conuiueat, minimèq; diligens in rebus agendis efficitur oportet.

*Sirenes
turpes vo-
luptates.*

2. Hic ab Alcibiade Sirenes trahuntur ad turpes voluptates & eorum titillationes: monstro enim prope similis est is, qui non rationi & consilio, sed cupiditati pareat, cū altera pars illius homo sit, altera bellua: Qui ergo huc illuc fertur pro animi impetu, quocunq; libido & cupiditas tulerit, quo pacto is non intra se Sirenem habet, vel ipse potius monstrū terribilissimum efficitur?

Synæsius epistola quadam ad Herculanū: ἐγὼ μὲν εἰ δὲ ἄλλοι τὰς σειρήνας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἠγοῦμαι βλασφημεῖσθαι, ἢ ὅτι τῷ μειλιχίῳ τῆς φωνῆς ἀπάλλυνον προσαγομέναι τὸν περυστάντα. ἠκούσα δὲ τὰ τῶν σοφῶν καὶ ἀλλοτριούντων τὸν μὲν δὸν Σειρήνας γὰρ αὐτὰς ἀνιττέσθαι τὰς ἀπολαυσικὰς ἡδονὰς, αἰτοῦς εἰζάντας καὶ καταργουμένους αὐτῶν τὰ προσσηκεί, μεταμικρὸν ἀπολλύουσι. τί οὖν ἀποδέσιν εἶναι Σειρήνες αἱ τῶν σοφῶν ἐπιτολῶν ἡδοναί, Ego sanè non aliam ob causam existimo Sirenas male à poetis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiuì à quodam ex sapientibus, qui allegoricè fabulam explicaret, Sirenas obscurè significare voluptates sensum oblectantes, quæ eos perdant, qui ipsarum cantui & blanditijs aurem praeauerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epistolarum voluptates sint Sirenes? Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in Epistola quadam: Et nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenium cantus surda debemus aure transire. Quò spectat illud Socraticum: εἰ ὥσπερ σειρήνας τὰς ἡδονὰς παρελθόντων σπεύδοντες τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα. Voluptates oportet præterire tamquam Sirenes enim, qui virtutem et patriam intueri percipiunt. Ceterum in Vlyssè typum sapientiæ obseruamus, qui & suos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipse sibi eandem legem imponit. Cicero s. De finibus, paulò aliter enarrat. Sic enim: Mihi quidem Homerus huiusmodi quiddam vidisse videtur in

Vlysses sapientis imago.

ijs, quæ de Sirenium cantibus finxerit. Neque enim vocum suauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos solitas, qui præteruehebantur: sed quia multa se scire profitebantur, ut homines ad earum saxa discendi cupiditate adhaerescerent. Mirum sanè, cur hic Cicero per Sirenium cantus nil ab Homero significari dicat, quàm discendi studium, & sciendi voluptatem: cū Vlysses ne Sirenium cantibus caperetur, ligari se uoluisset; quod non fecisset, nisi insignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis sibi suis importatum iri cognouisset. Horatius quoque Epist. 2. de turpi voluptate intellexit:

Sirenium cātus. & Circes pocula nostri. &c. Nec mirum est (quod obiter dictum volo) signum hoc Sirenium adeo Poetis placuisse, in quo ipsorum stylus non tam lasciuisset, quàm acumen emittit ingeniosæ sedulitatis, qua hominum mores reuocare conati sunt à voluptatum aut ineptiarum illecebris, quæ passim obuersantur in hoc vitæ Oceano. Quin etiam sapient, qui monentur eo commento frigida cutarum fomenta, nugæ lascinias, scurriles ineptias effugere, quin & vitare studiorum omnem foeditatem, in quibus occupantur quidam scripturientes vanitatem, qui suos amores, suas lasciuias, suas insanias cum apparatus nobis ostentant, quas si magni aestimēt, id ex privilegio futentium Poetarum faciunt, ex quibus nemo est quin se optimū putet, ait Tullius. Sed id cui non moueat bilem, quod pleriq; viri docti ab ijs nugis non abhorreant, quin istas aliquando postponunt seria iudis? Nos quidem non à poetica vniquam abhorruimus, sed lenocinia carminum detestamur, furta & proditiones amatorias, stupra, adulteria, & quicquid omnino mores inficit, tanquam pestem vitari oportere iudicamus. Istud est melle litum virus,

— dum carmina lumbum

Intran. & tremulo scalpuntur ubi intima versu.

Et quid aliud ista blanda Siren nobis obijcit, quàm perniciem pudoris ac verecundiz, cū fictor versuum nihil aliud pensi habeat, quàm ut cogitet insidias, atq; aspera bella pudori? Quare vnus ex Ecclesiæ sanctis patribus, consultor bonus, ait: Bonum esse homini mulierem non audire, ne
lius

lius non videre, optimum non tangere: auditu illa mouet, visu accendit, tactu adurit, & corporis animiq; vires depascitur.
3. Horatius 2. Sermon. hæc ad desidiam, & turpissimam propè omnium ignautiam torfit, cum ait:

Desidia. Vitanda est improba Siren

De Sirenum fabula post Platonem quid sentiat Plutarchus, repete ex Sympol. 9. quæstione 14. Alio torfit & Xenophon 2. *απορρυμ.* Lege Lucianum Commentario de saltatione: & prouerb. *Ceram auribus obdus.* Vide etiam Natal. Comitem Mytholog. lib. 7. cap. 13. Nos Sirenes præteruecti ad senem amatorem diuertimus.

Senex puellam amans.

EMBLEMA CXVII.

D^V M Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
A questu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit agrè insana iuuentus
Ob Zelum, & tali carmine utrumque notat:
Noctua ut in tumultis, super utq; cadauera bubo;
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

I. **SE**NEX decrepitu venustam iuven-
sculam amplectitur, cuius audatas pa-
pillas lasciuens contrectat: iuxta bubo, fe-
ralis auis, cadaueri infidet.

II. **Q**UANTUM ex historijs deprehendi
potest, Sophocles Venereis rebus multum
fuit additus, & iam grandævus Theorida
meretricem deperiit. Idem iam senex ad-
modum Archippen, nobile scortum, ada-
mauit, quam etiam heredem reliquit. Cu-
ius prior amasius, Smicrines nomine, à quo
dam rogatus, quid ageret Archippe? venu-
stè respondit: ὡς περ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τὰ-
φῶν καὶ θνήσκουσιν. id est: *Tanquam noctua in
tumulus sedet.* Refert Athenæus Dipnoso-
phist. lib. 13. cap. 22. Lilius Gregorius in hi-
storia Poetarum, & Stephanus Niger de ni-
mio vitæ luxu. Fuit autem Sophocles A-
theniensis poeta tragicus, de quo Cicero in
Catone Maiore: Obijt ex insperato gaudio,
vt refert Valer. Maximus, ob victoriam ex
Tragœdia quadam. Hunc idem Cicero i.
Diuinat. diuinum poetam vocat. Idem So-
phocles iam senio confectus à multis infa-
miæ accusabatur, vt Plutarchus scribit in li-
bro, An seni administranda res pub. Copio-
sè etiam M. Tullius: Sophocles, inquit, ad
summam senectutem tragœdias fecit, sed
eum propter studium in re familiari negli-
gentior foret, postulat us à filijs est, vt sicu-
ti more Romano patribus malè rem geren-
tibus interdici bonis solet, sic illum velut
desipientem à re familiari remouerent iu-
dices. Tum senex dicitur, eam fabulam,
quam in manibus habebat, & proximè scri-
pserat, Oedipodem Coloneum recitasse iu-
dicibus, quæsiitq; num illud carmen de-
sipientis videretur? *Θαυμάσας δὲ τὸ μέλος
παρὲντος, προπέμψθη μετὰ κρότερος βοῆς
τὸν παραπόντον,* vt inquit Plutarchus, id est:
*Cum id admirandum apparuisset, plausu
& clamore astantium reductus est.* velut
cygneum nescio quid, & solito dulcius vi-
cina morte cecinisset. Satyrus verò, vt est
apud Aristophanis interpretem, Sophoclis
apologiam huiusmodi fuisse prodit: *εἰ μὲν
εἰμι Σοφοκλῆς, ὁ παραπόντος. εἰ δὲ παρα-
πόντος, Σοφοκλῆς ἢ κ' εἰμι. Si Sophocles sum,
non desipio: Si desipio, Sophocles non sum.* Vi-
de Cœlius Rhodig. lib. 2. i. cap. 20.

III. **Q**UAMVIS afflicta aetate Id est, decre-
pita; etsi iam senex esset, & grauis senio.

Quamquam luxuria, vt Cicet. i. Offic. tra-
dit, omni etati est turpissima, constat tamen
senectuti hanc esse foedissimam. Proinde
Ouidius:

*Militat in teneris annis Amor hospes a-
manus:*

Est in canicie ridiculosa Venus.

Nam quoniam ex eiusdem poetæ sententiâ,
militiæ species amor est, atq; (vt alibi lu-
dit)

*Militat omnis amans, & habet sua castra
Cupido.*

non immerito senibus, vt emeritis, causariâ
à Cypridos castris missionem concedit, vel
tanquam segnes & inertes iubet inde disce-
dere: quandoquidem

Turpe seniles miles: turpe senilis amor.

Huc pertinet illud Menandri:

γέρον ἐρασὺς, ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amator summum est fortuna malû.

Puellam] meretricem iuuenulam.

*A quæstu] ab arte meretricia, quia me-
retices corpore quæstum faciunt.*

*Ad sua vota trahit.] ad se allicit, vocat
vt suæ libidini satisfiat.*

*Allicit & precio] Allusio est ad meretri-
cis nomen, quod ductum à merendo, ne-
mo nescit. Differt ergo meretrix à prosti-
tulo: est enim meretricis verbum paulò
honestius apud veteres, vt est concubina,
seu ἐταίρα Græcè. Iurisconsulti meretri-
ces eas intelligunt, quæ quæstus causa, vel
etiam sine quæstu, passim, hoc est, sine de-
lectu se prostituunt. l. palam. 43. de ritu
nuptiar. Vel, vt Canon loquitur, quæ immu-
turpitudine publicè venalis est. Can. meretri-
ces. 32. q. 4. & quæ multorum libidini po-
teant. Can. vidua. 34. distinct. quod Glossa
ibi ridiculè interpretatur, quæ plures quàm
2000. hominum, vel quæ 40. abiq; tamè
mercede admisit. Abbas in c. cum deco-
rem. Ext. de vit. & honest. cleric. etiam quæ
vel duos tantum, nec plures quæstus tamè
causa admittit, meretricem esse existimat.
Cuius tamen sententia Vlpiani auctorita-
te, qua ille nititur, discretè refutatur. d. l.
palam. 43. Item ait Vlpianus, quæ cum v-
no & altero se pecunia accepta cômiserit,
non videtur palam corpore quæstum face-
re. Nos non fugit apud Romanos, quibus
& feminæ vsuariae permixtæ, concubina-
rum vsus fuisse, quod liquet ex tit. Dige-
stor.*

Ros de concubinis, & multis antiquitatum monumentis: sed instituto diuinæ legis metricum turpis omnis usus.

Tulit agrè in sana iuuentus amore saucia. Idq; aut quod iuvenes à commercio Archippes auocarentur: aut id referas ad pæderastiam, qua notatus est Sophocles. Meminit Athenæus lib. 13. cap. 27. & Hieronymus. Rhodius in historicis commentarijs.

Ob zelum Zelotypiam, qua laborabat. Habent enim in more positum zelotypi senes, ut feris obdant fores & pessulis, cathenisq; cuncta diligenter occludant, cum tamen impudica feruari non possit, pudica non debeat. Cogitent miseri illi, Iouem per impluium aureum descendisse ad Danaen, quam pater incluserat intra turrim æneam, vallaueratque sepimento inexpugnabili.

Tali carmine libello famoso, vel scommate.

Super virg. cadavera Senes morti proximi tumulum expectant, itidem mox cadaver futuri. Vnde illud est facetum responsum cuiusdam, qui rogatus, cur senes incurui incedant? Quia sepulchrum sibi quærunt, respondit.

Bubo Bubo adolescens fuit apud inferos, ut fabulantur poetæ, ante dicebatur Ascalaphus, cuius formam graphicè depingit Ovid. 5. Metamorph.

V. 1. 6. 0. apud nostrates iactatur, vitia quædam esse, quæ Deo & Naturæ repugnant, hominibusq; valde displiceant: nimirum adolescentis ignauiam, inopis superbiam, & senis iam capularis libidinem intempestiuam. Tum. n. vel maximè *dis wai des oi yepovtes*, cum vitij plusquam iuuenilibus intempestiuè delectantur. Quanto enim quis ætate prouectior est, tanto à voluptatum corporis tuillationibus remotior esse debet. Cicero in Catone maiore: At non est voluptatum tanta quasi tuillatio in senibus, credo, sed ne desideratio quidem. Bene Sophocles, cum ex eo quidam iam confecta ætate quæreret, vteretur rebus Venereis: Dij meliora, inquit, libenter verò istinc tamquam à domino agresti & furioso profugi. Cupidis enim rerum talium odiosum est & molestum fortasse carere, satiatas verò & expletis iucundus est carere, quam frui. Idem retulit Plutarch. Commentario *περί φιλοπρωτίας*, & Valer.

Max. lib. 4. Ad id facit lib. 7. Epigrammat. Græcorum institutum Philodemi poetæ iam senectute lassus, qui fatetur se quoddam amori dedisse operam, sicuti & alios, lussisseque cum per tempus liceret: sed tandem canicie admonitum, grauioribus curis & studijs incubuisse. Modò, inquit, reiiciatur amor: canus enim adest pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncijs: ubi ludendi tempus esset, lusus: cum autem non amplius datur, ad meliores curas properemus licet. Hactenus ille. Memineram mimi cuiusdā veteris: Anus cum saltat, morti delicias facit. Nihil enim ridiculum magis, & maiore dignum cachinno, quam si senex amasius nugis & lasciujs sit obnoxius. Et certè, dum intempestiuos senum quorundam amores, & affectum libidinis huic ætati plane repugnantem aduertimus, facile est colligere, verissimum esse, quod ait Plautus Mercatore:

labāt iuuenes, itidē rapiuntur senes. Senum amor vehe-
illi se amant: quod amant, amatum volūt mens.

atq; cognitum.

illi verò si amare ea ætate ceperint, multo infantiunt acrim.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenum miseros lussisset amores,

Post Veneris inclis subdere colla senem;
Et sibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.

Stare nec ante fores puduit, charæve puella
Ancillam medio detinuisse foro.

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumsternit arcta,

Despuit in molles & sibi quisq; sinus.

Locus est elegans apud Plutarch. lib. contra Coloten, ubi docet senibus Venerem exercendam non esse: Minimè fecellit Epicurum, voluptates corporis, tanquam Eteas ventos, ubi peruenierint ad suum incrementum, expirare: quod in causa est ut inquirat, utrum sapiens ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contractu formosarum, & concredatione adhuc gaudeat: longè aliter, sentiens quam Sophocles, qui libenter istinc, ut à domino agresti & furioso, se profugisse dicebat. Sed cum plerisque voluptatum istarum senectute exarescere videant, cumq;

Cythera canos sit perosa milites,
multo potius debebant homines voluptuarij animi voluptates conquirere, ac velut

I i cibaria

Senes zelotypi.

Senes incurui.

Bubo.

IV.

Dis pte ori senex.

Senes prouecti à voluptatibus corporis.

cibaria, quæ non putrescunt, & incorrupta durant. Et ibidem: O Soleto, intempestivo, turpi remedio fatentur se vi, cum recordatione pristinarum voluptatum se ipsi recreant: & quia non suppetant recentes, quibus vi queant, veteribus illis, id est, mortuis & pollinctis, aliàs iam moribundas aut enectas in carne, vi in frigido cinere, mouent aduersante natura, ventilantq; paulisper fouendo: quippè qui in animo nullam habeant domesticam voluptatem, dignam libero, conditam hilaritate. Hæc ille. Vnde callidè & calidè sagunt meretrices inueteratæ, & à sua militia emeritæ, vt quibusuis rationibus suum regant dedecus, ne omnium ludibrio pateant, factæ Veneris rebus inutiles. Hinc festiuè quandam taxat festiuus Poeta Italus, hoc modo:

Sin che la Nicoloſa

Durò giouane e fresca,

A la fama amoros

Fù sempre publica esca.

Mor, che per troppa etade

Perduto ha la beltade

Per rassetbrar honesta,

S'orna di bigia vesta.

Credeui Ouidio hauere,

Ciascuna metamorfoſi trattata?

Ecco vna vacca in aſina mutata.

*Adoleſcē
tiari.*

Id adiungo, quod ad emblemata facit, apud Nonium verbum, *adoleſcentiari*, pro luxuriari, ex Varrone: Tum quidem vt faciat, cenſeo, quoniam tu quoq; adhuc *adoleſcentiariſ*. Finitimum illud Horatij:

— ne potum largius aquo

Rideat, & pulſet laſciua decentius ætas.

Ait M. Tullius in Cæliana oratorio more, non ad mentem ſapientum, iuuenibus quædam voluptates permittendas. Et Plin. Secundus adoleſcentes putat non dedecere perturbata quædam & nonnunquam conſuſa. In ſene turpem omnem luxuriam, & laſciuias: quod & Caro maior dixit apud eum, quem citauit proximè Tullium. Axta tum omnium ſua tempeſtiuitas, ſuiq; mores: adeò nihil ſtultus aut contemptius, quàm ſenem capularem & ſilicernium de amoribus cogitare. Id exemplo vidimus in duobus æui noſtri doctiſſimis viris, Ioanne

Aurato, Regio Græcæ linguæ profeſſore, & Iacobo Cuiacio, præclaro Romani iuris interprete, qui iam penè octogenarii, iuenculas vxores ſortiti, ea molliſi ſunt quæ iuuenes. Sanè Iuuenalis in deſcriptione Senectutis oſtendit ſatis, quàm ſit aliena Venus à ſenibus. Optima ſanè ratione, cum ſeniores inſirmæ ætatis dicantur, in l. ciuitatibus. 122. ff. de legat. 1. & canicie graues læſis corpore æquiparentur, in Authent. de Quaſtore. coll. 6. Imò minus videre præſumuntur quàm ægri. Ioan. Neuizan. in Silu. Nuptiali, lib. 2. n. 4. Vnde non immeritò Plautina illa Bacchis Senecioni cuida delicias factura, odioſum eſſe dixerit, mortem amplexarier. Plautus, illud linguæ Latine decus (ſic enim à Gellio lib. 19. cap. 8. vt & homo linguæ atq; elegantie in verbis Latine princeps appellatur, lib. 7. cap. 17.) non minus feſtiuiter quàm actriter ab amoris inſania dehortatur ſenes tales Acherunticos, decrepitos, & capulares, qui tametiſ capulo ſiue feretro, quo efferri debebant mortui, iam vicini ſint, mulierum tamen, & quidem iuuenularum conſortium etiam nouum affectant. Sic enim ille in Mercatore:

Iam plenus ætatu, animaq; fœtida,

Senex hircosus: tu oſculere mulierem?

Vtine adueniens vomitū excutias mulieri?

Inde audiuntur iuſtæ vxorum querelæ,

qualis habetur apud Apuleium lib. 5. At

ego miſera primū patre meo ſeniorē

maritum ſortita ſum, dein cucurbita cal-

uiorē, & quouis puero pumiliorē. Pro

inde quæ cuiſmodi ſeni vel impotenti cop-

ulara fuerit adoleſcētula, & nupta ſimul,

& vidua optimo iure dici queat. Id enim

idem Plautus in nuptas nuptias vocat in

Militē glorioſo. Ab eodem quoq; iſtiſ-

modi amator ſenex feſtiuè pictæ imagini

comparatur in Mercatore:

Si vnquam vididiſti pictum amatorem, hem

illic eſt.

Nam meo quidem animo vetulus decrepi-

tus ſenex

Tanridè eſt, quaſi ſit ſignū pictū in pariete.

Satis nunc ſenes amatores depinximus, æ-

gedum colores miſceamus.

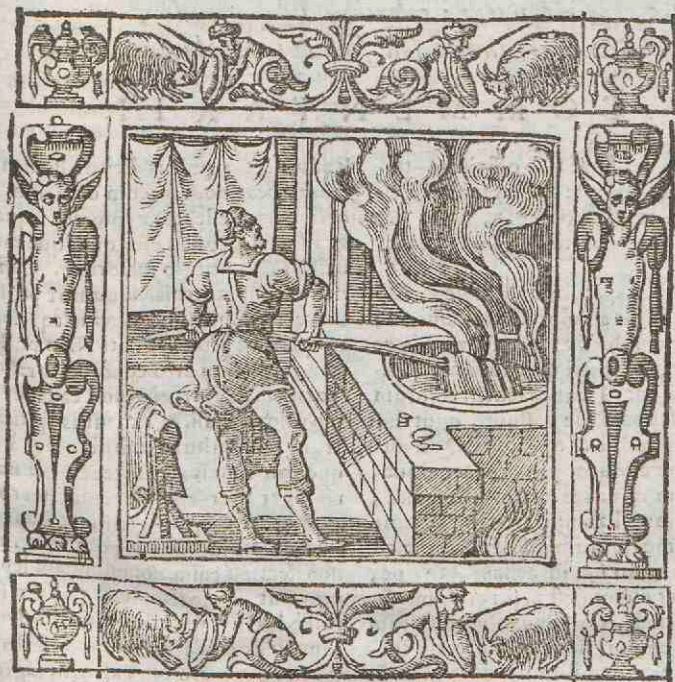
*Cur ſenex
à Venere
alieni.*

*Trop. ſe-
miſ. an-
pict. & vi-
ditur.*

In colores.

EMBLEMA CXVIII.

INDEX mæstitiæ est pullus color: utimur omnes
 Hoc habitu, tumulis cum damus inferias.
 At sinceri animi, & mentis stola candida pura:
 Hinc sindon sacris linea grata viris.
 Nos sperare docet viridis. Spes dicitur esse
 In viridi, quoties irrita retrò cadit.
 Est cupidis flauus color, est & amantibus aptus,
 Et scortis, & queis spes sua certa fuit.
 At ruber armatos equites exornet amictus;
 Indicet & pueros erubuisse pudor.
 Cæruleus nautas, & qui cælestia vates
 Attoniti nimia religione petunt.
 Vilia sunt giluis natiuag. vellera burris:
 Qualia lignipedes stragula habere solent.

*Quem cura ingentes cruciant, vel zelus amoris,
Creditor hic fulva non malè veste regi.
Quisquis sorte sua contentus, ianthina gesserit;
Fortuna equanimis tedia quicq; ferat.
Vt varia est natura coloribus in gignendis,
Sic alijs aliud: sed sua cuique placent.*

C O M M E N T A R I I.

I.

PINGE aut finge tibi officinam tinctoris, in qua ipse pannos suos ex alicuius bulliente extrahat, subigat, siccet, & quæ ad omnigenam tincturam spectant, peragat.

II.
Coloribus
exprimū-
tur affe-
ctus ani-
mi.

Colorum
significa-
tiones.

COLORES & eorum differentiarum non minimum solent animos nostros afficere, ob eamq; rem docti & indocti τινδύματα ea, quæ sunt in animis, passim coloribus exprimunt. Horum tamen colorum tot significationes esse possunt, quot sunt hominum affectus & opiniones. Quæ quod ad rationem aliquam propius accedant, vel naturam rerum expressius declarant, eò pulchriores habentur: ut cum nigrore vitumur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi significandam. At viror, spei nota, ut dictum est in superioribus: auaritia, amantibus, & id genus aliis, qui spei pretio non emunt, flauus haud malè conuenit. Ruber tum militum, tum puerorum, quos verecundia maximè decet, symbolum esse poterit: ut cæruleus nautarum: gilvus & burrus, vilium, & eorum, qui sunt tenuis fortunæ. Meticulosis deniq; & zelotypis, quod animo sint perturbato, non malè fulvus color tribuitur: ianthinus iis, qui sua sorte contenti viuunt. De quibus in sequentibus singulatim. Plato in Timæo dicit, colorem, splendorem esse quendam defluentem sigillatim de corporibus, & talibus quibusdam partibus, quæ sunt aptæ ad oculorum sensum. Colorum autem sunt penè innumerabiles differentiarum, sed de notionibus, iisque maximè, quos Alciatus hic attingit, quorum octo differentias explicat. Parerg. cap. i. nobis sermo erit.

III.
Color ni-
gen.
Inferius.

INDEX mæstitia est pulvis color] Nigro vel pullo colore in parentalibus vituntur. Niger color (inquit Alciatus loco citato) in Aethiopibus cernitur: cum cadore temperatur, suscus est: cum aliquid ruboris il-

li admiscetur, pullus dicitur. Plautus moreum vocat, nos moreum oscurum. Hunc obseruamus esse terræ colorem, quæ magna sui parte pulla est: quodque mortuis iniiciatur, instituto maiorum. Qui iusta persoluunt mortuis, induuntur pullis palliis, terræ nimirum colore: indeq; nominantur pleriq; atrati, pullati. Nam pullum se penumero cum atro confunditur: sic enim mors atra dicitur, eò quod cadauer extincto calore vitali, & exhaustis spiritibus atrum relinquitur. At differt ater à nigro, quoniam omnis ater niger est: at non omnis niger ater est; ater enim horroris aliquid habet, estq; visu tristis & inuincendus, proindeq; lugentibus peculiaris, at niger non item: est enim nonnunquam lepidus & venustus. Colorem verò pullum signum fuisse luctus, vel ex historia Thesei proditum nobis est. Ille enim interfecto Minotaurum cum rediret in patriam, nigroq; velo per imprudentiam viceretur, pater Aegæus hoc signo tamquam lugubri & funesto consternatus, quippe qui filium extinctum esse crederet, se in mare præcipitem dedit. Quem colorem mæstitiæ & doloris notam fuisse significat etiā Onidius exul, suæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu cultuq; semouens:

*Inelix habitum temporu huius habeo.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notatur.*

*Fortuna memorem te decet esse meæ.
Tumulus cum damnus inferias.]* Cum mortuos sepulchro mandamus. Inferias sacrificia fuere, quæ dijs inferis solui dicebantur: & Inferias facere, est mortuorum animas sacrificijs placare, vel iusta defunctis persolvere. Virg. in 9.
Absenti ferat inferias, decoratq; sepulchro.
Idem

Idem 4. Georg.

Inferius Orphæ mittit, lucumq; reuiscit.

Catullus:

*Multas per gentes & multa per aquora ventus.**Aduento miseris, frater, ad inferias.*

& deinde:

*Nunc tamen interea prisco quæ more parentum**Tradita sunt tristes munera ad inferias.*

Tradit Seruius, morem fuisse in sepulchris

virosum fortium captiuos necari. Quod

postquam crudele nimium visum est, pla-

cuisse gladiatores ante sepulchra dimicare,

qui à bustis bustiarij dicti sunt. Eorum

si forte copia non fuisset, laniantes feminæ

genas suas effundebant sanguinem. De hoc

Inferiarum nomine nonnihil Gellius 19. c.

8. Contrà tamen, quod prætermisum no-

lim, Plutarchus libro Quæstionum Roma-

narum, quærit, quam ob causam mulieres

in luctu vestibus albis vterentur? quod fa-

ctum ab ijs putat exemplo Magorum, qui

aduersus tenebras ipsumq; Plutem luci

da & illustri veste sese obtegunt, vtque de-

functi cadauer albo amictu tegitur, sic pu-

tant, æquum esse amicisq; familiares ve-

stiri. At in luctu vilia maximè conuenire

putant, quæ autem colore aliquo tincta sūt

& suffusa, luxum arguunt, & superfluu-

retum apparatus. Cum itaq; solum albū

sincerum sit, minimè mixtum, purum, &

tinctura non mirabili, optimè putant ijs

conuenire, qui sepultura committuntur.

Proinde & Socrates scribit, Argis vestes al-

bas in usu esse dum lugent, quæ eadem sint

aqua elutæ. Sed tamen obfolenisse morem

idem Plutarchus scribit: nimirum deprau-

ata consuetudine, viros albas vestes in lu-

ctu vsurpasse, quod ferè colligimus ex ijs,

quæ Paulus Iulius ait, in tit. de Sepulchris

& Inuentis: Qui luget, abstinere debet à

conuijs, ornamentis, & alba veste. Con-

stat enim ex Varrone, de vita Patrum, vt

citatur à Nonio, mulieres in luctu nigri

colorem solum habuisse: Amiculo ni-

gillo (si quis ille) capillo demisso Tequere-

tur luctum. alio loco: Fudere ipso pullis

palis amictu. Idem fuisse vsus traditur apud

Græcos ex vltimo Iliados Homericæ,

vbi Thetys futuram filij Achillis necem

desens velo nigro testa Iouem adit. Apud

Euripidem, Iphigenia matrem Clytemne-

stram monet, ne comam laniet suam ob

mortem: suisq; vt renanciet sororibus, ne vestibus nigris corpus tam ob rem conuegant. Hieronym. ad Iulianum: Lugubrem vestem mutaueris: & dedicatio ossium Martyris candida tibi vestimenta reddent, vt non sentires dolores orbitatis tuæ, quàm ciuitas vniuersa sentiret. Hæc ille. Quo ex loco facile est intelligere, morem etiam fuisse apud veteres sumenda pullæ vestis temporibus orbitatis, & sepulcralium: at cum festi dies Martyrum celebrarentur, in gaudij signum sumpsisse vestes candidas & hilares.

At *sinceri animi* &c.] Albus in pallorem desinit: candidus purior est; & nubibus similis: sunt qui quàm maximè candenti igni æqualem ferunt. Græci φλογόλευνοι videntur dixisse album colorem, cui nescio quid flammæ admixtum sit. Alciatus. Albedo, puritatis, fidei, castimonie, integritatis, & aliarum generis eiusdem virtutum nota, ideoq; religioni accommoda. Et color albus, cum sit purissimus, ideo pro sincero capitur, cum transfertur ad animum, cum eo confundunt candidum: inde Candor animi pro simplicitate puritateq; non raro accipitur. Itaq; apud omnes ferè nationes mos inoleuit, vt ad Dei cultum indumentis albis vt plurimum vtrant. Quo refero illud è Satyr. 2. Petri:

Negato

Iupiter hac illi quamuis te Albatus rogavit.

Et flamen Ioni sacra faciens albatus erat, alboq; pileo utebatur. Magi etiam Persæ putabant Deum non delectari nisi in albis vestibus. Fuit & Vestalium suffibulum vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum. Cicero 2. de Leg. Color albus præcipuè decorus Deo est, cum in cæteris, tum maximè in textili: tincta verò absint, nisi à bellicis insignibus. Plutarchus lib. de Iside & Osiride, quærit causam, cur Sacerdotes linteis tantum vestibus vterentur. Id quidem factum ait, quod immortalibus Diis omnia pura, mundaq; conueniant. Non enim fas est (ait Plato) pura Deorum numina contaminatis & impuris rebus coli. Itaq; cum linum maximè purum fiat, sitque ad eluendum expeditissimum, sacrificiis, & Deum cultoribus præcæteris conuenire consuevit. Pierius 40. Hieroglyph. meminit, & alii nonnulli. Reperio & vestem candidam signum fuisse lætitiæ, apud Val. Max. lib. 1. cap. 1. quo loco

I 3

scribit

Color albus.

Albus significat.

Candor.

Flamē Ionis albatus.

Vestales albata.

Vestis alba signum lætitiæ.

scribis, post Cannensem cladem, qua maior
viroorum Romanorum pars absorpta fuit,
decretum fuisse ne matronæ ultra trigesi-
mu n diem luctus ex tenderent, ut ab iis sa-
cra Cereris peragerentur. Hæ itaq; abster-
sis lacrymis, depositisq; doloris insignibus,
candida u vestem induerunt. Nec præter-
mittendus Romanorum mos in honorum
petitionibus: qui enim magistratus ambi-
bant, toga candida induci sese commenda-
bant populo: hoc cultu integritatem, pro-
bitatemq; ex colore omnium purissimo &
simplicissimo significantes, seque pecunia
minimè vfos, qua populum corrumperet:
ideo Candidati, à candore vestis nominati,
vel à simpli citate, puritateq; animi potius.
Itemq; serui accepta libertate albis vesti-
bus vli memorantur, vti liquet ex Septi-
mio Florente. Deniq; fu t iste color mode-
stia signum, ut purpura ambitionis, subli-
misq; animi & elati. Hinc illud Alexandri
de Antipatro, quem quidem ob modestiam
commendabat: Foris albo pallio vitur, in-
quit rex, intus autem totus purpureus. no-
tabat simulatam hominis ambitiosi, & sum-
ma appetentis parsimoniam. Candido co-
lori proximus est, quem canum nominat:
qui color est albi nigriq; particeps, Græcis
λευκόμας, qualis est capillorum & barbæ
in senibus: vnde canities appellata est. Is na-
tius color est, ut qui non inficitur, sed ex
ipsa onis lana ita capitur.

Serui ma-
nissi
albat.
Album et
purpureu
quid.

Canis co-
lor, uque
natus.

Stola.

Pura ve-
stis.

[Stola candida] Nomine stolæ quæ meun
que vestem oblongam intelligo. Aliàs stola
erat muliebris, & demissa ad talos usque.
Pura autem Seruius in schedis interpretat-
tur, non polluta. Est pura vestis, ait, qua fe-
stis diebus vti consueuerant sacrificaturi,
ut neq; fausta sis, neq; fulgurita, neq; obli-
ta, neq; maculam habeat, ut ait Festus Pō-
peius. Fragmenta quædam Tulliana su-
persunt orationis, In toga candida. Liuius
album vestimentum dicit.

Hinc [sindon sacra] [linea grata virus] Poe-
ta lib. 12. Aeneid. restis est locuples:

— puraq; in veste sacerdos

Serigera in frōtem sua, intonsamq; bidentē
Attulit.

Ouidius 15. Metamorph.

— Cereusq; sacerdos

Amphyclus albeni velatus tempora vitæ.
Vopiscus in Floriano: Senatores omnes ea
læticia elatos, ut dōnibus suis omnes albas
hostias cederent, imagines frequenter ape-

rent, albat sederent, quia antiquitatē sibi
redditam crederent. Acerrimè Varius in
cessit à Tullio, quod toga pulla accu-
bisset, contra decorum festi conuiuii. Il-
lud ex te, ait, scire cupio, quo consilio, aut
qua mente feceris, ut in epulo Q. Ariti, fa-
miliaris mei, cum toga pulla accumberes?
quem vñquam videris? quem audieris?
quo exemplo, quo more feceris? Dices: su-
pplicationes te illas non probasse. optimè.
Nullus faciebat supplicationes. Videsne
me nihil de anni illius casu, nihil de eo,
quod tibi cum summis viris commune es-
se videatur, sed de tuis propriis sceleribus
ex te quærere? Nulla supplicatio fuerat:
cedo, quis vñquam cœnat atratus? ita enim
illud epulum est funebre, ut munus sit fu-
neris, epulæ quidem ipsæ dignitatis. Sed
omitto epulum, populi Romani festum
diem, argento, veste niuea, omni apparatu,
ornatuq; visendo, quis vñquam in luctu
domestico, quis in funere familiari cœnauit
cum toga pulla? cui de balneis exeunti
præter te toga pulla vñquam data est? cū
tot hominum millia accumberent: cū ip-
se epuli dominus Q. Aritius albatu esset: tu
in templum Castoris te cum C. Fidulo a-
trato, ceterisq; tuis furis funestum intu-
listi. Quis tum non ingemuit? quis non
doluit Reipub. casum? quis sermo alius in
illo epulo fuit, nisi hanc tantam, & tam gra-
uem ciuitatem subiectam esse non modò fu-
rori, verum etiam irrisioni tuæ? Hanc tu
morem ignorabas? nunquam epulum vide-
ras? nunquam puer aut adolescens inter
coquos fueras? Fausti adolescentis nobilif-
simi ex epulo magnificentissimo famem il-
lam veterem tuam non expuleras? quàm
acerbè atratum videras, dominum cum to-
ga pulla, & eius amicos ante conuiuium?
quæ te tanta tenuit amentia, ut tu, nisi id fe-
cisses, quod fas non fuit, nisi violasses tem-
plum Castoris, nomen epuli, oculos ciuiū,
morem veterem, eius qui te inuitat au-
thoritatem, patrum putares testificatum es-
se, supplicationes te illas nō putare? Huc-
usque orator morem patrium violatum
questus in Varius, non frustra quidem,
cū qui sapiat, non abhorreat à more pa-
trio. Memini ad hæc Aurelium Victorem
in Marco Antonino Philosopho, dicere:
Nuncio accepto de morte principis, con-
fusam luctu publico Vrbein, senatores in
curia veste tetra amictos lacrymas effudif-
se.

Tullio in
uatio in
Vario.

Sindon. se. Est autem sindon vestis alba, seu an-
 ctus è lino Aegyptiaco. Est illa purpu-
 rea & linea: purpura enim maris vicem
 præbet: linum verò fluminis, quia cum ve-
 re primum in oriente flumen inundasset,
 linum natum ait Plinius.

*Viridis co-
 lor.* Nos sperare docet viridis] Viridis color,
 qui ex chrysocolle vel æruginis fit, ad satie-
 tatem viret. Hic color herbarum est, & a-
 nis pisticis, & lapilli, quem smaragdum no-
 minant. Huic coloris similis est prasinus,
 qui nomen dedit Prasinæ factioni. Spei co-
 lor est viridis (vt diximus Emblemate 44)
 quod omnia spe duce vernēt. Etenim cum
 virefcunt segetes & arbores, ab eis fructus
 expectamus. Fit tamen ea spes interdum
 irrita, fallax, & nullius omnino frugis. O-
 vidius:

*Prasinæ
 factio.* Fallitur augurio spes bona sepe suo.
 Et Plautus:
*Viror spes
 nota.* Ego scio q. sperauerint, sp. decepisse multos.
Quoties irrita retrò cadit] Ovidius 3. de
 Ponto, eleg. 4.
Irrita verorum non sunt prasagia vatium.
 Eodem libro eleg. 7.
*Spem inuauit amplecti, qua non inuauit, irrita
 semper.*

Et 4. eiusdem operis, eleg. 7.
 Fides non irrita.

Irritum. In 2. Fastor.
 venit irritus illuc
 Romulus. hoc est, re infecta.
 Idem in 3. eiusdem:
 Si mea nota fides, irrita nulla putes.
 Et de Narcisso eodem libro:
 Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti?
 Curtius lib. 4. Tam discedere irritum, quā
 morari pudebat.

*Flauus co-
 lor quorū
 sit.* Est cupidus flauus] Anaris, amantibus, &
 ijs, qui meretricias artes sectantur, non ma-
 le quadrat color flauus, qui ex albo, ru-
 fo & viridi coniectus est, qualis est color
 mellis, auri, & aristarum maturarum. Co-
 lorem flauum alij Venerum, vulgò blauū
 appellitant, colorem illū quidem à factio-
 ne Circensī nobilitatum. Quidam eundem
 esse ac cœruleum volunt, quem Græci *υδρ*
υδρ, nonnulli Lazurion vocant: sed inter
 hos magnum est discrimen. Tribuitur au-
 tem iste color avaris, qui spem precio non
 emunt, cum sint coloris flauī ob insatiabi-
 lem habendi cupiditatem. Hinc reor esse,
 quod in multis Germaniæ locis Hebræi
 cogantur circulum flauum vesti assutum

gestare. Amantibus verò, ob flauedinem &
 pallorem contractum ex amoris affectu,
 licet interdum propter conceptam in ani-
 mo spem vireant, Ovidius:

*Palleat omnis amans, est hic color aptus a-
 manti.*

Vel vt Alcibiades ait, quod hic color aman-
 tiam comis tribuatur. Lucanus 10. belli
 Pharsalici:

*Tam flauos gerit altera crines
 Vt nullus Caesar Rheno se dicat in aruis
 Tam rustilas vidisse comas.*

Loquitur de Cleopatrarē pedissequis. Sic
 Iuuenal. 3. Satyr.

*Cœnula qui stupuit Germani lumina, flauā
 Casariē, & madido torquentē cornua cirro.*

Legi alicubi flauam Achillis comam, calo-
 ris & iracundiæ fuisse argumentum, quo-
 niam ij ferē sunt *ξανθοχόος*, id est, flaua
 bile laborantes, & ad iram propensiores,
 qui crines flauos habent. Sed tamē flauum
 fuisse Menelaum memorant, virum qui-
 dem mitem, proindeq; mollem bellatorem.
 Familiz quoq; Flauia nomen dedit flaua
 cæsaries. Scortis deniq; tribuitur, & tur-
 pinum voluptatum sectatoribus, qui præ-
 sentis opinione boni ducuntur. Meretrices
 tamen toga pulla à matronis adulterij con-
 uictis, quæ albatæ erant, distinguebantur.
 Cur autem meretrix scortum dicatur, dixi-
 mus alibi.

At ruber armatos] Ruber seu rufus co-
 lor multis distinguitur notis. Aliquis ex
 sandaracha fit, qui ad satietatem flammæus
 est, & à similitudine ignis *ρῦψος* dicitur.
 Burchum veteres Latini dixerunt. Alius ex
 cinnabari concipitur, aliquanto coloratior,
 Græcè appellatur *ἐρυθρὸς*. Est & ostrinus
 color, qui & purpureus, de quo vide Mi-
 scell. Politiani cap. 12. & quæ nos supra, de
 purpura congesimus. Est etiam rubeus ex
 animantium sanguine; est & quo lana infu-
 citur coccus: vnde vestes coccineæ, id est,
 purpureæ. Ruber itaq; color est militum:
 ardorem enim bellicum, cædem & ferocita-
 tem tacitè arguit. Apud Pœnos in castris
 Annibalis rubeam vestem Ducis tabernacu-
 culo protentam, vt alijs purpuram, indi-
 cium fuisse certaminis prodium est, quo
 viso miles ad pugnam se accingeret. Plutar-
 chus in apophthegm. Laconum: Lacones,
 inquit, in bellis vtebantur Puniceis tuni-
 cis, siue, quod hic color videbatur illis ali-
 quid habere virile: siue, quod sanguinei co-

*Achilles
 flaua co-
 ma, et Me-
 nelæus.*

*Flauia sa-
 milia.*

*Color ru-
 ber.*

*Ruboris
 nota.*

loris rubor plus terroris incuteret bellorū imperitis: siue, ne protinus conspicuum esset hostibus, si quis vulnus acceperit, sed vtiliter lateret ob vestem sanguini concolorē. Sed Val. Maximus scribit, Lacedaemonios non vt vulnē suorum in bello cruorem dissimilarent & occultarent, Phēniceis in praelio tunicis vlos, aut ne ipsi terrorem incuteret, sed ne hostibus fiducia aliquid afferret. Et Plutarchus auctor est, Demadem oratorem olim dixisse, Athenienses de bello nunquam decernisse, nisi pullis vestibus indutos: eo verbo significabat, eos bellandi cupidiores, nec nisi de clade suorum admonitos, pacem cogitare.

Purpureus color, symbolum verecundiae.

Indicet & pueros. Purpureus color pudoris indicium. Hinc praetexta Romanos pueros admonebat, verēcundiam in dictis factisq; seruandam. Notum est Catonis illud, cum diceret sibi magis placere adolescentē qui rubesceret, quā qui pallescerent. Et Diogenes apud Laetium, cum vidisset puerum rubore suffusum: Considera fili, inquit, hic enim virtutis est color. Vide Aristotelem in lib. de Morib. Claudian. 1. de raptu Proserpinae, vbi iuenculam viro iam matu ram describit ab adiuncto pudore:

*— niseos infecit purpura vultus
Per liquidas succensa genas.
Ad hunc modum Virgil. in 12. de Latini uxore, belli dubij eventum reformidante:
Accepit vocem lacrymis Lavinia matris,
Ingrātes pulsata genas, cui plurimus igne
Subiecit rubor, & calescit p. ora cucurrit.
Indum sanguineo veluti violauerit ostro
Si q̄s ebur, vel mista rubet ubi lilia multa
Alba rosa; tales virgo dabat ore colores.*

Ceruleus color.

Ceruleus nautas. Ceruleus color vel à cœlo, vel à cœrulo auicula, quæ & νῆαυος dicitur. Hic aeris color est, itemque maris tranquillij, vnde etiam nautis appropriatus. In oculis color iste dicitur à Græcis glaucus, vnde Pallas γλαυκῶπις, à veteribus, Latinis cœlia, quasi cœlia, à colore cœli, ait Nigidius. Nostri colorem celestem dicunt, *Himmelblau*, non quod cœlum particeps sit coloris alienius, sed quia ita nobis appareat. Proinde sacerdotes Aegyptij Deum veste indutum cœrulea, quia præcipua eius in cœlo sedes, eminebant. Non referam quæ notantur à Plutarcho de colore Isis & Tiphonis cœruleo, hæc enim ἀποδείκνυσται. Hunc colorem cœ-

ruleam ἀλὲ πρῶν, à colore maris, ἀπὸ τῆς ἀλὲς, dici volunt, vt enim cœlum ceruleū, sic mare cœruleum dicunt poetæ. Seruius in 8. Aeneid. Cœruleus color maris est, à cuius Deo equum constare esse inuentum. Hunc cœruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhistor Plutarch. 1. de philosophorum decretis, cap. 6. Sed vt est varia hominum mens, alijsq; aliorum sensus in colorum vlturpandis symbolis, repetio Agrigentinos tyrāide Phalaridis liberatos, publicè constituisse, vt nulli cœruleo colore vestitū gestare permitteretur, quod tyranni satellites & corporis eius stipatores eo colore subligaculis fuissent vti soliti. Cerulei coloris vestis nominatur etiam cymatilis, quia nomen ab vndis trahit. Ouidius.

Hic vndas imitatur, habet quoq; nomen ab vndis.

νῆα enim fluctum sonat. Apud Plautū vestis cymatilis est vndulata: Nos camelotum vocamus, corruptè Zambelotum.

Attoniti nimia religione. Lucretius lib. 3.

*— multoq; in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem.
Quo magis in dubijs homines spectare periculis*

Scilicet aduersisq; in rebus noscere qui sint. Nā vera voces tum demum pectore ab imo Eliciuntur. & eripitur fortuna, manet res. At puto hic alludi ad vocabulum δέος, timor, vnde putant Dei Latium nomen trahi, ex quo illud Petronij:

Primus in orbe Deos fecit timor.
Vilia sunt gilui. Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrhum siue rum, gilum siue melinum, de quo Gellius lib. 13. cap. vlt. Birrus hic (vt ait Sanguis) non pro colore capitur, sed pro vestimento, quo aquas arcemus, cum iter facimus, qui ex colore natiū sit. Natiū autem color, vt ait Perotus, modò in albedinem, modò in nigredinem tendit. De hoc colore Antonius Thyrsius lib. de coloribus cap. 4. Est & color albi nigriq; particeps, à Græcis inde λευκοπαῖος, *leucophaus*, voce iam à nostris vlturpata, vocatus: genus est id coloris natiū, non enim inficitur, sed quis ipsa sic natura quasi pingitur. Hunc sibi secta sacerdotum sumptit sanctissima, qui nulla tunica linea penitus induti, pro cingulo veste se vinciunt nodo-
sa, ac

Isis & Tiphon.

fa, ac ligneis tantum calcementis vsu, precario victum quaritant. Colorem istum Alciatus hic giluum vocat. (Idem etiam in Parerg. birrum vocat, quo interdum omnes pro tegmine capitis vtuntur) cuius verba sunt: Subsequitur cineritius, quo Franciscani passim in praesentia induuntur; nos vulgo birretinum dicimus, quod viorij militaresq; birri propter vilitatem hoc colore essent. Melinus ex pigmento à Mele insula sic dictus, quem Latini & giluum appellant; Serrao autore. Et infra: Est igitur gilvus color, scilicet quadamtenus in rubrum vergens. Idem quoq; dicitur helius, sic nominatus à vini genere, quod colorem habet inter rufum albumque: rufum barbari appellant, aut ruscum; alij saginatum, quasi sanguinatum, qui sit cruentato similis. Est ille, qui dicitur impluviatus, pullo similis, sic nominatus, quasi fumato stillicidio implutus. Sunt qui volunt suafum esse: à stillicidio factum fumoso in albo panno, & is color est peculiaris monachis, quos Minimis appellant, Parisini Bonos homines. Eo fortasse sensu homines seculi aurei designati, ob morum vitæq; simplicitatē, quam ipsi profitebantur: vestis enim nativi coloris minimeque infecti, vitæ innocētis, & ab omni alienæ luxu index est. Tum autem primum cœpit hominum exundare luxuries, cum nativas lanas cœperunt ad cultum tingere.

Qualia lignipedes] Hi sunt refrigeri quidam monachi, qui ex instituto seueriore ligneis calceis vtuntur, aut potius, soleis quibusdam è subere vel ligno, Itali vocant Capuzzinos. Pro veste pallia ciuericia gerunt, eo colore, quo vilia rusticorum saga, qui caminos emundant. Lignipedum meminit Politianus lib. 7. Epist. in Prologo Menæch. Plauti:

Cucullati, lignipedes, cincti funibus, &c. Sanctius tamen censet hic potius intelligi claudos, & qui haberent pedes ligneos, vt pote qui preciosa stragula non possideant.

Stragula] ἡ σπῆρμη, τὸ σπῆμα, Gallicè, couverture du lit, ou, lodier, housse. Italicè, coperta. Et rectè hic quidem stragula, nam quidam horridiore cultu fratres, vt Capucini, non tam pallia, quam formam quandam stragulorum induunt; at Franciscani nostrates, qui initio cultu seueriore, nunc tandem ceperunt esse nitidiores.

Quem cura ingentes] Meticulosus, zelo-

typis, & ijs, qui omnino sunt perturbati, fuluus amictus ex viridi & rufo permixtus potest esse peculiaris. Fuluus, est color celi & stellarum: qua ratione, sidera fulua dixit Tibullus. Sed hic existimo intelligi maxime raurum colorem, qui obtusus est quodammodo atq; obscuratus. Gellius cap. 20. lib. 2. ex Frontone docet, fuluum videri de rufo atque viridi mixtum, & in alijs plus habere rufi. Vide apud eundem reliqua. Fuluum colorem Virgilius tribuit leontristæ fraxinæ: Ouidius; vt satis appareat esse, quem à castanea tanetum vocamus, nisi quod fuluus clarior, castaneus paulò obscurior est. Alciatus.

Quisquis sorte sua] Est & ostrinus color, qui & purpureus, alibi ex conchyliorum sanie rubens ardensque, alibi violaceus seu ianthinus, artificum ingenijs nunc intensior, nunc pressior. Ita Alciatus. De huius coloris veste Martialis in 2. Epigr.

Coccinea famosa donas, & ianthina mœcha. Significat vestimenti genus infecti purpura violacea. Quo de colore perdocti Baysius cap. 3. de re vestiaria. Iste itaque color ad eos pertinet, qui sua contenti sorte viuunt, vel etiam foris ludibria pronihilo ducunt: eos enim affectus violæ & rosæ significare possunt, ἡ γὰρ ἀνδρῶν.

Vt varia est natura] Vt varia est natura, in coloribus, eorumque differentijs multiplicibus efficiendis; sic varia variorum ex ijs ducuntur symbola, vt varia sunt hominum opiniones. Verba sunt ipsius Alciati ex 2. Parerg. cap. 1. Colorum omnes appellationes Latine expressum ostendere vix quisquam possit; tam enim hac in re varia natura est, vt quod in alijs plerisque accidit, rerum multitudo vocabula superet.

Sed sua cuique placent] Homerus ἄλλα σὺν cuique παρ' ἄλλοις καλὰ. Suum enim cuique pulchrum, ait Cic. & sic se res habet, te tua delectant, mea Virgil.

Trahit sua quemque voluptas.

Elegans illud Eueni Patij:

πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ πάντας ὁμοῖον,
ὁ δὲ δὲ ἀντιλέγειν ἐκείνῳ τῷτο ἐνέθει.
καὶ πρὸς μὲν τῷτο ἀρκεῖ λόγος ἐς ὃ πά-
λαιος,
σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἐσθλὰ, ἐμοὶ δὲ
τάδε.

Significat, multis esse solemne reprehendere, rectè autem id non facere; quin aduersus.

Fului coloris nota.

Fulvus color.

Tanetū.

Color violaceus.

Suū cuique pulchrū

ius illos posse verbum vetus retorqueri: Hæc tibi videntur talia; mihi verò contra. Plinius Secund. scitè admodum epist. 20. lib. 1. Adieceram quod me docuit vltus nigræ egregius. Frequenter ego iudicani, frequenter in consilio fui: aliud alios mouet, ac plerumque parua res maximas trahunt: varia sunt hominum iudicia, variae voluntates. Inde qui eandem causam simul audierint, sæpe diuersum, interdum idem, sed & diuersis animi motibus sentiunt. Video huc trahi ore populi celebratum adagium: *Quot capita, tot sensus*. Cuius etiam meminere nostri Iuris scholiastæ, lib. 4. ad ff. SC. Trebellian. Alia enim alijs nationibus honesta, quæ alijs turpia, & sic varij quot in orbe colores, tot etiam notiones animi fluxæ ac vagæ peruolitant.

IV.
Varia colorum nomina.

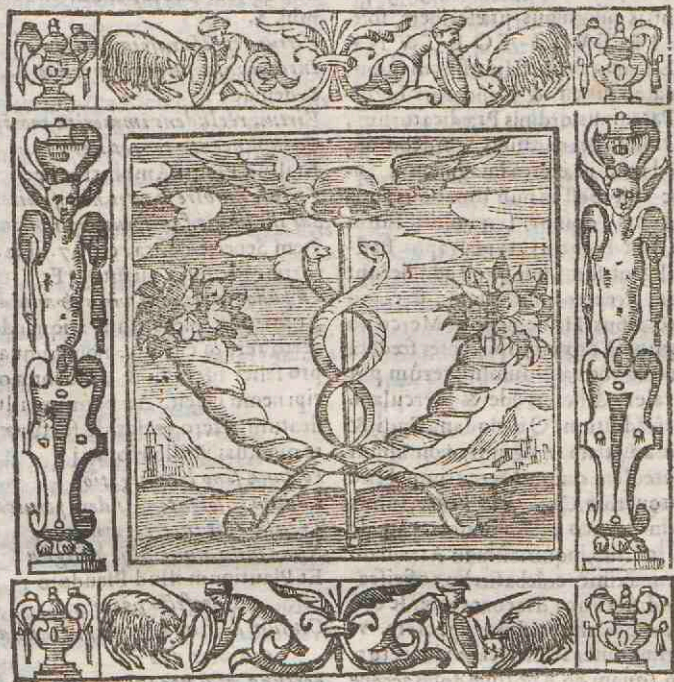
UT varia est natura in coloribus gignendis, et sunt colores in infinita penè varietate, sic eorum nomina varia diuersaq; sicuti ab herbis seu floribus, hyacinthinus, violaceus, roseus, papaueratus, malachinus: à plantis phœniceus, buxens; prasinus, à virentis porri folio: à locis, Tyrius, Puniceus, Indicus: ab animantibus, vt ceruinus, muscelinus, olotinus, coracinus: ab aqua, aquilus, neq; albus, neq; niger, ait Festus. Ceterum quia nihil absq; luce possumus intueri, varièq; ipsa mutetur lux, non est mirum si cum luce varient ipsi colores. Ea de re nonnulla Cels. Rhodig. antiq. lect. lib. 17. c. 7. Possem huc exempli gratia conferre stellarum varias species, nedum colores varios, hominum ac regionum faciem dissimilem; sed id fortasse bilem moueret quibusdam delicatulis, qui domesticis vitijs, vt naturalibus morbis delectantur, & veluti Balbinum polypus Agnæ, quod ille dixit. Malim ad colores ludorum Circensium, circa quos imprudens antiquitas in-

sanit: erant enim quatuor certantium classes, suis distinctæ coloribus. Nam prasinus seu virens herbidam verni temporis indicabat læticiam; roseus æstinam flagrantiam; albus pallecentem autumnum; fuscus hyemis nubilosam tristitiam. Vel ad colores varios cognobitarum, qui patrum instituto non ad alium finem inducti videntur, quàm vt familiarum distinctio fieret, confusio vitaretur. Nihil hic de coloribus castrorum, aut militantium, qui necessariò varij sunt, vt hæc varietas singulas copias in officio contineat. Has colorum significationes pulcherrimè norunt, & ad sua vota trahunt inuenculæ, quæ inuenibus, datis flosculis aut arte, aut natura factis, callidè animum suum erga illos in colore munusculi ostendunt: hisce enim vel fauent, vel subsannant, vel queruntur, vel ablegant, vel inuitant, mitum quàm eruditæ in Veneris tyrocinio. Et harum argutiarum ignaram esse, placulum est Oceani vndis vix eluendum. Ad id nostrum de coloribus emblemata pertinere video Tertulliani id de spectaculis, vbi de coloribus paganis: Meritò & coloribus idololatriæ vestierunt, & ab initio Deo Soli fecerunt albas & rufas: albas hyemi, ob niues candidas; rufas æstati, ad Solis roborem voti erant, sed postea tam voluprate quàm superstitione pronectæ, rufum alij Marti, alij album Zephyris consecrarent; prasinum verò Terræ matri, vel venetum colorem mari vel autumno. Cum autem omnis species idololatriæ data sit à Deo, utiq; etiam illa damnatur, quæ elemētis mundalibus profanatur. De coloribus scripsit Bayphius, scripsit & Antonius Thyleus, & Gellius lib. 2. cap. 26. & alij.

Virtuti fortuna comes.

E M B L E M A C X I X .

ANGVIBVS implicitis, geminis caduceus alis
 Inter Amalthææ cornua rectus adest.
 Pollentes sic mente viros, fandiꝑ peritos
 Indicat, vt rerum copia multa bear.

C O M M E N T A R I I .

STAT caduceus Mercurialis siue sceptrum erectum, supernè pileo alato tectum, in quo duo serpentes, masculus & femina sunt, qui medio corporum complexu nodum efficiunt. Herculanum: ab eo supernæ partes sic ad osculum, vt flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudæ cocunt ytriusq; Ytrinq; copix cornu, diuersis pomis ac herbis onustum, erigitur. Aliæ editiones caduceo etiam inferius alas addunt, quod minime

necessarium puto, licet non me fugiat id multis placere, inter quos etiam Pierius.

Hoc ipsissimum fuisse Alciati symbolum, refert Paulus Iouius, lepido eo libro, quem scripsit lingua sua vernacula, De notis armorum & amoris. Quod schema quàm bellè Alciato conuenient, facile possunt intelligere, qui eius prouidentiam iuris, & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà secum reputant. Id enim studium, eaque facultas effecit, vt magnos honores & honestas opes ad vitæ præsidium sibi comparauit.

II.
 Symbolū
 Alciati.

Mayni.

pararit. Idem Iouius me docet, symbolum hoc fuisse usurpatum ante à Iasone Mayno nobili Iuriscoſulto, quo ſua ſe virtute ac ſtudio, lautam fortunam eſſe conſecutum offendeſſe. Sic enim Iouius in Elogijs: Iasoni Mayno Mediolanenſi, uti ipſe in gentilijs inſignibus præſcribere ſolebat, VIRTVTI FORTVNA COMES non deſuit. Huiusmodi quoque Emblemata vſus eſt & Deſiderius Ligna-

Lignamini.

mineus Patavinus, ordinis Prædicatorum, cuius meminit Bernardinus Seardeon. lib. 2. claſſ. 6. Hanc præterea imaginem caducei adhuc videre eſt in numiſmatibus antiquis: è quibus, opinor, ſymbolum ſuum mutuati ſunt Frobenij, typographi Baſileenſes diligentissimi, niſi quod addiderunt columbam ſceptro inſidentem, dempro pileo & cornibus. Hunc nodum Mercurio conſecratiunt Aegyptij, innuentes fœdera non oportere vnquam diſſolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quanquam Galli, & haud ſcio an etiam Aegyptij non alium putat Hercules quam Mercurium. Hæc ferè in proverbio, *Cassiopeus nodus*. Iulius Higinus in poetico aſtronomico, cap. de Lyra: Mercurius, inquit, cum in Arcadiam (vbi olim maximè colebatur) proſciſceſſetur, & vidiffet duos dracones inter ſe coniuuncto corpore alium alium appetere, ut qui acerrimè inter ſe dimicare videretur, virgulam (quam ab Apolline dono acceptam) inter vtrumque proiecit. Quo facto, repente prælium diremptum fuit, hinc illam virgam pacis gratia dixit eſſe conſtitutam. Nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt, quod initium Mercurio fuerat pacis. Hæc ferè ille. Vide Perottum, & Macrobiū lib. 1. Saturnal.

III.

VIRTVTI FORTVNA COMES] Gnome pulchra, non ſemper vera, ut res humana fluunt. Ad eam facit locus Pliniani ex panegyrico ad Traianum: Poſſum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit, quas proximè fortuna cōceſſit, quas adhuc indulgentia diuina meditat. Hec ille. Sed nomen virtutis non hic accipitur pro eo habitu, quem rectæ rationi conſentaneum philoſophi dicunt, ſed ſpeciatim ſonat *τὴν ἀνδρείαν*, quæ Italica dialecto dicitur, *il va lore*, Gallicè, *la valeur*, proneſe, *grandeur de courage*. Alioquin virtutis

Virtus qd hoc loco.

nomine præclaræ quoque; dotes animi continentur. Vnde Gallis appellatur *homme de valeur & merite*. pietate grauem & meritis, poeta dicit: & hinc *ἀνδρεία*, *μεγὰς ἰσχύς*, *la vaillance*, *la ſuffiſance*. Forſè huc referas Horatianum iſtud è 3. Carmin. 2.

Virtus repulſa nescia ſordida, Intaminatus fulget honoribus & deinde:

Virtus, recludens immeriti more Calum, negata tentat iter via.

Et illud Plauti Amphitruone:

Virtute ambire oportet, non ſauitoribus: Sat ille habet ſauitorum, qui virtute habet.

Item Senecæ de ira, cap. 7. lib. 2. Non eſt fortior nequitia virtute. Et Virgil.

Tū pudor incendit, viros & viuida virtus.

At fortunæ vocabulum aliquando pro incerto rerum euentu: nonnunquam etiam pro felici ſucceſſu & affluentiâ opum accipit nemo nescit. Ad primum illud ſignificatum refero varios de fortunæ varietate queſtus; ut ille Horatij:

Fortuna ſæuo lata negotio,

Ludum insolentem ludere pericula,

Transmutat incertos honores,

Nunc mihi, nunc alijs benigna,

Et Plautinum illud Pſeudolo:

— profecto hocce eris,

Centum doctum hominum conſilia ſola hac deuincit dea

Fortuna, atque hoc verum eſt, ſperinde ut quis que fortuna vititur,

Ita præcellit; atque cū ſapere omnes dicimus: Bene ubi quod conſilium diſcimus accidit,

ſe hominem eatum

Eum eſſe declaramus: ſtultum autem illū, cui vertit malè.

Illud item Terentij:

O fortuna, & fors fortuna.

Quid. vlt. Trist. eleg. 15.

Rara quidem eſt virtus, quam non fortuna gubernet;

Qua maneat ſtabili, cū fugit illa, grada.

Secundo modo fortunæ verbum ſumitur pro felici opum ſucceſſu; vnde dicti viri fortunati, & *βιοι ευδαιμονες*: quare & nos fortunatas numero plurali dicimus opes, ut apud Horatium:

Quò mihi fortunatus, ſi non conceditur vti?

Virgil. 1. ecloga:

Fortunate ſenex, ergo tua rura manebunt.

Et alia eius generis multa paſſim.

Anguibus

Serpentes
caduceo
impliciti.

Anguibus implicitu] De serpentibus caduceo implicatis hæc est Mythographorum narratio. Mercurius in Arcadiam iter faciens, duos inter se Dracones acerrimè concertantes offendit, quos interposito baculo statim pacavit: qua de causa ne postea miraculum ignorarent, Aegyptij virgâ duobus interpositam draconibus Mercurio consecravit, & Caduceu nominavit.

Caduceus
Mercurij.

Caduceus] Virga Mercurij, qua dicitur usus ad lites & iurgia tollenda, ad somnum inducendum, ad euocandas ex inferis animas, vel etiam immittendas. Homerus Odyss. 8.

ἥλετο δὲ τὰ βαβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα
ἔλεγε, τὲς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐ-
γείρει.

Caduceus] Virgâ, qua mulcet lumina somno, Quorumcumq; velit, soluit quoq; lumina somno.

De hac virga etiam Horatius:

Tu pius latus animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Virgilius 4. Aeneidos imitatus Homeru:
Tum virgam capis, hac animas ille euocat
Orco

Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit.
Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat.

Illâ fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

Et Statius in primo Thebaidos:
Summa pedum prope plantaribus illigat
alis.

Obnubiq; comas, & temperat astra galero.
Tum dextra virgam inseruit, qua pellere
dulces

Aur suadere iteru somnos, qua nigra subire
Tartara, & exangues animare assueverat
umbras.

Caduceo-
fores.

Vide adagium, Munerum corruptela. Hanc Mercurialem virgam Græci κηρύκειον appellant, qua legati facialesq; utebantur, pro indeq; caduceatores nominati; cuius verbi meminit Marciianus, l. 8. de rerum. diuif. ff. & notat Vlpianus interpres Demosthenis, ad orationem contra Timocratem; quo loci statuit duplices Cercyas, qui ius idem haberent cum fecialibus, candemque penè potestatem, ut belli denunciandi, pacis in-
cundæ: quos εἰρηνοδότης, pacis sequefros,

Dionys. Halicarnass. interpretatur. Vide Coel. Rhodig. lib. 21. cap. 16. Sed quæ superstitiosè de caduceo interpretentur magi, vide apud Pierium lib. 15. Hieroglyphic. & auctorem thesauri linguæ Latinæ, in verbo, *Caduceus*.

Geminus alis] Ex his verbis fortè alij alas caduceo in parte infima addiderunt; ego alas in Mercurij galero interpreto.

Amalthea cornua] Amalthea capræ nomen fuit, cuius lacte Iupiter est enutritus, Adraustes & Idæ Nympharum ministerio & opera. Cum verò aliquando capra cornu, quod habebat amplissimum, in obiecta fregisset arbore, Nympha id sustulit diuersis pomis ac herbis onustum, & ad os ipsius Iouis detulit: cuius beneficii memor iam grandior factus, cornu seruatum Nymphæ, cuius erat capra, dono dedit ea virtute imbutum, ut quicquid appetrent, ex eo cornu protinus exiliret. Ouidius de Amalthea sic canit 5. Fastorum:

Amal-
thea histo-
ria.

Nais Amalthea, Cretæ nobilis Ida

Dicitur in siluis occulnisse Iouem.

Huic fuit hædorum mater formosa duoru,

Inter Dictæos conspicienda greges,

Cornibus acris, atq; in sua terga recuruis,

Vbere quod nutrix posset habere Iouis.

Lac dabat illa Deo, sed fregit in arbore
cornu,

Truncaq; dimidia parte decoru erat.

Sustulit hoc Nymphe, cinxitq; decentibus
herbis,

Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.

Ille, ubi res cæli tenuit, folioq; paterno

Sedit, & inuictu nil Ioue maius erat:

Sidera nutricem, nutricis fertile cornu

Fecit, quod domina nunc quoq; nomen
habet.

Alij hoc cornu referunt ab Hercule ereptum fuisse Acheloo sese in varias figuras commutanti. De hoc cornu lege omnino adagium, *Copia cornu*. & quæ habet Ouidius 9. Metamorph. Strabo 10. libro, Lactant. lib. 1. c. 21. Natal. Comes Mytholog. lib. 6. cap. 11.

Acheloi
cornu.

Rectus] erectus, ad orationis rectitudinem significandam.

Pollentes sic mente] Exprimit Græcam locutionem, *ὑπὲρ ἄλλων*, id est, *ὑπερβόητος*. Ordo autem talis est: Sic indicat, scilicet caduceus seu virga. *et copia multa*, id est, quemadmodum affluentia & fortuna. *beatus*, id est, diuites reddat. *viros pollentes mente*, id est,

Caduceus
rectus: qd.

id est, sapientes. *peritos fandi*, id est, eloquentes.

Handiq; peritos. Aristoteles 1. artis dicendi, appellat eos, *ἐπὶ τὴν δύναμιν*. Virgilius 10. Aeneid. Nympham Cymodocea vocat *fandi doctissimam*.

Beate.

Copia multa beati Beate, est prodesse, inquit Vlpian. l. 49. ff. de verb. signif. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quod beati, hoc est, beatos faciunt.

IV.

Caducei
symbola.

Hoc Emblemate licet Alciatus & alij nominati pro symbolo vsi sunt, id tamen placet ad quoscunque doctos & sapientes homines transferre. His scilicet symbolis, virga Mercuriali, caduceo, duobus inter se connexis serpentibus, & duplici copiae cornu significatur, homines sapientia & eloquentia praeditos rerum omnium copiam facile consequi. Sed significat eos, qui praediti τὸ λόγῳ ἐν δ' ἰαθέτω καὶ προφορικῶ. Nam multi quidem sunt docti, at elingues, & quorum domi doctrina silet, foras prodire nescia. At alij verbosi ac locutuleij, qui nullum garriendi modum faciunt, & quibus nihil aut parum mentis. Sed quibus utrumq; datum, felices. Sic laudatur apud Flaccum Iulius Florus lib. 1. epist. 3.

Non tibi paruum

Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.

Seu linguam causis acuis, seu cinica iura
Respondere paras, seu conditis amabile carmen.

Prima feres edera victricis praemia.

Apud Tullium commendatur nescio quis, cui promptum, paratumq; ingenium, & qui praeclaras animi notiones pari linguae volubilitate sciret exprimere. Sic apud Plinium 1. epist. 22. Aristoteli, in ris peritissimus impense ornatur. Nec abs re Socrates exsecrabatur Sophistas, qui primi sapientiam ab eloquentia se iunxissent, res natura indiuiskas. Qua de re Tullius praefat. 2. libri De inuentione. Memini ab Homero tribui Vlyssi ciuilem prudentiam, τὴν σύνεσιν πολιτικὴν, & promptam eloquendi facultatem, τὴν ἐμπνευστικὴν, his omnino verbis: οἷδ' ἐνὶ μὲν μορῇ ἔντων, ἐν δὲ φρένας ἐοδλόν.

Mente valens, iuncta est facundis gratia diutis.

Huc spectat Aristotelicum illud, diuitem, si velit, esse posse, qui sapientia fuerit exculsus. Et hoc symbola haec tacite indicant.

Nam caduceus disciplinae, eloquentiae, sapientiae, sed & felicitatis notam habet, teste Hieron lib. 15. de sacris Aegyptiorum literis. Serpentes impliciti sapientiae quoque gerunt symbolum. Iulianus Imperator epistola quadam ad Iamblichum, Mercurij virgam ad eloquentiae vim doctè retulit: οὗτον ἔρμυ' ῥά βδ' οὐ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας. quasi virga Mercurij moues, atque dormientes experges facis. Idem post: πρέπει δ' ἐρμῷ λογίῳ μαθητὴν, εἰδὲ βέλαι τρέφειμον ὄντα σέ, ῥά βδ' οὐ ἐκ ἐν τῷ καθεύδειν ποιεῖν. ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μάλλον ἐθέλειν μιμῆσθαι. Equum est ut si quis Mercurij eloquentiae praeditus discipulus, aut si manus alumnus, virgam non somni prouocandi gratia tractare, sed illum imitari ad mouendum & excitandum. Et quia virga inter duos serpentes interiecta eos pacat, hinc alij caduceum ad pacem referunt. Plinius lib. 29. Natur. hist. cap. 3. sic: Hic tamen complexus anguium & effratorum concordia, causa videtur esse, quare exterae gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguium fecerint. Etenim plerumq; ad pacem componendam legati caduceatores mittuntur. Huc respexit Isidorus: Mercurius, inquit, virga tenet, quae serpentes diuidit: nam bellantes & dissidentes interpretum oratione sedantur. Concordiae etiam symbolum esse caduceum serpentibus implicitum ex antiquis apparet numismatibus, ac inter caetera in M. Antonij Triumviri numismate quodam, in cuius vna parte, mulieris laurea corona sub capitis velamine redimita caput est, cuius his literis, III. VIR. R. P. C. in altera dextra manus iuncta caduceum hunc tenentes, cum hac inscriptione, M. ANTON. C. CAESAR. quod proculdubio pro concordia, quae tunc inter Caesarem, Antonium & Lepidum erat, symbolo positum fuit. Iamblichus in epistola ad Deuxippum: Reuera Deus quispian fuit, qui hominibus Dialecticam ostendit, & ex caelo demisit. Vel, ut quidam dicunt eloquens Mercurius, qui in manibus Dialecticae symbolum gestat, serpentes scilicet se inuicem respicientes. Cornu verò Amaltheae quamuis Mythologici referant ad regionem antea sterilem & infecundam, quam labore & industria Hercules facillimam reddiderit: nos tamen hic facultatum & bonorum copiam, & omnium rerum abundantiam in-

terpre-

terpretamur, quæ virtutem & liberalem omnem eruditionem consequi iure debeat. Quod significat huius Emblematis inscriptio. Apud Stobæum Hippodamus Thurius civitatem bonis legibus constitutam, cornu Amaltheæ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, studia, legesq; fiant optimæ, item rationes rectæ & æquæ, pietas, sanctimonia, reverentia. Enimvero

Quisquis Palladiæ totis angustibus artes Emit, & Aoniæ pocula sacra iungi, Huic nil deesse potest, hunc pleno copia cornu Imperat Arcadica condicione frui.

Ab hac sententia non multū abicessit Socrates, qui sic: Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος ἔτος· εἶναι γὰρ σύμβολον, ἂν μὴ τις Ἀμαλθῶν, ἀλλ' ἐργατὴς, πάντ' ἔχειν τ' ἀγαθὰ. κατὰ μὲν τὴν ἀμαλθείαν, τοῦ μὴ μάλ' ὄντος παττομένη· κατὰ δὲ τὸ κέρας τῆ βοῆς ἐργατικωτάτῃ οὗτος τὸν ἐργάτην ἐνημμεῖσθαι. Βότρυς δὲ ἐν τῷ κέρατι εἶναι καὶ τὰ ὅμοια, ὅτι ἐν τῇ γεωργίᾳ πάντα ἐνεσιν ὧν χρῆσθαι ἔχομεν. διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰσάγονται, ὃ, τε ἀγαθὸς δαίμων, ἢ ἡ ἀγαθὴ τύχη. Id est: Amalthea cornu sic interpretabatur, eum qui dem significare, qui minime sit dissolutus, sed operi intentus, genus omne boni consequitur. Per cornu vero bonis, quod animal est laboriosissimum, virum operarium intelligi: Vnas autem & similia in cornu haberi, quia ex agricultura consequimur quæcumq; necessaria sunt. Itaq; ipsum gerantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. Hanc Socratis sententiam de cornu Amaltheæ obiter volo ita restitui: τὸ γὰρ τὸν ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος τοι αὐτὸς τινὲς ἀναφορὰς ἠξίωσεν. Amaltheæ

cornu explicans eo referri volebat, ut esset symbolum, quo designaretur is, qui minime dissolutus esset, sed intentus operi, genus omne boni consecutum. Vocabulum enim Amaltheæ, loco μὴ μάλ' ὄντος, hoc est, non dissoluti, poni; per cornu vero bonis, &c. In Collectaneis ex Philemone de pecunia idem intelligitur:

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας, οἷον γράφουσιν οἱ γραφεὶν κέρας βοῆς; ἀργυρίον ἐστὶ τὰτ', εἰαν ἔχῃς, λέγε πρὸς τῷ ἁβέλει, πάντα σοι γενήσεται. φίλοι, βοηθοὶ, μάρτυρες, συνοικίαι. Putasne Amalthea cornu huiusmodi esse, Quale pictores cornu bouinum depingunt? Argentum est: quod si habueris, petas Ab ipso quicquid voles, omnia tibi addentur.

Amici, auxiliares, testes, domuum multitudo.

Amalthea istud cornu, præter cæteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio Chrysostom. Orat. 1. De fortuna. Huius præterea epigraphæ meminit Cicero in Catione Maiore his verbis: Te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna coniuncta est: quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quod etiam referri potest ad agium ex Ciceronis epistolis familiaribus: Virtute duce, comite fortuna. Vno verbo, viris eloquentibus, litteris & ingenio pollentibus, præcipuè autem virtutem amplexantibus, copie cornu, id est, felix & prospera fortuna, & rerum abundantia facile adiungitur: Plautus in Amphitruo. Virtus, inquit, omnia in se habet: omnia assunt bona, quem penes est virtus. Sed quid si illa à fortuna vincatur? audiamus.

Virtute duce, comite fortuna.

Fortuna

Fortuna virtutem superans.

E M B L E M A C X X.

CAESAREO postquam superatus milite, vidit
 Ciuili undantem sanguine Pharsaliam;
 Iam iam stricturus moribunda in pectora ferrum,
 Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
 Infelix virtus, & solis prouida verbis,
 Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

C O M M E N T A R I I.

- I. **V**IR strenuus & militaris sibi ipsi gladio pectus transuerberat, unde pronus in casum apparet.
- II. **I**NTERFECTO Iulio Cesare à Bruto & Cassio, vt libertatem ciuibz exoptam restituerent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in bello ciuili, cum Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Non certe pedibus, inquit, & fugiendum, sed manibus: tandemqne arrepto gladio prius desperans se ipsum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Augusto refert tum versus hos pronunciasse, qui in tragedia

Eont Em-
blematis.

tragedia Herculi tribuuntur: ὁ τλήμων
ἀρετῇ, λόγος δ' ἥσθα ἄλλως ἐγὼ δ' ὅσθ
ὡς ἐγρον ἥσθουν, σὺ δ' ἄρα ἐδάλευς τύ-
χῃ. hoc est: O misera virtus, quam tu res
eras nugatoria: equidem scribi in te exerce-
bar; at tu fortuna inferuiebas. Vel sic: O
misera virtus, ergo nomen inane eras; ego
vero te ut rem solidam exercebam, quamvis
interim fortuna seruires. Significabat tunc
quidem temporis plus momēti & virium
fortunæ quàm virtutis fuisse, virosq; bo-
nos improborum machinis fractos & ex-
tinctos. Alciatus Pargem libro 2. cap. 7.
retulit hanc Bruti sententiam, usurpauit
que in Epitaphio à se conscripto de Pyrrhi
Anglebermat Aurelianensis Academiae In-
reconsulti (Sanctius Senatorem Mediola-
nensem hunc Pyrrhum dicit) morte, his
omniū verbis:

Quis non malignas mortis accusat vices,
Virtute claros qua viros praecepit rapit,
Viuacioris improbos cornu linens?
En Pyrrhus ille, tot animi illustris bonis,
Latq; clauo, est ante praeceptus diem:
Frustra putauit esse te virtus Deam,
Qua forentis seruebas casibus.

Longa esset historia, longæ ambages, si om-
nia, quæ ad Brutum pertinent, huc referen-
da essent. Bellum enim Bruti & Cassii cū
Cæsare scripserant T. Linius, Plutarchus
in vita M. Antonii, & M. Bruti, circa finē,
& in vita C. Cæsaris, etiam ad finem, Anto-
nius Sabellicus in 6. Ennead. lib. 8. Appia-
nus lib. 4. de bellis civilibus. Val. Maximus
multis in locis, Suetonius in Augusto, Lu-
canus 2. Pharsalia. Referam tamen pauca
ex Epitome Iulii Flori in Linium: Cæ-
sar, inquit, & Antonius apud Philippos va-
rio euentu contra Brutum & Cassium pu-
gnauerunt, ita vt vtriusq; dextera cotinua
vicerint, & castra quoque vtriusque ab iis,
qui vicerant, expugnarentur. Sed in aequa-
lem fortunam partium mors quidem Cas-
sii fecit: qui cū in eo cornu fuisset, quod
pulsus erat, totum exercitum fufum ra-
tus, mortem sibi consciauit. Altero deinde
paelio victus M. Brutus, & ipse finit vi-
tam, exorato Stratone fugæ comite, vt sibi
gladium adliceret. Annorum erat circiter
quadraginta. Verba etiam Bruti refert idē
Florus lib. 4. hist. Roman. cap. 7. in hæc
verba: Capta sunt hinc Cæsaris castra, inde
Cassij. Sed quanto efficacior est fortuna
quàm virtus; & quàm verum est quod mo-

riens efflauit, Non in re, sed in verbo tan-
tū esse virtutem. Victoriam illi paelio
ertor dedit. Verba autem ipsius Dionis
lib. 47. circa finem hæc sunt: Ἀπορῆς μὲν
τὴν σωτηρίαν ἐπαξιώσας δὲ τὴν ἀλῶσιν,
ἐς τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς κατέφυγε, καὶ
ἀναβοήσας τὸτο δὴ τὸ ἥρῳον. ὁ τλή-
μων ἀρετῇ, λόγος δ' ἥσθα ἄλλως. ἐγὼ δ' ὅ-
σθ' ὡς ἐγρον ἥσθουν, σὺ δ' ἄρα ἐδάλευς
τύχῃ. Cum igitur Brutus sibi mortem
consciuiſſet, & fama ad uxorem eius Por-
tiam perlata esset, illa post maritum super-
stes esse noluit, sed hausit ardentibus car-
bonibus mortem accelerauit. De qua Val.
Maximus cap. de Amore coniugali, sic:
Tuos castissimos ignes, Portia M. Catonis
filia, cuncta sæcula debita admiratione pro-
sequuntur: quæ cū apud Philippos vi-
ctum & interemptum virum tuum cogno-
ſceres, quia ferrum non dabatur, ardentibus
ore carbones haurire non dubitasti, mulie-
bri spiritu vitalem patris exitum imitata:
sed nescio an hoc fortius, quod ille vſta-
to, tu nouo genere mortis absumptæ es. Sic
Martialis lib. 1. Epigram. 43.

Coniugi audisset fatum cū Portia Bruti.
Et subtrac̃ta sibi quæreret arma dolat:
Nondū scitis, ait, mortem non posse negari?
Credideram satis hoc vos docuisse patre.
Dixit, & ardentibus apido bibit ore fauillas.
I nunc, & ferrum, turba moleſta, nega.
Simile amoris coniugalis exemplum extat
apud Plin. Secundum 3. epist. 16. de Arria
Pati Thraseæ uxore. De hac idem Martia-
lis cod. lib. Epigr. 14.

Castra suo gladiū cū traderet Arria Pato,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis:
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet;
inquit;

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.
At vereor, ne quis nos hic putet nimis di-
ligentes, quare alia prope audiam.

FORTUNA VIRTUTEM SUPERANS]
Mirum quantum pagani veteres fortunæ,
tāquam numini tribuerint. Ex multis nos
paucula. Quidius sic T. iust. 5. Eleg. 15.
Rara quidem est virtus, quam non fortuna
gubernet.

Qua maneat stabili, cū fugit illa, pede.
& Horatius:

Fortuna seuo lata negotio
Ludum insolentem ludere pertinax.
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alijs benigna.

Kk 2 Plautus

Portia u-
xor Bruti
mors.Arria Pa-
ti mors.III.
Fortuna
potentia.Florus de
bello Bru-
ti et Cæ-
sar.

Mors Bruti.

Plautus Pseudolo:

— profecto hocce erit.

Centum doctum hominum consilia sola hae
deuincit dea

Fortuna atq; hoc verum est, perinde ut quis
que fortuna vitur,

Ita praeclit, atq; sapere eū omnes dicitat:

Bene ubi quid consilium dicimus accidisse,
hominem catum

Eum esse declaramus: fultum autem illū,
cui vertit melle.

Sed & Sallust. in Catilina: Fortuna in omni
te dominatur; ait. Fortunam deniq; domi-
niam esse rerum, dicit Cicero lib. 5. Tu-
scul. quæst. & in Orat. pro M. Marcello.
De fortuna eleganter Plinius lib. 2. c. 7. nec
minus venuste Virgilius in epigram. De
Fortuna.

Cæsareo milite] Cæsaris Octauij & M.
Antonij copijs.

Ciuili undantem sanguine Pharsalia]
cruore ciuium redundantem Pharsaliam.
Minos versiculum hunc leui aliqua muta-
tione corrigit:

Ciuili undantem sanguine fractus humū.
nisi quis ita malit:

Ciuilis plenam sanguine Æmathiam.

Nam vox, Pharsaliam, non bene quadrat
ad hunc numerum, vt cuius antepenulti-
mam semper productam reperias, apud
Lucanum maximè. Sic enim ille lib. 1. de
bello ciuili:

— Hac mercede tuos Pharsalia campos
Impleat.

& libro 6.

Qua iuga deuexus Pharsalia porrigit Æ-
mus.

Item in 7.

Spectari è toto potuit Pharsalia mundo.

& passim in sequentibus. Catullus tamen
in eodem versu variavit:

Pharsaliam coeunt, Pharsalia recta fre-
quentant.

Pharsa-
lia.

Est autem Pharsalia campus Thessaliæ, in
quo bellorum ciuiliū procellæ detonue-
runt. Lucanus Pharsaliam, Thessaliam, Æ-
mathiam, Æmoniam, Macedoniam, Phi-
lippos, pro eodem numerat.

Iam iam strichurus] mortij proximus, si-
bi violentas manus proximè allaturus.

Audaci ore] voce hominis desperantis.

Mortem sibi consciscere gloriosum & ma-
gni animi factum multi putauerunt, præ-
cipue ex Romanis, quod non probat Ari-
stoteles in Ethicis lib. 3. his verbis: τὸ ἀπο-
θνήσκειν φεύγοντα πέναν, ἢ ἐρωτα, ἢ τε
λυπήρον, ἢ ἀνδρείου, ἀλλὰ μάλλον δει-
λῶ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπι-
πονα, καὶ ἐκ ὅτι καλὸν ὑπομένειν, ἀλ-
λὰ φεύγων κακὸν. id est: Mortem sibi con-
sciscere fugientem vel inopiam, vel amo-
rem, vel aliquam molestiam, fortis animi
magniq; non est, sed angustii potius & timi-
di. Mollities enim est fugere ardua, & non
quod expectet bonum, sed quod fugiat ma-
lum. D. Augustinus quoq; Catonis factū
tribuit potius ignauia, quam fortitudini.
Et Chrysostomus desperationis radicem,
ignauiam dicit.

Infelix virtus. &c.] τὸ τλήμων ἀρετῇ.
verba sunt Bruti, apud Plutarchum, Dio-
nem, Zonaram, Manilius:
Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.
Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentinianos, desulterix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantū
quod desultricem & defecticem illam vir-
tutem non vult. Ita Seneca Hercule Oeteo:
Sine hoste vincor, quodq; me torquet magis
(O misera virtus) summus Alcides dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quā verba & voces.

cuius meminit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antè ascrip-
psi ferè, citat ex Poeta quopiam: τὸ τλήμων
ἀρετῇ, λόγος ἀρετῆς ἡσθα, ἐγὼ δ' ὡς ἔργον
σε ἡσκούν, ἀρετῇ τὴν πλετοποιὸν ἀδικίαν
καὶ τὴν γόνιμον ἀπάτης ἡδονῆς ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non reperatur, quod sese vitro offert?) in
Epitome historię Romanę quæ L. Flori
nomine circumfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quā virtus? quā ve-
rum est, quod moriens efflauit, Non in re,
sed in verbo tantū esse virtutem? Hæc
lib. 4. Cæterū ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quā
verba, Horatius videtur allusisse in episto-
lis, cū ait:

— Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

MIRA est fortunę vis & potentia, quę
vel ipsam virtutem vincit & prostermit sæ-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: Ini-
qua rarè maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sensit Q. Curtius lib. 8. cū ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam sæ-
pius.

pūs

pius fortunę quam virtutis esse beneficiū?
Fortuna rebus famam pretiumq; consti-
tuit, & militiæ probum plerunq; venit in
gloriam. Cumq; ea in omnibus rebus, tū
verò maximè in re militari plurimum po-
test. De fortunę sanctia, perfidia & inconstan-
tia pulchrè Virgilius in epigrammate
De Fortuna. Vaga, (ait Plinius) incōstans,
incerta, varia, indignorumq; faulrix: Huic
omnia expensa, huic omnia feruntur acce-
pta, & in tota ratione mortalium sola vitā
que paginam facit. Huc non malè qua-
drant Menandri senarii:

παύσαδε νοῦν ἔχοντες. οὐδὲν γὰρ πλέον
ἀνθρώπων νοῦς ἐστίν, ἀλλ' ὁ τῆς τύχης. &c.
— ἢ πρόνοια δ' ἢ θνητῇ, κατὰ νόον.
καὶ φλάνατος. πείσθητε, κ' οὐ μέμψε-
σθέ με.

ἐπαυδ' ὅσα νοῦμεν, λέγομεν, ἢ πράτ-
τομεν,
τύχῃ ἐστίν, ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ἐπιγεγραμ-
μένοι.

Desinite mētem habere: nam nil amplius
Humana mens est, tota fortuna manet.
Mortalis autem fumus est prudentia
Nugęq; non vos pœnitebit, credite,
Quæcunq; sentimus, agimus, vel dicimus,
Fortuna cū det, nos quidē inscripti sumus.

Hinc persuasum veteribus pagani fuit,
virtutem cogi seruire fortunę: quo mero
delirio plures Romani, iijq; viri graues la-
borarunt, ac ne id contingeret, sibi ipsis po-
tius violentas attulerunt manus, vt ex Sene-
ca, Plinio Secundo, Plutarcho, & alijs vide-
re est. At fuit hæc Bruti, id est, hominis
pagani, nec verè Philosophi, imò verò de-
sperantis, & priscorum tenebrionum opi-
nio, qui quantum in eo errarint, colligere
est facillimum ex scriptis Platoniorum &
aliorum, quorum fuit iudicium acrius, &
auctoritas maior. Certè non multum ei po-
test obesse fortuna, qui sibi firmitus in vir-
tute quā in fortuna præsidium colloca-
uit. Virtus enim omnia, quæ in hominem
cadere possunt, subtus se habet, eaq; despi-
ciens casus contemnit humanos, culpaque
omni carens, præter seipsam nihil censet ad
se pertinere, vt rectè docet Cicero Tuscul.
5. & Lactant. lib. 3. De falsa sapientia, cap.
28. Neq; verò censendus est fortis, & ma-
guo præditus animo, qui vt aliquod dam-
num, aut alioqui asperam vitæ calamitatē
effugiat, vitæ sibi vitram admittit: quod in
Cleomene Plutarchus exaggerat. Cū e-

nim post miseram acceptam cladem in bel-
lo contra Antigonum, Cleomenes rebus
omnibus desperatis admoneretur à Thery-
clone, vt se interficeret: Generosum verò
putas esse, inquit, magniq; animi facinus,
sibi vitam adimere: quo vno nihil facilius
aut promptum magis esse potest? Id verò
ignani hominis & inconsulti maximum ar-
gumentum est. Quis enim cum, qui simi-
le quidpiam in se receperit, non à sua ip-
sius ignania victum esse confitebitur? Mi-
nimè est oppetenda mors, vt honestas actio-
nes detrectemus, imò diligenter providen-
dum, vt ipsa mors in se generosi quidpiam
& honesti habeat: quia cum probro non mi-
nimo coniunctum sit, aut viuere aut mori
sui causa velle. Quod si aliquando cogi-
tandum esse videatur (quod nunquam ta-
men permissum fuit instituto Christiano)
id fortasse permittitur, cū nulla spes su-
perfit amplius defendendæ patriæ. Rectè
ille quidem, sed verius Poeta:

Rebus in incertis facile est continere vitā:

Fortius illo facit, qui miser esse potest.

Huc Martialis in primo ad Decianum
quendam:

Nolo virum facili redimit qui sanguine
famam:

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.
Idem sic lepidè pertrinxit Fannium:

Hosies cū fugeret, se Fannius ipse peremit;

Dic mihi, non furor est, ne mori, mori?

Locus apud Gratianum est elegans 25. q.
5. ex scriptis Augustini in Ionam: Non est
nostrum, ait, mortem arripere, sed illam ab
alijs libenter accipere: vnde in persecutio-
nibus mihi non licet propria perire manu,
absq; eo vbi castitas percellatur, sed penen-
tienti colla submittere. Idem Augustinus
contra Petilianum: Non veneramur nomi-
ne Martyrum eos, qui collum ligauerunt.
Huc videntur pertinere hi nimi veteres:
Hec, quā est timendus, qui mori tutum
putat.

Crimen relinquit vita, qui mortē appetit.

Mori est necesse, sed non quoties volueris.

Alterum lacerare ius prohibet, sic neq; se-
ipsum permittitur. Ita D. Augustin. Inno-
centia vera est, quæ nec sibi, nec alteri no-
cet, quoniam qui diligit iniquitatem, odit
animam suam: & nemo non prius in se,
quā in alterum peccat. Bene D. Paulus
ad Ephes. 6. Carnem suam nemo unquam
odio habuit. Referre possis huc quod Sene-

Cleome-
nis verba
grauissi-
ma.

Nemini
licet sibi
vitam e-
ripere.

*Iuriscon-
sulti mor-
tem spon-
taneā pro-
hibent.*

*Solonis sa-
piens fa-
ctum.*

ca consolatione ad Polybium, cap. 3. Et quamvis video mortis spontaneae consilium probari apud Plinium Secundum lib. 1. epist. 2. tamen ab eo viri sapientes semper abhorrerunt, adeoque Romani iuris auctores. Scilicet alteri non parceret, qui sibi ipsi non pepercit. l. 3. §. sic autem, in fin. ff. de bon. eor. qui ante sentent. Sic enim Marcian. Qui sibi non pepercit, multo minus alij pareceret. l. omne delictum, §. qui vulneravit, ff. de re milit. l. cum autem, §. cū exipitur, ff. de adilit. edict. Malus servus creditus est, qui aliquid faciat, quod magis se rebus humanis extrahat, puta si laqueū torfit, si pro medicamento venenum bibit, praeteritū se ex alto misit, aliud vè quid fecit, quo facto sperarit mortem praeventurum, tanquam nihil non in alium ausurus qui hæc aduersus se ausus esset. Quinimò apud Athenienses moris fuit, si quis mortem sibi admonisset, manum, quæ hoc peregrisset, abscindere, ac seunctim à corpore humo contegere. Vespasia verus de se ipsis tam prauè ac nequiter iudicatum nusquam plus habere debuit, quam sapientium iudicium. Ex multis profecto vnum inculpatum. Solon cū Athenas Pisistratus occupasset, videretque conatum suum omnem frustra esse pro libertate, arma & scutum ante fores curiæ ponens: d. patria, inquit, tibi & dictis & factis opitulatus sum, atque ita domum abiit, in posterum quieturus. Mihi meritò videtur graue illud Velleij Patereuli lib. 1. vbi de Cæsare: Ineluctabilis fortunæ vis, cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Itēque: Quippe ita res habet, vt plerumque qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpat, efficiatq; quod est miserimum, vt quod accidit, etiam meritò accidisse videatur. Hæc Patereulus. Idem iudicium M. Tullij in Ligariana defensione: Mihi quidem, ait, si proprium & verum nomen nostri mali quaeritur, fatalis quedam calamitas incidisse videtur, & improvidas hominum mentes occupasse, vt nemo mirari debeat humana consilia diuina necessitate esse superata. Loquitur de victis Pompeianis, victore Cæsare. Cæsar in 7. de bello Gallico: Animi est ista mollities, inquit, nō virtus, inopiam paulisper ferre non posse: qui se morti vtrò offerant, facilius repugnant, quam qui dolorem patienter ferant. Idem penè Curtius lib. 5. de Alexan-

drigestis: Fortium virorum magis est mortem contemnuere, quam odisse vitam: sæpe tadio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignaui. At in primis audienda vox Hero-
diani 6. *ὅτι δ' ἀνδρες γενναῖοις τε καὶ σώφρονας οὐχ ἔχοντες μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρονται τὰ προσπίπτοντα: Viri generosos atq; sapientes decet optima quidem optare, sed ferre quacunque incidunt.* Laudata non temere sapientibus & cōsultis hominibus M. Tullij sententia, qui cū videret fractas omnino & extra spem positas esse Pompeianorum copias, cum Cæsare & Crasso sentire maluit, quam iis, quos vincere se minimè posse sperabat, obistere, aut etiam verbis molestus esse. Nam neq; pugnandum sibi arbitrabatur esse tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem sententia, conuersis rebus, ac bonorum voluntaribus immutatis, sed temporibus assentiendum. Nunquam enim, vt ait ille, praestantibus in gubernanda Repub. viris laudata est in vna sententia perpetua permansio: sed vt in nauigando tempestati obsequi, artis est, etiā si portum tenere nequeas: cū verò id possis, mutata velificatione assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quæ cœperis, potius quam eo commutato, quo velis tandem peruenire: sic in administranda Repub. prudentibus viris propositum debet esse OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem semper dicere: sed idem semper spectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cū esset eo ingenio, iisque moribus, vt seipsum mutare, & (vt Sallustij verbo utar) naturam versare minimè posset, non modò suæ Reipub. nihil profuit, sed etiam valdè obfuit: Eum quidem hominem cordatum, & fortem, & temperatum faciliè patior fuisse, at non tam providum, neque tam circumspectum video in iis, quibus erat in primis ea atate, eoque tempore providendum. Vtq; Solis cursus non recto per cælum meatu fertur, sed obliquo, leni, atq; moderato, tamen orbis vniuersi machinam æquabili temperie calefacit: Ita Principes & magistratus sese populi nonnuquam studiis, vt ita dicam, obliquis accommodare debent, vt melius sit iis consultum, quos regi par est non summo iure, sed æquitatis vario eoq; mutabili præscripto. In quo Cicero, quanquam in cæteris vitæ partibus oculatus, infelicitè lapsus

*Cicero
dignitas
viri
populi
laudat.*

*Cicero
virtutis
modum
impro-*

*Infelix
contentio
M. Tullij
in Anto-
nium.*

lapis est ea, quam in M. Antonium insti-
tuit misera contentione. Nam quamquam
non inuitus fatear, illius causæ, quam pro
libertate suscipiebat, optimam conditio-
nem fuisse, non possum tamen quin una eū
Poeta dicam;

*Hæc nihil inuitis fas quemquam credere
Diuis?*

Putabat enim se Antonium tam facile, &
eo iure, posse de medio tollere, aut certe in
ordinem cogere, ut quondam Catinam,
Verrem, & alios facinorosos. Non videbat,
inquam, se versari in Romulidum sæce, &
cum alia vbs esset, aliam esse vitam debe-
re, ut non mirum videri debeat, si ei fato
iniquissimo pereundum fuerit. Sed iam sa-
tis ad alia nobis properandum. In eam Bru-
ti mortem spontaneam disputat Seneca
De beneficijs 2. c. 20. & vndecimo Episto-
larum ad Lucilium, 83. epist. Porro in eos,
qui sibi ipsi violentas manus afferunt, lon-
gè plura peti possunt ex referatissimo tum
sapientum, tum Historiarum scriptorum pe-
ni. Sed prætermisissis alijs ferè omnibus
succurrit nobilis apud Hegesippum dispu-
tatio, quo loco Iudæi obditiore pressi à Ti-
to Vespasiano, extra omnem speciem coniecti
mucrones iam iam in se parant, aliosq; ad
simile adhortantur facinus. A qua senten-
tia eos conatur revocare Iosephus, multis
ijsq; validis rationibus. Quis enim, ait, ani-
mam suam nolit ex ipso mortis corpore, si
liceat, exsolui? At solvere non licet, nisi
eius qui ligauerit. Iuncta est anima corpori,
natura quodam quasi vinculo. Quis natu-
ræ auctor, nisi præpotens Deus? Ecquis hoc
animæ & corporis contuberniū à Deo in-
formatū intercidere aut dissociare audeat?
Si quis feruus manibus suis imposita vincu-
la, ita volente & iubente domino, non ex-
spectato eius arbitrio detraxerit, is damna-
bitur, ut qui domum iniuria certè graui
affecerit. Nos verò Dei possessio sumus,
ipsiq; seruitium debemus: itaq; ut serui, ex-
spectemus imperia: ut vineti, nos in vincu-
lis contineamus: ut fideles, depositum fide
omni & religione assuetemus. Non est re-
cusandum vitæ istius munus, quod à Deo
nobis est permixtum ac concessum, nec re-
fugiendum istud profectò cœleste ac diui-
nam naturæ donum. Species est contume-
liæ, si quis aspernetur ac rejiciat, quod ab
homine vel offeratur, vel dono datur: quan-
ta cura seruare debemus, quod à Deo gra-

tis accipimus? Eius enim munere ac dono
vivimus & spiramus: ipsius ergo debet esse
ut simus, quamdiu volet: siquidem verum
que ad ingratum hominem pertinet, & ci-
tius vita cedere quam volet, & diutius vel-
le vitam producere, quàm volet, qui vitæ
auctor est. Optarunt permulti viri pij ex
hoc corpore quasi è quodam carcere &
vinculis excedere: nullus tamen ex ijs vm-
quam fuit, qui sibi necem inferret. Quod
si quid est in morte lucri, furci esse iustar præ-
ripere, quod expectatur. Si vivere bonum
est, sacrilegium est vitam amittere antequam
repositur. Si gloriosum est in bello, mul-
tò gloriosius est pro patria mortem oppete-
re. Malo hostium latrocinio perire, quàm
meo: latrocinium meum est, si mihi manus
intulero violentas; si hostes, beneficium e-
rit: utq; hanc mihi necem facilius persua-
deatis, ministras vestras manus pollicemi-
ni. Sed neq; meo ipso, neq; vestro scelere
perire volo. Nonnulli ex vobis asserunt,
suave esse pro libertate vivere. Timidus
est, & qui mori detrectat: cum oportet, &
qui mori cupit, cum non oporteat. Nam
quis nescit esse muliebres, ne moriæ mori
velle? Cohæret enim aliquando vsuuenisse,
ut percussæ metu mulieres, cum sibi ali-
quod imminere periculum præsentisceret,
sele de edito loco dedisse præcipientes. Reue-
ra qui sunt animi angusti & pusilli, quid-
quid timendum putant, horrent, ipsumq;
mortis metum perferre non possunt. At
vir fortis, qui non metuit ea, quæ instant,
quæq; futura sunt cogitat, non trepidat.
Quid causæ est cur damnetur, qui seipsum
interfecerit? quia nihil est adeo alienum à
naturæ legibus. Nullum est ex animali-
bus brutis, quod non consentiat inter sese
mutua quadam concordia. Naturæ lex om-
nibus insita, vitam tutari, à sui abhor-
rere interitu. Informem leti laqueum homines
innenerunt: feræ, quæquàm immittes, he-
scunt. Quod si quis dicat, ferarum mor-
sus pro armis esse, dentesque ut gladios &
fidas videri: quis, inquam, aliquando vidit
belluam vel adeo fetocem, quæ membrum
sibi secuerit, seque vel muneribus priuarit?
Nobis quid amicus vita, quid tam inimi-
cum quàm mors? Deniq; qui vitam alte-
rius ope consiliove tutatus erit, defensor
est: qui vitam alteri tollere conatur, insidia-
tor est. Si ergo necem tam miseram, tamq;
ab omni, non dicam humanitate, sed vi-

*Locus He-
gesippi.
lib. 3. c.
17.*

*Ioseph no-
bilis ad-
hortatio
ad Iu-
daeos, ne
sibi ipsi
manus in-
ferant.*

ueri natura alienam, censemus execrabilem, quid causa est, cur ipsi nobis inferre volumus? Iure infectorem eum gubernatorem, qui commissam sibi nauem saxis illideret, vel eam quoquo modo ad naufragium faciendum perforaret: nos à Deo nobis commissam nostri corporis gubernationem ferro excindemus, & voluntario naufragio addicemus? Sed obijciat mihi cita mors cum peruenero in hostium manus; hoc si ita est futurum, quid faciam lacri, si quod ab hoste metuo, hoc mihi ipse inferam? fieri enim potest, ut desinuat hostilis ira. Id non aliter se habet ac si quis gubernator metu tempestatis, quam prauiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An vero, quod supplicia graniora sit exacturus hostis, idem paratis antevertendum? an quia fortis & intrepidi animi censetis argumentum, mortem sibi consciscere? Sed ita se gerere imbecillitatis potius habendum est suffugium, non trophæum virtutis. Sit igitur apud nos constitutum, id neque esse fortitudinis, nec habere aliquod momentum utilitatis. Quid enim adiungam violati depositi religionem? Deus thesaurum dedit optimum, inclusum illud quidem in hoc fictili vase, idque custodiendum dedit, pro arbitrio, tempestiue repetiturus. Nunquid in utroque crimen, vel abijcere depositum non repescenti, qui dederit; vel negare repescenti? Poena infamiae est, si quis homini depositum non reddiderit: quanto magis violare Dei depositum? Anima in corpore depositum est, quam ut inutilem nobis remittimus, atque domo pellimus, corpusque ipsam sui gratia spoliamus atque in terram resoluimus. Cur hinc exeundi præceptum non expectamus? Miles non discedit à castris, nisi accepta tessera: seruis imperio domini retinetur: sin aliter fecerint, alter desertor, alter fugitiuus est. Qui seruis herum fugerit, poenae est obnoxius, quāquam improbum fugerit. Nos cum optimum omnium fugiemus possumus non astringi impietatis flagitio? Hæc ille longè præclare & eruditè, ut nihil apud Platonem vel sapientes alios eruditius. Vide Lactant. lib. 3. c. 1. 8. & 23. initio. Plato in Phædone animam in duas partes diuidit, viam eleganti comparatione, feroci, effræni, & indomito equo assimilat: alteram equi mansueti, docilis, ac freno assueti, sefforis moderamen facile ferentis, nec non ad arbitrium eius

compositi, imaginem præferre docet: Ut hæc ratione se duci ac regi patiantur, cui facile obtemperat; atque idcirco fortiter & constanter calamitates omnes ac fluctus aduersos despiciat. Ex hoc fonte, ut opinor, Ethnici Philosophi vanam illam opinionem deduxerunt, & vmbrailem illam constantiam hauserunt, qua ad studium imaginariæ cuiusdam virtutis sese impellebāt, falsò opinati, sibi suæque posteritati hoc modo famam ac gloriam sempiternam partumiri. Sed qui Christiana Philosophia imbuti sūt, nullo negotio deprehendunt, quicquid de sua constantia sapientes illi garrunt, ne latum quidem vnguem à virtutis discrepare. Siquidem constantia aut fortitudo illorum mera pertinacia est, stuporque scepticus, magnanimitas superbia, sapientia stulticia. Verum ut ad metam properemus, sapiunt, qui fortunæ voces ferre constanti possunt animo, non qui rebus desperatis consistunt quæruunt animam euocandi, & vitæ nobis vsuram permissam auertendi. Neque enim tam arduus & asper est cliuus; qui ad virtutis arcem ducit, ut ab ascensu deterreat difficultatis opinione. Fingitur angustus & præceps, perplexis ambagibus, & spinis obstitus, ubi nusquam tutum figere pedem & moliri sursum. Herculeus labor fabulæ huius initium fecit, quæ maximo sudore primum aperuisse semitam hanc consensu affirmant. Ego verò ignauia potius asscibo, quæ nihil nisi cum fastidio aggreditur, & inter ipsa principia languido spiritu, & desperato successu lassificat: non intendit robur, nec manus ad mouet operi, succumbit priusquam exploret pondus, & subeat dorso; aspicit & metatur molem oculis, non viribus: grauiora præsumit, quàm in re sunt, cogitatione differt tentata, nec vult tangere aut experiri, quæ supra conatus suos ac veruos indicat. In arduis consistit virtus, non eo inficias: sed facilis accessus volenti, planum iter si animus sit ac votum aggredi ac superare, recta transitur & securè comitante affectu, quo flaccido, pedes & manus ad opus marcent. Amor dux præcat & voluntas, occupabimus verticem paulo vexillo, & ostendemus victoriæ palmam, sublimes aquilas. Dum stamus ad radicem infra, suspicimus frustra, & optamus potius fastigio, assurgamus oportet: non descendunt nobis in occursum illa, quæ natura vernit

Vana
ethnici
Philoso-
phia

Virtus
via
adco-
ra, v-
tatur

Amor
voluntas
omni-
fientia
super-

trans-

transferrī & mutare locum; si apprehendere volumus, admoveamur est necesse, tracto spacio quod disjungit: spe sola non arripimus aut iactu vori, stertente corpore. Nec conatu duntaxat opus, sed impetu, qui ex ardore gliscat, & conantem velut propellat, ne subrepat tædium. Non metienda sunt curiosis oculis, quæ à tergo relicta, aut obiecta adhuc à fronte interualla, nec anxie supputandum, quid restet laboris & quantum exhaustum. Angusti pectoris est & effeminati ruminare torques molestias iā semel deuoratas, & regredi in memoriam eorum cum morsu doloris, quæ iam concocta pepē. Cogitemus in ipsa crepidine montis iam stare nos, & assultu occupare posse caput huius & angusti iugis, vbi Virtuti sua regia & thronus. Quis igitur mihi hic pertinaci clamore obtudat, de laboriosa nescio qua peregrinatione ac difficili? de Fortunæ viribus & rota? Sapiens certe ne lentè accingit se & euadit, laboris tolerans, imò ne sentiens quidem, quem constantiæ arma contra Fortunæ tela muniunt. Stultorum querelæ audiuntur passim, quibus mentis errore iudicium omne deprauatum; addit vulgus suum calculū, non minus indiscretus censor, nec magis perspicax; vtrinq; in speciem æstimatio, neglecta rei veritate, quam non penetrant ingenij hebetudine & caligante intellectu. Rationem hic sequamur oportet, aurea præcepta dictantem: Nec arduum, nec asperum, inquit, est ad virtutem iter, plano aditur, ipsaq; natura nos in rectum genitos, si accedere volumus, innat: appetitum enim impressit illius ambiendæ, & communiunculas ad amplexandum, etiam in barbata ac siluestri mortalium stirpe; ab hac est conspiratio & copula animorum inter bonos, amoris enim conciliatrix est, & conglutinat fœdera gentium & societates. Cur igitur

in anijs, tanquam Phœnicem aliquem solitariū aut pelicanum, illam quæramus? Non habitat quidem in humili nympha hæc, scimus, nec sordido aut despecto aliquo loco; attamen nec in tali vbi inueniri, nequeat aut nolit altius remora, nisi viribus exhaustis, & longa atq; periculosa profectione consumptis, aut denique ipsa vita crudeli manu expulsa. Nefas sit hoc somnari, nedum facere: prospectum habet & inuitat ab omni latere, in declini & patente colle, rosis & lilij vestito. Spinus solum aditus & pes infimus montis, sed paucis salibus penetrabilis, vbi floribus cætera ridet, & ad placitum cursoris omnia composita. Ingrediamur bonis auspicijs, & si quid obstat inter initia, proteramus audaci calcaneo. Si metus vulnerum, armari potest ferrata solea, ab incude & malleo patientiæ. Quid? tam parida nobis esse pectora vt hæc terreat? vel vitæ etiam fastidium inducant? Vana vanis formidini sunt nimium, & contemptissima timentur, quæ tamen nihil in se habent firmum aut forte; interim mouent: quomodo? vt vmbra infantes, feras rubens pinna, porcina vox elephantes, curricula stridor aut rotarum versata facies leones. Imbelles & imbecilles sumus, si ad hæc vel pilus se erigat: vir non cedit, in quo sanguis & virilis animus, & rider hanc latuam personati morionis: imò si quippiam tale adhaeret, pertinacia omnem difficultatem & impedimentum transcendit. Mens sibi imperet, quæ quodcunq; iubet obtinet. Non est quod patrociniū nobis quæramus, excusantes infirmitatem virium & fractos neruos, qui nequeant perungere ad virtutis illum apicem. Animo vitium inest, non corpori, cui nunquam defuit Aduocatus, qui impotentia prætextu defenderet.

*Virtutis
ad eam
qualis.*

*Labor &
constat
omnia
vincunt.*

Paupertatem summis ingenijs obesse,
ne prouehantur.

E M B L E M A C X X I.

DEXTERA tenet lapidem, manus altera sustinet alas:
Vt me pluma leuat, sic graue mergit onus.
Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

C O M M E N T A R I I.

I.

ADOLESCENSULVS proponitur (licet hic barbatulum expresse-
xit pictor) cui manu dextra ponderosus de-
pendet lapis, sinistrae vero eius alae affixae
sunt leuissimae: utq; hae alteram corporis
partem eleuant, sic onus altera deprimat.

II.

ADOLESCENTIS ingeniosi est pro-
sopopoeia, qui de paupertate conqueritur,

qua vigente nequit prouchi, licet ingenij
bonitas omnia summa sibi polliceatur. La-
pis paupertas est solum, propter gra-
uitatem & difficultatem ponderis. Citatur
à multis hic senarius:

ed èν πεινὰς βαρύτερον ἐστὶ φορτίον.
Nullum pauperie molestius est onus.
Conqueritur, inquam, dextra se gestare la-
pidem

pidem, quæ totius corporis habet regimē:
nam hoc in sinistra aliquo pacto esset feren-
dum. Hinc notissimum illud Iuuenalis Sa-
tyr. 3.

*Haud facile emergunt, quorum virtutibus
obstat*

Res angusta domi.

Idemque:

— Cantare sub antro.

*Pierio, rhyssumve potest contingere sana
Paupertas, atq; aris inops, quo nocte dieq;
Corpus eger: satur est cū dicit Horatius obe.*

*Alia quid
hoc loco.*
Per alas siue pennas, vigorem ingenij & acu-
men intellige. Et hæc querela multis alijs
est communis, quibus siquid suppetere ad
studiorum progressum, non sanè ita hæ-
rerent in puluere, sed ad summos doctrinæ
gradus eueherentur.

III. *DEXTRA tenet lapidem*] manus dextra
duro saxo retinetur & deprimitur, pauper
tate scilicet, qua nihil grauius.

Manus altera] læua alata est: ingenij
dexteritas me subuehit.

Pluma leuat] leuem facit agilemque, vi-
gor ingenij me facit promptum ad erudi-
tionis cultum percipiendum.

Ingenio poteram &c.] summum hono-
rem ex doctrinæ fructu consequi.

Paupertas] Hoc verbo puto intelligi
egestatem duris in rebus vigentem, vt Poe-
ta loquitur. Panper enim dictus est à par-
uo vel paucis: at egens, cui nulla gens,
vel qui nullius familiæ; quasi exgens, vt est
apud Grammaticos veteres: nam, vt est in
Proverbio, *pauperi ne parentes quidem a-
mici*. Seneca ait epist. 17. Non est quod
paupertas nos à Philosophia reuocet, sed
ne egestas quidem. Idem epist. 59. Quanta
nobis verborum paupertas, imò egestas sit,
nunquam magis, quàm hodie intellexi.
Plinius Secundus lib. 4. epist. 18. Exprime
tentati Latine epigrammata tua, in de-
terius tamen accidit hoc, primum imbecil-
litate ingenij mei, deinde inopia, ac potius,
vt Lucretius ait, hac egestate patrij sermo-
nis. M. Tullius 2. in Antonium: Modò e-
gens, repente diues. Sed de verborum disse-
xentia satis.

IV. *Inuida*] noxia.

E s t hæc (vt diximus) iuuenis inge-
niosi prosopopeia, qua ostenditur pluri-
mos ob ingenij felicitatem celebres & cla-
ros futuros, nisi inuida paupertas depres-
sos retardaret: est enim illa molestum pon-

dus, vt pleriq; nosse nollent, plurium nam
que iste quotidianus cibus est. Qui summa
laborant inopia, non possunt prouehi, neq;
enim parentes habent aut cognatos, aut al-
ios etiam beneficos studiorum liberalium
nutritios, qui sumptus necessarios sugge-
rant. Hinc bene dixit Architas Philoso-
phus, sapientem vnicum habere incommo-
dum, paupertatem. Exclamat etiam Comi-
cus in Adelphis paupertatem esse onus mi-
serum, & valde graue, vsq; adeo vt etiam
nobilem ignobilem faciat. Sed ne transi-
liam tam oscitanter eam vulgatam & so-
lemnem studiosorum penè innumerabiliū
querelam, qui miseram suam fortunam vi-
tæq; genus inculsat: quot quæso iā olim,
& hoc nostro tempore adolescentum my-
riades esse constar, in quibus ea sit ingenij
dexteritas, vt ad liberalem omnem discipli-
nam non imbuti, sed ficti à natura esse vi-
deantur? At in puluere cænoq; misero he-
rere coguntur, & cum meliores fruges nō
possint, siliquas affectantur: imò verò cum
grauibus & molestis admodum colluctan-
tur difficultatibus: quia quamquam inge-
nij mentisq; penè diuinæ pennas expeditas
& alacres habeant, nullum tamen aut ami-
cum, aut locupletem hominem, vel certè
Mæcenatem beneficum nancisci possunt,
qui nodum, qui saxum illud egestatis adeo
vigentis, qui validum fortunæ impedin-
tum tollat. Quis laboriosum & industriū
Cleanthem in historijs laude dignum non
censeat, qui noctibus aduersus paupertate-
m, diebus aduersus ignorantiam depu-
gnabat? nam inopia cogente, noctis magnā
partem in aqua haurienda impendebat,
quod sibi victum compararet, interdum ve-
rò Chrysippi doctrinæ operam daret. Ea
demum, quæ à præceptore mente concepe-
rat, boum ossibus & testis fictilibus perscri-
bere solebat, cum pecunia ad emendam pa-
pyrum non suppetere. Nam ne longius
abeam, nullus nostrum est, cui compertū
non sit, vbiuis gentium permultos esse stu-
dio addictos adolescentes, qui incredibili
amore flagrent eas capeffendi artes, qui-
bus humanitas & eruditio comparatur.
Qui tamen arctiore, nimisq; violenta pau-
pertatis remora sic interdum prohibetur,
vt cum ijs facultatibus omnino careant,
quæ ad hoc iter conficiendum necessariae
sunt, ad artes quasdam sordidas, tanquam
in pistrinum, fortunæ, vt ita dicam, tyrannide

*Excursus
in miserā
adolescē-
tium feli-
cissimi in-
genij con-
ditionē.*

*Cleāthus
indu-
stria.*

*Pauper-
tas onus
grauē.*

*Pædagogii
miseri.*

*Multa in
Parisiensi
Acade-
mia scho-
la.*

nide compelluntur: vel si quid spei reli-
quum sit, non tamen possunt emergere, nisi
deuorent infinitas in studio persequendo
molestias. Nam aut pædagogicæ onera susti-
nent (qua conditione, si cum alijs confera-
tur, nulla alia miserior) aut deterius ali-
quod subire munus, & viliores quasdam
partes, imò verò labores indignos literatis
hominibus perferre ac pati coguntur. Que
ingenia certè acuta per se & viuida, sed
inopiæ tamen nimijs molestijs sopita ni-
mium ac languida si quis liberali animo ia-
centia excitaret, non dubium est quin lon-
gè plures haberemus in rebus Theologicis
exercitatos, graues profectò & eruditos Iu-
ris vtriusq; consultos, fidos & perspicaces
Medicos, Doctores longè plures in omni
literarum genere, Mathematicos, Physicos,
Logicos, Oratores, Poetas, Grammaticos,
ad Reipub. non minimum & ornamētum,
& adiamentum. Quod cùm ita queror ne
scio (ait Minos) profectò, an dicere ausim
quæ mihi nunc in mentem veniunt: nempe
huic inopiæ diligenter, magnaq; liberali-
tate fuisse iam olim occursum a nostris
maioribus, sapientibus certè ac pijs homi-
nibus, qui tot scholas hac in nostra Parisiensi
Academia (vt de cæteris taceam) à funda-
mentis excitauit, legibus & institutis in-
formarunt, redditibus etiam ac censibus an-
nuis locupletarunt: quas opes rebus primū
ijs, quæ ad Religionem pertinent, & paupe-
ribus alendis, ijsq; quibus nimis esset arcta
supellex, assignari voluerunt. Quæ pia cer-
tè & Christianis hominibus digna benefi-
centia, institutioq; liberalis, mirum quàm
hodie immutata sit. Hunc enim adolescen-
tum studiosorum & pauperum censum ne
scio qui scholarchæ malis artibus interdū
occupant: ex quo fit, vt quæ iustè conferri
debebant in vsus publicos, miserè ab ijsdē
& iniquè rapiantur: nec iam inopes ij ad-
mittantur, quos solos participes esse par-
erat huius munificentiz, sed ignaui quidā

ventres impunè sanctos illos redditus depe-
culentur. Sed de his alijs fortasse commo-
diūs. Iure Canonum rectè constitutum
est, vt omnis sordes ab Ecclesia remouere-
tur, sed in primis exactio pretij pro docen-
di facultate, quamquam id iam olim ex ali-
qua consuetudine, vel vtentium more rece-
ptum esset: id enim sapere Simoniam Cano-
nistæ asseuerant, vt Abbas c. i. ext. de ma-
gistr. Non minus consultò prouisum Con-
cilio primū Laterano, deinde pancelticis
comitijs Aurelianensib. vt præceptor Grā-
matico, & Doctori Theologo præbendæ
fructus adsignarentur, vt iuuentus in lite-
ris humanioribus informaretur, & Chri-
stianus populus fidei sanctæ rationem addi-
scret. Me nō fugit, quod quamquam pau-
per, non egens tamen, *ἀνταρκῆς* alioqui fa-
cilis aliquatò ad Philosophiam perueniat.
At contigit Platoni & Aristoteli, in magna
rerum copia beatis, vt Philosophiæ cultum
assumeret: sed hæc verborum philosophia,
non morum fuit. Diogenes sanè, tressis ho-
mo, ac diobolaris, pallio teus philoso-
phus, nec tam proposito animi, quàm ne-
cessitate. Aristippus, scurra niuidus, beneq;
pexus in aula regia. Hinc Cleanthis iuue-
nis industria, & laudabile studium meritò
laudari debet, cuius ἡ *πενία τὴν σοφίαν*
ἐλάττει. Quid multis? Laudat paupertate-
tem Seneca splendide & magnificè, ipse ta-
men in summa rerum affluentia diues: qui-
bus non resignauit, nisi cùm morti proxi-
mus eo sibi nomine inuideri sensisset. Nec
enim abiicit, vt qui facto naufragio ad pal-
lium sese contulit. Cæterum dextræ la-
pis adherens referri non incommode po-
test ad impedimentum scribendi. Nam præ
inopia nihil eloqui potest, vel scriptis man-
dare adolescens, fortunæ bonis omninò de-
stitutus. Er certè talis futurus erat Virgi-
lius, talisq; Horatius, nisi liberalitatem Me-
cænatius fuissent experti. Sed nunc Occasio,
ne elabatur, apprehendenda.

In Occasionem.

EMBLEMA CXXII.

ΔΙΑΛΟΓΙΣΤΙΚΩΣ.

LYSIPPI hoc opus est, Sicyon cui patria. Tu quis?
Cuncta domans capti temporis articulus.

Cur pinnis stas? Vsq̃ue rotor. Talaria plantis
Car retines? Passim me levis aura rapit.

In dextra est tenuis, dic, unde nouacula? Acutum
Omni acie hoc signum me magis esse docet.

Cur in fronte coma? Occurrens ut prenda. At heus tu,
Dic, cur pars calua est posterior capitis?

Ne semel alipedem si quis permittat abire,

Ne possim apprenso postmodò crine capi.

Tali opifex nos arte tui caussa edidit, hospes:

Vtq̃, omnes moneam, pergula aperta tenet.

COM.

I. **G**LOBO insitit mulieris statua, ferè nuda, pedibus alatis, fronte capillis longissimis luxuriante, parte postica caluas; manu gerens acutissimam nouaculam; & talem Lyssippus effinxit Occasionem:

II. **I**D sumptum ex Græco Posidippi Epigrammate, quod sic habetur 4. lib. Antholog. tit. εις καιρον.

Fons Emblematis.

τίς πόθεν ὁ πλάτης; σικυώνιος· ὄνομα δὴ τίς;
 λυσίππος. σὺ δὲ, τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
 τίπτε δ' ἐπ' ἀκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάσ.
 τί δὲ τὰς πόσσιν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπὲρ μέμους.
 χεὶρὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρὸν; ἀνδρῶσι δ' αἶγμα,
 ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
 ἢ δὲ κόμην, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντίασαντι λαλῶσθαι.
 νῆ δια τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φалаκρά πέλει;
 τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραδρέξαντά με ποσσίν,
 ἔτις ἐδ' ἱμῶσαν δράζεται ἐξόπιθεν.
 τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμῶν
 ξένε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδάσκαλιν.

Multi hoc epigramma Latino carmine donarunt, suo quisque modo. Sanctius ut intelligi duntaxat Græcum possit, fere verbum verbo, & versum versui ut respondeat curauit:

Quis figulus? Sicyonius. Huius nomina profer.

Lyssippus. Quis tu? Occasio cuncta domas. Cur pinus stas? Vsq; rotor. Cur accipis alas Sub pedibus geminas? Ut leuis aura volo. At dextra unde nouacula sit? Mortalibus omni

Sic acie ostendo sim quod acuta magis. At coma cur velat vultus? Sic obuia prendor.

Cur villis capitis posteriora carent? Si semel alatus homines effugero plantis. Ne possim parte hac posteriore capi. Tali opifex vestra me finxit imagine caussa.

Hospes. Et ante fores, ut moneam, posuit. Miuos sic eleganter, ut omnia reddidit:

Versio Minois.

Quis vnde plastes? Sicyonius. Nomē verò quod?

Lyssippus. Tu verò quis? Occasio omnia domans.

Cur vero summis pedum vnguibus incedis? Semper rotor. Quid verò alas

Pedibus habes biformes? Volito leuis.

Manu dextra quid fers nouaculam? Mortalibus documentum,

Quòd acie omni acutior sum.

Coma verò quid versus faciem? Ut à præueniente capiar.

Per Iouem, posteriores partes [capitis] ad quid caluæ sunt?

Nam semel pennis eurrentem me pedibus Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.

Talem me artifex effinxit vestri gratia, O hospes, & in vestibulis posuit adhortamentum.

Quis finxit plastes? Sicyonius. Dic age nomen.

Lyssippus. Tu quis? Sū Dea cuncta domas. Cur summis pedibus graderis? Semper rotor. Alas

Cur talis habeas? Nempe leuis volito.

Cur dextra tibi acuta nouacula? Acutior omni

Ipsa acie, prostant hac documenta viris. Quid crines in fronte? Capi à venientibus ultro

Possū. Quid caluum est occipus? ipsa refer.

Nā sic pennatus volitantē prendere plantis A tergo nullus vel citò me potis est.

Talem me artificis finxit manus, hospes, à omni

Vestibulo, cunctos scilicet ut doceam. Eisdem versis Auctor Chiliadum, in pro

uerbio, Nosce tempus, paraphrasticòs reddidit, id est, inuisa paulò fuore, hoc modo:

Qua patria artificis? Sicyon. Quo nomine? Nomen

Lyssippo dictum est. Ipse quis est loquens? Illa ego cuncta domans Occasio. Cur, agis

pinnis Insistis? Voluorq; ac rotor assidue.

Cur gemina in pedibus gestas talaria? Dicam:

Huc illuc volucrem me leuis aura rapit. Quid dextra sibi vult inserta nouacula?

Signum hoc,

Quod

Statua
T⁸ καὶ
Salman-
tico.

Quod quavis acie sim magis arcta, doce-
cet.

Tertia capillitio facies quidnam admonet?
Illud.

Quisq; uti me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?

Quem semel alatis praterij pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere
cursu.

Haud liceat, simul ac vertereo terga viro.
Hac itaque, idq; tua me finxit imagine
causa.

Hostes, scalptoris ingeniosa manus:
Spectandamq; domus hic prima in fronte
locavit.

Scilicet ut cunctos & monea, & doceat.
Ausonius Gallus in Epigrammatis eodem
scilicet argumento descripsit Occasionem,

sed huc comitem fecit Metanoeam, id est,
Poenitentiam, mutato etiam artificis nomi-
ne. Sic ille:

Cuius opus? Phidia, qui signu Pallados, eius
Quiq; Ioue fecit, tertia palma ego sum.
Sum Dea, quæ rara & paucis Occasio nota.

Quid rotula insistis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volueris sum, Mercu-
rius qua

Fortunare solet, trado ego cum volui.
Crine tegis faciem? Cognosci nolo. Sed
heus tu,

Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic, ro-
go, quæ sis.

Sû Dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum Dea, quæ facti, nō factiq; exigo pennis.
Nempe ut poeniteat, sic Metanoea vocor.

Tumodo dic quid agat tecum? Si quando
volavi,

Hac manet, hanc retinent quos ego pra-
terij.

Tu quoq; dum rogitas, dum percunctando
moraris,

Elassam dices me tibi de manibus.
De Occasione hac vide quæ habet Politia-
nus Miscel. cap. 49. Retulit & Gyraldus

Syntagm. 1. sed Græcos imitatus Cærum
vocat occasionem, genere masculino. A pud
Latinos enim Occasio fingitur fœmina, a
pud Græcos puer, dictus καὶρὸς. Huic

Ion Chius hymnum concinnavit, singitq;
natu minimum filiorum Iouis. Et Sæctius
affirmat, in Salmanticensi Bibliotheca ho-
die videri statuas lapideas ita affabre expo-
litas, ut cum antiquitate possint certare,

quæ omnes typum Occasionis ostendunt.
Est enim illic (ait ille) puer globo insidens,
capillitio super oculos effuso, in manu ha-
bens nouaculam, cuius inscriptione καὶρὸς,
quæ vox occasionem significat. Hunc cir-
cumstant Mercurius & Fortuna cum cor-
nu copiae; per quæ iunuitur posse Occasio-
nem tribuere, quidquid Mercurius & For-
tuna possunt. Sequitur hos vetula vultu
plorabundo, quæ Metanoeam, id est, Poeni-
tentiam refert. Sed hunc singula quid signi-
ficent, indicandum.

LYSIPPI hoc opus est? Lysippus statua-
rius ex Sicyone vixit Peloponnesi, multis
varijsq; suæ artis monumentis nobilita-
tus, ut Alexander vetuerit, ne à quoquam
pingeretur, aut sculperetur, præterquam
ab Apelle & Lysippo. Horat. Epist. 2.

Edicto vetuit, ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret ara
Fortis Alexandri vultu simulacra.

Idem Plutarch. lib. De Alexandri fortuna.
Lege Plin. cap. 7. & 8. lib. 34. Lysippi quo-
que mentionem facit Martialis. Ausonius
huius statuæ auctorem facit Phidiam.

Cuncta domans] Descriptio Occasionis.
Vultit autem exprimere Græcum epithe-
ton, καὶρὸς ὁ πάντων ἀμάρτων. Occasio rerum
omnium vitiatrix. Nam rebus permultis
causam & iniuriam dat Occasio, ut etiā quæ
potentem ē paupere faciat, ait Menander:

πολλὸν ὁ καὶρὸς γίγνεται παραίτιος.
Multarum rerum occasio est causa. &
καὶρὸς τυχὰν γὰρ πτωχὸς ἰσχυρὸς γίγνεται.

Reddit potentem occasio vel pauperē. Imō
πολλὰς ὁ καὶρὸς ἀνδρῶν ἐν ὄντας ποιεῖ.

Occasio facit strenuos qui non erant.

Capti temporis articulus] Momentum
breue temporis, siue punctum. Proverbiū,
Temporis punctum. Est enim occasio breuius

quædam opportunitas, quæ multum valet
ad res conficiendas & omittendas Occasio-
nem innuit Terentius in fene scipitū ex-
cruciente: In tempore, inquit, ad eam veni,

quod rerum omnium est primum. Et in A-
delphis: Ut in ipso articulo oppressit. Capti
temporis articulum (ut hic vocat Alcia-
tus) Callistratus in Ephrasibus egregie de-
scripsit. Vide Phædrum lib. 5. Fabular.

Cur pinnis hæret? cur talaria in pedibus
habet? Hoc significatur, volaticam esse &
fluxam occasionem, idcirco & talaria pe-
dibus, ut Mercurio, ei tribuuntur. Sæctius
hoc loco: Pinna & plumam significat, &
alas

III.
Lysippus.

Occasio-
nis domi-
nium.

Occasio
quid.

Occasio
volatica.

Pinna.

Ausonius
de Occa-
sione.

alas, quibus innatant pisces. Hic autem videtur significare summitates pedum: quasi dicat, cur summis instas digitis? Hæc ille. Ponit autem pinnis, pro pennis: vt, *Fides al ma, apta pinnis*.

Vsque rotor.] Sum volubilis, facillimè fluens, versatilis vt rota.

Talaria.

Talaria plantis] Talaria sunt calceamēta alata Mercurij. Hinc prouerbialis allegoria, *Talaria induere*, pro eo, quod est, fūgam adornare, & quasi velle aliquo auolare.

Nonaculla occasio.

Fortuna simulacrum.

In dextra est tenuis, dic, vnde nouacula?] Cui nouaculam dextra ostentat? Cul tor rasorius etiam acutissimum temporis momentum exprimit. Fuit etiam Fortunæ simulacrum pilæ insistent, cum nouacula, nauali clauo, & copiæ cornu. Nouacula significat felicitatis amputationem, pila eius volubilitatem, clauus vitæ nostræ cursum sub eius ditione, cornu copię bonorum largitionem.

Acutum Omni acie &c.] nempe hoc signo docetur, quàm repente mutationem afferat rebus occasio: quod monosticho indicat Menander:

τάχιστα ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Celerimè occasio permutat res.

Cur in fronte coma?] Hoc vno versiculo significauit quisquis ille fuit, qui Catonis libellum composuit:

Occasio calua à tergo.

καιρὸς.

Occasio arripientia.

Fronte capillata est, post hæc occasio calua. Vbi Sanctius legendum censet, *postica occasio calua*. Nam in quacunque re pars anterior dicitur antica, posterior postica nominatur. *καιρὸς* recaluafter occipitio à coma libero, capillis in supercilia diffluentibus olim pingebatur; talemq; prius finxit Sicyonius ille plectes Lysippus. Quo significatur, post neglectam occasionem ea frui non amplius licere. Hinc Ouidius l. de remedio:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:

Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Martialis item:

Non bene distuleris, videas qđ posse negari. Vide prouerbia: *Premenda occasio*, & *Cappere crines*. Comatam autem in fronte occasionem hic dicit, ita vt facies eius nusquā appareat; quare Græcis *ἀποπρῦν* dicta.

Occasio praeceps.

Me semel alipedem] Celerem & velocē, quasi alas pedibus habentem. Aesonius de ætat. animal. ceruam alipedem dixit. In-

tellige hic de motu præcipitii occasionis: alioqui, quod in iure dicitur, mora modici temporis non nocet, l. si debitori, 2. ff. iudic. Vel quod Ouidius:

Differ; habet parua comoda magna mora. Sunt tamen res quædam, in quibus rapenda potius consilia sunt, quam quærenda, quod dixit veterum vnus. Exempla in tumultu, naufragio, incendio, in quibus mora omnis, vel minima periculosa. Et quis vnquam vidit occasionem, nisi ferè eodem momento abeuntem? Quare noster Dictator Hippocrates eam præcipientem vocat. l. Aphor. 1. Hinc verbum Occare, & nomen Occa: quamquam occasio desleclitur ex ob & casus. Linus: Rebus in asperis & tenuibus fortissima quæq; consilia tutissima sunt: quia si in occasionis momento, cuius præteruolat opportunitas, cunctatus paulum fueris, nequicquā mox omisam quereris.

Tale opifex nos arte] Lysippus eo artificio exprellam reddidit occasionem.

Hospes] tu quicunq; hanc effigiem aspicias.

Vtq; omnes monea] Admonet spectatorem imago, docetq; e, cuius rei gratia, & propter quàm causam locata sit in loco vndiq; patenti, scilicet, vt omnes & quocunq; obuios sui negotij admoneat & doceat.

Pergula aperta] Pergula à pergendo, locus est à multis lateribus aerem excipiens. Apelles in pergula post tabulas à se depictas latitare consueuerat, vt inde multorum iudicium de pictura exciperet. Plinius 35. de eo sic: Perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atq; post ipsam tabulā latens, vitia, quæ notarentur, auscultabat: vulgum diligentiorē iudicem quam se præferens. Lactantius l. cap. 22. ex Lucilio:

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta. Budeus dicit pergulam esse partem domus exporrectam & propendentem. Vnde Plinius lib. 21. cap. 3. Cum rosacea corona interdiu in pergula sua in forum prospexisse dictus. Iurisconsultis pergula est locus exponendis rebus venalibus aptus. Vlpian. in l. hæres de iudiciis. Interim non vscimus, quid pergula in nati, & vineis significet.

ADMONEM VR hac icone, occasionem cum sese offerat, statim esse arripientem: eius enim tanta est opportunitas, vt

ple-

plerumque ex voluptate tristitiam, ex damno lucrum, ex honesto inhonestum parturiant, & contraria breviterque rerum naturam permutet. In aggrediendo itaque & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, ut non ab re veteres eam donasse diuinitate videantur. Occasionem Cicero desinit libris De inuentione, partem temporis, in se habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Eam qui oblatam arripiunt, quique cum maxime tempus postulat, aut dicunt aliquid aut faciunt, recte illi sapere dicuntur. Quædam enim sunt eius generis, ut quanquam honesta per se & vilia videri possunt, nisi tamen tempore stant, plane vilescent. M. Cicero 3. Antoniana Cæsaris Octauij virtutem verbis augeat, quod opportuno tempore periclitantem Rempublicam iuuerit. Sic enim: C. Cæsar adolescens, incredibili ac diuina quadam mente, atque virtute, cum maxime furor arderet Antonij, cumque eius à Brundisio crudelis & pestifer reditus timeretur, nec postulantibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis (quia fieri posse non videbatur) firmissimum exercitum inuicti genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio, laudat eum Imperatorem, quod præter omnium spem breui tempore bellum contra piratas suscepit confecerit: Proh dii immortales! tantæ vnus hominis incredibilis ac diuina virtus tam breui tempore lucem Reipublicæ afferte potuit? &c. Et Aeneas Virgilianus Di donem laudat, quod tota miseris Troianis opem tulit, quo tempore maxime opis in digerent:

*O sola infandos Troia miserata labores,
Qua nos reliquias Danaû terraque marisque
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium
egenos*

Vrbe, domo socias. —

Quantum etiam possit obseruari temporis ratio testatur Ouidius, cum ait:

*Temporibus medicina valet, data tempore
prosumt,*

Et data non apto tempore vina nocent.

Nec desunt veterum exempla. Gyges, occasione data, vtrumpotuit regnum Candaulis, & regem interfecit, qui uxorem nudam exhibuisset. Occasionem stupræ Lucræ arripuit Sextus Tarquinius, quia cum Romanis principibus Ardea obsidentibus audisset à Collatino marito suam uxorem pu-

dicam impensè laudari. Ad Capræ paludem discerptus Romulus arrepta occasione. Et occasione Lucræ violatæ pulsi Tarquinij, & mutata Reipublicæ forma. Plebis secessio in sacrum montem extorsit à patribus tribunos, & sic sese vindicauit à contemptu patritiorum. Decem viri sublata occasione corruptæ Virginæ. De excindenda Carthagine Cato consilium dedit, occasione sciuium, quas Patribus ostendit. Cæsar Gallias subegit occasione factionum inter Heduos & Sequanos. Occasione mortis Cæsaris senatus auctoritatem suam amisit, & populus quasi furens ad libertatem proclamauit. Rixæ implacabiles inter Octavianum & Antonium, occasione uxoris Antonij, quæ soror Octauij. Quin & occasio dedit exitio Heliogabalum, Bassianum. Caligulam, Domitianum, Maximianum, Galienum. Et sexcenta occurrunt alia, quæ non nisi in maiore otio possum cum mulare. Improbis enim præter occasionem nihil deesse ad malè agendum, disputat Plutarchus in opusculo. Cicero pro Murena: Dies intermissus vnus, aut nox interposita sæpe turbat somnia: & parua nonnunquam commutat auram rumoris. Idem 5. Philippica: Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cum in omni casu Reipublicæ in bello. Et in 6. Dies affert & hora magnas clades. Athenagoras pro Christianis: οἱ μὲν γὰρ τὸν δῆρα τὸν δῖα λέγουσιν, οἱ δὲ καὶ πρὸν. Horatius 1. Epistol. ad Bullatium:

*Tu quamcūq; Deus tibi fortunauerit horā
Grata sume manu, nec dulcia differ in an-*

num.

Plinius lib. 1. epist. 8. Pleraque quæ sunt agenda rei necessaria eadem perfecta, nec vtilitatem parem, nec gratiam retinent. Idem epist. 9. seq. ad finem: Tu strepitum istum, inanesque labores, ubi primum fuerit occasio, relinque, teque studiis assere. Pulchre Tull. ad Brutum: Desiderabam nonnullis in rebus prudentiam & celeritatem: qua si essemus vsi, iam pridem rem recuperassemus: non enim ignoras, quanta sint momenta in Reipublicæ temporum; & quid intersit idem illud vtrum ante, an post decernatur, suscipiatur, agatur. Omnia quæ seuerè decreta sunt hoc tumultu, si, aut quo die dixi sententiam, perfecta essent, & non ex die in diem dilata: aut quo ex tempore suscepta sunt, ut agerentur, non tardata, & procta-

*Occasio
non negli-
genda.*

*Exempla
arrepta
occasio-
nis.*

*Præfer-
tim in re
bellica.*

procrastinata, bellum nullum haberemus. Et quamvis in omni re occasio plurimum valeat, tamen in re bellica (quod usus ipse docuit) potest id quod maximum est. Hæc enim optimus quisque imperator summo studio ac celeritate complecti nititur, quippe cuius natura sit, ut ardua in plauum facile vertat. Sed in omni occasione capienda, inceptisque prosequendis duo seruanda potissimum sunt: alterum, quod factu opus est, maturè id ut fiat. Quid enim occasione breuius aut fugacius? Alterum, ut suo quæque res geratur ordine, quando in re, præsertim militari, nihil ipso ordine potius ac maius sit. Imò omnium rerum humanarum momenta in occasione perceptione consistunt: Nam si per ignauiam quis fortunam paratam neglexerit, si sua culpa ab ea deseratur, nequaquam illam, sed seipsum accuset. Facit huc Valer. Max. lib. 7. cap. 2. De Scipione Africano, qui discutabat, cum hoste non aliter esse configendum, quam aut si occasio venisset, aut necessitas iniecidisset: nam & prospere gerendæ rei facultatem omittere maximam dementiam esse. Accidit enim plerumque ei, qui occasionem negligit, id quod D. Augustinus ait, ut eum velit non possit, quia quando potuit, noluit: ideo per malum velle, perdidit bonum posse. Demosthenes epistolis de concordia, eandem sententiam Atheniensibus inculcat: Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν ὁρῶν, ἐλομένῳ μὲν ὑμῶν τὰ δέοντα, ἀμὰ δὲ ξαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν δυνάμενον κτήσασθαι, ἔ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ἕλλησιν. ἀγνοούντων δὲ ἢ παρακρουσθέντων, ἔ ράδιον αὐτῷ τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖν, αἰσθὴν χρῆναι τὴν ἐμαυτῷ γνῶμην, ὥς ἔχω περὶ τέτων εἰς μέσον

θεῖναι. id est: Cum autem videam hanc nunc esse occasionem, qua si recta consilia caperetur, simul & salutem & libertatem possit comparare, non modo vobis, sed & alijs omnibus Græcis: sin erraueritis, deceptive fueritis, non faciliè eandem occasionem recuperari existimaui quam de his haberem sententiam, in medium esse proferendam. Respexit huc Pindarus Pythior. 9. ὁ δὲ καὶ πόρ, ὁ μοῖος πάντων ἔ χει κορυφαίαν. id est: Occasio similiter totius negotij perfectionem in se habet. Sic quoque Hesiodus occasionem laudat 2. Georgic.

μέτρηται, φιλὰς σεο δαί, καὶ πόρ δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

Mediocris autem obserua, occasio autem in omnibus optima.

Obseruato modum; nam rebus in omnibus illud

Optimū erit si quis tempus spectauerit aptū.

Huc non malè quoque quadrabunt Lucani versus ad Calphurnium Pisonem:

Temporibus seruire decet; qui tempora certis

Ponderibus pensauit, eum si bella vocabit.

Miles erit: si pax, positis toga gestiet armis.

Nunc fore paratū, bellantē castra decubunt.

Est itaque Occasio temporis opportunitas rectè obseruata, omnia regens & gubernās,

ut testatur Plutarchus in vita Nicæ. Hæc oblata statim est arripienda, ne ea irreuerabili forte amissa, mox officitationis & negligentiae frustra nos poeniteat. Vide promuerbium, Nescit tempus. & quæ Philippus

Beroaldus habet in Hephalogo sapientum.

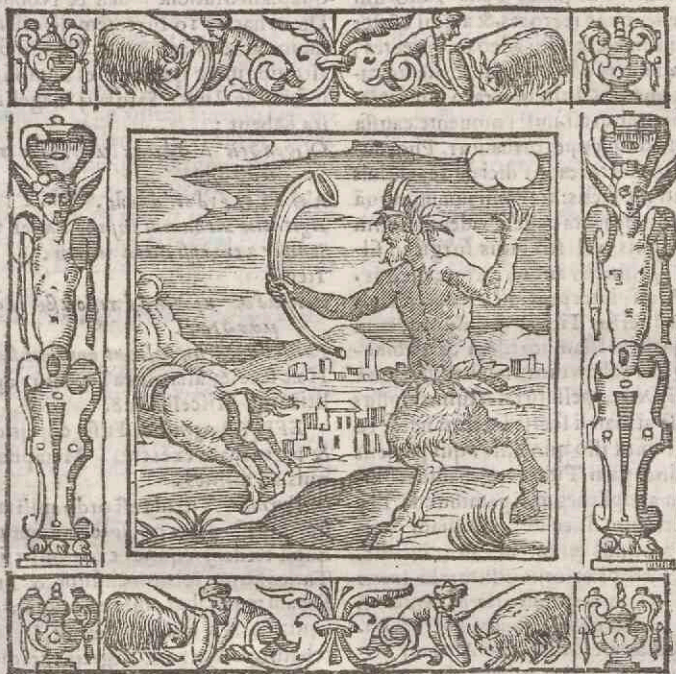
Prostat item liber de Occasionis arreptæ & neglectæ commodis & incommodis, pulcherrimis iconibus ære incisis ornatus, Autore Ioanne David Societatis Iesu, quem omnino mihi vide; dum nos ad Faunum

cornu instantem properamus.

In subitum terrorem.

EMBLEMA CXXIII.

EFFVSO cernens fugientes agmine turmas:
 Quis mea nunc inflat cornua? Faunus ait.

COMMENTARI.

FAUNUS homo semicaper (qualem descripsimus supra Emblem. 72. & 98.) redimitus cruce folijs, currenti similis effingitur, manu gerens magnum cornu: ubi vellem cornu torcile exprimi, quale Græci κόρυμβον appellant, nam tale Pan invenisse dicitur. Ante hunc conspiciuntur equi cū suis fessoribus citatissimo cursu aufugere. Leonius lib. 2. de var. hist. cap. 24. narrat, Faunos, qui etiam Satyri & Silvanī appellantur, esse monstra Aethiopica, specie humana, corripigera, barbata, & caprinis pedibus, velocissima, & valde luxuriosa.

E. x. Poliani auctoris Græci Stratagematon lib. primo ita dicitur id emblemata vi-

deo: sententiam ita reddere est Minos conditus: Pan Bacchi dux fuit. Is Pan primus aciem invenit, quam phalangem nominavit. Dextrum etiam & sinistrum cornu instituit: quæ causa fuit, cur ei cornua tribuantur. Primus etiam fuit, qui arte & calliditate hostes intercepti. Cū enim ait, quando qui missi fuerant exploratum, retulissent hostes in altera sylvæ concanæ parte castra metari, Pan eo accepto nūcio suis præcepit, ut ingentem clamorem tollerent, quibus ita conclamantibus, locis cavernosis, sonus exceptus multo quidem maior exauditus est: quare percussit metu hostes, statim se in pedes coniecerunt. Quo strage-

Origo car
 tissima
 Emble-
 matis.
 Pan dux
 Bacchi,
 & eius in-
 ventum.

tagemate cum Pan fuerit vsus, Echo Pani amica esse fingitur: ideoq; vari nocturniq; terrores Panici dicuntur: hæc ferè Polixenus. Alij verò ad hunc modum explicant, sed non ita scitè & verè, meo quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana pastorum Deum repentinos terrores, & animi cõster nationes immittere vsq; adeò impotentes, vt non ratione modò, verum & niente careant: quemadmodum non raro vsu venire solet in exercitu, cū nulla mouente causâ equi atq; homines perturbantur. Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & sine ratione factis: ita enim nonnumquã greges atq; armenta pauere videntur, cū sonitus aliquis vel strepitus surgit in siluiis, aut è speluncis, aut ex terræ cauernis. Theon Arati interpres ait, Pana Deum militasse aduersus Titanas, primumq; eum videri concham illam tortilem & turbinatam, quã pro tuba vtuntur, inuenisse, quæ Græcè κόχλος appellatur: factumq; ipsius opera, vt se armandi socijs interim fieret copia, dum sonitu illo quocunq; qui panicus vocatur, in fugam Titanes agebantur. Plutarchus in apophthegm. Epaminunda Thebano exercitum ducente, nunquam panicus & repentinus terror in castra incidit. Item alius est præclarus Plutarchi locus de Panico illo tumultu, in vita M. Antonij, quo loco tractat expeditionem Parthicam. Magnus enim metus incescit Antonij milites, ob aurea quædam vasa Mithridati liberaliter ab Antonio data. Hic terror Gallos inuasit, cū Brenno Duce Delphos prædaturi accesserant. Terrores quippè, inquit, nulla certa causâ existentes à Pane oriri produntur. Silius lib. 13. Punicorum, scribit hoc terrore Panico Annibalem fuisse perculsum, cū ad vrbs mœnia accessisset eam expugnaturus. Apud Suidam Polybius ait: Cū Luna defectum esset passa temporibus Persei, Macedonum Regis, vulgò rumor increbuit, hoc quasi ostento regis mortem significari. Quæ res effecit, vt Macedones consternerentur, ipsiq; Romani animos sumerent. Panici terrores quoq; mentionem facit Cicero in epistola ad Tyronem, quæ posita in postremo familiarium volumine; sic enim ille: Et si Atticus noster, qui quondam me commoueri *παυκός*, intellexit, idem semper putat, nec videt quibus præsidij Philosophiæ sepius sum; hercle quod timidus ipse est,

*Panici tu
multus
ac terro-
res.*

κόχλος.

βορβοροίη. Quo item verbo idem Cicero vtitur in epistola ad Atticum lib. 5. Scis enim, inquit, quædam *πανικά* dici. Sic etiã Nicetes Choniates non spernendus auctor, Panicorum meminit phantasmatum in sua quapiam oratione. Sed & Nonnus Poeta Dionysiacò 10. furentem describens Athamanta, nūc insano Panos flagello furiatum ait: nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli, verba ita habent:

*Ο' ἱερὸς Διὸς Ἀθάμανος πανιάδες πανὸς ἐ-
μάρθαν.*

Αἰεὶ δὲ οἱ ἐνδὸν ἀκροῖς.

Agitatus Athamas insano Panos verbere. Semper verò ipsi intra aurem.

Item:

*πανιάδος κροῖνις ἐπιβομβεὶ δῆπος ἐ-
μάρθαν.*

Panici Saturnij insonat bombus flagelli. Hæc ferè, & alia plura habentur apud Politianum Miscellan. 28.

EFFUSO agmine] Fulsis copijs, disperso & perturbato exercitu. Metaphora ab aquis ad milites.

Turma] Turma est ordo militaris & equitum; sic dicta quasi terma, vel terdena, quod terdeni equites ex tribus tribubus, Tatiensium, Rhamnensium, & Lucerum fiebant: constabat enim ex triginta duobus equitibus. Et qui illi præerat, Decurio dicebatur, vt Varro & Vegetius tradiderunt.

Faunus] Faunus aliàs Pan, Deus rusticorum & pastorum à Poetis fingitur, nemoribus & altis montibus gaudens, de quo Virgil. 3. Georg.

Pan omnium custos.

Ouidius 2. Fastor. Horat. 3. Carm. Ode 18. Macrobius, & nos supra. Mantuanus: *Et si monticolas Faunos vel Pana videbis.* Huius cornua credebantur immittere terrorem, vt diximus. Vnde etiam illud:

Et capripes concessit cornua Faunus.

Fuit Faunus filius Pici, Latiniq; pater, Aboriginum rex apud Virgilium. Post mortem Deus habitus est, dictus, vt ait Seruius, à sando, id est, vaticinando. Poetæ Faunos, Siluanos, Panes, Satyros sæpe pro eodem ponunt. Sidonius distinxisse videtur:

Pan pauidus, Fauni rigidi, Satyri petulantes.

Ex iam dictis satis superq; constat, veteribus creditum fuisse, Pana repentinos timores & animi perturbationes hominibus immittere, sed omnino inanes, quales

ple-

Mulier
inania
belli.

Valerij
Flacci lo
cus de ter
rore Pani
co.

Pan belli
ger.

plerunque in bellis accidere solent . Vnde
ἀλυσθὲς ἐστὶ τὸ περιπερόμενον, ὅτι πολλὰ
κινὰ τὴν πολέμῳ . Id quod significat Ci-
cero pro Cæciuna : Exercitus, inquit, ma-
ximi pulsi fugatiq; sæpe sunt terrore ip-
so, impetuq; hostium, siue cuiusquam non
modò morte, sed etiam vulnere. Huc refer
proverbia, *Panicus casus. & Inanis metus.*
& *Multa belli inania.* Diodorus lib. 1. ea
de re non nihil. Quo autem piaculo taceam
pulcherrimos Valerij Flacci versus super
hoc ipso, positos in lib. 3. Argonautic.

— Dant, inquit, æthere longè
Signa tubæ, vox & medijs emissæ tenebris:
Hostis habet portus, soliti redire Pelasgi,
Rupta quies, Deus ancipitem lymphauerat
urbem.

Migdonia Pan iussa ferens sauisissima ma-
tris;

Pan nemorū, belliq; potens, quæ lucis ab oris
Atræa tenent, patet ad medias per denia
noctes

Scitigerū latus, & torua coma sibila frontis.
Vox omnes super una tubas, quæ conus, &
enfes,

Qua trepidus auriga rotis, nocturna que
murus

Claustra cadunt, talisq; metus non Mar-
tia cassis,

Eumenidumq; coma, non tristis ab æthere
Gorgo

Sparserit, aut cætis acie raptauerit umbris.
Ludus & ille Deo panidum præsepibus au-
fert

Cum pecus, & profugi sternunt dumeta iu-
uenci.

Quo etiam lib. 6. apud eundem barbarus
quispiam ad terrorem incutiendum simu-
lacrâ Panos prætulit. Sed & Sozimus histo-
riæ Græcus auctor lib. 3. dicit, quempiam
apparuisse pellitum, monstroso aspectu, Al-
banis, Romanisq; prælium commissuris.

Etenim Deum Pana belligerum fuisse vel
ex argumento Nonni cognoscimus, vel ex
Theocriti fistula. Eundemque fuisse Athe-
niensibus auxilio contra Persas alibi legi-
mus. De Panico terrore Mart. Anton. Del-
rius in Adagialibus sacris, Cominatus lib.
7. cap. 1. 1. Quid si quis referat ad eum pa-
nozem, qui omnem sapientiæ vim ex ani-
mo expectorat? ut ait ille: vel ad conster-
nationem terroremq; cui viri etiam for-
tissimi non possunt esse aliquando pares:
non videbitur abhorreere fortasse à mente

Alciati. Rectè siquidem Pindarus:

— φόβος ἀνδρὸς ἀμείων
Ἐπαυσεν ἀλκὰν φρενῶν.

Timor virorum domitor
Adimit fortitudinem animi.

Opinio tamen præcept ac volatica. & quæ Opinio
Aristoteli non temerè comparatur cum sta-
tuus Dædali volitantibus, ea periunde se ha-
bet ut fama,

— malū quo non aliud velocius ullū,
Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo:

Parua metu primo, mox sese attollit in au-
ras,

Ingrediturque solo, & caput inter nubila
condit.

Et quid tandem? opinio sæpe terrorem in-
ducit, hincq; consternationem, quæ sapien-
tiam omnem ex animo expectorat. Nos
non deficit exemplum domesticum proxi-
mi tumultus Gallici infanda suscepti oc-
casionē, nam qui in maxima trepidatione
præfuerunt, omnia terroribus miscuerunt,
dum suppetebant cataphracti centum, ia-
ctabant mille: si trecenti vel quadringenti
pedites, aiebant esse decem, aut duodecim
millia: exteriorum copias auxiliares nō nisi
multitudine innumerabiles habere se dice-
bant: imò tanquam castra Xerxis, aut Tur-
cæ principis magno apparatu nobis obijcie-
bant. Sed quid illis inflabat cornua? vani-
tas, impostura, perfidia, furor, rabies, & mē-
tita iniquitas sibi. Matthæus Bossus Episto-
la 60. de Ludouico Sfortia: Qui & fidos
atq; optimos in eum suos populos spolia-
uerat opibus atq; pecunijs, per execrabi-
les atq; nefarias exactiones & multas, ve-
tali rapina ditatus, omne ferme solus au-
rum possideret Italiae, suorum ciuium &
omnium penè hominum in suam perniciē
(quod est auaritiæ) odio contracto, adeo
ut vix audito quod Gallicus adueniret
hostis, nullis amicis agnitis, sed sibi quoq;
diffidens, dimissis vrbibus, oppidis, castel-
lis, arcibusq; municissimis, timore foemi-
neo, ac veluti damula, vitam fuga sibi quæ
fierit, &c. Scriptum reliquit Siegbertus,
quo modo Anno 900. per leporem capta
sit Roma. Cum enim Arnulphi Imperato-
ris à Pontifice Formoso propter seditionē
ciuium euocati, milites lepusculum ver-
sus Urbem fugientem insectarentur cum
clamore, Romani timore examinati sese de-
muto deiecerunt, & hostibus per factos a-
ceruos murum ascendendi locum dede-
runt

Ludoui-
cus Sfor-
tia.

Roma per
leporem
capta.

runt. Vide plura apud Quercetianum Dixer. Polyhist. Sect. 1. c. 8. Vt hæc missa faciam, succurrit illud apud Ovidium Penelope ad Ulysses:

*Quando ego non timui graviora pericula
veris?*

& deinceps:

In te fingebam violentos Troas iduros:

Nomine in Hecoreo pallida semper erā.

Idem in epistola Laodamiae pulchre affectum timoris exprimit:

Nos sumus incerta: nos anxius omnia cogit,

Quæ possunt fieri, facta putare timor.

Omnia sanè mala plus terrere solent eos,

*Timoris
effectus.*

qui ipsa futura expectant, quàm ubi iam acciderint molestare. Metus enim tam improbus est, ut multi rem, quàm metuunt, ipsimet anticipent. Vt qui in naui tempestate periclitantur, non expectata submersione navis, manus sibi prius inferunt. Quem admodum anes (inquit Seneca epist. 75.) inanis fundæ sonus territat: ita nos non ad actum tantum excitamur, sed ad strepitum; inter suspecta malè vivitur. Infirmitas animus antequam malis opprimatur, queritur; præsumit illa, & ante tempus cadit. Quid autem dementius, quàm angere futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miseras?

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIV.

INGENTES Galatun semiermi milite turmas,
Spem præter, trepidus fuderat Antiochus:

LUCANUS

*Lucarum cum saeva bouum vis, ira, proboscis,
Tum primum hostiles corripuisset equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit;
Insuper & socijs, Occideramus, ait,
Bellua seruasset ni nos fœdissima barrus:
Vt superasse iuuat, sic superasse pudet.*

C O M M E N T A R I I.

IN truncis arborum ramis trophæum
suspensum pingitur, id est, spolia ex ho-
ste reportata, & varia arma bellica: iuxta
quæ elephas, immane illud animal, appin-
gitur. Trophæum pulchrè describit Vir-
gilius in principio l. i. *Æneid.* quem locum
mox adducemus.

Ex duplici fonte Emblemata hoc hau-
tum esse deprehendo: Primum ex historia,
quæ habetur apud Clearchum Solensem,
qui de varia historia non minus eleganter
quàm eruditè scripsit, cuius hæc sunt ver-
ba, lib. 2. ca. 29. Antiochus Syriæ rex, cum
Galatas expugnare statuisset, copiosum e-
xercitum collegit, tam ex militibus, quàm
elephantibus quibus tum temporis in bel-
lis periculosis utebantur. Galatæ ubi pri-
mum hostes semiararmatos conspexere, vi-
ctoriam sperantes, non dubitabant cum
Antiocho congregari. Initio certamine ferè
actum esset de Antiocho, nisi de repente
elephantum, quos secum solitus erat in præ-
lium proferre, hostium Galatarum equos
corripuissent, ac in fugam vertissent: quo
insperato auxilio Antiochus Galatas pro-
fligauit ac penitus subegit. Quare eum de
more trophæum, id est, victoriæ signa loca-
ret, elephantis pinxit imaginem, elephantibus
potius quàm sibi victoriam tribuens.
Hæc ille. Sed eandem historiam satis &
elegantius narrat Lucianus in Apologia
quadam, quæ inscribitur Zenxis, siue An-
tiochus, eius verba hæc sunt: Cum non
ignotaret Antiochus Soter, & corporis vi-
ribus, & audacia Galatas esse præditos, in-
usitatamque illorum multitudinem videret,
tum phalangem fortiter coniunctam,
à tergo verò aeneis thoracibus indutos bel-
lantes, præterea in profundum semper ar-
matis vigintiquatuor ordinatos in utrum
que autem cornu equitatum, qui viginti
millibus equitum constabat, desperatum
esse: porro è medio octoginta currus falca-

tos erupturos, ac cum illis bigas bis tori-
dem. Hæc, inquam, cum videret, spem val-
de malam animo concipiebat potiundæ vi-
ctoriæ, tanquam si cum inuictis esset agen-
dum. Siquidem ipse modicè instructo exer-
citu, neq; ampliter, neq; pro belli dignitate
& apparatu, aut magnitudine, sanè per quæ
paucis comitatus aduenerat, ac illos quidè
ut plurimum scutatos & nudos. Itaque
iam de petendo fœdere, ferendisque pacis
conditionibus, & bello conuenientissimè
componendo secuti agebat. Atqui Theodo-
tas Rhodius, vir excelsi & generosi animi,
instruendæ aciei non imperitus, cum præ-
sto esset, regem perturbato animo esse non
sinebat. Erant Antiocho undecim in exer-
citu elephantes, hos Theodotas iussit inte-
rea haberi quàm occultissimos, ne ex acie
apparentes conspicui fierent hostibus. Vbi
verò tuba signum dedit, & manus conse-
rendæ forent, ac hostium equitatus impres-
sionem facerèt, & Galatæ aperta phalange
currus immitterent, tunc una cum qua-
tuor elephantis utrinque, equitibus esse oc-
currendum docebat; octo autem reliquos
aurigis & curribus esse immittendos. Hoc
enim facto, inquit, illorum equi perferre-
buntur, ac retrò fugientes in ipsos Gala-
tas illapsi impetum faciet. Nec opinionem
eius rei prædictæ euentus sefellit. Cum e-
nim antea nullum elephantum vidissent,
cum ipsi Galatæ, tum equi eorum adeò no-
uo & inopinato elephantorum spectaculo
animis consternati sunt, ut longè adhuc à
belluis constituti, posteaquam solùm ru-
gientes audissent, dentesque candore relu-
centes vidissent, veluti ex toto nigro cor-
pore, tum etiam proboscides ad prædam
& direptionem faciendam sublatas, prius-
quam ab arcubus tela extorressent, versis
retrò habenis, nulloque seruatò ordine au-
fugerunt. Sed enim pedes aliquantisper
alterna cæde semet hastis confodientes, con-

II.
Rites Em-
blemata.

Ex Clearcho.

Antiochi
strategie
in Galatas, ex
Luciano.

culeabantur ab equitibus in illorum ordinem ill' apsis. Currus autem subuersi, & illi deinceps denuò in suos non citra sanguine ferebantur, ac planè iuxta illud Homeri,

Subuersi currus passim iacere supini.

At verò equi posteaquam semel à recta via auersi declinassent, elephātorum impetum non sustinentes, sessores dorso excutiebat. Currus strepebant proscindentes acutis salcibus quoscunq; ex amicis comprehendissent. Non pauci verò ut in tali tumultu eiekti prosternebantur; hos elephanti insequabantur pedibus proterentes atq; conculcantes, simulq; in altum proboscibus proiicientes, ac dentibus correptos transuerberantes. Ad extremum illi summa opem tentantes Antiochi victoriā pepererunt. Ceterum Galatæ alij quidem dimicando occiderunt ingenti clade edita; alij viui capti in victoris potestatem peruenierunt: perpauca fuga in montes semet abdidierunt. Porro autem Macedones, quicunq; cum Antiocho in prælium descenderant, præna caneabant, simulque clamore irruentes regem coronabant victorem. Ille tamen profusis lacrymis dixisse fertur: *ἀγαχυνώμεθα, ὃ σπασίωται, οἷς γε ἡ σωτηρία ἐν ἐννοαίδεκα τοῖς τοῖς θηρίοις ἐγένετο, ὥς εἰ μὴ τὸ καὶ νῦν τὸ θεάματος ἐπέπληξε τὰς πολέμους, τί ἂν ἡμεῖς ἤμεν πρὸς αὐτάς; ἐπί τε τὰ τροπαία κελευεῖ ἄλλο μὴ δὲν, ἐλέφαντα δὲ μόνον ἐγκολάζει.* Hoc est: *Pudore afficimur, ὃ milites, quibus salus in hisce undecim stertis bellus, adeo ut nisi spectacula nouitas hostium animos terruisset, quid tandem in eos potuissimus? Itaq; trophaum nullum aliud quàm Elephantem iussit sculper.* Ceterum cum hoc Antiochi stratagemate coniungo historiam certè nobilem de Megarensisibus, qui afflicti ab Antipatro ad exitum vsque, illeq; veterum elephantis, excogitarunt porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in elephātorum gregem immisos: quo facto elephanti statim in fugam coniecti victoriam Megarensisibus reliquerunt. Et quidem nullum animal est æquè inuisum elephanto atq; porcus, adeo ut eius præsentia nullo perferre modo possit, atq; cū prius audire grunitum, fugā elephas arripit. Ceterum veteres in bellis multū fuisse vsos elephantis, facillè est videre apud auctores rerū antiquarum. Amm. Marcellin. lib. 19. Lux nobis aduenit mœstissima, Persarum

Stratagemata Megarensisum.

De elephantis

manipulos formidatos ostentans, adiectis ex *Antiochi* elephātorum agminibus, quorum stridore, immanitateq; corporum nihil humanæ mentes terribilius cernunt. Item eo lib. vbi de pompis funebribus filij regis Chionitarum Grumbatis, in obsidione Amidæ vrbis balista perfolli: Occidentali portæ, inquit, oppositi sunt Segestani, acerrimi omnium bellatores, cum quibus elata in arduum specie elephātorum agmina, rugosis horrenda corporibus, leuiter incedebant armatis onusta, vltra omnem diritatem terri spectacula formidanda. Idem lib. 25, vbi de Iuliano in Parthos expeditione: Post hos elephātorum fulgentium formidandam speciem & truculentos hiatus vix mentes pauidæ perferebāt; ad quorum stridorem, odoremque & insuetum aspectum magis equi terrebantur, quibus infidentes magistri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos gestabant, acceptæ apud Nisibin memores cladis; & si ferociens animal vires exuperasset regentis, ne reuersum per suos, ut tunc acciderat, collisam sterueret plebem, vertebra, quæ caput à ceruice determinat, istu maximo terebrabant.

GALATVM] pro Galatarum, per Synopem. Sunt autem Galatæ populi, qui Galatiam habitant, quæ est regio Asiæ minoris, Phrygiæ & Bithyniæ finitima, de quibus Linius lib. 8. Decad. 4. & Iustinus lib. 25. Plin. lib. 5. cap. 32. Hic etiam dicuntur Gallogræci: nam Gallos olim ex Europa venientes hanc habitasse regionem, indeq; Gallogræciam dictam, auctor est Fenesstella. Ad Galatas scripsit D. Paulus, maxima ecclesiæ tuba.

Semiermi milite] semiaromatis copiis, non bene instructo milite: nam semiaromatos fuisse scribit Clearchus loco adducto.

Fuderat] Dissecerat, repulerat. Linius lib. 2. Exercitum fundit, fufum persequitur. Sic, Fundere copias, apud Cæsarem 1. Bell. Gall. Ciceronem pro Rabirio & 1. de finib.

Lucarum boum] Elephātorum, qui prius ab Italis visi sunt in Lucanis, ut sentit Plinius lib. 8. cap. 6. & Solinus Polyhistor. cap. 28. Varro lib. 6. de lingua Latina. Vegetius lib. 3. cap. 26. de re milit. loquens ait: Hos contra Romanum exercitum primus in Lucania rex Pyrrhus eduxit. Postea Hannibal in Africa, rex Antiochus in Oriēte, Iugurtha in Numidia copiosos habuerunt.

runt. Quæ verba repetit Modestus in libello De vocabulis rei militaris. Critolaus autem in 3. rerum Epiroticarum ait, Paulum Asniliū ex victoria, quam contra Pyrrhū Epirotarum regi est consecutus, centum sexaginta turres gestantes elephantos Romani misisse. Lucetius lib. 5.

Inde boues Luca surrepto corpore tetros
Anguimānos belli docuerunt volnera Pœni
Sufferre, et magnas Martis turbare cateruas.
Silius Italicus lib. 9.

Nam prouectus equo moderantem cuspide
Lucas

Maurum in bella boues stimulis maioribus

Ac raptare iubet Libycarum armenta fe-
tarum.

Cur verò Luca bos, dicatur elephas, duobus modis inuenio scriptum: nam in Caij Aslij commentario erat, à Libycis Lucas; & in Verginij comment à Lucanis Lucas, ab eo quod maximam quadrupedem, quā ipsi haberent, vocarent bouem, & cū in Lucanis Pyrrhi bello primum vidissent apud hostes elephantos, identidem quadrupedes cornutās (nam quos dentes multi dicunt, cornua sunt, ut probat ex Pausania Cœl. Rhodigin. lib. 13. cap. 18.) Lucas boues appellasse. Sed si à Libya dictæ sunt Lucas, pantheræ & leones non Africanæ bestiæ dicerentur, sed Lucas: si ab Lucanis dictæ, vrsi cur potius Lucani, quàm Luci dicantur? Quare ego potius Lucas ab luce dictas reor, quod longè relicebant, propter inuicatos regios clypeos, quibus eorum tū ornate erant turres. Vide Prou. Prims locusta Lucam bouem pariet. Vbi dicitur, antiquos Lucas appellasse boues ob magnitudinem; quæ antiquitas non probatur Sane. Et in adagio, Larinum verbum, habetur, Latinos veteres Lucam dixisse pro grādi. Est enim elephas seu elephantus (nam vtrumq; dicitur) animal horrendum, quadrupedum maximum, terrorem hominibus & trepidationem incutiens, maximè non assuetis. Atque Platonī sacrum esse hoc animal. De illius natura & docilitate inter ceteros habetur festina Iusti Lipsij epistola, quam vide. Porro Lucani (ut & hoc obiter notem) populi sunt inter Calabros & Apulos sitis, quos à Samnitium duce Lucio ortos, Sempronius tradit in libello De diuisione Italiæ.

Sana vi] immanitas, ferocia.

Ira] summus impetus. Editio Rouilliana habet, dira proboscus.

Proboscus] πρὸσβονς, rostrum elephantis, siue etiam muscæ. Est autem pars siue corporis portectio naribus inhærens, in elephantis manus dicta, quod ea manus vice utantur, teste Plinio & Pomponio. Diftum putant aliqui à verbo πρὸσβονειν, quod est antepascere. Dicitur etiam Promuscis.

Hostiles equos] equos Galatarum hostium.

Ergo trophæa locans] Græcè τρῶπαιον, ἀπὸ τῆ τρῆνειν, à conuertendo. quod qui hostes in fugam conuerterat, trophæum merebatur, quod in loco publico conspicuum erat, ut victoria signum. Primum fiebant trophæa ex arboribus decisis ramis, & trunco spolijs hostium decorato; fiebantq; ubi hostes terga viderant. Primumque trophæum ex olea constitutum tradit ex Dionysio in artib. Cœlius Rhodigin. lib. 7. c. 19. Postea etiā ex cre lapidibusq; trophæa fabricari cœpta sunt. In his trophæis hostium arma affigebantur, incisio genium victarum titulo. Vnde Virgilius 11. Aeneid.

Indutosq; iubet truncos hostilibus armis
Ipsos ferre duces inimicq; nomina figi.
Eodem loco pulcherrimam trophæi descriptionem habet idem Virgilius:
Ingentem quercum decisis undiq; ramis
Constituit tumulo fulgentiaq; induit arma,
Mexenti duci exuuias, tibi magne trophæi
Bellipotens; aptat vorantes sanguine cristas,
Telasq; trunca viri, & bu sex thoraca petri-
cium.

Perfossunq; locus, clypeumq; ex arc sinistra
Subligat, atq; ensē collo suspendit eburnū.
Sic etiam Iuuenalis Sat. 10.

Bellorum exuuias, truncos affixa trophæis
Loricæ, & fracta de casside buccula pēdens,
Et curru temone iugum, & telasq; & tiremus
Aplustre, et summo tristis captiuus in archu.
De trophæis plura habet præter alios Antonius Valerius De re militari veterum Romanorum, lib. 7. c. 20.

Occideramus, ait] Perieramus, dixit Antiochus Soter.

Ni nos seruasset] ni nobis victoria obtigisset elephantorum beneficio.

Bellua sedissima] vastissima, contemptissima, ut referas ad verbum sequens, paret. Minos legi mauult fidissima, quam sedissima. quæ lectio etiam tollit quæstionem.

Barrus] Battum Nonius Marcellus. Barrus.

Cur ita
dicantur.

Elephas.

Lucani
qui.

Proba-
scis.

Trophæi.

*Barritus
quid.*

phantem dicit: barrire enim proprium est elephantorum, inquit M. Varro. Inde barritus, talis vox. Apuleius Florid. 3. Vt est taurorum grauis mugitus, luporum acutus ululatus, elephantorum tristis barritus, &c. Sed & pro clamore militari usurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quam acies utraq; se iunxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræq; pugnae fortunam ipso cantu augurantur. Amm. sic lib. 16. Cornuti & Bracati vsu prætorum diuturno firmati excipiunt eos, iam gesturientes barritum ciere vel maximum: qui clamor ipso feruore certaminum à tenui subito exoritur, paulatimq; adolescens, ritum extollitur fluctuum cautibus illisortu. Idem lib. 26. de Procopio agens imperium frædè ac miserè mercato: pro terrifico fremitu quem barbari dicunt barritum, nuncupatum Imperatore stipatumq; de more consentientes in vnum, reduxerunt ad castra. Libro 3. sic: Et Romani quidem voce vndiq; Martia concincentes, à minore solita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebat.

Vt superasse iuuat Vicisse vtile quidem, sed non honestum. Alluditur ad illud, *Luerum pudori præstat*. Et quod quidam ait in Plauti Trinumo:

Pol pudere, quâ pigere præstat totidè linteris.
Eisdem sensum aliter exulit in Pseudolo:
Nimio id, quod pudet, facilius fertur, quam illud quod piget.

IV.
*Imperatores ipsiq;
principes
sæpe honesto
vtili
preferunt.
Lysander
astutus.*

Hoc exemplo belli duces potissimum notantur, qui sæpissimè honesto vtile anteponunt. Antigonus rogatus, quo modo essent hostes aggrediendi, dixit: Aut dolo, aut vi, aut aperte, aut insidijs. Sed improbius Lysander, qui exprobranti cuidam artes & dolos, quibus in prælijs vteretur: Si, inquit, leonina pellis sufficere non possit, in duenda certè vulpina est. Innuebat quidem ad artes confugiendum esse, si quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduersatur sententia: Damnum iniquitatis preferendum esse turpi lucro: siquidem illud semel dolemus, hoc semper cum infamia durat. At vt Choræbus apud Virgilium:

—dolus an virtus quis in hoste requiratur?
quod nostris temporibus (proh dolor) in

quibus virtuti fortuna comes esse debeuerat, magno nostro malo plusquam satis est, experimur. Quando enim vberior virtutum copia? quando maior auaritiæ patuit finis? Imperator Ethnicus & Barbarus fassus est se superasse hostes non vi, sed dolo, vnde & trophæum iussit erigi: plerique verò Christiani duces (quod grauè dico) sæpenumerò dolis & insidijs hostem circumuehiunt, idq; virtuti bellicæ ascribunt: nec est quod apud eos de vincendi via dispuretur, qualibet Martis alæ vel aperta vel insidiosa committitur: sicque, *Cura quid expediat prior est, quam quid sit honestum.*

Rex Sapor scribens ad Constantinum, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, tum hoc eleganter: Ideoq; Armeniam recuperare cum Mesopotamia debeo, auctore meo composita fraude præceptum. Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod assensit vos exultantes nullo discrimine virtutis ac doli, prosperos omnes laudari debere bellorum euentus. Hæcates in Parnathenico iniusta bella ita exagitat: *Θαυμάζω δ' εἴτινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας, μὴ νομίζουσιν ἀσπίδες εἶναι, καὶ πλείων ὄντων μεσῶς, ἢ τὰς ἡττὰς τὰς ἀνευ κακίας συμβαίνουσας. καὶ τὰ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μεγάλα δύναμεις, πονηροὶ δὲ, πολλὰς γίνονται κρείττους ἀνδρῶν σπουδαίων, ὃς κινδυνεύει ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένον. οὗς πολὺ δίκαιοτερον ἂν ἐπαινοῖμεν, ἢ τοὺς περὶ τὸν ἀλλοτρίων ἀποδύσκειν ἐτοίμους ἐβέλοντας, καὶ τοὺς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. τὰ ταῦτα μὲν γὰρ ἐστὶν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ τὰς χροῦσας ἐνὶ στήθεσιν ἀγωνίζεσθαι τὸν ἀδικεῖν βελομένον, θεῶν ἂν τις ἀμείλιχον εἶναι εἴποιεν. id est: Miror autem si qui sunt, qui prælia & victorias præter sui & æquum partas, non esse turpiores, & pluribus plenas esse probus existimet, quàm clades sine ignavia acceptas: præsertim cum sciant magnos exercitus, quamuis sceleratos, sæpi superiores esse virtutis honestis, qui pro patria pugnare non dubitant: quos laudari multo sit auius, quàm eos, qui alienarum opum cupiditate mortem oppetere non recusant, conductitijs militibus similes: nam hæc facta sunt hominū improborum. Quod verò boni viri non nunquam infelicius, quàm qui student iniurijs*

*Exemplum
in fortibus
& pugnare
victoribus
res pugnare
pes.*

*Idem
locus
belli
sto.*

inferendus, praeliantur, id Deorum incuria fortassis est tribuendum. Rectè Theodoricus apud Cassiodorum lib. 1. Variar. ad Marcellum Aduocatam fisci: Non quoties, ait, superes, sed quemadmodum vincas, inquirimus. Non quæras de potestate nostra, sed potius de iure victoriæ: quando laudabilis à parte fisci perditur, cum iustitia non habetur, &c. Non minus rectè Claudian. Honorium admonens, vt non quod liceat, sed id quod deceat in vita priuata & publica spectet.

Non tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit Occurrat.

Et Iurisconsulti tradunt non modò quod liceat, sed & quod honestum sit, vidèdum esse, l. semper. De ritu nupt. & l. 197. de verb. sign. Ego Emblematis epigraphen traduco ad curiosa hominum ingenia, quæ vanitatibus plerumque occupata illaudata sequuntur, spe producendæ famæ, interim neglecta virtute nunquam satis laudata, quæ sola immortalitati consecrat. Hinc tot extant in vitæ abusus & perniciem oblectamenta, quale est illud tormenti ænei formidabile inuentum, omni admiratione & execratione dignum, armorum fabrica & officina, philtre, cicutæ, aconiti mortifera coctura, pœnarum instrumenta & mille species, crudelis ingenij funesti partus & tyrannidis filia, natæ communi orbis malo, illaudata sanè & perniciofa non curiosa solùm industria. Hæc ipsa quid iuanum & intentatum transit, incredibili vanitate, & pruriens cerebri detestandis commentis: Hinc magis portenta, & aruspici de liria, sortilegia & diuinationes, præstigia & imposturæ, & quidquid ex phantastica illa officina insanix; à quibus natura ruina sui & euerfionem iam pridem metuit, cum moliantur, quæ illa nullo modo pati potest, nec attingere: dum in ipsas rerum species conantur inferre prodigiosam nescio quam metamorphosin, & ab inaccessis mundi superioris partibus nouam quandam essentiam, quæ diuinum oculum in prima molitione vniuersi operis turpiter fecellerit, elicere, virtutis ac potentix itupendæ & admirabilis, qua pigmentis & incrustationibus aureis omnia transformant, cooperante illo suo Philosophorum lapide. Hermetis sigillo, luto sapientiæ, & puluisculo quodam ex pistino Ionis aut Mercurij. Seuerus admodum sit oportet ac ri-

gidæ frontis, qui videns in Alchymistica sua coquina talem magistrum, risum teneat. Sedet ibi mysteria artis gnauius edoctus, cum scobe sua ac rasura cœli, inter carbones atra fuligine sordidus, sulphur olens, venena & loria, pannosus, esuriens, solo hydrargyrio satur, ad paralyfin vsque & membrorum omnium torpedinem, stillicidio narium & oculorum perpetuò dines, vaporibus exhaustus, induratus fumo, carbonario similis, & nigerrimo Satana nigrior, nec probior fortasse, fraudum & mendaciorum architectura, quam exercet; qui pro tribus assibus etiam animam venalem habeat & deuoneat inferis, pro vno lepore viridi, aut dracone caudam suam deuorante. Sacratissima arcana sunt hæc videlicet, nec nisi artis, vt dicunt, filijs cognita, & qui huius mysterijs initiati. Sed quid inde præter vanum tumorem & ventos, nihil: musculi quidam & minutuli sorices prodeunt ex aureis istis montibus, auro, fide, veste ridiculorum eiusmodi artificum, in fortunatis illis nugarum canernis, corrosa ad cutem vsq; & ossa. Nihil vilius hoc hominū genere, nihil vanius, nihil flagitiosius etiam aut peruersius, vt non immeritò quæstioni pleriq; subijciantur, nec carniscent manūs effugiant, qui vespillonis officio functi in aere sepeliunt pabula cornuorum. Ab his talibus glutimina, sequestrationes, & diuersæ metallorum temperaturæ, non inutili quidem (facendum est) curiosa tamen & sumptuosa molitione; qua licet recondita & suppressa in scrinio naturæ, vita humana nihilominus ingeniosæ huius vanitatis ignara, sarta recta mansisset. Ab his cerussæ, purpurissum, stibium, & reliqua meretricia pigmenta: ab his tincturæ & adulationes monetarum, fucati & falsarij nummi, lapidum sigilla & imagines, stillado ab ijisdem decussis sudor, oleum & spiritus, elementa ipsa (si fas credere) & inanimati animæ. A pyrotechnicis ad plastica & fusoria veniamus, quæ certè non minus importuni ingenij artificia sunt, ad ostentationem pariter & libidinem inuenta. Ad specularia deinde, quorum tot illusiones, ludibria & imposturæ, vt non tam hominem quam diabolum aliquem autorem liceat opinari: quorum tamen originem & rationem conficiendi ab Optica acutius isti deriuant, excogitatis tot tamq; diuersis generibus, in cano, conuexo, plano, columnati, pyramida-

Optica vanitas.

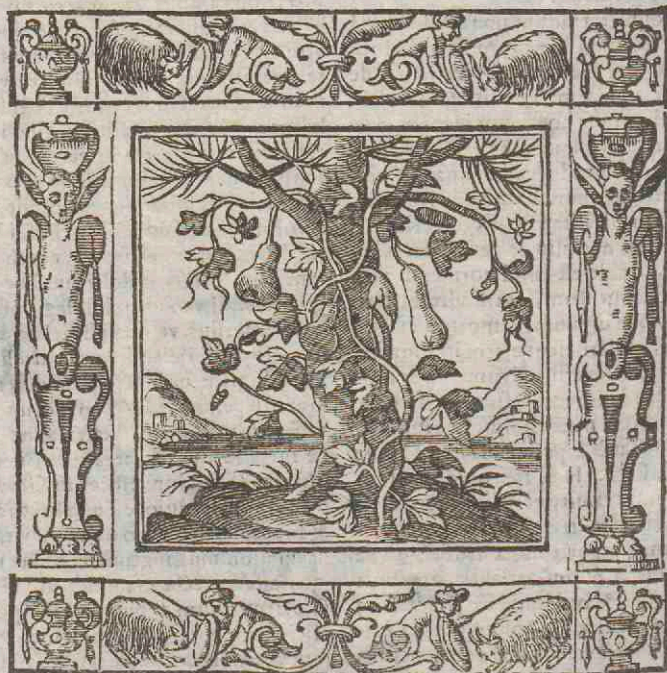
Curiosa hominum ingenia circa vanitates.

li, turbinato, gibboso, rotundo, angulari, in
uerso, euerso, pellucido, solido corpore aut
vitro, sic vt suscepam imaginem non om-
nia intra se representent, sed remotius in
aera foras reiectam, velut aereum quoddā
simulacrum & phantasma, videntibus ob-

ijciant: vel ab remotissimis etiam spacijs,
beneficio Solis, deferant aliunde idola per
multa milliaria, & sistant in obrutu velut
presenti te. Non addo verbum, ita mihi ocu-
los perstringunt & fascinant magici isti ra-
dij. Abite, d' curua rectorum iudicia.

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXV.

AERIAM propter creuisse cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriasse coma:
Cum ramos complexa, ipsumq; egressa cacumen,
Se prestare alijs credidit arboribus.
Cui pinus: Nimum brevis est hac gloria; nam te,
Protinus adueniet, quæ malè perdet, hyems.

COMMENTARI.

1. **CUCURBITA** iuxta caudicem pinus se implicat. Est autem pinus arbor procero Plant
a plantata sursum serpi, & ramis illius & crasso caudice, inferiore quidem parte
nudo,

aud, sed superiore admodum ramoso. Folia habet setæ equinæ ferè modo tenuia, oblonga, cacumine pungentia, & aculeata, quæ non decidunt. De hac arbore plura dicemus infra Emblemate 203. ex Plinio, Theophrasto, & Dioscoride.

SCRIBIT Guicciardinus Italus scriptor, id Alciati carmen affixum fuisse tanquæ cuiusdam hominis Angli, qui factus insolentior ob prosperos rerum successus, permultis inuisum se præbebat. Idem est apologus apud Petrum Cronicum de honesta disciplina lib. 2. cap. 14. Sata est olim, inquit, cucurbita iuxta pinum arborem, quæ grandis admodum, & ramis patulis exarbat: cucurbita verò cum multis pluuijs atq; cœli temperamento creuisset, lasciuire incepit, & ramulos audacius porrigere. Iam serpebat in pinum, iam surgere, iam ramos & frondes inuoluere audebat: ampliora folia, candentes flores, prægrandia poma & virentia ostentans. Itaq; tanto fastu atq; insolentia intumuit, vt pinum arborem ausa sit aggredi. Vides, inquit, vt te supero, vt amplis folijs, vt virore præsto? Et iam iam ad cacumen profurgo. Tū pinus, quæ senili prudentia & robore pollebat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed ita respondit: Ego hic multas hyemes, calores, æstus, variasq; calamitates peruiçi, & adhuc integra consisto: tu ad primos rigores minus audaciæ habebis, cū & folia concident, & viror omnis aberit. Est & alia huiusmodi fabella Laurentij Abstemij, de cucurbita & olea.

AERIAM editissimam, altissimam, vt alibi diximus. Virgil. 1. Ecloga: Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo. & 3. — namq; notauit.

Ipsa locum aëria quo congersere palumbes. Sic passim legis, **Alpes aëria, Arces aëria, Cacumina aëria.** &c. pro altis.

Propter pinum id est, propè pinum. Terentius Adelphis:

Nimum istoc abissi, hic propter hunc asiste.

M. Tullius in Pisonem: Hic vir clarissimus, qui propter te sedet, L. Gellius &c. Idem 2. de Inuent. Fluius Eurotas, qui propter Lacedæmonem fluit. Ouidius 8. Metamorph.

Propter humum volitat, ponitq; in sepibus ora.

de perdice loquitur. Eadem vox **Propter**, in

eadem significatione aliquando ponitur sine casu. Terent. Adelphis:

Est ad hanc manum sacellum, ibi angiporum propter est.

Cucurbita planta est hortensis notissima, in altum ascendens, mirum, si propius adsit cui innitatur, se extendens, natura etiā sublimitatis audax: hyemem maximè odit, de hac Plin lib. 19. cap. 5.

Grandi luxuriasse coma sua folia dilatasse, suas frondes in latum portexisse. Dicuntur autem arbores luxuriare, cū abūdantius ramos emittunt siue producant.

Cum ramos complexa amplexata pinum, cuius beneficio excreuerat in altum.

Præstare alijs arboribus meliorem esse vel antecellere.

Nimum breuis est Tua isthæc iactantia breui durabit, primis enim hyemis frigidibus excutieris, celesiterq; decides.

MORALE huius Emblematis est, non esse superbiendum ob subitum prosperæ fortunæ euentum. Illa enim vitrea est, cum quæ maximè splendet, frangitur: vsq; ad eò etiam leuis & inconstans, vt citissimè quæ dedit, repositat. Hinc rectè torquetur in eos, qui ob momentaneam quandam felicitatem gloriantur, quiq; plus habent ostentationis & pompæ, quàm facultatum aut virium. Itaq; non mirum videri debet, si dum se alijs præferunt, magnique videri volunt, se alijs, & quidem nascutis hominibus ridendos propinent, & tamquam sicci quidam flosculi citissimè exarescant ac decendant. Certè apud Onirocritas cucurbita spes inanes prælagit, vt potè quæ cū ventricolum admodum speciem præ se ferat, multumq; identidem nutrimenti polliceri videatur, illud tamen tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuum est, vt refert Pierius lib. 58. Eodem planè modo sese habent Thraones illi, fortunæ suæ momentaneæ iactatores, vel qui secum dis ventis plus æquo turgescunt, neq; aduertunt seuerissimam illam Nemesein, quæ de superbis & fastuosis vindictam sumit. Id apertis verbis Pausanias Simonides, ab eodem conuiuio lautissimè exceptus significauit. Rogatus enim vt quid piam ex arcanis Philosophiæ adferret in medium, vidensq; Pausaniam rebus suis nimium fidere, dixit: Memineris te in tanto rerum successu hominem esse. At quæ esset verbi huius vis, quodq; pondus, parum vidit Pausanias.

Cucurbita.

IV.

In eos, qui ob prosperos successus intumescunt.

Cucurbita quid allegorice.

Pausanias insaniens.

II. Unde Emblemata pinum.

III. Aëria.

Propter, pro propè.

*Philippus
Macedo
ex insolē-
ti modera-
tus.*

fauias. Itaq; cum ipse iam in summo vitæ discrimine constitutus, mortem sibi impendere intelligeret, exclamasse fertur: Quam iuani persuasione deceptus eram, qui Cœi hospitis saluberrimum consilium ad me pertinere non putabam: vnde nunc miserè perire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimia se efferreret, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt summo mane cubiculum ingressus pronunciaret, *ἄνδρες ὄντες ὁλίγητε*. Homo es Philippe. Cuius rei faciendæ occasionem fortasse dederat Archidamus Agellai filius, qui cum à Philippo post partam victoriam ad Cheronæam acerbis & minarum plenas literas accepisset, huic respondit: Si metieris vmbra tuam, Philippe, haudquaquam reperies il lam factam maiorem, quàm erat ante victoriam. Aliud, sed vitæ priuatæ apponam exemplum in Mæna liberto Pompeij, quem insectatur Horatius Epod. 4. Oda. Hunc populus indignabundus Romanos ludos è primis quatuordecim ordinibus spectantem, nuper seruum, nec modò sæpe victum, sed & verberatum Ibericis funibus, durisq; compedibus perusta latera cruraque habentem; quod etiam grauius est, magni alicuius delicti causa seruilibus affectum flagitis: modò repenteq; liberum, opulentum, superbum, delicatum, præfectum classi aduersus piratas. Carmen Horatianum quia sit in omnium manibus, facillè prætermitto. In terea tamen ad hunc locum multa obseruari facillè possunt. Primum, eos longè arrogantiores esse, qui nuper diuites euaserunt, quàm qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas acceperunt à maioribus, quod notat Aristor. secundo de arte dicendi. Deinde sæpenumero fieri, vt diuitiæ metem perstringant, vt hominem infortem reddant: quam obrem noster Flaccus, *scutitiam patiuntur opes*. & Publij mimus: *Fortuna quem nimium fonet, stultum facit; vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam insipiente fortunato intolerabilius*. Ad eò veram est quod multorum est in ore, fortunam non solùm ipsam esse cæcam, sed etiam eos, quos amplexa sit, cæcos efficere. Sallust. Res secundæ animum etiam sapientum fatigant. Virgil 10. Aeneid. *Nescia mens hominum sati, fortisq; futura, Et seruare modum rebus sublata secundis*. Idem Ouid 1. artis:

*Fortuna
varietas.*

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis. Adhæc non posse non indignari viros bonos & cordatos alioqui, cum vident abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam consequi, qua tamen indigni sunt. Iuuenalis Satyra prima:

Patritios omnes opibus cum prouocet vnus, Quo rudente grauis iuueni mihi barba sonabat,

Cum pars Niliaca plebs, cum uerna Canopi Crispinus, Tyrias humero reuocæte lacernas Ventilet æstrium digitis sudantibus aurum, Nec sufferre queat maioris pondera gemas, Difficile est Satyram non scribere.

Sequitur:

Quid referam quanta siccum iecur ardeat ira, &c.

Sed in summa, ferè fit vt cum fortuna ita blanditur, captatim veniat: quod subiinde debemus meminisse, ne opprimamur incauti: nam fallacia sunt & caduca quæcumque à fortuna pendent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentie, affluentia subitò, repente dilabuntur, nullo in loco stabili nixa radice consistunt: sed incerto statu huc atque illuc acta quos extulerunt in sublime, decursu improviso destitutos miserimè deiiciunt. Sciani fatum atrocissimum mihi occurrit, sed quia iam alio loco adductum memini, facillè translio. Venit in mentem quod Dion retulit de Narcisso quodam liberto Claudij Cæsaris. Cui expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plautio, laudato viro, parere vellent, Narcissus ab Imperatore missus suggestum conscendit, verbaq; facturus pro concione ad milites, prohibitus est omnium acclamationibus, usurpato etiam in eum diuerbio; Io Saturnalia: quia in Saturnalibus serui herili cultu induti epulari consueuerant. Hoc autem diæterium nonnunquam in eos torquebatur, qui suæ conditionis immemores insolēscabant. Non est igitur prudentis ob fortunæ successum intymescere, sed opus habet vt se proprijs, non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quantò superiores sumus, tanto nos summissius geramus: timenda est enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantum constans est in leuitate sua, vt Naso ait. Cæterum ad hanc epigraphen id adiungo:

prospera
fortuna
non caret
periculo.

τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει ράβον,
καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν ἐκ ἀέιδου ὄνον κυρεῖ,
οὐδ' ἀσφαλὲς πάντοτε ἐν θυγατρὶ γένοι,
ὃ περιέτρεψεν ἡ χρόνος τις ἢ εὐδωτός,
ἐπὶ πάντων ἄκρον τις τῶ καλῶς πράττειν
δράμει.

Ait Apollod. Comicus. Sic verò Latine:
Habent perampla dona fortuna metum,
Periculosa non carent praeclustria:
Nec ulla celsa tuta sunt mortalibus,
Qua euertere vel inuidia vel tempus solet,
Felicitationis culmen ubi quis attigit.
Eodem spectant verba Hecuba ad Vlyssē
sem ex Euripide:

Οὐ χρεὶ τοὺς ἐντυχόντας εὖ δοκεῖν πρά-
ξιν αἰετῶν.

Καλὸν γὰρ ἦν ποτὲ, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμὶ
ἐγώ.

Τὸν πάντα δ' ὄλγον, ἥμαρ ἂν μὲ ἀρεῖλατο.
Non deceat felices existimare se felices sem-
per fore.

Ego enim eram quondam, nunc non sum
amplius:

Cunctas sed opes dies unica mihi abstulit.

Citatur illud Menandri:

Ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύ-
χαι.

Quam facile cadunt qui secunda fortuna
utuntur.

Ad id accedunt nimii quidam veteres, vt
illud: Citò ignominia fit superbi gloria. Et
hoc: Citò improborum sæta in perniciem
cadunt. Sallustius: Lasciviam atq; super-
biam alunt res secundæ. Et Seneca: Prospe-
ra animos efferunt. Q. Curtius lib. 2. Fra-
gilioris humanæ nimia in rebus prosperis
oblivio est. Et appositè Iuvenalis Satyr. 2.

iam nunc ad culmina rerum
Iniustos creuisse reor: tolluntur in altum,
Vt lapsu graviore ruant.

De Mario tyrannorum septimo dictū est,
quod uno die factus est imperator, altero vi-
sus est imperare, tertio interemptus est à
militē, qui percussurus illum dixerit. Hic
est gladius, quem ipse fecisti. Alludens ad
proverbium, Tuo te gladio ingulo. Fuerat
enim opifex ferrarius Marius, antequam
ad imperium venisset.

Marius.

Ex damno alterius, alterius utilitas.

EMBLEMA CXXVI.

D^V M seuis ruerent in mutua vulnera telis,
Vngue leana ferox, dente timendus aper;
Accurrit vultur spectatum, & prandia capiat.
Gloria victoris, praeda futura sua est.

C O M M E N T A R I I.

I. **L** E o & aper accerrima pugna inter se dimicare videntur, cui vultur in arbo re non procul inde sita insidens, se spectato rem præbet.

II. **H** o c petitum constat è Gabrielæ apolo-
gis: sic enim est tetrastichon Senarijs iam-
bicis:

λέων μάχην ἔειπε πρὸς ποτὲ κάπρω,
γύπες δ' ἀνῶθεν ἔσχατον πειρὸν τὴν ἔριν,
βρώσιν τὸν ἡττηθέντα ποιῆσαι τάχα.
φίλος δ' ὄρωντες ἡσυχῶν τῶν ἐλπίδων.

Quos sic utcumq; reddidit Minos:
Leo pugnam aliquando instituit in aprum:
Vultures autem ex alto loco observabant
certamen [vt] pabulum, cum
Qui vinceretur, faceret statim sibi.
Amicos autem cum vidissent [eos esse fa-
ctos] exciderunt spe.

In aprum leo certare quandoq; ausus est,
Quos longè spectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur ut corarent. attamen
Iis tandem amicis tota spes praeda excidit.

Sed meo iudicio videtur potius desum-
ptum ex AEsopi quadam fabula, quæ sic
habet. Leo & vrsus simul magnum nacli
hinulm, de illo pugnant: grauius igitur
à seipsis affecti, vt ex multa pugna te-
nebræ oculis oborirentur, defessi iacebant.
Vulpes autem, vt circumeundo prostra-
tos illos vidit, hinulm in medio iacentem,
per illorum medium percutrens rapuit, fu-
giensq; abiit. Illi autem ipsam videntes,
atq; surgere non valentes: Nos miseros, di-
cebant, qui vulpi laboramus. Fabula si-
gnificat, alijs laborantibus alios lucrari.
Huc propè spectare videtur Claudianus
in Epigrammate:

Torus aper, fuluusq; leo coiere superbis
Viribus, hic setis, sanior ille iuba:
Hunc Mars, hunc Cybele laudat: domina-
tur uterq;

Montibus, Hercules sudor uterq; fuit.
D^V M [seuis ruerent] Dum certarent in-
ter se graui & periculoso Marte, atrocissi-
ma contentione, leo quidem vnguibus, &
dentibus aper truculentis.

[Mutua vulnera] Alludit ad illud Ouidij 3. Metamorph.

Marte cadunt subiti per mutua vulnera
fratres.

[Dente timendus aper] Sic Ouidius in
Epistol.

— obliquo dente timendus aper.
Et Martialis libro 13.

Dente timetur aper, defendunt cornua cer-
uum.

Item Ouidius alio loco:
Fulmen habent acres in aduncis dentibus
apri.

Martialis:
Fulmineo spumantis apri sum dente petita.
Constat apros cum ira feruent, dentibus
vrere, in ijsq; aliquid igneum contineri, vt
testatur Xenophon in Cyngetico. Hoc
dentium fulmen reuocat mihi in memoria
id, quod Theocritus habet Eidyll. 29. de
apro Adonis occisore. Quem quia totum lin-
gua Hetrusca loquentem fecit Reuerendis-
simus & doctissimus Pater NICOLAVS
DE ODDIS, Abbas S. Benedicti Nouel-
li Patavij, nihil verebor tam eleganti poe-
mate meo labori autoritatem conciliare,
vt candidus lector ex vno aut altero car-
mine passim subiungendo, virum, tan-
quam ex vnguibus leonem agnoscat: obui-
xè rogans auctorem, vt pro ingenua sua
bonitate, sicut mihi illud priuatum commu-
nicare dignatus est, sic id quoque publici
iuris (quod auidè expetitur) facere, & sibi
posteritatem deuincire, non vltra differat.
Sic autè sua lingua Theocriti verba canit:

Quando pur viddo morto

Adone Citera,

Pallido ambe le gose,

Con l'immago di Morte,

Dipinta nel bell viso,

E con capelli aspersi

D'atro e di nero sangue,

A gli Amoretti suoi

Commanda, ch' il cignale

Vccisor del suo Adone

Venga di lei prigione.

Quis

Fabula
Æsopi.

ἔπιμύ-
διον.

III.

Quei dibattendo l'ali

Tutta d'intorno intorno
La gran selua lustraro,
Sin ch' al fin tronaro
L' homicida cignale.
E da ben mille nodi
Ligato e riligato
Fu auanti à lei portato.

Vn Amoretto hauea

Il laccio e le ritorte
Ben cinto in sua balia.
Vn altro poi con l'arco
Da tergo anco spinger
La fera pigra e lenta,
Che Citerèa pauent.

A cui disse adirata

La vaga Citerèa,
L'immortal bella Dea:
Empia fera crudele,
Erà le fere più fera.
Tu fosti, che la coscia
Feristi al mio fedele.
Tu che profonda e larga
Lasciasti in lui la piaga.

Ed ella: O bella Dea,

Giuro per te, e per lui,
Per questi lacci giuro,
Per questi tuoi qui Amori
Leggiadri cacciatori,
Ch' io ferir giu non velli
Il bellissimo Adone.
Il tuo giouine amato;
Ma repente ch' io viddà
Le nude carni e belle
Mirailo e rimirailo
Qual cosa diua e sacra,
E d'amer arsi, e corse
A fatto forsennata
Ver quella coscia amata.

(Auenga ei mi cacciassè)

Intendendo baciare,

Non ferire ò piagare.

Tu

questi spezza e taglia

Tu questi piglia e puni

E superflui e nociui

Denti miei amatori,

Amatori e uccisori.

A che lasciarmi questi

Isfromenti funesti:

E le labra pur tronca

Se non bastano i denti

Troppo, ah! troppo pungenti.

Mossa a pietà la Dea

Commanda che slegato

Sia libero lasciato.

Ei mansueto e humile

Poscia non più sen gio

Tra le più occulte selue,

Ma sendo dentro e fuore

Tutto foco d'amore

Arse poscia per sempre

In amorose tempre.

Accurrit vultur] spectatorem egit. Vultus o-
tur aus rapax, fertur biduo aut triduo pre-
sentire futura cadauera, ob insignem odo-
randi facultatem. Plin. lib. 10. c. 6.

Prandia captat] Inde commodum spe-
rat, aliquid sibi pollicetur. Captare pran-
dia, est hic, ni fallor, prædam expectare: *Captare quid.*
quod explicat sequenti disticho, nisi tamē
captare, altiore quendam sensum habeat,
vt apud Iureconsultos, apud quos captare
propriè dicitur, qui dolis & illectamentis
quibusdam aucupatur lucrum. Sic hære-
ditatē captare dixit Vlpianus, pro eo quod
dicimus, artificiosè niti st ructisq; technis,
vt eam præter defuncti voluntatem corro-
damus, l. r. ff. si quis aliquem test. Et vo-
tum captandæ mortis, ardens ille affectus
est, quo flagrant iniusti quidam homines,
ex morte alterius lucrum sibi pollicentes,
vitæq; insidias alij parantes, l. de fideicom-
misso, C. de transact. Martialis hoc verbum
ita vsurpanit vt propriè, ita lepidè:

Capto tuam, pudet heu, sed capto, Maxime
coenam:

Tu captas alias, iam sumus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares mittebas munera nobis;

Postquam cepisti, das mihi, Ruse, nihil.

Gloria victoris. &c.] ex victore ipso præ-
dam capiet.

SUSCEPTVM id videtur speciatim
in Principes Christianos; qui cum inter se
non longè autè decertarent, Solimanus
Turca, quasi spectatorem agens, suam non
parum ditionem auxit, & in Germaniam
irrupit, magna & ingenti totius Reipub.
Christianæ calamitate & damno. Quod
Georgius Sabinus hoc hexasticho perfec-
tus est:

Mutua discordes faciebant pralia turdi.

Acris & alitibus pugna duobus erat.

Vidit vt amorum prado certamina nissus.

Vnguibus & rostro dilaniauit aues.

Sic modò dū faciunt discordes pralia reges.

Turcicus Europa diripit hostis opes.

Ex quo faciliè intelligimus, quantum mali
afferat.

IV.

Principia
Christia-
norum vi-
xis aucti-
est Turci-
cum im-
perium.

Ciuiti bel-
lonihil e-
xitiosus.

Elegia
Franc.
Franchi-
ni.

afferat intestinum dissidium non modò ci-
uitatibus, sed & imperijs tum labefactan-
dis, tum etiam euertendis. Nihil enim ciui-
li bello, periculosius esse potest, nimirum
quod hosti externo non paruas addat vi-
res. Hic ego non incommode referam ex
Iustini 8. historiam nobilem de Philippo
Macedone, qui se vulturem præstitit in dis-
sidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iu-
stinus: Fortè euenit, vt Philippum fratres
duo reges Thraciæ, non contemplatione iu-
stitiæ, sed inimicem metuentes, ne alterius
viribus accederet, disceptationum suarum
iudicem eligerent. Sed Philippus more in-
genij sui, ad iudicium veluti ad bellum, in-
opinantibus fratribus, instructo exercitu
superuenit, regno vtrumq; non iudicis mo-
re, sed fraude latronis ac scelere spoliavit.
Extat Christiana elegia, quam deijs belli
temporibus scripsit Franc. Franchinus, ho-
mo Italus, eam hic adijcere non putauit alie-
num, neq; ingratum studiosis. Sic ergo ille:
Gallia cui parer, cui parer Boetia tellus,
Iâ conferre manu Marte furente parant:
Tamq; animis, & eam concurrunt fortibus
armis;
Turbidus vt iam iâ sanguine sabis eat.
Et tamè amborū ceraicibus imminet hostis
Thracius, in pharetris acer, & acer egs.
Qui minus nil mente petit, nil voce pre-
eatur,
Quâ semel vt pugnet hi duo Marte pari.
Sperat enim nostris confractis viribus, omnē
Europam paruo posse labore premi.
Ne, Reges, ne tante animis, discordibus ira,
Ne gerite hostili bella petita prece.
Illi in vires & pectora vertite ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumq; suis.
Roma rogat, Paulusq; rogat, datq; arma, dat
norum
Paulus, & ad tanta premia laudis opē.
Tu Deus, ex alto qui prospicis omnia celo,
Quiq; vides, maneat quanta ruina tuos,
Consule milicibus, sacris & consule tēplis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graues, duo sunt hi lumina pa-
cis:
Hi duo sunt belli fulmina, magne pater.
Infer te mediu, liquidis da nubibus imbres,

Fac rapidum tumidis flumen inuadē
aquis:

E castris, amboq; inbe discedere ab armis.

Coge domū armipotēs alter & alter eat:
Sed, putet neuter victum, sed iactet uterque
Victorem populi se reuixisse suis.

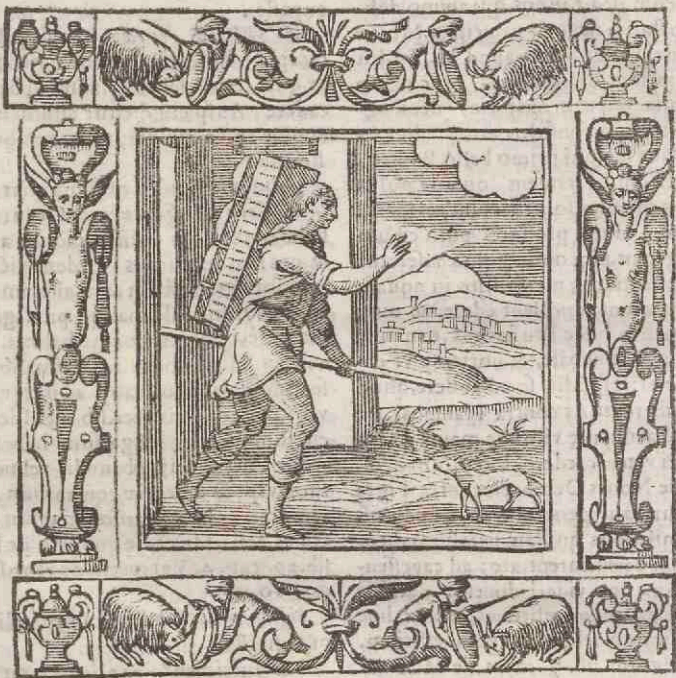
Non malè quadrat hoc loco belli etymō,
quod à belluis deductum volūt: siquidem
belluarum, non hominū est inter se con-
figere, hostiliq; odio dissidere. Grauis est
& cordata Theodahadi epistola ad Franco-
rum regem, lib. 3. Cassiodori Variarum:
Ambo estis, inquit, summarum gentium
reges: ambo ætate florentes; non leuiter ve-
stra regna, quā sātis si data partibus li-
bertate configitis, virtus vestra patriæ non
fiat inopina calamitas: quia grandis inuidia
est regum, in canis leuibus grauis ruina
populorum. Ammian. Marcellin. lib. 14.
Sarraceni, inquit, miliorum vitæ similes,
qui si prædam despexerint, celsius volatu
rapiunt celerant si impetrant, nihil mo-
rantur. Cicero 13. Philipp. Quod spectacu-
lum adhuc ipsa fortuna vitauit, ne videret
vnius corporis duas acies, lanista Cicerone
dimicantes. Val. Max. lib. 7. cap. 6. Cato
Mario & Caio Carbone Coss. bello ciuili
cum L. Sylla dissidentibus, quo tempore
non Reipub. victoria quærebatur, sed præ-
mium victoria: res erat publica. Nec video
cur idem Emblemata non etiam de rabulis
forensibus dici queat, qui hoc vnice agūt,
vt linguæ lenocinio litem ex lite necentes,
& iurgia protelantes locupletentur, atque
ita ex malis alienis rem faciant, cum po-
tius in id danda esset opera, ne lites fierent
penè immortales, & vitæ modum excede-
rent. Vnde Apuleius hos tales non in scitē
vultures togatos appellat. Quo sensu &
Cicero in Orat. pro Sextio, Gabinium &
Pisonem, qui precio omnia nudarentur,
atq; ad se rapere, vultorios paludatos no-
minauit. Quam in rem extat elegans Em-
blema Ioachimi Cameratii Cent. 3. Em-
blem. 36.

Vultur præda inhians est captatoris imago
Heu quam plena etiam sunt fora vul-
turbus?

Bonis auspicijs incipiendum.

E M B L E M A C X X V I I.

AVSPICIIS res capta malis, bene cedere nescit.
 Felici quæ sunt omine facta, iuvant.
 Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
 Signa male hæc sortis bestia prava gerit.

C O M M E N T A R I I.

I. VIATOR seu potius inititor domo sua egrediens, itineri accinctus, obuiam habet mustelam, animal quadrupes ex murium genere, omen non satis foelix & auspiciatum.

II. Ex Diogeniano refertur tale adagium γελῶν ἐγὼ, id est: Mustelam habes. In eū quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam satis & dissimilis, et aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumque esse ijs, qui haberent, domique ale-

rent: ut non admodum dissideat ab illis. Equum habet Seianum. & Aurum habet Tolosanum. Unde nunc etiam apud quasdam gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si cum paratur venatio, aliquis mustelam nominet. Cuius etiam occurfus vulgo nunc habetur inauspicatus. Vide Alexandrum ab Alexandro lib. 5. cap. 13. Memini me alicubi legere, equum in ingressu itineris cespitantem, aut prioribus lapsam pedibus, pro inauspicato signo à ve-

M m teribus

Mustela
animal
inauspi-
ciatum.

Equus in
ingressu
itineris
cespitans.

teribus accipi solitum fuisse. Cum enim Sulpicius Galba in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum cecidisse animaduertisset: Rideo, inquit, canterie, te iam lapsum esse, cum tam longum iturus iter, vix ingressusaberis. Quæ historia pro uerbo locum dedit, in eos, qui animo deficiunt ipso statim negocij principio. Multæ sunt eiusdem argumenti apud M. Tullij historiae libris de diuinatione. Huc refero superstitiosa veterum auspicia, qui nil aggredebantur nisi consultis aruspibus. Sa-

P. Claudius auguria irridet.

Lucullus.

Misonianus Hebraeus.

Sextus.

nus P. Claudius, qui primo bello Punico, ioco quoddam omina irridens, quæ de pullis gallinaceis maiores soliti fuerant accipere. Nam cum è cauea producti pulli cibum non attingerent, idq; ominosum censeretur arma capeissentibus, mergi illos in aquam iussit, ut biberent, si nolent edere, ac mox instruxit aciem. Sic Prusias rex, exulante apud ipsum Hannibale, & hortante ut copias educeret: respondit, se non audere, quod exa prohiberent. At contra Hannibal: Aut, inquit, caruncule vitulinæ manūs quam imperatori veteri credere: Lucillum item, cum pridie Nonas Octobris contra Tigra nem Mithridatis generum copias eduxisset, & ex militibus quidam nefastum diem esse eundem prædicarent, atq; ad capeendum bellum non videri idoneum; dixisse tradunt: Ego, commilitones, ex atro hoc die felicissimum rebus bene gestis efficiam. Refert Fulgosi lib. 7. cap. 2. de Misoniano Hebreo, equite insigni, qui cum morantem equitum turmam inspiceret, in qua ipse cum Romanis militibus erat; & moræ causam intelligeret esse, quod augur prius inspicere vellet, quid augurij capiendum esset ab aue, quam forte in via offenderat: ille aliud se agere fingens, arcum tendit, primaq; sagitta confossam auem in terram deiecit, atque fidens ad comites conuersus dixit: Parum, consilij atq; opis ab irrationalibus animatis posse quemquam sperare, posteaquam pateat, ea nescire, quæ ad se ipsa pertineant. Et re, & verbo auguria vana esse, stulteq; eis credi ostendens. Talis quoque superstitio multos ex plebe apud nos Germanos habet, ut monachum, aut anum meientem, aut leporem obuium, pro inauspicato; lupum verò pro felici omine habeant. Quæ res seruo cuidam occasione dedit illudendi rustico: nam cum is leporem per viam transilientem conspexisset,

in siluam cum iumentis pergere prohibuit; sequenti verò die cum lupum haberet obuium, bonam fortunam augurabatur. Cui verò lupum, ipsius iumentum deuoratam inuenisset feruus, accurrens ad rusticum nunciat, bonam fortunam iumentum occupasse.

AVSPICIIS res cepta malis] Res malè incepta initio, non sortitur felicem exitum: at quæ cepta feliciter, non nisi bene potest cadere. Auspiciū dicitur autem inspectio, & quæ ex volatu earum & vocibus significentur.

Quidquid agis] si quid incipias.

Muscula tibi si occurrat] Occursum musculæ ominosum fuisse tradunt auctores, & nos iam retulimus. Eadem picta infortuntum significabat: animal enim putabatur infaustum esse, maliq; prælagij, iijq; maxime, quorum domos habiteret. Dicitur enim insidiari domesticis animalibus, præfertimq; altilibus, easq; ad interuentionem usq; persequi, ait Pier. lib. 13. Idemq; occursus plerisq; religiosum haberi dicit. Adhæc in negotijs obeundis vel nomen ipsum, ut potè efficaciarum contrarium, multos remorari. Muscularum tria sunt genera. Gales, Ictis, Meles, de quibus vide Plinium lib. 29. cap. 4. Varonem de re rust. lib. 3. cap. 10.

Signa mala] hæc enim portendit nescio quid sinistri.

IN suscipienda re aliqua non parum conducit faustum principium: ita non minimum adfert incommodum, si vel malo, vel inertis, aut etiam flagitioso principio negotium ordiatis. Citatur illud Sophoclis à Plutarcho, libro de Poetis audiendis:

ἔργον δὲ πάντος ἢν τις ἀρχεται καλῶς, καὶ τὰς τελευτὰς εἰς αὐτὸν ἔσται ἡ χεῖρ.

Quicumq; rem recta ratione inceperit,

Bonum illius cetero sperabis exitum.

ἔ γάρ οἱον τε, ait Polybius, τὴν τέλει τυγχάνειν, μὴ δὲ τῆς ἀρχῆς εὐσχησάντα: Minime enim fieri potest, ut finem rite consequatur, qui de principio non rectè primū coniecit atq; cogitavit. Tantam vim dicunt inesse bonis faustisq; negotiorum suscipiendorum principijs, ut ea vix bene cadere possint, quæ infelix initium sortiantur. Et sanè omnia diligenter aduertenda esse, graues nec poenitendi auctores censuerunt. Rectè quidem & providè, modò ab sit superstitiosa illa & inutilis observatio quæ

III.

Muscula

Muscula

IV.

quæ humanos animos terrore nescio quo afficit, & torquet. Nam vt in re aliqua suscipienda non parum conducit saltum felix; principium, quandoquidem vel Poeta teste,

Fasti dimidium qui bene caput habet:

Ita non parum adfert impedimenti, aut etiam incommodi, si malo principio negotiū aggrediaris, tum enim mustelam, id est, omen habere inauspicatū dicimur, cū flagitiū alicuius à nobis perpetuari, necdū expiari purgatiq; animo obrepat sinistra quædam cogitatio, quæ intimam conscientiam verberet atq; lancinet: quo fit, vt frigidius & ignauius rem alioqui magnam auspiceris. Rectè Ajax apud Homerum, qui Deos inuocat sese ad arma componēs, neq; enim putat sibi felicius rei bene gerendæ auspicium capere posse, quàm ab inuocatione numinis. Cur poeticum illud, vt verè Philosophicum celebratur, *ἐκ Διὸς ἀρχόμεθα* &c. *Ab Ioue principium Musa?* Cur Romani suorum consiliorum & Senatû habendi ducebant initium à facto illo precatōnis carmine, cuius tam sæpe mentio est apud scriptores? Sed & in delectu militum iisdem, vt legionibus conscribendis, operam dabant, vt qui primus vocaretur, auspicatum nomen afferret. Neq; verò ad vtramq; confirmandam partem (eorum nempe, qui omina & auspicia vel neglexerint, vel obseruauerint) multis verbis opus est. Exempli si quis euoluere velit, petat à Valerio Maxim. lib. 1. cap. 4. Non solum, ait Cic. 1. De diuinat. Deorum voces Pythagorei obseruauerunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina. Quæ maiores nostri quia valere censebant: idcirco omnibus rebus agendis, Q V O D B O N U M, F A V S T U M, F E L I X, F O R T V N A T V M Q V E E S S E T, præfabantur: rebusq; diuinis, quæ publicè fierent, vt F A V E R E N T L I N G V I S, imperabatur: inq; feriis imperandis, vt litibus & iurgis se abstinerent. Itemq; in lustranda colonia, ab eo, qui eam deduceret: & cū Imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu consules obseruant, vt primus miles fiat bono omine. Celebre est quod retulit Cædrenus, Græcus auctor, de Persis, apud quos solenne fuit, de nulla re graui & seria quicquam statnere prius, eamq; auspicari, quā

oratio & colloquiū religiosè haberetur. Lucretius adfert illud Iocratidis ad Democritum: *ὡς ἂν βελῆ ποιῆσαι δόξας, ἀγαθόν τι λέγει περὶ αὐτῶν πρὸς τὰς ἀπαγγέλλοντας. ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἐπαινος, ἐχθρὰς δὲ φόβος. Si velis tibi parare amicos, bonum quid dicito apud eos, quod aliqui illis renunciet: nam principium amicitiae, laudatio est; inimicitiae autem vituperatio.* Hanc sententiam variè vsurpatam

Iuriscon-
reperio Iureconsultis. Originem enim rei *fulterum*
aiunt inspiciendam, l. 2. ff. de orig. iur. Et, de re ar.
quæ malo sunt inchoata principio, vix est *spicienda*
vt bono peragantur exitu, c. principatus, *sententia*.

l. q. 1. apud Gratian. c. miramur, & dist. Item, quod ab initio vitiosum fuit, tractu temporis conualescere non potest, l. quod ab initio, ff. reg. iur. l. si tibi decem. S. si pactus, ff. de pact. Alioqui satis est bene incepisse, quamquam diuersus sequatur effectus, l. sed an vltro, S. 1. ff. de neg. gest. Nec res subsistit, cū ad eum casum venit, à quo non potuit incipere, l. pro parte, ff. de seruitat. Item, vbi nullum principium est, nullus finis sequitur, l. in vniuersis. C. qui dar. tut. Et dispositio facta inualuit, cui lex ab initio resistit, si conferatur in tempus habile, hoc est, in tempus permissum, non validatur, l. si minor, ff. de seru. export. l. in tempus, ff. hæred. instit. Et alia huiusmodi sexcenta occurrunt, quæ studiosi pro suo arbitratu possunt sublegere. Sed ad diuinus hac quoque super re Plautinam Musam, quæ sic in Persa:

Si quam rem accures sobriè aut frugaliter, Solet illa rectè sub manus succedere.

Atq; adeo, sermè ut quisque rem accurat suam.

Sic ei procedunt post principia deniq;

Si malus aut nequam sit, malè res veniunt, quas agit.

Sin autem frugi sit, eueniunt frugaliter.

Huc quoq; collimat sententia Demosthenis. 1. Olynth. Si initio statim prudenter & diligenter administraremus omnia, res nostræ meliore loco essent, & molestiis, quas parit socordia, careremus. Vnde autem nobis sint ducenda principia docet Cicero 2. de Legib. A Dijs, inquit, immortalibus sūt nobis agendi capienda initia, ætenim *ὅτε δὲ αὐτοὺς ἀρχὴν ἐδὲν δὴ τὸ νόμιμα. Deo monstrante principium, nullus officit obex.*

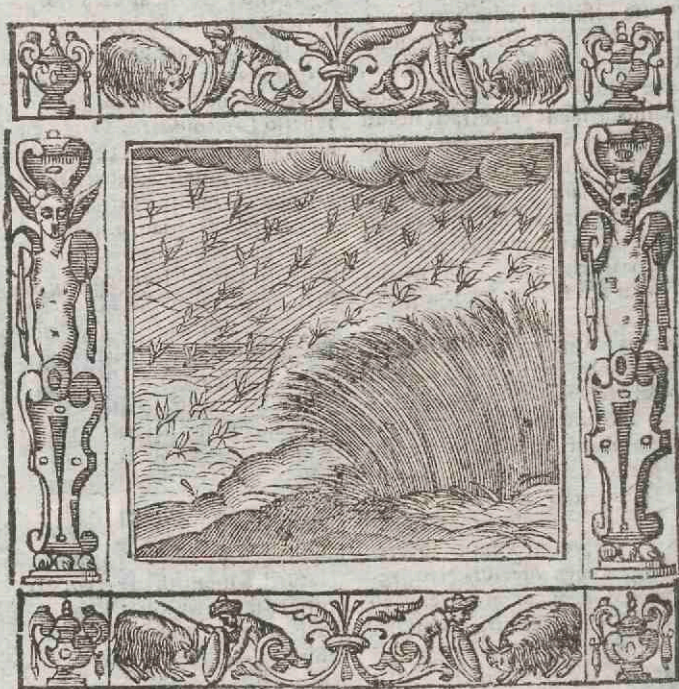
Mustelā
occurrere
quid.

Ajax
qualis a
pud Ho-
merum.

Sacrum
carmen
precatō-
nis.

Nihil reliqui.

EMBLEMA CXXVIII.

SCILICET hoc deerat post tot mala, denique nostris
Locustæ ut raperent quicquid inesset agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atyle, castravè Xerxis erant.
Hæ fœnum, milium, farra omnia consumpserunt:
Spes & in angusto est, stant nisi vota super.

COMMENTARI I.

1.

PINGE segetē cassis aut depastis spicis, quam turmatim circumvolitent locustæ, insecti illud genus, in perniciem frugum natum; quas tamen ventus versus mare spirans gregatim in illud propellere videtur. Locustam sic describit Claudianus in Epigram.

Horret apex capitis, medio fera lumina surgunt

*Locusta
descri-
ptio.*

Vertice, cognatus dorso durefcit amictus. Armauit natura cutem, dumiq; rubentes Cuspibus parvis multis acuere rubores. Singularium locustarum descriptiones & picturam mox trademus; Vbi aliquid ad illustrationem huius epigraphes pertinens præmiserimus.

NIHIL RELIQUIT Hæc epigraphæ præter uerbum oler, ei simile, quod usurpauit Aristides. *Epigræphe.*

Aristides, ἐν λόγῳ περὶ τῆ παραφθέρματος. Οὐδὲν ἔτι αὖν. Nihil amplius. Sed hæc oratoris verba, ubi de Nestore: Τὸ λεγόμενον δὴ ταῦτ', ἔδεν ἔτι αὖ εἰς ταῦτα ὑπόχρησας. Iuxta id, quod dici solet, nihil amplius existere præsenio. Cui convenit illud: Præter plorare nihil, quod Horatius in Satyris, & M. Tullius usurparunt.

D E F L E T horribilem quādam calamitatem, qua fuit affecta Insulbrum Longobardia circa annum, ut conjicere licet, 1541. Elenata enim nube locustæ dicuntur ex acre cecidisse, quæ legumina, herbas, & grana ferme omnia depastæ, induxerunt famem, & quorundam desperationem, quod post tot tantæque infortunia nihil esset relictum. Habebant digiti longitudinem, turrida capita, ventres obesos, & sanie repletos. Itaq; extinctæ intolerabili fœtore aerē corruperunt, ut etiam corui, cornices, accipitres, alæque aves cadaveribus aliōquī inhiantes ferre nequiverint. Quod colligimus ex Commentarijs eorum, qui nostri temporis historiam congesserunt. Idem q; tradunt, in regionibus Poloniz regno finitimis incredibilem fuisse eiusmodi animalculorum multitudinem: nullas primò alas habuisse, sed magnos dedisse saltus: paulò post quatuor adeptas, tantoq; numero conuolasse, ut duo milliaria in longum & latum cubito tenus ita occuparent, ut ipsius quoq; splendorem Solis à toto illo terra spatio sua densitate excluderent: unde colligere est facillimum, rebus humanis secuta esse, quæ ad radices vsq; omnia depastæ essent. Cùm verò succrenissent alæ, erant digiti humani magnitudine, tumq; in fruges atrocius grassabantur. Cæterum hæc neq; vi, neq; industria alia propulsari potuerunt. Locustarum etiam in Africa multitudinem prodigii similem fuisse tradit Augustinus in lib. De ciuitate Dei tertio, cap. vltimo, cùm iam populi Romani prouincia esset. Consumptis enim fructibus & folijs lignorum, ingenti nube in mare dicunt esse deiectam, quæ tantam aduexit pestilentiam, ut in solo Masinissæ regno octingenta hominum millia periisse referantur, & multo amplius in terris litoribus proximis. Hæc ille. Hertmanus Schedel in Chronico de dānis ab eodem animalii genere illatus ita cōmeminit: Lotharii Imperato

ris tēpore, ait, à Carolo Magno tertii, locustæ innumerabiles sex alas habentes, & dentes duos lapide duriores, in Gallia, velut nix, terram operuerunt: herbas, segetes & arbores, ac vniuersa viriditatem habentia deuastarunt. Tandem proiectæ in mare, & ad littora in terram eiectæ, secuta est magna putrefactio: & inde mortalitatem magnam, aerem inficientem, generalemq; hominum interitum suscitauit. Idem auctor hac de re sic alibi scriptum reliquit: Tempore Caroli Burgundionum Ducis, filii Philippi optimi, locustæ per Italiani vagatæ, Brixie agrum deuastarunt, cùm in Brixiano agro in maxima multitudine aduolauerunt: quæ Brixianis & Mantuanis maximum damnum intulerunt. Quibus nisi Ludouici Mantuani Principis sollicitudo obstitisset, fata quoq; in tota Lombardia corrosissent. De locustarum depastione ferè quid simile narrat Gregorius Turonensis historiæ Franciæ lib. 6. cap. 33. sub regno Childeberti prouinciam Carpitaneā grauiter à locustis fuisse vastatam, ut non arbor, neq; vitis, neq; silua, aut frutex, vel quidquam vitide remaneret, quod non locustis euerteretur. Et cap. 44. Locustæ de Campania prouincia, quam per quinque corroserant annos, progressæ, quasi publicum tenentes aggerem, ad aliam prouinciam huic vicinam se receperunt. Harum spatia extendebantur in centum quinquaginta millia longitudinis; latitudo verò in centum millibus terminabatur. Hæc ille. Locustarum etiam meminere Imperatores in l. 18. C. de loc. & cond. Excepto, aiunt, tempore, quo edaci locustarum perniciæ sterilitatis vitium intercessit, sequentis temporis fructus, quos tibi iuxta præteritam consuetudinem deberi constituit, reddi tibi prouincia Præses imbebit. Huius quoq; depopulationis locustarum descriptionem elegantem habemus ex Piside, eo libro, cui nomen fecit *περὶ κοσμογραφίας*. Ea sic habet:

Τὶς ἐκπράττει παρ' ἡμῶν τὴν ἀκρίδα;
 Ἐθνος πτερωτῶν εἰς θάλασσαν Αἰγυπτίαν,
 Βίλος νεώδες ἐξ ἀδύτου τοῦ οὐρανοῦ,
 Λόχην ἐτοίμην. αὐτοκίνητον δόρυ,
 Πυκνὴν ὁμάδα γὰρ κινῶμενον ἕξος,
 Πυκνὴν ἑπ' αὐτὴν ἀσπίδα μάχης ἔχον,
 Οὐχ ἴσεται γὰρ ἀλλὰ πλάττει, καὶ πρέχει,
 Ἐρπυσσάτωρ πορθεῖ, καὶ κλονεῖ πτερυμένον,
 Δοκίμ' δὲ φεύγειν, καὶ παλινδρομὸς μένει,
 Μ m 3 φθείρει

*Gregorius
Turonensis
de locustis.*

*Descriptio locustarum.
ex Piside.*

*Historia
de locustis.*

*Hertmanus
Schedel.*

Θηῆραι πρὸ καὶρε, καὶ θροῖζαι πρὸ χρόνου,
 ὧ μὴν ἀμείλγει τῶν ὁπῶν τὴν ἰκμάδα,
 Τρυγῶν τὰ φύλλα τὴν τρύγην δὲ ῥέσκειται
 καὶ συλλέγει τὰ κῶλα, καὶ τένει πάλιν
 ὥσπερ τὰ νῦν τῶν βελῶν οἱ τοῦ ὅτου.
*Quisnam in aciem inducit locustarum
 agmina?*

*Aligera, collecta in neces Aegyptias,
 Ut nubilum telum abditi sagittarij,
 Iaculū paratum, hastamq; motam vi sua,
 Densam cateruā, centicipitemq; gladium,
 Salientēq; praesidium inquieti praelij?
 Locusta enim non stat, feritq;, & cursitat,
 Vastatq; repens, peruolit omnia loca,
 Fugatq; simulat, reciproca & sistit via,
 Ac perimit ante tempus, ante diem metit:
 Arbusta marcere, & rigere herbas facit:
 Crudū lignorum exsugit humorem omniū:
 Vindemiāt folia, ac vorat vindemiam:
 Cadauera modō congregat, modō dissipat,
 Nervos sagittarum ut sagittipotens solet,
 Et hostium corpus suorum vulnerat
 Hastilibus crurum recuruorum horridis.*

Laurentius Pignori solers historicae ve-
 ritatis indagator, hanc de qua loquimur
 Insulbrum denastationem, à locustis factā.
 in annum 1542. incidisse refert, & figuram
 illarum locustarum eleganti effigie fide-
 ter appingi curauit: Sic enim ille in suis
 Notis: Locustae anno Domini 1542. die
 28. Augusti Insulbriam, & Venetiam depo-
 pulatae sunt. Id verò quo ad annum adeo
 verum est, ut ambigere non liceat. Praebat
 porro illarum agmen (vix traditum est)
 monstrum, quod nos hic appingendum
 curauimus, cum locustae imagine, ut rei
 memoria perennet, videantq; Providentiae
 diuinæ hostes, syntaxin DEI OPT.
 MAX. in poenis etiam infligendis, ad quas
 non sine mente & consilio prodit sapien-
 tissimum illud Numen. Et huiusmodi pa-
 rergo vsi sunt tunc temporis Pharygiones
 (ut ego non semel animaduerti) in aulaeis
 exornandis. Haec ille. Pictura verò ta-
 lis est.

Effigies Locu-
 stae, & monstri
 ipsam precedē-
 tis, anno 1542.
 Lombardiam
 Insulbrum infe-
 stantis.

Hæc plaga locustarum (ait Sanctius) in
 Longobardia Insulbrum depastis omnino
 frugibus, in Narbonensem provinciam euo-
 lauit: Austro verò flante, tandem diuino nu-
 m. in mare præcipitata est.

POST tot mala] post tot acceptas cala-
 mitates.

Locustæ ut raperent] absumerent, depa-
 scerentur. Locustæ noxiæ sunt frugibus,
 quas exedunt & perdunt ad interfectionē.
 Vnde

Obsidio
Aquileia.

Excidiū,
Patauij.

Origo Ve
netiarū.

Atyla fla
cellum
Dei.

la. Postea verò reuersus in Hungariam, reparato exercitu, & collectis viribus, post Aetij, deinde Valentiniiani cædem rediit in festior, & Italiam inuasit. Irrumpentem Atylam excepit Forum Iulij: in eo diuturniorem moram fecit oppugnatione Aquileie munissimæ urbis, quam triennio obsessa solo æquauit. Cogit ratio longæ obsidionis, vt in eam descendamus opinionem, vni ca Aquileiensis populi vi non potuisse tolerari, sed Patauinorum, & aliorum, qui propè erant Romanorum studiosi, auxiliis sussultam tam diu sterissè contra tantum barbarorum exercitum. Aquileia excisa, quæ contra aduentantes barbaros propugnaculum Italix fuerat, Atylas Concordiam, Altinumq; diripuit & incendit. Nec exitum Patauini effugere, quorum urbem pro viribus reluctantem demolitus item exussit. Excidiū Patauini contigit anno ab ipsius origine 1560. Christi verò 452. Patauinis, vt Aquileiensibus, cæterisq; vicinis, nona ciuitas Venetiarum, in insulis æstuariis (quatum maxima & magis culta, imò magistratu decorata, erat Riualtus) nuper ædificata consuluit, quo nobiliores familiæ, & preciosa quæque relata sunt, vt meritò in eam dicatur concessisse quidquid decoris & diuitiarum in tota provincia ex prædis barbarorum reliquum fuit. Et iam Atylam ipsam imperii arcem Urbem Romanæ petere fama ferebat, cum occurrens ei Leo Pontifex Romanus supplex petiit, vt recederet. Fertur dixisse Atylam, visam iuxta Pontificem astantem viri cuiusdam imaginem, minitantem sibi stricto gladio, & terrote percussum promississe se recessurum. Porro in Hungariam reuersus solennes nuptias egit, & prima nocte nimio vino obrutus, præter expectationem effusa è natibus sanguinis copia est suffocatus. Exitum hunc habuit hic tyrannus, quem non puduit publico titulo, *Flagellum Dei*, se appellare. Hæc contigerunt circa annum Domini 453. De Atyla & Hunnorum bello vide plura apud Paulum Diaconum lib. 15.

Castravè Xerxis erant. Xerxis historiam tam latè prosequitur Herodotus, libro 7. vt non sit indicium eam huc referri. Iustinus quoq; lib. 2. & Plutarch. initio libri, cui Parallela nomen fecit, pluribus de eodem agūt; hos itaq; adeat, qui integram historiam velit: nos potiora, & quæ huc ma-

gis spectant, decerpemus. Xerxes rex fuit Persarum, Darii filius: inceptum à patre bellum in Græciam instaurat. De numero militum sic ait Iustinus loco citato: Iam Xerxes septingenta millia, de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis, vt non immeritò proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Græciamque omnem vix capere exercitum potuisse. Herodotus in Polymniae. 15. sic: Nauium summa triū millium fuit, in eis fuerunt virorum vigintiquatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia vnus & quinquaginta myriadum virorum in viuerum, & præterea septem millia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena millia, equitatus octoginta millia. Quibus adde Arabes, qui camelos; Pænos, qui cur rus agebant, quæ facio viginti millia. Quæ copix classiaræ & terrestres in summam redactæ sunt ter & vicies centena & decem & septem millia sexcenti & decem. Huic tanto exercitui obuium se tulit ad Thermopilas Leonidas cum quadringentis Lacedæmoniis, qui etsi omnes mortem oppetierunt, tamen circiter viginti millia Persarum prius strauerunt. Tandem Xerxes à Themistocle Atheniensium duce fusus, turpiter aufugit. De eodem Xerxis exercitu si manes habere fidem Isacio Tzetzzi, Lycophronis interpreti, hæc habe: Numerus exercitus Xerxis erat * quingenta myriades, naues mille ducentæ & sexaginta: quadringentis talentis opus erat exercitui singulis diebus. De eodem Claudianus 2. in Râfinum:

*Haud aliter Xerxè toto simul orbo secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus annes,
Et relictis umbrasse diem, cum classibus iret
Per scopulos, testumque pedes contemneret
agror.*

Haec scænum, &c.] interceperant omnem annonæ spem.

Farra omnia consumpserunt] Rei difficultas spondaicum fecit. Priores editiones non *farra omnia*, sed, *corda omnia*, elegantius habebant. Corda autem non à voce, cor cordis, sed à cordonum cordi, quod est secundum focum, post messionem primæ getminans, vt ex Plinio liquet c. 28. lib. 18. *Spes & in angusto est.*] Restat desperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

Stant nisi vota super.] Id est, nil nisi vota supersunt, vt habet Ouid. lib. 1. Trist. Elegia.

Xerxis
exercitus

Xerxis
haus.

Corad

iv. Elegia 2. Hic enim noranda Tmesis, & Anastrophe.

Catenata calamitas in series.
Docet Emblemata, qua ratione & modo **DEVS TER OPT. MAX.** populum suum coercere & punire soleat, cui ne mo resistere, imò nec effugere potest; et enim calamitatum ac miseriarum talium catena est, cui illigati omnes implicamur, nescio quo fado: communi certè, nec inuenito viro, qui liber sit aut exemptus ab hac lege. Casus, fortuna, periculum, arbitri sūt humanarum rerum, & ludunt nobiscum, conueniente Deo & probante, si qua confidentia aut spes in ipsum. Permittit affligi, tentari, turbati; malos, vt perdat; bonos, vt meritum augeat, & eò amplior sit premio, ex diuino eiusdem sinu refusio. Da mihi punctum horæ, non dico horam, diem aut mensē, vbi serenitas & plena hilaritudo mentis, sine punctura & felle, seu priuata spectes, seu publica. Epistolam tradit tabellarius (ecce absinthium & nectar in eo dem vase) lego, placent exordia, sed tristis exitus: risus in fronte, in calce lacrymæ. In villam cogitas laxatum curas, occurrit in porta paterni lethi nūcius: regrederis, in turbas incidis, plaga infligitur, dolor & ira occupant mentem: vix bene contingis lumen, clamores audis, filiulus crux fregit, mater concidit præ dolore mortuæ similis. Iacet in stabulo seruus assultu equi comminuto femore. Nonne connexio hæc malorum, & funiculus quidam per internodia sua distinctus? Referant singuli, fastos con texemus & commentarios integros. Stru cturam molitur quispiam domicilij, fer ner opus, educitur; inuolat fulmen & absumit iumenta, & quidquid inest supellestilis: de renouando sollicitus est, lignatores mittit succidendæ materiæ, ruit quercus præpostero casu, strages miserranda editur: descendit in animum accepta clades & vel lit præcordia, contabescit luctu, morbus corripit, periclitatur vita. Coniux præuisæ orbitatis prælagio, & communi damno perterrita, deserit anchoram spei, laqueo innectit gulam, & infami obitu spiritum extrudit. Nec finis est in his talibus priuatis. Hic torrens exundat, trahitq; aquarum & arenæ molem secum publico excidio: flamma alibi erumpit serius deprehensa, grassatur & depascitur omnia. Hic terræ latera conuehit subintrans & collectus ventorum turbo, & subuertit ædes, imò montes nonnun

quam, vt nuper vidimus: grandinis ibi sa xens imber fulminat, & conterit sementē: alibi locusta & insectorum pestis depopu latur spem anni: ciuilibus bellis implican tur alij: multos penuria subigit, & extre ma fames exercet: alibi pestifera lues & aeris infectio. Nusquam non fecunda seges malorum. Deijcitur, qui humi repit, nec attollit oculos; vt qui in medio mari fluctus tantum spectat, non cœlos. Meminisse, nos ad hæc procreatos, iuuat aliquid, & hebetat communem hūc doloris morsum. Præuidere finem horum in alio sæculo, & sertum victoriæ, impellit ad respiscendum & assurgendum, vt cautius ambulemus, & moriamur libentiùs. Audi quæ D. Ambrosius de hisce plagis, & sigillatim de locustis scribat lib. 5. Hexaemer. cap. 24. Vsq̃e ad locustam, ait, quoq; gratia diuina pene trauit, quæ cū agmine conferto regio nis cuiusq; occupauerit latitudinem, innoxio primū fertur habitaculo, nec fructus inhospitali incurfione depascitur, nisi diuinæ signum præceptionis acceperit. Et enim sicut in Exodo legimus, ea quoq; cœlestis vltionem offensionis exequitur, piæ ministra vindictæ. Hanc quoq; auis deuorat Selenicis. Sic enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorum, quæ locusta consuevit inferre, cui creator inextinguibilem dedit deuorandi naturam, vt insatiabili pastu plagam suam possit extinguere. Hæc Ambrosius. Similem locustarum plagam etiam Exodi 10. minitatur Deus Pharaoni per Moysen: Ecce ego, inquit, inducam cras locustam in fines tuos, quæ operiet superficiem terræ, ne quidquam eius appareat; sed depascet residuum quod saluatum, quodq; relictū est vobis à grandine. Corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris, & implebunt domos tuas, & serorum tuorum, & omnium Aegyptiorum, quantum non viderunt patres tui & ani. Et Amos 7. cap. Et ecce scetus locustarum venit maritimus: & ecce bruchus vnus Gog rex. Et erit, si compleuerit, vt deuoret scœnum terræ. Vel secundum communem & approbatam versionem: Et ecce scitus locustæ in principio germinantium serotini imbris: & ecce serotinus post tonsionem regis. Et factum est, cū consummasset comedere herbam. Vide etiam in Apocalypsi cap. 9. & apud Iosephum lib. 2. Antiquit. cap. 13.

Malè

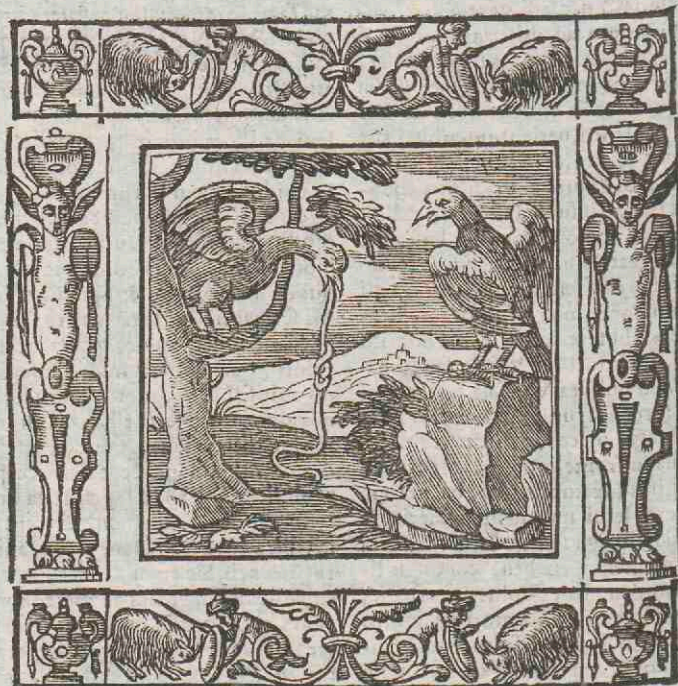
*Ambrosij
locus de
locustis.*

Exodi.

*Publica
malum.*

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEMA CXXIX.

MILVVS edax, nimis quem nausea torserat esca:
 Hei mihi, mater, ait, viscera ab ore fluunt.
 Illa autem: Quid fles? cur hac tua viscera credas,
 Qui rapto vivens sola aliena vomis?

COMMENTARI.

- I. **D**V o milui sibi oppositi assident, quo-
 rum alter magno conamine intestina
 euomere cogitur: alter tanquam obstetrix
 parturienti assistit. Miluus est avis rapax
 ex genere accipitrum, de quo Plinius lib.
 10. cap. 10.

- II. **T**ETRASTICHON hoc paucis co-
 mmatatis mutuatus est Alciatus ex apolo-
 go Gabriæ, quod sic habet:
 βοὺς φαγὼν παῖς εἰς ἐορτὴν ἔγκατα.
 οἱμοὶ κέκλην', ὡς σπλάγχνα, μήτηρ,
 ἐγγέω.

ἡ δ' αὖ γελῶσα, μὴ φόβῃ τέκν', ἔφη,
 τῶν σῶν γὰρ ἔδεν', ἀλλ' ἐμὸς τ' ἄλλο-
 τριῶν. id est:
 Bonus puer cum edisset die festo viscera:
 Hei mihi? gemebar; quia intestina, mater,
 emitto.

Illa autem ridens: Ne time, fili, inquit;
 Tuorum enim nihil, at vomis alienum.
 Puer die festo bonus cum viscera
 Vorasset: Hei mater, clamat, mea effluunt
 Intestina. At ridens ait: Fili, haud time.
 Nā non tua hac sunt, sola at aliena vomis.
 Sanctius

Sanctius id paululum aliter reddidit:
Bons puer festo die cum comedisset viscera:
Hei mihi, clamabat, quod intestina effun-
do, mater.

Hac videndo ait: Ne timeas, fili,
Non enim ex tuis quidquam, sed vomis a-
lienæ.

III.

Milui hic
roglyphi-
um.

MILVVS edax] vorax miluus seu mil-
uius, quem ideo Plinius loco citato rapacis-
simam & famelicam semper auem vocat.
Et Philosophi antiquiores, qui doctrinam
ab Aegyptijs magna ex parte mutuati
sunt, deq; hominum moribus per palinge-
nestæ signimenta differere, per miluum ra-
pacitatem intelligi tradiderunt, hominesq;
eos, qui auaritiæ studuissent, promptique
semper & parati ad imbecilliorum expila-
tiones, & rapinas, & violentas tyrannides
fuisse, in miluos ac lupos conuerti, vt So-
crates in Phædone disputat. In diuinis quo-
que literis miluus pro prædone & grassa-
tore ponitur. Aristophanes ad hanc rapaci-
tatem alludens dixit: *ἰντὶνὰ παντὶ ὁ δαλ-
κὸν ἔῃ ἀπὸ τῶν τρέπων*. Aliturus omnituū
ac rapacem miluium. Pierius libro 17.
Hieroglyph. Quidius quoq; volucrum ra-
pidissimam vocat miluiū, 2. Metamorph.
Vt volucrus visis rapidissima miluius extus.
Cicero ad Q. Fratrem: Renunciare tibi Li-
cinius plagiarium cum suo pullo milui-
no tributa exigere.

Nausea.

Viscera
pro diui-
tijs.

Quem nausea torserat] Qui præ inglu-
nie vomebat. Nausea est stomachi ad vom-
itum concitatio. A nati deductum nomen,
quasi nautea, ex cuius sentina mouetur sto-
machus. Cicero 2. Philipp. facere nauseam,
pro vomere posuit: Modò ne nauseam fa-
ciat, quod in Numitia porticu fecit. Sic le-
git Budæus.

Viscera] Viscera sunt diuitiæ. Vnde Pe-
nelope Ouidiana:

Viscera nostra tua diripiuntur opes.
Et vulgariter dicitur apud nostros: Eum
qui suum perdit, sensum perdere. Vel: Qui
sensum perdit, sensum amittere. Sunt enim
χρηματα ἢ λυγρὴ καὶ ζωὴ βροτῶν, vt est in
quodam Græcotum epigrammate. Cice-
ro pro Quintio: Non pecuniam modò, ve-
rùm etiam hominis propinqui sanguinem
vitamq; eripere conatur. Extant versus
Græci, Antiphani adscripti:
τὰ χρηρὶόν ἐστιν αἶμα καὶ λυγρὴ βροτῶν.
οὐκ οὐδὲ μὴ ἔχει τοῦτο μὴδ' ἐκτὸς ἔσται,
ἔσται μὲν τὸ ζῶντα καὶ τὸν κῆρρον περιτὰται.

Sanguis hominibus & anima sūt pecunia.
Has ergo quousq; possidere non potest,
Viuos inter mortuos deambulat.

Huc facit M. Tullij ex Syllana defensione
locus, de ijs, qui tanto amore suas posses-
siones amplexi tenent, vt ab eis membra di-
uelli citius & distrahi posse videantur. Am-
inian, verò Marcellin. lib. 17. Dum nullus
obstiteret, &c. ex barbarorum visceribus
alimenta congesta sunt.

Ab ore fluunt] Rectè fluunt: fluxa enim
& caduca esse solent τὰ χρηματα ἀ-
τακτα.

Qui rapto viuens &c.] ex furto & frau-
de victitans, egeris non tua, sed quæ malis
artibus parasti.

DICI RVA in eos, qui quæ rapto &
fraude congeserunt, ægrè perdunt, ac si
sua essent. Procul dubio non ab re dictum
est à Chrysostomo, Paucæ malè paratæ, mul-
tæ bene comparatæ perdere: vt & à Sallu-
stio (qui est Emblematis titulus) *Malè par-
ta malè dilabuntur*. Et Plautus Pænulo:

— Malè partum malè disperit.

Hoc si veniret aliquando in mentem ijs,
qui tam impensè animo secum agitant, vt
faciendi lucri rationem conquirant, huc &
illuc pecunias corradant, nec interea vnde
habeant curent: aut certè timerent, ne amit-
tendi alea fortasse aliquando impotenti-
us cruciarentur: aut ne instam in se numinis
iram prouocarent: aut saltem cogitarent,
quàm hæc fluxa sint, quàmque fragilia ea
fortunæ bona, quorum habendorum causa
tot tantisq; curis distinguitur. Refert Cor-
nelius Tacitus 1. Hist. græde gaudium Ro-
manos inuasisse, quod ij tam pauperes fo-
rent, quibus donasset Nero, quàm quibus
abstulisset. Huc refero illud Menandri:

καρὸν τὸν καὶ ζημιῶν δὲν πέπει.
Lucrum malum damnum semper fere.

Et illud:

τὰ δ' ἀτυχρὰ καὶ τὰ συμφορὰς ἐργάζεται.
At calamitates lucra turpia afferunt.

Sed audiamus longè graue & cordatum
Plauti monitum. Sic enim Rudente:

O Gripe Gripe, in acate hominum plurima
Fiunt transenna, ubi decipiuntur dolis.

Atq; adeo in eas plerūq; esca imponitur;
Quam si quis auideus possit escā auariter,

Decipitur in transenna auaritia sua.

Ille qui consiliū, doctē, atque astutē canit,

Diutius vti bene licet partum bene.

Porro Cicero Philipp. 2. vsurpauit hoc

IV.
In fura-
ces & ra-
ptores.

Ada

Adagium Plautinū, tranſtulitq; in Anto-
uij rapacitatem & ingluuiem, his verbis :
At quā inſolenter ſtatim helio inuaſit
in eius viri (Pompeiam intelligit) fortun-
nas, cuius virtute terribilior erat populus
Romanus exteris gētib; iuſtitia charior?
In eius igitur copias cū ſe ſubito ingur-
giſſet, exultabat gaudio, perſona de mi-
mo modò egens, repente diues: ſed vt apud
Poetam neſcio quem, *Malè parat malè di-
labuntur*, incredibile ac ſimile portenti eſt,
quonam modo ille tam multa, quā pau-
cis non dico menſibus, ſed diebus effude-
rit. Celebratum eſt iam olim doctōrum
hominum vocibus: *Diuitem aut iniquum,
aut iniqui heredem*. Quod dictum eſſe ſu-
ſpicio in eos tantū, qui quicquid omnino
anidè capiunt, iure vel iniuria congerunt.
Qui verò fieri poteſt, vt opum facultatum
quæ tam expedita facilisq; & penè momen-
tanea, vt ita loquar, adeptio, conquiſtitio, poſ-
ſeſſio, iuſta eſſe & legitima cenſeri debeat?
Iuuenalis optimè :

*In diuites
iniquos.*

*— diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri. Sed qua reuerentia legum?
Qui metus, aut pudor eſt umquam properan-
tus anari?*

His itaq; violentis & iniquis harpyijs, id
eſt, furacibus hominibus, ſi quid aduerſa
fortuna detrahat, aut alius quidam caſus
eripiat (quod nonnumquam ſolet accide-
re) iacturam hanc non tam moleſtè ferre
debent, quam certè boni quiq; & honeſti
viri in lucro eſſe deputarent, beneque cum
mortalium rebus actum eſſe non tam gra-
uatè dicerent, ſi quæ iniuſtè poſſederunt
iniqui illi captatores, ad veros tandem poſ-
ſeſſores redirent. Eo de genere furum ſunt
pleriq; forenſes rabulæ, atq; importuni ſy-
cophantæ, & maximè ærario publico non-
numquam præfecti æruiſcatores, qui æquiſ-
ſima numinis vltione, aduerſa reſtante for-
tuna, plerumq; ſumptus faciunt, quos nū-
quam putaſſent: & ſæpenumerò citiùs quā
vellent, euomunt quod concoquere non po-
tuerunt. Id etiam vulgò tritum :
De malè quaſitu non gaudet tertius hæres.
Mulieres Italæ probare volentes, non diu
duraturas eſſe illas fortunas, quæ uſuris,
aut huiusmodi facinoribus acquiſitæ ſunt,
hac vtuntur cantilena :

*Miluij ſo-
reſes qui.*

*Ciò, che vien di ruſſa in ruſſa ;
Se ne vada di buſſa in buſſa.*

Fortaſſe etiam huc referri poteſt illud De-
mocriti, *παῖτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας πε-
ριγινόμενος ἐπιφανεστέρον τὸ οὐκ εἶδος κέρ-
τιται*. Et Heliodorus, *mala lucra damnis
eſſe ſimilima cecinit* :

— κακὰ κέρδεα ἴσα ἄττοι.
Cōtrā laudat χρήματα ἐκ ἀρπακτα, quæ-
que ſunt θεόδοτα. Sic enim ille :
χρήματα δ' ἐκ ἀρπακτα θεόδοτα πολ-
λὸν ἀμείνω. (res.)

*Pecunia non rapta à Deo data multò melio-
Sed præſtat audire Græcam muſam Euri-
pidis & Menandri, quorum ille :
ἀδίκως δ' ἐμὴ κτὼ χρήματ', ἢ βέλῃ πολλὸν
χρόνον, μελᾶδ' ὁρις ἐμμένειν. τὰ δ' ἀδίκως
οἰκὸς ἐστέλλονται, ἐκ ἐχέει σωτηρίαν.*
*Iniuſtè ne poſſideas pecuniam, ſi velis longo
Tempore in adibus manere. Quicquid enim
iniquè*

Domi cumulaueris, non poteſt eſſe ſaluū.
Ite verò ſic :

πλεονεξία μέγιστον ἀνδράποισ κακόν.
*οἱ γὰρ βέλοντες προλαβάν τὰ τῶν πέλας
ἀποτυγχάνει πολλὰς νικήμενοι,
τὰ δ' ἴδια προσιδέουσι τοῖς ἀλλοτρίοις.*
Cupido habedi aliena, maximum malum.
Aliena namq; qui ſtudent aſciſcere,
Sæpe excident ſpe ſua, contrā bonis
Alijs addunt ipſimet tandem ſua.

Hoc nonnullis corrigiſſe teſtatur etiam
Xenophon. Narrat quoq; Cornelius Tacitus
(quod ſuprà attigimus) libris Annal-
quodam ſub Neronis principatu locuplet-
tes, qui cū tandem facti eſſent omnium
egentiſſimi ac miſerrimi; & populus Ro-
manus lætabatur fortunam ita conuerſam,
ſimulq; penas dare qui meruiſſent. Nec ab
hoc loco alienum illud Iuriſconſulti: Non
videtur retinere poſſeſſionem, qui eam ſic
nactus eſt, vt retinere non poſſit. I. non vide-
tur, ſi. acquir. poſſeſſ. Et videmus ſingulis
diebus ſingulari Dei iudicio fieri, vt pleri-
que balatrones, qui medio tumultu ciuili,
ſub titulo ſancti fœderis, ſanguine bono-
rum ciuium locupletati, tandem vibibus
recepti, & rebus compoſitis ſiant omnium
deſpectiſſimi & pauperrimi. Sic quoq; ty-
ranui ſolent ſæpe eſſe prodigi bonorum,
quæ rapina ab alijs extorſerunt.

*Bala-
nes.*

Semper praesto esse infortunia.

EMBLEMA CXXX.

LVDEBANT parili tres olim aetate puella
 Sortibus, ad Stygias quae prior iret aquas.
 At cui iactato male cesserat alea talo,
 Ridebat sortis caca puella sua:
 Cum subito iecta caput labente est mortua tecto,
 Soluit & audacis debita fata ioci.
 Rebus in aduersis mala fors non fallitur: ast in
 Faustis, nec precibus, nec locus est manui.

COMMENTARI I.

TRES puellae talis sortiuntur, in quarum vnus caput tegula è tecto delapsa incidit, unde illa moribunda corruit, reliquis stupore & timore attonitis.

PROLOGVM hunc in 1. Epigrammaton Graecorum habes, titulo est Eur-

παιγία, incerti auctoris. Puellae tres, eadem fere ætatis, conuenerunt, lusu seu sorte talorum certantes, & temerarie tentantes (vt sunt petulantes & audaculæ) quamnam prior fato esset concessura. Cum vero in vna sinistra & tristis illa cecidisset fors

Emble-
matis cha-
racter

eam,

eam nimirum cæteras morte debere anteire, ridens illa, nihilq; hæc faciens, tanquā vana ac frivola neglexit. Sed præter opinionem tegula quadam desuper ex tecto cadens, caput eius percussit, sicq; risui & vitæ finem dedit. Hoc modo misera temerarij & stulti ioci seridæ pœnas dedit, meritoque debita fata sibi sic accersita perfoluit. Nam in rebus adversis iniqua fors vix unquam fallitur; in prosperis verò nec precibus, nec fortitudinis locus est. Græcum epigramma eiusmodi est:

αἱ τριῶναι ποτὲ παῖδες ἐν ἀλλήλησιν
ἐπαίζον
κλήρω, τίς πρωτόν βίηται εἰς αἰδὼν.
καὶ τρεῖς μὲν χειρῶν ἐβαλον κύβον· ἥλθε
δὲ παστὼν
ἐς μίαν· ἥ δ' ἐγέλα κλήρον ἐφειλόμενον.
ἐν τέρας δ' ἄρ' ἀέλιπον ἀπωλίσθησε πέ-
σμα.
δυσμορος, εἰς αἰδὼν δ' ἤλυθεν, ὡς ἔλα-
χεν.

ἄψευδής ὁ κλήρος, ὅτ' ἄκακον, ἐς δὲ τὸ
λῶον

ἔτ' ἐν καὶ θνητοῖς εὐσοχοί, ἔτε χέρες.

Tres quondam puellæ una ludebant

Sorte, quæ prima itura esset ad inferos.

Et tres quidem de manibus emiservunt talū;

venit autem ex omnibus

Ad vnam: ridebat autem sortem debitā.

E tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit
casus.

Infortunata in Orcum descendit, ut erat
fortita.

Non fallax [est] fors cui malū [imminet:]
ad bonum autem

Neq; preces mortalibus [sunt] pericæ
iaculandi, neq; manus.

Tres quōdam simul ut lusissent sorte puella,
Quæ prima infernos esset itura lacus:

Tresq; emississent talum; cecidisset at uni
E tribus, hæc sortem risit inepta suam.

Tum de tecto inopinatus ruit impete casus,

Ex sorte infernas lapsa repente domos.

Sors minimè est fallax, impendent cui ma-
la, sed cui

Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel
pretio.

Forè simile habetur in quodam Luciani
dialogo mortuorum, ubi introducitur iu-
venis, qui cuiusdam senis hæreditatem
præbat, multa propterea iactabundus temere
dilapidans, sperans subitam decrepiti
mortem. Accidit autem ut ipsemet tegula

recti tactus atq; interemptus fuerit. Cui
deniq; apud Chatontem multum conquere-
renti responsum, Quare stultus alienæ hæ-
reditati insidiatus fuisset, ignorans fortunæ
incertos & ludicrōs euentus?

LVDEBANT] animum lusu resciebāt.
Parili state] ἡλικιώται, coetaneæ, æqua-
les ætate.

Sortibus] cubis, tessellis. Cicero in Divi-
nat. Quid est enim fors? idem propemodū
quod micare, quod talos iacere, quod tessera-
rum. Triplex genus ludi esse deprehēdimus.
Vnum, quod solā fors regit, ut est lusus ta-
lorum, tessellarum, chartarum &c. Alterū,
quo arte magis quam sorte res agitur, ut
est lusus latrunculorum, ludi equestres, pi-
læ, &c. Tertium ex his mixtum, ut est in al-
ueo luforio, ubi etsi iactus talorum ex for-
te pēdeat, tamen calculos arte disponimus.

Ad Stygias aquas] quæ prior fati con-
cessura esset: at mors est incertior quam sit
cubi iactus. Styx inferōrum fluvius, ἀπὸ
τῆς συγερῆς dictus, per quem veteres puta-
bant animas transire post mortem. Lactan-
lib. 1. c. 11. Hanc phrasin mutuatus est ex
Martiale: Nam in primo sic 79. epigr.
Decernit Stygios Fessius adire lacus.

Idem 102.
Nec prius ad Stygias famulus descenderat

umbras.

& dein:

Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.
Et Stygias aquam fuerat patrem isse sub

umbras.

Libro etiam 4. 73.

Etiā per Stygias esset iturus aquas.

Deniq; undecimo lib. 85.

Qui nondum Stygias descendere quatit ad

undas.

At cui iactato] cui sorte obtigerat mor-
tis prælagium, quæ iacta tessera se prius

morituram viderat.

Alea talo] De ludo talorum & tessera-
rum diximus in præfatione huius operis.

De tessellarum ludo seditiones, inimicitias,
& imminencia pericula prælagiente disse-

rit Artemidorus, in somn. interpret. lib. 5. c.
1. Cæterū Socrates alex ludo humanam

vitam comparabat; πεττεῖα τινὶ ἔοικεν ὁ
βίος, καὶ εἰ ὥσπερ ψῆρον τινὰ τιθεσθαι
τὸ συμβαῖνον. ἔγὰρ εἰς ἄνωθεν βαλεῖν,
ἐδὲ θέσθαι τὴν ψῆρον. Alea ludo similis est
vitæ, & quicquid euenit, veluti quandam
tesseram

Ex Luciani
no ferè si-
mile.

All
do
ho
cōp

refferam deponere oportet. Non enim denud
iacere licet, neq; refferam aliter ponere. Cui
& conuenit illud Tereuij in Adelphis:

Sic in vita est hominum, quasi cum ludas
refferis:

si illud, quod est maximè opus, iactu non
cadit.

Illud quod cecidit sorte, id arte ut corrigas.

Ridebat] negligebat, contemnebat, quia
putabat esse ludicri ex iactu mortis omen.

Sortis caca] ignara exitij futuri, quod
impendebat.

Cum subito &c.] cum statim est illapsa
in eius caput tegula, vel recti ruina. Dicit
autem testis, totum pro parte, ουκ ενδω-
χης.

Soluit & audacis debita fata ioci] re-
ipsa est experta, non esse tutum in ea diui-
natione ludum. Ergo satius etiam omnia
tuta timere, quia mortis præceptus est & in-
opinatum vadimonium.

Rebus in aduersis] aduersa fortuna vl-
trò nobis obtingit, vltro se offert, inexpect-
ata venit. Prudens quisq; omnia, quæ sibi
speranda sunt, non in meliora, sed in peiora
constituit: vt si quid præter spem accidat,
id tanquam lucrum reputet, vt monet Co-
micus. Quidius 4. de Ponto:

Tu quoq; fac timeas; & quæ tibi lata vi-
dentur.

Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.

At in Faustis] sed fors felix & prospera
nec prece nec precio comparatur, etiã expe-
ctata & vocata nos fugit. Huc fortè non in-
commodè transferes illud Demosthen-
ος περὶ αἰῶνος ἐστὶν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίστη
τῇ παρέσῃ τύχῃ χρωῖται, τότε πλείω τὴν
σπεύδῃν πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἔχειν. ἐδὲν γὰρ
ἔτε οὐλοῦσθαι μένους ἔγω δεινὸν ὡς ἀφύλα-
κτον εἶναι, ἔτε ὀλιγωρεῖσθαι, ἀπροσδόκη-
τον παθεῖν. id est: Proborum hominum of-
ficiū est, cum fortuna vtuntur maximè
prospera, tum summum habere modestia stu-
dium. Neq; enim quicquam tam formida-
bile, quin vigilantia præcaueri, neq; vllum
malum est, quin officiantibus euenire possit.

MONEMVR, eum non sapere, qui
fortune suæ ita fidit, vt cum ea se tutò
posse lustrare putet. Casus enim aduersi
semper vltro cadunt, prospera neque sunt
in nostra manu, & cum ea nobis interdum
obtingunt, sisti ad nostrum arbitrium non
possunt. Crabrones igitur non sunt irritan-
dis & secundum illud Pythagoricum sym-

bolum, Ignis gladio non sodiendus. hoc est,
per se mala non prouocanda, nec tumens
indignatio commouenda: plerumq; enim
facilius de fumo ad flammam, quàm è con-
tra deueniri videmus, quod significat ada-
gium, Mala vel innocata veniunt: illud-
que apud Græcos vulgatum, διζημένοι
τὰ κατὰ φύσιν παρὰ γινέται, τὸ δὲ κατὰ
νόμον διζημένοι. hoc est, Mala vel etiã
non querentibus obtingunt, bona vix acce-
dunt etiam querentibus. Idem respondit
Diogenes rogatus, quid de hominum for-
te sentiret. Miseram & infortunatam homi-
num conditionem esse, dixit, cum bona quæ
rentibus vix obtingant, cadant autem in-
fortunia, non tantum non quærita, sed præ-
ter omnem expectationem. Plautus Mo-
stellaria:

— unum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum est, quàm id quod
cupide peras.

Accedit adagiū illud, Multa inter os & of-
fam, & Multa inter calicem, supremamq; la-
bra, ex vetere quodam. Notant scholiastæ
ad §. illud. Instit. de rer. diuis. Q. Curtius
lib. 8. Contra obsequia fortune non satis
cauta mortalitas est. Et illud veteris mimi:
Nulla est adeo bona fortuna, de qua non pos-
sis queri. &

Nescis quid optes aut fugias, ita ludit dies.
Facit huc Virgilianum illud ad finem 1.
Georg. ex quadam Varronis Satyra:

Nescis quid vesper serus vehat, unde se-
renas

Ventus agat nubes. —

Idem confirmat Ouid. 4. de Pōro, Eleg. 1.
Omnia sunt hominum tenui pendetia filo.

Et subito casu qua valuerunt.

Idem Elegia 3.

Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.

Nec solùm mala in proclui sunt, sed etiã
pertinaciter & assiduò affligunt, id quod
apologus de asini pelle docet. Etenim cum
asinus oneribus & verberibus afflictus ex-
clamasset: Aufer me mors, & eripe me his
miserijs. Illa se innocentem exaudiit, &
præstò fuit. Moritur asinus, at pellis ipsius
in tympana intenditur, & exanimis etiam
tunditur. Hæc etsi ita sese habeant, tamen
passim vitijs nostris accersimus bella, lites,
morbos, & mille infortunia, quasi sponte
sua parum adfit malorum. Sed cesso, ne
Ate mihi indignetur.

Apologus
de asini
pelle.

Remedia in arduo, mala in prono esse.

EMBLEMA CXXXI.

ÆTHERIIS postquam deiecit sedibus Aten
 Iupiter, heu vexat quàm mala noxa viros?
 Euolat hæc pedibus celer & pernicious alis,
 Intactumq; nihil casibus esse sinit.
 Ergo Lite, proles Iouis, hanc comitantur euntem;
 Sartura quidquid fecerit illa mali.
 Sed quia segnipedes, luscæ, lassæq; senecta,
 Nil nisi post longo tempore restituunt.

COMMENTARI I.

I.

ATÆ Dea alata, vncis volucrium pedi-
 bus, habitu femineo, in altum auo-
 lat, quam Lite, tres aliculæ strabæ, rugo-
 læ, claudæ, scipionibus senilia membra sus-
 fulcientes, à longè sequuntur, nunquam af-
 sequuntur.

HOMERICVS Agamemnon lepidâ
 fabulam narrat Græcis de Atæ, lib. 19.
 Iliad. Quàm ego quàm breuissimè por-
 to colligam. Atæ Iouis dancia, noxia eun-
 ctis, molibus non ingreditur pedibus per
 terram, sed hominum innadit læditeq; capi-
 ta.

ta. Nec ab ipso Deorum hominumque parente abstinuit. Quem Iuno, licet femina, sic decepit. Cum iam iam Hercules in lucem ex Alcmena esset proditurus, sic Diuos Iupiter est alloquutus: Audite Diui Deaq; omnes, hodie ex meo genere proles nasceretur, vicinis omnibus dominatura. Cui Iuno: Nunquam credam, nisi iureiurando confirmaueris. Iupiter haud sentiens dolum, maximum adhibuit iuramentum. Tum Iuno caelo de lapsa Argos petijt, coningem Stheneli septimestrem vterum ferētem facit vt pareret, Alcmenæ partu impedito. Inde ad Iouem reuersa dixit: Iupiter omnipotens, iam vir natus est Eurystheus ex semiore tuo, qui meritō dominabitur Argis. His auditis Iupiter Aten, cui hanc fraudem impitabat, comis apprehensam iratus ē summo caelo deturbauit, iuratus, nunquam se postea illam in superas sedes recepturum. Sic illam manu totā am hominum operibus perniciosam in terram deiecit. Hæc ibi. Aten hæc Christianæ pietatis auctores φώσφορον, id est, *Luciferum*, è caelo deturbatum interpretantur, vt maxime Iustinus Philosophus & Martyr, Eusebius Pamphilus, Suidas, & Budæus ex Bessarione Cardinale; sic enim ille lib. 3. in calumniatorem Platonis: Luciferum verò, inquit, sua culpa eiecit in terram, excreandumq; illi quoque didicerant ab Homero suo Theologo, qui siue beneficio quodam naturæ, siue Moïsi prophetæ scriptis suo carminæ exposuerat lapsum Luciferi, quam ille Aten appellat. Cœl. Rhodigin. lib. 2. cap. 7. Stobæus Elegia περὶ δυνάμεως, ex Solone hoc distichon retulit, vbi emergentem è dijs noxam facit:

Ἀτὴν δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἣν ὁ πό-
τεν ζεύς
Πέμψει τερομένους, ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.
id est:

Ex illis Atē apparet, quam vbi Iupiter ipse
Miseris ulticem, tunc aliā alter habet.
Sed est alius Homeri locus Iliade 9. vnde
hoc emblemata est desumptum; ibi enim Atē
Deam fingit mortales varijs implicantem
angustijs & perturbationibus, eorumq; que
mentes seducit, varijsq; opinionum
monstris afficientem: ad quæ mala sarcien-
da placandaq; Litæ Iouis filiæ opponun-
tur, quæ tamen non statim possunt insta-
rare atq; componere, quod ab ea motum
atq; dissectum fuit, sed id longo temporis

interuallo fieri ait, vt potè quæ sint luscæ,
tardis pedibus, & senio confectæ. Versus
Homericos huc adijciemus:

καὶ γὰρ τε λιταὶ εἰσὶ δ' ἰὸς κῆρας μεγάλας,
χαλαὶ τε ῥυσσάτε, παραβλάπτει τ' ὀφθαλ-
μῶν.

αἱ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγχει κί-
σσαι.

ἢ δ' ἄτη σθενάρητε καὶ ἀρτίπος, ἔνεκα
πάσας

πολλὸν ὑπεκπροδέει, ρθάνει δέ τε πᾶσαν
ἐπ' αἶαν

βλόπτεισ' ἀνθρώπους. αἱ δ' ἐξακέονται
ἐπίσσω.

ὅς μὲν τ' αἰδέσεται κῆρας δ' ἰὸς ἔσσων
ἰύσας.

τὸν δὲ μέγ' ἄνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐξά-
μενοι.

ὅς δ' ἐκ' ἀνήνηται, καὶ τε σερεῶς ἀποείπη,
λίανονται δ' ἄρα τάγχι Δία κρονίωνα κί-
σσαι,

τῷ ἄτην αἰετῶσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀπο-
τίσῃ. hoc est:

Etenim Litæ [i. Preces] sunt Iouis filiæ ma-
gni,

Claudæq; rugosæq; strabæq; oculis.
Hæ & post Noxam curant euntes:

Noxa verò robustaq; & pedibus integris,
ided omnes

Longè præcurrit: antecurrit autem omne
per terram

Lædens homines: hæq; incedunt tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propitius

accedentes,
Hunc valde iuuant, & exaudiunt precantē:

Qui autem abnegarit, & proteruè recu-
sarit,

Precantur quidem hæ Iouem Saturnium
euntes,

Hunc vt Noxa simul sequatur, quo læsus
luar.

Namq; Litæ soboles magni Iouis, & pedes
claudo,

Rugosæ, obliquosq; oculo, medeantur vt illi,
Aten festinantur. Celeri præuertitur omnes

Illæ gradu, & passim damnum mortalibus
affert.

Hæ verò actutum sartura dāna sequuntur,
Cōciliantq; suis cultoribus optima semper.

At si quis reicit præstatū, ac pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt illicet

Atē.

Huic adst. pænassq; suo dat deniq; danno.
Chiliadum auctor in adagio, Ira omnium

N a tar.

Lucifer è
caelo de-
turbatur.

Vnde peti-
tum Em-
blem.

tardissime senescit. eorundem carminum
sensum sic reddidit :

Nam Litas etiā genuit Saturnius ingens,
Rugosas, pedibus claudis, ac lumine lasas.
Quæ Ates à tergo veniunt, medeantur ut
illi.

Ipsa Ate pedibusq; valēs, & robore præstās,
Proinde gradu celeri longè prævertitur,
omnes

Occupat, & terras prior aduenit illa per
omnes

Mortales ladens : verum hæc post tergā se-
quuntur,

Satura quidquid commoverit illa ma-
lorum.

At verò natas Ioue qui reueretur & audit,
Se simul ac adiers, huic commoda plurima
grata

Conciliant, huiusq; vicissim vota receperāt.
Reijcit at si quis præfractæ, & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, ut illicet
Ate.

Huic adfit, poenæq; suo det deniq; damno.
Id significat, offensas quidem & iniurias
veloces, semperq; in promptu esse, recon-
ciliationes verò & malorum compensatio-
nes admodum tardas atq; raras evenire.

III.

AETHERIIS sedibus] è cœlesti sede.
Ovidius 15. Metamorph.

Aetheras sedes, cognatq; sidera tanget.

Deiectis] deturbavit in terram præcipi-
tauit.

Ate.

Ate] Ἀτὴ, ns. noxa, calamitas, nocu-
mentum, παρὰ τὴν ἀόνομα, lædo, noceo.
Est autem Ate velocissima, quæ propter
motum celerem, infortuniorum aleam ma-
ximè subitam & improvissam significat.

Noxa.

Vexat mala noxa viros] Homerus,
Ἰλάπτει δὲ ἀνδρώπεις. Ladens homines. De
nomine noxa & noxia, hæc placet addere
è commentario Alciati ad tit. De verb. si-
gnific. Noxam dixere antiqui, ait, id quod
nocet; quapropter culpa, poena, detrimen-
tum, noxa est; unde & lib. 33. T. Linius, no-
xæ exolvere, id est, à poena capitalis frau-
dis liberare, accepit. Servius quoq; qui con-
tra legem Aquiliam alicui damnum dedit,
noxa est. At noxia solummodo de malefi-
cio ipso dicitur, nec tam generali significa-
tione accipitur, sicuti noxa. Cicero lib. 3. de
Legibus; Noxiæ poena par esto, ut in suo
vicio quisq; plectatur, vis capite, avaritia
multa, honoris cupiditas ignominia. M.
Manilius :

Noxia.

Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.
Plautus Bacchidibus :

Sat sit, suspectus sum, cum carco noxia.
Quo sensu & in Mostellaria, & in Pleu-
dolo vsus est. Terentius quoq; in Phor-
mione :

In re incipiunda ad defendendam noxiam.
Sed in Eunuchō & Hecyra ad eundem mo-
dum. Nec noxam eos ascripsisse quisquam
dixerit, cum ratio carminis non consenti-
ret. Quæ adducere volui, ut palam fieret,
quàm iniquo iure Iustinianum in Elegan-
tiji suis infectetur Valla, & Seruium Be-
roaldus, dum adiectivè tantum dici noxiā
opinentur, contra veterum auctoritatem.

Hæc ille. Aelius Menalippo, Te esse huic
noxæ obnoxium, citat Festus, tradens no-
xam esse peccatum, vel pro peccato penā.

Evolat hæc pedibus celer] Sic Homerus:
ἢ δ' ἄτῃ σδραπέητε καὶ ἀπτόπος, &c.

Sed hic dicendum fuerat celerus : nam ce-
ler, celerus, & celere rectius dices quàm
aliter.

Intactumq; nihil &c.] omnia malis im-
plicat, nihil relinquit intactum, quod cala-
mitatibus non compleat.

Ergo Lita] λίτη, ns. supplicatio, a verbo
λίτασθαι, suplico, vota precesq; suppli-
citer fundo, lito. Unde λίταίαι, Litaniæ,
id est, preces, non Letaniæ, ut passim barba-
ri scribunt. Sic litatum, pro eo quod alijs
est solutum, deditum Deo, quasi luitatū,
ait Festus. Sunt ergo Lita precatrices &
reconciliatrices amicitiarum, quas Ate dis-
luit; unde eandem semper comitantur. Li-
tas autem Deas claudas interpretantur
Mythologi de ijs, qui precantur, quod ge-
nna flectant : quas rugis obstitas esse Poetæ
volunt, ad designandam imbecillitatem.
Has aiunt esse strabis luminibus, quod con-
nuere videantur in quibusdā, sed postre-
mò necessitate ad supplicationes deflecti.
Phornutus claudas esse tradit, quod tardè
& vix accedant ad eos supplicandos, quos
antè affecterint iniuriā : rugosas verò &
strabis oculis, quod graviter & ore parum
hilari intueantur quos offenderunt, & à
quibus veniam deprecantur. Iouis porrò
filias, quod venerabiles sint. Hæc ille. Ita-
que id transferretur ad illatam cuiuspiam iniu-
riam, cuius difficulter memoria tollatur
ex animo: iniuriatum enim & contumelia-
rum memoria tardissime senescit, ut scire
non nisi morte deleatur.

Proles

nelij Ta-
citi.

Proles Iouis.] Rectè proles Iouis, quia
vt Dei proprium iuuare mortales, ait Pli-
nius initio historiarum mundis sic nulla re alia
magis ad Dei naturam accedimus, quàm
salutem hominibus dando, vt Tullius Li-
gariana. Sic Strabo, *ἐνεργετὰν ἐστὶ θεὸς*
μικροῦ δα. Benefacere est Deos imitari.
Contra Afabulus apud Horat. 1. Sermon.
s. nomen habuit ἀπὸ τῆ τὴν ἀτὴν βάλλιν,
quod damnum, noxamq; ferret.

Sartura] composituræ, reparaturæ, sa-
naturæ.

Sed quia segnipedes] χωλαί. Iuuenal.
Sat. 8.

Tritonq; trahunt epiheredia collo
Segnipedes.

Lusca] παραβλῶπτες τ' ὀρθαλμῶν, *stra-*
ba oculus. Qui dicuntur lufci, & luscitiosi,
diximus Emblem. 72.

Lassq; senectus] γυσαὶ, *rugosa.* senes, vt
quibus cursus inimicus.

Non nisi poss] Innuit offensam esse citā,
reconciliationem esse tardam, propterea
quod iniurias diu solent homines meminif-
se, iuxta illud Cleononis: Cui dolet, memi-
nit: cui placet, obliuiscitur.

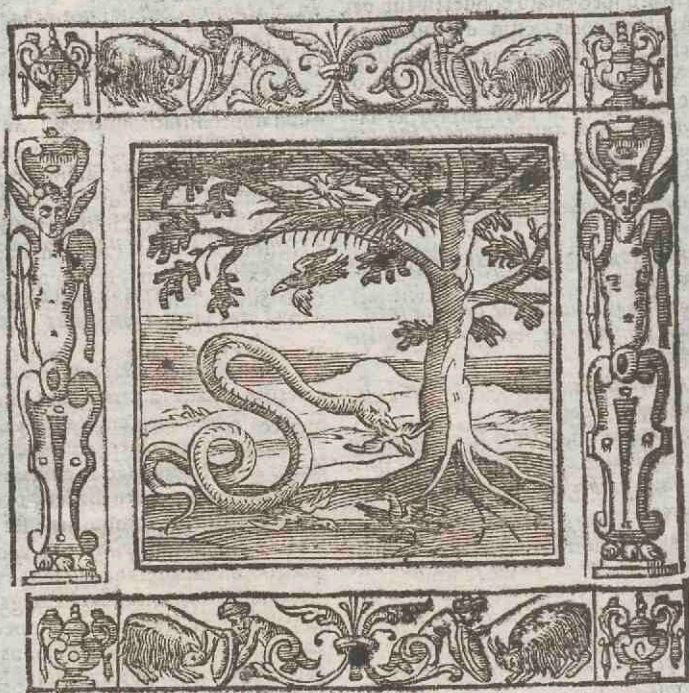
GENERALIS ea thesis, præfixa Em-
blemati, ad quascumq; humanas calamita-
tes & incommoda potest accommodari: *pa-*
recemia autem est medicis familiaris. Eā
conferre placet cum aurea illa Nazarij sen-
tentia, ex Panegyrico, quem Casari Con-
stantino dixit: Facilius, inquit, & multò
procliuor legendi quàm commodi sem-
per est via: vulnerare integrum, quàm san-
ciat mederi: dissipare rapta, quàm diuul-
sa componere. Hoc autem Homericò fig-
mento significatur, quàm celeri momento
res aduersæ nos imperant, quamque sera
ijisdem medicina adhibeatur. Quod vul-
gus Gallorum, vt & Itolorum, accommo-
data parœmia effert, cum dicunt, *Mala*
& agritudines in equis accedere, id est, ci-
rissimè nos aggredi: *sed pedibus recedere*,
hoc est, tardè, sensim, & lento gradu abire.
Item illud: *il mal viene à libbre, e a sasse-*
ne à once. Huc traducetur non omnino
malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita

Iulij Agricola, socii sui: Natura infirmi-
tatis humanæ, inquit, tardiora sunt reme-
dia, quàm mala: & vt corpora lentè auge-
scunt, citò extinguntur: sic ingenia studia
quæ facilius oppresseris, quàm renouauc-
ris. Sic Seneca Epistola 92. Eligat aliquid
nouus casus, per quod velut oblitis vires
suas ingerat. Quicquid longa series mul-
tis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit,
id vnus dies spargit ac dissipat. Esset ali-
quod imbecillitatis nostræ solatium rerum
quæstrarum, si tanto tempore repata-
rentur euncta, quanto finiuntur. Nunc in-
crementa lentè exeunt: festinatur in dam-
num: nihil publicè, nihil priuatum stabile
est, tumultuantibus causis mala, vnde mi-
nimè expectabantur, erumpunt. Huc per-
tinet Scytharum legati sententia ex Cur-
tio lib. 7. Quid tu ignoras arbores magnas
diu crescere, vna hora extirpari? Ponticus
Heraclides disputatione de allegorijs Ho-
mericis, eodem penè modo intelligit: quo
loco eos arguit imperitiæ, qui Homerum
vituperent, qui Liras Iouis filias impiè de-
formi & mutilo corpore finxerit. His Poe-
ta imaginem expressit eorum, qui suppli-
ces sunt. Qui enim peccant, ex conscien-
tiæ verberare tardiores esse solent: eosq; ve-
rentur aggredi, quos læserunt, & à quibus
veniam impetrare postulant; pudoris enim
sui sunt ipsi continuò memores. Nec verò
præsenti animo esse possunt, aut constanter
intuentur, vt qui terro auertant oculorum
aciem. Primò itaq; supplicum animus nul-
lum præ se lætum ruborem admittit, vt
qui pallidi sint, demisso vultu, misericor-
diam elicere conantur. Ea ergo causa fuit,
cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ.
Contra valida est & pernix Arc, cuius ni-
mirum acris & vehemens stultitia homi-
num non modò ceruicibus, sed & animis
impendat. Nam toto impetu & sine ali-
qua ratione fertur ad omne flagitium. Is
ergo Poeta perinde se gessit, vt qui pictor
esset humanorum affectuum, quos affe-
ctus Deorum nominibus allegoricòs effin-
gere solet. Lege Lucian. in Imaginibus, &
Tragopodagra.

Pōtici He-
raclidis
allegoria
de Arc &
Litæ.

Ex arduis perpetuum nomen.

E M B L E M A C X X X I I.

CREDIDERAT platani ramis sua pignora passer,
 Et bene, ni seuo visa dracone forent.
 Glutijt hic pullos omnes, miseramq; parentem
 Saxeus, & tali dignus obire nece.
 Hæc, nisi mentitur Calchas, monumenta laboris
 Sunt longi, cuius fama perennis eat.

C O M M E N T A R I I.

I. *Platanus.* IN ramosa platano nidus conspicitur passerum, aucularum genus salacissimum, quorum pulli eiekti à dracone seu serpente deuorantur. Platanus arbor latè spargit ramos, folia lata habet, aliàs sterilis, cuius non est alia maior commendatio, quàm solem æstate arcere, hyeme admittere.

II.

L O C V S est ex Homero, Iliad. β. quæ

eundem reperies in vita Homeri, quæ Plutarchi nomine à quibusdam circumfertur, & apud Ciceronem 2. de Diuinat. Cum in Aulide Bæotiarum portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantium classis aduerso vento detineretur, Calchas augur peritissimus cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, quâ ratione Dianâ iratam placaret, & ex serpentis vel draconis

*Hylas
ex de
troia
Calchas*

nis angustio (qui in arborem subrepens no-
uem passeris pullos vnâ cum matre deglu-
tierat) decimo tandem anno illum captum
iri prædixit. Nam pro passeribus annos,
pro angue tempus intellexit, vt explicat
Pierius Hieroglyph. lib. 20. Homeri car-
mina Cicero loco citato conuertit sub per-
sona Agamemnonis, cum debeant citari
sub persona Vlyssis, vt annotauit Politi-
anus in Miscellan. cap. 53. Carmina Cicero-
nis hæc sunt:

Ciceronis
carmina.

Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Angusta ut nostri Calchantis fata quea-
mus

Scire, ratos ne habeant, an vanos pectoris
orsus.

Namque omnes memori portentum mente
reuerant.

Dei non funestus liquerunt lumina fati
Argolicus primum vt vestita est classibus
Aulis.

Qua Priamo cladem & Troia pestemq; fe-
rebant:

Nos circum latices gelidos sumatibus aris
Aurigeris Diuum placatas numina tauris
Sub platano umbrifera, fons unde emanat
aqual.

Vidimus immani specie, vorumq; draconem
Terribilem, Iouis vt pulsu penetrabat ab
ara.

Qui platani in ramo foliorum tegmine septos
Corripuit pullos, quos cum consumeret oculos
Non super tremulo genitrix clangore vo-
labat.

Cui ferus immani laniavit viscera morsu.
Hunc, ubi iam teneros volucres matremq;
peremit,

Qui luci ediderat, genitor Saturnius idem
Abdidit, & duro firmavit regimine saxi.

Nos autem timidi stantes, mirabile monstrum
Vidimus in medijs Diuum versarier aris.

Tum Calchas hæc est fidenti voce loquutus:
Quidnam torpentes subito obstupuistis A-
chini?

Nobis hæc portenta Deû dedit ipse creator,
Tarda & sera nimis, sed fama ac laude
perenni.

Nam quor aues retro mactatas dente vi-
detis,

Tor nos ad Troiam belli exatlabimus annos;
Qua decimo cadet, & poena satiabit A-
chiuos.

Edidit hæc Calchas, qua iam matura vi-
detis.

Homerum satis feliciter æmulatus est O-
uidius Transformationum lib. 12. vbi sic
canit:

Hic patrio de more Ioui cû sacra parassent,
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere caeruleum Danaï videre draconem
In platano, captis qua stabat proxima
sacris.

Nidus erat volucrum bis quatuor arbore
summa:

Quas simul & matrem circum sua damna
volantem

Corripuit serpens, auidaq; recondidit aluo
Obstupere omnes, at veri providus angur
Thestorides Vincemus, ait: gaudete Pelasgi,
Troia cadet; sed erit nostri mora longa la-
boris.

Atq; nouem volucres in belli digerit annos
Ille, ut erat virides amplexus in arbore ra-
mos,

Fir lapis, & seruat serpentis imagine saxum.
Porro Alciatus id carminis videtur imita-
tus à Græco incerti cuiusdam Poetæ, apud
quem tamen non est eadem conclusio: cum
de hirundine verba faciat, cuius nidum ser-
pens deiecerat & exturbasset, in eoq; tan-
dem igni ardenti combustus esset.

CREDIDERAT platani] commiserat
platano, nidificauerat. Platani dicitur à
πλάτος, latus. quod late spargat ramos.
De platano sic Ruellius: Nomen apud nos
rarior, rariorem Gallia: omnibus inuisum
arboris speciem demirantibus, & nomen
eius & naturam ignorantibus; alioquin pe-
regina est, & umbra duntaxat gratia ex-
petita. Vide Plin. lib. 12. cap. 1. A poetis vo-
catur Genialis, quia sub ea conuiuia cele-
brantur. Ouid 10. Metamorph.

Sua pignora] suos pullos. Pignora sæpe
pro filiis capiuntur, quoniam filij viden-
tur tanquam pignora esse inter virum &
uxorem, tum vinculi, ne alioqui diuortium
fiat: tum charitatis; vt diximus Emblem.
30. Ouid.

Dulcia sollicita gestabant pignora matres.

Passer] mater. De passere vide Plinium
lib. 10. cap. 36. Passerem temporis annui hic
toglyphicum esse tradunt Aegyptij. Pie-
rius lib. 20. Hieroglyph. circa finem.

Et bene] tunc quidem, nisi eos seuus dra-
co obseruasset.

Saxum] vbi pullos cum matre degluti-
ss, in saxum riges est transformatus: mors
sua crudelitate condigna. Fatalis serpens est,

III.
Platanus
unde di-
citur.

Pignora
pro filiis.

Serpens sa-
nus

necnon perpetuæ belli Troiani memoriæ
per metamorphosin serpentis in perpe-
tuum duriciæ saxum. Sonat etiam saxus, du-
rum, crudelem, inexorabilem, quique nulla
flecti prece possit. Huc pertinet quod alio
loco memini retulisse me de illo angui, qui
Tarquinij Superbi animum stupefecit, at-
tonitumque reddidit, cum à columna li-
gnea repente lapsus omnes in fugam vertis-
set, rei miraculo consternatos: nimirum por-
tendebat ille serpens nonum & inexpecta-
tum principem, eundemque ætate florētem
Iunium Brutum, de lignea columna, hoc
est, stupore, quem diu simulauerat, ne op-
primeretur à tyranno, proditum.

Hac, nisi mentitur] Si vera dicit augur.
Ex nouem cum matre passeribus aiebat
bellum decennale significari. Nam ex pas-
seribus annos, angue verò tempus, quod
omnia deuorat, intelligebat. Serpens autem
saxens factus arguebat perpetuam huius
rei memoriam.

Calchas. Calchas augurum præstantis-
simus, ut ait Homerus, Thestoris Troiani
filius, unde Thestorides dictus. Apollinis
monitu secutus est Græcos, Achilli valde
charus. Post expeditionem Troianam in
Colophonem Ioniz urbem peruenit. Cum
que esset in luco Apollinis Clarij, cum
Mopsos augure præstantissimo in certamen
diuinandi descendit. Cui proposuit, quot
ficus haberet caprificus quædam. Quæ
cum Mopsos diuinasset, & Calchas quot
filios haberet in ventre porca, non recte ex-
plicasset, præ mortore diem obiit. Vide hæc
latius apud Nicolaum Leonicum lib. 3. de
varia histor. cap. 63.

Cuius fama perennis] Homerus 2. Iliad.
ἄψιμον ὀψιτέλεστον ὅτι κλέος ἐκ ἀπο-
λείται.

*Tarda & sera nimis, sed fama & laude
perenni*.

Sic enim Cicero hunc versum vertit. Vi-
de adagium, *Quæ serò contingunt, sed ma-
gnifica*.

IV.
Nulla glo-
riam sine
labore pa-
vari.

SIGNIFICATVR, ex difficilibus
diuturnisq; laboribus tandem maximam
laudem memoriamque perpetuam reflire.
Hoc enim vel natura sic comparatum est,
vti res arduas ac memorabiles gerere glo-
riosius, iæ eas sine molestia & vitæ disci-
pline perfici non posse. Non enim res ma-
gnæ, vt dicitur, sine magnis periculis sunt;
ex quibus tamen mirabiles tandem fructus

& gloria per eunus resultant. Hinc M. Tul-
lius 3. Tuscul. Etenim nulla potest esse
diuturna gloria, quam labor strenuus & in-
defessus primum non antecesserit. Quis
enim magna coronati contendat Olympia,
dulcis sine pluuere palma? Vulgo tritum
id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. Difficilia quæsul-
chra. Præclare Xenophon ἀπομνημ. 2. αἰ-
διδ. καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν &
ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιεῖσιν, ὥς
φατίν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δὲ καὶ πῶ
ἡ σίσδος.

τὴν μέντοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν νύμφη
ἐλεῖσθαι.

ῥηϊδίως. λέγει μὲν ὁ δὲ, μάλα δ' ἐγγύθι παντὶ
ναίει.

τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπαροῖσιν
ἐθνηκαν.

ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπὶ
αὐτῇ.

καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον
ἐκκῆται.

ῥηϊδίῃ δ' ἡ πῆτα πέλει χαλεπή περ ἔσσει.
μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐπιχαρμος ἐν τῷδε, τῶν
πόνων πωλεῖσιν ἡρὶν πάντα τ' ἀγαθὰ θεοὶ.

Id est: Curæ quidem laboriosa efficiunt, vt
ad pulchra & honesta facinora peruenia-
tur, sicuti virorum optimorum habet ada-
gium. Ait enim Hesiodus:

Amplecti vitium cumulatum & sumere
promptum est:

Namque iter id facile est, nec eo vicinius
vllum.

At dii sudorem virtuti praprosuerunt,
Ad quam longa via est atq; ardua. & aspe-
ra multum.

Offertur: tamen est ubi ad alta cacumina
ventum,

Fit facilis: primò fuerat quæ tam ardua
virtus.

Testatur autem Epicharmus, A dijs omnia
nobis vendi laboribus. Memoria succur-
rit & illud Clemētis Alexandrini Stromat.

δ. ἐστὶ τὸς λόγος τῶν ἀρετῶν ναίειν δυσμέ-
γατοις ἐπὶ πέτραις. νῦν δέ μιν δοῶν χω-
ραὶν ἀγνὸν ἀμφοτέρων. ἔδὲ πάντων ἐκφε-
ροῖς θνατῶν ἑσπῆτος, ὧν μὴ θαλέειντος
ἰδρῶς ἐνδοθεν μέλη, ἥκητ' ἐς ἄκρον ἀν-
δρείας. quorum verborum hæc est senten-
tia: Fama est, virtutis domicilium esse in
quibusdam rupibus, ad quas difficilis ad-
modum sit ascensus, eamque celerem incolere
locum castum. Ea verò non conspicietur
quibuscumque; hominum oculis: neque vn-
quam

Gloria
bellica
unde du-
cibus con-
sistit.

quam ad eam quisquam perveniet, tam-
quam ad fortitudinis propugnaculum, nisi
primum sudore ac labore animum afficien-
te suam industriam probaverit. Quid enim
gloriæ Alexander, quid Epaminondas, quid
Themistocles sibi contulerant, nisi labo-
riosis & molestis expeditionum angustiis
arduum virtutis iter sibi conficiendum pro-
posuissent? ὅ γὰρ εὐτυχία τὰ θαυμαστά, ἀλ-
λὰ τλημοσύνη καὶ ἀρετὴ πρὸς τὰ δεινὰ
χραιοῦντων, εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεις.
ait in Crasso Plutarchus. id est: Non tam
fortune prosper eventus Romanorum poten-
tiam auxit, quam egregia virtus, ac sum-
ma in laboribus asperisq; in rebus toleran-
tia, adversis casibus succumbere nescia. Il-
lud etiā mihi succurrit Pindari ex Olymp.
6. αἰνέδουσι δ' ἀρεταὶ ἔτε παρ' ἀνδράσιν
ἔτ' ἐν ναυσὶ κοίλας τίμειαι. πολλοὶ δὲ
μείνανται, καλὸν εἴτε ποτασθῆ. id est:
Virtus periculorum expers neq; apud homi-
nes, neq; mari habetur in pretio: at multi
memorant, si quid honesti laboriosè pera-
ctum est. Quid laudis Cæsaresset conse-
cutus, si facili illi fuisset Britannis inferre
bellum? Aut Annibal quantum sibi famæ
cumulasset, si dum Italiam adiret, per vias
Alpes citra pulnerem & sudorem, ac non
magna suorum cæde fecisset? Rectè Naso
Tertium 4.

Ardua per praecepta gloria vadit iter.

Et Propertius 4. Elegiarum:

Magnum iter ascendit: sed dat mihi gloria
vires:

Non inuadit ex facili lecta corona iugo.

Idem quem iam adduximus, Pindarus O-
lymp. 5. ait:

αἰ δ' αἶψ' ἀρεταῖσι πόνοιο δαπά-
ναι μάχεται, πρὸς

ἔργον κινδύου κεκαλυμμένον. id est:

Circa virtutes labor sumptusq;

Perpetuū implicantur, ut

Opus difficultate obiectum assequere.

Sed propius apud Plutarchum Bacchili-

des: πρὶν γὰρ κῦδος ἔχει ἀρετὰ. Firmans
gloriam habet virtus. Scribit Aelianus va-
riar. histor. lib. 13. cap. 32. Socratem aliquā-
do in colloquium cum Theodora meretrix
ce formosissima venisse, quæ cum diceret:
Ego te, ὁ Socrates, multis modis antecello.
Nam cum neminem ex meis à me possis ab
alienare, ego cum libitum est, tuos omnes
à te auoco. Respondit is: Quid hoc mirum
est? siquidem tu ad declivem tramitem
omnes rapis; ego verò ad virtutem cogo, ad
quam arduus & plenisq; insolitis est acces-
sus. Asperam autem & insuauem virtutis
viam nimia facit vitiorum consuetudo,
quæ si in alteram partem transferatur, le-
uis inuenietur iustitiæ semita. Rectè Plato
dixit, virtutis ramos sudore ac laboribus
producturam virtutem illico assequi, vix
fieri potest. Quomodo enim quàm mini-
mis laboribus rem omnium maximā quis
quam assequi queat? Huc non insecit
refero mysticum illud biuium, quod diui-
ni oris testimonium comprobatur, & astipu-
latur consensus doctorum, & vniuersa
Christianæ professionis antiquitas. Et du-
plicem illam portam non minus; alteram,
quæ mortis regiam intrantibus aperit, ca-
pacem & amplam; alteram, quæ vitæ, &
virtutis, nimis angustam illam ac humilē,
quo gigantes illi terrestres, & grandia spi-
rantes Polyphemi non inferunt pedem;
quo nec Sardanapalus penetrat, nec Epi-
curus cum turgido saginati ventris sui
tympano: ubi crumena talentis prægnans,
& recentis crapula finians ingluuias, & bul-
lientis cholæræ tumor, & spuma libidinis
circum præcordia offeruescens, & picatus
stertentis ignauix lentor, aditum nusquam
inueniunt, & in primo statim vestibulo ma-
gno cum dedecore retruduntur. Sola vir-
tus per immensos labores & angustias, per
acutos vepres, nines, & saxa penetrans for-
liciori tandem hospitio excipitur.

Socratis
cum Theo-
dora collo-
quium.

Allusio
ad biuiū
Herculis.

Ex litterarum studijs immortalitatem
acquiri.

EMBLEMA CXXXIII.

NEPTVNI tubicen (cuius pars ultima cetum,
Aequoreum facies indicat esse Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe,
Qui caudam inserto mordicus ore tenet.
Fama viros animo insignes, praeclaraq; gesta
Prosequitur, toto mandat & orbe legi.

COMMENTARI.

TRITON Neptuni ex Amphitrite
filius & tubicen, in orbe serpentis cau-
dam mordicus apprehendens clauditur,
concham suam inflans. Huius autem su-
prema corporis pars usque ad umbilicum
est hominis, at inferior usque ad caudam Del-
phini. Tritonem ita depingit Virgilius 10.

Tritonis
forma,

Aeneid. ubi de apparatu nautico Mezentii
Hunc vehit immanis Triton, & caerulea
concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hispida
nansi
Frons hominem praefert, in praeffin desinit
alius,

Spumen

Opuscula semifero sub pectore murmurat unda.

Qui diligentius figuram Tritonis exprimere conati sunt, illi eius capillos apio palustri similes esse dixerunt, cum reliquum corpus exiguis squammis integeretur ductile limæ persimili. Branchias habet paulò inferiores auribus, natesq; hominis, cū rictus tamen oris esset paulò latior; dentesq; pantherarum dentibus persimiles, oculi subglaucci; manus & ungues, & digiti similes sunt testæ conchyliorum; tum pinguis sub ventre & sub pectore, sicut visuntur in delphinis, ut scriptum est à Sosttrato lib. 3. animal. Duos etiam pedes priores equinos habuisse dicitur, Apollonius 4. Argonaut. ipsi eandem duplicem in Lunæ formam tribuit. Sic enim ipsius versus Latine sonant:

Par fuerat forma superis humerosque caputq;

Et latera, & partes supremas corporis omnes.

Inferius sed enim cauda hinc pendebat, & illinc

Immanis ceti, tum spinis verberat alti Terga freti, hæc Luna similes curuantur in orbem.

Et tali forma in Lusitanæ litoribus Tiberij principatus tempore fuisse conspectū, testatur Plinius lib. 9. cap. 5. De qua eius forma plura Leonicius de var. histor. lib. 2. cap. 84.

Id petiunt apparet ex Macrobio Saturnal. 1. cap. 8. & Oro Apolline. Macrobij hæc sunt verba: Illud non omiserim, ait, Tritonas cum buccinis fastigio Saturni ædis superpositos, quoniam ab eius commemoratione ad nostram ætatem historia elata & quasi vocalis est: autè verò muta, & obscura, & incognita: quod testantur caudæ Tritonum humi mersæ & absconditæ. Id Alciatus ipse Annotationibus in Tacitum sic attingit: Veteres, inquit, in templorum Saturni ianuis imagunculas Tritonum statuebant, non aliam ob causam, quam ut ab eo coepisse historiam, æternitatemq; illis debere Deos ostenderent, quorū præconio fuissent celebrati. Ego occultatam veram religionem ante Christum interpretor: quæ post Christi aduentum clarissimo sanctorum Apostolorum præconio ab omnibus Christo Dei filio credentibus celebrata fuit. Orus sic ait libris de Hæ-

rogllyph. Aegyptij mundū significare volentes, serpentem pingunt, suam ipsius caudam deuorantem, distinctum squammis, per quas mundi astra figurant. Et grauisimum quidem hoc animal est, quemadmodum terra. Est etiam lubricum, & in hoc aquæ simile: ac singulo quoque anno pellem vnā cum senio exuit, secundum quam rationem, & in mundo annuum tempus mutationem faciēs iuuenescit. Quod verò pro cibo corpore suo vitur, significat id, quæcunq; diuina providentia generantur in mundo, hæc omnia in eodem diminutionem pati. Vide adagium, *Festina lente*. Refertur hoc figmentum ad memoriam nunquam interituri virorum doctorum. Tuba enim famæ & commendationis nota est, ut quæ omnibus exaudiat. Serpens in se reuolutus annum designat, seu æternitatem, ut apud Ioannem de Sacrobusto in libello de ratione anni annotatum est;

Serpens annus ego sum, Sol sic circinat in quo,

Qui fluxus prædestatus est nunc temporis idè. Orbem etiam totum circuli figura demonstrari (ut omnes alios omittam) pulchre Plinius ostendit lib. 2. Natur. hist. cap. 2.

NEPTUNI tubicen] Sic construo: Triton Neptuni tubicen, cuius ultima pars, id est, cauda, indicat esse cetum, id est, piscem magnum. Et facies, supple indicat esse Deum. Is, inquam, Triton comprehenditur medio orbe serpentis, qui serpens tenet caudam ore inserto mordicus, id est, tenet infer tam caudam ori, per hypallagen. Est autem Triton Deus marinus. Neptuni filius, buccinator, & armiger. Vnde Statius lib. 3. Thebaid.

Stat celer obsequio iussa ad Neptunia Tris. Et de eodem lib. 1. Achill. Personam autem & circumtonat æquor tuba canora, id est, perforata concha, ciens omnes & excitans, ut Virgilius 1. & 5. Aeneid. & Claudianus de nuptijs Honorij & Mart. affirmant. Eius concham sic describit Ouidius 1. Metamorph.

Cæruleum Tritona vocat, conchæq; sonanti *Inspirare iubet, fluctusq; & flumina signo* *Iâ reuocare dato: caua buccina sumitur illi,* *Tortilis in latū qua turbine crescit ab imo:* *Buccina, qua medio concepti ubi æra pira,* *Littora voce replet sub utroque iacenta*

Phæbo.

Hunc

Serpens in se reuolutus quid.

Circulus orbem de notat.

III.

Triton, Deus marinus.

Buccina Tritonis

Milēnus
& Triton
submer-
sus.

Hunc propter æmulationem cantus occi-
disse Milēnum Asneæ tubicinem, refert
Virgilius sexto Aeneidos his planè verbis:
*Sed cum fortè caua dum personat equora
concha*

*Demens, & cantu vocat in certamina Di-
uos.*

*Æmulus exceptum Triton (si credere di-
gnum est)*

Inter saxa virū spumosa immererat unda.

Cuius pars vltima cetum qui cauda te-
nus piscem refert, qui parte inferiore piscis
est, superiore Deus. Plutarchus de Iside
commētario ait? Amphitritem minoresq;

Tritones
qui sint.

Deos marinos, Tritonas dici. Eos descri-
psit vberimè 4. Argonautic. Apollonius.
Esse autem aut fuisse aliquando Tritones
qua pinguntur forma, confirmat Plinius
loco cirato libri 9. cap. 5. Pausanias se Ro-
mæ vidisse Tritonem affirmat in Arcadi-
cis. Circumfertur etiam epistola cuiusdam
Alexandri Iuriconsulci Neapolitani, in
qua mira de Tritonibus leguntur: quædā
se vidisse ait, quædam testimonio Theodo-
ri Gazæ & Georgij Trapezuntij confir-
mat. Qui verò plura de hac re cupit, ad-
eat Siluam variz lectionis, quam vernacu-
la lingua composuit multa eruditione vir
Petrus Messias; videatur etiam Gellius lib.
20. cap. 12. Macrobius loco citato, Gyr-
aldus Syntagm. 5. sunt enim proluxiora, quā
ut huc attexere habeam necesse.

Serpentis medio clauditur orbe serpen-
tis, qui quasi mordeat ore candam, qui re-
ferat anulum rotundum.

Fama viros animo insignes elari & il-
lustres viri fama nominis immortaliter donan-
tur, eorumq; gesta præclarè per totum or-
bem apud posteros celebrantur. Sic initio
panegyrici Maximino & Constantino AA.
dicti: Equidem scio gaudentium studia
nunc ita toto orbe florescere, quatenus; fa-
ma vltra naturam, qua fugitur discursio
volucris* mutata, & plusquam mille vo-
cibus sonora percrebuit, ut omnium natio-
num gratulationibus cōsecreretur. Sed quos
hic vocat viros animo insignes, illi etiam
dicuntur eleganti verbo Græco, οἱ πολὺν
μοι ἀνδρῶν ἐυλογοί, καὶ ἐνδοξοί, qui &
ἀγλαοί Homero. Quæ sanè laudatio peti-
tur à virtutibus primarijs, fortitudine, &
iustitia: quali elogio donati heroes, toto or-
be, omniq; posteritate celebrati.

Viri ani-
mo insi-
gnes.

IV.

Hæc pictura ostenditur, doctissimos,

literarumq; studiosos quosque fama per-
totum orbem terrarum, nomineq; perpe-
tuo celebres fieri: & præclarè eos, qui se
rerum maximarum peruestigationi, puta
Philosophiæ, aut etiam ingenuis disciplinis
dedicant, facillè, & magna quidem maiesta-
te cæteris hominibus antere. Quin & per
eosdem summiotum virorum res fortiter
præclarèq; gestas immortalitate & memo-
ria sempiterna consignari. Nam docti non
solum viui & præsentis studiosos discendi
erudiunt atq; docent, sed hoc idem etiam
post mortem literarum monumentis asse-
quantur. Tibullus idem significat his
verbis:

*Quæ referent Musa, viuet, dū robora tellus,
Dum cœlū stellæ, dū vehet annis aquas.*

Ouid. 3. Tristium:
*Singula quid referam nil non mortale te-
nemus.*

*Pectoris exceptis ingenijq; bonis.
En ego, cum patria caream, vobisq; domoq;
Raptaq; sint, adimi quæ potuero mihi:
Quilibet hanc sœuo vitam mihi finiat ense.*

Me tamen extincto fama superstes erit.
Quò spectat Eudamidæ illud, qui rogā-
tus, cur Lacedæmonij ad bellum profectu-
ri Musis sacrificarent, cum nullum cum
Marte haberent commercium: Vt, inquit,
post præclarè facta, memoria apud po-
steros maneat. Pertinent huc arguti &
inimitabiles hymni Pindarici, in gratiam
eorum scripti, qui victores tederant ex
Olympijs, Nemeis, Pythijs, Isthmij;
item quæ ab epicis, & tragicis graui de-
scripta caractere, ad res gestas poste-
ris mandandas. Et quò maxime pertinent
historicorum monumenta, nisi ut egregiè
facta à mortalitate vindicent? Et pertinet
ad exemplum, bonos & præstantes viros
honoribus affici, nec modò dum in viuis
sunt, sed etiam facti sanctos, ut virtuti suæ
reddatur præmiū, quæ sanè laudata cre-
scit: & id permultos accendit ad similem
virtutem, & facta similia. Virtus enim so-
la sæculis duratura componit. Quod ab
arte & fortuna venit, facta in manu habent,
tenui filo suspensum: virtutis catena ada-
mantina est, quam Parcarum forfex non in-
cidit, quidquid innexum huic aut inuolu-
tum, durat memoriæ consecratum & po-
steris. Ostende sis hodie Romanæ magni-
ficentiæ admiranda illa, quæ famæ dedica-
uit ambitiosa antiquitas, arcus, trophæa,
columnas

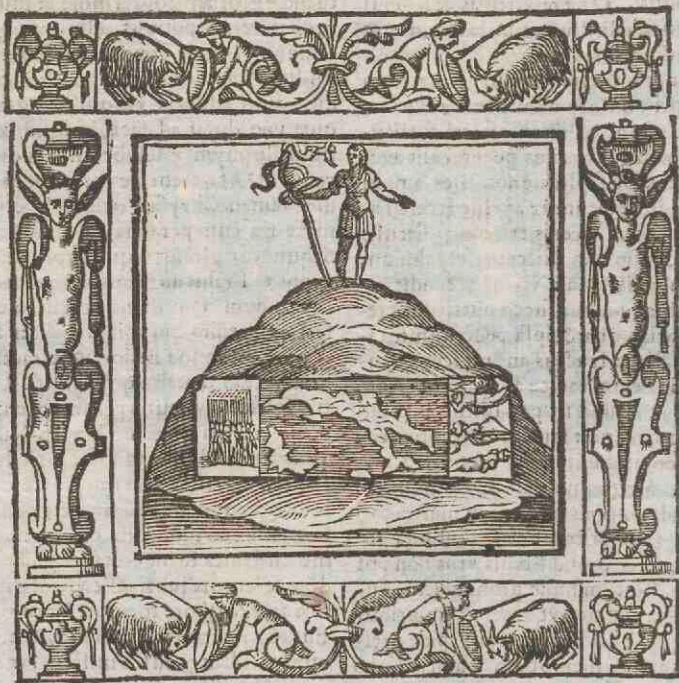
columnas, porticus, theatra, amphitheatra, naumachias, nymphæa, palatia, thermas, circos, pontes, vias, portas, colossos, statuas, alylon, Capitolium, Augustorum sepulchra, pyramides, obeliscos, talia innumera; lucerna indigeas claro die scrutandis vestigijs: in ingluuiem descenderunt vetustatis deuorantis omnia, nec nisi nomine solo in orbe amplius. Quære virtutis & ingenij monumenta, facta illustrium Heroum præclara & insignia, res viriliter & animosè, constanter & intrepido animo patratas, tanquam in primo flore adhuc sunt, vigent, viuunt, intacta ab obliuionis falce: fortitudo enim & magnanimitas pepererunt æternam prolem. Da sapientiæ antistes, omnium maribus adhuc terrentur, velut recens nata, eorum opera, vicenis tricenisque sæculis enolutis. Nunquam exiccatur clypeum huius lampadis, quam virtus accendit viuaci flamma, pingui succo nutritum crescentis gloriæ, quæ & ipsa penè immortalis à bona stirpe, fractus aut merces virtutis; à solida enim radice ascendit in perfectum robur, quod sit par sustinendis æui iniurijs, nec metuat famem temporis, cuius dens comminuit, cuius venter degluttit vniuersa. Magnum solatium est homini, propagandi nominis secundum merita præmissa spes, si superstes aliquid post ossa relinquat in terris, quod brevis vna non possit capere. Beatum hunc pronunciem, cuius mors ita cognita, vt viuere tum primū verè incipiat, cum sepulchrali lapide pressus, ex oculis in memoriam transijt honorifico & spiranti præconio. Quis ardētem in laterna candelam tectam dixerit, dum circumfusam lucem rebus communicat? Tale sepulchrum laudat viri, opertum & ex abdito lucet, marmor non capit nec aggestus terræ, quin exilant honoris scintillæ & diffundant se. Inglorius iacet, quem nudum ab hoc virtutum comitatu flagitia sequuntur, & vel obliuio excipit, vel nobilitat ignominia, exemplum & scandalum sæculi. O quàm mallet & ipsi tales in litura & silentio esse sua nomina? Inter viuos sunt, sed in turbida nocte, velut spectra quædam ac lemures, vt terreat & of-

sendant. Nemo mihi hic famam nominet, sed plurimum ætatum consensu testatum decus: nemo statuum erigat his talibus, aut vexillum suspendat in templo honoris; velut infamem furcam in triuio aspicias, vbi dantur execrationis & publici odij detestanda monumenta. Non indiget virtus aduentitio aliquo & externo fulcro perpetuandæ gloriæ, propria mole se sustinet ac probat leris nepotibus, admiratione sui in omnium animis concitata atq; emulandi studio. Paucis contingit hæc felicitas hominibus, dum aduersa via quilibet graditur, quæ non ducit ad sacrum illud & augustum Euphymia delubrum. Vis dicā quæ causa sit? At vereor, ne veritas odiū pariat: dicā tamen. Chrysæa reuocat, speciosa illa meretrix cum pera sua talentis grauida. Sequuntur plerique; o quā prompti, o quā prouisi. Trahit auris fulgor, qui tamen sicut lignum scintillans noctu Solem non fert, exile enim quippiam fouet in se putridi humoris, quod maiori igne tactum euanescit. Et in metallo quid aliud? Retunditur splendor virtutis præsentia, cuius magna & æterna quædam lux est. Nunquam vidisti iucundum illud puerorū ludentiū spectaculū, cum raso smegmate aut seuo impinguantur paucillū aquæ vasculo infusum, & ex eo modicum quid attractū culmo distantes, in ingētes sepe globos, diffundēte se lentore lubricæ & viscosæ materię, sine arte & labore tornant? Vt colorē mentiuntur volitantes illæ bullæ, & purpureū cum viridi atq; aureo miscent? vt vitreum quid & cristallo simile referunt? Cælestes orbiculos dicas, ni desint stellæ. Sed crepant repente sub manu fingentis, spiritu nimium intendente. Atqui vbi rupturæ signum? vbi imago sic eleganter conflata? da vestigium, ostende locum, fragmenta collige. Fuerunt: vnum hoc tenes. Considera istos argyrophilos, nonne similes nugas exercent? Ventolis occupantur, & in vacuo suspendunt suas delicias, forma & colore decepti, quæ fallaci ludibrio dum tractantur, fugiunt. Sola virtus in Aeternitatis templo trophæa figit.

*Amor di-
uitiarum
multos à
virtute
auocat.*

**Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis,
primi Ducis Mediolanensis.**

EMBLEMA CXXXIV.

PRO tumulo pone Italiam, pone arma ducesq.,
Et mare, quod geminos mugit adusque sinus.
Adde his Barbariem conantem irrumperè frustra,
Et mercede emptas in fera bella manus.
Anguiger † aſt ſummo ſiſtens in culmine, dicat: † al. &
Quis paruis magnum me ſuperimpoſuit? al. eſt.

COMMENTARI.

- I.** **H**VIVS Emblematis figura in exteris editionibus, antequam Pignoriij industriam eſſet experta, vel ipſi Heraclito riſum mouiſſet. Sic autem, ut vides, ille reſtituit in tumuli ſeu colliculi antica parte apparet Italia, (quam alij cruri, alij folio quercino ſimilem faciunt) duplici mari clauſa, quam circumſtant à dextris quidem armata militum acies, à ſiniſtris verò Mauri ſeu Turcæ deuiçti. In tumuli verò ſummitate ſtat vir habitu militari, qui dextra galeam gerit, in cuius cono Mediolanenſium inſigne eminet, ſerpens ſcilicet infantem eructans. Hæc verò Pignoriij,

ti pictura meram sapit antiquitatem; olim
 siquidem mos inoleuerat in montibus in-
 signiū virorum, præsertim Regum & Prin-
 cipum, sepulchra constituendi. Nam &
 Augustinus lib. 8. de ciuitate Dei, cap. 26.
 Asclepij aium, medicine repertorem, tem-
 plum habuisse ait, & tumulum in monte
 Libæ, iuxta litus Crocodileum. Et Iosias
 Rex, superstitionis vanissimæ hostis, sepul-
 chra, quæ erant in monte, deturbauit, pro-
 iectis ossibus, præterquam Prophetarum,
 quæ ex elogio & inscriptione cognouit. 4.
 Reg. 23. Eodem spectat infamis ille spiri-
 tus apud D. Marcum, qui obnoxius habe-
 bar hominem, die ac nocte in montibus ac
 monumentis versantem: quem generis hu-
 mani sospitator Christus valetudini men-
 tiq; pristina restituit, multiplici expulso
 daemon. Marc. 5. Indeque natum augutor,
 vt columinæ & Pyramides in tumulis col-
 locarentur, quemadmodum Seruius ad il-
 lud Virgilij annotauit lib. 11. Aeneid.

— ingens monte sub alto

Regi Derceni terreno ex aggere bustum.

ΕΡΙΤΑΡΗΙΥΜ est Ioannis Galea-
 cii, primi Ducis Mediolani, quem celebrat
 eo maximè nomine, quod fortissimè Tur-
 cis in Italiam irrumperè conantibus resis-
 terit, & Remp. suam legum auctoritate
 composuerit. Huius Historiam repete ex
 Sabellico Ennead. 9. lib. 9. Sed maximè Pau-
 lum Iouium consule de Ducibus Medio-
 lanen. Videtur autem Alciatus id confinxit
 se ad Græcorum quorundam Epigramma-
 tum imitationem, vt est Germanici quod-
 dam lib. 3. quo Themistocles rerum à se
 gestarum commemoratione indicat, quo
 pacto à Græcis sepeliri velit: alioquin nul-
 lum satis magnum & dignum sepulchrū
 suis virtutibus erigi posse. Quod spectat &
 Parmenionis in Alexandrum, cui pro ma-
 gnitudine rerum non posse scribi dignum
 epitaphium, sed Europam & Asiam, quas
 subiugauit, eius esse sepulchrum tradit. Si-
 mile est quod in Hectoris tumulo fecit Poe-
 ta quispiam: in quo Hector non vult com-
 parari sepulchro aut tumulo; quippè qui
 vniuersæ Græciæ resistit, & cuius amplif-
 simum sepulchrum sint Ilias, Homerus
 ipse, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem
 modo vt dignus Galeacio tumulus ad per-
 petuam nominis commendationem extrua-
 tur, ait Alciatus, describendam esse Italiam
 vniuersam, Duces ipsos, regiones contermi-

nas, & Barbaros toto impetu Italie cerui-
 cibus imminentes: postremò constitnatur
 Anguifer, qui symbolum habeat scriptū,
 ΤΙ ΜΕ ΜΙΚΡΟΊΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝ
 ΕΝΤΙΘΕΤΕ: Quod autem adeo magni-
 ficum tumulum ipsi Galeacio excitauit
 Alciatus, id optimo iure factum est: nemo
 enim Regum (scribit Ionius) ornatiore
 aut sumptuosiore exequiarum pompa ela-
 tus est. Ne pigeat legere quæ de ipso habet
 Corius, Sect. 4. Sed huc apponam Germa-
 nici in Themistoclem epicedium, quod imi-
 tatus est, & ferme integrum (vocalibus ali-
 quot dumtaxat immutatis) mutuatus est
 Alciatus, vt videre est:

ἀντὶ τὰς ἀλθοῖς θές ἑλλάδα, δὲς δ' ἐπὶ
 ταῦτα
 δῦρατα, βαρβαρικῆς τύμβου ναυ-
 δορίας.

καὶ τύμβῳ κρητῖδα περίγραφε περσικὸν
 ἄρη,
 καὶ ἔρξην. τέτοις θάπτει θεμιστοκλέα.
 σάλα δ' ἂν σαλαμῖς ἐπικέισεται, ἔργα
 λέγεσθαι

τάμα τί με μικροῖς τὸν μέγαν ἐντί-
 θετε;

Pro sepulchro lapideo pone Græciam, po-
 ne ad hæc

Hæstas barbarici symbola naufragij:
 Et tumuli [in] apice circumscribe Persicū
 Martem,

Et Xerxem: in illis humo conde The-
 mistoclem.

Columna verò Salamis superimponatur;
 gesta referens

Hæc mea: Quid verò paruis magnum
 imponitis?

Marmoreo in tumulo statuatur Græcia,
 deinde

Hæstas barbarici symbola naufragij:
 Persicus & Maiors apice ariet deinde se-
 pulchri,

Et Xerxes, & humo conde Themistoclem.
 Hæc mea gesta canens Salamis ponenda co-
 lumna:

Quid magnum paruis imposuisse inuat?
 Sic autem Latine reddidit Franciscus San-
 ctius:

Pro tumulo exiguo terras appone Pelasgas,
 Armæq; barbarica symbola militia.

Inq; basi tumuli circumduc Persica bella,
 Et Xerxæ; hæq; superpone Themistoclem.

Et Salamis nostra virtutis buccina dicat:
 Quis paruis magnum me superimposuit?

Cum

Causa huius
 tumuli

Chara-
 der Em-
 blematis

II.
 Galea-
 cius.

Vnde peti-
 tum Em-
 blem.

Cum his, quæ antea dicta sunt ad tumulum Galeacii, id est, in inscriptione illa magnifica, *Quæ parvis magnum me superimposuit*; velim annexi quæ mihi nunc occurrunt ex alijs certè non poenitendis auctoribus. Sic igitur Horatius Epod. Oda. 9.

Africano, cui super Carthaginem Virtus sepulchrum condidit.

Velleius Paterculus de Carthagine: Eam urbem inuisam Romano nomini Pub. Scipio funditus sustulit, fecitq; suæ virtutis monumentum. Sed interea dum hæc meditor, nescio quo modo mihi præ cæteris placet Martialis sanè argutum & lepidum de Pompeio & filijs cenotaphium:

Pœpae inuenes Asia, atq; Europa, sed ipsum Terra regit Libyes, si tamen ulla regit.

Quid mirum toto si spargitur orbe? iacere Vno non poterat tanta ruina loco.

Dion Nicæus in Adriano: Postquam venit in Græciam, spectauit mysteria; cumq; per Iudæam in Aegyptum venisset, parauit Pompeio, de quo hunc versum fertur dixisse:

Τὸ πάρος βελόντι πόσιν σπάρεις ἐπλετο τύμβου.

Ossa viri magni tenui quàm clausa sepulchro.

Porro hic obiter noto, *Viccomes* nomen esse familiæ in Italia (vulgò *Visconti*) non officij.

PRO tumulo] ad excitandam tumuli magnificentiam Galeacio.

Pone Italiam] id est, appone, affinge, describe totam Italiam, cum suis viribus.

Pone arma] Pro describe, aut dispone, non placet Fornerio, vt quòd à mera lingua Romana desectat; quanquam Cicero initio 5. Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat. hic enim, pro deponat, vsurpari liquet.

Et mare, quod geminos] Mare superum & inferum intelligit. Nam Italia quantaquanta est, inter duo maria procurrat, Tyrænum seu Siculum & Adriaticum. Italix autem situm, amenitatem, fertilitatem, gloriam, tam Cosmographi quam Historici plurimi lata descriptione prosequuntur, vt Plinius, Mela, Solinus, Blondus, Strabo lib. 5. Albertus Leander, & nouissimè omnium Ioan. Antonius Maginus Patauius. De eius quoq; potentia & virtute bellica, elegans est oratio Regis Agrippæ apud Iosephum Historiographum, de bello Iu-

daico lib. 2. cap. 16. Extat & Belisoli Regis perpulcra epistola apud Crinitum, de honesta disciplina lib. 8. cap. 11.

Mugit] Translatio à tauris. Sic quoque Virgilius mugitum amnibus tribuit, 3. Geor.

Et crebris mugitibus amnes,

Arentesq; sonant ripa, collesq; supini.

Adde huc Barbariem] adiunge barbaros conantes irruptionem facere, sed frustra.

Et mercede emptas] milites mercede conductos, auxiliares copias. Gessit autem Galeacius per duodecim annos bellum Florentinis, quo tempore Stephanus Baruarie Dux à Germania conductus à Florentinis, in Italiam contra Galeacium magno exercitu venit, nihilq; gerens memorabile, tandem in patriam reuersus est. Post hunc Iacobus Armeniaci Comes Mediolano bellum infert, accepto à Florentinis stipendio, magnamq; manum ex veterine Gallia traducit; qui profligatus interijt. Sequutus est hos, aliquot interiectis annis, Robertus Imperator, qui grandem pecuniam à Florentinis accipiens contra Galeacium Mediolanensem Ducem, maximo exercitu in Italiam transijt; inde nulla re gesta memorabili, inglorius reuersus est. Tandem Galeacius dum per suos duces bellum in Florentinis continuat, moritur, Anno Domini 1403. Vide Sabellicum Ennead. 8. & Iouium de Ducibus Mediolanensis, de quibus copiosè diximus Embl. 1.

Anguifer] Anguifer, id est, ille, qui pro insignibus fert anguem, qui est ipse Dux. Alludit. n. ad insignia Ducatus Mediolanensis, de quibus copiosè diximus Embl. 1.

Parvus magnum.] Antitheton. In Græco sic habetur: *τί με μικρὸς τὸν μέγαν ἐντρίψετε*; quasi diceret: Quis me citra exceptionem magnum rebus minimis æquare voluit? Apud Caietam in sepulchro matris moreo, æneaq; vna, hæc inscripta reperitur Scipioni Africano:

Deiuid Annibale, capta Carthagine, & aucto Imperio, hos cineres marmore tectus habes.

Cui non Europa, nō obstitit Africa quondam, (Respice res hominum) quàm breuis vna premit?

Illud Horatii 3. Carm. occurrit: — desine

Magna modis tenuare paruis. Sic Tullius dicebat, Cn. Pompeij gloriam non

Pompeij
cenota-
phium.

Viccomi
res fami-
lia.

III.

Italia in-
ter duo
maria si-
ta.

Pompeij
gloriam

non regionis vnius, sed orbis vniuersi finibus esse terminandum. Et Alexander Magnus, Iliadem Homeri non ad tibiam, sed tabam videri concelebrandam. Et nescio an possim huc aggregare illud Epaminondæ elogium, de quo Iustinus: Vnus vir pluris fuit quam vniuersa ciuitas. Non abluat Sallustianum hoc in Catilina, initio, quo loco ait videri sibi difficile historiam scribere, quia dicta factis æquanda sunt.

Hoc Emblemata mihi reuocat in memoriam species vndecim honorum, qui ab Aristotele statuuntur Rhetoricorum primo: nempe sacrificia, monumenta vel carmine, vel oratione soluta, præmia certa, luci, superiores in sedendo loci, sepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantium, & cōspectus euocationes, munera, quæ apud qualq; gentes in precio sunt. De quibus sigillatim aliquid dicere nihil hic necesse habeo. De sepulchris & monumentis agimus, quæ inter honores non paruos poni solemne iam olim fuit. Consentaneam enim veritati & obseruantia, imò indubitatum est sapientibus, quædam cognata esse nobis semina immortalitatis; cuius adeo appetentes sumus, vt & sepulturæ prospiciamus, & nolimus cadaver nostrum male haberi. Nec enim admittenda est vecordium quorundam sententia, animam nostram à corpore solutam interire existimantium: sanè harum pecudum animi tam insipidi nunquā vixerunt cum suis sententiis. Humanum verò ingenium, quod animæ nostræ vis est, cum se sciat immortale, optat illud etiam vt corpus ipsum quoq; & comes, & domicilium suū, quoad fieri possit, eadem felicitate perfruat. Atqui iam cadaver neq; sentit, neq; tuum est amplius? at fuit: & nunc sensus est mihi viuenti earum commoditatum, quas passurum sit cadaver meum. Et quidem quanta nobis viuus sepulturæ cura esse soleat, tum quotidiana rerum experientia, tum etiam vitæ magistri docent historici. Nam & Aegyptiorum Reges ad vitam iustam & honestam nihil tam adduxisse legimus, quam si secus face-

rent, metum atque formidinem denegata sepulturæ. Diodorus lib. 1. Hinc etiam est, quod de sepulchris & monumentis, quæ defunctorum domos Constantius appellat in l. 4. C. de sepulch. viol. tam prouidè & religiosè in iure multa sint prodita. Nam & voluntas defuncti monumentum fieri sibi disponentis, salua conscientia, & citra infamiam negligi nequit. l. militis, §. C. de relig. & sumpt. fun. Vti nec ipsum monumentum obligari, l. 2. C. dict. t. neq; legari. l. monumenta. 14. C. de legat. neq; permu- tati. l. 1. 2. §. 1. de relig. & sumpt. fun. neq; alienari vel distrahi potest. l. 2. & 9. C. d. r. quia scilicet religionis interest monumen- ta extrui & exornari. l. 1. §. interdictum, de mort. infer. Vnde cum monumenta memo- riæ seruanda gratia existant, l. 1. §. 6. ff. d. t. satis inhumani & durum fuerit, memo- rias vendere mortuorum. Can. postquam. 13. q. 2. Quapropter (vt propius ad rem) non immeritò Galeacio tam magnificum cōstructum fuit monumentum: talis enim ille vir fuit, qualem Plato in Repub. esse debere præcipit; vt puta qui sibi & patriæ utilissimus, qui singulis ætatibus semper probatus & immaculatus existit, is custos & princeps ciuitatis constituendus est. Ho- nores huic tribuendi & viuenti & mortuo, sepulchrorum & aliorum monumentorum maxima munera sortienti. Hæc Plato in dialogo 3. de Repub. Talis quoque honor qui Galeacio, olim contigit (ne alios infinitos huc congeram) Menandro Bactrorum regi, homini mirissimo, in expeditione qua- dam vita functo, cui candelæ regni ciuita- tes, cunctiq; populi inferias de more, com- muniq; consensu soluerunt. Sed de reli- quijs cum diu certatum esset, quibus in primis commendarentur, vix tandem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ singulis distribuerentur rata pro parte, nempe vt illius viri monumentum apud omnes pa- riter cum veneratione existeret: testis est Plutarchus commentario, quo ciuilem ho- minem instituit. Nunc bono principi suc- cedat Optimus ciuis.

Sepulchrū
rū et mo-
numento-
rum reli-
gio.

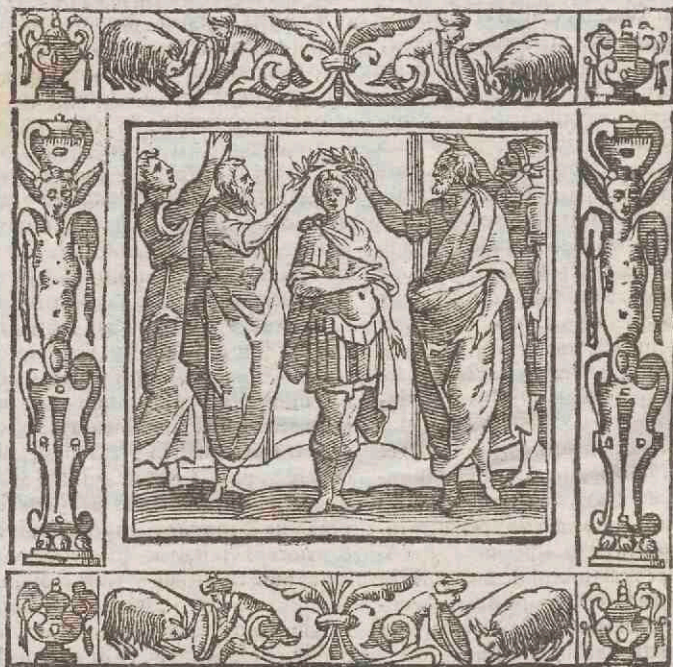
Menādris
exequia.

Optimus

Optimus ciuis.

E M B L E M A CXXXV.

DV M iustis patriam Thrasybulus vindicat armis,
 Dumq; simultates ponere quemque iubet,
 Concors ordo omnis, magni instar muneris, illi
 Palladia sertum frondis habere dedit.
 Cinge comam, Thrasybule, geras hunc solus honorem;
 In magna nemo est amulus vrbe tibi.

C O M M E N T A R I I.

- I**N corona ciuium gratulantium & laticia gestiētium medius stat Thrasybulus chlamydatus, cuius caput cæteri certatim frondibus olimæ honoris gratia cingūt.
- H**ANc historiam non iniucundā paulo altius repetemus ex libro 5. Iustini Historici, nam Xenophon latius se extendit, quā ut hic possit commodè coarctari; quin nec omnia, quæ in hanc sententiam di-

cit Iustinus, huc transferre est animus, sed carptim potiora. Athenienses itaq; longissima obsidione pressi à Spartanis, post longam famem & assiduam pestilentiam, duce Conone, à Lysandro Lacedæmoniorum duce victi pacem petierunt, quam tandem impetrarunt ea conditione, ut ciuitas Atheniensium à triginta viris Lacedæmonius gubernaretur. Hi sibi tria milia satel-

Hic
 Thrasybulus
 li, qui
 pæcis
 pulis.

litum

litum frattuunt, & quasi parvus hic ad continendam ciuitatem exercitus esset, septingentos milites à victoribus accipiunt. Deinde miseris vrbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt: & successu temporis horum tanta creuit tyrannis & sæuitia, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, beneque nummati homines ad fugam in exiliū adigerentur; replebaturq; Græcia Atheniensium exulibus. Sed cūm Lacedæmoniorum edicto ciuitates recipere exules prohiberentur, omnes se Argos & Thebas contulerunt, vbi nō solum tutum exilium egerunt, verū etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus, vir strenuus, & domi nobilis, qui audendam aliquid pro patria, & pro salute communi etiam cum periculo ratus, adunatis exulibus castellum Phylon Atticorum finium occupat. Nec deerat quarundam ciuitatum tam crudeles casus miserantium fauor: sic & Ismenias Thebanorum princeps etsi publicis non poterat, priuatis tamen auxiliis adiuuabat. Et Lyfias Siracusanus orator, exul tunc, quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit. Fit igitur asperum prælium: sed cūm hinc pro patria summis viribus, inde pro aliena dominatione securius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugerunt, quā exhaustam cædibus suis etiam armis spoliant. Deinde cūm omnes Athenienses prodicionis suspectos haberent, demigrare eos ex vrbe iubent, & in ruderibus murorum, qui diruti fuerunt, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Posthæc Thrasylbulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur: quod cūm non obtinissent, auxilia à Lacedæmoniis petiuerunt. Quibus adscitis iterato præliantur. In eo bello Critias & Hippomachus tyrannorum sæuissimi cadunt. Cæteris victis, cūm exercitus, ex quibus maior pars Atheniensium erat, fugeret, Thrasylbulus magna voce exclamatur: cur se victorem fugiatis, potius quā vt vindicem communis libertatis adiuuent? ciuium meminetint illam aciem, non hostium esse, & cætera quæ adiecit Xenophon in Thrasylbuli oratione. Tandem tyranni in exilium mittuntur, qui agrè ferentes exilium, Athenienses inuadunt; sed per insidias comprehensi trucidantur. Atq; ita ciuitas per multa mem-

bra dissipata, in vñum tandem corpus redigitur. Sed vt inter Athenienses ciues pax esset stabilior, interposita fide publica Thrasylbulus legem sanxit, de abolendis præteritis iniuriis, quā *ἀμνηστία* nuncipauit. Quocirca coronam ciuicam magno totius ciuitatis applausu meruit. Vide prouerbium, *Ne malorum memineris*. De Thrasylbulo præter Iustinum & Xenophōtem agit Aemilius Probus in eius vita, Valerius Maximus lib. 4. cap. 1. Meminit etiam Pausanias in Atticis, & Plutarchus in vita Pelopidæ. Huc spectat adagium, *Thrasylbulo Dionysium similem esse dicentis*. Marullus in eam fermè sententiam scripsit Epigramma certè venustum:

Cūm sugeret ciuem ciuis deuictus ut hoste,

In patriam sceleris conscius ipse sui:

State viri, Thrasylbulus ait, victoria vestra est:

Nec mihi, sed vobis vicimus, & patria.

Dixit, per mediasq; ruens ensesq; virosque,

Parcendum passim ciuibus, ingeminat.

DVM iustis patriam] pro salute patriæ, qua nihil debet esse charius; & pro qua mortem oppetere sapiens non dubitabit. *ἔτι θάνατος ἀπὸς ἀμνηστίας περὶ πάτριν*: ait ille: & quæ pietas prior, quā in patriam & parentes? imò quæ arma iustiora, quā quæ capiuntur ad vindicandam patriam?

Thrasylbulus] quasi audax consiliarius; vel potius homo audacis siue audentis consilii: nam *θρασύς*, audax, & *βουλή*, consilium significat: nomen factis conueniens: nobis Germanis sonat *Kuenrat*, vt dictum in Præfatione Emblematum. Et certè appositè istud inditum nomen Thrasylbulo, qui audenti consilio rem magnam aggressus est, & feliciter perduxit ad exitum. Atqui, quod habet Publii mimus, *In rebus dubijs plurimi est audacia*. Quo ferè sensu Euclypus dixit, ad sapientiam permultum conducere audentiam: scorsum si sit, noxam adferre. *πρὸς σοφίαν μὲν ἔχεν τοὺς μὲν μάλα σύμφορον ἐστὶ, χάρις δὲ βλαβερή, ἢ κακότης ἐστὶν*. In iure audacia circa licita adprobatur. l. Celsus, 20. §. videndum. ff. de lib. & postum. l. si quis in tantum 7. C. vnde vi. Vnde rectè Comicus:

ἔντολός ἐστι κρῖναι τοὺς μὲν δὲ μὴ.

Audent ita esto sit procul ut audacia.

Dumq; simulcrates ponere] suadet abolendas veteres iniurias. Nā parum fuisse

O o arma

Lex ἀμνηστίας.

III.

Thrasylbulus vnde dictus.

Audacia quando licita.

Olynthis.

arma cepisse ad expellendos tyrannos, nisi hoc alterum sapienter & prouidè inductum & persuasum esset. Allusum est autem ad *olynthis*, id est, *malorum obliuionem*. sic enim Athenienses vocabant illud plebiscitum, quo multæ seditiones fuerunt sublatae. De quo vide prouerbiū, *Malorum meminisse*. & Valerium Max. lib. 4. c. 1. & lib. 5. cap. 6. qui pulchrè narrat historiam. Obiter noto, similitudinem dici odium per *ἀντίπαρσι*, quia minimè sunt simul, qui se odio prosequuntur. Vel si manūs à simulatione deduci, quia inimici occulti simulatione loquuntur ad inuicem: nam secundum Vallam, similitudo est odium latens.

Simultas.

Concors ordo omnis] omnes Atheniensium ordines, optimates cum plebe vnanimis.

Corona ciuica.

Magni instar muneri] summi honoris loco ciuica cum corona donarunt, quæ dabatur ei ciui, qui ciuem in bello seruauerat: fiebatq; ex oliuæ fronde, aut querna, interdum ilice. Gellius lib. 5. cap. 6. & Plinius lib. 16. cap. 4.

Oliua sacra Palladi.

Palladia sertum frondis] oliuæ, quæ Palladi sacra, ut diximus Emblem. 24. & alibi, & testatur Plinius lib. 12. cap. 1. fuit enim illa oliuæ inuentrix, Ouidio 6. Metamorph. assertore. Aemilius Probus, siue is fuit Cornelius Nepos, in Thraſybulo: Huic pro tantis meritis, honoris corona à populo data est, facta duabus virgulis oleagineis; quam quod amor ciuium, & non vis expreſſerat, nullam habuit inuidiam, magna; fuit gloria. Cingebantur autem corona ex olea seruatores ciuium, quod ea paci dicata esset, ut refert Hermogenes c. 2. de oratoria. Et eam gestantibus iudiciū erat pacis. Hinc Virgilius 8. Aeneid.

Olea paci dicata.

Paciferaq; manuram præstendit oliua.
Et Ouidius lib. 1. de Ponto:

Adiuuat in bello pacata ramus oliuæ.

Sed enim non à Græcorum fabulis, neque ab alienigenarum gentium commentis, sed diuinitus, vel ab ipso ferè noui mundi primordio inesse oliuæ pacificationis vim nobis demonstratum est. Diluuiū enim cessante, à Noe columba emissā, quæ præpeti volatu regionis aliquantulum circumlata, paulò post oliuæ siccum habens in arcam reuersa est: eoq; argumento latus Noe, sensit tempestatem diluuii iam desuisse, terramq; ipsam pacatam, & remittepte inundatione iam dudum in emerſu

Columba à Noe emissā.

esse. Sed quid illud? cū ferrum, ferriq; vsus bello in primis inferuiat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, ut id emolliat, & ad feriēdi vsū ineptum & inutile reddat; siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliiri volunt, caudæ factum id oleo intingere consueuerunt. Oleaginis item coronis utebantur ministri triumphantium, quod Minerva Dea belli esse credebatur. Plura de oleæ symbolis habes apud Pierium lib. 53. Hieroglyph.

Geras hunc solus honorem] qui ceteros virtute antestas, solus eo honore dignus repertus es. Seneca epist. 41. In homine id laudandum est, quod ipſius est. Familiam formosam habet, & domum pulcrā, multum ferit, multum fceneratur; nihil bonum in ipſo est, sed circa ipſum. Lauda in eo, quod nec eripi, nec dari potest. Quod proprium hominis est quæris? animus & ratio in anima perfecta.

In magna vrbe] Athenienſi. Olim Athenæ *ἀστυ* dictæ, per excellentiam, ut Alexandria *πόλις*.

Nemo est amulus] omnes tibi optimè uolunt, nullus non tibi debitum honorem decernit. Hæc laus quidem tanta est, ut non possit esse maior in homine cine: adeo ut vix fidem inueniat. Virtuti enim semper comes est inuidia & æmulatio: Vnde rectè ille, quisquis fuerit; *Optima, cibus inuidia*. Et sanè in Comitij vrbis nostræ olim (verba sunt Laurentij Pignorii Patavini) cum cuius quidam omnibus suffragijs, quotquot interfuerant, consecutus fuisset honorem, quem petebat, illum Prætor, qui aderat, de facie noscere cupiens gratulatus est, quod omnes illum amarent: at Præfectus dolere se, quod neminem inimicum haberet. Ut enim inquit Publius,

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Cvs v m videtur Emblemā in ciuem aliquem Mediolanensem, ciuilis concordie, & Reipublicæ studiosum. Conſuevit .n. Alciatus sub antiquorum persona viros sui cui in scenam inducere, quā bonos, quā malos; quā nobiles, quā inglorios. Et huius rei in Emblematis spartum non obscura apparent vestigia: nimirum

seruitus obnoxia,
Quia quæ volebat non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas tranſtulit,
Calumniamq; siccū eluſit iocu.
Illud quoq; argumento est, quod de ma-

gnā

Solonis
affus.

1. Traditur lex *Δικαστίας*, quæ conformis est oraculo Evangelico de iniurijs remittendis & oblivione delendis. Quod quātum cōducit ad civilem societatem, nemo sanæ mentis nescit. Iniuria enim semel remissa reuocari non debet, c. si illi, 23. q. 4. ex Gelasio. Et qui dissimulat iniuriam, callidissimus est, apud Hebræorum *παρήμεστ* Prouerb. c. 12. Sed hic callidissimus, prudentissimus, vt apud Tull. Parturitionib. Refero huc locum ex Aufonij panegyrico, ad finem penè, vbi de combustis fœneratorum nominibus, vt nouæ & veteres rixandi occasiones tollerentur, aspice Garriano, bono principe. Exemplum aliud celebre Constantini magni, de combustis libellis expulsiuorij episcoporum, qui ad Nicenam synodum conuenerant. Nihil peccauero, si cum Thrasylulo nostro contulero factum Solonis: vt enim ille legem *Δικαστίας* condidit, sic iste legem *σφαδχδεαν* sanxit. Cui enim septem sibi talenta ex patrimonijs suis iure deberentur, ea primò remisit, ac reliquos idem facere debere exemplo suo pronunauit. Quæ lex appellata est *σφαδχδεα*. *ἀπὸ τῶ σφαιρὶ τὸ δχχδος*, ab excutiendo onere. Vel vt Laetius exponit, *ἀπὸ τῶ ἀποσφαδχα τὰ βαρὺ τῶν δαειων*, id est, ab excutiendo aris alieni intolerabilem sarcinam. Latini *Tabulas nouas* vocarunt. Præterea sicut Thrasylulus patriam à tyrannide liberauit; ita Solon insulam Salamina restituit suis ciuibus. Nam cum de ea inter Athenienses & Megarenses ferè vsq; ad interuencionem armis dimicatum esset, multisq; cladiibus acceptis capitale apud Athenienses esset, si quis legem de vindicanda insula ferret. Solicitus Solon, ne vel ratiendo parum Reipub. consuleret; vel consulendo sibi noceret, subitam sibi amentiam simulat, cuius prætextu non dicturus modo prohibita, sed & facturus erat. Desor-

2 Optimi cuius munus esse docent, R.ép.
suum non modò legum metu vincere, sed
& omnes omnium animos pacis vinculo
continere, omnemq; rixarum & veterum
contentionum occasionem adimere. Id ex
plo Thrafsybuli palam fit, de quo iam ple-
nè diximus. Bonum ciuem breuiter & di-
lucidè ex oppositis nobis depingit Cice-
ro, Orat. pro Seft. Hi & audaces, inquit,
& mali, & perniciosi ciues putantur, qui in
citant populi animos ad seditionem, aut
qui largitione cæcant mætes imperitorum;
aut qui fortes & claros viros, & bonè de
republica meritos in aliquam vocant inui-
diam. Qui verò sceleratorum impetus &
conatus represserunt, qui authoritate, qui
fide, qui magnitudine animi consilijs au-
dacium resistenterunt, ij boni ciues semper
habiti sunt. Idem ad Atticum lib. 9. Nihil
viro bono, & quæto, & bono cui magis cõ-
uenit, quàm abesse à ciuilibus controuer-
sijs. Sed cum bonum virum audio nomi-
nari, statim me colligo & diiudico; dubia
enim est vox, à latiori sensu restringenda.
Quis in tanta malorum colluue bonus?
Phenicem appellem hominum, cui cinna-
ma substernam & aromaticas menses. Quid
ais? virtutis hic homo typus est, & sancti-
monix exemplar. O vide, ne in speciem ta-
lis, non à solida basi: lubrica sunt iudicia,
& in peiora facilis lapsus aut flexus. Potest
videri, si ad Lydium probes, fallit: in fibris
morbus latet circum præcordia, nec à si-
gnis apparentibus euident coniectura. Sa-
nitas in vultu & habitu toto corporis,
vividus color & vernans, gratia in oculis, in
labijs suauitas, composita ad modestiæ præ-
scriptum vtraq; nihil ex ore, quod inquit-
ner, nihil in facie, quod ad lasciuia protu-
cet, aut euagetur poniundi affectum; vestis
non ad pompam, sed necessitatem, placan-
do ventri victus, potus torturæ & artis ex-
pers, morum elegans barbaries & rustica
ciuilitas, infra factum, supra sordes, ad con-
ditionem vitæ temperata. Cur non bonum
hunc talem & sanum nominem? Non cer-

Officium
boni ci-
uis.

An inue-
niatur ul-
libi bo-
nus vir.

*Affectus
pravi in
omni ho-
mine.*

et malum, sed an bonum simpliciter? vix affirmem. Detrahe laram & inspicere, natos offendes & maculas. Ad legem quidem ita plerique se componunt, suppressis vitiis & in abdito sepositis, vtea salua, omnes honestatis numeros compleuisse se, & praeclare sanctos officio boni viri, sibi prorsus persuadeant. Vana laus, & simulata, imò formidine poenae violenter extorta bonitas: abrogetur lex, impunitate concessa, liberrimus cursus erit ad omne facinus, & sine rubore peccabitur. Causa est intrinsecus quidam & occultus fomes, quem vel tenuis afflantis auræ spiritus sopitum resuscitet: dormiunt sub cinere iacentis affectus & placati ad tempus igniculi isti, non moriuntur, & quaerunt exitum interdum eruptione, si coercentur arctiori custodia. Quotusquisque est, qui conceptam de se praeclaram opinionem virtutis, ad exitum usque stabilem & inconcussam conseruet? Conuertere & peruertere, communis praxis. Non opus exempla ab antiquitate petere contestandæ fidei, singuli dies suggerunt, labi alium, alium resurgere, nec consistere diu vestigio immobili. Sæpe castitatis florem illibatum perduxit verecundus iuuenis ad metam etiam virilis ætatis, infami scortorum primùm venditum. Sæpe continentis manns aliquis & linguam à spolio famæ ac bonorum in multam ætatem, seductus tandem erumpente illo affectu, quem tot annis iniecto ca pistro frænabat. Abstemios vidimus à lacte materno ad prætextam aut togam, in media crapula suffocatos clausisse diem. Quamdiu radix in fundo, germen dat & fruticescit, vel in caulem & folia certis mensibus luxuriat, cohibente iam frigore. Simile quiddam in homine: plantarium quasi quoddam in corde nutrit, unde vitiorm illa seges & pullulatio, quam occasio educit aut retundit. Nemo non expertus, quilibet Lernam habet suam, Herculeam manu purgandam: labore opus succidendis tot capitibus parturientis monstri huius; multi conantur, pauci perficiunt. *Nihil ex omni parte beatum, vetus & verum dictum, pro Delphico oraculo mihi. Prodeat qui de iniuria possit hic queri. Vniuersalis Maxima est, tangit*

*Nihil ex
omni par-
te bea-
tum.*

singulos, nemine excepto, nec ætatis, sexus, conditionis, ordinis, status, dignitatis villo privilegio. Vt mors communis, ita causa mortis; trahit secum hoc onus quisquis nascitur, & domesticum hostem circumfert dum spirat, o quam turbulentum sæpe & implacabilem, nisi altior vis domet, & romphæa aliqua è coelesti armario: quæ certè omnibus necessaria ad truncandam hanc Hydram. Neminem igitur seponis, inquis, quem nobili hoc & praeclaro boni viri titulo exornes? Neminem ex affe, cui nihil desit ex omni parte. Sed uti citharædum bonum, qui suauiter ludit, quamuis perfectus non sit: ita ciuem bonum, cuius acta, vita & mores ciuilibus statutis accordant, appellare consuevimus: ita bonum militem, qui imperata ducis exequitur: bonum æconomum, cui ratio constar accepti & expensi: bonum monachum, quem nuntius superioris & regula continent in officio. Talis omnis Respublica & communitas habet, iustos, honestos, pacis amantes, non publicè in exemplum malos; tolerantur & probantur, quamdiu lex & magistratus. Moralis igitur quædam & politica virtus sit bonitas, quæ rigidi etiam censoris virgulam leuiusculi erroris aspersione sustineat. Sed ubi altera illa absoluta & perfecta; nondum reperio: Mathematica est & imaginaria, quæ in vacuo thronum suum fixit clauso mundo. Vbi homo, ibi vanitas & corruptio, luctus & miseria, prauitas & error, lege propagationis & communi sorte. Porro de ciuilibus præceptis & officiis multi scripserunt, inter ceteros consule Marfilium Ficinum lib. 1. cap. 77. lib. 3. cap. 1. & lib. 6. cap. 59. Magno etiam omnium tum ciuium, tum litteratorum desiderio expectatur Tractatus de bono ciue, quem composuit Illusterrimus Nicolaus Contatenus Venetus, Senatorij ordinis, Dominus meus ob prolixa merita omni obseruantia suspiciendus: quod opus non posse esse nisi omnibus numeris absolutissimum, iudicabunt mecum omnes, qui illius Viri diuinam prudentiam, singularem æquitatem, vitæ innocentiam, morum suauitatem, multarum rerum experientiam, & solidam litterarum scientiam perspecta habuerint.

*Nemo est
affectus
pravi in
omni ho-
mine.*

*Nihil ex
omni par-
te bea-
tum.*

Strenuorum immortale nomen:

EMBLEMA CXXXVI.

ÆACIDÆ tumulum Rhæteo in littore cernis,
 Quem plerumque pedes visitat alba Thetis.
 Obtegitur semper viridi lapis hic amarantho;
 Quod nunquam Herois sit moriturus honos.
 Hic Graium murus, magni nex Hectoris. Hand plus
 Debet Meonida, quàm sibi Maonides.

COMMENTARI.

I.

IVXTA mare in littore saxo excisum
 conspicitur sepulchrum, ad quod The-
 tis in concha marina, delphini dorso im-
 posita appellit, idemq; noto amaranthi flore
 conspergit & ornat.

II.
 Chæra-
 Her Em-
 blematis.

EX GRÆC. lib. 3. Græcorum Epigram-
 matum carmen in Læetæ tumulû, quod
 quia ferè ad nostrum epigramma spectat,
 huc adscribere placuit.

Ψύχει τὴ πέτρην ὁ ποταμὸς χρόνος, ἐδὲ σὺ
 δὴ πρὸς
 φέρεται, ἀλλὰ μὴ πάντ' ὀλέκει δα-
 πάνη.
 Ὡς τὴ λαέρταο τό δ' ἥριον. ὃ σχεδὸν ἀκ-
 τὰς
 βαίον ἀπο, ψυχρὸν γίνεται ἐξ ὑγρῶν.
 Ὅνομα μὲν ἥριος ἀπὸ νέου. ὃ γὰρ ἀπὸ
 δαίης

Ἀμείλιγεν αἰὼν (κἄν ἐδέλῃ) δὴ γὰρ ται.
Saxa cauat tēpus, ferro nec tēpora parant.
Omnia sed mollit tempora longa dies.
Laerta sic busta terit quoq; littora propter
Aethere de summo defluus imber aquas.
Immortale sed, heu, nomen delere vetustas
Herous, Musa vindice, nulla potest.

Cauat & petram longū tempus, neq; ferro
 Parcit, sed vna omnia perdit consumptione.

Sic etiā Laertæ tumulus, qui prope litrus
 Paululum abest, frigidis liquitur à pluuijs.

Nomen quidē herois semper florens. Non enim carmina

Obscurate æuum, etiam si velit, potest.
Longa dies saxumq; cauat, ferrūq; retidit,
Cursibus æternis omnia ubiq; vorat.

Sic quoq; Laerta tumulus, qui littore ab ipso
 Paululū abest, tenui tunditur à pluuiā.
Nomen at herois manet immortale. Nec æuum

Delere (ut velles) carmina dia potest.
 Apponam & illud argumenti eiusdem:
 Τύμβος Ἀχιλλῆος παρ' ἑνὸς ποταμοῦ
 χαίροι

Δομῖσαν. Τρῶαν δὲ μακρὰν ἐστὸρ μένον.
 Αἰγυπλῶ δὲ νένευκεν, ἵνα σὺν ἀχίλλει
 λάσῃς

Κυδαίνωτο πᾶς τῆς ἀλλας Θέτιδος.
Hic positus Graijs tumulus pugnacis Achil-
lis,

Dardanida cuius membra sepulta ti-
 ment.

Adiacet ad litus, pelagi quo murmure na-
 tus

Laudetur Thetidis contumelatus humo.

*Amaran-
 thus tu-
 mulus ap-
 positus.*

Cæterum Philostratus in Iconibus, ad tumulos exornandos scribit amaranthum usurpatum fuisse, orto à Thessalī initio, qui Achillis sepulchrum eiusmodi coronis redimirent. Idem confirmat Antonius Thyrsius in libello, quem de coronis composuit, ubi sic: Thessalī Achillis sui monumentum amarantho coronabant: ut ostenderet, quemadmodum flos ille nunquam interit, sic eius famam perpetuū duraturam. Ad hoc respexisse videtur Sanctius, cum in Heroicis epitaphijs de Achille loqueretur:

Heroum iacet hic flos immortalis Achilles.
 Vide Cæl. Rhodigin. antiq. lect. lib. 17. cap. 21. Vel certe referemus Emblematis huius materiam ad id quod 1. Artic. retulit Pau-

sanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud se post Aiakis cladem, florem quendam primuni enatum candidum, mo-
 dicè rubentem, lilio cum cæteris partibus tum folijs minorem, inscriptum ipsdem, quibus Hyacinthum, literis.

ÆACIDÆ tumulum] Achillis sepulchrum. Dicitur autem Achilles Æacides, ab Æaco auo paterno, Telamonis & Pelei patre.

Rhætao in littore] Rhætum oppidum & promontorium Troiadis, Aiakis sepulchro à poetis celebratum, sicut & Sigæum sepulchro Achillis. Id quod ex Cicerone pro Archia, Mela lib. 1. cap. 18. Plinio & Strabone liquet. Hinc Alciati videtur *μυνημονιδὸν ἀμάρτημα*, deceptus enim est sequendo Solinum, qui etiam malè intellectis Plinij verbis Achillem in Rhætæo sepultum asserit. Pignori tamen nullum hic peccatum subesse asserit, genuina Plinij lectione persuasus; quam mihi nondum contigit videre.

Pedes visitat alba Thetis] quem interdū inuissit Thetis, pedibus alba Dea, *λευκός πους*. Est autem Thetis Dea maris, Achillis mater, quæ quia semper in aquis habitat, pedes albißimos dicitur habere à Poetis. Ouidius in Epistol.

Et Thetidis quales vix reor esse pedes.
 Accipitur etiam aliquando pro ipso mari, quamuis diuersa orthographia & quantitate: Tethys enim scribitur, prima longa, quā in Thetis, pro Achillis matre, breuiabilis. Sed mirum est, hanc constructionem aliquos, etiam Græcos sibi vißos (ne dicā graculos) totis se cum meris sit Græcus loquendi modus, & apud Homerum visitissimus, qui sæpe sic ait: & quidem 1. Iliad. ἀργυρόπεζα θεῖς, id est, argenteos habens pedes Thetis. vel, alba pedes Thetis, id est, pulchra. Sic Iuno apud eundem vocatur *λευκώλενος ἡπν*, id est, albas vlnas habens Iuno. Dicitur autem Thetis argenteos pedes habere, propterea quod maris aqua in locis profundis est obscurissima, & in extremis partibus clarior & pellucida. Thetis verò sæpius visitare tumulum Achillis ideo dicitur, quod marini fluctus assiduò eundem alluant.

Obtegitur semper viridi] saxum hoc sepulchrale tegitur amarantho viridi. Ideo autem amaranthus dicitur viridis, quia nunquam marcescit: vnde nomen habet ab

*Typus
 Emblematis*

*II
 Achil-
 læ*

Rhætæo

*Alci-
 lapsus
 moris*

Thetis

*Tethys
 pro m*

*Thetis
 cur
 pedes*

*Amar-
 thus*

et priuatiua, & μαράσσωμαι, marcesco, quasi
nunquam marcescens. Plinius lib. 21. cap.
8. inquit: Amarantho non dubiè vincimur.
Est autem spica purpurea, veritùs quam
flos aliquis, & ipse sine odore, mirumq; in
eo, gaudere decerpi, & lègitùs renasci. Proue-
nit Augusto mense, durat in autumnum.
Alexandrino palma, qui decerptus asserua-
tur: mitemque postquam defecere cuncti
flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hiber-
nas coronas facit. Summa eius natura in
nomine est, appellato, quoniam non marce-
scit. Amaranthina corona D. Petro in epist.
1. ca est, quam interpres vertit in marcesci-
bilem, τὸν ἀμαράνθινον τῆς δόξης σέση-
νον, & notauit olim A. Augustinus. Quo
respexisse videtur Clemens Alexandrinus,
Pædag. cap. 8. Pulchra enim amaranthi co-
rona ei est reposita, qui se rectè gesserit. A-
maranthus autem est immortalis Poetis.
Huc pertinet quod narrat Philostratus in
Heroicis, Neoptolemo coronas amaran-
thinas primos Thessalos ad funera ex lege
constituissè, vt etiam si venti nauem abdu-
xissèt, minimè flaccidas ac deformes adfer-
rent. Venetijs porò (vt est illa gens florù
mirè studiosa, ob raritatem ex terrè & hor-
torum penurias, puto) mense hyeme in con-
uiujs amarantho exornantur, què in hunc
vltum toto anno referuant, vt adhibito a-
quæ tepidæ lenocinio, mox ad libitum reui-
rescat in purpuram.

Quod nunquam herous etc.] τὸν ἥρωον
ὁ κλέος ἀθάνατος. Heroum gloria immor-
talis. Euripides Hercule furente:

Τετραίων ἀρεταὶ τῶνων
τοῖς θανούσιν ἀγαλμα.
Fortium laborum virtutes
Mortuis etiam decus.

Hic Grauium murus] Princeps Græcorum
fortissimus, quo stante Græci manse-
re iuncti. Elegans metaphora, murus, pro
munimento & robore. vt apud Maronem,
duo fulmina belli Scipiadæ, & Cic. in Pa-
radoxo. Duo belli propugnacula. Eo sensu
Pindarus in Olympijs Hectorem Troiæ
columnnam appellat: οὗ ἐκτορ' ἔσθ' αὐ-
τοίας ἀμαχον, ἀσπασὶν κίονα. id est: qui
Hectorem subuertit inexpugnabilem, immo-
bilem columnnam. de Achille loquitur.
Hunc quoq; præclaris nominibus honestat
Ouidius 12. Metamorph.
Iam timor illa Phrygium, decus & tutela
Pelasgi.

Nomine Hecides, caput insuperabile bello.
Quò referri possunt allegoricè à Iuena-
le dicta in eumentis nobiles, qui iactant ma-
gnificos generis titulos:

Miserum est aliena incumbere fama,
Ne collapsa ruat subductus tecta columnis.

Magni nex Hectoris] qui Hectorē Tro-
ianorum fortissimum interfecit. Effectum
proefficiente. In Appendicibus Virgilianis
hoc legitur:

Defensor patriæ, inuenit fortissimus Hector,
Qui murus miseris ciuibus alter erat.
Occubuit telo violenti viatus Achilles:

Occubuerunt simul spesq; decusq; Phrygæ.
Refert Hyginus, Achillem cum bigis ali-
gatum Hectorem raptaret exclamasse: Tro-
iam expugnaui. Reuocat mihi in memo-
riam mors Hectoris id, quod scribit Ae-
lianus 12. var. histor. Epaminondam acce-
pto mortifero vulnere in pugna Mantinen-
si, delatum in castra iussisse acciri Daispha-
tum, vt eum ducem sibi moribundo suffi-
cèret: quem cum in acie cecidisse retuliss-
sent, rursum Iolaidem vocari imperasse;
quem etiam interfectum cum dicerent, ni-
hil aliud habuissè, quàm vt suaderet pacem
cum hostibus esse faciendam, nullo iam du-
ce Thebanis superstitè. In Euripidis Hecu-
ba sic loquitur vmbra Polydori: ἐτεὶ δὲ
τοῖσ' αὖτ'. Εὐκτορὸς τ' ἀπώλετο ψυχή, πα-
τρώϊ' ἐστὶ κατεσθία. Vbi Troia, & He-
ctoris animus perijt, & patrij lares diruti
sunt. Hæc etsi communiter ita teneantur,
nempe Hectorē ab Achille occisum, sciant
tamen Hectoris studiosi, extare libellum
Græcum Dionis, de Troia non capta. vbi
multò aliter refertur historia, quàm ab Ho-
mero describitur, Achillem scilicet ab He-
ctore occisum. Quod & ipse Homerus vi-
detur aliquibus in locis subindicasse, sed
tecte. Luge libellum, cui fortasse plus habe-
bis fidei quam Homero. Et (vt ingenuè
fatear quod sentio) si causa sub meo tribu-
nali decidenda foret, præconium, quod Ho-
merus Achilli tribuit, multò meliore iure
Hectori adiudicare, vt qui illum virtuti-
bus heroicis multis parafangis antecedit.
Fuit enim Achilles mulierarius, iracundus,
inuultus, & infidelis, addo & auarus. Nam cū
primis iuuentutis annis puellari habitu in-
ter filias Lycomedis latitaret, Deidamiam
vitauit. Imò obrepentem sibi Briseidem
tantas exerceuit similitates, vt nullis preci-
bus, nec precio adduci potuerit, vt laboran-

Hector ab
Achille
occisus.

Dionis li-
ber, de
Troia nō
capta.

Achilles
virijs &
normibus
obnoxius.

tibus Græcis succurreret, priuatam voluntatem communi patriæ periculo antepo-
nens. Et quis vquam tantam crudelitatem in hostem exercitam legit, quantam ille in miserum Hectorem exhibuit? quem ter circum muros Troiæ curru raptauit; cumq; instar frendentis belluæ immanitatem expleuisset, cadauer feris & volatilibus obiecit, nec patri, nisi numerata pecunia, restituere voluit; id quod vix ferarum est. Equidem, vt canit Ouidius in Trist.
Corpora magnanimo satus est prostrasse leoni.

*Achilles
Tenedis
odiosus.*

*Pugna suū finem cum iacet hostis habet.
Ac lupus, & turpes instant morientibus vrsi,
Et quacunq; minor nobilitate fera est.*
Hinc non immerito multorum incutrit odia; etenim Tenedij adeo insensum habuerunt, quod Tenedum deuastasset, vt supplicio afficeretur, qui restituto templo Achillem nominasset. Alex. ab Alexandro lib. 2. cap. 14. Tale prorsus nihil de Hectore legitur, vt qui arma iustissima pro patriæ defensione sumere coactus fuerit. Sed in hac re cuique esto liberum iudicare; nos redimus in viam, à qua nos Achilles cum Hectore raptauerat.

Haud plus debet Maonida] Achilles non plus Homero debet, à quo eius virtutes celebratæ carminibus, & sine quo nomen Achillis ad posteros non peruenisset; quam Homerus Achilli. Cum enim sibi proposuisset tam excellentem hypothesein Iliados in gestis Achillis carmine decantandis, id est, imperatoris sine exceptione magni, ea materia si caruisset, nomen eius ignotum fuisset posteris, eiusq; doctrina siluisset, vis que tam diuini ingenij vnà cum homine interijisset. Fuit ergo ingenium par materiæ, quod ait Iuuenalis. Et proinde Homerus Achilli multum debet.

IV.

NVLVS vquam heros tanto laudatus est præconio, quanto Græcus Achilles ab Homero est commendatus, teste vel Alexandro Magno, laudatissimo rege. Ex quo nunquam est intermoria illius fama, quæ designatur purpureo amaranthi flore, quem Theus ipsius sepulchro in Sigæo promontorio sito inspergit, quique nullis hibernis rigoribus viuidi coloris honorem deperdit: sic quoq; omnium heroum fama perpetuò virens ad posteros & seros nepotes transmittetur. Rectè Sophocles in Philocteta περί εὐσεβείας, quod idē

περί εὐσεβείας intelligere par est: ἢ εὐσεβεία, inquit, καὶ δὲ συνδράσκει βοτάνῃ, καὶ ζῳῇ, καὶ θάνατον, ἐν ἀπόλλυται. Et Pindar Isthm. 5. non obliterari prolixum laborem virorum. αἰετοὶ τετύφλωται μακρὸς μοχλὸς ἀνδρῶν. Hæc porro epigramme reuocat in memoriam illud Iustiniani principis, S. filij de excusat, tut. institut. Hi, qui in acie pro republica ceciderint, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. Vlpian. in l. bello amissi, eod. tit. Sic Tullius 9. Philipp. Horum mortuorum vitam in memoria viuorum ponam. Idem 14. Philipp. O fortunata mors, quæ naturæ debita, patriæ est potissimum reddita. Breuis nobis data vita est; at memoria bene redita vitæ sempiterna, quæ si non esset longior, quàm hæc vita, quis esset tam atens, qui maximis laboribus & periculis ad summam laudem, gloriamq; contenderet? Et oratione pro Cornelio Balbo, constituit discrimen inter gratiosos, ambitiosos ciues & fortes, quod illi vini fruuntur suis operibus: Horum etiam mortuorum si quisquam, inquit, huius imperij defensor mori potest, vincit auctoritas immortalis. Nec verò apud Romanos tantum, sed & alios præcos populos hæc gratia reddita est his, qui pro Republica vitam suam profudissent. Extat apud Thucydidem ea de re ἐπιτάφιος λόγος. Et non solum ijs, qui mortui sunt, hunc honorem esse tribuendum, sed eorum quoq; proximis consolandos, ait Cicero 14. Philipp. Et quidem parentibus hanc esse consolationem optimam, quod tanta præsidia reipublicæ genuerint. Deinde addit, atq; etiam censeo, P. C. quæ præmia militibus commissimus, nos reipubl. recuperata tributuros ea viris, victoribusq; cumulare, cum tempus venerit, per soluenda. Qui autem ex ijs, quibus illa promissa sunt, pro patria occiderunt, eorum parentibus, liberis, coniugibus, fratribus tribuenda censeo. Scribit Aristoteles 2. Policor. Hippodamium apud Athenienses aliquando lege cauisse, vt ex publico alerentur filij, quorum patres pro patria cecidissent. Quod apud Thucydidem Pericles faciendum suadet. Cicero 1. Tuscul. retulit ex quodam verere:

Dis, hostes, Sparte nos te hic videre incentes,*

Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.
De famæ porro & gloriæ studio Fulgofus memo-

*Fama nū
quam in-
termori-
tura.*

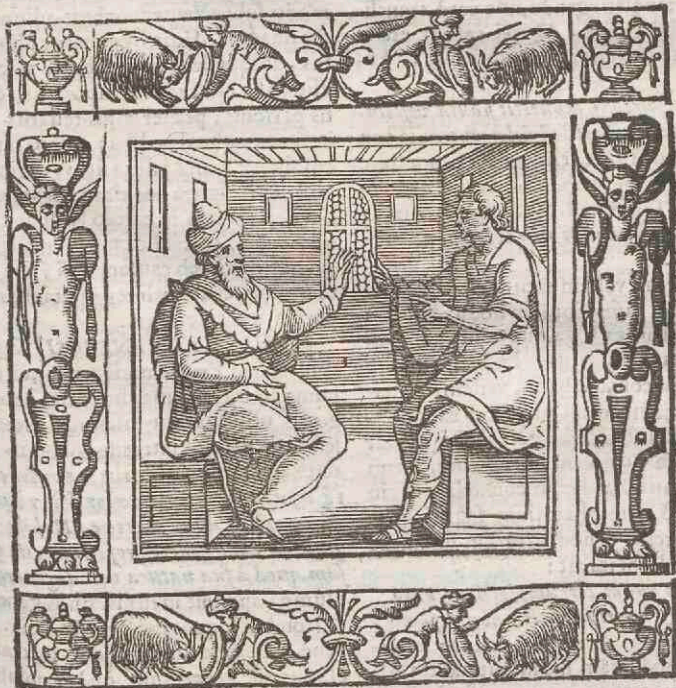
*Hæc la-
bore
quæ pro
patria mori-
turi.*

memorable narrat exemplum lib. 8. Vix adduci possem, inquit ibi, ut hac ætate nostra, in qua vnâ cum virtutibus non pauci solùm sit, verùm etiam penè despectui habetur fama, aliquem fuisse crederem, qui famæ desiderio morti se obieciſſet, nisi ego ipse libellum legissem, Hieronymo Olgiato distante, cum torqueretur scriptum, qui vnus è quatuor fuerat, qui Galeacium Sfortiam Mediolanensem ducem confoderunt. In eo enim libro factus est, ad id facinus se adductum solo gloriæ ac magni no-

minis desiderio, quo incensum se dicebat, cum priscorum hominum res præclare gestas puer adhuc in ludo litterario legeret. Adeo autem eo is fuit animo, ut notarius, qui morienti astabat, scripserit, cum extremam penè animam Hieronymus ageret, Latine hæc verba sub carnifice effudisse, cum iam cultro non admodum acuto petus illi incideretur, commemorato tam acerbæ mortis oprato præmio: Collige te Hieronyme, stabit vetus memoria facti; mors acerba, fama perpetua. Hæc ille.

Nobiles, & generosi.

EMBLEMA CXXXVII.

AUREA Cecropias neſtebat fibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calcens, Arcadico ſuberat cui lunula ritu,
Geſtatur patribus mallea Romulidis.
Indigenas quòd ſe adſerent, hæc ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

COM.

I.

Fibula apud veteres usus.

AD picturam Emblematis illustrandam, quædam paulò altius sunt repetenda. Et in primis sciendum, veteres fibula togam subnectere solitos, superius enim annexa fibula in spum fundebat togam, instar veli vento inflati; inferius & in extrema parte grandiore habebat acum, cum æreo aut aureo filo, quo efficiebatur, ut illa absq; vlla difficultate quasi fluctuans vagaretur, ipsius præsertim acus cuspidem in canalicula, quæ in altera fibulæ parte erat, impressa. Facta erat porissimum in eû finem, ut togam supra dextrum humerum connecteret, in quo duæ illæ partes subiectam acum in dicta canalicula stringebant. Nec enim assuta panno erat fibula, sed duas togæ partes astringendo, non verò transfigendo subnectebat. Quod ipsum etiam Virgilius intelligit, cum ita canit 1. Aeneid.

Aurea purpuream subnectit fibula vestem. Non dicit, *transfigit*, sed *subnectit*, quia connectebat tantum & stringebat; subnectere enim propriè est, quod Itali dicunt *aggropare*. Sic & Onidius 8. Metamorph. dixit: *Rafilus huic summam mordebat fibula vestem.*

quia nimirum vestem mordere videbatur. Quapropter supra fibulam nodus quidam conspicebatur ex toga, qua cum venustate & elegantia dilatabatur. Eodem modo & chlamydem connodabant, vestem militarem. Dimicaturi enim ad pectus eam fibula astrictam subnectebant, ut scribit Plutarchus in vita Coriolani. Quandoq; etiam cingulum aut baltheum connodabant, in primis verò cum pharetram sagittis plenam alligarent. Quod Virgilius significat in 5. Aeneid. ubi ita ait:

lato quam circumplectitur auro Baltheus. & tereti subnectit fibula gema. Fibulam nobiles & diuites ex auro conficiebant, quod etiam hic innuit noster Alciatus. Mediocres ex argento; infimæ ex ære aut ferro. Milites argentea utebantur. Aurelianus tamen primum illis auream concessit, teste Vopisco. Solebant quoq; duces militibus, qui generoso & virili animo pugassent, inter alia præmia & auream fibulam donare, ut credit meminit Liuius. Imperatores acum, & interdum etiam fibulâ ipsam gemmeam usurpabant, cuiusmodi

Fibula materia varia.

Fibula Imperatorum.

illa fuit à Virgilio modo descripta, quæ Augusti fuisse creditur, cum sæpius regios ipsius habitus describere ille soleat. Hæc tamen ex Pancirollo lib. 1. Rerum memorabilium. Idem de calceis: Nobiles & equites peronibus inducebantur coriaceis, ad genua usque ad surgentibus, inde ferro armabantur. Calceis utebantur ferè ad exemplum fratrum, qui Cappucini dicuntur, nisi quod hi calceos testi ligant, illi verò laneo funiculo astringebant, ut in multis statuis mar-moteis conspiciuntur. Senatores Lunæ imaginem è purpura calceis assuebant, quos mulleos appellabant. His præmissis pingrauem virum, tiara & toga insignem, qui in humero dextro fibulam, vestem dicto modo subnectentem habeat, adiuncta cicadæ imagine. Huic opponatur alius palliatus, absq; pileo (veteres enim pileum non usurpassent, nisi certis temporibus, & in certis personis, præter alios testatur Lipsius in Saturnalibus) pedibus calceo inuolutis, cui figura Lunæ assuta sit, ut diximus. In nostra hæc figura nec cicada in veste viri Attici, nec Lunula in calceo Romani apparet, quia vel pictor, vel cælator omittenda duxerunt, quam ob causam, ipsi viderint; certè æquus rerum arbiter oscitantiam & stuporem interpretatur.

NOBILES ET GENEROSI Quod ad epigraphen Emblematis attinet, ex eruditissimis hominibus, isq; maximè, qui vetera diligenter obseruauerunt, discimus, inter Nobiles, & Generosos interesse nonnihil Aristoteles animalium historiz 1. *ἐν γένεσι τοῦ ἀνθρώπου γένος, γενναίων δὲ τὸ μὴ ἐξ ἐσέμενον τῆς αὐτοῦ φύσεως.* Nobile id est, quod ex bono genere profectum est; generosum, quod à sua natura non degenerat. Exemplumq; apponit in lupis, quos generosos, & leonibus, quos nobiles esse dicit. Idem penè 2. De arte dicendi, quo loco ait præclarior esse generosum quàm nobilem dici; nobilis enim maiorem tantum virtute gloriaq; nititur, generosus & virtute maior, & sua commendatur: itaq; generosos omnes esse nobiles, sed non contrà nobiles generosos omnes. Quidam. n. nobiles degenerant à virtute maiorum, & humili ac demisso animo fiunt, atq; ad ignauiam socordes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum stirpem generosam vocat, quod in ea multi

Calcei Romanorum pueri.

Pallium Emiliæ matris.

II. Qui Nobili & Generosi.

multi excellentes viri fuerint. & Offic. 1. Pyrrhum Epirotam, generosum & potentem dicit: ut in defensione Cēliana, Clodiā impudicam mulierem, & nobilem, & notam appellat. Idem 2. de Offic. ait Phalaridis præter ceteros nobilitatem crudelitatem. Ex quibus apparet, nobile accipi etiam in malam partem: generosum non nisi in bonam. Cornel. Fronto, nobilem appellat rerum nobilitate, generosum verò cognitione. Eam significationem Cicero in Paradoxis observat: Ipsum, inquit, libido lapsa est in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quam si petulans fuisset in aliqua generosa virgine ac nobili. Ea de re dissertatio nobilis est evolvenda Phavorini apud Gellium cap. 23. lib. 13. Certè duo hæc tamquam synonyma cōiungi certò scio, & interdum etiam confundi. Apud M. Tullii, Roscii Amerini pater, genere & nobilitate sui municipij princeps dicitur. Iuvenal. 7. Satyra:

Felix & sapiens, & nobilis & generosus.

Et Ovidius in Heroicis epistolis:

Si te nobilitas, generosaq; nomina tangunt.

Sed ut vno verbo claudamus, hi nobiles generaliter appellantur, qui vel familiæ nomine, vel alio tandem modo innotuerunt: generosi verò speciatim, qui è nobili genere ortum duxerunt.

In adagio, *Terra filius*, habetur, apud Pausaniam, Strabonem, atq; alios id genus auctores legi, populos quosdam *αὐτόχθονας* appellatos, qui non aliò referant originem suam, quemadmodum pleriq; faciunt, verum ex ipso solo nati videri velint: quorum de numero sunt Athenienses. Apud hos cicada nobilitatis insigne fuit: aureas enim cicadas crinibus innodabant, ut significarent, se indigenas esse & nobiles; id est (ut Græco utar verbo) *αὐτόχθονας, καὶ γνησίους γόνου τῆς πατρίδος πολιτας*. Quod Cicero expressit Oratione pro Flacco. Id verò ridebat Antisthenes, ut refert Laert. lib. 1. a. aiebat enim hoc illis esse cum cochleis & testudinibus commune; quippe qui aliunde non commigrassent, nec unquā solum mutassent. Hinc ergo *τεττιγοφόροι*, id est, *Cicadigeri* dicti Athenienses: hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & servis distinguebat. Huc respexisse videtur Virgilius in Ciri:

*Aurea solenni comptum quoq; fibula ritu
Mopsopio, tereti necessebat dente cicada.*

Huius rei causam nonnulli adferunt, quòd Cicada inter alia animalia indigenæ præcipuè videantur, quòd in ea regione, in qua nascuntur, vivunt, emoriantur, reliqua ferè omnia migrent aliò, neque sedem ullam firmam habeant. In qua; autem civitate & municipio nobiles eos agnoscimus, quorum maiores pluribus antè annis in sua patria claruerunt, ait Pierius lib. 26. Qua de re Plato nonnihil in Menexeno, Herodotus in Terpsich. Aelianus lib. 4. Variar. histor. c. 22. Scio ego per contemptum dici eos *τεττιγων ἀναμέσες*, cicadas operos, gloriosi quidam iactatores, obsoletis iā & nimium vetustis videntes. Vide proverbiū, *Cicadas pleni*. Ferè oblitus essem huc apponere illud Demosthenis aduersus Aeschinē περὶ παραπροσβείας, quo loco de Atheniensibus, & Arcadibus verba facit, *μόνοι γὰρ ἀπάντων ὑμεῖς αὐτόχθονες ἐστέ ἀνέμοι*. Euripidis hæc refert Plutarchus commentario de Exilio:

Ἡ πρώτη μὲν λέξις ἀ οὐκ ἐπαυτὸς ἀλλοθεν,

Ἀὐτόχθονες δ' ἐφύμεν. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις

Πεσῶν ὁμοίως διαφωρῆσαι βολαῖς,

Ἀλλὰ παρ' ἄλλων εἰσιν ἐξαγόμεοι.

Primum nec inquilinus nos populus sumus,

Sed indigena; ciues at aliarum urbium

Sunt comparandi tesserarum iactibus,

Qua alijs alia mittunt ciues identidem.

Romanos autem, qui nobilitate generis alijs excellerebant, aiunt, lunulas in calceis habuisse; fortasse ut significarent Romani Imperij conditionem, quod sensim crevit, & temporum lapsu decrevit, ut in Lunæ hemicyclis fieri solet. Alij putabant signum esse eius habitationis, quæ in Luna esse dicitur, & quòd post mortem animi rursus Lunam sub pedibus habebunt. Vel superbos homines admonebant rerum humanarum instabilitatis, cuius rei Luna sitre exemplo, quæ ab obscuro in lumen, inde in obscurum redit. Philostratus de Herode sophista narrat, eum fratri de generis sui claritate multa iactanti dixisse: Certè nobilitatem habes in talis. Quod significavit Iuuenalis, cum de Fabio loquitur his verbis:

— & nobilis & generosus

Appositam nigra Lunam subtexit aluta.

Quin & Zonaras, auctor Græcus, ait, patricios gestasse in urbe calceos corrigiarum inflexione, & formæ literæ C, adornatos: quod

*Cicada
cur nobilitatis
signum.*

*Lunula
in calceis
Romanorum,
et cur.*

Emble-
matis fcs.

Cicada
nobilita-
tis insigne
Athenien-
sibus.

quod & Plutarch. retulit in Problemat. Forte ad significandum numerum centenarium, cuius C, litera nota est, quod initio patricij senatores centum fuerint ex Romuli institutione. Ididor. lib. 19. c. 34. Briffon lib. 3. select. interpret. cap. 17. Huius Romani moris etiam facit mentionem Bayfius de re vestiaria: Calceus lunatus, inquit, insigne Romanorum nobilium, ut voluit Plutarchus, addita lunula circa talum. Vide adagium, *Calceos mutare*. Budæum in Pandectas, Alex. ab Alexandro lib. 5. cap. 18. Ccl. R hodigin. lib. 20. cap. 28.

III.
Aurea fibula quorum.

AVREA &c.] Atheniensem vestes neceiebantur aurea fibula, cui annexa erat cicada dentata. Aurea enim fibula solis nobilibus, ut diximus, competebat. Et in Romanis legionibus quoque, solis Tribunis aureas fibulas habere licebat, gregario vero aut manipulari baltheos aut phaleras argento decoratas ferre permittebatur.

Cecropias] Athenienses, sic dicti à Cecrope primo Atticæ regionis rege, de quo Emblemate 5.

Fibula varia significata.

Fibula] Fibula præter iam dictam significationem, plura significat: nam in ædificijs significat id, quod vulgò clauem vocant, qua tigna inter se connectuntur. Item minus os tibie; & vncum in arcu maiore, qui neruum retinet, Italici, *la nozzetta*. Germanis, *die nuss*, quasi nuculam dixeris. Medici quoque fibulis vtuntur ad contrahendum vulnerum labia ad mutuum contactum, de cuius tamen forma & materia dissentiant. Vide Hieronymum Fabricium ab Aquapendente in sua Chirurgia. Fibula denique olim iniiciebatur pudendis Comædorum & Citharædorum ad reprimendum coitum Venereum, ne scilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Vnde & *Fibulare*, & eius contrarium *Refibulare*. Quam etiam in rem extat Martialis Epigramma lib. 14.

Fibulare.

Dic mihi simpliciter, Comædus & Citharædus

Fibula quid præstat? carius ut futuant. Mulieres enim in rem negatam prone, magno precio coitum ab histrionibus conducebant. De ratione fibulandi vide Cellum lib. 7. cap. 4. & 25.

Tenax dente] cicada, quæ dente tenebat vestem. Porcius mihi persuadeo, Alciatum respexisse ad illud Ouidij, quod supra citauimus:

Rasili huic summam mordebat fibula vestem.

propriè enim dentibus mordemus, cicadas autem dentes habere quis dixerit? sic nec fibula mordet, nisi metaphoricè. Si non tetigi, vel cicada me mordeat.

Cicada] cur cicadæ Atheniensibus tribuantur, præter iam dictam rationem occurrat ex Tzerze 301. Historia. 10. Chiliad. ubi cicadas Atheniensium refert ad eorum nimiam loquacitatem:

καὶ ὅτι ἄλλοι τέττιγες, κατὰ δὴλον τοῖς πασιν,

οἱ ἄττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μαυγύρων.

ἀλκωνες βραχυλόγοι δὲ τέτοις ἀπειντίας. id est:

Quod cicada sint loquaces, compertum est omnibus,

Sunt eodem modo Athenienses, qui multi sunt & garruli in perorando:

Contra Lacones paucis vtuntur verbis.

Calceus &c.] Sic construe: *Calceus mullea, cui lunula suberat ritu Arcadico, gestatur à patribus Romulidis.*

Arcadico ritu] ad morem Arcadum.

Arcades populi in medio Peloponneso calceos lunatos gestare solebant, quod à diluuiio Deucalionis primi ipsi Lunam se insperxisse nascentem credere, quodque putaret vniuersum genus mortalium aquis obrutum perijisse, & à se rursus originem propagationis emanasse. Refert præter alios verustiores Picrius lib. 44. De sacris Aegyptiorum literis. Apollon. Argonautic. 4. *ἀρκάδες, οἱ καὶ πρόσθε στελνναῖνς ἰδέονται.*

Strabo in 8. Geograph. *δοκῇ δὲ παλαιότατα εἶναι τὰ Ἀρκάδικα τῶν Ἑλλήνων.* Sic primo Fastorum Ouidius: *Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)*

Amagno tellus Arcade nomen habet.

Idem Naso huc videtur respexisse 2. Fastorum:

Ante Iouem genitū terras habuisse ferūtur Arcades, & Luna gens prior illa fuit.

Itaque cum se Luna vellet antiquiores dici (adeo sui generis antiquitatem iactabant) dicti sunt à Thucydide initio historiarum, *προσέληνοι*, id est, ante lunam editi, siue antelunares. Vnde est illud Senecæ Tragicæ dictum, in Hippolyto:

Sidus post veteres Arcades editum,

Currus non poterit flectere candidos.

Præd.

Præter has rationes alias adfert Plutarchus in Problem. Adducta etiam lumen capient ex ijs, quæ apud Tzetzem legimus in Caslandram. Ideo natos dici Arcadas ante Lunam, quia nutrentur ante Lunæ coitum, coquendo glandes in igne. Vel προσελντοι dicti, παρὰ τὸ προσελν. quod est afficere iniuria. Aptid alios verò pro stultis habetur, quia putent se Luna priores esse. Sed sic se habet ratio; Annum, menses, æquinotia, & his similia omnia, quæ sunt artis Astrologicæ rex Arcadum, siue Atlas fuerit, siue Pænus, à Luna supputans adinuenit, postea Thales. Vide adagiū, *Becce felenus*, & Cael. Rhodigin. lib. 20. cap. 28. citato.

Lunula] parua Luna, ad morem hemicycli.

Patribus Romulidus] patricijs Romanis, quos primum Romulus instituit numero centum. Hoc loco quæri potest, an veteres calceis vterentur? Refert Dio, Senatores olim discalceatos fuisse, præterquam si publicè conuenissent. Multò magis igitur & alij absq; calceis incesseant. Confirmat id, quod ipse Saluator noster Christus maximam vitæ suæ partem discalceatus degerit. Indeque est, quod ingressio Simonis leprosi ædes Magdalena pedes lacrymis lauit, & capillis siccauit: siquidem Simon istam lotionem omiserat, quæ tamen admistrari solebat hospitibus, qui quoniam absque calceis ingrediebantur, lotionem eam quàm maximè indigebant. Sed contrà stat auctoritas Tertulliani, qui togæ termentum proprium calceos fuisse contendit, lib. 6. de Pallio, his verbis: Calceos nihil dico, proprium togæ termentum, immundissimam pedum tutelam. Quo in loco pro tormento, quod omnibus passim exemplaribus obrepserat, legendum esse termentum, ubi scilicet toga terminatur, viri docti censent. Sed calceis ij utebantur vel puris, vel mulleolis. De utroque idem Tertullianus sic: Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum. Vbi per mulleolum haud dubiè intelligit calceum lunulatum; per purum verò eum, qui ex puro corio sine lunula factus erat, quod posterius calceamenti genus Perones vocabant. Quod verò Christus discalceatus incesseant, idem que Apostolis suis præceperit, ne calceamentum pedibus inducerent, ita interpretatur A damantius, ut ipsorum pedes, qui ad annunciandam felicissimæ vitæ perpe-

ruitatem properabant, omni carerent mortalitatis indicio: vii etiam in Mose Israelitici populi duce constat.

Mullea] Grapaldus de partibus ædium in dictione Mullus, lib. 1. cap. 6. Nomen ei Fenestella à colore mulleorum calceamentorum datum existimauit. Turnebus contrà lib. 9. cap. 24. mulleos à colore piscis mulli dictos indicat. Festus à mullando, id est, suendo, deducit nomen. Fuerunt autem mullei calcei regum Albanorum primò, deinde patriciorum. Vnde patricij calcei nominantur in ea inscriptione: A EDEM. HONORI. ET. VIRTUTI. FECIT. VESTE. TRIVMPHALI. CALCEIS. PATRICIIS. vt & patricia Luna apud Papinium:

Patricia clausit vestigia Luna.

Martialis pellem lunatam vocat, lib. 1. Epigram.

Lunata nusquam pellus, & nusquam toga.

Quod scilicet Lunæ figura his calceis erat alluta: vel fibula eburnea corniculans, instar Lune: quæ omnia copiosius tractat Alexander ab Alexandro lib. 5. dier. genial. c. 18. Italici etiamnum crepidæ dicuntur *Mulli*, voce antiquitatem redolente. Sicut etiam Veneti mulierum foccos, voce diminuta dicunt focculos, *Zoccoli*. Quamuis ibidem gestentur altissimi, grallis incedere dicas. Hac de re Iulius Cæsar Scaliger perface-tum patris sui dictum refert lib. 1. Poetices, cap. 13. Eiusmodi nempe vxorum dimidio tantum in lectis frui maritos, altero dimidio cum foccis deposito. Vnde etiam cuiusdam querela, qui se vxorem semiligneam duxisse dicebat. Quas ideo & Iuuenalis irridere videtur, Satyra 14.

breuiorq; videtur

Virgine pygmaæ, nullis adiuncta cothurnis. Paruam enim puellæ statueram exprimit, dum eam cothurnis adiunctam, & non è contrà, ait. Sicut Cicero de suo genero: Quis meum generum alligauit gladio? vt eruditissimus vir Gaspar Schoppius explicat, lib. 4. verisimil. cap. 10.

Indigenas] Indigena, quasi inde genitus, nec aliunde natus. Græcè ἀντόχθον, & ἐγχώριος. cui opponitur aduena. Sic etiam cicadæ dicuntur ἀντόχθονες, nam ibi solummodo cantant, ubi nascuntur, nec locum mutant.

Hæc signa] symbola.

Antiqua illustres] qui antiquitatem sui generis

Mullei unde dicti.

Muli.

Zoccoli.

Vxor semiligneæ.

Indigena.

An veteres calceis.

Romani calcei duorum generum.

IV.
In emen-
tiam no-
bilitate.

generis vellent ostentare.

QVORSVM hæc attineant, non pla-
nè constat, nisi ad communem locum retu-
lerimus de nobilitate, quam sibi multi tri-
bunt, vanis quibusdam schematis & ima-
gibus maiorum tumidi: quorum arro-
gantiam intolerabilem quibus maximè ver-
bis incessere debeam, planè nò habeo. Quis
enim sustineat aliquem tollere cristas, sibi-
que arrogare quidpiam, quod tamen pro-
priè non possideat? Atqui genus suum qui
laudat, quique attollit animos ob maiorum
nobilitatem, & alienum laudat, & falsis no-
minibus sibi tribuit, quod ad se minimè
pertineat. Qui procul dubio mihi non vi-
dentur abssimiles fugitiuis ijs, qui præ me-
tu cum ad aras se receperint, tamdiu latet,
inque tuto se esse putant, quamdiu eo per-
fugio uti possunt. At cum inde fuerint eru-
ti, quid ijs superest quam certa quædam
erux, aut extremum aliquod dispendium?
Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter
maiorum nomina crepant, ad quæ sola hæ-
rent suis diffusi virtutibus, veraque gloria,
quam nullam habent, non sentiunt quàm
miseri sint, & quanto in errore versentur.
Sed retineamus assensionem cum ijs, qui
nobilitatem in animo generoso sitam esse
volunt, & qui pecudum nobilitatem in cor-
pore valido ac vegeto, hominum autem in
vitæ morumque bonitate ponunt. Laudat-
ur à Dione Chrysostomo Thebanorum
optimum & æquissimum institutum, qui
eos in servorum numero non habebant,
qui per vim & iniuriam belli serui facti es-
sent: Cur ignobiles eos esse vulgari opinio-
ne indicamus, quorum si virtutes æstimen-
tur, si moderatio animi, si prudentia, si sa-
gacitas, alios quos vulgus admiratur, infi-
nitis, ut ita dicam, spatijs antequant? Ma-
gnus fuit & plenum æquitatis eorum,
quos proximè nominavi, iudicium atque
consilium, qui solos eos nobiles esse conse-
bant, qui ad virtutem propensi essent: ne-
que tam curiosè, imò verò supersticiosè
quærebant, ex quibus orti parentibus es-
sent, de quibus aliquid statuendum videre
tur. Sic autem vnà secum rationes conficie-
bant: Antiquitus ut in animalibus quibus-
dam mutis, ita & in hominibus idem no-
men perduravit. Nam in canibus, equis,
gallis etiam gallinaceis id facile est aduer-
tere: quia equum si quis animosum & ad
cursum idoneum facto periculo norit, non

Qui verè
nobiles.

rogat an eius pater sit ex Arcadia, an Thet-
salia, satis enim esse putat, quòd equus ani-
mum generosum habeat. Ita cum canis ve-
nationis egregiè ad cursum valere intelligi-
tur, nihil opus est scire an ortum duxerit, è
Caria, vel Lacedamone, sed existimatur ef-
se satis, quod generosus ille canis sit. Idem
de gallis, deque alijs iudicium, idemque po-
stremo de hominibus sentiendum: ex qui-
bus qui virtutum studiosus est, qui iustitiā
colit, qui humanitatis iura, qui religionem
obseruat, is reuera generosus est & nobilis,
tamen si parentes eiusdem & auos nemo vn-
quam fortasse noverit. Democritus, ma-
gnus in primis & catus philosophus, iam
olim, ut ait Satyrus,

— materiam risus inuenit, ad omnes
Occurrit hominum: & cuius prudentia
monstrat

Summos posse viros, & magna exempla da-
turos

Veruè in patria, crasseque, sub aere nasci,
quod totum esse constat in superbos quos-
dam clementia nobilitatis homines, qui or-
ti stirpe Romana cæteros præ se nihili du-
cebant. Iactent itaque suum genus, qui de
parentum virtute nihil habent præter ima-
gines, quos nihilo tamen puto meliores ef-
se, quàm equus aliquis non re, sed opinio-
ne vulgari generosus habitus, quòd frenos
aureos, quòd stragula, quòd ornamenta ex-
terna omnia exquisitissima circumferat.
Non erit autem alienum, ab huius carmi-
nis argumento, de iure imaginum quædam
subijcere, est enim res non indigna cogni-
tu, neque certè iniuncta studiosis. Fuerunt
ergo imagines insignium virorum simula-
chra ad oris similitudinem artificiosè fi-
cta, coloribus & pigmentis adumbratum
corpus referentia, eaque in domus parte ali-
qua celebriore posita, ligneoque armatio in-
clusa. Licuit autem non omnibus habere
imagines, sed ijs tantum, qui curules ma-
gistratus gessissent: eaque valebant ad memo-
riam posteritatemque prodendam, & ut iis
quasi insignibus nobiles ab ignobilibus di-
stingerentur. M. Cicero oratione 2. Con-
tra Rullum: Est hoc in more positum,
Quirites, institutoque maiorum, ut ijs, qui
beneficio vestro imagines familie sue con-
secuti sunt, eam primam habeant concio-
nem, quæ gratiam beneficii vestri cum suo
rum laude coniungat. Item in Verrem
actione postrema: Ob earum rerum labo-
rem

Tu
genu
a p
monet.

P
m
sua
p
E
cap. 19.

rem ac solitudinem fructus illos datos, antiquiorem in Senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curule, ius imaginum ad memoriam posteritatem quæ prodendam. Quod idem dicitur à Cicerone, quia tunc ædilis erat, & quaestura iam perfunctus, nempe ius hoc imaginum non tam nobilitatis & generis, quàm virtutis insigne fuit, quanquam & generis etiam esset. Qui enim familiæ imagines & generi suo consequerantur, non dubium est quin & nobilitatem afferrent, at nescio quid maius & excellentius fuit, posse vii imaginibus. In oratione verò Syllana sic: Ipse, si erit vestro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ solatia reliquæ vitæ, quibus latari & perfrui possit? Domus erit, credo, exornata: aperientur maiorum imagines, ipse ornatum ac vestitum recuperabit. Omnia iudices, hæc amissa sunt, omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta, vnus iudicii calamitate occiderunt. Hoc dicit Cicero, quia Pub. Sylla conuictus ambitus cum Pub. Antonio ius imaginum perdidit, non vt censeretur desineret inter nobiles, sed vt eius mortui imago cum maiorum suorum imaginibus non portare tur, nec horum imaginibus funus eius ornaretur. Ad id ostendendum multò apertius, adduco in medium Plinii & Polybii auctoritatem certè locupletem. Plinius enim lib. 3. cap. 2. Apud maiores imagines in atriis erant, quæ spectarentur, nō signa externorum artificum, nec æra, aut marmora. Expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera: semperque defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus. Polybius verò lib. 6. scribit, Romanos festis diebus, a pertis armariis imagines exornasse: cumq; ex domesticis mortuus esset aliquis, eas in funere extulisse, addito reliquo corporis trunco, vt magnitudine quàm simillimæ apparerent. Ius autem illud imaginum non sic transibat ad posteros, viiis vii omnes & singuli possent: id enim usurpabatur ab iis duncaxat, qui simile ius adepti erant. Affernabantur autem domi, & in gentilitio funere efferebantur, ad exemplum rerum egregie gestarum. Occurrit Valerij Maximi dictum præclarum, lib. 5. cap. 8. ubi de Manlio Torquato Iurisc. agit: Vide

bat se in eo atrio confedissee, in quo illius imperiosi Torquati seueritate conspicua imago posita erat: prudentissimq; viro succurrebat effigies maiorum cum titulis suis, idcirco in prima ædium parte poni solere, vt eorum virtutes posteri non solū legerent, sed etiam imitarentur. M. Tullius Pisonem vellicat, quod obrepserit ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum. Fumosas imagines appellat benè antiquas: quibus opponuntur subitæ imagines apud Plin. lib. 8. epist. pro recenti & nuper nata nobilitate, aut certè non diu duratura. Et hæc quidem hæc de imaginibus, quarum vsum fuisse cum primum antiquatum putato, cum Imperatores in Christi familiam trāsierunt, relictis superiorum temporum deliramentis, ob metum nempe superstitionis cultus & idololatriæ, quæ non minus facile insinuari potuit ea imaginum approbatione, quàm olim Deorum & simulacrorum inducta persuasio. Nam adorationis cultum statuis & imaginibus Imperatorum & Principum fuisse exhibitum, ex Plinio lib. 10. Epistol. 97. non obscure colligitur. Sic enim ad Traianum scribit: Propositus est libellus sine auctore, multorum nomina continens, qui negarent se esse Christianos, aut fuisse: cum præeunte me Deos appellarent, & imagini tuæ, quam propter hoc iusseram cum simulachris numinum efferri, thure ac vino supplicarent; præterea maledicerent Christo: quorum nihil cogi posse dicuntur, qui sunt reuera Christiani. Et mox: Omnes & imaginem tuam, Deorumq; simulacra venerati sunt. Legimus quoq; capitale fuisse, circa Augusti simulachra sæptum cecidisse, vestimenta mutasse, nummo vel annulo effigie impressam latrinæ aut lupanari intulisse. Vnde & Senator quidam, vt est apud Senecam lib. 3. de Benefic. maiestatis postulator, ob id veniam petijt à Tiberio, quod matellam contingere putauerat prius, quā annulum, qui expressam Tiberij imaginem præ se ferebat, digito detraxisset. Nunc verò ad euitandū idololatriæ periculū, loco imaginum nobiles & generosi vii ceperūt stemmatis gentilitiis, de quibus passim diximus. De iure imaginum multa collegit Rosinus lib. 1. c. 19. rerum antiq.

*Fumosa
imagines
quæ.*

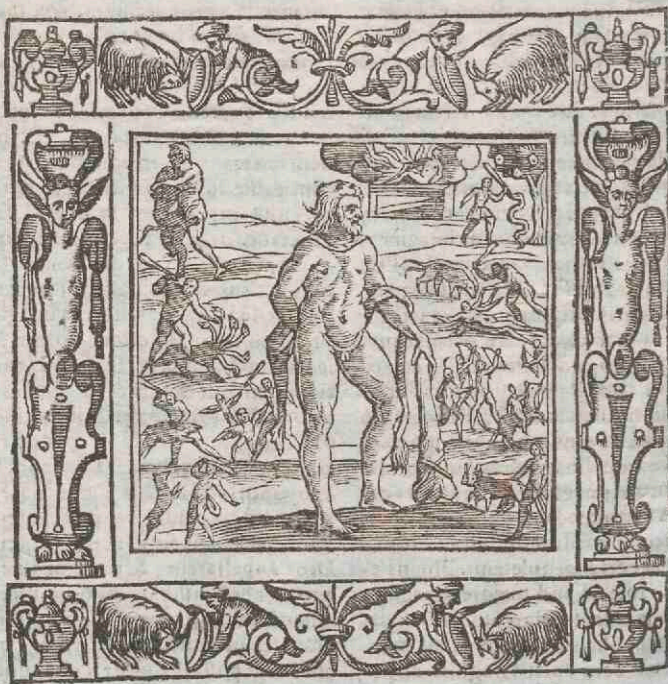
*Imagini-
bus Augu-
storum quæ
tus honor
habitus.*

*Plinij &
Polybii
auctoritas
de iure
imagi-
num.*

Duodecim certamina Herculis.

Ἀλληγορικῶς.

EMBLEMA CXXXVIII.

ROBORIS inuicti superat facundia laudes.
 Dicta Sophistarum, laqueosq; resoluit inanes.
 Non furor, aut rabies virtute potentior ulla est.
 Continuum ob cursum sapienti opulencia cedit.
 Spernit auaritiā, nec rapto, aut fœnore gaudet.
 Vincit fœmineos spoliātq; insignibus astus.
 Expurgat sordes, & cultum mentibus addit.
 Illicitos odit coitus, abigiq; nocentes.
 Barbaries feritasq; dat impia denique pœnam.
 Vnius virtus collectos dissipat hostes.
 Inuicit in patriam externis bona plurima ab oris.
 Docta per ora virum volat, & non interit vnquam.

COMMENTARII.

HERCULES clava sua armatus astat, exuvias leonis tectus, cetera nudus: circa quem duodecim ipsius labores utcumque exprimuntur: nimirum pugna cum leone; hydra; apro; ceruo; Stymphalidibus; Amazonibus; in Augiæ stabulo; cū tanro; equis; Geryone; pro malis Hesperidum; cum cerbero: & tandem supremo loco exprimitur ipsius rogus, in quem se coniecerat combutendum.

HERCULES Iouis ex Alcmena filius, ob fortitudinem & gloriam creditus est inter Deos esse relatus. Fuisse autem Hercules scribit Diodorus. Alii sex autumant, ut testatur Cicero 3. de Natura Deor. Primus, qui certavit cum Apolline de tripode. Alter Nilo natus Aegyptius, quem aiunt Phrygias literas conseripsisse. Tertius est ex Idæis indigenis, cui inferias offerunt. Quartus Iouis est & Asteriæ, Latonæ sororis, quem Tyti maximè colunt; cuius Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus Thebanus, ex Alcmena & Ioue tertio genitus, cui aliorum gesta assignant. Herodotus scribit Herculem unum esse ex duodecim Diis Aegyptiorum, Græcosq; ab Aegyptiis hoc nomen mutuatos filio Amphitryonis indidisse. Varro quadraginta tres Hercules nominat: veruntamen omnes, qui robore præstiterunt, hoc nomine ab Hercule Alcmenæ filio appellatos fuisse affirmat; Hunc enim potissimum celebrat ob varia certamina, virtutemq; bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures persequitur Diodorus rerum Antiquarum lib. 4.) complectuntur alii, quos hic sequitur Alciatus, quantum ad laborum numerum pertinet, quid per vnumquemque laborem sit intelligendum allegoricòs enatrans: cum nempe vi eloquentiæ robustos quosque & viribus præditos superasse: Sophistas retudisse Logica: facultatis beneficio: virtute furorē coercuisse: continuis laboribus opes comparasse: avaritiam aspernatum esse: libidinem mulierem repressisse: cultum animis adiecisse: nocentes abegisse: de barbaro homine supplicinam sumpsisse: sua vius virtute hostes in vnum coeuntes disiecisse: multas secum opes de locis exteris in patriam reportasse: famam hominis nunquam intermorituram

rebus præclarè gestis meritum esse. Quæ singula latius in progressu prosequemur, si prius aliquid de laboribus Herculis dixerimus. In Collectaneis Epigrammarum Græcorum hoc habetur hexastichon Byzantij Philippi:

ἄλεσα τὸν νεμέας δῆρ' ἀπλετον, ἄλεσα
δ' ὕδρην,
καὶ ταύρον, κάπρον δ' ἀμπετιναξα
γένυν.

ζωστῆρ' ἐλκυσσας, πᾶλιν διομήδεος εἶλον,
χρυσέα μῆλα κλάσας, γηρυόνην ἔλα-
βον.

ἀνγείαν ἐδάην, κεμάς δ' εὐγεν, ἔκτανον
ὄρνις.

κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον
ἔχω.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi
& Hydram,

Et taurum, apri circumcussi maxillam.
Cingulum detraxi, pullos equinos Diome-
dis sustuli.

Aurea mala postquam fregi, Geryonem
cepi:

Augiam noni [i. repurgavi] cerua non ef-
fugit: interfeci aues [Stymphalidas]

Cerberum extraxi, ipse Olympū habeo.
Extinxi Nemees monstrum, Lernamq; pe-
remi,

Et taurum, cecidit dilaceratus aper.

Balthæon arripui, Diomedus equosq; cecidi,
Geryonem stravi, pomaq; fulva tuli.

Augiā noni, capta est cerua, atq; volucres,
Cerberus abductus, latus in astra feror.

Vel si magis placet ista versio:

Dextra feram Nemea petijt meā, perdidit
hydram,

Et taurum, malas inde cecidit apri.

Balthæus est captus, sūt aurea mala relata,
Geryonusq; bonus, & Diomedus equi.

Augias me non fugit, non cerua, volucres,
Cerberus eductus, nunc sed Olympas her.

Herculis labores nonnullos ita breviter
conseripsit Quintus Smyrnaeus:

πρῶτα μὲν, ἐν Νεμεῇ βριαρὸν κατέπε-
πῶνε λέοντα.

Δεύτερον, ἐν Λέρνῃ πολυαύχενον ἄλεσεν
ὕδρην.

τὸ τρίτον αὐτ' ἐπὶ τοῖς ἐρμύανθιον ἔκτα-
νε κάπρον.

χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἤγρευ-
σε τέταρτον.

Pp

πέμπτον

Duode-
cim labo-
res Her-
culis.

Smyr-
naei
carmen
de labori-
bus Her-
culis.

Multis
Hercu-
lis.

Allego-
ria labo-
rum Her-
culis.

πέμπτον δ' ὄρνυθας συμπαλίδας ἐξε-
 δίωξεν.
 ἕκτον δ' ἀμαζονίδος κόμισσε ζωστήρα φαι-
 νόν.
 ἑβδομον αὐγείᾳ πολλὴν κόπρον ἐξεκά-
 θηρεν.
 ὄγδοον, ἐκ κρήτης δὲ πυρίπνοον ἤλασε
 ταῦρον.
 ἕνατον ἐκ Θράκης Διομήδεος ἤγαγεν ἵπ-
 πος.
 γηρύονα δὲ κατὸν βίας ἤγαγεν ἐξ ἐρυ-
 θίνης.
 κέρβερον ἐν δέκατον κύν' ἀνήγαγεν ἐξ
 αἰδάου.

Δωδέκατον δ' ε' κόμισεν ἐς ἑλλάδα χρύ-
 σεα μύλα.

Quae carmina Latine pronunciata haben-
 tur sic in Appēdicibus Virgilij, licet vnde-
 cimi & duodecimi sit inuersus ordo.

Prima Cleonai tolerata arumna leonis.
 Proxima lernaam ferro & face contudit
 hydram.

Mox Erymantham vis tertia percussit aprū.
 Aeripeda quarto tulit aurea cornua cerui.
 Symphalidas pepulit volucres discrimine
 quinto.

Threiciam sexto spoliavit Amazona bal-
 theo.

Septima in Augia stabulu impensa laboris.
 Octaua expulso numeratur adorea iauro.
 In Diomedae victoria nona quadrigis.
 Geryone extincto decimam dat Iberia pal-
 mam.

Vndecimum mala Hesperidum distracta
 triumphum.

Cerberus extremi suprema est meta laboris.
 At Q. Smyrnaeus decimum tertium addi-
 dit laborem hoc pacto:

τὸ τρισκαυδέκατον, τοῖον λυγρὸν ἔσχευ
 ἀέθλον.

μυκονυχὶ πεντήκοντα ξυνελέξατο κάρσις.
 Tertius hinc decimus labor est durissimus.

Quinquaginta simul superavit nocte puel-
 las.

Apollinaris Carm. 9. etiam plures tangit,
 licet vitate duodecim numerentur; sic e-
 um ille:

Non hic Hercules excolam labores,
 Cui sus, cerua, leo, gigas, Amazon,
 Hospes, taurus, Eryx, aues, Lycus, fur,
 Nessus, Libs, iuga, poma, virgo, serpens,
 Oeta, Thraces equi, boves Ibera,
 Quætor fluius, caput triformis.

Portatusq; polus polum dedovunt.
 Non possum transuolare Martialis carmē
 de Herculis laboribus, lib. 9. Epigram. an-
 tepenultimo:

Si cupis Alcida cognoscere facta prioris,
 Disce: Libyn domust, aurea poma tulit,
 Pelatā Scythico discinxit Amazona nodo.
 Addidit Arcadio terga leonis apro.
 Aeripede silvis ceruū, Symphalidas vndis
 Abstulit, à Stygia cum cane venit aqua.
 Faciendam vetuit reparari moreibus hydra,
 Hesperias Tusco lauit in amne boves.

Labores Herculis decarat etiam Homerus
 lib. 11. Odyss. et Q. Calaber latē lib. 6. de re
 lictis ab Homero. Cicer. 2. Tusc. Diodorus
 Siculus lib. 4. c. 3. Silius Italicus lib. 3. Mar-
 tialis lib. 5. Epigr. 66. Ouid. 9. Metamorph.
 Perottus latissimē. Lilius Gregor. libellū
 de Hercule composuit. Testatur Sanctius
 de suo Pylade, Ioanne Mallara Hispanen-
 si, cum tam ingentos in duodecim cantus
 labores Herculis digessimē, idque Hispana
 lingua, vt nihil ibi desse credas, quod ad
 eruditionem & leporem spectet. Vide quo-
 que Natalem Comitem Mytholog. lib. 7.
 cap. 1. & alios plurimos.

ROBORIS inuicti quod non posse vin-
 ci videbatur. Allegoria est huius.

Prima Cleonai tolerata arumna leonis.
 Primum Herculis certamen fuit cum leo-
 ne Nemæo inter Cleonas & Phliontem.
 Erat leonis illius pellis nullo ferro penetra-
 bilis, sicut Iuno instituerat, quæ odio im-
 placabili Herculem persequeretur. In hūc
 Hercules multas sagittas frustra coniecit,
 neq; omnino læsit; quare exhausta phare-
 tra cum claua feram infecutus est, quæ eū
 in speluncam biforem aufugisset, alterum
 ostium occlusit, deinde brachijs circa col-
 lum coniectis eō vsq; astrictam tenuit, do-
 nec suffocauit; quam supra humeros sum-
 ptam Mycenæ asportauit, eiusque pellem
 inuulnerabilem detractam in posterum
 pro secuto gestauit. Fuerunt autem tres leo-
 nes ab Hercule interfecti, Heliconius, Lef-
 bius, Nemeæus. Quo intelligi datur, facin-
 diam corporis viribus esse præstantiorem:
 Non enim viribus, aut velocitate, aut cele-
 ritate corporum, res magnæ geruntur, sed
 consilio, ratione, prudentia, eloquentia. Nec
 verò aliquid magni momenti vi res obite
 possunt aut suscipere, nisi consilium, & in-
 genij dexteritas antecellerit. Sunt qui ali-
 ter leonis Nemeæi cadem inter præteritū.
 memoria

Memoria prodidit Chrysermus lib. 2. rerum Peloponnes. Innonem supplicium de Hercule sumere volentem; Lunam in auxilium acciuisse, carminibus magicis usam, quæ cistam spuma implevit, ex qua natus est hic leo. Hunc Iris in gremio stringens in montem Opheltam deportavit, à quo eadem die Apasampius pastor fuit dilaniatus, ut ait Demodocus in rebus Heracleæ. Anaxagoras fabulatus est, in Luna fuisse latam quandam regionem, quæ hic leo Nemeus deciderit; quid mirum, cum idem Solem etiam non minus stultè massam ferrigni appellaret: est enim non ignobilis stultitiæ gradus, vel si nescias quid dicas, tamen velle de rebus propositis hanc vel illam partem stabilire. Hunc ergo leonem inermis Hercules interfecit, ut ait Pisan-der: hoc est iram cohibuit ac repressit, quæ in fortium virorum animis maximè regnat.

Dicta Sophistarum] Sic ille:

Proximo lernaam ferro & face contudit hydræ.

Secundus Herculis labor est, quo hydræ belluam septem caputem (Zenodorus novem, Heraclides Ponticus quinquaginta capita illi fuisse tradiderunt) in Lerna palude omnia vastantem, pugna perdifficili vicit, & ferro facibusq; oppressit. Quæ arguitur, virum sapientem & facundum, multiplices Sophistarum argutias, & elenchos veritatis specie adumbratos, ingenij viribus retundere. Hydræ vno capite refecto septem alia repullulabant: quod notat artis sophisticæ captionem. Si enim agas cum Sophista, vno argumento reprehensio, multa alia tibi opponet, teq; (ni diligenter caueris) ad absurdum, vel ad vrayat adiget. Certamen hoc ad alios vsus conuertunt alij, ut ad diluuium, ad vitia. Quæ de re proverbium est, *Lerna malorum*. & Hydræ fecas. Socrates apud Platonem in Euthydemo fatetur se multò imbecilliorē Heracle, qui pugnare simul non potuit aduersus Hydræm sophisticam, cui propter vnam sapientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabant. Vide proverbium, *Hercules aduersus duos*. Adhæc Pierius lib. 16. euoluæ. Chiliadum autor putauit hydræm inuidiæ referre symbolum. Horatij deceptus testimonio, cum nihil minus illic intendat Horatius. Vide adagium, *Herculei labores*. Obiter noto, So-

phistas olim dictos fuisse Philosophos & sapientiæ professores, deinde verò Rhetores, postea abijt nomen in inuidiam, ut Sophistæ dicerentur, qui fictam quandam sapientiæ speciem iactarent. Vide Celiū Rhodigin. lib. 19. cap. 17.

Laqueos] Paralogismos & captiones, vana illas quidem, & ad ostentationem seu fallaciā comparatas. Laquei, pro quacunque re, qua homo capi aut irretiri potest, frequentissimè sumuntur.

Non furor, aut rabies] Exponit hoc Mox Erymantheum vntertia perculit aprum. Tercio certamine aprum terribilem in Erymantho monte Arcadiæ omnia vastantem cepit, & ad Eurystheum viuum perduxit. Quod innuit, virtutem furori & rabiei nō cedere, imò longè antecellere. Impetus enim & furor per aprum indicatur, ut docet Pierius Hieroglyph. 9.

Virtute] *Andρεία*, est enim propria viri virtus.

Potentior] valentior, firmior.

Continuum ob cursum] Sic Poeta:

Æripedis quarto tulit aurea cornua cerui. Quarto ceruam æripedem, & celeritiam, aurea cornua gestantem cepit, quam in Menalo monte habitantem nemo mortalium cursu comprehendere potuit. Hanc cum neq; occidere, ut Dianæ sacram, neq; vulnerare vellet Hercules, annum totum currendo est insecutus; sed illa tandem fessa in montem Artemisium confugit, & ad Lado nem amnem iam iam transitura capta est, & Mycenæ super humero deportata. Sunt tamen qui dicant, in prædictum à poetis ceruas aurea cornua habere, cum omnino cornibus careant. Sed contra hos disputat Cœl. Rhodigin. lib. 7. cap. 15. Hoc quidquid est ad sapientem referendum est, cui & ditissimi cedunt & opulentissimi: ceruas enim cornibus aureis donata diuitiarum symbolum est. Notum illud Aristotelis in Politicis, facile esse ditari Philosophis, si velint. Hinc cum Dionysius Aristippo talentum petenti diceret: Nonne docebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox responsum eregit. Tum Aristippus: Nonne verum dixi, sapientem non egere? Vide adagium, *Sapiens non eget*.

Spernit auaritiā] Illud est: *Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto*.

5. Aues
Stymphalides.

Stymphalides qd.

Historia
stymphalidum.

Quinta pugna fuit, autum Stymphalidum humanis carnibus vescientium expulsio, sonitu cuiusdam atheni instrumenti, quod à Vulcano factum Pallas eò aduenti Herculi concessisse ferunt. Quod est lucrum inane, & auaritiā respicere, rapinamque omnem putare nefas Stymphalides enim volucres auaritiā referunt, propter incuruos vngues, quemadmodum & Harpyiæ apud Virgilium. Sed quæ potest esse volucrum cum auaritiā collatio? Volucres per aerem volitantes, in quo tamen victum comparare non possunt, cupidi & auari hominis cogitationem (alijs atq; alijs opibus semper inhiantem, qui tamen nec partis bonis vtatur, sed tenuissimo victu genitū defraudet, & in quo consistat non habet) satis ostendunt: qui quoniam vel natura deprauata, vel vsu longo induratus est, ad resipiscētiā aliquando pertrahi potest quibusdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus aut arceatur, aut à proposito, mala que consuetudine dimoneatur. Alij malūt hoc intelligi de scortillis quibusdam & impuris mulierculis, quarum illecebras & infidias detegimus æneo sapientiæ crepitaculo, quod tanquam tuba in aures penetrat, vt Basilus loquitur: vix enim alia fugantur ratione communes illæ pestes adolescentinum. Sed reuerà fuerunt aues, quæ Stymphalides vocarentur, in locis Arabiæ desertis, nihilo magis quàm leones aut pardi mites hominibus, siquidem vel ferro, vel arte testæ corpora rostris percutientes, integumenta facillimè perfringebant: quare postea inuentus fuit cortex, quo homines testæ si percuterentur rostris, illæ defixo rostro in illo libro tanquam visco, aut aliqua tenacissima materia caperentur, vt ait Pausanias in Atcad. Fuerunt autem ibi Aegyptijs persimiles, sed rostro rectiore & validiore, corpore multò maiore. Memorix prodidit Timageras, Stymphalidas illas, quæ repulsæ fuerunt ab Hercule, alas & rostra & vngues habuisse ferreos, quas modò σιδνποπτέρες, ferreis alis scilicet, modò σιδνποπύχας, hoc est, vnguibus ferreis, modò σιδνποπύχας, rostris ferreis nominauit. Vide Cœlium Rhodigin lib. 1. 6. cap. 11.

Nec rapto aut fœnore] Atqui tātum abest vt sapiens rapto gaudeat, vt etiam ab omni turpi lueto abhorreat. Fœneratores enim inopum sang^{uine} hauriant, à quo

vicio nos passim sacre dehortantur Hierz, Psal. 13. & 14. Luc. 6. Benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa.

Vincit fœmineos] Illius est declaratio: Threissiam sexto spoliavit Amazona baltheo.

Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit, earumq; reginam Hippolytam cepit, cui cingulum militare abstulit. Quod est astutiam muliebrem & dolos, fallaciæque coercere, & vassiciæ materiam penitus eripere, meretricias artes omnes detestando, inq; ordinem cogendo, & spoliando ornamentis, quibus homines capiuntur. Vel est detrahare ornamenta, quæ non meretrici, sed honeste matronæ debentur. Est enim hic Amazon mulier bellicosa, meretricem referens, quæ vel fortissimum possit deuincere. Allusum autem videtur ad id, quod dicitur, zonam soluere. hoc est, de uirginare. Noua enim nupta olim zona lanea & innodata cingebatur, quam prima nocte sponsus solvebat.

Expurgat sordes] Est illius ἐκκαθάρσις: Septima in Augiæ stabulis impensa laboris. Labore septimo Augiæ stabulum vno die expurgauit. Quod arguit victorum errorumq; innotatum, vel etiam qui succedere assuetudine quadam longa, ab animo expulsionem. Nihil est enim tam horridū, tamq; sordens, quod eloquentia non possit excoli. Et quia sapientia prima stulicia caruisse, debet ad curandos animos antecedere diligens præparatio. Sunt qui Augiæ stabulum ad historiam retorquent. Dicitur enim Augias Solis fuisse filius, tantumque habuisse armentum, & tot greges, vt pars maxima agri fimo obdacta ociosa & inculca iaceret; nam quidam tradiderunt ibi stabulari consueuisse tria millia boum, quod stabulum nunquàm fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quavis mercede sibi promissa, Alpheij fluminis in ea loca diuertit, omnemq; fimo copiam deleuit. Deinde enim regio ad fertilitatem rediisset, stabula Augiæ purgasse dictus est. Augias illi mercedem negauit, quia videretur nullum propè laborem sustinuisse illis stabulis purgandis: nam infulsi plerique non animi, sed corporis viribus & laboribus præmia proponunt.

Cultum mentibus addit] cultus animi est Philosophia.

illicitos

Illicitos odit coitus] natura vel lege prohibitos. Fabula sic habet:

Ostana expulso numeratur adorea tauro.
Ostano taurum ignem naribus efflantem
luctamine domuit, & ex Creta expulit.
Quod est fontes abigere, & omne illicitum
facinus scelusq; execrari. Vel furem aut
truculentiam animi cohibere. Est autem
taurus animal Venereum, quod matrem &
sorores inire solet; hinc addidit, *illicitos o-*
dit coitus. Taurus item & laetaurus in Hieroglyphicis sunt obscena verba, de quibus
Pierius Hieroglyph. 3. Cael. Rhodigin. lib.
21. cap. 22.

Abigitq; nocentes] Hinc nomen habuit
dicitur. nam & pleriq; dictus est na-
tus ad homines iuvandos.

Barbaries feritasq;] Exponit hoc:

In Diomedes victoria nona quadrigis.
Labor nonus est, quo Diomedem Regem
Thraciae crudelissimum, qui sanguine &
carnibus humanis equos alere conflu-
erat, perdomuit, & eius exemplo ipsum suis
equis dedit pabulum: plerunq; enim bar-
bari quas pecnas alijs intulerunt, ipsi tan-
dem perferunt. Quod significat, Hercu-
lem eloquentiae & sapientiae viribus barba-
riam & ferocitatem ab omnibus, quas in-
coluerit, regionibus submovisse. Equus au-
tem peculiari epithero *ferus*: dicitur, & fe-
rox. Horatius 1. Sermon. Sat. 5.

Equi et

Esse feri similem dico.

Virgilius 4. Aeneid.

Stat sonipes et frana ferox spumantia man-
dit.

Vnius virtus] Illius est solutio:

Geryone extincto decimam dat Iberia pal-
lam.

Decimo labore Geryonem tricorporem &
tricipitem bello expugnauit. Id est, colle-
ctam, & unanimum hostium multitudinē
sua virtute compressit, indeq; victor eua-
sit. De Geryone satis dictum Emblemate
40. vnus enim dicebatur, cum tres essent
fratres.

Inuehit in patriam] Huic respondet:

Vndecimum mala Hesperidum detracta
triumphum

Vndecimo aurea mala Hesperidum, occiso
prius peruigili dracone, sustulit, & secum
in Græciam portauit. Argumentum boni
& laudati viri, qui patriam externarum re-
rum spoliis locupletat. Fama est, Iunonē

cum nupsisset, Ioui in dotem dedisse mul-
tas pomos, quæ aurea mala producerent,
quæ apud Hesperidas nymphas à dracone
peruigili custodiebantur. Eo igitur inter-
empto Hercules aurea mala decerpit, & ad
Eurystheum detulit. Quod est referendum
ad illam, qua docti & sapientes homines a-
bundant, insignem rerum copiam, qua eos
sua fortuna vitæq; conditio beat. Alij ma-
luerunt, illum admonitum à Prometheo
fuisse, vt Atlantem ad ea pro se mitteret, ac
ipse tam diu coelum, dum rediret Atlas,
sustineret. Fabulam sic explicant, dicunt
Atlantem magistratum gerentem in quan-
dam rerum maximarum aliquando inci-
disse difficultatem, qui cum Herculis sa-
pientissimi hominis consilio rem praeclare
transegisset, tres oues Herculi largitus est,
quod munus, vt ea ferebant tempora, non
parum erat honorificum. Cum verò *μύ-*
λα, & oues sint, & mala fructus apud Græ-
cos, locus datus est fabula: Quidā dixerūt
mala à nymphis Herculi fuisse donata, cū
draconem custodem cecidisset: quia Dra-
co pastor fuit violentus planè homo, &
immitis aduersus omnes. Huius oues ma-
la dicta sunt aurea, cū essent oues aurei
coloris.

Docta per ora virum] Postremum hoc
explicatur:

Cerberus extremi suprema est meta la-
boris.

Duodecimo & postremo, Cerberum trici-
pitem ab inferis tractum ad auras deduxit,
quod fortitudinem per omnia omnium o-
ra volitantem, & immortalem nominis glo-
riam apud posteros semper victuram per-
spicue significat. Nam, vt est apud Diodo-
rum, magnos multosque, dum vixit, labo-
res & pericula sponte adiit Hercules, vt
pro suis erga omnes gentes beneficijs im-
mortalitate donaretur. Cic. 1. Tusco. Abijt
ad Deos Hercules: numquam abiisset, nisi
cū inter homines esset, eam sibi viam mu-
nuisset. Facile transilio Pindari locum, vt
potè longiorem, de Hercule, 1. Nemeorū.
Hæc (mea quidem sententia) est apothecis
Herculis, è rogo Oetæo videlicet in eglum,
vt illi fabulantur. Minucius Fel. Hercules
vt hominem exuat, Oetæis ignibus concre-
matur, Iulius Firmicus: Cremat & conli-
crat Herculem tristis Oetas. Seneca in Her-
cule Oetæo. Et hanc videntur fuisse amu-
lati Romani in Augustis suis consecrandis.

*Allego-
ria.*

*12. Cerbe-
rus trice-
ps.*

*Apotheo-
sis Herca-
lis*

*1. Lucina
cū tauro.*

*Taurus,
verbum
obscenū.*

*9. Diome-
des cum
suis equis
victus.*

*10. Geryō
tricorpor
superas-
sus.*

*11. Roma
Hesperia-
dum.*

De quo more vide Herodianum in Seuerianis. Quare præstantes viri post præclara gesta viuunt, perpetua hominum memoria, adeo vti etiam mortui præsentem esse videantur: virtutis enim & famæ lumen nunquam exstinguitur. Horatius:

Viuat extento Proculeius auro.

Cerberū
ex infe-
ris trahere,
quid.

Hanc allegoriam explicatius protulit Rudolphus Agricola lib. 1. de Inuent. cap. 3. Magni, inquit, sudoris est, Cerberum tricipitem ab inferis extrahere; hoc est, abstrusa & in rerum interiore recessu latentia proferre in lucem, & tanquam spectanda proponere. Nonnulli hoc traduci malunt ad auaritiam thesauros in tenebris oculos afferunt, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen, si à viro gloriæ cupido coereatur, & ex animi recessu, in quo locum occupat, expellatur, opesque illæ confertur ad vñs hominum, magnum certe momentum afferunt ad obtinendum nomen: sicut enim vera gloria sita non sit in opibus & sicutaribus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adferunt. Videtur autem hic noster versiculo hoc postremo allusisse ad nomen Ηρακλῆς, quod à κλέος & ἥρα. At ἥρα ponitur pro aere, nedum Iunone, vt tradit Macrobius Saturnali. Hemistichium est Ennij veteris poetæ, relatum à Cicerone 1. Tuscul.

Volito docta per ora virum.

IV.

Heraclidis
locus.

PER Herculem ἀλεξινακον, qui vir magnanimus, prudens & eloquens fuisse perhibetur, intelligenda est coniuncta cum sapientia & virtute facundia. Ac per duodecim, quos exatlassit dicitur labores, κατ' ἀλληγορίαν ea sunt intelligenda, quæ Emblemata explicauit. Heraclidis Pontici disputatio ad Homerii allegorias mirè ad hanc nostrā facit explicationē. Verba eius auctoris hæc sunt: ἡρακλῆα νομισέον ἐκ ἀπὸ σωματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα τοσούτον ἰσχύσαι τοῖς θεχομένοις, ἀλλ' ἀνὴρ ἑμφορὸν καὶ σοφίας ἑραυρίου μύσης, ὥσπερ κατὰ καθέας ἀχλὺς, ἐπιδεδυκῆσθαι ἐφώτισε τὴν φιλοσοφίαν, κατὰ περ ὁμολογεῖσι καὶ σοικῶν οἱ δοκιμάτατοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, ὅποσοι τῆς παρ' Ὀμήρου μνήμης ὑπερέσι, τί δὲ παραχαρὸν ἐκμηκύνει φιλοτεχνούντας; ὅτι κάπρον μὲν εἶλε τὴν ἐπιπολαῖσαν ἀνθρώποις ἀκολασίαν. λέοντα δὲ τὴν ἀκρίτως ὀρμώσαν ἐφ' αὐμὴν δὲ σαρὰν κατ' αὐτὸ δὲ θυμὸς ἀλογίσεις πεδῆσας, τὸν ὑβρίστην ταύρον ἐνομήσθη

δεδεμέναι. δελίαν γὰρ μὴν ἐφυγάδευσεν ἐκ τῶ βίῃ τὴν κεραυνίαν ἐλαφρον. καὶ τῆς ἀπρεπῆς ὀνομαζόμενος ἀδελος ἐκμεμώχθηται, διακαθάραντος αὐτὸ τὴν ἐπιτρέχσαν ἐνδίδειν. ὄρνεις δὲ τὰς συννέμεται ἐλπίδας, αἱ βόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν. ἀπὸ κέδασε δὲ καὶ τὴν πολυχρὺν κόπρον, καὶ πολυκέφαλον ὑδραν, ἥτις ἐστὶν ἐκκοπή, πάλιν ἀρχεται βλασάνειν. ὥσπερ αἰδρεῖται τι καὶ διὰ πυρὸς τῆς παρανέσεως ἐξεκοφέν. αὐτὸς γὰρ μὴν ὁ τρικέφαλος δεινός, θεὸς ἑλίοφ κέρβερος εἰκότως ἐν τὴν τριμερὴ φιλοσοφίαν ὑπανίσταται. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικόν, τὸ δὲ φυσικόν, τὸ δὲ ἡθικόν ὀνομαζέται. ταῦτα δὲ ὥσπερ ἀρ' ἐνός ἐκπεφυκότα, τριχὴ κατὰ τὴν κεφαλὴν μερίζεται. περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὥσπερ εἰπων ἀδελῶν ἐν συντόμῳ δεδήλωται. Quorum sententia verborum hæc est: Minime putandū est, Herculem corporis viribus olim tantum præstare potuisse, ac cum prudens esset, & celesti sapientia plenus, eum profunda caligine demersam Philosophiam illustrauit, quæ sententia etiam principum Stoicorum est. De alijs itaq; certaminibus Hercula, quæ ab Homero non memorantur, quid attinet ad ingenij ostentationem multa præter rem verba facere? Aprum enim cepit, hoc est, versantem inter homines intemperantiam: & leonem domuit, nempe impetum temerè ruentem quò minimè decet. Eadem ratione cum brutam iracundiam compe-scensisset atque franasset, taurum cornupetam dictus est astrinxisse. Expulit etiam & propulsauit à vita metum, quod per Ceramnam ceruam ostenditur. Et quoddam etiam ceruam, quod nominare non conuenit, idem subijt, repurgata, quæ prius tenebatur, animi foeditate. Cohibuit & volucres, nempe spem inanem & ventosam, quæ hominum vitam plurimum lætatur. Adhuc plurimum fimi expulit, & multis caputibus hydram superauit, quæ abscissa renasci non desinebat. Hanc sicuti αἰδρεῖται, id est, imperitiam aliquam, igni excidit, hoc est, admonitione. Iam verò Cerberus triceps in lucem pertractus, non malè triplicem philosophandi rationem innuit. Sunt enim Philosophia partes, ea quæ rationis est; Logica: quæ naturæ, Physiologia: quæ morum, Ethica nominantur: & ea quidem tanquam ex vna ceruice prognata, triplici etiam modo iuxta caput distribuuntur. Et hæc quidem de alijs laboribus dicta sufficiant. Hactenus Heraclides;

raelides; cum quo insigni loco velim vna
 conferri quæ disputat Lactantius diuin.
 Instit. 1. cap. 9. Cætera enim percensere ni-
 hil attinet, nisi maxime ad rem faciât. Quo
 in argumento dum animus elaborat, mihi
 attulit nobilis disputatio Dionis Chrysosto-
 mi, qui Herculis ἀλῆς seu labores vel æ-
 rumas ita celebrat, vt eum ex aduerso
 athletis opponat, & Principem fortissimum
 atq; iustissimum faciat. Peruigil & tenuis
 erat, inquit ille, vt leones, neq; enim carni-
 bus onustus, vt athleta, potuisset Asiam Eu-
 ropamq; peragrarè. Acutè videbat, acutè
 audiebat: neq; hyemis aut æstus vim cura-
 bat, vt à præclaris actionibus reuocaretur.
 Sordida pelle indutus, interdum fame cor-
 reptus, bonis operi ferebat, improbos verò
 aut de medio tollebat, aut in ordinem coge-
 bat. Diomedem enim Thracium delicijs
 affluentem, & hospites afficientem iniuria,
 suosq; subditos miserè seruire cogentem,
 claua percussum de medio sustulit. Geryo-
 nem boues permultos, & multa pecuaria
 possidentem, vt opulentia Principes omnes,
 qui in Occidente essent, facile superaret,
 sed tamen eundem nimia superbia elatum,
 vnà cum fratribus interfecit, eorumq; ar-
 menta corripuit. Idem cum Busirim offen-
 deret certaminibus totos dies occupatum,
 totos dies conuiuia agitantem, sibi vnice
 placentem, quò egregius luctator esset, pro-
 strauit. Amazonum reginæ zonam soluit,
 quæ illum fuerat alpernata: quo congressu
 ostendit, se illius forma minime fuisse supe-
 ratum, vel mulieris gratia potuisse vnquã
 à rebus excellentibus, quas primum ani-
 mo conceperat, auocari. Ne autem videret-
 ur arduis tantum rebus & gloria dignis
 operam impendisse, sinum iacentem in
 Augiæ stabulis, à multis annis collectum
 sterquilinum repurgauit. Putabat enim
 non minus esse sibi aduersus gloriam de-
 certandum, quàm belluas & homines sce-
 leratos. Hæc penè Dio Oratione 8. de virtu-
 te. Idem labores Herculis retulit ad pur-
 gationem animi & vitiõrum expulsionem.
 Oratione 5. Sed obiter admoceo, plerosq;
 existimare, vt Lucianus (quemadmodum
 postea dicemus Emblemate 181.) Hercu-
 lem virum fuisse Gallum, qui tum solerti
 quadam prudentia, tum admirabili eloquẽ-
 tia, qua maxime valebat, præclara facinora
 insigni fortitudine sit exantlati, & ingenij
 dexterritate summas quasque difficultates

superavit: quæ tamen omnis Græcia quàm
 plurimum mendax, ad armorum gloriam
 conuertere maluit. Prætermiseram Apu-
 leijs ἐπιμύθιον, quod imprimis ad rem fa-
 cit, ex 4. Floridorum: Quod Herculem
 Poetæ olim memorant monstra illa imma-
 nia hominum ac ferarum virtute subegisse,
 orbemq; terræ purgasse, similiter aduer-
 sum iracundiam & inuidiam, atq; auaritiã
 ac libidinem, cæteraque animi monstra ac
 flagitia Philosophus iste Hercules fuit.
 Eas pestes omnes mentibus exegit, familias
 purgauit, malitiam perdomuit, seminudus
 & ipse, & claua insignis, etiam Thebis o-
 riundus, vnde Herculem fuisse memoria
 extat. Huc respexit Poeta quidem Italus,
 sanè festius, dum in hominem enormi-
 bus vitijs obnoxii inuehitur tali catmine:
 Se'l Ciel mosso à pietà de' danni nostri,

Mandasse in terra vno Hercole nouello:
 Te domar non potrebbe, ò crudo e fello.
 Quà sù venuto da gli Stigij chiostri
 Che s'egli diè già morte à tanti mostri,
 Vinse à diuisa pugna hor questo, hor
 quello,
 E tu di tutti insieme, à vn sol duello,
 Le sembiàze, e'l poter gli hauresti mostri,
 Crudo cor, man rapace, e bocca ria,
 Parer ti fanno, à chi'l guardo vi gira,
 Fiero Drago, empio Cacco, infame Har-
 pia.

E sei cinghial d'orgoglio, e leon d'ira,
 E di tofco Hydra. Hor chi ti conteria?
 Il gran mostro de' mostri in te si mira.
 Videram pridem locum Plutarchi in Pro-
 blem, quo rationem reddit, cur olim Her-
 culi atque Musis communis ara facta sit:
 quia nimirum Hercules Euandrum lite-
 ras docuit, vt à Iuba memorie traditum
 est. Honestum enim & liberale ducebant, si
 amici ac propinqui literarum & sapientiæ
 cognitione perpolirentur. Alij nihil aliud
 Herculem esse quàm Solem crediderunt,
 qui propter imagines Zodiaci duodecim
 labores absoluisse dicitur. Atq; vt summa-
 tum colligam, illa quæ tradita sunt de Her-
 cule non solum ad Solis naturam, sed etiã
 ad humanæ vitæ institutionem tradita sũt:
 quippe cum alioquin frustra laudes Her-
 culis commemorarentur, cum illa mon-
 stra, quæ dicuntur ab illo fuisse domita, ne-
 que ita esse potuerint; neq; si fuissent, no-
 bis obsessent, vt canit Lucretius lib. 5. his
 versibus:

Hercules.
 vitia do-
 mans.

Hercules
 Sol.

*Quid Nemeus enim nobis nunc magnus
biatus*

*Ille leonis obesset? & horrens Arcadius fuit?
Deniq; quid Creta taurus, Lerna; pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris?
Quid ve tripeçtoræ tergemini vix Geryonai?
Et Diomedis equi spirantes naribus ignem,
Thracen, Ristonia; plagas, atque Ismara
propter,
Tantoperè officerent nobis? unciq; timenda*

*Vnguibus Arcadia volucres Stymphalia co-
lentes?*

*Aureaq; Hesperidæ seruans fulgētia mala
Asper, acerba tuens, immani corpore ser-
pens,*

*Arboris amplexus stirpem? quid deniq; ob-
esset*

*Oceani propter litus, pelagiq; sonora,
Quod neq; noster adit quisquam, nec barba-
rus audet?*

In nothos.

EMBLEMA CXXXIX.

HERCVLEOS spurij semper celebretis honores:
Nam vestri princeps ordinis ille fuit.
Nec prius esse Deus potuit, quàm sugeret infans
Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

COMMENTARI

1. **I**N nubibus Iuno sopita decumbit, eu-
lius mammis Iupiter ipse infantem Her-
culem admoget, spectante suo armigero,
aquila nimirum.

ALCIATVS

II. **ALCIATVS** libro 4. Parergon, cap. 3. fatetur hoc Emblemata sumptum esse ex antiquo illo adagio, *Ad Cynosarges*. cuius explanationem vide ibi in Adagio. Verba porro Alciati in illo loco de adoptione loquentis sunt: Apud Græcos scriptum legi, Iouem nato Hercule, quod spurius esset, nec in Deorum numerum posset admitti, dormienti coniugi suæ Iunoni cum clam supposuisse, & exucto de mammis ab ea lacte, infantem, cum natalibus restitutum, diuinitatis iura acquisuisse. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpretes, & qui Collectanea rei rusticæ Constantino Cæsari inscripsit. Hincq; factum est, ut nothi ad Cynosarges, ubi templum est Herculis, exercebantur, quoniam is Deus illis præest. Cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Hactenus Alciatus. Hæc historia reperitur in Isacii Tzetis commentariis ad Lycophronis Cassandram. Vnde huic acceptum refert Emblematis characterem Minos.

III. **SPURIJ** Spuriij & nothi, incerto patre nati, non debent adeo vereri, quod ita nati sint, Herculem enim habent sui ordinis antesignanum & quasi principem. Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto patre nati sunt, vel qui nati sunt illegitimo concubitu, l. vulgo quasi, ff. de statu homin. & l. diui, ff. de captiui. Spuriij distinguuntur à vulgò conceptis: sunt enim ij, quorum pater est incertus, d. l. vulgò, ut qui nascuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrè quidem certum demonstrare possunt, sed non eum, quem habere liceat, veluti qui nati sunt ex concubina, vulgò concepti, at improprie tamen & translato dicuntur, d. l. vulgò quasi, & l. Adoptiuus, ff. de ritu nupt. De nothis & spurijs vide ipsum Alciatum, qui præter locum citatum lib. 4 c. 5. & lib. 10. cap. 8. Parergon, putat dictos spurios (testimonio Iustiniani) quasi vulgò conceptos, παρὰ τὸ σποράδιον. Quod non satis probatur, siquidem reperio aliam apud Plutarchum derivationem, qui in Romanis questionibus sic ait: Quid est, quod eos, quorum patres ignorantur, spurios vocant? non enim quod Græci opinantur, & in causis oratores dicunt, quod ex colluvie quadam, & sentinis communione progenerati sint. Sed est Spurius inter prima nomina, ut Sextius, Decimus, Caius. Hæc verò prima nomina Latini non inter-

gra scribunt, sed aut vna littera, ut T. L. M. Titus, Lucius, Marcus; aut duabus, ut Cn. Ve. Cneus, Verrius; aut tribus, ut Sex. Ser. Sextus, Sernius. Est igitur Spurius inter ea prima nomina, quæ duabus litteris notantur, S & P. quibus etiam orbos parentibus scribunt, cum sine patre esse dicunt, per S, sine; per P, patrem significantes. Hoc igitur errorem fecit, quod sine patre & spurius iisdem litteris annotantur. Hæc Plutarchus. Huius etiam fit mentio in adagio, *Ne patris quidem nomen dicere possit*. Cæterum quos vulgò *Bastardos* vocamus, interdum spurij dici possunt, interdum non possunt: ut hi, quos principes agnoscere solent, quosq; adoptare. Spurios verò & nothos *Mulos* nuncupati apud Italos, non tam sæculi nostri mos est, quam remotioris etiam ætatis, ob adulterium, qui nulli non innotuit conceptum. Cyrus tamen, quamvis legitimo matrimonio generatus, *Mulus* est dictus, propterea quod generosior matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia, cum pater Medorum impetio subiectus esset.

Nec prius esse Deus nobilitari non potuit, & quasi natalibus restitui. De Herculis apotheosi Cicero 3. Offic. Plinius lib. 35 cap. 11. & Ovidius 9. Metamorph.

Quam sugeret infans quam ei hereditaria quædam portio bonorum obtingeret. Historiam præter Alciatum supra citatum & Tzetem narrat Higinus in poetico Astronomico, de circulo lacteo loquens, nempe Iunonem infanciam dedisse lac Herculi infanti: sed postquam rescierit pellicis esse filium, reiecit eum à se, Herculèq; qui nimia aviditate lactis multitudinem ore comprehenderat, non potuit se illud ore continere, sicq; ex eius ore profusum lacteum circulum in cosmo signasse. Tantæ molis erat lactea hæc diuinitas. Alij dicunt, ubi Pallas ad Iunonem accedens persuasisset, ut mammam præberet infanti, cum puer supra ætatem violentius sugeret, Iunonem indoluisset, ac puerum proiecisset.

IV. **EORVM**, qui nati sunt ex iniusto concubitu, misera videri conditio potest; quam enim ex nobilibus orti parentibus, nobiles tamen dici non possunt, neq; in ius hereditatis ac familiæ succedunt, nisi solvantur legibus, & à principibus agnoscantur, quasiq; adoptentur (quod vulgò dicimus

Bastardi.

Muli.

Hercules infans.

Nothi conditio qualis.

*Pecunia
nothia.*

cimus aduocare) tunc enim succedere in familiam possunt, sed naturalem illam maculam delere minimè vnquam possunt. Quia de causa Solon statuit spurios nihil debere parentibus, à quibus infamiae labem acceperant. Sed & Athenienses locum quemdam habebant, in quo spurij seorsum ab ingenuis exerceri essent soliti; cum Cynofargem appellabant: nam contaminari nobilitatem putabant spuriorum consuetudine. Themistocles tamen, astuto ingenio vir, adolescentes ingenuos & nobiles sensim primus ad Cynofarges blanditijs allexit, vt tolleretur ea spuriorum & legitimorum differentia. Pecunias autem, quæ notho ex bonis paternis tribuebantur, Aristophanes *voδὲν χρηματα*, id est, *nothias pecunias* nuncupat. Erant verò drachmæ ad summum mille, vt meminit contra Aristocratem Demosthenes. Cœl. Rhodigin. lib. 10. cap. 2. Antiq. lect. & lib. 24. cap. 6. Rectè quidem & prouidè constitutum à sapientibus fuit, vt parètes vaga vsi Venere, quasi in filijs punirentur, & effrenes homines sancti connubij quasi cancellis vi legum continerentur. Sic turpissimis clericorum filijs, ex frædo concubitu prognatis, dedecus meritò impingitur, & à sacris Canonibus cap. proposuisti, dist. 82. & à sacro Concilio Tridentino, sess. 25. cap. 15. ab omni ecclesiastico officio & beneficio, quod flagitiosus parens possidebat, arcentur. Et hoc ideo, vt discrimen seruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorum hæredes iure fiunt, eoq; admoneri debent paternæ virtutis: at illegitimis nihil sæpenumero præter viuere triste relinquitur, adeò vt conqueri possint, quod adeò infelicitè nati maleque accepti sint. Sunt tamen permulti ex ijs, qui omni alia ope destituti, omnia sua in seipsis ponunt, suamq; industriam excitant. Refert Alciatus noster lib. de singulari certamine, capit. 19. Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperij titulum transtulit, ex Caroli Magni pronepotibus spurium fuisse. Fuerunt & in Cypro Reges, fuerunt vbique etiam approbatissimi duces, non ab similibus orti natalibus: vt verissimum sit illud Platonis oraculum, seruos à Regibus, Reges à seruis oriri. Neq; enim cuiquam dubium esse potest, qui vel paulùm assueuerit in monumentis veterum, permultos fuisse spurios,

qui fortitudine & animi dexteritate legitimis quibulque liberis antecelluerunt, qui quæ susceperunt laudenti magnoque animo, & certè perfecerunt, quæ legitimi ipsi liberi numquam exequi, nedum attingere potuerunt. Talis Hercules fuit, ipsiq; omnes Iouis filij, Poetarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themistocles, Aeneas, Theseus, Romulus, Ingurtha, sed & ipse Alexander Magnus, totius fere Orientis domitor: quibus adjiciam Constantinum Magnum, Theodoricum Gothum, Gulielmum Normannum, & alios quamplures, qui nisi hæreditate aliqua paterna freti essent, vix aut numquam pertingere potuissent ad tantos rerum successus: vt ipse Hercules, qui ne fieri quidem Deus potuisset, id est, immortalem famam non sibi sam comparasset, qua omnium voce prædicatur, nisi manibus Iunonis insciæ suxisset, vt putarunt Thebani, testis est Coelius Rhodigin. lib. 21. cap. 21. Et certè mirum est, quàm plerumq; animosi & audaces sint hi spurij: cuius rei causam ego reor, quod vt plurimum in summo Veneris feruore, ne dicam suore, plantentur. Hinc nobis Germanis festium de ijs est prouentiu: *Vvas auff die bancK gemacht vordt, lasse sich nicht gern darunder stossen*. Nulli enim facile subiiciuntur. Vnde tritum illud: *Ipsa quidem natura nothos dedit hæc tria iura*,

Vi sint pomposi, mendaces, luxuriosi.
In spurium & incerto patre natum Florentiz hoc diciturum quasi *divryματῶδες* vulgò iactatur: Egli è uscito dalla casa grã de. E undici once. Item: *E di cento albumi. idè πατρὸς ὀνομα εἰπὲν ἔχει*. id est: Patris nomen dicere non potest. Sed, *Matris vt capra dicitur. τῆς μητρίδος ὡς διῆ καλέεται*. Id quod ab Homero manasse videtur, apud quem Odysseus. Telemachus rogatus, num Vlysses esset filius, responderit in hunc sensum:

Esse quidè illius mater me ait; at ego sanè Nescio: nemo suū patrè vnquā nouerit ipse. Hæc enim in re solius matris confessione standum. Caueant igitur coniugata, quæ se alijs commiscent, & sacra iura matrimonij violant, ne & ipsam prolem vnā cum marito iure suo hæreditario defraudent. In hanc rem placet subiungere historiam Iepidam, sed materiæ non ineptam. Circa litus Oceani, quod Britanniam ab aduerso con-

spicit

*Lepida hi
storia de
adultera.*

spicit, ante non multos annos fama est fuisse mulierculam inopem, sed forma appetibili, & insigni lasciuia; hæc duodecim paruos filios totidem ex vi ris genitos habebat annuis ætatum interstitijs inter se distantes. Instante autem mortis hora, vocari prope virum iubet: Non est, inquit, amplius ludi tempus; nullus horum puerorum ad te spectat, præter maiorem solum, primo enim anno nostri connubij casta fui. Sedebant tunc fortè pueri omnes humi circa ignem, more gentis, aliquid manducantes. Stupente igitur viro, atque illis rei nouitate suspensis, illa singulorum patres ordine nominat: Quod audiens omnium minimus, qui triennis erat, panem dextera & rapam, quam habebat in manu altera, in terram posuit, ac desiderio tremens, & ambabus manibus adorantis in morem in altum erectis: Da mihi, inquit, ò mea matercula, aliquem bonum patrem. Cumque illa in fine verborum paruuli patrem nominasset, &

famosum quandam diuitemque hominem, reassumpto in manibus cibo: Bene habet, inquit, bonus est pater. Hæc quidem aperte crimen falsa est, secus alia mulier pudicitia parum probata, quæ cum astringeretur conscientia stimulis marito prolem adulteriuam manifestandi, excogitauit egrum commentum (ut est sexus ille ad confingendos dolos præcipue appositus) Compulit enim precibus maritum, ut personatis, qui tum fortè per plateas discurrebant, ipse quoque personam indutus se adderet socium; atque ex eo ludo cum amictus theatri schemate domum rediret, mulier infantem nothum complexa, his verbis alloquitur: Quis hic tibi vir videretur, filiole? cacodæmon profectò est, laruatus, aut mente captus. Abi hinc vit inepte, non tuus est hic filius, alium patrem habet. Quibus verbis satisfactum marito arbitrabatur. Sed iocorum plusquam satis.

*Alia eius
dem fa-
rina.*

Imparilitas.

EMBLEMA CXXXIX.

VT sublime volans tenuem secat aera falco;
 Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
 Sic summum scandit super aethera Pindarus ingens;
 Sic fere humi tantum serpere Bacchylides.

C O M M E N T A R I I.

I.

FALCO pingitur in sublime remigio
 alarum fretus euolans, sub quo humi
 pascuntur alia auium genera, velut gracu-
 lus (quem in hac pictura desidero) anas,
 & anser. Epigraphen aliquae editiones ha-
 bent, *Imparitas*, quod idem est.

II.

Chara-
cter Em-
blemati.

ID apparet è Pindato tractum. Sic enim
 de se ipse in Bacchylidem, Olymp. 1.

σοφὸς ὁ πολ-

λὸς εἰδὸς φύς.

μαδόντες δὲ, λέρους

παγγλωσσία κέραιες ὡς

ἀκραινὰ γάρυτερον

δῖος πρὸς ὄρνιθα θεῖον. id est:

Sapiens multarum rerum

Gnarus est natura.

At discentes, procaces

Inepta garrulitate ut corui

Imperfectè garrunt

Aduersus diuinum Iouis alitem.

Ad quem locum scholiastes: ἀποτίναται
 δὲ πρὸς τὸν Βακχυλίδην, γέγονε γὰρ
 αὐτῷ ἀνταγωνιστής. Inuehitur in Bacchy-
 lidem, factus ipsi aduersarius. Alius est etiam
 locus in Nemaeis, oda 3. in fine.

ἐστὶ δὲ διέτρεψεν ἀνὴρ ἐν πετανοῖς,
 ὃς ἔλαβεν αἶψα τὴν ὁδὸν μεταμασόμενος
 δαφοινὸν ἄγρην ποτίν.

κραγέται δὲ κοροῖσι ταπεινὰ νέμονται. i.
 Est aquila velox in volatilibus.

Qua corripit statim de longinquo vestigans
 Cruentam praedam pedibus.

Clamori verò graculi humilia pascuntur.

Quibus verbis intelligimus Pindarum se
 cum aquila conferre, alios verò, ut Bacchy-
 lidem, & alios Bacchylidi similes, nunc cū

coruo, nunc cum graculis. Sic Scholiastes:
 δοκεῖ δὲ ταῦτα τίναεν εἰς Βακχυλίδην,

ἢν γὰρ αὐτοῖς καὶ φάρασις πρὸς ἀλλήλους.
 παρεβάλλει δ' αὐτὸν μὲν δέτω, κοροῖω

δὲ Βακχυλίδην. Ceterum mihi videtur
 allusisse Alciatus ad vetus Adagium, *Aqui-*

la in nubibus. Cuius explicationem studio-
 lus ubi enoluerit, non nihil sibi ad huius lo-
 ci dilucidationem facilitatis comparabit.

Vide etiam prouerbium, *Humi serpere.* Re-

Aquila
in nubi-
bus.

uera tamen suspicor, id Alciatum traduce-
 re voluisse in quosdam legum Doctores
 sibi nullo modo conferendos, à quibus ta-
 men vel impeteretur, vel sugillaretur: vt
 colligere est ex eius aliquot scriptis.

VT sublime volans] volatu summum
 aera petens. Ponitur autem adiectiuum neu-
 trum pro aduerbio, more Graecorum.

Secat aera] Sic Virgilius 1. Georg.

Quacunq; illa leuem fugiens secat aethera
 pennis.

Falco] Falco auis rapax & praedatoria,
 ex accipitrum genere; ita dicta (vt Festus
 innuit) quod vngues more falcis habeat
 introsum flexos. Varij autem generis sunt
 falcones, vt Britannicus, Gyrofalco, Mon-
 tanus, Peregrinus, Gibbosus. Verum falco-
 nes omnes (vt hodie à Principum aucupi-
 bus obseruatum est) feminae sunt; mares
 verò sunt, quos vulgus hodie vocat Mo-
 scardinos.

Pascuntur humi] humi gradiuntur. Pin-
 dar. ταπεινὰ νέμονται.

Graculus, anser, anas] De his auibus vi-
 de Plinium lib. 10.

Sic summum scandit] eleuatur felix in-
 genium Pindari.

Pindarus ingens] Pindarus Thebanus, Pin-

nouem Lyricorum poetarum princeps. Al-

tissimus fertur & verborum & sententiarū

copia, vt ait Quintilianus: grauitate ar-

duus, constructione ac ordine immensus ac

prolixus. Quem etiam non imitabilem di-
 cit Horatius. Eius educationem vide in

Imaginibus Philostrati, tit. *Pindarus.* ex

quo haec sumpsit Politianus:

Aerios procul in tractus & nubila supra

Pindarus it Dircaus olor, cui neccare blada

Os tenerum libastu apes, dum fessa lenaret

Membra quiete puer, molle spirantia somnu.

Is cum Thebis aliquando in poetarum ve-

nisset commissionem, per auditorum insci-

tiam à Corinna quingies victus fertur. Hic est ille Pindarus, quem ita amasse A-

pollo fertur, vt illi oblatorum portiuncu-

lam impartiretur; quin & à sacerdote ad

cetiam cum Deo in sacrificijs subinde vocaretur. Verum & carminis Pindarici amorem fuisse Pana, Plutarchi monumentis testatum est. Eius mortem refert Val. Maximus lib. 9. cap. 12. de morte non vulgari: nam in gremio dilecti pueri in gymnasio mortuus inuentus est. De eo vide plura apud Macrob. 5. Saturnal. Horatium lib. 4. Carm. od. 2. Plinium lib. 7. cap. 29. & Alciam tum nostrum lib. 10. Parerg. cap. 8.

Humi tantum serpere tenui stylo uti.
Sic Horatius in Arte:
Serpent humi tutus nimium, timidusq; pro-
cella.

Et 2. Epistol.

— nec sermones ego mallem

Repentes per humum.

Hi sunt Pindaro λόγοι χαμαιπετῆς. Sermones iacentes.

Bacchylides] Lyricus Poeta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidae athletae, ut ait Suidas. Tres fuisse Aelianus tradit: hunc primum, alium Atheniensem, tertium Arcadem. Porro mirum videri potest cur hic Bacchylidem adeo extenuet, qui dictus est Siren, ob carminis suauitatem: sic enim in epigrammate 1. ἀνθολογίας,

— καὶ λάλε σερπῖν

Βακχυλίδην.

Quod imitatus est Politian. Nutricia:

Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren
Bacchylides.

Propterea Lactantius in Phœnice (si tamen est eius poemation) Iuleas voces, pro suauissimis & delicatissimis accepit, vocabulo ab Iulide, Bacchylidis melici patria, ducto.

Hæc similitudine docet Alciatus, aliquam semper observari facili in ingenijs inæqualitatem. Sunt enim, qui ut falco vel aquila volatu præstent, id est, qui ingenijs viribus cæteris antecellant: sunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, ut aues illæ domesticæ, quibus una est cura vulgatiore tantum confectari. Quod certe referendum est ad debiliora quæque ingenia & minus virida, quæ tenues cogunt siliquas: quique plura & magis ardua velint, quam possint; cū, vel imperiti pictores, nihil sciunt præterquam simulare cupressum, ut loquitur Flaccus. Primas tener inter Lyricos Poetas Pindarus, Bacchylides inferiora tantum confectari dicitur. Huic convenit illud ex Olymp. 1. οὐρανὸν ἔχοντα βαρύνει.

— ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὀδῶν ὁδοὶ παραίτεται.
μία δ' ἐχ' ἀπαντας ἀμμοπρέπης
μελέτα — id est:

Sunt quidem alia

Via alijs excellentiores.

Sed una non omnes nos alie

Exercitatio.

Ausonius ad Paulinum:

Si vitulum tauro, vel equum committis a-
nagro:

Si confers fulicas cycnus, & aedona parva:

Castaneus corylos aques, visburna cupressis.

Potest huc non inconcionè referri, quod in

Oratore Cicero ait: Si quem aut natura

sua, aut illa præstantis ingenij vis fortè de-

ficiet, aut minus instructus erit magnarum

artium disciplinis, teneat tamen eum cur-

sus, quem poterit. Prima enim sequentem

honestum est in secundis tertijsque consti-

tere. Nam in Poetis non Homero soli lo-

cens est (ut de Græcis loquat) aut Archilo-

cho, aut Sophocli, aut Pindaro, sed horum

vel secundis, vel etiam infra secundos. Nec

verò Aristotelem in Philosophia deterruit

à scribendo amplitudo Platonis: nec ipse

Aristoteles admirabili quadam scientia &

copia cæterorum studia restrinxit. Porro

quàm magna sit ingeniorum dissimilitu-

do, nos quotidianus docet usus, & ipse M.

Cicero de claris oratoribus, itemq; Fabius

Quintilian. Sed ea nonnunquam compara-

tio nauseam in multorum nares concitat:

& sunt qui ne quidem Iovem pro rivali fe-

rant, & se omnium optimos haberi velint:

Nam & Palæmoni, glorioso Grammatico,

Varro togatorum peritissimus displicuit:

& Maro ipse Banum & Nævium auersa-

tus est, sicuti Pacuvium Persius, quos suo

ævo placuisse credibile est, cū alij melio-

res non essent. Sic (verba sunt Minois) qui

vixere temporibus auctori nostrorum, Ioan-

nes Meunus, Quadrigarius, Marotus, San-

gelasius, pro bonis habiti, cū nondum po-

lita poësis Gallica foret: sed si conferuntur

cum sequentis aui nostri poetis egregijs,

Ronsardo, Bellsaio, Bellsaqueo, Barassio, id

perinde erit atq; asferibus olores adæqua-

re. Nam quis ea recordia est, qui Maroni

Ennium compararet, vel Homerum Chæri-

lo, ut ætate superiore quidam Budæo Ba-

dium conferre non dubitarunt? In materia

quamquam dissimili comparationis excan-

duit Catullus, suam amariam non æquè

laudari

Non om-
nes possū
primas de
nero.

Compara-
tio inter-
dum odia
sa.

Humi ser-
pere.

Bacchyl-
ides.

IV.
Ingenio-
rum inæ-
qualitas.

laudari questus :

Tecum Lesbia nostra conseruatur ?

O seculum insipiens & inficetum ?

Et Martialis in quemdam, qui se pro ami-

co fido haberi vellet ?

Dispercam, si tu Pyladi prestare matellam

Dignus es, aut porcos pascere Perithoi.

Sed hæc satis ad alia properanti.

In desciscentes.

EMBLEMA CXLI.

QUOD sine egregios turpi maculaueris orsus,

In noxamq; tuum verteris officium;

Fecisti quod capra, sui mulctralia lactis

Cum ferit, & proprias calce profundit opes.

COMMENTARI.

I.

CAPRA pedibus posterioribus mulctrale lacte plenum impetit, eoq; subuerso lac effundit; huic astat ancilla caprimulga, gestum subirascentis exprimens.

Ex antiquo desumptum est adagio, *αἰεὶ Σκυρία*, id est: *Capra Scyria*. Conuenit in eos, qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitijs contaminant atq; obscurant: quique rectè instituta non rectè finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, mulctram quam vberis distento impleuerat, eandem pede illiso distringit, totumq; lac collectum effundit; sicque beneficium quod dederat, ipsamet perdit.

II.

*Typus
Emble-
matis.*

perdit. Epigraphe ista cognationem aliquā habet cum Emblemate 83.

QVOD sine turpi] scdo exitu. id est, post perfectum opus cum aliqua laude statim desciueris, labena tibi asperferis inmemor laborum antea torum; indecorē, insolenter, superbē, impudente te gesseris.

Egregios orsus] optimum principium. Linius lib. 1. Vt oris tanti operis successus prosperos darent. Cicero 2. Diuinat. ex Homero:

Scire ratosne habeant, an vanos pectora orsus.

Dicitur enim & Orsus, us. & Orsa, orum.

In noxamq; tuum] ex beneficio maleficium admiseris; commodum conuerteris in noxam & incommodum. Proverbialis locutio, cum officium dicitur in maleficium conuerti. De nomine noxa, diximus Emblem. 131.

Fecisti quod capra] itidem atque capra, quæ ubi ē distento vbere mulctrale complerit, calcis ictu dispergit, quod erat iam vtiliter paratum.

Mulctralia] Mulctrale, vas in quo mulgetur: quod & Mulctra, & Mulctrum dicitur. Horatius Epod. 16.

Illic iniussa veniunt ad mulctra capella. Columel. lib. 7. cap. 8. Sed mulctra cum est repleta lacte, non sine tepore aliquo debet esse. Virgilius 3. Georg.

Implebunt mulctralia vacca.

Calce] extrema & posteriore parte pedis. Ouidius 3. Fast.

Ille cadit præceps, & calce feritur a selli.

CVM quispiam ferme toto ætatis curriculum prudenter probeque sese gesserit, & in extrema senectute, vel etiam post præclarè facta, criminis aliquid aut vitij admitrit, nec gloriæ debitum sibi præmium expectat, efficit ut capra, quæ mulctram motu pede dispergit, totumq; lac emissum, iamque in mulctrali paratum effundit. Eiusmodi sunt, qui ē felici principio, id est, pueritia bene & liberaliter instituta, deficiunt ad mores corruptissimos, vitamq; deploratissimam, ut Nero, Tiberius, & similes Romanæ Reipubl. pestes, qui ē præclaris inijs semper in peiora processerunt, & vitam omnium infelicius clauferunt. His annu merari potest Metellus Pius, qui cætero vi

*ta tempore continentissimus, ad extremū iam senex in Hispania Consul, fœdis indul sit voluptatibus. Idem euenit Hortensio, & Lucullo, & apud Græcos sapientissimo legislatori Soloni, Antiocho magno, Xerxi, & alijs multis: & ut etiam ex historia sacra colligere est, Sauli, Salomoni & Samsoni, qui in peius progressi sunt. Sed id in minoribus quoq; contigisse legimus. Euthydamas Rhetor cum aliquando ob oratoriā clarus atque vtilis esset Reipublicæ, postea ad tyrannidem inclinabat. Illo mortuo eius amicus Hybreas: Euthydame, ait, malum es ciuitatis pernecessarium; nam nec sine te, nec tecum viuere possumus. Archidamas Periandro, qui cum esset arte mendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid, inquit, tibi accidit Periander, ut pro eleganti medico malus poeta vocari concupiscas? Notans hominum mores, qui res honestas aggressi, degenerant ad sordidiora, cum consultum sit, vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimum. Huc referri possunt adagia, *Auris Batava. & Mandrabuli more res succedit. & Primum Ægina optimos pueros alit. Item, Primum Mars in filijs laudatus est.* Notum quoq; est omnibus Neronis quinquennium. & τὴν δὲ διὰ τὴν συμπεφυμένον. *Lutum sanguine maceratum.* de quo Rhodigin. lib. 11. cap. 12. Domitianus quoq; (ut refert lib. 6. Fulgosus) primis imperij inijs non modò abhorreere videbatur, ut humanus spargeretur sanguis, verum etiam ea loca tanquam molesta deuitabat, in quibus cæsis ad vespendum animalibus eorum cruor manaret: relictasq; hereditates repudiabat. Mox ē bono in pessimum conuersus, leuissimis de rebus nobilissimos quosq; viros occidit, bonaq; eorū publicauit, mortuorum bona inuast, qui vel vno teste probarentur dixisse, velle bonorum suorum hæredem Principem esse. Prorsus igitur à bonitate atq; abstinentia, quam primis inijs ostenderat, ad ingētem immanitatem atq; rapacitatem se transulit, & generosa primordia scdo exitu obsecrauit. Alia etiam exempla subiungit Val. Maximus: cap. De mutatione morum, & fortunæ.*

Euthydamas.

Periander.

Domitianus mutatio.

AEmulatio impar.
EMBLEMA CXLII.

ALTIVOLAM miluus comitatur degener harpam
Et prædæ partem saepe cadentis habet.
Mullum prosequitur, qui spretas fargus ab illo
Præteritasq; avidus deuorat ore dapes.
Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

COMMENTARII.

- I. **H**ARPA, avis rapax, prædam cruentam vnguibus tenens in altum euolat, cui miluus subuolat, decedens prædæ reliquias excepturus. Subtus in aquis enatat fargus, qui audio ore pisciculos emergentes deuorat.

II. **F**IVSDEM ferè est argumenti cum superiori, re de Pindaro, sed similitudines sunt obscuriores. Agitur ferebat Alciatus æmulum quempiam esse sibi syndromum, eum

quidè legum interpretem auditores quosdam malè affectos allicientem, qui quantum poterat, operam dabat, ut eius gloriam obscuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen ut imitatore ignarum grauius pungat, perbella viuitur similitudine, ac rum non sibi temperat à conuicijs, nempe in eum cõfesto nomine *εὐνοκράτης*, quali dicas, vinipotens aut meripotor: & tandem lippum oculis appellat, quod ad iudicij imperitiam

Emblema scriptum in

imperitiam refertur. Quemadmodum. inquit, miluus degener comitatur harpam alie volantem, vt ijs vescatur ciborum reliquiis, quæ ex eius rostro frustulatum concidunt; vtque sargus marinus pisciculus nullum piscem consequitur, vt quæ præterierit, arripere queat: eodem modo mecum agit Oenocrates ille, ludimagister bibax, qui relictos à me quosdam auditores excipit: quo iudem vtuntur tamquam lippo oculo, id est, nullius iudicii doctore, & imperito legum interprete, cui sit Iuris civilis abstrusa scientia penitus incognita. Eum itaq; hominem maledicentia notat, vinolentia, stultæ cuiusdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuisse Alexandrinum nomine, iuris interpretem Alciatus infestum, non leui coniectura falsus Minoi est Germanus Audeberus, Regiis tributis Aureliæ præfectus; cuius viri (inquit idem Minos) certe docti & amici non potest non esse mihi gratissima iucundissimaq; recordatio, quæ scio à permultis eruditissimis hominibus officiosè & honorificè cultam, & cum quo sæpe de literis sermones vtrò citroq; habui superioribus antè actis annis, cum iuri civili operam darem apud Aurelianenses.

ALTIVOLAM harpam] Harpa avis vocatissima, ἀπὸ τῆς ἀπ' αὐλῆς, à diripiendo dicta, de qua Plinius. Bellum gerit cum triorchæ. Aristoteles 9. de histor. anim. cap. 1. Amici, inquit, sunt piphex, harpa, & miluus. Vocat autem *altivolam*, quia aves vngues habentes omnes ferè sunt altivolæ, teste Plinio lib. 10. cap. 19. Vel si manus allegoricè intelligere de doctore præstanti, & sublimis ingenii, quem ceteri non possint assequi.

Milvus] Miluus avis rapacissima & gulosissima, de qua Plinius lib. 10. c. 10. Marcial. lib. 9.

Hinc prope summa rapax miluus in astra volat.
De miluo diximus etiam aliquid supra Emblem. 29. Miluum verò degenerem dicit, vt suo Antalciao Oenocrati accommo det, quasi extra ordinem doctori, seu potius triuiali, inertis & imperito leguleio.

Mullum prosequitur] Ordo est: *Sargus*, id est, piscis iste ignauus, *prosequitur mullum*, id est, aliam piscem marinum, *qui*, (supple sargus, *avidus deuorat ore dapes speratas præteritasq; ab illo*, supple mullus). Mullus est genus marini piscis & fluuiatilis, qui

quod gemina barba insignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur: licet Sanctius neget, & alium magni precii piscem esse dicat. Huius mentio est apud Plin. lib. 9. cap. 17. & 33. c. 11. Quomodo differant inter se mullus fluuiatilis & marinus, notent curiosi. Martialis:

Nolo mihi rhombum ponas, mullumvè bilibrem.

Sargus] Sargus piscis, de quo iam antè Emblemate 75. in mari nascens Aegyptiaco, vt est apud Festum: qui, teste Plinio, eum, quem Lutarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex aliis laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt dicitur, messem deudentem, qui velint significari, sargum & mullum pingunt; sequitur enim sargi reliquias mullus, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim potest mullus) descendit & pascitur, imbecillioresq; ne eodem adhaerent, arceat Aristoteles lib. 8. de nat. animal. cap. 2. & Pierius Hieroglyph. 30.

Dapes] Dapes non tantum opiparos apparatus, aut religiosos, sicuti plerumq; significare, sed & vitabiles & infandos cibos, auctore Virgilio, possumus dicere, in *Aeneid.* 3. Cyclopem describens:
Nā simul expletus dapibus, vinoq; sepultus.
Et in *Bucolic.*

Quas illi Philomela dapes, quæ dona parauit.

Oenocrates] vinosus quidam doctor: οἶνος οἶνον, vos vinum, & κρατέω, vinco, quasi quod vino vinceretur.

Deserta studentum curia] Ἰπποκρίτης, à me relicta decuria studentium. Curia pro decuria, quam classem Parisini dicunt, id est, auditorium. Ergo *deserta studentum curia* erit decuria illa, qua cesserat antè Alciatus. Porro de curiæ nomine, si vacat, euolue caput 16. lib. 1. Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias persequi.

Lippo oculo] Ipsemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus interpretatur (Parrergon lib. 6. cap. 12. Vti tamquam lippo oculo, inquit, prouerbialiter dicimur de re, qua carere non possumus, cum tamen damnosa nobis sit. Eleganter Plautus adixerat uos improbos traxit, quos, quamuis dominum decipiant, tamen retinet dominus, & vt potest, eorum opera vtuntur, cum vt velit

Q9 non

Germanus Audeberus, qui Venetianæ elegantiæ carmine describit.

III. Harpa.

Milvus.

Mullus.

Sargus.

Dapes.

Oἶνον & κρατέω.

Curia.

Oculo lippo.

non possit. Eius carmen est in Persa:

*Ego neq; lubenter serui, neq; sum hero ex
sententia:*

*Sed quasi lippo oculo me meus herus uti-
tur, manum*

*Haud abstinere quit tamen, quin imperet
mihi,*

Quin me suis negotijs presciant.

Sed & apud eundem in Bacchidibus sic se-
nex loquitur:

Lippo illic oculo seruus est simillimus:

Si non est, nolus esse, neq; desideres.

Si est, abstinere, quin attingas, non queas.

Sunt autem hæc carmina non solum ab in-
terpretibus male intellecta, sed etiam vitio
exemplarium corrupta. Hæc Alciatus. Vi-
de prouerb. *Lippo oculo similis.* & *Vbi quis
dolet, ibidem & manum habet.*

IV.

Et si Emblemata hoc scriptum sit in
triuiale quendam leguleium, Alciati syn-
dromon, tamen commodè referri potest in
omnes, qui in eadem arte versantur, pro-
pterea quod inter hos artificij similitudo
magis æmulationem conciliet quàm bene-
uolentiam. Quorum mutuam inter se in-
uidiam Hesiodus in Operibus & diebus
suis, cōpluribus metaphoris indicat, haud
tamen dampnans id genus artificum con-
tentionem, imò probans & laudans: propo-
suerat enim duplex æmulationis genus,
quorum alterum sit utile, pulchrumque
mortalibus; alterum fœdum ac pernicio-
sum. Hoc homines ad rixas ac bella concit-
rari, propter opum honorumq; certamina:
illo verò tanquam exemplis propositis ad
industriam & honestas artes expege fieri.
Et quia æmulatione virtus cognoscitur,
constat nullum ferè fuisse virum seu bello,
sue toga clarum, qui non suos æmulo ex-

pertus sit. Plato vir summus, & Xenophon
haud expertes fuisse creduntur talis affe-
ctus; id indicio est, quod neuter alterius me-
minit vquam, cum multa vterq; scripse-
rit, ambo clari, & inter se alioquin noti, So-
craticq; sapientiæ ambo alumini. Habuit
Virgilius Bauium & Mœnium, Homerus
Zoilum, Cicero Hortensium & Didymum
Alexandrium, M. Varro Rhemnum Pa-
lemonem Grammaticum, Catullus Sico-
nium: qui omnes multò facilius æmulo-
rum nomen, quàm propositum adepti sunt.
Quid? quod contra ipsos Deos aula iulugere
æmulatio perhibeatur. Hæc enim
Marsia pellem detraxit, Arachnen è trabe
suspendit, Sirenes in monstra mutauit. To-
quoq; Misenæ, non esses vndis submersus,
nisi tua temeritas Tritonem ad certamen
cantus prouocasset. Atq; vti nam res intra
æmulationis terminos confisteret, sæpe in
aperta odia & bella erumpit: nam vt rectè
Cicero in Lælio, pestis nulla maior in ami-
citijs esse potest, quàm in quibusdam ho-
noris & gloriæ certamen, ex quo inimici-
tiæ sæpe maximæ inter amicissimos extite-
runt. Notetur nostrorum quoq; tempo-
rum vehemētia in syndromis quibusdam,
quàm clandestino laborent odio, quàm
mutuis conuictorum assulibus collidant
cornua. Ecquod propositum præmium?
Vanæ & inanis gloriolæ strepitus, & popu-
laris applausus. Pro his continuatos annos
& sæcula sudoribus & vigilijs fracta, trans-
mittit lucubrantium solertia: pro his ars
& ætas paribus penè spacijs decurrunt, na-
scentes enim consecramus disciplinis, quas
tamen imperfectas abrupit mors, inuida
huius gloriæ, & terminus æmulationis. Vi-
de adagium, *Figulus figulo inuidet.*

*Æmula-
tio du-
plex.*

Albucij

Albutij ad D. Alciatum, suadentis, vt de
tumultibus Italicis se subducatur, &
in Gallia profiteatur.

EMBLEMA CXLIIL.

QVAE dedit hos fructus arbor, cælo aduena nostro,
Venit ab Eoo Persidis axe prius.

Translatu facta est melior, quæ noxia quondam
In patria, hic nobis dulcia poma gerit.

Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi:
Alciate, hinc vitam degere disce iuam.

Tu procul à patria in pretio es maiore futurus;
Multum corde sapis, nec minus ore vales.

COMMENTARI.

IUVENIS in patina aufert mala Persica à proxima arbore decerpta. Arbo- rem verò horum pomorum feracem ipse Alciatus in epigrammate depingit, vt quæ
Qq 2 habeat

habeat folia linguae similia, poma verò cordis formam quodammodo referentia.

II. Aurelij Albutii Iuriconsulti, Graeci & Latini sermonis periti, Poetae insignis, & quidem Mediolanensis, non Aurelianensis, ut perperam ab aliis traditum est. Bonaventura Castillionæus: In vico Clinii memoriorum sunt Albutiorum, qui mihi sunt acceptissimi, quod ex iis tam antiquissimis natalibus orti sunt Aurelius Poeta egregius, ab Alciato etiam celebratus, & Io. Iacobus &c. Eiusdem Aurelij vidimus Christianarum Institutionum libros tres, carmine eleganti perscriptos, quos Carolus V. diplomate, & A. Alciatus epigrammate commendarunt. Audiuius etiam scripsisse Hymnorum librum unum, decem virginum vitas, & librum Iobi, aliaque Albutii quoque eiusdem meminit Alciatus lib. 2. Prætermissorum: Legi apologiam quādam eius nomine aduersus Petrum Stellam, & Longonallium, legum Doctores. Hic itaque monet, ut Alciatus à tumultibus & factionibus Italicis sese submoueat, & florentissimam Galliam petat, in qua futurus sit commendatior. Sumit argumenti materiam à pomi Persici translatione, quod in Perside virulentum fuit, in Italia verò consutum, loci mutatione toxicum habere desit. Eodem modo si patriam relinquat, in extera regione admirabilem futurum Alciatum sperat, siquidem non minus lingua, id est, eloquentia, quā corde, hoc est, doctrina & prudentia polleat: quod etiam factum. In Gallia enim Alciatus per aliquot annos nō sine magna gloria professus est. Quod aperte (ut carminis nostri enarrationem habeamus magis perspicuam) Alciatus ipse sentit explicuit oratione quādam Ferrariæ habita, his omnino verbis: Scio, inquit, plerisque suspectam esse posse tam frequentem mutationem meam, qui nunc Auenioni, nunc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ professus sum: nec deerunt qui instantiæ hoc tribuant, tamquam nusquam possum consistere, & quod in carmine Horatiano est, *Roma Tibur amem, ventosus Tibure Romæ*. Etenim non bene compositæ mentis argumentum est, cum quis huc atque illuc vagus discurret, nec quiescere potest. Cæterum mihi excusatio est in promptu, notissimumque omnibus est, me, dum bellicos tumultus

subterfugio, tutamque studiis meis sedem perquiro, diutissime esse peregrinatum, Principumque in sessionibus huc atque illuc agitarum, certam sedem tenere non potuisse. Idem clariùs Oratione Ticini habitata sic: Quāplurimi vestrum optime sciūt, ut belli calamitatibus eiectus, relicta patria trans Alpes profectus sum: ibi professorio muneri addictus, aliquot annos summa cum gratia moram traxi: quod an illorum humanitati tribuam, an qualibuscumque nostris studiis, non satis scio. Tria certe magnifica hac in disciplina tribus in celeberrimis gymnasiis mihi contigerunt, quæ nescio (quod citra arrogantiū dictum sit) an cuiquam alii: primum ut Auenioni, cum numquam ad eam diem cathedram ascendissem, stipendium sexcentorum mererer, & ætate longè impar, senioribus tamen æquater: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magistratus Christianissimi, ipso Rege adiuvante, secundo quā eam viceram anno duplicatum mihi est honorariū, & mille ducentique præstiti: tertium est, quod tam à longinquis partibus in patriā ab excellentissimo Duce nostro accessit, Senatoria dignitate ornatus, hanc accessionem ne quidem cogitans, tantum abest ut petierim, sum consecutus. Hactenus ille. Simile est quod Erasmus in quadam ad Alciatum epistola scribit: Pietatis erat, inquit, quod patriæ tuæ potissimum bonum ciuem præstare volueris: sed Deos voluit eruditionem tuam velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis splendor nescio quo pacto in sua cuique patria ferè obscurior obtingit. Nec verò prætermittendum, hoc Persici symbolum à Paulo IONIO explicari in eo Dialogo, qui est de notis armorum & amoris, cum inscriptione, *TRANSLATA PROFICIT ARBOS*. ipsique Alciato ascribi.

Quæ dedit hos fructus Hic Persica cum Persico videtur confundi: quod an liceat, alii viderint. Qui verò pomum hoc venenatum in Persis gigni putauerunt, decepti fortè sunt nominis vicinitate, nam id de Persæa diligentiore tradunt, quæ omnino alia est, myxis rubescentibus similis (præna ea sunt sorbis insita) in Æthiopia lethalis, in Aegypto salubris; quamvis Columella poetica licentia utramque confunde re videatur, quæ tamen ex Nicandro mutatur, & ex his fortè Alciatus,

Locus ex Alciati quadam oratione.

Alciatus

Leopoldus

Paulus

Paulus

Cælo

Caelo advena nostro] nostro solo implan-
tata, cum primum in Perside nata esset.

Venit ab Eos] Cum Persæ aliquando in
Romanos bellum gererent, multis in locis
Italiæ Persica implantarunt, quæ in Persi-
de venenum præstantaneum ferunt. Hac
tandem arbore hostes extinctum iri spera-
bant: sed in Italia mutato solo naturam e-
tiam mutavit, quæ in opinione est Columel-
la, ubi refert:

— pomus cum barbara Persis

Miserat, ut fama est, patris armata ueneris:
At nunc expositi parvis di serimine lecti,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.
Alij hunc fructum ab Æthiopibus in Æ-
gyptum malo animo missum, naturam so-
li benignitate commutasse tradunt. Calli-
machus Persicum in Ægypto primum sa-
tam à Persæo affirmat. Nicander verò My-
cenis primò sacram contendit. Plinius adue-
ctam quidem hanc arborem è Perside fa-
teretur, sed noxiam apud Persas esse, & trans-
latu miteret, id verò pernegat. Eius verba
sunt lib. 15. cap. 13. In totum quidem Per-
sica peregrina, etiam Asiæ Græciæque esse
ex nomine ipso apparet, atq; ex Perside ad-
uecta. Et paulò inferius: Falsum est vene-
nata cum cruciatu in Persis gigni, & pœna-
rum causa, à regibus translata in Ægy-
ptum, & terra mitigata. Sed Plinio aduer-
satur Galenus, Dioscorides, Paulus Ægi-
neta, Plutarchus, & alij.

Translatu facta est melior.] Quasdam
arbores mutare naturam pro regionum va-
rietate, testis est Plutarch. eo libro, quem
inscripsit, De facie, quæ apparet in orbe Lu-
næ. Plin. lib. 17. cap. 10. ubi agit de arbori-
bus, quæ auulsiōne nascuntur, omnia ea nō
stati in moris est in sua locari, sed prius nu-
trici dari, atq; in seminarijs adolescere, ite-
rumq; migrare. Qui transitus mirum in
modum mitigat etiam siluestres: sine arbori-
um quoq; ut hominum natura, nouitatis
ac peregrinationis auda est: sine descenden-
tes virtus relinquunt, manifesteque in
tractatu, seu ferè dum radici auellitur plā-
ta. Simile illud Plinij historia mundi lib.
2. cap. 96. In Crustumino natum scœnum
ibi noxium, extrā salubre esse. Ex quo intel-
lige quædam soli mutatione fieri melio-
ra, alia deteriora; quod rei rusticæ peritia u
flores obseruant, Palladius, Columella, Ca-
to, Varro, alij. Ex horum censu habetur e-
tiam arbor Persica: unde pomum Persicum

notam fuisse eius, qui in alio cœlo melior
fiat, tradit Pierius lib. 54. de sacris Ægy-
pt. litteris.

Quæ noxia quondam] toxicum ferebat.
Exstat epigramma Græcum lib. 1. Antho-
log. eis δ' ἐρδ' ῥα, incerto autore, in quendam
Theognosti filium, qui comestis pomis Per-
siccis interijt. Id sic habet:

ἐκ φονίων Περσῶν φόνιον οὐτὸν ἤγαγε
Περσεύς

Παυδὶ Θεογνώστῳ τὲ θανάτῳ πρόφα-
σιν. id est:

Ex mortiferis Persis mortiferam plantam
duxit Perseus,

Filio Theognosti mortis causam.

Huc quoq; respicere arbitror (quidquid
alij dicant) illud à Philodemo, vel vtiq;
volunt, epigrammatario Platone dictum
nobili disticho:

μῆλον ἐγὼ. βάλλει με φίλων σέ τις, ἀλλ'
ἐπίνευσον

Ξανδρίππῃ καὶ σὺ μαραινόμεθα.
Cuius sententiam pro iure suo sic reddidit
Pierius:

Pomum ego, quiq; tibi me dat, te deperit,
audin'

Flauia, marcescam nempe ego, tuq; etiā.
Dulcia poma gerit] Martialis 13. Nux
Persica.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis Persica cara sumus.

Fert folium lingua.] Plutarch. commen-
tario De Iside & Osiride, Persicam arbori-
rem Iside consecratam fuisse scribit, quod
linguæ folium habeat, fructum cordi si-
milem.

Eius hæc verba sunt: τὸν δ' ἐν
ἀγύπτῳ οὐτὸν μάλισα τῇ θεῷ καθιε-
ρῶσθαι λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρ-
δία μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττι δὲ τὸ
φύλλον ἔοικεν. ἔδεν γὰρ ὢν ἄνθρωπος
ἔχειν πέρικε θεώτερον λόγῳ, ἐξ μάλισα
τὴν περὶ θεῶν, ἔδὲ μείζονα ῥοπήν ἔχει πρὸς
ἐνδαιμονίαν. διὸ τῷ μὲν εἰς τὸ χρησιμῆριον
ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμαι, ὅσῃα
φρονεῖν, εὖ σχῆμα λέγειν. De stirpibus Æ-
gyptijs maxime consecratam Dea aiunt Per-
seam, quæ d' eius fructus cordis, foliū lingua
speciem referat. Nam eorum, quæ in homi-
nem cadere possunt, nihil diuinius est ora-
tione, præcipue verò de Dijs, neq; ulla res a-
lia maius ad felicitatem affert momētum.
Itaq; hic præcipitur ei, qui sit oraculum a-
diturus, ut sanctè pieq; sentiat, & modestè
loquatur. Refert id ipsum Politianus Mi-

Pomum
Persicum
quid si-
gnificet.

Plutar-
chi locus
de arbore
Persica.

scellan. cap. 83. sed hanc arborem Harpocрати sacram facit.

Alciati] Mallem legere. *Algate*, nomine genuino familiae Alciatorum. Vide Emblem. 3.

Tu procul à patria.] Virgiliana imitatio è 10. Ecloga:

Tu procul à patria (nec sis mihi credere) tantum

Alpinas, ah, dura nives. —

Apud Euripidem Hercules furente:

— *ὅκ' ἐστ' ὅππῃ*
ἐσθλὸν τι δράσας, μάρτυρ' ἂν λάβοις
πάτρην.

Non est ubi

Strenuè quid agens restem habens patriam.
Verba sunt Amphitryonis ad Lycum, quibus docet magnorum Herculis operum testes esse gentes exteras.

IV.
Nullus
propheta
acceptus
in patria.

DOCTVR hoc symbolo, neminem prophetam in sua patria propria acceptum, suisque gratum aut existimationi esse, sed omnino neglectum, spreum, & vicinorum invidia, peste illa tetrica, quæ alterius rebus macrescit opimis, prorsus depressum: id quod attestatur omnium maximus & veracissimus auctor, Redemptor noster, Matthæi 13. Lucæ 4. & Ioannis 4. c. Quod contigit multis olim sapientibus, qui tamè longinquis peregrinationibus notiores facti, sese toti orbi commendarunt: ut hi, de quibus B. Hieronymus prologo ad Biblia. Supperunt ea de re exempla longè multa apud Diogenem Laertium, Philostratum, Eunapium Sardianum. Occurrit ex veteribus vnus Anacharsis Scythæ, qui apud suos nullo in honore, Athenis admirationi fuit. Romæ non nisi serò admodum excepta & admissa Rhetoricæ & Philosophiæ

schola, sub auspicio Græcorum sapientum. Et sæculis superioribus a maioribus exceptus fuit Alcuinus, seu Albinus, Scoticæ gentis, qui doctrinas liberales primus Litteratiæ sub pacta mercede sic plausibiliter docuit, ut fundamenta principis Academiæ tui primum molitus dicatur. Taceo de Alciato, homine extero, qui iuris sapientiæ nitorem primus apud Biturigas celebravit. Fit autem sæpe, ut patria præclara ingenia non capiat, sed ad loca magis illustria propellat. Sed plerumque liuor & inuidia ciues suos eiicit, quæ detestabili & iniusto malo eos maximè prosequitur & infestat, quos ad virtutem rectiore tramite prodeuntes cernit. Vnde rectè de ea Silius Italicus lib. 13.

O dirum exitiū mortalibus, ò nihil vnquam
Crescere, nec magnas patiens exurgere latus

des
Inuidia.

Hanc ut declinarent multi ex patria sponte exceſſerunt, & in aliena terra vixerunt: ut fecit Iphicrates in Thracia, Conon in Cypro, Timotheus in Lesbos, Chabrias in Aegypto, Chares in Sigæo. Vsq; adeo autem dira & abominabilis est illa lues, ut in suos tantum nos atq; vicinos sæuiat; neq; humani generis Seruatori benignissimo pepercerit, qui innocentissimus sola inuidia morte ignominiosa interijt, ut copiosè Basilus in eleganti sua oratione Græca de Inuidia, disserit. De eadem præter Virgilium in Epigram. de Liuore, Ouidium 2. Metamorph. sexcentos alios, pulchrè scribit Plutarchus in lib. de differentia inter odium & inuidiam. Nunc aliquandiu cum Regibus & Principibus nobis res erit.

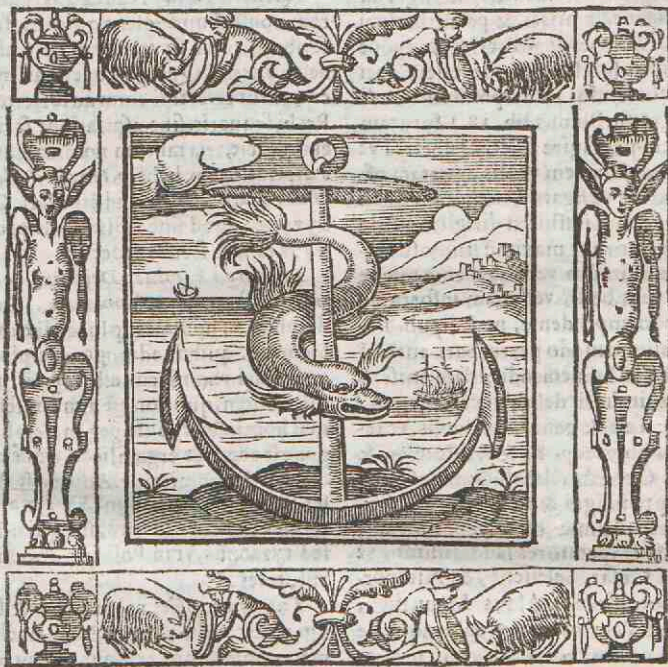
Invidia
multis
patria
ei.

Princeps

Princeps subditorum incolumitatem
procurans.

EMBLEMA CXLIIII.

TITANI quoties conturbant aquora fratres,
Tum miseros nautas anchora iacta iuuat:

Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Tutius ut possit figier illa vadis.

Quàm decet hec memores gestare insignia Reges,
Anchora quod nautis, se populo esse suo.

COMMENTARI.

ANCHORA vtrunque hamata & e-
recta pingatur, cuius medium del-
phin, piscis celerrimus, complectatur, ei-
quasi circumvolutus adhæreat.

TITVS Vespasianus olim mandauit ex
cudi numisma, cuius altera in parte ipsius
Vespasiani facies esset expressa, cum inseri-

ptione nominis: in altera esse: anchora, cui-
us medium delphin obuolutus complecte-
retur. Hoc numisma se vidisse testatur
Chiliadum autor, in prouerbio, *Vesina len-
rè*. Id autem symboli nihil aliud sibi velle
affirmat, quàm illud Augusti Cæsaris di-
ctum, *ὁ πῦρ δὲ βασιλεὺς* id est, *Vesina len-*

Delphi-
nus alli-
gatus an-
chora.

Delphi-
nus ci-
lātwp-
πας.

Anchora
Thalaf-
siarchi
Gallici.

III.
Titanij
fratres.

re, quia anchora tarditatem, delphin celeritatem aptè representet. Hæc ibi multis verbis tractantur, nec malè, ut videtur. Sed non ster Alciatus, qui ab illo autore in aliquibus locis dissentire solet, aliter illius numismatis figuram interpretatur. Nam per delphinem cum anchora, quæ aduersus procellas & tempestates fabricata est, regem ipsum, & regium munus vult intelligi, ad quem pertinet calamitati & perturbationi subuenire, seditiones & procellas componere, & ærumnas subditorum depellere, paci quæ incumbere; idq; ex delphini natura discere, qui (ut ait Plinius lib. 18.) futuram tempestatem prælagire solet. Quocirca ut *φιλάνθρωπος*, si nauem ventis agitaram offenderit, tutius ut figatur, anchoram quasi humano quodam instinctu dirigat: sic Princeps quisq; suorum maximè studiosus esse debet, potissimum verò læuiente tempestate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impendente, ne Reipub. status possit aliquo modo perturbari, aut etià comminui. In subueniendis etiam miseris debet Rex imitari delphini celeritatem, quæ maxima est, & penè incredibilis, ut refert Plinius lib. 9. cap. 8. & Aristoteles, & Oppianus. Cæterum delphinum anchoræ illigatum pro insigni & stemmate publico præter Vespasianum olim gesserunt alij Principes & Imperatores laudatissimi, ut Augustus Cæsar, Seleucus, & Nicanor. Nostr quoq; sæculo Aldus Manutius, nobilis apud Venetos typographus, qua de re est elegantissima *παρρηλασις* in prouerbio, *Festina lente*. Gallici etiam imperij Thalassiarcho, quem Admiralium vocat, hoc insigne hodie etiamnum circumfert, ut nuper laudatus ille Philippus Chabotius. In scuto Vlyssis delphinum depictum fuisse scribit Plutarchus ad finem disputationis, qua quaerit, utra animalium plus rationis habeant, an terrestria, an aquatilia.

TITANII quoties] Hoc primum moneo, Titanij hic trisyllabum esse, nam duo ij, coeunt in vnum per synæresin. Dicuntur autem Titanij fratres venti, à Titane auo: fuit enim Aurora Titanis filia, quæ mista fratri Astræo peperit illi ventos, gigantes robustissimos, autore Hesiodo in Theogon. & Apollodoro lib. 1. Bibliothec. Hinc Brixianus Pylades lib. 2. Theogon. sic ait: *Aurora Astræo peperit Titania fratri.*

Astræa *Θυέτος*, qui freta longa premūt.

Vnde etiam eosdem Astræos fratres appellat Quidius 14. Metamorph.

Aeræq; & tumidi subito cœursibus æquor Astræi turbant, & eunt in prælia fratres.

Tum miseros nautas] Epitheton conueniens, ut illud est Lucani lib. 8.

— miserosq; fallentia nautas

Sidera non sequimur.

Anchora iacta] Nautæ anxij ad anchoram confugiunt. Solent quidam dubitare, scribendumne sit *anchora*, cum aspiratione, an *ancora*. Quo pacto scribas, meo iudicio, parui refert: si enim auctoritatem Val. Probi sequaris, sine aspiratione scribes, ille enim dicit, tria tantum nomina Latina post e aspirationem habere, *Lurcho*, *Pulcher*, *Orchus*. Cui videtur ad stipulæ Græcum *ἀγκυρα*, quod sine aspiratione profertur. Vltus tamen secus suadet.

Pius erga homines Delphin] *φιλάνθρωπος*, id est, *amicus hominum*. De pietate delphini in homines plura diximus Emblem. 90. quibus adiungo, delphinum ob amorem in hominem esse capitalem crocodili hostem, quo non est aliud insectius animal hominibus. Insuper in delphino magna est charitas erga filios, quos etiam adultos diu comitatur. Autor est Aristoteles lib. 5. de histor. anim. Sic rex animo paterno esse debet in suos, alioqui nō est rex, sed tyrannus, ut in Politicis docet idem Aristoteles.

Tutius ut possit] ut firmitus & securius figi possit vadis pelagi. Nam anchora per metaphoram pro refugio & securitate ponitur. Vide prouerbium, *Anchora domus*.

Anchora quod nautis] Anchora symbolum boni principis, quo sui in subditos officij admonetur. Vide prouerbium, *Anchoram sacram soluere*. Fuit autem anchora præsidij & salutis typus, Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Isthmiorum: Si quis, inquit, hominum sumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præstat. & ἡδὴ πρὸς ἄλβον βάλλετ' ἀγκυρὰν δεστίμους ἐὼν. id est: *Felicitatem iacet anchoram diuino honore auctus*. Quid si huc reuocemus aureū Plutarchi monitum de vita Solonis: quo loco dicit; Senatu velut anchora firmari ciuitatem. Memini & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiarque suæ anchoram nominare, *ὅς μόνος εἶκον ἀγκυρὰν ἐμὴν*.

Omni-
phila an-
chora.

Dubitat
nautæ.

Anchora
quid?

ἐμῶν, qui iam solus generis superest anchora nostri. Aristides oratione Panathenaea prima, dicit Græcos omnes vbi viros fuisse in portu quodam duabus nixos anchoris, quasi gemino fultos præsidio. Refer huc adagium, *Anchoris duabus fultus*.

IV. **P**RAECLARA præsentī Emblemate continetur γνῶμη, *Princeps subditorum incolumitatem procurans*. quæ similis mihi videtur sententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauitè pronunciauit, Imperiū curam esse salutis alienæ. Principes enim debent habere perfectum, se sibi minimè natos esse, sed ad publicam omnium quietem. Quadrat huc optimè illud Xenophōtis ἐ 3. ἀπομνημον. vbi facit Socratem disputantem cum Dionysiodoro: Quam ob causam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν, nisi quod vt pastor suarum ouium curam habere debet, quo habeant, quæ sunt ad victum necessaria, sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expédiant. Non enim tantum laudatur Agamemnon vt κρατερός ἀρχηγός, sed maximè vt βασιλεύς ἀγαθός, qui non se modo bene regeret, sed etiam suis felicitatis causa esset, ὃς γὰρ βασιλεύς αἰρεῖται, ἀλλ' ἵνα αὐτῷ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐδόμενοι διὰ τὸν εὖ πράττωσι. Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum, qui eum elegerunt, in felicitate viuant. Huic simile est illud ex Spartiano, sæpenumero in concione & senatu dixisse Cæsarem Adrianum, ita se Remp. gesturum, vt sciret populi rem esse, non propriam. Et Capitolino Antonino Pio: Huius primum hoc fertur, quod cum ab vxore argueretur, quasi suis parum relicturus, dixit, Stulta, postquam ad imperium transiimus, & illud, quod habuimus antè, perdidimus. Elogium & hoc veridicū Traiani ex Plinio lib. 3. epist. 20. Sunt quidem cuncta sub vnus arbitrio, qui pro vtilitate communi solus omnium curas, laboresque suscepit. Idem panegyri-

co magnificentius: Bona conscientia principatum sibi delatum acceptat, qui nō nisi animo seruandi illud accepit, & quem ipsius Reip. vtilitas & vox ad illud arcessit, non sua. Idem ibidem: Quod precatusus, vt illa ipsa ordinatio comitiorum bene ac feliciter eueniret nobis, Reipub. nonne tibi tale est, vt nos hunc ordinem votorum committere debeamus: Deos denique obsecrare, vt omnia quæ facis, quæq; facies prosperè cedant tibi, Reipub. nobis: vel si breuius sit optandum, vt vni tibi, in quo & Reipub. & nos sumus. Cicero 8. Philipp. O dii immortales, quàm magnum est personam in Repub. cūeri principis, quæ non animis solum debet, sed etiam oculis seruire ciuium? Illud Isocrateum perplacet ad Nicoclem, regem Cypriorum: ἡγάμενος γὰρ δὲν ἐκ ἐνὰ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνῶμιν ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπένδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τὰς εὐφρονοῦντας τῶν ἀνδρῶπων, τοῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοῖς δοκιμάζειν. Oportet existimes te non vnum ex multis, sed multorum principem existentem, non tuam ipsius habere mentem cum alijs, (id est, aliorum inservire affectibus debere) neq; honesta consilia, neq; rectè sentientes homines voluptatibus assimulare, sed vtilibus actionibus probare, Coronidis loco adduco Epaminondæ Regis exemplum, qui cum Thebani diem festum agerent, omnibusq; libidinibus & comotationibus indulgerent, factus est cuidam è familiaribus obuius, squalidus & cogitabundus. Admirante illo, rogante, quæ quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modum obambulet? Vt vobis, inquit, omnibus ebrijs ac socordibus esse liceat. Innuens cum maximè vigilandum esse principi, quando populus maximè indulget genio. Nunc à principe ad senatum appellamus.

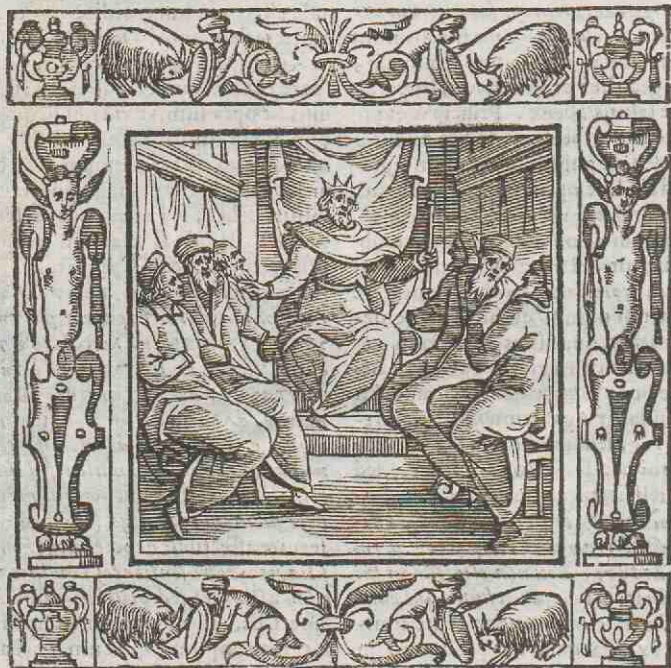
Isocratus locus.

Epaminonda exemplum.

In Senatum boni Principis .

EMBLEMA CXLV.

DIALOGISMVS.

EFFIGIES manibus truncæ ante altaria diuum
 Hic resident, quarum lumine capta prior.
 Signa potestatis summa, sanctiq; Senatus
 Thebanis fuerant ista reperta viris.
 Cur resident? Quia mente graues decet esse quiesca
 Iuridicos, animo nec variare leui.
 Cur sine sunt manibus? Capiant ne xenia, nec se
 Pollicitis flecti muneribusvè sinant.
 Cæcus at est Princeps; quod solis auribus, absque
 Affectu, constans, iussa Senatus agit.

COMMENTARIUM.

CONSILIARIORVM ceteris togatus assidet utrinque: regium folio locato: quorum manus ambæ abscissæ sunt, ipse verò rex captus oculis effingendus est. Sed noster pictor iussus effingere principem cæcum, videtur cælatori anam præbuisse, ut videntem exprimeret, & consiliarios cæcos.

In agalma iudicum Thebanorum è varijs auctoribus peti posse scio. Certè Plutarchus attigit libro de Iside & Osiride: quod idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodem Plutarcho: his verbis: *ἐν τῇ βασιλείᾳ οἱ ἰσχυροὶ ἀνέκεινται διὰ τὸν ἀρχαῖον, ἢ δὲ τὰ ἀρχαῖα κατὰ μῦθον τοῖς ἑμμεσίῃ, ὡς ἀδελφὸν ἅμα τῇ δυνάμει καὶ ἀνέντεκτον ἔσαν.* id est: Thebus imagines conspiciuntur Iudicum manibus carentes: at summi Iudicis imago connuet oculis: eo quid iustitia nec muneribus capi, nec hominum vultu flecti debeat. Alciatus ipse Oratione quadam in laudē Iuris ciuilis hæc ait: Chrysippus Iustitiæ imaginem ita expressit, ut puellari virginis forma, aspectu vehemēti, luminibus oculorum acerrimis conficeretur, quod videlicet iudicem incorrupto esse iudicio, sanctum, seuerum, contra improbos inexorabilem, ut ac maiestate æquitatis, veritatisque terrificum esse oporteat. Quapropter memoratæ est traditum, magistratuum statuas à Thebanis ita solere formari, ut sine manibus essent: Principum verò clausis oculis, nimirum eam iustitiæ naturam esse ostēdentes, ut incorrupta sit, nec pretio precibusve, aut alienæ vlli voluptati cedat. Nō verebor in vsum rapere meum, quæ retulit auctor industrius, multæque sectionis, Alexander ab Alexand. lib. 3. Thebani, inquit, ut incorruptam iustitiam signarent, nec variari gratia, Iudicum imagines sine manibus, Principis verò sine oculis in foro proposuere, ut signis ostenderent, Iudices affectibus capi non oportere; causæque definitæ damnatos vnde iuris pœnis afficiendos tradebant. Huius rei quocumque mentio sit in adagio, *Scarabeus aquilā quatit.* Nunc singula fusius explicemus.

EFFIGIES manibus truncæ simulacra manibus truncatis.

Ante altaria diuina sacris in ædibus, in templis Deorum.

Lumine capta prior prima effigies, quæ Principis est, oculis caret.

Signa potestatis summa symbola confectus optimi Principis, & integerrimi Senatus.

Thebanus fuerant inuentum fuit virorum prudentissimorum ex ciuitate Thebarum in Græcia.

Cur resident Constat ex veteribus iudices sedere solitos, cum quid statuendum esset, ut clarè iuribus expressum est, c. fin. de re iudic. lib. 6. l. qui pro tribunali, ff. eod. tit. Ita etiam Iustinianus Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè, & nunc in regia basilica, in quibus & tunc domunculis iudicant. &c. Idem in Nouella, ut ab illustribus & qui super eam dignit. Secundum quod, ait, datū est eis super hoc primum, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cum iudicant, aut stare tursus tanquam litigantes. Martianus lib. 7. ff. Quod met. caus. Confestim autem pro tribunali te sedentem adiit. Sic in l. 2. ff. Ad senat. Tertyll. sedere dicitur Prætor: Confestim autem sic erit accipiendum, ubi primum potuit, id est, Prætoris copiam habuit huic rei sedentis. Et in l. 7. ff. de integ. restit. Confestim autem pro tribunali te sedente adiit. Bonifacius in c. fin. De sentent. & re iudic. in 6. Sententia, ait, quam scriptam edī, a iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti. Gellius lib. 7. De Scipione: Et quodam die, ait, ius in castris sedens dicebat. Plin. lib. 5. epist. Sedebant iudices, centum viri venerant, obseruabant aduocati sententiam longam, &c. Cicero pro Rabinio: Accusauī de pecunijs repetundis, in dext. sedi. Idem ibidem: Modò vos iudem in A. Gabinium iudices seditis. Apuleius Apolog. 1. Quod si modò iudices de causa ista sederent C. Fabricius, &c. Proper. lib. 3.

Minos sedet arbiter Orci.

Idem libro 4.

postea index sedet Æacus urna.

Sedent autem vel ideo iudices, quia eos graues, quietos, & constantes esse oportet, nec facile commoueri, ut habetur apud Iurisconsultos in l. obseruandum. ff. de offic. pre. sid. Hinc Plautus in Mostellaria:

Nimio plus sapio sedens.

Suffra-

*Iudices
cur se-
deant.*

*Sedere
quid ha-
beat my-
sterij.*

Suffragantur quoque sacrae literae, ut Exodi 18. Sedit Moyses ut iudicaret populum, qui ei assistebat à mane usque ad vespere. Cui dixit Ietro: Cur solus sedes, & omnis populus praestolatur? &c. Et ex verbis David dicentis: Ex omnibus autem filiis meis elegit Dominus Salomonem, ut sederet in throno regni, &c. 1. Paralip. 28. Quin & novio Instrumento, dicente Christo Apostolis suis: In regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. De re enim magni momenti consulturos oportet esse animo sedato & bene composito, talis autem magis esse potest, cum etiam corpus est quietum. Cicero ad finem proemij Dialogi De claris Orat. Sed quo, inquit, facilius sermo explicetur, sedentes, si videtur, agamus. Cum idem placuisset illis, tum in propatulo consedimus. Hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicuntur, vel intelliguntur. Dicuntur quidem in libris Oratoris, in quaest. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phædro Platónico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis Dialogis. Certè M. Tullius videtur semper ambulare, cum Peripateticum agit, ut §. De finib. 1. De divinat. 1. De legib. aliàs ut Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabilius diseri.

Quia mente graves] Aristoteles in lib. 4. de morib. describens magnanimum, inter alia, hæc addit: Incessus etiam magni viri tardus sit necesse est, vox gravis, constans, & firma oratio. Nec enim aut festinat is, qui paucis rebus studet; aut vehemens est, cui nihil magnum esse videatur. Huc illa Callistrati verba aptanda, quæ habentur l. 19. ff. de offic. Præsid. Sed & in cognoscendo ait, neque excandescere adversus eos, quos malos putat, neque in precibus calamitatorum lacrymari oportet. Id enim non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. Hæc ille.

Cur sine sunt manibus?] ne videlicet ius dicentes vel senatores munera accipiant, se vè donis aut promissis quoquo modo corrumpi patiantur. Etenim inter leges, quas Dominus in Exodo præscribit iudicibus, hæc etiam refertur: Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba iustorum. Et in Deuteronomio iterum sic iudices monet: Non accipies per

sonam nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Xenia & dona (inquit Eccllesiasticus) excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptiones eorum. Quod etiam iure civili legibus, & gravissimis hominibus prohibetur pœnis, ut in l. plebiscito, ff. de officio præsid. ubi veratur, ne præses munus donum vè capere, nisi esculentum, poculentumque; quod intra dies proximos prodigatur. Et gravius Authent. scriptum est exemplar. §. quapropter, in fin. coll. 2. Imò is etiam, qui rectè quidem iudicat, præmum vè remunerationis vel solum expectat, fraudem in Deum perpetrat; ut elegantissimè in c. qui rectè, & cap. non licet, 21. q. 3. l. venales. C. quando prouoc. non est necesse. Apud Gratianum sic: Citò vulnèratur aut iustitia, nullamque reus culpam pertimescit, quam redimere nummis existimat. Pauper dum nihil habet, quod offerat in iudicio, non solum contemnitur, sed etiam adversus veritatem opprimitur, 1. q. 3. *Vel prece, vel pretio malè verum examinat omnis*

Corruptus iudex. —

ait ille. Refert Plinius 8. Epist. Iulium Bassum accusatum reperundarum, quod in Bithynia quædam munera ab amicis provincialibus accepisset. Lex enim dona & munera à magistratibus accipi, imò vè & qui emi verat, nisi victus quotidiani causa. Hoc tamen addamus licet: Non in totum xenijs abstinere debet proconsul, (ait Vlpian. in l. 6. ff. de offic. procons.) sed modum adijcere: ut neque morosè in totum abstineat, neque avarè modum xeniorum excedat; qua de re verba hæc sunt Severi & Antonini: Quantum ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Vetus proverbium est: *ἐτε πάντα, ἐτε πάντοτε, ἐτε παρὰ πάντων*. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum est, & per omnia avarissimum, &c. Qua ratione Plinius epistol. 5. ad Severianum, ait, in causis agendis & exercendis iudicijs non modò pactio ne, dono, munere, verum etiam xenijs se semper abstinuisse; ubi rectè subiicit, oportere quæ sunt inhonesta, parumque decorata, non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Sic Spartian tradit Pescennium Nigrum salaria iudicibus è publico dari voluisse, ne cui essent overi: adiecisseque iudicem nec dare debere, nec accipere. Vide sic que

*Affectus
sedati in
iudici-
bus.*

*Munera
non debent
accipi à
iudici-
bus.*

*Iudex
quodlibet
munus
accipit.*

Xenia. quæ hac super re Emblem. 31. dicta sunt. *Capiant ne xenia* Xenia propriè sunt munera hospitalitatis, nam ξένος, hospes est, siue peregrinus. Sed iam vsu venit, vt pro quocunq; munere accipiat. *Cæcus at est Princeps* Oculi in Hieroglyph. pro gratia, seu, vt ita dicam, fauore vsurpatur, vt tradit lib. 33. Pierius. Non est quod suspicionibus aut coniecturis aliquid vsquam tribuat ipse iudex, nec litigantium verbis hæreat, sed probationibus manifestis veritatem inuestiget. Quod eleganticomplexus est monosticho Poeta nescio quis.

Cæcus cur debeat esse pater. *Κῆρ δὲ δῖνον δῖνόνος, πῖνι ἀποτῖν μῦθον ἀκρόν.*

Ne de lite pronuncies, nisi utramq; partem prius audieris.

Decretum id dicitur propriè quod causa cognita pronuncietur à iudice: nec enim decretum dici potest, nisi vtraque audita parte. Tertullianus Apologetico: Respondendi, altercandiq; potestas patet, quando nec liceat inauditos & indefensos omninò damnari. Huic conuenit l. 1. C. de condemnation. reis. & veterum consuetudo, qui reos nō nisi auditos condemnabant, quoniā qui audiri non essent, pro indemnatis habebantur, ex Lyeurgi legibus; vt tradit Valer. Max. cap. De sapienter dictis & factis. Trium illud è Solonis elegijs:

ἄρχων ἀκροῦ καὶ δῖνόνων κ' ἀδῖνον.
Magistratum gerens audi & iusta & iniusta.

Tullius ad Q. fratrem epist. 1. Constantia est adhibenda & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, verum etiam suspicioni. Valerianus l. C. iisdem insistens vestigijs, l. generaliter 24. ff. de fideicommiss. libertat. Ne aliquam, ait, ambitionis vel gratiæ suspicionem Prætor habeat. Plinius Secundus 6. Epist. 2. Primum religioni suæ iudex debet patientiam, quæ magna pars iustitiæ est. Succurrit laudata illa Hieronymi admonitio: Alienum te à personis omnium redde iudicio, ac propter iustitiam in iudicio pauperem non defendas, nec propter gratiam diuiti indecenter assistas; aut si nō potes facere, cognitionem respice causarū. Memini me legere Athenienses iudicia de cædibus habituros, ad Arcopagum, Martis vicum, ire noctu solitos: ijsq; qui causas dicerent, affectibus abstinendum fuisse testatur Isocrates Arcopagitico. Nolebant

enim iudices miserabilium personarum intuitu, vocisq; lenocinio, quod magnas ad flectendum, perturbandumq; vires haberet, commoueri. Longè alia Romanorum consuetudo fuit, qui quocunq; modo iudices ad iracundiam vel misericordiam flectebant: quod Cicero facere solet in perorationibus. Celebre est exemplum Sergij Galbæ, qui reus à Libone tribunople accusatus, quod prætor contra fidem Lusitanos quosdam interfecisset, cum nihil haberet, quo se purgaret, paruos suos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius statuerint. Hanc rationem produciendi reorum liberos Fabius lib. 6. cap. 2. memorat, vt & Valer. Max. 8. cap. 1. eamq; ter vsurpatam memini à M. Tullio, nempe pro Flacco, pro Sylla, pro Sestio. Idem in Planciana sic: Non opibus contendo, non auctoritate, non gratia, sed precibus, sed lacrymis, sed misericordia, mecumq; vos simul miserimus & optimus obtestatur parens: & pro vno filio duo patres deprecamur. Pro Fonteio: Tendit ad vos virgo Vestalis manus supplices easdem, quas pro vobis Dijs immortalibus tendere consuevit: caute ne periculosum superbumq; sit, eius vos obsecrationem repudiare, cuius preces si Dijs aspernarentur, hæc salua esse non possent. Quibus ex locis intelligimus, quàm graues ille motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & misericordiā impellat.

EPGRAMMA se ipsum satis clarè explicat, & nos iam multa de eius intentione diximus; sed restant adhuc quædam circa officium iudicum & senatorum admonenda. Et in primis legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiendis abstinere debent; est enim oblatio munerum tinea regiminis, vt inquit Cassiodorus. Idcirco hic truncis manibus pinguntur: quod non prætermisit Pierius lib. 35. Hieroglyph. Adhæc omnes sedent, quod animus eorum debeat esse optimè compositus, nec hinc atq; hinc flecti, quod est leuitatis: sedendo etenim & quiescendo fit anima prudens, ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. 5. notat statuas Mineræ olim omnes sedentis speciem fieri solitas. Interdum enim sedere, idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is, qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgatumque est illud.

Roma.

Romanorum studiū in iudici bus flectendis.

IV.

Cur se deant iudices.

Sedere pro consultare.

Romanus sedendo vincit, id est, consultando. Pier. lib. 43. Lubens huc referrem quæ de iustitiæ imagine olim à Carneade expressa Gellius adnotavit lib. 14. cap. 4. sed quia liber est in omnium manibus, facile transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Aelian. Olim apud Aegyptios eisdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant: quorum Princeps nata maximus in omnes statuendi ius habebat, quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat. Is circa collum imaginem è saphiro gemma confectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quam in animo menteque insitam & infixam habere debet. Quod autem Præses oculis captus sit, significatur illum auribus tantum, absque omni affectu seu personarum respectu vel acceptione, constanter ac iustè senatus decreta iustaque peragere debere, sine gratia iudicare, sine odio, amore, vel proprio commodo causæ merita cognoscere & discernere, iuxta text. in c. summopere. 1. q. 3. Nam ut piè monet Isidorus lib. 4. de summo bono: Iudices iniqui errant à veritate sententiæ, dum respiciunt qualitatem personarum, & exulcerant sæpe iustos, dum improbè defendunt iniquos. Hæc ille. Vnde Alphonse Arragonum rex fertur dixisse, si sibi contigisset nasci temporibus, quibus Romana Respublica florebat, se constructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo, priusquam venirent in senatum Patres conscripti, odium, amorem, ac priuatos affectus omnes deponerent. Alludit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philion, nunc Xenion appellantes. At si tam multa

possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, ut in synodis, in iudicijs, in senatibus, in quibus de Repub. consulatur, nihil haberent momenti affectus priuati: nam hi sunt, qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac pessundant denique. Panormitanus lib. 3. Apophtheg. Alphon. si. Neque amicorum habendam esse rationem notat Cicero 3. Officiorum, dicens: Neque contra Rempublicam, neque contra iusiurandum ac fidem amici causâ vir bonus faciet, ne si iudex quidem erit de ipso amico. Ponit enim personam amici cum induit iudicis. Nam si omnia facienda sunt, quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putandæ sunt. Quocirca non oculis utatur, sed auribus, ne citò moueatur: & cum ipsi dicenda est sententia, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, quæ nihil ipse dedit homini diuinius. Sed nec pauperi quidem in iudicio misericors sit iudex: ut Exodi 23. & c. ne amissio, ubi pulchre Augustin. 23. q. 4. Añ quum autem omnibus omnino sit iudicium, ut ita magnum iudicet ac paruum. cap. nouit, de iudic. Hoc quo exactius fiat, iureiurando adstringendos esse iudices omnes minores sanctum est in Athen. iusiuran. quod præst. ab his. S. & æquus coll. 2. præter eos, qui superiorē non recognoscunt. His tamen si seculum fecerint, terribilius iudicium erit: Deo namque inspectore adhibito, causas proferret dirimendas, ut in l. rem non nouam. §. cum igitur, in fin. C. de iudic. Aduertant igitur, moneo, caueant & erubescant nostri sæculi peruersi qui sunt iudices, à priscis olim, & planè ethnicis hominibus incorrupta animi integritate superari, ut quibus humani iuscemodi perpetrare religio erat. Illis autem Christianis longè maius esse piaculū, imò gehennæ supplicium imminere perpendant, iuribus & testimonijs ita adductis.

*Iudex nō
sit acce-
ptor perso-
narum.*

*Alphonse
dictum.*

Confiliarij Principum.

E M B L E M A C X L V I.

HEROVM genitos, & magnum fertur Achillem
In stabulis Chiron erudisse suis.
 Semiferum doctorem, & semivirum Centaurum,
Afsideat quisquis Regibus, esse decet.
Est fera, dum violat socios, dum proterit hostes:
Estq; homo, dum simulat se populo esse pium.

C O M M E N T A R I I.

CHIRON Centaurus superiore sui parte homo, equus inferiore, sepositis arcu & pharetra, ferula armatus pueros aliquos docet. Pictor noster Cētauro aliud monstrum addidit, nempe equo ungulas bifidas.

CHIRON ex Saturno & Philyra Oceanī filia natus fertur. Nam vt autor est Seruius in 3, Georg. dum Sarurus cum

amica Philyra in insula Philyreide coiret, Rhea vxor eius superuenit, cuius presentiam veritus se in equum conuertit: exinde natus est Chiron, ab umbilico superiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt testatur Apollonius lib. 2. Lactantius tamen ex Pelopæa eum conceptum esse dicit; Suidas Chironem vnā cū reliquis Centauris Ixionis filium esse censet.

fer. Hic cum adoleuisset in filius abiit, priusque vites herbarum obseruauit, ut auctor est Plinius lib. 7. cap. 56. A quo etiam nomen accepit herba centaurea, quæ & Chironion, de qua videatur Plinius lib. 25. cap. 6. Ruellius lib. 3. cap. 6. & 7. Malhiolus, & alij. Præter cognitionem herbarum, rerumque cœlestium fertur Chiron mirificè fuisse citharæ pulsandæ peritus: quæ etiam ratione nonnullos morbos sedauit, ut ait Staphylus lib. 3. rerum Thessalicæ. & Boetius in Musica. Apud hunc cum aliquando Hercules diuenteret, illeque Hercules sagittas veneno hydræ Lernæ illitas tractaret, simulque miraretur, quod tam breuibus sagittis tam magna Centaurorum corpora interirent, vna illarum in pedem eius cecidit: qui dolore vulneris diu disercuiatus, cum natus esset ex immortalis patre, mori non poterat. Quare Deos precatus est, ut sibi mortali esse liceret, ut testatur Acusilaus, & Cratinus, qui huius argumenti actum composuit. Id verò cum Iouis commiseratione obtinuisset, inter sidera fuit relatus, & in illud signum Zodiaci conuersus, quod nunc etiam à sagitta illa nomen retinet, atque ita formatur, ut videatur sagittam è vulnere extractam ostentare. Hæc magna ex parte ex Hygino. Ouidius in 5. Fastor. idem prosequitur, sed laudis & elegantius. Vnde mirari possis Zenodotum, & Chiliadum autorem in Proverbio, *Chironium vulnus*. qui scripserunt Chironem cum cæteris Centauris, quibuscum Hercules præliatus est, interijisse. Hic itaque Chiron non modò Centauros cæteros, sed homines quoque iusticia superauit, quod testatur Euripidis Iphigenia in Aulide his verbis;

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὶς εὖσε βεβήκατε τραχέος
χείρωνος, ἔμαθον τὰς τριόπυράπλῃς ἔχειν
Ego viro à pio educatus sum puer
Chirone, mores simplices tantum imbibi.

Ille enim præter Aesculapium, & alios Heroum filios, etiam Achillem instruxisse fertur, quem præter citharæ pulsandæ artem, & vsum herbarum, peritiā venandi & iaculandi, & artis medicæ, leges æquitatis & prudentiæ docuit, ut tradit Staphylus loco citato. Vt enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorum verò rerum: id est,

διδασκέμεναι τὰς πάντας
μύθων τε ῥητῶν ἔμεναι, πρὸς κτήρα τε
ἔργων.

Id quod etiam ab ipso Alciato explicatum est lib. 9. Paternon, cap. 13. his omnino verbis: In Græcis auctoribus annotauit, à Chirone Centauro Achillem, aliosque Regum filios eruditos fuisse fingi, quod soleant doctores & consultores Principum natura quidem ferre esse, & promptum ad asperiora ingenium habere: humanitatem verò in speciem tantum præ se ferre. De Chirone potèd plura habet Statius in Achilleid. & Orpheus in Argonaut. Vide etiam Mytholog. Nat. Comit. lib. 4. cap. 12. & lib. 7. cap. 4.

HEROVM genitos] Liberos Heroum. Nam præter Achillem etiam Aesculapiū & Iasonem erudit Chiron.

Magnum fertur Achillem] Magni cognomen paucis quibusdam, & ijs illustribus tributum est, ut Alexandro, Pompeio, & alijs. Plutarchus in Pompeio. Virg. 4. Eclog.

Atque ita rum ad Troiam magnus mittitur Achilles.

Ouidius 13. Metamorph. si mihi cum magno non sit communis Achilles.

Achilles dicitur quasi sine cibo, ab ἀπριατῖνα particula, & χιλός, cibis nutrimentis, succis. quoniam primò Achillem aluit Chiron vrsorum, leonum, aliarumque ferarum medullis, postea ei nihil ciborum porrigebat, nisi ipse Achilles venaretur sibi feras, quibus vesceretur. Vide in Imaginibus Philostrati, *Achillis cibus*. Sunt qui Eustathio tradente, dici Achillem opulentum, quod bello victis tristitiam immitteret. Alij quod Ilienses mœrore confecerit. Hac de causa scribendum fuerat Achilles, simplici l. & duabus primis syllabis breuibus, ut est apud Homerum in primo versu Iliados. Sed idem Homerus paulò inferioris metri causa duplicauit ll, vnde obtinuit vsus, ut Achilles Græcè Ἀχιλλεύς scriberetur. Non desunt qui ab ἄχος, quod est dolor, & λύω, soluo, à soluendo scilicet dolore nuncupatum Achillem contendat; Medicus enim fuit, à Chirone medicinam edoctus.

In stabulis] in sua quasi schola. Inseruit figmento, quod Chiron ferinæ naturæ fuerit; ferarum enim est in stabulis & autis habitare. Virg. 6. Aeneid.

Iter ad antiquam siluam, stabula alen ferarum.

Consu-

Chiron
inter fide
ra rela-
tus.

Achilles
à Chiro
ne erudi-
tus.

116

Achilles
vnde ali
qui.

Confidera, an fortè respexerit Alcibiades ad Virgilij 6. Aeneid. qui Centauris, inter quos & Chiron, stabula videtur assignare apud inferos, dum ait :

Centauri in foribus stabulant, Scyllaq; biformes.

Chiron] *Χείρων*, Latine sonat *deterior*. Vnde est iocus Diogenis apud Laertium. Nam conspiciens Diogenes formosum adolescentem ad conuiuium euntem: Chiron, inquit, redibis; id est, peior. At ille cum redisset dixit Diogeni: Reuersus sum, sed non Chiron. Cui ille: Non Chiron, sed Eurycion. Erat autem Eurycion alius Centaurus, qui latè incedens interpretatur. Hæc ex Alcibiades, loco supra citato, qui reprehendit Chiliadum auctorem, & interpretem Laertij, quod hunc iocum malè verterint, aut in corruptum exemplar inciderint.

Est & apud eundem Laertium similis iocus eiusdem Diogenis, cum enim duos Centauros inter se pugnantes in tabula pelsunè pictos conspexisset, interrogauit: vter eorum *Χείρων* esset. Visus est de nomine querere, cum sensu, vter deterior esset, intelligeret. Quod etiam non rectè explicauit Chiliadum auctor. Alij ob peritiā Chirurgiæ, & ob leuitatem manuum in tractandis vulneribus, Chironem nominatum volunt. Est enim maximum ferè argumentum peritiæ Chirurgi dignoscendæ, si manus habeat leuissimas in tractandis vulneribus.

Semiferum doctorem] qui præceptis instruat sauis & inhumanis, interdum tamè aliquam præferens humanitatem. Allusum autem videtur ad illum versum Ouidij:

Semibouemq; virum, semivirumq; bouem. Idem Ouidius 2. Metamorph. de Chirone loquens:

Semifer interea diuina stirps alumno

Latus erat. *Semiferum Centaurum.*] De Centauris verò ea mihi minimè repetenda sunt, quæ studiosè tradit Palæphatus eo, quem scripti libro De non credendo fabulis. Id dūtaxat è Plinio, lib. 7. c. 56. Pugnare, inquit, ex equo, Thessalorum inuentum est, qui Centauri appellati sunt. Hinc nata fabula, quod biformes dicantur, *διγενής* ab Iocra te, inferiori parte referentes equum, superiore hominem. Quidam igitur putarunt inferiorem partem vsq; ad collum formā

fuisse equinam, & ab equino ventre procollo ventrem & formam hominis confluere, totamq; conspici superiorem partem, ita vt equitantis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt posteriores tantum pedes fuisse equinos, at priores humanos, vt ait Pausanias in Eliacis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hac, neque illa forma esse potuisse Centauros omnino contendit, non solum quod duæ formæ tam diuersæ simul esse non possint, cum altera vigere incipiat, dū altera senescit ac fit inuálida; verum etiam quod omnia è certis seminibus oriri necesse sit, atque in omnibus vnā naturā excellere, cum duæ formæ diuersæ paræque viribus simul esse nequeant. Quare ita canit:

*Sed neq; Centauri fuerūt, nec tēpore in vllō
Esse queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas,
Hinc illinc par vix, vt non sit pars, esse potest.*

Id licet hinc quamuis hebeti cognoscere corde.

*Principio circum tribus actus impiger annis
Floret equus, puer haudquaquam, quin sæpe etiam tunc*

*Vbera māmariū in somnis lactantia quarit.
Post ubi equum valide vires acate senectū,
Membraq; deficiunt fugienti languida vitæ:
Tum demum pueris æuo florente, iuuentas
Occipit, & molli vestit lanugine malas:
Ne forte ex homine, & veterino semine equorum*

Conferri credas Centauros posse, neq; esse. Finguntur autem Centauri à Pottis Ixionis & Nubis filij; vnde etiam Nubigenæ dicti, quasi nube geniti, eo quod castellum habitarent nomine Nephelæ; & νεφέλην nubem significat. Dicuntur verò Centauri, *κένταυροι*, *κένταυρον* τὸ κένταυρον, id est, à stimulandis tauris. Sic enā *ἰπποκένταυροι*, equorum stimulatōres Luciano nominantur, id est, equites, nec modò qui vehuntur equis, sed qui sunt assueti prædis: quales sunt & aulici permulti, & alij quidam reguli; vt & vicani illi præfecti, qui apud Gallos honorifico nomine Gentiles homines appellaturij sunt, quos Obareos, vel potius Obaratos (nescio ob quam causam) vibana petulantiā nominat. Aliunde ducit etymon Centauri Tzerzes 7. Chiliad. Historia 99. nimirum à κένταυρον

sed nihil ad hoc nostrum argumen-
tum. De Centauris plura Perottus, Natalis
Comes Mytholog. lib. 7. cap. 4. & nos non-
nihil Emblemate 116.

Est fera dum violat re vera Chiron,
Principum consiliarius, ferinam naturam
induit, cum socijs se exitiosum præstat.

Homo dum simulat versutus, vaser, ve
ille, qui describitur Emblemate 5.

IV.
*Ferina
Chironis
natura
quid.*

FERINA in Chirone natura varijs
modis exponitur à Mythologis: sed hic no-
tantur maximè Principum Regumq; con-
siliarij, qui ferinam quidem & plulquam
belluinam naturam referunt, cum suo prin-
cipi praua consilia suggerunt, vt popula-
res suos pecunijs emungant, vel suos com-
modo, Reipub. procurent incommodum.
Speciem humanitatis habent, cum iustitiæ
& pietatis imagine populum sibi denun-
ciunt. Et sanè qui publici boni & æquitatis
prætextu occultè populi substantiam
deorant, quauis fera sunt immaniores.
Huc collimare videtur Macchiauellius,
auctor Italus, de quo quid ego cum alijs
multis in totum sentiam, nihil habeo dice-
re. nisi quòd existimem eum in ciuilibus
negotijs alioqui perspicacem, & magni cer-
tè ingenij virum, sed in quo tamen parum
aut nihil planè fidei sit & veræ religionis,
vt eius scripta quædam testantur. Ille ita-
que ferè sic disserit capit. 18. eius libri, què
de Principe lingua sua edidit. Primùm qui-
dem Principi fidem hosti & alijs, cum qui-
bus rem habet, seruandam esse dicit, sed ea
tamen lege, ne sibi noceat. Si quid enim no-
xæ importatum iri ob fidem datam Prin-
ceps metuat, ei suadet ad fraudem & astus
esse recurrendum. Docet perspicuè concer-

*Macchia-
uellius I-
talus.*

tationem omnem legibus vel fraude insti-
tui atq; perfici: has quidem hominum ef-
se, hæc verò belluarum. Sed quia interdum
leges non satis esse firmæ ac stabiles videan-
tur, inclinandum animi ad dolos ille præ-
cipit: Principem enim decere, vt humanam
& belluinam naturam præ se ferat: quod à
veteribus figmento quodam expressum
notat in Achillis educatione, quem è Chi-
rone Centauro institutum tradunt, vt signi-
ficarent Principem quicumque hac natu-
ra duplici præditum esse debere. E belluis
autem duas in primis proponendas, Leo-
nem nempe & Vulpem: illum quidem vi-
ribus, hanc astu & vafritie permultum va-
lere: illum, vt incautus est, non rarò se in
retia temerè conicere: hanc, quia non sa-
tis virium habeat, fallacijs vti. Quibus ar-
gumentis, parum quidem Philosophicis,
ne dicam impijs, Principem eum, qui res
magnas & periculosas aggrediatur, easq;
tutò ad exitum perducere velit, fraude in-
struissimum esse debere, docet non tam
modicè, quàm à deos. Huc ferè
pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Of-
fic. Duobus modis fit iniuria, aut vi, aut
fraude: fraus quasi vulpeculæ, vis leonis
videtur: sed fraus odio digna maiore. Cum
probro daretur Lyfandro, quòd pleraque
astutia, dolo simul & fraude gereret, non
palam virtute conficeret, hac parte Hercu-
lis genere indignus; ridens dixit: Vbi quod
vellet non assequeretur leonis exuium,
ibi vulpinum applicandum esse. Sentiens
quod honestis rationibus non posset effici,
id fraude dolisq; perficiendum. Sed reli-
ctis talibus leoninis vulpeculis, ingredia-
mur ad alia.

*Lyfandro
dicitur.*

Opulentia tyranni, paupertas
subiectorum.

EMBLEMA CXLVII.

HUMANI quod splen est corporis, in populi re
Hoc Caesar fiscum dixerat esse suum.
Splene aucto, reliqui tabescunt corporis artus;
Fisco aucto, arguitur ciuica pauperies.

COMMENTARI.

IACET ager nudus lecto innixus, cui
abdomen circa hypochondria in ma-
gnum tumorem elatum effingitur, reli-
quis membris tabidis & emaciatis: licet hic
noster pinguisculus appareat, fortè à pi-
ctore solo benè habitus.

HOC fuit Traiani Cæsaris apophtheg-
ma, quod Eutropius & Sextus Aurelius
Victor in Constantii seu Iuliani vita ita re-
ferunt: Pompeia Plotina, incredibile dictū

est, quantum auxerit gloriam Traiani: cui
ius procuratores cum calumniis provin-
cias agitent, adeò vt vnus ex iis diceretur
locupletum quemque ita conuenire, Quæ
habes? unde habes? Hæc ubi didicerat ad-
debat tertium, Pone quod habes. Illa con-
iugem corripuit, atq; increpans, quod glo-
riæ suæ esset incuriosus, talem postea red-
didit, vt exactiones improbas detestans, fi-
scum lienem vocaret, quod eo crescente re-

R r 2 liqui

*Cur liene
aucto ca-
tera me-
bra defi-
ciant.*

liqui artus tabescant. Idem inuenies lib. 8. Apophthegm. in Traiano; & apud Alciatū lib. 8. Parerg. cap. 6. Huius autem rei ratio nem reddit Aristoteles in Problemat. quod splen multam ad se trahat materiam, quæ cedere debebat in alimentum. Constat enim, ait ille, homines patui splenis pingues effici. Idem quoque sentire videtur 3. de part. anim. Lien, inquit, vapores vacantes diuertit & attrahit ex ventriculo, & concoquere eos potest, ut qui sanguineus sit: quod si plus excrementi adfuerit, parumque insit lieni caloris, corpus immo dico languescit alimento, & humoris confluuiio fit, ut lienosus quis euadat, & obdurescat venter. Hoc autem morbo affecti splenici seu lienosi dicuntur, quales ut plurimum sunt Cautii in terra Caria propè Rhodū. Vnde illud Stratonici citharoedi scomma apud Strabonem, qui illos intuitus colore admodum viridi, dixit, hoc illud esse, quod poera Homerus cecinisset:

*Stratonici
scōma.*

Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.

Cumque illum incularent, quod urbem ut morbidam carperet: Ego, inquit, eam morbidam dicere ausim, ubi mortui ambulant?

III.
Splen.

HUMANI quod splen quod splen est in corpore, hoc fiscus in re populi. Splen autem viscus est in sinistra animalis parte, succos ad se attrahens crassos & melancholicos in hepate genitos. Latini lienem vocant, de quo Galenus lib. 4. de usu part. c. 15. & passim Anatomici.

Cesar Traianus.

*Fiscus
quid.*

Fiscum Fiscus, receptaculum nummorum est, propriumque principis, l. 1. S. hoc interdicitur. ff. de re pub. l. 1. Res fiscales, ait Vlpian. quasi proprietate & private principis sunt: à fisci, id est, sportulis, ut apud Asconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula sunt ad maiorem summam pecunias capiendas Hinc *confiscare* deflexum verbum, pro deferre ad fiscum principis. Et apud Sueton. in Augusto, confiscata bona, quæ fisco sunt adiudicata. Aerarium vero publicum est, populique Romani, quod Plinius Iunior testatur in pænegyrico: Non eadem, inquit, seueritate fiscum, qua aerarium cohibes. Vnde patet differentia inter fiscum & aerarium; siquidem ad fiscum spectare videntur extraneorum redditus: hinc confiscationes recentioribus nuncupata. Aerarium verò Roma-

*Fisci &
aerarii dif-
ferentia.*

num tributis constabat & vectigalibus. *Splane aucto* intumescere, facto tumido: ex imbibito succo melancholico.

Tabescunt corporis artus cetera corporis membra rabida fiunt. Artus proprie sunt partes corporis inter iuncturas connexæ, sic dictæ, quod inter se arcentur: unde minores artus per diminutionem articulos vocamus, quales sunt digitorum. Hinc *de artuo* verbum, quod est per artus diuidi. Quidam à Græco ἀρθρον deductum volunt: & distinguuntur artus & membra, quod artus dicimus ossa cum nervis & venis; membra autem proprie vocamus carnem artus regentem. Interim sæpe hæc duo inter se confunduntur. Anatomicis artus sunt membra ex corporis trunco explantata, ut sunt manus & pedes, Græcis vocantur κῶλα.

Arguitur ciuica pauperies argumento est populi, reique publicæ exetæ & comminutæ paupertas.

SIMILITUDINE ostendit opulentiam tyranni causam esse subditorum inopiam. Ut enim in corpore humano si splen sit auctior & tumidior, tabem & maciem cæteris partibus inducit: sic magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus nascitur, cui nimirum census publici, & vectigalia plus æquo placeant. Quo fit, ut miserrima plebecula cogatur ad egestatē & extremam pauperiem, cum tyrannus in suorum possessionem violenter irruit, eorumque peculium depeculatur. Certum à doctis illud Tiberij celebratum est: Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere. Quo damnauit tyrannos illos *δυναστές*, qui suis abradunt quicquid possunt, & sic importunius in fiscum suum conuertunt, ut à misera plebecula non pellem modo, sed & carnes ipsas detractas velint. Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam ab Alexandro Macedone, literis proditam habemus. Huic enim cum displicerent exactiones, eorumque potissimum, qui à subditis ampliores vectigalium redditus, quam per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud suos discitabat, *καταρὼν μὲν τὸν ἐν ἱσθῶν ἐντέμνεντα τὰ λήχαρα*. Olitorem odi qui radicibus herbas couellit, atque ab ima stirpe arbores excidit. Arraxerxes Longimanus discitabat, Addere quàm auferre, magis esse regium. Ptolemæus Lagi filius, Ditare quàm direm esse, conuen-

Artus.

*IV.
Dicitur qd
fiscus.*

*Tiberij
dicitur.*

nientius Principi. Malum illud Vespasiani, Lucri bonus est odor ex re qualibet. Con-
stas Imperator Romanus dicebat opes pu-
blicas melius à priuatis pluribus haberi,
quàm intra vnum Principis claustrum re-
seruari. Nec alienum est ab eo, quod ad Ni-
colem scriptit Hocrates: *ομηριον έσω, in-*
quit, σοι τού καλός βασιλεύειν, έαν τής
αρχόμενος όπας έυπορώτερες ή σαρρφοσε-
πος γινόμενος διά τήν όνν έπιμέλειαν.
Argumentum hoc tibi sit imperij recte hone-
steque administrari, ubi videris eos, quibus
præes, tua diligentia curaque locupletiores
& ditiores factos. Sed ad illustrandum id
argumentum, cōferre placet alia quædam.
Theodorici scribens ad Marcellum Ad-
uocatum fisci, apud Cassiodor. Variar. lib.
1. Epist. 22. Non quoties superes, ait, sed
quemadmodum vineas inquirimus: non
queras de potestate nostra, sed de iure vi-
etoriarum; quando laudabilis à parte fisci per-
ditur, cum iustitia non habetur. Nam si
dominus vincat, oppressionis inuidia est: æ-
quitas verò creditur, si supplicem supera-
re contingat. Et lib. 4. Epist. 37. Crementa
fiscalium tributorum iustissimo sunt pen-
sanda iudicio: quia seruientium imminutio
est huius illationis accessio, quantumque
pars illa proficit, tantum se hæc à firmitate
subducit. Sed à nobis, qui fisci utilitatē
stabili volumus diuturnitate consistere, ex-
cludenda est dispendiosa semper enormi-
tas, ne augmento suo tumens summa defi-
ciat, incipiatque magis deesse, quia imma-
niter visa est accreuisse. Res è itaque, idem
Cassiod. lib. 1. Fit interdum causa mala fi-
sci, ut bonus Princeps esse videatur. Raro
enim (ut eiusdem Cassiodori verbis utar)
vtrumque sub admiratione perfectum est,
ut & si eius cresceret, & priuata utilitas nul-
la damna perferret. Ex Alciati lib. Parer-
gon 8. c. 6. Notanda hæc Pliniana ex Panegy-
rico ad Traianum: Quæ præcipua tua glo-
ria est, sæpè vincitur, fiscus: cuius mala
causa nunquam est, nisi sub bono Princi-
pe. Bene iurisconsultus in l. nō puto, ff. de
iure fisci: Nō puto eā delinquere, qui in du-
bis questionibus contra fisci facili respon-
det. Certe iuris auctores vix fisci cōpēdijs
indulserunt, ut neq; principes boni. In Au-
thent. ut iud. fin. quoque suffrag. Expedi-

reipublicæ subditos esse locupletes: & im-
pertum fiscusq; abundabit, si subditos ha-
buerit fortunatos. Lucem quoq; dat huic
argumento tyrannicæ rapacitatis locus
quidam obuius ex Ammiano Marcellino,
ubi auaram sæuitiam Valentiniani exagi-
tat: Auiditas plus habendi, inquit, sine ho-
nesti prauiq; differentia, & indagandi que-
stus varios per alienæ vitæ naufragia, exun-
dauit in hoc principe, flagrantius adole-
scens: quàm quidam, præterdentes Impe-
ratorem Aurelianum, purgare tentabant,
id affirmando, quod ut ille post Gallientij,
& lamentabiles Reipub. calus exinanito æ-
rario, torrentis ritu ferebatur in diuites: hic
quoque postu prociunctus Parthici cla-
des magnitudine indigens impensarum ut
militi supplementa suppetere, & impen-
dium, crudelitati cupiditatem opes nimias
cōgerendi misceret: dissimulans scire quod
sunt aliqua quæ fieri non oporteat, etiam si
licer: Themistoclis illius dissimilis, qui cū
post pugnam, agmina; delecta Persarum,
licenter obambulans armillas aureas vidisset
humis proiectas, & torquebat: Tolle, in-
quit, hæc (ad comitem quandam propē a-
stantem) tu qui Themistocles non es: non
quodlibet probans, inducere magnanimo lu-
crum. Huius exempla continentia in Ro-
manis exuberant ducebus: quibus omis-
sis, quoniam non sunt perfectæ virtutis indi-
cia (nec enim aliena non rapere laudis est)
vnum ex multis constans innocentia; vul-
gi veteris specimen ponam. Cū proscrip-
torum locupletes domos diripiendas Ro-
manæ plebi Marius dedisset, & Cinna, vul-
gi rudes animi & humana soliti respecta
realienis laboribus pepercerunt: ut nullus
egens reperiretur aut infimus, qui de ciui-
li luctu fructum contrectare pateretur si-
bi concessum. Hactenus Ammian. Apud
Cassiodorum epistola est Theodorici Go-
thorum regis ad Senatum vrb. Rom. qua
Venantium laudat honore donatum Co-
nitiuæ, moxque præfectum prætorio, qui
sic principis fisco consuluit, ut nihil priuatis
videretur officisse. Sēsimus ab etas illa-
tiones, inquit, vos addita tributa velsitis.
Ita vtrumque magnæ fuit admirationis,
quod fiscus cresceret, & priuata utilitas
nulla damna perferret.

Valenti-
niani auaritia
nimia.

Themisto-
clus ani-
mus mo-
deratus.

Romani
continue
runt ma-
nus à bo-
nis pro-
scriptorū
ciuiles
belli tem-
pore.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

EMBLEMA CXLVIII.

EXP R I M I T humentes, quas iam madefecerat antè,
 Spongiolas cupidi Principis arcta manus.
 Prouehit ad summum fures, quos deinde coerces,
 Vertat ut in fiscum qua malè parta suum.

C O M M E N T A R I I.

I.

ASTAT Rex humidam Spongiam exprimeus: cui ex opposito conspicitur supplicij locus & carnicina, ubi fures rapacitatis suæ meritas luunt pœnas.

II.
 Vespasianus
 ut astutus
 & auaritia.

SUMPTVM est Emblema ex Suetonio Tranquillo in Flauio Vespasiano, de quo ita scribit ille: Solus est, in quo meritò culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omiſſa sub Galba vestigalia renocasse, noua & grauiâ addidisse: negotia tiones quoq; vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procurato-

rum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò pro spongijs dicebatur uti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Caterùm neminem latere velim. epigraphen huius tetraſtichi tractam esse ex cap. Maiores 16. q. 7. sic enim ibi scriptum reperio: Maiores nostri idèd copijs omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari census reddebant: modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit

Locus ut
 iure pœ-
 nificio.

accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas; modò autem tollitur eorum. Hoc tollit fiscus, quod non capit Christus.

HYMENTES spongiolas humiditas spongiolas. Est autem sponsia quiddam in natura tertium ordinem habens, vt neque animal, neq; planta dici possit, quod Græci *σπόγγιον* id est, plantam viuentem appellant. Dicitur *ἡ δὲ τὸ ἀποσπῆντα ὑγρὰ*, quod hautiat humida. Nascitur sponsia in petris, alitur conchis & pisce, & limo: intellectum ijs inesse apparet, quia vbi aulforem sentire, contractæ multò difficilior abstrahuntur. Aulsa se relinquunt in petris veluti cruris vestigium, atq; ex hoc quasi molliores penicilli recrescunt. Meminit huius rei Aristoteles 1. de histor. anim. c. 1. vbi dicit, sensum habere spongiarum: cuius rei signum est, quoniam difficulter euelluntur, nisi arte & latenter fiat; nam se contrahunt. Vide etiam Plinium lib. 9. cap. 45. & lib. 31. cap. 11. Vsum suum sponsia ipsa de se narrat apud Iacob. Pontanum, sic: *Tethys undifona medijs ego nascor in undis*.

Meq; cauernosam fistula crebra forat. Nò inuita graui leuis impleo viscera succo, Quæ reuoluo exsortitū pollice pressa prius. Peniculiq; loco mensas extergeo mollis, Et rapio sordes, vlceraq; exsanio.
Cupidi Principis] avari Principis.
Arcta manus] Alludit ad illud Ouidianum:

An nescis longas regibus esse manus? Pronetribus, Longe regum manus. Forte non malè *arcta manus*, sumitur pro avara & rapaci, aut tenaci, vt pote quæ non possit extendi & liberalis esse. Martialis:

Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.
Prouehit ad summum fures] id est, depeculatores. Furum enim nomen generale est, hic pro peculatoribus sumitur. Peculatoris crimen notum est in iure.

Coercet] punit, supplicij afficit:
Vertat ut in fiscum quæ malè parta] Huc pertinet illud Hesiodi in Georg.
μὴ κακὰ κερδέειν, κακὰ κέρδεα ἰὸ ἀρνέειν.

Ne mala lucra pares, mala lucra equalia damnis.

Et illud Plauti in Poenulo: *Malè partum, malè disperit.* Et Ciceronis illud in 2. Philipp. *Malè parta malè dilabuntur.* Nos

Germani: *Vbel gewonnen, vbel zerronnen.* Fiscus autem (vt superiore Emblemate diximus) est pecunia publica, seu regis crumena.

PRINCIPES auaricos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos ingeniosos & strenuos esse norunt: vnde nil mirum, si fiscus (vt loquuntur Iurisperiti) semper præsumatur diues. Hi si aliquando ad rem plus æquo attentis publica in priuatum transfundant (quales potissimum solent esse, qui fisci rationes tractant) ita vt populum & regiones sibi commissas expilent, sæpenuerò damnantur capitis, maleque parta bona fisco addicuntur, sive que tanquam sponsiæ, quæ pro arbitrio nunc humectantur, aut arefiunt. Exempla quàm plurima sunt in monumentis antiquitatum, sed & in Annalibus & historijs singularum regionum, quæ non consultū est huic adducere, vel quod obuia sint, vel quod ea scribere id libertas quoddam offenderet. Illud non possum silentio inuolueret, esse quàm plurimos palatinos in aulis Principum, qui non modò soli dominari volunt, & omnino primas penes Principem partes obtinere contendunt; sed etiam multorum debitam mercedem & beneficium impedire, sibiq; in honorum perniciem per fas & nefas omnia acquirere; ac propemodum ipsum Principem, eiusq; Rempub. spoliare, exhaustire & expilare summo opere student. Nec ex re & dignitate sua esse putant aliquos in curia illa degere, qui opibus antecellant. Has tandem hirudines miserorum sanguine plenas, vt princeps emungat & deglubat æquum est, quo malè parta, quæ Christus non capit, malè disperiant, atq; ita malis ter mala cenantur. Sed hos tales semper placuisse magnatibus ex veterum monumentis, & ex quotidiana experientia deprehendo. Aristides procurator fisci Athenis fuisse scribitur; quod munus cum sanctissimè gelisset, tamen à Themistocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed optimatum fauore non solum illi multa remissa est, verum etiam eidem muneri est redditus: quod per simulationem ita administravit, vt omnia pristina seueritate, lenem se facilem; præberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factum est, vt populus terribiliter munus summis fauoribus eidem deferret Aristidi. Tum ille: Ob integrè gestum re-

IV.
Commen-
tum prin-
cipum a-
uarorum.

Aristidis
integri-
tas dam-
nata.

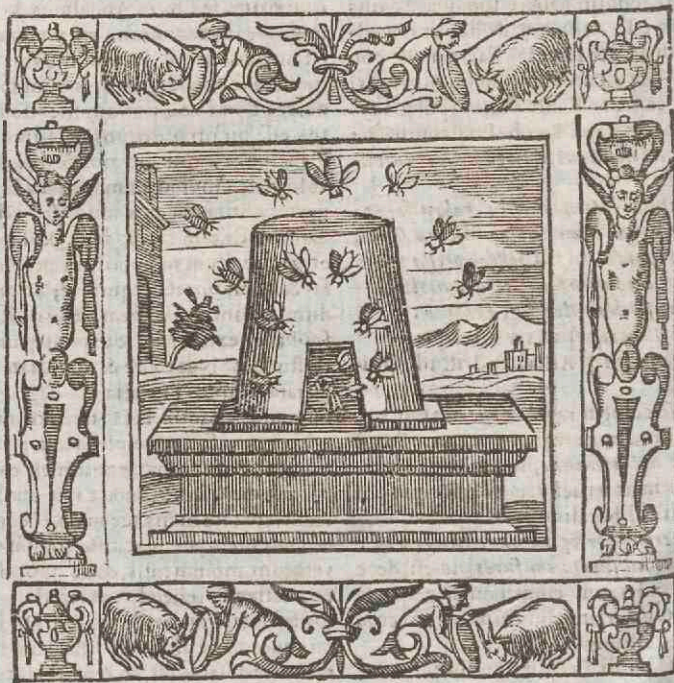
*Claudio
Caesar.
far.*

mus damnatis, nunc quoniam præter æ-
quum multa concessi ciuitatis expilatori-
bus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur
honore delato, plus mihi dedecoris asserri
puto, quam damnato ac multato irroga-
tis. Nec vir ille quibus artibus fieri pos-
sit gratus apud populum, nisi maluisset
iustus esse quam plausibilis. De Claudio
Cæsare fertur, eum sic adamasse Narcissum
ab epistolis, & Pallantem à rationibus, ut
eos non solum amplissimis præmijs, verum

etiam quaestoris prætorisq; ornamentis
decreto senatus ornari libenter passus sit.
Adhuc tantum rapere & acquirere permi-
sit, ut illi quaerenti de fisci exiguitate, qui-
dam non absurdè dixerit, abundantum
fiscum, si à duobus libertis in consortium
reciperetur. Hos Plinius fatetur & Crasso
fuisse ditiores. Hem, illæ spongiæ expri-
mendæ erant. At nunc Principis experia-
mur clementiam.

Principis clementia.

EMBLEMA CXLIX.

VESPARVM quòd nulla unquam rex spicula figet,
Quòdq; alijs duplo corpore maior erit;
Arguet imperium clemens moderatq; regna,
Sanctaq; iudicibus credita iura bonis.

COM-

COMMENTARI I.

CIRCA alueum, in quo apes mellificant, ipsæ auiculæ frequentes volitant, inter quas una cæteris duplo maior observatur, quæ regem in eorum republica representat.

VESPARVM vocabulum pro apum nomine hic sumi *καταχρησικῶς* docti qui dam homines coniciunt. Alii non minus eruditi citra figuram id scribi arguunt. Orus Apollo lib. 1. Hieroglyph. ait. Populum regi obsequentem significare volentes, apes pingunt: solum enim illæ ex animalibus regem habent, quem reliqua apium multitudo consequitur, ac illi parit, quemadmodum regi homines. Cætera sunt lacera in Græco, nec legi possunt. Apum hæc natura est, ut quem sequantur, Principem habeant aliis proceriorem, & quasi honore potior, qui quamquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret. Quod his testatur verbis Basiliius homilia 8. in Hexæmeron: *ἐστὶ κέντρον τῷ βασιλεὶ μέλιτος, ἀλλ' ὁ χῆρται τῷ πρὸς ἀμυναν. νόμοι τινὲς εἰσὶν ἑτοὶ τῆς φύσεως ἀγροατοί, ἀργὲς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τὸς τῶν μεγίστων δουλεύοντες ἐπιβαίνοντας.* id est: Regi apum aculeus est, sed eo ad ulciscendum non utitur. Sunt hæc naturæ leges non scriptæ, ut quisque maxima est potentia præditus, ita arduum ad puniendum esse oportere. Hæc Basil. Eadem ferè retulit D. Ambrosi. Hexæmer. lib. 5. cap. 20. Aelian. historiæ animal. 1. & 5. Dio Chrysostom. Orat. de regno 4. Sed audiamus Principem Stoicorū Senecam. Sic enim lib. De clementia, cap. 19. Maiorem potestatem non oportet esse noxiam, si ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta est regem, quod ex alijs animalibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioque ac tutissimo loco. Et ibid. Præterea insignis regi forma est, dissimilisque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maximum distinguatur. Iracundissimæ, ac pro corporis capiti pugnacissimæ sunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipse sine aculeo est. Noluit illum natura nec saevum esse, nec ultionem magno constaturam petere, relinquit. Exemplum hoc magnis Regibus ingens est. Est enim illi mos exercere se in

parvis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cum tanto hominum moderatior animus esse debeat, quanto vehementius nocet. Vtinam quidem eadem homini lex esset, & ira cum telo suo frangeretur, nec sæpius liceret nocere quàm semel, nec alienis viribus exercere odia. Hæc ille. Idem ferè habet Plato Dialogo de regno: talem enim civitatis regem optat, qualis inter apum examina rex nascitur, ut & corpore, & animi dotibus sit insignior & præstantior. Vide plura de apibus apud Virgilium 4. Georg. Plinium Nat. histor. lib. 11. cap. 16. & 17.

VESPARVM vel apum potius. De apibus autem loqui hic Alciatum notius est, quàm ut argumentis indigeat. tum quia vesparum immundæ sunt & carminoræ, tum præcipuè quia regem non habent, ut autor est idem Plinius lib. eod. cap. 21. Vtus est igitur Autor Carachresi tropo, de quo Quintilianus lib. 8. cap. ult. Solent, inquit, Poetæ abusuè etiam in his rebus, quibus nomina sua sunt, vicinis potius uti, quod rarum in prosa est. Nihilominus cum me refero ad cap. 15. lib. 5. A. Eliani de anim. id propriè, & sine Carachresi dictum video: nisi hoc nomine *Vesparum*, alludere tacitè velit hic noster ad Vespasian. os, Flavianum & Titum, laudatissimos principes, de quibus Suetonius & Tacitus.

Nulla unquam rex spicula quia aculeo caret: vel si habet, eo non utitur. Plinius lib. 11. cap. 17. loquens de apibus: Non constat, inquit, inter autores, rex nullumne solus habeat aculeum, maiestate tantum armatus: an dederit enim quidem natura, sed eius visum illi tantum negaverit. Illud constat, imperatorem aculeo non uti.

Duplo corpore maior Testatur hoc idem Plinius libro citato, cap. 16. ubi ait, regem apum duplo quàm cæteræ esse maiorem. *Arguet* ostendet, significabit.

Imperium clemens regis aut principis clementiam.

Credita iura commissam iurisdictionem.

Iudicibus bonis æquis magistratibus. Ait Iurisc. Parum est in civitate iura esse, nisi sint qui ea possint reddere, l. 2. §. post originem, ff. de orig. iur. At quidem bonus princeps similis sui iudicis & magistra

III.
*Vespa p. o.
apibus a-
busuè.*

*Similis
simili
gaudet.*

tus amplexatur, ut simile simili gaudet: alioqui non caret culpa, qui hominum improborum opera vitur, ait Iurisconsultus. Exemplum in Alexandro Severo apud Lampridium; in Cocceio Nerva, apud Aurel. Victorem; idem in Traiano, & in Theodosio: Sagax, multumq; diligens ad cognoscenda maiorum gesta: è quibus non desinebat exsecrari quorum facta superba, crudelia, libertati infesta legerat, ut C. n. a. Marius, Sullamq; atq; vniuersos dominantium, &c. Bene Claud. 2. de laudibus Stiliconis:

— non te gurges corruptior aui
Traxit ad exemplum: quod iam firmauerat omne

Crimen, & in legē rapiendi verterat usum.
& postea:

— non obruta virtus
Paupertate latet, lectos ex omnibus oris
Euehis, & nunquā meriti cunabula quaris,
Et qualis non unde satus, sub teste benigno
Viuitur, egregios inuitant premia mores.
Magnificē Plinius panegyrico: Per magnū, quod re ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas: sed magnificētius, quod tuos. Quāto enim magis arduum est alios præstare, quā se, tantō laudabilius quod cum ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effecisti. Tu amicos ex optimis legis, & hercule æquum est esse eos charissimos bono principi, qui inuisi malo fuerūt.

IV.
Clementia vera
Principis
virtus.

PRINCIPI optimo hoc symbolum propositum est, ut inter alias virtutes, quibus opus habet ad suæ Reipublicæ administrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiam si maior sit quam in aliis, minimè tamen sãuire debet, usq; quibus præest, terrificum se præbere. Nam inter virtutes alias, quæ Principem maximè deceant, clementia est. M. Antonius, qui Philosophi cognomen non ab re est consecutus, nihil quicquam esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis deceret, quā clementiam: eamq; ob causam neq; in rebelles suos sãuitum voluit. Rectè apud Claudianum Theodosius Honorio filio salubre hoc consilium ingerit:

Sus pius in primis: nā cū vincamur in omni
Munere, sola Deos aquat clementia nobis.
Ouid. 1. de Ponto, eleg. 3.
Sed piger ad pœnas princeps, ad premia velox:

Quicq; dolat, quoties cogitur esse ferox.

Compertum est Cæsarem Iulium Deorū numero ascriptum, quod clemens ac placabilis in eos fuerit, à quibus iniuriam bellis civilibus acceperat. Eadem virtus Augustum consecrauit: Pii cognomen dedit, & quæ Imperatoribus Pyrrhi Epitotæ laudatur animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irrisus erat, & conuictijs impetitus, illæso abire sinuit, cum vnus ex ijs respondisset, id vini causa contigisse. Celebratur eò plus Augustus Cæsar, cuius gratia cum Senatus ijs adempturus esset ius testandi, qui cum contumelijs & probrijs affecissent, nō est passus id decerni, ut est apud Suetonium. Eam ipsam patientiam initio imperij finxisse Tiberium; testis est Cornelius Tacitus. Nam libellos famulos & dicta in se mordacia dissimulauit, eorumque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vsurpabat enim illud expenimētō: In libera ciuitate liberae etiam linguas esse debere: & si quando hæc aperta fenestra esset, nullas alias in Senatu fore lites, & accusandi occasiones. Magas Poeta quidam in ludis publicis Philem onem perstrinxerat. Is cum venisset in Philemonis potestatem, statim ministro cuidam Philemon præcepit aperta voce, ut maledico caput gladio amputaret: sed clam, ut nudo ense cernices attingeret, moxque ut eum illæsum abire sineret, eique daret nukes, talos, pilam, & alia quædam ludicra. Quibus ille Princeps aperte indicabat, se aculeum quidem habere, sed eo uti minimè velle: deq; potentior male dicere, magis esse puerorum quam virorum. Eam regiam virtutem ut actionibus alijs permixtis cerrè heroicis, sic rescripto egregiè probarunt Theodosius, Arcadius, & Honorius, cuius rescripti ad Rufinum hæc est formula: Si opprobrium ex leuitate processerit, negligendū: si ex furore & insania, condolendum: si ab iniuria remittendum. I. v. C. si quis Imp. maled. Quod postremum verbum et si Accursius ibi, & Aymo Craueria Consil. 6. num. 71. & alij, ita accipiunt, ut iniuriosus eiusmodi obrectator ad ipsummet Imperatorem remittendus sit: ne ab ordinario iudice loci, vel pro verbis durius ille plectatur, vel ob poenam forsan molliorem occasio alijs præbeatur imperatoriam maiestatem contemnendi: sed potius ut ipse, qui læsus fuit Imperator, de hoc etiam statuatur. Magis tamen est

July Cæsar
saru ele
mentia.
Rost. 19.
que Imperatoribus

Intelle-
tus Luc.
C. 6. q. 1.
Imper.
maled.

est, vt, quod Cuiacius & Menochius, duo illa theoria & praxis lumina, rectè putarunt, verbū illud *remittendum*, perinde interpretemur, atq; condonandum, vel nullam rationem illius maledicentia habendā esse. Cuiacius in paratir. C. cod. Menochius de arbitrar. quaestio. iudic. cent. 4. casu 377. num. 9. Et quidem hanc verbi huius *remittendi* genuinam significationem esse I Crus docet in l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re milit. Et in promptu sunt cū Imperatorum, tum Regum & Principum exempla illustria. In primis verò celebre est illud Davidis, impubertatem Semei homini sceleratissimo promittētis 1. Samuel. 19 Sic Antigonus Rex Asiae audiens à militibus conuicia in se iactari, qui eum abesse putabant, patefacto virga tentorio: Flebitis, inquit, nisi longius remori posthac malè nobis dicetis. Antisthenes Philosophus apud Laertium ait: Regium esse, malè audire, cū bene feceris: quod tamen dictum etiam Alexandro Magno quidam tribuunt: quemadmodum & patrem illius Philippum eodem fere sensu dixisse ferūt, Principum esse bene & malè audire. Nec obliuenda, sed potius antea literis consignanda videtur Titi apud Xiphilinum sententia: Nemo, inquit, me iniuria afficere, aut insequi contumelia potest, propterea quod nihil ago, quod reprehendi mereatur: ea verò, quæ falsò de me dicuntur, prorsus negligo. Nam vt Seneca dicebat, magnanimi est proprium, placidum esse tranquillumq; & iniurias atq; offensiones semper despiciere. Occurrunt porro insignia exempla clementia apud Suetonium, quæ quia longè plura sunt, hæc duntaxat ex Vespasiano. Offensarū inimicitiarumq; minimè memor, executorve, Vitellij, hostis filiam splendidissimè maritauit, dotauitq; etiam & instruxit &c. Non temerè quis insouus punitus reperitur, nisi absente eo & ignato, aut certè inuito atque decepto. Heluidium Priscum, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iussu, magni æstimauit seruare quoquo modo, missis qui percussiores renocarent; & seruasset, nisi iam perijisse falsò nunciatum esset. Cæterum neq; eade cuiusquam vniquam lætatus, iustis supplicijs illacrimauit etiam & ingemuit. Idem in Tito sic: Pontificatū maximum ideo se proflus accipere, vt putras seruaret manus: fidem præstitit, nec au-

thor posthac cuiusquam necis, nec cōscijs, quamuis interdum vlciscendi causa non de esset, sed peritūrum se potius, quam peritūrum adiurans. &c. Ammianus verò Marcellinus ad finem 21. lib. cum alijs compans Imperatorem Constantium, ait immanitatem facilè superasse Caligulæ, Domitiani, Commodi, & id vnum egisse maximè, vt quamquam sæuissimus esset, iustus tamen veller & clemens æstimari; quique ex minimis causis malorum congeries excubabat, dissimilis Marci illius, principis vere cundi, qui cum ad Imperiale culmen in Syria Cassius surrexisset, epistolatum fāscem ab eo ad conscios missum perlatores capto sibi oblatum, illicò signatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico, ne insidiatoribus cognitis inuitus, habere quosdam posset insensos; vtq; rectè quidam sentientes arbitrantur, virtutis erat potius indicium magnæ, Imperio eundem comitantium sine crnore cessisse, quā vniudicasse tam inclementer: vt Tullius quoq; docet, crudelitatis increpans Cæsarem in quadam ad Nepotem epistola: Neque enim quicquam aliud est fœlicitas, inquit, nisi honestarum rerum prosperitas: vel vt alio modo definiam: Fœlicitas est fortuna, adiutrix consiliorum bonorum; quibus qui non vitur, fœlix nullo pacto esse potest. Ergo in perditis impijsq; consilijs, quibus Cæsar vñs erat, nulla potuit esse fœlicitas: fœliciorq; meo iudicio Camillus exulans, quā temporibus iisdem Marius, etiam si id quod cupierat regnare potuisset. Id Ephesus quoq; Heraclitus adserens monet, & ab inertijs & ignauis, euentus variante fortuna, su peratos aliquoties viros fuisse præstantes. Illud verò eniuere inter præcipuas laudes, cū potes in gradu, velut sub ingum missa nocendi, læuendiq; cupiditate, & irascendi, in arce victoris animi tropheū crexit gloriosum. Hactenus Ammianus. Addam etiam ex eiusdem 30. libro, vituperationem sanè acerrimam Valentiani Imperatoris: Nonnunquam etiam clementia speciem præ se tulit, cū esset in acerbiteri natura calore propensior, oblitus profectò quodd regē imperium omnia nivia, velut prærupti scopuli, sunt deuitanda. Nec enim vsquam reperitur mihi coercitione contentus, sed aliquoties quaestiones multiplicati iussisse cruentas, post interrogationes fluuitas nonnullis ad vsque discrimina

*Felicitas
quid.*

*Valentiani
clementia.*

vite

*Artaxer-
xis ani-
mus mo-
deratus*

*Lenitudo
principis
afflicti
status so-
latus*

vitaræ veraxit. Et ita erat effusor ad nocendum; ut nullum aliquando damnatorum capitis eriperet morte subscriptionis elogio leui. cum id etiam principes interdum fecerint lenissimi. Atqui potuit exempla multa contueri maiorum, & imitari peregrina atq; interna humanitatis & pietatis, quas sapientes consanguineas virtutes esse definiunt: è quibus hæc poni sufficeret. Artaxerxes Persarum ille rex sapientissimus, quem Macrochira membri vnus longitudo commemorauit, suppliciorum varietates, quas nationes semper cruda exercuit, lenitate gemina castigans, tiaras ad vicem capitum quibusdam uoxit amputabat: & ne se caret aures more regio pro delictis, ex gale ris fila pendentia præcedebat: quæ temperantia motum ita tolerabilem eum fecit & verecundum, ut adnitentibus cunctis multos & mirabiles actus impleret Græcis scriptoribus celebratos. Prænestino Prætoris, qui bello quodam Samnitico prosperare iussus, ad præsidium venerat segnitius, ad crimen diluendum exhibitus, Papyrius Cursor ea tempestate dictator, securem per licetorem expediri, homineq; abiecta se purgandi fiducia stupefacto, visum propè fruticem iussit abscidi: hocque ioci genere castigatum eum absoluit, non ideo contemptus, sed ad resistendum par Alexandro magno, sic calcasit Italiam, æstimatus. Hæc forsitan Valentinianus ignorans, minimeq; reputans afflictis solatia status semper esse lenitudinem principum, pœnas per ignes angebat & gladios: quod vltimum in aduersis rebus remedium pietas reperit maiorum, ut Isocratis memorat pulchritudo: cuius vox est perpetua docentis ignosce debere interdum armis superato restori, quæ iustum * quid sit ignorant. Vnde mox in existimo Tullium præclare pronunciasse, cum defenderet Oppium: Etenim multum posse ad salutem alterius, honori malis; parum potuisse ad exitium, probro nemini fuit. Et hæc ille hæcenus, tantò quidem libentius in eo sermone certè præclaro expansiatus, quàm agrè commemoraret multorum principum Romanorum nimiam lenitatem ad sua vsq; tempora impune grassantem. Quia verò de conuiitijs & probis in principes non nihil diximus in prima nostra commemoratione, placeret attere nonnulla ex Tacito, quæ ad id faciant, sic enim ille oratione Cremutij Cordi a-

pud Imperatorē Tiberium accusati, quod editis Annalibus, laudatoque M. Bruto, Cassianum vltimum Romanorum dixisset. Marci Ciceronis libro, inquit ille, quo Cæsar quàm reſcripta oratione, velut apud iudices, respondit? Antonij epitola, Bruticonciones, falsa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent: Catilina Bibaculi & Catulli reſerta contumelijs Cæſarum leguntur, sed ipse D. Iulius, ipse D. Augustus & tulerunt ista, & reliquere, haud facile dixerim moderatione magis, an sapientia: namq; spreta exoleſcunt; si imſcare, agnita videntur. Nos multa ex Seneca tranſilienda docimus, tot enim penè ſententia & decreta leguntur apud eundem, quot verba: ſatis habemus hunc commentarium claudere oraculo imperiali: Nihil tã peculiare eſſe imperatoria maiſtati, quàm humanitatem, per quam ſolam Dei ſeruatur imitatio. Nec arbitror aliam fuiſſe mentem ſeu ſeu, qui nummo quodam ſuo ſimulachrum mulieris leoni exporrecto inſidentis, altera manu haſtam terre affixam tenentis, altera fulmen abijcientis oſtentauit, vti clementiam inſinuaret: Nam & eius id inſcriptio declarat, INDVLGENTIA AVGVSTI. Igitur, ut dictum eſt, peculiaris imperiali maiſtati eſt humanitas, per quam ſolam Dei ſeruatur imitatio. Imperialis, 23. C. de nupt. Authent. vti indic. ſua. quoq; ſuſfrag. Bene & Sapienter Xenophon, quo loco ait: ἀρχοντας ἀγαθὸς ἐὶ διαφείν πατέρας ἀγαθόν. Memini: Principis alioqui patris patriæ nomen tributū bonis principibus, vſurpatum etiam ambicioſis ab improbis; meminit Corn. Tacit. 2. Annal. Id magnificè declarat Seneca 1. de clementia: Hoc quod parenti, principi faciendum eſt, quem appellamus patrem patriæ. Certè & ſi cognomina data ſint, magnos, & felices, & Auguſtos dicimus: & ambicioſa maiſtati quicquid potuiſſus titulorum congeſſimus: Patrem patriæ appellamus, ut ſciet datam ſibi poteſtatem patriam, quæ eſt temperatiſſima, liberis conſulens, ſuaq; poſt illos reponens. Hæc ille. Et eodem elogio à Perſis donatum Cyrum legimus. Inſtinau. Nouell. 7. ἕτος ἀρχοντες τῶν ὑπὸ τῶν ὡς ἀν πατέρες υἱῶν. Quid plura? & T. Liuius ait, Imperatores eſſe debere parentum loco. Martialis ad- blandiens Domitiano:

Tu verus patria diceris esse pater.
 Plura de Clementia habes apud Baptist.
 Fulgos lib. 5. quibus adde, quæ eleganter
 de hac materia, & copiose scripta reliquit
 Lucas de Penna in l. placet. 8. C. de excusat.

muner. lib. 10. l. duos. 13. C. de suscept. præ
 pos. & arcar. eod. lib. in l. his quidem. 5. C.
 qui militat. poss. vel non. lib. 12. nobis enim
 nunc curæ est *Salus publica*.

Salus publica.

EMBLEMA CL.

PHOEBIGENA erectis Epidaurius insidet aris,
 Mitis, & immani conditur angue Deus.
 Accurrunt egri, veniatq; salutifer orant.
 Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

COMMENTARI.

IN ara erectus stat sinuosus serpens, co-
 ram quo plures in genua procumbunt,
 & adorantium gestum supplices referunt.
 AEscLEAPIVS insignis Medicus,
 Dianæ precibus Hippolytum ab equis di-
 scerptum in vitam reuocauit. Quare fer-

tur Iupiter iratus ob inuentam artem, qua
 homines in vitam reuocari possent, reper-
 torem artis fulmine percussit. Post mor-
 tem Deus est habitus, & sub serpentis ima-
 gine diuinis honoribus affectus. Tali cul-
 tus effugie Romam graui pestilentia labor-
 rantem

*Deus att
 habitus.*

I.
II.
Aescula-
pius cur

Val. Ma-
ximi hi-
storia de
Æscula-
pio.

rantem dicitur liberasse, ad quam tandem deductus est à sano sibi sacro, quod erat quinque millibus ab Epidauro passuum. Historiam hanc fusè narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. de Miracul. quam apponam, ut si inde sumptum Emblemata contendas, penes te sit opus. Sed ut cæterorum, ait, quoque; Deorum propensum huic urbi numen exequamur, triennio continuo vexata pestilentia ciuitas nostra, cum finem tanti & tam diuturni mali neque; diuina misericordia, neque humano auxilio imponi videret, cura sacerdotum, inspectis Sibyllinis libris, animaduertit, non aliter pristinam recuperari salubritatem posse, quam si ab Epidauro Æsculapius esset accersitus. Ita que eò legatis missis, unicam fatalis remedij opem authoritate sua (quæ iam in terris erat amplissima) impetraturam se credit. Neque; eam opinio decepit. Pari namque studio petiitum ac promissum est præsidium: è vestigioque; Epidaurij Romanorum legatos in templum Æsculapij (quod ab eorum urbe quinq; millibus passuum distat) perductos, ut quidquid inde salubre patriæ laturos se existimassent, pro suo iure sumerent, benignissimè inuitauerunt: quorum tam promptam indulgentiam numen ipsius Dei subsecutum, verba mortaliu cœlesti obsequio comprobauit. Siquidem in anguis, quem Epidaurij raro, sed nunquam sine magno ipsorum bono visum, in modum Æsculapij venerati fuerunt, per vrbes celeberrimas partes mitibus oculis & leni tractu labi cœpit, triduoque inter religiosam omnium admirationem conspectus, haud dubiam præ se appetitæ clarioris sedis alacritatem ferens, ad tritemem Romanam perrexit, pauentibus que inuitato spectaculo nautis, eò conscendit, ubi Q. Ogulini legati tabernaculum erat, inque; multiplicem orbem per summam quietem est conuolutus. Tum legati perinde atque; exoptatæ rei compotes, expleta gratiarum actione, cultuque; anguis à peritis excepto, læti inde soluerunt: ac prosperam e mensi navigationem, postquam Antium appulerunt, anguis qui vbique in nauigio remanserat, prolapsus in vestibulo adis Æsculapii myrto frequētibus ramis diffusæ supereminentem excelsæ altitudinis palam circumdedit, perque; tres dies positus quibus vesci solebat, non sine magno metu legatorum, ne in tritemem reuerti noller,

Antienfis templi hospitio vsus, vrbi se nostræ aduehendum restituit: atque; in ripam Tyberis egressis legatis, in insulam, ubi templum dicatum est, transiit, aduentuque suo tempestatem, cui remedio quæsitus erat, dispulit. Narravit etiam hæc T. Linius, Decad. 2. lib. 1. sed intercudit: vide Flori epitomen, lib. 11. Sed omnium latissimè & elegantissimè Ouidius. lib. vlt. Metamorph. quare si rursus iustes inde sumptum Emblemata, facillè concedam. Locum Ouidij habes ex illo versu:

Pandite nunc Musæ presentia numina vatum. &c.

Vide præterea Plutarchum in Problematibus, ubi quærit causam, cur Æsculapij ædes extra urbem posita sit. Plinius lib. 29. cap. 4. Atqui anguis (inquit) Æsculapius Epidauro Romam aduectus est, vulgoque; passitur & in domibus. Meminit etiam D. Augustinus lib. 3. de Ciuit. Dei, cap. 17. & Lactantius varijs locis. Ex quo notum illud Sereni:

Qui colis Ægeas, qui Pergama, qui que Epidaurum.

Qui quondam placida tectus sub pelle draconis

Tarpeias arces, atque; inclita templa petisti, Depellens tectos presenti numine morbos.

Quod autem ferunt, Æsculapium sub anguis specie nauem spontè ingressum Romanam venisse, scribunt Græci tale aliquid sibi etiam obtigisse, cum idem ipse Deus draconis effigie à Nicagora Echerimi vxore ad Sicyonios mulorum bigis inuectus est.

PHOEBIGENA] E Phœbo genitus. Virgilius 7. Æneid.

Fulmine phœbigenam Stygias detrusit ad undas.

Vbi Seruius legit *Pœnigenam*, matre Pœnæ genitum. Fuit autem Æsculapius Apollinis & Coronidis nymphæ filius, teste Homero in Hymnis. Alij dicunt, non è nymphæ Coronide natum, sed ex onco corniculæ, quia coronis utrumque; significat, & nympham ita vocatam, & corniculam, ut asserit Lucianus in Dialogo de falso vate, à quo res ita commemoratur. Fertur quendam ex antiquis sacerdotibus serpentem perexiguum in onum vacuum corniculæ inclusisse, ceramque; studiosè oblitum in loco quodam occultasse: mox ara extructa populum in concionem ad eum locum aduocasse, cum nunciaret omnibus palam se

Æsculapii ab
Sicyonios

Æsculapii quæritur

se Deum esse ostensurum. Post concionem incognitis quibusdam vocibus vsus Apollinem & Aesculapium inuocauit, vt dexter & felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demersa ouum illud vnà cepit, quod praesentibus multis fregit, pullumq; recentem serpentis inueniens, cunctos homines in admirationem rei induxit. Postea verò serpentem insignis magnitudinis paucis diebus elapsis in loco subobscurò ostendens artificiosè se mouentem, illum ita creuisse aiebat, ac Deum esse Aesculapium Apollinis filium. Inde verò serpentes in eius tutela crediti sunt, & eius gestamen putatus fuit baculus serpente inuolutus.

Epidaurius insidet] Ab vrbe notissima Peloponnesi in sinu Saronico, ex qua in serpens imagine Romam creditur adductus. Propertius:

Et Deus extinctū Cressis Epidaurius herbus
Restituit patrijs Androgeona focis.

Ouidius 15. Metamorph.

Aequore placato patrias Epidaurius aras
Linguit.

De Epidauro verò sic Strabo lib. 8. Epidaurus, prius Epitaurus, sita est vrbs in ipso Saronici sinus secessu intimo, stadiorum quindecim circuitum habens, &c. Hæc autem non parùm insignis est ciuitas, præsertim ex Aesculapij claritate nobilitata, quæ varia morborum genera curasse somniantur homines. Erat verò templum agrotantium multitudine vsquequaq; repleti, pendentibusq; tabellis in quibus sanati laqueiores erant inscripti, &c. Hæc Strabo *ἱστορίαι*.

Mitis & immani] lenis & placidus, quàmquam sub specie serpentis.

Veniatq; salutaris orans] imitatio Ouidij, qui loco citato 15. Metamorph.

venitq; salutaris urbi.

Annuir] Idem ibidem:

Annuir hu, motuq; Deus rata pignora cri-
stis.

Atq; ratas efficit] Idem Ouid. 1. Fastor.
Efficiat ratas vtraq; Diua preces.

Hoc serpentis inuolucro nihil aliud verius & expressius intelligi datur, quàm Seruator noster Christus, verus animarum nostrarum Aesculapius, & salutaris humanæ vindex, qui sub serpentis figura in deserto à Mose legislatore appensus, omnes omnium morbos & vulnera sanitati restituit, & in

cruce tandem omnes noxas & crimina expiauit. In cruce itaq; saluifica nostra consistit salus, hanc asylum quoddam esse Catholicorum professio & consensus docet, *In cruce Christi salus.* quod ægri, quod afflicti omnes confugiunt: & hoc manifestant præcellæ cuiusdam & eminentis potentia argumenta, quibus edocti nostrarum actionum exorditi solemus ab hoc signo principia, & ardua quæque huius auspicio aggredi: hoc tempora partimur & latentis horas quasi frustilla & portiunculas mortalitatis nostræ. Ab hoc capite conuiuiorum, quietis, laboris, scriptiois, lectionis, orandi, meditandi interualla & vices: nihil palato obsoniorum sapit, nisi ligni huius aspersum puluisculo, nisi hoc conditum & attenuatum aromate. Cruce nascentis diei prima salutamus crepuscula: eadem placido sopori corpora composituri vigiles curas abrumpimus. In viam si euocet necessitas, crux nobiscum; omnia sub cruce, in cruce, per crucem, quæ initiandis interuenit rebus, dedicandis, consecrandis, vouendis. Magna est Romani Pontificis autoritas, & penè diuina; magna in caeremonijs ac ritibus sacris pertractandis concedita eidem à Deo functio, qua nulla superior in mundo, nulla par. Sed is ductu & signaculo hoc mystico peragitur iusta consecrationis singula, seu ceram agni celestis effigie insignitam sacra benedictione lustrat, seu grana precatoris circulis inferenda, vel oscilla alia & imagunculas fusili ex ære, aut alio metallo nobiliore confatas, vel loricas etiam & clypeos, romphæas aut Persicos enses, paludamenta ac trabeas, sceptræ, diademata, myrtas, corollas, aureos flosculos, serra, ramusculos, cimelia alia maioris precij solenni benedictione consecrata, regibus mittat & reginis donaria, virtute crucis facit, per figuram crucis, qua venientes ad osculum suscipit, abeuntes felix faustumq; precatus dimittit. Consideremus gradus singulos in Christiana nostra militantis Ecclesiæ Hierarchia, Flaminum, Archisaminum, Protosaminum: eamus per ordines omnes ac status in sortem Domini selectos: spectemus ministerii quo funguntur rationem & partes, ritus ac modos, quibus rem diuinā facientes arcana illa sua conceptis verbis operantur. Nihil prorsus sine adorando hoc crucis charactere perfici manifestum est. Nascitur infans, symbolum primum Christi

Ceremonia sacra.

A Cruce omnia inchoantur.

stianæ

Epidaurius.

Epidaurius.

Templum Aesculapii.

IV. Serpens salutaris symbolum.

stiana inaugurationis crux. Nititur in vetitum annis plenior, expiationis forma per crucem. Lucandum cum morte, iungitur ad praelium pugnaturus benedictio chrismate. Procreanda sobolis inter virum & foeminam stabilenda societas, in cruce per conceptam & visitatam formulam ligandi solennitas. In hoc signo sacrificantium habitus, vasa, suppellex omnis & ornatus profanis vñbus eximitur: temploti fundamenta sternuntur & altarium, campano atri imponuntur nomina, pyxides consecrantur & thecae, & cinerum sacrorum atq; ossium preciosi loculi, commendantur terrena cadavera, coelestibus choris superstitres defunctorum vmbræ, viventium salus Deo, & fortunatum quidquid possident. Quoties ducta in quatuor partes manu, tetragonum hoc schema minister inscribit piaculatibus vadis, quibus contraeam ab origine labem occulto regenerationis mysterio eluimus? quibus occupato recentis corpusculi dominio, Strygius alastor sacrae asperisionis & signati fontis impatiens eiicitur? Christiani militis tesseram ablatus infans accipit? immortalium bonorum hæres decernitur? Tremendum esse sacrificium illud submissa animi reuerentia fateamur, quoad prescriptum quendam verborum, & sacrae actionis canonem obligatus, patientis Christi memoriam sapius refliccat, & coelesti Patri repræsentat in ara sacerdos, in eo crucis figura quoties effingitur? Hic fons honoris & cultus: hinc religio cruci sua & autoritas, cui affixus generis humani seruator, cum infamis esset prius & in poenas destinata flagitiosissimorum, præminentem supremæ venerationis gradum in natura supra naturam meruit. Ab illa funesta arbore hoc germen; ibi forma quadam ac modulus, hic est ypon & imaginis similitudo: in oculis habemus & in precio signum, opus ipsum, quod in prototypo, communi omnium bono, completum pia & grata recolentes memoria. Vita enim nostra ex illa & rini salutis vberimi, nec salus aliunde, nec spes in aliud, nec requies aut pax sub alio sine hoc, nec metus, aut periculum sub hoc sine alijs, nec transitus deniq; ad immortalia illa nisi per hoc: character enim est ac nota securitatis, viatorum frontibus inscripta. Nunc ad Aesculapium nostrum reuertamur, quem præter alios plurimos, Plutarchus Medicorum præsi-

Salus publica
est
cruce.

dem Sympoſ. 9. quaest. 10. tradit. Sed occurrat interea mihi locus è 2. Artemidori lib. De somnijs: qui ait, per Aesculapium in templo erectum, & in basi stantem, significari quoddam bonorum præſagium. Qui si moueatur, aut accedat, morbum & pestem portendit: tum enim maximè hominibus eo Deo est opus. His autem, qui agrotant, salutem prædicat. Non dissentit Macrobius lib. 1. c. 20. cuius sic se habent verba: Hinc est, quod simulachris Aesculapij & Salutis draco subiungitur, quod hi ad Solis naturam Lunæq; referuntur. Est enim Aesculapius vis salubris de substantia Solis subueniens animis corporibusque mortalium. Salus autem naturæ lunaris effectus est, quo animalantium corpora iuuantur à salutifero firmata temperamento. Ideo ergo simulacris eorum iunguntur figuræ dracorum, quia præstant, vt humana corpora velut infirmis pelle deposita, ad pristinum reuereſcant vigorem, vt reuereſcant dracones per annos, singulos pelle ſeneſcentis exuta. Hæc & alia plura Macrobius. Phormus in lib. de nat. Deor. eadem ſerè quæ & Macrobius ſcribit, cap. de Aesculapio. Cæterum non immerito ſalutis notam ſerpens ſibi videtur vindicaſſe, à quo nimirum multa in humanum genus remedia proſciſciuntur, teſte Plinio lib. 29. nat. hiſtor. cap. 4. Apud Lacertium legis, iſtius viperino præſens admodum eſſe remedium viperam ipſam exuſtam & in cinerè redactam. Apud Ceberem obſeruas, viperæ dente ſemel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt aſij, qui viperæ iecur conditum ſemel hauſerit, nullius inde ſerpentis iſtum pertimeſcere debere. Quid verò illud, quod à Dioſcoride traditum eſt, homines, qui viperis conditis in cibum vii conſueuerint, longiora vitæ ſpatia producere, & ad ſummam ſeneſcentem incolomes peruenire? Iſigonus Cinos memorat Indorum genus, qui centenis quadringenis annis viuant, quia viperinis carnibus alantur: adhæc neq; capiti, neq; veſtibus eorū noxia corpori meſſe animalcula. Eamque cauſam videtur Tertullianus aſſerre, cur tanta ſit cerno vinacitas, quippè quod ipſe ætatis ſuæ arbiter ſerpente paſtus veneno augeſcit in iuuentutem. Ex viperarum carnibus ſingulare remediū grauioribus morbis excogitatum eſt, quod in hunc vſque diem à maximè ſera pernicioſaque beſtia

Aesculapii
dicuntur
præſagium

Rem
ex
te.

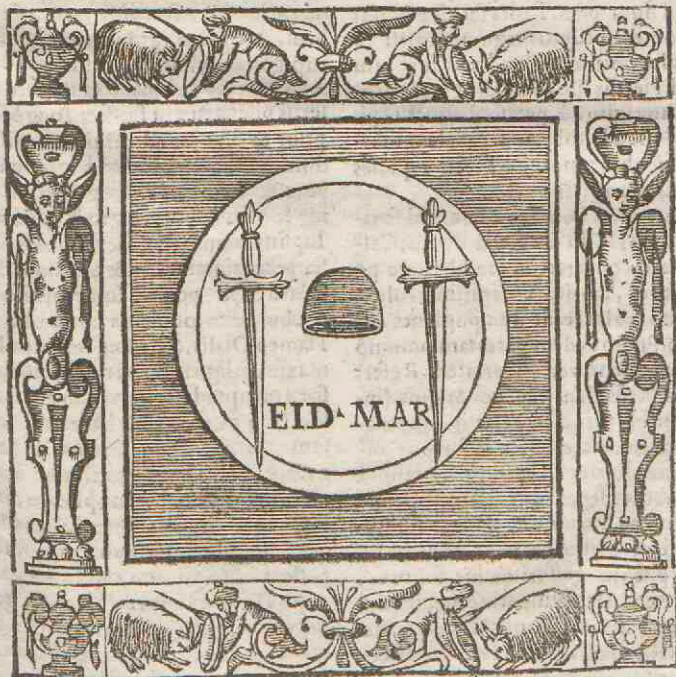
Nummi aliquot enim serpente.
 Theriacum vocamus. Quæ quidem commemorare libuit, ut non immerito tot numismata cula existimemus, quæ serpentem habent cum inscriptione, SALVS. veluti est ille nummus in spiram collectum serpentem habens, cuius inscriptio, SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem nummo serpens est tractu sinistro tortiliq; obrepens virgæ, quam signum ibidem adiectum dextera humi applicat. Atq; in alio Dea ipsa læua virgam gerit, dextera poculum angui porrigit, inscriptio est, SALVS AVG. COS. III. In aliis ipse sella sedens pateram porrigit angui suo de loculo exeunti, caputq; pateram admoventi, inscriptione adiecta, SALVS AVG. In nummo verò M. Aurelii Severi Alex. sedenti simulacro pateramq;

porrigenti assurgit anguis, cum inscriptione, SALVS PVBLICA. In nummo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habitata pingebatur forma mulieris, habitu regio sedentis pateram tenentis, iuxta quam erat ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Sed ne singula commemorarem, quæ quidem sunt innumera, Commodi, Crispinæ, & aliorum, per angues deniq; omnes Salutem intellexerunt. Pleriq; nostra ætate viri eruditi coniciunt, ab Alcibiade hic tacitam esse factam allusionem ad Ambrosianum illum anguem, qui Mediolani visitur in marmorea columna erectus ipsa eade D. Ambrosii. Sed satis, ut auguror, anguibus inuoluti hæsimus, age ad libertatem aspiremus.

Anguis Ambrosianus Mediolani.

Respublica liberata.

EMBLEMA CLI.

CAESARIS exitio, seu libertate recepta,
Hæc ducibus Brutis cusa moneta fuit.
Ensiculi in primis, quæ pileus insuper astat,
Qualem missa manu seruitia accipiunt.

C O M M E N T A R I I.

I.

Bruti nū
asus.Forma pi
lei.II.
Numif-
ma M.
Bruti.An vete-
res pileus
usua-
runt.

IN numismate expressus depingitur pileolus inter duos pugiones situs. Hanc picturam in aliis editionibus vitiosam, restituit Pignorius, monitus fortè à Sæctio, qui sub hoc Emblemate sic ait: Numisma ego domi habeo, sed pileum oblongum habet inter duos pugiones erectos: Quare hic emendanda est pictura. Hæc ille. Suffragatur etiam rei veritas; nam Dion lib. 47. scribit, nummum percussum fuisse cum Bruti imagine, & pugionibus pileoq; Extate tiam apud F. Vrsinum eiusdem figura, in gente Iunia; & apud A. Augustinum Dialog. 1. ut Pignorius edendam curauit. Antiquam verò pilei formam Lucianus in Dipsade ait fuisse dimidium corticis alicuius oui. Nam apud Garamantas ex struthiorum onis singulis in æquas partes dissectis, bini fiunt pilei. Tanta ibi est eius oui magnitudo, eoq; capitis tegumento illi populi sibi plurimum applaudunt; si verum est, quod Pierius lib. 40. Hieroglyph. prodidit. In hoc igitur à petaso distinctus pileus, quod ille ad ymbra facienda marginatus: hic absq; margine fuerit, quales dormitorum & nautici pilei.

OC C I S O in Pompeii curia, ubi senatus habebatur, Iulio Cæsare à Bruto, Cassio, & cæteris coniuratis, ii seu libertate populo restituta, fabricari numisma voluerunt, in quo sculpti erant duo pugiones adiecto pileo. Pugio cædem patrata omnino significabat: pileus verò libertatem. Refert Politianus Miscellan. cap. 70. Si quis (inquit) numisma Bruti reperiat ipsius cælaturæ imagine, præterea pileo & duobus pugionibus, ne diutius in explicanda ratione causaq; labore, legat Historiarum Dionis lib. 47. Nam ex his, inquit, Brutus significabat ab se & Cassio patriam liberatam. Sed enim pileum gestari ab his solitum, qui libertatem nacti, vulgatus manifestus que est, quàm ut sit autoritatibus confirmandum. Hæc Politianus. Hic sese offert, anceps quæstio, quam in gratiam studiosorum pauld fufius tractare placet: An sci-

licet veteres vulgari hoc capitis tegmine, quod biretum seu pileum vocamus, fuerint vsi? Ego sic iudico, eos hoc non vfos, sed vel nudo capite fuisse, vel caput veste velasse. Siquidem nulli in veteribus Romanorum statuis, nulli in æneis quoq; nummis pilei videntur: nulla etiam pilei ne apud Homerum quidem mentio. Sic nudi capitis consuetudo à prisca Græcia, cui capitis operimenta vsitata non fuere, ducta videtur Turnebo lib. 8. Aduers. cap. 4. idque Eustathius Homeri interpres disertè scribit. Sed missis Græcis ad Romanos conuertamur. Suetonius de Iulio Cæsare prodidit, eum caluitii deformitatem iniquissimè tulisse, ideoq; deficientem capillum reuocare à vertice assueuisse; & ex omnibus decretis sibi à Senatu populoq; honoribus, non alium aut recepisse, aut vsurpasse libentiùs, quàm ius laureæ coronæ perpetuò gestandæ, idq; ad caluitium celandum. At verò minimè hanc tantopere expetiisset, si pileus in vsu fuisset, longè scilicet aptior & fidelior ad caluitium dissimulandum quàm corona. Sed hac in re inter tempora & homines distinguendum, quibus ius & vsus capitis tegendi. Temporibus Lipsius annumerat sacra, ludos, Saturnalia, peregrinationem, & militiam. Sacrificia velato capite peracta fuisse, prisco quodam & obuiò ritu, omnibus notum est. Vnde & Flamen Dialis, qui inter reliquos Flamines maximæ dignationis erat, nomen videtur sortitus, quod capite velato esset, & caput filo lanæ præcinctum haberet. Cui aspiculatur textus in Can. Cleros. §. Sacerdos, 21. dist. Sacerdotes gentilium (inquit Canon) in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga desuper habens lanæ aliquid: quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare ceperunt. Flamines igitur dicti vel à gestatione pileorum, quasi pileamines: vel à filo illo, quasi filamines: vel ab insulis, quas flammas appellabant: vel à flammis, notissimo velaminis genere. Illud autem gestaminis

Quæstio
distin-
guitur.Pilei
sua
erunt.Flam-
ma
vnde
dicitur.

genus etiam apex dicebatur. Planè festis diebus Sacerdotes filo deposito pileum imponebant, pro sacerdotii eminentia, ut dicitur textus in d. Can. Cleros. 21. dist. Aut ut Varro scriptum reliquit, album gerebant galerum. In ludis quoque; Saturnalibus præsertim, hoc est, liberimæ vitæ diebus, pileus admittebatur, signum scilicet libertatis. Quo sensu Martialis vocat Romam pileatam:

Permistus, puto, pileata Roma.

Sed & peregrinatio sibi capitis tegmen vendicabat, quod erat petasus (de quo in Præfatione Emblematum nonnihil diximus) qui ad umbram faciendam marginatus erat, & aduersus pluias, ætus, ac ventos in primis idoneus. Plautus certè peregrè euntibus aut venientibus petasum ubique aprat. Sic enim iturientem describit militem: *Opus est chlamyde, & machara, & petaso.* Et Cicero, tabellarios petasatos venire ait, & comiter expectare ad portam. Denique; & in militia quoque; pileorum usum fuisse, suadet Vegetius: *Vsq; ad præsentem, inquit, ætatem consuetudo permansit, ut omnes milites pileis, quos Pannonicos vocant, ex pellibus vterentur.* Hinc pilea Dioscuris, Castori & Polluci attributa legimus, quo habitu fuisse Lacones volunt, hi enim patrio instituto pugnabant pileati, ut animum in barbaros & tyrannos indomitum significatione libertatis ostenderent. Atque hæc de temporibus, quæ à communi more excipi diximus. Sed insuper excipiuntur etiam certi homines: & ex his primum liberti nostri. Cum enim serui manumittebantur raso capite pileum accipiebant; ut eo quasi symbolo tempestanti seruitutis viderentur effugisse, ut naufragio liberati solent. De naufragis ita Iuuenalis:

gaudent ibi vertice raso

Garrula securi narrare pericula nauta.
Quod etiam respexit Petronius in Satyrico. At manumissus ille apud Plautum in Amphitruo, ita ait:
Ut ego hic hodie raso capite calum capiam pileum.

Legimus etiam pilei impositione libertos constitui in l. directis, 10. C. de testamenti manu. Vbi haud dubiè intelliguntur serui, qui pileati funus defuncti ducebant; vel ut habetur in l. vn. §. sed & qui, §. C. de Latin. libert. toll. qui domini funus pileati antecedeabant, vel in ipso testulo stantes cada-

uer ventilare videbantur. Hos enim libertatem consequutos fuisse, & ex locis iam allegatis patet, & ipsemet etiam Dionysius Halicarnassensis testatur, se Romæ complures de istis importunis & intempestiis liberalitatibus querimonias audisse. Ob crebram hæc sceleratorum quoque; seruatorum, per pilei impositionem, concessam manumissionem, factum opinor, ut qui insigniter improbus venderetur seruus, ab imposito pileo pileatus diceretur. Eo ipso enim, quod imposito pileo venum iret, non tantum improbus esse & nequam seruus iste innuebatur, sed & venditor dominus testatum faciebat nihil se super eo polliceri velle, quod postea ad præstandum cogi posset; atque ita omni se vinculo exsoluebat; quo alioqui ad redhibitionem trahi poterat. De quo videatur Gellius lib. 7. Noct. Attic. cap. 4. Coelius Sabinus, & alij. A communi porro more capitis apertè gerendi excipiuntur etiam agri, quibus capitis firmandi gratia pileo uti licuit. Sic enim Ovidius suum amantem de morbo & pallore fingendo instruit, pileolum ei inter signa tribuit: *Arguat & macies animum; nec turpe putatus*

Pileolum nitidus imposuisse comus.

Idem & senibus licuisse, Nicephorus Gregoras ostendit lib. 10. ubi morem eum cum Romano Imperio Byzantium etiam translatum docens, de capitis regimine ait, moris apud superiores fuisse, ut ætate prouectiores aulici pileis turbinnatis vterentur serico textis: iuniores autem omnes prorsus nudis essent capitibus. Denique conuiuas quoque; pileolos vsurpasse, ex Athenæo, quamquam fluctuans nonnihil probat Lipsius libro de Amphitheatro cap. 19. Extra memoratas ergo has personas, omnes nudo & aperto erant capite. Nec contrarium evincit Plutarchi auctoritas, qui scribit, quod cum Draco rigidissimas suas leges recitaret, quibus etiam cum quis vel olera tantum surripisset, capite plecti voluerat, populus iratus petasis & tunicis in ipsum coniectus aufergit. Sed populo aduersus Solem petasorum usum fuisse, ut quod concedimus. Idem Plutarchus scriptum reliquit, Syllam nemini aduentanti adfurrexisse, neque etiam caput denudasse, nisi cum Pompeius venisset. Adde quod & Varro asserit, more maiorum institutum fuisse, ut veniente magistratu qui-

Serui nequam, dicit vendebatur, pileati.

Ægypti pileati.

Senes.

Conuiuas.

Obiectio nū pro pilei usu dissolutio.

libet caput aperiret. Consentunt passim auctoritates Plinij, Sallustij, Senecæ, Nicetæ, & aliorum, qui viris dignitate præditis, & honore dignis, si quo casu occurrerent, obuios caput aperire consuevisse prodiderunt. Sed hoc de ijs intelligendum est, qui aperto capite aliqua ex causa incederent, vt milites casside, sacerdotes flamine, serui pileo, & omnes pluuio tempore galero, aut sub Sole petaso & umbella, vt docet Alciatus noster lib. 8. Parerg. cap. 10. Aut verò testio illa capitis, & apertio, non tam de pileo, quam de togæ lacinia erit accipienda. Laciniam enim istam in caput sæpe reijciebant, contra ventum, aut æstum; eamq; de trahebant in honorati alicuius occursum, quod ex Plutarcho satis docuit Lipsius de Amphitheatro cap. 20. Illud planè singulare est, quòd Hippocratis imago pileata ab antiquis celebretur; vt inde admonerentur homines, eam partem maximè custodiendam, in qua tãquam in domicilio princeps animus resideret, totaque intelligendi vis collocata esset. Alij ex Græcis solam nobilitatem hominis inde intelligi volunt, vt potest qui cognitionem ab A polline, & ab Hercule traheret: nam cum ab AEsculapio oriundum tenatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id verò si ad libertatem referamus, cui potius liberatoris nomen accommodare debeamus, quàm illi, qui tot mortalium corpora tot morbis obnoxia liberauit, & bonæ restituit valetudini? Sed ad manumissionem seruorum trahor, monitus à Reuerendo & humanissimo viro D. Petro Paulo Venturino Vero nensi, singulari meo fautore, de quo verè affirmare ausim id, quod olim de Fabio Pictore Cicero: nempe & iuris, & antiquitatis, & literarum benè peritus est. Atq; vti nam loci distantia illius viri præsentiam mihi non inuidisset, certè hoc opus pluribus, ijsq; raris flosculis, quibus secūdum illud ingenium abundat, ornatiùs haberemus. Is igitur signa adeptæ libertatis esse ait caluicium, pileum, & in nonnullis caliga, toga, corona, quæ odio lauræ Cæsaris triumphalis desijt. Verum adhuc Romæ mos, cum aliqui ob facinus capite plectendi libertate donantur, togæ & coronæ. Quòd autem non omnibus toga & corona obtigerit, inde est, quòd tres manumittendi rationes erant. Prima, qua maiorem & iustam libertatem consequabantur, ita vt

etiam ciues Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Iulia Norbana. Postrema, qua in ordinem dedititiorum ex lege Aelia Sentia adscribebantur. Tres has manumittendi species tangit Boetius. 1. comment. Topico. Apud Tacitum duas tantum institutas reperias. Quas verò Boetius enumerat, sunt census, vindicta, testamentum. De quibus Iurisconsulti passim, Acron ad Horat. 2. Sat. 7. & Alexander ab Alexandro lib. 4. cap. 10. Fiebat autem manumissio in templo Feroniæ, quæ libertorum Dea, vt notat Seruius: quam & Varro libertatum Deam dicit, quasi Fidoniam. In eodem templo Tarracinæ sedile lapideum fuit, in quo hic versus incisus erat: Bene meriti serui sedeat surgant liberi. quod Scalliger è schedis vet. Seruii notauit. Erat itaque pileus libertatis insigne. Petrus Satyra 5.

Hæc mera libertas: hoc nobis pilea donant.
Hinc & illa locutio apud Suetonium, Senecam lib. 6. epist. 47. Lulium lib. 4. dec. 3. *Ad pileum vocare.* Vide Gellium lib. 7. c. 4. Macrob. 1. Saturnal. Bayssium de re vestiaria lib. 20. Schottum ad cap. 69. Aurel. Victoris & alios. Historia deniq; de morte C. Iulij Cæsaris notissima est. Vide Suetonium.

CÆSARIS exitio] Iulij Cæsaris morte. *Cui libertate recepta*] tanquam excusso tyranni iugo, sublato dominio.

Ducibus Brutis] vtroq; Bruto, Marco & Decimo, Cassio, Trebonio, alijsq; coniuratorum capitibus in Cæsarem.

Cusa moneta] cusus nummus. Moneta sic dicitur, quod signi impressione vel auctoris vel precij nos moneat.

Ensiculi in primis] vna ex parte gladioli, altera pileus manumissorum. Hinc patet perperam hætenus fuisse hic expressum nummum, nam tam Plantiniana, quam Ro-uilliana editio vnicum pugionem habet; quod tamen auctoris meti, & historiarum monumentis aduersatur, vt visum est.

Missæ manu seruitiæ.] Serui manumissi, liberi facti, aut libertate donati. Seruitiorum nomen pro seruis, præter ceteros in Catilinaria vsurpat Sallustius, & Cicero sepè. Vt in 4. Catil. Hic ad euertenda fundamenta Reipub. Gallos accersuit, seruitia concitauit, Catilinam euocauit. Item 7. Verr. Et tamen ceptum esse in Sicilia mo-ueri aliquot locis seruitium suspicor.

Hippocratis imago
cur pileata.

Petrus
Paulus
Venturinus.

Signa libertatis
adepta.

Ratio manumittendi triplex.

IV.
Pileus si-
gnum li-
bertatis.

Pileus
Græcorum.

Doctores.

Baptiza-
torum.

Pileus in
nummo.

Christia-
na liber-
tatis si-
gnum S.
Crux.

PAR Bruti nummum liberatam pa-
triam significari ostendit præsens Emble-
ma: pileum enim fuisse libertatis signum,
ex supra dictis, ut opinor, liquidò constat,
sed suppetunt præterea exempla plurima
de pilei vsu & gestatione. Aurelius victor
scribit, mortuo Nerone sic cunctas provin-
cias, omnemq; Romam exultasse, ut plebs
inducta pileis manumissionum, tanquam
seuo exempta dominio triumpharet. Eadē
forte causa Græci illi, qui nostrorum pa-
trum temporibus tyrannidem Turciam
fugientes in Italiam se receperunt, inge-
nuam suam libertatem & priscam nobilita-
tem pilei sui gestatione professi sunt. Quid
enim memorem pilei celebrem lauream
iamdiu in scholis non temerè usurpam?
eo siquidem indicatur, scholasticos à disci-
plinæ servitute ad Doctoratus vel Magiste-
rij libertatem transire. Quid? quod etiam
in plurimis locis vsus obtinuit, ut baptiza-
tis vestis alba cum pileolo inducatur, tan-
quam ex diabolicæ potestatis ergastulo e-
reptis, & libertate Christianæ donatis. Huc
quoq; faciunt nummi veteres quam plu-
rimi, in quibus est pileus cum inscriptione
Libertatis. Ut in nummo Tiberij Claudij
Cæsaris videre est sigillum, quod dextra
pileum tenet, laevam quàm latè potest di-
scapedinatam exporrigit, cum inscriptione,
LIBERTAS AVGVSTA. In Anto-
nini item nummo pileus à manu dextra
pendet, laeva hastam tenet, cuius inscriptio
est, *LIBERTAS COS. IIII*. In Ser. Gal-
bæ nummo simulacrum est cum iaculo &
pileo, inscriptio verò, *LIBERTAS PV-
BLICA*. Hæc priscorum sunt signa liber-
tatis: at nobis, qui sub Prætorio Christi ve-
xillo salutari sacramento deuincti milita-
mus, & in nouas leges gratiæ subscripsi-
mus, aliud nostræ libertatis signum propo-
nitur, quod supremus Christianæ militiæ
Imperator in alto Caluariæ vertice trium-
phans erexit; quo mediante nos in libera-
tem ac possessionem celestis regni sumus
asserti, vniuersus Christianorum cætus fi-
dei & charitatis vinculo conglutinatus:
sub quo destructæ nationes idolorum cul-
trices, simulacra imperatis excisa, ritus sa-
cilegi subuersi, propagata pomeria præ-
potentis Dei. Et quoniam huc me trahit
tempus Dominicæ passioni sacrum, quo
hec commentor, paulò altius libertatis no-
stræ primordia reperam. Sanè ex omnibus

beneficiis, quibus humanum genus locuple-
tauit prepotens illud & æternum cæli Nu-
men, vnum velut in fastigio positum super
cetera eminet, Redemptionis. Necesse fuit
redimi, quia captiuum & sub seruitutis iu-
go; & precio infinito, quia delictum tale.
Offensus fuit Deus, res increata & termi-
nis carens, qui placari potuit, nisi ab eo, qui
equalis nature, in assumpto tamen habitu
viliori, in quem crumæ, tormēta, & mors
caderet? Hic igitur velut honorarius qui-
dam arbiter ac mediator inter reum & of-
fensum, ad pacis conditiones, duras quidē
illas & iniqvas, ita libens volensq; descen-
dit, ut luendi æris, quo tenebatur obstri-
ctus totus mundus, summa in se translata,
chirographum infiniti debiti, non alio nisi
sanguinis precio, ad necem vsq; exhaustus,
atq; inter ipsas carnificum manus & oppro-
bria expirans, deleuerit. Iam mihi vagien-
tem in præsepi audire videor tenerum pu-
sionem, stipatum agrestibus iumentis & so-
licita matre, stipula tectum & vili carice,
lugubri ploratu emendicantem spiraculum
repiai halitus ad rigorem temperandum.
Iam stabuli magalia subeunt, atq; humilis
tugurioli collapsa verustate rudera, sub
quibus fons & largitor bonorum omnium,
relictò maiestatis folio, suprema rerum pe-
nuria pressus, suxit torantes papillas intra-
tæ Virginis. Iam furias meditor, & cruen-
tum sanguinarij regis de trucidandis ma-
sculis bimulis diplomæ, cuius velut fren-
dentis apri declinans rabiem mater, ad exo-
ticas & barbaras gentes, destituta omnium
solatio, pendentem à collo delicatam illā
suam sarcinulam, cum prius tesseram homi-
nis peccatoris, secto præputio, in carne
sustinuisset, tristi sanè ac lamentabili spe-
ctaculo profuga deportauit. Hi gradus
fuerunt ad Crucem: hæc prima ac fune-
stam luctum præludia. Ad hanc ut par-
tior descenderet, tenerioris ætatis periodo
decurra, vitam reliquam sic instituit, ut vi-
gilijs consumptus totus & inedia, dum sa-
cræ illam & coelestem salutatis Euange-
lij sementem in cordibus hominum mira-
culorum & diuini eloquij viribus paula-
tim suscitaret, durissima quæq; indefessus
pugil exantlauerit, donec ad ipsos carceres
uentum, vnde in mediam arenam instante
duello sese effundens, acerrimo prælio cla-
ua crucis armatus, mortem ipsam ac dæ-
monem moriens prostrauit. Terribilis hic

Modus re-
demptio-
nis huma-
ni gene-
ris.

Victoria
Christi in
cruce.

ictus erat, suspendus e celo, terræ, elementis
 omnibus, ipsi etiam naturæ procreatrici
 rerum: cuius fragore stupefactus Sol, sub-
 traxit repente lucem mundo, & amabilem
 illam suam ac speciosam faciem aureis ra-
 diorum virgis comantem & fulgidā, quasi
 præsalium ruituro protenderet orbi, pro-
 digiosa atque horribili obtegit nigredine.
 Tam subitum planetæ principis caligantis
 deliquium adeo turbauit aerem, ut præpo-
 steram legem velut miratus, teporem illi
 suum vinentium spirationi contempera-
 tum, in humentem subfrigida noctis um-
 bram medio die conuerterit. Dissultantis
 humi concussa crepidines subsederunt in
 plana, diuisæ sunt rupes, dissecta montiū
 altissimorum cacumina, consternati defun-
 ctorum manes, spiraculo vitæ reparata ca-

dauera, & in conspectum mortalium pate-
 factis sepulchris denuò producta. Quin &
 ipsas inferorum sedes penetravit & confu-
 sionis sempiternæ claustra inauditum illud
 collisi fragoris tonitru, cum eodem traba-
 li conto, in quo mactatus videbatur, muni-
 tus victor per umbrarum obscuras illas
 cauernas, stipatus cœlestium turmarum sa-
 tellitio gradiens, portas Futurarum confre-
 git ferro rigentes & adamante, imperium
 que subuertit, ac iura effrenatæ tyrannidis.
 Iacet hostis; io victoria: io triumphe. Plau-
 dite homines, figite trophæum, erigite au-
 gustum monumentum partæ libertatis: cu-
 dite nummum crucis signo impressum,
 qui sit in precio, in oculis, in labris, in cor-
 de; sed inscriptio, LIBERTAS CHRIS-
 TIANA.

In vitam humanam.

EMBLEMA CLII.

PLVS solito humana nunc desle incommoda vita
Heraclite: scatet pluribus illa malis.

Tu rursus, si quando aliàs, extolle cachinnum
Democrite: illa magis ludicra facta fuit.

Interea hac cernens meditor, qua denique tecum
Fine fleam, aut tecum quomodo splene iocer.

C O M M E N T A R I I.

I. PHILOSOPHI duo sibi oppositi depinguntur, quorum alter proiecto libro efflictum gemere & plorare videtur; alter in effusum risum solutus repræsentatur.

II. HERACLITVS quoties domo egrederetur, ineptias humanas fletu solebat excipere, quòd omnia illi misera & deploranda viderentur: contrà Democritus eadem de causa ridebat effusus, quòd humanas actiones ludicras & stultas conspiceret: qui si hodie reuiuiscant, ampliorem quidem & vberiore vel luctus vel risus materiam offendent, quàm vnquam antea, cum omnia in dies deteriora fiant. Quando enim vberior vitiis copia? quando maior auaritiæ patuit situs? Cæterum Emblemata sumptum est ex incerti Poetæ Græci Epigrammate, quod habetur lib. I. Antholog. tit. εἰς τὸν ἀνδρώπινον βίον, & eiusmodi est.

Τὸν βίον, ἡράκλειτε, πολὺ πλεόν ἢ περ
 ἔτ' ὄζις

Δάκρυε, νῦν ὁ βίος ἔσ' ἐλεεινότερος.

Τὸν βίον ἀρτε γέλα δὴ μόκριτε τὸ πλεόν
 ἢ πρὶν.

Νῦν ὁ βίος πάντων ἐστὶ γελοιότερος.

Εἰς ὑμέας δὲ καὶ αὐτὸς ὄρων, τὸ μεταξὺ
 μεριμνῶ

Πῶς ἅμα σοὶ κλαύσω, πῶς ἅμα σοὶ
 γελάσω.

Vitam, Heraclite, multò plus quàm cum
 viueres

Desle; nunc enim vita est miserabilior.

Vitam nunc ride, Democrite, plus quàm
 antea;

Nunc enim vita est omnium maiore ri-
 su digna.

In vos autem & ego contemplatus, interea
 cogito

Quomodo simul tecum lugeam, quo-
 modo vnià tecum rideam.

*Iam desle, Heraclite, magis quam fleueris
 olim:*

*Vita hominum præsens est lacrymosa
 magis.*

*Et modo, Democrite, ad risum te impensius
 effere:*

Omnia sunt risu nunc quoque digna magis.
Vos dum cõttemplor, certè sum nescius vtrũ

Nunc ridere mihi, seu modo flere licet.
De his duobus Philosophis loquitur quo-

que Iuuenalis Satyra 10.
Iamne igitur laudas, quod de sapientibus

alter
Ridebat, quoties à limine mouerat vnum,

Protuleratque pedem: flebat cõtarius alter?
Sed facilis cuius rigidi censura cachinni.

*Mirandum est vnde ille oculis suffecerit
 humor.*

*Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus.*

*& quæ sequuntur. Meminit & Horatius
 Democriti in Epistolis:*

Si foret in terris videret Democritus.
Vide adagium, Boni viri lacrymabiles.

PLVS solito Magis quàm vnquam so-
 litus es, ò Heraclite, luge humanà vitam.

Heraclite] Heraclitus Philosophus E-
 phesus, vt tradit Suidas. Hic nullum inue-

nitur habuisse præceptorem, tantum natu-
 ra & diligentia solus profecit: quidam ta-

men audisse Xenocratem & Hippasum Py-
 thagoricum volunt. Floruit temporibus

vltimi Darij, circa 69. Olympiad. Libros
 composuit de industria adeo obfcuros, vt

vix à quoquam etiam doctissimo & plu-
 rimum insudanti intelligi potuerint, ideo-

que tenebrosus cognominatus fuit Hinc
 etiam Socrates ait, scripta Heracliti deli-

natatore indigere. Hunc aiunt, cum esset
 hydropicus, Medicis spretis seuo bubulo

oblitum Soli siccandum se exposuisse, dor-
 mienterque à canibus dilaceratum esse.

Huius vitam plene habes apud Laetium
 lib. 9. in principio. Meminit etiam eius Ci-

cero 5. Tusc. Huic itaq; omnes humanæ
 5 4 actiones

III.

Heracli-
tus.

actiones videbantur summa miseria, quapropter domo egrediens semper flebat. Sed de hoc fletu nihil meminit Laertius.

Scateo. Scateat pluribus illa malis hoc nostro tempore longè pluribus miserijs redudat vita humana. Scatere, est ita plenum esse, vt exiliat quod continetur.

Cachinnus. Extolle cachinnum] Effusè ride, deride, naso suspende aduoco. Huius vocis origo est à verbo καυχῶμαι, quod Suidæ est ἀ-θρόως γελᾶν, effusè ridere, & instar rudentis aui clangorem quendam ore diducto edere. Vnde καυχῶμαι est ἐκχυτος γέ-λος effusus risus. qui Aristophani est κίχλι-σμός. Et est vocabulum fictum per onomatopœiam, imitando sonum, qui in profuso risu editur. Vis autem talis risus appositè notatur verbo tollere, seu extollere, quo etiā Cicero vsus est in lib. de Fato, Horatius in Epistola ad Pison.

*Tollere ca-
chinnū.*

Romani tollent equites peditesq; cachinnū. Persius Sat. 1.

Ingeminant tremulos naso crispante ca-
chinnos.

Hinc est cachinnatio, & verbum cachinno, seu cachinnor.

*Democri-
tus.*

Democrite] Democritus ex Abdera oriundus, teste Diogene, Pythagoræ imitator, non autem auditor. Is cum duos haberet fratres maiores natu, ab eis discedens hę reditatem suam accepit, quam in pecuniā redactam breui tempore peregrinando absumpsit. Nam primò ad Aegypti sacerdotes contendit, ab illis Geometriam accepturus. Inde rubro mari emenso ad Chaldeos, & vt quidam volunt, ad Gynnosophistas in Indiam penetrauit. Postremò Athenas rediit ad Socratem, vbi se gloriatur omnibus ignotum fuisse. Hic itaq; in omni Philosophiæ genere magna cum laude versatus, tandem seipsum obæcavit, vt promptius & subtilius naturæ secreta rimaretur. Refert Cicero 5. Tuscul. quæst. Centum aut eo plus vixit annos, teste Laertio, apud quem vide eius vitam lib. 9. Democriti quoq; facit mentionem Plinius varijs locis, A. Gellius lib. 10. cap. 17. & Cicero lib. 4. Acad. quæst. Hic omnes actus hominum solebat ridere, quia omnia ei videbantur ridicula. Inde Gelasium cognominatum fuisse ob risus petulantiam notant pleriq; veteres. Huius tamen risus nulla est mentio apud Laertium. Iuuenalis Sat. 10.

*Democri-
tus Gela-
sius.*

Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi.

Qua deniq; tecum Fine] Finis tam fœminini quam masculini generis poetis ac oratoribus non inusitatum.

Splene iocer] Abunde rideam. Lien siue splen sedes est risus. Vnde illud distichon Cor sapit, & pulmo loquitur, sel commouet iras,

Splen ridere facit, cogit amare iecer. Persius Sat. 1.

Sum petulanti splene, cachinno. Sed lienem risus causam esse non per se, sed per accidens intelligendum est, quatenus scilicet sanguis huius beneficio clarior, lucidior, & calidior fit, & hominem in negotijs peragendis strenuum, audentem, magnanimum & gaudentem reddit, in partibus spiritalibus mouet titillationem, per quam ridendi motus insurgit, animi affectus arguens. Veteres risus causam in hepate quaesiere: sed hanc opinionem à multis Physicis & Medicis in dubium vocatam deprehendo. Cardanus risus causam ex ipsius animæ domicilio deducendam esse putat; quam sententiam etiā Iulius Scaliger Exercitat. 3 17. sect. 6. approbare videtur. Quæ sanè intellecta, contra nostram non pugnant. Vide quæ huc faciunt apud Rhodigin. lib. 4. cap. 18.

Pythagoras aiebat, similes sibi videri vitam humanam, & mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate. Nam vt illic alij corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronæ peterent, alij emendi aut vendendi quæstu & lucro ducerentur; esset autem quoddam genus eorum, idq; vel maximè ingenuum, qui nec plausum, nec lucrum quaerent, sed videndi causa venirent, studiosèq; perspicerent, quid ageretur, & quomodo. Ita & nos quasi in mercatus quandam celebritatem in hanc vitam sumus profecti, alij gloriæ seruiunt, alij pecuniæ, rari verò quidam sunt, qui ceteris omnibus pro nihilo habitis rerum naturæ & actiones humanas studiosè intuerentur, qui appellantur sapientiæ studiosi, hoc est, Philosophi. Et vt ibi liberalissimum est spectare, nihil sibi acquirentem: sic in vita longè omnibus studijs rerum contemplatio & cognitio præstat. Heraclitus itaq; & Democritus in hoc vitæ humanæ mercatu re penitus contemplantes, vterq; pro suo ingenio benignam inuenit materiam, hic quid est risus, ille fletus. Quare hic dubium relinquitur

Splē quæ
ratione
sit risus
causa.

Vita
merito
dicitur
mercatus.

quitur, utrū sequi sit satius, cum sit utrū-
que nec planè tutum, nec omninò proba-
tum. Seneca in lib. De tranquillitate vitæ,
1. cap. 15. opinionem Democriti meliorem
fuisse, & ad imitandum accommodatiore,
quàm Heracliti sterum, ait. In qua senten-
tia fuit etiam Satyra 10. Iuuenalis. Sed præ-
star audire Philosophum eundem lib. 2. De
ira, sic disputantem: Heraclitus, quoties pro-
dierat, & tantum circa se malè viventium,
imò malè pereuntium viderat, flebat: mise-
rebatur omnium, qui sibi læri felicesq; oc-
currebant: miti animo, sed nimis imbecil-
lo, & ipse inter deplorandos erat. Demo-
critum contrà aiunt numquam sine risu in
publico fuisse, adeò nihil illi serium videba-
tur eorum, quæ seriò gerebantur. Vbi isti
hic iræ locus est? Aut ridenda omnia, aut
flenda sunt. Non irascetur sapiens peccan-
tibus. Quare? quia scit neminem nasci sa-
pientem, sed fieri: scit paucissimos omni æ-
uo sapientes euadere, quia conditionem hu-
manæ vitæ perspectam habet. Nemo au-
tem sanus naturæ irascitur. Quid enim, si
mirari velit non in siluestribus dumis po-
ma pendere? quid si miretur spineta sen-
tesque non vili aliqua fruge compleri?
Nemo irascitur, ubi vitium natura defen-
dit. Placidus itaq; sapiens & æquus erro-
ribus, non hostis, sed corrector peccantiū,
hoc quotidie procedit animo: Multi mihi
occurrunt vino dediti, multi libidinosi,
multi ingrati, multi avari, multi furij, am-
bitionis agitati. Omnia ista tam propitius
aspiciet, quàm agros suos medicus. Hæc
Seneca. Sed bona pace tanti viri dixerim
quod sentio: multo benigniorem deprehen-
dō ego flendi quàm ridendi materiam, tū
ob mores indices in deterius declinantes, tū
ob miseriam & fragilitatem humanam. Mo-
res in peius lapsos auctores non pauci per-
strinxerunt. Virgil. 1. lib. Georgic.

— sic omnia fatis

In peius ruere, & retrò sublapsa referri, &c.

Horatius sic:

Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas parentum peior aus, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosiores.

Sallustius in Catilina: Sic imperium à bo-

nis ad non equè bonos derivatur. Ovidius:

Vtendum est ætate: cito pede labitur ætas.

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima
fuit.

Iuuenalis Satyr. 1.

Nil habet ulterius quod nostrum moribus
addat

Posteritas: eadem cupient, facientq; nepotes.

Res hodie minor est, herè quàm fuit, atque
eandem eras.

Vnde autem hæc rerum omnium deprava-
tio proficiscatur diximus Emblem. 73.
Iam si humanam miseriam ab ovo ad mala
(quod aiunt) consideres, hem quantam se-
getem dolorum, angorum, & laborum of-
fendes? Age anatomiam quandam exercea-
mus, & inspiciamus nos totos interioribus
oculis. O fœditatem, si corpus seorsim &
massam illam ex humo intuearis. Quæ vis
coegit purulentum & lubricum opus?
Horret visus. Respicere iuvat ad initia, &
contemplari formationis modum, quo me,
quo te, quo ceteros effinxit Natura. Ca-
uum materni uteri ac interior recessus, mo-
dulus fuit, tam lepidi videlicet ac delicati
plasmatis: ibi de pruriente carne masculi
primùm excisus, & in secretis matricis
receptaculum, inter alium & vesicam sitū
(ò pulchrum habitaculum scilicet) inci-
dens viscosus quidam ac lentus humor, in
sito calore coagulari cœpit, & paulatim cō-
stringi, sicut lactis flos solet in casei formā,
cui lineamenta inscripsit virtus innata, &
figuram suis quibusdam velut organis, ubi
vitæ spiracula mearent, distinctam, quæ per
fecta membrorum proportionem maturita-
tis metam contingens, animam hausit capa-
cem, cœli è cœlo, diuinæ Mentis signatam
effigie. Separetur hæc, vides cætera? Prose-
minarunt parentes damnatum priusquam
ederet, conceptum in peccato, nutrimentum ex
ipso: hic enim modus nascendi generalis
omnibus, contagio de stirpe in ramos fluit;
vitium est in semine, vnde vitiosum quid-
quid ex eo. Conciliatrix amoris libido est,
filia libidinis amor, carnalis, inquam, ex
quo nos humana prosapia & stirps vniuer-
sa. Præclara origo scilicet, & quæ iuste su-
perbiæ igniculos inserat mentibus; irritant
profectò exordia hæc genituræ tam illu-
stria tumentem spiritum, & alas instant le-
uitatis aura; sic, sic. Progrediamur potrò,
crepabit bulla fortassis, & submitter illa
sua pennarum specula, deformitatem pe-
dum si respiciat purpuratus hic pauo. Ho-
mo, inquam. Massam hanc, quam celestis
ille halitus animat, nil præter locū à Inri-
do distinguit cadauere: hoc tumba, illa ven-

Humana
miseria
contem-
platæ.

Formatio
hominis.

Fœtus.

Infans.

tre clauditur: venter sepulchrū est crescentis corpulentū, hoc animæ. Aperiatur crypta, vbi defunctus cubat, tanget horror spectatē & nauſea: aperiatur iidem vterus fœminæ, quæ parturiens obiit, vix aliud; similis aspectus (experto crede) & sordidū lacuna. Sed perripit infans natiuitatis iam claustra, & cœlo fruitur, quid tum? Vina miseriæ imago, & fasciculus dolorum, tenui obuolutus cuticula, nullius mali non capax, expositus fortunæ & fato, quæ ipsum sicut pannos suos fulso in mortario laboris continuò subigunt & exercent. Crescit interea tamen & aſurgit, quæ sollicitudine, prohi Deum? Quod vitriarius ampullis suis, hoc sedula mater partui præſtat officium. Quàm ille mollior tractat, nec sine metu fractionis deponit, leuat, inuoluit, humeros subiicit, portat: quàm trepida manu, quàm lento passu, & ad regulam velut dimenſo? Sic ista ſarciulam suā habet delicatè, tenerè, damni prouida, nunquam ſecura periculi; tãgit, palpat, ſcabit, fricat, lauat, tergit, ſtringit ſarcijs, reſoluit, papillis admouet, complectitur vlnis, lectulo reponit; & hæc omnia lanceis, vt sic dicam, digitis. Nec mirum, de luto enim verſat vaſculum, ſicut teſtam quæ in cilibano coquitur fragilem. Plaftræ iam ſubit animo figmentum ex argilla aut gypſo; quid ibi hominis, dic ſodes, præter ſpiritum deſideras? Artis ſubſidio mortari contingat imaginem Pauli, Paulum dices; ita viuo reſpondet in omnibus proportio, figura, color, quæ in ſictili. In ſumma, homo eſt, ſi vox adſit. Ruat è baſi ſua ſubmorſus pauliſper gypſeus iſte homo, quid niſi puluerem videas, ac comminutas aliquot particulas & fruſtilla, velut rudera ſubuerſæ ſtructuræ? Tale proſus noſtrum plafma, labile & lubricum, ſi mens ſeparetur, & virtus motrix quæ regit: vno verbo, luteus homo, ſecluſo ſpiraculo; imò verò nec ſecluſo, talec-

Homo ſictili ſtatuæ comparatus.

tiam vaſ hoc corporis, dum agitur & ſpirat certè: Spiritus enim inambulans hoc facit in membris, quod ventus folle concepit in organis aut ſyringe muſica; inerat & vim ſupperit elidendo ſono, ſicut loquelæ vitalis alter, voci, quæ articulis elatū dicitur, aperiendo ſenſui. Sileat hæc vis, truncus erit in quo eſt; quod dormientis habitus designat. Cùm reſtantis fortunæ procella ingruit, concutimur, nec firmo ſtamus pede: cùm mors ſagittam collimat, & metatorem præmittit morbum, labimur: frangit incidens iaculum tandem diſſoluit & conteri t malè compactam fabricam: ſluit ad radiū urētis ſati, ſicut cera ad Solem. Mira infirmitas, & copioſa lacrymarum materia. Hæc ex carne, in carne, quæ eſt concreta quædam libidinis ſpuma, & titillantis laſciuiæ fluor inter ſtercus & vrinam conglobatus. Habes; nunc ride ſi potes. Confirmat hæc meam ſententiam Ioannes Baptiſta Martinus, Italicorum Poetarū noſtri temporis facilè princeps, qui quodā loco canit, homines prius ad ſterum quàm ad lucem oculos aperire. Sed quid veratè elegantiffimum carmen coronidis loco adducere, in quo breuibus verbis, id quod noſ fuſius diximus, ille perſtrinxit?

Aprè l'huomo in felice allhor, che naſce

In queſta vita di miſerie piena,

Pria ch'al ſol, gli occhi al pianto; e nã to apena.

Và prigionier frã le tenaci ſaſce.

Fanciullo poi, che non più latte il paſce:

Sotto rigida ſferza i giorni mena:

Indi in età più ferma, e più ſerena

Trã fortuna, & amor more e rinaſce.

Quante poſcia ſoſtien triſto, e mendico

Fatiſco, e mori, inſin che curuo e laſſo

Appoggia à debil legno il fianco antico!

Chiude alſin le ſue ſpoglie anguſto ſaſſo

Ratto coſi, che ſoſpirando io dico,

Dala cuna ala tomba è vn breue paſſo.

Ære quandoque salutem redimendam.

EMBLEMA CLIII.

ET pedibus segnis, tumida & propendulus aluo,
 Hac tamen insidias effugit arte fiber.
 Mordicus ipse sibi medicata virilia vellit,
 Atque abicit, sese gnarus ob illa peti.
 Huius ab exemplo disce non parcere rebus,
 Et, vitam ut redimas, hostibus ara dare.

COMMENTARI I.

FIBRUM venator accelerans canibus incitatis persequitur, sed ille genitalia sibi dentibus amputare fingitur. Fiber, qui & castor, animal est amphibium, ex albo cinereum, in dorso nigriceus, quod partim in aqua, partim in terra victitat, & ex utroque loco pabulum venatur, lutrarum modo, quibus valde simile est, cauda excepta, quæ castori glabra est & lata, & piscium

modo squamosa; lutris longa, rotunda, hispida, rufa, & ad castaneam accedens, ut & totum corpus.

APOLOGVS Æsopicus de castore, cuius iste est sensus. Castor ex quadrupedum est genere, ut plurimum in aquis viuens, cuius pudenda dicunt medicamentis esse utilia. Hic ubi videt se ab hominibus indagari (nouit enim quapropter indagatur)

II.

Castoris
 solertia.

tur) secans ipsius sibi virilia, proijcit aduersus insequentes, & sic salutem consequitur. Fabula ostendit, prudentes homines pro salute adipiscenda debere nullam suarum fortunarum habere rationem. Huic sententiae videtur adstipulari Plinius lib. 8. cap. 30. Eisdem, inquit, partes sibi Pontici amputant fibri periculo urgente, ob hoc se peti gnari. Castoreum id vocant medici. Solinus cap. 23. item cap. 38. de elephantibus hoc idem scribit. Sic Aelianus historię animal. lib. 6. cap. 33. ait, à castore causam, ab insequentibus venatoribus, cur tam cupidè petatur, non ignorari: idcirco mordicus ipse premens vsq; incumbit ad elidendos testes, quousq; absceiderit, & sic eos abiecerit, tamquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quaecumque portat, ad se redimendum exponit. Quod si postea quàm exectus & ex periculo seruatus fuerit, ab insectantibus iterum virgeatur, hic se se alienans, atq; quamobrem insequi ulterius pergere non debeant, causam ostendens, ad reuertendum, quod iam ea parte, quam expetunt, caret, venatores inducit. Sæpè etiam nunc testiculis præditus, cum à venatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astutè comprimit & occultat, vt non habere visus insectatores fallat. Hæc ille ferè. Sed & Apuleius lepidissimè in lib. 1. A sin. aur. apud quem Socrates quidam loquens de Merce anu saga: Amatorem, ait, suum, quod in aliam temerasset, vnico verbo mutauit, in feram castorem: quod ea bestia captiuitatis metuens, se ab insequentibus reprecensione genitalium liberat, vt illi quoq; simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed longè alia est sententia Dioscoridis, qui de castore totum id pernegat lib. 2. cap. 26. Vanum, inquit, est, quod traditur, testes ab ipsis enelli, & à sese abijci, cum venatu virgentur: siquidem tangi nequeunt, ita vt in sue substricti. Plinius rursus in hanc sententiam videtur pedibus ire, cum ait lib. 32. cap. 37. Spectabilis naturæ potentia in his quoq; quibus & in terris & in aqua victus est, sicut & fibris, quos castores vocant, & castorea testes eorum. Ampu-
tari hos ab ipsis, cum capiuntur, negat Sextius diligentissimus medicus. Quinimò paruos esse substrictosq; & adhærentes spinæ: nec adimi sine vita animalis posse.

Aelianus
de casto-
re.

Locus A-
puleij.

An fiber
sibi testes
exscin-
dat com-
trouersū.

III.

ET pedibus segnis] quanquam sit tardi-

pes, tardo ingressu.

Tumida & propendulus aluo] ventrem habens pendulum, sit tumentis & pendulo ventre.

Infidias] venatorum.

Fiber] castor. Sanè castor & fiber idem est animal (sest non desunt qui id negant) dictus quoq; canis Ponticus, quod Seruius & Rittershus. annotarunt in Oppianum. Inde castorea, hoc est, testiculī fibrī, apud Virgil. 1. Georg. Dicitur verò castor, vel quod se castret (quod tamen nugatorium esse liquet) vel quasi γαστήρ, quod præter ventrem alioquin nihil vtile habeat. Dicitur fiber, quasi fimber, quod in extremis fluminum oris & tanquam fimbrijs degat. Veteres extremum dixere fibrum, inde fibræ in animalibus & arborum radicibus.

Hinc lux Plantino illo datur: Sic me subes cotidie, quasi fiber salicem. Nam qui in fimbrijs fluminum degit, salice delectatur. Hæc & alia de castore eruditè disputat Ioan. Ludouicus de la Cerda Toletanus. Vide etiam Pierium lib. 13. Hieroglyph.

Mordicus ipse fibr] ὀδὸν, mordicatum, mordendo: quod tamen falsum iam diximus. Caterum fibrum esse animal adco horrendi morsus, vt arbores iuxta flumina perinde ac ferro cædat: & hominis parte comprehensa, non prius morsu resolueret, quàm fracta concrepauerint ossa, testatur Plinius citato lib. 8. cap. 30. in fine.

Medicata virilia] medicinis apta. Sic Martiali lib. 9. Epigram. medicata pocula, dixit. Columella lib. 1. cap. 6. medicata vina. Virgil. 6. Aeneid. medicatis frugibus ossam. Et Iuuenalis de castore Sat. 12.

— adeo medicatum intelligit inguen. Has autem partes genitales castoris medici vocant castorea, medicamentum celebre & multi vsus, inquit Galenus, adeo vt Archigenes de castorei vsu totum conscripserit librum. Excalescit autem manifestò, serpentum venenis medetur, menses & partus validè ciet, lethargicis, veterosis & vertigine oppressis prodest, nervorum affectibus medetur, vt tremoris, paralysi, ischiadici: cōfert & ijs, qui affecto sunt stomacho, alijsq; morbis.

Atq; abicit] abijcit, genitalia inquit venatoribus.

Sese gnarus ob illa peti] verba sunt Plinij loco proximè citato: Eisdem partes si-

Castor
fibr
est.

Fiber
de
fibris

M
fibr

M
ta

Castor
viri

bi Pontici amputant fibri periculo vrgente, ob hoc se peti gnari. Sed sciendum est, omnibus animalibus natura duce ostēsum, vt & commoda sua norint, & nocentia contrariq; sciant declinare.

Non parcere rebus non esse parcendum fortunis & facultatibus, vt vitæ consulas.

Vitam vt redimas Vt qui apud Saluianum, contemptis diuitijs, vitijs non succubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi, sparsis, quod dicitur, redemerunt crimina nummis.

Hostibus ara dare nummos abijcere, pecuniam hostibus numerare. Ara, pro pecunijs; materia pro materiato.

Q u o d de castore testes sibi amputante, & venatoribus proiciēte fabulantur, id nimirum designat, ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ἐπὲρ τὰς ὑαυτῶν σωτηρίας ἐδέεον λόγον τῶν χρημάτων ποιεῖν. hoc est; *Viros prudentes sua salutis gratia non debere ullam pecuniarum rationem habere.* id est: non aegrè ferendam esse pecuniae iacturam. Potissimum verò vrgente necessitate non magni est ducendum, nummorum dispendium facere, si modò vitæ hoc pacto possit consuli. Id Aristippus suo exemplo demonstrauit, qui cum in eadem nauī sese cum piratis versari cognouisset, suas omnes pecunias de industria in mare proiecit, imprudenter se id fecisse simulans: prauiderat enim se ab iis, quibuscum nauigabat, spoliatum, & in aquas propter pecuniam præcipitem datum iri. Vt itaq; abesset effectus, causam sustulit. Idem Crates Thebanus cum thesaurum sponte perderet: Hinc abire, ait, malæ diuitiæ: satius enim est à me vos demergi, quàm ego à vobis ipse. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cum opulentissimam hæreditatem nactus esset, & pestiferas aduenarum delicias obseruasset. *Per deos, inquit, me illa bona non perdent, sed ego illa potius. μὲν γὰρ θεοὶ ἐμὲ τὰ ὅλα τ' ἀγαθὰ ἐκ ἀπολαῖ, ἀλλ' ἐγὼ τὰ ὅλα.* Non secus quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in discrimine tempestatis, partem suarum rerum, quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quo nauis facta leuior, commodius portum appelleret.

Accidit & nostro similis fortuna Catullo,
Cū plenus fluctu medius foret alueus, & iā
Alternum puppis latus euertentibus undis
Arboris incerta, nullam prudentia cani

Rektoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere dāno
Testiculorum, aded medicatum intelligit
inguen.

& plura quæ ibi sequuntur. Cui potest esse affine Ouidianū illud primo de Remedio: *Vt corpus redimas, ferrum patiens & ignes, Arida nec sitiens ora lauabis aqua.*
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?

At pretiū pars hac corpore maius habet.

Referam huc historiam nobilem Constantini Manassis ex Annalib. quod ad hunc locum faciat: Michaelus quidem Imperator audita tyranni ferocia, impetu, defectione, suamet sponte throno imperiali cessit, hoc ipso facto diuinis Christi iussis satisfaciens, & erga persecutorem non aliter sese gerēs, atque castor siue fiber facere consuevit. Legimus enim in prisca illis monumentis eorum, qui de animalibus scripsere, fibrum animal esse, quod in vtroq; viuat elemento, & testes habeat accendens quibusdam morbis sanè grauibus cōducibiles. Quod cum pleriq; venatores norint, animal canibus longè velocissimis insectantur. Huius pugnae causam cum ipse fiber etiam cognitam habeat, perhibent eum morsu resectos testes abijcere, atque ita currentem salutis suæ consulere: quo facto venatores feram persequi desinant. Sic nimirum Michaelus quoq; volens Imperium resignauit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito, qui oriundus erat ex Armenia, &c. Commodè obtulit sese mihi alijs implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, 17. lib. quo loco fastuosus Rex Sapor Constantio Imperatori suadebat, vt regni parte vltro cederet. Post remò, inquit, si morem gerere suadenti volueris rectè, contemne partem exigua semper luctificam & cruentam, vt cætera regas securus: ac prudenter reputans medelarum quoque artifices vrere nonnumquam & se

care, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocque bestias fœditare, quæ cum aduertant cur maximo per capiantur, illud propria sponte amittunt, vt viuere deinde possint impavidè. Hæc Ammian. quo manifestè allusum constat ad castorem. Huc confer adagium, *Pax redimenda.* Et huic simile reperies adagiū Homericum apud Parmenographum, *Om*
nibus

Ex Constantino Manasse historia de Michaelo Imperatore.

Ex Ammiano Marcellino.

IV. Quid per castorem.

Aristippi canis.

Catulli satium.

nibus anteuertenda vita cura. Optimè etiam huc quadrat illud iuris, Anima est præferenda rebus aliis corporalibus, adeò absurdum quibuscunque causis vel vasis animas hominum postponi, l. sancimus C. de sacros. Eccles. præcipuis, 12. q. 1. c. solutæ, de maior. & obediunt. Et turpe animam lucro vendere, & propter vitam viuendi causas perdere, qui ita militant quã diu spirant, vt renunciare vitæ malint, quã carere exuiis. Notent id auari illi Euclionnes, qui si aliquando morbis vel vulneri-

bus afflicti decumbant, ne perito cuidam medico dignum & debitum honorarium dare cogantur, sanitatem & vitam pecuniis postponunt: Et hi iusto Dei iudicio sepe in agyras, mulomedicos, circumforaneos, & immanes tortores incidunt, quibus nullo auro satisfacere possunt, ab illis tamen excarnificantur, exossantur, & non sanantur; sic deniq; habent suas labra lactucas. At nobis nunc cum laruis lucta oblata est.

Pro facili
tate non
percuti
nummi.

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIIII.

Æ ACIDAE moriens percussu cuspidis Hector,
Qui toties hostes vicerat ante suos;
Comprimere haud potui vocem, insultantibus illis,
Dum curru & pedibus neectere vincla parant.
Distrabite vt libitum est: sic cassi luce leonis
Conuellunt barbam vel timidi lepores.

COM-

COMMENTARIUM.

I. **L**Eo mortuus humi prostratus, (supi-
nus hic iacet, circa quem magna petu-
lancia lasciuia leporum turba, barbam & in-
bas eius vellens.

II. **I**n sumptum esse liquet ex Homerice
Iliados χ. Græci Hectorem ab Achille iā
interfectum circumstantes impetebant, &
mortuo insultabant, nec erat quisquam,
qui extincto vulnus nō infligeret. Sic enim
Homerus:

ἄλλοι δὲ περίδραμον ὄϊες ἀχαιῶν,
οἳ καὶ διήσαντο φωνὴν καὶ εἶδος ἀγχιτόν
ἔκτορος· οὐδ' ἄρα οἱ τις ἀνουντιτίγχε πα-
ρῆσι.

ὣδε δὲ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον
ἄλλον,
ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμ-
φωτάσθαι

ἔκτορα, ἦ ὅτε νῆας ἐνέπρησε πυρὶ κηλέω-
ς· ἄρα τις εἶπεσκε, καὶ ἐτίησασκε παρα-
οἶς.

— alii autem accurrerunt filii Achil-
lorum

Qui & mirati sunt staturam & formam
spectabilem

Hectoris: neq; ei quisquam sine vulnere as-
stitit.

Sic verò aliquis dicebat aspiciens propin-
quum alium:

O Di, quàm multò profectò mollior con-
trectatur

Hector, quàm quando in naues sæuiebat
igne vrente.

Sic quispiam dicebat, & vulnere infligebat
astans.

At reliqui Graij accurrunt cinguntq; ca-
dauer.

Hectoris eximiam speciem formamq; stu-
pentes:

Nec tamen astitit exanimi sine vulnere
quisquam.

Tunc aliquis socio fundebant talia verba:

Mollior ab quanto iacet hic nunc inclitus
Hector.

Quàm Danaus quando est iaculatus puppi-
bus ignes.

Sic dicens, telis in vulnere vulnera figit.

Ceterum tertium Emblematis distichon
sumptum est ex 1. lib. Epigram. Græcorum,
incerti auctoris, tit. εἰς ἀνδρείαν, quod
sic habet:

βάλλετε νῦν μετὰ πάτμον ἐμὸν δέμας,

ὅττι καὶ αὐτοὶ
νεκρῷ σῶμα λέοντος ἐφύβριζον λαχνοὶ.
Quod sic sonat:

Post mortē, Danai, nostrū configite corpus;
Et lepores audet caco insultare leoni.

Parce miographus sic vertit:
Nūc telis petitote meum post fata cadauer;
Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Sic verò Thomas Morus:
Proicitote meum, Danai, post fata cadauer,
Nō metuunt lepores defuncti mēbra leonis.

Verba sunt Hectoris à Græcis bigis rapti,
quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab in-
geniis bellatoribus omnino alienam per-
stringit. Allusum est autem ad prouerbia,
Iugulare mortuos. & Mortuo leoni & lepo-
res insultant. & Cum larvis luctari. & Mor-
tuos rursus occidere. & Mortuis non conui-
ciandum.

ÆACIDAE moriens &c.] Hector iam
morti proximus, ictu Achillis deictus. A-
chilles filius fuit Pelei & Thetidis, Peleus
Æacis ex Ægina: vnde Achilles dicitur Pe-
leus & Æacides, vt & alibi monuimus.

Qui toties hostes] Ouidiana est imitatio
ex 1. de Arte:

Qui toties socios, toties perterruit hostes.
Comprimere haud potuit] nō potuit eius
vox ab illis non exaudiri in se insipientibus.

Dum curru & pedibus] dum aptant fun-
nes pedibus curru Hectoris alligandis. He-
ctor enim ab Achille interemptus, bigis al-
ligatus est, & circa Troiæ moenia raptus.
Virgil. 1. Æneid.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora mu-
ros.

Idem 2. Æneid.
Raptatus bigis, vt quondam, aterq; cruento
Pulnere, perq; pedes traiectus lora tumētes.

Narrat idem Cretenfis de bello Troian.
Sed tamen Achillem, bigis alligatum He-
ctorem non viuū traxisse, sed mortuum
eius corpus nihil iam sentiens, eleganter dis-
serit arguendo & etiam execrando Cicero
lib. 1. Tuscul. quæst. Est autem hoc loco
curru darii casus, pro curru. quod priscis
non inusitatum, vt in illo Virgilli 1. Æ-
neid. notat Seruius:

Elekit equos, currusq; volans dat lora se-
cundo.

Et ibidem:
Parce metu Cytheræ.

Distra-

III.
Æaci-
des.

Currus pro
curru.

Emble-
matis ex-
pus.

Distrahite ut libitum est] Discerpите me pro libitu. Lilius: Ita iam corpus passim distrahendum dabis.

Sic cassi luce leonis] lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita usurpatur a Cicerone, Virgilio, Lucretio, & quamplurimis alijs. Si quem praestantem dignitate & opibus hominem aduersa fortuna praecipitem dederit, in hunc passim omnes insiliunt; quem nimirum non iam tunc mordere posse putant. Quo pertinet iactatum vulgo, *Arbore deiecta quinus colligit ligna*. id est: *δρὺς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ἐυλέετα*. German. *Ligt der baum so bricht iederman holz danon, auch die ihn vorpflanzten*.

Conuellunt barbam] Allusum ad illud, *Barbam vellere* quod irrisionis signum est. Persius Satyra 1.

Si Cynico barbam petulās Nonaria vellat. Et Horatius 1. Sermon. Sat. 3.

— barbam tibi vellunt

Laetius pueri.

Martialis item lib. 10. Epigram. 90. false iocatur de Ligella:

*Quare si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.*

IV.
Non maledicendum mortuis.

MONEMVR, ne quid maledicentiae in vita sanctos effundamus, aut petulantier ijs obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculum est, & inaudita cuiusdam feritatis argumentum, si quis prostratos atq; iam interemptos feriat, aut quoquo modo afficiat: sic intemperantiae est, & certè dementiae maximae, mortuos iniurijs probrisq; lacerare: ut sunt qui vel libris edutis, vel priuatis aut publicis colloquijs, praeceptorum, aut etiam clarorum viro rum dogmata reuellunt, & nigro dente lacerant, contra quos viuos ne hircere quidè auderent. Laetius Chilonem ait vetuisse, de mortuis malè loqui: quod ignauum videretur eos incescere lingua, qui respondere non possent; ac turpe esset cum umbris & larnis luctari. nam id est sepultum quodammodò refodere, & (ut Aristophanis verbo utar) *τὸς τε θνήσκοντας ἀποκτείνει*. id est: *Mortuos occidere*. Quae res quam indigna sit bono atq; cordato viro, leuis est coniectura. Quamquam in ius idè non sine vocandi qui fecidissimae vitae turpissimum exitum historica veritate aliquando solent describere: memorantur enim plerunque huiusmodi exempla, ut à vitiiis peccaturos absterreant. Alioquin nefas esset nobis Iu-

dam appellare proditores. Neronem crudелеm, Gracchos seditiosos, Caesarem taxare propter ambitionem, & ceteros item suis depingere coloribus. Philostratus Alexanderum scite coarctavit, qui accusationem eiusdem tyranni, sed iam mortui scripserat. Institutum istud tuum laudarem equidè, ait ille, si viuū accusasses: *viuentem namque tyrannum incescere, viri esse duco; ac mortuo insultare cuiusvis*. τὸ μὲν γὰρ τὸν τύραννον ἐπικρίπτειν ἀνδρὸς εἶναι νομίζω· τὸ δὲ ἐπαμβάλλειν καμμένῳ, πάντοτε. Refert Plutarchus de Agesilao, quod cum Lysandri literas & orationē de nouandis rebus, deq; mutatio reipublice statu, corā exercitu legere vellet, & Lysandrum de functum esse audiret, noluit defuncti improbitatem aperire militibus: indecorum esse putās, simultatem exercere cum sepulchro. Sic Munatius Plancus cum audisset in se orationes quasdam factas ab Asinio Pollione, quas tamen nollet ante mortem eius edere, cum mortuis non nisi laras luctari respondit. Contra Leptinem Demosthenes ait, Nemini mortuo maledicendum esse. Refert Zonaras Annal. 3. cum Endoxia Heraclij Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiam, quod spuisset in cadauer, viam rogo impositā & exustam fuisse. Laudatur Lycurgus, qui cadauera hostium nudari vetuerat; rectè profectò, quipè qui humanitatis memor esset. Vituperatur contrā, vir aliqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus pontis loco vsus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tulio incescitur 7. Verrina, quod nauarchos innocentes non modò vita priuasset, sed & eorum cadauera sepelienda non prius parentibus reddidisset, quàm ab eis certam mercedem accepisset. Rectè Homerus

ἐχέσιν κατὰ μένοιον ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάσθαι.
Non sanctum est viris interfectis insultare. Quod forsitan Virgilius imitatus est 11.

Asneid.
Nullum cū victis certamen ē. aethero cassis. In eos, qui faciunt in humana cadauera locum est Platonis longè pulcherrimus 5. de Repub. Ἀνελεύθερον δὲ εἰ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματος, νεκρὸν σὺλῃ, καὶ γυναῖκείας καὶ μικρὰς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα εἰς τελευτῶτος ἀποπταμένῳ τῷ ἐχθρῷ, λεληπῶτος δὲ ὃ ἐπολέμει; ἢ οἷα τι διαφορὴν δρᾷ τὸς ἕτως τὸ τοιοῦντος τῶν κινῶν.

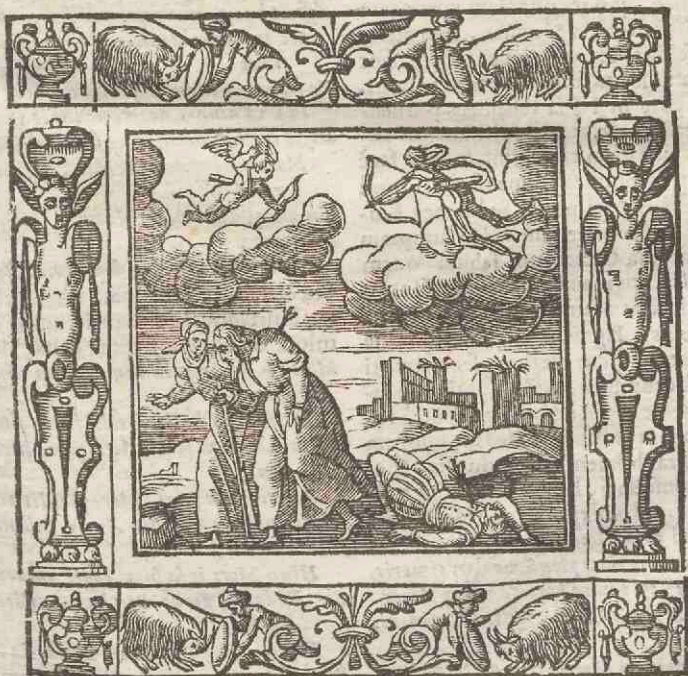
De
sancti
hominum
mortui

κυνῶν, αἱ τοῖς λίθοις οἷς ἀν βληθῶσι χα-
λεπαίνουσι, τῷ βάλλοντος ἐκ ἀπτόμεναι;
ἡ δὲ σμικρὸν, ἔφη. ἐατέον ἄρα τὰς νεκρο-
συλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναρρέσεων διακα-
λώσεις. Nonne videtur illiberale & animi
plandē sordidi, muliebris ac pusilli, cadauer
ipsiari, & mortui corpus hostem putare,
cum hostis ipse abierit eo relicto, quo pugna-
bat? Quid putas eos, qui ita se gerunt, differ-
re à canibus in iactis lapides saeuientibus,
eo qui iecerit pratermissis? Nihil differunt
profectò. Itaq; ab eiusmodi pradationibus
abstinendum est, ob sunt enim victorie. Cui
quodammodo congruit quod in formula
quadam Comitiū priuatorum non minus
argutè, quàm piè inculcat Cassiodorus
lib. 6. Variatum: Defunctorum sacrā quie-
tem æquabilia iura tuæ conscientie com-

miserunt, ne quis vestita marmoribus se-
pulchra nudaret, ne quis columnarum de-
corum irreligiosi temeritate præsumeret,
ne quis cineres alienos, aut longinquitate
temporis, aut voraci flamma consumptos,
scelerata perscrutatione detegeret, ne cor-
pus, quod semel reliquerat molestias mun-
danas, humanas iterum pateretur insidias.
Nam etsi cadauera furta non sentiunt, ab
omni pietate alienus esse dignoscitur, qui
aliquid mortuis abrogasse monstratur. Pos-
sem huc referre plura de laceffitis mor-
tuis, vel sepulchris suis occlusis, vel etiam
in publicis supplicij locis existentibus, de
quibus mirum quantum blaterat rude vul-
gus, & habet nonnulla libellus Iocoserio-
rum; sed ne videar vera cum fabulosis con-
fundere, nihil vltra addam.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLV.

ERRABAT socio Mors iuncta Cupidine: secum
 Mors pharetras, paruas tela gerebat Amor.
 Diuertere simul, simul una & nocte cubarunt:
 Cacus Amor, Mors hoc tempore caca fuit.
 Alter enim alterius malè prouida spicula sumpsit,
 Mors aurata, tenet offesa tela puer.
 Debuit inde senex qui nunc Acheronticus esse,
 Ecce amat, & capiti florea ferta parat.
 At ego mutato quia Amor me perculit arcu,
 Desicio, inijciunt & mihi fata manum.
 Parce puer, Mors signa tenens vittricia parce:
 Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

C O M M E N T A R I I.

I.

MORS & Amor è sublimi tela per
 errorem mutata hinc inde vibrant:
 Amor iuuenem lethali sagitta ferit & pro-
 sternit; Mors decrepitem senem Cupidinis
 telo vulnerat, & libidine accendit.

II.

Ex Guic-
 ciardino
 de recta
 Emble-
 matis ve-
 rissima o-
 rigo.

GVICCIARDINVS libello quo-
 dam Italico, quo res quasdam memoratu
 dignas, easq; veteres & nouas, tum etiam
 alicubi festiuas & ioculares, exscripsit, hoc
 carmen ab Alciato fuisse scriptum testatur,
 quo tempore in Italia vehemens pestilen-
 tia ita grassata est, vt per multi iuuenes ex-
 tremum vitæ diem clauserint, & senes ferè
 illæsi atq; incolumes permanferint. Quod
 facilè mihi probari potest. Sed tamen Em-
 blematis huius materiam video sumptam
 esse ex antiqua Græcorum fabula, quam
 Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius
 Belga, Illustrationum Galliæ scriptor sua
 ætate nobilis. Figmento enim lepido sanè
 ac festiuo tradit, cur plerique senes amor
 placido succumbant, quibus potiùs de fa-
 to imminente cogitandum erat: contrà iu-
 uenes immatura morte decedant, quorum
 potiùs fuerat hilarem vitam ducere, & a-
 morem consecrari, habita præsertim æta-
 tis ratione. Hoc expressit non inconcinne
 aliquis, sed ἀνώνυμος.

Forè locum horrois plenū, varijq; timoris,
 Es Mors, & penna prapete venit Amor.
 Dum trepidant animis, ignita Cupidinis
 arma.

Mors capit, & Mortis frigida tela puer.
 Hinc enata lues nostros irrepit in annos:
 Hinc amat ipse senex, hinc perit omnis
 amans.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bel-
 lai Epigramma in hanc sententiam, quod
 in eius tumulis & poematis Latinis le-
 gitur:

Mutatũ arma inter se Mors atq; Cupido,
 Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
 Afficit hoc animum, corpus sed conficit ille:
 Sic moritur iuuenis, sic moribundus a-
 mat.

Vt secat hic ingulos, oculos excacat & illa:
 Illa vt amare docet, sic iubet iste mori.
 Disce hinc, humana quæ sint ludibria vitæ:
 Mors thalamum sternit, sternit Amor
 tumultum.

Tu quoq; disce tuas, Natura, inuertere le-
 ges;

Si pereunt iuuenes, depereuntq; senes.
 Sed & inter epigrammata Emanuelis à Co-
 sta Lusitani, quæ circumferuntur cum ti-
 tulo, è Græco tale legitur epitaphium:
 Mors & Amor quondam testum venere sub
 vnum.

Mistaq; in hospitio tela fuere simul.
 Cum nondum clara discessum luce para-
 rent,

Mortis tela puer, Morsq; tulit pueri.
 Hinc iuuenes occidit Amor fallente pha-
 retra,

Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.
 Sic Didacus periit Stephanus florentibus
 annis,

Ereptus Musis, legibus, ac patria.
 Quæ Tagus auriferas latè dispergit are-
 nas,

Et diua Eiria mania celsa videt:

Hic

Ioan. Ma-
 rius Bel-
 ga.

Epigram-
 ma Bel-
 lai.

Emmanuelis
 à Costa.

Nic iunonem ob matris funus piceate gementem,

Heu heu, lethali cuspide fixit Amor.

III.

ERRABAT socio Mors iuncta Cupidine]
pro Cupidini. Enallage, casus pro casu. Va-
gabatur igitur simul Mors & Amor, for-
tè tempore illo, quo Amor fugitivus à ma-
tre querebatur, conveniunt enim hic signa
nonnulla inuentori à Venere præscripta,
quæ nos supra Emblemate 114. ex Politia-
no retulimus; at non ausi sumus Italicum
idioma subnectere, ne crambe recocta nau-
seam lectori pareremus. Huc igitur differ-
re placuit, ut nouo appetitu ad nouum mis-
sum accedas, quem Musa Herrusca Reue-
rendissimi Abbatis Nicolai de Oddis sua-
uissimis condimentis paratum ministrat.
Fructe hoc interim, donec tibi breui inte-
græ epulæ ex vberibus hoc penu apponan-
tur. Sic ergo loquitur Romana Venus:

Con alti gridi un giorno

Cercaua il figlio Amore

Venere, e si le voci sue d'intorno

Riportauano l'ore:

Chi il fugitivo mio

Trà strade, il picciol Dio

Vidde? Dicalo, e prenda

In premio un don, ch'il cor d'amor gl'

accenda.

Sia di Venere il bacio

Il premio al nuntio, e s'è

Premio maggior ch'un puro e nudo ba-

cio

A quel ch' in mia balia

Darallo: via più caro

Haurai tu il premio e raro,

Hospite e pellegrino

Chè pregione daraimi il mio bambino.

Egli ha mille e più segni:

E di color non bianco

Ma al foco anzi simile, hà gli occhi

pregni

Di scintille: ed è anco

(Benche in voce leale)

Perfido e disleale;

Alor' hà in core, altr' in bocca,

E d'ira acceso dardi auenta e fiocca.

nel parlar cortese,

Ne l'opre scarfo; è al vero

Fiero nemico: hà mille e mille rese

Reti à gli amanti il fiero.

Quand' ei lusinga altrui

Hà minor fede in lui;

Gioca, e 'n giocando fiede

E dolce in villa pur scherzando riede.

Hauè ricciuta e vaga

Lunga zazzera in testa,

Che dolcemente i riguardanti appaga.

Nel volto ei manifesta

Souerchio ardire, e quelle

Picciole sue max belle

Fiedono à dritto segno

Sin d'Acheronte e di Pluton nel regno.

Hà nudo il corpo, e veste

D'alti pensieri ardenti

La mente. Hau' ali al tergo agili e preste,

E quasi angel trà venti,

Hora in seno, hora in gonna

Di giouin vago, d' donna

Vola, e s' interna; e sede

Ne' cori altrui quasi in sua propria sede.

Picciolissimo hà un arco,

Con l'arco la saetta,

E attende scaltro hor questa, hor quella

al varco,

Vola ella leggiadretta

In Ciel non men ch' in terra,

E i Dei (non ch' altro) atterra.

Da gli homeri gli pendè

Ricca faretra, oue 'l bel oro splende.

Hà la faretra, l' adre

Saette, con quai punge

Souente amaramente e me sua madre.

E tutt' amaro, ed unge

D' un poco dolce il fiele.

A se stesso e crudele,

E con sua picciol face

Il Sole, il Sole stesso abbruggia e sfacc.

In stretti nodi allaccia

(S' auuien lo troui à forte)

Di lui l' ali non men che mani e brac-

Ne le fallaci e accorte [cia,

Sue voci attendi; e s' ei

Pianger s' infinge, e i bei

Capelli squarcia, o panni,

Fuggi, deh fuggi (oime) son frodi e in-

ganni.

Togli, deh, gli occhi al riso:

E s' ei ti porge i baci,

Fuggi, d'riuolgi altroue, ah! canto, il viso.

S' ei ti parla e tu taci,

Falso d' l' bacio e le labbia,

Han sol veneno e rabbia.

Prezza i suoi doni poco,

Ch' altro non son ch' inganni, altro che

foco.

Sprezza pur quanto porge,

Che placido ei s' infinge, e fier risorge.

Ts 2

Possent

Possent hæc videri *παράπυος*, sed occasio Amoris errabundi, tum maxime venustas poematis facile me excusabunt.

Mors hoc tempore caca fuit] Mors æquæ ac Amor cæca fingitur; unde per errorem meliora rapere relictis deterioribus dicitur.

Male provida spicula] Catachresis, qua tribuitur rei inanimatæ quod soli animatæ competit. Talis est etiam illa 6. *Æneid.*
Ibant obscuri sola sub nocte per umbras.

Offea tela mortis.

Mors aurata.] Ab effectis & consequentibus Morti offea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quod delectent, videanturque mente captis in aliquo esse pretio.

Senex Acheronticus.

Senex Acheronticus.] Hunc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quem senex Acheronticus capularem & morti proximum significat. Vide adagiū, *Alterum pedem in cymba Charötis habere.*

As ego mutato] Adolescentis est proloporcia de Amore conquerentis, quod ab eo mortifero telo sit affectus. Et sane ferè fit, ut immodicus amor in iuuenibus mortem arcescat: quod potius imprudentiæ & insanitiæ iuuenili, quam Cupidinis sagittis ascribendum est.

Acheron.

Subent fac Acheronta] moriatur. Acheron, Acherons, siue Acheruns fluvius inferorum, qui primus animas accedentes excipit: sic dictus, quasi sine gaudio, à particula privativa *α*, & *χαρην*, quod leticiam sonat. Sunt qui malint dici *ἀπό τῆς ἀχέος* καὶ *ῥέως*, quasi doloris tristitiæque fluvius. Significationem etiam Acherontis explicat Plutarchus consolatione ad Apollonium, & libro de primo frigido. Præter hunc autem inferorū fluvium plures alios Acherontes appellari proditum est ab auctoribus, quorum vnus ad Heracleam Ponti est, ita appellatus, ut refert Andro Tellus ἐν *περίπλῳ*, ab Acheronte Mariandynorum Rege, per quorum regionem, ut tradit Euriphorion, præterfluit. Is postea Soonantes à nautis quibusdam Megarensibus vocatus est, quoniam ingentem illic maris tempestatem incolumes euaserunt, ut in

Acherontes plures.

2. Argonaut. scriptū reliquit Apollonius. Meminit & Herodorus de Heraclea, quā Acherusiam accolæ vocant, quod tradit Cerberum ab Hercule ductum esse, ibique euomuisse bilem, ex qua venenum, quod aconitum appellatur, ortum est. Iustinus lib. 12. ex Trogi historia mentionem facit Acherontis, qui est in Epiro, & alterius apud Brutios, apud quem Alexander Epitrotarum Rex trucidatus est, Dodoniora culi responso deceptus, iubente ut Pandosiam atque Acherontem caueret. Quæ utraq; cum in Epiro essent, nescius & utrem & fluvium cognomines esse in Italia, ut vitaret fatum minas Italiam petiit, Tarentinis contra Brutios suppetias ferens. Qui tandem cum à finitimis auxilia contraxissent, Alexandrum iuxta fatalem Pandosiam urbem amnemque Acherusium trucidarunt. Cuius rei mentio quoque est apud Strabonem lib. 6. & Liliū lib. 8. qui apertè ad fluminis etymon respexit, cum ait: Fessus meum ac labore miles, increpans nomen abominandum fluminis: Iure Acheron vocaris, inquit. Quæ porro historice & fabulosè de Acheronte feruntur habes passim apud scriptores, præsertim Parrhasium in Claud. Apollodorum lib. 20. *περί τῶν θεῶν*, Natalem Comitem Mytholog. lib. 3. c. 1.

ERROR Mortis & Amoris causa fuerunt hoc loco, iuueni quidem exitij, seni verò libidinis. Et hoc haud rarò contingit, ut aliorum errores alijs sint nocui. Sed huiusmodi præsertim senum gaudia, non nisi errores dici possunt, quod Ecclesiast. 2. cap. ostendit: Risum, inquit, reputavi errorem; & gaudio dixi, quid frustra deciperis? Proinde luxuriam, cum omni gratiæ turpem, tum senectuti sædissimam dicit Cicero lib. 1. Offic. & Quidius:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Sed quia de Amoris potentia tum in iuuenibus, tum in senibus abundè diximus superioribus quibusdam Emblematis, superuacaneum censeo hic plura aggerere.

In formosam fato præreptam.

EMBLEMA CLVI.

CV R puerum Mors ausa dolis es carpere Amorem,
Tela tua vt iaceret, dum propria esse putat?

COMMENTARI I.

MOR s Amori altum dormienti surripit arma, arcum, sagittas, & pharetram; ipsi verò sua vicissim reliquit, saltem cum clepsydra.

EIVSDEM est argumenti cum superiori, quo desset cuiusdam formosæ virginis immaturum obitum. Increpat itaq; Mortem tanquam huius funestissimi mali causam, nimirum quæ Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectum est, vt postmodum lethiferis pro blandis laxisq; vteretur. Ita ferè fit, vt puellæ nobiles tumulo recondantur, quæ potiùs thalamo erant addicendæ. Respexit huc Claudius Minos,

dum aliquando epigramma luderet in gratiam nobilis cuiusdam adolescentis, qui magno suo dolore amicam, lectissimam primæque nobilitatis iuvenulam, præmaturnam morte sibi ereptam lugebat; cuius carminis hæc fuit pars quæ talis:

*Ah virgo infelix, quid te Libitina trucidat
Tam cito, formoso digna puella viro?*

*Invidit thalamo tumultus, quo te primas
Coniugij redas ipse parabat Amor.*

*Sic penetrabilis telum fuit istud Amoris:
Mors aberat, morte cuspidem fecit Amor.*

*Sic male suadus Amor, Mortis qui specula
dirus*

*Arripuit, quando lethifer omnis erat.
Sed nil nos questusq; iuuant, mollesq; su-*

*Virgo iaces, thalamis aptior una tuis.
Quam miserè ante diem Parcarum flami-*

ne raptæ

III.

*Conderis in tumulo, digna puella thoro:
AVSA doli es carpere] decipere, falle-*
re Poetarum est figmenti ludere, rebus in-
corporeis corpora tribuere, & quicquid na-
turale vel fortuitum est, ad artem consi-
liumve referre.

Dum propria esse putas] Allusio ad erro-
rem & mutationem armorum, quam Em-
blemata precedente fusè explicauit.

IV.

OBIVRGAT (vt dictum est) Mor-
tem, quod Amorem cæcum & puerum se-
fellerit, tradens illi arcum & sagittas mor-
tiferas, quibus dum pueros & virgunculas
percutit, mortale vulnus infligat. Id autem
fit immodica amoris vehementia. Quod
quidem sæpenuerò contingit, vel cum
puellæ amore captæ desperantes expirant,
mortemq; spontaneam aliquando malūt,
quàm ab aliqua spe incerta ac dubia lacta-
ri diutius: aut cum corporis aliqua agritu-
dine, vel causâ alia minimè cognita, quo
tempore de coniugij negotijs agendum e-
rat, antè mori discunt, quàm viuere incepe-
rint. Sic enim amor ille cæcus reuera & im-
paciens, imò verò expes, corripere tela
mortis dicitur, cum iuenculæ illæ teneræ
& delicatæ aut se falli sentiunt, aut nihil
spei fore intelligunt in eo, quem ardenti ani-
mo concupiuerunt. Sic plerumq; mala for-
tuna prosperam illam fallit & superat. Tâ
enim variæ sunt eius vices, vt cum maxi-
mè læta speremus, tristissima eueniant; su-
bitoq; ex flore eiús. Nam fata regunt ho-
mines. Et venustè canit Ouidius 4. de Pöt.

*Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præfens vix habet hora fi-*

dem.
Tu quoque fac timeas, & qua tibi lata vi-

dentur,

Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.
In hanc sententiam ita philosophatus est
Lucilius, teste Seneca: Non repente in mor-
tem incidimus, sed minutatim procedimus.
Quotidie morimur, quotidie enim demi-
tur aliqua pars vitæ; & tunc quoq; cum
crescimus vita decrescit. Infantiam amisi-
mus, deinde pueritiam, deinde adolescen-
tiam: vsq; ad hæc æternum quidquid transijt

temporis, perijt: hūc ipsum quem agimus
diem, cum morte diuidimus. Mortis autē
venturæ tres nuncios recenset Hugo, ca-
sum, infirmitatem, senectutem. Casus du-
biæ, infirmitas graniæ, senectus certa denun-
ciat. Casus denunciat mortem latentem, in-
firmitas apparentem, senectus præsentem.

Sed fabulam locus iste poscit. Quidā cum
morte pacificebatur, ne se improbitum op-
primeret, sed mitteret prius qui moneret,
quique indicaret ipsam appropinquare.
Mors hoc ipsi recipit, cum non prorsus ip-
si parere possit, non tamen incautum ob-
ruturam vniquam. His sollicitationi-
bus securus, idem elatus, animo securo
vitam egit: cumq; minimè metueret, ec-
ce mors ipsum ablatum adest. At miser
tergiueratur, resistat, queritur grauitè,
se præter datam fidem fraude circumuen-
tum abripi, Mortis accusat vanitatem: ne
minem eum adfuisse, qui ipsius aduen-
tum prænunderit. Sed Mors contra, plu-
rimos ad ipsum nuncios ablegatos demō-
strat. Quid enim? ait. Nonne annis
abhinc sex febri, ac post biennium rursum
grauedine ac distillationibus laborasti?
Nonne & interea sæpè cum tussi capitisq;
doloribus es conflictatus? nonne & nu-
per anhelasti? quibus omnibus, vt aduē-
tantis mortis prænunderijs, non longè il-
lam abesse commoneari debuisti. Quin e-
tiā paulò ante meum hunc aduentum
germanum fratrem ad te misi, veterno-
sum illum soporem, in quo aliquantisper
pro mortuo iacuiſti. Ita Mors probata
fide sua, & altero falsi conuictio, lamen-
tantem ipsum & muliebriter eiulantem
abripit. Discant hinc omnes, quibus
propria salus curæ est, quid facere nos o-
porteat; atq; ò quàm faceremus omnes
prudenter, si maturè sarcinas colligere-
mus hinc abituri, & pulchrum existima-
remus, ante mortem consummare vitam
& deinde piè expectare aliquam temporis
partem. Eque enim nostrum eiusmodi
di mortis apparitores non multoties in-
terpellarunt, & ad migrandum extimu-
larunt? Scilicet

Mille modis lethi miseris mors una fa-
rigat.

inquit Statius. Quin igitur sursum eus-
sum nostrum dirigimus, & minitantem
imminentem, & exterminantem mortem
attendimus, ne simul cum corporis fra-

Actura

*Puellarū
mors præ
propria.*

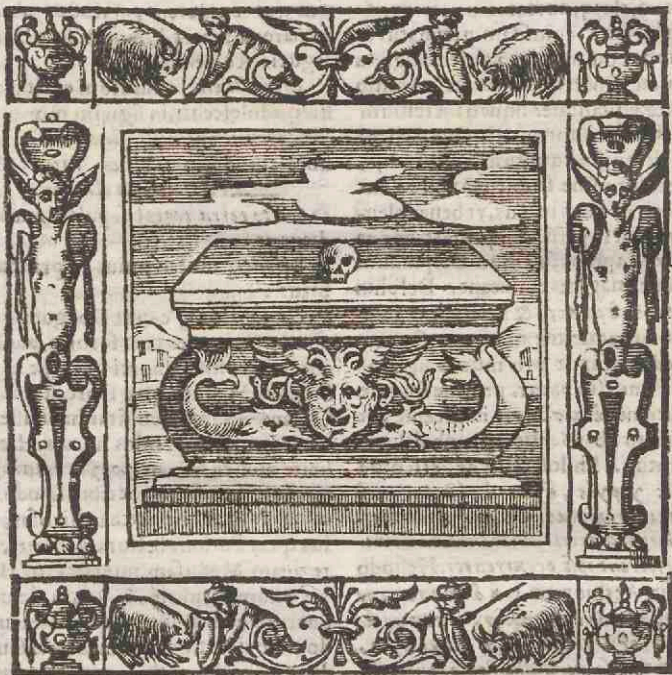
*Quotidie
mori-
mur.*

*Sopor
suus*

Cura animæ iacturam faciamus? Huc cur, Mors optima rapit, deterrena re-
ctiam spectat illud, quod prouerbio fer-
linquit.

In mortem præpoperam.

EMBLEMA CLVII.

QV I teneras forma allexit, torstiq; puellas
Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
Occidit ante diem, nulli magè flendus, Aresti,
Quàm tibi, cui casto iunctus amore fuit.
Ergo illi tumulum, tanti monumenta doloris
Astruis, & querulis vocibus astra feris:
Me sine abis dilecte & neque amplius ibimus vnà?
Nec mecum in studijs otia grata teres?
Sed te terra teges, sed fas Gorgonis ora,
Delphinesq; tui signa dolenda dabunt.

I. **T**VMVLVS splendide exstructus con-
spicitur, cui insculptum est caput Me-
dusæ inter duos delphines Delphinorum
formam passim in superioribus descripsi-
mus. Gorgonium formam describit Apol-
lodoros lib. 2. nempe quod squamosarum
anguium spiris obfusa capita haberent den-
tes tantos, quanti sunt ingentium aprorum,
manus æreas, alasq; aureas.

Gorgoni
forma.

II.
Occasio
Emble-
matis.

Caput
Medusæ
quid.

Flami-
nius Ma-
legucius.

III.

Nobilis.

DEPLET amici cuiusdam præmaturū
obitū, cumq; commendat à vultus dignita-
te, nobilitate generis, & amoris cū Arestio
adolescente æqualitate: huncq; Arestium
præ cæteris tantū fortunij luctus debere
persequi ait: quippè qui cum eo & studijs,
& vitæ necessitudine fuerit maxime con-
iunctus, iecirco tantū luctus, vt beneuolen-
tiæ memoriam superstitem profert hoc ce-
notaphio, epitaphio, sub quo Delphinum
& Gorgonæ imagines emineant. Delphin
quidem *φιλάνθρωπος*, & hominum ama-
sius hic noram amicitia præfert. Gorgo-
neum Medusæ caput pro mortis signo ap-
ud quosdam vsurpatur, proque stupore
& admiratione *ἀναισθησιον* inducente, vt
apud Pierium lib. 16. Hieroglyph. diligen-
ter explicatur. Philostratus de Perseo: τὸ
δῆμα τῆς γοργῆς, ἔχων ἀπόδετον, μὴ
ἐντυζόντες αὐτῇ λαοὶ, λίθοι γίνονται.
Sepolto Gorgoni terculamento, ne homi-
nes lapidescerent ipsi occurrentes. Heliodo-
rus historiæ Aethiopicae 4. ἡ δ' ὥσπερ τὴν
γοργῆς θεασαμένη κεφαλὴν, ἢ τὴν αὐ-
τοκτετῆραν, ὅς τις καὶ μέγα ἀνέκραγεν.
Illa autem non secus quàm facie conspecta
Gorgoni, aut alio terrifico monstro, altum
vociferata est. Hoc de Flaminio Malegu-
cio Regiensis intelligi sunt qui arbitrentur,
cuius monumentum, & ærea effigies visun-
tur Patavij in cœmeterio Ecclesiæ D. An-
tonij.

QVI teneras forma] qui ob formæ digni-
tatem à puellis erat efficitim adamatus.

Tota nobilis urbe] nobilissimus eius vr-
bis, vel (quod magis placet) notus seu co-
gnitus, quasi noscibilis. Plantus Pseud.

— cum ijs mihi

Nec locus, nec sermo convenit, ijs nunquam
nobili sui.

Occidit ante diem] morte præmatura
ægrus est.

Nulli magis flendus.] Horatianum istuc

imitatur è 1. Carminum:

Mulæ ille quidem flebilis occidit.

Nulli flebilior quàm tibi, Virgili.

Arestij] Alluditur ad cognomen Ludo-
uici Arestii, poetæ summi, quem fama est,
Flaminium Malegucium petamasse, ca-
ptum specie ingenij, & morum elegantissi-
morum. Arestius autem rectè, fuerunt e-
nim qui crederent, Arestios ab Aristijs
manare: & mater L. Arestii fuit Daria Ma-
legucia Regiensis.

Ergo illi etc.] tumultum excitas amicis-
simo adolescenti, in signum mortis.

Querulus vocibus astra feru] impensif-
simè eius obitum desces. Virg. 5. Aneid.

— Feris æthera clamor.

Sed te terra reget] sepultus, humo con-
ditus es.

Sed sati] mortis huius & præmaturi o-
bitus.

Gorgonis ora] caput Gorgonis. Fuerūt
autem Gorgones tres sorores, puellæ pul-
cherrimæ, filia Phorci, nempe Euryle,
Sthenio, Medusa, quæ Dorcidas insulas in
Oceano Aethiopico sitas habitasse dicun-
tur, contra Hesperidos hortos. Hæ ab agi-
litate nomen habent, γοργὴ enim agile vel
terribile significat. Scribit Diodorus for-
minas fuisse in Aphrica bellicosas, aduer-
sus quas Perseus bellum gesserit, & earū
reginam Medusam interfecerit. Hæ soro-
res vnum oculum & vnum dentem ha-
buerunt communem, quo vterentur vbi
domo exirent, quem domi in vaseculo quo-
dam reponebant. Serenus tamen dicit puel-
las fuisse vnius & raræ pulchritudinis,
quas cū adolescentes vidissent, stupore
torpebant: vnde figmenti sumpta est occa-
sio, quod si quis eas vidisset, vteretur in
lapidem. Vide Ovidium 4. Metamorph.
Mantuanum, & Hesiodum in Theogo-
nia. Scriptum reliquit Alexander Myn-
dius eo libro, quem scripsit de iumentis,
Nomades animal quoddam in Libya Gor-
gonem solitos appellare, agrestibus ouib-
us per similes, quod tamen nonnulli virtu-
lo marino potius esse simile putarunt. E-
ius animalis eam vim dictus est habere spi-
ritus, vt omnia animalia, quæ sibi obuia
fierent, interimeret: eamque habere è
fronte ad oculos demissam, quam vbi con-
cutiens & caput vix tandem ob gravita-
tem

Ludo-
uici Ares-
tij.

Gor-
gonis.

Vnde il-
la.

Gorgonis
monstrum.

tē aspexisset, eos perimebat, qui visi fuissent: cū alij inquirunt, non ē spiritu, sed aspectu oculorumque radijs id accidere.

Testatur lib. 5. Athenæus, multos Marij milites, cū aduersus Iugurtham militarent, hoc animal, siluestrem ouem esse putantes, insecutos fuisse, ac statim concidisse mortuos, quoniam insequentium strepitum id animal timens, comam, quæ oculos regit, concussisset. Has Gorgones, siue feminæ fuerint, siue horrenda monstra, Poetæ ad inferos ad vleiscendos sceleratos postea detrulerunt. Vide omnino de his Natalem Comit. Mytholog. lib. 7. cap. 12. & prouerbum, γοργὼν βλέπειν.

Delphin
iunctus
Cupidi-
ni.

Delphinēq. tui.] Pro amoris nota hic Delphinem poni, admonui supra. Dico adhuc, à veteribus quibusdam Delphinē Cupidini iunctum, pro amoris firmitate ἱερογλυφικὸς exprimi solitum. Quod si quis per delphinem celerem obitum significari hoc loco contendat, nequaquam repugnabo: nam delphinem esse celeritatis symbolum, supra Embl. 144. monuimus.

IV.
Humanū
est deslere
mortem
amato-
rum.

No n est alienum ab humanitate, in teneræ adhuc ætatis, eximiaq. pulchritudine ac virtutibus ornatis hominibus præproperam deslere mortem: eorum etiam præcipuè, qui non sine magna Reipub. iactura statim in ipsius iuuentutis flore, improba quasi naturæ lege, miserè nobis præripiuntur. Quare hoc loco vides efflictiū signa doloris ac mœstitiæ carmine lepidò exprimi ab amico, qui orbis re charissimæ neque modum, neque finem luctus faciat. Cum hoc fortasse non malè confero illud ex quadam epistola Paulæ & Eustochij, quæ legitur inter Hieronymianas. Mensuram charitas non habet, & impatientia nescit modum, & desiderium non sustinet. Hæc sanctæ virginis. Exemplum non malè, ut opinor, quadrat Artemisæ, quæ Mausolæum excitauit, argumentum mœroris perpetui, sed signum tamen gloriæ iactantia, de quo Gellius in noctib. Atticis. Propius est quod Corn. Tacitus, de Germanici vxore, mariti veneno extinctæ, attē Pisonis, præproperum funus lamentante, ac vindictam persequente. Venera isthæc, aliq; plura. Ecquid enim, ut de cæteris taceam, luctum memorem S. Patris Hieronymi in funere Neporiani, in ipso flore ætatis extincti? & quid lamenta Bernardi in morte Gerardi fratris, cuius

ut dispensatoris opera vicaria vtebatur? Nullus tamen horum fletu vel lacrymis mortem flectere potuit, hæc enim omnia æquat absq; aliquo respectu iuueones, senes, deformes & speciosos rapit, ut venustè cecinit Ouidius in consolatione ad Liuiam de morte Drusi:

Fortuna arbitrijs tempus dispensat ubiq;

Ulla rapit iuuenes, sustulit illa senes.

Quaq; ruit furibunda ruit, totumque per orbem

Fulminat, et cæca ceca triūphat equus.

Morimur omnes communi & necessario decreto, tardius aut citius: qui sanxit legē sicut infinitus est, nec circumscriptus tempore aut loco, ita noluit determinari aut terminari certis intervallis: indicta est & promulgata semel stricto impetio, à supremo tribunali, vniuersis qui subsunt, irrevocabili sententia, natis, nascituris, primis, infimis, feminæ, viro, homini, bruto, seni, iuuenti, probo, reprobo. Suus cuiq; triens in hunc censum conferendus. Tributum est magni Dictatoris, à quo nullum privilegium aut immunitas eximit, nulla dies præscripta solutionis, singula momenta sunt; comparandum, quando citamur, præcisa mora & in puncto. Dura servitus est, inquis; rectè, cogita fontem, & in te rivulus labitur adhuc quisquis es, bibimus ex eadem cisterna venenum omnes, ex quo debitum hoc, mortis. Contrahe tu iam frontem vult vis, aut explica, redimi debet, & expungi hodie, cras, in articulo, ad nutum citantis, hæc drachma: curemus ut parata sit cūm exigitur. In hoc unico studio dies vitæ conteramus, nec tam in oculis obversetur memoria breuitas, quàm felix & optatus exitus, qui testis erit non solum terminus tui transacti. Quare magnum signum constantiæ & fortitudinis censeo in homine Christiano, mortem conremnere: sed mains, cauere ne in prouisa sternat & filum scindat. In audacem & furiosum illud etiam, in prouidum & prudentem hoc tantum cadit. A Marte & sanguine generositas quædam deriuatur, quæ formidinem expellit in præsentis periculo, à Deo vero & meliori mente duntaxat, ne imparatos opprimat, dum in flore sumus & incrementis æui, aut in cursu deuio, qui auertit à meta. Crebrò subeat in mentem, natiuitatis exordia non rarò finem esse nascentium, & in stadio hoc eos, quæ

Mortis ne
cessitas.

Conditio
vite hu-
mana.

qui certant, præcipitari, non currere. Inter metam & carceres interdum vix passus diuidit, & pede eodem tangitur utraq; extremitas, quæ inducit, quæ educit. Age verò, extendamus amplioribus spatijs, & largiamur non annum, sed sæculum viventi, quid tum? morituro tamen aliquando hoc evoluto. Damnavus ad furem ne scio quid solati capiat, cui suspensum in pauculis aliquot dies differtur, satis grande supplicij genus vel sola formido. Infamis catastro vincitū aliquē tenet, aut obsecrus alius carcer, venit lictor & sententiam Prætoris nunciat: capite lues, inquit, & monumentum maturè supposita noxas vitæ, & compone te ad mortem. Talis conditio nostra omnium profectò; edixit funestum illud & capitale decretum orbis iudex, in ergastula coniecti sumus & vincula velut quædam huius corporis, vnde ratione alià nulla nisi via mortis extrahimur, quæ communis portâ est. Egrediamur sponte, quando soluit qui ius habet, quoniam non alià liberatio & carenis itis. Mortales sumus: hæreat vox saltem & admoneat sortis, & exempla ab omni ævo & gente. Da hominem à primo homine, qui huic edicto se subduxerit, nemo excipit aut pronocat, nasci aperire est carceres ad hunc scopum, dum currimus, morimur. Qui creditori ex pacto obligatur, sollicitus est de satisfaciendo, & ad litteram propterea expungendi nominis: & nos, qui in rationario codice generalis tributî huius tenemur devincti, cura nulla tangat solutionis? Oseirantis animi vitium est, & fluxæ atq; supinæ securitatis. Liberior transitur in vitia, ubi memoria istorum languet aut prorsus excutitur: recenti verò illa & florida, revocatur ab illicitis, cohibente formidine, quæ transigrandum hinc tacite suggerit, nec stabilem ac permanentem locum esse in hoc sæculo. Ita enimvero ratiocinari convenit, in rebus omnibus vicissitudo cernitur & duratio finita, labuntur & cadunt, surgunt & florent; regni viuis clades alterius fulcrum est, natio eversa stirpem aliam suscitât, & ex reliquis nona gens emergit. Circularis est hæc ac perpetua.

Omniū
rerū vi
cissimū
q̄ interi
sus.

quædam conuersio, neque praxis ab orbe
condito magis erita, quàm destrui & peri-
re. Arcæ spectantur inter densissimos ve-
pres, quibus ingentes olim vrbes innixæ
vestigia apparent & rudera vastissimæ mo-
lis, meatus & cuniculi subterranei deriuam-
de fontibus ostenduntur monumenta, quæ
solam umbram adhuc referunt, vt dici-
queat; hic quondam castellum fuit aut ste-
dio Romani militis; hæc Alemannorum le-
des & tentoria; hæc deuastata ab Hunnis
arx vel ciuitas; hæc à Vandalis aut Longo-
bardis; hic ripas Rheni, hic Danubij pon-
tibus iunxit Cæsar; in hoc loco Tiberij pa-
latium, in hoc Drusi præteritis saculis;
hic Vari legiones extinctæ, hic Iulij Apo-
stata, hic Allobrox, hic Heluetius & Sue-
uus exiti castris. Sic attoniti per Germa-
niam narquam interdum & miramur sto-
rum istum temporum ac rerum, ita tamè
plurimq; nostrum oculos perstringit terre-
næ vanitatis fulgor, vt abiecto mortis me-
tu, vota mittamus vltra conditionis huma-
næ limites, & quasi nunquam morituri la-
xè & impune viuamus. Non plus monemur
ruinæ destructorum operum, aut ossium
cryptæ & sepulchra, aut cadauerum aggre-
res, quàm perditum latronem cadauer al-
terius infami suspensum patibulo, vel tra-
iectum contemnit, nec reputat ad se per-
tinere rigidæ iustitiæ publicum illud spe-
ctaculum: idem nobis accidit, qui in me-
dia morientium strage nihil minus quàm
de morte cogitamus. Non sic quidam spe-
ctatæ sanctitatis vir, qui iam senio grauis
ad infrequentis diei conuiuium inuitatus:
Si quid, ait, nunc ex me vultis præsto sum;
quid verò cras agendum sit, vos quibus
vacat considerate, ego enim à multis an-
nis crastinum non habui. O ter felicem ta-
lem. Quid enim miserum formidare po-
test, qui crastini curis resectis, hunc diem
vt extremum præordinat, vt extremum
aspicit? Hunc certè summa cum delecta-
tione viuere necesse est, impletis vitæ offi-
cijs, & sarcinulis ritè compositis adhuc in-
ter homines cunctantem, & nihil iam præ-
ter Dei reuocantis imperium expectan-
tem Sed hic *Terminum* figamus.

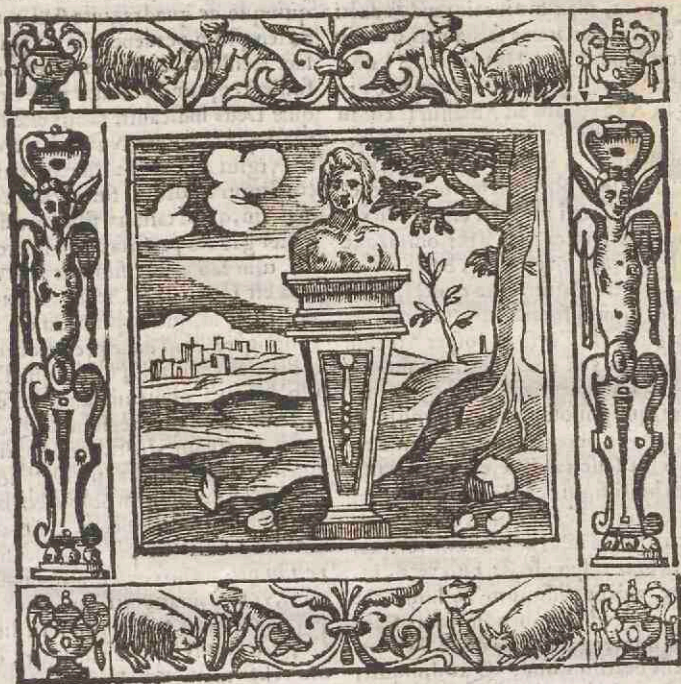
Př. 14
insolent
viri di
G. 1477

Terminology

Terminus.

EMBLEMA CLVIII:

QUADRATVM infoditur firmissima testera saxum,
 Stas cirrata super pectore imago tenus,
 Et sese nulli profiteatur cedere: talis
 Terminus est, homines qui scopus unus agit.
 Est immota dies, praefixaq; tempora satis,
 Deq; ferunt primis ultima iudicium.

COMMENTARI.

IN quadrato lapide seu basi supereminet trunca effigies hominis pectore tenus, vultu iuuenili, capillis virinq; pendulis. Probaretur meo iudicio, si iuncta esset inscriptio, NULLI CEDO, id enim tertius versus requirere videtur.

SUMPTVM est hoc Emblemata ex illa nobilissima Solonis Atheniensis Philosopheri voce, de qua Iuuenalis Sat. 10. sic loquitur:

Festino ad nostros, & regem transeo Ponti;
 Et Cræsum, quem vox iusti facunda Solonis
 Respicere ad longa iussit spacia ultima vita.
 Et Ovidius 3. Metamorph.

— scilicet ultima semper

Expectanda dies homini est, diciq; beatus
 Ante obitū nemo supremasq; funera debet.

Sed iam cum Sarcotio historiam Solonis Historia
 paulo fusius narremus, idq; Herodoti ver Solon ex
 bis, qui ita inquit in Clio: Solon vir Athe- Herodo-
 nicus

17.
 Solon A-
 theniensis.

*Cræsus the
sauri.*

*Tellus
beatissi-
mus iudi-
catus.*

*Cleobus et
Biro bea-
ti. de qui-
bus Virg.
3. Georg.*

nienſis cū leges iubentibus Athenienſibus uuliſſet, decem annos cauſa contem-
plandi nauigando peregrinatus eſt, ut ne-
quam legum, quas conſiderat, abrogare
cogeretur. Nam hoc Athenienſes ipſi face-
re nequibant, maximo iurando adaſti
ad eas decem per annos ſeruandas, quas ip-
ſis Solon condidiſſet. Harum itaq; legū,
ac contemplandi gratia Solon peregrē pro-
fectus in Aegyptum ad Amasim ſe contu-
lit, & Sardis ad Cræſum. Eō cū perue-
nit, hoſpitaliter in regiam à Cræſo exce-
ptus eſt, tertioq; aut quarto quā vene-
rat die, iuſſu Cræſi miniſtri circumduxe-
runt hominem circa theſauros, omniaque
quæ illic inerat magna atq; beata oſten-
tarunt. Contemplatum eum cuncta, & ut
ſibi opportunum fuerat intutum, talibus
percuſtatus eſt Cræſus: Hoſpes Athenie-
ſis, quia multus ad nos rumor de te ma-
nauit ob tuā ſapientiam, tuamq; diſcur-
ſationem, qui philoſophando permulta vi-
dendi gratia es peregrinatus, ideo mihi cu-
pido inceſſit ſciſcitandi te, æquem uidiſti
omnium beatiffimum? Sperans uidelicet
ſe inter homines beatiffimum eſſe, ita ſci-
ſcitabatur. Solon nihil admodum ueritus,
ſed ut res erat reſpondens: Ego uero, in-
quit, Rex, uidi beatiffimum Tellum Athe-
nienſem. Quod dictum admiratus Cræ-
ſus inſtat interrogare: Qua de re Tellum
iudicas eſſe beatiffimum? Quod, inquit,
Tello in Repub. bene inſtituta filij erant
honeſti & boui, eorumq; ſingulis liberi,
hiq; omnes ſuperſtites: & cū hoc uitæ
quantum in nobis ſitum eſt, bene traduxiſ-
ſet, obitus ſplendiſſimus obtigit. Siqui-
dem prælio, quod Athenienſes eum finiti-
mis geſſere apud Eleuſinam, hic cū au-
xilio ueniſſet, hoſtemq; in fugam uer-
ſet, pulcherrimam oppetiit mortem: quæ
Athenienſes quo loco occubuerat, in eo
loco publicè humauerunt, magnificeque
honorarunt. Multa de Tello ac beata uita
referente Solone, excitatus Cræſus inter-
rogat, Quemnam ſecundum ab illo uidiſ-
ſet, putans haud dubie ſecundas ſe partes
eſſe laturum. Cleobin, inquit ille, & Bi-
tonem: quippe his & genus Argium
erat, & uictum ſuppeditabat. Adhæc cor-
poris robur tantum, ut & in certaminib-
us ambo pariter victores exiſſerint, & de
iis hæc memorantur. Cū dies feſtus Iu-
uonis apud Arginos eſſet, oporteretq; om-

nino matrem horum ad templum ferri bo-
bus iunctis, hiq; boues ex agris eis ad ho-
ram præſtò non eſſent, tunc iuuenes ex-
cleſi tempore iugum ſubeuntes plauſtri
pertraxerunt, quo mater uehebatur, &
quinque ac quadraginta ſtadia trahentes
ad templum peruenerunt. Quibus cū
hæc feciſſent, & ab omni cætu conſpecti
fuſſent, optimus obigit uitæ exitus. Per
quæ Deus indicauit, latius eſſe hominem
mori quā uiuere. Nam cū circumſtan-
tes Argiui laudibus tollerent, uiri quidem
conſilium filiorum, ſœminæ uero eorum
matrem, quod talibus filiis prædita eſſet,
mater gaudio perſoſa cū liberorum ſa-
ctu, tum fama, ante ſimulacrum ſtans pre-
cata eſt Deam, ut Cleobi & Bitoni filiis
ſuis daret id, quod optimum eſſet homini
contingere. Poſt hanc precationem ubi ſa-
criticæ, uirginesq; ſunt, quiſcentes in
illo delubro non ſunt amplius excitati,
ſed hoc uitæ exitu perfuncti. Quorum ef-
figies, tanquam uirorum qui optimi exi-
ſſent, Argi factas apud Delphos collo-
carunt. Et his quidem Solon ſecundas bea-
titudinis partes tribuebat. Cræſus autem
cōturbatus ait: Hoſpes Athenienſis, adeo-
ne tibi pro nullo contemnitur noſtra ſeli-
citas, ut ne priuatis quidem uiris nos æqui-
parandos ducas? Cui ille: In diuturno,
Cræſe, tempore multa uidentur, quæ ne-
mo uelit uidere, & tolerantur multa, quæ
nolit quiſpiam tolerare. Proponamus e-
nim homini uitæ tæminum ad ſeptuagin-
ta annos, qui anni conſtant viginti ſex mil-
libus quingentis quinquaginta diebus: ho-
rum dierum omnium nullus prior ſus qua-
lem alius rem affert. Ita igitur, Cræſe ſcala
mitoſus eſt homo. Verū tu mihi uideris
& diutius ualde poliere, & permultorum
hominum eſſe rex, ſed de quo me interro-
gaſti, eum nondum te appello, priuſquam
bene uita ſunctum te audiero. Neq; enim
beatior eſt, qui magnis opibus præditus
eſt, eo, qui diuturnum uictum habet, niſi ei-
dem omnibus bonis prædito fortuna con-
ceſſerit bene uita ſungi. Prius tamē quā
ad obitum peruenerit, nequaquam beatus
eſt appellandus, ſed fortunatus. Quæ om-
nia conſequi quamdiu ſis homo, im poſſi-
bile eſt: Omnis rei oportet inſpicere exitū,
quod ſit euſura, quoniam multos Deus,
quibus fortuna ſuppeditauerat, radicitus
euerſit. Hæc Solon. Et haſtenus de his,
quæ

*Satire bo-
minē mo-
ri quā
uiuere.*

*Nemo uis
te obitum
beatum
censuſ.*

quæ pertinebat ad præsens Emblemata. Sed quoniam crebro sollicitatus sum à quibusdam (verba sunt Francisci Sanctij) ne in his meis Scholijs concisas & truncas vel fabulas, vel historias narrarem, decreui ex eodem Herodoto (monente etiam Socrate in Gorgia, ne fabulas truncas dimittamus, sed caput imponamus, ut absq; capite truncæ oberrent) subiungere, quæ Cræso enenerint, post acceptum à Solone responsum. Cræsus igitur oraculo Apollinis perperam intellecto, in Cyrum expeditionem parauit: ubi à Persis captus ad Cyrum perductus fuit. Eum Cyrus victum compedibus super ingentem lignorum stuem imponit, circaq; eum bis septem Lydotū filios, siue habens in animo primitias has alicui offerre Deo, siue volēs votū persolvere, siue cupidus sciēdi numquid demouit liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyrae impositus viuus concremaretur. Cræso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nūta Dei fuisset dictum, Ex viuentibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subiit Cræso, ferunt eum ex vehemēti defectione animi victum, ingemiscētem ter Solouem nominasse: & Cyrum, cū audisset, iussisse interpretes eum percunctari, quemnam inuocaret; illosq; accedentes fuisse percunctatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur dixisse: Illum nominari, qui ut omnes alloqueretur, potius quā ingentem pecuniam præoptaret. Eum non plaude loquentem rursus interrogant, quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atq; infestantibus interrogatione, inquit, quemadmodum Solon ad eum venisset, &c. Hæc Cræso referente, iam pyra incensa ardere inceperat. Cyrus auditis per interpretem quæ Cræsus retulerat, pœnituisse dicitur, cū se quoq; hominem esse cognosceret, qui aliu hominem, qui se inferior opibus non fuisset, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerimē extingui. Verū eos, qui ignem conabantur extinguere, non eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret vnumquemq; extinguēdo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil

tamen proficere, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso Deum inuocante, nymbo repente (cum serenum ac tranquillum esset) confractos esse, imbresque erupisse, ac vehementissima aqua pluuisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito Deorum cultorem esse ac bonum virum Cræsum, cum in amicitiam recepisset, magnaq; in obseruantia habuisset. Hæc ex Herodoto, multis breuitatis gratia ommissis. Nunc de Terminio aliquid dicendum. Olim agri lapide quadrate terminabantur, qui ferē hominis formam repræsentabat, & ab Ethnicis pro Deo colabatur, quemq; Terminum à determinando appellabant. Fingunt Poetæ, hunc nemini Deorum locum concedere, ne ipsi quidem Ioui tribuitur enim illi id, NVLLI CEDO. Apud eosdem lapideus Terminus in Capitolio diuinis honoribus est celebratus; auctoresq; sunt, saxum illud fuisse, quod Saturnus deuorare non potuerit propter magnitudinem, cū Iouem se deglutire crederet. Sic illa vetusta superstitio tota fabulis comminiscendis implicabatur. De Terminio Tibullus mentionem facit lib. 1. eleg. 1.

Nam veneror, seu stipēs habet desertus in agris,

Seu vultus in trinito florida ferta laps.

Et elegantissimè Ouidius 2. Fastor.

Termine, siuo laps, siue es defossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoq; numē habes.

Te duo diuersa domini de parte coronant.

Binag; ferta tibi, binag; liba ferunt.

Et postquam modum, quo Terminio sacra fierent, enarrasset, subiungit:

Tu populos, vrbesq; & regna ingentia sinis;

Omnis erit sine te litigiosus ager.

Nulla tibi ambitio est, nullo corrupperis

auro,

Legitima seruas credita iura fide.

Et duobus distichis interpositis:

Quid noua cum fierent Capitolia? nempe

Deorum

Cuncta Ioui cessit turba locumq; dedit.

Terminus (ut veteres memorant) inuentus

in ade

Restitit, & magno cum Ioue repla tener.

Nunc quoq; se supra, ne quid nisi sidera cernat,

Exiguū templi tecta foramen habere.

Tert.

*Cræsus à
Cyro cap-
tus.*

*Solonia
laus à
Cræso.*

*Cyri pœ-
nitentia.*

*Terminus
quid.*

*Terminus
Capitolij.*

Termine, post illud leuitas tibi libera non est,

Qua posui fueris in statione, mane.
Nec tu vicino quidquam concede roganti,
Ne videre hominem proposuisse Deo.
Et seu Homeribus, seu tu pulsabere rastru,
Clamato: Tuus est hic ager, ille tuus.

De Terminis plura D. Augustinus lib. 4. de ciuit. Dei, cap. 13. Gyrard. Syntag. 1.

III.

*Quadratum saxum
 cur Termino conueniens.*

Quadratum infoditur] Hic statuitur saxum quadratum. Aptè conuenit Termino quadratum saxum, ubi residit, utpote stabili, nec mouendo loco: nam figuram quadratam habentia corpora, in quolibet partem proiecta ceciderint, quadrata basi inniuntur, ac rectè semper insistant.

Firmissima tessera] Alludit ad pertinetiam Terminum, qui nec ipsi Ioni uoluit concedere, cum noua Capitolia fierent, ut præter iam citatos autor est Lilius Decad. 1. lib. 5. in calce. Quid autem sit tessera dictum est in Præfatione Emblem. pag. 3.

Cirratus.

Stat cirratus.] Cirrati sunt, qui capillos habent cirratos, cincinnos calamistratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum instrumentum, quasi in circum totus. Martialis lib. 9. Epigram. 30.
Nec matutini cirrata ceterua magistri,
Perfusus Satyra prima:
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pronihilopendus?

Ænigma de Termino.

Et sese nulli proficetur cedere] Sententia legitur hac formula, NVLLI CEDO. Extat super hac re bellum ænigma Varionis apud Gellium lib. 12. cap. 6. quod soluit Politianus in Miscel. cap. 36. Est autem huiusmodi in tribus Senarijs:

Semel minusne, an bis minus sit, nō sat scio,
An utrumq; horum, vñ quondam audiui dicier,

Ioni ipsi regi noluit concedere.
 Dubitat ergo hic scirpi auctor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrumq; horum: ex utroq; autem, hoc est, ex semel & bis resultat ter. Quare non semel minus, non bis minus, sed Ter minus fuit, qui Ioni ipsi Regi noluit concedere.

Talus Terminus est] Applicat antiquorum figmentum ad terminum vitæ nostræ, statutum enim est hominibus semel mori; unde inquit versiculus, *Talus est terminus*, scilicet vitæ hominum, qui vnus scopus agit homines: id est, ad quem scopum omnes aguntur homines.

Est immota dies] certus est à Deo constitutus mortis terminus. Hanc sententiam sic extulit Seneca in Hercule furente:

Certo veniunt ordine Parca,
Nulli inisso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.

Sic Lucretius lib. 3.

Certa quidē finis vitæ mortalibus estat.
 Et Silius Italicus lib. 3. belli Punici:
Et pace, & bello cunctis stat terminus aui.
 Vide, si plura de hac re cupis, adagium, *Finem vitæ specta.*

Deq; ferunt primis] Seneca Epist. Vnus dies de omnibus fert sententiam. & Plin. Hist. nat. 7. c. 40. Ita est profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus. Quid enim huc aggeram illud Pindari Olymp.

Ἀ μέραι δ' ἐπὶ λόγος
Μάρτυρες σοφώτατοι.
Dies posteriores
Testes sapientissimi.

Sic Ouidius in Epist.

Exitus acta probat.

Speciat huc D. Hieronymi locus ad Furiam matronam, ubi de seruanda viduitate: Fallus rumor citò opprimitur, & vita posterior iudicatur de priore. Idem ad Rusticum: Non est facile de prouecta ætate suspicandum: quin & vita præterita defendit & honorat vocabulum dignitatis. Hæc Hieronymus benè ac cordatè. Alioqui numquam erratur periculosus, quā cum sinistrè de alijs suspicamur, & quæ nobis dubia sunt, in sinistram partem traducimus. Quod cum facimus, non meminimus nos homines esse, vel quod ille, *Nos temerè in nosmet legem sancimus iniquam.*

Quid? quos putamus esse desperatos ac perditos, sicut aliquando meliores; & quos censemus frugi, continentibus, inculpatis, mutato proposito sicut improbißimi. Vno verbo, non semper de primis ferunt ultima iudicium, quia potest quis toto vitæ stadio profligatus extitisse, qui supremum diem beatè, pièq; claudat. Occurrit quod Plinius Secundus refert, de quodam toro vitæ genere dissoluto, qui tamen moribundus optimum testamentum fecerat; unde colligit, non semper esse prouerbum veridicum, quod vulgò iactatum olim, *Testamentum esse speculum mortis*, lib. 8. cap. 18.

Hic

*Vnus dies
 de alijs
 dicit.*

*Et non
 semper.*

IV.
Mors in-
vincibi-
lis.

Quid vi-
vendo co-
quantur.

Termi-
nus mori.

Termi-
nus aet-
ernitatis co-
ditio.

Aeternitas
ae confu-
deratio.

Hic Termini pictura nihil vlli con-
cedentis, mortem significat, quæ inevita-
bilem habet in res quascunque necessita-
tem: ad quam cum pervenimus, tum so-
lent hominum, qui su perstitis sunt, libere
de nobis esse opiniones atq; iudicia. Quod
enim vltima quæq; & postremò facta, im-
mò verò interdum cogitata tam lynceis
oculis inspicere solcant, tamq; securè ac se-
cure accipiuntur, nostræ partes sunt, ne
nostræpe culpa in conficiendo vitæ huius
nostræ cursu aliquid agamus, aut etiam
moliamur, ex quo sinistra quidpiam de no-
bis homines iudicare possint. Quod faci-
lè consequemur, si Terminum, id est, ex-
tremum vitæ diem perpetuò, aut quidem
sæpe ob oculos ponamus, qui Terminus
cum minimè cedat principibus etiam vi-
ris, de quibus mortuis tam intrepidè fa-
ma pronunciat, quid de nobis infima con-
ditione hominibus existimandum? Et hūc
mortalitatis terminum Aeternitas exci-
pit, id est, tractus qui infinitus, cui soli Ter-
minus cogitur cedere. Veni Plato cū tuis
calculis & abaco, cōpone myriades quot-
quot potes, multiplica per tot miliones;
repete magnum illum annum tuum innu-
meris revolutionibus, non exhauries sum-
mam, nō produces, nulla cogitatione men-
surabilem. Ut in circulo extremitas non
datur aut globo, sic in spacio illo duratio-
nis, ubi vltima prima sunt, finisq; annorū
annos inchoat, vt monas in numeris, pun-
cta sunt principij, centuriæ transactæ, &
quidquid effluxit instans fuit, nec parti-
cula, sed atomus velut in immenso hoc ne-
xu. Trahit me hic Terminus in hanc con-
templationis abyssum, & quo longius pro-
gredior, minus tango portū; in gyro vol-
vitur temporum ineluctabili vortice; inter
initia confisto semper, ingentia licet spa-
cia emensus: medium viæ cum capite, &
hoc cum calce nectitur, retundor enim à
fine mox ad exordia, dum supputo, nec pri-
mum terminum verè assignare possum,
quia claudens alter excurrit sine termino.
Citius in arenis colligendis ab Erythraeo
litore, quàm ab isto labore me expediam.
Quod evenire solet Oceanum ingressis,
vt quanto fortius impellunt & fugiunt
vndas, tanto profundius intrent; idem mi-
hi in aeternitatis hoc scrutinio: o salubri,
si pietati & sancto timori conciliando, quo
vltq; tendere debet omnis hæc speculatio,

inutilis aliàs & curiosa, si ad alium finem.
Cur enim non ad meliorem illum, vt præ-
paret mentem ad fruendum cum pereuni
gaudiorum affluentia? Talis namq; est
conditio animæ nostræ, vt capax sit dimen-
sionis huius ad filum diuinitatis extensæ,
magno incomparabilis excellentiæ argu-
mento: cum Autore enim hoc commune
habet, in quo apex consistit supremæ felici-
tatis, vivere vitam immortalem in flo-
re & vigore, nec senescere vnquam. O acer-
bum privilegium his, qui in deteriorem
sortem transcripti tortoris libidini subia-
cent, qui æterni etiam seminis est & corru-
ptionis experts. Nulla cogitatio grauius
pungit & lacinat animum quam hæc, quæ
perennantis æui spacia & cœquatam pœ-
narum seriem discursu metatur. Acuta
spina est, proh Deū, meminisse; nervos om-
nes tremor atq; ossa percellit, nec stringit
tameu aut cohibet lasciuientes & indomi-
tos appetitus. Quod ruimus stolidum ho-
minum & miserabile vulgus? Voraginem
videmus & puteum inferni irremabilem,
qui absorbet nec reuomit, dū viuit Deus:
incurrimus tamen. Nihil communius pec-
cato, nihil certius damnatione, quæ finita
si esset aut cum mensura & modo aliquo,
excusanda quadamtenus videretur cæci-
tas ista & stupor mortalium; magnum e-
nim solatium liberationis spes, & corrigendi
non perdendi carcer. Nunc cum tor-
mentorū meta Aeternitas sit, sponte se
implicare, furorem an rabiem dicam? neu-
trum: electa perniciēs est & voluntaria in-
felicitas. Laxo & hianti rictu sese aperiunt
inferorum illæ fauces: inclamatur quoti-
die nostris auribus periculum esse, cauē-
dum ne pes aberret, figendum cautè. Nos
verò quid? quasi temulentus aliquis aut
phanatico spiritu agitatus, ambiguo & va-
cillanti passu vestigijs errantium insisti-
mus, & sequimur præeuntes ad foueam
vsq; Stygij leonis, ex qua calcaneum in-
transibis obuersum nondum apparuit:
vt prudentior fuerit vulpecula illa in fa-
bulis decantata, quæ pedis errore admoni-
ta maturè resiliit, quàm nos rationis luce
præditum & futurorum prælagum ge-
nus. Sed quò labor, æternitas me ferè ex-
tra terminum secum abripuit: redeo. Qui-
dam suspicantur his verbis Erasmi (vt lo-
quuntur) immodestiam modestè carpi
(quod coniectancum an probare debeam,

Anima
hominis
aeterna.

Mortalis
cæcitas.

*Erasmii
Termini-
us.*

*Caruaia-
lus in E-
rasmum.*

*Erasmii
responsio
ad Carua-
ialum.*

nondum scio) quodd in annulari digito
Terminum depictum habuerit cum inscri-
ptione, N V L I C E D O: quasi signifi-
casset hoc symbolo in literarum cognitio-
ne se nemini cedere. Eam ob rem eum ple-
rique sagillauerunt, interq; ceteros Carua-
ialus Franciscanus quadam Apologia in
Erasmum, cuius hic verba malo adscribere,
quàm aliquid de meo fingere. Malè
habet Erasmum, inquit ille, quodd Eccle-
siae doctores & Evangelistae ad numerum
quaternarium sint redacti, quodd videat se
non posse inter illos computari, neq; cre-
dit se illis esse inferiorem, qui nulli cedit:
hoc enim elogio sua scripta claudit Era-
smus, *Cedo nulli*. Et, vt nemini fas sit igno-
rare hanc Erasmi præcipuam infantiam,
apposit Deī Termini effigiem cera signa-
tam, qui Deus nec ipsi quidem Ioui cede-
bat. Nonne hæc Erasmi insolentia omnes
eius insolentias superat? Non cedis Era-
sme Budeo? non cedis Capnioni, Clitueo,
Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli. Non
cedis Augustino, Ambrosio aut Hierony-
mo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano,
Lactantio, aut Origeni? Nulli. O felix sæ-
culum, cui talis homo datus est? Hæc-
tenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quā
par erat indulgenti, nimiaq; animi im-
potentia debacchanti, animosè satisfecit E-
rasmus, his planè verbis: Vt doceat me
discruciari, quodd non annumerarer qua-
tuor Ecclesiae doctoribus, profert symbo-
lum annuli mei, in quo est figura Termi-
ni: adieci, *Concedo nulli Terminus*. Et est
Iambicus dimeter: si inuertas, Trochaicus
est toridem pedibus, *Terminus concedo
nulli*. At in fusili Termino habet, ἡ
τέλος μακρὸ βίη: item Latine, *Mors vlti-
ma linea rerum*, indicans mortem nulli ce-
dere, meq; ipsum admonco, instare supre-
mum vitæ diem, quemadmodum Pru-

dentius:

Instat terminus, & diem

Vicinum senio iam Deus applicat.
Idque scripto quoque vulgato declarauit.
Hic itaq; Terminus dicit omnibus, *Con-
cedo nulli*, non Erasmus. At me ferociter
appellat Pantalabus: Quid ais Erasme?
non concedis Clitueo, non Hilario, non
Cypriano, non Budeo, non Nebrissensi, non
Thome, non Augustino? Si vis vt meo no-
mine respondeam, nemini non concedo. Si
postulas vt Termini, id est, mortis nomine
respondeam, dicam, Non concedo leoni-
bus, non elephantis; non cedo Monarchis
& summis Pontificibus; non cessi Prophe-
tis & Apostolis; deniq; nec ipsi Francisco
cessi. Eat nunc, & iacet Termini mei su-
perbiam. Hactenus Erasmus. Porro Lu-
lius Cæsar Scaliger oratione quadam in
Erasmum eum acutè transfixit, vt homi-
nem, qui Ciceronis luminibus voluerit
obstruere, quo sua vnius scripta legeren-
tur. Certè video Ciceronianos omnes, qui
paullò ante nostram ætatem non parua
sua laude Tullianam eloquentiam æmu-
lati sunt, nō alia causa vnum Ciceronem
in linguæ Latinæ Capitolium inducere co-
natos esse, quam vt Erasmanum Termi-
num inde ei jcerent. Deniq; apud aucto-
res colligere est, Terminus sublimitatis
& gloriæ symbolum esse, atq; etiam disci-
plinatum cognitionem interdum pro sym-
bolo referre. Etenim qui strenuè decurso
spatio in literis profecerit, & ad tranqui-
llum iam vitæ portum applicerit, vnde-
cumq; prudentissimus effectus, neq; se-
cundis intumescit insolenter, neq; aduer-
sis perturbatur, atq; in vtramque fortu-
nam ita se comparat, vt æquum & indo-
mitum ad omnes casus animum præ se
ferat. Picrius lib. 3. 8. & 49.

*Julius
Scaliger
in E-
rasmum*

*Termi-
nus
mortalitatis
symbolum*

Opulenti hæreditas.

EMBLEMA CLIX.

PATROCLVM falsis rapiunt hinc Troes in armis,
 Hinc socij, atque omnis turba Pelasga vetat.
 Obtinet exuvias Hector, Graciq; cadaver.
 Hæc fabella agitur cum vir optimus obit.
 Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres;
 Et cornis aliquid, vulturysq; sinit.

COMMENTARI.

CADAVR proiecū à cornis & vulturibus discerpitur: hinc mortuus ad tentoria defertur, illuc præda à militibus ad cinitatem asportatur.

PATROCLVS Menœtij & Sthenales filius fuit, qui occiso per ludum astragalorum Cleonymo, seu, ut alijs placet, Agave Amphidamantis filio, solum vertes in Phthiam venit: ubi à Peleo propter generis propinquitatem susceptus est, & unâ

cum Achille apud Chironem educatus, cum eodem arctissima amicitia coniunctus vixit. Postea etiam cum Achille ad expeditionem Troianam profectus est, ubi armis Achillis indutus, cum Hectore pugnavit ab eodem confossus occubuit. Huius interitum quia multis describit Homerus Iliados 17. huc inferre non videbatur operæ precium; summam totius rei præsens Emblemata continet. Origo verò

V u illius

Origo
Emble-
matis.

illius petita apparet ex conuiuio Luciani, cuius hæc sunt verba: Iamque tollebant Aristænetus atque Eucritus ex his, quæ sibi fuerant proposita, suam uterque partem. Tum ego quæ mihi, & Chæreas item quæ sibi erant proposita, eundem ad modum Ion & Cleodemus. Porro Diphilus etiam Zenonis digressi partem tollere parabat, affirmans vni sibi ea fuisse proposita; atque hæc de causa cum ministris dimicabat, ac vicissim inter sese trahebant, manibus utrinque; in auiem iniectis, non aliter quam Patrocli cadauer hinc atque illinc attrahere conantes.

III.

FALSIS in armis indutum armis non suis, sed Achillis. Alludit autem ad illud Ouidij in Epist. Penelop.

Sine Menetia de falsis cecidisse sub armis.

Rapiunt hinc Troes] auferunt Troiani ut interfectum hostem.

Hinc socij &c.] Græci impediunt raptari Patroclum.

Exuuiæ.

Obtinet exuuias Hector] de interfecto hoste Patroclo. Exuuiæ dicuntur spolia hostibus detracta, ab exuendo quidem dictæ, ut inquit Festus. Virgilius 2. A. eneid.

qui redit exuuias indutus Achillei. Nec solum hominum tegmina aut vestes dicuntur, sed etiam animalium quorumlibet, ut exuuiæ bubulæ, leonis, serpentis, pro corio aut pelle.

Græci.

Græciq; cadauer] ut donetur honore sepulture. *Græci*, Græca dictio est. Lycophron in Cassandra, *Γραίων ἄπιστος*; id est, *Græcorum optimus*. vbi Tzetzes: Græci prius vocabantur Hellados habitatores, postea ab Hellene Hellines sunt vocati.

Vir optimus] locuples.

Hæres vn
de dictus.

Transigit hæres] conuenit, concordat, ut qui nolit alæ iudiciorum fidere. Cicero Attico: Me absente omnia cum illis trāsigni malo. Cæterum hæres dicitur ab hærendo, hoc est, arctè insidendo: nam qui hæres est, hæret, id est, proximus est ei, cuius est hæres. Licet nonnulli hæredem dictum velint, quod herus fiat, hoc est, dominus bonorum, quæ ad eum perueniunt. Vnde parum refert, cum vel sine diphthōgo scribas, hæres, vel heres.

Et corus aliquid] relinquit aliquid hæredipetis, vespilonibus, sandapilarijs, rabulis fori. Vide adagium, *Corum delusit hiantem*.

Vultures
qui.

Vulturibusq; sinis] Testamentorum ca-

ptatores vulgata translatione vultures appellari obseruamus, quod senibus orbis aut alijs sibi consanguineis, seu cadaueribus inhient. Hinc: illud Martialis:

Cuius vulturus hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epistolis: At si hæreditatis causa id facit, vultur est, cadauer expectat. Indicauit idem & Catullus illo versiculo:

Suscitat à cano vulturium capite.

Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

vide ut iam quasi vulturij triduo Prius pradiuinant, quo die esuri sient.

Illum inhiant oēs, ille est animus oibus.

Cicero pro Sextio: Exierunt malis ominibus atque execrationibus duo vulturij paludati. Intelligit autem Pisonem & Gabinius, quos inimicos sibi maxime infensos dicit. Apuleio togati vulturij, caussidici & patroni forenses sunt, quod ijs, ut Columella grauissimè dixit, concessum sit in medio foro latrocinium; quibus moris est præuaricari, reos prodere, vendere aduocationes, & sanguinaria rapacitate homines excarnificare. Et in hac significatione hic vultures accipi palam est. Vide adagium, *Si vultur es, cadauer expecta.*

PATROCLI sub falsis armis ab Hectore interfecti, mythologicè historiam enarrat, quam pluribus Homerus profecquitur. Ut enim hoc mortuo Hector ipse eius exuuias sibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, ut sepultura beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: sic diues postquam supremum vitæ diē clausit, concertationem, rixamq; inter hæredes de possessione relinquit: vnde vulturij illi, togatq; curiæ hospites, imò verò & ipsi tabulæ forenses partem prædæ aucupantur. Cadauer ipsum humo à sacerdotibus pro pietatis ratione mandatum, impelarum aliquid faneris gratia facit. Itaque Patroclus diuitum est typus, qui falsis armis non proprijs belligerant: id est, opibus & diuitijs, quæ externa non propria bona sunt, intumescunt: succumbit tandem & prostermitur, quod eiusmodi præsidij homo suam metiri felicitatem minimè debeat. Facit huc quod de Sylla refert Martialis:

*Nō vernas pavit viuens, non Sylla cliētes;
Non studuit proli coniugi auarus homo.*

At

*At postquam effosso profudit pectore vitā,
Mille satos peperit, mille animas aluit.*

Sic Demosthenes cum animaduertissera-
uarum quendam efferrī. Iste, inquit, cum
vitam non vitalem vixerit, alijs vitam re-
liquit. *Bios* Græcis & vitam & victum si-
gnificat. Extrat apud Valerium Maximum
lib. 7. cap. 9. historia de Q. Cæcilio, qui L.
Luculli promptissimo studio maximaque
liberalitate & honestum dignitatis gradū,
& amplissimum patrimonium consecu-
tus, cum præ se semper tulisset, vnum il-
lum sibi fore hæredem, moriens etiam an-
bulos ei suos tradidisset, Pomponium At-
ticum testamento adoptauit, omniumque
bonorum reliquit hæredem: sed fallacis
& insidiosus cadaver Populus Romanus
ceruicibus recti circumdatum per viam
traxit. Itaq; nefarius homo filium quidē
& hæredem habuit quem voluit, funus au-
tem & exequias quales meruit. Certē ne-
scio quo fato fiat, vt locupletum hæredi-
tates hodie ferē nunquam absque rixis &
litibus transigantur: videas coniunctis-
simos fratres immortales ob id concipere
animicitias; olim moderatius inter se re-
gna maxima diuidebantur, quā nunc ex-
igua partiuntur patrimonia. Tantam ob-
tinet vim in pectora humana aui sacra fa-
mes. Referam huc memorabilem, sed ni-
mis tragicam historiam, quæ à Bernardino
Scardeonio lib. 3. claf. 13. in descriptione
Vrbis Patavij recensetur, de geminis
fratribus Limineis, ex familia antiquissi-
ma oriundis. Legimus, inquit, ex hac gen-
te fuisse aliquando duos fratres, qui per
astatem ruri noctu post cenam, cum am-
bo sub dio in atrio domus de diuersis re-
bus diuersa inter se loquentes starent, su-
spicientes & contemplantes innumeras
stellas, quas tunc fortē sereno cælo fulge-
re videbant: per iocum alterum velut ri-
dendo dixisse, Precari se tor sibi boues esse,
quot stellas per iocum conspiceret. Alterum
mox itidem per iocum respondisse: Vi-

nam mihi pratum esset instar cæli latum:
& ad fratrem conuersum dixisse: Vbi tuas
pasceres boues? Atillum, In tuo prato,
dixisse. Rursum alterum, Si nollem? Te
etiam innito, alterum respondisse. Tunc
me innito? inquit. Te etiam innito, ille re-
spondit. Et ita altercando risu in iram, &
mox ira in rixam, & in serium furorem
conuersa, dum neuter alteri cedere vult,
exertis vtrinq; gladijs, quibus fortē am-
bo erant infelicitate accincti, se inuicem
transfixerunt. Et hinc vnus, illinc alter
humi decedentes, exanimis in suo sangui-
ne volutantur, donec à domesticis, qui eos
altercantes audierant, delati intra domū
fatali hora properante sunt extincti. Re-
ctē itaq; ait Plutarchus: Nostro tempore
fratres & cognati nisi regionibus, flumijs,
murisq; communia bona distinguant, lon-
goq; à se inuicem remoti sint spacio, al-
tercandi finem nullum faciunt. Quis igitur
æterno dignam præconio non censeat
Aeliorū concordiam? Etenim sedecim v-
nius gentis Aelij vnam exiguam domum
possidebant, vniusq; prædij fructibus se
sustentabant, vnaque ista in domo multis
cum liberis & vxoribus habitabant, inter
quas Aemilij etiam, qui duos consula-
tus gessit, bisq; triumphauit, filia fuit: ne-
que eam paupertatis viri pudebat, quin
virtutem potius, qua paupertatem fere-
bat, miraretur. Elegans quoq; fraternæ
concordiæ exemplum adducitur à Iusti-
no lib. 2. quum inter Archemenem & Xer-
xem filios Darij contentio de successione
in regno Persarum mortuo patre esset, &
minor maiori natu prælatu fuisse: adeo
enim fraterna contentio fuit, vt nec victor
insultauerit, nec victus indoluerit, ipsoq;
litis tempore inuicem munera miserint, &
iucunda etiam inter se, non solum credu-
la conuiuia habuerint; iudicium quoque
ipsum sine arbitris, sine conuictio fuerit.
Sed nunc nostro sæculo quid? *Indovina la
tu Grillo.*

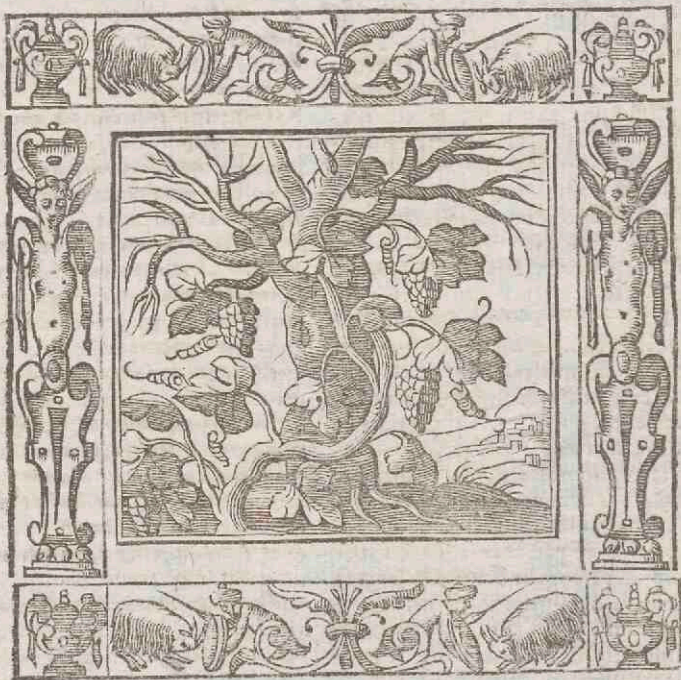
*Aeliorum
cōcordia.*

*Arthem-
nis &
Xerxis.*

Amicitia etiam post mortem durans.

EMBLEMA CLX.

ARENT EM senio, nudam quoque frondibus ulmum
 Complexa est viridi vitis opaca coma:
 Agnoscitq; vices nature, & grata parenti
 Officij reddit mutua iura suo.
 Exemploq; monet, tales nos querere amicos,
 Quos neque disiungat fœdere summa dies.

COMMENTARI I.

- I. **V**LMVM antiquam & aridam vitis
 vicina ramis suis, pampinis & botris
 fursum rependo vestit. Vlmus arbor & vi-
 tis notiores sunt, quàm ut longiore descri-
 ptione egeant.

- II. **T**YPUS
 Emble-
 matis.
 I D. è Græco Antipatri Epigrammate
 translulit, cuius carmen est eiusmodi lib.
 I. Antholog. èς ἀνταπόδοσιν.
 αὐτὴν με πλατάνισον ἐρεπύζεσα κα-
 λύπτες

ἀμπελος, ὁ δὲ νέη δ' ἀμριτέθνη καὶ κόμην
 ἢ πρὶν ἐμοῖς θαλερῶσιν ἐνιθρέψασ' ὄρε-
 δάμνεις
 βότρυν, ἢ ταύτης ἐκ ἀπετηλοτέρη.
 τοῖν μὲντοι ἔπειτα τιθινείσθαι τις ἐ-
 ταίρην.
 ἥ τις ἀμείψασθαι καὶ νέκυν οἶδε μόνη.
 hoc est:
 Aridam me platanum irrepens regit
 Vitis, externa aut circumitescens coma:
 Quæ

Quæ prius meis virentibus alens ramis
Racemos, hac ipsa eram non minus
frondosa.

Talem quidem certè posthac constituat
[sibi] quisq; amicam,

Quæ rependere mortuo noxæ sola.

Me siccam platani irrepens circumdat
alumna

Vitis, ut externa floruit aucta coma;

Quando meus ramus teneras circumdabat
vitas,

Tunc frondosa illa non minus arbor erã.

Talem quisq; sibi & propriam conquirat
amicam,

Cui neq; morte viri sit peritura fides.

Sic verò vertebat Sanctius:

Me platani siccam solijs & palmitibus ob-
umbrat

Vitis, & externa contegor ipsa coma;

Illam meos ramos crevit complexa virētes,

Illius at ramos vsq; putabo meos.

Hanc sociam vita quærat sibi quisq; vi-
cissim,

Quæ fiet in fato reddere docta vices.

In hunc ferè modum Ovidius lib. 2. Trist.

Vidi ego pampineas ornatâ vitibus vlmũ,

Quæ fuerat sano fulmine tacta Iouis.

Sed quia epigramma Græcum Antipatri
de amica loquitur, quam nos uxorem pos-
sumus intelligere, iubens hic adiungi vel-
lim Menandri sententiam, quæ ubi matri-
monium incommoda enumeravit, commoda
etiam subiungit, sed his maxime verbis:

Α' ΤΥΧΟΥΝΤΙ ΣΥΜΠΑΡΕΜΕΝΕΙ, ΑΠΟΔΑΝΟΥ-
ΤΑ ΤΕ

ἔστι, περιεσείθεν οἰκείως.

Hæc res etiam comes in adversis manet,

Functiq; fato funeri curam gerit.

ARENTEM [senio] senectute arescentē,
verastate atidam.

Nudam quoq; fœdibus exutam folijs,
suis viduatam comis.

Vlmum] Vlmus arbor est vitibus plu-
rimum gaudens, densa, dura, procera, de
qua Plinius lib. 16. Virg. lib. 6. Aeneid.

In medio ramos annosq; brachia pandit
Plinius opaca, ingens.

Idem in Bucolic.

Nec gemere aerea cessabit turtur ab vlmō.

Et alibi:

Semiputata tibi frondosa vitis in vlmō est.

Et Statius lib. 6. Thebaid.

... nec in hospita vitibus vlmus.

Ovidius 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vites, vitis non deserit vlmũ;

Separor à domina cur ego sæpe mea?

Sic quoq; Petronius Arbiter:

Parvula securo tegitur mihi culmine sa-
det.

Vnaque plena mero secunda pendet ab
vlmō.

Calphurn.

Inter pampineas ponetur vitibus vlmos.

Pontanus:

Tecum inter salices, sub amicta vitibus
vlmō.

Complexa est viridi] Vt vulnus amica
viti est, sic vitis vlmō non est ingrata, quā
frequenter luxuriantibus frondibus
& pampinis fecundis ambit, vestit, & am-
plectitur. Vlmis autem adiungi vites suis
se in more positum, ut etiam hodie in Ita-
lia, notius est quàm ut confirmare necesse
habeam Horatius:

Et vitem viduas ducit ad arbores.

Idem:

... adulea vitium propagine
Alas maritat populos.

Claudianus 2. de raptu Proserp.

... hic pampinus induit vlmos.

Ovid. 3. de Ponto, Eleg. 8.

Non hic pampineas amicitur vitibus vlmus.

Nulla premunt ramos pondera poma
suos.

Idem lib. 10. Metamorph.

Pampineas vites, & amicta vitibus vlmis.

Pontanus:

... Flexaq; sub vlmis

Pendula rextilibus nectunt umbracula
vites.

Hæc vlmis & vitis amicitia poetis occasio
nem dedit, ut sæpe eius in amoribus me-
tionem faciant. Ovidius epist. Oenones:

Non sic appositus vincitur vitibus vlmus,

Vt tua sint collo brachia vincta meo.

Martialis de uirg. Pudentis & Clau-
dia, lib. 4.

Nec melius teneris iunguntur vitibus
vlmis.

Catullus in optijs Iulie & Manlii:

Lenta quin velut assitas
Vitis implicet arbores.

Implicabitur in tuum
Complexum. &c.

Porro aduerte, an hæc traduci possint e-
iusdem Catulli versus hi quodam Epi-
thalamio:

*Ut vidua in nudo vitis qua nascitur aruo,
Numquam se extollit, numquam mitem e-
ducit uuam.*

*Hanc nulli agricola, nulli accolluere in-
uenci:*

*At si forte eadem est vltimo coniuncta ma-
rito,*

*Multi illam agricola, multi accolluere in-
uenci.*

Coma] folijs, pampinis: nam per meta-
phoram coma de arboribus, fruticibus,
arundinibus, atq; etiam herbis frequenter
dicitur. Hinc Catullus dixit, Siluam co-
matam.

Agnoscitq; vices natura.] quæ nimi-
rum mutantur in horas, vt è puero iuue-
nis, è iuvene vir, è viro senex citissime
fiat, immutabili naturæ communis lege.

Grata parenti] vltimo, à qua tanquam
parente sustentata est, & incrementum
sumpsit.

Exemploq; monet, &c.] Sententia Em-
blematis, cui astipulatur illud Hebræi Pa-
ramiastræ Prouerb. cap. 17. Omni tem-
pore diligit, qui amicus est. Nec eum pro ve-
rò amore censemus, qui mortalis huius
vitæ terminis concluditur, siquidem ad
mentem sapientum amoris vim æstima-
mus. Inquit enim D. Hieronymus: Amici-
tia, quæ desinere potuit, nunquam vera
fuit. Cui consentit Euripides Troadibus,
cùm ait:

ἢ κ' ἐς' ἐρασὺς, ὅστις ἔκ' αἰὲς φίλῃ.

Non est amator, qui non semper amat.
Deniq; hoc etiam vulgo dici solitum. A-
micitias immortales esse debere.

IV.

VITÆ hac vltimum vigore suo iam
destitutam comprehendente ac sustinente
(à qua nimirum ipsa prius, cùm tenera ef-
set, & quasi pubescens, incrementi occasio-
nem materiamq; sumplerat) significatur
amicos nobis esse deligendos, qui nec tem-
porū diuturnitate, nec locorum distantia,
sed ne quidē post mortē amare desistant.
Illudq; est quod Phocion dixit, vt refert
Stobæus, *Ἡτέον δὲ καὶ ἀνδρὰ καὶ τέκνα
καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς
βίου παραμένοντας.* Comparandos esse
liberos & maritum & amicos, qui ad mor-
tem vsq; constantes sint. Respicit Emble-
maris argumentum hoc Ouidianum 2. de
Remedio:

*Semper habe Pyladem aliquem qui curet
Orestem.*

Hic quoq; amicitia non levis usus erit.
Cicero pro Sestio: Ademit Albino foeceri
nomen mors filiar, sed charitatem illius
necessitudinis & beneuolentiæ non ade-
mit. Virgilius in obitum Mæcenatis:

*Et decet, & certe viuā tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.*

*Ipse ego quicquid ero, cineres interque sa-
uillas,*

*Tunc quoque non potero non memores
se tui.*

Verus enim amicus dimidium est animæ
nostræ, vt Virgilium vocat Horatius, di-
midium animæ suæ. Quod sic explicat
Augustinus: Bene quidam dixit de amico
suo, Dimidium animæ suæ. Nam ego sen-
si, animam meam & animam amici mei v-
nam fuisse animā in duobus corporibus,
propter vim scilicet amoris. Et ideo illo
mortuo, horrore mihi erat vita, quia nole-
bam viuere diutius, sed ideo fortē mori
metuebam, ne totus ille moreretur.

Non viuit quisquis fido priuatur amico:

Dimidium siquidem perdidit ille sui.

Sic verē dicitur, Anima est non vbi ani-
mat, sed vbi amat. Non enim præsentior
est spiritus noster vbi animat, quam vbi a-
mat: nisi fortē magis putetur esse vbi vin-
ctus ex necessitate teneretur, quàm quod
sponte & alacri fertur voluntate. Sed sin-
cera hæc amicitia fides præcipuē in rebus
aduersis cognoscitur, teste Valerio Maxi-
mo: eumq; præclarum amicum dicit Plau-
tus Epidico, qui in re dubia re iunat, vbi
re opus est. Simile est illud Ennii: *Amicus
certus in re incerta cernitur.* Vt enim nau-
tis serenitas gratior in tempestate adue-
nit, sic amico afflictio amicus. Verū ex-
ulcerato hoc nostro sæculo non solum ni-
hil horum in amicitia ita illustre & ma-
gnificum videtur: imò quod nobis Chri-
stianis summē deplorandum, odia, dissidi-
a, simulates, & inimicitia perpetuæ sūt,
amicitia autem propterea vtilitatibus & cō-
modis propriis circumscriptæ iacent, ad-
eo vt nihil dubitem cum Socrate excla-
mare: *φίλοι, ἔδεῖς φίλος.* innuens veram a-
micitiam ferme interiūse inter mortales.
Vulgares, temporanei, & oillares amici
plurimi sunt: at qui alter idem sit, amicu
vt se ipsum diligens, eiq; præsto sit in vtra-
que fortuna, talis, in quā, amicus diu que-
ritur, ratō inuenitor, difficulter seruatur.
Exquiramus, si lubet, & percurramus to-
tam

*Verē a-
mās sem-
per amat.*

*Amici
qui deli-
gendi.*

*Amici
dimidium
animæ.*

*Amicitia
is idem
si certus
est.*

Quo tan-
tum pa-
ria ami-
corum.

De equite
quodam
Garfias Re-
gi Na-
uarræ.

Vitis qd
hoc loco.

Amor co-
ingalis.

tam profanam historiam, octo tantum pa-
ria verorum amicorum deprehendimus:
Pyladem & Orestem, Nilum & Eurya-
lum, Patroclum & Achillem, Theseum &
Pirithoum, Castorem & Pollucem, Ty-
deum & Polynicen, Scipionem & Lælium,
Damonem, & Pythium. Lucianus recitat
alia; decem paria amicorum, quinque; nimi-
rum Græca, & quinque; Scythica. Historiæ
ibidem requirantur lectu dignissime. His
nihil dubito annumerare equitem quendam
Garfias Regis Nauarrensis, de quo ita Ful-
gofus lib. 4. Cū in Hispania inter se bello
decertarent Ferdinādus Legionensis & Gar-
fias Nauarrensis reges, Garfias quod su-
perbus audaxque nimium sæuē regni sui
proceres habebat, in magno eorum odio
versabatur: idque cum animaduerneret v-
nus militum eius, qui puerum Garfiam
aluerat, arbitraturs si prælium committere-
tur, Garfiam à suis desertum iri, ut qui ex
fide eum diligeret, te detecta, quam intel-
lexerat, Garfias suauit ut prælio abstineret.
Verum Garfias immodici spiritus amico-
rum & inimicorum contemptor, decerta-
re prælio cum hoste decreuit. Quam rem
auspicatus is, qui, ut dictum est, contra
suaserat, in hæc verba prorupit: Quantum
aduertere possum, tibi statutum esse video
ut omnino moriaris: cui rei posteaquam
aliud afferre opis nequeo, id saltem enitar,
ne te vel mortuum, vel victum videā. Ita-
que galeam atque thoracem exutus, ac solo
gladio hastaque armatus, in hostium aciem
ingenti animo irruit. Vbi ipse haud mul-
to post cæsus, & Garfias à suis, ut ipse
monuerat, desertus fuit. Vide plura de ve-
ra amicitia apud Val. Maxim. lib. 4. Plu-
tarch. de multorum amicitia, Ciceronem
passim, & alios. Nec malè quadrahit hoc
Emblema in amorem conjugalem, vitis e-
nim hic signat uxorem Philaniram, mariti
studiosam, qualem descripsit Flaccus 2.
Carm. Ode 5. Vltimum verum cum vite ma-
ritatam amoribus conuenire supra annu-
mus. Alioqui apud Dauidem regium va-
tem Psal. 127. Vxor viti fecundæ compa-
ratur: Vxor tua sicut vitis abundans. Hu-
ius amoris est quidam apud Propertium

character lib. 2. his verbis:

Terra prius falso paruos deludet arantes,
Et citius magnos Sol agitabit equos:
Quā possim nostros alio transferre calores:
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Ouidius 3. de Ponto ad coniugem:

Cumq; ego deficiā, nec possim ducere currū,
Fac tu sustineas debile sola iugum.

Ad medicū specto, Venus fugientibus ager,
Vltima pars vita dū mihi restat, ades.

Virgiliana Dido 4. Aeneid. de suo loquens
Sichæo:

Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amo-
res

Abstulit, ipse habeat secum seruetq; sepul-
cro.

Eleganter quoque Lyricus Venusinus:

Felices ter & amplius

Quæ irrupta manet copula, nec malus
Aulus querimonia

Suprema citius soluet amor die.

Huc non incommode refertur potest histo-
ria de foemina Smyrnea, sicut à Sabellico
refertur lib. 9. decad. 3. de reb. Venetis.
Cum enim Smyrna, olim Ionie nobilissi-
ma vrbs, à Venetis capta esset, ferunt (in-
quit) foeminam florenti ætate, cum ad na-
ues captiua abduceretur, mariti sepul-
chro, in quod forte inciderat, procubui-
se, ac flebili lamentatione illud comple-
xam dulcissimum mariti nomen sæpius
vocasse. En, inquit, coniux dilectissime,
extremus patriæ casus efficit, ut me, quā
nullus amor, nulla vis vquam quō mi-
nus tua fuerim, semperque futura essem,
vertere potuit, crudelissimi hostis manus
in perpetuam captiuitatem abducat. Sepa-
ror infelix à tuo conspectu, nec dulcem
patriam, nec monumentum hoc dulcissi-
mum amplius visura. Has ego supremas
lacrymas tuis misceo cineribus, his infe-
riis tuos manes supremum ciebo. Sed quid
ita? moriar potius, quā suauissimo hoc
complexu diuellar. Atque ita sepulchro
hærens, cum neque minis, neque alia vi faci-
lè diuelli posset, à temerario milite gla-
dio traiecta, hac te sola felix, quo voluit
loco, relicta est. Sed de amore conjugali
alibi.

Amor fo-
mina
Smyrnea
in coniu-
gem de-
mortuā.

Mutuum auxilium.
E M B L E M A C L X I.

LORIPEDEM sublatum humeris fert lumine captus,
Et socij hæc oculis munera retribuit.
Quo caret alteruter, concors sic præstat uterque:
Mutuat hic oculos, mutuat ille pedes.

C O M M E N T A R I I.

I. **C**ÆCUS, baculo dubia regens vesti-
git, claudum quendam humeris im-
positum gestat, qui cæco viam digito &
oculo monstrare videtur.

II. **M**ULTA sunt epigrammata Græca in
hanc sententiam, scq; lib. I. Anthologiæ,
tit. eis ἀνερπής. Sed vnum aut alterum
attulisse sufficiat, & primum quidem Phi-
lippi sen. Isidori:

τυφλὸς ἀντερπὼν χαλὸν πόδας ἥρτα-
ζεν,

ἅμωσιν ἀλλοτρίοις ἀντερπνίζόμενος.

ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς οὖσιν ἡμῶ-
σθησαν,
τάλλι πῆς ἀλλήλοισ ἀντιπαροσχόμε-
νοι.

Cæcus claudum humeris gestat: pro munere
tanto.

Ille oculos claudi mutua dona refert.

Imperfecti ambo coeunt sed corpus in unū;

Quodq; deest, socio præstat uterq; suo.

Cæcus errans claudum pede sustulit,

Oculis alienis mutuum accipiens:

Ambo quidem imperfecti ad vnius natura-

ram.

ram aptati sunt,

Defectum inuicem retribuentes [.i. accommodantes, seu præbentes operas mutuas.]

Cæcus ut errabat claudum pede sustulit; ille

Alteriusq; oculos mutua dona capit.

Imperfecti ambo sese iuuere vicissim,

Alterius prompta sic fretus alter ope est.

Sic autem vertit Anthonius Gallus:

Insidens cæco graditur pede claudus utroq;

Quo caret alteruter sumit ab alterutro.

Cæcus namque pedes claudio gressumque ministrat,

At claudus cæco lumina pro pedibus.

Idem aliter:

Ambulat insidens cæco pede captus utroq;

Atq; alterna subit munia debilitas.

Nam cæcus claudio pede commodat, ille vicissim

Mutua dat cæco lumina pro pedibus.

Sic verò Thomas Morus:

Claudipedem gestat cæcus vicinus ocellis,

Conducitq; oculos arte, loquatq; pedes.

Cæcus fert claudum, atq; opera conducit eadem,

Istius ille oculos, istius ille pedes.

Extat & aliud eiusdem omnino argumenti, auctore Antiphilo:

ἄμφορ μέν πηροί τ' ἀλλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν,

ὁ δ' αὖτε,

ὅς δ' ἔ, βάσις ἄλλῃ δ' ἄλλος ὑπηρεῖν.

τυφλὸς γὰρ χλωστὸ κατωμάδιον βάρος

ἄρῃ,

ἄτραπὸν ὁδνείοις ὁμασιν ἀκροβάτει.

ἡ μὲν δ' ἀμφοτέροις ἡρεῖ φύσις· ἐν γὰρ ἐκάστῳ

τάλλιπες, ἀλλήλοισι εἰς ὅλον ἡράνισαν.

Ambo mendici cæcus, claudusq; fuere;

Alter at alterius sustulit arte malum.

Attollens humeris claudum qui luce carebat,

Claudi oculis dubiam tentat inire viā.

Coniungere simul quod fors utriq; negarat:

Natura ambo sic satis una fuit.

Ambo quidē mutui & erronei, sed alter quidem oculis,

Alter verò ingressū, alterius autem alter subministratio [erat] .i. alter alteri seruiebat.

Cæcus enim claudi superhumeralē onus tollens

Viā alienis oculis, summis pedibus ibat.

Vna verò utrisque sufficiebat natura: in vnoquoq; enim

Defectū inuicem ad totū mutuata est. Mutui & erronei ambo: alter lumine cæsus,

Alter at ingressu mutua dona dabant.

Cæcus enim claudum tergo gestabat: ocellis

Alterius summis ibat iter pedibus.

Natura una utriq; satis, parilisq; facultas,

Quo caret inq; vices alter & alter agit.

Sunt & alia duo ad idem spectantia, quæ à doctis certatim conuersa huc non adjicio: sed illud tantū breuius ex Politiano ascribam, quod nonnihil leporis habeat:

Τυφλὸς ἀπὸς τ' ἡτὴν ἀλλήλοισιν θερά-
πωντες

Τυφλὸς ὁδνεῖτο, νατορορεῖτο δ' ἄπας.

Vt tradant operas sibi mutuo loripes, atq; Cæcus, iter facit hic, fertur at ille pedes.

Cæcus, pedibusq; mancus erant sibi inuicem ministrantes:

Cæcus per viam deducebatur [à claudio] dorso ferebatur pedibus mancus.

Portauit cæcus vir claudū in terga leuatiū: Acceptis oculis præbuit ille pedes.

In hunc sensum lusit quoq; Faustus Sabæus hoc epigrammate.

Mutuum auxilium.

Mendicū cæcus claudum ceruice ferebat, Et ducebatur lumine ab alterius.

Ambo imperfecti corpus iunguntur in unū, Recte eat ut claudus, cæcus ut inspicat.

Monuit autem Pierius Valerianus hæc nō temere, & poetice confecta; habet enim ille retrastichon hoc lemmate.

In celebres mendicos.

Quarens edaci corpori vagus cibum Claudum ferebat cæcus, illi sœnerans

Pedes, ab illo sœneratus lumina.

Quid non egestas dura mortales docet? Donec igitur duo aut plures animo con-

cordes erunt, licet diuersis corporum ægritudinibus laborent, facili tamen mutuo se iuuabunt, & alter alterius supple-

bit defectum. Memini me de Britanno quodam legere, qui fuit tibijs cōtraictis; ita: ut si locum mutare vellet, sella vehen-

du esset; fuit insuper re tenuis duxit uxorem cæcam, & facti causam dixit: Sic melius, aiebat, inter nos constabit amicitia,

feremus nos inuicem pates calamitate, neutri futurum est quod exprobet alteri. His itaq; tranquillū & innocens erat commu-

nis.

Epigramma Politi-
tiani.

Fausti Sa-
bæi.

Historia
de Brita-
no clau-
do.

Epist.
Anthonij
Galli.

Thomas
Morus.

Aliud e-
pigramma
eiusdem
materia.

etus, foelix fecunditas, procreatis ex isto coniugio duodecim fratribus robustis, nulli quoque deformatis.

III.
Loripedes.

LORIPEDEM Pedum usu carentem. Loripes compositum est à loro & pede. Dicuntur loripedes, qui pedes habent intortos in modum corrigiae: aut veriùs, qui blandos & carneos habet pedes sine ossibus, quales sunt populi in Aphrica, qui dicuntur Himantopodes, id est, loripedes, quibus serpendo ingredi natura est. Plinius lib. 5. cap. 8.

Fert lumine captus cæcus, usu oculorum priuatus.

Munera retribuis beneficia rependit, quæ à cæco accipit.

Quo caret alteruter, &c. Hic versum alibi sic legi:

O socius concors: sic præstat uterque, vicissim.

Mutuo.

Mutuat pro Mutuatur: *Mutuo*, as, ceretè apud probatos auctores vix inuenies; Latini dicunt, *Mutuo dare*. quod facile diligens lector deprehendit. Sed danda est Alciato venia, qui toties occurrebat Bartoli & Baldi. Quod si ter sæ aures hoc non ferant, poteris versiculum vnica expuncta littera corrigere:

Hic oculos mutat, mutat & ille pedes.

Hic oculos scilicet tardipes, claudus.

Ille pedes nempe cæcus.

IV.
Vnus vir,
nullus
vir.

EMBLEMA hoc intelligi datur, ad sustentandam subleuandamque humanæ vitæ inopiam, homine hominem indigere: vt enim non omnis fert omnia tellus, sic quiuis non abundat quibuslibet, vnde peruulgatas habemus paroemias, *Vnus homo, nullus homo: Manus manum fricat: Multa manus reddunt onus leuius: Nō absque Theseo: & alia multa eiusdem generis.* Rectè itaq; Menander:

ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σὺν πόλει.
χεὶρ χεῖρα νίπτει, καὶ δάκτυλός τε δάκτυλον.

Vir enim virum, et ciuitas saluat ciuitatē. Manus manum lauat, & digitus digitū.

Geryonis
mythologia.

Geryonem ideo fingit multis oculis, multis manibus & pedibus præditum, quod in negotijs obeandis multorum opera vt confluerent; quod in principe, vel alio quoque, cui Reipub. summa credita sit, plurimum commendabile habetur: Nō enim omnia possumus omnes. Idcirco Pelopides laudatur, qui legationem initurus, cū se ad dicendum parum idoneum intellige-

ret, adiutorem sibi sociumque muneris Epaminondam cooptrauit. Sic Nicias cū ad labores tolerandos imbecillo admodum corpore & inexpertus esset, Lamachum sibi & robustum & industrium socium accepit. Existimo quidem hic allusionem esse quandam ad *συνδυασις*, qua homines quibusdam veteribus appellati sunt *συνδυασίται*, quippe quos natura ita effinxerit ac formarit, vt gregales essent, & binigerent. Ex quo & Platoni dicuntur *ζῷα πολιτικά*, id est, animalia ciuilia, & ad societatem nata: quandoquidem eo genio sint, vt sola viuere nequeant. Itaque præclare ille, qui humanum ingenium apicula comparauit: vt enim illa perire dicitur, si sola viuat, ita natura hominis ea est, vt sine opera mutua & societate vitam tradere nullo modo possit: vtque manus manum lauat, ita homo hominem mutua quadam necessitudine atque ope iuuat. In summa,

Integrum ex medijs vnum fit ritè duobus. Si quando hic oculos mutuat, ille pedes.

Quis enim artifex tam per se sapiat, tantasque habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cū à natura prouida omnium matre profectum sit, vt singuli quibuslibet rebus ad vitæ præsidium & ornamentum indigeant, quo eas ab alijs mutuo capiant, vt ipsi meminerint aliquod suum officiū esse mutuo & vicissim rependendum: ceretè nullus nostrum est, quin vel cæci vel loripedis agat partes, vt quæ sit eundem, minimè videat, aut quæ progrediendam vterius, planè non habeat. Quid, cæce consilij capies, quod te in viam huius vitæ anxie ac moleste conijcies? quid, inquam, homo quantumuis diues ac locuples consilij capies, vt te possis tandem expedire ex inopie angustiis, quæ non sinunt te vltra progredi, nisi ducatum tibi præstet aliquis oculatus? At, claude, & pedibus casse, quod te propries? imò verò etudite licet ac Mutuum alumnæ, an te loco mouebis, nisi primum firmis cuiusdam opulenti beneque nummati humeris sustentaris? Sed quatus quisque est, cui non perspicuum sit quæ longè lateque pateat officij huius mutui usus? Nullum omnino rerum genus est, quod aut auulsum à cæteris per seipsum constare, aut vim suam atque æternitatem conservare possit. Stoici quæ in terris gi-

Hominem
συνδυασις
sicut est
appellati.

Hominem
soli mutui
pedes eundem
re possit.

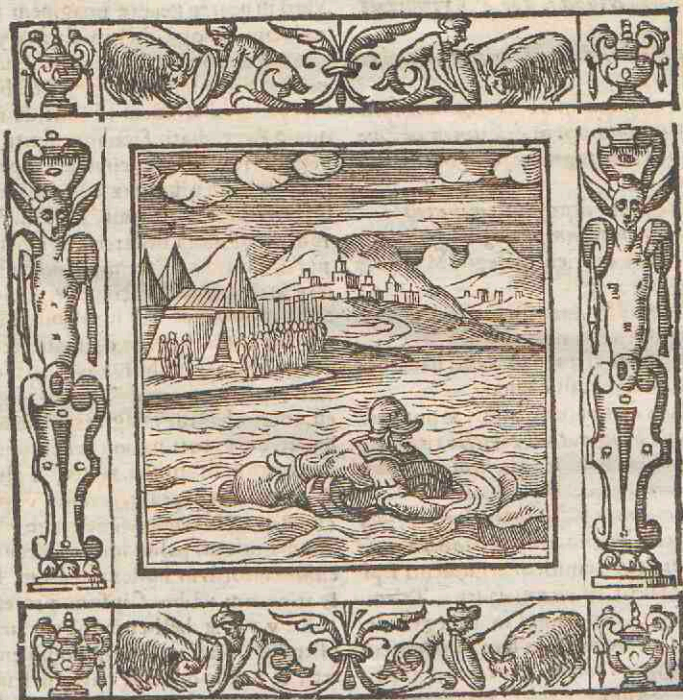
Ad mutui
officiū
cuius con-
suetudine
vivat.

guntur, aiunt ad vsum hominum creata esse: homines autem hominum causa genitos, ut ipsi aliis alii prodesse possent: qua in re necesse est naturam ducem optimam sequi, & vtilitates omnes in medium conferre officiorum commutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & ceteris eiusdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominum inter homines societatem deninciendo. Iam ve-

ro illa sapientia, ut sapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerum scientia est, in qua continetur Deorum & hominum societas quædam & cōmunitas inter ipsos. Quod cum ita sit, meminimus ad extremum, quod antè dictum est, vnum hominem pro nemine habendum: vnum, inquam, nihil ferè, duos simul iunctos permulta facere & consequi posse.

Auxilium nunquam deficiens.

EMBLEMA CLXII.

BINA pericla vnus effugi sedulus armis,
Cum premererq; solo, cum premererq; salo.
Insolument ex acie clypeus me præstitit: idem
Nauis fragmam apprensus littora adusque tulit.

COM.

I. **I**VXTRA tentoria in ripa sita flumen præterlabitur, in quo vir armis militari-
bus indutus, & scuto suo incumbens
natus.

II. Hoc è Græco Iulij Leonidæ Epi-
grammate expressit Alciatus, in quo Myr-
tili militis prosopopeia est, scutum suum
celebrantis. Is post conflictum terrestre na-
uem ingressus naufragium passus est, cū-
que frangeretur navis clypeum apprehen-
dens incolumis super illo enatauit. Epi-
gramma venustum est & figuris abundans.
Græcum sic habet:

Myrtilus
quis.

Emble-
matis
fons.

εἰν ἐνὶ κινδύνῳ ἐρυγον δύο μυρτίλος
ὄπλῳ,
τὸν μὲν ἀριεὺς αἶας, τὸν δ' ἐπὶ νηϊζάμε-
νος.

ἀργεῖος ὅτ' ἔδουσε νεὸς τρόπῳ, ἀσπίδα
δ' ἔσχεον

σάθεις κεκρυμμένην ὕδατι καὶ πολέμῳ.
Effugi geminum clypeo discrimen in uno
Myrtilus, & pugnans fortiter atq; na-
tans.

Arripui clypeum depressa flamine puppi
Fluctibus oppressum, belligerisq; viris.

Vnis pericula duo effugi [ego] Myrtilus
armis;

Vnum quidem fortissimè dimicando,
alterum verò natando.

Argestes [ventus] quando subiit navis ca-
rinam, clypeum habui

Servatus destinatum aquis & pugnae.
Vnis damna duo vitavi Myrtilus armis;

Vnum acie certans, alterum in amne
natans.

Vt primum vento pulsa rate is adfuit, utq;
Me clypeus pugna, est auxiliatus aqua.

Huc refer & alia eiusdem argumenti Epi-
grammata lib. 1. tit. eis ναύηγιον. Talem

quoq; pingit Claudianus in panegyricis
Horatiū Cocitem, cuius hæc sunt verba:

Horatius
Cocles.

Traiecit clypeo Tibrim, quo texerat urbē,
Tarquino mirante, Cocles, medijsque su-
perbus

Porfennam respexit aquis.

III. **B**INA pericla] duo pericula, nempe in
terris & in mari.

Vnus in
plurali.

Vnis armis] vno eodemq; scuto. Vnus
in plurali iungitur nominibus singulari
numero carentibus, vt Vnx literæ, Vna ar-
ma, Vnx ædes. Cic pro lege Manli. Ab v-
nis hostium copiis geri. Licet apud euu-

dem Ciceronem pro Flacco legatur: Vnis
moribus, & nunquam mutatis legibus vi-
uere.

Cum premererq; solo] cum dimicarem
terrestri prælio.

Cum premererq; solo] cum in aquis pe-
riclitarer, iisq; penè obruerer. Salum ma-
re dicitur, vel à sapore salis: vel à verbo
Græco σαλύνω, quod significat fluctuo,
fluito.

Clypeus me prestitit] Clypeus, vt Labie-
nus ait, cum virili genere profertur, scu-
tum significat, sic dictum ἀπὸ τῆ κλέπ-
τειν, siue ἀπὸ τῆ καλύπτειν τοῦ σώμα-
τος, quod clepere seu celare significat. Clypeū
verò in neutro genere imaginem in scuto
celatam denorat, dictum ἀπὸ τῆ γλύφειν,
id est, sculperet. Sed tamen T. Livius cly-
pea sæpe pro scutis posuit; vt 6. ab Urbe:

Clypeis antè Romani vsi sunt, deinde post
quam stipendiarii facti sunt, scuta pro cly-
peis fecere. Asinius contra clypeum pro

imagine masculinè dixit. Plinius lib. 2. Du-
bij sermonis: Vtrūq; ait, indistinctè gene-
re dici, sed litera differre; vt pugnatorium

per i, dicamus clipeum, quod clepere ce-
lare sit; imaginem verò per v, à eluendo.

Sed hæc arbitror Plinium non ex sua, sed
ex Grammaticorum opinione retulisse.

Nam lib. 35. Nat. hist. cap. 3. ait: Scutis e-
nim, qualibus apud Troiam pugnatum

est, continebantur imagines, unde & nomē
habuere clypeorum, non (vt peruersa Græ-
maticorum subtilitas voluit) à eluendo.

A clypeo sit clypeare, verbum, apud Pa-
cuvium in Hermiona; idemque est, quod

apud Liuium, paludamento circum bra-
chium intorto in hostes impetum facere,

& ab eorum ictibus seipsum protegere.

Scvrvx bellicum olim tantæ am-
plitudinis erat, vt totum hominem tege-
ret, & à telis omni ex parte defenderet.

Ad hæc contraria eius parte, corpus susten-
tante flumen transari posset. Scutum hoc

nusquam in quouis periculo deficiens, sed
etiam in iis auxilium præstans, quæ viden-
tur alioqui abhorreere ab vsu proprio &

naturali, typus est amici veri nunquam nō
superperas ferentis, vel etiam in iis, quæ vi-
dentur à sua facultate penè omnino alie-
na esse. Non multis id amplificabo verbis:

vnum huius rei exemplum mihi statui te,

D. IOAN.

Ioannes
Andreas
Cicilius Ve-
nerius.

D. IOANNES ANDREA CIOLE,
Doctor Excellentissime, amico integerrime,
qui me non solum Patavii (ubi amicitia nostra primum coaluit) dum in castris Palladiis militarem, ope & opera iuvisti; sed etiam Venetiis dum sacristis diuturnorum morborum procellis concussus, & virium, & facultatum luctum fecissem, nunquam destitisti solari assictum, erigere iacentem, dirigere autem, etiam; omnia reapse prestare, quæ ab alio quoquam vix ausim sperare. Te remige tandem ægrè enavi. Tu nihilominus amoris tui radios in me aliquantulum distulisti, largissime diffundis, dum mihi amplissimorum virorum gratiam concilias, conciliatam fones, literarum reciproco alioquo recreas, denique instructissima tua suppellectile libraria hunc meum commentandi conatum promoves. Quid ego vicissim? quod possum; redamare, & sincerum amorem cæcidisse attestari: quod hocce publico testimonio ago, idque per istum laborem, quem hic suscepi (audacius forte quam feliciter) perenne esse exopto. Hoc etiam potest commodissime transferri ad literarum studia nusquam non opportuna, nusquam non iucunda, quibus mihi mirum non modò ab adversariorum rebus, & hominum iniurijs tuti sumus, & rationem opposito clypeo munimur, sed & eorum ministerio vsuque è medijs vitæ huius fluctibus ad tranquillum otij portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Altiatus ipsemet oratione quadam Ticini habitata intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philosophum, cum naufragium fecisset, dixisse, se nunquam feliciter navigasse, quàm cum rebus amissis vacare Philosophiæ deinde cœpisset. Idem & vsurpare ego possum, qui cum in patria otio quondam nimiaque tranquillitate ferè marcescerem, atrocitate bellorum demum excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc disciplinam confugi, quæ mihi planè fuit, quod Pronetbio Græco dicitur, *Myrtili clypeus*. Fuit is ingentis animi miles, scuto pugnare solitus, qui cum ad maritimam expeditionem

navigasset, submersa fortè navi eidem clypeo mixtus in tutum portum delatus est. De quo hunc in sensum Leonides Poeta scripsit:

*Bina pericla vnus effugit Myrtilus armis.
Cum premeretq; solo, cū premeretq; salo.
Incolumè ex acie clypeus me præstitit, idè
Nauis fragum apprensus littus adusque tulit.*

Sic mihi hæc egregia professio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit; quod cum senectuti vestræ viaticum, ut & vos comparetis, hortor suadeoque. Hæc Alciatus. Apparet itaque viris cordatis & magnanimis fortunam ipsam, etiam in rebus quantumcunque afflictis atque aduersis, facillè modum auxiliumque ministrare. ut est hoc Tibulli, quod vulgo dici solet: *Fortes fortuna adiuvat*. Iuxta illud nimirum poetæ:

*Audaces fortuna iuuat, ctimidosq; repellit.
Teste etiam Seneca in Medea:*

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Verum cum misera hæc nostra & calamitosa vita militia sit super terram: & sicut mercenarij dies nostri, docente Iob 7. laboremus sicut boni milites Christi, ut Apostolus sedulo adhortatur, assumpto scuto illo salutis, quod ipse nobis cum digito demonstrat: ut possimus resistere (eius vtor verbis) aduersus insidias diaboli, & aduersus principes mundi, rectores tenebrarum harum. Accipite, inquit ad Ephes. 6. armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare; sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, &c. Huiusmodi sanè clypeo tam in terra, quàm in mari, hoc est, diu nocturne; testè nos ab imminetibus malis tuebimur. & diuersa licet pericula imperterrito animo illasi effugimus; ut & sanctè attestatur Psalmographus: Scuto, ait, circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno: à sagitta volante in die. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Psalm. 90. At nunc Gratias litabimus.

*Cordatis
viris fa-
uet fors.*

*Vita no-
stra mili-
tia.*

Gratiæ.

EMBLEMA CLIII.

TRES Charites Veneri assistunt, dominamq; sequuntur,
 Hincq; voluptates, atque alimenta parant.
 Latitiam Euphrosyne, speciosum Aglaia nitorem,
 Suadela est Pithus, blandus & ore lepos.
 Cur nude? Mentis quoniam candore, venustas
 Constat, & eximia simplicitate placet.
 An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
 Est Charitum? qui dat munera, nudus eget.
 Addita cur nuper pedibus talaria? Bis dat,
 Qui citò dat: minimi gratia tarda preti est.
 Implicitis vlnis cur vertitur altera? Gratus
 Fœnerat: huic remanent una abeunte duæ.
 Iuppiter ijs genitor, cæli de semine diuus
 Omnibus acceptas edidit Eurynome.

COMMENTARI I.

GRATIAE, quas Græci Charites vocant, pinguntur nudæ, facie virginū, hilari vultu, manibus cōplexis seipsas aspicientes, pedibus alatis: harum vna à nobis auersa pingitur, reliquæ duæ facie ad nos conuersa. Gratiarum simulacra veteribus non fuisse citra indumenta, inquit Pausanias; at posteri nescio cur nudas pingere ac suspere adorti sunt, antiquorum ratione mutata.

CONSTITUTUR hic Charitum prosopographia, qualem fermè & pictores & statuarii veteres expresserunt. Tres sunt equè nudæ, virginēs, iuuenēs, hilares, & quæ inuicem sibi adhæreant. Nudæ quidem, quia beneficia non oportet esse fucata, in quibus simplicitas & puritas animi maximè requiritur. Virgines autem & iuuenēs, quod nusquam senescere debeat aut intermori accepti beneficii recordatio. Sibi connexæ & adhærentes, quia (ut ait Sophocles) ἢ χάρις χάριν φέρει, Gratia gratiam parit, quodq; debeat esse perpetuum, & quasi continuum beneuolentiæ foedus. Adhæc in pedibus habent alata talaria, quod tardam gratiam esse nō liceat. Postremò vnā auersam duæ aliæ conspiciunt; quod pro accepto beneficio duplicem, & quasi cum fœnore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem hæc seipisse ferunt; ut affectum eiusmodi non tam humanum quàm diuinum esse intelligas. Huius picturæ Pausanias in Aeliacis diuersis locis meminit; & Seneca pluribus agit libro De beneficijs, cap. 3. Porro huc non grauabor adscribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidum, quod etiamnum extare Romæ, testis est Lilius Gyraldus Syntag. 8. ascripsitq; Alcæus ipsemet cap. vndecimo libri primi Paterson:

Sunt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Dina Columna suis adibus intus habet.
Par tribus est facies, qualem decet esse
sororum:
Par tribus est ætas, par quoque forma
tribus.
Grata Thalia tamen gemina conuersa sorori,
Implicat alternis brachia nexa modus.
Iuppiter est genitor, peperit de semine Cæli

Eunomia, & Veneris turba ministra
fuit.

Inde alitur nudus placida sub matre Cupido.

Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Quia verò potissima huius Emblematis pars, si rectè conferas, ex epigrammate ad ducto lucem accipit, pauca in transcurſu in amplissima alioqui materia attingemus.

TRES Charites] Charites dicuntur ἀπὸ τῆς χαρῆς, à laticia, ut Phornutus ait: sed & notissimo Græcorum adagio, τοῖς χάρισι σπένδω, Gratijs sacrificare, i. iubentur, qui tristes & solliciti sunt. De numero verò & nomine Gratiarum varix sunt auctororum sententiæ. Orpheus in hymnis tres recenset, Aglaïam, Thaliā, Euphrosynā, Iouis & Eunomiæ filias, sic:

Δεῦτέ μοι ὦ χάριτες μεγαλάνυμοι ἀγλαῖατι μοι

Θυγατέρες ζήνοσε κ' Εὐνομίης βαθυκόλπω,

ἀγλαίνετε, Θάληα, κ' Εὐφροσύνη πολύολβε,

χαρμοσύνης γενέτειραι.

Huc agite Charites celebres, veneranda propago

De Ioue prognata Eunomiaq; parentibus olim,

Aglaia, Euphrosyneq; Thaliaq; splendida, clara

Laticia matres.

Plutarchus item tres facit in lib. de disputatione Philosophi cum Principe: Sapienter, inquit, qui Gratijs nomen indidit, Aglaïæ, Euphrosynæ, ac Thaliæ: siquidem hilarem esse & gaudere in conferendis beneficijs, id & maius est & purius. Has etiā tres inuocat Pyndarus Ode Olymp. vlt. πότνια Ἀγλαΐα, φιλοσιμώπιδ' εὐφροσύνα, Θάλια τ' ἐρασίμολπε, θεῶν κρατὶς παῖδες. Id est: O venerabilis Aglaia, amabiliterq; demulcens Euphrosyne, amicæq; oblectans Thalia, optimi Deum filia. Quidam verò, ut ait Phornutus in lib. de Nat. Deor. duas tantum Gratijs posuerunt, inuuentes aliquos benefaciendi initium facere oportere, alios autem gratiam referre. Homerus lib. 14. Iliad. vnā Gratiarum Pasitheim vocat, quam Iuno Somno Deo in matrimonium collocat. Huius etiam

III.

Charites unde dicta.

Charites quot.

Pasithea.

etiam meminit Statius lib. 2. Theb.

No hoc Pasithea blandarum prima sororū.
Ausonius Gallus Lesbiam suam ternario
Gratiarum numero adiungit, hoc epi-
grammate:

Tres fuerant Charites, sed dum mea Les-
bia vixit

Quatuor: ut perijt tres numerantur itē.
Sic & ego aliquando ex tempore mugina-
bar in formosam & argutam psaltiam,
dum nobis suauissimē cithara caneret.

Dum specto attento formosum lumine
vultum,

Tūc dico: E caelo Cypria lapsa Dea est.
Melliflua cithara dū iūgis carmina voce,
Obstupet argutum turba nouena melos.
Purpureo dulces dum fundis ab ore lo-
quelas,

Flexanimas Charites tunc reor esse ru-
des.

Rachel, quid dicam? Forma Venus altera;
cantu

Pieris at decima es; quarta sed ore
Charis.

Pieris abde chelyn, nitidos Venus exue
cultus,

Nam Charis ista viris nuda placere
potest.

Communior tamē fuit sententia, tres fuis-
se Charites, ut in eo versu testatur Me-
leager:

Τρισσαί μὲν χάριτες, τρεῖς δὲ γλυκυν πάρ
δνοι ὄντα.

Sunt triplices Charites, tres Hora, casta &
vtraq;

Tot autem ideo esse prodiderunt, quia &
benefici esse in alios debemus, & aliorum
beneficia suscipere, & ijs, qui in nos fue-
runt liberales, retribuere. Dare autem, ac-
cipere, & referre, tres actus sunt inter se
distincti. Alij ideo dicunt tres esse Gra-
tias, quia acceptum beneficium cum feno-
re reddi debet. Quapropter solebant ita
Gratias pingere, ut vna earum auersam fa-
ciem teneret, quasi à nobis profecta; duæ
verò nos aspicerent, ut duplex nobis bene-
ficio rependi debere ostenderent. Tra-
dunt etiam Gratias in Acidalio fonte, qui
est Orchomeni Boeotie vrbe (vbi Eteocles
Andrei & Enippes filius templo ædifica-
to primus Gratijs rem diuinam fecisse di-
cunt) lauari; quoniam pura esse beneficia
oportet; & nihil sordidum, nullam spem
retributionis habere.

Veneri assistunt.] Testis est in Aeliacis
posterioribus Pausanias, & Caelius lib. 28.
cap. 18. ut significaretur, quæ voluntas fer-
ret sine pugna, citraq; contentionem vl-
lam, & qui dat, & qui accipit, transigeret.

Dominamq; sequuntur] Hinc Veneris
pedissequæ & affeclæ vocantur.

Hincq; voluptates] suppeditant volu-
ptatum omnium materiam.

Alimenta parant] Innuat (ut ego qui-
dem arbitror) mythologiam Gratiarum,
qua agrorum fertilitatem, frugumq; abu-
dantiam, quæ pacis beneficio latè proue-
niant, per Gratias significari quidam vo-
lunt. Vide Natal. Comit. lib. 4. cap. 15. My-
tholog.

Latitiam Euphrosyne.] Notatio est no-
minum. Euphrosyne lætitiā sonat, vel
quæ hilaritatē facit; παρὰ τῆς εὐφροσύνης
latū reddere. Lætatur enim in beneficijs &
qui dat, & qui accipit. De hac Bapt. Pius;
Gestibus Euphrosyne blandus amor oculis.

Aglaia.] Splendorem, dignitatem &
honestatem sonat. hinc ἀγλαΐα, ὁμοῦ δὲ
ἀγλαΐᾳ honoro, orno. Est enim honestius
dare quàm accipere: nam beneficium qui
accipit, libertatem vendit. ait P. Syri mi-
mus.

Suadela est Pithus] Thaliā intelligit,
quæ floriditatem & lætum conuiuium so-
nat, παρὰ τὸ θάλλειν, quod est, vire scire
pullulare. Hæc autem Suada siue Suadela,
Dea persuasionis & eloquentiæ, &
à Græcis πειθὼ nominatur. Cicero in
Bruto: Ut hominis decus est ingenium, sic
ingenij ipsius lumen est eloquentia, qua vi-
rum excellentem præclarè tum illi ho-
mines florem populi esse dixerunt: Suada
quæ medulla, πειθὼ, quam vocant Græ-
ci, cuius effector est orator, hanc Suadam
appellauit Ennius. Eius autem Cethegū
medullam fuisse vult, ut quam Deam in
Periclis labris scripsit Eupolis fessisse,
huius hic medullam nostrum Oratorem
fuisse dixerit. Hæc ille. πειθὼ verò (ait
Suidas) est ἡ πειρῶν, cui sacrum nihil al-
liud quam oratio; quam etiam Græci ψυ-
χαγωγὴν appellabant, quòd animum du-
cat quòd velit. Eo sensu eloquentia Alex-
anima dicitur Ennio. Hanc solam morta-
libus reginam esse apud Euripidem Hec-
ba dixit: eique Aeschylus μετὰ γλαύκῳ
ἐπαιδὸς tribuit. Huius etiam causa So-
crates apud Quintilianum πειθὴς διμυρεῖ
γὰρ.

Epigram-
ma in Ra-
chelem
nobilem
psaltriā.

Charites
tres.

Chr?

Gratijs
quis sa-
era pri-
mus fece-
rit.

γόν. id est, persuadendi opificem, Rhetoricen nominavit.

Cur nudæ? De habitu Charitum non eadem est omnium sententia, alii enim nudas, alii vestibus lucidis & fluentibus indutas fuisse voluerunt. Pausanias in Bœoticis Gratias antiquitus tam à sculptoribus, quam à pictoribus, & à poetis cum vestibus introductas fuisse testatur: quarum artifices Pythagoras Parius, Bupalus, & Apelles extiterunt; & Socrates Sophronisci illas indutas in vestibulo artis Atheniensium collocavit. Cum igitur antiquitus vestibus operirentur, vel quia turpe esset aspectu mulieres nudas sine vestibus conspici; vel quia brumæ frigora formidarent, inciderunt in recentiores tãquam in latrones, à quibus spoliatae sunt. Quid igitur mirum, si hoc nostro tempore omnes gratiæ frigeant, & nudæ algeant?

Mentis quoniam candore Duas affert causas, cur nudæ pingantur Gratia. Prima, quia ad acquirendum amorem & gratiam, necesse est, ut cor ipsum candidum transpareat, purum & absque vilo fictionis velo; in beneficiis itaque vltro citroque collatis nihil oportet esse duplex aut tectum, sed clara omnia & simplicia.

Atque, arcula inanis est Charitum. Secunda causa proverbum tangit, Σιμωνίδης μέν. id est: Simonides cantilena: Nam hæc de Simone recitavit Stobæus: Σιμωνίδης παρακαλῶντος τινὸς ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἔχειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ δίδόντος, δύο εἶπεν ἔπος ἔχω κισσῶτες, τὴν μὲν χάριτ' αὖ, τὴν δ' ἀργύριον. καὶ πρὸς τὰς χρεῖας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κενὴν ἐνρίσκω ὅταν ἀνοίξω, τὴν δὲ χρυσίμην μόνην. Simonides, rogante quodam ut sibi conscriberet encomium, & gratiam se relaturum dicente, argentum autem non dante: Duas, inquit, arcas habeo, unam Gratiarum, alteram argenti: & cum necessitas exigit, Gratiarum quidē arcam aperiens, inanam ipsam reperio, alteram verò solam mihi commodam. Quo significare volebat, se gratis donare nolle carmina. Sic quoque queritur Theocritus in Charitibus, qui Gratias suas ideo nudas ait, quod à principibus, ad quos mittantur, indotate remittantur. Sed hoc videri posset illiberale: nam libera & vltro nea debet esse gratia, nō coacta, aut illiberale. Adde, quod pulchrius (ut dictum) & ma-

gnificentius est beneficiū conferre, quàm affici beneficio. Hinc. n. illud Plutarchi: ἐπίκυρος. τὰ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν ἔμνονον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἡδίων εἶναι φησί. χαρὰς γὰρ ἔδεν ἄτος γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα δέμενος, ἀγλαίην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλασσαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαρὸν ἐν τῷ δίδόντι τὴν χάριν, πλείον ἐστὶ καὶ καθαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλὰκις. αἱ γὰρ ἀγαλλονται, τῷ εὖ ποιεῖν. Hoc est: Epicurus ait, non modò pulchrius esse beneficio afficere, quàm affici, sed & iucundius. Nam nullæ res perinde parit gaudium, ut beneficiatia. Sapiebat autem qui indidit Gratijs nomina, Aglaia, Euphrosyna, & Thalia, siquidē exultatio & letitia in dante maior est & purior. Itaque, multi pudore sapē suffunduntur, cum beneficium accipiunt: semper autem gaudent, cum beneficium præstant. Nō mihi temperare possum, quin addam Ciceronis illud de 2. Offic. Aut opera sit benignè indigentibus, aut pecunia, &c. quamquam in utroque inest gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitioque quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.

Addita cur nuper Innuit auctor nunquam depictas hæc fuisse Charites pedibus alatis, sed se primum hoc invenisse, ut talaribus illas decoratas diceret, ut lo cum haberet proverbum, *Bus dat, qui citò dat.* Vide ibi.

Bus dat qui citò dat. Prouerbiale est ex Publ. Mimis: *Bus est gratum, quod opus est vltro si offeras.* Itemque: Beneficium inopi bus dat, qui dat celeriter. Vulgatum est etiam in hanc sententiam Luciani distichon:

ἀνείμαι χάριτες γλυκερώτεραι. ἢν δὲ ἐραδύνη,

πᾶσα χάρις κενεὴ, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις. Celeres gratia dulciores: si autem tardauerit,

Omnis gratia vana, nec dicetur gratia. Vel, ut Ansonius reddidit:

Gratia qua tarda est, ingrata est: gratia namque

Cum fieri properat gratia grata magis. Idem aliter:

Si bene quid facias, facias citò; nā citò factum

Xx Gratum

Alciatus
Gratijs talaribus ad-
didit.

Bis dat
qui citò
dat.

Gratia
in nuda.

Dua cau-
sa cur nu-
dæ Cha-
rites.

Arcula
Gratiarū
inanis.

Gratia li-
bera esse
debet.

Gratū erit, ingrātū gratia tarda facit,
Minimi gratia tarda preti est.] In hanc
sententiam circumfertur versiculus Græ-
cus:

Α' χάρις ἀ βραδύτης, ἀ χάρις ἐστὶ χάρις.
Ta dum beneficium ingratum est.

Sic Ouidius de Ponto 3.

Gratiæq; officio, quod mora tardat, abest.

Vlna.

Implicitis vlnis] Brachiis. Est enim vlna propriè spaciū quantum vtræq; extenditur manus. Dicta vlna, vt placet Seruio ἀπὸ τῶν ἀλγύων, ἀ brachijs. De vlna vide diligenter Pareira nostri Alciati lib. 1. cap. 18. & Budæum in priorib. annotat.

Gratus fœnerat] Hoc est, qui primus gratiam misit, perinde fecit, ac si fœnori dedisset; nam pro vna gratia duas accipiet.

Gratia
ne referenda.

Remanent una abeunte dua.] Siquidem referenda gratia nullum officium magis necessarium. Quod si quædam acceperis vtenda, maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus, & imitari agros fertiles, qui multo plus reddunt quàm acceperint. Cic. 1. Officior. Grauiissimè dictum à Valerio Max. dandi & accipiendi beneficij commercium (sine quo vix hominum vita constat) perdit & tollit, quisquis bene merito parem saltem referre gratiam negligit.

Charites
cur Iouis
filia.

Iuppiter ijs genitor] Charites dicunt Ioune genitas patre esse, quoniam à Ioue omnis procedit gratia.

Mater
Charitū
qua.
Eurydome.

Edidit Eurynome] Quæ nā fuerit Charitum mater, varia est opinio. Nam hæc fermè nomina circumferuntur, Eurynome, Eurydomene, Eurymeduse, Autonoe, Iuno, Euanthe, Aglaia. Eurynomen dictā ait Seneca, quia latè patens patrimonij sit beneficia diuidere. Alii Eurynomen quasi latipascuam, à spatiosis pascuis interpretantur, ἀπὸ τῆ εὐρύ, ἢ μέω. hoc est: abundanter retribuo. Dicitur Eurydomene ἀπὸ τῆ εὐρύ ἢ δίδωμι. abundanter do. Eurymeduse verò ἀπὸ τῆ εὐρύ ἢ μέδω, quod rego significat; quoniam qui liberales & magnifici sunt, cæteris imperare conueniunt. Hesiodus in Theogonia: Τρεῖς δ' οἱ εὐρυνόμῃ χάριτας τέκε καλλιπαῖρες.

Eurydo-
mene.
Euryme-
duse.

Huius meminit etiam Homerus Iliad. 18. Vide Phornutam de nat. Deorum. cap. de Gratijs. Sunt qui ex Venere & Marre, alii ex Venere & Libero, alii ex Etebo & Nocte genitas dicunt. Antimachus anti-

Charitū
parentes.

quissimus poeta illas Angles & Solis filias esse censuit. Consule Nat. Comitibus Mythologiam loco supra citato.

S A T I S, vt opinor, explicatam dedimus Charitum mythologiam: nempe Leticiam, Pulchritudinem, & Suauiloquentiam tres esse Grantias, neminem non ad sui amorem allicientes; quas nudas esse oportet, simplices, citra simulationem, alias ab omni fūco; ad obsequium promptas & celeres, ad reposcendum non item: amore mutuo ac benigna liberalitate coniunctas, ex bonis ingenijs ortas, affectu planè cœlesti ac diuino, deniq; omnibus gratas & acceptas. Quod si quis plura desiderat ad locupletandam huius Emblematis commentationem, multa habentur apud Senecam de beneficijs passim, sed in primis c. 3. libri prioris. Cum hoc coniunge nobilem Lactantii disputationem, de vero cultu, cap. vndecimo, & præter alia c. 12. libri 9. Martij. Ficinij singula enim exscribere non vacat. Ex multis tamen, quæ passim obuia sese offerunt è bonis auctoribus, quædam sublegemus. Ex iure communi didicimus teneri nos ad ἀρτίδωρα, l. sed et si. ff. de petit. hæredit. l. si verò non remunerandi. §. idem Pomponius. ff. mand. l. si non fortem. S. libertus, de conduct. indeb. In Mirro veteri:

Beneficiū qui nescit reddere, iniuste petit. Prodicus sophista apud Platonem Axiocho (si quidè Platonis dialogus est) illud solebat in iugatos auditores flectere: ἀ δὲ χεῖρ τῶν χεῖρα νίχῃ, δὲ τὴν ἢ λάβῃ τὴν id est: Manus manum lauat: da aliquid. & accipies aliquid. Bene Martialis:

Dedecus est semper sumere, nilq; dare. Fatemur alioqui beneficium voluntarium magis esse quàm necessarium, l. qui ex causa. ff. de bon. libert. Et gratia si non accipitur gratis, non est gratia. Nam quod Seneca epist. 83. Sapientis est bene debere beneficium, bene soluere: interdum autem solutio est ipsa confessio. Voluntas enim spectanda, non facultas. Sed idem tamen sapiens suo more mouet aculeos: Plus cæteris dedit, qui sine spe recipiendi dedit. Nam hæc beneficij inter duos lex est, alter enim obliuisci debet dati, alter accepti nunquam: nempe vt qui dedit beneficiū, taceat: memoret, qui accepit. Est enim odiosum genus hominum officia exprobrantium, &c. Quo nomine grauius succenset

IV.
ἀναιδὴς
ἀκούσας
διδόν.

Beneficiū
voluntarium
non
exprobrandum.

Beneficiū
non
exprobrandum.

fecit Martialis Posthumus euidā, qui quod donarat, impensius celebrabat. Lacerat animum, & premit frequēs beneficiorum commemoratio: quod etiam non fecit qui dam libertus apud Simonem patronum, in Andria Terentii, ubi sic:

*Si tibi quid feci, aut facio quod places,
Et gratum fuisse animaduertisti, habeo gratiam:*

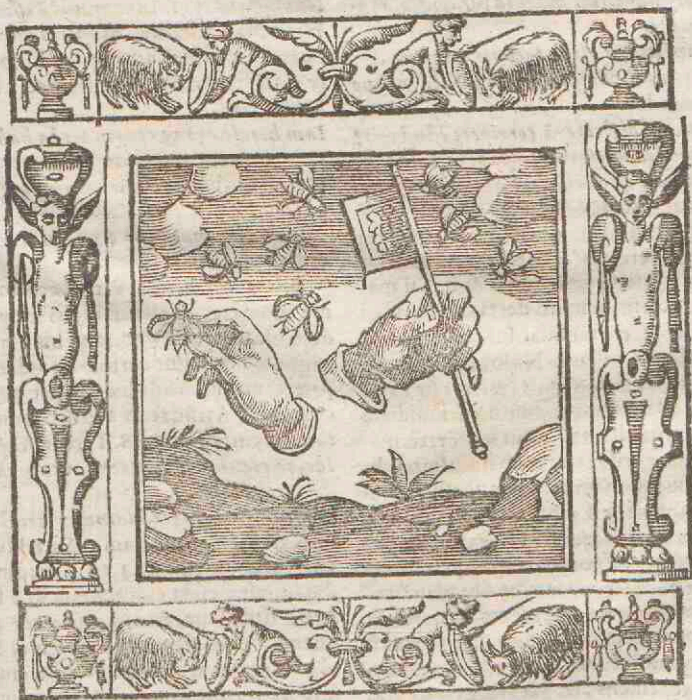
Sed hoc molestum est, nam isthac commemoratio.

Quasi exprobratio est immemoris beneficij. Non discedo à lectione Senecae: Beneficia dando, ait, imitatur Deum, non foenera-

mur. Dignus est decipi, qui de remunerando cogitauit. Iam quod hilares & nudae hic Gratiae repraesentantur, mera liberalitas, nulloq; iure cogente profecta designatur. Qui enim dat inuitus, nihil dat. Ergo Fabius Vertucosus dicebat, beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidolum esse, quem esurienti accipere necessarium esset, et si acerbum. At ἰλαρὸν δότην περὶ θεὸς ἀγαπᾷ. Hilarem datorem diligit Deus. Et nulla sunt maiora beneficia, quàm quae sunt in accipientis verecundia. Nunc relegatis hinc Gratijs inuidiae & detractio occurrunt.

In detractores.

EMBLEMA CLXIV.

AV DENT flagriferi matula, Stupidiq; magistri
Bilem in me impuri pectoris cuomere.
Quid faciam? reddamne vices? Sed nonne cicadam
Ala una obstreperam corripuisse ferar?

X x *

Quid

*Quid prodest muscas operosis pellere flabris?
Negligere est satius, perdere quod nequeas.*

C O M M E N T A R I I.

I. **B** I N A appinguntur manus, quarum altera flabello muscas importunè aduolantes abigit: altera verò cicadam, notissimū insecti genus, ala apprehensam tenet.

II. **V** E R A M scribendi huius Epigrammatis occasionem desumptam video è libro, cui Iuris peritorum Nomenclatura nomen, auctore incerto. Is ergo cum scripta Zasi enumerauit, hæc quæ sequuntur subiicit: Sanè multum profuit Zasi prudentia Iuris atq; eximia doctrina, à Francisco Florido sugillata: in quem nomine ipsius Zasi, Budæi, Alciati, & cæterorum titulo, In *Franciscum Olidum*, accepimus apologeticum, quod sic habet:

Audent flagriferi matula, stupidiq; magistri

Bilem in nos olidi pectoris euomere.

Reddemusne vicem opprobrijs? sed nonne cicadam

Ala una obstreperā corripere istud erit?

Quid prodest muscas operosis pellere flabris?

Negligere est satius, qd̄ nequeas regere.

Et quidem, vt facile conijci potest, vna cū Florido illo, alioqui docto homine, sed certè parum verecundo, vti eius scripta testantur, malè feriat pædotribæ & inepti magistelli Alciato nonnihil detraxerant, adeò solet intabescere inuidia, successus hominum videndo, vt cum Nasone loquar. Vt enim vix sine fumo ignis emicat: sic excelens quædam gloria comitem inuidiam vt plurimum habet. Qui vir certè magnus, cum ægrè ferret se ab huiusmodi literatoribus & magistris importunè traduci, scripsit hoc Emblemata, dictante indignationis affectu, quo reddit rationem cur pluribus non respondeat: quippè cum existimet cum ijs concertare sibi planè indecorum esse, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iustum nec ingenuū sit. Quo in loco notanda est verbotum energia vehemens, & Satyricæ comparationes, succinctæ quidem, sed acres admodum, & quæ plurimum neruorū habeant.

FLAGRIFERI Flagriones, mastigæ. Per contumeliam flagriferos appellat eiusmodi sciolos & impudētes obrectatores. Eodem sensu Plautus in *Pseudolo* dixit;

— eo enim ingenio hi sunt flagritrība. Vbi quidam legunt *Flagriciba*, quasi flagrorum mensa, hoc est, in quorum tergū ita flagra vberim ingeruntur, vt cæna dubia in mensam cibi: Vel quod flagris quodammodo nutriantur. Idem talem in Persa vocat *Subiculum flagri*, quod assidue flagris subiiciatur.

Matula Matula & Matella vas est, in quod vrina excipitur, Iuuenali trulla, *οὐκ οἶον* Græcis, Festo & Varro matellio. Nonnumquam metaphoricè usurpatur pro homine fœtido, impuro; vili, infuso, meticuloso, ignauo, vano: vt apud Plautū in Persa:

Numquam ego te tam matulā esse credidi. Hinc etiam dicitur, *Aliquem pro matula habere*. id est, despiciere, pro nihilo habere, & quasi contemptum permeare. Plautus Mostellar.

Iam hercle ego vos pro macula habebō, nisi mihi matulam datis.

Germani dicunt: *Fur einen fueslumpen halten.*

Stupidiq; magistri communi sensu carentes magistelli.

Bilem euomere. Virus acerbatis in me euomere, libellis famosis me proscindere, blaterare. Allegoria ab his, qui concoquere nequeunt certos quosdam cibos præ stomachi debilitate; quod prouerb. citatur ex Aristoxeno Musico apud Plutarch. Sympos. 7. cap. 8. Terent. Adelph. *Ibo, ac requiram fratrem, vt in eum has euomam.*

Quid faciam reddamne vices? Addubito, an par pari referam. Sic addubitare Ciceronem memini 13. ad Atticum, num sibi contemnenda contumelia sit à sororis Attici filio illata, & dissimulanter concoquenda: vel an sit euomenda semel & aperte bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc sunt: Nunc me inua, mi Attice, consilio, *πέτερον δίκας τείχος ὕψιον*. id est, vtrum aperte hominem asperner & respuam; ἢ *σκολιδὺς ἀπάταις*, vt enim Pindaro, sic *δίχα μοι νόος, ἀπὸς κενὸν εἶπεν*. omnino moribus meis illud aptius: sed hoc fortasse temporibus. Tu autem quod ipse tibi sua-

Gloria comes inuidia.

III. Flagriferi.

Matula.

Pro matula habere.

Bilem euomere.

suaseris, idem mihi persuasum putato.

Cicadā Ala corripuisse Respexit ad Prouerbiū. *Cicadā ala corripisti*. quod in eos dicitur, qui quēpiam minime ex usu suo prouocāt. Est autem hoc animalculi genus miræ cuiusdam & prodigiolæ garrulitatis, maximè Sole effervescente. Plinius lib. 11. cap. 26. negat ijs vocem esse, sed fridorem contractū; eumq; sonum emittit non alis, quemadmodum muscæ, apes, culices, nam ijs fridor simul cum vocalu definit; at cicadæ si presseris alas, vehementius etiam perstrepat. Sed in pectore ait subesse duos specus, attrituq; membranæ, mobili accedente spiritu, per hos è visceribus sonum edi. Ergo quemadmodum si cicadā natura garrulam ala prehendat, clariùs obstrepet; ita si homini male dicto præbeas occasionem similitatis, non modò non tacebit, sed & importuniùs obstreper, effuriet, & omnem bilem euomet, charissq; illinet aris. Proinde Platonem aiunt admonuisse, ne quis hominem poetam sibi faceret inimicum. Et Horatius, *Genus irritabile vatum*, dixit. De cicadis vide porro Valerian. lib. 26. Hieroglyph. & Cœl. Rhodig. lib. 17. cap. 6.

Quid prodest muscas. &c. quid iuuat *μυιοροβειν*. Doctum virum dedecet cum imperitis & inerbis Grammaticulis con certare. Alludit autem ad Prouerb. *Muscas depellere*. cui & illud conuenit. *Aquila non capiat muscas*. Muscam autem importunitatis & impudentiæ hieroglyphicum esse scribit Orus. A pollo lib. 1. Hieroglyph. & Pierius Vol. lib. 26. eam enim vt sapias depellas, & te submouere contendas, tanta tamen impudentia prædita est, vt identidem redire, & infestare te minime vereatur, nullam commodorum tuorum rationem habeat, siue loquaris, siue dormias, siue bibas, siue cibum capias, siue legas, siue scribas, semper parata astat, vt in faciem tuam insiliat, infesta importuna, incommoda, nulli rei nisi fastidio de se con citando idonea. Vnde inter Decorum prælia Homerus pertinacem muscæ improbitatem proposuit, vbi ferox hostis insultat hosti, neq; quietem dat vllam, donec vulnus insilerit, & audaciæ confidentissimæ munus executus fuerit. Sic autem apud eum legitur:

καὶ οἱ μύϊν δάσσοι ἐνὶ στήθεσιν ἐνῆκον,
ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρῶν.
λέγεται

Ἰσχανία δ' ἀκέειν, λαρόν τε οἱ αἰμ' ἀνδρῶν.

Quod sic vertit Franciscus Sanctius: *Et musca audacis vim illi in praeordia misit.*

Qua quamuis de pella hominis sit saepe repulsa.

Afflitæ exoptas humani sanguinis haustus.

Sed cur muscæ tam impudenter saepe ab acta renolent, alia solet assignari causa, præterquam quæ ab Homero tradita est; quod videlicet sint obliuioſæ, nec satis meminerint quanto ex periculo paulò antè se subdixerint. Astipulari videtur Plutar chus Symposiac. Duo, inquit, sunt animantium omnium, quæ nostro videntur hospitio, musca & hirundo, quæ nulla queunt arte cicurari. Musca ne molesti quidquam patiatur, prehensari horret; hirundo suapte natura hominem odit. &c. Philon Iudæus in vita Moſis loquens de Cynomyia: Cui veram, inquit, appellationem impoluerunt petiti nomini, vt erant sapientissimi, composita è duobus impudentissimis animantibus, musca & cane; altera vincente omnes volucres temeritate, altero omnes terrestres quadrupedes. Accurrunt enim intrepidè, & si quis atceat, non cedunt pernicacia, donec satientur carnibus, & sanguine. At cynomyia particeps amborum audaciæ, mordax & insidiosum est animal: nam è longinquo cum fridore in teli morem, magnoq; impetu aduolat, infixaq; cuti hæret pertinaciter. Merito igitur viro forti est odiosa musca, & sapienti atq; prouido temeritas. Quapropter Hercules muscas de suo sacello abegisse dicitur, Myiodes quem vocabant earum. Deum imprecatus: quem Beelzebub demonem fuisse scribit D. Hieronymus.

Operosis flabris Flabra propriè dicuntur de vi ventorum. Eius tamen vocabuli diminutiuum *Flabellum*, accipitur pro instrumētō, quo fit ventilatio per æstatem ad corpus refrigerandum; vel etiam muscas abigendas. Martiali dicitur Muscarium, Græcis *μυιοροβειν*. Terent. Eunuchor. *Cæpe hoc flabellum, & ventulum huic sic facito.*

Negligere est satius. &c. γράμν. Non est quòd laborem impendas, vel te exercucies in eo vel persequendo vel fugiendo, quod vitare nullo modo possis.

XX 3 FIT

Cur musca sapiens abacta redeant.

Philon Iudæus de cynomyia.

Myiodes Deus muscarum Beelzebub.

Flabellū.

Cicadā ala corripuisse.

Cicada canens qualis.

Muscas depellere. Musca quid alle gorice.

Musca improbitas.

IV.
*Inuidi
nunquā
desunt vi
ris corda
eis.*

Fir non raro, vt inuidis linguis, & exi-
tiali maledicentiæ veneno armati, pro-
bos ac integræ vitæ viros, non obliqua, sed
recta via ac ratione ad honores & dignita-
tes tendentes enertere, & omnibus bonis
exuere tentent: quod forsitan etiam à malè
feriatis nostro Alciato contigit. Vnde legi-
tima causa motus aduersariis suis breui-
bus, sed aculeatis verbis respondet. Etenim
contumelia & obrectatio sæpe animis trā
quillissimis patientiam extorsit, ait Seneca.
Quare ferendum eum putamus, qui
pudorem suum purgat. Sic Comicus pro-
logo Andriæ:

*Si mihi pergat quod volet, dicere, quod non
volet, audiet.*

Beneficij si certasset, audiet bene.

*Desinant maledicere, maledicta ne no-
scent sua.*

Hieronymus id imitatus, ad Rufinum: Si
dixeris quæ vis, peius audies. Quod memi-
nimus usurpatum Plauto: Contumeliam
si dices, audies. Et quid tandem difficile
est iustum dolorem temperare, l. si ad ulte-
ri 38. S. imperatores. ff. de adult. Quin &
veterem ferendo iniuriam inuitas nouam,
vt apud Gellium lib. 6. ex Mimo quodam
vetere.

Qualibet extinctos iniuria suscitāt ignes.
ait Ouidius 3. Artis. Ingenius animus dif-
ficulter admodum contumeliam patitur,
licet lenius fiat patientia quod corrigi nō
potest. Verūm strangulat inclusus dolor,
& pressum enecat, nec facis habet virium,
vt par esse iniuriæ ferendæ possit. Homi-
nes certè liberaliter instituti cōtumeliam
impotentius ferunt, quæ sit illata à con-
tempto quodam & inertī conuiciatore:
cum quo congredi vel turpe sit, vel indi-
gnum putetur, vt apud Aelian. in 14. Va-
riar. histor. Aristides Locrensis morsus à
mustela Tartesia, dixit, se dolere vt qui ma-

ximè, quodd moreretur à bestiola tam con-
tempta ictus: multoque honestiorem mor-
tem fuisse, si id sibi obtigisset ex morsu leo-
nis vel pardalis. Itaque acerbius canfam
mortis, quam mortē ipsam ferebat. Huc
refero non inuitus sectam Cynicorum,
qui importunitate & impudentia muscas
perbellè exprimunt. Nam quodd molesti
essent contra ciuiles mores omnia deriden-
do, plurimorum testimonio clarum est:
quod verò & impudentes, vel vnus Dio-
genis improbum facinus indicat, qui vel in
medio foro, spectante populo, hominem
(vt ipse iactabat) plantare non erubuerit.
Sed hæc omnium scriptis mandata sunt.
Malim ex eo Emblematis argumento eli-
cere id, quod legitur apud Plinium iunio-
rem, Recta ingenia debilitati verecundia,
peruersa confirmati audacia: etenim vsu-
uenire solet, vt quodd quis imperitior est,
sit eò iactantior & sui confidentior. Hoc
Græco etiam axioma confirmatur: *ἀμα-
ρία μὲν δόσος, λογισμὸς δ' ὀκνὸν ὀψ-
ρεῖ.* Imperitia quidam audaciam, eruditū
verò rerum examen timiditatem affert.
Exemplum habemus satis notum in Zo-
ilo Amphipolitano, Polycratis auditore,
qui ob genuinam maledicendi libertatem
canis Rhetoricus nominatus est: Is enim
cū non solum in Homerum, Platonem,
aliosq; præclaros & magnos viros styli
stringeret, sed vbique litibus & perniciosis
etiam contentionibus operam daret, ro-
gante quodam erudito viro, quare omni-
bus malè loqueretur: Quoniam, inquit,
malè facere cū velim, non possum. Ex-
primit autem omnium maledicentium &
detractorum personam Zoilus, qui dum
non inueniunt, qua ratione facto lædant,
dentibus caninis & lingua amarulenta in
bonos inuehuntur. Nunc à muscis ad
canes.

*Cynici
mustela
milit.*

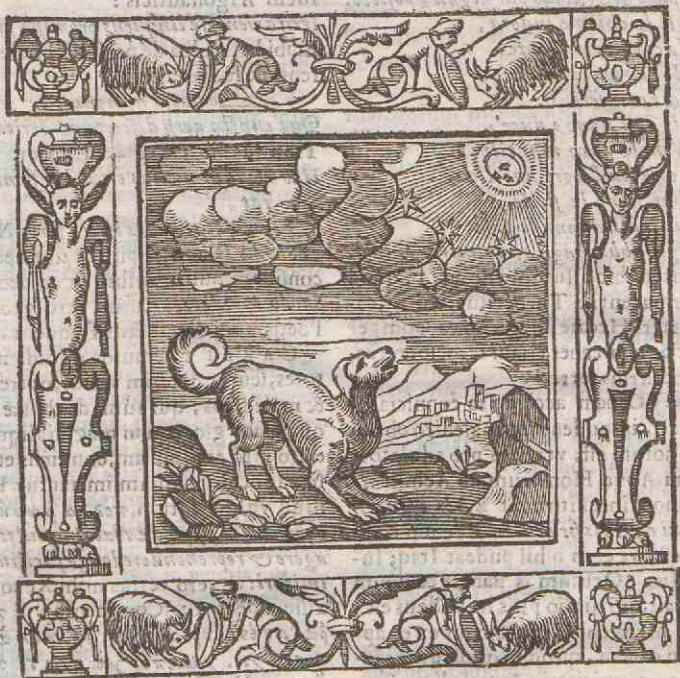
*Zoilus
milit.*

*Turpe est
cum iner-
ti congre-
di.*

Inanis impetus.

E M B L E M A CLXV.

L V N A R E M noctu, ut speculum, canis inspicit orbem,
 Seq. videns, aliam credit inesse canem,
 Et latrat: sed frustra agitur vox irrita ventis,
 Et peragit cursus surda Diaaa suos.

C O M M E N T A R I I.

I N celo nocturno astris micante Luna
 pleno orbe radios suos demittit, sub
 qua canis magno impetu & latratu assiliē
 tis forma exprimitur.

V N D E petitum sit hoc Emblemata,
 non satis constat, nihil tamen habet diffi-
 cultatis. Vide adagium, *Inanis conatus*.
 Oryx genus quoddam canis est apud Aeg-
 yptios: Is, teste Oro Apolline, Lunam e-
 xorientem al latrat, clamoreq; magno il-
 lam prosequitur: vnde pro impuritate a-
 pud ipsos Aegyptios ponitur. Plinius ta-

men lib. 2. Natur. Histor. cap. 40. Orygen,
 inquit, appellat Aegyptus feram, quam
 in exortu (Caniculæ sideris scilicet) con-
 trā stare, & contueri tradit, ac velut ado-
 rare cum sternuerit. Idem lib. 8. cap. 53.
 orygen inter semisera animalia numerat:
 Sunt & oryges, soli à quibusdam dicti, con-
 trario pilo vestiti, & ad caput verso. Eius
 quoq; facit mentionē Columel. lib. 9. c. 1.

LVNAREM orbem] Lunam, quam ca-
 nis inspiceret ut speculum; vel quæ ei vide-
 batur ut speculum. Hæc inspectio reuo-

X x 4 cat

III.

cat mihi in memoriam lepidum cuiusdā Itali carmen, quo Solem, & Lunam comparat, Lunamq; Soli praeferat, quod se patitur aspicere, non item Sol. Sic autē ille:

Compara-
tio Solis
& Luna.

O del Sol vaga suora,
Ben puoi dirti al suo par degna e posière.
S' egli le chiome indora,
Tu le corna in argente,
S' egli al giorno dà luce,
Tu la notte sereni.
S' egli de l'anno e duce,
Tu'l mese arco mantieni.
E s' egli hà l'hore ancelle,
Tu hai serua le stelle.
Ma in ciò l'auanzi e passi

Ch'egli abbaglia, et tu mirati lassi.
Puto autem hic allusum esse ad id, quod in Pharmaceutria Theocritus, ubi ait, canem terreri Hecate subterranea. Comperit autem canes etiam ferociores spectris nocturnis terreri.

Canis qd
in Hiero-
glyphicis.

Canis.] Canem accipi pro conuiciatore, inuido, impudenti & maledico obrectatore notum est; vt etiam pro adulatore & scurra. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon incessitur, vt *κυνὸς ὀμμάτ' ἔχων*, qui canini sit oculis. Ea enim canis natura est, vt eum nihil pudeat. Itaq; Iulius Pollux, Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens est. Plautus Menæch. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quod in quoscumq; intrueretur, conuiciatrix & maledica esset. Itaq; & M. Tullius Oratione pro Roscio Amerino, alios Oratores clamare ait, non etiam nocere: alios latrare, qui etiam mordere possint. Cur verò canis Diogenes est nuncupatus, nisi quod mordax esset & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appellatio, & vox Homericæ κυνῶπις. Apud Terent. Eunuchus, canis os durum, & impudentiam significat. Catullus in quidam:

Diogenes
cur di-
ctus ca-
nis.

—ruborem
Ferreo canis exprimamus ore.

Vespasianus Imperator (apud Suetonium) Demetrium Cynicum obuium sibi, ac neque assurgere, neq; salutare se dignum, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit Canem appellasse.

Seq; videns] suam vmbra.

Et latrat] temere latratum edit, nec mirabundus aliquid proficit.

Agitur vox irrita ventis] Sic dixit Lucan. lib. 4.

Tu fac ne ventis verba profundam.
Catullus:

Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaq;

Ventis irrita ferre ad nebulas acrias sinis.
Idem Argonauticis:

Irrita ventosa linguens promissa procella.
Et ibid. Ariadna de perfidia Thesei conque-
rens, ait se sperasse

—opertos hymenaeos,
Qua cuncta aerij discerpunt irrita venti.
Tibullus lib. 3. eleg. 4. ad finem:
Hæc Deus in melius crudelis somnia ver-
tat,

Et inbeant trepidos irrita ferre Notos.
Surdæ Diana.] Epitheri *μεταφορὰ*. Sed considera, num allusum sit ad prouerbiū, *Surdo oppedere*. Dianam verò pro Luna, à Poetis poni, reseat satis frequens.

CARPI] remulos quosdam imitatores, seu, vt dixerim verius, obrectatores & maledicos, qui eum doctrinæ vberem quandam gloriam in magno aliquo & excessu viro conspiciant, conuiciis eum prosciendant citius quàm imitantur. Est enim illud vulgò notum, πολλὰ μοῦνος ὄσαι ῥᾶν ἐστὶν ἢ μιμήσασθαι. In multis Momus agere. Et reprehendere longè facilius quàm imitari: vt vero verius mihi Xenophon dixisse videatur. 2. Commentat. *ἔπειν γε ῥᾶν ἰὸν ἐστὶν ἐν τῷ ἔργῳ, ἐφ' ᾧ καὶ ἀντὶς ἀπὸ τῆς ἐχθρῆς χαλεπὸν γὰρ τῷ τῷ ποιεῖν, ὅτε μὴ δὲν ἀμαρτεῖν. χαλεπὸν δὲ καὶ ἀμαρτυρίας τι ποιῶντας, μὴ ἀνθρώποις κριτῇ περιτρυχεῖν.* Non facile est, ait, vt reperi vi aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Est enim arduum ita quisquam perficere, vt non alibi peccet. Quod si etiam sine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile est non pati, aut inuenire aliquem iniquum indicem. Sumpta est ὁμοιωσις à cane in Lunam latrantem, suam quæ ipsius vmbra temere conspicante, sed quæ eò plus ægrè ferat, quod suo latratu Lunam non detereri, neq; inceptum cursum sistere videat. Eodem p̄toris modò exercendi sunt importuni illi lycophantæ, vt & alienæ famæ captatores, quos non modò animum despondere, sed in rabiem agi deprehendes, cum ab ijs, qui læsi sunt, habentur contemptui, & eos responso aliquo minimè dignatur. Cum enim hoc vnum in primis expectant, vt eius modi aculeis afficiatis, danda tibi

IV.
Carpo
facilis
quæ imi-
tari.

Nihil est
quod non
propheta
non possit.

Canis
est
na
eius
et

Amulius
in
et

tibi est opera, ne subitus iræ impetus animi
a sua sede & statu dimoveatur: sed dis-
simulandum, fingendaque vultus hilari-
tas, quæ præ te referas, quàm minimi ac ne-
lius planè momenti ea sint, quæ falsò &
temerè in te iaculantur. Sic enim fiet, ut
tua hac tolerantia, calumniarum artifices
desinant, maledicta & noceant tua: vel im-
potenti quodam dolore percussus rumpantur,
quòd obesse tibi non poterint. Inhu-
manum verbum est, & quidem pro iusto
receptum, Vltio: & à contumelia non dif-
fert, nisi ordine. Qui dolorem regerit, tan-
tum excusatus peccat. M. Catonem in
balneo quidam percussit imprudens (quis
enim illi sciens faceret iniuriam?). Postea
satisfacienti Cato: Nō memini, inquit, per-
cussus me. Melius putavit non agnosce-
re, quàm vindicare. Nihil, inquis, illi post
tantam petulantiam mali factum est? Imò
multum boni: cœpit Catonem nosse. Ma-
gni animi est iniurias despiciere. Vltionis
contumeliosissimum genus est, non esse vi-
sum dignum, ex quo peteretur vltio. Mul-
ti leues iniurias altius sibi demisere, dum
vindictant. Ille magnus & nobilis est, qui
more magnæ ferè latratus minorum ca-
num securus obaudire. Audiamus tandem
consultorem optimum in primis iuxtaq;
lepidissimum Comicum Philemonem:
ἡδίων ἐστὶν, ἐστὶ μὲν καίτερον
ἐστὶ, ἢ δύναιτο, λοιδορεῖσθαι ἑαυτὸν.
ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἐν ὃ λοιδορεῖται μὲν
μὴ προσποιῖται, λοιδορεῖται ὁ λοιδορῶν.
Quod ita Latine sonat:

*Incondius nihil est, neq; etiam coccinuis
Est, quàm posse conuiciantem ferre:
Nam qui conuiciatur, eo, in quem conu-*

ciunt iacitur.
*Dissimulante tacenteq; efficit ut sibi ipse
conuicietur.*

Censet nullam auribus incondiorem mu-
sicam, quàm tacere alterum, altero conui-
ciantem. Cum enim patienti animo, sed &
forti pectore quis maledicta perferre ac
pati potest, efficit ille quidem dissimulan-
do, ut maledicus sibi maledicat, id est, suū
morbum prodat, sed sibi potius quàm al-
teri noceat. Cum porro impune obrectat
quis, nullo præsentem, qui contradicat, di-
citur Græco adagio, ἐτερομόλιος δίκην, *he-*
teromolia causa. In eo vincit sapes, qui pa-

ti possit. Ita Seneca: Viri boni est scire pa-
ti, non facere iniuriam. Idē B. Hieronymus
ad Eustochium: Apud Christianos, ut quā-
dam ait, non qui patitur, sed qui facit con-
tumeliam, miser est. Ibidem: Irasci homi-
nis est, frēnum iracundiæ imponere Chri-
stiani. Contemni enim leuius est, quàm
stultitia percuti, ait Mimius vetus. Nem-
pe maledictum interpretando facis acrius,
& si benè subduxeris, falsum maledictum,
maleuolum mendacium est. Ex multis fe-
stinum sanè occurrit veteris cuiusdam
Stroici cauillum, apud Senecam, epist. 91.
Eleganter Demetrius noster solet dicere,
eodem loco sibi esse voces imperitorum,
quo ventre redditos crepitus; nihil enim
referre, an sursum, an deorsum sonent. Ho-
ratij istud congruit. Epistolar.

*Mordear opprobrijs falsis, mutem colores?
Falsus honor iuuat, & mendax infamia
terret.*

Quem, nisi mendosum & mendacem?

Et Cicero 2. in Antonium: Me ijs dictis
nescit lædat an laudet. Sed Hieronymi ista
mihi placent, ut omnia, in ea. quæ est ad
Rusticum: Sicut sagitta, si mittitur contra
duram materiam, nonnumquam in mittē-
tem reuertitur, & vulnerat emittentem: ita
detractor cum tristem faciem videt audiē-
tis, imò non audientis, sed obturantis au-
res suas ne audiat, illico conticescit, pallet
vultus, hebet labra, salina siccatur. Nem-
pe quod Onidius:

Conscia mens recti fama mendacia ridet.
Nec sanè displicet locus Senecæ de ira, c.
33. Ira habet aliquam voluptatem, & dul-
ce est dolorem reddere? minimè. Non e-
nim ut in beneficijs honestum est merita
meritis repensare, ita iniurias iniurijs. Illic
vinci turpe est: hic inhumanum vincere.
Hæc ille. Meminerit ergo vir bonus, sibi
non esse iniurias iniurijs compensandas,
neque rabie cohibendā petulantiam: quia,
quod Iurisc. Innocentia reus purgatur,
non relatione criminis, l. 16. qui, 5. ff. de pu-
bli. iudic. Quid tandem?

Dura aliquis præcepta vocet:
Sed perlegat elegantem Plutarchi disputa-
tionem, Quomodo quis utilitatem capiat
ab inimicis, & fortasse amplius, quod de-
sideret, nihil erit.

Aliquid

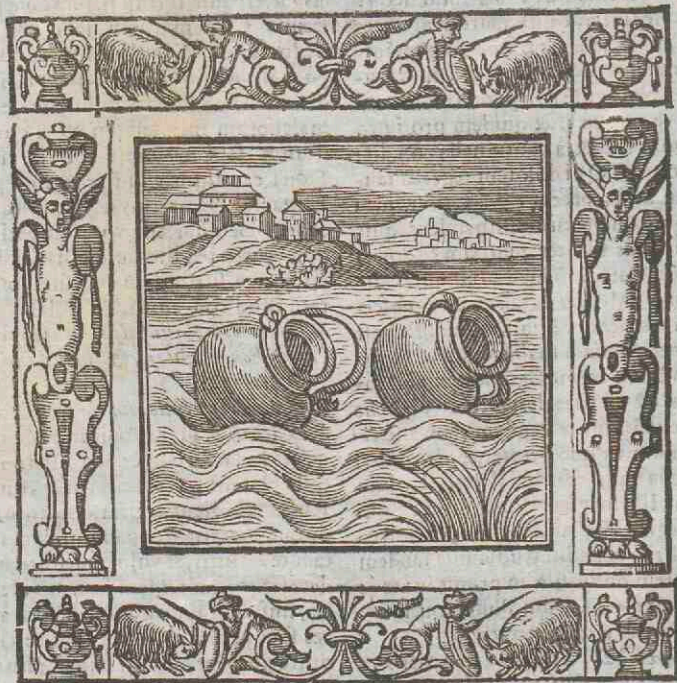
Catonis
tolerantia.

Demetrii
dictum.

Hetero-
molia
causa.

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXVI.

RAPTABAT torrens ollas, quarum una metallo,
Altera erat figuli terrea facta manu.

Hanc igitur rogat illa, velit sibi proxima ferri,
Iuncta ut precipites utraque sistat aquas.

Cui lutea: Haud nobis tua sunt commercia curæ,
Ne mihi proximitas hæc mala multa ferat.

Nam seu te nobis, seu nos tibi conferat unda,
Ipsa ego te fragilis sospite sola terar.

COMMENTARI I.

I. **O**LLÆ duæ à flumine rapido abreptæ feruntur, quarum altera terrea & figlina olera compacta præcedit; subsequitur altera æenea. Titulus Emblematis sumptus est ex Plauti Mercatore, ait enim ibi Lyfimachus:

Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:

Aliquid mali esse propter vicinum malum.

APOLOGVS de duabus ollis AEsopo ascribitur, qui videtur ex Ecclesiastici cap. 13. expressus, cum ait Sapiens: Pondus super

super se toller, qui honestiori communi-
cat. Et ditiori te ne socius fueris. Quid
communicabit cacabus ad ollam? quando
enim se colliserint, cōfringetur. Diues in-
iustè egit & fremet: pauper autem læsus
tacebit. Fabellam sic redditam à Faerno
huc adscribam, quòd videatur admodum
lepida:

Duas traherat amnis ollas, aeneam

Vnam, alteram autem fictilem.

Sed athena proprio pragrauata pondere,

Sibiq; porro pracauiens,

Suadere cepit antecuntis fictili,

Coniungi vti vellet sibi,

Quò rapidum aquarum sustinerent impetū

Iunctus utriusq; viribus.

Cui fictilis: Tua mihi, ait, vicinitas

Non admodum placet, foror.

Nam siue te mihi vnda, siue me tibi

Propè adnatantem illi serit,

Vt sospitem te dura præstabit curus,

Fragilem meam sic conteret.

Sic, Potentiorum semper est vicinitas

Vitanda tenuioribus.

RAPTABAT torrens ollas] torrente in
rapido duæ ollæ raptabant, altera è metal-
lo, & altera terrea. Torrens dicitur flu-
uius, qui non de fonte, neq; de viua aqua,
sed à pluuijs, vel de montibus in valles de-
scendit, æstate autem siccatur, aquis verò
hyemalibus inundatur & currit.

Quarum vna metallo.] Duplex homi-
num sortis & conditio, diuitum nempè &
pauperum, totidem expressa symbolis.
Quo ferè pertinet illud Ausonii:

Fercula gematis cū poneret horrida vasis,
Et misceret opes, pauperumq; simul.

Altera erat figuli &c.] id est, erat ficti-
lis. περὶ φασίς. Caterum hac ficta descri-
ptione rapidus torrens repræsentat huma-
næ vitæ conditionem torrentis instar flu-
xam, & celeri momèto euanescentem. Et
enim more fluentis aquæ labuntur tem-
pora, vt cecinit Ouidius. Olla ænea diui-
tes opum congerie onustos & graues: ter-
rea verò pauperes significat, eos quidem
facile in his vitæ huius turbulentis flucti-
bus enatantes, & pericula grauiora effu-
gientes.

Hanc igitur] terream, luteam.

Rogat illa] nempè è metallo facta.

Iuncta vt præcipites] vt coniuncta faci-

lius impetum aquarum sistant.

Sunt commercia curæ] tua consuetudo

& vsus. Metaphora à mercibus. Est enim
propriè commercium libera commenciandi
contrahendiq; facultas, ab ijs, qui merces
vltro citroq; conuehunt, appellata.

INSIGNIS est apologus, quo admo-
nemur cum potentioribus aut improbis
non esse ineundam societatem: quia si quid
infortunij damnivè acciderit, in infirmio-
rem semper reclinari solet. Duo ergo hic
se nobis offerunt Iuris prouerbia, quæ huc
pertinent. Primum est, Potentioribus pa-
res esse non possumus. l. 3. de alien. iudic. mu-
tand. causa facta, l. nam magistratus, de ar-
bitr. Extat hac de re præstantissima elegia
Ouidii lib. 3. Trist. eleg. 4. cuius hæc ali-
quot sunt carmina:

Vsibus edocto si quidquam credis amico,

Vive tibi, & longè nomina magna fuge.

Vive tibi, quātumq; potes pralustria vitæ:

Sæuum pralustri fulmen ab arce venit.

Nam quāquā soli possunt prodesse potentes,

Nō profunt, potius plurimū obesse solent.

Reliqua vide ibi. Idem quoq; alibi:

Vive sine inuidia, mollesq; inglorius annos

Exige, amicitias & tibi iunge pares.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, &
intra

Fortunam debet quisq; manere suam.

Apud Plautum pauper Eucchio recusat af-
finitatem cum diuite Megadore contrahe-
re, his verbis:

Venit hoc in mentem mihi, Megadore: te
esse hominem diuitem,

Factiosum, me item esse hominem paupe-
rum pauperrimum.

Nunc si filiam locassim meam tibi, in men-
tem venit,

Te bouem esse, & me esse asellum: ubi te-
cum coniunctus siem.

Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam e-
go asinus in luto.

Tu me bos magis haud respicias, natus
quasi numquam siem.

Et te utar inquirere, & me meus ordo ir-
rident.

Neutrubi habea stabile stabulum, si quid
diuorij fuit:

Asini me mordicus scindant, boues incur-
sent cornibus.

Hoc magnum est periculum, ab asinus ad
boues transire.

Alterum Iuris prouerbum est, Interest no-
stra bonum habere vicinum. l. quod sæpe,
S. fin. ff. de contrah. empt. Pindarus Nem-
eid.

Commer-
cium.

IV.

Cum qui-
bus nō sic
ineunda
societas.

Potentio-
rum sa-
miliari-
tas vitan-
da.

III.

Torrens.

Torrens
quid.

Olla æ-
nea qd.
Olla ter-
rea.

Vicini bo-
ni sum-
ma cōmo-
ditas.

eid. 3. docet utilitatem maximam adferre vicinum, si sit idem & amicus : contra, si sit inimicus & malus, damnum iacturamque. Quod belidè expressit Hesiodus :
ἄνθρωπος κακὸς γείτων, ὁ σὸν τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

id. ἀνὴρ ὁσὶ ἀπὸλαίτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς ἔσθ'.

Detrimentum [est] malus vicinus, quantum bonus est magnum commodum : Neque bos perierit, nisi vicinus malus adsit.

Noxa, malus vicinus, ut est bonus utilis : imò

Nunquam bos pereat, vicinus ni improbus adsit.

Demosthenes aduersus Calliclem de prædio, nihil molestius esse dicit, quàm incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χάλειπώτερον ἔστιν, ἢ γείτονος πονηρὸν καὶ πλεονέκτη τυχεῖν. Magnates enim locupletiores vicinis pauperculis nunquam cesserint, quippè qui eos non desinant exfugere, dum ad nihilum redegerint ; naturā cardami referentes, qui herbarum in propinquo nascentium humorem attrahit, unde illas arere postea sit necesse. Quo etiam illud Virgilianum spectat :

Mantua va misera nimium vicina Cremona.

quo deplorat Mantuanorum infelicitatē, quibus obsuit sola Cremonensium vicinitas, ait Seruius. Idem euenit Chalcedonijs & Byzantinis, itemq, Aetolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & dissensionibus sese confecerunt. Itaque apud nostros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere, qui bonum vicinum habeat. Cato senior (quod etiam alibi adduximus) eos, qui prædia empturi essent, admonerat, ut præ ceteris aduertent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themistoclis apophthegma. Cum quis enim prædium venale haberet, iussit præconem adijcere, ὅτι καὶ ἀγαθὸς ἔχει γείτονας. quasi longè vendibilis esset vicini commendatione. Bona itaq, vicinitas optanda quidem, non speranda semper, nisi ei sorte, cui per-

missa est electio prædij vel domicilij: nec enim parum interest nostra quibuscum hominibus, aut apud quos viuamus. Vt de ceteris fileā, ad quid illud iactatum Græcis, τὸν φραγχὸν φιλοῦν ἔσχε, γείτονα δ' ἔ. Francum pro amico habe, ac nō vicinum. Nempe quia Græci Romaniq, suspectam habent Francorum veterum potentiam, cum vix pares esse putarent. Hoc natura, vel hominum potius deprauatis moribus comparatum, ut nullæ sint rixæ acerbiores, nulla odia implacabiliora, quàm quæ inter vicinos, ac contribules agitantur: vel quia vicinus potentior inferiorem subeas se habere velit, quin nullas non strophas comminiscitur, quibus quietum vicinum deglatiat. Non sunt nobis reperendæ Romanorum & Græcorum historia, cum quidem vel domesticæ, ac nostræ gentis suppetant, ex quibus accipimus quàm fœdè ac nequiter de vicinis, à quibus nihil metuendum erat, triumphatum est. Sed Emblematis huius character videtur specialius trahi ad eos, qui fœdus exhorrent potentiorum principum; quo animo si fuisset rex Portugalliæ Sebastianus (qui infauit & impiam cum Mahumetano societatem ad suum, suorumque exitium non longè antè contraxit) feliciter vixisset. Memoratu dignus, sed infansus, & exemplar casus, ut ita dixerim, Comitis S. Pauli, principis militiæ Gallicanæ sub Lodouico XI. Is Comes res nouas molitus aduersus principem suum, colludebat eum rege Anglo, & duce Burgundo, neq, triste suū fatum præsentiscebatur. Tandem enim fœdere inito inter viros principes, & sopitis discordiis, Comes ille, ut Suffenus alter, suæ proditionis pœnas dedit. Facile mihi esset recolare quadam nostri æui funesta exempla, sed vereor ne ea narratio bilem quibusdam moueat, qui suorum infortunia, quasi plagas vix dum bene sanatas refricari non patiuntur. Vide in Chittadibus adagium, Aliquid mali propter vicinum malum, vbi multa præclara de malo vicino ex Hesiodo & alijs reperies.

Cardamus
 noxius
 vicinis
 herbis.

Sebastianus
 rex Portugalliæ
 Rex.

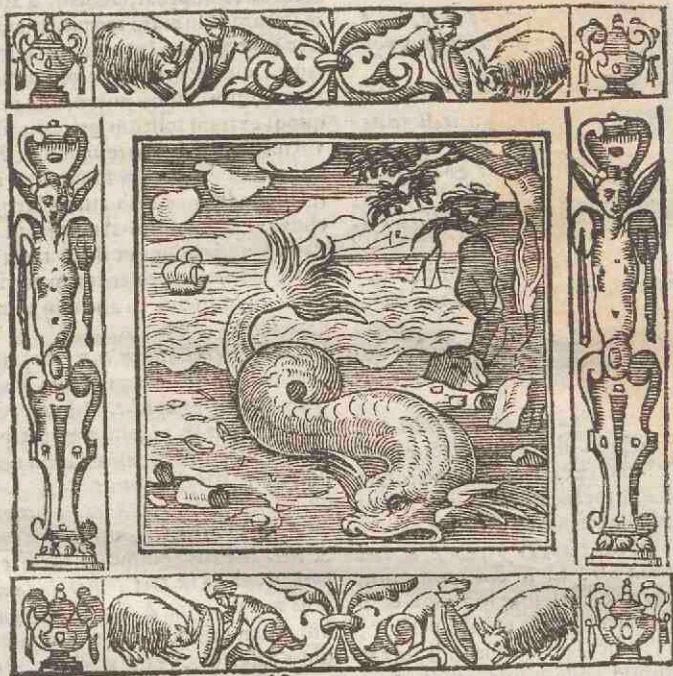
Comes S.
 Pauli.

In eum

In eum, qui truculētia suorum perierit.

EMBLEMA CLVII.

DELPHINEM inuitum me in littora compulit aëstus,
 Exemplum, infido quanta pericla mari.
 Nam si nec proprijs Neptunus parcat alumnis,
 Quis tutos homines nauibus esse putet?

COMMENTARI I.

DELPHINUM piscem mare per-
 fidum in litore sicco destituit, quē
 vis tempestatis antea eiecerat.

Hoc tetrastichon video petium ex
 3. Epigram. tit. eis ichthys, nempe incerti
 cuiusdam hexasticho, quod tale est:

κύματα κ' ἤ τρηχὺς με κλύδωνέ π' ἰ χέρσιν
 ἔσσυαν
 δελφίνα, ξείνης κοινὸν ὄραμα τύχης.
 Ἀλλ' ἐπὶ μὲν γαίης, ἐλθὼ τόπος· (οἱ γὰρ
 ἰδόντες,

εὐθύς πρὸς τύμβον μ' ἔσεφον ἐνσεβέες)
 Nūν δ' ἐ, τεκῶσα θάλαττα διώλεσε. τίς

παρὰ πόντῳ
 τίσις; ὅς ἐδ' ἰδὼνς φείσατο συντροφίης.
 Id sic reddere conatus est Minos:

Fluctus & aspera tempestas ad terram tra-
 xerunt

Delphinem, externæ spectaculum for-
 tunæ.

Sed in terra misericordiae locus [reper-
 tus est:] nam videntes

Statim

Statim ad tumultum me coronarunt pii
[viri.]
Nunc vero quod [me] genuit mare, per-
didit. Quæ tandem ponto
Fides? qui neq; propriis pareit alūnis.
*Delphinem pelagi rapidus me ad littora
fluctus*
Ludibrium cunctis, sorte volente, tulit.
*Præsidium at pia terra dedit: me namque
videntes*
Ornarunt tumulto conueniente viri.
*Me mare quod genuit, sic susculit. Ergo age
ponto*

Quanta fides? natos perdit & ipse suos.
Verso Sæ Sic verò vertebat Sanctius:
stij. *Delphinum me fluctus atrox in littora a-
degit;*

Hospitibus fortis sic documenta dabo.
*Terra tamen misero tribuit pietatis hono-
rem;*

Nā fertis decorant nostra sepulchra pii.
*Nunc mare quod genuit, me perdidit: hei
neque parcat*

Ipse suis, ponto qua sit habenda fides?
Cælius Rhodigin. lib. 8. antiq. lect. cap. 6.
sic inquit: Ion Græcæ facundia auctor, vt
videtur, haud spernendus omnino, sicut
ex Plutarcho accepimus, eiusmodi ada-
gium posuit, *Δελφῖνος ἐν χερσὶν βία*. *Del-
phini in terra vis.* Id in eos promptum
videtur, qui quod nesciunt iudicant, & in
quo minus valent, toto conatu petunt,
nec se intra pelliculam cōtinent, supra cre-
pidam aliquid ambitiosius affectantes.
Delphinorum celeritas utiq; memorabi-
lis est, adeo vt ocyor volueri, acrior telo
credatur, & vt Aristoteles inquit: *πάντων
δοκεῖ εἶναι ὥσων τὰ γυνοῦν, καὶ τῶν ἐννύδρων,
καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑπερβαλλόντων πλοίων
μεγάλων ἰσός*. hoc est: *Omnium videtur
animalium velocissimus, non aquatiliū
modo, sed & terrestrium, supersiliat etiam
malos nauigiorum maiorum.* Cæterum
tam stupendæ agilitatis animal, terræ ta-
men contactum non patitur, quin inuictū
in arenam emoritur confestim. Hastenus
ille: qui erroris ansam ē Plinii verbis (nisi
fallor) arripuit, quæ verba multos etiam
alios deceperunt. Locus Plinii talis est,

*An Del-
phines sta-
tim, ubi
terram
attinge-
runt, mori-
antur.*

*statim, expungendum est ex contextu: aut
intelligendum, statim tempore.* Nam emo-
ri delphinos statim tacta terra, falsum es-
seprehendit, quicumq; attentè legerie
epistolam 33. libri 9. Plinii Secundi, ubi
agit de puero & delphino, qui subinde in
arenam erumpebat, tactusq; à Solis calo-
re iterum se in mare recipiebat; eius autem
hæc sunt verba: Incredibile (tam verum
tamen quàm priora) delphinum gestato-
rem collusoremq; puerorum in terram
quoq; extrahi solitum, arenisq; siccatum,
ubi incaluisse, in mare reuolui. Meminit
huius rei Pincianus in Plinium, & alij, imò
ipse Rhodiginus loco citato. Neq; Plutar-
chus (vt ad Cælium reuertar) id vult si-
gnificare, delphinum illico tacta terra e-
mori, sed perdere celeritatem & violentiam
illam, postquam in alienum elementum
excesserit.

*DELPHINEM inuitum me] me relu-
ctantem, nihil tale cogitantem, innoxium.*
In littora compulsi.] Id vno verbo de-
stinare, dicitur, vt admonet perspicacissi-
mi vir ingenij Fornerius: quia etiam ad-
ducit hoc Virgilianum:

Et freta destituent nudos in littore pisces.
Æstus] Aëstus dicitur maris crescentis
& decrecentis commotio. Gallice, *Le re-
gorgement de la mer, le flot de la mer.* Flu-
ctus maris. Hinc *Æstuarium*, locus vicis-
sim gŕu maris vel nudus, vel aquis stagna-
tibus offertus. Et *Æstuaria* insulæ, ex
quibus Venetiæ primū in potentissimā
& populosissimam, quæ hodie cernitur,
Rempublicam conuerunt. De reciproco
maris æstu vide Plinium lib. 2. cap. 27.
Cælius Rhodigin. lib. 26. cap. 17. & 18.

Exemplum infido.] quod potest exem-
plo esse, quantis infidum mare periculis,
quantoq; discrimine æturi: vel vt *ἀλλο-
τριον*, quot rixis & simultatibus labo-
ret Respublica. Locus est huic accommo-
datus in 7. Controuers. Seneca declamat.
1. O maria iustiora iudicij, ait, o mitiores
procellæ patre, &c. *Infidum mare.* *ἀνέ-
τρος δέλτασσα*. in Græco epigrammate,
id est, cum quo nulla sponŕio aut fides po-
test intercedere. Quadrat huc elegans Lu-
cretij locus, lib. 2.

*Sed quasi naufragijs magnus multusq; co-
ortis,*
*Discedare solet magnum mare transstra,
carinas,*

Autem-

*Antennas, prorā, malos, tonfasq; natantes,
Per terrarū omnes oras fluitantia aplusvra
Vt videantur, & indicium mortalibus edāt,
Insidi maris insidias, viresq; dolumq;
Vt vitare velint, ne vñ illo tēpore credant,
Subdola cūm ridet placiti pellacia ponti.*

*Nam si nec proprijs] Collatio maioris
ad minus. Si enim mare non seruat eos,
quos in lucem edidit & nutriuit: id est, si
Princeps vel populus suos ciues non tue-
tur, ijsq; non ignoscit, sed miserē de me-
dio tollit, quid reliquis fiet?*

*Quis tutos homines] num valde pericu-
lolum se fluctibus marinis committere?
quā parum tutum est πολιτεύεσθαι, se-
que Reipub. ventis & fluctibus credere?
Obiter monco, allusum hic videri ad pro-
uerbium, Maritimi mores, quo vititur Plau-
tus Cistellaria.*

ΤΟΥΤΗ hoc ἀλληγορικῶς accipe.
Delphin enim marinis fluctibus eiectus,
consultorem quendam virumque Princi-
pem, vel etiam nota aliqua probitatis insi-
gnem, à populari turba beneficij loco inui-
rias, ludibria, mortemq; ipsam referentem
arguit: quales fuisse legimus Socratem, A-
ristidem, Phocionem, Demosthenem, M.
Tullium, & alios quam plurimos, qui post
præclarè facta innumerasq; difficultates,
& pericula nomine patriæ exantlata, hono-
ris & præmiorum vice iniustum exilium
duramque mortem perferre coacti sunt.
Delphin est φιλάνθρωπος, (de quo etiam
supra dictum) vt qui suis bene cōsultum
velit: Pelagus ipsum, in quo pisces à pisci-
bus afficiantur & absumantur, orbis huius
angustias multiplices & damna innumera-
bilis refert, nimirum in quo nemo sibi de-
terius quàm ab homine nocumentum im-
pendere videat. Hieronymus ad Demetria-
dem, de seruanda virginitate: Quæ de me-
dio mari fumantem viderat patriam, &
fragili cymbæ salutem suam, suorumque
commisserat, crudeliora inuenit Africæ li-
tora. Vide reliqua. Qui locus nos admo-
net permultos iam olim fuisse viros elatos,
quibus sua virtus obsuit. Memorarem
Hermodorum ab Ephesijs pulsū, Ari-
stidem ab Atheniensibus, imò Themisto-
elem, Periclem malè habitum, nisi nos ex-
empla Romanorum commouerent, Co-
riolani, Camilli, imò Portij Catonis toties
accusati, M. Antonij oratoris exulantis, &
aliorum, de quibus apud historicos. Quod

si ad altiore sensum trahere placet, con-
sidera carnis nostræ petulantiam & ingra-
titudinem, quæ nobiscum nata, edueta, ali-
ta paribus incrementis, eadem cura, contu-
bernalis, mensæ assecla, omnium consilio-
rum particeps: audet tamen spiritum tem-
erario contere pede, ac mentis imperi-
um infringere. Nec sola per se illud at-
tentat, sed & scodus percussit cum amico
subsidiario dæmone, vt perdat: hic subter-
nit viuos carbonēs & prunas suscitāt, vt
incalcescat illa & vehemētius pruriat. Igne
concepto, nullum genus nequitie transit
intactum, impetu fertur & pleno cursu,
recalcitrāt, nec patitur infessorem aut im-
perium magistrī, vt effrenis equus aut ra-
bidus leo, conspecta fœmina. Hæret flam-
ma in medullis, vrit, furit vt erysipelas
aut carbunculi morbus in membris. Pal-
pat Sathan interim, & poppysmatis regit,
nec capistro, sed iuba ducit, velut hinnulū
mango solet, quod vult, pinguioris saginæ
farto scilicet. Hæc ars vna cicurandi indo-
mitum monstrum, pastu trahitur & man-
suescit. Nouit naturam ductor, & popinis
admonet primò ac luroncon conueni-
lis, vnde ventrem referat inter sartagine
& cacabos vt tympanum inflatum. Pri-
ma cura crapulæ studium & voluptatis in-
sectatio, quæ radix est malorum; triphēti
figit, qui hic triumphat; victus in præci-
pio stat ad interitum, & in ipsa crepidine
Tartariamiam casurus. Non simpliciter
malus est, cui stigma hoc malitiæ impres-
sum; aperit semitam ad cetera, qui hoc v-
no laborat, pater, sicut arx in fastigio mon-
tis, ventis omnibus vitiorum. Corpus in-
nutritum delicijs & tractatum molliter,
Venus formosa illa & sæculis omnibus de-
cantata mater luxurię insidet cum suo Cu-
pidine. Caseus quod pinguior, eò putredini
aptior est & vermiculationi: ita caro nostra
in sagina vermicibus scater vitiorum, qui
rodunt & perforant. Equi cadauer vespas,
vt aiunt, producit & erabrones; simus bru-
chos, scarabæos, & cantharides, quodque
semen fuit, eibus fit; pascuntur eo, ex quo
nati. Simile contingit in nobis, abdomen
turgidum obsonijs & distentum, termites
concepit libidinīs, qui in copia pullulant,
& rostellæ mox vertunt in matrem, pun-
gunt, mordicus inuadunt, consumunt.
Contabescit, dico, in sua malitia caro, & ad
interitum properat, domesticos enim ho-
siles

*Carnis no-
stra sagi-
nata fru-
tus.*

*Dæmonis
astutia.*

Simile.

*IV.
Delphin
in mari
natus
quid.*

*A patria
sua male
tractari.*

Maris pe-
ricula
quanta.

stes alit in visceribus, & lumbricos istos la-
sciunt ac hirudines, qui sugunt quod inest
sanguinis, donec fibrā ipsam cordis, ut
rauca solet arboris, succidant clanculum
& demoliantur. Intestinum malum, cō
propius periculo & minus curabile; sentit
infectus, sed curam negligit & manus me-
dici; nescit sanari, quia latet vitium, vel nō
vult, quia consensuit & transijt in naturā.
Agrē assurgunt, qui sic iacent; concla-
matū penē de salute, nisi altior vis aliqua
subleuet. Sic caro nutritores suos remun-
rat. Ex hoc deniq; Emblemate constat, ve-
teres inter summas difficultates naviga-
tionem posuisse, vnde praecepta de fugien-
do mari & terra incolenda. Ideoq; etiam
Propertius lib. 1. exclamat:

*Ah pereat quicumq; rates & vela parauit,
Primus & inuito gurgite fecit iter.*

Rectē itaq; dixit Aristagoras, ὅτι πᾶσα
θάλαττα θάλαττα. id est, ex æquo peri-
culosum esse mare, licet appellationes ha-
beat varias. Cui conuenit illud Comici ex
Hecyra:

*O fortunate, nescis quid mali
Præterieris, qui numquā ingressus es mare.
Ouidius 2. Amor. eleg. 11.*

*Nauita sollicitus iā ventos horret iniquos,
Et propē tam lethum, quā propē cernit
aquam.*

*Quid si concussus Triton exasperet undas,
Quā tibi tunc toto est nullus in ore
color.*

*Tunc generosa voces fecunda sidera Luna,
Et foelix dicas, quem sua terra tenet.*
Anacharsis cū rogasset quendam, quan-
ta esset spissitudo tabularum nauticarum?
Isq; respondisset, quatuor digitorum. Tan-
tillum, inquit, absunt à morte qui nau-
gant. Id ipsum expressit Iuuenalis Sa-
tyra 12.

*Inunc & ventis animam cōmitte, dolato
Confissu ligno, digitu à morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda.*
Idem Anacharsis cuidam roganti, vtrum
arbitraretur plures esse mortuos quā
vivos? Nanigantes, inquit, vtro in nume-
ro ponis? Dubitans, an hi essent inter vi-
uos habendi, qui vitam vndarum ac vento-
rum arbitrio commississent. Occurrit in-
signis Propertij locus lib. 3. eleg. 7. de mor-

te Partī, qui argumentum hoc egregiē il-
lustrat.

*Te rates curua, & lethi quoque rexit
causas,*

*Ista per humanas mors venit acta ma-
nus.*

*Terra parū fuerat, terris adiecimus undas;
Fortuna miseris auximus arte vias.*

*Anchora te teneat, quem non renuere pe-
nates?*

*Quid meritum dicas, cui sua terra pa-
rum est?*

*Ventorum est quodcumq; paras, haud vlla
carina*

Consensit: fallit portus & ipse fidem.

Audiamus etiam Senecam lib. 14. epist.
91. Hominis, inquit, non sapientis inuenta
sunt nauigia, quibus amnes, quibusvè ma-
ria transimus, aptatis ad excipiendum ven-
torum impetum velis, & additis à tergo
gubernaculis, quæ huc atq; illuc cursum
nauigij torqueant: & exemplum à pisci-
bus tractum est, qui cauda reguntur, &
leui eius in vtrumq; momento veloci-
tatem suam flectunt. De nauigationis por-
rō incommodis plura hic dicere nihil atti-
net, satiū est eos, qui equo ligneo (ut Plau-
ti verbis utar) per cœrules vias vehitur,
experiri scilicet, quā periculosum sit sa-
lutem fluctibus committere, & vocare in
sele fata cessantia, ac si ad mortem terra
parū latē pateat: siquidem, ut Aratus
dicebat, modicum lignum mortem prohi-
beat. Non igitur iniuria in nauigantes in-
uehitur Socrates, miseros eos appellans,
quibus neq; dæmon, neq; Deorum aliquis
vquam diuitiarum dignam tribuerit gra-
tiam. Quandoquidem hi leuibus fœci-
ventis, longas nauigationes magno cum
periculo semper adeant, homines perditū,
propter quas aut lucentur, aut pereant.
Vnde rectē iudicauit Antiphanes, præsta-
re in terra pauperem esse, quā diuitem
nauigare. Deniq; qui primus nauium v-
sus, & quæ prima earum forma à priscis
probata fuerit, quæ item earum nomina,
& quis gubernandi adminicula primus
innenerit, id expositum habes apud Ro-
bertum Valturium lib. 11. de re milita-
ri, cap. 5.

Locus per-
perr.

Nauigij
origo.

Nauiga-
tionis in-
cōmoda.

In dona hostium.

ὁ γὰρ πρὸν ἄδωρα δῶρα.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLORVM cepisse ferunt monumenta vicissim
 Scutiferum Aiacen, Hectoraq; Iliacum.
 Balthea Priamides, rigidum Telamonius ensen,
 Instrumenta sua cepit uterque necis.
 Ensis enim Aiacem confecit: at Hectora functum
 Traxere Aemonys cingula nexa rotis.
 Sic titulo obsequij, quæ mittunt hostibus hostes
 Munera, venturi præscia fata ferunt.

COMMENTARI.

ASTAT Ajaxem scuto suo, & ab
 Hectore gladium dono accipit, He-
 ctor vero ab illo baltheum. Quæ dona
 utriq; fuerunt exitio, hinc enim Ajax gla-

dio illi moriturus incumbit; illinc Hector
 currui baltheo alligatus distrahitur.

SUMPTVS est hic titulus, ἑχθρῶν
 ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Ajaxis flagelli-
 fero

II.

Epigra-
 phe unde
 sumpta.

Y y

fero, qui ait se, postquam ab Hectore inimicissimo accepisset enslem muneris loco, nihil præter damnum atrocissimum à Græcis habuisse. Itaq; postquam multis est conquestus, sic postremo infert:

Ἀλλ' ἐς ἀλκήν ἢ βοτῶν παροικία,
Ἐχθρῶν ἀδωρα δ' ὥρα, κ' ἐκ ὀνήσιμα.
Quin verum id est mortalium proverbium,
Non esse dona, dona qua veniant tibi

Ab hoste, verum inauspicata ac noxia.
Ex hoc loco Scholiastes elicit, ab amicis dona quælibet, vel etiam pretij minimi, boni esse consulenda: ab hostibus verò & inimicis ne preciosissima quidem expeten-
da, ut potè perniciofa & noxia δ' ὥρα enim ἀδωρα, sunt κακὸς δ' ὥρα, id est, infelicia dona, ut μήτις ἀμύτων. De quibus latè & præclare agitur in proverbio, Hostium munera non munera. Narratio est apud

Hectoris
et Aiæcis
fœdus.

Homerum Iliad η. Hector & Aiæx inito inter se fœdere, vltro citroque missis donis, de amicitia firmanda statuere, atque Hector Aiæci gladium, Aiæx Hectori cingulum militare misit, sed utrique suum munus fuit exitio. Victus enim Aiæx ab Ulyssæ (in contentione armorum Achilles) & cognitis ijs, quæ per insaniam dixerat & fecerat, eodè gladio seipsum interemit. Hector verò per occasionem cinguli iuxta Ilij muros ab Achille oculis, & ter circum moenia tractus est. Ex quo perspicuum apparet verissimum esse, quod ait Euripides:

κακὸν μὲν ἀνδρὸς δῶρ' ὀνησιν ἐκ ἔχει.
Nullum iuuamen adferunt dona improbi.
Totum Emblema ex Græco tractum esse liquet, lib. 3. Antholog. tit. εἰς ἡρώας. Est autem Leontij.

Emble-
matis
chara-
cter.

πακρὴν ἀλλήλοισ ἐκτὼρ χάριν, ἠδὲ φέρας-
σπις
ἄιας, ἐκ πολέμου μνήμ' ἔπορον φιλίας.
ἐκτὼρ γὰρ ζωστῆρα λαβὼν, ξίφος ἐμπαλὲ
δῶκεν.
τὴν δὲ χάριν δῶρων πείρασαν ἐν θα-
λάτῃ.
τὸ ξίφος ἂν ἄπαντα μεμνόντα· κὴ πάλι
ζωστῆρ
ἔλκυσε πριαμίδην δίφῳ συρόμενον.
ἄτῳς ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτοία πέμπετο
δῶρα,
ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα
μοῖρα.

Acerbam inter se Hector gratiam atque
scutifer

Aiæx ex bello pignus dederunt ami-
citiae.

Hector enim cingulum cum accepisset,
ensemq; vicissim dedisset.

Hanc quidem gratiam donum experti
sunt in morte.

Gladius interfecit Aiæcem insania corre-
ptum; & rursum cingulum

Traxit Priamiden bigis raptatum.

Sic ab hostibus mortem vltro afferentia
mittuntur dona,

[Quæ] sub gratiæ prætextu facalem
mortem contineant.

Exitiale inter se Hectorq; et scutifer Aiæx,
Ex bello dederant pignus amicitiae.

Cingulo enim accepto hic, tandemq; ille en-
se vicissim,

In morte experti gratia quanta foret.

Nam se Aiæx gladio insanus traxecit, e-
quusq;

Raptatus bigis deniq; Priamides.

Sic qua dona suis mittuntur ab hostibus
vltro.

Sub titulo doni sunt ea signa necis.

Subijciam & breuius Epigramma, eiusdè
omnino argumenti.

ἐκτὼρ ἄπαντι ξίφος ὥρασεν, ἐκτὼρ δ'
ἄιας

ζωστῆρ. ἀμφοτέρων ἢ χάρις εἰς θάνατον.

Aiæci datur ensis ab Hectore, balthæus
Aiæce.

Hectoris utriq; suum donum erat exitio.

Hector Aiæci enslem obtulit: Hectori au-
tem Aiæx

Cingulum, ambobus donum [fuit] vna
mors.

Hector ut Aiæci dedit enslem, illi ut dedit
Aiæx

Zonam, utriq; necem munus verumq;
dedit.

BELLORVM monumenta] ἐκ πολέμου
μνήμα φιλίας. ut est in Græco Epigram-
mate. Erat autem gladius & balthæus, v-

trumq; militibus conueniens donum.

Scutiferum Aiæcem] Transtulit illud
ex Græco φέραςσπις ἄιας, ut φέραςσπις

ἀδηνῇ, scutifera Pullas, à Poetis dicitur.

Et ab Ouidio in principio lib. 13. Meta-
morph Aiæx vocatur clypei septemplex

dominus.

Surgit ad hoc clypei dominus septemplex
Aiæx.

quia clypeum habuit, septem boum. co-
rijs testum. De Aiæcis nomine & scuto di-
ximus

imus plura Embl. 28. & 48.

Hectoraq; Iliacum] Troianorum fortissimum.

Balthea] Balthea, in accusandi casu, quasi à recto Baltheus, nullo modo placet, ut neq; tolerari in patria Romana potest. Id in Alciato nostro peccatum, seu erratum potius, Grammatici nostræ ætatis doctissimi observant: sicuti & ab Vrsino Velio, erudito sancto viro, idem penè admissum notant versu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numericis expresso, sic:

Baltheon arripuit, Thracisq; armenta cecidi.

Sed quid? in te tam vera manus dare cogimur, verumq; fateri, quod Fabius ait initio lib. 10. Instituit. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cum & Cicroni dormitare interdum Demosthenes, Horatio etiã Homerus ipse videatur; summi enim sunt, homines tamen. Hæc quidem Claudius Minos: sed quid opus Alciatum nostrum coram Grammaticorum tribunali tam audacter reum agere? An non videbat doctissimus Minos & Baltheus & Baltheum dici, teste Propertio lib. 4. eleg. 11.

Præbebant casti balthea lenta boues.

Quis dubitet igitur, Alciatum hic pluralem pro singulari *ovrendoxinôs* posuisse? uti etiam paulò post, *cingula dicit*.

Priamides] Patronymicum, pro Hectoris Priami filio, ut apud Homerum sepe legitur. Porphyrius tamen philosophus testimonij Ibici, Alexandri, Euphorionis, & Lycophronis probat, Hectorem fuisse filium Apolliniis. Hæc ex scholiaste Homeri, Iliad. 3.

Telamonius] à Telamone, ad differentiam Aiæcis Oilæi.

Instrumenta sua, &c.] Vterq; accepit suæ necis prælagium, utrique fuit exitio suum donum. Græcè, *ἀποτέρον ἢ χέρις εἶδεν*. Hectoris enim cadaver baltheo circa Patrocli tumulum Achillis iussu tractum est. Ajax gladio sibi ab Hectore donato seipsum confodit.

Æmonij votis] Id est, Thessalis, Græcis. Aemonia siue Hæmonia, Thessalia est, unde Achilles originem duxit; sic dicta ab Aemone filio Deucalionis. Aemonia interdum etiam pro Græcia, *ovrendoxinôs*.

Sic titulo obsequij &c.] obtentu, prætextu, facie animi benevoli. Huic sententiæ

consonat versiculus quidam, cuius autor iam non occurrit:

Non sunt dona, suis qua mittunt hostibus hostes.

Venturi præscia fata ferunt] portendunt mortis cucutum.

P R I S C O R U M superstitioni sibi persuasit, observanda vel maximè munera, à quibus, quo animo mitterentur, propterea quod, quæ darentur ab ijs, qui nobis malè cuperent, exitio plerumq; fuisse constaret. Ut fuit pyxis illa fallax per Pandoram à Ioue Prometheo transmissa. Quemadmodum fuit & vestis, qua Medea novam nuptam Iasonis donavit. Rursus vestis illa, quam Deianira misit Herculi. Præsens itaque Emblemata per dona mutua Aiæcis & Hectoris significat, viri mali dona esse inutilia perniciosaque. Quod Laocoö apud Virgilium confirmat, cum à Troianis equum dolo relictum nequaquam in urbem recipiendum censer, his quidem verbis:

O miseri, quæ tanta insania, ciues? Creditis auctores hostes? aut ulla putatis Dona carere dolo Danaum? &c.

Et deinde:

Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.

Et alibi de Cappy, sic:

At Cappy, & quorū melior sententia menti, Aut pelago Danaum insidias, suspectaq; dona.

Præcipitare iubet, subiectuq; vrere flāmis.

Huic convenit monostichon Græcum:

κακόν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζῆλον.

Malum donum simile est detrimento.

Sæpe nihil interest, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horum intempestiva indulgentia impellit atque instruit. Benè Horatius:

Nil moror officium quod me gravat.

Et Plautus in milite:

In mala vxore, atq; inimico, si quid sumas, sumptus est:

In bono hospite atq; amico questus est quod sumitur.

Quadrabit & in eos, qui per artes magicas damonum vtuntur obsequijs. Nam eadem exiit in perniciem vtentium. Siquidem spiritus ille tenebricosus & impostor, quem scimus esse ab origine rerū mendacem & homicidam, non potest odiū suū atrocissimum erga genus humanum

Y y 2 (licet

IV.

Dona hostium noxia.

In præstigiatores et magos.

*Historia
de Zyto
mago Bo-
hemo.*

licet se simul et interdum supplicem, placatum, mansuerum, nonnunquam etiam angelum (lucis) prorsus celare, quin vngues suos figat, & aliquo modo nocendo se se prodant. Docent enim nos sacrae literae, quod natio diabolica exciderit veritate & gratia, sitq; immobilis ad bonum. Vnde Bodinus colligit indubitatum axioma, Numquam Sathanam bene facere, nisi ut gravius ex eo redundet malum: adeo naturae Dei, inquit, aduersatur, qui nullum malum permittit fieri, nisi ut maius consequatur bonum. Documento esse possunt horrenda exempla & interitus magorum. Nam ut vnam & alteram historiam modo referam, mira sunt quae in historia Bohemica Dubrauij Episcopi Olmucensis legimus, ita enim scribit de VVenceslao, filio Caroli IIII. Quum filiam Ducis Bavarie Sophiam uxorem duxisset, nouus socer, ubi generum ludicris spectaculis & magicis prestigijs delectari cognouit, plastrum plenum prestigiatorum secum Pragmam aduexit. Ibi dum artificum praestantissimum ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adest inter spectatores Zyto VVenceslai magus, ore vsque ad aures dehiscens, accedensq; propius, artificem illum Palatini cum omni apparatu subito deuorat, solos duntaxat calceos, quia luto oblitum videbantur, expuens, secessumq; inde petens, ventrem insolita esca grauem, in solium aqua plenum exonerat, praestigiatoresq; adhuc madidum spectantibus restituit passim deridendum, adeo ut ceteri quoq; eius socij à ludo desisterent. Et paulò post, ubi alias multas ludificationes & praestigias eius recensuit, ita concludit: Ceterum Zyto impostor, ad extremum à cacodæmone superstes cum corpore & anima de medio hominum sublatus fuit. Apud nos quoq; Germanos adhuc notum est, inter praestigiatores & magos, qui pa-

trum nostrorum memoria innotuerunt, celebre nomen, propter mirificas imposturas & fascinationes diabolicas, adeptum fuisse Ioannem Faustum Kundlingensem, qui Craconiae magiam didicerat, adeo ut ex plebe nostratum propemodum nullus reperitur, qui non aliquod documentum eius artis commemorare possit, illiq; eadem ludibria, quae modò de mago Bohemodiximus, ascribantur, ut libello Germanico idiomate vulgato patet. Quemadmodum autem horum praestigiatorum vita similis fuit, ita uterq; horrendo modo in viuis esse desijt. Faustus enim, ut fertur, & à VViero lib. 2. cap. 4. recensetur, in pago Ducatus VVirtēbergici inuentus fuit iuxta lectum mortuus, inuersa facie, & domo praecedenti nocte media quassata. Sic perijt infastus Faustus. Alter verò, ut diximus, viuis à suo magistro raptus est. Et Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus, sicut à VViero introducit, memoriae tradidit, magum quendam, ut ipse à socijs eius adhuc viuis audierit, à dæmone viuum ablatum nusquam comparuisse, dum curioso cuidam, & malè sano principi Troiae oppugnationem representare quasi in scena pollicitus esset, Achillemq; & Hectorem introducere praestantes. De Zoroastro quoq; qui Mesraimi Chami filius, & primus fuit, qui artis magicæ disciplinam tradidit, scribunt, quod astris multum & frequenter intentus, cupiens apud homines Deus haberi, velut scintillas quasdam ex stellis producere, & hominibus ostentare coepit, quod rudes in miraculi stuporem traheretur; desideransq; hanc de se augere opinionem, saepius ista molitus sit, vsq; adeo, donec ab ipso demone, quem importuniùs frequentabat, succensus igne cremaretur. Hæc sunt hostis generis humani dona; hæc præmia digna impij & sceleratæ curiositatis.

*Ioannes
Faustus
magus.*

*Adrianus
demoni
scriptus.*

*Zoroaster
primus
magus
demoni
scriptus.*

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXIX.

BELLA gerit scarabeus, & hostem prouocat ulrò,
Robore & inferior, consilio superat.

Nam plumis aquila clam se neque cognitus abdit,
Hostilem ut nidum summa per astra petat.

Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis:
Hocq; modo illatum dedecus vltius abit.

COMMENTARI I.

AQUILAE anium reginae hic sese
audacter opponit scarabeus, insecti
genus volatile, multipes, cornibus longis
& ferratis praeditum, quae dentata biful-
cis forcipibus in cacumine, quum liber, ad
morsum coeunt. Sed nemini ignotus po-
test esse scarabeus, ut qui passim sit ob-
uius, nisi alicubi nulla omnino sunt ster-
cora.

SYMP TVM est Emblemata ex Oro II.
Apolline lib. i. Hieroglyph. Aut potius ex Fons Em-
apologo Aesopi, qui petitus apparet ex blematis.
perpetua cōtrouersia, quae naturae vi qua-
dam intercedit inter Aquilam anium prin-
cipem, & scarabaeum vilissimum insecti
genus. Ille. n. ut illatam sibi ab aquila iniu-
riam vindicet, cū se viribus haudquāquā
parem esse norit, confugit ad dolos: clam

X y 3 enim

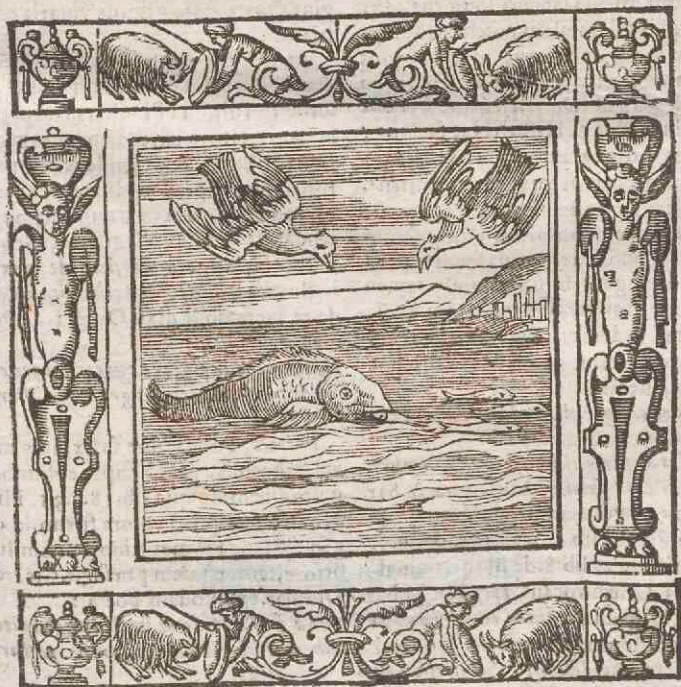
Minima
etiam no-
cere pos-
sunt.

maximè velis, neque consistari cum illis
queas, nisi discedas contaminator. Peculia-
riter autem hic notandum, quàm sæpe mi-
nima quæq; maximum nocumentum ho-
stibus inferantur, ut rectissimè veteri di-
catur adagio: *ἔχει καὶ ἡ μύια σπλήνα,*
ἔχει καὶ μύρμηκας χάλας. Et musca splenem
habet, & formica bilem. Vnde apud Pla-
tarchū illud Brasidæ fortissimi ducis La-
cedæmoniorum memoratur, quem cum
sicus legentem forex momordisset: O bo-
ne Iupiter, inquit, nullum est tam minu-
tum animal, quod sui defendendi, aut pe-
riculum vitandi, cum sit opus, occasiones
non perquirat. Huc etiam respexit P. Mi-
mus in suis sententijs, ubi dicit: *Etiam ca-
pillus unus habet umbram suam.* Nihil
enim tam minutum, quod non possit ali-
quid. Hinc legimus in fragmentis Varro

nis, cuius etiam Plinius lib. 8. c. 29. men-
tionem facit: à cuniculis suffossum esse in
Hispania oppidum, à talpis in Thessalia, à
ranis ciuitatem in Gallia pulsam, à locu-
stis in Africa, ex Gyaro Cycladum insula
incolas à muribus fugatos, in Italia Amy-
clas à serpētibz deletas. Sic Sapo rex
Persarum ab obsidione Nisibis urbis, quā
nonnulli Antiochiam Mygdoniæ vocant,
crabronum & culicum multitudine re-
pulsus est. Quod inopinatum auxilium
precibus Iacobi Episcopi attributum est.
Volut autem Deus non fulmine, sed per
exiguas bestiolas suam potentiam & præ-
sentiam in Ecclesia declarare; sicut in A-
gypto muscas & ranas, aliq; insecta, non
vrsos aut leones Pharaoni & seruis eius
olim immisit, ut rebus vilissimis tyranni-
ca superbia domaretur.

Obnoxia infirmitas.

EMBLEMA CLXX.

PISCICVLOS aurata rapit medio equore sardas,
 Ni fugiant pauide, summa marisq, petant.
 Ast ibi sunt mergis fulicisq, voracibus esca.
 Eheu, intuta manens undique debilitas.

C O M M E N T A R I I.

I. **SARDAE** pisciculi ab insequente aurata in vasto mari deuorantur, quibus etiam desuper mergus & fulica, aues pisciuorae, utrinque aduolantes imminet, praedam captaturae. Fulicam velim nigram depingi, ut in editione Rouliana habetur.

II. **LICER** de fonte & origine nullus commentatorum mentionem faciat, tamē quid sibi velit Emblemata satis ex titulo superque constat. At meo iudicio desumptum videtur ex adagio vulgo vtitato, *Pisces magni paruulos comedunt*. Nobis Germanis, *Die grosse fisch fressen die Kleinen*. M. Varro apud Nonium:

*Natura humanis omnia sunt paria.
 Qui pote plus urget, pisces ut saepe minutos
 Magni comest, ut aues enecat accipiter.*

De piscium mutua laniena loquitur, idque torquet in intolerabilem potentiorum insolentiam in tenuis fortunae homines, quos bonis omnibus exuere solent, misereque spoliare, ac deglubere. De iis eleganter, ut omnia, Polybius lib. 15. Histor. Nec faciunt, inquit, hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris pretextum praemittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agunt, ut atrocitas ipsorum vitae piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio maiorum sit ciuis & vita. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cum Martialis hoc disticho conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruicem.

Imbelles damus quid nisi praeda sumus?

III. **SARDAE**

PISCICVLOS [sardas] Sardas, quae & Sardina, piscis exiguus ex pelamidum genere, de quo Plinius lib. 32. cap. ult. & lib. 9. cap. 15. Aristoteles lib. 8. de histor. animal. cap. 3. & 13. Graeci vocant *Τριχίας*. Et haec sunt, quas Hispani *Sardinas* vocant aut parum ab ijs differunt Venetis *Sardelle*, vel ut ego arbitror, *Sardelloni*. Sunt enim hi illis multo minores pisciculi, qui in copia

ibidem venduntur.

Aurata] Aurata, quae & Orata, Graecis *Χρυσόπους*, Italis *Orada*, Venetis *Oraina*. Piscis est marinus, optimi saporis, ab auri colore dictus, quem aiunt omnium cimidissimum, in maris reflexu sub lictoralium arborum radicibus sese occultare solitum, ibique frondium agitatione exterritum facile capi, quadam velut deditione. Martialis. 13.

Non omnis pretium laudemque aurata meretur.

Sed cui solus erit concha Lucrina cibus. Naturam huius piscis vide apud Aristotelem lib. 8. de histor. animal. cap. 15. Plinium lib. 9. cap. 16. & lib. 32. c. 5. & 11. Macrobius Saturn. 3. cap. 15. Ab hoc pisce aliqui Romanorum cognomen acceperunt, ut Sergius Orata, quia primus viuarum eorum instituit.

Mergis] Mergus, auis à mergendo dicta, cibum enim in aquis captans se assidue immergit: de qua Plin. lib. 11. cap. 37. Huius auis natura est, ut saepe mergens aurae signa colligat, & prauidens tempestatem futuram, properè medio reuolet ex aequo re, & ad lictorum turta cum clamore contendat, ut testatur Virgilius 1. Georg. Pro uerbiu, *Mergorum instar*. de inextinguibili ingluuie. Et, *Mei quis prius vitabit aquas*. de re incredibili dixit Ouid. 1. de Ponto, eleg. 7.

*Nam prius incipient curvas vitare colubas,
 Antra fera, pecudes gramina, mergus aquas.*

Fulicis] Fulica, siue fulix, auis marina, vel stagnensis, paulò supra columbae magnitudinem: de qua lib. 18. c. 35. Plinius. Nomen sumptum à colore furui, id est, nigro. Clangore matutino, & cum ludit in litore, tempestatem praefagit. Cicero 1. de Diuinatione ex quodam poeta:
*Cana fulix itidem fugiens è gurgite poëi,
 Nunciat horribiles clamans instare procellas.*

Ut nullo non loco ditior, & qui sunt ampliori

*Ditum
semper tu
ra iustio,
pauperū
non item.*

ampliori fortuna, tutum in praesidium se recipiunt: ita miseri, & aliqua parte infirmi, praecipites in infortunium ruunt, quocumque fugiant, eque Scylla, quod dicitur, in Charybdim decidunt: vel litigatoribus accidit ijs, qui nullis opibus, nullisq; amicis fauoribus adiuti, a iudice ad iudicem temere frustra; prouocant, non minorem ab vno quam ab alio gratiam iuturi. Sic enim dum cadere causa timent, in dispendium nocentius & grauius ut plurimum veniunt, tamen iure disceptent, & ex aequo bonoque, non dolo vel fraude aliqua, de sua in integram restitutione agitent. Enimvero, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet, quod offerat in iudicio, non solum non contemnitur, sed etiam aduersus veritatem opprimitur. Considera, quae te, nostra tempora. Vbi vquam tot fuerunt vllō in saeculo tribunalia, & minor iustitia? Vbi vquam tot senatores ac magistratus, & minor Reipublicae cura? Quando plures fuerunt leges, & causae deterius terminatae? Vbi tot iudices, ac tot aduocatorum, notariorumq; & Harpyiarum forensium turmae, & minus accepta causa pauperis, pupilli ac viduae, eorumq; iura minus defensa? Denique quando vquam lites adeo damnosae & im mortales fuerunt? Lites enim quaedam sunt menstruae, quaedam annuae, quaedam bima, trima, quadrima die vix bene constitutae sunt. Quaedam non tantum iustitiales, sed etiam saeculares sunt, ad quas auspicandas Nestore adulescentem, ad finiendas porro senescente opus est, nisi haeredibus mandaturus sis. Vnde iustissima exorta fori vituperatio. Anacharsis Scythae forum destinatum esse locum, ait, ad fallendum inuicem, atque ad dandas auaritia manus, Plutarchus dicit, forum esse

ἀρετῶν ὁρῶν. impiorū regione. Sed quid dico de iudicijs & tribunali, cum nec in abiectissimis angulis, & officinis acceptus sit is, qui manum aratam non habuerit? Ecce tibi historiam. Pauper quidam ingressus constrinam, ob amorem Dei tonderi orauit, quia nihil sibi esset pecuniarum, quo operam tonsoris conduceret. Tonsor arrepta hebeti nouacula, tanta inclementia miserum radit, ut ad singulos tractus lacrymae ex oculis vberim manarent. Interea canis in culina acerbe verberatus magno eiulatu in officinam profiliit. Quo conspecto, pauper ceu parem sortis iniquitatem in animali miserum, exclamauit: O canis, quid tibi aduersi accidit: num & tu ob amorem Dei rasus es? Nihil clementius exceptus fuit aliquando pauperculus quidam in aula sui Pratoris, etenim cum famulis non aduertentibus vsq; in conclauem Pratoris suam causam dicturus irrepisset, statim a quodam, calce impacto deiectus eiecit: ubi alij obuius factus, ab eodem de gradibus decurbaratur. Iacentem excipit ianitor, qui eum non modò inclementer domo eiecit, sed & longius verberibus prosequitur. Hic miser ille memor prouerbij, auscultum esse iniurias accipere, & insuper gratias agere, conuersus ad aedes inquit: Quam bene in hac domo sunt disposita singula, ubi officia sibi data tum succedunt. Vides itaq; pauperem ubiq; esse contemptui, & ubi oratas effugerit, mergis & fulcis obijci. Ad Emblemata illustrandum, meo quidem iudicio, haec reuocanda erit historia Hipperidis Oratoris, cuius exilium miserum Plutarch. in vita decem Rhetorum describit. Sed tympana concrepant: obmutesco, infirmitatis propterea conficius.

*Pauper
ob amorē
Dei ra-
sus.*

*Alius ab
aulicis
male tra-
ctatus.*

*Fori ho-
dierini de-
testatio.*

Vel post mortem formidolosi.
EMBLEMA CLXXI.

CAETERA muteſcent, coriumq; ſilebit ouillum,
Si conſecta lupi tympana pelle ſonent.
Hanc membrana ouium ſic exhorreſcit, vt hoſtem
Exanimis quamuis non ferat exanimem.
Sic cute detracta Ziſcas, in tympana verſus,
Boemos potuit vincere Pontifices.

COMMENTARI I.

- I. **D**VO tympaniſtae cū ſuis aſtant tympanis; quorum vnus magnum pulſat, alter verò minus, ſed cui altera manu fiſtulam iungit, more Gallico.
- II. **A**NTE QVAM preſens Emblemæ explicemus, quædam ſunt à nobis prælibanda, vt Epigrammatis ipſa *πρότασις* aperior ſit; eſt enim ſimilitudo perelegans.
- Multa re* Multa quidem in maiestate naturæ recon-

diſta latere concedendum eſt, quæ ingenioſi & ſollertes homines nondum ſatis videntur excuſſiſſe. Quapropter Alexander Aphrodiſæus in Præſat. Problem. quaſtiones ait quaſdam eſſe penitus inexpli- cables, ſoli Deo cognitæ, qui ſcilicet earum exiſtentia auctor ſit. Hæ à Medicis occultæ proprietates appellantur: de quibus cū mentio ſit in ſcholis Medicorum & Philoſopho-

*non cogit
homines
bus non
gnita.*

*Occulta
proprietates.*

sophorum, festiui quidam & iocosi homines vulgari scommate, Pontem asiuorum appellant. Prauè aut nonnulli harum solutiones quasdam proponunt, quæ nec ratione, nec probabilitate nituntur. Earum enim cognitio excedit humani ingenij captum. Quis.n.hætenus vnquā absq; hæsitacione veras & solidas rationes asserere potuit, cur palea succino trahatur? Cur à solis coryloris furculis bifidis, & non itè ab alijs fruticibus venæ auri argentiq; feraces detegantur? Cur sanguis ex interfecti cadauere, vel mæbris inde abscissis, præsentè homicida, etiā diu post perpetratā cædem fluat? quā uis hoc satis verisimiliter post Aristotelē, Galeotus, nec non Hieronymus Maggius, & Marcellus Ficinus præstare conati sint, quod etiam Bodinus notauit. Quis, obsecro, explicare poterit, quare tam subito turbines & procellæ oriuntur ventorum, cum seipsum desperabundus aliquis infelici resti suspenderit? Quis porro rectè persecutus est (licet Ioan. Baptista Porta, & Iulius Scaliger eruditè de hac re disputēt) quare magnes ab vno latere interdum ferrum attrahat, ab altero repellat? verum si alio illinatur, aut simo tegatur, vires suas attrahendi vel repellendi tamdiu amittat, donec vino abluatur? seseq; in linalgulis aut versus meridiem, aut versus septentrionem obuertat? Quare qui primum magnetis virtutem trahētis ferrum agnouerit & viderit, non potest non illicò admirationem rapi, quod ipse D. Augustinus sibi vsu venisse fateretur, lib. 2. 1. de Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Neq; satis est, si aliqui harum rerum arcanam quandam vim tam vulgò tritam nobis obrudant. Quomodo enim definient occultam illam vim, de qua nihil præter nomen possunt ostendere? A pponere possumus exempla in concordia vel discordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus sentienti facultas nō est: quibus tamen (quia loquum esset) prætermisissis, attingam tantum, quæ ad hunc locum propriè atinēt, quæque auctores non pœnitendi scriptis mandarunt. Odium luporum & ouium tam naturale est, vt si lupina pelle tympanum conficiatur, oues sonum exhorrescant, ac si lupus prope gregem consisteret. Sunt etiam qui asseuerent, harmoniam nullam vnquam cocturam ex ouis lupique tenuis ad concentum visceribus. Adijciunt præ-

terea, si lupina pellis in ouili pendeat, oues pauore conterritas omninò pastum negligere: vtq; leonina insicit aliorum animalium pelles, sic ouinam à lupina credi & consumi dicunt. Sic aquilæ plumæ columbinis commistæ eas deuorare & comminere creduntur. Plinius lib. 10. scribit, gallinam magnopere horrescere accipitrem, vt etiam si vocem audierit tantisper dum incubat, oua vitentur. Quod sanè fit virtute quadam interna & nemini cognita. Quare qui rei tam abstrusa & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adfert, sed vt Sisypheus versans saxum, sudabit nitendo, neq; tamen proficiet hillum. At itaq; Alciatas Tympanum ex lupino corio confectum si pulsetur, aliud ex ouillo corio adiacens exhorrescit, vt propemodum nullum sonitum edat, tametsi ouis membrana lupum mortuum non sentiat: Eodem modo Ziscas in tympanum versus, quibus in vita fuerat in bello formidolosus, post mortem etiam eisdè terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iste terror ipsissima terroris sublati causa? Id quidem in opinione positum nemo non videt.

CÆTERA mutescent] Si tympanum fiat ex pelle lupina, & propè adsit aliud è pelle ouilla, conticescet hæc.

Coriumq; silebit.] Corium pro pelle abusuè, quod pelli corium adiaceat.

Membrana.] Superior pellis. Ea & charta Pergamena dicitur, quod eius primum vsus Pergami, Eumene regnante, cœperit. Etenim cum Ptolemæus Philadelphus insignem bibliothecam, in qua ingens librorum numerus, ad millia ferimè voluminū septingenta haberetur, institueret, vt ait Paulus Orosius lib. 6. cap. 15. Eumenes vero (quem Aelianus & Hieronymus Attalum vocant, communi omnibus Pergami regibus nomine, sicut Aegyptij reges omnes Ptolemæi fuerunt indigerati) amulatione ductus, aliam, qua eum superare conabatur, instauraret: inuenit, vt Ptolemæus id resciscens prohiberet, ne papyrus ex territorio suo exportaretur, atq; vt hoc modo facultas præcisa esset Eumeni, charta inde confecta libros conscribendi. Verum Eumenes id intelligens, Pergami aliam conficiendæ chartæ modum inuenit. Excoriatis enim animalibus, è membranis pelle proximis chartam scriptioni aptam fecit

III.

De origine chartæ Pergamene.

Magnetis miracula.

Dissidium luporum & ouium.

Membrana.

fecit, quæ Membrana; à tactu membrorum animalium, vel quod corium aut pellem Latini membranam dicunt, fuit nuncupata: vti & Pergamena, ab urbe Pergamo, in qua primum fuit reperta, teste Varrone, & Plinio lib. 13. cap. 11. Iosephus tamen lib. 12. Antiquit. Iudaicæ author est, Eleazarum principem Sacerdotum Biblia in subtilissimis membranis conscripta cum septuaginta duobus interpretibus ad Ptolemaum Philadelphum misisse. Quod si ita est, dicamus oportet, membranam etiam ante Eumeneum repertam fuisse quidem; sed Eumeneum magnam illius copiam præparari curasse, & per Asiam & Græciam diuulgasse: ideoque eius authorem fuisse laudatum. Hæc ferè ex Pancirollo, de rebus memorabi. Henricus Salmuth, elegantissimus Pancirolli scholiastes, membranæ originem quoque facit temporibus Ptolemæi & Eumenis priorem. Nam & Diphtheram sunt qui interpretentur pellem eam præ, quæ Iouem laetant: in qua creditum est antiquitus illum omnia scribere, quæ fierent. Vnde quæ nec in Historicorum libris extarent, nec in hominum memoria seruarentur, ea velut ex Iouis Diphthera petita dicebantur. Nec desunt, qui sub pelle velleris aut ei, quod Argonautæ ex Colchide aduexerunt, intelligant Diphtheram, hoc est, librum ex membranis veterum more confectum, & arcana eius artis, quam Chymiam vocant, pandentem, quo scilicet auri conficiendi scientia continebatur: meritoq; eam membranam appellatam fuisse auream, propter emolumentum, quod ex ea acquirebatur. Vide etiam Herodotum in Terpsichore, ubi sonas pellibus vsos ob chartæ inopiam, scribit.

Exanimis quimus, &c.] Licet quis exanimata non sentiat exanimatum lupum.

Sic cute detracta Zifcas.] Zifca, vel Zifcas, dux bellicosissimus, in Teutones & Boemos diu satis acri Marte confictatus est. Itaq; Sigismundus Imperator, cum videret Zifcæ cuncta ex animi sententia prosperè succedere, & iam illum esse vnum, ex quo res Boemiarum penderent, clam sibi eum conciliare tentauit. Ille optimis conditionibus ab Imperatore oblati annuens dum se itineri accinxisset, peste tactus expirauit. Ferunt illum, cum agrotaret, rogatum quo loco mortuus velleret sepeliri, iussisse cadaueri suo pellem adimi, carnes

volucris ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoq; duce bella geri, indeq; arrepturos fugam hostes, quum primum eius tympani sonitum audirent. His adiecit Albertus Crantzius, fecisse amicos quod ille iusserat, & reperisse quod promiserat. Hoc vnum præclare adiut ab eo factum, quod sectam Adamitarum deleuerit. Notum est, eum partibus Hussitarum prorsus fuisse; Pragæ loca sacra templaque deleuisse, in Catholicos, potissimum sacerdotes, crudelē & implacabilem animum gessisse, idq; Catholicis, quod Assur Indæis, fuisse. Insignis bellator, quāquam cæcus. Inter laudatissimos Principes, rei q; bellicæ gloria illustres haberi poterat, nisi quædam flagitia laudem obscurassent. Retulit Aeneas Sylvius 3. Comment. De reb. gestis Alphonsi, & post eum Cochleus libro 5. historiæ Hussitarum.

Vt nonnulli ob virtutum splendore, vel etiam morum facilitatem, post mortem sui memoriam acceptam posteris & amabilem relinquunt: sic alij morum ferocitate, & insigni quadam crudelitate, quamquam pridem extincti sint, sui vnicæ memoria terrore animis incutiunt: vt apud Turcas Ioannis Hunniadis ducis fortissimi superstitem famam permultum formidabilem extitisse, historiæ monumentis proditum; huius enim nomen vsq; adeo terrificum fuisse dicitur, vt nutrices ad sistendum puerorum vagitum Hunniadem adesse simularent. Sanè exemplum Zifcæ Boemi memorabile est ac stupendum, qui etiam post mortem suos hostes insolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Fortasse ad hunc locum non inconueniunt referre ausum clamorem, Haronis, apud Normanos in vsu pridem habitum, interdicti genus, ex eo ductum, quod Haro dux Normannorum, tam terrificum suis nomen esse voluit, vt eius nominis acclamatione ab omni vi & incepto cessaretur. Sed nunc temporis ea non abit impudè acclamatio, si temerè fiat. Seneca 9. Controuers. 5. Cum Polyxene esset abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur Hecuba dixit:

— cinis ipse sepulchri

In genus hoc pugnat.

Poterat hoc contentus esse Scaurus auctor, adiecit tamen,

— tumulo quoq; sensimus hostem.

Idem

Diphthera, quid sit.

Zifca vel Zifcas Boemus.

IV. Amalec les post mortem. Terribilis post mortem. Ioan. Hunniadis.

Haro Normannorum.

Idē est in declamationib. lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quōd postuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

*Adhuc Achilles uiuit in pœnas Phrygum :
Adhuc rebellat.*

De Achille mortuo loquitur, sed qui tamen adhuc spirare videatur ultionem. Ad eum modum Cicero in Miloniana queritur de curia incensa Clodij busto, quam culpam omnem confert in Clodium, quasi post mortem furem & bacchantem, ut cum in uinis esset: Excitate, excitate, inquit, cum si potestis ab inferis: frange- tis impetum uini, cuius vix sustinetis fu- rias insepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimistis? quonam modo vos ille uiuus affecerat, qui mortuus inani cogitatione percussit? Nos etiam nunc vel post sæculum non vnam rabiem Go- thicam & Vandalicam exhorrescimus, & πονεῖς ὄψιν abominamur, qui suo fune- sto transitu Gallias deuastarunt, Hispanias sibi diu parere coegerunt, & Italicum ipsum solum impudentissimè possederūt, omniaq; incendijs ac cineribus sedissimis complerunt; imò terribilissimam barbariè inuexerunt, adeo ut ipsa barbarorum vo- cabula nobis terrorem incutiant. Sed pla- cet vetera cum recentibus, ut sese offerunt, aggregare, & quæ in primis faciunt ad ar- gumentum huius nō iniucundam ὁμιλίαν. Suetonius Tranquillus: Tiberij morte (in quit) ita lætatus est populus, ut ad primū nuncium discurrentes pars Tiberiū in Ti- berim clamitaret: pars terrā matrē deos- que manes orarent, ne mortuo sedem vl- lam nisi inter impios darent, &c. Cū se- natu consultum actum esset, ut pena dam- natorum in decimum semper diem differ- retur, fortè accidit, ut quorundam suppli- cii dies is esset, quo nunciatum de Tibe- rio erat. Hos implorantes hominum fidē, quia absente adhuc Caio, nemo exstabat, qui adiri interpellariq; posset, custodes ne quid aduersus constitutum facerent, strangulauerunt, abieceruntque in Gemo- nias. Creuit igitur inuidia; quasi etiā post mortem tyranni sæuitia permanente. Scri- bit Plutarchus problematis, cū bellum esset inter Samios & Priuenenses, initio damnis quibusdam se mediocribus affe- cisse, post iusto commisso prælio Samios à Priuenensibus occisos: septimo post anno

congressos cum Milesiis, primos quosque simul vno certamine amisisse. Ergo post hanc acceptam crucem cladem Priuenen- ses feminae per tenebras, quæ circa quer- cum erant, obtestari ac deicere cœpisse, quōd liberos, parentes, maritos, charissi- ma pignora eo loco amisissent. Hactenus Plutarch. Nos hic de Lamiarum terribili- mentis faciliè sileri patimur, de quibus quod sit Diodori Siculi iudicium, vide lib. eius 20. Quōd refero, quæ de Empusis cre- didit antiquitas, de quibus Philostratus lib. 4. de Apollonij vita, & elegantissimè Philippus Camerarius Oper. succif. cap. 70. Strabo lib. 1. putat esse fabulam, & Apuleius vetularum terribilitatem dicit, si- cut quod de Manduco prisca Romani, quod nomen terrificum obiecerant ad in- cutiendum metum, ut queruli & ciulantes pueri eo specto cohiberentur. Nunc quo- que in Lombardia opiuo credulum mu- liercularum genus adeo occupauit, ut etiā ad viros quosdam pertingat: vagari nimi- rum spectrum nocturnum, in varias for- mas se transmutans, ciulatus edens, & se in aquas præcipitans, quod sua lingua l' Orco vocant. Quidquid sit, constat certè olim ethnicis cordationibus, præceptisque philosophicis solidioribus imbutis, firmi- ter persuasum fuisse, vis bonis & forti- bus huiusmodi spectra & simulacra no- cturna non faciliè apparuisse: sed pueris, mulierculis, recordibus atq; ægrotis, qui propter animi imbecillitatem assidua for- midine exagitantur, ij enim putant vide- re per hallucinationis speciem phantasma- ta, ad quæ rapiuntur inani & phantastico attractu, quæ reuera non vident, quæque etiam nusquam sunt. Sed ad rem. M. Tul- lius in Lælio: De imperio in Italia decer- tatū est cum Pyrrho & Annibale: ab al- tero propter probitatem eius non nimis alienos animos habemus: alterum propter crudelitatem semper hæc ciuitas oderit. Quodammodo huc facit, quod Tullius idem queritur de statua Verris erecta in- curia, quæ à ciuib. sine genitu aspici nō posset. Vide a Gion. 2. & 4. in Verrem. Ad laudationem principis victoris pertinet hoc Lucani lib. 9.

— princeps facit omne timendum
Victor, et in nulla non creditur esse carina.
Et Polybius lib. 4. principum mansuetu-
dinem tantum posse in subditos, ut nō præ-
sentes

Lamia.

Empusa.

Manduco
Romano-
rum.

L'Orco
Lombar-
dorum.

*Nomen ipsum inter-
dum for-
midabile.*

sentis modò, sed etiam maximo disparatos spacio quosdam sui amoris & benevolentiae igniculos hominum pectoribus immittere, atq; relinquere soleat. Q. Curtius lib. 5. Nomen Alexandri & fama (maximum in bello viq; momentum) in fugam conuertit. M. item Cicero 3. Verrina: Cùm tui nominis terror in auribus, animisq; armorum versaretur. Hoc ad vituperationem Verris, cuius odiosum pas-

sim nomen execratur: nec minùs quàm Romani posterì, quos nausea capiebat, sicubi audirent vsurpari nomen Heliogabali aut Bassiani etiam mortuorum, qui memoriam sui foedissimam reliquissent posteris. Contrà Vopiscus in Probo: Tetedit iter per Thracias, atque omnes Getulicos populos, fama tertum territos, & antiqua nominis potentia pressos. Hæc obiter, & fortasse ad nauseam vsq;

Iusta vindicta.

EMBLEMA CLXXII.

D'V M residet Cyclops sinuosi in faucibus antri,
Hæc secum teneras concinit inter oues:
Pascite vos herbas, socys ego pascam Achinis,
Postremumq; Vt in viscera nostra ferent.
Audit hæc Ithacus, Cyclopaq; lumine cassum
Reddidit. En pœnas ut suus auctor habet.

COM-

COMMENTARI I.

SED ET inter sua pecora in vasto antro Polyphemus, immanis gigas, vñt oculum in fronte habens, claua armatus, cui Vlysses ex insidijs trabe acuminata oculum effodit.

VLYSSES, Troia iam excisa, cum domum repeteret, vi ventorum in Sicilia pulsus, ad Polyphemi sedes appulit. Hic Gigas fuit vñculus, ingentis magnitudinis, feritate implacabili, qui hospites solebat enecare, eorumque carnibus pro cibo vesci. Vlysses itaq; relictis socijs cum nauis in portu, ipse duodecim comitatus antrum Polyphemi subit. Qui vbi venit è pastu, saxum quod duo & viginti quadriiugi curruis attollere nequirent, apposuit ostio. Aduenas deinde interrogat, qui sint, vnde, & quod. Quibus cum respondisset Vlysses, Cyclops duos è socijs arripuit, solosq; tanquam catulos illisit, deuorauitque, abiitq; dormitum, quem Vlysses per insidias interfecisset, si ianua potuisset aperiri alijs quam Cyclopi viribus. Manè antequam pastum iret Cyclops, duos similiter consumpsit, abiitq; occlusa ianua. Tum Vlysses excæcandi Cyclopi cepit consiliū. Reuersus Polyphemus, noctu de more duos cœnat. Cui Vlysses quasi subblandiens poculum vini (vñrem enim vini Maronij generosi secum è nauis attulerat) porrexit, petijtq; ab eo aliquod hospitale donum. Ille exhausto poculo aliud poscit, itemq; tertium, rogauitq; Vlyssē, qui vocaretur. Ille dixit, sibi nomen esse Vñm. Percunctanti deinde Vlyssi quodnam munus sibi daturus esset, respondit Cyclops: *ἔτιν ἐγὼ πύματον ἐδομαί.* id est: *Vñm ego postremum deuorabo.* Sed vini naturæ nescius alto somno est oppressus, sui penitus immemor. Ibi tum Vlysses & socii oleaginum truncum præsturn magna vi Cyclopi oculo, quem vñicum in fronte habebat, inseruerunt, vnde acriter ille læsus, effosso oculo consternatus est: qui vñlneris acerbitate vocem cepit attollere, vt alios Cyclopas insolito rugitu excitaret. Hi foris ad ostium stantes quærebant, quis eum percussisset: cum ille subinde repeteret, *ἔτις, ἔτις,* (quæ vox Nul-lum, vel Neminem sonat) riserunt, eumq; velut furentem reliquerunt. Sic enim loquitur apud Euripidem:

ἔτις μὲ ἀπόλεσεν.

Chorus respondet:

ἐκ δὲ ἑδὲ ἡδὲ ἡδὲ.

Deinde illud:

οὐτίς μὲ τυφλοῖ βλάφαρον. ἄν. ἐκ δὲ ἔτι τυφλός.

Manè Cyclops ostio antri semiaperto percontabat exeuntes oues. Sed Vlysses ita disposuerat negotium, vt tres arietes veherent vñum hominem subtus, ipse verò ingentem arietem subijt, extremusq; omnium exiit, & ita morti est subdus. Totum hoc fusijs apud Homer. *Odyssæa* 9. *Onid.* 14. *Metam.* Virgil. 3. *Aeneid.* Compara festiūm Luciani dialogum *κύνχλωπος καὶ ποσειδῶνος*. Cicer. 5. *Tusc.* Fusijsimè quoq; hanc historiam narrat Isacius Tzetzes in *Lycophronem*, quam ne huc traducam, me prolixitas reuocat.

DVM residet Cyclops] Cyclopes Hæsi-dus in *Theogonia* ideo vocatos ait, quod vñum tantum oculum circularem in fronte haberent, *ἀπὸ τῆ κύκλου καὶ ὠφ.* Inter hos Polyphemus viribus corporis, formæque magnitudine longè præstabat. Hunc etiam Polyphemum Galatheam nymphā amantem festiue describit *Onid.* lib. 13. *Metamorph.* De Cyclopi-bus vide *Virgilium* 3. *Aeneid.* *Philostatum* in *Iconibus*, tit. *Cyclops*. *Alciatum* lib. 9. cap. 12. *Parerg.* *Natal. Comit.* lib. 9. *Mytholog.* Tria verò Cyclopi genera agnoscunt Græci, vñum eorum, qui Mycenar genibus com-munierunt: alterum eorum, qui cum Polyphemo memorantur; tertios intelligunt Deos. *Cæli Rhodigin.* lib. 24. cap. 28.

Sinuosi in faucibus antri] speluncæ tor-tuosæ Sic *Virgilius* dixit 6. *Aeneid.*

Vestibulum ante ipsum primisq; in fau-cibus Orci.

Et hic noster in Emblemate primo:

— sinuosi è faucibus angius.

Achini.] *Achini*, ἀχαιοί, Græci: & nō-nunquam pro quolibet populo ciuili.

Horatius:

Quicquid delirant Reges, plectuntur A-chini.

Catull in *Argonaut.*

Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achini.

Postremumq; Vñm, Græc.] Οὐτίνα se po-stremò voraturum bellè prædixerat, & ἔτινα,

III.

Cyclopes vnde di-cti.

Tria Cy-clopi genera.

ἔτις, ἔτις

Supplicium
differre,
grauis.

στῖνα, id est, neminem, vorauit: imò ab eo, qui quanquam esset στῖς, aliquis erat, exocularus est. Tamen supplicium differre diutius, grauissimum habitum: & statim puniri scelus, beneficii loco est, vt in historia Machabeorum lib. 2. cap. 6. Non parui, inquam, beneficii loco habitum, vt quis prior interficeretur: exemplum est apud Corn. Tacitum 1. histor. vbi Orthonis facta crudelia percenset: Titus Vinius, inquit, ad hoc tantum maiori fratri prelatus est, vt prior occideretur. Idem etiam hodie obseruatur in suppliciis à reis sumendis, nam qui leuiori digni censentur pœna, semper ad supplicium primi ducuntur. Vide adagium, Cyclops donum.

Audite hac Ithacus] Vlysses, qui rex erat Ithacæ insulæ, vt alibi dictum.

Cassus lumine.

Lumine cassum.] Cæcum. Virgil. 2. Aeneid.

Nunc cassum lumine lugent.

Idem:

Nullum cū victis certamē ē athere cassus. & Lucretius:

Nunc potes est cerni quod cassum lumine fertur.

Ausonius Parentalib.

Saucius extincto corpore cassus eras.

Sic enim poëtæ interdum vsurpant lumine cassum, & luce carentem, pro mortuo: vt & lumina lucemq; relinquere. Virgil. in 4.

Lucem relinquere.

Quo magis inceptum peragat, lucemq; relinquat.

Catullus:

Nobis cum semel occidit breuis lux.

Lucretius:

Lumina sic etiam Solus bonus Anch' relinquit.

En pœnas vt suus auctor habet] γνάμν, Nec verò

—lex est iustior vlla

Quam nec arifices arte perire sua.

Fraudem in suum auctorem retorqueri dignum est, l. penult. C. de legat. Ouidius:

Disceat in auctorem pœna redire suum.

Allud item ad alia, quæ mox consulto adferemus.

IV.
Malo male enenit.

MONEMVR hic, ne quis sibi persuadeat scelestus, quantumuis immanis, potius, & temerarius, se non tandem pœnas daturum ei, quem aliquando læsit, & sic præmia suis factis digna, etiam præter exultationem accepturum: haud enim

bene succedunt facta improba, sed vt quis fementem fecerit, ita & meret: & eueniet malo malè, vt in prouerbij est. Vera est itaq; Hesiodi sententia, quum ait in opere, cui titulus est ἔργα καὶ ἡμέραι.

οἱ δὲ τῷ κακῷ τεύχεϊ ἀνὴρ, ἄλλῃ κακῷ τεύχεϊ.

Ipsam se ladir, alium qui ledere querit.

Et, quod prouerbio fertur, κακὸν βουλὴ τῷ βουλευσάντι κακίστη. Malum consilium,

consultori pessimum. Et, Ruinam sibi fabricat, alijs qui fabricat. De hac re habemus innumera exempla, quæ non tantum

olim, sed nostro tempore acciderunt. Notabile est illud de Baiazete 1. capto à Temo

miro Seytha, qui vulgò Tamerlanes dicitur. Is enim ab hoc interrogatus, si in eius

potestate venisset, quid facturus fuisset, ferociter respondit: Equidem te, si fortuna propitiā meam in potestatem venisses,

ferrea conclusum cauea mecum hinc inde circumdicerem. Quo Temir audito,

mox ē ferro caueam parari iussit, & in eam carceris loco Baiazerem includit, donec

contumeliarum impatiens caput ad illam illideret, & indignabundus animam effla-

ret, sicut latius in Annalibus Turcicis refertur. Propiora tangam. Scribit Rob.

Gaguinus lib. 9. cap. 8. Hist. Franc. de quibuldā captis à Carolo VI. Gallorum

Rege in arce quadam Selandiæ, hoc modo: Captiuis aliquot quum mortem Caro-

lus remitteret, mori maluerunt: quorū vnus, tametsi sanguinis gradu alios contin-

geret, eos tamē supplicio afficere, si saluus enaderet, se obtulit. Itaq; immanis carni-

fix concaptiuis consanguineosq; necauit. Dectatus autem Rex hominis impietatem, pari eum pœna plecti iubet. Corn.

Tacitus 6. Annal. vbi de multis ob amicitiam initam cum Seiano periclitantibus,

iusteq; damnatis: quò lætius acceptum, sua exempla in consultores recidisse: Seneca Epist. 95. Ideoq; cum multis fuerit mali (loquitur de Alexandro, Cn. Pompeio, C. Mario) pestiferam illi vim, qua

plerisq; nocuerant, ipsū quoque sentiunt. Claudian.

Quam bene dispositum terris, vt dignus iniqui

Consilij fructus primis auctoribus insit.

Chori verba sunt apud Euripidem de Lyco intersecto ab Hercule:

—ἀντίποινα δ' ἐκτίσων

Τέλει.

Τολμα, δίδους γε τῶν δεδραμένων
δίκην.

*Talionem persolvens sustine, dans poenam
ob patrata scelera.* Sed properanti mihi oc-
currit illud Victoris Aurelij in Vitellio :
Huius tempore Vespasianus, ait, in Orien-
te principatum arripuit: à cuius militibus
certamine sub muris vrbs superatus, è
palatio, quo se abdiderat, Vitellius, victis
à tergo manibus productus circumducit-
ur ad spectaculum vulgi: ac ne homo
impudens, in extremis saltem, malorum,
quæ gesserat, rubore faciem demitteret,
subiecto in mentum gladio, seminudus,
multis ceno, fimo, & cæteris turpioribus
dictu purgamentis vultum eius incessan-
tibus per scalas Gemonias trahitur, ubi
Sabinum Vespasiani fratrem necari permi-
serat, numerosis ictibus confossus interijt.
Hæc Victor. Manet itaq; verissimum id,
quod olim prolatum fuit ab oraculo:

οἷα τ' ἀνὴρ ἐπ' ἐξέη, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάνει.
Qualia quæq; facit, talis finis manet ipsi.
Vix autem puto exemplum adduci pos-
se, quod huic meditationi magis cōueniat,
quam Maioris Amirani magni Gulielmi
Siciliæ regis. Is enim dum libidine impe-
randi, licet ex humili genere esset ortus,
varia consilia interficiendi Regis tractat,
tandem à Matthæo Bonello nobilissimo
iunene, & suo genero designato interfe-
ctus est. Quam historiam præ cæteris me-
morabilem latè & eleganter describit Hu-
go Falcandi de Siciliæ calamitat. lib. 6. cap.
5. ad quem studiosum lectorem remitto.
Id ipsum confirmat Aelius Lampridius,
vbi de insidijs Antonini Heliogabali con-
tra Alexandrum Cæsarem, qui postea Se-
uerus fuit appellatus, ita scribit: Sed nihil
agunt improbi contra innocentes: nam
nulla vi quis adduci potuit, vt tantum
facinus impleteret, cum in ipsum magis
conuersa sint tela, quæ parabat alijs, ab his

que sit interfectus, quibus alios apperebat.
Verum cum hæc meditatio magnam co-
gnationem cum Emblemate sequenti ha-
beat, ea, quæ hic deesse videntur, ex illo
studiosus lector petere poterit. Sed huius
Emblematis argumētum specialius in eos
torqueri poterit δημοβόρος tyrannos, &
Reipubl. pestes infestissimas, qui diuina
tandem ira vitali lumine priuantur, vel ad
exitium morte grauius, aut infamiam &
maximam capitis diminutionē præcipites
tuunt, cū interea quibus potissimū terrori
fuerant, rideantur & conuictijs proscindan-
tur. Meminit, sed aliorum, Brodæus Mi-
scellan. 2. c. 7. hoc tandē obiter. Seruius ad
3 Aeneid. alio torfit fabulā de exoculato
Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit sapien-
tissimus, & ob hoc oculū in capite habu-
isse dicitur, id est, iuxta cerebrum, quia pru-
dentia plus videbat. Verum Vlysses eum
prudencia superauit, & ob hoc fingitur eū
excacasse. Cyclops excacatus, adagium est
scitissimum de potentia magna, quæ ducis
prudencia, quam esse animæ oculum, ho-
nestissima quadam metaphora Plato dixit,
exuta, & (vt sic loquar) exoculata sit.
Proverbij origo ab historica demanant fi-
de: etenim posteaquam veneno interijt
Magnus Alexander, sicut Plutarchi do-
ctissimi testantur monumenta, dixit De-
mades orator, siue is Leosthenes fuerit,
copias illius bellandi artibus & strennita-
te longè præcipuas Cyclopi excacato vi-
deri consimiles, quoniam robore peritiq;
præcellerent, sed duce, qui electissimum
exercitum ritè duceret, forent exorbata.
Non percutram Græcorum scholiastum
allegorica placita, sed Heraclidis Pontici
dumtaxat explicationem ad Homericam
Odysseam: qui ait, Cyclopem nominari
affectum ratione priuantem:

Κύκλωφ' ἀνόμασαι ὁ τοῦ λογισμοῦ ὑπο-
λαβών.

In tyranno
nos δημο-
βόρος.

Cyclops
quid ser-
uio.

Cyclops
excaca-
tus.

Iusta ultio.

EMBLEMA CLXXIII.

RAPTABAT volucres captum pede coruus in auras
 Scorpion, audaci premia parva gula.
 Ast ille infuso sensim per membra veneno,
 Raptorem in Stygias compulit ultor aquas.
 O risu res digna: alijs qui fata parabat,
 Ipse perit, proprijs succubuitq; dolis.

COMMENTARI I.

I. **C**ORVVS in ramo arboris sedens
 rostro scorpionem tenet, qui strictis ar-
 mis suis, nempe cauda aculeata, hostem
 suum ferit, & veneno infuso perimit.

I I. **S**IMILIS est apud Aesopum de Cor-
 uo cibum quaritante, & serpentem in a-
 prico dormientem corripiente, à quo le-
 thiferum speculum sentiens, iustam in se
 ultionem animalculi viliissimi sensit. Car-

men ipsum petiit ex Græco Archi-
 lib. 1. Græcotum Epigram. tit. εις δίκην.
 εν ποτε παμφαινοντι μελάντερος αιθερι
 νομων,
 σκορπιον εκ γαιης εδε θεωροντα κέραξ.
 εν μαρψας ωρεσεν. οδ' αϊξαντος επ
 εδας,
 & βραδύς, εν κέντρω πέζαν ετυλο
 βεβαι,

ἡ ζωὴς μιν ἀμέρσεν. ἴδ' ὅσον ἔτευχεν
ἐπ' ἄλλῳ,

ἐκ κείνης τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον.

Scorpius è terra proreperat, idq; vidente

Coruo, qui cælo visitat in liquido;

Corripuit visum, fugitq; sed hic ut hu-

mmum ales

Contigerat, telo mox ferit atq; necat.

Ecce tibi, quod in hunc aus insidiosa pa-

rabat,

Inde sibi accinit ipsa necem misera.

Aliquando conspicuo in æthere nigrior se

vibrans,

Scorpiū è terra vidit exilientē coruus.

Quem correpturus irruit: at ille [Scor-

pious] eius qui irruisset ad solum:

Non tardus multum aculeata pedem

percutit sagitta,

Et vita eum priuauit. Ecce quantum

[quisq;] fecerit in alium,

Ex illo miser ipse accepit necem.

Quondam conspicuo se coruus in æthere

vibrans,

Scorpion intuitus qui volisabat humo

est.

Quem dum correptum tenuit, percussit in-

ermem

Raptoris corui cuspis acuta pedem.

Atq; neci dedit hunc. In quemquam qui

facit, ecce,

Illiz antandem debita fata luet.

RAPTABAT volucres &c.] Coruus

dum prædam in aere quæritat, & Scorpio-

nem pede arreptum tenet, ut illum deuo-

rarer. Virgil. 5. Aneid.

— iuuenis volucres dinerberat auras.

Scorpion] Scorpio, vel Scorpius dicitur

ἀπὸ τῆ σκορπίζειν τὸν ἰόν. ab spargendo

venenum: Vel παρὰ τὸ σκοτεινὸς ἔρπειν. id

est, à serpendo sinistrè. De quo agit Plinius

lib. 11. cap. 25. Celsus lib. 5. cap. 27. A scor-

pione sunt adagia, Scorpion sub omni la-

pide. & Scorpion pro perca.

Premia parva gula.] Vide adagium,

Coruus serpentem. quod torquetur in ho-

minem ob edacitatem periclitantem: ve-

luti Diogenes Cynicus comeso polypo

crudo periit.

Infuso sensim] injecto aculeo venefico.

Raptorem in Stygiis] ceruum ad mor-

tem adegit. Styx palus est apud inferos,

sic dicta ἀπὸ τῆ στυγίης. odio habere. Vel

ἀπὸ τῆ στυγερῆς, à tristitia. Virgil. 6. A-

neid.

— Stygiamq; paludem.

Dij cuius iurare timent, & fallere numon.

De ea vide cap. 2. lib. 3. Mytholog. Nat.

Comitis. Tibullus lib. 1. eleg. 10.

Cerberus, & Stygia nauita puppi aqua.

Proprijs succubuitq; dolus] qui insidias

alteri struxerat, ipse dolo periit. Apud pa-

ræmiographum Hebraum Prouerb. 26.

Qui fodit foueam, incidit in eam: & qui

lapidem vibrat, ad eum reuerteretur. Cicero

2. Tuscul. ex Poeta quodam: Qui alteri

exitium parat, eum scire oportet, sibi

paratam pestem, ut participet parem.

CORVVS quidem malus est, at scor-

pious nocentior, qui eum arcuata & vene-

nata cauda interimit: idem quod accidit

ijs, qui re flagitio parat, suo demum ma-

gno malo discunt, malè parat malè dispe-

rire. Et ferè sit, ut, quod vulgò dici solet,

captores ipsi capiantur, raptoresq; ab a-

lijs etiam vicissim correpti decendant & il-

laqueentur: ut eum gladiator incidit in

homicidam, fur in latronem, Infor in alea

tozem, falsarius in veneficum, scenerator

in auctionarium aut transfugam, callidus

in versipellem, impostor in plauum; vno

verbo, malus in peiorem. Quo spectant

adagia, Cornix scorpion. & Suo ipsius la-

queo captus. & Coruus serpentem. & Capra

gladium. &c. Sic sæpe (teste Ouidio 2. de

Remedio)

Parua necat morfu spaciosum vipera tan-

rum:

A cane non magno sæpe tenetur aper.

Respexit huc Sallust. in fragment. histor.

Praua incepta consultoribus sunt noxæ.

Lucretius lib. 5.

Circumretit enim vis, atq; iniuria quaq;

Atq; unde exorta est, ad eum plerumque

reuertit.

Ouid. 1. de arte:

Fallite fallentes; ex magna parte profanū

Sunt genus: in laqueos quos posuere ca-

dant.

Consentiunt ipsæ sacræ literæ, Sapient. 11.

Per quæ quis peccat, per hæc & torque-

tur. Sed ad historias conuertamur. Hero-

diadis filia cum D. Ioannis caput petijisset

ab Herode, saltationis præmium, ut legi-

tur Marci 6. ea ipsa pœna punita fuit: nam

cum ei aliquando esset traijciendus flu-

uius, qui tempore brumali glacie constri-

ctus congelatusq; erat, mox rupta glacie

capite tenus demersa est, & inferioribus

z z z corporis

IV.

Captores
sæpe ipsi
capiuntur.

Filia He-
rodiadis
mors.

- corporis partibus saltare coepit in vndis, ita vt caput à trunco non ferro, sed crustis glaciei resectum sit. Nicephorus lib. 1. cap. 20. Cæsar Baronijs Tom. 1. Annal. Eccles. Nestorius blasphemias impudentissimas in Christum euomuit, ideo eius lingua statim vt mortuus est à vermibus fuit consumpta. Pandarus per linguam traiectus est telo, quia iusiurandum violauit. Apud Sophoclem Laij tetra libido in semine Oedipo horribiliter puniuit: ille enim à magna matre absorptus est, quod matrem vitiauerat. Metius Suffetius ductus fuit in duas partes, quia collusit cum duabus partibus, Albanis & Romanis. T. Liuius lib. 1. Clytemnestra ab Oreste, quod ipsa matrem suam occidit, patrem Orestis, interempta est. Fuere qui semet eodem illo pugione, quo Cæsarem violauerant, interemerunt. Suetonius. in Cæsare. Quod de Cæsare memoriæ traditum est, hoc etiam de Gordiano Cordus euenisse scribit. Nam omnes qui eumque illum gladio appetuerunt, qui nouem fuisse dicuntur, postea interemptis Philippicis sua manu, suisque gladiis, & iisdem, quibus illum percusserant, interiisse dicuntur. Iul. Capitolin. in Gordianis tribus sub finem. Fuit autem is Gordianus, vltimus ex Imperatoribus Gordianis, & fraude Philippi præfecti Prætorij, Arabis humili genere oriundi, interfectus. Eiusdem argumenti habemus præterea insigne exemplum apud Liuium lib. 8. de beneficijs Romanis, cuius quoque Valer. Max. meminit lib. 2. cap. 26. quæ cum venena præparassent, quibus multi similibus morbis extinguerentur, neque compertum esset, unde ista venirent; tandem ancilla rei veritatem detexit, muliebri scilicet fraude ciuitatem præmi, matronasque ea venena coquere. Negantibus autem hoc matronis, & ea medicamenta salubria esse contentibus, ex bibere istas decoctiones sunt iussæ. Haud abnuentibus illis bibere, epoto medicamento suamet ipsæ fraude omnes interierunt, ideoque extemplo reliquæ comprehensæ, ex quibus 170. damnatæ sunt. Huc referri potest (vt tandem fuit) Perillus, artifex tauri Phalaridis, de quo Ouidius:
- Et Phalarus tauro violenti membra Perilli
Torrui, infelix imbuuit autor opus.*
- Eodem modo contigit cuidam Arutio Paterculo, qui aeneum equuleum ad excruciantos homines excogitarat. Memorandum quoque est illud, (vt ad recentiora deueniamus) quod Robertus Gaguinus lib. 10. cap. 29. Histor. Francor. literis mandauit. Per eos dies, inquit, anno salutis M. CCCC. LXXVII. machina ingens, quam bombardam dicunt, Turoni confecta, & inde Parisium vecta, triste sui spectaculum præbuit. Ad D. Antonij portam extra muros, cum instructa & composita prorsus à peritijs eius operis esset, dum pila ferrea pondere quingentarum librarum in cauum machinæ deuoluitur, ignem excutit, quod pila ipsa repente depulsa, machinæ in primis auctorem, moxque quatuordecim ibi astantes viros, ita dissipauit, vt per aerem membra prouecta agrè inueniri & colligi potuerint. Longius quoque euolans pila, aucupem quibus insidias ponentem oppressit. Alij præterea sex violentia spiritus & sulphuris factore grauem valetudinem incurrerunt. Ioannes Manguius, qui machinam confecerat, frustatim per agrum receptus apud S. Medericum sepultus est. Hæc ille. Sed id ipsum Emblemata video latissimè porrigi ad technarum, fraudumque machinatorum, qui tandem suam Nemefin sentiunt, & vt seminem fecerint, ita & merent. Multa huc comportari possunt ex Plutarcho de his, qui tardè à numine puniuntur.

Parem delinquentis & suaforis culpam esse.

EMBLEMA CLXXIV.

PRAECONEM lituo perflantem classica victrix
Captivum in terro carcere turba tenet.

Quem ille excusat, quod nec sit strenuus armis,
Vilius aut saevo laeserit ense latus.

Huic illi: Quin ipse magis timidissime peccas,
Qui clangore alios eris in arma cies.

COMMENTARI I.

I. **M**ILITES duo tubicinem, tuba
velo ornata & decenti habitu instru-
ctum, detinent, quem videntur de exercitu
abstractum cautissime ducere.

II. **E**x Aesopi apologo, de tubicine in bel-
lo capto, qui se infontem predicabat, quod
nullum occidisset, sed neq; in quemquam

gladium distinxisset, qui mox audiuit: *plus, cur*
Διὰ τῆτο γὰρ μάλλον τεθνήξῃ, ὅτι σὺ μὴ σε excusa
δυναμὸς πολεμῆν, τὲς πάντας πρὸς
μάχην ἐγείρεις. Sed ideo magis tibi mo-
riendum est, qui cū pugnandis expers,
alios omnes ad pugnam concitas. Etenim
(quod aiunt Inreconfulti) Qui agunt, & Agentes
et consen-

ientes pa-
ri poena
puniuntur.

III.
Præcones.

qui assensum præbent, pari supplicio affi-
ciendi sunt: & satis ipse facit, qui per alium
facit.

PRÆCONEM] tubicinem. Præcones
dicuntur à præcinendo, quasi præcanes,
quod autè canant, & annuncient quid fa-
ciendum sit. Sunt enim præcones proprie
ij, qui iussu magistratus publicè aliquid
denunciant, qui auctionem faciebant, &
qui audientiam in theatris indicebant. Et
quia publicæ istæ denunciationes plerun-
que fiebant præmisso tubæ sono, hinc præ-
co pro tubicine vsurpatur: nam & duces
militares mandata sua per tubicines de-
nunciant.

Lituus
quid sit.

Lituus] Lituus (vt Festus ait) appella-
tus est, quod litus sit testis. Est enim genus
buccinæ incurvæ, quo qui cecinerit dicitur
Liticen. Ennius:

Inde loci lituus sonitus effundit acutos.

Charisius lib. 1. Lituum genus tubæ mi-
noris fuisse dixit. Acron ad odam 1. Ho-
ratiij: Lituus incurvus fuit, sonumq; ha-
buit acutum, vt tuba grauem: Lituusequi-
rum fuit, peditum tuba. Interim tuba &
lituus non raro confunduntur. Ovidius
3. Fastor.

Iam lituus pugna signa daturus erat.

Lucanus de bello civili: *Iam litui strepunt.*
Ammian. Marcell. 31. lib. Cumq; arma ex-
latere omni concuterentur, & tela lituos-
que Bellona Inctuosos inflaret. Est etiam
lituus, baculus ille, quo ad augurandum
prisci vsi fuerunt.

Classici
canere.

Perstantem classica] Classicum canen-
tem, excitantem bellatores ad pugnam.
Classicum canere, est signum dare, quo mi-
lites pugnare incipiant: cui opponitur,
Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Geor-
gic.

Necdum etiam audierant inflari classica.
Hæc communis est opinio, sed quid alij
sentiant videamus. Classicum nullius fuit
ordinis militum, sed solius Imperatoris;
atque eo duntaxat præsentem classicum can-
ebatur, fuitq; in signe imperij, vt Mode-
stinus, & Vegetius lib. 2. cap. 12. tradide-
runt. Hinc à Propertio lib. 3. eleg. 2. no-
minatur Prætorium.

**Nil tibi sit raucæ prætoria classica cornu
flare.**

Linus lib. 27. Classico canebatur, cum
concio aduocabatur ab Imperatore; vel
extremo supplicio in aliquem animadu-
rebat.

Sed alijs quoque de causis clas-
sicum canebatur. Linus lib. 2. Prima lu-
ce classico signū professionis dedit. Quid
autem fuerit classicum, haud dictu pro-
cliuè est. Seruius ad illa verba Virgilij
7. Aeneid. *Classica iamq; sonas.* classicum
& tubam flexilem, & sonum ipsum, qui
tuba emittitur, significare dicit. Priscian.
lib. 5. de 12. vers. Aeneid. classicum tubam
esse dicit, & quod ea vterentur classes e-
quitum, classicum appellatum. Videtur
consentire Suetonius in Iulio cap. 32. Ra-
pta ab vno tuba, prosiluit ad flumen, & in-
genti spiritui classicum exorsus pertendit
ad alteram ripam. Varro lib. 4. de lingua
Latina, classicum cornu fuisse significare
videtur. Isidorus quoq; lib. 18. classica di-
cit esse cornua, quæ convocandi causa erāt
facta, & à calando classica appellata. Sed
fortè verisimile est, apud Imperatorem
omnes simul tubicines, cornuicines, li tici-
nes, cæterosque certo quodam sono ceci-
nisse, idq; appellatum classicum. Poly-
bius enim lib. 14. scribit, Romanorū fuisse
consuetudinem, vt cœnæ tempore cun-
cti tubicines ac buccinatores simul ante
prætorium canerent, quod signum erat,
vt nocturnæ vigiliæ suis locis disponerentur.
Dio lib. 47. scribit, sub initium certa-
minis tubicines in orbe cōstitutos certum
modulationis genus cecinisse: quo milites
monebantur, vt in ordine starent, armaq;
expedirent. Et hoc aliquis forsan classi-
cum possit interpretari; quod quidem
proximè ad communem opinionem ac-
cedit.

Victrix turba] Victrices copię.

Quis ille excusat] apud quos victores
excusat sese præco ille captus.

Quod nec sit strenuus armis] πολέμι-
κός, σπάρτης, quod nec sit bellator, nec
quemquam manu interfecerit.

Quin ipse magis peccas] eò grauior tua
culpa, qui alios ad bellum concitas. Fru-
stra legis auxilium implorat, qui in legem
committis. l. auxilium, 78. in fine, ff. de mi-
norib.

Clangore aris] tubæ sonitu. Metony-
mia in dictione, aris, pro, tubæ. Virgilius
6. Aeneid.

Ære ciere viros, Marteq; accendere cantu.

EMBLEMA in eos torquetur potis-
simum, qui oratione & consilio Principes
ad suscipienda bella inflammant, cum ipsi
pugnam

Classici
quid sit.

IV.
Bellator
sua pugnare.

pugnam detrectent, nec vlli sese periculo patrie aut Principis nomine committant: quibus quidem certe nullus probabilis esse potest consilii tam nefarii pretextus, cum ipsi reuera sint nocentiores, maiusque detrimentum eminens lingua cæteris adferant, quàm qui cominus gladijs decertant. Siquidem homo perniciosus suscitatur lites, & peruersus separat principes, vt habetur apud Hebræum parcmiaften. Proverb. 18. Nulla enim fortè irreperet Martis violentia, nisi antecederet eiusdem committendi persuasio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingunt, at nihilominus parricidii faciendi consilium suggerunt. Occurrit illud Demosthenis de patre cuiusdam sacerdotis, quæ Braurioniam appellat. Is, cum alterum quispiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus. Palam erat hominem mortuum ne digito quidem ab eo tactum, sed ab occisore duntaxat: ita vulgo iudicabatur non teneri cædis. Sed Arcopagitarum aliud iudicium fuit, qui censuerunt eum, qui suadendo inuissit, eodem obstrictum scelere. Nam constat homines audaciores fieri adhortatione: nec solum manu, sed etiam voce & proclamatione opem & auxilium ferri. Itaque ille damnatus, & in exilium pulsus est. Aristot. 1. Rhetoricum citat, quo vsus est orator Leodamas aduersus Callistatium: dicebat enim eum, qui consilium dedisset, magis in culpa esse, quàm qui scelus commisisset: quia scelus admissum non esset, nisi eius auctor & consultor aliquis extitisset. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Pisonem: Quid interfuit inter Catilinam, & eum, cui tu senatus auctoritatem, salutem ciuitatis, totam Rem. prouinciam præmio vendidisti? Quæ enim L. Catilinam conuocantem consul prohibui, ea Pub. Clodius facientem consules adiunxerunt. Voluit ille senatum interficere, vos sustulistis: leges incendere, vos abrogastis: interficere patriam, vos adiunxistis. Quid est vobis Cogitatum sine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit, urbem: vos eius domum, propter quem urbs incensa non est. Ac ne illi quidem, si habuissent vestri similem consulem, de urbis incendio cogitassent. Huc facit M. Quintilian. declamatione 270. Satis ostendit ipsa pœna, inquit, eum teneri, qui idem commi-

serit, quod si occidisset. Neque enim grauius quicquam aduersus eum, qui sua manu interfecerit, constituere potuit legum lator, quàm aduersus eum, qui causam præstitisset. Ergo & similitudine pœnæ etiam crimen par exigere debetis. Hæc ille. Cæterum cum hoc nostro Emblemate magis conuenit quod Leodamas, de quo proxime dicebat, eum in maiore culpa esse, qui facinus commiserit quàm qui consilium dederit, consilium enim nullius est momenti, nisi sit qui illud sequatur. Et interitus causam, non interitum spectari oportere, dixit in Miloniana disertus orator Vlpianus etiam, vt est in l. 1. de iniuriis: Non solum is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc est, qui percussit, verum ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno percuteretur. Eodem recidit l. 1. s. ad l. Cornel. de sicariis, vbi idem Vlpianus ait, Nihil interesse, occidat quis, an causam mortis præbeat. Ad hanc quoque sententiam multa alia iuris pronuntiata pertinent. In l. Mela, ff. ad l. Aquil. Ferens auxilium facit delicti participem. Imò, quod in vetere mimo: Bis peccat, qui peccanti auxilium accommodat. Et qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, l. qui occidit, §. pen. cod. tit. ad l. Aquil. Et qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, l. ita tamen, De adm. tut. C. qui per alium, de regul. in 6. Sed vnius tamen factum alios in periculum trahere non debet, l. illicitus, §. sicut, de off. præsid. Multa quoque Doctores in c. 1. de officio deleg. & in c. notum, 2. q. 1. & l. si quis seruo, C. de furt. Imò consentientes grauius delinquere & puniri, quàm ipsos agentes, habetur planè in c. qui aliorum, 24. q. 3. & in c. qui consentit, 11. q. 3. Quin idem euangelica etiam lege edicitur: Non solum (inquit Apostolus ad Roman. 1.) qui mala faciunt digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus. Offerit sese locus elegans Hieronymi epistola ad Celatiam: Malitiam, odium, atque inuidiam (quæ vel maxima, vel sola sunt nocendi semina) à se propellat anima Christiana: neque manu tantum aut lingua, sed corde quoque custodiat innocentiam: nec opere modò, sed voto etiam nocere formidet. Quantum enim ad peccati rationem attinet, nocuit & qui nocere disposuit. Sed ne videar

Et qui facit, et qui suadet iniuriæ, tenetur.

falcem in alienas messes longius immitte-
re, vna aut altera nostrorum autoritate
totam rem concludam. Audi ergo Plau-
tinam mulam: *Qui monet, quasi adiuvat.*

*Qui mo-
net, adiu-
uat.*

Lucaum:

— *Facinus quos inquinat, aequat.*

Quidum 5. Trist. eleg. 15.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ille

monendo

Laudat, & hortatu comprobat acta suo.
Laelii demum Ciceroniam senilis est sen-
tentia: Improbis poena statuenda est: nec
minor verò iis, qui secuti erunt alterum,
quàm iis, qui ipsi fuerint impietatis du-
ces. At nunc CAVE CANEM.

Alius peccat, alius plectitur.

EMBLEMA CLXXV.

ARRIPIT ut lapidem catulus, morsuq. fatigat,
Nec percussori mutua damna facit.
Sic plerique sinunt veros elabier hostes,
Et quos nulla granat noxia, dente petunt.

COMMENTARI.

QVI D A M lapidibus canem petiit, & citato cursu aufugit, at canis non insequitur proicientem, sed in lapidem proiecctum mordicus tenuit.

FO N S Emblematis è Bacchio habetur, sicuti à Marcello Nonio citatur: Nā canis quando est percussa lapide, non tam illum appetit, qui se iecit, quā illum ipsum lapidem, quo ea ipsa icta est, petiit. Comparatio eadem est apud Platonem de Repub. 5. (vt citatur ab Aristotele lib. 3. Rhetor. ad Theodect. cap. 4.) quo loco in eos agit, qui sauiunt in humana cadavera: *ἡμῖν τι διαφορὰν ὅραν τὸς ἐτας ποίοντες τὸν κύναν, οἱ τοῖς λίθοις οἷς αὐτὸν βλάθῃσι χαλεπαίνουσι τὴν βαλλόντος ἐν αὐτῷ μέναι.* Non differre dicit eos à canibus, qui sauiunt in iactos lapides; eum vero, qui iecerit, prætermittunt Plinius lib. 29. cap. 5. Minus hoc (inquit) miretur, qui cogiret lapidem à cane morsum vsq; in proverbium discordiæ venisse. Sed hoc ad aliud spectat. Vide adagium, *Canis sauiens in lapidem.* &, *Vrsus cum adsit, vestigia querit.* & *Cum larvis luctari.* Quæ verò de causa lapidem missum canes mordere soleāt, tres causas reddit Plutarchus in libello De causis natur. Prima est, quod canis, cum ratione vti nequeat (id enim soli homini datum est) id quod ante oculos minaciter versatur, inimicum putat; deq; eo sumere vltionem parat. Secunda, cum lapis per terram cursitat, feram putat esse canis, quam prius capere conatur; deinde spe frustratus hominem rursus petiit. Tertia, cum id, quod ab homine missum est, & hominem ipsum æqualiter odio habeat, id quod proximus est prius insecutur.

ARRIPIT vt lapidem cautus] vt canis corripit lapidem proiecctum & emissū. *Morsusq; fatigat mordet.*

Mutua damna facit] neq; par pari refert, scilicet illatam iniuriam. *Facere damnum,* in hoc significatu non est Latinis vsitatum (verba reddo Sanctij) sed, dare damnum. Nam facere damnum, est iacturam facere. Ego sic reponendum existimo versiculum:

Nec percussori mutua damna parat.

Hæc quidem Sanctius; sed contra hunc satis salidè inuehitur Minos, hisce omni-

nò verbis: Reprehenditur hic Alcibiades ineptæ Latinitatis à quodam, qui se suo iudicio pro docto vendidit, quod, *damnum facere*, non dicamus. Sed imperitus pugator non legerat hunc M. Tullij locum, s. act. in Verrem: Quid si docebo, iudices, eos, qui quadraginta millia modium lucii faciunt, damnum facturos fuisse, si tua iniquitas sit, vt ex cohorte Recuperatores non intercederent? Sed Minos amatulentia non tanti est, vt à vera Sanctij sententia discedamus: etenim Ciceronis auctoritas allata passim, non actum è intelligenda est, siquidem Ciceroni *facere damnum*, est periclitari, damnum & incommodum ex re aliqua accipere, iacturam facere, Patet ex eodem Cicerone de claris Orat. Damnum enim illius immaturo interitu res Romana, Latineq; literæ fecerunt. Et Plautus Captiu. ait:

Est etiam, ubi profecto damnum præstat facere, quàm lucrum.
Veros hostes] Ipsi simos aduersarios, à quibus orta est iniuria.

Noxia.] Noxia de maleficio dicitur. Noxam dixere antiqui quod nocet: & est detrimentum, culpa, poena. Lege ipsammet Alcibiadem Commentario in tit. De verbor. & rer. signific. l. 237. quem locum & nos supradiximus ad Emblema 131. cuius titulus, *Remedia in arduo, mala in prono esse.*

Dente perunt.] Iniurijs vel conuicijs prosciunt: quod vnum iniuriarum non paruum facinus, quia iniquum est aliquem alieno odio prægrauari, ait Imperator Justinianus in l. Si quis suo, §. legis autem, C. de inoffic. testam. Et Callistratus l. 26. ff. de poenis: Crimen, vel poena paterna nullam maculam filio infligere potest, nam vnusquisque ex suo admissio sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituitur.

PLERIQUE sunt, qui cum nō possint ijs noxam inferre, à quibus selesos putant, vt acceptam iniuriam vlciscantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, si fieri possit, suorum aduersariorum amicos adoriuntur, impotenti quidem & iniquo conatu. Qui mos perinde est ac puerulorū, qui subita iracundia percussū, virgas adu-runt, quibus plexi sunt. Eiusmodi sunt, qui

Noxia.
Noxia.

IV.
Impotentium hominum affectus.

I.
Tunc Emblemata.

Cui canis lapidem missum mordet.

III.

Facere damnum.

qui causas adiuvantes, vel per se omnino ad agendum ineptas pro efficientibus imperite usurpat, ut Medea nutrix, dum cul pam conferret in trabes abiegnas è ne- more Pelio auctas, quibus Argo navis facta esset, in qua Medea cum Iasone aufugisset. Sed ut ad nostros mores sermonem convertam, omnibus in confesso est, quot quantaq; infortunia in dies nobis impendunt, & interdum graviter urgeant: quorum causam inconsulto rejicimus in eos fortasse, qui nullo modo sunt in causa, cum potius errores & lapsus nostros agnosceret, & pia sinceraq; *metaphora* tot contractas vitiorum sordes eluere deberemus, nec ut canes in lapidem saevientes, incusare iustissimam supremi & incorrupti iudicis Dei animadversionem. Id si placet ad iram iniustitiam convertere, vna etiam Senecam audiemus ita disputantem 1. De ira: Iam vero si affectus irae damnaq; velis intuiti, nulla pestis humano generi pluris sterit. Et deinde: Id non est ira, sed quasi ira: sicut puerorum, qui si ceciderunt, terream verberari volunt, & saepe nesciunt quidem cui irascantur, sed tantum irascuntur sine causa, & sine iniuria, non tamen sine aliqua iniuriae specie, nec sine aliqua poenae cupiditate. Deluduntur itaque imitatione plagarum, & simulatis deprecantiis lacrymis placentur, & falsa ultione falsus dolor tollitur. Idem Seneca eodem lib. c. 16. iram ostendit ita impotentem esse, ut saepe infesta patrono, reum damnet: & si veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in male coeptis honestior illi videtur pertinacia quam penitentia. Apponit exemplum in Pisone quodam, qui cum iratus duci eum iussisset, qui ex comitatu sine commilitone redie-

rat, quasi interfecisset quem non exhibebat: roganti tempus aliquod ad conquiescendum, non dedit. Damnatus extra vallum deductus est, & iam cervicem porrigebat, cum subito ille commilito apparuit, qui occisus videbatur. Tunc centurio supplicio praepositus, condere gladium spiculatori iubet, damnatum ad Pisonem reducit, rediturus Pisoni innocentiam: nam militi fortuna reddiderat. Ingenti concursu deductuntur, complexi alter alterum cum magno castrorum gaudio commilitones. Conscendit tribunal furens Piso, ac iubet duci utrumque, & eum militem, qui non occidit, & eum, qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia unus innocens apparuerat, duo peribant. Piso adiecit & tertium. Nam illum centurionem, qui damnatum reduxit, duci iubet; constituti sunt in eodem loco perituri tres ob unius innocentiam. Quod si ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadij & Honorij rescriptum, ex l. 22. C. de poenis: Sancimus ibi esse poenam, ubi & noxia est. Propinquos, notos, familiares procul à calumnia submoventur, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim societas vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur suos teneant auctores: nec ulterius progrediatur metus, quam reperiatur delictum. Adicere placet illud Senecae de ira lib. 2. cap. 24. Nihil est iniquius, quam aliquem paterni odii haeredem fieri. Cicero ad M. Brutum: Est acerbum, parentum scelera filiorum poenis lvi. Laetantius non minus graviter lib. 6. cap. 18. Qui referre iniuriam nititur, cum ipsum, à quo laesus est, gestit imitari: ita qui malum imitatur, bonus esse nullo pacto potest.

Insignes
Seneca lo-
ci.

Pisonem in
iustitia.

Infani gladius.

EMBLEMA CLXXVI.

SETIGERI medius stabat gregis ensifer Ajax,
 Cade suum credens cadere Tantalidas.
 Hostia sic tamquam sus succedanea pœnas
 Pro Laertiade, pro caneaq; dabat.
 Nescit obeſſe ſuis furor hoſtibus: errat ab icſtu,
 Conſilyq; impos in ſua damna ruit.

COMMENTARI I.

AIAX furibundus & armatus ſtri-
 cto gladio in gregem porcorum ir-
 ruit, quorum alii interfecti paſſim proſtra-
 ti ſacent, alij pedibus ſalutem quærunt.

AIAX grauiſſe tuliffe fertur, Vlyſ-
 ſem ſibi in quo Græcorum iudicio præla-
 tum in ſucceſſione armorum Achillis, ad-
 eo vt præ dolore in inſaniam verſus ſit.
 Itaq; diſtrecto gladio in gregem porcorum

inſiluit, exiſtimans ſeſe Græcorum copias
 cedere. Tum duos quosdã maximos ſues
 è trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans
 hos eſſe Agamemnonem atque Vlyſſem:
 Quorum alteri vt iudici, alteri vt victori
 potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus
 ita ſuſpenſis plurimo cum riſu inſultauit,
 addens conuicia, quæcunque ſuggerebat
 ſplendida bilis. Poſtquam autem reſpuiſ-
 ſet

set partim pudore, partim metu sibi mortem conscivit. Hæc ferè ex proherbio, *Aiacus risus*. Est hæc de re pulcherrima Sophoclis Tragedia, quæ inscribitur *Αἴας μαστιγοόστος*. Meminit etiam Pindarus Nem. 3. Horatius 2. Serm. Sat. 3.

— *Cur Ajax heros ab Achille secundus*

Putrescit, toties servatus clarus Atrides?
Gaudeat ut populus Priami, Priamusq; inhumato,

Per quem tot iuvenes patrio carnore sepulchro?

Mille ovium infans morti dedit, inclutum Vlysem,

Et Menelaum una mecum se occidere clamans.

Et paulò post :

— *Infans quid etiam Ajax fecit, cū stravit ferro pecus? abstinuit vim Vxore cognato, mala multa precatus Atridis.*

Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Vlysem.

Et deinceps :

Ajax immeritos dū occidit, desipit, agnos. Historiam de Aiace pete ex Ouidio, lib. 13. Metamorph. ad quam allusit Plautus in Captivis, cū quendam insanum vellet vocare, dicens : Armenta absunt, Aiacem, hunc cum vides ipsum vides.

III.

SETIGER gregis] in medium gregem porcorum insiliit. Sophocles, Horatius loco citato, & alii, arietes, non sues dicit verberasse Aiacem.

Ensisifer Ajax] bellator. Supra Emblem. 168. vocat *scutiferum Aiacem*, hic *ensiferum*, ab effectu mortis vltroque, quæ consecuta est.

Cade suum.] Porcorum internecione.

Tantalidas.] Græcos, qui à Tantalò Tantalidæ dicti sunt: eorum enim pleriq; à Tantalò Iouis ex Plota Nympha filio traxerunt originem. Iupiter Tantalum genuit: Tantalus filium Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis. Itaq; Iupiter fuit Agamemnonis abavus. Id epitheton usurpat opportunè Ovidius oratione Aiæ, quæ heros ille Vlyssis ortum genus à Tântalo, tamquam probrum obijcit.

Hestia sic tãquam suis succedanea, &c.] Sues erant tamquam victimæ, quæ poenas

luebant pro Græcis iudicibus & Vlyssè. Succedanea autem hostia olim dicebatur, quæ secundo loco fiebat. Si enim primis hostijs litatum non fuisse putassent sacrificij, aliæ hostiæ post primas eductæ cedebantur duæ, quæ prioribus iam cæsis luedi piaculi causa subdebantur. Gell. lib. 4. c. 6. succidanea, non succedanea esse dicendum ait, ob vocabuli compositionem.

Pro Laertiade] pro Vlyssè, Laertis filio.

Pro caueam] Cauea, polysemum est. Hic Iudicium confessum intellige. Est autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Cauea aliàs propriè significat locum sub terra vacuum & obscurum; & quia in huiusmodi locis esse cõsueverunt ferarum cubilia, caueam etiam pro ferarum receptaculo vsu rapimus. Item pro septo illo, in quo auiculas tenemus. Significat præterea cauea aream in medio theatri, è qua populus Indos spectare solebat. Plautus Amphitr.

Conquisitores singula in subscella

Eant per totam caueam.

Virgilius 5. Aeneid.

Hic totum cauea confessum ingentis, et omnia patrum magnus Salius clamoribus implet.

Vbi Servius: Per caueam plebem significat: nam cauea confessus est populi. Cicero in Lælio: Qui clamores tota cauea nuper in hospitij & amici mei Pacuvij fuerunt nostra fabula: &c.

Nescit obesse suis] γνῶσκω. Iracundus & mente captus non ijs, quos odio prosequitur, sed sibi nocet: non, inquam, eos, quos maxime vellet afficere iniuria, sed seipsum ledit, & interdum enecat. Furiosi nulla voluntas. I. furiosi, ff. de re iudic. cū enim ille absentis habeatur loco, I. furiosus, de reg. iur. si fortè quem impetierit aut occiderit, abibit impunè; satis enim furore ipso puniatur furiosus. I. Divus, ff. de offic. præsid. l. infans, ad l. Cornel. de fidei. l. pen. in fin. ad l. Pomp. de patricid. Quare si Principi maledixerit, poenæ non subiicietur. Et id quidem non omnino præter tē, si quis fortasse putet nos abuti otio. Videntur enim parum sapæ mentis esse, qui cum furiosis, aut mente captis, si nocuerint, summo in re agendum putent. Excusat enim mentis deliquium, ut quod sit dormitante, vel puero septenni, vel quinquenni, in quem cū dolus non cadere pos-

via est. Multi itaq; continuauerunt iræ fu-
rorem : nec quam expulerāt mentem, vn-
quam receperunt. Aiace in mortem egit
furor: in furorem ira. Mortem liberis, ege-
statem sibi, ruinam domui imprecatur, &c.
Hæc Seneca. Quare rectè monuit Me-
nander :

ἐχθρὸς ἀμύνε, μὴ ἐπὶ τῇ σαυτὲ βλάβῃ.
Vlciscere hostes, sed absq; tuo damno.

Si saperent stomachosi homines, & furi-

bundi illi Aiaces, talia sibi semper animo
versanda, & oculis perpetuò intrenda pro-
ponerent, vt à tam infelici exitu, & effectis
crudelissimæ perturbationis sibi metue-
rent atq; cauere. Ad illustrationem ar-
gumenti huius commodè referes, quæ de
impatientia & vindictæ appetitione doctè
Lactantius disputat libro 6. Diuin. insti-
tut. c. 18.

Pax.

EMBLEMA CLXXVII.

T VRRIGERIS humeris, dentis quoque barrus eburni,
Qui superare ferox Martia bella solet,
Supposuit nunc colla iugo, Stimulisq; subactus,
Caesareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoscit concordem undique gentes,
Proiectisq; armis munia pacis obit.

COMMENTARI I.

ELEPHAS animalium terrestrium maximum, & aspectu horrendum, à magistro suo (quem Aristoteles elephantisten, Plutarchus elephantarchen appellat) sub freno ducitur, verberibusq; impetitur: nihilominus curru ille triumphalē trahit, scutum, & cetera arma projecta pedibus, conculcans.

ELEPHANTORVM in bellis vsum olim fuisse celeberrimum, supra Emblemate 124. diximus, & aliàs notius est, quàm vt confirmare opus habeam: vnde apud plerosque pro belli symbolo positos reperio, vt hic etiam pro pace, diuersa tamen ratione & fine: Elephantus enim, qui equis in acie terrorem incutiebat, qui sui horrendo spectaculo milites ipsos conturbabat, quiq; eburneo dente pugnatum hominum equos corripiebat, pace parca, colulum iugo supposuit, & Cæsaris currum triumphalem ad templum vehit, quasi agnosceus initam inter populos concordiam, ideoq; ad pacis munia obeunda sese subiiciens. Ceterum non prætermisero Græcum hexastichon φιλίππου, quod habetur lib. 1. Antholog. tit. εἰς πόλεμον, & hic Alciatus Latio reddit, sed περιφραστικῶς.

ἔκ ἐτι πυρρῶδης ὁ φалаγγομάχας ἐπὶ δῆριν,
ἀσχετος ὀρμαίνει πυρρῶδης ἐλέφας,
ἀλλὰ φόβῳ σείσας βαδὺν ἀνχένα πρὸς
ζυγοδέσμους,
ἀντυγα διφρακτεῖ καὶ σαρὸς ἔρανις.
ἔγνω δ' εἰρήνης κ' ἦν χάριν, ὄργανα ρίψας
ἀρεὸς, εὐνομῆς ἀντανάξει πατέρα.
id est:

Non iam turritus phalangibus pugnans in certamine

Indomitus irruit candentes habens dentes elephas:

Sed metu contrahens humilem cervicem ad lora subiugia

Curru trahit Cæsaris diuini.

Nouit autem pacis etiam fera gratiam, instrumentis deiectis

Martis, equitatis vicissim vehit patrem.

Non iam turritus, nec iam certando phalange

Indomitus dentes irruit hic elephas.

Contracta at ceruice metu, currumq; trahendo

Cæsareum, subdit mitis colla iugo.

Ergo bonum pacis nouit fera namq; reiecto Marte, equi & iusti nunc vehit illa patrem.

TVRRIGERIS humerus] Expresit epitheton πυρρῶδης, turribus oneratus. id est, πυρρῶδης. Lege Plinium lib. 8. cap. 7. Liuium lib. 7. decad. 4.

Dentis quoque barrus eburnis dentibus. Supra Emblemate 124. cuius epigraphæ, In illaudata laudantes. mota est quaestio, vtrum dentes, quibus ab vtraque oris parte armatus est elephas, rectius dentes, an cornua dici deberent. Certè si locum Plinij diligenter perpendamus libro 8. cap. 6. vbi dicit, Elephantos, quum Pyrrhus Rex primum in Italiam duxisset, & in Lucanis visi essent, bones Lucas appellatos. apparet pro cornutis, sicut boues, eos esse habitos. Inueni quoq; apud Pierium lib. 2. Hieroglyph. quòd nulli animalium maiora neq; speciosiora cornua quam elephantis tribuat. Probat autem ex Pausania, qui omnino elephantum cornutum facit, tum aliquorum animalium exemplo, quibus aut in supercilio, aut in naribus cornua nascantur: tum quòd per aliquot annorum periodos corrupta decedant, & noua suppullent, igneq; molliantur, quod in dentibus haudquaquam fit; & quod in cranio oriuntur. Sed hæc rerum naturalium indagatoribus executienda relinquimus. Vide Coel. Rhodigin. lib. 13. cap. 18. Plinium lib. 8. cap. 10.

Barrus] Cur elephas dicatur barrus, abundè suprà diximus, emblem. citato.

Qui superare ferox] cuius vis maxima in bellis. Explicatius in Græco ὁ φалаγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἀσχετος ὀρμαίνει. phalangibus pugnas, indomitus impetuosa irruit ad pugnam cum phalangibus in acie stans.

Cæsareos currus] curru imperialem in triumpho vehit, subiugatus, & verberis conductoris sui adactus. Quando primum fuerint iuncti elephantis, docet Plinius lib. citato. cap. 2.

Vel fera cognoscit, &c.] bellua quamquam vasta & terrificata, se paci accommodat, vt olim belli vsibus se dederat. De particula, vel, quædam Alciatus noster ad l. 96. de verb. signific. §. prædia. Ponitur enim hoc loco pro etiam; quod Cicero in familiaribus

I II.

Elephantum an cornua, vel dentes habeant.

Vel particula.

miliare est: Vel pro nam, vt explicat Budæus locum Terentij Andr.

Vel hoc quis non credat, qui norit re abs te esse ortum?

IV.
*Duces fe-
roces mā
suefacti.*

Hoc quidquid est symboli intelligi licet de ferocissimis quibusque, & fortissimis belli ducibus, qui truculentos ipsi mores, & ferociam bellicam redempta pace deponunt: eoq; fit, vt sese postea conuertant ad ea, quæ ad religionem, vel publicam ciuitatis administrationem pertinet: quæ quondam inter arma vel fielebant, vel consopita penesq; oppressa misero fieri iacebant. Cassiodorus Variat. formel. lib. 3. epist. 1. populorum ferocia corda longa pace mollescent. Hæc quidem ita enarrari velim, nisi malis Epigrammatis huius litteram referri ad Iulij Cæsaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum ascendisse Capitolium ad lumina quadragiuta elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus, idque in signum pacis bello paratæ. Elephantis etiam Pompeium Magnum triūphasæ testatur Plin. lib. 8. quod prius India victa à Libero patre factū memoratur. Seneca De vitæ breuitate cap. 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantos deduxisse. Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigræ elephantorum Gordiano decretae sunt, vt potè qui Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Cæterum quoniam de bellua illa, quæ quàm proximè ad humanam rationem accedit, adeo vt non putem eam ab ullo alio animali bruto hac in parte superari, mentio incidit, quod nimirum pacem gentium cognoscat; omissis veterum testimonijs, quæ de elephatorum docilitate, fidelitate, diligentia, elementia, & si licet dicere, de illorum religione & pietate, alijsq; affectibus propemodum humanis extant, vnum afferam exemplum, quod omnem historiarum fidem superat, de Hannone elephanto ab Emanuele Lusitanæ Rege Leoni X. dono misso, de quo ita Pierius: Minimè hoc loco dissimulandū, quod super eiusdem Hannonis ingenio Michael Siluius Regis sui ad summum Pontificem Orator, summa, vt nosti, vir integritatis, fideiq; sanctissimæ, atq; alij narrare, remque multorum testimonio comprobauerit. Cùm destinaasset Rex Ema-

*Seneca lo-
cus.*

*Incunda
de Han-
none ele-
phanto
historia.*

nuel eum Romam Pontifici Maximo donum ire, naui quam inscenderet iam instructa parataque ad profectionem, nullo vnquam pacto per aliquot dies fieri potuisse, vt Hanno vel duci se ad nauim, vel si quò modo adductus fuisset, eam vellet inscendere, vsq; adeo auersabundus profectionem huiusmodi reformidabat. Cùm que Rex super ea re sollicitus admodum esset, magnisque pollicitationibus vnumquemque mitteret, qui deducendi asportandiq; Hannonis negocium suscepisset, neq; quisquam nomē prosteretur suum; insusurratum demum est regijs auribus, eius belluæ magistri dolo hæc fieri, quippe qui puellæ cuiusdam amore perditus agere ferret, se in tam longinquas regiones ablegari, proindeq; Hannoni persuasisset, ne se abduci pateretur: abuehendū quippe eum in loca sterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumelijsq; omnibus, tãquam hosticæ tertæ animal afficeretur, neq; victui, neq; ornatui eius vel necessaria, vel commoda suffectura: longum adhuc iter & incommodum, & vastum maris æquor arandum, vt satius esset, in qua runc erat terra quàm primum contrucidari, quàm per tot viarum difficultates ad ærumnosissimam deniq; vitam peruenire. Rex hac re cognita magistrum Hannonis ad se quàm primum accersiri iubet, seq; dolos eius compensis dicit: ageret itaque vt intra triduum Hano in nauim imponeretur, idq; ni propere fieret, interminatus est auctum se hominem extremo supplicio affecturum, vt alijs exemplo esset, qui mandatis regijs fucum facere ausi essent. Hac Regis alperitate territus elephanti magister, cum nullam in conuentione salutem intueretur, discipulam belluam aggreditur, docet se malenolorum quorundam fraude subornatum, qui & felicitati vniqsq; inuideret, & Regi optimo male obtemperantes essent; longè autem secus rem habere, quàm illi mentiri essent. Siquidem non ad immania & essera loca profecturi essent, sed ad vrbem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, vbi rerum deliciarumq; omnium, quotquot vel audissimæ cuiusque cupiditate expecti possint, copia fertilissima redundaret: ibi esse Principem, cui totus penè terrarum orbis assurgeret, apud quem is in delicijs habendus esset, & tanquam lusciniæ pul-

lus

Ius lauticiarum blanditiarumq; affluentia nutritus: proinde bono animo esset, secumq; primo quoque tempore latus & alacer nauem inscenderet, affuturos navigationi Deos, & cursum omnem incredibili felicitate profecuturos. Ita Hannone ab eodem magistro in aliam sententiam deductum, ubi signa data sunt, vltro nauem conscendisse, neque vlla vnquam imperia toto itinere detrectasse. Haftenus Pierius. Sanè Mauri affirmant, cor duplex Elephanto esse, altero quidem irasci, altero ad lenitatem induci; atq; hoc illud est, quod horum vtrumq; munus supra modum exquirunt. Nemo itaq; miretur, in tam prudenti animali sensum pacis inesse, siquidē pace nulla res melior, vtilior, & iucundior

esse potest: hæc amnia conseruat, præstatque incolumia ac salua, auget, & bonis multiplicibus complet. Hæc verè illa est, quæ opes, diuitias, vitam deniq; ipsam & parat, & nutrit atq; educat. Et quid multis opus? Nullum est bonum in terris pacis bono præstantius, neq; optabilius. Pax enim (vt Augustinus ait) est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Hæc est, quæ similitudines tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat; cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari: hanc qui acceperit, teneat, qui perdidit, repetat; qui amiserit, summo studio exquirat.

Ex bello pax.

EMBLEMA CLXXVIII.

EN galea, intrepidus quam miles gesserat, & qua
Sapius hostili sparsa cruore fuit:

Parta pace apibus tenuis concessit in usum

Alueoli, atque fauos, gratag, mella gerit.

Arma procul iaceant: fas sit tunc sumere bellum

Quando aliter pacis non potes arte frui.

COMMENTARI I.

I. **P**INGITUR galea seu aerea cassis cri-
stata, circa quam apes in mellificio oc-
cupatae aliae auolant, aliae aduolant.

II. **V**ND E sumptum sit Emblemata non
anxiè disquirendum est, videtur enim com-
mune argumentum, & fortè ipsius Alcia-
ti est inuentio. Eiusdem materiae diuersa &
contraria possunt esse instrumenta, ut cum
ex galea, ense, vel argide militari constan-
tur falces aut ligones agricolis idonei, qui-
bus etiam pacis tempus intelligitur: quod
κατὰ προσωποποιήσας de falce exense Mar-
tialis exprimit in Apophoretis:

Pax me certa ducus placidos curauit in
usus:

Agricola nunc sum, militis antè fui.

At Virgil. bellum significans, ait Georg. 1.

Et curuarigidū falces curuātur in ensem.

Quid item Fastor. 2.

Plus erat in gladio, quam curuo laudis a-
ratro.

Idemq; alio loco:

Bella diu tenere viros: erat aptior ensis

Vomere: cedeat taurus arator equo.

Sarcula cessabant, versiq; in pila ligones,

Factiq; de rastri pondere cassis erat.

Et deinde pacē alloquitur his sequētibz:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

Dum desunt hostes, desit quoq; causa triū-
phi:

Tum ducibus bello gloria maior erit.

Sola gerat miles, quibus arma coerceat ar-
ma,

Canterurg; fera nil nisi pompa rubra.

Claudianus de bello Getico huc respexit,
signa partae pacis memorans:

Nō iam deletus miseri, nec falce per agros

Deposita, iaculum vibrans ignobile messor:

Non tenent clypeum proiectu sumere rastros.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poe-
tae, ex Stobaeo & Plutarcho:

Τίται δὲ θνατοῖσι εἰρήνη μεγάλη
πλεόν.

Pax magna hominibus affert diuinitas.

Et deinde sequitur:

Εν δὲ σιδεροδέτοισιν πόρπαξιν αἰδῶν
ἀράχων

ἰσοὶ πέλονται, ἐγγράτε λογχωτά,

Ζιφεῖατ' ἀμφοτέρω εὐρὺς δάμναται. χαλ-
κῶν

Οὐκέτι σάλπιγγων κτύπος, ἐδὲ σὺλάται
μελίφων ὕπνος

Α' πὸ βλεφάρων ἀμὲς, ὃς δάλπει κέαρ. i.
At in reuinctus ferro clypeus nigrorum ara-

neorum

Tela sunt, hastasq; cuspidatas,

Et enses ancipites arugo consumit: arearūq;

Non amplius tubarum clangor, neq; subri-
pitur mellitus somnus

A palpebris, nostrum qui cor fouet.

Simile & conueniens problema legimus in
veteri instrumento libro Iudic. cap. 14.

ab eximio & intrepido Samōne Philis-
theis propositum, quod ipsi solvere non

potuissent, nisi ab iniqua muliere reue-
latum eis fuisset: De comedente, inquit,

& vorace exiit cibus, & de forti atq; im-
mani egressa est dulcedo. Is enim rapacis-

simum praedatorem, frendētem leonem si-
bi fortè occurrentem oppresserat, & di-

scerpserat: paulò verò post in eius cadaue-
ris ore apum examen, dulces fauos, mellis-

que cibos reperit, & comedit iucundissi-
mos. Condigna sanè tanti laboris premia.

Huc etiam referam Esaiæ vatis illud: Con-
tudent, inquit, gladios suos in ligones aut

vomeres, & lanceas hastasq; suas in falces:

neq; ultra aut bellum addiscent, aut præ-
lio assuescent. Sic Cassiodorus in quadam

ad Valerianum praefectum praetorio epi-
stola lib. 1. 2. Variat. Atripiant ferrum, in-

quit, sed vnde agros excolant: sumant cu-
spides, boum stimulos, non furoris. Quæ

ideò adduximus, ut non modò Emblematis
ἐπιγράψην, sed & duo priora disticha,

per se alioqui clara, explicemus apertius.

His enim ostendit temporis quandam con-
uersionem & vicissitudinem, cum ex bel-

Signa re-
dempta
pacis.

Bacchylis
du Lyrici
venustus
locus.

Samōne
anigma.

lo pacem arguit sub galeæ symbolo, quæ belli tempore sæpius nostrum sanguine tin-
cta, nunc demum pace, in apum alueariū
commutaretur. Eodem fermè modo Ma-
rius Mossa de rostris naualibus, cuius car-
men propter affinitatem ascribere non pi-
get:

*Ferreæ rostra olim pressis erepta carinis,
Quæ Nili fractas testificantur opes:
Ecce apibus parcas pandas præpandimus
aulas:*

*Congesta redolet (quis putet?) ara thy-
mo:*

*Cæsar hac ingens laus est, quo vindice,
pax*

Iucundos fructus arma inimica ferunt.

INTREPIDVS quam miles] animi ma-
ximi miles. Vnde dicatur miles, visum
fuit huc asferre, eò quod Laurentius Val-
la non satis intellexit Vlpiani verba, l. 1.
ff. de mil. test. Miles, inquit appellatur vel
à malitia, id est, duritia, quam pro Repu-
blica sustinet: aut à multitudine; aut à ma-
lo, quod arcere milites solent. Aut à Græ-
co verbo χίλιος, mille. vnde χίλιας tra-
ctum est; nam ita Græci τάγμα, & mille
hominum numerum appellant, quasi mil-
lesimum quemq; dicas: vnde quoque du-
cem χιλιάρχον appellant. Alius militem
à mollitia per antiphrasin dictum putat,
eò quod nihil molle, sed potius asperum
quid gerat.

Parta pabe] redempta. Lucan. lib. 10.

Pax parta duci.

Tenuis Alueoli] cecit in vsum aluearij.

*Atq; fauos grataque mella gerit] Sic ex
pace vbertas, quod sequenti emblemate di-
cetur: vt colligas omnium fructuum pro-
uentum ex pace, contra ex bello vastita-
tem omnem & calamitatem. Quod perti-
net etymologia Grammaticorum, qui πό-
λεμον, quasi ἐπὶ τῇ τὰς πόλεως, ἢ τὰς πολ-
λεὺς μετὰ ἢ ἐλλείπον. quod ciuitates, mul-
tosq; homines concutiat, perstat, labefactet.*

*Arma procul iaceant] contineamus nos
ab armis, facessant arma.*

*Eas sit tunc sumere bellum. &c.] Postre-
mum hoc distichon ex Aristotele desum-
ptum videtur, qui lib. 10. Moral. ad Ni-
comach. cap. 7. sic ait: Negotia enim su-
scipimus, vt in ocio simus, & bella gerimus
ob eam causam, vt in pace viuamus. Cice-
ro 1. Offic. Quare suscipienda quidem
bella sunt, vt in pace sine iniuria viuatur.*

Et Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui desiderat
pacem, præparat bellum: qui victoriam
cupit, milites imbuat diligenter. Adhuc
scripsit Aristoteles, τὸ τὰ πόλεμους τέλος
ἐπὶ τὴν εἰρήνην. Pacem esse finem belli. Cice-
ro 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, sed pa-
cis nomine bellum inuolutum reformido.
Quare si pace frui volumus, bellum ge-
rendum est: si bellum omitemus, pace
numquam fruemur. Cassiodor. lib. 3. Va-
riar. epist. 1. Tunc vtile solum est ad arma
concurrere, cum locum apud aduersarium
instituta non potest inuenire.

R E T R hoc agalmate notatur, ea
quæ ob nefandos bellicos impetus crude-
lia, perniciofa, acerba & lucifera sunt, in
pace omnino blanda, vtilia, suauia & læta
fieri. Pax itaq; omnibus viribus sedulo
amplectenda, & perpetuò, si fieri potest,
retinenda. Quanta enim emolumenta,
quis honorum aceruus & copiarum cornu ex
suauissima pace mortalibus resulent, in
sequenti dicetur, & passim ex Philosophis,
Historicis, & Poetis, colligitur. Huc præ-
clarus sese locus offert ex Panegyrico, qui
Constantino Augusto Constantij filio di-
ctus est, & Claudio Minoi transmissus in-
certo nomine. Hunc enim locum quia pu-
to gratum fore studiosis rerum antiqua-
rum, totum ascribam. Sic itaque: Quid
egeras Imperator? in quæ nos fata proie-
ceras? nisi te diuina virtus tua vindicasset.
Quæ hæc est impatientia? aut quid tibi ma-
nus nostras, si versa vice pugnas ipse pro
nobis? Hæc ego non dicerem; Imperator,
neq; ab alijs dicta memorarem, nisi bene-
ficio tuæ lenitatis tutior esset nostra in ver-
bis, quàm tua in armis audacia. Non enim
quadam varietate naturæ, confusosq; virtu-
tum temperamento, idem es in prælijs fe-
rocissimus, & parta securitate mirissimus.
Cum enim dato obsecris tempore peniten-
di, Aquileiam quoq; de legatis eorum ac
supplicibus receptis, cunctisq; se tibi de-
didissent, quod obsidendo seruaueras, igno-
uisti omnibus, & vitam quam desperaue-
rant, reddidisti, & quidem iussisti arma de-
ponere, vt multo tutius victoris pietate
tegerentur. Vt tamen pertinaciæ suæ me-
rita sentirent, corripui eos vinciriq; iussisti,
non ad supplicium, sed vitam, ne conscien-
tiæ timore diffugerent, grauiorq; delin-
querent, conseruariq; iterum non mereren-
tur, si seruati non fuissent. Sed vnde tanto

IV.

*Locus d
Panegyri
co Costan-
tini.*

hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulò antè armatas manus possent? Stupere milites, qui producos susceperant, & custodiæ curam abnuere, & prorsus nescire quid facerent. Ipsi etiam, qui tibi in consilio erant, ipse etiam Præfectus hærebat, cum tu diuino monitus instinctu, de gladijs eorum gemina manibus aptari claustra iussisti, ut seruant de-ditos gladij sui, quos non defenderant repugnantes. O pulcherrimum, & qui omnium oculis subijci debuisset, triumphum virtutis & clementiæ tuæ? Cuius enim potentia fuit hostibus arma diripere, eius humanitatis deditos ad impunitatem suis armis alligare, atque etiam vincere. Ut eos ferri illius, quod contra te gesserant, quotidie pœniteret, gladius ille, quem in te distinxerat hostis infestus, ipse domini sui manus tennit, & paratus ad eandem, custos factus est ad salutem. Magnus Poeta, dum bellorum toto orbe furgentium discursum apparatusque describit, *Ec curna, inquit, rigidum falces conflan-tur in enses.*

Locus hic cum Emblemate nostro mire consensiens.

Triste nimium tempus id, cum instrumen-ta cultui pecudum præparata, in eandem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucrones in salutaria vincula curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, sed coercent, deditosque hostes gladij sui collisi obtusi que tutantur, qui nihil illis prodesse integri acuti que potuerunt. Omnium ergo armorum ministeria ad diuersos effectus arbitrio tuo seruiunt, Imperator, tibi vincunt gladij, tibi seruant, te pugnante feriunt, te ignoscente custodiunt. Ut Deus ille mundi Creator & Dominus eodem fulmine suo nunc tristes, nunc lætos nuncios mittit: ita eadem sub numine tuo tela inimicos, aut supplices tuos, perniciæ aut conseruatione discernunt. Idem porro Emblemata bellum dissuadet, nec arma omnino sumenda esse vult, nisi alia ratione in pace ac quiete viuere non possimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie versari, & manu cum hoste configere, immane quiddam, & belluarum simile: sed cum tempus necessitasque postulat, decertandum manu esse, & mortem seruituti turpitudi-nique antepōndam. Certè bellum non tam facile suscipiendum, quam putant quibus, inexpertis potissimum, dulce nec de villa realia magis deliberandum est, neque

religiosius consultandum, aut maturius aliquid statuendum quam de bello: cuius alea ut anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, sic damnosissima, & omni parte periculosa: quandoquidem & qui vicit, & qui victus est, suo damno de suo gradu decidit: ille quidem magno fortè sui suorumque dispendio victoriam est mer-catus: hic, quod spes irrita ceciderit, quam ægrè ferat, quantoque dolore contabescat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaque magnates, aut etiam magistratus, nunquam nisi tamquam inuitabili necessitate pressi, aleam belli mouere vel minimum debent, sed omnibus primum tentatis remedijs, sic se gerant, ut de suo iure quicquam decedat potius, quam sua auctoritate tale aliquid committatur. Notum est illud Africani Scipionis, turpe esse in re militari dicere, Non putarè, quod inemendabilis error sit, qui violentia Martis committitur. Facillimum est enim arma sumere, at eadem sumpta deponere, non æquè facile. Nec verò ut inficias iuerim belli principium penes Principes esse, sic exitus sanè à diuina providentia pendere certò dixerim. Quod si quisque, ut decet, per se conijceret, quam inter sit leui de causa bellum mouere, agnosceret quàm periculosus sit Principum ludus, quibus tam parui est momenti clades & strages populi multitudine innumerabilis, ruina, vastitasque: sed & indigna locorum permultorum vastitas, solitudo, conflagratio. Herodotus in Clio ait: *ἐδεῖς ἄτω ἀγοντός ἐσιν, ὁ πόλεμον πρό εἰρήνης ἀπέετα. ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τῆς πατέρας ἀάπτουσιν. ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τὸς παῖδας.* id est: Nullus adeo inconsideratus est, qui bellum pro pace eligat: in hac enim liberi parentes sepeliunt: in illo autem parentes liberos. Valeant itaque, quibus tam placet belli fortuna, cuius etiam vel prosperè ge-ri euentus ipsum pœnitere Principem decet, si modò vel minimum sapiat, aut nisi ab humanitate prorsus abhorreat. Addam etiam & illud, nullum regnum, nec vllam Remp. diu manere incolumem potuisse, quæ arma crebro mouerit. Meminerint quibus dulce bellum est, quoties in extremum discrimen venerint Athenienses, quandam felicissimi & potentissimi, tot tantisque bellis attriti, & postmodum deleti, quorum nempe ciuitas à Persis incendio

Quanta debeat esse cautio in bel-lis suscipiendis.

Principum ludus periculosus.

Atque summa cautio in bel-lis.

cendio perdita, à Laconibus affecta sapif-
 simè, ac mœnibus ipsis exuta, à Philippo
 Alexandri patre fatigata, ab altero Philip-
 po afflicta, à Rege Ponti Mithridate cæ-
 dibus & cruore infecta, à Sylla propemod-
 um concussa & diruta. Quid Lacedæ-
 monij? quamquam diu satis floruisse visi
 sunt, idem tamen, quod aliæ florentissimæ
 monarchiæ, & oligarchiæ, sunt experti;
 quarum quidem exitum non ab externis,
 sed certè intestinis potissimum odijs atq;
 dissidijs est profectum. Nihil illa incluta
 Roma clarius aut admirabilius, ut quæ
Imperium terris, animos aquauit olympo.
 cuius tamen quantò alijs gloria & præcel-
 lens dignitas eminentior fuit, tantò ruina
 casusq; grauior & periculosior. Si verò
 tanti imperij labefactati causam inuestige-
 mus, bellorum alex acceptum esse referen-
 dum citra negotium æstimabimus. Ea eni-
 nim Romana ciuitas primùm à Porſena
 obsessa, à Pyrrhō territa, ab Annibale idē-
 tidem cōcussa, à Tatio capta, à Brenno ex-
 pugната, & à Gallis incensa; denique viri-
 bus ipsa suis miserè prostrata, & penitus
 fracta, quid reliqui habuit, quod posteris
 Gothis aut Vandalis labefactandum aut
 concutiendum daret? Credibile est tantum
 imperium tam citò non fuisse lapsurum,
 si primores ipsi, qui que Reipubl. clauum
 tenebant ijs temporibus, in ijs, quæ par-
 ta erant, conseruandis potius elaborassent,
 quàm alienas tanto impetu & ardore ani-
 mi prouincias inuasissent, vel in externos,
 aut etiam seipſos ferrum strinxissent. Sed
 nos pueri contumaces & discoli sine ver-
 beribus nō sapimus, in pace bellū, in bello
 pacem quærimus, neq; vquam nisi bello
 afflicti pacem vel noscere incipimus, vel
 amare; eamq; ut perditam flemus, sic mox
 redditam pari leuitate contemnimus, do-
 nec nos iterum atq; iterum amissa perdo-

ceat bona nostra non spernere, mala nostra
 non cupere, deniq; non ineptire, non fure-
 re. Sapissimè idem nobis audiendum, nec
 audisse sat est, sapissimè videndum & ex-
 periendum; dicam apertè: ut discamus a-
 liquid, sapissimè rapulandum est. Quare
 ijs, qui bella suscipiunt, nisi seram pœni-
 tentiam incurrere velint, semper finis pro-
 positus esse debet, quem sola prudentia &
 rerum experientia ostendere potest. D.
 Augustinus Epist. 1. ad Bonifac. in c. Noli
 exultare. c. 23. q. 1. Pacem habere volun-
 tatis est: bellum autem debet esse necessi-
 tatis, ut liberet Deus à necessitate, & con-
 seruet in pace. Non enim pax quæritur ut
 bellum exerceatur, sed bellum geritur ut
 pax acquiritur. Esto ergo bellando pacifi-
 cus, ut eos, quos expugnas, ad pacis unita-
 tem vincendo perducas. Idem can. Apud
 veros eod. c. & q. Apud veros Dei cultor-
 es, inquit, etiā ipsa bella pacata sunt: quæ
 non cupiditate aut crudelitate, sed pacis
 studio geruntur, ut mali coercentur, &
 boni subleuentur. Aristoteles Politic. 7. c. 9.
 ait, necesse esse arma domi necessariò posita
 in armamentario ijs, qui Reipub. præſunt,
 tum propter eos, qui detrectāt imperium,
 tum propter externos, qui iniuriam conan-
 tur inferre. Reperio & apud Cornel. Ta-
 citum, lætiores fuisse Tiberium Impera-
 torem, quia pacem sapientia firmauisset,
 quàm si bellum per acies confecisset. Ad-
 dam hoc postremò, dignum certè memo-
 ria exemplum. Vitruuius cap. 7. lib. 2. ait,
 veteres Hetruscos quò ciuibz suis per-
 suaderent, arma inuenisse, ut ijs aduersus
 hostes, non ad ciuilem discordiam vteren-
 tur, qui ædem Martis ad campum, & ex-
 tra urbem, non, ut aliorum Deorum, intra
 mœnia consecrarunt. Sed nunc vberrimi
 pacis fructus nos alliciunt.

*Belli finis
 quis esse
 debeat.*

Ex pace vbertas.

EMBLEMA CLXXIX.

GRANDIBVS ex spiciis tenues contexere corollas,
 Quas circum alterno palmite vitis ear.
 His compta Alcyones tranquilli in marmoris vnda
 Nidificant, pullos innuolucresq; fouent.
 Latius erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
 AEquorei si rex alitis instar erit.

COMMENTARI I.

1.

IN edito scopulo, marinis fluctibus undiq; cincto, pullos suos excludit, alcyo, in nido spiciis & vitium palmitibus contexto. Sed ad picturam illustrandam alcyonem & nidum eius ex Aristotele, Plinio, & Plutarcho describemus Aristoteles lib. 9. de nat. animal. cap. 14. sic describit Alcyonem: Alcyon non multo maior est passere, colore & caeruleo & viridi, tum etiam leniter purpureo, & reliqua. Ibidem

Alcyon

de specie nidulationis & partu eiusdem leges. Plinius, qui omnia ex Aristotele desumpsit, lib. 10. c. 32. sic ait: Ipsa avis paulo amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Nidum vero huius avis quod attinet, variant sententiae: quidam enim ex spinis aculeatis, alij ex spiciis fegerum, & vitium palminis eum esse confectum volunt, ut hic

Nidum
cyonem

noſter Alciatus. Plinius cum ſic depingit loco citato: Nidi earum admirationem habent, pilæ figura, paulum eminenti ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine: ferro intercidi non queunt, franguntur iſtu valido, vt ſpuma arida maris. Nec vnde conſingantur, inueniuntur: putant ex ſpinis aculeatis, piſcibus enim viuunt. Plutarchus de amore parentum in filios, mirè deſcribit alcyonis nidum: atq; adeo ipſius verba apponam: Alcyonē fac, quaſo, cōtemplere, quæ cum ſe gravidam ſentit, piſciculi marini (quem Græci belionam vocant) ſpinas in nidi ſtructuram congerit, quas tanto artificio inter ſe conneſcit, vt neq; ferro, neque ſaxis pertundi queat. Nidi forma vndiq; rotunda, inſtar piſcatoriz naſſæ in longum exadificatur: At verò ipſum nidi os omnem admirationem ſuperat, ita ad corporis magnitudinē ſeruata proportione, vt nullum animal, licet alcyone minus ſit, ingredi queat. Idem Plutarchus in lib. de induſtria animal. hoc prolixius exequitur.

C A R M I N I S huius fontem lubens repero è Baſilij Magni Hexæmero, quāquam ſciam, idem apud alios certè veteres legi: ſed mihi admodum placet viri huius ſanctiſſimi doctrina & eloquentia. Sic enim ille Oratione 8. in Hexæm. ἀλκυὼν ἐστὶ θαλάττιον ὄρνεον. αὐτὴ παρ' αὐτῆς νοστεύει τὰς χειμῶνας πέρυκιον, ἐπ' αὐτῆς τὰ ὅλα τῆς θαλάσσης καταθεμένη. καὶ νοστεύει κατὰ μέσον περὶ τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοὶς καὶ βιάσις ἀνέμοις ἡ θάλασσα τῇ γῇ προσαράσσεται ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες ἀνέμοι· ἡσυχάζει δὲ κύμα θαλάσσιον, ὅταν ἀλκυὼν ἐπὶ αὐτῇ τὰς ἐπὶ τὰς ἡμέρας. ἐν τούτοις γὰρ μόναις ἐκλεπίξει τοὺς νεοττός· ἐπεὶ δὲ καὶ τροφὴς αὐτοῖς χορὴ, ἄλλως ἐπὶ τὰ πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὐξησιν, ὁ μεγάλῳ θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζῶν παρέσχετο, ὥς τε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἰσάσι τούτο, καὶ ἀλκυονίδας τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι. ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τῆς αἰτεῖν παρὰ θεῶ τὰ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς περὶ τὰ ἀλκυὼνα τῆς θεῶ προνοίας νομοθετήται. τί ἔκ ἀν γὰρ νοίτο τῶν παιδαρίων ἐνεκέν σου, ὅς κατὰ εἰκόνα γέγονας τῆς θεῶ· ὅπερ ὑπὲρ ὀρνιθῶν ἔτι μικρῶς, ἢ μεγάλῃ καὶ φοβερῶ κατέχευται θάλασσα ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἄγειν ἐπιταχθεῖσα. Quorum

verborum hæc eſt ſententia: Alcyon avis eſt, qua mare arcolit: qua cum ſit in maris littore parere ſolita, deponit oua in arena, & media hyeme nidum componit, quo maxime tempore ventorum impetu mare tempeſtuoſum eſt. Sed tum venti ſe remittunt, compeſcitur ipſum mare, cum alcyo ſeptem diebus incubat: excludit enim pullos totidem. Qui cum cibum appetunt, ſeptem alios dies ad pullorum incrementum miniſſimo animali liberalis Deus elargitur. Omnes itaq; qui ſe mari committunt ad obſeruant, eoſque dies Alcyonios nominant. Qua tibi conſeſſa ac tradita ſunt à diuina providentia, cuius etiam vis eluſceſcit in iſtis animalibus: qua rationis expertia ſunt, vt ſe commoneſacerent ad ea petenda ab eo, qua tibi ad ſalutem conferrent. Quidnam etiam, quaſo, vel quod fidem excedat alioqui, non eſt tua paratum cauſa, qui ad Dei factus imaginem ſis; cum propter eam tam minutam auem vaſtum illud ac terrificum mare ſedet, & hyeme media Dei iuſſu coercentur: Hæc ille. Quæ pleraq; videntur ex Ariſtotele lib. 5. de nat. animal. cap. 8 petita. Sic enim ille ibi: Genus autem ex parte plurima vere ac ineunte æſtate coit & parit, excepta alcyone, quæ circa brumam parere ſolita eſt. Quamobrem quoties bruma ſerena exiſtit, dies Alcyoniz appellantur: ſeptem ante brumam, & ſeptem à bruma, vt Simonides quoque ſuo carmine tradidit: vt cum per hibernum menſem prudenter conſtituit Iupiter dies quatuordecim, fugamq; ventorum tempus illud vocant mortales, ſacram nutriceſ variegatæ alcyonis. Tranquillum verò tantisper efficitur, ſi ita euenerit, vt bruma Auſtrina Vergilijs Aquilonis fiat; ſeptem primis diebus nidum conſicere fertur, reliquis ſeptem parere atq; educare. Dies Alcyonios fieri circa brumam non ſemper in noſtris locis contingit: at in Siculo mari penè ſemper id euenit. Parit alcyon circiter quinq; oua. Vide etiam, ſi placet, caput ſequens. Plinium lib. 10. cap. 32. Plutarchum libro, quo diſputat, vtra animalia prudentiora, terreſtria an aquatilia. Meminit etiam huius Aæſopus in fabulis, Lucianus in dialogo, cui titulus ἀλκυὼν, Aelianus lib. 15. c. 19. Hiſtor. animal. Cauſam verò huius nidulationis hibernæ quaerit Albertus, eam eſſe ſuſpiciatus, quòd ea auicula adeò rara ſit textu.

Alcyonis
ſolertia.

Ariſtoteles de alcyone.

Cur alcyon hyeme pariat.

ra, vt æstate propter nimiam corporis ariditatem progenerare nequeat, hyeme verò obturatis præ frigore poris, humidiorque effecto corpore, fiat ad conceptum idonea.

III. GRANDIBVS ex spicis, &c.] confice coronam è spicis, quos circumdet pampinus alterno palmitibus, ad similitudinem nidi alcyonum, id erit symbolum vbertatis ex pace.

Hæc compta] ornata, venuste, suaves, gratæ. Vel ad nidum, vel ad tranquillitatem refer. Plutarchus alicubi dixit, bonam valetudinem idem esse voluptatibus, quod cœli tranquillitatem alcyonibus, quoniam eis concedit vt tuto & securè incubent.

Alcyon, an Halcyon scribendum. Alcyones] Variè scriptū reperitur hoc nomen: alij enim scribunt ἀλκυών, spiritu tenui: alij ἀλκυών, spiritu crasso. Grammatici Halcyones deducunt ab ἀλς & κύειν, quod in mari pariant, id est, παρὰ τὸ ἐν ἀλὶ κύειν. Sed contrā stat auctoritas Eustathij, qui ait verbum alcyonas non recipere flatilem in prima; etiam canone subiecto, quoniam α, ante λ, si sequatur κ, flatilem nō admittat. Parum itaq; refert, Halcyon, vel Alcyon scribas. Fabula de Alcyone sic narratur a Seruio in illud Virg. 1. Georg.

Fabula de alcyonibus.

Non tepidum ad solem pennas, in litore pandunt

Dilectæ Theridii halcyones.

Ceyx, inquit, filius Luciferi, habuit uxorem Halcyonem; à qua cum prohibitus esset ad consulendum Apollinem de statu regni, naufragio periit. Cuius corpus cum ad uxorem delatum fuisset, illa se precipitavit in pelagus. Postea miseratione Therididis & Luciferi conuersi sunt ambo in aues marinas, quæ Halcyones vocantur. Hanc quoq; fabulam multis verbis enarrat Ouidius lib. 11. Metamorph. Verum Alcyones filias fuisse Alcyonei gigantis, Pausanias prodit, & est ab Apostolico in Ionia repetitum; Phthoniam, Athen, Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimo, Asterien, quæ à patris obitu ex Pallenes promontorio in mare se precipites dederint. Sed ab Amphitrite in auitiam gentem sunt coopratæ. Hæc avis Latinis dicitur Alcedo; solent enim aliquando Romani Græca nomina corrumpere, quemadmodum Nilus Latine dicitur Melo; Atlas Telamon; Ganymedes Catamitus: sic etiam Alcyon Latinis est Alcedo, vt auctor est M. Varro lib. de ling. Lat. 3. ne quis Plau-

Alcyonū nomina.

Alcedo.

tinum verbum deprauatum putet, quando dicit in Pœnulo:

Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis,
Quàm mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.

Ab alcyone deducitur etiam τὸ ἀλκυόνιον, quod est marina spuma, qua nidum congerunt halcyones, ait Dioscorides in 5. c. 136. Theophrast. lib. 1. cap. 8. περὶ ἀλτίων φυτῶν. Vide Plinium lib. 32. cap. 8.

Tranquilli in marmoris] id est, in marmoreo vel faxeo scopulo, quod aqua marina alluit: vel marmor potius pro mari pellucente & æqualiter strato accipitur. Sic Virgil. 1. Georgic.

Vt quando infidus ventis impellere marmor conueniat.

Intelligit autem hic Alciatus dies illos serenos & tranquillos, quibus alcedo fortificat, vnde illi à re ipsa nomen inuenere ἀλκυονίδες & ἀλκυονίδες. Aristoteli lib. 5. histor. animal. cap. 8. dicuntur αἱ ἐν θύειναι ἡμέραι. Varro lib. 6. de ling. Lat. Alcedo Græcè ἀλκυών. Hæc hyeme quod pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies Alcyonios appellant. Vnde Pacuvius:

Halcyonis ritu litus peruolgans furor.
Ouidius 11. Metamorph.

Perq; dies placidos hierno tempore septem
Incubat alcyone pendentibus aquore nidus.

De Alcyonidum verò numero mira inter Græcos est disceptatio: quinq; modò eos statuenti Symonidi calculū adiecit Aristoteles. Samio verò Demagora sunt septem, nouem autem Philochoro, alijs deniq; etiā quatuordecim, vt septem intelligantur ante excludum fortum, totidemq; post. Nec me fallit, esse inter classicos, qui tradant octano Calendas Martias esse Alcyonios dies, quibus in Atlántico quidem mari summa notetur tranquillitas. Coel. Rhodig. lib. 1. 4. cap. 11. Huc quodammodo refertur, quod quidam alcyonem pro iustitiae forensis hieroglyphico ponunt. Qua ratione à Plauto in prologo Casinæ dicitur:

Alcedonia sunt circum forum.
Id enim aptissimè intelligitur de intermissis fori procellis & turbinationibus: quo alludit Horatius, cum dicit, se mersari ciuilibus vndis. Ita dies Alcyoniæ dicuntur, quibus fora conticescunt. Iulius Scaliger sæpe quoque in ore habuisse dicitur tale dictū: Fatū meum est mare hibernum, in quo non est alcyon.

ἀλκυόνιον

Dies alcyonij.

Alcyonidum ritum notetur.

Iustitiæ forensis.

Iulij Scaligeri fatum.

alcyon. Vide adagium, *Alcedonia sunt apud forum.*

Pullos innolucres nondum potentes ad volatum, impuberes. Gellius lib. 2. cap. 29. Pulli etiam tunc innolucres erant. Politian. in Rustico:

— ansculet an intus

Pipiat innolucres pullus.

Latus erit Cereri, Baccho quoq; Prouentus & vberitas annonæ erit maxima. Per metonymiam verò dixit Cererem pro frugibus, Bacchum pro vino, sicut Terentius: Sine Cerere & Baccho friget Venus. Ceres autem dicta est, quasi Geres, à gerendo, quod terra ferat omnia. Porro annona ponitur inter res eas, quæ ciuitati maximè necessariæ sunt: cui diligenter esse prouidendum Principibus & Magistratibus sapientes mouent, ne victuus annuus ciuitati desit. Noti sunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem; itaq; frumentum sæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia: quas tres prouincias, tria Rom. populi frumentaria subsidia Cicero appellat in ea, quæ est pro lege Manilia. Idem quattuor Verrina, Siciliam nominat cellam penariæ Reip. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumentum vndique coemendum curaret, & in vrbem aduectum in isto pretio venire iuberet.

Aequorei si Rex alitis instar erit. Si sese habeat in suos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos Est enim Principis virtus maxima nō modò nosse, sed & tutari suos.

IV. NATURALEM hanc historiam accommodat Alciatus ingeniosè ad pacis optimæ prouentum, qui in optimi Principis regimine consistere videtur. Significat enim optimi Principis officium in id incumbere penitus debere, vt populum in suis regionibus & prouincijs necessario prouentu instructis foueat & tutetur, habita primùm ratione tempestatum, earumque calamitatum, quæ solent in dies accidere: sinatque ventos remittere, & tandem procellas ebullientes hostium conquiescere, vt securius in pace postea viuatur: idq; alcyonum more, quæ in medio mari nidum consueiunt admirabili quadam solertia: quibus tam benigna fors est, vt statim cum oua ponat, omnes ventiac procellæ mitescant; quos dies etiam nauis accuratè obseruant. Hec licet perspicuæ sint omnibus, illustrandæ tamen huius pulcherrimæ sententiæ causæ,

repetam grauem sanè & cordatam Dionis Chrysostomi disputationem de regno, qua Regum officium & conditionem ponit ob oculos. Sic ergo primùm: Principes continuis laboribus & vigilijs interitum esse decet. Nam in navi licet vectoribus absque cura plerumque desidere, & ne aspicere quidem marinos fluctus, imò verò neque scire, quod aiunt, vbinam terrarū sint. Sic enim permulti hoc modo Pontum securi traiciunt, talis ludunt, canunt, conuiuantur totos dies, & tempestate ipsa vndique imminente innolati expectant euentum: alij oppressi altissimo somno non autè surgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori necesse est mare ipsum continuò obseruare, aeternum cœlumque intueri, ad terram aspicere: neque ignorare quæ in fundo sunt, nisi velit allidere ad scopulos, qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit, alijs altè stertentibus: interdiu autem si breuem somnum aliquando suffuretur, tamen dubius hæret, neque præsentī animo id facit, vt sæpè suos adhortetur aut contrahenda vela, aut clauis sistendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo segnius officium faciat, cum alijs impune somnū capere liceat. Eadem ratio est expeditionis militum quisque sui dumtaxat curam sustinet. At ducis munus longè maius est atque difficilius, nempe vt omnes & singuli bene armati sint, habeantque vestium satis; nec modò vt illis ciborum satis sit, sed & vt equi diligenter instructi sint. Quod si secus videat, quàm par sit, maiore tristitia ille afficitur, quàm si quibus ipsemet indigeret: quippè qui suorum salutem nō minoris æstimet quàm suam ipsius. Et quidem reliqua pulchra reuera sunt: lege, si placet. Cæterum fertilitatem & mille comoda ex pace proflire auctores omnes vno ore testantur. Ouidius 2. Fastor.

Sub iuga bos veniat, sub terras semen araturus.

Pax Cererem nutrit, pacis alūna Ceres. Et pluribus canit Tibullus lib. 1. eleg. 10.

— Pax candida primū.

Duxit araturos sub iuga curua boues.

Pax aluit vites, & succos condidit vna, Funderet vt gnato testa paterna merui. Pace bidens, vomerq; vigent: ac tristitia duri.

Militis in tenebris occupat arma sitis Baptilla.

Dionis
Chrysostomi
præclarus lo-
cus.

Ex pace
quanta
comoda
proue-
niant.

Ceres vn-
de dicta.

Annona
Romana

IV.

Officium
boni Prin-
cipis.

Baptista Mantuan. de pace :

*Pax plenè virtutis opus, pax sùma labori,
Pax belli exacti pretiū est, pretiumq; pericli.
Nec minus eleganter Græcorum Musa
pacis commoda commendat. Euripides
poeta tragicus, Supplicibus, vbi multa pa-
cis commoda percēsentur à præcone, The-
banos.*

*ὅτω τε πολέμῳ κρείσσον εἰρήνῃ βροτοῖς;
ἢ πρῶτα μὲν μάσαισι προσφιλέσθην,
ποινᾷσι δ' ἐχθρὰ τέρεται τ' εὐπαιδίῳ,
χαίρει δὲ πλῆτω. ταῦτ' ἀρέντες οἱ κακοὶ
πολέμῳ ἀναιρούμεσθαι, καὶ τὸν ἥσωνα
δουλοῦμεθ' ἄνδρες ἄνδρα, καὶ πόλιν
πόλιν.*

*Quanto bello potior pax mortalibus?
Qua primum quidem Musis gratissima,
Cruciatus verò inimica, delectatur felice
sobole :*

*Diuitijs etiam abundat. Hac tamen nos re-
linquentes improbi*

*Bella suscipimus & minus sortem
Subigimus viri virum, & ciuitas ciuitatē.
Citantur & isti Menandro senarij :*
*Εἰρήνῃ γεωργὸν καὶ πέτραις τρέφει κα-
λῶς.*

*Πόλεμος δὲ καὶ πεδίῳ κακῶς ἔσθ'.
Alit colonum pax vel in saxo bene :
At bellum in ipso noxiū campo quoque.
Sed audiamus etiam Aristophanem Roma
na lingua canentem :*

*O stulte, stulte, hac omnia paci insunt,
Vt ruri aliquis in pradio habitet,
Immunis à forensibus negotijs,
Proprium possidens iugum boum.
Balantes & audiat oues,
Capraq; vocem ad mulctram emulgenda.
Obsonijs autem utatur conchis & turdis;
Neq; expectet in foro venales pisciculos
Triduanos, magni precij, contrectatos
Piscium venditoris iniquissima manu.*

*Adijcerem huc elegantissimum pacisen-
comium ex cap. 53. Stobæi, nisi putarem
satis esse ea de re studiosos admonuisse.
Hæc dum alijs mecum perpendo, non
incommodè subit pulcherrima vrbs Vene-
neriarum, quæ quia pacis est studiosa, licet
in medijs vudis sita, agrorum & horrori
penè expers, omnium tamen rerum anno-
na vberimè abundat: tibi enim semper ple-
na sunt granaria, plenæ cellæ, plenum vbi-
que forum rebus omnibus, quas vel cupi-
dus optare ausis: adeò vt lanc urbem non*

immeritò Alcyonum nido conferre pos-
sim, vbi sub clementia solertis Principis &
prudētis Senatus dies verè Alcyoniū agū-
tur. Verè aciem oculorum quocunq; li-
bet, vndiq; obuia sunt signa meram pacē
& tranquillitatem spirantia. Non hic chla-
mys aut sagum cingit milites, sed purpu-
rea toga condecorat patres: non cincinnā-
tos capillos premit cristata galca, sed vene-
randam canitiem tegit libertatis index pi-
leolus: non rancus tubarum clangor hor-
rendum reboat classicum, sed aures mul-
cet suavis tibiatarum symphonia: non qua-
tiunt campum equorum vngulæ quadru-
pedante sonitu, sed sedato nauigiorum du-
ctu vndas sulcat remigium: non acutus hin-
nitas bellicum terrore incutit equiti,
sed fessos remiges reficit assa vox celest-
matis. Ecquid hoc aliud quàm tranquilla
libertas, & libera tranquillitas? vnde re-
rum omnium copia & abundātia profluit.
Quis igitur, d' inclita Respublica Veneta,
sine linguæ torpore, sine mentis stupore
dignis te celebret encomijs? quæ par tuis
laudibus inueniri possit eloquentia? cuius
totus orbis veneratur maiestatem; stupet
miracula; suspicit excellentiam. Vene-
ratur maiestatem, siquidem tu, ceu no-
uum aliquod Pantheon, omnia in te con-
tines numina, quæ credula finxit antiqui-
tas, & vana persuasit opinio. In tuo enim
Patauii sedeni stabilem fixit docta Pallas:
victtricem Bellonam tua colit Vincentia:
gaudet Delphicis Apollinis oraculis vera
vna Verona: officinam suam Vulcanus ar-
tífex aperuit Brixia: dona & bona sua Flo-
ra colligit Salodij: fecunda Pomona fru-
ctus suos explicat circa litus Benaci: ro-
bur inniūsi Herculis defendit Cremanam:
Triptolemtus vomere sulcat lata & lata
iugeia Bergomi: regina Deum Iuno diui-
tias suas ostentat Taruifij: Pan cum Fau-
nis vagatur per cædua nemora Iſtriæ: Ce-
rerem veneratur frugifera Dalmatia: laci-
cię datorem Bacchum habet Creta insula:
te vastum mare suum agnoscit Neptunus:
te instructissimum nauale Martem prædi-
cat: thesauo diuite Plutonem possides:
Veneris æmula es pulchritudine: certas cū
Luna fecunditate: Atlanti non cedis forti-
tudine: Mercurius in te suum habet gym-
nasium: æquitati Rhadamanti æquipollēt
tua iudicia: Saturnus es seihli consilio: Iu-
piter ipse in supremo Senatu. Stupet verò

*Pacis illi
dispositio
necesse.*

*Veneria
Respubli-
ca, &
maiestas
te.*

*Veneria-
rum enco-
mium.*

mita-

Ab admirandis
mundis.

miracula, siquidem ciuitas es, cuius naues sunt arces mobiles; cuius triremes sunt oppida volatilia; apparatus bellicus, salutis conseruatio; patentes vnde, campi victoriæ & castrorum aræ; vadosæ lacunæ, mœnia fortissima & muri inexpugnabiles; canales restui, turres munitissimæ; arene molles, firmissima propugnacula: in te pacificæ togæ sunt ornamenta militaria; superba palatia ligneis innixa basibus, sunt de solido marmore operosæ moles; fora sterilia diu te beatur cornucopiæ: in te splendida ædificia delineata sunt in *aduersis*, & fundata in inconstancia: tui populi in quiete sunt formidulosi, in pace bellicosi; ciues in togis gestant clypeos, hastas in epomide; iuuenes in flore ætatis decerpunt maturos fructus senilis prudentiæ; senes in canitie continent viuendum vigorem, & in debiliū mēbrorum infirmitate validum robur intellectus: in tuo Senatu multitudo suffragiorum obtinet vniōem sententiarum. *Suspiceit deniq. excellentiam*, quandoquidem tu, o Venera vrbs, asyllum es tranquillum

libertatis, selecta legio nobilitatis, inextinguita auri & argenti fodina, expeditum machinarum bellicarum promptuarium, celeberrima officina Martis, perita magistra militiæ, nutrix strenuorum ducum, receptaculum fortissimorum militum, genitrix pulcherrimarum victoriarum, gladius & securum Christi fidelium, tutus portus totius Italiæ, augustum templum pacis, potestas regina maris, ornatum pulchritudinis theatrum, festiua pompa artium, rarum naturæ miraculum, Sol nitidus illustrium urbium, gloriosa superbia subditorum populorum, lucidus orbis ocellus, dilectum Europæ corculum, capacissimum diuersorum omnium gentium, amplissimum forum mundi, idea moderati imperij, verum cœli simulacrum: deniq; tota es miraculum, imò compendium & breue complementum miraculorum, quæ vasto ambitu orbis totius claudit machina. Plura addidissem, nisi garrula hirundo & stridula cicada sequeris Emblematis, sermonem abrupissent.

Doctos doctis obloqui nefas esse.

E M B L E M A C L X X X.

Ab excellentia
sententia.

QUID rapis heu Progne vocalem seu cicadam,
 Pignoribusq; tuis fercula dira paras?
 Stridula stridentem, vernam verna, hospita ledi-
 Hospitam, & aligeram penniger ales auem?
 Ergo abice hanc prædam: nam musica pectora, summum est,
 Alterum ab alterius dente perire, nefas.

C O M M E N T A R I I.

I. **S**V in tecto ruinosi & vetustate labentis
 ædificij nidus conspicitur hirundinis,
 quæ arreptam cicadam rostro ferens ver-
 sus nidum suum volat.

II. **E**t hoc ἀδελφον ex I. Græcorum Epi-
 grammaton tit. eis ὄρνεις, traxit. Sic enim
 habet Græcus:

ἀπὸ τοῦ κόρα, μελὶ δρεπτε, λάλος, λάλον ἀρ-
 πάζουσα

τέττιγα, πτανοῖς δ' αἶτα φέρεις τέκε-
 σιν.

τὸν λάλον, ἀ λαλέουσα. τὸν ἑυπτερον, ἀ
 πτερόουσα.

τὸν ξένον, ἀ ξένην ἀρινὸν ἡαρινὰ.
 ἔχει τόχος ῥίψεαι ἔ γάρ θεμις, ἐδὲ δέ-
 καιον

ἄλλου θ' ὁμνοπόλες ὁμνοπόλες σόμασιν.

O Attica decenti forma, cantu nutrita,
 [cur] vocalis vocalem diripiens

Cicadam, pennatis in prædā fers pullis?
 Garrulam garrula, & volucrem plumis
 prædita:

Hospitam hospita, vernam verna?
 Non cita confisteris? non enim fas, neque
 iustum [est]

Perdere canoros canoro ore. [id est, vt
 animalia canora deglutiant, & absum-
 mant ea, quæ sunt ore vocali & cano-
 ro]

Cur agedū in prædam fers pullis ore cicadā
 Attica, forma decens, carmine sueta leui?

Garrula garrulam adhuc, volucrem plu-
 mata canoram,

Vernam verna etiam, tuq; aus hospes
 auem?

Quin age siste precor, neq; enim fas iusve
 canoros

Tam dirus animus ora canora vorant.
 Epigramma facile est, & pulcherrimis an-
 tithetis refertum. Sed illud permultum
 illustrabit quæst. 7. Sympos. 8. Plutarchi,
 quæ est de nota seu symbolo Pythagorico,
 quo hirundinem hospitem recipi vetabat

Samius ille senex. Carnem depasci solet hi-
 rundo, inquit, venaturq; sacras illas Musis
 canoras cicadas. σαρκοφάγος γὰρ ἐστὶν ἢ
 χελιδὼν ἢ μάστις τοὺς τέττιγας ἱερούς,
 ἢ μουσικούς ὄντας ἀποκτινύουσι, ὡς σίτε-
 ται. Vide reliqua ibi, & adagium. Hirundi-
 nem sub eodem tecto ne habeas.

QUID rapis heu Progne] hirundo, & de
 qua dictum est Emblemate 70. ex Ouidio
 6. Metamorph.

Vocalem seu cicadam] canoram: vnde
 vulgatum prouerbum; Cicada vocalior.
 Sed de cicada diximus supra Emblemat.
 137. & 164. & dicemus paulò infra Em-
 blemat. 185.

Pignoribus] pullis tuis.
 Stridula stridentem] garrula garrulam.
 In Græco eadem sunt πολυπτῶσεις: nam
 τὸν λάλον ἀ λαλέουσα. reddit stridula stri-
 dentem. cicadas enim stridere, non canere
 supra Emblemat. 164. ex Plinio probauit-
 mus. Ceterum versus iste antea incipiebat:
 Ac stridula stridulam. idq; pulchriore fi-
 gura: quia verò non patiebatur carminis
 lex, ideo lectio fuit immutata: Strideo, enim
 primam producit.

Vernam verna] ἀρινὸν ἡαρινὰ. tu quæ
 veris tempore canis, volucrem etiam ver-
 nam corripis. Hirundines hyemis exules
 refert Plinius lib. 18. cap. 31. pariter & cica-
 das æstiuas esse, & frigoris tempore euane-
 scere, idem lib. 11. c. 26. Vtræq; etiam suo
 aduentu æstatem præfagiunt. Hinc Ovi-
 dius 2. Fastor.

Fallimur, an veris prævincia uenit hirudo?
 Hospita ladus Hospita] τὸν ξένον ἀ ξέ-
 νη. domestica domesticam. vtræque enim
 non abhorret ab hominum hospitij; altera
 prope larres patrios nidificat, altera vel in
 hortulis nostris exauditur. Hospes verò
 dicitur & qui recipit, & qui recipitur ho-
 spitio: vnde duplex potest esse ordo in ex-
 positione. Tu hirundo, quæ aduena es, læ-
 dis

III

Hirundo
et cicada
hyemis
exules

Hospes

dis illam, quæ te excepit; nam cicada *ἀντόχ*
ἄντ. id est, *indigena* est, vt diximus Em-
 blem. 137. Vel tu aduena lædis aduenam,
 quasi etiam cicadæ post ætatem commi-
 grent, alio tempore non comparentes. Ne-
 scio an huc adijcere ausim elegatissimum
 Martialis carmen de hirundine ab alijs dila-
 niata, eò quod apud nos manserit hyemis
 tempore.

*Hi bernes peterent solito cùm more recessus
 Atthides, in nidus una remansit aus.*
 Deprehendere nefas ad tempora verna re-
 uersa,

Et profugas volucres diripuerunt sua.
Serò dedit penas; discerpi noxia mater
Debuerat, sed tunc cùm lacerauit Iteym.
Aligeram penniger ales] τὸν ἑνπτερον
ἑνπτεροεσσα. pennata pennatam.

Abice hanc pradam] Syncope, pro Ab-
ice, captam cicadam.

Nam musica pectora] Græcus dixit ὁμ-
νοπλόους, id est, cauentes, stridorem emittē
tes cicadas. Musica autem pectora dixit.
interpres, quia pleriq; docent, omnes aues
canoras dici Musarū volucres: Cicadas ve-
rò ob cantū Apollini sacras esse volūt iux-
ta Aristophanis Scholiastē ἐν νεφέλ. οἱ τέτ-
τρες μουσικοί ὄντες ἀνέκεινται τῷ ἀπόλ-
λῳ. Et Troianos oratores cicadas compa-
rauit Homer. Iliad. γ. Hoc loco musica pe-
ctora, pro literatis hominibus iisq; qui sūt
liberalibus artibus politi, vsurpari liquet.
Omninò veteres quidquid eruditum &
suauē esset, musicum appellabant, ipsiq;ue
Musis assignabant. Confirmat id Budæus:
Musicæ appellatione, inquit, prisca huma-
nitatem literarum significauerunt, in qua in-
genuos homines docebant ocinm contere-
re, animumq; recreare. Eo sensu hac voce
non rarò vtitur Aufonius; & Symmachus
epist. 4. Nos (inquit ad Promotū) musicę
facundię inopiam consistemur.

Summum est nefas] iniquum est, eos
hostili odio dissidere, inter quos summa
debet esse concordia. νόμον hic est, qua in-
nuit absurdum esse, & ferè impium, eius-
dem ordinis viros sese mutuo conficere.
Tum enim vel maximè periculosa esse fe-
ruunt tempora, quibus lupus lupinam est.
Et quamquam, vt loquitur Iustinus lib.
16. assiduum inter pares discordiæ malum
sit, tamen id locum habere non debet inter
doctos & studiosos Musarum cultores,
inter quos vna & constans animorum con-

sensio & concordia necessaria est.

INCREPAT hirundinem, quæ cica-
 dam ad pastum corripere. Quo orationis
 inuolucro doctos mutuo sese prouocan-
 tes arguit: his enim rixis & contentio-
 nibus ferè sit, vt nullum aliud perniciosius ma-
 lum suboriri possit. Si quo conuicio docti
 ab ignaris & rerum inscijs impetantur, uò
 debet haberi nouum aut insolens, cùm vt
 plurimùm audax esse soleat ignorātia, qua
 nullum aliud malum aut intractabilius
 aut difficilius. At cùm doctus doctum, &
 Christianum Christianus iniurijs, contu-
 melijs, clamorosis disputationibus, vel etiam
 famosis libellis impetit, quod bonis literis
 & Republicæ malum atrocius aut exitia-
 lius esse potest? quæ clades, imò quod nau-
 fragium præsentius, cùm in medijs flucti-
 bus irato mari concertatio nascitur inter
 nauis ductores, aut etiam gubernatores ip-
 sos, à quibus eorum, qui sunt in eadem na-
 ui, vel vita, vel mors pendeat? Nullum
 certè miserius accidere detrimentum so-
 cietati humanæ potest, quàm cum eruditi
 eruditos (à quibus certè pendere debet po-
 pularis multitudo, vt eorum ductu sese in
 officio contineat) nigro dente conuellunt;
 quo fit interdum, vt diutius altercando
 veritatem opprimant. Num verò absurdū
 & odiosum maximè omnibus videri de-
 bet, eos, quos par est inter se omninò con-
 uenire, mutuisq; officijs animos inuicem
 sibi deuincire, nimitum quòd ipsam sacris
 initiatos ad vilitatē communem liberales
 disciplinas excolere ex officio decet, quas
 tanquam communi quodam vinculo, &
 quasi cognatione inter se contineri nemo
 nescit: nonne, inquam, prorsus ridiculum
 est, eos sese mutuis iniurijs proscindere, in
 vitam moresq; debacchari, & falsis crimi-
 nationibus amulos onerare, qui alios coer-
 cendi ius habent, quoties aliqua vel leui
 occasione rixantur & decertant? Quæ sanè
 contumeliæ eò nocentiores sunt, quò in
 plures deriuantur: ex ijs enim non mini-
 mum famæ detrahitur, eorum potissimū,
 qui, vt loquitur Horatius, hoc succo lol-
 liginis, & æruginē mera tinguntur? Non
 iniurijs quidem fatebor in concertationi-
 bus eiusmodi quædam certè, nec obscura
 ingeniorum videri specimina, id tamen ge-
 neris eiusdem semper iudicari non tam la-
 boriosæ quàm periculosæ plenum opus
 alex, in quo sæpe numerò, vbi quis com-
 menda-

IV.

*Rixæ & contentio-
 nes à flu-
 diosis aliena.*

*Nimium
 altercan-
 do veri-
 tas amit-
 titur.*

*Nullus &
 maledi-
 ctus famæ
 capiat.*

mendationem nominis aucupatur, nescio quo fato famæ iacturam facit. Certè, ut hoc adiciam, neminem unquam fuisse credo, qui maledictis & conuictis in alium iactis honestiorem famam mercari unquam potuerit. Quæ potro cecitas, in hisce decertationibus ad iudicem confugere omnium corruptissimum & iniquissimum, nempe turbam popularem? cum dubium non sit, quàm non videat, quamq; cæcutiat, ut videre non possit.

Edibus in proprijs quæ recta aut praua gerantur.

Detestatio litigiorum hodie norum.

Itaq; qui fieri possit, ut sano mentis oculo, quæ captam excedit suam, intueatur? Id quidem (quod tamen grauati dicam) temporibus nostris exulceratissimis sæpe numero vidimus, non modò in ijs disciplinis, quæ ad humanitatem pertinent, sed & in diuinis omnino scriptis, atque pietatis Christianæ oraculis; quorum auctoritati apud quàm plurimos non parum detractum est, quod de ijs importunè & intempestuè doctores pleriq; digladiari videntur. Ex quibus mutuis dissidijs nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenti accessit, sed de pietate & bonis moribus non minimum decessit, dum non est qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter studiosos contentio, sed absit à maledictis, à contumelijs, à rixis: & ut sunt expertes inuidentiæ Musarum fores, quemadmodum ex veteribus pleriq; dixerunt, sic ne admittat quidem iurgia, vel animorum distractionem aliquam inducant. Scitè Chrysippus: Qui stadium currit, inquit, contendere & eniti debet quàm maximè possit, ut viuacat eum, cum quo certet, aut supplantare, aut manu depellere, nulla ratione debet: sic tota animi contentione licet ex literis indefesso cursu splendorem, & nominis celebritatem aucupari, sed socij aut rivalis cursum dolo quodam malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctrinam (nisi prorsus mala sit) mordaci aceto conspergere, quod vel desistat, vel habeatur contemptui, non modò hominis est dissolui & inuidi, sed & animi pusilli & planè illiberatis. Inter pares tamen inuidia sæpe solet innasci, quod præter ceteros notat glossographus Accursius, auctor non pernitendus, ad l. si exceptione, 14. §. 20 qui, ff. quod met. causa. hi dicuntur Lucia no lib. de calumnia, ἐμότεχνοι, inter quos

Inuidia inter pares.

propter artis eiusdem communiter per acres simultates & iurgia nonnunquam implacabilia exardescunt, vel occasione spectatæ gloriæ, aut lucri captati, cum nemo artifex se libenter postponi patiatur, aut contemni. Sed tamen dignum est, ut qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem cum alijs ferant disciplinam, c. recolentes, de stat. monachor. Imò qui iisdem sacris initiati sunt, artium meliorum concordia pace ligentur, ut meminerint Musas dici Græco verbo, μέσας, quasi δμοίους, id est, similes, inter quas summa sit cōcordia, quamquam inter tonos dispares. Vnde bene Themistius oratione quadam, quo loco ait Musas inter se numquam rixari, sed optimè illis cum Apolline conuicere: ita etiam poetas minime à poetis debere dissidere. Græcè ita: καὶ αἱ Μοῦσαι ἐνεα συγχαρεύουσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ οὐδέ μιν αὐτῶν ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας, ὅτι μὴ μόνη σοφία ἐστὶ, μηδὲ αὐτὴ μόνη προτέρηται οἱ ποιηταί. Verissimè ille, si quidem omnium honestarum disciplinarum inter se magna similitudo & concordia est, quæ omnes ad humanitatis sese cultum comparent. Solemne est, si κεραμεὺς κεραμεὶ ποτεῖ, καὶ τέκτονι τέκτων, figulus figulo inuidet, En faber fabro, ut ait Hesiodus, sed inhamanum est, & nullo ferendum pacto, si Grammaticum incessat Grammaticus, si Rhetorem Rhetor, si Logicum Logicus, quia centesum iuuat esse artium meliorum vsum, nisi cum literarum succo mores instituuntur, vitæ quæ ratio conformetur, qui finis est eruditionis omnis ac doctrinæ. Eloquentia malè sine moribus discitur, ait Plinius Secundus. Aæuo superiore maiores nostri viri sani patienter audiuere rixas, quæ in Italia per aliquantum temporis ortæ sunt inter Robertellum, Maioragium, Nizolium, Sigonium, quarum contet onum vestigia libris editis post auctorum mortem supersunt. Et in Parisiensi quoq; schola diu non sine rixis ac cauillis contenderunt eruditi viri Antonius Goueanus, & Ioachimus Perionius in Petrum Ramum: quos proximè secuti Adrianus Turnebus, Iacobus Catpentarius, Leodegarius Quernus, diutius de re litteraria contenderunt, sed quanto cum fructu, viderint quicquid de re indicare sobriè possunt. Vide adagium, Canina

Elo-

Detestatio litigiorum hodie norum.

Eloquentia fortitudine præstantior.

EMBLEMA CLXXXI.

ARCVM laua tenet, rigidam fert dextera clauam,
 Contegit & Nemees corpora nuda leo.
 Herculis hæc igitur facies? Non conuenit illud
 Quod uetus, & senio tempora cana gerit.
 Quid quod lingua illi lenibus traiecta catenis,
 Queis fissa facileis allicit aure viros?
 Anne quod Alciden lingua, non robore Galli
 Præstantem populis iura dedisse ferunt?
 Cedunt arma toge, & quamuis durissima corda
 Eloquio pollens ad sua vota trahit.

COMMENTARI I.

HERCULES pingēdus est cano capillitio, pelle leoni na indutus, sinistra manu arcum, ac dextera nodosam suā clauam gerens; cuius lingua traiecta est multis catenulis, quæ ad aures copiosa

turbæ ducuntur, eamq; quasi trahere videntur, sicut scitè singula describemus ex Luciano. Sed hanc figuram hic cælator per summam infortiam deprauauit, autē fissam Herculi, linguam auditoribus cate

I I.
Typus
Emble-
matis ex
Luciani
Hercule.

Quid
Hercules
ille Galli
cus.

Galli ve-
teres sa-
pientia
Græca pe-
riti.

na traiectam exprimens, per turpissimum
ὑπερὸν πρότερον.

HAEC ἀνδριαντογραφία Herculis
expresit est Luciani quidam præfatione,
qua ostendit Celtas, id est, Gallos, olim Her-
culem ὄρμιον nominasse, eumque eloquen-
tiam sapientiamque Deum existimasse. Apud
quos ita effingebatur, ut senex, calvus &
rugosus, inculito capite & glabro, cuius-
modi seniores nautas marinos videmus:
adhuc leonino tergo indutus, dextera cla-
uam tenens, arcum sinistra, phatetram ex
humero pendulam habens, cōfertissimam
quandam hominum multitudinem tra-
hens catenulis ex auro & electo tenuissi-
mis, linguæ suæ extremitate perforata in-
sertis, eamque non inuitam, sed vltro sequen-
tem, imò etiam hilares omnes, nec vlllo mo-
do resistentes, ut huic assentiri videas, du-
centem se Deum laudibus efferentes. Id
nihil aliud indicabat, quam Herculem elo-
quentia & fortitudine præstantem, dissipa-
tos olim Gallos & efferatos, ad iuititiam,
& mitiorem vitam viuarum viribus eloquen-
tiæ reduxisse: cuius facti tam insignis hi-
storiæ mendax Græcia figmentis est per-
secuta, & ad armorum stupenda facinora
postea convertit, atque ad suum Herculem
Iouis ex Alcmæna filium tenuit, quod Her-
culi Gallo, diuinæ cuiusdam naturæ viro,
propter sagacitatem, prudentiam singula-
rem, & admirabilem eloquentiam peculia-
re fuit. Putant nonnulli ex philologis, au-
ctores haudquaquam aspernandi, Gallos
veteres fuisse φιλέλληνας, hoc est, ut Mi-
nos interpretatur, Græcæ non modò lin-
guæ, sed & doctrinæ peritos: idque primū
ex C. Cæsare confirmant, priuatim publi-
ceque Græcis literis vsos olim Gallos: &
in castris Heluetiorum tabulas repertas
Græcis elementis conscriptas. Massilienses
quidem loquuntur Græcè, Strabo Geogra-
phus primi nominis testatur, quo tempore
incorrupta esset minimèque confusa Pho-
œnium colonia. Nec verò prætermittunt
Druidas illos veteres religionis Gallicæ an-
tistites, quos ipsidem fuisse disciplinis imbu-
tos atque sophos Græciæ, memorat. Imò
etiam coniecturis quibusdam nō inanibus
asseuerant, disciplinam Semnotheorum,
Druidarum, Bardorum, Saronidarum, ve-
tustissimorum in Gallia doctrinæ omnis
liberalis professorum, multis ante sæculis
apud Gallos floruisse, quàm Cadmus è

Phœnicia venisset in Græciam: quam ad
probendam citant Aristotelem in Magico,
qui ait Philosophiam à Celtarum Sem-
notheis duxisse initium, & Galliam fuisse
magistrum Græciæ. Ioannes quoque An-
nius in Berosum (nisi me nomen Berosi fa-
lit) de regibus Babyloniarum, tradit Græcos
à Gallis literas habuisse: apud quos quàm
domestica fuerit eloquentia, pluribus con-
tendit Budæus 1. De asse, & maximè
Commentarijs in Pandectas ad l. 1. De
seru. corrupt. 9. Quod ait prætor. Lōgum
esset percellere, quàm doctis & eloquen-
tissimis hominibus iam olim Gallia mul-
tisque sæculis abundarit: hoc vnum adicio,
quod nullū numen maiore quondam religio-
ne cultū apud Gallos, quam Pitho fuerit:
quæ Suada siue Suadela est Romanis, illa
vna noua temerè dicta Ennio *flexanima*, id
est, *φειδωγος*. Colligimus etiam ex vetu-
stioribus literarum monumentis, priscos
Gallos doctrinæ & facundia gloria fuisse
insignes, eos inquam, qui florere tempo-
ribus priorum Galliæ principum, Samo-
this, Magi, Saronis, Bardi, Lōgonis, Celtis,
Herculis, Galatis, Albonii, Lugdi, Belgis:
ij eum memorantur inter eos, qui legibus
& moribus populum Gallicum excolue-
runt. Et id quidem de Gallorum veterum
cultu & disciplina eò est ignotius quod à
paucioribus traditum fuit, quia vel nihil
aut parum admodum posteris reliquerūt
maiores illi Galli, aut quia suam doctri-
nam non scriptis, sed per manus consul-
tò tradi voluerunt. Sed nunc audiamus
ipsam Lucianum sua loquentem lingua:
Τὸν ἡρακλέα οἱ κεῖτοὶ ὄρμιον ὀνομάζουσι
φαρὴ τῇ ἐπιχωρίῳ. τὸ δὲ εἶδος τὸ θεῶν πα-
νὲν ἀλλόκοτον γράφει. γέρον ἐστὶν αὐτοῖς
ἐς τὸ ἔσχατον, πολλὸς ἀκριβὲς, ὅσαι λοι-
παὶ τῶν τριχῶν, ῥυτὸς τὸ δέρμα, καὶ δια-
κεκαυμένος ἐς τὸ μέλαντατον. οἳοὶ εἰσὶν
οἱ θαλαττεργοὶ γέροντες. ἀλλὰ καὶ τοῖς
τοῦ ἀνὲρ, ἐχειδμας τὴν σκευὴν τῆς ἡρακλέως.
καὶ γὰρ τὴν διαθήραν ἐν ἡπτάτα τὴν τῆς λέον-
τος, καὶ τὸ ῥόπαλον ἐχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ
τὸν γωρτὸν παρήρτηται, καὶ τὸ τόξον
ἐν τεταμένον ἡ ἀρίστερα προδένοντι, καὶ
ὅπως ἡρακλῆς ἐστὶ. καὶ τοὶ τὸ παραδοξό-
τατον εὐδένω φημι τῆς εἰκόνης. ὁ γὰρ δὴ
γέρον ἡρακλῆς ἐκείνος ἀνδρόπων παρὰ
πολύ τι πληθὺς ἐλκεται τῶν ὧτων ἀπαν-
τας, διδόμενος. δεσπὰ δ' εἰσὶν οἱ, σερραὶ
λεπταὶ, χρυσὴ καὶ ἡλέκτρι ἐργασμένα,
ὀρμιος

Galli elo-
quentia
studij

Locus in
ciani de
Hercule
Gallo.

ἄρμους εἰοικῦναι τοῖς καλλίστοις· καὶ ὁμοίως
 ἄρ' ἔσται ἀσθενῶν ἀνόημοι, ἕτε δρασμὸν
 βαλεῦσι, δυνάμενοι ἂν, εὐμαρῶς, ἕτε
 ἔλας ἀντιτείνουσιν, ἢ τοῖς ποσὶν ἀντερεί-
 δεσι, πρὸς τὸ ἐναντίον τῆς ἀγῶνις ἐξυ-
 πτιάζοντες, ἀλλὰ φαιδροὶ ἔσονται, καὶ
 γενηθότες, καὶ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντες,
 ἐπεγόμενοι ἅπαντες, καὶ τὸ φθάσιν ἐδέ-
 λαι τὸν δεσμὸν ἐπιχαλῶντες, εἰκοῦτες
 ἄχθεσθισμένοι. εἰ λυθίσονται. ὁ δὲ
 πάντων ἀτοπώτατος εἶναι μοι ἔδοξεν.
 καὶ ὁκνήσω καὶ τέτο εἰπείν. ὁ γὰρ ἔχων ὁ
 ζῶντα φέρων, ὁ δὲ ἐξάγει ταῖς σείρας τὰς
 τῶν δεσμῶν ἀρχάς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς μὲν
 ἡδὴ τὸ βόταλον, τῆς λευκᾶς δὲ τὸ τόξον
 ἐχέσας· τρυπήσας τοῦ θεοῦ τὴν γλῶτταν
 ἄκραν, ἐξ ἐκείνης ἐλκομένης αὐτὴς ἐποίη-
 σε, καὶ ἐπέστραπται γὰρ εἰς τὰς ἀγομένους με-
 δίων. ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ εἰσέκειν
 ὄραν καὶ θαυμάζων, καὶ ἀπορῶν, καὶ ἀγα-
 ναικῶν. κατὰ δὲ τίς παρὲς ὧς ἐκ ἀπεί-
 δευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀκριβῶς
 ἐλάσσει φωνὴν αἰεὶς, φιλόσοφος, οἶμαι,
 τὰ ἐπιχωρία, ἐγὼ σοι, ἔφη, ὦ ξένη, λύ-
 σω τῆς γραφῆς τὸ ἀνιγνῆ. πάνν γὰρ
 παραπτόμενός εἰκας πρὸς αὐτὴν. τὸν
 λόγον ἡμεῖς οἱ καλτοὶ, ἔχ' ὥσπερ ὁ
 μέγας οἱ Ἕλληνες, ἑρμῆν διόμεδα εἶ-
 ναι, ἀλλὰ ἡρακλῆ αὐτὸν εἰκάζομεν,
 ὅτι παραπολὺ τὸ ἑρμῆ ἰσχυρότερος ἔτος.
 εἰ δὲ γέρον πεποιήται, μὴ θαυμάσας·
 μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γῆρα οἰεῖ ἐντελῆ
 ἐπιδεικνύσθαι τὴν ἀκμὴν, εἴγε ἀληθῆ
 ὧμων οἱ ποιεῖται λέγεσθαι, ὅτι αἱ μὲν τῶν
 ὀπλοτέρων φρένες περὶέδονται· τὸ δὲ γῆ-
 ρας ἔχει τί λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. τῶ
 γέτοί καὶ τῆ νεότητος ὧμιν ἀπορρεῖ ἐκ τῆν
 γλῶττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορεύοντες τῶν
 τρώων τὴν ὅπα τὴν ληριόεσσαν ἀλλᾶσιν,
 εὐανθῆ τινὰ κέρια γὰρ καλεῖται, εἴγε
 μέλι μῶν, τὰ ἀνθῆ. ὥστε εἰ τῶν ὧτων
 ἐκδεδαμένους τὸς ἀνθρώπους πρὸς τὴν
 γλῶτταν ὁ γέρον ἔτος ἡρακλῆς, ὁ λό-
 γος ἔλκει, μὴ δὲ τέτο θαυμάσας εἰδὼς
 τὴν τῶν ὧτων καὶ γλῶττης συγγένειαν.
 ἔδ' ὕβρις εἰς αὐτὸν· εἰ ταῦτ' ἐτετύπη-
 ται· μέλι μῶν γόν, ἔφη, καὶ κομινῶν
 τινῶν ἰαμβέων, παρ' ἡμῶν μαθῶν. τοῖς
 γὰρ λέλοις ἔξ' ἀκροῦ ἡ γλῶττα πᾶσιν
 ἐστὶ τετυτυμένη. τὸ δ' ἔλον, καὶ αὐτὸν
 ἡμεῖς τὸν ἡρακλῆα λόγῳ τὰ πάντα ἡγά-
 μεδα ἐξεργάσασθαι, σορὸν γενόμενον,
 καὶ πεῖθοι τὰ πλεῖστα βιάσασθαι. καὶ τὰ
 γε βέλη αὐτῆς, οἱ λόγοι εἰσιν, οἶμαι,

ὁξεῖς καὶ εὐσχοί, καὶ ταχεῖς, καὶ τὰς ἡ-
 χὰς τιτρώσκοντες· πτερόεντα γόν τὰ
 ἐπὶ καὶ ὑμεῖς φατέ εἶναι. Hoc est: Her-
 culem Galli Ogmion lingua propria no-
 minant: eius autem Dei simulacrum mon-
 strosum & absurdum representant. Ap-
 pud eos senex est, inculta glabraque ca-
 nitie, obrugata cute, & nigro admodum
 colore, ut marinos nautas esse compertum
 habemus: atq; eiusmodi cum sit, tamē Her-
 culus cultum gerit. Amictus enim est tergo-
 re leonis, dextra clauam tenet, pharetram
 humerus aptatam, sinistra protensum arcum
 pratendit, denique omni ex parte Hercules
 est. Verum quod in imagine admittandum
 maximè mihi visum est, senex ille Hercu-
 les confertissimam quandam hominū mul-
 titudinem trahit, omnes auribus vinculis.
 Vincula sunt tenues quaedam catenula au-
 ro electrove fabrefacta, spirulis collaribus
 pulcherrimis similes. At hi certe tam exili-
 bus vinculus ducti, ne de fuga quidem cogi-
 tant, tametsi si facile possint: nec omnino resi-
 stant, aut pedibus in diuersum reuertuntur
 quasi resupinantes, sed hilares latiq; suum
 ductorem laudant, sponte festinantes om-
 nes, ut studio praueniendi laxa etiam vin-
 cula relinquunt, perinde ac tristes futuri, si
 eiusmodi vinculus eximantur. Quod autem
 absurdissimum mihi visum est, non pigebit
 referre. Cum enim pictori reliquum iam
 nihil esset, unde catenarū extremitates in-
 necheret, dextera nempe clauam ferendam occu-
 pata, sinistra vero arcum tenendo, summam
 Dei linguam perterebratam esse voluit,
 ex eaq; religatis catenis eos trahi facit: ipse
 nimirum ad eos qui ducebantur, se conuer-
 tendo arridebat. Hac ego quidem cum diu
 consistendo essem contemplatus, admirabun-
 dus, hactans & indignans, Gallus quispia,
 qui tum forte aderat, haud quide ignarus
 rerum nostrarum; ut qui linguam Chacam
 exacte doctus esset, Philosophus, ut opinor,
 ex ijs, qui in Gallica sunt regione: Ego tibi,
 hospes, inquit, pictura huius explicabo ra-
 tionem: videris enim non nihil hac in re con-
 tuihari. Nos itaque Galli sermonem & ora-
 tionem non, ut vos Greci, dicimus esse Mer-
 curium, sed Herculi eam tribuimus; quid
 hic Mercurio longè robustior fuerit. Quid
 autem senex fingatur, non est quod mirere.
 Solet enim eloquentia in senectute demum
 suum omnem vigorem ostendere, si modò
 vera sunt quae Poeta vestri dixerunt: Iunio-
 rum mentes instabiles & volucres esse, sene-
 ctutem

Gallus
 Hercules
 Philoso-
 phus, lin-
 gua Gra-
 ca gna-
 rus.

Hercules
 apud Gal-
 los, oratio-
 nis nu-
 men.
 † al. exe-
 rere.
 Senectus
 eloquen-
 tior iunet-
 tute.

Homines
vineti au-
ribus.

Herculis
loquentia.

Alia ver-
sio.

Autem autem doctus scire dicere, quam
iuvet, ipsa possit. Hinc cerè ex Nestoris
lingua fluere melià vobis dicitur, et Troia-
norum Oratores floridam quandam vo-
cem emittunt, id est, lyrioessam: nam lyria,
quātum commemorari, vocantur flores. Pro-
inde quod a auribus homines ad linguā vin-
ctos trahit senex ille Hercules, id est sermo,
non est quod mireris, cum scias linguā au-
riumque esse cognationem. Neque verò ad con-
tumeliā illius hoc dicitur: memini enim,
ait, iambos quosdam comicos ē vestris didi-
cisse. Loquacibus extrema in parte omnibus
lingua est pertusa. Ceterum opinamur Her-
culem oratione omnia perfecisse, virum qui
dem sapientem, qui persuadendo facundia
quam plurima subegerit: siquidem tela ip-
sus acutos, certos, celeres, & animas sauciā
tes sermones interpretamur: hinc enim pen-
nata verba vos etiam dicitatis. Et hæc
Lucianus. Idem paulò alijs verbis reddi-
tum reperi apud Sanctium, imò pluribus
quàm hic Græcus contextus habet; quæ
omnia huc adijcere visum (quanquam nō
dubito tædiosum fore) ne quis labore suo
frustratum conqueri possit. Herculem Gal-
li lingua gentis vernacula Ogmia vocant:
porrò Deum ipsum noua quadam atque in-
usitata figura depingunt. Decrepitus est apud
illos, recaluafter, reliquis capillis, si qui reli-
qui sunt, planè canis, cute rugosa, & in-
aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt
nauta isti senes. Charontem potius aut
Iapetum quempiam ex ijs, qui apud infer-
os versantur, diceret. In summa quidvis
potius quàm Herculem esse coniceret ex
imagine. Atque tali specie cum sit, tamen
Herculis ornatum gerit, ut qui cum leonis
exuvium indutus sit, tum clauam dextra
teneat, tum pharetram humeris aptatam
portet, tum arcum tensum laua prætendat,
denique modis omnibus Hercules est. Hæc
equidem arbitrabar in Græcanicorū Deo-
rum contumeliā perperam facere Gal-
los, quum cum eiusmodi fingerent effigie,
quo nimirum illum talibus picturis vici-
sceretur, quod olim in regionem ipsorum
prædam agens id temporis, cum Geryonis
armamenta vestigans, occidentalium gentium
plerasque regiones peruastaret. At nondum
etiam dixi id, quod erat in imagine maxi-
mè nouum & mirandum: siquidem Hercu-
les ille senex ingentem admodum hominē
multitudinem trahit, omnibus ab aure re-

vinctis: porrò vincula sunt catenula tenues
auro electroque confecta, pulcherrimis istis
monilibus adsimiles. Atqui cum vinculis
usque adeo fragilibus ducantur, tamē nihil
de fugiēdo cogitant, cum alioqui commodè
posset; neque prorsus obnituntur, aut pedibus
aduersus trahentem obtundunt, sese resupi-
nantes, verum alacres ac lati sequuntur,
ducētem admirantes, vterō festinantes om-
nes, & laxatis funiculis etiam antevertore
studentes, perinde quasi grauius laturi, se
soluerentur vinculis. Nec illud quidem
pigebit referre, quod mihi videbatur omniē
absurdissimum. Etenim cum non inueniret
pictor, unde catenularum summam ansam
nō haberet, videlicet dextera iam clauam, la-
ua arcum tenente, summam Dei linguam
perterebravit, atque ex hac religatis catenis
lis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos, qui
ducebantur, vultum & oculos conuertebat
arridens. Hæc ego cum diutius assistens es-
sem contemplatus, admirans, hæsitans, indi-
gnas, Gallus quissiam, qui propius astabat,
nostratum literarum nō indoctus (id quod
declarauit, quum Græcanicam linguam
absolutè sonaret) philosophus, opinor, ex eo
genere philosophorum, quod apud eos esse
fertur. Ego tibi, hospes, inquit, pictura istius
enigma explicabo: nam videre vehemēter
ad eam attonitus & stupefactus. Oratio-
nem nos Galli nequaquam arbitramur es-
se Mercurium, quemadmodum vos Græci, ve-
rū Herculi illam tribuimus, propterea
quod hic Mercurio lōge robustior extiterit.
Nam quod senex fingitur, nihil est quod
mirere: siquidem una facundia consuevit
in senectute demum absolutum vigorem
ostendere, modò verum vestri dicant poeta:
Obduci iuuenum densa caligine pectus:
Contra senectam posse quiddam dicere
Rudi iuuenta melius ac præclarior.
Hinc videlicet apud vos & Nestoris lingua
melle profuit, & Troianorum concionato-
res lyrioessam edunt, videlicet quandam vo-
cem; nam lyria, se satis commemorari, flores
appelluntur. Proinde quid ab auribus, vin-
ctos ad linguam trahit senex hic Hercules,
qui non aliud, quàm ipse est sermo, nec id
quidem debes admirari, qui quidem non
ignores, lingua cum auribus esse cognatio-
nem. Neque verò ad contumeliā illius il-
lud pertinet, quod ea pertusa est: nam me-
mini, inquit, & iambicos quosdam versicu-
los ē comædijs apud vos discere.

Siqui-

Siquidem viris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.
Quin de eodem in summa hanc habemus
opinionem, ut quidquid egit, id oratione fa-
cundiaq; confecisse putemus, utpote virum
sapientem, ac persuadendo pleraq; sibi sub-
egisse: iā tela illius nimirum rationes sunt
acuta, missiles, citæ, atq; animam fascian-
tes: unde pennigera dicta vos quoq; nomi-
natis, Hæcille: Refert quoq; Cœl. Rhod-
igiu. lib. 6. antiq. lect. cap. 7. & fufius Bu-
beus in Pandectas priores.

ARCV M læta tenet &c.] Idem omnino
cultus, eademq; figura ac Herculis illius,
quem poeta Græci leonis exuvio, claua,
& aliis armis instructum faciunt.

Contegit & Nemees leo] corpus autem
indutum est leonis Nemeæ pelle. In iosu
la Nemea leonem occidit Hercules, cuius
pellem aiunt vice thoracis induisse, vt di-
ctum est Embl. 138. Eo autem indumento
cum fuisse vsum, & talem fingi, vt homi-
nes antiqui cultus admonerentur, ait Fe-
stus lib. 14. Sed hæc parerga.

Corpora nuda] Ideo Hercule stixerunt
nudum, ad virtutem eius demonstrandam;
etenim Virtus à veteribus semper nuda
depingitur: ea enim non desiderat diuitias
& opes, sed immortale nomen, gloriam &
honorem, idque apparet ex antiquissimo
monumento, in quo talis est inscriptio: Vir
tus nudo homine contenta est.

Non conuenit illius] non bellè videtur
quadrare. Huius absurdi & ἀπορίματος
causam reperere ex Luciano.

Quod vetus] quod sit nimum annosus
Hercules.

Tempora cana gerit] caput canum. Esse
ita senii.

Quid quod lingua &c.] cur illi lingua
est catenis tenuibus perforata, quibus audi-
tores suos retentat auribus captos?

Alciden] Herculem, ab αλκῆς, id est,
robore, vt dictum alibi.

Lingua, non robore] viribus eloquentie,
non corporis, robore.

Iura dedisse] leges posuisse, barbaras na-
tiones ad ciuiliorem cultum reuocasse.

Cedant arma toga &c.] γνῶμῃ & ἐξή-
γησις τῆς προσωπογραφίας, nimirum quod
Hercules hic noster (& Orator quisque
inignis) non quidem viribus corporis, sed
eloquentiæ laude auditores trahat quod
velit. In eo enim sunt armatis togati præ-

stantiores, quod persuadendo vincat: adeo
vt eloquens flectat vel maximè refracta-
rios. Id Cicero locis quamplurimis confir-
mat. Nam & Orpheum aiunt citharæ dul-
cisonæ modulo feras & saxa mouisse:
quod est refertendum ad vim eloquentie,
quam Euripides reginam, & Ennius flexa
nimiam appellauit. Lege Valer. Max. 8. c.
9. & 10. Est autem hoc hemistichium Cice-
ronianum, quo se Orator ipse ὑποτιθεῖς,
pacis semper fuisse studiosum declarabat,
de quo orat. in Pisonem, & 2 in Antonin.
Versus hic,

Cedat arma toga, concedat laurea lingua.
à permultis obrectatoribus reprehensus
est, quo nomine Cicero laborauit inuidia.
Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratio-
ne contra Pisonem: Non vlla tibi, inquit
Piso, nocuit inuidia, sed versus cui: Nimis
magna poena, te Consule, constituta est,
sive malo Poetæ, siue libero. Scripsisti enim
versus, Cedant arma toga. Quid tum? hæc
res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nus-
quam opinor scriptum fuisse in illo elogio,
quod, te Consule, in sepulchro Reipubl.
incisum est. Velitis, iubeatis. vt, quod M.
Cicero verum fecerit, sed quod vindica-
rit. Verumtamen quoniam te non Aristar-
chum, sed Phalarim Grammaticum habe-
mus, qui non notam apponas ad malum
versum, sed Poetam armis prosequare: sci-
re cupio, quid tandem in isto versu repre-
hendas, Cedant arma toga. Tuæ dicis, in-
quit, toga summum imperatorem esse ces-
surum. Quid nunc te, alius, literas doceam-
us? non opus est verbis, sed fustibus. Nō
dixi hanc togam, qua sum amictus, nec ar-
ma, scutum, & gladium vnius imperato-
ris; sed, quod pacis est insigne & otij, toga:
contra autem arma, tumultus, atq; belli-
more Poetarum locutus, hoc intelligi vo-
lui, bellum atq; tumultum paci atque otio
concessurum. Quæ ex familiari tuo,
Græco illo Poeta: probabit genus ipsum,
& agnoscat, neq; te nihil sapere mirabitur.
At in illo altero, inquit, hæres, Concedat
laurea lingua. Imò meherculè habeo tibi
gratiam. Hærerem enim, nisi tu me expedi-
disse. Nam cum tu timidus ac tremens
tuis ipse furacissimis manibus detractam
de cruentis fascibus lauream ad portā Es-
quilinam abiicisti, indicasti, non modò am-
plissimæ, sed etiam minimæ laudi lauream
concessisse. Atq; ista ratione hoc tamen in-

Versus Ci-
ceronis à
multis re-
prehensus.
Locus ex
oratione
in Piso-
nem.

telligi, seclerate, vis, Pompeium inimicum mihi isto versu esse factum: vt, si versus mihi nocuerit, ab eo, quem is versus offenderit, videatur mihi perniciēs esse quę sita. Omitto, nihil istum versum pertinuisse ad illum: non fuisse meum, quem, quātum potuissē, multis sæpē orationibus scriptisq; decorassem, hunc vno violare versu. Sic Cicero. Huc respexit Lucanus, dum ait:

*Armorūq; decus praece forensibus actis:
Sic etiā magno iam nunc Cicerone vigēte,
Laurea sacundis cesserunt arma togatis.*

Toga signum pacis.

Togam verò Romanis signum fuisse pacis, notius est, quā vt probatione egeat: quoniam in pace tantū vsus togę erat, nam in bello deposita toga chlamydem sumebant, aut lēnam, aut sagum. Vsum etiā togę antiquissimū esse constat, cū ipsemet etiam Romulus ea vsus fuerit, vt scribit Plutarchus. Eius tamen varietate fuerunt species. Nam Prætexta toga puerilis erat: vnde puerilem ætatem passim videas prætextatam nominari. Vnde & prætextatorum nomen apud Gellium lib. 1. c. 26. & Macrobi. lib. 1. Saturn. cap. 8. Solebat autem prætexta etiam purpura circumdari, ita tamen vt plebeia purpura à patricia esset distincta: erat enim illa fusca & obsoleta, non murice & cocco, sed herbarum succis infecta. At verò purpura illis prætextabatur, quorum patres magistratus ciuiles & insignes gesserant honores, vt est apud Alex. ab Alexand. lib. 5. Genial. diex. c. 18. Ideo verò purpurei coloris prætextam fuisse Macrobius docet lib. 1. Saturn. cap. 6. vt ex purpure rubore, ingenuitatis pudore reuerentur, & admonerentur pueri, verecundiam in omnibus dictis factisq; admandam. Quod si nuptiarum solennitatibus, de quibus apud Catullum, adhiberentur ad aliqua petulantius dicenda, prætextam in id tempus, deponebant, vt scilicet prætextæ iure minime violato, fescennina locutione, hoc est, lasciuio sermone atque licentioso vti ipsis liceret. Pierius lib. 40. Hieroglyph. Deposita puerili prætexta, induebatur toga Virilis, quæ totum corpus tegebat, & in dextero humero fibula connectebatur aurea aut argentea, prout facultates cuiusq; ferebant. Hanc puberes iam effecti vt plurimū accipiebant: nullum enim certum tempus eius sumenda erat constitutum, dummodo post pubertatem id fieret, quippe Octavius Augustus annorum sedecim, & Caius Cæsar in vdvigesimo, Nero autem vix pubescens togā virilem sumpsit, quo maturior imperio videretur. Atq; hanc quidem magnā cum solennitate sumebant, inuitatis ad eum actum cōcilio ciuitatis, amicis & cognatis: ac quilibet vnum aut duos largiebatur denarios, quod tanquam regium quoddam munus habebatur, vt Plinius Nepos narrat in quadam epistola ad Traianum scripta. Et Seneca: Tenes vtiq; memoria, quantum senseris gaudij, cū prætexta posita sumpsisti virilem togam, & in forum deductus es. Ducebantur enim in forum, indeq; in Capitolium à patre & proximis. Atque hi Tyrones, quemadmodum & dies, quo deductio fiebat, Tyrocinium dicebatur. Turnebus lib. 12. Aduersar. cap. 6. Erat & toga Pura, quā à forensibus tyronibus sumi, & albam amictum Papinio nominari deprehendimus.

Prætexta.

*Nec saltem teneris ostrum iuvenile lacertus
Exiit, albeniq; humeros induxit amictu.*
Dicta toga pura, quod nullo purpure prætextu distincta esset. Postremò erat & toga Picta summorum magistratuum. Vsq; adeo verò toga Romanorum fuit propria (quemadmodum Græcorum pallium) vt qui iure ciuitatis Romanæ donarentur, togati esse inciperent: per togam siquidem ciuis Romanus indicabatur. Portabant autem communiter togam cœruleam, aut alterius coloris, numquam verò atram vel pullam, nisi in funeribus: albam verò cum in primis, cū ad spectacula accederent: quo colore & Senatores utebantur, vnde & ordo candidatus dicitur: & ij, qui magistratum petebant, vnde candidati dicti. Hic togę vsus reliquus adhuc videtur in Veneta nobilitate, eo excepto, quod purpura apud eos in vsu non sit, sed ex nigro pannio vt plurimū: purpura enim non nisi magistratibus ibi conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoq; & cū primi honores, quos Procuratorios vocant, alicui deferuntur, tunc consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti purpura, in laticie gratulationisque significatum.

111

Toga pura.

Toga picta.

Virilis toga.

Ex dictis facile colligere est, quis finis, & quæ huius Emblematis sit intentio, adeo vt pluribus id amplificare videatur superfluum: nihilominus nolim transire quædam

Veneri Nobili togati.

IV.

dam, quæ ad rem facere iudicavi; & primo id quod Seruius annotat 6. A. & neid. ad illud:

Tartareum ille manu custodem in vincula periiit.

Quo loco ait, Herculem à prudentioribus mente magis quàm corpore fortem habitum, adeo vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi esse videantur. Huc pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardinian libro De vita sapientum, quo loco sumit catenam Mercurij, pro facundi & disertis hominis lingua, his planè verbis: *ὁ πορφύριος ὡς περ ἑρμῆϊ κίχ' τις σπειρὲς πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὐγνώστον ἔχ' καθάρων ἐξήγαγεν.* Porphyrius, vt catena quadam Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè pureq; varia doctrina arcana. Porro hanc video armorum & litterarum sicuti reipub. administrandæ rationem esse crebro vsurpatam apud auctores bonos. Tull. 1. de Offic. Non minorem utilitatem adferunt, qui reipub. præstant, quàm qui bella gerunt: itaq; eorum consilio sæpe aut suscepta, aut decreta bella sunt. Quare expectanda magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Temerè enim in acie versari, & manu cum hoste configere, immane quiddam est, & belluinum. Idem de aruspicium responsis vocat arma iudiciorum atque legum. Et quidem nihil æquè valet ad muniendam ciuitatem, & tuendum principum dominatum. Nec abs re laudati imperatores, qui tam Iuriconsultis quàm satellitibus stipendia præbuerunt, vt Hadrianus Cæsar, qui Iulio Celsò, Saluio Iuliano, Prisco, atque Neratio plurimum vsus est. Antoninus Pius, qui Valentem, Marcianum, Marcellum, Iabolenum coluit: & Antoninus philosophus, qui Scæuolæ consuetudinem præcipuè amauit. Item quæ Alexander Severus, qui frequenter apud se habuit Sabinum, Paulum atque Vlpianum, vt refert Lamprius: ideo summus fuit imperator,

quod Vlpiani consilio reipub. administraret. Pertinet huc illud Horatij in Arte:

*Siluestres homines sacer interpretq; Deorum
Cædibus & victu fædo deterruit. Orpheus:
Dictus ob hoc lenire rigres, rabidosque leones.*

Dictus & Amphio Thebana conditor urbis
Saxa mouere sono testudinis. & prece blanda
Ducere quò vellet. Fuit hac sapientia quondam.

Idem lib. 1. Carm. ode 10.
Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voco formasti catus, & decora
More palestra.

In appendicibus Virgilianis:
Threicius quondam vates fide creditur
canora

Mouisse sensus acrium ferarum,
Atq; annes tenuisse vagos,
Et surda cantu concitasse saxa,
Suauifonos què modos testudinis arbores secuta

Vmbram feruntur præbuisse vati:
Sed placidus hominum dictus fera corda mitigauit,

Doctrinæ vitam voce temperauit.
Iustitiam docuit, cætu quoque congregauit vno

Moresq; agrestes expoliuit Orpheus.
Ouidius 13. Metamorph. vbi multa intro ducit, quæ Vlysses in commendationem eloquentiæ contra fortem Aiaceum affert, tandem concludit:

Mota manus procerum, & quid facundia possit

Tunc patuit, fortisque viri tulit arma disertus.

Verinus:
Nil tam difficile est, quod non persuadeat, & non

Efficiat docti lingua diserta senis.
Ancipiti eloquium lōgè penetrantius ense,
Hoc rabie motam sedat, & arma mouet.

Concludit hæc omnia illud Salomonis: Vbi est sapientia, ibi est fortitudo. Vide Xenophont. lib. 2. de factis & dictis Socratis.

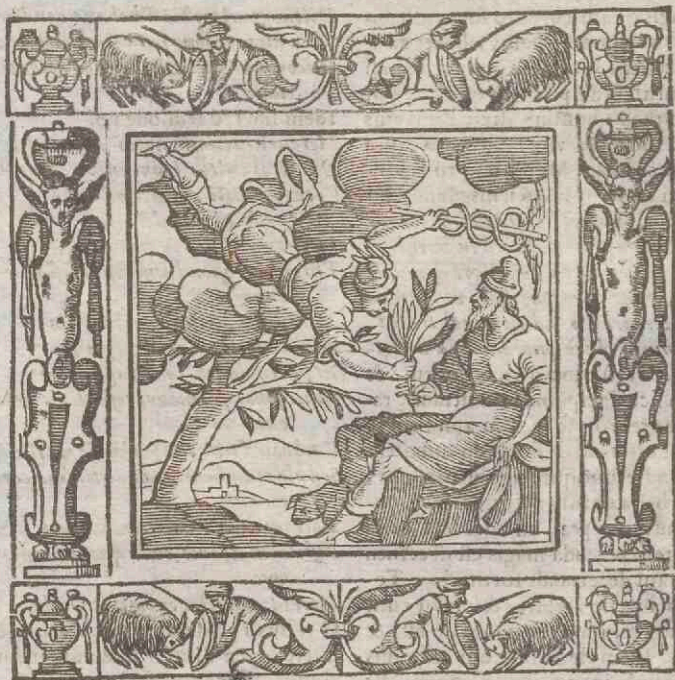
Quarta
possit vir
eloquens.

Imperato
res Iuris-
consulto-
rum ope-
ra vsq;

Facundia difficilis.

EMBLEMA CLXXXII.

ANTIDOTVM AEae medicata in pocula Circes
 Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.
 Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
 Purpureus sed flos, lactis & instar habet.
 Eloquij candor facundiaq; allicit omnes:
 Sed multi res est tanta laboris opus.

COMMENTARI I.

I. **V**LXSSI sedenti Mercurius desuper
 volans talaribus & caduceo suo in-
 structus, herbam Moly porrigit. Moly ve-
 rò herbam sic describit Plinius lib. 25. c.
 4. Nasci eam hodie circa Pheneum, & in
 Cyllene Arcadiae, tradunt, specie illa Ho-
 merica, radice rotunda, nigraque magnitu-
 dine cepae, folio scyllae; effodi autem diffi-

cultet. Graeci autores florem eius luteum
 pinxere, cum Homerus candidum scri-
 pserit.

HOMERVS Odys. x. moly herbam
 à Mercurio Vlyssi datam ait, tanquam
 amuletum praesentissimum aduersus om-
 nia veneficia. Herbam hanc sic describit
 Homerus;

Herba
moly

Πῖς ἢ μὲν μέλαν ἔσκει, γέλακτι δ' εἴκε-
λον ἄνθος,

Μόλυ δὲ μὴν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δὲ
τ' ὀρύσσειν.

Αἰνδράτι γε θνητοῖσι, θεοὶ δὲ τε πάντα
δύνανται.

Sic vertit Chiliadum auctor:

Atra quidem radix suberat, sed lacteolus
flos.

Moly vocant superi, mortalibus ardua res
est.

Euulsiſſe virus: caeleſtes omnia poſſunt.

Radix quidem nigra erat, lacti ſimilis flos;

Moly autem ipſum vocant Dij, difficile
verò eſt] effodere

Viris mortalibus: dij autē omnia poſſunt.

Flos ſimilis lacti, & nigra radice, ſed ipſam

Moly vocant ſuperi, quam vix hominum
genus unquam

Effoderet vel conando, ſed Dj omnia poſ-
ſunt.

Vide adagia, Qui è nuce nucleum eſſe vult,
frangat nucem. & Neq; mel, neq; apes.

ANTIDOTVM] Remedium, ex ἀντι τοῦ
διδωμ. datur enim contra venenum.

Ææa Circes] De Circe ſaris dictum eſt
Emblem. 6. Vocatur autem Circe Ææa

ab Ææa inſula Phafidi fluio propinqua,

in Colchica regione: quam tamen inſulam
nonnulli eſſe in freto Siculo crediderunt,

vt Mela lib. 2. Hermolaus in c. 4. lib. 5. Pli-
nij ait: Ææa vrbs eſt Colchica, vnde Circe

Ææam cognomināt, Apollonius Rhodius
lib. 4. Argonaut. Ææam inſulam in Italia

apud Tyrrhenorum agrum eſſe ſcribit.
Virgilius 3. Æneid.

Inferniq; lacus, Ææaq; inſula Circes.
Seruius putat Ææam dictam Circe à

vocibus eorum, quos in bruta animalia
conuertebat.

Medicata in pocula] venenata. Sic Silius
lib. 7. tela medicata veneno, dixit.

Mercurium hoc Ithaco] Vlyſſi. Plutar-
chus in libello de vita Homeri: Prudens,

inquit, vir: id eſt, Vlyſſes, non poteſt huius-
modi incantamenti irreti. eò quòd à

Mercurio, id eſt, ratione acceperit pharmā-
cum. Videtur autem hoc effectum ex diſti-
cho Laurentij Lippij:

Accipias Moly (magno ſi credis Homero)
Nec lædēt animū Thēſſala philtre

tuum.
Moly vocant] Pleriq; deſcendunt παρὰ
τὸ μολύνει τὰς νόστες, à ſedandis morbis.

quod tradit Apuleius lib. de viribus herba-
rum, cap. 48. Homerī Scholiaſtes loco ci-
tato: μόλυ βοτάνης εἶδος παρὰ τὸ μολ-
λύνει ὅτι εἰν ἀφανίζειν τὰ πάρμακα. Id eſt:
Moly herba genus eſt dictum ab eo, quod
medicamenta valeat habere. Plinius lib.
25. cap. 4. citato, ſic de Moly loquitur: Lau-
datiſſima herbarum eſt Homero, & inuen-
tionem eius Mercurio assignat, contraque
ſumma beneficia demonſtrat. Et paulò
poſt, cum formā illius deſcripſiſſet: Inueni
ē peritis herbarum medicis, qui & in Italia
naſci illam diceret, aſſertiq; ē Campaniā
mihi aliquot diebus effoſſam inter difficul-
tates ſaxeas, radice triginta pedes longa,
ac ne ſic quidem ſolidā, ſed abruptā. Hæc
Plinius. Vide Dioſcorid. lib. 3. & Ovidi nar-
r. 14. Metamorph.

Radice euulſitur atra] ea herba eſt nigre
radicis, difficilisq; inuentu, & euulſu.

Eloquij candor &c.] pulcherrima res e-
loquentia, quæ omnes in ſui amorem &
admirationem allicit, & quaſi conſtitutos
trahit. Vnde illud Ouidij in laudem elo-
quij:

Non formoſus erat, ſed erat facundus V-
lyſſes,

Et tamen aquoreus torſit amore Deas.
Sed multi res eſt tanta laboris opus] li-
cet eloquentia res ſit pulcherrima, tamen

multo labore indiget. Vnde M. Antonius,
cui vel primas eloquentiæ patrum ſuorū
tribuebat ætas, diſertos dicebat ſe viſiſſe
multos, eloquentem omnino neminem.

Hoc Homericum de moly ſigmentū
non rarò intelligitur de virtute, omni-
que eruditione, ad quam primus aditus arduus
eſt ac ſudoris plenus, ſed ſuauiſſimus om-
nium fructus. τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ,
difficilia qua pulchra. vt habet vetus ada-
gium. Hic autem eloquentiam primò qui-
dem abſtruſam & difficilem, deinde multo
labore & diligentia partam, inuendiſſimos
adferre fructus, homineſq; ſui candore al-
licere intelligitur. Certè nihil eſt inter om-
nes diſciplinās, quod plus laboris ſibi expe-
rat, quàm ſit orandi facultas: id quod Cice-
ro ipſe 1. de Orat. ſuſiſſimè & eloquentiſ-
ſimè docet. Quis non iure miretur, inquit,
ex omni ætatum memoria, vt temporum,
ſic & ciuitatum, tam exiguum oratorum
numerus inueniri? Sed nimirum maius
eſt hoc quiddam, quàm homines opinan-
tur. &c. Vult autem M. Tullius eloquen-
tiam

Eloquij
laus.IV.
Moly her-
ba quid
deſignat.Difficul-
tas elo-
quentia.Moly un-
de dica-
tur.

tiam omnium difficillimam videri, quia constet rerum pulcherrimarum scientia, compositione apta verborum, motuum cognitione, iocorum & facetiarum eruditione, subtilitate respondendi & lacescendi, urbanitate, historia, prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquentiæ ipsemet ostendit alijs locis, sed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam causam esse vllam putatis, cur in tantis præmijs eloquentiæ tam pauci sint semperq; fuerint, qui in hoc labore versentur? Omitrendæ sunt omnes voluptates: relinquenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deserendus, quæ res in hoc genere homines à labore studioq; dicendi deterret. Cato oratorem definiit virum bonum

dicendi peritum. Cicero eloquentiam nil aliud esse dicit, nisi copiosè loquentem sapientiam. Ex quibus manifestè apparet, ad oratoris & eloquentiæ essentiam, & bonitatem, & sapientiam exigi; nec tamen sufficere, nisi & peritia ad sit & copia. Ita vt primæ illæ duæ virum bonum sapientemq; duntaxat, hæ autem solæ nec bonum, nec sapientem, nec eloquentem quidem efficiant, sed loquacem: omnes verò coniunctæ perficiant oratorem, eiusq; artificiant, quod profectò rarius atq; altius est, quàm putent, qui in multiloquio & volubilitate verborum situm sperant. Quisquis ergo oratoris nomen, & eloquentiæ veram laudem querit, virtuti & sapientiæ primùm studeat necesse est, quarum quidem radices sunt amaræ, sed fructus dulces.

*Requisita
ad perfectam
eloquentiam
sapientiam.*

Antiquissima quæque commentitia.

EMBLEMA CLXXXIII.

PALLEN AEE senex, cui forma est histrica, Proteu,
 Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
 Dic age, quæ species ratio te vertit in omnes,
 Nulla sit ut vario certa figura tibi?
 Signa vetustatis, primæui & præfero sæcli,
 De quo quisque suo somniat arbitrio.

C O M M E N T A R I I.

PROTEVM quacumq; forma pinx-
 ris, non erraveris, relinquitur enim
 cuiusvis arbitrio pingendi & fingendi, si-
 cut ipsi transmutandi. Noster hic non ma-
 lè effectus est, ut qui in marinis fluctibus
 tridente armatus de homine, equo, draco-
 ne, & pisce participet. Hunc si in curru à
 phocis vecto locaveris, Virgilium habes
 autorem lib. 4. Georg.

*Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
 Cœruleus Proteus, magnum qui piscibus a-*
quor

Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

PROTEVS Deus marinus, Neptuni
 filius (ut scribit Isacius Tzetzes in Lycophrone) genere Aegyptius, ex Thracia
 Phlegram veniens, quæ Pallenes ciuitas est,
 Toronem Aegyptiam duxit uxorem, ex
 qua liberos suscepit Tmylum & Telego-
 num, qui ob crudelitatem, quæ in hospites
 utebantur, ab Hercule sunt obruncati.
 Proteus cognita cede filiorum neq; lacry-
 mas emisit, quia nefarii essent homines;
 neq; risit, quod essent filii, ut scripsit Theo-
 pompus lib. 8. rerum Græc. Creditus est
 pastor phocarum, & vaticini peritissimus,
 sed nisi coactus nulla datus responsa, ut do-
 cet Homerus Odyss. 4. & ex ipso Virgil. 4.
 Georg. Herodotus in Euterpe longam con-
 textit de Proteo, & Paride, & Helena histo-
 riam, quam breuitatis causa omisi. Philo-
 stratus in vita Apollonij in multis suffra-
 gatur Herodoto. Diodorus Siculus lib. 2.
 multo aliter quam Herodotus sentit. Cū
 Aegyptus rege ceteret (ait ille) ex digno-
 ribus quidam in regem assumptus est,
 quem Aegyptij Cetea, Græci Proteum
 appellant, qui Italici belli tempore exitit.
 Hunc artium peritum fuisse tradunt, & in
 varias formas se vertere solitum, ut nunc
 animal, quādoq; arbor, aut ignis, aut quid
 aliud videretur. Consuetudo autem regi-
 bus Aegyptijs tradita, Græcis causam hu-

ijsmodi transmutationis præbuit: nam re-
 gibus Aegyptijs mos erat leonis, tauri, vel
 draconis priorem partem ferre in capite,
 principatus insignia: quandoque verò ar-
 borem, aliquando ignem, nonnunquam re-
 dolentia supra caput vnguenta, & aquas:
 hæc enim spectabant ad ornatum, tūm stu-
 pore ac superstitionem quandam inspi-
 cientibus iniiciebant. Alij sunt, qui hanc
 transformationem cōuertant ad variarum
 disciplinarum peritiam. Interpretes Arati
 Proteum φυσικὸς aerem esse dicit, ideoq;
 apud Homerum, in ignem atque aquam
 conuerti. At Platonici exponentes illud

*Fabula
 Protei oc-
 casio.*

*Proteus
 aer.*

Orphei de Proteo, πρῶτὲν κικλήσκον πόν-
 τε κληίδας ἔχοντα. volunt Proteum eam
 esse mentem, à qua formæ defluant. Cla-
 ues enim ponti, generationem rerum esse
 volunt. Certè Ponticus Heraclides sub
 Protei fabula informem rerum mate-
 riam à Poetis συμβολικὸς significari ait:
 cuius verba huc referam vel obiter. Ἐ-
 δ' ἡ πολυπρόσωπος εἰς ἅπαντα ἀβα-
 λεται πρῶτώς μεταμόρφωσις ποικιλικὴ
 καὶ θεράσιοι μῦθοι δοκῶσιν, εἰ μὴ τις
 ἐρανίῳ ψυχῇ τὰς οὐμπίας οὐμῆρας τελε-
 τὰς ἱεροφαντίῃσι. τὴν ἐν προμύθοις τῶν
 ὁλῶν ὑφίσταται γένεσιν, ἀφ' ἧς τὸ πᾶν ῥί-
 ζωδεν, εἰς ὃ νῦν βλέπομεν, ἡκεὶ κατὰ-
 σημα. παλαιοὶ γὰρ ἦσαν ποτὲ χρόνοι,
 καὶ εἰς αὐτόπωτον ἢ ὑπόλειμνον ἦν, ἐδέ-
 πτω κεκριμένοις χαρακτῆρσιν εἰς τέλειον
 ἡκιστα μορφῆς. ὅτε γὰρ γῆ τῶν ὁλῶν
 εἰς αἰκέντρον ἐπαπῆγει βεβαῖον, ὅτε ἐρα-
 νὸς περὶ τὴν αἰθέρην οὐρανὸν ἰδρυμένος ἐκυ-
 κλείτο πάντα δ' ἦν ἀνύλιος ἡρεμία καὶ
 κατηφῆσα σιγὴ, καὶ πλέον ἐδεν ἦν ἡ κε-
 κρυμμένης ὕλης ἀμορφος ἀρχία, πρὶν ἢ
 δημιουργὸς ἀπάντων ἡ κοσμοδίκος ἀρχὴ
 σωτήριον ἐκλύσασα τῷ βίῳ τύπον, τὸν
 κόσμον ἀπέδωκε τῷ κόσμῳ. διεξέγγυ-
 το μὲν ἐρατὸν γῆς, ἐχώριζε δὲ τὴν ἡπει-
 ρὸν θαλάττης, τέτταρα δὲ στοιχεῖα τῶν
 ὁλῶν.

*Materia
 prima, se-
 cundum
 Heracli-
 dem Pon-
 ticum.*

*II.
 Proteus*

*Proteus
 pastor
 phocarum.*

ὅλων ῥίζα καὶ γέννα, ἐν τάξει τὴν ἰδίαν
μορφοῦν ἐκομίζετο. τούτων δὲ προμηθεὺς
κινημένων ὁ θεὸς μηδεμιᾶς ὕψους δια-
κρίσεως περὶ τὴν ἀμορφοῦν ὕλην. πρωτέως
δὲ θυγάτηρ εἰδοθεᾶ δικαίως εἶδός ἐκά-
στου γενομένη δέα. διὰ τὸτο μία τὸ πρῶτον
ὦν φύσις ὁ πρωτεύς, εἰς πολλὰς ἐμερί-
ζετο μορφαὶς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλατ-
τόμενος.

ἤτοι μὲν πρώτιστα λέων γένετ' ἡ γένεσις,
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἡ δὲ
μέγας σὺς.

γίνετο δ' ὕγρον ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὕψι-
πέτλον.

Διὰ μὲν ἂν τὴν λέοντος ἐμπύρον ζωὴν, τὸν
αἰθέρα δηλοῖ. δράκων δ' ἐστὶν ἡ γῆ. τὸ
γὰρ αὐτοχθὼν αὐτὰ καὶ γηγενές, ἐδὲν
ἄλλο πλὴν τούτου σημαίνει. δένδρον γε-
μὴν ἅπαν ἀυξανόμενον, καὶ τὴν ἀπὸ γῆς
οἰκὴν μεταρσίαν ἀειλαμβάνον, συμβο-
λικῶς ἔπεν δέρα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς
ἀσφαλεστέραν ὦν προηνίξατο δὴλωσιν ἔκ-
τ' ὁ ἀνερότερος παρέστησεν εἶπών, γίνετο
δ' ὕγρον ὕδωρ. ὥς εὐλογοῦν τὴν μὲν
ἀμορφοῦν ὕλην πρωτέα καλεῖσθαι, τὴν δ'
εἰδωλοπλασίσασαν ἑκάστα πρόνοιαν, εἰ-
δοθεᾶν, ἐξ ἀμορφῶν δὲ πᾶν διακριθὲν, εἰς
τὰ συνέχη καὶ προσωακτικά τῶν ὅλων σχη-
σθῆναι. περὶ δὲ καὶ τὴν νῆσιν, ἐν
ἧ ταῦτα διεπλασεν, φάρον ὀνόμασεν.
ἐπειδὴ περ ἐστὶ φέρον, τὸ γεννῆσαι, καὶ τὴν
γῆν ἀφάρτων, ὁ καλλιμαχὺς ἔπε τὴν
ἀγορὴν, ἀφάρτος ὁ γυνή. φυσικῶς ἂν
τοὶ ἀπάντων πατέρας ὕδρον ὀνόμασε φά-
ρον, ἐκ τῆς γονίμης προσηγορίας, ὁ μάλι-
στα ἐβέλετο, σημαίνας. Pontici Heracli-
dis locum ex interpretatione Gesneri ap-
ponam, ne studiosos nostrā paraphrasi re-
moverem. Narratur multiformis, in qua-
cumque res voluisset, Protei mutatio: qua
omnia Poetica & monstrosa fabula viden-
tur, nisi quis diuina Homeri mysteria, velu-
ti sacra, mente caelesti tractet. Etenim hac
fabula primigeniam uniuersi originem cō-
stituit, qua omnes mundi partes confirma-
ta, illam quam nunc videmus, speciem esse
cerunt. Erat enim olim mundus informis
& cœnoscus, nondum discretis rerum notis
integritatem suā formā adeptus. Nam neq;
dum tellus centrum suum pro fundament o-
rerum omnium stabilierat, neque cœli per-
petuus motus certā sede voluebatur; sed om-
nia sine Solis vīse immota, tristiq; silentio
depressa languebant; aliud extabat nihil,

quàm informis diffuse materia segnitie;
antequam principium illud, à quo produ-
cta & constituta sunt omnia, salubrem vi-
ta modum depromēs, mundum mundo red-
deret, cœlumq; à terra, & pelagus à conti-
nente distingueret: quo tempore primum ele-
menta quatuor, ex quibus seu radice ac ge-
neris principio nihil non gignitur, ordinem
suum & formam propriam acceperūt. Hæc
igitur cū diuina providentia disposita
sint, numen illud, quod informem prius in-
diferetamq; materiā certis formis ob-
signauit, ab Homero Protei filia Eidothea
nominatur, idq; merito, ut quæ εἰδὸς ἐκά-
στου δέα, hoc est, idea seu forma cuiusvis
inspectionem exhibuerit. Quocirca Pro-
teus, qui una prius natura fuerat, in mul-
tas deinde species à providentia formatus
diuiditur.

Principio est visus speciem subisse leonis,
Mox aper, inde draco fieri, fera pardalus
inde.

In latices etiam se vertit, & arbore formā
Mutauit priscam ramis ac frondibus alta.
Per leonem, animal igneum, atherem indi-
cat. Draco, tellus est, utpotē indigena & de
terra natus. Arbor autem quæcumq; au-
geatur, & à terra semper in sublime nati-
uo motu feratur, symbolum aeris est. Aquā
verò, ut clarius enigmati vim demonstra-
ret, suo nomine manifestò vocat, inquiring:

In latices etiam se vertit.

Proinde conuenit informem materiam Pro-
teum appellari. Eidotheam verò providen-
tiam, qua singulis formam effigiemq; suam
addidit, & uniuersam molem ab vtriusque
discretam in continuas sibi & perficientes
mundum partes diuisam esse. Probabiliter
verò & insulam in qua hæc facta sunt, Pha-
rum appellauit. Nam φάρμα, generare si-
gnificat: & Callimachus sterilem terram,
ἀφάρτων dixit, ἀφάρτος ὁ γυνή, id
est, cœu mulier sterilis. Itaque naturaliter
locum parentem rerum omnium, nuncupa-
uit Pharam, per vocis etymologiam à fec-
cunditate ductā, quid sibi vellet insinuans.
Hæc Heraclides Ponticus. Clemens Ale-
xandrinus Pædagog. 3. c. 1. retulit Proteū
ad cupiditatem animi humani in varias se-
se mutantem formas, plus quàm olim
Proteus, inquit, marinus dæmon, &c.
Iulianus Epistola quadam ad Iambli-
chum de sapiente quodam, qui suam erri-
ditionem tegeret, intelligi maluit:

πρω-

Chaos.

Eidothea
filia Pro-
tei.

Leo quid.
Draco
quid.
Arbor
quid.
Aqua

Proteus
materia
informis

Clemens
Alexand.
locus.

Babyloni
ocens.Basilij
Magni lo
cus.Proteus
Sophista.
Orator.

πρωτέα μὲν δὴ τὸν αἰγυπτίον φασὶ ποι-
κίλους μορφάς εαυτὸν ἐξαλλάττειν,
ὥς περ δεδότα μὴ λάβη τοῖς θεομένοις,
ὡς ἢν σοφός, ἐκρήνας· ἐγὼ δὲ εἰσὲρ ἢν
οὗτος σοφὸς πρωτεύς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν
ἔντων γινώσκων, ὡς Ὁ μῆρος λέγει, τῆς
μὲν ὦν ἡδὲ φύσεος αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς
γνώμης δὲ ἐκ ἀγαμαι. Διότι μὴ φιλαν-
θρώπῳ τινός, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίη-
κρύπτων εαυτὸν, ἵνα μὴ γρησῖμος ἀν-
θρώποις ᾖ. id est. Aiumt Proteum illum
Ægyptium se in varias formas commutaf-
se, quasi quis vereretur ne per imprudētiā
hominibus requirentibus sapientem se esse
demonstraret. Si autem verum est eum fuisse
sapientem, & ut qui multa animo per-
ceperit (ut prater ceteros Homerus testa-
tur) scientia quidem nomine laudari mihi
potest, ob ingenium verò minimè. Nō enim
viri boni, & liberaliter instituti, sed impo-
stori improbi partes agebāt, cū ita se fin-
geret occultando, ne hominibus prodesse
posset. Basilij Magni oratione πρὸς
λέως, ad inconstantia fugam conuertit.
πενυτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονούντι
τῷ πρὸς δόξαν ζῆν καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς
δοκούντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τῷ ὀρθόν
λόγον ὑπεμόνα ποιῆσαι τῷ βίῃ. ὥς
καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, καὶ
ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς καλῆς
δόξης, μὴ δὲν αἰρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσ-
μένων παρακινεῖν. τὸν γὰρ μὴ οὕτως
ἐχόντα τι τοῦ αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσο-
μεν ἀπολείπειν, ὡς φυτόν ἐγέμετο, καὶ
διηρίον, ὅποτε βόλοισι, καὶ πύρι, καὶ ὕδαρι,
καὶ πάντα σχήματα. Quorum verbo-
rum hic est sensus: Cauedum igitur sapien-
ti homini, ne ad opinionem viuat, & ad ea
quæ populo placent, sed rectam rationem,
qua ducem, referat. Si ergo se omnibus op-
ponere, si malè audire, si periclitari oportue-
rit pro honesto, nec ulla unquam ratione
abducatur à vera sententia. Quod ni ita
fecerit, quid ni dicemus eum similem esse
sophistæ illi Ægyptio, qui modò in arborem,
modò in feram, aliquando in ignem & a-
lium quempiam habitum sese transforma-
bat? Alii ad alia referunt, vt Isacius Com-
mentariis in Lycophronem. Plato in Eu-
thydemo Proteum ait Ægyptium fuisse
sophistam, qui præstigiis incantus falleret.
Alii dixerunt fuisse virum dicendi peritū,
qui facile posset in quosvis animorum mo-
tus homines impellere. Plerique eundem

vatem arbitrabantur, quia multa ex fide-
rum obseruatione, & ea præteritarum re-
rum memoriæ prædiceret. Alii credide-
runt per artes magicas Proteum in prædi-
ctas formas se mutasse. Ioannes Tzetzes
(alius ab eo, quem iam citauimus) diui-
natorem per pelues fuisse dicit, aut rheto-
rem eximium, aut naturalem philosophū,
qui posset de feris, arboribus, aquis, & igne
disputare. Lucianus in dialogo de saltatio-
ne, saltator eximium ait fuisse, ad effingen-
dum in primis docilem, vt nunc humectā
liquidamque exprimeret aquæ vim, nunc
ignis celebritatem motus vehementia, nunc
leonis feritatem, aut etiam pardalis impe-
tum furoremque, postremò etiam virgulti
flexum, & quidquid omnino collibuisse.
Idem in dialogo qui Nauigium inscribitur,
existimasse. Valerius Probus Proteum ty-
rannum facit, quem propter insignem cru-
delitatem Busrim nominatum ait. Sed iā
satis; imò verò plus satis. Certè vt id po-
stremò, quæ antiqua sunt, & extra homi-
num memoriam aut certè coniecturam
posita, quæ inquam παλαιά, non malè Pro-
teum Pallenzum referunt, de quo varii va-
ria καὶ παλαιά καὶ ποικίλα referunt. Sed
hasce tam varias & prodigiosas opiniones
recensere, nihil hic aliud mihi videretur,
quàm Proteum quendam nouum affinge-
re, seu somniare. Si qui Proteum deniq; ad
πρώτην ὕλην reuocant, sentiunt cum He-
raclide: si qui ad probabilem historiam, cū
Diodoro libro 2. Quò pertinet adagium,
Pellenæ tunica, & Proteo mutabilior. Vi-
de Nat. Comit. lib. 8. Mytholog. cap. 8.

PALLENÆ] Probus Proteum facit
Ægyptiū, quamuis Virgilius Pallenzum
dicat, cum inquit:

Hic nunc Æmathia portus, patriāq; reuise
Pallenen.

Ad eam enim reuersus fertur, cū ipsius
filii, Tmylus & Telegonus, ab Hercule
fuerunt occisi ob scelera. Legendum verò
hic Pallenæ, cū in prima, non cum e.
Nam Pallene in Thracia est iuxta Macedo-
niam, soli tam parentis (inquit Mela) vt
quinq; vrbium sedes sit, atq; ager. Vide
Plinium lib. 4. cap. 9. Pellana verò seu Pel-
lene vrbis est Arcadiæ, de qua Plinius lib.
4. cap. 6. & Ptolemæus tab. 10. Euro-
pæ. Aliter interpretæ Apollonij lib. 1.
Pellene, inquit, per e, ciuitas Achaïæ (con-
sentit

Vates.

Magus.

Philoso-
phus.

Saltator.

Nauta.

Tyrannus.

Busris.

III.

Pallene.

Pellene.

sensit Strabo lib. 8.) alia est Arcadie, & per
a, scribitur, Pallene. Nos hic de Pallene
Thraciæ loquimur, quæ antiquo nomine
Phlegra dicebatur; non de Pellene Achaïæ,
quam perperam Protei patriam facit Chi-
liadū auctor, in prouerb. *Pellenæ tunica*.
Senex] Allusio ad Emblematis epigra-
phen, & ad nominis Pallenci etymon. Nam
παλαιὸν, antiquum significat.

Cui forma est histrica] Varia & multi-
plex, qualis histrionum, qui pro rei, quam
sunt, varietate varium cultum assu-
munt. Est enim hic *Histrica*, possessum
ab *histrion*, non ab *histris*, ut imperiti putāt
& interpretantur. Nam sensus est: O Pro-
teus, qui soles agere histrionem, dum modò
in hominem, modò in feram, modò in ali-
quid aliud transformaris. Sic Plautus lo-
quitur in Pœnulo:

Audire iubet vos imperator histricus.
Etenim Proteus fiebat modò
aper, modò auis, modò saxum, & cum
volet, arbor.

Proteus
mutabi-
lis.

inquit Horatius Satyra 3. lib. 2. Quin &
Virgil. 4. Georg.
Tum varia illudet species, atq; ora ferarū:
Fiet enim subito sus horridus, atq; tigris,
Squamosusq; draco, et fulua ceruice leana;
Aut ærem flamma sonitum dabit, atq; ita
vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abi-
bit.

In varias
formas
mutabi-
les.

Huc refer illud Luciani de saltatione, &
multa quæ cecinit Homerus de Proteo lib.
4. Odyss. quæ omnia trāstulit Virgilius in
4. Georg. Vide etiam Ovidium 1. Fastor.
Hic visum fuit addere, quoniam præter Pro-
teum fuerint, quibus se in varias figuras
mutandi permissa fuerit potestas. Et hi e-
quidem sunt, quos memini me legere. The-
tis, Metra, Vertumnus, Periclymenus, A-
chelous, Empusa: de quibus singulis pan-
ca dicemus. De Thetide agit Ovidius lib.
11. Metamorph.

Thetis.

Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille
tenebat;

Nunc grauis arbor eras, hærebat in arbore
Peleus;

Metra.

Tertia forma fuit maculosa tigris.
Metra siue Triopeis Erisichthonis Thessa-
li filia fuit, quæ cum pater totum patri-
monium ob alidam famem diuinitus im-
missam deglutisset, sese tamdiu in varias
formas vertebat, quamdiu à patre vende-

retur, ut eius fami succurreret, vendita sta-
tim ad patrem redibat. De hac Ovidius
8. Metamorph.

*Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cer-
uus abibat.*

Res verò sic habet. Fuit Metra meretrix
liberali forma, ad quam cum commearent
adolescentes, corporis copiam non asseque-
bantur, nisi equos, boues, aliaq; munera de-
ferrent; gemmarum enim usus tunc tem-
poris nondum fuerat repertus. Hinc Thef-
sali per iocum dicebant, Metram Erisich-
thonis verti in ea omnia, quæ illi ab amato-
ribus donabantur. Vnde fluxit prouerbiū,
Mutabilior Metra Erisichthonis. in eū, qui
secum non constat. Vertumnus quoq; in
omnigenas species sese variabat, vnde &
nomen apud Latinos reperit. Hinc adagiū,
Vertumno inconstantior. De hoc habetur
integra elegia apud Propertium lib. 4. eleg.
2. & meminit Ovidius 1. 4. Metamorph. &
1. Fastor. ait:

Ille sua faciē transformat, & alterat arte;
Mox domitus vinclis in sua membra re-
dit.

Periclymenus Nelei filius ac frater Nesto-
ris, teste Homero Odyss. 11. Huic à Ne-
ptuno auo concessum omnia fieri, siue in
vrsū, siue formicam, siue apem se verte-
re, ut Apollonius testatur; item & Hesio-
dus, cuius versus sic redditus Latine re-
peri:

— volucres inter, sit namq; volucris;
Tum fit rursus apus, rursus (mirabile visu)
Formica apparet, fit rursus frigida serpens.
Huius historiam describit Ovidius lib. 12.
Metamorph. vbi li leguntur versus:
Mira Periclymeni mors est, cui posse figuræ
Sumere quas vellet, rursusq; reponere sum-
ptas

Neptunus dederat.

Achelous dimicans cum Hercule pro De-
ianira, cum se videret multo inferiorem
viribus, in serpentem primò, deinde in tau-
rum, postremò in fluuium sese transfor-
mauit, vnde apud Ovidiū 9. Metamorph.
sic loquitur:

Inferior virtute, meas diuertor ad artes,
Elaborq; viro longum formatus in anguē.
Habuit deniq; etiam Empusa hanc ipsam
facultatem conuertendi se in quæcunque
libuisset, de qua ita scripsit Aristophanes
in Ranis:

ὃ μὴν ὁρῶν τὸν διὰ θῆριον μέγα.

ταῖον

Pericly-
menus.

Ache-
lous.

Empusa.

ποῖον τί; δεινὸν· παντὸς ἀπὸν γούν γί-
γνεται.

Τότε μὲν βῆς, νυνὶ δ' ὄρεὺς, τότε δ' αὖ
γυνή.

ὥραυτάτη τίς πᾶσι; περ' ἐπ' αὐτὴν ἴω,
ἀλλ' ἐκ ἐπ' αὖ γυνή, σιν, ἀλλ' ἡδὴ κύων.

Atqui profecto maximam videoferam.

Qualem? Nouam, qua in cuncta mutatur
statim:

Nunc mula, nunc bos, sitq; rursum, fœmina
Valde venusta, Vbi est? Ad eam me cōfero,

Sed rursus illa haud mulier, q; iā sit canis.

Sic etiam Epicharmus in nuptijs Hebes:

ἔμπυσα δένδρον, βῆς, ἐχιδνα γίγνεται,

χίδος τε, μύια, καὶ γυνή δ' ὥραία τις,

καὶ πάλιν ὀποσσα λή, καὶ ὅσα συμφέρει.

Empusa planta, bos sit, atq; vipera;

Lapuz, musca, pulchra & illa fœmina;

Quidquid cupit, vel deniq; illi conferat.

Empusa, etiam Euagrus meminit lib. 6.

cap. 21. histor. Eccles. dum scribit Mauri-

cij Imperatoris matrem narrare solitam;

sape latram, quam Græci Empusam vo-

cant, infantem de loco in locum mouisse,

tanquam illum voraturam, minimè tamē

ei nocere potuisse. Et scribit Lilius Gyr-
al-
dus Syntag. 12. quod audiuerit ex ijs, qui-

bus nostro hoc tempore Empusæ vel phan-

tasmata muliebria apparuerint; seq; legis-

se qui putarent, illud Regis Davidis dæ-

monium meridianum, huiuscemodi terri-

cula mentum significare. In Suidæ historijs

legimus, Empusam seu Onocolen esse spe-

ctrum diabolicum ab Hecate immissum;

calamitosus apparens: inde dictum, quod

vno pede incedat, alterum verò habeat æ-

neam aut asininum. Putabatur, inquit, etiā

in meridie apparere, cum defunctis inferi

ferrentur. Sanè Russi adhuc dæmonem

meridianum metuunt. Ille enim, quum iā

maturæ rescantur fruges, habitu viduæ

lucens ruri obambulat, operarijsq; vni

vel pluribus, nisi protinus viso, spectro in

terram proni concidant, brachia frangit &

crura. Empusas autem à veteribus La-

mias & Marmolycias quoque nunen patas

esse scribit Philostratus in vita Apollonij.

Vide plura de Empusis apud Celsium Rho-

digin. lib. 11. cap. 16. & lib. 29. c. 5. Philip.

Camerarium Oper. succis. cap. 70. Alex. ab

Alexan. genial. dierum lib. 2. cap. 9. Sed hæc

haftenus.

Proteu] nominis etymon videtur, consen-

taneum Heraclicis. Pontici sententiæ, qui

Proteum materiam primam voluit signifi-
cari, quæ cum cerni tangiq; non possit, in
innumeras tamen formas transit: dicitur e-
nim Proteus, quasi τὸ πρῶτον ἐν, primum
existens.

Signa vetustatis &c.] ego præ me fero
symbolum veteris historiæ, quæ sit extra
omnem hominum memoriā, de qua quis-
que suum adfert somnium.

CONVERTIT Protei πολυμορφῇ fa-
bulam in scriptores quosdam rhapsodos, IV.
& rerum antiquissimarum, quæque extra
Scripto-
res rhap-
sodi taxā-
tur.
omnium memoriā posite sunt, narratio-
nem è varijs & sæpe pugnantis inter se
petitam concinnantes; qui cum sibi non
conueniant, & pro arbitrio somnient de
rebus à se remotissimis, & ingenij humani
captum excedentibus, pro germana natura
liq; rerum veritate tenebras quasdam fa-
bularum offundant, & portentosam histo-
riæ formam è varijs petitam, seu, vt dixe-
ris verius, indigestam quandam mistam q's
nullaque penè sibi parte coherentem far-
raginem nobis obtundunt, vt tenera Pro-
teum quandam in eiusmodi descriptionibus
effingere velle videantur. Referam Arno-
bij verba ex libro 1. contra Gentes, quæ

Arnobij
locus.

mirè huc, quadrant, Falsitatis, ait, arguitis
res nostras: & nos vestras arguimus falsi-
tatis. Sed antiquiora, inquit, nostra sunt,
ac per hoc fidei & veritatis plenissima:
quasi, verò ertotum non antiquitas plenif-
sima mater sit, & nō ipsa pepererit res eas,
quæ turpissimas. Dijs notas ignominiosis
cōcinnauerunt in fabulis. Ante millia enim
annorum decem non potuerunt falsa &
audiri, & credi aut non simillimum veri
est, fidem vicinis & finitimis, quàm spatio-
rum inesse longinquitate distantibus? Te-
stibus enim hæc, illa opinionibus asserun-
tur: & procluius multo est, minus esse in
recentibus fictionis, quàm in antiqua ob-
scuritate submoris, &c. Gentes enim pleræ-
que, & nationes ignaræ vetustatis, & veræ
perpetuæque seriei temporum, fabulosas
quasdam origines confuxerunt, vt Thes-
sali, qui ex lapidibus ortum suum repe-
bant; Arcades Iunā se antiquiores existi-
mabāt: Athenienses δὲ πτόχ' ὄρεας esse se cū
ostenderent, gloriabantur suum genus Io-
nice gēte, quæ originem habuit à Iapheth
Noë filio, vetustius; ideoque celebrius.
Quàm fallax verò & dubia olim fuerit in
Gentilijs
falsa &
fallax
rerum originibus indagandis gentilitas, vel

Plutarchus auctor est libr. de placitis philosophorum; sed melius & purius Eusebius Pamphil. libris de evangelica præparatione, Theodoretus de curandis Græcis affectionibus, Iustin. Martyr, Athenagoras, Tacianus, Firmicus Maternus, de erroribus Gentilium, & alij nonnulli. Quotus enim quisque qui non videat, Herodotum & Diodorum Siculum (ut de alijs taceam) initio suorum librorum caliginosa quædam fabulamenta nobis & officinas obicere? T. Livius, multò verecundior, cum Romanæ urbis, adeoque Romuli, Remique recenset incunabula, alioqui fateri cogitur veterum scriptorum cōmentata, qui magnas auctoribus suas ciuitates commendarent: sed hanc veniam tamen putat antiquitati dandam, & communiter receptæ opinioni. Nulla est historia pagana, quæ non aliquid in se fecis habeat: & nulla penè certa rerum antiquarum primordia, nisi quæ in libris diuinis leguntur: imò multa nos fugiunt propter ignorantiam linguæ primigeniæ, vel quia multa temporum longa serie sunt obruta. Nec mirum, cum & in iis, quæ nostra ætate, vel nonnunquam nobis videntibus accepta sunt, plerique scriptores vel recitatores oblique contorqueant, & ipsi sibi mera somnia fingant. Sunt qui putent Proteum esse veritatem ipsam, quæ quia latet, ac alta premitur rerum caligine, ideo traditum à mythicis, senem Proteum in antro obdormiscere. Porro ipse hic in varias transit effigies, & ut poeta omnium maximus scienter canit,

*Omnia transformat sese in miracula rerum,
Ignumque horribilemque, seramque fluxumque, liquentem.*

Siquidem dum ratione ducitur ingenium ad veritatis indaginem, variæ tunc oriuntur rerum formæ, quæ veritatis speciem ostendentes, animis nostris fallaciarum nebula obiectant. Multa enim putamus vera ac bona, quæ non sunt: itaque Protei confirmatio imaginum fallarum rationem continet, quibus deludimur. Sunt enim qui in voluptate summum bonum statuunt; hæc per suam exprimi concipimus: Alius expleuisse iram, crudelitatis cōceptaculum, inter optanda maximè opinatur: tunc in tigridem demutatio recognoscitur. Draco autem eorum nobis errores inuit, qui terrena pulchritudine felicitatem metiuntur.

Inuenias qui ambitione & superbia, id eximit leo; nam flamma etiam ita typhum habet. Fluuij liquentis nomine intelligo eos, quorum sententia animæ post mortem corpoream tribuit nihil, sed vita hac fluxa & inconstanti, qua singulis momentis in decliue, hoc est, ad euentissimum iteritum ducimur, totum hominem metimur. Verum quò plures ingerunt se nobis obices, eò instādum acrius, & toto (ut Græci dicunt) pede eatenus enitendum obnixius, donec suæ se figure reddat ambagiosus Proteus, ut veritas demum illucescat: quam magno & excellenti ingenio viri enixè peruestigare adorti quidem sunt, sed conatus omnium cessisse in irritum res ipsæ docent; cederentque etiamnum, nisi Saluator præporens Christus ex sacris æterni Patris fontibus tanti arcani promissæ oracula Intellectus quidem humani subtilis est & acuta, multiplex item, & diffusæ operatio, volubilis, incitatus atque igneus vigor, qui nunquam stertit aut torpet sitit, cupidine veritatis explorandæ, & causis rerum atque consecutionibus expedito ac celeri motu disquirendis: vacillat tamē etiam ut reliqua hominis, à fatali illo ictu & communi vulnere. Tenui & obtusa lucenaturas rerum intuetur; & quod caligantibus oculis sæpe contingit, ut truncum arboris Petri nomine indigerent aut alterius: hoc idem intellectui humano, ut aberraret iudicio & hallucinetur turpiter, ebriofa aut cæco similis, in medijs tenebris palpitans. Hæret passim & labitur, nec extricat se implicitis opinionum involueris, quæ torquent & turbinant velut in gyrū, ut nesciat figere aciem, & stare solido (ut sic dicam) pede. Sicut natis agitur fluctuum verbere, hunc in hoc, nunc in illud latus, nec momento consistit: sic mentis illa vis, quæ in scrutinio rerum se continenter fatigat, & quasi procellis errorum huc illuc funditur. Conglomerant se conceptus, & rationum felis mutuo consciunt, pendente & dubia victoria: interim veritas ipsa proenl à conspectu in sinu naturæ abdita delitescit, & rider argutias ingeniorum, & bellas illas concertationes, quibus doctorum pulpita perstrepunt. Collimant omnes & iaculantur, longius propius, sed ad limbum scopi appingunt, nec feriunt clauum; stringunt oram & radunt leuiter, nemo cor aut centrum circuli. Qui in palæstram

Proteus
veritatis
symbolū.

Veritas
indagatio
difficilis.

Intellectus
humani
ligno & oleo
res, et a se.

Disputationes
scholasticæ
quæ quæ.

lastram hanc descendunt athleta; pangunt
arcas quasdam primò metandis castris, &
munitionibus vallunt, quas si tormentum
aliquod grandius ab aduersario immissum
concuſſerit, ruit structura, & in angustijs
sunt qui propugnant. Notetur rixantium
vehementia, quàm acri sæpe conflictu con-
grediantur, & mutuis assultibus collidant
cornua: vocale quoddam & incruentum
bellum dicas. Negant, affirmant, partiuntur,
colligunt, diffundunt, conglobant, cur-
uant, stringunt, torquent vt volunt, dum
verisimile aliquid, & tanquam nucleum è
cortice eliciant. Audies ibi fremitus, cla-
mores, complusiones manuum, cauillationes
& scommata, vt ad tribunal interdum
pronocare necesse, aut alium honorarium
arbitrum, qui litem componat. Totius
controuersie huius radix duplex: hebetu-
do intellectus, & rerum obscuritas; quam-
uis hæc furculus sit ab illo corrupto, sub-
tracta enim ibi luce, hic tenebræ. Serenum
& purum illud, quod substantijs incorpo-
reis originis dignitate proximum, obtur-
bat hæc corporea massa, qua vestitur, nec

fulgotem suum per operculum hoc clarius
exerit, quàm per oppansum velum lam-
pas. Hinc continuatos annos & sæcula, su-
doribus & vigilijs fracta transmittit lu-
cubrantium solertia: nunquam peruenitur
ad metam, incitato licet & volucris passu;
nec de palma gloriari quemquam auditi
hactenus, cum ea subsit difficultas, quam
nedum conatu, sed ne spe quidem aut vo-
to vlli fas vincere: semper ab ignorantie
crassiori fuligine aspersum aliquid hæret,
quod retundat aciem mentis aut sistat.
Quod febricitantibus accidit, vt subſiden-
te paroxysmo toto corpore langueant, &
vix ægrum trahant spiritum: hoc animæ
post acceptum primum vulnus, infirma-
tur adhuc labefactis viribus & decusso vi-
gore, nec assurgit ad pristinum robur, tota
in marcere; nihil quod splendorem illum
natalium & primogeniam maiestatem re-
ferat, reliquum. Quid ergo mirum, oculum
eius interiorem, intellectum inquam,
sic caligare, & perstringi rerum intuitu?
læsus est & lippit, collyrio indiget è cele-
sti illo myrothecio.

Insignia Poetarum.

EMBLEMA CLXXXIV.

GENTILES clypeos sunt qui in Iouis alite gestant;
Sunt quibus aut serpens, aut leo, signa ferunt.

Dura sed hec vatum fugiant animalia ceras,

Doctaq; sustineat stemmata pulcher Olor.

Hic Phæbo sacer, & nostræ regionis alumnus:

Rex olim, veteres servat adhuc titulos.

COMMENTARI.

I.

IN clypeo ramis arboris alligato depictus est olor, avis cædida, anseris maior: quibus si placet alios cygnos in proxima palude natantes adiungere, tui est arbitrij.

II.
Insignia
poetarum
olor.

CYGNVS, Poetarum stemma; Phæbo sacer, candidus, pro Rege habitus, representat conditionem Poetarum, qui suos labores omnes ad litterarum Præsidē Phæbum, id est, disciplinarum liberalium principatum referunt: quorum pura & candida debet esse Musa, aliena ab omni fæco & spurcitie: qui non minus ordinatis beneq; cultis versibus in animos hominum imperium obtineant, atque reges ipsis armatis copijs. Atq; hinc puto solui allegoricè posse nodum illum, quem Sauctius curiosus proponit, nempe quid sibi velit Virgilius lib. 1. & 12. Aeneid. & Homerus lib.

Cur aquila
cygnos
infecten-
tur.

15. Iliad. circa finem, cum fingunt aquilis morem esse cygnos infectari, atque vnguib; rapere: cū Aristoteles lib. 9. de histor. animal. c. 12. dicebat, cygnum in certamina provocatum aquilis solere negotium facessere, quas sæpius vincit. Sed hæc quia parum ad rem spectant, non inuitus alijs disquirenda relinquo. Caterum hoc totum in annulum signatorium excogitauit Alciatus, vt ex verbo [ceras] animaduerte- re possumus. Serpens autem fuit insigne Vicecomitum, Leo Sfortiarum, qui Mediolani rerum potiti sunt. De reliquo Emblemata facile est & elegans; addemus nihilominus aliquot passim testimonia, vt omnia sint explanatoria. Chiliadum auctor in Tragediis Euripidis à se cōuersis ita canit:

Parcemio
graphus
in Tragæ-
diis Eu-
ripidis.

Scite poetas dactylus appellat Maro
Cygnos, Guiljelme præsulum eximii decus.
Res mira dictu: vt cuncta consensu nouo
Vati atq; Olori congruant diuinitus.
Niveus utriq; candor, alter lacteus
Plumis amica cundet alter pectore,
Musis uterq; gratus, ac Phæbo sacer,
Et limpidus uterq; gaudet amnibus.

Pariter canorus uterq; tum potissimum
Vicina seram mors senectam cum premit.
Sed qui tenent arcana naturæ, negant
Audire olorem, ni sonent Fauonijs.

Nil ergo mirum, barbaro hoc si saculo
Canorus olim obmutuit varum chorus;
Cum tot proaces undiq; obstrepant Notij
Boreaq; tristes inuidorum & pinguum;
Nulli fauentum prouocent Fauonijs.

Quod si bonis clementer ingenijs tua
Benignitatus blandus aspiceret fauor,
Ita vt fauis, tota statim Britannia
Vates videbis exoriri candidos
Adde canoros atq; vocales, uti

In alta fundant astra cygnæum melos,
Quod ipsa & aras posterorum exaudiat.
Huic accinit epistola elegantissima Politiani ex lib. 7. Cygno, inquit, poeta similis: vterq; candidus, vterq; canorus, vterq; fluuios amans, vterq; Phæbo gratus. Sed negatur canere cygnus, nisi cū Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tādnu tuus poeta, cū tu tamdiu non spires meus Zephyrus? Plura in progressu.

GENTILES clypeos] Sunt, qui in clypeis gētilitius aquilam gerant: vt Pertinax, Antoninus Pius, Iulianianæ familia, Herculiani Iuniores, qui sub magistro militū Præfentiali militabāt; Herculiani seniores, id est, Illyricæ legio; & Ioniniani, alia legio: ex quibus hæc sub Maximiano, illa sub Diocletiano meruit; aliq; multi. Videtur autem hic Minoi esse Hypallage, pro, *Alitem Iouis in clypeis gestant*. Sed mihi magis arridet Pignorii sententia, qui ait: Gentiles clypeos in Iouis alite gestare, est Aquilam complecti & ambire alis expansis clypeorum oras, vt videmus scuta domus Aulstricæ, & aliarum est prima nobilitate.

In Iouis alite] aquila. Cur autem aquila dicatur Iouis ales, alibi dictum.

Sunt quibus aut serpens.] De quo simbolo satis primo diximus Emblemate.

Ant

Politiani
epistola.

III.
Aquila
in
Pignorii
sententia.

Aut leo.] In Antonini nummo facies

Leonis horridè iubata conspicitur, in mō-
rem historicis conicitur. Traianus verò for-
titudinem ita voluit exprimi, ut clava leō
nino capiti infideret: quo etiā spectat ima-
go fortitudinis in C. Publici nummo: Leo
enim cernitur suffocatus, clava à pedibus
strata, pharetra cum sagittis anteposita.
Nota est historia Lyfimachi, qui coniectus
ab Alexandro in claustrum ferocientis leo-
nis, belluam quamquam maximè terrifi-
cam strāgulauit: quæ res admirationi fuit
ipsi Alexandro, deditq; ainsam pictoribus
id in clypeis & tabulis exprimendi. Preter-
mitto alia multa, quæ passim leguntur ap-
ud auctores. Vide omninò Pierium Val.
lib. 1. Hieroglyph.

Dira sed hæc vatium fugiant.] Signa
hec ἀνάρια, symbola, notæ rerum, hierogly-
phica debent hominum moribus, quibus
tribuantur, aut etiam rebus, quarum cau-
sa pinguatur, vel fingatur, conuenire.
Quæ enim mitia sunt & quieta, non debent
terrificis & truculentis speciebus repræ-
sentari. Et quidem rectè colligit Aelian.
lib. 12. & 14. histor. variæ, nullum neq; pi-
ctorem aut statuarium ausum fuisse Mus-
as Iouis filias efformare falsis & alienis
imaginibus: neque opificem fuisse reper-
tum hæcenus ad eod rationis expertem, qui
eas armatas exprefferit. Nempe veteres illi
scitè voluerunt ostendere vitam eam, quæ
studijs liberalibus impenditur, facilem,
pacatam, & alienam ab omni Martis stre-
pitu esse debere. Sic poetis, quorum om-
nis vita est in ocio literario, rectè tribuitur
olor pro symbolo.

Ceras.] Imagines cera expressas. Iuue-
nal. Satyra 8.

Tota licet veteres exornent undiq; cera

Atria.] *Quidius:*

Perlege dispositas generosa per atria ceras.

Vide Suetonium in Galba cap. 2. Plinium

lib. 35. c. 2. Porro de veterum imaginibus

cereis hæc addere placet, quanquam memi-
ni supra Emblemate 137. & statim in prin-

cipio Operis plura ea de re fuisse annota-
ta: Vtus imaginum nobilitatis insigne fuit:

quo honore donabantur olim qui aliquo

gesto magistratu, suam virtutem Reipubl.

probaissent: quod quidem ius non ita tran-

sibat ad posteros, ut eo ipsi possent uti: nec

quæ familiæ suæ imaginem inseruerat, aliud

efficiebat, quàm ut in suo funere, & suorum
gentilium sua imago efferretur: quemad-
modum hodie apud nos consuetudo innā-
luit insignia militaria præferendi, pheretro-
que & sepulchris affigendi, sed eorum im-
primis, qui aut nobilitate donati, aut splen-
dore generis, aut munere aliquo insignes
extiterunt. Eiusmodi autem veterum ima-
gines cera, aut ære, seu etiam ligno, saxovè
efformabantur. Prudentius in Symmachū
lib. 1. ad eum morem alluſit:

*Quamvis illustres meritis, & sanguine clari
Premia virtutū titulus, & honoribus aucti
Ardua rettulerint, fastorum quæ arce potiti
Annales proprio signarint nomine chartæ,
Atque inter veteres cera numerentur &
ære.*

Appianus lib. 2. bell. ciuil. ubi agit de fūne
re Iulij Cæsaris, ait à Marco Antonio
quasi lymphato vestem à pectore abscis-
sam, eaq; accinctum manuum dexteritate
lectum sub tentorio posuisse. Et deinde:
Sic furentē turba, cum ad manus se accin-
geret, quendam ex castris lecto imaginem
eius extulisse cera fabricatam. Hic mos de
cereis imaginibus in pompa funebri latis,
pridem exoleuit apud eos, qui nomē Chri-
stiane religioni dederunt, ob aliquam non
ferendam superstitionis & idolomanie o-
pinionem; inque eius locum ordinis orna-
menta restituta.

Pulcher olor.] Allusio ad nominis ety-
mon, quod quidam deducunt παρὰ τὸν ὀ-
λον ἢ ὀρεῶν, quasi totus pulcher. Alij ve-
rò oloribus fortè inuisi, ab olecto deductū
volunt: citantq; vocem Γῆραια κύκρον,
quam Eustathius dictam vult ἀπὸ τῆς κυ-
κῆς, à cæno agitando, quod dum olor ali-
mentum inuestigat & perscrutatur, omnia
misceat. Cur autem olores dicantur ab
Horatio purpurei, consule Crispinum, &
Petrum Gualterium Chabotium in 1. Od.
lib. 4. Horatij:

Hic Phæbo sacer.] Cygnum Apollini di-
catum esse declarat Callimachus in hym-
no Deli, his verbis:

ἡ μὲν ἔφη, κύκνοι δὲ θεῶ μέλποιτες ἀοιδοὶ
μνησίων πάντοτελον ἐκκλησάτο λιπών-
τες.

ἔσδομάν τις περὶ δῆλον. Id est:

Sic ait illa, Dei tunc cygni dulcesonantes

Meonium Pætolū linguunt, terq; quaterq;

Circumdant Delum.

Et paulò post;

Cec ἐνδεν

Olor vn-
de dictus.

Cygnus
sacer
Phæbo.

Leo in fide
masc.

Symbola
debent a-
tria rebus
esse.

Vtus ima-
ginum.

ἐν δὲν ὁ παῖς τέσσας δὲ λύρη ἐνεδίησατο
χορδὰς
ἔσπερον ὅσα δ' ἀνὴρ κύνες ἐπ' ὠδίνεσιν ἄει-
σαν.

*Tum puer in cithara tot digerit ordine
chordas,*

*Quot fuerant matris partu modulamina
olorum.*

Eustathius in Iliad. a. sic de cygno: Καὶ κύ-
κνος, δὲ τῶ ἀπόλλωνι, ἢ μόνον διὰ τὸ ὠδι-
κὸν καὶ μαντικὸν ἀριερωταί, ἀλλὰ καὶ διὰ
τὸ λευκόν. Hoc est: Cygnus non solum auis
Apollini consecrata, quia sit canora & fu-
turi praesaga, sed etiam quia candida &
alba. Idem testatur etiam Plato: ἀλλ'
ἄτε οἶμαι τῷ ἀπόλλωνος ὄντες, μαντι-
κοῖτε εἰσι, καὶ προειδότες τὰ ἐν ἥδου ἀγα-
θὰ, ἥδουσι καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡ-
μέραν διαφερόντως, ἢ ἐν τῷ ἐμπροσθεν
χρόνῳ. Quia Phœbo sacri sunt, ut arbitror,
diuinatione praditi praesagiunt alterius vi-
ta bona, adeoque cantant alacrius, gestunt-
que ea die, quam superiori tempore. Succin-
nit quoque Cicero lib. 1. Tuscul. quæst Cy-
gni, inquit, non sine causa Apollini dicati
sunt, sed quod ab eo diuinationem habere
videantur, quia providentes quid in mor-
te boni sit, cum dulcissimo cantu & volu-
ptate moriantur. Phœbus, id est, Apollo,
filius est Iouis & Latonæ, creditus Deus
sapientiæ, Musarum præfectus, auctor car-
minum & Musicæ, vaticinij præses: pingi-
tur cum cithara, quam à Mercurio fer-
tur accepisse; à poetis veneratur, quorum
præcipuum est numen. Dicitur autem Phœ-
bus, φῶς, id est, purus, lucidus: vel quasi
φῶς, à φῶς & βίος, lux vita. quia pro
Sole ponitur in cælo, in terra Liber pater
appellatur, apud inferos verò Apollo. Vn-
de etiam triplicem ei adscribunt potesta-
tem, eiusque simulacro tria appingebant;
lyram, quæ nobis cælestis harmoniæ ima-
ginem monstrat; clypeum, qui terrenum
numen ostendit; & sagittas, quibus Deus
infernus indicatur & noxius. Perpetuam
quoque ei tribuebant iuuentutem. Eidem
Apollini non solum cygni, sed & boni poe-
tæ consecrati sunt, quibus similitudinem
cantus & numinis rectè cygnis comparan-
tur, ut mali poetæ obliuisci anseribus. Certè
poetæ μυσῶν ἔνδεδις dicuntur Theo-
crito. Et poetæ etiam Latini cygnos pro
poetis non raro solent accipere, ut in Eclo-
gis Virgilius:

Phœbus
Apollo.

Vnde sic
dictus.

Poeta bo-
ni cygnis
comparati.

*Cantantes sublimis ferent ad sidera cygni.
Qua ratione Pindarum, Dircæum cygnū
appellat Horatius, quo sensu Iulianum
Musarum, ἀνδρῶν μουσῶν, Palamedē Eu-
ripides dixit. Sed hæc obiter. Non verebor
Octauij Cleophili, quia ad Ouidianam ve-
nam proximè accessit, lepidose ea de re ver-
sus apponere, è lib. de Poetarum cætu:*

*Interea niveos liquidū prope flumen olores
Audio cælestes edere voce sonos.*

*Hanc volucrum Phæbo fertur sacrasse ve-
lutas,*

*Quid referat cantus Delphice magne
tuos.*

*Candida fama viget nullo violabilis æno.
Nec mors huic nigras inijcit atra ma-
nus.*

*Tu famā vates candorem vere volucrum,
Atque ideo vates concinit inter auis.*

*Nec solum Phæbo sacer est cygnus, sed et-
iam Veneri, fingitur enim Veneris cur-
rus à cygnis trahi. Vnde Statius lib. 3.
Sili.*

*Et molles agitat Venus aurea cygnos.
Et Ouidius lib. 10. Metamorph.*

*Ille quidem monuit, inunctisque per æra
cygnis*

*Carpit iter.
Et paulò post:*

*Vestra leui curru, medias Cytherea per an-
tras*

*Cypron olorinis nondum peruenierat alis.
Rex olim, veteres &c.] Cygnus Ligu-
rum Rex, in Gallia transalpina, Musicæ
clarus: qui cum decessisset, ab Apolline in
sui nominis auem mutatus creditur, ait
Pausanias in Atticis. Aliam causam 2. Me-
tamorph. Ouidius adfert, nempe Cygnum
Stheneli filium, Regem Ligurū, iuxta Pa-
dum Italiæ flumen in olorem versum, ob
dolorem ex morte Phaethontis amicissimi
conceptum. Sic enim ille ibi:*

*Affuit huic monstro proles Sthenelcia Cy-
gnus;*

*Qui tibi materno quamuis à sanguine im-
dus,*

*Mente tamen, Phaethon, propior fuit. Ille
relictus*

*(Nam Ligurum populos, & magnas rext-
rat vrbes)*

*Imperio, ripas virides, amnemque querela
Eridanum implerat, siluamque sororibus
auctam:*

*Cum vox est tenuata vivo, caneq; capillos
Diffi-*

Cygni
Veneri
sacer.

Cygni
Ligu-
ria.

*Dissimulant pluma, collumq; à pectore lōgē.
Porrigitur, digitosq; ligat iūctura rubētes.
Penna latus velat, tenet os sine acumine
rostrum.*

*Fic nova Cygnus aus, nec se coeloq; Iouiq;
Credidit, ut iniussē missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulosq; lacus; ignemq; per-
osus,*

*Qua colat, elegit cōtraria flumina flāmis.
Sed audiamus etiam Maronem Aeneid.
10. hęc eadem canentem, sumpta occasio-
ne à Cupauone Cygni filio, qui pennas
olorinas in galea gestabat, ad insigne pater-
num demonstrandum. Sic verò ille:*

*Non ego te Ligurum ductor fortissime bello
Transferim Cygne, & paucis comitate Cu-
pauo:*

*Cuius olorina surgunt de vertice penna,
Crimen amor vestrum, formaq; insigne pa-
terna.*

*Namq; ferunt luctu Cygnum Phaethontis
amati,*

*Populeas inter frondes, umbramq; sororum
Dum canit, & maestum musa solatur a-
morem,*

*Canentem molli pluma duxisse senectam,
Linguentem terras, & sidera voce sequentē.
Est & alter Cygnus Neptuni filius, omni
ex harte inuulnerabilis, cum quo Achilles
belli Troiani tempore congressus, quum
frustra eum iaculis impetisset, tandem re
intellecta, eum humi prostrauit, genibus-
que colloinnixus animam eripuit; cumq;
cadauer spoliare veller, arma vacua inue-
nit; Cygnumq; in auem sui nominis vidit
mutatum. Vide Ouidium 12. Metamor-
ph. Plura de cygno habes apud Lucianum
dialogo, qui inscribitur Cygnus; & apud
Nat. Comitem lib. 7. cap. 5. Mytholog.*

*C O N F E R T insignia poetarum cum
alijs stemmatis & symbolis gentilitijs, ceu
κατ' ἐναγίωσιν & ἀντίθεσιν. Sunt enim
qui aquilam circumferant, sunt, qui vul-
turem, alij draconem, & alia eiusdem ge-
neris, quibus animorum diritas, immani-
tas, rapacitas aperte declaratur. At Poetis
olor est candidus, Phœbo sacer, qui que
Regi quondam nomen dedit, animi puri-
tatem repræsentat, qualis in Poeta sacro
debet esse, qui suos omnes labores ad Phœ-
bum litterarum Præsidem, & vt loquun-
tur Græci, προσηγεῖν referre debet, vt
cantus dulcedine posteritatem sibi deuin-
ciat, nec minus in admirationem rapiat, ac*

cygni paulò ante mortem cantio, de qua
illud Martialis lib. 13. Epigr.

Dulcia defecta modularur carmina lingua

Cantator cygnus funerus ipse fui.

*Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phæ-
done: ὡς εἰκε, τὸν κύκνον δοκῶ φευλό-
τερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν. οἱ ἐπει-
δ' αὖν ἀποθνήσκει, ὅτι δέει αὐτὸς ἀποθανεῖν
ᾄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τότε δὴ
πλεῖστα καὶ κάλιστα ᾄδουσιν γεγηθότες, ὅ-
τι μέλλουσιν παρὰ τὸν θένον ἀπέναι, οὗ
περὶ εἰσὶ δερῶντες. hoc est: Ut apparet,
ad diuinandū videor vobis esse cygnus dete-
rior: illi quidem quando se breui morituros
agnoscunt, tū magis admodum, & quidem
dulcius modularuntur quā antea consueue-
runt, & quid ad Deū, cuius erant famuli,
tunc sint migraturi congratulantur. Vnde
ortum proverbum Græcum κύκνειον ᾄ-
μα. Cygnea cantio. Quod Cicero 3. de
Orat. usurpauit: Illa tam cygnea fuit di-
uini hominis vox & oratio. Diuus Hiero-
nymus in quodam eloquentiam senilem
laudās, commemoratis aliquot scriptori-
bus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneū
vicina morte deciderunt. Aelianus lib. 14.
cap. 23. de nat. animal. sic ait: Cygnus à
natura præclarissimum donum est conse-
cutus, tanta enim eius animi est tranquil-
litas in extremo vitæ spiritu, vt sibi tan-
quam nenia canat. Idem lib. 1. var. nar-
rat. author est, audisse quandoq; se canen-
tem cygnum εὐφρονότατον καὶ ἀδινάτα-
τον, voce cantusq; præcipuè præstantem.*

*Nec defunt Philosophi, qui rei huius cau-
sam etiam addere conantur, affirmantque
id accidere propter spiritus per collum
procerum & angustum erumpere laboran-
tes. Sunt qui asserant præ læticia tum cy-
gnum cantare, cum prospiciat quantus
bonorum cumulus sit in morte; vel cer-
tè, quātam molestiarum molem sit reli-
cturus. Alij contrā dicunt huiusmodi can-
tus esse doloris argumentum, quem ex
morte aduentante concipiat. In qua opi-
nione fuisse videtur Lucretius, dum ait
lib. 4.*

*Vallibus & cygni nece torti ex Heliconis
Cum liquidā tollunt lugubri voce querelā.
Sed hæc cygnorum morte instante cantio
tam omnium litteris est celebrata, quā
vix vlli vel cōperta, vel credita. Nam Lu-
cianus negat, se vel vidisse cygnos, cum in
Pado flumine nauigaret. Aelianus 1. ποι-
Ccc 2 xil.*

*Locut
Platonis
de cygno
ante mor-
tem canē-
te.*

*Cygnea
cantio.*

*Cur cy-
gnus an-
te mortē
canat.*

*Qui ne-
gent cy-
gnum an*

*Cygnus
alter.*

*IV.
Insignia
varia
quid no-
cent.
Olor insi-
gnia poe-
tarum.*

te morte
sanere.

Cygnus
musici &
poeta se-
nus hiero-
glyphicū.

Socratis
de Plato-
ne som-
nium.

lib. 1. isop. & lib. 2. cap. 32. hanc modulatio-
tionem commenticiam & fictam ait esse,
& ita ferè indicatā à Socrate in Phædone:
quāvis aliter à vetustissimis quibusq; poe-
tis sæpe celebratā. Aristoteles lib. 1. Hist.
animal. de cygnis ait: Canori quidē sunt,
sed maximè sub vitæ finem. Non equi-
dem tamen vllum caventem audiri, neq;
fortasse quicquam alius. Itaq; vulgo istud
persuasum est, sicuti hoc, quodd dicitur
ipse tum maximè quidem vocalis & ca-
norus esse, quum postremo vitæ actui pro-
ximus est. Idem affirmat Plinius lib. 10. c.
23. Olorum morte narratur flebilis can-
tus, falsò, vt arbitror, aliquot experimen-
tis. Sed hanc controuersiam decidere non
est nostri instituti. Illud potius adnotan-
dum, Aegyptios cum senem musicum &
poetam significarent, cygnum pinxisse: nā
vt cygni senio confecti argutioribus ob-
gutturis exilitatem organis effectis, sua-
uiorem simul & vocaliorem emittunt vo-
cem; ita etiam boni poetae, quo per æta-
tem magis profecerunt, scribere itidem
solent elegantius. Sic Oedipus Coloneus
opus omnium suorum operum cultissi-
mum scripsit ea ætate, quā propter senium
desipere videbatur. Et Isocrates vt & ora-
tores huc admittamus) Panathenæicam o-
rationem omnium, quas antea scripserat,
luculentissimam post octogesimum æta-
tis annum elucubrauit. Sic Ponticus Vra-
niam & Meteorica, Syncerus Aelius ple-
raq; poemata, Aurelius Augurellus Chry-
sopœiam, & alij pleriq; nostra ætate bene
literati viri ed suauis cygneum hoc me-
los modulati sunt, quod magis visi sunt con-
flescere. An verò Platonem dissimulare
poterimus, quem annum circiter octoge-
simum agentem scribendo vita functum
aiunt? Vt fabulosum minimè videatur,
quod Socratem perhibent existimasse, no-
uellum se cygni pullum inter genua tene-
re, qui plumis repentè sumptis euolauerit
in sublime, ætheraq; omnem suauissimo
clangore compleuerit; postmodiq; Plato-

nem ab Aristone patre ei commendatum
in institutionem, visoque statim puero di-
xisse Socratem ferunt, eam esse auiculam,
cuius imago nocte proxima sibi per som-
num fuerat obuersata. Sanè Plato ipse
Aegyptiæ doctriinē nunquam immemor,
cūm felicem illam ciuitatem conderet, il-
lic ferè ait Orpheum Calliopes filium,
cūm à mulieribus forde disceptus excel-
sisset è vita, hominē, quod erat derelicto,
in cygnum emigrasse mutata specie, vt
qui insignis musicus fuerat, Musicam iti-
dem perseterantius excerceret. Inde fortè
est, quod Horatius in fine 2. Carm. verri-
tur in olorem, cum sic canit:

*Non usitata, nec tenui sevar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neq; in terris morabor
Longius: inuidiaq; maior
Vrbes relinquam.*

Et paulò post ode ead.

*Iam iam residunt curibus aspera
Pelles, & album musor in alitem
Superne nascunturq; leues*

Per digitos humerosq; pluma.

Platoni ea super Orpheo scribenti adsen-
titur Aeneas Philosophus, qui quidē
vbi ex Chaldaeorum, Aegyptiorum &
Grecorum opinione defunctorum animas
euocari posse docet, Orpheæ cygni spe-
cie euocandum ait, Homerum lasciuia.
Quin & Pierius hac aue animi candorem,
& Apollinem fidicinem designari scribit,
lib. 23. Hieroglyph. Hoc idem quoq; poe-
tæ commune cum cygnis habet, quod glo-
riæ studio trahantur, fauorisq; & laudatio-
nis sint audisculi,

Nec petitur sacris nisi tantū fama poetis.
Cygni quoq; tunc suauis canunt, cum
Tanonius eos ad cantum visus fuerit inui-
tare. Artemidorus (vt postremò id adno-
tem) lib. 2. De somnijs, Cygno virum ait
musicum significari, atq; aded Musicam
ipsam occultā is detegit, coloris ratione.
&c. Commode ergo musico ipsam nune
Musicam subiungimus.

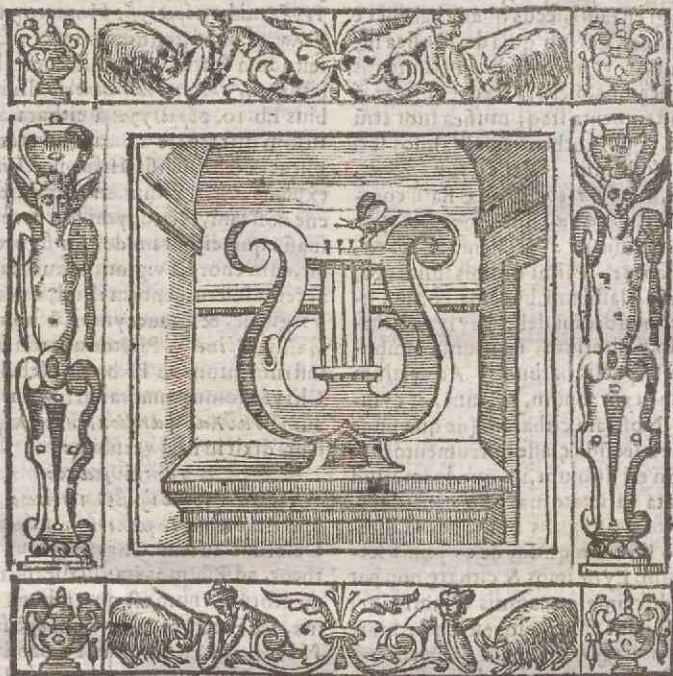
Poetula
dus
di.

Musicam

Musicam Dijs curæ esse.

EMBLEMA CLXXXV.

LOCRENSIS posuit tibi Delphice Phæbe cicadam

Eunomus hanc, palma signa decora sue.

Certabat plectro Sparzyn commissus in hostem,

Et percussa sonum pollice fila dabano.

Trita fides rauco cepit cum stridere bombo,

Legitimum harmonias & vitare melos.

Tum cithara argutans suavis sese intulit ales,

Qua fractam impleret voce cicada fidem:

Quæq; allecta, soni ad legem descendit ab altis

Salibus, ut nobis garrula ferret opem.

Ergo tua ut firmus stet honos, o sancte, cicade,

Pro cithara hic fidicen anens ipsa sedet.

I.

Instrumenta
musica
triplici-
cia.

Lyra.

Chelys.

IMAGO huius Emblematis cernitur in veteri gemma sarda incisa, apud D. Laurentium Pignorum, quam Romæ natum se, cum alijs plerisque venerandæ antiquitatis cimelijs, asserit; proinde hanc ita hic appingi curauit, secus quam habent ceteræ editiones. Verum quia de Musica incidit mentio, ut aliquid de instrumentis musicis dicamus, pictura hæc requirere videtur. Instrumenta itaq; musica sunt triū generum, ut in Protheoria in Psalmos scribit Chrysostomus: Vel *ἐμφυσόμενα*, Athenæo, siue *ἐμπνευσά*, quæ flatu complentur: Vel *ἐντατά*, siue *ἐνχορδα*, quæ neruis intenduntur: Vel denique *κρεσά*, quæ pullantur. Primi ordinis sunt tuba, tibia, fistula, classicum, buccina, cornu, lituus. Secundo ordini debentur lyra, cithara, testudo, psalterium, naulium, sambuca, pandura, pectis, barbiton. Ad tertium referuntur tympanum, fistrum, & cymbalum. Nostram citharam (de qua nunc agimus) ex secunda classe instrumentorum esse ut non est dubium, ita quodnam illud sit in tanta varietate maximè controuersum. Nos de singulis illis aliquid dicemus, quod liberum quisque de eo possit ferre iudicium. Lyrae itaq; & citharæ non paruum est discrimen, quamuis Grammatici ferè confundant, inter quos est Eustachius, qui sic scribit: *χέλως* cithara dicta est, eod quod testudinis testa ingo addita, fidibusque tensa, lyram deformauit. Et rursus: Chelyn, hoc est, lyram, è testudinis testa factam scribit. Cui sententiæ videri potest subscribere Horatius, qui Mercurii curia lyrae parentem nominat lib. 1. Odarū, at lib. 3. testudinem illi attribuit. Diferas facit Plato. Quid, quo Diodorus. Lyram trichordon fuisse insinuat, ad citharam siue testudinem septem neruis instructam Horatius? quo modo *φόρμιγγα* è πτάγλωσσον, id est, septenos edere sonos Pindarus ait. Diferis quoque verbis Lucanus in ecarmine ad Pisonem (quod non sine manifesti iniuria possessum hæcenus ab Ouidio auctori suo restituit Hadr. Iunius) edocet illud discrimen: nam chelyn siue testudinem digitis aut pectine pullabant, lyram pellebant. Versus eius sunt: Sine chelyn digiti, & eburno verbera pul-

Et mox:

Nec pudeat perpulisse lyram.

Seneca etiam chelyn plectro verberari. D. Clemens *πλήκτρον κρεσθαι*, id est, plectro pullari dicit. Cithara Platoni dicitur *ψάλ* *τρυξ*, Suidæ *φόρμιγγς*, Homero *χέλως*, à *χελωνος*, id est, testudinis testa; Ciceroni testudo, à forma; Virgilius periphrastice citharam *caniam testudinem* dixit. Eusebius lib. 10. *φόρμιγγα* à cithara aliquantulum discrepare indicat, non tamen explicat. Nebrissenfis Hispanicè *Vibuelam* exponit. Alij citharam putant Harpam esse nostram, Hieronymi fortè verbis persuasi, qui citharam deltoiti figura describit, cum chordis vigintiquatuor: ad quam accedit instrumentum illud, quod vulgò Virginalè, & Clauocymbalū nominatur, Gallis *Espineta*. Psalterium musicum est instrumentum ab Hebræis Nebel, aut (ut Chrysostomus annotat in librum Psalmorum) *ψαλμωδον* *τον λυραν* quidam dixit in illis versibus:

*τὸ πνεύματος
τὸ θεῖον τὸ ἐν ἡμῖν βέλων τείνας
ὁ Δαβὶδ ψαλμοποιῶν λυρὰ.*

Describit autem Chrysostomus in Protheor. ad Psalmos ita: Psalterium instrumentorum vnum est, quæ fidibus tenduntur, sed erectum (eam enim *ὄρθρι μελωδίας*, quem Plutarchus Terpandron innentori tribuit, significationem esse censet Iunius, quæ rectis, non iacentibus aut obliquis fidibus editur) cuius sonus altrinsecus è superiore parte redditur. Habet autem decem verticilla, quæ in ingo ipsius vertuntur, totidemque chordas sono dispares: (hinc decachordi psalterij sit mentio in Psalmis) dextra autem plectrum tractabat, læua altrinsecus chordis obetras per intervalla, digitosque frequenter transponens, vel grauem, vel acutum, mistumque sonum excitabat. Hæcenus ille. D. Hieronymus Psalterium in modum Δ literæ compositum ait. D. Augustinus scribit, Psalterium habuisse superiore in parte sonorum lignum, quasi tympanum, cui neruorum series incumbat, ut meliorem sonum reddat, quod lignum in cithara inferius sit. Hinc ferè statuere licet Psalteriū esse Harpam, tamen si pluribus hæc instrumenta sit chordis. Alij instrumentum illud, quod

quod eodem ferè votis sono Pſalteriſi aut Pſalterinum vocatur, eſſe exiſtimarunt. Porro *ψαλτιον*, ſive *ψάλλαν*, vt Clemens, & ex eo Eusebius ſcribunt, vel *ψάλλα*, vt apud Plutarchum eſt, Helychius ambigue & citharam & pſalterium exponit. Rurſus organi genus muſici aſpero ſono, quod Cappadocum inuentum eſſe voluerunt, vt Sidoniorum Sopatrus, Naulium dixit Ouidius illo verſu :

Diſce etiã duplici genitalia vertere palma

Naulin, cõueniunt dulcibus illa modis.

Sambuca triquetrum inſtrumentum, imparibus longitudine ſidibus, *σαμβύκη* Athenæo, Nebriffenſi Hiſpanicè vocatur *Campona*. Athenæus inſtrumentum eſſe acuti ſoni & argutum, tetrachordum ſcribit Italicè *Sampogna*. Germani *Leyre*. Pandura inſtrumentum eſt triplicibus ſidibus tenſum. Peſtis inſtrumentum muſicum cum Pſalterio commune quiddã habens, vſq; adeo vt pſalterium interpretatus ſit Apollodorus, Lydorum inuentum, teſte Anacreonte. Barbiton ſive barbitos lyricum inſtrumentum, plectro percuti ſolitur : cuius inuenti gloriã Terpanro tribuit Pindarus, vt Anacreonti Neanthes & Antipater. Martiani Felix multiforme barbiton dixit, ob varietatem, non formæ quidem : ſed fortè ſonorum. Strabo lib. 10. ſambucam cum barbito eandem eſſe ait. Halicaſſaſſeus *ψάβιτα κέρκειν* dixit, pro barbita plectris radiſq; percutere. Quale nunc hoc, quod hic depiſtum cernitur, ſit ex his enumeratis inſtrumentis, quiſq; augurari poteſt : mihi ſanè videtur pſalterium.

STRABO lib. 6. Geographiæ refert, Rheginum agrum à Locrenſi dirimi fluuiio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrenſi verſantur tipa, ſonantiùs tridere, cum in Rhegino ſint mutæ. Huius rei hanc eſſe cauſam conieſtat, quod Rheginorum regio cum ſit vmbroſa atq; opaca, cicadarum pelliculas humore torpeſciat. Eaſdem in agro Locrenſi, quod ſit apicis, ſolis arefactas æſtu, ſtridorè aptiùs emittere. Solinus c. 8. de Italia, aliam reddit cauſam fabuloſam : Cicadæ, ait, apud Rheginos mutæ, nec vſquam alibi. Quod ſilentium miraculo eſt : nec immeritò, cū vicinæ, quæ ſunt Locrenſium, vltra ceteras ſonitent. Cauſas Granius tradit : cum obmurmurent illie Hercule quieſcen-

te, Deum inſiſſe, ne ſtreperent. Itaq; ex eo ceptum ſilentium permanere. Hæc Solinus. De hac taciturnitate cicadarum vide etiam Plinium lib. 11. c. 27. & Pauſan. lib. 2. de reb. Eliacis. Auger autem miraculum Rheginenſium cicadarum, etiam fabuloſè celebrata vocalitas vicinarum. Nam idem Strabo Timæum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrenſem, & Rheginenſem Ariſtonem in canendi certamen veniſſe, Ariſtonem Apollinem inuocaſſe Delphicum, vt ſibi canenti foret auxilio, quod à Delphis olim Rheginenſes eſſent profecti. Eunomus reſpondit, Rheginenſibus ne certandum quidem omnino de muſica, apud quos cicada vocaliſſimum animal voce careret. Vtriſq; certantibus cū in Eunomi cithara vna inter canendum chorda frangeretur, cicada ſuperuolans aſcendit, & vocem alioqui deſuturam ſuo cantu ſuppleuit. Atq; ita victor declaratus, ſtatuum citharædi poſuit, cum cicada citharæ inſidente. Sed cur non audimus inſum Strabonem ſua lingua loquentem? Sic enim ille : *εἰ δὲ κλυτοὶ δ' ἀνδρῶν ἐν τοῖς λοιποῖς εὐνόμου τῆς κισσαρῶν, τέττιγας ἐπὶ τὴν κισσάραν κατέμνον ἔχον. φησὶ δὲ τίμας πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τέτον τῆ καὶ ἀρίστων ῥηγίων ἐρίσθαι περὶ τῆ κλήρε. τὸν μὲν δὴ ἀρίστων εἰς οὐδὲ τῶν δελφῶν ἐαυτῷ συμπράττειν ἱερούς γὰρ εἶναι τῷ θεῷ τῶς προζόντος αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποικίαν ἐνθὲν δὲ ἐς αὐτὸν. τοῦ δ' εὐνόμου γήσαντος ἀρχὴν μὴδὲ μετεῖναι ἐκείνοις αὐτοῖς τῶν περὶ φωνὴν ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἀφῶνοι, τὰ εὐφρογύστατα τῶν ζώων, ὅπως εὐδοκίμειν, μὴδὲν ἦπτον τὸν ἀρίστων καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχον. νικῆσαι μὲν τοὶ τὸν εὐνόμον καὶ ἀναχθῆναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι, ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀγῶνα μίαν τῶν χορδῶν παύειν, ἐπὶ τῶς τέττιγος ἐκπληρώσει τὸν φθόγγον.* id eſt : Oſtenditur apud Locros Eunomi citharædi ſtatua, qua inſidentem cithara cicadam habet. Scribit autem Timæus, aliquando in Pythiorum certamine illum vna cum Ariſtone Rhegino veniſſe in contentionem, vter præmium fortiretur. Ariſtonem ſuſis precibus Delphorum ciues rogaffe, vt ſibi adeſſent : maiores enim ſuos iſi Deo Apollini conſecratos, & à Delphis Rhegiū miſſam coloniãν πορῶν Eunomum autem δι-

Fons Emblematis
ex Strabo
ne.

Statua
Eunomi.

xiste illis, numquam de musica ab eorum primordio certamina fuisse, cum quidem apud eos cicada citharorum animalium cantu suauissime omnino sonum non haberent. Nihilominus Aristonem ipse victoria ad laudem assequendam strenuum: Eupomum tamen victorem declaratum statui, quam diximus, in patria collocasse. Cum enim inter certandum chorda una fracta defecisset, cicada supernolans adfuit, quae supplementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epigramma Latio donatum, & aliquot versibus ab Alciato correxit, legere est in sectione quarta Graecorum Epigram. titulo εἰς κιθάρας, quod huc ascribam.

Εὐνομον, ὦ πολλόν, σὺ μὲν οἶσθ' ἂν μοι,
πῶς ποτ' ἐνίκων
σπάρτιν ὁ λοκρὸς ἐγὼ πευδομένους δ'
ἐρέω.

ἀμόλον ἐν κιθάρᾳ νόμον ἔαρενον· ἐν δ' ἔμε-
σεύσα.

ἦ δ' ἄ μοι χορδὰν πλεῖστον ἀπεκρέ-
μασεν.

καὶ μοι φλόγγον ἐτοίμον ὁ πανίκα καιρὸς
ἀπῆται.

εἰς ἀκοῆς ῥυθμὸν τῶν τεκνέων ἐκέμενον.
καὶ τις ἂν' αὐτομάτῳ κιθάρας ἐπὶ πῆ-
χυν ἀνῶσας

τέττιξ, ἐπλήρου τῶν τεκνέων ἁρμονίης.
νεῦρα γὰρ ἐξετίνασσαν· ὅθ' ἐβδόματας
δὲ μελοῖμαν

χορδὰς, καὶ τοῦτο γῆρυν ἐκχράμεθα.
πρὸς γὰρ ἐμὴν μελέταν ὁ μεταμειβρινὸς
ἔρεσιν ἰδὼς

πῆγν τὸ ποιμενικὸν φδέγμα μετηρ-
μόσατο.

ἢ μὲν ἄνα φδέγγοιτο, σὺν ἀψύχῳ τέκνῳ
νεύραις,

τῷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε
δρόφ.

τένεκα συμφώνων μὲν ἐγὼ χάριν, ὅς δ' ἐ-
τυπῶδεῖς

χάλκεος, ἀμετέρας ἔξεδ' ὑπὲρ κιθά-
ρας.

Eupomum, ὦ Apollo, tu quidē nosti me,
quando vincebam

Patria Locrensis ego, interrogantibus
aurem dicam.

Aeolium in cithara modum resonabam:
at in medio

Canto, mihi chordam plectrum suspen-
dit [i. fregit.]

Et mihi sonum verum [i. paratum] quan-

do occasio postulabat.

Ad aures numerotū non verē reddebat.
Atq; [tunc] quādam vltro citharē ad cu-
bitum [iue iugum] exurgens

Cicada complebat veram harmoniam.
Nervos enim pulsabat; quando septimae

curam haberem
Chordae, huius voce utebamur.

Ad meum enim cantum meridiana ē mon-
tibus cantatrix

Illum pastoriciū sonū accommodavit:
Et quidem cum sonaret, vna cum inani-

matis nervis
Mutato simul congruebat sono.

Huius rei causa congruam habeo gra-
tiam: sic autem formata [i. expressa]

cicada].
At re, nostra sedet super cithara.

Eupomus hic ego, scis quo vici tempore, A-
pollo,

Locrensis referā ijs, qui mea nosse volent.
Aeolio ut modulo resonabam, in pectine

tenta.]
Conticuit medio carmine fracta fides.

Me lyra destituit cū non foret ergo necesse,
Et mihi legitimos non dedit illa sonos,

Attamen ad cithara cubitum mihi sponte
cicada

Adfuit, ut veram redderet harmoniam.
Chorda fatigabat me septima, quando re-

pentē
Vox mea supplebat quomodocunque so-
num.

Sed mihi cantatrix venit de montibus alta,
Obtulit atq; suum meridiana sonum:

Egregiè reddens modulos, fletebat eisdem,
Exanimis nervos quodq; referret, erat.

Ergo habeo grates merito; hincq; expressa
cicada.]

Spectatur constans are super cithara.
Sāctius sic vertit, tantū vt intelligi posset:

Eupomus vt Parthini Locrensis carmine
vici.

Dolphioe scis: dicam ijs, qui mea facta
rogant.

Aeolico cithara resonabam pectine cantū,
Concentu in medio defuit vna fides.

Inde per attentas non ibat dulcior aures,
Legitimusq; mihi non erat ille sonus.

Tum cithara cubito sedit sic forte, cicada,
Vt dulcem cantum conderet harmonia.

Fracta namq; fide, rhythmum medi tabat
eundem

Supplere, & netas equiparare vicem.

Ecce mihi venit cantor de montibus alius
Ætius, dulces concinnitq; modos.

Extinctus qui voce leni sua carmina ner-
uus

Artabat, reparans qui periere tonos
Propterea grates soluo tibi Delphice; no-
straq;

Æneus hic cantor desidet in cithara.

Extat & aliud epigramma eiusdem ferè
argumenti lib. 6. Antholog. tit. ἀπο κιθά-
ρας ὄν, autore Paulo Silentario, quod ta-
le est:

τὸν χαλκὴν τέττιγα λυκῶρεϊ λοκρὸς ὀ-
νείπει

Εὐνομος, ἀδελφύνας μνάμα φιλοσε-
βαίει.

ἢ γὰρ ἀγὼν φορμύγης· ὅδ' ἀντίος ἴσα-
το πάθους.

ἀλλ' ὅκα δὴ πλύντῃς λοκρὶς ἔκρεξε
χέλους,

βραγχὸν τετραγυῖα λύρας ἀπεκόμπασε
χρῶδα.

πρὶν δὲ μέλος σκάσειν εὐποδὸς ἄρμου-
νις,

ἔβρον ἐπιτρέψων κιθάρας ὑπερέξετο
τέττιξ,

καὶ τὸν ἀποικομένην φθόγγον ὑπὲρ λεί-
μιτε.

τὴν δὲ πάρος καλαγεῦσαν ἐν ἄλσεσιν
ὀχρότιν ἦχῳ,

πρὸς νόμον ἀμετέρως τρέψε λυροκτυ-
πίης.

τῷ σε μάκαρ λιτῶε τιῶ τέττιγι γε-
ραίρει,

χαλκεὸν ἰδρύσας ὅδ' ὄν ὑπὲρ κιθάρας.

Quod ferè ad verbum sit sonati versu au-
tem hic expressit ipse Alciatus:

Æream cicadā Lycorēi Locrensis suscitāt
Eunomos, monumentum certaminis co-
ronarum cupidi [id est, victoriæ af-
fueti]

Erat autem certamen citharæ: & contra-
rius stetit Parthys.

Sed cum plectro pulsata resonaret Lo-
crensis chelys,

Chorda lyra stridens rancum sonū edidit.

Hic claudicabat melos harmonia prius
integros pedes habentis. [id est, per-
fecta]

Delicatum admurmurans cithara insedit
cicada.

Et absenti fidis sonum subiuit.

Namq; in salicibus resonabat rusticā echo,

Secundum legem pulsus lyra nostre mu-
tabat.

Te, beate Latona sate, tua cicada ornat,

Æream collocans cantore super cithara.

Ceterum de Eunomo Antigonus, Strabo,

& Clemens Alexandrinus initio statim o-
rationis, qua Gentes hortatur ad pietatē.

Repete etiam proverbia, Acanthia cica-
da. & Chorda vice. & Ad fractam canis.

& Cicada vocalior. Vide insuper Pierium

lib. 26. Hierogl.

LOCRENSIS Eunomus] Locris regio

proxima Phocidi, cuius populi Locri, siue

Locrenses dicuntur.

Delphice Phœbe.] A Delphis Phocidis

civitate Phœbus Delphicus dictus est, in

qua nimirum oraculum fuit toto orbe ce-
leberrimum.

Palma signa] victoriæ suæ testem. Pal-

ma signum esse victoriæ diximus alibi,

& notius est quàm ut hoc loco repetatur.

Plutarchus causam reddit: In certamini-

bis, ait, palmam signum esse placuit victo-

riæ, quoniam ingenij eiusmodi lignū est,

ut virgētib; opprimentibusq; non cedat.

Certabat plectro] Instrumento, quo fi-
des plectuntur, hoc est, percipiuntur. Mar-

tialis:

Exornent docilem garrula plectra lyram.

Spartyn commissus in hostem] In aduer-

sarium Spartanum, id est, Aristonem. Spar-

tyr, Græcus accusatiuus. Græcum epi-

gramma, ut habent vulgati codices, secu-

tus Alciatus, in errorem potuit impinge-

re. Quod eò dico, quia vox, σπάρτιν vide

ri suspecta non temere potest. Certè San-

ctius ex secūdo, hic adducto epigramma-

te emendat, Parthyn. Sic legendum putat

Nicolaus Gulonius, literarum Græcarum

professor Regius:

πατρίδ' ὃ λοκρὸς ἐγὼ, &c.

pro eo quod diceremus, κατὰ τὴν πατρί-

δα ὃ λοκρὸς. sic enim recta erit carminis

sententia, Eunomus enim Locrensis erat,

non Spartanus: nisi fortè putet aliquis

σπάρτιν, siue πάρθυν esse cognomen vel

agnomen quoddam, atq; citharodum il-

lum fuisse binominem; quod nescio an de-

beam probare.

Trita fides] frequenti tactu attrita, &

tandem rupta chorda.

Cœpit cum stridere] dissonare. Strideo

seu strido propriè est funium, cum sonū

edunt: interim tamen frequenter ad alia

transfertur. Horat. lib. 2. Serm. Sat. 8.

Stridere secreta diuersos aure susurros.

Bombo]

Bombus. Bombo] sono. Bombus sonus propriè, quem edunt apes. Transfertur etiam ad alios diuerfos sonos, vt tubæ apud Lucretium lib. 4.

Cum tuba depresso graniter sub murmure mugit,

Et reboat rauum retrocita barbara bōbū.

Bōbarda. sono βōμ βōμ. Hinc deducitur etiam Bōbarda, quasi bombizatio vel bombus ardens, vt Robertus Valturius putauit, lib. 10. de remilit.

Argutus] suauiter canens. Cicadas stridere, & quasi cantus vocem sonoram edere, præsertim Sole æstiuante, nemò non nouit. De his Virgilius in Calice:

Argutus & cuncta fremunt ardore cicadus.

Cicadis cur tributa canendi suauitas. Suauis sese inulit ales] Tribuunt antiqui poetæ cicadis canendi suauitatem, nescio ob quā causam: nam nostris locis & temporibus streperum & inamabilem edunt sonum. Homerus Troianos Oratores cicadis cōparat 3. Iliad. Et apud Theocritum in 1. Eidyl. pastor, qui Thyrsin commendare vult à carminis suauitate, melius eum canere quàm cicadas, rustica & pastorali simplicitate dixit. Quod si coniecturæ locus, illud ex fabula antiqua ortum trahere autumo: nam Philostratus in Apollonij Tyanei vita, & Plato in Phædro, à Musis cantum habuisse cicadas scribunt, dicente sic Socrate: Fertur olim cicadas homines fuisse ante Musas; natis deinde Musis, cantuq; monstrato, illorum nonnullos voluptate cantus vsq; adeo delinitos fuisse, vt canentes cibum potumq; negligerent, imprudenterque perirent: ex quibus deinceps cicadatum genus sit natum, cui Musæ hoc munus dederunt, vt alimonia non indigeat, sed absque cibo potuq; quamdiu vixerit canet, postea verò ad Musas proficiscatur, quam quis hominum Musam hic eolat renunciaturum: illasq; gratas reddit mortalibus, prout huius vel illius fuerint studio mancipati: Sicut amantes Erato, saltatores Terpsichoræ, philosophos Vranix, & sic deinceps. Meminit Cael. Rhodigin. lib. 17. cap. 6. & Pierius lib. 26. Hieroglyph.

Quæq; alletha] illicio scilicet Musicæ.

Soni ad legem descendit] aprauit sese ad instrumenti concentum.

Ab altris saltribus] à siluosis locis venit opem latura nithi Eupomo, relictis nemo-

ribus, in quibus potissimum frequentia est cicadarum.

Ergo tua cicada] tibi sacra. Cicadas ob cantum Apollini sacras esse docet Aristophanes in Nebulis, vbi scholiast. οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνέκνυνται τῷ Ἀπόλλωνι: id est: Cicada propter musicam Apollini consecrantur. Tradunt nonnulli aues omnes canoras Musarum volucres appellari. Sed hæc iam dicta fuerunt Embl. 180.

O sancte] Phæbe.

Vt firmus stet honor] Netanti miraculi memoria temporis vetustate deleteretur, citharam Apollini cum cicada ænea insidente consecrauit Eunomus; citharam enim Apollini ideo appingi, quod Musicæ & cantum auctor sit, paulò ante diximus. Val. Flaccus lib. 5. sic:

Musarum chorus & cithara pulsator Apollo.

Ad finem huius Emblematis Græci particulam postremā ita corrigit Gulonius:

τένεα συμφώνων μὲν ἔγω χάρην. quæ lectio, vt facilius probatur.

Pro cithara] Ordo huius vltimi distichi est: Ergo o sancte Apollo, vt honos tua cicada stet firmus, id est, sit perpetuus; ipsa, scilicet cicada, sedet hic æneus fidicen, id est, ex ære fuit fidicen, hoc est, tanquam fidicen: pro cithara, id est, super citharam. Nam voluit exprimere Græca ὑπὲρ κιθάρας, id est, super citharam. Vel expono pro, id est, ante, quod vltimius est apud Latinos. Cicero 2. Philip. Hasta posita pro æde Iouis statoris. Idem pro Milone: Illa præsidia, quæ pro templis omnibus cernitis.

H v r v s narrationis ἐξήγησιν continet ἐπιγραφή, nimirum Musicam Dijs curæ esse: quod etiam significat Homerus Iliad. 1. cum induxit Deos citharæ vcentes post contentionem de Achille. Certè non modò paganorū scripta testantur, sed maxime libri sacri continent, quanta fuerit lege diuina Musicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud Regium Psaltem varijs in locis. Consule D. August. de Ciuit. Dei 17. cap. 14. Nam præterquam quòd ipsius origo cœlestis est, semper habita fuit ars consummatissima, vt quæ corporis habitudines, animiq; affectus, ac mores hominum componit, ideoque tam turpe olim fuit Musicam nescire quàm literas. Interponebatur enim non modò sacris, sed & omnibus

Cicada Apollini sacra.

17.

Musica commendatio.

omnibus solemnibus, omnibusq; latis vel tristioribus rebus. Nam vt in veneratione diuina psalmi & hymni, ita in nuptiis hymenæi, & in rebus mœstis threni, siue lamentationes canebantur. Vnde etiam à sanctis Patribus in Ecclesia Dei hodie pie institutum, in dō obseruari preceptum est, c. perfectis, 25. distincti, vt diuinæ laudes in celebrandis sacris cantu & psalmis, suauibusq; instrumentis peragerentur, nempe iuxta Davidis exhortationem, qui vult regni & exaltationis suæ nos esse participes: Sumite, inquit, psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum cithara. Sed ad quid? Vt lauderis Dominum in tympano & choro, in chordis & organo: Laudate eum in cymbalis bene sonantibus. Idem Psalmista cum ministeria domus Domini ampliaret, cantores instituit. 1. Paralip. c. 6. cantu siquidem fidelium deuotio excitatur, cum huiusmodi consonantiæ auditum demulceant, & psallentium Deo animos torpere non sinant. Extraneæ Docta sanctorum, de vita & honest. cleric. Laudes enim diuinæ præcipuus Musicæ finis esse debet, cui aliter anneditur, animi demulcere, & humanas sollicitudines exuere, quibus subinde depositis expeditius animus ad diuina transfertur. Siquidem Musica penè infinita est, nec villo ingenio exhaustari potest, quippe cælestia temperantur, mundana siue humana reguntur, abimus eleuatur, & à curis eximitur, exterminantur sollicitudines, & participatione lætitiæ & quietis exultatione quadam in Deum mentes humane ad Angelorum societates trahuntur. Sensibus voluptatem conciliat, naturæ harmoniam, & intellectui beatitudinem quandam effargitur. Sanè laborum quoddam solatium & lenimentum Musicam esse, equis est, qui inficias ire possit? Nam & ipsi agricolæ rudes & callosi, æstiuo Sole labores alio qui intolerabiles siluestri musa & cantu attenuant, & rustica anus, quæ antelucanis horis nere aut lanam ducere numquam cessat, cantando omnia facit leuiora. Ipsa etiam Musica post imbres & turbulentissimas tempestates fluctuantibus nautis portus, peregrinantibus & fessis meta ac requies, vinetis & carcere conclusis pro libertate est. Sed & ipsi etiam infantibus Musices vsum à natura institum videas, cū horum vagitum ad nutricis cantum sedā

ri certum sit. De Musicæ porro vtilitate, excellentia & laudibus plura habentur apud Athenæum lib. 12. cap. 4. & lib. 14. c. 11. Macrobiū lib. 2. in somnium Scip. Ciceronem 1. Tuscul. quest. Cassiodorū Variar. 2. epist. 40. Scripsit etiam Plutarchus elegantem commentarium de Musica: cuius vires quoque attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Ex neotericis consule Chastaneum in catalogo gloriæ mundi part. 10. confid. 51. Philip. Camerarium Oper. succis. cap. 18. Balthasar. Castilionum in suo Anlico, lib. 1. Liliū Gyraldum de hist. poet. dialog. 1. Guidonem Pācirollum Rerum memorand. lib. 1. & omnino Rodericū à Castro in suo Medico politico lib. 4. cap. 14. 15. & 16. Hisce adde, quæ de Musica, & in quo eius cum re militari sit commercium, Robert. Valturinus tradidit lib. 2. de re milit. c. 4. Si quis plura volet, ad illustrationem huius Emblematis conduxit fortasse legere Plutarchi tractatum de Animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. εὐ μὲν γὰρ εἶρηται καὶ τὸ το, τὰς ἀνθρώπους μάλιστα μιμῆσθαι τὰς θεάς, ὅταν ἐνερgetῶσιν. ἀμεινον δ' ἀν λέγει τις, ὅταν ἐν δαίμονας. ταῦτα δὲ τὸ χεῖρον, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ φιλοσοφῆν, καὶ μουσικῆς ἀπτεσθαι. Rectè quidem dictum est, mortales cum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectius verò quis dixerit, cum beati fuerint. Quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & Musicam attingere. Sed nimis fortasse verbosè hactenus: finio, vbi prius breuissimè tetigero documēta, quæ nobis præsens suppeditat Emblemata. Et primum quidem, apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsum in magnis quibusq; conuentibus, conatiuijs, sacrificijs prosecutum. Deinde illos, quamquam vera Dei cognitione destitutos, putasse tamen quandam esse numina, quorum opem in rebus aduersis se sperabant impetraturos: utq; hominum multæ variæq; conditiones essent, sic peculiare esse Deos, credidisse. Præterea ijs, qui temeraria quadam proteruita contenderēt, & suis aequalibus debitam omnem laudē eripere conarentur, sæpenumero malè cedere: ijs verò, qui modestè de se sentirent, Deum vltro frequenter occurrere, adeo

*Aceruus
documen-
torū, qua-
dā ex hoc
Emble-
mate e-
runtur.*

ut præter omnium spem de fortioribus
victores euadant. Ad hæc prodigia qua-
dam & quasi arcanorum suorum re-
cessus, Deum in rebus penè omnino despe-
ratis ostendere, vnde memoria sempiterna
transmeet ad posteros. Multo etiam plu-
ra sunt reconditoris sensus in hoc Emble-
mate, si singula diligentius appendi liceat:
nempe æmulationem rerum honestarum
incendere vires ingenij ad gloriam aucu-
pandam. Inter pares porro æmulationem
inflammari, cum nemo sit, qui ingenio ve-
lit cedere; & nonnunquam inter eos, qui
patria sunt dispares, vehementius excitari
studium. Insuper garrulam & stridulam

cicadam garrulo fidicini opem insperatam
tulisse, & fiduciam inuisse. Denique pro
impetrata ope Deo grates habitas, ut in ca-
su tanè difficili. Claudius Minos id oppor-
tunè flebit in discordes ac funestas pro-
cerum Galliarum rixas, specie religionis exci-
tatas; nam post occisionem Principis, non
eicada è solo natæ, sed vnanimis nobilium
cetus harmoniam suppleuit impeditam &
interurbatam, fidemq; concordem dedit,
qua salutem Galliarum & nutanti imperio
succurreretur. Vnde idem exclamat:

Deus nobis hæc omnia facit.

Namq; erit is nobis semper Deus.

Littera occidit spiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXVI.

VIPEREOS Cadmus dentes ut credidit aruis,
Senit & Aonio semina dira solo:
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum est,
Hostili inter se qui cecidere manu.

Euasere, quibus monitu Tritonidos armis

Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.

Primus Agenorides elementa, notasq; magistris

Tradidit, ijs suauem iunxit & harmoniam.

Quorum discipulos contraria plurima vexant,

Non nisi Palladia quæ dirimuntur ope.

COMMENTARI.

VIR habitu militari conspicuus, & semineinctio suo dentes draconis, iuxta se detinuit & prostrati seminat in agrum aratum, suspenso aratro. Sed vide mihi hic & inde proportionem dentium & draconis; cornua dicas potius.

TITVLVS Emblematis sumptus est ex D. Paulo 2. epistola ad Corinthios. cap. 2. τὸ γὰρ ὑψαυμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. id est: *Litera occidit, spiritus autem vivificat.* Cuius sententia varie sunt expositiones. Sunt enim qui literam interpretentur veterem legem, spiritum vero novam. D. Augustinus librum scripsit de spiritu & litera. Nos vero libenter incedemus, & totum epigramma pingui (quod aiunt) Minerva exponemus. Literam pro ipsa scriptura accipio, spiritum pro sensu in scriptura comprehenso. Pinguius adhuc dicam. Literam voco illos, qui nullam scientiam degustarunt, nullis se optimis disciplinis tradiderunt excolendis, sed Grammaticis nanijs armati de constructione verbi vel adverbij horrendas mouent tragedias, & circa literam ipsam digladiantur. Spiritum vero intelligo illos, qui non tantum quid verba ipsa sonat, quantum quid habeant mysterij, mentis acie considerant, qui verè docti sunt & sapientes. Sed quia postea plura hac de re dicenda sunt, nunc Cadmi fabulam enarremus. Is Agenoris Phœnicum regis filius, à patre missus in remotas terras Europam fotorem quæsiturus, iussusq; Phœniciam nō redire prius quam illam vnā secum reduceret, Apollinis oraculum dicitur adijisse, ut quid sibi esset agendum, certò nosset; eum q; responsum habuisse, vt indomitæ bonis ductum sequutus, ibi tandem sisteret, sedemq; fingeret, quo loco illa procumberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Boeotias condidit, Harmoniam Martis ex Venere filiam du-

xit vxorem, Draconem Castalij fontis eodem Marti sacrum interfecit, cuius dentibus (suasu Palladis) humo, vt fata quædam mādatis, armatorum militum legiones prodire, quæ se mutuo consecerunt demptis quinq; reliquis, qui Palladis consilio foedus & pacem inierunt quibus ita tandem conciliatis, & quasi aliquo certo foedere sociatis, auxilium Cadmo tulerūt in Thebis instaurandis. Ex quo factum, vt post aliquantum temporis in numerosum populum excreuerint, totūq; Græciam suo genere & præclari gestis complerint. Sed de fabula plus satis. Historiam fusius 3. Transformationum Ouidius est prosecutus; ite Parcemiographus in adagio, *Boeotica auris.* & in doctissimolibello de reecta Latini Græciq; sermonis pronunciatione. Sic igitur ille ibi: Narrat Cadmum literas à Phœnicibus primum inuexisse, eam rem fabula notatam, quæ fingit illum serpentis extincti dentes in terram seminasse, ex hac semente subito duas galeis & hastis armatas acies exortas, quæ se mutuis vulneribus cōsecerint. Atqui demiror, quid hæc fabula faciat ad literas. Vr. Dicam, nisi molestum est. L. Imò percipio, si graue non est. Vr. Insistitne vnquam os serpentis? L. Nec cupio quidem. Vr. Mortui inquam. L. Ne mortui quidem. Vr. Si inspicias, numerosque supernos & infernos dentes, tot reperies, quot literas primum attulit Cadmus. L. Quor. Vr. Sedeciat, ni fallor. Otiosa sunt autem sicut natæ sunt ordine posita, dissipantur, seminantur, atq; ita demum plures numero, varieg; digestæ viuunt, agunt, pugnant. Id si non credis, considera qua strage se vicissim conficiunt hodie, qui literas profitentur. Et sermonem à serendo dictum aiunt Grammaticorum filij. Habes Cadmeæ serpentis allegoriam: nunc excutiam scrupulum, qui, vt coniecto, v-

*Cadmi
mythologia.*

rit te. Tonorum ac spirituum notulas imaginarias esse lanceas & galeas exercitus. L. Recte diuinas. V. Imò partes elementorum sursum eminentes talium rerum speciem præbent. Et si diligentius contempleris, videbis illic non solum lancearios ac leuis armaturæ milites, verum etiam cataphractos, clypeis, ensibus, ac ballistis instructos. Verum harum rerum imagines melius exhibent Hebræorum elementa, à quibus profectas fuisse literas nostras cum ipsis figuris, non absurdè quibusdam videtur. Hastenus Paræmiographus. Non hic mihi tacendus est Ausonii elegantissimi poetæ nodus de Cadmi filiabus, qui sic canit:

Ausonii
enigma.

Aut adsit interpretæ tuus,
Enigmatum qui cognitor
Fuit meorum, cum tibi
Cadmi nigellas filias
Melonis albam paginam,
Notasq; furæ sepia,
Cnidiosq; nodos prodidit.

Cadmi filias literas vocat: Melonis paginam papyrus Niloticam, (nam Nilus dictus fuit Melo veteribus. Latinis Græcæ linguæ nondum assuetis, ut supra monuimus) notas sepia atramentum, Cnidios nodos calamus: quæ singula latius explicat Politianus Miscell. cap. 39.

III.

VIPEREOs dentes &c.] ex quo tempore Cadmus dentes iniecit, vel humo tanquam semen mandauit. Vipereos autem dentes dicit, pro serpentinis, ουρενδοχικῶς speciei pro genere. Totam verò hanc narrationem eleganter retulit Ouidius lib. 3. Metamorph. ut dictum.

Arum.

Credidit aruis] mandauit solo. Proprie, arum enim dicitur id quod aratum, nec dum est satum, debuit autem prius arare terram, quam dentes disseminare.

Aonia.

Aonio solo] in Græcia. Aonia dicta Græcia ab Aone Neptuni filio, rege Bæotia.

Semina dira] pernicioſa. Vel quia progerminatura exercitum in se læuentem: vel quod ij dentes socios Cadmi aquatum profectos lacerassent. Ouidius vocat mortalia semina.

Terrigenum clypeata cohors &c.] inde bellatorum armis instructorum cohors prodijt, qui se mutuis vulneribus confecerunt. Sic Ouidius:

— crescitq; seges clypeata virorum.

Monitu Tritonidos] suasa Palladis. Ouid.

Is sua iecit humi monitu Tritonidis Arma.

Cur verò Pallas dicatur Tritonis, vel Tritonia, dictum est Emblem. 1.

Primus Agenorides &c.] Agenorides, id est, Cadmus Agenoris filius, qui à Phœnicia in Græciam literas attulisse fertur. Lege Plinium lib. 7. cap. 56. Solinum cap. 13. Cæterum de literarum inuentoribus satis controuersum est à scriptoribus. Communiter creditum est à Phœnicibus primùm has fuisse inuentas, ut Antonius Thylesius refert lib. de colorib. cap. 13. idque nõ obscure innuere videtur Lucanus lib. 3. vbi ita canit:

Phœnices primi fama si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.
Ob id etiam Zeno in epigrammate:
Οἷδε πάτρα φοινίσσα τῆς ὁ φθόρος οὐ
ἢ Κέδμος
Κείνος ἀπ' ἐγραπτὰν ἑλλὰς ἔχρησε
λίδα.

Novit patria Rhœnissa quanam inuidia
ubi & Cadmus

Ille, ex quo scriptam Græcia habet paginam.

Plinius quoq; lib. 5. c. 12. & 19. Phœnicibus quinq; hæc eximia videtur accepta ferre, nempe literas, siderum cognitio nem, nauigandi industriam, militiæ disciplinam, & frequentem urbium extructio nem. Scribit tamen Alexander ab Alexandro lib. 2. Genial. dier. cap. 30. Phœnices animalium figuras literarum loco lapidibus insculpsisse; per easdē & Aegyptios mentis suæ sensus effinxisse primùm, & antiquissima monumenta mandasse literis. Quo etiam alluisse videtur Lucanus lib. citato, illis versibus:

Nondum flumineas Memphis contexere
biblos

Insuerat, & saxis tantum volucresq; feræq;
Sculptaque seruabant magicas animalia
linguas.

Alij Assyrios, nonnulli Iones, alij alios earum auctores faciunt. Cornelius Tacitus lib. 11. Annal. meminit Cadmi ut literarum inuentoris apud Græcos. Alludit etiam Plutarchus ad fabulam Cadmi, qua dicitur serpentis dentes profeminasse, initio disputationis, Cur oracula dare Pythia desierit. Sed fortasse conduxerit studiosos euoluere eiusdem Symposiac. 9. quæst. 3. & 4. quo loco quæritur, cur A. literarum prima

Literarum
inuentor
res qui.

Aegypti
rum literarum
inuentor.

ma sit accepta. Vide Polician. Miscel. cap. 39. & doctissimum opusculum Orthonis Heurnij de barbaricæ Philosophiæ anti-
quitate, lib. i.

Elementa notarq; literas.

His suauem iunxit & harmoniam] fecit vt consonantes cum vocalibus ingenio-
so & suauis concentu inter se iungerentur,
& quasi sociarentur, ad enunciandas quas-
dam mentis notiones. Vel, vt discipuli li-
berales haberent inter se commune quod-
dam viuiculum, vt quasi mutuum auxi-
lium sibi præstarent: est enim omnium ar-
tium præclara quædam harmonia, quam-
quam singulæ præceptis distinguantur.
Alludit autem procul dubio hic Alcibiades
ad Harmoniam Cadmi coniugem, Martis
ex Venere filiam, de qua Hesiodus in
Theogon.

*ἁρμονίην θ' ἢν καὶ μὸς ὑπὲρ μὸς δέτ'
ἄκοιτῃν.*

*Harmonia Cadmus iunxit sibi fœdere
lecti,*

Quorum discipulos] Intelligere videtur
Philosophorum principes, ex quorum dis-
putationibus hausta est omnis liberalis
doctrina.

Contraria plurima vexans] altercatur
inter se, dissentiant opinionum conflictu,
seque contrarijs sententijs oppugnant.

Non nisi Palladia &c.] quarum con-
tentionum nullus finis, nisi Palladis inter-
uentu, id est, sapientiæ ope, quæ isthæc dis-
sidia omnia faciliè tollit & componit.

EPIMYTHION est elegantissimū,
quo literatorum æmulationem, quæ sæ-
pe numero rixarum plena esse solet, per-
multas vnâ secum aduehere difficultates,
& contentionum tricas arguit. Id quia non
minus varium quàm ingeniosum sit, Cad-
mi fabulam per partes explicemus. Sati
dentes labore Cadmi, literæ sunt per to-
tam Græciam primum sparsæ, quas ille
ingeniosus & industrius admodum arti-
fex Græcis ipsis primus tradidit. Quod
omniñò vel de sermone literarum monu-
mentis comprehenso, vel de contentioni-
bus hominum literatorum est accipien-
dum. Draconem primum *παρὰ τῷ δέπ-
νεσθαι*, id est, acutissime videre, nomina-
tum aliàs admonuimus: quo sapientiam
intelligimus, & disciplinarum circulum
literarum contentum monumentis. Ne-
mo enim est qui nesciat, liberalem qm-

nem doctrinam sermone vt platum
& scriptis quacunque lingua communi-
cari. Sermonem quidem à ferendis ver-
bis esse dictum Grammatici nos admo-
nent; qui sermo, qua parte literis contine-
tur, sedecim primum characterum notis
constabat, tot enim Draconis esse dentes
asserunt, qui naturæ arcana inuestiga-
runt: & ij quidem characteres non modò
parum inter se consentiunt, sed & seiplos
mutuò quasi tollunt: id est, coalescere, aut
significare quicquam nō possunt, nisi quin-
que vocales adfuerint, quarum ope ac be-
neficio redeunt in gratiam, id est, articula-
tam orationem faciunt. Armatorum ha-
stas & gladios possumus transferre ad ac-
centuum vel spirituum sedes siue notas,
quæ non nisi Palladis, id est, intelligentiæ
beneficio, bene inter se componi & conciliari
queunt. Vel hæc armatorum copiæ ex
ijs dentibus ortæ, studiosorum quorundâ
factiones ostendunt, qui liuore quodam, &
æmulatione grauiore moti, sibi mutuam
inferunt internecionem, dum scriptis vi-
tro citroque editis, vel etiam verborum
cōcertationibus, id est, *λογομαχίαις* rixan-
tur, suorum *συνδράμων*, & eorum, qui ver-
santur in eodē circo, laboribus detrahunt,
eorumque doctrinam importunius vellunt.
Vidit plus quàm satis est eius rei e-
xempla nostra etas, quæ vt politiore con-
cinnioreq; non modò artium, sed totius
philologiæ tradendæ viam ac rationem
summo Dei beneficio restitutam habuit;
sic certè plura, & quidem nocentiora eo
monstra parturiit, adeo vt vero verius dic-
tum sit, *Vbi mel, ibi fel*: &, *Vbi verber, ibi
tuber* succrescere. Porro numerus perexi-
guus à Minerva sapientiæ Præsidi in gra-
tiam redire iussus, & qui tandem in infini-
tum numerum excreuerit, studiosorum
conditionem notat, qui cum se mutuò iu-
uant, vberimum doctrine prouentum re-
ferunt: sed quàm pauci sint, qui animi can-
dore & ingenuè id faciant, non est meum
hoc loco dicere. Hanc fabulam ingeniosè
& lepidè traducit Anulus in typographos
Lugdunenses, refertq; dentes serpentis ad
sedecim literas, quæ tot primum fuerunt
Cadmi tempore: ex quibus consonas sese
interficere ait, quòd nihil virium habeant
si singulæ spectentur, quinque vocales, quæ
per se vocem faciunt, quæque alijs soni-
vim communicant, referre quinq; milites,
qui

*Sermonem
de dicta-
tur.*

*Hæstæ, &
gladij
quid.*

*Invidia
literato-
rum.*

*Barthola-
maus A-
nulus.*

*Harmoni-
a Cad-
mi iunxit.*

IV.

*Sati den-
tes quid.*

*Draconem
unde di-
xit, &
quid se-
ntiret.*

qui mutuo in pacem conspirarunt: postre-
mo typographum elementorum typos,
quasi Cadmuni serpentis dentes dissemi-
nare, quibus barbari ad vitæ cultum & hu-
manitatem perueniant. Carmen Anuli
hoc est:

*Cui iaculum, iaculoq; animus præstantior
omni.*

Atque leoninum vis erat exuvium:

*Cadmus Agenorides præstans facundia, &
armis,*

*Vt iaculum penetrans, ut leo magna-
nimus,*

Vexit in Europâ literas Phœnicibus ortas.

In quibus humana circulus est Sophia:

*Quarum quinq; (alijs se collidentibus vl-
tro)*

Plena vocales integritate manent.

Ac terrestribus has animus iniecit, et artes:

Civiles homines fecit & ex rudibus.

*Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse dra-
conis,*

Exq; satis natos dentibus esse viros:

*Qui se occiderunt per mutua vulnera,
tantum*

Post reliquos casus, quinq; superstitionibus.

*Ex quibus est hominum post multiplicata
propago,*

Qui primi Thebas incoluere novas.

*Huius ad archetypum, literas qui spargit
in urbe,*

Qua nomen, vires, stemma leonis habet,

*Quiq; libris homines sapientes perficit: an
non*

In re pari possit dicere chalcographus?

Semino serpentis dentes in pelle leonis,

Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

*Quamquam satis multa de seminatis à
Cadmio dentibus adduxerim, ut nihil sit,*

*quod studiosos remorari posse videatur,
quia tamen iam ab instituta hac commein-*

tatione mihi proposuerim, nullam illu-

*strandii Alciaui materiam prætermittere,
adijcio hic quod apud Isacium legitur, in*

*hunc ferè sensum: Cadmus cum draconem
Martis interfecisset, aquam ad filiâ*

** portantes, euulso il lius dentes semina-*

*uit, ex quibus procreati sunt armati viri:
& à quibus aiunt Thebanos suum genus*

*duxisse; quæ tamen fabulosa esse constat.
Palaphatus Stoicus (frigidè quidem, sed*

tamen allegoricè) tradit Cadmum è Phœ-
nicia venientem dentes elephantum habuis-
se, quibus humo mandatis, suppetias illi
aduersus fratrem tulerunt. Sed Androtion
historicus scribit, Cadmum cum quibus-
dam palantibus venisse Thebas. Existimat
tamen id em Isacius, draconem illum præ-
donem fuisse, vel præfectum quendam, in-
sidiatoremque sacra facienti Cadmo, & ali-
quot ex suis socijs sustulisse: deinde Cad-
mus instructis militum ordinibus eundem
draconem, & draconis socios interfecisse,
quos dentes nominat, eò quod mordaces
essent: ex ijs autem multos fudit, alios si-
bi affinitate iunxit. Porro si hoc totum
ad vim & virtutem Spiritus Dei traduxeris,
nihil, meo iudicio, aberraueris; is enim
sapissimè vnico interiøre afflatu id
efficit, quod nulla humana argutia, nulla
literata disputatio, nullæ Philosophorum
rationes efficere vnquam possunt: argu-
menta enim argumentis refelluntur &
refutantur, Spiritui autem diuino nemo
resistere valet. Refertur in historia Tri-
partita, aliquot Episcopos cum quodam
insiguitè erudito contulisse, hoc agentes,
ut illi Baptismum persuaderent. Cumq;
in longum produceretur disputatio, nec
philosophicis, nec argutis vllis rationibus
quidquam proficeretur aduersus homi-
nem ipsam armis instructum, quidam ex
Episcopis, vir pius, sed parum eruditus,
assurgens breui sermone flexit hominem:
Quid, inquit, credidne Dominum Iesum
pro nobis factum hominem & cruci affi-
xum? Cum respondisset, se credere. Quid
igitur, inquit, terimus tempus super vaca-
neis cauillationibus? quin potius imus ad
basilicam, & illic accipis insignia principis
& redemptoris tui? Assensus est, itum ad
Baptismum, & disputatio versa in profes-
sionem. Postea rogatus, quomodo tam
facile cessisset vpi imperito, qui à tam mul-
tis eruditis non poterat flecti? Donec,
inquit, audiebam rationes humanas, huma-
nis rationibus repugnabam: verum simul
atque audini spiritum loquentem, cessi
spiritui. Hanc deniq; de Cadmo fabulam
aliò traduxit Dio Chrysost. orat. 23. què
consule, si vacat, nos enim ad sapientes fe-
stinamus.

*Mytholo-
gia de se-
minatis
à Cadmo
dentibus.*

Dicta septem Sapientum.

E M B L E M A CLXXXVII.

H AEC habeas, septem sapientum effingere dicta,
 Atque ea picturis qui celebrare velis.
 Optimus in rebus modus est, Cleobulus ut inquit:
 Hoc trutina examen, siue libella docet.
 Noscere se Chilon Spartanus quemque iubebat:
 Hoc speculum in manibus, virraq; sumpta dabunt.
 Quod Periander ait, frena adde, Corinthius, ira:
 Pulegium admotum naribus efficiet.
 Pittacus, at ne quid, dixit, nimis: hac eadem aiunt,
 Contracto qui gith ore liquefaciunt.
 Respexisse Solon finem iubet: ultimus agris
 Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.
 Heu quam vera Bias, est copia magna malorum:
 Musimoni insideat effice Sardus eques.
 Ne pras esto, Thales dixit: sic illita visco
 In laqueos sociam parra, meropsq; trahit.

COMMENTARI I.

I. **S**EPTEM sapientum decantata apophthegmata totidem figuris exprime re licet, nempe Cleobuli mediocritatem, statera: Chilonis cognitionem suipsius, speculo: Periandri moderationem iræ, pullegio: Pittaci prohibitionem luxus, gith femine minuto: Solonis considerationem finis vitæ, termino: Biantis copiam malorum, Sardo equite musimoni insidente (quod est muli genus ex Corsica, non maius capra, verum iniquæ mentis bestia) Thaletis dehortationem à sponsione, me-
rope illaqueata, quæ cæteras aues in retia allester.

II. **T**ANTA olim fuit septem Græciæ sapientum auctoritas, ut quicquid dicerent, haberetur pro oraculo. Quod enim sapientiam omnem, quam profitebantur, actionibus honestis, laudeque dignis excernerent, omnia suæ sapientiæ capita paucis verbis sunt complexi, non longo disputationum circuitu, quam malebant rectè agendo perficere. Eorum ergo quæ vulgò circumferuntur symbola & apophthegmata certatim ab omnibus doctis excepta, sic sunt transmissa posteris, ut nulla lex sanctorum, nulla vitæ regula probatior videatur. D. Augustinus de ciuit. Dei 8. & 18. eos ait claruisse post poetas Theologos, & vitæ genere laudabilia quædam hominibus præstitisse, nullumque monumentum, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quod Solon quasdam leges Atheniensibus dederit. Thales verò Physicus suorum dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copiosèque sermonibus illustrarunt. In Græcorum Epigrammatum collectaneis octostichon extat de septem horum sententijs insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hic propter concinnitatem ascribere non grauabor. Adde quod eadem ipsæ sint, quas Alciatus illustrat symbolis, ut Emblematis naturæ & decore inseruiat.

Emble-
matis pro
typis.

ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω, κατ' ἕτος πόλιν, ἥγο-
μα, φωνήν.
μέτρον μὲν, κλεόβουλος ὁ λίνδιος εἶπεν,
ἀριστον.
χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαίμονι, γνῶθι
σεαυτὸν.
ὃς δὲ κρίνοντον ἔναιε, χόλε κρατεῖν τε
ρίανδρος.

πितτακὸς, ἐδὲν ἄγαν, ὃς ἔην γένος ἐκ
μιτυλήνης.
τέρμα δ' ὄραγ' ὁτόιο, σόλων ἱεραῖς ἐν
ἀθήναις.
τὸς πλέονας κακίως δὲ, βίας, ἀπέφηνε
πρινεύς.
ἐγγύνῃ φεύγειν δὲ, θαλῆς μιλῆσιος ἡνδ' α.
Nomina, dicta, urbes septem canimus sa-
pientum.
Optima mensura est, Cleobulus Lindius
inquit.
Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incola
Chilon.
Quisq. Corinthius est, iram rege, ait Pe-
riander.

Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mity-
lenis.
Atticus hinc Solon, uita, inquit respice finē.
Plena malorum cuncta, Bias canit urbe
Priene.
Non spondere, Thales Milesius utile cēset.
Ausonius idem epigramma sic vertit, sed
vno transposito in ordine versu:
Septenis patriam sapientum, nomina, voces
Versibus expediam, sua quemque monositi-
cha dicent.
Chilo, cui patria est Lacedæmon; Nosce te-
ipsum.
Periander, Trepidam moderare Corinthius
iram.

Et Mitylenæis, Nimum nil, Pittacus oris.
Mensuram optimum, ait Cleobulus Lin-
dius, in re.
Expectare Solon finē docet, ortus Athenis.
Plures esse Bias prauos, quæ clara Priene.
Mileti fugisse Thales ualimonia alūnus.
Apud eundem Ausonium sapientum apo-
phthegmata plura habentur, quæ partim
infra afferemus, partim inde repetere, ubi e-
tiam ludum eorundem sapientum videre
est. Nunc singula percurramus.

OPTIMVS in rebus modus est] ἄριστον
μέτρον ἐν πᾶσιν. Optima mensura, vel,
optimus modus in omnibus. Phocylides:
πάντων μέτρον ἄριστον. Omnium modus
optimus. Pindarus etiam in Pythijs hanc
sententiam expressit: χρὴ δὲ καὶ αὐτὸν
αἰεὶ πᾶντος ὄραγ' μέτρον. Idem habet &
Hesiodus 1. ἐργων.
μέτρα φυλάσσεσθαι, καὶρὸς δ' ἐπὶ πᾶ-
σιν ἄριστος.
Mensuram serua, modus in re est optimus
amni.
Cleo-

III.
Modus
primus.

Cleobulus] Cleobulus sine Cleobolus Enagoræ filius, ex urbe Lindo Rhodi insulæ, robore & pulchritudine corporis eximius, à Lindo in Ægyptum philosophandi gratia profectus fertur. Extat brevis eius epistola ad Solonem, apud Laertium. Filiam habuit Cleobulinam, virginem doctam. Decessit annos natus 70. Diogen. Laertius & [Suidas].

Hoc trutina examen] Ad designandum *συμβολικὸς*, modum esse optimum in rebus omnibus, trutina vel lanx adhibetur, ea enim quæq; ponderantur. Persius Satyra 1.

examenve improbum in illa

Cassiges trutina.

Est autem examen trutinæ stylus in lance sine statera, qui eò exit, quod pondus vergit: aliàs dicitur bilancis lingua seu lingua, aliis æquamentum, aliis libramentum, aliis æquilibrium & trutina.

Noscere se] Sententia est Chilonis, *γνῶσι σεαυτὸν*. **Nosce teipsum.** Hanc tribuit Aesopo Plutarchus ad finem Symposii septem sapientum. Ovidius ad Pythagoram auctorem refert. Platonius Socrates ab Apolline profectâ arbitratur. Diogenes Thaleti tribuit. Apud eundem Antisthenes Phemonæ ascribit, cæterum Chilonem usurpasse. Sunt qui ex Homero, tanquam Oceano, sumptam existiment. Meminit huius Cicero lib. 3. ad Q. Fratrem. Vide Plinium lib. 7. cap. 32. & adagium, **Nosce teipsum.**

Chilon.] Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magistratus à tribunatu plebis Roma non non multum differebat. Fuit pauciloquus, in sermone concisus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconismus. Elogio proditum est, septem aliorum fuisse sapientissimum. Eius funus, cum victore Olympiæ filio, gaudio expirasset, tota Græcia profecuta est.

Hoc speculum in manibus] Apophthegma **Nosce teipsum**, per speculum ostenditur. Sed quid speculum cum sui cognitione? Innenta sunt specula, inquit Seneca 1. quæstionum naturalium, c. 17. ut homo se ipse nosceret. Multa ex hoc consecuta: primò, sui notitia, deinde & ad quædam consilium: formosus, ut vitaret infamiam, deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus quicquid corpori deesset: iuuenis, ut flore ætatis admoneretur, illud

tempus esse discendi, & fortia audendi: senex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Hæc ille.

Quod Perianther ait] Perianther Corinthiorum tyrannus, Cypselo patri in regno successit, regnavit annos quadraginta. Crudeliter, & in magna suspitione agebat, stipatus semper militibus, ociosos & oscitantes in foro vsq; formidans. Quapropter assidue erat in bellis, præsertim navalibus. Dicitur & Isthmum voluisse perfodere: & uxorem adeo dilexisse, ut etiam cum mortua concubuerit. Unde ob incestus, & immodicam iracundiam, quodq; civitatem auro spoliaret, plerique negant hunc fuisse unum è septem sapientibus, sed alterum quendam nomine Periædrum, Ambraciæ natum.

Pulegium admotum naribus] Periæder Corinthius in ore habebat, *τὸς ὀπὺς ἀπέχεσθαι*, abstinendum ab ira. Quod freno ori admoto intelligi datur apud quosdam scriptores. Sed hic pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur lipothymia. Vide Plin. 20. cap. 14. & lib. 26. c. 9. & ea, quæ de pulegio diximus Emblemate 10.

Pittacus] Hiradio patre Thrace natus, vir amans libertatis, iustissimus & fortissimus.

Ne quid nimis] Pittaci Mitylenæi dictum egregium est, *μὴδὲν ἄγαν*. **Ne quid nimis.** & *γνῶσι καὶ χρόν* **Nosce tempus.** quorum altero mediocritatem, altero tempus esse cognoscendum, id est, temporis habendam esse rationem admohebat. Hoc dictum, **Ne quid nimis.** Diogenes Pythagoræ ascribit, Aristoteles 3 Rhetor. Bianti. Sunt qui Thaleti, sunt qui Soloni id tribuant. Plato quodam loco ex Euripide citat. Vide proverbum, **Ne quid nimis.**

Qui gith ore liquefaciunt] Symbolum mediocritatis est gith, semen nigerimum optimumq; odoris excitatissimi, quo minimo sumpto in cibis, dat saporis gratiam, largius autem venenum exhibet. Gith, & nigella, & papaver nigrum plerisque Latinis idem sunt, Græcis Melanthon & melanspermion, à nigro seminis colore. Vide Plinium lib. 19. cap. 8. & lib. 20. cap. 17. Dioscorid. lib. 3. Columel. lib. 7. Offi-

Ddd 2 ginae

Perianther.

iram fra-
na.

Pittacus.

Ne quid
nimis.

Gith.

cinae (inquit Ruellius lib. 3. cap. 51.) Nigellam Romanam appellant, rura nostra Poyureram. quasi piperacem dicunt, quod odorata piperis modo referat acrimoniā, aut quia piperis vice in multis vrantur. Ibidem plura, ubi contendit gith non esse, quam nigellam (Hispani Neguillam, & Axenus) cognominant: in qua opinione etiam est Anton. Nebrissenfis in suis Quinquagenis. Nam nigella est in zizaniorum genere, gith verò inter fruges numeratur. Vnde Ansonius in monosyllabis:

Est inter fruges morsu piper aquiparans gith.

Cum igitur gith piperis saporem reddat, non potest ita facile in ore contineri, precipue liquefactum, nam corrugare facit os & nares. Vnde Plautus in Rudente:

Os calet tibi num gith frigidefactas?

Solan.

Solan.] In Salamine insula natus, quæ iuris erat Atheniensium, parentibus nobilissimis ortus, leges Draconis sanguine, non atramento scriptas mitigauit, alijs promulgatis certe miuoribus, toto orbe celebratis. Florebat tunc in Repub. Pisistratus, Solonis æmulus: illius igitur eloquentia plus potuit apud populum, quam huius sapientia. Cessit (pontè Solon tyrannum fugiens, primum in Aegyptum, deinde in Cyprum, postremò ad Cretum, inde in Ciliciam profectus est. Deceffit in Cypro annorum 80. mandauit ossa Salaminem transferri, ibique per regionem proijci ac dissipari, ne Athenas inferrentur; quoniam discedens iureiurando ciues adegit, non antiquatuos leges suas donec rediret. Vide Plutarchum & Diogenem, & quæ Emblemate 158. de Solone dicta sunt.

Respice finem.

Respexisse finem] Τέλος ὁρᾷ μακρὰ βίη. *Finem breuis aui spectandum.* Nullum ante mortem beatum dicendum, sed expectandum vitæ finem dicebat, quod Ouid. 3. Transformat. retulit his verbis:

—scilicet ultima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitū nemo, supremāq; fuera debet.
Vide adagium, *Finem vitæ specta.*

Vltimus agri terminus] Dictum Solonis effigie termini designatur, de quo satis multa diximus Emblemate 158. quo nimirum pacto solus in Capitolio Ioui noluisset concedere locum.

Bias.

Hæu quàm vera Bias] Bias Prienis vrbe

Ioniz natus, cuius integritas in iudicandis causis in proverbium abiit, vt dicatur, *δικάζειν δὲν βίαντος τὸ πινέως κρείσσον.* In iudicando præstantior Biante Prienensi. Cum patriam captam fugeret, nihilque vt reliqui exportaret, roganti causam, illud celebratum apud Cicer. in Parad. respondit: Omnia mea mecum porto. Diogenes Laertius lib. 1. Val. Maxim. lib. 7. & Gellius lib. 5. cap. 11.

Est copia magna malorum] πλείονες οἱ κακοὶ. Plures mali. quo taxabat Bias vitiorum inter homines omni parte scatentium multitudinem: quod figuratur per Sardum hominem musimoni insidentem.

Musimoni insident] Musimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. Vnde Lucillius:

Pretium emit qui vendit equū musimonē. Nascitur id animal in Hispania, sed maxime Corsica insula, non longè à Sardinia distante; non ab simile est pecori, caprino villo, infirmissimo capite: quam obrem auersum à Sole pasci cogendum. Vide Plinium lib. 8. cap. 49.

Sardus eques] Sardi deprauati & nefarii, sunt habiti. Consule proverbium, *Sardi venales.* Quanquam Sanctio non placeat in illo proverbio doctissimus alioqui vir. Nam Sardos Sanctius non intelligit illos, qui habitant Sardis urbem Asiae, sed qui in insula Sardinia (quam *Σαρδία* appellat quod Stepbanus) quæ pestilens est, propterea quod editissimos habeat à Septentrione montes, qui Boreæ flatus prohibeant. Inde est quod Cicero monet Q. Fratrem, vt meminerit se etiam cum rectè valeat, in Sardinia esse. Idem Cicero in 7. Epistol. volumine, ad Gallum scribens de Tigellio Sardo: Id ego, inquit, in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorē patriæ suæ. Et in eadem epistola: Habes Sardos venales, alium alio nequiorē. Comparat etiam Martialis Sardiniam Tyburi, pestilentem saluberrimo loco sic:

Nullo fata loco possis excludere; cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia est.
Pestilentem verò Sardiniam intelligunt propter Salpugam, formicæ genus venenatum, & Sardoniam herbam, quæ si edulio admisceatur, neruos videntibus contrahit, & diducit ora rictu, sic vt morientes ridere videantur. vnde *Risus Sardonius*, est in proverbio. Præterea est in ea vis taxi, vnde

Plani mali.

Musimoni.

Sardinia.

Sardinia cum pascuis.

vnde mel inficitur. Coel. Rhodigin lib. 12. cap. 16. & lib. 20. cap. 19. in fine, in aerem noxium id referre oportere contendit. Cui aperte suffragatur Silius Italicus: *Serpentum tellus pura, ac viduata veneno. Sed tristis coelo, & multa viriata palude.* Ex dictis, meo iudicio, recte interpretabere Horatium in 3. Satyra libri 1. cum inquit:

Sardus habebat ille Tigellius hoc. nisi intelligas in nomine, *sardus*, risum subesse: nec frustra nomen addidisse patris poetam. Nam & Glossularij civilis sapientiae celebrant nescio quae brocardica, ut hoc: Bonus praesumitur, qui est bonae nationis: malus, qui malae. Et illud,

Saepe solet similis filius esse patri, ad 1. quod si nolit, 3. 1. §. qui mancipia, ff. de edil. edict. Et Horatius puellam commendans a genere, ait,

*Crede non illam tibi de scelestis
Plebe delectam, neque sic fidelem,
Sic lucro adversam potuisse nasci
Matre pudenda.*

Sic igitur (ut ad rem) Sardus eques, id est, malus & improbus vir, infideat musioni, pessimo iumento, erit de picta copia magna malorum.

Ne prae esto ἐγγυα πρᾶτα δ' ἀρν. Sponde, noxa enim praesto est. Qui enim se vadem statuit, sibi servitutem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromat. Sponsionem esse noxae filiam dicit (ex Thalete) sponsionis vero multat: id est, ἐγγυα ἀτας δυνάμην, ἐγγυας δὲ ἁπλῆς. Vide adagium, Sponde, noxa praesto est.

Thales dixit Thales nobilissima ortus familia Milesi, Geometriae & Astrologiae peritissimus. Ab illo Ionica fluxit disciplina, sicut a Pythagora Italica. Excessit Olympiade 58. dum gymnicum certamen spectaret, aestu ac siti lapsus nam senex.

Parra, meropsque trahit Symbolum apophthegmatis Thaletis est parra, vel merops. Parra quidem avis est inauspicata, de qua Horatius lib. 3. Carm.

*Impios parra recinans omen
Ducat.*

Hac alio nomine dicitur galerita & alauda. Oriente Syrio non apparet, donec occidat. Plinius lib. 11. cap. 37. & lib. 18. c. 29. Merops, qui & apiaster, quod apes comedit. Vnde & Cretensis dicitur Me-

lissophago, quasi apium gurgēs; & Neapolitanis *Lupo delle api*. Plinius lib. 10. cap. 33. Haec itaque aves religatae visco aut retibus solent garritu ceteras sui generis aves allicere: quae cum saevire cupiant, illigantur & ipsae, & capiuntur ab aucupe. Tales sunt etiam debitores, qui ut sese explicant irretitos, alios quos possunt fiduciosiores aucupantur.

QVI A hoc Emblemata septem sapientum dictis dicatum est, nihil ab instituto exorbitare video, si plurima aliarum apophthegmata, quae passim leguntur, huc quasi in fasciculum congeram, ut vno intuitu tot oraculorum (cur enim non appellem oracula sententias plenas prudentiae & indubitatae veritatis) copiam studiosus lector habere queat. Ordine igitur iam posito incedemus, a Cleobuli sententijs exorſi.

Cleobulus Lindius Virtuti proprium est omnem odisse nequitiam. Intende animum in res honestas. Hominum plerique imperitiam, verborumque vanitatem sectantur. Noli esse suspiciolus. Multos libentius audias, quam ipse multa loquaris. Multatum artium studiosus esse malis, quam per omnem vitam rudis & expers literarum vivere. Pietatem cole. Nihil est precatione dignius. Parentes tenereti equum est. Non iure, sed patientia forte a parentibus iniuriam vinces. Delectus arbiter, ex aequo & bono indicabis, omnemque ex animo oderis iniustitiam. Ad Rempublicam vbi accesseris, quae optima & consultissima putabis, in medium consules. Quae tibi nolis fieri, alteri ne feceris. Non aliter suscepta a te amicorum negotia curae erunt, quam si tua res agatur. Ne per animi impotentiam violentiamque quid facias. Contractas inimicitias mature depone. Aetate, eruditione, vel opibus te inferiorem ne contempseris. Noli iniuste appetere quae sunt aliorum. In ea demum Republica bene vivitur, ubi ciues infamiae potius, quam legum & suppliciorum metu officium suum faciunt. Sine quis ex suo arbitrio, vel certis legibus Rempublica gubernat, modò nemini suorum familiarium temere credat, gloriam non poenitentem paraturus videtur. Verborum lenitatem avertatur, qui circumspexit & sapiens censei vult. Mendax criminatio seu calumnia totam labefaciat Rempublicam. Cave

D d d 3 sis

IV.

*Cleobuli
Lindij
sententia.*

*Sponde,
noxa pra
esto est.*

Thales.

Parra.

Merops.

sis in alium protervè maledicus. De quibusvis bene loquaris & sentias. Noli vulgò contempnis insultare, ne te illi vicissim odio prosequantur. Corpus & animum moderaris studiis oblectabis. Nulum periculum honestis in rebus detrectabis. Qui Reipub. aduersatur, eiusdem quoq; & hostem credito. Fortunæ vicissitudines æquo perferre animo noris. Ne prosperis fortunæ successibus effecharis, vel asperis casibus fractus, animum abijcias. Cæcos ad voluptatem animi impetus coerce. De bonis bene merere. Amicum tibi beneficio adiungere oportet, vt te impensius amet: inimicum verò sic tractabis, vt eum tibi aliquando amicum speres; cautio tamen hic adhibenda erit, vt illorum calumniam, horum verò insidias vitemus. Beneficij accepti memor esto. Optimè in ea viuatur familia, in qua plures dominum colunt quàm metuant. Vt nemo auro onusta nauis vectus mergi malit, ita in magnifica & splendida domo nemo libens manserit, vbi auxilii nimum, summoq; cum discrimine necesse sit viuere. Domus tuæ curam geres. Profecturus aliquò, expende primum quid acturus decedas: domum verò reuersus, actorum rursus dictorumq; à te rationem exige. Vxorem genere & opibus parem delige, ne si potentiorum duxeris, pro affinis dominos tibi sortiaris. Ne blandicijs, neue iurgio vxorem apud familiares excipias; eò quòd illud stoliditatis, hoc verò amentia specimen præ se ferat. Summa beneuolètia liberos complexus erudi. Filias domi habere, & instituire parentes æquum est, vt easdem adultas ætate virgines, & prudentes aliquando matres familias habere queant. In famulum ebrium non animaduertes, ne & tu quoque ebrius & parum sanè mentis habeatis. Ausonius hæc etiam attribuit Cleobulo:

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Fortuna inuidia est immeritus miser.

Felix criminibus nullus erit diu.

Ignoscas alijs multa, nihil tibi.

Parcis quisq; bonis, perdere vult malos.

Maiorum meritis gloria non datur.

Turpis sepe datur fama minoribus.

*Chilonis
Lacedæ-
monij di-
cta.*

Chilon Lacedæmonius. Ne rerum futurarum prædictiones oderis. Interrogatus, quibus rebus esset occupatus Iupiter? Superbos, inquit, humiliat, & humiles exal-

tat. Ne te mortalium rerum pœniteat. Noli cupiditate tua quod fieri nō potest, persequi. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Legibus obtempera. Sapientia in rebus obsequendis vtare. Animi habitum, indolem, moresq; aliorum explora. Ne quem despicias. Interrogatus, quomodo periti differrent ab imperitis? Bona, inquit, spe. Difficile est arcanum silentio premere, otium rebus honestis impendere, & illatam iniuriam æquo animo tolerare. Fratri publicis honoribus apud Lacedæmonios functo, sed iniquis ferenti, cur & ipse quoque se inter Ephoros, publicæ dignitatis & magistratus genus, conscribi non pateretur? Ego, inquit, iniurijs affici possum, tu verò non. Iustè tibi quod parasti, iustè possideas. Conciliari his, qui iniurijs afficiuntur. Calumnias oderis. Cauebis ne quid insolenter aut turpe facias. Se suosque obferuet quis potius quàm alienos. Interrogatus aliquando, quid esset difficillimum? respondit, seipsum nosse; singuli enim plerunq; proprio amore decepti, sibi plus æquo tribuunt. Cos arguit quale sit aurum, parumne an adulterium, & aurum vicissim qualis sit cuiusq; animus. Ne cui malè, miniteris, mulierum enim est. Homini ingenuo insultare præter decorum est. Ne lingua præcurrat mentem. Linguae tuæ ubiq; sed potissimum in conuiuiis moderaberis. Ne inter pocula multū loquaris, fieri alioqui nequeat quin pecces. Cane in vicinis dicas quæ vis, ne & tu vicissim quod nolis audias. Hominem vita functum ne infesteris, quin potius omnibus ereptum vitæ calamitatibus, felicem beatumq; prædica. Rerum alienarum studiosos auersare. De suis infortunijs cuidam grauiter perturbato: Mitius, inquit, tu aseres, si tibi illa esse cum reliquis mortalibus communia perpende-
ris. Libentius amicum infelicem, quàm felicem inuises. Ad amicum conuiuantem rarius, ad afflictum verò frequentius accedes. Cum infelice iustantem fortuna ne irriteris, ea enim omnibus æqualiter impendet. Animi bilisq; effluuescentiam coerce. Esto modestus & temperans. Damnū turpi lucro præferas; illud enim breuem dolorem, hoc verò perpetuum cruciatum adfert. Tempori parce. Desertus ab omnibus, boni consule. Ne odio

non alios libenter offendas. Morum comitate placeas multitudini. Si vir fortis esse voles, dabis operam, ut miti placidoque sis ingenio, quo te vicini colant potius quam metuant. Gressum ne habeas præ alijs concitatiores & celeriores. Ne inter loquendum gesticuleris digitis, vecordium enim est. Optimè regno præest, qui dat operam, ne vulgo terrori sit. Ea demum habetur felix Respub. in qua magistratus potius audit leges, quam quid facundi & ingeniosi Rhetores postulent. Familæ tuę summa vitæ integritate præeris. Ab Ausonio hæc quoque; Chiloni ascribuntur. *Nolo minor me timeat, despiciatque maior. Viue memor mortis, uti sis memor & salutus.*

Tristia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Tu bene siquid facias, non meminisse fas est. Qua bene facta accipias, perpetuo memeto. Grata senectus homini, qua parilis iuuenti. Illa inuenta est grauior, qua similis senectæ. Perianther Corinthius. Meditare quid vis, exerce te in omnibus. Bona spe utaris. Pietatem cole. Cogita te mortalem. Arcanum celâ. Cum res & locus postulat, loquere. Tacenda ne elimines. Sapientum familiaritate vritor. Loquere vera. Audi quæ te deceant. Filios erudi. Sic te in vita geres, ne quid te tuisque progenitoribus indignum admittas. Senio rem reuerere. Si quid te perperam fecisse senseris, id quæ primum mutabis. Interrogatus, quid in te minima maximum esse censeret? In humano, inquit, corpore sapientiam. Voluptates fluxæ fragilesque sunt, virtus demum clara æternaque habetur. Rogatus, quid esset libertas? Bona, inquit, conscientia. Quod rationi consentaneum est facito. Iusticiam sectare. Ne facias pridiæ, cuius te postridie pœniteat. Opportunitatem expecta. Contumeliam seu ferociam oderis. Ne prior iniuriam inferas. Morere pro patria. Tempori ne nimium tribuas. Illic largiaris, ubi aliquid utilitatis expectes. Noli ad gratiam loqui. Opera amicorum libenter utaris. Amicis eris oblectamento. Amico pauperi tam æquus eris, quam diuiti. Sic oderis tantum amaturus (A. Gellius lib. 3. Noct. Attic. cap. 3. id Chiloni ascribere videtur) Illos, qui de te bene meriti sunt, honore affice. Beneficium repende. Tempera te

à maledicentia. Ne sis animo tam abiecto, ut quacunq; te angaris. Ne quid auarè opum studio facias; oportet enim æquè ut tu, qui lucratus es aliquid, alios quoque aliquid lucrari. Quæstus ex te turpi res pessima, naturæ crimen, & thesaurus odiosus est. Mortuum ne irriseris. Calumniam oderis. Sic viuas, ut lauderis; sic morere, ut te beatum omnes prædicent. Satiùs est hominem anarum mori, quam in egestate viuere. Ne tibi dolores cumules. Tui tuorumque curam habe. Contentiones oderis. Bonos honore affice. Quæ honesta sunt laudabis. Cave gloria efferaris. Bona te spes habeat, sed mortalem te esse crede, & rebus tuis compares tanquam immortalis. Omnibus placeto. Omnium moribus te accomodato. Concordiâ fove. Comem te & asfabilem præbe. Quiete & modestè viuere in primis laudabile habetur, intemperatè verò & temerariè, periculosum est. Supplicem tibi in gratiam recipe. Principem reuerere. Quod vel pactus, vel pollicitus es semel, seruato. Quem certò cognoueris improbum, in familiaritatem non admittes. Contine in officio oculos. Infamiam fuge. In rebus prosperis esto modestus, in aduersis compositus. Si quid præter sententiam acciderit, celato, ne inimicum tuum exhilaras. Legibus antiquis, obsonijs verò recentibus utare. Non tantum animaduertendum est in eos, qui peccant, sed & illi, qui nocere iam parant, coercendi sunt. Da libera & innocua consilia. Maioribus cede. Magistratui obtempera. Tyranni de melior est populi principatus. Bene sese habet respub. in qua cæteris paribus virtus laudatissima, improbitas verò maximè detestabilis censetur. Qui regnum sibi stabile & firmum esse volet, huic necesse est beneuolentia sibi potius, quam vi & armis populum adiungere. Interrogatus, cur imperium non deponeret? Quoniam, inquit, voluntaria imperij abdicatio, ei qui necessitate coactus imperat, periculum creare solet. Ex bene natis & verè generosis liberos suscipito. Ausonius hæc Perianthero tribuit.

Numquam discrepat utile à decoro.

Plus est sollicitus magnus beatus.

Morem optare malum, timere peius.

Fax ut libeat, quod est necesse.

Multis terribilis, cauero multos.

Ddd 4 Si for.

*Pittaci
Mitylene-
nai sen-
tentia.*

*Si fortuna iniurat, caueto tolli.
Si fortuna tonat, caueto mergi.*
Pittacus Mitylenæus. Difficile est pietatem colere. Nihil vspiam firmum est, ac stabile permanet. Bene aliquid & solidè nosse diffici- est. Phonaico dicenti, virum alibi querendum esse frugi & boni: Eri, inquit, diligenter quæsieris, vix illum inuenies. Ante omnia Deum summa religione cole. Pietatem exerce. Parentes reuerere. Eisdem quouis officij genere, omniq; obsequio non pudeat inseruire. Cum parentibus non contendes, etiam si id summo te iure facere posse confidas. Cum hortaretur filium, vt patris arbitrio litem dirimeret, his verbis vsus est: Si causam sustinebis in iudicio deterio- rem, damnaveris: sin pro te contra patrem valebit sententia, vel ob hoc ipsum dignus eris qui condemneris. Prudentis viri est, multò antequam ingruant pericula prævidere; fortis autem, quæ nunc adsunt mala, infracto præsentique animo perferre. Interroganti, quid sibi obscurum videretur? Quod futurum est, inquit. Cum præclari quid instituis, nemini prædicito, ne si quid obstaculi interciderit, quò minus perficias, rideare. Rebus quibusdam aliquando frustratus: Dimidium, inquit, plus toto. Multa & multos libenter audias. Optima quæq; & discas & doceas. In sermone veritatem & fidem, in rebus autem obeundis experientiam, dexteritatem, beneuolentiam, & sedulitatem adhibeas. Rogatus aliquando, quid in vita esset optimum? Quod est, inquit, boni consulere. Stabilis est terra, instabilis verò & infida res mare. Ne quid illaudatum & improbum aut ipse designes, aut in alijs probes. Ne quibusvis temerè credideris. Victoriæ oportet sine cæde & sanguine parare. Quod pignoris loco apud te depositum est, bona fide restitue. Si sponsor fias, haud longè aberit infortunium. Ne sis festinus ad loquendum. Interrogatus quid esset incundissimum & gratiosissimum? Tempus, inquit. In amicum, neque etiam in inimicum fueris vquam maledicus. Misera quædam res est & tristis inertia, perniciofa incontinentia, intolerabilis autem literarum inscitia. Ignam fuge. In vincula coniectum Alcèu, quod rebellem filium à se occisum fateatur, liberum abire permisit, his verbis:

Venia ultione est potior. Verecundiam sectare. Coniungatus ne sub imperio viuas vxoris. Vicini si te læserint, sufferro. Dissimula. Cum Cræsus illi maguam vim pecuniæ daret: Non accipiam, inquit; nam quod mihi frater absque liberis decesserit, duplo plus opti, quàm vquam optarim, possideo. Paupertatem nemini exprobrabis, diuinam ultionem reueritus; nec si opibus abundes, te miserum esse finiuiles, ne vulgo odiosus fias. Si quid deliquerit e- brius, duplici multa puniatur, vt ex co- ceteri in liberali conuiui sibi ab ebrietate remperent. Inter amicos non eris arbit- ter. Magistratus virum arguit. Neces- sitati ne Dij quidem resistunt. Interro- gatus à Cræso, imperiorum omnium quod esset maximum? respondit, ligni picturni leges iniuens. Ea demum vrbs optimè se habet, in qua malis infamibusq; viris ad Rempub. accedere non licet. Summa cum laude in Repub. princeps erit, qui se- dulò operam dabit, vt sibi potius quàm se omnes ciues metuant. Optima illic est disciplina familiæ, quæ nullis rebus super- fluis eget, rebusq; necessarijs non indiget. Aufonius de Pittaci sententijs:

*Loqui ignorabit, qui tacere nescit.
Bono probari malo, quàm multis malis.
Demens superbus inuidet felicibus.
Demens dolorem ridet infelicium.
Pareto legi, quousque legem sanxeris.
Plures amicos re secunda compara.
Paucos amicos rebus aduersis proba.*

Solon Atheniensis. Virtutem in pretio habe. Disce quod iustum est. Deum honora. In rebus agendis voluntatem diuinam tanquam oraculum consule. Reuerere parentes, quos qui non aluerit, rebusque omnibus necessarijs iuuerit, fortunis euerfis per omnem vitam inglorius viuet. Ne ius tuum aduersus parentes imperio- sius vrgeas. Interrogatus, cur in patrici- das lata lege non animaduertisset? Quia, inquit, nunquam credideram tam atro- crimem in Rempub. posse cadere. Ne consuefcas iurare. Aequalitas contentio- nes dirimit. Studijs rebusq; honestis incumbito. Veritatem tuearis. Ne vn- quam mentiaris, sed quod res est dicito. Plus ad fidem faciendam morum probi- tas quàm iusurandum valet. Sanam men- tem in rebus agendis ducem sequere. Quod nosti, ne temerè effutias. Verba tua tantisper

*Soloni
sententia
re dicta.*

tantisper silentio preme, donec commoda loquendi semet offeret occasio. Incerta certis fac iudicijs assequare. Quæ tibi compereris, ne statim prodas. Interrogatus à Periandro, cum inter pocula fortè pauca loqueretur, num ob stultitiam, an verò quòd nihil haberet, quod diceret, sic obmutesceret? Atqui, inquit, nemo unquam fatuus inter pocula silere potuit. Amicos religiosè colas, illisq; adiumento & ornamento fueris. Ne statim quosuis in intimam familiaritatem admittas; & quos admisisisti semel, ne temerè abicias. Detestare voluptates, illæ enim calamitates patiunt. Magnarum opum facultas saturitatem, saturitas demùm ferociam parit. Ne te immodicè efferas. Nemini inuideto, Mortuis ne quis malè precetur. Disce prius, quàm imperes, alterius imperio parere: nemo enim bene imperat, nisi qui imperio obsequi didicerit. Populo auctor eris non ut suauissima, sed ut optima eligat. Iudex pro tribunali reo non sedebis, nisi condemnatum perpetuò tibi in iuscarum habere voles. Neq; ad imperium, neq; ad consilium iuuenis admodum admittatur, tamen si optimo ille ingenio videatur. Interrogatus, quo tandem pacto in repub. à maleficijs potissimùm temperari posse crederet? Si illi, inquit, quibus nulla illata est iniuria, iniustis perinde offenduntur, quàm illi, qui læsi sunt. Interrogatus, in qua demùm ciuitate summa cum tranquillitate quis degere posset? In ea, inquit, ubi qui læsi non sunt, non minus quàm illi, qui grauiter læsi sunt, iniquos deferunt & vlciscuntur. Interrogatus, quam potissimùm tem. pub. optimè constitutam censeret? Eam, inquit, ubi ciues magistratui libenter, magistratus autem legibus constanter obtemperat. Ea demùm respub. floret, in qua boni honore, mali verò supplicijs afficiuntur. Est quidem Tyrannis præclara regio, sed exitum non habet. Gloriosus erit quisq; siue Rex, siue tyrannus, qui vnius in repub. potestatem in popularem potentiam conuerterit. Qui apud tyrannos auctoritate valent, similes sunt calculis supputatorijs, quorū vnusquisq; pro libidine supputans aut plus valet, aut minus: ita tyranni quem modò summis honoribus cumulāt, eundem paulò post contemptum, notatumq; infamia dimittunt. Domesticis tuis placidus eris

& mitis. In ea demùm familia verè viuatur, ubi opes nulla parte iniustitia, & absq; metu asseruata, in vltus necessarios sine querela erogantur. Sententias Solonis enarrat Ausonius ita:

Dico tunc beatam vitam, quum peracta fata sunt.

Par pari ingator coniux: quidquid impar dissidet.

Nō erunt honores unquā fortuiti muneris. Clam coarguas propinquum, quem palam laudaueris.

Pulchrius multò parari, quā creari nobile. Certa si decreta fors est, quid cauere proderit?

Sine sint incerta cuncta, quid timere conuenit?

Bias Prieneus. De Deo semper, ut ipsa meretur diuinitas, loquare. Quidquid in vita laudabile feceris, id omne Deo acceptum feras. Antequam incipias, consule. Multa audies, pauca loqueris. Cum aliquando cum his nauigaret, qui ob vitæ nequitiam Dijs hominibusq; iniusti erant, nani iam ferè tempestatibus obruta, Deorum quisque maximis clamoribus opem implorabat, quibus ille: Silete, inquit, ne Dijs vos hic, nauigare persentiscant. Interrogatus ab homine impio, quid esset pietas? siluit: Sciscitatus deinde silentij causam: Quia me, inquit, de eo, quod ad te nihil attinet, interrogas. Filio suo in Aegyptum profecturo, & interroganti, qua in re possimùm posset patri gratificari? respondit: Si comiteatum tibi ad senectutem comparaueris: virtutem iuuenis. Comiteatum ad senectutis subsidium in iuuentute tibi compara, sapientiam videlicet & eruditionem; nulla siquidem possessio hac vna certior est & stabilior. Esto circumspectus & prudens. Res tuas omnes fortiter feliciterque obeas, dum adhuc ætas in flore est, quæ ubi iam defloruerit, prudenter sapienterq; te geras. Illi, qui in nauibus & mari degunt, neq; inter mortuos, neq; inter viuos censentur. Tāquam in speculo tuas ipsius actiones contemplan, ut quæ honestæ sunt indies abs te ornentur magis, turpes verò virtutis studio contegantur. In obeundis rebus memoriam, ad temporis opportunitatem captandam sollicitudinem adhibe, mores sint ingenui, labor moderatus, metus religiosus; opibus amicos para, in dicendo eloquen-

Biantis Prienei apothegmata.

tiam, tacendo morum vrbilitatem obserues; in ferenda sententia æquitatem, in audiendo, peruersisq; sustinendis fortitudinem, postremò in reipub. munijs obediendis auctoritatem, in gloria animi præstantiam obtineas. Interrogatus, quid in vita sine metu esset? Bona, inquit, conscientia. Morum honestatem sectare. Potior moralium pars impia est. Ama tanquam osurus (vide A. Gellium lib. 1. cap. 3.) Moribus neq; nimium facilis eris, nimiumq; difficilis. Facile imponitur bonis. Cum gratia impetres, non vi extorqueas. Quod facurus es semel, lentè incipias, sed ubi inceperis, constanter exequare. Optatius est inimicis quàm amicis ius dicere: nam ex amicis alterum tibi hostem, ex inimicis verò alterum tibi amicum feceris. Virum indignum non commendabis. Expetere ea, quæ consequi queas, & alterius nolle infamia frui, grauem animo cruciatum parit. Corporis robur naturæ est beneficium, magnarum opum affluentiam fortuna passim vel indignissimo cuique donat; cæterum tempus, posse consilio prudentiaq; iuuare, ab omni bono sapientiaq; proficiscitur. Ne sis ad loquendum præceps; virum enim parum sanæ mentis arguit. Interrogatus, quid hominibus in primis suaue esset? Spes, inquit. Et quare potissimum gauderent? respondit, lucro. Et quid esset difficile? Forti, ait, infractoque; animo fortunæ inconstantiam tolerare. Is demum verè infelix est, qui cumq; sine animi perturbatione aduersam fortunam ferre non potest. Diuitem vir pauper non inculabit, nisi fortè ex eo emolumentum sibi paratum speret. Ne quid per stoliditatem & intemperantiam admittas. Sic in vita te geras, tanquam longo, aut sanè non ita longo tempore victurus. Ad mortem condemnaturus aliquem, plorabat, interroganti causam: Necesse est, inquit, naturæ mutuum affectum, & legibus congruam sententiam dare. Rex ille in primis clarus videretur futurus, qui regni sui legibus ante omnes obtemperat. Optima istic est familiæ disciplina, in qua dominus propter se ipsum talis est domi, qualis propter decorum est alibi. Biantis ex Aufonio sententiæ:

Quanam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti.

Pernicies homini quæ maxima? Solus ho-

mo alter.

Quis diues? Qui nil cupiat. Quis pauper? Auarus.

Qua dos matrona pulcherrima? Vita pudica.

Qua casta est? De qua mentiri fama reuertur.

Quod prudentis opus? Quum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Thales Milesius. Deus est rerum omnium à nullo creatarum principium. Rogarus, quid esset Deus? Initio, inquit, & sine carens. Interrogatus, num vt homines, perinde quoq; Deum lateat, qui in vita sint flagitiosi? Imò, inquit, ne ea quidem, quæ in animo cogitant, ignorat. Rogatus, quid esset difficile? Seipsum, inquit, nosse. Et quid facile? Alium reprehendere. Res in primis ardua est, prænosse futura. Rogatus, quantum abesse à veritate vanitas? Quantum, inquit, ab auribus absunt oculi. Eadem à filiis senex expecta, quæ ipse aliquando tuis parentibus præstiteris. Interrogatus quem verè felicem crederet? Qui corpus habet sanum, inquit, animum verò viris & liberalibus artibus rectè imbutum. Nihil sapientius tempore, quod inuenerit omnia. Nihil est necessitate potentius, donat enim vniuersa. Loco nihil est capacius, quod omnia in se concludat. Nihil humana mente velocius, quæ minimo temporis spacio remotissima quæq; percurrat. Nihil est pulchrius orbe terrarum, fabrica siquidem Dei est. Cura liberos tuos institui. Disciplinam domesticam, liberales artes, & in Deum, parentes, patriam, atq; adeo omnes homines pietatem cole. Probitatem morum sectare. Vitæ tuæ curam habe. Nemini quidquam facilè promiseris. Interrogatus, quoniam modo quis leuius fortunam aduersam ferat? Si, inquit, hostes suos grauius afflictos ob oculos ponat. Interrogatus, quomodo optimè sanctissimæq; queamus viuere? Si, ait, quæ in alijs reprehendimus, ipsi non perpetremus. Amici quo ingenio sint, explora. Non aliter de absentibus quam præsentibus amicis sentiendum & loquendum est. Hominem infelicem ne despexeris, ne te quoq; Nemesis corripiat & affligat. Triplici nomine Fortunæ gratias, inquit, ago: primū, quod

*Thales Milesius
Adiutor
proclara
sententia*

quoddam me hominem, non brutum; deinde, quod virum, non feminam; postremo, quod Græcum, non barbarum nasci voluerit. Vicinus amore prosequere. Abstine à nequitia. Quæ iuste in alio reprehendis, ea cauebis ipse committere. Opportunitatem in omni re spectabis. In rebus honestis constans, cuique similis continenter maneat. Non pinges fūco adfinitio faciem, verum in moribus, vitæque; instituto honestus eris & elegans. Officiose alijs obsequare. Ama concordiam. Insolentia ne te ciuibus odiosum facias. Rebus necessarijs utere. Rogatus, quænam rerum omnium maximè communis videretur? Spes, inquit; hæc enim sola, cum aliud nihil reliqui est, solatio afflictis esse potest. Felicem principem in rebus, fuisse credas, qui ingrauescente demum ætate, naturæ fatiq; concesserit. Interrogatus, quid visu esset hominibus in vita rarissimum? Senex, inquit, tyrannus. Principem honore afficito. Gloriam ne contempnas. Bene se habet Respub. in qua ciues nec opum nimia sacuritate insolescunt, nec egestate premuntur. Non pessimè in ea vivitur domo, in qua patrifamilias à labore absq; vilo rei familiaris detrimento plusculum ferri datur. Cum mater illum ad ducendam vxorem interpellaret: Certè, mater, inquit, nondum tempus est. Seriore post ætate ab eadem rursus ad ducendam vxorem admonitus: Imò, inquit, ne nunc quidem vxore mihi opus est. Interrogatus, cur non genuisset liberos? Quia, inquit, eorum desiderio & amore non teneor. Virum garrulum & futilem domo tua eijce. Ausonius sententias Thaletis sic recenset:

Turpe quid ausurus, te sine teste timo.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

Quum verè obixrgas, sic inimice iuuas.

Quum falso laudas, tunc & amice noces.
Nil nimium satis est. Ne sit & hoc nimium. Ne reliquum spacium paginæ huius vacaret, apponere placuit dicta quædam veterum, quæ prima facie externum quid significare videntur, sed tamen arcanum sensum sub cortice latentem continent. Hæc quia pleraq; Pythagoræ attribuuntur, superius sub initio libri in symbolis Pythagoræ fuerunt explicata; partim alibi habentur. Sunt autem hæc: Salem apponito. Panis non frangendus. A fabis abstineto. Pisces ne edito. Melanurum ne gustes. Cor non edendum. Ab animalibus abstinendum. Animalia γὰρ θύοντα ne nutrias. Elixum ne asses. Cibus ne in scaphium mittas. Non comedendum ex curru. Quæ mensa deciderint, ne colligas. Molochen ferito, non tamen edito. Dexteram ne cui temere iniicias. Dextrum pedem prius induito, sinistram prius attollito. Annulum arcum ne gestato. Coronam ne decerpas. Ne ad lucernam speculum spectato. Gladium acutum auerte. Ignem gladio ne fodias. Vnguini, criniumq; prælegmina lotio ne aspergito. Cubitu surgens lectum componito, & stragulum conuoluito. Meridie non dormiendum. Non oleo sella abstergenda. Via publica ne incedito. Cum ad terminum veneris, ne reuertitor. In via publica ligna ne secato. Ligna cupressina ne colligas. Iugum ne transilias. In chœnice non sedendum. Onus simul tollito, ne simul deponito. Domesticas hirundines ne habeto. Non frangendi dentes. Ollæ vestigia in cinere confundito. Aduersus Solem ne mingito, neq; loquitor. Carminibus ad Iram vitandum. Mittem arborem nec violato, nec cædito. Locum, ubi sanguis humanus fusus est, lapidibus obruito. Non propter opes ducenda vxor. Iniussu imperatoris stationem ne desetito.

Dicta veterū sensum mysticū continentia.

Submouendam ignorantiam .

E M B L E M A CLXXXVIII.

QUOD monstrum id? Sphinx est. Cur candida virginis ora,
 Et volucrum pennas, crura leonis habet?
 Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia: tanti
 Scilicet est triplex causa & origo mali.
 Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas,
 Sunt & quos faciunt corda, superba rudes.
 At quibus est notum, quid Delphica littera possit,
 Precipitis monstri guttura dira secant.
 Namq; vir ipse bipesq; tripesq; & quadrupes idem est,
 Primaq; prudentis laurea, nosse virum.

C O M M E N T A R I I.

I. **S**PHINX monstrum fingitur mulie-
 bri facie ac pectore, pedibus & cauda
 leonis, pennis autem volucris. Clearchus
 caput & manus puellæ, corpus canis, vocē
 hominis, caudam draconis, leonis ungues,
 alas auis illam habuisse scripsit. Ast aliter
 cam

eam describit apud Nicephorum Philostorgius: Sphinx, inquit, de simiarū genere est, pectore ad collum vsq; glabro, reliquo corpore hirsuto, vbera muliebria habet, facies plusculem rotunda est & acuminata, à muliebri specie non abhorrens, vox humana sed stridula, nec articulata; bestia indomita, maligna, astuta. Nostra hic satis eleganter expressa est. Plura de eius forma paulò post.

Q V I A hic Sphinx adhibetur pro typo ignorationis, id certe primò videtur esse tractum ex tabula Cebetis Thebani, cuius ipsissima verba huc traduco ad maiore fidem: *ἔστιν ἡ ἐξ ἡγῆσις ἐρικυία τῷ τῆς σφίγγος ἀνίσταται, ὃ ἐκείνη προβάλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν ἐν αὐτῷ συνή τις, ἐσώζετο. εἰ δὲ μὴ συνή, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφίγγος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστίν. ἀνίσταται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθόν, τί κακόν, τί ἔτ' ἀγαθόν, ὅτε κακόν ἐστίν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' ἐν ἑᾷ μῆτις συνή, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς ἐκ εἰσέπαξ, ὡς περὶ ὃ ὑπὸ τῆς σφίγγος καταβρωθεὶς ἀπέθνησκειν. ἀλλὰ καὶ μικρόν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταθρίρεται, καὶ ὅσπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι. ἀν' δὲ τις γνῶ, ἀνέπαλιν ἢ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ.* Id est: Hæc expositio est eius enigmati, quod à Spinge proponebatur hominibus. Qui enim illud intellexerat, salutem quidem consequebatur; qui verò minimè, in exitum incidebat. Eo modo se habet ea explicatio. Sphinx enim est hominibus insipientia. Hæc autem proponit quid boni, quid malum; quid neq; bonum, quid neque malum sit in vita. Quasi quis minus intellexerit, ab ea interimitur; neq; id semel, sicut u. qui depassus à Spinge moriebatur, sed per omnem vitam paulatim absumitur, ut qui perpetuis supplicijs addicti sunt: contra verò si qui agnouerit, occisa radem insipientia, salutem ipse consequitur. Quod beatus & felix per totum vita curriculum euadit. Hæc ille. Ut autem mihi pronectis aliquantisper cōsulamus, paulò altius huius Emblematis argumentum repetemus, ex sententia Diodori Siculi, Sophoclis, Strabonis, & aliorum. Rex Thebarum Laius Labdacis filius, locastam Creonnis Thebani filiam sumpsit in uxorem: quam

cum ingrauidasset, cōsuluit de prole oraculum. Cui sic responsum fuit:

Inclite Labdacida felicia pignora posces. Accipies natum, sed nati occubere dextra Te tua fata volunt, lucēq; relinquere vita. Sic Pelops diris assensit Iupiter ultro, Quis te deuouit, natum quid ademeris illi. Accepto Laius oraculo, volens obitare periculo, puerum recens natum pastori dedit interficiendum. Ille misericordia motus non interfecit illum, sed perforatis ei pedibus vimine ex arbore suspendit, & in Cytherone reliquit. Sed Melibæus pastor regius procul vagitus audiens, puerum accepit, eumq; ad regem suum Polybum detulit: qui cum liberis caretet, pro filio curauit educandum, & à timore pedum Oedipodem nominauit, ἀπὸ τῆς οἰδῆς τὸς πόδας. Cum adoleuisset iam corpore robustus & animo forti, sui generis ignarus, Apollinis oraculum de patre cōsuluit.

Cui oraculum in hanc sententiam respondit: *Euge templa hæc, inuisa proles, qui patris tui tua occisi manu thalamos ascides: utero rursus matris molestus, fratres tibi ex ea generabis.* Oedipus oraculo terribus, ne Polybum aliquo casu occideret, Corinthum repetere noluit, viamque ingressus, qua Thebas proficisceretur, obuium parentem Laium habuit, à quo, quod superbus iuuenis nō cessisset, sceptrum fuit percussus, mox Oedipus arripso stipite & Laium & aurigam interfecit. Regio Thebana tunc temporis infestata erat eladibus & latrocinijis Sphingis. Mōstrum id erat Echidna & Typhoe parentibus ortum, ore virgineo, muliebri pectore, pedibus & cauda leoninis, auis pennis præditum. Quod ab irata Iunone Thebanis immissum, cum aenigmata à Musis didicisset, in Phycæ monte cōfedit, captis & in præcipitum adductis aenigma proponens, cosque qui id nescirent dissoluere, de saxis præcipientes dabat. Hoc verò tale fuisse traditur aenigma:

ἔστι δὲ πέντε ἐπὶ γῆς, καὶ τετράπων, ἢ μίαν φωνήν, καὶ τρίπων. ἀλλὰ δαει δὲ φωνὴν μόνον ἅσ' ἐπὶ γαίαν ἐρωπετὰ κινεῖται, ἀνὰ τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον. ἀλλ' ὁπάσταν πλείστοισιν ἐπεγόμενον πέσι βαίνει, ἐνθα τάχος γυνοισιν ἀσυνρότατον πέλει αὐτῷ.

Quod

Oedipus unde sic dictus.

Aenigma Sphingis.

11.
Sphinx
ignoran-
tia sym-
bolum.

Oedipo-
dis vita
& fatū.

Quod sic vertit Paræmiographus :

Est bipes in terris, & quadrupes, haud eadem vox,

Et tripes; immutat speciem hoc ex omnibus unum,

Quacumq; in terris reptat, aut athera circum,
Perq; mare: ast ubi iam pedibus compluribus auctum

Accelerat gressum, vietis tum maxima membris

Segnities ac torpor adest, minimūq; vigoris.
Sic verò Natalis Comes :

Est bipes & quadrupes in terris, solaq; vox huic,

Atq; tripes : mutat vocem solum, omnia campis

Inter qua serpunt, qua cælo & fluctibus errant.

Ast ubi contedit pedibus iam pluribus, illi Deficiunt vires, & lentis robora nervis.

Hoc idem ænigma Ausonius bellè complexus est in Gripho ternarij numeri, his verbis :

Ille etiam thalamos per trina anigmata quærens :

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia solus.

Terruit Ausoniam volucris, leo, virgo, tri-formis

Sphinx; volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Porro Thebanis oraculo renunciatum fuerat, tum Sphingis incommodo ac detrimento fore liberos, cum ænigma soluisset. Interea vniuersos, quid illud esset, rogabat; quod cum minimè reperirent, abreptum ab omnibus unum occidebat, eaq; de causa pleriq; subinde peribant. Ac postremo ad eundem modum Aemone Creontis filio perempto, Creon huiusmodi ænigma soluturo & regnum, & Laij vxorem se traditurum, præconis voce renunciari iubet. Hac itaque sania excitatus Oedipus, ad montem Sphintium profectus, ænigma soluit, deque humanæ vitæ partibus interpretatus est. Homo enim quadrupes infans, propter corporis imbecillitatem: ætate inuente, bipes: senex autem tripes, quod sapientis vtendum baculo sit ea ætate, quæ aliquid vietum habet & caducum. Solutio ergo problemate Sphinx doloris impatientia se ex edito monte præcipitem dedit: Oedipus verò Thebas intrauit, vbi filius Polybi creditus Iocastam matrem duxit, liberosq; ex ea genuit. Sed orta The-

bis lethali peste, responsum acceperunt Thebani, non cessaturam pestem, donec Laij occisor puniretur, incestuosumq; Iocastæ coniugium purgaretur. Dum quæratur Laij intersector, ecce pastor, qui Oedipodem seruauerat, nunciat Polybum obijisse diem, veniat Oedipus, & regnum patris accipiat. Sed dum sermones vtrò citròq; sparguntur, intellexit Oedipus se patrem interfecisse, matrig; se coniunxisse. Tum sibi oculos eruens perpetuis se damnauit tenebris. Iocasta se gladio peremit. Ipse ducente filia Antigone Athenas abiit, vbi Theseum exorauit, ne cineres suos aut sepulchrum Thebanis indicaret. Hanc historiam vel potius fabulam prolixius ascribere volui, cum sciam, illam varijs modis à scriptoribus traditam reperiri. Hesiodus in Theogonia Sphingem narrat ex Chimæra genitam. Et testatur Cæsar Rhodigin. lib. 14. cap. 8. Meminit Sphingis Statius lib. 2. Thebaid. his verbis:

Contra importuna crepido
Oedipodia domus alitis. Hic fera quondam

Pallentes erecta genas, suffusaq; tabo
Lumina, cœcretis infando sanguine plumis
Reliquias amplexa virum, semesq; nudis
Pectoribus stetit ossa premes; vi suq; tremētē
Collustrat campos, si quis concurrere dictis
Hospes inexplicitis, aut comminus ire via-
tor

Audeat, & dira cōmercia iungere lingua.
Nec mora: quin acues exertos protinus ungues,

Liuentesque manus, fractosque in vulnere dentes

Terribili applausu, circum hospita surgeret ora.

Et laquære doli, donec de rupe cruenta
Hæu simili deprensa viro, cessantibus alis
Tristis in expletam scopulis affligeret alui.
De Sphinge agit Plinius lib. 8. cap. 21. & lib. 10. cap. 72. & lib. 36. cap. 12. ex quibus locis petendam esse veram Sphingis descriptionem pleriq; consent. Meminit etiam Apollodorus lib. 3. de orig. Deor. Solinus cap. 40. Polybius scribit: Inter simias habentur & Sphinges, villosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad ferita-
tis obliuionem. Huic suffragari videtur Albertus Magnus 22. de animal. Cōfirmat Diodorus Siculus lib. 4. Sphinges, inquit, & apud

Oedipodis incestus.

Læmæ
ij
Spis

Sphinx
quæ
nata

& apud Troglodytas Aethiopesque nascuntur, forma haud ei dissimili, qua pinguntur, sed paulò pinguiore. Naturam habent mansuetam, & pluribus exercitijs disciplinisq; deditam. Et affirmat Pierius Valer. lib. 6. Hieroglyph. se harum vnam Veronae vidisse, mammis illis & glabris & candidis à pectore propendentibus, quam circumducebat circulator quidam Gallus ex ignotis antea insulis aduectam. Erat, inquit, toto pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoq; densissimo. Rector laeuum brachium, quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare interdum, & obgannire faciebat, multamq; hinc à spectatoribus stipem aucupabatur. Hec à plura Pierius. Sed miror, quòd neque Lusitani, neq; Hispani, alijvè, qui non solum in remotiores & antè incognitas Indiae & Libyæ partes atq; insulas penetrarunt, sed etiam propemodum immensi Oceani angulos omnes suis navigationibus percurati sunt, de Sphingibus istis nullam (quod ego quidem sciam) mentionem faciant: si enim totæ insulæ, secundum quorundam opinionem, ab eiusmodi monstris occupantur, vix eorum exactâ indagationem effugere potuissent.

SPHINX est.] Sphinx nomen sortita est ab effectu, ducitur enim à verbo σφίγγειν, (vt ait Moscopulus) quod est constringere, vel vincere: eò quod omnes problemate proposito ligaret.

Candida virginis ora &c.] Descriptio monstri secundum fabulam poeticam, quæ illi faciem puellarem, corpus plumis auiû oblitum, & pedes leoninos tribuit.

Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia] Sphinx etsi plura apud Mythologos significet, vt paulò post dicemus: hic tamè pro typo & symbolo ignorantiae capitur, vt supra ex Cebere Thebano diximus, ἢ γὰρ ἀπορροῦν τοῖς ἀνθρώποις σφίγγ' ἐστίν. id est: Est enim Sphinx hominibus insipientia.

Triplex causa] ignorantiae triplex est causa efficiens: leuitas animi, voluptas, & superbia.

Sunt quos ingenium lenes] sunt, qui la-

borant animi leuitate & inconstantia; quæ prima causa est ignorantiae, cum aue comparata, quæ vis per omnia discedit à stabili firmoq; scientiae fundamento.

Sunt quos blanda voluptas] sunt, qui voluptatis illecebris delinunt à studijs abstrahuntur. Altera causa est libido seu voluptas, puellari forma depicta, quæ cum animum occupat, nunquam potest obsecrata mens cognitionis & scientiae bono perfrui.

Corda superba rudis] aliqui sunt tumidi, inflati, superbi, φιλῶντες, qui potuissent ad scientiam peruenire, nisi putassent se iā peruenisse, ait Seneca. Et hæc est tertia ignorantiae causa, nempe arrogantia superbiq; leoninis pedibus adumbrata, quæ φιλαυτίαν in se habet perniciosissimam, & rerum meliorum contemptum, quam necessario sequitur crassa & exitiosa imperitia, & sui ignorantia.

Quid Delphica litera possit] Delphicam literam vocat illud nunquam satis laudatum oraculum, γινῶθι σεαυτὸν. Nam Plato in Charmide, & Plutarchus varijs locis tradunt ascriptum fuisse pro foribus templi Apollinis Delphici, literis aureis, Γ Ν Ω Θ Ι Σ Ε Α Τ Τ Ο Ν, id est: Ν ο σ c e τ ε ι ψ υ μ, in quo omnis sapientiae nervos esse sitos permulti auctores tradiderunt: quod Alcibiadi apud Platonem Dialogo de Natura hominis, omnijū difficillimum videtur, eiusq; difficultatis rationem explicat Anton. Zimara lib. Problematorū. Hanc sententiam diuino beneficio in terram ad homines delapsam pleriq; exissimarūt, vt Iuuen. Sat. 11. Thaletis esse vult Laertius lib. 1. Chilonis verò Plinius lib. 7. cap. 32. Eadem sententia perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. sub persona Socratis. Plato in Philæbo: τῆς πάσης πονηρίας ἐστὶ τὸναντίον πάθος ἔχον, ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν δελφοῖς γραμμάτων. τὸ γινῶθαι σεαυτὸν λέγεις, ὦ Σώκρατες. Philemon Comicus: Τὸ Γ Ν Ω Θ Ι Σ Α Τ Τ Ο Ν, ἐ μάνην εὐ' ἰσθ' ὅτι.

Tò ῥῆμα τὰτο δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.
COGNOSCE TEIPSUM, iure verba hæc optimo.

Celebritatem adepta Delphis maximam.
Τὸ γινῶθι σεαυτὸν, πανταχ' ἐστὶ χρῆσιμον.

Cognosce teipsum, moritum ubiq; commodum.

Apollo

Delphica
litera.

III.
Sphinx
unde sic
dicta.

Triplex
ignorantia
causa.

Apollo ipse apud Ovidium 2. Artis de suo templo :

*Est ibi diuersum fama celebrata per orbem
Littera, cognosce qua sibi quemq; iubet.*

Ausonius eidyllio 4.

*Quamquam difficile est se noscere, γῶδῃ
σεαυτὸν,*

*Quam prope legimus, tam cito negli-
gimus.*

Lege Platonem in Amatoribus, Stobaei ser-
monem περὶ τῆς γῶδῃ σεαυτὸν. Macrobi-
i. Saturni. cap. 6. Adagium, *Nosce te ipsum.*
Ciceronem locis mox citandis & adducen-
dis, multosq; alios, qui auream hanc ecce-
stemq; gnomen scriptis commendauerunt, &
quantum habeat in mortalium rebus mo-
menti, explicauerunt.

Præcipitis monstri. Ignorantiæ, quæ est
reuera θῆριον ἀνθρώπων, & δυσπρόσιτον κα-
νὼν, vt loquitur Sophocles περὶ ἀντιφάσας.
Fera robusta, & non ad eundem malum.
Præcipitis monstri, id est, deiectionis, deturba-
ti, ruentis. Vel monstrum præceps, idem
est atque periculosum, eò quòd in præci-
pitijs faxorum vel motuum pericula ma-
iora esse putentur.

Curtura diua secant tollunt è medio.
Qui enim se ipsum nouit, detracta omni
libidine, secdæque voluptate, auulsis incon-
stantiæ plumis fugacibus, & omni arrogan-
tia, intelliget quid sit homo; id est, proble-
ma Sphingis explicabit, suam ipsius natu-
ram intuebitur, primò quidem quadru-
pedum penè similem conditioni, deinde
hominis firmitate constantem, & postre-
mò imbecillam, propter concreti partes
infirmas; ita vt monstrum arrogantis tur-
pissimum seipsum conficiat, & hominem
sui còpotem relinquat; qua victoria nulla
alia est excellentior, nulla utilior, aut illu-
strior.

Namq; vir ipse bipesque, &c. Tres hic
notantur ætatis humanæ partes, infantia,
virilis ætas, & senectus. Alij aliter distri-
bunt, vt fufius diximus in Præfatione
Emblematum pag. 3.

Primaq; prudentis Primus sapientiæ
gradus à veteribus celebratissimus, S E-
I P S V M N O S S E; vltimus N O S S E
D E V M, vt rectè pièq; monuerunt qui-
dam Philosophi Christiani.

Laurea. Victoria, gloria. Martialis 7.
lib. 4.

— inuidet hosti

Roma suo, veniat laurea multa licet
In secundo verò :

Qua datur ex Dacis laurea tota tua est.
Autonius Eidyllio 9.

Hæc profligati venit modò laurea belli.

Nosce virum. Oraculum illud, γῶδῃ
σεαυτὸν, eiusq; vires vt copiosè, sic & eru-
ditè tractat M. Tullius De legibus 1. cir-
ca finem: Philosophia, inquit, nos cum ex-
teras res omnes, tum quod est difficillimū,
docuit, vt nosmetipsos nosceremus. Cuius
præcepti tanta vis, tanta sententia est, vt ea
non homini cuiquam, sed Delphico Deo
tribueretur. Nam qui se ipse norit, primū
se aliquid habere sentiet diuinum, inge-
niumq; in se suum, sicut simulacrum ali-
quod dedicatum putabit, tantoq; munere
Deorum semper dignum aliquid & faciet
& sentiet: & cum seipse perspexerit, totū-
que tentarit, intelliget quemadmodum a
natura subornatus in vitam venerit, quan-
taque instrumenta habeat ad obtinendam,
adipiscendam que sapientiam: quemadmo-
dum principio rerum omnium, quasi ad-
umbratas intelligentias animo ac mente
conceperit, quibus illustratus, sapientia
duce, bonum virum, & ob eam ipsam causam
cernat se beatum fore. Nam cum ani-
mus cognitis perceptisq; virtutibus, à cor-
poris obsequio indulgentiaq; disce-derit,
voluptatemq; sicut labem aliquam dede-
coris oppresserit, omnemq; mortis dolo-
risque timorem effugerit, societatem que
carnis eiecerit, tum omnibus se natura con-
iunctum duxerit, cultum que Deorum &
puram religionem susceperit, & exacerit
illam vt oculorum, sic ingenij aciem ad
bona eligenda, & reiicienda contraria: que
virtus ex prouidendo est appellata pruden-
tia: quid eo dici aut cogitari poterit bea-
tius? Idemq; cum cælum, terras, maria,
rerumq; omnium naturam perspexerit, &
eaque vnde generata, quòd recurrant, quan-
do, quomodo obitura, quid in his mortale
& caducum; quid diuinum æternum que
sit, viderit, ipsumq; ea moderantem & se-
gentem penè prehenderit, seque non vnus
circundatum micenibus popularem alicuius
definiti loci, sed cinem totius mundi,
quasi vrbis vnius agnouerit, in hac ille ma-
gnificientia rerum, atq; in hoc conspectu,
& cognitione naturæ, Dii immortales, cum
se noscet (quod Apollo præcepit Pythius)
quàm contemnet, quàm despiciet, quàm
pro

*Nosce ip-
sum, aut
virum be-
atū.*

pro nihilo putabit ea, quæ vulgò dicuntur amplissima? Atq; hæc omnia quasi sepimento aliquo vallabit differendi ratione, veri & falsi iudicandi scientia, & arte quadam intelligendi, quid quamq; rem sequatur, & quid sit cuique contrarium. Idem Cicero i. Tuscul. Est illud vel maximum, ait, animo ipso animum videre: nimirum hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet, ut se quisq; noscat: non enim, credo, id præcipit, ut membra nostra, aut statueram, figuramve noscamus: neque nos corpora sumus, neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cum igitur, Nosce te, dicit, hoc dicit, Nosce animum tuum. Nam corpus quidem quasi vas est, aut aliud quod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc acrioris cuiusdam animi præceptum, sic ut tributum Deo sit, hoc est seipsum posse cognoscere. Hactenus Cicero. Idem præter cæteros explicat Plutarch. libello De discrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum sequi, & seipsum nosse, salutis esse summam. Et Clemens Alexandr. statim initio 3. lib. cui Pedagogo nomen indidit, pulcherrimam & maximam disciplinarum omnium ait esse, seipsum nosse: quia qui seipsum norit, Deum cognoscit, &c. vide reliqua. Nemo insipientium (inquit Dio Chrysost. 4. Orat. de regno) seipsum novit. Neque enim id Apollo præcepisset in primis, nisi cuiq; difficillimum visum esset. Nonne putas inter morbos nullum magis perniciosum insipientia? eumque, qui sit insipiens, sibi ipsi nocentissimum? aut etiam plurimorum causam malorum alijs esse? Et Macrobius in somnium Scipionis comment. i. tradit, eundem Delphicum oraculum consulenti, quonam itinere ad felicitatem pervenire posset, responsum ad hunc modum: Si teipsum cognoveris. Ut igitur summa ignorantia est seipsum ignorare, ita prima prudentis laus rea, ut Auctor innuit, nosse virum, id est se ipsum, atque etiam cæteros. Hæc ergo Sphinx ignorantia omnes præcipuat præter sapientes, qui seipsos norunt. Clarius dicam. Sphinx interrogat mortales, quid sit homo verè & propriè. Cumq; huic tam diffiçili quaestioni pauci responderè possint, id est, cum paucissimis datum sit, nosse se se, nihil mirum est, si tam multos præ-

cipiter ignorantia. Huic interpretationi Sanctius palmam dat, & se magnificè hic effert.

DEVENIMVS tandem ad mythologicam tractationem. Sphinx triformis, utpote quæ puellari forma sit, plumis recta ut avis, & leoninis pedibus, ignorantiam arguit, in editissimo huius vitæ monte, & quasi theatro locatam, infinitam hominum multitudinem sua feritate opprimentem, non alia de causâ, nisi quod se non agnoscant, id est, se homines esse ignorent. Triplex autem monstri forma refertur ad tres primarias causas efficientes ignorantia. Nam virginea facies voluptatem repræsentat, sordamq; libidinem, quæ hominem ita excarnat & afficit, ut eum ab humanitate degenerem in belluinam ferunt naturam commutet, quo fit ut ab omni vera disciplina rectaq; institutione penitus abhorreat. Plumæ volucres, quibus torum corpus occupatur, & quasi obfideatur, leuitatem & inconstantiam animi satis aperte declarant, quæ quidem cum rationis principatum, vel naturæ vel consuetudinis vitio præripuit & occupavit, quid in homine reliquit, quod firmum aut constans esse vel videri possit? Cæterum pedes, quales sunt leonis, indicant superbiam arrogantiamq; quæ cum falsam de rebus opinionem habeat, seque scire putet, quod nescit, non mirum est si turpiter impingat, & longissimè absit à perfectæ rerum cognitione. Prima itaq; ignorantia causa est ingenij leuitas, vel temeritas, quæ quid maxime se deceat, non videt. Altera est corporis voluptas, primo quidè aspectu blandiens, sed asperrima, tristisque, postquam gustaueris: De qua sic ante, Emblemate 83.

meretricius ardor

Egregijs iuvenes senocat à studijs.

Tertia causa omnium perniciosissima, & ad nocendum imprimis efficax, est animi elatio & arrogantia: de quibus singulis, quia iam in superioribus passim dictum est, nolo esse longior. Pausanias in Ecoricis ad historiam hæc refert, inquit: Iude si processeris, motem videbis, à quo Sphingem aiunt desilisse, quæ ad perdendum captivos quaestiones proponebat obscuras. Dicunt nonnulli, navali eam potentia instructam latrocinij causa oberrasse, & ad mare circa Anthedonem appulisse. Hoc autem monte occupato, rapinis fuisse

Eee inten-

IV.

Sphinx
mythologia.

Virginis
facies in
Sphinge.

Plumæ
Sphinxæ.

Leonini
pedes.

Ingenij
leuitas.

Voluptas
corporis.

Superbia.

Historia
Sphinxis.

Sphinx
ignorantia est.

*Sphinx
Laij filia
notha.*

intentam, donec Oedipus eam confecerit, obrutam exercitus multitudine, quem Corintho eduxerat. Strabo lib. 9. & Phaedemus 5. rerum Attic. Dicitur item Laij notha fuisse filia, & edocta à Laio per beneuolentiam, quod Cadmo datum erat oraculum Delphicum. Priusquam autem reges fierent, scire aliud nihil oportebat quam oraculum. Quoties itaque de regno quis litē Sphingi intenderat (nam & Laio ex pellicibus liberos fuisse procreatos aiunt, & oraculum Delphicum ad Epicaften solummodo, & Epicaften filios spectabat) hac Sphingem aiunt aduersus fratres vsam esse fraude, ut Laij de stirpe si essent procreati, quod datum fuerat Cadmo oraculum proferrent. Qui respondere non poterant, eos morte mulcabat, ut qui immerito & de genere, & de imperio disceptarent. Oedipus uero in somnis oraculum edoctus, Sphingem accessit. Palæphatus quoque qui à Lilio Gyrardo allegatur, historiam de Sphinge sic exponit: Cadmus uxorem Sphinga habens Amazonida Thebas profectus est, ubi interfecto Dracone regno potitus est, ducta uxore Harmonia Draco nis sorore. Id Sphinx iniquo animo tulit: quare seductis nonnullis ciuibz & cane, quam à velocitate pedum Greci *μοδων* vocant, Sphicium seu Sphincium (utroque enim modo legimus) occupauit, incursio nibusque ac insidijs, quæ à Thebanis indigeno sermone ænigmata dicuntur, Cadmū ipsum, & qui illum sequebantur, infestauit. Tandem proposito præmio ab Oedipode superatam fuisse. Sabellicus principio Enead. 7. lib. 1. credit Sphingem perniciosum quendam hominem fuisse, qui calliditate multos peruenerit. Natalis Comes Mytholog. lib. 9. cap. 18. per Sphingis fabulam id significatum fuisse ab antiquis sapientibus credit, suam cuique fortunam æquo animo esse ferendam: quam tamen si quis ægerimè ferat, omnino ferre necesse sit. Nam quid significant alæ? an non fortunæ inconstantiam? Aut cur uigues in prædam flexæ illi tribuantur? nonne quod vnde cumque; libuerit omnia potest auferre? Cur humana est facies? quia humanum est subijci calamitatibus & vicissitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo esse ferenda aduersa significat, quæ vel vi omnino sunt ferenda: si quis enim miseras prudenter sustinere nequiverit, aut uia se

*Sphinx
æypus for-
tuna.*

sapienter inter aduersa custodierit, ille ab ipsa Sphinge crudelissimè torquetur & laniatur. Atque ut summam dicam, nos mouere per hanc fabulam sapientes voluerunt, aut prudentia & Mineræ consilio fortunæ iniquitatem esse superandam: aut si minus illud fecerimus, nos ab illa superari oportere. Nam quid agitur in superiore ænigmate Sphingis? an non de humana imbecillitate, cum nihil nascatur homine debilius aut calamitosius. Sanè Romæ aliquot Sphinges marmoreæ, quæ ex Aegypto allatæ dicuntur, in Capitolio & alibi hodie adhuc conspiciuntur. Aegyptij enim ideo Sphinges ante templa posuerunt, quod mystica dogmata, præcepta & institutiones sacras, per ænigmatum nodos à profana multitudine inuiolata, custodita, & in arcanis tantum tractari voluerunt. Ideo putant Octauium Augustum ob taciturnitatem Sphinge loco sigilli aliquandiu vsu fuisse; quæ etiam adhuc ante ostium ponti Euxini, quo in Bosphorum sese exonerat, in altera Symplegadam insula, in columna veteri ex albo marmore conspiciuntur, cum hac inscriptione: DIVO CAESARI AVGVSTO L. CLANNIDIVS L. F. CLA. PONTO. sicut Leuenclanius tanquam *αὐτόπτης* notauit. Synesius tamen aliam affert rationem. Mercurij, inquit, numinis duplicem speciem effingit Aegyptij, iuuenem statuente propter senem. Quod hoc sibi vult, cum, qui alijs cum laude præfaturus sit, esse & mente & robore præditum oportere. Eamque ob causam ab ipsdem & Sphingis effigies in vestibulis lucorum consecratur, nota illa quadam diuinæ duarum virtutum copulæ, significante robore bestiam, prudentia hominem. Nam robur experts ductus prudentiæ, attonitum fertur, res omnes miscens ac turbans; & mens destituta manu ministerio, ad actiones est inutilis. Vide adagium, *Mann ignauus, mente presens*. Item, *Sphingis ænigmata dissoluit*. Pierius Val. lib. 6. Hieroglyph. Sed & Amasis Aegypti rex Sphingem ex vnico saxo elaborauit, cuius longitudo erat pedum 143. altitudo à ventre ad summum apicem in capite 62. capitis ambitus pedes 102. colligebat. Amasin regem in eo conditum voluit. Plinius libro 36. Natur. histor. c. 12. Ceterum (quod nolim prætermisum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem

*Cur
ægypti
Sphinges
pra
bus
runt
murem*

*Sphinx
Amasis
regis*

ægypti

retulit ad ingenij sollicitiam, & robur corporis, ob humanam faciem & leoninum corpus. Attigit Aelian. de historia animal. lib. 2. cap. 7. Retulit ad iustitiā Dio Chrysostom. Orat. 10. sub finem, & torquet ad sophistarum genus. Non omittendum potestum est, olim quosdam meretrices ex Megara Sphinges appellatas fuisse, quod humano capite mansuetudinem præ se fer-

rent, verum corpore reliquo leonino rapacitatem & imperium, quod in miseros amantes exercent, indicarent, de quibus verficulus veteris cuiusdam dici potest:

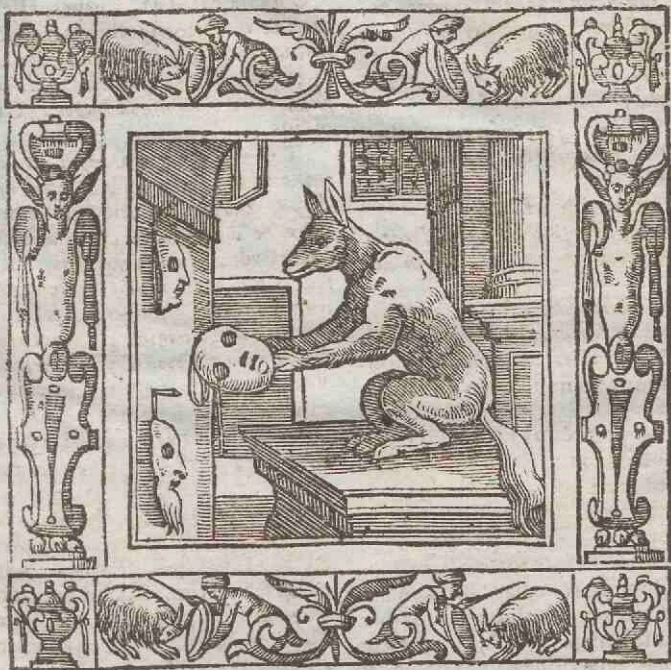
ἴσον λεόντιος καὶ γυναικὸς ἀμότης.

Par est leona & femina rapacitas.

Vide Pierium lib. 1. & adagium, Megarica Sphinges. Nos cum vulpe formam contemplatum imus.

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXIX.

INGRESSA vulpes in Choragi pergulam,
 Fabrè expositum inuenit humanum caput,
 Sic eleganter fabricatum, ut spiritus
 Solum deesset, ceteris viniſceret.
 Id illa cum sumpſisset in manus, ait:
 O quale caput est: sed cerebrum non habet.

I. **A**SSIDER in pergula vulpecula, & personas humanas hinc inde pēdentes contemplatur, & manibus contrectat. Versus sunt Senarii Iambici.

II. *Apologus
Æsopi.*

SUMPTVM est ex fabulis Aesopiciis, sed præcipuè ex fabulis Gabriæ, de vulpe & capitis humani simulacro, quod cum offenderet, artem quidem & vultus efficti laudauit elegantiam, sed nihili esse duxit, quia cerebro careret. Apologum ita scitè redditum huc apponam:

Mimi ingressa domum vulpes, dum singula rerum

*Visendi studio, scena instrumēta reuoluit,
Formosi larum simulacrum repperit oru:
Inque manu sumens, animoque & lumine
lustrans;*

*O quàm insigne caput, specie quam, dixit,
honestā.*

*Sed rationis inops, cussq; informe cerebro.
Sordet honos forma, nisi cui sapientia iuncta est.*

Breuius Phædrus lib. 1. fab. 8.

*Personam tragicam forte vulpes viderat:
O quanta species, inquit, cerebrum non
habet.*

*Hoc illis dictum est, quibus honorē & gloriā
Fortuna tribuit, sensum cōmunem abstulit.*

III.

INGRESSA vulpes] id est, astutus quidam & festiuus homo, id enim ἄλληγορικῶς accipe.

Choragus.

In Choragi pergulam] in statuarij officinam. Choragus ad verbum est dux chori, & suppetitor instrumenti ludicri, & expensarum, inquit Budæus. Vnde & Choragium, locus vnde omnia promuntur ad ludos necessaria. Et huc fortè respexit Pignorius, dum figuram hanc nostram curauit exprimere, nempe vulpem inter laruas & personas sedentem, secus quam habent alia editiones, quæ vulpem inter statuas & imagines locant. Plautus in Persa:

*Sed ποῶθεν ornāmēta? Abs chorago sumit o.
Cassaubonus in Suetonij Augustum, cap. 70 inquit: Choragos vocant hodie eos, qui pecunia sua chorum conducunt & instrunt: ac primus χοραγὸς dicebatur is, qui erat verè ἡγεμὼν τῶ χορῷ, cuius erat officium, videre ne imperitia chori aut lascinia verus Musica corrumpetur, sed pura ac sincera seruaretur. Quid aut sit Pergula, satis explicatū Emblemate 122.*

Fabrè expositum] id est, affabrè, ingeniosè, artificio quodam singulari, δαιδαλέως. Plautus in Stichio, Act. 4. Sc. 1.

Vt Apologum fecit, quàm fabrè

Idem in Pœnulo, Act. 3. Sc. 1.

Basiliè exornatus incedit, & fabrè ad fallaciam.

In Menæchmis verò sic:

Hoc lepidum est, hoc factum est fabrè.

Sed ita ab usu recessit, & eius loco vitimur, Affabrè.

Vt spiritus solus deesset] ita ad vigum erat expellum, vt ei solus sensus & vox deesse videretur.

O quale caput est] Vulpes, id est, cautus, & veterator spectato artificio hominis, ita pronūciauit: καλὴ κεφαλὴ, ἀλλ' ἐν κεφαλῷ οὐκ ἔχει. id est: O pulchrum caput, sed cerebrum non habet. Græcè lepidius.

TORQUETVR πρὸς ἀνδρας μεγέλοπρεπῆς μὲν τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλογίσεις. Vel in quosdam formosulos & elegantiore cultu adolescentes, cætera verò prorsus obtusos, nulliusque frugis, qui certè nihil aliud circumferūt, quàm quod proverbio dici solet, in eburræa vel aurea vagina gladium piumbum, & Σαπρὸν σίληρον ἀργυρὸς πινὰ ἔχον. Vnde conquestus est nescio quis Græcorum his quidem verbis:

πολλοῖσι θνητῶν ἡ μὲν ὄψις εὐγενής, ὁ νὸς δ' ἐν αὐτῇ δυσγενής εὐρίσκεται.

id est:

Multis mortalium aspectus libera lū,

Mens autem in se ignobilis deprehenditur.

Rectè admonuit Thales, laborandum non esse in facie exornanda, sed potius in actionibus & studiis honestis pulchritudinem esse querendam. Lubens apponerem exemplum Nirei ex Homero Iliad. γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε, eorum qui ad Ilium venerunt formosissimus. sed, vt ille subiicit, ἀλαπαδνὸς ἐνν, imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius semel dumtaxat Homerus meminit in naviū catalogo, vt perspicuè ostenderet, eam corporis formā ad res excellentes, & quæ laude dignæ sūt, minimè idoneam. Solā enim pulchritudo & hipocorporis non sufficit, nec prodest, nisi etiam animi bona accedant, ita vt decor corporis dispositioni mores non aduersentur.

Fabrè

IV. Formosus nihil nisi sola forma.

Nireus formosissimus.

In cōpō-
los, et for-
ma sin-
diosos.

sentur, sed omnino etiam animi candor & forma eluceat. Præstat enim, longè quæ satius est deformem scdumque aspectu, sed sapientia & ingenij dotibus præditum esse, quàm elegātem, venustum, & habitu corporis excellentem, mente autem, consilio, & virtutum ornamentis deficiente, nec quidquam tantæ membrorum pulchritudinis expectatione dignum præstare. Est itaq; operæ precium, iuxta Socratis præclarum monitum, quemque virtutis & honesti studiosum τὴν ἐαυτοῦ μορφήν ἐν κατόπτρῳ θεωρῶμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκησάτω τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἢ ηὐχόμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν ἀσχερῆ οἰκῆν. εἰ δ' ἀρχὸς αὐτοῦ φαίνεται τὴν τὸ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῶδε μᾶλλον ἐπιμελητῆναι τῆς ψυχῆς id est: suam ipsius formam in speculo debere conspiciere, ut si forma bona sibi videatur, exerceat eam unā cum animo, & faciat quæ forma digna sunt: ut putet admodum absurdum esse in pulchro corpore animum deformem continere. Quod si deformis sit in ijs, quæ corporis sunt, eo magis curandum sibi videndumq; ut pulchritudinem animi consequatur. Cicero in Oratione, quæ non extat, in Clodium & Curiōnem: Credo postquam tibi speculū allatum est, longè te à pulchris abesse sensit. Iocatur Tullius in Clodij formam, & ad cognomen familiæ Pulchrorum alludit. Eos proditum est fuisse prudentes, sobrios, continentēs, modestos, rei q; publicæ suo tempore perstudiosos, à quibus longè aberat Clodius. Sed quia de forma corporis mentio incidit, huc conferre placet dictum Iuliani Imperatoris, quod ut memorabile laudatur à Marcellino lib. 25. historiarum: Turpe esse sapienti cum habeat animum, captare laudes ex corpore. Egregiè Seneca epist. 66. Errare mihi videtur, qui dixit: *Gratior est pulchro veniens ex corpore virtus.* Non enim vilo honestamento eget ipsa, at sui magnum est decus, & corpus suum consecrat. Clatanum nescrum cœpi intueri: formosus mihi videtur, & tam rectus corpore quàm est animo. Potest ex casta vir magnus exire, potest ex deformi humilq; corpusculo formosus animus ac magnus. Quosdam itaq; videtur mihi in hoc natura tales generare, ut approbet virtutem omni loco nasci. Si posset per se nudos

edere animos, fecisset. Nūc quod amplius est, facit: quosdam enim corporibus im-peditos, sed nihilominus peritumpeñtes obstantia. &c. Succurrit Galeni seu Menodoti non inueniendus πρὸς τὰς χῆρας locus, vbi de Nireo, de quo paulò ante. Quid enim gratia formæ, nisi adsit cultus animus? Video sæpe & rideo stultam multorum in cura pulchritudinis vanitatē. Hem quot suscipiunt labores? quot delectabilibus abstinēt? quot sibi inferunt supplicia, ut formosiores non quidem sint, sed appareant, vnius formæ studio & valetudinis & voluptatis inimiciores? Quantum verò tempus inter comendū absumitur? quot honesta, quot vtilia, quot interim necessaria negligunt? Sed nescis, ὁ Veneris pulle, quid mali alas; habes hostituum domi, & quod peius est, blandum ac delectabilem: habes raptorem quietis & temporis, perpetuumque tortorem; habes materiam laboris, vberimam discriminum causam, fomenta libidinum, nec minorem quærendi odij quàm amoris aditum. Esto: fies forsitan amabilis mulierculis, sed odiosus viris, aut certè suspectus. Quid igitur, formosule, de forma gloriaris, quæ ad breuissimum tempus erit? Cadet flamma cæsaries, reliqui capilli albescunt, teneratum genarum purpuram pallor scdabit, serenam frontem squallentes arabunt rugæ, lætas oculorum acies & lucida sidera mœsta teger nubes, læue dentium ebur ac candidum scaber sitis obducet atque atteret, recta cernix atque agiles humeri curuescent, guttur planum crispa bitur, aridas manus & recuruos pedes suspicaberis tuos non fuisse. Quid multa? venit dies quo te in speculo nō agnoscas. Veris igitur & permansuris bonis delectari conuenit, non falsis ac labentibus. Est enim & sua animo pulchritudo multo suauior certiorq; quàm corporis, & ipsa quoq; suis legibus, decore, ordine, ac apta suarum partium dispositione subsistens: illam optare, illi operam impendere dignum erit, quam nec dies longa dereter, nec morbus extinguet, nec ipsa mors. Cæterum (ut ad caput nostrum reuertamur) Philosophi permulti animæ sedem in cerebro, tamquam in arce summa posuere: unde recordes & insipidi vulgò dicuntur cerebro vacui. Inuenal. Satyr. 14.

Cum facias peiora senex, vacuumq; cerebro

Sedes ani-
ma cere-
brum.

Socratis
sapiens
dictum.

Locus
mordax
Ciceronis
in P. Clod-
ium.

*Iam pridem caput hac ventosa cucurbita
quarat?*

Quod spectat illud Cleanthis: ἀρεδ' εὔρες

*μὲν τῇ μορῇ ἰσχυρὸν διαφείπει: Vide
proverbium, Caput vacuum cerebro, dum
nos arietem inducimus.*

Diues indoctus.

EMBLEMA CLXXX.

TRANAT aquas residens pretioso in vellere Phryxus,
Et flauam impanidus per mare scandit ouem.

*Ecquid id est? Vir sensu hebeti, sed diuite gaza,
Coniugis, aut serui quem regit arbitrium.*

COMMENTARII.

I.

IVVENIS inequitās arietem aureo vel
lere testis, magna spe & hilari vultu va-
stum mare trajicit.

II.
*Vnde pe-
titū Em-
blēma.*

FONTEM Emblematis ex Galeno
sumo, in suasoria ad artes oratione, quam
in principio suorum Operum posuit. Ibi
enim Diogenis apophthegma citat, qui di-
cebat, indoctum diuitem esse arietem in

aureo vellere. Verba ipsa Galeni quia su-
pra Emblemate 73. posuimus, hic non re-
petimus, eo lectorem amandantes. Phryxi
autem fabula sic habet. Athamas Aoli
filius, Thebanorum Rex, ex Nephele ux-
ore, vel ut Pindarus in Hymnis prodidit,
ex Democice, vel ut Hippia placuit, ex
Gorgopide, vel ut ait Pherecydes Syrus,

cx.

*Fabula
Phryxi*

ex Themisto duos suscepit liberos, Phryxum scilicet & Hellen. Dimissa autem, quæcumq; ex his fuerit, priore vxorē, lege repudiij, siue vt Apollonij scholiastes vult, defuncta, alteram cui nomen huius, dædæ Cadmi filiam, quæ iniustatum nouercenti more priuignos odio prosequens Aæolicis forminis persuasit, (vt etiam testatur Nonnus in 1. Dionysiacō) vti frugū semina priusquam terræ mandarentur, inspijs viris torrerent. Quare cum terra redderetur infecunda, fameq; tota ea opprimeretur regio, legatisque ad Apollinis oraculum decretis, vt durissimi anni eius corporis causam inquireret, eos Ino corruptis muneribus, monuitq; vt eū reuerſi fuerint, Apollinis nomine Phryxum & Hellen in victimas flagitent. Horum mendacijs fidem habens Athamas, verumque arce vt tantquam victima mactaretur, imposuit. Sed Nepheſe mater eos rapuit, & auream ouem à Mercurio captam illis dedit, qua per sacra auecti fuerunt. Cum verò ad id freti peruenissent, quod est inter Sigeum & Chersonesum, Helle matris vastitate perterrita in mare decidit, quod ab ea postea dictum fuit Hellepontus, vel Athamantidis, vt ait Aeschylus in Perſeis, Apollodorus in 1. Bibliothec. Lucianus in dialogis mortuorum. Astipulatur Ouidius his verbis in epistola Leandri, vbi etiam fabulam attingit.

Fluctibus mimodici Athamantidos æquora carent, aut ut iniqua mouetur, aut utq; manet portu tuta carina suo.

Hoc mare, cum primum de virgine nominata merſa

Qua tenet, est nactum, tale fuisse puto.

Est satus amissa locus hic infamis ab Helle,

Vtq; mihi pareat, crimine nomen habet.

Inuides Phryxo, quem per freta tristia tutū

Aurea lanigero vellere vaxit onis.

Phryxus amissa sorore incolumis in Colchidem peruenit, ibiq; Ioni Phryxo cognomine, arietem immolauit, pellemq; illius in loco Martis in eius honorem suspendi, quam postea à dracone ſernari foliam fabulari sunt. Valer. Flaccus in Argonaut. Manilius libro 4. Attron.

reſtituit tibi laniger ipſe.

Cum viderem ſindos aurato vellere Pontū,

Orbarumq; ſua Phryxum perſata ſorore,

Phryſidos ad ripas & Colchida regna re-

Fabulam de Phryxo, deque Helle copioſe narrat Iſacius Tzetzes in Lycophronem, & paſſim auctores. Vide Natal. Comitum Mytholog. lib. 6. cap. 9. Ouid. 3. Faſtor. in ſine. Pontanum in Vrania, cum doquitur de Ariete. & Hyginum de Ariete. Idem narrat pulcherrimis carminibus Hiſpaniſ Ioannes Mallara Hiſpalenſis in ſuo Hercule, cantu 4. Phryxi quoq; meminit Animal. 6. Tacitus. Partu ſerunt ſe Theſſalis ortos, qua tempeſtate Iſon poſt auectam Medeā, gentosq; ex ea liberos inanem mox regiam aetæ, vacuosq; Colchos repetunt. Multaq; de nomine eius, & oraculum Phryxi celebrant. Nec quiſquam ariete ſacrificauerit, credito veniſſe Phryxum: ſiue id animal, ſeu nauis inſigne fuit. Sic ille. Etenim aliqui arbitrati ſunt nauē fuiſſe, quæ pictum in prora arietem haberet, qua Phryxus & Helle per mare venci ſunt: verum cum Helle ē prora in mare deſpiceret, in mare decidit ſe ac periſſe, vt ſcripſit Hellanicus. Palæpharus affirmat, Arietem vocatum nutritorem, cuius opera & conſilio ſunt liberati. Alij aliter interpretantur, vt videre eſt apud Nat. Comitum, & nos etiam aliquid afferemus.

PRECIOſO in vellere] De vellere aureo Ouidius 7. Metamorph. Iuſtinus in Trogum lib. 42.

Et ſtauant ouem] id eſt, auream. Obſeruandum eſt, quam varijs nominibus aureum vellus poetæ nominauerint. Euripides, *πύχρυπον*, dæpas. Orpheus & Apollonius *δæpas*, & *κῶας χρυσεῖν*. Pindarus, *χρύσον βάκος κρή*, *δέρμα κρή βαδύραλον*, *κῶας αἰχλᾶν χρυσεῖν θυσαφῶ*, & *δέρμα λαμπρῶν*. Poeta quidā apud Ciceronem, Auratum arietem Colchorum. Catullus, auratam pellem. Ennius, auratam pellem arietis. Ouidius, Phryxeam ouem, Phryxea vellera, Quom ſaluo vellere conſpicuam, Vellera nitido villo radiantia, Arietis aureo villo ſpectabilis. Val. Flaccus, Pecoris Nepheſei vellera. Phryxeam pecudem, pellem rutilam, pellem fideiſ villis comantem, vellera radiantia. Sic noſter Alciatus hic, Pretioſa vellera, & *ſταυῶν* ouem vocat.

Impavidus per mare ſcandit] non horret marinos fluctus & turbines, quanquā horriſicos.

Vir ſenſu hebeti] imperitus, ſolidus, qualis eſt onis, animal inſipiens & ſtultū.

Ecc 4 vt

Taciti
locus de
Phryxo.

III.

Varia
nomina
velleris
aurei.

VI

Hellepontus ab
Helle dictus.

ut dicemus. Vnde illud *προβατίς βίον*
ζῆν. & προβάτων ἡδός. Pierius lib. 10.
Hieroglyph.

Gaza.

Dinice gaza] opulentus, locuples. Ga-
za dictio est Persica, significans opes, sup-
pellectilem, & generaliter quidquid possi-
demus, ut ait Servius in 1. Aeneid. P. 6.
Mela: Gaza, inquit, Persae ærarium vocāt.
Curtius lib. 3. circa finem: Pecuniam re-
giam (gazam Persae vocant) cum precio-
sissimis rerum afferri iubet.

Vxor sub
sit non
imperet.

Coniugi aut serui quem regit arbitriū.]
Is apte dicitur à Græcis *γυναικοκρατέ-
μενος*, & *δελοκρατέμενος*, Philæmon
Comicus rectissime scripsit, vxoris probe
partes esse, ut se non superiorem marito
putet, sed dicto audientem: adiungit enim,
magnum esse malum si mulier viro do-
minetur, eumq; superet: Ita ille:

Ἀγαθὸς γυναικὸς ἐστίν, ὃ Νικοσράτη,
Μὴ κρείττον' εἶναι τὰνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκουον.
Γυνὴ δὲ νικᾷ ὃ ἄνδρα κακὸν ἐστὶν μέγα.
id est:

Proba vxor, ὃ Nicostata, marito suo
Non debet esse superior, sed obsequens.
Nam grane malum vxor est superans vi-
rum suum.

Huc spectant versus isti Euripidis in An-
dromache:

οἰκία δ' ἐν ἧ πάντα πρωτεύει γυνή
ἐκ ἐστὶν ἥ τις πάποτ' ἐκ ἀπώλετο.
Haud una salua mansit unquā familia,
Partes priores vxor in qua gesserit.

Memoratur & hoc recētorum cuiusdam
dictum in eandem sententiam, locosam al-
legoriam habens: Nō placet mihi domus,
in qua gallina cantat, gallus tacet. Galli
dicunt: *Tout se porte mal, ou la femme*
parle plus haut que le mari.

IV.

Aries in
aureo vel
sero.

ARIE aurei velleris hic notantur
potissimum locupletes illi, qui cum sint
hebeti & obtuso prorsus ingenio, dicuntur
trahunturque pro vxorum arbitrio, ut eo-
rum negotia è famulorum ductu regula-
que pendeant: nec secus ac infantes anni-
culi è nutricis amplexu, illi quid loquan-
tur, quidq; statuunt, non habent, quod il-
los animus & rationis copia deficiat. In
quos hoc Pallada torqueri solet:

Πλέτον μὲν πλατύντος ἔχειν, ψυχὴν δὲ
πένυτος,

Ὡς τοῖς κληρονόμοις πλείσις, σοὶ δὲ
πένυς.

Diuitias locupletis habes, animum sed e-
geni;

O successori diues, egene tibi.

Xenophontis locus 4. Comment. satis esse
potest ad id Emblemata illustrandum: nem-
pe ὅτι ἂν θρωπὸς δέλοι δι' ἀγνοίαν, καὶ
πλέσιοι. quæ Socratis disputatio est cum
Euthydemo. Ea enim misera censenda est
seruitus, quæ non à fortuna, sed ab animi
imperitia nascitur, quæ in summa etiam
copia non potest non esse alijs mancipata.
Non dedecet aliquando rebus serijs iocos
immiscere non inurbanos. Sic ludunt qui-
dam in famulorum conditionibus:

Miles habet seruum monachus, clericiq;ue
sodalem:

Plerumq; & socii stultus uterq; tenet.
Nempe qui seruit militi, verè non simu-
late obsequitur: clerici & monachi se-
pe pro seruis dominos serunt, & ad eorum
mores sese nimis aliquando supinè accom-
modant. Ferunt ergo pudendam *δελοκρα-
τίαν*, digni seruire magis, cum nulla tur-
pior seruitus quam voluntaria. Nec de-
sunt de muliebri imperio vulgò trita di-
ceteria, veluti;

Hunc fatuum facior, quem calceus urget
Et vxor.

Et illud:
Fœmina quem superat, nunquam vinit sine
pœna,

Libertate caret dura constrictus habena.

Cum Diogenis apophthegmate, de quo
ante, consentit illud Caij Cæsaris, quod à
Corn. Tacito memoratur lib. 13. Annal.
Iulium Silanum auream pecudem appel-
labat C. Cæsar ob segnitiam, vel vecordiā
potius. Aries simplicissima & stolidissima
est pecus, bono tamen corporis habitu, &
conferto lanæ mollis tegumento: aurum
diuitias, puer aut seruitutem, aut iuuenilē
ætatem significat. Quare Phryxus aurei
velleris arietis Pontū transuectus, aut vxor
est, aut seruus, aut pusio virum aut domi-
num, diuitem quidem, sed stolidum, suo
arbitrio quocūq; velit transferens. Certè
ouis in Hieroglyphicis tum felicitatem,

tum stulticiam arguit. Felicitatem quidē
ex oue portendi olim Hetrusca disciplina
docuit. Virgilius felicitatem anrei sæculi
sub Augusto reuiviscentis attingens:

Ipse sed in pratis aries iam suauherubenti
Murice, iam croceo mutabit velleris, succo.
Sed felicia illa portendi ex euentis com-
probatum, tunc præcipuè cū agnus natus
esset vellere in fronte purpureo in villa

Auto-

Serui
minet
imper-
tiam.

Iulius
Silanus
aurea
pecuni.

Omne sub
citatis
hinc
phryxus.

Antonini cuiusdam plebeij viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verum is, in cuius ædibus agnus editus fuerat, cum imperium Antonino ex hoc portendi audiuisset ab aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur, agnum statim occidit; quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, ab Antonino fratre necandum esse, ut subsequitur est; quod apud Aristum Spartianum, & alios habetur. Eadem oues Diadumeno imperium portendere, cum in agris patris oues purpureæ duodecim natæ essent, quarum vna tantum varia fuit. Quod verò ad stultitiam attinet, notum est vulgo, ouium cognomento insipientes appellari. Et Accius in Somnijs posuit ouilem fœrum in Tarquinium Superbum concitatum, tanto impetu irruentem, ut regem solo prosterneret: quod Brutum indicabat, quæ Rex ille hebetem, & quasi pecudem existimabat. Fabius etiam Maximus, cum prima ætate communi hominum iudicio putatur hebetior, Quicula cognomine appellatus est. Vide adagium, *Ouium mores*. & Aristotelem lib. 9 de nat. animal. Socrates etiam diuites indoctos vocabat aurea mancipia; & equos argento circumtectos. Sed redeamus ad aureum nostrum vellus. Non obscurum est, veteres ea dixisse aurea, quæ magnam suppeditarent, emolumentum & redditum, siue agri bonitate, siue pecore aut lenificio. Hinc Martialis de Beti fluuiio:

Beti oluisse a crinem, redimite corona,

Aurea quæ nitidis vellera tinguat aqua.

Quocirca factum est, ut pecudes ipsæ aureas pelles habuisse ferantur: qualis fuit Argis Atre, quam sibi Thyesten subduxisse conuenit. Sic in Colchide Areta Rex, ad cuius arietis pellem Iason profectus est & socij Argonautæ, regij sanguinis & animi, qui regionem gregibus & opibus nobilitauerunt, si Varioni credimus lib. 2 de re rust. c. 1. quem laudat & sequitur Forcanus lib. 1. de Imp. & Philo. Galli quibus etiâ stare videtur Coel. Rhodign. lib. 25. cap. 1. Oves sanè tanto in honore habuerunt veteres, ut ex iis solummodo opes fieri existimarent; & pecuniam itq; peculium omne à pecudibus & gregum numero olim censuerint. Ea de causa Maronius Corydon diuitias suas

ostentaturus, dicit:

Mille mea Siculus errat in montibus agna.

Similiter cum Hercules ex Africana victoria nihil præter oues abegisset, aurea mala secum asportasse fabulosè dictus est:

μῆλον enim & οὐν & pomum significat.

Sed vellus aureum alii malunt intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos esset, à principibus quibusdam viris congestam. At verò Colchica regio propter vicinitatem Caucaſi montis, auro abundabat, vel teste Strabone, qui scribit multos fontes ex Caucaſo manare, scatuentes arena aurea, tam tenui, ut oculorum aciem effugiat, eamq; colligi ab incolis, pellibus quibusdam lanosis in aquam iniectis. Hinc enim suspicari possumus locum esse fabulæ datum: pelles enim, subsidente in ijs arena, speciem auri velleris præ se ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc trāsferte non pigeat. *παρὰ τούτοις δὲ λέγεται ἡ χρυσὸν καταφέρειν τὰς χειμᾶρες, ὅπου δὲ χρυσὸν αὐτὸν τὰς βαρύνει σάτας κατατετριμέναις, καὶ πολλοταῖς δαράται ἀφ' οὗ μὲν δεῦν δαὶ καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας.* Meminit Corn. Tacit. 6. Annalium. Sed dum alios plerq; auctores voluo, occurrat id quod de aureo vellere plurimi referunt, ex Suida potissimū,

explicantiq; de arte, quam *χημείαν* Græci appellant. Etenim inueniuntur auctores non pauci, qui aurei velleris pellem inter preteritur fuisse librum quædam veterum more in pelle conscriptum, in quo auri conficiendi scientia traderetur: cuiusmodi libros cum Diocletianus summa diligentia perquisiuisset apud Aegyptios (qui huius peritissimi censebantur) omnes flamma consumpsisse fertur, ne diuitijs ita comparatis Aegyptij Romanis inferre bellum auderent: atque ex eo tempore artem hanc publico Cæsaris edicto semper habitam fuisse flagitiolosam. Sed quia de Chymia siue Alchymia incidit mentio, æquus lector non agrè ferret, si de eius certitudine & difficultate ea, quæ partim ex probatissimorum auctorum lectione, partim etiam virorum doctorum conuersatione & colloquio hausi, hic loci vel historicè saltem paulò prolixius exponam, interim haud inuire permittens, ut suo quisque abundet sensu, & de his pro arbitrio statuatur. In primis in confesso est, artem transmutandi metalla in aurum & argentum esse

Aurea mala.

Aureum vellus.

Chymia per vellus aureum notata.

Alchymia velut stat.

Item flumina.

Aurea, quæ lucro sa.

Diuitia olim in pecore.

*Hermes
Trismegis-
tus.*

vetustissimam, quam omnes vendicant cui-
dam Hermeti Aegypto, seu Mercurio
Trismegisto. Is enim fuit, qui post dilu-
vium omnium artium & disciplinarum
tam liberalium quam mechanicarum pri-
mus fuit inventor & editor; qui Mosi cog-
natus creditur. Mosi autem natiuitas
cadit in annum M. 2373. qui est ante na-
tum Salvatorem nostrum 1598. Argouau-
tarum expeditio circiter annum M. 1740.
ante natum Christum 1231. ut supputat
Abrahamus Bucholz. in Indice Chroni-
co. Diocletianus verò Imperator floruit
circiter annum 284 post Christum natum.
Ultra ergo mille octingentos annos vigu-
it hanc artem in Aegypto ante Diocletia-
nam librorum chymicorum denastatio-
nem, de qua Suidas, rectè potest colligi.
Ab Hermete Chymia quasi per manus
tradita est & propagata, non ad Græcos,
non Latinos, sed Arabes. Quid multis?
Sat antiqua est, si sat vera. Verùm de hu-
ius artis veritate disputanti non possunt
firmiora argumenta esse, quàm quæ à sen-
su seu experientia, & ratione ducuntur:
inde enim alia omnia robur capiunt, quæ
in utramq; partem disceptantur, non tam
in hoc, quàm omni alio negotio. Qui veri-
tati se opposuerunt, ut Agricola, Cardanus,
Sealiger, Carreus, Fenottus, Erastus,
Aubertus, Seidelius, & nuperrimè More-
sinus Scotus (prætereundas enim censeo
quotlibetarias infinitorum scholasticorum,
& huius faciei quæstiones) cum aut negare
debuissent experientiam & sensum: aut,
ut ait Libanius in Syrraxi metall. Thef.
40. & 43. modum, quem posuere artifi-
ces; in genere per rationes Logicas, hoc
est, ex mera phantasia desumptas, aggressi
sunt ostendere, non posse fieri artificiale
metallum. Quanto rectius illi, cum om-
nes sint Peripatetici, audissent suum ma-
gistrum & principem Aristotelem præ-
clare monentem, in ijs, quæ sensibilia sunt,
non rationem, sed sensum, iudicem omni
exceptione maiorem, esse consulendum?
Qui etiam, quando disputat contra eos,
qui omnia dicebant moueri, 8. Phys. t. 22.
neglecto sensu rationem quærere, imbe-
cillitatem mentis meritò censet: & absurdum
præter rem imaginationi seu ratio-
ni credere. 3. Phys. t. 37. Sensu enim &
experientia multiplici, & testimonio indubi-
tato constat, & factum esse aurum (nam

*Experien-
tia ostendit,
aurum
fieri posse.*

de hoc porissimum lis est) & factum esse
ea arte, quam norunt veri artifices, profi-
tentur sophistæ fraude multiplici. Ioan-
nes Andreas, celebris Iuris Pontificij inter-
pres, scribit, Arnaldum de Villa noua in
Cittia Romana, presentibus multis Car-
dinalibus & in virgulas auricommutas-
se, mox discedentem permisisse, ut omni
probationi subiceretur. Refert Pancitol-
us Rer. memorab. lib. 2. tit. de Alchyria.
Cornelius Agrippa lib. 1. de occulta Phi-
los. c. 14. affirmat, spiritum attri, aut potius
eiusdem forma & partē puriore, imperfe-
cta metallâ & argentum vinum in argen-
tum verti posse, seq; id vidisse & nouisse.
Teat. Franciscus Pleus lib. 3. cap. 2. de Au-
ro, plurimas accumulât experientias, quâs
breuitatis causa omitto. Multa etiam le-
gitur apud Hieron. Rubenium lib. de de-
stil. lect. 4. cap. 1. & 2. Libanum lib. 2.
Alchym. tract. 1. cap. 19. Gebrum, Hermem,
Comitem Bernhardum, & alios, in
primis apud Robertum Vallensem, qui
ex professore scripsit de artis huius certitu-
dine & antiquitate. Fernellus quoq; lib. 2.
de abdit. rerum caus. cap. 18. de veritate &
ratione artis attestat. Recentissima ex-
empla si desideras, pete ex Evvaldi de
Hoghelande historijs Colonia excusis,
Anno 1604. Quid? quod ego ipse hisce
oculis vidi, hisce manibus contractui: mas-
sam attri à quodam mihi satis noto, & fa-
miliari confectam, & in Archiducali Aca-
demia Friburgi Brisgoiæ publicè dispu-
tationi, quæ fieri id posse negabat, illatam
& ostensam. Adeo etiam clara veritatis
huius lux est, ut ex ipsis aduersarijs ali-
qui eam non diffiteantur. Narrat Cardanus
lib. 6. de Subtilit. coram Principe &
Senatu urbis Venetæ argentum vitum in
aurum fuisse conuersum à pharimacopo-
la Tarvisino. Et cur tot præstantes viri
diuersarum gentium, tot tamq; præclara
de hac arte edidissent volumina? an in nu-
gis suæ famæ & gloriæ præsidium apud
posteror quærebant? Sunt Aegyptij, sunt
Arabes, sunt Chaldæi, Germani, Hispani,
Angli, quos quis enumeret? Multos Her-
molaus Barbarus, vir dignitate generis &
gradus, & omni doctrinarum genere orna-
tus, nominatim protulit: ego plures profæ-
ram, sed tantum insigniores; delectu enim
seruabo: Itaq; *χρυσότιμα* scripsit Osthane-
s, Hermes, Chanes, Rosius Alexandri-

nus

mus ad sororem Theosebiam, Olympiadorus Alexandrinus, Agathodæmon, Democritus, Orus, Chrysoichius, Pebichius, Comerius, Apuleius, Pegasus, Pelagius, Africanus, Theophilus, Synesius, Stephanus ad Heraclium Cæsarem, Heliodorus ad Theodosium, Geberus, Callides Rachaidibus, Veradianus, Rhodanus, Canides, Merlinus, Lullius, Arnoldus Villanovanus, Augustinus Panthes Venerus; foeminae tres, Cleopatra, Virgo Taphūtia, Maria Iudæa. Quibus si annumerarem recentiores, Deum immortalem, quantum esset testium numerus? Laurentius Ventura libro de Arte chymica, gloriatur se 250. volumina in nobilem Bibliothecam Comitum Palatini intulisse, & præter illa quinquaginta adhuc alia habere. In iudicijs, ubi de censu, capite, fama agitur, duobus aut tribus testibus tam lege diuina, quam civili credendum est: & ita difficiles sumus erga viros tot doctissimos & integerrimos, quorum scripta prostant, propter paucorum ratiunculas, quibus toties responsum est? Vniuersè quidem à Gebro, Ventura, Petro Bono Ferrariensi. Nominatim verò Quercetanus eruditissimè respondet Auberto; Erasto Mussetus, Seuerinus, Rubens, Penotus; & Gasto Claveus subpræses Ninernensis, in libello, qui inscribitur, Apologia Chrysopæiæ & Argypopæiæ. Omnibus Libanius in Syraxi sua metallica altera, Alexandro quidem Carterio Patavino Thesi 46. Erasto Thesi 93. Fenotto Thesi 98. Scaligero Thesi 106. Auberto cum Fenotto Thesi 107. Moguntinis Baccalaureis Thesi 116. Cardano Thesi 119. Solus restat Thomas Morestinus Scotus, qui nuper ausus est resumere causam Auberti contra Quercetanum: sed qui & hūc compescat, forsitan in mundo erit. Hæc quoad certitudinem. Difficultas verò artis huius est maxima; est enim lapis Philosophorum, non cerdonum aut rusticorum. Præclarè Rogerius Baccho: In quibus Deus magnam virtutē posuit, in iisdem etiam magnam difficultatem collocavit. Difficultates istas singulari libro exposuit Theobaldus Hoghelan de, quem antè citavi. Sunt autem hæc tum in discendo, tum in exercendo. In discendo aliæ à discente, aliæ à docentibus libris. Discens à Deo hoc donum petendo impetret oportet, & ut possit, ipse sese præbeat

timentem Dei, à peccatis abhorreat, humilis sit, prudens, doctus, Latini sermonis peritus, Philosophus, naturæ principia sciens, laboriosus & industrius, constans, non iracundus, patiens, liber, vacuus à curis, secreti tenax, abstinens à Sophistis, non prodigus, non avarus, cautus in declinandis diaboli illusionibus, sufficienter locuples, librorum copiam habens, studiosus, faciat experimentum, sanus, hoc est, corporis, animi & fortunæ bonis instructus, quos rarissimos ait esse Pancirollus. At maior difficultas est quæ sequitur, propter libros, ex quibus petenda ars, intellectu difficiles: vel enim ars in ijs dispersa est, vel involuta ænigmatis, allegorijs, & similitudinibus, tum ab elementatis homine, animalibus, eorumque partibus vegetabilibus, figuris, metallis; tum ab elementis, dissimilitudinibus, æquiuocationibus, contradictionibus, nominibus inusitatis, characteribus, literarum transpositionibus, prauis transcriptionibus, styli varietate, impossibilibus. Tertio denique est difficultas, quæ oritur in exercitatione, tum ex parte materiæ, quæ ut fundamentum operis assumenda; tum ex parte regiminis, quibus instrumentis tractanda. Vbiq; incredibilis obscuritas & perplexitas. Hæc, hæc illa, non autem (ut putatur) artis incertitudo causa est, quod adeo multi, & tantum non omnes, qui huic arti indulgent nimium, non solum oleum & operam, sed & diuitias, imò valetudinem & famam perdant, ut merito dicere possimus, Chrysopæiam esse castam meretricem, quæ multos inuitat, & ferè neminem admittit. Hæc difficultates sunt acquisitionis & incommodæ: at longè difficilior est adeptæ fortè possessio, nunquam certè rata professio. Præstò enim ab alijs sunt insidiæ, & mille pericula: siquidem difficile custoditur quod placet multis, quid, quod omnibus? Cum igitur toties, & tam anxie à tam multis ingens illud bonum, quod ars ista pollicetur, fuerit indagatum, at rarissimè à quàm paucissimis inuentum, adeo ut non desint, qui Chymistas subijciendo esse existiment acerbar illi Agenoris Sidororum Regis legi, qualem filio Cadmo præscripserat, ne nisi inuenta sorore vquam rediret; itaq; aut inueniendam, aut pereundum esse: hinc factum est, ut non pauci hanc artem procaci linguæ petulantia

In libris
docenti-
bus.

In exer-
citatione.

Agenoris
lex.

tia

Chymica
arte de-
seniores
contra a-
liorum
ratiuncu-
las.

Alchy-
mie diffi-
cultates.

In discen-
te.

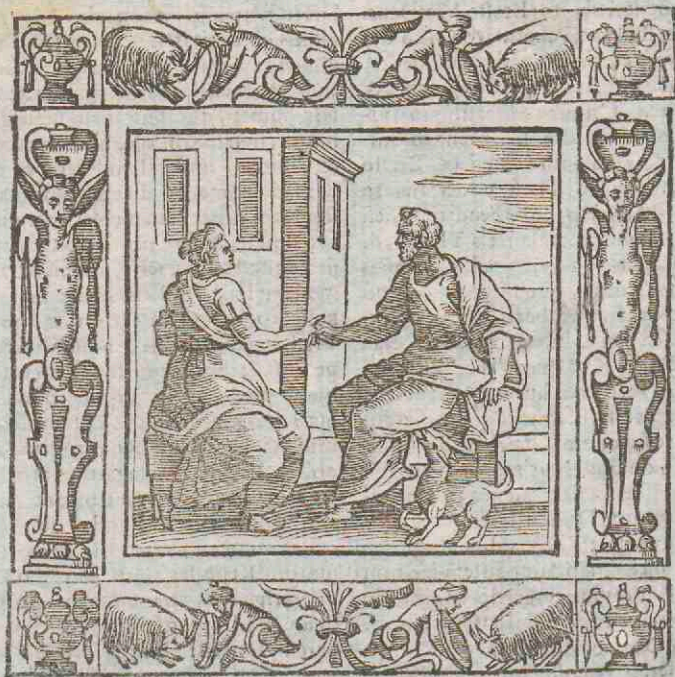
*Contra
Chymi-
cos.*

tia profciderint. Iul. Cæsar Scaliger affirmare non dubitavit, Exercitat. 2. se Chymistas odio odisse plusquam Variniano: Sunt enim, inquit, noctuæ ad aucupia crumenarum, à quibus aurum, quod postea alijs pollicentur, sibi capient prius. Alius Alchymiam sophisticam quandam imposturam nominabat: alius dæmonis præstigijs; Petrarcha mentiendi & fallendi artē, ex qua nulli alij successus sperandi sint, præter fumum, cinerem, sudorem, suspiria, verba; dolos, ignominiam; quibus inopem nunquam ad diuitias euectam, at multos à diuitijs ad inopiam redactos sæpe vidimus. Notatumq; est, aliquos cæteroquin prudentes, hac infania laborare; quosdam opulentissimos hac vanitate consumptos, dumque opulentiores fieri student, & sædo quæstui inhiant, bene parta prodigere, censuq; omni diu supernacuis

effuso, tandem necessarijs etiam fuisse destitutos: nonnullos deniq; amissis primū animi luminibus, in hoc exercitio corporeos insuper oculos amisisse. Magna quidem promittunt Alchymistæ, sed ea sibi præstare debebant, quæ promittunt alijs, primūq; suam pellerē inopiam. Est enim serē mendicium genus hominum; cumq; se pauperes fateantur, ditare alios volunt, quasi aliena illis quā propria molestior sit paupertas. Aduersus has fuliginosas Chymicorum fallacias extant Natalis Comitissæ versus non ineruditi, lib. 2. Mytholog. cap. 6. sed optimè apud dictum Hoghelande in principio sui libri, quem vide: nos plus æquo prolixi fuimus, aureus enim iste aries nos ultra Colchidē non inuitos transuexit; nam vbi rem possidere non datur, etiam verba profundere paruit.

In fidem vxoriam.

EMBLEMA CXCI.

ECCĒ puella, viro qua dextra iungitur: ecce
Vt sedet, vt catulus lūstat ante pedes.

*Hac fidei est species: Veneris quam se educat ardor,
 Malorum in leua non malè ramus erit.*

*Poma etenim Veneris sunt. Sic Scheneida vicin
 Hippomenes, petijt sic Galatea virum.*

COMMENTARI.

PUĒLLA blanda viro affidet, eique
 dextra iungitur, ante cuius pedes ca-
 nicula lūstat; pomus autem, quam à læ-
 ua requirit Emblemata, hic desideratur.

Ad fidem vxoriam quatuor hic spe-
 ctanda proponuntur, dextrarum coniun-
 ctio, fessio, canis symbolum, pomi insitio
 seu donarium. Dextra pro nota fidei, vt
 iam supra monuimus Emblemate 39.
 Puella viro affidet, quod ad constantiam in
 amore refertur; sedes enim notam habet
 stabilitatis. Canis animal hero fidum, fidei
 aliam rationem habet. Malus arbor Vene-
 ri sacra, vt patet ex poetarum scriptis. E-
 gregium est Emblemata, nullum verbum
 otiosum habens, sed omnia sensu tincta.

ECCE puella] vxor marito dextram
 iungens. Nam puellæ appellatur etiam
 ea, quæ matrimonio iunctæ, vel vterum
 ferunt, vel etiam pepererunt. Horat. 2.
 Car. 12.

laborantes vtero puella.

Sic Penelope apud Ouid. se puellam vo-
 cat, cum Vlyssi iam olim Telemachum
 peperisset. Fast. 2.

inbet viduas cessare puellas.

id est, à maritorum complexibus abstinere.
 Sic & Scæuola IC. puellam vocat, quæ
 erat vidua, & post alteri nupta. Gellius lib.
 12. c. 1. puellam bis vocat puerperam.

Vir] Vir plura significat: nam respec-
 tu sexus marem significat, Plin. lib. 10. c.
 63. viros audiores Veneris hyeme, scæmi-
 nas æstate, Hesiodus prodidit. Respectu
 ætatis significat eum, qui iuuentutem ex-
 cellit. Dicitur præterea vir, homo fortis
 excellenti & præstanti animo. Curt. Exur-
 gite aliquando, si viri estis, atque arma ca-
 pisse. Sumitur deinde vir, pro marito,
 vt hoc loco, & apud Ouid. 1. Metamor.
Imminet exitio vir coniugis illa mariti.
 Et apud Plautum conuenitur de mariti
 importunitate Alcmena:

dædæcoris à viro argutam meo.

Ponitur & pro capite & præfecto, Virg.

Vir gregis ipse caper.

Interdum accipitur vir pro membro viti-
 li, vt videre est apud Plautum in Asia.

domi serui qui sunt castrabo viros.
 & apud Catull.

Itaq; vt relicta sensit sibi mēbra sine viro.

Dextra iungitur] Dextra fidei est sym-
 bolum, vt dictum alibi. Cicero 2. Philipp.
 dexteram fidei testem vocat.

Vt sedet] stabilitatis nota, ne lenitatis
 appareat indicium, sedent enim quieti &
 graues. Vidē Emblem. 145.

Catulus] canis, catellus. Quamuis ca-
 tulus pro omni animalium sortu sumat-
 ur, exceptis auibus, hoc tamen loco pro
 cane sumitur, qui etiam fidei notam præ-
 sefert; nam quàm fidum hoc suo hero a-
 nimal sit, vsq; adeo etiam, vt ei saepe auxi-
 lium præstitisse, à latronibus defendisse,
 atq; aduersus eiusdem inimicos pugnasse,
 inter alios illustres viros, quorum hæc te-
 stimoniis confirmantur, plurima exempla
 recenset Plinius lib. 8. c. 40. citat etiam non
 nulla Plutarchus in libello de Industria
 animal. Hinc sibi proprium habet epithe-
 ton, fidelis. Horat. lib. 1. car.

Cen visa est catulus cerna fidelibus.

Hinc est quod Socrates per canem iurat,
 cum obsequium & fidem putat præstan-
 dam iis, qui rerum habenas in ciuitatibus
 tenent. Et in C. Mamilii numo, qui ali-
 quando SC. præfectus est limitibus metan-
 dis, est canis allatrans, qui notat fidem ef-
 se præstandam ei, qui eiusmodi operæ præ-
 statur. Pierius in Cane, lib. 5. Non omit-
 tendum quod Michael Vosmerus de fide-
 litate, & si liceret dicere pietate, canum
 refert. Mirum, inquit, quod de canibus
 venaticis tradunt annales, qui dum cape-
 retur herus (is fuit Florentius V. Hollan-
 diæ & Selandiæ Comes, qui inter venan-
 dum plus viginti vulneribus confossus
 fuit) testes ipsi aderant, captum comita-
 bantur

*De canū
 fidelitate
 historice.*

II.
 Argumē-
 tum Em-
 blematis.

III.
 Puella.

Vir.

bantur in arcem Mudam, auctum inde, atq; in fuga à proditoribus seu coniuratis trucidatum mœsti custodiebant. Demum amicis corpus vngentibus, vt Alemariam deferrent, in eandem nauem canes cōscen debant, ab omni cibo & potu mordicus alieni. Funus in templum elatum prout venerabatur, ibiq; assiduo desiderio sui domini, donec vi abstraheretur, ægrè vitam sustinebant. Simile exemplum Corsici canis venatici erga dominum suum, recenset Casar Scaliger Exercit. 202. in Card. vbi addit: Huic equidem cani Mausoleū cum elogio libentiū condiderim, quam Sultano Solymano. Altera quoq; historia, quam de cane Gallico ibidem refert, non minus notabilis quam elegans est. De canum porrò fidelitate & sagacitate vide omnino Oper. succisū. Camerarii cap. 24. Pierium loco citato; habet etiam hac de re elegantissimum epigramma Iacobus Micyllus, quod ita incipit:

*Inter quadrupedes canis fidelis,
Inter quadrupedes canis volupias,
Inter quadrupedes canis patronum
Cognoscit, veneratur & tuetur. &c.*

Fidei est species] fidelitatis expressa imago.

Veneris quam si educat ardor] quam si dem si mutua coniugis vtriusque copula consistet. Ardor sumitur sæpe pro amore vehemente & desiderio; sicut & ipsum verbum Ardeo. Virg. 2. Eclog.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. Huiusmodi ardore correptum adolescentem festiuè exprimit Plautus in Mercatore:

*Sumne ego homo miser, qui nusquam bene
quico quiescere?*

*Si domi sum, foris est animus: sin foris sum,
animus domi est.*

*Ita mihi in pectore atq; in corde facit amor
incendium;*

*Ni oculos lacryme defendant, iam ardeat
credo caput.*

In laua] parte sinistra non inconcinne malus fructifera statuetur.

Poma etenim Veneris sunt] Mala amoris sunt signa, quia Veneri sacra. Vide adagium, *Malus ferire*. & Philostratum in Ico nibus. tit. Amores.

Scheneida vicit Hippomenes] Atalanta Schenei regis filia, pulcherrima puella, cui Deorum responsum datum fuit, vt

nulli viro nuberet; ideoq; prociis eam ambulentibus huiusmodi legem proposuit, vt secum cursu pedum certarent, & qui eam currendo superasset, eius se coniungem futuram, victi verò morte plecterentur. Cumq; multos post terga reliquisset (mira enim pedum agilitate præstabat) & nec affecisset, tandem Hippomenes adolescens nobilis, ex Neptuni progenie, cum eam impenso amore prosequeretur, nec mortem certaminis periculo abhorreret, Venerem implorauit, vt sibi auxilio esset; quæ statim ei tria aurea poma donauit, ea ille inter currendum sensum ante virginem per vices proiecit. Illa verò auri cupiditate allecta (vt mulierum genus avarissimum est) dum ea auida colligeret, retardata metam tardius attigit; & sic arte victa fuit, vt lepidissimè Ouid. in fine lib. 10. Metamorph. Fabulam eandem breuiter habet Theocritus in Amaryllide:

*Ἰππομένους ὁκάδ' ἢ τὰν πάρθενον ἡδέλε
γάμαι,
μᾶλ' ἐν χερσὶν ἑλὼν δρέμον ἄνυσεν ἄδ'
Ἀταλάντα
ὡς ἴδεν, ὡς ἐμᾶν, ὡς ἐς βαδὺν ἄλλετ'
ἔρωτα.*

*Virginis Hippomenes thalamos vbi fortè
petiuit,*

Mala tenens manibus currebat: vt hac Atalanta

Vidit, vbi perijt, magno correpta vt amore est.

Petiit sic Galatea virum] Galatea Nympha marina à Polyphemo adamata, de qua Ouid. 13. Metamorph. Sed potius hoc intelligendum de ea, quam Virgilius 3. Ecloga celebrat:

*Malo me Galatea petit lasciuia puella;
Et fugit ad salices, & se cupit ante videri.*

Et ante ipsum Theocritus Eidyll. 3. 6. & 11. & quod Theocritus est *μηλοβολεῖν* id Virgilio est *Malo petere*, id est, ad Venerem sollicitare. Hinc dicitur, poma, nuces legere, verecundè ab hortis ad rem voluptatis translata voce. Vide Lipsium lib. 3. Antiqu. lect. Vide item Prouerbum, *Malus ferire*.

HORTATVR hoc Emblema feminas, quæ ad viri nuptias se contulere, vt in fidelitate erga maritos catellorum naturam superent, eiusque solum moribus inserviant, cui se æterno vinculo colligant. Neq; vquam à domo & maritis suis oculis

Ardor.

*Malum
Veneri
sacrum.*

*Hippome
nes vicit
Atalan-
tam.*

Galatea

*Poma
gere*

*IV.
Vxor
proba
nus.*

ios (ne dicam pedes) dimoucant: quibus non tantum noctes, sed etiam dies debent. Non enim solum crimine eas, sed omni criminis suspitione vacare oportere, Cæsar Dictator rectè existimauit. Dicerem profectò plerasque omnes ita probas, modestas, & in fide vxoria preclaras esse, vt nulla prorsus eis monitione aut exemplis opus sit, nisi illud Ecclesiast. nunc occurreret, dicentis: Virum de mille vnum reperi, mulierem verò ex omnibus non inueni. Quapropter legumlatores etiam de bonis mulieribus non esse faciendam legem existimarunt, quia pauca sunt: de malis autem omnino sciendam, quæ multæ sunt. Notatur in lex his ff. de leg. Sed rara quædam fidei coniugalis exempla huc illustrandi Emblematis gratia adducere non pigebit. Notum in primis est Lucretiæ exemplum, quæ licet animus inuolutus ex violento concubitu Sex. Tarquiniij mansisset, amplius superstes esse noluit, sed in conspectu mariti & amicorum se gladio transfixit, cuius monumentum in Episcopatu Viterbiensi tale conspicitur: *Collatinus Tarquinius dulcissima coniugi, & incomparabili Lucretia, pudicitia decori, mulierum gloria. Vixit ann. XXII. Mens. III. Dies VII. Proh dolor, quæ fuit carissima.* Mallonia quoq; illustri femina Romana æternam memoriam suæ constantiæ & pudicitia posteritati reliquit. Ea enim, vt refert Suetonius, quum ad Tiberium, libidinosissimum senem esset perducta, neq; adduci potuisset, vt cupiditatibus ipsius obscenis obsequeretur, instinctu eius delatoribus fuit obiecta, quam cum nec reâ interpellare desineret, ecquid pœniteret; ipsa pro tuenda pudicitia sua derelictò iudicio domum se abripuit, ferroq; transiit, obsecnitatem oris hirsuto atq; olido seni clarè exprobrans. Vnde audire à vulgo coactus fuit, Mircum vetulum capris naturam ligurire. Simile aliquid, idque insigne recenset Bernard. Scardeoni in antiquit. Patauin. lib. 3. elaf. 14. de Blanca Rubea inuictæ virtutis & rarissimi exempli scemina. Hæc enim quum Bassanum municipium Patauinum ab Acciolino circa annum salutis 1253. prodicione occupatum esset, eiusq; maritus, dum hostibus intruentibus fortiter resisteret, occubuisse, & ipsa viriliter pugnando capta, armisq; exuta, vi ante con-

spectum tyranni attracta esset, neq; precibus, neq; precio à victore eius pulchritudine capto expugnari potuit, vt ipsius impuris cupiditatibus assentiretur. Verum cum is animaduerneret, eius animum castum delinimentis expugnari non posse, ratus est violentia efficere posse id, quod sponte captiua facere recusasset. Dum igitur vicam attrectare conatur, illa captata occasione, de fenestra sese præcipientem dedit, malens vel sic fortiter vitam cum iam mortuo marito, quam turpiter pudicitia cum impio tyranno perdere. Sublata autem de terra, vt erat deturpata sanguine, & semimortua, in lecto reponitur, & diligenter curatur. At post non multos dies, vbi tandem conualuit, rursus adducta ad tyrannum, cum constanter in superiore continentie proposito perduraret, nec aliter Acciolinus potiri ea se posse speraret, ligata per seruos, vt nullatenus resistere posset, ab improbo, nefario, & crudeli tyranno pudica femina stupratur. Qua contumelia & labe (quamuis non ignoraret, corpus, nisi consensu accedente, violari vel corrumpi non posse) illata, ita commota est, vt noluerit diutius superuiuere. Quare aliquandiu dissimulato dolore, impetrauit ab amicis, ad leuandum mortui mariti desiderium, & ad sedandum aliquantisper animi moerorem, vt mortuum ac iam scetentem maritum cerneret. Aperto itaq; sepulchro vbi iacebat, ea magno cum eiulatu supra mariti cadauer sese repente proiecit, & repagulo, quo lapis sepulcræ sustinebatur, reuulso, fracta sub lapide ceter uice, vnâ cum marito, quasi in vitionem pudicitia fortiter & intrepidè mortua, & vt optabat, eodem tumulto sepulta est virago. Hæc Blanca in hodiernum diem mirificè ab Italicis historicis & poetis celebratur, quæ an sua fidelitate erga maritum, Arria Cecinna Parti vxori, de qua extat memorabilis epistola Plinij ad Nepotem lib. 3. epist. 16. postponenda sit, aliorum esto iudicium. Dixerim sanè & longè aliud fuit sæculum, & minus castus animus muliercularum Insulæ tempore Galeacij Sfortia. Ita enim scribit Iouius in Elog. lib. 3. Ea tum erat ex multo otio luxuriantis sæculi conditio, in ipsis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitia decus ab humanitate auxilium alienum prorsus & subagreste putaretur: ideoque principes

Lucretia.

Mallonia.

Arria.

Blanca Rubea.

princeps ad licentiam libidinis proclina-
tus, & iuuentæ vigore venustateq; oris su-
pra omnes spectatu dignissimus, procaci-
bus sceminarum oculis & desiderijs cupi-
dissimè deseruiret. Erat enim vulgatum
inter sceminas, nullam ex principis con-
cubitu fieri impudicam, earumque mari-
tos, qui ineptis hirci videri possent, ita ex-
cellere aut reis cornibus, vt dignitate cun-
ctos anteirent. &c. Memorabile præterea
est, quod Val. Maximus, & alij de Minyia-
rum vxoribus tradunt. Cum enim mariti
eorum propter affectatum regnum Spar-
tæ custodia publicè inclusi capituli serua-
rentur supplicio, quod vetere Lacedæmo-
niorum instituto nocturno tempore passu-
ri essent; ex illustri sanguine natæ, ve-
lut allocutura perituros matitos, impe-
trato à custodibus aditu, carcerem intra-
runt, commutataque veste per simulatio-
nē doloris velatis capitibus eos abire passæ
sunt. Dignæ profectò quibus Minyæ nu-
berent. Pendē similis extat historia, quæ
passim ex Nauclero allegatur. Cum enim
Contradus III. Imperator Guelfum Baua-
riæ Ducem, postquā sæpius ancipiti Mar-
te pugnatum esset, in oppidum VVeins-
burgum, cui amœna vineta nomen dede-
runt, compulisset, nec vllis conditionibus
à proposita susceptaque oppidi euersione
deduceretur; ad extremum victus nobi-
lium sceminarum precibus permisit, vt
inviolatæ abirent, ea lege, vt nihil ex oppi-
do, nisi quod humeris possent, exportaret.
Tum ille, confidentia maiore dicam an pie-
tate? Ducem ipsum, maritos, liberos, pa-
rentes ab humeris suspensos gestare cepe-
runt. Ex quo Imperator tantam volupta-
tem cepit, vt effusus præ gaudio lacrymis,
non modò feritatem & iracundiam ex a-
nimo penitus deposuerit, verum etiam op-
pido pepercerit, & amicitiam cum hoste
omnium acerrimo contraxerit. Quare nō
est audiendus Simonides ille, vel quispiam
alius, cum sua definitione sanè stolidi. In-
terrogatus enim quid esset vxor? Viri, re-
spondit, naufragium, domus tempestas,
quietis impedimentum, vitæ capitiuitas,
pœna quotidiana, pugna sumptuosa, be-
stia contubernalis, canis ornata, malum
necessarium. Vel vt alius Philosophus in-
terrogatus de muliere, respondit: Eam es-
se hominis confusionem, insatiabilem be-
stiam, continuam sollicitudinem, indefinen-

tem pugnam, quotidianum damnum, so-
litudinis impedimentum, viri naufragiū,
adulterij vas, perniciosum prælium, ani-
mal pessimum, pondus grauissimum, aspi-
dem insanabilem, humanum mancipium.
Huc etiam respexit Chrysostomus in Mat-
thæum cap. 19. Quid est, inquit, mulier
aliud, nisi amicitia inimica, inefragabilis
pœna, necessarium malum, naturalis ten-
tatio, desiderabilis calamitas, domesticum
periculum, delectabile detrimentum? Cæ-
terum vt hæ descriptiones locum habere
possunt aduersus malas & impudicas mu-
lieres, quæ in sacris literis quoque exolæ
sunt, vt patet ex prouerbijs Salomonis, c.
21. & alibi: ita pia, bona & industria mu-
lier longè aliter passim describitur. Dicit
enim idem Salomon: Inueniens vxorem,
inueniet bonum, & hauriet voluptatem à
Domino. Item: Mulier proba, bona est por-
tio, & datur tanquam portio eorum, qui
timeant Dominum. Et: qui parat vxorem,
is constituit principium fortunarum, an-
xiliatricem secundum se, & columnam
requietis. Rectè itaq; & piè dicitur, Tria
speciosa videri in conspectu Dei & homi-
num: Concordiam inter fratres: amicitiam
inter vicinos: virum & mulierē in societa-
te & fide mutua perseuerantes. Suffragat-
ur huic sententiæ nutritrix illa apud Euri-
pidem dicens:

ὑπερμεγίστην γίνεταί σωτηρία
ὅταν γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχρατῇ.
Quam maxima existit salus.

Quum vxor cum viro non dissidet.

Multò autem rectius & elegantius Ho-
merus:

ὃ μὲν γὰρ τῆς κρείσσειν ἢ ἀρεῖον,
ἢ ὅδ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἰκονεῖ χητον
ἀνὴρ ἡδὲ γυνή, πολλὰ ἀλγέα δυσμενέας
ζάρματα δ' εὐμενέας. id est:

Nihil enim hoc potius & melius

Quam cum concordēs animi domum ha-
bitant

Vir & vxor; multi dolores inimici;

Gaudia autem amici.

Hos & aliorum auctorum versus & dicta
refert Tiraquelus in 5. lege connubiali, &
addit: Felicem ergo Macinum illum fuisse
se arbitror, siquis felix vnquam fuit, quem
cum vxore 39. annis vixisse, sine iurgio,
sine offensa, scribit Plinius. Reperitur etiā
Romæ, sicut in Appiani antiquitatibus se-
gimus, talis inscriptio: Q. Caius Senerius
Rutilia

Minyia-
rum vxor-
es.

Mulieres
oppidi
VVeins-
burgi.

Quid sit
vxor Si-
monidi.

Tria spe-
ciosa in
conspetu
Dei

Rutilia
monumē
tus.

*Rutilia primitiva coniugi sua dulcissima,
cum qua vixit annis 20. sine bile. Visum
fuit coronidis loco adiungere aliud planè
diuersum epitaphium, quod Romæ legi-
tur, ex quo apparet, quam pauci gloriari
potuerint, se sine bile & lite in coniugio
vixisse. Est autè hæc inscriptio satis lepida:
Heus maior; miraculū. Hic vir et vxor non
litigant: qui simus non dico. At ipsa dicā:
Hic Bebrius ebrius me Bebriam ebriam
nominat. Non dico amplius. Heu vxor, e-
tiam mortua litigis? Huc referti potest
factum Pitheci, quod, vt in Suidæ histori-*

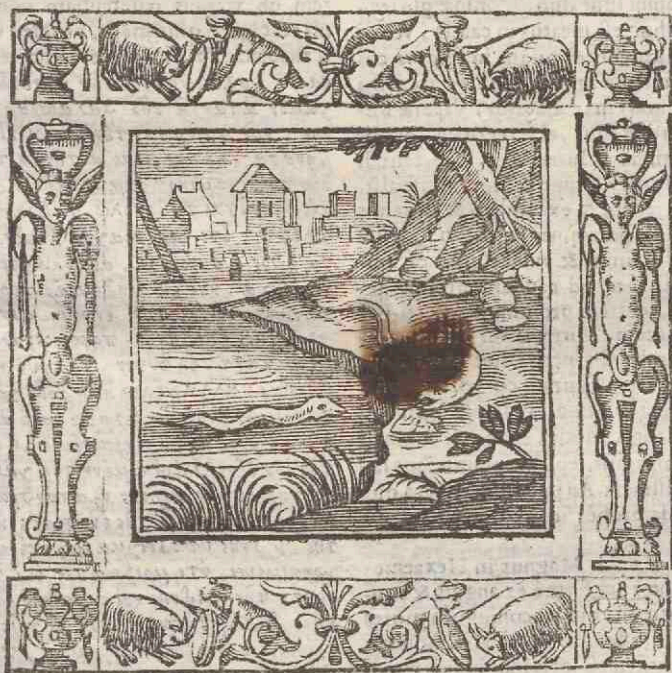
Lapidum
epita-
phium.

Pitheci
factum.

*cis refertur, in proverbium abiit, & tale
fuit: Continenter cum vxore iurgans co-
ram amicis pepigit, se neq; verberare, ne-
que vapulare; neq; mordere, neq; morde-
ri; neq; mulierem capillis trahere, neque
ab ea testiculis trahi velle. Quamquam
aliquando etiam viri ipsi sunt in culpa, dū
aut pecuniæ cupiditate, aut ambitione ca-
pti, præcipitantur in nuptias, nescientes,
nobilitatis & amplæ dotis duo pessima ma-
la socia esse, vxoris superbiam, & viri ser-
uitutem, de qua re alibi.*

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCII.

*C*VM furit in Venerem, pelagi se in litore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Muranamq; ciens ingentia sibila tollit,
At simul amplexus appetit illa viri.

FFF

Maxima

*Maxima debetur thalamo reuerentia : coniux
Alternum debet coniungi & obsequium .*

C O M M E N T A R I I .

I. **V**IPERA in litore ore aperto virus euomit, ad quam aduolat ex propinqua aqua muræna . Est autem vipera nequissimum serpentis genus , longitudine cubitali, & sæpe prolixiore, colore subflauo, pluribus conspersa maculis rotundis . Mas Græcis dicitur ἔχις, caput habet angustum & acutum, collum crassius & reliquum corpus tenuius quàm femina . Paulatim illi cauda gracilescit, aliarum serpentum ritu, non aceruatim vt foeminae, quæ ἐχίδα dicitur . Squamas habet ad extremum caudæ asperiores, quas ira percitus subrigit, non aliter quàm in canis iratis plumæ inter pugnandum egunt . Illi etiam dentes canini sunt duo, foeminae plures . Eidem adhuc est meatus in cauda , ventri propinquior, contrà quàm in femina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit ; incesus quoq; mari alacrior . Viperæ foeminae subrufæ sunt, elata ceruice , oculis subrubentibus & lucentibus, inuerecundi & feri intuitus . Caput habent latiusculū, caudam breuem & exarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescientem, sed simul & vniuersim : meatumque suum habent ad caudam propius accedentem, ventrem prominulum & incesum tardiore . Muræna verò, viperæ (quæ à lambendis petris hoc nomen accipellatur) forma figuraq; corporis similitudinis, licet magnitudine impar, pisciculus est lubricus, longo teretiq; corpore, minutis anguillis assimilis, septem foraminibus læua parte distincta . An itaq; tam vipera quàm muræna hic probè sint expressæ, reliqui iudicent .

II.
*Fons Em
Hemeris.*

BASILIVS Magnus in Hexæmetro Oratione 7. ita fermè ex anguis & muræna congressu, quales coniugum mores esse debeant, ostendit : Vos o viri, coniuges vestras diligite, etsi locis longinquis semoti in coniugij societatem conuenistis, naturæ vinculum legibus ac benedictione obstrictum, vni ac iugum distatium esto . Vipera genus serpentum omnium exitiosissimum, murænae marinae nuptias expetit, & sibilo suo significat præsentiam, eamque à gurgite vasto inquit ad nuptiales

complexus; illa autem obtemperat & coit cum venenato . Quid hæc mea ratio vult? quid portendit? Siue asper est cuiuspiam coniux, siue feris moribus, perferat illum vxor necesse est, nec vllam proflus ob causam societatem vinculumq; dissoluere patiatur . Feritne, verberat, estq; percussor? At vir tamen tuus . Temulentus? At tibi est natura coniunctus . Durusne? morosus & implacitus? At membrum iam tuum est, & membrorum præstantissimum . Audiat & ipse vir accommodatam, seq; decentem admonitionem . Vipera virus ob nuptiarum venerationem euomit: tu duritiam animi, tu ferocitatem, tu crudelitatem ob vnionis reuerentiam non depolis? Græca si quis malit, propter viri tanti auctoritatem huc placet adijcere : ἐχίδα τὸ χυλεπατάτον τῶν ἔρπετῶν, πρὸς γάμον ἀπαντὰ τῆς θαλάσσιος μυράνης, καὶ συγγμῶ τὴν παρουσίαν σημήνασα, ἐκκαλεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν βυθῶν πρὸς γαμικὴν συμπλοκὴν ἢ δὲ ὕπα κίει, ἢ ἐνέται τῷ ἰοβόλῳ . τί βέλεται μοι ὁ λόγος ; ὅτι κἂν τραχὺς ἢ κἂν ἄγριος τὸ ἦδος ὁ σύνοικος , ἀνάγκη φέρειν τὴν ὁμόζυγα, καὶ ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως καταδέχεσθαι τὴν ἐνώσιν διασπᾶν . πλήκτης ; ἀλλ' ἀνὴρ . πάρινος ; ἀλλ' ἵνα μένος κατὰ τὴν φύσιν . τραχὺς καὶ δυσάρετος ; ἀλλὰ μέλος ἥδη σὸν, καὶ μελῶν τὸ τιμιώτατον . ἀκκέτω δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς προσήκης αὐτῷ παραινήσεως, ἢ ἐχίδνα τὸν ἰὸν ἐξ ἐμεῖ ἀιδουμένη τὸν γάμον ; σὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἀπηνὲς ἢ ἀπάνδρωτον ἐκ ἀποτίδεσθαι αἰδοῖ τῆς ἐνώσεως ; ἢ τάχα τῆς ἐχίδνης ὑπόδειγμα καὶ ἐτέρας ἡμῖν χρησιμεύει, ὅτι μοιχεία τις ἐστὶ τῆς φύσεως ἢ τῆς ἐχίδνης καὶ μυράνης ἐπιπλοκή ; διδραχθήτωσαν οὖν οἱ τοῖς ἄλλοις ἐπιβελεύοντες γάμοις , ποταπῶ ἐσὶν ἔρπετῶ παραπλήσιοι . Id Minos ita vertit : Vipera, infestissimum animal eorum, quæ serpunt, cum marina muræna congregatur, sibi loq; se adesse significans, ex profundo eam ad concubitum euocat: hæc autem morem gerit, & cum venenata bestia copulatur . Quorsum hæc spectat oratio? Vt intelligamus, si durus & ferus moribus

Vipera
muræna
congruunt

hust vir, eum esse uxori ferendum, nec coniugium ulla ex causa dirimendum. Obiurgator esset vir, vinolentus? at natura lege coniunctus: durus & morosus? at iam membrum tuum est, atq; omnium prestantissimum. Audiat etiam vir monitionem, qua ad ipsum pertinet. Vipera virum euomit, reuerentia coniugij: tu animi inclementiam & inhumanitatem, coniugalem copulam reueritus, non depones? An aliam etiam nobis utilitatem adfert vipera exemplum, quod adulterium quoddam est natura vipera atq; muræna concubitus? Discant igitur ij, qui in aliena coniugia inuadunt, cuiusmodi bestie sint similes. Hæc ferè Basilii. Orus Aposto sic ait: Hominem cum alienigenis coeuntem significare volentes, myrænam piscem pinguunt. Hæc enim è mari egressa viperis admiscetur, ac statim ad mare recurrit. Confirmant hanc opinionem grauissimi auctores, Oppianus lib. 1. Halieutic. Athenæus lib. 7. Aelianus lib. 1. de animal. cap. 50. & lib. 9. cap. vlt. & lib. 12. cap. 5. & 23. Plinius lib. 9. cap. 23. Cæli Rhodigini lib. 6. cap. 13. & 16. & Nicander in Theriacis, ubi multa hac de re ipsius scholiastes.

CVM furit in Venerem] cum rapitur ardore coitus, dum coitum appetit, astutique libidinis agitur.

Se in litore sistit] ad litus progreditur. Quod ramen quibusdam ambiguum sit. Vide Cæli Rhodigini lib. 6. cap. 16.

Vipera.] A vi patiendo dicta, vel ut alij malunt, quod vium pariat: ut Græcis Echidna, παρὰ τῷ μὴ εἶναι ἐν αὐτῇ τὴν γυναικαῖ. Refert enim Herodotus in Thalia, quod in concubitu mas in os feminae caput inserit: at illa post rem peractam illud præcidit, mox paritura disrumpitur: nec nisi effractis lateribus erumpunt nati, quos paritura est. Nam non oua, ut plerique serpentes, sed catulos ferè viginti parere dicitur. Ergo non nisi parentum cæde factus in lucem prodeunt. Ferunt autem ita causisse naturam, ne tam noxij animalis species supra modum augeteretur. Ait enim Solinus viperam insaniabili esse morsu, cuiusq; venenum, ut vult Albertus, apprimè calidum est, ideoque magis noxium. Lege Plin. lib. 10. c. 62. Aristotelem 1. de histor. animal. ubi habetur viperæ oua quidem procreare piscium ouis similia, sed intra se tantum, tantumq; vi-

uos catulos parit membranis inuolutos. Euenit autem aliquando, ut posteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant vterum & latera matris, sicq; matricidæ prodeunt. Rarè tamen id contingit: ut nunquam accidisse certum est, marem in coitu caput in os feminae inserere, eamq; illud voluptatis dulcedine vehementius commotam truncare. Vide Cæli Rhodigini loco citato.

Ab stomacho dira venena vomit] hoc est, omnem iram & indignationem deponit.

Murænamq; cians.] De muræna Plinius lib. 9. quo nomine lampetram intelligi pridem existimauerat. Minos, secutus quorundam opinionem: à qua cum facile renouauit ipsius amicus Ioan. Frater vir exacti iudicij; siquidem lampetra, muræna fluuiatilis appellatur, sed propter similitudinem, quam habet cum Pliniana muræna, non quod eadem specie dici debeat: nemo enim vnquam in dubium renouauit, quin mas esset in lampetrarum genere; & cum feminis non difficilius & rariùs capi. Is verò captus, nunquam visus est dentes habere extra os, quod vult Aristoteles. Itaq; id intelligendū de murænis carniuoris, præsertim cum Plinius c. 23. lib. eiusdem 9. tradat in murænis documentum scuitiæ Vedum Pollionem Romanum inuenisse, qui viuarijs murænarum damnata mancipia immergeret, ac si ad id terrarum feræ non sufficeret. Quod lampetræ non potest accommodari. Neq; etiam idem nomen vtriq; conuenit, nam Muræna dicitur etiam Myræna, & Smyræna, Latinis Fluta, Hispanis Morena, Belgis PricKen, quibus hi exiccatis & accensis facis aut tædæ ardentis vice vtuntur, ut scribit Lemnius de occult. natur. miracul. lib. 4. cap. 11. Sed lampetra, etiam mustela, & myræna fluuiatilis vocatur, ut probat auctor Cornu copiar, Hispanis Lāprea. Verba Pliniana sunt hæc ex lib. 32. cap. 2. Licinius Mæcer, murænas tantum femine sexus esse tradit, & concipere è serpentinibus, ob id sibi à piscatoribus tanquam serpentibus euocari & capi (quod in lampetris non contingit). Quam ipse sententiam refutat ante lib. 9. his verbis: Muræna quocunque tempore parit, cum cæteri pisces statò tempore pariant. In sicco litore elapsas vulgas coitu serpentium

Fff 2 impleri

Orus
pollo.

III.

Vipera
parit &
factus
qualis.

Muræna
& lampe-
tra non
sunt idæ.

Murænas
sibilo allic-
ci et capi.

impleri putat. Aristoteles Myrum marem appellat, qui generat: discrimē esse, quod Muræna varia & infirma sit, Myrus unicolor & robustus, dentesque extra os habeat.

Sibilus.

Sibila rollis] Sibilus in singulari masculinū est, in plurali plerumque neutrum, & est oris sonus, qui compressis dēribus, & labris parum diductis fieri solet.

Maxima debetur thalamo reuerentia] Imitatus est illud Iuuenalis à Satyra 14. *Maxima debetur puero reuerentia, si quid Turpe paras.*

Coniunx.

Coniunx.

Coniunx] Nomen coniunx à Prisciano scribitur coniunx, à coniungo: Phocas expungit n, ante x, & scribit Coniunx, à verbo Coniungo. Sic etiam Festus Coniuges vocat, quasi eiusdem iugi, *ὁμοῦζυγοι*. & tā de viro, quā de vxore dicitur. Vxor verò est nomen dignitatis, inquebat alio sen su l. Verus Aug. Et hinc vxores dominae dicebantur, honorifica in speciem appellatione. Epistetus Enchiridij cap. 62. Iuriconsulti alicubi. Virgilius in 6.

Hic dominam ditus thalamo deducere ad dori.

Alternū debet. &c.] Idipsum est quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed viri itemque; vir sui corporis potestatem non habet, sed vxor. Disputant auctores canonum, de reddendo à coniugibus mutuo debito, ut de diuoritijs, lib. 4. Decretal. Martialis egregie ac cordatē:

Scire suos fines matrona & femina debet, Ne vagus à thalamis coniugu erret amor. At illud festiue nimis, ut optior: Vxor, vade foras, vel moribus cetera nastro.

IV. Amor coniugalis qualis esse debet.

A M O R coniugum ita mutuus ac purus esse debet, ut quanquam quidpiam sit in altero quasi virulentum, & alter nihil in animo rixarum alat, propter tamen sacram coniugij copulam ab altero debet enomi, & penitus ei rei, prudentis serpentis exemplo, qui cum muræna congressurus prius venenum enomit, ea verò sibilo euocanti parer, & ad eum mox adnatar. Sic & coniugatos oportet cum amoris connubialis reuerentia mutua conuenire & coire, omni prius affectu malo ex animis electo, & simul cum vestimentis deposito. Si enim id obseruent instinctu aliquo

naturæ animalia ratione carentia, præceat homines in hoc esse deteriores. Trebell. Pollio in triginta tyrannis, vbi de Zenobia: Huius ea castitas fuisse dicitur, ut ne virum quidem passa sit, nisi tentandis conceptibus. Sic enim Minos mauult legi, non ut in vulgatis: nisi tentatis conceptionibus. Claudianus lib. 2. de laudibus Stiliconis, qui alienus ab omni illicito complexu sola coniuge usus sit:

Hinc fuit ut primos in coniuge disceret ignes,

Ordinque virum non luxuriante iuuenta, Sed cum lege thori, casto cum sordere vellet. Apud Clementem Alexandrinum vxor dicitur *βόντος τῆς οἰκείας*, socia & adiutrix opera domestica, & sortis vtriusque particeps. Et quid tam humanum, ait Vlpian, quā fortuitis casibus mulieris, maritū aut contra viri vxorem esse participem? Hoc etiam apud veteres Germanos visitum fuit, qui vxores tanquam laborum periculorumque socios duxerunt. Femina autem vicissim, ut Cornelij Taciti verbis utar, vnum accipit maritum, quomodo vnum corpus, vnamque vitam, ne vlla cogitatio vltra, ne longior cupiditas, ne tantumque maritum, sed tanquam matrimonium ament. Hoc etiam Theogona vxor Agathoclis apud Iustinum lib. 23. considerauit. Cū enim agrē à marito diuelleretur, rubendo se non prosperare, inquit, tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem. Hinc est illud ænigma de coniugio: *Sunt duo quæ duo sunt, & sunt duo quæ duo non sunt.*

Quæ duo si non sunt, sunt duo nulla duo. Video hic in quæstionem venire posse, an expediat vxorem cedere? Quam quidem quæstionem soluit Chrysostomus Homil. 27 in 1. Corinth. 11. vbi multa præclare dissent de vxorum carnificibus. Mea sic est sententia, probæ matronæ non opus esse maiore fuisse, quā mariti subaspeto verbo, aut contracto ac perturbato vultu, si sic necesse sit. Vbi ista nihil proficiunt, sed ad verbera deueniendum est, ut domi nec voquam vir prudens, me suasores huc descenderit. Danda tamen nō sunt fræna impotenti naturæ, & ut Celsorius Caro dicere solebat, indomito animali; nam ut semel patres esse ceperint nostra indulgentia, exemplo superiores erunt. Quod si vxor sæpius mouita, obiurgata, conuicio

impe-

Zenobia

Germanorum coniugia.

An expediat vxorem perire.

impetita, duriorē adhuc se exhibeat, quam flesti vt possit modò integrē habeat pudicitia, feratur, nec rumpendus est arcus nimium tendendo. Vult enim Deus sic tuam patientiam exerceri ad incrementa virtutum: tum etiam reputes eam contortem tanquam sortem tibi obuēnisse, in qua sorte vt sine querela acquiescas, fas iusq; est. Quidam pro non exiguo illud beneficio habent, dulce illud fel non gustare, quod ij, qui gloriati sunt, testentur, ita esse mistum & temperatum, vt vni mellis guttæ fellis sint sexcentæ infusæ. Augustus Imperator Iulias filiam & neptem relegarat, post etiam Agrippam, prius adoptatam, post ob flagitia & feroc ingenium abdicatam: ad omnem harum mentionem solebat exclamare versu Homérico:

αἰδ' ὄρελον ἀγαμός τε μένεν, ἀγονός τ' ἀπολ' ὀδῶν.

O uinā caletis uixissem, orbisq; perissem. Nec aliter illos appellabat, quam tres vomicas, seu tria carcinomata sua; suorum enim mortem leuius ferebat quàm dederat. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iuliæ filia & nepti, sepulchro suo inferrentur. Vt nunc nihil dicam de Ciceronis ad Atticum querelis frequentissimis. Narrat Pontanus lib. 3. de ferm. c. 17. cum quidam aliquando ad amicum diuertisset, & illius uxorem diutius vociferantem rixantemq; cum ancillis parum æquē ferret, conuersus alter ad hospitem: Ecqua, inquit, amice, impatientia est tua? duos & triginta annos huius clamores dies ac noctes æquissimè ipse perfero, tu verò ne dieculæ quidem sextantem ferre iam potes? Quo dicto & hospitem leuiss, & uxorem ab ira reuocauit, ad risumque conuertit. Sic quidam (vt refert Aeneas Siluius lib. 3. de gest. Alphonfi) cum ex Cæsaris comitatu domum reuersus in itinere in amicum incidisset, qui uxorem

suam vinere & bene valere diceret. Si uiuit vxor, inquit, ego sanè obij. Innuens mortuam uxorem mariti mortem esse. Neq; enim omnes mariti inducere Socratem possunt; neque ducendæ vxoris is finis est viro, vt patientiæ assuescat tolerandisq; clamoribus. Nihilominus ducta leniel, tenenda & ferenda est. Tu si consilium audis, principijs obstabis, & castam morigeramque ab impudica & perniciaci discernere discies. Præit Iacobus Bilius Antholog. 5. lib. 2.

Qua proba dignosci posset, qua fœmina nequam,

Temporibus prius cum nota nulla foret: Id tulit indignè Dominus: Nam perfida casta,

Castaq; iudicio perfida plebs erat.

Errorē hunc igitur tollens, his ora pudore Illeuit, quibus est chara pudicitia.

At quibus est studio Veneris scelerata voluptas,

Fecit vt his toto desit in ore pudor.

Emblematis autem character videbatur trahendus ad illicitam commissionē, quia murena & vipera sunt specierum diuersarum, quamquam utraq; è serpentum numero. Sed nos id torquere possumus ad nuptias, quæ contrahuntur cum exteris; vel ijs, qui sunt cultus, sectæque disparis, quod tamen non permittitur nisi sub certis conditionibus: scilicet Christiano homini minimè conceditur Iudæam ducere, nisi abiurata primum superstitione Iudæa, & initiata sacris Christianorum, lotæque sacro Baptismi fonte. Id enim est euomere virus impietatis. Certè ad contrahendum legitimum coniugium non parui momenti est religionis disparitas, quod præter cæteros videtur expressisse Tertullian. ad uxorem lib. 2. Vide Pierium lib. 29. in Murena. De matrimonio etiam cultu consule D. Paulum 1. Corinth. 7. & Lactantium 6. diuin. institut. 23.

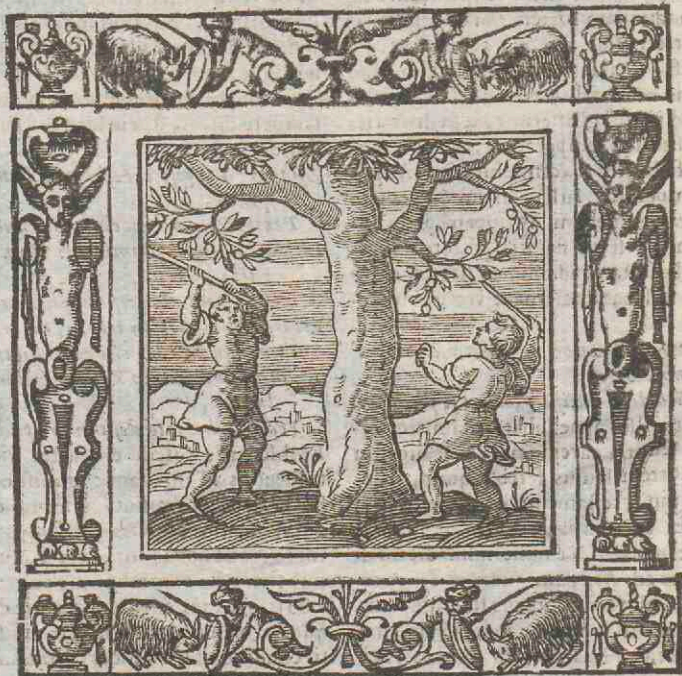
Discrimē inter bonam & malam mulierē.

Dispar secta in matrimonio consideranda.

In fecunditatem sibi ipsi damnosam.

EMBLEMA CXCIII.

L V D I B R I V M pueris lapides iacentibus, hoc me
 In trinio posuit rustica cura nucem:
 Qua laceris ramis, perstrictoq; ardua libro,
 Certatim fundis per latus omne petor.
 Quid sterili posset contingere turpius? Eheu
 Infelix, fructus in mea damna fero.

COMMENTARI I.

- I. **N** V x arbor notior est, quàm ut de-
 scriptione egeat; hanc pueri vndiq;
 lapidibus & fastibus impetunt, fructus ut
 inde decutiant.
- II. **P** R O S O P O P O R I A est nuncis arbo-
 ris, de pueris & viatoribus conquerentis,
 quod vndiq; lapidibus obruatur, propter
 verberum suarum nucum pronentum: vnde
 colligit noxæ & dispedio sibi fertilitatem
- esse. Alciati Emblemata tractum apparet &
 Græco Antipatri, aut, ut alii volūt, Plato-
 nis, vel Stratonis, i. Antholog. Græc. tit.
 εις δένδρα. ex quo etiam pulcherrima O-
 nidi Elegia de Nuce videtur sumpta. Sic
 enim habet Græcus:
 εἰς δένδρον καρὺν με παρερχομένοις ἐφύ-
 τευσαν
 παῖσι λιδοβλήτε παίγιον εὐσυχίης. παῖσι
 πάντας

πάντας δ' ἀκρέμονας τε, καὶ εὐθαλείας
ὀροδάμους,
κέκλασμαι, πυκινῆς χερμασί βαλ-
λομένη.

Δένδρεσιν ἐν ἁρποῖς ἄδ' ἐν πλέειν. ἢ γὰρ
ἐγὼ γε

Δυσδάμων εἴπ' ἐμὴν ὕβριν ἐκάρπο-
φορουν.

Præter Alciani versionem, hæ mihi quon-
dam non penitentia occurrebant.

Quid me quisq; petit, cur in me destinat
ictum?

Hæ mihi, quid fuerim tam propè iun-
cta via?

Sunt mihi rami omnes, sunt & viridantia
fracta

Germina, tam crebris obruta missilibus.

Quid mihi profuerit, quid sim secunda
parensq;

Me miseram? fructum in mea dâna tuli.

Vix iunctam nucem me prætereuntibus
seuerunt

Pueris ludibrium, lapidum iaculatricis
peritiæ [qua nempe petitur scopus,
id enim sonat εὐσχοία]

Omnes autem ramos & virentes surculos
Fracta sum, crebris lapidibus dū petor.

Plantarum frugiferarum nihilo melior est
conditio: nam ego quidem

Misera, in mei noxam fructum retuli.

Nux ego iuncta via, lapidum iactu una
iuuente

Ludibrium, à populo prætereunte petor.

Ramos fracta omnes passim, frondesq; vi-
rentes,

Iactibus assiduus missilibusq; terror.

Non est fors melior platarum frugiferarū:
Ergo mei in noxam fructum ego plan-
ta tuli.

Sanctius monet, non rectè legi in penulti-
mo versu Græco, εὐνάρποις, id est, bene
fructificantibus, sed legendum ἀκάρποις,

vel simile aliquid, ut sonet, sterilibus. Fer-
tur autem proprium esse huic arbori nu-
cis, ut quo magis & frequentius verberi-
bus cedatur, eo plures melioresq; fructus
procreet. Hinc sunt illi versiculi:

Nux, afinus, mulier, simili sunt lege ligati.

Hæc tria nil rectè faciunt si verbera cessent.

LUDIBRIUM pueris] me rusticus qui-
dam inseuit in hoc trinio, ut scilicet vndi-
que possent concentrere; ludibrium viato-
ribus & pueris lapides hinc inde proiiciēti-
bus. Hic versus alicubi legitur hoc modo:

Ludibriū pueris lapides iacientibus in me.
Rustica cura] rusticus laboriosus, ut

Horatius 2. Carm. dixit:

Iuuenumq; prodis publica cura.

Qua lacervis ramis] excussis, deiectisq;
frondibus.

Ardua] Altissima, ingens.

Perfrictog; libro] cortice etiam percus-
so sæpius & impetito, rupto, scisso. Librū

enim vsurpat hic in primaria signifi-
catione, nempe pro parte corticis interna, quæ
arbori adhæret. Vide Cassiodor. lib. 1. e-
pist. 3. 8. Variarum. Alibi hoc carmen ha-
bet, Perfrictog; libro.

Fundus] iaculis, ballistis, instrumentis ad
lapides citandos. Funda instrumentum

ex fune factum, quo funduntur, hoc est,
iactantur lapides. Hinc Funditores, milites
qui funda dimicant.

Petor] lapidationibus vndiq; conficior,
dilapidor. Sic Ovidius:

A populo saxus prætereunte petor.

TRANSFERTVR in parentes, qui
liberos habent vsq; adeo perditos & pro-
fligatos, ut damnum atrocissimum & in-
famiam ijs arcessant, à quibus sunt mol-
liter educati. Est quidem liberorum gene-
ratio naturalis læticia, verum pernicio-
sa & pœnitenda, quoties parentum ruinæ,
infamiz, aut mortis causa sunt. Quemad-
modum nucis fructus in causa est, ut ar-
bor, de qua productus est, saxis iudibusq;
petatur, ramiq; eius diffringantur. Tales
sunt, quos vitæ improbitate, vel crimine
aliquo insignes censura corripit, aut coer-
cet magistratus, non sine parentum dolo-
re incredibili. Hinc tam frequentes mul-
torum parentum de susceptis liberis que-
stus, à quibus nonnunquam conijciuntur
in extremas ærumnas & vitæ discrimina;
vnde illos non immeritò pœnitet, se libe-
ros tam nefarios & improbos suscepisse.
Talis inde vox est sub persona matris apud
Ovidium, de Nuce:

Nunc uteris vitio est, qua vult formosa vi-
deri,

Rarâq; in hoc auro est qua velit esse parēs.

Certe ego si nunquam peperissem, tutior
essem:

Ista Clytemnestra digna querela fuit.

Itemque:

Fructus obscit, peperisse nocet, nocet esse fe-
rarem;

Quæq; fuit multis, hæc mihi præda male.

FFF 4 Huc

Liber.

Funda.

IV.
Mollius
educari
liberi dâ-
num pa-
rentibus
arcessiūt.

Locus d
Nuce Oni-
diana.

Emenda-
tur epi-
gramma.

III.

*Heroum
fily no-
xa.*

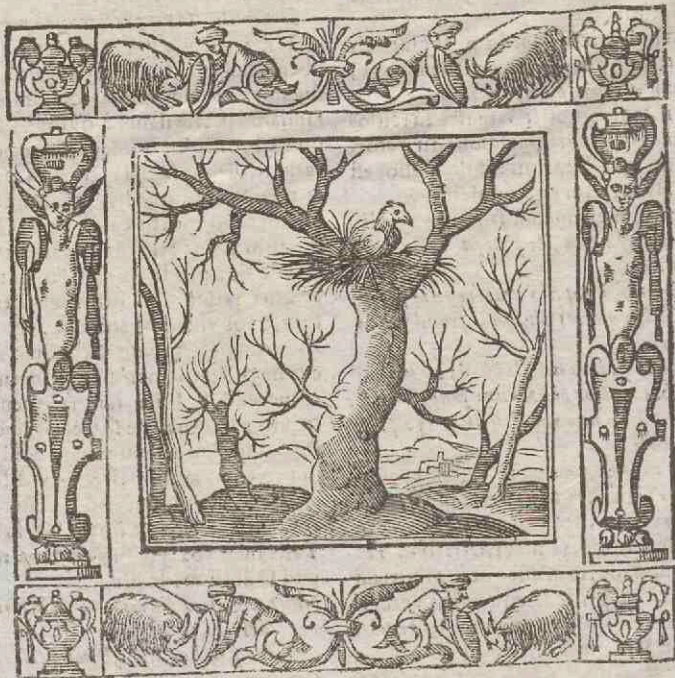
Huc refero prouerbium, *Heroum filij no-
xa.* Etenim veteribus illud obseruatum
fuit, præstantium virorum filios multum
à progenitorum moribus abfuisse. Manet
& hodie passim vulgatus iocus: *Ex sapien-
tissimis patribus stultissimos propagari li-
beros.* Declarat hoc argumentum Aelius
Spartianus in Senero Cæsare, multis exem-
plis probans, ita ferè vsu venisse, vt viri
seu virtute, seu literis, seu fortunæ indul-
gentia insignes, aut nullos omnino liberos
habuerint, aut tales reliquerint, vt magis
ex vsu rerum humanarum fuisset, illos
absq; liberis discedere. Illustrant hoc Em-

blema, quæ è collectan. Stobæi comode
huc transferri possunt, Serm. 74. Præterea
hoc frequentissimè vsu venire videmus,
vt qui plus emolumenti reipub. afferunt,
& vberrimos fructus in publicum produ-
cunt, ij ab omnibus laceffantur, ludibrio
sint vulgo, persecutiones incredibiles, &
mille mala patientur. Vicissim verò de-
perditi ac nullius frugi homines (si mo-
dò hominis nomine digni) sua ignauia,
ignorantia, (ne dicam malitia) & sordida
sterilitate, non solum securi vitunt, sed e-
tiam ad summum honoris & opum culmè
facile prouchuntur.

*Viri for-
gi affli-
cti.*

Amor filiorum.

EMBLEMA CXCV.

ANT E diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet:
Mollius & pulli vt iaceant, sibi vellicat alas,
Quæ nuda hiberno deficit ipsa gela.

Equin

*Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? mortem
Cum volueris propria proles amore subit?*

COMMENTARI I.

I.

IN nido super arbore, folijs ex hiberno
frigore viduata, constructo, sedet palum
bes, ceu pullos fori à frigore defendēs. Pa-
lumbes columba est siluestris, cuius natu-
ram describit Plinius lib. 10. cap. 35.

II.
amar
pallorum
in palu-
be.

MAGNUM & singularem amorem
erga prolem ostendunt palumbes, quæ
hyemis vehementissimo frigore, brumali
nimirum tempore, quod circiter 12. diem
mensis Decemb. contingere solet, die bre-
uissimo, nix, glacie, & imbris horrido,
Sole tunc in Capricorno existente, contra
volucrum fœnæ omnium naturam nidi-
ficantes, oua sua magna cura & sollicitudi-
ne fouent: vtque pulli mollius & calidius
iaceant, ipsa mater subimit plumas euellit
& nido imponit, nuda interim quasi &
moritura, frigora extrema sufferens. Pro-
posito itaq; harum auicularum exemplo,
in quibus natura duce summus amor,
curaque deprehenditur erga suos fœtus,
arguitur matrum quarundam immanium
barbara & plussquam fœrina crudelitas,
quæ suis vitam adimant, edoæ ab aue
palumbe, quo affectu in eos esse debeant.
Cæterum ex Alpei Græco translatum
est Alciati hoc hexastichon, lib. 1. An-
tholog.

Typus
Emble-
matis.

Χειμερίως νιφάδεσσι παλυομένα τιτάς
ὄρνις,

Τέννοισι εὐναίαις ἀμφὲρ ἑσπετέρυας,
Μέσσα μιν οὐράνιον κρυός ἄλεσεν· ἢ γὰρ
ἐμνον

Αἰδέρος οὐρανίων ἀντίπαλος νεφέων.
Πρόκνη, καὶ μήδεα κατ' αἶδος αἰδέσθητε
Μνῆρες, ὄρνιθων ἔργα διδασκόμε-
ναι.

Sparsa nix, hiberno cicur ales tempore,
vulsis

E plumis, pullis molle cubile paras.
Donec ab aërio tabescat frigore; ni fors
Permaneat vitrix frigoris aerij.

Annè villo afflata Progne & Medea dolore
Matres: nempe auis sunt ea facta licet.

Hibernis niuib. conspersa, cicur auis,
Pullis cubitorias circūfundit plumas,
Donec ipsam aëriam frigus peremerit; si-
quidem permanit

Aëris reluctatrix coelestium imbrum.

Progne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiscentes.

Sic vertit Alphonsus Nunijs Mitylenen-
sis, egregia indole iuuenis:

Versio
Alphonf
Nunij.

Gallina hibernis niuib. cooperta, cubili
Cōpacto ex plumis pignora chara fenet.
Donec eam saui frigus malè perdidit, atq;
Ætheries mansit nuda parens niuib.
Sit pudor, o Medea ferox, atque improba

Progne:

Et matres volucrum discite nunc opera.
Vertit etiam eadem carmina Fernandus
Sanctius Francisci frater, sed velut para-
phrastice sic:

Fernandi
Sanctij.

Cannus December, brumæ, sauiens

Montes & agros texuerat nix,

Gallina pullos mitis ales

Frigore non poterat rueri,

Nec fata charis filiolis valet

Auferre: verum nidificat suis

Plumis, & alas ponit, & quam

Perdiderant reparat salutem.

At ipsa vitam perdidit & tulit

Mortem libenter Progne aliter tamen

Colchisq; fœdare utraq; audax

Passa manus proprio cruore.

Eiusdem aliter:

Bruma fremebat atrox, pennas gallina re-
liquit,

Frigus vt à nativ pelleret, atq; obiit.

Hinc Medea ferox, hinc Progne discite:
namq; hæc

Bis vitam pullis prauit, ac moritur.

ANTE diem vernam] ante vernum te-
pus, ipso hyemis læuentis frigore. Palum-
bes post solstitium parere Plinius docet
lib. 10. Natur. histor. cap. 35.

III.

Cana palumbes] cuius plumæ canitiem
referunt. Albertus Palumbes sic dictos
putat, quod parcant lumbis. Nam qui
frequentiori vsu eos in cibum sumptitare
consueverint, in Venerem hebetiores red-
duntur. Quare non inicit illud de his
auibus dixit Martialis 13. Epigram. 64.
Inguina torquati tardant, hebetantq; pa-
lumbes;

Palūbes,
unde di-
tus.

Non edat hanc volucrum qui cupit esse
salax.

Boreali frigore] læuente Aquilone, qui
frigidiſ.

frigidissimus est.

Præco-
quus.

Præcoqua *Græca fouet* quæ satius foret in tempus vernum poni, lapsa rigore hyemis. Præcoquus idem quod præcox, quod ante solitum tempus maturescit. *Martial.*

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis.
Græc.

Sibi vellicat alas euellit sibi plumas, vt pullis mollius nidificet.

Quæis nuda deficit quibus plumis ipsa destituta moritur.

Medea.

Ecquid Colchis pudet? Num te pudet Medea, quæ liberos sustulisti? *ἀποσποῖν* ad Medeam & Plognen, quarum illa liberos, quos ex Iasone susceperat, interfecit, vt annotauimus Emblemate 54. Meminit huius Virgil. *Eclog.* 8. Ouidius, de remedio Amor. lib. 1. & de Tristib. lib. 2. & 3. *Metamorph.* 7. *Flacc.* lib. 6. 7. & 8.

Progne.

Progne improba Progne Itym filium ex Tereo susceptum trucidauit, & patri comedendum apposuit, vt pluribus enarrauimus Emblemate 70. Habetur apud Sidon. & Statium pluribus in locis: pulcherrimè verò apud Ouidium. 6. *Metamorph.* De vtraque verò Iuuenalis *Satyr.* 6.

Credamus tragicis quidquid de Colchide torua

Dicitur, & Progne.

IV.

Matrum
quarum-
dam in
fœtus im-
picias.

Hoc (vt dictum) susceptum est in quasdam ferreas & abhorrentes ab omni humanitate matres, quæ fœtus enecant, aut etiam incuria perire sinunt: quas certè tanti flagitij vel eò magis pudere decet, cum quæ rationis expertia sunt, id nunquam admittant, certumq; sit ex ijs aliqua, & vt veriùs dixerim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruulos educare & tutari, vt se non foucant accuratiùs. Nemo est profectò qui nesciat, tantam non esse belluarum feritatem, ac quorundam hominum, qui sua pignora relinquere non verentur, aut etiam perdere non exhorrent, quæ communis omnium parentis instinctus & pietas seruare iubet, iisdemq; curare, quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt. Quibus itaque verbis, aut quibus, quæso, diris deuouebimus eiusmodi flagitium, non dicam parètum, sed carnificum impiissimorum, qui naturæ ius, vel etiam honesti repagulum præcipuum dissoluerunt, quibus in

animum cadere potuit tam infandum scelus, tantumque flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, sed ijs qui quasi sui corporis membra sint, imò reuera expressissima, non mutata aut adumbrata, vt sic dixerim, simula-cra? Id fortè sit, vt famæ consulatur, & ne ob hanc labem culpamque teteritiam apud eos, quibuscum viuunt, ruborem contrahant. Sed tamen

Summum credo nefas animam præferre pudori.

Et propter vitam viuendi perdere causas. Etenim quæ hæc vita esse potest, quæ assiduò sibi malè conscia nocte dieque suum portet in pectore testem? Tantum verò abest vt immanitas ea in bellis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint, & pro viribus immunes à damno fecerint: cuius rei testes habemus historias tum Græcorum, tum Romanorum. Hic autem exemplum proponit palumbis, quæ leniente frigore nidificas, & partum emittens, sibi plumas haud grauatur auellere, vt paruuli mollius incubent: quo fit, vt ipsa sæpè mater gelu contabescat. *Sulpicius Seuerus* ait: lege diuina qui partum non deformatum mulieri excusserit, extreme supplicio puniendum. Quid igitur mulier, quæ audet, partum elidere, quæ sua ipsius viscera (horrendum dictu, factuque impium) euiscerat? Succurrit ad hanc rem grauissimum *Tertulliani* testimonium: Cum nobis homicidium semel interdictum sit, etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. Homicidii festinatio est, prohiberi nasci: nec refert natà quis animam eripiat, an nascentium disturber. Homo est & qui est futurus: & fructus hominis iam in semine est. Qua ratione mulier quædam *Milesia* quod medicamentis partum abegisset, damnata est capitis: quanquam enim eum, qui nondum esset homo, expulisset, sustulerat tamen spem parentis, memoriam nominis, subsidium generis, hæredem familiæ, designatumque ciuem *Reipub.* vt *Cicero* in *Cluentiana*. Ouidius alicubi detestatur facinus idem matrum, quæ in suos fœtus ita crudeles sunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos vita priuent. Sic enim ait:

Qua prima instituit teneros auellere fœtus,
Militia

*Palumbi
se ad fru-
uentum
fœtus ex-
plumant.*

*Sulpicius
Seuerus lo-
cus.*

*Tertullia-
ni locus.*

Præla-
tus Qui-
dy locus
in ma-
tres con-
sulit abor-
tientes,
aus fœtus
necat.

Militia fuerat digna perire sua.
Si mos antiquis placuisset matribus idem,
Gens hominum virio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitam crescentibus
vuis.

Pomacq; crudeli vellit acerba manu?
Sponte fluent matura sua: sine crescere
nata:

Est pretium parua non leue vita mora.
Vestra quid effoditis subiectis viscera talis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida dispersam puerorum sanguine
culpam.

Arg. sua casum matre queruntur Itym.
Dicite quis Terens, quis vos irritet Iason,
Figere sollicita corpora vestra manu?
Hæc neque in Armenijs tigres fecere late-
bris.

Perdere nec fœtus ausa leana suos.
Huc facit quod eleganter Lactant. lib. 6.
cap. 20. in cruentissimos infantum occiso-
res ait: Ne illud quidem concedi aliquis
putet, vt recentes natos liceat oblidere,
quæ vel maxima est impietas. Ad vitam
enim Deus inspirat animas, non ad mortē.
Verum homines, ne quod sit facinus, quo
manus suas non polluant, rudibus adhuc,
& simplicibus annis abnegant lucem, non
a se datam. Expectet verò aliquis vt alie-
no sanguini partant, qui non parcat suo?
Sed hi sine vlla controuersia scelerati &
iniusti, qui illi quos falsa pietas cogit ex-
ponere? non possint innocentes existima-
ri, qui viscera sua in prædam canibus ob-
ijciunt: & quantum in ipsis est, crudelius
necant, quàm si strangulassent. Quis du-
bitet quin sit impius, qui alienæ mitericor-
diæ locum non tribuit, qui etiam si con-
tingat ei quod voluit, vt alatur, addixit
certè sanguinem suum vel ad seruitutem,
vel ad lupanar. Hæc ille. Cicero 2. de Ora-
tore: Feræ partus suos diligunt, & nos in
liberos nostros vti debemus indulgentia.
Item 5. Tuscul. Bestiæ pro suo partu ita
propugnant, vt vulnera excipiant, nullos
impetus, nullos casus reformident. Is ve-
hementissimus in filios amor, potissimum
in Pelecano, aut Aegyptia, celebratur,
quæ se neci potius dedere soleat, quàm
paruuli capiantur. Ea igitur viatores sal-
lit, eosque transuersos seducit: femora et-
iam vellit, vt exonssio sanguine filij pa-
scentur aliquandiu. Imò in ardentem ignē
se coniecit, seque torrerī citius in rapida

flamma sustinet, quàm vt suos fœtus se
superstite sibi abripi patiat ur. Cæterum
quanta sit, eaque naturalis in liberos sop-
orū parentum, doctè Xenophon disputat,
2. Commentar. in colloquio Socratis tum
filio Lamprocleo. Euripidis citatur illud:
Ἀπαρὶν ἀνθρώπων ἢ ζυγὴν τέκνα.
Cunctis hominibus liberi sunt anima.

Philostratus sic: ἄριστον ἢ ζυγὴν τέκνα.
Animalibus liberi sunt anima instar. Græ-
matici porro veteres filium, quæσιλον
vocat, quia nullus amor paternum vin-
cit, in l. cum furiosus, 7. C. de curat. furio-
si & l. isti quidem, 8. ff. quod met. causi.

Ex quo illud Poetæ in 1. Aeneid.
Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.
Et Cicero ad Atticum: Filiola tua te dele-
ctari gaudeo: probo enim, vt qui maxi-
mè, τὴν σοφὴν φυσικὴν πρὸς τὰ τέκνα.
Et celebrata sapientibus ἢ φιλοσοφία, de
qua egregie Plutarch. Elegans apud eun-
dem poetam locus 4. Aeneid. quo Anna
soror Didoni suadet nuptias iterare πρὸς
τὴν παρθένον, his omnino verbis:

Solane perpetua moriens carpere iuuenta?
Nec dulces matros, Veneris ne præmia noris?
Apud Gratianum, 2. q. 2. Pudor est femi-
nis nuptiarum præmia non habere. Qua-
re & in fictitio argumento, lepido tamen,
1. Aeneid. Iuno pollicetur Aëolo se datu-
ram pro præmio nympham formosam,
secundam, certo connubio sociandam;
Quarum quæ forma pulcherrima Deo-
petiam

Connubio iungam stabili, propriamq; di-
cabo:

Omnēs vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parētem.
Sed hoc generalius. In Pandectis iuris ci-
uilibis animaduertimus id esse verū, quod
natura omnium parens singulis nostrum
animis iniecit, pro affectu parentes magis
torqueri in persona libetorum, l. 8. Quod
metus causa. Vnde leges statuunt, in qua-
stionibus habendis prius filium quam pa-
trem, sed eo præsentē vel scientē tortura:
subijciendum: sic enim durius filij quam
sui ipsius pœna affectum, facilius ad veri-
tatis confessionem compelli. Ad id nobile
est Arfinoes exemplum, quæ à Ptolemæo
fratre inidijs & fraude decepta, cum esset
conspicata immisos percussos in filios
impuberes, complexa eos ad se fugientes,
ea parte, qua vulnera filijs intendebantur,
diu

Filius vn
de dictus.

Lactantij
locus.

Philosop-
hia.

Pelecani
aus pie-
tas in
suos.

Pater ex
pœna filij
torque-
tur.

Arfinoes
mira im-
miseri-
cordia
liberos
pœnas

diu corpus suum exendum opposuit, multisque ita vultneribus acceptis, eorum salutem consulere non potuit, sed vna cum ijs est miserimè confossa. Legimus in expeditione Cyri minoris apud Xenophontem lib. 4. à puero quodam, Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interceptum fuisse, quamobrem in exilium pulsus quamquā puer & imprudens. Sed iudices

non tā quidem iniuriā, quæ non potest esse sine animo nocēdi, quā parentū incuriā in filio viudicauerunt. Posset idem Emblemata multis exemplis insignis parentum amoris illustrari, quæ quia peti possunt ex Val. Maximo lib. 5. Sabel. lib. 3. Aeliano, & alijs, nolo longiori sermone lectorem detinere, sed pium Aeneam filijs exemplum statuere pietatis in parentes paro.

Pietas filiorum in parentes.

EMBLEMA CXC.V.

PER medios hosteis patria cum ferret ab igne

AENEAS humeris dulce parentis onus:

Parcite, dicebat: vobis sene adorea rapto

Nulla erit, erepto sed patre summa mihi.

COMMENTARI I.

PIVS AENEAS armatus patrem Anchisen senio confectum, humeris suis exceptum baiulat, & per mediam flammam

incensæ Troiæ ereptum defert.

AENEAS potissimum commendatur ob summam in patrem Anchisen pietatē, Ilio

Ilio
Aeneas
pietas

Ilio enim expugnato & iam iam confagrā
te, ille cunctis alijs facile neglectis, Deos
penates abduxit, & patrem humeris ē me-
dia flamma sustulit. Quod hostes Græci
cū vidissent, mori pietate tam insigni, ei,
quod sibi dari postulabat, concessere, &
abendi quod vellet, facilitatem non inter-
clusere, fateintes illi quidem hostilitatis
remitti iura, & mansuetudinem esse adhi-
bendam, aduersus eos potissimum, qui ita
verecundē se in Deos & parentes gerant.
Refert Aelian 3. *παικλ. ἱστ.* Virg. 2. Aē-
neid. Ouidius 13. Metam. Hoc autem ex-
tulit ē Græco auctoris innominati, quod
est lib. 1. Epigram. *ἐκ φιλοσοφίας*.

*ἐκ πυρὸς Ἰλίου, δὸράτων μέσον ἢ πα-
τρός ἢ πατρὸς
δινείας, ἔσιον παυδὲ βάρος πατέρα.
ἔκλαγε δ' ἀργείοις, μὴ φάστε, μικρὸν
ἐς ἄν
κέρδος ὁ γυμναῖος, τῷ δὲ φέροντι,
μέγα.*

Sic conatus est aliquando reddere Clau-
dius Minos.

Ex incendio Iliaco, telorum per medium
eripuit heros.

Aeneas, pium filio pondus, patrem;
Acclamabat autem Argiuis: Ne tangite:
exiguum ad Matrem.

Lucrum senex; at [mih] ferenti ma-
gnum.

Sustulit Aeneas Grauium per tela, per ignes
Inualidi sanctum quando parētis onus.

Parcite ei, dixit: nihil hoc ē Marce Lucelli,
At mih] sublato gloria summa patre.

Marullus lib. 3. eodem omnino argumēto:
Cum ferret medios proles Cytheraa per ho-
stes.

Impositi collo languida membra patris:
Parcite, ait, Danaï, leuis est sene gloria ra-
pto;

At non erepto gloria patre levis.

Cum quo Epigrammate non inuitus con-
ferre velim lepidum Aetij Sinceri, Itali

Poetæ reuera politi & elegantis carmen,
quod in gemma scripsit ē Sinuella rui-
nis erutam: qua in gemma sculptus Aeneas

Anchisen patrem & Ascanium humeris
sustollens conspiciebatur. Id est eiusmodi:

Hac mih] qua roseos iussit sordere hyacin-
thos,

Et niter articulus unica gemma meus:
Cuius in exiguo ductor stat Troicis orbe,

Anchisesq; senex, Ascaniusq; puer

Qui credat? veteres inter neglecta ruinas.
Et vili latuit semisepulta solo.

Tu tamen obrueras, nec te Sinuessa pudebat
Hoc decui, heu, terris oculuisse tuas?

Scilicet Aeneam, natumque patremq; ge-
rentem,

Ignibus ereptos obrueresq; Deos?

Parcere debueras, cui iam pia flamma pe-
percit,

Nec te tam turpi dedecorare nota.

Et dubitem Belgasq; feros, rigidisque Bri-
tannos

Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hac est Iliacos pietas spectanda per ignes,

Cum verita est profugos ladere flamma
Deos.

Huc facit pulcherimus Senecæ locus 3.
de Beneficijs, vbi ait: Hoc agite, optimi

iuuenes, proposita est inter parentes ac li-
beros honesta contentio. Sumite modō a-
nimum qualem decet, & deficere nolite, ut

vincatis optantes. Nec defunt tā pulchro
certamini duces, qui ad similia vos cohor-
tentur, ac per vestigia sua ire ad victoriam

sapē iam partam ex parentibus iubeant.
Vicit Aeneas patrem ipse, cuius infantia

leue tutumque gestamen, grauem senio,
per media hostium agmina, & per cadētis

circa se vrbis ruinas ferens, cū comple-
xus sacra ac penates Deos religiosus senex

non simplici vadentem facina premeret,
tulit illum per ignes: & quid non pietas

potest? Hæc Seneca.

PER medios hostes] Per medios Græ-
corum militum copias.

Patric] Ilij siue Troæ.

Ferret ab igne] ab incendio. Prouerbiū
sapit, quo vsus est Aristides in Apellæ ge-
nethliaco: *ἐκ μέσσης, καὶ τῶν πυρὸς τὸν ἀν-
δρα σώζειν*. E medio, quod dicitur, incendio

seruare virum; pro eo quod est, ē maximo
periculo liberare.

Dulce parentis onus.] Sic ferē Ouid 2.
Pastor.

Deq; viri collo dulce pendit onus,
de Lucetio loquitur. Catullus ad Man-
lium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

Adorea.] Gloria, victoria bellica, Ho-
rat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma risit adorea.

Plinius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipsam à fa-
ris honore adorea appellabant, quia glo-
riosum eum putabant, veteres, qui famis

cupia

Pulcher
Seneca
locus.

III.

Adorea
quid.

Typus
Emble-
matis.

Epigram-
ma San-
uarj.

opia abundaret, ut tradit Fest. Pompeius, Ammian. Marcell. 20. Laborum factorum quæ vehens adoras celas. Sidonius Apollinar. Epist. 7. Posset triumphalibus adorais familiaris tuæ defatigari? Apuleius Afri- ni aurei 3. Iam & ipse possum mihi primam istam virtutis adoram numerare. & 7. Ut, quod aiunt, domi forisque fortibus factis adorea plenè gloriaret. Mamertinus Panegyrico: Cum honorem meum ad- oreis militaribus cumularer: Claudian. de laudib. Stiliconis in fine:

*Hac omnes veterum reuocauit adorea lau-
rus.*

Marcellinus lib. 25. Hist. Catilina claras gloriarum adoras sempiternis maculis obumbravit.

[Raptoreptor.] Obserua discrimen signi- ficationis inter simplex & compositum; ut illud est in superioribus, Emblemate 90.

Viris rapimur, piscibus eripimur.

IV.
Pietatis
exemplum
Æneas.

SCRIPTORES pleni; graues, ut ostenderent longè pulcherrimum pietatis in parentes simulacrum, Aeneam insigni pietate virum, & qui è medio patriæ incendio senio confectum patrem humeris sustulerit, representari voluerunt. Et enim vna pietas est, quæ hominem maximè commendat, vel quæ iuratisimos hostes ad mansuetudinem lenitatemque cogat, manusque continere iubeat. Quare hoc loco monemur, quanta obseruantia, quan- toq; amore debeamus prosequi parentes, à quibus secundum Deum vsitam vitæ communis accepimus. Sunt enim parentes vine quadam veraque imagines cõmunis omnium parentis Dei. ἀγάλματα τῆ πάν- των πατρὸς Διὸς, teste Proclo: dixitque Hierocles τοὺς γονεὺς εἶναι τοὺς δευτέ- ρους ἢ ἐπιγέιους τινας θεοὺς, Stobæus re- tulit ser. 77. neq; ullus est, qui Deum re- ctè colere & obseruare potest, qui in pa- rentes fuerit impius: θεοὶ μέγιστοι τοῖς ὀρονέσιν οἱ γονεῖς. Parentes sunt instar Deorum certè maximorum apud pruden- tes. Platonis non malè quadrabit oracu- lum hoc loco; sic enim 11. Leg. Cuius pa- ter materve, aut horum parentes senio con- fecti, quasi thesaurus aliquis domi iacent, is putet numquam aliud sibi tale simula- crum vel magis efficax domi assuturum, si rectè, ut deo et, ab eo colatur. Id est: πα- τὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ, ἢ τέτων πατέ- ρος ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κείνῃται κειμήλιοι,

Locus
Platonis,
de pietate.

ἀπειρηκότες γῆρα, μηδὲς διαγοησθῆναι ποτὲ ἀγάλμα αὐτῶν τοῖς τοῖς ἐφείσιον οἰκῆμα ἐν οἰκίᾳ ἔχον μᾶλλον κύριον ἔσσεσθαι, ἐὰν δὲ κατὰ τὸν τρόπον γέ ὁρῶνται αὐτὸ θεράπευσι ὁ κεκτυμένος. Hanc sanè vel iure naturæ filij parentibus pie- tatem debent, ut posthabitis diuitijs, rebusq; caducis omnibus, illis in primis, etiam cum discrimine vitæ libentissimè subueniant, eos nutrant & venerantur obseruantissimè. Numeratur & inter De- calogi præcepta vnicum, cui præmium annexitur, longæua nimirum, in tetris vi- ta, Exodi 20. Exemplum insigne pietatis præter nostrum Aeneam habemus iuue- nem Pinæsem, cui Plutoni cognomen erat. Hic tanto animi corporisve robore arma- tus fuit, ut (teste Val. Maxim. lib. 5.) cum obsessæ urbis suæ claustris præsideret, & Romanus Imperator patrem eius capti- uum in conspectu ipsius constitutum, di- strictis militum gladiis circumdederet, occisurum se minitans, nisi irruptioni suæ iter præbisset, solus è manibus eorum senè tapuerit: duplici pietate memorandus, quod & patris seruator, nec patriæ fuit proditor. Quid Cimon Atheniensis? quæ & ipse pietate censendus? Qui ut Miletia- dem patrem publicè damnatum vinculis eximeret, vtrò se carceri obtulit, mortem (ut credere æquum est) libens oppetitu- rus, modò patrem à periculo seruasset. Il- lustrantur hæc memorabili historia, quæ à Fazello recensetur, lib. 3. cap. 1. prior. Decad. Duorum, inquit, fratrum sepul- tura & pietate Catana celebrata est, quos Catanenses quidem Anapium & Amphi- nomum; Syracusani verò, qui de eorum patria contendunt, Emanthium & Crito- nem vocant. Hi Aetna quondam latè in- cendiis grassante, parentes senio confectos, & ad sui ab igne fluente liberationem im- potentes, ut eorum vitæ consulere, pa- trem vnus, matrem alter humeris suffere- res ab incendiij loco quàm celerrimè aspor- tarunt. Cumq; parentum pressi pondere tardius (ut par erat) iter conficerent, à vicinis & insequentibus ignibus visi sunt opprimi: qui tamen cum ab incepto pio o- pere ob periculi metum non desisterent, ardentium ignem fluente, cum ad eos per- uenisset (mirum visu) iuxta illorum pe- des in duas partes sunt dissecta, ac ipsos cū parentibus adolescentes, nullo eis illato æstu

et filiorum
in parentibus
est.

Plato-
nis, in
his ca-
pulis
pietatis.

Cimonia.

Anapi-
nomi pio-
tas.

actu neq; incommodo præterierunt. Sed post eos, ut res mira dilucidius appareret, rursus flammæ in unum corpus coierunt. Quæ virtute ac miraculo commendatis adolescentibus post obitum eorum Catanenses monumentum regia magnificencia exerebant, regium perpetuum nomen indicentes; Piorum namque campum eum appellarunt, ac statos solennesq; honores perpetuò illis impendendos dedicarunt; quos quolibet anno ætate etiam sua Paulanias magna pompa perfolutos fuisse docet. Hinc videmus Deum verum Ethnicos quoq; singulari miraculo erudisse, quod liberi posthabito proprio periculo, curam parentum habere, omniq; ratione illis opitulati tenerentur. Magna sunt hæc virilis pietatis opera, sed nescio an his omnibus valentius & animosius Claudiæ Vestalis virginis factum, quæ cum patrem suum triumphantem e curru violenta Trib. plebis manu detrahi animaduertisset, mira celeritate vtrisque se interponendo, amplissimam potestatem inimicitijs accensam depulit. Igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in ædem Vestæ tulit; nec discerni potuit, veri plus laudis tribueretur, cui victoria, an cui pietas comes aderat. Sed ad viros declinamus. Oppium à triumviris proscriptum (dum ad supplicium quærere) filius humeris extulit, & incolumem pervexit in Siciliam. Refert Tacitus lib. 3. Histor. Sub Virellij nefarii hominis principatu mirum dictu accidit, & non postremæ pietatis exemplum. Iulius Mansuetus ex Hispania rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimianos à Galba conscriptus, oblatum forte patrem vulnere stratum, dum semianimem scrutatur, agnitus, agnoscentisque, & ex sanguine amplexus, voce flebili precabatur piros patris manes, ne se ut particidam aduersarentur; publicum id facinus: & unum militæ, quotam civilium armorum partem: simul

artollere corpus, aperire humi, supreme erga parentē officio fungi: Aduertere proximi, deinde plures, hinc per omnē aciem miraculum, & questus, & sequissimi belli execratio. Sic Tacitus. Sed audiamus diuinum Platonem verbis efficacissimis paternam venerationem inculcantem: Ergo (inquit in libris de legibus) fas est, parentibus prima & maxima debita, omnium antiquissima debitorum persolvere. Putare enim quisque debet, omnia quæ possidet, eorum esse qui genuerunt & educarunt: ita ut illis hæc omnia pro viribus ministrare debeat; primum quidem externa bona, deinde etiam corporis, postremo quæ ad animum pertinent. Verbis quin etiam per totam vitam parentes maximè venerari decet: leuium enim volatiliūq; verborum grauissima imminet pena. Nam omnibus præposita est Nemesis, iudicij angelus, huiuscemodi inspector omnium. Oportet itaq; iratis, animumq; expientibus cedere, seu verbis seu rebus id faciāt. Quod si ita exactius seruauimus, digna à Dijs cæterisque natura nostra superioribus præmia referemus, plurimum bona cum spe viuentes. Hæc Philosophi placita qui altius certiusq; imbiberit, in eam, opinor, sententiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauserit. Lemnio etiam scelere imbutus, nulla eloquij facultate, nulla præstantis ingenij solertia exprimi posse, quam laudabile, quam omni excipiendum plausu festisq; vocibus, si quem in audias parētibus obsequentiū filium, & in eo vno contumacem, ne beneficiis vincatur. Quod esse certamen omnium speciosissimum quis ambigat? in quo fessis, etiam si ad triarios res redeat, subinde tamen restituenda sitacies, succlamādumq; Felices qui vicerint, felices qui vincuntur. Porro de filiorum in parentes pietate vide Valerij Maxim. lib. 5. cap. 4. Aristotelem in lib. de Mundo ad Alexandrum, in ipso fine, & Herodotum in 1. Hist. de Bithone: Nobis ad mulieres reuertendum est.

Platonis
scita de
parentū
cultu.

Mulieris

Mulieris famam, non formam, vulgatā
esse oportere.

EMBLEMA CXCVI.

DIALOGISMVS.

ALM A Venus, quenam hac facies? quid denorat illa
Testudo, molli quam pede Dina premis?
Me sic effinxit Phidias, sexumq; referri
Fæmineum nostra insit ab effigie:
Quodq; manere domi, & tacitas decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

COMMENTARI I.

- I. **V**ENVS nuda, cum suo Cupidine
solitis armis instructo, iuxta lectum
genialem astat, pede vno testudinem pre-
mens.

- II. **T**ITVLVS huius Emblematis sunt

verba Euripidis, ut testatur ipse Alciatus
in libro de verb. signific. Sed & illa habet
Plutarchus in eo, quem de mulierum vir-
tutibus scripsit libello; sic enim ibi: *περί
ἀρετῆς γυναικῶν, & τὴν αὐτὴν τὴν ὀρθο-
σύνην*

Tirinus
Emble-
matis

ἴδῃ γνῶμεν ἔχονεν. ὁ μὲν γὰρ, ἢς ἄν
ἰσχυροῦς ἦτορ τοῖς ἐπὶ τοῖς λόγῳ πέρ
ἴσχυρος λόγος, ἁπλῶς ἀποφαίνεται κα-
τὰ τὴν σῶφρα καὶ τὸν νόμον τῆς ἀγαθῆς
γυναικὸς διόριενος εἶναι κατὰ κλέψιν εἶναι
ἀνένδοξον. ἡ μὲν δὲ κορυφώτερος μὲν
ὁ Γοργίας φαίνεται, καλέων μὴ τὸ εἶδος,
ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γινώσκον
τῆς γυναικὸς. Id est: Longè aliter ego de
mulierum virtute sentio quàm Thucydi-
des. Is enim eam in primis laudandam esse
mulierem vult, de qua minimus aut in
bonam aliter malam partem rumor. Et
enim cetera optime ut corpus, ita et summa
sapientis femina domi esse conclusam, neq;
in publicum exire debere. At mihi hac in
parte conuenior, videtur Gorgias, qui mu-
lieris non formam, sed famam vult multis
esse notam. Hæc Plutarchus. De ipso verò
Emblemate Pausanias in Eliacis postero-
ribus sic scripsit: Areia templo sacra sub
diuo, non longe abest. Quæ ibi colitur,
Cœlestem Venerem vocant. Eius ex anro
& chore signum est, Phidias opus: altero
pede testudinem premit. Areia ipsa mace-
donia est circumseptâ, intramaceriam crepi-
do, super qua Veneris (quam Popularem
nominant) signum ex are capro insidet, ex
eadem fabricato materia. Scopæ opus. Quæ
vel testudinis, vel capri ratio sit, quibus
hæc perscrutari cura est, querendum re-
linquo. Hæc Pausanias, qui nobis indicare
voluit, quare testudinem calcaret Venus.
Quare Plutarchum adeamus; ex quo to-
tum Emblemata sumptum videtur. Is igitur
in præceptis connubialibus refert, Phi-
diam Eliensibus Venetem ita finxisse, vt
testudinem calcaret: tacitè significans, vx-
oribus domi manendum esse, silentiumq;
Refert Stobæus sermon. 72. Hoc etiam a-
galma Phidias eodem penè modo lepto
Emblemate expressit Hadrianus Aunius,
rarissimum Gallie Belgicæ decus: pingit
enim recto corporis statu mulierem, dex-
tra clauum falcem præ se tenentem, læua
ori opposita, qua specie Angeronia Dea,
silentij præsul ob signato ore figurabatur
apud præfatos. Quibus indicat ternas præ-
cipuas vxoris dotes, nimirum residem do-
mi suæ operam, deinde mariti industria
quæsituram opam custodiam, post rem d-
linguæ continentiam. Est autem numero
70. cum inscriptione, Vxorix virtutes
Testudo premitur pede, clauem dextra re-
sentat,

Vacat obstruendo dentium sepro altera.
Nec vaga discursus coniux, neu furilis esto,
Ipsamq; cura opum tuendarum addecer.
Idem Iunius Emblemate 24. pingit Ve-
nerem nudam, dextro myrteo redimitam
intereuntibus rosis, casto, hoc est, baltheo
vario & pulcherrimo infra pedus ambien-
te, dextra tenentem tria mala aurea, læua
columbam, pedibus testudinem calcantem:
symbolicè nuditate simplicitatem & aper-
tum pectus vxoris demonstrat, per colum-
bas puritatem & blanditias, per aurea ma-
la (de quibus nos paulò ante Emblem.
191.) casti amoris illicitum, per testu-
rum coniunctionem deuinctionemq; amoris,
per testudinem & silentium, & anxiam rei
familiaris curam. E regione opponit Mi-
neruam virginis specie, oculis acerbis &
glauis, hastam dextra, clypeum læua te-
nentem, cuius ymbo Gorgonis anguicomæ
caput hastâ attingat, ita enim ferè à Pau-
sanias in Atticis, & à Cornuto de pingitur.
Epigraphæ talis est: Virginem pudicitia,
matronam domus satagere. Epigramma
vero:

Cernuus amplexa præbet draco colla Mi-
nerua;

Domiporâ at exterit Venus testudine.
Virgo sui satagis decoris bene protida: at

Frugi stat, nec limen excedit domus.
Proditum enim est à Plutarcho lib. de Is-
do, Phidiam, clarissimi nominis statuariū,
finxisse Palladis simulacrum, pedibus dra-
conem prementis; & alterū Veneris apud
Elios, pede calcantis testudinem argumen-
to in illa custodiæ sui, quæ virginē deceat
(vt nos pluribus Emblemate 22. dixi-
mus) in hac silentij curæq; rei domesticæ,
quæ matronam deceat. Meminit etiam
eiusdem Pierius lib. 28. Hieroglyphi.

ALMA Venus] Virgilius 1. Aeneid.
Alma Venus Phrygiæ genuit Simoentis ad-
vndam.

Venus amorum, luxuria, & libidinis fau-
trix atq; magistra, eas enim prima & adi-
uenit & edocuit. Idcirco in Deorum nu-
merum relata, & mater geminorum Cu-
pidinum dicitur De qua sic Mantuanus:
Mater adulterij Venus est, stuprigis, reper-

trix:
Quin & luxuria nutritrix, & mater amoris.
Nec vllum sermē nunc veterum Deo-
rum maioribus sacris & caeremoniis, fre-

Ggg quen-

Aliud
eiusdem
Emble-
ma.

Emble-
ma unde
petitum.

Iunij Em-
blema.

III.

Venus.

quentibusq; locis honoratum legitur. Colebatur & à Cois, ubi Apelles eius effigiem usq; adeo feliciter incepram, sed moriens imperfectam reliquit, ut deinde reperiri nemo potuerit, qui supremam manū tam egregio operi auderet imponere. Cic. lib. 3. Offic.

Quanam hac facies? effigies statua.

Testudo. Testudo] à regendo, vel quod testa testa sit, ait Varro. Animal mutum, tardè incedens, nunquam domo sua egreditur, sed illà ubiq; secum circumfert, ut habet apologus Aesopici de cochlea. Hinc *πεπεσσοτος*, id est, domiportam appellat Hesiodus. 2. *ἐπὶ πύλῳ*. Cicero 2. de diuinatione ex Pacuvio citat hoc ænigmaticum:

Enigma de testadine. Sanguine cassa, domiporta, terrigena trahitur.

Quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,

Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,

Eniscerata, in anima, cum animali sono.
Et alius quispiam, alludens ad nostrum Emblemata:

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine cassa,

Sub pedibus Veneris. Cuius quam paxit Apelles.

Vide etiam Petrum Crinitum lib. 11. c. 7. Elegantissimum, verò de Testudine ænigma, aliquando legi. Italico idiomate, quod huc non grauior apponere, ut varietas delectet.

Io son magro di gola, ed ho il guazzo.

Copra la testa, e non ho alcun capello.

Saglio in aria talhor, ne son augello.

Sono innocente, ed i poeti ammazzo.

No pe' campie sto sempre al mio palazzo,

Ch'è dipinto di fuor senza penello.

Non attendo nè à guerra, nè à duello.

E cam' un cavalier m'armo e incorazzo.

Genero con lo sguardo i figli miei.

Pasco l'erbette, e pecora non sono.

Non son serpente, e n'ho la testa e i piedi.

Vina mi taccio, e poi morta risono.

Anzi nel tempo de gli antichi Dei,

S'un Musico cantava, io facea il suono.

Meco ho quant'ho di buono.

Et alhor, poi che moro, il mio casino

Diuenta un fiasco, in cui non sta mai

vino.

Allud. Sed quia ad ænigmata diuertimus, vno & altero adhuc ænigmata nos testudinis tat-

ditas detinebit.

Tarda gradulento, specioso pradita dorso;
Docta quidem studio, sed sano pradita furo;
Vina nihil dixi, qua sic modo mortua rano.
Alterum de pluribus de se loquentibus:
Non testis capimur, nunquam exera testa
vagamur.

Quin etiā grata quo gerimur gerimus
Nec vox nec sine voce sumus, dum vivimus, edunt.

Mortua concordet corpora nostra sonos.
Molli quam pedes delicatulo. Allusio tacita ad mulieris nomen, quod à mollicie ductum voluit. Ego potius à malicia, etiam repugnate toto Grammaticulorum senatu.

Effinxit Phidias. Phidias pictor & statuarius insignis, præsertim ex ebore; à Plinio nominatur artifex nunquam satis laudatus. Hic præter Palladis & Veneris statuas, quas diximus, etiam effinxit Ionem Olympicum tanto artificio, ut omnes se imitari posse desperarent. De alijs operibus præstantissimis, repete, quæ habet Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 36. cap. 5. In hoc verò versu (ut obiter) nomen Phidias, forte est dissyllabū, propter priorem longā.

Sexumq; referri Fæmineum. Venus pro vxore, amica, & matre familias alicubi reperitur. Virgil. 3. Eclog.

Parta mea Veneri sunt munera.

Macrobius etiam Satur. 1. pro generandi facultate accipit, ut apud Pompeium Festū, Cypris vel Cypria Venus, quia parientibus præsideat, quod Græcè *κύβη* parere fit, ut alibi dictum.

Quodq; manere domi.] agere quæ sunt matristamiliis. Columella initio lib. 12. de re rustica.

Tacitas.] taciturnas.

D. v. o. præcipuè sunt, quibus hoc loco commédatur honestam matrem familias Alciatus, silentium scilicet & familiæ procuratio. Ut enim nullum vitium citius foeminam dedecorat, quàm loquacitas; sic hæc probo solent affici, quæ hac illacque cursitant. De utroque aliquid dicendum. Quantum ergo attinet ad mulieris silentium, Epicharmus aiebat sermonis parcitatem in muliere probitatis esse argumentum: Nicostriatus, castitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illud quæ Sophoclis proverbiale celebratur à doctis:

γυναιξί.

Mulier ante dicitur.

Phidias.

Veneris vocatur, cum polysemum.

IV.

Silentium mulieris decet.

ἡ σιωπὴ ἡ σιωπὴ ἡ σιωπὴ.

Silentium addit feminis decus.

Contra verò, ut est apud Euripidem, quæ apud viros tacere non possunt, sese dedecore aspergunt. Silentium uxoris ego neque suspectum habeo, neque timeo (ait declam. 280. Quintilianus) docet hoc matronalem pudorem: & si ducta fuerit ad magistratum, hoc illa maxime facturam arbitror, ut taceat. Theano Metapontine, vati & virgini doctissimæ, magnum feminæ ornamentum esse placuit, silentium, quo castitas & prudentia suavisime condiantur. Illa demum femina facundissima est, cui cum verba erunt ad viros facienda, rubore suffundatur, turbetur animus, & verba non suppetant; quæ non fluxo & pertulso sit corde, ut inter pares omnia, & aliena & sua effutiat, nihilque pensi habeat, quid loquatur. Hæc quidem difficillima, sed & pulcherrima erit virtus feminæ, coercere linguam, quod non erit operosum efficere, si se habuerit in potestate, ne quibusvis perturbationibus se permittat. Equidem linguam cum demum optimam esse arma turam cum Gellio lib. 1. cap. 15. crediderim, quando vinculis quibusdam in inopectore gubernatur. Vide adagium, Mulierem ornatur silentium. Observatum quondam fuit, mulierem propriam causam in foro dixisse, ideoque perterritum senatum misisse Deos consultum, quidnam ea res civitati portenderet: ita exosa fuit feminæ eloquentia, ne dicam garrulitas. Nostrates quoque feminæ totam supellectilem, & universam armaturam in lingua habent, & vice scuti utuntur γλωσσόσπιδες: hac vice scuti utuntur γλωσσόσπιδες: hanc ut gladium stringunt, unde sæpius ipsi vagina, hoc est, os percussitur. Nam ubi lingua res geritur, ne septem quidem viri uni feminæ pares sunt. De hac verbo sitate feminarum scribit Iuvenalis Sat. 6. Vna laboranti poterit succurrere Luna, Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas Pulsi.

Et nos Germani:
Drey Vweiber, drey Gans, drey Fräsch darbey,
Machè ein Iarmareke mit irem geschrey.
Quod sic Latine sonat:
Rana tres, & anus totidè, tres insuper auca,
Possunt immensum voce replere forum.
Sed quid mirum? Sunt enim feminæ primæ sua creatione ex ossibus compositæ,

nampe ex costa Adæ: quare si colligantur costa in sacco & collidantur, sonu edunt, quod non facit terra: ita mulieres sunt loquaciores viris, qui de terra facti sunt in Adamo. Veniam ad alteram partem, ad rei domesticæ nimirum administrationem, de qua multa apud Plutarchum lib. de præceptis quibus coniuges instituuntur. Interea tamen alia adferam, & in primis id Columellæ de proœmio 12. de re rustica: Cum & operam & diligentia ea, quæ proposuimus, desiderarent, nec exigua cura foret acquirerentur, quæ domi custodi oportere, iure à natura comparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forensem & extraneam. Itaque viro calores & frigora perpetiendas tum etiam itinera & labores pacis ac belli, id est, rusticationis & militarium stipendiorum distribuit. Mulieri deinceps, quod omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc sexum custodiæ & diligentia assignauerat, idcirco timidiorem reddidit quam virilem. Nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. Plutarchus in præceptis conubialibus ait, mulieres à Luna oportere diuersas esse, quæ quo à Sole spectatur remotior, eò apparet esse clatior: eadem cum Sole nullum habere videtur lumen. Nam uxor modesta & sapiens præsentem tantum viro à cæteris conspici, eodem absente, domi se debet continere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides:

γυναῖκι γὰρ σιγῇτε ἢ τὸ σαφρονεῖν κάλλιστον, εἴσω δ' ἡσυχον μένειν δόμον.
Docuerunt etiam illud permulti, qui de economia & officio matrisfamilias scripserunt. Sed illud Propertij subinde occurrit: Felix Admeti coniux, & lætus Ulyssis.

Et quacumque viri femina limen amat.
Sic Maro 2. Georg.

Castæ pudicitiam seruat domus.

In lege vetere Romuli, viri consors mulier, sacrorumque socia. Dionys. Halicarnass. in 2. γυναῖκα γαμέτην κατὰ νόμους ἱερῆς συνελθούσα ἀνδρὶ κοινωνίαν ἀπάντων εἶναι χρημάτων τε καὶ ἱερῶν: domina retum mariti, diuinæ & humanæ domus socia, in l. 1. ff. rer. amot. l. 1. de rit. nupt. l. 4. C. de crim. expil. heredit. Unde matrisfamilias dicta veteribus οἰκοδόσποινα. Clementi Alexandrino, τῆς οἰκουρίας συμ-

Mulier à natura cura domestica data.

Pudica mulieris officium.

Uxor viri socia.

ῥιότης, adiutrix operum dei domestica. Valerius Maximus est testis, quosdam suas uxores repudiasse, quod cum alijs fuissent collocatae. Putabant enim non satis dignum matrisfamilias nomine, si in publico versaretur. Quamobrem Constantinus, l. Nemo, C. de off. diuer. iud. vetuit, ne materfamilias in publicum protraheretur, nempe ob verecundiam sexus, l. 2. §. 1. C. de his qui ven. etat. imp. Sed & mulieres virorum ceteribus immisceri non conuenit, ait Bonifacius, in e. Mulieres, De iudicijs, in 6. Succurrit exemplum nobile & graue imprimis Sulpicii Galli, qui uxorem dimisit, quod eam apertio capite foris versatam cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tantum praefinit oculos, quibus formam tuam approbes. His decoris instrumenta comparas, his esto speciosa, horum te certiori crede noticiæ. Vltior tui conspectus supernacua irritatione accersitus, in suspitione & crimine subhæreat necesse est. Val. Max. lib. 6. cap. De senectute. Aristoteles in Oeconomicis, ne vestium elegantiam nitoremque, nec aurum pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modestia valeat & probati mores. Hinc illud Propertij matronas veteres laudantis:

Non illis studiū vulgū conquirere amātes:

illis ampla satis forma, pudicitia.

Aegyptia mulieres. Porro didicimus ex veterum historijs mulieres olim testudineas imagines gestare solitas, quas Veneri consecrarent. Apud Aegyptios tanta fuit pudicitiae mulieribus cura, ut patrio instituto calceorum usus esset interdictus mulieribus, ne tam sepe palam conspicerentur, sed tanquam testudines in sua cochlea manere cogerentur. Ex quo intelligimus, non postremam fuisse matronarum laudem, si domo non nisi necessariò excederent, operaq; muliebria tractarent. Legi epitaphium quoddam vetus pudicæ cuiusdam matronæ Romanæ, quod ita se habet:

Hospes quod dico, paulum est, astæ, ac pellege.

Heic est sepulchrum haud pulchrum pulchrae foeminae.

Nomen parentes nominarunt Claudiam, Souom mareitom corde dilexit souo.

Gnatos duos creauit, horum alterum in terra linguis, alium sub terra locat.

Sermone lepido, cum autem incesse com-

modo.

Domum seruauit, lanam fecit. Dixi abes?

Quæ postrema verba mihi in memoriam reuocant veterum morem, quo nouam tuptam in pelle lanata inebant confidere: quo gestu polliceri videbantur marito, se adductas ad præstandam lanificij operam. Sed & hodie in plerisque locis Italiae postero die quam mulier est ingressa mariti domum, illi de genialithoro prodeunt imane propinqui obuiam veniunt, eique offerunt fulum, colum, lanam, acum, forficem, omneque vas domesticum, ut cuique promptum est; quod ad moneatur officij mulieris, seque non ad delicias, sed ad eam curanda, quæ domi necessaria sunt & accommoda, vocari statim intelligat. Anson Parentalib. in Aemilia Aornia matre:

Morigera uxoris virtus cui cōrige omnis fama pudicitia, lanificaq; manus.

Contingitq; fides, &c.

Item in Veria Licetia:

Huius si probitas, si forma & fama, fidesq;

Morigera uxoris, lanificaq; manus.

Naumachius ita de officio matrisfamilias:

*ἀεὶ περὶ δὲ οἱ τὰ δὲ * πρὸς τὰ καὶ δύναται, ποιεῖσθαι, αὐτὴ δὲ τὰ οἰκογενῆ μελέτω, μεγαρόν τε συλλέσσει, μὴ δὲ μιν ἐξέρπεινε, τὰ μὴ δέμης ἐστὶ γυναικας.*

Relinque illi (hoc est, viro) externa, quæ conficere negotia potest.

Tua cura sit rei familiaris, & custodia: Nec ipsum percontare de rebus, quas nefas est mulieres nosse.

Egregie ille quidem & veridicè: sed non illibenter adiungerem elogia longè præclara bonæ matrisfamilias apud paucemio graphum Hebræum, nisi esset in omnium manibus; & quæ de Aspasia retulit. Aelia nus libris historiae variae. Thucydides sic probam mulierem describit, de cuius laude vel vituperio minimus sit sermo. Eadem monij non ferebant uxores ab alijs laudari, quod oporteret illas solis maritis esse notas. Simonides uxorem laudat, quæ similis est apiculæ, casta, frugalis, intenta operi, non vagabunda, fouens sobolem. Sic Lacena quædam captiua cum interrogaretur, quid bonæ rei sciret? Probat, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in muliere. Verum quia contrarium

oppo-

conuul.
fol. 259.

Veterum
rius.

De Lucio
tia Ouid.
2. Fastor.

*Pudica
matrona
epita-
phium.*

*V. Briss.
formul.
fol. 756.
& Embl.
12. Iunij,
& Tira
quel. leg.*

De femi-
nis va-
gabundis.

oppositum contrario magis elucet, appo-
nam cuiusdam tetrastichon in quendam.
Fœmina, qua loquitur multum, passimq;
vagatur,

Saltat & in cunctis desidiosa locus;
Quaq; vel ignotos nimis ambitiosa salu-
tat,

Si quid agat, quaras: appetit illa mares.
Cum enim mulier sit mobilis, inconstans,
vaga, garrula, vana, bilinguis, teste Mantua
no in Buccol. plurimum desiderat euaga-
ri. Quod si huc illuc discurrere prohibea-
tur, fenestram certe, vt dilectam amicam,
frequentat & amplectitur diligentissimè.
Hinc illud:

Sedibus occultis meretrix vult nulla la-
tere.

Et illud, quod nobis Germanis inter dicte-
ria familiaria:

Stroh im schuech, Spindel im sack, Huer
im haus,

Gucken immerdar heraus.

Latine sic:

Nec fuscum saccus, nec stramen calceus,
vlla

Nec scortum potis est oculuisse domus.

Omitto iam perpetuum ornatum, faciei
& vestium compositionem, rerumq; for-
tuitarum appetitionem: quæ omnia diffi-
lem mihi & dubiam parium prohibitatis o-
pinionem. Hinc non queo satis mirari
quod pleræq; fœminæ, quæ præ cæteris
ornatiorès videri volunt, facie fucata su-
perbire soleant, ita vt naturalem formam,
si qua præstant, de industria inficiant. Au-
diamus de his D. Hieronymum epist. 8.
Illæ oculos Christianos scandalizant po-
tius, quæ purpuris & quibusdam fucis
ora oculosque depingunt; quarum facies
nimio candore deformes, Aegyptiaca ido-
la mentiuntur; quas nec numerus annorū
potest dicere, quod vetulæ sint, quæ capil-
lis alienis verticem struunt, & præteritam
iuuentutem in rugis anilibus poliunt. Eru-

bescat mulier Christiana, si naturam cogat
in decorem, sed carnis curam facit in con-
cupiscentijs. Idem quoq; D. Augustinus
admonuit, vbi dicit: Quanta amentia est
effigiem mutare naturæ, picturam quæ-
rere? Tolerabiliora propemodum in adul-
terio crimina sunt: ibi enim pudicitia, hic
natura adulteratur. Et D. Ambrosius: De-
les, inquit, picturam Dei mulier, si vultū
tuum materiali candore oblenisti. Eodem
modo & olim Ethnici fucatas illas mulier-
culas deriserunt, vt ex Plauti Mostellaria
apparet, vbi sic:

Mulier recte olet, vbi nihil olet.

Nam ista veteres, qua se vnguentis vnti-
tant, inter poles,

Vetula, edentula, qua vitia corporis fūco
occulunt,

Vbi se sudor cum vnguentis consociavit,
illico

Itidem olent, quasi quom vna multa iura
confundit coquos.

Hinc apparet liquidò, licet olim quoque
fucus muliebris vfitatus fuerit, tamen nun-
quam caruisse reprehensione. Optatem
illis fucatis idolis, & personatis muliercu-
lis, vt sæpe in conuiuium Phrynæum in-
troducerentur, quod fuit eiusmodi. Phry-
ne (cuius etiam supra meminimus) fœ-
mina formosissima, vel vt quidam volue-
runt, scortum nobile olim apud Græcos,
in conuiuium quodam, cui complures ade-
rant nobiles fœminæ, cum iuxta morem
ioci conuiualis, quod vnusquisq; faceret,
idem omnes facere cogentur; prior ma-
num bis aquæ immerfam admouit fron-
ti. Quoniam autem reliquæ erant facie fu-
co infecta, aqua per lituram fucorum de-
fluens, rugarum specie vultus omnium
deformabat, cum ipsa interim Phryne,
quæ naturali forma pollebat, speciosior
etiam appareret diluta facie. At nunc
ipsum pudicitia exemplat Penelopem
adeo.

*Conuiuiū
Phrynæ.*

*an fuca-
ta mulie-
res.*

In Pudoris statuam.

EMBLEMA CXC VII.

PENELOPE desponsa sequi cupiebat Vlysem,
 Ni secus Icarius mallet habere pater.
 Ille Ithacam, hic offert Sparten: manet anxia virgo;
 Hinc pater, inde viri mutuus urget amor.
 Ergo sedens velat vultus, obnubit ocellos:
 Ista verecundi signa pudoris erant.
 Quis sibi praelatum Icarius cognouit Vlysem,
 Hocq; Pudori aram schemate constituit.

COMMENTARI I.

I. **S**ED ET honesta matrona in medio
 duorum virorum, hinc senis Icarij, in
 de iuuenis Vlyssis, & ad Vlysem conuer-
 sa velo faciem tegere parat. Statuam pu-
 doris nobis nummi vetusti repræsentant.
 In nummo, cuius inscriptio, SABINA

AVGVSTA HADRIANI AVG. ab al-
 tera parte Dea sedet velo faciem cooper-
 ta, digito dexteræ indice ad ingulum ad-
 moto, cuius inscriptio, PVDICITIA. In
 alio quodam Herenniae sigillum muliebri
 sedens cum conto in laeuam vltimam iacen-
 te,

Statua
 Pudoris
 ex num-
 mis.

te, dextera velum ante faciem obducit: huius inscriptio, PVDICITIA AVG. In eo quoq; cuius literæ ab vna parte sūt, MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. ab altera sigillum est, quod velum in faciem præterdit, cum simili inscriptione, PVDICITIA AVG. In altero eiusdem Otacillæ cum eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo præterdit, laeva radium tenet, sed nomen ita scriptum est, MARTIA OTACIL. SEVERA AVG. cum in altero Marcia per c, literam habeatur; quod quidem ostendit, eo quoq; tempore eandem fuisse pronunciationem literæ T, quæ nunc est, cum post i, vocalis altera subsequitur. Sed hæc obiter.

II.
Fons Emblematis.

I p sumptum est ex Pausaniæ 3. qui Laconica inscribitur, vbi agit de Pudoris simulacro, quod Icarij patris Penelopes donum fuisse ferunt; cuius autem verba hæc sunt: Abest à Sparta stadia circiter triginta Pudoris simulacrum, Icarij donum esse ferunt, & hanc celebrant dedicationis causam. Cum Icarius Vlyssi Penelopē filiam nuptum dedisset, Vlyssis animum tentauit, numquid Lacedæmonie domicilium habere vellet. Quæ spes vbi hominem fessellit, filiam orare cepit, ne se desereret, atq; vt secum permaneret. Quin & Ithacam iam proficiscentem in curru profectus, multis eam sollicitabat precibus, Vlysses tandem victus hominis importunitate, puellæ optionem dedit, vel vt se sequeretur, si id mallet; vel cum patre Lacedæmonem rediret. Ibi illam adiunt, nihil sanè respondisse, sed faciem tantum velasse; Icarium, cum sibi propè nosse videretur quid illa animi haberet, vt cum Vlysse abiret, permisisse. Signum verò pudoris ea in vix parte dedicasse, quod Penelope cum faciem velaret, peruenerat. Hec ille. Huius rei meminit Gyraldus Syntagma. 1. histor. Decorum, Pierius Val. lib. 40. Hieroglyph. Eiusdem etiam statuæ mentio est apud Lucianum in Imaginibus. Viderur huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlyssē scribere fingitur, his verbis:

*Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat usq; moras.
Increpat usque licet, tua sim, tua dicar o-
pena porret. Danaos spernit, & Thracas
Penelope coniux semper Vlyssis ero.
Alle tamen pietate mea, precibusq; pudicis*

Frangitur, & vires temperat ipse suas.
PENELOPE] Penelope Icarij filia & Vlyssis vxor: sic dicta creditur ab auibus, quæ penelopes dicuntur, cum prius Aranea vocaretur, quasi abiecta & repudiata. Etenim in mare abiectam ab Icario Peribæaq; parentibus, ferunt educatam à penelopibus.

Ni secus Icarius] sed eam, vt secum maneret, pater retentabat. Icarius pater Vlysses, princeps Sparte fuit, Vlysses vero Ithacæ Rex. Iste versus alibi incipit, *Ni secum Icarius.* quod mihi magis aridet.

Ithacam.] Vlyssis patriam, insulam in mari Ionio; vnde ipse Ithacus & Ithacensis cognominatur à Poetis.

Sparten.] Id est, Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius, pater Penelopes.

Manet anxia] incipiti cura, cogitatione sollicita, quem maxime sequeretur.

*Virgo] Penelope, quod vocabulum nō ita strictè accipiunt, vt somniant plerique. Lege Vallam lib. 6. & apud Iuriconsultos, virgo pro forma viri potente accipitur, vt l. Mulieris, ff. de verbor. sign. Apud Virgil. Eclog. 6. Pasiphae virgo appellatur, quæ iam trium liberorum mater fuit. Sic & Euripides in Io, *ἡ παρ' ἑὸν*, pro corrupta dixit. Et Terentius in Adelph. mulierem post partum virginem vocat. Virginem enim à viridiorē aetate ita dictam autumat Sernius.*

Velat vultus] velum obducit faciei. Præclarè Septimius Florens, qui non solum velum virginum & mulierum, armaturam pudoris appellat, vetecundix velum, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos; verū etiam modum præferibit, ad quem veli huius forma produci debeat. Sic enim ille: Quantum resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, vt ceruices quoq; ambiantur; & quæ sequuntur. Adducit deinde exemplum fœminarum Arabiæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato contentæ sint dimidiam frui lucem, quā totam faciem prostituere: manult enim fœmina videre quā videri. Pierius lib. 40. Hieroglyph. Vide etiam quæ dicta sunt Embl. 22. de virginibus Parauinis & Venetis velatis.

Obnubit ocellos.] Hoc simpliciter refer

G g s 4 n

III.
Penelope,
vnde sit
dicta.

Icarius.

Ithacæ.

Virgo pro
muliere,
quauis.

Velat vir-
ginum,
pudoris
armatu-
ra, &c.

ri posse videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ recta viros non aspiciat, sed cum loqui necesse habet, demittat: qualis apud Poetam Dido κατὰ τὸ πρέπον, lib. 1. Aeneid.

Tū breuiter Dido vultū demissa profatur.
& in 3. de Andromache:

Deiecit vultum, & demissa voce locuta est.

Vnde dictum olim, pudorem in oculis esse, ait Aristot. 2. De arte dicendi. Vide adagium, *Pudor in oculis*. Sed consilio nostrum hunc non temerè verbo obnubit, vsum fuisse, ut alluderet ad veterem nuptiarum ritum: dictæ enim nuptiæ sunt à nuptu, hoc est, opertione; nubere est velo tegere; & recta velamine ducebatur in viri domum. Sic Neptunus, ait Varro, dictus est, quod terras & mare obnubat, ut celi nubes. Id probant apud Festum Pomp. Celsius & Curtius, quod nubentis caput flammeo obuolueretur. Id lutei coloris erat, ne virginis pudor proderetur; aut si quid animaduertetur in facie ruboris, is color è velo, non è genis emicare videretur. Hinc Claudianus lib. 2. de raptu Proserp.

— *Vultibus addunt*

Flammea sollicitum praelatura pudorē.
Et Martianus Capella lib. 9. de nuptiis Philologie:

Flammea virgineum, qua obnubere solet pudorem,

Regina de me pronuba.

De colore verò testatur Lucanus lib. 2.

Non timidum nupta leuiter testura pudorē.

Lutea demisso velarunt flammea vultus.

Est ergo hic pulchra ethopæa honestæ femine, vel quali habitu esse illam deceat, præcipiente D. Apostolo. Quem ad locum non videtur alienum traducere flammei nuptialis ritum, de quo Isidorus lib. de officio. referente Gratiano, cap. scemine, 3. q. 5. Femine, ait, dum maritantur, velari solent, ut se meminerint semper maritis subditas, ac humiles: item quod nubentes post benedictionem vitta inuicem, quasi vno vinculo copulantur: videlicet id eod fit, ne compagem coniugalis virtutis distrīpant: at verò quod eadem vitta candido, purpureoq; colore permiscetur, hoc ideo est, quod candor sit ad mundiciem vitæ, purpura ad sanguinis adhibetur posteritatem; ut hoc signo continentia, & lex continendi ab utroq; ad tempus admoneretur: & post

hoc, reddendum debitum non negatur. Itē quod in primis nuptiis annulus à sponso datur sponse, sit nimirum vel propter futuræ signum dilectionis, vel propter id magis ut eodem pignore eorum corda iungantur; vnde & quarto annulus digito inscribitur, quod in eo vena quædam, ut fertur, sanguinis ad cor vsq; perueniat. Hæc Isidorus. Dicimus igitur nuptias à nubendo, hoc est, velando dictas, vel propter flammam iam dictam: vel quod in nuptiis primas tenere partes verecundia debeat, quā custodem ac comitem virtutum omnium Cicero vocat in Partition.

Quæ sibi prælaturum] nouit Icarus Vlyssæi maritum sibi prælaturum esse.

Hoc schemate,] hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine. σχήμα, παρὰ τὸ ἔχειν, ἔορῃμα. Schema, habitū, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta significat. Vide Turnebum.

AGNOVERUNT vel ipsi paganae superstitionis affectatores, quā sancta & necessaria esset matrimonij recte instituti copula, qua vxor admoneretur maritum etiam parentibus ipsis esse præferendum, & contra. Debet enim mulier magnam parentibus gratiam & pietatem, sed maritum tenetur præ cæteris sequi & obseruare: quod & sacra litera præcipiunt; siquidem homo relinquit patrem & matrem, & vxori adhaereat est necessitas; duo in carne vna. Ex D. Paulo ad Ephes. 5. & Petri 3. discimus, quod mulieres subditas esse viris oracula sacra præcipiant. Quod etiam subnotant Canones, c. satis. c. mulierem. 33. q. 5. 6. est ordo, de pœnit. distinct. 5. in l. alia. 15. S. eleganter. ff. solut. matrim. Quamquam tamen dicatur vxor socia diuinæ & humanæ domus, l. aduersus. 4. C. de crim. expil. hæredit. Huc pertinet illud Quintilianii Declamar. 259. Virgo ad patrem, nupta ad maritum pertinet. Cui fortè non est dissimile quod scribit Eustathius interpres Homeri: ἔχειν γυναικα λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἔχοντα δὲ ἢ γυνὴ τὸν ἀνδρῆ. Sed etiam ad rem facere videtur, quod Vlpian. l. 1. S. si quis filiam, ff. de lib. exhib. Si quis, ait, filiam suam, quæ mihi nupta est, velit abducere, vel exhiberi sibi desideret, an aduersus interdictum exceptio danda, si fortè pater concordans matrimonium, & fortè liberis subnixum velit dissoluere: certo iure vitmur, ne bene-

COLL.

Nuptia
vnde dicta.

Color flammæ.

Ritus nuptialis apud antiquos.

Schema;

IV.
Mulier maritum parentibus præferre debet.

Lacana
cu iusdā
pudicitia
commen-
datio.

concordantia matrimonia iure potestatis patriæ turbentur: quod tamen si erit adhibendum, ut patri persuadeatur, ne patriâ potestatem exerceat. Hâc potestatem viri probe cognovit Lacœna illa femina, de qua Plutarchus in apophthegm. Lacon. Hęc cum a quodam misso nuncio sollicitaretur num assentiretur, ut sui faceret copiam, respondit. Cum essem puella, parenti obedire didici, idque feci: mulier autem facta, viro. Itaq; si me inuitat ad honesta, viro meo primum rem aperiat. Habent & hinc honestæ matronæ documentū, quantâ pudicitia in publicum prodire debeant, cum Tu rē ipsi hunc morem obseruent, apud quos nefas est virores in publico aperta facie conspici, vel cum viro aliquo colloqui. Videmus ergo, quod non sine ratione Lycurgi institutum de vestitu & exercitijs puellarum cum adolescentibus, tanquam fomes libidinis à multis reprehensum sit, inter quos est Euripides, sicut ex elegantissimis eius versibus constat, qui sic Romano idiomate sonant:

Neg; si velit quæpiam

Casta esse, queat Spartana puella.

Qua cum iuuenibus relinquens domos,

Nudis femoribus, & tunicis dissolutis,

Cursus palæstrasq; non tolerabiles mihi

Communes habent. Et tamen admirabile

videtur.

Si non castas mulieres educatus?

Ob eandem causam etiam Plato ab Eusebio & alijs Ecclesiasticis scriptoribus reprehenditur, quod secutus constitutiones Lycurgi, in libris suis de Repub. & legibus, iusserit mulieres non solum iuvenes, sed etiam anus, in gymnasijs cum viris nudas luctari, adolescentulas nudas cum nudis iuuenibus tripudiate in solēnitatibus,

equis & cursu certare. Nihil iam dico de multorum locorum consuetudine, ubi sub prætextu pudoris reguntur quidem vultus, cum interim papillæ & pectus seminuda virorum aspectui pateant. Certè quod ad muliebrem pudicitiam attinet, viri doctissimi sententiam esse scribit Hieronymus, pudicitiam in primis esse retinendam, quoniam ea amissa omnis ruat virtus, & in ea decoris muliebris emutescat principatus. Hęc pauperem commendabilem facit, diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram. Viros quidem consulatus illustrat; effert in æternum nomen eloquentiæ claritas; militaris gloria, & ex deuictis gentibus acceptus triumphus parem quodammodo Deo facit. Multa porro sunt, quæ ingeniorum fertilitati nobilitatem adoptent insignem; at propria mulieris virtus pudicitia censetur. Hęc Lucetiam Bruto æquauit, nescio an etiam prætulit, quoniam Brutus non posse seruitutem pati à scæmina communitus edidit. Hęc æquauit Corneliam Graccho; hęc parem alteri Bruto Portiam fecit: notior est marito suo Tanquil. Verum quia in superioribus, præsertim Emblem. 22. plura de castitate & pudicitia diximus, hic longiori sermone supersedendum arbitramur. Hoc vnum pudicæ mulieri commendatum esse volumus, quod ait quidā: Nil scæmina toruum habeat in oculis, nil procax in verbis, nil in actu innerecundū; non sit gestibus fractior, non ingressus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulacrum sit mentis & signa probitatis. Sed audio puellam cum iniquo patre expostulantem; eo licet compositum.

Nuptæ

Nupta contagioso.
E M B L E M A C X C V I I I .

DII meliora p̄ys, Mezentii. Cur age sic me
Compellas? Emptus quod tibi dote gener,
Gallica quem scabies, dira & mentagra perurit:
Hoc est quidnam aliud, dic mihi saue pater,
Corpora corporibus quàm iungere mortua viuis,
Efferaq; Etrusci facta nouare ducis?

C O M M E N T A R I I .

I.

IN excelso & regali folio sedet Rex,
Iscetro regio, mandata daturus; in cu-
ius conspectu nudus homo mortuo cada-
ueri iungitur & alligatur à ministris.

II.
Puella
querela
de patre
inhuma-
no.

CONQUERITUR hic puella in-
genua de patre perquàm difficili & inhu-
mano, qui eam locauerat viro cuidam tur-
piter inquinato ac miserè fetenti, menta-
gra, morbo Gallico, & alia simili lue con-
sumpto. Quod facinus illi simillimum

esse dicit, quod fuit olim solenne ac fami-
liare *μίσανθρῶπος* Mezentio Tyrrenho-
rum Regi, Deorum & hominum contem-
ptori: qui crudelitate omni & inaudita fe-
rocitate solebat viua corpora mortuis col-
ligare, vt foetore & intolerabili tabe seu-
sim animam exhalarent. De hoc Virgilius
8. Aeneid.

Quid memorem infandas cades, quid fa-
cta tyranni

Effera?

Crudeles
sunt pater
Mezentij.

*Effera? Dij capiti ipsius, generiq; referuent.
Mortua quin etiam iugebat corpora viuis.
Componensq; manibusq; manus, atq; ori-
bus ora.*

*Tormenti genus, & sanie taboq; fluentes
Complexu in misero, longa sic morte ne-
cabat.*

III.
Dij melio-
ra.
Dij meliora p[er]is] Verba sunt puellæ
desponsatæ ad patrem, quem figuratè vo-
cat Mezentium. Cui respondet pater: Cur
me compellas hoc insolito nomine. Est
autem hæc formula optandi per apostrophen.
Sumptum id ex 3. Georg. Virgil.

*Dij meliora p[er]is, erroremq; hostibus illum.
Græci sic efferunt, ἔγω καὶ δὲ, Malum fo-
ras: & εὐφύμει δ' ἄπες, apud Lucianum.
Cicero Antoniana 8. Dij meliora: id enim
ipsum agimus, ne quis posthac eiusmodi
quicquam possit polliceri. Ouid. Epist.
Helenes:*

Dij melius: similis non fuit ille tui.

Idem 15. Metamorph.

—procul, & procul omnia, dixit,

Talia Dij pellant.

Et epistola Laodameiæ Protefilao:

Dij, precor, à nobis omen remouete sinistrū.

Amorum 2. Eleg. 10. idem:

Hostibus eueniat vita seuera meus.

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Et 3. eiusdem operis:

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Tibullus 3.

Dij meliora ferāt, nec sunt insomnia vera.

Liuius lib. 9. Oratione Posthumij (qui

Consul sub iugum missus ad Caudinas

fureas, dissuadebat sœdus à se ictum cum

Samnitibus) Quid tandem? si spondif-

semus urbem hanc relicturum populum

Romanum, si incensurum, si sub regibus

futurum? Dij meliora. Quæ loquendi

formula plena est affectus & energię, vt

facile apparet ex ijs, quos modò citauimus.

Mezentij] dure pater, Mezentio similis.

Cur age sic me compellas?] Sunt verba

patris, non puellæ. Cur me hoc nomine

Mezentij appellas?

Emptus quod tibi dote gener] Emptus

gener, vt apud Virgil. 1. Georg.

Tæque sibi generum Thetys erant omnibus

vnus.

In quo allusum ad matrimonij speciem,

quæ veteribus coemptio dicebatur: de

qua Cicero in Topic. & Seruius, Quin-

quidam

lian. declamat. 257. Securus sis pater: peti-
ti sumus, empti sumus.

Gallica quem [scabies] Morbus est no-
uus ante annum 1493. in Europa non vi-
sus, qui nec lepræ, nec elephantiasis, nec li-
chenibus, nec podagræ, nec mentagræ cê-
dat, si res in certamen veniat. Hanc luem
ex Indis profectam tradunt auctores, cum
qua in illa Hispaniensi India, præsertim
in insula S. Dominici, infantes nascuntur,
ibique est tam familiaris, quam apud nos
papulæ, scabies, & morbilli.

*Illic namq; ferunt æterna labe per omnes
Id morbi regnare vrbes, passimq; vagari
Perpetuū cœli vitio, atq; ignoscere paucis.
vt Syphilides, lib. 1. cecinit Hieron. Fraca-
storius. Neq; eius contagium magnopere
quis ibi reformidat. Alij aliunde ortam
hanc luem existimant. Sed certo constat
in has regiones non multo abhinc tempo-
re inuectam, ignota siquidem fuit ante glo-
riofam, sed parum felicem expeditionem
Neapolitanam sub Carolo 8. Gallorum
Rege. Eius autem propagatio sic se habet.*

*Rediens ex professione Indiæ Christo-
phorus Columbus, quam conquistandi noui
orbis causa susceperat, præter mulieres
Indicas, etiam milites Neapolim deduxit,
vbi tum rex Catholicus Fernandus erat,
aduersus Galliæ Regem Carolum, cogno-
mento Magno capite, belligerans. Milites
illi non tam auro onusti quàm morbo,
quem ex stupri consuetudine cum Indis
mulieribus habita contraxerant, quæ ijs
simul & pudenda & pudendum morbum
communicarunt, partem mercis ijs tribue-
runt, qui in Italicis expeditionibus stipen-
dia faciebant. Tum Hispani milites calli-
dissimi, & non tam armis quàm arte ho-
stem offendere gnari, noctu egrediebantur,
propria relinquentes prælia, & pueros ve-
neno inficiebant. Neq; satis hoc illis erat,
sed & Italos pistores aduersi exercitus pre-
cio corrumpebant, vt gypsum pani ad-
miserent. Denique cum vim contagiosi
mali nuper essent experti, & ob annonæ ca-
ritatem necessum esset inuilem & imbel-
lem gētem ab vrbe excludere, clam etiam
scorta, & quidem formosissima, cæterum
eadem lue inquinata expulerunt. Galli
mulierum pulchritudine ducti, tubentis-
simè eas exceperunt; hocq; euenit, vt lu-
xuriatibus cum eis infensibus iuuenibus,
morbus iste non modò totum illum exer-*

*Gallica
scabies.*

*Morbi
Gallicæ
origo.*

Matrimo-
nij species
coem-
ptio.

*Morbi
Gallici
causa.*

*Venerae
luis va-
ria no-
mina.*

citum infecerit, sed etiam per orbem vniuersum fuerit deriuatus. Id quod praeter Nicolaum Monardis etiam Gabriel Fallopius tradidit, lib. de morbo Gallico, cap. 1. qui, ut alij passim, labem hanc consistere putant in contagione vnius ad alium. A qua tamen sententia discedit Fracastorius lib. 2. de morbis contagiosis. c. 12. Tametsi enim maxima mortalium pars e contagione morbum hunc contraxit; obseruatum tamen est (inquit) innumeros alios sine ulla contagione per se infectionem eam per se ipsos fuisse. Impossibile praeterea fuisset, tam paruo tempore contagionem, quae per se sequis est, nec concipitur facile, tantum terrarum peragrassae, ab una classe ad Hispanos primum delatam; quandoquidem constat, aut eodem tempore, aut ferè eodem, & in Hispania, & in Gallia, & Italia, & Germania, & tota ferè Scythia visam fuisse. Adde, quod praedixisse illam Astronomos centis ante annis, non paruum indicium est, aliud subesse illi principium quam simpliciter contagionem. Nec etiam mirum videri debet, novos atq; insolitos morbos certis temporibus apparere, non quidem delatos ab una regione ad aliam, sed suis causis exortos. Quod exemplis quibusdam demonstrat idè Fracastorius. Hic morbus nondum suum vnicum nomen sortitus est. Itali à Gallis existimantes venisse Gallicum, morbum Gallicum nuncuparunt. Quos ob id multo saepe perfreecat Renodæus in sua Pharmacopæia: Itali (inquit) in Gallos turgidi & irati, suum morbum in vindictam Gallicum vocant; atq; ridiculam eorum libri pra se ferunt vltionem, cum maritos ignorantiae, & vxores meretricij notent: illos, quod Venerae luis originem nescierint: has, quod à Gallis iniuri cupierint. Forsan huius iniuriae in parentes illatæ memot Brasauolus, libellum quendam de suo morbo, quem Gallicum vocat, conscripsit, in quo eiusdè 234. differentias assignauit. Certè si eo loci ineptire non visus est bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compressas; atq; ut harum nuptiarum signum aliquod in aeternam memoriam relinqueret, eiusmodi hieroglyphica posteritati reliquit. Hæc Renodæus lib. 2. Antidot. sect. 4. cap. 20. Galli contra morbum Italicum & Neapolitanum vocarunt, quod Neapo-

li, vnde preciosam hanc mercem, eam quam parta victoriae primum in regiones suas detulerunt, primum cum eo confictari coeperint. Germani ex Hispanorum conubio hanc scabiem ad se manasse videntes, Hispanicam appellarunt. Alij Serpiginem Indicam, & quidem propriissime, cum inde prima sit huius mali origo. Sūt quibus hic morbus Patursia dicatur, nomine fortassis Indis proprio & genuino: quod à quibusdam morbus magnus & violentus, ab alijs turpis passio interpretatur, quod generaliter omnes deturpare soleat. Quidam Pudendagram vocant, quod pudenda plerumq; primum inficiat. Idioma Hispanicum *Bunas* vocat. Fracastorius Syphilida nominat, quia ex amore & coniunctione Veneris inter hominem ut plurimum suboritur: atq; ita Syphilis, quasi concordia atque amicitia Venerae partus sit, ex Fallopii interpretatione. Io. Almenar Hispanus de morbo Gallico, c. 1. morbum hunc Saturnium vocat, quia à Saturno, propter eius ingressum in aeternum, alijs cæli dispositionibus coadiuuantibus, originem traxit. Cui sententia & Gaspar Torrella subscribit in Tract. de Pudendagra. De quo etiam consule Ioan. Langium lib. 1. epist. 42. & lib. 2. ep. 14. Ex hoc morbo ligni Guaiaci vsus primum nobis innotuit. Nam magnis doloribus morbi Gallici, quem ab India muliere nactus erat, Hispanus quidam torquebatur: eius famulus Indus in provincia ea medicinam faciens, aquam Guaiaci ei propinavit, quæ non solum magnis illis cruciatibus eum liberavit, sed & pristinae sanitati restituit. Quod exemplum alij quoq; Hispani, eodem morbo infecti, cum secuti essent, similiter fuerunt curati. Ea q; cura Hispani mox euulgata est ab iis, qui ex India redierunt, hinc per totam Hispaniam, & inde per orbem vniuersum, quem hæc scabies occupat. Sicq; Deo visum est, ut vnde manavit morbus, inde etiam remedium eius afferretur: siquidè in hoc curando nullum medicamentum Guaiaco reperiatur præstantius aut certius. Nā si, ut decet, rectè instituat, atque procedat curatio, & suo tempore aqua ista propinetur, certissimum est, ei morbo sanitatem perfectam comparari, nec recidivam eum pati, qui eo laborabat, dummodo in idem cenum non se prouoluat denuo. Quod

*Serpigo
Indica.*

Patursia.

Pudendagra.

Syphilis.

*Syphilis
Guaiaco
cenum.*

Quod si Hieron. Capivaccium audire volumus, non debet vtiq; Medicinæ studiosos laborum & diligentie penitere, quam in morbo isto tam frequenti, & peregrine lucrosissimo, cognoscendo adhibuerint. Nam & citra instantiâ dicere se ait, quod è Gallicæ luis curatione ultra octodecim millia coronatorum fuerit lucratus, lib. de lue Venerea, c. 12. in fine, ne habeat, quo tantopere gloriatur Medicus ille, cui Manilius Cornutus Legatus Cæsaris in Aquitania, mentagre morbo fœdo correptus, H-S CC. se curandū clocauit, tātus erat rei medicæ questus, vel viri dignitas, vt est apud Plinium lib. 26 c. 1.

Dira & mentagra Morbus est à mento & εμπεύειν, id est, expiscari seu venari, quod mentum venetur, sic dictus. Nam à mento per faciem, collum, pectus & manus, fœdo & insolito quodam fursive dilatur. Plinius cap. 1. lib. 26. Grauiissimū, inquit, ex his lichenas appellauere Græci nomine: Latine, quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum lasciuia (vt est proca natura multorum in alienis miltijs) mox & vsurpato vocabulo, mentagram, occupantem in multis totos vbique vultus, oculis tantum immunibus, descendente verò in colla pectusq; ac manus fœdo cutis fursive. Hac quoq; ratione dicitur Chiragra, Podagra, Pudendagra, &c. Corpora corporibus] Imitatio Virgilij ex 8. Aeneid. vbi de Mezentio:

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis, Componens manibusq; manus, atque orbibus ora.

Effrag; Etrusci &c.] reuocare facinora Mezentij truculentissimi ducis Etruriæ, seu potius Hetruriæ cum aspiratione; quæ est regio Italiæ mari Tyrreno adiacens. Sic dicta, quod eius fines olim tendebatur vsq; ad ripam Tyberis; & quasi ετερεπία, & per syncopen ετερεπία, nam ετερεος est alter, & όπος finis vocatur. Roma enim antea vnam tantum Tyberis ripam tenebat.

MEZENTII non iniuria vocabuntur crueles illi patres, qui suas filias egregia forma, integras, & bona valetudine, matrimonio (à quo dissolui postea nefas) copulare nō horrent hominibus lepra & podagra confectis, & sepius Neapolitana scabie corruptis, iis quidem viuis cadaueribus, qui mortuis eo quoq; peiores, & eorum fœtor & cruciatus ad vitam vsque, &

interdum etiam diuturnæ finem maneat: illorum verò celerius animum debilitado enecet. Eiusmodi cōiugium tam impar vt eruditè, ita & festinè depinxit Parminiographus in Dialogo, cui titulus est *αγαπός γάμος*: ex quo placet huc transferre quæ ad rem faciant. Sic autem primum nobile puellam describit. G. A. Quid ego tibi depingam puellam non incognitam, quamquam plurimum gratiæ addidit ornatus nativo decori? Mi Petroni, dixisses Deam quampiam esse: nihil illam nō decebat. Interim nobis prodit beatus ille spūs, trunco naso, alteram trahēs tibiam, sed minus feliciter quàm Suizeri solent, manibus scabris, habitu graui, oculis languidis, capite obuincto: sanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alii digitos habent annulatos, ille etiam in femore gestat annulos. P. E. Quid parentibus accidit vt talem filiam tali porrento committeret? G. A. Nescio, nisi quòd hodie plerisque videtur adempta mens. P. E. Fortasse prædixes est. G. A. Est affatim, sed ære alieno. P. E. Si puella veneno sustulisset ambos auos & auias, quod grauius supplicium de illa sumi poterat? Si minxisset in patrios cineres, satis pœnarum datura fuerat tali monstro vel osculum dare coacta. Mihi sanè factum hoc crudelius esse videtur, quàm si illam nudam obiecissent vtis, aut leonibus, aut crocodilis. Nam aut ferè pepercissent tam insigni formæ, aut subita mors finisset cruciatum. Mihi planè videtur hoc factum Mezentio dignum, qui mortua, vt inquit Maro,

— iungebat corpora viuis, Componens manibusq; manus, atque orbibus ora.

Quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat, vt tam amabilem puellam cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer est, cui non iungi malis quàm tam putido cadaueri. Siquidem hoc ipsum quod spirat, merum venenum est: quod loquitur, est pestis: quod contingit, mors est. Hæc ille. Vide prouerbiū, *Malè coniugati*. Ad huius Emblematis sententiam puto spectare illud Senecæ ex 4. de Benefic. c. 27. Malè consulit ille filiaz, qui illam contumelioso & sæpe repudiato collocauit. Sanctissima coniugij copula non est temerè quibuscumque permittenda, sed sania tantum corpore, animoque valentibus.

Parmenionis graphi locus è dialogo, cuius titulus, Coniugium impar.

Seneca locus.

Quid

Mentagra.

Hetruria.

IV.
Parentes crueles, Mezentij.

Quid enim iure canonum prohibita lepro-
forum coniugia, nisi quod inhumanum
vifum fit, contagione infecti corporis ac-
catiosi, sanum ac viuudum corpus turpi-
lue infectare? Sed auaritiæ tetra labes om-
nia iura naturæ & humanitatis violat, nec
minus insanè committit, quàm qui olim
vuios homines ad aram Saturni, vel Diane
Tauricæ mactarent: vel qui miseros reos
ad lacrimas deicerent. Melius & decen-
tius, vt apud Plinium Secundum lib. 1. e-
pist. 14. formosis ac decoris sponsus elo-
catur puellæ ingenuæ. Est illi, ait, facies
liberalis, & ingenua totius corporis pul-
critudo, & quidem senatorias decor; quæ
ego numquam putem negligenda. Debet
enim hoc castitati puellarum quasi præ-
mium dari. Et hæc ille de Minto Acilia-
no. Occurtebat illud Ouidianum:

*Quam male inæquales veniunt ad aratra
iuuenci.*

Et quid tam dominatur in coniugijs, quã
consensus, ac concors animus? Nec enim
tam concubitus & corporum mistio nup-
tias facit, quàm consensus animorum &
voluntatum, vt rectè Iureconsulti. Illud
adijci placet ex Plutarcho, dictum Demo-
criti, qui generum nactus erat commodum,
iuuenisse filium: qui verò incommodum,
perdidisse & filiam. Non malè aggero Plin-
ianum id ex lib. 8. epist. 18. de vxore Do-
mitij Tulli: Mulier, inquit, natalibus cla-
ra, moribus proba, ætate declinans, diu vi-
dua, mater olim, parum decorè secunda ma-
rimonium videbatur diuitis senis, ita per-
diti morbo, vt esse tædio posset vxori, quã
iuuenis, sanusque duxisset: quippe omni-
bus membris exhaustus, & fractus, tantas
opes solis oculis obibat: ac ne in lectulo
quidem ab alijs mouebatur. Quinetiam
fœdum, miseraudumque dictu, dentes la-
uandos, fricandosque præbebat. Auditum
est frequenter ab ipso, eum quereretur de
contumelijs debilitatis suæ, se digitos ser-
uorum suorum quotidie lingere. Viuebat
tamen, & viuere volebat, iustitiantie ma-
ximè vxore, quæ culpam inchoati matri-
monij in gloriam perseuerantia verterat.
Simile quid narrat Ludonicus Vives lib.
2. Christianæ femina, de præstantissima
quadam femina Burgenfi in Belgio, quæ
licet maritum valerudinarium nacta esset,
mira tamen constantia & incredibili patien-
tia eundem sustinuit; atque vt vxores inde

exemplum sibi sumant, vitia maritorum,
& vicissim mariti vxorum tolerandi, to-
tam historiam, licet longinquelam, hæc
transcribam. Clara Ceruenta Bernardi
Valdauræ coniux, cum virgo tenerissima &
formosissima Brugas esset ad sponsum de-
ducta, iam plus 40. annos natum, prima
nuptiarum nocte crura eius fascijs inuo-
luta vidit, deprehenditque maritum sibi æ-
grum & valerudinarium obuenuisse. Nihil
tamè illum ob id auersata, non cepit eum
odisse, cum præsertim nondum posset vi-
deri amare. Incidit nò multò post Valda-
ura in grauissimum morbum, de cuius sa-
lute & vita Medici omnes desperabant. Ip-
sa cum matre tanta cura & assiduitate ci-
ca lectum agri versabatur, vt sex totis
hebdomadibus ambæ nec se exuerint, nisi
vt mutarent supparos; nec vlla nocte su-
pra vnâ aut alteram horam quieuerint;
idque indutæ, multis noctibus traductis in
somnia. Erat radix morbi Indici, quem
Gallicum vocant, læui & contagiosi. Dis-
suadebant Medici, ne sic eum contrecta-
ret, ne tam propè accederet idem consule-
bant necessarii. Tum æquales feminae in
religionem adducebant, non esse tam an-
xia cura diuexandum (ita enim loqueban-
tur) hominem iam satis debitum, & ma-
gna mortis parte in corpus recepta, prospi-
ciendum esse animæ; de corpore nihil co-
gitandum aliud, quàm vbi conderetur
humo. Quibus vocibus adeo illa absterri-
ta non est, vt curaret quidem quæ ad ani-
mum spectabant, sed ipsa culinæ sorbitio-
nibus, quæ remedium afferrent, ipsa pân-
is subinde mutandis (nam soluta erat maio-
rem in modum aluus, & alijs locis pus-
tulum dimanabat) esset intentissima, sur-
sum deorsum toto die cunctaret, animo
corpuseulum fulciens, laboribus impar, nil
tanta vis affectus subueniret. Ita discrimen
maximum Valdaura euasit, iurâibus Me-
dicis, è manibus Orci violentia coniugis e-
reptum esse. Alius facilius quàm Chris-
tianus, Decrenisse, dixit, Deum Valda-
uram occidere, vxorem verò obstinasse è
manibus se illum non dimissuram. Cepit
ei, fluente quodam a dentissimo ex capite
hum ore, atrodi interior narum caruncu-
la, Medici puluisculum dederunt, quo sub-
inde respergeret vlcus, tenui per fistulam
aut calamus flatu. Quamque nullus in-
ueniretur, qui non eum laborem recusa-
ret,

*Democri-
ti dictum.*

*Historia
famina
Belgica,
maritum
valerudi-*

ner, omnibus rem auersandam exhorrentibus, sola coniux hoc præstitit. Scatentibus per genas ac mentum papulis morbi, quum nullus rasor commodè posset eius barbam radere, nec vellet, vxor forficulis octauo quoq; die dexterimè attondebat. Collapsus deinde in alium morbum longissimum, septem fere annorum, ipsa infatigabili diligentia & cibum ei parauit, cum pedissequas haberet duas, & filiam grandescentem: ipsa eadem tum feda illeuit vlcera, tum & crura putidissima vndique sanie diffuentia, contrectauit quotidie, turundas & malagmata imposuit, ac fascijs denixit, vt muscum eam diceret. contrectare, non rem fetoris intolerabilis. Quin & anheli tum, quem nemo nõ etiam ad decem passus auersabatur, ipsa suauissimum iurat fuisse. Et quidem serid succensuit, eum fectere dicentibus; aiebat enim sibi videri ceu fragrantiam maturorum & dulcium malorum. Atq; hoc toto morbi tempore, cum essent quotidie magni faciedi sumptus, in ea domo, ad quam multis iam annis nulla ex re quæstus aliquis redierat, nec annuos haberet prouentus; ipsa se annulis, ipsa torquibus aureis, ipsa monilibus, ipsa vestibis, ipsa abacum suum vasis argenteis libentissimè spoliabat, ne quid marito deesset, contenta quauis mensa, modò marito suppetere, quod tam afflicto malis corpori conduceret. Sic ille vitam traxit vxoris cura; cadauerofo corpore, seti sepulchro verius, decem annis à primo illo morbo. Quo tempore ipsa

duas ex eo proles suscepit, cum antea sex genuisset, viginti annis nupta, nunquam cõtagiosissimo mariti morbo, nec vlla omnino scabie infecta, non modò ipsa, sed nec vllus liberorum, corporibus omnium sanissimis & mundissimis. Ex quo liquidum sit, quanta sit virtus, quanta sanctitas earum, quæ vero ac toto pectore maritos (vt congruum est) amant, quemadmodum illis Deus præsentem quoq; gratiam referat. Obiit tandem senex ægrotus, sed non obiit, sed abiit verius, & exiit iugem cruciatum, tanto tamen dolore Clare, vt qui illam norint, faterentur, nunquam adolescentem maritum, integro corpore, formosum, diuitem, tantum reliquisse charissimæ vxori desiderium, merorem, luctum. Multi gratulatione citius putabant esse opus, quàm consolatione, quos illa propemodum execrabatur, optans vt maritus, qualisqualis erat, si fieri posset, sibi redderetur, etiam cum liberorum omnium, quosquinq; habebat, iactura. Cumq; esset integra ætate, nunquam statuit nubere, quod se alterum Bernardum Valdauram inuenturam negaret. Hæc & plura Vires. Eant nunc delicatule ille mulierculæ, quæ ob mariti vel pedum solùm fectorem, vel impuriorem aliquem screatum, vel fonticulum, amorem coniugalem in adulterinum conuertunt, & coniuges suos in familiam Corneliam (sic falsè iocantur Itali, ob cornuum decus) afferunt, dum se aliis permolendas subiiciunt. At nunc viridarium intremus.

*Vix amor
us coniun-
galis.*

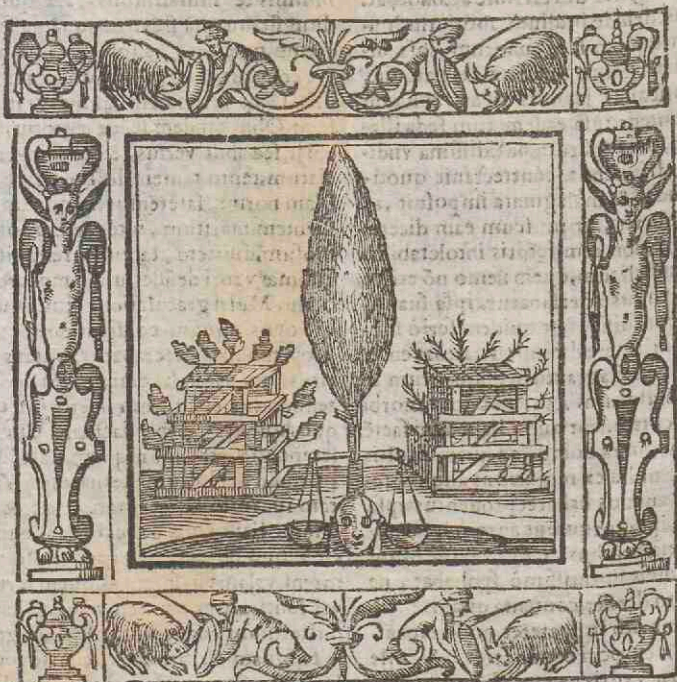
DE ARBORIBVS.

A methodo, quam hætenus in singulis Emblematis sumus secuti, paululùm deflectere cogimur, re sic exigente. Nam cum quædam epigrammata ex his diuersos habeant fines, & argumenta, ideo diuersam requirunt tractationem. Nihilominus quoad fieri poterit ad tritam iam viam appropinquabimus, ita vt numerus I. in margine appositus descriptionem & historiam arboris. II. originem Emblematis, quæ vt plurimum ex proprietate arboris desumitur. III. Epigrammatis, siue vnum sit, siue plura, explicationem. IV. doctrinam morum, siue ad vnum, siue ad diuersum finem respiciat, contineat.

Cupressus.

Cupressus.

EMBLEMA CXCIX.

INDICAT effigies meta, nomenq; Cupressi,
Tractandos parili conditione suos.

A L I V D.

FVNESTA est arbor, procerum monumenta Cupressus,
Quale apium plebis, comere fronde solet.

A L I V D.

PVLCHRA coma est, pulchro digestaq; ordine frondes;
Sed fructus nullos hac coma pulchra gerit.

COMMENTARI I.

I.
Cupressus.

PROCERA arbor Cupressus est, caudice longo surrecto, fastigio acuminato, ramis compluribus in orbem cingitur, qui non in amplitudinem diffunduntur, sed secundum caudicem assurgunt, cacumen tamen non attingentes, coni similitu-

dinem effingunt. Sed quia tria per cupressum hic significuntur, aequalitas liberorum, funus, & inuicilis pulchritudo: ideo ea totidem symbolis hic appictis denotantur, statera, pyra, & persona.

V r ex naturis animantium, rerumq; aliarum

Et eius
natura.

aliorum spectata proprietate, sumitur ali-
quod symbolum ad aliquid designandum,
ita ex plantis & arboribus: vt Cupressus
hic ad tria accommodatur. Primo ad æqua-
litate inter suos significandam, quod ea
arbor & in foliis & fructibus videatur ali-
quam æqualitatem obseruare. Vnde Cal-
sius Dionys. lib. 11. c. 5. Cupressi duplex
nomen habent: & Charites, hoc est, Gratiæ
appellantur ad delectationem: Cupressi
verò, siue (vt Græci rectius appellant)
Cyparissi, quod ferè pariles gestent & pro-
ducant eum ramos, tum fructus. Ambro-
sius Serm. 4. in Psal. 118. de Cupresso ver-
ba faciens: (quid enim me pudeat aucto-
rem tam pium & doctum huc aduoca-
re?) Genus hoc arboris, ait, numquam a-
mittit viriditatem suam hyeme. Iuxta ver-
& ætatem comam pascit, nec diuerso co-
lore mutatur. Solam hanc arborem ventus
suo numquam honore despoliat: sola nū-
quam vetere exiit amictu, aut nouo
flore vestitur. Sic Apostolica quoque gra-
tia nescit defectu, sed verustate sui floret.

Cupressus etiam symbolum mortis
præfert, quia, vt inquit Festus Pompeius
lib. 3. Cupressi mortuorum domibus po-
nebatur ideo, quia huius generis arbor
excisa non renascitur; sicut ex mortuo ni-
hil iam est sperandum. Quam ob causam
in tutela Diis patris esse putabatur. Hæc
Festus.

Denique cupressus significat res di-
ctu quidem magnificas ac præclaras, sed
inutiles: quod profluxit à natura huius
arboris, quam natu morosam esse, fructu
superuacuum, baccis toruam, foliis ama-
ram, odore violētā, ac ne umbra quidem
gratiosam, scribit Plinius lib. 16. cap. 33.

INDICAT effigies metæ] Mera, strues
in acutum tendens, Græcis κῶνος. Virgil.
5. A. Æneid.
Hic viridem Æneas frōdenti ex ilice metā
Constituit.

Idem alibi, Aërias quercus, & coniferas
cyparissos appellat. Citat & istud ex Ennio
Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosq; cupressos.
Est etiam metæ terminus cuiuscunq; rei.
Et metaphorice terminum accipimus pro
certo aliquo regimine & fine.

Nomenq; cupressi] Multi Cyparissum
vocatam aiunt διὰ τὸ κύνει καὶ πέπυ πα-
πίου κλαδὲς τε καὶ καρπὸς, à fructuum

æqualitate, pariterq; ramorum, quos produ-
cit. Siquidem Cupressus ab radice ad sum-
mitatem recto stipite confurgit, suaq; bra-
chia omnia pari æqualitate in conifigurā
ad fastigium protendit. Cupressum autem
à Cyparisso puero nomen habuisse, eo qui-
dem Telephi filio, ab Apolline adamato, &
in arborem sui nominis commutato, fabu-
latur Ouidius in 10. Metamorph. At Di-
dymus refert, Cyparissos Eteoclis fuisse
filias, quæ cum tripudio ad Deorum emu-
lationem subilirent, extra choream con-
uolutæ, in profundum puteum concide-
runt. Quarum casum Tellus miserata, in-
de arbores puellis similes ad oblectamen-
tum & memoriam rei protulit. Vnde Cy-
parissi etiam Charites appellantur, vt di-
ctum est.

FNESTA est arbor] Secundi epigram-
matis sensus est: Cupressus diuinitus &
magnatum monumenta & sepulchra exor-
nat, quemadmodum & apium plebis mo-
numenta fronde sua comit & exornat.
Vnde Lucanus in 3. dixit:

Et non plebeios luctus testata cupressus.
Est autem cupressus arbor funesta ob cau-
sam iam dictam, quia scilicet Diu sacra,
ideoq; pro signo funebri ad domos posi-
ta. Vel vt Varro ait, pyras cupresso circū-
dari solitas fuisse, ne propter grauem vstri-
næ odorem populi circumdantis corona
offendatur. Ad quem morem respiciens
Virgil. 6. A. Æneid. ait:

Ingentem struxere pyra, cui frondibus ævis
Intexunt latera, & ferale ante cupressus
Constituunt.

Statius lib. 6.

Tristibus interea ramis, teneraq; cupresso
Damnatus flamma torus, & puerile phe-
retrum

Texitur.

Ideo etiam Horatius Ode 5. Epod. cupres-
sus appellat funebres. Ouidius 3. Trist.
eleg. 13.

Funeris ora mihi ferali cincta cupressis
Conuenit.

Claudian. 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Iouis, tumulos tectura cu-
pressus.

Virgilius 3. A. Æneid.

— sicut manibus ara

Cæruleus mœsta vittis, atraq; cupresso.

Quod idem testatur Ouidius 10. Meta-
morph.

H h h Luge

Cupressus
cur arbor
funesta.

2.

Cupressus
tria signi-
ficat.
1.
Æquali-
tatem in
suis.2.
Symbolum
mortis.3.
Res pul-
chras, sed
inutiles.III.
1.
Metæ.Cupressus
unde no-
minatus.

Apium in
seculum
chris.

Lagebusq; alios, adereq; dolentibus, inquit.

Quale apium] Videmus enim aliquando in magnarum ac nobilium sepulchralibus & pollinctis spargi cupressi frondes: sed iste tamen ritus apud omnes nostrates non æquè celebratur. Plebei, dum parentant, salvia, hyssopo, mentha, buxo, & nonnunquam apio, uti solent, non alia ratione crediderim, quàm ad olentem metaphitum auerendam, & tetram cariem morticinæ. Vide adagium, *Apio opus est*. Et Alexandrum ab Alexandro lib. 2. cap. 7. qui etsi vera dicit de apio, locum tamen Ciceronis nimis putide interpretatur: cum Cicerò de Appio Pulchro intelligat.

Como.

Comere fronde.] Ornare. Hinc comitum dicimus ornatum. Hic *μεταφορικάς*. Proprie Plautus: Dum poliuntur, dum comuntur, annus est. Claudian. in laude Serenæ:

*Non illo nitidos unquam bellante capillos.
Camere.*

3.
Phocionis
in Leosthe
nem dictu
rium.

PVLCHRA coma est] Huc refer dictum Phocionis in Leosthenem Oratorem multis & magnificis promissis Athenienses ad bellum concitantem: eius enim orationem cupressis esse simile aiebat, quæ cum pulchra sint & proceræ, nullum tamen fructum referant. Dicitur autem in eos, qui cum membris sint elegantibus & appropius, nullius tamen frugis sunt, neque suis alicui commodo esse possunt. Refer huc Adag. *Cyparissi fructus*.

IV.

1.
Equalitas
in hereditate
seruanda.

FORTE sufficere potuissent, quæ de his tribus Emblematis dicta sunt, tamen methodi ratio paulò latius diffundi desiderat. Suadet ergo primò hoc epigrammate *ἰσομερία*, id est, æqua in liberos hereditariæ successionis diuisio, de qua B. Ambrosius lib. de Iosepho Patriarcha, cap. 2. Iungat liberos, inquit, æqualis gratia: lucrum pietas nescit pecuniæ, in quo pietatis dispendium est. Quid inanius, si propter fundum aut domum oriantur inter fratres iurgia, quando propter tunicam inter sancti Iacob filios exarsit inuidia?

Charicles.
& Antiochus.

Hæc ille. Proditum memoriæ Chariclem & Antiochum, fratres Ponticos, cum paternæ inter se bonæ diuiderent, poculum argenteum conscidisse, vestemq; mediam dissecuisse, ut neuter altero ditior, opulentiorq; rediret. Vnde illa Tragica detestatio apud Plutarch. in Pyrrho. * *ὅντῳ οὐδὲν ὁμοῖα διαλάττει τὸς ἀδελφούς. Α*

cuto ferro diuidant fratres domum. Sanè ij & similes fratres adeò pertinaciter æqualitatem sectati sunt, ut vel ficus non pateretur indiuisas, ex veteri verbo, *ὅντα μετὰ τῷ ficus diui dere*. Ex quo Martialis iocus in quinto:

Calliodorus habet censum (quis nescit?) equestrem.

Sexte, sed & fratrem Calliodorus habet. Quadragenta secat, qui dicit, ὅντα μετὰ πῆγε.

Vno credis equo posse sedere duos?

Hoc ipso admoneri potest Magistratus & Princeps, ut in Repub. & prouincijs sibi subiectis æqualitatem seruent atq; tueantur. Meminerit etiam optimus quisq; patrum familias suorum liberorum æquam habere procurationem, cum sint omnes æquè legitimi: quod tamen in plerisq; Gallicæ prouincijs iure patrio non obseruari palam est. Deniq; quod hic scribit Alciatus de æqualitate, quæ patribus in liberos obseruanda sit, illustrari non minimum potest his Ambrosij citati verbis in *Hexæm. lib. 5. c. 18*. Quis docuit, nisi homo, filios abdicari? quis reperit tam immittia patrum iura? quis inter naturæ fraternæ confortia fratres impares fecit? Vnius diuitijs filij diuersa sorte eduntur. Alius totius paternæ sortis adeptione inuidatur, alius opulentæ hereditatis patriæ deploret exhaustam atque inopem portionem. Nunquid natura diuisit merita filiorum? Ex pari omnibus tribuit, quod ad nascenti atq; viuendi possint habere substantiam. Ita vos docet non discernere patrimonio, quos titulo germanitatis æqualis. Etenim quibus dedistis communiter esse quod nati sunt, non debetur his, ut id communiter habeant, quod à natura substituti sunt inuidere. &c. Aristoteles Politicor. lib. 2. c. 1. scribit, ubique ferè propter inæqualitatem oriri suspiciones. Idem cap. seq. multa in idem confert argumentum. Suppetunt multa ex Iurisconsultis, sed nos aliò properamus.

Secundum epigramma mortis symbolum per cupressum significatum præ se fert: hæc enim procerum magnarumq; æquæ sicuti apium plebeiortu sepulchris imponitur, quod putredinem auertere crederetur: quorum utrumque simili prope modum folio, colore, odore, facultate, naturaq; sit. Sunt autem qui ramos cupressinos

Præcipue
æqualitate
tem inueniunt.

Loco de
Ambrosij.

Capitulum
adhibetur
funeribus.

linos ante defunctorum aedes poni solitos velint, ne quis per imprudētiā ingressurus pollueretur. In funeribus autem adhibebatur, quod semel excisa nunquam renascatur: vel ut humanum corpus ab anima & animo iam relictum diutius seruetur, atq; incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum virentur. Vide Cupressum Pierij, id est lib. 32. Quin & pueris, puellisq; morte raptis exhibentur flores, & corollaria, fortē ad vitæ præcipitis marcorem innuēdum. Cur verō Cupressus funeraria? an ob patiles ramos, (vnde illi Græcū nomen) an quod mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, regūq; turres? Hæc enim dominos seruis, & sceptra lignonibus æquat. Quin sese in omnes habet Arithmetica proportionē, ut quæ nullam ferat *πρωπολν-φίαν*.

Dissimiles simili conditione ligant. quod argutus notat Lucianus dialogis mortuorum. Illud pridem mihi obuium erat Martialis, lib. 6.

Sed mihi perpetua nunquam moritura Cupresso.

Id quicquid est opellæ dum concinnare pergo, non verebor, fretus bona studio- rum venia, traducere carmina duo, quæ scripsit in maiore otio Cl. Minos. Primū illud ad viri Principis epicedium:

Quam tibi cura salus patria fuit, optime Princeps,

*Hoc tua strenuitas claraq; gesta scan-
nant.*

*Nempe tibi constanti animo dum vita
maneret,*

Proposuit fœuat vincere, siue mori.

*Perpetuas ergo inferias tibi magne sacra-
mus:*

*Signaque conspicue, palma, cupressus, e-
runt.*

Alterum verō *πρώμν* habet non inueni-
stam, meo quidem iudicio:

Principio exili magnū capis incrementū.
*Semine uti minimo proceras crescere plan-
tas,*

Et patulas altē luxuriare comas;

Ut penē umbriferam videas assurgere siluā;

Magna parens rerum scilicet edix opus:

E sententiola multos emergere sensus

Non eris, egregium cernis & istud opus.

Reperio etiam pinum & myrtum pro mor-
tis symbolis accipi solitas à veteribus. Pi-
nus, quia semel excisa nunquam reuini-
scit, aut etiam repullulascit. Myrtus etiam
funesta, cuius folijs Thebani vtebantur ad
tumulum Iolai herois maximi, ut scribūt
scholiastæ Græci.

Tertium epigramma in eos torquetur,
qui quamquam pulchrum nescio quid
præ se ferant, nullos tamen ex se fructus
educunt. Detotque etiam potest in viros
bene formatos; aut mulieres pulchrè co-
matas, cæterum nullius frugis. De his ta-
libus nos Germani dicimus, *Schœn ist ihr
Krag, sonst wie sie mag.* Festiuè quoq;
Itali: *Bella'n vista, Dentro trista.* Velle-
pidius:

Ell' è fatta come la castagna,

Bella di fuori, & dètro hà la magagna.

ἔνδοθεν ἐκάλεσεν, ἔνδοθεν ἢ ἐλέην. Intus

Hecuba, fors Helena. Nazianzen. aduer-
sus mulieres fucatas: *ἐν ἐλεεστικῷ κε-
λεῶ τὸ μόλυσθ' ἱερῶν ἑσπερος.* id est: In ebur-
nea vagina plumbens gladius. Vide Em-
blema 189.

3.
Formosi,
sed inuri-
les.

Quercus.
EMBLEMA CC.

GRATIA Ioui est quercus, qui nos servatq. fouetq.
Servanti ciuem querna corona datur.
Aliud.

GLANDE aluit veteres, sola nunc proficit umbra:
Sic quoque sic arbor officiosa Iouis.

COMMENTARI I.

I.
Quercus
descrip-
tio.

QUERCUS arbor nota, glandifera, in magnam altitudinem assurgit, frequenter ingentium ramorum armamenti bellissimè patet. Folia lævia sunt, duriuscula, lata, oblonga, ambitu sinuosa, suprema parte viridiora. Glandes oblongæ, singulae suis inhaerent calycibus, foris asperiusculis, & membraneo cortice conteguntur. Et quia olim ob ciuem servatum quercina corona dabatur, hic duo rami ad se invicem indexi, cum inscriptione & num-

mo appinguntur.

DVO hic super quercu proponuntur Emblemata. Quercus enim primò salutis est symbolum, quia qui Romanum ciuem in bello servabat, coronam quernam accipiebat, quæ Ciuica vocabatur. Causas reddit Plutarchus in problematis: quod scilicet ubiq; in expeditionibus facilè sit quercum inuenire. Vel quod Ioui & Iunoni, quos Vibi præsidere putabant, corona consecrata est. Vel mos ab Arcadibus est acceptus

I.
Quercus
salutis
Emblema.

septus, quibus est cum hac arbore quædam cognatio: Vt enim primi homines ex terra Arcades; sic quercus prima ex omnibus plantis nata. Hæc Plutarchus. Vide Plinium lib. 16. cap. 3. & 4. Vide etiam adagium, Multorum fessorum Iouis glâdes comedit.

Secundo quercus symbolum erit illius, qui multa gessit præclara facinora, sed iam nomine tantum & fama durat, qualis describitur à Luciano Cn. Pompeius in 1. Pharsal.

— stat magni nominis umbra.

GRATIA Ioui est quercus] Quercus Ioui sacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona silua. Virgil. 2. Georg.

— nemorumque Ioui qua maxima frondee
Esculus, atq; habita Graijs oracula quercus.

Claudianus 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Ioui.

Vide adagium, Annoſam arborem transplantare.

Servanti cinem] Lucanus in 1.

Servati cinis referentem premia quercum. Fiebat enim è fronde querna ciuica corona, quam ciuis ciui, à quo seruatus esset in prælio, tanquam vitæ testem, salutisque perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiã ex ilice: quod genus superiori non admodum dissimile est. Gellius cap. 6. lib. 5.

Querna corona] De coronis, quibus olim milites donabantur, vide Gellium lib. & cap. iam citatis, Panciroll. lib. 1. rerum memorabilium.

GLANDE aluit veteres] Veteribus quernæ glandes victum præbuerunt, nunc verò arbor ipsa sola umbra prodest: sic rerum omnium sua sunt tempora. Ouidius 4. Fastor.

Postmodo glans nata est: bene erat tum glande reperta.

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Nam glandibus vescabantur præci ante frumenti vsum.

DICTVM est, corona cinica, quæ ex querna fronde constabat, ciuem donari consuetudinem olim obtinuisse: cuius rei causam iam ex Plutarcho attulimus. Sed confirmat hoc idem Cornelius Tacit. 12. Annal. M. Ostorius (inquit) seruati ciuis

decus meruit. Et in 15. Si singulis manipularibus præcipua seruati ciuis corona Imperatoria manu tribueretur, quod illud, & quantum decus, ubi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem, & qui acceperissent? Sed quia fortè nota omnibus non sunt, quæ & quanta tribui solita essent ijs, qui cinicam meruissent, adijcere placet. Ea primum corona vtebantur in spectaculis: induenti assurgenti à Senatu moris erat, & Senatu proximus erat assignatus locus. Ipsi munus vacatio, patrique & auro paterno dabatur, quod filium Reipub. salutarem genuissent. At ne temerè daretur, leges latæ sunt arctiores, nempe vt ciuis, qui seruatus esset, seruatum se esse fateretur: testes enim adhiberi nihil proderat; neque si aliquem alium, quàm Romanum ciuem seruasset, quamuis Regem. Ciceronem ciuica donandum Gellius censuit, quod eius opera esset atrocissima Catilinæ coniuratio detecta, vindicataq; atq; ita non vnus ciuis, sed vniuersa Romana ciuitas seruata, meritoque, vt ait ille,

Roma patrem patria Ciceronè libera dixit. Is igitur honos quia in maximis esset, cum affectarunt principes Romani, non probi modò, sed & scelerati, adeoq; suis numismatis exprimi curarunt. Vt enim de ijs raceam, quibus merito is tributus honos fuit, in C. Caligulæ numo ciuica cum glan- dibus spectatur, cum literis his S. P. Q. R. PP. O B C I V E S S E R V A T O S. Numus verò Galbæ Imperatoris ciuicam habet cum inscriptione, S. P. Q. R. O B C. S. Eadè in Vitellij Germanici, in cuius medio hæc literæ, S. P. Q. R. O B C I V. S E R. In numo aureo, & alijs quibusdam, cinicam etiam Neroni ex S. C. dedicatam fuisse obseruatur. Eodemq; S. C. Antonino nummus datus est cum porca fecta, & natis sub vberibus, quibus imminet quercus, quod animal id dubio procul glande vt plurimum pascatur, vnde antiqui omnino cibi admonemur. Claudianus de laudib. Stiliconis 3.

Mos erat in veterū castris, vt tēpora quercu Velaret, validus fuso qui viribus hoste Casurum potuit morti subducere ciuem: At tibi qua poterit moriturus ciuica reddi Mœnibus, aut qua te pensabunt facta corona?

Querna etiam corona coronabantur victo

H h h 3 res

Corona cinica dignitas.

Nummi cum corona ciuica.

III. Quercus Ioui sacra.

Servator ciuicum.

2. Glandes, cibi veterum.

IV. 1. Cinica corona donati qui.

*Agon Capitoli-
nus.*

res in agone Capitolino, quem Ios. Scaliger lib. 1. Auson. lection. cap. 10. ait institutum fuisse à Domitiano, vt die duodecimo eius & Sergij Cornelij Dolabellæ consulatu, cum poëtae, tum histriones, scenici, & omne genus artificum in eo ludorum Olympicorum exemplo certarent. Vnde illam coronam Iuuenalis vocat Capitolinam :

*An Capitolinam speraret Pollio quercum?
Martialis Tarpeiam, eodem sensu :*

*O cui Tarpeias licuit contingere quercus.
Ausonius Olympiam vocat, quod, vt dixi,
ludorum Olympicorum exemplo agon iste esset institutus.*

2.

*Lex Iudaei
62.*

Secundum Emblemata torqueri potest vel ad hominem, vel ad rem, quæ olim magno in honore fuerit, sed nunc nihil aliud sit, quam magni nominis vmbra. Id etiam conuertere potest ad veterem illam legem populo Iudaico à Mose propositam, qua æterni Patris Filius & Seruator noster CHRISTVS expectabatur: cuius quidem spei fidem certissimam cum nobis Christianis dederit, possumus atq; prisci illi subinde repetere, *ad is spvos*, reperta tandem, vel potius cuique nostrum gratis concessa fruge omnium optima diuinissima quæ, quam ab Euangelio decerpimus. In eam sententiam huius aliquando Epigrammate Claudius Minos :

Glande patres aluit quercus, fagusque ventus :

Sed modo non cibus est, proficit vmbra tamen.

Glandibus antiquis tantum fuit vna vestitas :

Frugibus inuētis vtimur: at quid id est?

Tradidit in sacro quacumque volumine Moses,

Glans erat, & veterum pabula præca patrum.

At largitor opum fruges inuenit Iesus,

Et missa palet plurima grana dedit.

Vmbra licet nobis lex sit vetus atq; Propheta :

Sed noua lex CHRISTI verior est cibus.

Vidi aliquando non improbum, ac nequidem inficetum hominem, qui hoc flecteret ad veteres monasteriorum bibliothecas, quæ superioribus sæculis habebantur in pretio, quo tempore nondum typographi suam nobis artem commendassent: nunc enim membranae veteres, & codices manuscripti exoleunt, & ferè sola se ostentatione venditant antiquitatis. Malim ad corruptas traduci disciplinas, in quibus patrum æuo, omisso puriore bonarum artium succo, soli diabolares in scholis terebatur. Holcotus, Bricotus, Anselmus, Buridanus, Floretus, Percherus, Alexader de villa Dei, alijque id genus tenebriones, qui quasi glandibus vsi, veras disciplinas ac puriores fruges excerpere non potuerunt, reuocati suorum temporum barbarie. Sed hæc fortasse præterita. Et placet ad finem adici Minois qualecumque de quercu & oliua carmen, si quis tam hoc quoque si quis captus amore leget. Id sic habet :

Quercus amica loui, potitur bona Pallas oliua :

*Illius fructus, huius & vmbra placet.
Glans innat, vmbra placet, prodest & fissile lignum :*

Fronibus ista vires, sic quoque fragrat odor.

*Vtraque delectat nostris accommoda rebus,
Vtraque; secuta symbola pacis habet.*

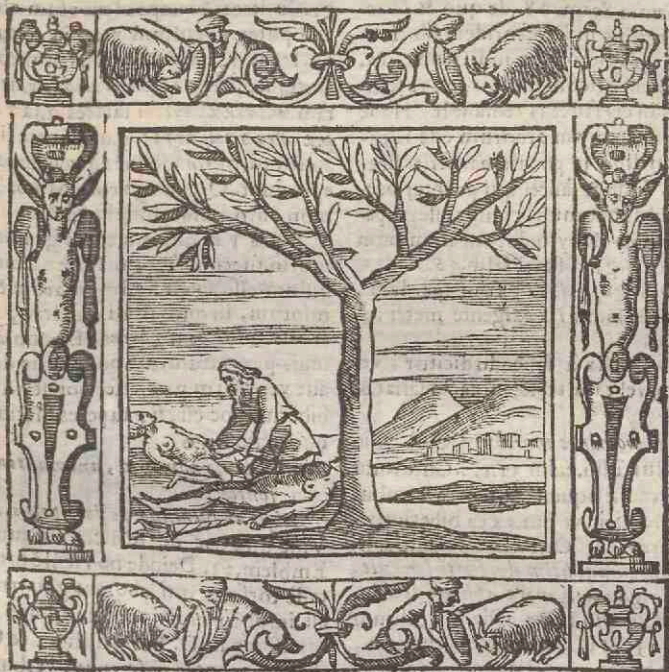
Adiicit idem Minos & alterum grauioris argumenti, non tamen ostentationis gratia, sed illud committit candidis lectoribus: eo autem discrimen inter Ecclesiam & dominatum temporarium complexus est: *Non bene conueniunt quercus, oleæque; nec vna*

*In scrobo plantantur, siue serantur humo.
Si facias, vnam necat altera cōscia causa;
Natura id verum scilicet esse docet.
Cœlica misceri numquā terrestribus aquæ
Nouerunt: incassum, qui facit ista, facit.*

Salix.

E M B L E M A C C I.

QUOD frugisperdam salicem vocitarit Homerus,
Clitorijs homines moribus adsimilat.

C O M M E N T A R I I.

SA L I X arbor caudice mediocriter cras-
so, in altitudinem non minorem, assur-
git, quam aliae maiores arbores, si non ini-
tio & citò à satione præcisa illi summa
pars fuerit. Folia habet oblonga, minora &
angustiora quam Persici, superiore parte
virentia ac glabra, aversa verò molliora &
albidiore.

HOMERVS Odys. x. salicem ὄλε-
σινκαρπον appellat: ut etiam Theophra-
stus 3. de plantis, cap. 2. Salicem, inquit, ce-
leriter fructum (antequam in plenum
crassetur, percoquaturq;) dimittere asse-
uerant. Idem lib. 2. cap. 13. de causis, ὄλε-

σινκαρπον γένος vocat, quod semen ocys-
sum è amittat, antequam omnino maturi-
tatem sentiat, ut enarrat Plinius lib. 16. c.
26. Asserit Cassius Dionysius lib. 11. cap.
13. tritum & in potu acceptum salicis fru-
ctum, homines steriles efficere. Et citat
Homeri versiculum, qui talis est:
μακραίτ' αἰγυροὶ καὶ ἰτέαυ ὄλεσινκαρ-
ποι.

Populus & salices planta fructum peri-
mentes.

Retulit idem ex Homero Stobæus Serm.
100. ex Porphyrio, qui cum Plinio sentit,
salicis fructum cum vino propinatum,

H h 4 sterili-

Salix ste-
rilitatem
inducit.

Salix se-
men amit-
te.

sterilitatem inferre, genitale semen extinguere. ac libidinis impetum marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omnino, & alia quædam de salice notauit: vt Aelianus de histor. animal. 4. cap. 22. Catetum quod de salice hic notauit Porphyrius apud Strobæum Serm. 98. de quo & Marcellus Virgilius in Dioscoridem lib. 1. c. 121. Itemq; Hieronym. in Esaiam c. 16. ad terrentem salicem ducent eos, vt scilicet nullus in eis fructus remaneat. Hanc enim feminis earum arborum esse naturam, vt qui illud in poculo hausserit, liberis careat. Vnde & sancti, qui propter peccata in confusione mundi huius esse cœperunt, salicibus Babyloniorum fluminum suspendunt organa sua, Psalm. 36.

III.

QUOD frugisperdam] frugisperdam, pro frugisperdam; ita exigente metri ratione.

Salix unde dicta.

Salicem] Salix à saliendo dicitur, vel quod sata, vel casu terræ impacta saliat & surgat.

Lacus Clitorius abstemios facit.

Clitoris homines moribus] Qui vino non vtuntur. Plin. enim 31. c. 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam habere dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aspernentur. Quid. 15. Metamorph. *Clitorio quicumq; sitim de fonte leuauit, Vina fugit, gaudetq; meris abstemius idus.* De hoc Clitorio fonte vide Vitruuium lib. 8. cap. 3. & Philandrum ad eundem. Itaque homines clitoris moribus appellamus abstemios. Memini quidem κλειτοριάζειν, seu potius κλειτοριζειν, obscenum verbum, idem esse ac τὸ τῶν γυναικῶν αἰδοῖα ἡλιαρίζεσθαι, ἢ τούτων κατὰ πτεσθαι, muliebria contrectare. Nā κλειτορις, vt traditur ab Hesychio, est τὸ γυναικείον αἰδοῖον ἢ ὑποδερμὶς (mendose ὑποδερμὶς, vt legitur in vulgatis Hesychij exemplaribus, καὶ ὑμῶν, καὶ μύρτος, καὶ κλειτορις, caruncula quædam musculosa in media parte τῶν αἰδοίων γυναικῶν. Huius partis inuersionem sibi arrogat Fallopius, Columbus sibi tribuit, cum tamen eius mentionem fecerint Auicenna, Albucasis, Ruffus, Pollux, & alij. Hanc alij nympham vocant, alij tentiginem, alij virgam vel penem muliebrem; tum quia peni similis est situ, substantia, compositione, spiritui repletionem & erectionem; tum quia in quibusdā excrescit in magnitudinē penis, adeo vt penis virilis loco clitoride aliquan-

κλειτοριζειν quid.

κλειτορις.

do abutantur mulieres nonnullæ, & multo cocant, quas tribades seu conficatrici vocant. Vnde hæc pars etiam contemptus virorum dicitur. Columbo vocatur dulcedo amoris; & æstrum Veneris; quia in parte hac sedes est delectationis in congressu, licet Aquapendens vsum clitoridis esse putet, vt collum vteri in coitu sustinet. Itaq; qui immoderatus muliebria contrectant, dicuntur κλειτοριάζειν, nempe nō tam ἀκροτικάτοι, vt salaces quæ τὸ σπέρμα διαφθείραντες, qui Venere licentius abutuntur, proindeque ad generandum inepti sunt. Quem ego cum Minos germanum puto huius ditlichi sensum.

BREVÈ quidem est epigramma, sed multo succo refertum. Primum enim symbolum esse potest hydropotarum & abstemiorum, in quos illud quadrat, *Aquam bibens nihil boni parias.* Etenim à poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci potest, si aquam biberint, hoc est, si pauperes fuerint & tenui victu. Ergo

Vina bibant homines, animantia cetera fontes;

Absit ab humano pectore potus aquæ. Vide quæ hac de re dicta fuerunt supra Emblem. 23. Deinde non malè in eos fortasse torseris, qui laborant gonorrhæa, id est, impuro feminis effluuiō, quos adeo seminisfluos ait D. Bernhardus, & Canonistæ. Sed propter obscenum verbum κλειτοριάζειν, malim in eos convertere, qui licentius Venere abutuntur, quos ideo merito frugiperdæ, & feminiperdæ appellaueris. Potest & in eos flecti, qui studijs inanibus delectantur, & nihil vnquam profuturis; vt qui ad meram voluptatem referunt omnia: aut qui nefandis artibus ad sterilitatem venenâ propinant, non coniuges, sed fornicatij, vt ait D. Augustinus apud Gratianum in c. aliquando, 32. q. 2. Sanctius; quem Minos iactabundum & impudentem plagiarium, suppresso tamen nomine, vocat (sic ego iudico, ob inestini odium, quo se Galli & Hispani prosequuntur) eò quod commentariorum horum bonam partem ante aliquot annos andacter & impunè (sic loquitur Minos) sibi vindicauit; inquam, κλειτοριάζειν verbum ad Venerem masculam retulit, Paræmiographi auctoritate ductus: sed in eo tamen dubius est ipse Paræmiographus, neque id peripi-

IV.
Abstemijs

Sanctius
remittit
Minos
reprehens
sus.

perspicuè asserit, ut qui dumtaxat suum
coniectancum asserat. Pace tamen tua, do-
cte Minos, dicam, non adeo à scopo aber-
rasse sententiam, quam tam calidè impu-
guas: si enim hæ pullarie feles, & quibus of-
ficiofa manus (ô scelus) non iure dicendi
sint ἀλεσίκαρποις κλειτορίζοντες, nescio

quos alios hoc nomine indigetem. Probat
idipsum turpissimum vulgari petulantia
iactatum proverbium, Italico idiomati fa-
miliare, quod sanctus pudor & casta au-
res hic efferri prohibent. Ergo ad abie-
tem abeo.

Abies.

EMBLEMA CCII.

APTA fretis Abies in montibus editur altis:
Est & in aduersis maxima commoditas.

COMMENTARI.

I.
Abietis
considera-
tio.

ABIES excelsa admodum & pro-
cera est arbor, pinum altitudine su-
perat, caudex eius rectus, inferius enodis,
crescendo in altitudinem progreditur, na-
turali contractura peræquata ad cacumen
vsq; circa quod ramos promit, ex eadem
caudicis parte simul quaternos, ex aduer-

so ita sitos, ut decussim imitentur, è qua-
tuor caudicis lateribus erumpentes, tali ad-
fastigium vsq; ordine obseruato: ab his
verò ramis & alii exeunt, sed bini tantum-
modò laterales, sibi mutuò oppositi, qui
subinde deorsum mutant, reliquis sursum
magis reclinatis. Folia ramulos ac eorum
propa-

propagines nullo ordine digesta circumdant, oblonga, teretia, & leuiter muctonata, angustiora albidioraq; quàm picta.

I I.

Symbolū
abietis.

ABIES imperitè dicitur Hispanis, *la haya*. Nam propriè quædam species pini est, quæ Hispanis *Abeto* dicitur: ex hac olim fabricabantur naues. Vnde etiam pinus pro naui vsurpatur. Symbolum igitur præfett abies commoditatis in rebus aduersis, ducta similitudine à maris tempestate, & ab ipsa naui, in qua seruamur. Quate non malè in hac nostra pictura naues, tremes, & rates appinguntur. Pinus enim ex altis montibus in ima flumina, melioris vsus gratia, deturbatur: leuis enim viscosaq; est, materiaq; nauigijs fabricandis aptissima. Locum igitur plerisque mutare expedit, & ab eminentiore statu ad humiliorem deuolui utilitatis causa.

I II.

APT A fretis Abies] nauigijs. Claudianus 2. de rapto Proserp.
Apta fretis abies, bellus accōmoda cornus.
Virgil. 2. Georg.

— etiam ardua palma

Nascitur, & casus abies visura marinos.
Idem 8. Aeneid.

Labitur vnta vadis abies.

id est, nauis abiegha. Statius quoq; 6. Thebaid. Abietem audacem vocat, quod ex ea fiant naues, quibus quid audacius? Sic autem ait:

Hinc audax abies, & odora in vulnere pinus.

In montibus editur altus] Sic Maro 7.

Eclog.

Fraxinus in siluam pulcherrima, pinus in hortis.

Populus in fluuijs, abies in montibus altis. Et Plinius lib 16. cap. 10. In montibus editissimis nascitur abies, ceu maria fugeret.

Ex abiete
naues
fiunt.

Est & in aduersis.] Locis contrariis: dū enim abiete sit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere sibi contrarium. Sic Plinius: Abies nauigijs expetita; situs in excelso montium, ceu maria fugeret, nec forma alia: materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piger Ambrosii ea de re huc sententiam è 3. Hexæmeron cap. 11. Adicere: Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atq; aerio vertice, etiam calis maritimis tuto subitura remigio: nec solum ventis, sed etiam flu-

ctibus certatura processit.

AB IETIS schema potest accom-
modari iis, qui quanquam in loco satis
commodo versentur, tamē ad ampliorem
quæstum faciendum, & vt maiorem mer-
cedem consequantur, sese periculis obice-
re non reformidant. Interim tamen in re-
bus aduersis sæpe clarescit virtus. Nam
vt Ouidius canit 4. Trist. 3.

Ardua per præcepta gloria vadit iter.
Hæc tibi quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica virtuti per mala facta via est.
Ars tua Typhi iacet, si non sis in aquare
fluctus:

Si valeant homines, ars tua Phæbe
iacet.

Qualatet, inque bonus cessat non cognita
rebus,

Apparet virtus, arguiturq; malis.

Idem 5. Trist.

Scilicet aduersis probitas exercita rebus

Tristi materiam tempore laudis habet.

Sin nihil aduersi patiens vidisset Vlyses,

Penelope felix, sed sine laude foret.

Nota est Plutarchi studiosa disputatio, quomodo quis ab inimicis utilitatē capiat. Sic est: in natura hominum res aduersæ docent, prosperæ sapius efferunt. *πράγματα, μαθήματα*. & nocumenta sunt documenta. In aduersis robur mentis sese aperit; virtuti contraria opponas necesse est, quæ laceffant aut prouocent, si explo-
randa; languet non tentata, & torpet situ. In pace sit generosa mēs, & rerū successu prosperrimo, rideat fortuna, nec assibilet interdum asperiore flatu, quis fortitudinis hic mihi laudem commendet? Nō constat virtus eductæ molis, si nondum percussā vento, resistat procellis necesse est ac frangat turbine, si stabilis creditur ac patiens æni. Cū fluctus illidunt cauti, resiliunt, nec cedit saxum: sic in hominem constan-
tem quando iucidunt motus isti turbatio-
num ac verberant, obnititur ac retundit fractos animoso conatu ac virili. Nec verò alio clypeo opus nisi patientiæ, quæ sola trophæum figit in celesti illo Capitolio: hoc fulcrum esse debet ac basis in omni huius vitæ lucta, spes coronæ scilicet: qua subtrasta, fieri non potest quin succumbamus. Potes huc traducere, quæ prius dicta sunt de Persico arbore, translata facta meliore, Emblem. 143.

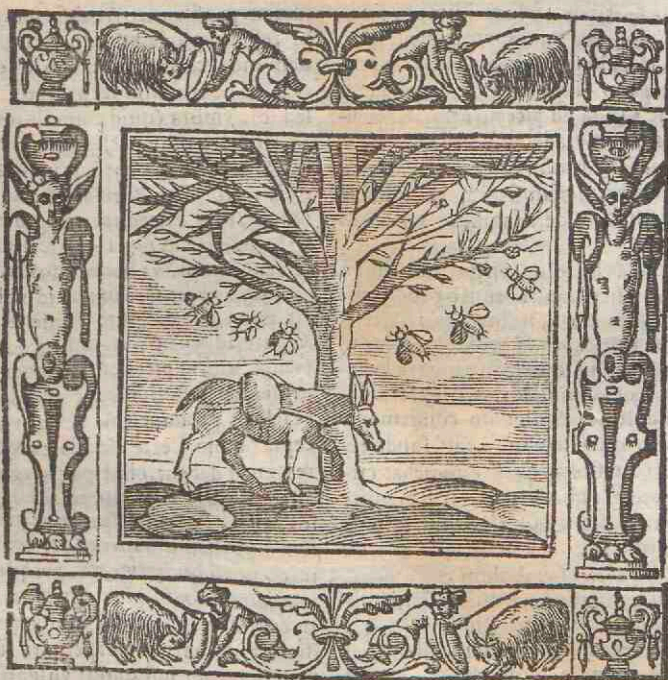
IV.

Virtus in
aduersis
clarescit.

Virtus in
tentata,
languet.

Picea.

E M B L E M A C C I I I .

A T Picea emittat nullos quod stirpe stolones,
Illius est index, qui sine prole perit.

C O M M E N T A R I I .

I.
Picea descriptio.

PICEA arbor est procera, multis ramis luxurians, non solum quidem circa verticem, sed multo inferius, ac infra caudicis medium, qui reflexi terram versus nutantes non raro dependent. Folia angusta sunt, non qualia pini, sed breviora latioraq; abietis similia, quibus tamen nigriora, latiora, molliora, tenerioraq; que etiam non orbiculariter, ut abietis, teneriores virgulas conuestiunt, sed e duobus tantummodo sibi oppositis lateribus, frequentia admodum densq; exeunt, veluti taxo, cuius folia satis emulantur. Conus huius oblongus est, & abiegnio ferè simi-

lis. Iam & *πικυράμυραι* vix in alia vlla *Pityocampæ* arbore, quam in sola picea reperiuntur, teste Bellonio: sic ut non temerè *pityocampæ*, ac *picearū* erucæ vocentur (quas hoc loco appictas vides) tamen si plerique interpretes pinorum erucas nominent. Asinus quid hic sibi velit, nō satis perspicio, nisi forsitan sterilitatem muli indicet.

SCHOLIASTES Homeri Iliad. I. II.

ait: καὶ γὰρ ἡ πέυκη κοτίσσει ἐν ἀνίσσῃ βλάστην· καὶ τὸ δάκρυον αὐτῆς ἐστὶ πικρὸν, ἢ πύσσα. Hoc est: Picea succisa non remittit stolonem: & lacryma eius est cisa non amara, qua est pix, Quapropter admiratione scit.

Picea succisa non remittit stolonem: & lacryma eius est cisa non amara, qua est pix, Quapropter admiratione scit.

tione non caret. Herodotum scribere, vñ solamq; arborum pinum recisam non succrescere amplius, verum interire sanditus, vel (vt ipse ait) *παυλὲς θάσος*, nata inde paræmia, vt exteri dicantur pinus modo, quæ præsus intercidant: cum manifestum fiat, piceam & cupressum idipsum pati, sed & pleraq; alia, nisi fortè cognationem aliquam inter hæc arbores intellexit, proptereaque vno pinus nomine accipiendas constituit. Quod ad piceam attinet, sciendum, Eustathio tradente, id Homericum *ἐχάπυνες*, inde profuissè, ac pro mortifero interpretari, etiam si ad amaritudinem referunt alij. Vide *adagium*, *Pinus in morem*.

III. Stolo.

STOLONES] Stolo, virgultum est ex arborum radicibus aut trunco productum. Quid sit stolo declarat his verbis Varro lib. 1. de re rust. cap. 2. Nam Stolonis lex illa, quæ vetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanum, & qui propter diligentiam culturæ Stolonum confirmant cognomen, quod nullus in eius fundo reperiri poterat stolo, quod effodiebat circum arbores è radicibus, quæ nascerentur è solo, quos stolones appellabant. Plinius lib. 17. cap. 1.

Illius est index] Symbolum.

IV. Picea symboli.

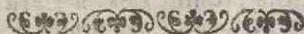
PICEA itaque, quæ nullos emittit è sua stirpe stolones, hominem arguit, qui sine liberis decedit: aut referetur in eos, qui nullum sui monumentum relinquunt, sed eorum vita ac mors in xta æstimatur, vt ait Sallustius. Nisi noster hic malit alludere ad consuetudinem iam olim receptam in medijs quorundam monachorum claustris, in quibus videre est proceras quasdam piceas coniferas, quæ sunt pini species, perpetua viriditate conspicuas, quæ nec fructus, nec stolones educant, sed sola vmbra se commendant. Ego (dicit Mivus) cum aliquando rogarem causam, cur potius hanc plantam monachi in loco claustrorum conspicio, quàm alias quasdam frugiferas confererent, docuit me vir minime malus, sed qui tamen neque mare, neque litteras nosset, id habere arcani aliquid: nempe cum ad preces antelucanas cucullati sodales summo manè accincti prodirent, si arborem eam primò conspe-

xerunt, rei omnis Venereæ cogitatione immunes toto die fore. Quam suauem profectò & nimis dilutam opinionem viderint etiam ipsi cœnobitæ. Ac puto id citius in morem venisse, vt arbor ea index esset orbitatis, cui nomen dedere, qui vitam religiosam profitentur. At abist inuidia dicto, id referre quodammodo vitam quorundam monachorum crediderim, qui, vt piceæ, neque fructum ferunt, neq; stolones, sed sola vmbra (quid enim ijs longè multis, præter vmbra?) proficiunt. Imò rides, & nimis vncis naribus indulges, ait aliquis. Certè, nam & ridendo dicere verum nil vetat, & interdum arrepro miscemus seria ludo. At ea non fuit Alciati mens, neque consilium, vt bonos illos sodales sale isto aspergeret. Credo non id voluit: quâuis eundem non puto fuisse *ἀνέλασεν*.

Quare id potius trahimus ad orbitatis symbolum, vt picea eos designet, qui sine prole, sine posteritatis spe decedunt: quos vt felices pronunciem, obstat vulgò concepta opinio. Certè alacriores & expeditiores mori debent, nihil post tergum relinquentes, quod eos vellicet: ille ingens dolor cessat, ex commiseratione oriens deferendæ prolis, imitaturæ præsertim, & paterno præsidio indigentes, perque ætatem inopiamq; consilij iniurijs & casibus multis expositæ. Quod si in illis (vt vulgo dicitur) seruari ac perpetuari suum nomen optabant, ipsi quoq; vulgariter sallebantur: siquidem filiorum obsecritas creberrima, nec illustrare ipsa vtiq; nec seruare potest paternum nomen. At perrara filiorum claritas vt ipsos filios semper claros facit, sic parentes interdum vicinitate obtegit obsecratq; quasi Sol minoræ sidera; quod nusquam euidentius, quàm in Iulij Cæsaris patre cognoscitur, quem penè ignotum filij splendor fecit. Et ad summam; quisquis in filio sui nominis spem reponit, rem tenuem labilemq; in vase fictili locat ac ruinoso, quodq; est inconsultius, non suo, rem maioris apud vulgus, quàm apud doctos precij, neutris tamen contemnendam, sed cum honestis, tum certius locandam in suis incorruptilibus vasis ac solidis in virtute propria, in rebus gestis, in literis.

Commendat
dicitur
latius.

Cur ple-
runq; pi-
cea in
monaste-
rijs.

Cotonea.

EMBLEMA CCIV.

POMA nouis tribui debere Cydonia nup̄is
Dicitur antiquus constituisse Solon.
Grata ori & Stomacho cum sint, ut & halitus illis
Sit suauis, blandus manet & ore lepos.

COMMENTARI.

I.
 Mali Cy-
 donea cō-
 sideratio.

MALVS Cotonea haud magna est arbor, sed humilis, frequentet etiam instar fruticis nascitur, cortice vestitur asperiusculo, squamas quasdam quandoq; dimittente: ramos explicat aliarum arborum modo, circa quos folia subrotunda, veluti vulgaris pomi, superna parte virentia & glabra, prona verò mollia & albican- tia. Flores ex purpureo candidi sunt; fructus, de quo solum hic se no, pomo simili- lis, nisi incisuris quibusdam quandoque

crispetur; tenui pubescit lanugine, colore auri lutei, odore fragrant. Appinguntur hic etiam, hinc Amor, poma Cydonia ge- stans; illinc Hymenæus, nuptiarū præles.

PLUTARCHVS in γαμικοῖς πα- ραγγέλμασιν ita scribit: Ο σόλων ἐκέ- λευε τὴν νόμον τῷ νυμφίῳ συγκατα- κλίνεσθαι μῆλον κυδωνίη κατὰ τρε- γῶσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ σώματος καὶ φωνῆς χάριν ἐνάρ- μοσον εἶναι πρῶτην καὶ ἡδίστην. Solon inbe- bat

II.
 Coronen
 cur à no-
 mis purpis
 edo retar

bat sponsam cum sponso concubiturā, prius edere malum cotoneum: innuens ea re, primam, qua ore & voce initur, gratiam concinnum debere esse & suauem. Idem ferè in Problematis. 65. tradit. De Cotoneis Plin. 15. c. 11. & 17. de eorum sapore & odore eiusdem lib. c. 28. Hæc enim cor reficiunt, & suauem halitum ori inspirant. Vnde non immeritò olim neogamis promunere de more oblata admonebant, ut coniux erga coniugem mundo corde, puris affectibus, ore odorato, pudicaq; verba, & honestos mores spiranti foret.

III. Mala Cydonia.

POMA Cydonia] Mala Cydonia, à Cydone vrbe Crete, quæ etiam Cotonea, Struthæa, & lanata dicuntur à lanugine, qua vestiuntur, Hispanis Membrillo, Germanis, Kuetten. De his vide Plinium lib. 11. cap. 17.

Nous nuptus] νεογάμος.

Constituisse, Solon] Plutarchus in principio præceptorum connubialium, & 65. Problem.

Lepos.

Manet & ore lepos] Lepos & lepor venustus & voluptatis quædam amœnitas, quæ potissimum verbis fit. Vnde tritum illud:

In siluis lepores, in verbis quare lepores.

IV. Bonis auspicijs res inchoanda.

BENE & sapienter illi videntur sensisse, qui bonis auspicijs vtendum monuerunt: alioqui quæ malo sint cœpta principio, vix est vt bono peragantur exitu, vt apud Gratianum in c. principatus. 1. q. 1. Et plurimum interest, ait Val. Maximus, quibus auspicijs inchoetur negotium, & quo sine claudatur. Quare honestus amor conjugalis suam debet imprimis habere suadelam, iucundos ac concinnos sermones, affabilem conuietum, & vitare quicquid consuetudinem animorum ac voluntatum possit offendere. Hinc olim Solon lege sanxit, nouis coniugibus cotonea dari, quod ea cor reficiant, suauemque halitum ori inspirent, vt admonerentur, cōiugibus primo illo congressu omnia corde puro, ore, linguaq; odorata & pudica esse transigenda. Bene quidem Plutarchus ἐν γαμμοῖς παραγγέλμασι scribit, veteres Mercurium vnâ cum Venere coluisse, quo innuerent, maritalem coniunctionem maxime indigere sermonis & orationis vsu ac ministerio. Non nisi grauis offensa, quæ statim initio committitur, nec bene vnquã coalescunt animi, nisi sinceris illici is, &

Mercurius cum Venere cur culsus.

affectu candido consociantur. Hæc quidem omnia veteribus ἀλλυγορικάς accepta. Cæterum neminem puto fugere, varia olim fuisse vtitata solemnia nuptiatū, quæ comparata videntur ad morum institutionem: sed nimis longum foret singula recensere, præcipua tamen paulo fufius enarrabimus, freti lectoris patientia. Primò itaq; tres dies legitimos considero. Primus à Græcis dicebatur προάμλια, Scaliger pater Desponsalia reddidit, in eo enim despondebatur virgo; veteribus enim stipulari & spondere vxores futuras moris erat. Hinc à spondendo sponsi sponsæque nomen, vt & sponsalia, quæ auspiciato fiebant: optimè à turture & cornice, si par integrè apparuisset. In argumentum autem & pignus contractorum sponsalium, à sponso sponsæ dabantur arthæ, vt ex l. si quis officium, 38. ff. de rit. nupt. & l. 3. C. de Sponsal. colligitur: cuiusmodi erat annulus, quem Tertullianus propterea pronubum vocat, lib. de cultu femina. Aurum, inquit, nulla norat, præter vno digito, quæ sponsus oppignoralet pronubo annulo. Et quamuis annulum istum Tertullianus aureum fuisse innuit, eundem tamen ferreū, & quidem sine gemma sponsæ mitti ætate sua consueuisse Plinius lib. 33. cap. 1. auctor est. Gemma aberat, vt rei describeret simplicitatem, materia ad constantiam spectabat, forma annuli ad perpetuam vinctiōem. Post auspicia ista, sacra fiebant Dijs Deabusq; pluribus, sed Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia curra.

vt canit Virgil. 4. Aeneid. In sacris autem istis faciendis hostiæ exemptum sel circa aram proijci solitum, cæteræ partes adoleri: quod expectationem faceret futuræ inter coniuges tranquillitatis. Fel enim iucundia & bilis putatur sedes. Secunda dies dicebatur ἀπαύλια, Latine non ineptè Decubationem dixeris. Eo die sponsus in domum socii deducebatur à paronymo, si futura vxor virgo esset: sin vidua, deducebatur mulier ad sponsum à nymphagogo seu promnestria, quam Latini pronubam nominant. In limine domus ignis & aqua ponebatur, verumq; sponsus & sponsa manu tangebant, ipsaque nuptæ eiusdem aquæ aspersione lustrabatur. Cuius rei variz sunt rationes. Nempe quod præsci putarent aquam rerū omnium elementum

Tres nuptiarum legitimi dies.

Sponsalia. Arthæ.

Annulus pronubus.

Ferreus.

Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia curra. Sacra nuptialia.

Ignis & aqua curra.

mentum esse, ignem verò formam; ut ita rerum formas ex aqua per admixtionem ignis produci veteres rectè existimarint, & exinde ignis atq; aquæ sacramento nuptiarum fœdera auspiciatissimè sanciri. Sunt qui ex aquæ & ignis actione coniugij cōmoda significari putent, quæ ex vxoria consuetudine & vnanimi concordia percipiuntur, cum nihil ferè sit in rerum natura igni iucundius, nihil vtilius aqua. Taceo de horum elementorum necessitate, quandoquidem sine his vita hæc sustineri nequeat. Quamquam tactu illo etiam participationem & communionem bonorum & fortunarum omnium inter coniuges adumbratam fuisse, non improbabilius quis dixerit, ut scilicet aliarum rerum omnium, non secus atque ipsius aquæ & ignis vsus communis ipsis esse debeat. De hoc ritu ignem & aquam tangendi quidam hoc festino lusit epigrammate:

Quærebam noua cur nupta olim tangere flammam

Ardentē et liquidam iussa fuisset aquam
Quærenti triplicem senior mihi Scamola causam

Reddidit, at collens triste supercilium.
Ignis humori mixtus calor omnia gignit,
Quæ terra, & pontus, vastus & æther habet.

Tangit aquam, rutilos ignes noua nuptaq;
tangit.

Fiat ut auspicio hoc fertile coniugium.
Ignis & ut purus censetur, pura; lympa,
Sic purum ingreditur fœmina pura thorum.

Tum velut vsus aqua nobis communis & ignis,

Sic cōmune bonū fœmina virq; tenent.
Scilicet omne bonum hoc melius, communius est quo.

Id quondam iurus quod docuere sophi.
Si tamen inuitos nullo communio cogit,
Cogimur uxores cur retinere malas?

Sed cætera videamus, & quidem de sponsæ cultu prius. Huius comam hasta discerniebant, quam Festus celibarem vocat, quæ in corpore gladiatoris steterit abiecti, occisq; ut quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit. Posthæc virginis facies velo, quod flammæum dicebant, tegebatur, de quo Emblem. 197. Toga nouæ nuptæ inducebantur recta, qualem primum Caia

Cæcilia texuit, ut scribit Plinius lib. 8. c. 48. Atq; id ex felici textricis, optimæ matris familias coniugio in vsum venisse dubitandum non est, cum & nomen huius in ritibus nuptialibus boni ominis causa vsurpatum fuisse constet: siquidem hæc solennia in nuptijs verba sponsa proferebat: *Vbi tu Caius, ego Caia.* Cingebatur insuper sponsa cingulo, quod ex lana quis erat contextum (ut sicut illa in glomis sublata, coniuncta inter se est, sic vir suus secum vinctus cinctusq; esset, ut Festus interpretatur) & eo nexum nodo, qui Herculanus vocabatur: propterea quod heros ille fecundissimus ab antiquis creditus sit, quippe cui septuaginta liberi superstitēs fuissent, quique septem diebus quinquaginta Thestiz filias & virginibus mulieres fecisset. Exornata hoc modo virgo, ferreum à sponso accipiebat anulum, & triam illorum assium, quorum vnum in manu, alterum in pede, tertium in iaccipio ferebat; primum sponso dabat, quasi eum sibi illo precio coemptum esset habitura; alterum in foco Dijs Laribus deponebat, quem & igni luculento & corollis sua manu (alia nō licebat) plexis, ut ait Plautus, augebat; tertium in vicino compito fodiebat. Inde cōuiuium & nuptialis cœna apparabatur; mox Hymenæus dicebatur cum choreis, quamquam Thalassionem quoque in nuptiis Romanos non secus atque Græcos Hymenæum inclamare consueuisse constat. Atque eum morem inde inoleuisse Liuius putat, quod in Sabinarum raptu virgo vna longè ante alias specie & pulchritudine insignis, à globo cuiusdā Thalassii rapta fuerit multisq; sciscitantibus, euiam eam ferrent deducendam, ne quis eam violaret, Thalassio ferri clamitatum. Qua de causa Thalassionis vocem nuptialem factam, & ad posteros quoq; inde manasse, testatur Plutarchus in Romulo. Finita illa cœna, & vbi iam satis esset & cantuum & saltationum, pronuba sponsæ matrem apprehensa ad genialem lectum eam deducebat. Alii pueris patriinis & matrimis id attribuunt. Pompam hanc antecedebarum ducebat, prætextatus facifer, facem ex spina præferens, quæ, si Plinio credimus, nuptiarum facibus fuit auspiciatissima. Faciferos comitabantur alij duo, qui colum cum lana, & fusum ferrent cum stamine, tamquam operis, in quo futura esset, auspicia.

ERANT

Cingebatur cingulo lana.

Id nexu nodo Herculano.

Asses tres expendebat.

Cœna Hymenæus. Thalassia.

Sponsa à pronuba ad genialem lectum ducebatur, prætextata faciferis.

Eius vbi causa.

Sponsa hasta celibari comabatur.

Flamæum velabatur. Toga recta.

Erant & alii, qui mundum muliebrem ferrebant, & alia, quæ præter dotem dicuntur Iuriconsulto in l. donatio, 31. §. 1. ff. de donation. & parapherna in l. si ego, 9. S. ceterum, ff. de iure dot. Ad hunc igitur modum sponsa deducta, à sponso detegebatur, à quo etiam eius detectionis causa dona accipiebat, de quibus apud Cuiacium in Feudis. Mox pronuba, accepta una ex facibus, lucernam coniugalem perungilem pernoctemque tutam accendebat: & cum dicto facies extinguere mos erat. Eas verò ne sub lecto conderent, neque seruatas ad rogum struendum deferrent, pro lege auspiciatissima habebatur. Solebat etiam cum pronuba cunctabundæ puellæ zonam siue cingulum illud laneum duobus digitis soluere, atque Dianæ, ob id Cinxiæ cognominatæ, dicere: quanquam cingulum id à sponso in ipso lecto solutum fuisse Festus scribit, & Arnobius confirmat lib. 3. aduers. Gent. citaturque à Nonio hic Varronis versus: Nouus maritus is solvebat cingulum. Vbi omnes discessissent, sponsus clausa ianua disponebat custodes foris, quorum opera muliercularum importuna vel pietas, vel simulatio à foribus arceatur, si qua cõmoueretur virginis clamore, cum intus vim pateretur. Quemadmodum etiam in hunc finem nuces à nouis maritis iaci & pueris spargi consueuisse putant, quod iactæ illæ tripudium faciant, & earum strepitu virginis gemitus in illa vi obrui posse fuerit creditum. Alii hunc morem ideo obseruatum tradunt, quod nuces putamine, cutæ, testa, corio medullam tegant, uti pari munimento à coniugibus protegantur fetus. Plinius lib. 15. cap. 22. Alii, quos Scaliger & Paucicollus sequuntur, ea id gratia factum opinantur, ut se puerilibus omnibus ludis renuñciare, & iuuenilia cuncta ludicra relinquere maritus eo indicio testaretur. Inter hos strepitus versus mollicie ac lasciuia diffucentes impuni licentia occinebantur, etiam à pueris prætextatis, deposita tamen in id tempus prætexta, ut superius monui. Atque hi versus Fescennini vocabantur, siue quod ex urbe Fescennina allati essent, siue quod fascinum arcere putabantur. Et hæc de secundo nuptiarum die. Superest ut de tercio & ultimo quoque aliquid dicamus. Eum Græci dicebant ἐπὶ δούλῃ, Latini à nouis & iteratis epulis Repotia. Eo

namque die sponsi affines conuiuium instabant, eodemque vxor in domum mariti ducebatur. Quæ in re obseruatum fuit, ut nupta paterna domo egrediens pedes tolleretur, ne limen attingeret; religioni enim habebatur, si in transgrediendo mulier limen contigisset. Huius rei variæ traduntur rationes à Plutarcho, Varrone, Isidoro, aliis. Mihi Scaligeri propior vero videtur; & ad rem quoque accommodatior, ne scilicet magicis pharmacis lædi posset, quæ sub limine ad destruendam coniugum vel concordiam, vel vim genitalem defodi solent à veneficiis. Ditiore etiam curru nuptiali ad mariti domum vectas fuisse video. Et in eo quidem tres tantum vectari solitos Pausanias tradit, sponsam scilicet, quæ sederet in medio, tum sponsum & paranymphum. Ac in more fuit Græcis, ut nuptialis illius currus siue rhedæ axis pro foribus combureretur, argumento constantiæ atque moderationis, ne coniunctionis alienæ, neue noui coniugii fluctuantem animum occuparet cogitatio, ne ve hac illac euagandi, quod vitium maximè familiare est feminis, caperet impetus. Constituta ita in mariti domo nouæ nuptæ non tantum munera à cognatis & propinquis mittebantur, quæ ob id nuptialia munera dicuntur Iureconsultis in l. 1. §. præterea. ff. de tutel. & ration. distrah. l. tutor. 13. ff. de administrat. sed & clauæ ei mox dabantur à marito, vel ut intelligeret, quod ius in mariti familia esset habitura: vel ad significandam partus facilitatem, ut Festus explicat in dict. Clauium. Sanè traditionem clauium custodiam rerum designare, expeditum est l. cum pater. 77. §. pater pluribus. 12. ff. de legat. 2. Quemadmodum autem clauibus traditis, ipsa quoque rerum domesticarum cura vxori tradita significabatur: ita & ijs adeptis, adempta quoque illi intelligebatur earundem administratio. Id quod in diuortio fieri solebat. Hinc Cicero 4. Philipp. Ille suas res sibi habere iussit, clauæ ademittit, forasque eiegit. Inter ceteros quoque nuptiales ritus apud Q. Curtium lib. 8. lego: Rex, inquit, medio cupiditatis ardore iussit adferri patrio more panem: hoc erat apud Macedonas sanctissimum pignus amicitie, quem diuisum gladio uterque libabat. Credo eos, qui gentis mores erudierunt, parco & parabili visu ostendere voluisse in tantis

Lucerna
perungil.

Zona sol
uebatur.

Custodes
foribus
additi.

Nuces
sparsæ.

Versus
Fescenni
ni.

Repotia.

Nupta
tangebat
limen.

Et in
curru
vecta.

Eius
axis
combustus.

Munera
nuptialia
oblata.

Et cla
ues.

Clauis
admittit
quid.

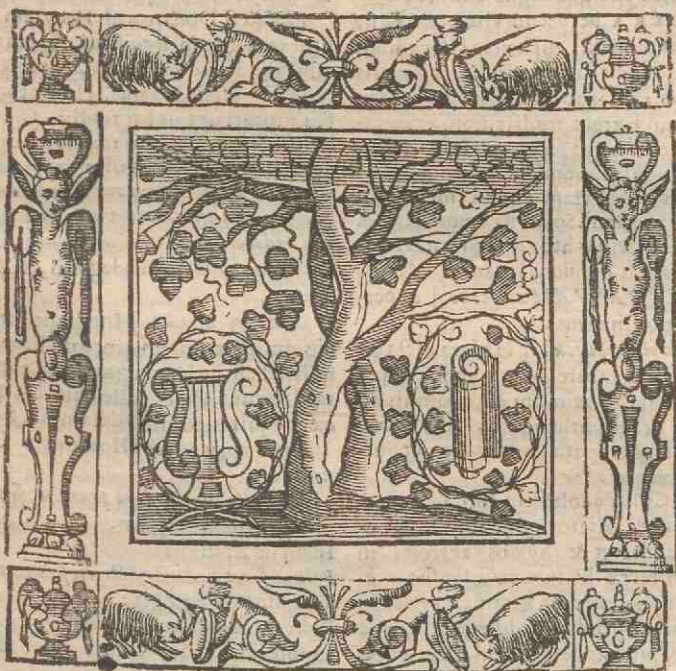
Ritus
Macedo
num.

tantis opibus quantulo cōtenti esse debeat.
Plura de nuptiarū solemnitatibus videri
poterūt apud Antonium Guibertum Co-
stanum in Tract. de Matrimon. Iul. Cæsa-
rem Scaligerum lib. 1. Poetices, cap. 101.

Brisonium de Ritu nuptiarum lib. sin-
gulari: quorum ex scriptis fertilissimis, &
vel ipsis Alcinoi hortis floridioribus, ame-
nora hæc pleraq; delibata sunt.

Hedera.

EMBLEMA CCV.

HAVD QVAQVAM arefcens Hedera eſt arbuſcula, Cifo
Que puero Bacchum dona dediffe ferunt:
Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
Exterius viridis, cætera pallor habet.
Hinc aptis vates cingunt ſua tempora fertis:
Palleſcunt ſtudijs, laus diuturna viret.

COMMENTARI.

IN cenſu earum arborum, quæ admi-
niculis ſuſtinentur, hedera etiam veni-
referenda, per ſe enim non conſiſtit, ſed
adhæret maioribus arboribus, vetuſtis edi-

ficijs, & parietibus. Caudices eius lignoſi
ſubinde ita craſſi, vt arboreſcere ipſa vi-
deatur: à quibus ramulos hac illac diſſun-
dit quàm plurimos, quibus veluti bra-

lii chijs

chijs latè serpens in multam peruagatur partem, radículas etiam ab ipsiſ aſſiduè dimittens, quibus ſe arboribus, ipſiſq; parietibus annexens pertinaciter hæret. Folia læuia ſunt, ſplendens, ſuperiore præſertim parte; initio quidem haudquaquam, ſed ubi conſeuerunt, anguloſa; flores muſcoſi, in baccis varietas eſt, & quædam etiam in colore ſorum. Eius genera tria facit Plinius, nigram, candidam, & tertiam, quæ vocatur helix. Nigra & candida non ex folijs, ſed ex ligno dignoſcuntur.

II.

Hedera poetarum.

HEDERA perpetuo viret, tenax eſt, eiſq; parti moleſta, cui hæret: corymbos autem producit, extra viridis, in cæteris pallescens. Poetarum conditionem repræſentat, qui hærent ſtudijs, ſibiſq; interdum nocent, quòd ſerè corporeis exercitationibus careant: famam ramen nominis nunquam morituram, quaſi mercedem auream expectant. Solantur enim ſe ſpe, & ſtudioſi moleſtias atq; difficultates ſempiternæ laudis opinione leuant.

III.

Hedera unde dicta.

HEDERA [in perpetuo virore manens.]

Hedera eſt arbuſcula Hedera dicta eſt quòd hæreat, autore Feſto, quòd; ſequitur quidquid proximum eſt, quamuis nò ſcribatur per diphthongum. Alij ab edo deducunt, quòd parietes edat atq; conſumat. Græcè κιστός.

Ciffus hiſtrio Bacchi.

Ciffus Ciffus adoleſcens fuit, Liberi patris hiſtrio & ſaltator, qui cum Deo præſente tripudiaret & thyafos exerceret, in quendam terræ hiatum caſu lapſus interiit. Tellus autem cum gratificari Baccho vellet, ſorem produxit adoleſcenti cognominem, & iuuenis germina in plantæ germine conſeruant. Quod ubi ex terra progreſſum eſt, vitem amplectitur, eo modo, quo adoleſcens Bacchum in tripudijs amplecti & circumſpicere conſueuerat. Hæc ſerè ex Caſſio Dionyſio de agricult. lib. 11. cap. 130.

Ludit adhuc, caſuſq; memor vagus arbore

Ciffus.

Mille manus quarit neſtere, mille pedes. Hinc Pindarus in Olympijs, Bacchum κισσοφόρον, id eſt, hedereum, vel hedera-ceum, aut hederigeram appellat, quòd ei hedera dicata ſit. Legitur quidem primo Epigrammaton:

κισσοῦ μὲν δένευστος ἀγάλλεται, ἀρύδῃ δὲ ζεύς.

Bacchus amat hederas, & Iupiter agido gaudet.

Retulit autem in Articis Pausanias κισσὸν διονυσίου Bacchum appellatum, quòd in ea Articæ regionis parte, id eſt, Acharnis, primum hedera viſa ſit: quo loco ſtatua etiam ſunt hederæ. Sed & Homerus in hymnis κισσολόμην διονυσίου, id eſt, hedericomam vocat.

Errabunda Virgil. 4. Eclog.

At tibi prima puer nullo munuscula cultu Errantes hederæ paſſim cū bacchare tellus.

Procax. Donatus ad Hecyram Terēt. Procax petacem ſignificat: procari enim nihil aliud eſt quàm impudenter & importunè petere, ait Nonius. Hinc procacitas, ſeu procacia, ut in I. ſi traditio, C. de actio. emp. Idèd autem Plutarchus amorem hederæ conſert: αἰνός ἐστιν ὁ ἔργος, ἀσπέρ ὁ κιστός, αὐτὸν ἐκπαδόντος ἀναδ' ἡσίου προφάσεως. Ea eſt amoris vis, ut non ſecus atque hedera, valeat ſe applicare, arrepta omni occaſione. Vide adagium, Hedera laſcivior.

Exterius viridis. Intelligit hedera nigram, quæ ſorem croceum habet, pulla folia. Id eſt, hedera nigra folia parte altera viſcunt, altera pallescunt. Ne quid ad hæc requiritas, cōſule Plinium lib. 16. c. 34.

Hinc aptus vates Horatius 1. Carminum:

Me doctarum hedera præmia frontium Dijs miſcent ſuperis.

Idem in Epistoſis:

Prima feres hedera victricis præmia.

Virgilius in Eclogis:

Paſtores hedera creſcentem ornate Poetæ.

Quod ridet in Satyrarum veſtibus Perſius: ait enim,

Heliconidaſq; pallidamq; Pirenen

Illis relinquo, quorum imagines lambunt Hedera ſequaces.

Sic Ovidius 1. Trist. eleg. 6.

Si quis habet noſtrus ſimiles in imagine vultus,

Deme meus hederas, Bacchica ſerta, comus:

Iſta decent lætos felicia ſerta poetas;

Temporibus non eſt apta corona meus.

Idem 5. de Ponto, eleg. 4.

Tu tamè ſacris hedera cultoribus unum Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo.

Idemque 3. Artus, ubi queritur poetas eſſe ſine honore:

Nunc.

Procax.

Hedera nigra.

Hedera poetarum.

Nunc hedera sine honore iacent.

Palescunt studijs. Sicuti erabunda tenaxque hedera sensim altum conscendit, exterius virefcens, in ceteris pallida, & aureos corymbos ex se producit: ita Poetæ suis laboribus humo pedetentim sese effe- runt: & quamquam assiduo studio pallidi sint, fama tamen ex scriptis & ingenio con- citata semper virent: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus parturiât.

HEDERA Emblemata & Symbolum poetarum est, propter causas, quas hic Al- ciatus enumerat: quorum prima est, quia semper viret. Secunda, quia munus Bac- chi. Deinde, quia sit erabunda & procax, & fulua, id est, pulchra & viridis, vt fama poetarum; & pallida, vt poetæ præ nimio studio pallere solent. Vnde non immeri- tò olim poetis coronæ hederaceæ confere- bantur, ita tamen vt hedera vna cum lau- ro coronas istas perficeret. Virg. 8. Eclog.

— atq; hanc sine tempora circum Inter victrices hederæ tibi serpere lauros.

Inde etiam discimus ex poetis Græcis, & eorumdem scholiastis, nempe vates appel- lari *δαφνοειδεις*, id est, lauriuoros, vel lau- ro vefcentes, aut laurum edentes: Quod re- spexit Iuuenalis quadam Satyra, quo lo- co dixit,

— laurumq; momordit.

Poetis autem hederas, decretas esse, cum Pierio, & alijs quibusdam doctioribus crediderim, vt vna cum lauro permisce- rentur, non tam vt perpetuus vtriusque viator, qui diuturna eorum scripta repræ- sentaret, in causa sit, quàm vt ostenderetur eos, qui digni hederis enafissent, lau- reamque meruissent, & arte & ingenio ex- celluisse. Siquidem per laurum intelli- gebant iustam quandam ingenij vim ac ve- næ fecunditatem, Apollinis radijs vberem atq; locupletem: per hederam verò artem & industriam pernitenti labore partam. Huius quidem rei indicium est, quod he- dera suapte natura sit tam imbecilla, vt semper repere necesse haberet, nisi vel mu- ro, vel plantæ, aut saxi haberet, & perti- nax conatu sese attolleret, vt tandem pau- latim irrepens victrix euadat. Isti autem operæ pterium, vtroque (arte scilicet & ingenio) si quis vellet alijs antecellere; quandoquidem

— mediocribus esse poetas

Non homines, non Dii, non concessere co- lumna.

vt habet ille. Sed & istuc aduertendum.

— ingenium cui sit, cui mens diuinior, atq; os

Magna sonaturum, des nominis huius ho- nozem.

Et: — Ego quid studiū sine diuite vena Nec rude quid possit, video ingenium: alte- rius sic

Altera poscit opem res, & coniurat amicū.

Quibus planè congruit, quod poetæ non fieri, sed nasci quidem dicantur: quod si tamen ad naturam ars & exercitatio ac- cesserit, tum nescio quid præclarum, imò diuinum soleat prouenire, qua de re videat- ur Cicero in Oratione pro Archia poeta.

Inque hanc sententiam Pindarus hymno- rum suauitatem & elegantiam per mel candido lacte commixtum intelligi voluit in Nemeis; vbi lac, quod à natura est, ge- nium & venam indicat: mel verò artem & diligentiam, quoniam hoc non absq; ma- gno apum labore conficiatur. Vnde ipse- met de se testatur Horatius, quod

— apud matina more modog;

scribundis versibus laborem & diligentiam soleat adhibere. Et contrà reprehenden- dum esse ait carmen illud,

— quod non

Multa dies, & multa litura coercuit, & quod

Perfictum decies non castigauit ad unguē.

Idq; pluribus exequitur Pierius lib. 5. in Hedera. Baccho veid hederam esse sacram diximus. Siquidem Probus Grammaticus ait, in Cytherone sacra Liberi patris arca- na tertio quoque anno celebrari solita. Li- ber autem cū Musis & Apolline esse per- hibebatur, idcircoq; ex hedera eius fron- de Poetas coronari. Porro dicata est ei he- dera, quod vt ea semper viret, sic ille sem- per iuuenis; vt diximus alibi. Quāquam plerique referant ad ea ferta seu corollas, quas post expeditionem Indicam circum- tulisse Bacchus dicitur, Plinio teste lib. 16. cap. 4. vnde & Dionysiacæ hedera dicta est, & Bacchica. Ouid. Iaslor. 6.

Bacche racemiferos hedera redimite ca- pillos.

Idem, alibi corymbiferum eum reminat. Discumbentes etiam, qui se sorte munere Bacchi inuitarent plūsulum, hederaceæ se ornabant corona, quæ infra frigiditate vi- ni potentiam retunderet, minusque inde afficerentur bibentes, ebrietatis violentia

lii 2 refim.

Mel cum lacte mix- tum.

Baccho sacra he- dera.

Fama doctior.

IV. Hedera cur sym- bolū poe- tarum.

Poeta & vates daphno- eides.

Digni hederis. Lauro, quid in- tellige- bant ve- teres. Hedera quid.

*Locus
Plutarchi.*

reſtineta hederæ vi frigoriſica. Plutarchus tamen Sympoſiac. 3. ſeſtione 2. Hederam dicit à Baccho ſumptam, non vt auxiliũ eſſet aduerſus ebrietatem, aut vt vino aduerſam, quippe qui Methymneum, à methy, quod vinum ſonat, ſeſe appellari voluit: ſed vt vinoſi vino vero deſtituti, hor-

deaceo potu pro vino vtuntur, & è malis aut palmulis quædam ſibi vina conſiciunt: ita qui hyeme deſideraret coronam vireâ, quòd tunc temporis vitem nudam vidit. & folijs carentem, ob ſimilitudinem quandam, hederam eſt amplexus. Vide adagiũ.
Hedera poſt Anthiſteria.

Ilex.

EMBLEMA CCVI.

DVRITIE nimia quod ſeſe rumperet Ilex,
ſymbola civilis ſeditionis habet.

COMMENTARI I.

*I.
Ilex.*

ILLEX ad iuſtæ arboris magnitudinem non raro excreſcit, ſubinde pyro magnitudine haud inferior, ramis aliarum glandiferarum more diffunditur. Folia humilis ac tenellæ adhuc, per margines ſpinofa & aculeata, adultæ verò nequaquam ſpinis

horrent, ambitu quidem nonnihil, ſed minus quàm roboris ſinuofa, inſtar foliorum ſuberis, ſed maiora & latiora, quæ ſuperius virentiora, inferius inalbicant. Glans calyci ſpinolo inhaeret, ſimilis quernæ. Sub hac arbore ciues ſeditioſi hic ſublatis ſignis

II.

Fons Emblematis.

gnis manus conferunt.

MUTUATVS est huius distichi argumentum ex Aristotele, Rhetoric. lib. 3. Pericles, inquit ille, *Bæotios illicibus esse similes dixit, ut enim illices sese vicissim frangunt: ita Bæotios inter se preliari.* Græcè ita: *ἔτι οἱμοιοι τοῖς πρίοις· τούτῃ γὰρ πρίους ὅπ' αὐτῶν κατακτείνονται, καὶ τὲς Βοιωτὲς πρὸς ἀλλήλους μάχουμένους.* Naturam autem huius arboris repete ex Plinio, lib. 16. cap. 8.

III.

Ilex.

RUMPERET pro rumpat. Enallage temporis pro tempore.

Ilex] Græcè *πρίος*, Hispan. *Meslo*, & *Coscoia*. Poeta in Eclogis, argutam ilicem ait, hoc est, stridulam. Hinc adiectiua Illiceus, Iligneus, & Ilignus.

Seditio.

Civilis seditio] Seditio cōponitur à se, id est, scorsum, & itio, quod ab eo derivatum est. Cicero 6. de Repub. declarat seditiois proprietatem à dissensione civiū dictam esse, quod scorsum eant alij in alium. Est enim propriè, cū populo discordante, itur ad manus. Talem describit Virgil. 1. Aeneid.

Ac veluti magno in populo cū saepe coorta est

Seditio, sauitq; animus ignobile vulgus:
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.

Dicitur autem seditio in exercitu, in classe, in campo, & vbiunque est multitudo hominum.

IV.

Ilex, nota seditiofo. rum.

SEDITIOSI duræq; cervicis homines, quos citius frangas quàm flectas aut corrigas, suo magno malo efficiunt quod illex, cuius tanta durities est, ut non nisi magna difficultate proscindi queat, nisi etiam per se fatiscat & diffindatur. Proterui enim, quibus seditio & turbatus Rei publicæ status cordi est, cū nunquam possint cū alijs convenire, sæpenumerò à reliquo civitatis corpore quasi agmine facto, discedunt: & tandem cū nonnihil dissentiant à sua factione, facillimè corripuntur, suorumq; flagitiorum poenas launt. Rectissimè igitur Claudianus monet, furorem efferatæ multitudinis, licet interdum terribilem, attamea non diu durare, hisce versiculis:

Sed caret euentu nimius furor, improba numquam

Spes letata diu.

Quare temerè illi faciunt, qui populo in-

nixi & magnas res suscipiunt agendas, & susceptas sibi successuras sperant. Parum enim presidij, inquit Cominanus, positum est in promiscua multitudine, nisi continetur aliqua necessitate & imperio: tamen si incidat, quādo populi furor & repentinus impetus valde sit perimescendus. Nullum enim profundum mare (ut verissimè scripsit Curtius) nullum vastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo mortis habet, vique si noua & breui duratura libertate luxuriat. Quod si præterea superstitio aliqua mentes seditiosæ multitudinis occupat, quæ (teste Livio) aut seruit humiliter, aut superbè dominatur; libertatem, quæ media est, nec spernere modicè, nec habere scit: tunc demum ea bellua multorum capitum, multò atrocius furit, neq; modum tenere potest, exitumq; vllum reperit, vbi aut fauere semel, aut fauere instituit, hocque prætextu sibi quidvis licere putat. Et non secus

— quum carceribus sese effudere quadrigæ,

Abdunt se in spacia, & frustra retinacula tendens

Fertur equus auriga, nec audit currus habenas.

Cæterū ut hac de re multæ insignes historiarum, tam veteres, quàm recentes recenseri possunt, sicut vna præ cæteris memorabilis ab Eusebio ex Dionysij epistola ad Fabiū Antiochenum, lib. 6. cap. 40. Eccles. histor. narratur, altera quoq; à Sozomeno lib. 5. cap. 8. tertia à Socrate lib. 3. cap. 2. Ita præ reliquis memoria digna est, quā Hieron. Orosius in Histor. Afric. & Indic. lib. 4. memoriæ tradidit, de seditioe Olyssipponensi, Anni 1506. Vide ibi. Id verò de illice reuocat in mentem quod Plinius obseruat lib. Historiarum rerum 16. cap. 26. nuces pinus, quæ se in ipsa arbore præ nimia, aut potius præpropere maturitate diuisere, Zamias appellari, & nisi detrahantur, cæteras lædere. Hoc ipsi Galli viderunt, senserunt, expresserunt non ita pridem, maximo suo malo, cū plebs itupens quasi medio inter regno fureret, nihil præter patriæ exitium affectaret, bonis quibusq; & pacis studiosis aut mortem, aut exilium minaretur, vel extrema quæq; discrimina etiam morte duriora intentaret. Qui fuerunt hominum impetus numquam fisti

Seditio popularis qualis.

Gallica seditio.

aut cohiberi posse videbatur, nisi factio ipsa discissa, ac in se diuisa primum fomenta ac semina discordiarum retardasset. Nam hoc nouum portenti genus & exemplum insolens edidere turbulenti, ut de ijs peius meriti sint, qui suæ coniurationi nomen dederant, quàm alij, qui contrà palam stetitissent. Ita rabie perciti sibi ipsi vim attulerunt, seseq; confoderunt, & in exitium spontaneum coniecerunt. At verò quàm innumerabiles ex ijs, qui de vita potius, quàm de sententia decedere maluerint?

imo supersunt adhuc qui restinctis motuum incendijs, animum tamen armatum retineant; & nescio quid mussant adhuc, cum apertè eloqui non audeant. Horatius 4. Carm. 4. ilicem pro nota fortis animi usurpauit, dum ait:

*Durus ut illex tonsa bipennibus
Nigra feraci frondus in Algido,*

Per damna, per cades, ab ipso

Ducit opes animumq; ferro.

Sed de his satis: ad alia festinemus.

*Illex nota
animi
fortis.*

Malus Medica.

EMBLEMA CCVII.

AVREA sunt Veneris poma hæc: incundus amaror
Indicat, est Græcis sic γλυκύνπιρκος amor.

COMMENTARI.

I.
Mali Me
dica.

ARBOR hæc nõ admodum magna
est: rami eius lenti & obsequiosi cor

tice virent, & spinulas aliquas, non tamen
frequentes adnatas habent. Folium oblon-
gum

*confu-
ratio.*

Fructus.

gum, latum, laeve, odoratum, laurino simili: flores subpurpurei, staminibus in medio tenuibus & capillaceis. Fructus oblongus est, cucumere vulgò dicto non rarò maior, quandoq; minor, & limonia mala non multum magnitudine excedens: cortex huic diluti aurei coloris, tuberculis nonnullis exasperatus, odore grato præstans; subest caro crassa, albida, dura, aromaticū quid respiciens, sed exiguum, & neq; acris, neque acida, sed ferè qualitatibus gustabilis expers: interior medulla non multa quidem, succo acido plena turget, in qua semen conditur hordei grano maius & crassius, cortice duro, interiore substantia albida & amara. Hæc arbor perpetuò viret, & omnibus temporibus pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturiscentibus, alijs verò subnascantibus. Appingitur hic Venus nuda, vtpote cui poma sacra sunt; & ex altera parte Amor mellilegus, de quo alibi.

II.

Amor
γλυκύτιμος.

SCRIBIT Plato, teste Marsilio Ficino in Symposium, amorem rem amaram esse; nec certè iniuria, quia moritur quisquis amat. Hunc & Orpheus γλυκύτιμος, id est, dulcem amaram nominat: quippe cum amor mors voluntaria sit. Vt mors est amara res est; ut voluntaria, dulcis: moritur autem quisquis amat. Hæc Ficinus. Meminimus huius argumenti supra in duobus locis, nempe Emblem. 114. in scuto Amoris, & Emblemate 112. Confer vtrumq; Emblemate verò 113. attulimus Amorem mellilegum Theocriti, Latine redditum, quem ita vertit lingua Hetrusca Reuerendissimus P. Nicolaus Odde, quem semper honoris & reuerentiæ debita causa nomino.

Turba il ladro Amore

Un giorno da le celle

E di quest'api e quelle

Il mele; quando ape sdegnata il punse,

E da le dita il sangue trasse e marse.

Volando ratto ei corse,

A la pia madre, dibbi ttendo i piedi,

Piangendo la ferita,

E di chi il punse e morse

Dolendosi, le dita

Mostraua: Ahime, dicendo, ah madre,

vedi

Piagha quarta, e qual face

Picciolo animalino,

Picciolo sì, ma audate.

Ed ella pur ridendo: E tu bamolino

Sei, disse, à l'ape mal vguat', e fai
Piaghe profonde, e non sanabil mai.

AVREA sunt Veneris poma] Pomum Veneri sacrum esse, alibi diximus; vnde etiam aureo malo ob id à Paride donata fuit. Malum Medicum siue Assyrium Græcis μῆλον μὲδικόν ἢ κίτριον, dicitur; Latini etiam Citrium & Citromallū vocant: Imò Galenus amplius malum Medicum vocari negat, sed Citrium dici, atque eos qui Medicum dicunt, hoc agere ait, ut quæ loquuntur nemo intelligat. Aemilianus apud Athenæum, Iubam Mauritaniam regem refert de Citrio meminisse, qui malum hoc apud eos Malum Hespericum dicat nominari. A Media autem primum in Italiam venisse non modò Plinius aperte scribit, sed & Virgilius de Malo Medico (quid quid contra ganniant Commentatores) scribens sic ait 2. Georgic.

Media fert tristes succos, tardumq; saporem
Felicitis mali, quo non præsentius ullum,
Tocula si quando sana infecere nouerca,
Misereruntq; herbas, & nò innoxia verba,
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ipsa ingens arbor, facitq; simillima lauro:
Et si non alium latè ictaret odorem,
Laurus erat, folia haud ullis labentia venenis:

Flos apprima tenax, animas & olentia Medi

Ora fouent illo, & senibus medicatur anhelis.

De hac arbore vide Theophrastum lib. 4. cap. 4. & Plinium lib. 12. cap. 3. Sed Plinius & Theophrastus emendari possunt ex Athenæo, lib. 3. nam diminuti sunt in hac parte.

Lucundus amaro.] Paronomasia elegans, quem lepidè usurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, sed amaro ab auo

Dicendum, cum sit semper amarus amor. γλυκύτιμος amor.] quasi dicas, dulcem amarus. Sic Musæus:

Ἰδὼν τὴν γλυκύτιμον ἐδ' ἔλατο κέντρον ἐπαύαν.

Iam & dulcem amarum acceperat aculeum & morum.

& apud Hephaestorem Sophocles: ἔρας γλυκύτιμον ἐμάχανεν ἔρποντορ. Amor dulciamara aus inexpugnabilis.

lii 4 Eadem

III.

Malum

Medicū.

Vnde sic dictum.

Amor
mellilegus
Theocriti.Amor
γλυκύτιμος.

γλυκύπι-
κρος qua-
lis sapor.

IV.
Citrus,
Amoris
symbolū.

Eadem ratione γλυκύθυμία dicitur vo-
luptas. Huc facit proverbum, *Dulce &
amatum*. De amore etiam, qui γλυκύπι-
κρος appellatur, Plutarchus 5. Sympo-
sion. 7. Hunc verò saporem dulcemia-
rum explicat Galenus lib. 3. de simpl. me-
dic. facult. cap. 16. Si parem, inquit, abstin-
thij potionem mellis exquisitè cōmistam
linguæ imponas, γλυκύπικρον (quemad-
modum Poetæ cognominat amorē) quod
ex ambobus mistum fuerit, videbitur.

MEDICA malus, quæ & Citrus, &
apud nostros ob aliquam cum auro simi-
litudinem nomen reperit, non in conciumē
amoris potest esse nota. Est enim coloris
aurei, dulcis quidem & austeri non nihil
saporis habet, sed amari corticis ita turpis
voluptas primo blandiens aspectu, tota
videtur aurea, sed ubi gustu dulce dedit,
amarum ad satietatem usq; aggerit, quod
γλυκύπικρος nomen indicat. Hanc autem
γλυκύπικρότητα in Lyde expressit Ho-
ratus lib. 1. Ode 13.

Vror, seu tibi candidos

Turparunt humeros immodica mero

Rixa: siue puer furens

Impressit memorem dēte labris notam.

Non, si me satis audias,

Speres perpetuum, dulcia barbarē

Ladentem oscula, qua Venus

Quinta parte sui nectaris imbuit.

Iidem Ode 19. sequenti:

Vrit me Glycerā nitor

Splendentis Pavio marmore purius:

Vrit grata protervitas,

Et vultus nimium lubricus aspici.

In me tota ruens Venus

Cyprum deseruit.

Plautus Cassina, Act. 2. Scena 4.

Neq; falsum, neq; suave, esse potest quic-
quam, ubi amor non admiscetur.

Hæc dum commentor, offert se mihi tan-
quam exemplum quidam de meo contu-
bernio (nomen consulto suppressere ius-
sit) mensē assecla, synchthonos & æqualis æ-
vo, natus mecum & educatus, alitus pari-
bus incrementis, eadem cura, arcanorum
meorum particeps, quem Amor iste γλυ-
κύπικρος tangit & angit, virget & vrit.
Causa caputq; huius est Cælia famosissi-
ma & formosissima, addo & doctissima
Comica, cuius decens corporis habitus,
sermo eloquens, acutus discursus face ar-
dentissima accendit pluriū & velut cor-

Cælia Co-
mica cele-
bris.

riualium pectora, & suavi quodam aculeo
non patulas modò aures, sed & ipsos ani-
mos penetrat, hæret & ferit.

Amphion scopulos, Delphinus traxit Ariō,
E densis Orpheus horrida bruta iugis.

Non scopulos, non Delphinus, non horrida
bruta,

Nos trahit ex verbis Cælia pulchra sua.
Cur non blanda trahat doctus nos Cælia
verba?

Solus id aspectus vel sine voce potest.

Quid de gestu iam dicam? quo vel ipsum
Rosciū prouocare auit. Si irascitur, frons
caperata è fulgorantibus luminibus tela
trifurca Iouis vibrat. Si ridet, totus vultus
depulsa nube in gratam & amenam se tē-
perat proteruiū. Si discit rrit, videas se re-
na seueritate, & seuera serenitate permi-
stam frontem: audias prægnantes senten-
tias, grandifona verba, quæ fauces concipi-
unt, lingua & candentes dentes moderan-
tur, tosea labella ore tereci edunt, vt sin-
gulari naturæ miraculo coralia loqui, &
margaritas subridere credas; quibus om-
nibus delicatula & albicans manus gra-
tiam addit, & quasi ludibunda applaudit.
Sic irata Iunonem, ridens Venerem, & v-
biq; Mineruam repræsentat. Hæc nō ideo
scribo tanquam formæ encomiastes (refer-
uata enim est alteri, qui integro libello edi-
to eam breui celebrabit, hæc prouincia)
sed tanquam raræ virtutis in viragine ad-
mirator: vtq; eandem ad maiora iunitem
& incitem, quo ipsius Genius & ingenium
imò & florida ætas aperta via eam ducit.
Deinde ad nostrum γλυκύπικρον, vt in-
telligas,

κρύψαι, ΚΟΙΛΙΑ,
Α'παντα τὰλλα τις δύναται εἶν, πλὴν
δυοῖν,

Οἷόν τε πίναν, εἰς ἑρωτά τ' ἐμπεσόν.

Α'μφοτέρα μνηύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμ-
μάτων,

καὶ τῶν λόγων αὐτ' ὥστε τὸς ἀνεμύμενος

Μάλιστα ταῦτα καταφανέως πολλοῖς
ποιεῖ.

Nec malè quadrat in amorem γλυκύπι-
κρον illud, quod Martialis in cuiusdam
φιλομοιροφιλίαν lusit:

Difficilis, facilis, incundus, acerbus es idē:

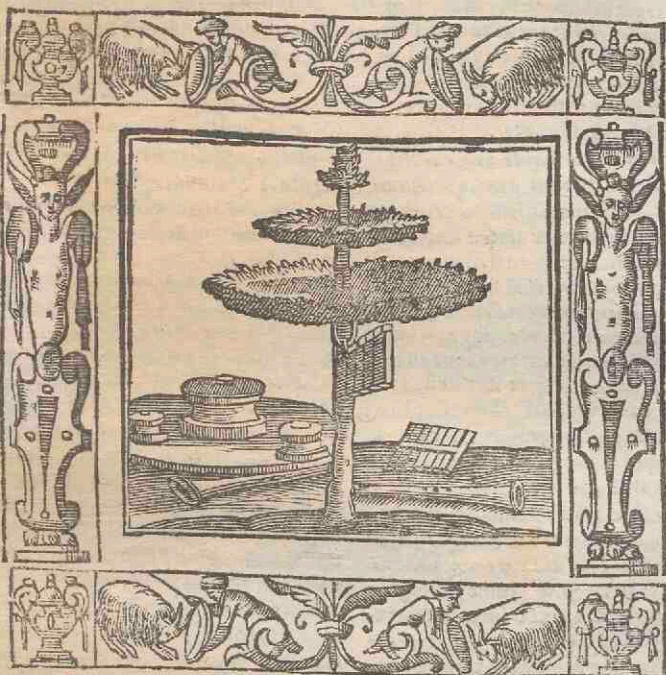
Nec possum tecum viuere, nec sine te.

Plura habes de hoc argumento supra cita-
tis Emblem. 112. 113. & 114.

Eius in
actione
dexteri-
tas.

Buxus.

EMBLEMA CCVIII.

PERPETVO *viridis, crispisq; cacumine Buxus,*
Vnde est disparibus fistula facta modis.
Delicijs apta est teneris, & amantibus arbor:
Pallor inest illi, pallet & omnis amans.

COMMENTARI I.

I. **B**VXVS parvæ arboris similitudine
 assurgit, caudice subinde humani cru-
 ris, raro femoris crassitudine: ramosa est,
 & ad topiaria opera accommodatissima:
 folia verò habet ferè myrti magnitudine,
 duriora tamen & crassiora, rotundis lon-
 giora, lævia & resplendentia. Materies li-
 gni durissima & densissima quidem, sed ad
 quævis opera tractabilis, colore luteo pal-
 lescent; cariem ac teredinem non sentit. Et
 quia ex hoc ligno multiforaciles tibiae &

pyxides fiunt, huc eadem appingi placuit
 D. Pignorio.

BVXVS in folijs perenni est virore,
 in ligno autem exangui pallore, quo tam è
 harmonicæ tibiæ excavantur, ad amatoria
 carmina suaviter personanda: & alia mul-
 ta ludicra pueris apta, & puellis amatis
 gratissima. Sic & amatores vivaci amoris
 calore, iuvenili vigore virent, biliosis affe-
 ctibus suffusi pallescunt: voce autem &
 sermone sunt blando & suaviloquente De-
 hac

II.
Ex buxo
tibiae fiunt

hac arbore confule Plinium lib. 16. Natur. h. stor. cap. 16.

III.

PERPETVO viri dis] Ovidius 10. Metamorph.

Perpetuoq; virens buxus, tenuesq; myrica.

Crispo que cacumine] Huic proximum est illud Claudiani 2. de raptu Proserp.

Hinc: denso crispata cacumine buxus. Plinius In primis verò materies honorata buxo est, raro crispicanti, nec nisi radice.

Buxus, &

Buxum

Buxus] Dicitur Buxus, form. & Buxum, neut. Virgilius 2. Georgic.

— aut torno rasle buxum.

Vbi Seruius ait, Buxum, pro ligno, Buxus, pro arbore dici; quamvis Ennij exemplo etiam arborē potuerit dicere neutro genere; sic enim ille in 7. Aen.

— longiq; cupressi
Stant recteis folijs, & amaro corpore buxi.

Bene dixit amarum, nam etiam mel, quod conficitur, vbi hæc arbor frequens est, insuaue, atq; amarum est, vt in Corsica tradit Plinius, & in Cyrena Theophrastus, hic lib. 3. cap. 15. ille verò lib. 16. cap. 16. Caper quoque distinguit, vt Buxus arbor intelligatur, Buxum verò materies. Interim hæc confundi sæpè animaduertas. Dicitur autem Buxus à Græco *πύξος*, *πάξ* τὸ *πεπυγίσθαι* ἢ *πυγ* *πυγνύσθαι*, *διδ* τὸ *πυγνύν* τὰ *ξίλα*. Hinc derivatur *πύξ* *πύξ*. *Pyxis*, vasculum è buxo teres, excavatū, & in summa parte operculo clausum; & generaliter pro simili vase ex quaui materia confecto. Italicè, *Bossolo*, *Bossolotto*. German. *Buchslin*. Hispan. *Buxetta*.

Pyxis,

Disparibus fistula facta modis] Virgil.

2. Ecloga:

Est mihi disparibus septem cōpacta cicurus
Fistula.

Ovid. 8. Metamorph.

— sic rustica quondam

Fistula disparibus paulatim surgit aueus.

Et 2. Metamorph.

— dispar septenis fistula cannis.

Idem loco alio de tibia buxea:

Longaq; multifori delectat tibia buxi.

Item 6. Fastor.

Prima terebrato per rara foramina buxo,

Vt daret effeci tibia longa sonos.

Phrygum tibias è buxo fuisse memini, vnde etiam buxus sæpe pro tibia buxea ponitur apud Poetas, *οὐκ ἐνδοξὸν ἔστι*. Afrorum verò fistulæ è loto fuerunt, apud Iulium Pollucem.

Buxus

pro tibia.

Delicijs apta est teneris] Amoribus blâdis, & aliquando turpibus voluptatibus. Ovidius scetiam tenerorum lusorem amorum vocat.

Pallor inest illi] Martialis 12. lib. 32. e. pigr.

Et non recenti pallidus magis buxo. Hinc apud eundem buxei dentes. & apud Colamel. lib. 7. cap. 86. buxea forma. & apud Plinium, lib. 12. cap. 7. buxeus color. In Priapeijs:

Vvis avidior puella passis,
Buxo pallidior, nouaq; cera.

Ovid. 2. Metamorph.

— cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoq; similis ora
Pallor obit.

Et 4. Metamorph.

— oraq; buxo

Pallidiora gerens exhorruit.

Apuleius 1. de Asino aur. Eumque auidè esitantem aspiciens, aliquanto inferiore macie atq; pallore buxo, deficientem video. Idem lib. 8. At ille modicum commoratus, refert sese, buxantiq; pallore trepidus, mira super conferuo suo renuntiat.

Pallet & omnis amans] Cur amantes palleant, rationem reddit Marfilius Ficinus Comment. in Platonis conuiuium. Ovidius in amatorijs:

Palleat omnis amans; color hic est aptus amanti.

Catullus de amasio quodam:

— in aurata pallidor statua.

Horat. 3. Carm. 10.

Nec tinctus viola pallor amantium.

B v x v s quorundam amantium vitam & conditionem refert. Vt enim est fronde semper viridi & pallida, ex cuius etiam ligno fistulæ optimæ conficiuntur: ita inter no quodam vigore & vernantis ætatis affectu viuunt quicumq; se amoris dedunt, pallorem tamen contrahunt, huic affectui peculiarem, quod singulis penè momentis reformident, ne spe concepta cadant, vel turpem quam sibi fingunt, repulsam patiantur. At quidem nihilominus hilarem præ se vultum ferunt, vt blandum & festiuum sermonem, semperq; aliquid cantuum, aut legunt taciti, aut meditantur studio, vel etiam scribunt aut recitant ad pellendos ex animo mæiores, aut exprimenda ea quæ ipsi concipiunt. Claudiani illud non est alienum à pallore amatum, qui

pallor
buxi.Amant
pallor.IV.
Amant
conditio
per buxum
reprehen
denda.

quide nuptijs Honorij & Mar. *Gratus*
amantum pallor. Et Nalo 4. *Metamorph.*
— Palles: facit hunc amor ipse colorem.

Ego quoq; dum me meus ardor habebat,
 luc *autooxedi* asi aliquando allusi tali
 epigrammate:

Omnis amans pallet, pallet studiosus &
omnis:

Si studiosus amat, nonne cadauer erit?

D. Ambrosius lib. 3. in Hexaemero cap. *Locus D.*
 13. hæc de Buxo: Buxus elementorum
 apicibus utilis exprimendis: leui materia
 vsum manus puerilis informat. Vnde ait
 Scriptura: Scribe in buxo. simul vt admo-
 neat te ipsa materia, quæ semper viret, nec
 vnquam folijs exuitur suis, ne vnquã spei
 tue dissimulatione nuderis, sed semper tibi
 per fidem germinet spes salutis.

Amygdalus.

EMBLEMA CCIX.

C V R properans folijs præmittis Amygdale flores?
 Odi pupillos præcoci ingenij.

COMMENTARI.

A MYGDALVS Persicæ similitudi-
 nem refert, arbor tamen est proce-
 rior, caudice crassior, & vita diuturnior.
 Folia eius oblonga, acuminata, marginibus

crenata, qualia Persicæ flores similes. Fru-
 ctus quoq; Persicum æmuletur fissuram
 ab vna parte instar rimæ habens, & exterior
 re cute molli, arancosaque quasi lanugine
 obducta.

I.
 Amygd
 li pictu
 ra.

obducta. Interior nux longior quam Persico, non ita aspera, sed laevis, in qua nucleus, hoc est, amygdalum continetur. Perfici nucleo longius, sapore dulces, quandoque amarum. Appictus est hic infans praecox ingenij, cui vltimumque inminet vel nunc mors praematura, vel illinc puerilis & delira senectus.

II. *Amygdalus symbo- lum praecoci ingenij.* FLORET prima omnium amygdalus mense Ianuario, Martius vero pomum maturat. Plinius lib. 16. capp. 25. & 26. Quod torquetur in illud ingeniorum velut praecox genus, quod non temere vnam peruenit ad frugem, ait Fabius lib. 1. cap. 3. Hoc Accius tragicus de se iudicauit, apud Gellium lib. 13. c. 2. Nam cum Pacuius graui iam aetate & diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex urbe Roma concessisset, Accius tunc haud paruo iunior, proficiscens in Asiam, cum in oppidum venisset, diuertit ad Pacunium, comiterque inuitatus, pluscusque; ab eo diebus retentus, tragediam suam, cui Atrous nomen est, desideranti legit. Tunc Pacunium dixisse ait, sonora quidem esse quae scripseris, & grandia; sed videri ea tamen sibi duriora paulum & acerbiora. Ita est, inquit Accius, ut dicis; neque id sane me penitet: meliora enim fore spero quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est, item, inquit, esse aiunt in ingenijs: quae dura & acerbata nascuntur, post sunt mitia & iucunda. Sed quae gignuntur statim vieta & mollia, atque in principio sunt viuida, non matura mox sunt, sed putria. Relinquendum igitur visum est in ingenio, quod dies atque aetas mitificet. Hinc Cicero 2. de Oratore: Non potest in eo esse fructus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutus. Nec minus sapienter sub persona cuiusdam Q. Curtius: Nullum esse eundem & diuturnum, & praecocem fructum. Occasione huius symboli Minos aliquando effudit eiusdem penae argumenti carmen, ad hunc modum:

Glauca salix properat, sed multum tardat olina:

Ille perit citius, sed valet ista diu.

Ingenium praecox festinat praepete cursu,

Sic tamen ad frugem, vix bene perueniet.

Tardior at multo unquam nisi tempore venit

Natura, at multo fit magis illa tenax.

Huc spectant adagia, Odi puerulos praecoci sapientia. & c. Ante barbam doctes senes. cu-

ius prioris meminit Apuleius 2. Orat. pro se, sed aliud torquet. Vide etiam proverbium, *Ergini cani. & Festina lente, in fine.*

CVR properans.] Properare aliud est quam festinare, ait Nonius: qui enim vni quodque maturè transigit, is properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. Sic omnino Cato, oratione De suis viratibus, & apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 14. Verum utrorumque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, ut Properare, sit saepe animi studiosè ad res aliquas contententis. Festinare corpore necessitatibus obsequendi.

Amygdale] Dicitur Amygdalus & Amygdala, de arbore, cuius fructus dicitur Nux Graeca, Nux, Thasia, Amygdalum & Amygdala. In hanc arborem fabulantur poetae mutam fuisse Phyllida, Lycurgi regis Thracum filiam, ob amorem in Demophoontem.

Odi pupillos] paruos pueros: Pupus enim & Pupa dicebatur olim pro puero & puella.

Praecox ingenij] Praecox, quod ante solitum tempus maturitatem adipiscitur. De huius vocabuli inflexione Gellius lib. 10. cap. 11.

EMBLEMA cum Alciato ad ingenia praematura sectimus, quae magna pollicentur primo aetatis flore, sed postmodum languescunt aut debilitantur. Sunt enim qui statim primoque omnia discant, memoriterque teneant, qui tamen quanto aetate sunt proecliores, tanto minus complectuntur, ita ut ad solidam eruditionem vix aliquando perueniant. Spem eam lactant patres nimis indulgentes, aut stulti magistri, qui adolescentulos sibi concreditos fouent spe illa plerumque fallaci ae stolidi, qua imbuti tenelli animi labores abiiciunt, vel studia ipsa deserunt, quia se iam putant consecutos, cum vix per somnium doctrinae solida gustum perceperint. Atqui ut plantarum, sic & ingeniorum sua temperantia expectatur, quibus si vis ante tempus iniicitur, nunquam maturefcunt. Eam ob rem vulgo penè apud omnes creditum, eos, quibus sit ingenium tam praecox & maturum, aut insanos fore, aut non diu victuros. Id quidem obseruatum maximè fuisse in Hermogene tradunt, cui vix dum pubescenti tam admirabile ingenij & memoriae vim fuisse dicunt, ut annos natus octodecim

Accij de se iudicium.

Carmen Minois.

III. Properare & festinare quid differant.

Amygdalus.

Praecox.

IV. Ingenij praecoci.

De Hermogene Rhodensi mirum.

decim artem Rhetoricam conscripserit, quæ ab omnibus admodum commendatur: quem etiam declamantem aliquando Musonius Philosophus grauiſſimus audire non reſugit, quemadmodum nec M. Imperator. At cum annum quartum & vicesimum attigiſſet, mæte lapſus dicitur, omniumq; penè rerum oblitus nulla, euidenti cauſa. De hoc Hermogene illud iactatum olim, ἐν πατρὶ γέρον, καὶ ἐν γέρονσι παῖς. Quo clogio ſunt qui laudatum adoleſcentis ingenium putent; ſunt etiam qui non probatum omnino ſuſpiciantur: & qui dem, vt eſt apud Menandrum,

Ὁ παῖς ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξέφυλ' ἔταυ.

Odioſa præcox ſemper eſt prudentia.

Ioannes Dubravius, Ludouici huius nominis II. Hungariæ Bohemiæque Regis reſgeſtas, & quomodo in flore ætatis ſuæ (agebat enim vigefimum primum ætatis annum) dignus certè longiori vita, infelix iuuenis (qui neſcio imprudentiore an inauſpiciatore conſilio, cum exigua militum tumultuariorum, & magna ex parte ruſſicorum inermium manu, contra exercitatiſſimas copias Solimani ſtare non dubitaret) prope Mohacium in ciuitate, Anno 1526. 29. Sextil. miſerè extinctus ſit, deſcribens ait, tria peculiaria in illo fuiſſe adnotata, cuncta nimis præcocia: Quod citò adoluerit: ante tempus barbam emiſerit, & vix annum decimumoctauum ingreſſus canos oſtenderit. Quibus inſuper præcox eius natiuitas addi poteſt; nulla enim cute vel pelle reſtus in lucem editus eſt, quam tamen poſtea Medicis arte natuſtam adiuuantibus eſt conſecutus. Memini aliàs adagij, *Canem feſtimantem cacos parere catulos.* Et in rerum natura præcocem nimisque celerem incurbitam ſe in altum cacumen breui admodum ſpacio temporis efferre, & de ſe quid magni promittere, ſed leui momento deficere. Et qualia cenſeas animalia ἡμερόβια, quæ tam prope occidunt quàm naſcuntur? Alceſtidi obiectum à poëta vano legimus, quod non niſi verſus tres immenſo labore conderet, at iactator dicebat, centū: Bene, inquit Alceſtis, nam tui in triduum tantūmodò, mei verò in omne æuum ſufficient. reſtis Valer. Maximus lib. 3. c. 7. Præclata eſt Lyſia Oratoris vox, cū diceret, ſe nolle conſcribere quæ feſtinatio præcipitaſſet, ἐβέλομαι ἔργῳ ἐσθλὰ τῶν ἐσπευμένων. *

Quod totū apparer in eos, qui nimium præcipitante ſtylo edunt, ſeu potius enomunt, quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Syneſius, cū diceret eos, qui ſibi in ſtylo indulgerent, cæca & ſubuentanea parere: nec enim incubando fouere orationem eos, quibus neceſſe eſt vomere: fieri namq; ſtylum euaniſſimum & ἐξίτηλον, qui non congrua temporis mora diſtentionem elimat: nam quod in ſætu immaturo ſolet accidere, abortit; eoq; ſic ſi ſolet, vt abortus huiusmodi nihil pariat quod ſit vitale, integrum, diuturnum. Philoſtratus tradit in Sophiſtis, cū M. Antoninus fama excitus Ariſtidis Smyrniæ, audire ipſum diſſerentem vellet, dixiſſe: *Hodie proponito, & eras audito; neq; enim ſumus è numero vomentium, ſed exacta cura elaborantium.* id eſt: τῷ μὲν πρόβηλε, καὶ αὐτῷ ἀπορῶ, οὗ γὰρ ἐστὶ μὲν τῶν ἐσπευμένων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβοῦντων. Homereum à quodam depictum fuiſſe vomentem ſupra diximus: quod de argumentorum & materiæ ſuppeditatione potiùs, quàm de fundendorum carminum celeritate interpreter, qui ſciam præcipientiam illam veteribus nunquam fuiſſe in laude. Sic enim M. Antonius librum de ebrietate à ſe ſcriptum enomiſſe, alienubi legitur, probri loco. Et cum Agatharchus magnos ſibi ſpiritus ſumeret de pingendi celeritate, Zeuxis id intelligēs: *Diū, inquit, ego pingo, quia pingo æternitati.* Eſt enim multis placet extemporalis quædam ſcriptitandi ratio, & in conſciendis libris celeritas, velut prompti atque in numero poſiti ingenij argumentum: mihi tamen ſecus videtur, probaturq; impenſius diligentia accurata, longiore tempore iudicij, confirmatore expreſſa. Illic verba veluti primoribus in labris nata, aut ſuperficiario ingenij æquore natantia eduntur: hic lectionis multiſariæ opes tanquam è ſanctiore quodam æratio reconditæ promuntur, & habito delectu rerum verborumq; pondera examinantur feliciùs & exhibentur. Dixit veterum vnus, nihil ſibi videri inamabilius, quàm ſit ſtultitia diligēs, hoc eſt, περιεργία, quæ contra naturæ leges cepto nondum vere, autumnum cogitat. Sic enim nondum benè delibatis rei Grammaticæ primordijs ſtatim properant ad Logicas ſubtilitates manibus illotis, aut ſcholas iuris nullo pudore irumpunt, vel alias

In eos, qui præcipienter aliquid edunt.

Homereus vomens.

Zeuxis.

In eos, qui ſua ſtudia præcipienter.

Hermogenis elo-gium.

Ex Hiſtoria Bohemica, prope finem.

Alceſtidi obiecta.

alias graues disciplinas imparati adgreditur. Bene olim ac sapienter constitutum à maioribus, qui scholas bonis moribus ac legibus informant, vt annorum aliquot exactis spatijs, studiorum curricula exigere: collegia priuata per certas decurias (classes appellant vulgò) tribuerentur: superiores collegiorum ordines, Theologorum nempe, Iuris prudentum, Medicorum, suis legibus continerentur. Quorsum enim ad gradus scholasticos promotiones non nisi statis temporibus cuiquam affectandas? Et quid, vt de alijs taceam, censente principe Iustiniano quinquennium praestitutum studiosis Iuris? vel quid primo anno, Iustiniani noui nuncupati; dein Decretales, Pandectarij seu Prætorij, & Edictales; postmodum Papinianistæ, Lytæ, Prolytæ, nisi quod censuerit studia non nisi maturè ineunda & perficienda? Per Lytas autem intelliguntur ij, qui legum nodos quodammodo iam possint soluere; siue quod à scholis iam solubiles ferè sint, & liberè silentium ausint rumpere, quod discipulos dum discerent, seruare oportebat, potestate quippe ex inferiore loco disputationi ipsis concessa. Per Prolytas vero, qui Lytis præstent, & legum anigmata soluant perfectius, & digni magis sint, qui scholasticorum munere mittantur. Petr. Gregorius de Iuris arte, cap. 34. n. 15. Illos hodie Baccalauros vocant, hos Licentiatos: quemadmodum & Antecessores Iustiniano fuerunt, qui nobis Doctores sunt. Sic enim ad honorem gradus euecti iam olim, qui exacto legitimo studio fructum disciplinæ principis expressissent, non, vt hodie fieri solemne, per saltum, vt ita dixerim, datisque pecunijs, non virtute, sed ambitu occupantur tituli magnifici, quibus impensè multi nunc temporis intumescunt, sed imprimis qui non esse, sed videri volunt. Plinius Secundus suo auro non ab re succensebat nouitijs aduocatis, obscuris & ineptis, qui nimis irreuenter ac temerè ad centumviralia iudicia irrepenter: sed istud cacochæthes pridem nostrorum hominum animos occupauit, vt studiorum herbas amputare malint, quàm segetem expectare. Et sic ferè fit, vt quod Menedemus Eretrienfis de ijs distabat, qui studiorum causâ Athenas concederent, primo anno Philosophos, secundo Rhetoras, tertio rerum omnium imperi-

tos: ita de nostris longè multis pridem iactatum accepimus, primo anno Baccalauros dici, secundo Licentiatos, tertio Doctores, quarto nihili censeri, & in magna rerum ignoratione versari. Contrà nihil desperandum putamus de ijs, qui primò tardiores, certeque rudiores, & in quibus vis ingenui viuida non statim erumpit. Vt enim in arboribus, omnisq; generis stirpibus, quæ citissimè adolescunt, atque ante legitimum tempus, consuetumq; morem maturitatē assequuntur, citò intereidunt, ac confestim languescunt: ita quoq; in humanis ingenijs & corporibus, si quæ naturæ dotes & muneris speciosius maturiusque se proferunt, minus diuturna esse solent, ac festinantius dilabi. Non enim subest solida vis, nec penitus firmis nituntur radicibus. Sic infantes, qui citius dentire incipiunt, celerrimè dentes excutunt. Similiter qui citius ingrediuntur ac pedibus insistant, inualidis minusq; firmis crucibus esse solent. Itaq; melius est omnia cunctatius procedere, tarda; incrementa suscipere: siquidem cum natura suas vires ac facultates cumulatiùs quàm par est, in membra profundat, efficitur vt ætatis accessu desit, quod illis imperiat. Quo fit, vt illæ partes deterius sua munia ac functiones exequatur, vt quas nullis viribus, aut alimenti affluuiio fulciri contingat. In omni etiam stirpium genere celerius occidit festinata maturitas. Quocirca minus probari solet in adolescentibus præcox & præmaturum ingenium, tum pleraq; naturæ munia, aut corporis animique dotes, quæ præter vulgaram consuetudinem, aut quàm ea fert ætas, se præstantius proferunt. Hac de re Petrus Paulus Vergerius Senior, in Commentario de ingenuis moribus, ad Vbertinum Carrariensem, hæc habet: Nec verò suscipiendum est, quod omnibus penè vulgò est usurpatum, vt existimemus eos, qui iuuenes supra ætatem ratione sapiant, maiores factos desipere aliquando solere, (quanquam & hoc quibusdam non abhorreat à physica ratione) quibus cum impuberibus sensus vigeant, crescenti postmodum ætate marcescunt. Quo in genere est senex quidam ab adulescente confutatus; obscurum est autem vtriusq; nomen. Cum enim is præter ætatem prudens probusq; haberetur, sentique ad mirandum illum ostenderet: Erit igitur,

Lytæ.

Prolytæ.

Simile ab arboribus.

Propter ea minus solida.

Argumentum adolescentis respondens.

tur, inquit, in senectute demens, qui sit in
adolescentia tam sapiens. & ita quidem
voce sublata, ut adolescens audiret. Ille
verò innati acuminis nihil oblitus, atq; in

eum protinus conuersus: Tu ergo, inquit,
præclare in adolescentia sapiens exististi.
suisq; illum (ut aiūt) armis confodit. Sed
hæc hæc hactenus.

Morus.

EMBLEMA CCX.

*SERIOR at Morus nunquam nisi frigore lapsa
Germinat: & sapiens nomina falsa gerit.*

COMMENTARI I.

MORVS proceræ est arbor, nec mi-
nus ramosa: caudex eius non raro
crassus, cortex scaber, radicis verò luteus:
folia lata & acuminata, duriuscula, & se-
cundum margines serrata. Pro floribus
iuli sunt virentes, lanuginosi. Fructus ob-
longus, ex granis coaceruatus, moro in
rubo nascenti similis, sed crassior, longior,
& omnino maior, initio virens, maturitate
nigricans, succo tamen, quo redundat, ru-

bens. Radix in multas spargitur propagi-
nes. Affingitur hic quidam vestimentis in-
uolutus, quem sequitur æstas onusta spi-
cis & cornucopiæ, ad designandum tem-
pus floris mori, qui non nisi frigore lapsa,
& calore ingruente erumpit.

NON nisi hyeme præterita morus ger-
minat, extra hyberni rigoris & gelu peri-
culum: sic & vir prudens nullo in negotio
præposterè festinat ante tempus, nec quid-
quam

II.
Morus
symbolū
viri pru-
dentis.

quam periclitatur, sed tunc rē agit. Quare hæc arbor Græco nomine *μῶρος* dicta videtur *ἀντίρροπος* *ἡ* *μῶρος* enim Græcè, stultus est Latine: at contra sapiens videtur, quæ florem & fructum ab hycinis iniuria præferuat. De hac arbore Plinius lib. 16 cap. 25. Nouissima, inquit, vrbana: rum germinat, nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum; sed cum cœpit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, ut vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Vide adagium, *Maturior moro*. Politianus in Rustico:

Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,

Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum

Quæ pariat pomum, sed serica pensa mini-

Bobyces. Etenim folijs huius arboris nutriuntur ac sustinentur vermes illi, qui sericum hinc ac præbent; ex erucarum hi sunt genere, serico confecto in papiliones vertuntur, velut alia omnes erucæ. Papiliones isti corpore graues, exiguas pro ratione corporis habent alas, proinde non auolant, sed generationi intenti citò pereunt; mas quidem in coitu, foemina ubi oua exclusit.

III. *SERIOR ac MORUS*, quasi *† μῶρος* quibusdā dicitur, quod nigra sit: alij à mora, id est, tarditate deriuant, quod arborum postrema floreat. Nonnulli *κατὰ ἀντίρροπον*, Morum quasi *μῶρον* appellatam existimant, id est, stultam, cum præ ceteris prudentissima esse videatur. Hu-

Mora cur rubra sint. ius arboris fructus Mora vocantur, quæ cum prius alba essent, cruore Pyrami & Thibes rubra facta sunt, ut canit Ouidius lib. 4. Metamorph. circa initium:

Arborei sætus aspergine cadus in atram
Vertuntur faciem, madefactaq; sanguine
radix

Purpureo tingit pendentia mora colore.

Et paulò post:

Nam color in pomo est, ubi permaturuit,
alter.

Pontanus:

Atq; in sanguineam morus post versa fl-
giram.

Mori steriles. Illud de Moris mirum est, quod Hegesander apud Athenæum affirmat, suis temporibus intra viginti annorum spaciū moros fructum non tulisse, atque tantam podagræ pestem omnes inuasisse, ut non

virī solūm, sed pueri, puellæ, eunuchique & mulieres eo morbo laborarent.

Sapiēs nomina falsa gerit. Plinius lib. 16. cap. 25. citato.

M O R U S arbor prudentiæ gerit symbolum, ait Pierius lib. 52. Hieroglyph. quod, ne aeris iniuria lædatur, tempestiuam & commodam occasionem præstolari videatur. Nam ubi primū leniores & mitiores aliquantum auræ spirauere, erumpunt germina, & flores exsnuant magna interdum strage ob temporis inconstantiam. Ne autem pruina lædi possit, quem hostem sibi perniciosum agnoscit, non antè germinat quā frigus penitus lapsū fuerit, atq; ad amoenissimā adulti veris tēpora peruentum omnino sit. Ita vir prudens grauiora negotia, & consilia omnia consultò prorogat: neq; ante tempus sese effert, sed maturam occasionem citra noxam & periculum expectat. Præua enim & temerè suscepta consilia duri & infauisti exitus plerumq; è vestigio consequuntur. Ideoq; temeritas desiniri solet, esse defectum consilij & præcipitationem quandam, quæ imprudentiæ cognata est, & per quam ea fieri dicuntur, quæ ratione non geruntur, vel propter impetum voluntatis, vel passionis, vel ex contemptu. Quo respexit pulcherrima admonitio Menandri: *βελὴν ἀπαντος πράγματος προλάμβανε.*

Βελὴς γὰρ ἐδὲν ἐστὶν ἀσφαλές τερον.

Consilium in omni præeat negotio.

Consilio aliud haud esse tutius potest.

Rectè etiam Horatius lib. 3. Carm. Od. 4.

Vix consilij expertis mole ruit sua:

Vim temperatam Dij quoq; prouehunt

In maius: idem odere vires

Omne nefas animo mouentes.

τὰ γὰρ τῶν πραγμάτων μεγάλα ἐκ ἰσχυρί, ἢ τάχει, ἢ ὀξύτητι σωματὸν κατασκευάζεται, ἀλλὰ εὐβελία, καὶ γνώμη, καὶ ἀξιώματι. Id est: Res enim magna non viribus, aut velocitate, aut celeritate corporum geruntur: sed consilio, sententia & auctoritate. Rectissime igitur reprehenditur eorum inscitia, audacia & insolentia, qui res arduas præcoci & temerario ausu suscipere & perficere satagunt, neq; prius prudenti deliberatione habita perpendunt, qualis euentus expectandus sit. Quamobrem prudens est Annibalis apud Liuium oratio, ubi ita dicit: *Quod si*

IV.
Prudentia
cum moro
et auctoritate
gerit.

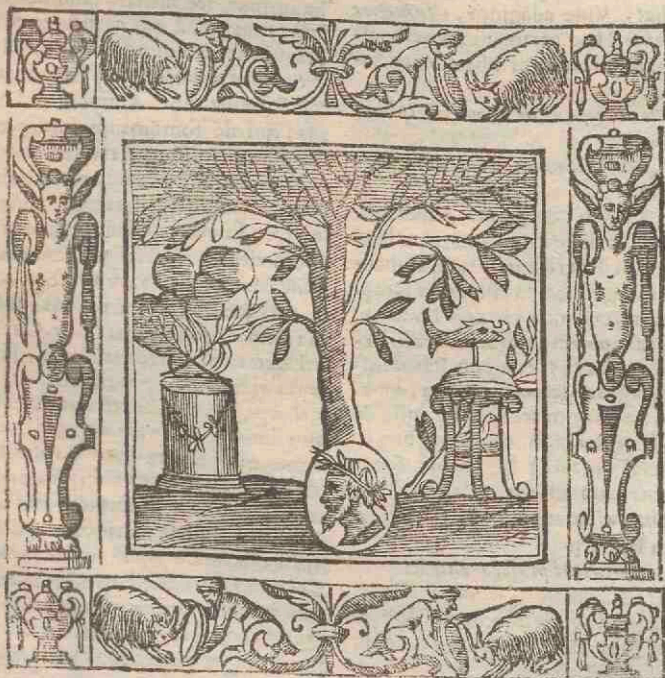
Temeritas
sine consilio
perit.

D. Ambrosii consilium.
 in secundis rebus bonam quoque mentem darent Dii, non ea solum, quae euenissent, sed etiam ea, quae euenire possent, reputaremus. D. Ambrosius, cum olim apud Thessalonicam seditio esset exorta, & Theodosius Imperator ira incensus, ex improviso plebem ad ludos congregatam à militibus obtruncari iussisset, persuasit Imperatori, ut in omni poena capitali sumenda spacium triginta dierum interponeretur à lata sententia ab Imperatore, ne is impetu & furore illa faceret, quorum etsi postea eum poeniteret, ea tamen non possent amplius emendari, & hac ratione locus misericordiae vel poenitentiae non periret. Sicut legimus in Sozomeni histor. Ecclesiast. lib. 7. cap. 24. Quod si idem ad res conscientiae traducere vis, deprehendes itidem non aliud praesentius peccati remedium esse, quam moram & deliberationem. Dies praeue traductos à fato colligi, & poni in expensis tabulis, indubitatum est: non perit quod perditum negligenter,

aut turpiter admissum credimus, quod luxu absumptum aut desidia, quod inter amores saeculi & curas lubrico lapsu enauitum aduersaria venit & codicillos, unde ratio vitae supputanda singulis aliquando infallibili calculo. Deus ipse notarius est, & chalybi incidit adamantino stylo quidquid omissum aut commissum. Magna itaque cautione opus & prudentia, ne signum aliquod nostri aut calatura appareat in ferreo illo codice, ne contracto debito fidem & animam oppignoremus rigido creditori, qui ad sanguinem usque vel assem minimum repeteret, stricto & seuerio iudicio. Cauere possumus eodem praesente & adiuuante, studio & voluntate, quae ab altiori illa flamma sic incalescit interdum, ut posthabita vita vitet quae offendunt & displicent, adhibitis remediis, quae praeruant, aut morentur, & sistant impetum, sumpta deliberatione, & audito prius consilio mentis.

Laurus.

EMBLEMA CCXI.

PRÆSCIA venturi *Laurus fert signa salutis:*
Subdita puluillo somnia vera facit.

Aliud.

DEBETVR Carolo superatis *laurea Pœnis:*
Victrices ornent talia fœta comas.

COMMENTARI I.

I.
*Lauri pi-
 tura.*

LAURUS non rarò mediocri arboris altitudinem assequitur, ramis pluribus luxuriat, cortice virentibus. Folia ei oblonga, lata, dura, perpetuo virore decorata, sua uolentia, sapore nonnihil amaricantia. Flores herbacei coloris secundum ramulos ac folia exeunt. Baccæ siue fructus rotundis longiores, cortice integuntur nigricante. Subiunctæ figuræ ad victoriam, & diuinandi cæremônias spectant, ut iam dicemus.

II.
*Laurus
 vaticini
 nota.*

APHTHONIVS Rhetor Laurum vaticinii symbolum esse prodidit: idcirco veteres *μαυτιχόν φυτόν. vaticinam arborem*, Laurum dixere, & Apollini diuinationis Deo sacram putarunt. Si enim strepitu quodam in igne crepuisset, felicitatem portendebat. Vide adagium, *Clamosior lauro ardente*. Huc pertinet ex Lucilio illud à Macrobio citatum libro sexto. Saturn. cap. 4.

*Nec res ulla magis quàm Phœbi Delphica
 laurus*

Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

2.
*Item vi-
 Gloria.*

SECUNDVM epigramma indicat. Carolo V. victoriam Thunis referente lauream coronam deberi, quam triumphantes antiquitus gestabant. Plinius 15. cap. ult. idemq; miras lauri virtutes lib. 23. c. 8. Urbem eam ab Imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbarossæ, suoque regi tandem restitutam, à patribus non ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circumferuntur.

III.
 1.

PRÆSCIA venturi] Sic potius legendum videtur, nam alia exemplaria habet, *Præscia ventura*. Sic etiam apud Claudian. 2. de raptu Proserp.

— venturi præscia laurus

Fluctuat.

De huius autem epitheti ratione vide Paræphrasin in Claudian. & Cœlium Rhodigin. lib. 5. Var. lect. cap. 7.

Fert signa salutis] Laurum salutis symbolum esse ait, quoniam domum à fulmine securam præstare creditur. Vnde legimus Tiberium Cæsarem lauream coronam solitum gestare, præcipue cum tonabat, ut refert Suetonius in eius vita.

Laurum] Pleriq; laurum Græcè *Δάφνη* dictam putant, à *δα*, intensius particula, & *φωία*, quod est *cano* & *voco*: quod in igne sonitum & crepitum edat: ut Latini à *λα*, particula, quam etiam dicunt habere vim intendendi, & *υρο*, ut significatione conueniat, non voce. Vocabatur autem hæc arbor Daphne, à puella sic vocata, ab Apolline adamata, & in hanc arborem versa, ut canit Ovidius 1. Metamorph. Hanc Daphnen à Spartanis diuinis cultam fuisse honoribus, sed mutato nomine Pasiphaen nuncupatam, à qua certissima ederentur oracula, scribit in Agide Plutarchus.

Subdita puluillo &c.] supposita cervicali. Promittunt id Antiphon & Philochorus, qui de somniorum interpretatione scripserunt, quibus Artemon & Serapion Ascalonites adtipulantur, & Fulgentius Placiades; si quis lauri frondes sub puluillo capiti subiectas habuerit, is vera somnia noctu est visurus. Fides sit penes auctores. Vide Macrobius Saturn. 6. cap. 4.

LAVREA] Corona ex lauro facta, quæ in triumphis adhibebatur. Q. Curtius lib. 4. Dextera præferens lauream, haud dubium victoriæ auspiciis.

Pœnis.] Pœni fuere Carthaginienses: quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenses, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, ut scriptores quidam tradunt, quorum in numero est Pacchimeus: qui tamen erroris conuincitur ab alijs quibusdam studiosis antiquitatum. Ea enim urbs Ptolemæo est *τύντρον*. Straboni *τύντρον*, ut Tunicensis oppidum Plinio. Quia verò forte Tunetum, vel ut alij Tunium, digna monumentis literatum ciuitas.

*Laurus
 tuta
 fulmine.*

*Laurus
 cur
 phne
 da.*

11

*Pœnis
 Thunis.*

*Tunum
 qua
 tas.*

tas est, addo quæ sequuntur in studioso-
rum gratiam. Tunetum itaque Scipionis
ætate tumultus erat editor, vnde ille spe-
ctavit Carthaginenses ad classem Roma-
norum exurendam accinctos. Post excisam
Carthaginem, eam incoluerunt pulsi à Ro-
manis, patriaque carere coacti: quam ob
causam amplificata illa fuit, adeo vt noua
Carthago diceretur. Apuleius eam nomi-
nat Augustam amplissimam & honorifi-
centissimam. In ea fuere viri literatissimi,
& gymnasium celebre, in quo profitebatur
se contendisse D. Augustinus. Aberat olim
à Carthagine duodecim ferme passuum
millibus: locus tum arte, tum natura sua
apte tutus, & qui à Carthagine conspici &
præbere conspectum tum ad urbem, tum
ad circumfusum mare vbi posset. Doza
epist. 51. In Africa oppressis Tunetibus
grauiter premitur Goletta, quam olim
fuisse volunt Carthaginis portum.

Vitricies ornent talia signa comas. Ho-
ratius initio 2. Carm. de Pollione Asinio:
*Cui Laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.*

De corona Laureâ triumphis aptata O-
uid. 1. Metamorph. vbi de puella fugiente
Apollinem in Laurum transformata. Quid
ea de re sentiant Mythologi, viderint alij.

LAVRVS plura denotat, vt ex his
duobus Epigrammatis patet. In primis A-
pollini Deo vaticinio factam esse, futuro-
rumque habere præsentionem quandam,
vulgo creditum est: siquidem nil crepitan-
tius vritur, sicut supra diximus, & Lu-
cretio quoque proditum nouimus: sed eo
prior etiamnum Theocritus canit. Hinc
euentus rerum ex crepantis modo veteres
aucupabantur, quod nec Porphyrium la-
tuit: nam si crepuisset abundè ac sonatius,
haud dubiè, portendi felicitatem rebantur.
Quod significat illo versiculo nobilis ele-
giographus Tibullus, lib. 2. eleg. 6.

*Laurus ubi bona signa dedit, gaudete co-
loni.*

E diuerso si tacita deslagrasset, inauspica-
tissimum habebatur, quod etiam approbat
Propertius lib. 2.

Et tacer extincto Laurus adusta foco.
Vnde etiam in maleficijs amatorijs incen-
di consuevit, tanquam amantium querimo-
nias representans. Virgilius in Bucol.
*Daphni me malus vrit, ego hanc in Daph-
nide laurum.*

Scribit Hesiodicæ Theogoniæ interpres,
laurum ἐνερπὲν πρὸς τὰς ἐνδεσμοσύνες.
id est, efficax esse auxilij in numinum as-
sultu. Propterea in Castandra Sophocles,
δῶρνόν φέρων ὁδόντι πρίστο νόμα. Eo-
dem modo Lycophron, δῶρνός τ' ἄν ποί-
βαςεν ἐν λαμῶν ὄπα. Hinc aperitur
Tibulli locus de Sibylla:

*Vera cano, sic usq; sacras innoxia laurus
Vescar, Et æternum sit mihi virginitas.*
Ex hoc & Iuuenalis dixit:

laurumq; momordis.

Certe δῶρνός τ' εἶναι vates scimus. Et Poeta
Eustathius Apollinis corollam fuisse lau-
ream scribit, quam secum tulerit Chryses
in Græcorum exercitum veniens. Lycophronis
interpretis in Alexandra, dici omnia
putat fabulose, nisi quod vaticinantes futu-
ra præcinebant lauro coronati, vt quæ sem-
per vireat. Vorare autem inde dicti, quoniā
ferè diuinationum capturis alerentur. Qui
bus verò cogerentur numina vel recedere
vel accedere, illis maxime versibus commo-
nemur, qui apppositi à Porphyrio ita fermè
Latinè sonant:

*Soluite fersa, pedes liquidis Et spargite lym-
phis.*

*Eg; manu ramū lauros auferte virentis.
Linea sitq; omnis delota, omnisque chara-
cter.*

Aristophanis interpres: Lauro, inquit, facer
dotes coronabatur, & diuinaculi eis γρόφισ-
μα τῆς τέχνης, quia esset id artis indicium
ac velut insigne. Laurum etiam poetis da-
ri supra asseruimus. Vbi id me obiter vñ
mouet, quod Poeta sibi hederam tribuit, *Laurus*
arborem infrugiferam, soloq; virore per-
petuò celebrem. De hoc tamè faciliè tran-
silio aliorum coniectanea: & non displicet
cuiusdam non illepidum ea de recarmen,
quod excepit aliquando ex ore dicentis
Minos:

*Quid Lauri sine honore virent? Quia dia
poesis*

*Despicitur laurus, principibusq; viris.
Nempe poeta bonus non laurum poscit, at
aurum;*

Nec modo si sapiat, esse poeta velit.

Deinde laurus est symbolum salutis & in-
columitatis, id quod ex Proclo discimus,
qui ait, veteres laurum tutelæ consecra-
se, & in sacrificijs, & in locis vbiunq; vel
fata, vel affixa fuerit, incolumitatem præ-
bere: nam hæc vna arborum fulmine non

Κ κ κ 2 icitur

Poeta
δῶρνός
τοῦ dicti

poetis da-
ta.

Laurus
salutis
symbolū.

IV.
1.
Laurus
ob vim
diuinā
Abollini
sacra.

icitur. Credebatur item laurus efficax aduersus venena; inde iactatum, vt qui se tutum à periculis & insidijs approbare vellet, diceret: *Δαυρίνν ποπὸν βακτυρίαν*. id est: *Laurum gesto baculum*. vt apud Suidam legitur. Quin & Aesculapij caput laurica redimitum non alia de causa diebat, nisi quia ea arbor plurimorum sit remedium. Præstant & hordeo condito incolumitatem lauri folia, si secca grumis immisceantur, aut supernè sternantur, diuq; à vitio conferuant, vt Demagorontis præcepto admonemur in ijs, quæ à Constantino selecta sunt. Imò Romani, vt apud eundem Cæsarem, laurum boni Genij plâ tam sunt appellare soliti: persuasumque habuere, locum vbi laurus esset, neq; à facro vlllo morbo, neq; à dæmone infestari. Et salutis omnis gratia, folia ipsius à populo Calendis Ianuarij magistratibus nouis offerebantur, vnà cum caricis. Portata inter armatos hostes, erat indicium pacis & quietis, vt oliua. Hinc à Plinio dicitur pacifera. Statius:

Pacifera lauro crinem, vittuq; decorus.

Somnia
qua obser-
uanda,
qua non.

Quod verò laurus capiti supposita dicatur somnia vera facere, superstitiosa vanitate non caret. Nam cum olim hac superstitione excæcati somnia obseruare, ijsque fidere atq; ad sensum præbere soliti fuerint homines, Deus ter Max. qui neminem torqueri voluit anxij ac fallacibus rebus, quæ animæ tranquillitatem perturbant, vetuit, ne quis in his obseruandis esset curiosus, ac temerarias interpretationes cōfingeret, vt nobis sacra loquuntur literæ. Cæterum somnia illa obseruare licitum est, quæ in naturalium rerum ratione consistunt, sic tamen, vt non fixè ac stabiliter illis insistamus, cum plerumq; coniecturæ optatum euentum non consequantur. Imaginationes siquidem, & quæ per quietem simulacra mēi obijciuntur, ex spirituum vaporumq; concursu atque agitatione excitantur, qui si crassi sint, denique ac copiosi, aut nulla somnia animo obuersantur, aut confusè & obscurè ea mens discernit ac diiudicat. Quod in temulentis fit, aut quos æctus somnus ex lassitudine opprimit. Secus fit in iis, qui moderato victu quieti se tradiderunt, ea parte animi in qua ratio & consilium consistit, alacri & erecta, corpore verò nec inopia defecto, nec satietate affluente oppres-

sos: hi enim, cuiumq; operi interdū intenti sunt & occupati, resoluti in somnum corpore, retractant, secumq; versant atq; agitant. Quod cuiq; pro vitæ suæ statu euenire, veniſto carmine commōstrat Claudianus, dum ait:

*Omnia qua sensu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defessa thoro dū membra reponit,
Mens tamen ad siluas, & sua lustra redit.*

*Iudicibus lites; auriga somnia curvus,
Vanaq; nocturnu meta cauetur equus.
Gaudet amans furto; permutat nauita
merces;*

*Et vigil elapsas quaerit auarus opes.
Blanda; largitur frustra sitientibus agris
Irriguns gelido pocula fonte sopor.*

Me quoq; Musarum studium sub nocte silenti

Artibus innumerus sollicitare solet.

Et sanè vix aliæ animo obuersantur cogitationes aut simulacra, vbi corpus optimè constitutum est, quàm diuina actiones ac quotidiana munia. Quod si aliquando somnus nec perpetuus fuerit, nec placidus, sed inæqualis & interruptus, quem insomnia à memoratis diuerſa comitantur, ac minus consuetæ visiones occurrunt: vel crassæ, vt ait Plutarchus, humoribus abundare corpus, vel spiritus intus turbatos esse declarat. Sic temalenti & febricitantes absurdis insomniis inquietari solent, adeo vt plerique horrenda spectra se videre imaginantur, leuiores, frigides, harpyias, & quod melancholicis peculiare, cadauerosas facies, vultusq; terribiles & tristes. Quibus verò bilis flaua redundat, faeces, cædes, incendia, pugnas, rixas, inrgia mente concipiunt. Vt sanguinei tripudia, cantilenas, iocos, risus, ac quæque lasciuæ pituitosi largam aquæ copiam. Quare Medici non prorsus operam ludunt, si subinde ab ægrotis sciscitentur, quæ ratione his nox transacta sit, quibus insomniis mens fuerit exagitata: illa siquidem morbos affectusq; corporis indicant, atque humorum redundantiam commoſtrant, certius quàm lauri ramus sub puluinari.

Est deniq; laurus victoriæ & triumphisignum, quod secundum indicat epigramma; vnde Plinius lib. 15. *Laurus Romanis præcipue laticia victoriarumq; nuncia, additur literis, & militum lanceis, pilisq;*

Nam

Chauli-
ni carmi-
lib. 3. pra
sation.

Somnia
varia
humoribus
causantur.

Laurus
signum
victoriae
& triumphis.

Nam notum est, Imperatores Romanos solitos esse, re bene gesta, literas lauro reuinctas mittere, victoriarumq; & laticiarum, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ouidius:

*Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in ade mores.*

Constat & illud, Imperatores triumphantes capite coronam ex lauro Delphica siue sterili initio gestasse, postea cum Liviæ Drusillæ sub Augusti nuptiis in Veientano suo sedenti, aquila ex alto gallinam conspici cui cadoris, ramum lauri baccis onustum rostro tenentem in gremium demisset illasam, & conseruari autem & sobolem aruspices iussissent, ramumq; eum feri & ritè custodiri: inde tanta pullorum soboles genita est, vt Tranquillus ad sua vsq; tempora villam eam *Ad Gallinas*, vocitatum attestetur. Ex ramo verò tam feliciter silua provenit, vt ex ea triumphans postea Cæsar laurum in manu teneret, & coronam in capite gereret: atque inde Imperatores cuncti mox omnis causa laureas decerperent, traditusque mos est, ramos quos tenuissent confestim eodem loco serendi. Auctor est Plinius libro citato, cap. 30. Suetonius in Galba, Dio lib. 48. alii. Adeo verò laurus triumphatium propria fuisse videtur, vt obseruatum sit, in huiusmodi laureto sub cuiusq; obitum arborem ab ipso instam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cæsaris eadem præmonstrauit, cum pridie Idus Martias auis regaliolus cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ sese inferens, à varij generis volucribus ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta esset. Nouissimo verò Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, silua illa Veientana radicitus exaruit, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit. Adhibebatur autem laurus in triumphis non quia perpetuò viret, nec quia pacifera esset (præferenda enim ei vtriq; olea) sed quia

spectatissima in monte Parnasso, ideo etiã grata Apollini esse crederetur, assuetis co dona mittere iam & regibus Romanis, recte L. Bruto. Fortasse etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset, lauriferam tellurem illam osculatus ex responso: & quia manu satarum receptarumq; in domo, sola non tangitur fulmine. Ob has causas Plinius credit honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit cædis hostium & purgatio, vt Massurius & Festus tradiderunt. Addo ego quoq; aliam causam ex dictis eliciram, nepe ob victoriam à triumphantibus reportatam: nam laurum aliquid quando victoriam præmonstrasse fidem facit ea, quæ in domo Alexandri Severi iã infantuli nata iuxta Persicum arborem, intra vnum annum ipsam Persicum incremento mirabili superauit: vnde aruspices futurum prædixerunt, vt puer is olim Persas euinceret; quod euentum postea comprobatum est: Sub eo enim primò Persæ serui apud Romanos fuere. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore:

— viridiq; aduelat tempora lauro.

Sed pleraque, quæ de lauro diximus, breuiter complectitur Ouidius lib. 1. Metamorph. in transformatione Daphnes: Cui Deus, At quoniam coniux mea non potes esse,

*Arbor eris certe, dixit, mea: semper habebit
Te coma, te cithara, te nostra laure pharetra;*

*Tu ducibus latis aderus, cum lata triumphū
Vox canet, & longas visent Capitolia
pompa.*

*Postibus augustus eadem, fidissima custos
Ante fores stabis, mediâq; tuebere quercū.
Viq; meum intonsi caput est iuuenile capillis,*

Tu quoq; perpetuos semper gere frontis honores.

Nunc ad Populum noster declinet sermo, coronidem inde operi impositurus.

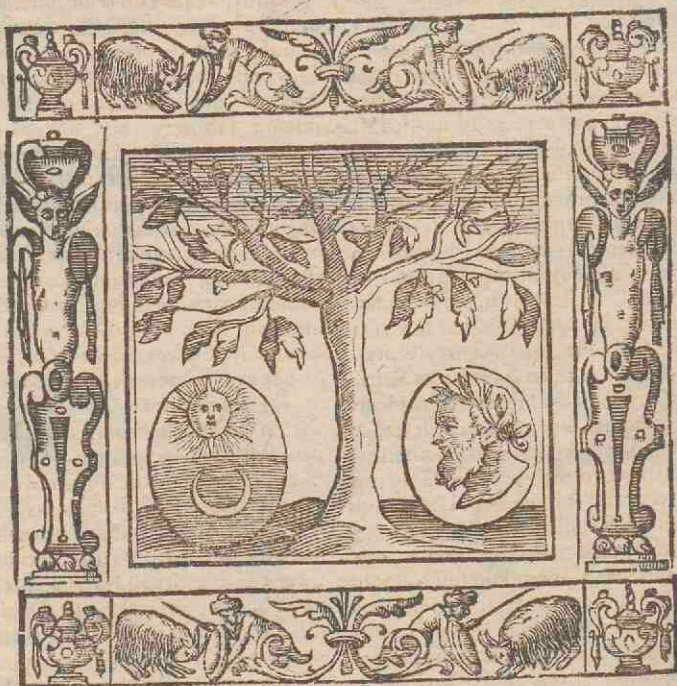
*Laurus
victoria
presagiū.*

*Ouidius
de Lauro.*

Populus alba.

EMBLEMA CCXII.

HERCVLEOS crines bicolor quòd Populus ornet,
 Temporis alternat noxq̃, diesq̃, vices.
 COMMENTARI.

I.
*Populi
 alba con-
 sideratio.*

POPVLVS alba arbor est aucta per-
 quam facilis, citò in altitudinem as-
 surgit, superius ramosa, candidis cortex
 lævis est, ramulorum verò etiam albicàs.
 Folia sunt lata, profundius incisa ac angu-
 losa, viriginis ferè similia, sed multò mi-
 noras; superiore parte lævia, glabra, & viren-
 tia, auersa verò albida ac lanuginosa: iuli
 oblongi, papposi, initio purpurascens:
 radices in diuersa tendunt, summo terræ
 cespiti subsunt, nec aliùs demittuntur,
 atque idcirco validiore vento has arbores
 subuerti non rarò accidit. Apponitur huc
 figura Solis & Lunæ, quibus Aegyptii
 temporis perpetuitatem significabant, te-
 ste Oro.

POPVLVM albam Herculi sacram
 Plinius tradit c. 1. lib. 12. & lib. 16. cap. 23.
 Hæc quòd sit folio semper tremulo, su-
 perne candicans, & inferiori parte viridi,
 temporis motum continuum in diem cla-
 rum, & obsecram noctem distributum
 repræsentat. Sic autem Plinius: Populus a-
 lia alba, alia nigra, alia quæ Libyca appella-
 tur, minima folio, ac nigerrima, fungisque
 enascentibus laudatissima. Alba folio bi-
 color, superne candicans, inferiori parte
 viridi. Hanc albam populum Herculi in-
 digeni sacram, idem Plinius scribit, & Vir-
 gil. Ecloga 7.
Populus Alcide gratissima, viris Iaccho.
 Adhæc Lilius Gyrardus Syntagm. 17. hist.
 Deorum

*Pl.
 Populus
 alba
 cili sa-
 cra.*

Deorum, hos Virgiliana auctoritate repræhendit, qui tradunt eos sola lauro coronari solitos, qui ad aram maximam Herculi sacra facerent. Sic enim Virgil. in 8.

*Herculea bicolor cum populus umbra
Velausq; comas, folijsq; innexa pependit.*
Et paulò post:

Populeis adsunt evincti tempora ramis.

Hoc quidem vidit diligentissimè Pierius lib. 52. Hieroglyph. qui populo arbore tempus significari ait, quòd sit bicoloribus folijs, quippè quæ diem ac noctem referre videantur. Quinetià hæc habet populus commune cum tempore, quod eius folia post solstitium circumaguntur, nec villo argumento certius intelligitur sidus confectum. Sunt quidem pleraque arbores, quæ duorum colorum folia habeant, ut sunt oleæ, salices, citrinæ illis tamen color penè idem, licet ab vna parte dilutior, altera densior atque colorator habeatur.

In populo vetò, alba præsertim, candor vna ex parte penè niueus ac cerussatus, ex altera porracei folii instar viridissimus. Eius arboris coronam gestasse Herculem narrant, cum ad inferos descendit, eamque partem, quæ foris esset conspicua, fuligine tetri chaos obsecratam, quæ condebatur interius, sudore ablutam candidiorem euassisse: inde cum furculos eos in Acherontis ripa seuisset, seminum id latè propagatū. Secus habet Pausanias; qui asserit ab Hercule populum albam ex Theſprotide regione iuxta Acherontem fluvium genitam ad Græcos fuisse translata, atq; hinc fabulæ locum datum. Acheron enim Theſprotidis fluvius Leucen, quæ alba est populus, passim fert, perinde ac Alpheus oleastrum, Alopus Bæotix innocens, Mæander myricas, Persicam Nilus. Sed omnes hæc opiniones sigillatim recensere ut non est animus, sic non video quā sit necesse.

HERCVLEOS crines Populus cum temporis sit symbolum, ut diximus, meritò Hercules populum gestat coronam, nam & Hercules ipse tempus est. Etenim Macrobius 1. Saturn. cap. 20. Hercule tempus esse ex professo tradit, & Osiridis imaginem tricipitem describit, quem & Herculem, & Solem nominat.

Bicolor Græcè διχρως ἄγχιρος.

Populus populus sic appellata videtur à frondium multitudine. A nonnullis Farfarnus. farus nominatur, ut à Plauto in Pœnulo.

Viscum legioni dedi,

Fūdasq; eos prosternebam ut folia farfarū
Apuleius: Folia sunt farfari & nugæ mearæ. Quod Lipsius proverbii vice usurpatum annotat Epist. quæst. lib. 2. De populo, eiusq; differentiis vide Theophrast. lib. 3. histor. plant. c. 1. & lib. 5. de caus. cap. 8. Dioscorid. 1. 1. c. 114.

Temporis alternat Græc.] Apud Horatium 1. Carm. Teucer, cum Salamina patremq; fugeret,

Tempora populea fertur vinxisse coronæ.
vices temporum ac fortunæ designans. Quod idem Horatius ad Canidiam Epodo 17. citra figuram arguit his verbis:

Vrget diem nox, & dies noctem.

Populeam coronam etiam ad signum fortitudinis traxit Ovidius epistola Deianiræ Herculi:

*Ausus es hirsutos mitra redimire capillos?
Aptior Herculeæ populus alba coma.*

ALBÆ populi frondibus Herculem coronari, ad significandum temporis continuum cursum, perpetuumq; motum, iam diximus. Ne verò aliquid antiqui sinamus intactum, Athenagoras, Atheniensis Philosophus, Apologia pro Christianis, eo loci ubi deorum gentilium monstrositatem arguit, exempla quædam confert, sed primum Herculis, gigantum alterum, & tertium Proserpinæ Herculem Deum involutum dracone ex Orpheo dicitur eum cum Orpheo κοσμογονίαν referens, ita describit, ut alterum caput habere à natura leonis dicat, & inter alia duo, quorum vnum est draconis, alterum leonis, medium caput Dei sit, hunc Herculem tempus fuisse nominatum, & onus prægrande ait posuisse: quæ physicis rationibus utrinque constant, ut solent reliquæ Græcorum fabulæ. Probus Grammaticus commentariis in Virgilium testatur, physicos Herculem tempus interpretari, idcoque illi populum arborem ἐλλανγορικὸς assignari, quòd bicolor sit: quæ hac ratione partes temporis indicet, diem scilicet ac noctis. Et serpentem seu draconem convolutum temporis habere symbolum, in semetipsum reuoluti, notius est quam ut testimoniis egeat. Tria igitur Herculis capita, tria sunt intervalia temporis, præteritum, præsens, futurum. At præteritum quidem rectè per leonis caput exprimi, cum eius possessionem scriptis ac memo-

Corona
populeæ
signū fortitudinis.

IV.

Hercules
triceps
quid.

Populus
arbor,
temporis
symbolum.

Folia populi
cur
bicoloria.

III.
Hercules,
pro tempore.

Farfarnus.

ria firmissimam homines teneat: futurum per draconis caput. Vt enim futura prospicimus, ita nullum animal est, quod acutius videat: nam & draco à videndo dicitur, nempe *de p̄s̄o & d̄u*, vt alibi dictum. Præsens porro tempus per Dei caput exprimitur, quia Deus, qui tempori subiectus non est, neq; præteritum, neque futurum sentit, sed in præsentis semper est. Quod autem hic Hercules prægrande onus posuerit, vnde cælum & terra originem duxerit, hoc significat, hunc mundum, & quæ in eo sunt omnia tempori esse subiecta: initium scilicet cepisse, & proinde habitura finem: Deum verò eius conditorem solum esse immortalem. Est ergo publicus morbus mortalitas; nihilominus videas multos (vt salutare aliquo monito, quale passim iuicci, concludam) qui sibi immortalitatem audeant spondere in hac vita, id quod eorum vita perditæ & soluti mores abundè docent. Hi in media fuga stare volunt, & ruendo quiescere: interim feruntur impetu, nec sentiunt motum, sicut qui noctu nauigant, in ipso cursu iacent, stertunt ac dormiunt, rapiente fluctu & remo: similis à tempore prouectio, labitur atq; aufert secum quidquid sub Luna, perenni fuga, nec in mora vel momentum. Mirari sæpius soleo hominum istorum insaniam, qui ex argilla cum sint & luto caducum plasma, fortunæ se ictus ac mortis sustinere posse illaeso vaseculo, stolidam nescio quam persuasionem tam dudum imbiberunt. Coeant in ingentem globum militum aliquot cohortes, clausæ hostilibus alis, tormentorum omnis generis horribili nube circumtonante, quis securitatem ibi speret? Nos in acie stamus omnes aperto campo, circumsepti vallo mortis, nec ad egressum patente porta: hæc lento passu circuit & lunat arcum, aut fundam rotat, communi meta & periculo; seu tum suum aut lorica neminem defendit (audite securati & loricati thræsones) pellicula est & caro, exiguae firmitudinis ad resistendum, hosti præsertim sic exercitato & assueto victoriæ. Quinimò nostris armis immicimur, quæ sanè miseranda calamitas: partes enim quæ componunt, destruunt deniq; & solvunt iterum, iuuante natura aut conueniente, quam acerbius idcirco nonnulli velut periurij ream maledictis impetunt, clamant se desertos ab ea ac pro-

ditos, vbi maxime tutela opus ac præsidio. Falsò; cessit iuri suo, nec potest aliter, mancipium peccati, spoliata dominatu ac privilegijs maximis; ex pacto nunc vicaria & subdelegata potestate fungitur certis conditionibus, vt scilicet sub imperio submittat fascies suas, cum iussa, & quoties, reddito deposito per manus mortis, quæ iuste repetit ex mandato & lege, quam generalis ille creditor Deus dicat. In tabulis istis fati singulorum nomina, subscriptimus publicæ cautioni, quæ vniuersos ligat, & in vniuerso quidquid nascitur. Annum & minutissimas eius sectiones consideremus, infantiam suam habent ac senium, cum medijs intervallis: principia vernant in succo & vigore, extrema languent & moriuntur. Ita hominis conditio est, à flore in fœnum; necesse enim, vt spicam quæ maturuit, vitam meti. Frigidæ brumæ iniurias sæpe hyeme sentimus, præsertim nos, qui cælo asperiori subiaceamus Germani, lugubri aliquando spectaculo, quod & posteros tangit damni communione: sic interitus in siluanorum & hortensium ampla illa & numerosa profapia, clade vix reparanda nisi multorum annorum interuentu, natura ipsa stupente, quæ decursa mensium hibernorum periodo, protrudendis gemmis humorem, vt solet, instillatura, canales reperit clausos in arido ligno, & medullam, vehiculum animæ, deferendo alimento nusquam satis dispositam. Ergo non potest tegere cortex, quâvis rigidus & asper, contra vim, stirpem inclusam: & nos fluida hac cuticula, qua operimur, putre fegmentum, fatorem incursum & arma vitabimus? Inuersam arborem stantem videri hominem placet Physicis, quod enim radix ibi, truncus & frondes, hic caput est & corpus reliquum cum brachijs & pedibus. Typus igitur nostræ conditionis sit arbor & speculum, in quo fragilis structuræ momentaneam hanc & fragilem molem contemblemur, quæ fortunæ flatibus aduersis, vt Austris illa & Aquilonibus, perpetuè obnoxia: commune vtriusq; nasci, adolescere, senescere, perire, imò præmori pluries & præuerrere senium, præciso termino, sicut tenellus frutex sæpius afflatu turbivis in lacte decurritur. Per gradus lentè crescimus, scalam hanc vitæ ascendendo, sed præcipitium & casus in puncto, deturbamur in reditu,

non

*Publicus
morbus
mortalitas.*

*Pia huius
magna arboribus
comparatur.*

non descendimus; quis enim in lubrico hoc stabilem pedem figat? Quasi per glaciem gressus nostri, aut errore natantem semitam, vacillant & labuntur, in gyrum rapiente vertigine, qua mortalitas infestat nos omnes, morbus incurabilis. In finem principium omne tendit, & quidquid incepit, aliquando desinet: à primis ad ultima prospectus, atq; hæc ad illa se vertunt relatione quadam, angusto sanè orbe, què tempus describit, intermedio. Qui semel in cursu est, ad stationem properat, & in ipso vestibulo scopum in oculis fert. Nemo intraret, si desperaret exitum: spes quietis, proposita meta, laborem mitigat. Finis miseriarum mors est, non solùm vitæ; nascimur ut moriamur: fixus rebus omnibus suis terminus; consistendum se-

mel in meta vel portu, quia in fluctuatione & motu vita nostra, donec appellat, & in eo tandem fine desinat, quò infantia nos fert à primo die, & iuventa, & sequens omnis ætas, quam incidit deniq; aut abruptum fatum. Nihil quo fuit loco stabit: ruunt alia, alia surgunt. Solis lucentes radios furæ noctis dispellunt tenebræ. Nec cum hominibus solùm, sed locis, sed regionibus, sed Mundi partibus in hoc interregno tumultuatio ludit brachium mortis, & fortunæ proteruia. At tu, mi homo, cogita à manu diuina esse quidquid obtingit, nec casu ferri, sed electione & consilio à prima causa, cui creata hæc vniuersa subiacent. Sola cura sit & studium, ut parati tangamur, & in statione quisque sua. O fiat, fiat.

Omnium rerum vicissitudo.

EPILOGVS

Ioannis Thuilij Mariæmontani.

AVdi Veritas, & tu Sancta Romana Fides: Catholicus sum, & Catholico sensu, quidquid hic vel vnquam dixi, scripsi, & publicavi; dictum, scriptum, & publicatum volo. Et te, Benigne Lector, si vel apex offenderit, aut candidè interpretare ad affectum hunc candidum & mentem: aut expunge & oblitera, Veritatis amans, & orthodoxæ Fidei. De reliquo officium tuum esse memineris, sicubi lapsa est adolescentia nostra, humano errori hominè te præbere. Equidè, ut ab initio monuimus,

Scriptimus hæc subito nimis indigesta labore,

Confusumque Chaos, glomeratamque agmine turbam.

Nec scripta semel calamo torquere, & de verbis, imò rebus singulis in iudicium ire aut voluimus, aut ob otij penuriam, & Typographorum importunitatem potuimus. Quapropter ea, quæ ad huius operis cōsummationem prætermissa visa sunt, venia digneris: quæ placuerunt, multa prosequaris gratia, rogo. Hæc post rem non abs re monendus mihi fuisti, mi Lector, ob Aculeonum, & in alienis rebus hoc æuo Curionum vbertatem, qui inscitie suæ historio quidvis radere audent. Ad horum auersionem auertentia sacra mecum facias

INVIDIAE ET PALLORI.

Finis ab origine pendet.

COROLLARIA ET MONITA

Federici Morelli Professoris Regij,

Ad Andreæ Alciati Emblemata.

DV M hoc Emblematum Opus sub prælo ferueret, & iamiam coronidem expectaret, peruenit ad manus nostras Editio nouissima Parisiensis (satis quidem scabra & literis fugientibus) cum COROLLARIIS ET MONITIS Federici Morelli; quæ, ne quid desiderari possit, huc ad calcem reliquorum Commentariorum adijcere operæ precium iudicauimus. Afferimus itaque ipsissima Morelli verba: typi defectus & sphalmata passim inuamus, quæ licet, aut saltem obiter monemus: nonnunquam Latinam interpretationem Græcis subiungimus: & ne de plagiori agamur, singula ex nostro penu, signis hisce [] includimus. Denique ut hac commodè cum nostris Commentarijs coniungi possint, in margine numeros solitos apponimus, qui indicent, sub quâ nostrarum Classium isthac militare debeant. Hisce Lector frue-
re, & Vale.

AD PRÆFATIONEM.

III.
Iudus
nucum.

Dum pueros iuglans] καρπεντιζοῦντες.
Et Philo scribit in κοσμοποιία. M. Ludū καρπεντιζοῦντες seicrè descripsit: [Quis? non enim mihi satisfacit illud M.] quomodo Ouidius in Nuce:

Quattuor è nucibus non amplius alea tota est,

Cum sibi suppositus additur una tribus.

Tessera fallit] Huc referre possim Pro-
uerb. ὁρκὸς ἀνδρῶν, ἀσπαράλλοις δὲ παῖ-
δας ἐξάπαττετον. Viros iureiurando,
pueros verò talis seu tessera fallendos.

IV.
pag. 7. b.

Locus ex Xenophontis conuiuio addu-
ctus, sic Græcè sonat] Ξενοφὼν φησι τῶν
ἀγαθῶν ἀνδρῶν εἶναι τὴν καὶ τὰς ἐν οἴκῳ
καὶ παιδίσκας, καὶ διατριβὰς ἀξιο-
μνημονεύτον, ὁρῶντες λέγων.

AD EMBLEMA II.

Tecla] Cuius vitam luculenter & per-
elegantè Græcè scripsit Basilus Seleuciæ
Episcopus.

AD EMBLEMA III.

Eodem spectat istud augustum Augu-
stini monitum, in Psalm. 101. Iam bene vi-
ue. Cras (inquit) bene viuam. Indulgen-
tiam tibi Deus promissit: crastinum diem
tibi nemo promissit. Si malè vixisti, bene
viue iam hodie.

AD EMBLEMA IV.

Consilium, mens atq; Dei Græc.] Quid si
clausule Epigrammatis Hexameter sic a-
nimi causa reponeretur:

Cuius forma, animique decus det gaudia
diuis.

numquid stomachum moueret Homero?
Imò concineret pulcrius Homericis ver-
sibus

III.

IV.

III.

Emenda-
tio car-
minis Al-
ciani.

sibus, Iliad. 20. expressis, quibus sola forma præstantia Ganymedem ad æthera Iouemq; euehendi causa perhibetur:

τὸν καὶ ἀντρείσαντο θεοὶ δι' οἶνοχοεῖν, Κάλλεος εἶνεκα οἴο.

Id agnoscit Philo Iudæus in I. Fragment. τὴ περὶ ἀπροβίας, de providentia. Quod in Græca editione Germ. & in Latina versione nostra nuper Lutetiæ edita subiectū libro singulari eiusdem Philonis de septenario numero, & festis Iud. diebus his verbis: Non usq; adeo unquam à veritate aberrandum, ut felicem quempiam sceleratorum esse putes, tametsi Crasum opibus superet, & Lynceæ oculorum perspicuitate, itemq; viribus Milonem Crotoniatam antecæat, licet deniq; formosior sit Ganymede,

Quæ superi rapuere, Ioui quo pocula ferret, Ob forma decus egregium.

AD EMBLEMA X.

Etiam laudatus Ge. Pyssides in eodem Carm. Cosmurgiz, versu 657.

ἔστις καὶ ἡμᾶς σαρκικὴν λάβοι λύραν. Si sumat aliquis carneam hanc nostram lyram, &c.

AD EMBLEMA XI. in fine.

Et Libanius in Declamat. Morosi, qui Loquutuleciam duxerat. [De Harpocrate ibi agit, & silentio] Et Gregor. Nazianz. in Carm. εἰς σιωπὴν.

AD EMBLEMA XII.

Ex Aurelio Victore, in Caligula: Tres sorores suas stupro maculavit. Incedebat habitu Deorum suorum: Iouem ob incestum; in choro Bacchanali Liberum se asseribat: de quo nescio an queri liceat, nisi fortè quia inuat de principibus nosse omnia, ut improbi saltem famæ metu talia declinent. Huc spectat Ovidianum illud: Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci? Cur imprudenti cognita culpa mihi est? Inscius Actæon vidit sine veste Dianam; Præda suis canibus non minus ille fuit.

AD EMBLEMA XV.

Est leo sed custos] Autor Græc. Sphæraz vet. leonem à λέιν, quod est lanigare dici mauult.

AD EMBLEMA XVI.

Venter pinguis non gignit sensum tenuem.] παχὺ γαστήρ λεπτόν ἐτίκτε νόον.

Et in Libanij Sophistæ orat. 1. de seditione ad Theodos. & 2. Eucharistica ad eun-

dem Imp. quæ editæ sunt utraq; lingua à Feder. Morello Profess. Reg. in Tomo 2. Oper. Liban. [De lege Theodosij sermo est]

AD EMBLEMA XVIII.

Hoc verò proverbum [πρόσω καὶ ὀπίσω. A fronte & à tergo] ab Homero sumptum est, apud quem Menelaus, Iliad. 3. Troianos alloquens ait:

Οἷς ὁ γέρον μετέρσιν, ἄμα πρόσω καὶ ὀπίσω Λέυσσεται.

Prospectit ante pedes vetulus, videt atque futura.

AD EMBLEMA XX.

Volitant spicula missa manu] Apud Homerum εὐσεὶ πτερόν ἢ ἐνόημα.

Eruditè Fabius Quintilianus lib. 12. cap. 6. Agendi initium sine dubio secundum vires cuiusq; sumendum est: neque annos definiam, cum Demosthenem puerum admodum actiones pugillares habuissè manifestum est. Modus mihi viderur quidam tenendus, ut neq; præproperè distinguatur immatura frons, & quidquid est illud acerbum proferatur. Nam & inde contemptus operis inascitur, & fundamenta iaciuntur impudentiæ, & quod est ubiq; perniciosum, præuenit vires fiducia. Nec rursus differendum est tyrocinium in senectutem: nam quotidie metus crescit, maiusq; sit semper quod ausuri simus; & dum deliberamus quando incipiendum sit, incipere iam serum est. Quare fructum studiorum vindem & adhuc dulcem promi, dum & venia, & spes est, & paratus fauor, & audere non dedecet, & si quid desit operi, supplet ætas: & si quæ dicta sunt iuueniliter, pro indole accipiuntur. Hæc Fabius, longo usu doctus, de cōnari studioforum. Attexo huc consilium in rebus arduis non ita maturandum, sed occupandum, ex Capitolino in Maximo & Balbino: Oratione Consulis, ait, qui primus sententiam rogatus, post mortē Gordiani, vbi maximus timor omnium animos occupasset, ut qui Maximini scelera, & truculentiam horrerent: Scio, P. C. hæc rebus nouis inesse oportere constantiam, ut rapienda sint consilia, non quærenda: verbis quin etiam plurimis abstinentium atq; sententijs, vbi res perurgent.

AD EMBLEMA XXV.

Rapientem Gnosida] Vide Catellum in nuprijs Thetidis & Pelei. & Nomp. Δία-νυσιακόν

Scelera-
tus sem-
per infe-
lix.

IV.
Lira vita
humana
symbolū.
Pag. 64.

IV.

IV.

III.
Leo unde
dictus.

IV.

pag. 98.
6. vers. 3.

II.

III.

IV.

Modus v-
bique te-
nendus.

Maturan-
dum.

III.

νυσιακῶν 1. 47.

- IV. Baillius Magnus Inuestina, κατὰ με-
θύντων. pag. 487. Tom. 1. edit. Morell.
[Hæc iungenda sunt in fine Emblematis]

AD EMBLEMA XXVIII.

- III. Iustior Nepereus] Solon sapiens in Epi-
gram.

Εξ ἀνέμων γε θάλασσα ταρασσεται ἢ
δέτις αὐτῆν

Μὴ κινῇ πάντων ἐς δίκαιοτάτην.

Oceanus seuit turbantibus aquora ventis:

At placido ventu æquius æquore nil.

- IV. Eἰν παντὶ δέῃ &c. quos versus sic ver-
tit Morellus]

Iustitia tandem obtinet.

Fastempore est omni quod æquū est vincere:

Vnus vir æquus longè iniquis plurimis

Præstat, Deo Diceq; eum iuvantibus.

Adifis Libanij Encomium Iustitiæ, pag.

91. editionis & versionis nostræ. In eo ma-
ximè insignis est hæc sententiosa perico-
pe, quæ totum Emblemata, nedum eius clau-
sulam illustrare queat. τῶν ἡμιθέων ὅσοι

τὸν αὐτῶν βίον δίκαιον παρέσχοντο, ζών-
τες τέ μοι δοκῶσι καὶ μετασάντες ἐν δαι-
μονέσπερον διατῆσθαι. Ex Heroibus, in-
quit, seu semideis quicunq; vitam iustitiæ

consentaneam instituerunt, & dum vi-
vunt, & cum ex hac vita ad aliam com-
migranere, felicius degisse mihi videntur.

Vides etiam notas nostras ad illud scrip-
tum Libanij.

AD EMBLEMA XXIX.

- III. Patria pestis acerba sua] Tranquill. Ne-
rone: Donitæ patris vox inter gratulatio-
nes amicorum, negantis quidquam ex se

de Agrippina nisi detestabile, & malo pu-
blico nasci potuisse. Ovidius:

O mihi perpetuum nata puella malum.

Seneca 1. de Clementia, cap. 18. Quanto

non nasci melius fuit, quàm numerari in-
ter publico malo natos.

AD EMBLEMA XXXII.

- III. Phineæ raptant Harpyiæ] Hesiodum
est:

Δὼς ἀγαθὴ ἄρπαξ δὲ κακὴ, θανάτοιο

δότερα.

AD EMBLEMA XXXV.

- III. Subiungit hisce verbis: Hæc vetus scriptor
de Belgis, fortasse verè pro suo tempore:]

pag. 196. sed nunc nostro ævo excusandi, ni fallor,
a. vers. 7. qui nimis imperiosos ac truculentos Hi-
spanos ferre non potuerunt.

AD EMBLEMA XXXVI.

- III. Palma] Libanij i Encomio Palmæ & Pomi.

Οἱ φόνιξ προῖχεν Ἀπόλλωνος, καὶ γεγενῆ-
μένος τὴν καλλίστην θεῶν, καλλίσταις χώραις
ἐπίσται φευσθαι· καὶ ὑψὺ ὠρεῖται, καὶ
γῆς ἀνέχει τὰ μέγιστα· καὶ παρ' αὐτὸν, ὡς
εἶπεν ἱερὰ σπεύδει τὸν ἔρανον. τὸν γε τὴν
βίη χρόνον παραπλήσιον ἔχει ἕκον ἐσιν
ἑδεις, ὅς δ' αὐτὸν οἶδεν ἀναίρετον φοί-
νικα. ἀλλ' οἶδε μόνον τῶν φευγόντων μα-
κροτέρωτον, μόνος δὲ κατ' ἐνδύ προῖον
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διασάζει τὴν βλάστην.
Hoc est, ex versione nostra: Palma ab A-
polline processit, & à pulcherrimo Deo pro-
cessit, pulcherrimis quoq; in locis nasci con-
suevit: eadem in altum se erigit, & humo
se extollit quàm maximè: atq; ad ipsum
ut ita dicam, cælum pergere contendit. Vi-
goris, etiam ac vita tempus eiusmodi ha-
bet: adeo ut nemo sit, qui citò peremptam
palmam nouerit. Duntaxat quisque so-
lam æstirpibus, quæ oriuntur à terra, lon-
gioris aui esse agnoscat. Porro cum sola pal-
ma pergat rectà in capite, surculum conser-
uat. &c. Hæc à me primum Græcè &
Latinè edita clam te esse nolui, quæ si lu-
bet conferes cum ijs, quæ de hac arbore
scribuntur à Theophrasto lib. 1. histor.
plant. cap. 23. & à Philone Iudæo 1. de Vi-
ta Moïsi.

AD EMBLEMA XLIV.

Vt speres nil nisi quod liceat] Inde illud

B. Pauli 2. ad Titum: φρονεῖν εἰς τὸ σωφρο-
νεῖν [sapere sobriè] Martialis:

Crede mihi sapere est, non nimium sapere.

AD EMBLEMA XLV.

Kalendarum ἐκφορασιν, seu descriptionē
elegantissimam habes Attico sermone scri-
ptam olim à Libanio Sophista Antioch. &
pridem Latinam à nobis factam, pag. 178.

editionis nostræ bilinguis. In ea solemnita-
tem earum percelebrem, & munerum
genera graphicè & festinè expressa repe-
ries.

AD EMBLEMA XLVII.

De Porphyryone Georgij Pisid. in
Carm. κοσμοκρῆτας, à vers. 998. ad 1103.

etiam διγῶμεν, νε μαχλάδας καὶ πέρηνες
δέαν οδίσσε memorat fol. 37. & 38. edit.

& versionis nostræ. Itemq; Eustath. in 3.

Odyss. luculenter.

Abdita in arcanis natura est causa]

Dicitur in ijs, quæ ἀναιτιολόγητα Græci

vocant; de quibus fusè agit B. Augustinus

lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 4. & 5. Ihs, in-

quit, & similibus Dei miris operibus infor-

ma

ma mortalium ratiocinatio vincitur.

AD EMBLEMA XLVIII.

Aiacis tumulus] Ajax, Græcè αἶας dictus ἀπὸ τοῦ αἵετος, ab aquila præpete alite, quæ apparuit postquam Hercules precatus Iouem esset, ut Telamonem hospitem suum orbem liberis augetet: Pindaro perhibente in Isthm. Od. 6. Stroph. 2. & 3. [cuius etiam nos supra Emblem. 28. mentionem fecimus] καὶ νῦν ὄρνις φανεύτος Κέκλετ' ἐπ' ὄνυχον ἐνυρβίαν Αἰάντα. Virgilianus etiam versus in Eclog. 1. Dic quibus in terris inscripti nomina Regum

Nascuntur flores.

innuit ὁ παλιν τὸν Αἶα, primas vocales Αἰαῖς, Αἰάντος expressas arcana vi quadam naturæ fuisse in Oebalio flore, qui cruore Αἰαῖς resperfus è candido purpureus factus est. Ouidius 13. Metamorph. *Litera communis medijs puerorū; viroq; Inscripta est solijs, hac nominis, illa querela.*

AD EMBLEMA LI.

Idem argumentū fabulæ Aristophanis, cuius ἐπὶ γυναικῶν est, Σοῖνες, hoc est, *Veſpa.* quo nomine traducuntur rabulæ & caustidici iurgia & conuitia iactantes, & maledictis certantes. Ad quos pertinet illud Homeri Iliad. 20. ὁ πατοῖον κ' ἐπὶ πῶδα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακάσαι.

Si quis traducas, ita traduceris ab illis. Illud item Pindarii Olymp. 1. Epod. 2. ἀκέρδεια λείσσει δαμίνα κακαγόρους. Hoc ita verti:

Nonna semper maledicos damna manent.

AD EMBLEMA LII.

Nonnus Panopolit. lib. 5. Dionysiacōu, Actæonem post obitum ita patrem, ut canibus suis parceret, inducit.

Αλλὰ πᾶτερ πηματὴν πόρεμοι χάριν ἀφραδέας δὲ

Πένθος ἔχων φιλότεκνον, ἐμὲς μὴ κτεῖνε φονίαν

Παιδοφόνες ὄκτειρον ἀμεμφέας. ἡ μετέπης γὰρ

Θηρεῖς ἀέκοντες ἀπεπλάγχθησαν ὁπωπύς.

Quos ita Romanis modulis expressimus: Extremum pater hunc quaso impetire fauorem:

Ne luctum ob nati innocuos occide canes, quia

Parce meis potius caſoribus: error adagit Inuitos, hac deceptos facies; feruina. Quis catulus cerno unquam parcat?

AD EMBLEMA LIV.

De Medæ ſeuitia Libanius in Ethopica 1. Quid dixerit Medea liberos ſuos occiſura, pag. 138. editionis noſtræ. Colchidos] vide Apollonium in Argonaut.

AD EMBLEMA LV.

Ratio quem nulla gubernat] Gratius in Catm. Cynegético hunc inconfultum vocat, cuius

Vita fuit error in omni.

ſtatimq; ſubiungit:

Post alia propiore via, meliusq; profecti Te ſociam Ratio rebus ſumpſere gerendis.

Homerus iuuenum indolem hoc verſu pulchrè expreſſit:

ὁ πλοτέραν ἀνδρῶν αἰσφύρας ἡσέδοντα. Hoc ita reddidit Lucetius lib. 2.

— atas improvida ludificatur. Aufonius Eidyll. 15.

— iuuenum temeraria pubes.

AD EMBLEMA LVI.

Lapſus ab axe miſer] Horatius: Terret ambuſtus Phaethon auaras Spes.

AD EMBLEMA LXI.

Leges Epigrammata faciliſſima ἐς λέπτες, lib. 1. Antholog. Græcor. Epigr.

AD EMBLEMA LXII.

Vespere qua tantum volitat &c.] Nuxteps generale nomen est πετενὲ νυκτερινῶ. Helychio etiam νυκτίβιος exponitur, ὁ ἐν νυκτὶ ὡς ἡμέρα διαγων τοιαῦτα δὲ τὰ θύπια καὶ τὰ πλείω τῶν πτηνῶν. Qui per noctem degit ut per diem, cuiusmodi fera sunt & volucres pleraq; Idem Nuxtidæ explicuit γένος τι τῶν τοι λοιμικῶς νόσος ἐνδωκόντων. Genus quoddam pestilentes morbos inſequantur. Videtis an hi ſint Libitinarii, qui vernaculè Corni nuncupantur. Pſalm. 101. ὡς νυκτικὸρα ἐν οἰκοπέδῳ [Sicut nycticorax in domicilio] B. Auguſtinus in eius Pſalmi enarratione: Nycticorax, inquit, eſt avis amans noctem. Parietina dicuntur, quas vulgo dicimus ruinas, vbi parietes ſtant ſive recto, ſive habitantibus; ibi habitat Nycticorax.

AD EMBLEMA LXV.

Hinc fatuos &c.] Nobis: Sanniones dicuntur, qui ſunt in dictis fatui, & in moribus.

IV.
Rabule,
& male-
dici.

II.
Actæon
pro ſuis
canibus
oratur.

II.

III.

III.

IV.

Iuuenum
indoles.

III.

II.

III.
Nuxte-
pis.Nyctico-
rax.

III.

ribus, & in scenis, qui μῶροι dicti Græcis. Cicero 2. de Orat. Quid tam ridiculum, quam Sannio est? qui ore, vultu, imitandis moribus, voce deniq; ac corpore ridetur ipso?

II. AD EMBLEMA LXVII.

Ethopœiam geminam de Niobe, quid dicere potuerit amissis liberis, habes apud Libanium, pag. 143. & 145. editionis & versionis nostræ.

III. AD EMBLEMA LXIX.

φιλαυτία] Hic φιλαυτος, quem transfuersum agit Cæcus amor sui. Flacco permittente,

— sine rivali seq; & sua solus amabit. Aristoteles 11. Moral. ad Nicomach. ἐπιτιμῶσι τοῖς αὐτοῖς μάλιστα ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν αἰσχυρῷ φιλαυτὲς ἀποκαλῶσι. Tandem exposita φιλαυτία vitiosa, optimum illius vitæ genus esse probat, qua virtute præditus meliorem sui partem amat, qua sapit & intelligit, ut sibi & aliis proffit, τὸν ἀγαθὸν δὲ φιλαυτὸν εἶναι, καὶ γὰρ αὐτὸς ἐνὶ ἑαυτῷ τὰ καλὰ πράττων, καὶ τὰς ἄλλους ἀρετίζει.

AD EMBLEMA LXX.

III. Progne mibi garrula somnos Rumpis] Hirundinem perugilem seu vigilacem vocat Aufonius in Phaleuciis Ephemeridis: Iam strepit nidis vigilax hirundo. ut Hesiod. λακέριζα κορῶν dicitur cor-nix garrula.

AD EMBLEMA LXXIV.

III. ἢ ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.] Flavos coma nexus revincis molliter.

Huic Laidis tumulto non inconcinne infereretur quæ apud Libanium dicit meretricum cum respiciisset, in Ethopœia, τίνας ἀν εἴποι λόγος πόρνη σωφρονήσασα, pag. 170. editionis & versionis nostræ; hoc exordio: ἐρρέτω μοι γένος τῶν προαγωγῶν. Valeat mibi genus lenonum. In medio legendum, νόμον ἐν τῷ Λιβιάνῳ θύσω. Legem in Libano constitutam. de Libano monte, in quo delubrum & signum fuit Veneris. In clausula proficitur se eversuram τῶν ἐτέρων, vel potius ἐταυρῶν πικρὸν ἐργασήριον. Meretricum acerbam officinam.

AD EMBLEMA LXXV.

II. Constat hic alludi ad Platonicum hoc: ἡ δὸρὴ δὲ λεαρ κακῶν. Voluptas est a malorum. de quo supra.

AD EMBLEMA LXXVI.

Et rationem animæ perdere, quisquis amat] Minimè malè, εὖνδῃ, quamvis ἐυγενεῖ, sibi non cauenti à meretricum illecebris, iamq; irrecto appositè quis dixerit, quod apud Sophoclem in Electra de Orestis casu memoratur:

— ἀνωλόλυξε τὸν νεανίαν οἷα ἔργα δρᾶτας, οἷα λαγχάνει κακὰ.

AD EMBLEMA LXXVII.

Glossar. vet. Philoxeni, Amuletum, pro Amuleto exponit φυλακτήριον, quasi tutamen seu præsidium. Ibidem ἀποτροπαισμός, detestatio & expiatio, explicatur: quod huic Emblemati non est absolum.

AD EMBLEMA LXXVIII.

Quam quadriradiam] Alciatus legit apud Pindarum Pyth. 4. Stroph. 9. τετρακτὴν ἑνὺν γὰρ τετρακτὰ μὲν. & motacillam quadriradiam vertit, quod verticilla quatuor, quasi κνήμας habeat, duas videlicet alas, [caput & caudam] & sic radijs quatuor rotæ affigi commodè possit; vel quia digitos pedis quatuor habet, duos antrosum, duos retrorsum, ex Aristotele loco laudato, & lib. 4. de part. animal. cap. 12. Germana tamen lectio scholiastæ Græc. ο. & plerisq; eruditis videtur: τετρακτὰ μὲν. Οὐλ. in dandi casu, pro ἐν τετρακτὰ μὲν αὐτῷ ζεύξασα κύκλῳ. Torquillam in quatuor radios habente indissolubili alligatam rotæ. Synesius Cyren. in lib. περὶ ἐνυπνίων.

AD EMBLEMA LXXIX.

Gregorij Nazianzeni carmen Satyricum, κατὰ τῶν καλλωπιζομένων. quod Latinis elegis operosis pridem expressimus & edidimus, ad huius Emblematis ὑπόθεσιν & δήλωσιν spectat; nempe aduersus fucantes se mulierculas, & nimio mundo immundas.

AD EMBLEMA LXXX.

Fontem Emblematis ἀμφίβλε καὶ εἰπέ] An detegens perspicax Commentator, optimè coniecit ex Artemidori ἐνερρηκτικῶν lib. 5. cap. 24. fuisse tractum, sed Heliodorum pro Artemidoro, κατὰ μνημονικὸν ἀμάρτημα scripserat. Vide editionis nostræ διηγήσιν pag. 26. Adis etiam Acmetis F. Scirim ἐνερρηκ. cap. 104. pag. 71. & 72. eiusdem editionis.

Turpe quidem dictu] Primi versus hemistichium huic Homericò par est:

Αἰσχρὸν

III.

Ad epitaphion ἐπιστρώζοντι.

III.

Locus Pindari de Syge.

IV.

II. De fontem Emblematis.

III.

Delubrum Veneris in monte Libano.

Αἰσχρὸν μὲν ἄνθρωπον τε μένειν.

Sententia ab Aristotele sic explicatur lib. 4 Ethic. Nicomach. ἀκαρὸς οἷο ἐστὶ, τοιαῦτα λέγειν καὶ πράττειν, καὶ οὕτω ᾧ. Qualis quisque est, talia loquitur & facit, itaque vivit.

AD EMBLEMA LXXXI.

Non se, non alios utilitate iuvat] Hesiodus versus de ingeniorum differentia scitè apud Liuium M. Minucius in con-
tionis ad milites exordio, Decad. 3. lib. 2. Sæpe ego audiui, milites, eum primum esse vitum (Hesiod. πανάρσιον) qui ipse consulat quid in rem sit: secundum eum, qui bene momenti obediatur (ἐσθλὸς δ' αὖ κα-
κείνος δ' εὖ εἰπόντι πείθεται) Qui nec ipse consulere, nec alij parere scit, eum ex-
tremi ingenij esse. οὐ δ' αὖ ἀρχίος ἀνὴρ.

AD EMBLEMA LXXXII.

Hesiodus 1. ἐργων.
Οὐ τοι ἔργον ὄνειδος, ἀεργείη δ' ἔγ' ὄνειδος.
Non opus est probum, sed segnis inertia pro-
brum est.

Basilii Magni in Hom. σχολή, ἀνευ θεῶ, μήτηρ πομπρίας. Otium sine Deo parentis improbitatis est.

AD EMBLEMA LXXXIII.

Remora] Remoram Græci non tantum ἐχεννίδα vocant, sed & ναυκράτην, ut no-
stet Georgius Pisides Cosmurgie versu 983. & seq. ubi de medela sceleti ipsius, vers. 994. Porro Echeneis multis parasan-
gis ditat ab Echino, de quo idem Pisides versu 1133.

AD EMBLEMA LXXXIV.

Heroica vetus paremia ad hoc Emble-
ma referri potest:

Πελομαθημοσύνη ἥσέ κενεώτερον ἐδὲν.
Doctrina varia multa arteq; inanius est
nil.

Aristoteles Politic. 1. πολιτικὸν improbat
gladio Delphico similem, cuius duplex v-
lus erat, πενυχρὸς.

AD EMBLEMA LXXXV.

De Tantalo eiusq; saxo Homerus in
νεκυσία Odyssea, Pindarus Olymp. Od. 1.
Epod. 2. καταπέφαι μέγαν ἄλβον ἐκ ἐδο
νέσθη. κέρρα δ' ἔλεν ἄταν ὑπέροπλον
τὰν οἱ πατὴρ ὑπερκρέμασε, καρτερὸν
ἀντὶ αἰθῶ. Idem in Pyth. Od. 3. de Aesculapio: κέρρα δ' ἡ σοφία δέδεται. Tertul-
lian. aduersus Gentes cap. 14. Est ille de
Lyricis (Pindarum dico) qui Aesculapiū
cantu auaritiae merito, qua medicinam no-

center exercebat, fulmine vindicatum.

Qui quasi non habeas] Huc prouerbiū
Iunij, Alauda. 4. 37.

AD EMBLEMA LXXXVII.

Herodotus in Thalia lib. 3. scribit, Da-
rium Regem Democedi Croroniatæ Me-
dico, à quo tali sen astragali luxati crucia-
tu liberatus fuerat, largitus est duo com-
pedum aurearum paria, χρυσέων πεδέων
δύο ζεύγεια. Tum iocosè Democedes mu-
nificum Principem interrogauit: εἰ οἱ δι-
πλήσιον τὸ κακὸν ἐπὶ τῆς νέμει, ὅτι μιν
ὑγέα ἐποίησε. Nunquid se duplici malo
remunerandum constituisset, quod ope sua
sospes euasisset. Ausonius in Iudo Septem
Sapient. Solonem ita loquentem de Cyra
fingit:

— Cræsum in amicus habet,
Vinctumq; pedicis aureis secum iubet.
Reliquum quod esset vita, totum degeret.

AD EMBLEMA LXXXVIII.

Proluit aluum Ibi] Habes apud Geor-
gium Pisidam in Cosmurgie ἐκφρασιν I-
bidis venustissimam, & κλυσμή, purgato-
rij medici ab hac auge indicati, quando χρ-
λὸν αἰμὴς ἐμβάλεσσα τοῖς ἔσω,
Salsum profundens visceri succum intimo.
Sic arida fluxus onera trudit foras, &c.
pag. 40. & 41. edition. nostræ.

AD EMBLEMA XCIV.

Ex inuidia & discordia hæ querimonie
inter opifices ὁμοτέχνες. Vnde Hesio-
dium istud:

καὶ κεραμεὺς κεραμεὶ κατέει, καὶ τέκτοني
τέκτων.

Et figulus figulo, & fabro faber inuidet
omnis.

Alioqui Nulla fuit res parua unquam a-
quantum, addo nec unanimum, ut Auso-
nius M. ait in Herediolo, Aristoteles in Po-
litic. & 8. Ethic. ad Nicomach.

AD EMBLEMA XCV.

Hoc symbolū est humani generis εὐ-
τολεθροφῶν. Siquidem.

Audax omnia perpeti

Gens humana vniuersa vetitum nefas
ut canit Flaccus ex istis Homeri 1. Odys-
Σῶσιν ἀπασθάλινσι ὑπὲρ μόρον ἄλγε
ἐχέειν.

Basilii Magni Homil. 2. in Hexæm-
pag. 22. edit. nostræ; & Gregorius Nyssa-
nus in 4. Cant. initio.

AD EMBLEMA XCVIII.

Naturam hoc dicere rerum est] Lucre-
tius.

III.

II.

Democ-
des Medi-
cus Da-
nij.

III.

Ibis cly-
steris in-
uentrix.

IV.

Figulus
figulum
odit.

IV.

Natura humana duplex. tuis aureo hoc Hexametro *μικροκόσμος* vim naturamq; comprehendit:
Altera pars homines terra sumus, altera cœli.

Anima. Hanc Aristoteles τὸ θεῖον appellat, alii τὸ κρείττον. Ovidius meliorem partem, in Epilogo Metamorph.
Parte tamen meliore mei super alta perennis

Corpus. Astra ferar. Illam verò,
—qua nil nisi corporis huius

Ius habet,
Plato σῶμα ὡς σῆμα. vt sepulchrum animi. Phocylides, Σῶμα γὰρ ἐκ γαίης ἔχουμεν, καὶ πάντες ἐν αὐτῇ λυόμενοι κόνις ἐσμεν, ἀπὸ δ' ἀνὰ πνεῦμα δέδεκται. Iuven.
— mors sola fatetur

Quantula sint hominum corpuscula.
Basilus Imperator in προτροπικῷ ad Leonem filium, σῶμα χόμα, tanquam glebam esse vult. Georg. Πῦλides κοσμηγίας vers. 658. τὴν καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λυραν: Carneam nostram lyram, corpus humanum nuncupat.

AD EMBLEMA XCIX.

III. Fortuna & Ars se re circa idē sunt. Vt sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes] Aristoteles 6. Ethic. ad Nicomach. scribit, Fortunam & Artem circa eadem quodammodo versari, idq; firmat auctoritate Agathonis Comici: τὸ πῶς τινὰ περὶ τῆ αὐτῆς ἐστὶν ἡ τύχη, καὶ ἡ τέχνη, καθάπερ καὶ Ἀγαθὸν φησὶ.

τέχνην τύχην ἐσερξε, καὶ τύχην τέχνην.
Fortuna amavit Ars, & Artem Fors quoq;

AD EMBLEMA CII.

II. Scyphus Nestoris. Proponitur hic Nestoris κύλιξ ex 11. Iliad. Homeri, de cuius artificio quosdam veterum Criticorum libros integros edidisse constat. Apud Athenienses Dipnosophist. lib. 12. tractantur quaestiones aliquot super Homericis versibus in huius Nestoris poculi descriptione: cuiusmodi istud est de clavis aureis, quibus canit poeta fuisse hunc scyphum argenteum πεπαρμένον. Quod sic explicatur & legitur ex emendatione eruditorum virorum: οἱ μὲν ἐν λέγεσιν ἐξωδὸν δεῖν ἐμπείρεσθαι τὴν χρυσῆς ἥλως τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι κατὰ τρόπον τὸν τῆς ἐμπαικτικῆς τέχνης. Fabrilis utiq; artis verbum est ἐμπάειν, quod declarat clavis bullisq; adactis & infixis sceptrum aut vas aliud quod ornate. Porro opus ita elaboratum ἐμπαικτικὸν indigebant. De cuiusmodi operibus videlicet quæ eruditè notata sunt à

C. V. Ilac. Casaubono ad lib. 2. Suetonii. & lib. 11. animaduers. in Athenæ. cap. 12.

AD EMBLEMA CIII.

Versus Bacchidis ex Stobæo sic vertit Morellus]

Hoc ego scio, imbellis licet sis sœmina,
Vt quanto magis quis res Deum cognoscere
Desiderat, tanto minus eas nouerit.

AD EMBLEMA CV.

Emblema eodē, quod hoc Trimeterum Græcum refertur:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις ἐκ αὐτοῦ σοφός.
Odi Sophistam, qui sibi ipse non sapit.
quia nequidquam sapit. Paulus ad Roman. 12. μὴ ὑπερφορεῖν παρ' ὃ εἶσθε γινώσκοντες.
quod pulchrè Martialis ita expressit:
Crede mihi sapere est, non nimium sapere.

AD EMBLEMA CVI.

Dura lues] Morellus mauult τὸ διῶν, referre ad τὸ δεινόν. quod graue & formidabile est. ἀπὸ τῆ δέας.

Anobis temperet anne manus?] Musæ apud Musiciū Epigrammatographum 1. Antholog. minitanti Veneri, nisi ipsæ nomen suum venerarentur, se aduersus eas ἔρωτα, Cupidinem suum armaturam, respondent:

Ἡ μὲν ἐπέταται τῷ τοῦ παῖδος ἀριον.
Non volitat nobis ille Cupido puer.

AD EMBLEMA CVII.

Altera sed manuum flores gerit] Flos, quem dextra tenet nudus Amor, non terram solum designare, sed & cœlum ipsum videtur: siquidem à Columella lib. 10. terrestria sidera flores scitè vocantur. Itaque ἀνθος à Græcis dicitur flos, ἀπὸ τῆ ἀνω δέας, quod sursum tendat; vt tendit in ardua virtus, & ignis cœlum petit, ideoq; à Gregorio Nazianzeno conferuntur ἀνθεοσι παῖς, καὶ ἀρετῇ.

Quod verò Commentator hic in Epigrammatis sui clausula asserit, piscem ferum esse, nec vlla arte cicutari posse, firmatur à Basilio Magno Homil. 7. in Hexæm. pag. 88 6. edit. nostræ his verbis: ἰδίος κληρὸς τῶν ἰχθύων, ἰδία φύσις, διατακτικῶς καὶ ῥωστικῶς ἰδιότροπος ἢ ζῶν διὰ τὸ τοῦ ἰδέ τιθασθέναι τε τῶν νηκτῶν καταδέχεται, ἰδὲ ὅλως ὑπομένει χειρὸς ἀνθρώπων ἐπιβολὴν. In quem locum videlicet Notas nostras, quæ 3. Tomo Basilic. continentur, pag. 89. ex Plutarcho, Plinio, Athenæo, Martiale, & alijs auctoribus, de mansuetis & cicutatis piscibus.

AD

IV.

pag. 451.

AD EMBLEMA CVIII.

Euclidis ex Stobæo versus sic reddit Morellus]

*Qui non amorem censet ingentem Deum,
Niminibus atq; angustiorum ceteris,
Ineptus est, magni vel ignarus boni
Negat esse maximum Deum mortalibus.*

AD EMBLEMA CXI.

III. &

IV.

Lex talio

nis.

*Ut quæ alijs fecit, patiatur] Hæc, quæ
de lege talionis dicta sunt, à Federico Mo-
rello excocta, emendata & illustrata sunt.
Aristoteles 5, de Morib. ad Nicomach. &
4. Ethic. ad Eudemum scribit, Pythagoreis
τὸ ἀντιπεπονδὸς legem talionis esse
ἀπλῶς δίκαιον, Rhadamanthi ius hoc He-
siodo versu expressum:
Εἴθε πάδοι τὰ κ' ἐρεξε. Δίκην γ' ἰθεὶα
γενόιτο.*

*Si quod quiquis alijs fecit, patiatur, erit ius.
In clausula oraculi Pythij ad Lacedæmo-
nios apud Pausaniam in Messeniis:*

*ταῖς δ' ἀνταῖς τέχνασιν ἀλίσσεται, αἴσ-
περ ὁππρῆσθ.*

*Artibus est quibus aggressus, capietur ab
ipsædem.*

*Pindari quoq; Scholiastes in 1. Pyth. [no-
stet in 4. Pyth. habet] laudat hunc Heroi-
cum in eundem sensum:*

*Οἷα δ' ἀνὴρ ἔρξοι, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰ-
κάνει.*

*Qualia quis parat, talis manet exitus il-
lum.*

AD EMBLEMA CXII.

*Bianoris clausulam sic verterem liben-
tius & dilucidius:*

*Vos pro delicijs stimulos fixistis acerbos,
Va sauis grati vindicibus laticis.*

*Versus Euripidis in Hippolyto sic ver-
tit Morellus]*

*PH. Quid est, quod homines predicant a-
mare, se?*

*NVT. Suavisissimum, nata, atq; idem est a-
cerissimum.*

AD EMBLEMA CXIII.

*Quod Venus Anacreontica, & Theocritea
non sine felle mellito Cupidini exprobrat,
in ipsammet Catullus retorquet hoc acu-
leato verficulo:*

*spinosas Erycina ferens in pectore curas.
Vis hanc ob causam oculos pictura pasce-
re inani? Conuertere eos, si lubet ad nebulam
pictam in pariete, & fucatam tabulâ, quam
Treniti in Triclinio Aëoli memorat se vi-
disse Ausonius, Ibi Cupidinem cruci affige*

bant Heroine amatrices, quæ sibi ignoscen-
tes plectebant Deum. Hanc imaginem spe-
cie & argumento miratus poeta Consula-
ris, hoc lepido lemmate Eclogani 6. elegan-
tissimam condidit. *Cupido cruci affixus.* In
cuius Eidyllijs προσφωνήσας fatetur, se mi-
randi stuporem transulisse ad ineptiam
poetâdi. Quod si quis φιλόχρηστος ad pium
studium transferre volet, audiat beatissi-
mum Martyrem ἰσαπόστολον Ignatium in
aurea epistola, de salutis nostræ autore ex-
clamantem: ὁ ἔσας μὲ ἐσαύρωται. *Amor
meus crucifixus.*

AD EMBLEMA CXIV.

ἐκ ὁ ἔσας ἀδινεῖ &c.]

*Non homines Amor urit, sed lasciva virum
vis;*

Prætexunt dulci hoc nomine nequitiam.

AD EMBLEMA CXVII.

*Senarij vetus Græcorum proverbiale à
Plutarcho laudatur, quod integrè ita legen-
dum:*

Τα μὲν γέρον αὐτῷ, τε καὶ τοῖς γέιτοσι.

Ducit senex sibi & propinquis coniugem.

*Nicetas Choniates, initio Historiæ Andro-
nici Comneni, increpatum Imperatorem,
quod Annam Alexij Imperatoris (quem
regno viroq; spoliatur) sponsam Regis Fræ-
corum filiam connubio sibi iunxisset, nihil
verecundatus effectus & vietus senex, κρη-
νὸν ἀποζῶν [priscam soliditatem redolens]
sobrinæ uxorem adolescentulam ro-
scam, & nondum annos vadeim natam
per nefas amplecti, παραγαλίζωντος ὁ
πέπων τὴν ὀμρακίζουσαν, &c. pag. 138. edi-
tionis Basil.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

*647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
τὸ νόμος σύμβολον. Mercurij caduceum si-
gnum legis esse: quæ κηρύκεα fecialem
πατῶν ἐχθρίων ἀντιπρόμενον, ab hostibus
missum, saluum & incolumem servat, πρὸς
τὸς θάνατος καὶ πᾶσις ἀσπίδος αὐτὸς δ' ἐς
ὄπλον τὸ κηρύκειον. quævis lorica & quo-
vis clypeo fortius armatura genus, præconi
præbens. Caduceum videlicet. Quo magis
mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
bat (non procul à fanō Ἀγῶραις Διὸς, Io-
nis foren(sis) ἑνὸς καὶ αὐτοῦ, cognominatum
fuisse, quasi narium amputatorem; quod
fecialibus ab Orchemenijs delegatis pro
tributo naves ignominiosè amputasset.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

*647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
τὸ νόμος σύμβολον. Mercurij caduceum si-
gnum legis esse: quæ κηρύκεα fecialem
πατῶν ἐχθρίων ἀντιπρόμενον, ab hostibus
missum, saluum & incolumem servat, πρὸς
τὸς θάνατος καὶ πᾶσις ἀσπίδος αὐτὸς δ' ἐς
ὄπλον τὸ κηρύκειον. quævis lorica & quo-
vis clypeo fortius armatura genus, præconi
præbens. Caduceum videlicet. Quo magis
mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
bat (non procul à fanō Ἀγῶραις Διὸς, Io-
nis foren(sis) ἑνὸς καὶ αὐτοῦ, cognominatum
fuisse, quasi narium amputatorem; quod
fecialibus ab Orchemenijs delegatis pro
tributo naves ignominiosè amputasset.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

*647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
τὸ νόμος σύμβολον. Mercurij caduceum si-
gnum legis esse: quæ κηρύκεα fecialem
πατῶν ἐχθρίων ἀντιπρόμενον, ab hostibus
missum, saluum & incolumem servat, πρὸς
τὸς θάνατος καὶ πᾶσις ἀσπίδος αὐτὸς δ' ἐς
ὄπλον τὸ κηρύκειον. quævis lorica & quo-
vis clypeo fortius armatura genus, præconi
præbens. Caduceum videlicet. Quo magis
mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
bat (non procul à fanō Ἀγῶραις Διὸς, Io-
nis foren(sis) ἑνὸς καὶ αὐτοῦ, cognominatum
fuisse, quasi narium amputatorem; quod
fecialibus ab Orchemenijs delegatis pro
tributo naves ignominiosè amputasset.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

*647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
τὸ νόμος σύμβολον. Mercurij caduceum si-
gnum legis esse: quæ κηρύκεα fecialem
πατῶν ἐχθρίων ἀντιπρόμενον, ab hostibus
missum, saluum & incolumem servat, πρὸς
τὸς θάνατος καὶ πᾶσις ἀσπίδος αὐτὸς δ' ἐς
ὄπλον τὸ κηρύκειον. quævis lorica & quo-
vis clypeo fortius armatura genus, præconi
præbens. Caduceum videlicet. Quo magis
mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
bat (non procul à fanō Ἀγῶραις Διὸς, Io-
nis foren(sis) ἑνὸς καὶ αὐτοῦ, cognominatum
fuisse, quasi narium amputatorem; quod
fecialibus ab Orchemenijs delegatis pro
tributo naves ignominiosè amputasset.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

*647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
τὸ νόμος σύμβολον. Mercurij caduceum si-
gnum legis esse: quæ κηρύκεα fecialem
πατῶν ἐχθρίων ἀντιπρόμενον, ab hostibus
missum, saluum & incolumem servat, πρὸς
τὸς θάνατος καὶ πᾶσις ἀσπίδος αὐτὸς δ' ἐς
ὄπλον τὸ κηρύκειον. quævis lorica & quo-
vis clypeo fortius armatura genus, præconi
præbens. Caduceum videlicet. Quo magis
mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
bat (non procul à fanō Ἀγῶραις Διὸς, Io-
nis foren(sis) ἑνὸς καὶ αὐτοῦ, cognominatum
fuisse, quasi narium amputatorem; quod
fecialibus ab Orchemenijs delegatis pro
tributo naves ignominiosè amputasset.*

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege, pag.

I I.

pag. 476.

AI

Androni-
cus senex
puellam
duxit.

III

IV.
Caduceus
Mercurij.Hercules
ἑνὸς καὶ αὐτοῦ
suis.

II.

AD EMBLEMA CXXI.

ιδέν πείνας &c.]

Nullum penuria est onus molestius.

AD EMBLEMA CXXII.

III.

Occasio
unde di-
ta.

Me semel alipedem] Occasio Græca dictio est, vt docuimus & scriptus alibi. *καρπός*. articulo adiuncto nomini, & mutatione literæ caninæ in sibilum, more Romano.

AD EMBLEMA CXXV.

IV.

Fortuna
volubili-
tas.

Liuius lib. 35. Quod diutius trahebatur bellum, variabant secundæ aduersæq; res nō fortunam, n. agis quā animos hominum. Paulus Aemilius Cos. apud eundem Liuiū lib. 55. hæc Græco sermone Perseo captiuo dixit: Vt cunq; hæc, siue errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt, bonum animum habet; multorum regum, populorum casibus cognita P. R. clementia, non modò spem tibi, sed propè certam fiduciā salutis præbet. Latine deinde suis: Exemplum insigne cernitis, inquit, mutationis rerum humanarum: vobis hoc præcipuè dico, iuuenes; ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consuleret decet, nec præsentem credere fortunæ, cum quid vesper ferat, incertum sit. Is demum vir est, cuius animum nec prospera statu suo effert, nec aduersa refringit.

AD EMBLEMA CXXVII.

III.
ένόδιον
σύμβολον.

Muscula tibi se occurrat] De hoc auspicio, quod Græci *ένόδιον σύμβολον* vocant, Theophrastus in Charactere *δεισιδαιμονίας*, ita scribit: *τιν' εδ' όν' άν' παραδραίμη γαλή, μη πρότερον πορευθίναι εως διαξείλδη τις, ή λίδης τρείς ύπερ τής εδ' διαλάβη*. Si superstitiosus viam, muscula ingrediente, transcurrerit, non ante progreditur, quā alius prior transierit, aut ipse res lapides trans viam miserit. &c. Plautus in Stichō. Aristophanes in Concionantibus, *γαλῆς* transcursum diremissee comitia docet. Artemidor. 3. *ένειροχρ*. B. Augustin. lib. 2. de doctr. Christ.

AD EMBLEMA CXXVIII.

II.
Locusta.

Locustarum tantæ nubes (inquit Liuius lib. 52.) à mari vento in Apuliam repente illatæ sunt, vt examinibus suis agros late operirent.

AD EMBLEMA CXXXI.

II.
Acer.

Α τε, άτυ, άτει. à vocabulo Hebraico *Hata*, quod errare, nocere, offendere, denotat. Budæus in Annotationibus ad legem 2. ff. de legib. Homerī & Hesiodi versus

expendit de hoc demone humano generi infenso; vt Suidas Aten indigitat *τόν Διάβολον, τόν άντικείμενον*. quam odiosam notationem Satan etiam Hebraicè præ se fert. Hoc firmat Bessario lib. 3. in calumniar. Platonis, vbi scribit [vt & nos adduximus] Homerum siue beneficio quodam nature, siue Moysis prophetæ scriptis, carmine suo exposuisse lapsum Luciferi, quem ille Aten appellat. Eandemq; Noxam Aferæus vates in Theogonia, contubernalem esse canit Dysnomiz, perversæ iuris legumq; constitutioni. *Δυσνομίην Α' την τε συνήδεας αλλήλητι*.

Luciferi
Lapsus

AD EMBLEMA CXXXIII.

Toto mandat *ή* orbe legi] Laureas Tullius libertus M. Ciceronis, ita scitè claudit carmen in fontes calidos villæ Academicæ, apud Plinium lib. 3. Nat. hist. cap. 2.

Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori

Hoc dedit, hæc fontes cum patefecit ope. Vi, quoniā totum legitur sine fine per orbē.

Sint plures oculus que medeantur aque.

Libanius in *Βασιλικῶ*, seu Panegyri Constanti & Constantio Imperatoribus dicta, pag. 4. editionis nostræ Græcolatinæ: *δοτ' έν τοις γυμναίοις άγασσιεις τις παιδοτρί βασι έρχεται τι της άπό τών σεφείων εύκλείας, έτος ό τή λόχη συαίτιος κοινώνεις της άπ' άυτῆ φιλοτιμίας*. Vt in certaminibus (inquit) gymnicus aliquid à coronarum celebritate ad ludimagistros peruenit: ita sermonis causa adiunximus, orator par ticeps honoris, qui inde proficiscitur. Idem in Orat. de Antiochen. Professoribus, multa in hanc sententiam enunciat, utraq; lingua nuper à me edita.

II.

IV.

AD EMBLEMA CXXXV.

Cicero lib. 1. de Inuent. Qui ita se armat eloquentia, vt non oppugnare comino da patriæ, verum propugnare possit, is mihi vitæ & suis & publicis rationibus vtilissimus atq; amicissimus civis fore videtur. Philo Hebræus lib. de Cherub. pag. 88. editionis Adriani Turnebi: *εκατος ημών άσπαρεις καινήν πόλιν άρϊκται τόνδε τόν κάπμον, ής πρό γενέσεως ή μετείχε*. Et mox: *δόγμα εισηγείται πάνσοφον, ότι μάνας κυρίως ό θεός πολίτης έστι*. Quisq; novus in hunc mundum tanquam in novā civitatem venit. Sapientissimū porro decretū censetur, quod solus propriè Deus civis est.

IV.
Civitas
nova

AD EMBLEMA CXXXVII.

Atheniensem άρχαιολογίαν Ilocrates in

II.

Pana-

Nobiles et generosi. Pauathenaici μυροθηκείος inclusit, ubi probat, μόνος αὐτοχρόνας τῶν Ἑλλήνων. Philo Iudæus περὶ εὐγενείας docet, Iudæos nobilitatis vera alios fines ὄρας ἐξαιρέτους præscriptos τῇ καλογαδίᾳ habuisse, ut apud Satyrophorum:

Nobilitas, vera est atq; unica virtus.
AD EMBLEMA CXXXVIII.

II. Laus Hercules. Apud Aristid. Adrianens. in exordio Orat. s. de Hercule: Ὁ φίλτατε Ἡράκλειε, σὲ γε εἰπᾶν αἶψα ὁ ἡδίστος πάντας δὲ πολὺ μνηστὴς εἰ. Gratius vetus poeta Romanus in Carm. Cynegetico idem grauissimis Heroicis cecinit:

Et prædexter erat, geminisq; securibus ingens

Ipse Deus, cultorq; feri Tirynthii orbis;

Quem mare, quem tellus, quem præceps innua Diis

Omnia tentantē, quā laus erat obuia, passi.

Hinc decus & fama primus patrauit honorem.

AD EMBLEMA CXXXIX.

IV. Qui nobis, qui legitimi. Menander Comicus aureo hoc versiculo, quasi lapide Lydio Herculeonē, certum legitimi & spurii ἔλεγχον, indicium patefecit:

Νόθος πομπρὸς ὁ δ' αὖ δίκαιος γνήσιος.

Quisq; improbus, spurius: probus, legitimus est.

Philo Iudæus lib. de Cherub. spurios allegoricè exponit, τὸς νόθους καὶ πλαγίους λογισμὸς, illegitimos, vagos & obliquos cogitatus. Et subiicit: τὰ ὑπερτὰ αἰτέλειαι ἀρετὰι μόνες τῇ τελείᾳ καὶ γνήσιᾳ κτῆματα. Facultates esse perfectas virtutes, solius perfecti ac legitimi possessiones.

AD EMBLEMA CXLIV.

III. Regia sententia. Anchora quod nautis] Utinam regibus & principibus omnibus maneret alta mentis repostum Agamemnonium illud regale ἐπιφώνημα, vel σύγκριμα, non sine namine ab Homero ita celebratum:

Βύλομαι ἐγὼ λαὸν σὸν ἐμμεναίᾳ ἡ ἀπολέσθαι.

Non ego perniciem populi peto, malo salutē.

AD EMBLEMA CXLV.

III. Cacus at est princeps] Iuvat ita cæcutire. Multa intertin Reges (inquit Seneca lib. 4. de Benefic. cap. 37.) in bello præsertim, opertis oculis donant.

Quod solis auribus] Tritum id ē prouerbiali Trimetro:

ἄρχων ἄκκε καὶ δ' ἡγεμὼς καὶ δ' ἡκίος.

Gerens magistratū aqua & iniqua audias.

Huius Emblematis argumentum illustrat Philo Iudæus lib. inscripto, Vita civilis s. de Iosepho. & de Iudice. & de constituendo Principe. Itemq; 2. de vita Moïsis, in cuius præmio hic insignis maximè locus est de boni principis munere: Βασιλεὺς προσίκει προσάπτειν ἀχρὴ καὶ ἀπαγορεύειν ἀμὴ χρὴ ὥς εὐδὴς εἶναι τὸν βασιλέα νόμον ἐμφύχον, τὸν δὲ νόμον βασιλεὺς δέχεται. Regis munus est, quod oportet, imperare; quod non oportet, vetare: ut procul dubio Rex sit lex animata, lex autem iustus Rex. &c. Videbis Libanij iustitiæ elogium, editionis nostræ, pag. 91.

AD EMBLEMA CXLVII.

[Sententiam illam Alexandro Macedonitributam, Morellus potiùs Alexandri Seueri esse iudicat]

AD EMBLEMA CXLIX.

Libanius in Oratione, quam habuit pro Antiochenis, post euerfas Principum imagines Theodosium 1. Imperatorem omnes Atticorum oratorum lecythos & myrothecia in clementia Principum celebranda consumpsit: eam Græcè & Latine pridem edidimus, & Christianissimo atq; clementissimo Regi Henrico Magno, felicis æternæq; memoriæ consecrauimus; idq; munusculum literarium sibi gratissimum acceptissimumq; esse significauit tantus Heros, qui Platonico illud dogma, μεγάλη θυμὸν ἐκ ἀνδρὸς μακροθυμίας εἶναι, egregia regiaq; mansuetudinis & magnitudinis animi copula comprobauit.

AD EMBLEMA CLII.

Extolle cachinnum] Dictum est, cachinnum ἀπὸ τῆ καυχασμῆ, Græco fictum esse, Atticis enim καυχάζειν, cachinnare designat.

AD EMBLEMA CLIII.

Gefnerus Apologum hūc Aesopicum, ut fabulosum commentum explodit, tametsi à Græcis & Romanis antiquis scriptoribus celebratum & peruiulgatum.

Medicata virilia] Guilielmus Rondelietius in tractatu de Amphibijs arcanum naturæ ἀιδόσιον κασσιόσιον aperit.

Vitam ut redimas] Oraculum Evangelicum est: εἰσὶν εὐνῆχοι, οἵτινες εὐνῆχισαν αὐτὸς διὰ τὴν βασιλείαν. [Sunt enim hi, qui seipsos castrauerunt propter regnū] Matthæi 19. Adi Theophylactum.

AD EMBLEMA CLIV.

IV. Teucer apud Sophoclem in Aiace Lorianio, sollicitus de Aiace fratris cadavere, ut illicd conderetur, ait queritans: μή τις ὧς κενὴς Σκύρνον λεαίνης διαμεγών ἀναρπάσῃ. Ne quis vaga catulum leana rapiat hostis debilem. Et causam subiicit: τοῖς δαυσι τοῖς Φιλῶσι πάντες κειμένοις ἐπαγγελῶν. Omnes solent letho datos traducere. At Virgilianus Polydorus sepultus, Aeneam, tumulum suum incautē mouētem, sic increpat, Aeneid. 3.

Sepulchri
non lacef
sendi.

Quid miserum Aeneas laceras? iam parce sepulto.

Parcepias scelerare manus.

Eiusmodi querela est in Epigr. 3. Senecæ philosophi relegati:

Parce relegatis: hoc est, iam parce sepultis.

Et 4.

Occisi ingulum quisquis scrutaris amici,

Tu miserum necdū me satis esse putas?

Et 5.

Crede mihi viros aliquas natura sepulchris

Attribuit: tumulos vindicat umbra

suos.

AD EMBLEMA CLV.

τετράστιχον εἰς τὸ αὐτὸ

Ὁ πῶτ' ἔρος πρὸς πότμον ἀμείβετο τεύχεα λαμπρά,

ἢ πάτμος δ' ἴδεν, καὶ δρέπανον λάβ' ἔρωτος.

Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη πολὺς φῶς δ' ἄδ' ἡ μόριος;

ὁ πλοῦτος δ' ἄρ' ἔρε ἐξέσπεν δρέπανον.

AD EMBLEMA CLVI.

Alciati distichon Græcè redditum.

Τίπτ' ὅλον κῆρ τλῆς παιδ' ἡπεροπεῦσαι ἔρωτα;

Ὡς σὰ βέλη βάλλεν οἰόμενόν γ' ἴδ' ἰα.

AD EMBLEMA CLVII.

II.

Non desunt augustiora epicedia in eloquijs sacris, eis τὰς ἀώρες ὄντας καὶ μοῖραν ἔχοντας θανάτου. ut canit Solon in clausula ἐβδόμαδ' ὄν βίῃ. In primis Davidis vatis & Regis Θεοφιλεστάτη, in Abessalomum filium, impia arma sequēdo interemptum, 2. Samuel. 18. ὅτως εἶπεν ἐν τῷ κλαίειν αὐτὸν ὡς με Ἀβессαλωμ, ὡς με. τίς δ' ὦν τὸν θάνατόν με ἀντί σε ἐγὼ Ἀβессαλωμ ἀντί σε ὡς με. Eiusdem lugubres versus super Saule Rege & Ionatha filio, qui in acie occubuerant, leguntur 2. Samuel. 1. & Codice Iasar. Στήλωσεν Ἰσραὴλ ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων ἐπὶ ταύτῃ σε τραυματιῶν.

Davidis
epicediū
super Ab
solon.

πῶς ἔπεισαν θύνατο; &c. quæ M. Antonius Flaminius elegātissimis dimetris Iambicis olim expressit. Alia id genus Gregorius Nazianzenus in Poemat. & Anthologia Græcorum epigrammatum suppediant; præter Statium in Siluis, & Martialem.

AD EMBLEMA CLIX.

Maxima rixa oritur] Maxima utique cognatio patet inter has voces, heredis, ἐπ' ἑρ' dos, & rixa. Ideo τὸ heres sine diphthongo in antiquis monumentis & ἐπιγραφαῖς scribi constat; idq; ab eruditis probatur, qui τὸ ἐρ' cum, & actionem familiæ eriscundæ ἀπὸ τῆ ἐρί' deduci posse agnoscunt, quia ex diuisione rixa ut plurimum oritur. Catullus in coma Berenices memorat. Dulcia nocturna vestigia rixæ, νυκτερινῆς ἐρίδος.

AD EMBLEMA CLX.

Antigone Sophoclea sancti huius in mortuos officij amorisq; heroici exemplum in signe præbet, de verita Polynicis fratris sepultura anxia:

— κείνον δ' ἐγὼ

θάψω· καλὸν μοι τὸτο ποιεῖν θανέν.

Φίλῃ μετ' αὐτῇ κείσομαι, φίλῃ μετ' αὐτῇ.

— Ipsum fratrem ego

Sepeliām: pulchra mihi mors deinde erit.

Martialis ad Meliorem lib. 8. Epigrā. 39.

At si quis dare nomini relicto,

Post manes tumulumq; persenerat,

Quarit quid nisi parcius dolere?

AD EMBLEMA CLXIII.

Aeneas apud Homerum Iliad. 20. hortatur Achillem, ut sibi temperet a cōuitijs iactandis, quod obtrectatio muliebre sit vitium:

Στρεπτή δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες

δ' ἐνὶ μῦθοι.

[παντοῖοι ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἐνθά καὶ ἐνθά.]

Ὁ σποῖόν κ' εἶπ' ἠσθ' ἔπος, τοῖόν κ' ἐπα-

κέσταις.

Ἀλλὰ τί' ἐρίδας καὶ νέκτα νῶν ἐνέγκη.

Νεκὲν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥς γυν-

ναῖκας.

[Ad verbum sic sonant:

Volubilis enim lingua est hominum, multi

que insunt sermones

Omnigeni: verborum autem mulea profusio

hinc atq; inde.

Quale dixeris verbum, tale etiam audies.

Sed quid rixis et opprobrijs nobis necesse est

Con.

III.

Heres con-

derit.

IV.

Mortui

sepeliri.

IV.

Con-

trahit

re

verbi

mulieris

est.

Contendere mutuo contra, ut mulieres.]
Quibus concinunt hæc Turni apud Vir-
gilium Aeneid. 11.
Larga quidem semper tibi, Drance, copia
fandi.
— sed non replenda est curia verbis.
Quo tunc tibi magna volant. Mox:
— An tibi Maiores

Ventosa in lingua?

AD EMBLEMA CLXV.

Canis] Hecuba, canis vocitata. Iunius
Cent. 7. Prouerb. 83.
Et peragit cursus] B. Augustinus in enar-
tatione primæ partis Psalmi 70. ad vers. 3.
In locum munitum esto mihi. Quid muni-
tus (inquit) cum ad illum locum confu-
geris? dic mihi quos aduersarios formida-
bis? Nescio quis dicitur de montis vertice
clamasse cum Imperator transiret: Non
de te loquor. Respexisse ille dicitur & di-
xisse: Nec ego de te. Contemplerat Impe-
ratorem cum insignibus armis, exercitu,
potestate. vnde? De loco munito. Si secu-
rus ille in alta terra, quomodo tu non in
eo, à quo factum est cælum & terra? Hic
ascribere libet Epigrammatis nostri in hym-
nos Græcos eis Θεοτόκον, clausulam ἀν-
τίστροφον clausula epigrammatis Alciati:
Inuidia humani generis disrumpitur ho-
stis:

Solus & hareticus rumpitur inuidia.

Rumpatur sed uterq; licet, Regina polorum
Satanicam longè despiciat inuidiam.

AD EMBLEMA CLXVII.

Mare ob violentiam ventorum fluctuū
decumanorum quasi ad insuliam adactū,
Mænadi furiosæ comparatur à Basilio Ma-
gno orat. 4. in Hexam. Et ab Euagora in
epist. ad Antipatrum: παλινδρομῶν πρὸς
ἐαυτὲ τὸ δέσποιν μαινόμενον μεγάλην ἀπει-
χῆσαν τῇ χερσὶ τὴν ἐφοδον. Itemque à
Georgio Piside vers. 373. Cosmurgia:
Ὁλὴν ἐαυτὴν οἷα μαινὰς ἀγρία τῇ γῇ
περικύρσασα.

Ut Menas insana & furens toto impetu
Circumfluum allidit solo &c.

AD EMBLEMA CLXIX.

Deorum catus oraculum apud Home-
rum Odys. 8. huc pertinet:
ἐκ ἀρετῶ κακὰ ἔργα κηχάνει τοι βραδύς
αἰὼν.
[Non rectè succedunt mala opera: assequi-
tur tardus celerem.]
de victo Gradino à Mulcibro loripede.

Quod autem omnia tuta timenda sunt pro
dentibus, Lyricus Latinus monet:
Quod quisq; vitet nunquam homini facis
Cautum est in horas.

B. Ioa. Chrysostomus in illa τῶν ἀνδριαν-
των, quæ incipit εἰδὲ καὶ τήμερον luculen-
ter differit, ὅτι χρήσιμος πανταχὲ φόβος,
tameti

— timor ipse malorum

sæpe superuacuos cogit habere metus.

Ouidius.

AD EMBLEMA CLXXIII.

Hexastichon Alciati Græcè expressum,
Ὁ πόποτε δὴ κύκλω σκισέντος χεῖλε σιν
ἄντρον
ἔξετο, ταῦτ' ἦσεν, οἱ καὶ εἰς οἶον
Ἀ' μιν βίσκετέ μοι λάχαν, αὐτὰρ βόσ-
κοι. Ἀ' χαιῖς,
Νειαίρη ἀρ' ἐμοὶ ὕσατον ὅτιν' ἄγων.
Πεύσατο ταῦτ' Ἰ' δακτύλιος. Ὁ μματος
αἰψὰ δ' ἄμερσας,
Κύκλωπ' ἠνὶ δίκην ἔχεν ἀτασθαλίας.

AD EMBLEMA CLXXV.

Tetrastichon Alciati Græcè redditum,
Ὡς λαὸν σκύλαξ μάργας δάκνει αἰδῆλον
ἔτινα δ' ἀνελθὼν τῷ γε βαλόντι φέρει
ὡς πλείοι μὰ δ' ἀντιπαλὺς ἀποφενύσας
ἔωσι,
καὶ οἷς ἐδ' ἐμὶ ἐς' αἴτη δόδοι τρίβον.

AD EMBLEMA CLXXVII.

Supposita nunc colla iugo] Sic apud Ti-
bullum lib. 1. eleg. 10.

— Pax candida primum

Duxit aratus sub iuga curua boues.

Quod sic olim Græcè expressimus:

— εἰρήνη ἀγασθῇ

ἦγεν ἀρσώμενον ζευγάρην βοῶν.
Philemon Comicus pacē vocat τὴν ἐπα-
φρόδιτον καὶ φιλόανθρωπον δεῖν. Suanissi-
mam & mortalibus charam Deam. Eiusq;
munera venustissimis hisce Seuatijs com-
plectitur:

Γάμος, εὐφράς, συγγενεῖς, παιδάς, φίλος,
Πλῆστον, ὑγίειαν, οἶνον, σίτον, ἡδονήν,
Αὐτὴ δίδωσι. ταῦτα πάντ' ἀν' ἐκλήτῃ
τέθνηκε κοινῇ πᾶς ὁ τῶν ζώντων βίος.
Quæ ipsdē numeris ita reddidimus:

Cognitiones, nuptias, festos dies,
Natos, amicos, sanitatem, opes, cibum,
Vinum, voluptates, dedit benigna pax.
Adiis Pacem Aristophanicam, aureum
Drama, hilaritatis dulce seminarium.

AD EMBLEMA CLXXVIII.

τίκτει δὲ θνατοῖσι εἰρήνη μεγάλη
LII 3 πλε-

Omnia
tuta ti-
menda.

III.

IV.

Pacis mē-
nera.

II.

III.
Deus, tu-
tum refu-
gium.

IV.
Mare Ma-
nadi com-
paratū.

pag. 73. πλῆτον.] quod sic F. Morellus obiter emē-
dauit, & vertit:

τίκτει δὲ θνατοῖς πότνι εἰρήνη μεγάλην
πλῆτον.

Magnas opes mortalibus pax parurit.

AD EMBLEMA CLXXIX.

II. Peteruditus Ioachimus Camerarius in
auctario seu appendice ad Philemonē, πε-
ρὶ ιδιότητος ζῶων. aliquot Senarijs lambi-
cis, Græcis & Latinis elegantissimis, cun-
ctis quæ à sacris & profanis autoribus v-
traq; lingua super Alcyone scripta com-
pererat, mirifice comprehendit. Id carmen
δύλωττον non sine fructu percurretis, si
libet & vacat. Exordium eiusmodi est:

Ἡ δ' Ἀλκυὼν ὄρνις μὲν ἐστὶ παράλιον.
Pontum accolit cui nomen est avis Alcyon.

Nidus
Alcyonis. Et post nidi ἐκφράσιν, quod forte nūcupat
νεοττίαν οἶον νεοαυτοπυγμένην, quia nanis
instar concauum sit: Mox subiungit elegiū

amoris coniugalis in hac alite, versa aureo:
Φίλωνδρος αὐτῇ ἢ φιλόστροφος πάνυ,

πιστὴ ἀναποσπώσας συνῆσα γυνὴ πάσει.
Ales mariti perquam amans est fœmina.

Irripua iungit coniugi quam copula.
ὅσω τε πολέμευ &c.] Hæc à se emen-

IV. pag. 746. data & distincta sic vertit Morellus:

1. Quanto melior est pax duello, hinc sel-
lige:

2. Pax alma Musis est amica maximè:

3. Aduersa luctui: iuuant hanc liberi

4. Probi, placetq; copia huic. At his mali

5. Spreti, mouemus bella, & imbellem vi-
rum

6. Nos subiungamus, urbs & urbem non
parem.

AD EMBLEMA CLXXX.

II. Aureum istud distichum Epigramma-
tographi Græci mirum in modum con-
gruit, & coniurat amicè cum hexastichi
Alciaci è fonte Græco hausti clausula:

Ἰσθλά λέγειν αἰεὶ πάντας καλὸν ἀισχρὰ
δὲ λυγρόν.

Nemini
destrahen-
dum. καὶ ὅσοι τέτων ἄξιοι αὖν λέγομεν.
Omnes laudare est pulchrum, ac traducere

acerbum;

Vt sit vita horum digna probro & sententia.

AD EMBLEMA CLXXXIII.

Hexastichi Alciaci paraphrasis Græca.
παλλινάει χέρον Πρωτεύ μιμικῶς πολὺ-

μορφε.

Ὅς μέλη ἀνδρός νῦν, νῦν δὲ φέρεις αἰόλῳ.

ἔνεπε τί πτε σὺ χάρεις εἶδαι παντοδα-

ποιάν.

Ὅς σαθερὰν μορφήν μηδεμίαν σοὶ ἔ-
μεν;

πολλὰ παλαιότατε αἰῶνος σήματα φέ-
ρα.

ἢ ἐπ' ὀνηρόττει ἐν φρέσιν ἑκάστος εἰδὲς.

AD EMBLEMA CLXXXVI.

Vniuersam Cadmi μυθολογίαν Non-
nus Panopolitanus in Dionysiacis luculen-
ter admodum Heroico carmine profecus-
tus est: ac de draconis quidem dentibus sa-
tis lib. 4.

Γοβόλων ἔσπειρε πολυσείχον ὄχμῳ ἐδόν-
των, &c.

De Harmonia coniugio lib. 13. De litera-
rum inuente lib. 40. sub fin.

Κάδμος ἐνυλάσσοιο διδάσκεται ὄρχισ-
σους.

Cadmus sacra docet docta mysteria lin-
gua, &c.

AD EMBLEMA CLXXXVIII.

Τὸ ΓΝΩΘΙ &c.] Hoc ita metricè ver-
tit Fed. Morellus:

Cognosce teipsum, scito non inaniter
Oraculo celebre factum Delphico.

Georgius Pisides noster in carmine lau-
dato. De opificio Mundi, rationem submo-
uendæ ignorantia: hoc Emblemate propo-

sitam, & à sui rerumq; conditarum noti-
tia, ad θεογνωσίαν rectè perueniendi mul-
tis versibus docet; quorum pulcherrima

clausula coronisq; hæc est:

Ὅπως τελειπὸν ὅσπερ ἐξ ἀγνωσίας,
τὸ Γνῶθι σαυτὸν, εἰς διαγνώσιν λάβοι,

ἢ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐνδιατρίβων φύσει

Τέως εἰαυτὸ συλλαλήσει καὶ μάθοι,

πόθεν παρήχθη μηδὲν ὦν πρὸ τῆ βίαι;

Δυνάκεται homo, tanquam ex mera igno-
rantia.

Se noscat ipsum, mentis & spectet bona,
Nestraq; natura immorans mortalium,

Secum loquuntur cogitatq; talia,
Productus unde, qui ante vitam nil erat:

His consentiunt, quæ Mercurius Trismeg-
istus scribit cap. 5. Poem. Et Persius in Sa-
tyr. 3.

Causas cognoscite rerum:

Quid sumus, & quidnam victuri gigni-
mur, ordo

Quis datus, aut meta qua mollis flexus, &
unde.

Gregorius Nyssenus in Sacramento Ba-
ptismi. Prudentius in Romanum militem

2. Machab. & τὴ κατὰ Matth. 7.

AD EMBLEMA CXCI.

Pomp.

II.

III.
pag. 749.

IV.

Religio
mortalium
submota
da.

III. *Poma etenim Veneris sunt*] Theocritus ad stipulatur Idyll. 11. vers. 1.

Ἡρμιο δ' ἔτι ῥόδοις, ἔ μάλ' οἱς, ἔδ' ἔ σελίνοις.

sic enim legendum, non κικίνοις. ut εὐρύχως emendavit V. C. Daniel Heinsius, in omnibus priscorum autorum scriptis ἔξυ δερκέατος. Cyclops (inquit) Galatcam suam non

Ardebat pomis, roseis apīq; coronis.

Amatorū mors. Siquidem qui impense amabant, vel impense donabant, ἐρῶν ἢ δωρεῖσθαι ἔ κατὰ μὴ λαγύ σέφανος, parœmiacè dicebātur, quod hæc manuscula ad amicas vulgò missitarent.

[Hic quoq; me in vtramq; aurem dormitante, Typographus aliquid omisit, quod appositum volebam; nempe Epigramma Platonis ex Laertij lib. 3.

τῷ μᾶλλον βάλλο σε, σὺ δ' εἰ μὲν ἔχου φιλῆς με.

Malo ego te fortius capere, si me diligis, illud. Et aliud quoque Philodemi, seu, ut idem Laertius vult, Platonis ad Xanthippen, sic: Μῆλον ἐγὼ βάλλει με φιλῶν σέ τις ἄλλ' ἐπίνευσον.

Ξανθίππη, κ' ἀγῶ, καὶ σὺ μαραινόμεθα. Quod sic vertit Bentinus:

Malum ego me inculatur, amat qui te, annue quasi

Xanthippe, tibi mox & mihi forma perit.]

AD EMBLEMA CXCV.

IV. Claudiani extat elegiacum carmen elegantissimum de plijs fratribus Siculis, qui fortunæ opibusque suis relictis, parentes suos ab incēdio Antæxi liberarunt: ex quo hos insignes versus selegimus:

Pietas in parentes. O bene Natura memores, documēta superna iusticia, iuvenum numina, vota senum:

Qui spretis opibus medios properastis in ignes,

Nil præter sanctam tollere caniciem.

Haud equidem immeritò tanta virtute repressas

Enceladi saucos obriguisse reor.

Ipse redundancem franauit Mulciber Aetnam,

Ladere exempli ne monumenta pij.

Prætermisiss alijs clausulam tantum aξιο μνημόνευτον addam eiusmodi:

Dū potuit pietas flamma cessante probari,

Impta est ingenti clade perenne decus.

AD EMBLEMA C.

Velat vultus, obnubie ocellos] Videtis Notas Morelli ad Epithalamium Violantillæ, Statij 5. *ducit*

Lumine demissam, & dulci probitate re-bentem.

& ad Silu. 1.1.5.

mixta pudori

Gratia. vbi ἀγαλμα ἀιδῆς.

Mulieres subditas esse viris oracula facta præcipiant, ex 2. & 3. Genes. & Esther 1. cap. in Asueri edicto. Itemq; Pauli. &c.

AD EMBLEMA CXCVIII.

Iungere mortua vivis] Quod Hector Homericus Alexandro fratri propter Helenæ ἀπαγωγή imprecatur, Iliad. 1. Αἰδ' ἔφελος ἀγονός τ' ἔμεναι, ἀγαμός τ' ἀπυλέσθαι.

O utinam natus numquam innuptusq; peris-

ses. hoc Mezentius Alciati contagioso suo seminiro obiectare in re poterat: vel in se ipsam illa retorquere:

O utinam numquam nata, aut innupta perissem.

Integra mihi quid cum patre semiviro.

Lubet etiam παρρησιάζειν ex Martialis Senarijs:

Coniunx integra, fonticus maritus;
Non mirum male conuenire vobis.

AD EMBLEMA CXCI.

Alciati disticha Græcè expressa:

1.

Κῶν στήμα καὶ ὄνομα κηρήσσει κυπαρίσσον,

Δέξασθαι σφετέρης ὡδὲ κατ' αἶσαν ἴσιν.

2.

Καλλιέπειρα πέλει, εὐτακτοὶ τ' εἰσὶ ῥά δα μνοί.

Καλλίκομός περ ἔσ' αὐτὰρ ἀκαρπὸς ἔπος.

AD EMBLEMA CC.

Disticha Alciati Græcè reddita κατὰ ἔπος.

1.

Ἀρὺς Διὸς ἐστὶ φίλη, ἀγανὲ σωτὴρ, γὰρ πάντων,

Ἄνδρα δὲ σάζοντ' ἦν ἐκ δρυὸς ὁ σέφαρος.

2.

Ὡρυγίης βαλάνοισ ἐτρεφέν ποτε ῥῶν σὺν ὀσέλλει.

Δένδρεον ὡς Ζηνὸς ἐκ ἀνόρητον ἔφου.

Prudentius ex oraculo Mosaiico Genes. 18.

LII 4

Mosai-

III.

IV.

II.

Hospitium hoc Domini est, illex ubi frondea
Mambre

Armentale senis protexit culmen.
ἔφθη αὐτῷ Ἀβραμ ὁ θεὸς πρὸς τῇ δρυὶ τῇ
Μαμβρῇ. At Genes. 35. quereus vocatur
ἢ Σάλανος, à fructu; ubi agitur de sepul-
tura Deborah nutricis Rebecca: ἑτάφη χατῶ
τερον Σαδμὴλ ὑπὸ τὴν Σάλανον. & vocavit
Iacob quereum illam Σάλανον πάντας.

AD EMBLEMA CCII.

Metaphrasis distichi Alciati in Abierem.
ἄνθρωπος ἔσ' ἐλάτῃ φέται ἐν ἔρεσιν ἄκροισ.
Ἀντιθέτοις δὲ τότοις πλείον ὄνειαρ
ἔφθ.

H

Τῆχος ἀλὸς ἐλάτῃ πέλ'. ἐν ἔρεσιν ὕψιπέ-
τηλος.
ὡς μὲν ἀπ' ἀντιθέτων ἐστὶ τόπων ὄρε-
λος.

AD EMBLEMA CCIII.

Alciati prosergion libuit hoc disticho Gre-
co. Iambico rependere:

πέυκη παραφύδ' ἔτιν' ἐκβάλλει ποτὲ,
ἔοικε δ' ἀνδρῶσιν γόνυ τυβομένοισ.

III. *Stolones.* *Stolones.* Aristoteles 1. de moribus ad
Nicomach. ubi adoritur ideas Platonicas
exagitare. sic tibi τὸ πρὸς τι παραφύδ' εἰ-
κοι καὶ συμβεβηκότι τὰ ὄντος. Quod
cum aliquo confectur simile esse stoloni
propaginine, eiq; rei, quæ substantiæ acci-
dit: ubi arboris trunco substantiam, stoloni-
bus accidentia comparat.

AD EMBLEMA CCIV.

Alciati tetrastrichi metaphrasis Græca.
Τρώειν γινόμενας κῆρ μῆλα κυδώνια
νύμφας.
τάξασθαι λέγεται δεσμοδέτης ὁ Σό-
λων.

Ὡς σόματι σωμαχῶ τ' ἐρίηρι ἄρρ' ἀσθμα
γένοίτο.

ἡδίστον κείναις, λειψόσσαι τε ὄψ.

AD EMBLEMA CCV.

De Cisso puero, qui Dionysio in delicijs
fuit, deq; eius transformatione in κισσὸν
hedera. Nonnus poeta lib. 12. Dionysiac.
ita cap. 1.

Κισσὸς ἀρσποπότης ἐρώτης νέος ἐς φυτόν ἔρ-
πων.

ἔσαι κισσὸς ἐλίζ καὶ ἐν ἔρεσι. Sic lego, non
ἔσσεται.

Procerus Cissus gratus puer, exilit arbor.
Flexilis hinc erit in plantis hedera stirps.

AD EMBLEMA CCVI.

Nostram Metaphrasin Græcam disticho

Alciati hic subnectere non cunctabor:

Ὅττι πρίνος βλαβερὰ αὐτῷ κατακόπτει
ταὶ ἰσχί.

Σύμβολα ρ' ἐμφυλίῃ διπλοῦτος ἔχει.

Obleruandum apud Elqiam cap. 44. v.

14. ubi versione vulgari seu Hieronymia-
na legitur, Tulit ilicem & quercum, &c. se-
ptuaginta interpretes Græcos habere, καὶ
ἀλαβε ἀγροβάλανον καὶ δρύν. Hoc animi
causa. Sed animi causa addatur hæc paro-
dia Virgiliana:

Qui semet frangit, vult esse sub ilicibus suis.

Romanos non minus quam Ecrotos ma-
lus abstulit error πολέμῳ ἐραμένους ἐπιδὴ
μὴ ὀκρυσέντος, expertos leidi ut robur
consilij experts mole ruat sua. Vitiā Chri-
sticulis nationibus θρησκείαν φιλεῖν θρωπα-
τάτην (ut merito Synesius Religionē Chri-
stianam vocat) proflentibus idem iure ob-
ijci non possit; nec vnuquam illicis vim na-
tu ramq; ipsis imitari libuisset.

AD EMBLEMA CCVII.

Alciati distichum Græcum factum.

Χρύσε' Ἀφροδίτης τάδε μῆλα, πικρὴν γλῶ-
κυστήρα

Σημαίνει δαναοῖς ὡς γλυκύπικρος ἔ-
ρως.

AD EMBLEMA CCVIII.

Alciati tetrastrichum Græcè redditum.

χλωρὰ καὶ ἀειθαλεῖς, θαλλῶ πύξος μάλα
γ' ἄλφ

ἔπερ ἀνίσουσιν ρ' αὐλὸς ἐγέντο τρόποις.
Ταίγματι καὶ μαλακοῖσιν ἐρασαῖς προσ-

φίραν ἔρως
χλωρὰς ἐρασὺς πᾶς, πύξος ἔφθ χλωρὰ.

Sed quid ad Emblemata? Buxus perpe-
tuò vernat, crispo cacumine, & c. cuius li-
gno bonæ fistulæ tornantur, quod amasio-
eum vitam symbolicā representat; viros
spei symbolum; & quid non sperant misce-
ri amantes? Sed id quidquid est amorum,

omne ad fistulas, resq; nugatorias impen-
ditur, puta versus amatorios & cantilenas,

quibus ociosorum & languentium occupa-
tur animus. Quin pallefcunt amantes, in-
ter spem metumq; dubij.

AD EMBLEMA CCIX.

Metaphrasis Græca Alciati distichi.

πίπτ' ἀπὸ φύλλων προβαλῶσα ἀμυγδα-
λε θάλλεις,

Μισῶ προῶδ' ἡ Γὰς ὅς τὸν τριχῶν σοφία.

AD EMBLEMA CCX.

Vis nostram Alciati distichi Græcam ver-
sionem, ὡς φιλέλλαν; paulò liberiorem?

Ἡ μὲν

II.

IV.

Seditio

perniciosa

sa.

IV.

Buxus

in

mātium

omnibus

Η' μορέα βράδιον βλαστῇ ψυχὴς μετ' ἐ-
ρωτῇν

ῖγες δ' ἀνῶ, ἔσφρων καὶ σοφὸς ἐνδρον ἄμα.

De moro arbore (quam μορέαν Græci vocant, ut fructum eius μόρον, prima correpta, & à Latinis producta, ratione proso-
dia accentusve, more suo) Ioannes Passer-
ratus μακάρις. Collega quodam meus,
nulli flebilior quàm mihi, Siluam Heroi-
cam cum Statanis certantem scripsit, qua
per diu diuino fata carmine vivet morus,
imò canescet seclis innumerabilibus.

AD EMBLEMA CCXI.

Alciati distichū primum Græcè versum.

Μέντις ἔχει ἀγαθὴ σωτήρια σύμβολα
δάφνη.

κρατίγ' ὑποσπῶδ' ἄτρεκὲς ἔλκεν ὄ-
ναν.

Extat Libanij Ethopcia lepidissima pi-
ctoris frustra tentantis A pollinem pingere
eis δάφνην ξυλίνην. pag. 43. postre edition.

Docet autem Theophrastus l. de Characi-
morum, cap. περὶ δεισιδαιμονίας, in prin-
cip. δάφνης εἰς τὸ σῶμα λαβὼν, superstitio-
sum ambulare folia lauri ore prehensō. Mo-
net etiam Clemens Alexandrinus in προ-
τρέπτ. καθαρῶν μεταλαμβάνει θεοπρε-
πῶς, ἐ δάφνης μετέχων. Piacula adhibeo
Deo decora, non lauri folia. Poetæ certè lau-
rum mordentes imitantur Cassandra
δάφνηράων Lycophronis. Ideo tamē pre-
clariū actum est cum Dione, eiusq; colle-
gis Senatoribus, quod Commodō gesticu-
lante in theatro, δάφνης φύλλα διεσπάζον.
Sic enim ipsos ab Imperatoris seuitia ser-
uavit Apollo. Xiphilinus in extr. Comm.

AD EMBLEMA CCXII.

Alciati distichi Metaphrasis Græca.

Ὅττι κόμην Ἀλκείδου λεύκη ἔσερε δί-
χρως,

Ἀλλάσσει χρόνος ὥς νύκτα καὶ ἡμᾶρ ἔ-
χων.

Tibi Christe σῶτερ ἀλεξίκακος Opt. Max. gloria in ævum.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM,

Emblematum, Historiarum, Apophthegmatum, Sententiarum,
Prouerbiorum, Fabularum, Mythologiarum, Hieroglyphi-
corum, Aenigmatum, Nummorum, Deorum, Homi-
num, Animalium, Arborum, &c. memorabilium,
per totum Opus sparsorum locupletissimus
& accuratissimus.

A.

- A** Bderitica mens. adagium. 67. b.
Abderologus. ibidem.
Abdomē quid propriē, quid figuratē. 328. a.
ABIES. 857.
Abies fretus apra. 858. a. symbolum commo-
ditatis in rebus aduersis. ibid.
Abietis descriptio. 857. a.
Abstemius. 95. b. & 132. b.
Abstemij per salicem designati. 856. b.
Abstemios reddit aqua lacus Clitorij. ibi-
dem. a.
ABSTINENTIA. 176.
Abstinentia. 192. a. ab esu piscium. lv. à
muneribus capiendus. 176. a. triplicem
habet gradum. 192. a.
Abstinentia officia. 192. a.
Abluere manus olim quid. 177. a.
Ablutio manuum innocentia hieroglyphi-
cum. ibid.
Abusus lingua. 66. b. vestium sericarum.
352. a. b.
Accola & Incola. 205. a.
Acceptor personarum non sit index. 622. a.
Acanthia cicada. adag. 777. b.
A carceribus ad metam. adag. li. b.
Achelous in varias formas mutabilis.
764. b.
Acheloi cornu. 509. b.
Acheron fluuius Epiri. 660. b. Heraclea.
ibid. a. infernalis. ibid. unde dictus.
ibid.
Achilles à Chirone eruditus. 624. a. b. Æa-
cides dictus. 582. b. formosissimus Gra-
corum ab Homero introducitur. 446. b.
flaua coma ornatus. 503. b. lyra modu-
lus furibundum animum sedabat. 64. a.
Medicus. 624. b. murus Gracorum. 583. a.
Tenedus odiosus. 584. a. vitij enormibus
obnoxius. 583. b. unde sic dictus. 624.
b. ut tractarit Hectoris occisi corpus.
655. a.
Achillis arma ad Aiace tumulum delata.
163. a. b. sepulchrum coronis ex amara-
tho redimitum. 582. a.
Achillis Stati locus, de amore puerorum.
371. a.
Achiui. 719. b.
Α' κριδοράροι, populi Æthiopia. 551. a.
Α' κριδοράροι quid. 326. b.
Acropolis Athenarum. & in ea mira. 78. b.
Actæon cur in ceruum mutatus. 252. b. pro
suis canibus patrem orat. 892. a.
Actæonis fabula. 251. b. & 252. a. mytho-
logia. 252. a. b. & 254. a.
Actæones venatores. 254. a.
Actia matris Octauij Augusti somnium.
11. b.
Actij Sincerij lepidum pro oculis remediū.
319. a. Tragici poeta de se ipso iudiciū.
xij. & 876. a.
Adagium & Symbolum inter se differunt.
lx. b.
Adagia. Vide, Prouerbia.
Adamitarum secta à Zisca Bohemo deleta.
716. b.
Ad Cynosarges. adag. 601. a.
Addere quā auferre magis regiū. 628. b.
Ad finem ubi perueneris, ne retrovertare.
li. a.
Ad fractam canis. adag. 777. b.
Adhortatio ad preparationē mortis. 662. b.
Ioseph ad Iudæos, ne manus sibi inferant.
517. a. b.
Aditus virtutis qualis. 519. b.
Ad.

- Admissarij homines immoderate libidinis.* 332. a.
Ad nuces redire. adag. 2. b.
Adolescentis descriptio. 263. b. *responsum argutum seni cuidam datum.* 878. b.
Adolescentes prodigi Astæoni comparati. 254. b. *quibus lufibus indulgeant.* 2. b.
Adolescentia ad vitia prona. 98. b.
Adolescentiari, quid. 498. a.
Adonibæceus legæ talionis expertus. 464. b.
Adonidis fabula. 342. a.
Adorare, pro Fari. 50. a. *pro Ori admonere.* 49. b. *quid Nonio. ibid. quid propriè.* *ibid. sacram purpuram.* 50. a.
Adorato circumactus. adag. 55. a.
Adoratori fedecant. adag. *ibid.*
Adorea, quid. 829. b.
Adraste & Ida nymphe, Iouis nutrices. 509. b.
Adrastia Nemesis. adag. 162. b.
Adrastia qua. 158. a.
Adriani apophthegma, de bono Principe. 617. a. *nummus.* 173. b. & 228. a.
Adversarij S. Crucis. 202. a.
Adversus statim accedunt, tardè recedunt. 563. a.
ADVERSUS naturam peccantes. 353.
Adversus Solem ne loquitur. adag. lii. b.
Adversus Solem ne meijto. adag. *ibid.*
Adulatio comes magna fortune. 195. a. *in oculis Principum plerumq; dominatur.* 196. b. *malum perpetuum regum.* 195. a. & 257. b. *taxata.* 196. b.
Adulator ut Chamæleon. 156. a.
Adulatores Constantij. 196. b.
Adulatorum mores. 257. a. b.
Adulteri castrati. 238. a.
Adulterorum pœna apud varias gētes. ibid.
Adulterarum duarum historia dua faceta. 603. a. b.
Adulterium quantum crimen. 238. a. *unde sic dictum.* 276. a.
Adulterij proxemium osculum. 127. a.
Adulteratio moschi. 350. b.
Advocatus Mediolani Alciatus. xxvi.
Æacides dictus Achilles. 655. b.
Ææa cur dicta Circe. 759. a.
Ædis Spei Roma. 228. a.
Ægeus Theseum mortuum credens in mare se precipitat. 500. b.
Ægidij Beysij symbolum. lii. b.
Ægri piliati. 643. b.
Ægrotò dum anima est, spes est. adag. 229. b.
Ægyptus cur tot Deos effinxerit. 410. a.
Ægypti hieroglyphicum, ibis avis. 381. a.
Ægyptia mulieres cur discalceate. 836. a.
Ægyptij cur salem omnem auersabantur. 323. a. *cur sphinges præ foribus templorum statuerint.* 802. b. *Deum cœrulea veste indutum fingunt.* 504. a. *primi inventores symbolorum.* xlv. a. *quid per lionem designabāt.* 86. b. *quid per oculum in sceptro regio.* 110. b. *quid per serpentem.* 10. b. & 11. a.
Ægyptiorum literæ, earumq; inventio. 782. b. *mos in eligendis regibus.* xlv. b. *severa lex de silentio.* 75. b.
Æliani locus de castore. 652. a. *de sargo pisce.* 334. a.
Æliorum concordia. 675. b.
Æello Harpyia, unde dicta. 181. a.
Ælurus symbolum salacissima fœmina. 349. b.
Æmilianus Scipio invidia pressus. 320. a.
Æmonia, Thessalia est. 707. a.
ÆMVLATIO impar. 608.
Æmulatio duplex, utilis & perniciosa. 610. a. *inter dispares patria aliquando vehementior.* 780. a. *rei honesta ingenij vires intendit.* *ibid.*
Æneas pietatis exemplar. 830. a. *pulcherimus à Virgilio inducitur.* 446. b.
Ænea pietas. 829. a.
Ænigma de anno. 422. b. *de coniugio.* 820. b. *de filiabus Cadmi, Ausonij.* 782. a. *de gallo in pinnis templi.* 89. a. *de lucanica.* 234. a. *de termino.* 670. a. *Samsonis.* 738. b. *Sphinxus.* 797. b.
Ænigmata de gallo. 87. a. b. *de testudine.* 834. a.
Ænigmatum lex. lxiii. a.
Æqualitas in hereditate seruanda. 850. a. *in suos per cupressum designata.* 849. a.
Æquum est eum ea pati, qua in alios fecit. 464. a.
ÆRRE quandoq; salutem redimenda. 651.
Ærarium quid. 628. a.
Æruscatores qui. lii. a. & 305. b.
Ærius, pro alto. 173. a. 226. a. & 539. a.
Æschylus poëta non nisi inter pocula tragœdiaz scribebat. 133. a.
Æsculapius quæ. 638. b. *ad Sycionios mulorum bigis inuectus.* *ibid.* *cur Deus habitus.* 637. a. b. *cur fulmine ictus.* 895. a. *cur lauro redimicus.* 834. a. *Medicorum præses.* 640. b. *sub forma serpentis cultus.*

- tus. 637.b.
 AEsculapij historia, ex Valerio Maximo. 638.a. mythologia. 640. b. templum. 639.a.
 AEstatis signum cista spicis referta. 420.b. cuculus. ibid.
 AEstus, & Aestuarium quid. 702.b.
 AEstuaria in fule Venetorum exordia. ibid.
 AEstas Ciceronis. 169.a.
 AEstates hominum anni temporibus comparata. 422.a.
 AEstatum varia diuisiones. 3.a.
 AEternitatis consideratio. 671.a.
 AEternitati cedit terminus. ibid.
 AEther. 84.b.
 Aethiops non albescit. adag. 274.a.
 Aethiopem dealbare. adag. ibid.
 Aethiopes cur nigri. 273. b. unde dicti. 274.a.
 Aethon, Solis equus, cur sic dictus. 265. b.
 A fabis abstinendum. adag. 1.b.
 affabilitas Nicolai de Oddis. xvi.b.
 affectui oculorum similis linor. 318.a.
 affectus amoris à Plauto expressi. 445. b. coloribus exprimuntur. 500. a. debent cedere iustitia. 165. b. furiosi. 732. b. impotentium hominum. 729. b. moderandi. 262. b. omnes præter pudorem in amore concurrunt. 444. b. prauis in omni homine. 580. a. sedati sint in iudiciis. 620. a.
 Afrimira calliditatis gens. 38.b.
 A frôte & à tergo. adag. 109. a. & 891. b.
 A gallo candido abstineas. adag. liii. b.
 Agamemnon. 240. b. quis, & unde dictus. 269. a.
 Agamemnonis clypeus. 269. a. insignia leo. lvi. a. & 268. regia sententia. 899. a.
 Agamemnoni quid vitio datum. 266. b.
 Agasicles apophthegma, de regimine principum. 64. b.
 Agathocles Peripatetici iactantia reclusa. 310. a.
 Agendi initium secundum vires cuiusq; sumendum. 119. a.
 Agentes & consentientes pari pœna puniuntur. 726. a.
 Agesilaus noluit similitatem exercere cum Lyandro mortuo. 656. b.
 Agesilai apophthegma, de ciuitatibus Spartanis. 64. b. de concordia. 215. b. tumultus. 184. b.
 Agidis apophthegma, de peditibus. 260. b.
 agilitas delphini. 702. a.
 Aglaia, una Gratiarum, unde dicta. 688. b.
 agmen formicarum seu cohors pulicum fascilius custoditur quàm una femina. 128. a. militare Macedonum Phalanx dicebatur. 73. b.
 agnomina, qua pueri maioribus impingunt. 408. b. varia rabularum forensium. 404. b.
 agnus vellere purpureo natus, qui d' portenderit. 809. a.
 agon Capitolinus à Domitiano institutus. 854. a.
 agrorum fertilitas per Gratinas significata. 688. b.
 agricola cur dicti cuculi. 277. a.
 agricultura utilitas & voluptas. 223. b.
 Agrigentini colorem cœruleum gestari prohibuerunt. 504. b.
 Agrippa pœlicius. 76. a.
 Ajax scutifer. 706. b. se ad arma componens Deos inuocat. 547. a. unde sic dictus. 165. a. 240. a. & 893. a.
 Aiæcis cum Vlysse contentio. 163. b. infamia. 731. a. mors. 732. a. tumulus ubi. 240. a.
 Aiæcis risus. adag. 732. a.
 Aiz Zuxupia. adag. 606. a.
 alacritatis vigorem & acumen significant. 521. a.
 alauda auis. 152. a. & 439. b. galerita & cassita eadem. 439. b. in gramine nidificat. 153. b.
 Alaudæ in nido latet gramen. adag. ibid.
 alauda, milites galeati. 439. b.
 albus color qualis. 501. b. quid significet. 502. a. gaudium 501. a. integritatem. 257. a. signum autumnus. 506. b.
 album & purpureum quid. 502. a.
 alba indumenta in conuiujs. 502. a. in cultu diuino. 501. b.
 alboris significationes. ibid.
 ALBUTI ad Alciatum, suadentis ut de tumultibus Italicis se subducant, & in Gallia proficiantur. 611.
 Alburij Mediolanensis Emblemata ad Alcium. xxxii.
 Alcaeus & Aristophanes vino madidi scribant poemata. 133. a.
 alcea cauda leonis. 286. a.
 Alcatraz auis Mexicana qualis. 403. a.
 alce fera. 23. a. unde dicta. 24. b.
 alcis descriptio ex Cesare. 23. a. b. ex Plinio, Solino, & Pausania. 24. a. pascendi modus. ibid. ungula, remedium epilepsia.

- pia. 24. b.
 Alcedonia sunt apud forum. adag. 745. a.
 Alceſtidi tarditas obiecta. 877. a.
 alchymia. Vide, Chymia.
 alchymici vina pictura. 537. b.
 Alciatus ad Bituriges euocatus. xxvi. alias
 Alzarus dictus. 24. b. apud Bituriges
 Ius civile docet. 19. b. bellicis tumulti-
 bus agitatus. xxxii. Bononia docet. xxvi.
 carmine à maleuolo quodā suggillatus.
 xxxiv. cur aliquādo à communibus opi-
 nionibus descinerit. xxviii. Doctor Iuris
 creatur. xxv. erroris argutus defeditur.
 707. a. Ferraria docet. xxvii. Gratijs ta-
 laria addidit. 689. b. inuidia pressus.
 xxi. Iuris studia pristino nitore resti-
 tuit. xxviii. leuiter correctus. 195. b.
 Mediolanensis. lxvi. Mediolani aduoca-
 tum agit. xxvi. notarius. 179. a. profite-
 tur apud Auenionenses. xxvi. pro obscu-
 ro habitus. & cur. xxi. quadam scripta
 sua recedit et correxit. xxxii. quibus sti-
 mulis incitabatur ad mutandam docen-
 di rationem xxxi. Senator Frācis Sfor-
 tia. xxvi. Ticini docet. ibid. Ticinum
 reuocatus. xxvii. Ticinum tertio redit.
 ibid. unde sic dictus. 24. a.
 Alciati ad Bituriges carmen. xxxiv. ami-
 ci. xxxiii. candor & industria. xxx. do-
 cendi munus. xxxi. Emblemata in detra-
 ctore & uoluptuoso. 608. & xxxiii. in pado-
 ribus. 691. et xxxiii. Emblemata philo-
 logis omnibus probata. xli. excusatio de
 frequenti locorum mutatione. 612. a. b.
 ingeniosa deciso. xxv. insignia gentili-
 tia. xxxv. et 507. lapsus. 424. b. laus in
 aliena patria. 612. a. lectio qualis xxx.
 linguarum peritia, eloquentia, doctrina,
 & solertia. xxvii. locus de insignibus
 Mediolanensibus. 10. a. de methodo stu-
 diorum. 105. a. b. de principum electio-
 ne. 209. a. maleuoli et amuli. xxxiii. me-
 moria lapsus. 581. b. methodus docendi.
 xxi. morbus, mors & sepultura. xxxiv.
 mors quando incidit. 154. a. oratio ex-
 temporanea. xxvi. paradoxa quando e-
 dita. xxviii. patria. xxv. praeceptor la-
 nus Parrhasius. ibid. stipendium. xxvi.
 symbola quae xxxv. et 507. b. uita. xxv.
 & seqq.
 Alciatorum schema. 24. a.
 Alciata gentis insignia. 23.
 Alcibiades cui naturam Chamaeleōtis ha-
 bere dictus. 257. a. & Critias leui causa
 ab officio auocati 365. b. poeta, adole-
 scens factiosus. lii. b. ut rumorem populi
 inhibuerit 347. b.
 Alcides unde dictus Hercules. 271. b. 755. a.
 Alcimenes auceps. 439. a.
 alcyon an Halcyon scribendum. 744. a. cur
 hyeme pariat. 743. b. & 744. a. hiero-
 glyphicum iustitij forensis. 744. b. Lati-
 nis Alcedo. ibid. a. unde dicta. ibid.
 alcyonis forma. 742. a. b. nidus qualis.
 742. b. 743. a. & 902. a. solertia in
 nidificando. 743. a. b.
 alcyonum fabula. 744. a. nomina. ibid.
 alcyonij dies qui. 744. b.
 Alcyoniorum, spuma marina. ibid.
 Aldi Manurij symbolum. lxi. b. & 616. a.
 Ale luporum catulos. adag. 254. b.
 alea ludo uita hominis comparata. 558. b.
 alenada Theſſali. 194. a. b.
 Alexander Epirota oraculo deceptus. 660. b.
 Alexander Magnus ambitiosus. 267. a. ca-
 daueribus pontis loco usus. 656. b. cum
 Roxane concumbens cur panem gladio
 dimiserit. liv. a. cur Iouis Ammonis dica-
 tur filius. 13. b. cur ori Hephaestionis an-
 nulum appresserit. 68. b. insatiabilis.
 267. a. inuidus. 320. a. ira percitus Oly-
 tum amicum interfecit. 288. a. Pellaus
 iuuenis unde dictus. 12. b. Promachum
 corona donat ob bibacitatem. 327. b.
 quos formidaret. 710. b.
 alexander Pheraus ab uxore Zelotypa occi-
 sus. 244. a.
 Alexandri Magni ambitio. 266. b. & 267.
 a. apophthegmata de inuidis. 319. a. in
 rigidis uedigalium exactores. 628. b.
 unde & ἀναβαλλόμενος. 24. a. bibaci-
 tas. 147. a. celeritas & festinatio. 25. a.
 b. continentia. 192. b. laus, ex Seneca.
 25. a. b. mater Olympias. 13. b. num-
 mus. 10. a. ortus preclarus. 14. a. perui-
 cacitas. 25. a. symbolum serpens. lvii. a.
 Alexandro emblemata acceptum. 10. a. hi-
 rundo garriens periculum praesagit. 315.
 a. responsum à pirata datum. 209. b.
 alexandria πόλις dicta per excellentiam.
 485. b. & 578. b.
 alexandrinus Iuris consultus Alciato inſen-
 sus. xxxiii. & 609. a.
 Αλεξίν. quid. 341. a.
 Αλεξάνδριον, & Αλεξισάρμακον, quid.
 ibid.
 Alexius Comnenus filio purpureo calceos
 dedit. 42. b.
 alius

- Alius campus Lycie, à casu Bellerophontis sic dictus.* 82.b.
ALIQUID mali propter vicinum malum. 698.
 Aliquid mali propter vicinum malum. adag. 181.a. & 700.b.
Aliud agere, qui dicantur. 105.b.
ALIVS peccat, alius plectitur. 728.
allectator. 246.b.
Allegoria armorum Amoris. 479.a. *Cassio* & *Polluci*, 227.b. de principum conditione. 197.b. ex Pontico *Heraclide* de *Ate* & *Litu*, 563.b. *Servij* de *Prometheo*. 428.a.
allegoria poetica ratio. 27.b.
allegoria laborum Herculis. 593.a.
Aller leut freund, iedermans Geck. adag. Germ. 101.a.
Ἀλλοπρόσαλλοι, qui. 282.b.
Ἀλλοτροίφαιροι adag. 397.b.
altare. 235.b.
Alter Ianus. adag. 109.b.
Alterum pedem in cymba Charontis habere. adagium. 660.a.
alphabetum aulicum. 379.a.
Alphonsi apophthegma de iudiciis. 622.a.
insigne, liber apertus. lix.a.
Ama tanquam olurus, oderis tanquam amaturus. adag. 98.b.
amabiles post mortem. 716.b.
amalthæa unde dicta. 511.b.
amalthææ capra cornu quid. 510.b. 511.a.
b. fabula. 509.b.
In Amando delectus & consilium. 335.b.
amans à Plauto expressus. 814.a. qui verè amat, semper amat. 678.a.
amantes nullum periculum refugiant. 477.a. pallent. 874.b.
amantium conditio per buxum representata. 874.b. symbolum buxus. 904.b.
amantibus cur tributus color statius. 503.b. ubiq; tuta via. 477.a.
amara Cyprus esurientibus. 343.a.
amaranthus aqua tepida hyeme reparatur Venetijs. 583.a. cur tamulus apponi solitus. 582.a. cur viridis dicatur. 582.b. qualis flos. 583.a.
Amare, aliquando verbū petulantia. 323.b.
amastæa iussu Galeazius Mantua Dux se in flumen precipitat. 445.a.
amastus nullus deformis. 308.b.
Amasis regis satrum. 209.b. sphinx. 802.b.
amator ut aries solidum animal. 332.b.
amatores meretricum. 335.a. senes à Plauto irridentur. 498.b.
amatorum mores. 903.a.
amazones ab Hercule devicti. 596.b. cum Chimæra comparate. 84.a.
amazonum allegoria. 596.b.
ambages. 171.a.
ambidextri homines. 121.b.
Ambigatus Rex Celtarum. 19.a.
ambitio Alexandri Magni. 266.b. & 267.a. C. Marij. 266.b. Cn. Pompeij. 266.b. & 267.a. Iulij Cæsaris. 266.b.
ambitionis mala. 266.b. & 267.a.b.
ambitiosi & avari lupo cernario collati. 295.b.
D. Ambrosij consilium Theodosio datum. 881.a. locus de equalitate hereditatis. 850.b. de galli cantu. 87.a. de locustis. 553.b.
amens. 67.a.
amica quæ. 78.b.
AMICITIA etiam post mortem durans. 676.
amicitia in aduersis cernitur. 678.b. quæ desinere potuit, nunquā vera fuit. ibid.a.
amicus & amator differunt. 78.b. omni tempore diligit. 678.a. simulatus egre declinatur. 245.b. verus dimidium animæ. 678.b.
amici veri typus. 684.b.
amici fucari non admittendi. lii.b. Ixiomus qui Heliogabalo. 197.b. plures oppresserunt quā inimici. 98.a. qui diligendi. 678.a.
amicorum duo genera. 485.b. octo tantum paria leguntur. 679.a.
AMINIMIS quoq; timendum. 709.
amiratus regis sicilie à Matthæo Bonello occisus. 721.a.
amus quid. li.a.
Ammiani locus de elephantis. 534.b. de Nemese. 160.a.b.
ammon cur dictus Iupiter. 13.a.
Amvusias lex. 577.b.
Amor affectus potentissimus. 442.a. aliger, & quare. 451.a. amaror. 472.a. animæ oriosa affectus. 481.a. animi arbitrio sumitur, nō deponitur. 478.b. apibus comparatur. 472.a. arrium magister. 449.b. carnalis, ex Seneca. 476.a. castus & pudicus. 57.b. coniugal. 679.a.b. coniugal. qualis esse debeat. 820.a. cur alatus. 479.b. cur cæcus. 480.a. cur Honorii inunctus. 57.b. cur ignis dictus. 452.b. cur nudus. 476.b. cur pēnatus. 479.b. cur

b. cur pharetratus. *ibid.* a. diuinus quo
modo γλυκὺν πικρὸς. 483. a. diuinus to-
tus ignis. *ibid.* diuinus Venereum dissi-
pat. 453. b. diuinus unde petendus.
483. a. diuinus infirmior. 346. a. diui-
tarum multos à virtute auocat. 571. b.
duplex quid significet. 460. b. est pul-
chritudinis desiderium. 446. b. & For-
cuna in eodem delubro culti. 130. a. &
regnum non patiuntur socium. 400. b.
& vinolentia regi non possunt. 476. b.
& 871. b. & voluntas omnes difficulta-
tes superant. 518. b. Euryali & Lucre-
tia. apud Siluium. 445. a. ex otio nasci-
tur. 481. b. ex otio ortus laborem creat.
ibid. & b. extorqueri non potest. elabi
potest. 479. a. facile irrepit in otiosos.
481. b. foemina Smyrnea in coniugem
demoritur. 679. b. fulmina fortior.
451. b. fugitiuus in Italicam linguam
traductus à Nicolao de Oddis. 659. a.
fugitiuus Politiani. 475. a. γλυκὺν πικ-
ρὸς. 468. b. & 871. a. b. hedera compara-
tur. 866. b. Honori iunctus Verecundiam
creat. 58. a. igneus. 480. b. ignis. imo i-
gne fortior. 451. a. & 452. b. inconstans.
478. a. in gemma sculptus. 442. a. in
maritum uxoris Domitij Tulli. 846. a.
inter confederatos. 452. b. labor incun-
dus. 481. a. laqueos undiq; tendit. 125.
a. leonem dimittit. 442. a. L. Vellej in
libertinam. 444. b. M. Antony in Cleo-
patriam. *ibid.* a. melle & felle est facun-
dissimus. 482. a. mellilegus depictus a-
pud Aloysium Corradinum. 471. a. mel-
lilegus Nicolai de Oddis. ex Theocriso.
ibid. militia est. 481. b. mirus Clara
Cernenta in maritum valetudinarium.
846. b. multorum malorum causa. 472.
b. murus palma arboris. 200. a. b. Ne-
store & Iapeto senior. 477. b. nudus, ri-
dens. nullis armis instructus. 447. b. &
448. a. omnia domat. 448. a. optima
principis custodia. 64. b. πᾶσι δαμά-
τωρ. 448. a. & 451. b. peregrinatione de-
clinatur. 492. a. Philippi in Thessalam
mulierem. 491. a. plus potest quam vis.
453. b. pudicus Honorem & Veritatem
colligans. 57. b. pullorum in palumbe.
825. a. Pythagora in gallos albos. liv. a.
quantam vim habeat animos flectendi.
449. a. quaratione vincat astate Nesto-
rem. 477. b. quomodo ab amore super-
etur. 463. b. quomodo generetur. physice.

472. a. b. quomodo inhiberi & sopiri pos-
sit. 347. a. res leuis. *ibid.* b. sine arcu &
telis. 447. b. & 448. a. senilis error dici-
tur. 660. b. senilis turpis. 496. b. seni-
lis vehemens. 497. b. tribus rebus indu-
citur. 489. b. triplex apud Apuleium.
460. b. triplex ob pulchritudinem tri-
plicem. 446. b. turpis ut pellatur. 463.
b. τυφλὸς ἢ τυφλοπαῖος. 480. a. velo-
citer accedit. tarde discedit. 478. a.
AMOR filiorum. 824.
amoris affectus à Plauto expressi. 445. b.
antidorum. 492. a. antiquitas. 477. b.
armorum allegoria. 479. a. celestis effe-
cta. 460. a. b. coniugalis virtus. 847. b.
definitio ex Theophrasto. 478. a. descri-
ptio ex Marullo. 474. b. descriptio ex
Phornuto. 475. b. descriptio ex Propertio.
ibid. descriptiones variae. 481. a. di-
uini symbolum S. Crux. 482. b. diuini
vis. 483. b. error & inconstancia. 478.
a. & Mortis error. 658. b. honesti agal-
ma. 458. a. illecebra. 489. a. impatien-
tia qui se occiderint. 441. b. initium. vi-
sus. 490. a. insignia. 473. b. mel & fel.
468. a. natura. 478. b. petulantia per
Chimaram denotata. 83. b. pictura. 473.
b. potentia & vis. 449. a. prestigium pra-
estigio non pellitur. 347. a. statua & de-
scriptio. 474. b. & 475. a. b. symbolum
citrus. 872. a. symbolum glans punica
in nigro clypeo. 481. b. turpis amuletum
efficax. 492. a. vis. 444. a. vis in cate-
ros Deos. 452. a. vulnera ex oculis. 490.
a. vulnera qualia. 472. a. b.
Amori fax attributa. 448. a. & 458. b. qui
inter doctos operam dederunt. 455. b.
amorem accedunt verba & cantus. 489. b.
amore captus studiosus. 455. b. non capiun-
tur Musae. 492. b. à turpi cauendum.
335. a. b.
amores duo. 460. a.
Amphiarai insigne draco. lvi. a.
amphisbana ore parere traditur. 14. a.
amplexari pedestrem Philosophiam. quid.
35. a.
amuletum quid. 344. a. & 346. a. ad amo-
rem. 346. b. contra obrectatores. 696. b.
sacrum contra amorem. 348. a. b. unde
dictum. 346. a.
AMULETUM Veneris. 340.
amuletorum differentia. 341. a.
Amicla in Italia à serpencibus delicta.
711. b.

- qua. *ibid.* fores, oculi. 490. b. fortis no-
 va. *alex.* 870. b. partes *duæ.* 413. b. puri-
 tas Deo gratissima. 30. b. sedes an in ce-
 rebro, an in corde. 412. b. & 413. a. timi-
 di est mortem sibi asserere. 514. a. b. volu-
 ptas magnum virtutis primum. 105. b.
 animum animo videre, maximum. 801. a.
 Animi generosi, qui amori succubuerunt.
 446. a.
 Anna Mommorancij symbolum, ensis nu-
 dus. 178. b.
 Anno Dux Carthaginensium in exilium
 pulsus, quod leone pro iumento usus fue-
 rit. 170. b.
 Annona Romana. 745. a.
 Anno am arborē transplātare. *adag.* 853. a.
 Annulus in primis nuptijs cur detur. 840.
 b. pronubus ferreus. 862. b. pronubus
 sponsa pro arrha olim dabatur. *ibid.* ser-
 uitutis symbolum. xlix. a. unde dictus. *ib.*
 annuli dexteris implicitas exhibentes. 211. a.
 annulorum origo unde. 429. a.
 annus latus. 96. a.
 anni hieroglyphicum, serpens in se reuolu-
 tus. 569. b. quatuor tempora, eorumque
 muneris. 421. b. symbolum Sol. xlviii. b.
 anonimi cuiusdam epigramma in meretri-
 cē Venerā. 330. b. in Phaethontē. 265. a.
 Antagonista fortunatorum inuidia Aristo-
 teli. 319. a.
 Ante barbam doces senes. *adag.* 876. a.
 Ante mysteria discedere. *adag.* 49. a.
 Antequam incipias consulto. *adag.* 116. a.
 ANTEPOΣ, id est, Amor virtutis. 457.
 ANTEPOΣ, Amor virtutis aliam Cupidi-
 nem superans. 461.
 ANTÉPOΣ quis, & unde natus. 458. b. &
 460. a.
 Anteuorta & Postuorta Romanis culta nu-
 mina. 109. a.
 Anthusa nomen arcanū Urbis Roma. 69. a.
 ANTIOPEA, vel ANTIPIS, virago. 79. a.
 Antichristus creditur futurus Nero à qui-
 busdam. 291. b.
 Antidota duo contra Sirenū cantū. 491. b.
 Antigenidis apophthegma, aduersus obtre-
 ctatores. xxviii.
 Antigonus Liberum patrem imitatur bede-
 ra redimitus. 16. b.
 Antigonis regis apophthegmata. de adulatio-
 ne aulicorum. 197. a. de filij temeritate.
 266. a. de hoste aggrediendo. 336. a. de
 regibus. 64. b. de taciturnitate. 72. b.
 clementia in maledicis. 635. a. respon-
 sum de mouendis castris. 72. b.
 Antimachus Lyricus cur psecas dictus.
 407. a.
 Antiochus & Charicles fratres, ut heredi-
 tatem diuiserint. 850. a.
 Antiochi Soteris nummus. 170. b. & 641.
 b. stratagema in Galatas. 533. a. b.
 ANTIOXOS quid. 468. a.
 Antipatri crudelitas in matrem Thessalo-
 nicen. 291. b.
 ANTIOXAPYEV. *adag.* 173. a.
 Antiphanes viuere & bibere in eadem sta-
 tera collocat. 132. b.
 ANTIQVISSIMA quæque commen-
 titia. 760.
 Antisthenes Atheniēses εὐτόχους ridet.
 587. a.
 Antisthenis apophthegma, de fratrum con-
 cordia. 215. a.
 Antonini Augusti nummus. 645. a. 769. a.
 & 853. b. nummi quatuor. 641. a. Pij
 apophthegma, de bono principe. 617. a.
 Antonius. Vide, M. Antonius.
 Antonius Rota Patavinus excellens lyrista.
 62. b. Verus à Lucilla zelotypa occisus.
 244. a.
 Antonij Querengi epigramma, in annulū.
 211. a. Thylesij epigramma de Prome-
 thei furto. 428. a.
 Anuli epigramma, de Narcisso. 306. b. in
 indociles. 274. b.
 anus cū saltat, morti delicias facit. 497. b.
 anus cuiusdam apophthegma in Thaletem
 astra contemplantem. 431. b.
 Aonia unde dicta Grecia. 782. a.
 Apelles vulgus sua artis adhibuit iudicem.
 526. b.
 Apellis pergula. *ibid.*
 aper Erymanthus, reuerius labor Herculis.
 595. b.
 aper fulmen in dentibus habet. 542. b.
 imperus & furoris hieroglyphicū. 595. b.
 apri Erymanthi allegoria. *ibid.*
 apis & cupidinis collatio. 472. a. in adul-
 teros sanctoria. 469. a.
 apes citius pungunt pollutos libidine. *ibid.*
 nec feri, nec mansueti generis sunt. 471.
 b. sola ex brutis regem habere dicuntur.
 633. a.
 apum natura. 633. a. rex an aculeum ha-
 beat. *ibid.* b.
 apex genus gestaminis Flaminis. 643. a.
 APODITN cur, & unde dicta Venus. 338. b.
 & 456. b.

Apicius gurgis, & eius mors. 391.b. scri-
 psit libros de gulosectis. *ibid.*
A piscibus abstinet. adag. 1v.b.
Amisia cur veteribus tantopere laudata.
 93.a.b. & 98.a.
Apium sepulchris adhibitum. 850.a.
Apio opus est. adag. *ibid.*
Απλάων; symbolum Anne Mommorancij.
 11x.a.
Apodemius assentator Constantij 257.b.
apocridra; iuda ludus puerilis. 278.b.
Apollinarius carmen de laboribus Hercules.
 594.a.
Apollo Delphicus, tessera L. Sylla. xlv. a.
 & *Bacchus cur iuncti.* 419. b. *fidicen*
per cygnum designatus. 772. b. *medici-*
na usum prius tradidit. 419.a. *Pythius*
cur cognomen λογίας habuerit. xlv. b.
vbi natus. 419.a.
Apollinus oraculum de Oedipode. 797.b. re-
 sponsum Branchidis datum. 411.b.
Apollini sacra cicada. 778.b.
Apollonius Rhodius ingratus in praeceptore.
 381.b.
Apollonij apophthegma, de regibus. 93.a.
Apologi. de asini pelle. 559.b. *de asino sa-*
cra ferente. 47.a. *de aucupe & vipera.*
 438.a. *de bubone.* 308. b. *de castore.*
 651.b. *de cornu & serpente.* 722.a. *de*
duabus ollis. 699.a. *de leone & apro.*
 542. a. *de leone & vrsu.* *ibid.* *de mure*
ob gulam capto. 402.a. *de natiuitate du-*
plicis Cupidinis. 460.b. *de pinu & cu-*
curbita. 539.a. *de tubicine in bello ca-*
pto. 725. a. *de vitulo intestina vomen-*
te. 554.a.b. *de vulpe & capite humano.*
 804.a.
Apophoreta, quid. 233.b.
Apophthegmata & patria septem. Sapien-
tum. 786.b. *Biantis Prienei.* 793.b. &
 794.a.b. *Chilonis Lacedamonij.* 790. a.
 & 791.a. *Cleobuli Lyndij.* 789. b. &
 790.a. *Periandri Corinthij.* 791.a. b. *Pit-*
raci Mitylenai. 792. a.b. *Solonis Salami-*
nij. 792.b. & 793.a.b. *Thaletis Milesij.*
 794.b. & 795. a.
Apophthegmata variorum. *Adtiani Cæsa-*
ris, de bono Principe. 617.a. *Agasicles,*
de regimine Principum. 64.b. *Agasilai,*
de ciuitatibus Spartani. *ibid.* *de concor-*
dia. 211.b. *Agidis, de proditoribus.* 260.
 b. *Alexandri Magni, de festinatione.*
 24.a. *de inuidis.* 319.a. *in exactores ri-*
giosos vestigalium. 628.b. *Alphonfi, de*

iudicibus. 622.a. *Anacharsidis, de foro.*
 405.b. & 713.a. *de inuidia.* 319.a. *de*
nauiuantibus. 704. a. *Anicleg cuius-*
dam, in Thaletem astra contemplatam.
 431.b. *Antigenidis, contra petulantiam*
obrectatorum. xxviii. *Antigoni, de a-*
dulatione. 197.a. *de filij temeritate.*
 266.a. *de hoste aggrediendo.* 536.a. *de*
Regibus. 64.b. *de taciturnitate.* 72. b.
Antisthenis, de fratrum concordia. 215.
 a. *Antonij Pij, de bono Principe.* 617.a.
Apollonij, de Regibus. 93.a. *Archida-*
mi, de moderatione victoris. 171.b. *de*
temeritate filij. 722.b. *Architæ Taren-*
tinis, de ira. 288.a. *Argei, de vxoribus a-*
lienis. 238. b. *Aristippi, de artibus ad-*
discendis. 417.a. *Aristonymi, de diui-*
tijs. 254.b. *de philautia.* 309. a. *Ari-*
stophanis, de Socrate. xxx. *Aristorelis,*
de pulchritudine. 446.a. *Augusti, de a-*
edificio Bispons. 486. b. *Biantis, de arti-*
bus. 417. a. *de bonis animi.* 204.b. *de*
vita innocentia. 182.a. *Carneadis, de*
filij Regum. 196.b. *Catonis, de adu-*
latoribus. 197.b. *de taciturnitate.* 115.
 b. *de verecundia puerorum.* 504.a. *Cleo-*
menis, de oratore garrulo. 315.b. *Con-*
stantis Imperatoris, de fisco Principis.
 629.a. *Demarati, de silentio.* 69.b. *De-*
metrii, de maledicentia. 697. b. *Demo-*
criti, de connubio. 346.a. *de ira cohiben-*
da. 288.b. *Demosthenis, in funus ana-*
ri. 675. a. *Diogenis, de adulatoribus.*
 258.a. *de Aristippo & Aristotele.* 377.
 a.b. *de meretrice Olympionice.* 332.b.
de mutatione morum. 274. a. *de seno-*
stute inopi. 361. b. *de sorte humana.*
 559.b. *de spe.* 225. a. *de verecundia in*
puero. 504. a. *in Astrologos.* 434.b. *in*
Muscos. 61.b. & 62.a. *Epaminondæ, de*
bono Principe. 617. b. *Fabij Verrucosi,*
de beneficio asperè dato. 691.b. *Heracli-*
ti, in concordia suadenda. 94.a. *Isidori*
Cynici, in Neronem lyra canentem. 61.
 b. *Lacene cuiusdam forminx, de coniu-*
gali pudore. 841.a. *Lacene alterius,*
de cura domestica. 836.b. *Laconum, in*
ignauos. 362. b. *Lyfimachi, de gula.*
 402. b. *Menedemi, de studiosis Athe-*
niensibus. 234.b. *Panæti, de vxore du-*
cenda. 456.a. *Periandri, de Regibus.* 64.
 b. *Periclis, de Beotijs.* 869. a. *de conti-*
nentia. 192.a. *Platonis, de ignavis.* 362.
 a. *de Regibus.* 93.a. *Pythagoræ, de so-*
 bris-

- bricitate. 95. b. de usu Veneris. l. b. Q.
 Cæcili Metelli Macedonici, de taciturnitate. 72. b. Rhodii cuiusdam, de spe. 230. a. Scipionis Africani, de consilijs militaribus. 272. a. Sileni, de vita humana conditione. l. a. Socratis, de adolescente 93. a. de occultando igne aut scelere. 358. a. b. Solonis, de amicitia. xlix. a. Sophoclis, de usu Veneris. 497. a. Spartani cuiusdam, de uxore pusilla. 395. b. Themistoclis, de bono vicino. 700. a. de inuidijs. 319. a. Tiberii Cæsaris, de taciturnitate. 74. b. in tyrannos dispoſitio. 628. b. Traiani Cæsaris, de fisco. 627. b. Zenonis Cittici, de adolescente garrulo. 70. b. de hilaritate in conuiuijs. 146. b. de philosophia studio. xxxii. de quodam unguentis delibuto. 351. b. Apostrophe Thulij ad S. Crucem. 102. b. Αποδωσις Herculis. 597. b. Αποτροποιον, quid. 341. a. & 346. a. Appellationes pulchritudinis variorum varia. 445. b. Apuleius asinum se fingit Cerecem circumferentem. 49. b. de Gymnosophistis quid dicat. 106. a. quid sentiat de meretricibus. 335. b. Aqua quid. 762. b. cur pro arumnis vehementioribus accipiat. 222. b. Clitorij lacus abstemios facit. 856. a. aqua potus commoditates. 146. b. Aquam bibens, nihil boni. parias. adag. 134. b. aqua vitrea que. 383. b. aqualis. 177. a. Aquila animum regina, & Iouis ales. 30. a. aurea, Persarum insigne. lvii. b. cur cygnos insectetur. 768. a. fortitudinis nota. 183. b. Ganymedem rapiens quid. 30. b. imperij symbolum. lvi. in editissimis locis nidium ponit. 710. b. insigne Romanorum. 189. a. in stemmatis quibus vstata. 768. b. panem Octauio Cæsari eripuit, & reddidit. 189. b. Promethæi unde nata. 429. b. pro stemmate Imperatoris. 183. b. Pyrrhus dictus. 189. a. quibus sacra avis. ibid. Tarquinio pileum de capite abstulit. ibid. b. volucris Saturnia. 184. b. unde dicta. 32. b. Aquila in nubibus. adag. 604. a. Aquila non captat muscas. adag. 693. a. Aquila & scarabai dissidium. 710. a. hieroglyphicum cur D. Ioanni Euangelista attributum. 32. b. omina varia. 189. b. præstantia. ibid. a. Aquila quis primus pro insigni usus sit. lvi. b. aquila dua in culmine domus sedentes nato Alexandro. 189. b. Aquileia ab Aryla triennio obfossa. 552. a. aquilino naso homines regij. 189. a. ara Bona spei. 229. a. Arabum adulatio. 257. a. Arachnes arrogantiæ. 300. b. Arbor quid. 762. b. funesta cupressus. 849. b. & 851. a. inuersa homo. 888. b. Arbore deiecta quinijs colligit ligna. adag. 656. a. Arbores & Fructus, quorum fit mentio in Alciati Emblematis. Abies. 857. Amygdalus. 875. Buxus. 873. Caprificus. 325. Cucurbita. 538. Cupressus. 848. Cydonia. 861. Ficus acerba. 325. Glans. 852. Glans Punica. 474. Hedera. 865. Hex. 868. Ingans. 1. Laurus. 882. Lotus. 484. Malus. 813. Malus Medica. 870. Morus. 878. Nux. 822. Olea. 135. Palma. 198. & 773. Persica. 611. Picea. 270. & 859. Pinus. 538. Platanus. 564. Poma. 370. & 813. Populus alba. 886. Quercus. 220. & 852. Rosa. 56. Rubus. 373. Salix. 855. Vitis. 276. 676. & 742. Vinus. 676. Arbores Dijs sacra. 136. b. quedam trans plantatione fiunt meliores. 613. a. Arboribus comparatur vita humana. 388. b. arbutum. 400. b. Arbustum vnum non alit duos crithacos. adag. ibid. a. Arcades cur βαλαιοφύτοι. 482. a. cur πρὸ οὐλῶν διῆτι. 588. b. & 589. a. Luna antiquiores se existimabant. 765. b. primi Lunam obseruauerunt. 588. b. Arcana domus Imperatoris non detegenda. 76. a. quanta diligentia celanda. 75. a. Archelai responsum tonsori garrulo datum. 316. b. Archidami apophthegma, de temeritate filij. 272. b. de victoria moderate ferenda. 171. b. Archidamia Cereris sacerdos Aristomenem liberat. 186. a. Archilochus poeta maledicus. 248. a. archilochi epitaphium. 249. a. maledicentia. 248. a. tumulus. 248. a.

Intigere, proprium est marium. 355. a.
arrogantes. 310. a.
arrogantiores sunt ij, qui nuper diuites facti. 540. a.
arrogantia Arachnes. 300. b. *ardelionum.* 368. b. *gigantum.* 37. b. *indoctorum.* 51. a. *Marsya.* 300. b. *Menecratis Medici.* 311. b. *Rhemnij Palamonis.* 316. a. *Thamyris.* 300. a. *Thessali Medici.* 311. b. *victoria comes.* 171. b.
Ars naturam adiuvans. 414. a.
Ars & Fortuna ferè sunt circa idem. 896. a. *magyrica.* 98. a. *pro fraude.* 74. a. *sum cuiq; pro viarico est.* 417. a.
Artem qui sequantur. 417. b.
Arte facta, de quibus in Emblematis Alcia
et passim incidit mentio. *Adorea.* 828. a.
Alea. 557. *Alueolus.* 469. & 738. *Amuletum.* 344. *Auchora.* 615. *Antidotum.* 758. *Arcus.* 438. 457. 461. 658. & 751. *Balthus.* 705. *Bractea auri vel argenti.* xiii. *Caduceus.* 507. *Calceus.* 585. *Campana.* 86. *Catena.* 751. *Cera.* 216. 432. & 768. *Chartula picta.* 1. *Chenix.* 353. & 360. *Chorda.* 60. *Circulus.* 344. *Cithara.* 60. & 773. *Claua.* 270. & 751. *Clauiculi.* 423. *Clypeus.* 268. 473. & 683. *Clyster.* 380. *Compedes.* 377. *Corolla.* 742. *Corona ex gramine.* 152. *Corona ex oliua.* 576. *Corona ex quercu.* 852. *Coronæ.* 457. *Crater.* 41. & 423. *Cubitus.* 157. *Cubus.* 414. *Eurus.* 167. 264. & 734. *Doliolum.* 228. *Ebur.* 734. *Ensis.* 312. 512. 642. 705. & 725. *Fax.* 357. 426. 447. & 457. *Fibula.* 585. *Fides.* 773. *Fila.* 393. *Fiscus.* 627. & 630. *Fistula.* 873. *Flabrum.* 692. *Frænum.* 157. *Funda.* 822. *Furis.* 393. *Galea.* 738. *Habena.* 261. & 442. *Iugum.* 734. *Labyrinthus.* 71. & 406. *Limbus.* 60. *Libra.* 785. *Lituus.* 725. *Lupata.* 193. *Malluitium.* 176. *Membrana.* 714. *Modius.* 357. *Moneta Bruti.* 642. *Multrale.* 606. *Mullea.* 585. *Muscus Arab.* 348. *Nehis.* 224. *Nomifina.* 1. *Noquacula.* 523. *Olla.* 698. *Palla.* 128. *Parma.* 1. *Pedica.* 438. *Peniculus.* 228. *Peplum.* 41. *Pergula.* 523. & 803. *Petulus.* 1. *Pharetra.* 473. & 658. *Pileus.* 642. *Pilule.* xiii. *Plectrum.* 773. *Puluitum.* 882. *Ratis.* 363. *Remi.* *ibid.* *Retia.* 246. & 333.

Sceptrum. 207. *Scutica.* 442. *Scutum.* 162. *Scyphus.* 423. *Sella.* 41. *Serta.* 52. & 658. *Sertum oliuæ.* 576. *Signum militare.* 71. *Siudon.* 499. *Sistra.* 139. *Speculum.* 695. & 785. *Sphæra.* 414. *Stola.* 499. *Stragula.* *ibidem.* *Tania.* 473. *Talaria.* 523. & 686. *Talus.* 557. *Tela.* 116. 228. 457. 461. 473. 474. 658. & 661. *Terebella.* 406. *Terminus.* 785. *Tessera.* 1. & 667. *Trophæum.* 533. *Tumulus.* 495. 572. 581. & 663. *Tympana.* 139. & 714. *Viscum.* 438. & 785. *Vitrum.* 785. *Vitta.* 473. *Vrceus.* 176.
Arte metallum fieri posse qui negant. 810. a.
Artes ex cerebro Iouis provenire, quid sit. 15. a. *liberales quàm illiberales sequi satius.* 417. a.
Artifex nullas Musas falsis imaginibus expressit. 769. a. *omnis suo delectatur opere.* 308. b.
Arifides mira in liberos pietas. 827. b.
Artaxerxis moderatus animus. 636. a.
Artemidori locus, de Nemeſi. 160. b.
Artemisia Mausolaum excitauit. 665. a.
Arthemensis & Xerxis de successione cōcors contentio. 675. b.
Artus, quid. 628. b.
Aruno pro sagitta. 439. b.
Aruum quid. 374. b. & 782. a. *genitale quid.* 342. a.
Ara Athenarum Acropolis. 78. b.
Asinus hieroglyphicum sapientia, fortitudinis, laboris & frugalitatis. 47. b. *iuuentam ferens.* 51. a. *mederi putatur iētis à scorpione.* 47. b. *putationis vitii author.* 132. b.
Asinus portans mysteria. *adag.* 49. a.
Asinus stramina maouit quàm aurum. *adag.* 375. a.
asini encomiū per Cornelii Agrippā. 47. b.
asino obsonijs onusto comparantur auari. 374. a.
asinorum quorundam velocitas. 48. b.
asini commissi sacerdotia. 51. b.
asio auis. 292. a.
assentatio Arabum. 257. a.
assentationis malum. 309. a.
assentatorum mores. 257. b.
Astidna stilla laxum excanat. *adagium.* 425. b.
Astiduitas in studijs. 234. b.
Astuscere, verbum. 361. b.
M m m 3 *astrum*

- astra cogere malos esse, falsissimum. 436.a.
 astorum vs quanta. ibid.b.
 astrologi iudicarij. 435.a.
 astrologorum reprehensio. 440.b. vanitas.
 434.b.
 astutia demonu. 703.b. Iysandri. 536.a. &
 626.b. Sirenum 492.a. Soloni, pro pa-
 tria liberanda. 579.a.b. Vlyssis. 712.a.
 Attydamas histrio pila autos. 309.b.
 Asulida, cur lactucam vocent mulieres.
 342.b.
 Atalanta ab Hippomene cursu victa.
 814.b.
 Atte calamitatem & nocumentum signifi-
 cat. 562.a. Homerica. 561.a. Iouis num-
 cia. 560.b. unde dicta. 562.a. & 898.a.
 Atte de caelo deturbata fabula. 560.b. &
 561.a. fabula in quos torqueri possit.
 563.b.
 ater à nigro differt. 500.b. verumq; pro ma-
 lo capitur. xlviii.a.
 Atergare Dea Syrorum. lv.b.
 Athanasius à pagano suggillatus. 231.a.
 Athanasij de Iuliani cade prasagium. ibid.
 athei & Epicurei. 39.b.
 Athene à se dicta per excellentiam. 485.b.
 & 578.b. cur docta dicatur. 36.b. unde
 nominata. 113.b. urbs loquacissima.
 70.a.
 Athenarum insignia x12. laus. 36.b. &
 37.a. symbolum noctua. 112.b.
 Athenai locus, de poculo Nestoris. 424.a.
 Athenienses à τὸ ἵππος. 587.a. cur tetti-
 ποδοποι dicti. ibid. loquaces. 588.b. pul-
 lati de bello decreuerunt. 504.a. unde
 dicti Cecropida. 36.a. & 113.b. vola-
 tum noctua pro simbolo victoria habe-
 bant. 113.a.
 Atheniensium antiqua origo. 765.b. bella
 exitiosa. 740.b. insigne cicada. 587.a.
 & noctua. lvii.b. institutum contra orio-
 sos. 361.b. iudicia de cadibus. 621.a. pœ-
 na in eos, qui se ipsos occiderent. 516.a.
 Atheniensium inconsulta temeritas. adag.
 113.b.
 Atimæzedei, abarmentatur, verbum Aristo-
 telis. 191.b.
 Atlas Latine dicitur Telamon. 744.a.
 Atreus. 269.a.
 Attalus. 296.a.
 Attali dicebantur omnes Reges Pergami.
 715.b.
 Atyla Aquileiam obsider. 552.a. flagellum
 Dei se nominabat, ibid. in campus Ca-
 talaunicus vincitur. 551.b. victus Ita-
 liam inuadit. 552.a.
 Atyla exercitus numerosissimus. 551.b.
 mors qualis, & quando incidit. 552.a.
 strages. 551.b.
 AVARITIA. 369.
 Avaritia metropolis omnium vitiorum.
 373.a. & 388.a. negotiatoris cuiusdam
 Chij. 374.a. quale monstrum. 376.b. ra-
 dix omnium maloru. 373.a. summum
 malum. 388.a. Valentiniani. 629.b. Ve-
 spasiani. 630.a.b.
 avaritia comites. 388.a. currus. 372.b. de-
 testatio. ibid. & volucrum collatio. 596.
 a. idea. 372.b. mala. 388.b. perniciis
 quanta. ibid.a.
 auarus hydropico comparatur. 371.b. mar-
 supiorum minister. ibid. Tantalo in a-
 quis similis. 370.a.b.
 auari hominis pietas. 375.b. preces & deu-
 rio. 376.a. viua idea. 375.b.
 auari asino obsonijs onusto comparati. 374.
 a. & ambrosij. 295.b.
 auarorum conditio. 371.b. & 375.a. Prin-
 cipum commentum. 631.b.
 auaris cur tributus color flavus. 503.a.
 auceps. 440.a.
 auctor & Autor differunt. 104.b.
 auctoris Thesauri lingua Latina lapsus.
 5.a.
 aucupium cum anatibus domesticis. 246.a.
 audacia quomodo licita. 577.b.
 audentes supra vires. 272.b.
 Audi Chelydonem. adag. 421.a.
 Augeriani epigrammata de Amore. 452.a.
 & 475.a.
 Augia stabuli historia. 596.b. purgatio.
 septimus Hercules labor. ibid.
 augurium ex cornice. 208.a.
 auguria spreuerunt Hannibal, Misonianus
 Hebraus, & P. Claudius. 546.a.
 Augusti Cesaris apophthegma, de edificio
 Pisonis. 486.b. clementia. 634.b. de
 Varo amico confessio. 197.a. dictum, Te-
 rina lentè. 117.b. symbolum, papilio cū
 cancro, item Sphinx. 1vii.a.
 Augustinus Niphus Philosophus, amator se-
 nex. 456.a.
 Auicenna & Medicorum diuisio atarū. 3.a.
 Aues, quarum meminit Alciarus in Emble-
 matis suis. Alx. 457. 473. 474. 507. &
 520. Alaudæ. 152. & 438. Alcyones.
 742. Anas. 246. & 604. Anser. 604. A-
 pes. 466. & 469. & 738. Aquila. 26.
 183.

183. 426. 709. & 768. Ardcola. 366.
Bubo. 495. Cicada. 585. 691. 748. &
773. Ciconia. 172. Coccyx. 276. Coli-
be. 183. & 423. Cornix. 112. 207. 228. &
325. Corui. 325. 673. & 722. Cuculus.
275. 357. et 420. Epops. 312. Erithacus.
399. Falco. 366. & 604. Ficedula. 399.
& 420. Frigilla. 420. Fulica. 712. Gal-
lus. 86. Graculus. 604. Grues. 102.
389. & 438. Harpa. 608. Hirundo.
406. 420. & 748. Ibis. 380. Larus.
389. Locustæ. 548. Mergus. 712. Me-
rops. 785. Milvus. 554. & 608. Mota-
cilla. 334. Musca. 692. Nidus. 709. No-
ctua. 112. 292. & 495. Olor. 768. Ono-
crotalus. 389. Otis. 292. Oua. 709. Pa-
lumbes. 824. Parra. 785. Passer. 564.
Pennæ. 785. Porphyrio. 237. Scara-
bæus. 709. Sturnus. 406. Tiuo. 403. &
406. Turdus. 438. Vespe. 248. & 632.
Vespertilio. 406. Vultur. 542. & 673.
aues canore Musarum volucres dicuntur.
749. a. παλέστρια quæ. 45. a. Stympha-
lides. quintus labor Herculis. 596. a.
Aues quæris. adag. 293. b.
animum cantus ut compefcat. 314. a. in-
dustria naturalis. 153. b. Stymphalidæ
allegoria. 596. a.
aula. 378. a. igni comparata. 379. a.
aula seita descriptio ex Luciano. 378. b.
& 379. a.
aulica vita splendida miseria. 378. b.
aulicorum aurea compedes. 377. a. condi-
tio. 378. a.
A. Gellij locus. de palma. 199. a.
aurata siue Orata pifeis. 712. b.
aurea fibula quibus competebar. 586. a. &
588. b. mediocritas. 118. b.
Aurea compedes. adag. 377. b. 378. a.
aurea dicebantur qua lucrosa. 809. a. ma-
la Hesperidum. quid. 809. b.
aureum poculi Babylonis quid. 41. b. vel-
lus quid historicè. 809. b.
Aureliani Imperatoris omen ex serpente.
11. b.
Aurelius Albutius IC. Mediolanensis. 612. a.
Aurelij Severi nummus. 641. b.
auriga unde dictus. 262. b.
auriga comparatur mens humana. ibid. a.
Auris Batava. adag. 607. b.
aures cur dua. os unum à natura datum.
70. b. in linguam defluere quid sit. ibid.
Aurora Eos. 87. b. ex Astræo fratre peperit
ventos. 616. a. Pegasus dono accepit à

Ioue. 82. b.
aurum arte fieri posse probat ipsa experien-
tia. 810. b.
Aurum habet Tolosanum. adag. 545. b.
Ausonij anigma. de filiabus Cadmi. 782. a.
carmen de Mediolano. 19. a. descriptio
Occasionis. 525. a. epigramma Virgilio
tributum. de rosa & Venere. 448. b.
auspiciu quid. 546. b. lugubre in faba-
rum flore. l. b. rustici cuiusdam falsè ir-
ridet servus. 546. a. b.
auspicia superstitiosa Germanica plebis.
546. a.
auspicijs bonis inchoanda res. 862. a.
Autóχ doves qui appellati. 587. a. soli Gra-
ci sunt. 829. a.
Aut regem. aut fatu um nasci oportere. a-
dag. 267. b.
autumni signum cornucopia vvis & pomis
plenum. 420. b. ficedula. ibid.
auxilium legis frustra implorat. quæ in lo-
gem committit. 726. b. murum claudi
& caci. 680. a. b. & 681. a. b.
AUXILIUM numquam deficiens. 683.

B.

Babel quid Hebrais. 44. a.
Babylon Ægypti à quo edificata. ibid.
cur meretrix purpurata vocetur. ibid. b.
meretricis typus. 41. b. Mesopotamia à
quo edificata. 44. a. unde sic dicta. ibid.
Babylonia mores corrupti. 44. b. muri in-
ter orbis miracula numerari. ibid. a. no-
mine urbes dua insignita. una Ægypti.
altera Mesopotamia. ibid.
Babylonia mulieres impudica. 44. b.
Bacchus cur Bromius dictus. 137. a. cur
Βενέκος. & Δινέπος appellatus. 141. b.
cur cornutus. 142. a. cur Diethyrambus
dictus. 144. a. cur furens & insanus di-
citur ab Homero. 145. b. cur iuuenis.
140. a. cur Iuvvius dictus. 345. b. cur
Liber. 140. a. cur Musis iunctus. 133. b.
cur nudus. 143. a. cur nymphis tempe-
randus. 143. b. cur pater dictus. 131. a.
cur plures habuerit nuptices. 144. b. &
Minerva ουναοι. 130. b. & Pallas cur
eadem ara locarentur. 133. a. & Pallas
cur Ioue patre nati. 131. b. femoris Ioui
insutus. 143. b. haberi voluit C. Caligula
16. b. haberi voluit Helioagalus.
17. a. igneus. seu ignigena. & cur. 143.
a. Lyaus dictus. 205. b. veσπίδ' επεωδος.
M m m 4 42. b.

42. b. templum Ioui constituit. 13. a.
unde dictus. 131. b.
- Bacchi** cognomina varia. 137. a. curus à
tigris tractus. 170. b. & Apollinis
comparatio. 419. a. inuenta. 140. b. ma-
ter Semele. 131. b. mythologia. 139. b.
natiuitas 143. b. nutrices nymphae. 144.
b. simulacra nuda. 143. a. & 476. b. so-
dalitium. 146. b. statua. 138.
- Baccho** cur cornua attributa. 142. a. cur ef-
figies puerilis. 133. a. b. cur ferula & pa-
pauer tribuuntur. 96. a. quare sacra he-
dera. 867. b. cur tympanum datur. 141. b.
- Bacchum** cornutum qui sinxerint. *ibid.*
- Bacchylides** poeta lyricus. 605. a. propter
suauitatem carminis dictus Siren. *ibid.*
quatuor in conuiuijs requirit. 134. a.
- Bacchylides** tres fuerunt. 605. a.
- Baiazetes** à Tamerlane captus & cauea in-
clusus. 720. b. malum, quod alteri me-
ditabatur, ipse expertus. *ibid.*
- Baltheus** & **Baltheum**. 707. a.
- Balatro** scurra. 250. a.
- Balatrones**. 556. b.
- Baptista** Cynhij epigramma de Venere &
Solone. 459. b.
- Baptizati** pileolis alicubi reguntur. 645. a.
- barathrum**, in quod Lacedaemonij nocentes
precipitabant. 186. b.
- barbam** vellere, illusionis signum. 656. a.
- barbaries** ex lure ab Alciao depulsa. xxx.
xxxv. xxxviii. Goshica & VVandalica e-
tiamnum formidabilis. 717. a.
- Barbatio**, garrulus nebulo. 103. b.
- Barbiton**, instrumentum musicum. 775. a.
- barrire**, elephantorum est. 536. a.
- barritus** quis clamor. *ibid.* vox elephantii.
ibid.
- barrus** pro elephanto. 535. b.
- Bartholomaeus** Anulus. 783. b.
- Baccheus**, unde sic dictus. 208. b.
- Basilica** D. Virginis Mediolani. 21. b. quā
do, & à quo adificata. 22. a.
- basilica** nux. 3. a.
- Basilij Magni** locus, de echeide. 364. a. de
pietate in parentes. 172. b.
- Bassus** ut Nerone à flagitijs auocaris. 347. b.
- Bastardi** qui sint. 601. b.
- Battus** Rex Cyrenensium. 381. b.
- Batti** Silphion. *adag.* *ibid.*
- Battiaides** cur dictus Callimachus poeta.
ibid.
- Baucis** & **Philemon** concordia coniugalis
exemplar. 215. b.
- Bauus** & **Motius** Virgilij amuli. 610. b.
- Beare** quid. 510. a.
- beatus** nemo ante obitum. 667. b. & 788. a.
- Becceselenus**. *adag.* 589. a.
- Becch**, vox naturalis deprehensa in pueris.
278. a.
- Becchus** unde dictus. *ibid.*
- Becchi** cornuti, conuiuium probrosum. *ibid.* b.
- Beelzebub** demon, Deus muscarum. 693. b.
- Belga** pernicax & superbum hominum ga-
nus. 196. a.
- Belisarij**, Iustiniani Ducis, exitus. 320. b.
- bellaria**. 197. b.
- Bellerophon** Chimeram vicit. 84. a. equo
alato vectus, quid. *ibid.* b. natura Ne-
pruni filius, fama Glauci. 82. a. quid si-
gnificet. 83. a. unde dictus. 82. a.
- Bellerophontis** fabula. 82. a. mythologia.
ex Plutarcho. *ibid.* b. & 83. a. remori-
tas. 82. b.
- Bellerophontis** literas. *adag.* *ibid.*
- Bellona** quæ. 15. b.
- Bellouesus** & **Siguesus** Ambigati ex foro-
re nepotes. 19. b.
- Bellouesus** Mediolanum edificauit. *ibid.*
- bellue** interdum mitiores hominibus. 165. a.
- belli** Bruti & Cassij. 513. a. ciuile. 211. b.
& 544. a. Galeacij contra Florentinos.
574. b. inter Samios & Prienenses. 717.
a. quibus uile. 384. b.
- belli** etymon. 544. b. finis quis esse debeat.
741. b.
- bello** ciuili nihil exitiosius. 544. a.
- bella** Atheniensium exitiosa. 740. b. Chri-
stianorum quæ peruersa. 543. b. cur, et
qua cautione suscipienda. 739. a. inte-
stina Lacedæmoniorum. 741. a. Romano-
rum. *ibid.*
- bellorum** suadores. 726. b.
- bellicis** in rebus celeritas. 25. a.
- Benedictus** Maximus, Brixianus Thrahybi-
lus. 579. a.
- benefacere** est Deos imitari. 563. a.
- bene** facta male locata, pro malefactis ar-
bitranda. 101. b.
- Beneficium** qui accipit, libertatem vendit.
688. b. qui nescit reddere, iniuste petit.
690. b. rardum ingratum est. *ibid.* a. vo-
luntarium est. *ibid.* b.
- Beneficij** inter duos lex. 690. b. male com-
pensati exempla. 703. a.
- Beneficia** non sunt exprobranda. 690. b.
- beneficia** dando imitamus Deum, non fa-
ceramus. 691. a.
- bene**

bene sentiendum de Dijs. 300. a.
 benevolentia civium, firmum imperij prae-
 dium. 64. b.
 Bernardini Trebatij testimonium, de Chon-
 rado Pentingero Augustano. 12. b.
 Berosi Babylonici locus, de gigantibus.
 38. a.
 Beta insipidior. adag. 375. a.
 Bias quis. 788. a.
 Biantis Prienei apophthegma, de animi bo-
 nis. 204. b. de artibus. 417. a. de vita in
 segritate. 182. a. apophthegmata. 793. b.
 & 794. a. b.
 bibacitas Alexandri. 147. a.
 Bibe quinq; aut tres, aut ne quater. adag.
 146. a.
 biblia in membranis scripta, ad Philadel-
 phum missa. 716. a.
 bibliotheca à Nicolao de Oddis instructa.
 xvi. a. Ptolemai Philadelphi. 715. b.
 bibliotheca veteres per quercum designata.
 854. b.
 bilis quid, & quotuplex. 286. b.
 bilis glassea qualitas. 287. a.
 bilem in aliquem euomere, quid. 692. b.
 birrus color qualis. 504. b.
 Bis dat, qui cito dat. adag. 689. b.
 bis peccat, qui peccanti auxilium commo-
 dat. 727. b.
 bis pueri senes. 497. a.
 Biturix metropolis Biturigum. 19. b.
 Bituriges populi Aquitania. ibid.
 Biturigum insigne veruax. 18. b.
 binium Hercules. xv. a. & 567. b.
 Bizari, qui dicantur Italis. 307. b.
 blasus, cognomen Semproniorum. 407. a.
 Blanca Rubea fortissima & castissima ma-
 trona. 815. a. ab Acciolino tyranno vi-
 stuprata. 815. b. viua ad maritum in se
 pulchrum descendit. ibid.
 boare quid, & unde dictum. 404. a.
 boatus. 165. a.
 Boeotica auris. adag. 781. b.
 Boeotij cur rudes habiti. 392. a.
 bombardia unde dicta. 778. a.
 Bombarda sua Ioannes Manguens miserè
 perijt. 724. b.
 bombus quid. 778. a.
 bombyces, vermes sericum nentes. 880. a.
 Bonaventura Castillonai testimonium de
 Albutio. 612. a.
 bonus praesumitur, qui est bona nationis
 malus, qui mala. 789. a.
 boni cunctus simulacrum. 231. a. b. tem-

plum. ibid. b.
 boni pastoris est condere pecus, non deglobe-
 re. 628. b.
 bona externa. xiv. b. unde dicta. 327. a.
 Boni viri lacrymabiles. adag. 241. b. &
 647. b.
 BONIS à diuitibus nihil timendum.
 179.
 BONIS auspicijs incipiendum. 545.
 Bononia studiorum omnium alitrix.
 xvi.
 Bononia docuit Alciatus. ibid.
 Borbonij Cardinalis insigne, gladius flam-
 meus. lix. a.
 Boreas ventus Septentrionalis. 181. b.
 bos animal ad laborem natum. 511. a.
 boues Luca. 534. b.
 Bótrpus. 137. a.
 bractea unde sic dicta. xiv. b.
 bractea & Lamina differentia. ibid.
 Brasida Ducis à forice morse dictum.
 711. a.
 Britannus claudus uxorem cecam ducit,
 681. b.
 Bromius cur dictus Bacchus. 137. a.
 Brontes, unus ex Vulcani famulis. ibi-
 dem.
 Brutus & Cassius. 512. a.
 Bruti mors. 512. b. & 513. a. nummus.
 642. a. opinio de fortuna virtutem su-
 perante, perniciosum delirium. 515. a.
 bubo prius adolescens, dictus Ascalaphus.
 497. a.
 buccina Tritonis qualis. 569. b.
 Burgundionum rex ab Atyla captus.
 551. b. stemma, tria repagula rubra.
 lvii. b.
 bustum. 189. a.
 bustuarij qui sunt. 501. a.
 Bvxvs. 873.
 buxus amantium symbolum. 904. b. &
 Buxum dicitur. 874. a. pro tibia. ibid.
 unde dicta. ibid.
 buxi descriptio. 873. a. pallor. 874. b.

C.

K Axij Reuē tā βυκεύαντι καλίστη
 adag. 720. b.
 Cachinnus. 899. b. unde dictus. 648. a.
 Cadere. 203. b.
 Cadmi draco. 11. b. fabula seu historia.
 781. a. b. mythologia. ibid. b. vxor Har-
 monia. 783. a.
 Cadu.

- caduceatores legati qui. 509.a.
caduceus Mercurij quid. 509.a. & 897.b.
signum concordia. 510.b. eloquentia.
ibid. pacis. ibid. reditus quid. 509.b. vi
de sumptus originem. 508.a.
caducei descriptio. 507.a. symbola. 510.
a. b.
caduceo impliciti serpentes. 509.a.
caada barathrum Lacedamoniorum. 186.b.
Cecilij Metelli Macedonici apophthegma.
de taciturnitate. 72.b. fallacia in testa
mento condendo. 675.a.
cacitas animi maxima in philautis. 308.
b. mortalium. 671.b.
Cecitate percussus Tiresias ob visam Miner
nam. 252.a.
cacum quid. 480.a.
cacus claudum gestans. 680.a.b. & 681.a.
b. cur debeat esse praeses senatus. 621.a.
cur singatur Amor. 480.a.
Cedes leonis Nemei primus labor Herculis.
594.b.
Cecremontis precantium. 50.a. sacre S. Cru
cis. 639.b.
Cesar ambitiosus. 266.b. imitatus Ale
xandrum. 25.a. leoni furibundo compa
ratus. 286.b. occisus in senatu. 168.b.
suo splendore patrem ferè obscuravit.
860.b.
Cesaris ambitio. 266.b. Borgie presump
tio. 236.a.b.
Καρχαρὸς μὲν quid. 648.a.
C. Caligula novus Bacchus haberi voluit.
16.b.
C. Cornelius ob preposteram libidinem mor
te multatus. 355.a.
C. Marij tessera militaris Lar Deus. xlv.a.
Calais & Zetes, ad quid relata nomina.
181.b. unde dicti. 182.a.
calamitas nulla studijs perniciosior quàm
philautia. 307.b.
calamitatum catenata series. 553.a.
Calceus lignatus in signe Romanorum nobi
lium. 588.a.
calcei Romanorum duorum generum. 589.
a. quales. 586.b.
Calceos mutare. adag. 588.a.
Calceis an vsu veteres. 589.a.
Calchus augur quis. 566.a.
Calchantis cum Mopso certamen diuinan
di. ibid. vaticinium. 565.a.
caligo humanæ mentis quanta sine opo cœ
lesti. 56.a. intellectus humani & à re
& à se. 766.b.
Caligule nummus. 853.b.
calix aureus Babylonis, quid. 41.b.
callere. 110.a.
Callias à scortis deplumatus. 327.b.
Callidus. 425.b.
Callimachus cur Battia des dictus. 381.b.
in musca alcaam absurdè posuit. 286.b.
poeta elegiacus. 381.b.
Callipides. adag. 367.a.
Callus & Callum. 110.a.
Καλὸν ἢ κακὸν quidam deducunt. 446.a.
calor insitus interdum calore extingui
tur. 1.a.
caluitia agere ferebat Iulius Caesar. 642.b.
campana mentem ad Deum excitat. 86.a.
symbolum interioris vigilantia. ibidem.
predicationis. 89.b. & 90.b. unde sic no
minata. 89.b.
campanarum origo. 90.b.
cancer symbolum inconstantia. 399.a.
cancer hippii dicti veloces. 397.b. scorpi
nes fluuiatiles. 97.b.
Cancrorum & parasitorum comparatio.
397.b. graphica descriptio. ibid.
Candia quo olim nomine appellata. 73.b.
candidus & Candor quid. 501.b.
candidæ vestes gaudij signum. ibid.
candidati qui dicti Romanis. 502.a.
candor animi per cygnum designatur. 772.
b. & industria Alciati. xxx. quid Al
ciato. 491.a.
Camina victitās cynocephalum oppugnans.
adag. 750.b.
Caninum oculum habere quis dicatur.
696.a.
canis cur appellata Hecuba. 696.a. cur di
ctus Diogenes. ibid. cur lapidem misit
mordeat. 729.a. fidelitatis nota. 813.a.
Herculis purpura inuenior. 58.b. orbem
Lunæ conspiciens, quid. 696.b. Osiridis
insigne. lvi.b. percussa lapide, non per
cussorem, sed lapidem petiit. 729.a. pro
inuido. 696.a. pro rapaci. 304.b. quid
in hieroglyphicis. 696.a. rhetoricus di
ctus Zoilus. 694.b.
Canis festinus cæcos parit catulos. adag.
877.a.
Causa sciens in lapidem. adag. 729.a.
canes regij qui Diogeni. 197.b. spectris no
cturnis terrentur. 696.a.
Canes dominos sequi, mos antiquus. 58.b.
canus color qualis. 502.a.
cantharus Baccho dicatus. 424.b.
canticum à mulieribus Aristomeni cantu
rum.

- rum. 185.b.
 cantilena Sirenum. 492.a.b.
 Cantus coccygis. adag. 277.a.
 cantus Sirenum, adulatores. 493.b.
 Capanei in signe Hydra. lvi.a.
 Capere pastorem corrualem dormientem oc-
 cidit. 278.a.
 Capere crines. adag. 526.a.
 Capere, pro decipere. 45.a.
 capilli mortalitatis symbolum. lii.a.
 Capinaccius ex curatione morbi Gallici ma-
 gnum quantum fecit. 845.a.
 Capta gladium. adag. 723.b.
 Capra libidinis symbolum. xlvii.b. libidi-
 nosa. 334.b. lupi catulum lactans. 289.
 b. meretricem significat. 334.b. & qua
 v.
 Capra Scyria. adag. 335.a.
 Capris. 606.a.
 Capris. 326.b.
 capere, quid. 543.b.
 CAPTI VVS ob gulam. 401.
 Caprius quidam in Selandia à concapituo
 supplicio affecti. 729.b.
 Captores sape ipsi capiuntur. 723.b.
 Capularis senex quis. 660.a.
 Caput Esculapij cur lauro redimitum. 884.
 a. equi, asini, aut canis in somnus visum,
 quid designet. 194.b. equi inuentum in
 fundamentis Carthagini. ibid. Gorgo-
 nem Medusa, quid. 664.a. Gorgonus in
 clypeo Minerva. 123.b. leonum hiero-
 glyphicum custodia & vigilantia. 86.b.
 & 89.b. pars corporis diuinissima. 460.a.
 Spharicum ait esse Plato. 16.a.
 Caput vacuum cerebro. adag. 806.b.
 Cardamus noxius vicinus herbus. 700.a.
 Cardani & Scaligeri opinio, de causa visus.
 648.b.
 Cardui altilis cibus proprius asinorum.
 97.b.
 Carmen. Vide Epigramma.
 Carmen, pro incantatione. 346.a.
 Carmina aurea Pythagore. 103.a. Cicero-
 ni, de vaticinio Calchantis. 565.a.
 Carneadu apophthegma, de filijs regum.
 196.b.
 Carnifex iuxta triumphantes in curru sede-
 bat. 168.a.
 Caro nostra quid. 650.b. caseo vermiculan-
 ti similis. 703.b. cordis qualis. 1.a.
 Carnis nostra saginata fructus & petulan-
 tia. 703.b.
 Carnes suilla in delicijs. 234.a.
 Carolus Dux Burgundionum ob temerita-
 tem perijt. 267.b. Magnus ut factus Im-
 perator. 209.a. Quintus cur quercui co-
 paratus. 222.a. Quintus satis ex se lau-
 datus. 189.b.
 Caroli Lothareni Cardinalis symbolum, he-
 dera pyramidi inhaerens. lix.a. Magni
 sobrietas. 147.a. Noni symbolum, dua co-
 lumne complicata. lvi.b. Quinti mors
 quando incidit. 184.a. symbolum, dua
 Hercules columna. lvi.a. & 233.a.
 Carpasij lini ellychnium. 78.b.
 Carpere facilius quam imitari. 696.b.
 Carthagini historia. 194.b.
 Carnuialus in Erasmus. 672.a.
 Cassiodori locus, de fisco. 629.a. de moribus
 non vexandis. 657.a. b. de pietate erga
 parentes. 175.a. de silentio. 75.a.
 Cassioricus nodus. adag. 508.a.
 Cassi, u. & Cassi, idus. 121.a.
 Cassus lumine. 720.a.
 Castitas virginum Patavinarum. 126.a.
 Castitatis contemptus. 125.b. exempla in
 Ethnicis. 126.a. laus. 125.a. b. symbo-
 lum armellinus. 349.b.
 Castor animal unde sic dictum. 652.b. &
 fiber idem est. ibid. quale animal. 651.
 a. testiculos sibi abscindit. 652.a.
 Castor & Pollux. 28.b. Dioscuri dicti. 226.
 b. Iouis & Leda filij. 225.b.
 Castoris & Pollucis causa physica. 226.a.
 mythologia. ibid.
 Castoris seu fibri solertia. 651.b.
 Castorem sibi genitalia exscindere, quidam
 negant, alij affirmant. 652.a.
 Castorei. 899.b. sunt fibri testiculi. 652.b.
 Castorei vires. ibid.
 Castrucci dictum vestibus inscriptum. 5.a.
 Casus errorem in natura facit. 73.b. instr-
 mitas, senectus, tres mortis nuncij. 662.b.
 Procopij Cilicis miserrimus. 266.a.
 Catalogus brevis bellorum Romanorum.
 741.a.
 Katactria pilula. xiv.b.
 Kathapci xepes. 178.a.
 Catharina Medicea symbolum iris. lvi.b.
 Catholicus homo filius Dei. 17.a. b.
 Cato Grammaticus Latina Siren. 493.b.
 Porcius in varijs studijs excelluit. 368.a.
 Catonis Vtriusq; apophthegma, de aduato-
 ribus. 197.b. de taciturnitate. 115.b.
 de verecundia in puero. 504.a. modestia.
 51.a. pertinax animus improbat. 516.
 b. taciturnitas. 69.b. & 115.b. toleran-
 tia. 697.a.
 Catul-

- Catullus partem rerum suarum proficit in
 pelagus. 653 a.
 Catulli opinio de metamorphosi Prognos. 313 b.
 Philomela. 813 b.
 Catulus quid. 286 b.
 Cauda alcaein quibus animalibus. 286 b.
 leonum animi index. 285 b. leonū cur
 alcaea dicta. 286 a.
 Cauda tenes anguillam. adagium. 121 a.
 Caudam cur moueat leo iratus. 286 a.
 Cauca, vocabulum polysemum. 732 b.
 cauendum ab iis, quibus nihil est quod per
 dant. 710 b.
 CAUENDVM à meretricibus. 336.
 Cauij populi ut plurimum lienosi. 628 a.
 caupones & infitores primi Lydi. 467 b.
 causa frequentis mutationis locorum Al-
 ciati. xxvii. materialis Emblematum.
 4 b. morbi Gallici. 844 a. multorum
 malorum amor. 472 b. occulta. 237 b.
 physica Castoris & Pollucis. 226 a. tri-
 plex ignorantia. 799 a. 801 b.
 causa, cur ignis & aqua à sponsis cangeban-
 tur. 863 a. dua, cur nuda Charites. 689.
 a. qua iuuenes à laudato proposito auo-
 cant. 364 b. rerum multa hominibus in-
 cognita. 714 b. varia, cur lunulas in cal-
 ceis gestarent Romani. 587 b.
 caustidici & rabula forenses vulturij togati
 Apuleio. 674 b.
 cautio quanta esse debeat in bellis suscipien-
 dis. 740 a.
 Cecropia vnde sic dicta Attica. 36 b.
 Cecropida Athenienses dicti. ibid. a. 113 b.
 & 588 a.
 Cecrops biformis. 34 b. cur siquē nomina
 tus. ibid. & 36 a. b. ferinam commissio-
 nem in Attica abstulit, & viris legiti-
 mas uxores iunxit. 36 b. primus bonem
 immolauit. ibid. primus idolorum cul-
 tum induxit. 34 b. quo tempore vixit.
 36 b. Rex Atheniensium. ibid. a.
 Cecropis mythologia. 34 b. & 36 a. b.
 Celeno Harpyia, vnde dicta. 181 b.
 Celenum id est, nigrum. ibid.
 Celeritas Iulij Caesaris. 25. a. nimia, & tar-
 ditas nimia vitanda. 118 b.
 celeritatis & diligentia laus. 25 b.
 cenotaphi Pompeij & filiorum eius. 574 a.
 censum qui perdit, sensum amittit. 555 a.
 centaurea herba, vnde dicta. 624 a.
 Centauri qui. 625 a. vnde dicti. ibid. b.
 vnde dicti siquē. ibid. a. vnde dicti Nu-
 bigena. ibid. b.
 Centaurorum forma. 825 a. b.
 Centauros, & huiusmodi monstra negat De-
 cretius. ibid. b.
 cepphi & lari differentia. 390 b.
 Ceram auribus obdis, adag. 495 b.
 cerberus triceps, duodecim labor Hercu-
 lis. 597 b. vbinā bilē vomuerit. 660 b.
 cerberi tricipitis allegoria. 597 b.
 cerberum ex inferis trahere, quid. 598 a.
 Cerebrum ne maudito. adag. 1 a.
 cerebrum sedes anima. 805 b.
 Ceres & Neptunus cur iisdem aris culti.
 129 b. vnde dicta. 745 a.
 certamen diuinandi Calchantis & Mopsi.
 566 a. Eunomi & Aristonis qua docu-
 menta suppeditet. 779 b. Musarum &
 Sirenum. 491 b. Othonis Vicecomitis
 cum Sarraeno. 10 a. vinarium quorundam
 Germanorum. 150 a.
 certius quod arte, quàm quod natura per-
 ficitur. 417 b.
 cerua aripes, quartus labor Herculis. 595.
 b. aureis cornibus diuinarum symbo-
 lum. ibid.
 Cerua aripedis allegoria. 595 b.
 Ceruinus vir, adag. 252 b.
 ceruus cur tam diu vivat. 640 b. stultitia
 symbolum. 252 b.
 Kypriator, virga Mercurij. 509 a.
 Kēsos, pudoris tingulum. 237 b.
 Ceuere, verbum obscenum. 367 a.
 Chabrias à patria in Ægyptum migravit.
 614 b.
 Charephon. 279 a. b. cur appellatus vesper-
 tilio, vel noctua. ibid. a. parasitus laro
 comparatus. 390 a.
 Charephontes duo fuerunt. 280 a.
 Cham magus & venescus. 109 a.
 Chamaleon diutissime famem tolerat. 256.
 b. non solo vescitur aere. ibid. vnde sic
 dictus. ibid.
 chamaleontis descriptio. 255 a. b. natura.
 256 a.
 Chamæleonte mutabilior. adag. ibid.
 chaos primum. 762 a.
 Chares à patria in Sigaum migravit.
 614 b.
 Chariclis & Antiochi fratrum diuisio pa-
 trimoniij. 850 a.
 Charites, Nide, Gratia. 715 b.
 charta Pergamene origo. 4 a.
 chartarum pictarum lusus. 302 b.
 Charybdi fugiens incidi in Scyllam. a.
 dag. 302 b.
 Cbe-

- chela* quid. 397. b.
Chelys muscum instrumentum. 774. a.
Chilon quis. 787. a. gaudio expiravit.
ibid.
Chilonis Lacedamonij apophthegmata. 790. a. b. & 791. a.
Chicani, rabula unde dicti. 404. a.
Chimara cur triformis. 83. b. gens bellicosa. 84. a. ira. 85. b. mons Lycia ignem eructans. 83. b. monstrum. 82. a. & 83. a. b. mulier. 84. a. vitiorum varietas. *ibid.*
Chimara mythologia. 83. a. b. pictura. 81. a. b.
Chimarus pirata à Bellerophonte occisus. 83. a.
Chinenfes pellibus vtuntur. 206. a.
Chinensium fucus in moscho vendendo. 350. b. ratio colligendi moschi. *ibid.*
Chiron quis. 623. b. Achillem, Æsculapium, & Iasonem erudit. 624. b. Herculis sagitta vulnere immedicabili se faucianit. *ibidem.* a. inter sidera relatus. 624. a. iustitia omnes Centauros superauit. *ibidem.* primus vires herbarum obseruauit. *ibidem.* sono cithara, morbos sedabat. *ibidem.* unde dictus. 625. a.
Chiron redibis. Diogenis iocus. 625. a.
Chironis descriptio. 624. a. ferina natura quid. 626. a.
Chironium vulnus. adag. 624. a.
Chirurgi peritis unde dignoscenda. 625. a.
Choenix quid. xlviii. b. 354. b. & 360. b.
Choenici ne insideas. adagium. xlviii. & 361. a.
Chonradus Peutinger Augustanus quis. 2. a. b.
Chonradus, quid Germanis. 7. a.
choragus & *Choragium* quid. 804. a.
Chordæ vice. adag. 777. b.
Xpnsόxoyot, qui. 258. a.
Christiani Imperatores dum inter se rixantur, auctum est imperium Turcicum. 543. b.
Christianorum Imperatorum prudentia in hereticos. 111. a. b.
Christus Seruator cur discalceatus. 589. a. verus Pan. 412. b.
Christophori Madrucij Cardinalis infigne, Phoenix se comburens. lxx. a. Plancini symbolum Circinus. lxxii. b.
χρῶσι πῆδα, adag. 377. b.
Chymia est casta meretrix, multos inuitans, neminem admittens. 811. b. per vellus aureum designata. 809. b.
Chymia defensores contra aliorum rationculas. 811. a. difficilis possessio, numquam tutaprofessio. *ibid.* b. difficultas quanta. *ibid.* a. b. veritas. 810. a. vetustas. 809. b.
chymica artis scriptores. 810. b.
Chymici, seu Chrysopoei vicia pictura. 537. b.
Cibum in matellam ne immittas. adag. li. a. 354. a. & 361. a.
Cicada Apollini sacra ob cantum. 749. a. & 778. b. signum nobilitatis apud Athenienses. 587. a. b.
Cicadam ala corripuisti. adag. 693. a.
Cicada vocalior. adagium. 748. b. & 777. b.
cicada αὐτόχθονες cur dicantur. 589. b. humi canent, quid. 551. a. hyeme euanescunt. 748. b. Locrenses sonora, & cur. 775. a. Rheginenses cur muta. *ibid.*
cicadarum cantus qualis. 693. a. fabula. 778. a.
Cicadis cur tributa canendi suauitas. *ibid.*
Cicadis pleni. adag. 587. b.
Cicero eloquentia parens. 169. b. emendatus. *ibid.* iuuenibus voluptates quassdam admittit. 498. a. εἰς αὐτὸς. 310. a. restitit Antonio. 168. b. Romani eloquij auctor. 169. b. scripta quadam sua correxit. xxxiii.
Ciceronis atas. 169. a. cades. *ibid.* carmina de vaticinio Calchantis. 565. a. dissimulatio post bellum Pompeianum laudata. 516. b. fuga. 169. a. infelix contentio cum Antonio. 517. a. inuectio in Vatinius. 502. b. iocus mordax in E. Clodiu. 805. a. lapsus memoria, de patre Ganymedis. 29. a. locus, de misera virorum clarorum sorte. 241. a. b. de occupatione studiorum. 493. a. de regendis affectionibus. 263. a. de republica. 61. a. de virtutibus. 460. a. ex Epistolis ad Atticum. 91. a. ex oratione pro Archia poeta. 1. b. εἰς αὐτὴν. 310. a. responsum, de amore & philosophia. 456. a. sententia enigmatica explicata. 130. 7. versus à multis reprehensus. 755. b.
Ciconia pietatis, & gratitudinis in parentes hieroglyphicum. 173. a. & 174. b. veris

- verus & affatus signum. 421.a.b.
 Ciconia effigies in sceptris. 173.b. in auem
 conuersa fabula. *ibid.* pietas in parentes.
ibid. a.
 Cimbrorum & Teutonum arma. 1vi.b.
 Cimon Atheniensis inuidia pressus. 320.a.
 patrem & carcere liberat. 830.b.
 Cingulum laneum nodo Herculano sponso
 circumligatum. 863.b.
 cinis, pro poenitentia in sacris. lii.a. vipera,
 remedium ictus viperini. 640.b.
 cinericeus color qualis. 505.a.
 Circe qua. 338.a. cur dicta *Ææa*. 759.a. il-
 lustris cur dicta. 338.b. meretrix. 337.a.
 b. Solis filia. 338.a. venefica. *ibid.*
 Circes & Vlyssis mythologia. 337.a.
 Circensium ludorum colores. 506.b.
 Circulus totum orbem denotat. 569.b.
 Cirni populi cur tam longevi. 640.b.
 Cirrus, & Cirratus, quid. 670.a.
 Cissus histrio Bacchi. 866.a.
 Cissi fabula. *ibid.*
 cista florum verus signum. 420.b. spicus re-
 ferta, signum ætatis. *ibid.*
 cithara quid. 62.a. musicum instrumen-
 tum. 774.b.
 Cithara inuentor Mercurius. 62.a.
 citharas in legationibus adhibebant Geta.
ibid.
 citrus amoris symbolum. 872.a.
 Cuius bonus quis. 898.b.
 Cuius boni officium quod. 579.b.
 ciuilis prudentia apud Romanos. 110.b.
 Ciuitas in Africa à locustis pulsa. 711.b.
 incolarum virtute optimè munitur. 64.
 b. in Gallia à ranis pulsa. 711.b. fena-
 tu velut anchora firmatur. 616.b.
 Clamor Minervæ vix dum nata quid sit.
 15.b.
 Clamoris lauro ardente. *adag.* 882.a.
 Clara Ceruenta in maritum amor mirabi-
 lu. 846.b.
 classes huius Editiones quid singula conti-
 neant. ix.
 Classicum quid sit. 726.b.
 classicum canere, quid. *ibid.* a.b. quando
 canebatur. *ibid.* a.
 Claua, Hercules arma propria. 271.b.
 Clauam extorquere Herculi. *adag.* *ibid.*
 Claudia Vestalis pietas. 831.a.
 Claudiani de gigantibus testimonium. 38.
 b. verus leuiter mutatus. 19.b.
 Claudius auguria irridebat. 546.a.
 clauocymbalum, instrumentum musicum. 774.b.
 clauis ad portam cæli, quæ? xv.b.
 Clauis adimere, quid. 864.b. cur abbatut
 noua nupta. *ibid.*
 Clauum clauo pellere. *adag.* 463.b.
 Cleanthus industria. 521.b.
 Clemens animus Vespasiani, & Titi filij.
 635.a.
 Clementis Alexandrini locus, de symbolis.
 xlii.b.
 clementia Iulij Caesaris. 634.b. principem
 maximè decet. 195.b. quorundam Im-
 peratorum. 634.b. vera virtus Princi-
 pis. *ibid.* a.
 Cleobis & Biton beati à Solone iudicati.
 668.a.
 Cleobulus quis. 787.a.
 Cleobuli Lyndij apophthegmata. 789.b.
 790.a.
 Cleomenes Spartanus vino in insaniam ver-
 sus. 149.a.
 Cleomenis apophthegma, de oratore garrulo.
 315.b. verba grauissima contra despera-
 tionem. 515.b.
 Cleon cur Larus vocatus. 391.a.
 Cliens. 233.b.
 clientis cuiusdam simplicitas. 178.b.
 Kleitopis, quid sit. 856.a.
 Cliteridis varia nomina. *ibid.* a.b.
 Kleitopis, quid. 856.a.
 Clitorius lacus abstemios reddit. *ibid.*
 Clitorij mores, qui. *ibidem.*
 Clodius Albinus insignis comestator. 391.b.
 Clodionus Rex Gallie primus tribus lilijs
 pro symbolo usus est. lix.b.
 Clumes sedes libidinis. 332.a.
 Clusus C. Marij nepos, ob stuprum casus.
 355.b.
 clypeare, quid Pacuuius. 684.b.
 Clypeum, & Clypeus quid. *ibid.*
 Clypeus Agamemnonis. 269.a. Myrtili quid.
 xxxii. & 685.a. quid, & unde dictus.
 481.b.
 Clyster quid. 381.a. unde dictus. *ibid.*
 Clysteris usum ibis anis hominibus osten-
 dit. *ibid.* & 895.b.
 Clytemnestra ab Oreste occisa. 724.a.
 Cn. Flavius cornicum oculos confixisse di-
 ctus. 27.b. Pompeius digitum combus-
 sit, ne consilia P.R. reuelaret. 80.a.
 Coa vestis, qualis. 352.b.
 Coccinea vestes, id est, purpureæ. 503.b.
 Κόρνος, cornu tortile, Panos inuentum.
 530.a.

- Caelia celebris Comica.* 872.a.
Caelia Comica in actione dexteritas & elo-
quentia. 872.b.
caelum terra miscere, qui dicantur. 392. b.
caelus, vel Caelius quid Poetis. 27.a.
caemptio matri monij Species. 843.a.
caenobitarum quorundam desidia. 358.b.
caeruleus color qualis. 504.a.
cognitio herbarum animalibus quibusdam
infra. 153.b.
cognomen Magni, paucis tributum. 624.b.
cognomina Bacchi. 137. a. *Iouis.* 622.a.
colloquium Socratis cum Theodota meretrici-
ce. 567.b.
colobotes. 407.a.
Color quid Platoni. 500.a. *albus qualis.*
501.b. albus & rubeus. 257.a. *birreti-*
nus quis. 505. a. *birrus qualis.* 504. b.
blauus qualis. 503.a. *burthus qualis.*
ibid. b. canus qualis. 502.a. *cinericeus*
quis. 505. a. *coccineus quis.* 503. b. *cœ-*
ruleus qualis. 503. a. & 504.a. *flammei,*
quo velabantur noua nupta. 840.a. *fla-*
uus qualis. 503.a. *fuluus qualis.* 505.b.
fuscus qualis. 500.a. *giluus qualis.* 504.
b. & 505.a. glaucus qualis. 504.a. *he-*
luus qualis. 505.a. *ianthinus quis.* ibid.
b. impluiatus quis. ibid. a. *leucophanus*
quis. 504.b. *melinus quis.* ibid. & 505.
a. natiuus quis. 504. b. *niger qualis.*
500. a. niger in Aethiopiis. ibid. *ni-*
ger laboris index. 482. a. *ostrinus qualis.*
503.b. pullus qualis. 500.b. *purpureus*
quis. 503. b. *purpureus symbolum vere-*
cundia. 504.a. *rauus quis.* 505.b. *ruber*
qualis. 503.b. *rusus qualis.* ibid. *rus-*
seus quis. 505.a. *saginatius quis.* ibidem.
roge Romana quis. 756.b. *Venerus qua-*
lis. 503.a. *violaceus quis.* 505.b. *viridi-*
dis qualis. 503. a. *viridis sperantium*
est. 229.b.
colores ludorum Circensium. 506.b. *paga-*
nici quales. ibid.
colorum significationes. 500.a. *varia nomi-*
na. 506.a.
coloribus affectus animi exprimuntur.
500.a.
Colubrum in sinu fouere. adag. 290.a.
Columba à Noe emissa cur surculum oliuæ
attulerit. 578.a. *symbolum trepidatio-*
nis. 188.b.
columba hieroglyphicum. ibidem. *natura.*
189.a.
Columbina simplicitas, in proverbium ab-
ijt. ibid.
Columna Isidis. 48.b.
Columnas rumpere. adag. 407.a.
coma flaua iracundia argumentum. 503.b.
comedones caelum terra miscent. 392.b.
Comitis S. Pauli infausus casus. 700.b.
comites auaritia. 588.a.
Comitia diremit mustela transcurfus.
898.a.
commendatio Musica. 778.b. *pulchritudi-*
nis. 446.b.
commentatorum Plauti lapsus. 5.a.
commentum Principum auarorum. 631.b.
Commercium. 699.b.
commoditas boni vicini summa. 699.b. &
incommoditas vicinorum. 181.a. *orbita*
tis. 680.b.
commoditatis symbolum abies. 858.a.
commoda pacis quanta. 737. a. b. 745. b.
746.a. & 902.a. Spei. 229.b.
Commodus Imperator Hercules, & Iouis fi-
lius nominari voluit. 17.a.
Communis Mercurius. adag. 271. b. &
427.b.
Como. 850.a.
Companatico, quid Italis. 375.a.
comparatio Apollinis & Bacchi. 419.a. *cy-*
gni & poeta. 768. a. b. *interdum odiosa.*
605.b. reipublica cum lyra. 61.a. *reipu-*
blica cum nauis ventis agitata. 225. a.
Solis & Luna. 696.a.
compedes aurea aulicorum. 377.a. *suas e-*
riam aureas amare stultum. 127.b.
compendium vita Christi Seruatoris. 645.b.
compesco, Germanis quibusdam, Paschgen.
50.b.
compos, & Impos, vnde. 262.b.
comptuli et forma studiosi reprehensi. 805.b.
concio, tria significat. 164.b.
concionatores quid à campanis discant.
90.b.
concupere preces, quid. 50.a.
CONCORDIA. 210.
concordia Aeliorum. 675.b. *ciuium, prin-*
cipibus cura esse debet. 209. a. *non vio-*
landa. liv. a. *per lyram designata.* 61.b.
plebis principi necessaria. 208.b. 209.a.
vnde dicta. 64. a. & 212.a.
CONCORDIA insuperabilis. 213.
Concordia fraternæ exemplum in Eumene
& Attalo. 215.a. *symbolum caduceus.*
510.b. cornices 208. a. *dextra.* 212.a.
vis & commoda. 209.a.b.
CONCORDIAE symbolum. 207.
Con-

- Concordiam ut sua sevit Heraclitus.* 94.a.
Concordia fulciuntur opes, etiam exigua.
adag. 208.b.
Concubina Romanus admissa. 496.b.
Conditio amantium per buxum representa
ta. 874.b. *auarorum qualis.* 371.b. &
375.a *aulicorum.* 378.a. *humana vi*
ta. 666.a. *miseria adolescentum paupe*
rum, at felicitas ingenij. 521.b. *miseria in*
nidorum. 319.a. b. *nothorum qualis.*
601.b.
confectio encausti. 433.b.
confessio imperitiae summa prudentia est.
431.a.
confiscare, quid. 628.a.
congeries lapidum virorum fortium tumu
lis apposita. 53.a.
congressus murana & vipera. 818.b.
congruere, verbum. 105.a.
coniectura Lipsij, de Minotauris, signo mili
tari Romanorum. 72.b. *Pignori, de Spue*
re in sinum. 463.a. *Thulij, de Glaucio*
Polybide. 155.b. *de imaginis cuiusdam*
epigraphae. 5.a. *de porphyriorum rarita*
te. 238.b. *de Spue in sinum.* 463.b.
coniugatio vitis & ulmi, similitudo amo
ris. 677.b.
coniugia Germanorum. 820.b.
coniunx & Coniux. *ibid.*
coniuget suos de carcere liberant uxores Mi
nytarum. 816.a. *humeris efferunt ux*
ores oppidi VVeinsburgi. *ibid.*
conium discidium lepidum epitaphij.
817.a.
connubij symbolum malum coroneum.
xlvii.b.
Conon ex patria in Cyprum discessit. 614.b.
conscientia mille testes. 161.a. *similis facie*
ratorum sacculo. 107.a. *similis libello*
rationario. *ibid.*
conscientia male tormenta. 430.a.
considerare, & Desiderare, per i, non per y,
scribendum. 227.a.
consideratio aeternitatis. 671.a. *vipera, ma*
ris & scemina. 818.a.
CONSILIARI Principum. 623.
Consilium D. Ambrosij Theodosio datum.
881.a. *non maturandum in rebus ar*
duis. 891.b. *nullius momenti, nisi sit,*
qui illud sequatur. 727.b. *res sacra.*
75.b.
consilij & fortitudinis vis. 85.a.
CONSILIO & virtute Chimæram su
perari. 81.
- Consilia aliquando rapienda potius quam*
quærenda. 526.b. & 891.b. *cum viri*
bis coniungenda. 218.b. *principum oc*
cultanda. 74.b. *quàm paucissimis com*
mittenda. *ibid.* *viribus destituta.* 218.a.
constantia mira Q. Fabij Maximi. 201.a.
constantia mira exempla in mulierculis.
79.b.
Constantis Imperatoris apophthegma, de se
sco Principis. 629.a.
Constantis credulus. 100.a.
Constantij Imperatoris adulatores. 196.b.
cunctatio. 116.b.
consuetudo gruum in volatu. 104.b.
consulere Principibus res difficilis. 195.b.
Consultor res sacra. 74.b.
Contemplatio, dicitur vehiculum animi.
30.b. *humana miseria.* 649.b.
Contendere cum potioribus, periculosum.
182.b. *verbis, mulierum est.* 900.b.
contentio de armis Achillis. 163.b. *infe*
lix M. Tullij cum Antonio. 517.a.
contentiones virorum doctorum. 750.b.
contiguum. 180.a.
continentia Alexandri Macedonis. 192.b.
coniugalis. 192.b. *Drusi.* *ibid.*
continentia gestus. *ibid.*
Contorquet piger funiculum. *adag.* 394.a.
contradictio duorum Emblematum conci
liatur. 135.a.
controversia Aiæcis & Vlyssis, de armis A
chillis. 165.b. *perpetua inter aquilam*
& scarabæum. 709.b.
Conumelia sæpe animis tranquillissimis pa
tientiam extorquet. 694.a.
cōiitia in proflores nostrorum temporum.
407.b.
conuictorum contemptor Tiberius. 636.b.
Conuictiari procline est publice docentes.
407.a.
conuiuia pileati. 643.b.
Conuiuium Phrynaum. 837.b.
Copta ciborum libidinem irritat. 342.b.
Copie cornu. *adag.* 509.b.
Cor duplex elephanto. 737.a. & *cerebrum*
non edenda, ut præcipit Pythagoras. 1.a.
b. *hirsutum in Aristomene inuentum.*
188.b. *supra craticulam impostum, fu*
roris nota. 1.a.
Cor magnum habent timida animalia.
252.b.
Cor needito. *adag.* xlix.b. & 318.a.
Corbica quid sit Longobardis. 278.b.
Cordum quid. 552.b.
Corin.

- Corinna Nasonis amica.* 455.b.
Corinthij χοινοκοῦετρου dicti. 361.a.
Corneis poculis utebantur veteres. 142.a.
Cornelius Agrippa ex spiritu auri verum aurum facere nouit. 810.b.
Cornelij Agrippa uanitas. 48.a. Galli in solentia puniri. 30.b. Taciti locus, de malis, eorumq; remedijs. 563.b.
cornicari, quid. 114.b.
Cornix cur à Pallade reiecta, ibidem, cur Spei adiuncta. 231.a. Domitiani mortem pradixit. ibid. Hesiodo signum hyemis. 421.a. hieroglyphicum concordia. 208.a. inauspicata auis. 326.b. in Palladis manu. 114.b.
Cornix scorpionum, adag. 723.b.
Cornicis dictum, ex Sustoio. 231.a. vox, cras, cras. ibid.
Cornices symbolum concordia. 208.a.
Cornicum & ulularum dissidium. 114.b.
& 115.a. fidiissima societas. 207.a. natura. ibid. & b.
Cornicum oculos configere, adag. 208.a.
Cornicibus uinacior, adag. ibid.
Cornu Amalthea quid. 510.b. & 511.a. b. copiapomis & uinis plenum, signum autumni. 420.b. pro arcu. 448.a.
Cornua an dentes habeant elephanti. 735.b. audaciam significant. 142.b. cur Baccho attributa. 142.a. cur Pani attributa. 529.b. sumere, quid. 142.b.
Corollarium quid. 459.a.
Corollaria & monita Federici Morelli. 890.
Corona Capitolina qua. 854.a. ciuica qualis. 578.a. ciuica ex quercu. 153.a. & 853.a. ciuica quibus donabatur. 853.a. ex hedera cur imposita discumbentibus. 867.b. graminea dicitur Fabio Maximo. 153.a. graminea salutis signum. ibid. Gnostia incolo, Ariadus. 140.a. populea signum fortitudinis. 887.b. pro magistratu. liii.b.
Corona ciuica dignitas. 853.b. graminea dignitas. 152.b.
Coronam ne carpito, adag. liii.b.
Corona quatuor ad toridem virtutes relata. 460.a. statuis Deorum appendebatur. 54.b. & 55.a. varia apud veteres. 152.b.
Coronidis mythologia. 114.a.
Corpus hominis nido upupa comparatum. 40.b. uisiosum plerumq; uisiosa natura imago. 244.b.
Corruptus quidam index, eiusq; excusatio. 178.b.
Coruus impostoris hieroglyphicum. 326.b.
Coruus serpentem, adag. 723.a. b.
Coruum delusit hiantem, adag. 674.a.
Corui qui. 326.b. Ciceroni infausta pradiixerunt. 169.a.
COTONEA. 867.
Cotonea mala cur ederentur à nouis nutritis. ibid. b.
Cotys Rex vitrea & pulchrè elaborata uasa cur fregerit. 288.b.
Cotys turpitudinis prapostera Dea. 530.a.
Crassus auaritia poenas luit. 375.b.
Crater. 43.a. Nestoris. 424.a. & 425.b. unde dictus. 43.b.
Crater litium, adag. ibid.
Κράτηρ, quasi κρητήρ, à κρητός dictum. 142.a.
Crateres, Æne fauces. 43.b.
Crater Thebanus thesaurum demergit. 653.a.
Crathis pastor ab hirco Zelotypo occisus. 278.a.
Cratinus fingit Ocnum funem torquentem apud inferos. 394.a.
Creatura omnis est homo. 413.b.
credendum cui non. 262.b.
Credere omni spiritui scripture prohibet. 99.a. omnibus & nulli, uisum est utrumq; 100.b.
Credulitas aut maturè admittenda, aut statim repellenda. 98.a. nimia, multa mala inuexit. 99.a. nimia Valentis. 100.b.
Crepida unde Italii Muli dicta. 589.b.
crepido, quid. 326.a. b.
crex auis. 380.a.
crimen stellionatus. 243.a.
crimina tria rupti foederis. 63.a.
Critias & Alcibiades leui causa ab officio auocati. 365.b.
Cræsus à Cyro captus. 669.a.
Cræsi thesauri. 668.a.
Crudelitas Antipatri in matrem Thessalonicon. 291.b. Mezentij. 843.a. Neronis. 269.b. Tullia in mortuum patrem. 291.b. Peditij Pollionis. 819.b.
S. Crux amoris diuini symbolum. 482.b. palma naturam habet. 201.b. signum libertatis Christiane. 645.a. signum salutiferum. lviij.b.
Crucis aduersarij. 202.a. vis. 201.b. & 202.a.

- Cubitus mensura genus. 159. a. regius ma-
 ior communi tribus digitis. ibid. b.
 Cubus, quid. 3. b.
 Cucu, iocinetur maritus impudicatum u-
 xorum. 277. b.
 Cuculus, adag. 276. a.
 Cuculus & cucullus quid. 276. b. & 277.
 : Aegyptijs imperasse creditur. 277. a.
 cur in nidis aliena una ponat. 276. b. de
 fides agricolae significat. ibid. a. pro a-
 dultero. ibid. pro inepto & insulso. 278.
 b. signum astatu. 420. b. signum verus.
 277. a.
 Cuculi natura & mos. 276. a.
 CYCULI. 275.
 Cuculi qui sint, & unde. 276. b. & 277. b.
 Cucupha aui gratitudinis hieroglyphicum.
 173. a.
 Cucupha aui pictura, & in parentes pietas.
 ibid.
 Cucurbita praecox. 877. a. qualis planta.
 539. b. quid allegoricè. ibid. quis dica-
 tur. 278. b.
 Cucurbita similes thraiones tumidi. 539. b.
 Cucurbitare, verbum iuridicum. 278. b.
 Cudere versus, Emblemata, &c. 4. b.
 Cui des videto. 6. b.
 Cuius, cuius, cuium, interrogativum.
 330. b.
 Culina quibus sit modulus vite. 392. b.
 Culpa in insones reiecta. 730. a.
 Cultus religiosissimus, imitari. 32. b.
 Cumai fratres. 31. a.
 Cum insector. adag. 375. a.
 Cum laruis luctari. adagium. 655. b. &
 729. a.
 CUM laruis non luctandum. 654.
 Cum sis nanus, cede. adag. 272. b.
 Cunctatio. 116. b. & deliberatio peccati
 remedium. 119. a. b.
 Cupiditas animi humani per Proteum si-
 gnificata. 762. b. habendi Pyrrhi Epi-
 rota. 293. b.
 Cupiditatis habendi idea. 372. b.
 Cupido aliger, quare. 451. a. & 479. b.
 apibus comparatus. 472. a. cruci affi-
 xus. 897. a. cur cacus. 480. a. cur nu-
 dus. 476. b. cur pharetratus. 479. a.
 cur puer. 477. a. cur Veneri semper iun-
 gatur. 467. b. & Fortuna in eodem de-
 lubro culti. 130. a. & Musa curvata.
 ibid. fugitiuus. 475. a. & 659. a. ful-
 men tenens in Clypeo Alcibiadis. 450.
 b. fulmine fortior. 450. b. in gemma
 insculptus. 442. a. laqueus undique tot-
 dit. 125. a. leonum domitor. 442. a.
 mellilegus. 471. a. quomodo ab Amo-
 re superetur. 463. b. se leonibus familia-
 rem facetur. 442. b. sine arcu & celis.
 447. b. & 448. a.
 Cupidinis armorum allegoria. 479. a. &
 Amoris differentia. 458. b. & Moris et
 rer. 658. b. fax. 448. a. insignia. 471.
 vis in ceteros Deos. 452. a.
 Cupidini cur fax attributa. 448. a. 458. b.
 Cupidines duo, & totidem Veneres.
 460. a.
 Cupidorum mos. 296. a.
 CYPRESSVS. 848.
 Cupressus arbor funesta. 849. b. & 851. a.
 Diti sacra. 489. a. funeribus adhibita.
 ibidem. b. & 850. b. mortis symbolum.
 849. a. res pulcras, sed inutiles signifi-
 cat. ibid. a. tria significat. ibid.
 Cupressi descriptio. 848. a. frondes in sepul-
 chris magnatum. 849. a. nomen & na-
 tura. ibid. & b.
 Cura sepultura nobis quasi congenita. 575.
 a. veterum pro pupillis. 98. b. unde &
 Ita. 295. b. & 318. b.
 Curculio, quid. 390. a.
 Curij Dentati festinatio. 119. a.
 Curiosa hominum ingenia circa vanita-
 tes. 537. a.
 Currus Avaritiae. 372. b. Bacchi à tigris
 tractus. 170. b. Luxuria. 324. a. Veneris
 à cygnis tractus. 770. b.
 Currus triumphalis forma. 168. a.
 Currum Magna Dea vehebant leones.
 170. b.
 Cursu lampada trado. adag. 427. a.
 Cuspis aurea & plumbea Amoris. 462. b.
 Custodia castitatis difficilis. 127. b. princi-
 pis firmissima ipsius innocentia. 65. a.
 principis optima, amor. 64. b. principis
 optima, cinium benevolentia. 65. a.
 Custodia symbolum leo. 86. a.
 CUSTODIENDAS virgines. 122.
 Cuticulam an habeat fetus in utero exi-
 stens. 12. b.
 Kua, ποτρός, quis. 11. a.
 Cyathus. 146. a. Bacchi. 147. a. b.
 Cybele haberi voluit Heliogabalus. 17. a.
 Cyclops, affectus ratione privus. 721. b. vir
 sapiens Servio. ibid.
 Cyclops excacatus. adag. 721. b.
 Cyclopi donum. adag. 720. a.
 Cyclopes qui. 37. b. unde dicti. 719. b.
 Cyclo-

- Cyclopus tria genera. *ibid.*
 Cydonia mala unde dicta. 362.a.
 Cygnea cantio. adag. 771.b.
 Κύκνος & Cygnus. adag. *ibid.*
 Κύκνος, unde dictus. 769.b.
 Cygnus candoris animi, & Apollinis hiero-
 glyphicum. 772.b. cur ante mortem ca-
 nat. 771.b. Dircens dictus Pindarus.
 770.b. Euxonio spirante suavius canit.
 772.b. in signe poetarum. 768.a. musi.
 si & poeta senis hieroglyphicum. *ibid.* a.
 Neptuni filius in auem mutatus. 771.a.
 Phæbo sacer. 769. b. 770. a. Rex Ligu-
 rum in auem mutatus. 770.b. & 771.a.
 Veneri sacer. 770.b.
 Cygni & poeta comparatio. 768. a.b. regis
 historia. 770.b.
 Cygnus ante mortem canere, quinam ne-
 gent. 771.b. & 772.a.
 Κύβη & Cymatilis color. 504.b.
 Cymadocæ nympha fundi doctissima. 510.a.
 Cynici muscis similes. 694.b.
 Cynomyia quid. 693.b.
 Cynzha Property amica. 455.b.
 Cyparissi fabula. 849.b. fructus. 850.a.
 Cypriani locus, de animo coercendo. 262.b.
 Cypris & Cypria, unde dicta Venus. 455.a.
 Cyprus insula à Venere sic dicta, non vice
 versa. 342.a.
 Cyrenenses lembi inuentores. 62.a.
 Cyrus aquilino naso præditus. 189.a. Cræ-
 sum amicum ex inimico facit, & cur. 669.b. cur dictus est Mulus. 601.b.
 Cyri in signe gallus aureus. lviij. b. pœniten-
 tia de iudicio lato. 669.a.
 Cytherea unde dicta Venus. 456.b.
- D.
- Δάκρυον & Dax quid Græcis. 318.b.
 Δάκτυλι dituntur fructus palma. 199.b.
 Dadalus qui. 73.b. quò tempore clauderit.
ibid.
 Damon meridianus apud Russos. 785.a.
 Demonis astutia. 703.b.
 Damnum facere quid significet. 729. a.b.
 grave, temporis iactura. 7. b. preferen-
 dum turpi lucro. 5361.a.
 Danubius & Ister idem sunt. 221. a. flu-
 vius Germaniæ. *ibid.*
 Dapes. 609.b.
- Daphne ab Apolline amata, & in laurum
 conuersa. 882.b.
 Δάφνη, unde dicta. *ibid.*
 Δάφνη & Δάφνη poeta & vates dicti. 867.a. &
 883. b.
 Dardanij epigramma in Spem. 228.b.
 Date, accipere, referre, tres actus sunt distin-
 cti. 688.a.
 Dare manus, quid. xlix.a.
 Dares Phrygius scriptor belli Troiani. 455. a.
 Daria Malegucia Eudouici Ariossi mater. 664.b.
 Darij de Alexandra querela. 25.a.
 David Semei impunitate promittit. 635.a.
 Davidis epicedium super Absolon filium. 900. a.
 Daulia, Daulis, & Daulias, cur dicta Lu-
 scania. 314.a.b.
 Daulia cornix. adag. *ibid.* b.
 Dea gentiliū, quarum in Emblematis Al-
 ciati incidit mentio. Aglaia. 686. A-
 te. 560. Ceres. 203. & 742. Charites. 686.
 Diana. 695. Euphrosyne. 686.
 Eurynome. *ibid.* Fortuna. 264. 414.
 & 512. Harmonia. 781. Ihs. 47. Iu-
 no. 600. Larona. 418. Lira. 560. Mi-
 neruæ. 18. & 112. Mors. 658. & 661.
 Musa. 488. Naiades. 473. Natura. 409.
 Nemesis. 157. 228. 235. & 461.
 Nymphæ. 321. Occasio. 523. Pallas. 9.
 122. 129. 135. 453. & 781. Parca. 329.
 Pitho. 686. Rhamnusia. 122.
 Spes. 228. & 235. Thetis. 581. Ve-
 nus. 329. 340. 409. 453. 457. 469.
 686. 813. 832. & 870. Veritas. 56. Vir-
 tus. 239.
 Deartuo, quid. 628.b.
 Debitor frustrator, Chamaleon. 256.a.
 Debitores lucifuga & vespertilioes. 283.a.
 Decipula murem cepit. adag. 403.a.
 Decisio ingeniosa Alciati. xxv.
 Decorum in muneribus observandum. 6.b.
 & 7.a.
 Decrerum quid proprie. 621.a.
 De curru delapsus. adag. 262.b.
 Defensores artus Chymica contra aliorum
 ratiunculas. 811.a.
 Definitio amoris, ex Theophrasto. 478. a.
 & meritis. 880.b.
 Deslere mortem amatorum humanum. 665.a.
 Defraudare genium, quid. 374.b.

- Dehortatio luxuria. 840.b.
 Delia Tibulli amica. 455.b.
 Delige quem diligas. xlix.a.
 Delirium veterum de virtute fortuna subiecta. 515.a.
 Delphica litera, quid. 799.b.
 Delphicus quare cognominatus Phæbus. 777.b.
 Delphin siue Delphinus anchora alligatus Aldi Manutij symbolum. 117. a. item Vespasiani. lvi. b. alligatus anchora quid Alciano. 616. a. à puero vocatus par. 387. b. crocodili hostis. 616. b. cur signum mysticum. 387. b. è mari eiectus quid. 703. a. futuram tempestatem præfigere solet. 616. a. hominum amasus. 448. a. insigne Vlyssis. lvi. a. iunctus Cupidini, amoris hieroglyphicum. 665. a. φίλος φίλος. 616. a. φίλος φίλος, amicitia nota. 664. b. puerum ad ludum ferens & referens. 387. a. remora iunctus Pauli III. Pontificis symbolum. 116. a.
 Δελφίος ἐν χέρσιν βία. adag. 702. a.
 Delphini agilitas. 702. a. descriptio. 385. a. b. natura. 616. b. pietas in filios. ibid.
 Delphini in terra vis. adag. 702. a.
 Delphinum anchora alligatum qui pro symbolo habuerunt. 616. a.
 Delphines an statim moriantur, ubi terram attigerint. 702. a. b. Simones vocari gaudent. 385. b.
 delubrum Veneris in monte Libano. 894. a.
 Demades Nemesin suam expertus. 161. b.
 orator Athenienses ab inconsulto furore in Macedonas retraxit. 99. a.
 Demaratus mercator, Pythagora parens. 104. a.
 Demarati apophthegma, de silentio. 69. b.
 Demetrius Cynicus à Vespasiano Canis appellatus. 696. a. ab uxore Zelotypa occisus. 244. a.
 Demetrii apophthegma de maledicentia. 697. b.
 Democedes Medicus Darij Regis. 895. b.
 Democritus quis. 648. a. cur Gelasius dictus. ibid. cur seipsum obcecavit. ibid.
 Democriti apophthegma, de connubio. 846. a. de ira cohibenda. 288. b. risus. 647. a.
 De Morte & Amore. 657.
 Demosthenes soli eloquentia operam dedit. 368. a. aduersos habuit demagogos. 115. a.
 Demosthenis apophthegma, in funus auari. 675. a. locus, de sua fore criminis. 727. a.
 Dens vnus Gorgonibus communis. 664. b.
 dente petere. 729. b.
 Dentes à Cadmo sati quid mythologica. 783. a. elephanti quos putant, cornua sunt. 535. a.
 Descriptio abietis. 357. a. amoris, ex Marullo. 474. b. amoris, ex Phornuto. 475. b. amoris, ex Propertio. ibid. amygdali. 875. a. b. anium strymphalidum. 596. a. aula, ex Luciano. 378. b. & 379. a. buxi. 873. a. chamaleontis. 255. a. Charitum ex adiunctis. 687. a. cupressi. 848. a. curus triumphalis. 168. a. delphini. 385. a. b. hedere. 865. a. b. Hunnorum. 204. b. ilicis. 868. a. b. inuidia. 317. a. iugis. 346. a. lauri. 882. a. locustæ, ex Claudiano. 548. a. locustarum, ex Pisidiano. 549. b. & 550. a. lyncis. 294. a. mali cotoneæ. 861. a. mali Medica. 870. a. mori. 879. a. muræ. 818. a. Occasionis. 524. a. b. Panos, variorum. 411. a. parafiti. 396. b. 397. a. piceæ. 859. a. populi alba. 886. a. porphyronis auis. 237. a. quercus. 852. a. salicis. 855. a. scurra. 398. a. Sirenium, ex Claudiano. 485. b. Sphingis. 797. a. b. Stellionis. 242. a. superbia. 300. b. trophæi, ex Virgilio & Iuuenale. 535. b. vipera. 818. a.
 Descriptiones amoris varia. 481. a.
 desiderare per i non per y scribendū. 227. a.
 desiderare pigrii a signum. 358. a.
 Desiderium fama Hieronymi Olgiati. 585. a. b.
 Desiderij Lignaminei Patauini symbolum. 508. a.
 DESIDIA. 356.
 desidia quorundam cœnobitarum taxata. 358. b. Siren. 495. a.
 DESIDIAM abiiciendam. 360.
 desperantis opinio. 515. a.
 desperatio docuit πολυπαγία. 97. b.
 Despondere animum. 237. b.
 Detestatio auaritia. 372. b. ebrietas. 150. a. fori hodierni. 713. a. libidinis. 328. a. litigiorum inter eruditos. 750. a. mulierum fucatarum. 837. a. b. superbia. 300. b.
 Detractor quidam Alciati. xxxiv.
 Denacalio gruum beneficio à diluuiio seruatus. 103. b.
 Dens cur habitus Esculapius. 637. a. b. est, prodesse hominibus. 410. b. omnia videri. 160. b. sape in rebus desperatis miro modo succurrit. 780. a. b.

- sum refugium. 901. a. vindex iniusti-
 tia. 166. b. vita humana moderator.
 85. a.
 Dei arcana non est opus scrutari. 431. b.
 oculum nemo fallit. 178. a.
 Deo præcipue color albus decorus. 501. b.
 Deum sequere. adag. 54. a.
 Deo monstrante principium, nullus officit
 obex. 547. b.
 Deorum corona. 54. b.
 Deos cur tot effinxerit Aegyptus. 410. a.
 Aegyptus, quid. 212. a.
 Dextera concordie signum. ibid. fidei sa-
 cra. 59. a. & 112. a. fidei symbolum.
 59. a. 211. a. & 813. a. hospitij symbo-
 lum. 212. b. quid significet. xlix. a. re-
 stis fidei. cur. 212. a.
 Dextra parti potior cordis. vis incumbit.
 ibid.
 Dextra iuncta pro concordia. 211. b.
 Dextras iungendi mos. 212. b. iungere, si-
 gnum considerationis. ibid.
 Dialectice symbolum serpentes. 510. b.
 Diana haberi voluit Heliogabalus. 17. a.
 pro Luna, frequens Poetis. 696. b.
 Differunt Phocionis in Leontinem.
 850. a.
 Differia in Chymicos. 812. a. b. in for-
 mosos, sed inutiles. 851. b. in spurios.
 602. b.
 dictum Castrucij vestibus inscriptum. 5. a.
 Iulij Scaligeri, de suo fato. 744. b. p̄j cu
 iusdam viri. 666. b.
 Dieta septem Sapientum. 785.
 Dieta Biantis Prienes. 793. b. & 794. a.
 b. Chilonis Lacedamonij. 790. a. b. &
 791. a. Cleobuli Lindij. 789. b. & 790.
 a. Periantri Corinthij. 791. a. b. Piti-
 raci Mylenai. 792. a. b. Solonis Sala-
 minij. 792. b. & 793. a. b. Thaletis Mi-
 lesij. 794. b. & 795. a.
 dies unus de alio indicat, supremas de om-
 nibus. 670. b.
 dies Alcyonij qui. 744. b. legitime nuptia-
 rum tres apud veteres. 862. b.
 Differentia inter adagium. & Emblemata.
 lxiii. b. inter castorem & lutram. 651.
 a. b. inter Cupidinem & Amorem. 458.
 b. inter Emblemata & enigma. lxiii. b.
 inter Emblemata & sententiam. ibidem.
 inter labra, labia. & labias. 67. b. in-
 ter Nemefin & inuidiam. 160. a. inter
 nobiles & generosos. 586. b. & 587. a.
 inter properare & festinare. 876. c.
 inter Venerem vulgarem & caelestem.
 459. a. b. lani & cippii. 390. b. pau-
 peris & egentis. 521. a. pilei & petasii.
 642. a. pratoris & ius dicentis. 177. b.
 differentia amuletorum. 341. a. pilularum.
 xiv. b.
 Difficile est animum vel mores mutare.
 274. a. iustum dolorem temperare. 694.
 a. sustinere vicem duorum. 219. a.
 Difficilia quæ pulchra. adag. 150. a. 566.
 b. & 759. b.
 difficilia tria Sapienti visa. 263. b.
 Difficultas Alchymia. 811. a. b. custo-
 diendi puellas. 125. a. eloquentia. 759.
 b. & 760. a. rerum indagandarum vn-
 de. 767. a.
 difficultates omnes superant amor & vo-
 luntas. 518. b.
 digitalis herba. 155. b.
 dignitas corona ciuica. 853. b. corona gra-
 minea. 152. b.
 dignus est decipi, qui de remunerando cogi-
 tat. 691. b.
 Dij gentilium quorum facta est mentio in
 Emblematis Alciani. Aesculapius.
 637. Amor. 56. 442. 447. 450. 461.
 469. 473. & 661. Apollo. 418. Bac-
 chus. 129. 139. 418. 565. & 742. Bo-
 nus Euentus. 228. Boreas. 473. Cu-
 pido. 56. 228. 457. & 658. Eurus. 548.
 Faunus. 321. & 529. Fulmen. 450.
 Glaucus. 152. Harpocrates. 66. Ho-
 nor. 56. Iupiter. 26. 560. 686. 785.
 & 852. Iupiter Animon. 9. Mars.
 152. Mercurius. 52. 414. & 758.
 Neptunus. 162. 568. & 701. Pan. 409.
 Phœbus. 768. & 773. Pudor. 838. Sa-
 turnus. 152. Sacyri. 321. Sol. 264. Ter-
 minus. 667. Triton. 578.
 Dij meliora formula optandi. 843. a. mul-
 ti iisdem aris & templis culti. 129. b.
 qui veteribus habiti. ibidem. a. curuati
 iisdem detubris culti. 130. a.
 Dilemma in Astrologos. 434. b.
 Diligentia omnia perficiuntur. 25. b.
 dimidium anima amicus verus. 678. b. fa-
 cti, qui bene caput habet. 547. b.
 Diodori Siculi locus, de Thessalis in liber-
 tatem restitutis. 194. b.
 Diogenes comesto polypo crudo perijt. 723. a.
 cur dictus canis 696. a. Musicus cur stul-
 titia arguerit. 61. b. vespis similis An-
 tistheni. 249. d.
 Diogenis apophthegma, de adulatoribus.
 Nnn 3 258. a.

258. a. de Aristippo & Aristotele. 377.
 a. b. de meretrice Olympionice. 332. b.
 de morum mutatione. 274. a. de senectute inopi. 361. b. de sorte humana. 559. b.
 de spe. 225. a. de verecundia in pueris. 504. a. in astrologos. 434. b. in muscos. 61. b. & 62. a. impudentia. 694. b. iocus, de Chirone. 625. a.
 Diomedes. 217. b. legem talionis expertus. 465. a. Thrax victus. 597. a. Venerem percussit. 217. b.
 Diomedes equi, nonus Hercules labor. 597. a. & Ulyssis effigies iuncta quid. 216. a.
 Dione, mater Veneris. 59. a. b. sape pro ipsa Venerem ponitur à Poetis. ibid. b.
 Dionys Chrysostomi liber, de Troia non capta. 583. b. locus, de laboribus Hercules. 599. a. de regum officio. 745. b. de servus. 253. b.
 Dionysius rex, nepos & gulosus. 391. a.
 Diophanus locus, de palma natura. 200. a. b.
 Dioscoridis de fibro opinio. 652. a.
 Dioscuri Iovis filij. 226. b. pileati. 643. a.
 Dioscurorum fabula ex Ouidio. 226. b.
 Dioxippus cur à Diogene reprehensus. 445. b.
 dipthera quid sit. 716. a.
 Dipsus lena nomen apud Ovidium. 440. a. serpens. 439. b.
 dipsadus merfus signa. 440. a.
 à Dipsade percussit siti emoriuntur. 439. b.
 Dirum quid. 345. b. & 443. b. unde dictum. 896. b.
 disciplina corrupta per quercum designata. 854. b. domestica Monasterij S. Benedicti Nouelli Patavij. xvi. a. una unicuique excolenda. 367. b. & 368. a.
 Discordia Dea. 208. b.
 Discrimen inter bonam & malam mulierem. 821. b.
 displasasmus. 180. b.
 disputationes scholastica quales. 766. b.
 Dissidium aquila & scarabei. 709. b. ouis & luporum. 715. a. ulularum & cornicum. 114. b. & 115. a.
 dissimulatio Ciceronis post bellum Pompeianum laudata. 516. b.
 Dicere quàm diuitem esse convenientius Principi. 628. b.
 Dives imperitus eleganter ab Alciato expressus. 326. a. iniquus est, aut iniqui haeres. 556. a.
 Divus indoctus. 806.
 Divites imbrebi. 180. b. verè qui sint. xiv. a.
 diuitem statio semper eua, pauperum non isem. 713. a.
 Divinatoris Angli vana predictio. 435. a. b.
 diuinitatem qui affectarint. 16. b. & 17. a.
 Divisio aetatum varia. 3. a. hereditatis Chariclis & Antiochi. 850. a.
 Diuitia olim in pecore. 809. a. virtutis perdissequa. xiv. b.
 diuitiarum amor multos à virtute auocat. 571. b. symbolum, cerua aureis cornibus. 595. b.
 docentes publice coniciari, proclius. 407. a.
 Doctor Iuris creatus Alciatus. xxv.
 Doctores cur pileo ornentur. 645. a. nouitatis reprehensi. 307. b. sacri hieroglyphice galli nomine intelliguntur. 86. a.
 DOCTORVM agnomina. 405.
 Docti, qui amori operam dederunt. 455. b.
 Doctorum dissidia & certamen. 750. a. b. 707. a. & 783. b. fama. 867. a.
 Docros doctis obloqui nefas esse. 747.
 doctrina non est sine magistro. 15. a.
 documenta, qua nobis certamen Eunomi & Aristonis suppediat. 776. b.
 Dodonaeum æs, adag. 89. b.
 dogma. 104. b.
 dolio Danaidum equiparati gulosi. 392. b.
 Doloris & Voluptatis fabula. 468. a.
 dolorem qui regerit, tantum excusatus peccat. 697. a.
 dolosi dolo capti. 720. b.
 dolus alius bonus, alius malus. 243. b.
 DOLVS in suos. 245.
 dominium Occasionis. 525. b.
 dominij ecclesiastici & temporarij discrimen. 854. b.
 Dominus sua voluntatis homo. 437. a.
 Domitianus ex bono in pessimum mutatus. 607. b.
 Domitius Liberum occidit, quod posare recusaret. 147. a.
 domus Inuidia. 317. a.
 Dona hostium noxia. 707. b.
 Donauerschingen, origo Danubij. 221. a.
 Dotis ampla duo mala socia, vxoris superbis, & viri seruitus. 817. b.
 Draco à Cadmo occisus quid mythologicè. 783. a. insigne Amphiarai. lvi. a. sacrus Minerva. 123. b. unde dictus. ibid. & 783. a.
 Draco legislator petasis & tunicis exploratus. 643. b.
 Draconem cur premeret simulacrum Patladis.

- ladit. 123.a.
 Dracones custodiae praefecti. 124.b. & vuls-
 la cur Palladii consecrantur. ibid.a.
 Dracontius puer ob occisum per impruden-
 tiam puerum relegatus. 828.a.
 Druidae Gallicae religionis antistites. 752.a.
 Drusi continentia. 192.b.
 Dryades, nymphe silvarum. 323.b.
 Dryope Euryti filia in lotum transforma-
 ta. 486.b.
 Δρυὸς περὶ τὸν πᾶς ἀνὴρ ἔλκευετ. adag.
 656.a.
 Ducatus Mediolanensis insignia. 9.
 Ducus consilium occultum esse debet. 74.b.
 duces feroces in pace mansueti. 736.a.
 ducibus strenuus unde contigit gloria belli.
 ca. 567.a.
 Dulceamarum. adag. 467.b. & 872.a.
 D V L C I A quandoq; amara fieri. 466.
 item. 469.
 Δολοφάτμενος quis. 808.a.
 Duo ad valetudinem conducentia, victus
 ratio, & vinum temperate sumptū. 419.
 a. amicorum genera, sanguinis & con-
 suetudinis. 485.b. in homine difficulter
 edomari possunt, lingua & genitalia. 192.b.
 liquores humano corpori gratissi-
 mi, vinum & oleum. 132.b. munera
 pastoris ecclesiastici, vigilantia & custo-
 dia. 90.a. praestantur a vini usu modera-
 to, florida aetas & vires corporis. 141.a.
 saeculi mala, libido & luxuria. 328.a. ser-
 vari debent in occasione arripienda, ma-
 turitas & ordo. 528.a.
 Duobus pariter euntibus. adag. 217.a.
 Duos inlequens lepores, neutrum capit.
 adag. 295.b.
 D V O D E C I M certamina Herculis.
 592.
 duodecim labores Herculis. 593.b.
 durum est, assueti relinquere. 275.a.
 Δυσκολὰ τὰ καλὰ. adag. 150.a.
 E.
 Ebrietas Babylonica meretrix. 150.a.
 Circe. 148.a. frequens Scythia. 424.b.
 praecipue Germanos pessundat. 150.a.
 Ebrietatis detestatio. 150.a. imago. 148.
 b. insana historia. ibid.a. mala. 150.
 b. species. 145.b. suggillatio a puero fa-
 cta. 148.a.
 Ebrj bestiis deteriores. 150.b. qua ratione
 puniendi. 148.b.
 Ebrisorum excusatio. 151.a.
 Ecclesia in aduersis crescit. 201.b.
 Ecclesia victrix symbolum palma. ibid.
 Eccebolius Constantinopolitanus inconstan-
 tis fidei. 284.b.
 ἔχει καὶ ἡ μῦσα σπλῆνα, ἔχει καὶ μύρμηκες
 χόλος. adag. 711.a.
 Echeneus multum distat ab Echino. 895.a.
 qualis piscis. 116.a. unde dicta. 118.a.
 & 364.a.
 Echidna mater Chimara. 84.a. quid alle-
 gorice. ibid.
 Echo Panis amica. 530.a.
 ΕΧΘΡΟΝ ἄδωρα δῶρα. 705.
 Editionis huius nouissima Emblematum
 Alciati occasio. viii.
 Effectus ignavia & desidia. 357.a.b. inui-
 dia. 318.b. ira. 733.b. timor. 532.b.
 varij vini. 145.a. vini moderate & im-
 moderate sumpti. 142.a.
 Effigies & Effigia. 48.b. ciconia in scepra.
 163.b. locusta, & monstri ipsam prae-
 dentis, anno MDXLII. Lombardiam In-
 subrum infestantis. 550. viua hominis
 auari. 375.b.
 Egens unde dictus. 521.a.
 Egnatius Metellus uxorem occidit, quod vi-
 num bibisset. 137.b.
 Egregius. 30.a.
 εἰδέναι quid Gracus. 110.b.
 εἰδομένη filia Protei. 762.b.
 Eidyllion Theocriti, de Amore mellilego.
 470.a. idem a Nicolao de Oddis Italicè
 redditum. 871.a. xxix. ab eodem con-
 uersum. 542.b. & 543.a.
 Ein Pomerischer Sachsenkerles, quis Ger-
 manus. 150.b.
 E i, qui semel sua prodegerit, aliena credi
 non oportere. 258.
 εἰς ἀνὴρ, εἰς εἰς ἀνὴρ. adag. 218.b.
 Electores Imperij septem. 209.a.
 Electra inter Pleiades cur vix appareat.
 425.a.
 Elegia Franchini, de bellis sui temporis.
 544.a.
 elementa quatuor totidem Deorum nomi-
 nibus intellecta. 27.a.
 Elephantistes, & Elephantarches, elephan-
 ti magister. 735.a.
 Elephantus in triumpho. 735.a. Plutoni
 sacer. 535.a. porcum perferre non potest.
 534.a. quale animal. 535.a. trophæo
 insculptus. 534.a.
 Elephantii Hammonis iucunda historia. 736.a.b.

- Elephantor cor duplex est. 737.a.
 Elephantor an cornua, vel dentes habeant. 735.b. Luca bonos cur dicit. 534.b.
 Elephantorum impetus in Galatas, & victo-
 ria. 533.a. b. & 534.a. usus in bellis.
 534.b. & 735.a.
 Elephantis qui triumpharint. 736.a.
 Elinguis. 79.b.
 Ellychnium ex lino Carpassio non absumi-
 tur igne. 78.b.
 elogium Epaminonda. 575.a. Hermoge-
 nis Rhetoris. 877.a.
 Elogia Romana urbis. 485.b.
 ELOQVENTIA fortitudine præstan-
 tior. 751.
 Eloquentia Hercules. 754.a. in foemina
 quadam Romana exosa. 835.a. male si-
 ne moribus discitur. 750.b.
 eloquentia difficultas 759.b. & 760.a. laus.
 759.b. parens Cicero. 169.b. præses Mer-
 curius. 54.a. signum caduceus. 510.a.
 studiosi Galli. 752.b. vis. 755.a.
 Epidius. 229.a.
 emancipare. 293.a.
 Emanuelis à Costa epigramma, de Morte
 & Amore. 658.b.
 Emblemata quid sit. lxiv.a. b. et 4.a. quomo-
 do proprie, quomodo figuratè accipiantur.
 lxiv.a. unde dictum. 4.a.
 Emblemata & anigmata inter se differunt.
 lxiii.a. triplicia, vermiculata, segmen-
 tata, tessellata. 4.b.
 Emblematum finis quis. ibid.
 Empusa quid. 765.a. in varias formas mu-
 tabilis. 764.b. & 765.a.
 Enalus adolescens à delphinis servatus.
 387.b.
 encaustum quid. 433.b.
 encausti confectio. ibid.
 encaustica pictura. 434.a.
 Encomium Venetiarum. 746.a. b.
 Eniri. 14.b.
 Ennius, de hariolis. 435.a.
 Εὐδοκίῳ σίμωλον, quid. 898.a.
 Enormitas peccati Sodomitici. 356.b.
 Eos Aurora. 87.b.
 εὐσ, & ἡδός. ibid.
 Eous Solis equus, unde sic dictus. 265.b.
 Epaminondas boni Principis exemplū. 617.
 b. cur serpentem pro hieroglyphico fer-
 ret. 11. morti proximus. 583.b.
 Epaminonda apophthegma, de bono Prin-
 cipe. 617.b. laus. 575.a. taciturnitas.
 69.b.
 Epaphus qua ratione Phœbi filius. 14.a.
 Ephyriades nympha fontium. 323.b.
 Ephyra, nunc Corinthus dicta. 330.b.
 Epicedium Davidis super Absolon. 900.a.
 Germanici in Themistoclem. 573.b.
 Epicharis mulier in tormentis constans.
 80.a.
 Epicharmus Siculus, Pythagora discipulus.
 92.b.
 Epictetus, & eius lucerna. 191.b.
 Epicteti Philosophia duobus verbis compre-
 hensa. ibid.
 Epicurei vita futura contemptores. 34.b.
 Epicuri gulofitas. 392.a.
 Epidaurius cur dictus Æsculapius. 639.a.
 serpens. 114.a.
 Epidaurus urbs. 639.a.
 Epimethei pyxis. 230.b.
 Εἰμιῦδιον fabula, de ortu Palladis ex capite
 Iouis. 15.a. quoniam, de ortu Bacchi.
 144.a.
 Epiphania, quid in cadaver parentis spūis
 ses, viua exiit. 656.b.
 90.a.
 Episcopi munera & officia. 146.a. & 424.b.
 Episthezare. adag. 146.a. & 424.b.
 Epitaphium Archilochi. 249.a. Laurentij
 Valla. ibid. b. lepidum coniugum discor-
 dium. 817.a. Niobes. 298.a. b. Petri, &
 retini. 249.b. Phæthonis 265.b. pu-
 dica cuiusdam matronæ Romanæ. 836.
 a. Pyrrhi Anglebemas. 513.a.
 Epitheta varia mulierum à populo dedu-
 cta. 42.b.
 ἡ πῖσι, ἡ ἀπῖσι, hodierna lex. 147.a.
 Epilogus Operis, Ioannis Thuitij. 889.
 Epigramma, Anonymi cuiusdam, in more
 tricen Venetam. 330.b. Antonij Thy-
 leij, de Promethei furto. 428.a. Anali-
 de Narcisso. 306.b. de typographis Lug-
 dunensibus. 784.a. in indociles. 274.b.
 Angeriani, de Amore. 452. a. de co-
 dem. 475. a. Antonij, Virgilio tribu-
 tum, de rosa & Venere. 448. b. Bapti-
 stæ Cynchij, de Venere & Solone. 459.
 b. Bellai, in rudem & sordidum. 339.
 b. Dardanij, in Spem. 228. b. Fausti Sa-
 bari, de Arione. 386. a. in Amorem. 448.
 a. Georgij Anselmi, de lacrymis Amo-
 ris. 463. a. Georgij Sabini, de rixis Prin-
 cipum Christianorum. 543. b. Herculis
 Strozæ, de amore mellilego. 471. a. in
 heluonem. 392. a. Iacobi Billi, de volu-
 ptate & dolore. 468. a. Iani Lascaris, de
 Niceo conuentu. 225. a. Incerti, in bibo-
 nes.

- nes. 392. b. in Charites Roma. 687. a. in
 confidentem quendam. 612. a. v. 311. a.
 in vanum huiusmodi. 435. b. Ioannis Mal
 lara. de pietate ciconiarum. 173. b. Ioan
 nis Secundi. de Amore. 451. a. Marii Mol
 lae. de pace. 739. a. Martialis. de hiru
 dine. 749. a. Marulli. de Spe. 229. a. de
 Thrasibulo. 577. b. Minois. de Amore.
 448. b. de amicis. 378. b. de praecocita
 te. 876. a. in puellam formosam. 468. b.
 in puellam praemature mortuam. 661. b.
 Pacuvii. de Fortuna. 416. a. Palladae. in
 Astrologos. 440. b. Philippi. de delphine
 philomela vectore. 387. a. Pierii. in Fra
 marianum scurram. 440. a. Sannaza
 ri. de Aeneas pietate. 829. a. b. Smyr
 naei. de laboribus Herculis. 593. b. Tho
 mae Mori. de cupido. 295. b. Thuius. de
 Caelia celebri Comica. 872. b. de pallore
 amantium. 875. a. in Rachelem nobilem
 psalteriam. 688. a.
 Epigrammata duo lepida Thoma Mori. in
 astrologum uxoris impudica maritum.
 441. a. b.
 Eques quidam Garsia Regis Navarrensis a
 micus. 679. a.
 equus animal ferax & superbus. 194. b. fra
 natus hominis ferocis seu obsequis hie
 roglyphicum. ibid. in itineris ingressu
 cespitans. infansum habetur omen. 545.
 b. nescit adulari. 196. a. poenitentia du
 ctus ob incestum cum matre seipsum punit.
 354. b. poetarum vinum. 134. b. popu
 lo ferocienti comparatus. 194. b.
 equi caput inuentum in Carthagini funda
 mentis. 194. b.
 Equum habet Scianum. adag. 545. b.
 equi argento circumtecti. Socrati sunt diui
 tes indocti. 809. a. Diomedis. nonus la
 bor Herculis. 597. a. Solis. & eorum no
 mina. 265. b.
 equorum aures animi indices. 285. b. Dio
 medis allegoria. 597. a.
 equitandi pericia qua ratione Principibus
 necessaria. 196. a.
 Ergini cani. adag. 876. b.
 erichacus aius. 400. a.
 ερως & εὐτρεπς sibi contrarii. 462. b.
 error inemendabilis uolentia Martis com
 missus. 740. b. periculosissimus quis.
 670. b.
 errores eorum. qui literas addiscunt. 105. a.
 eruca quid. & unde dicta. 322. a. Venerem
 stimulat ibid. b. vermis & herba. ibid.
 a. unde dicta. ibid.
 Eruca qualitas. 342. b.
 eructare. verbum obscenum. 362. a.
 Effai qui. 358. a.
 Eteocles primus Gratijs sacra fecit. 688. a.
 Eteonici prudēs & caurum facinus. 115. b.
 E T I A M ferocissimos domari. 167. a.
 Et musca splenem habet. & formica bilem.
 adag. 711. a.
 Etymon belli. 544. b. & usus vocis Pestis.
 170. a. Iani. 109. b.
 Eubuli poeta epigramma de Baccho. 147.
 a. b. senarij. de amore. 479.
 Euclio Plauti. miserrimus senex auarus.
 371. b.
 Eucratita deliri harotici. 95. a.
 εὐδαμονέω. quid. 32. a.
 Euentus bonus. eiusq. simulacrum. 231. a.
 Eumenides quinta Ison nata. 38. b.
 Eunomi & Aristonis certamen musicum.
 775. b. & 776. a. b. statua. 775. b.
 euocatus ad Bituriges Alciatus. xxvi.
 Euphrosyne una Gratiarum unde dicta.
 688. b.
 Eurus ventus ab Oriente spirans. 551. a.
 unde dictus. ibid. b.
 Eurydomene. unde dicta. 690. a.
 Eurymede. unde dicta. ibid.
 Eurynome. Gratiarum mater. unde dicta. ib.
 Eusebius. de Ganymede. 30. a. de Harmo
 dia & Aristogitone. 77. a.
 Eusebij de mirabili Panos historia testimo
 nium. 412. a. b. opinio. cur Cecrops di
 quus dictus sit. 36. b.
 Eusebij cuiusdam constans animus in tor
 mentis. 80. a.
 εὐσχογος. 440. a.
 Eutelidas sui amore captus. 306. b.
 Euthydamas ab oratoria ad tyrannidem
 inclinavit. 607. b.
 Eutropius legem. quam ferri curauerat. pas
 sus. 465. b.
 Exactores rigidi. Harpyia. 181. b.
 Examen sui. 106. b. erutina quid. 787. a.
 vita humana. 106. b.
 Ex arduis perpetuum nomen. 564.
 Ex bello pax. 737.
 Excidium Patavinum ab Atyla quando in
 cidit. 552. a.
 Exclamatio in luxuriam. 324. b.
 excursus in ardelliones. 368. b. in fœderum
 & fidei violatores Principes. 536. b. in
 miseram adolescentium felicissimi inge
 nij conditionem. 521. b.
 Excu.

Excusatio Alciari. 63. a. *Alciati*, defrequenti locorum mutatione. xiv. b. 612. a. b. cuiusdam, qui patrem verberabat. 175. a. ebriosorum. 151. a. indicis corrupti. 178. b. *Thuliy*. xi.
Ex damno alterius, alterius utilitas. 541.
Exemplum concordia fraterna Eumenis. 215. a. constantia mira in muliercula. 79. b. ingratitude cuiusdam militis Philippi. 290. b. pietatis *Aeneas*. 830. a.
Exempla arrepta, occasionis. 527. a. b. beneficij male compensati. 703. a. castitatis in *Ethnicis*. 126. a. eorum, qui desciverunt à virtute. 607. a. b. Imperatorum, qui proborum hominum operam sibi iunxerunt. 634. a. vita statum in melius mutantium. 464. a.
Exempla vitiosorum possunt licite post mortem memorari. 656. a.
Exequia Menandri Regis Bactrorum. 575. b.
Exercitus Atyle numerosus. 551. b. *Xerxis* numerosissimus. 552. b.
Exire è potestate, qui dicantur. 262. b. *ibid*.
Exitij nulla ratio. adag.
Ex literarum studiis immortalitatem acquiri. 568.
Ex pace veritas. 742.
Expedit habere plura cognomina. adag. 54. a.
expeditio Argonautarum quando suscepta. 810. a. *Iasonis* & *Argonautarum* quid mythologicè. 809. a. *Pygmaeorum* contra *Herculem*. 271. a.
Experientia ostendit, aurum arte fieri posse. 810. b.
Exuvia, quid. 674. a.

F.

F *Aba* cur veteribus immunda habita. li. a.
Faba somnia faciunt turbulenta. 1. b.
Fabius Maximus conuictis militaribus impetitus. 115. a. cur *Ciculator* dictus. 153. a. cur *Marcello* adiunctus. 118. b. cur *Onicula* dictus. 809. a.
Fabij Maximi mira constantia. 201. a.
Fabio Maximo data corona graminea. 153. a.
Fabij Verrucosi apophthegma, de beneficio asperè dato. 691. b.
Fabula Adonis. 251. b. & 252. a. *Adonis* 342. a. *Aristophanis*, de gallo *Persis* imperante. 88. a. *Ata* è cælo deturbata.

560. b. & 561. a. *Bellerophonis*. 82. a. *capra Amalthea*. 509. b. *cicadarum*. 778. a. *Cissi*. 866. a. *Cyparissi*. 849. b. de *Esculapy* natiuitate. 638. b. & 639. a. de *Aiacis* nomine. 165. a. de *Alcyonibus*. 744. a. de *asino* iumentum ferentè. 51. a. de *Bacchi* ortu. 143. b. de *ciconia*. 173. b. de *coronide Palladi* sacra unde orta. 114. b. de *Mercurio Argi* occisore. 53. b. de *Morte* & *Amore*, ex diuersis. 658. a. de *pastro* cuiusdam cum *Morte*. 662. b. de *stellione*. 243. b. de *voluptate* & *dolore*. 468. a. *Dioscurorum*, ex *Ouidio*. 226. b. *Fauni* & *Hecate*. 482. a. galli in auem mutati. 87. b. & 38. a. *Ganymedis* ex *Homero*, *Virgilio*, & *Statio*. 29. a. b. *Ganymedis* variè accepta. 28. b. *gigantum*. 37. b. *Glauci*. 154. b. *Icari*. 433. a. *Ius* in *vaccam* mutata. 48. a. *Iynxis*. 344. b. *Leti* *nympha*. 486. b. *Mercurij* *evodis*. 53. b. *Metra* *Erichthonis* filia. 764. a. *Mineidum* in *vespertilionibus* mutatarum. 280. a. b. *Narcissi*. 306. a. *Niobes*. 297. b. & 298. a. *Pandora*. 230. a. b. *Phaethontis*. 264. b. & 265. a. *Phalangis* & *Arachnes*. 74. a. *Phinei*. 180. a. *Phryxi*. 806. b. & 807. a. *Pici*. 338. b. *Promethei*. 427. a. *Scylla*. 302. b. & 338. b. *Tantali*. 570. a. b. *Terei*. 312. b.
Fabula Prorei occasio. 761. b.
Fabula integra narranda sunt. 669. a.
Facere damnum, & dare damnum, quid significet. 729. a. b.
Facere, & reddere Harpocratem, quid. 68. a.
Factes ea decentior, cui nauis inest. xxxiii.
leonis ab Ezechiele visa. 90. a. virginæ in Sphinge, quid mythologicè. 801. b.
Facinus quos inquinat, æquat. 728. a.
Factio Prasina. 503. a. Veneta. ibid.
Facultates pulegi. 787. b.
FACVNDIA difficilis. 758.
Facundia in senectute perscitur. 754. b.
Facundia vires. 759. b.
Facem bibat, qui vinum bibit. adagium. 468. a.
Falco qualis auis. 604. b. degener qualis. 367. a.
Falcones omnes femina sunt. 604. b. varij generis. ibid.
Fallacia Q. Cecilij. 675. a.
Fama doctorum virorum semper vires. 867. a. *Heroum* nunquam intermoriuntur.

- sur.* 584.a.
Fama perennis nota, tūba. 569.b.
Famam ex maledictis captare non oportet. 749.b.
familia illustris Oddorum. xvi.a.b.
Familiaritas nimia contemptum parit. 101.a. *potentiorum vitanda.* 699.b.
famuli cuiusdam cum hero suo factum pactum. 288.b.
Farfarys dicta populus alba. 887.a.
fatisco. 225.b.
fatu. 327.a.
FATUITAS. 292.
Fatum Amasidis Regis Aegyptiorum. 209.
b. memorabile homicidarum Caesaris, & Gordiani. 724.a. *Oedipodis.* 797.b.
Fauces. 12.b.
Faunus quis. 530.b. & *Pan Inuus idem.* 322.b. *unde dictus.* ibid.a.b.
Fauni & Hecates fabula. 482.a. *mythologia.* ibid.
Fauni monstra Aethiopica. 529.a.
Fauftus Verantius Episcopus Chanadiensis. 7.a.
Fauſi, magi Germani, infelix exitus. 708.b.
Fauſti Sabai epigramma, de Arione. 386.a. *in Amorem.* 448.a.
Faustina nummus. 170.b. & 208.a.
fax cur tributa Cupidini. 448.a. & 458.b.
facem accensam tegere, quid. 358.a.
Federici Morelli Corollaria ad Emblemata Alciati. 890. & *seqq. symbolum, fons.* lxii.a.
fel iracundia sedes. 862.b.
felices qui. 32.a.
felicitas quid. 635.b. *omni inuidia obnoxia.* xxxiv.
femur & Femen. 131.b.
Fenni populi, & eorum mores. 204.a.
fera Libyca. 35.a.
Ferdinandus Sanctius Francisci frater. 147.b.
ferocitatis signa. 269.b.
Feronia, liberorum Dea. 644.b.
Ferraria docet Alciatus. xxvii.
ferrum oleo emollitur. 578.b.
fertilitas agrorum per Gratias significata. 688.b.
fertilicatis symbolum papauer. xlvii.b.
ferula & papauer cur Baccho data. 96.a.
Rescennini versus, qui. 864.a.
Festina lente. adag. 116.a.b. 364.a. 569.b. 615.b. & 876.b.
festinatio Alexandri. 25.a.b. *Curj Denta ei.* 119.a. *in re bellica magni momenti.* 25.a.
festina hove, que. 4.a.
fiber an sibi testes excindat, controuersum. 652.a. *unde sic dictus.* ibid.
Fibula aurea quibus competebar. 586.a. & 588.a. *Imperatorum ex gemmis.* 586.a.
Fibula in vestibus vsus apud veteres ibid. materia que. ibid. *varia significata.* 588.a.
ficedula auis. 400. *signum autumn.* 420.
b. unde dicta. 421.b.
FICTA Religio. 40.
ſicta cito ad suam redeunt naturam. 274.a.
fide, sed cui, vide. 101.b.
fidere nemini inhumanum, fidere omnibus stultum. 92.a.
ſidelitas Thulij in hoc Opere colligendo & colligando. ix.
ſidelitatis in cane historie. 813. b. 814. a. *nota, canis.* 813.b.
fides quid. 57.a. *causis adiunctis descripta.* ibid. *non habenda ei, qui fidem violarit.* 260.b. *nulla est regni socijs.* 400.b. *qualis in coniugio, in liberis, in seruis requiratur.* 59.b. *uxoria.* 813. a.
FIDEI symbolum. 56.
ſidei symbolum dextra. 59.a. & 211.a. *incipitis & fallacis homines.* 121. b. & 283.b.
Fidei quomodo sacra se habent. 58. a. *sacra dextera.* 212.a.
Fides, & Fidicula, genus cithara. 63.a.
ſidicularum tormentum quale. 79.a.
Fidy simulacrum Roma in Capitolio. 57.a. *b. statua.* 56.
Fiducia pecunias amisi. adag. 92.b.
figere arma, quid. 5.b.
ſigmenta poetica tribus modis explicari possunt. 27.a.
Figulus figulo inuidet. adag. 610.b.
Figulus figulum odit. adag. 895.b.
ſilia Herodiadis mors. 723.b.
ſilia Erechthei παρθένοι dicta. 126.a. *Io-uis & Eurynomes Gratia.* 687.a.
ſilius Iouis haberi voluit Commodus. 17.a. *unde dictus.* 827.b.
ſilij clericorum ab ecclesiastico officio arcentur. 602. a. *Niobes, eorumq; nomina.* 298.a. *parentes verberantes.* 175.a.
Filiorum amor. 827.a.b.
Fines belli quis esse debeat. 741. b. *Emblematum.* 4.b. *noſter ab origine pendet.* 889.a.

889. a. operis paradoxorum Alcibiadi e-
mitrendi. xviii.
Finem vitæ spectat adag. 788. a.
FERRISSIMA conuelli non posse.
219.
fiscus quid. 628. a. cur lien dictus. 627. b.
rapit, quod non capit Christus. 631. a.
regis crumena. ibid. b. semper presumi-
tur dines. ibid.
fisci & Erarij differentia. 628. a.
fistula Afrorum ex loco. 874. a.
flabellum, quid. 693. b.
flagrum, quid. 50. a.
flagriferi qui. 692. a. b.
Flagritia, Flagritia, Flagrio, cognomi-
na seruorum. 50. a.
Flamen Iouis albat. 501. b. unde dictus.
642. b.
Flamines qualiter sacra faciebant. 212. a.
Flaminis Macedones suis legibus viuere
permisit. 111. a. Malegucius Rhegien-
sis. 664.
Flaminij Consulis temeritas exitiosa Rei-
pub. 267. b.
flamma ira typus. 766. b.
flammei nuptialis color quis. 840. a. ritus.
863. a.
flammeo sponso velabatur. ibid.
Flauia familia unde sic dicta. 503. b.
flauus color qualis. 503. a. quorum. ibid.
fletus Heracliti. 647. a.
Florentinum institutum in otiosos. 362. a.
flos, terrestre sidus. 896. b.
flores Dei miracula, & vita breuitatem do-
cent. 223. a.
fœdus Hectoris & Aiæcis. 706. a. b.
FOEDERA. 60.
fœdera tribus modis inita. 63. a.
fœmina iners animal. 394. b. quæ casta
consensu. 128. b. quæ facunda. 835. a.
fœmina salacissima symbolum aluxus fœ-
mina. 349. b. Smyrnæ amor in mari-
tum demortuum. 679. b.
fœminam inuenisse dicitur Prometheus.
426. b.
fœmina illustres, quarum meminit Alcia-
rus in suis Emblematis. Archippe. 495.
Atalanta. 813. Circe. 758. Galatea.
813. Helena. 224. Helianira. 453.
Lais. 329. Læna. 77. Medea. 259. &
825. Niobe. 297. Penelope. 838. Pro-
gne. 312. 748. & 825. Semele. 139. &
418. S. Tecla. 18.
fœmina cur garrula, iocus. 835. a. cur im-
berbes, iocus. 79. b. vagabunda vix p^{er}
ba. 837. a.
fœminarum priscarum pudicitia. 238. b.
fœminis nullum arcanum committendum.
75. a.
fœnum in Crustuminiò ibi noxium, foris se-
lubre. 613. a.
fœtus in utero qualis. 649. b. recens edi-
tus cur rubeat. 12. a.
Folio ficulno anguillam. adag. 121. a. b.
folia lauri magistratibus Cal. Ianuarij ob-
lata. 884. a. olea solstitiali die inuertun-
tur. 136. a. populi cur bicoloria. 887. a.
populi post solstitium circumaguntur. ibid.
fomes ingenij virtutisq. vinum. 133. a.
forceps. 397. b.
forfex. ibid.
fori hodierni desertio. 713. a.
forma Alcyonis auis. 742. a. b. Centaura-
rum. 625. a. b. curus triūphalis. 168. a.
Gorgonum. 664. a. Hermarum. 53. b. hi-
strica. 764. a. Inuidia. 317. a. nihil, se-
cula forma. 804. b. pilei antiqui. 642. a.
porphyronis auis. 237. a. puerilis cur
Barcho tributa. 133. a. b. res breui peri-
tura. 805. b. Scylla. 302. a. senectute de-
florebit. 331. a. Socrati est modici tem-
poris tyrannis. 244. b. Sphingis. 796. a.
b. & 797. a. b. Stymphalidum animum.
569. a. Tritonis. 568. a. b. & 569. a.
formatio hominis. 649. b.
formidolosi post mortem. 716. b.
Formij distichon, de spe. 230. a.
fortis non est, qui seipsum necat. 515. a.
fortitudinis signum, corona populea. 887. b.
fortuna artem inuenit, non ars fortunam.
416. b. cum blanditur, captatum venit.
540. b. cum prospera, maxime timenda
est. 191. a. cur rota, orbi, seu sphaera insi-
stat. 265. b. & 416. a. errorem in homi-
ne parit. 73. b. & Amor ouyvasi. 130.
a. & ars ferè sunt circa idem. 896. a.
fortes adiunat. 685. b. misera est, quæ ca-
ret inimico. 578. b. misera quorundam
principum ambitiosorum. 266. b. profe-
lici opum accessu. 508. b. pro incerto re-
rum euentu. ibidem. prospera non carere
periculo. 541. a. quem nimium fouet,
stultia facit. 540. a. virtuti comes. 508.
a. vitrea est, cum splendet frangitur.
191. a. unde dicta. 416. a.
FORTUNA virtutem superans. 512.
Fortuna imago, ex Galeno. 415. a. b. poten-
tia. 513. b. & 514. a. b. significatio. 508.
b.

b. simulacrum. 526. a. typhus sphinx.
 302. a. b. varietas. 540. a. volubilitas.
 893. a.
 Fortuna mulcum tribuerunt veteres paga-
 ni. 513. b.
 Fortunatos maxime decet modestia. 559. a.
 Franchini elegia, de bellis sui temporis.
 544. a.
 Franciscus de Oddis Continuus Neapoli.
 xvi. b. Floridus Alciato insensu. xxiii.
 Floridus doctus, sed parum verecundus.
 692. a. Sanctius abstemius. 134. b.
 Francisci Primi, Regis Gallia, symbolum
 Salamandra. lviii. a. Sfortia insigne, ca-
 nis. lix. a. Turnonij Cardinalis insigne,
 Manna coeleste. ibid.
 Francum pro amico habe, non vicinum.
 700. b.
 fraternitatis descriptio. 214. a.
 Fratres Cumas tres, Atelles, Maon, Dins.
 31. a.
 Erratum duorum Patavinorum funesta
 mors. 675. a.
 fraudes proditorum. 247. a.
 fraudulentus qui. 245. a.
 frigiditas segnitatem parit. 3. b.
 Frigilla seu Fringilla avis. 421. a. hyemis
 signum. 420. b.
 fringillire, quid. 421. b.
 Frobeniorum typographorum symbolum.
 lxi. b. & 508. a.
 Fructus carnis nostra saginata. 703. b. im-
 mites qui. 326. b. loti arboris quales.
 485. a. mali Medica. 871. a. palma da-
 dylis dicuntur. 199. b. qui maturi dican-
 tur. 117. a.
 Frugalitas ad leges natura composita est.
 96. a. genitrix virtutum. 92. b. qua-
 lis virtus. 95. a. veterum. 93. b. & 95. b.
 Fucus Chinenſis in mescho vendedo. 350. b.
 fuga Ciceronis. 169. a.
 fugax tandem deprehensus. 121. b.
 fulica, seu Fulix avis. 712. b.
 fulmen aligerum. 451. a. telum vocatur à
 Gracis. ibid.
 Fulvio male cessit, ob detectum principis ar-
 canum. 75. a.
 fulvus color qualis. 505. b.
 fulvi coloris nota. ibid.
 fumosa imagines qua. 591. b.
 funda, quid. 823. b.
 fundamentum virtutum pietas. 175. b.
 funem Oeni torquere, quid. 394. a.
 Furaces & raptores raro diu deliteſcunt.

555. b.
 furiosi affectus. 732. b. nulla voluntas. ib.
 furor quid. 733. a.
 F V R O R & rabies. 268.
 furoris & imperus hieroglyphicum, aper.
 595. b. symbolum cor supra craticu-
 lam. 1. a.
 fuscus color qualis. 500. a. signum hyemis.
 506. b.
 futurorum coniectores. 430. b.

G.

Gabinus & Piso vulturij paludati.
 544. b.
 Gabria apologus, de asino sacra ferente. 47.
 a. de vitulo intestina vomente. 554. b.
 opinio, de metamorphosi Prognos & Phi-
 lomela. 313. b.
 Gabriel Simeon de Ducibus Mediolanensibus.
 10. b.
 Gabrielis Faerni Cremonensis apologus,
 de asino sacra ferente. 47. a.
 Galata ab Antiocho viſa. 534. a. qui sint.
 ibidem. b.
 Galatarum historia. 533. a. b.
 Galatea nympa. 814. b.
 Galba nummus. 853. b.
 Galca Palladis. 123. b.
 Galeasius Mantua Dux iussu amasie se in
 flumen praecipitat. 445. a. Sfortia ob se-
 merarios ausus casus. 266. a.
 Galeasij bellum cum Florentinis. 574. b.
 mors. ibid.
 Tardiv exes, adag. 545. a.
 Galenus vult, malum Medicum vocari Ci-
 trium. 871. b.
 Galerita, Cassita, & Alauda, idem. 439. b.
 Gallia discors pacificata coetu nobilium.
 780. b. magistra Gracia. 752. b.
 Gallicana gentes durae, & semper Impera-
 toribus graues. 196. a.
 Gallica scabies novum morbi genus. 843.
 b. seditio. 869. b.
 Gallicinium. 87. b.
 Gallicus morbus. Vide, Morbus Gallicus.
 Gallieni poena ridicula impostori inflata.
 465. a.
 Gallina incubans audito accipitre, ova vi-
 riat. 715. b.
 Gallus albus non attingendus. lii. b. ani-
 mal gallinis deditum. 88. a. animal so-
 li coniunctum. ibid. b. avis Persica di-
 ctus. 88. a. aureus, Cyri insigne. lvii. b.
 cur in manu Apollinis pictus. 86. b. cur

- in turribus et explorum statuatur. 86. a.
 & 89. a. cur manē cantet. 88. a. b. cur
 Mercurio sacer. 87. a. hieroglyphicum do-
 ctorum sacrorum, & vigilantia. 86. a.
 Nocti casus à Romanis. ibid. b. Pythago-
 ra. liv. a. vigilantia corporis symbolum.
 86. a.
 galli anigmata. 87. a. b. cantus nocturni u-
 tilitas. ibid. a. in anem mutati fabula,
 ex Luciano. 87. b. & 88. a. ex Aristopha-
 ne. 88. a. in pinna templi anigma. 89. a.
 natura. 86. b. nomine doctores sacri in-
 telliguntur. ibid. a.
 Gallus Hercules Philosophus Græcæ lingua
 gnarus. 753. b. quidam nobilis amore
 periit. 445. a.
 Galli cur albi. 274. a. eloquentia studiosi.
 752. b. gens inquieta, & audax facien-
 di principis. 195. a. olim mascula Vene-
 re dediti. 356. a. veteres qui. 20. b. vero
 res φιλῶντες, id est, Græcæ lingua & sa-
 pientia periti. 752. a.
 ganeo quis. 400. a.
 Γάνυς δαί μῦθος τὸ Διὸς. 31. b.
 Ganymedes filius Træ, non Laomedontis.
 29. a. humana anima. 28. b. Latinis di-
 citur Catamitus. 744. a. quid mysticè.
 31. b. unde dictus. ibid.
 Ganymedes etymon. 28. b. fabula variè ac-
 cepta. ibid. locus unde raptus. 30. a. my-
 thologia. 28. b. nomen unde. 31. b.
 garrire. 247. a.
 garruli & loquaces reprehensi. 315. b. num
 quam conveniunt cum veris cordatis.
 114. a.
 GARRULITAS. 311.
 garrulitas Antonio à Cicerone obiecta. 80.
 b. autum ut compestenda. 314. a. fæ-
 minus familiaris. 79. b.
 garrulitatis symbolum hirundo. 324. a.
 Γασπερῶν, parasitus Eustathio. 398. a.
 Γασίμαχος quis. 404. b.
 gaudium populi Romani ex morte Tiberij.
 717. a.
 gaza quid. 808. a.
 gemmarum in annulis origo. 429. a.
 Ievæ quid. 140. b.
 genera tria animalium, æria, aquatilia,
 terrena. 413. a. tria ardearum autum.
 367. a.
 generatio propria hominum est, nō Deorum.
 14. a.
 generosi & nobiles qui. 586. b. & 587. a.
 Γενεσις πρώτα. 481. b.
 genitale viri manū cohibitum, quid signi-
 ficet. 192. b.
 genitalia sibi præmordit equus ob incestum
 cum matre commissum. 354. b.
 genium defraudare, quid. 374. b.
 gentes quæ pisces non edebant. 15. b.
 gentiles & Gentes cur dicti Ethnici. 45. a.
 gentilium Deorum multitudo. 420. a.
 gentilitas falsa & fallax in rerum originibus
 investiganda. 765. b.
 Georgij Anselmi carmen, de lacrymis Amo-
 rus. 463. a. Sabini epigramma, de rixâ
 inter principes Christianos. 543. b.
 Gerada responsum, de pudicitia Sparrano-
 rum. 238. a. b.
 Germania misera facies ob hæreses. 45. b. &
 46. a. b.
 Germana fides. 212. b.
 Germani ab exteris quæ ratione vellicati,
 vii. a. Tacito taxati ob vinolentiam.
 147. b. longè absunt à Venere masculis.
 356. a. unde alim nomina imponebant.
 7. a.
 Germanorum coniugia. 820. b. principum
 de Turcis victoria. 220. b.
 Germanos cerebrum in dorso gestare dicunt
 exteri. vii.
 Germanici epicedium in Themistoclem.
 573. b.
 Germanus Audebertus Gallus Venetias cas-
 mine descripsit. 609. a.
 Geryon cuius filius. 214. b. cur triceps &
 tricolor. ibid. a. & 215. b. tricolor, de
 cuius labor Hercules. 597. a. unde di-
 ctus. 214. b.
 Geryonis allegoria. 597. a. mythologia. 213.
 b. 214. a. & 682. a. regnum & armenta.
 214. a.
 Geryonem superavit Hercules. 597. a.
 gestamen Æsculapij baculus serpente inuo-
 lutus. 639. a.
 gestus viri boni non minorem vim habet
 quàm oratio. 94. a. b.
 Geta in legationibus citharas adhibebant.
 62. a.
 Gigantis fraterculus. adag. 38. a.
 gigantes angipedes & serpentigenæ. 37. a.
 gens impia. ibid. b. quales. ibid. a. quid
 denotent. 37. a. b. quinta Luna nati. 38.
 b. terrigenæ. ibid. a. unde nati. ibid.
 unde sic dicti. ibid.
 gigantum arrogantia & audacia. 37. b. fa-
 bula. ibid. mythologia. 37. a. nomina
 illustriona. 38. b. vastitas & prava con-
 sue.

- puerudo.* *ibid.* a. *gradus atatum varij.* 3. a. *iracundia.* 287.
glinus, seu melinus color. 504. b. a. *quidam adolescentum apud Athenien-*
ses. 98. b.
gish, quid. 787. b. *mediocritatis symbolū.* 788. a. *Græca fides, adag.* 240. b.
ibid. *saporem piperi habet.* 788. a. *Græci cur dicta Aonia.* 782. a.
gladiatorum prima institutio, unde. 501. a. *Græci.* 674. a. a. *Gallus literas habuisse pu-*
tantur. 752. b. *male audiebant circa fi-*
dem. 240. b. *semel tantum olim inter-*
diu epulabantur. 95. b. *solī εὐτόχοι doves.*
gladius mulierum, lingua. 835. a. 899. a. *symbola inuenta poliuera.* xlv.
glans pars prior membri virili. 481. b. *pro*
obscena parte. *ibid.* *punica in nigro cly-*
peo, amoris symbolum. *ibid.*
glandes querna cibus veterum. 853. a.
glandibus vesciebantur olim veteres. 3. a.
Glaucopu Pallas. 124. a. *quare sic dicta.*
504. a.
Glaucus ab equabus discerptus. 155. a. *a-*
lius, cur dictus Polybides. *ibid.* *immorta-*
litatem quomodo sit consecutus. 154. b.
piscator. *ibid.*
Glaucus comesa herba habitat in marce.
dagium. 155. b.
Glauci fabula. 154. b.
Glauci tres diuersi fuerunt. 154. b. 155. a.
Γλαυκὸς Ἰππότης. *adag.* 113. a.
globo cur insideat Fortuna. 416. a.
gloria bellica unde ducibus strenuis conti-
git. 567. a. *nulla sine labore paratur.*
566. a. *Pompeij.* 574. b. *superbi cito fit*
ignominia. 541. b. *virtutis merces.*
571. a.
gloria comes inuidia. 692. a.
Γλωσσογάρων, quis. 404. b.
Γλωσσιππος Amor. 871. a. b. *qualis sapor.*
872. a.
Gnathena meretrix loquacitatem amato-
rum argute notat. 315. b.
Γνώμων. 159. a.
Gnossia seu Gnossis, Ariadne. 140. a.
Gnosus urbs Creta. 73. b.
Γνωσις αὐτὸν. 799. b.
Gorgias Orator cur ab oratorie munere re-
pulsus. 260. b.
Γοργὸν βλέπων. *adag.* 665. a.
Gorgonem Medusa caput. 664. a.
Gorgonis caput in clypeo Minerva. 123. b.
Gorgones monstra qua. 664. b. *scelerum vl-*
trices apud inferos. 665. a. *tres.* 664. b.
unde dicta. *ibid.*
Gorgonem forma. 664. a. *mythologia.* *ibid.*
b. *nomina.* *ibid.*
Gorgus filius Aristomenis. 187. a. b.
Gothica & Vandalica barbaries etiam-
num formidabilis. 717. a.
gradus primus ad sapientiam, nasse se ipsum.
800. a. *triplex virtutis abstinencia.*
129. a.
- gradus atatum varij.* 3. a. *iracundia.* 287.
a. *quidam adolescentum apud Athenien-*
ses. 98. b.
Græca fides, adag. 240. b.
Græci cur dicta Aonia. 782. a.
Græci. 674. a. a. *Gallus literas habuisse pu-*
tantur. 752. b. *male audiebant circa fi-*
dem. 240. b. *semel tantum olim inter-*
diu epulabantur. 95. b. *solī εὐτόχοι doves.*
899. a. *symbola inuenta poliuera.* xlv.
a. *Tantalida unde dicti.* 732. a.
GRAMEN.
151.
gramen cur inexpugnabile dicatur. 154. a.
cur Marti sacrum. 153. b. *cur Saturno.*
ibid. *quid significet.* 152. a. *triplicis ge-*
neris. 156. a. *tutela, praesidij, & salutis*
symbolum. 152. a.
graminis cum Marte similitudo. 154. a.
virtus & usus. 156. a.
in Gramine nidificat alauda. 153. b.
graminea corona, qua & obsidionalis. *ib.* a.
Gran rumor & puoca lana, adagium Ita-
lorum. 22. b.
grata Deo puerili simplicitas. 30. b.
gratia gratiam parit. 687. a. *libera esse de-*
bet. 689. a. *ocularum.* 491. a. *si non ac-*
cipitur gratis, non est gratia. 690. b. *tar-*
da ingrata. 689. b. *ut referenda.* 690. a.
GRATIAM referendam. 172.
Gratiam unam dua cur respiciant. 687. a.
GRATIAE. 685.
Gratia cur Iouis filia. 690. a. *cur iuncta Ve-*
neri. 688. b. *cur nuda.* 687. a. & 689. a.
cur tres. 688. a. & *Mercurius συνναός.*
130. a. & *Suada cur in eadem ara po-*
sita. 129. b. *filia Iouis & Eurynomes.*
687. a. *Veneris pedissequa.* 688. b. *unde*
dicta. 687. b.
Gratiarum arcula inanis. 689. a. *descri-*
ptio ex adiunctis. 687. a. *mater qua.*
690. a. *nomina.* 687. b. *parentes qui.*
690. a.
Gratius sacrificare, qui iubeantur. 687. b.
Gratias in Acidalio fonte lauare, quid.
688. a. *qui nudas, qui indutas sinxerint.*
689. a.
Gratiani Imperatoris prudentia. 111. b.
gratitudo omnium virtutum mater. 291. a.
Gregorij locus, de luxuria. 324. a. *Turo-*
nenfis testimonium, de locustis. 549. b.
gremium. 260. a. & *Sinus ut differat.* *ibid.*
grex simus, pro capris. 334. b.
grus cum lapillo picta hieroglyphicum pru-
dentia. 103. b.
grues

grues cur lapillum volantes apprehendant.
103.b.

Grues lapidem deglutientes, adag. 104.a.
gruum beneficio à diluvio liberatus Deuca-
lion. 103.b. in volatu consuetudo & sa-
gacitas. 104.b. volatus, quam literam
exprimat. 103.b. & 104.a.

Guniacum quando in Europa usurpari cœ-
ptum. 844.b.

GULA. 389.

gula M. Apicij. 391. b. in servitutem per-
trahit. 402.b.

gula hypothesi. 391.b. mala. 391.b.

gulosi celebres. 391. b. dolio Danaidum æ-
quiparati. 392.b. in spontaneam labun-
tur servitutem. 402.b.

gulosorum imago. 390.a. & 393.a.b.

Gymnosophistarum mos in adolescentibus
exercendis. 106.a.

Τυραννοκρατῆς μὲν οὐκ οὐκ quis. 808.a.

H.

HAbenas ignarus non trahet. adag.
267.b.

habitus irati. 287.a.b. triumphantis. 168.

habitus Bacchi induit Caligula, & M.
Antonius. 17.a.

hares unde dictus. 674.a. & 900.b.

hereditatem captare, quid Iuriconsultis.
543.b.

halcyon, an Alcyon scribendum. 744.a.

Halias, genus navis. 62.a.

halientica lyra forma. ibid.

halienticum opus. ibid.

Hamadriades, nympha arborum. 323.b.

Hannibal amore meretricis victus. 444.b.

auguria contempsit. 546.a.

Hanno Carthaginensis post multas machi-
nationes, tandem deprehensus & occisus.
121.b.

Hannonis elephanti incunda historia.
736.a.b.

Hans in allen gassen, quis Germanus. 367.b.

Harmodij cantilena, adag. 78.b.

Harmodij & Aristogitonis historia. 77.b. &
78.a. mors. 78.a.

Harmonia. 63.b. Cadmi uxor. 783.a. ex
Marte & Veneris adulterio nata. 64.a.

unde dicta. 63.b.

Haro Normanorum. 716.b.

harpa, aut vorax. 609. a. instrumentum
musicum. 774.b.

harpax, & Harpagare. 181.a.

Harpocrates dictus Sigalion, & quare. 68.
b. Serapidi prepositus. ibidem. a. silent?

Deus. 68.a.

Harpocratis sigillum in annulis. 68.b. si-
mulacrum. ibid.a.

Harpocrati sacra arbor Persica. 614.a.

Harpocratem facere & reddere quid. 68.a.

Harpia cur plumis prædita. 181.a. cur vi-
gines. ibid. cur volucres. ibid. cur tres.
ibid. quid denotent. 181.a.b. quæ, &
unde dicta. ibidem. a. rigidi exactores.
ibid.b.

Harpiarum mythologia. 181.a. nomina.
ibid. pictura. 179.a. & 181.a.

hasta Palladis. 123.b.

hasta & gladij virorum ex dentibus dra-
conis ortorum, quid mythologicè. 783.b.

Hebraei cur circulum flammæ vestibus assu-
tum gestent in quibusdam locis. 303. a.

quibus piscibus abstinere. 14.b.

Hecate non curat latratus canum. xxxiv.

Hecates & Fauni fabula. 482.b.

Hector ab Achille occisus. 583. b. Achil-
lem occidit, secundum Dionem. ibidem.

Apollinis filius à multis creditur. 707.a.

filius Priami. ibid. Troie columna di-
ctus. 583.a.

Hectoris & Aiædis fœdus. 706.a.b. iura-
tus, cuiusdam poeta. 753.a.

Hecuba cur canis appellata. 696.a.

HEDERA. 865.

hedera attritu scintillas emittere dicitur.
483.a. cur Baccho sacra. 867. b. cur
symbolum poetarum. ibid. a. nigra. 866.
b. poetis dicata. ibid. poetarum condi-
tionem refert. ibid. a. quid veteribus.
867.a. unde dicta. 866.a.

hedera descriptio. 865.a.b.

hedera comparatur amor. 865.b.

hederam cur sibi tribuant poeta. 883.b.

Hedera lascivior, adag. 866.b.

hederis digni. 867.a.

Hedui populi Gallia, qui & Augustoduneti
ses. 20.a.

Heduarum insigne fucula. 18. b. varia
nomina. 20.b.

Heelkiechel, quid Germanis. 178.b.

Hegesippi locus, in consciscientes sibi ipsi
mortem. 517.a.b.

Heliadora, nomen puella. 454.b.

Heliogabalus delectanda libidinis homo.
324.b. Diana, Bacchus, & Cybele ha-
beri voluit. 17.a.

Heliogabali & Bassiani nomen odiosum
Ro-

- Romanis. 718.b.
 Hellespontus unde dictus. 807.a.
 heluones dolium Danaidum. 392. b. qui
 propria. 94.a.
 helus, pro Holus. ibid.
 hemina quad. 147.a.
 Henricus Glareanus diligens antiquitatis
 scrutator. 62.a. VII. Anglorum Rex.
 435.a.
 Henrici Pantaleonis testimonium, de Chor-
 rado Peutingero. 2.a. Quarti Gallia Re-
 gis laus. lviii. b. Secundi Gallia symbo-
 lum, Luna crescens. ibid. a. Sexti symbo-
 lum, duo scepra colligata ense interme-
 dia. ibid. b. Tertiij symbolum, tres coro-
 na. ibid.
 Ἡρα δεῶ. adag. 54.a.
 Ἡρακλῆς, unde ductum. 598.a.
 Heraclidis Pontici locus, de laboribus Her-
 culis. 598.a.b.
 Heraclitus à canibus laceratus. 647. b.
 quis. ibidem. ut concordiam suaserit.
 94.a.
 Heracliti apophthegma in concordia sua-
 denda. ibid. fletus. 647.a.
 herba digitalis. 155. b. moly ab Homero
 descripta. 759.a.
 herbe S. Ioannis dicta usus superstitiosus.
 156.b.
 herbam dare, siue porrigere quid. 152.a.b.
 Hercules amori Omphales succubuit. 444.
 b. apud Gallos orationis numen. 753.
 b. apud Spartanos religiosè cultus. 189.
 b. cur Alcides cognominatus. 273. b.
 cur nudus fingatur. 755.a. & Muse cur
 ijs de aris culti. 129. b. & 599.b. Euan-
 drum literas docuit. 599.b. Gallus. 752.
 a. Gallus philosophus lingua Græca gna-
 rus. 753.b. Geryonem armenta abduxit.
 214.a. Geryonem vicit. ibid. b. infans
 Iuponis sugens mammas. 601.b. luxu-
 riosus. 324. a. maximus heluo. 390.b.
 μεγίστος αὐτὸς καὶ μεγίστος θυξος. 272.
 b. muscas a suo facello abegit. 693. b.
 nominari voluit Commodus. 17.a. norhus.
 602. b. θυξος. 753. b. & 754. a. pro
 Sole. 599.b. pro Tempore. 887. a.b. pro
 rostris. 897.b. triceps quid. 887. b.
 vir Gallus eloquens. 599.a. & 752.a. vi-
 tia domans. 599.b.
 Hercules aduersus duos. adag. 595.a.
 Herculei labores. adag. ibid.
 Herculis apothecosis. 597.b. binium. iv. a.
 canis, purpure inuentor. 58. b. duode-
 cim labores. 593. b. & seqq. eloquenti-
 tia. 754. a. laborum allegoria. 593.
 a. laus. 899. a. tria capita quid.
 887.b.
 Herculis Strozza epigramma, de Amore
 mellilego. 471.a. in heluonem. 392.a.
 Herculi indigena sacra populus. 886.b. o-
 ratio à Gallis tributa, non Mercurio.
 754.a.b.
 Herculem pragyande onus posuisse quid.
 888.a. Pygmai adoriuntur. 271.a.
 Hercules multi fuerunt. 593. a. tres Dio-
 doro, alijs sex. Varroni quadragintatres.
 ibid.
 Herennia nummus. 838.b.
 Herilus tres animas habuisse fingitur.
 214.a.
 Herma Græcis est firmamentum. 416.b.
 herma statue quadam. 52.b. & 53.a.
 hermarum forma. 53.b.
 hermathena quid. ibid. a.
 ἑρμῆος, quid. ibid.
 ἑρμῆος. adag. 53.b.
 Hermes cur dictus Mercurius. 416. b.
 Trismegistus Alchymia inuentor.
 810.a.
 Hermogeni Rhetoris elogium. 877.a. præ-
 cox ingenium. 876.b.
 Hermiosi incampum. adag. 276.a.
 Herodorus explicatus. 860.a.
 Heroes & Semidei, quorum sit mentio in
 Alciati Emblematis. Achilles. 162.
 581. 623. & 654. Aeneas. 828. Aga-
 memnon. 268. Ajax. 162. 239. 705. &
 731. Alexander Magnus. 9. & 23. A-
 ristomenes. 183. Bellerophon. 81.
 Cadmus. 780. Castor & Pollux. 224.
 Cecrops. 33. Chiron. 623. Diome-
 des. 216. Ganymedes. 26. Hector.
 581. 654. 673. & 705. Hercules. 270.
 & 751. Ianus. 108. Iason. 344. Ne-
 stor. 139. 423. & 473. Patroclus. 673.
 Phaethon. 264. Prometheus. 426. Tau-
 talus. 370. Ulysses. 162. 216. 488. 718.
 731. 758. 838. & 884. Zetes & Calais.
 179.
 heroum fama numquam intermoritur.
 584. a.
 Heroum filij noxæ. adag. 824.a.
 Hermanni Schedel de locustis historia. 549.b.
 Hestodus Ascræus. 230.b. & 477.b. an Ho-
 mero antiquior. 83.b.
 Hesiodo cornix signum hyemis. 421.a.
 000 Hæspe

- Hesperidum pomorum allegoria*. 397. b.
historia. *ibid.*
Hesychius leniter correctus. 5. b.
Heteromolia causa. *adagium*. 697. a.
ἐτερομόλιος δίκην. *adag.* *ibid.*
Hetruria unde dicta. 845. a.
hiare. 256. b.
Hiero omine aquila regnum adeptus est. 189. b.
Hieroni militanti noctua in hasta conse-
dit. 113. a.
Hieroglyphicum Aegypti, ibus aus. 381. a.
amoris, delphin Cupidini iunctus. 665. a.
amoris, gratitudinis, & pietatis in paren-
tes, ciconia. 173. a. & 174. b. *anni, ser-*
pens in se reuolutus. 569. b. *candoris &*
Apollinus, cygnus. 772. b. *concordia, cor-*
nices. 208. a. *concordia, lyra*. 61. b. *cu-*
stodia, leoninum caput. 86. b. & 89. b. *di-*
gnitatus, anguis. 11. b. *doctrina Iudaica,*
modius. 358. a. *felicитatus, & etiam stul-*
titiae, ouis. 808. b. *fortitudinis & diutur-*
nitatus, quercus. 222. a. *fortitudinis &*
roboris, leo. 171. a. *fortitudinis, labores,*
frugalitatis, asinus. 47. b. *fraternalibidi-*
nis, virilia manu cohibita. 192. b. *gra-*
titudinis, cucupha. 173. a. *hominis fero-*
cis, sed obsequentis, equus frantatus. 194.
b. hominis vitij dediti, upupa. 314. b.
imbecillis & temerarij, vesperilio. 284.
a. impedimenti & carditatis, remora.
117. a. & 364. b. imperatoris & princi-
pis, serpens. 10. b. *impetus & furoris, a-*
per. 595. b. *importunitatis & impudici-*
tia, musca. 693. a. *impostoris cornus*.
326. b. impudentis, conuiciatoris, inui-
di, & c. canis. 696. a. *impuritatis, oryx*.
695. a. innocentia, ablutio manuum.
177. a. libidinis, hircus. 323. a. *macu-*
larum absterfarum, ignis & aqua thu-
ribulo & phiala contenta. 177. a. *ma-*
riti uxoris adultera, hircus. 277. b. *me-*
reticis, sphinx. 332. b. *moechi, murana*.
819. a. pietatis & gratitudinis in paren-
tes, ciconia. 173. a. *poeta & musici se-*
nis, cygnus. 772. a. *predicationis, tinrin-*
nabulum. 89. b. *prodiga uxoris, Ocnus*.
395. b. prudentia, grus cum lapillo de-
picta. 103. b. *pudoris & verecundia, ve-*
stis purpurea. 42. a. *rapacitatis, miluus*.
555. a. regis prudentis, serpens caudam
mordicus tenens. 11. a. *regni, sceptrum*.
208. a. seruitutis, annulus. xlix. a. *spei,*
lux. 227. a. *stupidi, lapis*. 299. a. *tem-*
perantia instabilis, saurus genu ligatus.
190. b. & 191. b. temperantis & fortis,
taurus integra sanitatis. 191. a. *tempo-*
ris annui, passer. 565. b. *terroris, leo*.
269. a. timiditatis, columba. 188. b. *ve-*
locitatis, telum. 117. a. & 128. a. *vigi-*
lantia, gallus. 86. a.
Hieroglyphicorum usus apud Aegyptios.
6. a.
Hieronymus Paduanus amoribus deditus.
455. b.
Hieronimi locus, de obrectatione. 99. b. *Ol-*
giati fama desiderium. 585. a. b.
Εἰς ἀνὴρ, ἔδεις ἀνὴρ. *adag.* 218. b.
Himantopodes populi. 681. a.
hinnulus, vel Hinnuleus. 295. a.
hippi, genus cancrorum. 397. b.
Hippocentaurus à Plinio visus. 489. b. *ut*
Thessalia natus. 35. b.
Hippocentauri qui. 489. b.
Hippocentaurorum fabula unde originem
sumpsit. *ibid.*
hippocomos, quid. 195. b.
Hippocrates scripta sua correxit. xxxiii.
Hippocratis imago cur pileata. 644. a.
Hippolyta Amazonum regina, sextus labor
Herculis. 596. b.
Hippomenes Atalantam cursu vicit.
814. b.
ἵππομύρῃς Mares. 35. b.
Hipponus dictus antea Bellerophon. 82. a.
& 83. a.
Hircus aliquando inter Deos numeratus.
323. a. hieroglyphicum libidinis. *ibi-*
dem. hieroglyphicum mariti uxoris a-
dultera. 277. b. *symbolum libidinis*.
323. a.
hirci qui sint, & quare sic dicti. 277. b. &
278. a.
hirquitallire, quid. 323. a.
hirudines fcales, qui. 631. b.
Hirunda astitis signum, Philemoni. 421.
b. carnivora. 748. b. *cicadam corri-*
piens. 748. a. *garriens Alexandro pe-*
riculum praefigit. 315. a. *garrula*. 314.
a. garrulitatis signum. *ibidem*. *hy-*
me exultat. 748. b. *in somnis visa, ma-*
lum. lii. b. *nidificans ad statuum Ade-*
dea. 259. a. b. *signum veris*. 420. b. *ve-*
ris nuncia. 421. a. *vigilax Ausonio*.
894. a.
Hirundinem sub eodem recto ne habere.
adagium. lii. b. 315. a. & 748. b.
Historia Aesculapij, ex Valer. Maximo.
638.

638. a. Arionis à delphino seruati. 386.
b. Arifomenis, ex Pausania. 184. b.
c. seqq. armorum Achilles. 163. b.
animum stymphalidum. 596. a. Britan-
ni claudi cecam ducentis uxorem.
681. b. Cadmi. 781. a. b. Cygni re-
gis. 770. b. ebrietatis infana. 148. a.
equitis Garfaredis amici. 679. a. fue-
mina Belgica maritum valetudina-
rium magna constantia sustinentis. 846.
b. Ganymedis. 29. b. c. 30. a. Har-
modij & Aristogitonis, ex Thucydide.
77. b. incunda, de Hannone elephan-
to. 736. a. b. lepida, de studio quo-
dam ignauo. 456. b. locustarum in
Longobardia anno M. D. XLII. graf-
fantium. 49. a. locustarum, ex Heit-
mano Schedel. ibidem. b. malorum He-
speridum. 597. b. Medea. 259. b. c.
260. a. Michaelis Imperatoris sponte
folio cedentis. 653. b. mira, de duobus
fratribus Patavinis. 675. a. mira, de
Pano. 412. a. Narcissi. 306. a. Nio-
bes. 298. a. nulla paganica sine face
fabularum. 766. a. Polyphemi. 719.
a. prodigiosa, de Satyris. 321. a. b.
Promethei. 428. a. Solonis, ex Hero-
doto. 667. b. c. 668. a. Sphingis. 801.
b. c. 802. a. Habuli Augia expurga-
ti. 596. b. Thrasybuli, qui tyrannide
patriam liberavit. 576. b. c. 577. a.
Thyrsi tyranni à suis occisi. 209. b. va-
ricinij Calchantis, ex Homero. 564. b.
Zyti magi Bohemi. 708. a.
historia aliquot de fidelitate canum. 813.
b. c. 814. a. aliquot Panici terroris.
530. a. dua lepida de duabus adulteris.
603. a. b.
historiarum scriptores rhapsodi. 765. b.
historica forma, qua. 764. a.
Hodierna iuuenularum institutio.
128. b.
Hodius & Hegemonius cur dictus Mercu-
rius. 53. a.
ὁ ἐρμῆς ἐπὶ περὶ ἡλίου θεῶν. adag. 54. a.
Homerus cur Meonius, siue Meonides di-
ctus. 31. a. Hesiodo serè coetaneus. 83.
b. Melesigenes dictus. 31. a. piscium
abstinentiam videtur asserere. 1v. b. sub
Ate fabula casum Luciferi describit.
561. a. uomens depictus quid sibi velit.
31. a. c. 877. b.
Homeri laus. 31. a. b. locus, de Ate & Li-
tis. 561. b. c. 562. a. de Hectore interse-

cto.
Homo affectionibus obtemperans qualis.
655. a.
263. a. arbor inuersa. 888. b. catho-
licus, filius Dei est. 17. a. b. cur dica-
tur pulvis, umbra, cinis. 222. b. Dei
imago. 413. b. est omnis creatura, &
cur. ibidem. ἐν παντί βολον ζωον. 98.
b. filii statua comparatur. 650. a. la-
sciuus mus malus dicitur. 349. a. na-
tura uniuersa compendium. 413. b.
non ideo infelicio, quid fortuna fla-
gris subiectus. 17. b. perturbationibus
varijs obnoxius. 1. a. qua re maxime
ab animalibus brutis differat. 39. a. c.
413. b. ratione & oratione à brutis di-
stinguitur. 66. a. sapiens, optimus mu-
sicus. 62. a. voluntatis, sua dominus.
437. a.
Homo homini lupo, adagium. 84. a. c.
388. b.
Hominis descriptio. 413. b. ferocis, sed
obsequentis hieroglyphicum, equus fra-
natus. 194. b. partes dua. 413. b. propriū
bonum religio. 39. a. superbi vicia idca.
301. a. vitijs dedit hieroglyphicum, vpru-
pa. 314. b.
Hominem mori quàm viuere satius est.
668. b. qua ratione finxerit Prometheus.
429. b.
Homines ambidextri. 121. b. aquilino
naso, regij. 189. a. auribus vincti. 754.
a. cur veteribus appellati oues vasi-
xoi. 682. b. ex sermone ut vasa figli-
na ex sono cognoscuntur. 69. a. folijs
similes. 222. b. impuri & sordidi. 382.
a. b. quidam improbi tenuis fortuna.
710. b. qui omnibus sectis colludunt.
284. b. serui ob imperitiam. 808. b.
soli non possunt viuere. 682. b. erispi-
thami qui. 271. b. viatores. 54. b.
Hominum diuersa iudicia & volunta-
tes. 500. a. natura triplex. 413. b. pro-
teruitas in vitijs notanda. 407. a. b.
hominibus multa rerum causa ignota.
714. b.
Homines ad migrandum semper opor-
tet esse paratos. liii. a.
ὁμωπόσιος, quid. lii. b.
Honor Deus veteribus. 58. a. purpurea in-
dutus. 57. b.
honor alienus non affectandus. 50. b. a-
lit artes. 310. a. habitus ijs, qui pro pa-
tria mori. 584. b. qualis impenden-
dus parentibus. 175. b. quantus habi-

- tus imaginibus Augustorum.* 591. b. *tri-*
butus libertina in tormentis fida. 79. b.
honores habiti claris viris. 575. a. *plerun-*
que mutant mores. 487. a.
honorum species undecim statuit Aristote-
les. 575. a.
hora, pro die. 4. a. & 361. b.
hora festiva. 4. a.
Horatius Cocles. 684. a.
Horatius explicatus. 208. b.
Horatii opinio, de metamorphosi Progne-
Philomela. 313. b.
Hortensius & Didymus Ciceronis amuli,
610. b.
Horri sub tutela Veneris. 448. b.
hospes Athenis ob garrulitatem victus &
tortus. 75. b. *qui recipit, & qui recipi-*
tur. 748. b.
Hospitalij symbolum dextera quibus,
212. b.
hostis nullus parvus est. 710. b.
hostes visi quomodo sub iugum mitteban-
tur. 171. a.
Hostium munera nō munera, adag. 706. a.
hostia succedanea qua. 732. b.
Hugo Capetus. 209. a.
humana sapientia cur stultitia dicatur.
39. a.
Humana vita lapsus in tribus consistit.
107. a.
Humi serpere, adag. 604. a.
humi serpere, quid. 605. a.
humum pedibus quatere, quid. 471. a.
Hungaria unde sic dicta. 551. b.
Hunni populi qui. 205. a.
Huanorum descriptio. 204. b.
Hunniades dux Turcis terribilis. 716. b.
Hydra Lerna in signo Capanei. lvi. a. *se-*
cundus Herculis labor. 595. a.
Hydra capita sunt sophistica captiones. *ibid.*
allegoria. *ibid.*
Hydrum secas, adag. 595. a.
hydropico comparatur auarus. 371. b.
hyems unde dicta. 421. a.
hyemis signum frigilla. 420. b. *mensa a.*
pud ignem parata. *ibid.*
hyperbole in Turcam. 221. b.
Hyperides quo astu Phrynem in iudicio de-
fenderit. 446. a.
hypothesis gula. 392. b.

I.

- I** *Acchus unde dictus Bacchus.* 131. b.
I *Iacobus Cuiacius octogenarius inuencu*

- lam duxit.* 498. b.
Iacobi Bilij epigramma, de voluptate &
dolore. 468. a. *Puteani symbolum Sa-*
maritana putei proxima. 121. a.
Iactantia Agathoclis reclusa. 310. a.
Iactura temporis graue damnum. 7. b.
Iain, Hebrais sonat vinum. 109. a.
Iamblichus quid sit Proteus. 763. a.
Iam dudum, vix de longo tempore dicitur.
485. a.
Ianus cur biceps seu biformis. 108. b. &
109. a. cur Patulcius & Clusius voca-
tus. 109. b. *geminus à Numa Rege di-*
catus. *ibid.* *idem qui Noe.* *ibid.* a. *qua-*
drifrons. 109. b. *Rex Italia qui agrip-*
turam docuit. 108. a. *Sol.* *ibid.* b.
Ianus Parrhasius praeceptor Alciati. xxv.
Iani bicipitium duplicem principis virtut-
tem designat. 108. b. *etymon.* 109. b.
mythologia. 108. a. b. 109. a. b. & 110. b.
templum. 109. b.
Iani Lascaris distichum ad Iouianum For-
tanum. 7. a. *epigramma, de Niceo con-*
uentu. 225. a.
Ianthinus color. 505. b.
Iapeto antiquior, adag. 477. b.
Iason Pagaeus cur dictus. 346. b. *quis.* *ibid.*
unde dictus. *ibid.*
Iasonis Mayni Iuriconsulti symbolum.
508. a.
Ibis aus ab Egyptijs cur culta. 380. b. *hie*
rogllyphicum Egypti. 381. a. *usum cly-*
steris hominibus ostendit. 381. a. &
895. b.
Ibidis forma. 380. a. b. *natura.* 381. a.
ibides cum serpentibus pugnant. 380. b. *duo*
rum generum. *ibid.* a. *peculiares Egy-*
pto. 381. a.
Icarus cur à pastoribus occisus. 149. b. *pa-*
ter Penelopa. 839. b.
Icarus mari Icario nomen dedit. 433. b.
Icari fabula. 433. a. *lapsus quid Chryso-*
mo & Luciano. 437. b. *mythologia.*
433. b.
Ida mons. 455. a.
Idea cupiditatis habendi. 372. b. *inui-*
dia. 317. b. *luxuria.* 323. b. *superbi ho-*
minis. 301. a. *viua auari hominis.*
375. b.
Idolorum cultum primus induxit Cecrops.
34. b.
Iecur à Venere regitur, ut credunt Ma-
thematici. 479. b. *sedes libidinis.*
ibidem.

- IGNAVI.**
Ignavia & desidia effectus. 366.
Ignaviam seuerè culpat Solon. 357.a.b.
Ignis, quid. 357.a. & aqua cur à sponis ta-
 cta. 862.b. & aqua in thuribulo et phia-
 la cõtenta hieroglyphicum macularum
 absterfarum. 177.a. nullus sine fumo.
 692.a. symbolum natura. xlix.a.b.
Igni comparata aula. 379.a.
Ignem gladio ne fodito. adag. xlix.a.
Ignominia vitiorum pramium. 571.a.
Ignorantia δὲ πέντας κακόν. 309.b.
Ignorantia submouenda ratio. 902.b. sym-
 bolum sphinx. 797.a. triplex causa.
 799.a. & 801.b.
- ILEX.** 868.
ilex nota animi fortis. 870.b. seditio forum.
 869.a.
ilicis descriptio. 868.a.b.
Illecebra ad voluptatem tres. 489.b.
Illex & Illix. 45.a.
Illicere. ibid.
ILLICITVM non sperandum. 235.
illustris. 4.b.
Imago ebrietas. 148.b. Fortune, ex Gale-
 no. 415.a.b. gulosi. 393.a.b. gulosi-
 rum. 390.a. Hippocratis cur pileata.
 644.a. leonis in templorum valuis. 90.
 a. Mercurij, ex Galeno. 415.b. & 416.
 b. Titi in pratorio Patanino cur
 digitum ori admoveat, varia opiniones.
 68.b.
Imagines fumosa quæ. 591.b. Musarum
 pennata Roma. 491.b. Romanorum qua-
 les. 590.b. subitaqua. 591.b. veterum
 quales. lx.a.
imaginum ius apud Romanos. 590.b. usus
 apud veteres. 769.a.b. usus cur, & quã
 do desijt. 591.b.
*Imaginibus Augustorum quantus honor
 exhibitus.* ibid. veterum substituta ar-
 ma gentilitia. lx.b.
imagines & dicta vestibus assuendi mos.
 4.b.
*Imbecillis & temerarij hieroglyphicum ve-
 sperilio.* 284.a.
imitari, est cultus religiosissimus. 32.b.
IMPARILITAS. 603.
*impedimenti & tarditatis hieroglyphicum
 remora.* 117.a. & 364.b.
Imperatoris arcana nõ sunt detegenda. 76.
 a. editum, ne quis in Italia nouellaret.
 149.b. & militis munera. 219.b. &
 principis hieroglyphicum serpens. 10.b.
- Imperatores boni & pij.* 634. b. & principes
 sape utile honesto præferunt. 536.a. qui o-
 pera Iuriconsulorum visi sunt in admi-
 nistrando imperio. 757.a.
*Imperatoria mæstati nihil tam peculiare
 quàm humanitas.* 636.b.
Imperatoria virtutes. 25.b.
imperiti extolluntur. 51. b. εἰλαυτοί.
 307.b.
Imperium est cura salutis aliena. 617.a.
*Turcicum auctum ob rixas principum
 Christianorum.* 543.b.
Impetus & furoris hieroglyphicum aper.
 595.b.
*impietas matrum quarundam in proprios
 fœtus.* 826.a.
impluviatus color. 505.a.
importunitas garrulorum odiosa. 315.a.
*importunitatis & impudentia hieroglyphi-
 cum musca.* 693.a.
IMPOSSIBILE. 273.
impostoris hieroglyphicum cornus. 326.b.
impotentum hominum affectus. 729.b.
improbitas musca. 693.a. quorundam te-
 nuis fortune hominum. 710.b.
IMPUDENTIA. 302.
impudentia ad omnem turpitudinem dux.
 291.a. ingratitude sequitur. 291.a.
impudentis comites. 304.b. symbolum stel-
 lio. 243. a. vitium. 304.b.
impuritatis hieroglyphicum oryx. 695.a.
IN adulari nescientem. 193.
IN adulatorem. 255.
inaqualitas ingeniorum. 605.a.
IN amatores meretricum. 333.
Inanis conatus. adag. 695.a.
INANIS impetus. 695.
Inanis impetus. adag. 531.a.
In annulo Dei figuram non gestato. adag.
 liii.a.
In apes irruisti. adag. 468.a.
IN astrologos. 432.
IN auaros. 373.
IN auaros, vel quibus melior conditio ab
 extraneis offertur. 385.
IN aulicos. 377.
incepta constanter perficienda. 234.b.
incestare, quid. 237.b.
incestus quid. ibid. Oedipodis cum matre.
 798.a. unde dictus. 354.b.
Inchostro, unde derivatum Italici. 434.a.
*incola Gyari Cycladum insule à maribus
 fugati.* 711.b.
IN colores. 499.

- Incommoda nauigationis.* 704. b.
Inconstantia & error amoris. 478. a. *humani animi.* 365. a.
Inconstantia symbolum cancer. 399. a.
Inconstantes leuissima causa ab instituto auocantur. 364. b.
Incus maxima non meruit strepitus adag. 222. a.
Indagatio veri difficilis. 766. b.
IN Deo letandum. 26.
IN deprehensum. 120.
IN desiccentes. 606.
IN detractores. 691.
Index animi, lingua. 66. a. *stultitia, loquacitas.* 69. a.
IN dies meliora. 232.
Indigena qui dicantur. 589. b.
IN diuites publico malo. 382.
Indoles iuuenum. 893. b.
IN dona hostium. 705.
Indulgere genio, quid. 374. b.
Industria Cleanthis. 521. b.
IN eos, qui ob prosperos successus intumescunt. 539. b.
IN eos, qui supra vires quidquam audet. 270.
Iners. 361. a.
IN eum, qui sibi damnum apparat. 289.
IN eum, qui truculentia suorum pericrit. 701.
IN facile à virtute desiccentes. 363.
Infans in lucem editus qualis. 650. a.
Inferia, quid. 500. b.
IN æcem vxoriam. 812.
IN fecunditatem sibi ipsi damnosam. 822.
IN formosam fato præreptam. 661.
IN fraudulentos. 242.
IN garrulum & gulosum. 403.
Ingenij leuitas ignorantia causa. 801. b. *præcocis symbolum amygdalus.* 876. a. *virgentis symbolum laurus & hederæ.* xlvi. b.
Ingenia hominum curiosa circa vanitates. 537. a. *præcocia raro maturescunt.* 876. b.
Ingeniosa gula est. 392. b.
Inlunies quid. 391. a. *onocrotali.* *ibidem.* *supplicium est.* 97. b.
Ingrati. 290. b.
Ingratitudo summum vitium. *ibid.*
Ingratitudinis exemplum in milite quodam Philippi. *ibid.*
IN illaudata laudantes. 532.
- Iniuria duobus modis fit, aut fraude, aut vi.* 626. b. *semel remissa reuocari non debet.* 579. a.
Iniuria fortuna quam agere feramus. 8. a. *qui facit, & qui suadet, tenetur.* 727. b.
Iniustitia Personæ. 730. a.
IN Iuuentam. 418.
IN momentaneam felicitatem. 538.
IN mortem præproperam. 663.
Innocentes qui oppressi sunt. 182. b.
Innocentia Deo gratissima. 30. b. *vera quæ.* 515. b.
Innocentia hieroglyphicum, ablutio manus. 177. a.
IN nothos. 600.
IN obliuionem patriæ. 484.
IN Occasionem. 523.
IN olertibus piper. *adag.* 94. a.
Inops. 205. a.
IN parasitos. 396.
IN Pudoris statuam. 837.
IN quatuor anni tempora. 420.
IN receptatores ficiariorum. 258.
IN S A N I gladius. 731.
Insania Alaci. 731. a. *mira Thrasylæi.* 310. b.
Insania dua species. 733. a. *pœna in eum lapsa, unde manauit.* *ibid.*
IN Senatam boni Principis. 618.
Insignia Agamemnonis. 268. *Andrea Alciati.* xxxiv. 23. & 507. *antiqua Regum Gallia.* lix. b. *boni Senatæ.* 618. *Cupidi nus.* 473. *Ducatus Mediolanensis.* 9. & 10. a. *gens Alciata.* 23. *Poetarum.* 767. *Pudicitia.* 236. *quarundam ciuitatum.* lvii. b. *Regum.* 615. *varia ducum bellorum.* lvi. a. *varia quid denotent.* 771. a. *urbus Athenarum.* 112. *urbus Mediolanæ.* 18.
INSIGNIA Ducatus Mediolanensis. 9.
INSIGNIA Poetarum. 767.
IN simulacrum Spei. 227.
IN sinum spere signum humilitatis. 463. b.
Insipientes, dicuntur oues. 809. a.
Insolentia potentiorum hominum in homines tenuis fortuna. 712. a.
IN sordidos. 380.
Inspectio sui quantum profit. 107. a.
IN statuam Amoris. 473.
IN statuam Bacchi. 138.
Institutio inuencularum hodierna. 128. b.
prima gladiatorum vnde. 501. a.
Institutum Atheniense in otiosos. 362. a.
Florentinum in otiosos. *ibid.* *Lycurgi.* 46.

- de virginū exercitijs reprehensum. 341. a.
 Periantri Corinthij, in ignavos. 361. b.
 veterum, de rumoribus non spargendis.
 75. b.
 Instrumenta musica triplicia. 774. a.
 IN studiosum captum amore. 453.
 IN subitum terrorem. 529.
 Insula Satyrice. 321. b.
 Integritas Aristidis damnata. 631. b.
 Intellectus legum. C. si quis Imperat, ma-
 ledix. 634. b.
 Intellectus humani caligo. 766. b.
 IN temerarios. 264.
 Intemperantes, qui sibi mortem praprop-
 ram accersunt. 402. b.
 Interest bonum habere vicinum. 182. b. &
 699. b.
 Ineritus & vicissitudo rerum omnium.
 666. a. b.
 Inter Orci canctos adherere. adag. 121. b.
 Interpres Mercurius. 54. b.
 In trinito esse, quid. 55. a.
 Intuum ipsius sinum inspice. adagium.
 465. b.
 Inuectio Ciceronis in Vatinius. 302. b.
 Inuentio purpure. 58. b. quinque rerum tri-
 buta Syri phœnicibus. 782. b.
 Inuentor cithara Mercurius. 62. a. para-
 sitica quis. 397. a. purpura Hericulis ca-
 nis. 58. b. putationis vitium asinus.
 132. b. vini primus Noe. ibid.
 Inuectores literarum qui. 782. b. symbolo-
 lorum primi Aegyptij & Chaldaei. xlv. a.
 inuictis. 174. a.
 In via ne feces ligna. adag. liv. b.
 IN victoriam dolo partam. 239.
 INVIDIA. 316.
 Inuidia antagonista fortunatorum, Aristoteli.
 319. a. comes gloria. 692. a. comes
 virtutis. 578. b. cum vipera comparata.
 318. a. cur femina. 317. b. & contem-
 ptio literatorum. 783. b. inter pares sepe
 nascitur. 750. a. multos à patria eiecit.
 614. b. quid in se boni habet. 319. b.
 serra anima, Socrati ibid. a. similis vipe-
 ris. 317. b. & 318. a. ubi nascatur, nu-
 eriatur, moriatur. 378. b. ulcus à vero
 contractum, Anacharsidi. 319. a. unde
 dicta. 318. a.
 Inuidia descriptio. 317. a. domus. ibid. ef-
 factus. 318. b. forma. 317. a. idea. ibid.
 b. mores. ibid. natura. 320. b. nulla
 voluptas, nullum commodum. 319. a.
 Inuidia semper obiecta gloria amplissima.
 320. a.
 Inuidia nullum vitium damnosius. 319. a.
 pressus Alciatur. xxix.
 Inuidi nūquam desunt viru cordatus. 694.
 rebus à Iuliano gestis impensè detrahe-
 bant apud Constantium. 320. a.
 Inuidorum maledicentia. 318. b. misera
 conditio. 319. a. b. pallor & macies.
 318. b.
 INVIO LABILES celo Cupidinis.
 343.
 IN vitam humanam. 646.
 inuolucer, impotens ad volatum. 745. a.
 Ioachimius Perionius Aristotelis interpres.
 116. a.
 Iorachimi Bellai epigramma, de Morte &
 Amore. 658. b.
 Ioannes Andreas Ciolus Venetus, veri ami-
 ci exemplar. 685. a.
 Ioannes Auratus senex iuuenulam dix-
 it. 498. b. Baptista Christi praeursor,
 an locustis vescabatur. 551. a. Faustus,
 magus Germanus. 608. b. Galeazius
 Dux Mediolanensis. 573. a. Galeazius
 fundator Basilica D. Virginis Mediola-
 ni. 22. a. Hunniades post mortem formi-
 dabilis. 716. b. Manguus sua machi-
 na perijt. 724. b. Marius Belga. 658. a.
 Papa I. à Theodorico rege ad Iustinum
 Imperatorem missus. 111. b. Saluberien-
 sis bonus auctor. 199. b.
 Ioannus Fausti magi horrenda mors. 708.
 b. Fratrus laus. 14. b. Grammatici opi-
 nio, de metamorphosi Prognos & Philo-
 mela. 313. b. Mallara Hispanensis epi-
 gramma, de pietate ciconiarum. 173. b.
 Merceri distichon, de asino sacra feren-
 te. 47. b. Oporini symbolum, Arion del-
 phino insidens. lxii. a. Richerij symbo-
 lum, arbor virescens. ibid. b. Secundi e-
 pigramma, de Amore. 451. a.
 D. Ioanni Evangelista cur aquila attribua-
 ta. 32. b.
 Iobates Lycia Rex, Praet. socer. 82. a.
 Iocasta Oedipodu mater & uxor. 798. a.
 Locus, cur femina imberbes 79. b. cur se-
 nes incurui incedant. 497. a. de crasti-
 na solitudine. 362. b. Diogenis de Chi-
 rone. 625. a. intempestiuus exitiosus.
 xlix. b. & 69. b.
 Io in vaccam mutata. 48. a. eius fabula.
 ibid.
 Ioseph adhortatur Iudaos, ne sibi manus in-
 ferant. 517. a. b. vestem à muliere ex-
 ferant.

- Etiam abiicit. 127.b.
 Iouis ales aquila. 30.a.b. glans, nux. 2.b.
 vixit a cognomina. 622.a.
 Ioui sacra querens. 853.a.
 Ioviani Ioviani carmen, de duabus palmis
 arboribus. 200.b.
 Iphicrates. 79. b. ex patria in Thraciam
 discessit. 614.b.
 I R A.
 ira Chimara est. 85.b. cohibenda. 287.a.
 b. fumo comparata. 288. a. furor bre-
 vis. 287.a. initium insania. ibid. a. b.
 vitium deestandum. 85.b.
 Ira omnium tardissimè senescit, adagium.
 562.a.
 ira effectus. 733.b.
 iracundia gradus. 287.a.
 irati habitus. 287.a.b.
 Irritare crabrones adag. 249.b.
 irritus. 503.a.
 Irus. 471.a.
 Isis. 48.a. cur cornua habeat. ibid. eadem
 cum Cerere. ibidem. & Tiphon caerulei.
 504.a. legifera. 48.a.
 Isidis columna. 48. b. inuenta & institu-
 ta. ibid. a.b.
 Isidori Cynici apophthegma, in Neronem ly-
 ra canentem. 61.b.
 Isocratis locus, de bello iniusto. 536. b. de
 bono principe. 617.b.
 isoplepia. 850.a.
 Ister & Danubius idem. 221.a.
 Italia inter duo maria sita. 574.a.
 Itali, vituli dicti. 20.a.
 Ithaca insula, Vlyssis patria. 839.b.
 Ithacus Vlysses. 164.b.
 Iudas cur manus abluerent. 177.a. parati
 sibi ipsis manus inferre. 517.a.
 Iudaorum querela de Herode. 389.b. ritus
 in manibus abluendis. 177.a.
 Iudas proditor. 247.b.
 Index à muneribus manus abstinere de-
 bet. 176. b. à Pratore quomodo diffe-
 rat. 177.b. non sit acceptor personarum.
 622.a. nullis afflictibus debet commo-
 veri 178. a. qualis esse debeat. 622. b.
 qua ratione xenia accipiat. 620.b. qui-
 dam corruptus. 178. b. sententiam di-
 cturus, sedeat. 17.a.
 iudicis tumulus. 176. virtutes. 178.a.
 iudices apud Egyptios quales 622.a. iudi-
 cantes cur sedant. 619.b. & 621.b. in-
 reuerando asfringendi. 622. b. mune-
 ra non debent accipere. 620.a. olim om-
 nes magistratus dicebantur. 177.b. so-
 brii. 95.b.
 iudicium affectus debent esse sedati. 620. a.
 Thebanorum pictura, eiusque causa.
 619.a.
 iudicium Accij de seipso. 876. a. de armis
 Achillis an Graecorum vel Troianorum
 fuerit. 164.a. in ratione punit. 159. b.
 oculorum prapollit iudicio aurium. 93.b.
 Pacuvij de Accio. 876 a. Zopiri Physio-
 gnomi de Socrate. 464.a.
 Iudicia & testimonia prestantissimorum
 virorum, de hac novissima editione Em-
 blematum Alciati. xvii. & segg.
 iugulare unde sic dicta. 2.b. & 3.a.
 iugulare mortuos adag. 655.b.
 iugum quid. 171. a. pro legum simbolo.
 384.a.
 Iulianus elephantos assuescere conatus.
 170. b. maledictorum contemptor.
 272. b.
 Iuliani Imperatoris dictum, de pulchritu-
 dine corporis. 805.a.
 Iuliano obfuerunt assentatores. 320.a.
 Iulius Bassianus reperundarum accusatus
 ob munera ab amicis provincialibus ac-
 cepta. 620.b. Celsar caluiti agere tulit.
 642. b. victor ab amore victus. 444. b.
 Scaliger Erasmus mordet. 672. b. Si-
 lanus, aurea pecus, cur dictus. 808. b.
 Iulij Caesaris celeritas. 25. a. clementia.
 634.b. tessera Venus. xlvj.a. triumphus.
 736.a. Scaligeri dictum, de suo fato.
 744. b.
 iuncta cur Charites. 687.a.
 Iunij Emblemata duo, de virtutibus vxo-
 rij. 833.a.b.
 Iuno matrimonij praefos. 862.b.
 Iupiter Agamemnonis abauus. 732.a. An-
 monius. 13. a. à Prometheus deceptus.
 427.a. Pistius, Sanctus, Sagus. 57. b.
 quid mysticè significet. 31.b. quo tempo-
 re Io rapuit. 48.b. Saturnius. 184.b. vix
 de sic dictus. 30.b.
 Iuriconsulti mortem spontaneam prohi-
 bent. 516.a.
 iuriconsultorum sententia, de re iudicati-
 da. 547.b.
 iurisperiti veteres artem suam vulgare no-
 luerunt. 27.b.
 ius imaginum apud Romanos. 590.b.
 ius dicere, quid. 177.b. est magistratum.
 ibid.
 iuris studia pristino nitore restituit Alci-
 tus.

- eus.
 IVSTA vindicta. 718.
 IVSTA ultio. 722.
 Iusti Lipsij locus, de invidia. 320.b.
 iusti qui. 327.a.
 Iustini locus, de Scylla. 303.a. opinio, de Ce-
 crope biforini. 36.b.
 Iustinianus. contra Vallam defensio. 562.b.
 Iustitia in voluntate punit. 159.b. Neme-
 sis. 158.a. premitur, non opprimitur. 166.
 a. tandem obtinet. 892.a.
 iustitia duo munia. xlvi. b. & Nemesis
 pictura veterum. ibid.a. imago à Chry-
 stippo expressa. 619.a. munera. 327.a. no-
 mine, quid Plato intelligat. ibid.
 iustitium forense. 744.b.
 Iuvenalis locus de avaritia. 388.b. versus
 emendatus. 297.a.
 iuvenilis impetus regendus. 263.b.
 iuvenis & Iuventus unde dicatur. 3.a. ha-
 reditatis senis inhians regula occiditur.
 558.a.b.
 iuvenes quibus lusus indulgeant. 2.b.
 iuventa Bacchi. 140.b.
 Ixionis amici qui Heliogabalo. 197.b.
 Ixyxius cur dictus Bacchus. 345.b.
 Iynx quid. 344.b. ad beneficia adhibetur.
 ibid. amorem conciliat, non pellit. 345.
 a. qualis avis. 344.a.
 Iyngis descriptio. 346. a. fabula. 344.b.
 Iyngem habet. adag. 345.b.
 Iynge trahor. adag. 344.b.
 Iynges. adag. 345.b.
- L
- L**abia, orum. & Labia, arum, veteres in-
 differentes dicebant. 67.b.
 labor & constantia omnia vincunt. 519.
 b. obsonium senectutis. 361.b.
 laboris index color niger. 482.a.
 labores duodecim Herculis, eorumque allego-
 ria. 593.b. & seqq.
 labores creat amor, ex otio ortus. 481.
 a. b.
 laborantibus succurrendum, non otiosis.
 lili. a.
 labra unde dicta. 67.b.
 Labyrinthus. adag. 405.b.
 Labyrinthus eiusque periphrases. 72.b.
 labyrinthi quatuor celebrati, Aegyptius, Cre-
 ticus, Italicus, Lemnius. ibidem. &
 73.a.
- Lacana facina apophthegma, de cura do-
 mestica. 836. b. de pudore coniuga-
 li. 841.a.
 Lacedaemonium marmor. 298.b.
 Lacedaemonij ad lyra sonum exercitum in-
 struebant. 64.a.
 Lacedaemoniorum bella intestina. 741.a.
 lacerta an ore pariat. 14.a.
 lacinia toga caput operiebant veteres.
 644.b.
 Lacones brevis loqui. 588.b. cur in bellis ru-
 bris uterentur vestibus. 503.b.
 Laconum apophthegma in ignavos. 362.b.
 lacryma amoris incendium excitant.
 463.a.
 lacrymo & Lacrymor. ibid.
 Lactantij locus, in occisores suorum infan-
 tum. 827.a.
 lactuca hebetes reddit in Venerem. 341.b.
 lactuca folia, vis. & usus. 341. a. b. &
 342. b.
 lacus Clitorius abst. mios facit. 856.a.
 Lelius & Scipio amici celebrati. 219.a.
 Laertes pater Ulyssis. 217.b.
 Lastrigones. 37.b.
 laticia qua propriè sit. 31.b.
 laticia signum vestis candida. 501.b.
 laticiam & dolorem dat vinum. 145.a.
 Lais quæ. 330.a. cur Ephyræ. ibid. b. me-
 ritrix formosissima. ibid. a. occisa à mu-
 lieribus Thessalis. 330.a.
 Laidis facetum dictum de speculo. 331.b.
 monumentum. 330.a.
 Lais Oedipodem filium interficiendum
 exponit. 797.b. supplicium ignis in ema-
 sculatores statuit. 355.b.
 Lais libido in Oedipode punita. 724.a.
 Lamia, terriculamenta. 717.b.
 lamina, & bractea differentia. xiv.b.
 lampetra diuorsa à murana. 819.b.
 lanicium. 22.a.
 lanugo. 140.a.
 Lapis hieroglyphicum stupidi. 299. b. in
 dextera quid. 522.b. pro stupida. 299.b.
 symbolum paupertatis. 520.b.
 Lapidem protectum cur mordens canis.
 729.a.
 lapidos insula Cycladica integri natant,
 fracti merguntur. 215.a.
 lapides & stipites in via oblatos olim tan-
 quam numina colebant. 54.b.
 lapillum cur grues apprehendant in vola-
 tu. 103.b. tenere grues volantes negat
 Aristoteles. 105.a.
 lapsus

- Lapsus Alciati.* 424. b. & 582. b. *commentatorum Plauti, & auctoris Theſauri lingua Latina.* 5. a. *hominum triplex.* 103. a. *Icari, quid Chryſoſtomo & Luciano.* 437. b.
- L A P S V S** ubi? quid fecit aut officij quid omiſſum eſt? 102.
- laqueus amorem ſignificat.* 334. b.
- laquei, quid.* 595. b.
- largitionum primus auctor ignotus.* 178. b.
- Latinum verbum.* adag. 535. a.
- Lars Deus, teſſera C. Marij.* 216. a.
- Larus.* 390. a. *aus vorax.* 390. b. & 391. a. *cur Mercurio ſacer.* 390. b. *unde dictus.* *ibid.*
- Larus hians.* adag. 390. a. b.
- Larus in paludibus.* adag. *ibid.* b.
- Larus parturit.* adag. *ibid.*
- lari & Cepphi differentia.* 390. b. *varia nomina.* *ibid.*
- λαρὺν λέειν quid.* 404. a. & 407. a.
- L A S C I V I A.** 348.
- laſciua cuiusdam puella Auguſta Taurinorum.* 324. b.
- Laſibenes proditor apud Olynthios.* 247. b.
- latex, quiuſ humor.* 43. a.
- Larina lingua quando purior.* 21. a.
- Latini aliquando nomina Graeca corrupunt.* 744. a.
- latrones qui.* 252. b. *de ſpolijs certantes ſe ipſos occidunt.* 388. a. *magni à laqueo immunes.* 384. b. *olim proſtipatoribus.* 252. b. *unde dicti.* *ibid.*
- laudandum in homine id, quod proprium ipſius eſt.* 578. b.
- Laurentij Valle epitaphium.* 249. b.
- Laurentus Medicei ſymbolum tres pluma tricolores.* lix. a.
- Laurios regio Attica metallifera.* 113. a.
- L A V R V S.** 881.
- Laurus aduerſus venena efficax credita.* 884. a. *Apollini ſacra.* 882. a. & 883. a. *attritu ſcintillare dicitur.* 483. a. *cur Daphne dicta.* 882. b. *cur in triumphis adhibita.* 885. & *hedera ſymbolum in genij virentis.* 217. b. *fulmine non tangitur.* 882. b. & 883. b. *maleficijs amatorij adhibita.* 883. a. *παρτιχὸν ποτὶν.* 882. a. *planta boni genij habita Romanis.* 884. a. *poeta data.* 883. b. *pulullo ſuppoſita ſomnia vera ſacere dicitur.* 882. b. *ſalutis ſymbolum.* 883. b. *ſignū victoriae & triumphij.* 884. b. *variſcinij nota.* 882. a.
- lauri deſcriptio.* 882. a. *ramum manu ferebant triumphantes.* 885. a.
- L A U S** *Athenarum.* 36. b. & 57. a. *caſſiatus.* 125. a. b. *eloquentia.* 759. b. *Henrici IV. Gallia regis.* 181. b. *Herculis.* 899. a. *Homeri.* 31. a. b. *Ioannis Frattus.* 14. b. *Mediolani.* 19. a. *Muſica.* 778. b. *Nicolai de Oddis.* xv. b. *Pindari.* 604. b. *Plauti.* 498. b. *poetæ.* 27. b. *Pythagoræ.* 217. b. *ſobrietatis.* 95. a. b. *Solonis.* 2 Craſo. 669. a. *Venetiarum.* 746. a. b. *vi ni, verſu Italico.* 134. b.
- laudis audi poete.* 772. b.
- Lazurion, qualis color.* 503. a.
- Leana meretricis ſymbolum.* 332. b.
- Leana ſcortum Harmodij & Ariſtogenitus.* 78. a.
- Leana meretricis hiſtoria quo tempore accidit.* 78. b. *in tormentis conſtantia.* *ibid.* a. *ſtatua elinguis.* 76.
- lectio Alciati qualis.* xxx.
- lectus carnis voluptates ſignificat.* lv. a.
- legum latores primi Dijs legum inuentionem aſcripſerunt.* 310. b.
- lembus nauicula.* 62. a.
- lembi inuentoſes Cyrenenſes.* *ibid.*
- lenitudo Principis ſtatus afflicti ſolacium.* 636. a.
- lentigo.* 244. a.
- Leo** *animal ſolare.* 88. b. *cauda catulos flagellans quid.* 285. b. *cur ante templi fores erigatur.* 90. a. *cur gallum timeat.* 88. b. *cur in ira caudam moueat.* 286. a. *ſæminam cum pardo coeuntem occidit.* 238. a. *herba gallum quoque timeret.* 88. b. *herba quomodo per gallum extirpetur.* 89. a. *inſigne Agamemnonis.* lvi. a. & 269. a. *inſigne Pompeij.* lvi. b. *in ſtemmatis.* 769. a. *Nemeus ab Hercule occiſus.* 755. a. *Nemeus inuulnerabilis.* 594. b. *Nemeus unde ortus.* 595. a. *oculis apertis dormit.* 39. b. *per ſpicaciffimi viſus eſt.* *ibid.* *roboris hiero glyphicum.* 170. b. & 171. a. *ſymbolum cuſtodie.* 86. a. *ſymbolum ira, terroris, dominatus.* 217. b. *terroris ſymbolum.* 269. a. *unde dictus.* 89. b. & 891. a.
- Leo** *chordula viuētus.* adag. 377. b.
- Leo & Draco** *fratres, filij Amuſodari Lycia regis.* 84. a.
- Leonis Byzantij ſcōma in gibboſum.* 159. b.
- leonis caput terrorem ſignificat.* 269. a. *cauda cur alcaea dicta.* 286. a. *cauda index animi.* 285. b. *facies ab Ezechiele viſa.* 84.

- sa. 90. a. imago in valuis templorum.
 ibid. irati signa. 285. b. Nemei allego-
 ria. 594. b.
 leones in amore furit. 443. b. Magna Dea
 curru vehentes. 170. b. tres ab Hercu-
 le interfecti. 594. b. viri fortes & gra-
 ves. 443. b.
 leones ad curru iunxit primus M. Anto-
 nius. 168. b.
 Leocras pistor nobilissimus. 30. a.
 Leonida cum Xerxe pugna. 552. b.
 Leosthenus promissa cupressio similia. 850. a.
 Lepos, venustas in verbis. 862. a.
 Lerna malorum. adag. 595. a.
 Lesbica Catulli amica. 455. b.
 Leucosia, Siren, unde et cur sic dicta. 491. b.
 leuitas ingenij causa ignorantia. 801. b.
 Lex Agenoris filio data. 811. b. diuinitas
 legi Euangelica conformis. 579. a. diu-
 vinitas qualis. 577. b. cur primum la-
 ta. 383. b. in mente punit. 159. b. In-
 daica umbra Euangelij. 854. a. Iulia
 repetundarum. 176. b. seueria Egyptio-
 rum, de silentio. 75. b. osero d. dea a So-
 lone lata qua. 579. a. Solonis, de parte
 alterutra sequenda in belli civilibus.
 284. a. talionis. 897. a. Theodosij, de di-
 latione poenarum. 98. a. vinculum ciui-
 tatis. 383. b.
 legis virtus. ibid.
 legi ut Deo parendum. liii. b.
 leges minis mixta precepta. 383. b.
 legum inuentio ad Deos cur relata. 310. b.
 symbolum, iugum. 384. a.
 legibus antiquis, obsonijs vero recentibus v-
 tere. 791. b.
 liberales artes illiberalibus preferenda.
 417. a.
 libellio quis. 454. b.
 libello rationario similis conscientia. 107. a.
 Liber cur dictus Bacchus. 140. a. India de-
 uicta elephantis triumphauit. 736. a.
 liber, pro parte corticis interna. 823. b.
 libri Archilochi re ecti. 250. b.
 liberi molliter educati parentibus dampni
 arcessunt. 823. b. parentibus in necessi-
 tate succurrere debent. 175. b. pignora
 cur dicantur. 174. a. stultissimi ex pare-
 tibus sapientissimi nascuntur. 824. a.
 libertas res inestimabilis. xlix. a.
 libertatis adepta signa. 644. a. Christiana
 signum S. Crux. 645. a. signum pileus.
 ibid.
 liberti noni pileum gestabant. 643. a.
 libertina in tormentis constans. 79. b.
 libido & Luxus duo saculi nostri mala.
 328. a. immanis Neronis. 356. a. por-
 tentosa Messalina. 324. b. puella cuius-
 dam Angula Taurinorum. ibid. Quar-
 tilla Petroniana. 324. b. quomodo sub-
 moueri possit. 347. a. b.
 libidinis detestatio. 328. a. frenata hiero-
 glyphicum, virilia manu cohibita. 192.
 b. hieroglyphicum hircus. 323. a. nota
 capra vel Satyrus. xlvii. b. sedes iecur.
 479. b.
 libidinem irritat ciborum copia. 342. b.
 libidine nefanda polluti citius ab apibus
 punguntur. 469. b.
 Libyca fera. 35. a. b.
 licentia nimia parasiti. 398. b.
 lien. Vide, Spleen.
 Ligia Siren, unde & cur sic dicta. 491. b.
 lignipedes qui. 505. a.
 lignum fortem animum significat. liv. b.
 Guaiacum, eiusq; in Europam inuectio.
 844. b.
 lilijs tribus quis primus Rex Gallia pro
 simbolo usus. lix. b.
 limniades nymphe stagnorum. 323. b.
 lingua animi index. 66. a. effrenata stul-
 titia argumentum. 67. b. frenanda. ibi-
 dem. a. Gallica qualis veteribus & mo-
 dernis. 20. b. & 21. a. b. natura plectry.
 66. b. Nestorij a vermibus consumpta.
 724. a. mulierum gladius. 835. a.
 lingua abusus. 66. b. usus. ibid. a.
 Lippo oculo similis. adag. 610. a.
 lippo oculo uti, quid. 609. b.
 lippi cur plerumq; garruli. 316. b.
 lipsij coniectura de Minotauro signo milita-
 ri Romanorum. 72. b.
 liria, flores. 754. b.
 liroessam edere, quid. ibid.
 Lita cur clauda & lusca. 562. b. cur Iouis
 filia. 563. a. qua, & unde dicta. 562. b.
 Litarum mythologia. ibid.
 Litania, preces dicuntur. ibid.
 litera Delphica quid. 799. b.
 LITERA occidit, spiritus viuificat. 780.
 litera Egyptiorum, earumq; inuentio. 781.
 b. Cadmi filia. ibid. a. laureata. qua.
 885. a.
 literarum inuentores qui. 782. b.
 literatorum inuidia & contentio. 783. b.
 lites hodierna immortales. 713. a.
 litigiorum inter eruditos detestatio. 750. a.
 lituus quid sit. 726. a. equitum est, rubra
 pedis.

- peditum . 726. a.
 Lini imago Patavii cur digitum ori appres-
 sum habeat . 68. b. locus, de Thessalis .
 194. a.
 linor, oculorum affectioni similis . 318. a.
 Liuto, unde sit nominata lyra . 62. a. b.
 Locrensibus vinum bibisse, nisi prescribente
 Medico, capitale . 137. b.
 Locus regio . 777. b.
 Locus Achillis Statij, de amore puerorum .
 371. a. Aaliani, de castore . 652. a. de sar-
 go pisce . 334. a. Alciati, de insignibus
 Mediolanensium . 10. a. de Principum
 electione . 209. a. ex praelectione quadam .
 105. a. b. Ambrosij, de aequalitate here-
 ditatis . 850. b. de galli cantu . 87. a. de
 locustis 553. b. Ammiani, de elephantis .
 534. b. de Nemesi . 160. a. b. Aristae, de
 ritu Iudaorum in ablucendis manibus .
 177. a. Arnobij, de signis antiquo-
 rum . 765. b. in futurorum coniectores .
 430. b. Artemidori, de Nemesi . 160. b.
 Basilii, de echemeide . 364. a. de pietate in
 parentes . 172. b. Cassiodori, de fisco . 629.
 a. de mortuis non vexandis . 657. a. b.
 de pietate erga parentes . 175. a. de silen-
 tio 75. a. Ciceronis, de misera clarorum
 virorum sorte . 241. a. b. de regendis affe-
 ctibus . 263. a. de republica . 61. a. de stu-
 diorum occupatione . 493. a. de virtuti-
 bus . 46. a. ex Epistolis ad Atticum . 92.
 a. ex Oratione pro Archia poete . 1. b.
 Clementis Alexandrini, de symbolis .
 xlvii. b. Cornelii Taciti, de malis, eorū-
 que remedijs . 563. b. Cypriani, de ani-
 mi impetu coercendo . 262. b. Demosthe-
 nis, de sua fore criminis . 727. a. Diodori
 Siculi, de Thessalis in libertatem restituti-
 tis . 194. b. Dionis Chrysostomi, de labo-
 ribus Herculis . 599. a. de regum officio .
 745. b. de servis . 253. b. Diophanis, de
 palmarum natura . 200. a. b. ex iure Pontifi-
 cio, de rebus fisci . 630. b. ex Panegy-
 rico Constantini, de pace . 739. b. Gel-
 lii, de palma . 199. a. Gregorii, de luxu-
 ria . 324. a. Hegesippi, in confiscatos
 sibi ipsis mortem . 517. a. b. Heraclidis,
 de laboribus Herculis . 598. a. b. Hiero-
 nymi, de obsecratione . 99. b. Homeri,
 de Ate & Liris . 561. b. & 562. a. de He-
 ctore interfecto . 655. a. Interpretis Demo-
 sthenis, de Thessalis . 194. a. Isocratis, de
 bello iniuncto . 536. b. de bono Principe .
 617. b. Iusti Lipsii, de invidia . 320. b. In-
 stini, de Scylla . 303. a. Iuuenalis, de auaritia . 388. b. Lactantii, in occisores suorum
 infantum . 827. a. Liuii, de Thessalis .
 194. a. Luciani, de Cupidine leonibus sa-
 miliari . 442. b. de Hercule Gallo . 752.
 b. & 753. a. b. Mactobii de Iano . 109. a.
 Maximi Tyrii, de auaritia . 372. a. Minu-
 tii Felicis, de supernarum rerum indaga-
 toribus . 430. b. & 431. a. Ouidii, de po-
 tentia Amoris . 452. b. in matres consul-
 to abortientes . 827. a. Parcmiographi,
 de impari coniugio . 845. b. Pausanias, de
 armis Achillis . 165. b. Phornuti, de
 Musis palma coronatis . 199. a. Pici Mi-
 ran lulae, in Astrologos . 435. a. Pindari,
 de Iyge . 894. b. Platonis, de cygno ante
 mortem canente . 771. b. de philautia .
 308. a. de pietate filiorum in parentes .
 830. a. b. de Republica . 61. a. b. de sa-
 nientibus in mortuos . 656. b. de spe . 236.
 b. Plauti, de occultandis consilijs . 74. b.
 Plinii, de Castore & Polluce . 226. a. de
 iure imaginum apud Romanos . 591. a.
 Plinii Secundi, de bono Principe . 617. a.
 b. Plutarchi, de arbore Persica . 613. b.
 de Circe . 339. a. b. de Leana meretrice .
 77. a. de ira . 730. a. de negotiatore au-
 ro . 374. a. de socijs Vlyssis in belluas mu-
 tatis . 337. a. Polybii, de iure imaginum
 apud Romanos . 591. a. Procopii, de cupi-
 ditate habendi . 295. b. Propertii, de na-
 uigijs . 704. b. Sallustii, de Scylla . 303. a.
 Senecae, de apibus . 633. a. b. de Castore
 & Polluce . 226. a. de credulitate . 100.
 b. de examine suis . 106. a. de ira .
 733. b. de pietate in parentes . 829. b.
 de vita humana . 649. a. Seruii, de Her-
 cule . 757. a. Statii, de Sphinge . 798. b.
 Synesii, in eos, qui precipitanter aliquid
 edunt . 877. b. Valerii Flacci, de terrore
 Panico . 531. a. Xenophontis, de bono
 Principe . 617. a.
 locus manumissionis . 644. b.
 locusta quale insectum . 550. b.
 locusta in Africa . 549. a. in agro Brixia-
 no, & per Italiam . 549. b. in Apulia .
 898. a. in Gallia . 549. b. in Polonia re-
 gno . ibid. a. inter animalia munda nu-
 merantur in Levitico . 551. a.
 locustarum descriptio ex Claudiano . 548.
 a. ex Piside . 549. b. & 550. a. historia,
 per Lombardiam anno MDXLII graf-
 santium . 549. a. incommoda . 550. b.
 locustas Seleucus anis denorat . 553. b.
 locustae

- locustis an vesceretur S. Iohannes Baptista. 551. a.
 lolium oculos obscurat. 282. b.
 Lolio visitant. adag. ibid.
 Longæ regum manus. adag. 631. a.
 Longouallius Alciato infestus. xxxiii.
 loquaciores quibus rationis defectus. 315. a.
 loquacitas à meretrice notata. ibid. b. in-
 dex. Hukstia. 69. a.
 Loquendi magistri homines, tacendi Dij. ibid. b.
 L'Orco in Lombardia quid. 717. b.
 loripedes qui. 682. a.
 Lotophagi, voluptatibus dediti. 487. b.
 Lotus arbor & plâta. 485. a. qualis. 484. b.
 Loti fructus quales. 485. a. nympha fabu-
 la. 486. b.
 Lotum gustauit. adag. 485. a.
 Lucam dixere veteres pro grandi. 535. a.
 Luca boues cur dicti elephantis. ibid.
 Lucani qui. ibid.
 Lucanica à Lucanis populis inuent. L. 234. a.
 lucerna Epicteti tribus drachmarum mil-
 libus empta. 191. b. pernigil à prouba
 accendebatur. 864. a.
 Luciani locus, de Cupidine leonibus fami-
 liar. 442. b. narratio, de iuvene alte-
 rius hereditati inhiante. 558. a. b. ver-
 ba, de Hercule Gallo. 752. b. & seqq.
 Lucifer è calo disturbatus. 561. a.
 Luciferi lapsus. 898. b.
 Luciferum disturbatum Homerus Aten vo-
 cat. 561. a.
 Lucilius Capito ob vim pratoriam usurpa-
 ram relegatus. 50. b.
 Lucij Sylla tessera Apollo Delphicus. xlv. a.
 Vitellij in liberinam effeminatus amor. 444. b.
 Lucretia tumulus in Episcopatu Viterbiensi. 815. a.
 Lucretius negat Centauros esse posse. 625. b.
 Lucrum malum semper damnum fert. 555. b.
 Lucrum parum è rebus minimis. 400. b.
 Lucro turpi damnum praeferendum. 536. a.
 Lucra cum tauro igniuomo octauus Hercu-
 lus labor. 597. a. Panos & Amoris. 411. b.
 Lucus Martia. 240. b.
 Luculli apophthegma de die inauspicata. 546. a.
 Lucus. 114. b. unde dictus. ibid.
 Luderu verbum à Lydis deductum. 467. b.
 Ludouicus Ariostus summus poeta. 664. b.
 Sextus Francorum Rex mutato habitu
 se turba saepe immiscuit. 197. a. Sfortia
 Panico terrore consternatus. 531. b.
 Ludouici duodecimi Gallia regis symboli.
 histrix. lvi. a. Secundi regis Hungaria
 omnia praecocia. 877. a. Sfortia temeri-
 tas. 5. a.
 ludus principum periculosus. 740. b.
 ludo alca vita hominis comparatur. ibid.
 lues quid, & unde dicta. 443. b. Venerea.
 morbus lucrosissimus. 845. a. Venerea
 morbus nouus. 843. b.
 Luis Venerea causa. 844. a. origo. 843. b.
 varia nomina. 844. a.
 lumen pro spe. 227. a.
 lumine cassus. 720. a.
 Luna quinta inauspicata veteribus. 38. b.
 symbolum mensis. xlvii. b.
 Lunam primi obseruauerunt Arcades. 588. b.
 lunula cur in Romanorum nobilitum cal-
 ceis. 587. b.
 lupa meretrix 332. b. cur. 333. a.
 lupata frana. 195. b.
 lupina pellis ouinam consumit. 715. b.
 lupus cernarius cur sic dictus. 294. a.
 Lupus pilum mutat non animum. adag. 290. a.
 lupi cernarij natura. 295. a.
 luporum & ouium dissidium. 715. a.
 luscina cur dicta Dauidus. 314. a. b. Musa
 rum, dictus Palamedes. 770. b. veris
 nuncia. 421. a.
 Lusciniæ deest cantio. adag. 314. a.
 luscinijs citius deficit spiritus quam can-
 tus. 119. a.
 luscus, Lusciosus, et Luscitosus qui. 282. a. b.
 lutori imperito comparatus Pyrrhus ab An-
 tigono. 295. b.
 lusus atatibus singulis quis aptus. 2. b. char-
 turum pictarum. 4. a. nucum 890. a. res
 ferarum & calorum diuersi. 3. b. trium
 generum. 558. b.
 Latum sanguine inaceratum. adag. 607. b.
 lux est animus. 358. a. hieroglyphici spei.
 227. a.
 lucem relinquere, est mori. 720. a.
 LXXVRIA. 321.
 luxuria facilius accusatur quam vitatur.
 324. a. triumphans. ibid.
 luxuria currus. 324. a. idea. 323. b. seria
 dehortatio. 340. b.
 luxuria nihil sedius & damnosius. ibid. a.
 LXXVRIOSORVM opes. 325.
 luxus

- cum, unde sic dictum.* *ibid.*
Mala Cydonia unde sic dicta. 861.a.
Malis ferre. adag. 814.a.b.
M A L V S Medica. 870.
mali Medica descriptio. 870.a.b.
Mamilij nummus. 813.b.
*Mamma Imperatoris querela de adulato-
 ribus.* 197.a.
Mancipare, & Mancipium. 293.a.
*mancipatio quid, & quomodo fiebat, ibid.
 & b.*
mancipia aurea, diuites sunt Socrati. 809.a.
Mandrabuli in morem res succedit. adag.
 234.b. & 607.b.
Manduco apud Romanos nomen terrificum.
 717.b.
*manipulus fœni olim signum militare Ro-
 manis.* lvi.b.
*Mantuanii infelices propter vicinitatem
 Cremonensium.* 700.a.
manumissionis locus. 644.b.
manumitendi triplex ratio. *ibid.* a.b.
manus dextera cordis potissima ministra.
 212.a.
Manus manum fricat. adag. 682.a.
Manus, pro multitud. ne. 253.a. 271.b. &
 486.b. pro operibus artificum. 6.b.
Manum habere sub pallio. adag. 358.b.
manum iniicere, quid. xlix.a.
Manu ignauus, mēte præsens. adag. 302.b.
manus actionis organa. 460.a. iudicis, quo
 vnguento vngenda. 178.b. oculata. 92.b.
*manuum ablutio hieroglyphicum innocen-
 tia.* 177.a.
manus abluere, quid olim. ibid. *peras qui
 habebant.* 178.a. *tendere, Gallus est signū
 petenda pacis.* 211.b. *item deditiois.*
ibid.
marcor. 306.b.
*Marcus Antonius Baechi habitum usurpa-
 uit.* 17.a. *primus leones ad currum iun-
 xit.* 168.b. *tyrannus, & pestis patria. ibi-
 dem.* *Lectorius stupri cum puero accusa-
 tus seipsum occidit.* 355.a. *Setticus Ba-
 ro à VVolkensstain antiquitatis studio-
 sus.* 72.a.
Marci Antonij amor in Cleopatram. 444.
 a. nummus. 510.b.
mare insidum. 702.b. *iustus hominibus.*
 164.b. *Menadi comparatum.* 901.a.
mitius hominibus. 388.a. *pro tumultu.*
 222.b.
maris pericula quanta. 704.a.
Mares, viri & proci. 35.b.
- Marescalli Santandrei symbolum, nodus
 Gordius.* lix.a.
*Margarita Nauarrae symbolum, heliotro-
 pium.* lviii.a.
*Marini poetæ Itali carmen, de miseria hu-
 mana.* 650.b.
Maritimi mores. adag. 703.a.
maritus & uxor πολὺν χρόνον. 127.b. *vigin-
 ti uxorū.* 324.b.
*mariti uxoris adultera hieroglyphicum hir-
 cus.* 277.b.
mariti cum uxoribus grauidis non coeant.
 193.b.
maritorum de uxoribus querela. 821.a.
Marius opifex ferrarius. 541.b.
Marij ambitio. 266.b. *Molsa epigramma
 de pace.* 739.a.
*Mario quid aquila nidus cum pullis inuen-
 tus portenderit.* 189.b.
marmor. 298.b.
Marrani. 284.b.
Mars ex gramine ortus. 153.b.
Marti cur sacrum gramen. ibid. & 154.a.
Marsij arrogantia. 300.b.
Marcia matrone luctus. 240.b. *Otacille Se-
 uera nummus.* 838.b.
Martialis carmen, de laboribus Herculis.
 594.b. *epigramma, de hirundine.* 749.
 a. *opinio, de metamorphosi Prognos &
 Philomela.* 313.b.
Martiani Capella versus emendatus. 14.b.
*D. Martinus Ithacium accusatorem Priscil-
 liani increpat.* 111.b.
Marulli epigramma, de spe. 229.a. *de Thra-
 sybulo.* 577.b.
mater Charitum qua. 690.a. *Chimara,*
Echidna. 84.a. *Ludouici Ariosti, Daria*
Malegucia. 664.b. *Sirenū qua.* 488.a.
Matris ut capra. adag. 277.b.
*matrum quarundam in proprios fœtus im-
 pietas.* 826.a.
materia fibula apud veteres qua. 586.a. *pri-
 ma per Proteum significata.* 761.b.
Matrea Alexandrini dictum de inuidia.
 318.b.
matrimonij species coemptio. 843.a.
matrone pudica epitaphium. 836.a.
matrone Romana vinum non attingebant.
 137.b.
Matula, Matella, & Matellio, quid. 692.b.
M A T V R A N D Y M. 1162.
maturare. 116.b.
maturnitas quid. ibid. a. *Muciani.* *ibid.* b.
Maturnior moro. adag. 880.a.
 Ma-

- Matura*. 313.a. *Μηλοβολειν* quid. 814.b.
Mausolus argumentum perpetui macro-
ris. 665.a. *signum* gloriosa iactantia. ib.
Maximi Tyrii locus de auaris. 372.a.
Maximilianus Dux Mediolanensis. 10.a.
Maximini Iunioris ex serpente presagium.
 11.b.
mentus varij pro excrementis in homine.
 96.b.
Medea cur *Colechus* dicta. 259.b. cur Pha-
 siaca. 346.b. liberos suos interfecit.
 826.a. lues vocata à Seneca. 443.b.
Medea crudelitas. 826.a. historia. 259.b.
 et 250.a. patria vera Corinthus. 259.b.
Μηδὲν ἀναβαλλόμενος, dictum Alexan-
 dri. 23.a.
medicamentum ex stellione, quod faciem
 lentigine deturpat. 243.a.
medicina superstitiosa aduersus ictus scor-
 pionum. 47.b.
medicina usum primus tradidit Apollo.
 419.a.
Medicus cito, tuèd, & incundo curet. xiv.a.
Medici ex somnijs humorum redundantiā
 possunt colligere. 884.b.
mediocritas aurca. 118.b.
mediocritas symbolum gith. 787.b.
Mediolanense numisma. 10.a.
Mediolanensis Ducatus insignia. ibid.
 MED I O L A N Y M. 18.
Mediolanum Alciati patria. 20.b. à qui-
 bus, & quando adificatum. 19.a. Ma-
 gnum dicitur. 22.b. & 579.a. unde no-
 minatum. 18.b. & 19.a.
Mediolani orbis insignia. 18. laus. 19.a.
 & 22.a. omen locosum. 22.b.
Medius adulator Alexandri. 250.a.
medium tenere beati. 117.a.
Mentusa caput, quid. 664.a.
Megabizus à Zeuxide pictore reprehensus.
 69.b.
Megarensium stratagema in Antipatrum.
 534.a.
Megarica sphinges. adag. 803.b.
Megarica sphinges cur dicta meretrices.
 332.b. & 803.a.
mel cum lacte mixtum, quid. 867.b. & fel
 amoris. 468.a.
Melanthij poeta è *Ἰσοφάνη* votum. 390.a.
Melanurus ex genere piscium. xlvii.b.
melanuri qui nominentur. xlviii.a.
Melissigenes cur dictus Homerus. 311.a.
Mellires oratio ad Clitophontem maritum.
 371.a.
Μηλον, & pomum, & ouem significat. 809.
 b. & 597.b.
Melonis pagina. papyrus. 782.a.
Melusina fabula anilis. 14.a.
membra cetera cur desiciant aucto liene.
 628.a.
membrana, & eius origo. 715.b. & 716.a.
Menandri regis Bactrorum exequia. 575.b.
Menecratis Medici arrogantia. 311.b.
Menedemi Eretriensis apophthegma, de stu-
 diosis. 234.b. & 878.a.
Menelaus flaua caesario pradius. 503.b.
Menelai cordata oratio. 69.a.
Mnis quid, & unde. 287.a.
mens casta viridarium diuinitatis. 115.a.
 humana auriga comparata. 262.a. hu-
 mana ignis. 357.a.b. quibus volupta-
 tibus delectetur. 32.a.
 MENTEM, non formam plus pollere. 803.
mente pura Deo sacrificandum. 1v.a.
mensa apud ignem parata, hyemis signum.
 420.b.
mensa amarantho per hyemem ornatur.
 Venetij. 583.a.
mensis symbolum Luna. xlviii.b.
mentagra qualis morbus. 845.a.
merces virtutis gloria. 571.a.
Mercuriale. adag. 53.b.
Mercurius bifrons. adag. ibid.
Mercurius cithara inuenitor. 62.a. & 63.b.
 cur cubo insideat. 416.a. b. cur cum
 Venere eadem ara cultus. 129.b. &
 862.a. cur Hermes dictus. 416.b.
 cur Hodiū & Hegemonius dictus. 53.a.
 cur triceps effingeretur. ibid.b. *εὐδοκῆς*
 cur pectore tenus solum effictus. 52.a. &
 Gratia *συμναοί*. 130.a. geminus quid si-
 gnificet. 218.b. *περσάτος*. 5.b. *preses* elo-
 quentia. 54.a. qualiter effictus. 415.b.
viatorum Deus. 53.b. unde dictus. 54.a.
Mercurius superuenit. adag. ibid.
Mercurij caduceus. 509.a. *εὐδοκῆς* fabula.
 53.b. *imago*, ex Galeno. 415.b. & 416.
 b. officia. 53.a.b.
Mercurio cur gallus sacer. 87.a. cur la-
 rus. 390.b. cur olim lacte & non vino
 sacrificabatur. 145.b. sacer nodus Her-
 culanus. 508.a.
Mercurio dextro. adag. 53.b.
Mercurij plures sunt, sed poeta vnum facit.
 54.a.
meretrix cur dicatur scortum. 327.a. dis-
 fert à prostibulo. 496.b. qua dicenda.
 ibid.

- ibid. unde dicta. ibid.
 Meretricis anus ridicula metamorphosis. 665. a.
 498. a. argutum responsum. 355. b. hic 126. a.
 roglypticum sphinx. 332. b. symbolum 685. b.
 leana. ibid.
 meretricios suos amantes dementant. 339. a. 481. b.
 toga pulla à matronis adulteris distin- 609. a.
 cta. 503. b.
 meretricibus cur tributus color flauus. ibid. 421. b.
 Mercurius. 712. b.
 Mercurum instar. adag. ibid.
 merops anus. 789. a.
 meropes parentes suos nutriunt. 173. a.
 Mēpōs, coxa seu femur. 144. a.
 Meros mons Baccho sacer. ibid.
 Messalina cur Myonia dicta. 349. a.
 Messalina portentosa libido. 324. b.
 meta quid. 849. a.
 metallū arte fieri posse qui negarint. 810. a. 310. a.
 Metamorphosis Prognos & Philomela. 313. a. b.
 a. b. Proci in leonem, draconem, arbo- 762. b.
 rem, aquam, quid. 762. b. ridicula merce- 498. a.
 trices vetula. 498. a. Sirenium ex Onidio. 488. b.
 Metellus Macedonicus secretorum. tenax. 72. b.
 Metem. ὁ ὅσος in primis inuenit Pythago- 104. a.
 ras. 96. b.
 Meretra quomodo generentur. liv. a.
 Merhanensium sacrum cum gallo albo pro frugibus.
 methodus. 55. a. & 307. a. docendi Alcia- viii. & ix.
 ri. xxix. in hac nouissima editione Em- b. & 16. a.
 blematum obseruata. 15.
 Meris prima Iouis uxor ab eo denorata. 15. 72. a.
 b. & 16. a. 283. b.
 Merius Suffetius ancipitis fidei homo. 283. 724. a.
 b. in duas partes distractus. 724. a. pro 247. b.
 dictor apud Romanos. 764. a.
 Metra in formas varias mutabilis. 764. a. ibid. b.
 Metra Erifichthonis fabula. ibid. mytholo- 388. a.
 gia. 21. b.
 metropolis omnium vitiorum auaritia. 388. a. 464. b.
 Meyland, Germanis Medolanum. 21. b. 843. a.
 Mezentius legem talionis experius. 464. b. 845. a.
 Mezentii crudelitas. 195. a.
 Mezentii qui vocari possint. 253. b.
 Michael Imperator ab assentatoribus per- 267. b.
 ditus. 195. a. & 253. b. Phaethonti com- 250. b.
 paratus. 739. a.
 Midas unde dictus. 219. b.
 miles unde dictus. ibid.
 militis & Imperatoris munera. 358. a.
 milites Marij sequentes Gorgonem, morui ibid.

concidunt. 665. a.
 Milefia virgines turpitudinem morte decli- 126. a.
 narunt. 685. b.
 militia est vita nostra. 481. b.
 militia species est amor. 609. a.
 miluius, seu Miluius aus rapax. 609. a. a- 421. b.
 statis signum certissimum. 421. b. cur di- 555. a.
 catur ixtivos. ibid. pro pradone & graf- ibid.
 sator, in sacris. 555. a. rapacitatis hie- 556. a.
 roglypticum. 1280. a.
 miluij forenses qui. ibid. a. b.
 Mineides in vespertiliones mutata. 15. b.
 Mineidum fabula. 114. a.
 Minerva cur armata. 15. b. & 114. a. cur 16. a.
 Tritogenia dicta. 16. a. & 123. b. & Iouis 15. a.
 cerebro profiliit. 14. b. & Bacchus ovy- 123. b.
 vaoi. 130. b. olim apud Mediolanenses 78. b.
 culta. 21. b. virgo. 124. b. unde sic di- 123. a.
 cta. 112. b.
 Minerva clamor in natiuitate, quid. 15. a. Vide plura in Pal-
 panoplia. 123. b. statua in Acropoli A- las. Palladis.
 theniensi. 371. b.
 Minerva cur draco appastus. 123. a. cur se- 578. b.
 ora noctua. 112. b. 876. a.
 minister marsupiorum auarus. 371. b. 661. b.
 ministri triumphantium cur coronis olea- 130. b.
 ginis uterentur. 73. a.
 Minois carmen, de aulicis. 378. b. epigram- 72. a.
 ma, de amore. 448. b. de praecocitate. 73. a. b.
 876. a. in formosam puellam. 468. b. in 430. b.
 puellam praemature mortuam. 661. b. 431. a.
 modestia. 816. a.
 Minotaurus. 73. a. ex Pasiphae natus. 72. a. 223. a.
 Minotauri effigies cur in signis militaribus. 570. a.
 72. a. parentes. xxxiv.
 Minutij Felicis locus, de rerum supernarum 649. b.
 indagatoribus. 160. a.
 Minyiarum uxores maritos è carcere libe- ibid.
 rant. 546. a.
 mira de duabus palmis. 200. b. de fabis. 1. b. modestus
 miracula Dei flores docent. 51. a.
 Misenus à Tritone submersus. 559. a.
 miseria sola caret inuidia. 836. a.
 miseria humana contemplatio. ibid.
 misericordia & Nemesis quomodo differat. 358. a.
 160. a. qualis passio. ibid.
 Missonianus Hebraus auguria contempnit. ibid.
 546. a.

Modus in re optimus. 786.b. *redemptionis generis humani.* 645.b. *ubiq; tenendus.* 786.b.

mæchi hieroglyphicum murana. 319.a. *mæror voluptatu comes.* 467.b. & 468.a. *mærore interdum extinguitur calor inter-*

nus. 1.a. *Molionides qui.* 214.a.b. *Molionidum nomina, Eurytus & Cricetus.* 214.b.

molitoris cuiusdam dictum ad artiu quen-

dum Magistrum. 417.b. *Moly herba à Mercurio inuenta.* 759.b. *fa-*

cundia symbolum. *ibid.* *qualis.* 758.a. *quid designet.* 759.b. *unde dicatur.* *ib.* a.

moly herba vires. 759.b. *Moneta unde dicta.* 644.b.

monstrum quid sit. 35.a. & 73.b. *ex homi-*

ne & capra natum. 35.b. *homiceps &*

anguipes. 34.a. *Libya à Dione descri-*

ptum. 35.a. *præcepit cur dicta sphinx.* 800.a. *quale auaritia.* 376.b.

Monstra an dentur, qualia Poeta fingunt. 489.a. *hominum sycophanta.* 84.b. *non*

reperiri asserit Lucretius. 35.b. *Monstra, quorum mentio in Emblematis.*

Aries aurei velleris. 806. *Bos semiuit-*

71. Centaurus. 623. *Chimæra.* 81. *Cy-*

clops. 718. *Geryon.* 213. *Gigâtes.* 33.

Gorgon. 663. *Harpyiæ.* 179. *Manus*

oculata. 91. *Minotaurus.* 71. *Polyphe-*

mus. 718. *Proteus.* 761. *Pygmaei.* 270.

Scylla. 302. et 336. *Sirenes.* 488. *Sphinx.* 796. *Sus laniger.* 18. *Vir anguiceps.* 33.

Monumentum Laidis. 330.a. *Mopsus augur.* 566.a.

Mora & deliberatio peccati remediū. 119.

b. 120.a.b. & 881.a.b. *modici temporis*

non nocet, secundū Iureconsultos. 526.b. *Morbus Gallicus.* *Vide, Lues Veneræ.*

morbus latēs insanabilis. 107.a. *maximus*

quid autē. 308.a. *publicus mortalitas.* 888.a.

Morbo sono cithara sedabat Chiron. 624.a.

morimur citò, quia moribus viuimus. 392.

b. *morimur quotidie.* 662.a.

Mōpos, Latine stultus. 880.a.

morbus Ciceronis in P. Clodium. 805.a. *fi-*

bri horrendus. 652.b. *in nimium fœmi-*

narum cultum. 351.a.b.

Mors Alciati. 184.a. *Ariffomenis.* 188.a.

Arria uxoris Patii. 513.b. *Atyla.* 552.a.

Caroli Quinti. 184.a. *Ciceronis.* 169.a.

cur atra dicatur. 500.b. & *Amor tela*

mutant. 658.b. & *sepultura Alciati.*

xxxiv. *filia Herodiadis.* 723.b. *Galca-*

cij. 574.b. *inevitabilis.* 671.a. *M. Bru-*

ti. 512.b. & 513.a. *mariti, uxor moro-*

sa. 821.b. *meliora rapit, deteriora re-*

linquit. 660.a. *nemini parcat.* 331.a.

Portia uxoris M. Bruti. 513.b. *puella-*

rum prepropera. 661.a.

Mors optima rapit, deteriora relinquit. 663.b.

adag. 663.b.

Mortis et Amoris fabula, ex diuersis. 658.a.

b. *necessitas.* 665.b. *nuncij qui.* 662.b.

symbola, cupressus. xlvii.b. & 849.a. *pi-*

nus & myrtus. 851.b. *tela fracta.* 229.

b. *tela offesa.* 660.a.

mortem de flere amatorum, humanū. 665.

a. *qui sibi intulerint amoris impati-*

tia. 444.b. *sibi inferre timidi est animi.*

514.a.b. *Spontaneam Iurus consulti pro-*

hibent. 516.a.

mortalitas morbus publicus. 888.a.

mortalitatis symbolum, capilli. lii.a.

Mortuo leoni & lepores insultant. *adag.*

655.b.

Mortui sepeliendi. 900.a.

Mortuis non conuiciandum. *adag.* 655.b.

Mortuos rursus occidere. *adag.* *ibid.*

mora cur rubeant. 880.a.

M O R V S. 879.

moris symbolum viri prudentis. 879.b. *unde*

de dicta. 880.a.

mori descriptio. 879.a.

moros steriles fuisse suo tempore scribit Her-

gesander. 880.a.

Mos Egyptiorū in regibus eligendis. xlvii.b.

barbarus Thracum in conuiuijs. 149.a.

Germanorum dextras iungendi. 212.b.

Gymnosophistarū in adolescentibus exa-

minandis. 106.a. *imagines vestibus as-*

suendi. 4.b. *indicandi Atheniensium in*

Areopago. 621.a. *iungendi dextras.* 212.

b. *propinandi unde ductus.* 43.b. *silen-*

tij indicendi per litteram S. 69.a. *strenas*

mittendi unde. 233.b. *Venetarum virgi-*

num in publicum prodeuntium. 126.b.

mores adulatorum. 257.a. *b.* *adulatorum*

à Iuuenale delineati. 257.b. *adulatio-*

rum à Terentio descripti. 258.b. *amam-*

tium. 903.a. *ardelionum.* 368.b. *Baby-*

lonus corrupti. 44.b. *cupidorum.* 296.a.

Fennorum, ex Tacito. 204.a. *Hunnorū.*

204.b. & 205.a. *indies in peius labun-*

tur.

- cur.* 649. a. *invidia.* 317. b. *iuueniles*
quales. 263. b. *parasiti.* 398. b. *pueritia*
nostri saculi. 408. a. b. *rabularum.* 404.
b. Scytharum, ex Iustino. 204. a. b.
mores, uel animum mutare difficile. 274. a.
Mofchus quid sit. 350. a. *corruptus ut re-*
stauretur. 351. a.
Mofchi adulteratio. 350. b. *colligendi ra-*
tio Chinenfium. & *in regno Peru.* *ibid.*
sinceri probatio. *ibid.*
Mofis natiuitas quando incidit. 810. a.
motacilla Baccho sacra. 345. a. *Iasoni à*
Venere tradita. 344. a. *que auis.* 345. b.
beneficij utilis. *ibid.* a.
Muciani maturitas. 116. b.
mulcere, quid. 94. b. & 387. b.
Mulciber quare dictus Vulcanus. 94. b.
Mulctra, Mulctrale, & Mulctrum. 607. a.
muliebre, ne moriari, mori. 517. b.
Mulier à natura cura domestica dicata.
835. b. Babylonica super beffiam fedens.
41. a. fucus apum comparata. 394. b. *il-*
licium. 489. b. *infracti animi in tor-*
mentis. 80. a. *litteris à marito missis im-*
pregnatam se mentiens. 88. b. *maritum*
parentibus praeferre debet. 840. b. *Mile-*
sia capitis damnata ob factum medica-
mento abactum. 826. b. *prodiga.* 395. a.
unde dicta. 834. b.
MULIERIS famam, nō formam, vul-
garam esse oportere. 832.
Mulieris pedex. *adag.* 394. b. & 395. b.
mulieris pudica officium. 835. b.
mulierem decet silentium. 834. b. *olere,*
quid. 351. b.
Mulierem ornat silentium. *adag.* 835. a.
Mulieres Egyptia cur discalceata. 836.
a. Aristomenem capiunt. 186. a. *cur*
in ca cultum studiofa. 351. b. *cur la-*
ctucam à uulidā uocent. 342. b. *cur*
odoribus delectentur. 351. a. *grauida*
cur magis in Venere pruriat. 192. b.
oppidi VVeinsburgi maritos humeris ef-
ferunt. 816. a. *Romana quo habitu in*
luctu ufa. 301. a.
Mulierum Babylonicarum enormis impu-
dentia. 44. b. *Christianarum uernus or-*
natus. 352. b. *fucatarum detestatio.* 837.
a. b. militia. 260. a.
Mullei calcei regum Albanorum. 589. b.
unde dicti. *ibid.*
Mullus pifeis, qui etiam Barbarulus.
609. a.
mulsum unde dictum. 94. b.

- Multa manus reddunt onus leuius.* *adag.*
682. a.
Multa audire, pauca loqui, adolescentis est.
70. b.
Multa belli inania. *adag.* 531. a.
Multa inter calicem supremamq; labra. *a-*
dag. 559. b. *ibid.*
Multa inter os & offam. *adag.*
Multorum festorum Iouis glandes come-
dit. *adag.* 853. a.
multis terribilis, caueto multos. 791. b.
multitudo anguillarum ubi. 121. a. *Deo-*
rum Egyptiorum. 410. a. *popularis leni-*
tate retinenda. 196. a.
Mulus cur dictus Aristoteles. 291. a. *cur di-*
ctus Cyrus. 601. b.
Muli, qui dicantur Italis, & unde. *ibid.*
mundus quid. 394. b. & 395. a. *muliebris*
quid iurisconsultis. 395. a.
Mundus non capit duos Soles. 400. b.
Munus Imperatoris & militis. 219. b. *pro-*
ba uxoris. 814. b. *Regis.* 899. b.
munera excacant prudentes. 620. a. b. *non*
debent accipi à iudicibus. *ibidem.* *nu-*
ptialia dabantur sponse. 864. b. *pacis.*
901. b.
Munerum corruptela. *adag.* 509. a.
murana & Lampetra differunt specie. 819.
b. hieroglyphicum mœchi. *ibid.* a.
murana descriptio. 818. a. & *vipera con-*
gressus. *ibid.* b.
Murana sibilo alliciuntur & capiuntur.
819. b.
Muri Babylonis forma & structura. 44.
a. b.
Muri Babylonis inter orbis miracula nume-
rati. *ibid.* a.
Mus albus. *adag.* 349. b.
mus, cognomentum amatorium. *ibid.* a. *ma-*
lus, dicitur homo lasciuus. *ibid.* *Sarma-*
ticus Zibellus dicitur. 350. a.
Mus picem gustans. *adag.* 403. b.
Mures absq; coitu concipiunt. 349. b. *salu-*
cissimi. *ibid.* a. b.
Mœœi dicuntur, quasi ὁμοῖοι. 750. b.
Musa cur palma coronata. 199. a. & *Capi-*
do in eodem delubro culti. 130. a. &
Hercules cur in eadem ara culti. 129.
b. non capiuntur amore. 492. b. *unde*
sic dicta. 62. a.
Musarum imagines pennata Roma. 491. b.
Sirenes explumantium mythologia. 491.
b. & 492. a. volucres dicuntur omnes a-
ues canora. 749. a.

Mus cur ante bella sacrificabant Sparta-
ni. 570.b.
Mus amor non capi quid. 492.b. & 493.
a. armatus nullus artifex expressit, &
quare. 769.a.
Musca cur sapius abacta redeat. 693.b.
quid allegoricè. ibid.a.
Musca splenem habet, & formica bilem.
adag. 711.a.
musca improbitas. 693.a.
muscis similes Cynici. 694.b.
Muscas depellere. adag. 693.a.
muscus à moscho diuersus. 350.a.
Musca laboris lenimen. 779. a. priscis in
honore. ibid. b. vino incitatur. 133. b.
musica laus & commendatio. 778. b. vi-
res. 779.a.
MUSICAM Dijs curæ esse. 773.
musicam nescire, olim turpe. 778.b.
musicum appellatur quidquid eruditum &
suauē. 749.a.
musci & poeta senis hieroglyphicum cy-
gnus. 772.a.
musica instrumenta triplicia. 774.a.
Musimon quale animal. 788.b.
mustela animal inauspicatum. 545. a. an
ore pariat. 14.a.
mustela occurfus ominosus. 546.b. trans-
cursus comitia diremit. 398.a.
Mustelam habes. adag. 545.a.
mustelam occurrere, quid allegoricè. 547.a.
mustelorum tria genera. 546.b.
mirabiles in varias formas qui fuerunt.
764.a.
Mutabilior Metra Erifichthonis. adag.
ibid. b.
muti auxilij exempla. 681.a.b.
MVTVM auxilium. 680.
Myodes, Deus muscarum. 693.b.
Myrtus quis. 684.a.
Myrti clypeus. adag. 685.a.
Myrti clypeus quid. xxxii.
myrtus arbor funesta. 851.b. pudendi mu-
liebru significatum habet. 482.a. Vene-
ri sacra. 155.b.
mysterium quid. 49.a. aliquod in numero
impari. li.b.
mysteria unde dicta. 49.a.
mysteriorum duo genera. ibid.
Mythologia Aethonis. 252. a. b. & 254. a.
Æsculapij. 640.b. Argi. 127.b. arietis
aurei velleris. 807. b. Bacchi. 139. b.
Bellerophontis, ex Plutarcho. 82. b. &
83.a. Cadmi. 781.b. Castoris & Pollu-

cis. 226.a. Cecropis. 34.b. Chimæra. 83.a.
b. Circes & Vlyssis. 337.a. Coronidis.
114.a. dentium à Cadmo satorum 783.
a. & 784. a. b. draconis à Cadmo oc-
cisi. 783. a. Fauni & Hecates. 482. a.
Ganymedis. 28.b. Geryonis varia. 213.
b. 214.a. & 682.a. Gigantum. 37. a. b.
Gorgonum. 664. b. Harpyiarum. 181.
a. Iani. 108. a. b. 109. a. b. & 110. b. I.
cari. 433. b. Litarum. 562. b. Metra
Erifichthonis. 764.b. Musarum Sirenes
explumantium. 491. b. & 492. a. Nio-
bes. 298.a.b. & 300.a.b. Palladis arma-
ta. 123. b. et 124. a. Palladis ex cerebro
Iouis orta. 15. a. b. Pandora. 230. b. Pa-
nos ex Phornuto. 410. b. & 411. b. Pega-
si. 84. b. Phaethontis. 265. a. Phæbi.
770.a. physica de ortu Bacchi. 144. a.
Pleiadum. 425. a. Polyphemi. 721. b.
Promethei. 427. b. Scylla. 303. a. Sphin-
gis. 801. b. Zetis & Calais. 181. a.

N.

N Abuchodonosor Rex Babylonie. 41. a.
Naiades, nymphe flumiorum. 323. b.
que & unde dicta. 480. b.
Nannien cunctatio, & Mallobandis color
tas coniuncta. 118. a.
Napee, nymphe florum. 323. b.
Narce flos. 306. a. suporem sonat. ibid.
Narcissus Claudij libertus à coracione prohi-
bitus. 540. b. unde dictus. 306. b.
Narcissi fabula. 306. a. historia. ibid.
Narcissi & Pallantis ab epistolis Claudij
Casaris, rapacitas & diuitia. 632. b.
nasus aquilinus signum regium. 189. a.
Natiuitas Bacchi. 143. b. Moysi quando in-
cidit. 810. a. Palladis. 15. a.
Natiuitatis Æsculapij fabula. 638. b. &
639. a.
natiuus color qualis. 504. b.
409.
NATVRA.
Natura amoris 478. b. anguillarum. 383.
b. an senescens deficiat. 328. b. apum.
633. a. chamæleontis. 256. a. colum-
ba. 189. a. cornicum. 207. a. b. cucu-
li. 276. a. cupressi. 849. b. Delphini.
616. b. ferina Chironis, quid. 626. a.
galli. 86. b. hominum triplex. 413. b.
humana duplex, anima & corpus. 896.
a. ibidus. 381. a. inuidia. 320. b. lu-
pi ceruarij. 295. a. mira Porphyrio-
ni aus. 237. a. omnibus doctissimis im-
perat.

- perat. 274. b. palma admiranda. 199. b.
 100. a. b. & 892. b. paucis cōtentā. 97. a.
 plerumq; malignos notat. 244. b. porci.
 233. a. sequenda. 55. b. spongia. 631. a.
 rauri. 191. b. ubiq; superflua excrevit. 96.
 a. b. vesperilionis carmine explicata.
 282. a.
 natura symbolum ignis. xlix. a. b.
 natura simile est. facere scelus & probare.
 254. a.
 Naucratis Ægyptius inuentor lusus calo-
 rum. 3. b.
 naues ex abiete sunt. 858. a. rostrata qua.
 233. a.
 naufragium Zenonis. 685. a.
 navigationis incommoda. 704. b.
 nauigij origo. ibid.
 naulum instrumentum musicum. 775. a.
 nausea quid, & unde dicta. 555. a.
 Naxo insula Baccho sacra. 140. a.
 Neapoli unde dicta Parthenope. 491. b.
 Nebula linen, & Ventus textilis, quid.
 352. b.
 Necessitas mortis. 865. b. plus quā pietas
 potest. 80. b.
 Ne c. quæstioni quidem cedendum. 76.
 Nec sibi, nec alijs utilis. adag. 358. b.
 Ne c. verbo, nec facto quemquam læden-
 dum. 157.
 Ne cuius dexteram inieceris. adag. xlix. a.
 & 93. a.
 Neda fluvius. 187. a.
 Ne degustaueris ex ijs, quibusest ingra-
 cauda. adag. xlvii. b.
 Negotioris cuiusdā Clij auaritia. 374. a.
 Ne libes Dijs ex vitibus non amputatis.
 adag. liv. b.
 Ne malorum memineris. adag. 577. b.
 Nemesis 158. b. Adrastia dicta. ibidem. a.
 à Politiano descripta. 158. b. & 159. a.
 cur alata. 232. a. filia Oceani et Noctis.
 158. a. i. xyai. 159. a. in imaginatione
 punit. ibid. b. iudicij Angelus Platonis.
 160. b. non eadem est cum inuidia.
 ibid. a. qualis. 462. b. qua ratione mi-
 sericordie opponatur. 160. a. quod numen
 fuerit. 232. a. siue Rhamnusia scelerum
 vindex. 158. a. virtus. 160. a. unde ap-
 pellata. 158. a.
 Nemeſeos & inuidia discrimen. 160. a.
 imago. 158. b. pictura correctā. 157.
 a. b.
 nemo ante obitum beatus dicendus. 668. b.
 ex asse bonus sed secundum legem. 580.
- b. serē clarus sine amulo. 610. b. irasci-
 tur ubi vitium natura defendit. 649. a.
 ob successus fortune intumescere debet.
 171. b. resistere potest spiritui Dei. 784.
 b. sanus natura irascitur. 649. a. sua
 sorte contentus. 365. b.
 Nemo cantat sobrius. adag. 149. a.
 nemini detrahendum. 902. a. licet vitam
 sibi eripere. 515. b.
 Nemini fidas, nisi cum quo prius modum
 salis absumpseris. adag. 92. a.
 Neoptolemi vindicta. adag. 465. b.
 Ne patris quidem nomen dicere possit. a-
 dag. 601. b.
 ΝΗΘΕ ἢ πένοντο ἀριστὶν ἀρδρα ταῦτα
 τὸν φένων. 91.
 Neptunus & Ceres cur simul in eadem ara
 culti. 129. b. unde dictus. 164. b. &
 840. a.
 Neptuni buccinator & armiger Tritō. 569.
 b. filius haberi voluit Sextus Pompeius.
 17. a.
 Ne quære mollia, ne tibi dura contingant.
 adag. 468. a.
 Neque mel, neque apes. adag. 468. a. &
 759. a.
 Ne quid nimis. adag. 118. a. & 787. b.
 Nero ab Iliodoro Cynico meritis correptus.
 61. b. à quibusdā creditur futurus
 Antichristus. 291. b. matrem suam in-
 terfecit. 291. b. Nemesein suam expertus.
 161. b. quos ditauerat, egentissimi facti
 sunt. 556. b.
 Neronis crudelitas. 269. b. immanis libi-
 do. 356. a. nummus aureus. 853. b. par-
 ricidium immane. 291. b. quinquenniū
 laudabile. 365. b.
 Neronis quinquennium. adag. 607. b.
 Neronem à flagitijs vt auocaret Bassus,
 347. b.
 Nerva Imperator ex ira in febrem deplora-
 tam incidit. 733. b.
 Nervi Reipublice. 92. b.
 Ne sacrificio sine fatina. adag. liv. b.
 Nestor cur Pylus senex dictus. 140. b. elo-
 quens. 69. a. non tot annos vixit, quot
 vulgo creditur. 140. b.
 Nestoris crater. 424. a. & 425. b. lingua.
 754. a. b. scyphus. 869. a. tres atates.
 141. a.
 Nestorem qua ratione atate vincat Amor.
 477. b.
 Nestorij heretici lingua à vermibus absum-
 pta. 724. a.

- Nices colloquij tempus.* 224. a.
Nicias Lamachum sibi socium adiungit. 682. b.
Nico meretrix cur capra dicta. 335. a.
*Nicolaus Contarenius Senator Venetus, Tra-
 ctatum De bono cine scripsit.* 580. b.
*Nicolaus de Oddis Abbas Bibliothecam sui
 Monasterij instruxit.* xvi. a. *seminarium
 instituit.* xv. b. *Theoricum idiomate I-
 talico vertit.* 542. b.
Nicolai Chenelli symbolum. lxii. a.
Nicolai de Oddis affabilitas. xvi. b. *amici.
 ibid.* *Amor fugitiuus, ex Moscho.* 659. a.
Amor mellilegus, ex Theocrito. 871. a.
discursus de floribus. 223. a. b. *discur-
 sus, de luxu et libidine huius saeculi.* 328. a. b.
illustris familia. xvi. a. b. *laus.* xv. b. *pietas.* xvi. a. *virtutes alia.* ibid.
Nidus Alcyonis qualis. 742. b. 743. a. & 902. a.
nigella an eadem cum gith. 788. a.
niger color qualis. 500. a.
nigroris symbolum. ibid. b.
nilhil exitiosus bello civili. 544. a. *ex om-
 ni parte beatum.* 580. a. *fragilius sexus
 faemineo.* 126. b. *interest inter mortuum
 & otiosum.* 359. b. *intolerabilius inspi-
 ciente fortunato.* 540. a. *prater vires su-
 scipiendum.* 272. a. b. *quod reprehendi
 non possit.* 696. b. *tam arduum, quod in-
 genij dexteritas non assequatur.* 85. a. *tam durum, quod frangi non possit.* 171. b.
NIHIL reliqui. 548.
Nilus, antiquus Latinus Melo dicitur. 744. a. & 782. a.
nimium altercando veritus amittitur. 749. b.
Niobe saxeae. 297. a. *stupidum significat.* 298. b.
Niobes epitaphium. 298. a. b. *fabula.* 297. b. & 298. a. *filij, & eorum nomina.* 298. a. *mythologia.* ibid. a. b. & 300. a. b.
Niobes mala adag. 297. b.
Niphalia sacra in honorem Iunonis. 95. b.
Nireus formosissimus, sed imbellis. 804. b.
nobilis. 664. a.
NOBILES & generosi. 585.
nobiles qui, & qui generosi. 586. b. & 587. a. *Veneti rogati.* 756. b. *veri qui.* 590. a. b.
nobilitas ementita. 590. a.
nocere etiam possunt minima. 711. a.
Nocti gallus casus à Romanis. 86. b. *noctua ab ulula differt.* 113. b. *Athenien-
 sum insigne.* lvii. b. *cur Minerva sacra
 & symbolum Athenarum.* 112. b. *cur
 Palladi dicata reiecta cornice.* 114. a. b. *Hieroni in hasta confedit.* 113. a. *in num-
 mis Atheniensium sculpta.* 112. a. & 113. a. *in tumulto.* 496. a. *mures, lacertos, &
 huiusmodi venatur.* 113. b. *prudentis
 symbolum.* 115. a. *symbolum Athenar-
 um.* 112. b.
Noctua volanit. adag. 113. a.
noctua cum cornice simulas. 114. b. *vola-
 tus, victoria signū Atheniensibus.* 113. a. *ibid.*
Noctua Lauritica. adag. ibid.
Noctuas Athenas. adag. ibid.
nocuit, & qui nocere disposuit. 727. b.
nocumenta sunt documenta. 858. b.
nodus Herculanus Mercurio sacer. 508. a.
Nee diædus Ianus. 109. a. *primus vini in-
 ventor.* 132. b.
nola seu tintinnabulum. 89. b.
nomen cupressi. 849. a. *Dei non temere pro-
 nunciandum.* liii. a. *Canymedu unde.* 31. b. *Oeni.* 394. b. *solum interdum for-
 midabile.* 718. a.
nomine Mercurij quid intelligatur. 54. a.
nomina Alcyonum. 744. a. *Aurei vellent
 varia.* 807. b. *Charitum.* 687. b. *Clitor-
 ridis varia.* 856. a. b. *colorum varia.* 506. a. *duo urbis Rome.* 69. a. *Gigao-
 tum illustriora.* 38. b. *Gorgonum.* 664. b. *Harpyiarum.* 181. a. *Iari avis varia.* 390. b. *Iuis Venerae varia.* 844. a. *Ple-
 iadum.* 425. a. *pro debitoribus.* 282. b. *Sirenium.* 491. a.
*nomina unde Germani olim imponere soler-
 ti fuerunt.* 7. a.
Non absq; Theſco. adag. 682. a.
Non estq; Dithyrambus, si bibat aquam. adag. 134. b.
non audiendi obrectatores. 99. b. *omnia
 possumus omnes.* 682. a. *quis in ami-
 citiam recipiendus.* 100. b. *statim fidelis
 dum.* 93. a.
NON tibi, sed religioni. 46.
NON vulganda consilia. 71.
norma Regum. 64. a. b.
Nosce teipsum. adagium. 524. b. 787. a. & 800. a.
Nosce tempus. adag. 528. b.
nosse seipsum quam vim habeat. 800. b.
nota, pro probro. 280. b.
nora malignitatis. 244. b.
notis insignes cauendi. ibid.
nothi

nothi qui. 601. a. nobiles & virtute infir-
 gnes. 602. b. qui & qui legitimi. 899. a.
 nothorum conditio qualis. 601. b.
 nouacula Occasione. 326. a.
 notis doctores reprehensi. 307. b.
 noxia & Noxia quid. 362. a. b. & 729. b.
 noxa. 230. b.
 Nubigena cur dicti Centauri. 625. b.
 nuditas corporis lasciviam irritat. 476. b.
 nuda cur Veritas. 59. a.
 nuda cur Charites. 687. a.
 nudus cur fingatur Amor. 476. b.
 nullus à maledictis famam capiat. 749. b.
 parvus hostis. 710. b.
 NVLLIVS indigavirtus. xiii.
 Numa Pompilius templum Iani instituit.
 109. b.
 Numen quid. & unde dictum. 21. b.
 de Numine beneficiendum. 300. a.
 numerus dierum Alcyonidum. 744. b. ter-
 narius in libaminibus adhibitus. lib.
 numeri imparis mysterium. ibid.
 numisma & Nomisma unde, & cur sic di-
 ctum. 6. b.
 numismata quorundam Principum. lvi. a.
 Nummus Adriani. 173. b. & 228. a. Ale-
 xandri Magni. 10. a. Antiochi. 170. b.
 & 641. b. Antonini. 645. a. 769. a. &
 853. b. Atheniensium. 113. a. b. C. Ca-
 ligula. 853. b. C. Mamili. 813. b. C. Pu-
 blicij. 769. a. cum imagine Iani bifron-
 tis. 109. b. Faustina. 170. b. & 208. a.
 Galba. 853. b. Herennia. 838. b. Martia
 Otacilla Severa. 839. a. M. Antonij Triu-
 niri. 510. b. M. Aurelij Severi. 641. b.
 M. Bruti. 642. a. Mediolanensium. 10. a.
 Neronis aureus. 853. b. Sabina Augusta
 Adriani. 838. b. Serij Galba. 645. a.
 Severi. 231. b. & 636. b. Tiberij Clau-
 dij. 645. a. Titi. 231. a. Traiani. 769. a.
 Vespasiani. 615. a. vetus Romanus. 486.
 a. Vitellij Germanici. 853. b.
 Nummi caduceo insigniti. 508. a. Commo-
 di. Crispina & aliorum. 641. b. cum co-
 rona ciuica. 853. b. cum noctua. 112. a.
 & 113. a. quatuor Antonini. 641. a.
 nuncij mortis tres, casus, infirmitas, sene-
 ctus. 662. b.
 Nunc tuum ferrum in igne est. adagium.
 24. a.
 nundinis similis vita humana. 648. b.
 Nunquam à nucibus recede re. adag. 2. b.
 NVNQVAM procrastinan dum. 23.
 NVPPA contagiofo. 342.

nuptia cur limen mariti non tangeret. 864.
 b. que simul & vidua dici possit. 498. b.
 nuptia unde dicta. 840. a.
 nuptiales ritus veterum. 862. b. 863. a. b. &
 864. a. b.
 nux, pro feminis in communi. 349. b.
 nusquam est, qui ubiq; est. 368. a.
 nutrices Bacchi. 144. b.
 nutrire lupos, quid. 290. a.
 nux arbor quo magis caditur, eo plures fert
 fructus. 823. a.
 nux basilica. 3. a. iuglans. 32. b.
 nuxes cur in nuptijs sparsa. 864. a.
 Nucibus indulgere. adag. 2. b.
 nycticorax & vultur. 893. b.
 Nympha cur dicatur nutrices Bacchi. 144.
 b. que & quam varia. 323. a. b.
 Nupcias loqui, quis dicatur. 3. a.

O.

OB DV RANDVM aduersus virgen-
 tia. 198.
 obiectiones contra hanc ultimam Emble-
 matum editionem diluuntur. x.
 Oblatio munerum sine regiminis est.
 621. b.
 obliti sui & suorum locum gustant. 486. b.
 OBLIVIO paupertatis patens. 294.
 OBNOXIA infirmitas. 711.
 obscenum unde ductum. 335. a.
 obscura obscuris descripta. 84. b.
 obsequia demonum magis noxia. 707. b.
 obsidionalis corona ex gramine. 153. a.
 Obsonium, & Obsonari, quid. 375. a.
 obsonium senectutis labor. 361. b.
 Obsterix rectius indicat quam mater.
 308. b.
 obstruere luminibus, quid. 180. b.
 obtrektatio virium muliebri. 900. b.
 obtrektatores non audiendi. 99. b. Vespis
 similes. 249. b.
 Obtrudere palpum. adag. 195. a.
 Occa, & Occare quid. 526. b.
 Occasio fabula Protei. 761. b. huius nomis-
 sma editionis Emblematum. vii. operis
 Paradoxorum Alciati emitredi. xxviii.
 Occasio quid. 525. b. 527. a. & 528. b. arri-
 pendenda. 526. a. cur calua à tergo, coma-
 ra à fronte. ibid. Gracis puor est, Latini
 femina. 525. b. non negligenda.
 527. b. non negligenda in re bellica.
 528. a. praecepta. 526. a. b. unde derivata
 vox. 526. b. & 898. a. volatica. 525. b.
 PPP 4 Occa.

- occasione arrepta exempla. 527. a. b. de
 scriptio. 524. a. b. dominium. 525. b.
 nouacula. 526. a. opportunitas. ibi-
 dem. b. statua Salmantica. 525. b. vis.
 527. a.
 Occulta proprietates rerum quarundam.
 715. a.
 occupatio Thulij, de suo in hac editione stu-
 dio. x.
 occurfus mustela in auspiciatus. 546. b.
 Oceanus cur pater dictus. 220. b. & 221. a.
 unde appellatus. 220. b.
 Ocimum ferere. adag. 250. a.
 O'xvos, auis. 366. b.
 O'xvos & d'ynpōs. quid. 394. b.
 Ocnus quis. ibid. a. funiculum torquens
 hieroglyphicum uxoris prodige. 395. b.
 unde sic dictus. 394. b.
 Ocni effigies. 393.
 Ocni funiculum torquet. adag. 394. a.
 Ocni nomen. ibid. b.
 Octauij Augusti de Roma aternitate di-
 ctum. 486. b. Cleophili carmen, de cy-
 gno. 770. b.
 octo tantum paria fidorum amicorum le-
 guntur. 679. a.
 oculata die vendere. quid. 92. b.
 oculata manus. quid. ibid.
 oculus diuinus a nomine fallitur. 161. a.
 impudicus impudici cordis index. 490.
 b. in sceptro, quid hieroglyphicè signifi-
 cet. xlvii. a. & 110. b.
 oculo lipso uti. quid. 609. b.
 oculi Cupidini pro specula tributi. 490. b.
 fores animi. ibid. irritamenta uitiorum.
 ibid. a. sunt in amore duces. ibid. Vene-
 ra illices. 490. b.
 oculorum gratia. 491. a. iudicium prepol-
 let iudicio aurium. 93. b.
 Oculis magis habenda fides quàm auri-
 bus. adag. ibid.
 oculos cornicum confixisse, cur dictus Cn.
 Flavius. 27. b.
 Ocypete Harpyia, unde dicta. 181. a.
 Oda Anacreontis, de Amore mellilego.
 470. b.
 Oddorum familia ex Vngaria oriunda.
 xvi. b.
 Odi puerulos pæcoci sapientia. adag.
 876. a.
 adium ouium & luporum. 715. a.
 odor & calor rosa à stella Venere proficisci
 creditur. 478. b.
 odoribus cur delectentur mulieres. 351. a.
- Odrysia in Thracia. 180. a.
 Oedipus Coloneus tragoedia, Sophoclem in
 iudicio liberat. 496. a.
 Oedipus Laium patrem occidit. 797. b. sibi
 oculos eruit. 798. b. unde dictus. 797. b.
 Oedipodis incestus. 798. a. vita & fatum.
 797. b.
 Oenocrates unde dictus. 609. b.
 Oīvos unde dicatur. 133. b. 137. b. & 142.
 a. b.
 Officere luminibus. adag. 181. a.
 officium boni ciuis. 579. b. boni Principis.
 745. a. docendi Alciati. xxxi. filiorum
 est. obsequi parentibus. 17. b. lienus. 628.
 b. mulieris pudica. 835. b. Praeoris.
 177. b. prudentis. 109. b.
 officia abstinentia. 192. a. Parcarum singu-
 larum. 331. a.
 olea & Oliua, idem. 131. b. ab impietate
 confisa non crescit. 132. a. & 136. b. con-
 stituti dicata. 132. a. Palladi sacra, &
 quare. 131. a. 136. a. & 578. a. qualis
 arbor. 136. a. quomodo, & a quo inuen-
 ta. 131. b. symbolum pacis. xlvii. b. 132.
 a. & 578. a.
 olea folia die solstitiali inuertuntur. 136. a.
 furculum attulit columba à Noe emis-
 sa. 578. a.
 olea coronabantur equites, triumphantes
 & ouantes. 136. a.
 & 262. b.
 ôlé d'pē d'ēis λόγος. adag.
 oleum & Oliuum dicitur. 131. b. adulter-
 rari nequit alio humore. 136. b. cur Mi-
 nerua donum. ibidem. ferrum emollit.
 578. b. pro adulatione in sacris. liii. a.
 Oleum & operam perdere. adag. 132. a.
 Oleum ferre in auriculam. adag. liii. b.
 oleo inuncti reges, & quare. 136. b.
 olla aenea, quid allegoricè. 699. a. igne &
 carbonibus succensa, quid. lii. a. pro cor-
 de in sacris. ibid. terrea, quid allegori-
 cè. 699. a.
 253. a.
 Ollæ amicitia. adag.
 Ollæ vestigium in cinere confunde. adag.
 lii. a.
 Olor, insignia poetarum. 768. a. unde di-
 ctus. 769. b.
 olus. 94. a. & 306. b.
 Olympias Alexandri Magni mater. 13. b.
 filio arcana generationis aperit. 14. a.
 omen Thulij de Mediolano. 22. b.
 omina varia ex aquila. 189. b.
 omnes ad mutua officia tenentur. 682. b.
 omnia à S. Cruce in Ecclesia Catholica in-
 choant.

- choantur. 639. b. bona à Deo. 229. a. tu
sa timenda prudentibus. 901. a.
Omnibus antevertenda vitæ cura. adag.
654. a.
OMNIA mea mecum porto. 203.
omnia reuelat tempus. 166. a.
Onocrotalus. 390. a. asinus crepitans. 391.
a. rabulas forenses refert. 404. b.
onocrotali ingluuius. 391. a.
O vos ævum præcipite. adag. 49. a.
O vos, lapis molaris. ibid. b.
opes luxuriosorum caprificæ similes. 325. b.
stultitiam patiuntur. 540. a.
Ophion gigas. 37. b.
O'pis, unde deriuatur. 123. b.
ophites. 299. a.
opici mures qui Iuuenali. 349. a.
Opimius, auarus apud Horatium. 374. b.
opinio Cardani & Scaligeri, de causa risus.
648. b. communis, de armis Achillis.
164. a. eorum, qui astra cogere asserunt,
refutatur. 436. a. Pignori, de dracone
Palladis. 123. a. quantum sape possit.
531. b.
opiniones varia, cur Cærops dixisset di-
ctus. 36. a. b. cur Titus Livius digitum
ori admovent in Paruino pratorio. 68.
b. de metamorphosi Prognos & Philome-
la. 113. a. b. de Tantalipœna. 371. a. de
veteri lingua Gallica. 20. b. & 21. a.
oppidum in Hispania à cuniculis suffosum.
711. b. in Thessalia à talpæ erutum. ib.
Oppius à filio seruatus. 831. a.
optica vanitas. 537. b.
OPTIMVS ciuis. 576.
optima, cibis inuidia. 578. b.
OPULENTIA tyranni paupertas sub-
iectionum. 627.
OPULENTI hæreditas. 673.
opus halienticum. 62. a.
oratio cibis animi, li. a. extemporanea. Al-
ciati. xxvi. Maronitarum, ex Livio, de
assentatoribus. 195. a. Mellires ad Clito-
phontem maritum. 371. a. Menelai cor-
data. 69. a. Tiberij ad M. Hortali. 362.
a. Vlyssis vehemens. 69. b.
orationis non modo, sed etiam gestus viri
boni magna vis. 94. b. vis. 165. b.
orbitatis commoditas. 860. b. symbolum
picea. ibid.
Orus quinta Luna natus. 38. b.
ordo gruum literatus. 103. a.
Orades, nymphe montium. 323. b.
Orus quid, & unde. 287. a. & 299. a.
- Origo annulorum. 429. a. campanarum.
90. b. charia Pergamena. 715. b. et fons
Danubij. 221. a. morbi Gallici. 843. b.
nauigij. 704. b. pepli. 43. a. stemmatu.
lvi. a. superbia. 301. b. Veneriaru. 552. a.
ornamentum maximum amicitia, veretur
dia. 58. a.
ornatus nimis matronarum. 351. a. qua-
lis conueniat matronis. ibid. b. regius,
purpura. 42. a. verus mulierum Christi-
anarum. 352. b.
Orpheus à mulieribus discerptus, in cygnū
mutatus est. 772. b. Sirenes cantu supe-
rauit. 492. b.
orsus, & Orsa. 607. a.
O'p'poyen, quid apud Hesiodum. 514. a.
ortographia vocis Anchora. 616. b.
ortus Palladis. 15. a.
Orus Apollo Niliacus libros de Hieroglyphi-
cis scripsit. 6. a.
oryx canis genus. 695. a. b. hieroglyphicum
impuricatis. 695. a.
os cur unicū homini, aures vero dua. 70. b.
Os infrane. adag. 262. b.
Oscē loqui adag. 382. b.
oscep. 231. a.
Osci populi de turpi libidine notati. 335. a.
osculum procemium adulterij. 127. a.
Ostris idem cum Raccho. 48. a.
Ostridis insigne, canis. 171. b.
ostrea. 402. a.
Ortho ab Otide. 293. b.
Othonis Vicecomitis cum Sarraceno cerra-
men. 10. a.
otis aues qualis. 292. a. b. & 293. a. unde
dicta. 293. a.
otiosi venatores taxati. 254. b.
otium cum dignitate spectandum viro pri-
denti. 516. b. & ignavia fures temporu.
8. a. fugiendum. xlviii. b. labori miscen-
dum, & quomodo. 7. a. b. parens libidi-
nis. 481. b. sine Deo parens improbita-
tis. 895. a.
otus & Otis aues diuersæ. 293. a. quid.
292. b.
O'rot, qui. 203. a. b.
Ouidius canit, Ganymedem ab ipso Ioue ra-
ptum. 29. b. in Ibin inuectus. 381. b.
Ouidij arguria. 74. a. locus, de potentia a-
moris. 452. b. locus, in matres consultu
aborridentes. 827. a. opinio de metamor-
phosi Prognos & Philomela. 313. a. b. sen-
tentia, de armis Achillis. 164. a. testi-
monium, de gigantibus. 38. a. b.
Ouis

ovis animal stultum. 807. b. hieroglyphicum tū felicitate, cum stulticia. 808. b.
Oves purpurea nata imperium aliquando portenderunt. 809. a. vocantur stolidi. 22. b.

Ouium mores. adag. 809. a.

P.

P Actum facetum famuli cuiusdā cum suo hero. 288. b.

Pacuvij carmen, de fortuna. 416. a. iudicium de Accio poeta. 876. a.

padagogi miseri. 522. a.

paderastia notatus Sophocles. 497. a.

Pagani quidquid admirarentur, Deum dicebant. 419. a.

paganorum studia qua. 35. a.

Pagasa, urbs Thessaliae. 346. b.

Palamedes inuentor lusus tesserarum. 3. b. Iulianus Musarum dictus. 770. b. unde litteram P. inuenit. 103. a.

Palatini qui, & unde dicti. 378. a.

παλαιοί πικρα αὐες. 246. a. b.

palla. 229. b.

Pallada epigramma, in Astrologos. 440. b.

Pallas cur armata. 15. b. 114. a. & 123. b.

cur cum Marte dissideat. 27. a. cur de Iovis cerebro nata. 14. b. cur praes belli dicatur. 15. b. cur Tritonia dicta. 16. a.

b. cur virgo. 136. b. Dea belli. 15. b. & Bacchus cur eadem ara locarentur. 133. a. glaucopus. 124. a. & 504. a. prudentia ipsa, secundum Democritum. 16. b. virago. 79. a. virgo. 124. b. virginitas nomen. 123. a. unde dicta. 16. a.

Palladus arma. 123. b. armata mythologia. 123. b. & 124. a. ex cerebro Iovis nata mythologia. 15. a. b. natiuitas secundum Hesiodum. 15. b. ortus. ibid. a. simulacrum. 833. b. statua. 122.

Palladi cur sacra noctua, reiecta cornice. 114. a. b. sacra oliua. 578. a.

Pallene urbs Thracia. 763. b.

pallium Gracis peculiare. 756. b. Palladus. 123. b.

pallor buxi. 874. b. & macies invidi. 318. b.

palma arbor. 198. a. aduersus pondus resurgit. 199. a. cur in arcum consurgit. 199. b. signum victoriae. 777. b. sine com pare non fert fructum. 200. a. symbolum victorie Ecclesia. 201. b. virumq; sexū maritali copula iungit. 200. a.

palma amor mutui. ibid. et b. natura admiranda. 199. b. 200. a. b. & 892. b.

Palmam ferre. adag. 199. a.

palma cur coronata Musa. ibid.

palmula, pars extrema remi. 383. b.

palpones qui. 195. a.

palpum obtrudere, quid. ibid.

palumbes se explumat, ut sortum fouent. 826. b. unde dictus. 825. b.

palumbus pietas in pullos. ibid. a.

palumbes comesti Venerem retardant. ibid. b.

Pan belliger. 531. a. contra Titeanus militauit. 530. a. Deus. 413. a. dux Bacchi, & eius inuentum. 529. b. famulus Dionysij agricolae nouem visus necat. 411. b. homo. 413. a. b. magnus interijt, quid significet. 412. a. b. totum sonat. 413. a. vniuersum designat. 410. b.

Panos descriptio variorum. 411. a. historia mirabilis. 412. a. mythologia ex Phorontio. 410. b. & 411. b.

Pani cur tributa cornua. 529. b.

Panathenaea, qua festa. 78. a.

Panaty apophthegma, de uxore ducenda. 456. a.

Pandarus per linguam telo traiectus. 724. a.

pandiculari, & Pandiculatio. 49. a.

pando, as, are, quid. ibid.

Pandora. 427. a. à Charitibus coronata. 55. a.

Pandora fabula. 230. a. b. mythologia. ibid. b. pyxis. ibid.

pandura, instrumentum musicum. 775. a.

pandus. 48. b. & 49. a.

Panici casus. adag. 531. a.

panici tumultus ac terrores. 530. a.

panis Othauio ab aquila ereptus, & redditus. 189. b.

Pancem ne frangito. adag. liv. a.

panoplia Palladis. 123. b.

panthera auida excrementorum humanorum. 382. b.

papauer & ferula cur Baccho tributa. 96. a. symbolum fertilicatis. xlvii. b.

Para Rex Armeniorum à Valente in coniugio oppressus. 100. a.

paradoxa Alciati quando in lucem edita. xxviii.

parasitus quis, & unde dictus. 397. a.

parasiti descriptio. 396. a. & 397. a. & cancri comparatio. 397. b. mores. 398. b. nimia licentia. ibidem. perniciosus pedes. 397. b.

- parasiti. 327. libertatem offa venalem habent. 397. b.
 parastica inuentio. ibid. a.
 Parca quæ. 331. a.
 Parcarum officia. ibid.
 P A R E M delinquentis & suavis culam esse. 725.
 parentes Aristomenis. 185. a. Charitum qui. 690. a. crudeles. Mezentij dici possunt. 845. a. inskar Deorum. 830. a.
 parentibus damnum arcessunt mollius educati liberi. 823. b. quantum debeamus. 174. b.
 parium marmor. 298. b.
 parma quid. 5. b. & 6. a.
 Parmenographus à Iulio Scaligero morsus. 672. b. notatus. xlviii. a. lv. a. 113. b. 163. a. 303. b. 595. a. 614. a. 625. a. & 764. a.
 Peshani nummum se vidisse testatur. 615. b.
 Parmenographi locus. de impari coniugio. 845. b. responsio ad Caruatalum. 672. a.
 Terminus. & symbolum. ibid.
 parva auis. 789. a.
 parricidium Neronis. 291. b.
 partes anni. earumque munera. 421. b. tres Rhetorica per Chimaram demonstrata. 82. b.
 Parthenope Siren, unde & cur sic dicta. 491. b.
 παρθεύος unde dicta. 125. a.
 partus & fetus vipera qualis. 819. a.
 partum qui excusserit. supplicio extremo afficiendus. 826. b.
 P A R V A M culinam duobus ganeonibus non sufficere. 399.
 Pasco, actiuum & neutrum. 290. a.
 Pasishea una Gratiarum Homero. 687. b.
 Passer temporis annui hieroglyphicum. 565. b.
 Passio Christi Seruatoris incidit anno decimo octauo Tiberij. 412. b.
 pastoris Ecclesiastici duo munera. 190. a.
 Patavinarum virginum castitas. 126. a.
 Patavinum quo anno vastatum ab Aryla. 552. a.
 pater ex pœna filij magis torquetur. 827. b.
 Patres, Senatores Romani dicti. 153. a.
 patere legem. quam ipse ruleris. 465. b.
 patientia & Abstinencia dua vires utiles. 191. a. hominem à communi hominum fece excipit. 192. a. Leana meretricis in tormentis. 78. a. Socratis. 192. a.
 patria est ubicumque bene est. 486. b.
 patria & apophthegmata septem Sapientum. 786. b.
 patricij qui apud Romanos. 153. a.
 Patroclus quis. 673. a. b. quid allegoricè. 674. b. sub falsis armis. typus diuitum. ibid.
 Patulcius & Clusius cur vocatus Ianus. 109. b.
 Patursa, lues Venerea. 844. b.
 pauciloqui sapientes. 115. a.
 Paulinus Episcopus Nolanus campanarum inventor falso creditur. 90. b.
 Paulus Æmilius centum sexaginta elephantos curritos Romam misit. 535. a. Macedonum leges intactas reliquit. 111. a.
 Terentio Varroni cur adiunctus. 118. b.
 Pauli Louij locus, de Othone Vicecomite. 10. b.
 pauper ob amorem Dei inclementer rarus. 713. b. unde dictus. 521. a.
 pauperis & egentis differentia. ibid.
 Pauperes ne parenti quidem amici. adag. ibid.
 paupertas onus graue. 521. a. b. ubique tuta. 206. a. b. unicum sapientis incommodum. 521. b.
 paupertatis symbolum lapis. 520. b.
 P A V P E R T A T E M summis ingenijs obesse. ne prouehantur. 520.
 Pausanias insolentia tumidus. 539. b.
 Pausania locus. de armis Achillis. 165. b.
 P A X. 734.
 Pax redimenda. adag. 653. b.
 pacis commoda quanta. 737. a. b. & 902. a.
 munera. 901. b. redempta signa. 738. a.
 symbolum. caduceus. 510. b. olea. xlvii. b. 132. a. & 578. a. toga. 756. a.
 pectus. instrumentum muscum. 775. a.
 pecunia anima & sanguis hominibus. 555. b.
 pecunia mortua quæ. 602. a.
 pecunijs non parcendum pro sanitate. 654. b.
 pecus aurea. cur à Casare appellatus Iulius Silanus. 808. b.
 pedere. verbum obscœnum. 35. b.
 pedes leonini in Sphinge quid mythologicè. 801. b.
 pedice. 439. b.
 pedisseque virtutis diuitia. xiv. b.
 Pegasus equus alatus. 82. b. Aurora donatus à Ioue. ibid. fama immortalitas allegoricè. 84. b. genus nauigij ceteris.

- mi *ibid.* unde natus. 82. b. unde sic dictus. 84. b.
- Pegasi mythologia. *ibid.*
- pelagus quid allegoricè. 703. a.
- Pelecani avis pietas in suos pullos. 827. a.
- Pella urbs Macedonia, Alexandri patria. 11. b.
- Pellena urbs Achaia. 763. b.
- Pellenæa tunica. adag. *ibid.*
- pellex qua, & unde dicta. 244. a. & 455. a.
- pellis aurei velleris quid. 715. a. leonina, Herculis thorax. 272. a. lupina in oculi suspensa, oves a pastu arcere dicitur. 715. b.
- pelles cuniculorum in Batavia. 206. a. murina. 205. b. & 206. a.
- pellium usus quando Roma introductus. 350. a.
- pellunium. 177. b.
- πυλὸν αἵματι συμπεφυμένον. adagiū. 607. b.
- Pelopides cur Epaminondam sibi socium adiungit. 682. a.
- pelta. 5. b. & 6. a.
- πέμματα. bellaria. 199. b.
- Penelope unde sic dicta. 839. b.
- peniculus, vel Penicillus. 129. a.
- pensum. 89. a.
- Pentheus contemptor Diuum. 300. a.
- penus, secunda, tertia, & quarta declinationis. 402. a.
- Πῦ παρῆβον; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη. 102.
- peplum, siue Peplus, quid. 42. b. curruum peristroma, instratum equorum, velum Panathenæica navis significat. 43. a.
- peplus Aristotelis quidam commentarius. *ibid.* frutex. *ibid.*
- pepli origo. 43. a.
- Pepto dignus. adag. *ibid.*
- perdices supervolitantium marium afflatu concipere dicuntur. 88. b.
- peregrinatio confert ad amorem declinandum. 492. a. Democriti. 648. a.
- peregrinationis frequentis Alciati causa. xxvii.
- Pergracari. adag. 240. b.
- pergula, quid. 526. b.
- Periander quis. 787. b. bonus medicus, sed malus poeta. 607. b. cum uxore mortua concubuit. 787. b.
- Periandri Corinthii apophthegma. de regibus. 64. b. apophthegmata. 791. a. b. institutum in ignavos. 361. b.
- Pericles Sophoclem reprehendit de curioso aspectu. 192. a.
- Periclis apophthegma, de Bæotij. 869. a. de continentia. 192. a.
- Pericli concionati noctua aduolavit. 113. a.
- Periclymenus in varias formas mutabilis. 764. b.
- pericula maris quanta. 704. a. nulla detreclant amantes. 477. a.
- Perillus suo inuento interijt. 714. b. rauo inclusus penas dedit crudelitatis. 465. a.
- peritia Chirurgi unde dignoscenda. 625. a. equitandi qua ratione Principi utilis. 196. a.
- per malum velle perditur bonum posse. 528. a.
- perniciēs auaritia quanta. 388. a. regum, & delatoribus facilem aditum præbere. 93. a. unde dicta. 170. a.
- perniciēs quorundam asinorum. 48. b.
- perones quales calcei. 589. a.
- Perpenna oð temeritatem casus. 266. a.
- Per publicam viam ne ambules. adagiū. li. b.
- Persa in consilijs occulendis fidi. 75. b. seruerè animaduertuit in ingratos. 291. a.
- sub Alexandro Seneco serus facti Romanis. 885. b.
- Perfarum insigne aquila aurea. Sol, & ignis. lvii. b. mos in arcanis Regis celandis. 75. b.
- Persea arbor alia à Persico. 612. b. in Æthiopia lethalis, in Ægypto salubris. *ibid.*
- Perses primus Persicum in Ægypto creditur seuisse. 613. a.
- Persi insigne; Medusæ caput. lvi. a.
- Persica arbor sacra Isidi. 613. b.
- Persicum pomum in Perside virulentum creditur. *ibid.* a. nota eius, qui in alieno cælo fit melior. *ibid.* b.
- Persici symbolum Alciato ascribitur à Iouio. 612. b.
- pertinaces. 122. a.
- Pescennius Niger Veneris ignarus, nisi pro liberis procreandis. 192. b.
- pestum, unde. 307. a.
- pestis patria. 170. a. vocabuli usus & etymon. *ibid.*
- petasus quid, & unde dictus. 5. b. marginatus. 643. a.
- petasi & pilei differentia. 642. a.
- Petrarcha locus, de Alcone Vicecomite. 10. a.

- Petronius Arbiter correctus. 106.b.
 Petrus Bonus Ferrariensis, excellens lyrista. 62.b.
 Petrus Paulus Venturinus Veronensis, alter Fabius Pictor. 644.b.
 Petri Arctini epitaphium. 249.b. Vineae Campani miser interitus. 378.b.
 petulantia amoris per Chimaram denotata. 83.b.
 Phaethontus epitaphium. 265.b. fabula. 264.b. & 265.a. mythologia. 265.a. fore rores in arbores mutata. 265.a.
 Phago comestator strenuus. 391.b.
 phalanx agmen militare. 73.b. agmen unde nomen traxis. ibid. animal, & de eo fabula. 74.a. internodium digitorum. ibid.
 phantasia quid. 307.a. morbus. ibid.
 phantasia & phantasmatum differentia. ibid.
 Phao Lesbicus à Venere inter lactucis conditus. 342.a.
 phari, quid. 68.a.
 Pharisai, & Essai. 45.b.
 pharmacopoeius Tarnisius argentum vivum in aurum convertit Venetijs. 810.b.
 Pharos Harpocratus patria. 68.a.
 Pharsalia qua. 514.a.
 Phasis fluvius Colchorum. 346.b.
 Phasica dicta Medea. ibid.
 Phidias statuarium & pictor. 834.b.
 ΦΙΛΑΤΤΙΑ. 305.
 Φιλυττία quid. 307.a. morbus maximus. 308.a. superbi hominis. 301.b.
 Φιλυττίας qua vitia sequantur. 309.b.
 Φιλυτοι. adag. 307.a.
 Φιλυτοι imperiti. 307.b.
 Philemonis in Magum poetam clementia. 634.b.
 Philetas ad miraculum macilentus. 280.a.
 Philippiades Comicus renuit scire arcanaum Lysimachi. 74.b.
 Philippus Macedo ex insolenti moderatus. 540.a. inter fratres iudex electus, prae datorem egit. 544.a.
 Philippi Macedonis amor in quandam Thessalam. 491.a. scurra. 257.a.
 Φιλονομία, vitium solenne. 197.b.
 Philomela lingua caret. 314.b.
 Philon Iudaeus de cynomyia. 693.b.
 Philonis de Mose testimonium. 263.b.
 Philosophia Epicteti duobus verbis comprehensa. 191.b. Ethnicorum vana. 518.b. & Poësis συρρασις. 130.a.
 philosophiam pedestrem amplexari, quid sit. 35.a.
 philosophi caci vesperiliones. 283.a. φι. λαυτοι. 310.a. qualia seruantur. 431.b. veteres à Patribus correpti. 34.b.
 philosophorum cum poetis comparatio. 27.b. veterum simulatio. 45.b.
 φιλοσοφία. 817.a.b.
 Philoxenus & Gnatho gula proceres. 392.a. gulosus. 389.b. opum contemptor. 653.a.
 philtra noxia sunt. 347.a.
 Phineus Rex Odryssiae, non Arcadia. 180.a.
 Phinei fabula. ibid.
 Phlegon Solis equus, unde dictus. 265.b.
 phocorum pastor Proteus. 761.a.
 Phocionis disertum in Lysibidem oratorum. 850.a.
 Phœbus Apollo. 770.a. in caelo Sol, in terra Liber, apud inferos Apollo. ibid. unde dictus. ibidem. unde dictus Delphicus. 777.b.
 Phœbi mythologia. 770.a.
 Phœbo sacer cygnus. 769.b. & 770.a. triplex potestas ascribitur. 770.a.
 Phornti locus, de Musis palma coronatis. 199.a.
 phrenes, quid. 413.a.
 phronetici qui. ibid.
 Phryne femina pulcherrima. 446.a. ob pulchritudinem in iudicio absoluta. ibid. ut fucum mulierum detexerit. 837.b.
 Phryxi fabula. 806.b. & 807.a.
 Phyllus in amygdalum mutata. 876.b.
 pica Baccho sacra, & cur. 144.a.
 ΠΙCΚΑ. 859.
 picea arbor. 271.a. cur plerumque in monasterijs seratur. 860.a. quinta cedri species. 271.a. symbolum illius, qui sine prole perit. 860.a. succisa non succrescit. 859.b.
 picea descriptio. ibid.a.
 pictores olim rerum variarum periti. 30.a.
 pictura Chimara 81.a.b. encaustica qualis. 434.a. est muta poësis. 30.b. mirabilis in Patavino pratorio. 421.a. Nemeseos correctio. 157.a.b. Spei. 228.a.
 Picus cur in avem mutatus. 339.b. Saturni filius. 338.b.
 Pici fabula. ibid.
 Pici Mirandulani locus, in Astrologos. 435.a.
 Pierius Valerianus sphingem se Verona vidisse testatur. 799.a.
 Pierij

- Pierij Valeriani epigramma in Framarium scurrum.* 440. a. *responsio ad Gracum quoddam epigramma.* 149. b.
- PIETAS* filiorum in parentes. 828.
- Pietas Aeneas in patrem.* 829. a. *Anapij & Amphinomi fratrum in parentes.* 830. b. *Arsinoes in liberos.* 827. b. *avarus hominis qualis.* 375. b. *ciconia in parentes.* 173. a. *Cimonis Atheniensis in patrem.* 830. b. *Claudia Vestalis in patrem.* 831. a. *Delphini in filios.* 616. b. *fratrum Sicularum in parentes.* 903. a. *mira filij erga patrem Iulium Mansuetum.* 831. a. *mortuos sepeliendi.* 900. b. *Nicolai de Oddis.* xvi. a. *pelecani in pullos suos.* 827. a. *Plutonis iuuenis Pinenis in patrem.* 830. b. *virorum fundamentum.* 175. b. *unde dicta.* 173. b.
- pietatis in parenteshieroglyphicum ciconia.* 173. a. & 174. b.
- pignora carissima liberi.* 174. a. & 565. b. *Pignori conjectura de illo. In suum spueret.* 463. a. *opinio, de dracone Palladis.* 123. a. *solertia & fides.* 550. b. *testimonium de locustis anni M.D.XLII. ibid.*
- pigritia & otij signum, desiderare.* 358. a.
- Pilatus index iniquissimus manus abluens.* 177. a.
- pileati agri.* 643. b. *coniuncta. ibid.* *Dioscuri. ibid.* a. *senes.* 643. b.
- pileus baptizatorum.* 645. a. *Doctorum.* *ibid.* *Gracorum. ibid.* *in ludis Saturna libus visitatus. ibidem.* *in militia.* 643. a. *in nummis.* 645. a. *in peregrinatione.* 643. a. *signum libertatis.* 635. a.
- pilei forma antiqua.* 642. a. *impositio.* 643. a. *usus in sacris.* 642. b.
- pileum gerebant liberti novi.* 643. a.
- pileis an veteres esset.* 642. a.
- pilula medicinales naturae. xiv. b. cur auro obducantur. ibid.* a. *cur inuenta. ibid.*
- pilularum differentia.* xiv. b.
- Pindarus ab Apolline adamat.* 604. b. *cygnus Dircaus dictus.* 770. b. *imitatione inaccessus.* 604. b. *in gremio dilecti pueri mortuus.* 605. a. *lyricorum princeps.* 604. b. *quingies à Corinna victus. ibid.*
- Pindari laus.* 604. b. *locus, de iynge.* 894. b. *pinguedo enormis Dionysij regis.* 391. a.
- pinna, quid.* 525. b.
- pinus & myrtus mortis symbola.* 851. b. *pro navi.* 858. a. *qualis arbor.* 538. b.
- Pinus in morem. adag.* 860. a.
- Pipinus quomodo Rex Francorum creatus.* 209. a.
- pirata cuiusdam responsum ad Alexandrum. ibid. b.*
- piscari anguillas, quid.* 384. d.
- piscis quid allegoricè.* 489. b.
- piscis animalia ignobilissima. lv. b. an possint cicurari.* 896. b.
- Pisces & Serpentum genus, quorum meminit Alciatus in Emblematis.* *Anguilla.* 120. & 382. *Anguis.* 9. 33. 507. & 637. *Aurata.* 712. *Cancris.* 396. *Cetus.* 568. *Chamaeleon.* 255. *Concha.* 60. *Delphinus.* 385. 615. 663. & 701. *Diplas.* 438. *Draco.* 33. 122. & 564. *Esheneis.* 116. *Lacerta.* 242. *Lunax.* 363. *Mullus.* 608. *Murana.* 817. *Ostrea.* 401. *Purlices.* 270. *Remora.* 363. *Sardæ.* 712. *Sargus.* 333. & 608. *Scorpio.* 722. *Serpens.* 568. & 768. *Stellio.* 242. *Testudo.* 832. *Vipera.* 406. 466. & 817.
- Pisces magni paruulos comedunt. adag.* 712. a.
- Pisistratus Solonis amulus.* 788. d.
- Piso & Gabinus vulturni paludati.* 674. b.
- Pisonis iniustitia.* 730. a.
- Pitheci pactum cum uxore.* 817. b.
- pitida qua.* 688. b.
- Pitho, id est, Suadela, à Gallis magna religione culta.* 752. b.
- Pittacus quis.* 787. b. *Amasidi linguam mittit.* 94. b.
- Pittaci Mitylenai apophthegmata.* 792. a. b.
- pityocampa, picearum eruca.* 859. b.
- placuit, est verbum Iuris.* 79. a.
- plagiarius Aristoteles.* xxx.
- planta boni genij habita laurus.* 884. a.
- Planta, quarum passim in Emblematis Alciatus incidit mentio.* *Amaranthus.* 581. *Apium.* 848. *Arundo.* 438. *Beta.* 375. *Carex. ibid.* *Eruca.* 321. & 340. *Farrago.* 548. *Fenum. ibid.* *Gith.* 785. *Gramen.* 151. & 233. *Lactuca.* 340. *Milium.* 548. *Moly.* 758. *Pulegium.* 91. & 785. *Rapum.* 373. *Spartum.* 393. *Spica.* 742. *Spongia.* 630.
- platanus arbor qualis.* 564. a. *unde dicta.* 565. b.
- Plato animum tum auriga, corpus cum equis comparat.* 262. b. *animum harmoniam vocat.* 62. a. *animum in duas partes diuidit.* 518. a. *de amore licentius scri-*

- lus. lvi. b. denotaphium. 574. a. gloria. 574. b. insignes, leo ense tenens. lvi. b.*
Pompeium quomodo vituperarint obrecta- 320. a.
tores. 613. b.
poma Hesperidum, undecimus Herculis la- 597. a.
bor. 613. a.
poma legere, quid. 314. b. Persica Aethiopes 597. a.
malo animo in Aegyptum miserunt. 613. a.
potius Persica quomodo in Italiam venerit. 597. a.
ibid. 613. a.
Pontici Heraculidis allegoria, de Ate & Li- 563. b.
ziz. 563. b.
Popilius Lanus Ciceronis interfector. 189. a.
Populi ingratitudo in Ciceronem suum pa- 291. b.
tronum. 291. b.
poples. 191. b.
popularis consensus stabilimentum regum. 208. b.
rebellio unde saepe. 194. a.
populari aura vescei, quid. 256. a.
populus aut humiliter servit, aut superbo do- 869. b.
minatur. 869. b. lenitate retinendus. 196. a.
P O P U L U S alba. 886.
populus alba Herculi indigena facta. 886.
b. temporis symbolum. 887. a.
populus arbor quare ita dicta. ibid.
populi alba descriptio. 886. a. folia cur bi- 887. a.
coloria. 887. a. folia post solstitium cir- 887. a.
cumaguntur. ibid.
Port. aries quid Mediolanensibus portende- 22. b.
rit. 22. b.
porcus elephanto inusitus. 534. a.
porci natura. 233. a.
Porphyrionis forma. ibid. mira natura. 237. a.
ibid. 237. a.
porphyriionum varitas unde. 238. b.
porrigere & dare dextram, quid. xlix. a.
porrigere proprium est faeminarum, arrige- 355. a.
re vivorum. 355. a.
porta coeli angusta. xv. a.
porta templi Iani ter clausa. 109. b.
Portia uxoris M. Bruti mors. 513. b.
postea quid. 93. b.
postes Romani spolijs hostium ornabant. 1vi. a.
P O T E N T I A Amoris. 447.
potentia et vis amoris quanta. 449. a. Fran- 700. b.
corum veterum suspecta Romanis et Gra- 700. b.
cis. 700. b.
potentiorum mala non inquirenda. 74. b.
potentioribus pares esse non possumus. 699. b.
P O T E N T I S S I M U S affectus amor. 441.
praecepta tria, quae studioso cuilibet obuer- 105. b.
sari debent. 230. a.
Pracidere spem. 726. a.
pracones quid, & unde dicti. 826. a.
pracoquis. 876. b.
praeox quid. 876. b.
pradicationis symbolum campana seu tin- 89. b.
zinnabulum. 89. b.
praeclio vana Angli divinatoris. 435. a.
praeincentia doctorum virorum. 570. b.
Præfatio Emblematum Alciati. I.
Præfatio Iohannis Thulij in hanc Emble- 7ii.
matum editionem. 7ii.
præfationis in Emblemata argumentum. 2. a.
præfati & ministri principum. 50. b.
premium vitiorum ignominia. 571. a.
præpes quid. 429. a.
præfagium Athanasij de cade Iuliani. 231. a.
a. victoria laurus. 885. b.
Præsentem mulge, quid fugientem insequi 296. a.
ris? adag. 296. a.
præses matrimonij Iuno. 862. b. Medicorum 862. b.
Æsculapius. 640. b. Senatus cur cecus 621. a.
esse debeat. 621. a.
præsidibus qua munera capere liceat. 620. b.
præsidium firmum imperij, benevolentia ci- 64. b.
uium. 64. b.
præsidij & salutis symbolum, anchora. 616. b.
præstigatoribus & magis obsequia demo- 707. b.
num noxia. 707. b.
præstigium amoris præstigio non pellitur 347. a.
347. a.
Prætexta toga qualis apud Romanos. 756. a.
756. a.
prætexta patricia & plebeia differentia. 177. b.
ibid. 177. b.
Prætor & index non idem. 177. b.
prætoris & ius dicentis differentia. ibidem.
ibid. 82. a.
Prætor Argorum rex. 82. a.
prandia captare, quid. 543. b.
prasinus color veris symbolum. 506. b.
Praxiteles statuarius. 140. a.
preces & denotio auari. 376. a.
376. a.
preces concipere. 50. a.
50. a.
Premenda occasio. adag. 626. a.
626. a.
primas tenere non possunt omnes. 605. b.
605. b.
Primum Argina optimos pucros alia 605. b.
adag. 605. b.

- adag. 607.b.
 Primum Mars in filijs laudatus est, adag. 253.a. & 327.b.
 ibid. 885.a.
 Princeps equalitatem tueatur. 850.b. bonus pater patrie. 636.b. equorum domitor recte comparatur. 196.a. quomodo autus sit absq. satellitio. 64.b.
 PRINCEPS subditorum incolumitatem procurans. 615.
 PRINCIPIS clementia. 632.
 Principi boni officium. 745.a. cuiusdam dictum, de Senensibus. 284.a. custodia optima, amor. 64.b. doctrina debet prodesse omnibus subditis. 110.b. vera virtus, clementia. 634.a.
 Principes ab assentatoribus perdiri. 195.
 a. ambiciosi cum Phaesthonte comparati. 267.b. fidei & fœderum violatores. 536.b. Multi & excordes. 265.b.
 Principum auarorum commentum. 631.
 b. bonorum exempla. 628.b. & 629.
 a. Christianorum rixis auctum est Turcicum imperium. 543.b. consilia occultanda. 74.b. consiliary. 626.a. est bene & male audire. 635.a. lenitudo afflicti status solarium. 636.a. ludus periculosus. 749.b. quorundam ambitiosorum misera fortuna. 266.a. quorundam rapina. 384.b.
 Principibus dare consilia, res ambigua alicui. 195.b. equitandi peritia quatenus necessaria. 196.a.
 principum omne à Deo sumendum. 555.b.
 principia optima quid præsent. 546.b.
 præsci ante usum frumenti glandibus vesciebantur. 222.a. & 853.a.
 Prius locusta Lucam bouem panet, adag. 535.a.
 Priusquam gallus iterum cecinerit. adag. 88.a.
 Προβλεπον ἱδὸς. adagium. 808.a.
 Probi opinio, de metamorphosi Progne & Philomela. 313.b.
 probores sine Promusci, quid. 535.b.
 procare, quid. 256.b.
 procacitas. 299.a.
 Procax, & Procacitas. 866.b.
 Procopij Cilicus miserimus casus. 266.a. historici locus, de cupiditate habendi. 295.b.
 Procul spueri signum eminentia. 463.b.
 Proculus una nocte decem captivas virginis stuprauit. 324.a.
 Prodere fidem. 277.b.
 Prodigij. 253.a. & 327.b.
 Prodigiū ante mortem Caesaris. 885.a.
 Proditores patrie. 247.b.
 Proditorum fraudes. ibid.a.
 Professor apud Auenionenses Alciatus. xxvi.
 Προγασσος qui. 390.b.
 Progne cur garrula vocetur. 314.a. & Philomela Metamorphosis. 313.a.b. Ilyn filium trucidauit. 826.a.
 Prolyta qui sine apud Iurucōsultos. 878.a.
 Promachus vini certamine victor coronam meruit. 147.a.
 Pro matula habere, quid. 692.b.
 Προμάνδεις μετά τα πρόγυατα. adag. 429.a.
 Prometheus Caucaſo alligatus. 430.a. fœminam, scelestum genus, inuenisse putatur. 427.b. quæ ratione fuerit à Caucaſo liberatus. 429.a. quæ ratione hominem efflaxerit. 429.b. Rhetoricam communicauit mortalibus. 427.b. unde dicatur. 429.a.
 Prometheus post res confectas, adagium. ibid.
 Promethei ad Caucaſum alligati querimonia. 428.b. fabula. 427.a. historia. 428.a. mythologia. 427.a. vultus, tormenta mala conscientia. 430.a.
 properare & Festinare ut differant. 876.b.
 properata minus solida. 878.b.
 Propertij locus, de nauigijs. 704.b.
 Propheta nullus acceptus in patria. 614.a.
 propinandi mos unde ductus. 43.b.
 propinare quid proprie. ibid. in alterius sanitatem, mos prauus. 43.b.
 Proprietates & cognatio Veneris & vini. 137.a. occulta quæ. 714.b.
 propter, pro Propè. 539.a.
 Προσέλναι cur dicti Arcades. 588.b. & 589.a.
 Πρόσω ἡ ἐπίσω. adagium. 109.a. & 891.b.
 Prosperi Columna symbolum, rami duo complicari. lix.a.
 Proteruitas hominum in vitijs notandis. 407.b.
 Proteus quis. 761.a. aer, interpreti Arati, ibidem. b. Busrus tyrannus, Valerio Probo. 763.b. cupiditas animi humani, Clementi Alexandrino. 762.b. diuinator, Ixetzi. 763.b. homo inconfians, Basilio, ibidem. a. informis materia, Heraclidi. 762.b. in varias formas Q99 muta-

mutabilis. 764. a. *magus*, quibusdam.
 763. b. *materia prima* Heraclidi. 761.
 b. *nauta*, Luciano. 763. b. *orator*, alyis.
ibid. a. *pastor phocarum*. 761. a. *Philo-*
sophus, Tzerxi. 763. b. *quid significet phy-*
sicè. 761. b. *saltator*, Luciano. 763. b. *sa-*
pientia occultator, Iamblichus. *ibidem*.
 a. *sophista*, Platoni. *ibid.* *vates*, plerisq;
ibidem. b. *veritatis symbolum*. 766. a.
vir artium peritus, Diodora Siculo.
 761. a.
Protei etymon. 765. b.
Proteo mutabilior. adag. 763. b.
Pronerbia, qua in toto opere undique ob-
 uia sunt. *Abderica meus*. 67. b. *Acan-*
thia cicada. 777. b. *A carceribus ad*
metam. li. b. *Ad Cynofarges*. 601. a.
Ad finem ubi peruenieris, ne retrouer-
 tare. li. a. *Ad fractam canis*. 777. b.
Ad nuces redire. 2. b. *Adorato cir-*
cumactus. lv. a. *Adoraturi sedent*.
ibid. *Adraestia Nemesis*. 162. b. *Ad-*
uersus Solem ne loquitur. lii. b. *Aduer-*
sus Solem ne meipso. *ibid.* *Aegrototo*
dū anima est, spes est. 219. b. *Aethiops*
non albescit. 274. a. *Aethiopem deal-*
bare. *ibid.* *A fabis abstineto*. lb. *A*
fronre & à tergo. 109. a. & 891. b. *A*
gallo candido abstineas. liii. b. *Atacis*
rius. 732. a. *Αἰς Σαυρία*. 606. a. *A*
lauda in nido latet gramen. 153. b. *Al-*
cedonia sunt apud forum. 749. a. *Ale-*
lupotum catulos. 254. b. *Aliquid ma-*
li propter vicinum malum. 181. a. &
 700. b. *Aller leut freund*, iedermans
Geck 101. a. *ἀλλοτρεπόμενοι*. 397. b.
Alter launs. 109. b. *Alterum pedem*
in cymba Charonris habere. 660. a. *A*
ma tanquam osurus, oderis tanquam
amaturus. 98. b. *Anchora domus*.
 616. b. *Anchoram sacram soluere*. *ibi*
dem. *Anchoris duabus fultus*. 617. a.
Anguilla in strigmento. 121. a. *An-*
guillas captare. 383. a. *Anima sicca*
sapientissima. 138. a. *Annosam arbo-*
rem transplantare. 853. a. *Ante bar-*
bam doces senes. 876. a. *Ante myste-*
ria discedere. 49. a. *Antequam incipias*
consulto. 116. a. *ἀντιπελαργεῖν*. 173.
 a. *Apio opus est*. 850. a. *A piscibus*
abstineto. lv. b. *Aquam bibens nihil bo-*
ni paries. 134. b. *Aquila in nubibus*.
 604. a. *Aquila nō captat muscas*. 693.
 a. *Arbore deiecta quinis colligit li-*

gna. 656. a. *Arbustum vium non alie-*
duos erithacos. 400. a. *Archilochia e-*
dicta. 248. b. *Archilochum calcare*.
ibid. *Archilochum terere*. *ibid.* *Ar-*
chilochi patria. 248. b. *Aries nutrica-*
tionis mercedem perfoluit. 290. a. *Ar-*
ctum annulum ne gestato. xlix. a. *A-*
sinus portans mysteria. 49. a. *A sinus*
stramina mauult quam aurum. 375. a.
Affidua stilla saxum canat. 425. b. *A-*
theniensium inconsulta temeritas. 113.
 b. *Audi Chelidonem*. 421. a. *Aues*
queris. 293. b. *Auree compedes*. 377.
 b. & 378. a. *Auris Batana*. 607. b.
Aurum habet Tolosanum. 545. b. *Aur-*
regem, aut satuum nasci oportere. 267.
 b. *Barti Silphion*. 381. b. *Beccesele-*
nus. 589. a. *Bellerophontis literas*. 82.
 b. *Beta insipidior*. 375. a. *Bibe quā*
que aut tres, aut ne quater. 146. a. *Bis*
dat qui citò dat. 689. b. *Bœotica au-*
ris. 781. b. *Boni viri lacrymabiles*.
 241. b. & 647. b. *Κακὴ βελὴ τῶ βέλ-*
λεῖσθαι κακίστη. 720. b. *Calceos mu-*
tare. 588. a. *Callipedes*. 367. a. *Ca-*
nina victitans cynocephalum oppugnas.
 750. b. *Canis festinans cæcos parit*
catulos. 877. a. *Canis seniens in la-*
pidem. 729. a. *Cantus coccygis*. 277.
 a. *Capere crines*. 526. a. *Capragla-*
dium. 723. b. *Capta Scythia*. 606.
 a. *Caput vacuum cerebro*. 806. b.
Cauda tenes anguillam. 121. a. *Cas-*
soticus nodus. 508. a. *Ceram auri-*
bus obdis. 495. b. *Cerninus vir*. 252.
 b. *Chamæleonte mutabilior*. 256. a.
Charybdim fugiens incidi in Scyllam.
 302. b. *Chœnici ne insideas*. xlviii.
 b. & 361. a. *Chironium vulnus*. 624.
 a. *Chordæ vice*. 777. b. *χρησά πέλ-*
δου. 377. b. *Cibum in matellam ne*
immittas. li. a. 354. a. & 361. a. *Ci-*
cadam ala corripuisti. 693. a. *Cica-*
da vocalior. 748. b. & 777. b. *Cica-*
dis pleni. 587. b. *Clamoris lauro ar-*
deute. 882. a. *Clauam extorquere*
Herculi. 271. b. *Clauum clauo pelle-*
re. 463. b. *Colubrum in sinu fouere*.
 290. a. *Columnas rumpere*. 407. a.
Communis Mercurius. 271. b. & 427.
 b. *Concordia fuleantur opes etiam*
exigua. 208. b. *Contorquet piger fu-*
niculum. 394. a. *Copiacornu*. 509. b.
Cor ne edito. xlix. b. & 318. a. *Cor-*

aux scorpium. 723. b. Cornicum ocu-
 los configere. 208. a. Cornicibus vna
 cor. *ibidem*. Coronam ne carpito. liii.
 a. Cornus serpentem. 723. a. b. Cor-
 tum delusit hiantem. 674. a. Crater
 litium. 43. b. Cuculus. 276. a. Cu-
 minisector. 375. a. Cum larvis iusta.
 21. 655. b. & 729. a. Cum sis nanus, ce-
 de. 272. b. Cursu lampada trado. 427.
 a. Cyclops excecatus. 721. b. Cy-
 clops donum. 720. a. Cygnea can-
 tio. 771. b. *κύκνειον ἄσμα. ibidem*.
 Cyparissi fructus. 850. a. Daulia cor-
 niz. 314. a. b. Decipula murem ce-
 pit. 403. a. De curru delapsus. 262. b.
 Delphini in terravis. 702. a. Δελφί-
 νος ἐν χερσὶ βία. 702. a. Deum se-
 quere. 54. a. Difficilia quæ pulchra.
 150. a. 566. b. & 759. b. Dodonæum
 æs. 89. b. δρυὸς πεσόντος πᾶς ἀνὴρ ἐυ-
 λέετε. 656. a. Dulce & amarum. 467.
 b. & 872. a. Duobus pariter euntibus.
 217. a. Duos insequens lepotes neu-
 trum capit. 295. b. δύσκολα τὰ κα-
 λὰ. 150. a. *ἔχει καὶ ἡ νύκτα σπλῆνα ,
 ἔχει καὶ μύρμηκας χέλος. 711. a.* Epi-
 scythizare. 146. a. & 424. b. Equum
 habet Scianum. 545. b. Ergini cani.
 876. b. Et musca splenem habet, &
 formica bilem. 711. a. Exitij nulla ra-
 tio. 262. b. Expedit habere plura co-
 gnomina. 54. a. Facem bibat, qui vi-
 num bibit. 468. a. Festina lentè. 116. a.
 b. 364. a. 569. b. 615. b. & 876. b. Fidu-
 cia pecunias amisi. 92. b. Figulus figu-
 lo inuidet. 610. b. Finem vitæ specta.
 670. b. & 788. a. Folio ficulno angui-
 lā. 121. a. b. Γαλῆν ἔχεις. 545. a. Gi-
 gantis fraterculus. 38. a. Glaucus co-
 mesa herba habitat in mari. 155. b.
 Γλαυκὴ ἵππατο. 113. a. Γοργὼν βλέπειν.
 665. a. Græca fides. 240. b. Græces
 lapidem deglutientes. 104. a. Habenas
 ignarus non tractet. 267. b. Harmo-
 dii canelena. 78. b. Hedera post Anthi-
 steria. 868. b. Hedera lascivior. 866. b.
 εἰς ἀνὴρ, ὁδὸς ἀνὴρ. 218. b. *ἐπὶ θεῶν.*
 54. a. Herculei labores. 595. a. Her-
 cules aduersus duos. *ibidem*. *εὐρύκλειον.* 53.
 b. Herniosi in campum. 276. a. He-
 roum filii noxæ. 824. a. Heretomolia
 causa. 697. a. *εὐεπομολίος δὲ τῶν. ibid.*
 Hirsutinem sub eodem tectro ne habeas.
 lii. b. 315. a. & 748. b. *ὁ ἐρμῆς ἐπιτετα-*

λῆλυθεν. 54. a. Homo homini lupus.
 84. a. Hostium munera non munera.
 706. a. Humi serpere. 604. a. Hy-
 dram secas. 595. a. Iapeto antiquior.
 477. b. Ignem gladio ne fodito. xlix.
 a. Inanis conatus. 695. a. Inanis im-
 petus. 531. a. In annulo Dei figuram
 non gestato. liii. a. In apes irruisti.
 468. a. Incidit in Scyllam, qui vult
 vitare Charybdim. 303. b. Incus ma-
 xima non metuit strepitus. 222. a. In
 oleribus piper. 94. a. Inter Orei can-
 eros adhærere. 121. b. In tuum ip-
 sius sinum inspuet. 463. b. In via ne se-
 ces ligna. lii. b. Ira omnium tardissi-
 me senescit. 562. a. Irritare crabro-
 nes. 249. b. Iugulare mortuos. 655.
 b. Iyngem habet. 345. b. Iynge tra-
 hor. 344. b. Iynges. 345. b. Labyrin-
 thus. 406. b. Latinum verbum. 535.
 a. Larus hians. 390. a. b. Larus in
 paludibus. *ibidem*. b. Larus parturit.
ibid. Leo chordula vincit. 377. b.
 Lerna malorum. 595. a. Lippo oculo
 similis. 610. a. Lolio victitant. 282. b.
 Longæ regum manus. 631. a. Lotum
 gustauit. 485. a. Lupus pilum mutat,
 non animum. 290. a. Lusciniæ deest
 cantio. 314. a. Lutum sanguine mace-
 ratum. 607. b. Lydio more. 467. b.
 Lydus cauponatur. *ibid.* Lydus in me-
 ridie. *ibid.* Lydus ostium clausit. 467.
 b. Lydorum carica. *ibid.* Malæ con-
 iugari. 845. b. Malum consilium con-
 sultori pessimum. 720. b. Malo acce-
 pro stultus sapit. 163. a. & 230. b. Ma-
 lorum meminisse. 578. a. Malis feri-
 re. 814. a. b. Mandrabuli in morem
 res succedit. 234. b. & 607. b. Manus
 manū fricat. 682. a. Manū habere sub
 pallio. 358. b. Manu ignarus, men-
 te præsens. 802. b. Maritimi mores.
 703. a. Matris ut capra 277. b. Me-
 garicæ sphinges. 803. b. Mercuria-
 le. 53. b. Mercurius bifrons. *ibidem*.
 Mercurius superuenit. 54. a. Mer-
 curio dextro. 53. b. Mercurum in-
 star. 712. b. Mors optima rapit de-
 terrima relinquit. 663. b. Mortuo
 leoni & lepores insulant. 655. b.
 Mortuis non coniciendum. *ibidem*.
 Mortuos rursus occidere. *ibid.* Mu-
 lieris podex. 394. b. & 395. b. Mulie-
 rem ornat silentium. 855. a. Mul-

tā manus reddunt onus leuius. 482.
 a. Multa bellinania. 531. a. Mul-
 ta inter calicem supremaque labra. 559.
 b. Multa inter os & offam. *ibidem*.
 Multorum festorum Iouis glandes co-
 medit. 853. a. Munerum corrupte-
 la. 509. a. Mus albus. 349. a. b. Mus
 picem gustans. 403. b. Muscas depel-
 lere. 693. a. Mustelam habes. 545.
 a. Mutabilior Metra Erisichthonis.
 764. b. Myrtili clypens. 685. a.
 Nec sibi, nec alijs vilis. 358. b. Ne
 cuius dexteram inieceris. xlix. a. & 93.
 a. Ne degustaris ex ijs, quibusest ni-
 gra cauda. xlvii. b. Ne libes Dijs ex
 vitibus non amputatis. liv. b. Ne ma-
 lorum memineris. 577. b. Neoptole-
 mi vindicta. 465. b. Nemo cantat so-
 brius. 149. a. Nemini fidas, nisi cum
 quo prius modium salis absumpseris.
 92. a. Ne patris quidem nomen dice-
 re possit. 601. b. Ne quare mollia,
 ne tibi dura contingant. 468. a. Ne-
 que mel, neq; apes. *ibid.* & 759. a. Ne
 quid nimis. 118. a. & 787. b. Nero-
 nis quinquennium. 607. b. Ne sacri-
 ficato sine farina. liv. b. Nestora se-
 necta. 140. b. Niobes mala. 297. b.
 Noctua volauit. 113. a. b. Noctua
 Lauriotica. *ibidem*. Noctuas Athe-
 nas. *ibid.* a. Non absq; Theseo. 682. a.
 Non est Dithyrambus, si bibat aquam.
 134. b. Nosce teipsum. 524. b. 787.
 a. & 800. a. Nosce tempus. 528. b.
 Nucibus indulgere. 2. b. Nunc tuum
 ferrum in igne est. 24. a. Nunquam
 a nucibus recedere. 2. b. Obtrudere
 palpum. 195. a. Ocimum serere. 250.
 a. Oeni funiculum torquet. 394. a.
 Oculis magis habenda fides quam au-
 ribus. 93. b. Odi puerulos praecoci
 sapientia. 876. a. Officere luminibus.
 181. a. *ὀλέσθαι ἐδὲς λόγος*. 262. b.
 Oleum & operam perdere. 132. a. O-
 leum ferre in auriculam. liii. b. Olla
 amicitia. 253. a. Olla vestigium in ci-
 nere confunde. lii. a. Omnibus anteuert-
 enda vitæ cura. 654. a. *ὅσος ἄγων μν-
 σήσται*. 149. a. Oscē loqui. 382. b. Os
 inextrane. 262. b. Ouium mores. 809. a.
 Palmam ferre. 199. a. Panem ne fran-
 gito. liv. a. Panicus casus. 531. a. Pau-
 peti ne parentes quidem amici. 521. a.
 Pax redimenda. 653. b. Pellenæ tui-

ca. 763. b. *πυλὸν αἶματι συμπεφύ-
 μενον*. 607. b. Pepto dignus. 43. a.
 Pergracati. 240. b. Per publicā viam
 ne ambules. li. b. *φίλαυτοι*. 307. a.
 Pinus in morem. 860. a. Pisces magni
 paruulos comedunt. 712. a. Praesen-
 tem mulge, quid fugientem insequeris?
 296. a. Premenda occasio. 526. a. Pri-
 mum Argina optimos pueros alit. 607.
 b. Primum Mars in filius laudatus. *ibi-
 dem*. Prius locusta Lucam bouem par-
 riet. 535. a. Priusquam gallus iterum
 cecinerit. 88. a. *προβάτων ἡδός*. 808. a.
 Prometheus post res confectas. 429. a.
προμνηδεὺς μετὰ τὰ πρῶματα. 429.
 a. *πρὸς ὃν ὁπίσω*. 109. a. & 891. b.
 Proteo mutabilior. 763. b. Psecas, aut
 ros. 407. a. Pudor in oculis. 840. a.
 Pulchre fallit vulpem. 246. b. Py-
 gmaeo breuior. 271. b. Pygmaeorum
 acrothinia colosso adaptare. *ibidem*.
 Polypi. 897. a. Quæ ceciderant ne
 colligito. liii. b. Quæ feto contor-
 gunt, sed magnifica. 566. a. Quæ
 vncis sunt vnguibus non nutrienda.
 lii. a. Qui è nucē nucleum esse vult,
 frangat nucem. 759. a. Quo trans-
 gressus? 103. a. & 104. b. Quot ca-
 pita, tot sensus. 506. a. Reddidit Har-
 pocratem. 68. b. Relinquere nuces.
 2. b. Rhamnusia Nemesis. 235. b.
 Risus Sardonius. 788. b. Salem ap-
 ponito. liv. a. Salem & mensam ne
 praeterito. *ibidem*. Sapiens non eget.
 595. b. Sardi venales. 788. b. Sate-
 taginum perniciēs. 398. a. Scarabæus
 aquilam quærit. 619. a. & 710. a. Scor-
 pion pro perca. 723. a. Scorpion sub
 omni lapide. *ibidem*. Sedens colum-
 ba. 246. b. Sellam oleo ne absterferis.
 liii. a. Senem vel nolentem vinum sal-
 tare compellit. 140. b. Sera in fundo
 parsimonia. 8. b. Sernatori tertius.
 li. b. Simonidis cantilena. 689. a. *Σι-
 μονίδα μέλην*. *ibidem*. Si vultur es,
 cadauer expecta. 674. b. Spes alunt
 xules. 229. a. Spes seruat afflictos.
ibidem. *σπένδεις βραδέως*. 117. b.
 Sphingis ænigmata dissoluit. 802. b.
 Sponde, noxa præsto est. 789. a. Stragula
 ne transilias. xlviii. a. Stragula
 semper circumuoluta habeto. lii. a.
 Sub tunica & sinu. 358. b. Superis
 impari numero, inferis pari sacrifican-
 dum.

dum, lib. Surdo oppedere. 696. b.
 Surgens è lecto vestigium corporis
 confundito. lv. a. Sultine & abstine.
 191. a. Sulum cuique pulchrum. 307.
 a. Suo ipsius laqueo captus. 723. b.
 τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ. 759. b.
 Talatia induere. 526. a. Tantali la-
 pis. 371. a. Tantali pœna. *ibidem*.
 Tantali talenta. *ibid.* Temeraria ma-
 la. 465. b. Temporis punctum. 525.
 b. Tennis spes. 400. a. Terræ filius.
 38. a. & 587. a. τῆς μητέρος ὡς αἰε.
 277. b. Thymbra visitans. 94. a.
 Thrasylulo Dionysium similem esse
 diciis. 577. b. τὸ ἐν λαχαίοις πέ-
 πει. 94. a. Tollenti onus auxilia-
 re, deponenti nequaquam. lii. a. τῷ
 Δρίῳ τὴν ἐγκλήν. 121. a. τρικέφα-
 λος ἑρμῆς. 33. b. Triceps Mercurius.
ibidem. Tuo tegladio iugulo. 541.
 b. Turdus ipse sibi malum cacat.
 439. b. Turdo furdior. 439. b. Tu-
 rum silentij præmium. 69. b. & 71.
 a. Vbi mel, ibi fel. 783. b. Vbi quis
 dolet, *ibidem* & manum habet. 610. a.
 Vbi vber, ibi tuber. 783. b. Vento
 viuere. 256. b. Ver hyemem sequi-
 tur. 422. b. Vertumno inconstantior.
 764. b. Vespertilio. 283. a. Vinum
 caret clauo. 151. b. Vinum senem e-
 tiam volentem saltare facit. *ibidem*.
 Vlulas Athenas. 113. b. Vna domus
 non alit duos canes. 400. a. Vna hi-
 rundo non facit ver. 421. a. Vngu-
 um criniumque præsegmina vana non
 inspergenda. lii. a. Vnica scutica
 impellit omnes. 443. a. Vnus homo
 nullus homo. 682. a. Vnus cum
 adfit, vestigium quæris. 729. a. VVer
 schmiert der fahrt. 178. b.
 PRVDENS magis quam loquax.
 112.
 prudentis cum moro analogia. 880. b. est,
 praterita nosse, futuris verò providere.
 108. b.
 PRVDENTES.
 prudentes curis macerantur. 430. a. pau-
 ciloqui. 69. a.
 PRVDENTES vino abstinent. 135.
 prudentia ciuili apud Romanos. 110. b.
 in Casaribus Christianis. 111. a.
 Prudentia hieroglyphicum grus cum lapil-
 lo depictus. 103. b.

Pruina vnde dicta. 205. b.
 Psalterium, instrumentum musicum.
 774. b.
 Psammerichus primus mensis vinum adhi-
 buit. 147. a.
 Psecas aut ros. adag. 407. a.
 Psecas quid. *ibid.*
 Pseudochristiani. 45. b.
 Pseudosophi. *ibid.*
 Psittacus loquacior sit si vinum bibit.
 133. a.
 Ptolomaus Euergetes cur φόνον dictus.
 390. a. Philadelphus à Theocrito lauda-
 tus. 371. b.
 Ptolemai dicti omnes reges Ægypti.
 715. b.
 Publicij nummus. 769. a.
 publica non turbanda. lii. b.
 Publicus morbus mortalitas. 888. a.
 P. Mauius seuerus pudicitia vindex.
 127. a.
 pudendagra, lues Venerea. 844. b.
 PVDICITIA. 236.
 pudicitia priscarum matronarum. 238. b.
 propria virtus mulierum. 841. b. Sparta
 norum. 238. a. b.
 pudicitia insignia. 236.
 pudicitiam osculo delibari, creditum vete-
 ribus. 127. a.
 pudor est fœminis nuptiarum præmia non
 habere. 827. b.
 Pudor in oculis. adag. 840. a.
 pudoris hieroglyphicum vestis purpurea. 42.
 a. statua ex nummis. 838. b.
 pudori insidias parant poeta turpiloqui.
 494. b.
 puella patrimonij aliena depastrix καλα-
 ματα μάντις dicta. 551. a. qua dicitur.
 813. a.
 puella saepe tumulto conduntur, quæ thalamo
 erant addicenda. 661. a.
 puellas custodiendi difficultas. 125. a.
 puer uno ictu lapidis triginta fecit viduas.
 88. a.
 pueri quibus lusuibus delectentur. 2. b. vir-
 gas adurunt, quibus plexi sunt. 729. b.
 pueritij nostri sæculi mores. 408. a. b.
 Pulchrè fallit vulpem. adag. 246. b.
 pulchritudo res diuina. 446. b. triplex tri-
 bus sensibus percepta. *ibid.*
 pulchritudinis commendatio. *ibid.* varia
 variorum appellationes. 445. b.
 pulegium & eius vires. 93. b. vinelentis
 contrarium. *ibid.*
 Pule.

- pulegi facultates. 787.b.
 pulle vestes cur in funeribus adhibeantur. 500.b.
 pullus color qualis. ibid. macroris signum. ibid. a.
 pupus & Pupa, pro puero & puella. 876.b.
 pura vestis, qua. 502.a.
 pura manus. 178.a.
 purpura honoris signum. 58.a. in signe imperatorum. ibid. b. ornatus regum. 42.a. pro magistratu. ibid. b.
 purpura inuentio. 58.b.
 purpureus color quid significet. 502.a.
 pusio. 442.b.
 putare. 314.b.
 Pygmaeo breuior. adag. 271.b.
 pygmai qui. & unde dicti. ibid.
 Pygmaeorum acrothimia colosso adaptare. adag. ibid.
 Pygmaeorum contra Herculem expeditio. 271.a.
 Pylius senex Nestor. 140.b.
 Pyramides in tumulis collocata. 573.a.
 Pyros equus Solis unde dictus. 265.b.
 Pyrrhus ab Antigono lusori imperito comparatus. 295.b. Aquila dictus. 189.a.
 Pyrrhi Anglerbermai epitaphium. 513.a. Epirota clementia. 634.b. habendi cupiditas. 295.b.
 Pythagoricum silentium. 70.b.
 Pythagoras. 104.a. gallos albos suos fratres germanos salutabat. liv. a. primus veterum philosophorum inuenit. 104.a. quem verum suum auditoribus commendauit. 103.a. Sanius. 361.a. sobrius. 95.b.
 Pythagora apophthegma, de sobrietate. ibid. de usu Veneris. l.b. aurea carmina. 103.a. laus. xlvii.b. symbola pro oraculis habita. 361.a.
 Pyxus Pandora fallax. 707.b. quale vasculum. 874.a.
- Q
- Q V A Dij vocant, eundem. 52.
 Quadrans. 146.a.
 quadratum saxum cur termino conueniens. 670.a.
 Quae ceciderunt, ne colligito. adag. liii.b.
 Quae homini suo ex animalibus admiscuerit Prometheus. 429.b.
 Quae serò contingunt, sed magnifica. adag. 566.a.
 Q V A E supra nos, nihil ad nos. 426.
- Quae vncis sunt vnguibus non nutrienda. adag. lii.a.
 Qualitas quercus arboris. 222.a. virtus. 460.b.
 Quantum astronomi, metiuntur, tantum astrologi mentuntur. 437.b. debeamus parentibus. 174.b. prae in inspectio sui. 107.a.
 Quaxilla Petroniana libido. 324.b.
 Quatre terram pedibus quid. 471.a.
 Quatuor abeunt irremocabili transitu. 128.a. ad punitionem mali parata. 159.b.
 anni temporum symbola. 410.a.b. elementa eisdem Deorum nominibus intellecta. 27.a. in conuiujs requirit Bacchylides. 134.a.
 Q V E R C U S. 852.
 Quercus hieroglyphicum fortitudinis & firmitatis. 222.a. inter felices arbores prima. ibid. Ioui sacra. 221.b. & 853.a. salutis symbolum. 852.b.
 quercus descriptio. ibid. a.
 Querela Augusti, de filiabus & uxore. 821.a. Iudaorum, de Herode. 389.b. Mammea Imperatoris, de adulatorum turba. 197.a. Martialis, de cerdone ditato. 51.b. puella, de inhumano patre. 842.a. 50 ueri Cornelij super morte Ciceronis. 169.a.b. Theocriti, de Gratijs suis in dosatis remissis. 689.a.
 querela maritorum de uxoribus. 821.a. via de fortuna varietate. 508.b.
 Q V I alta contemplantur, cadere. 438.
 Qui à patria sua male tractati fuerint. 703.a. dat iniurias, nihil dat. 691.b. Deo charissimus, idem et beatissimus. 32.a. fugit molam, fugit farinam. 362.a. monet, quasi adiuvat. 728.a.
 Qui è nucce nucleum esse vult, frangat nucem. adag. 759.a.
 qui dicantur à Deo rapi. 32.b. non possunt ingredi per angustā cali portam. xv. a.b.
 Quidam male ab aulicis tractatus, facit. 713.b.
 quid cogitandum uiuenti. 671.a. ex floribus descendum. 222.b. per leonem Egyptij designabant. 89.b. per Prometheum Caucaaso alligatum intelligatur. 430.a.
 Quinque spectanda in symbolis inueniendis. lxi.a.
 quinquennium Neronis laudabile. 365.b. studiosis Iuris praestitutum. 878.a.
 quinta Luna nasci inauspicatum habent. 38.b.
- Qu.

Qu. Antistius uxorem repudiavit, & cur.
126.b.

Quintilianus sua scripta de Rhetorica cor-
rexit. xxxiii.

Quisquis pro Quibus. 49.b.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.
630.

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.
465.b.

Quomodo à turpi amore cauendum sit. 335.
a. b. aliquis se ipso melior euadat.
106.b.

Quod transgressus? adag. 103.a. & 104.b.

Quot capita tot sensus. adagium. xxx. &
506.a.

Quotidie morimur. 662.a.

R.

R Abula quis. 404.a.

Rabula forenses. 305.a. & maledici
coniurys cerant. 893. a. sunt vultures
rogati. 544.b.

Rabularum forensium mores. 404.b. varia
agnomina. ibid.

Radix desperationis ignorantia. 514.b.

Ramum lauri ferebant manu triumphan-
tes. 885.a.

Rana Mecenatis symbolum. lvii.b.

Rapacitatis hieroglyphicum miluus. 555.a.

Rapi à Deo qui dicantur. 32.b.

Rapina. 304. b. quorundam principum.
384.b.

Raptus. 304.b. & rapina discrimen. ibid.

Rapto & fraude vincentes. 555.b.

Ratio docendi apud Aegyptios triplex. xlv.
b. imaginum apud veteres. lx.a. legis

Talionis. 464.a. manumittendi triplex.
644. a. b. moysi colligendi apud Chi-

neses, & in regno Peru. 350.b. submo-

nenda ignorantia. 902.b.

Rana vox qualis. 404.a.

Rebellio unde oritur. 194.a.

Receptatores scartorum & ganeorum.
253.a.

Reciprocare. 256.b.

Reddidit Harpocratem, adag. 68.b.

Redemptionis humana modus. 645.b.

Regina animum aquila, & Iouis ales. 30.a.

Regnum est male audire cum bene feceris.
635.a. nomen Romanis inuisum. 42.b.

Regni hieroglyphicum sceptrum. 208.a.

Regna & Amor non patiuntur socium. 400.
b. magna, magna latrocinia. 209.a.

Religio falsa qua. 41. a. falsa meretrici
comparata. 42.a. sepulchrorum & mo-
numentorum. 575. b. sine sapientia su-
persitio est. 39.a. sola homines à belluis
differentes facit. ibid. vera, cum virgi-
ne confertur. 42. a.

Relinquere nuces. adag. 2. b.

remedium aduersus senectutem, vinum.
133.b. efficax contra amorem labor &
exercitatio. 347.a.b. gloriofulorum, scu-
ticam aspicere. 443.b. lepidum pro ocu-
lis Accy Sinceri. 319.a. peccati mora est
deliberatio. 119.a.b. & 881.a.b.

remedia ex serpente varia. 640.b.

R E M E D I A in arduo, mala in prono es-
se. 650.

remora. 895. a. hieroglyphicum tarditatis
& impedimenti. 117. a. & 364.b. qua-
lis piscis. 116. a. tarditatis symbolum.

117.a. vis. 363.b.

reprehensio Astrologorum. 440.b.

requisita ad perfectam eloquentiam. 760.b.

res bonis auspicijs inchoanda. 862.a. ma-
gni laboris, suadere principi quod oportet.
196.b.

Rei gerenda facultatem omittere, dementia
est. 528.a.

rem turpem turpia verba decent. 35.b.

Res aduersa statim accedunt, tarde rece-
dunt. 563.a.

Rerum omnium vicissitudo & interitus.
666.a.b. & 889.b. quorundam occultae
proprietates. 715.a.

responsum argutum adolescentis ad quen-
dam senem. 878.b. cordatum Simoni-

dis, de Deo. 431.a. Erasmi ad Carnaia-
lum. 672.a.

R E S P U B L I C A liberata. 641.

respublica nauis comparata. 225.a.b.

respublica cum lyra comparatio. 61.a.

reuerentia debetur thalamo. lv.a.

R E V E R E N T I A M in matrimonio re-
quiri. 817.

rex apum caret aculeo. 633.a. iustus qui
populi consensu regit. 209.a. olim opu-
pa. 314.b.

regis arcana qui sciunt, debent imitari ar-
maria. 75. a. manus. 899.b. optimi ty-
pus. 110. b. prudentis hieroglyphicum ser-
pens caudam mordicis tenens. 11.a.

reges Aegyptij metu denegata sepultura coer-
cebantur. 575.a. Aegyptij omnes Ptole-
mai diffi. 715.b. Iudaeorum oleo inuncti,
cur. 136.b.

- Regum Anglia insignia. lit. b. Gallorum antiqua insignia.* ibid.
Rhamnusia Nemesis. adag. 235.b.
Rhamnusia seu Nemesis scelerum vindex. 158.a. unde sic dicta. 231.b. & 232.a.
Rhea quid mythologicè. 27.a.
Rhea cum Marte concubitus. 14.a.
Rheginenses cicada cur muta. 775.a.
Rhemnius Palamon M. Varronis amulus. 610.b.
Rhemnii Palamonis arrogantia. 310.a.
Rhodij cuiusdam apophthegma, de spe. 230.a.
Rhetium oppidum & promonterium Troiadis. 582.b.
Rifus Chami qualis. 471.b. *Democriti.* 647.a. *Sara qualis.* 471.b. *Stultorum qualis. ibid. triplex.* 471.a.
Rifus Sardonius. adag. 788.b.
Rifus causa qua ratione sit Splen. 648.b.
Rifui statuam erexit Lycurgus. 419.b.
Ritus Macedonum in nuptiis. 864.b. *nuptiales apud veteres.* 840.a. 862.b. 863.a.b. & 864.a.b. *sumenda toga virilis.* 756.b. *triumphi.* 167.b. & 168.a. *veterum, quibus nouas nuptias sui officij comonebant.* 836.b.
Riuoaltus olim maxima inter insulas aestuarias. 552.a.
rixæ & contentiones à studiosis aliena esse debent. 749.b. *nulla acerbiores quam inter vicines.* 700.b.
Robertus VVidius Professor Parisiensis. Glareani auditor. 194.b.
Roberti Stephani symbolum. 121.a.
Roma caput orbis terrarum. 486.a. *communis patria. ibidem. mater omnium dignitatum. ibidem. non nisi suis armis vinci potuit.* 211.b. *per lepuseulum capta.* 531.b. *terra Martia.* 211.b. *unde dicta.* 69.a. *Vrbs aeterna.* 485.b. & 486.a. *Vrbs dicta per excellentiam.* 485.b.
Roma Vrbs duo nomina. 69.a.
Romana annona. 745.a.
Romana vrbs elogia. 485.b.
Romana mulieres quo habitu in luctu vsee. 501.a.
Romanus nummus vetus. 486.a. *sedendo vincit.* 622.a.
Romani Germani suos mores permiserunt. 111.a. *manus continebant à bonis prescriptorum tempore belli civilis.* 629.b. *omnes actiones à felici omine & nomi-*
ne auspiciabatur. 547.a. *spolijs hostium postes ornabant.* 161.a.
Romanorum bellorum brevis catalogus. 741.a. *nobiles in calcen cur Lunulas habebant.* 587.b. *prudentia in victos populos.* 110.b. & 111.a. *studium in stendendis indicibus.* 621.b.
Romulus sobrius. 137.b.
Rondeletius triremem à remora aliquando inhibitam se vidisse testatur. 364.a.
rosa cur rubeat & pungat. 448.b. *Veneri dicata.* ibid.
rosa color & odor à stella Venere profectus creditur. ibid. cum Cupidine collario. 448.a.
Roscius in cunis à serpente circumplicatus. 11.b.
rosens color astatu indicium. 506.b.
rostrum. 233.a.
ruber color qualis. 503.b.
rubeus color pudorem signat. 257.a.
ruboris nota. 503.b.
rufus color qualis. ibid.
rumorem populi ut à se auerteris Alcibiades. 347.b.
Russi demonem meridianum metuent. 765.a.
Rutilia tumultus Roma. 817.a.

S.

- S. littera cur tricliniorum foribus superponi solita.* 69.a.
Sabina Augusta Hadriani nummus. 838.b.
Sabini sacram tropideæ presigunt. 57.b.
sacculo foeneratorum similis conscientia. 107.a.
Sacerdotis vestis in sacris cur purpurea. 42.b.
sacerdos Aegyptij idem & reg. s. 147.b. *honore afficiendi.* 50.b. *Romani cur capre & capra abstinerent.* 335.a.
sacrum carmen precatonis. 547.a.
Sacra an fierent piscibus. 15.b. *Gratijs primus fecit Eteocles.* 688.a. *niphalia in honorem Iunonis.* 95.b. *nuptialia quo ritu fiebant.* 862.b. *quomodo Fidei fieri solita.* 58.a.
Sacramorus Vicecomes receptor dissolutorum hominum. 254.a.
Sagina carnis nostra quos fructus pariat. 703.b.
sagittatus color unde. 505.a.
sagit-

- Sagittarius*, signum Zodiaci, est Chiron. 624.a.
Sagmen, *Sagmina*, seu *verbera*. 156.a.b.
Sal ad libidinē incitat. 323. a. ante alios cibos appositus apud antiquos. liv. b. diuinis rebus maximē conueniens. *ibid.* pro amicitia. liv. a. pro acrimonia, iustitia, sapientia. *ibid.* a. b.
Salem apponito. adag. liv. a.
Salem & mentem non preterito. adagium. *ibid.*
sale cur abstinere *Ægyptij*. 323. a.
Salamandra *Francisci* I. regis *Gallia* quid significauerit. lviii. a.
salax à *sale* dicitur. 323. a.
SALIX. 855.
salix cur dicta *frugis* perda. 855. a. b. semen amittit. *ibidem*. a. unde sic dicta. 856. a.
salicis descriptio. 855. a.
Sallustius emendatus. 116. a.
Sallustij locus, de *Scylla*. 303. a.
Salomonis sententia, de meretricibus. 335. b.
salpuga formica genus. 788. b.
saluginosa vicinia qua. 182. b.
salum, mare. 684. b.
SALVS publica. 637.
salus in SS. *Cruce* *Christi*. 639. b. publica à SS. *Cruce*. 640. a.
salutis symbolum *laurus*. 883. b. *quercus*. 852. b. *serpens*. 639. a.
sambuca, instrumentum musicum. 775. a.
Samsonis anigma. 738. b.
Samus insula, *Pythagora* patria. 104. a.
Sanctius abstemius. 134. b. temerē à *Minoe* reprehensus. 856. b.
sanna quid. 110. a.
Sanna *arij* epigramma, de pietate *Ænea*. 819. a. b. in *Cesarem* *Borgiam*. 236. b.
sanniones qui. 110. a. & 894. a.
sapiens an amaturus sit. 456. a. dītescere potest si velit. 510. a.
Sapiens non eget. adag. 595. b.
Sapientes cur silentes, aut saltem pauciloquos finxerit *Homerus*. 69. a. *Gracia* septem eorumq; apophthegmata. 786. a. & seqq. pauciloqui. 115. a. temperatissimi. 95. a. b.
SAPIENTIA humana stulticia est apud Deum. 33.
sapor γυνώτισμος, qualis. 872. a.
Sapor Rex à crabronibus & ciclicibus pulsus. 711. b.
Saporis regis ad *Constantium Imperatorem* persuasio. 653. b.
Sappho amans excusabilis. 455. b.
sarda, & *Sardina* piscis. 712. a.
Sardinia pestilens regio, & quare. 788. b.
Sardi venales. adag. *ibid.*
Sardonis herba. *ibid.*
sargus amatores incautos significat. 335. a. qualis piscis. *ibid.*
sargi amor in capras. 334. a. natura. 609. b.
Sarpes quid. xlviii. b.
Sartagium perniciēs adag. 308. a.
Satis ipse facit, qui per alium facit. 726. a.
Saturnus filios denorans, quid mythologicē. 27. a.
Saturno cur sacrum gramen. 153. b.
Satyrice insula. 321. b.
Satyrus à D. *Antonio* visus. 322. a. & 489. b. *Alexandriam* perductus. *ibid.*
Satyr animalia perniciosissima. *ibid.* *Baccho* sacri. *ibid.* libidinosi. 323. b. unde dicti. *ibid.*
de Satyris historia prodigiosa. 321. a. b.
saxeus quid significet. 566. a.
saxum quadratum cur termino cōueniens. 670. a.
scabies *Gallica*, nouus morbus. 843. b.
seana quis *Gracis*. 253. a.
scalpere. 332. a.
Scarabæus aquilam quærit. adag. 619. a. & 710. a.
scarabæus quale animal. 710. a.
Scarabæo nigrior. adag. *ibid.*
scarabæorum species qua. *ibid.*
scatere, quid. 648. a.
sceleratus semper infelix. 891. a.
sceptrum hieroglyphicum regni. 208. a.
Schema omne simbolo constat, non vice versa. lx. a. quid, & unde dictum. 840. b.
Σχοινίους, *Italicè*, la corda. 79. a.
Scilurus *Scythia* quomodo filiis suis concordiam suaserit. 94. b. & 215. a.
Scipionis *Africani* apophthegma, de consilijs in bello. 272. a. cordata vox. 196. a. erga *Pænos* prudentia. 110. b. tumultus apud *Caeteram*. 574. b.
scita *Platonis*, de parentum cultu. 831. b.
scomma *Leonis* *Byzantij* in gibbosum. 159. b. quid, & unde dictum. 398. a.
Scorpion pro perca. adag. 723. a.
Scorpius sub omni lapide. adag. *ibid.*
Scor.

- Scorpius* & *Scorpio* unde dictus. 723.a.
scortum cur dicatur meretrix. 327.a. quid
 proprie. ibid.
scribere tacitus notus, quid sit. 6.a.
scripta Heracliti Delio natatore indigent.
 647. b. quadam sua correxit *Alciatus*.
 xxxii.
scriptores artis Chymicae. 810. b. de amore.
 483. b. maledici. 249. b. & 250. a. b.
 qui in senectute praelara opera ediderunt.
 772. a. rhapsodi *Proteum* novum quoti-
 die effingunt. 765. b.
scurra Philippi Macedonis. 257. a.
scurra descriptio. 398. a. varia nomina.
 ibid.
scutica quid, & unde dicta. 443. a.
scuticum aspicere, remedium gloriofolorum.
 ibid. b.
scutum Aiacis. 163. a. b. *Palladis.* 123. b.
Vlyssis. 616. a.
Scylla in monstrum marinum mutata. 302.
 b. meretrix. 303. a. meretricia turpis-
 dinis symbolum. 339. b. unde dicta.
 304. b.
Scylla fabula. 302. b. & 338. b. forma. 302.
 a. mythologia. 303. a.
Scylla dua, & qua. 304. a.
Scyrhus Nestoris. 423.
scyrhus Nestoris. 896. a. vas *Herculi* dica-
 rum. 424. b. unde dictus. ibid.
Scytharum mores, ex Iustino. 204. a. b.
Scytharum quid. 286. a.
*Sebastianus Portugalliae Rex cum Turca for-
 dus imprudenter init.* 700. b.
Sebastiani Gryphij symbolum. lxi. b. *Niuel
 liij* symbolum cicon. a. lxii. a.
secta quid, & unde dicta. 104. b. *Adami-
 tarum à Zisca Bohemo deleta.* 716. b. di-
 spar in matrimonio considerata. 821. b.
sedendo animus fit melior. lv. a.
Sedens columba. adag. 246. b.
sedere, nota est stabilizatus. 813. a. pro con-
 sultare. 621. b. quid habeat mysterij.
 619. b. & 620. a. quid in hieroglyphicis.
 42. a.
sedes anima cerebrum. 805. b. libidinis ie-
 cur. 479. b.
seditio Gallica. 869. b. perniciofa. 904. b.
 popularis qualis. 869. b. unde dicta.
 ibid. a.
seditioforum nota ilex. 869. a.
seignus. 3. b.
Seianus Nemesin suam passus est. 161. b.
Seleneus anis locustas deuorat. 553. b.
Sellam oleo ne absterferis. adag. lili. a.
Semele Bacchi mater. 143. b.
*semen salicis in potu sumptum sterilitatem
 inducere creditur.* 855. b.
semina virtutum à natura nobis indita.
 519. a.
*seminarium à P. Nicolao de Oddis in suo
 monasterio institutum.* xv. b.
semidei. 188. b.
semper in melius tendendum. 234. a.
 SEMPER praesto esse infortunia. 557.
Sempronius sophus cur uxorem repudiavit.
 126. b.
senator Francisci Sfortie Alciatus. xxvi.
*senatores Romani cur patres conscripti di-
 citi.* 153. a.
senatus boni insignia. 618.
senecae locus, de apibus. 633. a. b. de *Casto-
 re* & *Polluce.* 226. a. de credulitate.
 100. b. de examine suis ipsius. 106. a. de
 ira. 733. b. de pietate in parentes. 829. b.
 de vita humana. 649. a. sententia, de
 Deo Amore. 476. a.
Senecta Nestorea. adag. 140. b.
senectus eloquentior iuuentute. 753. b.
senectutis incommoda. 8. a.
senectute forma deflorescit. 331. a.
Senenses in bello Italico neutrales. 284. a.
senescentes in aula. 379. a.
senex Acherunticus quis. 660. a.
 SENEX puellam amans. 495.
*Senem vel nolentem vinum saltare com-
 pellit. adag.* 140. b.
senes amatores à Plauto irrisi. 498. b. capiti-
 lares nonnunquam etiam amant. 478. a.
 cur à Venere alieni. 498. b. cur incurui
 incedant, locus. 497. a. garruli. 70. a.
 pileati. 643. b. plerumq; auari. 374. b.
 plerumq; Zelotypi. 497. a. procul à volu-
 ptatibus corporeis esse debent. ibid. qui-
 bus lusuibus delectantur. 2. b.
senum amor error dicitur. 660. b. vehe-
 mens. 497. b.
Sententia Ciceronis anigmatica explicata.
 130. a. Iurisconsultorum de re auspican-
 da. 547. b. Nosce te ipsum, quantam
 vim habeat. 800. b. *Plinij, de Saryris.*
 322. a. *Seneca, de Deo Amore.* 476. a. &
 cratis, de forma. 805. a.
Sententia Bianctis Prienei. 793. b. & 794. a.
 b. *Chilonis Lacedamonij.* 790. a. b. &
 791. a. *Cleobuli Lindij.* 789. b. & 790.
 a. *Periandri Corinthij.* 791. a. b. *Pittac-
 i Mitylenai.* 792. a. b. *Solonis Salami-
 nij.*

- n°. 792. b. & 793. a. b. *Thaletis Milesij*. 794. b. & 795. a.
sepia an ore pariant. 14. a.
septem urbes Gracia pro Homero certarunt. 31. a.
Septentriones qua. 425. b.
sepulchra olim in montibus. 573. a.
sepulti non laceffendi. 900. a.
Sera in fundo parsimonia. adag. 8. b.
Serapidi prapossus Harpocrates aut Angelona. 68. a.
Sergius Galba reus paruos liberos in iudicium adduxit. 621. b. Orata cur hoc cognomine appellatus. 712. b.
Series catenata calamitatum. 553. a.
Sermo a serendo dictus. 781. b. & 783. b. serrens putrida mentis est iudicium. 250. a. intelligentia cibis. 354. a.
serpens Alexandi Magni symbolum. lvii. a. caudam mordicus tenens quid significet. 11. a. Epidaurius. ibid. ex tumulo Anchisis exiens. 12. a. hieroglyphicum principis & imperatoris. 10. b. in sereno latus hieroglyphicum anni. 569. b. quid Egyptijs significabat hieroglyphice. 10. b. & 11. a. salutis symbolum. 639. a. sae xens. 565. b. turpium voluptatum nota. 36. a.
serpentis caudam mordicus tenentis hieroglyphicum. 11. a.
serpentes Dialectica symbolum. 510. b. herouibus olim attributi. 12. a. in tutela Esculapij. 639. a. unde caduceo impliciti. 509. a.
serpentigena gigantes. 37. a.
serpigo Indica, morbus Gallicus. 844. b.
sera anima inuidia Socrati. 319. a.
sera cur Dijs suspensa. 54. a.
Seruatorei testius. adag. li. b.
Seruilius Vacia ocio solo natus. 359. a.
seruitus, pro seruis. 644. b.
seruitus misera, qua ab imperitia est. 808. b. splendida & amabilis vita aulicorum. 377. b.
Seruitus hieroglyphicum annulus. xlix. a.
Seruilius notatus. 180. a.
Serui allegoria, de Prometheo. 428. a. diuiso atatum. 3. a. Galba nummus. 645. a. locus, de Hercule. 757. a. opinio, de metamorphosi Prognos & Philomela. 313. a. testimonium, de Pane Deo. 411.
Sernus auspiciu ristici salde irridens. 546. a. b.
serui a regibus, reges a seruis oriuntur. 602.
a. herili cultus induti epulabantur in Saturnalibus. 540. b. manumissi albari. 502. a. nequam dum vendebantur, pileati. 643. b.
seta quid, & unde dicta. 233. b.
Seueri Imperatoris omen ex serpente. 11. b. numinus. 231. b. & 636. b.
Sextus Pompeius Neptuni filius haberi voluit. 17. a.
sextus foemineus ad dolos copositus. 603. b.
sibulus quid. 820. a.
Siconius Catulli amulus. 610. b.
Siculi, gens querula & controuersa. 404. a.
sidus. 127. a. terrestre flos. 896. b.
Sigalion, dictus Harpocrates, & cur. 68. b.
Sigeum promotorium unde dictum. 315. b.
sigillum Harpocratis in annulis. 68. b.
Sigismundus Imperator adulationis impatiens. 197. b.
signum honoris purpura 58. a. militare Romanorum. 71. a. b. musicum cur Delphinus. 387. b.
SIGNA fortium. 183.
signa ferocitatis. 269. b. libertatis adepta. 644. a. militaria Romanus olim manipuli foeni. lvi. b. morsus dipsadis. 440. a. redempta pacis. 738. a.
Silent apophthegma, de vita humana conditione. 1. a.
SILENTIVM. 65.
silentium homini etiam imperito prudentia opinionem conciliat. 67. a. in muliere probitatis argumentum. 834. b. mulierem decet. ibid. Pythagoricum. 70. b.
similis simili gaudet. 633. b.
Simonidis cantilena. adag. 689. a.
Simonidis cordatum responsum, de Deo. 431. a.
Simonidi quid sit vxor. 816. a.
Σιμωνιδε μέλη. adag. 689. a.
Simonis Colinae symbolum, Saturnus falce armatus. 121. a.
simones vocantur Delphini. 385. b.
simplicitas cuiusdam clientis. 178. b. puerilis Deo grata. 30. b.
simul, pro postquam. 290. a.
simulacrum Angeronia. 468. b. Boni Euentus. 231. a. b. Fidei Roma. 57. a. b. Fortuna. 526. a. Isidis. 46. Palladis. 833. b. Palladis cur draconem premeret. 123. a. Pudoris. 839. a. Veneris. 833. a. b.
Simultas quid, & unde dicta. 578. a.
Simus grex. 334. b.
Sincerus. 237. b.
 Sin-

- findon, quid.* 503. a.
finuosus. 12. b.
finus. 260. a.
fircu defidia. 495. a.
SIRENES. 487.
firenes quæ. 488. a. à Musis explumata,
quid significent. 491. b. & 492. a. aues
fabulosa. 489. b. discendi studium Cice-
roni. 494. b. in mare se precipitarunt.
492. b. meretrices formosa. 493. b. *quid*
significent, varia sententia. *ibid.* scorta
fuerunt. 489. a. turpes voluptates. 494.
a. unde sic dicta. 489. b.
Sirenium abutia. 492. a. *cantilena.* *ibid.* a.
b. cantus adulatorum sunt. 493. b. de-
scriptio ex Claudiano. 488. b. *metamor-*
phosis ex Ouidio. *ibid.* nomina. 491. a.
Sirenas singulus sphaerus infidere putat Plato.
493. b.
sistrum quid. 143. a. unde dictum. *ibid.*
Si vultur es, cadaver expecta. adag. 674. b.
Smicrines amastus Sophocles. 496. a.
Smindyrides Sybarita luxu diffusus. 392. a.
Smyrnæi carmen, de laboribus Hercules.
593. b.
sobrietas animi robur. 92. b. Caroli Magni.
147. a.
sobrietatis laus. 95. a. b.
SOBRIUS esto, & memineris non te-
mere credere. &c. 91.
societas cum quibus non sit ineunda. 699.
b. vix ulla tam sancta, quam non habeat
suum iudam. 63. b.
socius. 62. b.
socium qui fallit, non est bonus vir. *ibid.*
socy inter negotiatores. 62. b. *populi Roma-*
ni. *ibid.* *Vlyssis à Circe in belluas trans-*
formati. 337. a. *Vlyssis quid allegorice*
significent. 339. a.
Socrates cur Sophistas execratus. 510. a. per
canem iurabat. 813. b.
Socratis apophthegma, de adolescente. 93. a.
apophthegma de occultando igne vel sce-
lere. 358. a. b. *cum Theodora meretrice*
colloquium. 567. b. *moestitia cum sa-*
pientia iuncta. 283. b. et 309. a. b. *patien-*
tia. 192. a. *sententia de forma.* 805. a.
somnium de Platone. 772. a. b. *triamo-*
nita. 115. b.
Sodomia enormitas. 356. b.
Sol Persarum insigne. lvii. b. *pro Deo.* lii. b.
symbolum anni. xlvi. b.
Solis equi, eorumque nomina. 265. b.
solentia Alcyonis. 743. a. b. *Castoris.* 651.
- b. quorundam animalium.* 153. b.
Solo in Milano si mangia. proverb. 22. a.
Solo quis. 788. a. *Atheniensis.* 667. a. *ignam*
nam seuerè culpat. 362. b.
Solonis Salaminij apophthegma, de amiti-
tia. xlix. a. *apophthegmata.* 792. b. &
793. a. b. altus pro patria liberanda.
579. a. b. historia de Cræso, ex Herodoto.
667. b. & 668. a. laus à Cræso. 669. a.
lex de neutris in discordia civilis. 284.
a. lex σοφιστῶν. 579. a. *sapiens fa-*
ctum. 516. a.
solstitium quando contingit. 136. a.
Solymanus Viennam Austria obsedit anno
MDXXIX. 220. b.
somnium Socratis de Platone. 772. a. b.
somnia quæ observanda, quæ non. 884. a.
varia pro humorum redundantia. *ibid.*
b. varia pro varia hominum conditio-
ne. *ibid.* *vigilantium spes.* 231. b.
Somnus Mortis frater. 662. b. *tranquillus*
post sui recognitionem. 106. a.
sonipes. 195. a.
sophista qui dicantur. 595. b.
sophistarum nomen. 309. b.
Sophocles quis. 496. a. *amator senex.* *ibid.*
ex insperato gaudio obiit. *ibid.* *noua Si-*
ren nominatus. 493. b. *paderastia no-*
tatus. 497. a. *senex desipere creditus*
est. 496. a.
Sophoclis apophthegma, de usu Veneris.
497. a.
sordes, pro auaritia. 177. b.
sordidi qui dicantur. 178. a.
Sorores Phæthontis in arbores mutata.
265. a.
sors fauet viris cordatis. 685. b.
Sparta cur non cincta mœnibus. 64. b.
Spartani cuiusdam apophthegma, de vxo-
re pusilla. 395. b.
Spartani cur Musis ante bella sacrificabāt.
570. b.
Spartanorum pudicitia. 238. a. b.
Spartum. 394. b.
species ebrietas. 145. b. *undecim honorū*
statuit Aristoteles. 575. a.
spectare sidera, quid. 229. a.
spicula nocturna quibus potissimum appa-
reant. 717. b.
Speculum anathema Veneris. 331. b. *Vene-*
ri dicabatur à meretricibus emeritis.
ibid.
speculi utilitas. 787. a.
spes cum Nemeſe. 236. a. *cur viridi veste*
indu-

- induta. 229. b. Dea. 228. a. etiam in moribundis. 230. a. in aduersis ample- xanda. 227. b. quietis, laborem miti- gat. 889. a. vigilantium somnia. 231. b.
- S**pes proxima. 224.
- Spes seruat affictos. adag. 229. a.
- Spei commoda. 219. b. effecta. 232. b. hie- roglyphicum lux. 227. a. pictura. 228. a.
- Spei cur cornix adiuncta. 231. a.
- Spes alunt exules. adag. 229. a.
- Spes & spes ad eas. adag. 117. b.
- Sphinx Amasis regu sepulchrum. 802. b. a- nimal ex simiarum genere. 798. b. Au- gusti sigillum. 802. b. est ipsa ignoran- tia. 801. a. hieroglyphicum meretricis. 332. b. ignorantia symbolum. 797. a. in signe Polynices. lvi. a. Laij filia notha. 802. a. meretricis symbolum. 332. b. The- banorum insigne. lvii. b. typus fortune. 802. a. b. unde dicta. 799. a.
- Sphingis ænigmata dissoluit. adag. 802. b.
- Sphingis ænigma. 797. b. descriptio. ibid. a. b. forma. 796. a. b. & 797. a. b. historia. 801. b. & 802. a. mythologia. 801. b.
- Sphingem Verona se vidisse testatur Pierius. 799. a.
- Sphinges cur in liminibus templorum posi- te. xlvii. a. & 802. b.
- Spiculum. 118. a. b.
- Spiritus & litera quid. 781. a.
- Spiritus Dei nemo resistit. 784. b. non om- ni credendum. 93. a. & 99. a.
- Splen qua ratione sit risus causa. 648. b. re- ceptaculum humoris melancholici. 628. a.
- Splenis officium. 628. b.
- Splene aucto cur cetera membra deficiant. 628. a.
- Splendor virtutis in patria obscurior. 612. b.
- Sponde, noxa præsto est. adag. 789. a.
- Sponde unde dicta. 631. a.
- Spongia natura. ibid. vsus. ibid.
- Spongijs sensum tribuit Aristoteles. 631. a.
- Sponsa asses tres quomodo expendebat. 863. b. hasta celibari comebatur. ibid. a. quo ritu ad genialem thorum ducebatur. ibid. b.
- Sponsalia veteribus auspicio fiebat. 862. b.
- Sponsio noxa filia. 789. a.
- Spuere in sinum, quid. 463. a.
- Spurij qui. 601. a. plerumq; animosi. 602. b. unde sic dicti. 601. a. b.
- Squalle, & Squallor. 317. b.
- Squartapiccioli, quos vocent Itali. 378. a.
- Stabuli Augia allegoria. 596. b. purgatio, septimus Hercules labor. ibid.
- Staphylus Sirrheni filius rationem vini di- luendi docuit. 145. b.
- Stare, quid. 208. b.
- Stateram ne transilias. adag. xlviii. a.
- Statio diuitum semper tuta, non item pau- perum. 713. a.
- Statij locus, de Sphinge. 798. b. opinio de metamorphosi Progenes & Philomela. 313. b.
- Starthagen, quos vocent Germani. 332. a.
- Statua Angeronia. 468. b. Racchi. 138. Bo- ni Euentus. 231. a. Eunomi Locrensis. 775. b. Fides. 56. & 57. a. b. Fortuna. 526. a. Isidis. 46. Leana. 76. Palladis. 122. & 833. b. Palladis et Bacchi. 129. Pudoris, ex nummis. 838. a. b. & 839. a. 78. καρπὸς, Salmantica. 525. b. Vene- ris. 833. a. b. Veneris apud Sicyonios. 449. b.
- Statua fictili comparatus homo. 650. a.
- Statua Minerva olim sedentes. fiebant. 621. b.
- Status miser Germania ob hæreses. 45. b. & 46. a. b.
- Stella, quid significet. 227. a.
- Stellio impudentia symbolum. 243. a. pel- lem exutam deuorat ex inuidia. ibid.
- Stellionis descriptio. 242. a. fabula, & me- tamorphosis. 243. b.
- Stellionem vocat Venus irata suum Cupi- dinem. 243. a.
- Stellione malum medicamentum. ibid.
- Stellionatus quid sit Iureconsultis. 243. a.
- Stemma quid, & unde dictum. 12. b.
- Stemmata regum Anglia. lix. b.
- Stemmatum usus unde. lv. b. & lvi. a. b.
- Stephanus Hispanus insignis lyrista. 62. b.
- Stephani Tasseti symbolum arbor virescens. lxii. b.
- Sternere. 84. a.
- Stimuli, quibus incitabatur Alcarius ad mutandam docendi rationem. xxxi.
- Stipator, à stipe dictus. 252. b.
- Stipendium Alciati. xxvi.
- Stipendia præceptoribus in Iure assignata. 525. b.
- Stola, quid. 502. a.
- Stolo, quid. 860. a.
- Stolones quid Aristoteli. 904. a.
- Stragula & Stragule. 205. b. quid. 505. a.
- Stragula semper circumuoluta habet. adag. lvi. a.

- Stratagema Antiochi in Galatas.* 533.a.
b. Magarensium contra Antipatrum.
 534.a. *Panos.* 529.b.
Stratocles & Dromoclidis aurea messis.
 178.b.
Stratonici citharœdi responsum ad Peole-
maum regem. 63.a. *scommia in Caunios*
populos. 628.a.
frena unde dicta. 233.b.
frenarum mos unde. *ibid.*
STRENVORVM immortale nomen.
 581.
stridere, quid. 777.b.
studiosi cuiusdam ignavi historia. 456.b.
studiosi saepe deterrentur laborum difficulta-
te. 201.b.
studiosus Iuris quinquennium praestitutum.
 878.a.
studium principum quale olim. lvi.b. *Ro-*
manorum in flectendis iudiciis. 621.b.
studia nusquam non opportuna. 685.a.
studijs varijs occupari an consultum. 367.b.
studia sua multi precipitant. 877.b.
stulticia semper incipit viuere. 234.b.
stultissimum suas compedes etiam aureas
amare. 127.b.
stultum ac periculosum cuius fidere, mise-
rum nemini fidere. 99.a.
Stultus se taceverit, sapiens habebitur.
 67. a.
Stulti hominis symbolum vitis non putata.
 liv.b.
Stupidi hieroglyphicum, lapis. 299.a.
Stymphalides aues propter incuruos ungues
avaritiam referunt. 596.a.
Stymphalidum avium forma. *ibid.* *histo-*
ria. *ibid.*
Styx fluuius inferorum, unde dicta. 558.b.
 & 723.a.
Suada, seu Suadela qua, 688. b. & *Gratia*
cur ipsam arx culta, 129. b. *religiose à*
Gallis culta. 752. b.
suasores bellorum. 726. b.
suauitas canendi cur tributa cicadis.
 778. a.
subite imagines qua. 591. b.
Subiugare. 171. a.
sub ingum mittere, quid. *ibid.*
sublimitatis symbolum terminus. 672. b.
SVBMOVENDAM ignorantiam. 796.
substantiare. 110. a.
Sub tunica & sinu. *adag.* 358. b.
succedanea hostia qua. 732. b.
sucula. 20. a.
- Suagillatio ebrietas à puero facta.* 148. a.
Sulpirij severitas in uxorem. 836. a.
sumere cornua, quid. 142. b.
summum bonum ubi. 39. a.
SUPERBIA. 296.
superbia causa ignorantia. 801. b.
superbia descriptio. 300. b. *detestatio.* *ibid.*
origo. 301. b.
superbi hominis viua idea. *ibid.* a.
superbiendum non est ob prosperos succes-
sus. 539. b.
Superis impari numero, inferis pati sacri-
ficandum. *adag.* li. b.
superstitio, de herba S. Ioannis dicta. 156.
b. de lauri folijs. 905. b.
supplicium est ingluviens. 97. b.
supplicium differre graue habetur. 720. a.
ignis statuit in Sodomitis Latus. 355. b.
Surdo oppedere. *adag.* 696. b.
Surgens è lecto vestigium corporis confun-
dito. *adag.* lv. a.
Sustine & abstine. *adag.* 191. a.
Suum cuique pulchrum. *adagium.* 307. a.
 & 505. b.
suo ipsius laqueo captus. 723. b.
Σύνα μπειζεν, quid. 850. b.
Sycophantia sunt monstra hominum. 84. b.
Symbolum quid. xlv. b. *quid significet.* *ibi-*
dem. & xlvii. a. *Alciati.* 507. b. *Ando-*
cide Pythagorei. xlix. b. *Caroli Quir-*
ti. 233. a. *Dei.* xlvii. a. *Desiderij Ligna-*
minei Patavini. 508. a. *fidei, dextera.*
 59. a. *Erobeniorum.* 508. a. *Iasonis Ma-*
ni. 508. a. *inuolutum sit, breue, graue,*
adagio simile. lx. b. *vita humana, lyra.*
 64. a.
Symbole Alciati. xxxv. *cur inuenta.* xlvii.
b. debent esse apta rebus. 769. a. *Du-*
cum bellicorum. lvi. a. *Pythagora pro-*
oraculis habita. 361. a. *quatuor anni*
temporum. 420. a. b. *triplicis sunt gene-*
ris. lix. b. *typographorum.* lxi. b. & lxii.
 a. b. *veterum varia.* 155. b.
Symbolorum arx quadam. lxi. a. *farrago.*
 lvii. a. b. & *seqq.* *inuentores qui.* xlv.
 a. *origo.* *ibidem.* *scriptores & cultores.*
 xlvii. a. *tria genera.* lix. b. *utilitas.*
 lvii. a.
Symbole inuenta poluerunt Græci. xlv. a.
Σύμβολος ἱερὸν χημεία. 75. b.
Συνδυασμοί, cur veteribus appellati ho-
mines. 682. b.
Synesij locus, de ijs, qui aliquid precipitan-
ter edunt. 877. b.
 Συρ.

- Zuvraci, Dii cisleem delubris culti.* 130.a.
Syntagma de symbolis. xlv. & seqq.
Syphilis, lues Venerea. 844.b.
Syrphocenicibus quinq; rerum inventio attributa. 782.b.
- T.
- T.** littera finalis producta. 443.a. littera Hebraica salutis symbolum. lvii. b.
- Taciti locus, de Fennus.* 204.a.
tacitus notus scribere, quid. 6.a.
taciturnitas Catonis Veicensis. 115.b.
tania, quid. 480.a.
τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ. adagium. 759.b.
- Talaria, calceamenta Mercurij alata.* 526.a.
Talaria induere. adag. ibid.
talaris cur in pedibus habeant Charites. 687.a. *Gratius primus addidit Alciatus.* 689.b.
- Talionis lex.* 897.a. *leguratio.* 464.a.
talus, quid. 3.b.
- TANDEM,** tandem iustitia obtinet. 162.
tanctum, qualis color. 505.b.
Tantalida, unde dicti Graeci. 732.a.
Tantalus avarus. 370.a. *cum suo saxo.* 895.a. *garrulitatis poenas luit.* 371.a. *unde dictus.* ibid.b.
- Tantali enigma quid significet.* 372.a.
fabula. 370.a. *poenarum causa.* 370.b. & 371.a.
- Tantali lapis.* adag. 371.a.
Tantali poena. adag. ibidem.
Tantali talenta. adag. ibid.
tarditas Alceitidi obiecta. 877.a.
tarditatis symbolum, remora. 117.a. & 364.b.
- Tarquinius Superbus summa papaverum capita decutiens.* 94.b.
- Taurus animal ferox, aptum pugna.* 72.b. *animal Venereum.* 597.a. & *Laestrius verba obscena.* ibid. *genus ligatus hieroglyphicum instabilis temperantia.* 190.b. & 191.b. *mons aquilis abundans.* 104.a. & 105.a. *sanitatis integra hieroglyphicum temperantis & fortis.* 191.a.
- tauri ignisomi allegoria.* 597.a. *natura.* 191.a. *symbolum quid significet.* 190.a. *techna.* 74.a.
- S. Tecla D. Pauli discipula martyr.* 21.b.
- tegere facem accensam, quid.* 357.a.
teghen. xiv. b.
Telamon unde dictus. 165.b.
Telemachus puer a Delphinis servatus. 387.b.
Tellus à Solone beatissimus indicatus. 668.a.
telum quid. 118.a. *hieroglyphicum velocitatis.* 117.a. & 118.a.
tela Amoris aurea sunt. 660.a. *Mortis frastra spei attribuntur.* 229.b. *Mortis offesa sunt.* 660.a.
Temeraria mala. adag. 465.b.
temerarij & imbecillis hieroglyphicum versperilio. 284.a.
- TEMERITAS.** 261.
temeritas Bellerophontis. 82. b. *Flaminij Reipub. exitiosa.* 267.b.
temeritatis definitio. 380.b.
temerum cur dictum vinum. 132.b.
temperantis instabilis hieroglyphicum tanrus genu ligatus. 190.b. & 191.b.
temperantis & fortis hieroglyphicum tanrus sanitatis integra. 191.a.
templum Aesculapij. 639.a. *Ammonis pater perrimum, & ubi.* 13.a. *Boni Euentus.* 231.b. *Iani.* 109.b. *Veneri vulgari à Solone adificatum.* 459.b.
tempus luctus veterum. 96.a. *Nicei colloquij.* 224.a. *omnia reuelat.* 166.a.
temporis annui hieroglyphicum passer. 565.b. *inictura graue damnum.* 7.b. *symbolum populus alba.* 887.a.
Temporis punctum. adag. 525.b.
tempora nostra facile ad arma prosiliunt. 741.a. *quando maximè periculosa.* 749.a.
temporum vices à sapientia diuina. 422.b.
temporibus anni atates hominum comparata. ibid.a.
- Tenuis spes.* adag. 400.a.
ter clausa porta templi Iani. 109.b.
Tereus in vrpupam muratus. 313.a. *Rex Thracia.* 454.b.
Terei fabula. 312.b.
tergeminus. 214.b.
tergemini Horatij & Curiatij. ibid.
- TERMINVS.** 667.
Terminus quid. 669.b. *aternitati cedit.* 671.a. *Capitolij.* 669.b. *cur quadratus pingatur.* 670.a. *Erasmi in digito annulari.* 672.a. *mors.* 671.a. *Saturni saxum.* 669.b. *symbolum sublimitatis.* 672.b.
termini pertinacia. 670.a.
Terræ filius. adag. 38.a. & 537.a.
- ferratus

- Terram pedibus quatere, quid. 471. a.
 terribiles post mortem. 716. b.
 Terroris, ira, dominatus symbolum leo. 17. b. & 269. a.
 terrores & tumultus Panici. 530. a.
 Terullianus leuiter correctus. 589. a.
 Tis $\mu\eta\tau\epsilon\pi\omicron\varsigma$ $\acute{\omega}\varsigma$ $\alpha\lambda\epsilon$. adag. 277. b.
 Tesseræ quid. 3. a. bellica. xlv. a. C. Iulij
 Casari, Venus genitrix. ibid. C. Marij,
 Iar Deus. ibid. L. Sylla, Apollo Delphicus.
 ibid.
 Tesserarum & talorum lusus diuersi. 3. b.
 testamentum speculum est morum, non
 semper verum Plinio. 670. b.
 testamentorum captatores vultures dicti.
 674. a. b.
 Testimonium Andrea Cratandri, de Chon-
 rado Pentingerio. 2. a. Bernardini Treba-
 rij, de Chonrado Pentingerio. ibid. b. Bo-
 nauentura Castillionai, de Albutio. 612.
 a. Eusebij, de mirabili historia Panos.
 412. a. b. Gregorij Tyroneusis, de locustis.
 549. b. Henrici Pantaleonis, de Chon-
 rado Pentingerio. 2. a. Laurentij Pigno-
 rij, de locustis anni MDXLI. 550. b.
 Philonis Iudæi, de Mose. 263. b. Seruij, de
 Pane. 411. b.
 testis oculatus unus plures quam auriti de-
 cem. 93. a.
 testudo animal. 834. a. musicum instrumen-
 tum. 774. b. quomodo inuenta. 63. b.
 testudinis enigmata. 834. a.
 Tethys, pro mari, prima longa. 582. b.
 Tetrasichon maledictum cuiusdam anony-
 mi in Alciam. 20. a.
 Teutonum uxores pro pudore se ipsas occide-
 runt. 127. b.
 Thalassio unde Romanus inoleuerit. 863. b.
 Thales quis. 789. a. ab anicula irrisus.
 431. b. & 440. b. omnia ex aquis genera-
 ri existimauit. 220. b.
 Thales Milesij apophthegmata. 794. b. &
 795. a.
 Thalia una Gratiarum, unde dicta. 688. b.
 Thamyras arrogantia. 300. a.
 Thebana virginis capta constantia. 126. a.
 Thebani quo modo iudices effigiabant.
 619. a.
 Thebanorum insigne Sphinx. 17. b.
 Themistocles differentiam inter norhos &
 legitimos abstulit. 602. a.
 Themistocles apophthegma, de inuidia. 319.
 a. de vicino bono. 700. a. moderatus ani-
 mus. 629. b.
- Theoclus vates Aristomenis socius, eiusque
 interitus. 187. b.
 Theocritus à Nicolao de Oddis in linguam
 italicam conuersus. 542. b.
 Theocriti Etyllion, de Amore mellilega.
 470. b. locus, de spe. 229. b.
 Theodoretus quos vocet $\chi\epsilon\mu\alpha\zeta\iota\lambda\epsilon\varsigma$ $\kappa\alpha\iota$ ϵ -
 $\pi\gamma\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. 35. a.
 Theodosius hereticos suo arbitrio reliquit.
 111. b.
 Theodosij ducis cunctatio. 116. b. lex.
 98. a.
 Theodotus iustam Nemesein passus. 161. b.
 Therites Homericus loquax. 69. a.
 thesaurus maximus lingua parca. 70. b. v.
 ra integra. 182. a.
 thesauri Cræsi. 668. a.
 Thessalia cur Æmonia dicta. 707. a. regis
 Gracia. 195. a.
 Thessala cuiusdam mulieris flexamina gra-
 tia. 491. a.
 Thessali medici arrogantia. 311. b.
 Thessali ortum suum ex lapidibus repe-
 rant. 765. b. primi equos censcenderunt.
 489. a.
 Thetis cur dicatur alba pedes. 582. b. De
 mare. ibid. in varias formas mutabili.
 764. a.
 Thoma Mori epigrammata duo in astro-
 logum uxoris impudica maritum. 441.
 a. b. tetrasichon de cupido. 295. b.
 Thracum barbarus mos in conuiuijs. 149. a.
 Thrasones encurbita similes. 539. b. nota-
 ri. 293. b.
 Thrasylulus inter exules Atheniensium.
 577. a. unde sic dictus. 577. b.
 Thrasyluli historia, qui patriam tyrannide
 liberauit. 576. b. & 577. a.
 Thrasylulo Dionysium similem esse dici-
 tis. adag. 577. b.
 Thrasylus insanus. 310. b.
 Opidaxivæ Aristoxeni. 341. b.
 Thrysi tyranni historia, ex Eliano. 209. b.
 Thulij apostrophe ad S. Crucem. 201. b.
 coniectura, de epigraphe cuiusdam ima-
 ginis Patavij. 5. a. coniectura, de Glau-
 co Polybide. 155. b. coniectura de illo,
 Spuere in sinum. 463. b. coniectura, de
 porphyronum raritate. 238. b. epigram-
 ma, de pallore amantum. 875. a. epigra-
 ma, in Cæliam celebrem Comicam. 872.
 b. epigramma in Rachelem nobilem
 psaltriam. 688. a. epilogus, & prodesta-
 tio. 889. excusatio. xi. fides in hoc ope-
 re.

- va. ix. Occupatio de presenti Opere. x.
 Thuni. 882. b.
 Thymbra victitans. adag. 94. a.
 Θῦπος quid. 287. a.
 thyro & anguilla sacra etiam fiebant. 11. b.
 Tibertius Caesar. conuitia non curabat. 63. b.
 b. coronam lauream gestabat cum tonabat. 882. b. elegantia verborum studiosus. 14. b. serpentem in delicijs habuit. 11. b.
 Tiberij apophthegma de taciturnitate. 74. b. in tyrannos duos ὁρῶντες. 628. b. cautus animus. 76. b. Claudij nummus. 645. a. dictum de Caligula. 267. b. morte quantum populus Romanus latus sit. 717. a. oratio ad M. Hortalum. 362. a. studium lingue Romana. 4. a.
 tibia sunt ex buxo. 873. b.
 Ticini docet Alciatus. xxvi.
 Ticinum reuocatus Alciatus. xxvii. tertio
 redit Alciatus. ibid.
 Tigellius prodigus. 327. b.
 Tigrides cur currui Bacchi iuncta. 146. b.
 Tigrim cur sagittam vocent Armenij. 118. a.
 timiditatis symbolum columba. 188. b.
 Timon Democam adulatorem ligone percussit. 254. b.
 timore effectus. 532. b.
 Timotheus ex patria in Lesbion discessit. 614. b.
 Timycha faemina Pythagorica. 1. b.
 Tinea & forices palatii qui Constantino. 197. b.
 tintinnabulum predicationis hieroglyphicum. 89. b.
 Tiresias cecitate percussus ob conspectam Minervam. 252. a.
 Tiresia varicinium de Narcisso. 306. a.
 Tiranij fratres. unde sic dicti venti. 616. a.
 Titi Liuij imago in Pratorio apud Patavinum. cur digrum ori admoveat. 68. b.
 Titi moderatus animus. 635. a. nummus. 231. a.
 τὸ ἐν λαχάροις πέντεπτε. adag. 94. a.
 Toga picta summorum magistratuum. 756. b. pura qualis. ibidem. Romanis peculiaris. ibidem. signum pacis. 756. a. virilis Romanorum. ibidem. vitrea quid. 352. b.
 Toga Romana color. 756. b. virilis sumendaritus. ibidem. usus antiquissimus. 756. a.
 toga recta sponsa induebatur. 863. a.
 tolerantia Catenis. 697. a.
 Tollenti onus auxiliare, deponenti nequam. adag. li. a.
 tollere cachinnum. 648. a.
 tonfores cur plerumq; garruli. 316. a.
 constrina sedes otiosorum. ibid.
 Toranius patris proditor. 290. b.
 tormentum fidicularum quid. 79. a.
 Torquatus Taxus poetarum Italorum princeps. xvi. b.
 torrens. 699. a. quid allegoricè. ibid.
 toruli & Tori quid. 5. a.
 τὸ δῖον τὴν ἐγκέλην. adag. 111. a.
 Tractatus de bono Cino, à Nicolao Contarino scriptus. 580. b.
 τραγίς, quid. 325. a.
 trahit sua quemque voluptas. 482. b. & 505. b.
 Traiani Caesaris apophthegma, de fisco. 627. b. nummus. 769. a.
 trames. 55. b.
 tres atates Nestoris. 141. a. dies legitimi nuptiarum apud veteres. 862. b. illecebra ad voluptatem. 489. b. modi fœdera inuendi. 63. a. partes animæ. 16. b. partes Rhetorice per Chimaram denotata. 83. b.
 Tria ad valetudinem necessaria. 419. b. monita Socratis. 115. b. precepta cuilibet studioso attendenda. 105. b. quorum moderamen excessisse, est ad infernum accessisse. 134. a. rupti fœderis crimina. 63. a. Salomoni difficilia visa. 263. b. speciosa in conspectu Dei. 816. b. vitia, qua Deo & Natura repugnant. 497. a.
 tria praestantur ab anima. 16. b. significat Concio. 164. b.
 Trias sacrosancta à Sabinis praefigurata. 57. b.
 τρινέφαλος ἑρμῆς. adag. 53. b.
 triceps Hercules, quid. 887. b.
 Triceps Mercurius. adag. 53. b.
 τριπόδον, pro incertitudine consilij. 55. a.
 triplex amor, apud Apuleium. 460. b. causa ignorantia. 799. a. & 801. b. genus ludorum. 558. b. lapsus humanus. 103. a. ratio docendi apud Egyptios. xlv. b. risus. 471. a.
 triphthami homines, nani. 271. b.
 τριτὸν, καoticè caput significat. 16. b.
 Triton Deus marinus, Neptuni buccinator. 569. b. in Lusitania sub I. berio visus. 569. a.

569. a. Roma à Pausania visus .
 570. a.
 Tritonus buccina qualis . 569. b. forma .
 568. a. b. & 569. a.
 Tritones cur in templorum ianuis ponantur .
 569. a. qui sint . 570. a.
 Tritonia , vel Tritogenia cur dicta Pallas .
 16. a. b. & 123. b.
 trinitum . 54. a.
 triumphans habitus . 168. a.
 triumphantes coronabantur lauro . 885. a.
 triumphus Iulij Caesaris . 736. a.
 triumphus & victoria signum laurus . 884. b. titus . 167. b. & 168. a.
 τριζεν , stridere , vespertilionum vox . 280. b.
 Troiani nimia credulitate proditi . 99. a.
 trophaum quid , & unde dictum . 535. b.
 Trophæi descriptio , ex Virgilio & Iuvenale .
 ibid.
 trophæa prima ex olea constituta . ibid.
 Tros pater Ganymedus . 29. a.
 truculentia Valentiniani . 635. b.
 truo qualis avis . 404. a.
 tuba fama perennis nota . 569. b.
 Tubicen in bello captus , ut se excusavit .
 725. a. b.
 Tullia crudelitas in mortuum patrem .
 291. b.
 Tumultibus bellicis agitur Alcibiades .
 xxxij.
 Tumulus , quid . 54. b. Agesilai . 184. b.
 Aiacus . 162. Aiacis ubi . 240. a. Archi-
 lochi . 248. Aristomenis . 183. aui A-
 selepij in monte Libya . 573. a. Hectoris ,
 ex quodam poeta . 573. a. iudicis incor-
 rupti . 176. Laidis . 329. Platonis . 184.
 a. Rutilia . 817. a. Scipionis Africanus a-
 pud Caeteram . 574. b.
 T v m v l v s . Ioannis Galeazij Vicecomi-
 tis . 572.
 T v m v l v s . meretricis . 329.
 Tunetum , qua ciuitas . 882. b.
 Tuo te gladio iugulo . adag . 541. b.
 turba Martia , pro Romanis . 211. b.
 turdus avis . 439. a. piscis . ibid. b.
 Turdus ipse sibi malum cecat , adagium .
 ibid.
 Turdo sordior . adag . 439. b.
 turma quid , & unde dicta . 530. b.
 Turnus legem talionis expertus . 464. b. pul-
 cher . 446. b.
 Turni insignia à Virgilio descripta .
 lvi. a.
 turpe est cum inerti congredi . 694. a.
- turpis amor senilis . 496. b.
 Turpitudinis prepostera Dea Cotys . 330. b.
 Tutum silentij premium , adagium . 69. b.
 & 71. a.
 Tydeus strenuus bellator . 217. b.
 tympanum cur Baccho adiunctum . 145. b.
 Indorum quale , ibid . instrumentum lu-
 xuria . ibid. a. b.
 Tyndarus μελάπεπλος . 42. b.
 typographorum nonnullorum symbola . lxi.
 b. & lxii. a. b.
 typus amici veri . 684. b. diuitum est Patre-
 clus in armis falsis . 674. b. regis opti-
 mi . 110. b.
 Tyrannus est , qui inuitis dominatur .
 209. a.
 Tyranni θυμολοποι tandem exitium inueni-
 runt . 731. b.
 Tyrchaus ludimagister ad Spartanos ab A-
 theniensibus missus . 185. a.
 Tzetzi opinio , de metamorphosi Progne-
 Philomela . 313. b. opinionones , cur Cerepe
 bifermis dictus sit . 364. b.
- V.
 V Adum , pro mari . 387. b.
 V aser , quis . 38. b.
 Valentinianus ira percitus animam exha-
 lauit . 733. b.
 Valentiniani nimia auaritia . 629. b. ni-
 culentia . 635. b.
 Valentis nimia credulitas . 100. b.
 Valerius Flaccus à vita perdit ad bonum
 frugem redijt . 464. a. Soranus cur orat-
 sus . 89. a.
 Valerij Flacci locus , de terrore Paniceo .
 531. a.
 vanitas astrologorum . 434. b.
 Varietas quadam vitiorum Chimæra .
 84. a.
 Varro leuiter correctus . 313. b.
 Varronis opinio , de metamorphosi Progne-
 & Philomela . ibid.
 vasa pulchrè elaborata cur fregerit Cur-
 Rex . 281. b.
 Vaticinium Calchantis , de excidio Tro-
 ia . 565. a. Tiresia , de Narcisso . 306. a.
 Vaticinij nota , laurus . 882. b.
 Vbi mel , ibi fel . adag . 783. b.
 Vbi quis dolere , ibidem & manum habet .
 adag . 610. a.
 Vbi vber , ibi tuber . adag . 785. b.
 Vedij Pollionis sententia . 819. b.
 V l l .

- VII post mortem formidolosi . 714.
 Vel pro etiam, & nam . 735.b.
 vellus aureum quid historicè . 809.b.
 Velleru aurei varia nomina . 807.b.
 velocitas Ates quid significet . 562.a.
 Velocitatis symbolum, telum . 117. a. &
 118.a.
 Velum virginum, pudoris armatura .
 839.b.
 venatores Actæones . 254. a. otiosi. ibidem.
 b. quomodo à canibus discerpantur .
 254.a.
 vendere oculata die. quid . 92.b.
 venefica Romana sua fraude perierunt .
 724.a.
 veneficorum immanitas . 318.a.
 venenum nullum praesentius erronea opi-
 nione . 44.a.
 Veneta factio . 503.a.
 Venetiarum virginum mos in publicum pro-
 deundi . 126.b.
 Veneti florum studiosi . 583. a. nobiles toga-
 ti . 738.b.
 Venetia pacis studiosa . 746.b.
 Venetiarum laus ab admirandis . 747. a.
 ab excellentia. ibid. à maiestate. 746.
 b. origo . 552.a.
 venter pinguis non gignit sensum tenuem .
 95.b.
 ventus textilis, & Nebula linca, quid .
 352.b.
 Vento vivere. adag. 256.b.
 Venus amica risus . 471. a. cur Adoni-
 dem lactura folijs occultauerit . 341.
 a. b. cur Amori iuncta . 467.b. cur na-
 ta salo fingatur . 323. a. Cypria, &
 cur sic dicta . 341. b. & 455.a. & Mer-
 curius cur in eadem ara positi . 129. b.
 hirco insidens quid . 323. a. & 833. a.
 magnum priscis numen . 833. b. Phi-
 dia, testudinem premens . 833. a. tessa-
 ra C. Iulij Caesaris . xlv. a. vinculo si-
 gnificatur . 334. b. unde dicta à pōdi-
 ti . 456. b. unde dicta Cytherea . ibid.
 vocabulum polysemum . 834. b. vulga-
 ris & caelestis . 459.a.b.
 Veneris caelestis templum ubi . 459. b.
 currus à cygnis tractus . 770. b. de-
 lubrum in monte Libano . 894. a. &
 vini proprietates & cognatio . 137. a.
 simulacrum . 833. a. b. statua apud Si-
 cyonios . 449. b. vulgaris templum ubi .
 459.b.
 Veneri cur iuncta Gratia . 688.b. pomum
 dicatum . 814. a. rosa dicata . 448. b.
 Speculum dicare, est meretricum emeri-
 tarum . 331. b. vulgari statui templum
 Solon . 459.b.
 Venerem caelestem qui coluerunt, ibidem.
 retardant palumbes comesti . 825.b.
 Venerelientius abutentes per salicem signi-
 ficati . 856.b.
 Veneres duae, & totidem Cupidines . 460.a.
 Ver hymem sequitur. adag. 422.b.
 veris signum cista florum . 420. b. cuculus .
 277.a. hirundo . 420.b.
 verba alata . 70.a. inflammant ad amo-
 rem . 491.a.
 verbena, quae & sagmina, cur sacra .
 156.a.b.
 verbena usus & virtus . ibid.
 verbosi valde, & unà sapientes non repe-
 riuntur . 67.b.
 verecundia maximum amicitia ornamen-
 tum . 58.a.
 verecundia symbolum, color purpureus .
 504.a.
 verendus . 49.a.
 Vergilia quae . 425.a.
 Veritas ab aulis principum exulat . 196.
 b. amittitur nimium altercando . 749.
 b. Chymia . 810. a. cur nuda . 59. a.
 Dea quomodo pingebatur. ibidem. for-
 tissima . 453. a. mater Fidei . 57.b. nu-
 da. ibid. premitur, non opprimitur . 166.
 a. tacendo discitur, loquendo predica-
 tur . 70.a.
 veritatis symbolum Proteus . 766. a. vis .
 166.a.
 vermes opum qui Anaxilao . 197.b.
 Verres receptator flagitiosorum . 253.b.
 vertigo in sacris peragendis . 17.a.
 Vertumnus in varias formas mutabilis .
 764.b.
 Vertumno inconstantior. adag. ibid.
 veruex . 20.a.
 versipelles, qui . 122. b. versipitiliones dicun-
 tur . 283.b.
 Versus Ciceronis à multis reprehensus .
 755. b. Martiani Capella emendatus .
 14.b.
 versus Alciati à Biturigibus ad Italos di-
 scedentis . 19. b. Macaronici de fraude
 meretricia . 335.b.
 versuti qui . 282.b.
 vesci aura, quid . 256.b.
 vespa pro apibus ab Alciato posita nata, & en-
 sionis . 633. b. quae, & quare sic dicta .
 R I I 2 249.

- Et.* 249. b. *symbolum obrectatorum.*
ibid.
Vespasianus Demetrium Cynicum appel-
lauit canem. 696. a.
Vespasiani astus & auaritia. 630. a. b. &
Titi filij clemens animus. 635. a. num-
mus. 615. a. *symbolum delphin ancho-*
ra alligatus. lvi. b.
VESPERTILIO. 279. & 281.
Vespertilio. adag. 283. a.
Vespertilio hieroglyphicum imbecillis &
temerarij. 284. a. *unde nomen ducat.*
 282. a.
vespertilionis natura carmine explicata.
ibid. varia acceptiones. 281. a. b. &
 282. a.
Vestales virgines albata. 501. b.
vestigia persequi. 159. a.
vestigijs insistere. *ibid.*
vestis à Deianira Herculi missa, noxia.
 707. b. *à Medea nona nupta Iasonis*
missa fallax. ibidem. candida signum
laticia. 501. b. *Coa qualis.* 352. b.
coccinea qua. 503. b. *purpurea pudor-*
is nota. 42. a. *purpurea puritatis symbo-*
lum. 58. b. *Sacerdotis in sacris cur pur-*
purea. 42. b.
vestes pulla cur in funeribus adhibita.
 500. b. *quando alba, quando pulla in lu-*
ctu adhibita. 501. b.
vestium sericarum abusus. 352. a. b.
vestibus albis cur usa famina Romana in
luctu. 501. a. *rubris cur in bello vteren-*
tur Lacones. 503. b.
Vetores an calceis vsi. 589. a. *an pileis*
vs. 642. a. *corneis poculis uteban-*
tur. 142. a. *Galli qui dicantur.* 20.
 b. *Galli sapientia Græce periti.* 752.
 a. *multi vino abstinnerunt.* 147. b.
quid per osini symbolum intellexerint.
 47. b. *quid per laurum intelligebant.*
 867. a. *quid per lyram intellexerint.*
 61. b.
Vetorum cura pro pupillis. 98. b. *deli-*
rium de fortuna virtuti dominante.
 515. a. *dicta sensum mysticum conti-*
nentia. 795. b. *industria.* 254. a. b.
Vetronius Turinus fumo necatus ob fumū
venditum. 465. a.
verustas Alchymie. 809. b.
Via lactea unde orta. 601. b. *quam*
Deus ostendit, tenenda. 55. b. *tuta*
ubique amantibus. 477. a. *virtutis*
non est adeo aspera, ut putatur. 518.
 b. *vita humane cursum significat.*
 liv. b.
Viatores cur lapides ad statuas Mercurij
cumularent. 53. b. *homines in hac*
vita. 54. b.
Vicecomites familia. 574. a.
Vices temporum à diuina sapientia.
 422. b.
vicini boni summa commoditas. 699. b.
Vicinum bonum habere quanti refert.
 182. b.
vicissitudo & interitus rerum omnium.
 666. a. b. & 889. b. *temporum.* 421. b.
Victores in agene Capitolino quercu co-
ronati. 854. a. *Nemese inuocabant.*
 232. a.
Victoria Christi in Cruce. 645. b. *princi-*
pum Germanorum de Turcis. 220. b.
Victoria nota laurus. 882. a. *signum*
palma. 777. b. *comes arrogantia.*
 171. b.
Victoriam Alexandro Seuero portendit lau-
rus. 885. b.
victus ratio temperata quid conferat.
 342. b.
vidandum, quem commendes. 99. b.
videre, verbum est ἐμπαρὶνδν. 13. a.
Vienna urbs Austria à Solymano obfessa.
 220. b.
Vigilantia duplex, animi & corporis.
 86. a.
VIGILANTIA & custodia. 85.
vigilantia corporis symbolum, gallus. 86.
 a. *interioris symbolum campana. ibi-*
dem. hieroglyphicum caput leoninum.
 86. b.
Vil geschrey vnd vvenig vvoll. prouerb.
German. 22. b.
Villius Annalis à filio proditus. 290. b.
vindex scelerum Nemesis. 158. a.
Vindicta nemo magis gaudet quam fami-
na. 244. a.
Vinum acuit ingenium. 133. a. *aqua*
temperandum. 144. b. *balbutiem in-*
ducit. 145. b. *cur in Deorum care-*
monijs adhibuitum. 147. b. *cur olim*
mulieribus prohibitum. 133. b. &
 137. b. *equus poetarum.* 134. b. &
adolescencia duplex incendium volu-
ptatis. 138. a. *facit disertos.* 133. a.
fomes ingenij & virtutis. ibidem. i-
gni vim aqualem habet. 143. a. *in-*
sanire facit. 140. b. *lac Veneris.* 138.
 b. *laticiam & dolorem dat.* 145. a.
 Mare.

- Maronium ab Vlyffe Polyphemo propinatum. 719. a. merori medetur. 133. b. opinionum vanitate mentem op-plet. 137. b. quatenus a Platone laudatum. 133. a. quibus olim interdictum. 137. b. & 142. b. remedium aduersus senectutem. 133. b. senem etiam no-lentem saltare facit. 151. b. unde di-ctum. 133. b. 137. b. & 124. a. b. ut mi-scendum. 146. a.
- Vinum caret clauo. adag. 151. b.
- Vini diluendi rationem docuit Staphy-lius Sirrbenifilius. 145. b. incommoda. 139. b. laus versus Italico. 134. b. mo-derati & immoderati effectus. 142. a. varij effectus. 145. a. vsus. 133. a.
- Vinofacundiam & inuentionem tribuit Plutarchus. ibid.
- vinum non attingebant matronæ Romanae. 137. b. primus mensis adhibuit Psamme-richus. 147. a.
- VINO prudentiam augeri. 129.
- vinu qui abstinnerint. 147. b. quomodo v-tendum. 146. a.
- violaceus color quis. 505. b.
- violatores parentum. 174. b.
- vipera unde dicta. 819. a.
- Vipera cum murana congressus. 818. b. de-scriptio. ibid. a. maris & facina con-sideratio. ibidem. partus & fetus qualis. 819. a.
- Vir bonus an ullibi inueniatur. 579.
- b. eloquens quantum possit. 757. b.
- greges. aries. 332. a. mulierem tenet. mulier a viro tenetur. 840. b. pro mem-bro virili. 813. b. vocabulum polysemu. ibid. a.
- virius cuiusdam pij dictum. 666. b. pruden-tis symbolum moris. 879. b.
- Virum bonum non decet rebus prosperis mo-res mutare. 487. b.
- Viri animo insignes qui dicantur. 570.
- a. boni faciles ad misericordiam. 241.
- b. boni lacrymabiles. ibidem. excel-lentes nullo in honore quamdiu vixe-runt. habitus. 166. b. frugi plerumque afflicti. 824. b. graues in testimonijs auctorum adducendis saepe memoria labuntur. 29. a. illustres pro Dys ha-biti. 418. b. & 419. a. muliebres. 352. a.
- Viri illustres, quorum Alcibiades passim in suis Emblematis meminit. A-lexon. 251. Adonius. 340. Albios. 406. Antiochus. 532. Archilochus. 248. Arestius. 663. Arion. 385. A-tyla. 548. Bacchylides. 1604. Bias. 785. Caesar. 642. Calchas. 564. Cal-limachus. 380. Carolus V. 220. & 882. Cecrops. 33. Chærephon. 279. Chilo. 785. Chonradus Peutingeri. 1. Cicero. 167. Cissus. 865. Clau-dius Cantiuncula. 406. Cleobulus. 785. Crassus. 406. Curtius. 405. Cygnus. 768. Dædalus. 71. Demo-critus. 647. Dionysius, gurgis. 589. Elpidius. 228. & 229. a. Epichar-mus. 91. Epictetus. 190. Eunomus. 773. Fabius Maximus. 152. & Graeci. 673. Hannibal. 152. Harmodius. 77. Heraclitus. 91. & 647. Hesto-dus. 228. & 473. Hippomenes. 813. Homerus. 26. 581. & 855. Hunius Scythia. 203. Icarus. 838. Icarus. 432. Iphicrates. 77. Lydius puer. 466. Lysippus. 523. M. Antonius. 167. M. Brutus. 512. Maximilia-nus Sfortia. 9. & 60. Mezentius. 842. Narcissus. 306. Ocnus. 393. Oeno-crates. 608. Ovidius Naso. 380. Pa-risius. 406. Parpalus. ibidem. Pe-riander. 785. Phidias. 832. Phineus. 179. Phryxus. 806. Picus. 336. & 406. Pittacus. 785. Praxiteles. 139. Pyndarus. 604. Pythagoras. 102. & 360. Sardus eques. 785. Solon. 785. & 861. Sophocles. 495. Tereus. 312. & 453. Thales. 785. Thrasylbulus. 576. Traianus Caesar. 627. Troiani. 673. Xerxes. 548. Zenalis. 216. Zi-lcas. 714.
- virago. 79. a.
- virga Mercurij virtus. 509. a.
- Virgilius explicatus. 174. a.
- virginitas nuptijs praferenda. 127. b.
- Virgo ad patrem, nupta ad maritum per-tinet. 840. b. pro quauis muliere. 839. b. Thebana violata & violato-rem. & se occidit. 126. unde dicta. 839. b.
- Virgines ab Aristomene captae. 185. b.
- centum intra quindecim dies ex Pro-culo conceperunt. 324. a. cur Char-i-tes. 687. a. cur Harpyia. 181. a. nu-biles elocanda. 127. a. sacerdotio Dea-rum praefecta. ibidem. b. Veneta opera facie procedunt. 126. b. vestales apud Ro-manos. xlix. b.

- Viridis color qualis.* 503. a. *Sperantium est.* 229. b.
Virilia manu cohibita hieroglyphicum fra-
nata libidinis. 192. b.
virilu toga Romanorum. 756. a.
viror Spei nota. 503. a.
Virtus ad Aiacis tumultum flens. 240. a. a-
moris coniugalus. 847. b. *desultrix.* 514.
b. difficulter paratur. 566. b. *gramine.*
156. a. in aduersis clarescit. 858. b. *in*
media consistit. 96. b. *magnum sui de-*
cus. 805. a. *multis obsuit.* 703. a. *non*
tentata languet. 858. b. *nulla diu la-*
ret. 166. b. *propria foeminarum pudici-*
tia. 841. b. *quid significet.* 508. a. *S. Cru-*
cis. 483. b. *sola aternitati consecrat.*
570. b. verba & voces. 514. b. *unita*
fortior. 215. b.
virtutis aditus qualis. 519. b. *amor poten-*
tior Cupidine. 462. b. *merces gloria.*
571. a. qualitas. 460. b. *triplex gradus.*
192. a. vis. 515. a.
virtuti comes inuidia. 578. b.
VIRTVTI fortuna comes. 507.
virtutem lugere quid. 241. a. *in solu verbus*
consistere quidam putarunt. 514. b. *vi-*
tia imitantur. 45. b.
virtute duce, comite fortuna. 511. b.
virtutes dua in Principe. 110. b. *eximia Ni-*
colai de Oddo. xvi. a. *imperatoria.* 25.
b. intellectu & practica. 460. a. *indi-*
cus. 178. a. *morales in actione consistunt.*
459. a. regia qua habeantur. 269. b.
VIS Amoris. 450.
Vis amoris. 444. a. *Amoris in reliquos Deos.*
452. a. astrorum quanta. 436. b. *con-*
stly et fortitudinis. 85. a. *eloquentia.* 755.
a. & potentia fortuna. 513. b. & 514. a.
b. lactuca. 341. a. b. & 342. b. *magna*
est non modo orationis, sed & gestus viri
boni. 94. b. *orationis.* 165. b. *S. Crucis.*
201. b. & 202. a. vini. 133. a. *virtutis.*
515. a.
vires castorei. 652. b. *in rebus gerendus li-*
branda. 26. b. *Musica.* 779. a.
vires herbarum primus observauit Chiron.
624. a. ingenij intendit honesta rei amu-
latio. 780. a.
viscera, pro diuisijs. 555. a.
viscum & Viscus. 439. b.
Virus amoris iniurium. 490. a.
Vita Alciati. xxv. & seqq. *aulicorum ser-*
uitus splendida & amabilis. 377. b. &
farum Oedipodis. 797. b. *Clauco restituta*
ta à Polydo vate. 155. a. *humana alea*
ludo comparata. 558. b. *humana arbo-*
ribus collata. 888. b. *humana fluctibus*
marinis comparata. 222. b. *humana*
militia est. 685. b. *humana nudinis*
similis. 648. b. *humana peregrinatio est.*
54. b. innocens metu caret. 182. a.
Vita humana breuitatem flores represen-
tant. 223. a. *conditio.* 666. a. *examen.*
106. b. lapsus in tribus. 103. a. *moder-*
ator Deus. 85. a. *Symbolum lyra.* 64. a.
& 891. a.
vitam sibi eripere nemini licet. 515. b.
vitanda nimia celeritas, et nimia tarditas.
118. b.
Vitellius scorti salinam cum melle misce-
bat. 444. b.
Vitellij Germanici nummus. 853. b. *more*
sceleribus condigna. 722. a.
vitis & vlmis coniunctio amoris similith-
do. 677. b. & 679. a. *non putata homi-*
nis stulti symbolum. liv. b.
vites vlmis adiuncta. 677. b.
vitium est omnia credere, vitium est nihil
credere. 100. a. *solenne Philoxoranda.*
197. b.
vitia corporis nemini exprobranda. 407. b.
naturalia vix facile tolluntur. 274. b.
omnia ingratis insunt. 291. a. *potius*
quam virtutes obseruantur. 407. a. *qua*
maximè perniciofa. 42. a. *qua sequantur*
Philautia. 309. b. *tria Deo & natura*
repugnantia. 497. a. *virtutes imitantur.*
45. b.
vitiorum primum ignominia. 571. a.
virij stomachi medetur pulgum. 93. b.
Vituli dicti Itali. 20. a.
viuacitas cornicum. 208. a.
viuere & bibere in eadem statera collocat
Antiphanes. 132. b.
vlcus à vero contractum est inuidia Anti-
chorsidi. 319. a.
vlmus amica viti. 677. a. b.
vlua quid, & unde dicta. 690. a.
Vlpiani interpretis Demosthenis locus. 194. a.
Thessalis. 194. a.
ultima non semper ferunt de primis iudi-
cium. 670. b.
ultima à contumelia non differt nisi ordine.
697. a.
vlula non est eadem cum noctua. 113. b.
picus venatur. ibid.
Vlula & dracones Palladii sacrantur.
124. a.
Vlu

- Vlularum & cornicem dissidium.* 114.b.
Vlulas Athenas. adag. 113.b.
Plysses quis. 117 b. *consilia sua callide re-*
xit. 98.a. *cum Aiace de armis Achil-*
lis contendit. 163.b. *Cyclopem excaca-*
uit. 719.a. *& Diomedes iuncti, quid.*
217.a.b. *Ithacus* 486.b. *moly herbam*
à Mercurio accepit. 758.b. *nemini se sa-*
cile credidit. 98.a. *oleo inunctus.* 136.
b. quid allegoricè. 339. a. *sapientis ty-*
pus. 494.a. *Sirenes delusit.* 492.b.
Plyssis astus. 719.a. *insigne Delphin.* 161.a.
oratio vehemens. 69. b. *scutum Del-*
phinum habuit depictum. 616.a. *socij à*
Circe in belluas mutati. 337.a.
Vna domus non alit duos canes. adagium.
400. a.
Vna hirundo non facit ver. adag. 421.a.
Vnguis. 24.b.
Vnguium criniumque præsegmina vrina
non inspergenda. adag. 111.a.
ungula. 24.b. *Alcis, remedium epilepsie.*
ibid.
Vnica scutica impellit omnes. adagium.
443. a.
Vniuersum hoc designat Pan. 410.b.
vnus dens, & vnus oculus Gorgonibus com-
munis. 664.b. *in plurali.* 684.a.
Vnus homo, nullus homo. adag. 682.a.
Vnus virtutis vit adag. 218.b. & 682.a.
Vnum nihil, duos plurimum posse. 216.
velatus gruum quam literam exprimat.
103.a. & 104.a.
volubilitas fortuna. 398.a.
volucres cur Harpyia. 181.a.
voluptas corporis causa ignorantia. 801.b.
cuiusq; sensus propria. 322.a. *esca malo-*
rum. 335.b. & 894.a.
voluptatis comes mæror. 467.b. & 468.a.
& Doloris fabula. 468.a. *tres illecebra.*
489.b.
voluptates turpes, Sirenes. 494.a.
voluptatibus dediti, lophophagi. 487.b.
votum Melanthij ô-ποφάγε. 390.a.
vox cordata Scipionis Africani. 196.a. *su-*
scia, & αία παύη. 280.b. *raua qualis.*
404.a.
voces imperitorum nihil differunt à ventris
crepitu. 697.b.
vrupa hieroglyphicum hominis vitij dedi-
ti. 314.b. *olim rex.* ibid. *qualis auis.*
ibidem.
vrp, cur dicta cauda Gratis. 286.b.
vrbs æterna Roma. 486.a.
- Vrcens.* 177.a.
Vreres, verbum. 205.a.b.
vrna quid. 330.b.
Vrsa duplex, maior & minor. 425.a.b.
Vrtilus cum adit, vestigia queris. adagium.
729. a.
usus elephantorū in bello. 534.b. & 735.
a. fibularum in vestibus apud veteres.
586. a. hieroglyphicorum apud Egy-
ptios. 6.a. *imaginum apud veteres.* 769.
a.b. imaginum cur, & quando desijt.
591.b. lingua. 66.a. *pellium apud Ro-*
manos. 350. a. *pilci in sacris.* 642. b.
Spongia. 631.a. *vini moderatus duo præ-*
stat. 141.a.
uti tanquam lipso oculo, quid. 610.a.
Vtile sepe honesto præferunt principes.
536.a.
utilitas agricultura. 223. b. *aqua potus.*
146.b. speculi. 787.a. *vini.* 133.a.
Vtis, & tis. 719.b.
VVenceslaus Rex Bohemie ex ira in para-
lysin incidit. 733.b.
VVer schmiert der fahrt. adag. German.
178.b.
Vulcanus quare dictus Mulciber. 94.b.
vulnera amoris ex oculis. 490.a. *qualia,*
& unde. 472.a.b.
vulpes Aristomenem liberat. 186.b.
vultus odoratu pollet 543. b. *Promethei,*
tormenta male conscientia. 430.a.
vultures sunt testamentorum captatores.
674. a. b. togati sunt rabula forenses.
544.b.
vulturij paludati & togati qui. 674.b.
Vxor Cadmi Harmonia. 783.a. *est viri so-*
cia. 835.b. *Germanici, mariti iunus per-*
sequens. 665.a. *lectissima à marito zelo*
typo occisa. 472.a. *morosa mariti mors.*
821.b. nomen dignitatis, non volupta-
tis. 127.b. *que simul nupta & vidua sit.*
498. b. quidnam sit Simonidi. 816. a.
semiligna qua dicatur. 589.b. *similis*
sit apicula. 836.b. *subsit, non imperet.*
808.a. vintiduorū maritorum. 324.b.
Vxor Domitij Tulli in maritum amor.
846. a. probe munus. 814. b. *prodiga*
hieroglyphicum Ocnus funem torquens.
395. b.
uxorem percutere an expediat. 820.b.
uxores Teutonum pro pudore se ipsas occi-
derunt. 127.b. *Turcarum velata in pu-*
blicum prodeunt. 841.a.

X.

- Xavδοχλοi* qui. 503.b.
Xanthus fluvius Lycia, item *Ilij*. 84.a.
Xenia. 233.b. quæ sint. 621.a. qua ratio-
 ne à iudico possint accipi. 620.b.
Xenocrate audito *Polemon* se ad bonam
 frugem recepit. 464.a.
Xenophon & *Plato* amuli. 610.b.
Xenophontis locus, de bono principe. 617.a.
 de *Ganymede*. 28.b.
Xerxes à *Themistocle* victus. 552.b.
Xerxis & *Arthemenis* de successione con-
 cors contentio. 675.b. exercitus numero
 sissimus. 221.b. & 552.b.

Z.

- Z** *Ambelotum*, seu rectius *Camelotum*,
 quid. 504.a.
Zelotypus. 244.a. maritus uxorem lectissi-
 mum occidit. 472.a.
Zelotypi plerumque senes. 497.a. Itali &
Hispani. 472.a. mulieres & præsertim
 gravis. ibid.
Zelotypia & suspicio dentes amoris. ibid.
Zenalis quis. 218.a.
Zenobia castitas. 810.b.
Zeno senex inter pocula taciturnus. 69.b.
Zenonis *Cittici* apophthegma, de adolescen-

- te garrulo. 70.b. de hilaritate in consu-
 uo. 146.b. de quodam unguentis deli-
 buto. 351.b. naufragium. 685.a.
Zetes, & *Calais* ad quid relata nomina.
 181.b. unde dictus. 182.a.
Zetis, & *Calais* mythologia. ibid.
Zeus, cur dictus *Iupiter*. 30.b.
Zeuxis responsum *Agatharcho* datum.
 877.b.
Zibellus, mus Sarmaticus. 350.a.
Zisca, seu *Ziscas* Bohemus. 716.a. etiam
 post mortem hostibus formidolosus.
 ibid.b.
Zisca in catholicos odium et tyrannis. ibid.
Zobellina pelles. 206.a.
Zoccoli, crepida Venetarum mulierum, unde
 de sic dicti. 589.b.
Zoilus *Homeri* amulus. 610.b. ob male-
 dicentiam canis *Rhetoricus* vocatus.
 694.b.
Zoili maledicentia. ibid.
Zona à quo sponsa soluebatur. 864.a.
Zonam soluere, quid. 596.b.
Zopiri *Physognomi* iudicium de *Socrate*.
 464.a.
Zoroaster à demone crematus. 708.b. pri-
 mus magus. ibid.
Zungedrescher, qui Germanis. 404.a.
Zyto magus Bohemus à *cacedamone* sub-
 latus. 708.a. alium magum deuorat.
 ibidem.

F I N I S.

MEMORIÆ. ÆTERNVM
 SCIANT. OMNES
 ANDREAM. ALCIATVM

ALTERVM. IN. DICVNDQ. TVLLIVM
 IN. LEGIBVS. INTERPRETANDIS. SCAEVOLAM
 PRORSA. VORSAQ. ORATIONE. EXSVMIVM
 IN. ETHICIS. EMBLEMATIBVS. NEMINI. SECVNDVM
 ABIISSE. NON. OBIISSE

V I V I T

FAMA. SVPER. AETHERA. NOTVS

H V N C C E

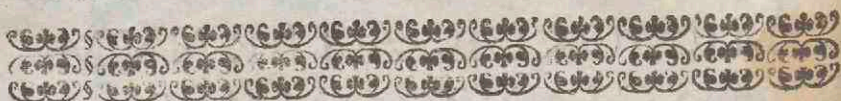
LEGVM. TYRONES. IN. DOCTOREM. ELIGITE
 IVRISPRVDENTES. SECTATORES. VT. NVMEN. DILIGITE
 PII. SPECTATORES. ENCOMIOLVM. LEGITE
 LEGIRVPIONES. PROCVL. HINC
 VITILITIGATORES. PROCVL. ESTE
 LVCRIPETAE. RABVLAE
 ASPICITE. SVSPICITE. INSPICITE

Q V O D

VALERIANVS. CASTILLIONÆVS. COMPATRITIVS
 IN. BENEVOLENTIÆ. PIGNVS
 HEROI. BENEMERENTI

P

EX. VOTO

*ERRATA & menda, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit Natura.*

* marginem denotat.

[Pagina xxiv. vers. 19. *Quia es aptus. expunge, es.* [xxxv. vers. 19. fiet. lege. fiet. *ibid.* vers. penult. *optimi cuiusq;* leg. *optimus quisq;* [p. liii. a. vers. 15. impendant. l. impendeant. [lviii. b. v. 23. Francisci. l. Francici. [lix. a. v. 6. Borbonius. l. Borbonius. [xiv. b. v. 26. *vaissenux. l. vaiffeaux.* [lxviii. v. 39. *difficilia. l. difficile.* [7. b. v. 41. sic. l. sit. [44. a. v. 22. *gratissimus. l. grauisissimus.* [48. a. v. 31. *Isidem. l. Isidem.* [83. b. v. 7. eodem. l. eosdem. [103. b. v. 11. *aliásque. l. alasque.* [115. a. v. 2. *τοινικαυτα. l. τινικαυτα.* [124. a. v. 11. *αδινωδς. l. αδανωδς.* *ibid.* b. v. 25. *lucroq; l. lucog;* [125. a. v. 14. *εντοσθε. l. εντοθε.* [126. b. v. 13. *σωζειν. l. σωζειν.* [135. b. v. penult. *φυτεν. l. φυτον.* [136. b. v. 1. *Tegeae. l. Tegeae.* *ibid.* v. 29. *nobu. l. nobu.* [141. b. v. 48. *conua. l. cornua.* *ibid.* * *quid. l. qui.* [143. a. * *Bacchas. l. Bacchus.* *ibid.* b. v. 19. *Nymphus. l. Nymphis.* [154. b. v. 29. *Neros. l. Nereos.* [155. a. v. 17. *superuenisse & l. superuenisset.* *ibid.* b. v. 36. *vfus. l. vfos.* [156. a. v. 10. *αειζωω. l. αειζωω.* [165. b. v. 3. *Tlemonis. l. Telamonis.* [170. a. v. 16. *leonibus. l. lenonibus.* [171. b. v. 34. *Archidanum. l. Archidamum.* *ibid.* v. 43. *quam. l. quum.* [178. b. v. 10. *accidete. l. accipere.* [180. a. v. 49. *pulsabat. l. pulsabant.* [187. b. v. 34. *Messenaim. l. Messeniam.* [189. a. v. 40. *essent. l. esset.* [192. a. v. 37. *iam. l. tam.* *ibid.* b. v. 27. *απέχη. l. απέχε.* [196. a. * *Scipione cordata una. l. Scipionis cordata vox.* [212. b. v. 33. *volentos. l. volentes.* [214. b. v. 4. *εγνωρισι. l. εγνωρισε.* [219. a. v. 2. *δρασινρε. l. δρασινρε.* [230. a. v. 30. *πάσσοντα. l. πάσσοντα.* *ibid.* b. v. 8. *χέρεσσι. l. χείρεσσι.* *ibid.* v. 45. *doli. l. dolij.* [231. a. v. penult. *Tirij. l. Tiri.* [235. b. v. 1. *ελπίζη. τήν δ. l. ελπίζης τήν δ.* [247. b. v. 25. *labefactabant. l. labefactant.* *ibid.* v. 32. *Sufferus. l. Sufferius.* [256. b. v. penult. *Ethera. l. Esherea.* [258. b. v. 6. *primos. l. primos.* [260. a. v. 32. *solent. l. solent.* [262. a. v. 18. *ρύμν. l. ρόμν.* [265. a. * *Lauus. l. Locus.* [265. b. v. vii. *προτρεπτικῶ. l. προτρεπτικῶ.* [273. a. v. 10. *δνοφερὴν. l. δνοφερὸν.* [274. a. v. 31. *ἔχει. l. ἔχει.* [277. a. v. 19. *κοκκύζει. l. κοκκύζει.* [383. a. v. 24. *conuertitur. l. conuertitur.* [190. a. v. 19. *ἀναγκάζει. l. ἀναγκάζει.* [296. a. v. 7. *proijcite. l. proijcit.* [309. b. v. vii. *ματαιόλογι. l. ματαιόλογοι.* [317. a. v. 31. *Ex. l. Et.* [319. b. v. 12. *δδυναρὸν. l. δδυναρὸν.* [331. b. v. 50. *κατόπτρον. l. κατόπτρον.* [334. a. v. 19. *καῖτρι. l. καῖτοι.* [365. a. v. 46. *vmbra. l. vmbra.* [371. b. v. 48. *optet. l. optes.* [372. b. v. penult. *Is. l. Id.* [374. a. v. 28. *καταλέλοιπον. l. καταλέλοιπεν.* [376. a. v. 10. *aduti. l. aduti.* [390. b. v. 5. *προγασopes. l. προγασopes.* [398. a. * *descripteo. l. descriptio.* [414. b. v. penult. *τὴν. l. τῆς.* [422. b. * *urces. l. vices.* [429. a. v. 35. *προμυθεύς. l. προμυθεύς.* *ibid.* b. v. 24. *amorum. l. animorum.* *ibid.* v. 45. *fermanda. l. Formanda.* [436. a. v. 16. *ctum. l. actum.* [444. a. v. 9. *de-inq; l. de-niq;* *ibid.* v. 13. *inferri. l. inferre.* [451. a. v. 21. *nuncupant. l. nuncupat.* [452. a. * *Augeria in. l. Augeria ni.* [457. b. v. penult. *τόξιν. l. τόξον.* [458. b. v. 27. *ἔρος. l. ἔρος.* [462. b. v. 4. *deesset. l. deesset.* [470. a. v. 17. *ὄττι. l. ὅττι.* [479. a. v. 25. *humoris. l. humeris.* [491. a. v. 1. *Fatidis. l. Foudis.* [492. b. v. 23. *grauem. l. graue.* [493. b. v. 8. *esto. l. est.* [497. a. * *senex. l. senex.* *ibid.* b. v. 23. *sc. l. si.* [498. b. v. 4. *molliet. l. moliti.* [500. b. v. 2. *oscurum. l. obscurum.* *ibid.* v. 36. *damnis. l. damus.* [510. a. v. 3. *dicendi. l. dicendi.* *ibid.* b. v. 15. *se quis. l. qui sis.* [537. b. v. 26. *flagitiosus. l. flagitiosius.* [549. b. inter vers. 47. & 48. *interpone hunc: τὸ πτηνὸν ὄπλον εἰς ἀνέμνισιν φέβε.* *ibid.* v. 48. *Bilos. l. Bélos.* [550. a. inter vers. 8. & 9. *interpone: Voluta*

inere genus armorum ad urgendum metum. [551. b. v. 16. *petentes. l. potentes.* [567. b. v. 37. *offeruiscens. l. efferuiscens.* [584. b. v. 51. *hostes. l. hoſpes.* [602. b. v. 47. *Hæc. l. Hac.* [611. b. v. ult. *Alciatus. l. Albutius.* [612. b. v. 33. *Deos. l. Deus.* [616. b. v. 47. *ἀγκυραν. l. ἀγκυραν.* [617. a. v. 3. *vbi. l. ſibi.* [620. b. v. 9. *capere. l. caperet.* [642. a. * *num. assus. l. num. mus.* [647. a. v. 23. *ὄχης. l. ἑζης.* [652. b. v. 48. *tremoris. l. tremori.* [653. a. v. 19. *ἐπερτῆς αὐτῶν. l. ὑπὲρ τῆς αὐτῶν.* [655. a. v. 42. *fundebant. l. fundebat.* [656. b. v. 46. *athero. l. athere.* [ibid. v. antepen. 8. l. τῶ. [658. v. 9. *At. l. Aſt.* [669. b. v. 17. *colabatur. l. colebatur.* [674. a. * *Exnuia. l. Exnuia.* [692. b. v. 19. *permeare. l. permeiere.* [ibid. v. 21. *macula. l. matula.* [695. v. 4. *Diaaa. l. Diana.* [696. b. * *Car-pore. l. Carpere.* [700. a. v. 20. *πονηῖ. l. πονηρῶ.* [704. a. v. 34. *ſacunda. l. ſacunda.* [707. a. v. 14. *arripuit. l. arripui.* [710. b. v. 19. *τέχνα. l. τέχνα.* [719. b. v. 15. *κύκλωπος. l. κύκλωπος.* [721. b. * *διοβορός. l. δημοβόρος.* [723. a. v. 1. *μὲν. l. μὲν.* [729. a. v. 40. *caulus. l. catulus.* [739. a. v. 44. *perſtat. l. perdat.* [745. a. v. 19. *viſtus. l. viſtus.* [754. a. v. 16. *qui. l. qui.* [771. a. v. 29. *harte. l. parte.* [772. a. v. 9. *quicquam. l. quisquam.* [774. a. v. 39. *quo. l. quod.* [ibid. v. 40. *ad. l. at.* [778. b. v. 41. *citharæ. l. cithara.* [779. b. * *quadam. l. quanam.* [781. a. v. 10. *ζωοποιεῖ. l. ζωοποιεῖ.* [789. a. v. 48. *recinantis. l. recinentis.* [798. b. * *Spinge. l. Sphinge.* [804. b. v. 28. *plumbum. l. plum-beum.* [805. a. * *Locus. l. locus.* [820. b. v. *penult. exemplo. l. extemplo.* [825. b. v. 8. *Ætheries. l. Ætheres.* [827. b. v. 5. *tum. l. cum.* [830. b. v. 51. *ignem. l. ignium.* [ibid. v. ſeq. *perueniſſet. l. perueniſſent.* [831. a. * *Oppij pietas. l. Oppij pietas.* [843. a. v. 3. *Componensq; l. Componens.* [846. a. v. 51. *Burgenſi. l. Brugenſi.* [857. b. v. *penult. mutant. l. mutant.* [882. a. v. 27. *referente. l. referenti.* [886. b. v. 13. *indigeni. l. indigenæ.*

Literas inuerſas, ſcabras, fugientes, palantes, ſpatia, accentus, & interpunctiones vel violenter immiſſas, vel negligenter omiſſas, & huiusmodi operarum ſphalmata, quiuis, etiam non ἐνόφθαλμος vel ὀφθαλμὸς, videre & iudicare facile poterit.

Patauij ex Typographia Laurentij
Pasquati. M. D. C. XXI.

Superiorum Permissu.